Luda ya takada kɔn Bokobaru yao

The New Testament and portions of the Old Testament in the Bokobaru language of Nigeria

Contents

NAANA 1
BƆNA 40
NARONA 61
DOKAGBƐSISINA 72
YƆSUA 74
YÃGƆ̃GƆ̃RINƆ 84
RUTU 94
1 SAMUƐLI 97
2 SAMUƐLI 122
1 KINANƆ 145
2 KINANƆ 169
ƐZƐRA 193
NƐƐMAYA 199
ƐSITA 207
AYUBA 213
SAAMUNƆ 228
YAASINƆ 355
LAASUUDEE 395
DANIƐLI 406
YUNUSA 418
ZAKARI 420
MALAKI 426

MATIU 429
MAAKU 461
LUKU 480
YOHANA 513
ZĨRINƆ 535
ROMUDEENƆ 563
1 KƆRINTIDEENƆ 576
2 KƆRINTIDEENƆ 588
GALATIANƆ 596
ƐFESUDEENƆ 601
FILIPIDEENƆ 605
KƆLƆSEDEENƆ 608
1 TƐSALONIKADEENƆ 611
2 TƐSALONIKADEENƆ 614
1 TIMƆTI 616
2 TIMƆTI 620
TITU 623
FILIMƆ 625
EBERUNƆ 626
YEMISI 636
1 PITA 639
2 PITA 643
1 YOHANA 645
2 YOHANA 649
3 YOHANA 650
YUDA 651
ZIA YÃ 652

Luda yã takada kõn Bokobaru yão
The New Testament and portions of the Old Testament in the Bokobaru language of Nigeria

copyright © 2005 SIM International

Language: Bokobaru

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
2014-09-22

ISBN 978-1-5313-0111-8

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 20 Sep 2016
c31548a1-5316-53c2-be42-674e0e4c5ae5

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

NAANA
Musa takada káaku

Adamu 1:1-5:32
Nuu 6:1-11:32
Ibraĩ 12:1-20:18
Isaaku 21:1-26:35
Yakubu 27:1-36:43
Yusufu 37:1-50:26

Anduna naana

1 À káaku Luda musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀. 2 Guu da pãmɛ à kɛkɛnaro, gusiaa bé à da ísiaala, ben
Luda Ninii e yàa paa í pìla. 3 Ben Luda bè: Guu pu! Ben guu pù. 4 À è gupuraa pì maa, ben à
gupuraa kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n gusiaao. 5 À tɔ́ kpà gupuraanɛ fãantɛ̃, gusiaa sɔ̃ gwãavĩ. Guu sì guu dɔ̀,
à gurɔ káakun gwe.
6 Ben Luda bè: Bàtuma gɔ̃ kú ínɔ dagura lɛ à í pìnɔ kɛ̃kɔ̃a. 7 Ben à bàtuma kɛ̀ lɛ, à í kɛ̀ kú
bàtuma gĩzĩ kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n í kɛ̀ kú à musuo. 8 Ben à tɔ́ kpà bàtuma pìnɛ ludambɛ. Guu sì guu dɔ̀,
à gurɔ plaadeen gwe.
9 Ben Luda bè: Í kɛ̀ kú gĩzĩ kakɔ̃a gu dɔ̃nkɔ̃n, gukori bɔ. Ben à kɛ̀ lɛ. 10 À tɔ́ kpà gukori pìnɛ
tɔɔtɛ, ben à tɔ́ kpà í kɛ̀ kàkɔ̃aanɛ ísiaa. Ben à è à kɛ̀ maa. 11 Ben Luda bè: Lánɔ bɔɛ tɔɔtɛ
kɔ̃n sɛ̃̀ wɛ́ɛdeenɔ kɔ̃n lí nédeenɔ, baade kɔ̃n a boriio. Ben à kɛ̀ lɛ, 12 lánɔ bɔɛ tɔɔtɛ kɔ̃n sɛ̃̀
wɛ́ɛdeenɔ kɔ̃n lí nɛ́deenɔ, baade kɔ̃n a boriio. Ben Ludaa è à kɛ̀ maa. 13 Guu sì guu dɔ̀, à gurɔ
aagɔ̃deen gwe.
14 Ben Luda bè: Pɔ́ gupurinɔ gɔ̃ kú musu aɔ̃gɔ̃ fãantɛ̃ kɛ̃ɛkɔ̃a kɔ̃n gwãavĩo, aɔ̃gɔ̃ wɛ̃̀ sèedanɔ
kɔ̃n gurɔɔnɔ kɔ̃n wɛ̃̀nɔ ɔdɔańnɛ. 15 Aɔ̃gɔ̃ dɛ pɔ́ gupurinɔ ũ musu lɛ wàgɔ̃ anduna puu. Ben
à kɛ̀ lɛ. 16 À pɔ́ gupuri ìsinɔ kɛ̀ mèn plaa, à kɛ̀ gbãaa ègɔ̃ kí blee fãantɛ̃, à kɛ̀ busɛ ègɔ̃ kí
blee gwãavĩ. À sɔsɔnɛnɔ kɛ̀ dɔ. 17 À ń pɛ́pɛ musu lɛ aɔ̃gɔ̃ anduna puu 18 aɔ̃gɔ̃ kí blee fãantɛ̃
kɔ̃n gwãavĩo, aɔ̃gɔ̃ gupura kɛ̃ɛkɔ̃a kɔ̃n gusiaao. Ben à è à kɛ̀ maa. 19 Guu sì guu dɔ̀, à gurɔ
siigɔ̃deen gwe.
20 Ben Luda bè: Pɔ́ wɛ̃̀ndideenɔ í pa yɛ́lɛlɛ, bãanɔ dagula musu aɔ̃gɔ̃ vĩaa bàtumaa. 21 Ben
à pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃è lili o í guunɔ kɛ̀ kɔ̃n kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ píngi, baade kɔ̃n a boriio. À bãanɔ
kɛ̀ píngi dɔ, baade kɔ̃n a boriio. Ben à è à kɛ̀ maa. 22 À aubarika dàńgu à bè, aɔ̃gɔ̃ nɛ́ ii aɔ̃gɔ̃
kɔ̃ɔ, kpɔ̀nɔ ísiaa pa, bãanɔ kɔ̃ tɔɔtɛ. 23 Guu sì guu dɔ̀, à gurɔ sɔɔrodeen gwe.
24 Ben Luda bè: Pɔ́ wɛ̃̀ndideenɔ bɔɛ tɔɔtɛa, pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n
nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛnɔ, baade kɔ̃n a boriio. Ben à kɛ̀ lɛ. 25 Luda nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛnɔ kɛ̀ baade kɔ̃n a boriio.
À pɔ́kãdeenɔ kɛ̀ baade kɔ̃n a boriio. À pɔ́taa'onkusɛanɔ kɛ̀ baade kɔ̃n a boriio. Ben à è à kɛ̀
maa.
26 Ben Luda bè: Wà gbɛ̃̀ntee kɛ wa taka ũ, aɔ̃gɔ̃ dɛ wa bà, aɔ̃gɔ̃ kí blee kpɔ̀nɔa kɔ̃n bãanɔ
kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ píngi. 27 Ben Luda gbɛ̃̀ntee kɛ̀ a zĩnda
taka ũ. À zĩnda takan à ń kɛ́ à ũ. À ń kɛ́ gɔ̃gbɛ̃̀ kɔ̃n nɔgbɛ̃̀o. 28 À aubarika dàńgu à bèńnɛ: Àgɔ̃
nɛ́ ii àgɔ̃ kɔ̃ɔ à anduna pa àgɔ̃ gbãaa bleea. Àgɔ̃ kí blee kpɔ̀nɔa kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n pɔ́ wɛ̃̀ndidee
kɛ̀ aɔ̃è táa o tɔɔtɛanɔ píngi. 29 Ben Luda bè: Ma pɔ́ wɛ́ɛdee kɛ̀ kú tɔɔtɛanɔ kpàawa a pɔ́blee
ũ píngi kɔ̃n lí nɛ́deenɔ píngi. 30 Ma sɛ̃̀nɔ kɔ̃n lánɔ kpà pɔ́ wɛ̃̀ndideenɔa píngi ń pɔ́blee ũ,
nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ píngi. Ben à kɛ̀ lɛ. 31 Luda pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀nɔ è píngi, à kɛ̀
maa wásawasa. Guu sì guu dɔ̀, à gurɔ swɛɛdodeen gwe.

2

1 Lɛn Luda musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀ lɛ kɔ̃n ń pɔ́nɔ píngi. 2 Ai à gurɔ swɛɛplaadee zĩ gɔ̃ ká, à
zĩi kɛ̀ èe kɛɛ pì yǎa. À gurɔ swɛɛplaadee pìn à kámma bò kɔ̃n zĩi kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi. 3 Ben à
aubarika dà gurɔ swɛɛplaadee pìn à dìɛ a pɔ́ ũ, kɛ̀ zĩ beeen à kámma bò kɔ̃n zĩi kɛ̀ à kɛ̀nɔ
píngi yãnzi.

Ɛdɛni swadako

4 Musu kɔ̃n tɔɔtɛo naana yãn yɛ̀. Gurɔɔ kɛ̀ Dii Luda tɔɔtɛ kɔ̃n musuo kɛ̀, 5 bura pɔ́kee e bɔɛ
tɔɔtɛa kɔ̀ro, baa sɛ̃̀, zaakɛ Dii Ludaa e tó lou màro, bensɔ̃ gbɛ̃̀kee kuu à tɔɔtɛ zĩi kɛro. 6 Sukaa
bé è kpá andunala, ben è mɔdɔ pisi tɔɔtɛa píngi.
7 Dii Luda gɔ̃gbɛ̃ í kàsa kɔ̃n bùsutio, ben à ĩa wɛ̃̀ndidee vù à yĩn, ben gɔ̃gbɛ̃ pì gɔ̃̀ gbɛ̃ bɛ̃ɛ
ũ. 8 Dii Luda swadako dìɛ ɔfãntɛ̃̀bɔɛ kpa kɛ̀ wè be Ɛdɛni, ben à gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ à kɛ̀ pì dà gwe. 9 Dii
Luda tò lí bori píngi bɔ̀ɛ tɔɔtɛa. Lí pìnɔɔ maa, bensɔ̃ ń bɛ blena nna. Lí wɛ̃̀ndide kú dàko pì
gura. Lí kɛ̀ è dɔ̃na maa kɔ̃n à zaaao iǹnɛ kú gwe dɔ.
10 Swaa kú Ɛdɛni ègɔ̃ mɔdɔ pisi dàko pìa. Bɔna gwe à ɔnɛ kɛ̀ siigɔ̃. 11 À káaku tɔ́n Pisɔ̃,
àmbe à liga Avila bùsuzi píngi. Vura kú bùsu pì guu, 12 vura pì maa. Gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔɔ kú gwe
dɔ. 13 Swaa pì ɔnɛ plaade tɔ́n Giɔ̃, à liga Kusu bùsuzi píngi. 14 À ɔnɛ aagɔ̃de tɔ́n Tigiri, à dɔ̀rɔ
tà Asiria bùsu ɔfãntɛ̃̀bɔɛ kpa. Swaa pì ɔnɛ siigɔ̃de tɔ́n Yuflati.
15 Dii Luda gɔ̃gbɛ̃ pì dìɛ Ɛdɛni dàko pì guu lɛ àgɔ̃ à zĩi kɛ àgɔ̃ gwaa. 16 Ben à yã dìɛnɛ à bè:
Nɛ́ fɔ̃ ǹ dàko pì lí píngi bɛɛ ble, 17 mɔde ǹton lí kɛ̀ è dɔ̃na maa kɔ̃n à zaaao iǹnɛ bɛɛ blero. Tó
ń blè, n gamɛ.
18 Dii Luda bè: Gɔ̃gbɛ̃ kuuna adoo maaro. Mɛ́ dɔnlɛri kɛnɛ à gbɛ̃ndoo ũ. 19 Ben Dii Luda
bùsu kɔ̀ à nɔ̀bɔnɔ kèo píngi kɔ̃n bãanɔ píngi, ben à mɔ̀ńyo gɔ̃gbɛ̃ pì kiia lɛ à e dian eé tɔ́
kpáńnɛ nà. Tɔ́ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì kpà pɔ́ wɛ̃̀ndidee pìnɔnɛ píngi gɔ̃̀ ń tɔ́ ũ. 20 Gɔ̃gbɛ̃ pì tɔ́ kpà
pɔ́kãdeenɔnɛ píngi kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛnɔ píngi, mɔde èe dɔnlɛri e ń tɛ́ a gbɛ̃ndoo ũro.
21 Ben Dii Luda i ìsi dà gɔ̃gbɛ̃ pìla. Kɛ̀ èe ii oo, ben à à gbɛ̃̀ntɛ̃wa mèn doo bɔ̀, ben à à mèbaasi
tàta a gbèn. 22 Ben à gɔ̃gbɛ̃ gbɛ̃̀ntɛ̃wa kɛ̀ à bɔ̀ pì lìɛ nɔgbɛ̃ ũ, ben à gàao à kiia. 23 Ben gɔ̃gbɛ̃
pì bè:
Kɛ̀ki wá bɔ̀ ma wá guumɛ,
à mè sɔ̃ bɔ̀ ma mè guumɛ.
Weé à sísi nɔgbɛ̃,
kɛ̀ Luda à bɔ̀ gɔ̃gbɛ̃ guu yãnzi.
24 Beee yãnzin gɔ̃gbɛ̃ è a de kɔ̃n a dao tó, aɔ̃è nakɔ̃a kɔ̃n a naɔ̃o wà gɔ̃ mè doo ũ. 25 Gɔ̃gbɛ̃
kɔ̃n a naɔ̃o kú bũu ń plaa ń píngi, wí sɔ̃ è ń kũro.

3

Gbɛ̃ntee kɛ̃kɔ̃ana kɔ̃n Ludao

1 Mlɛ̃̀ bé à mɔnafiki vĩ dɛ pɔ́ kɛ̀ Dii Ludaa kènɔla píngi, ben à nɔgbɛ̃ là à bè: Luda bè àton
dàko pì lí ke bɛɛ blenloo? 2 Ben nɔgbɛ̃ wè mlɛ̃̀ pìla à bè: Wé fɔ̃ wà dàko pì líbɛɛ ble, 3 mɔde lí
kɛ̀ kú dàko pì gura súusu, Luda bè wàton à bɛɛ blero wàton ɔ kɛa sero, lɛ wàton garo yãnzi.
4 Ben mlɛ̃̀ bènɛ: É ga sero! 5 Zaakɛ Ludaa dɔ̃ kɛ̀ tó á blè, a wɛ́ɛ é kɛ̃ é gɔ̃ lán a bà, égɔ̃ à maaa
dɔ̃ kɔ̃n à zaaao.
6 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ è lí pì bɛɛ maa, bensɔ̃ à blena égɔ̃ nna eé tó gbɛ̃ wɛ́ɛ kɛ̃, ben à à bɛɛ wò à blè. À
kpà a zãa sɔ̃, ben à blè. 7 Aɔ̃ plaa ń píngi wɛ́ɛ kɛ̃̀, ben aɔ̃ɔ dɔ̃̀ sa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bũu. Ben aɔ̃ gooda
lá nàbi wà nàńzi.
8 Kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n a naɔ̃o Dii Luda kĩi mà èe táa oo dàko pì guu uusiɛ, ben aɔ̃ ùtɛnɛ dàko pì
lán. 9 Ben Dii Luda lɛ́ zù gɔ̃gbɛ̃zi à bè: Ń kú mámɛ? 10 À wèàla à bè: Kɛ̀ ma n kĩi mà, ben vĩa
ma kũ kɛ̀ má kú bũu yãnzi, ben ma utɛ. 11 Ben Dii Luda à là à bè: Dé bé à ònnɛ ń kú bũuu?
Lí kɛ̀ ma ginnɛ ǹ à bɛɛ ble, ń blèn yɔ́? 12 À wèàla à bè: Nɔgbɛ̃ kɛ̀ ń kpàma àgɔ̃ kúmao bé à lí
pì bɛɛ kpàma má blè. 13 Ben Dii Luda nɔgbɛ̃ là à bè: Bɔ́yãnzi ń kɛ̀ lɛzi? À wèàla à bè: Mlɛ̃̀ bé
à ma kɛkɛ, ben má blè. 14 Ben Dii Luda bè mlɛ̃̀nɛ:
Kɛ̀ ń kɛ̀ lɛ, négɔ̃ dɛ láari pɔ́ ũ
pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛnɔ té píngi,
n gbɛɛɛn négɔ̃ gáɛɛ,
bùsutin négɔ̃ blee ai n wɛ̃̀ndi lén.
15 Mɛ́ íbɛtɛ da mpi kɔ̃n nɔgbɛ̃o dagura,
n bori kɔ̃n à boriio dagura.

À borii é n mì wí,
né à gbátoge kɛ̃nna.
16 Ben à bè nɔgbɛ̃nɛ:
Mé n nɔ̀sina wãwãa kaarannɛ,
négɔ̃ né ii wãwãao.
N zã nii égɔ̃ kúmmamɛ,
eégɔ̃ gbãa vĩ n musu.
17 Ben à bè gɔ̃gbɛ̃nɛ:
Lán n n naɔ̃ yã mà nà,
lí kɛ̀ ma ginnɛ ǹ à bɛɛ blee ń blè,
tɔɔtɛ gɔ̃̀ láari pɔ́ ũ n yãnzi,
ɔsi kɔ̃n ɔsiion négɔ̃ pɔ́blee en
ai n wɛ̃̀ndi lɛ́n.
18 Eé lènɔ kɔ̃n lá ũkãdeenɔ bɔɛnnɛ,
gbasa ǹ bura pɔ́nɔ ble.
19 Ísimmagaakpana guun né pɔ́blee en
ai ǹ liara ǹ gɛ̃ bùsu guu,
zaakɛ gwen ma n bɔn.
Bùsutin n ũ,
né liara ǹ gɔ̃ bùsuti pì ũmɛ.
20 Adamu tɔ́ kpà a naɔ̃nɛ Awau, zaakɛ gbɛ̃ píngi dazimɛ. 21 Dii Luda báa uta kɛ̀ Adamunɛ kɔ̃n à naɔo, ben à dàńnɛ. 22 Ben à bè: Gbɛ̃ntee à maa kɔ̃n à zaaao dɔ̃̀ sa, à gɔ̃̀ lán wa bà. Wé gínɛ à lí wɛ̃̀ndide bɛɛ wo à ble, lɛ àtongɔ̃ kuu gurɔ píngiro yãnzi. 23 Ben Dii Luda pɛ̀a à à bɔ̀ Ɛdɛni dàko pì guu. Ben Adamu gàa à tɔɔtɛ kɛ̀ Luda à bɔ̀n zĩi kɛ. 24 Kɛ̀ Dii Luda pɛ̀a, ben à kɛrubunɔ kàɛ Ɛdɛni dàko ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, lɛ aɔ̃gɔ̃ lí wɛ̃̀ndide zɛ́ dãkpaa kɔ̃n fɛ̃ɛdaa kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛ èe liɛliɛɛo.

4

Kaini kɔ̃n Abilao

1 Adamu a naɔ̃ Awau dɔ̃̀ nɔgbɛ̃ ũ, ben à nɔ̀ sì à Kaini ì. Ben à bè: Ma gɔ̃gbɛ̃ ì kɔ̃n Dii gbãaao. 2 Ben à à dãaro Abila ì dɔ. Abila kɛ̀ sãdãri ũ, Kaini sɔ̃ kɛ̀ búbari ũ. 3 Zĩkea Kaini mɔ̀ kɔ̃n a bura pɔ́nɔo gbaa ũ Diinɛ. 4 Abila sɔ̃ mɔ̀ kɔ̃n a sãnɛ káaku mɛ̀kpanao. Abila yã kà Diinɛ, ben à à gbaa sì. 5 Kaini sɔ̃ yã e ká Diinɛro, ben èe à gba síro. Ben Kaini pɔ fɛ̃̀ maamaa à uu yàkɔ̃tɛ. 6 Ben Dii bè Kaininɛ: Bɔ́yãnzi n pɔ fɛ̃̀zi? À kɛ̀ dia n uu yàkɔ̃tɛɛ? 7 Tó n yã maaa kɛ̀, mɛ́ n síroo? Tó nɛ́ɛ yã maaa kɛ sɔ̃ro, durun naɛnnɛ n kpɛɛlɛ. N nii e à dɛɛ, séde ǹ zĩ̀ blea.

8 Ben Kaini bè a dãaro Abilanɛ: Wà gá sɛ̃̀n. Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, ben à fɛ̀ɛ a dãarozi à à dɛ̀. 9 Dii Kaini là à bè: Mán n dãaro Abila kún? À wèàla à bè: Má dɔ̃ro. Ma dãaro dãkparin ma ũɔ́? 10 Ben Dii bè: Bɔ ń kɛ̀? N dãaro aru e lɛ́ zuumazi zaa tɔɔtɛ. 11 Tia sa négɔ̃ láari pɔ́ ũmɛ, négɔ̃ zà̀ kɔ̃n tɔɔtɛ kɛ̀ n dãaro aru mì n ɔzĩo. 12 Tó n bú bà, tɔɔtɛ é àre kɛnnɛro. Négɔ̃ sɔ̃ki kpákpaa ǹgɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ anduna guu. 13 Ben Kaini bè Diinɛ: Ĩadamma beee gbãa dɛmala, mɛ́ fɔ̃ro. 14 Nɛ́ɛ pɛɛma tɔɔtɛ kèa gbà̀amɛ sa. Mɛ́ kɛ̃kɔ̃anyo sa. Mégɔ̃ sɔ̃ki kpákpaa màgɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ anduna guu, gbɛ̃ kɛ̀ kpàkũmao é ma dɛ. 15 Ben Dii bènɛ: Lɛnlo! Tó gbɛ̃ n dɛ, weé gɛ̃ɛ bonnɛ gɛ̃̀n swɛɛplaamɛ. Ben Dii wɛ̃zã ke kɛ̀ Kainia, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ kpàkũo tón à dɛro yãnzi. 16 Ben Kaini dà zɛ́n à kɛ̃̀ Diia. À gàa à vɛ̃̀ɛ Nɔdu bùsun Ɛdɛni ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa.

17 Kaini dàɛ kɔ̃n a naɔo, ben à nɔ̀ sì à Ɛnɔku ì. À gbɛra Kaini wɛ́tɛ kàɛ, ben à a né pì tɔ́ kpà wɛ́tɛ pìnɛ. 18 Ɛnɔku Irada ì, Irada Mɛuyaɛli ì, Mɛuyaɛli Mɛtusaɛli ì, Mɛtusaɛli Lamɛki ì. 19 Lamɛki nɔɔ sɛ̀ mɛ̀n plaa, à doo tɔ́n Ada, à doo sɔ̃ Zila. 20 Ada Yabala ì. Àmbe pɔ́dãri kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ kú bisakutaa guunɔ dezi káaku ũ. 21 À dãaro tɔ́n Yubala. Àmbe mɔrɔlɛrinɔ kɔ̃n kurepɛrinɔ dezi káaku ũ. 22 Zila sɔ̃ bé à Tubala Kaini ì. Sian à ũ. È pɔ́ píngi pi kɔ̃n mɔ̀sio kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o. À dãre tɔ́n Naama. 23 Ben Lamɛki bè a naɔ̃ɔnɔnɛ:
Ada kɔ̃n Zilao, à ma yã ma,

ma naɔ̃nɔ, à swã kpá ma yãzi.
Gbɛ̃ke ma kɛ̃nna, ben ma à dɛ̀,
gɔ̃kparɛ pì ma lɛmɛ, ben ma à kàatɛ.
[24] Tó weé Kaini gɛ̃ɛ bonɛ gɛ̀n swɛɛplaa,
mamɔma Lamɛki ma pɔ́ sɔ̃,
gɛ̀n baaagɔ̃ akuri awɛɛswɛɛplaamɛ.
[25] Adamu dàɛ kɔ̃n a naɔ̃o dɔ, ben à négɔ̃gbɛ̃ ì. À tɔ́ kpànɛ Sɛti à bè, Luda a gba né pãnde
Abila kɛ̀ Kaini dɛ̀ gɛ̃ɛ ũmɛ. [26] Sɛti sɔ̃ négɔ̃gbɛ̃ ì, ben à tɔ́ kpànɛ Ɛnɔsu. Zaa zĩ beeean wà nà
Dii sísinaa.

5

Adamu boriinɔ

[1] Adamu boriinɔ yãn yɛ̀. Gurɔɔ kɛ̀ Luda gbɛ̃nteenɔ kɛ̀, à ń kɛ́ lán a bàmɛ. [2] À ń kɛ́ gɔ̃gbɛ̃
kɔ̃n nɔgbɛ̃o, ben à aubarika dàńgu. À tɔ́ kpàńnɛ gbɛ̃ntee.
[3] Adamu wɛ̀ baswɛɛdo akuridee guun à nɛ́ ì a taka ũ à bɔ̀kɔ̃bao, ben à tɔ́ kpànɛ Sɛti. [4] Sɛti
ina gbɛra à kɛ̀ wɛ̀ wàa siigɔ̃ à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. [5] Kɛ̀ à kà wɛ̀ wàa siigɔ̃
kpɛ́ baswɛɛdo akuri, ben à gà.
[6] Sɛti wɛ̀ basɔɔro asɔɔrodee guun à Ɛnɔsu ì. [7] À gbɛra à kɛ̀ wɛ̀ wàa siigɔ̃ awɛɛswɛɛplaa à
nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. [8] Kɛ̀ à kà wɛ̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́ basɔɔro akuri awɛɛplaa,
ben à gà.
[9] Ɛnɔsu wɛ̀ basiigɔ̃ akuridee guun à Kenana ì. [10] À gbɛra à kɛ̀ wɛ̀ wàa siigɔ̃ kɔ̃n gɛ̃roo à nɛ́
pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. [11] Kɛ̀ à kà wɛ̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́ basɔɔro asɔɔro, ben à gà.
[12] Kenana wɛ̀ baaagɔ̃ akuridee guun à Malalɛli ì. [13] À gbɛra à kɛ̀ wɛ̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́ baplaa à
nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. [14] Kɛ̀ à kà wɛ̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́ basɔɔro akuri, ben à gà.
[15] Malalɛli wɛ̀ baaagɔ̃ asɔɔrodee guun à Yarɛdi ì. [16] À gbɛra à kɛ̀ wɛ̀ wàa siigɔ̃ kɔ̃n baaakurio
à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. [17] Kɛ̀ à kà wɛ̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́ basɔɔro sɔɔrosai, ben
à gà.
[18] Yarɛdi wɛ̀ basɔraagɔ̃ awɛɛplaadee guun à Ɛnɔku ì. [19] À gbɛra à kɛ̀ wɛ̀ wàa siigɔ̃ à nɛ́
pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. [20] Kɛ̀ à kà wɛ̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́ basɔraagɔ̃ awɛɛplaa, ben à
gà.
[21] Ɛnɔku wɛ̀ baaagɔ̃ asɔɔrodee guun à Mɛtusela ì. [22] À gbɛra à táa ò kɔ̃n Ludao ai wɛ̀ wàa
do kpɛ́ basɔɔro à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. [23] À kà wɛ̀ wàa do kpɛ́ basɔraagɔ̃
asɔɔro. [24] À táa ò kɔ̃n Ludao, ben wà kòrazi, kɛ̀ Luda à sè bɔna anduna guu yãnzi.
[25] Mɛtusela wɛ̀ bakɛ̃ndo awɛɛswɛɛplaadee guun à Lamɛki ì. [26] À gbɛra à kɛ̀ wɛ̀ wàa aagɔ̃
kpɛ́ bakɛ̃ndo awɛɛplaa à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo. [27] Kɛ̀ à kà wɛ̀ wàa siigɔ̃ kpɛ́
basɔraagɔ̃ akuri dosai, ben à gà.
[28] Lamɛki kɛ̀ wɛ̀ bakɛ̃ndo awɛɛplaa, ben à négɔ̃gbɛ̃ ì. [29] À tɔ́ kpànɛ Nuu à bè: Gbɛ̃ beee bé
eé wa làakari kpáɛwe zĩ gbãaa kɛ̀ wée kɛ yãnzi. Wée zĩ gbãaa pì kɛɛ Dii láarikɛna tɔɔtɛnɛ
yãnzimɛ. [30] Nuu ina gbɛra Lamɛki kɛ̀ wɛ̀ wàa aagɔ̃ sɔɔrosai à nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔo. [31] Kɛ̀ à kà wɛ̀ wàa aagɔ̃ kpɛ́ basɔraagɔ̃ akuri awɛɛswɛɛplaa, ben à gà.
[32] Kɛ̀ Nuu kà wɛ̀ wàa plaa kpɛ́ basɔɔro, à Sɛmu kɔ̃n Hamuo kɔ̃n Yafɛtio ì.

6

Gbɛ̃nteenɔ yakana

[1] Kɛ gbɛ̃nteenɔ nà parikũnaa aɔ̃ɔe daagula aɔ̃ɔe nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ii, [2] ben Luda nɛ́nɔɔ è gbɛ̃ntee
nɛ́nɔgbɛ̃ pìnɔɔ maa, ben aɔ̃ɔe ń sɛɛ ń pɔyezia. [3] Ben Dii bè: Ma Ninii égɔ̃ kú gbɛ̃nteenɔ guu
gurɔ píngiro, zaakɛ mèbaadeemɛ. À gurɔɔnɔ égɔ̃ wɛ̀ baswɛɛdo. [4] Gbɛ̃ gbɑ̃ɑ̀nɔɔ kú anduna
guu gurɔ beeea kɔ̃n gurɔ beee gbɛraao dɔ, gurɔɔ kɛ̀ Luda nɛ́ pìnɔ gbɛ̃ntee nɛ́nɔgbɛ̃nɔ dɔ̃̀
nɔgbɛ̃nɔ ũ, ben aɔ̃ nɛ́nɔ ìńyo. Aɔ̃ nɛ́ pìnɔn gɔ̃sagbãaa kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ bɔ̀ zaa káakunɔ ũ.

5 Dii è kɛ̀ gbɛ̃nteenɔ yã zaa kɛna bíta anduna guu. Gurɔ píngi yã zaa laasuun aɔ̃ègɔ̃ lɛɛ ado,
6 ben à nɔ̀sɛ yàka gbɛ̃ntee kɛ̀ à kɛ̀ tɔ̀ɔtɛa yã musu. À laasuu pãnde lɛ̀, 7 ben à bè: Mɛ́ gbɛ̃ntee
kɛ̀ má kɛ̀ tɔ̀ɔtɛa waa, gbɛ̃nteenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n bãanɔo, zaakɛ ma
nɔ̀sɛ yàka ń kɛna yã musu. 8 Mɔde Nuu Dii pɔnnaa è.

Nuu yã

9 Nuu boriinɔ yãn yɛ̀. Nuu nɛ́ gbɛ̃ maaamɛ. Kɛ̀ à kuu, à mɛ̀n doo bé à taari vĩro, à táa ò
kɔ̃n Ludao. 10 Nuu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn aagɔ̃, Sɛmu kɔ̃n Hamuo kɔ̃n Yafɛtio. 11 Ludaa è anduna
gbɛ̃nɔ yàka ń píngi, taarikɛna anduna pà. 12 Kɛ̀ Luda anduna gwà, à è à yàka, zaakɛ gbɛ̃
sãnda píngi kɛ̃̀ ń zɛ́a.

13 Ben Luda bè Nuunɛ: Mɛ́ gbɛ̃ sãnda píngi kaatɛ, zaakɛ aɔ̃ yãnzin taarikɛna dà
andunalazi. Mɛ́ ń kaatɛ lɛdo kɔ̃n andunaomɛ. 14 Ǹ góro'itɛ kɛkɛ kɔ̃n lí lɛ̀ɛtɛgɛo ǹ kpɛ́nɛnɔ
kɛ à guu ǹ kɔntaa kɛa à guu kɔ̃n à kpɛɛo. 15 Nɛ́ góro pì kɛ lán kɛ̀ bà. À gbɛ̃̀aa gɛ̃̀sãsuu wàa
do kpɛ́ basɔ̀ɔro, à yàasa gɛ̃̀sãsuu baplaa akuri, à lezĩ sɔ̃ gɛ̃̀sãsuu baaakuri. 16 Ǹ góro pì musu
pápa, gbasa ǹ guforoo tótó à dagura gwe gɛ̃̀sãsuu doodo zaa à musu kpa. Ǹ gbà da góro pì
kpado ǹ góro pì kɛ didikɔ̃ana lɛo aagɔ̃.

17 Mapi sɔ̃ mɛ́ tó í da andunala lɛ mà pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃è wesa bonɔ kaatɛ ń píngi. Pɔ́
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna guunɔ é gaga píngi. 18 Mɔde ma bà égɔ̃ kúnyo. Nɛ́ gɛ̃ góro pì guu kɔ̃n n
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n n naɔ̃o kɔ̃n n nɛ́nɔ naɔ̃ɔnɔo. 19 Nɛ́ pɔ́ wɛ̃̀ndide píngi sɛ́ ǹ gɛ̃ńyo mɛ̀n plaplaa
lɛ aɔ̃égɔ̃ kú wɛ̃̀ndio. 20 Bã boriinɔ kɔ̃n nɔ̀bɔ boriinɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛa boriinɔ píngi aɔ̃é mɔ́
n kiia mɛ̀n plaplaa lɛ wàgɔ̃ kuu. 21 Ǹ pɔ́blee kɛ̀ wè ble píngi sɛ́ɛ ǹ kakɔ̃a a kũsãɛ ũ, apinɔ kɔ̃n
pɔ́ pìnɔ. 22 Ben Nuu kɛ̀ lɛ à yã kɛ̀ Ludaa ònɛ kɛ̀ píngi.

7

Í dana andunala

1 Ben Dii bè Nuunɛ: Ǹ gɛ̃ góro guu kɔ̃n n bɛdeenɔ, zaakɛ ḿbe ma n e yãnnadee ũ
tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ tɛ́. 2 Ǹ nɔ̀bɔ kɛ̀ dɛ sa'opɔ ũunɔ sɛ́ ǹ gɛ̃ńyo da kɔ̃n à kyào mɛ̀n swɛɛplaplaa, ǹ
nɔ̀bɔ kɛ̀ wè sa ooroonɔ sɛ́ mɛ̀n plaplaa da kɔ̃n à kyào. 3 Ǹ bãanɔ sɛ́ ǹ gɛ̃ńyo dɔ da kɔ̃n à kyào
mɛ̀n swɛɛplaplaa lɛ ń boriinɔ gɔ̃ kú anduna gu píngia. 4 Zaakɛ gurɔ swɛɛplaaa gbɛra mɛ́ tó
lou ma tɔ̀ɔtɛa ai gurɔ baplaa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo, lɛ mà pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ má kɛ̀nɔ waa tɔ̀ɔtɛa
píngi.

5 Nuu yã kɛ̀ Dii ònɛ kɛ̀ píngi. 6 Gurɔ̀ɔ kɛ̀ í dà andunala, Nuu kuu wɛ̃̀ wàa aagɔ̃mɛ. 7 À gɛ̃̀
góro'itɛ guu kɔ̃n a nɛ́nɔ kɔ̃n a naɔ̃o kɔ̃n a nɛ́nɔ naɔ̃ɔnɔo lɛ aɔ̃ bɔ í pì yãn. 8 Ben nɔ̀bɔ kɛ̀
dɛ sa'opɔ ũunɔ kɔ̃n nɔ̀bɔ kɛ̀ wè saa ooroonɔ kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ 9 mɔ̀ Nuu kiia
góro guu mɛ̀n plaplaa da kɔ̃n à kyào lán Ludaa ònɛ nà. 10 Gurɔ swɛɛplaaa gbɛra í daa pì dà
andunala. 11 Nuu wɛ̃̀ wàa aagɔ̃dee guu à mɔ plaade gurɔ gɛ̃ro awɛɛplaadee zĩ, ben í kɛ̀ kú
tɔ̀ɔtɛ gĩzĩnɔ pũ̀tã píngi, ben ludambɛ fɔ̀onɔ fɔ̃̀. 12 Lou mà ai gurɔ baplaa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.

13 Zĩ beeean Nuu gɛ̃̀ góro guu kɔ̃n a nɛ́nɔ Sɛmu kɔ̃n Hamuo kɔ̃n Yafɛtio kɔ̃n api naɔ̃o kɔ̃n
a nɛ́nɔ naɔ̃ɔnɔ gɔ̃ɔn aagɔ̃, 14 kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛnɔ píngi ń boriia kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ píngi ń boriia
kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ píngi ń boriia kɔ̃n pɔ́ vĩananɔ píngi ń boriia, bãanɔ kɔ̃n pɔ́ dɛ̀bɛdeenɔ
píngi. 15 Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃è wesaa bonɔ mɔ̀ Nuu kiia góro guu bori kɔ̃n boriio mɛ̀n plaplaa. 16 Pɔ́
wɛ̃̀ndideenɔ bori píngi gɛ̃̀ da kɔ̃n à kyào lán Ludaa dìɛnɛ nà. Ben Dii gbà tàtańlɛ.

17 Lou mà ai gurɔ baplaa. Kɛ̀ í e kaara, ben à góro pì sɛ̀ tɔ̀ɔtɛla. 18 Í fɛ̀ɛ à kàara maamaa à
dà tɔ̀ɔtɛla, ben góro pì fù íla. 19 Í kàara à dà tɔ̀ɔtɛla láe à dà kpii lezĩ kɛ̀ kú anduna guunɔla
mĩɔmiɔ. 20 Í fɛ̀ɛ à dà kpiii pìnɔla ai gɛ̃̀sãsuu gɛ̃ro. 21 Pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃è táa o tɔ̀ɔtɛanɔ gàga
píngi, bãanɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ ń píngi.
22 Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃è wesaa boo kɛ̀ aɔ̃ɔ kú sɩ̀sĩaanɔ gàga píngi. 23 Luda pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú sɩ̀sĩaanɔ
kàatɛ píngi. À gbɛ̃nteenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n bãanɔ kàatɛ anduna guu.
Nuu bé à bɔ̀ ado kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo góro guunɔ. 24 Ben í gɔ̃̀ da andunala ai gurɔ baswɛɛplaa
akuri.

8

Í gona andunala

1 Nuu kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ kɔ̃n pɔ́kãdee kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo góro guunɔ píngi yã dɔ̀ Ludan. Kɛ̀ à ĩa
gbàrɛ tɔ́ɔtɛa, ben í nà babanaa. 2 Í kɛ̀ kú tɔ́ɔtɛ gĩzĩnɔ kɔ̃n ludambɛ fòonɔ tàta, ben lou kɛ̃̀.
3 Í pì e babaa busɛbusɛ èe lagoo ai gurɔ baswɛɛplaa akuri. 4 À mɔ swɛɛplaade gurɔ gɛ̃ro
awɛɛplaadee zĩ góro pì dì kpiii kɛ̀ wè be Ararataa. 5 Í pì e lagoo ai mɔ kuridee guu. Mɔ
kuridee pì gurɔ káaku zĩ kpiiinɔ mìsɔ̃ntɛ̃nɔ bɔ̀bɔ.

6 Gurɔ baplaa gbɛra Nuu góro windo kɛ̀ à bɔ̀ yãa wɛ̃̀, 7 ben à bã kãnkãna gbàrɛ. Èe vĩaa èe
gaa èe suu ai í bàba tɔ́ɔtɛa. 8 À pɔ̃tɛ̃ɛ gbàrɛ dɔ lɛ à e à dɔ̃ tó í làgo tɔ́ɔtɛa. 9 Kɛ̀ pɔ̃tɛ̃ɛ e zɔ̃kii ero,
ben a lìara à sù Nuu kiia góro guu, zaakɛ í da andunala píngimɛ. Nuu ɔɔ bɔ̀ à kũ̀ à gɛ̃̀o góro
guu. 10 À kámma bò ai gurɔ swɛɛplaa, ben à ɛ̀ara à pɔ̃tɛ̃ɛ gbàrɛ dɔ. 11 Pɔ̃tɛ̃ɛ pì lìara à sù à kiia
uusiɛ à kù lá kàso à kpá a lézĩ. Ben Nuu dɔ̃ kɛ í làgo tɔ́ɔtɛa. 12 À kámma bò gurɔ swɛɛplaa
dɔ, ben à ɛ̀ara à pɔ̃tɛ̃ɛ pì gbàrɛ, èe liara à sù à kiia dɔro. 13 Nuu wɛ̃̀ wàa aagɔ̃ awɛɛdodee guu
à mɔ káaku gurɔ káaku zĩ, í bàba tɔ́ɔtɛa, ben à góro pì musu gò. Kɛ̀ à guu gwà, à è í yã̀a
tɔ́ɔtɛa. 14 À mɔ plaade gurɔ baaasɔ́ɔro awɛɛplaadee zĩ í bàba tɔ́ɔtɛa.

15 Ben Luda yã ò Nuunɛ à bè: 16 Ǹ bɔ góro guu kɔ̃n n naɔ̃o kɔ̃n n négɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n ń naɔ̃ɔnɔo.
17 Ǹ pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnyonɔ bɔɛ píngi, bãanɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ píngi,
lɛ aɔ̃ fãakɔ̃a tɔ́ɔtɛa aɔ̃gɔ̃ né ii aɔ̃gɔ̃ kaara anduna guu. 18 Ben Nuu bɔ̀ kɔ̃n a nénɔ kɔ̃n a naɔ̃o
kɔ̃n a né pìnɔ naɔ̃ɔnɔo. 19 Nɔ̀bɔnɔ píngi kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ píngi kɔ̃n bãanɔ píngi kɔ̃n pɔ́
kɛ̀ aɔ̃è táa o tɔ́ɔtɛanɔ píngi bɔ̀ɛ góro guu bori kɔ̃n boriio.

20 Ben Nuu Dii gbãgbãkii bò. À nɔ̀bɔ kɔ̃n bãa kɛ̀ wè saa oonɔ kũ̀, ben à sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén
à tɛ́ kũ òa. 21 Kɛ̀ Dii à gũu mà, à kɛ̀nɛ nna, ben à laasuu lɛ̀ à bè: Mɛ́ ɛara mà láari zĩ tɔ́ɔtɛa
gbɛ̃ntee yãnzi dɔro, zaakɛ gbɛ̃ntee laasuu ègɔ̃ zaa zaa à ɔ̀wazikɛgurɔmɛ. Mɛ́ ɛara mà pɔ́
wɛ̃̀ndideenɔ kaatɛ lán má kɛ̀ nà dɔro. 22 Ai anduna gá àgɔ̃ kuuo pɔ́tɔ̃na kɔ̃n pɔ́kɛkɛnao, ĩa
kɔ̃n guwãaao, buusiɛ kɔ̃n kwɛɛo, fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo, aɔ̃ ke é yãaro.

9

*Luda bà kuuna k*ɔ̃n Nuuo

1 Ben Luda aubarika dà Nuun kɔ̃n à nénɔ à bèńnɛ: Àgɔ̃ né ii àgɔ̃ kaara à anduna pa.
2 Nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n kpɔ̀nɔ égɔ̃ a vĩa vĩ píngi. Ma ń náare a ɔ́zĩ. 3 Pɔ́
kɛ̀ aɔ̃è táa oonɔ píngi égɔ̃ dɛ a pɔ́blee ũ. Ma ń kpáawa píngi lán ma blɛɛ kɛ̀ è bɔɛ tɔ́ɔtɛanɔ
kpàawa nà yã. 4 Mɔde àton nɔ̀bɔ kɛ̀ wèe à kòto kpáro sóro, zaakɛ à arun à wɛ̃̀ndi ũ. 5 Mɛ́ a
aru kɛ̀ dɛ a wɛ̃̀ndi ũu gɛ̃ɛ boare. Tó nɔ̀bɔ gbɛ̃ dɛ̀ ke tó gbɛ̃ a gbɛ̃daaa dè, mɛ́ à aru gɛ̃ɛ bonɛ.
Mɛ́ gɛ̃ɛ bo gbɛ̃ kɛ̀ à a gbɛ̃daaa dɛ̀a. 6 Tó gbɛ̃ a gbɛ̃daaa dɛ̀, weé à dɛ, zaakɛ ma gbɛ̃ntee kɛ̀ ma
taka ũmɛ. 7 Àgɔ̃ né ii àgɔ̃ kaara, à da andunala àgɔ̃ kɔ̃ɔ.

8 Luda bè Nuunɛ kɔ̃n à nénɔ dɔ: 9 Ma bà égɔ̃ kúao kɔ̃n a boriinɔ 10 kɔ̃n pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃ɔ
kúao kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ góro guunɔ píngi, bãanɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
tɔ́ɔtɛanɔ píngi. 11 Ma bà égɔ̃ kúao. Mɛ́ í da andunala mà pɔ́ wɛ̃̀ndideenɔ kaatɛ píngi dɔro.
Í é da andunala à à kaatɛ dɔro. 12 Ben Luda ɛ̀ara à bè: Ma bà égɔ̃ kúao kɔ̃n pɔ́ wɛ̃̀ndidee
kɛ̀ aɔ̃ɔ kúaonɔ ai gurɔ píngimɛ. À sèedan yè. 13 Mɛ́ ludambɛfɛ̃ɛdaa bɔ loua ma bà kuuna
kɔ̃n andunao sèeda ũ. 14 Tó má tò lou sìsi ludambɛfɛ̃ɛdaa bɔ̀a, 15 lán ma bà kúao nà kɔ̃n
pɔ́ wɛ̃̀ndide bori píngio, à yã é dɔmagumɛ. Mɛ́ tó í da andunala à pɔ́ wɛ̃̀ndidee kaatɛ píngi
dɔro. 16 Tó ma ludambɛfɛ̃ɛdaa è loua, ma bà kuuna kɔ̃n pɔ́ wɛ̃̀ndide bori píngio ai gurɔ píngi
yã é dɔmagumɛ. 17 Ben Luda bè Nuunɛ: Ma bà kuuna kɔ̃n pɔ́ wɛ̃̀ndidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna
guu píngio sèedan gwe.

*Nuu n*énɔ

18 Nuu né kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ góro guunɔ tɔ́n yè: Sɛmu, Hamu, Yafɛti. Hamun Kanaa de ũ. 19 Nuu
nénɔn gwe gɔ̃ɔn aagɔ̃. Aɔ̃ boriinɔ bé wà dàgula anduna guu píngi.

[20] Nuu né búbarimɛ, ben à geepi líkpɛ bà. [21] Kɛ̀ à geepiwɛ̃ɛ mì à kã̀, ben à daɛna bũu a
kpɛ́n. [22] Kɛ̀ Kanaa de Hamu a de bũukɛɛ è, à bɔ̀ à gàa à ò Sɛmunɛ kɔ̃n Yafɛtio. [23] Ben Sɛmu
kɔ̃n Yafɛtio utadaa sɛ̀ aɔ̃ kà ń gãn ń plaa aɔ̃ táa ò kɔ̃n kpɛɛo. Ń aɛ dɔna gu pãndea lɛ aɔ̃ton
ń de bũukɛɛ ero yãnzi, aɔ̃ gàa wà kù ń de bũukɛɛla. [24] Kɛ̀ wɛ̃ɛ kɛ̃̀ Nuua à fɛ̃ɛ, à mà lán a né
zãa kɛ̀are nà, [25] ben à bè:
Kanaa égɔ̃ láari pɔ́ ũmɛ,
àmbe égɔ̃ a gbɛ̃nɔ zɔ̀ zãa ũ.
[26] Ben à bè:
Aubarikadeen Dii, Sɛmu Luda ũ,
Kanaanɔ égɔ̃ dɛ Sɛmunɔ zɔ̀nɔ ũ.
[27] Luda kaarana kɛ Yafɛtinɛ,
Yafɛtinɔ ń baka e Sɛmunɔ aubarika guu,
Kanaanɔ égɔ̃ dɛ Yafɛtinɔ zɔ̀nɔ ũ.

[28] Í dana andunalaa gbɛra Nuu kɛ̀ wɛ̃̀ wàa do kpé baswɛɛplaa akuri. [29] À kɛ̀ wɛ̃̀ wàa siigɔ̃
kpé baswɛɛplaa akuri, ben à gà.

10

*Nuu boriin*ɔ

[1] Nuu négɔ̃gbɛ̃nɔ Sɛmu kɔ̃n Hamuo kɔ̃n Yafɛtio kɔ̃n ń négɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ì í dana andunalaa
gbɛraanɔ yãn yɛ̀. [2] Yafɛti négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Goma, Magɔgu, Midia, Girisi, Tubala, Mɛsɛki
kɔ̃n Tirasao. [3] Goma négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Asakɛnaza, Rifa, Tɔgama. [4] Girisi négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀:
Ɛlisa, Tasisi, Sipiru, Rodanimu. [5] Borii pìnɔ bé wà dàgula ísia gɛɛzi, aɔ̃ kɔ̃ kpàatɛtɛ bùsu kɔ̃n
bùsuo bori kɔ̃n boriio danɛdanɛ, baade kɔ̃n a boriyão.

[6] Hamu négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Etiopia, Igipiti, Libia kɔ̃n Kanaao. [7] Etiopia négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀:
Sɛba, Avila, Sabata, Raama kɔ̃n Sabatɛkao. Raama négɔ̃gbɛ̃nɔn Seba kɔ̃n Dedão ũ. [8] Nimlɔdu
né Etiopia boriimɛ dɔ. Àmbe anduna gbãabitade tɔ́de káaku ũ. [9] Tofe sàmɛ Dii aɛzĩ. À yã
bé à tò wè be: Lán Nimlɔdu dɛ tofe sà ũ Dii aɛzĩ nà. [10] Babilɔnia bùsu kɛ̀ à kí blèa káaku
wɛ́tɛdaan Babɛli kɔ̃n Ɛrɛkio kɔ̃n Akadao kɔ̃n Kalanɛo ũ. [11] Bɔna gwe à gàa Asiria bùsun, ben
à Ninɛva kàɛ kɔ̃n Reobo'io kɔ̃n Kalao [12] kɔ̃n Rɛsɛ̃ kɛ̀ kú Ninɛva dagura kɔ̃n Kalao. Ninɛvan
wɛ́tɛda ìsi ũ.

[13] Igipiti boriinɔn yɛ̀: Ludunɔ, Anamunɔ, Lɛabanɔ, Nafatunɔ, [14] Patarusinɔ, Kasalunɔ kɔ̃n
Kɛrɛtinɔ kɛ̀ Filisitininɔ bɔ̀ ń guunɔo.

[15] Kanaa daudu Sidɔ̃ boriinɔn yɛ̀: Itinɔ, [16] Yebusinɔ, Amɔrinɔ, Gigasinɔ, [17] Ivinɔ, Akinɔ,
Sininɔ, [18] Avadanɔ, Zɛmarinɔ kɔ̃n Amatanɔo. Kanaa pìnɔ dàgula zãamɛ. [19] Aɔ̃ bùsu lɛ́zɛkiin
yɛ̀. Bɔna zaa Sidɔ̃ gana Gera kɛ̀ kú Gaza saɛ ai Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao kɔ̃n Adamao kɔ̃n
Zeboimu kɛ̀ kú Lasa saɛo. [20] Hamu négɔ̃gbɛ̃nɔn gwe bori kɔ̃n boriio bùsu kɔ̃n bùsuo
danɛdanɛ, baade kɔ̃n a boriyão.

[21] Yafɛti dãaro Sɛmu borii kɛ̀ dɔ. Àmbe Eberunɔ dezi káaku ũ. [22] Sɛmu négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀:
Elamu, Asiria, Apasada, Ludu kɔ̃n Aramuo. [23] Aramu négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Uzu, Hulu, Geta kɔ̃n
Mɛsɛkio. [24] Apasada bé à Sela ì, ben Sela Eberu ì. [25] Eberu négɔ̃gbɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn plaa. À doo tɔ́n
Pɛlɛgi, zaakɛ à gurɔɔn wà kɛ̃̀kɔ̃a anduna guu. À dãaro tɔ́n Yɔkɔtã. [26] Yɔkɔtã négɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n
yɛ̀: Alamɔdada, Sɛlɛfi, Azamavɛ, Yera, [27] Adoramu, Uzala, Dikala, [28] Obala, Abimaɛli, Seba,
[29] Ofi, Avila kɔ̃n Yobabuo. Yɔkɔtã négɔ̃gbɛ̃nɔn gwe píngi. [30] Bɔna Mɛsa gana Sefa kɔ̃n kpiii kɛ̀
kú ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaanɔ, àmbe ń bùsu ũ. [31] Sɛmu négɔ̃gbɛ̃nɔn gwe píngi bori kɔ̃n boriio bùsu
kɔ̃n bùsuo danɛdanɛ, baade kɔ̃n a boriyão.

[32] Nuu négɔ̃gbɛ̃nɔ boriinɔn gwe danɛdanɛ bùsu kɔ̃n bùsuo. Aɔ̃ kiian anduna bori píngi
bɔ̀n aɔ̃ dàgula í dana andunalaa gbɛra.

11

*Babɛ*li kpɛ́didikɔ̃ana

[1] Anduna píngi guu boriyã mèn doomɛ, yã dɔ̃nkɔ̃n wè o. [2] Lán gbɛ̃nɔɔ e sɔ̃ki kpákpaa
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa nà, kɛ̀ aɔ̃ kà Babilɔnia bùsu gusararaan, ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛ gwe. [3] Aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Wà gá

wà kúnku bɔ wà kpáta maamaa. Kúnkun ń gbɛ̀ ũ, kɔntaan ń siminti ũ. [4] Ben aɔ̃ bè: Wà
wɛ́tɛdaa káɛ wà kpɛ́didikɔ̃ana bo à mìsɔ̃ntɛ̃ zɔ̃ ludambɛɛa. Wà wa zĩnda tɔ́ bɔ lɛ wàtongɔ̃
fãakɔ̃ana doodo anduna guuro yãnzi.
[5] Ben Dii pìta à wɛ́tɛdaa pì gwà kɔ̃n kpɛ́ lezĩ kɛ̀ gbɛ̃nteenɔ bòo. [6] Ben à bè: Aɔ̃ píngi ń borii
dɔ̃nkɔ̃mɛ, yã dɔ̃nkɔ̃n aɔ̃è o, ben yã kɛ̀ aɔ̃ɔe bɔɔon yɛ̀ɔ́? Yã kɛ̀ aɔ̃ à laasuu lɛ̀ tia sa aɔ̃é kɛmɛ,
pɔ́ke é kpáńnɛ à kɛna guu dɔro. [7] Wà pita wà gá gwe wà ń yã yãkɔ̃tɛńnɛ lɛ aɔ̃ton kɔ̃ yã ma
dɔro. [8] Ben Dii ń fãakɔ̃a gwe doodo anduna guu píngi, ben aɔ̃ ń wɛ́tɛda kaɛna tò. [9] Beee
yãnzin wà tɔ́ kpà wɛ́tɛ pìnɛ Babɛli, zaakɛ gwen Dii tò anduna bori píngi yã bɔ̀n. Zaa gwemɛ
à ń fãakɔ̃a anduna guu píngi.

*S*ɛmu kɔ̃n Terao boriinɔ

[10] Sɛmu boriinɔ yãn yè. Sɛmu wɛ̃̀ basɔɔrodee guun à Apasada ì ídana andunalaa gbɛra wɛ̃̀
plaa. [11] À gbɛra à kè wɛ̃̀ wàa plaa kpɛ́ basɔɔro a nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
[12] Apasada wɛ̃̀ baaakuri asɔɔrodee guun à Sela ì. [13] À gbɛra à kè wɛ̃̀ wàa plaa kɔ̃n aagɔ̃ɔo a
nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
[14] Sela wɛ̃̀ baaakuridee guun à Eberu ì. [15] À gbɛra à kè wɛ̃̀ wàa plaa kɔ̃n aagɔ̃ɔo a nɛ́ pãndenɔ
ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
[16] Eberu wɛ̃̀ baaakuri awɛɛsiigɔ̃dee guun à Pɛlɛgi ì. [17] À gbɛra à kè wɛ̃̀ wàa plaa kɔ̃n
baaakurio a nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
[18] Pɛlɛgi wɛ̃̀ baaakuridee guun à Rɛu ì. [19] À gbɛra à kè wɛ̃̀ wàa do akuri dosai a nɛ́ pãndenɔ
ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
[20] Rɛu wɛ̃̀ baaakuri awɛɛplaadee guun à Serugu ì. [21] À gbɛra à kè wɛ̃̀ wàa do awɛɛswɛɛplaa
a nɛ́ pãndenɔ ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
[22] Serugu wɛ̃̀ baaakuridee guun à Nao ì. [23] À gbɛra à kè wɛ̃̀ wàa do a nɛ́ pãndenɔ ì dɔ
gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
[24] Nao wɛ̃̀ baaakuri dosaidee guun à Tera ì. [25] À gbɛra à kè wɛ̃̀ baswɛɛdo dosai a nɛ́ pãndenɔ
ì dɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo.
[26] Tera kɛ̀ wɛ̃̀ baaagɔ̃ akuri, ben à Abramu kɔ̃n Nao kɔ̃n Aranao ì. [27] Tera boriinɔ yãn yè.
Tera Abramu kɔ̃n Nao kɔ̃n Aranao ì, ben Arana Lutu ì. [28] Arana gà a de Tera wáa zaa Urumɛ
Kaladia bùsun, guu kè wà à ìn. [29] Abramu kɔ̃n Nao nɔɔ sè. Abramu naɔ̃ tɔ́n Sarai, Nao naɔ̃
sɔ̃ tɔ́n Milika, Arana nɛ́. Arana pì bé à Isika ì dɔ. [30] Sarai sɔ̃ pãaamɛ, èe nɛ́ iro.
[31] Ben Tera a nɛ́ Abramu kɔ̃n a dio Lutuo kɔ̃n Abramu naɔ̃ Saraio sè bɔna Uru, Kaladia
bùsun, aɔ̃ɔe gaa Kanaa bùsun. Kè aɔ̃ kà Arana, aɔ̃ vɛ̃̀ɛ gwe. [32] Tera wɛ̃̀ wàa do asɔɔrodee
guun à gà zaa Arana.

12

Dii ona Abramunɛ à bɔ a bùsun

[1] Dii bè Abramunɛ: Ǹ bɔ n bùsun n danɛnɔ tɛ́ n de bɛ, ǹ tá bùsu kɛ̀ mɛ́ ɔdɔannɛɛn.
[2] Mɛ́ tó n borii kɛ pari,
mɛ́ aubarika dangu mà n tɔ́ bɔ,
n kiian weégae aubarika en.
[3] Mɛ́ aubarika da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é sa maaa onnɛɛnɔn,
mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é sa zaaa onnɛɛnɔ ká.
Anduna bori píngi é aubarika e n gãzĩ.

[4] Ben Abramu dà zɛ́n lán Dii òne nà. Lutu gàao. À wɛ̃̀ basiigɔ̃ sɔɔrosaidee guun à bɔ̀ Arana
[5] kɔ̃n a naɔ̃ Saraio kɔ̃n a vìi nɛ́ Lutuo kɔ̃n ń auziki kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ sɛ̀ gweenɔ.
Lɛn aɔ̃ bɔ̀ Arana lɛ aɔ̃ dà Kanaa zɛ́n. Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, [6] ben aɔ̃ bɔ̀ɛ bùsu pìn ai aɔ̃ kà Mɔre gbíi lí
kiia Sɛkɛmu. Kanaanɔɔ kú bùsu pìn gurɔ beeea. [7] Ben Dii bɔ̀ à mɔ̀ Abramuzi à bè: Mɛ́ bùsu
kɛ̀kii kpá n boriinɔamɛ. Ben à Dii gbãgbãkii bò gwe. [8] Kɛ̀ à fɛ̀ɛ gwe, à mì pè kpiii kɛ̀ kú Bɛtɛli
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaanɔa, ben à bùra kàɛ gwe, Bɛtɛli kú ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, Ai kú ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa.
À Dii gbãgbãkii bò gwe dɔ, ben à à sìsi. [9] Ben à dà zɛ́n dɔ à mì pè Nɛgɛvia.

10 Kɛ̀ dekaa kà bùsu pìn, ben Abramu gàa gurɔ plaaa kɛ Igipiti, zaakɛ dekaa pì gɛ̃̀ ɔla. 11 Kɛ̀
à kà kĩi kɔ̃n Igipitio, à bè a naɔ̃nɛ: Má dɔ̃ nɔ maan n ũ. 12 Tó Igipitinɔ n e, aɔ̃é be ma naɔ̃n
n ũ, aɔ̃é ma dɛ aɔ̃é n tó. 13 Ǹ beńnɛ ma dãremɛ n ũ lɛ wà ma sí ɔplaplaa n yãnzi. Lán né
ma mì sí nàn gwe. 14 Kɛ̀ aɔ̃ kà Igipiti, Igipitinɔɔ è nɔgbɛ̃ pì maaa gɛ̃̀. 15 Kɛ̀ Igipiti kí Fili'auna
ìbanɔ à è, aɔ̃ à maaa gɔ̃̀gɔ̃nɛ, ben wà à sɛ̀ wà gɛ̃̀o Fili'aunanɛ a bɛ. 16 Ben à Abramu gwà
maamaa à yãnzi, à sãanɔ kpàa kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zaakinɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ zĩkɛrinɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ
kɔ̃n lakuminɔo. 17 Ben Dii gyã pãsĩnɔ kà Fili'aunan kɔ̃n a bɛdeenɔ Abramu naɔ̃ pì yãnzi.
18 Ben Fili'auna Abramu sìsi à bènɛ: Bɔ́ yã ń kèmɛ gwee? Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ omɛ kɛ̀ n naɔ̃nloo?
19 À kɛ̀ dia n bè n dãremɛ, ben ma à sɛ̀ nɔɔ ũu? N naɔ̃n yɛ̀! Ǹ n pɔ́ sɛ́ ǹ táo. 20 Fili'auna yã ò a
gbɛ̃̃nɔnɛ Abramu yã musu, ben aɔ̃ gàa wà zènɛ kɔ̃n a naɔ̃o kɔ̃n a auzikinɔ píngi.

13

Abramu kɛ̃̃kɔ̃ana kɔ̃n Lutuo

1 Ben Abramu bɔ̀ Igipiti à sù Nɛgɛvi kɔ̃n a naɔ̃o kɔ̃n a auzikinɔ píngi kɔ̃n Lutuo. 2 Abramu
nɛ́ auzikideemɛ, à pɔ́kãdeenɔ vĩ pari kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao. 3 Bɔna Nɛgɛvi à sɔ̃ki kpàkpa
ai à gàa à kào Bɛtɛli, guu kɛ̀ à bùra kàɛn káaku Bɛtɛli dagura kɔ̃n Aio, 4 guu kɛ̀ à sa'okii bòn
yã. Ben à Dii sìsi gwe.

5 Lutu ègɔ̃ tɛ́ kɔ̃n Abramuo lɛdo. À sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n bisakutaanɔ vĩ se. 6 Aɔ̃ pɔ́kãdeenɔɔ
pari, guu pì sɛ̃̀ e mɔ́ḿma ń píngiro. Beee yãnzin aɔ̃é fɔ̃ wàgɔ̃ kú gu dɔ̃nkɔ̃a lɛdo dɔro.
7 Ben lɛokpakɔ̃a gɛ̃̀ Abramu pɔ́dãrinɔ kɔ̃n Lutu pɔ́dãrinɔ dagura. Zĩ beeea sɔ̃ Kanaanɔ kɔ̃n
Pɛrizinɔɔ kú bùsu pìn. 8 Ben Abramu bè Lutunɛ: À maa lɛokpakɔ̃a gɔ̃ kú wa daguraro, ke
ma pɔ́dãrinɔ kɔ̃n n pɔ́dãrinɔ dagura, zaakɛ danɛnɔn wa ũ. 9 Ǹ bùsu gwa da n aɛ píngi. Wà
kɛ̃̃kɔ̃a. Tó n gaa ɔzɛzi, mɛ́ gá ɔplazi. Tó n gaa ɔplazimɛ sɔ̃, mɛ́ gá ɔzɛzi. 10 Kɛ Lutu guu gwà,
à è Yoda guzurɛ píngi mɔdɔ vĩ maamaa. Ai Dii gɔ̃ gá Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao kaatɛ, guzurɛ
pì dɛ lán Dii swadako bà, lán Igipiti bùsu bà, ai à gàa pɛ́ Zoaa. 11 Ben Lutu Yoda guzurɛ sɛ̀
píngi. Aɔ̃ kɛ̃̃̀kɔ̃a, ben Lutu dà zɛ́n à tà ɔfãntɛ̃̃bɔɛ kpa. 12 Abramu gɔ̃̀ Kanaa bùsun, Lutu sɔ̃ɔ
kú Yoda guzurɛ wɛ́tɛnɔ dagura. À bùra kàɛ Sɔdɔmu saɛ. 13 Sɔdɔmudeenɔ sɔ̃ɔ zaa, durunkɛri
sànɔn ń ũ Dii aɛzĩ.

14 Lutu tana gbɛra Dii bè Abramunɛ: Guu kɛ̀ ń zɛ́n ǹ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ gu'igbãro kɔ̃n sɔɔmɛtɛo kɔ̃n
ɔfãntɛ̃̃bɔɛo kɔ̃n ɔfãntɛ̃̃gɛ̃̃kpɛn-o gwa. 15 Tɔɔtɛ kɛ̀ ń è píngi, má kpàmma, eégɔ̃ dɛ mpi kɔ̃n
n boriinɔ pɔ́ ũ ai gurɔ píngi. 16 Mɛ́ tó n boriinɔ kɛ pari lán bùsu'ãatɛ̃ bà. Tó gbɛ̃̃ke é fɔ̃ à
bùsu'ãatɛ̃ naro, ɛ̃ndɛ̃ eé fɔ̃ à n boriinɔ naro. 17 Ǹ fɛɛ ǹ liga bùsu pìzi ǹ à gbã̃̀a kɔ̃n à yàasao
gwa, zaakɛ má kpàmmamɛ. 18 Abramu fɛ̃ɛ à gàa à vɛ̃̀ɛ Mamare gbíi lí kɛ̀ kú Ɛblɔnunɔ saɛ,
ben à Dii gbãgbãkii bò gwe.

14

Lutu mìsina

1 Zĩkea Babilɔnia bùsu kí Amarafɛli kɔ̃n̩ Ɛlasa bùsu kí Ariɔkio kɔ̃n Elamu bùsu kí
Kɛdɔlaomao kɔ̃n Goyimu bùsu kí Tidalao 2 e zĩ̀ kaa kɔ̃n Sɔdɔmu kí Bɛrao kɔ̃n Gɔmɔra kí Bisao
kɔ̃n Adama kí Sinabuo kɔ̃n Zeboimu kí Sɛmɛbao kɔ̃n Bɛla kɛ̀ wè be tia Zoa kínao. 3 Kí gɔ̃ɔn
sɔɔroo pìnɔ kɔ̃ kàkɔ̃a ń píngi Sidimu guzurɛn. Àmbe sèbɛ wisidee ũ tia. 4 Wɛ̃̀ kuri awɛɛplaaa
dagura aɔ̃ègɔ̃ tángba kpaa Kɛdɔlaomaa. À wɛ̃̀ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee guun aɔ̃ gì bɔnɛzi. 5 À wɛ̃̀
gɛ̃ro dosaidee guun Kɛdɔlaoma kɔ̃n kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ mɔ̀ wà zĩ̀ blè Rɛfaimunɔa zaa Asɛtɛro
Kanaimu, aɔ̃ zĩ̀ blè Zuzinɔa zaa Hamu, aɔ̃ zĩ̀ blè Ɛminɔa zaa Save Kiriataimu, 6 aɔ̃ zĩ̀ blè Orinɔa
ń kpiii kɛ̀ wè be Seia ai à gàa pɛ́ Ɛli Parana gbáaa. 7 Ben aɔ̃ ìiara wà sù Ɛmisipa. Àmbe wè
be tia Kadɛsi. Aɔ̃ zĩ̀ blè Amalɛki bùsua píngi kɔ̃n Amɔri borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Azazɔ̃tamanɔa dɔ.

8 Ben Sɔdɔmu kína kɔ̃n Gɔmɔra kínao kɔ̃n Adama kínao kɔ̃n Zeboimu kínao kɔ̃n Bɛla kɛ̀
wè be tia Zoa kínao fɛ̃ɛ wà gàa wà zĩ̀ káńyo Sidimu guzurɛn. 9 Aɔ̃ɔe zĩ̀ kaa kɔ̃n Elamu bùsu
kínao kɔ̃n Goyimu bùsu kínao kɔ̃n Babilɔnia bùsu kínao kɔ̃n Ɛlasa bùsu kínao. Kí gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ
pìnɔɔ e zĩ̀ kaa kɔ̃n kí gɔ̃ɔn sɔɔroonɔ. 10 Sidimu guzurɛ kɔntaa wɛ̃ɛ vĩ pari. Kɛ̀ Sɔdɔmu kína

kɔ̃n Gɔmɔra kínao e bàa lɛɛ, ben aɔ̃ sì à guu, ben ń gbɛ̃ kpaaanɔ bàa lɛ̀ wà gàa gusĩsĩdeen.
11 Zìblerinɔ Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao auzikinɔ kɔ̃n ń pɔ́bleenɔ sɛ̀ɛ píngi aɔ̃ tào. 12 Gurɔɔ mɔ̀a
Abramu vĩi né Lutu kú Sɔdɔmu, ben aɔ̃ à kṹ wà tào kɔ̃n à auzikinɔ.
13 Ben gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ń ɔzĩ gàa à ò Eberu bori Abramunɛ zaa Mamare gbíi líno saɛ. Mamare
kɔ̃n a dãaronɔ Ɛsɛkɔlu kɔ̃n Anɛo né Amɔri boriinɔmɛ, aɔ̃ɔ dɛ kɔ̃ gbɛ̃ ũ kɔ̃n Abramuo. 14 Kɛ̀
Abramu mà wà a danɛ kṹ wà tào, ben à a bɛ zĩ̀karinɔ sɛ̀ɛ gɔ̃ɔn wàa do kpɛ́ baswɛɛdo plaasai
à pɛ̀ɛ kína pìnɔzi, ben à ń lé Dani. 15 Ben à a gbɛ̃nɔ kpàatɛtɛ, ben aɔ̃ sì ń tɛ́ gwãavĩ. Aɔ̃ zĩ̀
blèḿma aɔ̃ pɛ̀ḿma ai Oba, Damasiku gu'igbãroo kpa. 16 À lìara à sù kɔ̃n auziki pìnɔ píngi
kɔ̃n a vĩi né Lutuo kɔ̃n à auzikinɔ. À sù kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ dɔ.
17 Kɛ̀ Abramu zĩ̀ blè Kɛdɔlaomaa kɔ̃n kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ ɛ̀e suu, ben Sɔdɔmu kí bɔ̀ à dààlɛ
Save Guzurɛ kɛ̀ wè be tia Kí Guzurɛ̨n. 18 Ben Salɛmu kí Mɛlɛkizɛdɛki mɔ̀ kɔ̃n burɛdio kɔ̃n
geepiwɛ̃ɛo. Àpi né Luda Musude gbã̀gbãrimɛ. 19 Ben à sa maaa ò Abramunɛ à bè:
Luda Musude musu kɔ̃n tɔɔtɛo Kɛ̀ri
aubarika da Abramun.
20 Aubarikadeen Luda Musude
kɛ̀ à n ibɛɛnɔ nànnɛ n ɔzĩ ũ.
Ben Abramu auziki kɛ̀ ɛ̀e suunɔ píngi kuridee kpàa. 21 Sɔdɔmu kína bè Abramunɛ: Ǹ ma
gbɛ̃nɔ kpáma ǹgɔ̃ auziki kũna n pɔ́ ũ. 22 Ben Abramu bènɛ: Má sì kɔ̃n Dii Luda Musude musu
kɔ̃n tɔɔtɛo Kɛ̀rio, 23 mé n pɔ́ke sɛ́ro, baa kyateyĩba, lɛ ǹton be n ma kɛ auzikidee ũro yãnzi.
24 Mé pɔ́ke sɛ́ro, sé pɔ́blee kɛ̀ ma gbɛ̃nɔɔ blè baasiro. Mɔde Anɛ kɔ̃n Ɛsɛkɔluo kɔ̃n Mamare
kɛ̀ aɔ̃ gàamaonɔ, ǹ tó aɔ̃ ń baka sé.

15

*Luda bà kuuna k*ɔ̃n Abramuo
1 Beee gbɛra Dii yã ò Abramunɛ wɛ́ɛgupu'ena guu à bè:
Abramu! Ǹton vĩa kɛro.
Mámbe n sɛngbango ũ,
n asaia égɔ̃ bíta maamaa.
2 Ben Abramu bè: Dii Luda, bɔ́n né ma gbaa? Má né vĩro. Damasiku gbɛ̃ Ɛliɛza bé égɔ̃
dɛ ma bɛ túbibleri ũ. 3 Kɛ̀ nɛ́ɛ ma gba nɛ́ro, ma bɛ zĩ̀kɛri pì bé égɔ̃ dɛ ma túbibleri ũ. 4 Ben
Dii bènɛ: Àmbe eégɔ̃ dɛ n túbibleri ũro. Né kɛ̀ eé bɔ n plɛ̀n bé eégɔ̃ dɛ n túbibleri ũ. 5 Ben
à bɔ̀o bàazi à bè: Ǹ musu gwa ǹ sɔsɔnɛnɔ naro, tó né fɔ̃. Lɛmɛ n boriinɔ égɔ̃ dɛ lɛ. 6 À Dii
náanɛ kɛ̀, ben Dii tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi. 7 À bènɛ dɔ: Diin ma ũ, mámbe ma
n bɔ Uru, Kaladia bùsun, lɛ mà bùsu kɛ̀kii kpámma yãnzi. 8 Ben Abramu bè: Dii Luda, dian
mɛ́gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ eégɔ̃ dɛ ma pɔ́ ũu? 9 À wèàla à bè: Ǹ zùnunu wɛ̀ aagɔ̃ɔ sɛ́ kɔ̃n blè wɛ̀ aagɔ̃ɔo
kɔ̃n sãkaro wɛ̀ aagɔ̃ɔo kɔ̃n pɔ̃tɛ̃ɛtɛ̃ngoo kɔ̃n lukulukuo. 10 Ben à pɔ́ pìnɔ sɛ̀ à mɔ̀o píngi à
pàrapara à gògokɔ̃a, ben à kàɛ à ń aɛ dɔ̀dɔkɔ̃a, mɔde ɛ̀e bãanɔ parapararo. 11 Kɛ̀ yeberekunɔ
mɔ̀ wà zɔ̃̀zɔ̃ nɔ̀bɔ pìnɔa, ben Abramu pɛ̀ḿma.
12 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ e gɛ̃ɛ kpɛ́n, i bíta Abramu kṹ, ben gusia bíta vĩadee dààla. 13 Ben Dii bènɛ:
Ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n boriinɔ égɔ̃ nibɔ blee bùsu kɛ̀ dɛ ń pɔ́ ũroo guu, aɔ̃égɔ̃ zɔ̀ blee gwe, weégɔ̃ wɛ́ɛ
tãaḿma ai wɛ̀ wàa plaa. 14 Mɔde mɛ́ ĩa kɛ borii kɛ̀ aɔ̃ɔe zɔ̀ bleeńnɛnɔa, n boriinɔ é bɔɛ kɔ̃n
auziki bítao. 15 Mmɔn sɔ̃, négɔ̃ aafiamɛ ai ǹ gá zi kũo gbasa ǹ ká n dezinɔla wà n vĩi. 16 N
nasionɔ bé weé liara wà su kɛ̀, zaakɛ Amɔrinɔ durun e papa kɔ̀ro.
17 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n, guu sì, ben Abramu è kĩi kɛ̀ ɛ̀e tɛ́sukpɛ bɔɔ kɔ̃n sɛ̀̃tɛo e gɛ̃ɛ nɔ̀bɔ kɛ̀
à pàrapara pìnɔ dagura. 18 Zĩ beeean Dii bè a bà égɔ̃ kú kɔ̃n Abramuo à bè: Mɛ́ bùsu kɛ̀kii
kpá n boriinɔa zaa Igipiti gulɛzɛki swaa ai swadaa kɛ̀ wè be Yuflati, 19 bùsu kɛ̀ Keninɔɔ kún
kɔ̃n Kenizinɔ kɔ̃n Kadamɔnunɔ 20 kɔ̃n Itinɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n Rɛfaimunɔ 21 kɔ̃n Amɔrinɔ kɔ̃n
Kanaanɔ kɔ̃n Gigasinɔ kɔ̃n Yebusinɔo.

16

*Agyara k*ɔ̃n a né Sumailao

[1] Abramu naɔ̃ Sarai e nɛ́ iro. À nɔgbɛ̃ zĩkɛri vĩ Igipiti gbɛ̃ ũ kɛ̀ wè benɛ Agyara. [2] Ben Sarai
bè Abramunɛ: Lán Dii ma kɛ pãaa ũ nà, ǹ daɛ kɔ̃n ma zĩkɛrio. Má sì kɛ̀ mɛ́ nɛ́nɔ e à gãzĩ. Ben
Abramu Sarai yã mà. [3] Abramu wɛ̀ kuri kɛna Kanaa bùsun gbɛran Sarai a zɔ̀ Agyara kpàa
nɔɔ ũ. [4] Abramu dàɛo, ben à nɔ̀ sì. Kɛ̀ à è á nɔ̀sina, à dɔkɛ̀ a diio. [5] Ben Sarai bè Abramunɛ:
Taari kɛ̀ wà kɛ̀mɛɛ gɔ̃̀ n yã ũmɛ. Ma a zɔ̀ kpàmma. Kɛ̀ à è á nɔ̀sina, ben ègɔ̃ dɔkɛɛmao. Mpi
kɔ̃n mapio, Dii bé eé yã gɔ̃gɔ̃we. [6] Ben Abramu wèàla à bè: N zɔ̀ kuu n pɔ́ ũmɛ. Ǹ kɛnɛ lán
ń yezi nà. Kɛ̀ Sarai ĩa dàa, ben à bàa lɛ̀nɛ.
[7] Dii Malaika à è íbɔkiizi gbáan, bia pì kú Suru zɛ́ saɛmɛ. [8] Ben à à là à bè: Sarai zĩkɛri
Agyara, n bɔ mámɛ? Nɛ́ɛ gaa mámɛ? Ben à wèàla à bè: Mɛ́ɛ bàa lɛɛ ma dii Sarainɛmɛ. [9] Ben
Dii Malaika bènɛ: Ǹ ɛara ǹ tá n dii pì kiia ǹgɔ̃ mì siɛɛnɛ.
[10] Mɛ́ n borii kaara aɔ̃gɔ̃ pari,
weé fɔ̃ wà ń lɛ́ dɔ̃ro.
[11] Ń nɔ̀sina, nɛ́ nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
nɛ́ tɔ́ kpánɛ Sumaila,
zaakɛ Dii n yã mà n wɛ́ɛtãmma guu.
[12] Eégɔ̃ dɛ lán zaakisɛ̃tɛ bà,
eé íbɛtɛ kpá kɔ̃n gbɛ̃ píngio,
gbɛ̃ píngi é íbɛtɛ kpáo se.
Eégɔ̃ kú kɔ̃ yãn kɔ̃n a gbɛ̃nɔro.
[13] Ben Agyara bè: Ma wɛ́ɛ sì Luda kɛ̀ è ma elɛ. Ben à tɔ́ kpà Dii kɛ̀ yã ònɛnɛ Ludakɛema'ee.
[14] À yã bé à tò wà tɔ́ kpà lɔ̀gɔ pìnɛ Ludabɛ̃ɛkɛema'ee lɔ̀gɔ. À kú Kadɛsi kɔ̃n Bɛrɛdio daguramɛ.
[15] Agyara nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì kɔ̃n Abramuo, ben Abramu tɔ́ kpànɛ Sumaila. [16] Gurɔɔ kɛ̀ Agyara
Sumaila ì, Abramu wɛ̀ basiigɔ̃ awɛɛswɛɛdomɛ.

17

Bằngukɛna yã

[1] Kɛ̀ Abramu kà wɛ̀ basɔɔro dosai, Dii bɔ̀ à mɔ̀zi à bè: Luda Gbãabitaden ma ũ. Ǹ táa omao
ǹgɔ̃ kuu taari sai. [2] Ma bà kuunanyo égɔ̃ gaa, mɛ́ n borii kaarannɛ maamaa. [3] Abramu dàɛ
a puua Luda aɛ, ben Luda bènɛ: [4] Lán ma bà kúnyo nà, nɛ́ gɔ̃ bori pariinɔ dezi ũ. [5] Weégae
bennɛ Abramu dɔro, sé Ibraĩ, zaakɛ mɛ́ n kɛ bori pariinɔ dezi ũ. [6] Mɛ́ tó n bori kɛ pari,
boriinɔ kɔ̃n kínanɔ é bɔ n kiia. [7] Ma bà égɔ̃ kúnyo kɔ̃n n boriinɔ ai gurɔ píngi. Mɛ́gɔ̃ dɛ n
Luda ũ kɔ̃n n boriinɔ n gbɛra. [8] Mɛ́ Kanaa bùsu kɛ̀ ń kú à guu nibɔ ũ kpámma píngi kɔ̃n n
boriinɔ n gbɛra, lɛ aɔ̃gɔ̃ vĩ gurɔ píngi, mɛ́gɔ̃ dɛ ń Luda ũ.
[9] Luda ɛ̀ara à bè Ibraĩnɛ: Mpi kɔ̃n n boriinɔ, àgɔ̃ ma bà kuunaao yã kũna ai a boriia. [10] Ma
bà kuunaao yã kɛ̀ égɔ̃ kũnan yè, mpi kɔ̃n n boriinɔ. Séde a gɔ̃gbɛ̃ píngi bằngu kɛ. [11] À bằngu
kɛ ma bà kuunaao sèeda ũ. [12] Séde n bori nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ bằngu kɛ ń gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ ai ń
boriia, nɛ́ kɛ̀ wà ń í n bɛɛnɔ kɔ̃n zɔ̀ kɛ̀ wà ń lú bori pãndenɔanɔ ń píngi. [13] Wà à ì n bɛn yoo
kesɔ̃ wà lù zɔ̀ ũn yoo, sé à bằngu kɛ. Beee égɔ̃ dɛ ma bà kuunaao gurɔ píngi sèeda ũ a mɛ̀a.
[14] Weé gɛfɔɔdee bɔ a gbɛ̃nɔ té, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe bằngu kɛro yã kɛ̀ má dìɛare kũnaro.
[15] Ben Luda ɛ̀ara à bè Ibraĩnɛ: Ǹton be n naɔ̃nɛ Sarai dɔro, ǹgae benɛ Sara sa. [16] Mɛ́
aubarika dan mà tó à nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, eé gɔ̃ boriinɔ dazi ũ, bùsu kínanɔ é bɔ à kiia. [17] Ben
Ibraĩ dàɛ a puua Luda aɛ à yáa dɔ̀ à bè a nɔ̀sɛ guu: Gbɛ̃ kɛ̀ kà wɛ̀ basɔɔroo é nɛ́ iɔ́? Lán Sara
kà wɛ̀ basiigɔ̃ akuri nà, eé nɛ́ iɔ́? [18] Ben à ɛ̀ara à bè Ludanɛ: Ǹ sùu kɛ ǹ Sumaila gwa. [19] Luda
bè: Yãpura n naɔ̃ Sara é nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, nɛ́ tɔ́ kpánɛ Isaaku. Ma bà égɔ̃ kúo kɔ̃n à boriinɔ ai
gurɔ píngi. [20] Sumaila yã musu, ma n yã mà. Mɛ́ aubarika dan, eé nɛ́ i à kaara maamaa. Eé
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ i gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaa, aɔ̃é gɔ̃ kínanɔ ũ, à borii é kɛ pari. [21] Baa kɔ̃n beeeo ma bà
kuunanyo é gɔ̃ Isaakuamɛ. Zii mɔndaa'i Sara é à i. [22] Kɛ̀ Luda yã ò Ibraĩnɛ à yằa, ben à à tò
à tà musu.
[23] Ben Ibraĩ a nɛ́ Sumaila sɛ̀ kɔ̃n a bɛ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ń í a bɛɛnɔ kɔ̃n zɔ̀ kɛ̀ wà ń lúnɔ ń píngi,
ben à bằngu kɛ̀ńnɛ zĩ beeea gɔ̃ɔ lán Ludaa ònɛ nà. [24] Ibraĩ kà wɛ̀ basɔɔro dosai, gbasa à

bɑ̀ngu kɛ̀, [25] à nɛ́ Sumaila sɔ̃ wɛ̃̀ kuri awɛɛ'aagɔ̃. [26] Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Ibraĩ bɑ̀ngu kɛ̀ kɔ̃n a nɛ́ Sumailao [27] kɔ̃n a bɛ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ń í a bɛɛnɔ kɔ̃n zɔ̀ kɛ̀ wà ń lú bori pãndeanɔ ń píngi. Aɔ̃ bɑ̀ngu kɛ̀ gurɔ dɔ̃nkɔ̃ zĩmɛ.

18

*Nib*ɔnɔ mɔna Ibraĩ kiia

[1] Dii bɔ̀ à mɔ̀ Ibraĩzi Mamare gbíi línɔ saɛ. Ibraĩ vɛ̃ɛna a bisakuta kpɛɛlɛ fãantɛ̃. [2] Kɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀ musu, à gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ è zɛna. Kɛ̀ à ń é lɛ, ben à fɛ̀ɛ kpɛɛlɛa kɔ̃n bào à gàa à dàńlɛ à dàɛńnɛ a puua [3] à bè: Dii, tó ma n pɔnnaa è, ǹton gɛ̃ mamɔma n zɔ̀blerilaro. [4] Mɛ́ mɔ́are ío à gbá pípi à kámma bo lí gbáru kɛ̀. [5] Lán a bɔɛ ma bɛɛ kpa nà, mɛ́ mɔ́are pɔ́bleeo féte lɛ à gbãaa e, gbasa à da zɛ́n. Ben aɔ̃ bè: Tɔ̀, ǹ kɛ lán ń ò nà. [6] Ben à gàa Sara kiia kutaan à bè: Ǹ flawa kɔ zaka lɛ́ aagɔ̃ ǹ burɛdi kɛ kpakpaa. [7] Ben à bàa lɛ̀ à gɛ̃̀ a zùnɔ tɛ́ à zùnɛ bɔ̀rɔ maaa kṹ à kpà a zĩkɛria, ben zĩkɛri pì gàa à kɛ̀kɛ kpakpaa. [8] Ben Ibraĩ zwifãani kɔ̃n zwi'ipuo kɔ̃n zù kɛ̀ wà kɛ̀kɛ pìo sɛ̀ à gàa à dìɛńnɛ. Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee, àpi zɛ ń saɛ lí gbáru gwe.

[9] Ben aɔ̃ à là wà bè: N naɔ̃ Sara kú mámɛ? À bè: À kú kutaan gwe. [10] Ben Dii bè: Mɛ́ ɛara mà mɔ́ n kiia zii mɔndaa'i, n naɔ̃ Sara é nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ. Sara kú à kpɛɛ kuta kpɛɛlɛ èe maa. [11] Ibraĩ kɔ̃n Sarao zi kṹ, Sara è nɔgbɛ̃nɔ pɔ́ kɛ dɔro. Ben Sara yáa dɔ̀ à bè a swɛ̃̀ guu: [12] Ma zi kṹ, ben ma dii zi kṹ dɔ. Mɛ́ pɔnna yã pì dɔ̃ dɔ́? [13] Ben Dii Ibraĩ là à bè: À kɛ̀ dia Sara yáa dɔ̀? À bè amɔ kɛ̀ a zi kṹ é fɔ̃ à nɛ́ i dɔ́? [14] Yãke ègɔ̃ zĩ'ũmɛro. Zii mɔndaa'i tó à gurɔɔ kà, mɛ́ mɔ́ n kiia, gbasa Sara nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ. [15] Ben Sara lɛ́ sɛ̀ à bè ée yáa dɔro, zaakɛ vĩa à kṹ. Ben Dii bè: É'e, n yáa dɔ̀.

*Ibraĩ aduak*ɛna Sɔdɔmunɛ

[16] Kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔ fɛ̀ɛ, Ibraĩ gàa à zɛńnɛ, ben aɔ̃ Sɔdɔmu kpaa gwà. [17] Ben Dii bè: Mɛ́ yã kɛ̀ má yezi mà kɛɛ utɛ Ibraĩnɛro. [18] À boriinɔ égɔ̃ bíta aɔ̃égɔ̃ gbãa vĩ. Anduna bori píngi é aubarika e à gãzĩmɛ. [19] Zaakɛ ma à sɛ̀ lɛ à o a nɛ́nɔnɛ kɔ̃n a boriinɔ a gbɛra aɔ̃gɔ̃ ma yã kũna aɔ̃ yã maa zɛ́dee kɛ, lɛ mà yã kɛ̀ ma à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ kɛnɛ. [20] Ben Dii ɛ̀ara à bè: Yã kɛ̀ wèe oo Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao musu pari, ń durun gɛ̃̀ ɔla. [21] Mɛ́ gá gwe sa mà gwa, tó yã kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ zaa lán má mà nà. Tó aɔ̃ɔ dɛ lɛ sɔ̃ro, mɛ́ dɔ̃.

[22] Kɛ̀ ń gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ dà zɛ́n aɔ̃ɔe gaa Sɔdɔmu, ben Dii gɔ̃̀ kɔ̃n Ibraĩo gwe. [23] Ben Ibraĩ sɔ̃̀zi à bè: Nɛ́ gbɛ̃ maaanɔ wara lɛdo kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔn yɔ́? [24] Tó gbɛ̃ maaanɔɔ kú wɛ́tɛ pì guu aɔ̃ kà gɔ̃ɔn baplaa akuri, nɛ́ ń waran yɔ́? Nɛ́ sùu kɛ wɛ́tɛ pìo gbɛ̃ maa gɔ̃ɔn baplaa akuri pìnɔ yãnziroo? [25] Ǹ sùu kɛ! Ǹton kɛ lɛro. Ǹton gbɛ̃ maaanɔ dɛdɛ lɛdo kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔro, zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃nkɔ̃ro. Ǹ sùu kɛ! Ǹton kɛ lɛro. Mmɔn kɛ̀ ń dɛ anduna píngi yãkpaɛkɛri ũ, nɛ́ yã kɛ a zɛ́aroo? [26] Ben Dii bè: Tó ma gbɛ̃ maaanɔ è Sɔdɔmu gɔ̃ɔn baplaa akuri, mɛ́ sùu kɛ wɛ́tɛ pìo ń yãnzi. [27] Ben Ibraĩ ɛ̀ara à bè dɔ: Mamɔma kɛ̀ má dɛ bùsuti kɔ̃n túbuo ũ, ǹ gaafaa kɛmɛ mà yã onnɛ, Dii. [28] Tó gɔ̃ɔn sɔɔroo kɛ̃̀sã gɔ̃ɔn baplaa akuri pì guu, gɔ̃ɔn sɔɔroo pìnɔ yãnzi nɛ́ wɛ́tɛ pì kaatɛɔ́? Ben Dii bè: Tó ma gbɛ̃ maaanɔ è gɔ̃ɔn baplaa asɔɔro, mɛ́ wɛ́tɛ pì kaatɛro. [29] Ben Ibraĩ kpɛ́ èe yã oonɛ à bè: Tó gbɛ̃ maaanɔ kà baplaa sɔ̃ nɛ́? Ben Dii bè: Mɛ́ yãke kɛro gɔ̃ɔn baplaaa pìnɔ yãnzi. [30] Ben à bè: Dii, n yã nna! Ǹton pɔ fɛ̃ro, má yezi mà yã o dɔ. Tó gbɛ̃ maaanɔ kà baaakuri sɔ̃ nɛ́? À wèàla à bè: Tó ma gbɛ̃ maaanɔ è aɔ̃ kà gɔ̃ɔn baaakuri, mɛ́ yãke kɛro. [31] Ben à bè: Ǹ gaafaa kɛmɛ dɔ Dii, mà yã onnɛ. Tó gbɛ̃ maaanɔ kà gɔ̃ɔn baroo sɔ̃ nɛ́? À wèàla à bè: Mɛ́ wɛ́tɛ pì kaatɛro gɔ̃ɔn baroo pìnɔ yãnzi. [32] Ben à bè: Dii, ǹton pɔ fɛ̃ro, yã kɛ̀kii baasi mɛ́ yã o dɔro. Tó gbɛ̃ maaanɔ kà gɔ̃ɔn kuri sɔ̃ nɛ́? À wèàla à bè: Mɛ́ wɛ́tɛ pì kaatɛro gɔ̃ɔn kuri pìnɔ yãnzi. [33] Kɛ̀ Dii yã ò Ibraĩnɛ à yã̀a, à gɛ̃̀ zɛ́la, ben Ibraĩ ɛ̀ara à tà bɛ.

19

*S*ɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao kaatɛna

[1] Kɛ̀ malaika gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ kà Sɔdɔmu uusiɛ, Lutu vɛ̃ɛna Sɔdɔmu bĩi kpɛɛlɛ. Kɛ̀ à ń é, à fɛ̀ɛ à gàa à dàńlɛ à kùɛńnɛ à dàɛ a puua [2] à bè: Ma diinɔ, a yã nna! À mɔ́ à gá pita mamɔma

a zɔ̀bleri bɛ. À zú o à i kɛ̀, zia kɔngɔ idɛ'idɛ é da zɛ́n. Aɔ̃ bè: Auo, wé i gãalɛmɛ. [3] Lutu
nàkɔ̃rɛḿma maamaa, ben aɔ̃ gɛ̃̀ à kpɛ́n. À ń yàari kɛ̀ maamaa à masa kɛ̀ńnɛ, ben aɔ̃ɔ sò.
[4] Ai aɔ̃gɔ̃ gá daɛ, Sɔdɔmudeenɔ lìga Lutu kpɛ́zi. Wɛ́tɛ pì gɔ̃gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a gwe mámmam,
gɔ̃kparɛnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ ń píngi. [5] Aɔ̃ lɛ́ zù Lutuzi wà bè: Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pìta n bɛ uusiɛanɔɔ kú
máa? Ǹ bɔɛńyowe, wà pãpãa kɛńyo. [6] Lutu bɔ̀ à zɛ̀ kpɛɛlɛ ń kiia, à gbà tàta kpɛɛo [7] à bè: O'o
ma gbɛ̃nɔ, àton yã zaaa kɛro. [8] Má nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa kɛ̀ aɔ̃ɔ gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ro, mɛ́ ń bɔɛare.
Lán á yezi nà à kɛńyo, mɔde àton yãke kɛ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀kiinɔnɛro, zaakɛ aɔ̃ pìta ma bɛmɛ. [9] Aɔ̃
bènɛ: Ǹ guwe gwe! Ben aɔ̃ bè dɔ: Gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ gbɛ̃ zĩ̀tɔmɛ, ben à yezi à kɛ wa yãkpaɛkɛri ũ. Wé
yã zaaa kɛnnɛ dɛ ń póla. Ben aɔ̃ kùsia gbãaao, aɔ̃ɔe mɔɔ kpɛ́ gbà gboro. [10] Ben gɔ̃ɔn plaaa
pìnɔ ɔ bɔ̀ wà Lutu kũ̀ aɔ̃ gɛ̃̀o kpɛ́n, ben aɔ̃ zɛ́ tàta. [11] Aɔ̃ɔ tò vĩ̀a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kpɛɛlɛnɔ kũ̀ ń
píngi nɛ́ féte gbɛ̃nsi, ben aɔ̃ɔe kpɛ́ gbà wɛtɛɛ ai aɔ̃ kpàsa. [12] Gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ bè Lutunɛ: Dé
ń vĩ kɛ̀ dɔɔ? Négɔ̃gbɛ̃nɔ, nɛ́nɔgbɛ̃nɔ, n nɛ́ anzurenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ n gbɛ̃ ũunɔ wɛ́tɛ guu
ń píngi. Ǹ bɔɛńyo, [13] zaakɛ wa mɔ wà gura kɛ̀ kaatɛmɛ. Yã zaaa kɛ̀ wèe oo wɛ́tɛ pì deenɔ
musu gɛ̃̀ Dii swãn, ben à wa zĩ wà wɛ́tɛ pì kaatɛ. [14] Lutu bɔ̀ à gàa à ò a nɛ́nɔ anzurenɔnɛ à
bè: À fɛɛ wà bɔɛ, zaakɛ Dii é wɛ́tɛ kɛ̀ pì kaatɛ tiamɛ. Ben aɔ̃ɔe daa èe fàadi boomɛ.
[15] Kɛ̀ guu dɔ̀ malaika pìnɔ nàkɔ̃rɛ Lutua wà bè: Ǹ fɛɛ ǹ n naɔ̃ kɔ̃n n nɛ́nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaa
kɛ̀nɔ sɛ́ɛ ǹ bɔɛńyo kɛ̀, lɛ ǹton ga wɛ́tɛ pì kaatɛna guuro yãnzi. [16] Kɛ̀ Lutu e seka kɛɛ, Dii
à wɛ̃nda bò, ben gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ à kũ̀ a ɔɔa kɔ̃n à naɔ̃o kɔ̃n à nɛ́nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ, aɔ̃
bɔ̀ɛńyo wɛ́tɛ kpɛɛ. [17] Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛńyo lɛ, ben malaika pìnɔ doke bè Lutunɛ: Ǹ bàa lɛ́ ǹ n zĩnda
mì sí. Ǹton kpɛɛ gwaro. Ǹton zɛ guzurɛ pì guuro. Ǹ bàa lɛ́ ǹ mì pɛ́ kpiiinɔa lɛ ǹton garo
yãnzi. [18] Ben à bèńnɛ: Auo ma dii! N yã nna! [19] Mamɔma n zɔ̀bleri ma n pɔnnaa è, n gbɛ̃kɛɛ
kɛ̀mɛ maamaa, n ma mì sì. Mɔde mɛ́ fɔ̃ mà bàa lɛ́ mà kpiii pìnɔ kii lero. Ai màgɔ̃ gá ká gwe,
kaatɛna pì é ma le mà ga. [20] Ǹ lakutu ke gwa kãaa. Lán à kĩi nà, mɛ́ fɔ̃ mà bàa lɛ́ mà gá gwe.
Lakutu nɛ́ngomɛ sɔ̃. Ǹ tó mà bàa sí mà tá gwe, mɛ́gɔ̃ aafia. Asa à nɛ́ngoroo? [21] Ben à bènɛ:
Ma n gba zɛ́, mɛ́ lakutu kɛ̀ nɛɛ oo pì kaatɛro. [22] Ǹ bàa lɛ́ ǹ tá gwe kpakpaa, zaakɛ mɛ́ yãke
kɛ gĩaro ai ǹ gá káo gwe. Beee yãnzin wà tɔ́ kpà lakutu pìnɛ Zoa.
[23] Kɛ̀ Lutu Zoa lè, ɔfãntɛ̃ e fɛɛɛ, [24] ben Dii tò tɛ́ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o bɔ̀ musu à kà Sɔdɔmu kɔ̃n
Gɔmɔraola. [25] À wɛ́tɛ pìnɔ kàatɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔ kɔ̃n guzurɛ pìo kɔ̃n línɔ kɔ̃n sɛ̃̀nɔ píngi. [26] Kɛ̀ Lutu
naɔ̃ a kpɛɛ gwà, ben à lì à gɔ̃̀ zɛna wisi gbɛ̀ ũ.
[27] Kɛ̀ guu dɔ̀, Ibraĩ fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à gàa guu kɛ̀ à kún yã kɔ̃n Diio pìn. [28] Kɛ̀ à Sɔdɔmu
kɔ̃n Gɔmɔrao kpaa gwà kɔ̃n guzurɛ pìo píngi, à è tɛ́sukpɛ e fɛɛɛ tɔɔtɛ lán mɔ̀datɛ tɛ́sukpɛ
bà. [29] Lɛmɛ kɛ̀ Luda guzurɛ kɛ̀ Lutu kún wɛ́tɛnɔ kàatɛ lɛ, Ibraĩ yã dɔ̀n, ben à Lutu bɔ̀ wɛ́tɛ kɛ̀
à kàatɛ pìnɔ guu.

Lutu boriinɔ

[30] Kɛ̀ Lutu bɔ̀ Zoa, à gàa à vɛ̃̀ɛ kpiiinɔ tɛ́ kɔ̃n a nɛ́nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ, kɛ̀ à kuuna Zoa vĩa
vĩ yãnzi. Ben à gɔ̃̀ kú gbɛ̀wɛɛn kɔ̃n a nɛ́nɔgbɛ̃ pìnɔ. [31] Ben Yɔ̃ɔ bè Bãanɛ: Wa de zi kũ̀, ben
gɔ̃gbɛ̃ kee kú bùsun à daɛwao lán wè kɛ nàro. [32] Ǹ mɔ́ wà wɛ̃ɛ kákanɛ wé daɛo, lɛ wàgɔ̃ wa
borii e à gãzĩ. [33] Gwãavĩ beeea aɔ̃ wɛ̃ɛ kàkanɛ, ben Yɔ̃ɔ gàa à dàɛo. Lutu e dɔ̃ gurɔɔ kɛ̀ à dàɛao
ke gurɔɔ kɛ̀ à fɛ̀ɛro.
[34] Kɛ̀ guu dɔ̀ Yɔ̃ɔ bè Bãanɛ: Ma daɛ kɔ̃n ma deo gĩa. Wà wɛ̃ɛ kákanɛ uusiɛa dɔ, nɛ́ gá ǹ
daɛo, lɛ wàgɔ̃ wa borii ee à gãzĩ. [35] Gwãavĩ beeea dɔ aɔ̃ wɛ̃ɛ kàkanɛ, ben Bãa gàa à dàɛo.
Lutu e dɔ̃ gurɔɔ kɛ̀ à dàɛao ke gurɔɔ kɛ̀ à fɛ̀ɛro. [36] Lɛmɛ Lutu nɛ́nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔɔ kɛ̀
lɛ wà nɔ̀ sìo. [37] Yɔ̃ɔ nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben à tɔ́ kpànɛ Mɔabu. Àmbe Mɔabu borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu ai
gbɛ̃̀anɔ dezi káaku ũ. [38] Bãa nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ se, ben à tɔ́ kpànɛ Bɛnami. Àmbe Amɔni borii kɛ̀
aɔ̃ɔ kuu ai gbɛ̃̀anɔ dezi káaku ũ.

20

Ibraĩ kɔ̃n Abimɛlɛkio

[1] Ben Ibraĩ fɛ̃ɛ gwe à gàa Nɛgɛvi bùsun Kadɛsi kɔ̃n Suruo dagura. Kɛ̀ à gàa à vɛ̃̀ɛ Gera,
[2] à bè a naɔ̃ Sara nɛ́ a dãremɛ, ben Gera kí Abimɛlɛki gbɛ̃ zĩ̀ à à sɛ̀ à sùo. [3] Ben Luda bɔ̀ à
mɔ̀ Abimɛlɛkizi nanaa guu gwãavĩ à bènɛ: Nɛ́ ga nɔɔ kɛ̀ ń sɛ̀ pì yãnzi, zaakɛ nɔzãreemɛ.
[4] À mɔ̀ à lè Abimɛlɛki e daɛo kɔ̀ro, ben à bè: Dii, nɛ́ borii kɛ̀ aɔ̃ɔe yãke kɛroonɔ dɛdɛn yɔ́?
[5] Àmbe à bèmɛ a dãrenloo? Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ bè a dãgɔ̃mɛ. Ma yã kɛ̀ a zɛ́amɛ, má taari vĩro. [6] Ben
Luda bènɛ nanaa pì guu: Eè, má dɔ̃ kɛ̀ n yã kɛ̀ a zɛ́amɛ. Beee yãnzi ma kpannɛ ǹton durun
kɛmɛro, mɛ́ɛ we n ɔ kɛ̀ nɔgbɛ̃ pìaro. [7] Tia sa, à gɔ̃gbɛ̃ pì nɔɔ kpáa, zaakɛ annabimɛ. Eé adua
kɛnnɛ lɛ ǹ gɔ̃ aafia. Tó nɛ́ɛ à nɔɔ pì kpáa sɔ̃ro, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n gamɛ, mpi kɔ̃n n gbɛ̃nɔ a píngi.
[8] Ben Abimɛlɛki fɛ̃ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à a gbɛ̃nɔ sìsi à yã pì tɔ̃kɛ̀ńnɛ ń píngi, ben vĩa ń kũ
maamaa. [9] Ben Abimɛlɛki Ibraĩ sìsi à bènɛ: Bɔ́yãnzi ń kɛ̀we lɛzi? Bɔ́ taarin má kɛ̀nnɛ gbasa
ń tò ma gɔ̃ durundee ũ kɔ̃n ma bùsuo? N yã kɛ̀ dɛ wà kɛroo kɛ̀mɛ. [10] Bɔ́ laasuu ń lɛ̀ gbasa
n yã pì kɛ̀? [11] Ibraĩ wɛ̀àla à bè: Mɛ́ɛ daa yã gbɛ̃̃kee Luda vĩa vĩ bùsu kɛ̀kii guuro, weé ma dɛ
ma naɔ̃ yãnzimɛ. [12] Beee gbɛra nɔgbɛ̃ pì nɛ́ ma dãremɛ yãpura. Wa de dɔ̃nkɔ̃mɛ, baade kɔ̃n
a dao, ben à gɔ̀ ma nɔɔ ũ. [13] Kɛ̀ Luda ma bɔ ma de bɛ yã, mɛ́ɛ likɔ̃aa zɔ̃ɔ, ben ma bè ma nɔɔ
pìnɛ guu kɛ̀ wé gán píngi, à gbɛ̃̃kɛɛ kɛmɛ àgae be a dãgɔ̃n ma ũ. [14] Ben Abimɛlɛki mɔ̀ kɔ̃n
sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ zĩ̃kɛrinɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ zĩ̃kɛrinɔ à kpà Ibraĩa, ben à à naɔ̃ sɔ̀kpanɛ.
[15] Ben Abimɛlɛki bè: Ma bùsun yɛ̀, ǹ vɛ̃̀ɛ guu kɛ̀ ń yezin. [16] Ben à bè Saranɛ: Ma kondogi
ɔɔ bɔrɔ doo kpà n dãgɔ̃a agbaakpabɔ ũ, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnyonɔ dɔ̃ ń píngi kɛ̀ nɛ́ɛ taari kɛro.
[17] Ben Ibraĩ wɛ́ɛ kɛ̀ Ludaa, ben Luda Abimɛlɛki gbà aafia kɔ̃n à naɔo kɔ̃n à nɔ yìgisainɔ, lɛ aɔ̃
nɛ́ i, [18] zaakɛ Dii tò Abimɛlɛki bɛ nɔgbɛ̃nɔ pãa kũ yã Ibraĩ naɔ̃ yã musu.

21

Isaaku ina

[1] Dii aubarika dà Saragu lán à ò nà, à kɛ̀nɛ lán à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ nà. [2] Ben à nɔ̀ sì à nɛ́ ì kɔ̃n Ibraĩo
gɔ̃gbɛ̃ ũ à zikũ guu gurɔɔ kɛ̀ Luda dìɛnɛa. [3] Ibraĩ tɔ́ kpà nɛ́ pìnɛ Isaaku. [4] À bãngu kɛ̀nɛ à
gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ lán Ludaa dìɛnɛ nà. [5] À kà wɛ̃̀ basɔɔro a nɛ́ pì igurɔ. [6] Ben Sara bè: Luda
yáadɔziyã kɛ̀mɛ, gbɛ̃ kɛ̀ mà píngi é yáa dɔmao. [7] À bè dɔ: Weé we wà be Ibraĩnɛ yã mɛ́ gɔ̃
nɛ́dandee ũɔ́? Àɛ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ìo a zikũ guu.
[8] Kɛ̀ nɛ́ pì bíta kũ̀ à kɛ̃̀ yɔ̃a, ben Ibraĩ à kɛ̃na yɔ̃a pɔnnaa kɛ̀. [9] Sara è nɛ́ kɛ̀ Igipiti nɔgbɛ̃
Agyara ì kɔ̃n Ibraĩo ègɔ̃ Isaaku yáa dɔɔmɛ, [10] ben à bè Ibraĩnɛ: Ǹ pɛ́ zɔ̀ pìa kɔ̃n a nɛ́o, zaakɛ
zɔ̀ nɛ́ pì é túbi ble kɔ̃n ma nɛ́ Isaakuoro. [11] Yã pì Ibraĩ pɔɔ yàka maamaa, zaakɛ à nɛ́mɛ,
[12] ben Luda bènɛ: Ǹton tó n nɔ̀sɛ yaka n nɛ́ kɔ̃n n nɔgbɛ̃ zĩ̃kɛri pìo yã musuro. Yã kɛ̀ Sara e
oonnɛ píngi ǹ ma, zaakɛ Isaaku boriinɔn weégae beńnɛ n boriinɔ ũ. [13] Mɛ́ tó zɔ̀ nɛ́ pì borii
kɛ se, zaakɛ n nɛ́mɛ. [14] Ben Ibraĩ fɛ̃ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à pɔ́blee sɛ̀ kɔ̃n í tùuo à kpà Agyaraa. À
dìnɛ, ben à à nɛ́ kpàa dɔ. À à gbàrɛ, ben à gàa èe likɔ̃aa zɔ̃ɔ Bɛsɛba gbáan. [15] Kɛ̀ í yã̀aḿma,
à gɔ̃kparɛ pì tò lí gbáru, [16] ben à gàa à vɛ̃̀ɛ aɛ kàzulɛɛki zã̀ lén, zaakɛ à bè á yezi à a nɛ́ gana
ero. Kɛ̀ à gàa à vɛ̃̀ɛ kãa lɛ, ben à nà ɔ́ɔdɔnaa.
[17] Luda gɔ̃kparɛ pì ɔ́ɔ dɔɔ mà, ben Luda Malaika lɛ́ zù Agyarazi zaa musu à bè: Bɔ́ bé à n
lee Agyara? Ǹton vĩa kɛro, zaakɛ Luda nɛ́ pì ɔ́ɔ dɔɔ mà guu kɛ̀ à kún. [18] Ǹ fɛɛ ǹ n nɛ́ pì sɛ́ ǹ
à kũ a ɔɔa, zaakɛ mɛ́ tó à gɔ̃ bori ìsi ũ. [19] Luda nɔgbɛ̃ pì wɛ́ɛ kɛ̃̀nɛ, ben à lɔ̀gɔ è. À gàa à í tɔ̀ a
tùu pa, ben à mɔ̀ à kpà a nɛ́ pìa à mì.
[20] Ludaa kú kɔ̃n nɛ́ pìo ai à ìsi kũ̀. Ègɔ̃ kú gbáan, ben à gɔ̃̀ tofekari ũ. [21] Gurɔɔ kɛ̀ à kú Parani
gbáa pì guun à da Igipiti bùsu nɔɔ sènɛ.

*Ibraĩ k*ɔ̃n Abimɛlɛkio lɛdolɛkɛ̨na

[22] Gurɔ beeea Abimɛlɛki kɔ̃n a zĩ̃kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi Fikɔluo gàa Ibraĩ kiia aɔ̃ bènɛ: Ludaa kúnyo
yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ guu píngi. [23] Ǹ la damɛ kɛ̀ gɔ̃ɔ ǹ sí kɔ̃n Ludao kɛ̀ nɛ́ bɔ ma kpɛɛro ke ma nɛ́nɔ ke
ma boriinɔ. Lán ma gbɛ̃̃kɛɛ kɛ̀nnɛ nà, ǹ kɛmɛ lɛ kɔ̃n bùsu kɛ̀ ń kú à guu gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũuo. [24] Ben
Ibraĩ bènɛ: Ma la dànnɛ. [25] Ben Ibraĩ lɔ̀gɔ kɛ̀ Abimɛlɛki gbɛ̃nɔ sìa yã sɛ̀ɛ à sìnnɛ. [26] Abimɛlɛki
bè: Má gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã beee kɛ̀nɔ dɔ̃ro, nɛ́ɛ omɛ yãro, gbã̀an má mà. [27] Ben Ibraĩ sãanɔ kɔ̃n

zùnɔ kǔ à kpà Abimɛlɛkia, ben aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃o. [28] Ben Ibraĩ sãnunu mɛ̀n swɛɛplaaanɔ bɔ̀ à
kàɛ ńdona. [29] Abimɛlɛki à là à bè: Sã mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ n ń káɛ ńdona pìnɔ yã dɛ diamɛ?
[30] Ben à wèàla à bè: Ǹ sã mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ sí sèeda ũ kɛ̀ mámbe ma lɔ̀gɔ pì yɔ̃̀. [31] Beee
yãnzi wà tɔ́ kpà guu pìnɛ Bɛsɛba, zaakɛ gwen aɔ̃ la dànkɔ̃nɛ. [32] Lɛn aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ Bɛsɛba lɛ,
ben Abimɛlɛki kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi Fikɔluo lìara wà tà Filisitininɔ bùsun. [33] Ibraĩ sãma lí
tɔ̃̀ Bɛsɛba, ben à Dii Luda Gurɔpingide sìsi gwe. [34] Ben à gurɔplaa kɛ̀ Filisitininɔ bùsu pì guu.

22

*Isaaku kpana sa'op*ɔ ũ

[1] Beee gbɛra Luda Ibraĩ yɔ̃̀ à gwà à bènɛ: Ibraĩ! Ben à wèàla à bè: Maɛ kɛ̀! [2] Ben Luda bènɛ:
Ǹ n nɛ́ mɛ̀n doo kɛ̀ ń yezi Isaaku sɛ́ ǹ gáo Mɔria bùsun, ǹ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ oo
kpiii kɛ̀ mɛ́ onnɛɛa. [3] Kɛ̀ à fɛ̃ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à gàari yì a zaakinɛ, ben à a zĩ̀kɛrinɔ sɛ̀ gɔ̃ɔn
plaa kɔ̃n a nɛ́ Isaaku pìo. À sa'oyaka pàra, ben à dà zɛ́n, èe gaa guu kɛ̀ Ludaa ònɛn. [4] À gurɔ
aagɔ̃dee zĩ kɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀, à guu pì è kãa. [5] Ben à bè a zĩ̀kɛri pìnɔnɛ: À gɔ̃ kɔ̃n zaakio kɛ̀. Mapi
kɔ̃n gɔ̃kparɛ kɛ̀o wé gá aɛ wà dɔnzi kɛ Ludanɛ, wé liara wà su wà a le kɛ̀. [6] Ibraĩ sa'oyaka
sɛ̀ à dì a nɛ́ pìnɛ, ben à tɛ́ kũna kɔ̃n fɛ̃ɛo, aɔ̃ɔe gaa lɛdo. [7] Ben Isaaku yã ò a denɛ à bè: Baa!
À wèàla à bè: Bɔ́mɛɛ nɛ́? Ben à bènɛ: Wá tɛ́ kũna kɔ̃n yàkao, sãnɛ bɔ̀rɔ kɛ̀ wé ká tɛ́n à tɛ́
kũ kú mámɛ? [8] Ben Ibraĩ bè: Ma nɛ́, Luda bé eé sa'osã kpá. Ben aɔ̃ɔ tɛ́kɔ̃zi wèe gaa. [9] Kɛ̀ aɔ̃
kà guu kɛ̀ Ludaa ònɛn, à sa'okii bò gwe à yàka kpàkpaàla, ben à a nɛ́ pì yì à dà yàka pìla
sa'okii musu. [10] Kɛ̀ à fɛ̃ɛ sɛ̀ à ɔ bɔ̀ lɛ à a nɛ́ pì kòto kpá, [11] ben Dii Malaika lɛ́ zùzi zaa musu à
bè: Ibraĩ! Ibraĩ! À wèàla à bè: Maɛ kɛ̀! [12] Ben à bè: Ǹton ɔ na nɛ́ pìaro ǹton yãke kɛnɛro. Má
dɔ̃ sa kɛ̀ ń ma vĩa vĩ, nɛ́ɛ gímɛ kɔ̃n n nɛ́ mɛ̀n doooro. [13] Ibraĩ wɛ́ɛ sɛ̀, ben à sãkaro è líwakaa
kà à kobazi. Ben à gàa à à kũ̀ à sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ òo a nɛ́ gɛ̃ɛ ũ. [14] Ben à tɔ́ kpà guu
pìnɛ Diiékpa, ben wègɔ̃ oo ai kɔ̃n a gbɔ̃̀ao wè be: Dii é kpá a kpiii musu.

[15] Dii Malaika ɛ̀ara à lɛ́ zù Ibraĩzi zaa musu dɔ [16] à bè: Mamɔma Dii má sì kɔ̃n ma kuunao ma
bè, lán n yã pì kɛ̀ nà, nɛ́ɛ gí kɔ̃n n nɛ́ mɛ̀n doooro, [17] mɛ́ aubarika dangu mà n borii kaarannɛ
lán sɔsɔnɛnɔ bà, aɔ̃égɔ̃ pari lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà. N boriinɔ égɔ̃ gbãa vĩ n ibɛɛnɔa. [18] Mɛ́
aubarika da anduna bori píngin n borii gãzĩ, kɛ̀ n ma yã mà yãnzi.

[19] Kɛ̀ Ibraĩ lìara à sù a zĩ̀kɛrinɔ kiia, aɔ̃ fɛ̃ɛ wà tà Bɛsɛba, ben à gurɔplaa kɛ̀ gwe.

[20] Beee gbɛra wà ò Ibraĩnɛ wà bè: N vĩ̀i Nao naɔ̃ Milika négɔ̃gbɛ̃nɔ ì. [21] À daudu tɔ́n Uzu.
À dãaronɔ tɔ́n yɛ̀: Buzu, Aramu de Kɛmuɛli, [22] Kɛsɛdi, Azo, Pilidasa, Yidilafa kɔ̃n Bɛtuɛlio.
[23] Bɛtuɛli pì bé à Rɛbɛka ì. Négɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn sɔraagɔ̃ɔ kɛ̀ Milika ì kɔ̃n Ibraĩ vĩ̀i Naon gwe. [24] À nɔ
yìgisai Ruma nɛ́nɔ tɔ́n yɛ̀: Teba, Gaamu, Tasa kɔ̃n Maakao.

23

Sara gana

[1] Sara kɛ̀ wɛ̃̀ baswɛɛdo awɛɛswɛɛplaa, [2] gbasa à gà zaa Kiriataba kɛ̀ wè be tia Ɛblɔnu, Kanaa
bùsun. Ben Ibraĩ à sósobi kɛ̀ à ɔ́ɔ dɔ̀ à gana yã musu. [3] Kɛ̀ à gù a naɔ̃ gɛ̀ kiia, à gàa à bè Iti
boriinɔnɛ: [4] Nibɔ kɔ̃n gbɛ̃ zĩ̀tɔon ma ũ a tɛ́. À tɔɔtɛ yáma gèvĩikii ũ mà gɛ̀ vĩin. [5] Ben Iti
boriinɔ bènɛ: [6] Maree, ǹ wa yã ma. Luda gbɛ̃ aubarikadeen n ũ wa tɛ́. Ǹ n gɛ̀ vĩi gbɛ̀wɛɛ kɛ̀
kènnɛ maaa guu. Wa gbɛ̃ke é n tɛ̃ gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ nɛ́ n gɛ̀ vĩi à guuro. [7] Ben Ibraĩ fɛ̃ɛ à kùɛ bùsu
pì deenɔnɛ [8] à bèńnɛ: À ma yã ma, tó a we mà a gɛ̀ vĩi kɛ̀. À wɛ́ɛ kɛmɛ Zoa nɛ́ Ɛflɔnua [9] à
Makpɛla gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ kú à bú lɛ́zi yá ma à ɔɔa, eé gɔ̃ ma gèvĩikii ũ a bùsun.

[10] Ɛflɔnu vɛ̃ɛna ń tɛ́ a wɛ́tɛ bĩ̃ilɛn gwe, ben à ò Ibraĩnɛ Itinɔ wáa ń píngi à bè: [11] Auo mare,
ǹ ma yã ma. Ma n gba buraa pì kɔ̃n gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ kú gweeo. Ma n gba ma gbɛ̃nɔ wáa. Ma
n gbamɛ, lɛ ǹ n gɛ̀ vĩin. [12] Ibraĩ kùɛ bùsu pì deenɔnɛ, [13] ben à bè Ɛflɔnunɛ ń píngi wáa: Ǹ
swã kpá ǹ ma yã ma. Mɛ́ buraa pì fĩa bonnɛ. Ǹ ma ɔɔ sí, mɛ́ ma gɛ̀ vĩin. [14] Ben Ɛflɔnu bènɛ:
[15] Maree, ǹ ma yã ma. Tɔɔtɛ kɛ̀ à ɔɔ kà kondogi wàa plaamɛ, bɔ́n beee ũ wa dagura? Ǹ n gɛ̀
vĩin. [16] Ibraĩ à yã mà, ben à kondogi kɛ̀ à ò yɔ̃̀nɛ gbɛ̃nɔ wáa laatarinɔ zakaa. [17] Lɛmɛ Ɛflɔnu

bú kɛ̀ kú Makpɛla, Mamare saɛ, gɔ̃̀ Ibraĩ pɔ́ ũ lɛ kɔ̃n gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ kú gweeo kɔ̃n lí kɛ̀ kú gweenɔ zaa bú pì lɛ́zi píngi. [18] À gɔ̃̀ Ibraĩ pɔ́ ũ Iti kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ wɛ́tɛ bĩilɛanɔ píngi wáa.

[19] Beee gbɛra Ibraĩ a naɔ̃ vĩ̀ Makpɛla bura gbɛ̀wɛɛ pì guu Mamare kɛ̀ wè be tia Ɛblɔnu saɛ, Kanaa bùsun. [20] Lɛn bú kɔ̃n gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ dɛ Itinɔ pɔ́ ũ yãao gɔ̃̀ Ibraĩnɛ gɛ̀vĩikii ũ lɛ.

24

*N*ɔwɛtɛna Isaakunɛ

[1] Ibraĩ zi kṹ à gurɔɔnɔ kà zã̀, ben Dii aubarika dàn yã píngi guu. [2] Ben à ò a zɔ̀blerinɔ gbɛ̃nsi kɛ̀ dɛ a pɔ́ píngi yãgɔ̃gɔ̃ri ũunɛ à bè: Ǹ ɔ sɔtɔ ma gbáda gbáru, [3] mɛ́ tó ǹ sí kɔ̃n Dii musu kɔ̃n tɔɔtɛo Luda tɔ́o kɛ̀ nɛ́ Kanaa kɛ̀ má kú ń tɛ́nɔ nɔɔ sɛ́ ma nɛ́nɛro. [4] Ǹ gá ma bɛ bùsun ma danɛnɔ guu, ǹ nɔɔ sɛ́ ma nɛ́nɛ gwe. [5] Ben à zɔ̀bleri pì à là à bè: Tó nɔgbɛ̃̀ pì e we à tɛ̀mazi à sùmao bùsu kɛ̀kiin sɔ̃ro nɛ́? Mɛ́ gá kɔ̃n n nɛ́o bùsu kɛ̀ n bɔnn yɔ́? [6] Ibraĩ bɛ̀nɛ: Ǹ làakari kɛ! Ǹton gá kɔ̃n ma nɛ́o gwero. [7] Dii Luda Musude ma bɔ ma de bɛ ma danɛnɔ bùsun, ben à yã òmɛ à la dà à bè é bùsu kɛ̀kii kpá ma boriinɔamɛ. Àmbe eé a Malaika zĩ à dɔnnɛ aɛ. Gwen nɛ́ nɔɔ sɛ́n ma nɛ́nɛ. [8] Tó nɔgbɛ̃̀ pì e we à tɛ̀nziro, n bɔ ladana kɛ̀ ń la dàmɛɛ kɛ̀ guu. Ǹton gá gwe kɔ̃n ma nɛ́oro fá! [9] Ben à zɔ̀bleri pì a ɔɔ sɔ̀tɔ a dii gbáda gbáru, à la dànɛ yã pì musu.

[10] Zɔ̀bleri pì a dii lakuminɔ sɛ̀ mɛ̀n kuri kɔ̃n a dii auziki bori píngio, ben à fɛ̀ɛ à gàa Nao bɛ wɛ́tɛ zaa Siria Mɛsɔpɔtamia bùsun. [11] Kɛ̀ à kà gwe, à tò lakuminɔ kámma bò lɔ̀gɔ saɛ wɛ́tɛ kpɛɛ. Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, gurɔɔ kɛ̀ nɔgbɛ̃̀nɔ è bɔɛ í tɔ́, [12] ben à adua kɛ̀ à bè: Dii, ma dii Ibraĩ Luda, ǹ gbɛ̃̀kɛɛ kɛ ma diinɛ ǹ tó ma tá kɛ nna uusiɛa. [13] Ǹ gwa, má zɛna lɔ̀gɔ saɛ. Tó wɛ́tɛ nɔkparɛnɔ bɔ̀ɛ í tɔ́, [14] nɔkparɛ kɛ̀ má òne à a loo pita à í tɔ́mɛ mà mi, tó à bèmɛ mà mi, ben à kpà ma lakuminɔa dɔ, ɛ̃ndɛ̃ mɛ́ dɔ̃ kɛ̀ n gbɛ̃̀kɛɛ kɛ̀ ma diinɛ, nɔgbɛ̃̀ kɛ̀ ń dìɛ n zɔ̀bleri Isaaku pɔ́ ũun gwe. [15] Èe yã pì o à yã̀aro, ben Bɛtuɛli nɛ́ Rɛbɛka bɔ̀ kɔ̃n looo dina a gã̀n. Bɛtuɛli nɛ́ Ibraĩ vĩ̀i Nao nɛ́ kɛ̀ à ì kɔ̃n a naɔ̃ Milikaomɛ. [16] Nɛ́ pì maa bensɔ̃ à lɛzimɛ, gɔ̃gbɛ̃̀ kee e daɛo zikiro. À mɔ̀ lɔ̀gɔzi, à í tɔ̀ à a loo pà, ben à lìara èe taa. [17] Ben zɔ̀bleri pì bàa lɛ̀ à gàa à zɛ́ zɔ̃̀nɛ à bè: Ǹ ma gba í mà mi, baa féte. [18] Nɔgbɛ̃̀ pì bè: Ǹ mi Baa! Ben à a loo pìta gɔ̃ɔ à í kpàa à mì. [19] Kɛ̀ à í kpàa à mì à yã̀a, à bè: Mɛ́ tɔ́ n lakuminɔnɛ dɔ, aɔ̃ mi ai aɔ̃ kã̀. [20] Ben à a lo'i kà pɔ́nɔ ímibɔn gɔ̃ɔ, à lìara à bàa lɛ̀ à gàa à í tɔ́ lɔ̀gɔn, ben à í tɔ̀ lakuminɔnɛ píngi. [21] Gɔ̃gbɛ̃̀ pì zɛna èe à gwaa tíii, lɛ à e à dɔ̃ tó Dii é tó a tá kɛ nna, ke eé kɛ nnaro. [22] Kɛ̀ lakuminɔ í mì aɔ̃ yã̀a, ben gɔ̃gbɛ̃̀ pì vura tãnga maaa dà nɔɔ pìnɛ a yĩa, à vura zãa dànɛ mɛ̀n plaa. Tãnga pì tìisi kà giramu sɔɔro, zãa pìnɔ sɔ̃ giramu basɔsɔɔro. [23] Ben à à là à bè: Ǹ omɛ, dé nɛ́n n ũu? Wé ikii e n de bɛɔ́? [24] Ben à wèàla à bè: Bɛtuɛli nɛ́n ma ũ, Milika kɔ̃n Nao dio. [25] Sɛ̃̀ kɔ̃n tàgaao din wa bɛ, ben ikii kuu dɔ. [26] Ben gɔ̃gbɛ̃̀ pì kùɛ à dɔnzi kɛ̀ Diinɛ à bè: [27] Dii ma dii Ibraĩ Luda aubarika vĩ kɛ̀ èe gí gbɛ̃̀kɛ kɔ̃n náanɛo yã kɛnɛro yãnzi. Mapi sɔ̃, Dii dɔ̀mɛ aɛ ma dii danɛnɔ bɛ.

[28] Ben nɔkparɛ pì bàa lɛ̀ à gàa à yã pì tɔ̃kɛ̃̀ a bɛdeenɔnɛ. [29] Rɛbɛka pì dãgɔ̃ vĩ kɛ̀ wè benɛ Labã. À bɔ̀ wɛ́tɛ kpɛɛ kɔ̃n bào à gàa à gɔ̃gbɛ̃̀ pì lè lɔ̀gɔ lɛ́a, [30] zaakɛ à è a dãre tãnga kɔ̃n zãao dana, ben à yã kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃̀ pì òne mà. Kɛ̀ à gàa à à lè kɔ̃n lakuminɔ lɔ̀gɔ lɛ́a, [31] à bè: Ǹ mɔ́ mmɔn kɛ̀ Dii aubarika dàngu! À kɛ̀ dia ń zɛna wɛ́tɛ kpɛɛ? Ma kpɛ́ kɛ̀kɛnnɛ kɔ̃n lakuminɔ bàdɔkiio. [32] Gɔ̃gbɛ̃̀ pì gɛ̃̀ ua, ben Labã lakuminɔ asoo pòro à sɛ̃̀la kori kɔ̃n tàgaao kpàḿma à í kpà gɔ̃gbɛ̃̀ pìa à a gbá pípio kɔ̃n à gbɛ̃̀nɔ ń píngi.

[33] Wà pɔ́blee dìɛnɛ, ben à bè: Mɛ́ pɔ́ ble gĩaro ai mà yã kɛ̀ ma mɔo o. Ben Labã bè: Ǹ o. [34] Ben à bè: Ibraĩ zɔ̀blerin ma ũ. [35] Dii aubarika kɛ̀ ma diinɛ maamaa, ben à gɔ̃̀ auzikidee ũ. À à gbà sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃̀ zĩkɛrinɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃̀ zĩkɛrinɔ kɔ̃n lakuminɔ kɔ̃n zaakinɔ. [36] Ma dii pì naɔ̃ Sara nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃̀ ũ a zikũ guu, ben ma dii pɔ́ kɛ̀ à vĩi kpà nɛ́ pìa píngi. [37] Ma dii tò ma la dà, zaakɛ à bè màton Kanaa kɛ̀ à kú ń tɛ́nɔ nɔɔ sɛ́ a nɛ́nɛro. [38] À bè mà gá a de bɛ a borii guu mà nɔɔ sɛ́ a nɛ́nɛ gwe. [39] Ben ma a dii là ma bè, tó nɔgbɛ̃̀ pì e we à tɛ́mazi sɔ̃ro nɛ́? [40] À wèmala à bè, Dii kɛ̀ a táa òo bé eé a Malaika zĩ à gá zɛmɛ, lɛ ma tá kɛ nna, mɛ́ nɔɔ sɛ́ a nɛ́nɛ a de bɛ danɛnɔ té. [41] À bè tó ma gaa a borii kiia, tó wèe wero,

mɛ́ bɔ ladana kɛ̀ má la dàaree guu. 42 Kɛ̀ ma ka lɔ̀gɔ kiia gbɑ̀a ma bè: Dii, ma dii Ibraĩ Luda,
tó n we, ǹ tó ma tá kɛ nna. 43 Má kú lɔ̀gɔ lɛ́a. Nɔkparɛ kɛ̀ mɔ̀ í tɔ́, ben ma bènɛ à ma gba í
féte mà mi, 44 tó à bè mà mi, ben à tɔ̀ ma lakuminɔnɛ dɔ, mɛ́ dɔ̃ kɛ̀ nɔkparɛ kɛ̀ ń dìɛ à kɛ ma
dii nɛ́ pɔ́ ũun gwe. 45 Ai màgɔ̃ yã pì o ma nɔ̀sɛ guu mà yãa, ben Rɛbɛka bɔ̀ kɔ̃n looo dina a
gɑ̃̀n à mɔ̀ lɔ̀gɔ lɛ́a à í tɔ̀. Ben ma bènɛ à ma gba í mà mi. 46 À a loo pìta gɔ̃ɔ, à bè mà mi, é kpá
ma lakuminɔa dɔ. Kɛ̀ má mì, ben à kpà ma lakuminɔa. 47 Ben ma à là, dé nɛ́n à ũu? À bè
Bɛtuɛli nɛ́n a ũ, Milika kɔ̃n Nao dio. Ben ma tãnga dànɛ a yĩa, ma zãa dànɛ a ɔɔnɔa. 48 Ben
ma kuɛ ma dɔnzi kɛ̀ Dii ma dii Ibraĩ Ludanɛ ma sáabu kpàa, zaakɛ à dɔ̀mɛ aɛ zɛ́ maaa guu,
lɛ mà a dii vɩ̃̀i dio sɛ́ à nɛ́nɛ. 49 Tia sa tó é we à gbɛ̃̀kɛ kɔ̃n náanɛo yã kɛ ma diinɛ, à omɛ. Tó
ée we sɔ̃ro, à omɛ, mɛ́ gá gu pãndea. 50 Labã kɔ̃n Bɛtuɛlio wèàla wà bè: Yã pì bɔ̀ Dii kiiamɛ,
wá yãke ona vĩro, à maaa ke à zaaa. 51 Rɛbɛkan yɛ̀, ǹ à sɛ́ ǹ táo, à gɔ̃ n dii nɛ́ naɔ̃ ũ lán Dii ò
nà. 52 Kɛ̀ Ibraĩ zɔ̀bleri pì ń yã mà, à dàɛ tɔɔtɛ Diinɛ. 53 Ben à zãblebɔ kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n kondogio
kɔ̃n vurao kɔ̃n pɔ́kãsãanɔ bɔ̀ɛ à kpà Rɛbɛkaa. À à vɩ̃̀i kɔ̃n à dao gbà pɔ́ ɔɔdeenɔ dɔ. 54 Ben àpi
kɔ̃n gbɛ̃̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ pɔ́ blè aɔ̃ í mì, ben aɔ̃ ì gwe.

Kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔngɔ à bè: À ma gbarɛ mà tá ma diizi. 55 Nɔɔ vɩ̃̀i kɔ̃n à dao bè: Ǹ tó nɛ́ pì gɔ̃wao
baa gurɔ kuri, é gbasa à tá. 56 Ben gɔ̃gbɛ̃̀ pì bèńnɛ: Lán Dii ma tá kɛ̀ nna nà lán kɛ̀ bà, àton
ma dãdã dɔro. À ma gbarɛ mà tá ma dii kiia. 57 Ben aɔ̃ bè: Wà nɛ́ pì sísi wà à la. 58 Ben wà
Rɛbɛka sìsi wà à là wà bè: Nɛ́ tá kɔ̃n gbɛ̃̀ pìoɔ́? Ben Rɛbɛka bè: Mɛ́ táo. 59 Ben aɔ̃ Rɛbɛka
gbàrɛ kɔ̃n gwàri kɛ̀ à à gwà zaa à nɛ́ngo zĩo, aɔ̃ɔe taa kɔ̃n Ibraĩ zɔ̀blerio kɔ̃n à gbɛ̃̀nɔ. 60 Aɔ̃ sa
maaa ò Rɛbɛkanɛ wà bè:
Nɛ́, ǹ gɔ̃ gbɛ̃̀ pariinɔ dazi ũ,
n boriinɔ gɔ̃ gbãa vĩ ń zangurinɔa.

61 Ben Rɛbɛka fɛ̀ɛ kɔ̃n a nɔgbɛ̃̀ zĩ̃kɛrinɔ, aɔ̃ dì lakuminɔ kpɛɛ aɔ̃ɔ tɛ́ gɔ̃gbɛ̃̀ pìzi, ben à tàńyo.
62 À mɔ̀ à lè Isaaku sù kɔ̃n lɔ̀gɔ kɛ̀ wè be Ludabɛ̃̀ɛkɛema'eeo à vɛ̃̀ɛ Nɛgɛvi bùsun. 63 À bɔ̀ à
gàa à laasuu lɛ́ sɛ̃̀n uusiɛ, ben kɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀, à è lakuminɔɔ e mɔɔ. 64 Rɛbɛka wɛ́ɛ sɛ̀ à Isaaku
è se, ben à pìta a lakumi kpɛɛ kpakpaa 65 à zɔ̀bleri pì là à bè: Dén gɔ̃gbɛ̃̀ kɛ̀ èe táa oo sɛ̃̀n èe
mɔɔ dawalɛ kãaa ũu? Ben zɔ̀bleri pì wèàla à bè: Ma diimɛ. Ben Rɛbɛka a pɔ́dangãn sɛ̀ à kù
a uua. 66 Kɛ̀ aɔ̃ kà Isaaku kiia, zɔ̀bleri yã kɛ̀ à kɛ̀ tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi. 67 Isaaku gɛ̃̀ kɔ̃n Rɛbɛkao a da
Sara bisakutaan, ben à à sɛ̀ à gɔ̃̀ à nɔɔ ũ. À ye nɔɔ pìzi, ben à làakari kpaɛna a da gaa gbɛra.

25

Ibraĩ gaa

1 Ibraĩ nɔ pãnde sɛ̀ dɔ à tɔ́n Kɛtura. 2 Nɛ́ kɛ̀ à ìonɔ tɔ́n yɛ̀: Zimara, Yɔkɔsã, Mɛdã, Midiã,
Isibaki, Sua. 3 Yɔkɔsã bé à Seba kɔ̃n Dedão ì. Dedã boriinɔn Asunɔ kɔ̃n Lɛtusinɔ kɔ̃n Lɛuminɔ
ũ. 4 Midiã nɛ́gɔ̃gbɛ̃̀nɔ tɔ́n yɛ̀: Efa, Ɛfa, Anɔ̀ku, Abida, Ɛlɛda. Aɔ̃ píngi Kɛtura boriinɔmɛ.
5 Ibraĩ a auziki kpà Isaakua píngi, 6 ben à gba dà a nɔ yìgisai nɛ́nɔnɛ à ń gbáɛ ɔfãntɛ̃̀bɔɛ
kpa lɛ à kpɛ́ à ga, lɛ aɔ̃tongɔ̃ kú kɔ̃n Isaakuoro yãnzi.
7 Ibraĩ kɛ̀ wɛ̃̀ bakɛ̃̀ndo sɔɔrosai, 8 ben à gà. À zi kʊ̃̀ kótokoto, gbasa à kà a gbɛ̃̀nɔla gɛ̀wãa.
9 À nɛ́nɔ Isaaku kɔ̃n Sumailao à vɩ̃̀i Makpɛla gbɛ̀wɛɛ guu, Mamare ɔfãntɛ̃̀bɔɛ kpa, buraa kɛ̀
dɛ Iti bori Zoa nɛ́ Ɛflɔnu pɔ́ ũ yã 10 kɛ̀ Ibraĩ pì lù Itinɔa. Gwen wà à vɩ̃̀in kɔ̃n a naɔ̃ Sarao.
11 Ibraĩ gana gbɛra Luda aubarika dà à nɛ́ Isaakun. À vɛ̃̀ɛna Ludabɛ̃̀ɛkɛema'ee lɔ̀gɔ saɛ.

Sumaila boriinɔ

12 Ibraĩ nɛ́ Sumaila boriinɔ yãn yɛ̀. Sara zĩ̃kɛri Agyara, Igipiti nɔgbɛ̃̀ bé à nɛ́ pì ìo. 13 Sumaila
nɛ́gɔ̃gbɛ̃̀nɔ tɔ́n yɛ̀ lán wà ń í nà. À daudu tɔ́n Nɛbayo. À dãaronɔ tɔ́n yɛ̀: Keda, Adabɛli,
Mibisamu, 14 Misima, Duma, Masa, 15 Adada, Tema, Yetu, Nafisi kɔ̃n Kedemao. 16 Sumaila
nɛ́gɔ̃gbɛ̃̀nɔ tɔ́n gwe. Aɔ̃ baade a tɔ́ kpà a lakutu ke a bùranɛ. Aɔ̃mbe à bori kuri awɛɛplaaanɔ
kínanɔ ũ.
17 Sumaila kɛ̀ wɛ̃̀ baswɛɛdo akuri awɛɛswɛɛplaa, ben à gà à kà a gbɛ̃̀nɔla gɛ̀wãa. 18 À boriinɔ
vɛ̃̀ɛ zaa Avila ai à gàa pɛ́ Surua, Igipiti ɔfãntɛ̃̀bɔɛ kpa gana Asiria bùsu kpa. Aɔ̃è kɔ̃ tɛ́ kpákpa
kɔ̃n Ibraĩ bori kpaaanɔro.

*Isau k*ɔ̃n Yakubuo ina

19 Ibraĩ né Isaaku boriinɔ yãn yɛ̀. Ibraĩ Isaaku ì. 20 Kɛ̀ Isaaku kà wɛ̃̀ baplaa, ben à Labã dãre
Rɛbɛka sɛ̀. Àmbe Siria bùsu gbɛ̃ Bɛtuɛli kɛ̀ bɔ̀ Mɛsɔpɔtamia bùsun né ũ. 21 Isaaku wɛ́ɛ kɛ̀ Diia
a naɔ̃nɛ, zaakɛ pãaamɛ, ben Dii à adua sì, à naɔ̃ pì nɔ̀ sì. 22 Sìkanɔɔ e ɔsi kaa à gbɛɛɛn, ben à
bè: Bɔ́yãnzi yã beee taka ma lezi? Ben à gàa à Dii là. 23 Dii bènɛ:
Bori mèn plaaa kú n né'isɔn,
gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú n gbɛɛɛn pìnɔ é kɛ̃kɔ̃a.
Bori mèn doo gbãaa égɔ̃ dɛ a doola,
à kɛ̀ bɔ̀ káaku égɔ̃ zɔ̀ né ũ zãanɛ.

24 Kɛ̀ à né'igurɔɔ kà, ben à sìkanɔ ì gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ. 25 Kɛ̀ gbɛ̃ káaku e bɔɔ, à bɔ̀ tɛ̃ɛ zónzon. À
mɛ̀kã vĩ lán uta kãdee bà, ben wà tɔ́ kpànɛ Isau. 26 Beee gbɛra kɛ̀ né plaadee e bɔɔ, à dɔ̀ Isau
gbátogea, ben wà tɔ́ kpànɛ Yakubu. Isaaku wɛ̃̀ baaagɔ̃dee guun à né pìnɔ ì.

27 Né pìnɔ bíta kũ̀. Isau kɛ̀ tofekari gbãaa kɛ̀ è kɛ̃ sɛ̃̀tɛaroo ũ. Yakubu sɔ̃ bɛgwarimɛ.
28 Isaaku ye Isauzi kɛ̀ à nɔ̀bɔ lóu vĩ yãnzi. Rɛbɛka sɔ̃ɔ ye Yakubuzi.

29 Zĩkea Yakubu e dò kukuu, ben Isau sù kɔ̃n sɛ̃̀tɛo nɔaa e à dɛɛ. 30 Ben à bè Yakubunɛ: N yã
nna! Ǹ tó mà dò tɛ̃a beee ble, zaakɛ nɔaa e ma dɛɛmɛ. Beee yãnzi wà tɔ́ kpà Isaunɛ Ɛdɔmu.
31 Yakubu bè: Ǹ n daudukɛzɛ kpáma gĩa. 32 Ben Isau bè: Má kú gaa lézĩ, bɔ́n ma daudukɛzɛ é
kɛmɛɛ? 33 Ben Yakubu bènɛ: Ǹ lù sɛ́mɛ gĩa. Ben à lù sènɛ à a daudukɛzɛ kpàa. 34 Ben Yakubu
burɛdi kpàa kɔ̃n bládo pìo. À blè à í mì, ben à fɛ̀ɛ à bɔ̀. Lɛmɛ Isau kɛ̀ lɛ, à a daudukɛzɛ dìɛ
pã.

26

*Isaaku k*ɔ̃n Abimɛlɛkio

1 Dekaa kà bùsu pìn à káakupɔ kɛ̀ kà Ibraĩ gurɔɔ baasi, ben Isaaku fɛ̀ɛ à gàa Filisitininɔ kí
Abimɛlɛki kiia Gera. 2 Ben Dii bɔ̀ à mɔ̀zi à bè: Ǹton tá Igipitiro, ǹ vɛ̃ɛ guu kɛ̀ mɛ́ onnɛɛn.
3 Ǹgɔ̃ kú bùsu kɛ̀kiin gĩa, mɛ́gɔ̃ kúnyo mà aubarika kɛnnɛ. Mɛ́ bùsu kɛ̀kii kpámma píngi kɔ̃n
n boriinɔ, mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀ n denɛ papannɛ. 4 Mɛ́ n borii kaara lán sɔsɔnɛnɔ bà, mɛ́ bùsu kɛ̀kii
kpáńma píngi. Borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔ é aubarika e n borii gãzĩ ń píngi 5 kɛ̀ Ibraĩ ma yã mà
yãnzi. À ma ɔdɔkii gwà, ben à yã kɛ̀ má dìɛnɔ kũna kɔ̃n ma yãdannɛnanɔ kɔ̃n ma dokayãnɔ.

6 Ben Isaaku gɔ̃̀ Gera. 7 Kɛ̀ wɛ́tɛ pì deenɔɔ e à laa à naɔ̃ yã musu, à bè a dãremɛ. Èe vĩa
kɛɛ, zaakɛ èe daa tó à bè a naɔ̃mɛ, weé a dɛ nɔɔ pì yãnzi, zaakɛ nɔɔ pì né nɔ maaamɛ. 8 Kɛ̀ a
gurɔplaa kɛ̀ gwe, Filisitininɔ kí Abimɛlɛki wɛ́ɛ kpàɛ windo guu, ben à è Isaaku e bɔ̃̀nda gaa
kɔ̃n a naɔ̃o. 9 Ben à Isaaku sìsi à bè: Ase n naɔ̃mɛɛ! À kɛ̀ dia n bè n dãremɛ? À wèàla à bè:
Mɛ́ɛ kpákpaa weé ma dɛ à yãnzimɛ. 10 Abimɛlɛki bè: Bɔ́ yã ń kɛ̀we lɛɛ? Féte bé à gɔ̃̀ kɛ̀ wa
gbɛ̃ke é daɛ kɔ̃n n nɔɔ pìo, lɛ ǹ wa da taarin. 11 Ben Abimɛlɛki gbɛ̃nɔ swã sùkãńnɛ píngi à
bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ɔ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pìa kɔ̃n à naɔ̃o, weé à dɛ.

12 Isaaku pɔ́ tɔ̃̀ bùsu pìn, ben à pɔ́ è wɛ̃̀ beeea lɛo basɔɔro, kɛ̀ Dii aubarika dàn yãnzi. 13 À
kàara, à auziki e kaara ai à kɛ̀ auzikide bíta ũ. 14 À sãanɔ kɔ̃n zùnɔ vĩ pari kɔ̃n zɔ̀nɔ, ben
Filisitininɔ zàn. 15 Ben aɔ̃ lɔ̀gɔ kɛ̀ à de Ibraĩ gbɛ̃nɔ yɔ̃̀ a gurɔɔanɔ tàta bùsuo píngi. 16 Ben
Abimɛlɛki bè Isaakunɛ: Ǹ fɛɛ wa kiia, zaakɛ ń gbãaa dɛwala maamaa.

17 Ben Isaaku bɔ̀ gwe à bùra kàɛ Gera guzurɛn, ben à gurɔplaa kɛ̀ gwe. 18 Lɔ̀gɔ kɛ̀ wà yɔ̃̀ à
de Ibraĩ gurɔɔa ben Filisitininɔɔ tàta à de gaa gbɛraanɔn à ɛ̀ara à kɔ̀bɔ à tɔ́ dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ a de
kpàńnɛ yãanɔ kpàńnɛ dɔ. 19 Isaaku zɔ̀blerinɔ lɔ̀gɔ pãnde yɔ̃̀ guzurɛ pìn, ben aɔ̃ bɔ̀ í maaaa.
20 Ben Gera pɔ́dãrinɔ swèe kɛ̀ kɔ̃n Isaaku pɔ́dãrinɔ wà bè: Wa ímɛ. Ben à tɔ́ kpà lɔ̀gɔ pìnɛ
Swèe, kɛ̀ aɔ̃ swèe kɛ̀o yãnzi. 21 Aɔ̃ lɔ̀gɔ pãnde yɔ̃̀, ben wà swèe kɛ̀ lɔ̀gɔ pì yã musu dɔ, ben à
tɔ́ kpànɛ Ĩbɛtɛ. 22 À bɔ̀ gwe, ben à lɔ̀gɔ pãnde yɔ̃̀ dɔ, aɔ̃ɔe swèe kɛ à yã musu dɔro. Ben à tɔ́
kpànɛ Mɛ̀porokii, zaakɛ à bè: Dii tò wa mɛ̀ pòro, wé dagula sa.

23 Beee gbɛra à gàa Bɛsɛba. 24 Dii bɔ̀ à mɔ̀zi gwãavĩ beeea à bè: Mámbe n de Ibraĩ Luda ũ,
ǹton vĩa kɛro, zaakɛ má kúnyo. Mɛ́ aubarika kɛnnɛ mà n borii kaara ma zɔ̀bleri Ibraĩ yãnzi.

[25] Gwen à sa'okii bòn à Dii sìsi. Ben à bùra kàɛ gwe à gbɛ̃nɔɔ e lɔ̀gɔ yɔ̃ɔ. [26] Ben Abimɛlɛki
bɔ̀ Gera à mɔ̀ Isaaku kiia kɔ̃n a kpàasi Auzao kɔ̃n a zɩ̀̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi Fikɔluo. [27] Isaaku ń lá
à bè: Kɛ̀ a zamagu a pɛma a bɛ, à kɛ̀ dia a mɔ ma kiia? [28] Aɔ̃ wèàla wà bè: Wá è Dii kúnyo,
ben wa bè à maa wà lɛdolɛ kɛ wà lù sékɔ̃nɛ à yã̃ musu [29] kɛ̀ nɛ́ yã̃ zaa ke kɛwero, zaakɛ wée
wɛ́ɛ tãmmaro. Yã̃ maaan wá kènnɛ wa n gbarɛ aafia, ben Dii aubarika kènnɛ. [30] Ben Isaaku
ń yàari kɛ̀, aɔ̃ pɔ́ blè aɔ̃ í mì. [31] Kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔngɔ, aɔ̃ lù sɛ̀kɔ̃nɛ, ben Isaaku zɛ̀ńnɛ, aɔ̃ bɔ̀ à kiia
aafia. [32] Zɩ̃ beeea Isaaku gbɛ̃nɔ mɔ̀ wà lɔ̀gɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ yɔ̃̀ yã̃ ònɛ wà bè: Wa í è. [33] Ben à tɔ́ kpànɛ
Sɛba. Beee yãnzin wè wɛ́tɛ pì sísi Bɛsɛba ai kɔ̃n a gbɛ̃̀ao.

[34] Kɛ̀ Isau kà wɛ̃̀ baplaa, à Iti nɔɔ sɛ̀ mèn plaa, Beri nɛ́ Yudi kɔ̃n Ɛlɔni nɛ́ Basɛmao. [35] Isaaku
kɔ̃n Rɛbɛkao nɔ̀sɛ ègɔ̃ yakana ń yãnzimɛ.

27

*Isaaku sa'olɛ*kɛna Yakubunɛ

[1] Isaaku zi kʊ̃̀ à wɛ́ɛ gbãa dɔro, èe guu ee maaro. Ben à a daudu sìsi à bè: Nɛ́! Ben à wèàla
à bè: Maɛ kɛ̀. [2] Isaaku bè: Ma zi kʊ̃̀ má a gagurɔɔ dɔ̃ro. [3] Ǹ n sá sɛ́ kɔ̃n n gbàrao ǹ gá ǹ
nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛ wɛtɛmɛ. [4] Ǹ ma pɔyezi dò kuku ǹ mɔ́omɛ mà ble, mɛ́ sa'olɛ kɛnnɛ lɛ mà kpɛ́ mà
ga.

[5] Rɛbɛka yã̃ kɛ̀ Isaaku ò Isaunɛ pì mà. Kɛ̀ Isau fɛ̀ɛ à gàa tofe ká, [6] ben à gàa à ò Yakubunɛ
à bè: Má mà n de yã̃ ò n vɩ̃̀inɛ à bè [7] à gá à nɔ̀bɔ dɛare à a pɔyezi dò kukuoare à ble, é sa'olɛ
kɛnɛ kɔ̃n Dii tɔ́o lɛ á kpɛ́ à ga. [8] Ben Rɛbɛka ɛ̀ara à bènɛ: Ǹ ma yã̃ ma ǹ yã̃ kɛ̀ má dànnɛɛ
kɛ. [9] Ǹ gá blè kpàsa guu ǹ blènɛ maaa kʊ̃ mèn plaa ǹ suo. Mɛ́ n de pɔyezi dò kukunɛ, [10] nɛ́
gáonɛ à ble, eé sa'olɛ kɛnnɛ lɛ à kpɛ́ à ga. [11] Ben Yakubu bè a danɛ: Ma vɩ̃̀i mɛ̀kã̃ vɩ̃, ben ma
mɛ̀ pɔ́rɔpɔrɔ. [12] Tó ma de ɔ kɛ̀ma, tó à ma dɔ̃, eé be mɛ́ɛ a kɛɛ pãpãmɛ, eé lɛ́ kɛmɛ sa'olɛ gɛ̃ɛ
ũ. [13] Ben à da bènɛ: Luda tó lɛ́kɛnannɛɛ pì gɔ̃mɛ. Ǹ ma yã̃ ma dɛ́! Ǹ gá ǹ dɛ ǹ suomɛ.

[14] Ben Yakubu gàa à blè pìnɔ dɛ̀ à sùo a danɛ, ben à à de pɔyezi dò kùkunɛ. [15] Ben à a daudu
pɔ́kã̃sã̃ maaa kɛ̀ kú a kpɛ́ guunɔ sɛ̀ à dà a nɛ́ sabideenɛ. [16] À blènɛ báa pìnɔ fɩ̃̀fɩ̃ à ɔɔnɔa kɔ̃n
à waa pɔ́rɔpɔrɔo. [17] Ben à dò kɔ̃n burɛdi kɛ̀ à kɛ̀o kpàa.

[18] Yakubu gàa a de kiia à bè: Baa! Ben à de bè: Maɛ kɛ̀! Ma nɛ́ kpareemɛ? [19] Yakubu wèàla
à bè: Mámbe Isau n daudu. Lán ń òmɛ nà, má kɛ̀ lɛ. Ǹ fɛɛ ǹ vɛ̃̀ɛ ǹ ma ɔzɩ̃ɩ ble lɛ ǹ sa'olɛ
kɛmɛ. [20] Ben Isaaku bè a nɛ́nɛ: O'o! Ń è kɔ̀ɔ́? À wèàla à bè: Dii n Luda bé à ma tá kɛ̀ nna.
[21] Ben Isaaku bènɛ: Ǹ sɔ̃mazi mà ɔ kɛmma lɛ mà dɔ̃ tó ma nɛ́ Isaumɛ yãpura. [22] Yakubu sɔ̃̀ a
dezi, ben à ɔ kɛ̀a à bè: Kòto kɛ̀kii nɛ́ Yakubu kòtomɛ, ɔɔ kɛ̀kii sɔ̃ Isau ɔɔmɛ. [23] Ben èe à dɔ̃ro,
kɛ̀ à ɔɔnɔ kã̃ vɩ̃ lán Isau pɔ́ bà yã̃nzi. À yezi à sa'olɛ kɛnɛ, [24] ben à à là gɩ̃a: Ma nɛ́ Isaun n ũ
yãpuraɔ́? À wèàla à bè: Mámbee! [25] Ben à bè: Ǹ pɔ́ kpáma mà n ɔzɩ̃ɩ ble, mɛ́ sa'olɛ kɛnnɛ.
Kɛ̀ à dìɛnɛ, ben à blè. À mɔ̀nɛ kɔ̃n wɛ̃̀ɛo, à mì dɔ. [26] Ben à de pì bènɛ: Ǹ sɔ̃mazi ǹ lɛ́ pɛ́ma.
[27] Ben à sɔ̃̀zi à lɛ́ pèa. Kɛ̀ Isaaku à pɔ́kã̃sã̃anɔ gũu mà, ben à sa'olɛ kɛ̀nɛ à bè:
Ma nɛ́ gũu dɛ
lán buraa kɛ̀ Dii aubarika dàn bà.
[28] Luda n gba mɔdɔ bɔna musu,
à n gba tɔɔtɛ maaa.
Blɛwɛɛ kɔ̃n geepiwɛ̃̀ɛo égɔ̃ dinzi.
[29] Gbɛ̃nɔ é zɔ̀ blennɛ,
boriinɔ é kúɛ n aɛ,
nɛ́gɔ̃ dɛ n gbɛ̃nɔ dii ũ,
n da nɛ́nɔ é kúɛnnɛ.
Luda é lɛ́ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ kènnɛɛnɔnɛ,
eé aubarika da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sa maaa ònnɛɛnɔn.

[30] Kɛ̀ Isaaku sa'olɛ kɛ̀ Yakubunɛ à yã̃̀a, ben Yakubu gù à kiia. Kɛ̀ à vɩ̃̀i sù kɔ̃n tofekao gɔ̃ɔ,
[31] ben à pɔ́blee kɛ̀ a denɛ dɔ à gàaonɛ, ben à bènɛ: Baa! Ǹ fɛɛ ǹ ma ɔzɩ̃ɩ ble ǹ sa'olɛ kɛmɛ.
[32] Ben à de à là à bè: Ḿbe dé ũu? À wèàla à bè: Mámbe n daudu Isau. [33] Yã̃ pì Isaaku swɛ̃̀
zɔ̃̀ èe lugalugaa à bè: Dé bé à nɔ̀bɔ dɛ̀ à mɔ̀omɛ yã̃ ai ǹgɔ̃ gá su má sò? Ma sa'olɛ kɛ̀nɛ kɔ̀,

àmbe eé aubarika e. [34] Kɛ̀ Isau a de yã̃ pì mà, à pùtã̃ à ɔ́ gbã̃aa dɔ̀ à kɛ̀ wɛ̃nda, ben à bè: Baa!
Ǹ sa'olɛ kɛmɛ dɔ. [35] Ben à bè: Ṇ dã̃aro mɔ̀ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo à n sa'olɛ sì kɔ̀. [36] Ben Isau bè: À tɔ́n
Yakuburoo? À ma kɛkɛ à kɛ̀ gɛ̃̀n plaan gwe sa. À ma daudukɛzɛ sìma yã̃, ben à ma sa'olɛ
sìma tia dɔ. Mɛ́ sa'olɛ e dɔroɔ́? [37] Isaaku wèàla à bè: Ma à dìɛ n dii ũ, ma à danɛnɔ kɛ̀ à
zɔ̀blerinɔ ũ ń píngi, ma blɛwɛɛ kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo kpàa. Bɔ́n mɛ́ e mà kɛnnɛ dɔɔ? [38] Isau bè a
denɛ: Baa, sa'olɛ beeen ń vĩ adoɔ́? Ǹ sa'olɛ pãnde kɛmɛ dɔ Baa. Ben Isau wii gbã̃aa lɛ̀. [39] Ben
à de wèàla à bè:
Tɔɔtɛ kɛ̀ nɛ́gɔ̃ kún ɛ́gɔ̃ maaro,
mɔdɔ é bɔnnɛ zaa musuro.
[40] Nɛ́gɔ̃ fɛ̃ɛda kũna,
nɛ́ zɔ̀ ble n dã̃aronɛ.
Lɛmɛ dɔ n làakari é gɔ̃ kpaɛnaro,
nɛ́ à gbóngo gonla.

[41] Isau íbɛtɛ sɛ̀ kɔ̃n Yakubuo sa'olɛ kɛ̀ à de kɛ̀nɛ yã̃nzi, ben à bè a nɔ̀sɛ guu: Ma de gaa
zɛ̀̀ro, gbasa mɛ́ ma dã̃aro dɛ. [42] Wà yã̃ kɛ̀ Isau ò kɔɔmɔtɔ kɛ̀ Rɛbɛkanɛ, ben à Yakubu sìsi à
bè: Isau yezi à gɛ̃ɛ bomma à n dɛ. [43] Ǹ ma yã̃ ma sa. Ǹ fɛɛ ǹ baalɛ ǹ gá ma dã̃gɔ̃ Labã̃ bɛ zaa
Arana [44] ǹgɔ̃ kúo gwe gĩa ai n vĩi pì pɔfɛ̃ kpáɛ. [45] Tó à nɔ̀sɛ kpàɛ, tó yã̃ kɛ̀ ń kɛ̀nɛ sã̀̀n, mɛ́ gbɛ̃
zĩ wà n gbɛ̀ sɛ́. Má yezi mà kora a gɔ̃ɔn plaaanɔzi píngi gurɔ doro.

[46] Ben Rɛbɛka bè Isaakunɛ: Iti nɔgbɛ̃nɔ nii bɔ̀magu. Tó Yakubu Iti nɔɔ sɛ̀ bùsu kɛ̀kiin lán
Isau nɔgbɛ̃ beeenɔ bà, ma kuuna ɛ́gɔ̃ nnamɛ dɔro.

28

Yakubu tana Labã̃ kiia

[1] Ben Isaaku Yakubu sìsi à sa'olɛ kɛ̀nɛ à yã̃ dànɛ à bè: Ǹton nɔɔ sɛ́ Kanaa nɔgbɛ̃nɔ tɛ́ro.
[2] Ǹ fɛɛ ǹ gá Mɛsɔpɔtamia bùsun n da de Bɛtuɛli bɛ, ǹ nɔɔ sɛ́ gwe n desɛ̃ Labã̃ nɛ́nɔ tɛ́. [3] Luda
Gbã̃apingide aubarika dangu à tó ǹ nɛ́ i maamaa, aɔ̃gɔ̃ kaara lɛ ǹ gɔ̃ boriinɔ dezi ũ. [4] Luda
aubarika kɛ̀ à dà Ibraĩn dangu kɔ̃n n boriinɔ, lɛ bùsu kɛ̀ nɛ́ɛ nibɔ bleen gɔ̃nnɛ, bùsu kɛ̀ à kpà
Ibraĩa. [5] Ben Isaaku Yakubu gbàrɛ à gá Labã̃ kiia Mɛsɔpɔtamia bùsun. Labã̃ nɛ́ Siria bùsu
gbɛ̃ Bɛtuɛli nɛ́mɛ, Yakubu kɔ̃n Isauo desɛ̃mɛ.

[6] Isau mà Isaaku sa'olɛ kɛ̀ Yakubunɛ à à gbàrɛ Mɛsɔpɔtamia lɛ à nɔɔ sɛ́ gwe. Kɛ̀ à sa'olɛ
pì kɛ̀nɛ, à bè àton nɔɔ sɛ́ Kanaa nɔgbɛ̃nɔ tɛ́ro. [7] À tàasi kɛ̀ kɛ̀ Yakubu a de kɔ̃n a dao yã̃ mà à
dà Mɛsɔpɔtamia zɛ́n. [8] Ben à dɔ̃̀ sa kɛ a de pɔɔ nna kɔ̃n Kanaa bùsu nɔgbɛ̃nɔro. [9] Ben à gàa
Ibraĩ nɛ́ Sumaila kiia à à nɛ́ Maala sɛ̀ à nà a nɔ káakunɔa. Maala nɛ́ Nɛbayo dã̃remɛ.

Yakubu nana'ona Bɛtɛli

[10] Yakubu bɔ̀ Bɛɛsɛba à dà Arana zɛ́n. [11] Kɛ̀ à kà gukea, à yezi à i gwe kɛ̀ ɔfã̃ntɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n
yã̃nzi. Ben à gbɛ̀ sɛ̀ guu pìn a mìdibɔ ũ à dàɛ gwe. [12] Ben à nanaa ò à gára è pɛɛna tɔɔtɛ ai
à gàa à zɔ̃̀ ludambɛɛa, Luda malaikanɔɔ e didiia aɔ̃ɔe pitaa. [13] À Dii è zɛnaala à bè: Mámbe
Dii n dezi Ibraĩ kɔ̃n n de Isaakuo Luda ũ. Mɛ́ bùsu kɛ̀ ń daɛa kɛ̀ki kpámma, mpi kɔ̃n n
boriinɔ. [14] N boriinɔ ɛ́gɔ̃ pari lán bùsuti bà, aɔ̃ɛ́ dagula ɔfã̃ntɛ̃bɔɛ kpa kɔ̃n ɔfã̃ntɛ̃gɛ̃kpɛn-
o kɔ̃n gu'igbã̃rooo kɔ̃n sɔɔmɛtɛo. Anduna bori píngi é aubarika e mpi kɔ̃n n boriio gã̃zĩ.
[15] Mɛ́gɔ̃ kúnyo, mɛ́gɔ̃ n dã̃kpaa guu kɛ̀ nɛ́ɛ gaan píngi, mɛ́ ɛara mà sunyo bùsu kɛ̀kiin, zaakɛ
mɛ́ n tónlo mɛ́ yã̃ kɛ̀ má òn̄nɛɛ kɛ.

[16] Kɛ̀ Yakubu vù kɔ̃n iio à bè: Dii kú gura kɛ̀, ben mɛ́ɛ dɔ̃ro! [17] Vĩa à kũ̀ à bè: Guu kɛ̀ ma kã̃
fɛɛ. Luda bɛɛmɛ, ludambɛ zɛ́mɛ.

[18] Yakubu fɛɛ kɔngɔ à gbɛ̀ kɛ̀ à kɛ̀ mìdibɔ ũu pì sɛ̀ à pɛɛ dɔngupɔ ũ, ben à nɔ́si kùa. [19] Ben à
tɔ́ kpà guu pìnɛ Bɛtɛli, mɔde wɛ́tɛ kɛ̀ wà kàɛ gwe tɔ́ káakun Luzu. [20] Yakubu lù sɛ̀ Diinɛ à bè:
Tó ń kúmao, tó nɛ́ ma dã̃kpa ma wɛ́tɛ kɛ̀kii gana guu, tó nɛ́ ma gba pɔ́blee kɔ̃n pɔ́kã̃sã̃anɔ
[21] ai ma gaa ma su ma de bɛ aafia, nɛ́gɔ̃ dɛ ma Luda ũ, [22] gbɛ̀ kɛ̀ má pɛɛ dɔngupɔ ũu pì é gɔ̃ n
gbã̃gbã̃kii ũ, pɔ́ kɛ̀ n ma gba píngi, mɛ́ à kuridee kpámma.

29

Yakubu kana Labã bɛ

1 Yakubu ɛ̀ara à dà zɛ́n à gàa ɔfãntɛ̃bɔɛkpadeenɔ bùsun. 2 Kɛ̀ à kà gwe, à lɔ̀gɔ è sɛ̃̀n sã kpàsa
lɛo aagɔ̃ kaɛna à saɛ, zaakɛ lɔ̀gɔ pì ín wè kpáḿma. Gbɛ̀ bíta tatana lɔ̀gɔ pìlɛ. 3 Tó kpàsa pìnɔ
kàkɔ̃a gwe píngi, ben wè gbɛ̀ pì go lɔ̀gɔ pìlɛ wà í kpáḿma, ben wè ɛara wà gbɛ̀ pì tataàlɛ a
gbɛ̀n. 4 Ben Yakubu sãdãrinɔ là à bè: Gbɛ̃̀nɔ, a bɔ mámɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Wa bɔ Aranamɛ.
5 Ben à ń lá à bè: Á Nao dio Labã dɔ́ɔ́? Aɔ̃ wèàla wà bè: Wá à dɔ̃. 6 Ben à ń lá à bè: À aafiaɔ́?
Aɔ̃ bè: À aafia. Ǹ à nɛ́ Rasɛli gwa, èe mɔɔ kɔ̃n sãanɔ kãaa. 7 Ben Yakubu bè: Ɔfãntɛ̃ kpɛ́ gbãa,
sãanɔ tágurɔɔ e ká kɔ̀ro. À í kpáḿma à gá ń dã. 8 Ben aɔ̃ bè: Wé fɔ̃ro. Tó èe kɛ sã kpàsanɔ
kàkɔ̃a píngi baasiro, wè gbɛ̀ go lɔ̀gɔ pìlɛ wà í kpáḿmaro.
9 Kɛ̀ èe yã oońnɛ lɛ, Rasɛli mɔ̀ kɔ̃n a de sãanɔ, zaakɛ sãdãrin à ũ. 10 Kɛ̀ Yakubu a desɛ̃ Labã
nɛ́nɔgbɛ̃ Rasɛli è kɔ̃n à de sãanɔ, à sɔ̃̀ lɔ̀gɔzi à gbɛ̀ gò lɔ̀gɔ pìlɛ, ben à í kpà a desɛ̃ sãanɔa.
11 Ben à lɛ́ pè Rasɛlia à pɔnna ɔ́ɔ dɔ̀. 12 Ben à ònɛ kɛ̀ à de danɛ Rɛbɛka nɛ́n a ũ. Ben Rasɛli
bàalɛ à gàa à ò a denɛ. 13 Kɛ̀ Labã a dãre nɛ́ Yakubu baaru mà, à bàalɛ à gàa daàlɛ. Kɛ̀ à kà,
ben à kùsia à lɛ́ pèa à tào a bɛ. Ben Yakubu yã kɛ̀ kɛ̀nɔ ònɛ píngi. 14 Ben Labã bènɛ: Ma
arumɛ n ũ yãpura.

Yakubu Lea kɔ̃n Rasɛlio sɛna

Yakubu kɛ̀ Labã bɛ mɔ do, 15 ben Labã bènɛ: Kɛ̀ ń dɛ ma danɛ ũ yãnzin nɛ́ zĩi kɛmɛ pãɔ́?
Dia mɛ́ fĩa bonnɛ nà ǹ omɛ. 16 Labã sɔ̃ nɛ́nɔgbɛ̃̀nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa. Yɔ̃ɔ tɔ́n Lea, Bãa sɔ̃ Rasɛli.
17 Lea wɛ́ɛ busana, Rasɛli sɔ̃ɔ nɔkparɛ maaamɛ, ben à kakana maa. 18 Yakubu ye Rasɛlizi,
ben à bè Labãnɛ: Mɛ́ zĩi kɛnnɛ wɛ̃̀ swɛɛplaa n nɛ́ bãade Rasɛli yãnzi. 19 Labã bè: À sɔ̃̀ɔ mà à
kpámma dɛ mà à kpá gbɛ̃ pãndeala. Ǹgɔ̃ kú ma bɛ kɛ̀.
20 Ben Yakubu zĩi kɛ̀nɛ wɛ̃̀ swɛɛplaa Rasɛli yãnzi, ase à kɛ̀nɛ lán gurɔ plaaa bàmɛ kɛ̀ à
yezi yãnzi. 21 Ben à bè Labãnɛ: Kɛ̀ ma zĩ gurɔɔ pàpa, ǹ ma nɔɔ kpáma mà sɛ́. 22 Ben Labã
gwedeenɔ kàkɔ̃a ń píngi à nɔsɛpɔblee kɛ̀ńnɛ. 23 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ben à a nɛ́ Lea sɛ̀ à kpàa, ben
Yakubu dàɛo. 24 Labã a nɔgbɛ̃ zĩkɛri Zilipa kpà Leaa zĩkɛri ũ. 25 Kɛ̀ guu dɔ̀ Yakubu è Leamɛ,
ben à bè Labãnɛ: Bɔ́yãnzi ń kɛ̀mɛ lɛɛ? Rasɛli yãnzin ma zĩi kɛ̀nnɛziroo? Bɔ́ bé à tò n ma
kɛkɛ? 26 Labã bè: Wa kiia wè Bãa kpá gɔ̃ɔa Yɔ̃ɔ ãro. 27 Ǹ azuma doo kɛ kɔ̃n gbɛ̃ beeeo gĩa, mɛ́
à gbɛ̃ndoo kpámma zĩi kɛ̀ nɛ́ ɛara ǹ kɛmɛ wɛ̃̀ swɛɛplaa pãnde pɔ́ ũ. 28 Yakubu wèzi à azuma
doo pì kɛ̀ kɔ̃n Leao, ben Labã a nɛ́ Rasɛli kpàa nɔɔ ũ. 29 Labã a nɔgbɛ̃ zĩkɛri Bila kpà Rasɛlia
zĩkɛri ũ. 30 Yakubu dàɛ kɔ̃n Rasɛlio sɔ̃, ben à yezi dɛ Leala. Ben à ɛ̀ara à zĩi kɛ̀ Labãnɛ ai wɛ̃̀
swɛɛplaa dɔ.

Yakubu nɛ́nɔ

31 Dii è Yakubu ye Leaziro, ben à à kɛ̀ nɛ́dandee ũ, Rasɛli sɔ̃ pãaamɛ. 32 Lea nɔ̀ sì à nɛ́ ì
gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben à tɔ́ kpànɛ Rubɛni, zaakɛ à bè: Dii ma nawɛ̃̀akɛna gwà. Ma zã égɔ̃ yemazi sa.
33 Kɛ̀ à nɔ̀ sì dɔ, à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben à bè: Dii mà ma zã yemaziro, ben à ɛ̀ara à nɛ́ kɛ̀kii kpàma
dɔ. Ben à tɔ́ kpànɛ Simɛɔ. 34 Kɛ̀ à ɛ̀ara à nɔ̀ sì dɔ, à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ à bè: Kɛ̀kii sa ma zã é ma
diɛkii ero, zaakɛ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ìo mèn aagɔ̃. Ben à tɔ́ kpànɛ Levi. 35 À ɛ̀ara à nɔ̀ sì dɔ à nɛ́ ì
gɔ̃gbɛ̃ ũ à bè: Kɛ̀kii sa ma Dii sáabu kpà, ben à tɔ́ kpànɛ Yuda. Ben à nɛ́'ii zɛ̀.

30

1 Kɛ̀ Rasɛli è ée nɛ́ ii kɔ̃n Yakubuoro, à gɔ̃aanɔ kpà kɔ̃n a vĩ̀io. Ben à bè Yakubunɛ: Ǹ nɔ̀
dɔmagu. Tó mɛ́ɛ e sɔ̃ro, mɛ́ gamɛ. 2 Yakubu pɔ fɛ̃̀zi à bè: Mámbe Luda ũ kɛ̀ n tɛ̃ nɛ́ɔ́? 3 Ben
Rasɛli bè: Ma zĩkɛri Bilan yɛ̀. Ǹ gá io à nɛ́nɔ imɛ, mɛ́ borii e se à gãzĩ. 4 Ben à a zĩkɛri Bila
kpàa nɔɔ ũ. Yakubu dàɛo, 5 ben à nɔ̀ sì à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. 6 Ben Rasɛli bè: Ludaa tò yã bɔ̀mao
nna à ma yã mà, à ma gba nɛ́gɔ̃gbɛ̃. Ben à tɔ́ kpànɛ Dani. 7 Rasɛli zĩkɛri pì ɛ̀ara à nɔ̀ sì à nɛ́ ì
gɔ̃gbɛ̃ ũ dɔ, 8 ben Rasɛli bè: Ma ɔsi ìsi kà kɔ̃n ma vĩ̀io ma ɔsii nɛ̀. Ben à tɔ́ kpànɛ Nafatali.
9 Kɛ̀ Lea è a nɛ́'ii zɛ̀, ben à a zĩkɛri Zilipa kpà Yakubua nɔɔ ũ dɔ. 10 Ben Lea zĩkɛri pì nɛ́ ì
gɔ̃gbɛ̃ ũ kɔ̃n Yakubuo. 11 Ben Lea bè: Mìnnaamɛ. Ben à tɔ́ kpànɛ Gada. 12 Ben Lea zĩkɛri pì
nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ dɔ kɔ̃n Yakubuo. 13 Ben Lea bè: Ma pɔɔ kɛ̀ nna, zaakɛ nɔgbɛ̃̀nɔ é be pɔnnadeen
ma ũ. Ben à tɔ́ kpànɛ Asa.

14 Rubɛni bɔ̀ ésekẽgurɔ à yenzi ẽzẽ è sɛ̃̀n, ben à bòbo à sùo a da Leanɛ. Ben Rasɛli bènɛ: Ǹ
n nɛ́ yenzi ẽzẽ pì dãmɛ. 15 Lea bènɛ: Kɛ̀ n ma gɔ̃ɔ sìma, beee e mɔ́mmaro, ben ń yezi ǹ ma
nɛ́ yenzi ẽzẽ sí dɔ́ɔ́? Rasɛli bè: Tó ń kpàma, ḿbe nɛ́ io gbɑ̀̀a.
16 Kɛ̀ Yakubu e suu kɔ̃n buraao uusiɛ, Lea bɔ̀ à gàa à dààlɛ à bè: Mámbe mɛ́ inyo gbɑ̀̀a,
zaakɛ ma n sɛ̃kã ma nɛ́ yenzi ẽzẽ yãnzimɛ. Ben à ìo gwãavĩ beeea. 17 Luda Lea wɛ́ɛkɛɛ sì,
ben à nɔ̀ sì à Sãani ì kɔ̃n Yakubuo. 18 Ben Lea bè: Luda láada kpàma, kɛ̀ ma a zĩkɛri kpà ma
zãa yãnzi. Ben à tɔ́ kpànɛ Isaka. 19 Lea ɛ̀ara à nɔ̀ sì dɔ à Tori ì, 20 ben à bè: Luda gba maaa
dàmɛ. Kɛ̀kii sa ma zã é ma kpe da, zaakɛ ma nɛ́gɔ̃̃gbɛ̃̃nɔ ìo mèn swɛɛdo. Ben à tɔ́ kpànɛ
Zɛbuluni. 21 Zãazãa à nɛ́nɔgbɛ̃̃ ì, ben à tɔ́ kpànɛ Dina.
22 Ben Rasɛli yã dɔ̀ Ludan à à wɛ́ɛkɛɛ sì, ben à kɛ̀ nɛ́dandee ũ. 23 À nɔ̀ sì à nɛ́gɔ̃̃gbɛ̃̃ ì, ben à
bè: Luda wí bɔ̀mɛ. 24 Ben à tɔ́ kpànɛ Yusufu à bè: Dii ɛara à nɛ́gɔ̃̃gbɛ̃̃ pãnde kaaramɛ dɔ.

*Yakubu p*ɔ́nɔ dãna Labãnɛ

25 Kɛ̀ Rasɛli Yusufu ì, Yakubu bè Labãnɛ: Ǹ ma gbarɛ mà tá ma bɛ bùsun. 26 Ma zĩi kɛ̀nnɛ
ma nɔɔnɔ kɔ̃n ma nɛ́nɔ yãnzi. Ǹ ń kpáma mà tá, zaakɛ ń dɔ̃ lán ma zĩi kɛ̀nnɛ nà. 27 Ben Labã
bènɛ: Tó ma n pɔnnaa è, ǹ gɔ̃mao kɛ̀. Ma màso kɛ̀ má è Dii aubarika kɛ̀mɛ n yãnzi. 28 Ǹ n
asaiapɔ omɛ, mɛ́ kpámma. 29 Yakubu bènɛ: Ń dɔ̃ lán ma zĩi kɛ̀nnɛ nà. Ń dɔ̃ lán n pɔ́kãdeenɔ
kɛ̀ ma ɔzĩ nà, 30 zaakɛ à féte kɛ̀ ń vĩ zaalɛ mɛ́ɛ mɔ́roo kàara maamaa. Dii aubarika dàngu
guu kɛ̀ ma gaan n bɛ píngi. Bɔrɛn mɛ́ ma zĩnda bɛ zĩi kɛ sɔ̃ɔ? 31 Labã à là à bè: Bɔ́n mɛ́
fĩa boonnɛɛ? Yakubu wèàla à bè: Ǹton pɔ́ke kpámaro, mɔde ǹ yã kɛ̀ kɛmɛ, mɛ́gɔ̃ n pɔ́nɔ
dãannɛ. 32 Ǹ tó mà gɛ̃ n pɔ́nɔ tɛ́ gbɑ̀̀a mà sã bakebakenɔ kɔ̃n à togetogenɔ plɛplɛ ma asaiapɔ
ũ kɔ̃n sãnɛ bɔ̀rɔ siaanɔ kɔ̃n blè bakebakenɔ kɔ̃n à togetogenɔo. 33 Tó n ma asaiapɔ gwà gana
gurɔ aɛzĩ, nɛ́ dɔ̃ tó má yãpuraa vĩ. Blè kɛ̀ kuu bakebakero ben à togetogero, ke sãnɛ bɔ̀rɔ
kɛ̀ siaro, ɛ̃ndɛ̃ ma kpãi òmɛ. 34 Labã bè: Tɔ̀! Àgɔ̃ dɛ lán ń ò nà. 35 Zĩ beeea Labã à blèkofĩi
bakebakenɔ sɛ̀ kɔ̃n à wɛ̃zãdeenɔ kɔ̃n blèda togetogenɔ kɔ̃n à bakebakenɔ, aɔ̃ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ puraa
vĩinɔ píngi kɔ̃n sãnɛ bɔ̀rɔ siaanɔ píngi, à ń ná a nɛ́gɔ̃̃gbɛ̃̃nɔnɛ ń ɔzĩ. 36 Ben à kpɑ̃̀ngu dà ń
dagura kɔ̃n Yakubuo lán gurɔ aagɔ̃ tá bà, ben Yakubu e Labã pɔ́ kpaaanɔ dãa.
37 Yakubu lí bori aagɔ̃ gɑ̃̀ búsunɔ zɔ̃̀zɔ̃ à ń wɛ̃zã kpàkpa à ń wɛ̃zã kɛ̀ púu. 38 Ben à lí kɛ̀ à
ń wɛ̃zã kpàkpa pìnɔ pɛ̀ɛpɛɛ pɔ́nɔ gbãngo ímikiia, pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔɔ í minɔ wɛ́ɛn, zaakɛ gwen
aɔ̃è kpákpa on. 39 Tó aɔ̃ kpákpa ò lí pìnɔ saɛ, ben aɔ̃ègɔ̃ nɛ́ wɛ̃zãdeenɔ ii kɔ̃n à togetogenɔ
kɔ̃n à bakebakenɔo. 40 Yakubu è pɔ́nɛ pìnɔ plɛplɛ adona è à wɛ̃zãdeenɔ kɔ̃n à siaanɔ ká Labã
pɔ́nɔ guu. Lɛmɛ à a zĩnda kpàsa bɔ̀ lɛ, èe ká Labã pɔ́nɔ guuro. 41 Tó pɔ́bori maaanɔ fɛɛ
kɔ̃n kpákpa'onao, Yakubu è lí pìnɔ pɛ́ɛpɛɛɛ pɔ́nɔ aɛzĩ ímikiia, lɛ aɔ̃ kpákpa o ń saɛ. 42 Tó pɔ́
ginanɔmɛ sɔ̃, è lí pɛ́ɛpɛɛńnɛro. Lɛn pɔ́ ginanɔ gɔ̃̀ Labã pɔ́ ũ lɛ, ben pɔ́bori maaanɔ gɔ̃̀ Yakubu
pɔ́ ũ. 43 Ben Yakubu auziki ègɔ̃ kaara maamaa à pɔ́nɔ pari kũ̀ kɔ̃n nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃
zĩkɛrinɔ kɔ̃n lakuminɔ kɔ̃n zaakinɔo.

31

*Yakubu bàal*ɛna Labãnɛ

1 Yakubu yã kɛ̀ Labã nɛ́nɔɔ e oo mà kɛ̀ aɔ̃ bè: Yakubu wa de pɔ́nɔ sìa píngi. Wa de auziki
guun à kaarana èn. 2 Yakubu dɔ̃̀ Labã wɛ́ɛa, kɛ̀ a yã kú à nɔ̀sɛ guu lán yãa bà dɔro. 3 Ben Dii
bènɛ: Ǹ ɛara ǹ tá n dezi bùsun n danɛnɔ bɛ, mɛ́gɔ̃ kúnyo. 4 Ben Yakubu Rasɛli kɔ̃n Leao sìsi
aɔ̃ mɔ́ a pɔ́nɔ kiia sɛ̃̀n. 5 À bèńnɛ: Má dɔ̃̀ a de wɛ́ɛa kɛ̀ ma yã kú à nɔ̀sɛn lán yãa bà dɔro. Baa
kɔ̃n beeeo ma de Ludaa kúmao. 6 Á dɔ̃ a zĩndanɛ kɛ̀ ma zĩi kɛ̀ a denɛ ma gbãa lɛ́mmɛ. 7 A de
ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀mɛ à ma láada lìɛ gɛ̃̀n kuri, ben Ludaa e tó à yãke kɛ̀mɛro. 8 Tó à bè sã bakebakenɔn
ma baka ũ, sãanɔ ègɔ̃ nɛ́ bakebakenɔ ii. Tó à bè à wɛ̃zãdeenɔ bé wà ma baka ũ, sãanɔ ègɔ̃
nɛ́ wɛ̃zãdeenɔ ii. 9 Luda a de sãanɔ sìa à kpàma.
10 Gurɔɔ kɛ̀ blènɔɔ e kpákpa oo, ma nanaa ò, ben nanaa guu má è blèkofĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe kpákpa
oonɔ nɛ́ blè wɛ̃zãdeenɔmɛ kɔ̃n à bakebakenɔ kɔ̃n à togetogenɔo. 11 Ben Luda Malaika bèmɛ
nanaa pì guu: Yakubu! Ben ma weàla ma bè: Maɛ kɛ̀! 12 À bè: Ǹ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ gwa. Blèkofĩi kɛ̀
aɔ̃ɔe kpákpa oonɔ píngi blè wɛ̃zãdeenɔmɛ kɔ̃n à bakebakenɔ kɔ̃n à togetogenɔo, zaakɛ ma

yã kɛ̀ Labã kɛ̀nnɛɛ è píngi. 13 Mámbe Luda kɛ̀ bɔ̀ à mɔ̀nzi Bɛtɛli ũ, guu kɛ̀ n gbɛ̀ pɛ̀ɛn n nɔ́si
kùa n lù sɛ̀ma. Tia sa ǹ fɛɛ ǹ bɔ bùsu kɛ̀n ǹ tá n bɛ bùsun. 14 Ben Rasɛli kɔ̃n Leao bɛ̀nɛ: Wá
túbi vĩ wa de bɛ dɔ́ɔ́? 15 Ɛ̀e wa diɛɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ ũnloo? A wa yamma, ben à à ɔɔ blè píngi.
16 Auziki kɛ̀ Ludaa sì wa dea gɔ̃̀ wa pɔ́ ũ píngimɛ kɔ̃n wa nɛ́nɔ. Ǹ yã kɛ̀ Ludaa ɔ̀nnɛɛ kɛ píngi
sa.

17 Ben Yakubu fɛ̀ɛ à a nɛ́nɔ kɔ̃n a nɔɔnɔ dì lakuminɔ kpɛɛ. 18 À a pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n auziki kɛ̀
à è Mɛsɔpɔtamianɔ sɛ̀ɛ píngi, ben à dà zɛ́n ɛ̀e taa a de kiia Kanaa bùsun. 19 Kɛ̀ Labã gàa a
sãanɔ kã kɛ̃ɛ, ben Rasɛli à tãanɔ sɛ̀ kpãi à kpɛɛ. 20 Yakubu sɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Siria bori Labãnɛ ɛ̀e
lɛ́ zaaro. 21 À fɛ̀ɛ à bàalɛ kɔ̃n a pɔ́nɔ píngi à bikũ̀ Yuflatia, ben à mì pɛ̀ Giliada gusĩsĩdeea.

Labã pɛɛna Yakubuzi

22 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ wà bɛ̀ Labãnɛ Yakubu bàalɛ. 23 À a gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a, ben à pɛ̀ɛzi. À táa
ò gurɔ swɛɛplaa, ben à à lɛ̀ Giliada gusĩsĩdeen. 24 Ben Luda bɔ̀ à mɔ̀zi gwãavĩ nanaa guu à
bɛ̀nɛ: Ǹ làakari kɛ yã kɛ̀ nɛ́ o Yakubunɛzi à maaa ke à zaaa.

25 Labã Yakubu bùra lɛ̀ pɛɛna Giliada gusĩsĩdeen, ben à bùra kàɛ gwe kɔ̃n a gbɛ̃nɔo se.
26 Ben Labã gàa à bɛ̀ Yakubunɛ: Bɔ́yãnzi n ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀mɛ n ma nɛ́nɔ sɛ̀ɛ n tańyo lán zĩ̀zɔnɔ bà?
27 Bɔ́yãnzi n ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀mɛ n wurɛ kpãi nɛ́ɛ lɛ́ zamaro, lɛ ma gaa zɛnnɛ kɔ̃n pɔnnakɛnao kɔ̃n
lɛ̀sinao kɔ̃n gã̀gão kɔ̃n mɔrɔo. 28 Nɛ́ɛ tó ma lɛ́ zà ma nɛ́nɔ kɔ̃n ma dionɔaro. N yɔ̃nkɔyã kɛ̀.
29 Ma gbãaa kà mà yã zaaa kɛare, ben n de Luda yã òmɛ gwãavĩ à bɛ̀ mà làakari kɛ yã kɛ̀ mɛ́
onnɛɛzi à maaa ke à zaaa. 30 Nɛ́ɛ taa sa, kɛ̀ nɛ́ɛ n de bɛ bɛgɛ kɛɛ yãnzi. À kɛ̀ dia n ma tãanɔ
sɛ̀ kpãii? 31 Yakubu wèàla à bɛ̀: Ma vĩa kɛ̀ mɛ́ɛ daa nɛ́ n nɛ́nɔ símamɛ. 32 Gbɛ̃ kɛ̀ n n tãanɔ
è à kiia, wà à dɛ. Ǹ ma pɔ́nɔ gwagwa wa gbɛ̃nɔ wáa. Tó n n pɔ́ è, ǹ sɛ́. Yakubu sɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀
Rasɛli Labã pɔ́ sɛ̀ kpãiro. 33 Labã gɛ̃̀ Yakubu bisa kutaan à gɛ̃̀ Lea kutaan à gɛ̃̀ nɔgbɛ̃ zĩkɛri
gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ kutaan ɛ̀e pɔ́ke ero. Kɛ̀ à bɔ̀ Lea kutaan, à gɛ̃̀ Rasɛli kutaan. 34 Rasɛli tãa
pìnɔ sɛ̀ à ùtɛ lakumi gàari guumɛ, ben à vɛ̃̀ɛa. Labã à kuta guu gwàgwa píngi, ɛ̀e pɔ́ke ero.
35 Rasɛli bɛ̀ a denɛ: Baa, ǹton pɔ fɛ̃maziro, zaakɛ mɛ́ɛ e mà fɛɛro kɛ̀ má ɔ kũna yãnzi. Lɛmɛ
Labã a tãanɔ wɛ̀tɛ lɛ ɛ̀e ero. 36 Ben Yakubu pɔ fɛ̃̀ à lɛ́fɔtɔɔ kà Labãzi à bɛ̀: Bɔ́ dàn má kɛ̀? Bɔ
durunn má kɛ̀ ben n pɛɛmazi wãawãa lán kɛ̀ bà? 37 Kɛ̀ n ma pɔ́nɔ gwàgwa píngi, n n bɛ pɔ́nɔ
è gweɔ́? Ǹ bɔo gupuraaa ma gbɛ̃nɔ kɔ̃n n gbɛ̃nɔ wáa, aɔ̃ yã nnaa kpá gbɛ̃ kɛ̀ a yã nnaaa.
38 Ma kɛ n bɛ wɛ̃̀ baro. N sãanɔ kɔ̃n n blènɔ e nɔ̀ bɔɛro, mɛ́ɛ n sãa ke sóro. 39 Mɛ́ɛ sunnɛ kɔ̃n
pɔ́ kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩnɔ kũ̀ keoro, mɛɛ̀ à fĩa bonnɛ ma zĩndamɛ. Nɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ wà à kpãi ò gwãavĩ ke
fãantɛ̃ fĩa lama. 40 Ɔfãntɛ̃ è ma lɛ fãantɛ̃, ĩa è ma dɛ gwãavĩ, mɛɛ̀ itɛ̃ kɛ. 41 Lɛn ma kɛ n bɛ lɛ
ai wɛ̃̀ baro. Wɛ̃̀ gɛ̃ro dosai ma zĩi kɛ̀nnɛ n nɛ́nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ yãnzi. Ma wɛ̃̀ swɛɛdoo kɛ̀
n kpàsa yã musu. N ma láada lìɛ gɛ̃̀n kuri. 42 Tó ɛ̀e kɛ ma dezi Ibraĩ Luda kɛ̀ ma de Isaaku à
vĩa vĩi zɛ̀mao baasiro, lɛ n ma gbarɛ ɔkori. Luda zĩi kɛ̀ má kɛ̀ kɔ̃n nawɛ̃ao è, ben à kpã̀kɛ̃nzi
gĩa gwãavĩ.

43 Ben Labã wɛ̀ Yakubula: Nɔgbɛ̃ kɛ̀kiinɔ sɔ̃ ma nɛ́nɔmɛ. Nɛ́ kɛ̀kiinɔ sɔ̃ ma dionɔmɛ.
Pɔ́kãdee kɛ̀kiinɔ sɔ̃ ma pɔ́kãdeenɔmɛ. Pɔ́ kɛ̀ ń è kɛ̀ píngi ma pɔ́mɛ. Bɔ́n mɛ́ kɛ ma nɛ́nɔgbɛ̃nɔ
kɔ̃n nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ ìnɔnɛ gbã̀a? 44 Ǹ tó wà lɛdolɛ kɛ àgɔ̃ dɛ sɛ̀eda ũ wa dagura. 45 Ben Yakubu gbɛ̀
sɛ̀ à pɛ̀ɛ yã pì dɔngupɔ ũ. 46 À bɛ̀ a gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ gbɛ̀nɔ sɛ́ɛ, ben aɔ̃ɔ sɛ̀ɛ aɔ̃ɔ dìdikɔ̃a, ben aɔ̃
pɔ́ blè à saɛ. 47 Ben Labã tɔ́ kpà gbɛ̀didikɔ̃ana pìnɛ Yega Saaduta. Yakubu tɔ́ kpànɛ Galɛɛdi.
48 Labã bɛ̀: Gbɛ̀didikɔ̃ana kɛ̀kiin sɛ̀eda ũ wa dagura gbã̀a. Bee yãnzi wà tɔ́ kpànɛ Galɛɛdi.
49 Wè be dɔ Mizipa, zaakɛ Labã bɛ̀: Dii wa dãkpa wa kɛ̃̀kɔ̃ana gbɛra lɛ wàton zakɔ̃nlo yãnzi.
50 Tó n ĩa dà ma nɛ́nɔgbɛ̃nɔa ke tó n nɔ pãndenɔ sɛ̀ dɔ, baa tó wá kú kɔ̃ kiiaro, ǹgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn
kɛ̀ Ludan wa yã pì sɛ̀edadee ũ. 51 Ben Labã bɛ̀nɛ dɔ: Ǹ gbɛ̀didikɔ̃ana kɛ̀kii gwa kɔ̃n gbɛ̀ kɛ̀
má pɛ̀ɛ wa dagurao. 52 Eégɔ̃ dɛ sɛ̀eda ũ kɛ̀ mɛ́ vĩàla mà mɔ́ mà à zaaa kɛnnɛro, mpi sɔ̃ nɛ́
vĩàla ǹ mɔ́ ǹ à zaaa kɛmɛro. 53 Ibraĩ kɔ̃n Naoo kɔ̃n ń deo Ludan wa yãkpaɛkɛri ũ.

Ben Yakubu sì kɔ̃n Luda kɛ̀ a de Isaaku à vĩa vĩ tɔ́o. 54 À saa ò gusĩsĩdeen gwe, ben à a
gbɛ̃nɔ sìsi aɔ̃ pɔ́ ble. Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè, ben aɔ̃ ì gwe. 55 Labã fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à lɛ́ zà a dionɔa kɔ̃n
a nɛ́nɔ à sa maaa ɔ̀ńnɛ, ben à lìara à tà a bɛ.

32

*Yakubu gbɛ̃*nɔ zĩna Isaua

1 Yakubu dà zén, ben Luda malaikanɔ dààlɛ. 2 Kɛ̀ à ń é, à bè: Luda bùran kɛ̀. Ben à tɔ́ kpà
guu pìnɛ Manaimu. 3 À zĩ̀rinɔ zĩ̀ a aɛ a vĩ̀i Isaua Sei bùsu kɛ̀ wè be dɔ Ɛdɔmu bùsun. 4 À bè a
zĩ̀rinɔnɛ: À gá à o ma dii Isaunɛ à zɔ̀bleri Yakubu gurɔ plaa kɛ̀ Labã̃ bɛ èe suu sa. 5 À onɛ má
zùnɔ vĩ kɔ̃n zaakinɔ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n blènɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ zĩ̃kɛrinɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ zĩ̃kɛrinɔo. Mámbe
ma a zĩ̃ à onɛ lɛ ma à pɔnnaa e.

6 Kɛ̀ zĩ̀rinɔ ɛ̀ara wà sù Yakubu kiia, aɔ̃ bè: Wa gaa n vĩ̀i kiia, èe mɔ́ à danlɛ kɔ̃n gɔ̃ɔn wàa
plaaanɔ. 7 Vĩa Yakubu kũ̀ èe bídi kɛɛ maamaa, ben à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kúonɔ kpàatɛ lɛo plaa kɔ̃n
sãanɔ kɔ̃n blènɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n lakuminɔo à bè: 8 Tó Isau mɔ̀ à sì à lɛo dooa, à lɛo doo kɛ̀ gɔ̃̀ é
bɔ. 9 Ben à adua kɛ̀ à bè: Dii, ma dezi Ibraĩ kɔ̃n ma de Isaakuo Luda, ń òmɛ mà su ma bùsun
ma danɛnɔ kiia, né aubarika damagu. 10 N gbɛ̃kɛɛ kɔ̃n náanɛ yão kɛ̀mɛ maamaa ma bɛ̀ɛ e
káro. Gurɔɔ kɛ̀ ma bikũ Yodaa, gò bé à na ma ɔzĩ̃ ado. Tia sa ma su kɔ̃n auziki lɛo plaaa
kɛ̀nɔ. 11 Ma wɛ́ɛ kɛ̀mma ǹ ma sí ma vĩ̀ia, zaakɛ mɛ́ɛ vĩa kɛɛnɛ kɛ̀ eé sí wa té à nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n
nɛ́nɔ dɛdɛ yãnzi. 12 Mpi sɔ̃, n bè né aubarika damagu né ma borii kaara lán ísialɛa bùsu'ãatɛ̃
bà weé fɔ̃ wà ń naroro ń pari yãnzi.

13 Gwen Yakubu ìn. Pɔ́ kɛ̀ à plɛ̀plɛ à a vĩ̀i gbaanɔn yè: 14 Blèda mèn wàa do, à kofĩi mèn
baro, sãda mèn wàa do, à karo mèn baro, 15 lakumida mèn baaakuri kɔ̃n ń né bɔ̀rɔnɔ, zùda
mèn baplaa, à sware mèn kuri, zaakida mèn baro, à kyà mèn kuri. 16 À ń ná a zɔ̀blerinɔnɛ
ń ɔzĩ̃ bori kɔ̃n boriio, ben à bèńnɛ: Àgɔ̃ tɛ́ ma aɛ à kpàngu da a dagura gã̀ kɔ̃n gã̀o. 17 À bè
gbɛ̃ káakunɛ: Tó ma vĩ̀i dànlɛ à n la à bè: Démɛ n dii ũu? Nɛ́ɛ gaa mámɛ? Dé bé à pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ
dãa kènɔ vĩi? 18 Ǹ onɛ à zɔ̀bleri Yakubu pɔ́mɛ, pɔ́ kɛ̀ à a dii gbà à kpã̀sãnɛnɔn gwe, àpi e suu
kpɛɛ. 19 À yã dɔ̃nkɔ̃ pì ò gbɛ̃ plaadeenɛ kɔ̃n gbɛ̃ aagɔ̃deeo kɔ̃n pɔ́dãrinɔ ń píngi à bè: Tó a da
Isaulɛ, à onɛ lɛ. 20 À onɛ à zɔ̀bleri Yakubu e suu kpɛɛ. Zaakɛ à laasuu lɛ̀ à bè: Mɛ́ à làakari
kpáɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ má kpà aɛ kènɔ, wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ. Eé gí gbãakɛ kpámazi saɔ́? 21 Gbaa pìnɔ dɔ̀nɛ
aɛ, ben à gɔ̃̀ bùran gwãavĩ mɔ̀a à ì gwe.

Yakubu ɔsikana kɔ̃n Ludao

22 À fɛ̀ɛ gwãavĩ à a nɔ mèn plaaanɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n a nɔgbɛ̃ zĩ̃kɛri gɔ̃ɔn plaaanɔ kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃
gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ, ben à bikũ̀ńyo Yaboku íbikũkiia. 23 Kɛ̀ à bikũ̀ńyo, ben à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ
sɛ̀ɛ à bikũ̀o píngi. 24 Yakubu gɔ̃̀ ado, ben gɔ̃gbɛ̃ ke mɔ̀ èe ɔsi kaao ai guu kà dɔna. 25 Kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃
pì è é fɔ̃ à à nɛ́ro, à à lɛ̀ a gisipɛkɔ̃rɛkiia, ben à gisi bɔ̀kũn ɔsikana pì guu. 26 Gɔ̃gbɛ̃ pì bè: Ǹ
ma gbarɛ, zaakɛ guu e dɔɔ. Ben Yakubu bènɛ: Tó èe kɛ ǹ aubarika damagu baasiro, mɛ́ n
gbarɛro. 27 Gɔ̃gbɛ̃ pì à là à bè: N tɔ́n diaa? À wèàla à bè: Ma tɔ́n Yakubu. 28 Ben à bè: Weé
bennɛ Yakubu dɔro, séde Isaraili, zaakɛ n ɔsi kà kɔ̃n Ludao kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ, ben n ɔsii nɛ̀.
29 Yakubu bènɛ: Ǹ n tɔ́ omɛ se. A wèàla à bè: Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ ma tɔ́ gbekaazi? Ben à aubarika
dàn gwe. 30 Yakubu tɔ́ kpà guu pìnɛ Pɛnɪɛli, zaakɛ à bè: Wa wɛ́ɛ sìkɔ̃lɛ kɔ̃n Ludao, ben mɛ́ɛ
garo. 31 À bɔ̀ Pɛnɪɛli ɔfãntɛ̃̃bɔɛna, èe tɔ̃ɔtɛɛ a gisi yãnzi. 32 Bee yãnzi ai gbã̀a Isarailinɔ è nɔ̀bɔ
túgisi sóro, kɛ̀ Luda Yakubu lɛ̀ à túgisia yãnzi.

33

*Yakubu wɛ́ɛ*sina Isaulɛ

1 Kɛ̀ Yakubu wɛ́ɛ sɛ̀, à è Isau e mɔɔ kɔ̃n gɔ̃ɔn wàa plaaanɔ. À a nɛ́nɔ kpàatɛtɛ Leanɛ kɔ̃n
Rasɛlio kɔ̃n nɔgbɛ̃ zĩ̃kɛri mèn plaaanɔ. 2 Ben à nɔgbɛ̃ zĩ̃kɛri pìnɔ gbàrɛ aɔ̃ dɔ aɛ kɔ̃n ń nɛ́nɔ.
Beee gbɛra Lea kɔ̃n a nɛ́nɔ, ben Rasɛli kɔ̃n Yusufuo té ń kpɛɛ. 3 À dɔ̀ńnɛ aɛ à kùɛ tɔɔtɛ gɛ̃̀n
swɛɛplaa ai à gàa à kào a vĩ̀i pì kiia. 4 Ben Isau bàalɛ à mɔ̀ à dààlɛ à mlɛ̃̀a, à ɔɔ dà à gã̀n à
lɛ́ pèa, ben aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀. 5 Isau wɛ́ɛ sɛ̀ à nɔgbɛ̃nɔ è kɔ̃n nɛ́nɔ, ben à bè: Dénɔ bé wà kúnyo kɛ̀?
Yakubu wèàla à bè: Né kɛ̀ Luda ma gbaanɔmɛ. 6 Ben nɔgbɛ̃ zĩ̃kɛri pìnɔ sɔ̃̀ńzi kɔ̃n ń nɛ́nɔ
aɔ̃ kùɛ. 7 Ben Lea kɔ̃n a nɛ́nɔ sɔ̃̀ńzi dɔ aɔ̃ kùɛ. Beee gbɛra Yusufu kɔ̃n Rasɛlio sɔ̃̀ńzi aɔ̃ kùɛ.
8 Isau bè: Pɔ́ kɛ̀ ma dańlɛ kènɔɔ dɛ diamɛ? Yakubu wèàla à bè: Lɛ ma n pɔnnaa e yãnzimɛ.

9 Isau bè: Ma gbɛ̃, ma pɔ́nɔ mɔ̀ma, ǹgɔ̃ n pɔ́nɔ kũna. 10 Ben Yakubu bè: Auo! N yã nna! Tó
ma n pɔnnaa è, ǹ ma gba sí, zaakɛ wa wɛ́ɛsikɔ̃lɛna kɛ̀mɛ lán wɛ́ɛsikɔ̃lɛna kɔ̃n Ludao bàmɛ,
ben n gbãakɛ kpàmazi. 11 Ǹ gbaa kɛ̀ ma mɔonnɛɛ sí, zaakɛ Luda aubarika dàmagu, pɔ́kee e
kɛ̃sãmaro. Lɛmɛ à nàkɔ̃rɛa lɛ, ben à sì.
12 Ben Isau bè: Wà da zɛ́n wà tá. Mɛ́ gányo. 13 Ben à wèàla à bè: Ma dii, ń dɔ̃ kɛ̀ nɛ́nɔ gbãa
vĩro, ben má sãa kɔ̃n zùnɛ bɔ̀rɔnɔ vĩ. Tó wa tá gbãaa ò gurɔ do, pɔ́kãdeenɔ é gaga píngimɛ.
14 Ǹ dɔmɛ aɛ ma dii, mɔma n zɔ̀bleri mɛ́gɔ̃ tɛ́ pɔ́nɔ kpɛɛ kɔ̃n nɛ́nɔ busɛbusɛ ai mà mɔ́ mà n le
Sei. 15 Isau bè: Mɛ́ ma gbɛ̃kenɔ tónyo. Yakubu bè: À kɛ̀ dɛa nɛ́ kɛ lɛ dɔɔ? Ǹ tó mà n pɔnnaa
e dii. 16 Zĩ beeean Isau dà Sei zɛ́n. 17 Ben Yakubu gàa Suko. À bɛɛ bò gwe, ben à lá kutaanɔ
dɔ̀ pɔ́nɔnɛ. Bee yãnzi wà tɔ́ kpà guu pìnɛ Suko.
18 Kɛ̀ Yakubu sù kɔ̃n Mɛsɔpɔtamiao, à kà wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Sɛkɛmu, Kanaa bùsun aafia, ben
à bùra kàɛ wɛ́tɛ pì saɛ. 19 À a bùrakaɛkii lù Sɛkɛmu de Amɔ nɛ́nɔa kondogi basɔɔro. 20 Gwen
à sa'okii bòn, à tɔ́ kpànɛ Luda Isarailinɔ Luda.

34

Sɛkɛmu kusina Dinaa

1 Lea nɛ́nɔgbɛ̃ Dina kɛ̀ à ì kɔ̃n Yakubuo bɔ̀ à wɛ́ɛ kpáɛ bùsu pì nɔgbɛ̃nɔzi. 2 Kɛ̀ bùsu pì kí
Amɔ nɛ́ Sɛkɛmu, Ivi borii à è, à à sɛ̀ gbãaao, ben à dàɛo. 3 À pɔɔ dɔ nɔkparɛ pìa à yezi, ben
à yã nnannaa ònɛ. 4 Ben Sɛkɛmu bè a denɛ: Ǹ nɛ́nɔkparɛ beee wɛtɛmɛ mà sɛ́. 5 Kɛ̀ Yakubu
mà wà a nɛ́nɔgbɛ̃ kpɛ bɔ̀, à nɛ́nɔɔ kú sɛ̃̀n kɔ̃n à pɔ́kãdeenɔ, ben à yĩ̀tɛ ai aɔ̃ sù. 6 Ben Sɛkɛmu
de Amɔ gàa à Yakubu le à yã pì onɛ. 7 Kɛ̀ Yakubu nɛ́nɔ bɔ̀ sɛ̃̀n wà sù, ben aɔ̃ yã pì mà gɔ̃ɔ.
Aɔ̃ nɔ̀sɛ yàka aɔ̃ pɔ fɛ̃̀ maamaa, kɛ̀ Sɛkɛmu wíyã kɛ̀ Isarailinɔnɛ yãnzi, à dàɛ kɔ̃n Yakubu
nɛ́nɔgbɛ̃o à yã kɛ̀ dɛ wà kɛroo kɛ̀. 8 Ben Amɔ bèńnɛ: Ma nɛ́ Sɛkɛmu pɔɔ dɔ a nɛ́nɔgbɛ̃a. A yã
nna. À à kpáa nɔɔ ũ. 9 Wà lɛdolɛ kɛ wàgɔ̃ wa nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kpãsãakɔ̃a. 10 Àgɔ̃ kúwao, wa bùsu
kuu a pɔ́ ũmɛ. À vɛ̃ɛn àgɔ̃ laa taan àgɔ̃ tɔɔtɛ vĩ. 11 Ben Sɛkɛmu ò Dina de kɔ̃n à dãgɔ̃nɔnɛ à
bè: À tó mà a pɔnnaa e. Pɔ́ kɛ̀ a be mà kpáawa mɛ́ kpá. 12 À anzureblebɔ lɛ́ damɛ bíta kɔ̃n
gbaanɔ paripari. Pɔ́ kɛ̀ á ò mɛ́ kpá. À nɛ́nɔkparɛ pì kpáma nɔɔ ũ.
13 Ben Yakubu nɛ́nɔ wè Sɛkɛmu kɔ̃n à de Amɔola kɔ̃n mɔnafikio kɛ̀ Sɛkɛmu ń dãre kpɛ bɔ̀
yãnzi. 14 Aɔ̃ bèńnɛ: Wɛ́ fɔ̃ wà beee kɛro, wɛ́ fɔ̃ wà wa dãre kpá gɛfɔɔdeearo, zaakɛ wíyãmɛ
wa kiia. 15 Wɛ́ we a yãziro, séto à gɔ̃ lán wapinɔ bà a gɔ̃gbɛ̃nɔ bã̀ngu kɛ ń píngi. 16 Tó a bã̀ngu
kɛ̀, wɛ́ wa nɛ́nɔ kpãsãawa wɛ́ a nɛ́nɔ sɛ́ nɔɔ ũ. Wɛ́gɔ̃ kúao, wɛ́ gɔ̃ bori dɔ̃nkɔ̃nɔ ũ. 17 Mɔde
tó ée we wa yãziro, tó ée bã̀ngu kɛro, wɛ́ wa dãre sɛ́ wà táomɛ. 18 Yã pì kɛ̀ Amɔ kɔ̃n a nɛ́
Sɛkɛmuonɛ nna. 19 Gɔ̃kparɛ pì yã pì gɔ̃̀gɔ̃ kpakpaa kɛ̀ Yakubu nɛ́nɔgbɛ̃ yã kànɛ yãnzi. À bɛɛ
vĩ dɛńla a de bɛdeenɔ tɛ́.
20 Amɔ kɔ̃n a nɛ́ Sɛkɛmuo gàa ń wɛ́tɛ bĩilɛa, ben aɔ̃ yã ò kɔ̃n wɛ́tɛdeenɔ wà bè: 21 Gbɛ̃ pìnɔ
yãke vĩwaoro. Wà tó aɔ̃gɔ̃ kú wa bùsun aɔ̃gɔ̃ laa taa, zaakɛ bùsu pì yàasa eé mɔ́wa. Wɛ́ ń
nɛ́nɔgbɛ̃nɔ sɛ́ wɛ́ wa nɛ́nɔ kpáḿma. 22 Gbɛ̃ pìnɔ sɔ̃ é we wàgɔ̃ kúwao lɛ wà gɔ̃ bori dɔ̃nkɔ̃
ũro, séto èe kɛ wa gɔ̃gbɛ̃ píngi bã̀ngu kɛ̀ lán ń bà baasiro. 23 Aɔ̃ pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n ń auzikinɔ
kɔ̃n ń zùnɔ píngi é gɔ̃ wa pɔ́ ũroo? Wà weńnɛ lɛ aɔ̃gɔ̃ kúwao. 24 Wɛ́tɛ pì deenɔ Amɔ kɔ̃n a nɛ́
Sɛkɛmuo yã mà, ben aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ bã̀ngu kɛ̀ ń píngi.
25 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ, kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɔ̃n wãwãao aɔ̃ɔ kú kɔ̃n yãke laasuuoro, Yakubu nɛ́ gɔ̃ɔn
plaaanɔ Simɛɔ kɔ̃n Levio, Dina vĩ̀inɔ, aɔ̃ baade a fɛ̃ɛdaa sɛ̀ aɔ̃ sì wɛ́tɛ aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ ń píngi.
26 Aɔ̃ Amɔ kɔ̃n a nɛ́ Sɛkɛmuo dɛ̀dɛ, ben aɔ̃ Dina sɛ̀ aɔ̃ bɔ̀o Sɛkɛmu kpɛ́n aɔ̃ tào. 27 Wɛ́tɛdeenɔ
dɛdɛna gbɛra Yakubu nɛ́nɔ mɔ̀ wà wɛ́tɛ pɔ́nɔ nàkɔ̃a kɛ̀ wà wí dà ń dãrea yãnzi. 28 Aɔ̃ ń sãanɔ
kɔ̃n ń blènɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n ń zùnɔ kɔ̃n ń zaakinɔ, pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wɛ́tɛ guunɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ń
buraanɔ píngi. 29 Aɔ̃ ń auzikinɔ sɛ̀ɛ píngi kɔ̃n ń nɛ́nɔ kɔ̃n ń nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú ń bɛɛnɔ
píngi.
30 Ben Yakubu bè Simɛɔnɛ kɔ̃n Levio: A sumɛ yã zaaao. Kanaanɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n bùsu
kɛ̀kii bori pãndenɔ égɔ̃ ye ma kãziro. Lán wá pariro nà, tó aɔ̃ lìgawazi, tó aɔ̃ sìwagu, aɔ̃é ma

dɛ kɔ̃n ma boriinɔo píngimɛ. [31] Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Kɛ̀ à wa dãre dìɛ kaarua ũ, beee maan gweɔ́?

35

Luda aubarikadana Yakubun Bɛtɛli

[1] Luda bè Yakubunɛ: Ǹ fɛɛ ǹ tá Bɛtɛli ǹ vɛ̃ɛ gwe. Ǹ ma gbãgbãkii bo gwe, zaakɛ ma bɔ ma mɔnzi gwe gurɔɔ kɛ̀ nɛ́ɛ bàa lɛɛ n vĩinɛ. [2] Ben Yakubu bè a bɛdeenɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ ń píngi: À bori zĩ̀tɔnɔ tãa kɛ̀ á vĩinɔ kwɛ́ɛ à zú o à a pɔ́kãsãanɔ lendee kpá. [3] Wé fɛɛ wà tá Bɛtɛli. Mɛ́ Luda gbãgbãkii bo gwe, zaakɛ à dɔ̀malɛ ma nawɛ̃akɛgurɔ, ègɔ̃ kúmao guu kɛ̀ ma gaan píngi. [4] Ben aɔ̃ bori zĩ̀tɔnɔ tãa kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔ kpàa kɔ̃n swãi kɛ̀ aɔ̃ɔ dananɔ, ben à pɔ́ pìnɔ vĩ̀i gbíi lí gbáru Sɛkɛmu saɛ. [5] Kɛ̀ Yakubu kɔ̃n a nɛ́nɔ dà zɛ́n, Ludaa tò vĩa wɛ́tɛ kɛ̀ kú ń saɛnɔ deenɔ kṵ̀ maamaa, ben aɔ̃ gbɛ̃kee e pɛ́ɛńziro. [6] Ben Yakubu kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ ń píngi kà Luzu kɛ̀ wè be tia Bɛtɛli, Kanaa bùsun. [7] À sa'okii bò gwe, ben à tɔ́ kpà guu pìnɛ Bɛtɛli Luda, zaakɛ gwen Luda bɔ̀ à mɔ̀zin gurɔɔ kɛ̀ èe bàa sii a vĩinɛ. [8] Debora kɛ̀ dɛ Rɛbɛka gwàri ũ yãa gà gwe, ben wà à vĩ̀i gbíi lí gbáru Bɛtɛli saɛ. Ben wà tɔ́ kpànɛ ƆɔdɔIizi.

[9] Luda bɔ̀ à mɔ̀ Yakubuzi dɔ à suna kɔ̃n Mɛsɔpɔtamiao gbɛra, à aubarika dàn [10] à bè: N tɔ́n Yakubu, mɔde weé bennɛ Yakubu dɔro, sé Isaraili. Lɛmɛ à tɔ́ kpànɛ Isaraili lɛ. [11] Luda bènɛ dɔ: Luda Gbãapingiden ma ũ. Àgɔ̃ nɛ́ ii àgɔ̃ kaara. Borii é bɔ n kiia kɔ̃n bori pariinɔ dɔ, n bori kenɔ égɔ̃ dɛ kínanɔ ũ. [12] Mɛ́ bùsu kɛ̀ má kpà Ibraĩ kɔ̃n Isaakuoa kpámma kɔ̃n n boriinɔ n gaa gbɛra. [13] Ben Luda fɛ̀ɛ à bɔ̀ guu kɛ̀ à yã ònɛn. [14] Yakubu gbɛ̀ pɛ̀ɛ guu kɛ̀ Luda yã ònɛn dɔngupɔ ũ. À í tɔ̃̀a à nɔ́si kùa. [15] Ben Yakubu tɔ́ kpà guu kɛ̀ Luda yã ònɛn pìnɛ Bɛtɛli.

*Ras*ɛli kɔ̃n Isaakuo gaa

[16] Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ Bɛtɛli wà dà zɛ́n. Kɛ̀ aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n Ɛflatao, Rasɛli nɛ́'igurɔɔ kà, ben nɛ́'ii kɛ̀a zĩ'ũ. [17] Nɛ́'iwãwãa à kṵ̃ gbãa, ben nɛ́sɛɛri bènɛ: Ǹton vĩa kɛro, n nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì dɔ. [18] Rasɛli gbãa vĩ dɔro èe gaa, ben à tɔ́ kpà a nɛ́ pìnɛ Bɛnɔni, ben à de tɔ́ kpànɛ Bɛyãmi. [19] Kɛ̀ Rasɛli gà, wà à vĩ̀i Ɛflata kɛ̀ wè be tia Bɛtɛlɛmu zɛ́n. [20] Yakubu gbɛ̀ dɔngupɔ pɛ̀ɛ à miraa. Rasɛli mira gbɛ̀ pì kú gwe ai kɔ̃n a gbɑ̃̀ao.

[21] Isaraili èara à dà zɛ́n, ben à bùra kàɛ sãdãrinɔ gugwagba aɛ. [22] Gurɔɔ kɛ̀ à kú bùsu pìn Rubɛni gàa à dàɛ kɔ̃n Bilao, Yakubu nɔ yìgisai, ben Yakubu yã pì mà.

Yakubu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì mèn kuri awɛɛplaa. [23] Lea nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yɛ̀: Yakubu daudu Rubɛni, Simɛɔ, Levi, Yuda, Isaka kɔ̃n Zɛbulunio. [24] Rasɛli nɛ́nɔn Yusufu kɔ̃n Bɛyãmio ũ. [25] Rasɛli zĩ̀kɛri Bila nɛ́nɔn Dani kɔ̃n Nafatalio ũ. [26] Lea zĩ̀kɛri Zilipa nɛ́nɔn Gada kɔ̃n Asao ũ. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ń í kɔ̃n Yakubuo Mɛsɔpɔtamianɔn gwe.

[27] Ben Yakubu kà a de Isaaku kiia Mamare. À kú Kiriataba kɛ̀ wè be tia Ɛblɔnu saɛ, guu kɛ̀ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo vɛ̃̀ɛn. [28] Isaaku kà wɛ̃̀ bakɛ̃ndo [29] à zi kṵ̃ kótokoto, ben à gà à kà a gbɛ̃nɔla, ben à nɛ́nɔ Isau kɔ̃n Yakubuo à vĩ̀i.

36

*Isau boriin*ɔ

[1] Isau kɛ̀ wè benɛ dɔ Ɛdɔmu boriinɔ yãn yɛ̀. [2] Isau Kanaa nɔgbɛ̃nɔ sɛ̀, Iti bori Ɛlɔni nɛ́ Ada kɔ̃n Ivi bori Ana nɛ́ Ɔɔlibama, Zibɛɔ̃ dioo. [3] À Sumaila nɛ́ Basɛma, Nɛbayo dãre sɛ̀ dɔ. [4] Ada Ɛlifaza ìo, ben Basɛma Ruɛli ì. [5] Ɔɔlibama Yeusu kɔ̃n Yalamuo kɔ̃n Korao ì. Isau nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ń í Kanaa bùsunɔn gwe.

[6] Isau a nɔɔnɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi kɔ̃n a pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n a auziki kɛ̀ à è Kanaa bùsunnɔ píngi, ben à gàa Sei bùsun à zã̀ kṵ̃ kɔ̃n a dãaro Yakubuo, [7] zaakɛ aɔ̃ auziki bíta bé à tò aɔ̃é fɔ̃ wàgɔ̃ kú kɔ̃oro. Bùsu kɛ̀ aɔ̃ɔ kún e mɔ́ńmaro, kɛ̀ aɔ̃ pɔ́nɔɔ pari yãnzi. [8] Isau vɛ̃̀ɛ Sei gusĩsĩdeen kɛ̀ wè be tia Ɛdɔmu.

[9] Isau kɛ̀ dɛ Ɛdɔmunɔ dezi káaku ũ boriinɔn yɛ̀. [10] Isau nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yɛ̀: Ada nɛ́ Ɛlifaza kɔ̃n Basɛma nɛ́ Ruɛlio. [11] Ɛlifaza nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Temana, Omaa, Zefo, Gatamu kɔ̃n Kenazio ũ. [12] Ɛlifaza nɔ yìgisain Timina ũ. Àmbe à Amalɛki ìo. Isau nɔ Ada dionɔn gwe.

13 Ruɛli négɔ̃gbɛ̃nɔn yè: Naata, Zɛra, Sama kɔ̃n Mizao. Isau nɔ Basɛma dionɔn gwe.
14 Isau nɔ Ana né Ɔɔlibama, Zibɛɔ̃ dioo négɔ̃gbɛ̃nɔn yè: Yeusu, Yalamu kɔ̃n Korao.
15 Isau bori kínanɔn yè: Isau daudu Ɛlifaza bori kínanɔn Temana, Omaa, Zefo, Kenazi,
16 Kora, Gatamu kɔ̃n Amalɛkio ũ. Ɛlifaza bori kínanɔ, Ada dionɔn gwe. Aɔ̃ɔ kú Ɛdɔmunɔ
bùsun.
17 Isau né Ruɛli bori kínanɔn yè: Naata, Zɛra, Sama kɔ̃n Mizao. Ruɛli bori kínanɔ, Basɛma
dionɔn gwe. Aɔ̃ɔ kú Ɛdɔmunɔ bùsun.
18 Isau nɔ Ɔɔlibama bori kínanɔn yè: Yeusu, Yalamu kɔ̃n Korao. Ana né Ɔɔlibama dionɔn
gwe. 19 Isau kɛ̀ wè benɛ dɔ Ɛdɔmu négɔ̃gbɛ̃nɔn gwe, à bori kínanɔn gwe.

Sei boriinɔ

20 Sei, Ori borii kɛ̀ kú Ɛdɔmunɔ bùsun zaa káaku négɔ̃gbɛ̃nɔn yè: Lotana, Sobala, Zibɛɔ̃,
Ana, 21 Disɔ̃, Ɛza kɔ̃n Disão. 22 Lotana négɔ̃gbɛ̃nɔn yè: Ori kɔ̃n Omamuo. Lotana dãren Timina
ũ. 23 Sobala négɔ̃gbɛ̃nɔn yè: Alavã, Manaa, Ebala, Sefo kɔ̃n Onamuo. 24 Zibɛɔ̃ négɔ̃gbɛ̃nɔn yè:
Aya kɔ̃n Anao. Ana pì bé à bɔ̀ bia wãaa zaa gbáan gurɔɔ kɛ̀ èe a de zaakinɔ dãa. 25 Ana
négɔ̃gbɛ̃n Disɔ̃ ũ, à nɛ́nɔgbɛ̃ sɔ̃ Ɔɔlibama. 26 Disɔ̃ négɔ̃gbɛ̃nɔn yè: Ɛmɛdã, Ɛsɛbã, Itirana kɔ̃n
Keranao. 27 Ɛza négɔ̃gbɛ̃nɔn yè: Bilana, Zavã kɔ̃n Akanao. 28 Disã négɔ̃gbɛ̃nɔn yè: Uzu kɔ̃n
Aranao.
29 Ori bori kínanɔn yè: Lotana, Sobala, Zibɛɔ̃, Ana, 30 Disɔ̃, Ɛza kɔ̃n Disão. Ori bori kínanɔ
kɔ̃n ń borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Sei bùsunnɔn gwe.
31 Kína kɛ̀ aɔ̃ kí blè Ɛdɔmunɔ bùsun Isarailinɔ kínanɔ ãanɔn yè. 32 Bɛɔ né Bɛla, Dinaba gbɛ̃
bé à kí blè Ɛdɔmu káaku. 33 Kɛ̀ à gà, ben Zɛra né Yobabu, Bɔzɔra gbɛ̃ kí blè à gɛ̃ɛ ũ. 34 Kɛ̀ à
gà, ben Temana bùsu gbɛ̃ Usamu kí blè à gɛ̃ɛ ũ. 35 Kɛ̀ à gà, ben Bedada né Adada, Avi gbɛ̃ kí
blè à gɛ̃ɛ ũ. Àmbe à zɩ̀ blè Midiãnɔa Mɔabunɔ bùsun. 36 Kɛ̀ à gà, ben Masareka gbɛ̃ Samala
kí blè à gɛ̃ɛ ũ. 37 Kɛ̀ à gà, ben Reobo kɛ̀ kú Yuflati saɛ gbɛ̃ Saulu kí blè à gɛ̃ɛ ũ. 38 Kɛ̀ à gà, ben
Akabo né Baali Ana kí blè à gɛ̃ɛ ũ. 39 Kɛ̀ à gà, ben Pau gbɛ̃ Adada kí blè à gɛ̃ɛ ũ. À nɔɔ tɔ́n
Mɛtabɛli, Matarɛdi nɛ́mɛ, Mɛzaba dio.
40 Isau bori kínanɔ tɔ́n yè kɔ̃n ń bùsunɔ: Timina, Alava, Yɛtɛ, 41 Ɔɔlibama, Ela, Pinɔ,
42 Kenazi, Temana, Mibiza, 43 Magadiɛli kɔ̃n Iramuo. Ɛdɔmunɔ kínanɔn gwe wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo
bùsu kɛ̀ aɔ̃ vɛ̃̀ɛn. Isau kɛ̀ dɛ Ɛdɔmunɔ dezi ũu boriinɔn gwe.

37

Yusufu nana'ona

1 Yakubu kú Kanaa bùsun guu kɛ̀ a de vɛ̃̀ɛn. 2 Yakubu boriinɔ yãn yè. Yusufu né
gɔ̃kparɛmɛ. À wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛplaadee guu kɛ̀ èe sãanɔ dãa kɔ̃n a vɩ̃̀inɔ, à de nɔɔnɔ Bila
kɔ̃n Zilipao nɛ́nɔ, ben à dà zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ kɔmɔtɔ kɛ̀ a denɛ. 3 Isaraili ye Yusufuzi dɛ a
né kpaaanɔla kɛ̀ à à ì a zikũ guu yãnzi, ben à utagyaba zɔ̃̀nɛ. 4 Kɛ̀ à vɩ̃̀inɔ è ń dee ye Yusufuzi
dɛńla, ben aɔ̃ zàn aɔ̃è we wà yã nnaa ooro.
5 Yusufu nanaa ò, ben à tɔ̃kɛ̃̀ a vɩ̃̀inɔnɛ, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà zàn dɛ zi pɔ́la. 6 À bèńnɛ: À nanaa
kɛ̀ má ò ma. 7 Má è wée ése yiyii bura, ben ma ése bakaa fɛ̀ɛ à zɛ̀. A pɔ́nɔ lìgazi, ben aɔ̃
nàɛnɛ. 8 Ben à vɩ̃̀inɔ bènɛ: Né kí blewan yɔ́? Né gbãaa blewan yɔ́? Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà zàn dɛ yã
pɔ́la nanaa kɛ̀ à ò pì yãnzi.
9 Yusufu ɛ̀ara à nanaa ò dɔ, ben à tɔ̃kɛ̃̀ a vɩ̃̀inɔnɛ à bè: Ma ɛara ma nanaa ò dɔ. Má è ɔfãntɛ̃
kɔ̃n mɔvurao kɔ̃n sɔsɔnɛ mèn kuri awɛɛdoonɔɔ e naɛɛmɛ. 10 À nanaa pì tɔ̃kɛ̃̀ a denɛ dɔ, ben
à de pàtaa à bè: Nana kparee takan ń ò lɛɛ? Mapi kɔ̃n n dao kɔ̃n n vɩ̃̀inɔ, wé mɔ́ wà kúɛ n
aɛn yɔ́? 11 À vɩ̃̀inɔ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpào. À de sɔ̃ nanaa pì yã kũna a nɔ̀sɛ guu.
12 À vɩ̃̀inɔ gàa ń de sãanɔ dã Sɛkɛmu. 13 Ben Isaraili bè Yusufunɛ: N vɩ̃̀inɔ e sãa dãa Sɛkɛmu.
Mɛ́ n zɩ̃ ń kiia. À wèàla à bè: Ma yãa. 14 Ben à bènɛ: Ǹ gá ǹ n vɩ̃̀inɔ gwa kɔ̃n sãanɔ, tó aɔ̃ɔ
aafia. Ǹ ɛara ǹ sumɛ kɔ̃n aɔ̃ baaruo. Ben à à gbàrɛ, à bɔ̀ Ɛblɔnu guzurɛn à gàa Sɛkɛmu.
15 Èe likɔ̃aa zɔ̃ɔ sɛ̃̀n, ben gɔ̃gbɛ̃ ke dààlɛ à à là: Bɔ́n nɛ́ɛ wɛtɛɛ? 16 À wèàla à bè: Mɛ́ɛ ma vɩ̃̀inɔ

wɛtɛɛmɛ. Tó ń ń sãdãkii dɔ̃, ǹ omɛ. [17] Gɔ̃gbɛ̃ pì bè: Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ gura kɛ̀, má mà aɔ̃ bè wèe gaa Dotãmɛ. Ben Yusufu pɛ̀ɛńzi à ń lé Dotã.

[18] Kɛ̀ aɔ̃ à è kãaa, ai àgɔ̃ gá ká ń kiia, aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi wà bè wà à dɛ. [19] Aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: À gwa, nana'ori e mɔɔ kãaa. [20] À tó wà à dɛ wà à zu lɔ̀gɔ kɛ̀nɔ doke guu, wé be nɔ̀bɔ pãsĩ bé à à dɛ̀ à sò. ɛ̃ndɛ̃ wé e lán à nanaanɔ é mì dɛ nà. [21] Kɛ̀ Rubɛni yã pì mà, à yezi à à mì sí, ben à bè: Wàton à dɛro, [22] àton aru bɔaro. À à zu lɔ̀gɔ kɛ̀kiin gbáan kɛ̀. Àton à dɛro. Rubɛni ɔ̀ńnɛ lɛ, kɛ̀ à yezi à à mì sí à à kpá a dea yãnzimɛ. [23] Kɛ̀ Yusufu kà a vĩinɔ kiia, aɔ̃ à uta bɔ̀, à utagyaba maaa pì. [24] Ben aɔ̃ à sɛ̀ wà à zù lɔ̀gɔ pìn. Lɔ̀gɔ pì da korimɛ à í vĩro. [25] Ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛ wèe pɔ́ blee. Kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sɛ̀, aɔ̃ Sumaila bori laatarinɔ è, aɔ̃ bɔ̀ Giliada bùsun aɔ̃ɔe gaa Igipiti. Aɔ̃ lakuminɔɔ dò pɔ́nɔ kɔ̃n lí'ɔ ɛ̃zɛ̃o kɔ̃n lí'ɔ gũ nnannaao sɛna. [26] Ben Yuda bè a gbɛ̃nɔnɛ: Tó wa wa dãaro dɛ̀, ben wa à gɛ̀ ùtɛ, bɔ́ àren wé ee? [27] À tó wà à yá Sumaila borii pìnɔa. Wàton à dɛro, wa dãaronloo? Wa aru dɔ̃nkɔ̃mɛ. Ben à gbɛ̃nɔ à yã mà. [28] Kɛ̀ Midiã laatari pìnɔɔ e mɔɔ gɛ̃ zɛ́la, ben aɔ̃ Yusufu gà wà bɔ̀ lɔ̀gɔn, aɔ̃ à yà Sumaila borii pìnɔa kondogi baro, ben wà tào Igipiti.

[29] Kɛ̀ Rubɛni mɔ̀ lɔ̀gɔ pì kiia, èe Yusufu e gwe dɔro, ben à a pɔ́kãsãanɔ gà à kɛ̃̀kɛ̃, [30] ben à gàa a dãaronɔ kiia à bè: Né pì kú gwe dɔro. Mɛ́ gá má kɔ̃n beeeo? [31] Aɔ̃ blèkofĩi kũ̀ wà dɛ̀, ben aɔ̃ Yusufu uta pì sɛ̀ wà màɛ à aru guu. [32] Ben aɔ̃ à utagyaba pì sɛ̀ wà gàao ń denɛ aɔ̃ bè: Pɔ́ kɛ̀ wá èn yè. N né utan yɔ́, ke à pɔ́nlo? [33] À dɔ̃̀, ben à bè: Ma né utamɛ, nɔ̀bɔ pãsĩ bé à à sò. Wãiyoo, wà ma né Yusufu kɛ̃̀sãkãsãkɔ̃ɛmɛ. [34] Ben à a utadaa gà à kɛ̃̀ à pɔ́kãsãa sɛ̀ à dà, ben à a né pì sósobi kɛ̀ gìkɛna. [35] À nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n à nɛ́nɔgbɛ̃nɔ mɔ̀ à làakari kpáɛnɛ ń píngi, mɔde à gì a làakari kpáɛzi à bè: Mɛ́gɔ̃ ma né pì gɛ̀ ɔ́ɔ dɔɔmɛ ai mà gá táo à kiia gɛ̀wãan. Ben èe sósobi ɔ́ɔ dɔɔ a né pì yã musu.

[36] Midiã pìnɔ sɔ̃ Yusufu yà Pɔtifaa Igipiti. Fili'auna ìba kemɛ, àmbe à dogarinɔ gbɛ̃nsi ũ.

38

*Yuda k*ɔ̃n Tamao

[1] Zĩ beeea Yuda bɔ̀ a gbɛ̃nɔ kiia à gàa à vɛ̃̀ɛ Adulamu gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Ira bɛ. [2] Gwen à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n Kanaa bùsu gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Sua nɛ́nɔgbɛ̃o, ben à à sɛ̀ nɔɔ ũ. [3] À nɔ̀ sì à né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben à tɔ́ kpànɛ Ɛɛ. [4] À ɛ̀ara à nɔ̀ sì dɔ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì, ben à tɔ́ kpànɛ Ona. [5] À ɛ̀ara à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì dɔ, ben à tɔ́ kpànɛ Sela. Gurɔɔ kɛ̀ à né pì ì, à kú Kezibimɛ.

[6] Ben Yuda nɔgbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Tama sɛ̀ a daudu Ɛɛnɛ. [7] Ɛɛ kɛ̀ Diinɛ zaa, ben à à dɛ̀. [8] Ben Yuda bè Onanɛ: Ǹ n vĩi gyaanɔɔ sɛ́ ǹ borii kɛ n vĩinɛ, lán wè kɛ nà. [9] Kɛ̀ Ona dɔ̃ kɛ̀ né kɛ̀ é i kɔ̃n a vĩi gyaanɔɔo ɛ́gɔ̃ dɛ a borii ũro, tó à dàɛo ben à yezi a zĩnda e, è à gɔ̃gbɛ̃ pɔ́ kwɛ́ɛmɛ, lɛ àton borii kɛ a vĩinɛro yãnzi. [10] Yã kɛ̀ èe kɛɛ pì kɛ̀ Diinɛ zaa, ben à à dɛ̀ dɔ. [11] Ben Yuda bè a né gyaanɔ Tamanɛ: Ǹ gá ǹgɔ̃ gyaanɔɔ blee n de bɛ ai ma né Sela ìsi kũ. Zaakɛ èe daa Sela é ga lán a vĩinɔ bàmɛ. Ben Tama gàa à vɛ̃̀ɛ a de bɛ.

[12] Kɛ̀ à gurɔɔ gì kɛ̀, ben Yuda naɔ̃ gà. Kɛ̀ à nɔ̀sɛ kpàɛ, à dà zɛ́n èe gaa a sãkãkɛ̃ɛrinɔ kiia Timina kɔ̃n a gbɛ̃nna Irao. [13] Ben wà à baaru kpà Tamanɛ wà bè: N zã de e gaa Timina a sãanɔ kã kɛ̃ɛ. [14] Ben à a gyaanɔblepɔnɔ bɔ̀ à pɔ́dangãn sɛ̀ à kù a uua, ben à gàa à vɛ̃̀ɛ Enaimu bĩilɛa Timina zɛ́n. Zaakɛ à è Sela bíta kũ̀, wèe à kpáa nɔɔ ũro. [15] Kɛ̀ Yuda à è, ben à à dìɛ kaarua ũ kɛ̀ à pɔ́ kù a uua yãnzi. [16] Ben à sɔ̃̀zi zɛ́ saɛ à bè: Ǹ tó mà daɛnyo. Ɛ̀e à dɔ̃ a né gyaanɔɔ ũro. Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Tó n daɛmao, bɔ́n né kpámaa? [17] À wèàla à bè: Mɛ́ ma kpàsa blènɛ mèn doo kpãsãnnɛ. Ben à bè: Ǹ tɔɔba diɛmɛ ai ǹgɔ̃ gaa kpãsã. [18] Ben à à là à bè: Bɔ́ tɔɔban mɛ́ diɛnnɛɛ? A bè: Ǹ n sèedakɛbɔ kɔ̃n a bào kɔ̃n gò kɛ̀ ń kũnao kpáma. Ben à kpàa à dàɛo à nɔ̀ dɔ̀n. [19] Ben nɔgbɛ̃ pì fɛ̃ɛ à tà bɛ à a pɔ́dangãn bɔ̀ à a gyaanɔblepɔnɔ sɛ̀ à dà. [20] Yuda a gbɛ̃nna Adulamu gbɛ̃ zĩ̀ kɔ̃n blènɛo à tɔɔba boo nɔgbɛ̃ pì kiia. Kɛ̀ à kà, èe à ero. [21] Ben à gwedeenɔ làla à bè: Kaarua kɛ̀ kú Enaimu zɛ́ saɛ kɛ̀ yã kú máa? Aɔ̃ wèàla wà bè: Kaarua kee kú kɛ̀ro fá! [22] Ben à ɛ̀ara à tà, à bè Yudanɛ: Mɛ́ɛ à ero. Gwedeenɔ bè wà kaarua ke dɔ̃ gwe yã sero. [23] Ben Yuda bè: Àgɔ̃ pɔ́ pìnɔ kũna. Wé tó gbɛ̃nɔ wa yáa dɔro. Ma n zĩ kɔ̃n blè pìo, nɛ́ɛ à ero.

[24] Mɔ aagɔ̃ɔ gbɛra wà mɔ̀ wà ò Yudanɛ wà bè: N nɛ́ naɔ̃ Tama kaarua kà, ben à nɔ̀ sì a
pãpãkɛna pì guu. Yuda bè: À bɔo wà tɛ́ sɔ̃a. [25] Kɛ̀ wèe bɔɔo bàazi, à lɛ́kpãsã kɛ̀ a zã denɛ à
bè: Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ kèkiinɔ vĩi bé à nɔ̀ dɔ̀magu. Ǹ sèedakɛbɔ kɔ̃n a bào kɔ̃n gò kèkiio gwa, tó ń à
de dɔ̃. [26] Yuda pɔ́ pìnɔ dɔ̃̀, ben à bè: Nɔgbɛ̃ pì yã nna dɛmala, zaakɛ méɛ à kpá ma nɛ́ Selaaro.
Yuda e daɛo dɔro. [27] Kɛ̀ à kà nɛ́'ina, à mɔ̀ à lè sìkanɔ bé wà kú à gbɛɛɛ guu. [28] Gurɔɔ kɛ̀ èe nɛ́
ii, aɔ̃ gbɛ̃ndoo ɔ bɔ̀, ben nɛ́sɛɛri wɔ̃ɔ tɛ̃aa dɔ̀a à bè: Nɛ́ kèkii bé à bɔ̀ káaku. [29] Kɛ̀ nɛ́ pì a ɔɔ
sɔ̀kpa, ben nɛ́ plaadee bɔ̀, ben nɔgbɛ̃ pì bè: N bɔ bùimɛ fá! Ben wà tɔ́ kpànɛ Pɛrɛzi. [30] Beee
gbɛra kɛ̀ à gbɛ̃ndoo kɛ̀ wà wɔ̃ɔ tɛ̃aa dɔ̀ à ɔɔa bɔ̀, ben wà tɔ́ kpànɛ Zɛra.

39

Yusufu kɔ̃n Pɔtifa naɔ̃o

[1] Kɛ̀ Sumaila boriinɔ kà kɔ̃n Yusufuo Igipiti, ben Igipiti gbɛ̃ Pɔtifa à lùḿma. Fili'auna ìba
kemɛ, àmbe à dogarinɔ gbɛ̃nsi ũ. [2] Dii kú kɔ̃n Yusufuo à à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n mìnnaao. À kú a dii
Igipiti gbɛ̃ pì bɛ. [3] Kɛ̀ à dii pì è Dii kúo ègɔ̃ à dakɔ̃rɛɛ kɔ̃n saao yã kɛ̀ èe kɛɛnɔ guu píngi, [4] ben
Yusufu à pɔnnaa è. Pɔtifa à dìɛ a bɛgwari ũ à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ nànɛ a ɔzĩ píngi. [5] Zaa gurɔɔ kɛ̀ à
à dìɛ a bɛgwari ũ, Dii aubarika dà à bɛɛn Yusufu yãnzi. Dii aubarika dà pɔ́ kɛ̀ dɛ à pɔ́ ũunɔn
píngi, bɛ pɔ́nɔ kɔ̃n bura pɔ́nɔ mámmam. [6] Ben Pɔtifa a pɔ́ píngi nà Yusufunɛ a ɔzĩ. À bà kú
yãkeoro, tó èe kɛ pɔ́blee baasiro. Yusufu sɔ̃ nɛ́ gɔ̃ ɔ̀wazimɛ, ben à zɛna maa.

[7] Zĩkea Yusufu nii gɛ̃̀ a dii naɔ̃gu, ben à bènɛ: Ǹ daɛmao. [8] Ben à gì à bè: Ǹ gwa, ma dii bà
kú yãkeo ua kɛ̀ guu dɔro, à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ nàmɛ ma ɔzĩ píngi. [9] À gbãaa dɛmala ua kɛ̀ guuro,
èe gímɛ kɔ̃n pɔ́keoro, sé mpi, kɛ̀ ń dɛ à nɔɔ ũ yãnzi. Mɛ́ fɔ̃ mà yã zaa beee taka kɛ mà durun
kɛ Ludanɛro. [10] Baa kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì ègɔ̃ oonɛ baabɔrɛ, èe we à dàɛoro, à yezi àgɔ̃ kúo sero.

[11] Zĩkea kɛ̀ Yusufu gɛ̃̀ kpén a zĩi kɛ, à mɔ̀ à lè ua zĩkɛri kee kú kpɛ́ guuro. [12] Ben nɔgbɛ̃ pì à
kũ̀ a utaa à bè: Ǹ daɛmao. Ben Yusufu a uta tònɛ gwe à bàa lɛ̀ à bɔ̀ bàazi. [13] Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì è à a
uta tòare à bàa lɛ̀ à bɔ̀ bàazi, [14] ben à ua zĩkɛrinɔ sìsi à bèńnɛ: À gwa, wà mɔ̀we kɔ̃n Eberuo,
ben èe dɔkɛɛwao. À gɛ̃̀mazi à daɛmao, ben ma wii lɛ̀. [15] Kɛ̀ à mà ma wiii dɔ̀awa, ben à a uta
tò kaɛna ma saɛ à bàa lɛ̀ à bɔ̀ bàazi. [16] Ben nɔgbɛ̃ pì uta pì kàɛ a saɛ ai Yusufu dii sù, [17] ben
à bènɛ: Eberu zɔ̀ kɛ̀ n suowe dɔkèmao à gɛ̃̀mazi. [18] Kɛ̀ ma wiii dɔ̀a, ben à à uta tò kaɛna ma
saɛ à bàa lɛ̀ à bɔ̀ bàazi. [19] Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì yã pì ò a zãnɛ à bè, lán n zɔ̀ kɛ̀mɛ nàn gwe, ben Yusufu
dii pɔ fɛ̃̀ maamaa. [20] Ben à bè wà Yusufu kũ wà à da kpésiaan, guu kɛ̀ kína pisinanɔɔ káɛn,
ben à gurɔplaa kɛ̀ gwe.

[21] Baa kɔ̃n beeeo Dii kúo à gbɛ̃kɛɛ kɛ̀nɛ à tò à yã kà pisinanɔ dãkparin. [22] Ben dãkpari pì
pisinanɔ nà Yusufunɛ a ɔzĩ ń píngi, wè yãke kɛ à sairo. [23] Pisinanɔ dãkpari pì bà ègɔ̃ kú
Yusufu yãoro, kɛ̀ Dii kúo yãnzi, ben ègɔ̃ à daakɔ̃rɛ kɔ̃n saao yã kɛ̀ èe kɛɛ guu píngi.

40

Yusufu pisinanɔ nana bɔkɔ̃tɛna

[1] Beee gbɛra Igipiti kí Fili'auna wɛ̃kpaatɛri kɔ̃n a burɛdikɛrio taari kɛ̀nɛ. [2] À pɔ fɛ̃̀ a ìba
gɔ̃ɔn plaaa pìnɔzi, à wɛ̃kpaatɛri kí kɔ̃n à burɛdikɛri kío. [3] Ben à ń ká kpésiaan a dogarinɔ
gbɛ̃nsi bɛ, kpɛ́ kɛ̀ wà Yusufu dàn. [4] Dogarinɔ gbɛ̃nsi pì Yusufu dìɛ àgɔ̃ ń gwaa, ben aɔ̃
gurɔplaa kɛ̀ kpɛ́ pìn gwe.

[5] Gwãavĩ dɔ̃nkɔ̃a Igipiti kína wɛ̃kpaatɛri kɔ̃n burɛdikɛri pìo nanaa ò ń gɔ̃ɔn plaaa ń píngi,
baade kɔ̃n a pɔ́o kɔ̃n a bɔkɔ̃tɛnao. [6] Kɛ̀ Yusufu mɔ̀ ń gwa kɔngɔ, à è aɔ̃ uu sìsi. [7] Ben à ń lá
à bè: Bɔ́ yã bé à tò a uu sisina gbã̀a? [8] Aɔ̃ wèàla wà bè: Nanaan wá ò, gbɛ̃kee kú kɛ̀ kɛ̀ à à
bɔkɔ̃tɛna owero. Ben à bèńnɛ: Luda bé à nana bɔkɔ̃tɛna vĩroo? À a nanaa pìnɔ omɛ mà
ma. [9] Ben wɛ̃kpaatɛri kí a pɔ́ òne à bè: Ma nanaa guu ma geepi lí è ma saɛ. [10] Geepi lí pì gã̀
aagɔ̃mɛ. À lá bɔ̀ à vú kɛ̀ à nɛ́ ì à mà. [11] Má Fili'auna togo kũna, ben ma geepi bɛɛ pìnɔ sɛ̀
má fɛ̃̀ à togoo pì guu má kpàa. [12] Yusufu bènɛ: Nanaa pì bɔkɔ̃tɛnan yɛ̀. Lígã aagɔ̃ɔ pìnɔ nɛ́
gurɔ aagɔ̃ɔmɛ. [13] Gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra Fili'auna é n mì sí. Eé ɛara à n da n zĩi guu, nɛ́ ɛara ǹgɔ̃
geepiwɛ̃ɛ bɔɔnɛ lán nɛɛ̀gɔ̃ kɛɛ nà yã. [14] Tó yã bɔ̀nyo nna, ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu. Ǹ gbɛ̃kɛɛ

kɛmɛ ǹ ma yã o Fili'aunanɛ lɛ à ma bɔ kpésiaa kɛ̀ guu. [15] Zaakɛ wà ma kũ kpãi zaa Eberu
bùsun, ben baa Igipiti kɛ̀ méɛ yãke kɛ à kà wà ma da wɛ̀ɛ kɛ̀ guuro.
[16] Kɛ̀ burɛdikɛri kí è Yusufu nanaa pì bɔkɔ̃tɛna bɔ̀ kɔ̃n wɛ̃kpaatɛrio nna, ben à bènɛ: Ma
nanaa guu sɔ̃ má è má burɛdi sɛna gbíi aagɔ̃ dikɔ̃ana. [17] Gbíi kɛ̀ kú musu, burɛdi bori parii
kɛ̀ má kɛ̀ Fili'aunanɛ ká à guu, ben bãanɔɔ e blee ma musu. [18] Yusufu bènɛ: À bɔkɔ̃tɛnan yɛ̀.
Gbíi aagɔ̃ɔ pìnɔ gurɔ aagɔ̃ɔmɛ. [19] Gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra Fili'auna é n mì zɔ̃ à n logo lía, bãanɔ é
n ble.
[20] À gurɔ aagɔ̃dee sɔ̃ Fili'auna igurɔ làa kɔ̃kɔ̃mɛ, ben à pɔ́blee kɛ̀ a ìbanɔnɛ. À wɛ̃kpaatɛri
kí kɔ̃n burɛdikɛri kío bɔ̀ɛ kpɛ́n a ìbanɔ wáa. [21] Ben à ɛ̀ara à wɛ̃kpaatɛri kí dà a zĩin à ɛara àgɔ̃
í bɔɔare. [22] Ben à burɛdikɛri kí lògo lía lán Yusufu ń nanaanɔ bɔkɔ̃tɛna ɔ̀ńnɛ nà. [23] Yusufu
yã e dɔ wɛ̃kpaatɛrikin dɔro, à yã sã̀n.

41

Yusufu Fili'auna nana bɔkɔ̃tɛna

[1] Wɛ̃̀ plaa papana gbɛra Fili'auna nanaa ò, à è á zɛna Nili léa. [2] À è zùda maa mɛ̀kpananɔ
bɔ̀ɛ swaa pì wɛ̀ɛn mɛ̀n swɛɛplaa aɔ̃ɔe sɛ̃̀ blee tàfe guu. [3] Ben à zùda yãyãna wɔ̀zɔgɔwɔzɔgɔnɔ
è mɛ̀n swɛɛplaa dɔ. Aɔ̃ bɔ̀ swawɛɛn wà tɛ̀ à káakupɔnɔ kpɛɛ aɔ̃ zɛ̀ ń saɛ swa léa. [4] Ben zù
yãyãna wɔ̀zɔgɔwɔzɔgɔ pìnɔ zù maa mɛ̀kpana pìnɔ mɔ̀mɔ, ben Fili'auna vù.
[5] À ɛ̀ara à ii ò, ben à nanaa ò dɔ. À è ése sáko maa wɛ́ɛdee pìa ése lí dɔ̃nkɔ̃a sáko swɛɛplaa.
[6] Ben à ése sáko wɛ́ɛ wodowodoo kɛ̀ lou'i kɛ̃̀sãḿmanɔ è, à pìa ń gbɛra dɔ sáko swɛɛplaa.
[7] Ben ése sáko wɛ́ɛ wodowodoo pìnɔ ése sáko maa wɛ́ɛdee pìnɔ mɔ̀mɔ. Kɛ̀ Fili'auna vù, à è
nanaan á ò.
[8] Kɛ̀ guu dɔ̀, à kú bídi guu, ben à Igipiti màsokɛrinɔ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃rinɔ sìsi ń píngi. À a nanaanɔ
tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ, mɔde aɔ̃ gbɛ̃kee e fɔ̃ à à bɔkɔ̃tɛna ònɛro. [9] Ben wɛ̃kpaatɛri kí fɛ̀ɛ à yã ò Fili'aunanɛ
à bè: Taari kɛ̀ má kɛ̀ yãa dɔ̀magu gbã̀a. [10] Kí, n pɔ fɛ̃̀ n zɔ̀blerinɔzi yã, ben n ma da kpésiaan
n dogarinɔ gbɛ̃nsi bɛ lɛdo kɔ̃n burɛdikɛrikio. [11] Gwãavĩ dɔ̃nkɔ̃a wa nanaa ò, wa baade kɔ̃n a
pɔ́o kɔ̃n à bɔkɔ̃tɛnao. [12] Eberu gɔ̃kparɛ kee kúwao gwe, n dogarinɔ gbɛ̃nsi zɔ̀mɛ. Kɛ̀ wa wa
nanaanɔ tɔ̃kɛ̃̀nɛ, ben à wa baade pɔ́ bɔkɔ̃tɛna ònɛ. [13] Yã pìnɔ kɛ̀ lán à òwe nà. N ɛara n ma
da ma zĩin, ben n burɛdikɛri kí pì lògo lía.
[14] Ben Fili'auna gbɛ̃ zĩ̀ wà Yusufu sísi, ben wà gàa wà à bɔ̀ wɛ̀ɛn kpakpaa. À mì bò à a
pɔ́kãsãanɔ lìɛ, ben à gàa Fili'auna kiia. [15] Ben Fili'auna bènɛ: Ma nanaa ò, gbɛ̃kee e fɔ̃ à à
bɔkɔ̃tɛna òmɛro. Má mà wà bè tó wà ònnɛ, nɛɛ̀ fɔ̃ ǹ à bɔkɔ̃tɛna ońnɛ. [16] Yusufu bènɛ: Ɛ̀e kɛ
mámbeero! Luda bé eé à bɔkɔ̃tɛna onnɛ, kí. [17] Ben Fili'auna bènɛ: Ma nanaa guu má è má
zɛna Nili léa. [18] Má è zùda maa mɛ̀kpana mɛ̀n swɛɛplaaanɔ bɔ̀ɛ swawɛɛn aɔ̃ɔe sɛ̃̀ blee tàfe
guu. [19] Ben ma zùda pãndenɔ è dɔ mɛ̀n swɛɛplaa aɔ̃ɔ yãyãna wɔ̀zɔgɔwɔzɔgɔ, méɛ zù yãyãna
beee takanɔ e Igipiti kɛ̀ zikiro. [20] Ben zùda yãyãna wɔ̀zɔgɔwɔzɔgɔ pìnɔ zù mɛ̀kpana káakupɔ
mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ mɔ̀mɔ. [21] Baa kɛ̀ aɔ̃ ń mɔ́mɔ, aɔ̃ gɔ̃̀ yãyãna lán yãa bàmɛ, gbɛ̃ke é dɔ̃ kɛ̀
aɔ̃ ń mɔ́mɔ sero. Ben ma vu. [22] Nanaa guu dɔ má è, ése sáko maa wɛ́ɛde pìa ése lí dɔ̃nkɔ̃a
sáko swɛɛplaa. [23] Ben má è ése sáko teee wɛ́ɛ wodowodoo kɛ̀ lou'i kɛ̃̀sãḿmanɔ pìa ń gbɛra
dɔ sáko swɛɛplaa. [24] Ben ése sáko wɛ́ɛ wodowodoo pìnɔ ése sáko wɛ́ɛdee pìnɔ mɔ̀mɔ. Kɛ̀ má
ò màsokɛrinɔnɛ, aɔ̃ gbɛ̃kee e fɔ̃ à à bɔkɔ̃tɛna òmɛro.
[25] Ben Yusufu bènɛ: Kí, nanaa kɛ̀ ń ò pìnɔ bɔkɔ̃tɛna dɔ̃nkɔ̃mɛ. Luda yã kɛ̀ à yezi à
kɛɛ ɔ̀dɔannɛmɛ, kí. [26] Zù maa mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ nɛ́ wɛ̃̀ swɛɛplaamɛ. Ése sáko wɛ́ɛde
sáko swɛɛplaaa pìnɔ sɔ̃ wɛ̃̀ swɛɛplaamɛ. Nanaa pìnɔ bɔkɔ̃tɛna dɔ̃nkɔ̃mɛ. [27] Zù yãyãna
wɔ̀zɔgɔwɔzɔgɔ mɛ̀n swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ wà tɛ̀ à káakupɔnɔ kpɛɛ pìnɔ nɛ́ wɛ̃̀ swɛɛplaamɛ.
Lɛmɛ ése sáko wɛ́ɛ wodowodoo kɛ̀ lou'i kɛ̃̀sãḿma sáko swɛɛplaaa pìnɔ dɛ lɛ dɔ. Beeenɔmɛ
wɛ̃̀ swɛɛplaaa kɛ̀ dekaa é ká ũ. [28] Lán má ònnɛ nà tia, kí, ma bè Ludaa e yã kɛ̀ à yezi à kɛɛ
ɔdɔɔannɛmɛ. [29] Blɛwɛɛ égɔ̃ di Igipiti gu píngia maamaa ai wɛ̃̀ swɛɛplaa. [30] Beee gbɛra dekaa
é ká ai wɛ̃̀ swɛɛplaa, kãna gbãaa pì yã é sã Igipitinɔn. Dekaa pì é bùsu pì dɛ. [31] Dekaa kɛ̀ eé
mɔ́ pì égɔ̃ pãsĩ maamaa, kãna gbãaa pì yã é dɔ gbɛ̃ken dɔro. [32] Kí, kɛ̀ gɛ̃̀n plaan n nanaa pì

ò, kɛ̀ Luda bé à dìɛ yãnzimɛ. Eé kɛ tiamɛ, à seka vĩro. [33] Tia sa kí, ǹ wɛ́ɛzɛ̃ri ɔ̃ndɔ̃dee wɛtɛ ǹ diɛ àgɔ̃ dɛ gbãadee ũ Igipiti. [34] Kí, ǹ gbɛ̃nɔ diɛ gbɛ̃nsinɔ ũ Igipiti aɔ̃gɔ̃ blɛwɛɛ sɔɔrodee kaakɔ̃a wɛ̀ swɛɛplaaa kɛ̀ blɛwɛɛ égɔ̃ din pì guu. [35] Aɔ̃é blɛɛ kakɔ̃a wɛ̀ maaa kɛ̀ ɛ̀e mɔɔnɔ guu wà blɛwɛɛ ká dɔ̃̀nɔ guu wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo kɔ̃n n tɔ́o, aɔ̃égɔ̃ dãkpaa. [36] Tó dekaa kɛ̀ é kɛ wɛ̀ swɛɛplaaa pì kà Igipiti, blɛɛ pì égɔ̃ dɛ pɔ́ zikana ũ lɛ dekaa pì tón Igipitinɔ dɛdɛro yãnzi.

Yusufu kíblena Igipiti

[37] Yã pì kɛ̀ Fili'aunanɛ kɔ̃n a ìbanɔ ń píngi, [38] ben à bɛ̀ńnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀kii Luda Nini vĩ. Wé gbɛ̃ke e lán à bà dɔ́ɔ́? [39] Ben à bɛ̀ Yusufunɛ: Lán Ludaa tò ń yã beeenɔ dɔ̃ píngi nà, wɛ́ɛzɛ̃ri ɔ̃ndɔ̃de kee kuu lán n bàro. [40] Ḿbe négɔ̃ dɛ ma ua gbɛ̃nsi ũ, ma gbɛ̃nɔ égɔ̃ mì siɛɛnnɛ ń píngi. Kpata bé é tó màgɔ̃ dɛnla ado. [41] Ben à ɛ̀ara à bɛ̀nɛ: Négɔ̃ gbãa vĩ Igipiti bùsu gu píngia. [42] Ben à tãnga sɛ̀edakɛbɔ bɔ̀ a ɔnɛa à dà Yusufunɛ a ɔnɛa, à babagaa uta dànɛ à vura kã̀mbɛɛ dànɛ a waaa. [43] À a sɔ̃goro plaadee kpàa táa'obɔ ũ, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔnɛ aɛnɔ ègɔ̃ pataa: À kúɛ! À kúɛ! Lɛmɛ Fili'auna tò Yusufu gbãa vĩ Igipiti bùsun lɛ. [44] À bɛ̀nɛ dɔ: Mámbe Fili'auna, gbɛ̃ke é fɔ̃ à yãke kɛ Igipiti kɛ̀ n lɛ́ saɛro. [45] À tɔ́ kpànɛ Zafɛna Panɛa, ben à Ɛliɔpɔli wɛ́tɛ sa'ori Potifɛra nɛ́nɔgbɛ̃ Asɛna kpàa nɔɔ ũ.

[46] Gurɔɔ kɛ̀ Yusufu zĩi sɛ̀ Igipiti kí Fili'auna bɛ, à wɛ̀ baaakurimɛ. Ben à bɔ̀ Fili'auna kiia à gàa à lili ò Igipiti gu píngia. [47] Kãna gbãaa kuu ai wɛ̀ swɛɛplaa, blɛwɛɛ din maamaa. [48] Ben Yusufu blɛwɛɛ kɛ̀ din Igipiti wɛ̀ swɛɛplaaa pìnɔ kàkakɔ̃a wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo pɔ́ zikana ũ, wɛ́tɛ píngi kɔ̃n a buraa kɛ̀ ligazinɔ pɔ́o. [49] A blɛwɛɛ kàkɔ̃a bítabita lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà, ben wà zɛ̀ à zaka lɛ́ yɔ̃naa, kɛ̀ weé fɔ̃ wà à lɛ́ dɔ̃ro yãnzi.

[50] Ai dekaa gɔ̃ gá ká Yusufu naɔ̃ Asɛna, Potifɛra nɛ́, négɔ̃gbɛ̃nɔ ì mèn plaa. [51] Yusufu tɔ́ kpà a daudunɛ Manase à bè: Ludaa tò ma de bɛdeenɔ kɔ̃n nawɛ̃a kɛ̀ má kɛ̀o yã sã̀magu píngi. [52] Ben à tɔ́ kpà à plaadeenɛ Ɛflaimu à bè: Ludaa tò ma gɔ̃ nɛ́dee ũ bùsu kɛ̀ wà wɛ́ɛ tã̀maan.

[53] Kɛ̀ kãna gbãaa kɛ̀ kú Igipiti wɛ̀ swɛɛplaaa pì yã̀a, [54] ben wɛ̀ swɛɛplaaa kɛ̀ dekaa é ká nàa lán Yusufu ò nà. Dekaa kà bùsu kɔ̃n bùsuo píngi, mɔde blɛwɛɛ di Igipiti gu píngiamɛ. [55] Kɛ̀ nɔaa gɛ̀ Igipitinɔn píngi, aɔ̃ wii lɛ̀ Fili'aunanɛ à pɔ́blee kpáḿma. Ben à bɛ̀ńnɛ ń píngi: À gá Yusufu kiia à kɛ lán eé oare nà. [56] Dekaa dà bùsu pìla píngi, ben Yusufu dɔ̃̀nɔ wɛ̀wɛ̃ à blɛwɛɛ yàya Igipitinɔa, kɛ̀ dekaa pì gbãa kũ̀ ń bùsun yãnzi. [57] Ben gbɛ̃nɔ bɔ̀ anduna gu píngia wà mɔ̀ Igipiti blɛwɛɛ lú Yusufua, zaakɛ dekaa gbãa kũ̀ anduna guu píngimɛ.

42

*Yusufu vɩ̀ɩ̀n*ɔ mɔna blɛwɛɛ lú Igipiti

[1] Kɛ̀ Yakubu mà blɛwɛɛ kú Igipiti, à bè a nɛ́nɔnɛ: Égɔ̃ káɛ kɛ̀ pã́ɔ́? [2] Má mà blɛwɛɛ kú Igipiti. À gá lúwe gwe, lɛ wàton garo, wàgɔ̃ kuu aafia yãnzi. [3] Ben Yusufu vɩ̀ɩ gɔ̃ɔn kurinɔ gàa Igipiti blɛwɛɛ lú. [4] Yakubu e Yusufu dãaro Bɛyãmi zĩńyoro, zaakɛ à bè: Wègɔ̃ dɔ̃ro tó yã zaaa é à le. [5] Ben Isaraili nɛ́ pìnɔ gàa blɛwɛɛ lú kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ, zaakɛ dekaa pì kà Kanaa bùsun dɔ.

[6] Yusufu bé à bùsu pì gbɛ̃nsi ũ. Àmbe è blɛwɛɛ yá baade píngia. Ben à vɩ̀ɩnɔ mɔ̀ wà kùɛnɛ aɔ̃ ń aɛ pɛ̀ɛ tɔɔtɛa. [7] Kɛ̀ à a vɩ̀ɩnɔ è, à ń dɔ̃, ben à a zĩnda kɛ̀ńnɛ nibɔ ũ. Ben à yã ɔ̀ńnɛ pãsĩpãsĩ à ń lá à bè: A bɔ máa? Aɔ̃ wèàla wà bè: Wa bɔ Kanaa bùsun wa mɔ blɛwɛɛ lúmɛ. [8] Yusufu a vɩ̀ɩnɔ dɔ̃, mɔde aɔ̃ɔe à dɔ̃ro. [9] Nanaa kɛ̀ à ò yã ń yã musu dɔ̀n, ben à bɛ̀ńnɛ: Gu'asiigwarinɔn a ũ, a mɔ wa bùsu kɛ̃sãkii gwamɛ. [10] Aɔ̃ wèàla wà bè: Auo dii! N zɔ̀blerinɔn wa ũ, wa mɔ blɛwɛɛ lúmɛ. [11] Dedɔ̃nkɔ̃deenɔn wa ũ wa píngi. Náanɛdeenɔn wa ũ. Wapinɔ n zɔ̀blerinɔ, gu'asiigwarinɔn wa ũro. [12] Ben à bɛ̀ńnɛ: Ɛgɛɛmɛ! A mɔ wa bùsu asii dɔ̃mɛ. [13] Aɔ̃ bè: Wapinɔ n zɔ̀blerinɔ, dedɔ̃nkɔ̃deenɔn wa ũ, wa gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaamɛ. Kanaa bùsu gbɛ̃nɔn wa ũ. Wa dãaro gɔ̃̀ bɛ kɔ̃n wa deo, wa gbɛ̃ndoo kuuro. [14] Ben Yusufu bɛ̀ńnɛ: Lán má òare nà, gu'asiigwarinɔn a ũ. [15] Yã kɛ̀ é tó mà a yãpuraa dɔ̃ɔn yɛ̀. Kɔ̃n Fili'auna kuunao é bɔɛ kɛ̀ro, séto a dãaro pì mɔ̀ kɛ̀ baasiro. [16] À a gbɛ̃ndoo zĩ à a dãaro sɛ́, a gbɛ̃ kpaaanɔ é gɔ̃ kpésiaan kɛ̀, mɛ́ dɔ̃ tó a yã yãpuraamɛ. Tó lɛnlo, kɔ̃n Fili'auna kuunao gu'asiigwarinɔn a ũ. [17] Ben à

ń ká kpɛ́n ai gurɔ aagɔ̃. [18] À gurɔ aagɔ̃dee zĩ à bèńnɛ: Má Luda vĩa vĩ. À yã kɛ̀ mɛ́ oaree kɛ, é bɔ aafia. [19] Tó náanɛdeenɔn a ũ, à a gbɛ̃ndoo tó da kpɛ́n kɛ̀, a gbɛ̃ kpaaanɔ é tá kɔ̃n blɛwɛɛo a bɛde nɔadɛrinɔnɛ, [20] é ɛara à mɔ́mɛ kɔ̃n a dãaro pìo, mɛ́ dɔ̃ kɛ̀ a yã yãpuraamɛ, weé a dɛdɛ dɔro. Ben aɔ̃ wèzi lɛ.

[21] Aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Yãpuraamɛ taarideenɔn wa ũ yã kɛ̀ wá kɛ̀ wa dãaronɛ yã yãnzi. Wá è gurɔɔ kɛ̀ èe agbaa kpaawe, à kɛ̀ wɛ̃nda, ben wée à yã maro. Beee yãnzin yã kɛ̀ wa lezi. [22] Ben Rubɛni bèńnɛ: Kɛ̀ má òare àton yãke kɛ nɛ́ pìnɛro, ée ma yã maro. À aru gɛ̃ɛn Ludaa e boowa kɛ̀. [23] Aɔ̃ɔ dɔ̃ Yusufu e maaro, zaakɛ kɛ̀ èe yã oońnɛ, wèe liɛɛńnɛmɛ. [24] Ben à gù ń kiia à gàa à ɔ́ɔ dɔ̀. Kɛ̀ à sù, à yã òńnɛ, ben à Simɛɔ bɔ̀ ń guu à à yì ń wáa. [25] Yusufu bè, wà blɛwɛɛ káńnɛ ń sàkinɔ pa wà ń baade ɔɔ danɛ à pɔ́n wà zɛ́ kũsãɛ kɛńnɛ. Kɛ̀ wà kɛ̀ńnɛ lɛ, [26] aɔ̃ ń blɛwɛɛnɔ dì ń zaakinɔnɛ, ben aɔ̃ dà zɛ́n.

[27] Kɛ̀ aɔ̃ kà guu kɛ̀ aɔ̃ɔe iin, kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ndoo a sàki pòro lɛ à pɔ́ kpá a zaakia, ben à a ɔɔ è a sàki lɛ́n. [28] Ben à bè a gbɛ̃nɔnɛ: À ma sàki guu gwa, wà ma ɔɔ sɔ̀kpamɛ! Ben swɛ̃̀ kɛ̀ńgu, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ kɔ̃n luganao: Bɔ́ yãn Ludaa kɛ̀we lɛɛ? [29] Kɛ̀ aɔ̃ kà ń de Yakubu kiia Kanaa bùsun, aɔ̃ yã kɛ̀ ń lé tɔ̃kɛ̀̃nɛ píngi wà bè: [30] Bùsu gbɛ̃nsi pì yã òwe pãsĩpãsĩ à wa diɛ gu'asiigwarinɔ ũmɛ. [31] Wa bènɛ náanɛdeenɔn wa ũ, gu'asiigwarinɔn wa ũro. [32] Dedɔ̃nkɔ̃deenɔn wa ũ, wa gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaamɛ, wa gbɛ̃ndoo kuuro, wa dãaro gɔ̃̀ Kanaa bùsun kɔ̃n wa deo. [33] Ben bùsu gbɛ̃nsi pì bèwe yã kɛ̀ eé tó à wa dɔ̃ náanɛdeenɔ ũun yè. À bè wà wa gbɛ̃ndoo tóao, wà blɛwɛɛ sɛ́ wà táo wa bɛde nɔadɛrinɔnɛ, [34] wà liara wà mɔ́are kɔ̃n wa dãaroo, é dɔ̃ sa kɛ̀ gu'asiigwarinɔn wa ũro, náanɛdeenɔn wa ũ, é wa gbɛ̃ndoo kpáwa, wé laa tá bùsu pìn.

[35] Kɛ̀ aɔ̃ɔe blɛwɛɛ bɔɛɛ ń sàkinɔ guu, aɔ̃ baade a ɔɔsɔnɔ è a pɔ́ guu. Kɛ̀ aɔ̃ ń ɔɔnɔ è lɛ, vĩa ń kũ ń píngi kɔ̃n ń deo. [36] Ben aɔ̃ de bèńnɛ: Á yezi mà gɔ̃ nɛ́ sain yɔ́? Yusufu kuuro, Simɛɔ kuuro, ben á yezi à Bɛyãmi síma dɔ́? Yã píngi e bɔɔmɛ zaamɛ. [37] Ben Rubɛni bè a denɛ: Tó mɛ́ɛ suonnɛro, ǹ ma négɔ̃gbɛ̃ plaaanɔ dɛdɛ. Ǹ à kpáma, mɛ́ suonnɛ. [38] Ben Yakubu bè: Ma nɛ́ é gáaoro, zaakɛ à vì̀i dadɔ̃nkɔ̃dee gà, àmbe à gɔ̃̀ ado. Ma zi kṹ. Tó yãke à lè tá kɛ̀ ée oo guu, eé tó mà tá miran kɔ̃n pɔsiaaomɛ.

43

*Yusufu vì̀i*nɔ ɛara à gana Igipiti kɔ̃n Bɛyãmio

[1] Dekaa pãsĩ kṹ Kanaa bùsun. [2] Kɛ̀ aɔ̃ blɛwɛɛ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀o Igipiti blè wà yà̀a, aɔ̃ de bèńnɛ: À ɛara à gá blɛwɛɛ lú féte dɔ. [3] Ben Yuda bènɛ: Gɔ̃gbɛ̃ pì òwe sãnsãmmɛ à bè, tó wa dãaro kúwaoro, wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛro. [4] Tó nɛ́ we wa dãaro gáwao, wé gá wà blɛwɛɛ lúnnɛ. [5] Tó nɛ́ɛ we sɔ̃ro, wé gáro, zaakɛ gbɛ̃ pì òwe, tó wa dãaro kúwaoro, wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛro. [6] Ben Isaraili bè: Bɔ́yãnzin a ĩa dàmazi, kɛ̀ á ò gbɛ̃ pìnɛ á dãaro vĩi? [7] Aɔ̃ wèàla wà bè: Àmbe à yã gbèkawa kɔ̃n wa bɛdeenɔ yão à bè: A de kuu ai tiaɔ́? Á dãaro vĩɔ́? Yã beeenɔ musun wa weàla. Wá dɔ̃ yã eé be wà mɔ́ kɔ̃n wa dãaroon yɔ́? [8] Ben Yuda bè a denɛ: Ǹ tó nɛ́ pì gámao. Wé fɛɛ wà gá gɔ̃ɔmɛ, lɛ wapinɔ kɔ̃n mpio kɔ̃n wa nɛ́nɔ tón gagaro yãnzi, wégɔ̃ kuu aafia. [9] À gɔ̃̀ ma yã ũmɛ. Ma a zĩnda wɛ̃̀ndi dìɛ à pɔ́ gɛ̃ɛ ũ. Tó mɛ́ɛ suonnɛ aafiaro, ma gɔ̃ n taaridee ũmɛ. [10] Tó wée seka kɛ yãro, lɛ wa gaa gɛ̀̃n plaadeeo wa su. [11] Ben aɔ̃ de bèńnɛ: Tó lɛmɛ, à yã kɛ̀kii kɛ. À wa bùsu pɔ́ maaanɔ sɛ́ɛ à ká a sàkinɔ guu à gá à gɔ̃gbɛ̃ pì gba. À lí'ɔ ɛ̃zɛ̃ sɛ́ féte kɔ̃n zɔ́'io féte kɔ̃n dò pɔ́nɔ kɔ̃n lí'ɔ gũ nnannaao kɔ̃n gɔ̀rɔo kɔ̃n sĩo. [12] À gá kɔ̃n ɔɔo lɛo plaa à ɔɔ kɛ̀ wà dàare a sàkinɔ guu sɔkpańnɛ. Ke wà sà̰sãn yá, á dɔ̃ro. [13] À a dãaro sɛ́ à ɛara à gá gɔ̃gbɛ̃ pì kiia. [14] Luda Gbãapingide tó gbɛ̃ pì a wɛ̃nda gwa à a gbɛ̃ndo kɔ̃n Bɛyãmio gbarɛ aɔ̃ suao. Mapi sɔ̃, tó Luda ma nɛ́nɔ sìmamɛ, à sìman gwe.

[15] Aɔ̃ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃é gá wà à gbaa pìnɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n ɔɔo lɛo plaa kɔ̃n Bɛyãmio aɔ̃ fɛ̀ɛ wà gàa Igipiti, ben aɔ̃ gàa Yusufu kiia. [16] Kɛ̀ Yusufu Bɛyãmi è ń té, à bè a bɛgwarinɛ: Ǹ gá kɔ̃n gbɛ̃ beeenɔ ma bɛ. Ǹ nɔ̀bɔ dɛ ǹ kɛkɛ, zaakɛ gbɛ̃ pìnɔ é pɔ́ blemao fãantɛ̃amɛ. [17] Bɛgwari pì yã kɛ̀ Yusufu dànɛ kɛ̀ à gàańyo à bɛ. [18] Kɛ̀ wèe gaańyo Yusufu bɛ lɛ, vĩa ń kũ aɔ̃ bè: Ɔɔ kɛ̀ wà dà wa sàkinɔ guu yã bé à tò wèe mɔɔwao kɛ̀. Aɔ̃ɔ yezi wà lɛ́ɛwa wà gbãaa mɔ́we wà wa kũkũ zɔ̀nɔ ũ, wà wa zaakinɔ sɛ́ɛmɛ. [19] Kɛ̀ aɔ̃ kà Yusufu bɛ kpɛɛlɛ, aɔ̃ sɔ̀̃ à bɛgwari pìzi aɔ̃ bè: [20] Maree, n yã

nna! Wa mɔ wà blɛwɛɛ lú kɛ̀ yã káaku. [21] Kɛ̀ wa ka guu kɛ̀ wé iin, wa wa sàkinɔ pòro, ben
wa baade a ɔɔ è a sàki lɛ́n papana. Ben wa su ɔɔ pìo wa ɔzĩ. [22] Wa mɔ ɔɔ pãndeo lɛ wà blɛ
pãnde lúo. Wá dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ɔɔ pì dà wa sàkinɔ guuro. [23] Bɛgwari pì bè: Àton bídi kɛro, àton vĩa
kɛro. A Luda, a de Luda bé à ɔɔ pì dàare a sàkinɔ guu. A ɔɔ ma kii lè. Ben à Simɛɔ bɔ̀ńnɛ.
[24] Bɛgwari pì gɛ̃ńyo Yusufu ua guu, à í kpàḿma aɔ̃ zú oo, ben à sɛ̃̀ kpà ń zaakinɔa. [25] Ben aɔ̃
pɔ́ kɛ̀ aɔ̃é Yusufu gbaa pì yã kɛ̀kɛ ai àgɔ̃ gá su fãantɛ̃, zaakɛ aɔ̃ɔ mà weé pɔ́ ble à bɛmɛ.
[26] Kɛ̀ Yusufu sù bɛ, aɔ̃ à gbà pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀o pìnɔ aɔ̃ dàɛ tɔ̀ɔtɛ à aɛ. [27] À ń aafia gbèka, ben à
bè: A de zikũna kɛ̀ a à yã ò pì gbãaɔ́? À kú wɛ̃̀ndioɔ́? [28] Aɔ̃ wèàla wà bè: Wa de n zɔ̀bleri gbãa
à kuu ai tia. Ben aɔ̃ kùɛnɛ wà aɛ pɛ̀ɛ tɔ̀ɔtɛa. [29] Yusufu wɛ́ɛ sɛ̀ à a dãaro dadɔ̃nkɔ̃de Bɛyãmi
gwà à bè: A dãaro kɛ̀ a à yã òmɛɛ pìn yɛ̀ɔ́? Ben à bè Bɛyãminɛ: Luda aubarika dangu. [30] Kɛ̀
à a dãaro gwà, à pɔɔ kɛ̀ nna bíta à yezi à ɔ́ɔ dɔ, ben à gɛ̃̀ kpɛ́tu kpakpaa, à ɔ́ɔ dɔ̀ gwe. [31] Kɛ̀ à
uu pìpi, ben à bɔ̀ à a zĩnda kṵ̃ à bè wà mɔ́ pɔ́bleeo.
[32] Wà pɔ́blee dìɛnɛ ado, aɔ̃ pɔ́ sɔ̃ adona, Igipiti kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ pɔ́ adona dɔ, zaakɛ Igipitinɔ
è pɔ́ ble kɔ̃n Eberunɔro aɔ̃è kakɔ̃ańyoro. [33] Wà ń vɛ̃ɛvɛ̃ɛ à aɛ ń sáakɛɛa, zaa daudua ai ń gbɛ̃
zãaa, ben aɔ̃ lɛ́ àɛ wà kɔ̃ gwàgwa. [34] Ben wà pɔ́blee kɛ̀ kú Yusufu aɛ kpàatɛtɛńnɛ. Bɛyãmi pɔ́
bíta dɛ gbɛ̃ kpaaanɔ pɔ́la lɛo sɔ̀ɔro. Ben aɔ̃ pɔ́ blè aɔ̃ í mì kɔ̃n Yusufuo ai wà kã̀.

44

Kondogi togo dana sàkin

[1] Yusufu bè a bɛgwarinɛ: Ǹ blɛwɛɛ káka gbɛ̃ pìnɔnɛ ń sàkinɔ pa lán aɔ̃é fɔ̃ wà sɛ́ nà. Ǹ
baade ɔɔ danɛ a sàki lɛ́n [2] ǹ ma kondogi togo sɛ́ ǹ da ń dãaro sàkin kɔ̃n à blɛwɛɛ ɔɔo. Ben
à kɛ̀ lán Yusufu òn ɛ nà. [3] Kɛ̀ guu dɔ̀ gɔ̃ɔ, wà ń gbáɛ kɔ̃n ń zaakinɔ. [4] Ai aɔ̃gɔ̃ gá ká zã̀, ben
Yusufu bè a bɛgwarinɛ: Ǹ fɛɛ ǹ pɛ́ɛńzi. Tó n ń lé, ǹ ń la ǹ be bɔ́yãnzin aɔ̃ fĩa bòmɛ à zaaao
à maaa gɛ̃ɛ ũzi? [5] Bɔ́yãnzin aɔ̃ ma togoo kɛ̀ mɛɛ̀ í mio mà màso kɛo sɛ̀ kpãii? Ǹ oń nɛ kɛ̀ aɔ̃
yã zaaa kɛ̀.
[6] Kɛ̀ à ń lé, à yã pì òńnɛ, [7] ben aɔ̃ wèàla wà bè: Maree, à kɛ̀ dia ń ò lɛɛ? Kúku! Wamɔwa
n zɔ̀blerinɔ, weè yã beee taka kɛro. [8] Ɔɔ kɛ̀ wá è yã wa sàkinɔ lɛ́ guu, wée ɛara wa suonnɛ
bɔna zaa Kanaaroo? Wé fɔ̃ wà kondogi ke vura sɛ́ kpãi n dii bɛɔ́? [9] Maree, wa gbɛ̃ kɛ̀ ń è à
kiia, adee gà, wa píngi wé gɔ̃ n zɔ̀nɔ ũ. [10] À bè: Tɔ̀, à kɛ lán á ò nà. Gbɛ̃ kɛ̀ wà è à kiia é gɔ̃ ma
zɔ̀ ũmɛ, a gbɛ̃ kpaaanɔ é gɔ̃ taari sai. [11] Ben aɔ̃ baade a sàki pìta à pòro gɔ̃ɔ. [12] Ben bɛgwari
pì ń sàkinɔ gwàgwa. À nà ń vĩi pɔ́a ai à gàa à kào ń dãaro pɔ́a, ben à togoo pì è Bɛyãmi pɔ́
guu. [13] Aɔ̃ ń utanɔ gà wà kɛ̃̀kɛ̃, ben aɔ̃ baade a asoo yì a zaakinɛ aɔ̃ ɛ̀ara wà gɛ̃̀ wɛ́tɛ guu. [14] Kɛ̀
Yuda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ kà Yusufu bɛ, aɔ̃ à lè gwe, ben aɔ̃ kùɛ à aɛ tɔ̀ɔtɛa. [15] À bèńnɛ: Bɔ́yãnzin á
kɛ̀ lɛzi? Á dɔ̃ kɛ̀ ma taka è màso kɛroo? [16] Yuda wèàla à bè: Dii, wé bennɛ diamɛ? À yãke
ona vĩro. Wé kɛ dia wà wa zĩnda bɔ yãn? Luda bé à bɔ̀ wa taaria. Dii, wa gɔ̃ n zɔ̀nɔ ũ kɛ̀,
wapinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wà togoo pì è à kiiao. [17] Ben Yusufu bè: Kai! Mé fɔ̃ mà beee kɛro. Gbɛ̃ kɛ̀
wà togoo pì èa bé eé gɔ̃ ma zɔ̀ ũ, a gbɛ̃ kpaaanɔ é ɛara à tá a de kiia aafia.

Yuda wɛ́ɛkɛna Yusufua Bɛyãminɛ

[18] Ben Yuda sɔ̃̀zi à bè: N yã nna dii! Ǹ tó mamɔma n zɔ̀bleri mà yã onnɛ. Ǹton pɔ fɛ̃maziro
dii, zaakɛ ń sáa kɔ̃n Fili'aunaomɛ. [19] Dii, n wa la yã tó wá de vĩ ke dãaro. [20] Ben wa bè wa de
zi kṵ̃, bensɔ̃ wa dãaro kuu dɔ, wa de à ì a zikũ guumɛ. Né pì vĩi dadɔ̃nkɔ̃dee gà, àmbe à gɔ̃̀
ado, ben wa de pì yezi maamaa. [21] Ń ò wamɔwa n zɔ̀blerinɔnɛ wà à sɛ́ wà mɔ́onnɛ lɛ ǹ wɛ́ɛ
siàlɛ. [22] Dii, wa bènnɛ né pì é fɔ̃ à a de tóro. Tó à à tò, de pì é gamɛ. [23] Ben n bèwe, tó wée mɔ́
kɔ̃n wa dãaro pìoro, wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛro. [24] Kɛ̀ wa ta wa de kiia, wa n yã ònɛ. [25] Ben wa de pì bè
wà ɛara wà gá blɛwɛɛ lú féte dɔ. [26] Wa bè, tó èe kɛ wa dãaro kúwao baasiro, wé fɔ̃ wà gáro,
zaakɛ tó à kúwaoro, wa wɛ́ɛ é sikɔ̃lɛro. [27] Ben wa de bèwe, wá dɔ̃ kɛ̀ a naɔ̃ né ì mɛ̀n plaa.
[28] Kɛ̀ à doo bɔ̀ à bɛ, èe à e dɔro ai gbã̀a. À bè nɔ̀bɔ pãsĩ bé à à sò. [29] À bè tó wa né beee sìawa,
ben yã zaaa à lè, lán a zi kṵ̃ nà, wé tó à tá miran kɔ̃n pɔsiaaomɛ. [30] Tia sa, tó ma ta ma de
kiia, ben à né pì kúwaoro, eé gamɛ, zaakɛ à pɔɔ nàamɛ. [31] Tó wa dee e né pì e wa tɛ́ro, eé

tá miran a zikũ guu kɔ̃n pɔsiaaomɛ. [32] Ma a zĩnda kpà ma dea né pì gɛ̃ɛ ũmɛ, ma bè tó méɛ
suonɛro, mé gɔ̃ à taaridee ũ ai ma wɛ̃̀ndi lén. [33] Dii, n yã nna! Ǹ tó mà gɔ̃ n zɔ̀ ũ né pì gɛ̃ɛ ũ,
lɛ à tá kɔ̃n a vɩ̃̀inɔ. [34] Tó èe kɛ kɔ̃n né pìoro, mé fɔ̃ mà tá ma de kiiaro. Ǹton tó mà yã zaaa
kɛ̀ eé ma de lee ero.

45

*Yusufu zĩnda t*ɔ̃kɛ̃na a vɩ̃̀inɔnɛ

[1] Yusufu e fɔ̃ à a zĩnda kṵ̀ a ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ aɛzĩ dɔro, ben à pṵ̀tã à bè: Amɔa kɛ̀
á kú kɛ̀nɔ, à bɔɛ a píngi! Kɛ̀ gbɛ̃̀kee kú gwe dɔro, ben à a zĩnda tɔ̃kɛ̃̀ a vɩ̃̀inɔnɛ sa. [2] Ɛ̀e ɔ́ɔ
dɔɔ gbãngbãn ai Igipitinɔɔ mà, ben Fili'auna bɛdeenɔ à baaru mà. [3] Ben à bè a gbɛ̃ pìnɔnɛ:
Yusufun ma ũ. Ma de kuu ai tiaɔ́? Ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà wèàlaro. [4] Ben Yusufu bèńnɛ:
À sɔ̃mazi. Kɛ̀ aɔ̃ sɔ̃̀zi, ben à bè: Mámbe a dãaro Yusufu kɛ̀ á yà wà sùo Igipiti kɛ̀ ũ. [5] Tia sa
àton tó a nɔ̀sɛ yakaro. Àton pɔ fɛ̃ ma yana yã musuro, zaakɛ gbɛ̃nɔ mìsina yãnzin Luda ma
zĩ a aɛ kɛ̀zi. [6] Dekaa kana bùsun kɛ̀ wɛ̃̀ plaadeen yɛ̀. Weé bú baro weé pɔ́ kɛ̃ro ai wɛ̃̀ sɔɔro.
[7] Ludaa tò ma dɔare aɛ lɛ wa borii bɔ aafia anduna guu, mà a mì sí maamaa. [8] Ɛ̀e kɛ ámbe a
ma zĩ kɛ̀ro, Ludamɛ. À ma diɛ Fili'auna lédammari ũ, à bɛgwari ũ, Igipiti gu píngi gbɛ̃nsi ũ.
[9] À kɛ kpakpaa, à gá wa de kiia à onɛ à né Yusufu bè Luda a diɛ Igipiti bùsu gbãadee ũ. À su
ma kiia kɛ̀ gɔ̃ɔ. [10] Àgɔ̃ kúmao kĩi à vɛ̃ɛ Gosɛ̃ bùsun kɔ̃n a nénɔ kɔ̃n a dionɔ kɔ̃n a sãanɔ kɔ̃n
a blènɔ kɔ̃n a zùnɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vɩ̃̀inɔ píngi. [11] Mé à gwa kɛ̀, zaakɛ dekaa égɔ̃ kuu ai wɛ̃̀ sɔɔro
dɔmɛ. Tó lɛnlo, àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vɩ̃̀inɔ é kaatɛ píngi. [12] Apinɔ kɔ̃n Bɛyãmio, á
è wɛ́ɛo kɛ̀ mamɔma Yusufu mámbe méɛ yã ooare. [13] À bɛ̀ɛ kɛ̀ má vĩ Igipiti kɛ̀ yã o ma denɛ
kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ á èo píngi. À gá à suo kɛ̀ kpakpaa. [14] À vɩ̃̀ à lògo a dãaro Bɛyãmi waaa à ɔ́ɔ dɔ̀, ben
Bɛyãmi mlɛ̃̀a à ɔ́ɔ dɔ̀ se. [15] Ben à lé pèpɛ a vɩ̃̀inɔa ń píngi kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo. Beee gbɛra a vɩ̃̀inɔ yã
òo.

[16] Kɛ̀ Yusufu vɩ̃̀inɔ mɔna baaru kà Fili'auna bɛ, à kɛ̀nɛ nna kɔ̃n a ìbanɔ. [17] Ben à bè
Yusufunɛ: Ǹ o n vɩ̃̀inɔnɛ aɔ̃ ń asoo yi ń zaakinɔnɛ aɔ̃ fɛɛ wà gá Kanaa, [18] aɔ̃ ń de sɛ́ kɔ̃n
n bɛdeenɔ aɔ̃ suńyo ma kiia kɛ̀. Mɛ́ Igipiti bùsu gu maaa kpáḿma aɔ̃gɔ̃ nnaa maa. [19] Ǹ ońnɛ
dɔ aɔ̃ Igipiti zùgoronɔ sɛ́ ń né fétenɔ kɔ̃n ń nɔgbɛ̃nɔ yãnzi, aɔ̃ ń de sɛ́ wà suo. [20] Aɔ̃ton laasuu
lɛ́ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃é tó gweenɔaro, zaakɛ Igipiti gu maaa é gɔ̃ ń pɔ́ ũmɛ.

[21] Ben Isaraili né pìnɔɔ kɛ̀ lɛ. Yusufu zùgoronɔ kpàḿma lán Fili'auna ò nà. À zɛ́ kũsãɛ
kɛ̀ńnɛ dɔ. [22] À ń gbá uta ìsinɔ ń píngi, ben à Bɛyãmi gbà kondogi ɔɔ mèn wàa do kpé basɔɔro
kɔ̃n uta ìsinɔ mèn sɔɔro. [23] À Igipiti pɔ́ maaanɔ kpà̰sã a denɛ zaaki aso kuri kɔ̃n blɛwɛɛo kɔ̃n
pɔ́bleeo zaaki aso kuri a de zɛ́ kũsãɛ ũ. [24] Kɛ̀ à ń gbáɛ à bè: Àton swèe kɛ zénlo! Ben aɔ̃ tà.

[25] Aɔ̃ bɔ̀ Igipiti, ben aɔ̃ kà Kanaa bùsun ń de Yakubu kiia. [26] Aɔ̃ bènɛ: Yusufu kú wɛ̃̀ndio ai
tia, àmbe Igipiti bùsu gbɛ̃nsi ũ. Ben Yakubu kɛ̀ sà̰ii, èe síro. [27] Ben aɔ̃ yã kɛ̀ Yusufu òńnɛ òne
píngi. Kɛ̀ Isaraili zùgoro kɛ̀ Yusufu gbàrɛ à a sénɔ è, ben à laasuu kɛ̀ do sa, [28] ben à bè: Kɛ̀kii
mɔ̀! Ma né Yusufu kú wɛ̃̀ndio ai tia. Mɛ́ gá mà wɛ́ɛ siàlɛ lɛ má kpɛ́ mà ga.

46

*Yakubu tana Igipiti k*ɔ̃n a nénɔ

[1] Isaraili dà zén kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ a vɩ̃̀inɔ píngi. Kɛ̀ à kà Bɛsɛba, à saa ò a de Isaaku Ludaa. [2] Ben
Luda bɔ̀ à mɔ̀zi wɛ́ɛgupu'ena guu gwãavĩ à bè: Yakubu! Yakubu! À wèàla à bè: Maɛ kɛ̀!
[3] Ben à bè: Mámbe Luda ũ, n de Luda. Ǹton bídi kɛ Igipiti gana yã musuro, zaakɛ gwen mé
n borii kaaran maamaa. [4] Mɛ́ gányo Igipiti mà ɛara mà su kɔ̃n n boriinɔ. Yusufu gbádaan
né gan.

[5] Ben Yakubu fɛ̀ɛ Bɛsɛba. À nénɔ à dà zùgoro kɛ̀ Fili'auna gbàrɛ wà à sɛ́onɔ guu kɔ̃n ń
nénɔ kɔ̃n ń naɔ̃nɔo. [6] Aɔ̃ ń pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n auziki kɛ̀ aɔ̃ɔ è Kanaa bùsu guunɔ sɛ̀ɛ wà tào
Igipiti. [7] Yakubu tà gwe kɔ̃n a négɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n a nénɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n a dionɔ ń píngi. [8] Isaraili kɛ̀
aɔ̃ tà Igipitinɔ tɔ́nɔn yɛ̀, Yakubu kɔ̃n a boriinɔ.

Yakubu daudu Rubɛni. [9]Rubɛni nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Anɔku, Palu, Ɛzɛrɔnu kɔ̃n Kaamio ũ. [10]Simɛɔ
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Yemuɛli, Yami, Oada, Yakĩ, Zoa kɔ̃n Saulu kɛ̀ à à ì kɔ̃n Kanaa nɔgbɛ̃oo ũ. [11]Levi
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Gɛsɔnu, Koa kɔ̃n Mɛrario ũ. [12]Yuda nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Ɛɛ, Ona, Sela, Pɛrɛzi kɔ̃n Zɛrao
ũ, mɔde Ɛɛ kɔ̃n Onao gà Kanaamɛ. Pɛrɛzi nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Ɛzɛrɔnu kɔ̃n Amuluo ũ. [13]Isaka
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Tola, Pua, Yasubu kɔ̃n Simirɔnuo ũ. [14]Zɛbuluni nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Sɛrɛdi, Ɛlɔni kɔ̃n
Yalɛlio ũ. [15]Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ Lea ń í kɔ̃n Yakubuo Mɛsɔpɔtamianɔn gwe. Àmbe à a nɛ́nɔgbɛ̃ Dina
ì dɔ. Aɔ̃ borii pìnɔ ń píngi gɔ̃ɔn baaakuri awɛɛ'aagɔ̃mɛ.

[16]Gada nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Zɛfɔ̃, Agi, Suni, Ɛzɛbɔ̃, Eri, Arodi kɔ̃n Arɛlio ũ. [17]Asa nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn
Imina, Isiva, Isivi kɔ̃n Bɛriao ũ kɔ̃n ń dãre Sɛrao. Bɛria nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Eberu kɔ̃n Malakiɛlio ũ.
[18]Labã bé à Zilipa kpà Leaa. Borii kɛ̀ Zilipa kɛ̀ kɔ̃n Yakubuon gwe. Aɔ̃ gɔ̃ɔn gɛ̃ro awɛɛdomɛ.

[19]Yakubu naɔ̃ Rasɛli nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Yusufu kɔ̃n Bɛyãmio ũ. [20]Yusufu Manase kɔ̃n Ɛflaimuo
ì Igipiti kɔ̃n a naɔ̃ Asɛna, Ɛliɔpɔli sa'ori Potifɛra nɛ́o. [21]Bɛyãmi nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Bɛla, Bɛkɛ,
Asabɛli, Gera, Naama, Ɛhi, Rosu, Mupimu, Upimu kɔ̃n Adao ũ. [22]Borii kɛ̀ Rasɛli kɛ̀ kɔ̃n
Yakubuonɔn gwe. Aɔ̃ gɔ̃ɔn gɛ̃ro dosaimɛ.

[23]Dani nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Usimu. [24]Nafatali nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Yaziɛli, Guni, Yɛzɛ kɔ̃n Silɛmuo ũ. [25]Labã
bé à Bila kpà Rasɛlia. Borii kɛ̀ Bila kɛ̀ kɔ̃n Yakubuonɔn gwe. Aɔ̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaamɛ.

[26]Yakubu borii kɛ̀ aɔ̃ tàńyo Igipitinɔn gwe. Aɔ̃ gɔ̃ɔn baaagɔ̃ awɛɛswɛɛdomɛ à nɛ́ naɔ̃ɔnɔ
baasi. [27]Kɛ̀ Yusufu nɛ́ ì Igipiti gɔ̃ɔn plaa, ben Yakubu borii kɛ̀ aɔ̃ tà gweenɔ kɛ̀ gɔ̃ɔn baaagɔ̃
akuri.

[28]Yakubu Yuda zĩ̀ à dɔnɛ aɛ Yusufu kiia, lɛ à Gosɛ̃ bùsu zɛ́ ɔdɔanɛ. Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, [29]ben
Yusufu gɛ̃̀ a sɔ̃goron à gàa da a delɛ gwe. Kɛ̀ à à lè, à mlɛ̃̀a à ɔ́ɔ dɔ̀ gìkɛna. [30]Ben Isaraili bè
Yusufunɛ: Lán ma wɛ́ɛ sìnlɛ nà má è ń kú wɛ̃̀ndio, gaa é fɔ̃ à ma sɛ́ sa.

[31]Yusufu bè a vĩ̀inɔnɛ kɔ̃n a de bɛdeenɔ: Mɛ́ gá mà o Fili'aunanɛ ma vĩ̀inɔ kɔ̃n ma de
bɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Kanaa bùsunnɔ sù ma kiia. [32]Mɛ́ onɛ kɛ̀ sãdãrinɔn a ũ, á pɔ́kãdeenɔ vĩ, ben
a mɔ kɔ̃n a sãanɔ kɔ̃n a blènɔ kɔ̃n a zùnɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ á vĩinɔ píngi. [33]Tó Fili'auna a sisi, ben
à a la bɔ́ zĩin eè kɛ, [34]à onɛ à be á pɔ́kãdedeenɔ ũ zaa a gɔ̃kparɛkɛgurɔ ai kɔ̃n a gbà̀ao lán a
dezinɔ bà. Tó á òne lɛ, é e à vɛ̃ɛ Gosɛ̃ bùsun, zaakɛ Igipitinɔ è kakɔ̃a kɔ̃n sãdãrinɔro.

47

*Isarailin*ɔ vɛ̃ɛna Igipiti

[1]Yusufu gàa à yã ò Fili'aunanɛ à bè: Ma vĩ̀inɔ bɔ̀ Kanaa bùsun kɔ̃n ń sãanɔ kɔ̃n ń blènɔ
kɔ̃n ń zùnɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔ píngi, aɔ̃ mɔ̀ Gosɛ̃ bùsun. [2]Ben à a vĩ̀inɔ sɛ̀ gɔ̃ɔn sɔɔro à ń
ɔdɔa Fili'aunanɛ. [3]Fili'auna ń lá à bè: Bɔ́ zĩin eè kɛɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Wamɔwa n zɔ̀blerinɔ,
sãdãrinɔn wa ũ lán wa dezinɔ bà. [4]Ben aɔ̃ bènɛ: Wa mɔ vɛ̃ɛ bùsun kɛ̀ gurɔ plaamɛ, zaakɛ
dekaa kú Kanaa bùsun maamaa, sɛ̃̀ kuu kɛ̀ wa sãanɔ blero. Wamɔwa n zɔ̀blerinɔ, ǹ wa gba
zɛ́ wà vɛ̃ɛ Gosɛ̃ bùsun. [5]Ben Fili'auna bè Yusufunɛ: Lán n de kɔ̃n n vĩ̀inɔ sù n kiia nà, [6]ǹ ń
káɛ Igipiti gu maaan. Aɔ̃ vɛ̃ɛ Gosɛ̃ bùsun. Tó làakarideenɔɔ kú ń tɛ́, ǹ ma pɔ́nɔ naǹnɛ ń ɔzĩ.

[7]Ben Yusufu a de Yakubu sɛ̀ à gàa à ɔ̀dɔa Fili'aunanɛ. Ben Yakubu sa maaa ònɛ. [8]Fili'auna
à là à bè: N ka wɛ̃̀n gbaa? [9]À wèàla à bè: Ma kuuna anduna guu wɛ̃̀ baswɛɛdo akurideen
yè. Ma wɛ̃̀ e ká ma dezinɔ pɔ́ ũro, ben à yã'ɔ̃amma vĩ. [10]À sa maaa ò Fili'aunanɛ dɔ, ben à
bɔ̀ à kiia.

[11]Yusufu a de kɔ̃n a vĩ̀inɔ kàɛ Igipiti bùsu gu maaan, à ń gbá bùsu kɛ̀ Ramɛsɛ dɛ à wɛ́tɛdaa
ũ lán Fili'auna ò nà. [12]Yusufu blɛwɛɛ kpà a dea kɔ̃n a vĩ̀inɔ kɔ̃n a de bɛdeenɔ ń píngi ua kɔ̃n
uao ń pari lɛ́n.

Dekaa gbãakũna

[13]Dekaa kɛ̀ gbãa, blɛwɛɛ kú gukearo. Igipitinɔ kɔ̃n Kanaanɔ gbãaa yà̀a. [14]Wèe blɛwɛɛ
luu, ben Yusufu ɔɔ kɛ̀ kú Igipiti kɔ̃n Kanaao sì píngi à tào Fili'auna bɛ. [15]Kɛ̀ Igipitinɔ kɔ̃n
Kanaanɔ ɔɔ yà̀a, Igipitinɔ mɔ̀ Yusufu kiia ń píngi aɔ̃ bè: Ɔɔ kuu dɔro. Ǹ wa gba blɛwɛɛ. Ǹton
tó wà ga n wáaro. [16]Yusufu bè: Lán ɔɔ kuuro nà, à mɔ́ kɔ̃n a pɔ́kãdeenɔ, mɛ́ blɛwɛɛ kpáawa

à musu. 17 Ben aɔ̃ mɔ̀ Yusufunɛ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ, ben à blɛwɛɛ kpàḿma sɔ̃nɔ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n
blènɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zaakinɔ musu. Wɛ̃̀ beeea à blɛwɛɛ kpàḿma ń pɔ́kãdeenɔ musumɛ.
18 Kɛ̀ wɛ̃̀ beee gɛ̃̀tɛ, ben aɔ̃ mɔ̀ à kiia à wɛ̃̀ làa wà bènɛ: Dii, wé fɔ̃ wà yãke utɛnnɛro. Ɔɔ yã̀a,
ben wa pɔ́kãdeenɔ gɔ̃̀ n pɔ́ ũ. Pɔ́kee e gɔ̃ wà kpámmaro, wapinɔ kɔ̃n wa buraanɔ baasiro.
19 Ǹton tó wà ga n wáa kɔ̃n wa buraanɔro. Ǹ wa lú kɔ̃n wa buraanɔ ǹ fĩa bo kɔ̃n blɛwɛɛo wà
gɔ̃ Fili'auna zɔ̀nɔ ũ, wapinɔ kɔ̃n wa buraanɔ. Ǹ wa gba blɛwɛɛ lɛ wàton garo wàgɔ̃ kuu, lɛ
dɔ wa buraanɔ tón gɔ̃ taagaa ũro. 20 Ben Yusufu Igipiti buraanɔ lù Fili'aunanɛ píngi, zaakɛ
Igipitinɔ baade a buraa yà, kɛ̀ nɔaa ń kũ gbãa yãnzi, ben bùsu gɔ̃̀ Fili'auna pɔ́ ũ. 21 Yusufu
Igipitinɔ sì zɔ̀nɔ ũ ń píngi zaa ń bùsu lén kɛ̀ gana à lé kãa. 22 Mɔde èe sa'orinɔ buraanɔ
lúro, zaakɛ Fili'auna dìɛ àgɔ̃ blɛwɛɛ kpáḿma gurɔ sãnda píngi. Lán aɔ̃ɔ kú kɔ̃n blɛwɛɛ kɛ̀
Fili'auna è kpáḿmao nà, aɔ̃ɔe ń buraanɔ yáro.
23 Ben Yusufu bè gbɛ̃̀nɔnɛ: Ma a lu kɔ̃n a buraanɔ sa, a gɔ̃ Fili'auna pɔ́ ũ. Blɛwɛɛn yɛ̀. À
gá à tɔ̃. 24 Pɔ́kɛ̃̀gurɔ àgae à lɛo sɔɔrode kpá Fili'aunaa, à kpaa é gɔ̃are blɛwɛɛ ũ kɔ̃n pɔ́bleeo.
Àgae beee ble kɔ̃n a nɛ́nɔ kɔ̃n a bɛdeenɔ a píngi. 25 Ben aɔ̃ bè: N wa mì sì. Ǹ tó wà n pɔnnaa
e dii, wà gɔ̃ Fili'auna zɔ̀nɔ ũ. 26 Ben Yusufu yã dìɛ Igipiti à bè, burapɔ lɛo sɔɔrodee égɔ̃ dɛ
Fili'auna pɔ́ ũ. Yã pì kuu ai kɔ̃n a gbã̀ao. Sa'orinɔ bùsu bé èe gɔ̃ Fili'auna pɔ́ ũro ado.

Yakubu wɛ́ɛkɛna zãa

27 Isarailinɔɔ kú Gosɛ̃̀ bùsun zaa Igipiti. Aɔ̃ ń zĩnda tɔɔtɛ vĩ gwe, ben aɔ̃ nɛ́ ì wà
kàara maamaa. 28 Yakubu kɛ̀ wɛ̃̀ gɛ̃̀ro awɛɛplaa Igipiti, à wɛ̃̀ píngipingi baswɛɛplaa
awɛɛswɛɛplaamɛ. 29 Kɛ̀ à kà gana, à a nɛ́ Yusufu sìsi, ben à bènɛ: N yã nna! Tó ma n pɔnnaa
è, ǹ n ɔɔ da ma gbáda gbáru ǹ gbɛ̃̀kɛ kɔ̃n náanɛo yã kɛmɛ. Ǹton ǹ ma vĩi Igipitiro. 30 Tó ma
ka ma dezinɔla, ǹ ma sɛ́ ǹ bɔmao Igipiti kɛ̀ ǹ ma vĩi ma dezi pìnɔ mirawɛɛn. Ben Yusufu
bènɛ: Mɛ́ yã kɛ̀ ń ò kɛnnɛ. 31 Ben Yakubu bè: Ǹ la damɛ. Kɛ̀ à la dànɛ, ben Yakubu gbãa è a
gòa à dɔnzi kɛ̀.

48

*Yakubu Ɛflaimu k*ɔ̃n Manaseo diɛna a zĩnda nɛ́nɔ ũ

1 Gurɔ plaaa gbɛra wà ò Yusufunɛ à dee e gyãa kɛɛ, ben à a nɛ́ gɔ̃ɔn plaaanɔ Manase kɔ̃n
Ɛflaimuo sɛ̀ɛ à gàańyo. 2 Kɛ̀ wà ò Yakubunɛ à nɛ́ Yusufu mɔ̀ à gwa, à aĩa kɛ̀ à fɛ̀ɛ à vɛ̃̀ɛ a gádo
musu. 3 À bè Yusufunɛ: Luda Gbãapingide bɔ̀ à mɔ̀mazi zaa Luzu, Kanaa bùsun à aubarika
dàmagu 4 à bèmɛ é tó mà nɛ́ i maamaa, é ma kaara mà gɔ̃ boriinɔ dezi ũ, é bùsu pì kpá ma
boriinɔa ma gbɛra ń pɔ́ ũ ai gurɔ píngi. 5 Tia sa nɛ́ gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ n ń í Igipiti ai màgɔ̃ mɔ́ n
kiianɔ ma pɔ́nɔmɛ. Ɛflaimu kɔ̃n Manaseo gɔ̃̀ ma nɛ́nɔ ũ lán Rubɛni kɔ̃n Simɛɔo dɛ nà. 6 Nɛ́
kɛ̀ nɛ́ ń i ń gbɛraanɔ bé weégɔ̃ dɛ n pɔ́ ũ, aɔ̃é ń túbi e ń vĩinɔ kiia. 7 Zaakɛ kɛ̀ mɛ́ɛ suu kɔ̃n
Mɛsɔpɔtamiao, n da Rasɛli gà zén Ɛflata kɛ̀ wè be tia Bɛtɛlɛmu lɛ́zi zaa Kanaa bùsun, ben
ma à vĩi zén gwe.
8 Ben Isaraili Yusufu nɛ́nɔ gwà à bè: Dénɔn gwee? 9 À bè a denɛ: Nɛ́ kɛ̀ Luda ma gba
kɛ̀nɔn gwe. Ben Isaraili bè: Ǹ mɔ́ńyo ma kiia mà sa'olɛ kɛńnɛ. 10 Zikũ Isaraili wɛ́ɛ bùsa èe
guu ee maaro, ben Yusufu sɔ̃̀zi kɔ̃n nɛ́ pìnɔ. Isaraili lɛ́ pɛ̀pɛḿma à ń kpá a kùla, 11 ben à bè
Yusufunɛ: Mɛ́ɛ kpákpaa yã mà wɛ́ɛ sinlɛ dɔro, ben Ludaa tò ma n e kɔ̃n n nɛ́nɔ dɔ. 12 Yusufu
ń gú a de gbála, ben à kùɛnɛ à a aɛ pɛ̀ɛ. 13 Ben Yusufu a nɛ́nɔ kũ̀ ń plaa ń píngi. À Ɛflaimu
kũ̀ kɔ̃n ɔplaao Yakubu ɔzɛɛzi, ben à Manase kũ̀ a ɔzɛɛzi Yakubu ɔplaazi, ben à sɔ̃̀zi kɔ̃n nɛ́
pìnɔ. 14 Ben Yakubu a ɔɔ pã̀kɔ̃la à a ɔplaa nà Ɛflaimu kɛ̀ dɛ dãaro ũu mìa à a ɔzɛɛ nà Manase
kɛ̀ dɛ daudu ũu mìa. 15 Ben à sa'olɛ kɛ̀ Yusufunɛ à bè:
Luda kɛ̀ ma dezinɔ Ibraĩ
kɔ̃n Isaakuo táa òo,
Luda kɛ̀ dɔ̀mɛ aɛ
ma kuuna guu ai kɔ̃n a gbã̀ao,
16 à Malaika kɛ̀ ma bɔ à zaaan píngi,
à aubarika da nɛ́ kɛ̀kiinɔn,

à tó wàgɔ̃ ń sísii ma tɔ́a,
kɔ̃n ma dezinɔ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo tɔ́o,
à tó aɔ̃gɔ̃ kɔ̃ɔ maamaa anduna guu.
17 Kɛ̀ Yusufu è a de a ɔplaa nà Ɛflaimu mìa, èe kɛnɛ nnaro. À a de ɔɔ kṹ lɛ à gu Ɛflaimu
mìa à na Manase pɔ́a 18 à bè: Lɛnlo Baa, gbɛ̃ kɛ̀kii bé à daudu ũ. Ǹ n ɔplaa na à mìa. 19 Ben à
de gì à bè: Má dɔ̃ ma nɛ́, má dɔ̃. Àpi sɔ̃ eé gɔ̃ borii ũ, eégɔ̃ bíta, mɔde à dãaro bíta égɔ̃ dɛàla,
à borii égɔ̃ pari. 20 Zĩ beeea à sa'olɛ kɛ̀ńnɛ à bè:
Isarailinɔ é sa maaa okɔ̃nɛ kɔ̃n a tɔ́o
aɔ̃é be Luda tó ǹ gɔ̃
lán Ɛflaimu kɔ̃n Manaseo bà.
Lɛmɛ à Ɛflaimu dɔ̀ Manasenɛ aɛ lɛ.
21 Ben Isaraili bè Yusufunɛ: Ma ka gana, mɔde Luda égɔ̃ kúao, eé ɛara à táao a dezinɔ
bùsun. 22 Sɛkɛmu bùsu maaa kɛ̀ má sì Amɔrinɔa kɔ̃n ma fɛ̃ɛdaao kɔ̃n ma sáo, ma n gba,
mmɔn kɛ̀ ń dɛ n vĩinɔla.

49

Yakubu sa'olɛkɛna a nɛ́nɔnɛ

1 Yakubu a nɛ́nɔ sìsi, ben à bè:
À kɔ̃ kakɔ̃a
mà yã kɛ̀ eé a le ziakpɛɛ zĩ oare.
2 À kɔ̃ kakɔ̃a ma nɛ́nɔ à swã kpá,
à a de Isaraili yã ma.

3 Rubɛni ma daudu ma gbãaa,
ma kana gɔ̃ lɛ́zĩ nɛ́ káaku,
n bɛ̀ɛ dɛńla kɔ̃n n gbãaao.
4 Ń pãsĩ lán ísɔ̃ bà,
mɔde nɛ́gɔ̃ dɛńlaro,
zaakɛ n didi n da n de gádoa,
n daɛ kɔ̃n ma nɔɔnɔ dokeo.

5 Simɛɔ kɔ̃n Levio bé wà kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ,
aɔ̃ɔ pãsĩ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao.
6 Ma lɛ́ kú aɔ̃ kakɔ̃ana guuro,
ma baka kú aɔ̃ yãgɔ̃gɔ̃na guuro,
zaakɛ aɔ̃ gbɛ̃nɔ dèdɛ pɔfɛ̃ guu,
aɔ̃ zù gbátĩkyanɔ zɔ̃̀zɔ̃ lán aɔ̃ɔ yezi nà.
7 Luda láari zĩńma ń pɔfɛ̃ bíta yãnzi,
à lɛ́ kɛńnɛ ń pãsĩkɛ yãnzi.
Mɛ́ ń kɛ̃kɔ̃a Yakubu boriinɔ tɛ́,
mɛ́ ń boriinɔ fãakɔ̃a Isarailinɔ guu.

8 Yuda, n gbɛ̃nɔ é n tɔ́ kpá.
Nɛ́ n ibɛɛnɔ kũ ń waaa,
n de nɛ́nɔ é kúɛnnɛ.
9 Yuda dɛ lán músu bà,
ma nɛ́ pì è su kɔ̃n tofekao.
È gáɛ è daɛ a tòn.
dé bé é fɔ̃ à à fɛɛɛ?
10 Kpata é gu Yudalaro,
à boriinɔ bé weégɔ̃ gò kũna
ai Silo gá mɔ́,
bori píngi é mì siɛnɛ.

11 Eé a zaaki dɔ geepi lía,
eé a zaakinɛ yi geepi lí maaaa.
Geepiwẽɛ égɔ̃ dizimɛ
eé a pɔ́kãsãanɔ pípio
eé a uta pípi kɔ̃n geepi'io.
12 Geepiwẽɛ é à wɛ́ɛ tẽa kũ,
zwii é a swaa pura kũ.

13 Zɛbuluni égɔ̃ kú ísiaa saɛ,
à bùsu égɔ̃ dɛ góro'itɛnɔ bàdɔkii ũ,
à bùsu lɛ́ é zɛ Sidɔ̃.

14 Isaka dɛ lán zaaki gbãaa
kɛ̀ daɛna aso mèn plaaa dagura bà.
15 Tó à boriinɔɔ è ń kámmabokii maa,
bensɔ̃ aɔ̃ bùsu pì vɛ̃ɛna nna,
aɔ̃é naɛ asosɛnanɛ wà zɔ̀zĩi kɛ.

16 Dani é a gbɛ̃nɔ bɔ yãn
Isaraili boriinɔ doke ũ.
17 Dani égɔ̃ dɛ lán mlɛ̀̃ kɛ̀ kú zɛ́ saɛ bà,
lán pitigoo kɛ̀ kú zɛ́wɛwɛ guu bà.
È sɔ̃ lɛ́ a gbáa,
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ di à musu lɛ́ɛ a kpɛɛgãnda.
18 Dii, mɛɛ̀ wɛ́ɛ dɔ n mìsinazi.

19 Gada sɔ̃, zɛ̀̃kpɛɛnɔ é siŋ́gu,
mɔde aɔ̃é lɛ́ɛ ń gbɛ̃ zãadeenɔa.

20 Asa blɛwɛɛ égɔ̃ nɔ́si vĩ,
pɔ́blee kɛ̀ à blena nna kínanɔnɛn eé kpá.

21 Nafatali dɛ lán gbɛ̃ɛ lí
kɛ̀ è gã̀ maaanɔ kɛɛ bà.

22 Yusufu dɛ lán lí nɛ́'iri
kɛ̀ kú bia saɛ bà,
à gã̀nɔ è poro à da gũ̀la.
23 Kàzurinɔ é íbɛtɛ kpáo,
aɔ̃é pɛ́a kɔ̃n kào.
24 Eégɔ̃ a sá kũna degena sai
Yakubu Luda Gbãabitade gãzĩ,
à ɔ gbãaa égɔ̃ wãa
Isarailinɔ Gbèsi kɛ̀ è dɔnɛ aɛ yãnzi.
25 N de Luda é dɔnlɛ,
Gbãapingide é aubarika dangu
kɔ̃n lou'i kɛ̀ è bɔ musuo,
kɔ̃n aubarika kɛ̀ kaɛna tɔɔtɛ gĩzĩo,
lɛ n nɔɔnɔ kɔ̃n n pɔ́nɔ gɔ̃ dɛ nɛ́dandeenɔ ũ.
26 Sa'olɛ kɛ̀ n de kɛ̀nnɛɛ
dɛ ma dezinɔ pɔ́la,
à bíta dɛ kpii ziinɔla.
Luda tó aubarika kɛ̀nɔ gɔ̃ Yusufu mìa,
gbɛ̃ kɛ̀ wà dìɛ adona a gbɛ̃nɔ té musu.

[27] Bɛyãmi dɛ lán lɛwan pãsĩ bà,
eè lɛ́ɛ gbɛ̃nɔa kɔngɔ
eè ń pɔ́nɔ kpaatɛ uusiɛ.
[28] Isaraili bori mèn kuri awɛɛplaaanɔn gwe ń píngi. Sa'olɛ kè aɔ̃ dee kèńnɛn gwe baade kɔ̃n a pɔ́o.

*Yakubu ga k*ɔ̃n à vĩinao

[29] Ben à bèńnɛ: Tó ma anduna tò, à ma vĩi ma dezinɔ gbèwɛɛ kè kú Iti bori Ɛflɔnu buraa guu. [30] Gbèwɛɛ pì kú Makpɛlamɛ, Mamare ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa Kanaa bùsun, buraa kè Ibraĩ lù Iti bori Ɛflɔnua mirawɛɛ ũ. [31] Gwen wà Ibraĩ kɔ̃n a naɔ̃ Sarao vĩ̀in. Gwen wà Isaaku kɔ̃n a naɔ̃ Rɛbɛkao vĩ̀in. Gwen ma Lea vĩ̀in. [32] Wà buraa pì kɔ̃n a gbèwɛɛo lù Itinɔamɛ. [33] Kè Yakubu lɛ́ dìɛ a nɛ́nɔnɛ à yã̀a, à ɛ̀ara à dàɛ, ben à gà.

50

[1] Yusufu kùsi a dea à ɔ́ɔ dɔ̀ à musu à lɛ́ pèpɛa. [2] Ben à ò a zĩkɛri ɛ̃zɛ̃deenɔnɛ aɔ̃ ɛ̃zɛ̃ kè è tó gè vãroo máma a de gèa. Ben aɔ̃ɔ màma Isaraili gèa [3] ai gurɔ baplaa lɛ àton yai kũro yãnzi, zaakɛ lɛn Igipitinɔ è kɛ lɛ, ben aɔ̃ à gè ɔ́ɔ dɔ̀ gurɔ baaagɔ̃ akuri. [4] Kè aɔ̃ à gè ɔ́ɔ dɔ̀ wà yã̀a, Yusufu bè Fili'auna bɛdeenɔnɛ: A yã nna! Tó ma a pɔnnaa è, à omɛ Fili'aunanɛ à be: [5] Kè ma dee e gaa, à tò ma la dànɛ à bè mà a vĩi mirawɛɛ kè à yɔ̃̀ a zĩnda pɔ́ ũ Kanaa bùsun. Ǹ ma gba zɛ́ mà gá mà a de vĩi sa, mɛ́ liara mà su. [6] Ben Fili'auna bènɛ: Ǹ gá ǹ n de vĩi, zaakɛ à tò n la dàare.

[7] Kè Yusufu e gaa a de vĩi, Fili'auna ìbanɔ kɔ̃n a bɛ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n Igipiti bùsu gbãadeenɔ gàao ń píngi. [8] Yusufu bɛdeenɔ kɔ̃n a vĩ̀inɔ kɔ̃n a de bɛdeenɔ gàao ń píngi dɔ. Aɔ̃ nɛ́ fétenɔ kɔ̃n ń sãanɔ kɔ̃n ń blènɔ kɔ̃n ń zùnɔ bé wà gɔ̃̀ Gosɛ̃ bùsun ńtɛ̃ɛ. [9] Sɔ̃gorono kɔ̃n sɔ̃deenɔ gàao dɔ. Gbɛ̃ kè aɔ̃ gàa zɛnɛ pìnɔɔ pari maamaa. [10] Kè aɔ̃ kà Atada blɛwɛɛgbɛ̃kiia Yoda baa, gwen aɔ̃ wii gbãaa lèn ai, aɔ̃ gè ɔ́ɔ dɔ̀ maamaa, ben Yusufu a de sósobi kè ai gurɔ swɛɛplaa. [11] Kè Kanaa bùsudeenɔɔ è lán wèe gè kɛɛ nà Atada blɛwɛɛgbɛ̃kiia, ben aɔ̃ bè: Igipitinɔ gèkɛna bítan yè. Beee yãnzi wà tɔ́ kpà Yoda baa guu pìnɛ Abɛli Igipiti.

[12] Lɛn Yakubu nɛ́nɔɔ kè lɛ lán à òńnɛ nà. [13] Aɔ̃ à gè sɛ̀ wà gàao Kanaa bùsun, ben aɔ̃ à vĩ̀i Makpɛla bura gbèwɛɛ kè Ibraĩ lù Iti bori Ɛflɔnua mirawɛɛ ũu guu Mamare ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa. [14] Kè Yusufu a de vĩ̀i à yã̀a, à lìara à tà Igipiti kɔ̃n a vĩ̀inɔ kɔ̃n gbɛ̃ kè aɔ̃ gàa zɛnɛ à de gè vĩinɔ ń píngi.

*Yusufu náan*ɛkpana a vĩ̀inɔa

[15] Kè Yusufu vĩ̀inɔ è ń de gà, ben aɔ̃ bè: Tó Yusufu íbɛtɛ kpàwao, ben à yezi à à zaaa kè wá kènɛ píngi fĩa bowe sɔ̃ nɛ́? [16] Ben aɔ̃ lɛ́kpãsã kènɛ wà bè: Lɛ n dee kpɛ́ à ga à bè [17] wà onnɛ ǹ wa taari kɔ̃n wa durun-o kɛ̃we, zaakɛ à zaaan wá kènnɛ. N yã nna! Ǹ wa taarinɔ kɛ̃we. N de Luda zɔ̀blerinɔn wa ũ. Kè wà yã pì ò Yusufunɛ, ben à ɔ́ɔ dɔ̀. [18] Ben à vĩ̀inɔ mɔ̀ a kiia aɔ̃ kùɛ à aɛzĩ aɔ̃ bè: N zɔ̀nɔn wa ũ. [19] Ben Yusufu bèńnɛ: Àton vĩa kɛro. Ludan ma ũɔ́? [20] Á yezi à à zaaa kɛmɛ yã, ben Ludaa lìɛ à maaa ũ, lɛ à e à gbɛ̃nɔ mì sí pari lán èe kɛɛ nà tia. [21] Àton vĩa kɛro. Mɛ́ a gwa kɔ̃n a nɛ́nɔ. Ben à náanɛ kpàḿma à ń làakari kpàɛ.

Yusufu gana

[22] Yusufu kú Igipiti kɔ̃n a de bɛdeenɔ ai à kà wɛ̃̀ basɔɔro akuri. [23] À wɛ́ɛ sì Ɛflaimu swãkpɛɛnɔlɛ, ben à wɛ́ɛ sì Manase nɛ́ Maki nɛ́nɔlɛ dɔ. [24] Ben Yusufu bè a gbɛ̃nɔnɛ: Ma ka gana. Luda bé eé mɔ́ dɔalɛ à bɔao bùsu kèn à gáao bùsu kè à à lɛ́ gbɛ̃̀ Ibraĩnɛ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo guu. [25] Ben Yusufu tò Isarailinɔ la dàare à bè: Gurɔɔ kè Luda é mɔ́ dɔalɛ, à ma wánɔ sɛ́ɛ à bɔo guu kèn. [26] Yusufu wɛ̃̀ basɔɔro akurideen à gà. Ben wà ɛ̃zɛ̃ kè è tó gè vãroo màma à gèa wà dà àkpati guu Igipiti.

BƆNA
Musa takada plaadee

Musa kuuna Igipiti 1:1-11:10
Luda bɔna kɔ̃n Isarailinɔ Igipiti 12:1-15:21
Isarailinɔ likɔ̃azɔ̃na gbáan 15:22-18:27
Luda bà kuuna kɔ̃n Isarailinɔ 19:1-20:26, 23:1-24:18
Bisakuta yã 31:1-18
Isarailinɔ Luda bà kuunaǵyo yã gborona 32:1-34:35
Bisakutadɔna 40:1-38

Wɛ́ɛtãna Isarailinɔa Igipiti

1 Isaraili né kɛ̀ aɔ̃ tà Igipiti kɔ̃n ń de Yakubuo, baade kɔ̃n a bɛ gbɛ̃nɔ tɔ́n yè: 2 Rubɛni, Simɛɔ,
Levi, Yuda, 3 Isaka, Zɛbuluni, Bɛyãmi, 4 Dani, Nafatali, Gada kɔ̃n Asao. 5 Yakubu borii pìnɔ ń
píngi gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akurimɛ. Yusufu sɔ̃ gĩakɛ à kú Igipiti kɔ̀. 6 Ben Yusufu gà kɔ̃n a vĩinɔ kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu a gurɔɔanɔ ń píngi. 7 Isarailinɔ né ì wà kɔ̃̀, aɔ̃ kàara wà pari kũ̀ maamaa, aɔ̃
dà bùsu pìla píngi.
8 Kína dufu kɛ̀ Yusufu dɔ̃roo kpata blè Igipiti, 9 ben à bè a gbɛ̃nɔnɛ: À Isarailinɔ gwa, aɔ̃
pari kũ̀ wà dàwala. 10 Wà gá wà ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛńzi lɛ aɔ̃ton kaararo yãnzi. Tó zĩ̀ fɛ̃ɛ, aɔ̃é na wa
ibɛɛnɔa aɔ̃ zĩ̀ káwao aɔ̃é bɔɛ wa bùsun.
11 Ben wà gbɛ̃nɔ dìɛńnɛ ń diinɔ ũ aɔ̃ wɛ́ɛ tãḿma kɔ̃n zĩ gbãaa kɛnao. Lɛn aɔ̃ Pitomu kɔ̃n
Ramɛsɛo kàɛ Fili'aunanɛ a pɔ́blekaɛkiinɔ ũ lɛ. 12 Mɔde dian wèe ĩa daaḿma nà, lɛn aɔ̃ègɔ̃
kaara lɛ aɔ̃ɔe daagula, ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ Igipitinɔn ń yã musu. 13 Ben wà ń dá zɔ̀zĩ pãsĩn 14 wà ń
nɔ̀sɛ yàka wà gũ̀ zĩ gbãaa dàńnɛ kɔ̃n kúnkubɔnanɔ kɔ̃n bura zĩ píngio. Wà zĩi pìnɔ dàńnɛ
píngi pãsĩpãsĩ.
15 Ben Igipiti kína Eberu nésɛɛrinɔ sìsi, à doo tɔ́n Sifira, à doo sɔ̃ tɔ́n Pua. 16 À bèńnɛ: Tó
é né i Eberu nɔgbɛ̃nɔnɛ sa, tó gɔ̃gbɛ̃mɛ, à à dɛ. Tó nɔgbɛ̃mɛ sɔ̃, à à tó. 17 Nɔgbɛ̃ pìnɔɔ Luda
vĩa vĩ, aɔ̃ɔe yã kɛ̀ à òńnɛ kɛro, aɔ̃ɔe négɔ̃gbɛ̃nɔ too. 18 Ben kína pì ń sísi à ń lá à bè: À kɛ̀ dia
á kɛ̀ lɛ a négɔ̃gbɛ̃nɔ tò? 19 Aɔ̃ wèàla wà bè: Eberu nɔgbɛ̃nɔɔ dɛ lán Igipiti nɔgbɛ̃nɔ bàro, aɔ̃ɔ
wãa, ai wàgɔ̃ gá ká, aɔ̃è né i. 20 Lɛn Isarailinɔɔ e kaara lɛ aɔ̃ɔe pari kũu. Ben Luda yã maaa
kɛ̀ nésɛɛri pìnɔnɛ 21 à ń gbá nénɔ, kɛ̀ aɔ̃ɔ à vĩa vĩ yãnzi. 22 Ben Fili'auna yã dìɛ a gbɛ̃nɔnɛ ń
píngi à bè: À Eberu négɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ń ínɔ ká Nili ín ń píngi, mɔde à nénɔgbɛ̃nɔ tó.

2

Musa ina

1 Levi bori gɔ̃gbɛ̃ Levi bori nɔgbɛ̃ sɛ̀. 2 Nɔɔ pì nɔ̀ sì à né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. Kɛ̀ à è né pì maa, ben à à
ùtɛ mɔ aagɔ̃. 3 Kɛ̀ èe fɔ̃ à à ùtɛ dɔro, à kɛbu gbíi sɛ̀ à kɔntaa lèa lɛ í tón gɛ̃ à guuro. Ben à né
pì dàn à gàa à dìɛ Nili í léa waa guu. 4 Né pì dãree zɛ kãaa èe gwaa yã kɛ̀ eé à le.
5 Ben Fili'auna nénɔgbɛ̃ gàa zú o swaa pìzi, à gbɛ̃nɔɔ e lili oo swaa pì léa. À gbíi è diɛna
waan, ben à a zɔ̀nɔkpare zĩ̀ à gàa à à sɛ̀. 6 Kɛ̀ à wɛ̃̀, à né è dan, èe ɔ́ɔ dɔɔ. À kɛ̀nɛ wɛ̃nda à bè:
Eberu négɔ̃gbɛ̃mɛ. 7 Ben né pì dãre mɔ̀ à bè Fili'auna né pìnɛ: Ń yezi mà gá mà Eberu nɔgbɛ̃
sísinnɛ àgɔ̃ yɔ̃ kpaannɛ né pìan yɔ́? 8 À wèàla à bè: Ee, ɔ̀ gá! Ben nénɔgbɛ̃ pì gàa à né pì da
sìsi. 9 Fili'auna nénɔgbɛ̃ pì bènɛ: Ɔ̀ né pì sé ɔ̀ táo ɔ̀gɔ̃ à gwaamɛ, mégɔ̃ fĩa boonnɛ. Ben à né
pì sɛ̀ à tào, èe à gwaa. 10 Kɛ̀ né pì bíta kũ̀, à à sɛ̀ à gàao Fili'auna nénɔgbɛ̃ pìnɛ, ben à à sì a
né ũ. À tɔ́ kpànɛ Musa, zaakɛ à bè, a à bɔ̀ í guumɛ.

Musa bàa lé à tana Midiã bùsun

11 Zĩkea kɛ̀ Musa kɛ̀ bíta, à gàa a bori Eberunɔ gwa, ben à zĩ gbãaa kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ è. À è
Igipiti gbɛ̃ e a bori daa gbɛ̃ɛ. 12 Kɛ̀ à guu gwàgwa, èe gbɛ̃ke ero, ben à Igipiti gbɛ̃ pì dɛ̀ à à
ùtɛ bùsu'ãatɛ̃n.

13 Kɛ̀ guu dɔ̀, à bɔ̀ à Eberunɔ è gɔ̃ɔn plaa, aɔ̃ɔe swèe kɛɛ. Ben à gbɛ̃ kɛ̀ à yã̃ nnaroo là à bè:
Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ n gbɛ̃ndoo gbɛ̃ɛzi? 14 À wèàla à bè: Dé bé à n diɛ kí yãgɔ̃gɔ̃ri ũwee? Ń yezi ǹ ma
dɛ lán n Igipiti gbɛ̃ dɛ̀ nàn yɔ́? Ben vĩa Musa kṳ̀ à bè: Wà yã̃ kɛ̀ má kɛ̀ dɔ̃̀ fá!

15 Kɛ̀ Fili'auna yã̃ pì mà, èe wɛtɛɛ à Musa dɛ, ben à bàa lɛ̀nɛ à tà Midiã̃ bùsun, ben à vɛ̃̀ɛ lɔ̀gɔ
saɛ gwe. 16 Midiã̃ sa'ori nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn swɛɛplaa, ben aɔ̃ mɔ̀ wà í tɔ̀, aɔ̃ɔ kà pɔ́kãdeenɔ
gbãngo ímikiin ń de pɔ́kãdeenɔnɛ. 17 Kɛ̀ sãdãri kenɔ mɔ̀ aɔ̃ɔe pɛɛḿma, ben Musa fɛ̃ɛ à yã̃
sìńyo, ben à í kpàńnɛ ń pɔ́kãdeenɔa. 18 Kɛ̀ aɔ̃ tà ń de Ruɛli kiia, à ń lá à bè: À kɛ̀ dia a su idɛ
lɛ gbɛ̃̀a? 19 Aɔ̃ wèàla wà bè: Igipiti gɔ̃gbɛ̃ ke bé à wa si sãdãrinɔa. Àmbe se à í tɔ̀ à kpàwe wa
pɔ́kãdeenɔa. 20 Ben à ń lá à bè: Adee pì kú mámɛ? Bɔ́yãnzi a gɔ̃gbɛ̃ pì tò gwezi? À à sísi à
mɔ́ à pɔ́ blewao. 21 Musa mɔ̀, ben à wè à vɛ̃̀ɛ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ pìo, ben gɔ̃gbɛ̃ pì a nɛ́nɔgbɛ̃ Zipora
kpàa nɔɔ ũ. 22 Ben Zipora nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben Musa tɔ́ kpànɛ Gɛsɔmu, à bè: Gbɛ̃ zĩ̀tɔn ma ũ gbɛ̃
pãndenɔ bùsun kɛ̀.

23 Kɛ̀ à gì kɛ̀, ben Igipiti kína gà. Isarailinɔɔ e mboo zɔ̀zĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ yãnzi, aɔ̃ɔe wii lɛɛ,
ben aɔ̃ wii pì Luda lè. 24 À ń mbona mà, à bà kɛ̀ kú kɔ̃n Ibraĩo kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo e
sãnlo. 25 Luda Isarailinɔ gwà, ben aɔ̃ kènɛ wɛ̃nda.

3

Luda Musa sisina

1 Musa e a anzure Midiã̃ bùsu sa'ori pɔ́kãdeenɔ dãa à vĩ̀ gbáala ai à kà kpiii kɛ̀ wè sísi
Orɛbu kiia. 2 Ben Dii Malaika bɔ̀ à mɔ̀zi tɛ́vura guu gyanton. Musa gyanto pì gwà à è tɛ́ kúa,
mɔde èe tɛ́ kũro. 3 Ben à bè: Mɛ́ gá mà dabuyã̃ pì gwa mà dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ tò gyanto pì e tɛ́ kũuro.
4 Kɛ̀ Dii è à mɔ̀ gwa, ben à lɛ́ zùzi zaa gyanto pì guu à bè: Musa! Musa! Ben à wèàla à bè:
Maɛ kɛ̀! 5 Luda bènɛ: Ǹton sɔ̃ziro. Ǹ n kyatee bɔbɔ, zaakɛ guu kɛ̀ ń zɛn kú adonamɛ. 6 Ben
à bè: Mámbe n dezinɔ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda ũ. Ben Musa pɔ́ kù a wɛ́ɛa, kɛ̀
à Luda gwana vĩa vĩ yãnzi. 7 Ben Dii bè: Ma yã'ɔ̃amma kɛ̀ ma gbɛ̃nɔɔ kúo Igipiti è, ma wiii
kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛtãmmarinɔɔ tò aɔ̃ɔe lɛɛ mà. Má wahaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo dɔ̃. 8 Ma pita mà ń sí Igipitinɔa
mà ń bɔɛ bùsu pìn mà gáńyo bùsu maa yàasan, guu kɛ̀ zwi kɔ̃n zɔ́'io din, bùsu kɛ̀ Kanaanɔɔ
kún kɔ̃n Itinɔ kɔ̃n Amɔrinɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n Ivinɔ kɔ̃n Yebusinɔo. 9 Isarailinɔ wiilɛna kà ma
kiia tia sa, ma ĩaa kɛ̀ Igipitinɔɔ e daaḿma è. 10 Ǹ gá tia sa, ma n zĩ Fili'aunaamɛ lɛ ǹ ma gbɛ̃
Isarailinɔ bɔɛ Igipiti. 11 Ben Musa bè Ludanɛ: Dén ma ũ kɛ̀ mɛ́ gá Fili'auna kiia mà Isarailinɔ
bɔɛ Igipiti? 12 Luda bènɛ: Mɛ́gɔ̃ kúnyo. Zĩna kɛ̀ ma n zĩi sèedan yè. Tó n ń bɔ́ɛ Igipiti, é dɔnzi
kɛmɛ kpiii kɛ̀ kiia.

13 Ben Musa bè Ludanɛ: Tó ma gaa má ò Isarailinɔnɛ ma bè, aɔ̃ dezinɔ Luda bé à ma
zĩḿma, tó aɔ̃ ma la n tɔ́zi sɔ̃ nɛ́? Mɛ́ beńnɛ diamɛ? 14 Luda wèàla à bè: Mámbe gbɛ̃ kɛ̀ má dɛ
à ũu ũ. Ǹ ońnɛ kɛ̀ mámbe ma n zĩḿma. 15 Luda bènɛ dɔ: Ǹ o Isarailinɔnɛ kɛ̀ mamɔma Dii aɔ̃
dezinɔ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda bé à n zĩḿma. Ma tɔ́n gwe gurɔ píngi. Àgɔ̃ ma
sisii lɛ ai a boriia. 16 Ǹ gá ǹ Isaraili gbɛ̃nsinɔ kakɔ̃a ǹ ońnɛ kɛ̀ mamɔma Dii aɔ̃ dezinɔ Ibraĩ
kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda bé à bɔ̀ à mɔ̀nzi. Ǹ ońnɛ kɛ̀ mɛ́ɛ ń ee ma yã̃ kɛ̀ wèe kɛɛńnɛ
Igipiti è. 17 Mɛ́ ń bɔɛ Igipiti guu kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaḿma pìn, mɛ́ gáńyo bùsu kɛ̀ Kanaanɔɔ kún
kɔ̃n Itinɔ kɔ̃n Amɔrinɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n Ivinɔ kɔ̃n Yebusinɔo, guu kɛ̀ zwi kɔ̃n zɔ́'io din. 18 Aɔ̃ɔ̃é
n yã̃ ma. Mpi kɔ̃n Isaraili gbɛ̃nsinɔ à gá à Igipiti kína le à onɛ kɛ̀ mamɔma Dii Eberunɔ Luda
ma bɔ ma mɔazi, ma bè à a gba zɛ́ à gá gurɔ aagɔ̃ɔ kɛ gbáan lɛ à saa o mamɔma Dii a Ludaa.
19 Má dɔ̃ kɛ̀ Igipiti kína é we à gáro, séto ma gã̃ nàa. 20 Mɛ́ ɔ tɔ̃ Igipitinɔa, mɛ́ dabuyã̃nɔ kɛ
mà kpáońzi, eé gbasa à a gbarɛ. 21 Mɛ́ tó Igipitinɔ a wɛ́ɛ gwa, lɛ tó ée taa, é tá ɔkoriro. 22 A
nɔgbɛ̃ píngi kondogi ke vura nɔmaablebɔnɔ kɔ̃n pɔ́kãsãanɔ gbeka a Igipiti nɔgbɛ̃ daa kɔ̃n ń
nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a bɛɛnɔ, à da a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ. Lɛn é Igipitinɔ pɔ́nɔ síḿma
lɛ maamaa.

4

Musa gbana dabuyãkɛna zɛ́

[1] Musa wèàla à bè: Tó aɔ̃ɔe ma náanɛ kɛro, ben aɔ̃ɔe ma yã maro, tó aɔ̃ bè ḿbe n bɔ n
mɔmaziro sɔ̃ ńɛ́? [2] Ben Dii a là à bè: Bɔ́n ń kũna gwee? À wèàla à bè: Gòmɛ. [3] Dii bènɛ: Ǹ
gò pì pãɛ tɔɔtɛ. Kɛ̀ à pã̀ɛ, ben à lì mlɛ̃̀ ũ, ben Musa bòru kpɛɛ. [4] Dii bènɛ: Ǹ ɔ bɔ ǹ kũ à vlãa.
Kɛ̀ à kṹ, ben à ɛ̀ara à lì gò ũ à ɔzĩ. [5] Dii bènɛ: Lɛn ńɛ́ kɛ lɛ, lɛ aɔ̃ sí kɛ̀ mamɔma Dii aɔ̃ dezinɔ
Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda bé à bɔ̀ à mɔ̀nzi.
[6] Dii ɛ̀ara à bènɛ dɔ: Ǹ n ɔɔ sɔtɔ n utan. Ben à sɔ̀tɔn. Kɛ̀ à bɔ̀, à è a ɔɔ lì kusu ũ, à kɛ̀ púu
lán buu bà. [7] Dii bènɛ: Ǹ ɛara ǹ n ɔɔ sɔtɔ n utan. À ɛ̀ara à sɔ̀tɔn. Kɛ̀ à bɔ̀, à è à kɛ̀ a gbèn. [8] Dii
bènɛ: Tó aɔ̃ɔe n náanɛ kɛ wà sèeda káakupɔ sìro, aɔ̃é à zãa pɔ́ sí. [9] Tó aɔ̃ɔe sèeda plaaa pìnɔ
sí wà n yã mà sɔ̃ro, ǹ Nili í tɔ́ ǹ kwɛ́ɛ tɔɔtɛ, eé li aru ũ.
[10] Ben Musa bènɛ: N yã nna Dii! Zaa zi yã'ona aagamaoro. Baa zaa gurɔɔ kɛ̀ n yã òmɛ, ma
lɛ́ tìisimɛ. [11] Ben Dii bènɛ: Dé bé à lɛ́ dɔ̀ gbɛ̃̀nteenɛ? Dé bé è à nénɛ naɛ ke è à swãdo kũu?
Dé bé è tó à guu e ke è à vì̀a kũu? Mamɔma Dii, mámbeeroo? [12] Ǹ gá! Mɛ́ n ĩan ká yã'onao,
mɛ́ yã kɛ̀ ńɛ́ oo dannɛ. [13] Ben à bè: N yã nna Dii! N yã nna! Ǹ gbɛ̃ pãnde zĩ. [14] Ben Dii pɔ fɛ̃̀
Musazi à bè: N vì̀i Aruna Levi borii kuuroo? Má dɔ̃ kɛ̀ yã'ona zĩ'ũoro. Èe mɔɔ danlɛ. Tó à
wɛ́ɛ sìnlɛ, à pɔɔ é kɛ nna. [15] Ǹ yã oo ǹ yã kɛ̀ eé oo danɛ. Mapi, mégɔ̃ à ĩan ká kɔ̃n yã'onao,
mégɔ̃ yã kɛ̀ é kɛɛ daaare. [16] Eé yã o gbɛ̃̀nɔnɛ n gɛ̃ɛ ũ, eégɔ̃ dɛ n légbɛkpari ũ, négɔ̃ dɛnɛ lán
Luda bà. [17] Ǹ gò kɛ̀ sɛ́ ǹgɔ̃ kũna ǹ sèedanɔ kɛo.

Musa ɛarana Igipiti

[18] Musa tà a anzure Yɛtoro kiia à bènɛ: Ǹ ma gba zɛ́ mà tá ma gbɛ̃̀nɔ kiia Igipiti, mà e tó
aɔ̃ɔ kpɛ́ kú wɛ̃̀ndio ai tia. Yɛtoro bènɛ: Ǹ pita aafia. [19] Àɛ sɔ̃ Dii gĩakɛ à bè Musanɛ Midiã
bùsun: Ǹ fɛɛ ǹ tá Igipiti, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe n wɛtɛɛ wà n dɛ yãanɔ gàga ń píngi. [20] Ben Musa
a naɔ̃ sɛ̀ kɔ̃n a négɔ̃gbɛ̃̀nɔ à ń dí zaakia, à lìara èe taa Igipiti à Luda gò pì kũna. [21] Ben Dii
bènɛ: Tó n ka Igipiti, ǹ dabuyã kɛ̀ ma à gbãaa kpàmmaanɔ kɛ Fili'auna aɛ píngi. Mɔde mɛ́
à kùgbãa kũ, eé gí gbɛ̃̀nɔ gbarɛzi. [22] Ǹ onɛ mamɔma Dii ma bè, Isaraili boriin ma daudu ũ,
[23] ben ma bènɛ à ma daudu gbarɛ à gá dɔnzi kɛmɛ. Lán à gì à gbarɛzi nà, mɛ́ à daudu dɛ sa.
[24] Zɛ́ guu Musa e ii gukea, ben Dii à lè gwe à yezi à à dɛ. [25] Ben Zipora gbɛ̀ fɛ̃ɛ sɛ̀ à a nɛ́
bã̀ngu kɛ̀o à a gɛfɔɔ nà Musa gbáa à bè: Yãpuramɛ, ń dɛmɛ gɔ̃ arudee ũ. [26] Bã̀ngukɛna beee
yãnzin à bènɛ gɔ̃ arudeezi. Ben Dii Musa tò.
[27] Dii bè Arunanɛ: Ǹ gá da Musalɛ gbáan. Ben à gàa à à lè Luda kpiii kiia, à lɛ́ pɛ̀ à gasua.
[28] Musa yã kɛ̀ Dii a zĩ à oo tɔ̃kɛ̃̀ Arunanɛ kɔ̃n sèeda kɛ̀ à bènɛ à kɛɛnɔ. [29] Ben Musa kɔ̃n Arunao
tà Igipiti aɔ̃ Isaraili gbɛ̃̀nsinɔ kàkɔ̃a. [30] Aruna yã kɛ̀ Dii ò Musanɛ tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ ń píngi, ben Musa
dabuyã pìnɔ kɛ̀ Isarailinɔ wáa. [31] Aɔ̃ yã pì sì. Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà Dii bé à mɔ̀ ń gwa à ń yã'ɔ̃amma è,
ben aɔ̃ kùɛ wà dɔnzi kɛ̀nɛ.

5

*Musa k*ɔ̃n Arunao gana Fili'auna aɛzĩ

[1] Beee gbɛra Musa kɔ̃n Arunao gàa wà Fili'auna lè aɔ̃ bènɛ: Yã kɛ̀ Dii Isarailinɔ Ludaa òn
yɛ̀. À bè ǹ a gbɛ̃̀nɔ gbarɛ aɔ̃ gá zĩbaa kɛare gbáan. [2] Fili'auna wèńla à bè: Dén Dii ũ kɛ̀ mà
à yã ma mà Isarailinɔ gbarɛɛ? Má Dii dɔ̃ro. Mɛ́ Isarailinɔ gbarɛro. [3] Ben aɔ̃ bènɛ: Eberunɔ
Luda bé à bɔ̀ à mɔ̀wazi. Ǹ wa gba zɛ́ wà gá wà gurɔ aagɔ̃ɔ kɛ gbáan wà saa o Dii wa Luda
pìa, lɛ àton gyãa káwaguro kesɔ̃ zĩ̀. [4] Ben Igipiti kína pì bè Musa kɔ̃n Arunaonɛ: À kɛ̀ dia á
tò gbɛ̃̀nɔ làakari e goo ń zĩ̀ia? À sɔkpa a zĩ̀ia. [5] Ben à ɛ̀ara à bè: Kɛ̀ gbɛ̃̀nɔ pari kṹ sa, ben á
yezi aɔ̃ kámma bo kɔ̃n ń zĩ̀iɔ́?
[6] Zĩ beeea Fili'auna yã dìɛ Isaraili wɛ́ɛtãmmarinɔnɛ kɔ̃n ń dɔn'aɛdeenɔ à bè: [7] Àton sɛ̃̀buru
kpáḿma aɔ̃ kúnku bɔo lán eè kɛ nà yã dɔro. Aɔ̃ gá wà ń pɔ́ kɛ̃ ń zĩnda. [8] Mɔde aɔ̃ kúnku
bɔ lán aɔ̃è bɔ nà yã lén. Àton lagońnɛro, zaakɛ mɛadeenɔmɛ. Beee yãnzi aɔ̃ wiii ègɔ̃ dɔ,
aɔ̃ɔe bee wà yezi wà gá saa o ń Ludaazi. [9] À zĩi kaarańnɛ lɛ aɔ̃ton ĩampakii e aɔ̃ làakari kpá
ɛgɛyãnɔa dɔro.

10 Ben aɔ̃ wɛ́ɛtãmmari pìnɔ kɔ̃n ń dɔn'aɛdeenɔ mɔ̀ aɔ̃ bèńnɛ: Fili'auna bè wàton sɛ̃̀buru
kpáawa dɔro. 11 À gá à wɛtɛ a zĩnda guu kɛ̀ é en. Baa kɔ̃n beeeo wé zĩi lagoarero, baa
féte. 12 Ben aɔ̃ fã̀akɔ̃a wà gàa Igipiti gu píngi sɛ̃̀ kɛ̃ sɛ̃̀buru ũ. 13 Aɔ̃ wɛ́ɛtãmmari pìnɔ ègɔ̃
nakɔ̃rɛɛḿma lán guu e dɔɔ nà, lɛ aɔ̃ ń zĩ nɛ lán aɔ̃è nɛ nà gurɔɔ kɛ̀ wèe sɛ̃̀buru kpaaḿma.
14 Wà gbɛ̃na kɛ̀ Isaraili dɔn'aɛdee kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛtãmmarinɔɔ dìɛnɔnɛ wà bèńnɛ: À kɛ̀ dia ée kúnku
bɔ gbã̀a ke gĩa à kà lán wà a lɛ́ dìɛare nà yãroo? 15 Ben Isaraili dɔn'aɛdeenɔ gàa wà wii
lɛ̀ Fili'aunaa wà bè: À kɛ̀ dia nɛ́ɛ kɛɛ wamɔwa n zɔ̀blerinɔnɛ lɛɛ? 16 Wèe sɛ̃̀buru kpaawa
dɔro, ben wèe bee wà kúnku bɔ. Wèe wa gbɛ̃ɛ, mɔde n gbɛ̃nɔ bé wà taari vĩ. 17 Ben à bè:
Mɛadeenɔn a ũ. Lɛn á dɛ lɛ! Beee yãnzi eègɔ̃ bee é gá saa o Diiazi. 18 À gá zĩi kɛ. Weé sɛ̃̀buru
kpáawa dɔro, baa kɔ̃n beeeo é kúnku bɔ lán wà dàare nà lɛ́mmɛ.

19 Kɛ̀ wà ò Isaraili dɔn'aɛdeenɔnɛ aɔ̃ton gurɔ doo kúnkubɔna lagoro, aɔ̃ɔ dɔ̃̀ kɛ̀ wà yã è sa.
20 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Fili'auna kiia, aɔ̃ dàkɔ̃rɛ kɔ̃n Musao kɔ̃n Arunao, aɔ̃ɔe ń dãa, 21 ben aɔ̃ bèńnɛ: Dii
a yã gwa à yãkpaɛ kɛao, zaakɛ á tò Fili'auna kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ ye wa kãziro. A wa dɛna gbãaa
kpàḿman gwe. 22 Ben Musa lìara à gàa à bè Diinɛ: Dii, bɔ́yãnzi n ĩa dà gbɛ̃ pìnɔa? Beee
yãnzin n ma zĩziɔ́? 23 Zaa gurɔɔ kɛ̀ ma gaa ma yã ò Fili'aunanɛ kɔ̃n n tɔ́o, ben èe ĩa da n
gbɛ̃nɔa, ben nɛ́ɛ ń bɔ sɔ̃ro nɛ́!

6

*Dii lɛ́*gbɛ̃na Musanɛ Isarailinɔ mìsina yã musu

1 Ben Dii bènɛ: Nɛ́ yã kɛ̀ mɛ́ kɛ Fili'aunanɛ e tia. Eé ń gbarɛ ma gbãa bíta yãnzi. Eé pɛ́ḿma
a bùsun ma gbãa bíta yãnzi. 2 Ben Luda ɛ̀ara à yã ò Musanɛ à bè: Mámbe Dii ũ, 3 ma bɔ ma
mɔ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuozi Luda Gbãapingide ũ, mɔde aɔ̃ɔe ma dɔ̃ ma tɔ́ Diiaro.
4 Ma bà kúńyo, ma bè mɛ́ Kanaa bùsu kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à guu gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũ kpáḿma. 5 Ma Isarailinɔ
mbona mà aɔ̃ zɔ̀blena Igipitinɔnɛ yãnzi, ben ma bà kɛ̀ kúńyo pì yã e sãmaguro. 6 Beee yãnzi
ǹ o Isarailinɔnɛ kɛ̀ mámbe Dii ũ. Mɛ́ a bɔ zĩ gbãaa kɛ̀ Igipitinɔɔ dàaree guu, mɛ́ a bɔ zɔ̀bleen.
Mɛ́ yãkpaɛ kɛńyo mà a bɔ kɔ̃n ma gã̀sã gbãaao. 7 Mɛ́ a sɛ́ ma gbɛ̃nɔ ũ, mɛ́gɔ̃ dɛ a Luda ũ,
ɛ́gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ mámbe Dii a Luda kɛ̀ à a bɔ Igipiti zĩ gbãaa guu ũ. 8 Mɛ́ gáao bùsu kɛ̀ ma à lɛ́ gbɛ̃̀
Ibraĩnɛ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo guu. Mɛ́ a gba àgɔ̃ vĩ. Mámbe Dii ũ.

9 Musa yã pì ò Isarailinɔnɛ, mɔde aɔ̃ɔe à yã maro kɛ̀ zɔ̀zĩ pãsĩ ń mɛ̀ yɔ̀ yãnzi. 10 Ben Dii ò
Musanɛ à bè: 11 Ǹ gá ǹ o Igipiti kí Fili'aunanɛ à Isarailinɔ gbarɛ aɔ̃ bɔɛ a bùsun. 12 Ben Musa
wè Diila à bè: Lán Isarailinɔ è ma yã maro nà, mamɔma kɛ̀ ma lɛ́ tìisi, dian Fili'auna é ma
yã ma nà?

*Musa k*ɔ̃n Arunao bori bɔzia

13 Dii yã ò Musanɛ kɔ̃n Arunao Isarailinɔ yã musu kɔ̃n Igipiti kínao, à ò́ńnɛ aɔ̃ bɔɛ kɔ̃n
Isarailinɔ Igipiti. 14 Aɔ̃ bori uabɛde káakunɔ tɔ́n yè. Isaraili daudu Rubɛni nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yè:
Anɔku, Palu, Ɛzɛrɔnu, Kaami. Rubɛni boriinɔn gwe danɛdanɛ. 15 Simɛɔ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yè:
Yemuɛli, Yami, Oada, Yakĩ, Zoa kɔ̃n Kanaa nɔgbɛ̃ nɛ́ Soluo. Simɛɔ boriinɔn gwe danɛdanɛ.
16 Levi nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yè aɔ̃ boriinɔa: Gɛsɔnu, Koa, Mɛrari. Levi kɛ̀ wɛ̃̀ baswɛɛdo akuri
awɛɛswɛɛplaamɛ. 17 Gɛsɔnu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn yè aɔ̃ boriinɔa danɛdanɛ: Libini kɔ̃n Simɛio. 18 Koa
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ tɔ́n yè: Amlamu, Iza, Ɛblɔnu, Uziɛli. Koa kɛ̀ wɛ̃̀ baswɛɛdo akuri awɛɛ'aagɔ̃mɛ.
19 Mɛrari nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Mali kɔ̃n Musio ũ. Levi boriinɔn gwe danɛdanɛ.

20 Amlamu a dasɛ̃ Yɔkɛbɛdi sɛ̀ nɔɔ ũ, ben à Aruna kɔ̃n Musao ìo. Amlamu kɛ̀ wɛ̃̀
baswɛɛdo akuri awɛɛswɛɛplaamɛ. 21 Iza nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Kora kɔ̃n Nɛfɛgio kɔ̃n Zikirio ũ. 22 Uziɛli
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Misaili kɔ̃n Ɛlɛzafão kɔ̃n Sitirio ũ. 23 Aruna Aminadabu nɛ́ Ɛlisɛba, Nasɔ̃ dãre
sɛ̀ nɔɔ ũ, ben à Nadabu kɔ̃n Abiuo kɔ̃n Ɛlɛazao kɔ̃n Itamao ìo. 24 Kora nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔn Asi
kɔ̃n Ɛlɛkanao kɔ̃n Abiasafao ũ. Kora boriinɔn gwe danɛdanɛ. 25 Aruna nɛ́ Ɛlɛaza Putiɛli
nɛ́nɔgbɛ̃nɔ doke sɛ̀ nɔɔ ũ, ben à Finɛasi ìo. Levi bori uabɛde káakunɔn gwe danɛdanɛ.

26 Aruna kɔ̃n Musa kɛ̀ Dii ò́ńnɛ aɔ̃ Isarailinɔ bɔɛ Igipiti gãli kɔ̃n gãlion gwe. 27 Aɔ̃pinɔ bé
wà yã ò Igipiti kí Fili'aunanɛ lɛ aɔ̃ Isarailinɔ bɔɛ Igipiti. 28 Kɛ̀ Dii yã ò Musanɛ Igipiti, 29 à bè

ambe Dii ũ, yã kɛ̀ ée oonɛn à o Fili'aunanɛ píngi. [30] Ben Musa bènɛ a lɛ́ tìisi, dian Fili'auna é a yã ma nà?

7

*Kisia m*ɛ̀n kuri zĩna Igipitia

[1] Ben Dii bè Musanɛ: Ǹ gwa! Ma n kɛ lán ma bà Fili'aunanɛ, bensɔ̃ n vì̀i Aruna dɛ n lɛ́gbɛkpari ũ. [2] Ǹ yã kɛ̀ má òɔnnɛ píngi o n vì̀i Arunanɛ, eé o Fili'aunanɛ à Isarailinɔ gbarɛ aɔ̃ bɔɛ a bùsun. [3] Baa kɔ̃n beeeo mɛ́ à kùgbãa kũ. Mɛ́ sèedanɔ kɔ̃n dabuyãnɔ kɛ Igipiti pari, [4] mɔde Fili'auna é a yã maro. Mɛ́ ɔ tɔ̃ Igipitia mà yãkpaɛ kɛńyo pãsĩpãsĩ, mɛ́ bɔ kɔ̃n ma zĩ̀kpɛ Isarailinɔo. [5] Tó ma bɔ ma gbãaao Igipitia, mɛ́ Isarailinɔ bɔɛn, Igipitinɔ é dɔ̃ sa kɛ̀ mámbe Dii ũ. [6] Ben Musa kɔ̃n Arunao kɛ̀ lán Dii òńnɛ nà. [7] Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ yã ò Fili'aunanɛ, Musa kuu wɛ̃̀ basiigɔ̃, Aruna sɔ̃ wɛ̃̀ basiigɔ̃ awɛɛ'aagɔ̃.

[8] Ben Dii bè Musanɛ kɔ̃n Arunao: [9] Tó Fili'auna dabuyã gbèkamma, ǹ o Arunanɛ à a gò sɛ́ à pãɛ à aɛ, eé li mlɛ̃̀ ũ. [10] Kɛ̀ Musa kɔ̃n Arunao gàa Fili'auna kiia, aɔ̃ɔ kɛ̀ lán Dii òńnɛ nà. Aruna a gò sɛ̀ à pɛ̃̀ɛ Fili'auna kɔ̃n a ìbanɔ aɛ, ben à lì mlɛ̃̀ ũ. [11] Ben Fili'auna Igipiti wɛ́ɛzɛ̃rinɔ kɔ̃n ɛ̃zɛ̃deenɔ sìsi, ben aɔ̃ dabuyã dɔ̃nkɔ̃ pìnɔ kɛ̀ se ń ɛ̃zɛ̃dekɛɛ guu. [12] Kɛ̀ aɔ̃ baade a gò pɛ̃̀ɛ, ben aɔ̃ gò pìnɔ lì mlɛ̃̀nɔ ũ, ben Aruna gò ń pɔ́nɔ mɔ̀mɔ. [13] Fili'auna swã gbãa, èe ń yã maro lán Dii ò nà.

Ínɔ lina aru ũ

[14] Dii bè Musanɛ: Fili'auna kù gbãa à gì gbɛ̃nɔ gbarɛzi. [15] Ǹ gá ǹ à le zia kɔngɔ gurɔɔ kɛ̀ èe gaa swaazi. Ǹgɔ̃ à dãa Nili saɛ gwe. Ǹgɔ̃ n gò kɛ̀ lì mlɛ̃̀ ũu pì kũna. [16] Ǹ benɛ mamɔma Dii Eberunɔ Luda ma n zĩa, ń òɔnɛ à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ gá dɔnzi kɛmɛ gbáan, mɔde ai tia à gìmazi. [17] Mamɔma Dii ma bè, yã kɛ̀ eé tó àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ mámbe Dii ũun yɛ̀. Tó n Nili í lɛ̀ kɔ̃n gò kɛ̀ ń kũnao, eé li aru ũ. [18] Kpɔ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú í pì guunɔ é gaga, Nili í é gũu sɔ̃, Igipitinɔ é fua wà mi.

[19] Ben Dii èara à bè Musanɛ: Ǹ o Arunanɛ à a gò sɛ́ à dɔ Igipiti ínɔla, aɔ̃ swaanɔ kɔ̃n ń swa'ɔnɛnɔ kɔ̃n ń íbɔkiinɔ kɔ̃n ń íkakiinɔ píngi é gɔ̃ aru ũ. Aru égɔ̃ dagula Igipiti, baa kpɛ̃ɛnɔ kɔ̃n orozã guunɔ.

[20] Ben Musa kɔ̃n Arunao kɛ̀ lán Dii òńnɛ nà. Aruna a gò pì sè, à Nili í lɛ̀o Fili'auna kɔ̃n a ìbanɔ wáa, ben í pì gɔ̃̀ aru ũ píngi. [21] Kpɔ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à guunɔ gàga, ben Nili í pì gũu sɔ̃̀, Igipitinɔ fùa wà mi. Aru dagula Igipiti. [22] Igipiti ɛ̃zɛ̃deenɔɔ kɛ̀ lɛ se ń ɛ̃zɛ̃dekɛɛ guu, ben Fili'auna kùgbãa kũ̀, èe ń yã maro lán Dii ò nà. [23] Fili'auna lìara à tà a bɛ, èe yã pì da sero. [24] Igipitinɔ íbɔkii yɔ̃̀yɔ̃ Nili baa lɛ wà í mi, zaakɛ aɔ̃ɔe fɔ̃ wà swada í mìro. [25] À kuu lɛ ai gurɔ swɛɛplaamɛ Dii Nili lɛna gbɛra.

8

*Bl*ɔ̀nɔ dagulana

[1] Ben Dii bè Musanɛ: Ǹ gá ǹ o Fili'aunanɛ, mamɔma Dii ma bè à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ gá dɔnzi kɛmɛ. [2] Tó à gì ń gbarɛzi sɔ̃, mɛ́ tó blɔ̀nɔ da à bùsu gu píngila. [3] Blɔ̀nɔ é Nili pa ai aɔ̃ bikũ baa, aɔ̃ɛ́ gɛ̃ à ua guu ai à kpɛ́n, aɔ̃ɛ́ didi à gádoa. Aɔ̃ɛ́ gɛ̃ à ìbanɔ uanɔ guu kɔ̃n à gbɛ̃nɔ uanɔ. Aɔ̃ɛ́ ká à kĩinɔ kɔ̃n à gónɔ guu. [4] Blɔ̀nɔ é didia kɔ̃n à gbɛ̃nɔ kɔ̃n à ìbanɔ ń píngi.

[5] Dii èara à bè Musanɛ: Ǹ o Arunanɛ à a gò sɛ́ à dɔ swaanɔla kɔ̃n swa'ɔnɛnɔ kɔ̃n íbɔkiinɔ, blɔ̀nɔ é da Igipiti bùsula. [6] Kɛ̀ Aruna a gò dɔ̀ Igipiti ínɔla, ben blɔ̀nɔ bɔ̀ɛ wà dà bùsu pìla. [7] Ben ɛ̃zɛ̃dee pìnɔɔ kɛ̀ lɛ se ń ɛ̃zɛ̃dekɛɛ guu, aɔ̃ɔ tò blɔ̀nɔ dà Igipitila.

[8] Ben Fili'auna Musa kɔ̃n Arunao sìsi à bè: À agbaa kpá Diinɛ à blɔ̀nɔ kɛ̃ma kɔ̃n ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ a gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ gá saa oa. [9] Ben Musa bè Fili'aunanɛ: Ǹ gurɔɔ diɛmɛ mà agbaa kpánnɛ Diinɛ kɔ̃n n ìbanɔ kɔ̃n n gbɛ̃nɔ, lɛ à blɔ̀nɔ kɛ̃mma kɔ̃n n uanɔ aɔ̃égɔ̃ kú swaazi ado. [10] Fili'auna bè: Zia. Ben Musa bè: Eé kɛ lán ń ò nà lɛ ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃kee dɛ lán Dii wa Luda bàro. [11] Blɔ̀nɔ é kɛ̃mma kɔ̃n n uanɔ kɔ̃n n ìbanɔ kɔ̃n n gbɛ̃nɔ aɔ̃égɔ̃ kú swaazi ado.

12 Kɛ̀ Musa kɔ̃n Arunao gù Fili'auna kiia, Musa wɛ́ɛ kɛ̀ Diia blɔ̀ kɛ̀ aɔ̃ dà Fili'aunalaanɔ
yã musu. 13 Dii Musa wɛ́ɛkɛɛ sì, ben blɔ̀nɔ gàga kpɛ́nɔ guu kɔ̃n uanɔ kɔ̃n buraanɔ. 14 Wà ń
kákakɔ̃a, ben bùsu gũu sɔ̃̀ píngi. 15 Kɛ̀ Fili'auna è à kɛ̀ sà̰ɔ, à swã kpɛ́ gbãa, ben à gì Musa kɔ̃n
Arunao yã mazi lán Dii ò nà.

Gãi dagulana

16 Dii bè Musanɛ: Ǹ o Arunanɛ à a gò sɛ́, à tɔɔtɛ léo, bùsuti é li gãi ũ Igipiti gu píngia. 17 Ben
aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ. Aruna a gò sɛ̀ à tɔɔtɛ lèo, ben bùsuti lì gãinɔ ũ, aɔ̃ dà gbɛ̃nteenɔla kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ.
Igipiti bùsuti lì gãinɔ ũ píngi. 18 ɛ̃zɛ̃deenɔɔ yɔ̃̀ wà gwà se ń ɛ̃zɛ̃dekɛɛ guu, ben aɔ̃ fùa. Gãinɔ
dà gbɛ̃nteenɔla kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ. 19 Ben ɛ̃zɛ̃deenɔ bè Fili'aunanɛ: Luda ɔgbɛmɛ. Mɔde Fili'auna
swã kpɛ́ gbãa, à gì ń yã mazi lán Dii ò nà.

*Ifĩin*ɔ dagulana

20 Dii bè Musanɛ: Ǹ fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ ǹ gá ǹ Fili'auna le gurɔɔ kɛ̀ èe gaa swaazi, ǹ onɛ
mamɔma Dii ma bè, à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ gá dɔnzi kɛmɛ. 21 Tó à gì ń gbarɛzi, mɛ́ ifĩinɔ daàla
kɔ̃n à ìbanɔ kɔ̃n à gbɛ̃nɔ kɔ̃n à kpɛ́nɔ. Igipiti kpɛ́nɔ é pa kɔ̃n ifĩinɔ, baa tɔɔtɛ aɔ̃é daàla.
22 Gurɔ beeea mɛ́ Gosɛ̃ bùsu guu kɛ̀ ma gbɛ̃nɔɔ kún tó ado. Gwen ifĩinɔ é dan gularo, lɛ àgɔ̃
dɔ̃ kɛ̀ mámbe Dii ũ à bùsun. 23 Mɛ́ ma gbɛ̃nɔ dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n à gbɛ̃nɔ. Zian sèeda pì é kɛ.
24 Ben Dii kɛ̀ lɛ. Ifĩinɔ kà Fili'auna ua guu kɔ̃n à ìbanɔ uanɔ. Igipiti yàka píngi ifĩinɔ yãnzi.
25 Ben Fili'auna Musa kɔ̃n Arunao sìsi à bè: À gá saa o a Ludaa bùsu kèn. 26 Ben Musa bènɛ:
Eé sí kɛ wà kɛ lɛro, zaakɛ pɔ́ kɛ̀ wé saa oo Dii wa Ludaa pì dɛ Igipitinɔnɛ tɛ̃̀ ũmɛ. Tó wa
saa ò kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ dɛńnɛ tɛ̃̀ ũuo ń wáa, aɔ̃é wa pápa gbɛ̀o wà wa dɛdɛroo? 27 Wé táa o gbáan
gurɔ aagɔ̃mɛ, wé gbasa wà saa o Dii wa Ludaa lán à òwe nà. 28 Ben Fili'auna bè: Mɛ́ a gbarɛ
à gá saa o Dii a Ludaa gbáan, mɔde àton gá zã̀ro. À agbaa kpanɛmɛ sa. 29 Musa bènɛ: Tó
ma ta, mɛ́ agbaa kpánɛ, eé ifĩinɔ kɛ̃mma zia kɔ̃n n ìbanɔ kɔ̃n n gbɛ̃nɔ. Mɔde ǹton mɔnafiki
kɛ dɔro. Ǹ tó gbɛ̃nɔ gá saa o Diia. 30 Kɛ̀ Musa bɔ̀ Fili'auna kiia, à agbaa kpànɛ Diinɛ. 31 Dii
à wɛ́ɛkɛɛ sì, ben ifĩinɔ kɛ̃̀ Fili'aunaa kɔ̃n a ìbanɔ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ. Èe gɔ̃ gukearo, baa mèn do.
32 Mɔde Fili'auna swã kpɛ́ gbãa ai tia, à gì ń gbarɛzi.

9

*P*ɔ́kãdeenɔ gagana

1 Dii bè Musanɛ: Ǹ gá ǹ Fili'auna le ǹ onɛ Dii Eberunɔ Luda bè à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ gá
dɔnzi kɛmɛ. 2 Tó à gì ń gbarɛzi, tó à kpɛ́ ń kũna ai tia, 3 mɛ́ ɔ tɔ̃ à pɔ́kãdeenɔa bura. Mɛ́ gagyã
pãsĩ ká à sɔ̃nɔn kɔ̃n à zaakinɔ kɔ̃n à lakuminɔ kɔ̃n à zùnɔ kɔ̃n à sãanɔ kɔ̃n à blènɔ. 4 Mɛ́
Isaraili pɔ́kãdeenɔ dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n Igipitinɔ pɔ́nɔo. Isarailinɔ pɔ́kãdeenɔ ke é garo. 5 Mamɔma
Dii ma à gurɔɔ dìɛ. Zian mɛ́ beee kɛ bùsu kèn.
6 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben Dii kɛ̀ lɛ. Igipitinɔ pɔ́kãdeenɔ gàga píngi, mɔde Isarailinɔ pɔ́kãdeenɔ kee
e garo. 7 Fili'auna yã kɛ̀ kɛ̀ pì gbèka, à mà Isarailinɔ pɔ́kãdeenɔ kee e garo, mɔde à swã kpɛ́
gbãa, à gì gbɛ̃ pìnɔ gbarɛzi.

*B*ɔ̀gĩi kana Igipitinɔn

8 Dii bè Musanɛ kɔ̃n Arunao: À mɔ̀dakpɛ túbu kɔ ɔkũ doodo, Musa fã Fili'auna aɛ. 9 Eé da
Igipiti bùsula píngi lán lutɛ̃ bà, eé ká gbɛ̃nteenɔn kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ bɔ̀gĩi ũ gu píngia. 10 Ben aɔ̃
mɔ̀dakpɛ túbu sɛ̀ɛ aɔ̃ gàao Fili'auna kiia. Kɛ̀ Musa túbu pì fã̀ musu, ben à kà gbɛ̃nteenɔn
kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ bɔ̀gĩi ũ. 11 ɛ̃zɛ̃deenɔɔ e fɔ̃ wà gàa Musa kiiaro bɔ̀gĩi pìnɔ yãnzi, zaakɛ à dàńla kɔ̃n
Igipitinɔ ń píngi. 12 Ben Dii Fili'auna kù kɛ̀ gbãa lán à ò Musanɛ nà, ben à gì ń yã mazi.

*Lougb*ɛ mana

13 Dii bè Musanɛ: Ǹ fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ ǹ gá ǹ Fili'auna le, ǹ onɛ mamɔma Dii Eberunɔ Luda
ma bè à ma gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ gá dɔnzi kɛmɛ. 14 Tia sa mɛ́ yã pãsĩ píngi daàla kɔ̃n à ìbanɔ kɔ̃n
à gbɛ̃nɔ, lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ anduna guu píngi gbɛ̃kee dɛ lán ma bàro. 15 Zaakɛ tó ma ɔ tɔ̃̀ńma
ma gagyãa kàńgu yã, lɛ àpi kɔ̃n a gbɛ̃nɔ yã̀a anduna guu. 16 Ma à kà kpatan lɛ mà a gbãaa
ɔdɔanɛ, wà ma tɔ́ kpá anduna guu píngi. 17 Lán èe a zĩnda sɛɛ lezĩ dɛ ma gbɛ̃nɔla nà ai tia,

èe ń gbarɛro, [18] zia mɔndaa'i mé tó lougbɛ pãsĩ ma maamaa, lougbɛ kɛ̀ a taka e ma Igipiti zikiro zaa lán wà à kàɛ nà ai mɔna gbã̀a. [19] Ǹ onɛ à gbẽnɔ zĩ aõ à pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vĩ buraanɔ séɛ wà káka kpɛ́n píngi. Gbẽnteenɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aõɔ kú bàazinɔ, tó wèe gẽńyo kpɛ́nlo, lougbɛ é maḿma aõé gagamɛ.

[20] Fili'auna ìba kenɔ vĩa kɛ̀ Dii yãnɛ, aõ ń zĩkɛrinɔ kɔ̃n ń pɔ́kãdeenɔ kàka kpɛ́n. [21] Mɔde gbẽ kɛ̀ aõɔe Dii yã daroonɔ ń zĩkɛrinɔ kɔ̃n ń pɔ́kãdeenɔ tò bàazi. [22] Ben Dii bè Musanɛ: Ǹ ɔ sé musu, lougbɛ é ma gbẽnteenɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n bura pɔ́nɔa Igipiti bùsu gu píngia. [23] Kɛ̀ Musa a gò dɔ̀ musu, Dii tò lou e pũtãa èe maa kɔ̃n gbɛ̀o èe pii, ben laa e pɛɛɛ tɔɔtɛa. Dii tò lougbɛ mà Igipitinɔla. [24] Lougbɛ e maa, lou e pii. Lougbɛ pì pãsĩ. Zaa lán Igipiti bùsu kuu nà, lou beee taka e ma zikiro. [25] Lougbɛ pì pɔ́ kɛ̀ kú bàazi Igipiti bùsu guunɔ ásaru kɛ̀ píngi, gbẽnteenɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n bura pɔ́nɔ píngi. À sẽ̀tɛ líno ɛ̀'ɛ píngi. [26] Gosẽ bùsu guu kɛ̀ Isarailinɔɔ kúnn lougbɛ pì e kánlo ado.

[27] Fili'auna Musa kɔ̃n Arunao sìsi à bèńnɛ: Tia sa ma durun kɛ̀. Dii yã bé à nna, mapi kɔ̃n ma gbẽnɔ taarideenɔn wa ũ. [28] À agbaa kpánɛ. Lapatana kɔ̃n lougbɛ kɛ̀kiio mɔ̀ lɛ. Mɛ́ a gbarɛ sa, mɛ́ gíare dɔro. [29] Musa bènɛ: Tó ma bɔ wɛ́tɛ kpɛɛ, mɛ́ ma ɔɔnɔ dɔ Dii kúkiia, lapatana é zɛ, lougbɛ é yãa, lɛ ǹgõ dõ kɛ̀ tɔɔtɛ né Dii pɔ́mɛ. [30] Mɔde má dõ kɛ̀ mpi kɔ̃n n ìbanɔ, ée vĩa kɛɛ Dii Ludanɛro ai tia.

[31] Nagã kɔ̃n gbadoo yàka, zaakɛ nagãa gĩakɛ à pìa, gbado mɔree bɔ̀. [32] Ése kɔ̃n weaao e yakaro kɛ̀ aõè ma zãa yãnzi. [33] Musa bɔ̀ Fili'auna kiia à gàa wɛ́tɛ kpɛɛ à a ɔɔnɔ dɔ̀ Dii kúkiia, ben lapatana kɔ̃n lougbɛo zɛ̀, lou e ma dɔro. [34] Kɛ̀ Fili'auna è lou kɔ̃n lougbɛo kɔ̃n lapatanao zɛ̀, ben à kpɛ́ èe durun kɛɛ, à swã kpɛ́ gbãa, àpi kɔ̃n a ìbanɔ. [35] À kù kpɛ́ gbãa à gì Isarailinɔ gbarɛzi lán Ludaa dà Musanɛ à òne nà.

10

*Sutẽ*nɔ dagulana

[1] Dii bè Musanɛ: Ǹ gá Fili'auna kiia, zaakɛ ma à kùgbãa kũ̀ kɔ̃n à ìbanɔ, lɛ mà a dabuyã kɛ̀kiinɔ kɛ ń tɛ́, [2] lɛ ǹ e ǹ o n nɛ́nɔnɛ kɔ̃n n dionɔ lán ma wɛ́ɛ tã̀ Igipitinɔa nà kɔ̃n dabuyã kɛ̀ má kɛ̀ ń tɛ́nɔ, àgõ dõ kɛ̀ mámbe Dii ũ. [3] Ben Musa kɔ̃n Arunao gàa wà bè Fili'aunanɛ: Dii Eberunɔ Luda bè nɛ́gõ kuu mìsiɛnaare sai ai bɔrɛmɛ? Ǹ a gbẽnɔ gbarɛ aõ gá dɔnzi kɛare. [4] Tó n gi ń gbarɛzi, zia eé sutẽnɔ ká n bùsun. [5] Aõé da tɔɔtɛla, weé guu ero. Aõé lɛ́ɛ pɔ́ kɛ̀ gõ̀nnɛ lougbɛ gbɛraanɔa kɔ̃n línɔ píngi. [6] Aõé pa n kpɛ́nɔ guu kɔ̃n n ìbanɔ pɔ́nɔ kɔ̃n Igipitinɔ pɔ́nɔ píngi. N denɔ kɔ̃n n dezinɔ e à taka e zikiro zaa gurɔɔ kɛ̀ aõ vɛ̃̀ɛ bùsu kèn ai mɔna gbã̀a. Ben Musa lìara à bɔ̀ Fili'auna kiia.

[7] Fili'auna ìbanɔ bènɛ: Gbẽ pìnɔ égõ mɔ́nzi kpaawazi lɛ ai bɔrɛmɛ? Ǹ gbẽ pìnɔ gbarɛ aõ gá dɔnzi kɛ Dii ń Ludanɛ. Ń dõ kɛ̀ Igipiti kàatɛroo? [8] Ben wà ɛ̀ara wà sù kɔ̃n Musao kɔ̃n Arunao Fili'auna kiia, à bèńnɛ: À gá dɔnzi kɛ Dii a Ludanɛ. A dénɔ bé wé gáa? [9] Musa wèàla à bè: Nɛ́ féte gbẽnsi. Wé gá wa píngimɛ kɔ̃n wa nɛ́gõgbẽnɔ kɔ̃n wa nɛ́nɔgbẽnɔ kɔ̃n wa sãanɔ kɔ̃n wa blènɔ kɔ̃n wa zùnɔ, zaakɛ Dii zĩbaan wée gaa kɛ. [10] Ben à bèńnɛ: Tó ma a gbarɛ kɔ̃n a nɔgbẽnɔ kɔ̃n a nɛ́nɔ a píngi, ásarumɛ, Dii a bɔ! À làakari kɛ! Ée wɛtɛɛ à fẽmaomɛ. [11] Auo! A gõgbẽnɔ bé wé gá dɔnzi kɛ Diinɛ, zaakɛ lɛn á gbèka lɛ. Ben wà pèḿma Fili'auna aɛzĩ.

[12] Dii bè Musanɛ: Ǹ n ɔɔ dɔ Igipiti bùsula, sutẽnɔ é ká wà sẽ̀ kɔ̃n lá kɛ̀ bɔ̀ɛ lougbɛ gbɛraanɔ ble píngi. [13] Kɛ̀ Musa a gò dɔ̀ Igipitila, Dii bɔ̀ kɔ̃n ĩao ɔfãntẽbɔɛ kpa, èe paa bùsu pìa fãantẽ kɔ̃n gwãavĩo zɛna sai. Kɛ guu dɔ̀, ɔfãntẽbɔɛ ĩa pì sù kɔ̃n sutẽnɔ. [14] Ben sutẽ pìnɔ mɔ̀ wà dà Igipiti bùsula píngi. Aõɔ pari dɛ à yã pɔ́nɔla, à taka é kɛ ziki dɔro. [15] Aõ dà tɔɔtɛla gu píngi, ben tɔɔtɛ sia kũ̀. Aõ sẽ̀ kɔ̃n lánɔ kɔ̃n líbɛɛ kɛ̀ bɔ̀ lougbɛ gbɛraanɔ blè píngi. Sẽ̀ kɔ̃n láo kú Igipiti bùsun dɔro.

[16] Gwe gõɔ Fili'auna Musa kɔ̃n Arunao sìsi à bè: Ma durun kɛ̀ Dii a Ludanɛ kɔ̃n apinɔ. [17] À sùu gẽ̀n doo kɛ̀kii kɛmɛ kɔ̃n ma durun-o à agbaa kpámɛ Dii a Ludanɛ à gagana kɛ̀kii kẽma. [18] Kɛ̀ à bɔ̀ Fili'auna kiia, à agbaa kpà Diinɛ. [19] Ben Dii bɔ̀ kɔ̃n ĩa gbãaao ɔfãntẽgẽkpɛn kpa, à

mɔ̀ à sutɛ̃nɔ sɛ̀ɛ à kà Isia Tɛ̃aan. Baa sutɛ̃ mɛ̀n doo e gɔ̃ Igipiti dɔro. [20] Mɔde Dii Fili'auna kù
kɛ̀ gbãa, ben à gì Isarailinɔ gbarɛzi.

Gusia dana Igipitila

[21] Dii bè Musanɛ: Ǹ ɔ sɛ́ musu, gusiaa kɛ̀ weé fɔ̃ wà ɔ kɛa é da Igipitila. [22] Kɛ̀ Musa a ɔɔ
dɔ̀ musu, ben gusia níginigi dà Igipiti gu píngia ai gurɔ aagɔ̃. [23] Wè kɔ̃ ero, gbɛ̃kee e gu a
gbɛ̀nlo ai gurɔ aagɔ̃ɔ pìa. Mɔde gupuraa kú guu kɛ̀ Isarailinɔɔ kún píngi.

[24] Ben Fili'auna Musa sìsi à bè: À gá dɔnzi kɛ Diinɛ kɔ̃n a nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n a nénɔ a píngi,
mɔde à a sãanɔ kɔ̃n a blènɔ kɔ̃n a zùnɔ tó. [25] Musa bè: Ǹ tó wàgɔ̃ wa sa'opɔnɔ kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀
wè ká tén à tɛ́ kũnɔ kũna, lɛ wà e wà Dii wa Luda gbãgbão. [26] Séto wà gá kɔ̃n wa pɔ́kãdeenɔ,
baa mɛ̀n doo é gɔ̃ro, zaakɛ aɔ̃ tén wé sa'opɔnɔ bɔn wà Dii wa Luda gbãgbão. Lɛ wà kpɛ́ wà
ká gwe, wá dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ wé sɛ́ wà saa ooa gĩaro. [27] Dii Fili'auna kùgbãa kũ̀, èe we à ń gbarɛro.
[28] Fili'auna bè Musanɛ: Ǹ gu ma aɛ! Ǹton tó wa wɛ́ɛ kɛ siigɔ̃ dɔro. Zĩ kɛ̀ wa wɛ́ɛ sìkɔ̃lɛ, n
gamɛ. [29] Ben Musa bè: Lán ń ò nà, nɛ́ wɛ́ɛ simalɛ dɔro.

11

*Igipiti daudun*ɔ gagana yã

[1] Àɛ sɔ̃ Dii gĩakɛ à bè Musanɛ: Mɛ́ ĩa da Fili'aunaa kɔ̃n Igipiti bùsuo gɛ̀n do dɔ, eé gbasa
à a gbarɛ. Tó èe a gbarɛɛ, eé pɛ́awamɛ! [2] Ǹ o gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ baade gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃o kondogi
pɔ́nɔ kɔ̃n vura pɔ́nɔ gbeka a Igipiti gbɛ̃daaaa. [3] Mɛ́ tó Isarailinɔ kɛ Igipitinɔo nna. Musa sɔ̃
ègɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ Igipiti guu Fili'auna ìbanɔnɛ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ.

[4] Ben Musa bè Fili'aunanɛ: Dii bè gwãavĩ lezãndo é ba Igipiti bùsula, [5] Igipiti daudunɔ é
gaga ń píngi sɛna zaa Fili'auna kɛ̀ vɛ̃ɛna kpatan néa ai à gàa pɛ́ nɔgbɛ̃ zĩkɛri kɛ̀ aɔ̃è wísi lɔ́nɔ
nɛ́a kɔ̃n pɔ́kãde nɛ́kya káakunɔ ń píngi. [6] Weé sósobi ɔ́ gbãaa dɔ Igipiti gu píngia, à taka e
kɛ yãro, eé kɛ ziki dɔro. [7] Mɔde Isarailinɔ tɛ́ baa gbɛ̃ é gbon kɛ gbɛ̃ntee ke pɔ́kãdeearo, lɛ
ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Dii Igipitinɔ dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n Isarailinɔ. [8] N ìba kɛ̀kiinɔ é mɔ́ ma kiia ń píngi aɔ̃é kúɛmɛ,
aɔ̃é be mà gá kɔ̃n ma gbɛ̃nɔo ń píngi. Beee gbɛra sa mɛ́ gá. Ben Musa bɔ̀ Fili'auna kiia kɔ̃n
pɔfɛ̃ bítao.

[9] Dii bè Musanɛ yã: Fili'auna é n yã maro, lɛ ma dabuyãkɛnanɔ e à pari kũ Igipiti. [10] Musa
kɔ̃n Arunao dabuyã pìnɔ kɛ̀ Fili'auna aɛ píngi, ben Dii à kùgbãa kũ̀. À gì Isarailinɔ gbarɛzi
aɔ̃ bɔ a bùsun.

12

Banla zĩbaa

[1] Dii yã ò Musanɛ kɔ̃n Arunao Igipiti à bè: [2] Mɔɔ kɛ̀kii égɔ̃ dɛare mɔ káaku ũ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o.
[3] À o Isarailinɔnɛ ń píngi, mɔɔ kɛ̀ki gurɔ kuridee zĩ aɔ̃é sãa bɔbɔ mɛ̀n doodo ualɛ kɔ̃n ualɛo
píngi. [4] Tó ua gbɛ̃nɔ parii e ká aɔ̃ sã mɛ̀n doo só sɔ̃ro, aɔ̃ kpaatɛ kɔ̃n ua kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɔ̃ saɛo à
gbɛ̃nɔ lén, lɛ a kpaaa tón gɔ̃ro yãnzi. [5] À sãkaro ke blèkofĩi nɛ́ bɔ̀rɔ kɛ̀ see vĩroo bɔ. [6] Isarailinɔ
píngi, baade a pɔ́ gwa ai mɔɔ kɛ̀ki gurɔ gɛ̃ro dosaidee zĩ. Uusiɛn weé dɛ, [7] weé à aru ma kpɛ́
kɛ̀ weé à nɔ̀bɔ són kpɛɛlɛ gǔnɔa ɔplazi kɔ̃n ɔzɛzio kɔ̃n musuo. [8] Gwãavĩ dɔ̃nkɔ̃ pìa weé nɔ̀bɔ
pì kpá téa, weé só kɔ̃n burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃saio kɔ̃n lá kyà̀kyão. [9] Àton só búsu ke fùfukɛnaro. À
kpá téa kɔ̃n a mìo kɔ̃n a gbánɔ kɔ̃n a pɔ́guunɔ. [10] Àton tó guu dɔ à kpaaaaro. Tó à kpaaa gɔ̃̀,
à kpáta à tɛ́ kũ. [11] Tó ée soo, à asaa dɔawa à kyatee kpá, a gò gɔ̃ nana a ɔzĩ. À só kpakpaa,
zaakɛ Dii Banla sa'opɔmɛ.

[12] Gwãavĩ pìa mɛ́ ba Igipitila mà daudunɔ dɛdɛ bùsu pì gu píngia kɔ̃n pɔ́kãde nɛ́kya
káakunɔ ń píngi, mɛ́ wí da Igipiti tãanɔa. Mámbe Dii ũ. [13] Aru pì égɔ̃ dɛ sèeda ũ kpɛ́ kɛ̀
á kú à guunɔa. Tó mɛ́ɛ ɔ tɔ̃ɔ Igipitinɔa, tó ma aru pì è, mɛ́ gɛ̃ala, gagana pì é a lero. [14] À
gurɔɔ pì diɛ ma zĩbaa gurɔɔ ũ dɔngu yãnzi, àgɔ̃ zĩbaa pì kɛɛ kɛ̀atokɔ̃nɛpɔ ũ ai a boriia.

*Bur*ɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa

[15] Gurɔ sweeplaaa guu à burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai só. À gurɔ káakudee zĩ à burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃ kɛ̀
kú a kpɛ́ guunɔ kwɛ́ɛ, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́sɛsɛna sò gurɔ sweeplaaa pì guu, weé a bɔ Isarailinɔ

tɛ́ wà à dɛmɛ. [16] À gurɔ káakudee zĩ kɔ̃n à gurɔ swɛɛplaadeeo à kɔ̃ kakɔ̃a à dɔnzi kɛmɛ.
Àton zĩi ke kɛ gurɔɔ mɔ̀nɔaro, sé pɔ́blekɛna baade pínginɛ baasiro, à lɛ́n gwe. [17] À Burɛdi
Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa kɛ, zaakɛ zĩ beeean ma a bɔɛ Igipiti lán zĩ̀kpɛɛnɔ bà. A boriinɔ gɔ̃ zĩbaa pì
kɛɛ kɛ̀atokɔ̃nɛpɔ ũ. [18] Mɔ káaku gurɔ gɛ̃ro dosaidee zĩ uusiɛ, àgɔ̃ burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai soo ai à
gurɔ baro awɛɛdodee zĩ uusiɛ. [19] Gurɔ swɛɛplaaa guu burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃ tón gɔ̃ kú a bɛro, zaakɛ
gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́sɛsɛna sò, gbɛ̃ zĩ̀tɔn yoo, bɛdeen yoo, weé à bɔ Isarailinɔ tɛ́ wà à dɛmɛ. [20] Àton
pɔ́sɛsɛna só gurɔ pìaro. Guu kɛ̀ á kún píngi, àgae burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai só.

Banla zĩbaa káaku

[21] Musa Isaraili gbɛ̃nsinɔ sìsi ń píngi à bèńnɛ: À gá à a ua sã kũ à dɛ Banla zĩbaakɛpɔ ũ.
[22] À sɛ̃̀sɔ̃vlãa sɛ́ à zɔ̃ aru kɛ̀ kú taa guua à máma a kpɛɛlɛ gʊ̀a, ɔplazi kɔ̃n ɔzɛzio kɔ̃n à musuo.
A gbɛ̃ke tón bɔ bàaziro ai guu dɔ. [23] Tó Dii e baa bùsula èe Igipitinɔ dɛdɛɛ, tó à aru è kpɛɛlɛ
gʊ̀nɔa, eé gɛ̃àlamɛ. Eé tó gbɛ̃dɛdɛri gɛ̃azi à a dɛdɛro. [24] Apinɔ kɔ̃n a boriinɔ àgɔ̃ yã pì kũna
kɛatokɔ̃nɛpɔ ũ ai a boriia. [25] Tó a gɛ̃ bùsu kɛ̀ Dii é a gbaan lán à à lɛ́ gbɛ̃̀are nà, àgɔ̃ dɔnziyã
pì kũna. [26] Tó a nɛ́nɔ dɔnziyã pì mì gbèkaawa, [27] à ońnɛ kɛ̀ Banla saa kɛ̀ wè o Diiamɛ, zaakɛ
kɛ̀ à Igipitinɔ dɛ̀dɛ, à gɛ̀̃ wa Isarailinɔ kpɛ́la, èe wa dɛdɛro. Ben gbɛ̃nɔ kùɛ aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ Diinɛ.
[28] Kɛ̀ aɔ̃ tà, aɔ̃ɔ kɛ̀ lán Dii ò Musa kɔ̃n Arunaonɛ nà.

*Igipiti daudun*ɔ gagana

[29] Gwãavĩ lezãndo Dii Igipiti daudunɔ dɛ̀dɛ ń píngi, naana zaa Fili'auna kɛ̀ vɛ̃ɛna kpatan
nɛ́a ai à gàa pɛ́ pisinanɔ nɛ́nɔa kɔ̃n pɔ́kãde nɛ́kya káakunɔ ń píngi. [30] Fili'auna fɛ̃ɛ gwãavĩ kɔ̃n
a ìbanɔ kɔ̃n Igipitinɔ ń píngi, ben sósobi ɔ́ dà Igipitila, zaakɛ ua kee kuu gɛ̀ sairo. [31] Gwãavĩn
Fili'auna Musa kɔ̃n Arunao sìsi à bèńnɛ: À fɛɛ kɔ̃n Isarailinɔ à bɔɛ ma gbɛ̃nɔ tɛ́. À gá dɔnzi
kɛ Diinɛ lán á ò nà. [32] À a blènɔ kɔ̃n a sãanɔ kɔ̃n a zùnɔ sɛ́ɛ lán á ò nà. À gá à sa maaa omɛ
se.
[33] Igipitinɔ nàkɔ̃rɛ gbɛ̃ pìnɔa aɔ̃ bɔɛńnɛ ń bùsun kpakpaa, zaakɛ aɔ̃ bè: Wé gaga wa
píngimɛ. [34] Isarailinɔ ń flawadɛnanɔ kà taanɔ guu a sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃ sai, aɔ̃ ń utanɔ fĩ̀fĩa aɔ̃ɔ dàda
ń gǎn. [35] Aɔ̃ɔ kɛ̀ lán Musa òńnɛ nà, aɔ̃ kondogi pɔ́nɔ kɔ̃n vura pɔ́nɔ kɔ̃n pɔ́kãsãanɔ gbèka
Igipitinɔa. [36] Dii tò aɔ̃ɔ kɛ̀ kɔ̃o nna, ben aɔ̃ɔ kpàḿma. Lɛmɛ aɔ̃ Igipitinɔ pɔ́nɔ sìḿma lɛ.

*Isarailin*ɔ dana zɛ́n

[37] Isarailinɔɔ dà zɛ́n kɛ̀sɛ, aɔ̃ bɔɛ kɔ̃n Ramɛsɛo aɔ̃ tà Suko. Gɔ̃gbɛ̃nɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa aagɔ̃mɛ,
nɛ́nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ baasi. [38] Bori zĩ̀tɔnɔ tàńyo pari dɔ. Blènɔ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n zùnɔ parii kɛ̀ bíta.
[39] Aɔ̃ burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai kɛ̀ kɔ̃n flawadɛna kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀o Igipitio. Aɔ̃ɔ kɛ̀ sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃ sai, zaakɛ wà
pɛ̀ḿma Igipiti kãndomɛ. Aɔ̃ɔe e wà pɔ́blee kɛ̀ wà sɛ̀ kũsãɛ ũro.

[40] Isarailinɔ kuuna Igipiti kɛ̀ wɛ̀̃ wàa plaa kɔ̃n baaakurio. [41] Wɛ̀̃ wàa plaa kɔ̃n baaakurio
pì papana gbɛra, zĩbaa pì zĩn Dii zĩ̀kpɛɛ pìnɔ bɔɛ Igipiti ń píngi. [42] Gwãavĩ pì nɛ́ Dii pɔ́mɛ.
Isarailinɔ égɔ̃ a itɛ̃ kɛɛ ai ń boriia, zaakɛ gwãavĩ pìn Dii Isarailinɔ bɔna Igipiti itɛ̃ kɛ̀.

Banla zĩbaa

[43] Dii bè Musanɛ kɔ̃n Arunao: Banla yã kɛ̀ má dìɛn yɛ̀. Bori zĩ̀tɔ ke toga à à nɔ̀bɔ sóro,
[44] mɔde zɔ̀ kɛ̀ á lù, tó à bǎ̀ngu kɛ̀, eé só. [45] Nibɔ ke asaiazĩkɛri toga à sóro. [46] À só kpɛ́n, àton
bɔ kɔ̃n à nɔ̀bɔ pìo bàaziro. Àton sãa pì wá ke éro. [47] Isarailinɔ píngi gae zĩbaa pì kɛ. [48] Tó gbɛ̃
zĩ̀tɔ kú a tɛ́, tó à yezi à Banla zĩbaa kɛ Diinɛ, à a bɛ gɔ̃gbɛ̃nɔ bǎ̀ngu kɛ ń píngi à gɔ̃ bɛdee ũ,
eé gbasa à kɛ. Gɛfɔɔdee toga à sóro. [49] Bɛde kɔ̃n gbɛ̃ zĩ̀tɔ kɛ̀ kúao, doka dɔ̃nkɔ̃ pìmɛ. [50] Ben
Isarailinɔɔ kɛ̀ lán Dii ò Musa kɔ̃n Arunaonɛ nà ń píngi. [51] Zĩ beeean Dii Isarailinɔ bɔɛ Igipiti
gãli kɔ̃n gãlio.

13

*Bur*ɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa kɔ̃n daudunɔ kpana Ludaao

[1] Dii yã ò Musanɛ à bè: [2] Àgae Isaraili daudunɔ kɔ̃n pɔ́kãde nɛ́kya káakunɔ kpáma, zaakɛ
ma pɔ́nɔmɛ ń píngi.

[3] Musa bè gbɛ̃nɔnɛ: A bɔna Igipiti zɔ̀blenan gurɔɔ kɛ̀ki yã gɔ̃ dɔagu, zaakɛ Dii bé à a bɔɛ
Igipiti kɔ̃n a ɔ gbãaao. Àton pɔ́sɛsɛna só gurɔɔ pìaro. [4] Ée bɔɛɛ Igipiti gbɛ̀̀amɛ mɔ káaku kɛ̀
wè sísi Abibu guu. [5] Dii lɛ́ gbɛ̃̀ a dezinɔnɛ à bè é bùsu kɛ̀ zwi kɔ̃n zɔ́'io din, kɛ̀ Kanaanɔ kɔ̃n
Itinɔ kɔ̃n Amɔrinɔ kɔ̃n Ivinɔ kɔ̃n Yebusinɔɔ kún kpáawa. Tó à tò a ka, à zĩbaa pì kɛ mɔɔ
kɛ̀kiin. [6] Àgae burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai só ai gurɔ swɛɛplaa. À gurɔ swɛɛplaadee pì zĩ égɔ̃ dɛare Dii
zĩbaa gurɔɔ ũ. [7] Àgae burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai só ai gurɔ swɛɛplaaa pì papa. Pɔ́sɛsɛna ke burɛdi
ɛ̃zɛ̃ ke tóngɔ̃ kú ua ke guu a bùsunlo. [8] Zĩ pìa àgae o a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ ée kɛɛ lɛ yã kɛ̀ Dii kɛ̀are
kɛ̀ à a bɔɛ Igipiti yãnzimɛ. [9] Zĩbaa pì égɔ̃ dɛare sèeda ũ lán pɔ́ dana ɔɔa bà, ke lán dɔngu pɔ́
yina mì'aɛa bà, lɛ Dii doka gɔ̃ kú a lɛ́n, zaakɛ àmbe à a bɔɛ Igipiti kɔ̃n a ɔ gbãaao. [10] Àgae
dokayã pì kɛ a gurɔɔa wɛ̀̀ kɔ̃n wɛ̀̀o.

[11] Tó Dii tò a ka Kanaa bùsun, ben à kpàawa lán à à lɛ́ gbɛ̀̀are nà kɔ̃n a dezinɔ, [12] àgae
a daudunɔ kpáa ń píngi. A pɔ́kãde nɛ́kya káakunɔ ègɔ̃ dɛ à pɔ́ ũ ń píngi. [13] Àgae a zaaki
nɛ́kya káaku tɔɔba bo kɔ̃n sãnɛo. Tó ée boro, à à waa fĩ. Àgae a daudunɔ tɔɔba bo ń píngi.
[14] Tó a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ a la à mìzi zia wà bè, bɔ́ yãn gwee, à beńnɛ kɛ̀ Dii a bɔɛ zɔ̀bleen Igipiti yã
kɔ̃n a ɔ gbãaao yãnzimɛ. [15] Kɛ̀ Fili'auna kùgbãaa kɛ̀ à gì wa gbarɛzi, ben Dii Igipiti daudunɔ
dɛ̀dɛ ń píngi kɔ̃n pɔ́kãde nɛ́kya káakunɔ ń píngi. Beee yãnzin weè saa oa kɔ̃n pɔ́kãde nɛ́kya
káakunɔzi píngi, weè wa daudunɔ tɔɔba bo. [16] Kɛ̀kii égɔ̃ dɛ sèeda ũ lán pɔ́ dana wa ɔɔa bà
ke pɔ́ yina wa mì'aɛa bà, zaakɛ Dii bé à wa bɔɛ Igipiti kɔ̃n a ɔ gbãaao.

*Isarailin*ɔ bɔna Igipiti

[17] Kɛ̀ Fili'auna Isarailinɔ gbàrɛ, Luda e bɔńyo Filisitininɔ bùsu zɛ́ kparo, baa kɔ̃n à kĩkɛɛo,
zaakɛ à bè: Tó wà fɛ̀ɛńzi kɔ̃n zĩ̀o, aɔ̃é ń nɔ̀sɛ liɛ wà liara Igipiti. [18] Luda pã̀ zɛ́ pìnɛ, ben à
gbáa zɛ́ sɛ̀ńyo Isia Tɛ̃aa kpa. Isarailinɔ bɔ̀ɛ Igipiti aɔ̃ ń gɔ̃kɛbɔnɔ kũna.

[19] Musa Yusufu wánɔ sɛ̀ èe taao, zaakɛ Yusufu tò Isarailinɔ lɛ́ gbɛ̃̀are yã à bè, tó Luda mɔ̀
ń bɔ, aɔ̃é a wánɔ sɛ́ɛ wà bɔo gwe.

[20] Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Suko, aɔ̃ gàa wà bùra kàɛ gbáa lɛ́a zaa Etamu. [21] Dii ègɔ̃ dɔɔńnɛ aɛ tɛ́luguu guu
fãantɛ̃ lɛ àgɔ̃ zɛ́ ɔdɔɔańnɛ. Gwãavĩ sɔ̃ ègɔ̃ dɔɔńnɛ aɛ tɛ́nɛnɛ guu, lɛ àgɔ̃ guu puuńnɛ aɔ̃gɔ̃ táa
oo fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo. [22] Tɛ́luguu pì è gu ń aɛ fãantɛ̃ro, tɛ́nɛnɛ pì è gu ń aɛ gwãavĩro.

14

*Igipitin*ɔ pɛɛna Isarailinɔzi

[1] Dii bè Musanɛ: [2] Ǹ o Isarailinɔnɛ aɔ̃ ɛara wà gá bùra káɛ Pi'airo saɛ Migidolu kɔ̃n ísiaao
dagura, aɛdɔkɔ̃ana kɔ̃n Baali Zɛfɔ̃o. À bùra káɛ ísiaa saɛ gwe. [3] Fili'auna égɔ̃ daa a sãsã, gbáa
a kũmɛ. [4] Mɛ́ a kùgbãa kũ, eé pɛɛazi, mɛ́ tɔ́ bɔ Fili'auna kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ yã sàabu, Igipitinɔ
égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ mámbe Dii ũ. Ben Isarailinɔɔ kɛ̀ lɛ.

[5] Kɛ̀ wà ò Igipiti kí Fili'aunanɛ gbɛ̃ pìnɔ bàa lɛ̀, ben àpi kɔ̃n a ìbanɔ nɔ̀sɛ lìɛ Isarailinɔ yã
musu wà bè: Bɔ́n wá kɛ̀, ben wá tò aɔ̃ bɔ̀ zɔ̀blenaween? [6] Ben Fili'auna góro dɔ̀ a sɔ̃nɛ à a
zĩ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a. [7] À sɔ̃goro maaanɔ sɛ̀ mèn wàa aagɔ̃ kɔ̃n Igipiti sɔ̃goronɔ píngi kɔ̃n zĩ̀kari
gbɛ̃nsinɔo ká ń guu. [8] Dii Igipiti kí Fili'auna kùgbãa kũ̀, ben à pɛ̀ɛ Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔe bɔɛɛ kɔ̃n
kùgbãaaonɔzi. [9] Ben Igipitinɔ pɛ̀ɛńzi kɔ̃n Fili'auna sɔ̃nɔ kɔ̃n à sɔ̃goronɔ kɔ̃n à sɔ̃deenɔ kɔ̃n à
zĩ̀kpɛɛnɔ ń píngi, ben aɔ̃ɔe mɔɔ ń le ń bùran ísiaa saɛ kĩi kɔ̃n Pi'airoo aɛdɔkɔ̃ana kɔ̃n Baali
Zɛfɔ̃o.

[10] Kɛ̀ Fili'auna kà kĩi, Isarailinɔ wɛ́ɛ sɛ̀, ben aɔ̃ Igipitinɔ è tɛ́ ń kpɛɛ. Vĩa ń kũ maamaa,
ben aɔ̃ wii pè Diizi. [11] Aɔ̃ bè Musanɛ: Miranɔɔ kú Igipitinloo? Bɔ́yãnzi n mɔwao gbáan kɛ̀
wà gagazi? À kɛ̀ dia n bɔwao Igipiti? [12] Asa wá òننɛ Igipiti wà bè ǹ wa tó tɛɛɛ wà zɔ̀ ble
Igipitinɔnɛ! Zɔ̀blenańnɛ maawe dɛ gagana gbáa kènla. [13] Musa bèńnɛ: Àton tó vĩa a kũro.
À zɛ tɛɛɛ é e lán Dii é a mì sí nà gbã̀a, zaakɛ Igipiti kɛ̀ ée ń ee gbã̀a kɛ̀nɔ, é ń e ziki dɔro. [14] Dii
bé eé zĩ̀ káare. Àgɔ̃ yĩtɛna kítikiti dé!

*Isarailin*ɔ bikũna Isia Tɛ̃aala

[15] Dii Musa là à bè: Bɔ́ wiiin néɛ pɛɛmazii? Ǹ o gbẽnɔnɛ aɔ̃ fɛɛ wà bɔ kɔ̃n táo. [16] Ǹ n gò dɔ
ísiaala à zɔ̃kɔ̃rɛ, lɛ Isarailinɔ e wà gẽtɛ à dagura gukoria. [17] Mapi, mɛ́ Igipitinɔ kùgbãa kũ,
aɔ̃é gẽn ń gbɛra, mɛ́ tɔ́ bɔ Fili'auna kɔ̃n a zǐkpɛɛnɔ kɔ̃n a sɔ̃gorono kɔ̃n a sɔ̃deenɔ yã sàabu.
[18] Tó ma tɔ́ bɔ̀ Fili'auna kɔ̃n a sɔ̃gorono kɔ̃n a sɔ̃deenɔ yã sàabu, Igipitinɔ égɔ̃ dɔ̃ sa kè mámbe
Dii ũ. [19] Luda Malaika kè dɔ Isarailinɔnɛ aɛ lìara à gàa ń kpɛɛ kpa, ben téluguu kè kú ń aɛ
lìara à gàa ń kpɛɛ dɔ [20] aɔ̃pinɔ kɔ̃n Igipitinɔ dagura. Téluguu pì guu pù Isarailinɔnɛ à gusiaa
kpà Igipitinɔnɛ, ben aɔ̃ gbẽkee e e à sɔ̃̀ a daazi gwãavĩ beeearo.
[21] Kè Musa a ɔɔ dɔ̀ ísiaala, ben Dii bɔ̀ kɔ̃n ĩa gbãaao ɔfãntẽbɔɛ kpa. À kàka ai guu gàa dɔ̀o
à ísiaa lè à kpàatɛkɔ̃rɛ, ben gukori bɔ̀. Kè í zɔ̃̀kɔ̃rɛ, [22] ben Isarailinɔ táa ò gukoria aɔ̃ bikù̀.
Í bĩi bò aɔ̃ ɔplaazi kɔ̃n ɔzɛzio. [23] Ben Igipitinɔ pèɛńzi. Fili'auna sɔ̃nɔ kɔ̃n a sɔ̃gorono kɔ̃n a
sɔ̃deenɔ píngi té ń kpɛɛ ísiaa guu. [24] Gudɔnao Dii Igipiti zǐkpɛɛnɔ gwà zaa ténɛnɛ guu, ben à
tò aɔ̃ lìkɔ̃a. [25] À tò aɔ̃ sɔ̃gorono vlɛ̃̀ɛ, à tò aɔ̃ táa'ona kè zĩ'ũ, ben aɔ̃ bè: Wà bàa lɛ́ Isarailinɔnɛ,
zaakɛ Dii e zǐ̀ kaawaońnɛmɛ.
[26] Dii bè Musanɛ: Ǹ n ɔɔ dɔ ísiaala, í é da Igipitinɔla kɔ̃n ń sɔ̃gorono kɔ̃n ń sɔ̃deenɔ. [27] Ben
Musa a ɔɔ dɔ̀ ísiaala, ben í e suu a gbèn gudɔnao. Lán í e suu nà, ben Igipitinɔ bàa sì aɔ̃ɔ yezi
wà bɔɛ. Gwen Dii tò ísiaa dàńlan. [28] Í sù a dà sɔ̃gorono la kɔ̃n sɔ̃deenɔ kɔ̃n Fili'auna zǐkpɛɛ
kè aɔ̃ gɛ̃̀ ísiaa guu Isarailinɔ gbɛraanɔ ń píngi. Aɔ̃ kee e bɔro, baa mèn do. [29] Isarailinɔ sɔ̃ táa
ò í dagura gukoriamɛ. Í bĩi bò aɔ̃ ɔplaazi kɔ̃n ɔzɛzio. [30] Zĩ beeean Dii Isarailinɔ sì Igipitinɔa,
ben Isarailinɔ Igipiti pìnɔ gènɔ è ísiaa baa. [31] Kè Isarailinɔ Dii gbãa bíta kè à mɔ̀ Igipitinɔnɛ
è, aɔ̃ vĩa kènɛ, ben aɔ̃ à náanɛ kè kɔ̃n à zɔ̀bleri Musao.

15

*Isarailin*ɔ lɛ̀

[1] Ben Musa kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi lɛ̀ kɛ̀ sì Diinɛ wà bè:
Mɛ́ lɛ̀ sí Diinɛ, zaakɛ à tɔ́ bɔna,
à sɔ̃deenɔ kɔ̃n ń sɔ̃nɔ kà ísiaan.
[2] Dii bé ma gbãaa ũ, mɛ́ lɛ́ maa,
àpi bé à ma mì sì.
Àmbe ma Luda ũ, mɛ́ à tɔ́ kpá.
Àmbe ma de Luda ũ, mɛ́ à tɔ́ sɛ́ lezĩ.
[3] Dii nɛ́ zǐkarimɛ, à tɔ́n Dii.
[4] À Fili'auna sɔ̃gorono kɔ̃n à zǐkpɛɛnɔ kà ísiaan,
à zǐkari gbẽnsinɔ vlɛ̃̀ɛ Isia Tẽaan.
[5] Í lɔ̀dee pì dàńla,
aɔ̃ kpàɛ gĩzĩ lán gbɛ̀ bà.
[6] Dii, n ɔplaan gbãaa kún kɔ̃n bítakɛɛo,
Dii, n n ibɛɛnɔ dúgu zɔ̃̀ kɔ̃n n ɔplaao.
[7] N n zangurinɔ nɛ̀ n gakui bíta guu,
n pɔ fɛ̃̀ n ń náɛ lán sɛ̃̀ bà.
[8] N pɔ́ bɔ̀ n yĩzĩ, ben í zɔ̃̀kɔ̃rɛ,
à gɔ̃̀ zɛna lán bĩi bà,
ísiaa ì ai a guragura.
[9] Wa ibɛɛ pìnɔ bè,
aɔ̃é pɛ́ɛwazi aɔ̃ wa lemɛ,
aɔ̃é wa pɔ́nɔ sɛ́ɛ lán aɔ̃ɔ yezi nà,
aɔ̃é ń fẽɛdaanɔ woto aɔ̃ wa dɛdɛo.
[10] N n lɛ́'ĩa vù, ben ísiaa dàńla,
aɔ̃ kpàɛ lán beoma bà í bíta pìn.
[11] Dii, tãanɔ té à kparee bé à dɛ lán n bà?
Dén weé lɛ́kɔ̃zinyo?
Yãbɔnsaɛkɛri, n bítakɛɛ adona,

n gakui naasi vĩ.
12 N n ɔplaa pòro, ben tɔɔtɛ ń mɔmɔ.
13 Wamɔwa kɛ̀ n wa bo zɔ̀bleennɔ
nɛ́ dɔwe aɛ n gbɛ̃kɛɛ guu,
nɛ́ gáwao n bùsun kɔ̃n n gbãaao.
14 Tó boriinɔ mà, aɔ̃é lugaluga,
Filisitini bùsudeenɔ kù égɔ̃ vĩi.
15 Ɛdɔmunɔ kínanɔ é bídi kɛ,
swɛ̃̀ é kɛ̃ Mɔabu dɔn'aɛdeenɔn,
Kanaa bùsudeenɔ mɛ̀ é yɔ́ ń píngi.
16 Vĩa bíta é ń kũ, swɛ̃̀ é kɛ̃ńgu,
aɔ̃é gɔ̃ kítikiti lán gbɛ̀ bà
n gbãa bíta yãnzi Dii,
ai wamɔwa kɛ̀ n wa sɛ n pɔ́ ũunɔ gɛ̃tɛ.
17 Dii, nɛ́ gáwao kpiii kɛ̀ ń sɛ̀ n pɔ́ ũu kiia,
nɛ́ wa kãsãa pɛ́ɛ guu kɛ̀ ń dìɛ n vɛ̃ɛkii ũun,
n kúkii kɛ̀ ń kɛ̀kɛ n zĩndanɛ pì.
18 Dii égɔ̃ kí blee gurɔ píngimɛ.

19 Kɛ̀ Fili'auna sɔ̃nɔ kɔ̃n à sɔ̃goronɔ kɔ̃n à sɔ̃deenɔ gɛ̃̀ ísiaa guu, ben Dii sù kɔ̃n ío à dàńla,
mɔde Isarailinɔ táa ò gukoria ísiaa pì guu. 20 Ben annabi Miriamu, Aruna dãre, a sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃
sɛ̀, ben nɔgbɛ̃nɔ bɔ̀ wà tézi ń píngi, aɔ̃ɔe sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃ paa aɔ̃ɔe ɔ̃ wãa. 21 Miriamu lɛ̀ sìńnɛ à bè:
À lɛ̀ sí Diinɛ, zaakɛ à tɔ́ bɔna,
à sɔ̃deenɔ kɔ̃n ń sɔ̃nɔ kà ísiaan.

Í kyà̀kyã

22 Musa dà zɛ́n kɔ̃n Isarailinɔ, aɔ̃ kɛ̃̀ Isia Tɛ̃aaa aɔ̃ gɛ̃̀ Suru gbáan. Aɔ̃ táa ò gurɔ aagɔ̃ gbáa
pìn aɔ̃ɔe í ero. 23 Kɛ̀ aɔ̃ kà guu kɛ̀ wè sísi Mara, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà à í mìro kɛ̀ à kɛ̀ kyà̀kyã yãnzi. Beee
yãnzi wà tɔ́ kpà guu pìnɛ Mara. 24 Ben gbɛ̃nɔ zɔka kà Musazi wà bè: Bɔ́n wé mii? 25 Musa
wii pɛ̀ Diizi, ben Dii lí ɔ̀dɔanɛ. Kɛ̀ Musa lí pì zù ín, ben í pì kɛ̀ nna. Gwen Dii yã dìɛńnɛ
kɔ̃n dokao à ń lɛ́ à ń gwá 26 à bè: Tó a làakari dɔ̀ mamɔma Dii a Luda yãa ée yã kɛ̀ má yezi
kɛɛ, tó a yã kɛ̀ má dìɛnɔ mà, ben á ma dokanɔ kũna píngi, mɛ́ gyãa kɛ̀ má kà Igipitinɔn ke
káaguro, zaakɛ mámbe Dii kɛ̀ è a gba aafia ũ. 27 Beee gbɛra aɔ̃ kà Ɛlimu, guu kɛ̀ íbɔki mèn
kuri awɛɛplaaanɔɔ kún kɔ̃n damina lí mèn baaagɔ̃ akurinɔo. Ben aɔ̃ bùra kàɛ í pì saɛ gwe.

16

*Mana k*ɔ̃n bùrunɔ

1 Isarailinɔ fɛ̀ɛ Ɛlimu ń píngi, ben aɔ̃ kà Sini gbáa kɛ̀ kú Ɛlimu kɔ̃n Sinaio dagura aɔ̃ bɔna
Igipiti mɔ plaadee guu gurɔ gɛ̃rodee zĩ. 2 Ben aɔ̃ zɔka kà Musa kɔ̃n Arunaozi gbáan gwe ń
píngi 3 aɔ̃ bèńnɛ: Bɔ́yãnzi Dii e wa dɛdɛ Igipitirozi? Gwe weè vɛ̃ɛ wà pɔ́ ble kɔ̃n nɔ̀bɔo ai wà
kã, ben a mɔwao gbáan kɛ̀ à wa dɛdɛ kɔ̃n nɔaao.

4 Dii bè Musanɛ: Bɔna musu mɛ́ pɔ́blee fãkɛare. Gbɛ̃nɔ é bɔɛ wà gurɔ doo pɔ́ sɛ́ɛ lán gu e
dɔɔ nà ń blena lén, lɛ mà ń yɔ̃ mà gwa tó aɔ̃ɔ ma doka kũna. 5 Gurɔ swɛɛdodee zĩ gurɔ plaaa
pɔ́n aɔ̃é sɛ́ɛ aɔ̃ à pɔ́blee kɛ. 6 Ben Musa kɔ̃n Arunao bèńnɛ ń píngi: Uusiɛa é dɔ̃ kɛ̀ Dii bé à
a bɔɛ Igipiti, 7 zia kɔngɔ é Dii gakui e. À zɔka kɛ̀ á kàazii mà. Bɔ́n wa ũ kɛ̀ é gbasa a zɔka
kàwazii? 8 Musa ɛ̀ara à bè: Dii é a gba nɔ̀bɔ à só uusiɛa, zia kɔngɔ eé pɔ́blee kpáawa a blena
lén, kɛ̀ à zɔka kɛ̀ á kàazii mà yãnzi. Pɔ́ken wa ũro. Ɛ̀e kɛ wámbe a zɔka kàwaziro, Diimɛ.

9 Ben Musa bè Arunanɛ: Ǹ o Isarailinɔnɛ ń píngi aɔ̃ sɔ̃ Diizi, zaakɛ à ń zɔkakana mà. 10 Kɛ̀
Aruna e yã oońnɛ, aɔ̃ aɛ dɔ̀ gbáa kpa, ben aɔ̃ɔ è Dii gakui bɔ̀ à mɔ̀ńzi téluguu guu. 11 Ben Dii
yã ò Musanɛ à bè: 12 Ma Isarailinɔ zɔkakana mà. Ǹ ońnɛ uusiɛa aɔ̃é nɔ̀bɔ só, zia kɔngɔ aɔ̃é
pɔ́ ble wà kã, aɔ̃é dɔ̃ kɛ̀ mámbe Dii ń Luda ũ.

13 Uusiɛ bùrunɔ mɔ̀ wà dà ń bùrala. Kɛ̀ guu dɔ̀ kpíi kpà à lìgańzi. 14 Kɛ̀ kpíi kɛ̃̀, ben pɔ́ gɔ̃̀
kaɛna tɔɔtɛa púu ketekete lán pɔ́ kokũ bà. 15 Kɛ̀ Isarailinɔɔ è, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Bɔ́n gwee? Zaakɛ

aɔ̃ɔe dɔ̃ tó bɔ́nlo. Musa bèńnɛ: Pɔ́ kɛ̀ Dii kpàawa à bleen gwe. [16] Yã̃ kɛ̀ Dii dìɛareen yɛ̀: A
baade sɛ́ɛ a blena lɛ́n. À sɛ́ɛ a baade mìa zaka lɛ́ doodo a uadeenɔ pari lɛ́n. [17] Isarailinɔɔ kɛ̀
lɛ. Aɔ̃ɔ sɛ̀ɛ, gbɛ̃̀kenɔ pɔ́ bíta, gbɛ̃̀kenɔ pɔ́ nɛ́ngo. [18] Kɛ̀ wà zaka dàn, gbɛ̃̀ kɛ̀ sɛ̀ɛ bíta pɔ́ e diziro,
gbɛ̃̀ kɛ̀ sɛ̀ɛ féte pɔ́ e kɛ̃̀sãaro. [19] Musa bèńnɛ: Gbɛ̃̀ke tón à kpaa tó ai guu dɔaro. [20] Gbɛ̃̀kenɔ e
Musa yã̃ maro, aɔ̃ à kpaaa tò ai guu dɔ̀, ben à kɔ̀kɔ kà à và̃, ben Musa pɔ fɛ̃̀ gbɛ̃̀ pìnɔzi.

[21] Lán guu e dɔɔ nà baade è sɛ́ɛ a blena lɛ́n. Tó ɔfã̃ntɛ̃ gbà̃, à kɛ̀ gɔ̃̀ tɔɔtɛa è yɔ́mɛ. [22] Gurɔ
swɛɛdodee zĩ aɔ̃ pɔ́blee sɛ̀ɛ lɛo plaa, baade mìa zaka lɛ́ plaplaa. Ben aɔ̃ gbɛ̃̀nsinɔ gàa wà ò
Musanɛ ń píngi. [23] À bèńnɛ: Lɛn Dii dìɛ lɛ. Zia nɛ́ kámmabogurɔɔ zĩmɛ, Dii gurɔɔmɛ. À pɔ́
kɛ̀ á yezi à kpá tɛ́a kpá tɛ́a. À pɔ́ kɛ̀ á yezi à disa disa, à à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀ diɛ ai guu dɔ̀. [24] Aɔ̃ɔ dìɛ
ai guu dɔ̀ lán Musa ò nà. Beekii e vãro èe kɔ̀kɔ káro. [25] Ben Musa bèńnɛ: À ble gbà̃a, zaakɛ
kámmabogurɔɔ zĩmɛ, é e gukea gbà̃aro. [26] Àgae sɛ́ɛ ai gurɔ swɛɛdo. À gurɔ swɛɛplaadee nɛ́
kámmabogurɔɔ zĩmɛ, eégɔ̃ kuu zĩ pìaro.

[27] Gurɔ swɛɛplaadee zĩ gbɛ̃̀kenɔ bɔ̀ wà gàa sɛ́ɛ, ben aɔ̃ɔe ero. [28] Ben Dii bè Musanɛ: Égɔ̃ kú
kɔ̃n doka kɛ̀ má dìɛ masaio ai bɔrɛmɛ? [29] Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ mamɔma Dii mámbe ma kámmabogurɔɔ
dìɛare. Beee yãnzi gurɔ swɛɛdodee zĩ mɛ̀ gurɔ plaaa pɔ́blee kpáawa. Baade gɔ̃ kú a gbèn,
gbɛ̃̀ke tón gu a gbèn gurɔ swɛɛplaadee pì zĩro. [30] Ben aɔ̃ kámma bò gurɔ swɛɛplaadee zĩ.
[31] Isarailinɔ tɔ́ kpà pɔ́blee pìnɛ mana. À dɛ lán pɔ́wɛɛ pura keteketenɔ bàmɛ. À í nna lán
kàra zɔ́dee bà.

[32] Musa bè: Yã̃ kɛ̀ Dii dìɛn yɛ̀: Wà mana zaka lɛ́ doo diɛ wa boriinɔnɛ, lɛ aɔ̃ pɔ́blee kɛ̀ à
kpàwa wá blè gbáan wa bɔna Igipiti gbɛraa e se. [33] Ben Musa bè Arunanɛ: Ǹ loo sɛ́ ǹ mana
zaka lɛ́ doo kán ǹ diɛ Dii aɛ, lɛ àgɔ̃ diɛna wa boriinɔnɛ. [34] Ben Aruna dìɛ gbɛ̀ walaanɔ saɛ lɛ
àgɔ̃ diɛna lán Dii ò Musanɛ nà. [35] Isarailinɔ mana blè wɛ̃̀ baplaa ai aɔ̃ gàa wà kào bùsu kɛ̀
gbɛ̃̀nɔɔ kún. Aɔ̃ mana pì blè ai aɔ̃ gàa wà kào Kanaa bùsu lɛ́a. [36] Zaka lɛ́ doo nɛ́ lita plaaamɛ.

17

*Í b*ɔna gbɛ̀n
(Nar 20:2-13)

[1] Isarailinɔ fɛ̀ɛ Sini gbáan ń píngi, aɔ̃ɔe bùra káɛkaɛɛ lán Dii òńnɛ nà, ben aɔ̃ gàa wà bùra
kàɛ Rɛfidimu. Aɔ̃ɔe í e wà mì gwero, [2] ben aɔ̃ zɔka kà Musazi wà bè: Ǹ wa gba í wà mi. À
bèńnɛ: Bɔ́yãnzi ée lɛokpakɔ̃a kɛɛmaozi? A kɛ̀ dia ée Dii lɛɛ ée gwaa? [3] Kɛ̀ ímii e ń dɛɛ, ben
aɔ̃ zɔka kà Musazi wà bè: Bɔ́yãnzi n bɔwao Igipitizi? Ń yezi ímii wa dɛ kɔ̃n wa nɛ́nɔ kɔ̃n wa
pɔ́kãdeenɔon yɔ́? [4] Ben Musa wii pè Diizi à bè: Dian mɛ́ kɛ kɔ̃n gbɛ̃̀ pìnɔ nà? À gɔ̃̀ féte kɛ̀ aɔ̃ɛ́
ma pápa gbɛ̀o wà ma dɛ. [5] Dii bènɛ: Ǹ Isaraili gbɛ̃̀nsinɔ sɛ́ɛ à dɔ gbɛ̃̀ pìnɔnɛ aɛ. Ǹ n gò kɛ̀ n
Nili lɛ̀o sɛ́ dɔ. [6] Mɛ́ zɛ n aɛ Orɛbu gbɛ̀si saɛ gwe. Ǹ gbɛ̀si pì lɛ́, í é bɔ lɛ aɔ̃ mi. Ben Musa kɛ̀ lɛ
Isaraili gbɛ̃̀nsinɔ wáa. [7] Ben wà tɔ́ kpà guu pìnɛ Masa, zaakɛ gwen aɔ̃ Dii yɔ̃̀n wà gwà wà bè:
Dii kúwaon gweɔ́? Wà tɔ́ kpànɛ Mɛriba dɔ, kɛ̀ Isarailinɔ zɔka kà gwe yãnzi.

*Zɩ̀kana k*ɔ̃n Amalɛkinɔ

[8] Amalɛkinɔ mɔ̀ zɩ̀ ká kɔ̃n Isarailinɔ Rɛfidimu. [9] Ben Musa bè Yɔsuanɛ: Ǹ gbɛ̃̀nɔ plɛplɛ wa
tɛ́ à gá zɩ̀ ká kɔ̃n Amalɛkinɔ. Zia mɛ́gɔ̃ zɛna sɩ̀sɩ̃ kɛ̀kii mìsɔ̃ntɛ̃a kɔ̃n Luda gòo kũna. [10] Yɔsua
kɛ̀ lán Musa òn nà, à gàa zɩ̀ ká kɔ̃n Amalɛkinɔ. Ben Musa kɔ̃n Arunao kɔ̃n Uruo dìdi sɩ̀sɩ̃ pì
mìsɔ̃ntɛ̃a. [11] Tó Musa a ɔɔnɔ sɛ̀, Isarailinɔ ègɔ̃ zɩ̀ blee Amalɛkinɔamɛ, mɔde tó à a ɔɔnɔ dìɛ
sɔ̃, Amalɛkinɔ ègɔ̃ zɩ̀ blee Isarailinɔa. [12] Kɛ̀ Musa ɔɔnɔ wà̃, wà gbɛ̀ sɛ̀ wà dìɛ à gbáru à vɛ̀ɛa,
ben Aruna kɔ̃n Uruo à ɔɔnɔ kũkũna, gbɛ̃̀ doo ɔplazi, gbɛ̃̀ doo ɔzɛzi, ben à ɔɔnɔ gɔ̃̀ zɛna ai
ɔfã̃ntɛ̃ gàa à gɛ̃̀o kpɛ́n. [13] Ben Yɔsua zɩ̀ blè Amalɛkinɔa à ń dɛ́dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao.

[14] Dii bè Musanɛ: Ǹ kɛ̀kii kɛ̃̀ takada guu lɛ àgɔ̃ dɛ dɔngu pɔ́ ũ ǹ o Yɔsuanɛ, zaakɛ mɛ́
Amalɛkinɔ borii bɔ anduna guu ń píngi. [15] Musa gbãgbãkii bò, ben à tɔ́ kpànɛ Diin ma tuuta
ũ [16] à bè: Ma ɔɔ sɛ̀ Dii kpata kpa. Dii égɔ̃ zɩ̀ ká kɔ̃n Amalɛkinɔ gurɔ píngi.

18

Yɛtoro gana Musa gwa

1 Musa anzure Yɛtoro, Midiã sa'ori, yã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ Musanɛ kɔ̃n a gbɛ̃ Isarailinɔo mà, lán
Dii ń bɔ́ɛ Igipiti nà. 2 Àɛ kɛ̀ sɔ̃ Musa gĩakɛ à a naõ Zipora zĩ̀ bɛ 3 kɔ̃n a nɛ́gõgbɛ̃ mèn plaaanɔ. À
doo tɔ́n Gɛsɔmu, zaakɛ Musa bè gbɛ̃ zĩ̀tɔn a ũ danɔ bùsun. 4 À doo tɔ́n Ɛliɛza, zaakɛ Musa bè
a de Luda a faaba kɛ̀ à a bɔ Fili'auna fɛ̃ɛdaa lɛ́zĩ. 5 Ben Yɛtoro fɛ̀ɛ èe mɔɔ Musa kiia kɔ̃n à nɛ́nɔ
kɔ̃n à naõo guu kɛ̀ à bùra kàɛn Luda kpiii saɛ gbáan. 6 À lɛ́kpãsã kɛ̀ Musanɛ à bè: Mɛ́ɛ mɔɔ n
kiia kɔ̃n n naõo kɔ̃n n nɛ́ mèn plaaanɔo. 7 Musa bɔ̀ à gàa à dà a anzurelɛ à kùɛ à lɛ́ pɛ̀ à gasua.
Aõ kõ aafia gbèka, ben aõ gɛ̃̀ kpɛ́n. 8 Musa yã kɛ̀ Dii kɛ̀ Fili'aunanɛ kɔ̃n Igipitinɔ Isarailinɔ
yãnzi tõkɛ̃̀nɛ píngi kɔ̃n nawɛ̃a kɛ̀ aõɔ è zɛ́ guunɔ píngi kɔ̃n lán Dii ń bɔ́ nào. 9 Yɛtoro pɔɔ kɛ̀
nna yã maaa kɛ̀ Dii kɛ̀ Isarailinɔnɛa píngi kɔ̃n lán à ń bɔ́ Igipitinɔ ɔzĩ nào. 10 Ben à bè: Wà
Dii sáabu kpá lán à a bɔ Fili'auna kɔ̃n Igipitinɔ ɔzĩ nà. 11 Má dɔ̃̀ sa kɛ̀ Dii bíta dɛ tãanɔla ń
píngi. Kɛ̀ Igipitinɔ kya kàagu, à yã mɔ̀ńnɛ. 12 Ben Yɛtoro sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò Ludaa
kɔ̃n sa'opɔ pãndenɔ dɔ. Ben Aruna kɔ̃n Isaraili gbɛ̃nsinɔ ń píngi mɔ̀ wà pɔ́ blèo Luda aɛ.

*Yãgõ*gõrinɔ diɛna

13 Kɛ̀ guu dɔ̀ Musa vɛ̃̀ɛ èe yã gõgõɔńnɛ, aõɔ káɛzi zaa kɔngɔ ai uusiɛ. 14 Kɛ̀ Musa anzure yã
kɛ̀ èe kɛɛńnɛ è píngi, ben à à là à bè: Bɔ́n nɛ́ɛ kɛɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀nɔ lɛɛ? Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ yãkpaɛ
kɛɛńnɛ ndo, baade píngi káɛnzi zaa kɔngɔ ai uusiɛ? 15 Musa wèàla à bè: Gbɛ̃nɔ è mɔ́ ma kiia
aõ Luda pɔyeziyã mamɛ. 16 Tó aõ yãkete vĩ, aõè mɔ́ ma kiia mà yã pì gõgõńnɛ mà Luda doka
kɛ̀ à dìɛnɔ ońnɛ.
17 Musa anzure bènɛ: Yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ maaro. 18 Nɛ́ kpasa, gbɛ̃ kɛ̀ aõɔ kúnyonɔ é kpasa dɔ,
zaakɛ zĩi pì dɛnla, nɛ́ fõ ǹ kɛ ndoro. 19 Ǹ ma yã ma sa, mɛ́ lɛ́ damma, Luda égõ kúnyo. Nɛ́gõ
dɛńnɛ yãgõgõri ũ, nɛ́gõ gaa kɔ̃n ń yãnɔ Luda kiia, 20 nɛ́gõ doka kɛ̀ Ludaa dìɛnɔ daańnɛ, nɛ́gõ
zɛ́ kɛ̀ dɛ aõ sɛ́ ɔdɔɔańnɛ kɔ̃n yã kɛ̀ aõɛ́ kɛɛnɔ. 21 Ǹ gbɛ̃ làakaride náanɛdee kɛ̀ aõɔ Luda vĩa vĩ
ben aõè ɔdɔnkpɛɛgbaa síroonɔ plɛplɛ ń tɛ́, ǹ ń diɛ gõɔn wàa sɔsɔɔroonɔ dɔn'aɛdeenɔ ũ kɔ̃n
gõɔn basɔsɔɔroo kɔ̃n gõɔn baplaa akurio kɔ̃n gõɔn kurikurio, 22 lɛ aõgõ yã gõgõɔ gbɛ̃ pìnɔnɛ
gurɔ píngi. Aõɛ́ mɔ́ n kiia kɔ̃n yã zĩ'ũunɔ píngi, mɔde aõɛ́ yã nɛ́ngonɔ gõgõ ń zĩnda. Beee
bé eé n asoo lagonnɛ. 23 Tó Dii wènnɛ, tó ń kɛ̀ lɛ, nɛ́ fuaro, gbɛ̃ pìnɔ é tá bɛ làakario kpaɛna.
24 Musa a anzure yã mà à kɛ̀ lán à òare nà píngi. 25 À gbɛ̃ làakarideenɔ plɛ̀plɛ Isaraili
boriinɔ tɛ́ píngi à ń díɛ gõɔn wàa sɔsɔɔroonɔ dɔn'aɛdeenɔ ũ kɔ̃n gõɔn basɔsɔɔroo kɔ̃n gõɔn
baplaa akurio kɔ̃n gõɔn kurikurio. 26 Ben aõègõ yã gõgõɔńnɛ gurɔ píngi. Yã zĩ'ũun aõè mɔ́o
Musa kiia, ben aõè yã nɛ́ngonɔ gõgõ ń zĩnda. 27 Musa gàa à zɛ̀ a anzurenɛ, ben à tà a bùsun.

19

Sinai kpiii saɛ

1 Isarailinɔ bɔna Igipiti mɔ aagõdee guu 2 aõ fɛ̀ɛ Rɛfidimu. Kɛ̀ aõ kà Sinai gbáan, ben aõ
bùra kàɛ gwe Sinai kpiii saɛ. 3 Musa dìdi à gàa Luda kiia kpiii pì musu, ben Dii lɛ́ zùzi à bè:
Ǹ yã kɛ̀kii o Yakubu bori Isarailinɔnɛ: 4 Á è lán má kɛ̀ Igipitinɔnɛ nà, lán ma a sɛ ma suao
ma kiia, lán kúu è a nɛ́ sɛ́ a dɛ̀bɛa nà. 5 Tó a ma yã mà á ma bà kuunaao yã kũna tia sa, égõ
dɛ ma gbɛ̃ yenzideenɔ ũ bori píngi tɛ́. Baa kɛ̀ anduna dɛ ma pɔ́ ũ píngi, 6 égõ dɛmɛ kínanɔ
kɔ̃n sa'orinɔ ũ, ma gbɛ̃ kɛ̀ aõɔ kú adonanɔ ũ. Yã kɛ̀ nɛ́ o Isarailinɔnɛn gwe.

7 Musa pìta à gbɛ̃nsinɔ sìsi, ben à yã kɛ̀ Dii òne tõkɛ̃̀ńnɛ píngi. 8 Gbɛ̃nɔ wèàla ń píngi wà
bè: Yã kɛ̀ Dii òwe píngi wɛ́ kɛ. Ben Musa gàa à yã kɛ̀ wà ò tõkɛ̃̀ Diinɛ. 9 Dii bènɛ: Mɛ́ mɔ
n kiia tɛ́sukpɛ gègete guu, lɛ gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ yã oonnɛ, aõɛ́ ma aõégõ n náanɛ vĩ gurɔ píngi.
Ben Musa yã kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ ò tõkɛ̃̀ Diinɛ. 10 Ben Dii bènɛ: Ǹ gá ń kiia ǹ ońnɛ aõ gbãsĩ bɔ ń zĩndan
gbã̀a kɔ̃n ziaao, aõ ń pɔ́kãsãanɔ pípi. 11 Aõgõ kú soru guu ziando, zaakɛ à gurɔ aagõdee zĩ
mɛ́ pita mà zɛ Sinai kpiii musu baade píngi wáa. 12 Ǹ tɔɔtɛ lɛ́ sèeda dańnɛ kpiii pì gɛɛzi ai à
lìgazi píngi. Ǹ ońnɛ aõ làakari kɛ. Aõton didi kpiii pìaro. Aõ gbɛ̃ke tón ɔ kɛa sero. Gbɛ̃ kɛ̀ ɔ

kɛ̀a, wà adee dɛ. [13] Wàton ɔ kɛ adeearo. Wà à pápa gbɛ̀o ke wà à pápa kào wà dɛ. Pɔ́kãdeen yoo, gbɛ̃nteen yoo, à gàmɛ. Tó aɔ̃ɔ mà wà kuru pɛ̀ wà à bà gà, aɔ̃ sɔ̃ kpiii pìzi.

[14] Musa pìta kpiii pìa à mɔ̀ à gbɛ̃nɔ lè à òńnɛ aɔ̃ gbãsĩ bɔ ń zĩndan aɔ̃ ń pɔ́kãsãanɔ pípi. [15] À ɛ̀ara à bɛ̀ńnɛ: Àgɔ̃ kú soru guu gurɔ aagɔ̃dee zĩ yãnzi. Àton daɛ kɔ̃n nɔgbɛ̃oro. [16] Kɛ̀ guu dɔ̀ à gurɔ aagɔ̃dee pìa, ben laa e pataa èe pii, ben lou sìsi kpiii musu. Kɛ̀ aɔ̃ kuru'ɔ gbãaa mà, ben vĩa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bùrannɔ kṳ̀ ń píngi aɔ̃ɔe lugalugaa. [17] Musa bɔ̀ńyo bùran à gàańyo Luda kiia, ben aɔ̃ zɛ̀ gĩzĩ kpiii pì saɛ. [18] Tésukpɛ dà Sinai kpiiila kɛ̀ Dii pìta gwe kɔ̃n tɛ́o yãnzi. Tésukpɛ pì fɛ̀ɛ lán mɔ̀da tɛ́sukpɛ bà, ben kpiii pì e nigãnigãa maamaa. [19] Kuru'ɔ gbãaa e kaara. Kɛ̀ Musa yã ò, ben Luda wèàla lapatana guu.

[20] Dii pìta à zɛ̀ Sinai kpiii mìsɔ̃ntɛ̃a à Musa sìsi, ben à dìdi à gàa gwe. [21] Dii bènɛ: Ǹ pita ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃nɔzi, aɔ̃ton vĩ gulɛla aɔ̃ mɔ́ wà ma gwaro, lɛ aɔ̃ paridee tón gagaro yãnzi. [22] Baa sa'ori kɛ̀ aɔ̃è sɔ̃maziinɔ, aɔ̃ gbãsĩ bɔ ń zĩndan lɛ màton fɛ̃ńziro yãnzi. [23] Musa bè Diinɛ: Aɔ̃é didiro, zaakɛ n kpãkɛ̃wazi n bè wà tɔɔtɛ lé sèeda da kpiii pì gɛɛzi à gɔ̃ n pɔ́ ũmɛ. [24] Ben Dii bènɛ: Ǹ pita ǹ Aruna sɛ́ ǹ suo, mɔde sa'orinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ tón vĩ guu baa aɔ̃ mɔ́ ma kiiaro lɛ màton fɛ̃ńziro yãnzi. [25] Ben Musa pìta gbɛ̃ pìnɔ kiia à yã pì òńnɛ.

20

*Dokayã mɛ̀*n kurinɔ

[1] Luda yã kɛ̀kii ò píngi à bè: [2] Mámbe Dii a Luda ũ. Ma a bɔɛ zɔ̀bleen Igipiti.

[3] Àtongɔ̃ dii ke vĩ ma gbɛraro.

[4-5] Àton pɔ́ke taka kɛ à kúɛ à dɔnzi kɛnɛro, pɔ́ kɛ̀ kú musu ke tɔɔtɛa ke í guun yoo, zaakɛ mamɔma Dii a Luda má nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ vĩ. Mɛɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ yemaziroonɔ yã zaa wí ń boriinɔ musu ai à gá pɛ́ ń swãkpɛɛnɔa kɔ̃n ń nasionɔ. [6] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yemazi aɔ̃ɔ ma dokayãnɔ kũnanɔ sɔ̃, mɛɛ̀gɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩńyomɛ ai ń boriia.

[7] Àton mamɔma Dii a Luda tɔ́ sí pãpãro, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ ma tɔ́ sì pãpãa mɛ́ tó à bɔ pãro.

[8] Àgae dɔn kámmabogurɔɔ zĩ né ma pɔ́mɛ. [9] Àgae a bura zĩ kɔ̃n a zĩ píngio kɛ gurɔ swɛɛdo, [10] à swɛɛplaadee gɔ̃ dɛare kámmabogurɔɔ ũ, zaakɛ mamɔma Dii a Luda ma pɔ́mɛ. Àton zĩi ke kɛ gurɔɔ̀ pì zĩro, apinɔ ke a négɔ̃gbɛ̃ ke a nénɔgbɛ̃ ke a zĩkɛri gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke a pɔ́kãdee ke nibɔ kɛ̀ kú a bɛ. [11] Zaakɛ gurɔ swɛɛdon ma musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀ kɔ̃n ísiaao kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú ń guunɔ píngi, ben ma kámma bò à gurɔ swɛɛplaadee zĩ. Beee yãnzi ma aubarika dà kámmabogurɔɔ pìnzi, má dìɛ ma pɔ́ ũ. [12] Àgae bɛ̀ɛ lí a de kɔ̃n a daonɛ, lɛ à gì kɛ bùsu kɛ̀ mamɔma Dii a Luda mɛ́ɛ kpaaawaan.

[13] Àton gbɛ̃ dɛro.

[14] Àton zina kɛro.

[15] Àton kpãi oro.

[16] Àton yã di a gbɛ̃daaaaro.

[17] Àton a gbɛ̃daaa ua ni dɛro. Àton à nɔɔ ni dɛro ke à zĩkɛri gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke à zù ke à zaaki ke pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ píngi.

[18] Baade píngi lapatana mà kɔ̃n kuru'ɔo, aɔ̃ loupina è kɔ̃n tésukpɛo dɔ kpiii musu, ben vĩa ń kũ aɔ̃ɔe lugalugaa aɔ̃ɔ zɛ kãaa. [19] Aɔ̃ bè Musanɛ: Ǹ yã owe n zĩnda, wé ma. Ǹton tó Luda yã owero, lɛ wàton gagaro yãnzi. [20] Musa bɛ̀ńnɛ: Àton tó vĩa a kũro, zaakɛ kɛ̀ à a yɔ̃ à gwa yãnzin à mɔ̀zi, lɛ àgɔ̃ à vĩa vĩ bensɔ̃ àton durun kɛro yãnzi. [21] Aɔ̃ɔ zɛ kãaa, ben Musa sɔ̃̀ tésukpɛ gègete pìzi, guu kɛ̀ Ludaa kún pìn.

Dii gbãgbãki yã

[22] Ben Dii bè Musanɛ: Ǹ yã kɛ̀kii o Isarailinɔnɛ: Á mà a zĩndanda lán ma yã òare zaa musu nà. [23] Àton tãa ke kɛ à namaro. Àton kondogi ke vura pi tãanɔ ũro. [24] À ma gbãgbãkii bo kɔ̃n ɛ̃ɛo à saa oa kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n zùnɔ, sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa'opɔo. Guu kɛ̀ má dìɛare àgɔ̃ ma sísin, mɛ́ mɔ́ a kiia mà aubarika daagu. [25] Tó ée ma gbãgbãkii pì boo kɔ̃n gbɛ̀o, àton bo kɔ̃n gbɛ̀ anaoro, zaakɛ tó a gã pɛ̀ɛa, á tò à gbãsĩ lɛ̀n gwe. [26] Àton ma gbãgbãkii bo à à didikii kɛro, lɛ a bũukɛɛ tón ɔdɔaaro yãnzi.

23

Yãkɛna a zɛ́a

1 Àton wàpe baaru kpáro. Àton zɛ kɔ̃n gbɛ̃ zaaao ɛgɛ sèedadee ũro. 2 Àton tɛ́ pariizi
yãzaakɛna guuro. Àton zɛ kɔ̃n pariio yãkpaɛ guu à bɔ yãzɛdee kpɛɛro. 3 Tó takaaside yã
nnaro, àton zɛoro. 4 Tó n ibɛɛ zù ke à zaaki sǎsã bensɔ̃ n kpakũo, ǹ kũ ǹ gáonɛ bɛ. 5 Tó n n
zanguri zaaki è èe fuu asooa, ǹ à ĩan ká, ǹton à tónlo.
6 Tó takaaside yã nna, àton bɔ à kpɛɛro. 7 À zǎ kũ kɔ̃n mɔnafikio. Àton taarisaidee ke gbɛ̃
maaa dɛro, zaakɛ mɛ́ tó taaridee bɔ pãro. 8 Àton ɔdɔnkpɛɛgbaa síro, zaakɛ ɔdɔnkpɛɛgbaa
è tó wɛ́ɛdeenɔ vĩa kũmɛ, bensɔ̃ è gbɛ̃ maaanɔ yã liɛ kpɛɛgãnda. 9 Àton wɛ́ɛ tã bɔ̀amɔaro.
Á bɔ̀amɔkɛɛ dɔ̃, zaakɛ bɔ̀amɔnɔn a ũ yã zaa Igipiti. 10 Àgae pɔ́ tɔ̃ a buraanɔa à kɛkɛ ai wɛ̀
swɛɛdo, 11 à wɛ̀ swɛɛplaadeen à tó tɔɔtɛ kámma bo à ĩam pá, lɛ a takaasideenɔ e wà à zǎ kɛ̀
bɔ̀ɛ gweenɔ kɔ̃ɔ wɛ, nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ e wà à kpaa só. À kɛ lɛ dɔ kɔ̃n a geepi búo kɔ̃n a kùkpɛo.
12 Àgaegɔ̃ zĩi kɛɛ ai gurɔ swɛɛdo, à swɛɛplaadeen àgae kámma bo, lɛ a zùnɔ kɔ̃n a zaakinɔ
e wà kámma bo, bensɔ̃ a zɔ̀nɔ kɔ̃n bɔ̀amɔnɔ é e wà ĩam pá. 13 Àgɔ̃ yã kɛ̀ má ɔareenɔ kũna
píngi. Àton tãanɔ tɔ́ síro. Wàton ń tɔ́ ma a lɛ́n sero.

*Zĩbaa mɛ̀*n aagɔ̃ɔnɔ
(*B*ɔn 34:18-26)

14 Wɛ̀ kɔ̃n wɛ̀o àgae mɔ́ zĩbaa kɛmɛ gɛ̀n aagɔ̃. 15 Àgae Burɛdi Sésɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa kɛ lán má
dìɛare nà, àgae burɛdi sésɛ'ɛ̃zɛ̃sai só ai gurɔ swɛɛplaa mɔɔ kɛ̀ wè be Abibu guu a gurɔɔa,
zaakɛ mɔɔ pì guun a bɔɛ Igipiti. Gbɛ̃ke tón mɔ́ ma kiia ɔkoriro. 16 Àgae Pɔ́kɛkɛna zĩbaa
kɛ gurɔɔ kɛ̀ a na pɔ́kɛkɛnaa, à a bura pɔ́ káakunɔ kpáma. Àgae Pɔ́dufublena zĩbaa kɛ wɛ̀
yãanaa, gurɔɔ kɛ̀ a a bura pɔ́nɔ kàkɔ̃a píngi. 17 Wɛ̀ kɔ̃n wɛ̀o gɛ̀n aagɔ̃ a gɔ̃gbɛ̃ píngi mɔ́
kakɔ̃ana kɛ mamɔma Dii a Luda aɛzĩ. 18 Àton pɔ́sɛsɛna kpáma lɛdo kɔ̃n sa'opɔ aruoro. Àton
zĩbaa sa'opɔ nɔ́si diɛ guu dɔaro. 19 Àgae gá mamɔma Dii a Luda ua kɔ̃n a bura pɔ́ káakunɔ.
Àton blènɛ nɔ̀bɔ kuku kɔ̃n à da yɔ̃'ioro.

*Luda Malaika é d*ɔ a gbɛ̃nɔnɛ aɛ

20 Mɛ́ Malaika gbarɛ à dɔare aɛ à a dãkpa zɛ́n à káao guu kɛ̀ má kɛ̀kɛn. 21 À làakari dɔ à yãa
à à yã ma. Àton bɔ à kpɛɛro, zaakɛ eé sùu kɛao a taari yã musuro kɛ̀ ma tɔ́ kúa yãnzi. 22 Tó
a à yã mà bensɔ̃ a yã kɛ̀ má ɔaree kɛ̀ píngi, mɛ́gɔ̃ dɛ a ibɛɛnɔ ibɛɛ ũmɛ, a wɛdɛrinɔ wɛdɛri
ũ. 23 Ma Malaika pì é dɔare aɛ à gá zɛare bùsu kɛ̀ Amɔrinɔɔ kún kɔ̃n Itinɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n
Kanaanɔ kɔ̃n Ivinɔ kɔ̃n Yebusinɔo, mɛ́ ń kaatɛ. 24 Àton kúɛ ń tãanɔnɛ à zɔ̀ bleńnɛro, àton ń
kɛna kɛro. À ń gboro à ń gbɛ̀nɔ wíwi. 25 À dɔ Dii a Ludazi, eé aubarika daare a pɔ́bleen kɔ̃n a
íminao, eé gyãanɔ kɛ̃awa. 26 Nɔgbɛ̃nɔ é nɔ̀ bɔɛ a bùsunlo bensɔ̃ pãaa égɔ̃ kuuro. Mɛ́ a wɛ̀ndi
bà dɔare kɔ̃n mɔ̀kyakooo. 27 Mɛ́ vĩa dada gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a aɛnɔzi mɛ́ tó bídi gɛ̃ borii kɛ̀ a ka ń
kiianɔn, mɛ́ tó a ibɛɛnɔ kpɛɛ kpáare. 28 Mɛ́ zɔ̃mantɛ̃nɔ gbarɛ a aɛ aɔ̃ ká Ivinɔn kɔ̃n Kanaanɔ
kɔ̃n Itinɔ aɔ̃ pɛ́ńmaare. 29 Èe kɛ mɛ́ pɛ́ńmaare wɛ̀ doo guu gɔ̃ɔnlo, lɛ bùsu pì tón gɔ̃ lákpɛ
ũ nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ daalaro yãnzi. 30 Mɛ́gɔ̃ pɛ́ńmaare busɛbusɛmɛ ai à gá pari kũ à ká à bùsu pì
sí. 31 Mɛ́ a bùsu lɛ́ kɛare zaa Isia Tɛ̃a lɛ́a ai Filisitininɔ Isia lɛ́a, zaa gbáa lɛ́n ai Yuflati lɛ́a. Mɛ́
bùsu pì deenɔ naare a ɔzĩ à pɛ́ńma. 32 A bà tóngɔ̃ kú ń yãn ke ń tãanɔ yãnlo. 33 Àton tó aɔ̃gɔ̃
kú a bùsunlo, lɛ aɔ̃ton tó à durun kɛmɛro, zaakɛ tó a ń tãanɔ gbǎ̀gbã, a takutɛɛ kpàkpa a
zĩndanɛmɛ.

24

*Luda bà kuuna k*ɔ̃n Isarailinɔo sèeda

1 Dii bɛ̀ Musanɛ: Mmɔn kɔ̃n Arunao kɔ̃n Nadabuo kɔ̃n Abiuo kɔ̃n Isaraili gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn
baaagɔ̃ akurinɔ, à didi kpiiia à mɔ́ ma kiia, à dɔnzi kɛmɛ zaa kãaa. 2 Ḿbe nɛ́ sɔ̃mazi ndo, gbɛ̃
kpaaanɔ tón mɔ́ kĩiro bensɔ̃ parii tón didińyo kpiii kɛ̀ musuro.
3 Musa gàa à yã kɛ̀ Dii ò tɔ̃kɛ̀ńnɛ píngi kɔ̃n dokayãnɔ píngi. Aɔ̃ wè lɛdolɛ ń píngi wà bɛ̀:
Yã kɛ̀ Dii ò píngi wé kɛ. 4 Ben Musa yã kɛ̀ Dii ò pìnɔ kɛ̀ takada guu píngi.

À fɛ̃ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ à gbãgbãkii bò kpiigɛɛzi, ben à gbɛ̀ pɛ̀ɛpɛɛ mɛ̀n kuri awɛɛplaa Isaraili
bori kuri awɛɛplaaanɔ pɔ́ ũ. 5 À Isaraili gɔ̃kparɛnɔ zɩ̃̀ kɔ̃n zùswarenɛ bɔ̀rɔnɔ, ben aɔ̃ sa'opɔ
kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ òo Diia kɔ̃n sáabukpana sa'opɔnɔ. 6 Ben Musa zù pìnɔ aru sì à kpàatɛ
lɛo plaa. À à lɛo doo dìɛ kɔ̃n taao à à lɛo doo àɛ gbãgbãkiia. 7 Ben à Dii bà kuunaŋ́yo takada
sɛ̀ à à kyó kɛ̀ŋ́nɛ. Ben aɔ̃ bè: Yã kɛ̀ Dii ò píngi, wé kɛ wé mì sɩɛnɛ. 8 Ben à aru pì sɛ̀ à fã̀ḿma
à bè: Dii bà kuunaao arun gwe lán á mà nà píngi.
9 Musa kɔ̃n Arunao kɔ̃n Nadabuo kɔ̃n Abiuo kɔ̃n Isaraili gbɛ̃̃nsi gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akurinɔ dìdi
kpiiia. 10 Aɔ̃ Isarailinɔ Luda è. Safia gbɛ̀ gusararaa kaɛna à gbá gɩ̃zɩ̃, à í dɛ búgu wásawasa
lán ludambɛ búgu bà. 11 Ludaa e pɔ́ke kɛ Isaraili gbãadee pìnɔnɛro. Aɔ̃ wɛ́ɛ sìàlɛ, ben aɔ̃ pɔ́
blè aɔ̃ í mì.

Musa kuuna Sinai kpiii musu

12 Dii bè Musanɛ: Ǹ didi kpiiia ǹ mɔ́ ma kiia ǹgɔ̃ kú gwe. Mɛ́ gbɛ̀ walaa kɛ̀ ma a dokayãnɔ
kɛ̃̀anɔ kpámma, lɛ ǹ e ǹ daŋ́nɛ. 13 Ben à fɛ̃ɛ kɔ̃n a kpàasi Yɔsuao, aɔ̃ɔe gaa didi Luda kpiiia.
14 Ben Musa bè gbɛ̃̃nsinɔnɛ: Àgɔ̃ wa dãa kɛ̀, wé ɛara wà su a kiia. Aruna kɔ̃n Uruo égɔ̃ kúao.
Tó gbɛ̃̃ke yãke vɩ̃, à gáo ń kiia. 15 Ben Musa dìdi kpiii pìa. Tésukpɛ dà à mìsɔ̃ntɛ̃̃la, 16 ben Dii
gakui pìta Sinai kpiii pìa. Tésukpɛ pì daàla lɛ ai gurɔ swɛɛdo, à gurɔ swɛɛplaadeen Dii lɛ́ zù
Musazi zaa tésukpɛ pì guu. 17 Isarailinɔ Dii gakui è lán tɛ́ kɛ̀ è ń blee bà kpiii pì mìsɔ̃ntɛ̃̃a.
18 Ben Musa gɛ̃̀ téluguu pì guu à ɛ̀ara à dìdi kpiii pìa. À kú gwe ai gurɔ baplaa fãantɛ̃̃ kɔ̃n
gwãavɩ̃̃o.

31

Luda bisakutaa

1 Dii yã ò Musanɛ à bè: 2 Ǹ ma! Ma Uri nɛ́ Bezalɛli, Uru dio, Yuda borii sɛ̀. 3 Má tò ma Ninii
kúa, ben à ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n gonio kɔ̃n dɔ̃nao è ɔzɩ̃ píngi guu. 4 À zã ble pɔ́nɔa dɔ̃ kɔ̃n vurao kɔ̃n
kondogio kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃̃o. 5 À gbɛ̀ bɛ̀ɛde ana dɔ̃ kɔ̃n à dana pɔ́ guuo kɔ̃n lí'anao kɔ̃n ɔzɩ̃ sãnda
píngio. 6 Beee gbɛra ma Aisamaki nɛ́ Ɔɔliabu, Dani borii dìɛ à dɔnlɛri ũ. Ma ɔzɩ̃̃kɛrinɔ gbà
ɔ̃ndɔ̃ɔ ń píngi, lɛ aɔ̃ e wà pɔ́ kɛ̀ má dìɛnnɛɛnɔ kɛ píngi: 7 Dakɔ̃rɛki kuta kɔ̃n doka àkpatio
kɔ̃n à nɛ́kpaɛo kɔ̃n kpɛ́ pì pɔ́ ketenɔ píngi, 8 teebu kɔ̃n a pɔ́ ketenɔ, vura atɛ̃̃ɛ dabu kɔ̃n a
pɔ́ ketenɔ píngi, tuaetitikpatakii, 9 sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ oki kɔ̃n a pɔ́ ketenɔ píngi,
dàga kɔ̃n a dibɔɔo, 10 pɔ́kãsãa kɛ̀ wà tã̀nɔ, sa'ori Aruna pɔ́kãsãa kɛ̀ eé sɔ̃omaziinɔ kɔ̃n à nɛ́nɔ
sa'opɔkãsãanɔ píngi, 11 pɔ́ kyakɛnɔsi kɔ̃n bisakuta tuaetiti gũ nnaao. Aɔ̃ pɔ́ pìnɔ kɛ, lán má
dìɛnnɛ nà píngi.

Kámmabogurɔ yã

12 Dii yã ò Musanɛ à bè: 13 Ǹ o Isarailinɔnɛ aɔ̃ kámmabogurɔɔ kɛ̀ má dìɛ yã da, zaakɛ à
dɛ sèeda ũ mapi kɔ̃n apinɔ dagura ai a boriia, lɛ à e à dɔ̃ mamɔma Dii ma a sɛ ma gbɛ̃̃nɔ
ũ. 14 Àgae kámmabogurɔɔ pì yã da, zaakɛ gurɔɔ pì kuuare adonamɛ. Gbɛ̃̃ kɛ̀ gurɔɔ pì tɛ̃̀
kɛ̀, adee gàmɛ. Gbɛ̃̃ kɛ̀ zɩ̃ɩ kɛ̀ gurɔɔ pìa, wà adee bɔ a gbɛ̃̃nɔ tɛ́ wà dɛ. 15 Àgae zɩ̃ɩ kɛ gurɔ
swɛɛdo, à gurɔ swɛɛplaadeen é kámma bo, zaakɛ mamɔma Dii ma pɔ́mɛ. Gbɛ̃̃ kɛ̀ zɩ̃ɩ kɛ̀
kámmabogurɔɔa gàmɛ. 16 Isarailinɔ gaegɔ̃ kámmabogurɔɔ pì yã kũna aɔ̃ diɛ gurɔ ìsi ũ ai ń
boriia ma bà kuunaŋ́yo yã ũ. 17 Eégɔ̃ dɛ sèeda ũ mapi kɔ̃n Isarailinɔ dagura gurɔ píngi, zaakɛ
mamɔma Dii ma musu kɔ̃n andunao kɛ̀ gurɔ swɛɛdomɛ, ben má yã̀a ma kámma bò à gurɔ
swɛɛplaadee zɩ̃. 18 Kɛ̀ Dii yã ò Musanɛ Sinai kpiii musu à yã̀a, ben à dokayã kɛ̃̀ gbɛ̀ walaanɔa
mɛ̀n plaa kɔ̃n a zɩ̃nda ɔnɛo à kpàa.

32

Vura zùswarenɛ bɔ̀rɔ

1 Kɛ̀ gbɛ̃̃nɔɔ è kɛ̀ Musa e pita kpiii musu kpaaro, aɔ̃ kàkɔ̃a Arunazi aɔ̃ bènɛ: Ǹ fɛɛ ǹ tãa
kenɔ kɛwe lɛ aɔ̃ dɔwe aɛ, zaakɛ Musa kɛ̀ wa bɔɛ Igipiti pì, wá dɔ̃ yã kɛ̀ à à lèro. 2 Ben Aruna
bèŋ́nɛ: À a nɔgbɛ̃̃nɔ vura swãinɔ bɔɛ kɔ̃n a négɔ̃gbɛ̃̃nɔ pɔ́nɔ kɔ̃n a nénɔgbɛ̃̃nɔ pɔ́nɔ à mɔ́omɛ.
3 Ben ń píngi a vura swãinɔ bɔ̀bɔ aɔ̃ɔ kpà Arunaa. 4 À sì à kàsa lán zùswarenɛ bɔ̀rɔ bà, ben à

lɔ̀lɔ. Ben wà bè: Isarailinɔ, a tãan yè! Àmbe à a bɔɛ Igipiti. [5] Kè Aruna è lɛ, à sa'okii bò zù pì
aɛ, ben à kpàakpa kè à bè: Dii zĩbaa kuu zia. [6] Kè guu dɔ̀, gbɛ̃nɔ fɛ̀ɛ wà sa'opɔ kè wè ká tɛ́n à
tɛ́ kũ òa kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa'opɔo. Gbɛ̃nɔ vɛ̃̀ɛ wèe pɔ́ blee wèe í mii, ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wèe pãpãa kɛɛ.

[7] Ben Dii bè Musanɛ: Ǹ pita ǹ gá! N gbɛ̃ kɛ̀ n bɔ́ńyo Igipitinɔ yàka. [8] Aɔ̃ kɛ̃̀ zɛ́ kè má
ɔ̀dɔańnɛa kpakpaa, aɔ̃ vura kàsa tãa ũ lán zùswarenɛ bɔ̀rɔ bà, aɔ̃ kùɛnɛ aɔ̃ saa òa wà bè,
Isarailinɔ tãa kɛ̃̀ à ń bɔ́ɛ Igipitin gwe. [9] Ben Dii lìara à bè Musanɛ: Má è gbɛ̃ pìnɔ swã gbãamɛ.
[10] Ǹ gumala lɛ mà a pɛ̃tɛ̃ fɛɛńzi mà ń kaatɛ, mɔde mɛ́ n boriinɔ kɛ bíta. [11] Ben Musa agbaa
kpà Dii a Ludanɛ à bè: Dii, bɔ́yãnzin n pɛ̃tɛ̃ é fɛɛ n gbɛ̃nɔazi kè n ń bɔ́ɛ Igipiti kɔ̃n n gbãa
bítao kɔ̃n n gɛ̃̀sã gbãaao? [12] Igipitinɔ é be aɔ̃ kaatɛna yãnzin n ń bɔ́ɛzi, lɛ ǹ e ǹ ń dɛdɛ kpiiinɔ
musu ǹ ń yãa anduna guu. Ǹ n pɔfɛ̃ kpáɛ ǹ yã kɛ̀ ń yezi ǹ pita n gbɛ̃nɔa pì bɔ n nɔ̀sɛn. [13] Ǹ dɔ
n zɔ̀blerinɔ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Isarailio yãn, zaakɛ ń sìńnɛ kɔ̃n n kuunao n bè, nɛ́ ń borii
kaara lán sɔsɔnɛnɔ bà, nɛ́ bùsu kè n à yã òńnɛ kpá ń boriinɔa wàgɔ̃ vĩ gurɔ píngi. [14] Ben Dii
yã kɛ̀ à bè é pita a gbɛ̃nɔa pì bɔ̀ a nɔ̀sɛn.

[15] Musa ɛ̀ara à pìta kpiiia, à doka gbɛ̀ walaa mɛ̀n plaaa pìnɔ kũna a ɔzĩ. Yã kɛ̃na gbɛ̀ pìnɔa
kpa plaplaa píngi. [16] Luda bé à gbɛ̀ walaa pìnɔ à, àmbe à yã kɛ̃̀ńma. [17] Yɔsua gbɛ̃nɔ wiii
mà, ben à bè Musanɛ: Ǹ zĩ̀ wii ma dɔ bùran. [18] Musa bè: Zĩ̀blena wiii bé à dɔ gwero, wɛ̃nda
ɔ́ɔdɔnan gwe sɔ̃ro, gbɛ̃nɔ lɛ̀sinan mɛ́ɛ maa. [19] Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n bùrao, à è wèe ɔ̃ wãa zùswaree
pì aɛ, ben à pɔ fɛ̃̀. À gbɛ̀ walaa kɛ̀ à kũna pìnɔ pɛ̃̀ɛ kpiigɛɛzi gwe, aɔ̃ wìwi. [20] Ben à zùsware
kɛ̀ wà pì pì sɛ̀ à dà tɛ́n. À à tí bò, ben à kà ín à kpà Isarailinɔa, aɔ̃ mì. [21] Ben Musa Aruna là
à bè: Bɔ́n gbɛ̃ pìnɔɔ kɛ̀nnɛ, gbasa ń tò aɔ̃ durun bíta kɛ̀ taka kɛ̀? [22] Ben à wèàla à bè: Ǹton
pɔ fɛ̃ro, mare. Ń gbɛ̃ pìnɔ dɔ̃, kɛ̀ aɔ̃ɔ zaa. [23] Aɔ̃mbe aɔ̃ bèmɛ mà tãa ke kɛ à dɔńnɛ aɛ. Aɔ̃ bè
Musa kɛ̀ wa bɔɛ Igipiti pì, wà dɔ̃ yã kɛ̀ à à lèro. [24] Ben ma bèńnɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ vura vĩinɔ bɔɛ wà
mɔ́o. Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀o, ben má kà tɛ́n, ben à bɔ̀ zùswarenɛ bɔ̀rɔ pì ũ.

[25] Musa è Aruna tò gbɛ̃nɔɔ e ń pɔyezi kɛɛ, ben aɔ̃ gɔ̃̀ fabona pɔ́ ũ ń ibɛɛnɔnɛ. [26] Ben à zɛ̀
bùra gɛ̃kiia à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Dii kpaanɔ mɔ́ ma kuu. Ben Levi boriinɔ kàkɔ̃a à kuu. [27] À
bèńnɛ: Dii Isarailinɔ Luda bè, a baade a fɛ̃ɛdaa logo à dɔdɔ bùrazi gulɛ kɔ̃n gulɛo, a baade
a gbɛ̃nɔ kɔ̃n a gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n a gbɛ̃dɛaanɔ dɛdɛ. [28] Levi boriinɔɔ kɛ̀ lán Musa dàńnɛ nà. Gbɛ̃
kɛ̀ wà ń dɛ́dɛ zĩ pìanɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ aagɔ̃ taka. [29] Ben Musa bè Levi borii pìnɔnɛ: Lán a bɔ a
nɛ́nɔ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ kpɛɛ nà, a a zĩnda kpà Diia gbɛ̃̀a, Dii aubarika dàagu gbɛ̃̀an gwe.

Musa agbaakpana Diinɛ Isarailinɔnɛ

[30] Kɛ̀ guu dɔ̀ Musa bè gbɛ̃nɔnɛ: A durun bíta kɛ̀, baa kɔ̃n beeeo mɛ́ ɛara mà didi kpiiia mà
gá Dii kiia dɔ, wègɔ̃ dɔ̃ro ke mɛ́ e mà agbaa kpánɛare a durun yã musu. [31] Ben à ɛ̀ara à gàa
Dii kiia à bè: N yã nna! Gbɛ̃ pìnɔ durun bíta kɛ̀, aɔ̃ tãa ke kɛ̀ ń zĩndanɛ kɔ̃n vurao. [32] Ǹ sùu kɛ!
Ǹ ń durun kɛ̃ńnɛ. Tó lɛnlo, ǹ ma tɔ́ gogo takada kɛ̀ ń kɛ̃̀ guu. [33] Dii bènɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ durun kɛ̀mɛ
tɔ́n mɛ́ gogo ma takada guu. [34] Ǹ gá kɔ̃n gbɛ̃nɔ guu kɛ̀ má ònnɛɛn sa. Ma Malaika é dɔnnɛ
aɛ. Baa kɔ̃n beeeo tó ma wɛ́ɛtãmmana gurɔɔ kà, mɛ́ wɛ́ɛ tãńma ń durun yãnzi. [35] Ben Dii
gagyãa kà gbɛ̃nɔn zùswaree kɛ̀ aɔ̃ɔ tò Aruna pì pì yãnzi.

33

[1] Dii bè Musanɛ: Ǹ fɛɛ ǹ gu kɛ̀, mpi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ n bɔ́ńyo Igipitinɔ, ǹ gáńyo bùsu kɛ̀ má la
dà Ibraĩnɛ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo ma bè mɛ́ kpá ń boriinɔan. [2] Mɛ́ Malaika gbarɛ à dɔare
aɛ mɛ́ pɛ́are Kanaanɔa kɔ̃n Amɔrinɔ kɔ̃n Itinɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n Ivinɔ kɔ̃n Yebusinɔo. [3] À
gá bùsu kɛ̀ zwi kɔ̃n zɔ́'io din pì guu. Mɔde mɛ́ gáaoro, lɛ màton a kaatɛ zɛ́nlo yãnzi, zaakɛ
swãgbãadeenɔn a ũ. [4] Kɛ̀ gbɛ̃nɔ yã pãsĩ pì mà, aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀, ben gbɛ̃̀kee e a zãblebɔnɔ da dɔro.
[5] Zaakɛ Dii gĩakɛ à yã ò Musanɛ à o Isarailinɔnɛ à be: Swãgbãadeenɔn ń ũ, baa tó ma táa
òńyo kɛ̀sɛ do, mɛ́ ń kaatɛ. Aɔ̃ baade ń zãblebɔnɔ bɔbɔ, mɛ́gɔ̃ dɔ̃ dian mɛ́ kɛńyo nà. [6] Ben
Isarailinɔ ń zãblebɔnɔ bɔ̀bɔ, aɔ̃ɔe da dɔro zaa Orɛbu kpii kiia.

[7] Musa è bisakuta sɛ́ à gá à dɔ bùra kpɛɛ bɔruna kɔ̃n bùra pìo féte. À tɔ́ kpà kutaa pìnɛ
dakɔ̃rɛki kutaa. Gbɛ̃ kɛ̀ ye Dii yãzi adee è bɔ à gá dakɔ̃rɛki kutaa pì kiia bùra kpɛɛ gwe. [8] Tó
Musa bɔ̀ èe gaa kpɛ́ pì kiia, baade è bɔ à zɛ a kpɛɛlɛa àgɔ̃ à gwaa ai à gá à gɛ̃n. [9] Tó Musa gɛ̃̀

kpɛ́ pìn, téluguu è pita àgɔ̃ dɔ kpɛɛlɛa, ben Dii è yã oo. [10] Tó gbɛ̃nɔɔ è téluguu pì dɔ kpɛɛlɛ
pìa, baade è dɔnzi kɛ a kpɛɛlɛ. [11] Dii è yã o kɔ̃n Musao tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, lán gbɛ̃ è yã o kɔ̃n a gbɛ̃nnao
nà. Musa è ɛara à su bùran, mɔde Nuni nɛ́ Yɔsua à kpàasi è bɔ kpɛ́ pìnlo.

*Dii b*ɔ à mɔna Musazi

[12] Musa bè Diinɛ: N bèmɛ mà gá kɔ̃n gbɛ̃ pìnɔ, mɔde nɛ́ɛ gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ɛ daamɛɛ omɛro. Àɛ kɛ̀
sɔ̃ n bè, ń ma dɔ̃ n gbɛ̃nna ũ bensɔ̃ ma n pɔnnaa è. [13] Zaakɛ ma n pɔnnaa è, ǹ tó mà n laasuunɔ
dɔ̃ sa, lɛ mà e màgɔ̃ n dɔ̃ màgɔ̃ nnanyo yãpura. Ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ borii kɛ̀kii nɛ́ n gbɛ̃nɔmɛ. [14] Ben
Dii wèàla à bè: Ma wɛ́ɛ égɔ̃ tɛ́azi mà a gba kámmabona. [15] Musa bè: Tó nɛ́ wɛ́ɛ tɛ́waziro,
ǹton wa fɛɛ kèro. [16] Tó nɛ́ɛ gáwaoro, dian weé e wà dɔ̃ kɛ̀ mapi kɔ̃n n gbɛ̃ pìnɔ wá nnanyo?
Weé wa dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n bori pãndenɔ anduna guu diamɛ? [17] Dii bènɛ: Yã kɛ̀ ń gbèkamaa pì mɛ́
kɛ, zaakɛ n ma pɔnnaa è, má n dɔ̃ ma gbɛ̃nna ũ.

[18] Musa bè: Ǹ n gakui ɔdɔamɛ. [19] Ben Dii wèàla à bè: Mɛ́ tó ma maakɛ píngi bɔ n aɛ, mɛ́
ma tɔ́ Dii sísi n aɛ, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ má yezi mà sùu kɛon mɛ́ kɛo, bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ má yezi mà
wɛ̃nda dɔ̃nɛn mɛ́ dɔ̃nɛ. [20] Ben à bè: Nɛ́ fɔ̃ ǹ ma uu gwaro, zaakɛ gbɛ̃ntee é fɔ̃ à wɛ́ɛ simalɛ
àgɔ̃ kuuro. [21] Dii bè: Ǹ guu gwa da ma saɛ kɛ̀. Ǹ zɛ gbɛ̀ musu gwe. [22] Tó ma gakui pì e gɛ̃ɛ,
mɛ́ n sɔtɔ gbɛ̀kotoon mà a ɔɔ kúnla ai mà gɛ̃tɛ. [23] Tó ma a ɔɔ gònla, nɛ́ ma kpɛɛ kpaa e sa,
mɔde weé fɔ̃ wà ma uu ero.

34

*Gb*ɛ̀ walaa dufunɔ

[1] Dii bè Musanɛ: Ǹ gbɛ̀ walaa kɛ mèn plaa lán káakupɔnɔ bà, mɛ́ yã kɛ̀ kú à káakupɔ kɛ̀ ń
wìnɔa kɛ̃ńma. [2] Ǹgɔ̃ kú soru guu kɔngɔ. Ǹ didi Sinai kpiiia ǹ zɛ ma aɛ à mìsɔ̃ntɛ̃a. [3] Gbɛ̃ke
tón mɔ́nyoro. Wàton gbɛ̃ke e gukea kpiii pìa sero. Baa sãa ke zù tón mɔ́ pɔ́ ble à gĩzĩro.

[4] Musa gbɛ̀ walaa à mèn plaa lán káakupɔnɔ bà. À fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, ben à dìdi Sinai kpiiia
à gbɛ̀ walaa mèn plaaa pìnɔ kũna a ɔzĩ lán Dii ònɛ nà. [5] Dii pìta tɛ́sukpɛ guu à zɛ̀ à saɛ, ben
à a zĩnda tɔ́ sìsi. [6] Kɛ̀ Dii e gɛ̃ɛ à aɛ, à a tɔ́ sìsi à bè: Dii, Dii Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛri sùudeen
ma ũ. Ma pɔɔ è fɛ̃ kpaaro, má gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛo vĩ bíta. [7] Mɛ̀ɛ̀gɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n gbɛ̃nɔo ai ń
bori lɛ́mmɛ, mɛ́ ń yã zaaanɔ kɛ̃ńnɛ kɔ̃n ń taarinɔ kɔ̃n ń durunnɔo. Mɔde mɛɛ̀ tó taaridee
bɔ pãro. Mɛɛ̀ denɔ yã zaaa wí ń nɛ́nɔ musu kɔ̃n ń dionɔ kɔ̃n ń swãkpɛɛnɔ kɔ̃n ń nasionɔo.
[8] Musa dàɛ a puua à dɔnzi kɛ̀nɛ gɔ̃ɔ [9] à bè: Dii, zaakɛ ma n pɔnnaa è, ǹ gáwao. Baa kɛ̀ gbɛ̃
pìnɔ swã gbãa, ǹ sùu kɛwao kɔ̃n wa yã zaaanɔ kɔ̃n wa durunnɔo, ǹ wa sɛ́ n pɔ́nɔ ũ.

*Luda bà kuuna k*ɔ̃n Isarailinɔ
(*B*ɔn 23:14-19)

[10] Dii bè: Ma bà égɔ̃ kúaomɛ. Mɛ́ yãbɔnsaɛ kɛ a píngi wáa kɛ̀ gbɛ̃kee e a taka kɛ bori ke guu
andunan zikiro. Borii kɛ̀ aɔ̃ɔ ligaaziinɔ é ma yãkɛna e, zaakɛ mɛ́ yã naasidee kɛao. [11] Àgɔ̃ yã
kɛ̀ má òare gbɛ̃̀a kũna, mɛ́ pɛ́are Amɔrinɔa kɔ̃n Kanaanɔ kɔ̃n Itinɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n Ivinɔ
kɔ̃n Yebusinɔo. [12] À làakari kɛ! Àton lɛdolɛ kɛ kɔ̃n bùsu kɛ̀ ée gaa gɛ̃n deenɔoro, lɛ àton
takutɛɛ kpákpa a zĩndanɛro yãnzi. [13] À ń sa'okiinɔ gboro à ń tãa gbɛ̀nɔ wíwi à Asɛra línɔ
zɔ̃zɔ̃. [14] Àton kúɛ tãanɛro, zaakɛ mamɔma Dii ma tɔ́n Nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ, mɛɛ̀ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá. [15] À
làakari kɛ! Àton lɛ́dolɛ kɛ kɔ̃n bùsu pì deenɔoro, zaakɛ tó aɔ̃ɔe pãpãa kɛɛ ń tãanɔ yã musu,
aɔ̃ɔe saa ooḿma, aɔ̃é a sísi à ń sa'onɔbɔ sóńyomɛ. [16] Àton nɔɔ sɛ́ a nɛ́nɔnɛ ń tɛ́ro, zaakɛ tó
aɔ̃ nɛ́nɔgbɛ̃nɔɔ e pãpãa kɛɛ ń tãanɔ yã musu, aɔ̃é tó a nɛ́nɔ pãpãa kɛńyo se. [17] Àton mɔ̀ pi
tãa ũro.

[18] Àgae Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa kɛ. Àgae burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai só gurɔ swɛɛplaa mɔɔ kɛ̀ wè
sísi Abibu guu lán má dìɛare nà, zaakɛ mɔɔ pì guun a bɔɛ Igipiti. [19] A daudunɔ nɛ́ ma pɔ́nɔmɛ
ń píngi kɔ̃n a pɔ́kãde nɛ́kya káakunɔ ń píngi, zù ke pɔ́ ketenɔ. [20] Àgae zaaki nɛ́kya káaku bo
kɔ̃n sãao. Tó ée boro, à à waa fĩ à dɛ. Àgae a daudunɔ bo. Gbɛ̃ke tón mɔ́ ma kiia ɔkoriro.
[21] Àgae zĩi kɛ gurɔ swɛɛdo à kámma bo à gurɔ swɛɛplaadee zĩ, baa búwigurɔ ke pɔ́kɛ̃gurɔ.

[22] Àgae Pɔ́kɛ̃na zĩbaa kɛ gurɔɔ kɛ̀ a na bura pɔ́ káaku kɛkɛnaa. Àgae Pɔ́dufublena zĩbaa
kɛ wɛ̀̃ yãanaa. [23] Wɛ̀̃ kɔ̃n wɛ̀̃o gɔ̃gbɛ̃ píngi gae mɔ́ mamɔma Dii Isarailinɔ Luda aɛzĩ gɛ̀̃n

aagɔ̃. [24] Mɛ́ pɛ́are boriinɔa mɛ́ a bùsu lɛ́ kaaraare. Gbɛ̃ke é a bùsu nii dɛ gurɔɔ kɛ̀ ée mɔɔ mamɔma Dii a Luda aɛzĩ wɛ̀ kɔ̃n wɛ̀o gɛ̀n aagɔ̃ro. [25] Àton pɔ́sɛsɛna kpáma lɛdo kɔ̃n sa'opɔ aruoro. Àton Banla sa'onɔbɔ diɛ guu dɔ̀aro. [26] Àgae gá mamɔma Dii a Luda ua kɔ̃n a bura pɔ́ káakunɔ. Àton blènɛ nɔ̀bɔ kuku kɔ̃n à da yɔ̃'ioro.

[27] Ben Dii bè Musanɛ: Ǹ yã pìnɔ kɛ̃ takadan, zaakɛ ma bà kuunanyo kɔ̃n Isarailinɔ yãnɔmɛ. [28] Musa kú kɔ̃n Diio gwe ai gurɔ baplaa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo pɔ́blena sai ímina sai. Ben Dii a bà kuunaǹyo yã mèn kurinɔ kɛ̀ gbè walaa pìnɔa.

Musa uu tɛ́kɛna

[29] Kɛ̀ Musa pìta Sinai kpiiia, à gbè walaa mèn plaaa kɛ̀ doka kɛ̃a pìnɔ kũna a ɔzĩ. À dɔ̃ kɛ̀ a uu e tɛ́ kɛɛ aɔ̃ yã'ona kɔ̃n Diio yãnziro. [30] Kɛ̀ Aruna kɔ̃n Isarailinɔ à è ń píngi, à uu e tɛ́ kɛɛ, vĩa ń kũ wà sɔ̃zi. [31] Ben Musa ń sísi. Aruna kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ ɛ̀ara wà mɔ̀ à kiia, ben à yã ɔ̀ńyo. [32] Beee gbɛra Isarailinɔ sɔ̃̀zi ń píngi, ben à yã kè Dii dìɛnɛ Sinai kpiii musu òńnɛ píngi. [33] Kɛ̀ à yã ɔ̀ńnɛ à yɔ̀a, à sáta kù a uua. [34] Tó à gɛ̃̀ à yã o Diio, è sáta go lɛ à kpɛ́ à bɔ. Tó à bɔ̀, è yã kɛ̀ Dii dìɛnɛ o Isarailinɔnɛ, [35] ben aɔ̃è e kɛ̀ à uu e tɛ́ kɛɛ. Musa è ɛara à sáta kú a uua lɛ à kpɛ́ à gɛ̃ à yã o Diio.

40

Bisakuta kyakɛna

[1] Dii bè Musanɛ: [2] Ǹ kutaa dɔ kɛ̀ dɛ dakɔ̃rɛki kutaa ũ mɔ káakun gurɔ káaku zĩ [3] ǹ àkpati kɛ̀ doka gbè walaanɔɔ kú à guu diɛn ǹ lábure mɔ̀ kpázi. [4] Ǹ gɛ̃ kɔ̃n teebu mɔ̀o ǹ à taanɔ káɛa zɛ́azɛa. Ǹ gɛ̃ kɔ̃n dabu mɔ̀o ǹ à fitianɔ kɛkɛ. [5] Ǹ vura tuaetitikpatakii mɔ̀ diɛ doka àkpati aɛ ǹ kuta kpɛɛlɛ lábure logo ǹ tataàlɛ. [6] Ǹ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ okii diɛ dakɔ̃rɛki kpɛɛlɛa, [7] ǹ dàga mɔ̀ diɛ dakɔ̃rɛki kutaa dagura kɔ̃n sa'okiio ǹ í kán. [8] Ǹ kara mɔ̀ kpá ǹ ligazi, ǹ lábure kpá kara pì léa.

[9] Ǹ pɔ́ kyakɛnɔsi mɔ̀ sɛ́ ǹ kú kpɛ́ pìa kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi ǹ diɛ ma pɔ́ ũ kɔ̃n à zĩkɛbɔnɔ, aɔ̃é gɔ̃ ma pɔ́ ũ. [10] Ǹ nɔ́si pì kú sa'okii pìa kɔ̃n a zĩkɛbɔnɔ píngi. Ǹ sa'okii pì diɛ ma pɔ́ ũ, eégɔ̃ dɛ ma pɔ́ ũ dɛńla. [11] Ǹ nɔ́si pì kú dàga pìa kɔ̃n a dibɔo, aɔ̃é gɔ̃ ma pɔ́ ũ. [12] Ǹ mɔ́ kɔ̃n Arunao kɔ̃n a nɛ́nɔ dakɔ̃rɛki kpɛɛlɛa ǹ ń zú o gwe. [13] Ǹ sa'ori pɔ́kãsãa mɔ̀nɔ da Arunanɛ, ǹ nɔ́si kúa ǹ à diɛ ma pɔ́ ũ, eé gɔ̃ ma gbɔ̃̀gbãri ũ. [14] Ǹ mɔ́ kɔ̃n à nɛ́nɔ dɔ ǹ utagyaba mɔ̀nɔ dadaǹnɛ, [15] ǹ nɔ́si kúkuḿma lán ń kù ń dea nà, aɔ̃é ma gbãgbã. Nɔ́sikuḿmana pì bé eé tó aɔ̃gɔ̃ dɛ ma gbɔ̃̀gbãrinɔ ũ ai ń boriia. [16] Musa kɛ̀ lán Dii òǹɛ nà píngi.

[17] Aɔ̃ bɔna Igipiti wɛ̀ plaade mɔ káaku gurɔ káaku zĩn wà kutaa pì dɔ̀. [18] Kɛ̀ Musa e kutaa pì dɔɔ, à à zɛbɔ mɔ̀nɔ pɛ̀ɛpɛɛ gĩa, ben à à lípɛɛ mɔ̀nɔ pɛ̀pɛn à à líkpannɔ kpàkpan, ben à lípɛɛnɔ pɛ̀ɛpɛɛ. [19] À bisa dààla, ben à báa kpààla lán Dii òǹɛ nà. [20] À sèeda gbɛ̀ walaanɔ sɛ̀ à kà àkpati pì guu, à àkpati pì sélinɔ dà à zãanɔ guu, ben à à nɛ́ kùɛa. [21] À gɛ̃̀o kpɛ́n, ben à lábure kpà sèeda àkpati pìzi lán Dii òǹɛ nà. [22] À teebu dìɛ dakɔ̃rɛki kutaan lábure pì kpɛɛlɛ kpa gu'igbãroo kpa. [23] À burɛdi kàɛa Diinɛ zɛ́azɛa lán à òǹɛ nà. [24] À dabu dìɛ dakɔ̃rɛki kutaan aɛdɔkɔ̃ana teebua sɔɔmɛtɛ kpa, [25] à fitianɔ nàna Dii aɛ lán à òǹɛ nà. [26] Ben à vura tuaetitikpatakii pì dìɛ dakɔ̃rɛki kutaan lábure saɛ, [27] ben à tuaetiti gũ nnaa kpàtaa lán Dii òǹɛ nà. [28] Ben à lábure kpà kutaa pì léa.

[29] À sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ okii dìɛ dakɔ̃rɛki kpɛɛlɛa, ben à sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ òa kɔ̃n flawao lán Dii òǹɛ nà. [30] À dàga mɔ̀ dìɛ dakɔ̃rɛki kutaa dagura kɔ̃n sa'okiio, ben à í kàn. [31] Gwen Musa kɔ̃n Arunao kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ è ń ɔɔnɔ kɔ̃n ń gbánɔ pípin. [32] Tó aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ dakɔ̃rɛki kutaan, ke tó aɔ̃ɔe sɔ̃ɔ sa'okiizi, aɔ̃è ń ɔɔnɔ kɔ̃n ń gbánɔ pípin lán Dii ò Musanɛ nà. [33] Ben à kara kpà à lìga kutaa pìzi kɔ̃n sa'okiio, ben à lábure kpà kara pì léa. Lɛn Musa zĩi pì kɛ̀ à yɔ̀a lɛ.

Dii gakui pitana bisakutaan
(Nar 9:15-23)

[34] Ben téluguu pì dà dakɔ̃rɛki kutaa pìla, Dii gakui kutaa pì pà. [35] Musa e fɔ̃ à gɛ̃̀ dakɔ̃rɛki
kutaa pìnlo, kɛ̀ téluguu dààla bensɔ̃ kɛ̀ Dii gakui kutaa pì pà yãnzi.
[36] Isarailinɔ táa'ona guu, tó téluguu pì gò kutaa pìa, ben aɔ̃è fɛɛ kɔ̃n táo. [37] Tó téluguu pì
e goaro, aɔ̃è fɛɛ kɔ̃n táoro, sé zĩ kɛ̀ à gòa. [38] Fãantɛ̃ Dii téluguu è da kutaa pìla, gwãavĩ sɔ̃ té
ègɔ̃ kú téluguu pì guu. Lɛn Isarailinɔ è e lɛ ń píngi ń táa'ona guu píngi.

NARONA
Musa takada siigɔ̃dee

Isarailinɔ kuuna gbáan 9:1-14:45, 20:1-21:35
Balamu 22:1-24:25

9

*Banla zĩbaak*ɛna

1 Dii yã ò Musanɛ Sinai gbáan Isarailinɔ bɔna Igipiti wɛ̃̀ plaade mɔ káaku guu à bè:
2 Isarailinɔ gae Banla zĩbaa kɛ à gurɔɔa. 3 À zĩbaa pì kɛ mɔɔ kɛ̀kii gurɔ gɛ̃rodosaideen uusiɛ.
À kɛ lán má dàare nà píngi kɔ̃n à dokayã kɛ̀ má dàareenɔ.
4 Musa ò Isarailinɔnɛ aɔ̃ Banla zĩbaa kɛ, 5 ben aɔ̃ zĩbaa pì kɛ̀ Sinai gbáan mɔ káaku gurɔ
gɛ̃rodosaideen uusiɛ. Aɔ̃ɔ kɛ̀ lán Dii ò Musanɛ nà píngi. 6 Gbɛ̃̃kenɔ kú gwe aɔ̃ɔ gbãsĩ kɛ̀ aɔ̃ ɔ
kɛ̀ gèa yãnzi, ben aɔ̃ɔe e wà Banla zĩbaa kɛ̀ zĩ beeearo. Ben aɔ̃ gàa wà Musa kɔ̃n Arunao lè
zĩ beeea gɔ̃ɔ 7 aɔ̃ bè Musanɛ: Gɛ̀ yã musu wa gbãsĩ lɛ̀. Bɔ́yãnzi wà gìwe wà mɔ́ kɔ̃n gbaanɔ
Diinɛ kɔ̃n wa gbɛ̃̃nɔo à gurɔɔazi? 8 Musa wèńla à bè: À zɛ ai mà ma lán Dii é o a yã musu nà.
9 Ben Dii bè Musanɛ: 10 Ǹ o Isarailinɔnɛ, tó aɔ̃ gbɛ̃̃kenɔ ke aɔ̃ boriinɔɔ kpé gbãsĩ gè yã musu,
ke aɔ̃ gàa wɛ́tɛ zɑ̃̀azã ken, aɔ̃é fɔ̃ wà Banla zĩbaa kɛmɛ zãa. 11 Mɔ plaadee gurɔ gɛ̃rodosaidee
uusiɛn aɔ̃é zĩbaa pì kɛ. Aɔ̃é sã nɔ̀bɔ só kɔ̃n burɛdi sésɛ'ɛ̃zɛ̃saio kɔ̃n lá kyɑ̀kyão. 12 Aɔ̃ton à ke
tó guu dɔ̀aro bensɔ̃ aɔ̃ton sãa pì wá ke éro. Aɔ̃é Banla zĩbaa pì kɛ lán má dìɛare nà píngi.
13 Gbɛ̃̃ kɛ̀ èe gbãsĩ léro bensɔ̃ èe gá wɛ́tɛ kearo, tó à gì Banla zĩbaa pì kɛzi, wà adee bɔ a gbɛ̃̃nɔ
té, zaakɛ èe mɔ́mɛ kɔ̃n gbaao à gurɔɔaro. À taari é wí à musu. 14 Bɔ̀amɔ kɛ̀ kú a té bensɔ̃ à
yezi à Banla zĩbaa kɛmɛ, séde à kɛ lán ma à doka dìɛare nà. Bɔ̀amɔ kɔ̃n bɛdeeo ń píngi yã
dɔ̃nkɔ̃mɛ.

*T*éluguu dana bisakutaalaa
(*B*ɔn 40:34-38)

15 Zĩ kɛ̀ wà bisakutaa mɔ̀ dɔ̀, téluguu pì dà sèeda kutaa pìla. Zaa uusiɛ ai guu gàa à dɔ̀o
téluguu pì kú kutaa pì musu lán té bà. 16 Lɛn ègɔ̃ kuu lɛ gurɔ píngi, ègɔ̃ kú kutaa pìla fãantɛ̃,
gwãavĩ sɔ̃ lán té bà. 17 Tó à gò kutaa pìa, ben Isarailinɔ è fɛɛ kɔ̃n táo. Guu kɛ̀ téluguu pì zèn,
gwen aɔ̃è bùra káɛn. 18 Tó Dii ɔ̀dɔańnɛ lɛ, aɔ̃è bùra fɛɛ. Tó à ɔ̀dɔańnɛ dɔ, aɔ̃è ɛara wà bùra
káɛ. Tó téluguu pì da kutaa pìla sɔ̃, aɔ̃ bùra ègɔ̃ kaɛnamɛ. 19 Tó téluguu pì e gurɔ plaaa kɛɛ
kutaa pìla, aɔ̃ègɔ̃ Dii yã maa, aɔ̃è bùra fɛɛro. 20 Zĩkenɔa téluguu pì è gurɔ plaaa kɛ kutaalaro.
Tó Dii ɔ̀dɔańnɛ, aɔ̃è bùra káɛ, tó Dii ɛ̀ara à ɔ̀dɔańnɛ dɔ, ben aɔ̃è bùra fɛɛ. 21 Zĩkenɔa sɔ̃
téluguu pì è zɛ gu dɔ̃nkɔ̃ féte zaa uusiɛ ai kɔngɔ. Tó à gòa kɔngɔ, ben aɔ̃è bùra fɛɛ. Fãantɛ̃
ke gwãavĩn yoo, tó téluguu pì gòa, aɔ̃è bùra fɛɛmɛ. 22 Tó téluguu pì gɔ̃̀ zɛna kutaa pìla gurɔ
do ke mɔ do ke wɛ̃̀ don yoo, aɔ̃ègɔ̃ kaɛna bùrammɛ, aɔ̃è fɛɛro. Tó à gòa, ben aɔ̃è bùra fɛɛ.
23 Aɔ̃è bùra káɛ ke wà bùra fɛɛ Dii lɛ́ saɛro. Aɔ̃ègɔ̃ Dii yã maa lán à dà Musanɛ à òńnɛ nà.

10

*Kondogi kãkãki m*ɛ̀n plaaanɔ

1 Dii yã ò Musanɛ à bè: 2 Ǹ kãkãki pi mèn plaa kɔ̃n kondogi kɛ̀ wà gbɛ̃̀gbɛ̃ maamaaao
gbɛ̃̃nɔ kakɔ̃abɔ ũ lɛ aɔ̃gae bùra fɛɛ. 3 Tó wà kãkãki pìnɔ pè, gbɛ̃̃nɔ é mɔ́ wà kakɔ̃anzi ń píngi
dakɔ̃rɛki kpɛɛlɛa. 4 Tó kãkãki mèn doon wà pè, Isaraili bori dɔn'aɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ kí ũunɔ bé
wé mɔ́ wà kakɔ̃anzi. 5 Tó wà kãkãki pìnɔ pè sikɔ̃̃kɛnao, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bùra kú ɔfãntɛ̃̃bɔɛ kpaanɔ
bé wé bùra fɛɛ káaku. 6 Tó wà à gɛ̃̀n plaadee pè sikɔ̃̃kɛnao, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bùra kú sɔɔmɛtɛ kpaanɔ
bé wé bùra fɛɛ. Kãkãkipɛna sikɔ̃̃kɛnao pìn gbɛ̃̃nɔ dana zén sèeda ũ. 7 Tó wà yezi wà gbɛ̃̃nɔ
kakɔ̃a, wàgae pé sikɔ̃̃kɛna sai.
8 Aruna né sa'orinɔ bé wé kãkãki pìnɔ pé. Eégɔ̃ dɛare doka ũ gurɔ píngi, apinɔ kɔ̃n a
boriinɔ. 9 Gurɔɔ kɛ̀ a ka a bùsun, tó ée gaa zĩ ká kɔ̃n a ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃é gà wà fɛɛaonɔ, àgae kãkãki
pìnɔ pé sikɔ̃̃kɛnao, lɛ a yã e à dɔ mamɔma Dii a Ludan, mé a bɔ a ibɛɛ pìnɔ ɔzĩ. 10 Gurɔɔ kɛ̀

ée pɔnnaa kɛɛ sɔ̃, zĩbaan yoo, mɔ dufu gurɔ káaku zĩn yoo, àgae kãkãki pìnɔ pɛ́ a sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũnɔa kɔ̃n a sáabukpana sa'opɔnɔ, a yã é dɔmagu. Mámbe Dii a Luda ũ.

*Isarailin*ɔ fɛɛna Sinai

11 Wɛ̃̀ plaade mɔ plaade gurɔ barodee zĩ, téluguu gò sèeda kutaala, 12 ben Isarailinɔ bùra fɛ̀ɛ Sinai gbáan, aɔ̃ɔe sɔ̃ki kpákpaa ai téluguu gàa à zɛ̀ Parani gbáan. 13 Aɔ̃ bùra fɛɛna káakun gwe. Aɔ̃ɔ kɛ̀ lán Dii dà Musanɛ à òńnɛ nà.

14 Yuda zì̀kpɛɛnɔ bé wà bùra fɛ̀ɛ gãli kɔ̃n gãlio káaku kɔ̃n ń tuutao. Aminadabu né Nasɔ̃n ń dɔn'aɛdee ũ. 15 Zua né Nɛtanɛlin Isaka zì̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee ũ. 16 Eloni né Ɛliabun Zɛbuluni zì̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee ũ. 17 Gɛsɔnu boriinɔ kɔ̃n Mɛrari boriinɔ kutaa pì gbòro, ben aɔ̃ɔ sɛ̀ wà dào zén.

18 Ben Rubɛni zì̀kpɛɛnɔ bùra fɛ̀ɛ gãli kɔ̃n gãlio kɔ̃n ń tuutao. Sedeu né Ɛlizun ń dɔn'aɛdee ũ. 19 Zurisadai né Selumiɛlin Simɛɔ zì̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee ũ. 20 Dɛwɛli né Ɛliasafan Gada zì̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee ũ. 21 Ben Koa boriinɔ Luda pɔ́nɔ sɛ̀ wà dào zén. Wà kutaa pì dɔ̀ ai aɔ̃gɔ̃ ká.

22 Ben Ɛflaimu zì̀kpɛɛnɔ bùra fɛ̀ɛ gãli kɔ̃n gãlio kɔ̃n ń tuutao. Amiudu né Ɛlisaman ń dɔn'aɛdee ũ. 23 Pedazu né Gamaliɛlin Manase zì̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee ũ. 24 Gideoni né Abidãn Bɛyãmi zì̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee ũ.

25 Ben Dani zì̀kpɛɛnɔ bùra fɛ̀ɛ gãli kɔ̃n gãlio kɔ̃n ń tuutao. Aɔ̃mbe aɔ̃ègɔ̃ té kpɛɛ. Amisadai né Ayɛzan aɔ̃ dɔn'aɛdee ũ. 26 Ɔkɔrana né Pagiɛlin Asa zì̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee ũ. 27 Enana né Airan Nafatali zì̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee ũ. 28 Lán Isarailinɔ è bùra fɛɛfɛɛ wàgɔ̃ tɛ́tɛkɔ̃zi nàn gwe gãli kɔ̃n gãlio.

29 Obabun Musa anzure Ruɛli né ũ, Midiã boriimɛ. Musa bènɛ: Wée daa zén gana bùsu kɛ̀ Dii bè é wa gbaan. Ǹ mɔ́ ǹ gáwao, wé yã maaa kɛnnɛ, zaakɛ Dii nnamana gwe lɛ́ gbɛ̃̀we. 30 Ben à bènɛ: Mɛ́ gáro, mɛ́ ɛara ma bùsun ma bɛdeenɔ kiiamɛ. 31 Musa bè: N yã nna. Ǹton wa tónlo, zaakɛ ń bùrakaɛki maaa dɔ̃ bensɔ̃ ḿbe né kɛ wa wɛ́ɛdee ũ. 32 Tó n gaawao, wé yã maaa kɛ̀ Dii é kɛwee kɛnnɛ se.

33 Isarailinɔ bùra fɛ̀ɛ Dii kpiii saɛ aɔ̃ táa ò gurɔ aagɔ̃. Wà dɔ̀ aɛ kɔ̃n Dii bà kuunańyo àkpatio lɛ à bùrakaɛkii ɔdɔańnɛ. 34 Tó aɔ̃ fɛ̀ɛ wà dà zén, Dii téluguu pì ègɔ̃ kúńla fãantɛ̃. 35 Tó wà dà zén kɔ̃n àkpatio, Musa è be:

Ǹ fɛɛ Dii, lɛ n ibɛɛnɔ fãakɔ̃a,
lɛ n zangurinɔ bàa lénnɛ.
36 Tó wà dìɛ, Musa è be:
Dii, ǹ ɛara ǹ su Isaraili bɔrɔ ũgbangbanɔa.

11

*Dii t*éfɛɛna

1 Isarailinɔ zɔka kà Diizi ń nawɛ̃akɛna yãnzi. Kɛ̀ Dii mà, à pɔ fɛ̃̀, ben à tɛ́ fɛ̀ɛ ń tɛ́, aɔ̃ bùra kpadoo tɛ́ kũ̀. 2 Ben gbɛ̃̀nɔ wii pè Musazi. Kɛ̀ à wɛ́ɛ kɛ̀ Diia, ben tɛ́ pì zɛ̀. 3 Ben wà tɔ́ kpà guu pìnɛ Tabera, kɛ̀ Dii tɛ́ fɛ̀ɛ ń tɛ́ gwe yãnzi.

*Dii bùrun*ɔ gbarɛna

4 Bori pãndenɔ kú Isarailinɔ tɛ́, aɔ̃ɔe pɔ́ble pãnde nii dɛɛ, ben Isarailinɔɔ e ɔ́ɔ dɔɔ se wà bè: Mán wé nɔ̀bɔ en wà sóo? 5 Wée kpɔ̀ kɛ̀ wá sò Igipiti wa pɔyezia bɛgɛ kɛɛ kɔ̃n plɛ̃̀nɔ kɔ̃n gbɛzɛɛnɔ kɔ̃n ɛfɔnɔ kɔ̃n aubasanɔ kɔ̃n aubasa gizonɔo. 6 Tia sa wa lɛ́ gà, zaakɛ weè pɔ́ke ero, tó èe kɛ mana kɛ̀ baasiro.

7 Mana pì wɛ́ɛ kete, à dɛ lán lí'ɔɔ bàmɛ. 8 Isarailinɔ è sɛ́ɛ wà lɔ́ gbèn ke aɔ̃è zɔ̃ gón. Aɔ̃è disa wà kàra kɛo. À nna lán kàra tɛ̃ngo bà. 9 Tó kpíi kpà bùran gwãavĩ, ben mana pì è kwɛ́ se.

10 Musa mà wèe ɔ́ɔ dɔɔ ualɛ kɔ̃n ualɛo. Dii pɔ fɛ̃̀ maamaa, ben à kɛ̀ Musanɛ ĩi 11 à bènɛ: Bɔ́yãnzin nɛɛ wɛ́ɛ tãamazi? Ma yã kparee bé à kènnɛ zaa, ben n gbɛ̃ pìnɔ gwana asoo dìmɛɛ? 12 Mámbe ma gbɛ̃ pìnɔ nɔ̀ sìɔ́? Mámbe ma ń íɔ́? Bɔ́yãnzi n bèmɛ mà ń kú kpɛɛ lán

nɛ́dandee bà mà gáńyo bùsu kɛ̀ ń la dà aɔ̃ dezinɔnɛnzi? 13 Mákpan mɛ́ nɔ̀bɔ en mà kpá gbɛ̃
pìnɔa ń píngii? Zaakɛ aɔ̃ɔe wii pɛɛmazi wèe bee mà ń gba nɔ̀bɔ wà só. 14 Mɛ́ fɔ̃ mà gbɛ̃ pìnɔɔ
kú kpɛɛ ń píngi madoro, zaakɛ aɔ̃ asoo dɛmala. 15 Tó lɛn né kɛmɛ lɛ, ǹ tó ma n pɔnnaa e ǹ ma
dɛ gɔ̃ɔ. Ǹton tó mà nawɛ̃a pì kɛ dɔro. 16 Ben Dii bènɛ: Ǹ Isaraili gbɛ̃nsi kɛ̀ ń ń dɔ̃ dɔn'aɛdee
ũunɔ kakɔ̃a gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri ǹ mɔ́ńyo dakɔ̃rɛki kuta kiia aɔ̃gɔ̃ kúnyo gwe. 17 Mɛ́ pita mà
yã onnɛ gwe mà a Ninii kɛ̀ kúmmaa kpadoo go mà dińnɛ, aɔ̃é gbɛ̃nɔ gwana aso sényo lɛ
ǹtongɔ̃ ń sɛna ndo dɔro yãnzi. 18 Ǹ o gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ gbãsĩ bɔ ń zĩndan zia yãnzi, aɔ̃é nɔ̀bɔ e
wà só. Zaakɛ aɔ̃ wii pɛ̀mazi wà bè, mán wé nɔ̀bɔ en kɛ̀ wà sóo? Aɔ̃ bè wà sà̰ɔ Igipiti. Beee
yãnzin mé ń gba nɔ̀bɔ aɔ̃ sózi. 19 Aɔ̃é só èe kɛ gurɔ donlo, gurɔ plaanlo, gurɔ sɔɔronlo, gurɔ
kurinlo, gurɔ baronlo. 20 Aɔ̃é só mɔ do gbãngbãn ai à bɔ ń yĩn à nii bɔ ń pɔɔ guu. Zaakɛ
mamɔma Dii má kú ń té, ben aɔ̃ pã kpàmazi. Aɔ̃ zɔka dɔ̀ma wà bè, bɔ́yãnzi wà bɔ̀ Igipitizi?
21 Ben Musa bè: Gɔ̃gbɛ̃nɔɔ kúmao tá guu gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa aagɔ̃, ben n bè nɛ́ nɔ̀bɔ kpáḿma wà
só ai mɔ do gbãngbãn-ɔ́? 22 Baa tó wà sãanɔ kɔ̃n zùnɔ dɛ̀dɛ paripari, eé mɔ́ḿmaɔ́? Tó wà
ísia kpɔ̀nɔ sɛ̀ɛ píngi, eé mɔ́ḿmaɔ́? 23 Dii wèàla à bè: Ma gbãaa é kánloo? Né e tia, tó yã kɛ̀
má ònnɛɛ é kɛ ke eé kɛro.

24 Musa bɔ̀ à Dii yã pìnɔ ò́ńnɛ. À Isaraili gbɛ̃nsinɔ kàkɔ̃a gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri à ń zɛ́ wà lìga
kutaa pìzi. 25 Ben Dii pìta téluguu guu à yã òo. À a Ninii kɛ̀ kúa kpadoo gò à dì gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn
baaagɔ̃ akuri pìnɔnɛ. Kɛ̀ à a Ninii pì dìńnɛ lɛ, aɔ̃ annabikɛɛ kɛ̀, beee gbɛra aɔ̃ɔe ɛara wà kɛ̀
dɔro. 26 Gbɛ̃ kɛ̀ Musa ń sɛ́ gɔ̃ɔn plaaanɔ gɔ̃̀ bùran, gbɛ̃ doo tɔ́n Ɛlɛdada, gbɛ̃ doo sɔ̃ Mɛdada.
Aɔ̃ɔe gá kutaa kiiaro, mɔde Ninii pì sùḿma se, ben aɔ̃ annabikɛɛ kɛ̀ bùran. 27 Gɔ̃kparɛ ke bàa
lɛ̀ à gàa à bè Musanɛ: Ɛlɛdada kɔ̃n Mɛdadao e annabikɛyã oo bùran. 28 Nuni né Yɔsuan Musa
kpàasi ũ zaa a ɔ̀wazikɛgurɔ, ben à bè: Baa Musa, ǹ gíńnɛ. 29 Ben Musa bènɛ: Nɛ́ɛ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ
kɛɛńyo ma yã musun yɔ́? Tó Dii a Ninii dì a gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ gɔ̃̀ annabinɔ ũ ń píngi, à maaroo?
30 Ben Musa ɛ̀ara bùran kɔ̃n Isarailinɔ gbɛ̃nsi pìnɔo.

31 Dii tò ĩa bɔ̀ ísiaa kpa à mɔ̀ kɔ̃n bùrunɔ, aɔ̃ dà bùrala. Aɔ̃ lìga bùrazi baama píngi à kà
tágurɔ doo ũ, bensɔ̃ aɔ̃ vĩana lezĩ kà gɔ̃̀sãsuu plaa. 32 Fãantɛ̃ beeea kɔ̃n gwãavĩo kɔ̃n à gu làa
dɔnao aɔ̃ fɛ̀ɛ wà gàa wà bùrunɔ kṵ̀̀kũ. Gbɛ̃ kɛ̀ èe kũkũ bítaroo kṵ̀̀kũ sùu baro. Ben aɔ̃ɔ fɛ̃̀ɛ
à gàga. 33 Kɛ̀ aɔ̃ à nɔ̀bɔ dà ń lén gɔ̃ɔ, aɔ̃ɔe e wà só bítaro, ben Dii pɔ fɛ̃̀ńzi à gagyãa kàńgu.
34 Ben wà tɔ́ kpà guu pìnɛ Lóudeenɔ Mira, zaakɛ gwen wà gbɛ̃ kɛ̀ nɔ̀bɔ lóu ń kũnɔ vĩin. 35 Ben
Isarailinɔ fɛ̀ɛ gwe aɔ̃ gàa Azero aɔ̃ gurɔplaa kɛ̀ gwe.

12

*Miriamu k*ɔ̃n Arunao Musa taari'ena

1 Miriamu kɔ̃n Arunao Musa taari è Etiopia nɔɔ kɛ̀ à sɛ̀ yã musu, zaakɛ à Etiopia nɔɔ sɛ̀.
2 Aɔ̃ bè: Musa adon Dii dìɛ à yã ò à gãzĩɔ́? Ɛ̀e o wa gãzĩ seroo? Dii yã pì mà. 3 Musa nɛ́ gbɛ̃
buseme, à sáa kú anduna guuro. 4 Gwe gɔ̃ɔ Dii bè Musa kɔ̃n Arunao kɔ̃n Miriamuonɛ: À bɔɛ
à gá dakɔ̃rɛki kuta kiia a gɔ̃ɔn aagɔ̃a. Ben aɔ̃ gàa ń gɔ̃ɔn aagɔ̃a ń píngi. 5 Dii pìta téluguu
guu à zɛ̀ kutaa pì kpɛɛlɛa. À Aruna kɔ̃n Miriamuo sìsi, ben aɔ̃ sɔ̃̀zi ń plaa ń píngi. 6 À bèńnɛ:
À ma yã ma. Tó ma annabi kee kú a té, mɛɛ̀ bɔ mà mɔ́zi wɛ́ɛgupu guu mɛɛ̀ yã onɛ nanaa
guumɛ. 7 Mɔde à dɛ lɛ kɔ̃n ma zɔ̀bleri Musaoro. Zĩkɛri náanɛdeemɛ ma ua gbɛ̃nɔ té ń píngi.
8 Weè yã bɔ kɔ̃ lén. Mɛɛ̀ yã onɛ mà à ke utɛnɛro. È wɛ́ɛ si ma takalɛ. À kɛ̀ dia ée ma zɔ̀bleri
Musa taari'ena vĩa kɛroo? 9 Ben Dii pɔ fɛ̃̀ńzi, à a taa o.

10 Kɛ̀ téluguu pì gò kutaa pìla, kusu dà Miriamula gɔ̃ɔ, à pura kṵ̀ lán buu bà. Kɛ̀ Aruna lìɛ
à à gwà, à è kusu dààla, 11 ben à bè Musanɛ: N yã nna Baa! Ǹton tó wà mìsaiyã taarikɛna
gbɛ̀ ero. 12 Ǹton tó àgɔ̃ dɛ lán né kɛ̀ wà ì gɛ̀ à mɛ̀ kpadoo yakana bàro. 13 Musa wii pɛ̀ Diizi
à bè: Luda, n yã nna! Ǹ à kɛ̃̀kɔ̃a. 14 Ben Dii bènɛ: Tó à de bé à lóu sù à uua, eé kɛnɛ wíyã
ũ ai gurɔ swɛɛplaaroo? Wà bɔo bùra kpɛɛ gurɔ swɛɛplaa gĩa, gbasa wà à sí. 15 Miriamu kú
bùra kpɛɛ ai gurɔ swɛɛplaa. Isarailinɔɔ e da zénlo sé kɛ̀ wà ɛ̀ara wà à sì. 16 Beee gbɛra aɔ̃ fɛ̀ɛ
Azero aɔ̃ gàa wà bùra kàɛ Parani gbáan.

13

*Gu'asiigwari g*ɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ zĩna

1 Dii bè Musanɛ: 2 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ aɔ̃ gá Kanaa bùsu kɛ̀ mɛ́ɛ kpaa Isarailinɔa gwa. Ǹ ń dezinɔ
bori gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ dɔn'aɛdee ũunɔ sɛ́ mèn doodo ǹ ń zĩ. 3 Ben à ń gbáɛ lɛ bɔna Parani gbáan
lán Dii ò nà. Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́ Isaraili dɔn'aɛdeenɔmɛ ń píngi. 4 Aɔ̃ tɔ́nɔn yè:
Rubɛni boriinɔ guu Zaku nɛ́ Samua,
5 Simɛɔ boriinɔ guu Ori nɛ́ Safata,
6 Yuda boriinɔ guu Yefunɛ nɛ́ Kalɛbu,
7 Isaka boriinɔ guu Yusufu nɛ́ Igali,
8 Ɛflaimu boriinɔ guu Nuni nɛ́ Osea,
9 Bɛyãmi boriinɔ guu Rafu nɛ́ Paliti,
10 Zɛbuluni boriinɔ guu Sodi nɛ́ Gadiɛli,
11 Yusufu nɛ́ Manase boriinɔ guu Susi nɛ́ Gadi,
12 Dani boriinɔ guu Gɛmali nɛ́ Amiɛli,
13 Asa boriinɔ guu Mikaɛli nɛ́ Setu,
14 Nafatali boriinɔ guu Vofosi nɛ́ Nabi,
15 Gada boriinɔ guu Maki nɛ́ Guɛli.
16 Gbɛ̃ kɛ̀ Musa ń zĩ bùsu gwaanɔn gwe. Musa tɔ́ kpà Nuni nɛ́ Oseanɛ Yɔsua.

17 Kɛ̀ Musa e ń zĩi Kanaa bùsu gwa, à bɛ̀ńnɛ: À bɔɛ kɔ̃n Nɛgɛvi gbáao à di bùsu gusĩsĩdeea.
18 À gwa lán bùsu pì dɛ nà, tó à gbɛ̃nɔɔ gbãa kesɔ̃ aɔ̃ɔ busɛ, tó aɔ̃ɔ pari kesɔ̃ aɔ̃ɔ pariro, 19 tó
aɔ̃ bùsu maa kesɔ̃ à zaa, tó aɔ̃ wɛ́tɛnɔ bĩi vĩ kesɔ̃ à vĩro, 20 tó à tɔɔtɛ gbãa kesɔ̃ à bùsa, tó à
línɔ vĩ kesɔ̃ à vĩro. À aĩa kɛ à bùsu pì líbɛɛnɔ sɛ́ɛ à suo. Zaakɛ geepi bɛ káakunɔ magurɔɔn
yè. 21 Ben aɔ̃ gàa wà bùsu pì asii gwàgwa zaa Zini gbáan ai Reobo, Lebo Amata kpa. 22 Kɛ̀ aɔ̃
bɔɛ kɔ̃n Nɛgɛvi gbáao, aɔ̃ kà Ɛblɔnu, guu kè Anaki boriinɔ Aima kɔ̃n Sesaio kɔ̃n Talamaio
kún. Ɛblɔnu kaɛna Zoã kɛ̀ kú Igipiti ã wɛ̃̀ swɛɛplaamɛ. 23 Kɛ̀ aɔ̃ kà Ɛsɛkɔlu guzurɛn, aɔ̃ geepi
yɔ̃ doo zɔ̃̀ gwe aɔ̃ɔ lògo lía, ben gɔ̃ɔn plaaanɔ sɛna. Aɔ̃ biisioo kɔ̃n kãkãpuraao sɛ̀ dɔ. 24 Wà
tɔ́ kpà guu pìnɛ Ɛsɛkɔlu guzurɛ, geepi yɔ̃ kɛ̀ Isarailinɔɔ zɔ̃̀ gwe yãnzi. 25 Kɛ̀ aɔ̃ bùsu pì yakɛ̀
gurɔ baplaa, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà sù.

*Gu'asiigwarin*ɔ baarukpana

26 Kɛ̀ aɔ̃ sù Kadɛsi, Parani gbáan, aɔ̃ gàa Musa kɔ̃n Arunao kɔ̃n Isarailinɔ kiia píngi. Aɔ̃
sù kɔ̃n baaruo Isarailinɔnɛ ń píngi, ben aɔ̃ bùsu pì líbɛɛnɔ ɔ̀dɔaǵnɛ. 27 Aɔ̃ yã pì gbã̀ Musanɛ
wà bè: Wa gaa bùsu kɛ̀ n wa zĩin. Zwi kɔ̃n zɔ́'io di gwe. À líbɛɛnɔn yè. 28 Mɔde bùsu pì
deenɔ gbãa. Aɔ̃ wɛ́tɛnɔ bĩi vĩ bensɔ̃ aɔ̃ wɛ́tɛ pìnɔ bíta maamaa. Wa Anaki boriinɔ è gwe se.
29 Amalɛkinɔɔ kú Nɛgɛvi gbáan. Itinɔ kɔ̃n Yebusinɔ kɔ̃n Amɔrinɔɔ kú bùsu gusĩsĩdeen, bensɔ̃
Kanaanɔɔ kú ísiaa saɛ kɔ̃n Yoda saɛo. 30 Kalɛbu gbɛ̃nɔ lɛ́ yĩ̀tɛ Musa aɛ, ben à bè: Wà gá wà
bùsu pì sí, zaakɛ wé fɔ̃ wà zĩ̀ bleḿma. 31 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàaonɔ bè: Wé fɔ̃ wà lɛ́ɛ gbɛ̃ pìnɔaro,
zaakɛ aɔ̃ gbãaa dɛwala. 32 Ben aɔ̃ bùsu kɛ̀ aɔ̃ɔ yakɛ̀ pì fabò Isarailinɔnɛ wà bè: Bùsu kɛ̀ wá
yakɛ̀ pì nɛ́ bùsu kɛ̀ è a gbɛ̃nɔ mɔ́mɔmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ wa ń é gweenɔ ń píngi nɛ́ gbɛ̃ gbã̀anɔmɛ.
33 Wa gbɛ̃ gbã̀agbãanɔ è gwe Anaki boriinɔ ũ. Wa a zĩnda è lán babanɛnɔn bà, lɛn wá dɛ lɛ ń
wɛ́ɛn se.

14

*Isarailin*ɔ bɔna Dii kpɛɛ

1 Isarailinɔɔ e wii gbãaa pɛɛ ń píngi, aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ gwãavĩ beeea. 2 Aɔ̃ zɔka dɔ̀ Musaa kɔ̃n
Arunao ń píngi wà bɛ̀ńnɛ: Tó wa gaga Igipiti kesɔ̃ gbáan kɛ̀, lɛ à kɛ̀ maa. 3 Bɔ́yãnzin Dii e
taawao bùsu pìnzi? Weé wa dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaaomɛ, weé wa nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n wa nɛ́nɔ kũkũ. Wa
sɔkpana Igipiti sã̀ɔroo? 4 Ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Wà dɔn'aɛdee diɛ wà ɛara wà tá Igipiti.

5 Musa kɔ̃n Arunao dàɛ ń puua gbɛ̃ píngi aɛ. 6 Ben gu'asiigwarinɔ gɔ̃ɔn plaa Nuni nɛ́ Yɔsua
kɔ̃n Yefunɛ nɛ́ Kalɛbuo ń utanɔ gàga wà kɛ̀̃kɛ̃ 7 aɔ̃ bè gbɛ̃nɔnɛ: Bùsu kɛ̀ wa bɔɛn wá yakɛ̀ pì
maa maamaa. 8 Tó wa yã kà Diinɛ, eé gáwao bùsu pìn, bùsu kɛ̀ zwi kɔ̃n zɔ́'io din pì, à wa

gba. [9] Àton bɔ Dii kpɛɛro. Àton vĩa kɛ bùsu pì deenɔnɛro, zaakɛ wa blɛɛnɔmɛ, aɔ̃ɔ utɛkii vĩ dɔro. Dii kúwao, àton vĩa kɛro.
[10] Baade píngi e bee wà ń pápa kɔ̃n gbɛ̀o, ben Dii gakui bɔ̀ à mɔ̀ Isarailinɔzi dakɔ̃rɛki kuta kiia. [11] Dii bè Musanɛ: Gbɛ̃ pìnɔ égɔ̃ kya kaamagu gurɔ píngin yɔ́? Baa kɔ̃n dabuyã parii kɛ̀ má kɛ̀ ń tɛ́nɔ, aɔ̃égɔ̃ gii ma náanɛ kɛzi gurɔ píngin yɔ́? [12] Mɛ́ gagyã kpánzi mà ń kaatɛ, mɛ́ n boriinɔ kɛ pari, aɔ̃ gbãaa égɔ̃ dɛ gbɛ̃ pìnɔla. [13] Ben Musa bè Diinɛ: Ḿbe n gbɛ̃ pìnɔ bɔ̀ɛ Igipiti kɔ̃n n gbãaao. Tó Igipitinɔɔ mà, [14] aɔ̃é gí o bùsu kɛ̀ deenɔnɛziro. Zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ ń kúwao, nɛɛ̀ bɔ ǹ mɔ́wazi tɛ̃tɛ̃ntɛ̃. Aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ n tɛ́luguu ègɔ̃ kú wa musu, nɛɛ̀ dɔwe aɛ à guu fãantɛ̃, gwãavĩ sɔ̃ tɛ́ guu. [15] Tó n gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀ kãndo gɔ̃ɔ, borii kɛ̀ aɔ̃ yã pì mànɔ é be: [16] Dii fùa à gá kɔ̃n gbɛ̃ pìnɔ bùsu kɛ̀ à la dàńnɛn, beee yãnzin à ń dɛ́dɛ gbáanzi. [17] Dii, ǹ n gbãa bíta ɔdɔańnɛ sa, lán ń ò nà n bè [18] n pɔɔ è fɛ̃ kpaaro, ń gbɛ̃kɛɛ vĩ bíta, nɛɛ̀ gbɛ̃nɔ yã zaaanɔ kɔ̃n ń taarinɔ kɛ̃ńnɛ, mɔde nɛɛ̀ tó taaridee bɔ̀ pãro. Nɛɛ̀ denɔ yã zaaanɔ wí ń boriinɔ musu ai à gá à pɛ́ ń swãkpɛɛnɔa kɔ̃n ń nasionɔ. [19] Lán n sùu kɛ̀ kɔ̃n gbɛ̃ pìnɔo nà zaa Igipiti ai aɔ̃ gàa wà kào kɛ̀, ǹ ń durun kɛ̃ńnɛ n gbɛ̃kɛ bíta guu.

Zɔkakarinɔ wɛ́ɛtãmmana

[20] Ben Dii bè: Lán n wɛ́ɛ kɛ̀ma nà, mɛ́ sùu kɛńyo. [21] Mɔde lán mɛɛ̀gɔ̃ kuu nà bensɔ̃ ma gakui dà andunala píngi, [22] gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ma gakui è kɔ̃n dabuyã kɛ̀ má kɛ̀ Igipiti kɔ̃n gbáa guuo kɛ̀ aɔ̃ ma lɛ wà ma gwa gɛ̃̀n kuri aɔ̃ gì ma yã mazinɔ, [23] ń gbɛ̃ke é wɛ́ɛ si bùsu kɛ̀ ma la dà ń dezinɔnɛ pìlɛro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kya kàmaguunɔ ke é wɛ́ɛ siàlɛro. [24] Lán ma zɔ̀bleri Kalɛbu nɔ̀sɛ bɔ̀ ado nà, à tɛ́mazi kɔ̃n nɔ̀sɛo do, mɛ́ tó à gɛ̃ bùsu kɛ̀ à gàan pì guu, à boriinɔ é e túbi ũ. [25] Zaakɛ Amalɛkinɔ kɔ̃n Kanaanɔɔ kú guzurɛn gwe, à ɛara à da gbáa zɛ́n zia Isia Tɛ̃aa kpa.
[26] Dii bè Musanɛ kɔ̃n Arunao: [27] Gbɛ̃ zaaa kɛ̀nɔ é zɔka kámazi gurɔ píngin yɔ́? Ma zɔka kɛ̀ aɔ̃ɔe kaamazii mà. [28] Ǹ beńnɛ mamɔma Dii ma bè má kuu. Lán aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀ma nà, lɛn mɛ́ kɛńnɛ lɛ. [29] Aɔ̃ gɛ̀nɔ é gɔ̃ kaɛna gbáan kɛ̀, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kà wɛ̃̀ baro ke dɛàlaanɔ píngi. Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ wà ń náro bensɔ̃ aɔ̃ zɔka kàmaziinɔ [30] é gɛ̃ bùsu kɛ̀ ma à lɛ́ gbɛ̃̀ńnɛnlo, séde Yefunɛ nɛ́ Kalɛbu kɔ̃n Nuni nɛ́ Yɔsuao baasiro. [31] Aɔ̃ nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ bè weé ń kũkũnɔn mɛ́ gɛ̃ńyo, lɛ aɔ̃ bùsu kɛ̀ ń denɔ gìzi pì nnaa ma. [32] Aɔ̃pinɔ sɔ̃, aɔ̃ gɛ̀nɔ é gɔ̃ kaɛna gbáan kɛ̀mɛ. [33] Aɔ̃ nɛ́nɔ é pɔ́nɔ dãdã gbáan kɛ̀ ai wɛ̃̀ baplaa, aɔ̃ ń denɔ náanɛ sai gbɛ̀ e. Aɔ̃ denɔ gɛ̀nɔ é gɔ̃ gbáan kɛ̀ ń píngi. [34] Lán wà bùsu pì yakɛ̀ gurɔ baplaa nà, lɛn aɔ̃égɔ̃ ń yã zaaa gbɛ̀ e lɛ ai wɛ̃̀ baplaa, wɛ̃̀ doodo gurɔ doodo, aɔ̃égɔ̃ dɔ̃ lán íbɛtɛkpanamao dɛ nà. [35] Mamɔma Dii mámbe ma yã pì ò, lɛmɛ sɔ̃ mɛ́ kɛ gbɛ̃ zaaa kɛ̀ aɔ̃ kàkɔ̃amazii pìnɔnɛ lɛ. Aɔ̃é gaga gbáan kɛ̀ ń píngi.
[36] Gbɛ̃ kɛ̀ Musa ń zĩ aɔ̃ bùsu yakɛ̀ kɛ̀ aɔ̃ sù aɔ̃ kya kà bùsu pìn aɔ̃ɔ tò wà zɔka dɔ̀anɔ, [37] Dii gagyãa kà gbɛ̃ pìnɔn, ben aɔ̃ gàga. [38] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa wà bùsu yakɛ̀ pìnɔ tɛ́, Nuni nɛ́ Yɔsua kɔ̃n Yefunɛ nɛ́ Kalɛbuo bé wà gɔ̃̀ wɛ̃̀ndio.
[39] Musa yã pìnɔ tɔ̃kɛ̃̀ Isarailinɔnɛ píngi, ben aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀ maamaa. [40] Aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, aɔ̃ mì pɛ̀ kpiiinɔa aɔ̃ bè: À gwa, wée gaa guu kɛ̀ Dii òn. Wa wa durun dɔ̃̀ sa. [41] Musa bè: Bɔ́yãnzi ée pãa Dii yãnɛzi? Beee é sí kɛro. [42] Àton gáro, zaakɛ Dii kúaoro. A ibɛɛnɔ é zɔ̃̀ bleawa. [43] Amalɛkinɔ kɔ̃n Kanaanɔɔ kú a aɛ gwe. Aɔ̃é a dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Dii égɔ̃ kúaoro, kɛ̀ a gi tɛ́zizi yãnzi. [44] Ben aɔ̃ wada yã kɛ̀ aɔ̃ mì pɛ̀ kpiiinɔa, baa kɛ̀ Dii bà kuunańyo àkpati gɔ̃̀ bùran kɔ̃n Musao. [45] Ben Amalɛkinɔ kɔ̃n Kanaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gusĩsĩdee pìnnɔ lɛ̀ɛńma aɔ̃ zɔ̃̀ blɛ̀ńma wà pɛ̀ńma ai Ɔɔma.

20

Í bɔna gbɛ̀n
(Bɔn 17:1-7)

[1] Isarailinɔ kà Zini gbáan ń píngi mɔ káaku guu, ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛ Kadɛsi. Gwen Miriamu gàn, wà à vĩi. [2] Í kuu wà miro, ben aɔ̃ kàkɔ̃a Musa kɔ̃n Arunaozi. [3] Aɔ̃ zɔka kà Musazi wà bè: Tó wa gaga yã kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàga Dii aɛnɔ, lɛ beee sɔ̃̀ɔ. [4] Bɔ́yãnzi a mɔwao gbáa kɛ̀kiin lɛ wà gaga kɛ̀ kɔ̃n wa pɔ́kãdeenɔozi? [5] Bɔ́yãnzi a bɔɛwao Igipiti a mɔwao gu zaaa kɛ̀ guuzi? Pɔ́wɛɛ ke kãkã lí ke geepi bɛɛ ke biisioo kú kɛ̀ro, bensɔ̃ í kú kɛ̀ wà miro. [6] Musa kɔ̃n Arunao parii

tò aɔ̃ gàa dakɔ̃rɛki kpɛɛlɛa aɔ̃ dàɛ ń puua, ben Dii gakui bɔ̀ à mɔ̀ńzi. [7] Dii yã̀ ò Musanɛ à bè:
[8] Ǹ gò sɛ́, mpi kɔ̃n n vì̀i Arunao à gbɛ̃ pìnɔ kakɔ̃a à yã̀ o gbɛ̀si kɛ̀kã̀anɛ ń wáa, í é bɔn. Lɛn nɛ́
í bɔ́ńnɛ gbɛ̀ pìn aɔ̃ mi lɛ kɔ̃n ń pɔ́kã̀deenɔ.

[9] Musa gò sɛ̀ Dii aɛzĩ lán à ònɛ nà. [10] Musa kɔ̃n Arunao ń kákɔ̃a gbɛ̀si pì aɛ, ben à bɛ̀ńnɛ: À
ma a swã̀gbã̀adeenɔ! Á yezi wà í bɔare gbɛ̀ kɛ̀kii guun yɔ́? [11] Ben Musa ɔɔ sɛ̀ musu à gbɛ̀ pì
lɛ̀ kɔ̃n a gòo gɛ̃̀n plaa. Í bɔ̀ maamaa, ben aɔ̃ mì kɔ̃n ń pɔ́kã̀deenɔ. [12] Ben Dii bè Musanɛ kɔ̃n
Arunao: Zaakɛ ée ma náanɛ kɛ a ma tɔ́ bɔ̀ Isarailinɔnɛro, é gɛ̃́ńyo bùsu kɛ̀ mɛ́ɛ kpaaḿmanlo.
[13] Mɛriba íbɔkiin gwe, guu kɛ̀ Isarailinɔ zɔka kàn Diizi, ben à a ludakɛɛ ɔ̀dɔaḿnɛ.

*Ɛdɔ*munɔ gina Isarailinɔnɛ aɔ̃ bɔɛ kɔ̃n ń bùsuo

[14] Musa gbɛ̃nɔ zì̀ aɔ̃ bɔ̀ Kadɛsi wà gàa Ɛdɔmunɔ kína kiia aɔ̃ bè: Wamɔwa n danɛ Isarailinɔ
bè, ń nawɛ̃a kɛ̀ à wa leenɔ dɔ̃ píngi. [15] Wa dezinɔ gàa Igipiti, ben wa gì kɛ̀ gwe. Igipitinɔ ĩa
dàwa kɔ̃n wa dezinɔ. [16] Wa wii pɛ̀ Diizi, ben à yã̀ sìwao. À a Malaika zì̀ à bɔ̀wao Igipiti. Tia sa
wá kú Kadɛsi, n bùsu lɛ́zɛkiia. [17] Ǹ wa gba zɛ́ wà bɔɛ kɔ̃n n bùsuo. Wɛ́ gɛ̃ buraanɔ ke geepi
búnɔnlo, wɛ́ a lɔ̀gɔ'i miro. Wɛ́gɔ̃ tɛ́ kína zɛ́daa guumɛ. Wɛ́ liɛ ɔplazi ke ɔzɛziro ai wà gá
gɛ̃̀tɛo n bùsula. [18] Ben Ɛdɔmunɔ bɛ̀ńnɛ: É e à bɔɛ kɔ̃n wa bùsuoro. Tó a gi, wɛ́ bɔ wà daalɛ
kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. [19] Isarailinɔ bɛ̀ńnɛ: Wɛ́ bɔɛ kɔ̃n zɛ́daaomɛ. Tó wapinɔ ke wa pɔ́kã̀deenɔ a í mì,
wɛ́ à fĩa bo. Wá yezi wà bɔɛmmɛ pã̀. [20] Ɛdɔmunɔ bè: É e à gɛ̃ro. Ben aɔ̃ zì̀karinɔ bɔ̀ɛ paripari
aɔ̃ mɔ̀ dańlɛ kɔ̃n gbã̀aao. [21] Zaakɛ Ɛdɔmunɔ gì Isarailinɔnɛ aɔ̃ gɛ̃ kɔ̃n ń bùsuo, ben Isarailinɔ
pà̀ńnɛ.

Aruna gana

[22] Isarailinɔ bɔ̀ Kadɛsi ń píngi aɔ̃ kà Oru kpii kiia [23] Ɛdɔmunɔ bùsu lɛ́zɛkiia. Gwen Dii yã̀
òn Musanɛ kɔ̃n Arunao à bè: [24] Aruna é ká a dezinɔla tia, eé gɛ̃ bùsu kɛ̀ mɛ́ɛ Isarailinɔ gbaa
guuro, kɛ̀ a gɔ̃ɔn plaaa a gi ma yã̀ mazi zaa Mɛriba yã̀nzi. [25] Ǹ Aruna kɔ̃n a nɛ́ Ɛlɛazao sɛ́ ǹ
didińyo Oru kpiiia [26] ǹ Aruna pɔ́kã̀sã̀anɔ bɔɛa ǹ da à nɛ́ Ɛlɛazanɛ gwe. Gwen Aruna é gan à
ká a dezinɔla.

[27] Musa kɛ̀ lán Dii ònɛ nà. À dìdi Oru kpiiia gbɛ̃nɔ wáa píngi [28] à Aruna pɔ́kã̀sã̀anɔ bɔ̀ɛa
à dà à nɛ́ Ɛlɛazanɛ, ben Aruna gà kpiii pì musu gwe. Kɛ̀ Musa kɔ̃n Ɛlɛazao pìta kpiii pìa
[29] bensɔ̃ Isarailinɔɔ mà kɛ̀ Aruna gà, ben aɔ̃ à gɛ̀ sósobi kɛ̀ gurɔ baaakuri.

21

*Zì̀blena Kanaan*ɔa Nɛgɛvi bùsun

[1] Aradi kɛ̀ kú Nɛgɛvi bùsun kína nɛ́ Kanaa gbɛ̃mɛ. Kɛ̀ à mà Isarailinɔɔ tɛ́ Atarimu zɛ́n aɔ̃ɔe
mɔɔ, ben à bɔ̀ à dàńlɛ kɔ̃n zì̀o à ń gbɛ̃̀kenɔ kù̀kũ. [2] Ben Isarailinɔ lù sɛ̀ Diinɛ wà bè: Tó n gbɛ̃
pìnɔ nàwe wa ɔzĩ, wɛ́ ń wɛ́tɛnɔ kaatɛ mámmam. [3] Dii Isarailinɔ yã̀ mà, ben à Kanaa pìnɔ
kpà̀ḿma. Aɔ̃ ń káatɛ kɔ̃n ń wɛ́tɛnɔ píngi, ben wà tɔ́ kpà guu pìnɛ Ɔɔma.

*M*ɔ̀gotɛ̃ mlɛ̀̃

[4] Kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ Oru kpiii pì kiia, aɔ̃ Isia Tɛ̃a zɛ́ sɛ̀ lɛ wà pã̀ Ɛdɔmunɔ bùsunɛ. Ben aɔ̃ fù mɛnaa
zɛ́n [5] aɔ̃ Luda kɔ̃n Musao taari è wà bè: Bɔ́yã̀nzin a bɔwao Igipiti lɛ wà gaga gbáan kɛ̀zi?
Pɔ́blee kuuro, í kuuro, wa za pɔ́ble gina kɛ̀n. [6] Ben Dii mlɛ̀̃ pã̀sĩnɔ zì̀ḿma aɔ̃ ń lɛ́lɛ, ben aɔ̃
gà̀ga paripari. [7] Gbɛ̃nɔ mɔ̀ Musa kiia wà bè: Wa durun kɛ̀, zaakɛ wa Dii kɔ̃n mpio taari è. Ǹ
agbaa kpánɛwe lɛ à wa kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n mlɛ̀̃ kɛ̀nɔ. Ben à agbaa kpà̀nɛńnɛ. [8] Dii bènɛ: Ǹ mlɛ̀̃ pi ǹ
logo lía ǹ pɛ́ɛ. Tó mlɛ̀̃ gbɛ̃ lɛ̀, tó à wɛ́ɛ sɛ̀ à gwà, eé aafia e. [9] Ben à mɔ̀gotɛ̃ pì mlɛ̀̃ ũ à lògo lía
à pɛ̀ɛ. Tó mlɛ̀̃ gbɛ̃ lɛ̀ bensɔ̃ à wɛ́ɛ sɛ̀ à mɔ̀gotɛ̃ mlɛ̀̃ pì gwà, è aafia e.

*Isarailin*ɔ pã̀na Ɛdɔmu kɔ̃n Mɔabunɔ bùsunɔnɛ

[10] Isarailinɔ dà zɛ́n, ben aɔ̃ bùra kàɛ Obo. [11] Bɔna Obo aɔ̃ gàa wà bùra kàɛ Iɛ'abarimu gbáan
Mɔabunɔ bùsu ɔfã̀ntɛ̃̀bɔɛ kpa. [12] Bɔna gwe aɔ̃ gàa wà bùra kàɛ Zeredi guzurɛn. [13] Bɔna gwe aɔ̃
bùra kàɛ Anɔ baa kã̀a kpa, gbáa kɛ̀ kú Amɔrinɔ bùsu lɛ́zɛkiia. Anɔ pìn Mɔabu kɔ̃n Amɔrinɔ
bùsunɔ lɛ́zɛkii ũ. [14] Beee yã̀nzin wà bè Dii zì̀katakada guu: Waɛbu kɛ̀ kú Sufa bùsun kɔ̃n Anɔ

swa'ɔnɛnɔ [15] kɔ̃n ń guzurɛ kɛ̀ tà ai Aranɔ Mɔabunɔ bùsu lɛ́zɛkiio. [16] Bɔna gwe dɔ aɔ̃ gàa Lɔ̀gɔ,
guu kɛ̀ Dii bèn Musanɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ kakɔ̃a mà í kpáḿma. [17] Gwen Isarailinɔ lɛ̀ kɛ̀kii sìn:
Í bɔ lɔ̀gɔn, gbasa wà lɛ̀ sínɛ,
[18] lɔ̀gɔ kɛ̀ wa dɔn'aɛdeenɔɔ yɔ̃̀ kɔ̃n línɔ,
lɔ̀gɔ kɛ̀ wɛ̃ɛnɛnɔɔ pà kɔ̃n ń gònɔ.
Bɔna gbáan aɔ̃ gàa Matana. [19] Matana gbɛra Naliɛli, Naliɛli gbɛra Bamɔ. [20] Bamɔ gbɛra
guzurɛ kɛ̀ kú Mɔabunɔ bùsun, guu kɛ̀ Pisiga mìsɔ̃ntɛ̃ aɛ dɔ gbáaa.

Zɪ̀blena Sɪ́ɔ̃ kɔ̃n Oguoa

[21] Isarailinɔ gbɛ̃nɔ zɪ̀ Amɔrinɔ kí Siɔ̃a aɔ̃ bè: [22] Ǹ wa gba zɛ́ wà bɔɛ kɔ̃n n bùsuo. Wé gɛ̃
buraanɔ ke geepi búnɔnlo, wé a lɔ̀gɔ'i miro. Wégɔ̃ té kína zɛ́daa guumɛ ai wà gá gɛ̃tɛo n
bùsula. [23] Siɔ̃ e ń gba zɛ́ aɔ̃ gɛ̃tɛ a bùsunlo. À a zɪ̀karinɔ kàkɔ̃a ń píngi, aɔ̃ bɔɛ wèe gaańzi
gbáan. Kɛ̀ aɔ̃ kà Yaza, aɔ̃ zɪ̀ kà kɔ̃n Isarailinɔ, [24] ben Isarailinɔ ń dɛ́dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao aɔ̃ ń bùsu
sìḿma zaa Anɔ ai Yabokuzi Amɔninɔ bùsun, zaakɛ Amɔninɔ bùsu lɛ́zɛkii pì pãsɪ̃, è sí gɛ̃nlo.
[25] Isarailinɔ Amɔri wɛ́tɛnɔ sì píngi kɔ̃n Ɛsɛbɔ̃o kɔ̃n a lakutunɔ píngi, ben aɔ̃ vɛ̀ɛn. [26] Ɛsɛbɔ̃n
Amɔrinɔ kí Siɔ̃ wɛ́tɛdaa ũ. Siɔ̃ zɪ̀ kà yã kɔ̃n Mɔabunɔ kína káakuo, ben à à bùsu sìa ai Anɔ
swaazi. [27] Beee yãnzin kɛrɛɛnɔ è be:
À mɔ́ Ɛsɛbɔ̃,
wà Siɔ̃ wɛ́tɛdaa pì kɛkɛ wà káɛ!
[28] Té bɔ̀ Ɛsɛbɔ̃ yã,
zɪ̀karinɔ bɔ̀ Siɔ̃ wɛ́tɛ pì guu,
aɔ̃ Mɔabunɔ bùsu wɛ́tɛda Ara kàatɛ
Anɔ mì sɪ̀sɪ̃ gbɛ̃ pìnɔ.
[29] Wãiyoo Mɔabunɔ!
Kɛmɔsi gbɔ̃̀gbãrinɔ, a kaatɛmɛ!
Kɛmɔsi tò a gɔ̃gbɛ̃nɔ fɔ̃̀akɔ̃a,
à a nɔgbɛ̃nɔ kpà Amɔrinɔ kí Siɔ̃a zɪ̀zɔnɔ ũ.
[30] Ben wa ń fú,
wa ń dɛ́dɛ zaa Ɛsɛbɔ̃ ai Dibɔ̃.
Wa ń káatɛ ai Nɔfa kɔ̃n Mɛdɛbao.
[31] Lɛn Isarailinɔ vɛ̃̀ɛ Amɔrinɔ bùsun lɛ. [32] Musa gbɛ̃nɔ zɪ̀ Yaza asii gwa, ben Isarailinɔ gwee
sì kɔ̃n à lakutunɔ píngi, aɔ̃ pè Amɔri kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔa.

[33] Ben Isarailinɔ lìɛ aɔ̃ Basã zɛ́ sɛ̀. Ben Basã kí Ogu gàańzi kɔ̃n a zɪ̀kpɛɛnɔ ń píngi aɔ̃ zɪ̀
kàńyo Ɛdɛrɛi. [34] Dii bè Musanɛ: Ǹton vĩa kɛnɛro, zaakɛ ma à nànnɛ n ɔzɪ̃ kɔ̃n à gbɛ̃nɔ kɔ̃n
à bùsuo píngi. Ǹ kɛnɛ lán ń kɛ̀ Amɔrinɔ kí Siɔ̃ kɛ̀ kí blè Ɛsɛbɔ̃nɛ nà. [35] Ben aɔ̃ Ogu dɛ̀ kɔ̃n à
nɛ́nɔ kɔ̃n à zɪ̀kpɛɛnɔ ń píngi, baa gbɛ̃ mèn doo e bɔro, ben aɔ̃ à bùsu pì sì.

22

*M*ɔabunɔ kí Balaki Balamu sisina

[1] Isarailinɔ dà zén, ben aɔ̃ bùra kàɛ Mɔabunɔ bùsu sɛ̃̀n Yoda baa kãa kɛ̀ aɛ dɔ Yɛrikoa kpa.
[2] Zipo nɛ́ Balaki Mɔabunɔ kína è lán Isarailinɔɔ kɛ̀ Amɔrinɔnɛ nà, [3] ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ Mɔabunɔn,
vĩa ń kũ Isarailinɔ parikɛɛ yãnzi. [4] Ben Mɔabunɔ bè Midiã gbɛ̃nsinɔnɛ: Parii kɛ̀kii é pɔ́ kɛ̀
ligawaziinɔ ble píngi lán zù è sɛ̃̀ ble nà. [5] Ben Balaki gbɛ̃nɔ zɪ̀ Bɛɔ nɛ́ Balamua ai Peto, Yuflati
saɛ à bɛ bùsun. À bèńnɛ aɔ̃ à sísi à mɔ́ aɔ̃ benɛ: Gbɛ̃kenɔ bɔ̀ Igipiti aɔ̃ dàgula aɔ̃ɔ káɛ ma saɛ.
[6] N yã nna! Ǹ mɔ́ ǹ ń kámɛ, zaakɛ aɔ̃ gbãaa dɛmala. Wègɔ̃ dɔ̃ro ke mɛ́ e mà zɪ̀ bleḿma mà
pɛ́ḿma bùsu kèn gwɛɛ. Má dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ n sa maaa ònɛ égɔ̃ dɛ aubarikadee ũmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ sɔ̃
n sa zaaa ònɛ, eégɔ̃ dɛ kana pɔ́ ũmɛ.

[7] Mɔabu kɔ̃n Midiã gbɛ̃nsinɔ dà zén, aɔ̃ɔ màsokɛna gbaa kɛ̀ aɔ̃é da Balamunɛ kũna. Kɛ̀ aɔ̃
kà à kiia, aɔ̃ yã kɛ̀ Balaki ń zɪ̃o ònɛ. [8] À bèńnɛ: À i kɛ̀, mɛ́ yã kɛ̀ Dii é omɛɛ oare. Ben Mɔabu
kínɛ pìnɔ ì Balamu bɛ. [9] Ben Luda bɔ̀ à mɔ̀ Balamuzi à à là à bè: Dénɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnyo

kɛ̀kiinɔ ũu? [10] À wèàla à bè: Zipo nɛ́ Balaki, Mɔabunɔ kína bé à ń zĩma. Aɔ̃ bè [11] gbɛ̃ kenɔ bɔ̀
Igipiti aɔ̃ dàgula. Ben à bè mà mɔ́ mà ń káare lɛ à e à zĩ̀ bleḿma à pɛ́ḿma. [12] Ben Luda bènɛ:
Ǹton tɛ́ńziro. Ǹton sa zaaa ońnɛro, zaakɛ ma aubarika dàńgu kɔ̀. [13] Kɛ̀ Balamu fɛ̀ɛ kɔngɔ, à
bè Balaki kínɛnɔnɛ: À tá a bùsun, zaakɛ Dii gìmɛ mà tɛ́azi. [14] Ben Mɔabu kínɛ pìnɔ fɛ̀ɛ wà tà
Balaki kiia aɔ̃ bè: Balamu gì mɔ́waozi.

[15] Balaki ɛ̀ara à kínɛ pãndenɔ zĩ̀ dɔ, aɔ̃ pari kɔ̃n ń gakuio dɛ gbɛ̃ káakunɔla. [16] Kɛ̀ aɔ̃ kà
Balamu kiia, aɔ̃ bè: Zipo nɛ́ Balaki bè ǹton tó pɔ́ke kpánnɛ kɔ̃n mɔna a kiiaoro, [17] zaakɛ eé
gbaa kɛnnɛ maamaa. Pɔ́ kɛ̀ ń òn ɛ píngi é kɛ. N yã nna! Ǹ mɔ́ ǹ gbɛ̃ pìnɔ káme. [18] Ben Balamu
bè Balaki zĩ̀ri pìnɔnɛ: Baa tó Balaki kondogi kɔ̃n vura kɛ̀ kú a bɛɛo kpàma píngi, mɛ́ fɔ̃ mà
bɔ Dii ma Luda yã kpɛɛro, baa féte. [19] À i kɛ̀ gwãavĩa lán gbɛ̃ káakunɔɔ kɛ̀ nà ai mà ma dɔ yã
kɛ̀ Dii é kaaramɛ. [20] Luda bɔ̀ à mɔ̀zi gwãavĩ à bènɛ: Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀nɔ mɔ̀ n sísi, ǹ fɛɛ ǹ gáńyo,
mɔde yã kɛ̀ mɛ́ oon ǹ kɛ.

Balamu zaaki yã'ona

[21] Balamu fɛ̀ɛ kɔngɔ à gàari yì a zaakinɛ, ben à gàa kɔ̃n Mɔabu kínɛ pìnɔo. [22] Luda pɔ fɛ̃̀
à gana yãnzi, ben Dii Malaika gàa à zɛ à zɛ́ zɔ̃̀nɛ. Balamu di a zaaki kpɛɛ, à zĩ̀kɛri gɔ̃ɔn
plaaanɔn tɛ́o. [23] Kɛ̀ zaaki pì è Dii Malaika zɛna zɛ́ guu à fɛ̃ɛdaa wòto à kũna, ben à lìɛ sɛ̃̀n.
Balamu à lɛ̀, ben à ɛ̀ara à dà zɛ́n. [24] Dii Malaika gàa à zɛ̀ zɛ́ wɛ́wɛn geepi líkpɛ kɛ̀ gbɛ̀ kara
ligazinɔ dagura. [25] Kɛ̀ zaaki pì Dii Malaika è, à nà gũ̀a à Balamu gbá lɔ̀a. Ben Balamu ɛ̀ara à
à lɛ̀ dɔ. [26] Dii Malaika ɛ̀ara à gàa aɛ dɔ à zɛ̀ gu kpaatogoo kɛ̀ liɛkii vĩroon. [27] Kɛ̀ zaaki pì Dii
Malaika pì è, à kùɛ kɔ̃n Balamuo. Ben Balamu pɔ fɛ̃̀ à à lɛ̀ gòo. [28] Ben Dii zaaki pì gbà lɛ́ à yã
ò Balamunɛ à bè: Bɔ́n má kɛ̀nnɛ n ma lɛ ai gɛ̃̀n aagɔ̃ɔ? [29] Balamu wèàla à bè: Kɛ̀ n yɔ̃nkɔyã
kɛ̀mɛ yãnzimɛ. Tó má fɛ̃ɛ kũna, lɛ ma n dɛ gɔ̃ɔ. [30] Ben zaaki pì bènɛ: N zaaki kɛ̀ nɛ̀gɔ̃ diia
gurɔ sãnda píngia mɔna gbã̀an ma ũroo? Má kɛ̀nnɛ lɛ zikiɔ́? À bè: Auo. [31] Ben Dii Balamu
wɛ́ɛ kɛ̃̀nɛ, à à Malaika è zɛna zɛ́n à fɛ̃ɛdaa wòto à kũna. Ben à kùɛ à mì pɛ̀ɛ.

[32] Dii Malaika à là à bè: Bɔ́yãnzin n n zaaki lɛ̀ ai gɛ̃̀n aagɔ̃zi? Ma mɔ zɛ́ zɔ̃nnɛmɛ, zaakɛ n
wãmɛ. [33] Kɛ̀ zaaki pì ma e, ben à lìɛmɛ ai gɛ̃̀n aagɔ̃. Tó èe liɛmɛ yãro, lɛ ma n dɛ ma à tò.
[34] Balamu bè Dii Malaika pìnɛ: Ma durun kɛ̀, zaakɛ má dɔ̃ kɛ̀ n zɛ́ zɔ̃̀mɛro. Zaakɛ ma gana
kɛ̀nnɛ zaa, mɛ́ ɛara mà tá. [35] Ben Dii Malaika bè Balamunɛ: Ǹ gá kɔ̃n gbɛ̃ pìnɔ, yã kɛ̀ mɛ́
dannɛɛn ǹ o. Ben Balamu gàa kɔ̃n Balaki kínɛ pìnɔo.

[36] Kɛ̀ Balaki mà Balamu e mɔɔ, ben à gàa à dààlɛ wɛ́tɛ kɛ̀ kú Anɔ baa, Mɔabunɔ bùsu
lɛ́zɛkiia. [37] Ben à bè Balamunɛ: Kɛ̀ ma gbɛ̃̀nɔ zĩ̀ wà n sísi yã, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ mɔ́roo? Mɛ́ fɔ̃ mà
gbaa kɛnnɛnloo? [38] Balamu wèàla à bè: Ma mɔ sa, mɔde má yã sãnda píngi ona zɛ́ vĩro. Yã
kɛ̀ Luda é damɛɛn mɛ́ o. [39] Ben Balaki gàa kɔ̃n Balamuo Kiria'uzo. [40] À saa ò kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n
sãanɔ à à nɔ̀bɔ kpà Balamua kɔ̃n kínɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo lɛdoonɔ. [41] Kɛ̀ guu dɔ̀, à Balamu sɛ̀ à gàao
Bamɔ Baali. Gwen Balamu Isarailinɔ bùra kpadoo èn.

23

Balamu yã káaku kɛ̀ à è ona

[1] Balamu bè Balakinɛ: Ǹ gbãgbãkii bomɛ kɛ̀ mèn swɛɛplaa, ǹ mɔ́mɛ kɔ̃n zùswareenɔ mèn
swɛɛplaa kɔ̃n sãkaronɔ mèn swɛɛplaa. [2] Balaki kɛ̀ lán Balamu òn ɛ nà, ben aɔ̃ saa ò kɔ̃n
zùswareeo kɔ̃n sãkaroo gbãgbãkii pìnɔa píngi. [3] Ben Balamu bènɛ: Ǹ zɛ n sa'opɔzi. Mɛ́ gá
mà gwa tó Dii é mɔ́ yã omɛ, mɛ́ yã kɛ̀ eé omɛɛ onnɛ. Ben à gàa à zɛ̀ gu lezĩ gbáagbaaa. [4] Luda
mɔ̀ à à lè, ben Balamu bènɛ: Ma gbãgbãkii bò mèn swɛɛplaa, ben ma saa òḿma píngi kɔ̃n
zùswareeo kɔ̃n sãkaroo. [5] Dii yã dànɛ à lén, ben à bè: Ǹ ɛara ǹ gá ǹ Balaki le ǹ onɛ lán má
dànnɛ nà. [6] Ben à ɛ̀ara à gàa à à lè zɛna a sa'opɔzi kɔ̃n Mɔabu kínɛnɔ ń píngi, [7] ben à yã kɛ̀ à
è ò à bè:

Mɔabunɔ kí Balaki ma sisi Siria bùsun,
ben ma bɔ ɔfãntɛ̃̄bɔɛ kpa kpiiinɔ kiia ma mɔ.
À bè mà bɔare Isarailinɔ kpɛɛ,

mà mɔ́ mà sa zaaa oare Yakubu borii pìnɔnɛ.
[8] Mɛ́ kɛ dia mà gbɛ̃ kɛ̀ Luda e ń károonɔ káa?
Mɛ́ kɛ dia mà bɔ gbɛ̃ kɛ̀ Dii e bɔ ń kpɛɛroonɔ kpɛɛɛ?
[9] Zaa kpii mìsɔ̃ntɛ̃an mɛ́ɛ ń ee,
zaa gulezĩan mɛ́ɛ wɛ́ɛ siiǹlɛ.
Gbɛ̃ pìnɔɔ kú ńdona,
aɔ̃ ń zĩnda dìɛ ńdona kɔ̃n bori pãndenɔ.
[10] Yakubu boriinɔɔ pari lán bùsu'ãatɛ̃ bà,
weé fɔ̃ wà Isarailinɔ naro wà ń lɛ́ dɔ̃ro.
Luda tó ma gaa gɔ̃ dɛ lán a gbɛ̃nɔ pɔ́ bà,
ma yãana gɔ̃ dɛ lán ń pɔ́ bà.
[11] Ben Balaki bènɛ: Ń kɛ̀mɛ dian gwee? Ma mɔnyo lɛ ǹ ma ibɛɛnɔ kámɛ, ben sa maaan ń
òǹnɛɔ́? [12] À wèàla à bè: Yã kɛ̀ Dii dàmɛ ma lɛ́nn mɛ́ oroo?

*Balamu yã plaadee k*ɛ̀ à è ona

[13] Balaki bènɛ: Ǹ mɔ́ wà gá gu pãndea, guu kɛ̀ nɛ́ ń en. Ǹ ń kámɛ gwe, zaakɛ aɔ̃ kpadoon
nɛ́ e, nɛ́ ń e ń píngiro. [14] Ben à gàao gudãkparinɔ guun Pisiga kpii mìsɔ̃ntɛ̃a. À gbãgbãkii bò
gwe mèn swɛɛplaa, ben à saa òǹma píngi kɔ̃n zùswareeo kɔ̃n sãkaroo. [15] Ben Balamu bènɛ:
Ǹ zɛ n sa'opɔzi kɛ̀, mɛ́ gá mà à le gwe. [16] Ben Dii mɔ̀ à yã dànɛ à lén, ben à bènɛ: Ǹ ɛara ǹ
gá ǹ Balaki le ǹ onɛ lán má dànnɛ nà. [17] Ben à ɛ̀ara à gàa à à lè zɛna a sa'opɔzi kɔ̃n Mɔabu
kínɛnɔo. Balaki à là à bè: Dii bè diamɛ? [18] Ben à yã kɛ̀ à è ò à bè:
Zipo nɛ́ Balaki,
ǹ swã kpá ǹ ma yã ma!
[19] Luda nɛ́ gbɛ̃nteenlo gbasa à ɛgɛɛ to,
è nɔ̀sɛ liɛ lán busãnsi bàro.
Eé gí yã kɛ̀ à ò kɛziɔ́?
Eé gí lɛ́ kɛ̀ à gbɛ̀ǹnɛ papaziɔ́?
[20] À bèmɛ mà sa maaa oǹnɛmɛ.
À aubarika dàńgu, mɛ́ fɔ̃ mà gíro.
[21] Mɛ́ɛ yã zaa ke e Yakubu boriinɔaro,
mɛ́ɛ yã'ɔ̃amma ke e Isarailinɔaro.
Dii ń Ludaa kúńyo,
aɔ̃è à kíkɛ tɔ́ bɔ ń tɛ́.
[22] Luda ń bɔ́ɛ Igipiti,
aɔ̃ gbãaa vĩ lán zùsɛ̃tɛ bà.
[23] Weé fɔ̃ wà pɔ́ da Yakubu boriinɔaro,
weé fɔ̃ wà àisi zaaa kpá Isarailinɔziro.
Zaa gbà̀a weégae o ń yã musu,
kɛ̀ yã kɛ̀ Ludaa kèn gwe.
[24] Borii pì è fɛɛ lán músudaa bà,
è a zĩnda sɛ́ lán musukya bà.
È daɛro ai à gá pɔ́ kũ à só,
ai à gá pɔ́ kɛ̀ à dènɔ aru mio.
[25] Balaki bènɛ: Ǹton ń káro. Ǹton sa maaa oǹnɛ sero. [26] Balamu bènɛ: Mɛ́ɛ onnɛ kɛ̀ yã kɛ̀ Dii
dàmɛɛn mɛ́ oroo?

*Balamu yã aag*ɔ̃dee kɛ̀ à è ona

[27] Balaki bè Balamunɛ: Ǹ mɔ́ sa, mɛ́ gányo gu pãndea. Wègɔ̃ dɔ̃ro tó eé kɛ Ludanɛ ǹ gbɛ̃
pìnɔ káme gwe sa. [28] Ben Balaki gàao Peo kpiii musu kɛ̀ aɛ dɔ gbáaa. [29] Balamu bènɛ: Ǹ
gbãgbãkii bomɛ kɛ̀ mèn swɛɛplaa, ǹ mɔ́mɛ kɔ̃n zùswareenɔ mèn swɛɛplaa kɔ̃n sãkaronɔ
mèn swɛɛplaa. [30] Balaki kɛ̀ lán à ònɛ nà à saa òǹma kɔ̃n zùswaree pìnɔ kɔ̃n sãkaro pìnɔo.

24

[1] Kɛ̀ Balamu è sa maa ona Isarailinɔnɛ kà Diin, èe gá màso kɛ lán yãa bà dɔro, ben à aɛ dɔ̀
gbáaa. [2] Kɛ̀ à wɛ́ɛ zù, ben à Isarailinɔ è kaɛna ń boriia. Luda Nini pìtaa, [3] ben à yã kɛ̀ à è ò à
bè:
Bɛɔ nɛ́ Balamu yãn yè,
mamɔma kɛ̀ ma wɛ́ɛ kɛ̃na yãn yè.
[4] Mamɔma kɛ̀ mɛɛ̀ Luda yã ma yãn yè.
Ma Gbãapingide wɛ́ɛgupu è,
má daɛna ma puua, ma wɛ́ɛ wɛ̃na.
[5] Yakubu boriinɔ bùrakaɛna maa fá!
Isaraili bisakutaanɔɔ maa!
[6] Aɔ̃ kaɛna lán guzurɛ dàkonɔ bà,
lán swa dɔ̀rɔ kara búnɔ bà.
Aɔ̃ɔ dɛ lán zà lí kɛ̀ Dii bànɔ bà,
lán sida lí kɛ̀ aɔ̃ɔ kú í saɛnɔ bà.
[7] Í é ń orozãnɔ pa yɛ́lɛlɛ,
aɔ̃ pɔ́tɔ̃nanɔ é í e maamaa.
Aɔ̃ kína gbãaa égɔ̃ dɛ Agagala,
aɔ̃ kpata é tɔ́ bɔ.
[8] Luda ń bɔ́ɛ Igipiti,
aɔ̃ gbãaa vĩ lán zùsɛ̃tɛ bà.
Aɔ̃è zì̃ ble borii kɛ̀ aɔ̃ íbɛtɛ kpàńyonɔa,
aɔ̃è ń wánɔ wíwi aɔ̃è ń pápa kào.
[9] Aɔ̃è sɔ̃pɛɛ wà daɛ lán músu bà,
dé bé eé fɔ̃ à ń fɛɛɛ?
Luda aubarika da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é sa maaa ońnɛnɔn,
à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é sa zaaa ońnɛnɔ ká.
[10] Balaki pɔ fɛ̃̀ Balamuzi à ɔnɛtee dɔ̀a à bè: Ma ibɛɛnɔ kana yãnzin ma n sisizi, ben n sa maaa
òńnɛ gɛ̃̀n aagɔ̃ɔ́? [11] Ǹ tá n bɛ tia gɔ̃ɔ. Ma bè mɛ́ gbaa kɛnnɛmɛ yã, mɔde Dii gìnnɛ ǹ láada
e. [12] Balamu bènɛ: Mɛ́ɛ o gbɛ̃ kɛ̀ n ń zĩmaanɔnɛroo! [13] Ma bè baa tó n ma gba n bɛɛ kɛ̀ pana
kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao, mɛ́ bɔ Dii yã kpɛɛ mà yã kɛ kɔ̃n ma zĩnda pɔyezioro, à maaa ke à
zaaa. Yã kɛ̀ Dii bè mà oon mɛ́ o. [14] Mɛ́ɛ taa ma gbɛ̃nɔ kiia sa. Ǹ mɔ́ mà onnɛ lán gbɛ̃ pìnɔ é
kɛ n gbɛ̃nɔnɛ nà zia.

*Balamu yã siigɔ̃*dee kɛ̀ à è ona

[15] Ben Balamu yã kɛ̀ à è ò à bè:
Bɛɔ nɛ́ Balamu yãn yè,
mamɔma kɛ̀ ma wɛ́ɛ kɛ̃na yãn yè.
[16] Mamɔma kɛ̀ mɛɛ̀ Luda yã ma yãn yè.
Má Luda Musude nɔ̀sɛguuyã dɔ̃.
Ma Gbãapingide wɛ́ɛgupu è,
má daɛna ma puua, ma wɛ́ɛ wɛ̃na.
[17] Mɛ́ɛ Isarailinɔ ee, èe kɛ tianlo,
mɛ́ɛ ń gwaa, à gurɔɔ e ká gĩaro.
Sɔsɔnɛ é bɔ Yakubu boriinɔ tɛ́,
kpatableri é bɔ Isarailinɔ tɛ́,
eé Mɔabunɔ mì wíwi,
eé zɔkakari pìnɔ mìwatoro fɔ̃fɔ̃.
[18] Ɛdɔmunɔ bùsu é gɔ̃ à pɔ́ ũ,
à ibɛɛ Sei bùsu é gɔ̃ à pɔ́ ũ,
Isarailinɔ gbãaa égɔ̃ kaaramɛ.
[19] Yakubu bori ke é kí bleḿma,
eé gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ kaatɛ.
[20] Balamu Amalɛki boriinɔ è, ben à yã kɛ̀ à è ò à bè:

Amalɛ̀ki boriinɔ ní boriinɔ mìdeemɛ,
mɔde aɔ̃é kaatɛ zãa.
[21] Kɛ̀ Balamu Keninɔ è, ben à yã kɛ̀ à è ò à bè:
A kúkii gbãa gíngin,
a sà kú gbɛ̀ musu.
[22] Baa kɔ̃n beeeo weé a kaatɛmɛ,
Asirianɔ é a kũkũ zĩ̀zɔnɔ ũ.
[23] Balamu yã kɛ̀ à è ò dɔ à bè:
O'o, tó Ludaa kɛ̀ lɛ, dé bé eé bɔɔ?
[24] Góro'itɛnɔ é bɔ Sipiru bùsun,
aɔ̃é zĩ̀ ble Asirianɔ kɔ̃n Eberunɔa,
mɔde aɔ̃pinɔ é kaatɛmɛ se.
[25] Balamu fɛ̀ɛ à tà a bɛ, ben Balaki dà zɛ́n se.

DOKAGBƐSISINA
Musa takada Sɔɔrodee

30

Dii Isarailinɔ sɔkpana ń gwena ziin

1 Tó aubarika kɔ̃n kana yã kɛ̀ má dìɛaree kɛ̀kiinɔ a le píngi, àgɔ̃ dɔn borii kɛ̀ Dii a Luda
é pɛ́awa à a fãakɔ̃a ń tɛ́nɔ guu. 2 Tó apinɔ kɔ̃n a nɛ́nɔ ɛ̀ara wà aɛ dɔ̀ Dii a Ludaa, tó a à yã
kɛ̀ mɛ́ɛ diɛɛare gbã̀a mà píngi kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n pɔyezinao, 3 Dii a Luda é a wɛ̃nda gwa, eé
ɛara à a kakɔ̃a zaa borii kɛ̀ à a fãakɔ̃a ń tɛ́nɔ guu à suao a gwena ziin. 4 Baa tó à pɛ̀awa à a
fãakɔ̃a bùsu kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ai anduna lɛ́anɔ guu, eé a boriinɔ kakɔ̃a gwe à suńyo. 5 Eé ɛarańyo
bùsu kɛ̀ dɛ aɔ̃ dezinɔ pɔ́ ũu guu. Tó aɔ̃ bùsu pì kṹ, eé aubarika dańgu, eé tó aɔ̃ pari kũ dɛ
ń dezinɔla. 6 Dii a Luda é a swɛ̃̀ pípiare kɔ̃n a boriinɔ, a ninii égɔ̃ yezi kɔ̃n nɔ̀sɛo do lɛ àgɔ̃
kú wɛ̃̀ndio. 7 Dii a Luda é láari kɛ̀kiinɔ zĩ a ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ zàagu aɔ̃ɔe wɛ́ɛ tãaawaanɔa, 8 é ɛara à
Dii yã ma àgɔ̃ zĩi kɛɛ kɔ̃n à yãdiɛna kɛ̀ mɛ́ɛ ooare gbã̀anɔo. 9 Dii a Luda é aubarika daagu a
zĩ píngin, eé tó a nɛ́nɔ kɔ̃ kɔ̃n a pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n a bura pɔ́nɔ. À pɔɔ é ɛara à kɛawa nna, eé
à maaa kɛare lán à pɔɔ kɛ̀ nna a dezinɔa nà. 10 Tó a Dii a Luda yã mà a à ɔdɔkii gwà bensɔ̃ á
à yãdiɛna kɛ̀ aɔ̃ɔ kú doka takada kɛ̀kii guunɔ kũna, tó a aɛ dɔ̀ Dii a Ludaa kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n
pɔyezinao, eé beeenɔ kɛare píngi.

*W*ɛ̃̀ndi ke gaa

11 Yã kɛ̀ mɛ́ɛ diɛɛare gbã̀a pì zĩ'ũu dɛ a gbãa lélaro. À sɔ̃ɔ zã̀aoro. 12 À kú ludambɛro, gbasa
à be, dé bé eé gá ludambɛ à pitao lɛ à ma à zĩi kɛa. 13 À kú ísiaa baa kãa kparo, gbasa à be,
dé bé eé bikũ ísiaa baa à suo lɛ à ma àgɔ̃ kũna. 14 Yã pì kúao kĩikĩi, à kú a lén kɔ̃n a nɔ̀sɛo
lɛ à e à zĩi kɛa. 15 À ma! Mɛ́ɛ wɛ̃̀ndi kɔ̃n yã maaao diɛɛ a are gbã̀a kɔ̃n gaao kɔ̃n yã zaaao.
16 Mɛ́ɛ diɛɛare gbã̀a, àgɔ̃ ye Dii a Ludazi àgɔ̃ tɛ́ à kɛ̀sɛgbɛzi, à à ɔdɔkii gwa àgɔ̃ à yãdiɛnanɔ
kɔ̃n à dokayãnɔ kũna, lɛ àgɔ̃ kuu à pari kũ, Dii a Luda é aubarika daagu bùsu kɛ̀ ée gaa sí
guu. 17 Mɔde tó a kpɛɛ lìnɛ bensɔ̃ ée à yã maro, tó a kɛ̃a bensɔ̃ a tãanɔ gbã̀gbã a dɔnzi kɛ̀ńnɛ,
18 mɛ́ɛ ooare gbã̀a, a kaatɛn gwe! É gì kɛ bùsu kɛ̀ ée bikũu Yodaa ée gaa sí guuro. 19 Ludambɛ
kɔ̃n tɔɔtɛon ma sèedadeenɔ ũ gbã̀a a yã musu. Ma wɛ̃̀ndi kɔ̃n gaao dìɛ a are, aubarika yãnɔ
kɔ̃n kana yãnɔ. À wɛ̃̀ndi sɛ́ lɛ apinɔ kɔ̃n a nɛ́nɔ e àgɔ̃ kuu. 20 Àgɔ̃ ye Dii a Ludazi àgɔ̃ à yã
maa à naa, zaakɛ àmbe a wɛ̃̀ndi ũ. Eé tó à gì kɛ bùsu kɛ̀ à la dà a dezi Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n
Yakubuonɔnɛ, à bè é kpáńma guu.

31

*Y*ɔsua diɛna Musa gɛ̃ɛ ũ

1 Kɛ̀ Musa yã kɛ̀kiinɔ ò Isarailinɔnɛ à yã̀a, 2 à bè: Tia la ma ka wɛ̃̀ baswɛɛdo, mɛ́ fɔ̃ mà
dɔare aɛ dɔro. Dii bèmɛ mɛ́ bikũ Yodaaro. 3 Dii a Luda bé eé dɔare aɛ à bikũ. Eé borii kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú gweenɔ kaatɛare lɛ à ń bùsu sí. Yɔsua bé eégɔ̃ dɔɔare aɛ sa lán Dii ò nà. 4 Dii é kɛ borii
pìnɔnɛ lán à kɛ̀ Amɔrinɔ kínanɔnɛ nà Siɔ̃ kɔ̃n Oguo kɔ̃n ń bùsuo kɛ̀ à ń káatɛ. 5 Dii é ń naare
a ɔzĩ, é kɛńnɛ lán má dìɛare nà píngi. 6 À a làakari kpáɛ àgɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ! Àton tó vĩa a kũro,
àton tó swɛ̃̀ kɛ̃agu ń yãnziro, zaakɛ Dii a Luda bé èe gaaao. Eé a tónlo eé pã kpáaziro.

7 Ben Musa Yɔsua sìsi Isarailinɔ píngi wáa à bènɛ: Ǹ zɛ gbãa ŋ̀gɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ, zaakɛ ḿbe
nɛ́ gá kɔ̃n gbɛ̃ kènɔ bùsu kɛ̀ Dii la dà ń dezi káakunɔnɛ à bè é kpáḿma guu. Ḿbe nɛ́ bùsu pì
kpaatɛtɛńnɛ. 8 Dii bé eé dɔnnɛ aɛ. Àmbe eégɔ̃ kúnyo, eé n tónlo eé pã kpánzi zikiro. Ǹton
tó vĩa n kũro ǹton bídi kɛro.

9 Musa doka pì kɛ̃̀ takada guu à kpà sa'ori Levi borii kɛ̀ aɔ̃ɔ̀gɔ̃ Dii bà kuunańyo àkpati
sɛnanɔa kɔ̃n Isaraili gbɛ̃nsinɔ ń píngi. 10 Musa yã dìɛńnɛ à bè: Wɛ̃̀ sweɛplaplaaa gbɛra, wɛ̃̀
kɛ̀ wè fĩadeenɔ kɛ̃̀ Kutadɔna zĩbaagurɔ, 11 tó Isarailinɔ mɔ̀ wà ń zĩnda ɔ̀dɔa Dii ń Ludanɛ ń

píngi guu kɛ̀ eé sɛ́ guu, àgae doka takada kɛ̀ki kyó kɛńnɛ wà ma. [12] Àgae ń kakɔ̃a, gɔ̃gbɛ̃nɔ
kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́ fétenɔ kɔ̃n bɔ̀amɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a wɛ́tɛnnɔ, lɛ wà ma wà dada, wà e wàgɔ̃
Dii a Luda vĩa vĩ, wàgɔ̃ dokayã pìnɔ kũna píngi wàgɔ̃ zĩi kɛɛa. [13] Aɔ̃ nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ yã pì dɔ̃roonɔ é
ma, aɔ̃égɔ̃ vĩakɛna Dii a Ludanɛ dadaa gurɔɔ kɛ̀ á kú bùsu kɛ̀ ée bikũu Yodaa à gá sí pì guu.

Dii gĩakɛ à Isarailinɔ bɔna a kpɛɛ yã ò

[14] Dii bè Musanɛ: N gagurɔɔ kà kĩi. Ǹ Yɔsua sísi à gá zɛ dakɔ̃rɛkiia, mɛ́ zĩi nanɛ a ɔzĩ. Ben
Musa kɔ̃n Yɔsuao gàa wà zɛ̀ dakɔ̃rɛkiia. [15] Dii bɔ̀ à mɔ̀ńzi gwe tɛ́luguu kɛ̀ zɛna kutaa pì kpɛɛlɛ
guu. [16] Ben Dii bè Musanɛ: Tó n ka n dezinɔla, gbɛ̃ pìnɔ é fɛɛ wà pãpãa kɛ wà dɔ bùsu kɛ̀
aɔ̃ɔe gɛ̃ɛn tãanɔzi. Aɔ̃é pã kpámazi aɔ̃ ma bà kuunańyo yã gboro. [17] Zĩ pìa mɛ́ pɔ fɛ̃ńzi mà
pã kpáńzi, mɛ́ kpɛɛ lińnɛ wà ń kaatɛ. Kisianɔ é wí ń musu bíta aɔ̃é nawɛ̃anɔ kɛ. Zĩ pìa aɔ̃é
be: Kisia pìnɔ wì wa musu kɛ̀ wa Ludaa kúwaoro yãnzin yee? [18] Zĩ pìan mɛ́ kpɛɛ lińnɛ yã
zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ yãnzi, aɔ̃ aɛ dɔ̀ tãanɔa.

[19] Ǹ lɛ̀ kɛ̀kii kɛ̃ takadan sa ǹ dada Isarailinɔnɛ aɔ̃ sí, lɛ àgɔ̃ dɛmɛ aɔ̃ bɔna ma kpɛɛ sèeda ũ.
[20] Tó ma gaańyo bùsu kɛ̀ má la dà ń dezi káakunɔnɛ guu, bùsu kɛ̀ zwi kɔ̃n zɔ́'io din pì, tó aɔ̃
kã̀ wà mɛ̀ kpà, aɔ̃é aɛ dɔ tãanɔamɛ wà ń gbãgbã. Aɔ̃é pã kpámazi wà ma bà kuunańyo yã
gboro. [21] Tó kisia pìnɔ ń lé bíta aɔ̃ɔe nawɛ̃a kɛɛ, lɛ̀ pì bé eé ń yã zaaa káńnɛ ń ɔzĩ, zaakɛ à yã
é sã ń boriinɔnlo. Má yã kɛ̀ kú ń nɔ̀sɛn gbã̀a dɔ̃ ai màgɔ̃ gáńyo bùsu kɛ̀ má la dàńnɛ guu.
[22] Musa lɛ̀ pì kɛ̃̀ takadan zĩ pìa, ben à dà Isarailinɔnɛ.

[23] Dii yã dìɛ Nuni nɛ́ Yɔsuanɛ à bè: Ǹ làakari kpáɛ ǹgɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ! Ḿbe nɛ́ gá kɔ̃n Isarailinɔ
bùsu kɛ̀ má la dàńnɛ guu, bensɔ̃ mapi mégɔ̃ kúnyo.

[24] Kɛ̀ Musa dokayã pìnɔ kɛ̃̀ takadan à yã̀a píngi, [25] à yã dìɛ Levi borii kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ Dii bà
kuunańyo àkpati sɛnanɔnɛ à bè: [26] À doka takada kɛ̀kii sí à diɛ Dii a Luda bà kuunaao àkpati
saɛ, àgɔ̃ kú gwe a bɔna Dii kpɛɛ sèeda ũ. [27] Zaakɛ má a swãgbãaa dɔ̃, lán eè gí yãzi nà. Zaa
gurɔɔ kɛ̀ má kúao eègɔ̃ bɔɔ Dii yã kpɛɛmɛ ai kɔ̃n à tiaao. Weé ma gaa gbɛra pɔ́ o dɔ́ɔ́? [28] À
a bori gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n a dɔn'aɛdeenɔ kakɔ̃amɛ, lɛ mà yã kɛ̀nɔ dańnɛ ń swãla, ludambɛ kɔ̃n
tɔɔtɛo égɔ̃ dɛ ma sèedadeenɔ ũ a yã musu. [29] Zaakɛ má dɔ̃ kɛ̀ é a zĩnda yaka ma gaa gbɛra,
é kɛ̃ zɛ́ kɛ̀ má ɔ̀dɔaareea. Beee gbɛra kisia é a le, zaakɛ é yã kɛ̀ zaa Diinɛ kɛ, eé pɔ fɛ̃azi tãa
kɛ̀ á kɛ̀nɔ yãnzi.

[30] Ben Musa lɛ̀ pì yã dà Isaraili kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ananɔnɛ ń swãla mámmam.

34

Musa gana

[1] Musa bɔ̀ Mɔabunɔ bùsu sɛ̃̀tɛ à dìdi Nɛbo kpiiia ai Pisiga kpii mìsɔ̃ntɛ̃ kɛ̀ aɛ dɔ Yɛrikoa,
ben Dii bùsu pì ɔ̀dɔanɛ píngi zaa Giliada bùsun ai Daninɔ bùsun [2] kɔ̃n Nafatalinɔ bùsuo
píngi kɔ̃n Ɛflaimunɔ bùsuo kɔ̃n Manasenɔ bùsuo kɔ̃n Yudanɔ bùsuo píngi ai ísiaa kɛ̀ kú
ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa [3] kɔ̃n Nɛgɛvio kɔ̃n Yɛriko daminalide guzurɛo ai Zoa. [4] Ben Dii bènɛ: Bùsu
kɛ̀ ma la dà Ibraĩnɛ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo ma bè mɛ́ kpá ń boriinɔa pìn gwe. Má tò n
wɛ́ɛ sìàlɛ, mɔde nɛ́ bikũ Yodaa ǹ gɛ̃nlo.

[5] Ben Dii zɔ̀bleri Musa gà Mɔabunɔ bùsun gwe lán Dii ò nà. [6] Ben Dii à vĩ̀i guzurɛn gwe
Bɛtɛpeo kpa. Gbɛ̃kee à mira kii dɔ̃ro ai kɔ̃n a gbã̀ao. [7] Musa gà a wɛ̃̀ baswɛɛdodee guumɛ. À
wɛ́ɛ nna bensɔ̃ à gbãaa e lagoro. [8] Isarailinɔ à gɛ̀ kɛ̀ gurɔ baaakuri Mɔabunɔ bùsu sɛ̃̀tɛ, ben
à gɛ̀sosobikɛna kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo yã̀a.

[9] Nuni nɛ́ Yɔsua pana ɔ̃ndɔ̃ɔo kɛ̀ Musa ɔ nàa yãnzi. Isarailinɔ à yã mà, aɔ̃ɔ kɛ̀ lán Dii dà
Musanɛ nà. [10] Annabi kee e bɔ Isarailinɔ guu lán Musa bà dɔro. È yã o kɔ̃n Diio tɛ̃tɛ̃ntɛ̃
[11] bensɔ̃ à sèedanɔ kɔ̃n dabuyã kɛ̀ Dii à zĩ̀onɔ kɛ̀ Igipiti, Fili'auna kɔ̃n a ìbanɔ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ aɛ
ń píngi. [12] Gbɛ̃kee e yã naaside bíta kɛ kɔ̃n iko gbãaao lán Musa bà Isarailinɔ wɛ́ɛ sìàlɛ dɔro.

YƆSUA

Zǐblena Kanaa bùsua 1:1-11:23
Yɔsua lɛ́zammana kɔ̃n à ganao 23:1-24:33

Dii yãdiɛna Yɔsuanɛ

1 Dii zɔ̀bleri Musa gaa gbɛra Dii yã ò Musa kpàasi Yɔsua, Nuni nɛ́nɛ à bè: 2 Ma zɔ̀bleri Musa
gà. Ǹ fɛɛ ǹ bikũ Yodaa kɛ̀ sa, mpi kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi, à gɛ̃ bùsu kɛ̀ má kpàawaan. 3 Guu
kɛ̀ a gbá pɛ̀ɛn píngi, má kpàawa lán má ò Musanɛ nàmɛ. 4 Sɛna zaa gbáan ai gana Lɛbanɔ
bùsun, sɛna zaa swa bíta kɛ̀ wè be Yuflati ai gana ísiaa kɛ̀ kú ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, Itinɔ bùsu
pì é gɔ̃ a bùsu ũ píngimɛ. 5 Ai ǹ gá gao gbɛ̃ke é e à n gɛ̀sã fĩro. Lán má kú kɔ̃n Musao nà, lɛn
mɛ́gɔ̃ kúnyo lɛ. Mɛ́ n tónlo, mɛ́ pã kpánzi zikiro.
6 Ǹ zɛ gbãa ǹgɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ, zaakɛ ḿbe nɛ́ bùsu kɛ̀ ma à lɛ́ gbɛ̃̀ a dezi káakunɔnɛ ma bè
mɛ́ kpáḿma sí ǹ kpá gbɛ̃ kɛ̀nɔa. 7 Ǹ zɛ gbãa ǹgɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ dé! Ǹ làakari dɔ doka kɛ̀ ma
zɔ̀bleri Musa dànnɛɛa ǹgɔ̃ kũna píngi. Ǹton kɛ̃a ǹ na ɔplazi ke ɔzɛziro, n tá égae kɛ nna. 8 Ǹ
tó Musa doka takada pì yã gɔ̃ da n lɛ́n, ǹgɔ̃ laasuu lɛɛa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo. Ǹ làakari dɔ yã
kɛ̀ kú à guunɔa píngi ǹ zĩi kɛa, n tá égɔ̃ nna n yã égae bɔ maa. 9 Mámbe ma yã dìɛnnɛroo?
Ǹ zɛ gbãa ǹgɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ. Ǹton tó vĩa n kũro. Ǹton bídi kɛro, zaakɛ mamɔma Dii n Luda,
mɛ́gɔ̃ kúnyo guu kɛ̀ nɛ́ɛ gaan píngi.
10 Ben Yɔsua bè Isaraili dɔn'aɛdeenɔnɛ: 11 À gɛ̃tɛ bùran à o gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ kũsãɛ soru kɛ,
zaakɛ gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra aɔ̃é bikũ Yodaa kɛ̀, aɔ̃é gá bùsu kɛ̀ Dii ń Ludaa kpàḿma wàgɔ̃ vĩ sí.
12 Yɔsua bè Rubɛninɔnɛ kɔ̃n Gadanɔ kɔ̃n Manasenɔ kpadooo: 13 À dɔ yã kɛ̀ Dii zɔ̀bleri Musa
dìɛaree kɛ̀kiin, à bè Dii a Luda é tó à kámmabokii e à bùsu kɛ̀kii kpàawa. 14 Beee yãnzi a
nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n a né fétenɔ kɔ̃n a pɔ́kãdeenɔ gɔ̃ bùsu kɛ̀ Musa kpàawaan Yoda baa kɛ̀ kpa, a
zǐkpɛɛnɔ dɔ ń gbɛ̃nɔnɛ aɛ wà bikũ ń píngi, aɔ̃gɔ̃ ń gɔ̃kɛbɔnɔ kũna aɔ̃ dɔ́ńlɛ 15 ai Dii gɔ̃ tó a
gbɛ̃nɔ kámmabokii e lán à kɛ̀are nà, aɔ̃pinɔ sɔ̃ égɔ̃ bùsu kɛ̀ Dii a Ludaa e kpaaḿma vĩ. Beee
gbɛra é su bùsu kɛ̀ gɔ̃̀ a pɔ́ ũu kɛ̀ guu, é vɛ̃ɛ bùsu kɛ̀ Dii zɔ̀bleri Musa kpàawa Yoda baa kɛ̀
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaa pìn. 16 Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Yã kɛ̀ ń dìɛwe píngi wé kɛ. Guu kɛ̀ n wa zĩin
píngi wé gámɛ. 17 Lán wa zĩi kɛ̀ Musa yãa nà píngi, lɛn wé zĩi kɛ n yãa lɛ se. Dii n Luda gɔ̃
kúnyo, lán à kú kɔ̃n Musao nà. 18 Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ n yã kpɛɛ à gì yã kɛ̀ ń dìɛnɛ kɛzi, adee gàmɛ. Ǹ
zɛ gbãa ǹgɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ dé!

2

*Gu'asiigwarin*ɔ zĩna Yɛriko

1 Zaa Sitimu Nuni nɛ́ Yɔsua gu'asiigwarinɔ zǐ gɔ̃ɔn plaa asii guu à bè: À gá à wɛ́ɛ kpáɛ
bùsu pìzi, atɛ̃nsa Yɛriko. Ben aɔ̃ gàa gwe, aɔ̃ gàa wà pìta kaarua kɛ̀ wè sísi Rahabu bɛɛn.
2 Ben wà bè Yɛriko kínanɛ: Isaraili kenɔ gɛ̃̀ kɛ̀ uusiɛa lɛ wà wa bùsu asii gwa. 3 Ben kína pì
gbɛ̃nɔ zǐ Rahabua aɔ̃ bè: Ǹ bɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ n kiianɔ, zaakɛ wa bùsu píngi asii gwana
yãnzin aɔ̃ mɔ̀zi. 4 Àɛ sɔ̃ nɔgbɛ̃ pì gĩakɛ à gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ ùtɛ kɔ̀, ben à bè: Gbɛ̃ pìnɔ mɔ̀ ma
kiia kɛ̀ yãpura. Má dɔ̃ guu kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀nlo. 5 Kɛ̀ guu sì bĩizɛtatagurɔ, aɔ̃ bɔ̀ɛ. Má dɔ̃ tó mákpan
aɔ̃ tànlo. À ń gbɛ̀ sɛ́ kpakpaa, é ń le. 6 Àɛ sɔ̃ à gĩakɛ à ń sɛ́ à gàańyo kpɛ́ musu à ń útɛ gbɔ̃̀ɔ lí
kɛ̀ kaɛna gween kɔ̀. 7 Zǐrinɔ pɛ̀ɛńzi zɛ́n ai Yoda bikũkiia, ben wà bĩizɛ tàta ń kpɛɛ gɔ̃ɔ.
8 Ai gu'asiigwari pìnɔ gɔ̃ daɛ, Rahabu dìdi ń kiia kpɛ́ musu 9 à bèńnɛ: Má dɔ̃ kɛ̀ Dii bùsu
kɛ̀ kpàawa. A vĩa wa kũ, ben bùsu kɛ̀ deenɔ kã gà ń píngi a yãnzi. 10 Wa mà lán Dii Isia Tɛ̃aa
zɔ̀kɔ̃rɛare nà gurɔɔ kɛ̀ a bɔɛ Igipiti kɔ̃n yã kɛ̀ á kɛ̀ Siɔ̃ kɔ̃n Oguonɛ, a Amɔrinɔ kína gɔ̃ɔn plaaa
pìnɔ kɛ̀ dúgudugu Yoda baa kãa kpa. 11 Kɛ̀ wá mà, swɛ̃̀ kɛ̀̃wagu, wa ninii dà batan a yãnzi,
zaakɛ Dii a Ludan musu kɔ̃n tɔɔtɛo Luda ũ. 12 Zaakɛ ma gbɛ̃kɛɛ kɛ̀are, apinɔ sɔ̃ à símɛ sa kɔ̃n
Dii tɔ́o kɛ̀ é gbɛ̃kɛɛ kɛ ma de bɛdeenɔnɛ. À sèeda kɛmɛ lɛ màgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn 13 kɛ̀ é ma de kɔ̃n
ma dao kɔ̃n ma vĩinɔ kɔ̃n ma dãaronɔ kɔ̃n wa gbɛ̃nɔ mì sí ń píngi à wa bɔ gaa lɛ́zĩ. 14 Ben

gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ wèàla wà bè: Ḿbe wa wɛ̃̀ndi ũ, wámbe n wɛ̃̀ndi ũ se. Tó nɛ́ɛ wa yã o gbɛ̃kee màro, tó Dii bùsu kɛ̀ kpàwa, wé gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ yãpura.
[15] Ben à ń bɔ́ɛ windo guu à ń píta bĩi kpɛɛ kɔ̃n bào, zaakɛ à bɛɛ kɛ̀ à kún kú wɛ́tɛ bĩi musumɛ. [16] À bèńnɛ: À mì pɛ́ kpiiinɔa lɛ a gbèsɛrinɔ tón dakɔ̃rɛaoro yãnzi. Àgɔ̃ utɛna gwe gurɔ aagɔ̃ ai a gbèsɛrinɔ su, é gbasa à da zɛ́n. [17-18] Ben gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ bènɛ: Tó wa ɛara wa gɛ̃ a bùsun, ǹ wɔ̃ɔ tɛ̃aa kɛ̀kii dɔ windo kɛ̀ nɛ́ɛ wa bɔɛɛn kɛ̀a, ǹ n de kɔ̃n n dao kɔ̃n n vĩinɔ kɔ̃n n dãaronɔ kɔ̃n n de bɛdeenɔ kakɔ̃anzi ń píngi n kpé kɛ̀kiin. Tó nɛ́ɛ kɛ lɛro, wa bà égɔ̃ kú ladana kɛ̀ ń tò wá la dànnɛɛn dɔro. [19] Tó aɔ̃ gbɛ̃ke bɔ̀ n kpén à gàa gãalɛ, à a zĩnda dèn gwe, wa yãn dɔro. Tó aɔ̃ gbɛ̃kee kúnyo kpén, ben wà à dɛ̀, wámbe à gana yã é wí wa musu. [20] Tó n wa kɔmɔtɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ sɔ̃, wa bà égɔ̃ kú ladana kɛ̀ ń tò wá la dànnɛɛ pìn dɔro. [21] Ben Rahabu bè: Àgɔ̃ dɛ lán á ò nà. Ben à ń gbáɛ aɔ̃ tà. Ben à wɔ̃ɔ tɛ̃aa pì dɔ̀ a windoa.
[22] Kɛ̀ aɔ̃ pìta bĩia lɛ, aɔ̃ mì pɛ̀ kpiiinɔa, ben aɔ̃ ì gwe gurɔ aagɔ̃ ai ń gbèsɛrinɔ gàa sùo. Aɔ̃ gbèsɛri pìnɔ ń wɛ́tɛ zɛ́ saɛ píngi aɔ̃ɔe ń ero. [23] Ben gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ dà zɛ́n aɔ̃ pìta kpiii pìnɔa aɔ̃ bikũ̀ swaaa. Kɛ̀ aɔ̃ kà Nuni nɛ́ Yɔsua kiia, aɔ̃ yã kɛ̀ à ń lé gbã̀nɛ píngi [24] wà bè: Dii bùsu pì nàwe wa ɔzĩ píngi. Bùsu pì deenɔ kã gà ń píngi wa yãnzi.

3

*Isarailin*ɔ bikũna Yodaa

[1] Yɔsua fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi. Bɔna Sitimu aɔ̃ gàa Yodazi, ben aɔ̃ bùra kàɛ gwe ai aɔ̃gɔ̃ gá bikũ. [2] Gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra Isaraili dɔn'aɛdeenɔ dɔ̀dɔ bùrazi [3] aɔ̃ yã dìɛ gbɛ̃nɔnɛ wà bè: Tó á è Levi bori sa'orinɔ Dii a Luda bà kuunawao àkpati sɛna, à da zɛ́n àgɔ̃ tɛ́ ń kpɛɛ, [4] lɛ à e à dɔ̃ zɛ́ kɛ̀ é sɛ́, zaakɛ ée zɛ́ pì sɛ́ zikiro. Àgɔ̃ tɛ́ zã̀azã lán kiloo do taka bàɔɔ! Àton sɔ̃ àkpati pìziro. [5] Ben Yɔsua bè gbɛ̃nɔnɛ: À gbãsĩ bɔ a zĩndan, zaakɛ Dii é yãbɔnsaɛ kɛ a tɛ́ zia. [6] Ben à ɛ̀ara à bè sa'orinɔnɛ: À Dii bà kuunawao àkpati sɛ́ à dɔ gbɛ̃nɔnɛ aɛ à bikũo. Ben aɔ̃ àkpati pì sɛ̀ wà dɔ̀o gbɛ̃nɔnɛ aɛ.
[7] Dii bè Yɔsuanɛ: Mɛ́ na n sɛna lezĩa Isarailinɔnɛ gbã̀a, aɔ̃égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ má kúnyo lán má kú kɔ̃n Musao nà. [8] Ǹ o sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔ ma bà kuunaao àkpati sɛnanɔnɛ, tó aɔ̃ kà Yodazi, aɔ̃ gɛ̃ wà zɛ à ín. [9] Ben Yɔsua bè Isarailinɔnɛ: À mɔ́ kɛ̀ à Dii a Luda yã ma. [10] Ben à ɛ̀ara à bè: Lɛn égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Luda Wɛ̃̀ndidee kúao lɛ, bensɔ̃ eé pɛ́are Kanaanɔa kɔ̃n Itinɔ kɔ̃n Ivinɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n Gigasinɔ kɔ̃n Amɔrinɔ kɔ̃n Yebusinɔo. [11] À gwa! Anduna píngi Dii bà kuunawao àkpati é dɔare aɛ ai Yoda ín. [12] À gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sɛ́ a tɛ́, bori kɔ̃n boriio gbɛ̃ mèn doodo. [13] Tó sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔ anduna píngi Dii àkpati sɛnanɔ gbá pɛ̀ɛ Yoda ín, í pì é zɔ̃̀kɔ̃rɛ, í kɛ̀ èe bɔɔ swaa musu é bĩi kɛ à gɔ̃ zɛna a gbèn.
[14] Kɛ̀ gbɛ̃nɔ bùra fɛ̀ɛ wà dà zɛ́n, aɔ̃ɔe gaa bikũ Yodaa, sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔ Dii bà kuunaǹyo àkpati sɛnanɔɔ tɛ́ ń aɛ lɛ. [15] Pɔ́kɛkɛgurɔ píngi swaa pì è pa ai à dà sì̀sĩla, mɔde gurɔɔ kɛ̀ àkpatisɛri pìnɔ kà swaa pìzi, kɛ̀ aɔ̃ gbá pɛ̀ɛ ín, [16] ben í kɛ̀ èe bɔɔ swaa pì musu zɔ̃̀kɔ̃rɛ à bĩi kɛ̀ à gɔ̃̀ zɛna a gbèn zaa zã̀azã wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Adamu saɛ Zarɛtã bùsun. Í kɛ̀ èe taa sɛ̀bɛ wisideen zɔ̃̀kɔ̃rɛ mɪ́ɔmɪɔ, ben gbɛ̃nɔ bikũ̀ aɛdɔkɔ̃ana kɔ̃n Yɛrikoo. [17] Sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔ Dii bà kuunaǹyo àkpati sɛnanɔ gɔ̃̀ zɛna Yoda wɛ̀ɛn tɔɔtɛ koria gíngin, ben Isaraili bori píngi tɛ́ gukori pìn ai aɔ̃ gàa wà bikũ̀ ń píngi wà yã̀a.

4

Gbɛ̀ mèn kuri awɛɛplaaanɔ didikɔ̃ana sèeda ũ

[1] Kɛ̀ Isaraili bori píngi bikũ̀ Yodaa wà yã̀a, ben Dii bè Yɔsuanɛ: [2] A bori mèn kuri awɛɛplaaanɔ tɛ́ à gbɛ̃nɔ sén doodo [3] ǹ oń̀nɛ aɔ̃ gbɛ̀ sɛ́ɛ swawɛɛn mèn kuri awɛɛplaa guu kɛ̀ sa'orinɔɔ zɛn súusu, aɔ̃ bikũo wà káɛ guu kɛ̀ é in gwãavĩa. [4] Ben Yɔsua gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ dìɛ Isaraili boriinɔ tɛ́ doodo, ben à ń sísi [5] à bèńnɛ: À gá Yoda wɛ̀ɛn Dii a Luda àkpati aɛ, a baade gbɛ̀ sɛ́ à di a gã̀n a Isaraili boriinɔ pari lén. [6] Gbɛ̀ kɛ̀kiinɔ é gɔ̃are sèeda ũ. Tó a nɛ́nɔ a la zia, bɔ́n gbɛ̀ kɛ̀nɔɔ dɛare à ũu, [7] à beńnɛ, kɛ̀ wèe bikũu kɔ̃n Dii

bà kuunawao àkpatio, ben à í zɔ̃̀kɔ̃rɛ, ben gbè pìnɔ gɔ̃̀ Isarailinɔnɛ à dɔngu pɔ́ ũ ai gurɔ píngi. [8] Lɛn Isarailinɔɔ kè lɛ lán Yɔsua òńnɛ nà. Aɔ̃ gbè sɛ̀ɛ Yoda wɛ̀ɛn mɛ̀n kuri awɛɛplaa Isaraili boriinɔ pari lɛ́n lán Dii ò Yɔsuanɛ nà. Aɔ̃ bikṵ̀o aɔ̃ɔ kàɛ guu kè aɔ̃ ìn. [9] Gbè mɛ̀n kuri awɛɛplaaa kè wà sɛ̀ɛ swawɛɛn sa'ori kè aɔ̃ àkpati sɛna pìnɔ zɛkiian Yɔsua dìdikɔ̃a, aɔ̃ɔ kú gwe ai kɔ̃n a gbɑ̀ao.

[10] Sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔ àkpati pì sɛnanɔ gɔ̃̀ zɛna swawɛɛn ai yã̀ kè Dii dìɛ Yɔsuanɛ à ò gbɛ̃̀nɔnɛ gàa à kɛ̀o píngi lán Musa dìɛnɛ nà. Gbɛ̃̀nɔ kè kpaa aɔ̃ bikṵ̀. [11] Kè aɔ̃ bikṵ̀ ń píngi wà yɑ̀a, gbasa sa'orinɔ bikṵ̀ kɔ̃n Dii àkpatio gbɛ̃̀nɔ wáa. [12] Rubɛni bori gɔ̃̀gbɛ̃̀nɔ kɔ̃n Gada bori gɔ̃̀gbɛ̃̀nɔ kɔ̃n Manasenɔ kpado gɔ̃̀gbɛ̃̀nɔ bé wà dɔ̀ Isaraili bori kpaaanɔnɛ aɛ wà bikṵ̀ lán Musa òńnɛ yã̀ nà. Aɔ̃ ń gɔ̃̀kɛbɔnɔ kũna. [13] Aɔ̃ zɪ̀̀kpɛɛnɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ baplaa taka. Aɔ̃ bikṵ̀ Dii aɛ aɔ̃ gàa Yɛriko gbáan kɔ̃n zɪ̀̀ soruo. [14] Zɪ̃ beeean Dii Yɔsua sɛ̀ lezɪ̃ Isarailinɔnɛ ń píngi, ben aɔ̃ à yã̀ mà ai à gàa à gào lán aɔ̃ Musa yã̀ mà nà.

[15] Ben Dii bè Yɔsuanɛ: [16] Ǹ o sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔ doka àkpati sɛnanɔnɛ aɔ̃ bɔ swawɛɛn. [17] Ben Yɔsua òńnɛ aɔ̃ bɔ swawɛɛn, [18] ben aɔ̃ bɔ̀n. Kɛ̀ aɔ̃ gbá pɛ̀ɛ sɪ̀̀sɪ̃a, ben swa'i ɛ̀ara à sù a gbɛ̀n gɔ̃ɔ. À pà à dàgula ai à dà sɪ̀̀sɪ̃la lán káakupɔ bà.

[19] Mɔ káaku gurɔ kuridee zɪ̃n Isarailinɔ bɔ̀ Yoda swawɛɛn aɔ̃ gàa wà bùra kàɛ Giligala, Yɛriko ɔfãntɛ̃̀bɔɛ kpa. [20] Yɔsua gbɛ̀ mɛ̀n kuri awɛɛplaaa kɛ̀ wà sɛ̀ɛ Yoda wɛ̀ɛn pìnɔ dìdikɔ̃a Giligala gwe. [21] À bè gbɛ̃̀nɔnɛ: Tó a nɛ́nɔ gà wà ń denɔ là zia wà bè, gbɛ̀ kɛ̀nɔ yáasi dɛ diamɛ? [22] À beńnɛ, a bikũna Yodaa gukoria sèedamɛ, [23] zaakɛ Dii a Luda à í bàbaare a zɛ́n, ben a bikṵ̀ lán a bikṵ̀ Isia Tɛ̃̀aa kɛ̀ à à í bàbaareea nà. [24] Dii kɛ̀ lɛ, lɛ anduna bori píngi gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à gbãa vɪ̃, apinɔ sɔ̃ àgɔ̃ Dii a Luda vɪ̃a vɪ̃ gurɔ píngi.

5

[1] Kɛ̀ Amɔrinɔ kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yoda ɔfãntɛ̃̀gɛ̃̀kpɛn kpaanɔ kɔ̃n Kanaanɔ kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ísiaa saɛnɔɔ mà lán Dii Yoda í zɔ̃̀kɔ̃rɛ Isarailinɔnɛ aɔ̃ bikṵ̀ nà, ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu aɔ̃ kã gà ń píngi Isarailinɔ yãnzi.

*Bɑ̀ngukɛ*na Isarailinɔnɛ Giligala

[2] Gurɔ beeea Dii bè Yɔsuanɛ: Ǹ gbè fɛ̃̀ɛnɔ kɛ ǹ ɛara ǹ bɑ̀ngu kɛ Isarailinɔnɛ. [3] Ben Yɔsua bè wà gbè fɛ̃̀ɛnɔ kɛ, ben wà bɑ̀ngu kɛ̀o Isarailinɔnɛ guu kɛ̀ wè be tia Gɛfɔɔ Sɪ̀̀sɪ̃. [4] Yã̀ kɛ̀ tò à bɑ̀ngu kɛ̀ńnɛn yɛ̀. Isarailinɔ bɔɛna Igipiti gbɛra, aɔ̃ tá guu, gɔ̃ gbãaa kɛ̀ aɔ̃ bɑ̀ngu kɛ̀nɔ gàga gbáan ń píngi. [5] Gbɛ̃̀ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ Igipitinɔ bɑ̀ngukɛna ń píngi. Gbɛ̃̀ kɛ̀ wà ń í gbáan zɛ́ guu bɔna Igipiti gbɛraanɔ, aɔ̃mbe aɔ̃ɔe bɑ̀ngu kɛro. [6] Isarailinɔɔ tɛ́ gbáan wɛ̃̀ baplaa ai gbɛ̃̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ gɔ̃ gbãaanɔ ũ gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ Igipitinɔ gàa wà gàgao ń píngi, zaakɛ aɔ̃ɔe Dii yã̀ maro. Dii bɛ̀ńnɛ aɔ̃é wɛ́ɛ si bùsu kɛ̀ a à lɛ́ gbɛ̃̀ ń dezinɔnɛ à bè é kpáḿmalɛro, bùsu kɛ̀ zwi kɔ̃n zɔ́'io din pì. [7] Aɔ̃ nɛ́ kɛ̀ Dii tò aɔ̃ fɛ̀ɛ ń gbɛraanɔn Yɔsua bɑ̀ngu kɛ̀ńnɛ, zaakɛ gɛfɔɔdeenɔmɛ, wèe bɑ̀ngu kɛńnɛ zɛ́nlo. [8] Kɛ̀ Isarailinɔ bɑ̀ngu kɛ̀ ń píngi wà yɑ̀a, aɔ̃ gɔ̃̀ guu kɛ̀ aɔ̃ bùra kàɛn gwe ai ń bɔ̀ gàa à yɑ̀ao. [9] Ben Dii bè Yɔsuanɛ: Ma wí kɛ̀ Igipitinɔɔ dàawaa bɔ̀are gbɑ̀an gwe. Ben wà tɔ́ kpà guu pìnɛ Giligala ai kɔ̃n a gbɑ̀ao.

[10] Isarailinɔ bùra kaɛna Giligala ben aɔ̃ Banla zɪ̃baa kɛ̀ Yɛriko gbáan gwe mɔɔ pì gurɔ gɛ̃̀ro dosaidee zɪ̃ uusiɛ. [11] Kɛ̀ wà zɪ̃baa pì kɛ̀ guu dɔ̀ aɔ̃ bùsu pì bura pɔ́nɔ blè, burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃̀zɛ̃̀sainɔ kɔ̃n pɔ́wɛɛ kpatanao. [12] Aɔ̃ bùsu pì bura pɔ́nɔ blena gbɛra, kɛ̀ guu dɔ̀, manakwɛɛna zɛ̀, èe kwɛ́ɛńnɛ dɔro, ben aɔ̃ Kanaa bùsu blɛɛ blè wɛ̃̀ beeea sa.

*Dii zɪ̀̀kpɛ*ɛnɔ dɔn'aɛdee

[13] Kɛ̀ Yɔsua kà kɪ̃i kɔ̃n Yɛrikoo, à wɛ́ɛ sɛ̀ à guu gwà, ben à gɔ̃̀gbɛ̃̀ ke è zɛna a aɛ kɔ̃n fɛ̃̀ɛdaao na à ɔzɪ̃. Ben Yɔsua sɔ̃̀zi à à là à bè: Ń kú wa kpɛɛn yɔ́, ke wa ibɛɛnɔ kpɛɛ? [14] À wèàla à bè: Lɛnlo. Dii zɪ̀̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdeen ma ũ, ma kanan yɛ̀. Ben Yɔsua kùɛnɛ à mì pɛ̀ɛ, ben à à là à bè: Bɔ́n ma Dii é o mamɔma a zɔ̀blerinɛ? [15] Dii zɪ̀̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee pì wèàla à bè: Ǹ n kyatee bɔbɔ, zaakɛ guu kɛ̀ ń zɛ́n kú adona. Ben Yɔsua kɛ̀ lɛ.

6

Yɛriko bĩi lɛɛna

1 Wà Yɛriko bĩizɛ gbànɔ tàta gíngin Isarailinɔ yãnzi. Gbɛ̃kee e bɔro, gbɛ̃kee e gɛ̃ro. 2 Ben
Dii bè Yɔsuanɛ: Ǹ gwa, ma Yɛriko nànnɛ n ɔzĩ kɔ̃n à kínao kɔ̃n à zǐkpɛɛnɔ. 3 Mpi kɔ̃n n
zǐkpɛɛnɔ à gá liga wɛ́tɛ pìzi gɛ̀n do a píngi à su. Àgɔ̃ ligaazi lɛ gɛ̀n doodo ai gurɔ swɛɛdo.
4 Sa'ori gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ dɔ àkpatinɛ aɛ aɔ̃gɔ̃ kuu kũna. À gurɔ swɛɛplaadee zĩ à liga wɛ́tɛ
pìzi gɛ̀n swɛɛplaa gurɔɔ kɛ̀ sa'ori pìnɔɔ e ń kuu pɛɛ. 5 Tó aɔ̃ kuu pɛ̀ aɔ̃ɔe à bà gaa, ben a à ɔ́
mà, gbɛ̃ píngi wii lɛ́ gbãngbãn, wɛ́tɛ bĩi é lɛ́ɛ, a baade é sin súusu.
6 Ben Nuni nɛ́ Yɔsua sa'orinɔ sìsi à bèńnɛ: À Dii bà kuunawao àkpati sɛ́, a gɔ̃ɔn
swɛɛplaaanɔ é dɔnɛ aɛ, a baade égɔ̃ kuu kũna. 7 Ben à bè gbɛ̃nɔnɛ: À fɛɛ à gá liga wɛ́tɛzi gɛ̀n
do. Zǐkpɛɛnɔ bé wà dɔ Dii àkpatinɛ aɛ. 8 Kè Yɔsua yã ò gbɛ̃nɔnɛ, ben sa'ori gɔ̃ɔn swɛɛplaaa
kɛ̀ aɔ̃ kuu kũna pìnɔ fɛ̀ɛ wà dɔ̀ Dii bà kuunańyo àkpatinɛ aɛ, aɔ̃ɔe ń kuu pɛɛ. 9 Zǐkpɛɛnɔɔ tɛ́
sa'ori pìnɔ aɛ, parii tɛ́ àkpati kpɛɛ, bensɔ̃ kuunɔ ɔ́ dɔ. 10 Yɔsua gĩakɛ à ò gbɛ̃nɔnɛ à bè: Àton
wii lɛ́ro. Àton tó wà a kĩi maro. Àton tó yãke bɔ a lɛ́nlo ai gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ oare à wii lɛ́, gbasa
à lɛ́. 11 Aɔ̃ gàa wà lìga wɛ́tɛ pìzi kɔ̃n àkpatio gɛ̀n do lɛ, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà tà ń bùran aɔ̃ ì gwe.
12 Yɔsua fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, ben sa'orinɔ Dii àkpati sɛ̀. 13 Sa'ori gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ kuu
kũna pìnɔ dɔ̀ Dii àkpatinɛ aɛ, aɔ̃ɔe pɛɛ. Zǐkpɛɛnɔ dɔ̀ńnɛ aɛ, parii tɛ́ àkpati pì kpɛɛ, bensɔ̃
kuunɔ ɔ́ dɔ. 14 Aɔ̃ lìga wɛ́tɛ pìzi gɛ̀n do à gurɔ plaadee zĩ, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà tà ń bùran. Aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ
ai gurɔ swɛɛdo. 15 À gurɔ swɛɛplaadee zĩ aɔ̃ fɛ̀ɛ idɛ'idɛ gudɔnao, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà gàa wà lìga
wɛ́tɛ pìzi lán aɔ̃è kɛ nà. Mɔde zĩ beeea aɔ̃ lìgazi gɛ̀n swɛɛplaamɛ. 16 À gɛ̀n swɛɛplaadee pìa
gurɔɔ kɛ̀ sa'orinɔɔ e gaa ń kuu pɛ́ gbãngbãn, ben Yɔsua bè gbɛ̃nɔnɛ: À wii lɛ́, zaakɛ Dii wɛ́tɛ
pì kpàawamɛ. 17 Dii wɛ́tɛ pì kɔ̃n pɔ́ kè kúnnɔ dìɛ a pɔ́ ũ. Wà ń kaatɛ ń píngi. Kaarua Rahabu
kɔ̃n gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ kúo à bɛɛnɔ bé wé bɔ ńtɛ̃ɛ, zaakɛ àmbe à gu'asiigwari kè wà ń zĩnɔ ùtɛ. 18 À
làakari kɛ! Àton pɔ́ kè Dii tɛ̃̀ ke séro, lɛ àton kaatɛro yãnzi. Tó á sɛ̀, é yã gáɛ a bùranɛ à gɔ̃
kaatɛna pɔ́ ũ. 19 Kondogi kɔ̃n vurao kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃ pɔ́nɔ kɔ̃n mɔ̀si pɔ́nɔ píngi nɛ́ Dii pɔ́mɛ. Séde
wà ká Dii auziki utɛkiin.
20 Kè wà kuu pɛ̀ bensɔ̃ Isarailinɔ wii lɛ̀ gbãngbãn lɛ, wɛ́tɛ bĩinɔ lɛ̀ɛ. Ben aɔ̃ baade sìn súusu,
ben aɔ̃ wɛ́tɛ pì sì. 21 Aɔ̃ pɔ́ kè kúnnɔ dìɛ Dii pɔ́ ũ, ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ kàatɛ ń píngi kɔ̃n fɛ̃ɛdaao,
gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ, nɛ́ fɛ́tenɔ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n zaakinɔɔ.
22 Yɔsua bè gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ aɔ̃ gàa wà bùsu pì asii gwànɔnɛ: À gɛ̃ kaarua pì bɛɛn à bɔɔ kɔ̃n
a gbɛ̃nɔ, lán a à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ nà. 23 Ben gɔ̃kparɛ pìnɔ gàa wà bɔ̀ kɔ̃n Rahabuo kɔ̃n a deo kɔ̃n a
dao kɔ̃n a vĩinɔ kɔ̃n a dãaronɔ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń píngi. Aɔ̃ sùo kɔ̃n à danɛnɔ ń píngi, ben aɔ̃ ń
káɛ Isarailinɔ bùra saɛ. 24 Ben aɔ̃ tɛ́ sɔ̀ wɛ́tɛ pìa kɔ̃n pɔ́ kè kúnnɔ píngi, tó èe kɛ kondogi kɔ̃n
vurao kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃ pɔ́nɔ kɔ̃n mɔ̀si pɔ́ kè aɔ̃ɔ sɛ̀ɛ wà kàɛ Dii bisakuta auziki utɛkiin baasiro.
25 Yɔsua tò kaarua Rahabu bɔ̀ aafia kɔ̃n à de bɛdeenɔ kɔ̃n à gbɛ̃nɔ ń píngi, kɛ̀ à gu'asiigwari
kɛ̀ Yɔsua ń zĩ Yɛriko asii gwaanɔ ùtɛ yãnzi, ben aɔ̃ gɔ̀ Isarailinɔ tɛ́ ai kɔ̃n a gbɔ̀ao. 26 Gurɔ
beeea Yɔsua lɛ́ kè à bè: Dii láari kɛ gbɛ̃ kè eé fɛɛ à Yɛriko wɛ́tɛ kè kɛkɛ à káɛa.
Tó à à bĩi ɛ̃ɛ kpàɛ, à daudu é ga.
Tó à à gbànɔ pɛ̀ɛ sɔ̃, à nɛ́ zãadee é ga.
27 Dii kú kɔ̃n Yɔsuao, ben à tɔ́ dà bùsu pìla píngi.

7

Akã durun yã

1 Isarailinɔ tɛ̃̀ pɔ́ kè. Kaami nɛ́ Akã, Zimiri dio, Zɛra swãkpɛɛ, Yuda borii bé à tɛ̃̀ pɔ́ kenɔ
sɛ̀, ben Dii pɔ fɛ̃̀ Isarailinɔzi.
2 Yɔsua gbɛ̃nɔ zĩ̀ à bè, aɔ̃ bɔ Yɛriko wà gá Ai kè kú Bɛtavɛ̃ saɛ Bɛtɛli ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa lɛ wà
bùsu pì asii gwa. Ben aɔ̃ gàa wà Ai asii gwà. 3 Kè aɔ̃ sù Yɔsua kiia, aɔ̃ bènɛ: Aideenɔɔ pariro,
èe ká wà gá gwe wa píngiro. Tó gɔ̃ɔn wàa kuri ke wàa gɛ̃roo gàa, aɔ̃é wɛ́tɛ pì sí. Ǹton ĩa
da gbɛ̃nɔa ń píngiro. 4 Kè gɔ̃ɔn wàa gɛ̃roonɔ gàa gwe, ben Aideenɔ ń fú 5 aɔ̃ pɛ̀ńma bɔna

zaa ń wɛ́tɛ bĩilɛa ai gbɛ̀wikiia, aɔ̃ ń dɛ́dɛ sɩ̀sɩ̃gɛɛzi gɔ̃ɔn baaakuri awɛɛswɛɛdo. Ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ Isarailinɔn aɔ̃ ninii dà batan.

6 Yɔsua a uta gà à kɛ̃̀ à dàɛ a puua Dii àkpati aɛ ai uusiɛ. Àpi kɔ̃n Isaraili gbɛ̃nsinɔ bùsu
kùku ń mìa. 7 Ben Yɔsua bè: Á'a, Dii Luda! À kè dia n wa bikũ Yodaa n wa na Amɔrinɔnɛ
ń ɔzĩ aɔ̃ wa kaatɛɛ? Tó wá vɛ̃ɛna Yoda baa kãa kpa yã né! 8 N yã nna Dii! Zaakɛ Isarailinɔ
bɔ̀ru kpɛɛ ń ibɛɛnɔnɛ, mɛ́ be dia saa? 9 Kanaanɔ kɔ̃n bùsu kè deenɔ é yã pì ma ń píngi, aɔ̃
ligawazi aɔ̃ wa kaatɛ andunan. N tɔ́ bítakɛɛ sɔ̃ né? Né kɛo diamɛ? 10 Ben Dii bè Yɔsuanɛ: Ǹ
fɛɛ ǹ zɛ! À kè dia ń daɛna n puua? 11 Isarailinɔ durun kè, aɔ̃ ma bà kuunaǵyo yã gbòro. Aɔ̃
tɛ̃̀ pɔ́ kenɔ sɛ̀, aɔ̃ kpãi ò, aɔ̃ mɔnafiki kè, aɔ̃ pɔ́ pì dà ń pɔ́nɔ guu. 12 Beee yãnzi aɔ̃ɔe fɔ̃ wà ń
ibɛɛnɔ gɛ̃̀ fĩ̀ro. Aɔ̃ bɔ̀ru kpɛɛńnɛ, kè aɔ̃ gɔ̃̀ kaatɛna pɔ́ ũ yãnzi. Mégɔ̃ kúao dɔro, séto a tɛ̃̀ pɔ́
kè kú a tɛ́nɔ kàatɛ. 13 Ǹ fɛɛ ǹ gá gbãsĩ bɔ n gbɛ̃nɔn. Ǹ beńnɛ aɔ̃ gbãsĩ bɔ ń zĩndan ai guu gɔ̃
gá dɔ, zaakɛ mamɔma Dii Isarailinɔ Luda ma bè, tɛ̃̀ pɔ́ kú a tɛ́mɛ. É fɔ̃ à zɛ a ibɛɛnɔ aɛro séto
à pɔ́ pì bɔ̀ a té. 14 Tó guu dɔ̀, à sɔ̃mazi bori kɔ̃n boriio. Borii kè má sɛ̀ é sɔ̃mazi danɛdanɛ,
danɛ kè má sɛ̀nɔ é sɔ̃mazi ualɛ kɔ̃n ualɛo, ualɛ kè má sɛ̀ sɔ̃, à gɔ̃gbɛ̃nɔ é sɔ̃mazi doodo. 15 Gbɛ̃
kɛ̀ wà gà wà tɛ̃̀ pɔ́ pì èa, weé adee kpata kɔ̃n pɔ́ kè à vĩinɔ píngi, zaakɛ à ma bà kuunaao yã
gbòromɛ, à wí dà Isarailinɔa.

16 Yɔsua fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à tò Isarailinɔ sɔ̃̀ Diizi bori kɔ̃n boriio, ben gbè Yuda borii sè.
17 Ben à tò Yudanɔ sɔ̃̀zi danɛdanɛ, ben gbè Zɛra danɛnɔ sè. À tò Zɛra danɛnɔ sɔ̃̀zi ualɛ kɔ̃n
ualɛo, ben gbè Zimiri ua sè. 18 Ben à tò à ua gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃̀zi doodo, ben gbè Kaami né Akã,
Zimiri dio, Zɛra swãkpɛɛ, Yuda borii sè. 19 Ben Yɔsua bè Akãnɛ: Né, ǹ yãpuraa o ǹ bɛɛ lí Dii
Isarailinɔ Ludanɛ. Ǹ yã kè ń kè omɛ. Ǹton à ke utɛmɛro. 20 Ben Akã wèàla à bè: Yãpuramɛ,
ma durun kè Dii Isarailinɔ Ludanɛ. Yã kè má kèn yè. 21 Ma Babilɔnia gumusu maaa è ń pɔ́nɔ
tɛ́ kɔ̃n kondogio kiloo plaa kɔ̃n vura kiloo kusuo, ben à nii gɛ̃̀magu má sè. À utɛna wɛ̀ɛn
ma kpɛ́n, kondogi kú gĩzĩ. 22 Ben Yɔsua gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ gwe. Aɔ̃ kè kpaa aɔ̃ gàa wà gɛ̃̀ à kpɛ́n, ben
aɔ̃ɔ è utɛna gwe, kondogi kú gĩzĩ. 23 Ben aɔ̃ɔ sɛ̀ɛ wà mɔ̀o Yɔsuanɛ kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi, aɔ̃ɔ
kàɛ Dii aɛ. 24 Ben Yɔsua kɔ̃n Isarailinɔ Zɛra swãkpɛɛ Akã sè kɔ̃n kondogi pìo kɔ̃n gumusu
pìo kɔ̃n vura pìo kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n à nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n à zùnɔ kɔ̃n à zaakinɔ kɔ̃n à sãanɔ
kɔ̃n à bisakutaao kɔ̃n à pɔ́nɔ píngi, aɔ̃ gàaǵyo Akoo guzurɛn. 25 Ben Yɔsua bè: N yã gàɛwe
fá! Dii é yã mɔ́nnɛ gbã̀a sɔ̃. Ben Isarailinɔ à pàpa gbɛ̀o ń píngi, aɔ̃ à dɛ̀ kɔ̃n à gbɛ̃nɔ ń píngi,
ben aɔ̃ ń kpáta. 26 Aɔ̃ gbè kàkaàla, gbɛ̀didikɔ̃ana bíta pì kú gwe ai kɔ̃n a gbã̀ao. Ben Dii pɔfɛ̃̀
kpàɛ. Beee yãnzin wè be guu pìnɛ Akoo guzurɛ.

8

Ai kaatɛna

1 Dii bè Yɔsuanɛ: Ǹton tó vĩa n kũro. Ǹton bídi kɛro. Ǹ zɩ̃̀kpɛɛnɔ sɛ́ɛ ǹ gáǵyo ń píngi, à
lɛ́ɛ Aia, zaakɛ ma Ai kína nànnɛ n ɔzĩ kɔ̃n à gbɛ̃nɔ kɔ̃n à wɛ́tɛo kɔ̃n à bùsuo. 2 Ǹ kɛ Ai kɔ̃n a
kínaonɛ lán ń kè Yɛriko kɔ̃n a kínaonɛ nà, mɔde é fɔ̃ à ń pɔ́nɔ kɔ̃n ń pɔ́kãdeenɔ sɛ́ɛ a pɔ́ ũ sa.
Ǹ naɛńnɛ ń wɛ́tɛ kpɛɛ. 3 Ben Yɔsua kɔ̃n a zɩ̃̀kpɛɛnɔ gàa wà lɛ́ɛ Aia ń píngi. À gɔ̃sagbãaanɔ sɛ̀
gɔ̃ɔn bɔrɔ baaakuri, ben à ń gbáɛ gwãavĩ 4 à bèńnɛ: À swã kpá! À naɛńnɛ ń wɛ́tɛ kpɛɛ. Àton
kɛ zã̀ wɛ́tɛ pìoro. Àgɔ̃ kú soru guu a píngi. 5 Mapi kɔ̃n gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ kúmaonɔ wé sɔ̃ wɛ́tɛ pìzi.
Tó aɔ̃ bɔ̀ dawalɛ, wégɔ̃ bàa léńnɛ lán káaku bà. 6 Aɔ̃é péwa ai aɔ̃é kɛ̃ ń wɛ́tɛa zã̀, zaakɛ aɔ̃égɔ̃
daa wée bàa lɛɛńnɛ lán káaku bàmɛ. Tó wée bàa lɛɛńnɛ lɛ, 7 à fɛɛ a utɛkiia à wɛ́tɛ pì sí. Dii a
Ludaa nàare a ɔzĩmɛ. 8 Tó a wɛ́tɛ pì sì, à tɛ́ sɔ̃a lán Dii ò nà. À làakari kɛ, à kɛ lán má dìɛare
nà.

9 Ben Yɔsua ń gbáɛ, aɔ̃ gàa guu kè aɔ̃é e wà ń zãmba kɛn. Aɔ̃ nàɛ Bɛtɛli kɔ̃n Aio dagura
Ai ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa. Gwãavĩ beeea Yɔsua ì bùran gwe kɔ̃n a gbɛ̃nɔo. 10 À fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ
à gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a, ben àpi kɔ̃n Isaraili gbɛ̃nsinɔ dɔ̀ńnɛ aɛ ai aɔ̃ gàa káo Ai. 11 Zɩ̃̀kpɛɛ kè aɔ̃ɔ
kúonɔ sɔ̃̀ wɛ́tɛ pìzi ń píngi. Kè aɔ̃ kào kĩi, aɔ̃ bùra kàɛ à aɛ gu'igbãroo kpa. Guzurɛ kú ń
dagura kɔ̃n Aio. 12 Yɔsua gbɛ̃nɔ sè bɔrɔ sɔɔro. À gĩakɛ à ń útɛ Bɛtɛli kɔ̃n Aio dagura kɔ̀ Ai

ɔfãntẽgẽkpɛn kpa. [13] Isarailinɔ bùra kàɛ wétɛ gu'igbãroo kpa, bensɔ̃ gbẽ kè aɔ̃ɔ naɛna pìnɔɔ
kú wétɛ ɔfãntẽgẽkpɛn kpa. Gwãavĩ beeea Yɔsua ì guzurɛmmɛ.
[14] Kè Ai kína Isarailinɔ è lɛ, àpi kɔ̃n a wétɛdeenɔ fɛ̀ɛ wà kè kpaa wà gàańzi kɔ̃n zĩ̀o guu kè
aɛ dɔ̀ Araba gbáaa. À dɔ̃ kè gbẽnɔɔ naɛna a wétɛ kpɛɛro. [15] Yɔsua kɔ̃n Isarailinɔɔ e kɛɛ lán
wà be Aideenɔɔ e ń fuu bà, aɔ̃ɔe bàa lɛɛńnɛ aɔ̃ mì pè gbáaa. [16] Aideenɔ kɔ̃ sìsi ń píngi aɔ̃ bɔɛ
wà pé Yɔsuanɔa, ben aɔ̃ pèḿma ai aɔ̃ gàa wà kẽ̀ ń wétɛa zãazã. [17] Gɔ̃gbẽ kee e gɔ̃ wétɛ guuro,
aɔ̃ bɔ̀ɛ wà pè Isarailinɔa ń píngi, ben aɔ̃ ń wétɛ bĩilɛ tò wẽna, aɔ̃ɔe pɛɛ Isarailinɔa.
[18] Dii bè Yɔsuanɛ: Ǹ sári kè ń kũna dɔ Aia, zaakɛ má nànnɛ n ɔzĩmɛ. Ben Yɔsua a sári pì
dɔ̀ Aia. [19] Kè à ɔ pòro lɛ, ben gbẽ kè aɔ̃ɔ naɛnanɔ fɛ̀ɛ wà sì wétɛn gɔ̃ɔ aɔ̃ɔ sì, ben aɔ̃ kè kpaa
wà té sɔ̃̀a. [20] Kè Aideenɔ lìɛ wà ń kpɛɛ gwà, ben aɔ̃ɔ è tésukpɛ fɛ̀ɛ à dà ń wétɛla, ben aɔ̃ɔe
gákii e dɔro, zaakɛ Isaraili kè aɔ̃ bàa lè wà mì pè gbáaanɔ lìɛ wà aɛ dɔ̀ ń pɛmmari pìnɔa. [21] Kè
Yɔsua kɔ̃n Isarailinɔɔ è ń gbẽ kè aɔ̃ɔ naɛnanɔ wétɛ sì bensɔ̃ tésukpɛ fɛ̀ɛ à dà wétɛla, ben aɔ̃
ɛ̀ara wà lɛ̀ɛ Aidee pìnɔa. [22] Isaraili kpaaanɔ bɔ̀ɛ wétɛ pìn aɔ̃ gàa Aideenɔzi kɔ̃n zĩ̀o, ben aɔ̃
lìgańzi. Aɔ̃ lɛɛḿma, ben aɔ̃ gbẽkee e e à bɔ̀ro, aɔ̃ gbẽkee e e à bàa lɛ̀ro. [23] Mɔde aɔ̃ Ai kína kũ̀
bẽɛ aɔ̃ gàao Yɔsuanɛ.
[24] Isarailinɔ Aideenɔ dɛ̀dɛ míɔmiɔ buraanɔa kɔ̃n sɛ̃̀tɛnɔ guu kè aɔ̃ ń lén. Kè aɔ̃ Aideenɔ
dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao lɛ, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà gẽ̀ wétɛ pìn, aɔ̃ gbẽ kè aɔ̃ gɔ̃̀ gweenɔ dɛ̀dɛ dɔ. [25] Gbẽ kè
aɔ̃ gàga zĩ pìanɔ gɔ̃gbẽnɔ kɔ̃n nɔgbẽnɔ ń píngi gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaamɛ. Aideenɔ sɔ̃ lén
gwe. [26] Yɔsua ɔɔ kè à sári kũnao pì kpé dɔ ai wà gàa wà Aideenɔ dúgu zɔ̃o. [27] Isarailinɔ wétɛ
pì pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n à pɔ́nɔ nàkɔ̃a wà tào lán Dii ò Yɔsuanɛ nà. [28] Lɛn Yɔsua té sɔ̃̀ Aia lɛ, à tò à
gɔ̃̀ bɛzĩ ũ, ben à gɔ̃̀ da kori ai kɔ̃n a gbà̀ao. [29] Ben à Ai kína lògo lía ai uusiɛ. Kè ɔfãntẽ e gẽɛ
kpén, à bè wà à gè bakẽ lía wà zu wétɛ bĩilɛa gwe. Ben wà gbè kàkɔ̃aa paripari, gbɛ̀didikɔ̃ana
pì kú gwe ai kɔ̃n a gbà̀ao.

Dii bà kuuna kɔ̃n Isarailinɔ kɛkɛna Ebala kpiii musu

[30] Yɔsua Dii Isarailinɔ Luda gbãgbãkii bò Ebala kpiii musu [31] lán Dii zɔ̀bleri Musa dìɛ
Isarailinɔnɛ nà. À bò lán Musa kẽ̀ a doka takada guu nà, à bè wà bo kɔ̃n gbè kè wèe gã péɛa
wà àroonɔ. Ben wà sa'opɔ kè wè ká tén à té kũ ò Diia gwe kɔ̃n sáabukpana sa'opɔnɔ. [32] Ben
Yɔsua doka kè Musa kẽ̀ pì kẽ̀ gbè pìnɔa gwe Isarailinɔ wáa. [33] Isarailinɔ píngi, bɛdeenɔ kɔ̃n
bɔ̀amɔnɔ kɔ̃n ń gbẽnsinɔ kɔ̃n ń dɔn'aɛdeenɔ kɔ̃n ń yãkpaɛkɛrinɔɔ zɛna àkpati saɛ ɔplazi kɔ̃n
ɔzɛzio. Aɔ̃ aɛ dɔ̀ Levi bori sa'ori kè aɔ̃ègɔ̃ Dii bà kuunańyo àkpati sɛnanɔa. Gbẽ kpadoonɔ
aɛ dɔna Gɛrizimu kpiiia, gbẽ kpadoonɔ sɔ̃ Ebala kpiiia, lán Dii zɔ̀bleri Musa gĩakɛ à dìɛ wà
sa maaa o Isarailinɔnɛ nà. [34] Beee gbɛra Yɔsua dokayã pìnɔ kyó kɛ̀ńnɛ píngi, aubarika kè
Dii è dańgunɔ kɔ̃n kè è bɔńgunɔo lán à kú Musa doka takada guu nà. [35] Yã kè Musa dìɛnɔ té
píngi, à kee e gɔ̃ kè Yɔsua gì à kyó kɛ pariinɛziro. Baa nɔgbẽnɔ kɔ̃n né fétenɔ kɔ̃n bɔ̀amɔ kè
aɔ̃ɔ kú ń ténɔɔ kú gwe ń píngi.

9

*Gibi*ɔ̃deenɔ ɔ̃ndɔ̃kɛna Isarailinɔzi

[1] Borii kè aɔ̃ɔ kú Yoda ɔfãntẽgẽkpɛn kpaanɔ, sĩ̀sĩdeenɔ kɔ̃n gusararadeenɔ kɔ̃n
ísialɛadeenɔ ai à gàa pé Lɛbanɔ bùsua, Itinɔ kɔ̃n Amɔrinɔ kɔ̃n Kanaanɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n
Ivinɔ kɔ̃n Yebusinɔo, kè aɔ̃ kínanɔ Ai yã pì baaru mà, [2] ben aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a ń píngi lɛ wà gá wà
zĩ̀ ká kɔ̃n Yɔsuao kɔ̃n à gbẽ Isarailinɔ.
[3] Kè Gibiɔ̃deenɔ yã kè Yɔsua kè Yɛrikonɛ kɔ̃n Aio baaru mà, [4] aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ dàɛńzi. Aɔ̃ kũsãɛ
kàka sàki zikũnanɔ guu aɔ̃ dìdi zaakinɔnɛ kɔ̃n geepiwẽ tùu zi parana nabinabinanɔo. [5] Aɔ̃ɔ
kyate nambata nanananɔ kpákpana, aɔ̃ɔ pɔsia utanɔ dadana. Aɔ̃ burɛdi kũsãɛ gagana bensɔ̃
à pù kpà.
[6] Aɔ̃ fɛ̀ɛ wà gàa wà Yɔsua lè kɔ̃n a gbẽnɔ Giligala bùran, ben aɔ̃ bɛ̀ńnɛ: Bùsu kè wa bɔn
zà̀. Wá yezi à lɛdolɛ kɛwao. [7] Ben Isarailinɔ bè Ivi pìnɔnɛ: Tó a bɛɛ kú kè kĩimɛ, wé lɛdolɛ
kɛaoro yooo! [8] Ben aɔ̃ bè Yɔsuanɛ: N zɔ̀blerinɔn wa ũ. Ben Yɔsua ń lá à bè: Dénɔn a ũu? A
bɔ máme? [9] Aɔ̃ wèàla wà bè: Wamɔwa n zɔ̀blerinɔ, wa bɔ bùsu zà̀azãmmɛ Dii n Luda tɔ́ kè

dàgula yãnzi. Wa à baaru mà kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀ Igipitinɔ píngi [10] kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀ Amɔrinɔ kína
gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yoda baa kãa kpaanɔnɛ, Ɛsɛbɔ̃ kí Siɔ̃ kɔ̃n Basã kí Ogu kɛ̀ kú Asataroo.
[11] Wa gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n wa bùsudeenɔ bè wà kũsãɛ sɛ́ wà mɔ́ wà a le, wà beare a zɔ̀blerinɔn wa
ũ. Beee yãnzi à lɛdolɛ kɛwao. [12] Wa kũsãɛn yè. Wa bɔo bɛ burɛdi wãaa ũmɛ gurɔɔ kɛ̀ wa
da zɛ́n wée mɔɔ a kiia. À gwa dian à kori kṵ̀ nà à pù kpà. [13] Wa geepiwɛ̃ tùunɔn yè. Wa
geepiwɛ̃ɛ kàn tùu dufu ũmɛ. À gwa dian aɔ̃ pàrapara nà. À wa utanɔ kɔ̃n wa kyateenɔ gwa.
Aɔ̃ yàkayaka tá gbà̰a kɛ̀ wá ò yãnzi. [14] Ben Isarailinɔ ń kũsãɛ blèńyo Dii lɛ́ saɛ. [15] Yɔsua lɛdolɛ
kɛ̀ńyo à bè é ń dɛdɛro, ben Isaraili dɔn'aɛdeenɔ la dà à yã musu.

[16] Aɔ̃ lɛdolɛkɛnańyo gbɛra à gurɔ aagɔ̃dee zĩ, ben aɔ̃ɔ mà kɛ̀ aɔ̃ bɛɛ zã̀ńyoro, aɔ̃ɔ kú kɔ̃
saɛmɛ. [17] Ben Isarailinɔ dà zɛ́n, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ aɔ̃ kà ń wɛ́tɛnɔ kiia, Gibiɔ̃ kɔ̃n Kɛfirao
kɔ̃n Beroo kɔ̃n Kiriayarimuo. [18] Aɔ̃ɔe lɛ́ɛḿmaro, zaakɛ aɔ̃ dɔn'aɛdeenɔ sìńnɛ kɔ̃n Dii ń Luda
tɔ́omɛ. Gbɛ̃ píngi e wisɔ̃ɔ ń dɔn'aɛdeenɔzi, [19] ben dɔn'aɛdee pìnɔ bèńnɛ: Wámbe wá sìńnɛ
kɔ̃n Dii wa Luda tɔ́o. Èe kɔ̃ sío kɛ̀ wà ɔ naḿma dɔro. [20] Yã kɛ̀ wé kɛńnɛn yè. Wé ń tó gwe
ladana kɛ̀ wá kɛ̀ńnɛ yãnzi, lɛ Dii pɔfɛ̃ tón pita wa musuro. [21] Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà bè: Wà ń tó,
aɔ̃égɔ̃ dɛ wa yàkawɛrinɔ ũ kɔ̃n wa ítɔtɔrinɔ. Ben Isarailinɔ zɛ̀ kɔ̃n ń dɔn'aɛdeenɔ yã pìo.

[22] Ben Yɔsua Gibiɔ̃deenɔ sìsi à bèńnɛ: Bɔ́yãnzin a ɛgɛɛ tòwe lɛzi? Ase wá kaɛna kɔ̃
gbálamɛ, ben a bè a kúkii zã̀waɔ́? [23] A gɔ̃ kana pɔ́ ũ ma Luda kiia sa. Égɔ̃ dɛ à kpɛ́ yàkawɛrinɔ
ũ kɔ̃n à ítɔtɔrinɔo gurɔ píngi. [24] Ben aɔ̃ bènɛ: Wà bè wamɔwa n zɔ̀blerinɔnɛ súusu lán Dii
n Ludaa ò a zɔ̀bleri Musanɛ nà. À bè é bùsu pì kpáawa píngi à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ kaatɛare
ń píngi. Vĩa wa kũ maamaa wa wɛ̃̀ndi yã musu, beee yãnzi wa kɛ̀ lɛzi. [25] Wá kú n ɔzĩmɛ sa.
Yã kɛ̀ kɛ̀nnɛ maa bensɔ̃ à zɛ́ vĩn kɛwe. [26] Lɛn Yɔsua kɛ̀ lɛ à ń bɔ́ Isarailinɔ ɔzĩ, aɔ̃ɔe ń dɛdɛro.
[27] Zĩ beeean à ń díɛ Isarailinɔ yàkawɛrinɔ kɔ̃n ń ítɔtɔrinɔ ũ, aɔ̃ègɔ̃ yàka wɛɛ, aɔ̃ègɔ̃ í tɔtɔɔ Dii
gbãgbãkiinɛ guu kɛ̀ Dii é diɛn. Ben aɔ̃ɔ kuu lɛ ai kɔ̃n a gbã̀ao.

10

Ɔfãntɛ̃ zɛna a gbèn

[1] Yerusalɛmu kí Adonizɛdɛki mà kɛ̀ Yɔsua Ai sì à kɛ̀nɛ dúgudugu, à kɛ̀ Ainɛ kɔ̃n a kínao
lán à kɛ̀ Yɛriko kɔ̃n a kínaonɛ nà. À mà dɔ kɛ̀ Gibiɔ̃deenɔ kɔ̃ yã mà kɔ̃n Isarailinɔ bensɔ̃ aɔ̃ɔ
kú kɔ̃ saɛ. [2] Ben vĩa Yerusalɛmudeenɔ kṵ̀ maamaa, zaakɛ Gibiɔ̃ nɛ́ mɛɛwimɛ lán kína wɛ́tɛ ke
bà. À bíta dɛ Aila bensɔ̃ à gɔ̃gbɛ̃nɔ nɛ́ zĩ̀kari gbãaanɔmɛ. [3] Ben Yerusalɛmu kí Adonizɛdɛki
lɛ́kpãsã kɛ̀ Ɛblɔnu kí Oamunɛ kɔ̃n Yamu kí Piramuo kɔ̃n Lakisi kí Yafiao kɔ̃n Ɛgɛlɔni kí Dɛbio
à bè: [4] À mɔ́ à dɔmalɛ wà gá lɛ́ɛ Gibiɔ̃deenɔa, zaakɛ aɔ̃ kɔ̃ yã mà kɔ̃n Yɔsuao kɔ̃n Isarailinɔ.
[5] Ben Amɔrinɔ kína gɔ̃ɔn sɔɔroo pìnɔ, Yerusalɛmu kína kɔ̃n Ɛblɔnu kínao kɔ̃n Yamu kínao
kɔ̃n Lakisi kínao kɔ̃n Ɛgɛlɔni kínao kɔ̃n ń zĩ̀kpɛɛnɔ kɔ̃ kàkɔ̃a. Aɔ̃ gàa wà bùra kàɛ Gibiɔ̃ saɛ,
ben aɔ̃ gàańzi kɔ̃n zĩ̀o.

[6] Ben Gibiɔ̃deenɔ gbɛ̃nɔ zĩ̀ Yɔsuaa Giligala bùran aɔ̃ bè: Ǹton pã kpá wamɔwa n
zɔ̀blerinɔziro. Ǹ kɛ kpaa ǹ mɔ́ ǹ wa mì sí. Ǹ mɔ́ ǹ dɔwalɛ, zaakɛ Amɔrinɔ kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
gusĩsĩdeennɔ kàkɔ̃awazi ń píngi. [7] Ben Yɔsua kɔ̃n a gɔ̃sagbãaanɔ kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ bɔ̀ɛ Giligala,
aɔ̃ɔe mɔɔ ń píngi. [8] Ben Dii bè Yɔsuanɛ: Ǹton vĩa kɛńnɛro. Ma ń nánnɛ n ɔzĩ, aɔ̃ gbɛ̃ke é fɔ̃
à n gã̀ fĩro. [9] Bɔna Giligala Yɔsua táa ò gwãavĩ ai guu gàa à dɔ̀o à sùḿma kãndo zɛna sai.
[10] Ben Dii tò aɔ̃ kɛ̀ gìri aɔ̃ lɛ̀kɔ̃a Isarailinɔ aɛ, ben Isarailinɔ lɛ̀ɛḿma aɔ̃ ń dɛ́dɛ maamaa Gibiɔ̃
gwe, ben aɔ̃ pɛ̀ḿma Bɛtoroni zɛ́n dɔ. Aɔ̃ ń dɛ́dɛ ai à gàa pɛ́ Azeka kɔ̃n Makɛdaoa. [11] Kɛ̀ aɔ̃ɔe
bàa lɛɛ Isarailinɔnɛ zɛ́ kɛ̀ bɔ̀ Bɛtoroni kɛ̀ à gàa Azeka guu, Dii lougbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ sì ń té. Gbɛ̃ kɛ̀
lougbɛ pì ń dɛ́dɛnɔɔ pari dɛ gbɛ̃ kɛ̀ Isarailinɔ ń dɛ́dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaaonɔla.

[12] Gurɔɔ kɛ̀ Dii Amɔri pìnɔ nà Isarailinɔnɛ ń ɔzĩ, ben Yɔsua yã ò Diio Isarailinɔ wáa à bè:
Ǹ tó ɔfãntɛ̃ zɛ a gbèn Gibiɔ̃la!
Ǹ tó mɔɔ zɛ tɛɛɛ Ayalɔni guzurɛla!
[13] Ben ɔfãntɛ̃ zɛ̀ a gbèn lɛ, ben mɔɔ zɛ̀ dɔ ai Isarailinɔ gàa wà gɛ̃ɛ bò ń ibɛɛnɔa. Yã pì kú Yasa
takadan. Ɔfãntɛ̃ gɔ̃̀ zɛna mìdangura, èe gu a gbènlo ai gurɔ do gbãngbãn. [14] Wèe gurɔ beee

taka e zikiro, bensɔ̃ wèe e à gbɛraro. Dii gbɛ̃ntee yã mà, zaakɛ èe zĩ̀ kaa Isarailinɔnɛmɛ.
15 Ben Yɔsua tà Giligala bùran kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń píngi.

Yɔsua Amɔri kínanɔ dɛdɛna

16 Kɛ̀ kí gɔ̃ɔn sɔɔroo pìnɔ bàa lɛ̀, wà gàa wà ùtɛ gbɛ̀wɛɛn zaa Makɛda, 17 ben wà bè Yɔsuanɛ:
Wà bɔ̀ kí gɔ̃ɔn sɔɔroo mɔ̀nɔa gbɛ̀wɛɛn zaa Makɛda. 18 Ben Yɔsua bè: À gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ yĩpa
à tata gbɛ̀wɛɛ pìlɛ, à gbɛ̃nɔ diɛ gwe wàgɔ̃ dãkpaa. 19 Àton zɛro. À pɛ́ɛ a ibɛɛnɔzi à lɛ́ɛńma
kpɛɛ kpa. Àton tó aɔ̃ ń wɛ́tɛnɔ lero, zaakɛ Dii a Luda ń náare a ɔzĩmɛ.

20 Yɔsua kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń dɛ́dɛ ai aɔ̃ɔ yezi wà yãa, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀nɔ kà ń wɛ́tɛ bĩideenɔ guu.
21 Ben Isarailinɔ sù Yɔsuaa bùran Makɛda aafia ń píngi. Gbɛ̃kee e fɔ̃ à yãke ò Isarailinɔ yã
musu dɔro. 22 Ben Yɔsua bè: À gbɛ̀ go gbɛ̀wɛɛ pìlɛ à bɔɛmɛ kɔ̃n kí gɔ̃ɔn sɔɔroo pìnɔ. 23 Ben
aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ aɔ̃ bɔ̀ɛnɛ kɔ̃n kí gɔ̃ɔn sɔɔroo pìnɔ, Yerusalɛmu kína kɔ̃n Ɛblɔnu kínao kɔ̃n Yamu
kínao kɔ̃n Lakisi kínao kɔ̃n Ɛgɛlɔni kínao. 24 Kɛ̀ wà ń bɔ́ɛ lɛ, ben à Isaraili zĩ̀kpɛɛnɔ sìsi ń
píngi à bè ń dɔn'aɛdee kɛ̀ aɔ̃ gàaaonɔnɛ: À sɔ̃ kĩi à gbá zɛzɛ kína kɛ̀nɔ waaa. Ben aɔ̃ mɔ̀ wà
gbá zɛ̀zɛ ń waaa. 25 Yɔsua bɛ̀ńnɛ: Àton tó vĩa a kũro, àton bídi kɛro. À zɛ gbãa àgɔ̃ wɔ́rɔngɔ
vĩ, zaakɛ lɛn Dii é kɛ lɛ kɔ̃n a ibɛɛ kɛ̀ é zĩ̀ káńyonɔ ń píngi. 26 Beee gbɛra Yɔsua ń dɛ́dɛ à ń
lógo lía, baade kɔ̃n a lío, ben aɔ̃ gɔ̃̀ logologona gwe ai uusiɛ. 27 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ e gɛ̃ɛ kpén, à bè
wà ń gènɔ bakɛ̃ lí pìnɔa wà ń zu gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ aɔ̃ ùtɛn pìn. Ben wà kɛ̀ lɛ, wà gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ tàta
wɛ̀ɛ pìlɛ, à kú gwe ai kɔ̃n a gbã̀ao. 28 Zĩ beeean Yɔsua Makɛda sì. À à kína kɔ̃n à gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ
ń píngi kɔ̃n fɛ̃ɛdaao à ń káatɛ. Baa gbɛ̃ mɛ̀n doo e bɔro. Ben à kɛ̀ Makɛda kínanɛ lán à kɛ̀
Yɛriko kínanɛ nà.

Yɔsua zĩ̀blena Amɔrinɔ bùsua

29 Yɔsua kɔ̃n Isarailinɔ bɔ̀ɛ Makɛda ń píngi, ben aɔ̃ gàa Libina aɔ̃ lɛ̀ɛa. 30 Dii wɛ́tɛ pì kɔ̃n
a kínao nàńnɛ ń ɔzĩ, ben aɔ̃ ń dɛ́dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao ń píngi, aɔ̃ gbɛ̃kee e bɔro. Ben aɔ̃ɔ kɛ̀ à
kínanɛ lán aɔ̃ɔ kɛ̀ Yɛriko kínanɛ nà. 31 Ben Yɔsua kɔ̃n a gbɛ̃nɔ bɔ̀ɛ Libina aɔ̃ gàa Lakisi. Aɔ̃
lìgazi aɔ̃ lɛ̀ɛa. 32 Dii Lakisi nàńnɛ ń ɔzĩ, à gurɔ plaadee zĩn aɔ̃ɔ sì. Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ dɛ̀dɛ
kɔ̃n fɛ̃ɛdaao ń píngi lán aɔ̃ɔ kɛ̀ Libinanɛ nà. 33 Kɛ̀ Gɛza kí Oramu mɔ̀ à dɔ Lakisideenɔlɛ, ben
Yɔsua zĩ̀ blèa kɔ̃n à zĩ̀kpɛɛnɔ, aɔ̃ gbɛ̃kee e bɔro. 34 Aɔ̃ bɔ̀ Lakisi, ben aɔ̃ gàa wà lìga Ɛgɛlɔnizi
aɔ̃ lɛ̀ɛa. 35 Aɔ̃ wɛ́tɛ pì sì zĩ beeea gɔ̃ɔ, ben aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao aɔ̃ ń káatɛ lán
aɔ̃ɔ kɛ̀ Lakisinɛ nà. 36 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ Ɛgɛlɔni, ben aɔ̃ gàa Ɛblɔnu aɔ̃ lɛ̀ɛa. 37 Aɔ̃ wɛ́tɛ pì sì aɔ̃ à gbɛ̃nɔ
kɔ̃n à kínao dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao kɔ̃n à lakutudeenɔ. Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ kàatɛ, aɔ̃ gbɛ̃kee e
bɔro, lán aɔ̃ɔ kɛ̀ Ɛgɛlɔninɛ nà. 38 Ben aɔ̃ gàa Dɛbi aɔ̃ lɛ̀ɛa. 39 Aɔ̃ wɛ́tɛ pì sì kɔ̃n à kínao kɔ̃n à
lakutunɔ píngi. Ben aɔ̃ ń dɛ́dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ kàatɛ lán aɔ̃ɔ kɛ̀ Ɛblɔnunɛ
nà, aɔ̃ gbɛ̃kee e bɔro. Aɔ̃ɔ kɛ̀ Dɛbinɛ kɔ̃n à kínao lán aɔ̃ɔ kɛ̀ Libinanɛ kɔ̃n à kínao nà.

40 Yɔsua bùsu pì deenɔ kɔ̃n à kínanɔ dɛ̀dɛ ń píngi, gusĩsĩdeenɔ kɔ̃n Nɛgɛvideenɔ kɔ̃n
gusararadeenɔ kɔ̃n sĩ̀sĩgɛɛdeenɔ ń píngi. Èe gbɛ̃ke tó bɛ̃ɛro, à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ kàatɛ
lán Dii Isarailinɔ Ludaa òne nà. 41 À ń dɛ́dɛ sɛna zaa Kadɛsi Banɛa ai à gàa pɛ́ Gazaa, zaa
Gosɛ̃ bùsun píngi ai à gàa pɛ́ Gibiɔ̃a. 42 Yɔsua zĩ̀ blè kína pìnɔa kɔ̃n ń bùsunɔ gɛ̃̀n do gɔ̃ɔ, kɛ̀
Dii Isarailinɔ Ludaa e zĩ̀ kaańnɛ yãnzi. 43 Ben à ɛ̀ara kɔ̃n a gbɛ̃nɔo bùran zaa Giligala.

11

Yɔsua zĩ̀ ble à mìdɛna Kanaa bùsua

1 Kɛ̀ Azo kí Yabĩ à baaru mà, à gbɛ̃nɔ zĩ̀ Madɔ̃ kí Yobabua kɔ̃n Simirɔnu kínao kɔ̃n Akasafa
kínao 2 kɔ̃n kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gu'igbãroo kpaanɔ ń píngi, kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gukpiideenɔ kɔ̃n
sɛ̃̀tɛpɔɔtu kɛ̀ kú Galili sɔɔmɛtɛ kpaao kɔ̃n gusararaao kɔ̃n Dɔru gusĩsĩdee kɛ̀ kú ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn
kpaao. 3 Ben à ɛ̀ara à gbɛ̃nɔ zĩ̀ dɔ Kanaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaanɔa kɔ̃n ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn
kpaanɔ ń píngi, Amɔrinɔ kɔ̃n Itinɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n Yebusi kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gukpiideennɔ kɔ̃n Ivi
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Mizipa bùsun Ɛmɔni gbè saɛnɔo. 4 Aɔ̃ bɔ̀ɛ kɔ̃n ń zĩ̀kpɛɛnɔ ń píngi paripari lán ísialɛ
bùsu'ãatɛ̃ bà. Aɔ̃ sɔ̃nɔ kɔ̃n ń sɔ̃goronɔɔ pari. 5 Ben kína pìnɔ kɔ̃ kàkɔ̃a aɔ̃ mɔ̀ wà bùra kàɛ
lɛdo Mɛromu ínɔ saɛ, lɛ wà zĩ̀ ká kɔ̃n Isarailinɔ.

6 Ben Dii bè Yɔsuanɛ: Ǹton vĩa kɛńnɛro. Zia mɔndaa'i mé ń na Isarailinɔnɛ ń ɔzĩ aɔ̃ ń
dɛdɛ. Ǹ ń sɔ̃nɔ gbátĩkyanɔ zɔ̃zɔ̃ ǹ ń sɔ̃goronɔ kpata. 7 Ben Yɔsua kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ gàańzi zĩ̀o
kãndo ń píngi aɔ̃ dàńla Mɛromu ínɔ saɛ gwe. 8 Dii ń náńnɛ ń ɔzĩ, ben aɔ̃ ń dédɛ aɔ̃ pè ń
gbɛ̃̀kenɔa ai Sidɔ̃ mɛɛwin kɔ̃n Misirefo Maimuo kɔ̃n Mizipa guzurɛ kè kú ɔfãntɛ̃̀bɔɛ kpaao.
Aɔ̃ ń dédɛ, aɔ̃ gbɛ̃̀kee e bɔro. 9 Yɔsua kɛ̀ńnɛ lán Dii òne nà, à ń sɔ̃nɔ gbátĩkyanɔ zɔ̃̀zɔ̃ à ń
sɔ̃goronɔ kpàta.
10 Zĩ pìa Yɔsua lìara à gàa à Azo sì, ben à à kína dè kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Azo pìn kína pìnɔ wétɛ
mìdee ũ gurɔ beeea. 11 Isarailinɔ gbɛ̃̀ kè aɔ̃ɔ kúnnɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao aɔ̃ ń káatɛ, aɔ̃ gbɛ̃̀kee
e gɔ̃ro, ben aɔ̃ té sɔ̃̀a. 12 Yɔsua wétɛ pìnɔ sì píngi kɔ̃n ń kínanɔ, à ń dédɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao à ń
káatɛ lán Dii zɔ̀bleri Musa ò nà. 13 Mɔde Isarailinɔɔ e té sɔ̃ wétɛ kè wà ɛ̀ara wà kàɛ ń bɛzĩ
gbɛ̀nnɔaro, séde Azo kɛ̀ Yɔsua té sɔ̃̀a pì baasiro. 14 Isarailinɔ wétɛ pìnɔ pɔ́nɔ nàkɔ̃a ń pɔ́ ũ
kɔ̃n ń pɔ́kãdeenɔ aɔ̃ tào. Aɔ̃ ń gbɛ̃̀nɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao ń píngi ai aɔ̃ ń káatɛ, aɔ̃ɔe gbɛ̃̀ke tó
bɛ̃ɛro. 15 Yã kɛ̀ Dii ò a zɔ̀bleri Musanɛ, Musa yã pì ò Yɔsuanɛ, ben Yɔsua kɛ̀ lɛ píngi, èe yã kɛ̀
Dii ò Musanɛ ke tóro.
16 Lɛn Yɔsua bùsu pì sì lɛ píngi, à gukpiide kɔ̃n Nɛgɛvio píngi kɔ̃n Gosɛ̃ bùsuo píngi kɔ̃n
gusararaao kɔ̃n sɛ̀̀tɛpɔɔtuo píngi. À Isaraili gukpiide kɔ̃n gusararaao sì 17 sɛna zaa Alaki gbɛ̀
kɛ̀ kú Sei bùsun ai à gàa pɛ́ Baali Gada kɛ̀ kú Lɛbanɔ bùsu guzurɛn Ɛmɔni gbɛ̀ saɛ. À ń kínanɔ
kù̀kũ ń píngi à ń dédɛ. 18 À zĩ̀kana gì kɛ̀ kɔ̃n kína pìnɔ ń píngi. 19 Ivi kè aɔ̃ɔ kú Gibiɔ̃nɔ baasiro
wétɛ kee e kɔ̃ yã mà kɔ̃n Isarailinɔro, aɔ̃ ń blé zĩ̀o píngi. 20 Dii bé à tò aɔ̃ swã gbã̀̀gbã, ben aɔ̃
zĩ̀ kà kɔ̃n Isarailinɔ, lɛ Isarailinɔ e wà ń kaatɛ ń wɛ̃ndagwana sai, à yãańyo mámmam lán à
ò Musanɛ nà.
21 Gurɔɔ pìan Yɔsua gàa à Anakinɔ dɛ̀dɛ gukpiideen kɔ̃n Ɛblɔnuo kɔ̃n Dɛbio kɔ̃n Anabuo.
À ń káatɛ à ń wétɛnɔ kè dúgudugu Yuda gukpiideen kɔ̃n Isaraili gukpiideeo píngi. 22 Anaki
bori kee e gɔ̃ Isarailinɔ bùsun dɔro, séde Gaza kɔ̃n Gatao kɔ̃n Asadɔdio. 23 Yɔsua bùsu pì sì
píngi lán Dii ò Musanɛ nàmɛ, ben à kpà Isarailinɔa à kpàatɛtɛńnɛ danɛdanɛ túbi ũ. Ben
bùsu pì gɔ̃̀ kaɛna aafia zĩ̀ sai.

23

Yɔsua lɛ́zana Isarailinɔa

1 À gurɔplaa kɛ̀ kɛ̀ Dii tò Isarailinɔ kámma bò ń ibɛɛ kè aɔ̃ lìgańzinɔ yã musu, bensɔ̃ Yɔsua
zi kù̀ kótokoto. 2 Ben à Isarailinɔ sìsi, aɔ̃ gbɛ̃̀nsinɔ kɔ̃n ń mìdeenɔ kɔ̃n ń yãkpaɛkɛrinɔ kɔ̃n
ń dɔn'aɛdeenɔ ń píngi, à bɛ̀ńnɛ: Ma zi kù̀ kótokoto. 3 A wɛ́ɛ è yã kɛ̀ Dii a Ludaa kɛ̀ bori
beeenɔnɛ a yãnzi. Dii a Luda bé à zĩ̀ kàare. 4 Ma borii kè aɔ̃ gɔ̃̀ Yoda dagura kɔ̃n ɔfãntɛ̃̀gɛ̃̀kpɛn
kpa ísia bítaonɔ bùsu kpàatɛ a boriinɔnɛ túbi ũ kɔ̃n borii kè ma ń káatɛnɔ pɔ́o. 5 Dii a Luda é ɔ
sɔ̃ńziare eé pɛ́ńmaare, é ń bùsunɔ sí́ńma lɛ àgɔ̃ vĩ lán à à lɛ́ gbɛ̃̀are nà. 6 À zɛ gbãa maamaa.
À làakari kɛ àgɔ̃ zĩi kɛ yã kè kú Musa doka takada guua. Àton pãnɛ ɔplazi ke ɔzɛziro. 7 A bà
tóngɔ̃ kú kɔ̃n borii kè aɔ̃ gɔ̃̀ a té pìnɔoro. Àton ń tãanɔ tɔ́ sísiro, àton la dańyoro. Àton dɔńzi
à kúɛńnɛro. 8 Àgɔ̃ naa Dii a Ludazi ado lán ée kɛɛ nà ai kɔ̃n a gbã̀ao. 9 Dii ɔ sɔ̃̀are bori bíta
gbãadeenɔzi, gbɛ̃̀kee e fɔ̃ à a gã̀ fĩ̀ro ai kɔ̃n a gbã̀ao. 10 A gbɛ̃ mèn doo è gɔ̃ɔn wàa sɔɔroonɔ
fu, kè Dii a Ludaa e zĩ̀ kaaare lán à à lɛ́ gbɛ̃̀are nà yãnzi. 11 À làakari kɛ maamaa àgɔ̃ ye Dii a
Ludazi.
12 Tó a kpɛɛ lìnɛ, ben a na borii kè aɔ̃ gɔ̃̀ a té pìnɔa, tó a ń nɔgbɛ̃̀nɔ sɛ̀ bensɔ̃ a kakɔ̃ańyo,
13 àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kè Dii a Luda é pɛ́are borii pìnɔa dɔro. Aɔ̃é gɔ̃are takutɛɛ ke mɔ̀ ũ ke flã̀nɔ
ũ a kpɛɛgura kesɔ̃ kɔ̀kɔnɔ ũ a wɛ́ɛn ai a gaa kaatɛo bùsu maaa kè Dii a Ludaa kpàawa kɛ̀kii
guu. 14 À gwa! Ma ka gana anduna píngi gákiia sa. Á dɔ̃ a nɔ̀sɛn kɔ̃n a laasuuo píngi kè sa
maaa kè Dii a Ludaa òareenɔ guu, baa mèn doo e kɛ pãro. À pàpa píngi, aɔ̃ kee e lɛ́ɛ pãro.
15-16 Lán sa maaa kè Dii a Ludaa òaree pàpa a musu nà píngi, tó a Dii a Luda bà kuunaao yã
kɛ̀ à dìɛaree gbòro, a gaa a dɔ tãanɔzi a kuɛńnɛ, Dii é tó sa zaaa kè à ò pìnɔ píngi a le ai à gá
à a kaatɛo bùsu maaa kè à kpàawaa kɛ̀kiin. Dii é pɔfɛ̃ pitaawa, é kaatɛ gɔ̃ɔ bùsu maaa kè à
kpàawaa kɛ̀kii pìn.

24

Yɔsua gbɛ̃nɔ gbana làakari zaa Sɛkɛmu

1 Yɔsua Isaraili boriinɔ kàkɔ̃a Sɛkɛmu. À Isaraili gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ń mìdeenɔ kɔ̃n ń
yãkpaɛkɛrinɔ kɔ̃n ń dɔn'aɛdeenɔ sìsi, ben aɔ̃ mɔ̀ wà zɛ̀ Luda aɛ. 2 Ben Yɔsua bɛ̀ńnɛ: Yã
kɛ̀ Dii Isarailinɔ Ludaa òn yɛ̀: A dezinɔ kú Yuflati baa kãa kpamɛ yã, aɔ̃ dɔ̀ tãanɔzi. Ibraĩ
kɔ̃n Naonɔ de Tera kú ń té. 3 Ben ma a dezi káaku Ibraĩ sɛ̀ zaa Yuflati baa kãa kpa, ma gɛ̃tɛo
Kanaa bùsun píngi, ben má tò à borii kɔ̀̃. Ma à gbà Isaaku, 4 ben ma Isaaku gbà Yakubu kɔ̃n
Isauo. Ma Isau gbà Sei gusĩsĩdee. Yakubu kɔ̃n a nɛ́nɔ sɔ̃ aɔ̃ tà Igipiti.

5 Ma Musa kɔ̃n Arunao zĩ̀, ben ma wɛ́ɛ tã̀ Igipitinɔa kɔ̃n yã kɛ̀ má kɛ̀ ń tɛ́nɔ, ben ma a bɔɛn.
6 Kɛ̀ ma a dezinɔ bɔ̀ɛ Igipiti, kɛ̀ a ka ísiaazi, ben Igipitinɔ pɛ̀ɛazi kɔ̃n sɔ̃gorono kɔ̃n sɔ̃deenɔ
ai Isia Tɛ̃aazi. 7 Kɛ̀ a wii pɛ̀mazi, ben ma gusiaa dà a dagura kɔ̃n Igipiti pìnɔ, ben má tò ísiaa
dàńla míɔmiɔ. A wɛ́ɛ yã kɛ̀ má kɛ̀ Igipitinɔnɛ è. Beee gbɛra a gurɔplaa kɛ̀ gbáan.

8 Ma mɔao Amɔri kɛ̀ aɔ̃ kú Yoda ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaanɔ bùsun. Kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛazi zĩ̀o, ben ma ń
náare a ɔzĩ. Ma ń káatɛ, ben aɔ̃ bùsu gɔ̀̃ a pó ũ. 9 Kɛ̀ Zipo nɛ́ Balaki, Mɔabunɔ kína fɛ̀ɛazi
zĩ̀o, à Bɛɔ nɛ́ Balamu sìsi à a ká. 10 Ben ma gi Balamu yã mazi má tò à sa maaa òare, ma a
bɔ Balaki ɔzĩ. 11 Beee gbɛra a bikũ Yodaa a ka Yɛriko. Ben Yɛrikodeenɔ zĩ̀ kàao. Amɔrinɔ
kɔ̃n Pɛrizinɔ kɔ̃n Kanaanɔ kɔ̃n Itinɔ kɔ̃n Gigasinɔ kɔ̃n Ivinɔ kɔ̃n Yebusinɔ zĩ̀ kàao dɔ, ben
ma ń náare a ɔzĩ. 12 Ma zɔ̃mantɛ̃nɔ gbàrɛ a aɛ, aɔ̃ pɛ̀are Amɔrinɔ kína gɔ̃ɔn plaaanɔa. Èe kɛ
a fɛ̃ɛdaa ke a kà bé à pɛ̀ḿmaro. 13 Ma tɔɔtɛ kɛ̀ ámbe a à zĩi kèroo kpàawa kɔ̃n wétɛ kɛ̀ ámbe
á kàɛroonɔ, ben á kú wétɛ pìnɔ guu. Ée geepi lí kɔ̃n kù lí kɛ̀ ámbe á bàroonɔ bɛɛ blee.

14 Ben Yɔsua bè: Àgɔ̃ Dii vĩa vĩ àgɔ̃ dɔɔzi yãpura kɔ̃n nɔ̀sɛo do. À tãa kɛ̀ a dezinɔ dɔ̀ńzi
Yuflati baa kãa kpa kɔ̃n Igipitionɔ bɔ a té à dɔ Diizi. 15 Tó zɔ̀blena Diinɛ kɛ̀are zaa, ɛ̃ndɛ̃ à
zɛ kɔ̃n tãa kɛ̀ á yezi à dɔzio gbã̀a, tãa kɛ̀ a dezinɔ dɔ̀ńzi Yuflati baa kãa kpaanɔn yoo, kesɔ̃
Amɔri kɛ̀ á kú ń bùsunnɔ pɔ́. Mɔde mamɔma kɔ̃n ma bɛdeenɔ, Diin wégɔ̃ dɔɔzi. 16 Ben gbɛ̃nɔ
wèàla wà bè: Gyam! Wé fɔ̃ wà pã kpá Diizi wà dɔ tãanɔziro. 17 Dii wa Luda bé à wa bɔ zɔ̀bleen
Igipiti bùsun kɔ̃n wa denɔo. Àmbe à dabuyã bíta pìnɔ kɛ̀ wa wáa, à wa dãkpa wa táa'ona
guu píngi à wa bɔ borii kɛ̀ wa gɛ̃tɛ ń guunɔ ɔzĩ ń píngi. 18 Dii bé à pɛ̀we Amɔrinɔa kɔ̃n borii
kɛ̀ aɔ̃ kú bùsu kɛ̀kiinnɔo. Beee yãnzi wégɔ̃ dɔɔ Diizi se, zaakɛ àmbe wa Luda ũ.

19 Ben Yɔsua bè gbɛ̃nɔnɛ: É fɔ̃ à dɔ Diiziro. Zaakɛ à kú adona, Luda nɔ̀sɛgɔ̃aanɔdeemɛ. Eé
a taarinɔ kɔ̃n a durunnɔ kɛ̃arero. 20 Baa kɛ̀ à yã maaa kɛ̀are yã, tó a pã kpàzi a dɔ bori zĩ̀tɔnɔ
tãanɔzi, eé ɛara à kisia zĩawa à a kaatɛ. 21 Ben gbɛ̃nɔ bè Yɔsuanɛ: Lɛnlo! Diin wégɔ̃ dɔɔzi.
22 Ben Yɔsua bɛ̀ńnɛ: Ámbe a zĩnda sèedadeenɔ ũ, kɛ̀ a zɛo àgɔ̃ dɔɔ Diizi. Ben aɔ̃ bè: Ee! À
sèedadeenɔn wa ũ. 23 Ben Yɔsua bè: Tó lɛmɛ, à bori zĩ̀tɔnɔ tãa kɛ̀ aɔ̃ɔ kúaonɔ bɔ a tɛ́ à a swɛ̃̀
kpá Dii Isarailinɔ Ludaa. 24 Ben gbɛ̃nɔ bènɛ: Dii wa Ludan wégɔ̃ dɔɔzi wàgɔ̃ à yã maa.

25 Zĩ beeean Yɔsua ɛ̀ara à Dii bà kuunańyo yã kɛ̀kɛ gbɛ̃nɔnɛ. Zaa Sɛkɛmu gwe à dokayãnɔ
kɔ̃n yãdiɛnanɔ zé kpàɛńnɛ, 26 ben à yã pìnɔ kɛ̃̀ Luda doka takadan. Ben à gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ sɛ̀ à
pɛ̀ɛ gbíi lí gbáru Dii gbãgbãkiia gwe. 27 Ben à bè gbɛ̃nɔnɛ: À gwa! Gbɛ̀ kɛ̀kii bé eégɔ̃ dɛwe
sèedadee ũ. Gbɛ̀ pì yã kɛ̀ Dii òwee mà píngi. Eégɔ̃ dɛare sèedadee ũ lɛ àton mɔnafiki kɛ a
Ludanɛro. 28 Yɔsua gbɛ̃nɔ gbàrɛ, ben baade tà a bùsu kɛ̀ wà kpàa túbi ũu guu.

29 Yã beeenɔ gbɛra Dii zɔ̀bleri Yɔsua, Nuni nɛ́ gà. À kɛ̀ wɛ̃̀ basɔɔro akuri. 30 Wà à vĩ̀i guu kɛ̀
dɛ à túbi ũu guu Timina Sɛra, Ɛflaimunɔ gukpiideen Gaasi kpiii gu'igbãroo kpa. 31 Isarailinɔ
dɔ̀ Diizi Yɔsua gurɔ píngi kɔ̃n gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu à gbɛraanɔ gurɔɔo dɔ. Gbɛ̃nsi pìnɔ wɛ́ɛ sì
yã kɛ̀ Dii kɛ̀ Isarailinɔnɛlɛ píngi.

32 Yusufu wánɔ kɛ̀ Isarailinɔ bɔ̀o Igipiti sɔ̃, aɔ̃ɔ vĩ̀i Sɛkɛmu tɔɔtɛ guu, kɛ̀ Yakubu lù Sɛkɛmu
de Amɔ nɛ́nɔa kondogi basɔɔro. Tɔɔtɛ pì kú Yusufunɔ túbi guumɛ. 33 Kɛ̀ Aruna nɛ́ Ɛlɛaza
gà, ben wà à vĩ̀i zaa Gibɛa, wétɛ kɛ̀ wà kpà à nɛ́ Finɛasia túbi ũ Ɛflaimunɔ gukpiideen.

YÃGƆ̃GƆ̃RINƆ

Isarailinɔ pãkpana Diizi 1:1-3:6
Yãgɔ̃gɔ̃ri káakunɔ 3:7-3:31
Debora 4:1-24
Gidiɔn 6:1-8:35
Samusĩ 13:1-16:31

*Isarailin*ɔ zǐkana kɔ̃n Kanaa borii kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ

1 Yɔsua gaa gbɛra Isarailinɔ Dii gbèka wà bè: Dénɔ bé weé gá zǐ́ káwe kɔ̃n Kanaanɔo
káakuu? 2 Ben Dii bè: Yudanɔ bé weé gá. À ma! Ma bùsu pì nàńnɛ ń ɔzĩmɛ. 3 Ben Yudanɔ
bè ń danɛ Simɛɔnɔnɛ: À mɔ́ à gá zɛwe guu kɛ̀ Ludaa kpàwa túbi ũu guu, wà zǐ́ká kɔ̃n
Kanaanɔ wé gbasa wà gá zɛare guu kɛ̀ à kpàawaan. Ben Simɛɔnɔ gàańyo. 4 Kɛ̀ Yudanɔ
gàa lɛ, Dii Kanaanɔ kɔ̃n Pɛrizinɔ nàńnɛ ń ɔzĩ, ben aɔ̃ ń dɛ́dɛ zaa Bɛzɛki bɔrɔ kuri. 5 Gwen
aɔ̃ Adonibɛzɛki lèn aɔ̃ zǐ́ kào, ben aɔ̃ Kanaanɔ kɔ̃n Pɛrizi pìnɔ dɛ̀dɛ. 6 Kɛ̀ kína pì e bàa lɛɛ,
ben aɔ̃ pɛ̀a. Aɔ̃ à kǔ̀, ben aɔ̃ à ɔnɛmidaanɔ kɔ̃n à gbánɛmidaanɔ zɔ̃̀zɔ̃. 7 Ben Adonibɛzɛki bè:
Ma kí gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akurinɔ ɔnɛmidaanɔ kɔ̃n ń gbánɛmidaanɔ zɔ̃̀zɔ̃, ben aɔ̃ pɔ́blee kɛ̀ lɛ̀ɛ ma
teebu gĩzĩ kɔ̃ɔ wɛ̀. Lán má kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔnɛ nà, à fĩan Ludaa bòmɛ. Ben aɔ̃ gàao Yerusalɛmu,
gwen à gàn.

8 Kɛ̀ Yudanɔ lɛ̀ɛ Yerusalɛmua, aɔ̃ɔ sì, ben aɔ̃ à gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao aɔ̃ té sɔ̃̀a. 9 Beee
gbɛra Yudanɔ gàa wà zǐ́ ká kɔ̃n Kanaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gusĩsĩdeennɔ kɔ̃n Nɛgɛvio kɔ̃n gusararaao.
10 Aɔ̃ gàa wà lɛ̀ɛ Kanaa kɛ̀ wà kú Ɛblɔnunɔa. Ɛblɔnu tɔ́n Kiriataba yã. Gwen aɔ̃ zǐ blèn Sesai
kɔ̃n Aimao kɔ̃n Talamaioa.

11 Bɔna gwe aɔ̃ gàa lɛ́ɛ Dɛbideenɔa. Dɛbi tɔ́n Kiriasɛfa yã. 12 Ben Kalɛbu bè: Gbɛ̃ kɛ̀ lɛ̀ɛ
Kiriasɛfa pìa à sìn, mɛ́ ma nɛ́nɔgbɛ̃ Akasa kpáa nɔɔ ũ. 13 Kalɛbu dãaro Kenazi nɛ́ Ɔtɔnielı bé
à sì, ben Kalɛbu a nɛ́nɔgbɛ̃ pì kpàa. 14 Kɛ̀ à à sɛ̀, ben à nàkɔ̃rɛa à gá tɔɔtɛ wɛ́ɛ kɛ a dea. Kɛ̀
nɔgbɛ̃ pì pìta a zaakia, ben Kalɛbu à là à bè: Bɔ́n ń yezi? 15 Ben à wèàla à bè: Ǹ gbaa kɛmɛ.
Zaakɛ guu kɛ̀ n ma gbaa kú Nɛgɛvi gbáan, ǹ ma gba à íbɔkidee dɔ. Ben Kalɛbu à gbà guu kɛ̀
à íbɔkii kún sĩ̀sĩ musu kɔ̃n kɛ̀ à íbɔkii kú guzurɛ guuo.

16 Musa anzure borii kɛ̀ wè be Kenin̄ɔ bɔ̀ wɛ́tɛ daminalideen kɔ̃n Yudanɔ, aɔ̃ gàa wà
vɛ̃̀ɛńyo ń bùsun Aradi saɛ Nɛgɛvi gbáan. 17 Ben Yudanɔ kɔ̃n ń danɛ Simɛɔnɔ gàa wà lɛ̀ɛ
Kanaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Zɛfanɔa. Aɔ̃ wɛ́tɛ pì kàatɛ mámmam, ben aɔ̃ tɔ́ kpànɛ Ɔɔma. 18 Yudanɔ
Gaza kɔ̃n Asakɛlɔnio kɔ̃n Ɛkɛrɔnuo kɔ̃n ń guunɔ sì. 19 Dii kúńyo, ben aɔ̃ ń gukpiidee sì,
mɔde aɔ̃ɔe fɔ̃ wà pɛ̀ gusararadeenɔaro, kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔ sɔ̃goro mɔ̀pɔnɔ vĩ yãnzi. 20 Wà Ɛblɔnu
kpà Kalɛbua, lán Musa à lɛ́ gbɛ̃̀ nà, ben à pɛ̀ Anaki bori gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔa gwe. 21 Bɛyãminɔ sɔ̃ɔ
e pɛ́ Yebusi kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔaro, ben Yebusinɔɔ kúńyo Yerusalɛmu ai kɔ̃n a gbã̀ao.

22 Yusufunɔ sɔ̃ lɛ̀ɛ Bɛtɛlia bensɔ̃ Dii kúńyo. 23 Bɛtɛli tɔ́n Luzu yã. Kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃nɔ zǐ̀ Bɛtɛli asii
gwa, 24 gu'asiigwari pìnɔ gɔ̃gbɛ̃ ke è èe bɔɔ wɛ́tɛ pìn, ben aɔ̃ bènɛ: Ǹ owe dian wé kɛ nà wà
gɛ̃ wɛ́tɛ guu wé gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ. 25 Kɛ̀ à zɛ́ ɔ̀dɔańnɛ, ben aɔ̃ wɛ́tɛ pì deenɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao,
ben aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃ pì tò kɔ̃n à danɛnɔ ń píngi. 26 Gɔ̃gbɛ̃ pì gàa Itinɔ bùsun à wɛ́tɛ kàɛ gwe, ben à
tɔ́ kpànɛ Luzu. Tɔ́ beee bé à gɔ̃̀nɛ ai kɔ̃n a gbã̀ao.

27 Manasenɔɔ e pɛ́ Kanaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Bɛtɛsã kɔ̃n Tanakio kɔ̃n Dɔruo kɔ̃n Ibleamuo kɔ̃n
Mɛgidoo kɔ̃n ń lakutunɔaro, zaakɛ aɔ̃ gì wà kpɛ́ vɛ̃ɛ bùsu pìmmɛ. 28 Kɛ̀ Isarailinɔ gbãaa è,
ben aɔ̃ Kanaanɔ dà zɔ̀zĩin, aɔ̃ɔe pɛ́ḿma ń píngiro. 29 Lɛmɛ se Ɛflaimunɔɔ e pɛ́ Kanaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Gɛzanɔaro, ben aɔ̃ɔ kú gwe lɛdo. 30 Lɛmɛ dɔ Zɛbulininɔɔ e pɛ́ Kanaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Kitironu kɔ̃n
Naloluonɔaro, ben aɔ̃ ń dá zɔ̀zĩin. 31 Lɛmɛ dɔ Asanɔɔ e pɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Ako kɔ̃n Sidɔ̃o kɔ̃n
Alabuo kɔ̃n Akazibuo kɔ̃n Ɛlɛbao kɔ̃n Afɛkio kɔ̃n Reobuoaro, 32 ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛ lɛdo kɔ̃n Kanaa
bùsudee pìnɔo. 33 Lɛmɛ dɔ Nafatalinɔɔ e pɛ́ Bɛsɛmɛsideenɔ kɔ̃n Bɛtanadeenɔaro, ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛ
lɛdo kɔ̃n Kanaa bùsudee pìnɔ aɔ̃ ń dá zɔ̀zĩin. 34 Amɔrinɔ Daninɔ yĩ̀pa aɔ̃ ń kpá gukpiideen,

aõɔe weńnɛ aõ mɔ́ vɛ̃ɛ gusararaanlo. [35] Amɔri pìnɔ gì wà kpɛ́ vɛ̃ɛ Ɛrɛsi kpiiia kõn Ayalɔnio
kõn Salabimuo. Kɛ̀ Yusufunɔ gbãaa kàara, ben aõ ń dá zɔ̀zĩin. [36] Amɔrinɔ bùsu lɛ́zɛkii nàa
zaa Swí Gbɛ̀kotozɛn ai à gàa pɛ́ Selaa ai à gàao aɛ kpa.

2

Dii Malaika bɔ à mɔna Isarailinɔzi zaa Bokimu

[1] Dii Malaika bɔ̀ Giligala à gàa Bokimu à bè: Ma a bɔɛ Igipiti, ma gɛ̃ao bùsu kɛ̀ ma la dà
a dezinɔnɛ kɛ̀kii guu. Ma bè mɛ́ ma bà kuunaao yã gboro zikiro. [2] Má òare a yã tón kakɔ̃a
kõn bùsu kɛ̀ deenɔoro. Má òare à ń sa'okiinɔ gboro, ben ée ma yã maro. À kɛ̀ dia á kɛ̀ lɛɛ?
[3] Tɔ̀! Mɛ́ɛ ooare, mɛ́ pɛ́ńmaare dɔro. Aõégõ̃ dɛare lɛ̀ ũ a gbɛ̃̀ntɛ̃a bensõ̃ aõ tãanɔ égõ̃ dɛare
takutɛɛ ũ. [4] Kɛ̀ Dii Malaika yã pì ò Isarailinɔnɛ, aõ ɔ́ɔ dɔ̀ gbãngbãn. [5] Ben aõ tɔ́ kpà guu pìnɛ
Bokimu, ben aõ saa ò Diia gwe.

*Isarailin*ɔ kpɛɛlina Ludanɛ

[6] Yɔsua gbɛ̃nɔ gbarɛna gbɛra baade gàa à guu kɛ̀ wà kpàa túbi ũu kũ̀. [7] Aõ dɔ̀ Diizi Yɔsua
gurɔɔa píngi kõn gbɛ̃nsi kɛ̀ aõɔ kuu à gbɛraanɔ gurɔo dɔ. Gbɛ̃nsi pìnɔ wɛ́ɛ sì yã bíta kɛ̀ Dii
kɛ̀ Isarailinɔnɛlɛ píngi. [8] Kɛ̀ Dii zɔ̀bleri Nuni nɛ́ Yɔsua kɛ̀ wɛ̃̀ basɔɔro akuri, ben à gà. [9] Wà à
vĩi guu kɛ̀ dɛ à túbi ũu guu zaa Timina Ɛrɛsi, Ɛflaimunɔ gukpiideen, Gaasi kpii gu'igbãroo
kpa.

[10] Kɛ̀ Yɔsua gurɔ gbɛ̃nɔ gàga ń píngi, nɛ́ kɛ̀ aõ fɛ̀ɛ ń gbɛraanɔɔ Dii dõro, bensõ̃ aõ yã kɛ̀ à kɛ̀
ń dezinɔnɛ dõro. [11] Ben aõ yã kɛ̀ zaa Diinɛ kɛ̀ aõ dɔ̀ tãanɔzi. [12] Aõ pã kpà Dii ń dezinɔ Luda kɛ̀
à ń bɔ́ɛ Igipitizi, aõ tɛ̀ borii kɛ̀ aõɔ ligańzinɔ tãanɔzi aõ dɔnzi kɛ̀ńnɛ, ben aõ Dii pɔɔ fɛ̃̀. [13] Aõ
pã kpàzi aõ dɔ̀ Baalizi kõn Asatorɛo. [14] Ben Dii pɔ fɛ̃̀ńzi à ń ná ń wɛ́ɛtãmmarinɔnɛ ń ɔzĩ aõ ń
wáa. À ń kpá ń ibɛɛ kɛ̀ aõɔ ligańzinɔa, ben aõɔe fõ̃ wà gì ń zĩndao ń ibɛɛ pìnɔ ɔzĩro. [15] Gurɔɔ
kɛ̀ aõ gàa zĩ̀ ká píngi, Dii è bɔ ń kpɛɛmɛ lɛ yã tón bɔńyo nnaro yãnzi, lán à dàńnɛ ń swãla
nà, ben aõ gɔ̃̀ wɛ́ɛtãmma bíta guu.

[16] Ben Dii yãgõ̃gõ̃rinɔ bɔ̀bɔ ń tɛ́ lɛ aõ ń sí ń wɛ́ɛtãmmarinɔa. [17] Mɔde aõè ń yãgõ̃gõ̃ri pìnɔ
yã maro, aõ pãpãa kɛ̀ wà dɔnzi kɛ̀ tãanɔnɛ. Aõ kɛ̃̀ zɛ́ kɛ̀ ń dezinɔ sɛ̀a kpakpaa, aõègõ̃ yã kɛ̀
Dii dìɛńnɛnɔ kũna lán ń dezi pìnɔ bàro. [18] Tó Dii yãgõ̃gõ̃ri bɔ̀ ń tɛ́, ègõ̃ kú kõn yãgõ̃gõ̃ri pìo,
ben ègõ̃ ń sí ń ibɛɛnɔ ɔzĩ ai yãgõ̃gõ̃ri pì wɛ̃̀ndi lɛ́n, zaakɛ tó aõ m̀bo gbɛ̃ kɛ̀ aõɔe ɔ tõ̃ɔńma
aõɔe ĩa dańmanɔ yãnzi, Dii è ń wɛ̃nda gwamɛ. [19] Tó yãgõ̃gõ̃ri gà sõ̃, aõè ɛara wà yaka dɛ
ń denɔlamɛ. Aõè dɔ tãanɔzi aõè ń gbãgbã aõè dɔnzi kɛńnɛ. Aõè ń yãzaakɛna pìnɔ kõn ń
swãgbãaao tóro.

[20] Ben Dii pɔ fɛ̃̀ńzi à bè: Zaakɛ borii kɛ̀ ma bà kuuna kõn ń dezinɔ yã gbòro aõɔe ma yã
maro, [21] mɛ́ pɛ́ńnɛ borii kɛ̀ Yɔsua gà à ń tó ń bùsunnɔ kea dɔro. [22] Mɛ́ ń swi kɛ Isarailinɔa
lɛ mà ń yõ̃ mà gwa, tó aõé ma zɛ́ sɛ́ aõgõ̃ ma yã kũna lán ń dezinɔ kũ̀ nà, ke tó aõé kɛ lɛro.
[23] Beee yãnzin Dii borii pìnɔ tò gwezi. Ɛ̀e ń na Yɔsuanɛ a ɔzĩ à pɛ̀ńma gõ̃ɔro.

3

[1] Dii borii pìnɔ tò gwe lɛ à Isaraili kɛ̀ wèe Kanaa bùsu zĩ̀ ká ń wáaroonɔ yõ̃ à gwao, [2] lɛ
dɔ à zĩ̀kana dada gbɛ̃ kɛ̀ aõɔ zĩ̀kana dõ̃ yãroo pìnɔnɛ. Borii pìnɔn yɛ̀: [3] Filisitininɔ kína gõ̃ɔn
sɔɔroonɔ kõn Kanaanɔ píngi kõn Sidõ̃deenɔ kõn Ivi kɛ̀ aõɔ kú Lɛbanɔ gukpiideennɔ zaa Baali
Ɛmɔni gbɛ̀a ai à gàa pɛ́ Lebo Amataa. [4] À ń tó lɛ à Isarailinɔ yõ̃ à gwao, tó aõégõ̃ yã kɛ̀ à dìɛ ń
dezinɔnɛ Musa gãzĩnɔ kũna. [5] Beee yãnzin Isarailinɔ vɛ̃̀ɛ Kanaanɔ té kõn Itinɔ kõn Amɔrinɔ
kõn Pɛrizinɔ kõn Ivinɔ kõn Yebusinɔozi. [6] Aõ ń nénɔgbɛ̃nɔ sɛ̀ nɔɔ ũ bensõ̃ aõ ń nénɔgbɛ̃nɔ
kpã̀sã borii pìnɔ négõ̃gbɛ̃nɔa, ben aõ dɔ̀ ń tãanɔzi.

*Ɔt*ɔnɪɛli

[7] Isarailinɔ yã kɛ̀ Dii gìzi kɛ̀. Dii ń Luda yã sã̀ńgu, ben aõ dɔ̀ Baalizi kõn Asatorɛo. [8] Ben
Dii pɔ fɛ̃̀ńzi à ń yá Mɛsɔpɔtamia bùsu kí Kusãrisataimua, ben aõ zɔ̀ blènɛ ai wɛ̃̀ sɔraagõ̃.
[9] Kɛ̀ aõ wii pɛ̀ Diizi, ben à mìsiri bɔ̀ńnɛ, àmbe Kalɛbu dãaro Kenazi nɛ́ Ɔtɔnɪɛli ũ. Àmbe à

ń bó. [10] Dii Nini sùa, ben à yã gɔ̃̀gõ̀ Isarailinɔnɛ à dɔ̀ńnɛ aɛ zì̃ guu. Dii Mɛsɔpɔtamia bùsu
kí Kusãrisataimu nànɛ a ɔzĩ, ben à gbãaa mɔ̀nɛ. [11] Ben aõ̀ bùsu gɔ̃̀ kaɛna aafia wɛ̃̀ baplaa ai
Kenazi né Ɔtɔniɛli gàa gao.

Ɛudu

[12] Isarailinɔ ɛ̀ara wà yã kɛ̀ Dii gìzi kɛ̀ dɔ, ben Dii tò Mɔabu kí Ɛgɛlɔni gbãaa mɔ̀ńnɛ à zaaa
kɛ̀ aõ̀ɔ kɛ̀ pì yãnzi. [13] Ɛgɛlɔni Amɔninɔ kõn Amalɛkinɔ nàawa, ben aõ̀ mɔ̀ wà lɛ̀ɛ Isarailinɔa
aõ̀ wɛ́tɛ daminalidee sì. [14] Isarailinɔ zɔ̀ blè Mɔabu kí Ɛgɛlɔninɛ ai wɛ̃̀ baro plaasai. [15] Ben aõ̀
wii pè Diizi, ben à mìsiri bɔ̀ńnɛ, àmbe Gera né Ɛudu, Bɛyãmi borii ũ. Ɔzɛdeemɛ. Isarailinɔ
à zì̃ tángba kpá Mɔabu kí Ɛgɛlɔnia. [16] Ɛudu fɛ̃̀ɛ lékpaplaadee pì à gbɔ̃̀a kà gɔ̃̀sãsuu do. À nà
a gbáda ɔplaaa a uta gbáru, [17] ben à gàa à tángba kpà Ɛgɛlɔnia. Ɛgɛlɔni sõ̀ né gbɛ̃ mèdeemɛ
maamaa. [18] Kɛ̀ Ɛudu kõn gbɛ̃ kɛ̀ aõ̀ tángba sɛ̀ wà gàaonɔ tángba kpàa wà yɔ̃̀a, ben Ɛudu a
gbɛ̃ pìnɔ gbàrɛ zén. [19] Ben à ɛ̀ara tãa kɛ̀ kú Giligala saɛ à sù kína pì kiia dɔ à bè: Má asiiyã ke
vĩ mà onnɛ. Ben kína pì bè: À tó mà yã ma, ben à ìba kɛ̀ aõ̀ɔ kúonɔ bɔ̀ɛ. [20] Ɛgɛlɔni vɛ̃ɛna ado
kpɛ́ musu ĩampakiin, ben Ɛudu sɔ̃̀zi à bè: Má yã kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia vĩ mà onnɛ. Kɛ̀ kína pì fɛ̃ɛ a
kìtan, [21] ben Ɛudu a fɛ̃ɛ gà à wòto kõn ɔzɛɛo a gbáda ɔplaaa, ben à à zɔ̃̀o a gbɛɛɛn. [22] Ben fɛ̃ɛ
pì gɛ̃̀ à gbɛɛɛn kõn a páo píngi ai à bɔ̀ à kpɛɛ kpa. Ɛudu e fɛ̃ɛ pì wotoro ai à gbɛɛ nɔ́si dààla.
[23] Ɛudu bɔ̀ kpɛɛlɛa à kpɛ́ ĩampakii pì zɛ́ tàta à mɔ̀nɛ kã̀.

[24] À bɔna gbɛra Ɛgɛlɔni zì̃̀rinɔ mɔ̀ aõ̀ ĩampakii pì zɛ́ è kãna, ben aõ̀ bè: Eégõ̀ bĩikpɛɛ kɛɛ
kpɛ́ ĩampakiian yee? [25] Aõ̀ɔe à dãa ai aõ̀ bídi kɛ̀. Kɛ̀ aõ̀ɔ è èe zɛ́ wɛ̃́ńnɛro, ben aõ̀ mɔ̀nɛ sɛ̀ wà
wɛ̃̀ aõ̀ gɛ̃̀ wà ń dii è daɛna tɔɔtɛ gɛ̀ ũ. [26] Gurɔɔ kɛ̀ aõ̀ɔ kpɛ́ wèe kí dãa lɛ, Ɛudu bàa lɛ̀ à dɔ̀ tãa
pìnɔzi à tà Seira. [27] Kɛ̀ à kà gwe, à tò wà kuu pè Ɛflaimu gukpiideen, ben Isarailinɔ pìtao
kpiiinɔa, Ɛudu dɔ̀ńnɛ aɛ. [28] À bèńnɛ: À témazi, zaakɛ Dii a ibɛɛ Mɔabunɔ nàare a ɔzĩ. Aõ̀
tɛ̀zi, ben aõ̀ Yoda bikũ̀kii kɛ̀ è gá Mɔabunɔ bùsun sì, aõ̀ɔe we gbɛ̃̀ke bikũ dɔro. [29] Zĩ beeea aõ̀
Mɔabu gõ̀ gbãaanɔ dɛ̀dɛ lán bɔrɔ kuri bà, aõ̀ gbɛ̃̀kee e bɔro. [30] Zĩ beeean Isarailinɔ gbãaa mɔ̀
Mɔabunɔnɛ, ben aõ̀ bùsu gɔ̃̀ kaɛna aafia ai wɛ̃̀ basiigõ̀.

Samaga

[31] Ɛudu gbɛra Anata né Samaga Filisitininɔ dɛ̀dɛ gõ̀ɔn wàa aagõ̀ kõn zùdãgoo. À Isarailinɔ
mì sì se.

4

Debora kõn Barakio

[1] Kɛ̀ Ɛudu gà, Isarailinɔ ɛ̀ara wà yã kɛ̀ Dii gìzi kɛ̀ dɔ. [2] Ben Dii ń yá Kanaa kí Yabĩ kɛ̀ vɛ̃ɛna
Azoa. À zì̃̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi tɔ́n Sisera. À bɛɛn Arose Goyimu. [3] À sõ̀goro mɔ̀pɔnɔ vĩ mèn wàa
siigõ̀ kpɛ́ basɔɔro. À gbãaa mɔ̀ Isarailinɔnɛ pãsĩpãsĩ ai wɛ̃̀ baro, ben Isarailinɔ wii pè Diizi.

[4] Gurɔ beeea nɔgbɛ̃ annabi kɛ̀ wè benɛ Debora, Lapido naõ̀ɔ dɛ Isarailinɔ yãgõ̀gõ̀ri ũ. [5] È yã
gõ̀gṍńnɛ a damina lí gbáru Rama kõn Bɛtɛlio dagura Ɛflaimunɔ gukpiideen. Isarailinɔ ègõ̀
gaa à kiia gwe. [6] Ben à Abinɔamu né Baraki kɛ̀ kú Kɛdɛsi, Nafatalinɔ bùsun sìsi à bènɛ: Dii
Isarailinɔ Luda bè ǹ fɛɛ ǹ gá Nafatalinɔ kõn Zɛbulininɔ sɛ́ gõ̀ɔn bɔrɔ kuri ǹ gáńyo Tabo
kpiiia. [7] Dii é Yabĩ zì̃̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi Sisera gáɛ à mɔ́o Kisõ̀ swaazi kõn à sõ̀goronɔ kõn à
zì̃̀kpɛɛnɔ paripari, gwen eé à nannɛ n ɔzĩn. [8] Ben Baraki bènɛ: Tó né gámao dé, mé gá.
Tó né gámao sõ̀ro, mé gáro. [9] Ben Debora bè: Mé gányo, mɔde zaakɛ ń ò lɛ, èe kɛ n tɔ́
bé eé bɔro. Nɔgbɛ̃n Dii é Sisera nanɛ a ɔzĩ sa. Ben Debora fɛ̀ɛ à gàao Kɛdɛsi. [10] Ben Baraki
Zɛbulininɔ kõn Nafatalinɔ kàkõ̀a Kɛdɛsi, ben à dà zén kèsɛ kõn gõ̀ɔn bɔrɔ kuri pìnɔ. Debora
kú ń té.

[11] Keni bori Eberu bɔ̀ Keninɔ bùsun yã, à mɔ̀ à bùra kàɛ gbíi lí kɛ̀ kú Zananimu gbáru
Kɛdɛsi saɛ. Keninɔ né Musa anzure Obabu boriinɔ dokemɛ.

[12] Wà ò Siseranɛ kɛ̀ Abinɔamu né Baraki gàa Tabo kpiiia, [13] ben à a sõ̀goro mɔ̀pɔnɔ kàkõ̀a
mèn wàa siigõ̀ kõn basɔɔrooo kõn zì̃̀kari kɛ̀ aõ̀ɔ kúonɔ. À ń sɛ́ Arose Goyimu, aõ̀ gàa Kisõ̀
swaazi. [14] Ben Debora bè Barakinɛ: Ǹ gá, zaakɛ gbɔ̃̀an Dii é Sisera nannɛ n ɔzĩ. À dɛ Dii

gĩakɛ à dɔ̀nnɛ aɛ kɔ̀ fá. Ben Baraki pìta Tabo kpiiia kõn zǐkari gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri pìnɔ. [15] Dii tò
Sisera kõn à sõgoronɔ kõn à zǐkarinɔ lɛ̀kõa Baraki fɛ̃ɛdaanɛ, ben Sisera bɔ̀ a sõgoron à bàa
lɛ̀. [16] Baraki pɛ̀ɛ Sisera zǐkarinɔ kõn ń sõgoronɔzi ai Arose Goyimu. Gwen à ń dɛ́dɛn kõn
fɛ̃ɛdaao ń píngi, baa gbɛ̃ mèn do èe gõro. [17] Ben Sisera bàa lɛ̀ kɛ̀sɛ à gàa Keni bori Eberu naõ
Yaɛli kuta kiia, zaakɛ Azo kí Yabĩ kõn Eberu bɛdeenɔ kõ yã mà yã. [18] Yaɛli bɔ̀ à dààlɛ à bè:
Ǹ mɔ́ ǹ gɛ̃ kpɛ́n, Maree. Ǹ gɛ̃! Ǹton tó vĩa n kũro. Kɛ̀ à gɛ̃̀, ben nɔgbɛ̃ pì bisa dààla, [19] ben
Sisera bènɛ: Ímii e ma dɛɛ. Ǹ ma gba í mà mi. Ben à zwi tùu sɛ̀ à tɔ̀nɛ à mì, ben à ɛ̀ara à
bisa kùàla. [20] Sisera bènɛ: Ǹ zɛ kpɛɛlɛ. Tó gbɛ̃ke mɔ̀ à n la à be, gbɛ̃kee kú kɛ̀ɔ́, ǹ benɛ, auo.
[21] Kpasa'ii à sɛ̀, ben Eberu naõ Yaɛli kuta káro sɛ̀ kõn ereeo à sɔ̀o Siserazi tɛɛɛ, ben à káro pì
pɛ̀ à swãgɛɛa à pà ai à gɛ̃̀ à gàa à tɔɔtɛ kũ̀, ben à gà. [22] Baraki sɔ̃ɔ e pɛɛɛ Siserazi, ben Yaɛli bɔ̀
à gàa à dààlɛ à bè: Ǹ mɔ́ mà gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ɛ wɛtɛɛ ɔdɔannɛ. Kɛ̀ à gɛ̃̀ kpɛ́n, ben à Sisera è daɛna,
à gà kõn károo pɛna à swãgɛɛa. [23] Zĩ beeean Luda Kanaa kí Yabĩ bùsa Isarailinɔnɛ. [24] Ben
Isarailinɔ pãsĩkɛɛ e kaara ai aõ gàa wà Kanaa kí Yabĩ dɛ̀o.

Ben aõ bùsu gɔ̃̀ a làakaria ai wɛ̃̀ baplaa.

6

*Midiãn*ɔ ɔtõna Isarailinɔa

[1] Isarailinɔ ɛ̀ara wà yã kɛ̀ Dii gìzi kɛ̀ dɔ, ben Dii ń ná Midiãnɔnɛ ń ɔzĩ ai wɛ̃̀ swɛɛplaa.
[2] Kɛ̀ Midiãnɔɔ e ɔ tõɔḿma, ben Isarailinɔ utɛkiinɔ kɛ̀kɛ gukpiideenɔn kõn gbɛ̀wɛɛnɔ kõn
sɛ̃̀tɛpɔɔtunɔo. [3] Tó aõ pɔ́ tɔ̃̀, Midiãnɔ kõn Amalɛkinɔ kõn ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa bori pãndenɔ è mɔ́
wà lɛ́ɛḿmamɛ. [4] Aõè mɔ́ wà bùra káɛ ń bùsun, ben aõè ń bura pɔ́nɔ yakaḿnɛ ai à gá pɛ́o
Gazaa. Aõè pɔ́ke tó Isarailinɔnɛro ke sãa ke zù ke zaaki. [5] Aõè mɔ́ kõn ń pɔ́kãdeenɔ kõn ń
bisakutaanɔ paripari lán sutɛ̃nɔ bà. Gbɛ̃ke ègõ ḿpinɔ kõn ń lakuminɔ lɛ́ dõro. Aõè mɔ́ wà
bùsu yakamɛ. [6] Midiãnɔ Isarailinɔ kpà takaasikɛɛzi, ben aõ wii pɛ̀ Diizi.

[7] Kɛ̀ aõ wii pɛ̀ Diizi Midiãnɔ yã musu lán beee bà, [8] ben Dii annabi bɔ̀ńnɛ à bè: Mamɔma
Dii Isarailinɔ Luda ma bè ma a bɔ zɔ̀bleen ma a bɔɛ Igipiti. [9] Ma a bɔ Igipitinɔ ɔzĩ kõn gbɛ̃
kɛ̀ aõ ɔ tɔ̃̀awaanɔ ń píngi ma pɛ́ḿmaare, ben ma ń bùsu kpàawa. [10] Kɛ̀ ma bèare mámbe Dii
a Luda ũ, àton Amɔri kɛ̀ á kú ń bùsunnɔ tãanɔ gbãgbãro, ben a gi ma yã mazi.

*Dii Malaika b*ɔ à mɔna Gidiɔnzi

[11] Dii Malaika mɔ̀ à vɛ̃̀ɛ gbíi lí gbáru zaa Ɔfla, Abiɛza bori Yoasi bɛ wɛ́tɛ. À nɛ́ Gidiɔn e
blɛwɛɛ gbɛ̃ɛ geepi'ifɛ̃ki wɛ̀ɛn lɛ Midiãnɔ tón à ero yãnzi. [12] Kɛ̀ Dii Malaika bɔ̀ à mɔ̀zi, à bènɛ:
Gõ gbãaa, Dii kúnyo. [13] Ben Gidiɔn bènɛ: Maree, tó Dii kúwao, bɔ́yãnzin yã kɛ̀nɔ wa lezi
píngii? Dabuyã kɛ̀ wa denɔ à yã tɔ̃kɛ̃̀weenɔɔ kú mámɛ? Aõ bè Dii wa bɔɛ Igipiti, mɔde tiala
à pã kpàwazi, ben à wa na Midiãnɔnɛ ń ɔzĩ. [14] Ben Dii aɛ dɔ̀a à bè: Ǹ gá kõn gbãaa kɛ̀ ń vĩio
ǹ Isarailinɔ bɔ Midiãnɔ ɔzĩ. À dɛ mámbe mɛ́ɛ n zĩi fá. [15] Ben Gidiɔn à là à bè: Maree, mɛ́ fõ
mà Isarailinɔ bɔ diamɛ? Ma ua bé à kɛ̃sãna Manasenɔ té bensõ mámbe má néngo dɛńla ma
de bɛdeenɔ té. [16] Dii wèàla à bè: Mɛ́gõ kúnyo, nɛ́ Midiãnɔ lɛ́ ǹ nɛ lán gbɛ̃ mèn doo bà. [17] Ben
Gidiɔn bènɛ: Tó ma n pɔnnaa è, ǹ sèeda ɔdɔamɛ lɛ màgõ dõ kɛ̀ ḿbe nɛ́ɛ yã oomao. [18] Ǹton
gu kɛ̀ro ai mà su. Mɛ́ mɔ́nnɛ kõn gbaao mà diɛnnɛ. Ben à wèàla à bè: Mɛ́gõ kú kɛ̀ ai ǹ ɛara
ǹ su.

[19] Gidiɔn gàa à blènɛ dɛ̀ à kɛ̀kɛ, à burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai kɛ̀ kõn wísiti kilo kurio. À nɔ̀bɔ kà
gbíin à dò kà oroon à gàao gbíi lí pì gbáru gwe, ben à dìɛnɛ. [20] Luda Malaika bènɛ: Ǹ nɔ̀bɔ
kõn burɛdio sɛ́ ǹ káɛ gbɛ̀ kɛ̀kiia ǹ dò ɛɛa. Ben à kɛ̀ lɛ. [21] Ben Dii Malaika gò kɛ̀ à kũna zɔ̃̀ nɔ̀bɔ
kõn burɛdi pìoa, ben tɛ́ bɔ̀ gbɛ̀ pì guu à kũ̀ nɔ̀bɔ kõn burɛdi pìoa, ben Dii Malaika pì gusii lɛ̀.
[22] Kɛ̀ Gidiɔn dɔ̃̀ Dii Malaikamɛ, à bè: Kúku Dii Luda, ase n Malaikan ma wɛ́ɛ sìàlɛ tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ɔ́?
[23] Ben Dii bènɛ: Ǹgõ kú aafia! Ǹton tó vĩa n kũro. Nɛ́ garo. [24] Gidiɔn Dii gbãgbãkii bò gwe,
ben à tɔ́ kpà guu pìnɛ Dii Aafiade. À kú Ɔfla Abiɛza gwe ai kõn a gbã̀ao.

Tãa gbãgbãkii gborona

25 Zĩ beeea gwãavĩ Dii bènɛ: Ǹ n de zùswaree kɛ̀ kà wɛ̃̀ swɛɛplaa kũ ǹ Baali gbãgbãkii kɛ̀
n dee vĩi gboro ǹ Asɛra lí kɛ̀ zɛ à saɛ zɔ̃ ǹ nɛ. 26 Ǹ mamɔma Dii n Luda gbãgbãkii bo a zɛ́a gu
gbãaa kɛ̀kii musu. Ǹ Asɛra lí kɛ̀ ń zɔ̃̀ sɛ́ɛ yàka ũ ǹ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ oma kɔ̃n zù
pìo. 27 Ben Gidiɔn a zĩkɛrinɔ sɛ̀ gɔ̃ɔn kuri à kɛ̀ lán Dii òn nà. Kɛ̀ èe vĩa kɛɛ a de bɛdeenɔnɛ
kɔ̃n wɛ́tɛdeenɔ yãnzi, èe we à kɛ̀ fãantɛ̃ro, gwãavĩn à kɛ̀.
28 Kɛ̀ wɛ́tɛdeenɔ fɛɛ kɔngɔ, aɔ̃ɔ è wà Baali gbãgbãkii gbòro wà Asɛra lí kɛ̀ zɛ à saɛ zɔ̃̀ wà
nɛ̀ wà saa ò kɔ̃n zùo sa'oki dufu kɛ̀ wà bòa. 29 Ben aɔ̃ kɔ̃ làla: Dé bé à kɛ̀kii kɛ̀? Kɛ̀ wà dɔ̀ńzi
wà gbèkagbeka, ben aɔ̃ mà wà bè: Yoasi nɛ́ Gidiɔn bé à kɛ̀ lɛ. 30 Ben wɛ́tɛdeenɔ gàa wà bè
Yoasinɛ: Ǹ bɔ kɔ̃n n nɛ́o wà à dɛ, zaakɛ à Baali gbãgbãkii gbòro bensɔ̃ à Asɛra lí kɛ̀ zɛ à saɛ zɔ̃̀
à nɛ̀. 31 Ben Yoasi bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligaaziinɔnɛ: Ámbe é yã sí kɔ̃n Baalioɔ́? Ámbe é à bɔɔ́? Weé
gbɛ̃ kɛ̀ yã sìo dɛ ai guu gɔ̃ gá dɔ. Tó tãan à ũ, à gí a zĩndao à gbãgbãkii kɛ̀ wà gbòro yãnzi.
32 Zĩ beeean wà tɔ́ kpà Gidiɔnnɛ Yerubaali wà bè: Wà à tó kɔ̃n Baalio, zaakɛ à gbãgbãkiin à
gbòro.

*Gidi*ɔn sèedagbekana Diia

33 Midiãnɔ kɔ̃n Amalɛkinɔ kɔ̃n ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa gbɛ̃ pãndenɔ kɔ̃ kàkɔ̃a ń píngi aɔ̃ bikũ̀ Yodaa,
ben aɔ̃ bùra kàɛ Yɛzɛrili guzurɛn. 34 Dii Nini sù Gidiɔn-a, ben à Abiɛzanɔ sìsi kɔ̃n kuuo lɛ aɔ̃
mɔ́ wà tɛ́azi. 35 À gbɛ̃nɔ zĩ̀ Manasenɔ bùsu gu píngia wà ń sísi se aɔ̃ mɔ́ wà tɛ́azi. Ben à gbɛ̃nɔ
zĩ̀ Asanɔ bùsun kɔ̃n Zɛbulininɔ bùsuo kɔ̃n Nafatalinɔ bùsuo. Ben aɔ̃ mɔ̀ wà nàḿma.
36 Gidiɔn bè Ludanɛ: Tó nɛ́ Isarailinɔ bɔ ma gãzĩ lán n à lɛ́ gbɛ̃̀mɛ nà, 37 ǹ gwa, mɛ́ɛ sãkã
kaɛɛ blɛwɛɛgbɛ̃kiia. Tó kpíi kpà sãkã pìa ado, bensɔ̃ tɔɔtɛ gɔ̃̀ kori, mɛ́ dɔ̃ sa kɛ̀ nɛ́ Isarailinɔ
bɔ ma gãzĩ lán ń ò nà. 38 Ben à kɛ̀ lɛ. Kɛ̀ guu dɔ̀, ben à fɛ̀ɛ idɛ'idɛ, à sãkã pì fɛ̃̀, à í taa pà.
39 Ben Gidiɔn bè Ludanɛ: Ǹton pɔ fɛ̃maoro. Má yezi mà yã gbekamma gɛ̃̀n do dɔ. Ǹ tó mà
gwa sãkãa gɛ̃̀n do dɔ. Kɛ̀kii sa, ǹ tó kpíi kpá tɔɔtɛa ado, sãkã gɔ̃ kori. 40 Gwãavĩ beeea Ludaa
kɛ̀ lɛ. Kpíi kpà tɔɔtɛa gu píngia, sãkã bé à gɔ̃̀ kori ado.

7

*Gidi*ɔn kɔ̃n a gbɛ̃nɔ zĩ̀blena Midiãnɔa

1 Gidiɔn kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ aɔ̃ gàa wà bùra kàɛ Arodi íbɔkiia. Midiãnɔ
bùra kú guzurɛn gu'igbãroo kpa Mɔre sĩ̀sĩ̃gɛɛzi. 2 Ben Dii bè Gidiɔnnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnyonɔ
kɛ̀ pari, mɛ́ Midiãnɔ nańnɛ ń ɔzĩro. Tó má ń náńnɛ ń ɔzĩ, aɔ̃é ĩa dã wà be ń zĩnda gbãaa bé
à ń bɔ́. 3 Ǹ kpàakpa kɛ gĩa ǹ beńnɛ, gbɛ̃ kɛ̀ swɛ̃̀ kɛ̃̀n, ben èe lugalugaa, adee ɛara. Ben gɔ̃ɔn
bɔrɔ baro awɛɛplaaa ɛ̀ara, gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri bé à gɔ̃̀. 4 Ben Dii bè Gidiɔnnɛ: Aɔ̃ɔ kpɛ́ pari ai tia.
Ǹ gáńyo í kiia, mɛ́ ń plɛplɛnnɛ gwe. Gbɛ̃ kɛ̀ má òn nɛ aɔ̃é gányonɔ bé weé gá, gbɛ̃ kɛ̀ má
òn nɛ aɔ̃é gányoroonɔ sɔ̃ bé weé gɔ̃. 5 Kɛ̀ à gàańyo í kiia, Dii bènɛ: Ǹ gbɛ̃ kɛ̀ ń è aɔ̃ lɛ́ pɛ̀ ía lán
gbɛ̃ɛ bànɔ plɛkɔ̃tɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kùɛ ń kosooa wà í dã̀ ɔɔo wèe miinɔ. 6 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ pɛ̀ íanɔ
gɔ̃ɔn wàa do kpɛ́ basɔɔromɛ. Gbɛ̃ kpaaanɔ sɔ̃ kùɛ ń kosooa aɔ̃ í mì. 7 Ben Dii bè Gidiɔnnɛ:
Mɛ́ Midiãnɔ naare a ɔzĩ kɔ̃n gɔ̃ɔn wàa do kpɛ́ basɔɔroo kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ pɛ̀ íanɔo sa mà a bɔ. Ǹ gbɛ̃
kpaaanɔ gbarɛ, aɔ̃ baade tá a bɛ. 8 Ben Gidiɔn gɔ̃ɔn wàa do kpɛ́ basɔɔroo pìnɔ sɛ̀, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe taa bɛɛnɔ kũsãɛnɔ kɔ̃n ń kuunɔ sìḿma, ben à ń gbáɛ.

Gidiɔn kú sĩ̀sĩ musu, Midiãnɔ bùra kú guzurɛn à gĩzĩ. 9 Gwãavĩ beeea Dii yã òn ɛ à bè: Ǹ
fɛɛ ǹ gáńzi ń bùran, zaakɛ ma ń nánnɛ n ɔzĩ. 10 Tó vĩa e n kũu ǹ gáńzimɛ, ǹ pita ǹ gá lɛdo
kɔ̃n n zĩkɛri Purao 11 ǹ swã kpá yã kɛ̀ aɔ̃ɔe oozi. Yã pì é n gba swɛ̃̀ lɛ ǹ gáńzi ń bùran. Ben
à pìta kɔ̃n a zĩkɛri Purao aɔ̃ sɔ̃̀ ń bùra lɛ́zi. 12 Midiãnɔ kɔ̃n Amalɛkinɔ kɔ̃n ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa gbɛ̃
pãndenɔ kaɛna guzurɛn ń píngi, aɔ̃ kpá lán sutɛ̃nɔ bà. Wèe fɔ̃ wà ń lakuminɔ nàroro, aɔ̃ɔ
pari lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà.

13 Kɛ̀ Gidiɔn kà gwe, à gbɛ̃ke lè, èe a nanaa tɔ̃kɛ̃ɛ a gbɛ̃ndoonɛ à bè: Ǹ nanaa kɛ̀ má ò ma.
Má è burɛdi kɔ̃̀ɔ kporogoo e gbegere paa, ben à lɛ̀ɛ wa bùran à sì bisakutaaa, ben kutaa pì
lɛ̀ɛ kpɛɛgãnda à gɔ̃̀ kaɛna. 14 Ben à gbɛ̃ndoo pì bènɛ: Yoasi nɛ́ Gidiɔn, Isaraili bori fɛ̃ɛdaan ń
è gwe, èe kɛ pɔ́ pãndenlo. Luda Midiãnɔ kɔ̃n wa bùrao nànɛ à ɔzĩ píngi. 15 Kɛ̀ Gidiɔn nanaa

pì yã mà kõn à bɔkõtɛnao, à dɔnzi kɛ̀ Diinɛ. Ben à ɛ̀ara Isarailinɔ bùran à bè: À fɛɛ! Dii Midiãnɔ nàwe wa ɔzĩ. [16] À gõɔn wàa do kpɛ́ basɔɔroo pìnɔ kpàatɛ gãli aagõ, ben à kuu kõn lo korio kpà ń baadea. Ben wà sɛ̃̀ té sɔ̀tɔsɔtɔ loo pìnɔ guu. [17] À bèńnɛ: Mɛ́ɛ gaa ai ń bùra lɛ́a. Àgõ ma gwaa. Lán á è má kɛ̀ nà, à kɛ lɛ se. [18] À liga ń bùrazi píngi. Tó mapi kõn gbɛ̃ kɛ̀ aõɔ kúmaonɔ wa kuu pɛ̀, à a pɔ́ pɛ́ se à wii lɛ́ à be: Dii pɔ́mɛ kõn Gidiɔn-o.

[19] Gidiɔn kõn gõɔn basɔɔroo kɛ̀ aõɔ kúonɔ kà bùra lɛ́a lezãndo gudãkparinɔ kõ lendekɛna gbɛra gõɔ. Ben aõ ń kuu pɛ̀ ń píngi, aõ loo kɛ̀ aõ kũnanɔ wìwi. [20] Ben gãli aagõɔ pìnɔ baade a kuu pɛ̀ aõ ń loonɔ wìwi. Aõɔ sɛ̃̀ tɛ́nɔ kũna ɔzɛɛo, aõ kuu kɛ̀ aõɔe pɛɛnɔ kũna ɔplaan. Ben aõ wii lɛ̀ wà bè: Dii kõn Gidiɔn-o fɛ̃ɛdaamɛ. [21] Baade zɛ a gbèn ligana bùrazi, ben bùradeenɔ fɛɛ wà lɛ̀ kõa kõn wiiio aõ bàa lɛ̀. [22] Kɛ̀ wà kuu mèn wàa do kpɛ́ basɔɔroonɔ pè lɛ, Dii tò bùra pì deenɔ kõ dɛ̀dɛ kõ tɛ̃ɛ kõn fɛ̃ɛdaao. Zĩ̀kari pìnɔ bàa lɛ̀ wà tà Bɛtɛsita kõn Zererao ai Abɛli Mɛɔla lɛ́a Taba kpa. [23] Wà Nafatalinɔ kõn Asanɔ sìsi kõn Manasenɔ ń píngi, ben aõ pɛ̀ɛ Midiãnɔzi. [24] Ben Gidiɔn gbɛ̃nɔ zĩ̀ aõ gàa Ɛflaimunɔ gukpiideen píngi, aõ bèńnɛ: À pita à gá Midiãnɔzi. À zɛ́ zõńnɛ Yoda bikũkiinɔa ai Bɛtɛbara. Ben wà Ɛflaimunɔ sìsi ń píngi aõ gàa wà zɛ́ zõńnɛ Yoda bikũkiinɔa ai Bɛtɛbara. [25] Ben Ɛflaimunɔ Midiã kínanɔ kũ̀ gõɔn plaa, Orɛbu kõn Zebuo. Aõ Orɛbu dɛ̀ gbɛ̀ saɛ, kɛ̀ wè be tia Orɛbu gbɛ̀. Aõ Zebu dɛ̀ dɔ, guu pìn wè be tia Zebu geepi'ifɛ̃kii. Ben aõ ɛ̀ara wà pɛ̀ Midiãnɔa. Ben wà kína pìnɔ mì zõ̀zõ wà gàao Gidiɔnnɛ Yoda baa kãa kpa.

8

[1] Ɛflaimunɔ Gidiɔn là wà bè: Bɔ́yãnzin ń kɛ̀we lɛzi? Kɛ̀ nɛ́ɛ gaa zĩ̀ ká kõn Midiãnɔ, ben nɛ́ɛ wa sísiroo? Ben aõ wisõ̀zi lɛ pãsĩpãsĩ, [2] ben à bèńnɛ: Bɔ́n má kɛ̀ kɛ̀ kà a pɔ́ ũu? A Ɛflaimunɔ geepi kõɔwɛna maa dɛ wamɔwa Abiɛzanɔ geepikɛkɛnala. [3] Luda Midiã kínanɔ Orɛbu kõn Zebuo nàare a ɔzĩ. Bɔ́n ma fõ má kɛ̀ kɛ̀ kà a pɔ́ ũu? Kɛ̀ à òńnɛ lɛ, ben aõ pɔfɛ̃ gbasa à kpàɛ sa.

Zɛba kõn Zalamunao dɛdɛna

[4] Gidiɔn kõn a gbɛ̃ gõɔn wàa do kpɛ́ basɔɔroonɔɔ kpɛ́ wèe pɛɛɛ Midiãnɔzi, baa kɛ̀ aõ gbãaa bùsa. Kɛ̀ aõ kà Yodazi, ben aõ bikũ̀. [5] Ben à bè Sukodeenɔnɛ: À ma gbɛ̃nɔ gba pɔ́blee. Aõ gbãaa bùsa bensõ má kpɛ́ mɛ́ɛ pɛɛɛ Midiã kínanɔ Zɛba kõn Zalamunaozi. [6] Ben Suko gbɛ̃nsinɔ bè: Zɛba kõn Zalamunao gɛ̃̀ n ɔzĩ kɔ̀n yɔ́? À kɛ̀ dia wé n zĩ̀karinɔ gba pɔ́bleee? [7] Gidiɔn wèńla à bè: Zaakɛ á ò lɛ, tó Dii Zɛba kõn Zalamunao nàmɛ ma ɔzĩ, mɛ́ a kɛ gyáigyai kõn gbáa lèo. [8] Zaa gwe à gàa Pɛniɛli, ben à wɛ́ɛ kɛ̀ńma lɛ dɔ. Pɛniɛlideenɔ wèàla lán Sukodeenɔ wèàla nàmɛ dɔ, [9] ben à bèńnɛ se: Tó ma gaa ma su aafia, mɛ́ gudãkpaki lezĩ kɛ̀ gboro.

[10] Zɛba kõn Zalamunao kú Kako kõn ń zĩ̀karinɔ gõɔn bɔrɔ gɛ̃ro. Ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa zĩ̀kpɛɛ kɛ̀ aõ gõ̀nɔn gwe. Aõ fɛ̃ɛdadeenɔ gàga gõɔn bɔrɔ baswɛɛdo. [11] Gidiɔn laatarinɔ zɛ́ sɛ̀ Nɔba kõn Yɔgbɛao ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, ben à sì zĩ̀kari pìnɔ tɛ́ gurɔɔ kɛ̀ aõ sã̀ ń zĩnda yãn. [12] Midiã kína pìnɔ Zɛba kõn Zalamunao bàa lɛ̀, ben à pɛ̀ɛńzi à ń kũkũ, ben à tò ń zĩ̀karinɔ lɛ̀kõa ń píngi.

[13] Kɛ̀ Yoasi nɛ́ Gidiɔn bɔ̀ zĩ̀lan èe suu, à bɔ̀ɛ Ɛrɛsi Gbèkotozɛn, [14] ben à Suko gõkparɛ ke kũ̀ à à làla yãzi, ben gõkparɛ pì Suko gbɛ̃nsinɔ tɔ́ kɛ̃̀nɛ takadan gõɔn baaagõ akuri awɛɛswɛɛplaa. [15] Ben Gidiɔn gàa à Sukodeenɔ lè à bè: Zɛba kõn Zalamunaon yè. A ma lalandi kɛ̀ yã a bè, Zɛba kõn Zalamunao e gɛ̃ ma ɔzĩ kɔ̀ro. É fõ à ma gbɛ̃ kɛ̀ ń gbãaa bùsanɔ gba pɔ́bleero. [16] Ben à wɛ́tɛ pì gbɛ̃nsi pìnɔ kũ̀kũ à ń kɛ́ gyáigyai kõn gbáa lèo, aõ dõ̀ ń mèa. [17] Ben à gàa à Pɛniɛli gudãkpaki lezĩ gbòro à wɛ́tɛ gõgbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ.

[18] Ben à Zɛba kõn Zalamunao là à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ a ń dɛ́dɛ Tabonɔɔ dɛ diamɛ̨? Aõ wèàla wà bè: Aõɔ dɛ lán n bàmɛ, aõ kakana dɛ lán kínɛnɔ bà. [19] Ben Gidiɔn bèńnɛ: Ma vĩi dadõnkõdeenɔn gwe. Tó a ń tó yã, kõn Diio mɛ́ a dɛdɛro. [20] Ben à bè a daudu Yɛtanɛ: Ǹ fɛɛ ǹ ń dɛdɛ. Nɛ́ pì e a fɛ̃ɛdaa wotoro, vĩa à kũ̀, zaakɛ nɛ́ fɛ́tɛmɛ. [21] Ben Zɛba kõn Zalamunao bè: Ǹ fɛɛ ǹ wa dɛdɛ n zĩnda. Baade kõn a gbãaaomɛ. Ben Gidiɔn fɛ̀ɛ à ń dɛ́dɛ à mɔ̀ kã̀mbɛɛ kɛ̀ da ń lakuminɔ waalɛ bɔ̀ɛ.

22 Isarailinɔ bè Gidiɔnnɛ: Ǹ gõ wa mìdee ũ kõn n boriinɔ. Zaakɛ ḿbe n wa bɔ Midiãnɔ ɔzĩ.
23 Ben Gidiɔn bèńnɛ: Mɛ́ gõ a mìdee ũro, baa ma nɛ́. Diin a kí ũ. 24 Ben à ɛ̀ara à bèńnɛ: Mɛ́ɛ
wɛ́ɛ kɛɛawa: A baade swãi kɛ̀ à sìḿma kpáma mèn doodo. Midiãnɔ ègõ vura swãi dana,
zaakɛ Sumaila boriinɔmɛ. 25 Aõ bènɛ: Wɛ́ kpámma kõn nɔ̀sɛo do. Aõ bisa kpàɛ, ben baade
swãi kɛ̀ à sìḿmanɔ dàn mèn doodo. 26 Vura swãi kɛ̀ à gbèkaḿma pìnɔ tìisi kà kilo baro,
mɔ̀kãmbɛɛnɔ kõn swãinɔ kõn gumusu tɛ̃aa kɛ̀ Midiã kínanɔɔ dananɔ kõn mɔ̀kãmbɛɛ kɛ̀ da
ń lakuminɔ waalɛnɔ baasi. 27 Ben à pì màsokɛbɔ ũ à pèɛ a bɛ wɛ́tɛn zaa ƆFla. Ben Isarailinɔ
pãpãa kɛ̀ wà dɔ̀zi ń píngi, ben à gɔ̃̀ takutɛɛ ũ Gidiɔnnɛ kõn à bɛdeenɔ.
28 Lɛn Isarailinɔ Midiãnɔ gbãaa bùsa lɛ. Midiãnɔɔ e e wà mì bɔ̀ dɔro. Ben Isarailinɔ bùsu
gɔ̃̀ kaɛna aafia Gidiɔn gurɔ ai wɛ̃̀ baplaa.

*Gidi*ɔn gana

29 Yoasi nɛ́ Gidiɔn gàa à vɛ̃̀ɛ a bɛ. 30 À nɛ́gõgbɛ̃ kɛ̀ à ń ínɔ gõɔn baaagõ akurimɛ, zaakɛ à
nɔɔnɔɔ pari. 31 À nɔpɔsɛɛ vĩ dɔ zaa Sɛkɛmu kɛ̀ à nɛ́gõgbɛ̃ ìo, ben wà tɔ́ kpànɛ Abimɛlɛki.
32 Yoasi nɛ́ Gidiɔn gà a zikũmmɛ, ben wà à mira kpàkõzi kõn a de pɔ́o zaa ƆFla Abiɛza.
33 Kɛ̀ Gidiɔn gà gõɔ, ben Isarailinɔ ɛ̀ara wà pãpãa kɛ̀ wà dɔ̀ Baalizi. Ben aõ tãa kɛ̀ wè be
Baalibaakuwao pɛ̀ɛ ń dii ũ, 34 ben Dii ń Luda kɛ̀ à ń bɔ́ ń ibɛɛ kɛ̀ aõɔ ligaǹzi kpa píngianɔ ɔzĩ
yã sɔ̃̀ńgu. 35 Aõɔe gbɛ̃̀kɛɛ kɛ Gidiɔn kɛ̀ wè benɛ dɔ Yerubaali bɛdeenɔnɛ yã maaa kɛ̀ à kɛ̀ńnɛ
píngi musuro.

13

Samusĩ ina

1 Isarailinɔ ɛ̀ara wà yã kɛ̀ Dii gìzi kɛ̀ dɔ, ben Dii ń ná Filisitininɔnɛ ń ɔzĩ ai wɛ̃̀ baplaa.
2 Gõgbɛ̃ kee kú Zɔra, Dani boriimɛ, à tɔ́n Manɔa. À naõ nɛ́ pãaamɛ, èe nɛ́ iro. 3 Dii Malaika
bɔ̀ à mɔ̀ nɔgbɛ̃ pìzi à bè: Ǹ ma! Pãaan n ũ, nɛ́ɛ nɛ́ iro, mɔde nɛ́ nɔ̀ sí ǹ nɛ́ i gõgbɛ̃ ũ. 4 Ǹ
làakari kɛ! Ǹton geepiwɛ̃ɛ ke í gbãa ke miro. Ǹton tɛ̃̀ ke blero. 5 Nɛ́ nɔ̀ sí ǹ nɛ́ i gõgbɛ̃ ũ. Gɛ̃ɛ
tón na nɛ́ pì mìaro, zaakɛ eégõ dɛ Luda pɔ́ ũmɛ zaa a igurɔ. Àmbe eé na Isarailinɔ bɔnaa
Filisitininɔ ɔzĩ.
6 Ben nɔgbɛ̃ pì gàa à ò a zãnɛ à bè: Luda gbɛ̃̀ke mɔ̀ ma kiia. Tó n à è, à dɛ lán Luda Malaika
bà à naasi vĩ maamaa. Mɛ́ɛ à la tó mán à bɔ̀nlo, bensõ èe a tɔ́ omɛro. 7 À bèmɛ mɛ́ nɔ̀ sí mà
nɛ́ i gõgbɛ̃ ũ. À bèmɛ màton wɛ̃ɛ ke í gbãa ke miro, bensõ màton tɛ̃̀ ke blero, zaakɛ nɛ́ pì
égõ dɛ Luda pɔ́ ũmɛ zaa a igurɔ ai à wɛ̃̀ndi lén. 8 Ben Manɔa wɛ́ɛ kɛ̀ Diia à bè: N yã nna Dii!
Ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ ń zɔ̃̀ ɛara à mɔ́ dɔ à yã kɛ̀ wé kɛ kõn nɛ́ pìo à ina gbɛraa dawe. 9 Luda Manɔa yã
mà, ben Luda Malaika pì ɛ̀ara à mɔ̀ nɔgbɛ̃ pìzi gurɔɔ kɛ̀ à kú bura. À zã Manɔa kúo gwero,
10 ben à kɛ̀ kpaa à bàa lɛ̀ à gàa à òne à bè: Gõgbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ à mɔ̀ mazi zĩ mɔa kɛ̀ dɔee! 11 Manɔa
fɛ̀ɛ à tɛ̀ a naõzi. Kɛ̀ à kà gõgbɛ̃ pì kiia, à à là à bè: Ḿbe n yã ò ma naõɔ́? À wèàla à bè:
Mámbee! 12 Ben Manɔa à là à bè: Tó n yã pì gàa à kɛ̀ lɛ, nɛ́ pì kuuna égõ dɛ diamɛ? Bɔ́ zĩin
eégõ kɛɛ? 13 Dii Malaika wèàla à bè: N naõ gõ yã kɛ̀ má òne kũna píngi. 14 Àton geepi lí pɔ́ke
blero. Àton wɛ̃ɛ ke í gbãa ke miro. Àton tɛ̃̀ ke blero. Àgõ yã kɛ̀ má dìɛnɛ kũna píngi. 15 Ben
Manɔa bènɛ: N yã nna, ǹ zɛ gĩa ai wà blènɛ bɔ̀rɔ kɛkɛnnɛ. 16 Dii Malaika wèàla à bè: Baa tó
ma gõ kɛ̀, mɛ́ n pɔ́ke blero. Tó n sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à té kũ soru kɛ̀, ǹ o Diia. Manɔa e dõ
kɛ̀ Dii Malaikanlo, 17 ben à à là à bè: N tɔ́n diaa? Tó yã kɛ̀ ń ò pì kɛ̀, wé sáabu kɛnnɛ. 18 Dii
Malaika wèàla à bè: Bɔ́yãnzin nɛ́ɛ ma tɔ́ gbekaazi? Tɔ́ bɔnsaɛmɛ. 19 Ben Manɔa blènɛ bɔ̀rɔ
kũ̀ à flawa sɛ̀ à Dii gbɔ̃̀gbão gbɛ̀ ke musu. Kɛ̀ Manɔa kõn a naõo wɛ́ɛ kà wèe gwaa, ben Dii
yãbɔnsaɛ kɛ̀ 20 à tò té bɔ̀ sa'okii pìn à fɛ̀ɛ musu, ben Dii Malaika fɛ̀ɛ ténɛnɛ pì guu à tà musu.
Kɛ̀ Manɔa kõn a naõo è lɛ, ben aõ dàɛ ń puua.
21 Dii Malaika e gà à mɔ̀ Manɔa kõn a naõozi dɔro, ben Manɔa dɔ̃̀ sa kɛ̀ Dii Malaikamɛ.
22 Manɔa bè a naõnɛ: Wa gan gweee! Zaakɛ wa wɛ́ɛ sì Ludalɛ. 23 Ben à naõ bènɛ: Tó Dii yezi
à wa dɛmɛ, lɛ èe saa kɛ̀ wá òa kõn flawao síro, lɛ èe yã kènɔ owero bensõ èe yã pì ɔdɔawero.
24 Nɔgbɛ̃ pì nɛ́ ì gõgbɛ̃ ũ, ben à tɔ́ kpànɛ Samusĩ. Nɛ́ pì bíta kũ̀, bensõ Dii aubarika dàn.
25 Dii Nini nà zĩkɛnaa à guu gurɔɔ kɛ̀ à kú Daninɔ bùran, Zɔra dagura kõn Ɛsɛtaoluo.

14

*Samusĩ n*ɔsɛna Filisitininɔ té

1 Samusĩ gàa Timina, ben à Filisitini nɛ́nɔkparɛ ke è gwe. 2 Kɛ̀ à sù, ben à bè a de kɔ̃n a
daonɛ: Ma Filisitini nɛ́nɔkparɛ ke è zaa Timina. À gá à à wɛtɛmɛ mà sɛ́ nɔɔ ũ. 3 Ben à de kɔ̃n
à dao bènɛ: Nɔɔ kú n danɛnɔ ke n boriinɔ tɛ́nloo? Ben nɛ́ gá ǹ nɔɔ sɛ́ Filisitini gɛfɔɔdeenɔ
tɛ́ɔ? Ben Samusĩ bè a denɛ: Ǹ gá ǹ à wɛtɛmɛ dé, zaakɛ nɔkparɛ pìn má yezi. 4 À de kɔ̃n à
dao e dɔ̃ kɛ̀ yã pì bɔ̀ Dii kiianlo, zaakɛ Dii e zɛ́ wɛtɛɛ à yã mɔ Filisitininɔnɛmɛ. Gurɔ beeea
Filisitininɔ bé wèe kí blee Isarailinɔa.
5 Ben Samusĩ e gaa Timina kɔ̃n a de kɔ̃n a dao. Kɛ̀ aɔ̃ kà Timina geepi bura, músunɛ bɔ̀rɔ
bɔ̀ Samusĩzi èe pũtãa. 6 Dii Nini sùa, ben à músu pì kṹ à kɛ̃̀kɔ̃rɛ lán wà be blènɛ bɔ̀rɔ à kɛ̃̀kɔ̃rɛ
bà. À pɔ́ke kũna à ɔzĩ sɔ̃ro. Èe yã kɛ̀ à kɛ̀ pì o a de ke a danɛro. 7 Ben à gàa à yã ò kɔ̃n nɔkparɛ
pìo, nɔkparɛ pì sɔ̃ kènɛ maa.
8 Kɛ̀ à gurɔplaa kɛ̀, à fɛ̃ɛ èe gaa nɔɔ pì sɛ́ sa, ben à lìɛ à gàa músu gɛ̀ pì gwa. Ben à è zɔ́nɔ
sà dɔ̀ à gɛ̀a ai aɔ̃ í kɛ̀. 9 Ben à ɔ dàn à à sà gà à wòto èe blee, ben èe taao. Kɛ̀ à kà a de kɔ̃n a
dao kiia, à lìńnɛ aɔ̃ɔ blè, mɔde èe ońnɛ kɛ̀ a bò músu gɛ̀ guunlo.

*Samusĩ gara gbooto dana Filisitinin*ɔnɛ

10 À de gàa nɔkparɛ pì kiia, ben Samusĩ pɔnna pɔ́blee kɛ̀ńnɛ lán nɔsɛri è kɛ nà. 11 Kɛ̀ à mɔ̀,
wà gɔ̃kparɛnɔ sìsi gɔ̃ɔn baaakuri wàgɔ̃ kúo. 12 Ben Samusĩ bɛ̀ńnɛ: Má gara gbooto ke vĩ mà
daare. Ai pɔ́blena gurɔ swɛɛplaaa kɛ̀ gá papao, tó a fɔ̃ à gara pì bòmɛ, mɛ́ bisa kpáawa pii
baaakuri kɔ̃n utao waa baaakuri. 13 Tó ée fɔ̃ à bòmɛ sɔ̃ro, ámbe é bisa pii baaakuri kɔ̃n uta
waa baaakurio kpáma. Ben aɔ̃ bènɛ: Ǹ ǹ gara pì dawe wà ma. 14 À bɛ̀ńnɛ:
Pɔ́blee bɔ̀ pɔ́sori guu,
pɔ́ nnaa bɔ̀ pɔ́ gbãaa guu.
Ben aɔ̃ɔe fɔ̃ wà gara pì bòro ai gurɔ aagɔ̃. 15 À gurɔ siigɔ̃dee zĩn aɔ̃ bè Samusĩ naɔ̃nɛ: Ǹ ɔ̃ndɔ̃ɔ
kɛ n zãzi à gara pì bowe. Tó lɛnlo, wé n kpata kɔ̃n n de bɛdeenɔ. Ase a wa sisi lɛ à wa
pɔ́nɔ síwamɛ? 16 Ben Samusĩ naɔ̃ e ɔ́ɔ dɔɔnɛ à bè: N zamagu! Ń yemaziro! N gara ke dà ma
gbɛ̃̃nɔnɛ, bensɔ̃ nɛ́ɛ bomɛro. Ben à bènɛ: Mɛ́ɛ bo ma de ke ma danɛro. Bɔ́ bé à tò mɛ́ onnɛɛ?
17 Èe ɔ́ɔ dɔɔnɛ ai gurɔ swɛɛplaaa pì gàa à pàpao. À gurɔ swɛɛplaadee pì zĩ ben Samusĩ gara
pì bònɛ kɛ̀ à nàkɔ̃rɛa yãnzi, ben nɔɔ pì gàa à ò a gbɛ̃̃nɔnɛ. 18 À gurɔ swɛɛplaadee zĩ ai ɔfãntɛ̃
gɔ̃ gá gɛ̃ kpén wɛ́tɛ pì gɔ̃kparɛnɔ bènɛ:
Bɔ́ nnaa bé à dɛ zɔ́laa?
Bɔ́ gbãaa bé à dɛ músulaa?
Ben Samusĩ bɛ̀ńnɛ: Tó èe kɛ a bú wì kɔ̃n ma zùnunuoro, lɛ ée fɔ̃ a ma gara pì bòro. 19 Dii
Nini sùa, ben à gàa Asakɛlɔni à gɔ̃gbɛ̃̃nɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn baaakuri à ń pɔ́kãsãanɔ pìtiḿma, ben à
gàa à kpà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à gara pì bònɛnɔa. Ben à pɔ fɛ̃̀ à tà a de bɛ. 20 Ben wà Samusĩ nɔɔ pì kṹ
wà kpà à gbɛ̃̃nna kɛ̀ zɛ̀ à saɛ nɔɔ pì sɛ́gurɔɔ zĩa.

15

*Samusĩ t*ɛ́sɔ̃na Filisitininɔ buraaa

1 Kɛ̀ à kɛ̀ gurɔ plaa, burapɔnɔkɛkɛgurɔɔ kà, ben Samusĩ blènɛ bɔ̀rɔ kṹ à gàa a nɔɔ pì gwao.
À bè: Má yezi mà gá ma naɔ̃zi kpɛ́ guu. Ben à nɔɔ pì de e à gba zéro 2 à bè: Mɛ́ɛ daa n yezinlo,
ben ma à kpà n gbɛ̃̃nnaa. À dãaro maa dɛàla. Ǹ à sɛ́ à gɛ̃ɛ ũ. 3 Samusĩ bɛ̀ńnɛ: Tó ma yã zaaa
kɛ̀ a Filisitininɔnɛ sa, mɛ́gɔ̃ taari vĩ dɔro.
4 Samusĩ gàa à gbɛ̃ngboonɔ kṹkũ wàa do kpɛ́ basɔɔro, ben à sɛ̃̀ yìyi sɔ̀ɔɔsɔɔɔ. À gbɛ̃ngboo
pìnɔ vlãa yìyi kɔ̃a plaplaa, ben à sɛ̃̀ pì yìyi ń vlãa pìnɔa. 5 À tɛ́ nà sɛ̃̀ pìnɔa, ben à gbɛ̃ngboo
pìnɔ gbàrɛ Filisitininɔ bura. Aɔ̃ blɛwɛɛ tɛ́ kṹ píngi kɔ̃n ń blɛwɛɛ gbànɔ kɔ̃n ń geepi búnɔ
kɔ̃n ń kùkpɛnɔ píngi. 6 Ben Filisitininɔ bè: Dé bé à yã kɛ̀ taka kɛ̀wee? Ben wà bè: Samusĩmɛ,
Timina gbɛ̃ anzure. À anzure pì à nɔɔ sìamɛ, ben à kpà à gbɛ̃̃nnaa. Ben Filisitininɔ gàa wà tɛ́
sɔ̃̀ nɔɔ pìa kɔ̃n a deo. 7 Samusĩ bɛ̀ńnɛ: Zaakɛ á kɛ̀ lɛ, mɛ́ kámma boro ai ma gaa gɛ̃ɛ booawa.
8 À sì ń tɛ́ à ń kɛ́ dúgudugu, aɔ̃ dɛdɛna pì gɛ̃̃ ɔla, ben à gàa à vɛ̃̃ɛ Etamu gbɛ̀wɛɛn.

Filisitininɔ dɛdɛna kɔ̃n zaaki gɛɛwao

9 Filisitininɔ gàa wà bùra kàɛ Yudanɔ bùsun, aɔ̃gɔ̃ kpá guula ai Gɛɛwa saɛ. 10 Ben Yudanɔ ń
lá wà bè: Bɔ́yãnzin a mɔwazi kɔ̃n zĩ̀ozi? Ben aɔ̃ bè: Wa mɔ wà Samusĩ kũmɛ, lɛ wà kɛnɛ lán
à kɛ̀we nà. 11 Ben Yudanɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ aagɔ̃ɔnɔ gàa Etamu gbɛ̀wɛɛ kiia aɔ̃ bè Samusĩnɛ: Ń dɔ̃
kɛ̀ Filisitininɔ bé wèe kí bleewaroo? Bɔ́ yãn ń kɛ̀we gwee? À wèńla à bè: Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀mɛɛn
má kɛ̀ńnɛ. 12 Ben aɔ̃ bè: Wa mɔ wà n yi wà n kpáḿmamɛ. Ben Samusĩ bè: À la damɛ kɛ̀ é
ma dɛ a zĩndaro. 13 Ben aɔ̃ bènɛ: Auo! Wé n dɛro. Wé n yi kɔ̃n bàomɛ wà n nańnɛ ń ɔzĩ. Ben
aɔ̃ à yì kɔ̃n bà dufuo mèn plaa aɔ̃ bɔ̀o gbɛ̀wɛɛ pì guu. 14 Kɛ̀ wà kào Gɛɛwa, ben Filisitininɔ
mɔ̀ wà daàlɛ, aɔ̃ɔe wuu kaaa. Dii Nini sù Samusĩa, ben bà kɛ̀ wà à yìo a ɔɔnɔa gɔ̃̀ lán zĩndoo
tɛ́kũna bà, ben bà pìnɔ zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ à ɔɔa. 15 À zaaki gɛ̀ dufu gɛɛwa è, ben à nàɛ à sɛ̀ à gɔ̃ɔn wàa
sɔɔroonɔ dèdɛo. 16 Samusĩ bè:
Zaaki gɛɛwan ma gɔ̃ɔn wàa sɔɔroonɔ dèdɛo,
zaaki gɛɛwan ma ń tɔ̃tɔ̃okɔ̃la.
17 Kɛ̀ à yã pì ò à yà̃a, ben à gɛɛwa pì zĩ̀nna. Ben wà tɔ́ kpà guu pìnɛ Gɛɛwa sĩ̀sĩ.
18 Ímii à kũ̀ gbãa, ben à wii pɛ̀ Diizi à bè: Ń tò mamɔma n zɔ̀bleri ma zĩ̀ blè maamaa, ben
né tó mà ga kɔ̃n ímiio mà lɛ́ɛ Filisitini gɛfɔɔdeenɔ ɔzĩɔ́? 19 Luda Gɛɛwa gu zòoto pàra, ben í
bɔ̀n. Samusĩ mì, ben à wɛ̃̀ndi sù à gbãaa è. Beee yãnzin wè guu pì sísi Ɛnakore. À kú Gɛɛwa
ai kɔ̃n a gbà̃ao. 20 Samusĩ yã gɔ̃̀gɔ̃ Isarailinɔnɛ ai wɛ̃̀ baro Filisitininɔ kíblemmanagurɔ.

16

*Samusĩ Gaza g*ɛ̃kii gbà gborona

1 Samusĩ gàa Gaza à kaarua ke è gwe, ben à gɛ̃̀ à daɛo. 2 Wà bè Gazadeenɔnɛ: Samusĩ kú
kɛ̀. Ben aɔ̃ ìiga guu pìzi, wèe à kpákpaa wɛ́tɛ gɛ̃kiia gwãavĩ. Aɔ̃ yĩ̀tɛ gwãavĩ pìa wà bè: Tó
guu dɔ̀, wé à dɛmɛ. 3 Samusĩ dàɛ gwe ai lezãndo, ben à fɛ̀ɛ à gàa à wɛ́tɛ gɛ̃kii gbà kũ̀ kɔ̃n a
lípɛɛ mèn plaaanɔ à wùrɛ kɔ̃n à gbãngao lɛdo. À dà a gà̃n à gàa à zĩ̀nna sĩ̀sĩ kɛ̀ aɛ dɔ Ɛblɔnua
musu.

*Samusĩ k*ɔ̃n Dɛlilao

4 Beee gbɛra Samusĩ yè nɔgbɛ̃ kezi zaa Sɔrɛki guzurɛn, à tɔ́n Dɛlila. 5 Ben Filisitininɔ
kínanɔ gàa wà nɔgbɛ̃ pì lè aɔ̃ bènɛ: Ñ ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛzi lɛ ǹ e ǹ à gbãa bíta pì asii dɔ̃ kɔ̃n dian wé
kɛ nà wà gbãaa mɔ́nɛo. Tó wa à yì bào wa à gbãaa bùsa, wa baade é n gba kondogi ɔɔ mèn
wàa sɔɔro kpɛ́ basɔɔro. 6 Ben Dɛlila bè Samusĩnɛ: Ñ ń gbãa bíta asii omɛ kɔ̃n dian weé kɛ
nà wà n yi bào wà n gbãaa busao. 7 À wèàla à bè: Tó wà ma yi kɔ̃n kyã yĩi mèn swɛɛplaaao,
beee bé eé ma busa màgɔ̃ dɛ lán baade bà. 8 Filisitininɔ kínanɔ mɔ̀ Dɛlilanɛ kɔ̃n kyã yĩi kɛ̀ èe
kori kũrooo mèn swɛɛplaaa, ben à à yìo. 9 À kũ̀rinɔɔ utɛna kpɛ́tu, ben Dɛlila bè Samusĩnɛ:
Samusĩ! Filisitininɔɔɛ zɛnla fá! Ben à kyã pìnɔ kɛ̃̀kɛ̃ lán bà mùna bà, wèe à gbãaa asii dɔ̃ro.
10 Ben Dɛlila bènɛ: Nɛ́ɛ ma lalandi kɛɛ, nɛ́ɛ ɛgɛɛ toomɛmɛ. Ñ omɛ sa dian weé n yi nà.
11 Ben à bènɛ: Tó wà ma yi kɔ̃n bà gègete dufu kɛ̀ wèe zĩi kɛo zikirooo, eé ma busa màgɔ̃
dɛ lán baade bà. 12 Ben Dɛlila bà pì sɛ̀ à à yìo. À kũ̀rinɔɔ utɛna kpɛ́tu, ben à bè: Samusĩ!
Filisitininɔɔɛ zɛnlaee! Ben Samusĩ bà kɛ̀ dɔ a ɔɔa pì kɛ̃̀kɛ̃ lán sɔbuba bà. 13 Dɛlila bènɛ: Nɛ́ɛ
ma lalandi kɛɛ ai tia. Nɛ́ɛ ɛgɛɛ toomɛ. Ñ omɛ sa dian weé n yi nà? Ben à bènɛ: Tó n ma
mìkã gbà̃a mèn swɛɛplaaanɔ kũ̀ ń dà àsan ń tà̃, ben n káro pɛ̀a, mé busa màgɔ̃ dɛ lán baade
bà. Dɛlila tò ii à sɛ̀, ben à à mìkã gbà̃a mèn swɛɛplaaa pìnɔ kũ̀ à tà̃ lán bisatãna bà 14 à káro
pɛ̀a. Ben à bè: Samusĩ! Filisitininɔɔɛ zɛnlaee! Ben à vù à àsa pì gà à wùrɛ kɔ̃n a mìkão.
15 Dɛlila ɛ̀ara à bènɛ dɔ: Nɛɛ̀gɔ̃ bee ń yemazi, bensɔ̃ nɛɛ̀ ma náanɛ kɛro né? N ma lalandi
kɛ̀ à kà gɛ̃̀n aagɔ̃. Nɛ́ɛ n gbãa bíta asii omɛro. 16 Lɛn ègɔ̃ nakɔ̃rɛɛa lɛ kɔ̃n yã beee takao yãana
sai. Èe a zĩnda busaanɛ ai à gàa à fù mɛnaa à yezi à ga. 17 Ben à yã kɛ̀ kú a swɛ̃̀n ònɛ píngi
sa à bè: Gɛ̃ɛ e na ma mìa zikiro, zaakɛ wà ma kɛ Luda pɔ́ ũmɛ. Tó wà ma mì bò, ma gbãaa
é bɔmagu, mé busa màgɔ̃ dɛ lán baade bà. 18 Kɛ̀ Dɛlila è à yã kɛ̀ kú à swɛ̃̀n òare píngi, ben

à lɛ́kpãsã kɛ̀ Filisitininɔ kínanɔnɛ à bè: À ɛara à mɔ́ gɛ̃̀n do dɔ, zaakɛ à à píngi òmɛ sa. Ben
aõ ɛ̀ara wà mɔ̀ à kiia, aõɔ kondogi pì kũna. [19] Dɛlila tò ii Samusĩ sɛ̀ a gbála, ben à gõgbɛ̃ ke
sìsi. À à mìkã gbã̀a mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ bò, ben à nà busanaa à gbãaa pì bɔ̀n. [20] Dɛlila bè:
Samusĩ! Filisitininɔɔɛ zɛnlaee! Ben à vù èe daa é kɛ lán yãa bà à a zĩ̃nda bɔmɛ. À dõ kɛ̀ Dii
a tonlo. [21] Ben Filisitininɔ à kũ̀, wà à wɛ́ɛnɔ bɔ̀bɔ, ben aõ gàao Gaza. Aõ mɔ̀gotɛ̃ gata kpànɛ,
ben wà à dà èe wísi lɔɔ kpɛ́siaan. [22] À mìkã pì ɛ̀ara à nà kpaɛnaa dɔ à bona gbɛra.

Samusĩ gana

[23] Filisitininɔ kínanɔ kõ̃ kàkõ̃a lɛ wà ń tãa Dagɔni gbãgbã, ben aõ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ wèe bè:
Wa tãa wa ibɛɛ Samusĩ nàwe wa ɔzĩ. [24] Kɛ̀ Filisitininɔ à è, aõ ń tãa sáabu kpà wà bè:
Wa ibɛɛ wa bùsu dɛ̀,
à wa gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ dúgudugu,
ben wa tãa à nàwe wa ɔzĩ.
[25] Lán aõ pɔɔ kɛ̀ nna nà aõ bè: À Samusĩ sísi à kõ̃kõ̃ owe. Ben wà à bɔ̀ kpɛ́siaan à yáadɔziyã
kɛ̀ńnɛ.

Kɛ̀ wà à zɛ̀ kpɛ́ wesagbanɔ dagura, [26] à bè gõ̃kparɛ kɛ̀ à à ɔ kũnanɛ: Ǹ gámao wesagba kɛ̀
aõ kpɛ́ sɛnanɔ saɛ lɛ mà ɔ nanaa mà gbãaa ea. [27] Tãakpɛ pì pà, gõ̃gbɛ̃nɔ kõ̃n nɔgbɛ̃nɔɔ kú
gwe kõ̃n Filisitininɔ kínanɔ ń píngi. Gbɛ̃ kɛ̀ aõ̃ɔ kú kpɛ́ pì musu kà gõ̃ɔn bɔrɔ aagõ̃, kɛ̀ aõ mɔ̀
Samusĩ kõ̃kõ̃ gwa.

[28] Samusĩ wɛ́ɛ kɛ̀ Diia à bè: Dii Luda, ǹ tó ma yã dɔngu. Luda, ǹ ma gba gbãaa gɛ̃̀n do dɔ
lɛ mà gɛ̃ɛ boo Filisitininɔa ma wɛ́ɛ mɛ̀n plaa yã musu. [29] À ɔ nàna wesagba mɛ̀n plaaa kɛ̀ aõ
kpɛ́ pì kũna gura súusunɔa, à ɔplaa kú à dooa à ɔzɛɛ kú à dooa dɔ. [30] À bè: Ǹ tó mà ga kõ̃n
Filisitininɔo! À nàɛ, ben à ɔ yì̀pazi kõ̃n gbãaao, ben kpɛ́ pì gbòro à sì Filisitininɔ kínanɔa
kõ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aõ̃ɔ kú à guunɔ ń píngi. Gbɛ̃ kɛ̀ Samusĩ ń dɛ́dɛ a gagurɔɔnɔɔ pari dɛ gbɛ̃ kɛ̀ à ń
dɛ́dɛ gurɔɔ kɛ̀ à kú wɛ̃̀ndiola. [31] À dãaronɔ kõ̃n à de bɛdeenɔ mɔ̀ ń píngi aõ à gɛ̀ sɛ̀ wà tào, ben
aõ à mira kpàkõ̃zi kõ̃n à de Manɔa pɔ́o, Zɔra kõ̃n Ɛsɛtaoluo dagura. À yã gɔ̃̀gõ̃ Isarailinɔnɛ
ai wɛ̃̀ baro.

RUTU

*Naomi k*ɔ̃n Rutuo

1 Gurɔɔ kɛ̀ yãgɔ̃gɔ̃rinɔɔ e kí blee Isarailinɔ bùsun, dekaa kà, ben gɔ̃gbɛ̃ ke bɔ̀ Bɛtɛlɛmu,
Yudanɔ bùsun, à gàa gurɔplaa kɛ Mɔabunɔ bùsun kɔ̃n a naɔ̃o kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ.
2 Gɔ̃gbɛ̃ pì tɔ́n Ɛlimɛlɛki. À naɔ̃ tɔ́n Naomi. À nɛ́nɔ tɔ́n Malonu kɔ̃n Kiliɔ̃o. Ɛflata bùsu
gbɛ̃nɔmɛ. Aɔ̃ gàa Mɔabunɔ bùsun, ben aɔ̃ɔ kú gwe. 3 Gwen Naomi zã Ɛlimɛlɛki gàn, ben à
gɔ̃̀ gwe kɔ̃n a nɛ́ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ. 4 Aɔ̃ Mɔabu nɔgbɛ̃nɔ sɛ̀ nɔɔnɔ ũ, à doo tɔ́n Opa, à doo sɔ̃
Rutu. Aɔ̃ɔ kú gwe lán wɛ̃̀ kuri taka bà, à gbɛran 5 Malonu kɔ̃n Kiliɔ̃o gà ń plaa ń píngi, ben
Naomi gɔ̃̀ gɔ̃ɔ sai nɛ́ sai.
6 Kɛ̀ à kú Mɔabunɔ bùsun gwe, à mà kɛ̀ Dii a gbɛ̃nɔ wɛ̃nda gwà à ń gbá pɔ́blee, ben à soru
kɛ̀ à ta kɔ̃n a nɛ́ naɔ̃ pìnɔ. 7 Ben à fɛ̀ɛ guu kɛ̀ à kún à dà zɛ́n kɔ̃n a nɛ́ naɔ̃ pìnɔ, aɔ̃ɔe taa
Yudanɔ bùsun. 8 Ben à bè a nɛ́ naɔ̃ pìnɔnɛ: À liara à tá a danɔ kiia. Dii gbɛ̃kɛɛ kɛare lán á kɛ̀
a gɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ gànɔnɛ nà kɔ̃n mapio. 9 Dii tó a baade ɛara à zã kɛ à vɛ̃ɛkii e. Kɛ̀ à lɛ́ zàḿma, ben
aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀ gbãngbãn. 10 Aɔ̃ bènɛ: Wé tányo n gbɛ̃nɔ kiiamɛ. 11 Ben à bè a nɛ́ gyaanɔɔ pìnɔnɛ:
À liara! Bɔ́yãnzi é támaozi? Mɛ́ ɛara mà nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ i lɛ à e à zã kɛḿma dɔn yɔ́? 12 À liara à
tá! Ma zi kṹ, mɛ́ e mà zã kɛ dɔro. Baa tó ma bè mɛ́ wɛ́ɛ dɔ zãkɛnazi, ben má è uusiɛa ma
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ìo, 13 é fɔ̃ à ń dã ai aɔ̃ bíta kũɔ́? É fɔ̃ àgɔ̃ kuu pɔsɛ ń yãnziɔ́? Auo, ma nɛ́nɔ! Dii
kpɛɛ lìmɛmɛ. Yã kɛ̀ à a lee pì e kɛmɛ nnaro fá!
14 Aɔ̃ ɛ̀ara wà nà ɔ́ɔ dɔɔa, ben Opa lɛ́ zà a zã da pìa, mɔde Rutu gì à nàa. 15 Ben Naomi
bènɛ: Ǹ gwa, n gbɛ̃ndoo e taa a gbɛ̃nɔ kɔ̃n a tãanɔzi. Ǹ liara ǹ táo. 16 Ben Rutu bènɛ: Ǹton
nakɔ̃rɛma mà n tón mà táro. Guu kɛ̀ n kɛ̀sɛ e pɛɛɛn, wégɔ̃ lɛdomɛ. Guu kɛ̀ n pitan, gwen
mɛ́ pitan. N gbɛ̃nɔ é gɔ̃ ma gbɛ̃nɔ ũ, n Luda é gɔ̃ ma Luda ũ. 17 Guu kɛ̀ n gan, gwen mɛ́ gan
wà ma vĩi gwe. Gaa baasiro pɔ́ke é wa kɛ̃̀kɔ̃aro. Tó ma kɛ̃mma, Dii yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ. 18 Kɛ̀
Naomi è à zɛ̀o à táaomɛ, èe yãke onɛ dɔro.
19 Ben aɔ̃ plaa ń píngi gàa aɛ ai aɔ̃ kà Bɛtɛlɛmu. Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, wɛ́tɛ lògo ń yã musu.
Gbɛ̃nɔ bè: Naomin gwe sɔ̃ɔ́? 20 Ben à bèńnɛ: Àtongae ma sísi Naomi dɔro, séde Mara, zaakɛ
Gbãapingide pɔsiayã kɛ̀mɛ. 21 Ma gaa wɛ́tɛa kɔ̃n pɔ́o, ben Dii sùmao ɔkori. Bɔ́ yã bé à tò
é ma sísi Naomii? Dii bɔ̀ ma kpɛɛ, Gbãapingide yã'ɔ̃amma kpàmazi. 22 Lán Naomi sù kɔ̃n
Mɔabunɔ bùsuo nàn gwe kɔ̃n a nɛ́ naɔ̃ Rutu, Mɔabu boriio. Aɔ̃ kà Bɛtɛlɛmu gurɔɔ kɛ̀ wà nà
nagãkɛ̃naamɛ.

2

*Rutu dak*ɔ̃rɛna kɔ̃n Bɔazao

1 Naomi zã Ɛlimɛlɛki bɛ gɔ̃gbɛ̃ kee kuu, gbɛ̃nsi auzikideemɛ, à tɔ́n Bɔaza. 2 Mɔabu nɔgbɛ̃
Rutu bè Naominɛ: Ǹ tó mà gá bura nagã kɔ̃ɔ wɛ màgɔ̃ tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ ma wɛ̃nda gwà kpɛɛ. Ben
à bè a nɛ́ gyaanɔɔ pìnɛ: Ǹ gá! 3 Ben à fɛ̀ɛ à gàa nagã kɔ̃ɔ wɛ bura, ègɔ̃ tɛ́ pɔ́kɛ̃rinɔ kpɛɛ. À
mɔ̀ à lè buraa kɛ̀ à gàan pì nɛ́ Ɛlimɛlɛki danɛ Bɔaza buraamɛ. 4 Ben Bɔaza bɔ̀ Bɛtɛlɛmu. Kɛ̀
à kà gwe, à ì kpà pɔ́kɛ̃rinɔa à bè: Dii gɔ̃ kúao! Ben aɔ̃ bènɛ: Dii aubarika dangu! 5 Bɔaza bè a
zĩkɛri kɛ̀ dɛ à pɔ́kɛ̃rinɔ gwàri ũunɛ: Dé bé à nɔkparɛ kɛ̀kãa vĩi? 6 Ben à wèàla à bè: Nɔkparɛ
pì nɛ́ Mɔabu nɔgbɛ̃ kɛ̀ Naomi bɔ̀o Mɔabunɔ bùsun à sùomɛ. 7 À bè mà tó à nagãa kɔ̃ɔ wɛ
pɔ́kɛ̃rinɔ kpɛɛ, ben èe zĩi kɛɛ zaa kɔngɔ. Tian à mɔ̀ kámma bo féte kutaa guu.
8 Ben Bɔaza gàa à bè Rutunɛ: Ǹ ma yã ma. Ǹton gá nagã kɔ̃ɔ wɛ bú pãnde guuro. Ǹton
gɛ̃walaro. Ǹ gɔ̃ kɛ̀ kɔ̃n ma nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ. 9 Ǹ wɛ́ɛ dɔ zĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛzi ǹgɔ̃ tɛ́ ń kpɛɛ. Má ò
ma gɔ̃kparɛnɔnɛ aɔ̃ton ĩa dammaro. Tó ímii e n dɛɛ, ǹ gá ǹ í kɛ̀ aɔ̃ɔ kà orozãnɔn mi. 10 À
kùɛnɛ à mì pɛ̀ɛ à bè: À kɛ̀ dia mamɔma kɛ̀ bori pãnde nɔgbɛ̃n ma ũ, n làakari dɔ̀ma, ben
n yã maaa kɛ̀mɛɛ? 11 Ben Bɔaza wèàla à bè: Wà yã kɛ̀ ń kɛ̀ n zã danɛ n zã gaa gbɛraa òmɛ
píngi, lán n n de kɔ̃n n dao tò nà kɔ̃n n bùsuo, ben n mɔ n vɛ̃ɛ gbɛ̃ kɛ̀ ń ń dɔ̃ yãroonɔ tɛ́.
12 Dii fĩa bonnɛ yã kɛ̀ ń kɛ̀ musu. Lán n mɔ n sɔtɔ Dii Isarailinɔ Luda ɔru guu nà, à fĩa bonnɛ

maamaa. 13 Rutu bè: Baa, n yã maaa kɛ̀mɛ fá! N ma làakari kpàɛmɛ, n yã nnaa ò mamɔma
n zĩkɛrinɛ, baa kɛ̀ n zĩkɛrinɔ doken ma ũro.
14 Póblegurɔ Bɔaza bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ pɔ́ ble kɛ̀ ǹgɔ̃ burɛdi zɔ̃ɔ dòa. Ben à vɛ̀ɛ pɔ́kɛ̃rinɔ saɛ.
Bɔaza pɔ́wɛɛ kpatana kpàa, ben à pɔ́ blè à kã̀ ai à kpaaa gɔ̀̃. 15 Kɛ̀ à fɛ̀ɛ èe gaa pɔ́ kɔ̃ɔ wɛ, ben
Bɔaza ò gɔ̃kparɛnɔnɛ à bè: Baa tó èe pɔ́ kɔ̃ɔ wɛɛ nagãa kɛ̀ kaɛna té, àton wí daaro. 16 À à sà
kenɔ bɔbɔnɛ nagãa guu à tó à kɔ̃ɔ wɛ. Àton pataaro.
17 Ben à pɔ́ kɔ̃ɔ wɛ̀ ai uusiɛ. Kɛ̀ à zɔ̀̃ à à wɛ́ɛ bɔ̀, à kà koto lɛ́ do taka bà. 18 Kɛ̀ à sɛ̀ à tào bɛ,
ben à pɔ́ kɛ̀ à kɔ̃ɔ wɛ̀ pì ɔ̀dɔa a zã danɛ. À pɔ́ kɛ̀ à fùa à blee pì kpàa dɔ. 19 Ben à zã da à là à bè:
Mákpan n pɔ́ kɔ̃ɔ wèn gbã̀a? N zĩi kɛ̀ mámɛ? Luda aubarika da gbɛ̃ kɛ̀ làakari dɔ̀mmaan.
Ben à gbɛ̃ kɛ̀ à zĩi kɛ̀ à bura yã òn ɛ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi kɛ̀ à bura gbã̀a tɔ́n Bɔaza. 20 Ben
Naomi bè: Ma Dii sáabu kɛ̀! À kpɛ́ èe gbɛ̃kɛɛ kɛɛ wamɔwa kɛ̀ wá bɛ̃ɛnɔnɛ kɔ̃n wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
gànɔ. Ben à ɛ̀ara à bè: Gbɛ̃ pì nɛ́ wa danɛ fɛ̀̃fɛ̃ bòrinɔ dokemɛ. 21 Ben Mɔabu nɔgbɛ̃ Rutu bè:
À bèmɛ mà na a zĩkɛrinɔa ai aɔ̃ gá pɔ́ kɛ̃ wà yãao. 22 Ben Naomi bè a nɛ́ gyaanɔɔ pìnɛ: À maa
ǹ gá kɔ̃n à nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔ lɛ wàton ĩa damma bura pãndearo yãnzi. 23 Ben à nà Bɔaza nɔgbɛ̃
zĩkɛrinɔa. Ègɔ̃ pɔ́ kɔ̃ɔ wɛɛ ń kpɛɛ ai wà gàa wà nagã kɔ̃n gbadooo kɛ̀̃ wà yã̀a. À kú a zã da
bɛmɛ.

3

*Rutu k*ɔ̃n Bɔazao zaa blɛwɛɛgbɛ̃kiia

1 Naomi bè a nɛ́ gyaanɔɔ pìnɛ: À maa mà bɛɛ wɛtɛnnɛ, guu kɛ̀ nɛ́ e ǹgɔ̃ kún aafia. 2 Bɔaza
kɛ̀ ń kú kɔ̃n à zĩkɛrinɔ nɛ́ wa danɛnloo? Àmbe èe pɔ́wɛɛ gbɛ̃ɛ uusiɛa. 3 Ǹ zú o ǹ nɔ́si kɛmma.
Ǹ n pɔ́ maaa da ǹ gá blɛwɛɛgbɛ̃kiia. Ǹton tó à n yã dɔ̃ro ai à pɔ́ blè à í mì à yã̀a. 4 Tó à dàɛ,
ǹ guu kɛ̀ à dàɛn gwa, ǹ gá ǹ à bisa lɛ́ sɛ́ ǹ daɛ à gbá saɛ. Eé yã kɛ̀ nɛ́ kɛɛ onnɛ. 5 Ben à bènɛ:
Yã kɛ̀ ń ò píngi, mɛ́ kɛmɛ. 6 Ben à gàa blɛwɛɛgbɛ̃kiia à yã kɛ̀ a zã daa ònɛ pì kɛ̀ píngi.
7 Bɔaza pɔ́ blè à í mì, à pɔɔ kɛ̀ nna. À gàa à dàɛ pɔ́wɛɛ tò saɛ kãa kpa, ben Rutu lɔɔtɛ̀zi
tɛɛɛ, à bisa gò à gbála à dàɛ gwe. 8 Lezãndo kɛ̀ Bɔaza kɛ̀ gìri, à vù kɔ̃n iio à lìɛ, ben à è nɔgbɛ̃
bé à daɛna a gbá saɛ. 9 Kɛ̀ à bè, démɛ, ben Rutu wèàla à bè: N zĩkɛri Rutumɛ. Ǹ n bisa lɛ́
kúmala, zaakɛ ma danɛ fɛ̀̃fɛ̃ kɛ̀ eé ma boon n ũ. 10 À bènɛ: Dii aubarika dangu! Gbɛ̃kɛɛ kɛ̀
ń kɛ̀ zãa kɛ̀kii dɛ à káakupɔla. Nɛ́ɛ gá n gɔ̃kparɛ wɛ̀tɛro, takaasidee kesɔ̃ auzikidee. 11 Ǹton
tó vĩa n kũro. Pɔ́ kɛ̀ n wɛ́ɛ kɛ̀ píngi, mɛ́ kɛnnɛ, zaakɛ wɛ́tɛdeenɔɔ dɔ̃ ń píngi kɛ̀ nɔ maaan
n ũ. 12 Yãpuraamɛ! N danɛn ma ũ, mɔde danɛ fɛ̀̃fɛ̃ pãndee kuu à fɛ̃̀fɛ̃kɛɛ dɛmala. 13 Ǹ i kɛ̀
gwãavĩa, zia kɔngɔ tó à yezi à n bomɛ, à maa, à n bo. Mɔde tó èe weziro, má sì kɔ̃n Diio mɛ́
n bo. Ǹ i kɛ̀ ai guu dɔ.
14 À daɛna à gbá saɛ gwe ai gukɛ̃kɔ̃anao, ben à fɛ̀ɛ ai guwɛɛ gɔ̃ gá kɛ̃, zaakɛ Bɔaza bènɛ
àton tó gbɛ̃kee dɔ̃ kɛ̀ à mɔ̀ blɛwɛɛgbɛ̃kiiaro. 15 À bènɛ dɔ: Ǹ n pɔ́dangãn poro ǹgɔ̃ kũna. Kɛ̀
à kũna, ben Bɔaza nagãa kànnɛ zaka lɛ́ swɛɛdo à dìnɛ, ben à tào bɛ. 16 Kɛ̀ à kà bɛ, à zã da à
là à bè: Yã kɛ̀ dia gwee? Ben à yã kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì kɛ̀nɛ ònɛ píngi 17 à bè: À ma gba nagã zaka lɛ́
swɛɛdoo kɛ̀kiimɛ. À bè à maa mà tá ma zã daa ɔkoriro. 18 Ben Naomi bè: Ǹ vɛ̃ɛ tɛɛɛ ai ǹ yã
pì mìdɛna dɔ̃, zaakɛ gɔ̃gbɛ̃ pì é kámma bo gbã̀a yã pì mìdɛna sairo.

4

*Rutu zãk*ɛna Bɔazao

1 Bɔaza gàa à vɛ̀ɛ wɛ́tɛ bĩilɛa, ben à è danɛ fɛ̀̃fɛ̃ bòri kɛ̀ à à yã ò pì e mɔɔ. Ben à bè: Ma
gbɛ̃, ǹ mɔ́ ǹ vɛ̃ɛ. 2 Ben à wɛ́tɛ gbɛ̃nsinɔ sìsi gɔ̃ɔn kuri à bè aɔ̃ vɛ̃ɛ. 3 Ben à bè danɛ fɛ̀̃fɛ̃ pìnɛ:
Naomi kɛ̀ sù kɔ̃n Mɔabunɔ bùsuo e wa vĩi ɛlimɛlɛki bura kpadoo yaa. 4 Ben má è à maa mà
à yã onnɛ, lɛ ǹ lú wa gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna kɛ̀nɔ wáa. Tó ń yezi ǹ bomɛ, ǹ bo. Tó ń yezi ǹ bo
sɔ̃ro, ǹ omɛ mà ma, zaakɛ ḿbe ń à bona zɛ́ vĩ. Tó n baka gɛ̀̃, sɛ́ mapi. Ben gɔ̃gbɛ̃ pì bè: Mɛ́
bo. 5 Ben Bɔaza bè: Tó n tɔɔtɛ pì lù Naomi kɔ̃n Mɔabu nɔgbɛ̃ Rutuoa, nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ gà gyaanɔɔ
e dɔ, lɛ à tɔ́ e à gɔ̃ à túbia. 6 Ben danɛ fɛ̀̃fɛ̃ bòri pì bè: Tó lɛn à dɛ lɛ, mɛ́ boro, lɛ màton ma

zĩnda túbi yakaro yãnzi. Ǹ n pɔ́ bo, zaakɛ mɛ́ fɔ̃ mà boro. [7]Isarailinɔ bùsun yã tó gbɛ̃ e tɔɔtɛ
boo ke èe à lendee kpaa, tó èe yã mì dɛɛ, è a kyate gbá doo bɔ à dɔ gbɛ̃nɛmɛ yã pì mìdɛna
sèeda ũ Isarailinɔnɛ. [8]Kɛ̀ danɛ fɛ̃̀fɛ̃ bòri pì bè Bɔazanɛ à lú, ben à a kyatee bɔ̀ à kpà Bɔazaa.
[9]Ben Bɔaza bè gbɛ̃nsi pìnɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ ń píngi: Ámbe sèedadeenɔ ũ gbɔ̃̀a, kè ma
Ɛlimɛlɛki kɔ̃n Malonuo kɔ̃n Kiliõo pɔ́nɔ lù Naomia píngi. [10]Ben ma Malonu gyaanɔ Rutu,
Mɔabu nɔgbɛ̃ è nɔɔ ũ dɔ, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ gà pì tɔ́ e àgɔ̃ kú à túbia, lɛ à tɔ́ tón ga à gbɛ̃nɔ tɛ́ ke à
wɛ́tɛ kè guuro. Ámbe yã pì sèedadeenɔ ũ gbɔ̃̀a.
[11]Ben gbɛ̃nsi pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gãnu guunɔ bè ń píngi: Wámbe sèedadeenɔ ũ. Dii
tó nɔgbɛ̃ kɛ̀ èe gɛ̃ɛ n ua pì gɔ̃ lán Rasɛli kɔ̃n Leao bà. Aɔ̃ plaa ń píngi bé wà Isarailinɔ borii
kɛ̀. Eé tó ǹ gbãa kũ Ɛflata bùsun ǹ tɔ́ bɔ Bɛtɛlɛmu. [12]Dii tó borii kɛ̀ eé kpámma kɔ̃n nɔgbɛ̃
pìonɔ gɔ̃ lán Pɛrɛzi kè Tama ì Yudanɛ boriinɔ bà.

Dauda bori bɔzia

[13]Ben Bɔaza Rutu sɛ̀ nɔɔ ũ. À dàɛo, ben Dii tò à nɔ̀ sì, ben à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. [14]Ben nɔgbɛ̃nɔ
bè Naominɛ: Wa Dii sáabu kɛ̀, èe n tó borii sai gbɔ̃̀aro. Luda tó nɛ́ pì tɔ́ bɔ Isarailinɔ tɛ́.
[15]Eé n làakari kpáɛnnɛ, eé n gwa n zikũ guu, zaakɛ n nɛ́ gyaanɔɔ kè yenzi bé à à ìnnɛ, à sɔ̃
à maannɛ dɛ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔla. [16]Ben Naomi nɛ́ pì sɛ̀ à kpà a kùla à gɔ̃̀ à gwàri
ũ. [17]Ben nɔgbɛ̃ kè aɔ̃ɔ kú gweenɔ bè: Wà nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì Naominɛ. Ben aɔ̃ tɔ́ kpànɛ Ɔbɛdi. Àmbe
Yɛsɛ de, Dauda dezi ũ.
[18]Pɛrɛzi boriinɔ zɛ́kpaɛn yè:
Pɛrɛzi bé à Ɛzɛrɔnu ì,
[19]Ɛzɛrɔnu Ramu ì, Ramu Aminadabu ì,
[20]Aminadabu Nasɔ̃ ì, Nasɔ̃ Salamɔ ì,
[21]Salamɔ Bɔaza ì, Bɔaza Ɔbɛdi ì,
[22]Ɔbɛdi Yɛsɛ ì, ben Yɛsɛ Dauda ì.

SAMUƐLI TAKADA KAAKU

Samuɛli 1:1-7:17
Solu 8:1-15:35
Solu kɔ̃n Daudao 16:1-31:13

*Ɛlɛ*kana kɔ̃n a gbɛ̃nɔ

1 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú Rama, Ɛflaimu bùsu gusĩsĩdeen. Zufu boriimɛ, à tɔ́n Ɛlɛkana, Yeroamu
nɛ́mɛ. Ɛflaimu borii kɛ̀ wè benɛ Zufu pì bé à Tohu ì, ben Tohu Ɛliu ì, ben Ɛliu Yeroamu pì
ì. 2 Ɛlɛkana nɔɔnɔ vĩ mèn plaa, à káaku tɔ́n Ana, à plaade tɔ́n Penina. Penina bé à nɛ́nɔ vĩ,
Ana sɔ̃ɔ e nɛ́ iro. 3 Wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o gɔ̃gbɛ̃ pì è bɔ a wɛ́tɛ guu à gá dɔnzi kɛ Dii Zĩ̀kpɛdenɛ zaa Silo
à saa oa. Ɛli nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mèn plaaanɔ Ɔfini kɔ̃n Finɛasio kú gwe Dii gbã̀gbãrinɔ ũ. 4 Gurɔɔ kɛ̀
Ɛlɛkana saa ò, è à nɔ̀bɔ kpá a naɔ̃ Peninaa kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n à nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ń píngi, 5 ben
è à lɛo plaaa kpá Anaa kɛ̀ à yezi yãnzi, baa kɛ̀ Dii à kɛ̀ pãaa ũ. 6 À gɔ̃aanɔ pì sɔ̃, ègɔ̃ à faboo
kɛ̀ à kuu pãaa ũ yãnzi, lɛ à à nɔ̀sɛ fɛɛnɛ. 7 Lɛn ègɔ̃ kɛɛnɛ lɛ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o. Tó Ana gàa Dii kpɛ́
guu, à gɔ̃aanɔ pì è à fabo, ben è ɔ́ɔ dɔ ai à fua à pɔ́ ble. 8 Ben à zã è à lá: Ana, bɔ́ bé à n le nɛ́ɛ
ɔ́ɔ dɔɔ, ben n gi pɔ́ blezii? À kɛ̀ dia n nɔ̀sɛ yàka? Má dɛnnɛ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mèn kurilaroo?
9 Zĩkea kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Silo, aɔ̃ pɔ́ blè wà yã̀a, sa'ori Ɛli vɛ̃ɛna kìtaa Dii kpɛ́ kpɛɛlɛ, ben Ana
fɛ̀ɛ 10 kɔ̃n nɔ̀sɛyakana bítao, à wɛ́ɛ kɛ̀ Diia kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo maamaa. 11 Ben à lù sɛ̀ Diinɛ à bè:
Dii Zĩ̀kpɛde, ǹ tó mamɔma n zɔ̀bleri yã dɔngu! Ǹ ma wɛ̃nda gwa! Tó ma yã e sãnguro,
bensɔ̃ n ma gba nɛ́gɔ̃gbɛ̃, mɛ́ à kpámma n pɔ́ ũ ai à wɛ̃̀ndi lén, gɛ̃ɛ é na à mìa zikiro. 12 Kɛ̀ à
wɛ́ɛkɛna Diia pì e yãaaro, ben Ɛli e à lɛ́ tàasi kɛɛ. 13 Ana e adua pì kɛɛ a swɛ̃̀ guu, à lɛ́ bé èe
kɛɛ zúgizugi, èe yã o à bɔ̀ a lén gbɛ̃kee màro. Ɛli e daa wɛ̃ɛ e à dɛɛmɛ, 14 ben à bènɛ: Wɛ̃ɛ égɔ̃
n dɛɛ ai bɔrɛmɛ? Ǹ mì kɛ̃ wɛ̃ɛa. 15 Ben Ana wèàla à bè: Èe kɛ lɛnlo Baa! Nɔgbɛ̃ pɔsiadeen ma
ũ, mɛ́ɛ wɛ̃ɛ ke í gbãa ke miro. Mɛ́ɛ ma yã'ɔ̃ammanɔ oo Diinɛmɛ. 16 Ǹton mamɔma n zɔ̀bleri
diɛ nɔgbɛ̃ pãpãdee ũro. Ma nɔ̀sɛ kɛ̀ yàka kɔ̃n ma kuuna bídi guuo bé à tò mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛ gura
kɛ̀ ai tia. 17 Ben Ɛli bènɛ: Ǹ tá kɔ̃n aafiao. Isarailinɔ Luda n gba pɔ́ kɛ̀ n wɛ́ɛ kèa. 18 Ben Ana
bè: Ǹ tó mapi n zɔ̀bleri yã kánnɛ. Ben à tà à pɔ́ blè à uu wère.

*Samu*ɛli ina

19 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ fɛ̀ɛ idɛ'idɛ aɔ̃ gàa wà dɔnzi kɛ̀ Diinɛ. Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà tà ń bɛ wɛ́tɛ zaa Rama.
Kɛ̀ Ɛlɛkana dàɛ kɔ̃n a naɔ̃ Anao, à yã dɔ̀ Diin. 20 Gurɔ beeean à nɔ̀ sì à nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben à tɔ́
kpànɛ Samuɛli, zaakɛ à bè: Ma à wɛ́ɛ kɛ̀ Diiamɛ.
21 Ben Ɛlɛkana fɛ̀ɛ kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi, aɔ̃ ɛ̀ara wà gàa saa kɛ̀ wè o wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o o Diia, aɔ̃
lù kɛ̀ aɔ̃ɔ sɛ̀nɛ fĩa bo. 22 Mɔde Ana e gáro. À bè a zãnɛ: Tó nɛ́ pì kɛ̃̀, ben mɛ́ gá à ɔdɔa Diinɛ,
eégɔ̃ kú gwe gurɔ píngi. 23 Ben à zã bènɛ: Lán à kɛ̀nnɛ maa nà ǹ kɛ. Ǹ tó ai à kɛ̃. Dii tó yã pì
kɛ. Ben nɔgbɛ̃ pì a nɛ́ gwà ai à gàa à kɛ̃̀o.
24 Kɛ̀ à kɛ̃̀, ben à à sɛ̀ à gàao Dii kpén zaa Silo kɔ̃n zùsware wɛ̃̀ aagɔ̃ɔo kɔ̃n wísitio konko
do kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo tùu do. Nɛ́ pì kɛ̀ gɔ̃kparɛ ũ. 25 Kɛ̀ aɔ̃ zùswaree pì kòto kpà, ben aɔ̃ gàa kɔ̃n
nɛ́ pìo Ɛli kiia. 26 Ben Ana bènɛ: Baa, ǹ gaafaa kɛmɛ! Kɔ̃n n kuunao mámbe nɔgbɛ̃ kɛ̀ zɛ mɛ́ɛ
wɛ́ɛ kɛɛ Diia n wáa gura kɛ̀ ũ. 27 Nɛ́ kɛ̀kiin ma wɛ́ɛ kɛ̀ Diia, ben à ma gba pɔ́ kɛ̀ má gbèkaa pì.
28 Beee yãnzin ma mɔ à kpá Diiazi, lɛ àgɔ̃ kuu à pɔ́ ũ ai a wɛ̃̀ndi lén. Ben aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ Diinɛ
gwe.

2

*Ana aduak*ɛna
(Luk 1:46-55)

1 Ben Ana adua kɛ̀ à bè:
Ma nɔ̀sɛ e yáa dɔɔ Diia,
ma mì da'iana Dii yãnzi.

Méɛ woo kaa ma ibɛɛnɔa,
ma pɔɔ kɛ̀ nna, kɛ̀ à ma mì sì.
2 Gbɛ̃kee kú adona lán Dii bàro,
gbɛ̃kee kuu lán à bàro,
gbèsi kee kuu lán wa Luda bàro.
3 Àton yã bɔɛ kɔ̃n yɔ̃nkɔɔoro,
àton tó wadayã bɔ a lénlo,
zaakɛ Dii Ludan yãdɔ̃ri ũ,
àmbe è wa yãkɛnanɔ yɔ̃ à gwa.
4 Gɔ̃sagbãaanɔ sá ɛ̀'ɛ,
mɔde gbɛ̃ funanɔ gbãa asaa dɔ̀ ń pii.
5 Gbɛ̃ kãna e a zĩnda aya kɛɛ pɔ́blee yãnzi,
mɔde nɔaa e gbɛ̃ kɛ̀ èe à dɛ yãa dɛ dɔro.
Pãaa né ì mèn swɛɛplaa,
mɔde népari'iri gɔ̃̀ wɛ̃nda.
6 Dii bé è tó gbɛ̃ ga,
bensɔ̃ è tó gbɛ̃ gɔ̃ kuu.
Àmbe è tó gbɛ̃ gɛ̃ bùsu guu,
bensɔ̃ è gè vu.
7 Dii bé è mɔ́ kɔ̃n takaasio kɔ̃n kuuna nnaao,
è ɔ tɔ̃ gbɛ̃kenɔa, è gbɛ̃kenɔ sɛ́ lezĩ.
8 È wɛ̃ndadeenɔ bɔ bùsutitin,
è takaasideenɔ bɔ tubura.
È ń vɛ̃ɛ gu dɔ̃nkɔ̃n kɔ̃n kínɛnɔ,
è tó aɔ̃ kpata ble kɔ̃n gakuio.
Zaakɛ tɔɔtɛ kãsãpɛɛkiinɔ né Dii pɔ́mɛ,
ben à anduna kàɛa.
9 È a gbɛ̃nɔ gbápɛɛki dãkpańnɛ,
è zaakɛrinɔ dúgu zɔ̃ gusiaan.
Gbɛ̃ke é fɔ̃ à ɔsii nɛ kɔ̃n a zĩnda gbãaaoro.
10 Dii é a ibɛɛnɔ ú lɔ́,
eé pata a ibɛɛnɔa zaa musu,
eé yãkpaɛ kɛńyo ai anduna lézɛkiia.
Eé gbãaa kpá kína kɛ̀ à kàa,
eé gbɛ̃ kɛ̀ à sè pì mì da ía.
11 Ben Ɛlɛkana tà a bɛ wɛ́tɛ zaa Rama, ben négɔ̃gbɛ̃ pì gɔ̃̀, èe zĩi kɛɛ Diinɛ kɔ̃n sa'ori Ɛlio.

*Ɛli né*gɔ̃gbɛ̃nɔ

12 Ɛli négɔ̃gbɛ̃nɔ né né pãsĩnɔmɛ, aɔ̃è Dii daro. 13 Yã kɛ̀ sa'ori pìnɔ è kɛńnɛn yɛ̀. Tó gbɛ̃ saa
ò, gurɔɔ kɛ̀ èe nɔ̀bɔ pì fùfu kɛɛ, sa'ori ìba ke è mɔ́ kɔ̃n saka gbɛ̀̀dã aagɔ̃deeo kũna. 14 Ben è
pɛɛ taa guu ke oroo ke mɔ̀'oroo, ben sa'ori è pɔ́ kɛ̀ saka pì bɔ̀o sɛ́ a pɔ́ ũ píngi. Lɛn aɔ̃è kɛ
Isaraili kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ Silonɔnɛ lɛ ń píngi. 15 Baa ai wàgɔ̃ gá nɔ̀bɔ kpá téa à nɔ́si yãa, sa'ori ìba
ke è mɔ́ à be gbɛ̃ kɛ̀ saa ò pìnɛ: Ǹ nɔ̀bɔ kpá sa'oria à kpá téa, zaakɛ eé we à nɔ̀bɔ fùfukɛna
símmaro, sé à búsu. 16 Tó gbɛ̃ pì bènɛ é nɔ̀bɔ kpá téa gĩa a nɔ́si yãa, gbasa pɔ́ kɛ̀ à yezi à sɛ́
sa, ben ìba pì è be: Auo! Ǹ kpáma gɔ̃ɔ! Tó n gi, mé bɔ kɔ̃n gbãaao. 17 Gɔ̃kparɛ pìnɔ durun kɛ̀
bíta Diinɛ maamaa, zaakɛ aɔ̃ɔe kya kaa à sa'onɔbɔmmɛ.

18 Négɔ̃gbɛ̃ Samuɛli sɔ̃ ègɔ̃ zĩi kɛɛ Diinɛ kɔ̃n dansiki utao dana. 19 À da è uta gyaba néngo
zɔ̃nɛ. Tó èe mɔɔ saa o kɔ̃n a zão wɛ̀̀ kɔ̃n wɛ̀̀o, ben è mɔ́onɛ. 20 Ɛli è sa maaa o Ɛlɛkananɛ kɔ̃n a
nɔɔ pìo à be: Dii n gba né dɔ kɔ̃n n nɔɔ pìo, né kɛ̀ à à wɛ́ɛ kɛ̀ ben à kpà Diia pì gɛ̃ɛ ũ. Ben aɔ̃è
tá ń bɛ. 21 Ben Dii aubarika dà Anan, à èara à né ì mèn sɔɔro, gɔ̃gbɛ̃nɔ gɔ̃ɔn aagɔ̃, nɔgbɛ̃nɔ
plaa. Négɔ̃gbɛ̃ Samuɛli sɔ̃ɔ e bíta kũu Dii ɔzĩ.

22 Ɛli zi kṹ kótokoto, à yã̃ kɛ̀ a nɛ́nɔɔ e kɛɛ Isarailinɔnɛ mà píngi kɔ̃n lán aɔ̃è daɛ kɔ̃n nɔgbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ zĩi kɛɛ dakɔ̃rɛki kuta kpɛɛlɛnɔo nà. 23 Ben à ń lá à bè: Bɔ́ bé à tò ée yã̃ kɛɛ lɛɛ? Má
mà baade píngi e a yãzaakɛna oo. 24 Àton kɛ lɛro ma nɛ́nɔ! Baaru kɛ̀ má mà kɛ̀ èe daagula
Dii gbɛ̃nɔ té pì maaro. 25 Tó gbɛ̃ durun kɛ̀ a gbɛ̃daaanɛ, Luda é à yã̃ gɔ̃gɔ̃, mɔde tó gbɛ̃ durun
kɛ̀ Diinɛ, dé bé eé agbaa kpánɛ? Ben aɔ̃ gì ń de yã̃ mazi, zaakɛ Dii zɛ̀ kɔ̃n ń dɛdɛna yãomɛ.
26 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Samuɛli sɔ̃ɔ e bíta kũu èe kaara. Ègɔ̃ nna kɔ̃n Diio kɔ̃n baade píngio.

*Àisi zaa d*ɔna Ɛli bɛdeenɔa

27 Ben Luda gbɛ̃ke mɔ̀ à bè Ɛlinɛ: Dii bè, gurɔɔ kɛ̀ n dezi Aruna bɛdeenɔɔ e zɔ̀ blee
Firi'aunanɛ zaa Igipiti, a bɔ a mɔńzi tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, 28 Isaraili boriinɔ té píngi n dezi Arunan á sɛ̀
a gbã̀gbãri ũ. Ben à a gbãgbã, à tuaetiti kàare tén kɔ̃n sa'o'utao dana. Dii bè, a sa'opɔ kɛ̀
Isarailinɔ è kpáta kpà à boriinɔa píngi. 29 Dii bè, bɔ́ bé à tò eè a sa'onɔbɔ zɔ̃ kɔ̃n gbáo kɔ̃n
gbaa kɛ̀ á dìɛ aɔ̃ mɔ́oare a kpɛ́ guuo? À bè, bɔ́yãnzi nɛɛ̀ n nɛ́nɔ diɛ dɛalazi, ben ée mɛ̀ kpaa
kɔ̃n a gbɛ̃ Isarailinɔ sa'onɔbɔ maaao? 30 Beee yãnzi Dii Isarailinɔ Luda bè, á dìɛ yã̃ n boriinɔ
kɔ̃n n dezi boriinɔ bé wàgae a gbãgbã ai gurɔ píngi, mɔde tia ée we beeezi dɔro. À bè, gbɛ̃
kɛ̀ à a kpe dàn é bɛ̀ɛ líinɛ, gbɛ̃ kɛ̀ kya kàaguun é kɛ pɔ́ ũro. 31 Ǹ ma! À bè, gurɔke é mɔ́, é n
bɛ gbãaa símma kɔ̃n n de bɛ pɔ́o. Mare zi ke égɔ̃ kú n ua dɔro. 32 Né nawɛ̃a e a bɛ. Baa tó a
aubarika pìsi Isarailinɔa ń píngi, mare zi ke égɔ̃ kú n uaro ai gurɔ píngi. 33 N uadeenɔ é gaga
zɛ́gbãn ń píngi. N gbɛ̃ kɛ̀ ée à bɔ a gbãgbãzĩinloo é tó n wɛ́ɛ wo kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo, n pɔɔ é sia kũ.
34 N né gɔ̃ɔn plaa Ɔfini kɔ̃n Finɛasio é gaga gurɔ dɔ̃nkɔ̃ zĩ aɔ̃ plaa ń píngi. Beee égɔ̃ dɛnnɛ
sèeda ũ kɛ̀ yã̃ kɛ̀ á ò é kɛ píngi. 35 Dii bè, é gbɛ̃ sɛ́ sa'ori náanɛdee ũ, eé a pɔyeziyã̃ kɛ lán á
yezi nà. É à boriinɔ gba gbãaa gíngin, eégɔ̃ zĩi kɛɛ kína kɛ̀ é kánɛ ai gurɔ píngi. 36 N borii kɛ̀
aɔ̃ gɔ̃̀nɔ é mɔ́ wà kúɛ kɛnɛ ɔɔ ke burɛdi yãnzi aɔ̃ be: Ǹ sa'ori zĩ ke dawe wà kɛ, lɛ wà pɔ́ féte
e wàgɔ̃ blee.

3

*Dii lɛ́*zuna Samuɛlizi

1 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Samuɛli e zĩi kɛɛ Diinɛ Ɛli ɔzĩ. Gurɔ beeea Dii yã̃ è su gbɛ̃a kpakpaaro, ben
wɛ́ɛgupu'ena kuu pariro. 2 Zĩkea Ɛli daɛna a daɛkiia. À wɛ́ɛ bùsa, èe guu ee maamaa dɔro.
3 Samuɛli daɛna Dii kpɛ́n, guu kɛ̀ Luda àkpati kún. Luda fitia e ga kɔ̀ro. 4 Ben Dii lɛ́ zù
Samuɛlizi. À wèàla à bè: Maɛ kɛ̀! 5 Ben à bàa lɛ̀ à gàa Ɛli kiia à bè: N lɛ́ zùmazin yɔ́? Maɛ
kɛ̀. Ben à bènɛ: Mɛ́ɛ lɛ́ zunziro. Ǹ gá daɛ. Ben à ɛ̀ara à gàa à dàɛ. 6 Dii ɛ̀ara à lɛ́ zùzi dɔ, ben
à ɛ̀ara à gàa Ɛli kiia à bè: N lɛ́ zùmazin yɔ́? Maɛ kɛ̀. Ben à bè: Ma né, mɛ́ɛ lɛ́ zunziro. Ǹ gá
daɛ. 7 Samuɛli sɔ̃ɔ Dii dɔ̃ gĩaro, Dii yã̃ e sua kɔ̀ro. 8 Dii ɛ̀ara à lɛ́ zùzi à gɛ̃̀n aagɔ̃deeo, ben à
fɛ̀ɛ à gàa Ɛli kiia dɔ à bè: N lɛ́ zùmazin yɔ́? Maɛ kɛ̀. Ben Ɛli dɔ̃̀ sa kɛ̀ Dii bé èe lɛ́ zuu gɔ̃kparɛ
pìzi. 9 Ben à bènɛ: Ǹ gá daɛ. Tó à lɛ́ zùnzi sa, ǹ be: Ǹ yã̃ o Dii, n zɔ̀bleri swã̃ dɔ. Ben Samuɛli
gàa à dàɛ a daɛkiia.

10 Dii mɔ̀ à zɛ̀ gwe, à lɛ́ zùzi lán yã̃ pɔ́ bà à bè: Samuɛli! Samuɛli! Ben Samuɛli bè: Ǹ yã̃ o
Dii, mamɔma n zɔ̀bleri ma swã̃ dɔ. 11 Ben Dii bènɛ: Ǹ ma! Mɛ́ yã̃ kɛ Isarailinɔ tɛ́, gbɛ̃ kɛ̀ à à
baaru mà é kɛkɛ à swã̃ wɛ̃mɛ. 12 Gurɔ beeea mɛ́ àisi kɛ̀ má kpà Ɛli bɛdeenɔzi kɛ píngi zaa à
daɛnaa ai à mìdɛnaa. 13 Ma bènɛ mɛ́ tó yã̃ gae wí à bɛdeenɔ musu ai gurɔ píngi à zaaa kɛ̀ à
à yã̃ dɔ̃ yãnzi. À nɛ́nɔ ń zĩnda kpɛ bɔ̀, ben èe gíńnɛro. 14 Beee yãnzi ma la dà Ɛli bɛdeenɔ yã̃
musu ma bè: Sa'ona ke gbadana é Ɛli bɛdeenɔ taari kɛ̃ńma zikiro.

15 Samuɛli dàɛ ai guu dɔ̀, ben à Dii kpɛ́ gbànɔ wɛ̃̀wɛ̃. À wɛ́ɛgupu kɛ̀ à è ona Ɛlinɛ vĩa vĩ.
16 Ben Ɛli à sìsi à bè: Samuɛli ma né! À wèàla à bè: Maɛ kɛ̀! 17 Ben à à là à bè: À bènnɛ diamɛ?
Ǹton yã̃ pì utɛmɛro. Tó n yã̃ kɛ̀ à ònnɛɛ ke ùtɛmɛ, Luda yã̃ kɛnnɛ pãsĩpãsĩ. 18 Ben Samuɛli
yã̃ pì tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi, èe à ke utɛnɛro. Ben Ɛli bè: Diin à ũ. Lán à kɛ̀nɛ maa nà à kɛ.

19 Samuɛli e bíta kũu, bensɔ̃ Dii kúo. Èe tó yã̃ kɛ̀ à ò lɛ̀ɛ pãro. 20 Ben Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zaa
Dani ai Bɛsɛbanɔɔ dɔ̃̀ ń píngi sa kɛ̀ Samuɛli né Dii annabimɛ yãpura. 21 Dii ègɔ̃ bɔɔ àgɔ̃ mɔɔ

Samuɛlizi zaa Silo, guu kɛ̀ à a zĩnda ɔ̀dɔanɛn káaku. È yã onɛ, ben Isarailinɔɔ e à yã maa ń píngi.

4

*Filisitinin*ɔ Dii àkpati sina

[1] Isarailinɔ bɔ̀ɛ aɔ̃ gàa Filisitininɔzi zĩ̀o. Aɔ̃ bùra kàɛ Ɛbɛnɛza, Filisitininɔ sɔ̃ɔ kú Afɛki. [2] Filisitininɔ zĩ̀'ɔɔ pòro aɔ̃ gàao Isarailinɔzi. Kɛ̀ zĩ̀ gbãa kũ̀, ben Filisitininɔ Isarailinɔ blè aɔ̃ ń dɛdɛ zĩ̀lan gwe lán gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ taka bà. [3] Kɛ̀ Isarailinɔ sù ń bùran, aɔ̃ gbɛ̃nsinɔ bè: Bɔ́yãnzi Dii tò Filisitininɔ wa ble zĩ̀o gbã̀azi? Wà gá wà Dii bà kuunawao àkpati sɛ́ zaa Silo wà suo àgɔ̃ kúwao, lɛ àgae wa bɔ wa ibɛɛnɔ ɔzĩ. [4] Ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ zĩ̀ Silo aɔ̃ gàa wà Dii bà kuunaǹyo àkpati sɛ̀ wà sùo. Àmbe Dii Zĩ̀kpɛde kíblekita ũ kɛrubunɔ dagura. Ɛli nɛ́ gɔ̃ɔn plaaanɔ Ɔfini kɔ̃n Finɛasio kú kɔ̃n àkpati pìo gwe. [5] Kɛ̀ wà kào Isarailinɔ bùran, aɔ̃ vĩ̀ kɔ̃n pɔnna wiiio ń píngi ai tɔɔtɛ nìgã. [6] Kɛ̀ Filisitininɔ wiii pì mà, aɔ̃ bè: Bɔ́ wii gbãaa bé à dɔ Eberunɔ bùran lɛɛ? Kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀̃ Dii àkpati bé à pìta ń bùran, [7] vĩa ń kũ aɔ̃ bè: Tãa ke pìta ń bùrammɛ. Yã gìwao sa! Yã beee taka e kɛ zikiro. [8] Yã gìwao! Dé bé eé wa bɔ tãa gbãadee pìnɔ ɔzĩĩ? Tãa pìnɔ bé wà yã gàɛ Igipitinɔnɛ gbáan. [9] Wamɔwa Filisitininɔ wà swɛ̀̃ diɛ wà gɔ̃gbɛ̃kɛɛ kɛ. Tó wée kɛ lɛro, wé zɔ̀ ble Eberunɔnɛ lán aɔ̃ɔe bleewe nàmɛ. Wà gɔ̃gbɛ̃kɛɛ kɛ wà zĩ̀ káńyo.

[10] Ben Filisitininɔ fɛɛ Isarailinɔzi kɔ̃n zĩ̀o aɔ̃ ń fu, ben aɔ̃ baade bàa lɛ̀ wà tà bɛ, zaakɛ aɔ̃ dɛdɛna kɛ̀ bíta. Filisitininɔ ń gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ té kɛ̀sɛnɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ baaakuri. [11] Aɔ̃ Luda àkpati sìḿma, ben wà Ɛli nɛ́ gɔ̃ɔn plaaanɔ Ɔfini kɔ̃n Finɛasio dɛ̀dɛ.

[12] Bɛyãmi bori gbɛ̃ke bɔ̀ zĩ̀lan à bàa lɛ̀ à gàa Silo zĩ pìa. À a pɔ́kãsãanɔ gà à kɛ̀̃kɛ̃ à bùsu kù a mìa. [13] Kɛ̀ à kà, à Ɛli lè vɛ̃ɛna kìtaa zɛ́ saɛ, èe guu dãkpaa, zaakɛ à làakari kpaɛnaro Luda àkpati yãnzi. Kɛ̀ gbɛ̃ pì gɛ̀̃ wɛ́tɛn, à baaru kpà wɛ́tɛdeenɔnɛ, ben aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ ń píngi. [14] Kɛ̀ Ɛli wiii pì mà à bè: Zɔka beee bɔ̀ mámɛ? Ben gbɛ̃ pì kɛ̀ kpakpaa à gá onɛ. [15] Ɛli zii kà wɛ̀̃ basɔɔro plaasai, à wɛ́ɛ gɔ̃̀ dãadãa, èe guu e dɔro. [16] Ben gbɛ̃ pì bènɛ: Tian ma bɔ zĩ̀lan, ma bɔ zaa gwe kɔ̃n bào gbã̀amɛ. Ben Ɛli à là à bè: Bɔ́ bé à kɛ̀ gwee, ma gbɛ̃? [17] Baarukpari pì wèàla à bè: Isarailinɔ bàa lɛ̀ Filisitininɔnɛ, ben Filisitininɔ ń dɛdɛ paripari. N nɛ́ gɔ̃ɔn plaaanɔ Ɔfini kɔ̃n Finɛasio gàga dɔ. Wà Luda àkpati sìḿma dɔ. [18] Kɛ̀ à Luda àkpati yã ò, Ɛli bɔ̀ a kìtan à lɛ̀ɛ a kpɛɛgãnda wɛ́tɛ bĩ̃ilɛ saɛ, ben à waa ɛ̀ à gà, zaakɛ à zi kũ̀, bensɔ̃ gbɛ̃ kãnamɛ. À dɔ̀ Isarailinɔnɛ aɛ ai wɛ̀̃ baplaa.

[19] Ɛli nɛ́ Finɛasi naɔ̃ nɔ̀sina, à kà nɛ́'ina. Kɛ̀ à Luda àkpati sina baaru mà kɔ̃n a zã de ganao kɔ̃n a zã ganao, ben à kùɛ à nɛ́ ì, zaakɛ nɔ̀wãwãa fɛ̀ɛa. [20] Kɛ̀ èe gbãsĩ lɛɛ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à kũkũnanɔ bènɛ: Ǹton tó vĩa n kũro, zaakɛ n nɛ́ ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. Mɔde èe weńlaro, èe ń yã daro. [21] Ben à tɔ́ kpà nɛ́ pìnɛ Ikabodu à bè: Isarailinɔ gakui kɔ̀ ɛ̀. Zaakɛ wà Luda àkpati sìḿma, bensɔ̃ à zã de kɔ̃n à zão gàga dɔ. [22] À bè: Isarailinɔ gakui kɔ̀ ɛ̀, zaakɛ wà Luda àkpati sìḿma.

5

*Luda àkpati kuuna Filisitinin*ɔ kiia

[1] Kɛ̀ Filisitininɔ Luda àkpati sì, aɔ̃ bɔ̀o Ɛbɛnɛza aɔ̃ tào Asadɔdi. [2] Ben aɔ̃ gɛ̀̃o ń tãa Dagɔni kpɛ́n aɔ̃ dìɛ à saɛ. [3] Kɛ̀ guu dɔ̀, Asadɔdideenɔ fɛ̀ɛ idɛ'idɛ, ben aɔ̃ɔ ɛ̀ Dagɔni lɛ̀ɛ tɔɔtɛ a puua Dii àkpati aɛ. Ben aɔ̃ Dagɔni sɛ̀ wà pɛ̀ɛ a gbɛ̀n. [4] Kɛ̀ guu dɔ̀ dɔ, aɔ̃ fɛ̀ɛ idɛ'idɛ, ben aɔ̃ɔ ɛ̀ Dagɔni lɛ̀ɛ tɔɔtɛ a puua dɔ Dii àkpati aɛ. À mì kɔ̃n à ɔɔnɔ wòkɔ̃rɛ kaɛna kpɛɛlɛ tintia. À gbãn gɔ̃̀ diɛna ado. [5] Beee yãnzi Dagɔni gbã̀gbãrinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ à kpɛ́n Asadɔdinɔ ɛ̀ kɛ̀sɛ pɛ́ɛ à kpɛ́ kpɛɛlɛ tintiarozi ai kɔ̃n a gbã̀ao.

[6] Dii ɔ tɔ̃̀ Asadɔdideenɔa à ń ásaru kɛ̀ à gbɛ̀nɛ kàńgu, Asadɔdi kɔ̃n a lakutunɔ píngi. [7] Kɛ̀ Asadɔdideenɔɔ ɛ̀ lɛ, aɔ̃ bè: Isarailinɔ tãa àkpati é e àgɔ̃ kúwao kɛ̀ dɔro, zaakɛ èe ɔ tɔ̃ɔwa kɔ̃n wa tãa Dagɔnio pãsĩpãsĩ. [8] Ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ ń kínanɔ kàkɔ̃a ń píngi, ben aɔ̃ ń lá wà bè: Dian wé kɛ nà kɔ̃n Isarailinɔ tãa àkpatioee? Ben aɔ̃ bè: Wà gáo Gata. Ben aɔ̃ gàao.

[9] Kɛ̀ aɔ̃ kào gwe, Dii ɔ tɔ̃̀ wɛ́tɛ gwe deenɔa dɔ, ben wɛ́tɛ pì lògo. Dii gagyãa kàńgu, gbɛ̀nɛ
dàńla ń píngi né féte gbɛ̃nsi. [10] Ben aɔ̃ gàa kɔ̃n Luda àkpati pìo Ɛkɛrɔnu. Kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛo, wɛ́tɛ
pì deenɔ wii lɛ̀ wà bè: Wà gɛ̃̀wazi kɔ̃n Isarailinɔ tãa àkpatio lɛ aɔ̃ wa dɛdɛ wa boriiamɛ.
[11] Ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ aɔ̃ ń kínanɔ kàkɔ̃a ń píngi aɔ̃ bèńnɛ: À Isarailinɔ tãa àkpati sɛ́ à táo a gbɛ̀n,
lɛ àton wa dɛdɛ wa boriiaro. Zaakɛ gagaa tò wɛ́tɛ pì lògo, Luda ɔ tɔ̃̀ńma gwe maamaa.
[12] Gbɛ̀nɛ kà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe garoonɔn, ben wɛ́tɛ pì deenɔ wiii kà ludambɛ.

6

*Ɛarana k*ɔ̃n àkpatio Isaraili bùsun

[1] Dii àkpati kú Filisitininɔ bùsun ai mɔ swɛɛplaa, [2] ben aɔ̃ sa'orinɔ kɔ̃n màsokɛrinɔ kàkɔ̃a
aɔ̃ ń lá wà bè: Dian wé kɛ nà kɔ̃n Dii àkpatioee? À owe lán wé kɛ nà wà táo à gbɛ̀n. [3] Ben aɔ̃
wèńla wà bè: Tó ée taa kɔ̃n Isarailinɔ tãa àkpatio, àton táo koriro. À à gba pɔ́ a taari yãnzi,
é kɛ̃kɔ̃a, é yã kɛ̀ à tò èe ɔ goawaroo dɔ̃. [4] Ben aɔ̃ ń lá wà bè: Bɔ́n wé à gba wà táo wa taari
yãnzii? Aɔ̃ wèńla wà bè: À vura pi lán gbɛ̀nɛ bà mèn sɔɔro kɔ̃n ɛ̃ɛnɔ dɔ mèn sɔɔro a kínanɔ
pari lén, zaakɛ gyã dɔ̃nkɔ̃ pì a le kɔ̃n a kínanɔ a píngi. [5] À a gbɛ̀nɛnɔ taka pi kɔ̃n ɛ̃ɛ kɛ̀ aɔ̃ɔe
wa bùsu yakaanɔ, à Isarailinɔ tãa kpe dao. Ke eé ɔ gowa kɔ̃n wa tãanɔ kɔ̃n wa bùsuo gwɛɛ?
[6] Bɔ́yãnzin á yezi à swãgbãaa kɛ lán Igipitinɔ kɔ̃n Firi'aunao kɛ̀ nàee? Kɛ̀ à wɛ́ɛ tɔ̃̀ńma ai aɔ̃
Isarailinɔ gbàrɛ aɔ̃ tà, à yã e dɔaguroo? [7] Tia sa à gá à zùgoro dufu kɛ, à mɔ́ kɔ̃n zù nɛ́dande
mèn plaaa kɛ̀ wèe gbóngo dańnɛ zikiroonɔ. À góro pì dɔńma, à ń né kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ńzinɔ kɛ̃ńma
à táńyo ń kara guu. [8] À Dii àkpati sɛ́ à da góro pì guu, à vura pɔ́ kɛ̀ ée kpãsãa a taari yãnzinɔ
ká batan à diɛ àkpati pì saɛ, à zùnɔ da zén aɔ̃ gáo [9] àgɔ̃ gwaa. Tó àkpati pì a bùsu zɛ́ sɛ̀ èe gaa
Bɛsɛmɛsi kpa, ɛ̃ndɛ̃ àmbe à kisia bíta pì zɩ̃̀wa. Tó èe zɛ́ sɛ́ gwe kpa sɔ̃ro, wégɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ àmbe à
ɔ tɔ̃̀waro, yã bé à sù lɛ.

[10] Ben aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ, aɔ̃ góro dɔ̀ zù nɛ́dande mèn plaaanɔa aɔ̃ ń nɛ́nɔ kà kara guu, [11] ben aɔ̃ Dii
àkpati dà góro pì guu kɔ̃n bata kɛ̀ vura ɛ̃ɛnɔ kɔ̃n gbɛ̀nɛ takanɔɔ kú à guuo. [12] Ben zù pìnɔ zɛ́
sɛ̀ súusu aɔ̃ aɛ dɔ Bɛsɛmɛsi zɛ́a, aɔ̃ɔe gaa aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ, aɔ̃ɔe liɛ ɔplazi ke ɔzɛziro. Filisitininɔ
kínanɔɔ té ń kpɛɛ ai Bɛsɛmɛsi bùsu lɛ́zɛkiin.

[13] Bɛsɛmɛsideenɔɔ e pɔ́wɛɛ kɛkɛɛ guzurɛn. Kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sɛ̀ musu, aɔ̃ àkpati pì è, ben aɔ̃ pɔɔ
kɛ̀ nna kɔ̃n à enao. [14-15] Kɛ̀ góro pì kà Bɛsɛmɛsi gbɛ̃ Yɔsua búgbɛa, ben à zɛ̀ gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ ke saɛ
gwe. Ben Levinɔ Dii àkpati pì bɔ̀ kɔ̃n bata kɛ̀ vura pɔ́nɔɔ kú à guuo, aɔ̃ɔ kàɛ gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ pìa.
Ben Bɛsɛmɛsideenɔ góro pì lí zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ yàka ũ, aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à té kũ ò Diia kɔ̃n zù
pìnɔ. Zɩ̃ beeea aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à té kũnɔ ò Diia kɔ̃n sa'opɔ pãndenɔ. [16] Filisitininɔ kína
gɔ̃ɔn sɔɔroonɔ yã pì è, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà tà Ɛkɛrɔnu zɩ̃ beee zɩ̃. [17] Vura gbɛ̀nɛ kɛ̀ Filisitininɔɔ
kpɔ̃̀sã Diinɛ ń taari yãnzinɔn yɛ̀: Asadɔdi pɔ́ mèn do, Gaza pɔ́ mèn do, Asakɛlɔni pɔ́ mèn do,
Gata pɔ́ mèn do, Ɛkɛrɔnu pɔ́ mèn do. [18] Vura ɛ̃ɛnɔɔ kuu dɔ Filisitini mɛɛwi pìnɔ pari lén, aɔ̃
kína gɔ̃ɔn sɔɔroonɔ pɔ́ ũ. Aɔ̃ mɛɛwi bɩ̃idee pìnɔ baade kɔ̃n a lakutunɔ. Gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ kɛ̀ wà Dii
àkpati dìɛa Bɛsɛmɛsi gbɛ̃ Yɔsua búgbɛa pìn sèeda ũ ai kɔ̃n a gbɔ̃̀ao. [19] Ben Dii Bɛsɛmɛside
kenɔ dèdɛ, kɛ̀ aɔ̃ a àkpati guu gwà yãnzi. À ń dɛdɛ gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akurimɛ, ben wà sósobi ɔ́ɔ
dɔ̀, kɛ̀ Dii kaatɛ bíta kpàńzi yãnzi. [20] Ben Bɛsɛmɛsideenɔ bè: Dé bé eé fɔ̃ à zɛ Dii Luda kɛ̀ kú
adona pì aɛɛ? Wé àkpati pì kpãsã dénɔ kiia saa? [21] Ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ Kiriayarimudeenɔa aɔ̃
bè: Filisitininɔ sù kɔ̃n Dii àkpatio. À mɔ́ à sɛ́ à táo a kiia.

7

*Samu*ɛli dɔna Isarailinɔnɛ aɛ

[1] Ben Kiriayarimudeenɔ mɔ̀ wà Dii àkpati pì sɛ̀ aɔ̃ tào Abinadabu bɛ sɩ̃̀sɩ̃ musu. Ben aɔ̃ à
né Ɛlɛaza dìɛ à dãkpari ũ. [2] Àkpati pì kú Kiriayarimu à gì kɛ̀, à kɛ̀ gwe wɛ̃̀ baro.

Isarailinɔɔ e wii pɛɛ Diizi ń píngi, aɔ̃ɔe à kii wɛtɛɛ. [3] Ben Samuɛli bè Isarailinɔnɛ ń píngi:
Tó a aɛ dɔ̀ Diia kɔ̃n nɔ̀sɛo do, à bori zɩ̃̀tɔnɔ tãanɔ kɔ̃n Asatorɛnɔ bɔɛ a té, à a zɩ̃nda kpá Diia
àgɔ̃ dɔɔzi ado, eé a bɔ Filisitininɔ ɔzɩ̃. [4] Ben Isarailinɔ Baalinɔ kɔ̃n Asatorɛnɔ bɔ̀ɛ ń té, aɔ̃ɔe
dɔɔ Diizi ado.

5 Ben Samuɛli bè: a Isarailinɔ à kɔ̃ kakɔ̃a Mizipa a píngi, mɛ́ agbaa kpáare Diinɛ. 6 Kɛ̀ aɔ̃
kɔ̃ kàkɔ̃a gwe, ben aɔ̃ í tɔ̀ aɔ̃ɔ kwɛ̀ɛ Dii aɛ. Zĩ beeean aɔ̃ lɛ́ yì aɔ̃ bè: Wa durun kɛ̀ Diinɛ. Ben
Samuɛli yã gɔ̃̀gɔ̃ Isarailinɔnɛ Mizipa gwe.
7 Kɛ̀ Filisitininɔɔ mà Isarailinɔ kɔ̃ kàkɔ̃a Mizipa, ben aɔ̃ kínanɔ gàa lɛ́ɛḿma. Kɛ̀ Isarailinɔɔ
mà, vĩa ń kũ, 8 ben aɔ̃ bè Samuɛlinɛ: Ǹtongɔ̃ yĩtɛnaro! Ǹ wii pɛ́ Dii wa Ludazi lɛ à wa sí
Filisitininɔa. 9 Ben Samuɛli sãnɛ yɔ̃miri sɛ̀ à sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò Diia, ben à wii pɛ̀zi
Isarailinɔnɛ. Ben Dii sìo. 10 Kɛ̀ Samuɛli e saa pì oo, Filisitininɔɔ e mɔɔ Isarailinɔa kɔ̃n zĩò. Zĩ
beeean Dii tò la gbãaa pàta Filisitininɔa. Aɔ̃ bídi kɛ̀ wà lɛ̀kɔ̃a, ben Isarailinɔ ń ásaru kɛ̀. 11 Kɛ̀
Isarailinɔ bɔ̀ɛ Mizipa aɔ̃ pɛ̀ Filisitininɔa, aɔ̃ ń dɛdɛ aɔ̃ ń kpá ai Bɛtɛka. 12 Ben Samuɛli gbɛ̀ pɛ̀ɛ
Mizipa kɔ̃n Sɛnio dagura à tɔ́ kpànɛ Ɛbɛnɛza, zaakɛ à bè: Dii bé à wa ĩan kà ai wa kao kɛ̀.
13 Lɛn aɔ̃ Filisitininɔ fù lɛ, ben aɔ̃ɔe fɔ̃ wà ɛ̀ara wà mɔ̀ńzi zĩò ń bùsun dɔro. Dii ɔ gbãaa mɔ̀
Filisitininɔnɛ ai Samuɛli kuuna gurɔ zakan. 14 Wɛ́tɛ kɛ̀ Filisitininɔɔ sì Isarailinɔa yãanɔ ɛ̀ara
à gɔ̀ ń pɔ́ ũ zaa Ɛkɛrɔnu ai à gàa pɛ́ Gataa. Isarailinɔ wɛ́tɛ pìnɔ kɔ̃n ń bùsunɔ sì Filisitininɔa
píngi. Isarailinɔ kɔ̃n Amɔrinɔ sɔ̃ɔ kú kɔ̃o yãkete sai.
15 Samuɛli nɛ́ Isarailinɔ dɔn'aɛdeemɛ ai a kuuna gurɔ zakan. 16 Wɛ̀̃ kɔ̃n wɛ̃̀o ègɔ̃ gaa Bɛtɛli
kɔ̃n Giligalao kɔ̃n Mizipao, è yã gɔ̃gɔ̃ Isarailinɔnɛ wɛ́tɛ pìnɔ guu. 17 Ben è ɛara à tá Rama,
zaakɛ à bɛɛn gwe. È yã gɔ̃gɔ̃ Isarailinɔnɛ gwe dɔ. Gwen à Dii gbãgbãkii bòn.

8

*Isarailin*ɔ kína gbekana

1 Kɛ̀ Samuɛli zi kṹ, à a nɛ́nɔ dìɛ Isarailinɔnɛ dɔn'aɛdeenɔ ũ. 2 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃̃ káaku tɔ́n Yoɛli,
à plaadee Abia. Aɔ̃mbe aɔ̃è yã gɔ̃gɔ̃ńnɛ Bɛsɛba. 3 Mɔde à nɛ́ pìnɔɔ e tɛ́ à tuubaziro. Ɔɔyã ń
swɛ̀̃ blè, aɔ̃è ɔdɔnkpɛɛgbaa sí, aɔ̃è yã gɔ̃gɔ̃ a zɛ́aro. 4 Ben Isaraili gbɛ̃̃nsinɔ kɔ̃ kàkɔ̃a, aɔ̃ gàa
wà Samuɛli lè Rama 5 aɔ̃ bè: Ǹ gwa, n zi kṹ, ben n nɛ́nɔɔ tɛ́ n tuubaziro. Ǹ kína diɛwe sa lɛ
àgɔ̃ dɛ wa dɔn'aɛdee ũ, lán bori píngi a pɔ́ vĩ nà. 6 Kɛ̀ aɔ̃ bè à kí káńnɛ àgɔ̃ dɛ ń dɔn'aɛdee ũ,
yã pì e kɛ Samuɛlinɛro, ben à wɛ́ɛ kɛ̀ Diia. 7 Ben Dii bè Samuɛlinɛ: Ǹ gbɛ̃̃ pìnɔ yã ma, zaakɛ
ḿbe aɔ̃ gìnziro. Mámbe aɔ̃ gìmazi lɛ màton kí bleńnɛro yãnzi. 8 Lán aɔ̃ɔe kɛɛ nà zaa gurɔɔ
kɛ̀ ma ń bɔɛ Igipiti ai gbã̀a, aɔ̃ pã kpàmazi aɔ̃ dɔ̀ tãanɔzi, lɛn aɔ̃ɔe kɛɛnnɛ lɛ dɔ. 9 Ǹ ń yã ma
sa, ǹ lɛ́ daḿma ǹ tó aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ lán gbɛ̃̃ kɛ̀ eé kí bleńnɛ yãnɔ égɔ̃ dɛ nà.
10 Ben Samuɛli Dii yã pì tɔ̃kɛ̃̃ gbɛ̃̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kína gbekaaanɔnɛ píngi 11 à bè: Lán gbɛ̃̃ kɛ̀ eé
kí bleare yãnɔ égɔ̃ dɛ nàn yɛ̀. Eé a nɛ́gɔ̃gbɛ̃̃nɔ sí à ń diɛ a sɔ̃gorodeenɔ kɔ̃n a sɔ̃deenɔ ũmɛ.
Aɔ̃égɔ̃ táa oo à sɔ̃goro aɛ kɔ̃n bào. 12 Eé ń diɛ gɔ̃ɔn wàa sɔsɔɔro ke gɔ̃ɔn baplaa akurikurinɔ
gbɛ̃̃nsinɔ ũ. Aɔ̃égɔ̃ à bú wiinɛ, aɔ̃égɔ̃ à pɔ́nɔ kɛkɛɛnɛ, aɔ̃égɔ̃ à zĩ̀kabɔnɔ piinɛ kɔ̃n à sɔ̃goro
pɔ́nɔ. 13 Eé a nɛ́nɔgbɛ̃̃nɔ sí à ń diɛ nɔ́sigũnnakɛrinɔ kɔ̃n pɔ́blekɛrinɔ kɔ̃n burɛdikɛrinɔ ũ.
14 Eé a buraanɔ kɔ̃n a geepi búnɔ kɔ̃n a kùkpɛ maaanɔ síawa à kpá a ìbanɔa. 15 Eé a blɛwɛɛ
kɔ̃n a geepi bɛɛnɔ lɛo kuridee síawa à kpá a bɛgwarinɔ kɔ̃n a ìbanɔa. 16 Eé a zɔ̀gɔ̃gbɛ̃̃nɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃̃nɔ sí kɔ̃n a zù maaanɔ kɔ̃n a zaakinɔ àgɔ̃ a zĩnda zĩi kɛɛo. 17 Eé a pɔ́kãdeenɔ lɛo kuridee
síawa, apinɔ é gɔ̃ à zɔ̀nɔ ũ. 18 Gurɔ beeea sa é wii pɛ́ Diizi gbɛ̃̃ kɛ̀ á sɛ̀ a kína ũu pì yãnzi, mɔde
eé weala gurɔ beeea dɔro.
19 Ben aɔ̃ gì Samuɛli yã mazi aɔ̃ bè: Auo! Wá yezi wàgɔ̃ kína vĩmɛ, 20 wégɔ̃ dɛ lán bori
kpaaanɔ bà se. Wa kína bé eégae yã gɔ̃gɔ̃we, àmbe eégae dɔwe aɛ zĩ̀ guu. 21 Kɛ̀ Samuɛli ń
yã mà píngi, à gàa à gbã̀ Diinɛ. 22 Ben Dii bènɛ: Ǹ ń yã ma, ǹ kína káńnɛ. Ben Samuɛli bè
Isaraili pìnɔnɛ: A baade tá a wɛ́tɛ.

9

*Samu*ɛli kɔ̃'ena kɔ̃n Soluo

1 Bɛyãmi bori kee kuu, à tɔ́n Kisi. Auzikideemɛ. Bɛyãmi borii bé à Afia ì, Afia Bekora ì,
Bekora Zero ì, Zero Abiɛli ì, ben Abiɛli Kisi pì ì. 2 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃̃ vĩ, à tɔ́n Solu. Gɔ̃kparɛ maaamɛ.
À maa sáa kú Isarailinɔ tɛ́ro, aɔ̃ gbɛ̃̃ke gbã̀a e vĩ à gã̀nlaro.

[3] Kɛ̀ Kisi pì zaakinɔ sɑ̀sã, ben à bè a nɛ́ pìnɛ: Ǹ fɛɛ ǹ zĩkɛrinɔ mɛ̀n doo sɛ́ à gá zaaki pìnɔ
wɛtɛ. [4] Ben aɔ̃ Ɛflaimu bùsu gusĩsĩdee pàra kɔ̃n Salisa bùsuo, aɔ̃ɔe ń ero. Ben aɔ̃ Salimu
bùsu pàra, mɔde aɔ̃ɔ kú gwero. Ben aɔ̃ Bɛyãmi bùsu pàra, aɔ̃ɔe zaaki pìnɔ ero. [5] Kɛ̀ aɔ̃ kà
Zufu bùsun, Solu bè zĩkɛri kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ lɛdoo pìnɛ: Ǹ mɔ́ wà ɛara. Tó wée táro, ma maree é
bídi kɛ wa yãzi, eé zaakinɔ yã da dɔro. [6] Ben à wèàla: Ǹ ma! Luda gbɛ̃kee kú wɛ́tɛ kɛ̀ guu. À
bɛɛ vĩ, yã kɛ̀ à ò bé è kɛ. Wà gá gwe. Ke eé zɛ́ kɛ̀ wé sɛ́ wà wa zaaki pìnɔ eo owe gwɛɛ. [7] Ben
Solu wèàla à bè: Tó wée gaa, bɔ́n wé gáonɛ? Pɔ́ble kee e gɔ̃ wa bɔ̀kɔn dɔro. Wá pɔ́ke vĩ wà
Luda gbɛ̃ pì gbaro. Ke bɔ́n wá vĩi? [8] Ben zĩkɛri pì ɛ̀ara à bè Solunɛ: Ǹ gwa! Má ɔɔ vĩ féte
kɛ̀. Mɛ́ à gba, eé wa da zɛ́ kɛ̀ dɛ wà sɛ́a. [9] Isarailinɔ bùsun yã, tó gbɛ̃ e gaa yã gbeka Ludaa
è be: Ǹ mɔ́ wà gá wɛ́ɛgupu'eri kiia. Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ wè sísi gbɑ̀a annabi ũ, àmbe wè sísi yã
wɛ́ɛgupu'eri ũ. [10] Ben Solu bè a zĩkɛrinɛ: N yã maaa ò. Wà gá. Ben aɔ̃ɔe gaa wɛ́tɛ kɛ̀ Luda
gbɛ̃ pì kún-a.
[11] Kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ́tɛ pì sɪ̀sĩ kũu, aɔ̃ dàkɔ̃rɛ kɔ̃n nɔkparɛnɔ, aɔ̃ɔe gaa í tɔ́. Ben aɔ̃ ń lá wà bè:
Wɛ́ɛgupu'eri kú bɛɔ́? [12] Aɔ̃ wèńla wà bè: Eè, à kú aɛ gwe. À kɛ kpakpaa. Gbɑ̀an à sù, zaakɛ
wà yezi wà saa o gbãgbãkiiamɛ. [13] Tó a gɛ̃ wɛ́tɛn, é à e ai àgɔ̃ gá pɔ́ ble gbãgbãkii pìa. Zaakɛ
weé pɔ́ ble gĩaro, à gɔ̀ ai à mɔ́, àpi bé eé aubarika da sa'opɔbleen gĩa, gbasa gbɛ̃ kɛ̀ wà ń
sísinɔ pɔ́ ble. Àgɔ̃ wãa, zaakɛ à egurɔ zakan yɛ̀.
[14] Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̀ wɛ́tɛ pì guu, ben aɔ̃ dàkɔ̃rɛ kɔ̃n Samuɛlio gɔ̃ɔ, à bɔ̀ èe gaa gbãgbãkii pìa. [15] Ai
Solu gɔ̃ gá mɔ́, Dii gĩakɛ à yã kɛ̀ dà Samuɛlinɛ a swãla à bè: [16] Zia mɔndaa'i mɛ́ Bɛyãmi bùsu
gbɛ̃ zĩmma. Ǹ nɔ́si kúa ǹ à diɛ ma gbɛ̃ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ. Eé ma gbɛ̃ pìnɔ bɔ Filisitininɔ
ɔzĩ. Ma a gbɛ̃ pìnɔ wiii mà, ben ma ń wɛ̃nda gwà.
[17] Kɛ̀ Samuɛli Solu è, Dii bènɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ ma à yã ònnɛɛ pìn gwe. Àmbe eé kí ble ma gbɛ̃nɔnɛ.
[18] Ben Solu sɔ̀ Samuɛlizi wɛ́tɛ bĩilɛa à à là à bè: Wɛ́ɛgupu'eri bɛɛ kú mámɛ? Ǹ ɔdɔamɛ. [19] Ben
Samuɛli wèàla à bè: Mámbe adee pì ũ. Ǹ dɔmɛ aɛ wà gá gbãgbãkiia, nɛ́ pɔ́ blemao gbɑ̀a.
Zia kɔngɔ mɛ́ n nɔ̀sɛguuyã onnɛ píngi, gbasa mà n gbarɛ. [20] Ǹton n zaaki kɛ̀ sɑ̀sã zaa gurɔ
aagɔ̃ɔnɔ damu kɛro, zaakɛ wà ń é. Dén Isarailinɔɔ yezi ń píngii, tó èe kɛ mpi kɔ̃n n de
bɛdeenɔ baasiro? [21] Ben Solu bè: Bɛyãmi boriin ma ũroo? Ma borii bé à nɛ́ngo dɛ Isaraili
boriinɔla ń píngi, ben ma danɛnɔ bé wà kɛ̃sãnańzi Bɛyãmi boriinɔ tɛ́. Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ yã beee
taka oomɛzi?
[22] Ben Samuɛli Solu kɔ̃n a zĩkɛrio sɛ̀ à gɛ̀ńyo pɔ́blekpɛn, à vɛ̃ɛki maaa kpàḿma gbɛ̃ kɛ̀ wà
ń sísinɔ tɛ́. Gbɛ̃ pìnɔ kà gɔ̃ɔn baaakuri taka bà. [23] Ben Samuɛli bè pɔ́blekɛrinɛ: Ǹ nɔ̀bɔ kɛ̀
má kpàmma ma bè ǹ à diɛkii kɛɛ pì sɛ́ ǹ mɔ́o. [24] Ben pɔ́blekɛri pì mɔ̀ kɔ̃n nɔ̀bɔ gbá pìo à dìɛ
Solu aɛ. Ben Samuɛli bè: Pɔ́ kɛ̀ wà dìɛnnɛɛn yɛ̀. Ǹ só, zaakɛ wà dìɛnnɛ ai mɔndaa'i kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ ma ń sísinɔ. Ben Solu pɔ́ blè kɔ̃n Samuɛlio zĩ beeea.
[25] Kɛ̀ aɔ̃ pìta gbãgbãkii pìa, aɔ̃ gɛ̀ wɛ́tɛ guu, ben Samuɛli gàa à yã ò kɔ̃n Soluo a kpɛ́ musu.
[26] Ben aɔ̃ ì gwe. Kɛ̀ guu yezi à dɔ, ben Samuɛli lɛ́ zù Soluzi kpɛ́ musu gwe à bè: Ǹ fɛɛ, mà gá
zɛnnɛ. Kɛ̀ Solu fɛ̀ɛ, àpi kɔ̃n Samuɛlio aɔ̃ bɔ̀ bàazi ń plaaa. [27] Kɛ̀ aɔ̃ kà wɛ́tɛ kpɛɛ, ben Samuɛli
bè Solunɛ: Ǹ o n zĩkɛrinɛ àgɔ̃ gaa, mpi ǹ zɛ gĩa lɛ mà yã kɛ̀ Dii ò onnɛ.

10

*Samu*ɛli nɔ́sikuna Solu mìa

[1] Ben Samuɛli nɔ́si tùu sɛ̀ à nɔ́si kù Solunɛ a mìa, ben à lɛ́ pɛ̀a à bè: Dii bé à n diɛ dɔn'aɛdee
ũ a gbɛ̃ Isarailinɔnɛ. Nɛ́ kí ble Dii gbɛ̃nɔnɛ ǹ ń bɔ ń ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ ligańzinɔ ɔzĩ. Sèeda kɛ̀ eé tó
ǹ dɔ̃ kɛ̀ Dii bé à n diɛ a gbɛ̃nɔ dɔn'aɛdee ũun yɛ̀. [2] Tó wa kɛ̃kɔ̃a kɛ̀ tia, nɛ́ da gɔ̃ɔn plaaanɔlɛ
Zɛlɛza, Rasɛli mira saɛ, Bɛyãmi bùsu lɛ́zɛkiia. Aɔ̃é bennɛ: Wà zaaki kɛ̀ n gaa wɛtɛɛnɔ è. Aɔ̃
yã n de kũna gbãa dɔro, n yã kɑ̀hãnn èe kɛɛ sa, èe bee dian é kɛ a nɛ́ yã musu nà? [3] Bɔna
gwe, tó n gaa aɛ, tó n ka gbíi lí beee kiia zaa Tabo, gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ é danlɛ gwe dɔ, aɔ̃ɔe gaa Luda
gbãgbã zaa Bɛtɛli. Aɔ̃ gbɛ̃ doo blènɛnɔ kũna mèn aagɔ̃, aɔ̃ gbɛ̃ doo burɛdi kũna mèn aagɔ̃,
ben aɔ̃ gbɛ̃ doo geepiwɛ̃ kũna tùu do. [4] Aɔ̃é n aafia gbeka, aɔ̃é burɛdi mèn plaaa kpámma, nɛ́
sí. [5] Beee gbɛra tó n ka Luda sɪ̀sĩ kɛ̀ kú Gibɛa, guu kè Filisitininɔ gudãkpakii kún, tó n ka kĩi

kɔ̃n wɛ́tɛ pìo, nɛ́ kpákɔ̃a kɔ̃n annabinɔ aɔ̃ɔ tɛ́tɛkɔ̃zi, aɔ̃ɔe pitaa gbãgbãkiia. Wèe dɔɔ́ńnɛ aɛ kɔ̃n kuntiginɔ kɔ̃n gã̀gãnɔ kɔ̃n kurenɔ kɔ̃n mɔrɔnɔ, aɔ̃ɔe annabikɛyã oo. [6]Dii Nini é summa, nɛ́ annabikɛyã ońyo, nɛ́ li gbɛ̃ dufu ũ. [7]Tó sèeda beeenɔ kɛ̀ lɛ, ǹ yã kɛ̀ n à kɛna zɛ́ è kɛ, zaakɛ Ludaa kúnyo. [8]Ǹ dɔmɛ aɛ gana Giligala, mɛ́ n le gwe, mɛ́ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ o kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa'opɔo. Ǹ ma dã gwe ai gurɔ swɛɛplaa, mɛ́ mɔ́ mà n le gwe, mɛ́ yã kɛ̀ nɛ́ kɛɛ onnɛ.

[9]Kɛ̀ Solu kpɛɛ lì Samuɛlinɛ, èe taa, Luda à nɔ̀sɛ lìɛnɛ, ben sèeda pìnɔ kɛ̀ zĩ beee zĩ píngi. [10]Kɛ̀ aɔ̃ kà Gibɛa, annabinɔ dààlɛ aɔ̃ɔ tɛ́tɛkɔ̃zi, ben Luda Nini sùa, èe annabikɛyã oońyo. [11]Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ à dɔ̃ɔnɔ à è, èe annabikɛyã oo kɔ̃n annabinɔ, aɔ̃ kɔ̃ làla wà bè: Bɔ́ bé à Kisi nɛ́ lèee? Solu kú annabinɔ tɛ́mɛ see? [12]Ben Gibɛa gbɛ̃ke yã wèńla à bè: Gbɛ̃ kpaaanɔ denɔn dénɔ ũ sɔ̃ɔ? Ben à gɔ̃̀ pena pɔ́ ũ wè be: Solu kú annabinɔ tɛ́mɛ see? [13]Kɛ̀ Solu annabikɛyã ò à yã̀a, ben à gàa gbãgbãkii pìa.

[14]Kɛ̀ Solu tà bɛ kɔ̃n a zĩkɛrio, à desɛ̃ ń lá à bè: A gaa mámɛ? Solu wèàla à bè: Wa gaa zaakinɔ wɛtɛmɛ. Kɛ̀ wée ń ero, ben wa gaa Samuɛli kiia. [15]Ben Solu desɛ̃ bènɛ: Yã kɛ̀ Samuɛli òaree tɔ̃kɛ̃mɛ. [16]Ben Solu bè: À bèwe wà zaaki pìnɔ è. Mɔde èe kpata yã kɛ̀ Samuɛli ònɛ tɔ̃kɛ̃nɛro.

*Samu*ɛli bɔna kɔ̃n Solu kíblena yão gupuraaa

[17]Ben Samuɛli Isarailinɔ kàkɔ̃a Dii aɛ Mizipa. [18]À bèńnɛ: Dii a Luda bè, a a bɔɛ Igipiti, a a si Igipitinɔ kɔ̃n borii kɛ̀ aɔ̃ ɔ tɔ̃̀awaanɔ ɔzĩ ń píngi. [19]Luda a bɔ a yã'ɔ̃ammanɔ kɔ̃n a nawɛ̃akɛnanɔ guu píngi, ben a gizi gbã̀a, a bènɛ à kí káare kpatan. Tɔ̀, à mɔ́ à zɛ Dii aɛ sa bori kɔ̃n boriio, ualɛ kɔ̃n ualɛo. [20]Kɛ̀ Samuɛli mɔ̀ kɔ̃n Isaraili boriinɔ ń píngi, ben Bɛyãmi boriinɔ kàbankpɛ blè. [21]Ben à mɔ̀ kɔ̃n Bɛyãmi boriinɔ ualɛ kɔ̃n ualɛo. Ben Matari ua kàbankpɛ blè. Uadee pìnɔ tɛ́ Kisi nɛ́ Solu bé à blè. Kɛ̀ wà à wɛ̀tɛ, wèe à ero. [22]Ben wà ɛ̀ara wà Dii là dɔ wà bè: Gɔ̃gbɛ̃ pì mɔ̀ kɛ̀ kɔ̀ɔ́? Ben Dii bè: À utɛna asoonɔ dagura. [23]Ben wà bàa lɛ̀ wà gàa wà à bɔ̀ wà sùo ń tɛ́. Kɛ̀ à zɛ̀ ń tɛ́, aɔ̃ píngi gbã̀a zɛ̀ à gã̀ lɛ́n. [24]Ben Samuɛli bèńnɛ ń píngi: A gbɛ̃ kɛ̀ Dii sɛ̀ èɔ́? Gbɛ̃kee kuu lán à bà a tɛ́ro. Ben baade píngi wii lɛ̀ wà bè: Luda wa kína dɔ̃ kɔ̃n aafiao! [25]Ben Samuɛli kíblena zɛ́ bɔ̀kɔ̃tɛńnɛ, ben à kɛ̀̃ takadan à dìɛ Dii kpɛ́n. Ben à ń gbáɛ, baade tà a bɛ. [26]Solu sɔ̃ tà a bɛ zaa Gibɛa. Gɔ̃ wɔ́rɔngɔdee kɛ̀ Luda zĩi kɛ̀ ń swɛ̀̃ guunɔ tɛ̀zi. [27]Ben gbɛ̃ pã kenɔ bè: Gbɛ̃ beee bé eé wa mì síɔ́? Ben aɔ̃ kya kàn, aɔ̃ɔe mɔ́nɛ kɔ̃n pɔ́keoro, mɔde Solu a yĩtɛɛ o.

11

*Solu zĩ̀blena Am*ɔninɔa

[1]Amɔni bori Naasa mɔ̀ kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ, aɔ̃ bùra kàɛ Yabɛsi Giliada saɛ, ben Yabɛsideenɔ bè Naasanɛ: Ǹ lɛdolɛ kɛwao, wé mì siɛnnɛ. [2]Ben Naasa bèńnɛ: Tó ma a baade wɛ́ɛ ɔplakpapɔ bɔ̀bɔ, ben wí Isarailinɔ kũ̀ ń píngi, mɛ́ gbasa mà lɛdolɛ kɛao. [3]Ben Yabɛsi gbɛ̃nsinɔ bènɛ: Ǹ wa gba gurɔ swɛɛplaaa lɛ wà gbɛ̃nɔ zĩ Isarailinɔ bùsu guu píngi. Tó gbɛ̃kee kuu à wa mì síro, wé wa zĩnda kpámma.

[4]Kɛ̀ zĩ̀ri pìnɔ kà Solu bɛ zaa Gibɛa, aɔ̃ yã pì òńnɛ, ben wà sósobi ɔ́ɔ dɔ̀. [5]Gurɔ beeea Solu e suu kɔ̃n buraao, à tɛ́ a zùnɔzi, ben à bè: Bɔ́ yã bé à mɔ̀, ben wèe ɔ́ɔ dɔɔ? Ben wà Yabɛsidee pìnɔ yã tɔ̃kɛ̀̃nɛ. [6]Kɛ̀ Solu yã pì mà, Luda Nini sùa, ben à pɔ fɛ̃̀ maamaa. [7]À zù sɛ̀ mèn plaa à dɛ̀ à zɔ̀zɔ̃kɔ̃rɛ, ben à gbɛ̃nɔ zĩo Isarailinɔ bùsu guu píngi aɔ̃ bè: Lɛn weé kɛ gbɛ̃ kɛ̀ e tɛ́ Soluzi kɔ̃n Samuɛlioroo zùnɔnɛ lɛ. Ben vĩa ń kũ Dii yã musu, aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀ńzi lɛdo ń píngi. [8]Solu ń náro zaa Bɛzɛki. Isarailinɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa do kpɛ́ basɔɔro. Yudanɔɔ kú ń tɛ́ gɔ̃ɔn bɔrɔ baaakuri.

[9]Ben wà bè zĩ̀ri kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ pìnɔnɛ: À gá à o a gbɛ̃nɔnɛ, zia ai ɔfãntɛ̃ gɔ̃ gá gbã, wé ń mì sí. Kɛ̀ zĩ̀rinɔ tà, aɔ̃ yã pì baaru kpà Yabɛsideenɔnɛ, ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna. [10]Aɔ̃ bè Amɔninɔnɛ: Wé wa zĩnda kpáawa zia, é a pɔyeziyã kɛwa.

[11]Solu a gbɛ̃nɔ kpàatɛtɛ gãli aagɔ̃. Gudɔnaon aɔ̃ sì Amɔninɔn ń bùran aɔ̃ ń dɛdɛ ai ɔfãntɛ̃ gàa à fɛɛo. Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ fã̀akɔ̃a doodo.

12 Ben wà bè Samuɛlinɛ: Dénɔ bé wà bè Solu é kí bleweroo? À bɔɛńyo wà ń dɛdɛ. 13 Ben
Solu bè: Weé gbɛ̃ke dɛ gbɑ̀aro, zaakɛ Dii Isarailinɔ mì sì gbɑ̀amɛ. 14 Ben Samuɛli bè gbɛ̃nɔnɛ:
À mɔ́ wà gá Giligala wà ɛara wà Solu kpá kpatan gwe dɔ. 15 Ben aɔ̃ gàa Giligala ń píngi, aɔ̃
ɛ̀ara wà Solu kpà kpatan Dii aɛ gwe dɔ, aɔ̃ kɛnnakɔ̃o saa ò Diia, ben Solu kɔ̃n Isarailinɔ
pɔnnaa kɛ̀ gwe ń píngi maamaa.

12

*Samuɛ*li ɔgbarɛna kpatazi

1 Samuɛli bè Isarailinɔnɛ ń píngi: Ma yã kɛ̀ á òmɛɛ mà píngi, ma kí kàare kpatan. 2 Àpi bé
eé dɔare aɛ sa. Mapi sɔ̃ ma zi kṹ, ma mìkã pura kṹ ben ma nɛ́nɔɔ kúao. Ma dɔare aɛ zaa ma
gɔ̃kparɛkɛgurɔ ai kɔ̃n a gbɑ̀ao. 3 Maɛ kɛ̀! À kɛ ma sèedadeenɔ ũ Dii kɔ̃n kí kɛ̀ à kpào aɛ. Ma zù
ke zaaki sì a gbɛ̃keaɔ́? Ma a gbɛ̃ke blèɔ́? Ma wɛ́ɛ tã̀ a gbɛ̃keaɔ́? Ma ɔdɔnkpɛɛgbaa sì a gbɛ̃kea
ai à ma wɛ́ɛ tàtaɔ́? Tó má kɛ̀ lɛ, mɛ́ à fĩa bonɛ. 4 Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Nɛ́ɛ wa blero, nɛ́ɛ wɛ́ɛ
tãwaro, nɛ́ɛ pɔ́ke sí wa gbɛ̃kearo. 5 Samuɛli bèńnɛ dɔ: Dii kɔ̃n kí kɛ̀ à kàon a sèedadeenɔ ũ
gbɑ̀a, kɛ̀ ée taari emaro. Aɔ̃ bè: Dii bé wa sèedadee ũ. 6 Ben Samuɛli bèńnɛ: Dii bé à Musa
kɔ̃n Arunao dìɛ, ben aɔ̃ bɔ̀ kɔ̃n a dezinɔɔ Igipiti. 7 À zɛ tɛɛɛ Dii aɛ, mɛ́ yã maaa kɛ̀ à kɛ̀are
kɔ̃n a dezinɔ tɔ̃kɛ̃are. 8 Yakubunɔ gana Igipiti gbɛra a dezinɔ wii pɛ̀ Diizi, ben à Musa kɔ̃n
Arunao dìɛ, aɔ̃ ń bɔ́ɛ Igipiti, ben aɔ̃ ń káɛ bùsu kɛ̀kiin. 9 Kɛ̀ Dii ń Luda yã sã̀ńgu yãnzi, ben à
ń kpá Azo zì̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi Siseraa kɔ̃n Filisitininɔ kɔ̃n Mɔabunɔ kío, aɔ̃ɔe zì̀ kaańyo. 10 Ben
aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi wà bè: Wa durun kɛ̀ wa pã̀ kpànzi wa dɔ̀ Baalinɔzi kɔ̃n Asatorɛnɔ. Ǹ wa bɔ
wa ibɛɛnɔ ɔzĩ sa, wégɔ̃ dɔɔnzi. 11 Ben Dii Gidiɔn dìɛ kɔ̃n Barakio kɔ̃n Yɛfɛtao kɔ̃n Samusĩo
aɔ̃ a bɔ a ibɛɛ pìnɔ ɔzĩ baama píngi, ben a gɔ̃ kaɛna aafia.

12 Kɛ̀ á è Amɔni kí Naasa e mɔɔ lɛ́ɛawa, baa kɛ̀ Dii a Ludan a kína ũ, a bèmɛ: Lɛnlo! Kín á
yezi! 13 Tia la kína kɛ̀ á gbèka á sɛ̀n yè, àɛ kɛ̀ Dii à dìɛare. 14 Tó á Dii vĩa vĩ ben ée dɔɔzi, tó
ée à yã maa ben ée bɔ à yã kpɛɛro, tó apinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ èe kí bleeareeo té Dii a Ludazi, égɔ̃
aafia. 15 Tó ée Dii yã ma sɔ̃ro, ben a bɔ à yã kpɛɛ, eé ɔ tɔ̃awamɛ lán à kɛ̀ a dezinɔnɛ nà. 16 À
zɛ à yã bíta kɛ̀ Dii é kɛaree e. 17 Ésekɛ̃gurɔɔn wá kún kɛ̀roo? Mɛ́ Dii sísi, eé tó lou vĩ à ma,
égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ a kína gbekana kɛ̀ Diinɛ zaa maamaa.

18 Ben Samuɛli Dii sìsi, ben Dii tò lou vì̀ à mà zĩ beeea. Ben baade píngi vĩa kɛ̀ Diinɛ kɔ̃n
Samuɛlio maamaa. 19 Ben aɔ̃ bènɛ: Ǹ wɛ́ɛ kɛwe Dii n Ludaa lɛ wapinɔ n zɔ̀blerinɔ tón gagaro.
Wa yã zaaa kà wa durunnɔla, kɛ̀ wa kína gbèka.

20 Samuɛli bèńnɛ: Àton tó vĩa a kũro. A yã zaaa pì kɛ̀ píngimɛ, mɔde àton kɛ̃ Diiaro. Àgɔ̃
dɔɔzi kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 21 Àton kɛ̃a à té pɔ́ ginanɔziro. Aɔ̃ɔ àre vĩro, aɔ̃é fɔ̃ wà gbɛ̃ bɔro, zaakɛ
pɔ́ pãanɔmɛ. 22 Dii é a gbɛ̃nɔ zĩnnaro a zĩnda tɔ́ bíta yãnzi, zaakɛ à kɛ̀nɛ à a kɛ a gbɛ̃nɔ ũ.
23 Mapi sɔ̃, Dii tón tó mà durun kɛare mà aduakɛnaare tóro. Mɛ́ zɛ́ maaa kɛ̀ dɛ à sɛ́ ɔdɔaare.
24 À vĩa kɛ Diinɛ, àgɔ̃ dɔɔzi kɔ̃n náanɛo kɔ̃n nɔ̀sɛo do. À laasuu lɛ́ yã bíta kɛ̀ à kɛ̀areenɔa. 25 Tó
a gi a tɛ à zaaazi, apinɔ kɔ̃n a kínao, weé a kaatɛ a píngi.

13

*Samuɛ*li kpãkɛ̃na Soluzi

1 Kɛ̀ Solu kí blè Isarailinɔnɛ wɛ̀ plaa, 2 à ń zì̀karinɔ sɛ̀ gɔ̃ɔn bɔrɔ aagɔ̃. Gɔ̃ɔn bɔrɔ plaaa kúo
Mikimasa kɔ̃n Bɛtɛli gusĩsĩdeeo. Gɔ̃ɔn bɔrɔ doo kú kɔ̃n à né Yonatão Gibɛa, Bɛyãmi bùsun.
Ben à gbɛ̃ kpaaanɔ gbàrɛ, baade tà a bɛ.

3 Yonatã̀ lɛ̀ɛ Filisitini gudãkpakii kɛ̀ kú Gɛbaa, ben Filisitininɔ à baaru mà. Ben Solu zì̀
kuu pɛ̀ Isarailinɔ bùsu gu píngia à bè Eberunɔ ma! 4 Ben Isarailinɔɔ mà ń píngi wà bè, Solu
lɛ̀ɛ Filisitini gudãkpakiia, ben Filisitininɔ Isarailinɔ kyãkyãma bò. Ben wà Isarailinɔ sìsi, aɔ̃
mɔ̀ wà nà Solua Giligala. 5 Ben Filisitininɔ kɔ̃ kàkɔ̃a aɔ̃ zì̀ ká kɔ̃n Isarailinɔ. Aɔ̃ sɔ̃gorono kà
bɔrɔ baaakuri, aɔ̃ sɔ̃gorodeenɔ kà bɔrɔ swɛɛdo, ben aɔ̃ kɛ̀sɛdeenɔɔ pari lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃
bà. Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà gàa wà bùra kàɛ Mikimasa, Bɛtavɛ̃ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa. 6 Kɛ̀ Isarailinɔɔ è wà
kú nawɛ̃a guu wèe naakɔ̃rɛńma, ben aɔ̃ ùtɛ gbɛ̀wɛɛnɔ guu kɔ̃n dàkonɔ kɔ̃n gbɛ̀ sɔ̀tɔnɔ kɔ̃n

kokotɛ̃wɛɛnɔ kɔ̃n lɔ̀gɔnɔo. [7] Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ toke lɛ̀ wà bikù̀ Yodaa ai Gada bùsun kɔ̃n Giliada
bùsuo. Solu kpɛ́ kú Giligala, vĩa e gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ kũu maamaa.
[8] À Samuɛli dà̀ gurɔ swɛɛplaa lán à dìɛnɛ nà. Kɛ̀ èe mɔ́ro, ben à gbɛ̃nɔɔ e fãakɔ̃a. [9] Ben
Solu bè: À mɔ́mɛ kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũo kɔ̃n sáabukpa sa'opɔnɔ. Ben à sa'opɔ kɛ̀
wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ pì ò. [10] Kɛ̀ à yà̀a, Samuɛli e kaa, ben Solu pì gàa à dààlɛ à gbãakɛ kpàzi.
[11] Ben Samuɛli bènɛ: Bɔ́ yãn ń kɛ̀ gwee? Solu wèàla à bè: Kɛ̀ má è ma gbɛ̃nɔɔ e fãakɔ̃a, bensɔ̃
nɛ́ɛ mɔ́ gurɔɔ kɛ̀ ń dìɛaro yãnzimɛ. Filisitininɔɔ e kɔ̃ kaakɔ̃a Mikimasa, [12] ben ma bè, aɔ̃ton
lɛ́ɛma Giligala kɛ̀ ai mà Dii gbeka. Ben ma saa pì ò tiasi. [13] Ben Samuɛli bènɛ: N faasaiyã kɛ̀!
Ń yã kɛ̀ Dii n Ludaa dìɛnnɛɛ kũnaro. Tó ń kũna yãmɛ, lɛ Dii é tó n boriinɔ gɔ̃ kpata blee
Isarailinɔnɛ gurɔ píngi. [14] Tia la né gì kɛ kpatanlo. Lán ń yã kɛ̀ Dii dìɛnnɛɛ kũnaro nà, à
gĩakɛ à gbɛ̃ kɛ̀ à pɔɔ kènɛ wètɛ, à à dìɛ a gbɛ̃nɔ dɔn'aɛdee ũ. [15] Ben Samuɛli fɛ̃ɛ Giligala à gàa
Gibɛa, Bɛyãmi bùsun. Ben Solu a zì̀kari kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ nàro, aɔ̃ kà gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ taka bà.
[16] Solu kɔ̃n a nɛ́ Yonatão kɔ̃n a zì̀kari kɛ̀ aɔ̃ɔ kúńyonɔɔ kú Gibɛa, Filisitininɔ sɔ̃ bùra kàɛ
Mikimasa. [17] Zì̀kari gãli aagɔ̃ɔnɔ bɔ̀ɛ Filisitininɔ bùran aɔ̃ gàa lɛ́ɛ Isarailinɔa. Gãli doo gàa
ƆFla kpa Suali bùsun, [18] gãli doo gàa Bɛtoroni kpa, ben à aagɔ̃dee gàa Isarailinɔ bùsu lɛ́n,
sì̀sĩ kɛ̀ aɛdɔna kperanɔ guzurɛa kɔ̃n gbáao.
[19] Sia kú Isarailinɔ bùsunlo, zaakɛ Filisitininɔ bè, Eberunɔ tón fɛ̃ɛda ke sári piro.
[20] Filisitininɔ kiian Isarailinɔ è gá swaaronɔ kɔ̃n zùswaaronɔ kɔ̃n kpásanɔ kɔ̃n kontonɔ lɛ́
kɛkɛn píngi. [21] Swaaro kɔ̃n zùswaaro lɛ́kɛkɛna kà kondogi ɔɔ plaplaa, sakanɔ kɔ̃n kpásanɔ
sɔ̃ kondogi ɔɔ doodo. [22] À yã bé à tò zì pì kágurɔ Solu kɔ̃n Yonatão zì̀karinɔ fɛ̃ɛda ke sári
kũnaro, sé Solu kɔ̃n Yonatão baasiro.
[23] Filisitini gudãkparinɔ gàa Mikimasa gbɛ̀kotoon.

14

Yonatã zì̀blena Filisitininɔa

[1] Zĩkea Solu nɛ́ Yonatã bè gɔ̃kparɛ kɛ̀ à a zì̀kapɔnɔ kũnanɛ: Ǹ mɔ́ wà gá Filisitini gudãkii
kpa kãa. Èe o a denɛ sɔ̃ro. [2] Solu kú biisio lí gbáru zaa Migirɔnu, Gibɛa saɛ kɔ̃n zì̀kpɛɛnɔ gɔ̃ɔn
wàa aagɔ̃. [3] Sa'ori Ahia kú ń tɛ́, à a dansiki dana. Ikabodu vì̀i Aitubu nɛ́mɛ. Aitubu pì nɛ́
Finɛasi nɛ́mɛ, Ɛli kɛ̀ dɛ Luda gbà̀gbãri ũ zaa Silo diomɛ. Aɔ̃ gbɛ̃kee dɔ̃ Yonatã gàa gukearo.
[4] Gbɛ̀kotoo kɛ̀ Yonatã yezi à gɛ̃n à Filisitini gudãkparinɔ le, gbɛ̀ sɔ̃ntɛnɔ pɛɛpɛɛnan ɔplazi
kɔ̃n ɔzɛzio. A doo tɔ́n Bozezi, a doo sɔ̃ Sɛnɛ. [5] A doo kú gu'ɪgbãroon Mikimasa kpa, a doo sɔ̃
sɔɔmɛtɛ Gɛba kpa. [6] Ben Yonatã bè gɔ̃kparɛ pìnɛ: Ǹ mɔ́ wà gá gɛfɔɔde gudãkpari pìnɔ kiia.
Ke Dii é wa ĩan ká gwɛɛ? Zaakɛ pɔ́ke é fɔ̃ à kpá Diinɛ à gí wà mì síziro, baa tó wá pari kesɔ̃
wá pariro. [7] Ben à zì̀kapɔnɔsɛri pì bènɛ: Lán à n pɔɔ gbà nà píngi dé, ǹ kɛ. Lán ń sɛ̀ nà, má
kúnyo kɔ̃n nɔ̀sɛo domɛ. [8] Ben Yonatã bè: Tɔ̀, wà gáńzi wà wa zĩnda ɔdɔańnɛ. [9] Tó aɔ̃ bèwe
wà zɛ wà ń dãmɛ, wé zɛ wa gbɛ̀n, wé gáńzi dɔro. [10] Tó aɔ̃ bè wà mɔ́mɛ sɔ̃, wé gáńzi, zaakɛ
beee bé eégɔ̃ dɛ sèeda ũ kɛ̀ Dii ń náwe wa ɔzĩ.
[11] Ben aɔ̃ ń zĩnda ɔ̀dɔa Filisitini gudãkpari pìnɔnɛ. Ben Filisitini pìnɔ bè: À gwa! Eberunɔɔ
e bɔɔ wɛ̀ɛ kɛ̀ aɔ̃ ùtɛnnɔ guu. [12] Ben gudãkpari pìnɔ lɛ́ zù Yonatãzi kɔ̃n a zì̀kapɔnɔsɛrio wà
bè: À mɔ́ wà yãke oare kɛ̀. Ben Yonatã bè a zì̀kapɔnɔsɛrinɛ: Ǹgɔ̃ tɛ́ ma kpɛɛ, zaakɛ Dii ń ná
Isarailinɔnɛ ń ɔzĩmɛ. [13] Ben Yonatã e lɔɔtɛɛ kuɛna, ben à zì̀kapɔnɔsɛri tɛ́ à kpɛɛ. Kɛ̀ Yonatã
ń nɛ́, ben à zì̀kapɔnɔsɛri pì ń dɛdɛ. [14] Lɛ́ɛmmana káaku pì guu Yonatã kɔ̃n a zì̀kapɔnɔsɛrio
ń dɛdɛ gɔ̃ɔn baro taka bà. Guu pì kpà̀ngu kà lán bàlɛna basɔɔro taka bà. [15] Ben swɛ̀ kɛ̀
Filisitininɔn ń bùran kɔ̃n zì̀lan-o píngi. Vĩa ń zì̀kpɛɛnɔ kù̀, gudãkparinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è gá
lɛ́ɛ Isarailinɔanɔ ń píngi. Ben tɔɔtɛ nìgãnigã. Luda bé à tò swɛ̀ kɛ̀ńgu lɛ.
[16] Kɛ̀ Solu gudãkpari kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo Gibɛanɔɔ è Filisitini zì̀kpɛɛnɔ bàa lɛ̀ wèe fãakɔ̃a baama
píngi, [17] ben Solu bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúaonɔnɛ: À wa gbɛ̃nɔ dɔdɔ à gwa, wé dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ wa tɛ́.
Kɛ̀ aɔ̃ɔ gwà, aɔ̃ɔ è Yonatã kɔ̃n a zì̀kapɔnɔsɛrio bé wà kú ń tɛ́ro. [18] Ben Solu bè Ahianɛ: Ǹ mɔ́
kɔ̃n n dansiki utao wà gbeka Diia. Zaakɛ zĩ beeea à sa'o'uta pì dana Isarailinɔ tɛ́ gwemɛ.

19 Gurɔɔ kɛ̀ Solu e yã oo sa'ori pìnɛ, zɔka kɛ̀ dɔ Filisitininɔ bùran kɛ̀kɛ ɛ̀e kaara, ben Solu
bɛ̀nɛ à tó gwe. 20 Solu a zɩ̀̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi, aɔ̃ gɛ̀̀ zɩ̀̀n, ben aɔ̃ɔ è swɛ̀̀ kɛ̀̀ Filisitininɔn
maamaa, aɔ̃ɔe kɔ̃ ásaru kɛɛ fɛ̃ɛdaao. 21 Eberu kɛ̀ aɔ̃ vɛ̀̀ɛ Filisitininɔ té yã kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ńyo ń bùra
guunɔ ɛ̀ara wà nà ń gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɔ̃n Soluo kɔ̃n Yonatãoa. 22 Kɛ̀ Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ utɛna Ɛflaimu
bùsu gusɩ̃sɩ̃deen gweenɔɔ mà Filisitininɔɔ e bàa lɛɛ, aɔ̃ nà ń gbɛ̃nɔa dɔ aɔ̃ pɛɛńzi zɩ̃n. 23 Lɛn
Dii Isarailinɔ bɔ̀ lɛ zɩ̃ beeea, ben aɔ̃ zɩ̀̀ blè ai Bɛtavɛ̃.

Yonatã zɔ́blena

24 Isarailinɔ nawɛ̃a kɛ̀ zɩ̃ beeea, zaakɛ Solu lù sɛ̀ kɔ̃n Luda tɔ́o a zɩ̀̀kpɛɛnɔnɛ à bè: Ai uusiɛ
gá kɛo, gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ blè ai màgɔ̃ gá gɛ̃ɛ bo ma ibɛɛnɔa, adee gɔ̀̀ láaripɔ ũmɛ. Ben aɔ̃ gbɛ̃kee e
pɔ́ blero. 25 Zɩ̀̀kpɛɛnɔ sì lákpɛn ń píngi, ben aɔ̃ zɔ́'i è di guu pìn. 26 Kɛ̀ aɔ̃ sì lákpɛn lɛ, aɔ̃ɔ è
zɔ́'i e bàa lɛɛ, mɔde aɔ̃ gbɛ̃kee e ɔ zɔ̃a à dà a lénlo, kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ ladana kɛ̀ Solu kɛ̀ yãnzi.
27 Yonatã sɔ̃ɔ e yã kɛ̀ a dee dìɛ a zɩ̀̀kpɛɛnɔnɛ maro, ben à a gò kɛ̀ à kũna zɔ̀̀ zɔ́sa pìa. À ɔ kɛ̀a à
dà a lén, ben à wɛ́ɛ kɛ̀̀. 28 Ben zɩ̀̀kari ke bènɛ: N de lù sɛ̀ a zɩ̀̀kpɛɛnɔnɛ kɔ̃n Luda tɔ́o à bè, gbɛ̃
kɛ̀ pɔ́ blè gbɑ̀̀a, adee gɔ̀̀ láaripɔ ũmɛ. Beee yãnzin ń baade píngi mɛ̀ bùsazi. 29 Ben Yonatã bè:
Ma dee e ĩa dańmamɛ. Ǹ gwa lán ma wɛ́ɛ kɛ̀̀ nà, kɛ̀ ma zɔ́ pì mɔ̀sɔ féte yãnzi. 30 Tó gbɛ̃nɔ
pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ sì ń ibɛɛnɔa blè gbɑ̀̀a yã dé, lɛ aɔ̃ Filisitininɔ dɛ̀dɛ dɛ beeela.
31 Zɩ̃ beeean Isarailinɔ Filisitininɔ dɛ̀dɛ sɛna zaa Mikimasa ai Ayalɔni. Aɔ̃ kpàsa búgubugu,
32 ben aɔ̃ sì ń pɔ́kãdeenɔ tɛ́, aɔ̃ sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zùnɛnɔ kʊ̀̀kũ aɔ̃ɔ dɛ̀dɛ gwe gɔ̃ɔ, aɔ̃ɔe soo
kɔ̃n a aruo. 33 Ben wà à baaru kpà Solunɛ wà bè: Ǹ gwa! Wèe durun kɛɛ Diinɛ, wèe nɔ̀bɔ soo
kɔ̃n à aruo. Ben Solu bè: A bɔ Dii yã kpɛɛ. À gbɛ̀ gbɛ̀̀ntɛ̃ gbegere pá à suomɛ kɛ̀ kpakpaa.
34 Ben à bè: À fãakɔ̃a ń tɛ́, à beńnɛ aɔ̃ baade mɔ́ ma kiia kɔ̃n a zùo ke a sãa, aɔ̃ kòto kpá gura
kɛ̀ wà só. Àton durun kɛ Diinɛ à nɔ̀bɔ só kɔ̃n à aruoro. Ben baade mɔ̀ kɔ̃n a zùo gwãavɩ̃
beeea, à à kòto kpàkpa gwe. 35 Solu Dii gbãgbãkii bò gwe. Sa'okii kɛ̀ à bò káakun gwe.
36 Ben Solu bè: Wà pɛ́ɛ Filisitininɔzi gwãavĩa wàgɔ̃ ń dɛdɛɛ ai guu gá dɔo. Wàton ń gbɛ̃ke
tóro. Ben wà bènɛ: Ǹ kɛ lán à kɛ̀nnɛ maa nà. Ben sa'ori bè: À tó wà gbeka Ludaa kɛ̀ gĩa.
37 Ben Solu gbèka Ludaa: Wà pɛ́ɛ Filisitininɔzi, nɛ́ ń nawe wa ɔzɩ̃ɔ́? Ben èe weàla zɩ̃ beee zɩ̃ro.
38 Ben Solu bè: a zɩ̀̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ a píngi, à sɔ̃mazi kɛ̀, lɛ wà e wà dɔ̃ durun kɛ̀ wà kɛ̀ gbɑ̀̀a.
39 Kɔ̃n Dii Isarailinɔ Mìsiri tɔ́o, baa tó ma nɛ́ Yonatã bé à durun kɛ̀, séde à ga. Ben gbɛ̃kee
e yã siàlaro. 40 Ben à bèńnɛ: À zɛ kpado kãa, mapi kɔ̃n ma nɛ́o wégɔ̃ kú kpado kɛ̀. Ben wà
bènɛ: Ǹ kɛ lán à kɛ̀nnɛ maa nà. 41 Solu bè Dii Isarailinɔ Ludanɛ: Ǹ tó wà yãpuraa dɔ̃. Ben
yã Yonatã kɔ̃n Soluo blè, ben parii mì bɔ̀ bàn. 42 Solu bè: À gbɛ̀ la mapi kɔ̃n ma nɛ́o musu.
Kɛ̀ yã Yonatã blè, 43 ben Solu bènɛ: Ǹ yã kɛ̀ ń kɛ̀ omɛ. Ben Yonatã bènɛ: Ma gò lɛ́ sɔ̃ntɛn
má zɔ̀̀ zɔ́a, féte má mɔ̀sɔ. Maɛ kɛ̀! Mà ga. 44 Ben Solu bè: Yonatã, tó nɛ́ɛ garo, Luda yã kɛmɛ
pãsɩ̃pãsɩ̃. 45 Ben wà bè Solunɛ: Yonatã gaɔ́! Àmɔ kɛ̀ tò wa zɩ̀̀ blèɔ́? Auo! Kɔ̃n Ludao wée we
kɛ̀ baa à mìkã mèn doo lɛ́ɛ tɔɔtɛro, zaakɛ Luda dɔnlɛn à beee kɛ̀o gbɑ̀̀a. Lɛn wà Yonatã mì
sì lɛ, èe garo. 46 Ben Solu kámma bò kɔ̃n pɛɛna Filisitininɔzio, ben Filisitininɔ tà ń bùsun.
47 Kɛ̀ Solu vɛ̀̀ɛ Isarailinɔ kpatan à yɑ̀̀a, à zɩ̀̀ kà kɔ̃n a ibɛɛnɔ gu píngia: Mɔabunɔ kɔ̃n
Amɔninɔ kɔ̃n Ɛdɔmunɔ kɔ̃n Zoba kínanɔ kɔ̃n Filisitininɔo. Kpaa kɛ̀ à lìɛn píngi, è zɩ̀̀
bleńmamɛ. 48 À wɔ́rɔngɔkɛ tɔ́ bɔ̀ à zɩ̀̀ blè Amalɛkinɔa, à Isarailinɔ sì ń wɛ́ɛtãmmarinɔa.
49 Yonatã kɔ̃n Isibosɛo kɔ̃n Malakisuaon Solu nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ. À nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa. À
káaku tɔ́n Mɛraba, à plaade tɔ́n Mikala. 50 À naɔ̃ tɔ́n Ainɔama, Aimaza nɛ́mɛ. À zɩ̀̀kpɛɛnɔ
gbɛ̃nsi tɔ́n Abana. Solu pì dãaromɛ, à desɛ̃ Nɛrɛ nɛ́mɛ. 51 Solu de Kisi kɔ̃n Abana de Nɛrɛon
Abiɛli nɛ́nɔ ũ. 52 Solu gurɔ ègɔ̃ pãsɩ̃ kɔ̃n Filisitininɔo gurɔ píngi. Tó Solu gɔ̃sagbãa ke
wɔ́rɔngɔdee è, è à sí à na a zɩ̀̀kpɛɛnɔamɛ.

15

Dii gina Soluzi kí ũ

1 Samuɛli bè Solunɛ: Mámbe Dii ma zĩ, ben ma nɔ́si kùmma n kpatablena à gbɛ̃
Isarailinɔnɛ sèeda ũ. Tɔ̀! Ǹ swã kpá Dii yãzi sa. 2 Dii Zǐkpɛde bè, é gɛ̃ɛ bo Amalɛkinɔa
yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ Isarailinɔnɛ, kɛ̀ aɔ̃ zɛ́ zɔ̃ɔ̀ńnɛ ń bɔɛna Igipiti gbɛra yãnzi. 3 Ǹ gá lɛ́ɛḿma sa, ǹ
ń kaatɛ ń píngi. Ǹton ń gbɛ̃ke tóro. Ǹ ń dɛdɛ ń píngi, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔ kɔ̃n
nɛ́kpãntɛ̃nɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n lakuminɔ kɔ̃n zaakinɔo.
4 Ben Solu a gbɛ̃nɔ sìsi à ń kakɔ̃a Telaimu. À zǐkpɛ kɛ̀sɛdeenɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa domɛ.
Yudanɔɔ kuu dɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri. 5 Ben Solu gàa Amalɛkinɔ wɛ́tɛ, à nàɛ èe ń kpákpaa
swawɛɛn. 6 Solu lɛ́kpãsã kɛ̀ Kenɛinɔnɛ à bè: À bɔɛ Amalɛkinɔ té lɛ màton a dɛdɛńyoro yãnzi,
zaakɛ ámbe a yã maaa kɛ̀ Isarailinɔnɛ ń bɔɛna Igipiti gbɛra. Kɛ̀ Kenɛinɔ bɔ̀ɛ Amalɛkinɔ té,
7 ben Solu gàa à lɛ̀ɛ Amalɛki pìnɔa sɛna zaa Avila ai à gàa péo Suru kɛ̀ kú Igipiti ɔfãntɛ̃bɔɛ
kpaaa. 8 À Amalɛki kí Agaga kṵ̀ bɛ̃ɛ, ben à à gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao ń píngi. 9 Solu kɔ̃n a
zǐkpɛɛnɔɔ e Agaga dɛro, bensɔ̃ aɔ̃ sã maaanɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zùnɛ mɛ̀kpananɔ kɔ̃n sãnɛ
bɔ̀rɔnɔ kɔ̃n pɔ́ maaanɔ píngi, aɔ̃ɔe we wà ń dɛdɛro. Pɔ́ ginanɔ kɔ̃n pɔ́ yãyãnanɔn aɔ̃ɔ dɛ̀dɛ
píngi.
10 Ben Dii yã sù Samuɛlia à bè: 11 Ma Solu kana kpatan tò ma nɔ̀sɛ yàka, zaakɛ à kpɛɛ lìmɛ.
Lán má dànɛ nà, è kɛ lɛro. Yã pì dì Samuɛlia, ben à wii pɛ̀ Diizi ai guu gàa à dɔ̀o. 12 Kɛ̀
Samuɛli fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à gàa da Solulɛ, ben wà bènɛ: Solu gàa Kamɛli. À sèeda pɛ̀ɛ gwe
a zĩnda dɔngupɔ ũ, ben à gɛ̃̀tɛ à tà Giligala. 13 Kɛ̀ Samuɛli Solu lè, ben Solu bènɛ: Dii aubarika
dangu! Má kɛ̀ lán Dii òmɛ nà. 14 Ben Samuɛli à là à bè: Sã wiii kɛ̀ ma swã e maa dɛ diamɛ?
Zù wiii kɛ̀ mɛ́ɛ maa bɔ̀ mámɛ? 15 Ben Solu wèàla à bè: Amalɛkinɔ pɔ́nɔmɛ, zaakɛ wà ń sãanɔ
kɔ̃n ń zù maaanɔ sɛ̀ɛ wà sùo wà saa oo Dii n Ludaamɛ. Wa ń kpaaanɔ dɛ̀dɛ. 16 Ben Samuɛli
bènɛ: Ǹ yĩtɛ lɛ, mɛ́ yã kɛ̀ Dii òmɛ gwãavĩa onnɛ. Ben Solu bè: Ǹ o. 17 Ben Samuɛli bè: Kɛ̀ n n
zĩnda féte bò yã, nɛ́ɛ gɔ̃ Isaraili boriinɔ dɔn'aɛdee ũroo? Dii n ka kpatan Isarailinɔ kína ũ,
18 ben à n zĩ bɔkɔ̃tɛ kɛare kɛ̀ à bè: Ǹ gá ǹ Amalɛkinɔ dɛdɛ, zaakɛ durunkɛrinɔmɛ. Ǹ gá ǹ zǐ̀
káńyo ai ǹ ń kaatɛ. 19 À kɛ̀ dia n gi Dii yã mazi, n lɛɛ ń pɔ́nɔa, n yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀? 20 Ben
Solu bènɛ: Ma Dii yã mà, ma bɔkɔ̃tɛ kɛ̀ à ma zĩ mà kɛɛ kɛ̀. Ma Amalɛkinɔ dɛ̀dɛ ń píngi, ben
ma su kɔ̃n ń kí Agagao. 21 Ben zǐkarinɔ sã maaanɔ kɔ̃n zù maaanɔ bɔ̀ pɔ́ kɛ̀ wà sɛ̀ɛ pìnɔ tɛ́, lɛ
wà saa oo Dii n Ludaa zaa Giligala kɛ̀. 22 Ben Samuɛli bè:
Dii yã kũna maanɛ dɛ
sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à té kũla.
Mìsiɛnanɛ dɛ sa'onala.
À yãmana dɛ
sa'ona kɔ̃n sãkaro mɛ̀kpanaola.
23 Gina à yã mazi durun sɛ̃nkpɛ kɔ̃n màsokɛnaomɛ.
Dɔkɛnao zaa sɛ̃nkpɛ kɔ̃n tãagbãgbãnaomɛ.
Lán n gi Dii yã mazi nà,
àpi gì n kíkɛɛzi se.
24 Ben Solu bènɛ: Ma durun kɛ̀. Ma pã Dii yã kɛ̀ ń òmɛɛnɛ, zaakɛ ma vĩa kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ, ben ma
ń yã mà. 25 Ǹ sùu kɛmao kɔ̃n ma durun pìo sa. Ǹ ɛara ǹ gámao lɛ mà e mà dɔnzi kɛ Diinɛ.
26 Ben Samuɛli bènɛ: Mɛ́ gányoro. N gi Dii yãzi, ben à gìnnɛ ǹgɔ̃ dɛ Isarailinɔ kína ũ.
27 Kɛ̀ Samuɛli kpɛɛ lì, èe taa, ben Solu à kṵ̀ a uta léa, ben à kɛ̃̀ à ɔzĩ. 28 Ben Samuɛli bènɛ:
Dii n bɔ Isarailinɔ kpatan zaa gbã̀a, ben à n gbɛ̃daaa kɛ̀ à maa dɛnlaa kàn. 29 Isarailinɔ Luda
Gakuide è ɛgɛɛ toro, è a laasuu liɛro, zaakɛ gbɛ̃nteenlo, gbasa à a laasuu liɛ. 30 Ben Solu
bènɛ: Ma durun kɛ̀. Baa kɔ̃n beeeo n yã nna, ǹ ma kpe da Isaraili gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n gbɛ̃ píngio
aɛ. Ǹ gá zɛmɛ lɛ mà e mà dɔnzi kɛ Dii n Ludanɛ. 31 Ben Samuɛli ɛ̀ara à gàa à zɛ̀nɛ, ben Solu
dɔnzi kɛ̀ Diinɛ.
32 Ben Samuɛli bè: À mɔ́ kɔ̃n Amalɛki kí Agagao. Kɛ̀ kína pì e mɔɔ, èe kpákpaa kɛ̀ yãkee
kuuro, zaakɛ èe daa a bɔ gaa lɛ́zĩmɛ. 33 Ben Samuɛli bè: Lán n fɛ̃ɛdaa tò nɔgbɛ̃ paridee kòra
a nɛ́zi nà, lɛn n da é kora a nɛ́zi lɛ se. Ben à Agaga zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ Dii aɛ Giligala gwe. 34 Ben à tà
Rama. Solu sɔ̃ tà a bɛ Gibɛa. 35 Baa kɛ̀ Solu kɛ̀ Samuɛlinɛ wɛ̃nda, Samuɛli e gá à wɛ́ɛ kpáɛzi
dɔro ai à gàa gao, zaakɛ Dii pɔɔ yàka kɛ̀ à Solu kà Isarailinɔ kína ũ yãnzi.

16

*Samu*ɛli nɔ́sikuna Dauda mìa

[1] Dii bè Samuɛlinɛ: Négɔ̃ ɔ́ɔ dɔɔ Solu yã̃ musu ai bɔrɛmɛ? Ma ginɛ à kí ble Isarailinɔnɛ. Ǹ
nɔ́si ká koban à pa ǹ da zén. Ma n zĩ Bɛtɛlɛmu gbɛ̃ Yɛsɛ kiia, zaakɛ à nénɔ doken má sɛ̀ à gɔ̃
kí ũ. [2] Ben Samuɛli bè: Dian mɛ́ kɛ nà mà gá gwee? Tó Solu mà, eé ma dɛ. Ben Dii bènɛ: Ǹ
zùnunu sɛ́ ǹ gáo ǹ be n mɔ ma gbãgbãmɛ. [3] Ǹ Yɛsɛ sísi saa pì onaa, mɛ́ yã̃ kɛ̀ nɛ́ kɛɛ onnɛ,
nɛ́ nɔ́si kúmɛ gbɛ̃ kɛ̀ mɛ́ ɔdɔannɛɛ mìa.
[4] Samuɛli yã̃ kɛ̀ Dii òn̄ɛ kɛ̀. Kɛ̀ èe kaa Bɛtɛlɛmu, lakutu pì gbɛ̃nsinɔ gàa wà dààlɛ. Vĩa ń
kũ, ben aɔ̃ à là wà bè: Aafian n mɔ kɛ̀ɔ́? [5] À bè: Aafiamɛ. Ma mɔ Dii gbãgbãmɛ. À gbãsĩ bɔ
a zĩndan à gámao saa o. Ben à gbãsĩ bɔ̀ Yɛsɛn kɔ̃n a négɔ̃gbɛ̃nɔ à ń sísi sa'onaa. [6] Kɛ̀ aɔ̃ kà,
Samuɛli Ɛliabu è, ben à laasuu lɛ̀ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ Dii sɛ̀ bé à zɛna à aɛ gwe. [7] Ben Dii bènɛ: Ǹton
à zɛna ke à gbɑ̃̀akɛɛ gwaro, ma gizimɛ. Mɛɛ̀ gbɛ̃ gwa lán gbɛ̃ntee è gwa nàro. Gbɛ̃ntee è
gbɛ̃ gwa a mɛ̀amɛ, mapi sɔ̃, swɛ̃̀n mɛɛ̀ gwa. [8] Ben Yɛsɛ Abinadabu sìsi, à mɔ̀ Samuɛli aɛ, ben
à bè: Dii e gbɛ̃ kɛ̀kii séro. [9] Ben Yɛsɛ Sama sìsi, à mɔ̀ Samuɛli aɛ dɔ, ben à bè: Dii e gbɛ̃ kɛ̀kii
séro. [10] Ben Yɛsɛ a négɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ sìsi, aɔ̃ mɔ̀ Samuɛli aɛ, ben à bè: Dii e ń gbɛ̃ke
séro. [11] Ben à Yɛsɛ là à bè: N gɔ̃kparɛnɔ lén yɛ̀ ń píngiɔ́? À wɛàla à bè: Aɔ̃ gbɛ̃ zãadee bé à
kú kɛ̀ro, èe sãa dãamɛ. Ben Samuɛli bènɛ: Ǹ gbɛ̃ zĩ wà à sísi. Wé pɔ́ke kɛro séto à sù. [12] Ben
à gbɛ̃ zĩ̀a, à mɔ̀. Nɛ́ pì nɛ́ gbɛ̃ tɛ̃aamɛ, à zɛna maa bensɔ̃ à uu kɛ̃kɔ̃ana. Ben Dii bè: Ǹ fɛɛ ǹ
nɔ́si kú à mìa, zaakɛ àpin gwe. [13] Ben Samuɛli koba pì sɛ̀ à nɔ́si kù à mìa à vĩinɔ wáa. Zaa zĩ
beeean Dii Nini sù Daudaa. Beee gbɛra Samuɛli ɛ̀ara à tà Rama.

*Dauda zĩkɛ*na Solunɛ

[14] Dii Nini gò Solua, ben Dii tò zĩn pãsĩ sùa. [15] À ìbanɔ bènɛ: Ludaa tò zĩn pãsĩ e wɛ́ɛ
tãamma. [16] Kí, ǹ tó wamɔwa n ìbanɔ gbɛ̃ kɛ̀ mɔrɔlɛna dɔ̃ɔ wɛtɛ. Tó Ludaa tò zĩn pãsĩ pì
sùmma, eégae mɔrɔ lénnɛ, ǹgae e ǹ kɛ sɑ̃̀ɔ. [17] Ben à bè a ìbanɔnɛ. À gbɛ̃ kɛ̀ mɔrɔlɛna dɔ̃
maamaa wɛtɛ à mɔ́omɛ. [18] Ben à ìbanɔ doke bènɛ: Ma Bɛtɛlɛmu gbɛ̃ Yɛsɛ nɛ́ ke è, à mɔrɔlɛna
dɔ̃. Zĩ̀kpɛ wɔ́rɔngɔdeemɛ, bensɔ̃ à yã'ona dɔ̃. Gɔ̃ maaamɛ, bensɔ̃ Dii kúo. [19] Ben Solu gbɛ̃nɔ
zĩ̀ Yɛsɛa, aɔ̃ gàa wà bènɛ: Solu bè ǹ n nɛ́ Dauda kɛ̀ è sãanɔ dã gbarɛare.
[20] Ben Yɛsɛ burɛdi dì zaakinɛ kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo tùu do kɔ̃n blèkofĩinɛ bɔ̀rɔo, à a nɛ́ Dauda
gbàrɛo Solua. [21] Kɛ̀ à kà Solu kiia, à gɔ̃̀ à zĩkɛri ũ. Solu yezi maamaa, ben à à dìɛ a
zĩ̀kapɔnɔsɛrinɔ doke ũ. [22] Ben Solu gbɛ̃ zĩ̀ Yɛsɛa à bè: Ǹ tó Dauda gɔ̃ ma zĩ̀kɛri ũ, zaakɛ à
yã è kɛmɛ nna. [23] Tó Ludaa tò zĩn pì sù Solua, ben Dauda è a mɔrɔ sɛ́ àgɔ̃ lɛɛnɛ. Tó zĩn pì
gòa, ben è kɛ sɑ̃̀ɔ, à su a làakaria.

17

*Dauda k*ɔ̃n Gɔlayao

[1] Filisitininɔ ń zĩ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a, aɔ̃ɔe zĩ̀ soru kɛɛ Soko zaa Yudanɔ bùsun, ben aɔ̃ bùra kàɛ
Ɛfɛsi Damimu, Soko kɔ̃n Azekao dagura. [2] Solu kɔ̃n Isarailinɔ sɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a aɔ̃ bùra kàɛ Ela
gusararaan, aɔ̃ɔe soru kɛɛ aɔ̃ gá Filisitininɔzi zĩ̀o. [3] Filisitininɔɔ kú sĩ̀sĩa kãa kpa, Isarailinɔ
sɔ̃ɔ kú sĩ̀sĩa kɛ̀ kpa, guzurɛ kú ń dagura. [4] Ben Gata gɔ̃sagbãaa kɛ̀ wè sísi Gɔlaya bɔ̀ Filisitininɔ
bùran. À gbɑ̃̀a kà gɑ̃̀sãsuu swɛɛdo. [5] À mɔ̀gotɛ̃ fùra kuna, à mɔ̀gotɛ̃ uta kɛ̀ dɛ lán kpɔ̀tɛɛ bà
dana kɛ̀ à tìisi kà kiloo baaagɔ̃. [6] À mɔ̀gotɛ̃ sòkoto yina dɔ, bensɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sári lɛ̀ɛtɛgɛɛ
logona a kpɛɛ kpa. [7] À sári sɔ̃ntɛ kũna, à pá dɛ lán bisatãri àsa lí bà. À wɛ́ɛ tìisi kà kiloo
swɛɛplaa. À sɛngbangosɛri tɛna à aɛ.
[8] Gɔlaya zɛ̀ à lɛ́ zù Isaraili zĩ̀kpɛɛnɔzi à bè: Bɔ́yãnzin a bɔɛ kɔ̃n zĩ̀ozi? Á dɔ̃ kɛ̀ Filisitinin
ma ũroo? Amɔa sɔ̃, Solu zɔ̀nɔn a ũ. À gbɛ̃ke bɔ a tɛ́ à pita à mɔ́ ma kiia. [9] Tó eé fɔ̃ à zĩ̀ kámao
à ma dɛ, ma gbɛ̃nɔ é gɔ̃ a zɔ̀nɔ ũ. Tó mámbe ma à dɛ̀ sɔ̃, é gɔ̃ wa zɔ̀nɔ ũ, égɔ̃ zɔ̀ bleewe. [10] Ben
Filisitini pì ɛ̀ara à bè: Mɛ́ɛ kùsɛ biii Isaraili zĩ̀kpɛɛnɔa gbɑ̃̀a. À gbɛ̃ wɛtɛmɛ lɛ wà zĩ̀ ká lɛdo.
[11] Kɛ̀ Solu kɔ̃n Isarailinɔ à yã pì mà ń píngi, aɔ̃ bídi kɛ̀, swɛ̃̀ kɛ̀ńgu.

12 Dauda né Ɛflata gbɛ̃ Yɛsɛ néme. Yɛsɛ né Bɛtɛlɛmu kɛ̀ kú Yudanɔ bùsun gbɛ̃me. À
nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn sɔraagɔ̃. Solu gurɔ gbɛ̃ zikũnamɛ. 13 À né gbãa gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔɔ kú zì̀lan kɔ̃n
Soluo. À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ káaku tɔ́n Ɛliabu, à plaade tɔ́n Abinadabu, à aagɔ̃de tɔ́n Sama. 14 Daudan
Yɛsɛ né zãadee ũ. À vì̀i pìnɔɔ té Soluzi, 15 mɔde Dauda è gá Solu kiia à ɛara à su Bɛtɛlɛmu à
a de sãanɔ dã. 16 Filisitini pì è bɔ à a zĩnda ɔdɔańne kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo ai gurɔ baplaa.
17 Zĩkea Yɛsɛ bè a né Daudanɛ: Ǹ ése kpatana kpɛ̃ɛ doo kɛ̀ kɔ̃n burɛdi mèn kuri kènɔ sɛ́ ǹ
gáo n vì̀inɔnɛ kpakpaa ń bùran. 18 Ǹ gàsi mèn kuri kènɔ sɛ́ ǹ kpá ń gãli gbɛ̃nsia. Ǹ gá ǹ ń
gwa, tó aɔ̃ɔ aafia, ǹ su sèedao kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu aafia. 19 Aɔ̃ɔ kú kɔ̃n Soluo kɔ̃n Isarailinɔ píngi Ela
guzurɛn, aɔ̃ɔe zì̀ kaa kɔ̃n Filisitininɔ.
20 Dauda fɛ̃ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à a sãanɔ tò kɔ̃n sãdãri pãndeo. À a asoo sɛ̀, ben à dà zén lán
Yɛsɛ ònɛ nà. Kɛ̀ à kà zì̀kpɛɛnɔ bùran, à mɔ̀ à lè aɔ̃ɔe gaa zì̀lan, aɔ̃ɔe wii gbãaa lɛɛ. 21 Isarailinɔ
kɔ̃n Filisitininɔɔ e soru kɛɛ aɔ̃ aɛ dɔkɔ̃a. 22 Ben Dauda a asoo nà pɔ́dãkparinɛ a ɔzĩ, ben à bàa
lɛ̀ à gàa zì̀lan. À a vì̀inɔ lè gwe, ben à ì kpàḿma. 23 Kɛ̀ èe yã oońyo, Filisitininɔ gɔ̃sagbãa
Gɔlaya, Gata gbɛ̃ bɔ̀ Filisitini zì̀kpɛɛnɔ té, à ɛ̀ara à fɛ̃ɛ kɔ̃n a yã pìo. Dauda yã pì mà. 24 Kɛ̀
Isarailinɔ à è, swɛ̀̃ kɛ̀ńgu, aɔ̃ lɛ̀kɔ̃a ń píngi. 25 Aɔ̃ɔe ookɔ̃nɛ wèe bee: Ɛ́e gɔ̃gbɛ̃ pì e à bɔ̀roo?
Tó à bɔ̀, è kùsɛ biiwamɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ à à dɛ̀, kína é adee gba auziki bíta, eé a nɛ́nɔgbɛ̃ kpáa dɔ
nɔɔ ũ, bensɔ̃ à bɛdeenɔ é bɛ'ɔɔ kpá dɔro.
26 Ben Dauda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna a saɛnɔ là à bè: Bɔ́n weé kɛ gbɛ̃ kɛ̀ à Filisitini pì dɛ̀ à Isarailinɔ
bɔ̀ wí guunɛ? Dén Filisitini gɛfɔɔdee pì ũ, gbasa àgɔ̃ Luda Wɛ̀̃ndide zì̀kpɛɛnɔ lɛ́ gwa yãzii?
27 Ben wà bènɛ lán gbɛ̃nɔɔ e oo nà: Lɛn weé kɛ gbɛ̃ kɛ̀ à à dènɛ lɛ. 28 Kɛ̀ à vì̀i gbɛ̃nside Ɛliabu
mà Dauda e yã oo kɔ̃n gbɛ̃nɔ, à pɔ fɛ̃̀zi à bè: À kɛ̀ dia n mɔ kɛ̀? Dén n sã féte kɛ̀gweenɔ tònɛ
gbáan? Má n wada kɔ̃n n nɔ̀sɛ zaaao dɔ̃. N mɔ zì̀ gwamɛ. 29 Dauda bè: Bɔ́n má kɛ̀? Yãn má
gbɛ̀karoo? 30 Ben à kpɛɛ lìnɛ à gàa à yã dɔ̃nkɔ̃ pì là gbɛ̃ pãndea. Lán gbɛ̃ káaku ònɛ nà, lɛn
wà ònɛ lɛ dɔ. 31 Wà yã kɛ̀ Dauda ò pì tɔ̃kɛ̀̃ Solunɛ, ben à gbɛ̃ zì̀ wà à sìsi.
32 Kɛ̀ Dauda mɔ̀, à bè Solunɛ: Gbɛ̃ke tón tó swɛ̀̃ kɛ̃agu Filisitini pì yã musuro. Mamɔma
n zɔ̀bleri, mɛ́ gá zì̀ káo. 33 Ben Solu bènɛ: Nɛ́ fɔ̃ ǹ gá zì̀ ká kɔ̃n Filisitini pìoro. Nɛ́ féten n
ũ. Gɔ̃gbɛ̃ pì sɔ̃ nɛ́ zì̀karimɛ zaa a gɔ̃kparɛkɛgurɔ. 34 Ben Dauda bènɛ: Mamɔma n zɔ̀bleri,
mámbe mɛɛ̀gɔ̃ ma de sãanɔ dãa. Tó músu ke kpera mɔ̀ à sãa kũ̀ kpàsan, 35 mɛɛ̀ à gbɛsɛ mà
lɛ́ mà sãa pì bɔ à lɛ́zĩ. Tó à ɛ̀aramazi, ben mɛɛ̀ à kũ a lɛ́tãnkaa mà lɛ́ mà dɛ. 36 Mapi n zɔ̀bleri,
ma músu dɛ̀, ma kpera dɛ̀. Filisitini gɛfɔɔdee pì é gɔ̃ lán ń bà, zaakɛ ɛ̀e Luda Wɛ̀̃ndide
zì̀kpɛɛnɔ lɛ́ gwaa yãzi. 37 Dauda ɛ̀ara à bè: Lán Dii ma bɔ músu kɔ̃n kperao lɛ́zĩ nà, lɛn eé ma
bɔ Filisitini pì ɔzĩ lɛ. Ben Solu bènɛ: Ǹ gá! Dii gɔ̃ kúnyo.
38 Solu a zì̀ka'uta dànɛ à a mɔ̀gotɛ̃ fùra kùnɛ, ben à a mɔ̀ uta dànɛ. 39 Dauda Solu fɛ̃ɛdaa
lògo zì̀ka'uta pìa. Kɛ̀ à yɔ̀̃ táa, ben à fùa, zaakɛ ɛ̀e kɔ̃ dɔ̃oro. Ben à bè Solunɛ: Mɛ́ fɔ̃ mà gá
kɔ̃n pɔ́ pìnɔro, zaakɛ mɛ́ɛ kɔ̃ dɔ̃oro. Ben à pɔ́ pìnɔ bɔ̀ɛ píngi à kàɛ. 40 À a gò sɛ̀, ben à gàa à
gbɛ̀ pɔ́rɔpɔrɔ sɛ̀ɛ swawɛɛn mèn sɔɔro à kà a sãdãbɔkɔn. Ben èe sɔ̃ɔ Filisitini pìzi, à a gbɛ̀mba
kũna.
41 Ben Filisitini pì e sɔ̃ɔ Daudazi, à sɛngbangosɛri té à aɛ. 42 Kɛ̀ à Dauda gwà, à è nɛ́ féte
tɛ̃a maaamɛ, ben à dɔkɛ̀o 43 à bènɛ: Gbɛ̃ɛn ma ũ, ben n gbasa nɛɛ mɔɔmazi kɔ̃n gòoɔ́? Ben
à à kà kɔ̃n a tãa tɔ́o. 44 Ben à ɛ̀ara à bè: Ǹ sɔ̃mazi ǹ gwa, bãanɔ é n ble, nɔ̀bɔ pãsĩnɔ é n
só. 45 Dauda bènɛ: Fɛ̃ɛda kɔ̃n sári lɛ̀ɛtɛgɛɛo kɔ̃n sári sɔ̃ntɛon nɛɛ mɔɔo mazi. Mapi sɔ̃, Dii
Zì̀kpɛde Isarailinɔ Luda kɛ̀ n à lɛ́ gwà yãzi tɔ́n mɛɛ mɔɔonzi. 46 Dii é n namɛ ma ɔzĩ gbà̀a.
Mɛ́ n dɛ mà n mì zɔ̃, mɛ́ Filisitini zì̀kpɛɛnɔ gɛ̀nɔ kpá bãanɔa kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩnɔ gbà̀a aɔ̃ só,
anduna é dɔ̃ kɛ̀ Ludaa kú kɔ̃n Isarailinɔ. 47 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kàkɔ̃a gura kènɔ é dɔ̃ kɛ̀ Dii è zì̀ ble kɔ̃n
fɛ̃ɛdaao ke kɔ̃n sárioro. Dii bé à zì̀ vĩ, eé a nawe wa ɔzĩ.
48 Gurɔɔ kɛ̀ Filisitini pì e sɔ̃ɔ Daudazi, à mɔ́ dakɔ̃rɛo, ben Dauda bàa lɛ̀ èe gaazi guu kɛ̀ weé
zì̀ kán. 49 Ben à ɔ gɛ̀̃ a bɔ̀kɔn à gbɛ̀ bɔ̀ à dà a gbɛ̀mban. Kɛ̀ à Filisitini pì gbà̀o, ben à à pà a
aɛa. Gbɛ̀ pì gɛ̀̃ à aɛwan, ben à lɛ̀ɛ a puua. 50 Gbɛ̀mban Dauda zì̀ blèo Filisitini pìa. À à pào a

nɛ̀, baa fɛ̃ɛdaa à kũnaro. [51] Ben à bàa lɛ̀ à gàa à zɛ̀ala, à à fɛ̃ɛdaa wòto à kpɛ́n à à dɛ̀ à à mì
zɔ̃o. Kɛ̀ Filisitininɔɔ è ń gɔ̃sagbãaa pì gà, ben aɔ̃ lɛ̀kɔ̃a. [52] Ben Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ pɛ̀ɛńzi
kɔ̃n wiiio, aɔ̃ pɛ̀ḿma ai Gata bĩilɛa kɔ̃n Ɛkɛrɔnu bĩilɛo. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń dɛdɛnɔ gɛ̀nɔ gɔ̃̀ kaɛna
sɛna zaa Saraimu zɛ́n ai Gata kɔ̃n Ɛkɛrɔnuo. [53] Kɛ̀ aɔ̃ sù kɔ̃n pɛna Filisitininɔao, ben aɔ̃ ń
bùra pɔ́nɔ nàkɔ̃a wà gɛ̃̀tɛo. [54] Dauda Filisitini pì mì sɛ̀ à gàao Yerusalɛmu, à à gɔ̃kɛbɔnɔ kàɛ
a kpɛ́n.

[55] Gurɔɔ kɛ̀ Dauda e sɔ̃ɔ Filisitini pìzi, Solu e à gwaa, ben à a zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi Abana là à
bɛ̀: Dé nén négɔ̃gbɛ̃ pì ũu? À wèàla à bɛ̀: Kí, kɔ̃n n kuunao, má dɔ̃ro. [56] Ben kína bɛ̀: Ǹ gbeka
ǹ ma tó dé nén gɔ̃kparɛ pì ũ. [57] Kɛ̀ Dauda sù kɔ̃n Filisitini pì dɛnao, Abana à sɛ̀ à gàao Solu
kiia, à Filisitini pì mì kũna. [58] Ben Solu à là à bɛ̀: Gɔ̃kparɛ, dé nén n ũu? À wèàla à bɛ̀: N
zɔ̀bleri Yɛsɛ, Bɛtɛlɛmu gbɛ̃ nén ma ũ.

18

*Solu íb*ɛtɛkpana kɔ̃n Daudao

[1] Kɛ̀ Dauda yã ò kɔ̃n Soluo à yà̃a, ben Yonatã gbɛ̃nna kpào à yezi lán a zĩnda wɛ̃̀ndi bà.
[2] Zaa zĩ beeean Solu à dìɛ a bɛ, èe we à tá a de bɛ dɔro. [3] Yonatã yã yìo kɛ̀ à yezi lán a zĩnda
wɛ̃̀ndi bà yãnzi. [4] Ben à a utadaa kɛ̀ à dana bɔ̀ à à gbà kɔ̃n a zĩ̀ka'utao kɔ̃n a fɛ̃ɛdaao kɔ̃n a
sáo kɔ̃n a asaao. [5] Guu kɛ̀ Solu Dauda gbàrɛn zĩ̀ ká píngi, è saa kũmɛ, ben à à dìɛ zĩ̀kpɛɛnɔ
gbɛ̃nsi ũ. À yã è kɛ baade píngiɛ nnamɛ kɔ̃n Solu ìbanɔ ń píngi.

[6] Kɛ̀ zĩ̀kpɛɛnɔɔ e suu Dauda Filisitini pì dɛna gbɛra, nɔgbɛ̃nɔ bɔ̀ Isaraili wɛ́tɛnɔ guu píngi,
aɔ̃ gàa da ń kí Solulɛ, aɔ̃ɔe lɛ̀ sii aɔ̃ɔe ɔ̃ wãa, aɔ̃ɔe gã̀gã̃ lɛɛ aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ aɔ̃ɔe sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃
paa. [7] Aɔ̃ɔe lɛ̀ sii wèe dɔɔkɔ̃nɛ, aɔ̃ɔe ɔ̃ wãa wèe bee:
Solu gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ lɛo ũgbangba.
[8] Yã pì kɛ̀ Solunɛ zaa maamaa, ben à pɔ fɛ̃̀ à bɛ̀: Wà gɔ̃ɔn bɔrɔ lɛo ũgbangba kpà Daudaa,
mapi sɔ̃ wàa sɔsɔɔro. Kpata bé à gɔ̃̀ à sí sa. [9] Zaa zĩ beeean à wɛ́ɛ dɔ̀nɛ.

[10] Kɛ̀ guu dɔ̀, ben Ludaa tò Solu zĩn pãsĩ pì dìa, èe yãbuu tãa a kpɛ́n, ben Dauda a mɔrɔ sɛ̀,
èe lɛɛ lán è lɛ́ nà. Solu a sári kũna, [11] ben à à gbà̃o, èe daa é Dauda páo lɛ à nakɔ̃a kɔ̃n gũ̀omɛ.
Ben Dauda a zĩnda gbɛ̃̀ɛnɛ ai gɛ̃̀n plaa. [12] Solu e vĩa kɛɛ Daudanɛ kɛ̀ Dii kúo bensɔ̃ à kpɛɛ
lìare yãnzi. [13] Ben à pɛ̀ Daudaa a kiia, à à dìɛ zĩ̀kpɛ gɔ̃ɔn wàa sɔɔroonɔ gbɛ̃nsi ũ. Àmbe èɡɔ̃
dɔńnɛ aɛ zĩ̀lan. [14] Guu kɛ̀ à gàan píngi è saa kũmɛ, kɛ̀ Dii kúo yãnzi. [15] Kɛ̀ Solu è èɡɔ̃ saa kũu,
ben à vĩa kɛ̀nɛ dɛ káakula. [16] Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ sɔ̃ɔ ye Daudazi ń píngi, kɛ̀ èɡɔ̃ dɔɔńnɛ
aɛ zĩ̀lan yãnzi.

[17] Ben Solu bɛ̀nɛ: Mɛ́ ma nɛ́nɔgbɛ̃ káaku Mɛraba kpámma nɔɔ ũ. Ǹ wɔ́rɔngɔ kɛ ǹ Dii zĩ̀
kámɛ. Zaakɛ Solu laasuu lɛ̀ à bɛ̀: Mɛ́ ɔ naaro, Filisitininɔ bé wɛ́ à dɛ. [18] Ben Dauda bɛ̀nɛ: Dén
ma ũu? Dén ma bɛdeenɔ kɔ̃n ma de boriinɔ ũ kɛ̀ mɛ́ gbasa mà gɔ̃ n anzure ũu? [19] Kɛ̀ Mɛraba
kà wà à kpá Daudaa, ben Solu à kpà Mɛɔla gbɛ̃ Adariɛlia.

[20] Solu nɛ́nɔgbɛ̃ Mikala ye Daudazi. Kɛ̀ wà yã pì ò Solunɛ, à kɛ̀nɛ nna [21] à bɛ̀: Mɛ́ à kpáamɛ,
eɛ́ gɔ̃nɛ takutɛɛ ũ, Filisitininɔ é à dɛ. Ben à bɛ̀ Daudanɛ: Nɛ́ ma nɛ́ pãnde e ǹ sɛ́ sa. [22] Ben
à bɛ̀ a ìbanɔnɛ: À yã o Daudanɛ asii guu, à onɛ à yã kàmɛ, bensɔ̃ ma ìbanɔɔ yezi ń píngi. À
ma nɛ́nɔgbɛ̃ sɛ́. [23] À ìbanɔ yã pì dà Daudanɛ a swãla, ben à bɛ̀ńnɛ: Gɔ̃na kína nɛ́ zã ũu nɛ́ yã
aagan yɔ́? Takaasideen ma ũ, dé bé à ma dɔ̃ɔ? [24] Kɛ̀ Solu ìbanɔ sù, aɔ̃ Dauda yã pì tɔ̃kɛ̃̀nɛ.
[25] Ben Solu bɛ̀: À onɛ má ye anzure pɔ́keziro, sé à gɛ̃ɛ bomɛ ma ibɛɛ Filisitininɔa, à sumɛ
kɔ̃n ń gɛfɔɔnɔ mɛ̀n basɔɔro. Èe kpákpaa Filisitininɔ é à dɛmɛ.

[26] Kɛ̀ ìba pìnɔ yã pì tɔ̃kɛ̃̀ Daudanɛ, gɔ̃na kína nɛ́ zã ũu kɛ̀nɛ nna sa. Ai nɔɔ pì sɛ́gurɔɔ gɔ̃
gá ká, [27] Dauda kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ fɛɛ wà gàa wà Filisitininɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn wàa do, ben à sù kɔ̃n ń
gɛfɔɔnɔo à kpà kínaa píngi, lɛ à e à gɔ̃ à nɛ́ zã ũ yãnzi. Ben Solu a nɛ́ Mikala kpàa nɔɔ ũ. [28] Kɛ̀
Solu è lɛ, à dɔ̃̀ kɛ̀ Dii kú kɔ̃n Daudao bensɔ̃ a nɛ́ Mikala yezi, [29] ben à vĩakɛnanɛ kàara, à gɔ̃̀

à ibɛɛ ũ ai à gàa gào. [30] Gurɔɔ kɛ̀ Filisitininɔ kínanɔɔ e bɔɛɛ wà gá zĩ̀ ká, Dauda è saa kũ dɛ
Solu ìba kpaaanɔla, ben à tɔ́ bɔ̀ maamaa.

19

Solu wɛtɛna à Dauda dɛ

[1] Solu ò a né Yonatãnɛ kɔ̃n a ìbanɔ ń píngi aɔ̃ Dauda dɛ. Mɔde Yonatã yezi à ɔ gɛ̀, [2] ben à à
gbà làakari à bè: Ma dee e wɛtɛɛ à n dɛ. Ǹgɔ̃ n zĩnda kũna dɔ̃ zia kɔngɔ. Ǹ utɛkii wɛtɛ ǹgɔ̃
kú gwe. [3] Mɛ́ bɔ wɛ́tɛ kpɛɛ kɔ̃n ma deo, wé zɛ guu kɛ̀ n utɛn. Mɛ́ n yã onɛ. Lán à òmɛ nà, mɛ́
onnɛ.

[4] Ben Yonatã gàa à Dauda maa bò a denɛ à bè: Baa, ǹton yã zaaa kɛ n zɔ̀bleri Daudanɛro,
zaakɛ èe zaa ke kɛnnɛro. À yãkɛnanɔɔ àre vĩnnɛ maamaa. [5] Kɛ̀ à Filisitini pì dɛ̀, à gì a
wɛ̃̀ndizimɛ, ben Dii tò wa zĩ̀ bíta blè wa píngi. Ń è, ben n pɔɔ kɛ̀ nna. Bɔ́yãnzi ń yezi ǹ yã
zaaa kɛ taarisaidee pìnɛzi ǹ à dɛ pãa? [6] Solu à yã mà, ben à lù sɛ̀ à bè: Kɔ̃n Diio weé à dɛro.
[7] À gbɛra Yonatã Dauda sìsi, à yã pì tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi, ben à gàa kɔ̃n Daudao Solu kiia, ben èe zĩi
kɛɛnɛ lán a zii bà.

[8] Zĩ̀ ɛ̀ara à fɛɛ, ben Dauda gàa zĩ̀ ká kɔ̃n Filisitininɔ. À sìńgu à zĩ̀ blèḿma búgubugu, ben
aɔ̃ bàa lènɛ.

[9] Dii tò Solu zĩn pãsĩ pì ɛ̀ara à dìa gurɔɔ kɛ̀ à vɛ̃ɛna a kpén. À a sári kũna, ben Dauda e a
mɔrɔ lɛɛnɛ. [10] Solu wɛ̀tɛ à Dauda páo lɛ à à nakɔ̃a kɔ̃n gʊ̃̀o. Kɛ̀ à gbɛ̃̀ɛnɛ, ben sári pì gàa à gʊ̃̀
pà. Gwãavĩ beeean Dauda bàa lɛ̀ à tà.

[11] Ben Solu gbɛ̃nɔ zĩ̀ Dauda bɛ, lɛ aɔ̃ à dãdã aɔ̃ à dɛ kɔngɔ, ben à naɔ̃ Mikala à gbà làakari
à bè: Tó nɛ́ɛ bàa sí gwãavĩaro, weé n dɛ zia. [12] Ben Dauda bɔ̀ windo guu, Mikala à gbàrɛ kɔ̃n
bào tɔɔtɛ, ben à bàa lɛ̀ à gɛ̃̀ zɛ́la. [13] Ben Mikala tãa sɛ̀ à dàɛ gádoa, à blè báa sɛ̀ à kù tãa pì
mìla, ben à bisa kùàla. [14] Kɛ̀ Solu gbɛ̃nɔ zĩ̀ Dauda kũ, Mikala bè à gbãaro. [15] Ben Solu ɛ̀ara à
gbɛ̃nɔ zĩ̀ Dauda gwa à bèńnɛ: À à sɛ́ kɔ̃n a gádoo lɛdo, à suomɛ lɛ mà à dɛ. [16] Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ kpén,
tãa pìn aɔ̃ɔ è gádoa, blè báa kú à mìla. [17] Ben Solu Mikala là à bè: Bɔ́yãnzi n bɔ ma kpɛɛ n
ma ibɛɛ gbàrɛ à pìtimaguzi? Mikala wèàla à bè: À bèmɛ mà tó à gɛ̃ zɛ́la. Tó ma gi sɔ̃, é ma
dɛ.

[18] Kɛ̀ Dauda bàa lɛ̀ à gɛ̃̀ zɛ́la, à gàa Samuɛli gwa zaa Rama. À yã kɛ̀ Solu kɛ̀nɛ tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi,
ben aɔ̃ gàa wà vɛ̃̀ɛ Nayo lɛdo. [19] Kɛ̀ wà ò Solunɛ Dauda kú Nayo zaa Rama, [20] ben Solu gbɛ̃nɔ
zĩ̀ à kũ. Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, aɔ̃ɔ lè annabi gãli e dɛdɛɛ, Samuɛli kú ń té ń dɔn'aɛdee ũ. Ben Luda
Nini sù zĩ̀ri pìnɔa, aɔ̃ɔe dɛdɛɛ se. [21] Kɛ̀ wà ò Solunɛ, ben à gbɛ̃ pãndenɔ zĩ̀, ben aɔ̃ɔ dɛ̀dɛ lɛ
dɔ. Solu ɛ̀ara à gbɛ̃nɔ zĩ̀ à gɛ̀̃n aagɔ̃deeo, ben aɔ̃ɔ dɛ̀dɛ se dɔ. [22] Ben Solu pì fɛɛ èe gaa Rama
a zĩnda sa. Kɛ̀ à kà lɔ̀gɔ bíta kɛ̀ kú Sɛku saɛ, à gbɛ̃nɔ gbèka à bè: Samuɛli kɔ̃n Daudao kú
mámɛ? Ben wà bènɛ: Aɔ̃ɔ kú Nayo zaa Rama. [23] Kɛ̀ èe gaa gwe, ben Luda Nini sù baa àpia se,
èe dɛdɛɛ èe gaa ai à gàa à kào Nayo zaa Rama. [24] À a pɔ́kãsãanɔ pìtiawa, à dɛ̀dɛ Samuɛli aɛzĩ.
Zĩ beeea fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo píngi ègɔ̃ daɛna bũumɛ. À yã bé à tò wè be: Solu kú annabinɔ
témɛ se dɔɔ?

20

*Dauda k*ɔ̃n Yonatão

[1] Dauda bɔ̀ Nayo zaa Rama, à bàa lɛ̀ à gàa à Yonatã lè, ben à à là à bè: Bɔ́n má kɛ̀? Dà
kpareen má kɛ̀? Yã zaa kpareen má kɛ̀ n denɛ kɛ̀ èe wɛtɛɛ à ma dɛɛ? [2] À wèàla à bè: Gyam!
Nɛ́ garo. Ǹ gwa, ma de è yãke kɛ à gí damɛ ma swãlaziro, yã bíta ke à nɛ́ngon yoo. Ma de
égɔ̃ yã beee taka kɛɛ à gí omɛzió? Mɛ́ɛ síro! [3] Ben Dauda bè dɔ: N dee dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ ma n
pɔnnaa è. Beee yãnzin èe tó n yã pì màro, lɛ n pɔɔ tón yakaro yãnzi. Kɔ̃n Dii kuunao kɔ̃n
n kuunao má kú gaa lɛ́zĩmɛ. [4] Ben Yonatã bènɛ: Pɔ́ kɛ̀ ń yezi píngi mɛ́ kɛnnɛ. [5] Ben Dauda
bènɛ: Ǹ gwa, mɔ dufu zĩbaamɛ zia. À kʊ̃̀ mà vɛ̃ɛ mà pɔ́ ble kɔ̃n kínaomɛ. Ǹ tó mà gá mà
utɛ sɛ̃̀tɛ ai ziando uusiɛ. [6] Tó n de ma gbeka, ǹ benɛ ma zɛ́ gbèkamma mà gá ma bɛ wɛ́tɛ
Bɛtɛlɛmu kpakpaa, kɛ̀ ma bɛdeenɔ píngi e saa kɛ̀ wè o wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o oo gwe yãnzi. [7] Tó à

bè à maa, mɛ́gɔ̃ aafia, mɔde tó à pɔ fɛ̃̀ maamaa, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ yã zaaan à zɛ̀o à kɛmɛ gwe. [8] Ǹ
gbɛ̃̀kɛɛ kɛ mamɔma n zɔblerinɛ, zaakɛ n yã yìmao kɔ̃n Dii dɔ̃naomɛ. Tó má taari vĩ, ǹ ma
dɛ n zĩnda. Ǹton ma kpá n dearo. [9] Ben Yonatã bè: Gyam! Tó má dɔ̃ kɛ̀ ma de zɛ̀o à zaaa
kɛnnɛ, lɛ mɛ́ onnɛroo? [10] Ben Dauda à là à bè: Tó n de gà à yã pãsĩ ònnɛ, dé bé eé omɛɛ?
[11] Ben Yonatã bènɛ: Ǹ mɔ́ wà gá sɛ̃̀tɛ. Ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wà gàa sɛ̃̀tɛ ń plaa.
[12] Ben Yonatã bè: Má sì kɔ̃n Dii Isarailinɔ Ludao, ai ziando mɔndaa'i mɛ́ ma de yɔ̃ mà gwa.
Tó n yã kànɛ, mɛ́ lɛ́kpãsã kɛnnɛ. [13] Tó ma dee yezi à à zaaa kɛnnɛmɛ sɔ̃, ben mɛ́ɛ lɛ́kpãsã
kɛnnɛ ma n gbarɛ n ta aafiaro, Dii yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ. Dii gɔ̃ kúnyo lán à kú kɔ̃n ma deo yã
nà. [14] Lán má kpɛ́ kú wɛ̃̀ndio nà ǹ gbɛ̃̀kɛɛ kɛmɛ lán Dii è kɛ́ńnɛ nà, kɛ̀ wàton ma dɛro yãnzi.
[15] N gbɛ̃̀kɛɛ tón yãa kɔ̃n ma bɛdeenɔ zikiro, baa tó Dii tò n ibɛɛnɔ yã̀a anduna guu. [16] Lɛn
Yonatã yã yì kɔ̃n Daudao lɛ, ben à bè: Dii gɛ̃̀ɛ bonnɛ n ibɛɛnɔa. [17] Ben Yonatã tò Dauda ɛ̀ara
à lù sɛ̀are dɔ a yenzi yãnzi, zaakɛ à yezi lán a zĩnda wɛ̃̀ndi bàmɛ.
[18] Ben Yonatã bènɛ: Mɔ dufu zĩbaa kuu zia. Tó wèe gbɛ̃̀ke e n vɛ̃ɛkiinlo, weé n gbeka.
[19] Ziando ǹ gá ǹ utɛ guu kɛ̀ n utɛn yãa pì naanagurɔ, nɛ́gɔ̃ kú gbɛ̀ kɛ̀ dɛ tɔɔtɛ lɛ́ sèeda ũu saɛ
gwe. [20] Mɛ́ kà zu gbɛ̀ pì saɛ wén aagɔ̃ lándɔ̃ mɛ́ɛ pɔ́ gbãa bà, [21] mɛ́ nɛ́gɔ̃gbɛ̃̀ ke zĩ à gá kà pìnɔ
wɛtɛ. Tó ma bènɛ, kànɔɔ kú à kpɛɛ, à sɛ́ɛ à mɔ́o, ǹ mɔ́, má sì kɔ̃n Diio nɛ́gɔ̃ aafiamɛ, kari
kuuro. [22] Tó ma bènɛ kànɔɔ kú à aɛ sɔ̃, ǹ gá, zaakɛ Dii bé à n gbarɛ. [23] Yã kɛ̀ wá yì kɔ̃o sɔ̃, Dii
bé eégɔ̃ dɛ yã pì sèedadee ũ gurɔ píngi.
[24] Ben Dauda gàa à ùtɛ sɛ̃̀n. Kɛ̀ mɔ dufu bɔ̀, kína vɛ̃̀ɛ lɛ à pɔ́ ble. [25] À vɛ̃̀ɛ a vɛ̃ɛkiia gũ̀
saɛ. Yonatã vɛ̃̀ɛ à aɛ, Abana kú à saɛ. Dauda vɛ̃ɛkii sɔ̃, gbɛ̃̀kee kú gwero. [26] Solu e yãke o zĩ
beeearo, zaakɛ èe daa yãke bé à à lè, à kú gbãsĩomɛ, beee bé à kpànɛ. [27] Kɛ̀ guu dɔ̀ mɔ gurɔ
plaadee zĩ, Dauda vɛ̃ɛkii gɔ̃ da kori, ben Solu a nɛ́ là à bè: Bɔ́yãnzi Yɛsɛ nɛ́ e mɔ́ pɔ́ ble gĩa
kɔ̃n gbã̀aoroo? [28] Ben à bènɛ: À zɛ́ gbèkama, à bè é gá Bɛtɛlɛmu. [29] À bè mà tó à gá, zaakɛ
a bɛdeenɔɔ e saa oo wɛ́tɛ pì guumɛ, ben a vĩi bèare à mɔ́. À bè tó à kèmɛ, mà a gbarɛ à gá
a vĩinɔ gwa. Beee yãnzin èe mɔ́ pɔ́ blenyorozi. [30] Ben Solu pɔ fɛ̃̀ Yonatãzi à bè: Nɛ́ faasai
swãgbãade! Má dɔ̃ kɛ̀ n zɛ Yɛsɛ nɛ́ kpɛɛmɛ. N wí dà n zĩndaa kɔ̃n n dao. [31] Tó Yɛsɛ nɛ́ pì gɔ̃
kú kũ wɛ̃̀ndio, nɛ́ e ǹ kpata blero. Ǹ gbɛ̃̀nɔ zĩ aɔ̃ à kũ wà suomɛ tia. Séto à ga. [32] Ben Yonatã
à là à bè: Bɔ́yãnzin eé gazi? Bɔ́n à kɛ̀? [33] Ben Solu Yonatã gbã̀ kɔ̃n sário lɛ à e à à dɛ, ben
Yonatã dɔ̃̀ sa kɛ̀ a de zɛ̀ kɔ̃n Dauda dɛnaomɛ.
[34] Yonatã fɛ̀ɛ à gò pɔ́bleela kɔ̃n pɔfɛ̃̀o, èe gà à pɔ́ blè mɔ gurɔ plaadee pì zĩ dɔro, zaakɛ à
nɔ̀sɛ yàka Dauda yã musu, kɛ̀ à de à dìɛ gbɛ̃̀ futaa ũ yãnzi.
[35] Kɛ̀ guu dɔ̀, Yonatã bɔ̀ à gàa Dauda le guu pìn. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃̀ kee tɛ́zi. [36] Ben à bè nɛ́ pìnɛ. Ǹ
bàa lɛ́ ǹ gá kãa. Tó ma kà zù, nɛ́ wɛtɛ. Kɛ̀ nɛ́ pì bàa lɛ̀ èe gaa, ben Yonatã kà zù à mìla. [37] Kɛ̀
nɛ́ pì kà guu kɛ̀ Yonatã kà pɛ̀ɛn, ben à lɛ́ zù nɛ́ pìzi à bè: Kà pìnɔɔ kú n aɛ kãa. [38] Ben Yonatã
ɛ̀ara à lɛ́ zùzi dɔ à bè: Ǹ gá kpakpaa, ǹton zɛro. Ben nɛ́ pì kà pìnɔ sɛ̀ɛ à sùo a diinɛ. [39] Nɛ́ pì
e yã pì dɔ̃ro, séde Yonatã kɔ̃n Daudao. [40] Ben Yonatã a gɔ̃̀kɛbɔnɔ kpà nɛ́ pìa à bè: Ǹ sí ǹ táo
bɛ.
[41] Kɛ̀ nɛ́ pì tà, Dauda fɛ̀ɛ gbɛ̀ kpɛɛ à mɔ̀ à kùɛ Yonatãnɛ gɛ̃̀n aagɔ̃ à dàɛ a puua. Ben aɔ̃ lɛ́
pɛ̀kɔ̃a aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀ ń plaa ń píngi, Dauda pɔ́ bé à bíta. [42] Ben Yonatã bènɛ: Ǹ tá aafia, zaakɛ wa
lù sɛ̀ kɔ̃n Dii tɔ́o wa bè, Diin wa sèedadee ũ ma boriinɔ kɔ̃n n boriinɔ dagura ai gurɔ píngi.
Dauda bɔ̀ gwe, ben Yonatã ɛ̀ara à tà a bɛ.

21

*Dauda kuuna N*ɔbu

[1] Kɛ̀ Dauda e gaa sa'oriki Aimɛlɛki kiia zaa Nɔbu, Aimɛlɛki pì bɔ̀ à gàa à daàlɛ. Vĩa à kũ̀,
ben à à là à bè: Bɔ́ bé à tò ń tɛ́ ndo, gbɛ̃̀kee kúnyoroee? [2] Dauda wèàla à bè: Kí bé à zĩi dàmɛ,
à bè màton tó gbɛ̃̀ke yã kɛ̀ á dìɛmɛ à ma zĩ mà kɛɛ dɔ̃ro. Ben wa guu zɔ̃̀kɔ̃nɛ kɔ̃n ma ìbanɔ aɔ̃
dɔmɛ aɛ. [3] Pɔ́ble kpareen ń vĩ kɛ̀ tiaa? Ǹ ma gba burɛdi mèn sɔɔro kesɔ̃ pɔ́ kɛ̀ ń vĩ píngi dé.
[4] Ben sa'oriki pì bè: Burɛdi pã kuuro, séde kɛ̀ wà kàɛ Ludanɛ baasiro. Tó n gbɛ̃̀nɔɔ e kakɔ̃a
kɔ̃n nɔgbɛ̃̀oro, mɛ́ kpámma. [5] Ben Dauda bènɛ: À dɛ lɛ kɔ̀, wá wa zĩnda kũna nɔgbɛ̃̀nɔ yã

musu, lán weè kɛ nà wà gbasa wà da zén wà gá zĩ̀ ká. Ma gbɛ̃nɔ mɛ̀nɔɔ gbãsĩ̀ro. Baa gurɔɔ kɛ̀ wée pɔyezi táa oo, aɔ̃ègɔ̃ gbãsĩ̀ro, atɛ̃nsa tá kɛ̀ wée oo gbɛ̀̀aro. [6]Ben sa'oriki pì Luda burɛdi sɛ̀ à kpàa, zaakɛ burɛdi kee kú gwero, sé kɛ̀ wà kàɛ Ludanɛ. Wè burɛdi pì sé Dii aɛmɛ, ben wè à lende kpá kɔ̃n burɛdi dufuo.

[7]Solu ìbanɔ dokee kú gwe gurɔɔ pìa, à tɔ́n Doɛgi. Ɛdɔmu boriimɛ, àmbe Solu sãdãriki ũ. [8]Ben Dauda Aimɛlɛki là à bè: Ń sári ke fɛ̃ɛdaa vĩ kɛ̀ɔ́? Méɛ e ma a fɛ̃ɛda ke gɔ̃kɛbɔ ke sɛ̀ro, zaakɛ kí zĩ kùrukuru dàmɛmɛ. [9]Sa'oriki pì wèàla à bè: Gɔlaya, Filisitini kɛ̀ ń dɛ̀ Ela guzurɛn fɛ̃ɛdaa kú kɛ̀. À kú dansiki kpɛɛ, bisa fĩfĩa. Tó ń yezi, ǹ sé, zaakɛ à pãndee kú kɛ̀ dɔro, séde beee pì. Ben Dauda bè: Ǹ kpáma, à sáa kuuro.

Dauda ĩadeyãnɔ kɛkɛna

[10]Dauda bàa lɛ̀ Solunɛ zĩ beeea, à tà Gata kí Akisi kiia. [11]Ben Akisi ìbanɔ bènɛ: Isarailinɔ bùsu kí Daudan yèroo? Àpin wè ɔ̃ wã wà lɛ̀ sí à yã musuroo? Wè be:
Solu gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ lɛo ũgbangba.
[12]Yã pì Dauda kṹ gbãa, èe vĩa kɛɛ Akisinɛ maamaa. [13]Ben à a zĩnda lìɛ, èe ĩadeyãnɔ kɛkɛɛ ń aɛzĩ. À ɔgbɛ gàɛgaɛ bĩi zɛ́ gbànɔa, à tò lóu e plaa a létãnkaa. [14]Ben Akisi bè a ìbanɔnɛ: À gwa! Gbɛ̃ pì né ĩadeemɛ. Bɔ́yãnzin a à sɛ̀ a mɔo ma kiiazi? [15]Ĩadeenɔ kɛ̃̀sãmamɛɛ, ben a gbɛ̃ pì sɛ̀ a mɔo ma kiia lɛ à ĩadeyãnɔ kɛkɛmɛɔ́? Eé e à gɛ̃ ma uaro.

22

*Solu N*ɔbu sa'orinɔ dɛdɛna

[1]Dauda bɔ̀ gwe à bàa lɛ̀, à gàa à gɛ̃̀ Adulamu gbèwɛɛn. Kɛ̀ à vĩ̀inɔ kɔ̃n à de bɛdeenɔ à baaru mà, aɔ̃ gàa wà à lè gwe. [2]Yã'ɔ̃ammadeenɔ kɔ̃n fĩadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ yã è kɛńnɛroonɔ kàkɔ̃azi ń píngi, ben à gɔ̃̀ ń gbɛ̃nsi ũ. Aɔ̃ kà gɔ̃ɔn wàa plaa taka bà. [3]Bɔna zaa gwe Dauda gàa Mizipa, Mɔabunɔ bùsun, à bè Mɔabu kínanɛ: Ǹ ma de kɔ̃n ma dao gba zɛ́ aɔ̃gɔ̃ kúnyo ai mà dɔ̃ lán Luda é kɛmɛ nà. [4]Ben à ń tó kɔ̃n Mɔabu kínao gwe. Aɔ̃ɔ kúo gurɔɔ kɛ̀ Dauda kú sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu. [5]Beee gbɛra annabi Gada mɔ̀ à yã ò Daudanɛ à bè: Ǹtongɔ̃ kú sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu dɔro. Ǹ ɛara ǹ tá Yudanɔ bùsun. Ben à fɛ̀ɛ à gàa Ɛrɛti líkpɛn.

[6]Zĩkea Solu vɛ̃ɛna sãma lí gbáru Gibɛa sĩ̀sĩa. À a sári kũna, à ìbanɔ lìgazi ń píngi. Ben à mà wà Dauda kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ kúkii dɔ̃̀. [7]Ben à bè a ìba pìnɔnɛ: a Bɛyãmi boriinɔ, à ma yã ma a píngi. Yɛsɛ né é buraanɔ kɔ̃n geepi búnɔ kpáawaɔ́? Eé a diɛ zĩ̀kari gɔ̃ɔn wàa sɔsɔɔro ke gɔ̃ɔn basɔsɔɔroonɔ gbɛ̃nsinɔ ũɔ́? [8]A píngi a lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃mazimɛ. Kɛ̀ ma né yã yì kɔ̃n Yɛsɛ néo, a gbɛ̃kee e omɛro. A gbɛ̃kee e ma wɛ̃nda gwaro. Èe damɛ ma swãla kɛ̀ ma né ma ìba pì nɔ̀sɛ fɛ̀ɛ àgɔ̃ ma wɛtɛɛ à ma dɛ, lán èe kɛɛ nà tiaro. [9]Ɛdɔmu bori Doɛgi kú kɔ̃n Solu ìbanɔ gwe, ben à bè: Ma Yɛsɛ né è, à mɔ̀ Aitubu né Aimɛlɛki kiia zaa Nɔbu. [10]À yã gbèkanɛ Diia, ben à kũsãɛ kpàa kɔ̃n Filisitini bori Gɔlaya fɛ̃ɛdaao.

[11]Ben kína gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ sa'oriki Aimɛlɛki sísi kɔ̃n a de bɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ sa'orinɔ ũ zaa Nɔbunɔ ń píngi. Ben aɔ̃ mɔ̀ kína kiia ń píngi. [12]Ben Solu bènɛ: Ǹ swã kpá ǹ ma, Aitubu né. À wèàla à bè: Ma swã dɔ, Baa. [13]Ben Solu à là à bè: Bɔ́yãnzin mmɔn kɔ̃n Yɛsɛ néo a lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃mazizi? Bɔ́yãnzin n pɔ́blee kpàa kɔ̃n fɛ̃ɛdaaozi? N yã gbèkanɛ Ludaa, lɛ à fɛɛmazi àgɔ̃ ma wɛtɛɛ à ma dɛ, lán èe kɛɛ nà tia. [14]Aimɛlɛki wèàla à bè: N ìbanɔ té píngi, dé bé à náanɛ vĩ à kà Dauda ũu? N né zãmɛ, n zĩnda dogarinɔ kínamɛ, bensɔ̃ à tɔ́ bɔ̀ n bɛ. [15]Méɛ gbekanɛ Ludaa zikiroo? Kai! Baa, ǹton yã di mamɔma n zɔ̀bleriaro ke ma de bɛdeenɔ, zaakɛ má yãke dɔ̃ yã pì musuro pátipati. [16]Ben kí bènɛ: Né gamɛ, mpi kɔ̃n n de bɛdeenɔ ń píngi. [17]Ben à ò dogari kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ à bè: À fɛɛ à Dii gbɛ̀̀gbãrinɔ dɛdɛ, zaakɛ ń ɔɔ kú Dauda yãmmɛ. Aɔ̃ɔ à bàalɛna yã dɔ̃, ben aɔ̃ɔe omɛro. Mɔde à ìba pìnɔɔ e wezi wà ɔ sɛ̀ wà Dii gbɛ̀̀gbãri pìnɔ dɛ̀dɛro. [18]Ben kí bè Doɛginɛ: Ǹ fɛɛ ǹ sa'ori pìnɔ dɛdɛ. Ben à fɛ̀ɛ à ń dɛdɛ gɔ̃ɔ. À sa'o'utadari pìnɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn basiigɔ̃ asɔɔromɛ. [19]Ben Solu ɛ̀ara à sa'ori pìnɔ wɛ́tɛ Nɔbudeenɔ dɛ̀dɛ dɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n né gbãaanɔ kɔ̃n nékpãntɛ̃nɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zaakinɔ kɔ̃n sãanɔ. Wà ń dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao ń píngi.

[20] Ben Aimɛlɛki né ke pìtiŋ́gu, à tɔ́n Abiata. À bàa lɛ̀ à gàa à nà Daudaa. [21] À bè Daudanɛ,
Solu Dii gbɑ̀̃gbãrinɔ dɛ̀dɛ ń píngi. [22] Ben Dauda bènɛ: Kɛ̀ ma Ɛdɔmu bori Doɛgi è gwe zĩ
beeea, má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ eé o Solunɛ. Ma yãnzin wà n de bɛdeenɔ dɛ̀dɛzi ń píngi. [23] Ǹgɔ̃
kúmao. Ǹton tó vĩa n kũro. Gbɛ̃ kɛ̀ èe n wɛtɛɛ à n dɛɛ e ma wɛtɛɛ à ma dɛmɛ se. Yãke é n
le ma kiiaro.

23

*Dauda Kɛ*iladeenɔ mìsina

[1] Wà ò Daudanɛ wà bè: Ǹ gwa, Filisitininɔɔ e zĩ̀ kaa kɔ̃n Kɛiladeenɔ, aɔ̃ɔe ń pɔ́wɛɛnɔ
naakɔ̃a. [2] Ben Dauda gbèka Diia à bè: Mà gá mà lɛ́ɛ Filisitini pìnɔan yɔ́? Ben Dii bènɛ: Ǹ gá
ǹ lɛ́ɛḿma ǹ Kɛiladeenɔ mì sí. [3] Ben Dauda gbɛ̃nɔ bènɛ: Lán vĩa e wa kũu Yudanɔ bùsu kɛ̀n
nà, wé fɔ̃ wà gá wà zĩ̀ ká kɔ̃n Filisitininɔ Kɛilaɔ́? [4] Dauda ɛ̀ara à gbèka Diia dɔ, ben Dii bènɛ:
Ǹ fɛɛ ǹ gá Kɛila, zaakɛ mɛ́ Filisitininɔ nannɛ n ɔzĩ. [5] Ben Dauda gàa Kɛila kɔ̃n a gbɛ̃nɔ, à zĩ̀ kà
kɔ̃n Filisitininɔ, ben à ń pɔ́kãdeenɔ sìḿma. À Filisitininɔ dɛ̀dɛ paripari, ben à Kɛiladeenɔ
mì sì. [6] Kɛ̀ Aimɛlɛki né Abiata bàa lɛ̀ èe gaa Dauda kiia yã, à a sa'o'uta kũna, ben à gàao
Kɛila.

*Solu p*ɛɛna Daudazi

[7] Kɛ̀ Solu mà Dauda gàa Kɛila, à bè: Luda gìzimɛ, ben à à nàmɛ ma ɔzĩ, zaakɛ à a zĩnda
tàta wɛ́tɛ bĩidee guumɛ. [8] Solu a zĩ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi, lɛ aɔ̃ gá Dauda kagura kɛ kɔ̃n à
gbɛ̃nɔ zaa Kɛila. [9] Kɛ̀ Dauda mà Solu e à zaaa kpaakɔ̃sɔ̃azi, ben à bè sa'ori Abiatanɛ à mɔ́ kɔ̃n
sa'o'utao. [10] Ben Dauda bè: Dii Isarailinɔ Luda, mapi n zɔ̀bleri má mà Solu e zɛ́ wɛtɛɛ à mɔ́
Kɛila à wɛ́tɛ kɛ̀ kaatɛ ma yãnzi. [11] Kɛiladeenɔ é ma kpáan yɔ́? Solu é mɔ́ kɛ̀ lán má mà nàn
yɔ́? Dii Isarailinɔ Luda, ǹ o mamɔma n zɔ̀blerinɛ. Ben Dii bènɛ: Eé mɔ́. [12] Ben Dauda à là
dɔ: Kɛiladeenɔ é ma kpáa kɔ̃n ma gbɛ̃nɔn yɔ́? Ben Dii bè: Aɔ̃é a kpáamɛ. [13] Ben Dauda kɔ̃n a
gbɛ̃nɔ fɛɛ, aɔ̃ kà gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ taka bà. Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Kɛila, ben aɔ̃ɔe sɔ̃ki kpákpaa. Kɛ̀ Solu mà
Dauda bɔ̀ Kɛila, èe gà à gàa gwe dɔro.

[14] Dauda kú zɛki gbãaan gbáan Zifi bùsu sĩ̀sĩdeen. Lán guu e dɔɔ nà Solu ègɔ̃ à wɛtɛɛ à
dɛ, mɔde Ludaa e Dauda nanɛ à ɔzĩro. [15] Gurɔɔ kɛ̀ Dauda kú Zifi bùsu líkpɛn, à mà Solu kɔ̃n
à gbɛ̃nɔɔ e mɔɔ a dɛ. [16] Ben Solu né Yonatã fɛɛ à gàa à Dauda lè zaa líkpɛ pìn, à à gbà swɛ̃̀
kɔ̃n Luda tɔ́o. [17] À bènɛ: Ǹton tó vĩa n kũro, zaakɛ ma de é e à ɔ nammaro. Ḿbe né kí ble
Isarailinɔnɛ, mapi sɔ̃ mɛ́gɔ̃ dɛ n plaadee ũ. Ma de pì beee dɔ̃ se. [18] Ben aɔ̃ yã yì kɔ̃o ń plaa
Dii aɛ. Dauda gɔ̃̀ líkpɛn gwe, ben Yonatã tà bɛ.

[19] Beee gbɛra Zifideenɔ gàa wà Solu lè Gibɛa aɔ̃ bè: Dauda utɛna wa bùsun sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu.
À kú líkpɛn Akila sĩ̀sĩgɛɛzi Yɛsimɔ sɔɔmɛtɛ kpa. [20] Kí, gurɔɔ kɛ̀ ń yezi píngi, ǹ mɔ́ gwe, wé
à kpámma. [21] Ben Solu bè: Dii aubarika daagu kɛ̀ a ma wɛ̃nda gwà yãnzi. [22] À tá à ɛara à
soru kɛ. À guu kɛ̀ è gán gbekagbeka kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à ènɔ, zaakɛ má mà wà bè, à ɔ̃ndɔ̃ɔ né
ɔ̃ndɔ̃ɔnlo. [23] À gbekagbeka lɛ à e à à utɛkiinɔ dɔ̃ píngi, à ɛara à mɔ́ à ma le, lɛ mà à sãnsãn
ma, mɛ́ gáao. Tó à kú a bùsun gwemɛ, mɛ́ pɛ́ɛzi Yuda boriinɔ té píngi. [24] Ben aɔ̃ dà zén,
aɔ̃ dɔ̀ Solunɛ aɛ gana Zifi. Àɛ sɔ̃ Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ gĩakɛ wà kú Maɔni gbáan sɛ̃̀tɛ Yɛsimɔ
sɔɔmɛtɛ kpa.

[25] Kɛ̀ Solu kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ e mɔɔ pɛ́ɛzi, à à baaru mà, ben à pìta kpiii pìa à gàa à kú Maɔni
gbáan. Kɛ̀ Solu mà, ben à pɛ̀ɛzi Maɔni gbáan gwe. [26] Solunɔ e táa oo kpiii kpɛɛ kãa kpa,
Daudanɔ e táa oo à kpɛɛ kɛ̀ kpa, aɔ̃ɔe wãa aɔ̃ɔe bàa lɛɛ Solunɛ. Gurɔɔ kɛ̀ Solu kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ e
ligaa Daudanɔzi aɔ̃ ń kũ, [27] ben gbɛ̃ke mɔ̀ à baaru kpà Solunɛ à bè: Ǹ kɛ kpakpaa, Filisitininɔ
mɔ̀ wà lɛ̀ɛ wa bùsua. [28] Ben Solu pɛɛna Daudazi tò, à gàa Filisitininɔ le. Beee yãnzi wè guu
pì sísi Kɔ̃kpaatɛkpiii. [29] Beee gbɛra Dauda bɔ̀ gwe à gàa à vɛ̃̀ɛ sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtu, guu kɛ̀ wè sísi
Ɛngɛdi.

24

*Dauda gina Solu d*ɛnazi gbɛ̀wɛɛn

[1] Kɛ̀ Solu sù kɔ̃n pɛɛna Filisitininɔzio, wà bènɛ Dauda kú Ɛngɛdi gbáan. [2] Ben à Isaraili
zǐkpɛɛnɔ sɛ̀ɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ aagɔ̃ à dàńyo zén, lɛ aɔ̃ Daudanɔ wɛtɛ guu kɛ̀ wè sísi Zɔ̃nɔ Gbɛ̀a. [3] Kɛ̀
à kà sãanɔ kara kɛ̀ kú zɛ́ saɛ kiia, à gbɛ̀wɛɛ è gwe, ben à gɛ̃n à gàa dɔzɛzi kɛ. Dauda kɔ̃n a
gbɛ̃nɔ sɔ̃ɔ kú gbɛ̀wɛɛ pìn zaa à lɛ́zɛkiia. [4] Ben Dauda gbɛ̃nɔ bènɛ: Ǹ gwa, à gurɔɔn gbɔ̃̀a kɛ̀
Dii bè é n ibɛɛ nannɛ n ɔzĩ ǹ yã kɛnɛ lán ń yezi nà. Ben Dauda fɛ̀ɛ tɛɛɛ, à Solu utagumusu
lɛ́ zɔ̃̀ à saɛ. [5] À gbɛra Dauda gɛ̃̀ laasuun Solu uta lɛ́ kɛ̀ à zɔ̃̀ pì yãnzi, [6] à bè a gbɛ̃nɔnɛ: Kai! Dii
tón tó mà yã beee taka kɛ ma dii kɛ̀ à à kpànɛro. Mɛ́ ɔ naaro, zaakɛ Dii bé à à kpà kpatan.
[7] Dauda kpɔ̃̀kɛ̃ a gbɛ̃nɔzi kɔ̃n yã pìo, èe tó aɔ̃ Solu dèro. Kɛ̀ Solu bɔ̀ gbɛ̀wɛɛn, èe gɛ̃ɛ zɛ́la,
[8] ben Dauda bɔ̀ gbɛ̀wɛɛ pìn, à lɛ́ zùzi à bè: Ma dii kí! Kɛ̀ Solu lìɛ à a kpɛɛ gwà, ben Dauda
kùɛ à dàɛ a puua. [9] Ben à bè Solunɛ: Tó wà bè ma yã zaaa kpàkpa n musu, bɔ́ yã bé à tò
nɛɛ̀ síi? [10] Ǹ gwa! N wɛ́ɛ è gbɔ̃̀a lán Dii n namɛ ma ɔzĩ nà gbɛ̀wɛɛn. Wà bèmɛ mà n dɛ, ben
ma n wɛ̃nda gwà, ma bè mɛ́ ɔ na ma diiaro, zaakɛ Dii bé à à kpà kpatan. [11] Ǹ gwa kɛ̀ Baa! Ǹ
gwa, má n uta lɛ́ kũna kɛ̀! Ma n uta lɛ́ zɔ̃̀, mɔde mɛ́ɛ n dɛro. Ń dɔ̃̀ sa kɛ̀ má n kũna kɔ̃n nɔ̀sɛ
zaaaoro. Mɛ́ɛ taari kɛnnɛro, ben nɛ́ɛ ma wɛtɛɛ ǹ ma dɛ. [12] Dii yã gɔ̃gɔ̃we à gɛ̃ɛ bommamɛ,
mɔde mapi mɛ́ ɔ nammaro. [13] Lán wà yáasi zù zaa zi nà wà bè, yã zaaa è bɔ zaakɛrinɔ kiiamɛ,
mɛ́ ɔ nammaro. [14] N Isarailinɔ kína, dé yãnzin n bɔzi? Dén nɛ́ɛ pɛ́ɛzi? Gbɛ̃ɛ gèn yɔ́? Ke kɔ̀kɔ
nɛ́ngo? [15] Dii ma yã gwa à yã gɔ̃gɔ̃we. À yã nnaa kpáma à zɛmao à ma bɔ n ɔzĩ.
[16] Kɛ̀ Dauda yã beee ò Solunɛ à yɔ̃̀a, Solu bè: Ma nɛ́ Dauda, n kòton gweɔ́? Ben Solu vĩ̀
wiiio [17] à bè Daudanɛ: N yã nnaa dɛmala, zaakɛ yã zaaan má kɛ̀nnɛ, ben n fĩa bòmɛ kɔ̃n à
maaao. [18] N yã maaa kɛ̀ ń kɛ̀mɛɛ ò tia. Kɛ̀ Dii ma nannɛ n ɔzĩ, nɛ́ɛ ma dɛro. [19] Tó gbɛ̃ bɔ̀
a ibɛɛa, è tó à tá aafiaɔ́? Dii yã maaa kɛ̀ ń kɛ̀mɛ gbɔ̃̀a fĩa bonnɛ. [20] Má dɔ̃ sa kɛ̀ nɛ́ gɔ̃ kí ũ,
nɛ́gɔ̃ kí blee Isarailinɔnɛ. [21] Ǹ símɛ kɔ̃n Dii tɔ́o kɛ̀ nɛ́ ma borii kaatɛro, nɛ́ ma tɔ́ dɛ ma de
bɛdeenɔ tɛ́ro. [22] Ben Dauda la dà Solunɛ. Kɛ̀ Solu tà bɛ, ben Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ɛ̀ara wà tà
sɛ̀̃tɛ pɔ̀rɔtu.

25

*Dauda k*ɔ̃n Nabalao kɔ̃n Abigailio

[1] Samuɛli gà, ben Isarailinɔ kàkɔ̃a ń píngi, aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ à gaa musu, ben wà à vĩ̀i a bɛ zaa
Rama. Beee gbɛra Dauda gàa Parani sɛ̀̃tɛ. [2] Maɔni gbɛ̃kee kuu, à bɔkɔ̃tɛ vĩ Kamɛli gwe.
Auzikide sàmɛ, à sãanɔ vĩ bɔrɔ aagɔ̃ kɔ̃n blènɔ wàa sɔɔro. Ben à mɔ̀ Kamɛli lɛ à a sãanɔ kã
kɛ̃ɛ. [3] À tɔ́n Nabala, à naɔ̃ tɔ́n Abigaili. Nɔgbɛ̃ pì làakari vĩ bensɔ̃ à kakana maa, mɔde à gɔ̃ɔ
pì gbɛ̃ke wí vĩro, à yãkɛnanɔɔ dɔ̀rɔ vĩro. Kalɛbu boriimɛ.
[4] Gurɔɔ kɛ̀ Dauda kú sɛ̀̃tɛ, à mà Nabala mɔ̀ a sãanɔ kã kɛ̃ɛ. [5] Ben à a ìbanɔ zĩ̀ gɔ̃ɔn kuri
à bèńnɛ: À fɛɛ à gá Nabala kiia zaa Kamɛli, à ì kpáamɛ [6] à onɛ à be: Luda n dɔ̃ aafiao kɔ̃n
n uao kɔ̃n n gbɛ̃nɔ ń píngi. [7] Má mà n mɔ kɔ̃n sãkãkɛ̃ɛrinɔ. Kɛ̀ n sãdãrinɔɔ kúwao, wée ĩa
daḿmaro, ń kuuna Kamɛli guu, pɔ́kee e kɛ̃sãḿmaro. [8] Ǹ n zĩkɛri pìnɔ la, aɔ̃́ onnɛ. Ǹ tó ma
ìbanɔ n pɔnnaa e, zaakɛ zĩbaa zĩmɛ. N zɔ̀bleri pìnɔ kɔ̃n mamɔma n néo ǹ wa gba pɔ́ kɛ̀ ń è.
[9] Kɛ̀ Dauda ìba pìnɔ kà, aɔ̃ yã pì tɔ̃kɛ̃̀ Nabalanɛ kɔ̃n Dauda tɔ́o, ben aɔ̃ sɔ̃̀kpazi. [10] Ben Nabala
bèńnɛ: Dén Dauda ũu? Dén Yɛsɛ nɛ́ pì ũu? Zɔ̀ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃̀ n diinɔa gbɔ̃̀anɔɔ pari. [11] Á yezi mà
a burɛdi kɔ̃n ma ío kɔ̃n nɔ̀bɔ kɛ̀ má dɛ̀ ma sãkãkɛ̃ɛrinɔnɛo séɛ mà kpá gbɛ̃ kɛ̀ má ń bɔkii
dɔ̃roonɔan yɔ́? [12] Ben Dauda gbɛ̃nɔ ɛ̀ara wà dà zén aɔ̃ tà. Kɛ̀ aɔ̃ kà, aɔ̃ yã pìnɔ gbɔ̃̀anɛ píngi.
[13] Ben Dauda bè a gbɛ̃ pìnɔnɛ: A baade a fɛ̃ɛdaa logo. Ben ń baade a fɛ̃ɛdaa lògo kɔ̃n Daudao
se. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa kɔ̃n Daudaonɔ kà wàa plaa taka, ben gɔ̃ɔn wàa doo gɔ̃̀ kɔ̃n asoonɔ.
[14] À mɔ̀ à lè zĩkɛri pìnɔ doke gàa à ò Nabala naɔ̃ Abigailinɛ à bè: Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ bɔ̀
sɛ̀̃tɛ aɔ̃ mɔ̀ wà ì kpà wa diia, ben à pàtaḿma. [15] Gbɛ̃ pìnɔ sɔ̃ yã maaa kɛ̀we maamaa, aɔ̃ɔe
ĩa dawaro. Kɛ̀ wá kúńyo sɛ̀̃tɛ, pɔ́ke è sãsãwaro. [16] Gurɔɔ kɛ̀ wée sãa dãa ń saɛ fãantɛ̃ kɔ̃n
gwãavĩo píngi, aɔ̃ɛ̀gɔ̃ ligawazi lán bĩi bà. [17] Ǹ laasuu lɛ́ yã kɛ̀ nɛ́ kɛɛa, zaakɛ aɔ̃ zɛ̀o wà yã
zaaa kɛ wa diinɛ kɔ̃n à uadeenɔ ń píngi. Àpi maaro, è gbɛ̃ lɛ́damma síro.

18 Ben Abigaili burɛdi nàkɔ̃a kpakpaa mèn wàa do kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo tùu plaa kɔ̃n sãa kɛ̀ wà
kɛ̀kɛnɔ mèn sɔɔro kɔ̃n pɔ́wɛɛ kpatanao kpɛ̃ɛ sɔɔro kɔ̃n geepi kàranɔ mèn basɔɔro kɔ̃n kãkã
bɛ kori kàranɔ mèn wàa do, aɔ̃ɔ yì zaakinɔnɛ. 19 Ben à bè a zĩkɛrinɔnɛ: Àgɔ̃ dɔɔ aɛ, mégɔ̃ té
a kpɛɛ. Èe yãke o a zã Nabalanɛro. 20 Ben à di a zaakia, èe pitaa sĩ̀sĩa. Kɛ̀ à bɔ̀ sĩ̀sĩ kpɛɛ, aɔ̃
dàkɔ̃rɛ Daudao, èe pitaa sĩ̀sĩa se kɔ̃n à gbɛ̃nɔ, aɔ̃ɔe mɔɔ. 21 Dauda e oo a gbɛ̃nɔnɛ: Ma gbɛ̃ pì
pɔ́nɔ dǎ̀kpanɛ sɛ̀̃tɛ pãmɛ. Wée à pɔ́ke séro, ben à yã maaa kɛ̀ má kènɛ fĩa bòmɛ kɔ̃n à zaaao.
22 Tó ma à gɔ̃gbɛ̃ ke tò bɛ̃ɛ ai guu gɔ̃ gá dɔ, Luda yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ.

23 Kɛ̀ Abigaili à è, ben à pìta a zaakia kpakpaa, à kùɛ Daudanɛ à aɛ pèɛ. 24 Ben à kùɛ à gbá
saɛ à bè: Baa, taari pì gɔ̃̀ ma mèn do musu. Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri gba zɛ́ mà yã onnɛ. Ǹ
swã kpá mamɔma n zɔ̀bleri yãzi. 25 Baa, Nabala maaro. Ǹton à yã daro. À yãnɔɔ dɛ lán a tɔ́
bàmɛ. À tɔ́n Mìsaide, bensɔ̃ mìsaiyãn ègɔ̃ kɛɛ. Mamɔma n zɔ̀bleri sɔ̃, méɛ gbɛ̃ kɛ̀ n ń zĩnɔ
ero. 26 Baa, lán Dii kuu bensɔ̃ ń kuu nà, Dii gìnnɛ ǹ gbɛ̃ dɛ ǹ gɛ̃ɛ bo n zĩnda. Dii tó n ibɛɛnɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe n kpákpaa à zaaaonɔ gɔ̃ lán Nabala bà. 27 Tia sa Baa, ǹ gbaa kɛ̀ mamɔma n
zɔ̀bleri ma mɔonnɛɛ kɛ̀ sí ǹ kpá n ìbanɔa. 28 Ǹ sùu kɛ kɔ̃n mamɔma n zɔ̀blerio kɔ̃n ma taario
dɔ. Dii é tó n boriinɔ gɔ̃ kí blee ai gurɔ píngi, zaakɛ nɛɛ̀ zĩ̀ ká Diinɛmɛ, weé à zaa ke emma
zikiro. 29 Baa tó gbɛ̃ke fɛɛ èe pɛɛɛnzi à n dɛ, Dii n Luda é n wɛ̃̀ndi dãkpa, eé n ibɛɛnɔ wɛ̃̀ndi
da gbɛ̀mban à zu. 30 Baa, tó Dii yã maaa kɛ̀nnɛ lán à lɛ́ gbɛ̃̀nnɛ nà píngi, tó à n diɛ Isarailinɔ
gbɛ̃nsi ũ, 31 ǹton gɛ̃ laasuun à n da yãn gbɛ̃dɛna pã ke gɛ̃ɛbona n zĩndanɛ yã musuro. Baa,
tó Dii yã maaa kɛ̀nnɛ, ǹ tó mamɔma n zɔ̀bleri ma yã gɔ̃ dɔngu.

32 Ben Dauda bè Abigailinɛ: Wà Dii Isarailinɔ Luda sáabu kpá, zaakɛ à n zĩ ǹ damalɛ gbǎ̀a.
33 Ma n sáabu kpà se kɔ̃n lɛ́damma kɛ̀ n ma gbaao, zaakɛ ḿbe n kpamɛ gbǎ̀a, ben mɛ́ɛ gbɛ̃ dɛ
ma gɛ̃ɛ bò ma zĩndanɛro. 34 Tó beeenlo, kɔ̃n Dii Isarailinɔ Luda kɛ̀ gìmɛ mà yã zaaa kɛnnɛɛo,
tó nɛ́ɛ wã n mɔ n damalɛ yãro, lɛ guu é dɔ Nabala nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kearo. 35 Ben Dauda pɔ́ kɛ̀ Abigaili
mɔ̀onɛ sì à bè: Ǹ ká bɛ aafia. Ma n yã mà, ma n yodaado kɛ̀.

36 Kɛ̀ Abigaili kà Nabala kiia, à è èe pɔ́ blee lán kína bà. À pɔɔ kɛ̀ nna, à wɛ̃ɛ gbɛ̃̀ à kǎ̀. Ben
à naɔ̃ pì e lɛ́ bɔ à yãke ònɛro, sé kɛ̀ guu dɔ̀. 37 Kɛ̀ guu dɔ̀, Nabala wɛ́ɛ kɛ̀̃, ben à naɔ̃ yã kɛ̀ à kɛ̀
pì ònɛ. Ben swɛ̃̀ kɛ̀̃n, à gɔ̃̀ lán gbɛ̀ bà. 38 Kɛ̀ à kɛ̀ lán gurɔ kuri bà, ben Dii gò tɔ̃̀a, à gà.

39 Kɛ̀ Dauda Nabala gana baaru mà, à bè: Wà Dii kɛ̀ zɛ̀mao sáabu kpá, à wí kɛ̀ Nabala
dàmaa bɔ̀mɛ. À gìmɛ mà yã zaaa kɛ, ben à tò Nabala zaakɛna wì à zĩnda musu. Beee gbɛra
Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀ Abigailia aɔ̃ onɛ á yezi à à sɛ́ nɔɔ ũ. 40 Kɛ̀ Dauda ìba pìnɔ kà Abigaili kiia zaa
Kamɛli, aɔ̃ bènɛ: Dauda bé à wa zĩmma, à yezi à n sɛ́ nɔɔ ũ. 41 Ben à fɛ̀ɛ à kùɛ à a mì pɛ̀ɛ à bè:
À zɔ̀blerin ma ũ, má yãana mà a dii ìbanɔ gbá pípiń́nɛ. 42 Ben à fɛ̀ɛ à dì zaakia gɔ̃ɔ. À nɔgbɛ̃
zĩkɛrinɔ gàao gɔ̃ɔn sɔɔro. Aɔ̃ dà zɛ́n kɔ̃n Dauda zĩ̀rinɔ, ben à gɔ̃̀ à nɔɔ ũ. 43 Dauda Yɛzɛrili
gbɛ̃ Ainɔama kũna nɔɔ ũ dɔ. Aɔ̃ plaa ń píngi kɛ̀ à nɔɔnɔ ũ. 44 Solu a nɛ́ Mikala kɛ̀ dɛ Dauda
nɔɔ ũ yãa kpà Laisi nɛ́ Palatiɛli, Galimu gbɛ̃a.

26

*Dauda gina Solu dɛ*nazi gɛ̀̃n plaadee

1 Zifideenɔ gàa wà Solu lè Gibɛa aɔ̃ bènɛ: Dauda utɛna Akila sĩ̀sĩ̃gɛɛzi kɛ̀ aɛdɔna Yɛsimɔa.
2 Ben Solu gàa Zifi sɛ̀̃tɛ kɔ̃n Isaraili zĩ̀kpɛɛnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ aagɔ̃, aɔ̃ɔe Dauda wɛtɛɛ wà à dɛ sɛ̀̃
pìn. 3 Solu bùra kàɛ zɛ́ saɛ Akila sĩ̀sĩ̃gɛɛ kɛ̀ aɛdɔna Yɛsimɔa, ben Dauda kú sɛ̀̃n. Kɛ̀ à mà Solu
e pɛɛɛazi, 4 ben à gu'asiigwarinɔ zĩ̀, gbasa à dɔ̃̀ sa kɛ̀ Solu kà. 5 Ben Dauda fɛ̀ɛ à gàa guu kɛ̀
Solu bùra kàɛn. À Solu kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi Nɛrɛ nɛ́ Abanao daɛkii è. Solu daɛna bùra
guu, à gbɛ̃nɔ kàɛ wà ligazi. 6 Ben Dauda Iti bori Aimɛlɛki kɔ̃n Zeruya nɛ́ Abisaio là à bè: Dé
bé eé gámao bùra pìn Solu kiia? Ben Abisai bènɛ: Mámbe mɛ́ gányo. 7 Kɛ̀ Dauda kɔ̃n Abisaio
lɔɔtɛ̀ gbɛ̃ pìnɔzi gwãavĩ, ben aɔ̃ Solu è daɛna, èe ii oo bùra guu, à sári pɛɛna à mìzi. Abana
kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ daɛna wà ligazi ń píngi.

[8] Ben Abisai bè Daudanɛ: Luda n ibɛɛ nànnɛ n ɔzĩ gbɑ̃̀a. Ǹ tó mà à zɔ̃ kɔ̃n sário mà à nakɔ̃a
kɔ̃n tɔɔtɛo. Mɛ́ à zɔ̃ gɛ̃̀n domɛ, èe kɛ gɛ̃̀n plaanlo. [9] Ben Dauda bènɛ: Ǹton à dɛro. Dé bé eé
fɔ̃ à ɔ na kína kè Dii kàa à bɔ pãa? [10] Ben Dauda ɛ̀ara à bè: Dii kuu! Dii bé eé gò tɔ̃a à ga, tó
à gurɔɔ pàpa kesɔ̃ à gà zĩ̀lan. [11] Kai! Dii tón tó mà ɔ na kína kè à kàaro. Wà gá wà sári kè
kú à mìzi sɛ́ kɔ̃n à í zèrɛo wà táo. [12] Dauda sári kɔ̃n í zèrɛ kè kú Solu mìzio sè, ben aɔ̃ tào.
Aɔ̃ gbɛ̃̃kee e ń ero, aɔ̃ ń yã dɔ̃ro, aɔ̃ɔe ii oo ń píngi. Aɔ̃ gbɛ̃̃kee e vuro, zaakɛ Dii bé à tò i ìsi
dàńla.
[13] Kè Dauda bikũ̀ guzurɛ baa kãa kpa, ben à zè sĩ̀sĩ musu zɑ̃̀azã, gu yàasa dana ń dagura.
[14] Ben à lɛ́ zù Abanazi kɔ̃n a gbɛ̃̃nɔ à bè: Abanaooo! Ń yĩtɛnan yɔ́? Abana wèàla à bè: Dé bé
èe lɛ́ zuu kínazi? [15] Dauda bènɛ: Gɔ̃sagbãaan n ũroo? Gbɛ̃̃ke kà lán n bà Isarailinɔ bùsunn
yɔ́? Gbɛ̃̃ke mɔ̀ n dii kína dɛ. Bɔ́ yã bé à tò nɛ́ɛ à dãkparoo? [16] Nɛ́ɛ yã kɛ a zɛ́aro. Má sì kɔ̃n
Diio a kɔ̃ sìo wà a dɛdɛmɛ, zaakɛ ée a dii kína kè Dii kpà kpatan dãkparo. Ǹ gwa! Kí sári
kɔ̃n à í zèrɛ kè kú à mìzio kú mámɛ? [17] Solu Dauda kòto dɔ̃̀, ben à bè: Dauda ma né, n kòton
gweɔ́? À wèàla à bè: Ma dii kí, ma kòtomɛ. [18] Dauda ɛ̀ara à bè: Bɔ́ yã bé à tò ma dii e pɛɛɛ
mamɔma a zɔ̀bleriazi? Bɔ́n má kè? Bɔ́ taarin má kè? [19] Ma dii kí, ǹ swã kpá mamɔma n
zɔ̀bleri yãzi sa. Tó Dii bé à n swi kèma, à ma sa'ona gũu ma. Tó gbɛ̃̃nteenɔmɛ sɔ̃, Dii láari
kɛńma, zaakɛ aɔ̃ pèma wà ma bɔ Dii gbɛ̃̃nɔ té, aɔ̃ bè mà gá mà dɔ tãanɔzimɛ. [20] Ǹton tó wà
ma dɛ zɑ̃̀ kɔ̃n Diioro. Isarailinɔ kína bɔ̀, èe kɔ̀kɔ néngo wɛtɛ à dɛ, lán wègɔ̃ pɛɛ dɔ̃ɔa sĩ̀sĩnɔ
musu nà. [21] Ben Solu bè: Ma durun kè. Ma né Dauda, ǹ ɛara ǹ su. Mɛ́ ĩa damma dɔro, zaakɛ
n ma wɛ̃̀ndi bɛɛ kè gbɑ̃̀a. Yãpuramɛ, ma yɔ̃nkɔyã kè, ma zã yãa maamaa. [22] Ben Dauda bènɛ:
N sárin yè. Ǹ tó n ìbanɔ doke bikũ à mɔ́ à sí. [23] Dii è fĩa bo baadenɛ à maakɛna kɔ̃n a náanɛo
musu. Dii n namɛ ma ɔzĩ gbɑ̃̀a, mɔde mɛ́ɛ we mà ɔ nàmmaro kè Dii bé à n ka kpatan yãnzi.
[24] Lán ma n wɛ̃̀ndi bɛɛ kè gbɑ̃̀a nà, Dii ma wɛ̃̀ndi bɛɛ dɔ̃ lɛ, à ma sí yã zaa píngia. [25] Ben Solu
bènɛ: Luda aubarika dangu ma né Dauda. Né yã ìsi kɛ, n mì égɔ̃ da'iana. Kè Dauda gɛ̃̀ zɛ́la,
ben Solu tà bɛ.

27

*Dauda kuuna Filisitinin*ɔ bùsun

[1] Dauda laasuu lè à bè: Solu é ma dɛ zĩkea. Tó mɛ́ɛ bàa lɛ́ ma ta Filisitininɔ bùsunlo, eé
bɔmao nnaro. Tó ma bàa lè, Solu é mì kɛ̃ ma wɛtɛnaa, mɛ́ bɔ à ɔzĩ. [2] Ben Dauda fɛ̀ɛ à gàa
Gata kí Akisi, Maɔku né kiia. Gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ɔnɔ gàao. [3] Ben Dauda kɔ̃n a gbɛ̃̃nɔ vɛ̃̀ɛ Gata kɔ̃n
Akisio, baade kɔ̃n a bɛdeenɔ. Dauda kú gwe kɔ̃n a nɔɔnɔ mèn plaa, Yɛzɛrili gbɛ̃ Ainɔama
kɔ̃n Kamɛli gbɛ̃ Abigaili kè dɛ Nabala nɔɔ ũ yãao. [4] Kè wà ò Solunɛ Dauda bàa lè à tà Gata,
èe pɛ́ɛzi dɔro.
[5] Dauda bè Akisinɛ: Tó ma n pɔnnaa è, ǹ ma gba zɛ́ mà vɛ̃̃ɛ gukea n lakutunɔ doke guu.
Mamɔma n zɔ̀bleri má yezi màgɔ̃ kúnyo n mɛɛwinlo. [6] Zĩ beeean Akisi Zikilaga kpàa, ben à
gɔ̃̀ Yudanɔ kínanɔ pɔ́ ũ ai kɔ̃n a gbɑ̃̀ao. [7] Dauda kuuna Filisitininɔ bùsun kà wɛ̃̀ do kɔ̃n mɔ
siigɔ̃ɔo.
[8] Ben Dauda kɔ̃n a gbɛ̃̃nɔ gàa wà lɛ̀ɛ Gesurunɔa kɔ̃n Gizinɔ kɔ̃n Amalɛkinɔ. Gbɛ̃ pìnɔɔ kú
bùsu pìn zaa zimɛ bɔna zaa Suru ai à gàa pé Igipitia. [9] Tó Dauda zĩ̀ blè bùsu pì lakutunɔa,
è gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke tó bɛ̃ɛro, sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zaakinɔ kɔ̃n lakuminɔ kɔ̃n pɔ́kãsãanɔn è
nakɔ̃a. Tó à tà, è gá Akisi kiia. [10] Tó Akisi à là guu kè à lɛ̀ɛn gbɛ̃̃nɔa gbɑ̃̀a, Dauda è benɛ a gaa
Nɛgɛvi bùsun, Yudanɔ ke Yeramɛli boriinɔ ke Keninɔ kiiamɛ. [11] Dauda è gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ ke
tó bɛ̃ɛ wà suo Gataro, zaakɛ èe bee: Gbɛ̃̃ke é kɔmɔtɔ kɛńnɛ à be dia má kè nàn yè. Lɛn ègɔ̃
kɛɛ lɛ gurɔɔ kè à kú Filisitininɔ bùsun. [12] Akisi Dauda náanɛ kè à bè a zĩndanɛ: Isarailinɔ gì
à kãzimɛ. Eégɔ̃ dɛ ma zɔ̀bleri ũmɛ gurɔ píngi.

28

*Solu k*ɔ̃n nɔgbɛ̃ weegũnnade gèsisirio

[1] Gurɔ beeenɔa Filisitininɔ ń zĩ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a, aɔ̃ɔ yezi wà gá wà zĩ̀ ká kɔ̃n Isarailinɔ. Ben
Akisi bè Daudanɛ: Asa ń dɔ̃ kè mmɔn kɔ̃n n gbɛ̃̃nɔ é gámao zĩ̀ ká sɔ̃ɔ? [2] Ben Dauda bènɛ: Tɔ̀,

nɛ́ e sa lán mamɔma n zɔ̀bleri mɛ́ kɛ nà. Ben Akisi bènɛ: Tó lɛmɛ, mɛ́ n kɛ ma dãkpari ũ ai gurɔ píngi.

3 Samuɛli sɔ̃ gĩakɛ à gà kɔ̀, Isarailinɔ kàkɔ̃a ń píngi, aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀ à ga yã musu, ben aɔ̃ à vɩ̀̃ a bɛ
wɛ́tɛn zaa Rama. Solu pɛ̀ weegũnnadeenɔa kɔ̃n gèsisirinɔ Isarailinɔ bùsun. 4 Kɛ̀ Filisitininɔ
kɔ̃ kàkɔ̃a, aɔ̃ mɔ̀ wà bùra kàɛ Sunɛmu. Ben Solu Isarailinɔ kàkɔ̃a ń píngi, aɔ̃ bùra kàɛ Giliboa.
5 Kɛ̀ Solu Filisitini zɩ̀̃kpɛɛnɔ è, vĩa à kũ̀, swɛ̃̀ kɛ̃̀n maamaa. 6 À gbèka Diia, ben Dii e weàla
nanaa guu ke kɔ̃n Urimuo ke annabinɔ gãzĩro. 7 Ben Solu bè a ìbanɔnɛ: À nɔgbɛ̃ wegũnnade
gèsisiri ke wɛtɛmɛ, lɛ mà gá mà yã gbekaa. Ben aɔ̃ bènɛ: Nɔgbɛ̃ wegũnnade gèsisiri kee kú
ɛndɔ.

8 Ben Solu a zĩnda lìɛ à pɔ́kãsã pãndenɔ dà, ben à gàa à nɔgbɛ̃ pì lè gwãavĩ, à gɔ̃ɔn plaaanɔ
tèzi. À bènɛ: Ǹ tó n zĩn mɔ́ ǹ gè kɛ̀ mɛ́ à tɔ́ onnɛ sísimɛ. 9 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Ń dɔ̃ sãnsãn
yã kɛ̀ Solu kɛ̀, kɛ̀ à a bùsu zɛ́ zɔ̃̀ wegũnnadeenɔnɛ kɔ̃n gèsisirinɔo. Bɔ́ yã bé à tò nɛ́ɛ takutɛɛ
kpákpaamɛ lɛ wà ma dɛzi? 10 Ben Solu sìnɛ kɔ̃n Dii tɔ́o à bè: Má sì kɔ̃n Diio weé ĩa damma
yã kɛ̀ musuro. 11 Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Gɛ̀ kpareen mà sísinnɛɛ? À bè: Samuɛli gèmɛ. 12 Kɛ̀ nɔgbɛ̃
pì Samuɛli è, à vɩ̀̃ wiiio à bè Solunɛ: Ase ḿbe Solu ũu? Bɔ́yãnzin n ɔ̃ndɔ̃ɔ kèmɛzi? 13 Ben kí
bènɛ: Ǹton tó vĩa n kũro. Bɔ́n ń è? À bènɛ: Gèwãadeen má è, èe bɔɔ tɔɔtɛn. 14 Ben Solu à là
à bè: À kɛ̀ diamɛ? À bènɛ: Mare zi ke bé èe mɔɔ, à utadaa dana. Ben Solu dɔ̃̀ kɛ̀ Samuɛlimɛ,
ben à kùɛ à dàɛ a puua. 15 Ben Samuɛli à là à bè: Bɔ́yãnzin n ĩa dàmazi, kɛ̀ n ma sisiee?
À wèàla à bè: Ma nawɛ̃a bíta èmɛ. Filisitininɔ bé wà mɔ̀ zɩ̀ kámao, ben Luda kpɛɛ lìmɛ.
È wemala annabi gãzĩ ke nanaa guu dɔro. Beee yãnzin ma n sisizi. Ǹ omɛ lán mɛ́ kɛ nà.
16 Samuɛli bènɛ: Dii kpɛɛ lìnnɛ à gɔ̃̀ n ibɛɛ ũ, ben n mɔ nɛ́ɛ yã gbekaama sɔ̃ nɛ́? 17 Dii kènnɛ
lán à dàmɛ má ònnɛ nà. À n bɔ kpatan à n gbɛ̃̃daa Dauda kàn. 18 Dii beee kènnɛ gbɑ̃̀a, kɛ̀
nɛ́ɛ à yã maro yãnzimɛ. Nɛ́ɛ pɔfɛ̃ pãsĩ bɔbɔnɛ Amalɛkinɔaro. 19 Dii é Isarailinɔ kɔ̃n mpio
kpá Filisitininɔamɛ. Mmɔn kɔ̃n n nɛ́gɔ̃gbɛ̃̃nɔ égɔ̃ kúmao kɛ̀ zia. Dii é Isaraili zɩ̀̃kpɛɛnɔ kpá
Filisitininɔa. 20 Samuɛli yã pì tò vĩa Solu kũ̀ maamaa, ben à lɛ̀ɛ a puua sɔ̀rɔrɔ gɔ̃ɔ. À gbãaa
yɑ̃̀a, zaakɛ èe pɔ́ke ble gurɔ beeea ke gwãavĩ beeearo.

21 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì mɔ̀ Solu kiia, à è swɛ̃̀ kɛ̃̀n maamaa, ben à bènɛ: Mamɔma n zɔ̀bleri ma n
yã mà, ma a zĩnda kpà karizi, ma yã kɛ̀ ń òmɛɛ kɛ̀. 22 Ǹ n zɔ̀bleri yã ma sa. Ǹ tó mà pɔ́blee
diɛnnɛ ǹ ble, lɛ ǹ gbãa e ǹ da zɛ́n. 23 Ben Solu gì à bè: Mɛ́ pɔ́ blero. Kɛ̀ à ìbanɔ nàkɔ̃rɛa lɛdo
kɔ̃n nɔgbɛ̃ pìo, ben à ń yã mà. Ben à fɛ̀ɛ tɔɔtɛ à vɛ̃̀ɛ gádoa. 24 Nɔgbɛ̃ pì zù né bɔ̀rɔ mɛ̀kpana
vĩ bàdɔna a bɛ. À gàa à dɛ̀ gɔ̃ɔ, ben à flawa sɛ̀ à dɛ̀, à burɛdi sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai kɛ̀o. 25 À dìɛ Solunɛ
kɔ̃n à ìbanɔ. Aɔ̃ɔ blè, ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà tà gwãavĩ beeea gɔ̃ɔ.

29

*Filisitinin*ɔ kínanɔ Dauda gbarɛna Zikilaga

1 Filisitininɔ ń zɩ̀̃kpɛɛnɔ kàkɔ̃a Afɛki, bensɔ̃ Isarailinɔ bùra kú Yɛzɛrili íbɔkiia. 2 Filisitininɔ
kínanɔɔ e gɛ̃̃tɛɛ kɔ̃n ń zɩ̀̃kpɛ gãlinɔ, aɔ̃ kenɔ gɔ̃ɔn basɔsɔɔro, aɔ̃ kenɔ wàa sɔsɔɔro. Dauda kɔ̃n
a gbɛ̃̃nɔɔ tɛ́ ń kpɛɛ kɔ̃n Akisio. 3 Ben Filisitininɔ kína pìnɔ Akisi là wà bè: Eberu kènɔ sɔ̃ nɛ́?
À wèńla à bè: Daudan yɛ̀. Isarailinɔ kí Solu ìba kemɛ yã. À gurɔplaa kèmao. À kúmao dɛ
wɛ̃̀ doola. Naana zaa gurɔɔ kɛ̀ à mɔ̀ ma kiia ai gbɑ̃̀a, mɛ́ɛ taari ke earo. 4 Ben kína pìnɔ pɛ̃̃tɛ̃
kɛ̀o wà bè: Ǹ gɔ̃gbɛ̃ pì gbarɛ à tá guu kɛ̀ ń kpàan. Eé e à gáwao zɩ̀lanlo, lɛ àton bɔ wa kpɛɛ
gwero yãnzi. Dian eé e à kɛ nna kɔ̃n a diio nà, tó èe kɛ à tà kɔ̃n wa gbɛ̃̃kenɔ mìo baasiroo?
5 Dauda kɛ̀ wà lɛ̀ sì wà ɔ̃ wɑ̃̀ à yã musun gweroo? Kɛ̀ wà bè:
Solu gbɛ̃̃nɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn wàa sɔsɔɔro,
Dauda sɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ lɛo ũgbangba.
6 Ben Akisi Dauda sìsi à bènɛ: Má sì kɔ̃n Diio ń kuu gbɛ̃ maaa ũ ma kiia, n ganamao zɩ̀lan
kèmɛ nna, zaakɛ naana zaa gurɔɔ kɛ̀ n mɔ ma kiia ai gbɑ̃̀a, mɛ́ɛ taari ke emmaro. Mɔde ń
yã e kɛ wa kínanɔnɛro. 7 Ǹ ɛara ǹ tá kɔ̃n aafiao lɛ ǹton yãke kɛ à kɛńnɛ zaaro. 8 Ben Dauda
Akisi là à bè: Bɔ́n má kɛ̀? Naana zaa gurɔɔ kɛ̀ ma mɔ n kiia ai gbɑ̃̀a, bɔ́n ń èmaa? Bɔ́yãnzin

mɛ́ e mà gá mà zǐ ká kɔ̃n ma dii kí ibɛɛnɔoroo? [9] Ben Akisi bènɛ: Má dɔ̃ kɛ̀ ń maamɛ lán
Luda malaika bà, mɔde wa kínanɔ bè ǹton gáwao zǐlanlo. [10] Tó guu dɔ̀, ǹ fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ
kɔ̃n n dii Solu zɔ̀bleri kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀nyonɔ, à tá. [11] Ben Dauda fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ, aɔ̃ɔe
taa Filisitininɔ bùsun. Filisitininɔ sɔ̃ gàa Yɛzɛrili.

30

Dauda Amalɛkinɔ kaatɛna

[1] Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ kà Zikilaga à gurɔ aagɔ̃dee zĩ. À mɔ̀ à lè Amalɛkinɔ mɔ̀ wà lɛ̀ɛ Nɛgɛvi
bùsua kɔ̃n Zikilagao ń kpɛɛ. Aɔ̃ lɛ̀ɛ Zikilagaa aɔ̃ tɛ́ sɔ̀a. [2] Aɔ̃ nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ kǔkũ,
nɛ́nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ ìsinɔ ń píngi. Aɔ̃ɔe ń gbɛ̃ke dɛro, aɔ̃ ń sɛ́ɛ wà tàńyo. [3] Kɛ̀ Dauda kɔ̃n
a gbɛ̃nɔ kà ń bɛ wɛ́tɛ, aɔ̃ɔ è wà tɛ́ sɔ̀a wà ń nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔ
kǔkũ wà tàńyo. [4] Ben Dauda kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ wii lè aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀ ai aɔ̃ gbãaa yǎa, ai aɔ̃ɔe
fɔ̃ wà ɔ́ɔ dɔ̀ dɔro. [5] Wà Dauda nɔɔnɔ kǔkũ wà tàńyo ń plaa Ainɔama kɔ̃n Abigailio. [6] Dauda
wɛ́ɛtãmma è maamaa, zaakɛ wèe bee wà à pápa gbɛ̀o wà dɛmɛ. Aɔ̃ baade píngi nɔ̀sɛ yàka
aɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n ń nɛ́nɔgbɛ̃nɔ yã musu. Mɔde Dauda gbãa è Dii a Ludaa, [7] ben à bè sa'ori
Abiatanɛ: Ǹ mɔ́ kɔ̃n n dansiki utao. Kɛ̀ à gàaonɛ, [8] ben Dauda yã gbèka Diia, à à là à bè: Mà
pɛ́ɛ gbãamɔnnɛri pìnɔzi mɛ́ ń leɔ́? À bènɛ: Ǹ pɛ́ɛńzi, nɛ́ ń le ǹ n gbɛ̃nɔ mì sí. [9] Ben Dauda dà
zɛ́n kɔ̃n gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ɔnɔ. Kɛ̀ aɔ̃ kà Beso swaazi, gbɛ̃kenɔ gɔ̀ gwe. [10] Gɔ̃ɔn wàa doonɔ gbãaa
yǎa, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà bikǔ̀ swaa pìaro, ben Dauda bikǔ̀, à tɛ́ ń gbɛ̀zi kɔ̃n gɔ̃ɔn wàa plaaanɔ.

[11] Aɔ̃ Igipiti gbɛ̃ke è sɛ̃̀tɛ, ben aɔ̃ gàao Dauda kiia. Wà pɔ́blee kpàa à blè, wà í kpàa à mì.
[12] Ben aɔ̃ kãkã bɛ kori kpàa kɔ̃n geepi kàrao mèn plaa à sò. Ben à mɛ̀ sù, zaakɛ à kɛ̀ fãantɛ̃ kɔ̃n
gwãavĩo gurɔ aagɔ̃ pɔ́blesai ímisai. [13] Ben Dauda à là à bè: Dé gbɛ̃n n ũu? N bɔ mámɛ? Ben
Igipiti gbɛ̃ pì bè: Amalɛki zɔ̀n ma ũ. À gurɔ aagɔ̃deen yè, ma dii pã kpàmazi kɛ̀ mɛ́ɛ gyãa
kɛɛ yãnzi. [14] Wa lɛɛ Nɛgɛvi bùsuamɛ, guu kɛ̀ Kiritinɔɔ kún kɔ̃n Yudanɔ kɔ̃n Kalɛbu boriinɔ,
ben wà tɛ́ sɔ̀ Zikilagaa. [15] Ben Dauda à là à bè: Nɛ́ fɔ̃ ǹ gámao gbɛ̃ pìnɔ kiiaɔ́? À wèàla à bè:
Tó ń sìmɛ kɔ̃n Luda tɔ́o kɛ̀ nɛ́ ma dɛro, tó nɛ́ ma kpá ma diiaro, mɛ́ gányo ń kiia.

[16] Ben à gàao. Kɛ̀ aɔ̃ kà, aɔ̃ ń lé, aɔ̃ɔ fãakɔ̃ana gu píngia, aɔ̃ɔe pɔ́ blee, aɔ̃ɔe í mii, aɔ̃ɔe
pɔnnaa kɛɛ pɔ́ bíta kɛ̀ aɔ̃ɔ sɛ̀ɛ Filisitininɔ bùsunnɔ kɔ̃n Yudanɔ bùsuo yãnzi. [17] Ben Dauda
sì ń tɛ́ à ń dɛdɛ naana zaa uusiɛ ai gu làa gàa à dɔ̀o uusiɛ. Aɔ̃ gbɛ̃kee e bɔkii ero, séde
gɔ̃kparɛ gɔ̃ɔn wàa plaaa kɛ̀ aɔ̃ dì lakumia aɔ̃ bàa lènɔ baasiro. [18] Dauda gbɛ̃ kɛ̀ Amalɛkinɔ ń
kũkũnɔ mì sì ń píngi kɔ̃n a nɔɔnɔ ń plaa. [19] Aɔ̃ gbɛ̃kee e sãsãro, nɛ́ féte gbɛ̃nsi, nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ
kɔ̃n nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ń píngi. Baa pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ sɛ̀ɛnɔ, Dauda ɛ̀ara à pɔ́ pìnɔ sì píngi. [20] À sãanɔ kɔ̃n
zùnɔ nàkɔ̃a, ben à gbɛ̃nɔ pɔ́kãdee pìnɔ kpan'aɛ kɛ̀ aɔ̃ bè: Dauda pɔ́nɔn yè.

[21] Ben Dauda kà gɔ̃ɔn wàa doo kɛ̀ aɔ̃ gbãaa yǎa aɔ̃ɔe fɔ̃ wà gàaoro aɔ̃ gɔ̀ Beso swaazinɔ
kiia. Aɔ̃ bɔ̀ɛ wà dààlɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ. Kɛ̀ Dauda sɔ̀ńzi, à ì kpàḿma, [22] ben gbɛ̃ pãsĩ
gaabudee kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ Daudazinɔ bè: Lán aɔ̃ɔe gáwaoro nà, wɛ́ pɔ́ kɛ̀ wá sìnɔ ke kpáḿmaro, tó
èe kɛ aɔ̃ baade naɔ̃ kɔ̃n a nɛ́nɔ baasiro. Aɔ̃ ń sɛ́ wà táńyo. [23] Ben Dauda bè: Auo! Ma gbɛ̃nɔ,
àton kɛ lɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ Dii kpàwaanɔro, zaakɛ à wa dãkpa à gbãamɔnnɛri kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ɛwaanɔ nàwe
wa ɔzĩ. [24] Dé bé é yã kɛ̀ á ò kɛ̀kii sí sɔ̃ɔ? Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̀ aɔ̃ɔe pɔ́nɔ dãkpaanɔ asaia égɔ̃ dɔ̃nkɔ̃
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa zǐlannɔmɛ. Wɛ́ kpaatɛtɛkɔ̃nɛ sáasaamɛ. [25] Kɛ̀ Dauda yã pì dìɛ, ben à gɔ̀
doka ũ Isarailinɔnɛ zaa zĩ beeea ai kɔ̃n a gbǎao.

[26] Kɛ̀ Dauda kà Zikilaga, à pɔ́ kɛ̀ à sì kenɔ kpǎsã Yudanɔ bùsu gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ a gbɛ̃nna
ũunɔnɛ à bè: Gbaa kɛ̀ á è pɔ́ kɛ̀ wá sì Dii ibɛɛnɔa guunɔn gwe. [27] À kpǎsãńnɛ Bɛtɛli kɔ̃n Ramɔ
Nɛgɛvio kɔ̃n Yatio [28] kɔ̃n Aroao kɔ̃n Sifimɔo kɔ̃n Ɛsɛtɛmɔao [29] kɔ̃n Rakalao kɔ̃n Yeramɛli bori
wɛ́tɛnɔ kɔ̃n Keni wɛ́tɛnɔ [30] kɔ̃n Ɔɔmao kɔ̃n Borasão kɔ̃n Atakao [31] kɔ̃n Ɛblɔnuo kɔ̃n guu kɛ̀
Dauda lili òn kɔ̃n a gbɛ̃nɔ píngi.

31

*Solu gana k*ɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ

[1] Filisitininɔ zɩ̀ kà kɔ̃n Isarailinɔ, ben Isarailinɔ bàa lɛ̀ńnɛ ai aɔ̃ paridee gàga Giliboa
[2] sɩ̀sɩ̃gɛɛzi. Filisitininɔ pɛ̀ɛ Solu kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔzi, ben aɔ̃ à nɛ́ pìnɔ Yonatã kɔ̃n Abinadabuo
[3] kɔ̃n Malakisuao dɛ̀dɛ. Zɩ̀ kɛ̀ wèe kaa Solu saɛ pãsɩ̃ kʊ̀, ben kàzurinɔ à pà, à kɛ̀nna maamaa.
[4] Ben à bè a zɩ̀kapɔnɔsɛrinɛ: Ǹ n fɛ̃ɛdaa woto ǹ ma zɔ̃ ǹ ma dɛo. Tó lɛnlo, gɛfɔɔdee kɛ̀nɔ é ma
[5] zɔ̃ aɔ̃ kɔ̃kɔ̃ omao. Ben vɩ̃a à zɩ̀kapɔnɔsɛri kʊ̀, èe weziro, ben Solu a fɛ̃ɛdaa sè, à a zɩ̃nda ò'oàla.
[6] Kè à zɩ̀kapɔnɔsɛri è à gà, ben à a zɩ̃nda ò'o a fɛ̃ɛdaala se à gà. Lɛn Solu kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn
aagɔ̃ kɔ̃n a zɩ̀kapɔnɔsɛrio kɔ̃n a gbɛ̃nɔ gàga lɛdo lɛ zɩ̃ dɔ̃nkɔ̃ pì zɩ̃ ń píngi.
[7] Kè Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kú guzurɛn gweenɔ kɔ̃n ń gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ kú Yoda baa kãa kpaanɔ è ń
zɩ̀kpɛɛnɔ bàa lɛ̀, bensɔ̃ Solu kɔ̃n a nɛ́nɔ gàga, aɔ̃ bàa lɛ̀ aɔ̃ ń wɛ́tɛnɔ tò gwe, ben Filisitininɔ
[8] mɔ̀ wà vɛ̃̀ɛn. Kɛ̀ guu dɔ̀, ben Filisitininɔ mɔ̀ aɔ̃ɔe pɔ́nɔ bɔbɔɔ gbɛ̃ kè aɔ̃ gàganɔa, ben aɔ̃
[9] Solu kɔ̃n a nɛ́ mɛ̀n aagɔ̃ɔ pìnɔ gɛ̀ è kaɛna Giliboa sɩ̀sɩ̃gɛɛzi. Ben aɔ̃ Solu mì zɔ̃̀ aɔ̃ à gɔ̃kɛbɔnɔ
[10] bɔ̀ɛa, ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ zɩ̀ aɔ̃ à baaru kpàkpa Filisitininɔ bùsu gu píngia kɔ̃n ń tãakpɛnɔ. Wà à
gɔ̃kɛbɔnɔ kàɛ tãa kɛ̀ wè sísi Asatorɛ kpɛ́n, ben wà à gɛ̀ lògo Bɛtɛsã bɩ̃ia.
[11] Kɛ̀ Yabɛsi Giliadadeenɔ yã kɛ̀ Filisitininɔɔ kɛ̀ Solunɛ pì mà, [12] ben aɔ̃ gɔ̃sagbãaanɔ fɛ̀ɛ ń
píngi aɔ̃ tá gwãavɩ̃ ò zɩ̃ beeea, aɔ̃ Solu kɔ̃n a nɛ́nɔ gɛ̀nɔ bàkɛ̃ Bɛtɛsã bɩ̃ia, ben aɔ̃ tào Yabɛsi aɔ̃
[13] tɛ́ sɔ̃̀ńma gwe. Aɔ̃ ń wánɔ sɛ̀ɛ aɔ̃ɔ vɩ̀i sãma lí gbáru Yabɛsi gwe, ben aɔ̃ lɛ́ yì gurɔ swɛɛplaa.

SAMUƐLI TAKADA PLAADEE

Dauda kíblena Yudanɔnɛ 1:1-4:12
Dauda kíblena Isaraili bori pínginɔnɛ 5:1-12:31
Abusalomu bɔna Dauda kpɛɛ 13:1-20:26
Dauda kíblena zãa 21:1-24:25

Dauda Solu ga baaru mana

1 Solu gana gbɛra Dauda sù kɔ̃n zì̀blena Amalɛkinɔao, ben à gɔ̀ Zikilaga gurɔ plaa. 2 À gurɔ
aagɔ̃dee zĩ gɔ̃gbɛ̃ ke bɔ̀ Solu bùran à mɔ̀. À pɔ́kãsãanɔ kɛ̃kɛ̃na, bùsu ká à mìn. Kɛ̀ à kà Dauda
kiia, à kùɛnɛ à dàɛ a puua. 3 Dauda à là à bè: N bɔ mámɛ? À wèàla à bè: Ma bɔ Isarailinɔ
bùrammɛ. 4 Ben Dauda à là dɔ: À kɛ̀ diamɛ? Ǹ omɛ. Ben à wèàla à bè: Isarailinɔ bɔ̀ zì̀lan
wà bàa lɛ̀. Aɔ̃ paridee lɛ̀ɛ wà gàga. Solu kɔ̃n a nɛ́ Yonatão gà dɔ. 5 Ben Dauda gɔ̃kparɛ kɛ̀
èe baaru pì kpaanɛ là à bè: N kɛ dian ń dɔ̃ kɛ̀ Solu kɔ̃n a nɛ́ Yonatão gà? 6 À wèàla à bè:
Àɛ sɔ̃ má kú Giliboa kpiigɛɛzi gwemɛ, ben ma Solu è, èe gbãa ee a sária. Sɔ̃gorodeenɔ kɔ̃n
sɔ̃deenɔɔ e kaao kĩi. 7 Kɛ̀ à lìɛ ma kpa, à ma e, ben à ma sisi. Ma bè: Máɛ kɛ̀! 8 Ben à ma la,
mámbe dé ũu? Ben ma weàla ma bè Amalɛki boriin ma ũ. 9 Ben à bèmɛ mà sɔ̃azi mà a dɛ,
zaakɛ á kú gaa lɛ́zĩmɛ, baa kɛ̀ a wɛ́ɛ kpɛ́ kɛ̃na féte. 10 Ben ma sɔ̃zi ma à dɛ̀, zaakɛ má dɔ̃ eé fɔ̃
à ble à lɛɛna gbɛra dɔro. Ben ma à kífura kɛ̀ à kuna sɛ̀ kɔ̃n zãa kɛ̀ à danao, ben ma suonnɛ
kɛ̀ ma dii. 11 Ben Dauda a pɔ́kãsãanɔ gà à kɛ̀̀, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ ń pɔ́nɔ kɛ̀̀kɛ̃ se. 12 Aɔ̃ Solu
kɔ̃n a nɛ́ Yonatão gana ɔ́ɔ dɔ̀ kɔ̃n Dii gbɛ̃ Isarailinɔ, zaakɛ zì ń blé. Wɛ́ɛ'i bɔ̀ḿma, ben aɔ̃ lɛ́
yì ai uusiɛ.
13 Dauda gɔ̃kparɛ kɛ̀ à baaru pì kpànɛ là à bè: N bɛɛ kú mámɛ? Ben à bènɛ: Bɔ̀amɔ nɛ́n
ma ũ, Amalɛki borii. 14 Ben Dauda à là à bè: À kɛ̀ dia kína kɛ̀ Dii kà dɛna vĩa e n kũroo? 15 Ben
Dauda a gɔ̃kparɛnɔ doke sìsi à bè: Ǹ à lɛ́ ǹ dɛ se. Ben à à lɛ̀ à dɛ̀. 16 Zaakɛ Dauda gĩakɛ à bènɛ:
N n zĩnda dɛ̀mɛ. N zĩnda lɛ́ bé à n da yãn, n bè n kína kɛ̀ Dii kà dɛ̀.

Sósobilɛ kɛ̀ Dauda sì Solu kɔ̃n Yonatão ga yã musu

17 Dauda sósobi lɛ̀ kɛ̀ sì Solu kɔ̃n a nɛ́ Yonatão ga yã musu. 18 À bè wà lɛ̀ pì dada Yudanɔnɛ.
À kú Yasa takadan.
19 Isarailinɔ gakuideenɔ gàga sì̀sĩgɛɛzi,
gɔ̃sagbãaanɔ ii òmɛ!
20 Àton à baaru kpá Gata zédaanlo,
lɛ Filisitini nɔgbɛ̃̀nɔ tón à pɔnnaa kɛro yãnzi.
Àton à kpàakpa kɛ Asakɛlɔniro,
lɛ gɛfɔɔde nɛ́nɔgbɛ̃̀nɔ tón áyuwi kɛro.
21 Kpíi tón kpá Giliboa gbɛ̀ musua dɔro,
lou tón ma buraa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔa dɔro,
gwen wà ɔ sɔ̀̀ gɔ̃sagbãaanɔ sɛngbangonɔzi,
nɔ́si dɔkɔna Solu sɛngbangoa lɛ́ zɛ̀!
22 Kɛ̀ wèe gɔ̃sagbãaa aru fãa guua,
wèe ń gbɛɛɛ paraa,
Yonatã kàzuri pãsĩ è kpɛɛ gwaro,
Solu fɛ̃ɛdade pãsĩ è su koriro.
23 Solu kɔ̃n Yonatão,
gbɛ̃ maa yenzideenɔmɛ!
Aɔ̃ɔe kɛ̃kɔ̃a wɛ̀̀ndi ke gaanlo.
Aɔ̃ wãaa dɛ kúunɔla,
aɔ̃ gbãaa dɛ músunɔla.
24 Isaraili nɔgbɛ̃̀nɔ,
à wɛ́ɛ'i kán Solu ga yã musu.
À bisa tɛ̃aa yìare kɔ̃n nɔmaablebɔnɔ,

à a pɔ́kãsãanɔ kɛ̀kɛare kɔ̃n zãblebɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vuraonɔ.
[25] Gɔ̃sagbãaanɔ ii ò zì̀lan fá!
Yonatã daɛna gɛ̀ ũ sì̀sĩgɛɛzi.
[26] Ma gbɛ̃ Yonatã,
ma gɔ̃ nawɛ̃a guu n yãnzi,
ń maamɛ wásawasa.
Yenzi kɛ̀ ń vĩmao sáa vĩro,
à dɛ nɔ yenzila.
[27] Gɔ̃sagbãaanɔ ii ò fá!
Aɔ̃ gɔ̃kɛbɔnɔ kàatɛ.

2

*Dauda kana Yudan*ɔ kpatan

[1] Beee gbɛra Dauda Dii là à bè: Mà gá Yuda wɛ́tɛnɔ doke guuɔ́? Dii bènɛ à gá, ben Dauda ɛ̀ara à à là à bè: Mákpan mà gán? Dii wèàla à bè: Ɛblɔnu kpa. [2] Ben Dauda gàa gwe kɔ̃n a nɔ mèn plaaanɔ, Yɛzɛrili gbɛ̃ Ainɔama kɔ̃n Nabala gyaanɔ Abigaili, Kamɛli gbɛ̃o. [3] Dauda gàa kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ dɔ, baade kɔ̃n a bɛdeenɔ, ben aɔ̃ vɛ̀ɛ Ɛblɔnu kɔ̃n à lakutunɔo. [4] Ben Yudanɔ gbɛ̃nsinɔ mɔ̀ wà nɔ́si kù Dauda mìa gwe, aɔ̃ à kà Yudanɔ kína ũ.

Kɛ̀ Dauda mà Yabɛsi Giliadadeenɔ bé wà Solu vì̀i, [5] à gbɛ̃nɔ zì̀ḿma, aɔ̃ gàa wà bèńnɛ: Dauda bè Dii aubarika daagu, kɛ̀ a gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Solu a diinɛ a à vì̀i. [6] Dii gbɛ̃kɛ yã kɔ̃n náanɛ yão kɛare. Mapi sɔ̃ mɛ́ à maaa kɛare kɛ̀ a yã pì kɛ̀ yãnzi. [7] Tia sa àgɔ̃ gbãa à kùgbãaa kɛ. A dii Solu gà ben Yudanɔ ma ka ń kína ũ.

[8] Nɛrɛ nɛ́ Abana, Solu zì̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi gĩakɛ à gàa se kɔ̃n Solu nɛ́ Isibosɛo Manaimu. [9] Ben à à kà kí ũ Giliada bùsun kɔ̃n Asa boriinɔ bùsuo kɔ̃n Yɛzɛrilio kɔ̃n Ɛflaimu boriinɔ bùsuo kɔ̃n Bɛyãmi boriinɔ bùsuo kɔ̃n Isarailinɔ bùsu kpaaanɔ píngi. [10] Solu nɛ́ Isibosɛ wɛ̀̃ baplaadee guun à gɔ̀̃ Isarailinɔ kína ũ. À kí blè wɛ̀̃ plaa. Yudanɔ sɔ̃, Daudan aɔ̃ zɛ̀o. [11] Dauda kí blè Yudanɔnɛ zaa Ɛblɔnu ai wɛ̀̃ swɛɛplaa kɔ̃n mɔ swɛɛdooo.

*Isarailin*ɔ zì̀kana kɔ̃n Yudanɔ

[12] Nɛrɛ nɛ́ Abana kɔ̃n Solu nɛ́ Isibosɛ zì̀kpɛɛnɔ bɔ̀ Manaimu wà gàa Gibiɔ̃. [13] Zeruya nɛ́ Yoabu kɔ̃n Dauda zì̀kpɛɛnɔ fɛɛ wà gàa dańlɛ Gibiɔ̃ íkaɛkii saɛ. Aɔ̃ gãli doo kú í baa kɛ̀ kpa, aɔ̃ gãli doo kú í baa kãa kpa. [14] Ben Abana bè Yoabunɛ: Ǹ tó gɔ̃kparɛ kenɔ fɛɛ kɔ̃zi wà gwa. Ben Yoabu bè: Aɔ̃ gá. [15] Ben Bɛyãmi zì̀karinɔ fɛ̀ɛ gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaa Isibosɛ pɔ́ ũ, ben Dauda zì̀karinɔ fɛ̀ɛ gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaa se. [16] Baade ɔ kà a ɔsikari daa mìkpɛɛzi, ben aɔ̃ kɔ̃ zɔ̀̃zɔ̃ kɔ̃ gbàntɛ̃a kɔ̃n fɛ̃ɛo aɔ̃ lèɛ lɛdolɛ. Ben wà tɔ́ kpà Gibiɔ̃ guu pìnɛ Fɛ̃ɛlɛnnabura. [17] Zì̀ kɛ̀ wà kà zĩ beeea pãsĩ maamaa, ben Dauda zì̀kpɛɛnɔ zì̀ blè Abana kɔ̃n Isarailinɔa.

[18] Zeruya nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔɔ kú gwe, Yoabu kɔ̃n Abisaio kɔ̃n Asahɛlio. Asahɛli sɔ̃ bà nna lán zɔ̃ bà. [19] Ben à pɛ̀ɛ Abanazi, èe liɛ ɔplazi ke ɔzɛziro. [20] Kɛ̀ Abana a kpɛɛ gwà à à è, ben à bè: Asahɛli, ḿbe gweɔ́? À wèàla à bè: Mámbee! [21] Ben Abana bènɛ: Ǹ liɛ n ɔplaazi ke ɔzɛɛzi, ǹ gɔ̃kparɛnɔ doke kũ ǹ à pɔ́nɔ sía. Mɔde Asahɛli e zɛnɛro. [22] Abana ɛ̀ara à bènɛ dɔ: Ǹton sɔ̃maziro. Ń yezi mà n dɛn yɔ́? Tó ma n dɛ, mɛ́ we wa wɛ́ɛ kɛ siigɔ̃ kɔ̃n n vì̀i Yoabuo dɔɔ́? [23] Mɔde Asahɛli gì, èe zɛnɛro, ben Abana à zɔ̀̃ a gbɛɛɛn kɔ̃n a sári páo ai à bɔ̀ kpɛɛ kpa. Gwen à lɛ̀ɛn à gà gɔ̃ɔ. Kɛ̀ baade píngi kà guu kɛ̀ à lɛ̀ɛ à gà pìn, aɔ̃ zɛ̀ wèe gwaa.

[24] Ben Yoabu kɔ̃n Abisaio pɛ̀ Abanazi ai ɔfãntɛ̃ gàa à gɛ̀o kpɛ́n. Aɔ̃ kà Ama sì̀sĩ kɛ̀ kú Gia ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa Gibiɔ̃ gbáa zɛ́n. [25] Bɛyãmi boriinɔ kàkɔ̃a Abanazi gãli do, ben aɔ̃ gàa wèe gii kɔ̃n ń zĩndao sì̀sĩ musu. [26] Ben Abana lɛ́ zù Yoabuzi à bè: Wɛ́ zɛ kɔ̃dɛdɛnanɛroo? Ń dɔ̃ kɛ̀ yã pì é mì dɛ kɔ̃n pɔsiaaoroo? Né o n gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ zɛwe aɔ̃ ɛara wà tároo? [27] Ben Yoabu wèàla à bè: Ludaa kuu! Tó nɛ́ɛ lɛ́ sí yãro, ma gbɛ̃nɔ é zɛarero ai gu gá dɔo. [28] Kɛ̀ Yoabu kuru pɛ̀, ben à gbɛ̃nɔ kámma bò, aɔ̃ɔe gá Isarailinɔa zì̀o dɔro.

29 Gwãavĩ beeea Abana kɔ̃n a gbɛ̃nɔ táa ò sɛ̀n aɔ̃ bikṵ̀ Yodaa, ben aɔ̃ dɔ̀ swadɔɔzi ai aɔ̃ gàa
wà kà Manaimu. 30 Kɛ̀ Yoabu sù kɔ̃n pɛna Abanaao, ben à a zḭ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi. Dauda
gbɛ̃nɔ té gɔ̃ɔn baro dosai bé wà kuuro, Asahɛli baasi. 31 Aɔ̃ Bɛyãmi kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɔ̃n Abanaonɔ
dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n basɔraagɔ̃ɔo. 32 Aɔ̃ Asahɛli gɛ̀ sɛ̀ aɔ̃ɔ vḭ̀i à de miran Bɛtɛlɛmu. Ben
Yoabu kɔ̃n a gbɛ̃nɔ táa ò gwãavĩ aɔ̃ kà Ɛblɔnu gudɔnao.

3

1 Zḭ̀ kɛ̀ Solu bɛdeenɔɔ kà kɔ̃n Dauda bɛdeenɔ gì kɛ̀. Dauda gbãaa e kaara, Solu bɛdeenɔ sɔ̃
gbãaa e lagoo.

Dauda nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ

2 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ Dauda ì Ɛblɔnunɔ tɔ́n yɛ̀. À káaku tɔ́n Aminɔ. À da tɔ́n Ainɔama, Yɛzɛrili
gbɛ̃mɛ. 3 À plaade tɔ́n Kiliabu. À da tɔ́n Abigaili, Nabala gyaanɔ Kamɛli gbɛ̃mɛ. À aagɔ̃de
tɔ́n Abusalomu. À da tɔ́n Maaka, Gesuu kína Talamai nɛ́mɛ. 4 À siigɔ̃de tɔ́n Adonia. À da
tɔ́n Agi. À sɔɔrode tɔ́n Sefatia. À da tɔ́n Abitali. 5 À swɛɛdode tɔ́n Itiriamu. À da tɔ́n Egela.
Dauda nɔɔnɔ nɛ́ pìnɔ ì Ɛblɔnumɛ.

Abana nana Daudaa

6 Gurɔɔ kɛ̀ Solu bɛdeenɔɔ e zḭ̀ kaa kɔ̃n Dauda bɛdeenɔ, Abana e gbãa kũu Solu bɛdeenɔ
guu. 7 Solu nɔ yìgisai vĩ yã, à tɔ́n Rizipa, Aya nɛ́mɛ. Isibosɛ bè Abananɛ: N kɛ dia n daɛ
kɔ̃n ma de nɔɔo? 8 Abana pɔ fɛ̃̀ maamaa Isibosɛ yã pì yãnzi à bè: Gbɛ̃ɛ gèn ma ũ Yudanɔ
kpaɔ́? Mɛ́ɛ gbɛ̃kɛɛ kɛɛ n de Solu bɛdeenɔnɛ kɔ̃n à dãaronɔ kɔ̃n à gbɛ̃nnanɔ ai kɔ̃n a gbã̀ao.
Mɛ́ɛ n na Daudanɛ a ɔzḭ̃ro, ben nɛ́ɛ ma taari ee nɔgbɛ̃ pì yã musu saa? 9 Tó mɛ́ɛ lɛ́ kɛ̀ Dii
gbɛ̀ Daudanɛ kɛnɛro, Luda yã kɛmɛ pãsḭ̃pãsḭ̃. 10 Mɛ́ kpata sí Solu bɛdeenɔa mà tó Dauda gɔ̃
Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ kína ũ sɛna zaa Dani ai à gá pɛ́o Bɛɛsɛbaa. 11 Isibosɛ e sí à wè Abanala
dɔro, kɛ̀ èe vĩa kɛɛnɛ yãnzi.

12 Abana gbɛ̃nɔ zḭ̀ Daudaa kɔ̃n a tɔ́o à bènɛ: Dé bé à bùsu vĩi? Wà lɛdolɛ kɛ, mɛ́ dɔnlɛ lɛ
Isarailinɔ bà e àgɔ̃ kúnyo ń píngi. 13 Ben Dauda bè: À maa, mɛ́ lɛdolɛ kɛnyo, mɔde yã mèn
doon mɛ́ɛ gbekaamma. Tó nɛ́ɛ mɔɔ ma gwa, tó nɛ́ɛ mɔ́mɛ kɔ̃n Solu nɛ́nɔgbɛ̃ Mikalaoro,
ǹton tó wa wɛ́ɛ sikɔ̃lɛro. 14 Dauda lɛ́kpãsã̀ kɛ̀ Solu nɛ́ Isibosɛnɛ à bè: Ǹ ma naɔ̃ Mikala
sukpamɛ. Ma anzure blè kɔ̃n Filisitininɔ gɛfɔɔo mèn basɔɔro. 15 Ben Isibosɛ gbɛ̃nɔ zḭ̀, aɔ̃
nɔgbɛ̃ pì sì a zã Palatiɛli, Laisi nɛ́a. 16 Ben à zã pì e gaao à tɛ́zi ai Bahurimu, èe ɔ́ɔ dɔɔ. Ben
Abana ònɛ à ɛara à tá, ben à ɛ̀ara.

17 Abana yã ò kɔ̃n Isaraili gbɛ̃nsinɔ à bè: Zaa zi ée wɛtɛɛ Dauda gɔ̃ dɛ a kína ũ. 18 À à ká sa,
zaakɛ Dii lɛ́ gbɛ̀nɛ à bè, é a gbɛ̃ Isarailinɔ bɔ Filisitininɔ kɔ̃n ń ibɛɛnɔ ɔzḭ̃ ń píngi a zɔ̀bleri
Dauda pì gãzḭ̃mɛ. 19 Abana yã pì dà Bɛyãmi boriinɔnɛ ń swãla dɔ. Ben à gàa Ɛblɔnu, lɛ à yã
kɛ̀ à kɛ̀ Bɛyãmi boriinɔ kɔ̃n Isarailinɔnɛ pì o Daudanɛ. 20 Kɛ̀ à kà Dauda kiia zaa Ɛblɔnu kɔ̃n
gɔ̃ɔn baroo kɛ̀ aɔ̃ kúonɔ, ben Dauda pɔnna pɔ́blee kɛ̀ńnɛ. 21 Ben Abana bè Daudanɛ: Ma dii
kí, ǹ tó mà fɛɛ mà gá mà Isarailinɔ kakɔ̃annɛ ń píngi, lɛ aɔ̃ lɛdolɛ kɛnyo, nɛ́gɔ̃ dɛ bùsu kɛ̀ n
pɔɔ yezi píngi kína ũ. Ben Dauda Abana gbàrɛ, à tá aafia.

Abana dɛna

22 Zḭ̃ beeea Yoabu kɔ̃n Dauda gbɛ̃nɔ sù kɔ̃n lɛ́ɛmmanao. Aɔ̃ pɔ́nɔ sì gbɛ̃nɔa maamaa aɔ̃
sùo. Abana kú kɔ̃n Daudao gwe dɔro, zaakɛ à à gbàrɛ, à tá aafia. 23 Kɛ̀ Yoabu kɔ̃n zḭ̀kari kɛ̀ aɔ̃
kúonɔ kà, wà ònɛ Nɛrɛ nɛ́ Abana mɔ̀ kína gwa, ben à à gbàrɛ à tá aafia. 24 Ben Yoabu gàa à
kína lè à bè: Bɔ́ yãn ń kɛ̀ gwee? Kɛ̀ Abana mɔ̀ n kiia, bɔ́yãnzi ń tò à tàzi? 25 Ń Nɛrɛ nɛ́ Abana
dɔ̃roo? À mɔ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛnzi, lɛ à e àgɔ̃ n gágurɔɔ kɔ̃n n sugurɔɔo dɔ̃ kɔ̃n n yãkɛnanɔ píngi.
26 Kɛ̀ Yoabu bɔ̀ Dauda kiia, ben à gbɛ̃nɔ zḭ̀, aɔ̃ pɛ̀ɛ Abanazi. Aɔ̃ à lè Sira lɔ̀gɔ kiia, ben aɔ̃ɔe
suuo, mɔde Dauda à yã dɔ̃ro. 27 Kɛ̀ wà kà kɔ̃n Abanao Ɛblɔnu wɛ́tɛ bḭ̃ilɛa, ben Yoabu à sìsi
lándɔ̃ à yezi à asiiyã onɛ bà, ben à à zɔ̀ a gbɛɛɛn, à à dè. À dãaro Asahɛli dɛna gɛ̃ɛn à bòa
gwe.

28 Beee gbɛra kɛ̀ Dauda mà, à bè: Mapi kɔ̃n ma kíkɛɛo, mɛ́gɔ̃ taari vĩ Diinɛ Nɛrɛ nɛ́ Abana
dɛna yã musuro. 29 Yã pì é wí Yoabu musumɛ kɔ̃n à de bɛdeenɔ ń píngi. Yoabu bɛdeenɔ égɔ̃

kuu kɛntudee ke kusu ke ɛrɛ ke gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ à blè ke nɔadɛri sairo. [30] Yoabu kɔ̃n Abisaio Abana
dɛ̀, kɛ̀ àmbe à ń dãaro Asahɛli dɛ̀ zĩ̀lan zaa Gibiɔ̃ yãnzi. [31] Ben Dauda bè Yoabunɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ kúonɔ ń píngi: À a pɔ́kãsãanɔ gága à kɛ̃kɛ̃, à uta kãsãanɔ dada, àgɔ̃ tɛ́ aɛ kɔ̃n Abana gɛ̀o
kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo. Kí Dauda sɔ̃ɔ tɛ́ ń kpɛɛ. [32] Ben wà à vĩ̀i Ɛblɔnu gwe. Kína sósobi ɔ́ɔ dɔ̀ gbãngbãn
Abana miraa, ben baade píngi ɔ́ɔ dɔ̀ se. [33] Ben kína sósobilɛ kɛ̀kii sì Abana yã musu à bè:
Abana gana lán mìsaidee bà maan gweɔ́?
[34] Wèe n gã̀ yinnɛ n kpɛɛ kparo,
wèe gata kpánnɛro,
n ga lán gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̃̀ zaakɛrinɔ ɔzĩ bà.
Ben baade píngi ɛ̀ara wà ɔ́ɔ dɔ̀ dɔ. [35] Baade píngi mɔ̀ wà ò Daudanɛ à pɔ́ ble ai guu gɔ̃ gá si,
mɔde à ladà à bè: Tó ma burɛdi ke pɔ́ble ke dà ma lén ɔfãntɛ̃ gɛ̃na kpén sai, Luda yã kɛmɛ
pãsĩpãsĩ. [36] Baade píngi wɛ́ɛ tɛ̀ yã pìzi, ben à kɛ̀ńnɛ maa. Yã kɛ̀ kí e kɛɛ píngi è kɛ gbɛ̃nɔnɛ
maamɛ. [37] Zĩ beeea Dauda gbɛ̃nɔ kɔ̃n Isarailinɔ píngi dɔ̃̀ sa kɛ̀ kí lɛ́ kú Nɛrɛ nɛ́ Abana dɛna
yãnlo. [38] Ben à bè a gbɛ̃ pìnɔnɛ: Á dɔ̃ kɛ̀ Isaraili dɔn'aɛde bíta gà gbã̀aroo? [39] Mamɔma sɔ̃,
baa kɛ̀ Luda ma ka kí ũ, ma busa gbã̀a. Zeruya nɛ́ pìnɔ yãkɛna pãsĩ dɛ ma pɔ́la. Dii bé eé fĩa
bo zaakɛrinɛ a zaa lén.

4

Isibosɛ dɛna

[1] Kɛ̀ Solu nɛ́ Isibosɛ mà Abana gà Ɛblɔnu, à kã gà, ben Isarailinɔ gɔ̃̀ bídi guu ń píngi. [2] Solu
nɛ́ pì zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa, à doo tɔ́n Baana, à doo sɔ̃ Rekabu. Beero gbɛ̃ Rimɔ,
Bɛyãmi bori nɛ́nɔmɛ. Wà Beero dìɛ Bɛyãmi bùsu pɔ́ ũ yãmɛ, [3] zaakɛ Beerodeenɔ bàa lɛ̀ wà
tà Gitaimu aɔ̃ɔ kú gwe ai kɔ̃n a gbã̀ao. [4] Solu nɛ́ Yonatã sɔ̃ nɛ́ vĩ ɛrɛ ũ. Gurɔɔ kɛ̀ nɛ́ pì kà
wɛ̃̀ sɔɔro, ben Solu kɔ̃n Yonatão gana Yɛzɛrili baaru sù. Kɛ̀ à gwàri à sɛ̀ ɛe bàa lɛɛo, à wãna
guun nɛ́ pì pìtia à lɛ̀ɛ. Bee bé à tò à ɛrɛ kũ̀. À tɔ́n Mɛfibosɛ.

[5] Beero gbɛ̃ Rimɔ nɛ́ pìnɔ Rekabu kɔ̃n Baanao fɛ̀ɛ, ɔfãntɛ̃ gbãaazin aɔ̃ kà Isibosɛ bɛ, gurɔɔ
kɛ̀ ɛe i fãantɛ̃ oo. [6] Ben Rekabu kɔ̃n a dãaro Baanao gɛ̃̀ kpén aɔ̃ɔ kɛ̀ lándɔ̃ wèe gaa pɔ́wɛɛ kɔɔ
bà. [7] Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ kpén, Isibosɛ daɛna a gádoa, ben aɔ̃ gɛ̃̀zi kpénɛ guu aɔ̃ à zɔ̃̀ wà dɛ̀. Ben aɔ̃ à mì
zɔ̃̀ aɔ̃ɔ sɛ̀ wà tào. Aɔ̃ pɛ̀ɛ Yoda sɛ̃̀n, ben aɔ̃ táa ò ai guu gàa à dɔ̀o. [8] Aɔ̃ mɔ̀ Dauda kiia Ɛblɔnu
kɔ̃n Isibosɛ mìo aɔ̃ bènɛ: Ǹ gwa, n ibɛɛ Solu kɛ̀ à wɛ̀tɛ à n dɛ nɛ́ Isibosɛ mìn yɛ̀. Wa dii kí, Dii
gɛ̃ɛ bònnɛ Solu kɔ̃n a boriinɔa gbã̀a. [9] Dauda wɛ̀ńla à bè: Dii kuu! À ma bɔ ma nawɛ̃akɛna
guu píngi. [10] Kɛ̀ gbɛ̃ke mɔ̀ ma kiia Zikilaga yã à bè Solu gà, ɛe daa baaru nnaan ée kpaa, ben
ma à kũ̀ má dɛ̀. À baaru àren gwe. [11] Dɛbeeelana lán amɔa gbɛ̃ zaaanɔ a taarisaidee dɛ̀ a
gádoa a kpén nà, mɛ́ à dɛna gɛ̃ɛ boawa mà a wɛ̃̀ndi bɔ se. [12] Ben Dauda yã ò a gbɛ̃nɔnɛ, ben
aɔ̃ ń dɛdɛ. Aɔ̃ ń ɔla kɔ̃n ń gbálanɔ zɔ̃̀zɔ̃, ben aɔ̃ ń gènɔ lògo Ɛblɔnu ítɔkii saɛ. Ben wà Isibosɛ
mì sɛ̀ wà vĩ̀i Abana miran zaa Ɛblɔnu.

5

*Dauda kana Isarailin*ɔ kpatan

[1] Isarailinɔ mɔ̀ ń boriia ń píngi Dauda kiia zaa Ɛblɔnu aɔ̃ bè: Wa aru dɔ̃nkɔ̃mɛ. [2] Zaa zi
gurɔɔ kɛ̀ Solu dɛ wa kí ũ, ḿbe nɛɛ̀ dɔwe aɛ zĩ̀lan, gana kɔ̃n sunao. Ben Dii bènnɛ, ḿbe
nɛ́gɔ̃ dɛ a gbɛ̃ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ, aɔ̃ kína ũ. [3] Kɛ̀ Isaraili gbɛ̃nsinɔ mɔ̀ kí Dauda kiia zaa
Ɛblɔnu ń píngi, gwen à lɛdolɛ kɛ̀ńyo Dii aɛ, ben aɔ̃ nɔ́si kù à mìa aɔ̃ à kà Isarailinɔ kpatan.
[4] Dauda kɛ̀ wɛ̃̀ baaakuri gurɔɔ kɛ̀ à nà kíblenaa, à vɛ̃̀ɛ kpatan wɛ̃̀ baplaa. [5] À kí blè Yudanɔnɛ
zaa Ɛblɔnu wɛ̃̀ swɛɛplaa kɔ̃n mɔ swɛɛdoo, ben à kí blè Yudanɔnɛ kɔ̃n Isarailinɔ píngi zaa
Yerusalɛmu wɛ̃̀ baaakuri awɛɛ'aagɔ̃.

[6] Kí kɔ̃n a gbɛ̃nɔ gàa Yerusalɛmu lɛ à zĩ̀ ká kɔ̃n Yebusi kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ. Ben aɔ̃ bè
Daudanɛ: Nɛ́ gɛ̃ kèro, baa vĩ̀anɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ aɔ̃é pɛ́mma. Aɔ̃ɔe daa Dauda é e à gɛ̃ gwero.
[7] Kɔ̃n beeeo Dauda wɛ́tɛ bĩ̀idee kɛ̀ wè sísi dɔ Zayɔn pì sì, ben à gɔ̃̀ à wɛ́tɛdaa ũ. [8] Zĩ beeea

Dauda bè: Tó gbɛ̃ yezi à Yebusinɔ dɛdɛ, séde à gɛ̃ ízɛ kɛ̀ wà yɔ̃̀ gbèn guu, eé ɛrɛnɔ kɔ̃n vɩ̃̀a
pìnɔ le. Dauda ibɛɛnɔmɛ. Bee yãnzi wè be, vɩ̃̀anɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ é gɛ̃ kíbɛro. 9 Ben Dauda bɛɛ
kɩ̀̃ wɛ́tɛ bɩ̃ɩdee pì guu, à a zɩ̃nda tɔ́ kpànɛ, Dauda Wɛ́tɛ. À kpɛ́nɔ bòbo à lìgazi ai gura kɛ̀ wà
wɛ̀ɛ tàtan, wè be Milo. 10 Dauda gbãaa e kaara, zaakɛ Dii Luda Zɩ̀̀kpɛdee kúo.

11 Taya kí Hiramu gbɛ̃nɔ zɩ̀̃ Daudaa kɔ̃n sida línɔ kɔ̃n lí'arinɔ kɔ̃n gbɛ̀'arinɔ, ben aɔ̃ bɛɛ
bònɛ. 12 Ben Dauda dɔ̃̀ sa kɛ̀ Dii a ka Isarailinɔ kí ũmɛ, bensɔ̃ à a kpata kàaraare kɛ̀ Isarailinɔɔ
dɛ Dii gbɛ̃nɔ ũ yãnzi.

13 Dauda bɔna Ɛblɔnu gbɛra à ɛ̀ara à nɔ pãndenɔ sɛ̀ à kàara Yerusalɛmu dɔ kɔ̃n nɔ
yìgisainɔ, ben à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔgbɛ̃nɔ ìńyo. 14 Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ à ń í Yerusalɛmu pìnɔ tɔ́n
yɛ̀: Samua, Sobabu, Natã, Sulemanu, 15 Ibaa, Ɛlisua, Nɛfɛgi, Yafia, 16 Ɛlisama, Ɛliada kɔ̃n
Ɛlifɛlɛtio.

17 Kɛ̀ Filisitininɔɔ mà wà Dauda kà Isarailinɔ kí ũ, ben aɔ̃ gàa wèe wɛtɛɛ wà à dɛ ń píngi. Kɛ̀
à ń baaru mà, ben à gàa sɛ̀̃̀tɛ pɔ̀rɔtu. 18 Filisitininɔ zɩ̀̃'ɔɔ pòro Rɛfaimu guzurɛn, 19 ben Dauda
Dii là à bè: Mà gá mà lɛ́ɛ Filisitininɔa, né ń namɛ ma ɔzɩ̃ɔ́? Ben Dii wèàla à bè: Ǹ gá, mɛ́ ń
nannɛ n ɔzɩ̃. 20 Ben Dauda gàa Baali Pɛrazimu, à zɩ̃̀ blèḿma gwe. Ben à bè: Dii dɔ̀mɛ aɛ, à bɔ̀
à mɔ̀ ma ibɛɛnɔzi bùi lán í è guu fɔ̃ nà. Ben à tɔ́ kpà guu pìnɛ Baali Pɛrazimu. 21 Filisitininɔ
ń tãanɔ tò gwe, ben Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ sɛ̀ɛ wà tào.

22 Filisitininɔ ɛ̀ara wà mɔ̀ dɔ, aɔ̃ zɩ̀̃'ɔɔ pòro Rɛfaimu guzurɛn. 23 Ben Dauda ɛ̀ara à Dii là dɔ.
Ben Dii wèàla à bè: Ǹton gáńzi súusuro. Ǹ ligańzi kpɛɛ kpa ǹ lɛ́ɛḿma kpɛ̃̀ lɩ́kpɛ saɛ. 24 Tó
a kɛ̀sɛ kɩ̃ɩ mà lí pìnɔ musu, à kɛ kpakpaa, zaakɛ mámbe ma bɔ ma dɔare aɛ gwe, lɛ mà zɩ̃̀
bleare Filisitini zɩ̀̃kpɛɛnɔa yãnzi. 25 Dauda kɛ̀ lán Dii ònɛ nà, ben à zɩ̃̀ blè Filisitininɔa sɛna
zaa Gibiɔ̃ ai à gàa pɛ́ Gɛzaa.

6

*Suna k*ɔ̃n Dii àkpatio Yerusalɛmu

1 Dauda ɛ̀ara à Isaraili kɛ̀ à ń sɛ́nɔ kàkɔ̃a gɔ̃ɔn bɔrɔ baaakuri. 2 Ben à fɛ̀ɛ à dàńyo zɛ́n, aɔ̃
gàa Baala kɛ̀ kú Yuda bùsun, lɛ aɔ̃ Luda àkpati sɛ́ wà suo. Dii Zɩ̀̃kpɛde ègɔ̃ vɛ̃ɛna kpatan
àkpati pì malaika dɛ̀bɛdeenɔ dagura, bee yãnzin wè be à tɔ́ kúazi. 3 Aɔ̃ àkpati pì dà zùgoro
dufu guu Abinadabu bɛ sɩ̀̃sɩ̃ musu, ben aɔ̃ dào zɛ́n. Abinadabu nɛ́nɔ Uza kɔ̃n Ahioo bé aɔ̃ɔe
dɔɔ zùgoro pìzi, 4 Luda àkpati kún. Ahio bé à tɛ́ aɛ, 5 ben Dauda kɔ̃n Isarailinɔɔ e ɔ̃ wãa ń
píngi Dii aɛ ń gbãa zaka lɛ́n kɔ̃n lɛ̀sinao. Wèe mɔrɔ lɛɛ kɔ̃n kúuo kɔ̃n sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃o kɔ̃n fagao
kɔ̃n sɛ̀̃gɛ̃o.

6 Kɛ̀ aɔ̃ kà Nakɔ̃ ésegbɛ̃̀kiia, zùnɔ gɛ̃̀n sì, ben Uza ɔ bɔ̀ à nà Luda àkpatia. 7 Ben Dii pɔ fɛ̃̀zi,
à à lɛ̀ a dɛ̀ àkpati saɛ gwe dà kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi. 8 Dauda nɔ̀sɛ yàka, kɛ̀ Dii pɔ fɛ̃̀ Uzazi yãnzi, ben
wè guu pì sísi Pɔfɛ̃̀'uzazi ai kɔ̃n a gbɛ̃̀ao. 9 Zɩ̃ beeea vɩ̃a Dauda kɩ̀̃ Dii yã musu à bè: Dian mɛ́
kɛ nà mà Dii àkpati sɛ́ mà táo? 10 Ben èe we à táo a wɛ́tɛ guu dɔro, à lìɛ à tào Gata gbɛ̃ Ɔbɛdi
Ɛdɔmu bɛ.

11 Dii àkpati kú à bɛ ai mɔ aagɔ̃, ben Dii aubarika dàn kɔ̃n à bɛdeenɔ ń píngi. 12 Wà bè kí
Daudanɛ: Dii aubarika dà Ɔbɛdi Ɛdɔmu bɛdeenɔn kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vɩ̃inɔ píngi a àkpati yãnzi.
Ben Dauda gàa gwe, à Luda àkpati sɛ̀ ɛe suuo a wɛ́tɛ guu kɔ̃n pɔnnaao. 13 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Dii
àkpati sɛnanɔ gbá sɛ̀ gɛ̃̀n swɛɛdo, ben Dauda saa ò kɔ̃n zùswareeo kɔ̃n zùnɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpanao.
14 Dauda sa'o'uta dana, èe ɔ̃ wãa Dii aɛ a gbãa zaka lɛ́n. 15 Àpi kɔ̃n Isarailinɔ píngi e suu kɔ̃n
Dii àkpatio, aɔ̃ɔe pɔnna wii lɛɛ, aɔ̃ɔe kuru pɛɛ. 16 Kɛ̀ Dii àkpati e gɛ̃ɛ Dauda wɛ́tɛ guu, ben
Solu nɛ́ Mikala e tɔɔtɛ gwaa windo guu. Kɛ̀ à è kí Dauda e vɩ̃vɩ̃ɩ ɛ̀e ɔ̃ wãa Dii aɛ, à kya kàn
a swɛ̃̀ guu. 17 Kɛ̀ wà sù kɔ̃n Dii àkpatio, wà dìɛ a gbèn bisakutaa kɛ̀ Dauda dɔ̀nɛ guu. Ben à
sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à tɛ́ kũ ò Dii aɛ kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa'opɔo. 18 Kɛ̀ à saa ò à yɑ̃̀a, à sa maaa ò
gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n Dii Zɩ̀̃kpɛde tɔ́o. 19 Ben à burɛdi kpàatɛtɛ Isaraili kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana gweenɔnɛ kɔ̃̀ɔ
doodo gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi kɔ̃n damina kàrao mèn doodo kɔ̃n geepi kàrao mèn
doodo.

[20] Kɛ̀ Dauda e suu bɛ lɛ à sa maaa o a bɛdeenɔnɛ, ben Solu nɛ́ Mikala bɔ̀ à gàa à dààlɛ à
bè: Mmɔn Isarailinɔ kína, gbɛ̃ bɛ̀ɛde yãn ń kɛ̀ gwe gbɛ̀ãɔ́? N n zĩnda mɛ̀ ɔ̀dɔa n ìba nɔgbɛ̃
zĩkɛrinɔnɛ, lán wísaidee è a zĩnda mɛ̀ ɔdɔaḿnɛ nà. [21] Ben Dauda bè Mikalanɛ: Diin ma ɔ̃
wɛ̃̀nɛ. Dii bé à ma sɛ n de kɔ̃n a bɛdeenɔ gɛ̃ɛ ũ, à ma kɛ a gbɛ̃ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ. [22] Mɛ́
gbɛ̃ futa yã kɛ dɛ beeela, mɛ́ ma zĩnda kɛ̃sã n ena guu, mɔde nɔgbɛ̃ zĩkɛri kɛ̀ ń tɛ́ḿma pìnɔ
bé aɔ̃é ma bɛ̀ɛ kɛ. [23] Solu nɛ́ Mikala sɔ̃ɔ e nɛ́ iro ai à gàa à gà o.

7

*Luda lɛ́*gbɛ̃na Daudanɛ

[1] Kɛ̀ kí vɛ̃̀ɛ a bɛ, Dii à bɔ̀ ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligazinɔ ɔzĩ à à gbà ĩampakii, [2] ben kí bè annabi Natãnɛ:
Á'a! Kpɛ́ kɛ̀ wà dɔ̀ kɔ̃n sida líon mɛ́gɔ̃ vɛ̃ɛɛn, Luda àkpati gɔ̃ diɛna bisakutaan-ɔ́? [3] Natã wèàla
à bè: Lán à kɛ̀nnɛ nà ǹ kɛ, zaakɛ Dii kúnyo. [4] Gwãavĩ beeea Dii yã sù Natãa à bè: [5] Ǹ gá ǹ o ma
zɔ̀bleri Daudanɛ kɛ̀ ma bè, àmbe eé kpɛ́ kɛ̀ mɛ́gɔ̃ kún dɔmɛro. [6] Zaa gurɔɔ kɛ̀ ma Isarailinɔ
bɔ̀ɛ Igipiti ai gbɛ̀ãa mɛ́ɛ bɛɛ kũro. Mɛ̀ɛ̀gɔ̃ sɔ̃ki kpákpaamɛ, bisakuta bé ma kúkii ũ. [7] Guu kɛ̀
ma sɔ̃ki kpàkpan kɔ̃n ma gbɛ̃ Isarailinɔ ń píngi mɛ̀ɛ dɔn'aɛdeenɔ diɛ aɔ̃ dɔńnɛ aɛ. Má ò ń
gbɛ̃̃kenɛ, à kɛ̀ dia èe kpɛ́ dɔmɛ kɔ̃n sida líoro zikiɔ́? [8] Ǹ gá ǹ o ma zɔ̀bleri Daudanɛ, mamɔma
Dii Zɔ̀̀kpɛde ma bè, ma à sɛ̀ sãdãkiia lɛ àgɔ̃ dɛ ma gbɛ̃ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ. [9] Má kúo guu
kɛ̀ à gàan píngi, ben ma à ibɛɛnɔ dɛ̀dɛnɛ. Mɛ́ à tɔ́ bɔ maamaa sa, eégɔ̃ kú anduna tɔ́deenɔ
tɛ́. [10] Mɛ́ bùsu kpá ma gbɛ̃ Isarailinɔa, mɛ́ ń káɛn, aɔ̃é vɛ̃ɛn ń pɔ́ ũ. Aɔ̃ làakari gɔ̃ kpaɛna. Gbɛ̃
zaaanɔ é e wà wɛ́ɛ tãḿma lán aɔ̃ wɛ́ɛ tɛ̀̃ḿma káaku [11] gurɔɔ kɛ̀ ma dɔn'aɛdeenɔ dìɛńnɛ nà
dɔro. Mɛ́ à bɔ a ibɛɛ pìnɔ ɔzĩ ń píngi.

Mamɔma Dii mɛ́ɛ oonɛ, mámbe mɛ́ ua pɛ́ɛnɛ à boriinɔ gbãa'ekii ũ. [12] Tó à gurɔɔ pàpa à
gà, mɛ́ à borii kɛ̀ bɔ̀ à mèn ke sɛ́ lezĩ, mɛ́ à kpá kpatan. [13] Àpi bé eé kpɛ́ dɔ kɛ̀ ma tɔ́ égɔ̃ kúa,
mɛ́ à kpatablena gbá pɛ́ɛ, eégɔ̃ kí blee ai gurɔ píngi. [14] Mɛ́gɔ̃ dɛnɛ De ũ, eégɔ̃ dɛ ma nɛ́ ũ. Tó
à taari kɛ̀, mɛ́ wɛ́ɛ tãa kɔ̃n gòomɛ, lán gbɛ̃ntee è gbɛ̃ gbɛ̃ nà. [15] Mɔde ma gbɛ̃̃kɛ é kɛ̃̃kɔ̃ao lán
má kɛ̀̀kɔ̃a kɔ̃n Solu kɛ̀ má à bɔ̀ Dauda aɛzĩ nàro. [16] À boriinɔ égɔ̃ kpata blee gurɔ píngi. À
kpata pì égɔ̃ yãana vĩro.

[17] Ben Natã yã pì gbɛ̃̀ Daudanɛ lán Dii òn ɛ nà píngi.

*Dauda wɛ́ɛ*kɛna Diia

[18] Ben kí Dauda gɛ̀̃ à vɛ̀̃ɛ Dii aɛ à bè: Dii Luda, bɔ́n ma ũu? Dénɔn ma bɛdeenɔ ũ kɛ̀ n ma
ka gwena kɛ̀ takaa? [19] Dii Luda, bee nɛ́ yã néngomɛ n kiia, ben n mamɔma n zɔ̀bleri borii
kɛ̀ aɔ̃égɔ̃ kú ziaanɔ yã ò dɔ́ɔ? Lɛn nɛ̀ kɛńnɛ lɛɔ́, Dii Luda? [20] Dii Luda, mɛ́ bennɛ diamɛ dɔɔ?
Mamɔma n zɔ̀bleri ń ma dɔ̃. [21] N yã bíta pì kɛ̀ lán n pɔɔ yezi nà yã kɛ̀ ń ò yãnzi, ben ń tò
mamɔma n zɔ̀bleri má dɔ̃̀. [22] Dii Luda, ń bíta fá! Weé gbɛ̃̃ke lɛ́kɔ̃zinyoro. N baasiro dii ke
kuuro, lán wá mà kɔ̃n wa swão nà. [23] Dén weé lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n n gbɛ̃ Isarailinɔɔ? Anduna boriinɔ
tɛ́ bori mèn doo pìn n bɔ n gaa ń bò, lɛ aɔ̃gɔ̃ dɛ n gbɛ̃nɔ ũ. N n zĩnda tɔ́ bɔ̀, n yã bíta bɔnsaɛnɔ
kɛ̀ n gbɛ̃ pìnɔnɛ, n pɛ bori kenɔa kɔ̃n ń tãanɔ n gbɛ̃ kɛ̀ n ń bó Igipitinɔ aɛzĩ. [24] N Isarailinɔ
dìɛ aɔ̃gɔ̃ dɛ n gbɛ̃nɔ ũ ai gurɔ píngi. Dii, n gɔ̃ ń Luda ũ. [25] Dii Luda, lɛ́ kɛ̀ ń gbɛ̃̀ mamɔma
n zɔ̀blerinɛ kɔ̃n ma boriinɔ yã musu, ǹgɔ̃ zĩi kɛɛa gurɔ píngi. Ǹ kɛ lán ń ò nà [26] lɛ ǹ tɔ́ bɔ
maamaa ai gurɔ píngi. Gbɛ̃nɔ é be Dii Zɔ̀̀kpɛde bé Isarailinɔ Luda ũ. Mamɔma n zɔ̀bleri
Dauda, nɛ́ ma boriinɔ kãsãa pɛ́ɛ, [27] zaakɛ Dii Zɔ̀̀kpɛde Isarailinɔ Luda, ń òmɛ n bè, nɛ́ ma ua
pɛ́ɛmɛ ma boriinɔ gbãa'ekii ũ. Bee yãnzi mamɔma n zɔ̀bleri ma kùgbãaa kɛ̀ ma wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀
kɛ̀mmazi. [28] Dii Luda, ḿbe Luda ũ, n yã náanɛ vĩ, ben n yã maaa kɛ̀nɔ lɛ́ gbɛ̀̃ mamɔma n
zɔ̀blerinɛ. [29] Ǹ aubarika da mamɔma n zɔ̀bleri boriinɔn sa, n wɛ́ɛ égɔ̃ tɛ́ńzi gurɔ píngi. Dii
Luda, n yã ò n aubarika dà mamɔma n zɔ̀bleri boriinɔn, aɔ̃égɔ̃ aubarika vĩ ai gurɔ píngi.

8

*Dauda zɔ̀̀blena bori pãndenɔ*a

[1] Beee gbɛra Dauda zĩ̀ blè Filisitininɔa à ń búsa à ń mɛɛwi Gata sìḿma. [2] À zĩ̀ blè Mɔabunɔa,
ben à tò aɔ̃ dàɛ kɔ̃ saɛ tɔɔtɛ. À bà yɔ̀ḿma. Tó à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bà plaa dagura dɛ̀dɛ, è
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bà do dagura tó bɛ̃ɛ. Ben Mɔabunɔ gɔ̀ Dauda zɔ̀blerinɔ ũ, ben aɔ̃ègɔ̃ tángba
kpaanɛ. [3] Dauda zĩ̀ blè Reobo né Adadɛza, Zoba kínaa, gurɔɔ kɛ̀ kí pì ɛ̀ara èe gaa ɔ tɔ̃ Yuflati
swasaɛdeenɔa. [4] Ben à à sɔ̃goronɔ kʊ̀kʊ̃ mɛ̀n wàa sɔɔro kɔ̃n sɔ̃gorodeenɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛplaa
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ té kɛ̀sɛnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ baro. Ben à ń sɔ̃nɔ gbátĩkyanɔ zɔ̀zɔ̃ píngi, mɛ̀n basɔɔro
bé aɔ̃ bɔ̀. [5] Siria kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Damasakunɔ mɔ̀ ɔ da Adadɛzaa, ben Dauda ń gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ
baro awɛɛplaa. [6] À gudãkparinɔ dìɛdiɛ Siria bùsun, ben aɔ̃ gɔ̀ à zɔ̀blerinɔ ũ, aɔ̃ègɔ̃ tángba
kpaanɛ. Dii tò Dauda zĩ̀ blè guu kɛ̀ à gàan píngi. [7] Dauda Adadɛza ìbanɔ vura sɛngbangonɔ
sɛ̀ɛ à tào Yerusalɛmu. [8] À mɔ̀gotɛ̃ sɛ̀ɛ bítabita Adadɛza wɛ́tɛ kɛ̀ wè sísi Teba kɔ̃n Berotaio
guu.

[9] Kɛ̀ Amata kí Tou mà Dauda zĩ̀ blè Adadɛza zĩ̀kpɛɛnɔa ń píngi, [10] ben à a né Adoramu zĩ̀ ì
kpáa. À à sáabu kpà zĩ̀ kɛ̀ à blè Adadɛzaa yãnzi, zaakɛ Tou zĩ̀ kào yã. Adoramu mɔ̀ kɔ̃n vura
pɔ́nɔ kɔ̃n kondogi pɔ́nɔ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃ pɔ́nɔ, [11] ben kí Dauda kàɛ Dii pɔ́ ũ lán à kɛ̀ kɔ̃n borii kɛ̀
à gbãaa blèḿmanɔ kondogi pɔ́nɔ kɔ̃n vura pɔ́nɔo nà píngi, [12] Ɛdɔmunɔ kɔ̃n Mɔabunɔ kɔ̃n
Amɔninɔ kɔ̃n Filisitininɔ kɔ̃n Amalɛkinɔ. Lɛn à kɛ̀ lɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à sì Zoba kí Adadɛza, Reobo
nɛ́ao. [13] Lɛn Dauda tɔ́ bɔ̀ lɛ. Kɛ̀ à zĩ̀ blè Sirianɔa à sù, à Ɛdɔmunɔ dɛ̀dɛ Guzurɛ Wisideen
gɔ̃ɔn bɔrɔ baro plaasai. [14] Ben à gudãkparinɔ dìɛdiɛ Ɛdɔmu bùsun dɔ, ben Ɛdɔmu pìnɔ gɔ̀ à
zɔ̀blerinɔ ũ. Guu kɛ̀ Dauda gàan píngi Dii è tó à zĩ̀ bleme.

[15] Daudan Isaraili bori píngi kína ũ, à yã maaa kɛ̀ a gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a. [16] Zeruya né Yoabun
zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi ũ. Ailudi né Yosafatan baarukpari ũ. [17] Aitubu né Zadɔki kɔ̃n Abiata né
Aimɛlɛkion sa'orikinɔ ũ. Serayan takadakɛ̃ri ũ. [18] Yoyada né Bɛnayan dogarinɔ gbɛ̃nsi ũ.
Dauda zĩnda négɔ̃gbɛ̃nɔn a kpàasinɔ ũ.

9

Dauda gbɛ̃kɛɛ kɛna Mɛfibosɛnɛ

[1] Dauda gbɛ̃nɔ là: Solu bori kee e gɔ̃roo? Má yezi mà gbɛ̃kɛɛ kɛnɛ Yonatã yãnzi. [2] Solu
bɛ zĩ̀kɛri ke kuu, à tɔ́n Ziba, ben wà à sìsi kí Daudanɛ. À à là à bè: Ḿbe Ziba ũɔ́? À wèàla
à bè: Ee, n zɔ̀blerin ma ũ. [3] Ben kí pì à là à bè: Solu bori ke kuu ai tiaɔ́? Má yezi mà Luda
gbɛ̃kɛɛ kɛnɛmɛ. Ben Ziba wèàla à bè: Yonatã né ke kuu ai tia. Ɛrɛmɛ. [4] Ben kí à là à bè: À
kú mámɛ? Ziba wèàla à bè: À kú Amiɛli né Maki bɛ zaa Lodɛba. [5] Kí Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀, ben
wà mɔ̀o. [6] Kɛ̀ Yonatã né Mɛfibosɛ, Solu dio kà Dauda kiia, à kùɛnɛ à dàɛ a puua. Ben Dauda
bè: Mɛfibosɛ! À wèàla à bè: N zɔ̀blerin ma ũ. [7] Ben Dauda bènɛ: Ǹton tó vĩa n kũro, zaakɛ
mɛ́ gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ n de Yonatã yãnzimɛ. Mɛ́ n dezi Solu buraanɔ sukpannɛ píngi, négaegɔ̃
mɔɔ pɔ́ blemao gurɔ píngi. [8] Mɛfibosɛ kùɛnɛ à bè: Bɔ́n mamɔma n zɔ̀bleri ũ kɛ̀ né ma wɛ̃nda
gwaa? Má dɛ lán gbɛ̃ɛ gɛ̀ bàroo?

[9] Ben kí Dauda Solu zĩ̀kɛri Ziba sìsi à bènɛ: Pɔ́ kɛ̀ dɛ Solu pɔ́ ũ kɔ̃n à bɛdeenɔ pɔ́o píngi,
má kpà n dii dioamɛ. [10] Mpi kɔ̃n n nɛ́nɔ kɔ̃n n zĩ̀kɛrinɔ, àgae à tɔɔtɛ zĩi kɛnɛ, à à pɔ́nɔ kɛ̀kɛ,
lɛ à e àgɔ̃ kũsãɛ vĩ. N dii dio Mɛfibosɛ égaegɔ̃ pɔ́ bleemao gurɔ píngi. Ziba sɔ̃ négɔ̃gbɛ̃nɔ
vĩ gɔ̃ɔn gɛ̃ro kɔ̃n zĩ̀kɛrinɔ gɔ̃ɔn baro. [11] Ben Ziba bè kínɛ: Yã kɛ̀ ma dii kí ò mamɔma a
zɔ̀blerinɛ, mɛ́ kɛ píngimɛ. Ben Mɛfibosɛ ègɔ̃ pɔ́ blee kɔ̃n kío, à gɔ̀ lán kína nɛ́nɔ doke bà.
[12] Mɛfibosɛ négɔ̃gbɛ̃ vĩ, à tɔ́n Mika, bensɔ̃ Ziba bɛdeenɔ gɔ̀ Mɛfibosɛ zĩ̀kɛrinɔ ũ ń píngi. [13] À
kú Yerusalɛmu, zaakɛ ègɔ̃ pɔ́ blee kɔ̃n kío gurɔ píngimɛ. Bensɔ̃ ɛrɛn à ũ.

10

Dauda zĩ̀blena Amɔninɔa

[1] Beee gbɛra Amɔni kína gà, ben à né Anuni vɛ̀ɛ à gɛ̃ɛ ũ. [2] Dauda bè: Mɛ́ gbɛ̃kɛɛ kɛ Naasa
né Anuninɛ lán à de gbɛ̃kɛɛ kɛ̀mɛ yã nà. Ben Dauda a ìba kenɔ zĩ̀a, lɛ aɔ̃ gá Amɔninɔ bùsun
wà à làakari kpáɛnɛ à de ga yã musu. Kɛ̀ Dauda ìba pìnɔ kà gwe, [3] Amɔni kínɛnɔ bè ń dii
Anuninɛ: Nɛ́ɛ daa Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀mma n de gɛ̀ kpedana yãnzi lɛ à n làakari kpáɛnnɛn yɔ́?

À ń zĩ lɛ aɔ̃ mɔ́ wa wɛ́tɛ asii gwamɛ, lɛ aɔ̃ ɛara wà mɔ́ wà wɛ́tɛ ble zĩ̀o. [4] Ben Anuni Dauda
ìba pìnɔ kǔ̀kũ à ń lɛ́tãnka kã bò kpadokpado, à ń pɔ́kãsãanɔ zɔ̃̀zɔ̃ ń pɔ̀rɔnɔ dagura, ben à ń
gbáɛ. [5] Kɛ̀ wà ò Daudanɛ, ben à gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ gá dańlɛ, zaakɛ wí ń kũ maamaa. Aɔ̃ bɛ̀ńnɛ: Kí
bɛ̀, à vɛ̃ɛ Yɛriko ai a lɛ́tãnka kã kú, é gbasa à su.

[6] Kɛ̀ Amɔninɔɔ è Dauda ye ń kãzi dɔro, ben aɔ̃ fĩa bò gbɛ̃nɔnɛ lɛ aɔ̃ zĩ̀ káńnɛ: Siria kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú Bɛtɛreobu kɔ̃n Zobao kɛ̀ aɔ̃ɔ té kɛ̀sɛnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ baro kɔ̃n kí Maaka zĩ̀kpɛɛnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ
do kɔ̃n Tobudeenɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa. [7] Kɛ̀ Dauda mà lɛ, ben à Yoabu gbàrɛḿma kɔ̃n
zĩ̀karinɔ ń píngi. [8] Amɔninɔ bɔ̀ wà zĩ̀'ɔɔ pòro ń wɛ́tɛ bĩ̃ilɛa, ben Zoba kɔ̃n Bɛtɛreobuo Sirianɔ
kɔ̃n Tobudeenɔ kɔ̃n Maaka gbɛ̃nɔɔ kú sɛ̀n ńtɛ̃ɛ. [9] Kɛ̀ Yoabu è wà zĩ̀'ɔɔ pòro a aɛ kɔ̃n a kpɛɛo,
ben à Isaraili zĩ̀kari maaanɔ plɛ̀plɛ à ń kpáatɛtɛ aɔ̃ gá lɛ́ɛ Sirianɔa. [10] Ben à zĩ̀kari kpaaanɔ
nà a dãaro Abisainɛ a ɔzĩ, ben à ń gbáɛ aɔ̃ gá lɛ́ɛ Amɔninɔa. [11] À bɛ̀: Tó Sirianɔ gbãaa e ma
fuu, ǹ mɔ́ ǹ ɔ dama. Tó Amɔninɔ gbãaa e n fuumɛ sɔ̃, mɛ́ mɔ́ mà ɔ damma. [12] Ǹgɔ̃ gbãa, wà
gɔ̃gbɛ̃kɛɛ kɛ wa gbɛ̃nɔ kɔ̃n wa Dii wɛ́tɛnɔ yã musu. Dii é yã kɛ̀ kɛ̀nɛ maa kɛ. [13] Ben Yoabu kɔ̃n
zĩ̀kari kɛ̀ aɔ̃ kúonɔ gàa Sirianɔa kɔ̃n zĩ̀o, ben Siria pìnɔ bàa lɛ̀ńnɛ. [14] Kɛ̀ Amɔninɔɔ è Sirianɔ
bàa lɛ̀, ben aɔ̃ bàa lɛ̀ Abisainɛ se aɔ̃ sì wɛ́tɛ guu, ben Yoabu ń tó gwe à tà Yerusalɛmu.

[15] Kɛ̀ Sirianɔɔ è Isarailinɔ zĩ̀ blɛ̀ḿma, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà kɔ̃ kàkɔ̃a. [16] Ben Adadɛza gbɛ̃nɔ zĩ̀, aɔ̃
sù kɔ̃n Siria kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yuflati baa kãa kpaanɔ, ben aɔ̃ gàa Elamu. Sobakin Adadɛza zĩ̀kpɛɛ
pìnɔ gbɛ̃nsi ũ. [17] Kɛ̀ Dauda mà lɛ, ben à Isarailinɔ kàkɔ̃a ń píngi, à bikǔ̀ńyo Yodaa à gàa
Elamu. Ben Sirianɔ zĩ̀'ɔɔ pòrozi, ben aɔ̃ sìkɔ̃n. [18] Kɛ̀ aɔ̃ɔe bàa lɛɛ Isarailinɔnɛ, ben Dauda ń
dɛdɛ sɔ̃gorodeenɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kpɛ́ basɔɔro kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ té kɛ̀sɛnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ baplaa.
Ɣwen wà ń zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi Sobaki dɛ̀n. [19] Kɛ̀ kí kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Adadɛza zɔ̀blerinɔ ũu è Isarailinɔ
zĩ̀ blɛ̀ḿma lɛ, ben aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃n Isarailinɔ aɔ̃ gɔ̀ ń zɔ̀blerinɔ ũ. Vĩa Sirianɔ kǔ̀, aɔ̃ɔe gá wà
ɔ da Amɔninɔa dɔro.

11

Dauda yena Basɛbazi

[1] Kɛ̀ í kɛ̀̃ tɔɔtɛa, gurɔɔ kɛ̀ kínanɔ è gá zĩ̀ ká, ben Dauda Yoabu zĩ̀ kɔ̃n a ìbanɔ kɔ̃n Isarailinɔ
ń píngi. Aɔ̃ Amɔninɔ ásaru kɛ̀, ben aɔ̃ lìga Rabazi. Dauda sɔ̃ɔ kú Yerusalɛmu. [2] Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀,
ben Dauda fɛ̃ɛ a gádoa, èe ligaa a kpɛ́ musu. Zaa kpɛ́ musu gwe ben à nɔgbɛ̃ ke è, èe zú
oo. Nɔgbɛ̃ pì nɛ́ nɔ maaamɛ maamaa, [3] ben à gbɛ̃ zĩ̀ wà nɔgbɛ̃ pì yã gbeka. Ben wà bènɛ:
Ɛliamu nɛ́ Basɛban gwe, Iti bori Uria naɔ̃mɛ. [4] Ben Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀ wà à sísi. Kɛ̀ à mɔ̀, ben
Dauda dàɛo, ben nɔgbɛ̃ pì tà bɛ. Àɛ sɔ̃ à zúbaɛ gbãsĩ bɔ̀ dufumɛ. [5] Kɛ̀ à nɔ̀ sì, ben à lɛ́kpãsã
kɛ̀ Daudanɛ à bè a nɔ̀ sì.

[6] Ben Dauda gbɛ̃ zĩ̀ Yoabua à bè: Ǹ Iti bori Uria gbarɛmɛ. Ben Yoabu à gbàrɛnɛ. [7] Kɛ̀ Uria
pì mɔ̀, ben Dauda Yoabu aafia gbèka kɔ̃n zĩ̀kpɛɛnɔ kɔ̃n zĩ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔe kaao. [8] Ben Dauda bènɛ:
Ǹ tá bɛ ǹ zú o. Kɛ̀ Uria bɔ̀ kíbɛ, ben kína gbɛ̃ zĩ̀a kɔ̃n pɔ́bleeo. [9] Mɔde Uria e tá a bɛro, kíbɛ
gãnu guun à ìn kɔ̃n kíbɛ zĩ̀kɛrinɔ. [10] Kɛ̀ wà ò Daudanɛ wà bè, Uria e tá a bɛro, ben à Uria
là à bè: À dɛ n bɔ tázi n sumɛ gwɛɛ? À kɛ̀ dia nɛ́ɛ tá bɛroo? [11] Uria wèàla à bè: Àkpati kɔ̃n
Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔɔ kú bisakutaanɔ guu. Ma dii Yoabu kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ kú zĩ̀lan. Mɛ́ fɔ̃ mà
tá bɛ mà pɔ́ ble mà í mi, mà daɛ kɔ̃n ma naɔ̃oro. Kɔ̃n n kuunao mɛ́ yã pì taka kɛro. [12] Ben
Dauda bènɛ: Ǹ gɔ̃ kɛ̀ gbã̀a dɔ, zian mɛ́ n gbarɛ. Ben Uria gɔ̀ Yerusalɛmu zĩ beeea kɔ̃n a gudɔ
làao dɔ. [13] Dauda à sìsi à pɔ́ blè à í mìo, ben Dauda í kàkanɛ. Mɔde kɛ̀ à bɔ̀ uusiɛ, à gàa à ì
kɔ̃n a dii kína zĩ̀kɛrinɔomɛ, èe tá a bɛro. [14] Kɛ̀ guu dɔ̀ Dauda takada kɛ̀̃ Yoabunɛ, ben à Uria
gbàrɛo. [15] Takada pì guu à bè: À Uria dɔńnɛ aɛ guu kɛ̀ zĩ̀ pãsĩn, é bɔ à kpɛɛ lɛ wà e wà à dɛ.

[16] Gurɔɔ kɛ̀ Yoabu e ligaa wɛ́tɛ pìzi, ben à Uria dà guu kɛ̀ à dɔ̃ gɔ̃sa gbãaanɔ kún. [17] Kɛ̀
wɛ́tɛdeenɔ bɔ̀ɛ wèe zĩ̀ kaa kɔ̃n Yoabuo, aɔ̃ Dauda zĩ̀kari kenɔ dɛ̀dɛ. Iti bori Uria kú ń té.

[18] Ben Yoabu gbɛ̃ zĩ̀ Daudaa lɛ à zĩ̀ yã gbãnɛ píngi. [19] À bè zĩ̀ri pìnɛ: Tó n zĩ̀ yã gbã̀ kínɛ píngi
n yãa, [20] tó à nɔ̀sɛ fɛ̃ɛ à n la à bè: Bɔ́ bé à tò a sɔ̃ wɛ́tɛzi kĩ̃ikĩi kɔ̃n zĩ̀o? Á dɔ̃ kɛ̀ bĩ̃imusudeenɔ è

kà gbarɛńzi tɔɔtɛroo? [21] Dé bé à Gidiɔn né Abimɛlɛki dɛ̀? Nɔgbɛ̃ bé à ɔ sɔ̀ wísilɔgbɛzi zaa bĩi musu, ben à à dɛ̀ Tebeziroo? À kɛ̀ dia a sɔ̃ bĩizi kĩikĩi lɛɛ? Tó à ònnɛ lɛ, ǹ benɛ a zɔ̀bleri Uria, Iti borii gà dɔ. [22] Ben zĩ̀ri pì dà zɛ́n. Kɛ̀ à kà Dauda kiia, à yã̀ kɛ̀ Yoabu dànɛ òǹɛ píngi. [23] À bè: Gbɛ̃nɔ bɔ̀ɛ wɛ́tɛ guu wèe gbãa mɔɔwe bĩi kpɛɛmɛ, ben wa pɛḿma ai ń wɛ́tɛ bĩilɛa. [24] Aɔ̃ kàzurinɔɔ kú zaa bĩi musumɛ, ben aɔ̃ kà fã̀ n gbɛ̃nɔ tɛ́ tɔɔtɛ aɔ̃ n gbɛ̃kenɔ dɛ̀dɛ. N zɔ̀bleri Uria, Iti borii gà se. [25] Ben Dauda bè zĩ̀ri pìnɛ: Ǹ o Yoabunɛ àton tó yã̀ pì à nɔ̀sɛ yakaro. Wègɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ é ń blero. À zĩ̀ ká wɛ́tɛ pìo kɔ̃n gbãaao à kaatɛ. Ǹ à gba swɛ̃̀ lɛ. [26] Kɛ̀ Uria naɔ̃ mà a zã gà, à ɔ́ɔ dɔ̀. [27] Kɛ̀ wà gɛ̀ kɛ̀ wà yã̀a, Dauda gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ sùo a bɛ, ben à gɔ̃̀ à nɔɔ ũ. À né ìo gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben yã̀ kɛ̀ Dauda kɛ̀ pì kɛ̀ Diinɛ zaa.

12

*Annabi Natã kpãkɛ̃*na Daudazi

[1] Dii Natã zĩ̀ Daudaa. Kɛ̀ à kà, à bènɛ: Gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaa kenɔ bé wà kú wɛ́tɛ ke guu, gbɛ̃ doo né auzikideemɛ, gbɛ̃ doo sɔ̃ takaasideemɛ. [2] Auzikidee pì sãanɔ kɔ̃n zùnɔ vĩ paripari, [3] takaasidee pì sɔ̃ pɔ́ke vĩro, sã núnu néngo mèn doken à lù. Ben à dàto ai à bíta kṹ à bɛ kɔ̃n à nɛ́nɔ. Aɔ̃ègɔ̃ pɔ́ dɔ̃nkɔ̃ blee aɔ̃ègɔ̃ í mii ta dɔ̃nkɔ̃n, è dàɛ à pɔtɛ, ben èe à gwaa lán a zĩnda nɛ́nɔkparɛ bà. [4] Kɛ̀ nibɔ pìta auzikidee pìa, ben èe we à sãa ke zù kṹ a kpàsa guu à nibɔ pì yàari kɛoro. Takaasidee sã núnu néngo pìn à sìa à a nibɔ pì yàari kɛ̀o. [5] Ben Dauda pɔ fɛ̃̀ auzikidee pì yã̀ musu maamaa, à bè Natãnɛ: Kɔ̃n Dii kuunao, à kɔ̃ sìo wà gbɛ̃ kɛ̀ yã̀ pì kɛ̀ dɛmɛ. [6] Kɛ̀ à kɛ̀ lɛ, èe à wɛ̃nda gwaro, ɛ̃ndɛ̃ à sãa pì fĩa bo lɛo siigɔ̃. [7] Ben Natã bè Daudanɛ: Ḿbe adee pì ũ. Dii Isarailinɔ Luda bé à yã̀ kɛ̀ ò à bè: Ma n ka Isarailinɔ kí ũ, ma n bɔ Solu ɔzĩ, [8] ben ma n dii pì bɛɛ kpàmma, ma à nɔɔnɔ nànnɛ n ɔzĩ. Ma Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ kpàmma n gbɛ̃nɔ ũ. Tó beeenɔ kɛ̀mma nɛ́ngo yã̀, lɛ mà à pãndenɔ kaarannɛ dɔ. [9] Bɔ́yãnzi n kya kà ma yãnzi? N yã̀ kɛ̀ má yeziroo kɛ̀, n Iti bori Uria dɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao, n à nɔɔ sìa ń sɛ̀. Ń tò Amɔninɔ à dɛ̀ zĩ̀ guu. [10] Zaa gbã̀a yã̀ pãsĩ é kɛ̃ n bɛɛa ziki dɔro, zaakɛ n kya kàmagu, n Iti bori Uria nɔɔ sìa ń sɛ̀. [11] Ben Dii ɛ̀ara à yã̀ kɛ̀ ò dɔ à bè: Ǹ ma! Mɛ́ tó n zĩnda bɛdeenɔ mɔ́nzi kɛnnɛ. Mɛ́ n nɔɔnɔ símma mà ń kpá n gbɛ̃daa kea n wáa, eé daɛńyo gupuraaa. [12] N yã̀ pì kɛ̀ asii guumɛ. Mapi sɔ̃ mɛ́ yã̀ pì kɛnnɛ gupuraaa Isarailinɔ wáa ń píngi.

[13] Ben Dauda bè Natãnɛ: Ma durun kɛ̀ Diinɛ. Ben Natã bènɛ: Dii n durun kɛ̀mma, né garo. [14] Mɔde lán n dɔkɛ Diio maamaa nà kɔ̃n yã̀ pì kɛnao, bee yãnzi négɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì ìnyo é gamɛ. [15] Kɛ̀ Natã tà bɛ, ben Dii tò né kɛ̀ Uria naɔ̃ɔ ì kɔ̃n Daudao pì gyã̀ kṹ. [16] Ben Dauda e kúɛ kɛɛ Ludanɛ né pì yã̀ musu kɔ̃n léyinao, gwãavĩ è daɛ tɔɔtɛmɛ. [17] À bɛ gbɛ̃nsinɔ ègɔ̃ zɛàla lɛ aɔ̃ à fɛɛ tɔɔtɛ, mɔde è weziro, è pɔ́ bleńyoro. [18] À gurɔ swɛɛplaadee zĩn né pì gà. Vĩa Dauda ìbanɔ kṹ, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà òǹɛ kɛ̀ né pì gàro. Aɔ̃ bè: Gurɔɔ kɛ̀ né pì kuu, wa yã̀ òǹɛ, èe wa yã̀ maro. Dian wé onɛ nà sa kɛ̀ né pì gà? Eé yã̀ zaaa kɛ. [19] Dauda è a ìbanɔɔ e yã̀ kpãi ookɔ̃nɛ, ben a dɔ̃̀ kɛ̀ né pì gàmɛ. À ń lá à bè: Né pì gàn yɔ́? Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Ee! À gàmɛ. [20] Dauda fɛɛ tɔɔtɛ à zú ò, à nɔ́si kɛ̀awa à a pɔ́kãsãanɔ lìɛ, ben à gàa à kùɛ Diinɛ a kpɛ́n. Kɛ̀ à ɛ̀ara à tà bɛ, à pɔ́blee gbèka, ben wà kpàa à blè. [21] À ìbanɔ à là wà bè: À kɛ̀ dia nɛɛ yã̀ kɛɛ lɛɛ? Gurɔɔ kɛ̀ né pì kuu, n lɛ́ yì n ɔ́ɔ dɔ̀. Kɛ̀ à gà sa, n fɛɛ n pɔ́ blè. [22] À wèńla à bè: Gurɔɔ kɛ̀ né pì kuu, ma lɛ́ yì ma ɔ́ɔ dɔ̀, zaakɛ ma bè, ke Dii é ma wɛ̃nda gwa à tó né pì gɔ̃ kuu gwɛɛ, dé bé à dɔ̃ɔ? [23] Lán à gà nà sa, bɔ́yãnzin mégɔ̃ léyinazi dɔɔ? Mɛ́ fɔ̃ mà à vun yɔ́? Mɛ́ gá à kiiamɛ, mɔde eé ɛara à su ma kiiaro.

[24] Dauda a naɔ̃ Basɛba làakari kpàɛnɛ, ben à gàa à dàɛo. À né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, ben à tɔ́ kpànɛ Sulemanu. Dii yezi, [25] ben à annabi Natã zĩ̀a à tɔ́ kpà né pìnɛ Yɛdidia Dii yenzi pì yã̀nzi.

*Raba sina Am*ɔninɔa

[26] Ai tia Yoabu kpɛ́ e zĩ̀ kaa kɔ̃n Amɔninɔ zaa Raba, ben à kíbɛɛ sì. [27] Ben à gbɛ̃nɔ zĩ̀ Daudaa à bè: Ma zĩ̀ kà kɔ̃n Rabadeenɔ, ben ma ń ítɔkii sìḿma. [28] Ǹ zĩ̀kpɛ kpaaanɔ kakɔ̃a sa, ǹ mɔ́ ǹ liga wɛ́tɛ pìzi ǹ sí. Tó lɛnlo, mɛ́ sí, weé ma tɔ́ kpánɛ. [29] Ben Dauda zĩ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi, à gàa à lɛ̀ɛ Rabaa à sì. [30] Wà ń kína vura fùra gò wà kù Daudanɛ. À tìisi kà kiloo baaakuri,

bensɔ̃ gbɛ̀ bɛ̀ɛdee kúa. À wɛ́tɛ pì pɔ́nɔ nàkɔ̃a maamaa, [31] ben à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ kʊ̀kʊ̃ à bɔ̀ɛńyo, à ń dá sagasigi zĩin kɔ̃n diga zĩio kɔ̃n kpása zĩio, bensɔ̃ à tò aɔ̃ kúnku bɔ̀. Lɛn à kɛ̀ Amɔni wɛ́tɛnɔnɛ lɛ píngi, ben à ɛ̀ara à tà Yerusalɛmu kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ ń píngi.

13

*Amin*ɔ yena a dãre Tamazi

[1] Beee gbɛra Dauda nɛ́ Abusalomu dãre maaa vĩ, à tɔ́n Tama, ben Dauda nɛ́ Aminɔ yezi. [2] Yã pì e ĩa daa Aminɔ pìa ai à kà gyãkɛna a dãre Tama pì yãnzi, zaakɛ à gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ro, eé fɔ̃ à yãke kɛnɛro. [3] Aminɔ gbɛ̃nna ke vĩ, à tɔ́n Yonadabu, Dauda vì̀i Simɛa nɛ́mɛ. Yonadabu ɔ̃ndɔ̃ gbãa, [4] ben à Aminɔ là à bè: À kɛ̀ dia n kínɛ'ina n mè ègɔ̃ busana lán guu e dɔɔ nà lɛɛ? Nɛ́ omɛroo? Ben Aminɔ wèàla à bè: Má ye ma dãaro Abusalomu dãre Tamazimɛ. [5] Ben Yonadabu bènɛ: Ǹ gá ǹ daɛ n gádoa lán gyãreen n ũu bà. Tó n de mɔ̀ n gwa, ǹ onɛ ń yezi n dãre Tama mɔ́ à pɔ́blee kpámma. À mɔ́ à kɛkɛ n wáa lɛ n wɛ́ɛ gɔ̃ ee, gbasa à nannɛ n ɔzĩ. [6] Ben Aminɔ dàɛ lán gyãree bà. Kɛ̀ kí mɔ̀ à gwa, ben à bènɛ: Ǹ tó ma dãre Tama mɔ́ à kàra kɛmɛ ma wáa, à kpáma kɔ̃n a ɔɔo. [7] Ben Dauda gbɛ̃ zì̀ Tamaa a bɛ à bè: Ǹ gá n vì̀i Aminɔ kpɛ́n ǹ pɔ́blee kɛnɛ. [8] Kɛ̀ Tama gɛ̃̀ à kpɛ́n, à à lè daɛna, ben à wísiti yà à kàra kàsao à wáa. [9] Ben à taa sɛ̀ à kàra pì kànnɛ. Aminɔ gì sózi à bè: Ǹ pɛ́ gbɛ̃nɔa aɔ̃ bɔɛ ń píngi. Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kúonɔ bɔ̀ɛ ń píngi, [10] ben à bè Tamanɛ: Ǹ mɔ́ kɔ̃n pɔ́blee pìo kpɛ́nɛ guu kɛ̀ ǹ kpáma. Ben Tama kàra kɛ̀ à kɛ̀ sɛ̀ à gɛ̃̀o a vì̀i Aminɔ pì kiia kpɛ́nɛ guu. [11] Kɛ̀ à sɔ̃̀zi, èe mɔɔ kpáa à só, ben à a dãre pì kʊ̃̀ à bè: Ǹ tó mà daɛnyo.

[12] Ben à bè a vì̀i pìnɛ: Auo! Ǹton gbãa mɔ́mɛro. Zaakɛ wa Isarailinɔ weè yã beee taka kɛro. Ǹton yã dɔ̀rɔsai beee taka kɛmɛro. [13] Mɛ́ gɛ̃ mámɛ kɔ̃n wíyã beeeo? Mmɔn sɔ̃, Isarailinɔ é n diɛ gbɛ̃ pãa ũ. Ǹ sùu kɛ! Ǹ yã o kínɛ, eé gí ma kpámmaziro. [14] Ɛ̀e we à à yã màro. À gbãa mɔ̀nɛ, ben à kùsia à dàɛo. [15] Ben Aminɔ zàn pãsĩpãsĩ. Zangu kɛ̀ à sɛ̀ kɔ̃n Tama pìo dɛ yenzi kɛ̀ à vĩo yãala. Ben à bènɛ: Ǹ fɛɛ ǹ bɔ. [16] Ben nɔgbɛ̃ pì bè a vì̀i pìnɛ: Auo! N pɛnama taari bíta dɛ pɔ́ kɛ̀ ń kɛ̀mɛɛla. Baa kɔ̃n beeeo èe we à à yã màro. [17] Ben Aminɔ a zĩ̀kɛri gɔ̃̀kparɛ sìsi à bè: Ǹ pɛ́ nɔgbɛ̃ kɛ̀a à bɔmɛ ma kpɛ́n, ǹ gbà tata ǹ à mɔ̀nɛ ká. [18] Ben à zĩ̀kɛri pì à sɛ̀ à bɔ̀o bàazi, à gbà tàta à à mɔ̀nɛ kà. Nɔgbɛ̃ pì uta gbã̀a dana, zaakɛ uta beee takan kí nɛ́nɔkparɛ lɛziinɔ ègɔ̃ dana. [19] Ben Tama túbu gbɛ̃̀ a mìa, à a uta gbã̀a kɛ̀ à dana pì gà à kɛ̃̀ à ɔ dì a musu, èe ɔ́ɔ dɔɔ èe taa.

[20] À dãgɔ̃ dadɔ̃nkɔ̃de Abusalomu bènɛ: N dãgɔ̃ Aminɔ dàɛnyon yɔ́? Ǹton o gbɛ̃̀ke maro, zaakɛ n dãgɔ̃mɛ. Ǹtongɔ̃ yã pì kũna n swɛ̃̀ guuro. Ben Tama vɛ̃̀ɛ a dãgɔ̃ Abusalomu bɛ nɔ̀sɛo yakana. [21] Kɛ̀ kí Dauda yã pì mà, à pɔ fɛ̃̀ maamaa. [22] Abusalomu e yãke o Aminɔnɛro, yã zaaa ke à maaa. À zàn, kɛ̀ à kùsi a dãre Tamaa yãnzi.

*Amin*ɔ dɛna

[23] Wɛ̃̀ plaa gbɛra Abusalomu kú Baali Azo, Ɛflaimu bùsu lɛ́n kɔ̃n a sãkãkɛ̃ɛrinɔ, ben à kína nɛ́nɔ sìsi pɔnna pɔ́bleea ń píngi. [24] Ben à gàa à kí lè à bè: Kí, wèe mamɔma n zɔ̀bleri sãanɔ kã kɛ̃ɛɛ. Mpi kɔ̃n n ìbanɔ é tɛ́maziroo? [25] Ben kí wè a nɛ́ pìla à bè: Auo! Wé fɔ̃ wà gá wa píngiro. Wé kɛnnɛ asoo ũ. À nàkɔ̃rɛa, mɔde èe gáro, ben à sa maaa ònɛ. [26] Ben Abusalomu bè: Tó nɛ́ gáro, ǹ tó ma vì̀i Aminɔ gáwao. Kí à là à bè: Bɔ́yãnzi ń yezi à gányozi? [27] Abusalomu nàkɔ̃rɛa, ben kí tò Aminɔ gàao kɔ̃n a nɛ́ kpaaanɔ ń píngi.

[28] Abusalomu yã dìɛ a gbɛ̃nɔnɛ à bè: À swã kpá! Tó í Aminɔ kʊ̃̀, tó má òare à à zɔ̃, à à dɛ. Àton tó vĩa a kũro. Mámbe ma a dan! À zɛ gbãa à gɔ̃gbɛ̃kɛɛ kɛ. [29] Abusalomu gbɛ̃nɔ kɛ̀ lán à dìɛńnɛ nà aɔ̃ à dɛ̀, ben kína nɛ́ kpaaanɔ fɛɛ wà dì ń bãagãsɔ̃nɔ kpɛɛ aɔ̃ bàa lɛ̀. [30] Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ té zén, Dauda à baaru mà wà bè: Abusalomu kí nɛ́nɔ dɛ̀dɛ ń píngi, aɔ̃ gbɛ̃kee e gɔ̃ro. [31] Dauda fɛɛ à a pɔ́kãsãanɔ gà à kɛ̃̀, ben à dàɛ tɔɔtɛ. À ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛɛzɛɛzinɔ ń pɔ́kãsãanɔ gà wà kɛ̃̀kɛ̃ se. [32] Ben Dauda vì̀i Simɛa nɛ́ Yonadabu bè: Baa, ǹtongɔ̃ daa wà n nɛ́ gɔ̃kparɛnɔ dɛ̀dɛ píngiro, Aminɔ ado bé à gà. Wà yã pì dɔ̃̀ Abusalomu wɛ́ɛa zaa gurɔɔ kɛ̀ Aminɔ kùsi a dãre

Tamaamɛ. [33] Ma dii kí, ǹtongɔ̃ yã pì kũna n nɔ̀sɛ guuro. N nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔɔ e gaga píngiro, séde
Aminɔ ado. [34] Abusalomu sɔ̃ bàa lɛ̀.
Kɛ̀ gɔ̃kparɛ gudãkpari wɛ́ɛ zù, à ɛ̀ wà té Oronaimu zén sɪ̀sɪ̃gɛɛzi paripari. À gàa à bɛ̀ kínɛ:
Ma gbɛ̃nɔ è té sɪ̀sɪ̃gɛɛzi Oronaimu kpa. [35] Ben Yonadabu bɛ̀ kínɛ: Ń ɛ̀ɔ́? N nɛ́nɔ bé aɔ̃ɔe suu
gwe lán má ònnɛ nà. [36] Kɛ̀ à yã pì ò à yã̀a, ben kína nɛ́ pìnɔ kà gɔ̃ɔ, aɔ̃ɔe sósobi ɔ́ɔ dɔɔ. Kí
kɔ̃n a ìbanɔ ɔ́ɔ dɔ̀ ń píngi maamaa dɔ.
[37] Abusalomu bàa lɛ̀ à tà Amiudu nɛ́ Talamai, Gesuu kína kiia. Kí Dauda sɔ̃ ègɔ̃ a nɛ́ ga ɔ́ɔ
dɔɔ gurɔ píngi. [38] Kɛ̀ Abusalomu bàa lɛ̀ à tà Gesuu, à kú gwe ai wɛ̃̀ aagɔ̃. [39] Kɛ̀ kí Dauda nɔ̀sɛ
kpàɛ Aminɔ ga yã musu, ben èe Abusalomu bɛgɛ kɛɛ sa.

14

*Abusalomu suna Yerusal*ɛmu

[1] Zeruya nɛ́ Yoabu dɔ̃ kɛ̀ kí pɔɔ kpɛ́ kú Abusalomua, [2] ben à gbɛ̃nɔ zɪ̃̀ Tɛkoa, aɔ̃ nɔgbɛ̃
ɔ̃ndɔ̃de ke sɛ̀ wà sùo. Ben à bènɛ: Ǹ kɛ lándɔ̃ nɛ́ɛ sósobi kɛɛ bà. Ǹ gyaanɔ pɔ́kãsãanɔ da.
Ǹton nɔ́si kɛmmaro. Ǹ kɛ lán nɔgbɛ̃ kɛ̀ à gbɛ̃ gà, èe à ɔ́ɔ dɔɔ à gì kɛ̀ bà. [3] Ǹ gá kí kiia lɛ,
ǹ yã kɛ̀ onɛ. Ben Yoabu yã kàka nɔgbɛ̃ pìnɛ. [4] Kɛ̀ Tɛkoa nɔgbɛ̃ pì gàa à kí lè, à kùɛnɛ à mì
pɛ̀ɛnɛ à bè: Kí, ǹ ma mì sí! [5] Ben kí pì à là à bè: Bɔ́n ń yezi? À wèàla à bè: Gyaanɔɔn ma ũ,
ma zã gà. [6] Mamɔma n zɔ̀bleri, má nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa. Kɛ̀ aɔ̃ɔe swèe kɛɛ ń kɔ̃ tɛ̃ɛ bura,
gbɛ̃kee kuu à ń yokɔ̃aro. Ben gbɛ̃ doo a gbɛ̃ndoo lɛ̀ à dɛ̀. [7] Ben ma bɛdeenɔ fɛ̀ɛ ń píngi, aɔ̃ɔ
bè mamɔma n zɔ̀blerinɛ mà ma nɛ́ kɛ̀ à a gbɛ̃ndoo dɛ̀ pì kpáḿma wà dɛ, kɛ̀ à a gbɛ̃ndoo dɛ̀
yãnzi. Aɔ̃ɔ yezi wà yàka témio kɛ̀ gɔ̃̀mɛ túbibleri ũu pì té dɛmɛ, lɛ ma zã tóngɔ̃ tɔ́ ke borii
vĩ anduna guu dɔro yãnzi. [8] Ben kí bè nɔgbɛ̃ pìnɛ: Ǹ tá bɛ, mɛ́ yã diɛ n yã pì musu. [9] Ben
Tɛkoa nɔgbɛ̃ pì bè: Ma dii kí, taari pì wí ma musu kɔ̃n ma de bɛdeenɔ, mpi ǹgɔ̃ kuu taari
sai kɔ̃n n kíkɛɛo. [10] Ben kí bè: Tó gbɛ̃ke lɛ́ pà yã pìa, ǹ mɔ́o ma kiia kɛ̀, eé n lɛ́ wɛtɛo dɔro.
[11] Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Kí, ǹ lɛ́ gbɛ̃ kɔ̃n Dii n Luda tɔ́o, lɛ gɛ̃ɛbori tón ma nɛ́ doo kɛ̀ gɔ̃̀ laata kpáro
yãnzi. Ben kí pì bè: Kɔ̃n Diio n nɛ́ pì mìkã ke é lɛ́ɛ tɔɔtɛro. [12] Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Ma dii kí,
mamɔma n zɔ̀bleri ǹ ma gba zɛ́ mà ɛara mà yã onnɛ. À wèàla à bè: Ǹ o! [13] Ben à bènɛ: À kɛ̀
dia nɛ́ɛ Luda gbɛ̃nɔ kpákpaa kɔ̃n à zaaao? Yã kɛ̀ ń òmɛɛ bé à n da yãn, zaakɛ nɛ́ɛ gbɛ̃ kɛ̀ n
pɛa gbɛsɛ n suoro. [14] Wa píngi wé ga, wégɔ̃ dɛ lán í kɛ̀ kwɛ̀ɛ tɔɔtɛ gbɛ̃kee e e à sɛ̀ɛ dɔroo bà.
Luda è gbɛ̃ kɛ̀ wà pɛ̀a wɛ̃̀ndi bɔro, è zɛ́ wɛtɛ adee ɛara à suawamɛ. [15] Ma mɔ yã pì o ma dii
kínɛmɛ, zaakɛ gbɛ̃nɔɔ tò vĩa ma kũ. Ben mamɔma n zɔ̀bleri ma bè mɛ́ yã pì gbãnnɛ. Wègɔ̃
dɔ̃ro ke nɛ́ ma wɛ́ɛkɛna sí [16] ǹ ma bɔ gbɛ̃ kɛ̀ yezi à mapi kɔ̃n ma néo tɔɔtɛ kɛ̀ Ludaa tòwe sí
wa ɔzĩ. [17] Ma dii kí, mamɔma n zɔ̀bleri ma bè n yã é tó ma làakari kpáɛ, zaakɛ ń dɛ lán Luda
malaika bàmɛ, nɛɛ̀ swã kpá yã maa kɔ̃n a zaaaozi píngimɛ. Dii n Luda gɔ̃ kúnyo.

[18] Ben kí bènɛ: Ǹton gí yã kɛ̀ mɛ́ɛ n laa oziro. Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Ǹ o ma dii kí! [19] Ben kí
à là à bè: Yoabu lɛ́ kú yã pì guuɔ́? Nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Ma dii kí, kɔ̃n n kuunao yã kɛ̀ ń
ò pì gagana vĩro. Ee, n zɔ̀bleri Yoabu bé à yã pì kàkamɛ píngi. [20] N zɔ̀bleri Yoabu kɛ̀ lɛ, lɛ
à e à yã kɛ̀ logona tiaa kɛ̀ kɛkɛ yãnzimɛ. Ma dii, ń ɔ̃ndɔ̃ lán Luda malaika bàmɛ, ń yã kɛ̀
kɛ̀ anduna guu dɔ̃ píngi. [21] Ben kí gàa à bè Yoabunɛ: Tɔ̀, mɛ́ yã pì kɛ sa. Ǹ gá ǹ gɔ̃kparɛ
Abusalomu gbɛsɛ ǹ suo. [22] Ben Yoabu kùɛ kínɛ à mì pɛ̀ɛnɛ, à à sáabu kpà à bè: Ma dii kí,
mamɔma n zɔ̀bleri, má dɔ̃̀ gbã̀a sa kɛ̀ ma yã kànnɛ, zaakɛ n ma yã mà. [23] Ben Yoabu fɛ̀ɛ à
gàa à Abusalomu gbɛ̀sɛ zaa Gesuru à sùo Yerusalɛmu. [24] Ben kí bè: Ǹ onɛ à gá vɛ̃ɛ a zĩnda
bɛ, wa wɛ́ɛ é kɛ siigɔ̃ro. Ben Abusalomu gàa à vɛ̃̀ɛ a bɛ, aɔ̃ɔe wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ kɔ̃n kíoro.

[25] Gɔ̃ maa kee kú Isarailinɔ tɛ́ lán Abusalomu bàro. Wègɔ̃ à maakɛ yã oo maamaa. Sɛna
zaa à kèsɛa ai à gàa pɛ́ à mìdangura see kee kúaro. [26] Ègɔ̃ a mì boo wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀omɛ. È kɛa tìisi.
Tó à bò, è yɔ̃ kilooa, à tìisi ègɔ̃ dɛ kiloo plaala. [27] À nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn aagɔ̃ kɔ̃n nɛ́nɔgbɛ̃o mèn
do. Nɛ́nɔgbɛ̃ pì tɔ́n Tama. Nɔ maaamɛ. [28] Abusalomu kú Yerusalɛmu ai wɛ̃̀ plaa wɛ́ɛsina kílɛ
sai.

[29] Ben à Yoabu sìsi à gáare kí kiia, mɔde Yoabu e we à mɔ̀ à kiiaro. Ben à ɛ̀ara à à sìsi dɔ,
èe we à mɔ̀ro. [30] Ben à bè a zĩkɛrinɔnɛ: À Yoabu buraa kɛ̀ kú ma pɔ́ saɛ gwa, à nagãa mà. À

gá à tɛ́ sɔ̃a. Ben Abusalomu zĩkɛrinɔ gàa wà tɛ́ sɔ̃̀ Yoabu buraa pìa. [31] Ben Yoabu fɛ̃ɛ à gàa
Abusalomu bɛ, à à là à bè: Bɔ́yãnzi n zĩkɛrinɔ tɛ́ sɔ̃̀ ma buraaazi? [32] Ben Abusalomu wèàla à
bè: Ǹ gwa, ma gbɛ̃ zĩ̀mma ma bè ǹ mɔ́ mà n zĩ kía, lɛ ǹ à la bɔ́ bé à tò à ma gbɛ̀sɛ zaa Gesuru
à sùmaozi? Ma kuuna gwee sɛ̃̀ɔmɛ dɛ gura kɛ̀la! Má yezi mà kɔ̃ e kɔ̃n kío tia. Tó má taari
ke vĩ, ɛ̃ndɛ̃ à ma dɛ. [33] Ben Yoabu gàa à yã pì ò kínɛ. Ben kí Abusalomu sìsi. Kɛ̀ à mɔ̀, à kùɛnɛ
à dàɛ a puua. Ben kí lɛ́ pɛ̀a.

15

*Abusalomu b*ɔna Dauda kpɛɛ

[1] Beee gbɛra Abusalomu sɔ̃goro è a zĩndanɛ kɔ̃n sɔ̃nɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃nɔ gɔ̃ɔn baplaa akuri kɛ̀
aɔ̃égɔ̃ bàa lɛɛ à aɛnɔ. [2] È fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ àgɔ̃ zɛna bĩilɛ saɛ. Tó gbɛ̃ yã vĩ kɔ̃n a gbɛ̃daaao
èe gaao kí kiia à kɛkɛnɛ, Abusalomu è adee sísi à benɛ: Wɛ́tɛ kpareen n bɔn? Tó à wèàla à
bè: Mamɔma n zɔ̀bleri ma bɔ Isaraili borii kɛ̀ guumɛ, [3] ben Abusalomu è benɛ: N yã nnamɛ,
bensɔ̃ à zɛ́ vĩ, mɔde kí gbɛ̃kee kuu à swã kpá n yãziro. [4] Abusalomu è ɛara à be: Tó wà ma
kɛ yãkpaɛkɛri ũ wa bùsun, gbɛ̃ kɛ̀ yã vĩ ke gbɛ̃ kɛ̀ èe gbɛ̃ gbekaa yãkpaɛkɛkiia ń píngi eégae
mɔ́ ma kiia, mégae à yã kɛkɛnɛ a zɛ́a. [5] Tó gbɛ̃ mɔ̀ à kùɛ à aɛ, è ɔ bɔ à adee kũ à lɛ́ pɛ́amɛ.
[6] Lɛn ègɔ̃ kɛɛ lɛ Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔ́ yãkpaɛ kɛ kí kiianɔnɛ ń píngi, ben aɔ̃ swɛ̃̀ tà à kpa.

[7] Wɛ̃̀ siigɔ̃ɔ gbɛra à bè kínɛ: Ǹ ma gba zɛ́ mà gá lù kɛ̀ má sɛ̀ Diinɛ saa o zaa Ɛblɔnu.
[8] Mamɔma n zɔ̀bleri ma lù pì sènɛ gurɔɔ kɛ̀ má kú Gesuru, Siria bùsun ma bè: Tó Dii tò
ma su Yerusalɛmu, mɛ́ saa oa Ɛblɔnumɛ. [9] Kí bènɛ: Ǹ gá ǹ su aafia! Ben à fɛ̀ɛ à gàa Ɛblɔnu.
[10] À gbɛ̃nɔ zĩ̀ Isaraili boriinɔ kiia píngi à bè: Tó a kuru'ɔ mà dɔ, à be Abusalomu bé à kí blè
Ɛblɔnu. [11] Gurɔɔ kɛ̀ èe fɛɛɛ Yerusalɛmu à gbɛ̃nɔ sìsi gɔ̃ɔn wàa do aɔ̃ gá zɛare, ben aɔ̃ gàa kɔ̃n
nɔ̀sɛo do, aɔ̃ yã pì asii dɔ̃ro. [12] Gurɔɔ kɛ̀ èe saa oo, à Gilo gbɛ̃ Aitofɛli, Dauda lɛ́dammari sìsi
zaa à bɛ wɛ́tɛn, ben lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Daudazi e kaara. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɔ̃n Abusalomuonɔ pari
kũ̀ wèe kaara.

*Dauda bàal*ɛna

[13] Baarukpari mɔ̀ à bè Daudanɛ: Isarailinɔ swɛ̃̀ tà Abusalomu kpa. [14] Ben Dauda bè a ìba
kɛ̀ aɔ̃ɔ kúao Yerusalɛmunɔnɛ: À fɛɛ wà bàa lɛ́. Tó wée kɛ lɛro, wé piti Abusalomunlo. Wà
kɛ kpakpaa. Tó wée kɛ kpakpaaro, eé wa le kɛ̀, eé wa ásaru kɛ, eé wɛ́tɛdeenɔ dɛdɛ kɔ̃n
fɛ̃ɛdaaomɛ. [15] Kí ìbanɔ bènɛ: Wa dii kí, yã kɛ̀ n zɛo píngi, wamɔwa n zɔ̀blerinɔ wá yãanamɛ.
[16] Ben kí dà zɛ́n. À bɛdeenɔ bɔ̀ wà tɛ̀zi ń píngi, mɔde à a nɔ yìgisai mèn kurinɔ tò gwe aɔ̃gɔ̃
bɛɛ gwaa. [17] Kí dà zɛ́n lɛ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ. Kɛ̀ aɔ̃ kà wɛ́tɛ kpɛɛ, à lìɛ à zɛ̀. [18] Ben à ìbanɔ píngi kɔ̃n
a dogarinɔ kɔ̃n Gatadeenɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́zi zaa Gatanɔ gɛ̃̀tɛ ń píngi.

[19] Ben kí bè Gata gbɛ̃ Itainɛ: Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ gaawaozi? Ǹ ɛara ǹ tá ǹgɔ̃ kú kɔ̃n kí dufuo, zaakɛ
gbɛ̃ zĩ̀tɔn n ũ, n bɔ n bùsummɛ. [20] N suna e gurɔplaa kɛro, ben ń yezi ǹgɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔwaoɔ́?
Má dɔ̃ guu kɛ̀ mɛ́ɛ gaanlo. Ǹ n gbɛ̃nɔ kakɔ̃a ǹ táńyo. Dii gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛ yão kɛnnɛ. [21] Ben
Itai wèàla à bè: Ma dii kí, kɔ̃n Dii kuunao kɔ̃n n kuunao, guu kɛ̀ ń kún píngi, mamɔma n
zɔ̀bleri mégɔ̃ kú gwemɛ, gaan yoo kesɔ̃ wɛ̃̀ndi yoo. [22] Ben Dauda bènɛ: Ǹ dɔmɛ aɛ wà gá!
Ben Gata gbɛ̃ Itai ɛ̀ara à dà zɛ́n kɔ̃n a gbɛ̃nɔ kɔ̃n a danɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ ń píngi. [23] Kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ
zɛ́la ń píngi, ben bùsudeenɔ wiii sìn. Kɛ̀ kí bikũ̀ Kidironua, ben aɔ̃ píngi aɔ̃ gbáa zɛ́ sɛ̀.

[24] Zadɔki kú gwe dɔ kɔ̃n Levinɔ ń píngi. Aɔ̃ Luda bà kuunańyo àkpati sɛna. Aɔ̃ɔ àkpati pì
dìɛ Abiata saɛ ai gbɛ̃nɔ bɔ̀ɛ wɛ́tɛn wà yã̀a ń píngi. [25] Ben kí bè Zadɔkinɛ: Ǹ Luda àkpati sɛ́
ǹ gɛ̃o wɛ́tɛ guu. Tó ma Dii ma pɔnnaa è, eé tó mà su mà wɛ́ɛ siàlɛ kɔ̃n à kúkiio. [26] Tó à bè
ma yã e káaguro sɔ̃, ma yãa. À kɛmɛ lán à kɛ̀nɛ maa nà. [27] Ben kí ɛ̀ara à bè sa'ori Zadɔkinɛ:
Wɛ́ɛgupu'erin n ũroo? Ǹ ɛara ǹ tá wɛ́tɛ guu aafia kɔ̃n n nɛ́ Aimazao kɔ̃n Abiata nɛ́ Yonatão.
À tá kɔ̃n a nɛ́ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ. [28] Mégɔ̃ zɛna swabikũkiia sɛ̃̀tɛ ai mà baaru ma a kiia. [29] Ben
Zadɔki kɔ̃n Abiatao Luda àkpati sɛ̀ wà tào Yerusalɛmu, ben aɔ̃ gɔ̃̀ gwe. [30] Dauda e Kùkpɛ sɔ̀sɔ̃
kũu èe ɔ́ɔ dɔɔ. À pɔ́ kù a mìa, à kyatee kpanaro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ pɔ́ kù ń mìa ń píngi,

aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ wèe gaao. [31] Kɛ̀ wà bè Daudanɛ Aitofɛli kú gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n Abusalomuonɔ té, ben Dauda adua kɛ̀ à bè: Dii, ǹ tó à lédamma gɔ̃ dɛ faasaiyã ũ.

[32] Kɛ̀ Dauda kà sɩ̀sɩ̃ mìsɔ̃ntɛ̃a, guu kɛ̀ dɔnzikɛkii kún, Aki gbɛ̃ Usai mɔ̀ à dààlɛ, à uta kɛ̃na bensɔ̃ bùsu kú à mìa. [33] Dauda bènɛ: Tó n gaamao, négɔ̃ dɛmɛ asoo ũmɛ. [34] Tó n ɛara n ta wɛ́tɛn, ben ń bè Abusalomunɛ à zɔ̀blerin n ũ sɔ̃, né Aitofɛli lédamma gboromɛmɛ. Ǹ benɛ à de zɔ̀blerin n ũ yã, mɔde tia n gɔ̃ à zɔ̀bleri ũmɛ sa. [35] Sa'orinɔ Zadɔki kɔ̃n Abiatao gɔ̃ kúnyo gwe. Ǹ yã kɛ̀ ń mà kíbɛɛ tɔ̃kɛ̃ńnɛ píngi. [36] Aɔ̃ né gɔ̃ɔn plaaanɔɔ kúnyo gwe, Zadɔki né Aimaza kɔ̃n Abiata né Yonatão. Tó n yãke mà, ǹ né pìnɔ zɩ̃ aɔ̃ mɔ́ wà omɛ. [37] Ben Dauda gbɛ̃nna Usai pì tà, à kà Yerusalɛmu gurɔɔ kɛ̀ Abusalomu e gɛ̃ɛ.

16

*Dauda k*ɔ̃n Zibao kɔ̃n Simɛio

[1] Kɛ̀ Dauda vɩ̀ sɩ̀sɩ̃ mìdangurala féte, à è Mɛfibosɛ bɛgwari Ziba gàari yì zaakinɔnɛ mèn plaa, èe mɔɔ daalɛ. Aɔ̃ɔ burɛdi sɛna mèn wàa do kɔ̃n geepi kàrao mèn basɔɔro kɔ̃n kãkã kàrao mèn basɔɔro kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo tùu do. [2] Ben Dauda Ziba là à bè: Bɔ́ bé à tò n mɔ kɔ̃n beeeo? Ziba wèàla à bè: Kí, zaakinɔ né n bɛdeenɔ pɔ́mɛ aɔ̃ dia. Burɛdi kɔ̃n kàranɔ né n gbɛ̃nɔ pɔ́bleemɛ. Geepiwɛ̃ɛ sɔ̃, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kpàsa gbáa guunɔ íminamɛ. [3] Kí à là à bè: N dii kɛ̀ kɛ̀ sai dio kú mámɛ? Ziba wèàla à bè: À gɔ̃̀ Yerusalɛmu, zaakɛ èe daa Isarailinɔ a ká a dezi kpatan gbɔ̀̀amɛ. [4] Ben kí bènɛ: Pɔ́ kɛ̀ Mɛfibosɛ vɩ̃ píngi gɔ̃̀ n pɔ́ ũ. Ben Ziba bè: Máɛ kúɛ kɛ̀! Ma dii kí, ǹ tó màgɔ̃ n pɔnnaa e lɛ.

[5] Kɛ̀ kí Dauda sɔ̃̀ Bahurimuzi, à è gɔ̃gbɛ̃ ke bɔ̀. À tɔ́n Simɛi, Gera nɛ́mɛ. Àmbe bori dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n Solu bɛdeenɔ. À bɔ̀ wɛ́tɛ guu, èe Dauda kaa. [6] Èe kí Dauda kɔ̃n à gbɛ̃nɔ gbãgbãa kɔ̃n gbɛ̀o, baa kɛ̀ à zɩ̀̀karinɔ kɔ̃n à dogarinɔɔ kú à ɔplaazi kɔ̃n à ɔzɛɛzio ń píngi. [7] Èe à sɔ̃sɔ̃ɔ èe bee: Ǹ gá! Ǹ gá! Gbɛ̃dɛri! Pɔ́ pã! [8] Dii fĩa bònnɛ Solu kɛ̀ n kí blè à gbèn bɛdeenɔ dɛdɛna yã yãnzi. Dii n bɔ kpatan à n né Abusalomu kàn. Ásaru kèmma sa, zaakɛ gbɛ̃dɛrin n ũ. [9] Ben Zeruya né Abisai bè kínɛ: Ma dii kí, à maa gbɛ̃ɛ gɛ̀ kɛ̀ gɔ̃ n sɔ̃sɔ̃ɔro. Ǹ tó mà gá mà à mì zɔ̃. [10] Ben kí bè: Zeruya nénɔ, bɔ́ bé à wa kakɔ̃aa? Tó Dii bé à òne à ma sɔ̃sɔ̃, ben èe ma sɔ̃sɔ̃ɔ, dé bé eé fɔ̃ à à la à be, bɔ́yãnzi èe kɛɛ lɛzi? [11] Ben Dauda ò Abisainɛ kɔ̃n a ìbanɔ ń píngi à bè: À gwa, ma zĩnda né'ina bé èe wɛtɛɛ à ma dɛ, ɛ̃ndɛ̃ weé Bɛyãmi bori kɛ̀ki né o dɔ́ɔ? À à tó gwe. Tó Dii bé à bènɛ à ma sɔ̃sɔ̃, à maamɛ. [12] Wègɔ̃ dɔ̃ro ke Dii é ma nawɛ̃akɛna gwa à fĩa bomɛ kɔ̃n à maaao sɔ̃sɔ̃ kɛ̀ wèe kɛɛmɛ gbɔ̀̀a kɛ̀ yãnzi gwɛɛ. [13] Kɛ̀ Dauda té zén kɔ̃n a gbɛ̃nɔ, Simɛi tɛ́ sɩ̀sɩ̃ pãnde gɛɛzi, èe à sɔ̃sɔ̃ɔ èe à gbãgbãa kɔ̃n gbɛ̀o èe bùsu fãa. [14] Kɛ̀ kí kɔ̃n a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ kà swaazi, aɔ̃ kpàsa, ben aɔ̃ kámma bò gwe.

*Abusalomu kana Yerusal*ɛmu

[15] Abusalomu kà Yerusalɛmu kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi. Aitofɛli kúo. [16] Ben Dauda gbɛ̃nna Usai, Aki gbɛ̃ gàa à Abusalomu lè à bènɛ: Luda n dɔ̃ kɔ̃n aafiao Zaaki! Luda n dɔ̃ kɔ̃n aafiao Zaaki! [17] Abusalomu à là à bè: Gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ ń vɩ̃ kɔ̃n n gbɛ̃nnaon gweɔ́? À kɛ̀ dia nɛ́ɛ gá kɔ̃n n gbɛ̃nnaoroo? [18] Usai wèàla à bè: Lɛnlo! Gbɛ̃ kɛ̀ Dii sɛ̀ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀kiinɔ pɔ́n ma ũ. Ma zɛ kɔ̃n kína kɛ̀ Isarailinɔɔ kà pìo. [19] Beee gbɛra dɔ, dé bé à maa mà zɔ̀ blenɛ, n baasiroo? Lán ma zɔ̀ blè n denɛ nà, lɛn mɛ́ blennɛ lɛ.

[20] Abusalomu bè Aitofɛlinɛ: À lɛ́ dawa. Bɔ́n wé kɛɛ? [21] Ben Aitofɛli wèàla à bè: Ǹ gá ǹ daɛ kɔ̃n n de nɔ yìgisai kɛ̀ à ń tó kɛ̀ aɔ̃ɔe bɛɛ gwaanɔo, lɛ Isarailinɔ e wà dɔ̃ ń píngi kɛ̀ ń tò n dee ye n kãziro, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnyonɔ gbãaa é kaara. [22] Ben wà bisakutaa dɔ̀ Abusalomunɛ kpɛ́ musu, ben à gàa à dàɛ kɔ̃n a de nɔɔ pìnɔ gwe Isarailinɔ píngi wáa. [23] Gurɔ beeenɔa lɛ́ kɛ̀ Aitofɛli è daḿma dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ yã gbèka Ludaa yã bàmɛ. Lɛn Aitofɛli lédamma dɛ lɛ Daudanɛ kɔ̃n Abusalomuo ń píngi.

17

Usai ɔ̃ndɔ̃kɛna Abusalomunɛ

[1] Aitofɛli bè Abusalomunɛ: Tó mámbee, mɛ́ zǐkarinɔ sɛ́ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa mà
pɛ́ɛńyo Daudazi gwãavĩa. [2] Mɛ́ lɛ́ɛa gurɔɔ kɛ̀ à kpàsa à ɔɔ bùsa, mɛ́ à fu. À gbɛ̃nɔ é bàa
lɛ́ ń píngi, mɛ́ à dɛ ado, [3] mɛ́ sunnɛ kɔ̃n gbɛ̃ pìnɔ ń píngi. Gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ɛ wɛtɛɛ ǹ à dɛɛ gaan gbɛ̃
pìnɔ suna ũ ń píngi. Tó à gà, gbɛ̃ kpaaanɔ é gɔ̃ aafia ń píngi. [4] Yã pì kɛ̀ Abusalomunɛ nna
kɔ̃n Isaraili gbɛ̃nsinɔ ń píngi. [5] Ben Abusalomu bè: Wà Aki gbɛ̃ Usai sísi dɔ wà ma lán eé o
nà se. [6] Kɛ̀ Usai kà, Abusalomu bènɛ: Lán Aitofɛli ò nàn yè. Wà kɛ lán à ò nàn yɔ́? Ke wàton
kɛ lɛro. Ń è diamɛ? [7] Usai wèàla à bè: Lɛ́ kɛ̀ Aitofɛli dàawa gbǎa kɛ̀kii maaro. [8] Ń n de dɔ̃
kɔ̃n a gbɛ̃nɔ. Zǐkari maaanɔn ń ũ, aɔ̃ɔ pãsĩ lán músu nɛ́dandee kɛ̀ wà à nɛ́nɔ sìa bàmɛ. N
de nɛ́ zǐkari gbãaamɛ, eé we à i gu dɔ̃nkɔ̃n kɔ̃n a gbɛ̃nɔoro. [9] Guu kɛ̀ à kún tia, eégɔ̃ utɛna
gbɛ̀wɛɛ guu ke gukea. Tó à gà à lɛ̀ɛ wa gbɛ̃nɔa káaku sɔ̃, gbɛ̃ kɛ̀ à à baaru mà é be, wà zǐ blè
Abusalomu zǐkpɛɛnɔamɛ. [10] Baa gɔ̃sagbãaa kɛ̀ wɔ́rɔngɔ vĩ lán músu bànɔ swɛ̌ é kɛ̃ńgumɛ,
zaakɛ Isarailinɔɔ dɔ̃ ń píngi kɛ̀ n de nɛ́ zǐkari pãsĩmɛ, bensɔ̃ gɔ̃sagbãaanɔɔ kúo. [11] Beee yãnzi
lɛ́damma yã kɛ̀ má vĩin yɛ̀. Ǹ Isarailinɔ kakɔ̃anzi ń píngi zaa Dani ai gana Bɛsɛba, aɔ̃gɔ̃ pari
lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà, ǹ dɔńnɛ aɛ zǐlan. [12] Wɛ́ à le guu kɛ̀ à kún píngi, wɛ́ lɛ́ɛa lán kpíi è kwɛ́
tɔɔtɛa nà. Àpi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ ń píngi, aɔ̃ gbɛ̃ke é bɔro. [13] Tó à gà à gɛ̌ wɛ́tɛ ke guumɛ
sɔ̃, Isaraili baade píngi é bà sɛ́ à gáo gwe, aɔ̃é wɛ́tɛ pì kaɛbɔnɔ gáɛ wà táo guzurɛn. Baa à
gbɛ̀ kaso ke, weé e gwe dɔro. [14] Ben Abusalomu kɔ̃n Isarailinɔ bè ń píngi: Usai lɛ́damma
maa dɛ Aitofɛli pɔ́la. Dii bé à zɛ̀o à Aitofɛli lɛ́damma maaa pì gboro, lɛ à e à Abusalomu
ásaru kɛ yãnzi.

[15] Ben Usai ò sa'ori Zadɔkinɛ kɔ̃n sa'ori Abiatao à bè: Aitofɛli lɛ́ dà Abusalomua kɔ̃n
Isaraili gbɛ̃nsinɔ à bè à kɛ lán kɛ̀ bà, ben ma lɛ́ dàḿma ma bè aɔ̃ kɛ lán kɛ̀ bà. [16] À gbɛ̃nɔ
zĩ kpakpaa aɔ̃ gá wà o Daudanɛ àton i swabikũkiiaro, à bikũ kpakpaa, lɛ wàton àpi kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ dúgu zɔ̃ro yãnzi. [17] Yonatã kɔ̃n Aimazao kú Ɛnlogɛli, zaakɛ aɔ̃é fɔ̃ wà bɔ
gupuraaa Yerusalɛmuro. Ben nɔkparɛ zĩkɛri ke gàa à òńnɛ aɔ̃ gá baaru pì kpá kí Daudanɛ.
[18] Bensɔ̃ gɔ̃kparɛ ke ń é, ben à gàa à ò Abusalomunɛ. Gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ dà zɛ́n gɔ̃ɔ aɔ̃ gàa
gbɛ̃ke bɛ Bahurimu. Lɔ̀gɔ kú uan gwe, ben aɔ̃ gɛ̀n. [19] Ben bɛdee pì naɔ̃ lɔ̀gɔ pì nɛ́ kpààlɛ à
pɔ́wɛɛ fǎɛa, gbɛ̃kee à yã dɔ̃ro. [20] Kɛ̀ Abusalomu gbɛ̃nɔ mɔ̀ nɔgbɛ̃ pì bɛ aɔ̃ bè: Aimaza kɔ̃n
Yonatão kú mámɛ? À wèńla à bè: Aɔ̃ bikǔ swa'ɔnɛa. Aɔ̃ ń wɛ́tɛ, aɔ̃ɔe ń ero, ben aɔ̃ èara wà
tà Yerusalɛmu. [21] Kɛ̀ aɔ̃ tà, ben gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ bɔ̀ɛ lɔ̀gɔ pì guu, aɔ̃ gàa wà bè kí Daudanɛ: Ǹ
bikũ swaaa kpakpaa, zaakɛ Aitofɛli n kpakpa kɔ̃n à zaaaomɛ. [22] Dauda dà zɛ́n kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kúonɔ ń píngi, aɔ̃ bikǔ Yodaa. Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ gbɛ̃kee e gɔ̃ro, aɔ̃ bikǔ ń píngi. [23] Kɛ̀ Aitofɛli è
wèe zĩi kɛ a lɛ́dammaaro, à fɛɛ à gàari yì a zaakinɛ à tà a bɛ wɛ́tɛ. À a bɛ pɔ́nɔ nàkɔ̃a, ben à
a zĩnda lògo à gà, ben wà à vǐi a de mirawɛɛn.

[24] Dauda gàa Manaimu, ben Abusalomu bikǔ Yodaa kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi. [25] Abusalomu
Amasa dìɛ zǐkpɛɛnɔ gbɛ̃nsi ũ Yoabu gɛ̃ɛ ũ. Amasa nɛ́ Sumaila bori Yɛta nɛ́mɛ. À dan Naasa
nɛ́ Abigaili ũ, Yoabu da Zeruya dãaromɛ. [26] Isarailinɔ kɔ̃n Abusalomuo bùra kàɛ Giliada
bùsun.

[27] Kɛ̀ Dauda kà Manaimu, Naasa nɛ́ Sobi, Raba wɛ́tɛ kɛ̀ kú Amɔninɔ bùsun gbɛ̃ mɔ̀ kɔ̃n
Lodɛba gbɛ̃ Amiɛli nɛ́ Makio kɔ̃n Rogɛlimu kɛ̀ kú Giliada bùsun gbɛ̃ Bazilaio. [28] Aɔ̃ mɔ̀ kɔ̃n
daɛbɔnɔ kɔ̃n taanɔ kɔ̃n oroonɔ kɔ̃n ése kɔ̃n nagãao kɔ̃n wísitio kɔ̃n pɔ́wɛɛ kpatanao kɔ̃n
bláo kɔ̃n dò pɔ́nɔ [29] kɔ̃n zɔ́o kɔ̃n zwifãanio kɔ̃n sã nɔ̀bɔo kɔ̃n gàsio, aɔ̃ɔ kpà Daudaa kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ aɔ̃ ble, zaakɛ aɔ̃ bè: Nɔa kɔ̃n ímiio gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀ gbáan, aɔ̃ kpàsamɛ.

18

Abusalomu gaa

[1] Dauda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ kàkɔ̃a, ben à gbɛ̃nsinɔ dìɛdiɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ doodoonɔnɛ kɔ̃n gɔ̃ɔn
basɔsɔɔroonɔ. [2] Ben à a zǐkari pìnɔ kpàatɛtɛ gãli aagɔ̃. À gãli doo nà Zeruya nɛ́ Yoabunɛ a ɔzĩ,
à doo sɔ̃ Yoabu dãaro Abisai ɔzĩ, à doo sɔ̃ Gata gbɛ̃ Itai ɔzĩ. Ben kí bè a zǐkarinɔnɛ: Mámbe
mɛ́ dɔare aɛ. [3] Ben gbɛ̃nɔ bè: Ǹton gáro. Tó wa gà wa bàa lɛ̀, aɔ̃é wa yã daro. Baa tó wa gbɛ̃
kpadoonɔ gàga, aɔ̃é wa yã daro. Mmɔn aɔ̃ɔe n gwaa dɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ kurinɔla. N dɔnawalɛ wɛ́tɛ

guu bé à maa. [4] Ben kí bèńnɛ: Lán à kɛ̀are maa nàn mɛ́ kɛ. Kí gàa à zɛ̀ bĩilɛ saɛ, ben zĩ̀karinɔ
bɔ̀ɛ gãli kɔ̃n gãlio gɔ̃ɔn basɔsɔɔroonɔ kɔ̃n gɔ̃ɔn bɔrɔ doodoonɔ. [5] Ben kí yã dìɛ Yoabunɛ kɔ̃n
Abisaio kɔ̃n Itaio à bè: À kɛ gɔ̃kparɛ Abusalomunɛ busɛbusɛ ma yãnzi. Zĩ̀karinɔ yã kɛ̀ kí dìɛ
gbɛ̃nsinɔnɛ Abusalomu yã musu mà ń píngi. [6] Zĩ̀kpɛɛnɔ bɔ̀ɛ wà gàa lákpɛn, lɛ wà zĩ̀ ká kɔ̃n
Isarailinɔ, ben aɔ̃ sìkɔ̃n Ɛflaimu dàkon. [7] Dauda zĩ̀kpɛɛnɔ zĩ̀ blè Isarailinɔa. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàga
zĩ beeeanɔɔ pari, gɔ̃ɔn bɔrɔ baromɛ. [8] Zĩ̀ pì dà bùsu pìla píngi, ben zĩ beeea sɛ̃̀tɛ gbɛ̃nɔ blè
pari dɛ fɛ̃ɛdaala.

[9] Kɛ̀ Abusalomu kpàkɔ̃a kɔ̃n Dauda gbɛ̃nɔ, à dina bãagãsɔ̃ kpɛɛ. Ben bãagãsɔ̃ pì gàa gbíi lí
ìsi gɛ̃̀nɔ gbáru, ben à waa kpà lígãn gíngin, ben à sɔ̃ pì gɛ̃̀ zɛ́la, à gɔ̃̀ logona lígãn gwe. [10] Kɛ̀
gbɛ̃ke à è, à gàa à bè Yoabunɛ: Ma Abusalomu è kpana lígãn. [11] Ben Yoabu bè gbɛ̃ kɛ̀ baaru
pì kpànɛnɛ: Bɔ́ɔɔ? N à èɔ́? Bɔ́yãnzin nɛ́ɛ à lɛ́ ń nɛ̀ziroo? Lɛ yã ma n gba kondogi ɔɔ mɛ̀n
kuri kɔ̃n zĩ̀ka'asaao. [12] Ben gbɛ̃ pì wè Yoabula à bè: Baa tó wà kondogi ɔɔ wàa sɔɔroo yɔ̃̀ wà
kà ma ɔɔn, mɛ́ fɔ̃ mà ɔ pá kína né pìaro, zaakɛ kí yã dìɛnnɛ kɔ̃n Abisaio kɔ̃n Itaio wa swã mà,
à bè wà kɛ gɔ̃kparɛ Abusalomunɛ busɛbusɛ. [13] Tó ma à dɛ̀, lɛ ma ásaru kɛ̀ ma zĩndanɛmɛ.
À kee utɛna kínanɛro, mmɔn sɔ̃ né zɛmaoro. [14] Yoabu bè: Mɛ́ zɛ mà n dã dɔro. Ben à sári
sɔ̃ntɛ sɛ̀ mɛ̀n aagɔ̃, à gàa à Abusalomu zɔ̃̀o a swɛ̃̀n gurɔɔ kɛ̀ à kpana lígãn bɛ̃ɛ. [15] Ben Yoabu
zĩ̀kapɔnɔsɛri gɔ̃ɔn kurinɔ lìgazi aɔ̃ à dɛ̀.

[16] Ben Yoabu kuru pɛ̀ à a zĩ̀karinɔ milɛ blè, ben aɔ̃ kámma bò kɔ̃n pɛɛna Isarailinɔzio. [17] Aɔ̃
Abusalomu gɛ̀ sɛ̀ aɔ̃ɔ zù wɛ̀ɛ bíta guu lákpɛn gwe, ben aɔ̃ gbɛ̀ kàkɔ̃aa, à gɔ̃̀ gbɛ̀didikɔ̃ana bíta
ũ. Isarailinɔ sɔ̃ bàa lɛ̀, baade tà a bɛ.

[18] Gurɔɔ kɛ̀ Abusalomu kuu, à gbɛ̀ pɛ̀ɛ a zĩndanɛ Kína guzurɛn, zaakɛ à bè á négɔ̃gbɛ̃ vĩro,
ben á yezi a tɔ́ garo. À a zĩnda tɔ́ kpà gbɛ̀ kɛ̀ à pɛ̀ɛ pìnɛ, ben wè gwe sísi Abusalomu Dɔngupɔ
ai kɔ̃n a gbɛ̃̀ao.

Dauda Abusalomu ga baarumana

[19] Zadɔki né Aimaza bè: Ǹ tó mà bàa lɛ́ mà gá baaru kpá kínɛ, lán Dii yã nnaa kpàa nà à
à bɔ̀ a ibɛɛnɔ ɔzĩ. [20] Ben Yoabu bènɛ: Nɛ́ e ǹ baaru kpá gbɛ̃̀aro, sé gurɔ pãnde zĩ. Gbɛ̃̀a pɔ́
kɛ̀kiin né kpáro, kɛ̀ kína né gà yãnzi. [21] Ben Yoabu bè Etiopia boriinɛ: Ǹ gá ǹ yã kɛ̀ ń è o kínɛ.
Ben Etiopia borii pì kùɛ Yoabunɛ à fɛ̀ɛ kɔ̃n bào. [22] Zadɔki né Aimaza ɛ̀ara à bè Yoabunɛ: Baa
à fɔ̃̀ à kɛ dia, ǹ tó mà bàa lɛ́ màgɔ̃ té Etiopia borii pì kpɛɛ. Ben Yoabu bènɛ: Nɛ́, bɔ́yãnzin
ń yezi ǹ gázi? Baaru pì égɔ̃ àre ke vĩnnɛro. [23] Ben Aimaza bè: Baa à fɔ̃̀ à kɛ̀ dia, má yezi mà
gámɛ. Ben Yoabu bènɛ: Ǹ gá! Ben à bàa lɛ̀ à gàa à bɔ̀ɛ swaa saɛ zɛ́o, à Etiopia borii pì kɛ̃̀.

[24] Dauda vɛ̃ɛna wɛ́tɛ bĩilɛ gbà mɛ̀n plaaanɔ dagura. Gudãkpari dìdi bĩia ai gãnu pì musu.
Kɛ̀ à wɛ́ɛ zù, à gbɛ̃̀ke è à tɛ́ kɔ̃n bào. [25] À lɛ́ zù kízi à ònɛ. Ben kí bè: Lán à tɛ́ ado nà, èe
mɔɔ kɔ̃n baaru nnaaomɛ. Kɛ̀ èe mɔɔ, à kà kĩi. [26] Ben gudãkpari pì gbɛ̃ pãnde è dɔ, èe bàa
lɛ́ɛ. À lɛ́ zù zɛ́dãkparizi à bè: Gbɛ̃ pãndee tɛ́ à kpɛɛ kãa kɔ̃n bào, èe mɔɔ dɔ. Ben kí bè:
Èe mɔɔ kɔ̃n baaru nnaaomɛ se dɔ. [27] Ben gudãkpari pì bè: Má è gbɛ̃ káaku bàalɛna dɛ lán
Zadɔki né Aimaza bàalɛna bà. Ben kí bè: Gbɛ̃ maaamɛ, baaru nnaan èe mɔɔo. [28] Aimaza lɛ́
zù kízi à bè: Aafia kuu! Ben à kùɛ kínɛ à mì pɛ̀ɛ tɔɔtɛa à bè: Wà Dii n Luda sáabu kpá, à
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kùsɛ bìimmaanɔ nànnɛ n ɔzĩ, ma dii kí. [29] Ben kí à là à bè: Gɔ̃kparɛ Abusalomu kú
aafiaoɔ́? Aimaza wèàla à bè: Kɛ̀ Yoabu e n zɔ̀bleri zĩi kɔ̃n mamɔma n zɔ̀blerio, má mà zɔka
fɛ̀ɛ maamaa, mɔde má dɔ̃ tó bɔ́ bé à sùro. [30] Kí bè: Ǹ zɛ kpado kɛ̀ gĩa. Ben à zɛ̀ gwe.

[31] Kɛ̀ Etiopia borii sù, à bè: Ma dii kí, ma mɔnnɛ kɔ̃n baaru nnaaomɛ. Dii yã nnaa kpàmma
gbɛ̃̀a, à n bɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n kpɛɛnɔ ɔzĩ. [32] Ben kí à là à bè: Gɔ̃kparɛ Abusalomu kú aafiaoɔ́?
Etiopia borii pì wèàla à bè: Ma dii kí, Luda tó n ibɛɛnɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ wèe ĩa daammaanɔ
gɔ̃ lán gɔ̃kparɛ pì bà. [33] Swɛ̃̀ kɛ̃̀ kín, à dìdi à gɛ̃̀ kpɛ́ kɛ̀ kú gãnu pì musu, ben à ɔ́ɔ dɔ̀ gwe.
Gurɔɔ kɛ̀ èe didii gwe à bè: O'o ma né Abusalomu! Ma né Abusalomu! Ma gana n gɛ̃ɛ ũu
sɛ̃̀ɔ yã! Abusalomu ma né! Ma né!

19

Yoabu kpãkẽna Daudazi

1 Wà bè Yoabunɛ: Kí e ɔ́ɔ dɔɔ, èe sósobi kɛɛ Abusalomu yã musu. 2 Zĩ beeea zĩ̀karinɔ
zĩ̀blena pɔnnaa lì sósobikɛna ũ, zaakɛ aɔ̃ɔ mà wà bè, kí nɔ̀sɛ yàka a né yã musu. 3 Zĩ beeea
zĩ̀karinɔ gẽ̀ wɛ́tɛn sɔ̀ɔɔsɔɔɔ lán gbẽ̃ kè aɔ̃ bàa lè̀ zĩ̀lan, wí ń kũnɔ bà. 4 Kí pɔ́ kù a wɛ́ɛla, èe
sósobi ɔ́ɔ dɔɔ èe bee: O'o ma né Abusalomu! Abusalomu ma né! Ma né!
5 Ben Yoabu gàa à kí lè kpɛ́n à bè: N wí dà n gbẽ̃nɔa gbã̀a. Aɔ̃ n bɔ gbã̀a kɔ̃n n nɛ́gɔ̃gbẽ̃nɔ
kɔ̃n n nɛ́nɔgbẽ̃nɔ kɔ̃n n naɔ̃nɔ kɔ̃n n nɔ yìgisainɔ. 6 N zangurinɔn ń yeńzi, ben ń za n
yenzideenɔn. Ń ɔ̀dɔawe gbã̀a, kè wamɔwa n zĩ̀kpɛ gbẽ̃nsinɔ kɔ̃n wa gbẽ̃nɔ wée kánnɛ pɔ́ke
ũro. Má dɔ̀̃ sa, tó Abusalomu kuu gbã̀a, ben wapinɔ wa gaga wa píngi, beee bé eé kɛnnɛ
nna. 7 Ǹ fɛɛ ǹ bɔ sa. Ǹ gá ǹ yã nnaa o n gbẽ̃nɔnɛ. Má sìnnɛ kɔ̃n Diio, tó nɛ́ɛ gáro, aɔ̃ gbẽ̃ke é
inyo kè gwãavĩaro. Beee é kɛnnɛ zaa dɛ yã zaaa kè à n le zaa n ɔ̀wazikɛgurɔ ai mɔna gbã̀ala.
8 Ben kí fɛ̃ɛ à gàa à vɛ̃̀ɛ bĩilɛa. Kè wà ò gbẽ̃nɔnɛ kí vɛ̃ɛna gãnulɛa, ben aɔ̃ mɔ̀ wà zè à aɛ ń
píngi.

Dauda gbɛsɛna

Isarailinɔ bàa lè̀, baade tà a bɛ. 9 Isaraili boriinɔ té píngi gbẽ̃nɔɔ e lɛokpakɔ̃a kɛɛ wà bè:
Kí wa si wa ibɛɛnɔa à wa bɔ Filisitininɔ ɔzĩ, ben à bàa lè̀ à bɔ̀ wa bùsun Abusalomu yãnzi.
10 Wa Abusalomu kpà kpatan, ben à gà zĩ̀lan. Bɔ́n ée dãa kɔ̃n kína gbɛsɛnao dɔɔ?
11 Kí Dauda gbẽ̃nɔ zĩ̀ sa'ori Zadɔkia kɔ̃n sa'ori Abiatao à bè: Yã kè̀ Isarailinɔɔ e oo píngi
gẽ̀ ma swãn zaa ma kúkiia kè̀. À yã kè̀kii gbeka Yuda gbẽ̃nsinɔa à be: Bɔ́yãnzi a gɔ̃ kpɛɛ kɔ̃n
ma gbɛsɛnaozi? 12 Ma gbẽ̃nɔ, pɔ́ dɔ̃nkɔ̃nɔn wa ũ, wa aru dɔ̃nkɔ̃mɛ. À kè̀ dia a gì kè̀ kɔ̃n ma
gbɛsɛnao? 13 Ǹ o Amasanɛ pɔ́ dɔ̃nkɔ̃nɔn wa ũ, wa aru dɔ̃nkɔ̃mɛ. Tó mɛ́ɛ tó à gɔ̃̀ ma zĩ̀kpɛɛnɔ
gbẽ̃nsi ũ Yoabu gbèn zaa gbã̀aro, Luda yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ. 14 À yã Yudanɔ swɛ̃̀ blè, aɔ̃ lɛ́ kè̀ do,
ben aɔ̃ lɛ́kpãsã kènɛ wà bè: Ǹ su kɔ̃n n gbẽ̃nɔ ń píngi.
15 Kí e suu, à kà Yodazi, ben Yudanɔ gàa daàlɛ zaa Giligala, lɛ wà bikũo swaa pìa. 16 Gera né
Simɛi, Bɛyãmi borii kè̀ kú Bahurimu wã̀ à gá da kí Daudalɛ kɔ̃n Yudanɔ. 17 Bɛyãmi boriinɔɔ
kúo gɔ̃ɔn wàa sɔɔro. Solu bɛgwari Ziba gàa dɔ kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbẽ̃ gɔ̃ɔn gẽroonɔ kɔ̃n a zĩ̀kɛri
gɔ̃ɔn baroonɔ. Aɔ̃ wã̀ wà kà Yoda lɛ́a kí ã, 18 lɛ wà e wà bikũ kɔ̃n kíbɛdeenɔ, aɔ̃ yã kè̀ eé kɛ
kínɛ nnaa kɛ yãnzi. Ben Gera né Simɛi dàɛ kí aɛ ai àgɔ̃ gá bikũ Yodaa. 19 À bènɛ: Ma dii,
ǹton ma taari yã daro. Yã zaaa kè̀ mamɔma n zɔ̀bleri má kènnɛ gurɔɔ kè̀ n bɔ Yerusalɛmu
tón dɔnguro. Ma dii kí, ǹtongɔ̃ yã pì kũna n swɛ̃̀ guuro. 20 Mamɔma n zɔ̀bleri, má dɔ̃ kè̀ ma
durun kè̀. Yusufu boriinɔ té píngi, mámbe ma dɔńnɛ aɛ ma mɔ danlɛ gbã̀a ma dii kí. 21 Ben
Zeruya né Abisai bè: Simɛi láari bɔ̀ kí kè̀ Dii kàn. Èe ká wà à dɛroo? 22 Ben Dauda bè: Zeruya
nɛ́nɔ, bɔ́n wa vĩ kɔ̃o? Á yezi à zɛ́ zɔ̃mɛ gbã̀an yɔ́? Wé gbẽ̃ke dɛ Isarailinɔ bùsun gbã̀aro,
zaakɛ má dɔ̃ gbã̀a kè̀ mámbe Isarailinɔ kína ũ. 23 Ben kí bè Simɛinɛ: Né garo. Ben kí la dànɛ.
24 Solu dio Mɛfibosɛ gàa da kílɛ. Zaa gurɔɔ kè̀ kí bɔ̀ wɛ́tɛ ai gurɔɔ kè̀ à sù aafia, Mɛfibosɛ e
a gbá pípiro, èe a yĩkã zɔ̃zɔ̃ro, èe a pɔ́nɔ pípiro. 25 Kè̀ à bɔ̀ Yerusalɛmu à mɔ̀ à dà kílɛ, ben kí
à là à bè: Mɛfibosɛ, à kè̀ dia nɛ́ɛ gámaoroo? 26 À wèàla à bè: Ma dii kí, ma zĩ̀kɛri bé à ɔ̃ndɔ̃ɔ
kèmazi. Má ònɛ à gàari yimɛ ma zaakinɛ mà dia mà gányo, zaakɛ ɛrɛn ma ũ. 27 Ma dii kí,
ben à gàa à mamɔma n zɔ̀bleri yàka n kiia. Ma dii kí ń dɛ lán Luda malaika bàmɛ. Ǹ kɛ lán à
kènnɛ maa nà. 28 Ma dii kí, à dɛ yã n ma de bɛdeenɔ dèdɛ ń píngi, ben n mamɔma n zɔ̀bleri
baka kàkɔ̃a kɔ̃n n gbẽ̃ kè̀ aɔ̃è pɔ́ ble lɛdoonɔ. Má zɛ́ vĩ mà kúɛ ke kɛnnɛ dɔro. 29 Ben kí bènɛ:
Yã kpareen né o dɔɔ? Má dìɛ kè̀ mpi kɔ̃n Zibao, à tɔɔtɛ kpaatɛkɔ̃nɛmɛ. 30 Ben Mɛfibosɛ bè
kínɛ: Ma dii kí, zaakɛ n su bɛ aafia, ǹ tó à sɛ́ píngi.
31 Giliada bùsu gbẽ̃ Bazilai bɔ̀ Rogɛlimu à gàa zɛ kínɛ ai Yoda baa kãa kpa. 32 Bazilai zi kũ̀
maamaa, à kà wɛ̃̀ basiigɔ̃. À kí yàari kè̀ gurɔɔ kè̀ à kú Manaimu, zaakɛ auzikide bítamɛ.
33 Ben kí bènɛ: Ǹ bikũmao, mɛ́ n gwa ma bɛ zaa Yerusalɛmu. 34 Bazilai wèàla à bè: Wɛ̃̀ ũgba
bé à gɔ̃̀mɛ anduna guu kè̀ mà tányo Yerusalɛmu? 35 Ma ka wɛ̃̀ basiigɔ̃ kɔ̀. Má pɔ́ maa kɔ̃n à

zaaao dɔ̃kɔ̃zi dɔ́? Mamɔma n zɔ̀bleri mɛ́ fɔ̃ mà pɔ́blena ke pɔ́mina nnaa ma dɔ́? Mɛ́ gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ lɛ̀sirinɔ kòto ma dɔ́? Ma dii kí, ǹ tó mà asoo lagonnɛ. [36] Mamɔma n zɔ̀bleri wé Yoda bikũ lɛdo, mà zɛnnɛ kĩikĩi gwe. À kɛ̀ dia ń yezi ǹ fĩa bomɛ lɛɛ? [37] Mamɔma n zɔ̀bleri, ǹ tó mà ɛara mà tá ma bɛ wɛ́tɛ, lɛ gaa tón ma sɛ́ màgɔ̃ zã̀ kɔ̃n ma de kɔ̃n ma da miraoro. Ǹ ma nɛ́ n zɔ̀bleri Kimamu gwa kɛ̀. Ma dii kí, ǹ tó à bikũnyo. Ǹ kɛnɛ lán à kɛ̀nnɛ maa nà. [38] Ben kí bè: Kimamu é bikũmao. Mɛ́ yã kɛ̀ à kɛ̀nnɛ maaa kɛnɛ, yã kɛ̀ ń gbɛ̀kama sɔ̃ píngi mɛ́ kɛnnɛ.

[39] Baade píngi bikṳ̀ Yodaa, ben kí bikṳ̀. Kí lɛ́ pè Bazilaia à sa maaa ònɛ, ben Bazilai ɛ̀ara à tà a bɛ. [40] Kɛ̀ kí bikṳ̀ à gàa Giligala, Kimamu bikṳ̀o.

Yuda zĩ̀karinɔ ń píngi kɔ̃n Isaraili zĩ̀kari kpadoonɔ kí bikṳ̀. [41] Ben Isaraili bori píngi mɔ̀ wà kí lè aɔ̃ bènɛ: À kɛ̀ dia wa gbɛ̃ Yudanɔ bikṳ̀ao kpãi, mmɔn kɔ̃n n bɛdeenɔ kɔ̃n n gbɛ̃nɔ píngii? [42] Ben Yudanɔ wèńla wà bè: Kɛ̀ kí dɛ wa danɛ ũ yãnzimɛ. Bɔ́yãnzi yã beee kɛ̀are zaazi? Wée kí kũsãɛ blero, wée à pɔ́ke sí wa pɔ́ ũro. [43] Ben Isarailinɔ bè Yudanɔnɛ: Zaakɛ wa bori lɛo kurimɛ, wa baka kú kɔ̃n kí Daudao dɛ a pɔ́la. Bɔ́yãnzi a wa diɛ futazi lɛɛ? Wámbe wa kí gbɛsɛna yã ò káakuroo? Mɔde Yudanɔ wena pãsĩ dɛ Isarailinɔ pɔ́la.

20

Sɛba bɔna Dauda kpɛɛ

[1] Gaabude ke bé à kú gwe, à tɔ́n Sɛba, Bikiri nɛ́, Bɛyãmi boriimɛ. Ben à kuru pɛ̀ à bè:
Wa baka kakɔ̃ana kɔ̃n Daudaoro,
wa bà kú kɔ̃n Yɛsɛ nɛ́oro,
a Isarailinɔ, a baade tá a bɛ.

[2] Ben Isarailinɔ kɛ̃̀ Daudaa ń píngi aɔ̃ gàa wà nà Bikiri nɛ́ Sɛbaa, mɔde Yudanɔ zɛ̀ kɔ̃n ń kío bɔna zaa Yodazi ai Yerusalɛmu. [3] Kɛ̀ Dauda sù a bɛ Yerusalɛmu, à a nɔ yìgisai gɔ̃ɔn kuri kɛ̀ à tò aɔ̃ɔe bɛɛ gwaanɔ sɛ̀ à ń ká kpɛ́n wàgɔ̃ ń dãkpaa. Dauda ń gwá, mɔde èe daɛńyo dɔro. Wà ń káka kpɛ́n gyaanɔnɔ ũmɛ ai aɔ̃ gàa wà gàgao.

[4] Ben kí bè Amasanɛ: Ǹ Yuda zĩ̀kpɛɛnɔ sísi aɔ̃ kakɔ̃amazi gurɔ aagɔ̃ɔ dagura. Mmɔn sɔ̃, nɛ́gɔ̃ kú kɛ̀mɛ. [5] Amasa gàa à Yudanɔ sìsi, mɔde à gì kɛ̀ dɛ gurɔɔ kɛ̀ kí dìɛnɛla. [6] Ben Dauda bè Abisainɛ: Bikiri nɛ́ Sɛba é ĩa dawa tia dɛ ĩaa kɛ̀ Abusalomu dàwaala. Ǹ ma gbɛ̃nɔ sɛ́ɛ à pɛ́ɛzi, lɛ àton sí wɛ́tɛ bĩideen à piti wa ɔzĩro yãnzi. [7] Ben Yoabu gbɛ̃nɔ kɔ̃n kí dãkparinɔ kɔ̃n zĩ̀karinɔ ń píngi wà bɔ̀ɛ Yerusalɛmu wà pɛ̀ɛ Bikiri nɛ́ Sɛbazi.

[8] Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ kɛ̀ kú Gibiɔ̃ saɛ, ben Amasa mɔ̀ dańlɛ. Yoabu zĩ̀ka'uta dana, à fɛ̃ɛ dɔna à pii. Kɛ̀ à sɔ̃̀ Amasazi, à fɛ̃ɛ pì wòto a kpɛ́ɛn [9] à bènɛ: Ma gbɛ̃, ń aafiaɔ́? Ben à Amasa kṳ̀ a lɛ́tãnkaa kɔ̃n a ɔ plaaao lán à yezi à lɛ́ pɛ́a bà. [10] Amasa e fɛ̃ɛ kɛ̀ kú Yoabu ɔɔn tàasi káro, ben Yoabu à zɔ̃̀o a gbɛɛɛn, à nɔaɛnɔ bɔ̀ɛ à kàɛ tɔɔtɛ. Yoabu e gà à zɔ̃̀o gɛ̃̀n plaa dɔro, zaakɛ à gà kɔ̀. Ben Yoabu kɔ̃n a dãaro Abisaio pɛ̀ɛ Bikiri nɛ́ Sɛbazi.

[11] Yoabu ìbanɔ doke gɔ̃̀ zɛna Amasala à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n Yoabuo kɔ̃n Daudao, à dɔ Yoabuzi. [12] Aru daa Amasa gɛ̀la zɛ́daan, ben zĩ̀kari kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔɔnɔ zɛ̀ aɔ̃ɔe gwaa ń píngi. Kɛ̀ Yoabu ìba pì è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔɔ gweenɔ ń píngi wà zɛ̀ wèe gwaa, ben à Amasa gɛ̀ gàɛ à gùo zɛ́n à dìɛ sɛ̃̀n, ben à uta kùàla. [13] Kɛ̀ à gàɛ à gùo zɛ́n lɛ, baade píngi bɔ̀ à tɛ̀ Yoabuzi, ben aɔ̃ Bikiri nɛ́ Sɛba gbɛ̀sɛ.

[14] Sɛba lili ò Isaraili boriinɔ bùsun píngi ai Abɛli Bɛtɛmaka, ben Bɛri boriinɔ mɔ̀ wà kàkɔ̃a wà tɛ̀zi gwe. [15] Yoabunɔ mɔ̀ wà lìgazi zaa Abɛli Bɛtɛmaka. Wà bùsu kàɛkaɛ wɛ́tɛ bĩi saɛ, ben aɔ̃ɔe wɛtɛɛ wà bĩi pì gboro. [16] Ben nɔgbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃de ke lɛ́ zù zaa wɛ́tɛ guu à bè: À swã kpá! À swã kpá! Ǹ o Yoabunɛ à mɔ́ kɛ̀, mà yã onɛ. [17] Kɛ̀ Yoabu sɔ̃̀ nɔgbɛ̃ pìzi, ben à à là à bè: Ḿbe Yoabu ũɔ́? À wèàla à bè: Mámbee! Ben à bènɛ: Ǹ swã kpá mamɔma n zɔ̀bleri yãzi. À bè: Ma swã kpà. [18] Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Wè be yã, ǹ yã gbeka Abɛlideenɔa, yã e à mì dɛ. [19] Wá kuu yãkete sai Isaraili gbɛ̃ náanɛdeenɔ ũ, ben nɛ́ɛ wɛtɛɛ ǹ Isaraili wɛ́tɛ tɔ́dee kɛ̀ kaatɛɔ́? Bɔ́yãnzi ń yezi ǹ Dii wɛ́tɛ dɛzi? [20] Yoabu wèàla à bè: Agya! Lɛnlo! Má yezi mà a dɛdɛro. Má yezi mà a wɛ́tɛ kaatɛro. [21] Lɛnlo! Gbɛ̃ kɛ̀ wè sísi Bikiri nɛ́ Sɛba, Ɛflaimu boriinɔ bùsu sĩ̀sĩde gbɛ̃ bé à fɛ̀ɛ kí

Daudazi. À gbɛ̃ mèn doo pì kpáma, mɛ́ go a wɛ́tɛla. Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Ǹ ma! Weé à mì zunnɛ zaa bĩi musu.
22 Nɔgbɛ̃ pì gàa à a gbɛ̃nɔ lè kɔ̃n a ɔ̃ndɔ̃kɛyão, ben wà Bikiri nɛ́ Sɛba mì zɔ̃̀ wà zù Yoabunɛ.
Yoabu kuru pè, ben wà fɑ̃̀akɔ̃a, wà wɛ́tɛ pì tò gwe. Baade tà a bɛ, ben Yoabu pì tà kí kiia
Yerusalɛmu.

Dauda ìbanɔ

23 Yoabun Isaraili zĩ̀kpɛɛnɔ píngi gbɛ̃nsi ũ. Yoyada nɛ́ Bɛnayan dogarinɔ gbɛ̃nsi ũ.
24 Adoniramu bé zɔ̀nɔ gbɛ̃nsi ũ. Ailudi nɛ́ Yosafatan baarukpari ũ. 25 Sevan takadakɛ̃ri ũ.
Zadɔki kɔ̃n Abiataon sa'orikinɔ ũ. 26 Yairi gbɛ̃ Iran Dauda kpàasi ũ.

21

Gɛ̃ɛbona Gibiɔ̃deenɔnɛ

1 Dekaa kuu Dauda gurɔɔa, à gì kɛ̀ ai wɛ̃̀ aagɔ̃. Dauda Dii wɛ́ɛ wɛ̀tɛ, ben Dii bè: Solu
yãnzimɛ. Gbɛ̃dɛyã wì à bɛɛ musu, kɛ̀ à Gibiɔ̃deenɔ dèdɛ yãnzi. 2 Ben kí Gibiɔ̃deenɔ sìsi, à yã
òńnɛ. Gibiɔ̃deenɔɔ dɛ Isarailinɔ ũro, Amɔri borii kɛ̀ gɔ̃̀nɔmɛ. Isarailinɔ la dàńnɛ yã wà bè
weé ń dɛdɛro, ben Solu wètɛ à ń laata kpá a aĩakɛna Isarailinɔnɛ kɔ̃n Yudanɔo yãnzi. 3 Ben
Dauda Gibiɔ̃deenɔ là à bè: Bɔ́n á yezi mà kɛaree? Mɛ́ agbaa kpáare diamɛ, lɛ à e à Dii gbɛ̃nɔ
sáabu kpáa? 4 Aɔ̃ wèàla wà bè: Wá zɛ́ vĩ wà kondogi ke vura gbeka Solua ke a bɛdeeanɔro,
bensɔ̃ wá zɛ́ vĩ wà Isaraili gbɛ̃ke dɛro. Ben Dauda ń lá à bè: Ɛ́e bee diamɛ? Bɔ́n mɛ́ kɛaree?
5 Aɔ̃ wèàla wà bè: Gbɛ̃ kɛ̀ à wa dɛdɛ à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃wazi à wa yãa lɛ à e à wa borii bɔ Isarailinɔ
guu yãnzi, 6 tó wà à bori gɔ̃gbɛ̃ mèn swɛɛplaaanɔ kpáwa, wɛ́ ń logo lía Dii aɛ Gibɛa, kí Solu kɛ̀
Dii kà pì bɛ wɛ́tɛn. Ben kí bè: Mɛ́ ń kpáawa. 7 Kí e Yonatã nɛ́ Mɛfibosɛ, Solu dio kpáḿmaro,
lɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ Diia lɛdo kɔ̃n Yonatão yãnzi. 8 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ Aya nɛ́nɔgbɛ̃ Rizipa ì
kɔ̃n Soluo sɛ̀. Aɔ̃ tɔ́n yɛ̀: Aamɔni kɔ̃n Mɛfibosɛo. À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn sɔɔroo kɛ̀ Solu nɛ́nɔgbɛ̃
Mɛraba ì kɔ̃n Mɛɔla gbɛ̃ Bazilai nɛ́ Adiɛlionɔ sɛ̀ dɔ. 9 À ń ná Gibiɔ̃deenɔnɛ ń ɔzĩ, ben aɔ̃ ń
logo lía sĩ̀sĩ musu Dii aɛ. Gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔ gà lɛdomɛ, wà ń dɛdɛ pɔ́ dúfu kɛkɛgurɔ.
10 Aya nɛ́ Rizipa pɔsia utanɔ sɛ̀ à kpàɛ a zĩndanɛ gbèa gwe. Zaa pɔ́ dúfu kɛkɛgurɔ ai lou
gàa à gɛ̀ pìnɔ gbɛ̀, ègɔ̃ gii bãanɔnɛ aɔ̃ zɔ̃ḿma fãantɛ̃, ègɔ̃ gii sɛ̀̃tɛ nɔ̀bɔnɔnɛ aɔ̃ sɔ̃ńzi gwã.
11 Wà yã kɛ̀ Solu nɔ yìgisai pì kɛ̀ ò Daudanɛ, 12 ben à gàa à Solu kɔ̃n à nɛ́ Yonatão wánɔ sɛ̀ɛ
Yabɛsi Giliadadeenɔ kiia. À mɔ̀ à lè wà ń gènɔ sɛ̀ɛ kpãi Bɛtɛsã gãalɛ, guu kɛ̀ Filisitininɔ ń
logo bĩia Solu dɛna Giliboa gbɛra. 13 Dauda tò wà ń gèwa pìnɔ sɛ̀ɛ wà tào, wà kàkɔ̃a kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ wà ń logo pìnɔ gèwanɔ, 14 ben wà vĩ̀i Solu de Kisi miran Zɛla, Bɛyãmi boriinɔ bùsun. Wà
yã kɛ̀ kína dìɛ kɛ̀ píngi, ben Luda adua kɛ̀ wà kɛ̀ Isarailinɔ bùsu yã musu sìńyo.

Gbɛ̃ gbɑ̃̀agbãanɔ dɛdɛna

15 Filisitininɔ ɛ̀ara wà zĩ̀ kà kɔ̃n Isarailinɔ dɔ. Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ gàa wà zĩ̀ kàńyo. Kɛ̀
Dauda gbãaa yɑ̀a, 16 ben gbɛ̃ gbɑ̃̀anɔ bori Isibi Bɛnɔbu bè é Dauda dɛmɛ. À mɔ̀gotɛ̃ sári tìisi
dɛ kiloo aagɔ̃ɔla, à fɛ̃ɛda dufu logona. 17 Ben Zeruya nɛ́ Abisai dɔ̀àlɛ à Filisitini pì dɛ̀. Ben
Dauda gbɛ̃nɔ la dànɛ wà bè: Nɛ́ gáwao zĩ̀lan dɔro, lɛ wa Isarailinɔ fitia tón garo yãnzi.
18 Beee gbɛra aɔ̃ɔe zĩ̀ kaa kɔ̃n Filisitininɔ Gobu, ben Usa gbɛ̃ Sibekai gbɛ̃ gbɑ̃̀a borii kɛ̀ wè
sísi Safa dɛ̀. 19 Zĩ̀ ɛ̀ara à fɛ̃ɛ kɔ̃n Filisitininɔ Gobu dɔ, ben Bɛtɛlɛmu gbɛ̃ Yairi nɛ́ Ɛlana Gata
gbɛ̃ Gɔlaya dãaro Lami dɛ̀. Lami sári pá dɛ lán bisatãri àsa lí bàmɛ. 20 Kɛ̀ aɔ̃ɔe zĩ̀ kaańyo Gata
dɔ, gbɛ̃ bíta kee kú gwe, à ɔnɛnɔ kɔ̃n à gbánɛnɔ mèn swɛɛdodomɛ, à kɛ̀ píngi baaasɔɔro
dosai. Gbɛ̃ gbɑ̃̀anɔ boriimɛ dɔ. 21 À kùsɛ bìi Isarailinɔa, ben Dauda vĩ̀i Simɛa nɛ́ Yonatã à dɛ̀.
22 Gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ pìnɔ nɛ́ Gata gbɛ̃ gbɑ̃̀anɔ boriinɔmɛ. Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ bé wà ń dɛdɛ.

22

Dauda Dii sáabukpana a zĩ̀blena yã musu
(Saa 18)

1 Kɛ̀ Dii kí Dauda bɔ̀ Solu kɔ̃n à ibɛɛ kpaaanɔ ɔzĩ, à lè dà kɔ̃n Dii tɔ́o 2 à bè:

Diin ma gbɛ̀si kɔ̃n ma zɛki gbãaao ũ,
ma mìsirimɛ.
3 Ma Ludan ma gbɛ̀si ũ, mɛɛ̀ nazi.
Àmbe ma sɛngbango ũ
ma mìsiri gbãa kɔ̃n ma gulezĩo,
ma utɛki kɔ̃n ma bɔkiio,
è ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa.
4 Dii kà wà à sáabu kpá.
Mɛɛ̀ à sísi, è ma bɔ ma ibɛɛnɔ ɔzĩ.

5 Góro'itɛ vlɛ̃̀ɛmao,
ísɔ̃ kɛ̀ è ń kaatɛ e ma blee.
6 Mira bànɔ lìgamazi,
gaa takutɛɛ kpàkpamɛ ma aɛ.
7 Kɛ̀ má kú nawɛ̃a guu lɛ, ma Dii sìsi,
ma wii pɛ̀ ma Ludazi,
ben à ma kòto mà zaa a bɛ,
ma wiii kà à kiia, à gɛ̃̀ à swãn.

8 Tɔɔtɛ lùgaluga à nìgãnigã,
kpiiinɔ dègedege ai ń kãsãan.
Aɔ̃ lùgaluga kɛ̀ à pɔ fɛ̃̀ yãnzi.
9 Tésukpɛ bɔ̀ à yĩzĩ,
té kɛ̀ è ń kpata bɔ̀ à lɛ́n,
à yɔ̃̀nɔɔ e té kɛɛ à aɛ.
10 À musu wɛ̃̀ à pìta,
lou sìsi à gbá gĩzĩ.
11 Èe vĩaa dina kɛrubu kpɛɛ,
èe yàa paa ĩala.
12 À gusiaa dà a zĩndala,
ludambɛ sia kṵ̀ à kúkiila.
13 Zaa à gakui tékɛna guu
lou e pii pãsĩpãsĩ.
14 Dii pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ lapatana ũ.
15 À kà fã̀ ma ibɛɛnɔa à ń fãakɔ̃a,
à tò lou pìḿma à pɛ̀ḿma.
16 Kɛ̀ Dii pàtaḿma,
kɛ̀ à pɔ́ bɔ̀ a yĩzĩ,
ísia tɔɔtɛ bɔ̀ gupuraaa,
anduna kãsãa gɔ̃̀ kaɛna pɔ̃tɛ̃.

17 À ɔ bɔ̀ zaa musu à ma kũ,
à ma bɔ swadaa guu.
18 À ma si ma ibɛɛ gbãaa ɔzĩ
kɔ̃n ma zanguri kɛ̀ aɔ̃ gbãaa dɛmalaanɔ.
19 Aɔ̃ lɛɛma ma mɔ́nzikɛgurɔ,
mɔde Dii zɛ̀mao.
20 À ma bɔ à ma gba mɛ̀porokii,
à ma mì sì, kɛ̀ à yemazi yãnzi.

21 Dii yã kɛ̀mɛ ma nɔ̀sɛ maa lɛ́n,
à fĩa bòmɛ ma gbãsĩsaikɛ lɛ́n.

22 Zaakɛ má Luda yãdiɛnanɔ kũna,
méɛ à zaaa kɛ ma a Luda tònlo.
23 À dokayãnɔ ègɔ̃ dɔɔmɛ aɛ píngi,
méɛ kpɛɛ li yã kɛ̀ à dìɛnɔnɛro.
24 Má kuuna taari vĩ Diinɛro,
má a zĩnda kũna durun sai.
25 Dii fĩa bòmɛ ma nɔ̀sɛ maa lén,
zaakɛ à è má kuu gbãsĩ sai.

26 Náanɛdeen n ũ náanɛdeenɔnɛ,
taarisaideen n ũ taarisaideenɔnɛ.
27 Ń wásawasa gbɛ̃ wásawasanɔnɛ,
mɔde nɛɛ̀ íbɛtɛ kpá kɔ̃n gbɛ̃ dɔ̀rɔsaideenɔo.
28 Nɛɛ̀ zĩndabusarinɔ mì sí,
nɛɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda sɛ́ lezĩnɔ sɔ̃ɛ.
29 Dii, ḿbe ma fitia ũ,
Dii, nɛɛ̀ ma gusiaa liɛ gupuraa ũ.
30 Kɔ̃n n gbãaao mɛ́ fɔ̃ mà kù kpá karaa,
ma Luda gãzĩ mɛ́ fɔ̃ mà vĩ gǜla.
31 Luda kɛ̀kii sɔ̃ yãkɛna bɔɛzina,
Dii yã see vĩro, à wásawasa,
à dɛ sɛngbango ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nàzinɔnɛ.
32 Dii baasiro, dén Luda ũu?
Wa Luda baasiro, dén gbɛ̀si ũu?
33 Luda bé è ma gba gbãaa,
àmbe è zɛ́ poromɛ súusu.
34 È tó ma gbá kãi gɔ̃ nna lán zɔ̃ pɔ́ bà,
è tó màgɔ̃ táa oo gulezĩnɔ musu.
35 È zǐkana dadamɛ,
ai ma gǎsã é fɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sá gá.
36 Nɛɛ̀ n zǐblesɛngbango kpáma,
nɛɛ̀ naɛ ǹ ma tɔ́ bɔ.
37 Nɛɛ̀ ma zɛ́ yàasa kũmɛ,
lɛ ma gbá tón sataro.

38 Ma pɛɛ ma ibɛɛnɔzi ma ń dúgu zɔ̌,
méɛ ɛara mà suro, sé kɛ̀ ma gaa ma ń dɛdɛ.
39 Ma ń wiwi dúgudugu, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà fɛ̀ɛ dɔro,
aɔ̃ lɛ̀ɛ wà gɔ̌ kaɛna ma gbá gĩzĩ.
40 N ma gba gbãaa ma zǐ kào,
ń tò ma ibɛɛnɔ mì nàɛmɛ.
41 Ń tò ma zangurinɔ kpɛɛ lì,
ben ma a ibɛɛ pìnɔ kàatɛ.
42 Aɔ̃ wii lɛ̀, gbɛ̃kee e ń mì síro,
aɔ̃ lɛ́ zù Diizi, èe weńlaro.
43 Ma ń kɛ́ tíkɛtikɛ lán bùsutiti bà,
ma táa òḿma lán zɛ́ guu bɔtɔnga bà.

44 N ma bɔ ma gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛmaziinɔ ɔzĩ,
n ma kɛ boriinɔ mìdee ũ.
Borii kɛ̀ má ń dɔ̃roonɔ è zɔ̀ blemɛ,
45 bori zǐtɔnɔ è na ń sàsaa ma aɛ.
Tó aɔ̃ ma yã mà, aɔ̃è mì siɛmɛ.

46 Aɔ̃ kã è ga,
aɔ̃è bɔ ń zɛki gbãaanɔn kɔ̃n luganao.

47 Dii kuu! Aubarikadeen ma gbɛ̀si ũ!
Wà Luda ma gbɛ̀si ma mìsiri tɔ́ bɔ!
48 Luda bé è gɛ̃ɛ bomɛ,
è tó boriinɔ mì siɛmɛ,
49 è tó mà piti ma ibɛɛnɔn.
N ma gba gbãaa dɛ ma zangurinɔla,
n ma bɔ gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔzĩ.
50 Beee yãnzi mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n tɔ́ kpá, Dii.
51 Dii è zĩ̀ bíta ble kína kɛ̀ à à sɛ̀nɛ,
è gbɛ̃kɛɛ kɛ kína kɛ̀ à à kànɛ,
mamɔma Dauda kɔ̃n ma boriinɔo
ai gurɔ píngi.

23

*Yã zãa k*ɛ̀ Dauda ò
1 Yã zãa kɛ̀ Dauda òn yɛ̀.
Yɛsɛ nɛ́ Dauda yãn yɛ̀,
gbɛ̃ kɛ̀ Luda à gbà gbãaa yã'onamɛ.
Yakubu Luda à kà kí ũ,
àmbe Isarailinɔ lɛ̀dari maaa ũ.
2 Dii Nini yã dàmɛ,
à yã da ma lɛ́n.
3 Isarailinɔ Luda yã ò,
Isarailinɔ Gbɛ̀si bèmɛ:
Tó gbɛ̃ kí blè gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a,
tó à kí blè vĩakɛna Ludanɛ guu,
4 ègɔ̃ dɛ lán ɔfãntɛ̃ bɔɛna gupuraa bàmɛ,
lán gudɔna gukɛ̃kɔ̃ana bà,
lán lou kɛ̀ è tó sɛ̃̀ bɔɛ bà.
5 Ma bɛdeenɔ nna kɔ̃n Ludaoroo?
À bà égɔ̃ kúmao ai gurɔ píngi.
À à yã gɔ̃̀gɔ̃ píngi, à seka vĩro.
Eé ma mìsina yã kɛkɛ à pàparoo?
Eé pɔ́ kɛ̀ má à nii vĩ kpáma píngiroo?
6 Gbɛ̃ pãanɔɔ dɛ lán lɛ̀ bàmɛ,
wè zɔ̃ wà zĩnnamɛ, è sí kũ kyáuro.
7 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi à ɔ páa,
séto àgɔ̃ gɔ̃kɛbɔ ke gò kũna,
è tɛ́ sɔ̃a guu kɛ̀ à kún.

*Dauda g*ɔ̃sagbãaanɔ
8 Dauda gɔ̃sagbãaanɔ tɔ́n yɛ̀. Takemɔ gbɛ̃ Yasɔbeamun zĩ̀kari tɔ́de gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ gbɛ̃nsi ũ. Àmbe à sári sɛ̀ gɔ̃ɔn wàa siigɔ̃ɔnɔzi à ń zɔ̃zɔ̃o ń píngi gurɔ dɔ̃nkɔ̃ zĩ. 9 Gbɛ̃ beee gbɛra Dodai nɛ́ Ɛlɛaza, Ahoa gbɛ̃ kú zĩ̀kari gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ tɛ́ dɔ. À kú kɔ̃n Daudao gurɔɔ kɛ̀ Isarailinɔ kàkɔ̃a aɔ̃ zĩ̀ kà kɔ̃n Filisitininɔ zaa Pasadamimu. Isarailinɔ bɔru kpɛɛ, 10 àmbe à fɛ̃ɛ à Filisitininɔ dɛ̀dɛ ai à ɔɔ yǎa à gbǎgbã à gɔ̃̀ fɛ̃ɛda pá kũna. Dii tò à zĩ̀ blè maamaa zĩ beeea. Zĩ̀kari kpaaanɔ ɛ̀ara wà sù aɔ̃ à lè, mɔde pɔ́nɔ pitina gɛ̀nɔa yãnzimɛ. 11 Gbɛ̃ beee gbɛra Age nɛ́ Sama gusĩsĩde gbɛ̃. Kɛ̀ Filisitininɔ gãli kàkɔ̃a guu kɛ̀ blá bú kún, Isarailinɔ bàa lɛ̀ńnɛ, 12 àmbe à zɛ̀ à gì bú pì dagura. À bú pì sìḿma à Filisitininɔ dɛ̀dɛ. Dii tò à zĩ̀ blè maamaa.

13 Pɔ́kẽgurɔ wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn baaakurinɔ té, gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ bɔ̀ wà gàa Dauda kiia zaa
Adulamu gbèweɛn. Filisitininɔ gãli bùra kaɛna Rɛfaimu guzurɛn. 14 Gurɔ beeea Dauda kú
sɛ̃tɛ pɔ̀rɔtu, Filisitini gudãkparinɔ sɔ̃ɔ kú Bɛtɛlɛmu. 15 Dauda e a bɛ í ni dɛɛ à bè: Dé bé eé
gá à Bɛtɛlɛmu bĩilɛ lɔ̀gɔ'i tɔ́mɛɛ? 16 Wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ bé wà gàa wà gɛ̃̀ Filisitininɔ
bùran, aɔ̃ Bɛtɛlɛmu bĩilɛ lɔ̀gɔ'i tɔ̀ wà sùo Daudanɛ. Ben èe we à mìro, à kwɛ̀ɛ Dii aɛ sa'o'i
ũ. 17 À bè: O'o Dii, mɛ́ fɔ̃ mà í kɛ̀ miro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì ń wɛ̃̀ndizinɔ arumɛ. Èe we à mìro.
Wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ yãkɛnan gwe.
18 Zeruya nɛ́ Abisai, Yoabu dãaro bé wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn baaakurinɔ gbɛ̃nsi ũ. Àmbe à sári
sɛ̀ gɔ̃ɔn wàa do kpɛ́ basɔɔroonɔzi à ń dɛdɛ, ben à tɔ́ bɔ̀ gɔ̃ɔn baaakuri pìnɔ té. 19 À tɔ́ bɔ̀ dɛ
wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔla, ben à gɔ̃̀ ń gbɛ̃nsi ũ, mɔde à kú wɔ́rɔngɔde tɔ́de gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ
pìnɔ téro. 20 Yoyada nɛ́ Bɛnaya, Kabazɛli gbɛ̃n zĩ̀kari wɔ́rɔngɔdee ũ. À yãkɛnanɔɔ pari. À
Mɔabu zĩ̀kari tɔ́deenɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn plaa. À gɛ̃̀ wɛɛ guu gurɔɔ kɛ̀ lougbɛ kwɛ̀ɛ, à músu dɛ̀. 21 À
Igipiti gɔ̃sagbãaa kɛ̀ sári kũna dɛ̀. À sɔ̃̀zi kɔ̃n gòo à à sári sìa à à dɛ̀o. 22 Yoyada nɛ́ Bɛnaya
bé à yã pìnɔ kɛ̀, ben à tɔ́ bɔ̀ wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn baaakuri pìnɔ tɛ́. 23 À tɔ́ bɔ̀ dɛ wɔ́rɔngɔde gɔ̃ɔn
baaakuri pìnɔla, mɔde à kú wɔ́rɔngɔ tɔ́de gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ téro. Ben Dauda à dìɛ a dãkparinɔ
gbɛ̃nsi ũ.
24 Gɔ̃ɔn baaakuri pìnɔ tɔ́n yɛ̀:
Yoabu dãaro Asahɛli,
doodo nɛ́ Ɛlana Bɛtɛlɛmu gbɛ̃,
25 Arodi gbɛ̃nɔ Sama kɔ̃n Ɛlikao,
26 Paliti gbɛ̃ Ɛlɛzi,
Tɛkoa gbɛ̃ Ikɛsi nɛ́ Ira,
27 Anato gbɛ̃ Abiɛza,
Usa gbɛ̃ Mɛbunai,
28 Ahoa gbɛ̃ Salamɔ,
Nɛtofa gbɛ̃ Marai,
29 Nɛtofa gbɛ̃ Baana nɛ́ Ɛlɛbu,
Gibɛa kɛ̀ kú Bɛyãmi bùsun gbɛ̃ Ribai nɛ́ Itai,
30 Piratɔ̃ gbɛ̃ Bɛnaya,
Gaasi guzurɛ gbɛ̃ Idai,
31 Araba gbɛ̃ Abialabɔ̃,
Bahurimu gbɛ̃ Azamavɛ,
32 Salaboni gbɛ̃ Ɛliabu,
Yasɛ̃ nɛ́nɔ,
33 gusĩsĩde gbɛ̃ Sama nɛ́ Yonatã,
gusĩsĩde gbɛ̃ Saraa nɛ́ Ahiamu,
34 Maaka gbɛ̃ Asabai nɛ́ Ɛlifɛlɛti,
Gilo gbɛ̃ Aitofɛli nɛ́ Ɛliamu,
35 Kamɛli gbɛ̃ Ɛzɛro,
Larubu bori Parai,
36 Zoba gbɛ̃ Natã nɛ́ Igali,
Gada bori Bani,
37 Amɔni bori Zɛlɛki,
Bero gbɛ̃ Narai, Zeruya nɛ́ Yoabu zĩ̀kapɔnɔsɛri,
38 Yɛta gbɛ̃nɔ Ira kɔ̃n Garɛbuo
39 kɔ̃n Iti bori Uriao.
Aɔ̃ píngi aɔ̃ɔ gɔ̃ɔn baaakuri awɛɛswɛɛplaamɛ.

24

Dauda zĩ̀kpɛɛnɔ narona

[1] Dii ɛ̀ara à pɔ fɛ̃̀ Isarailinɔzi, ben à Dauda dà à ɔ kà yãzi à bè: Ǹ gá ǹ Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ
naro. [2] Ben kí bè Yoabunɛ kɔ̃n zɩ̀̀kpɛ gbɛ̃̃nsi kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ à bè: À Isaraili boriinɔ bùsu para
sɛna zaa Dani ai à gá pɛ́ Bɛsɛbaa, à zɩ̀̀karinɔ naro lɛ mà e mà ń pari lɛ́ dɔ̃. [3] Ben Yoabu bè
kínɛ: Ma dii kí, Dii n Luda n gbɛ̃̃nɔ kɔ̃nnɛ lɛo basɔɔro ǹ wɛ́ɛ siàlɛ, mɔde ma dii kí, à kɛ̀ dia ń
yezi ǹ kɛ lɛɛ? [4] Baa kɔ̃n beeeo kí yã Yoabu kɔ̃n zɩ̀̀kpɛ gbɛ̃̃nsinɔ blè, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ kí kiia aɔ̃ gàa
Isarailinɔ naro. [5] Kɛ̀ aɔ̃ bikũ̀ Yodaa, ben aɔ̃ bùra kàɛ Aroa saɛ. Wɛ́tɛ pì kú guzurɛmmɛ. Ben
aɔ̃ lili ò Gada bùsun ai Yaza. [6] Aɔ̃ lili ò Giliada bùsun aɔ̃ gàa Kadɛsi, Itinɔ bùsun ai Daniyani,
ben aɔ̃ gàa Sidɔ̃ kpa. [7] Aɔ̃ gàa Taya wɛ́tɛ bɩ̃̃ideen kɔ̃n Ivi wɛ́tɛnɔ kɔ̃n Kanaa wɛ́tɛnɔ píngi, ben
aɔ̃ gàa Yudanɔ bùsu sɔɔmɛtɛ kpa ai Bɛsɛba. [8] Aɔ̃ lili ò bùsu pìn píngi. Mɔ kɛ̃ndo kɔ̃n gurɔ
barooo gbɛra aɔ̃ ɛ̀ara wà sù Yerusalɛmu. [9] Ben Yoabu gbɛ̃ kɛ̀ à ń naronɔ lɛ́ ò kínɛ. Isaraili
gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ fɛ̃ɛdaa dɔ̃ɔnɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa siigɔ̃. Yudanɔ sɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa plaa kpɛ́ basɔɔro.
[10] Gbɛ̃ pìnɔ narona gbɛra Dauda kú tóadɔ̃yãa guu, ben à bè Diinɛ: Ma durun kɛ̀ yã pì kɛna
guu maamaa. Dii, mamɔma n zɔ̀bleri, ǹ ma taari kɛ̃mɛ sa, zaakɛ ma yɔ̃nkɔyã kɛ̀. [11] Ai Dauda
gɔ̃ gá fɛɛ kɔngɔ, Dii yã dìdi annabi Gada, Dauda wɛ́ɛgupu'eria à bè: [12] Ǹ gá ǹ o Daudanɛ kɛ̀
ma bè, mɛ́ yã mèn aagɔ̃ kpáɛ à aɛzĩ. À yã pìnɔ doke gwa à sɛ́, mɛ́ kɛnɛ. [13] Ben Gada gàa à
Dauda lè à bènɛ: Dekaa kana n bùsun wɛ̃̀ swɛɛplaaa ke n ibɛɛnɔ pɛɛnanzi ǹ bàa lɛ́ńnɛ mɔ
aagɔ̃ ke gagyãa gɛ̃na n bùsun gurɔ aagɔ̃, à kpareen ń sɛ̀? Ǹ laasuu lɛ́a ǹ gwa, mɛ́ gá mà o
Luda kɛ̀ ma zĩinɛ. [14] Ben Dauda bè Gadanɛ: Má kú nawɛ̃a bíta guu. Má sì wà lɛ́ɛ wà da Dii
ɔzĩ, zaakɛ à wɛ̃nda vĩ maamaa. Àton tó mà lɛ́ɛ mà da gbɛ̃ntee ɔzĩro. [15] Ben Dii tò gagyãa gɛ̃̀
Isarailinɔn zaa kɔngɔ beeea ai gurɔɔ kɛ̀ à zɛ̀o. Sɛna zaa Dani ai à gàa pɛ́ Bɛsɛbaa Isarailinɔ
gàga gɔ̃ɔn bɔrɔ baaagɔ̃ akuri. [16] Kɛ̀ malaika ɔ bɔ̀ à Yerusalɛmudeenɔ kaatɛ, Dii a nɔ̀sɛ lìɛ yã
pì musu, ben à bè malaika kɛ̀ èe ń kaatɛɛ pìnɛ: Ǹ zɛ lɛ! Ǹ n ɔɔ sɔkpa sa. Yebusi bori Arauna
blɛwɛɛgbɛ̃̃kiin Dii malaika pì kún. [17] Gurɔɔ kɛ̀ Dauda malaika pì è èe ń dɛdɛɛ, à bè Diinɛ:
Mámbe ma durun kɛ̀ ma taari kɛ̀. Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́ ma kpàsa sãanɔmɛ, aɔ̃ɔe yãke kɛro. Ǹ tó n
pɔfɛ̃ pita mapi kɔ̃n ma de bɛdeenɔa.
[18] Zĩ beeea Gada gàa à Dauda lè à bènɛ: Ǹ gá Dii gbãgbãkii bo Yebusi bori Arauna
pɔ́wɛɛgbɛ̃̃kiia. [19] Ben Dauda gàa lán Dii à yã ò Gadanɛ nà. [20] Kɛ̀ Arauna wɛ́ɛ zù, à è kí kɔ̃n
a gbɛ̃̃nɔɔ e mɔɔ a kiia, ben à gàa à kùɛnɛ à dàɛ a puua [21] à bè: Ma dii kí, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ mɔɔ
mamɔma n zɔ̀bleri kiia lɛɛ? Dauda wèàla à bè: Ma mɔ mà n pɔ́wɛɛgbɛ̃̃ki lúmma mà Dii
gbãgbãkii bommɛ, lɛ gagyãa pì e à go gbɛ̃̃nɔa yãnzi. [22] Ben Arauna bè Daudanɛ: Ma dii kí,
ǹ pɔ́ kɛ̀ kɛ̀nnɛ maaa sɛ́ ǹ saa oo. Ǹ zùnɔ gwa sa'opɔ ũ. Ǹ pɔ́wɛɛgbɛ̃̃gonɔ kɔ̃n gbóngonɔ sɛ́ɛ
yàka ũ. [23] Kí, ma n gbaa píngi. Arauna ɛ̀ara à bènɛ dɔ: Dii n Luda sínnɛ. [24] Ben kí bènɛ: Auo!
Mɛ́ lúmmamɛ, mɛ́ à fĩa bonnɛ. Mɛ́ saa o Dii ma Ludaa pã fĩabosairo. Ben à pɔ́wɛɛgbɛ̃̃kii pì
kɔ̃n zùnɔ lùa kondogi baplaa akuri. [25] Ben à Dii gbãgbãkii bò gwe à sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à tɛ́
kũ òa kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa'opɔnɔ. Dii sìnɛ à bùsu yã musu, ben gagyãa pì zɛ̀.

KINANƆ TAKADA KAAKU

Sulemanu kíblena 1:1-2:46
Kí Sulemanu yã 3:1-11:43
Yudanɔ kɔ̃n Isarailinɔ kɔ̃kpaatɛna 12:1-16:34
Ilia yã 17:1-22:54

Adonia a zĩnda kana kí ũu

1 Gurɔɔ kɛ̀ kí Dauda zi kʊ̀ kótokoto, baa tó wà bisanɔ kùàla, ĩa ègɔ̃ kpɛɛ à dɛɛmɛ. 2 Ben à
ìbanɔ bènɛ: Wa dii kí, ǹ tó wà nɔkparɛ wɛtɛnnɛ, àgɔ̃ zĩi kɛɛnnɛ àgɔ̃ n gwaa, àgɔ̃ daɛɛ n saɛ
lɛ ĩa tón n dɛ dɔro. 3 Ben wà gàa wà kpáɛ kɛ̀ nɔkparɛ maaazi Isarailinɔ bùsun píngi, ben wà
bɔ̀ Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisagaa, wà à sɛ̀ wà sùo kínanɛ. 4 Nɔkparɛ pì né nɔ maaamɛ. Ègɔ̃ kína
gwaa àgɔ̃ zĩi kɛɛnɛ, mɔde kí à dɔ̃ nɔgbɛ̃ ũro.

5 Dauda naɔ̃ Agi né Adonia a zĩnda dìɛ kɛ̀ a ka, ben à bè ámbe é kí ble. Ben à sɔ̃goronɔ sɛ̀
kɔ̃n sɔ̃deenɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn baplaa akuri kɛ̀ aɔ̃égɔ̃ bàa lɛɛ wàgɔ̃ tɛ́arɛ aɛnɔ. 6 À dee e kpãkɛ̃zi
ziki à be, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ kɛɛ lɛɛro. Àpi sɔ̃ né gɔ̃ maaamɛ. Abusalomu bé à yɔ̃ mì à kpàa. 7 Ben
à lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃n Zeruya né Yoabuo kɔ̃n sa'ori Abiatao, ben aɔ̃ zɛ̀o. 8 Mɔde sa'ori Zadɔki kɔ̃n
Yoyada né Bɛnayao kɔ̃n annabi Natão kɔ̃n Simɛio kɔ̃n Dauda gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n à dogarinɔɔ e
zɛoro. 9 Adonia saa ò kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zùnɛ mɛ̀kpananɔ Mlɛ̃̀gbɛ kɛ̀ kú Ɛnlogɛli saɛa.
À a dãaro kínɛnɔ sìsi ń píngi kɔ̃n Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ kína ìba ũunɔ ń píngi. 10 Ɛ̀e annabi Natã
sísiro ke Bɛnaya ke Dauda dogarinɔ ke a zĩnda dãaro Sulemanu.

11 Ben Natã gàa à Sulemanu da Basɛba là à bè: Nɛ́ɛ ma kɛ̀ Agi né Adonia kí blè wa dii
kí Dauda dɔ̃na sairoo? 12 Tɔ̀, ǹ tó mà lɛ́ damma sa lán né kɛ nà, ǹ n zĩnda mì sí kɔ̃n n né
Sulemanu pɔ́o. 13 Ǹ fɛɛ ǹ gá kí Dauda le ǹ benɛ, kɛ̀ à la dànnɛ yã à bè n né Sulemanu bé eé
kí ble a gɛ̃ɛ ũ à vɛ̃ɛ a kpatan sɔ̃ né? À kɛ̀ dia Adonia gʊ̀ kí ũu? 14 Gurɔɔ kɛ̀ ń kpɛ́ nɛ́ɛ yã oonɛ,
mɛ́ gɛ̃ mà yã'i kaara se. 15 Ben Basɛba gàa à kína lè à kpɛ́n, guu kɛ̀ Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisaga e
à gwaan. Kí sɔ̃ zi kʊ̀. 16 Basɛba kùɛ à mì pɛ̀ɛnɛ, ben kí à là à bè: Bɔ́n ń yezi? 17 À wèàla à bè:
Ma dii, ḿbe ń sì mamɔma n zɔ̀blerinɛ kɔ̃n Dii n Luda tɔ́o, n bè ma né Sulemanu bé eé kí ble
n gɛ̃ɛ ũ à vɛ̃ɛ n kpatan. 18 Tia sɔ̃ ma dii kí, Adonia bé à kɛ̀ kí ũ, bensɔ̃ ń à yã dɔ̃ro. 19 À saa ò
kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zùnɛ mɛ̀kpananɔ kɔ̃n sãanɔ paripari, à n nɛ́nɔ sìsi ń píngi kɔ̃n sa'ori Abiatao
kɔ̃n zĩ̀kpɛ dɔn'aɛde Yoabuo, mɔde èe n zɔ̀bleri Sulemanu sísiro. 20 Ma dii kí, ḿbe Isarailinɔ
píngi sɔ̃kpanzi, wà ma tó dé bé eé kɛ kí ũ n gbèn. 21 Ma dii kí, tó n gaa n dezinɔ kúkiia, mapi
kɔ̃n ma né Sulemanuo, weégɔ̃ wa gwaa taarideenɔ ũmɛ.

22 Kɛ̀ à kpɛ́ èe yã oo kɔ̃n kínao, ben annabi Natã mɔ̀. 23 Wà ò kínɛ kɛ̀ annabi Natã kú kɛ̀. Ben
Natã gɛ̃̀ à kùɛ kínanɛ à dàɛ a puua 24 à bè: Ma dii kí, ḿbe n bè Adonia kɛ kí ũ à vɛ̃ɛ kpatan
n gɛ̃ɛ ũɔ́? 25 Zaakɛ à gàa à saa ò gbà̀a kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n zùnɛ mɛ̀kpananɔ kɔ̃n sãanɔ paripari.
À n nɛ́nɔ sìsi ń píngi kɔ̃n n zĩ̀kpɛ dɔn'aɛdeeo kɔ̃n sa'ori Abiatao. Aɔ̃ɔ pɔ́ bleeo, wèe í mii
tia, aɔ̃ɔ bee: Luda kí Adonia dɔ̃ kɔ̃n aafiao! 26 Mɔde èe mamɔma n zɔ̀bleri sísiro ke sa'ori
Zadɔki ke Yoyada né Bɛnaya ke n zɔ̀bleri Sulemanu. 27 Ma dii kí, ase lɛ n kɛ̀ lɛɛ, ben n gi gbɛ̃
kɛ̀ eé vɛ̃ɛ kpatan n gɛ̃ɛ ũu o wamɔwa n zɔ̀blerinɔnɛziɔ́?

Sulemanu kana kí ũ

28 Ben kí Dauda bè: À Basɛba sísimɛ. Kɛ̀ Basɛba mɔ̀ à gɛ̃̀, à mɔ̀ à zɛ̀ kí aɛ. 29 Ben kína la
dànɛ à bè: Kɔ̃n Dii kuunao! Àmɔ kɛ̀ à ma bɔ nawɛ̃a píngi guu. 30 Ladana kɛ̀ má kènnɛ kɔ̃n Dii
Isarailinɔ Luda tɔ́o, ma bè n né Sulemanu bé eé kí ble ma gbèn à vɛ̃ɛ kpatan ma gɛ̃ɛ ũ, mɛ́
papa gbà̀a kãnkãmmɛ. 31 Ben Basɛba kùɛ à mì pɛ̀ɛ tɔɔtɛ kínanɛ à bè: Ma dii kí Dauda, Luda
n dɔ̃ kɔ̃n aafiao gurɔ píngi!

32 Ben kí Dauda bè: À sa'ori Zadɔki sísimɛ kɔ̃n annabi Natão kɔ̃n Yoyada né Bɛnayao. Kɛ̀
aɔ̃ mɔ̀ kína kiia, 33 à bèńnɛ: À ma ìbanɔ kakɔ̃a é ma né Sulemanu sɛ́ à à di ma bãagãsɔ̃a, é
gáo Giɔ̃. 34 Gwen sa'ori Zadɔki kɔ̃n annabi Natão é nɔ́si kúa aɔ̃ à ká Isarailinɔ kí ũ, é kuru
pɛ́ à wii lɛ́ à be: Luda kí Sulemanu dɔ̃ kɔ̃n aafiao! 35 Beee gbɛra é suo, eé vɛ̃ɛ kpatan àgɔ̃ kí

blee ma gbɛ̀n. Àmbe má dìɛ Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ dɔn'aɛdee ũ. 36 Ben Yoyada nɛ́ Bɛnaya
bè kínanɛ: À kɛ lɛ! Dii n Luda n lɛ́gbɛ sí ma dii kí! 37 Lán Dii kúnyo nà ma dii kí, àgɔ̃ kú kɔ̃n
Sulemanuo lɛ, à à kíkɛ sɛ́ lezĩ dɛ n pɔ́la se.
38 Ben sa'ori Zadɔki kɔ̃n annabi Natão kɔ̃n Yoyada nɛ́ Bɛnayao kɔ̃n dogarinɔ gàa wà
Sulemanu dì kí Dauda bãagãsɔ̃a, aɔ̃ gàa zɛnɛ Giɔ̃. 39 Ben sa'ori Zadɔki nɔ́si tùu sɛ̀ Dii kpén, à
nɔ́si pì kù Sulemanua. Ben wà kuu pɛ̀, baade píngi wii lɛ̀ wà bè: Luda kí Sulemanu dɔ̃ kɔ̃n
aafiao! 40 Ben baade píngi bɔ̀ wà tɛ̀zi, aɔ̃ɔe suu aɔ̃ɔe gaasia pɛɛ, aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ maamaa ai
tɔɔtɛ nìgã kĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ pì yãnzi.
41 Kɛ̀ Adonia kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń sisinɔ pɔ́ blè wà yà̀a, aɔ̃ɔe mɔɔ fɛɛ, ben aɔ̃ kĩi pì mà. Kɛ̀ Yoabu
kuru'ɔ pì mà, ben à bè: Bɔ́ zɔka bé à dɔ wɛ́tɛ guu lɛɛ? 42 Ɛ̀e yã pì o à yà̀aro, ben sa'ori Abiata
nɛ́ Yonatã gàa káo gɔ̃ɔ. Ben Adonia bè: Ǹ gɛ̃. Gbɛ̃ bɛ̀ɛdeen n ũ, mɛ́ɛ sii baaru nnaan n suo.
43 Ben Yonatã bè Adonianɛ: Lɛnlo! Wa dii kí Dauda Sulemanu kpà kpatan. 44 À sa'ori Zadɔki
kɔ̃n annabi Natão kɔ̃n Yoyada nɛ́ Bɛnayao kɔ̃n a dogarinɔ gbàrɛ aɔ̃ gáo, ben aɔ̃ gàa wà à dì
kína bãagãsɔ̃a. 45 Ben sa'ori Zadɔki kɔ̃n annabi Natão nɔ́si kùa aɔ̃ à kà kí ũ zaa Giɔ̃. Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀
gwe, aɔ̃ sù kɔ̃n pɔnnakɛnao, ben wɛ́tɛ lògo. Kĩi kɛ̀ á màn gwe. 46 Baa diamɛ Sulemanu vɛ̃̀ɛ
kpatan kɔ̀. 47 Ben wa dii kí Dauda ìbanɔ mɔ̀ wà ì kpàa se, aɔ̃ bè Luda Sulemanu tɔ́ bɔ dɛ à
pɔ́la! Luda à kíkɛɛ gba gbãaa dɛ à pɔ́la! Ben Dauda mì nàɛ à dɔnzi kɛ̀ Diinɛ a daɛbɔa 48 à bè:
Wà Dii Isarailinɔ Luda sáabu kpá, kɛ̀ à tò ma wɛ́ɛ sì ma gɛ̃ɛ kana kí ũlɛ gbà̀a.
49 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ Adonia ń sisinɔɔ mà lɛ, ben aɔ̃ làakari fɛ̀ɛ, baade a zɛ́ kṳ̃̀. 50 Kɛ̀ Adonia e
vĩa kɛɛ Sulemanunɛ yãnzi, ben à fɛ̀ɛ à gàa à nà Dii gbãgbãkiizi, à a koba kṳ̃̀. 51 Ben wà bè
Sulemanunɛ: Adonia e vĩa kɛɛnnɛ, à gàa à nà Dii gbãgbãkiizi à à koba kũna, èe bee ǹ la da
amɔa n zɔ̀blerinɛ gbà̀a, kɛ̀ nɛ́ a dɛro. 52 Ben Sulemanu bè: Tó à a zĩnda kũna dɔ̃ gbɛ̃ maaa ũ,
baa à mìkã wɛ́n do eɛ́ lɛ́ɛ tɔɔtɛro. Tó wà gà wà à zaa ke èa sɔ̃, à gàmɛ. 53 Ben kí Sulemanu
gbɛ̃nɔ zĩ̀, aɔ̃ Adonia gò Dii gbãgbãkiia. Kɛ̀ Adonia pì mɔ̀ à kùɛnɛ, ben Sulemanu bènɛ: Ǹ tá
n bɛ.

2

*Dauda lɛ́*diɛna Sulemanunɛ

1 Kɛ̀ Dauda gagurɔɔ kà kĩi, à lɛ́ dìɛ a nɛ́ Sulemanunɛ à bè: 2 Mɛ́ɛ gaa anduna gbɛ̃ píngi
gákiia. Ǹ zɛ gbãa, nɛ́ n zĩnda ɔdɔa kɛ̀ nɛ́gɔ̃gbɛ̃n n ũ! 3 Ǹgaegɔ̃ Dii n Luda yãnɔ kũna, nɛ́gɔ̃ tɛ́
à zɛ́zi, nɛ́gɔ̃ à ɔdɔkii gwaa, nɛ́gɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna kɔ̃n à dokayãnɔ kɔ̃n à yã'onnɛnanɔ, lán
à kú Musa doka takadan nà, yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ píngi ɛ́gɔ̃ bɔɔ maa, n tá píngi ɛ́gɔ̃ nna. 4 Lɛn Dii é
yã kɛ̀ à ɔ̀mɛɛ papa lɛ à bè, tó ma nɛ́nɔ ń zĩnda kũna dɔ̃ bensɔ̃ aɔ̃ɔ tɛ́ ma zɛ́zi kɔ̃n nɔ̀sɛo do
kɔ̃n pɔyezinao píngi, ma boriinɔ ɛ́gɔ̃ vɛ̃ɛna Isarailinɔ kpatan gurɔ píngi.
5 Ń yã kɛ̀ Zeruya nɛ́ Yoabu kɛ̀mɛɛ dɔ̃, lán à Isaraili zĩ̀kpɛ dɔn'aɛde gɔ̃ɔn plaaanɔ dɛ̀dɛ nà,
Nɛɛ nɛ́ Abana kɔ̃n Yɛta nɛ́ Amasao. À gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀dɛ, èe kɛ sɔ̃ zĩ̀ gurɔnlo. Aɔ̃ aru gɔ̃̀ à musu,
à kù à asaaa kɔ̃n à kyateenɔ. 6 Ǹ yã kɛnɛ n ɔ̃ndɔ̃na lén. Ǹton tó à mìkã pura kũ gbasa à daɛ
miran yĩi guuro. 7 Ǹ gbɛ̃kɛɛ kɛ Giliada gbɛ̃ Bazilai nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ ń diɛ gbɛ̃ kɛ̀ ɛ́gɔ̃ pɔ́ blee
lɛdoonɔ tɛ́, zaakɛ aɔ̃mbe aɔ̃ zɛ̀mao gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ bàa sii n vì̀i Abusalomunɛ. 8 Bɛyãmi bori
Gera nɛ́ Simɛi, Bahurimu gbɛ̃ kúnyo dɔ. À ma ka pãsĩpãsĩ gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ gaa Manaimu. Kɛ̀ à
mɔ̀ à ma le Yodazi, má sìnɛ kɔ̃n Diio kɛ̀ mɛ́ à dɛro. 9 Baa kɔ̃n beeeo ǹton à tó pã wɛ́ɛtãmma
sairo. Ń ɔ̃ndɔ̃, ń dɔ̃ dian nɛ́ kɛnɛ nà à ga zɛ́gbãn à gɛ̃ miran.
10 Ben Dauda gà. Yerusalɛmu fáandi kɛ̀ wà à vì̀in wè be Dauda wɛ́tɛ. 11 À kɛ̀ Isarailinɔ kí ũ
ai wɛ̀ baplaa, Ɛblɔnu wɛ̀ swɛɛplaa, Yerusalɛmu wɛ̀ baaakuri awɛɛ'aagɔ̃. 12 Sulemanu vɛ̀ɛ a
de gbɛ̀n bensɔ̃ à kpata kãsãa pɛɛna.

Adonia gana

13 Agi nɛ́ Adonia gàa à Sulemanu da Basɛba lè, ben Basɛba à là à bè: Aafian n mɔ́ɔ? À
wèàla à bè: Aafiamɛ! 14 Adonia ɛ̀ara à bè: Má yã vĩ mà onnɛ. Basɛba bè: Ǹ o! 15 Ben Adonia
bè: Ń dɔ̃ kɛ̀ kpata nɛ́ ma pɔ́mɛ yã. Isarailinɔ wɛ́ɛ kúma ń píngi mà kɛ ń kí ũ, ben yã lìɛ, ma
dãaro bé à kpata blè, zaakɛ Dii bé à à kà. 16 Tia sa yã mèn doon mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmma, ǹton gí

kɛmɛziro. Basɛba bè: Ǹ o! [17] Ben à bè: Ǹ wɛ́ɛ kɛmɛ kí Sulemanua à Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisaga
kpáma nɔɔ ũ, zaakɛ eé gíonnɛro. [18] Basɛba bènɛ: Tɔ̀, mɛ́ onɛnnɛ.
[19] Kɛ̀ Basɛba gàa à kí Sulemanu lè Adonia yã pì musu, ben kína pì fɛ̀ɛ à gàa à dààlɛ à kùɛnɛ,
ben à ɛ̀ara à mɔ̀ à vɛ̃̀ɛ a kíblekitan. Ben wà mɔ̀ Basɛbanɛ kɔ̃n kíblekita pãndeo, ben à vɛ̃̀ɛ kí
ɔplaazi. [20] Basɛba bè: Pɔ́ken má yezi mà wɛ́ɛ kɛmma, ǹton ma tɛ̃ro. Ben kí bè: Ǹ wɛ́ɛ kɛ Naa,
mɛ́ n tɛ̃ro. [21] Ben Basɛba bè: Ǹ tó wà Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisaga kpá n vì̃i Adoniaa à à sɛ́ nɔɔ ũ.
[22] Ben kí Sulemanu a da là à bè: Bɔ́yãnzin nɛ́ɛ Sunɛmu nɔgbɛ̃ Abisaga wɛ́ɛ kɛɛ Adonianɛzi?
Ǹ kpata wɛ́ɛ kɛnɛ gɔ̃ɔmɛɛe! Zaakɛ ma vì̃imɛ. Nɛ́ɛ kpata wɛ́ɛ kɛɛnɛ kɔ̃n sa'ori Abiatao kɔ̃n
Zeruya nɛ́ Yoabuomɛ. [23] Ben kí Sulemanu sì kɔ̃n Diio à bè: Tó Adonia e kora a wɛ̃̀ndizi yã
kɛ̀ à wɛ́ɛ kɛ̀ kɛ̀ yãnziro, Luda yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ. [24] Zaakɛ Dii ma ka kpatan, à ma diɛ ma de
Dauda gɛ̃ɛ ũ, à ma borii gbà gbãaa lán à à lɛ́ gbɛ̃̀ nà, má sì kɔ̃n Diio Adonia é ga gbã̀amɛ.
[25] Ben kí Sulemanu Yoyada nɛ́ Bɛnaya dà, à gàa à Adonia lɛ̀ à dɛ̀.

Sulemanu pɛna Abiataa kɔ̃n Yoabu ganao

[26] Kína bè sa'ori Abiatanɛ: Ǹ ɛara ǹ tá n guun Anato. À kɔ̃ sìo ǹ gamɛ, mɔde mɛ́ n dɛ tiaro,
zaakɛ ḿbe n Dii Luda àkpati sɛ̀ n dɔo ma de Daudanɛ aɛ, bensɔ̃ n zɛo à nawɛ̃a píngi guu.
[27] Lɛn Sulemanu pɛ̀ Abiataa lɛ, à à bɔ̀ Dii gbãgbãna zĩin, lɛ yã kɛ̀ Dii ò Ɛli bɛdeenɔ musu zaa
Silo e à papa yãnzi.
[28] Kɛ̀ Yoabu yã pì baaru mà, ben à bàa sì à gàa Dii bisakuta kiia, à nà Dii gbãgbãkiizi à à koba
kũ̀. Yoabu zɛ̀ kɔ̃n Adoniaomɛ yã, mɔde èe zɛ kɔ̃n Abusalomuoro. [29] Wà ò kí Sulemanunɛ
kɛ̀ Yoabu bàa lɛ̀ à gàa Dii bisakuta kiia, à kú sa'okii pì saɛ, ben Sulemanu bè Yoyada nɛ́
Bɛnayanɛ à gá à yãao gwe. [30] Kɛ̀ Bɛnaya kà Dii bisakuta kiia, à bènɛ: Kína bè ǹ bɔ gwe! Ben
Yoabu bè: Auo! Gura kèn mɛ́ gan. Ben Bɛnaya gbɛ̃nɔ zì̃ kínaa à bè: Lán Yoabu wèmala nàn
yɛ̀. [31] Ben kína bènɛ: Ǹ kɛnɛ lán à ò nà. Ǹ à dɛ, nɛ́ à vĩi, lɛ à gbɛ̃dɛna pã yã tón wí mapi
kɔ̃n ma de bɛdeenɔ musuro. [32] Dii é tó à gbɛ̃dɛna yã wí à musu, zaakɛ à lɛ̀ɛ taarisaide gɔ̃ɔn
plaaa kɛ̀ aɔ̃ maaa dɛalaanɔa. À Nɛɛ nɛ́ Abana, Isaraili zì̃kpɛ dɔn'aɛde kɔ̃n Yɛta nɛ́ Amasa,
Yuda zì̃kpɛ dɔn'aɛdeeo dɛ̀dɛ ma de lɛ́ saɛ. [33] Aɔ̃ dɛna yã égɔ̃ wii Yoabu kɔ̃n a boriinɔ musu
gurɔ píngi, mɔde Dii égɔ̃ Dauda kɔ̃n a boriinɔ kɔ̃n a uao kɔ̃n a kpatao gbaa aafia gurɔ sãnda
píngia. [34] Ben Yoyada nɛ́ Bɛnaya gàa à Yoabu lɛ̀ à dɛ̀, ben wà à vì̃i a bɛ zaa gbáan. [35] Ben kína
Yoyada nɛ́ Bɛnaya dìɛ zì̃kpɛ dɔn'aɛdee ũ Yoabu gbèn, sa'ori Zadɔki sɔ̃, Abiata gbèn.

*Simɛ*i gana

[36] Kína gbɛ̃nɔ zì̃ aɔ̃ Simɛi sìsi, ben à bènɛ: Ǹ bɛɛ bo Yerusalɛmu kɛ̀ ǹgɔ̃ kún. Ǹton bɔ bɛa
kɛ̀ ǹ gá gukearo. [37] Ǹgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn zĩ kɛ̀ n bikũ̀ Kidironua, n gan gwe. Mɔde ḿbe n n zĩnda
dɛ̀. [38] Ben Simɛi bè kínɛ: Yã maaan ń ò ma dii kí. Mamɔma n zɔ̀bleri mɛ́ kɛ lán ń ò nà. Ben
à kú Yerusalɛmu lɛ ai à gì kɛ̀.
[39] Wɛ̃̀ aagɔ̃ɔ gbɛra Simɛi zɔ̀ gɔ̃ɔn plaaanɔ bàa sì wà tà Maaka nɛ́ Akisi, Gata kína kiia, ben
wà bè Simɛinɛ: N zɔ̀nɔɔ kú Gata. [40] Ben Simɛi fɛ̀ɛ à gàari yì a zaakinɛ, à gàa Akisi kiia Gata
a zɔ̀ pìnɔ wɛtɛ. Kɛ̀ à ń é, ben à ń sɛ́ɛ Gata à sùńyo. [41] Ben wà ò Sulemanunɛ, Simɛi bɔ̀
Yerusalɛmu à gàa Gata à ɛ̀ara à sù. [42] Ben kína gbɛ̃nɔ zì̃ aɔ̃ Simɛi sìsiare, ben à bènɛ: Má tò
ń sì kɔ̃n Diio, ben ma lɛ́ dàmma ma bè, zĩ kɛ̀ n bɔ kɛ̀ n gaa gukea, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n gamɛ. Ben ń
bèmɛ, yã maaamɛ, ń mà. [43] Bɔ́yãnzin n bɔ ladana kɛ̀ ń kɛ̀ kɔ̃n Dii tɔ́o kpɛɛzi kɔ̃n yã kɛ̀ má
dànnɛɛo? [44] Ben kína ɛ̀ara à bènɛ dɔ: Yã zaaa kɛ̀ ń kɛ̀ ma de Daudanɛ dɔngu píngi. Dii bé eé
tó à zaaa pì wí n musu sa, [45] mɔde eé aubarika damagu à tó Dauda kpata kãsãa gɔ̃ pɛɛna ai
gurɔ sãnda píngia. [46] Kína Yoyada nɛ́ Bɛnaya dà, ben à gàa à Simɛi lɛ̀ à dɛ̀. Lɛn Sulemanu
kpata kãsãa pɛ̀ɛ lɛ.

3

Sulemanu ɔ̃ndɔ̃ wɛ́ɛkɛna

[1] Sulemanu lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃n Igipiti kí Fili'aunao, à à nɛ́nɔgbɛ̃ sɛ̀ nɔɔ ũ à sùo Dauda wɛ́tɛn
àton a bɛ kɔ̃n Dii uao kɔ̃n Yerusalɛmu bĩio bo à mì dɛ. [2] Gurɔ beeea wèe kpɛ́ bo Diinɛ kɔ̀ro,

ben wègɔ̃ saa oo kpiii musu tãagbãgbãkiinɔa. [3] Sulemanu ye Diizi, à a de Dauda yãdiɛnanɔ
kũna, mɔde è saa o gbãgbãkii pìnɔa, ben ègɔ̃ tuaetiti kpata gwe.
[4] Ben à gàa saa o zaa Gibiɔ̃, zaakɛ gbãgbãkii pì bé à dɛ à kpaaanɔla. À sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén
à té kũ ò gwe mèn wàa sɔɔro. [5] Gwen Dii bɔ̀ à mɔ̀zi nanaa guu gwãavĩ à bè: Ǹ pɔ́ kɛ̀ ń yezi
wɛ́ɛ kɛma. [6] Ben Sulemanu bè: N gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ n zɔ̀bleri ma de Daudanɛ maamaa, kɛ̀ à dɛnnɛ
gbɛ̃ maa náanɛde nɔ̀sɛpuradee ũ yãnzi. N gbɛ̃kɛ bíta kɛ̀nɛ, ń tò mamɔma à né e kí blee à
gɛ̃ɛ ũ gbɛ̀a kɛ̀a. [7] Tia sa Dii ma Luda, n mamɔma n zɔ̀bleri kà kí ũ ma de Dauda gbɛ̀n. Né
féten ma ũ, má yãke gbá dɔ̃ro. [8] Mamɔma n zɔ̀bleri, má kú n gbɛ̃ kɛ̀ ń sɛ̀nɔ tɛ́. Aɔ̃ɔ pari, weé
fɔ̃ wà ń naro wà ń lɛ́ dɔ̃ro. [9] Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri gba ɔ̃ndɔ̃ɔ, lɛ màgae yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃nɔnɛ a
zɛ́a, màgɔ̃ à maaa dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n à zaaao. Tó lɛnlo, dian mɛ́ kɛ nà mà yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃ pari daa
pìnɔnɛ? [10] Yã kɛ̀ Sulemanu wɛ́ɛ kɛ̀ pì kɛ̀ Diinɛ, [11] ben à bènɛ: Zaakɛ yã kɛ̀ ń wɛ́ɛ kɛ̀n gwe, nɛ́ɛ
wɛ̃̀ndi gbɛ̀̀a wɛ́ɛ kɛro ke auziki ke n ibɛɛnɔ gaa, séde yãgɔ̃gɔ̃na a zɛ́a dɔ̃nan ń wɛ́ɛ kɛ̀, [12] mɛ́
kɛ lán ń wɛ́ɛ kɛ̀ nà, mɛ́ n gba ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ɛo. Gbɛ̃ kee kuu n ã ke n gbɛra kɛ̀ eégɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ lán
n bàro. [13] Mɛ́ pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛro kpámma dɔ. Mɛ́ n gba auziki kɔ̃n gakuio píngi ai n wɛ̃̀ndi
lén. Kína ke é ká n ũro. [14] Tó ń témazi, bensɔ̃ ń ma yã'onnɛnanɔ kɔ̃n ma yãdiɛnanɔ kũna lán
n de Dauda kũna nà, mɛ́ n wɛ̃̀ndi dɔnnɛ kɔ̃n mɔ̀kyakooo. [15] Ben Sulemanu vù, à è kɛ̀ nanaan
á ò. Ben à tà Yerusalɛmu, à gàa à zɛ̀ Dii bà kuuna kɔ̃n Isarailinɔ àkpati aɛ, à sa'opɔ kɛ̀ wè ká
tén à té kũnɔ kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa'opɔnɔ ò gwe, ben à pɔnna pɔ́blee kɛ̀ a ìbanɔnɛ.

*Sulemanu yãg*ɔ̃gɔ̃na kaaruanɔnɛ

[16] Zĩkea kaarua gɔ̃ɔn plaa kenɔ mɔ̀ Sulemanu kiia, aɔ̃ zɛ̀ à aɛ. [17] Aɔ̃ gbɛ̃ doo bè: Ǹ gaafaa
kɛmɛ kí. Mapi kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀o wá kú kpɛ́ dɔ̃nkɔ̃mmɛ. Ben ma né ì wámbe wa plaa kpɛ́ pì
guu. [18] À gurɔ aagɔ̃dee zĩ nɔgbɛ̃ pì né ì se. Wámbe wa plaa kpɛ́ pì guu, gbɛ̃kee kúwao gwero.
[19] Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì dàɛ a négɔ̃gbɛ̃ pìa gwãavĩ, ben à gà. [20] Ben à fɛɛ gwãavĩ lezãndo, à ma négɔ̃gbɛ̃
sɛ̀ ma saɛ gurɔɔ kɛ̀ mamɔma n zɔ̀bleri e ii oo, à dàɛ a saɛ, ben à a né gɛ̀ kii sɛ̀ à dàɛmɛ ma
saɛ. [21] Kɛ̀ ma vu kɔngɔ mà yɔ̃ kpá ma nɛ́a, ben má è gɛ̀. Kɛ̀ má gwà tíii, ben má è ma nénlo.
[22] Ben nɔgbɛ̃ pì gbɛ̃ndoo bè: Ɛgɛɛmɛ! Ma né bé à bɛ̃ɛ, n pɔ́ bé à gà. Ben nɔgbɛ̃ káaku bè:
Ɛgɛɛmɛ! N né bé à gà, ma pɔ́ bé à bɛ̃ɛ. Ben aɔ̃ɔe lɛokpakɔ̃a kɛɛ kína aɛzĩ.
[23] Ben kína bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii e bee a né bé à bɛ̃ɛ, n pɔ́ bé à gà, bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀kãa e bee, ɛgɛɛmɛ,
n né bé à gà, a pɔ́ bé à bɛ̃ɛ. [24] Ben kína bè: À mɔ́mɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Ben wà mɔ̀onɛ. [25] Ben kína
bè: À né kɛ̀ bɛ̃ɛ zɔ̃kɔ̃rɛ plaa, à à kpadoo kpá gbɛ̃ dooa, é à kpadoo kpá dooa. [26] Nɔgbɛ̃ kɛ̀ a
né bɛ̃ɛ sɔ̃, né pì kɛ̀nɛ wɛ̃nda, ben à bè kínanɛ: Kí, ǹ né kɛ̀ bɛ̃ɛ pì kpáa, ǹton à dɛro. Ben à
gbɛ̃ndoo bè: Wà à zɔ̃kɔ̃rɛ plaa, wa píngi wà korazi. [27] Ben kína yã mì dɛ̀ à bè: À né kɛ̀ bɛ̃ɛ pì
kpá nɔgbɛ̃ káakua. Àton à dɛro. À dan gwe. [28] Kɛ̀ Isarailinɔ yãkpaɛ kɛ̀ kína kɛ̀ pì mà, aɔ̃ vĩa
kɛ̀nɛ, zaakɛ aɔ̃ɔ è Luda à gbà ɔ̃ndɔ̃ɔ à yã gɔ̃gɔ̃ a zɛ́a.

4

*Sulemanu ìban*ɔ

[1] Kí Sulemanun Isaraili bori píngi kína ũ. [2] À bùsu dɔn'aɛdeenɔ tɔ́n yè: Zadɔki né
Azarian sa'oriki ũ. [3] Sisa nénɔ Ɛliɔrɛfi kɔ̃n Ahiaon à takadakɛ̃rinɔ ũ. Ailudi né Yosafatan
yãzibaarukɛ̃ri ũ. [4] Yoyada né Bɛnayan à zĩ̀kpɛ dɔn'aɛdee ũ. Zadɔki kɔ̃n Abiataon sa'orinɔ ũ.
[5] Natã né Azarian à gu dɔn'aɛdeenɔ gbɛ̃nsi ũ. Sa'ori Zabudu, Natã nén à kpàasi ũ. [6] Aisan à
bɛgwari ũ. Abada né Adoniramun zɔ̀zĩ gbɛ̃nsi ũ.
[7] Kí Sulemanu Isarailinɔ bùsu gbɛ̃nsinɔ dìɛdiɛ guunɔa gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaa. Wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o aɔ̃
baade è mɔ́ kína kɔ̃n a uadeenɔnɛ kɔ̃n pɔ́bleeo aɔ̃ baade kɔ̃n a mɔɔo. [8] Aɔ̃ tɔ́n yè: Bɛnuru bé
à Ɛflaimu boriinɔ gu sĩ̀sĩdee vĩ. [9] Bɛnidɛka bé à Makaza kɔ̃n Salabimuo kɔ̃n Bɛsɛmɛsio kɔ̃n
Ɛlɔni Bɛtanao vĩ. [10] Bɛnɛsɛdi bé à Arubo kɔ̃n Sokoo vĩ kɔ̃n Ɛfa guuo píngi dɔ. [11] Bɛnabinadabu
bé à Dɔru gusĩsĩdee vĩ. Sulemanu nénɔgbɛ̃ Tafamɛ à nɔɔ ũ. [12] Ailudi né Baana bé à Tanaki
vĩ kɔ̃n Mɛgidoo kɔ̃n Bɛtɛsã guu kɛ̀ kĩi kɔ̃n Zarɛtão Yɛzɛrili gĩzĩ kpa píngi zaa Bɛtɛsã ai Abɛli
Mɛɔla ai Yɔkɛmɛamu kãa kpa. [13] Bɛnigɛba bé à Ramɔ Giliada vĩ kɔ̃n Manase né Yairi lakutu
kɛ̀ kú Giliada guunnɔ kɔ̃n Agobu guu kɛ̀ kú Basão kɔ̃n à mɛɛwi bĩide mèn baaagɔ̃ɔnɔ. Wà

ń zɛ́ gbãngano kɛ̀ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃omɛ. [14] Ido né Ainadabu bé à Manaimu guu vĩ. [15] Aimaza bé
à Nafatali guu vĩ. Àmbe à Sulemanu nɛ́nɔgbɛ̃ Basɛma sɛ̀ nɔɔ ũ. [16] Usai nɛ́ Baana bé à Asa
guu vĩ kɔ̃n Alotio. [17] Parua nɛ́ Yosafata bé à Isaka guu vĩ. [18] Ela nɛ́ Simɛi bé à Bɛyãmi guu vĩ.
[19] Uri nɛ́ Gɛba bé à Giliada guu vĩ. Amɔrinɔ kí Siɔ̃ kɔ̃n Basã kí Oguo bé wà kú gwe yã. Gɛban
guu pì dɔn'aɛdee ũ ado. [20] Yudanɔ kɔ̃n Isarailinɔɔ pari lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà. Aɔ̃ègɔ̃ pɔ́ blee
wàgɔ̃ í mii wà pɔnnaa kɛ.

*Sulemanu nnamana k*ɔ̃n à ɔ̃ndɔ̃ɔo

[21] Zaa Yuflati ai Filisitininɔ bùsun kɔ̃n Igipiti bùsu léo, Sulemanu bé à kí blè bùsu pìnɔa
píngi. Bùsu pìnɔ gbɛ̃nɔ ègɔ̃ tángba kpaaa ai à wɛ̃̀ndi lén. [22] Sulemanu ua gurɔ do blɛɛn yè:
Flawa sàki baplaa akuri, wísiti sàki basɔɔro. [23] Zù mèkpana kɛ̀ wà gwà bɛ mèn kuri, kpàsa
zù mèn baro, sã mèn basɔɔro kɔ̃n gãanɔ kɔ̃n zɔ̃nɔ kɔ̃n dùanɔ kɔ̃n ko maaanɔ dɔ. [24] Zaakɛ à
kí blè bùsu kɛ̀ kú Yuflati ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpaanɔa píngi sɛna zaa Tifisa ai Gaza, bensɔ̃ yãkete
kú gukearo. [25] Sulemanu gurɔɔa Yudanɔ kɔ̃n Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zaa Dani ai Bɛsɛbanɔ kaɛna
ń bùsun ń làakaria, baade kɔ̃n a geepi línɔ kɔ̃n a kãkãpura línɔ.

[26] Sulemanu sɔ̃ kɛ̀ aɔ̃è góro gáɛnɔ kɛ́sɛ bɔrɔ siigɔ̃. À sɔ̃ kɛ̀ wè diḿmanɔ sɔ̃, bɔrɔ kuri
awɛɛplaa. [27] Gu gbɛ̃nsi pìnɔ sɔ̃, aɔ̃ baade ègɔ̃ mɔɔnɛ kɔ̃n blɛɛo a mɔɔn kí Sulemanu kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è mɔ́ pɔ́ bleonɔ pɔ́ ũ. Pɔ́ke è kɛ̃sãḿmaro. [28] Aɔ̃ègɔ̃ mɔɔ sɔ̃ pìnɔnɛ kɔ̃n éseo kɔ̃n sɛ̃̀o
dɔ guu kɛ̀ aɔ̃ɔ kún, lán wà dìɛ ń baadenɛ nà.

[29] Luda Sulemanu gbà ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ɛo maamaa. Weé fɔ̃ wà à dɔ̃na lɛ́ dɔ̃ro, lán weé fɔ̃
wà ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ lɛ́ dɔ̃ro nà. [30] Sulemanu ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ ɔfãntɛ̃bɔɛkpadeenɔ kɔ̃n Igipitinɔ pɔ́la
ń píngi. [31] À ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃ píngila. À dɛ Ɛzɛra bori Etani pɔ́la kɔ̃n Maɔli nɛ́nɔ Emani kɔ̃n
Kalakɔlio kɔ̃n Daadao. À tɔ́ bɔ̀ bùsu kɛ̀ lìgazinɔ guu píngi. [32] À yáasi zù bɔrɔ aagɔ̃ bensɔ̃ lɛ̀
kɛ̀ à dànɔ kà bɔrɔ do kɔ̃n mèn sɔɔroo. [33] À línɔ kɔ̃n lánɔ yã bɔkɔ̃tɛna kɛ̀, naana zaa sida lí
kɛ̀ kú Lɛbanɔ bùsun ai à gàa pɛ́ sɛ̃̀sɔ̃vlãa kɛ̀ è bɔɛ bĩianɔa. À nɔ̀bɔnɔ yã dàńnɛ dɔ kɔ̃n bãanɔ
kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n kpɔ̀nɔ. [34] Kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna guunɔ à ɔ̃ndɔ̃ baaru mà ń píngi.
Bùsu kɔ̃n bùsuo píngi ń gbɛ̃nɔ zĩ̀ wà gá à ɔ̃ndɔ̃yã ma.

5

*Dii ua ka*ɛna soru

[1] Kɛ̀ Taya kí Hiramu mà kɛ̀ wà Sulemanu kà kí ũ a de gɛ̃ɛ ũ, à a ìba kenɔ zĩ̀a, zaakɛ Dauda
gbɛ̃nnamɛ yã. [2] Ben Sulemanu lɛ́kpãsã kɛ̀ Hiramunɛ à bè: [3] Ń dɔ̃ kɛ̀ ma de Dauda e e à kpɛ́
bò Dii a Ludanɛro, kɛ̀ borii kɛ̀ aɔ̃ɔ ligazinɔɔ e zĩ̀ kaao yãnzi, ai Dii gàa à ń kɛ́nɛ tinti ũ. [4] Tia
sa Dii ma Ludaa tò ma ĩampakii è. Ibɛɛ kee kú gukearo, mɔ́nzi kee kuuro. [5] Beee yãnzin má
yezi mà kpɛ́ bo Dii ma Ludanɛzi, lán Dii ò ma de Daudanɛ nà, à bè à nɛ́ kɛ̀ é kpá kpatan à
gɛ̃ɛ ũu bé eé kpɛ́ boare. [6] Ǹ gbɛ̃nɔ da aɔ̃ Lɛbanɔ sida línɔ zɔ̃zɔ̃mɛ. Ma zĩ̃kɛrinɔ é zĩi pì kɛ kɔ̃n
n zĩ̃kɛrinɔ lɛdo, mɛ́ n zĩ̃kɛri pìnɔ fĩa bonnɛ lán ń ò nà píngi. Ń dɔ̃ kɛ̀ wá gbɛ̃ke vĩ à lízɔ̃na dɔ̃
lán a Sidɔ̃deenɔ bàro.

[7] Kɛ̀ Hiramu Sulemanu yã pì mà, à pɔɔ kɛ̀ nna maamaa à bè: Wà Dii tɔ́ kpá gbã̀a, zaakɛ à
Dauda gbà nɛ́ ɔ̃ndɔ̃dee, èe dɔɔ a gbɛ̃ pariinɔnɛ aɛ. [8] Ben Hiramu gbɛ̃nɔ zĩ̀ Sulemanua à bè:
Ma lɛ́kpãsã kɛ̀ ń kɛ̀mɛɛ mà. Mɛ́ kɛ lán ń yezi nà sida línɔ kɔ̃n pini línɔ yã musu. [9] Ma zĩ̃kɛrinɔ
é lí pìnɔ sɛ́ zaa Lɛbanɔ kpiiinɔ musu, aɔ̃ɛ́ pitao ísialɛa, mɛ́ yiyi mà gbɛ̃nɔ zĩonnɛ ísiaala. Guu
kɛ̀ ń òmɛn, gwen mɛ́ tó wà káɛnnnɛ, gbasa ǹ táo. Mpi sɔ̃, yã kɛ̀ má yezi ǹ kɛmɛɛn yè: Ǹ
pɔ́blee kpá ma uadeenɔa. [10] Lɛn Hiramu ègɔ̃ sida línɔ kɔ̃n pini línɔ kpaa Sulemanua lɛ lán à
yezi nà. [11] Sulemanu sɔ̃ ègɔ̃ pɔ́wɛɛ kpaaa wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o tɔn wàa plaa kɔ̃n nɔ́sio lita bɔrɔ wàa
plaa. [12] Dii Sulemanu gbà ɔ̃ndɔ̃ɔ lán à à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ nà. Hiramu kɔ̃n Sulemanuo nna kɔ̃o, ben
aɔ̃ lɛdolɛ vĩ.

[13] Kí Sulemanu gbɛ̃nɔ sɛ̀sɛ Isaraili boriinɔ tɛ́ píngi à ń dá zĩi pì guu gɔ̃ɔn bɔrɔ baaakuri.
[14] Ègɔ̃ ń zĩ Lɛbanɔ bùsun mɔ kɔ̃n mɔo gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri. Gbɛ̃ pìnɔ è kɛ Lɛbanɔ mɔ do, ben aɔ̃è
su wà kɛ bɛ mɔ plaplaa. Adoniramun zɔ̀zĩi pì gbɛ̃nsi ũ. [15] Sulemanu gbɛ̀'arinɔ vĩ gukpiideen
gɔ̃ɔn bɔrɔ basiigɔ̃, à sɛ̀sɛrinɔ sɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ baaagɔ̃ akuri. [16] Gbɛ̃ pìnɔ baasi, Sulemanu gbɛ̃nɔ

dìɛdiɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ aagɔ̃ kɔ̃n wàa aagɔ̃o, aɔ̃gɔ̃ wɛ́ɛ tɛɛ zĩi pìzi. [17] Kína yã̃ dìɛ, ben wà gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃
maaanɔ yɔ̃̀yɔ̃ wà à, wà sɛ̀ɛ wà sùo kpɛ́ pì ɛ̃daɛbɔnɔ ũ. [18] Lɛn Sulemanu zĩkɛrinɔ kɔ̃n Hiramu
zĩkɛrinɔ kɔ̃n Gebalideenɔ lí zɔ̃̀zɔ̃ lɛ aɔ̃ kɛ̀kɛ, aɔ̃ gbɛ̀ kɛ̀kɛ kpɛ́ pì bobɔ ũ.

6

Dii ua kaɛna

[1] Isarailinɔ bɔna Igipiti wɛ̃̀ wàa plaa kpɛ́ basiigɔ̃ɔ gbɛra, Sulemanu kíblena wɛ̃̀ siigɔ̃deen,
à mɔ plaadee kɛ̀ wè be Zivi guu, ben à nà Dii ua kaɛnaa. [2] Kpɛ́ kɛ̀ à bò Diinɛ pì gbã̀a kà
gã̀sãsuu baaagɔ̃, à yàasa baro, à lezĩ baaakuri. [3] Kpɛ́ pì gbàadaaa vĩ a aɛ, à gbã̀a sɛ̃nkpɛo
gã̀sãsuu baro, à yàasa sɔ̃ gã̀sãsuu kuri. [4] À à windonɔ bɔ̀bɔ, à lɛ́nɔɔ dɛ yàasa, à guu kpaa dɛ
kpaatogo. [5] À kpɛ́nɛnɔ bòbo à lìga kpɛ́ pìzi kɔ̃n a Ludakukiio kpa plaplaa kɔ̃n a kpɛɛo. [6] À
didikɔ̃ana aagɔ̃gɔ̃, kpɛ́nɛ kɛ̀ kú tɔɔtɛnɔ yàasa kà gã̀sãsuu sɔsɔɔro, kɛ̀ kú guranɔ swɛɛdodo,
kɛ̀ kú musunɔ swɛɛplaplaa. Dii kpɛ́ gbɛ̀ kɛ̀ kú musunɔ yàasa kɛ̃̀sã̃ tɔɔtɛ pɔ́zi, lɛ wà e wà
kpɛ́nɛ pì zànɔ didia kpɛ́ pì gbɛ̀fɔ̃na sai.

[7] Kɛ̀ wèe kpɛ́ pì boo, wà bò kɔ̃n gbɛ̀ kɛ̀ wà à zaa a yɔ̃kiiaomɛ. Wèe eree ke gã̃ ke zĩkɛbɔ ke
kĩi ma kpɛ́ pì bokiiaro. [8] Kpɛ́nɛ kɛ̀ kú tɔɔtɛnɔ píngi gɛ̃kii kú à sɔɔmɛtɛ kpamɛ. Didikii gàa
kpɛ́nɛ kɛ̀ kú guranɔ kɔ̃n kpɛ́nɛ kɛ̀ di à musunɔ kiia. [9] Kɛ̀ à kpɛ́ pì bò à yã̀a, à dɔ̀ kɔ̃n zà línɔ kɔ̃n
sida lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ. [10] À kpɛ́nɛ pìnɔ bò kpɛ́ pì gbã̀a lɛ́mmɛ. À píngi lezĩ gã̀sãsuu sɔsɔɔromɛ,
bensɔ̃ wà ń pɛ́pɛ kpɛ́ pìa kɔ̃n sida lío.

[11] Ben Dii yã̃ ò Sulemanunɛ à bɛ̀: [12] Kpɛ́ kɛ̀ nɛ́ɛ boo kɛ̀ki yã̃ musu, tó nɛ́ɛ ma ɔdɔkii gwaa,
tó n ma yãdannɛnanɔ kɛ̀, tó ń yã̃ kɛ̀ má dìɛńnɛnɔ kũna nɛ́ɛ zĩi kɛɛa, mɛ́ lɛ́ kɛ̀ má gbɛ̃̀ n de
Daudanɛ papannɛ. [13] Mɛ́gɔ̃ kú ma gbɛ̃ Isarailinɔ té, mɛ́ ń tónlo.

[14] Kɛ̀ Sulemanu kpɛ́ pì bò à yã̀a, [15] à sida lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ nàna à gũ̀a à guu sɛ́lɛlɛ zaa tɔɔtɛ ai
à sàtazi, ben à pini lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ kpàɛ à tɔɔtɛ píngi. [16] À kpɛ́nɛ kɛ̀ kpɛ́ pì guu Ludakukii ũ, à
gbã̀a kà gã̀sãsuu baro, ben à sida lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ nàna à gũ̀a sɛ́lɛlɛ zaa tɔɔtɛ ai à sàtazi. [17] Kpɛ́
pì gãnu gbã̀a kà gã̀sãsuu baplaa. [18] Sida lí kɛ̀ wà nàna kpɛ́ pì guu, wà ɔzĩi kɛ̀a lán tùu kɔ̃n
lávu pianao bà. À píngi nɛ́ sida límɛ, wè gbɛ̀ ke e gupuraaro. [19] À kpɛ́ pì kpɛ́nɛ kɛ̀kɛ Dii bà
kuuna kɔ̃n Isarailinɔ àkpati diɛkii ũ. [20] Kpɛ́nɛ pì gbã̀a kà gã̀sãsuu baro, à yàasa dɔ baro, à
lezĩ sɔ̃ baro. À vura atɛ̃ɛ nàna kpɛ́nɛ pì gũ̀a píngi. À tuaetitikpatakii kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n sida lío
nàna kɔ̃n vurao dɔ. [21] À vura atɛ̃ɛ nàna gãnu gũ̀a dɔ, ben à mɔ̀kyakoo kɛ̀ wà pì kɔ̃n vuraonɔ
lògologo kpɛ́nɛ gũ̀ kɛ̀ à vura nànaa pìa kpɛɛlɛ kpa. [22] À vura nàna kpɛ́ pì guuguu sɛ́lɛlɛ kɔ̃n
tuaetitikpatakii kɛ̀ kú kpɛ́nɛ pì saɛo.

[23] À kù lí à kɛrubunɔ ũ mɛ̀n plaa, à dìɛ kpɛ́nɛ guu. Kɛrubu pìnɔ lezĩ kà gã̀sãsuu kuri.
[24] Aɔ̃ dɛ̀bɛnɔ gbã̀a kà gã̀sãsuu sɔsɔɔro. Zaa dɛ̀bɛ do lɛ́a kɛ̀ ai à do lɛ́a kãa à gbã̀a gã̀sãsuu kuri.
[25] Kɛrubu mɛ̀n plaaa pìnɔɔ bɔ̀kɔ̃ba, aɔ̃ɔ sɛ̃nkpɛmɛ. [26] Aɔ̃ plaa ń píngi lezĩ kà gã̀sãsuu kurikuri.
[27] Ben à ń káɛ kpɛ́ pì kpɛ́nɛ guu. Aɔ̃ dɛ̀bɛnɔɔ poroporona, à doo dɛ̀bɛ gàa à pɛ̀ gũ̀a kãa, à doo
pɔ́ pɛ̀ gũ̀a kɛ̀, ben aɔ̃ dɛ̀bɛ kɛ̀ gɔ̃̀nɔ pɛ̀ kɔ̃a kpɛ́nɛ pì guragura. [28] À vura nàna kɛrubu pìnɔa dɔ.
[29] À ɔzĩi kɛ̀ kpɛ́ pì gũ̀nɔa gãnu kɔ̃n kpɛ́nɛo píngi, à kɛrubunɔ wɛ̃zã̃ kɛ̀ kɔ̃n damina línɔ kɔ̃n
lávu piananɔ. [30] À vura kpàɛ kpɛ́ pì tɔɔtɛ dɔ, gãnu kɔ̃n kpɛ́nɛo píngi. [31] À kpɛ́nɛ pì gbànɔ kɔ̃n
à lípɛɛnɔ kɛ̀ kɔ̃n kù lío. À musu kɛ̀ sɔ̃ntɛ. [32] À ɔzĩi kɛ̀ kù lí gbà mɛ̀n plaaa pìnɔa, à kɛrubunɔ
wɛ̃zã̃ kɛ̀ kɔ̃n damina línɔ kɔ̃n lávu piananɔ, ben à vura nànaa. [33] À gãnu gbà lí kɛ̀ kusua siigɔ̃
kɔ̃n kù lío dɔ. [34] À à gbànɔ kɛ̀ kɔ̃n pini lío ɔla plaa. Gbà pìnɔ ɔla píngi è nakɔ̃a guragura.
[35] Ben à ɔzĩi kɛ̀ gbà pìnɔa, à kɛrubunɔ wɛ̃zã̃ kɛ̀ kɔ̃n damina lío kɔ̃n lávu pianao, ben à vura
nànaa.

[36] À bĩi bò à lìga à uazi. Bĩi pì gbɛ̀ kɛ̀ wà ànɔ vĩ didikɔ̃ana lɛo aagɔ̃gɔ̃, ben sida lí kɛ̀ wà
zɔ̃̀nɔ kpákpa à musu. [37] Wà Dii kpɛ́ pì ɛ̃ɛ kpàɛ Sulemanu kíblena wɛ̃̀ siigɔ̃den, à mɔɔ kɛ̀ wè
be Zivi guumɛ, [38] ben wà à laata kpà à wɛ̃̀ kuri awɛɛdodeen, à mɔ sɔraagɔ̃dee kɛ̀ wè be Bulu
guu lán à kpɛ́ zĩi dìɛ nà. À bona kɔ̃n à kɛkɛnao kà wɛ̃̀ swɛɛplaa.

7

Sulemanu bɛ bona

[1] Sulemanu a bɛ bona zĩi kɛ̀ píngi wɛ̃̀ kuri awɛɛ'aagɔ̃mɛ. [2] À kpɛ́ kɛ̀ wè be Lɛbanɔ líkpɛ bò,
à gbɑ̃̀a kà gɑ̃̀sãsuu basɔɔro, à yàasa kà gɑ̃̀sãsuu baplaa akuri, à lezĩ sɔ̃ baaakuri. À sida línɔ
pɛ̀ɛpɛɛ dɔ̀rɔ siigɔ̃, ben à sida lí kɛ̀ wà ànɔ kpàkpaǹla [3] mèn baplaa asɔɔro, dɔ̀rɔ kɔ̃n dɔ̀rɔo
gɛ̃rogɛ̃ro lɛo aagɔ̃, ben à sida línɔ kpàkpa lí kɛ̀ wà kpà pìnɔla. [4] À à windonɔ bɔ̀bɔ dɔ̀rɔ
aagɔ̃gɔ̃ didikɔ̃ana aɛo dɔdɔkɔ̃a. [5] Kpɛ́ pì lénɔ lezĩ kɔ̃n à yàasao píngi sɛ̃nkpɛkpɛmɛ. À lénɔɔ
mèn aagɔ̃gɔ̃ kãa kpa kɔ̃n kɛ̀ kpaao aɛo dɔdɔkɔ̃a. [6] À wesagbanɔ pɛ̀ɛpɛɛ kpɛ́ pì kpɛɛlɛ. Kpɛɛlɛ
pì gbɑ̃̀a kà gɑ̃̀sãsuu baplaa akuri, à yàasa sɔ̃ baaakuri. À gãnu bò wesagba pìnɔ aɛ, ben à
wesagbanɔ pɛ̀ɛpɛɛ à gbàadaaa dɔ̀ gãnu pì lɛ́a.

[7] À a kíblekita dìɛ gãnu pìn. Gwen è yã̃ gɔ̃gɔ̃n, ben wè be Yãkpaɛkɛkpɛ. À sida lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ
nàna à gũa zaa tɔɔtɛ ai à sàtaa. [8] À kpɛ́ kɛ̀ è in kú aɛ. À bɔ̀kɔ̃ba kɔ̃n gãnu pìo. Lɛn kpɛ́ kɛ̀ à
dɔ̀ Fili'auna nénɔgbɛ̃ kɛ̀ à sɛ̀ nɔɔ ũunɛ dɛ lɛ dɔ. [9] Kpɛ́ pìnɔ bona, gbɛ̀ maaanɔn wà ɛ̃ɛ dàɛo
ai à gàa pɛ́ à sàtaa. Wà gbɛ̀ pìnɔ yɔ̃̀yɔ̃ gbasa wà zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ kɔ̃n sagasigio kpa plaplaa píngi.
Lɛmɛ ua guu kpaa dɛ lɛ kɔ̃n bàazi kpaao. [10] Wà kpɛ́ pìnɔ ɛ̃ɛ dàɛ kɔ̃n gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ maaanɔ, à
kenɔ gbɑ̃̀a kà gɑ̃̀sãsuu kuri, à kenɔ sɔ̃ sɔraagɔ̃, [11] gbasa wà bò kɔ̃n gbɛ̀ maaa kɛ̀ wà yɔ̃̀yɔ̃ wà
ànɔ kɔ̃n sida lío. [12] À bĩi bò à lìga ua bíta pìzi, à gbɛ̀ kɛ̀ wà ànɔ vĩ didikɔ̃ana dɔ̀rɔ aagɔ̃, ben
sida lí kɛ̀ wà ànɔ kpákpa à musu, lán Dii kpɛ́ kɔ̃n à gbàadaaao ua bĩi dɛ nà.

*Dii ua pɔ́*nɔ

[13] Kí Sulemanu gbɛ̃nɔ zɔ̃̀ Huramu sísi zaa Taya, ben wà sùo. [14] Huramu pì da nɛ́ Nafatali
boriimɛ, bensɔ̃ gyaanɔɔmɛ. À de nɛ́ Taya gbɛ̃mɛ, bensɔ̃ mɔ̀gotɛ̃ ɔzĩ̃kɛrimɛ. Huramu pì
wɛ́ɛzɛ̃ɛ vĩ kɔ̃n dɔ̃nao mɔ̀gotɛ̃ zĩ píngi guu. Kɛ̀ à mɔ̀ kí Sulemanu kiia, ben à zĩi kɛ̀ à dànɛ
kɛ̀ píngi. [15] À wesagba pì mèn plaa kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o. À píngi lezĩ kà gɑ̃̀sãsuu baro plaasai, à lɛ́
yàasa sɔ̃ kuri awɛɛplaa. [16] À à mìfura pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o mèn plaa à dì wesagba pìnɔ musu.
Mìfura pìnɔ lezĩ kà gɑ̃̀sãsuu sɔsɔɔro. [17] À mɔ̀kyakoonɔ pì, ben à fĩ̃fĩ̃ à mì pìnɔa lán kɑ̃̀mbɛɛ
bà, aɔ̃ɔ logologona mèn swɛɛplaa. [18] À pɔ́nɔ pì lán biisio bɛɛnɔ bà à dɔ̀dɔ wesagba mì pìnɔa
à lìgazi dɔ̀rɔ plaa, mɔ̀kyakoo pìnɔ gĩzĩ kɔ̃n à musuo. À mì pìnɔɔ sɛ̃nkpɛ píngi. [19] À Dii kpɛ́
gbàadaaa wesagba mì pìnɔ pì kɔ̃n dɔ̃nao lán ítɛbaagunna vú bà. Ítɛbaagunna vú pìnɔ lezĩ
kà gɑ̃̀sãsuu siisiigɔ̃. [20] Biisio bɛɛ pìnɔɔ dɔdɔ wesagba mì pìnɔ kũ̀dɔkii musu mèn wàa doodo
ligana mɔ̀kyakoo pìnɔzi dɔ̀rɔdɔ̀rɔ. [21] Ben à wesagba pìnɔ pɛ̀ɛpɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ Dii kpɛ́ gbàadaa
kũna. À tɔ́ kpà ɔplaa kpa pɔ́nɛ Eé Káɛ, ɔzɛɛ kpa pɔ́ sɔ̃ Gbãaa Kúa. [22] Wesagba pìnɔ mìnɔ bɔ̀
lán ítɛbaagunna vú bà. Lɛn à wesagba pìnɔ pì lɛ píngi.

[23] À mɔ̀ kàsa íkakii ũ bòotoko. À lɛ́ kɛ̀ kpa ai à lɛ́ kãa kpaa kà gɑ̃̀sãsuu kuri, à lezĩ kà gɑ̃̀sãsuu
sɔɔro, à lɛ́ yàasa sɔ̃ baaakuri. [24] À ɔzĩi kɛ̀ íkakii pìa lán tùunɔ bà, à lìga à lɛ́zi gĩzĩ dɔ̀rɔ plaa,
gɑ̃̀sãsuu do píngi tùu mèn kuri. À íkakii pì kàsa lɛdo kɔ̃n tùu wɛ̃zãdee pìnɔ. [25] Íkakii pì di
zùsware mèn kuri awɛɛplaaanɔ musu. Zù mèn aagɔ̃ɔnɔ mì dɔ gu'igbãroo kpa, mèn aagɔ̃ɔnɔ
ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, mèn aagɔ̃ɔnɔ sɔɔmɛtɛ kpa, mèn aagɔ̃ɔnɔ sɔ̃ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa. Íkakii pì di ń
musu, bensɔ̃ aɔ̃ pɔ̀rɔnɔɔ dɔdɔ gura. [26] Íkakii pì gègete kà ɔla yàasa ũ. À swã dɛ lán oro swã
bà, lán ítɛbaagunna swã bà. Gãnɔɔ lɛ́ wàa do ín è sí.

[27] À tadibɔnɔ pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o mèn kuri. Aɔ̃ píngi gbɑ̃̀a kà gɑ̃̀sãsuu siigɔ̃, à yàasa dɔ siigɔ̃, à
lezĩ sɔ̃ aagɔ̃. [28] Kɛ̀ wà tadibɔ pìnɔ pì, wà mɔ̀ lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ kpà à gbánɔ dagura. [29] Ben wà músu
wɛ̃zãnɔ kɛ̀ mɔ̀ lɛ̀ɛtɛgɛɛ pìnɔa píngi kɔ̃n zùsware wɛ̃zãnɔ kɔ̃n kɛrubu wɛ̃zãnɔo. Wà lávutãna
wɛ̃zã kɛ̀ músu pìnɔ kɔ̃n zùswaree pìnɔ musu kɔ̃n à gĩzĩo. [30] Tadibɔ pìnɔ mɔ̀gotɛ̃ górogba kɔ̃n
gòo vĩ mèn siisiigɔ̃. Aɔ̃ gbá vĩ mèn siisiigɔ̃ dɔ. Gbá pìnɔ musun wè taa din. Wà gbá pìnɔ
kàsa, wà lávutãna wɛ̃zã kɛ̀ à kpa siigɔ̃ɔa. [31] Tadibɔ pìnɔ lɛ́ wɛ̃na bòotoko, à lɛ́ kpaa bɔna
gɑ̃̀sãsuu do, bensɔ̃ à zòoto kà ɔtã do. Wà wɛ̃zã kɛ̀ à lɛ́ kɛ̀ bɔ̀ musua dɔ. Tadibɔ pìnɔɔ mɔ̀
lɛ̀ɛtɛgɛ goodadeenɔ vĩ, aɔ̃ɔ dɛ bòotokoro. [32] Górogba pìnɔɔ kú mɔ̀ lɛ̀ɛtɛgɛɛ pìnɔ gĩzĩ. À gònɔ
pɛ́pɛna tadibɔ pìnɔ gbánɔa. Górogba pìnɔ lezĩ kà gɑ̃̀sãsuu do kɔ̃n a kusuo. [33] Wà górogba

pìnɔ pì lán sõgoro pɔ́ bàmɛ. Wà à gònɔ kɔ̃n à górogbanɔ kɔ̃n à mɔ̀teeenɔ kɔ̃n à oroonɔ kàsa kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o píngi. [34] Tadibɔ pìnɔ kũkii vĩ mèn siisiigɔ̃ a goodanɔa. [35] Tadibɔ pìnɔ musu dɛ bòootoko, à lezĩ kà ɔtã do. À gbánɔ kɔ̃n à mɔ̀ lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔɔ na tadibɔ pìnɔ musu. [36] À kɛrubu wɛ̃zã kɛ̀ à gbánɔ kɔ̃n à mɔ̀ lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔa kɔ̃n músu wɛ̃zãnɔ kɔ̃n damina línɔ wɛ̃zãnɔo, guu kɛ̀ à è píngi. À lávutãna wɛ̃zã kɛ̀ à lìgazi dɔ. [37] Lɛn à tadibɔ pìnɔ pì lɛ. À kàsa pɔ́ dɔ̃nkɔ̃ guumɛ, aɔ̃ bítakɛ kɔ̃n ń bɔnao sɛ̃nkpɛmɛ.

[38] Ben à dàga pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o mèn kuri. À píngi è í sí à kà gãnɔɔ lɛ́ siisiigɔ̃. Dàga pìnɔ yàasa kà gɛ̃̀sãsuu siisiigɔ̃. Kɛ̀ à dàga pìnɔ dìdi tadibɔ mèn kuri pìnɔa, [39] ben à kàɛ Dii kpɛ́ aɛ, mèn sɔɔroo ɔplazi, mèn sɔɔroo ɔzɛzi. À íkakii pì dìɛ ɔzɛzi Dii kpɛ́ gooda kɛ̀ kú ɔfãntɛ̃bɔɛ sɔɔmɛtɛ kpaa saɛ. [40] Ben Huramu oro túbukabɔnɔ kɔ̃n a sɛ́ɛbɔnɔ kɔ̃n ta arusibɔnɔ pì dɔ. Lɛn à Dii ua zĩi kɛ̀ kí Sulemanu dànɛ kɛ̀ lɛ, à à laata kpà píngi. [41] Zĩi kɛ̀ à kɛ̀ pìnɔn yɛ̀: Wesagba mèn plaa, à mì kɛ̀ bɔ̀ lán loo bà kɛ̀ kú wesagba pìnɔ musu mèn plaa, mɔ̀kyakoo kɛ̀ à zã blèo à mì pìnɔa mèn plaa, [42] biisio bɛɛ kɛ̀ à dɔ̀dɔ mɔ̀kyakoo pìnɔa musu mèn wàa plaa. À kɛ̀ ai dɔ̀rɔ plaa zãblebɔ ũ wesagba mì pìnɔa. [43] Tadibɔ pìnɔ mèn kuri kɔ̃n à dàganɔ mèn kuri. [44] Íkakii mèn do kɔ̃n zùswaree kɛ̀ kú à gĩzĩnɔ mèn kuri awɛɛplaa. [45] Túbukabɔ pìnɔ kɔ̃n a sɛ́ɛbɔnɔ kɔ̃n ta arusibɔnɔ. Pɔ́ kɛ̀ Huramu pì kí Sulemanunɛ Dii ua pɔ́ ũunɔ píngi, à ń pí kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃ lɔ́lɔnaomɛ. [46] Kína tò wà pɔ́ pìnɔ kàsa kɔ̃n Yoda gʋ̃̀o zaa Suko kɔ̃n Zarɛtão dagura. [47] Sulemanu e tó wà pɔ́ kɛ̀ wà pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o pìnɔ yɔ̃ kilooa à à tìisi dɔ̀̀ro, kɛ̀ à kɛ̀ pari yãnzi.

[48] Sulemanu pɔ́ kɛ̀ kú Dii kpɛ́ guunɔ pì dɔ, tuaetitikpatakii kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n vura teebu kɛ̀ wè Dii burɛdi káɛao [49] kɔ̃n dabu kɛ̀ wà kàɛ gãnu guu kpɛ́nɛ aɛ ɔplazi kɔ̃n ɔzɛzio mèn sɔsɔɔro. Wà pì kɔ̃n vurao atɛ̃ɛ kɔ̃n à fitianɔ kɔ̃n à kpàkonɔ píngi, wà lávu wɛ̃zã kɛ̀ŋ́ma. [50] À vura ímibɔnɔ pì dɔ kɔ̃n fitiadɛbɔnɔ kɔ̃n taanɔ kɔ̃n gɔ̃mbɔnɔ kɔ̃n tésibɔnɔ kɔ̃n kpɛ́nɛ kɛ̀ wè be Ludakuki gbà asigbenɔ kɔ̃n gãnu pɔ́nɔ. [51] Kɛ̀ kí Sulemanu Dii ua zĩi pì kɛ̀ à yɛ̃̀a píngi, ben à mɔ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ a de Dauda dìɛ Dii pɔ́ ũunɔ, ben à kà Dii ua auzikikaɛkiin.

8

Tana kɔ̃n Dii àkpatio a kpɛ́n

[1] Ben kí Sulemanu Isaraili gbɛ̃̀nsinɔ sìsi Yerusalɛmu, aɔ̃ borii dɔn'aɛdeenɔ kɔ̃n ń uabɛdeenɔ ń píngi, lɛ aɔ̃ mɔ́ wà Dii bà kuunaŋ́yo àkpati sɛ́ Dauda wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Zayɔn wà suo. [2] Ben Isarailinɔ kàkɔ̃a à aɛ ń píngi mɔ swɛɛplaade Ɛtanimu zĩbaagurɔɔ zĩ. [3] Kɛ̀ Isaraili gbɛ̃̀nsinɔ pɛ̀kɔ̃rɛ ń píngi, ben sa'orinɔ Dii àkpati pì sɛ̀ [4] kɔ̃n dakɔ̃rɛki kutaao kɔ̃n Dii pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ. Sa'orinɔ kɔ̃n Levi boriinɔ bé wà pɔ́ pìnɔ sɛ̀ wà sùo, [5] ben kí Sulemanu kɔ̃n Isaraili kɛ̀ aɔ̃ kàkɔ̃a à aɛnɔ saa ò kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n zùnɔ àkpati pì aɛ. Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ saa òo pìnɔɔ parii kɛ̀ bíta, èe sí naroro. [6] Ben sa'orinɔ gɛ̃̀ kɔ̃n Dii bà kuunaŋ́yo àkpatio à kpɛ́n ai kpɛ́nɛ kɛ̀ wè be Ludakukiin. Aɔ̃ɔ dìɛ à diɛkiia gwe kɛrubunɔ gĩzĩ. [7] Kɛrubu pìnɔ dɛ̀bɛnɔɔ poroporona àkpati pì kɔ̃n à sélinɔla. [8] À séli pìnɔɔ gbɛ̃̀a ai wè ń lɛ́ e Dii kpɛ́ gãnu guu, mɔde wè e ua kparo. Lí pìnɔɔ kú gwe ai kɔ̃n a gbɛ̃̀ao. [9] Pɔ́kee kú àkpati pì guuro, tó èe kɛ gbɛ̀ walaa mèn plaaa kɛ̀ Musa dàn zaa Orɛbu, guu kɛ̀ Dii bè a bà égɔ̃ kú kɔ̃n Isarailinɔ aɔ̃ bɔna Igipiti gbɛraa baasiro.

[10] Kɛ̀ sa'orinɔ bɔ̀ɛ Dii kpɛ́n, tésukpɛ kpɛ́ pì pà, [11] aɔ̃ɔe fɔ̃ wà gɛ̀ wà ń zĩi kɛ gwero tésukpɛ pì yãnzi, zaakɛ Dii gakui a kpɛ́ pà. [12] Ben Sulemanu bè: Dii bè égɔ̃ kú tésukpɛ siaa guumɛ. [13] Ben à bè Diinɛ: Ma kpɛ́ naasidee kɛ̀kii bònnɛ, ŋ̀gɔ̃ kú à guu gurɔ píngi. [14] Ben à lìɛ à aɛ dɔ̀ pariia à sa maaa ò̀ńnɛ. [15] Ben à bè: Wà Dii Isarailinɔ Luda sáabu kpá! À lɛ́ gbɛ̃̀ ma de Daudanɛ, ben à pàpa. Zaakɛ à bè, [16] zaa gurɔɔ kɛ̀ a a gbɛ̃ Isarailinɔ bɔ̀ɛ Igipiti, ée Isaraili wɛ́tɛ ke diɛ wà kpɛ́ bon arero. Daudan a sɛ̀ a gbɛ̃ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ. [17] Kɛ̀ ma de Dauda yezi à kpɛ́ bo Dii Isarailinɔ Ludanɛ, [18] ben Dii bènɛ kpɛ́bonaare lɛ a tɔ́ gɔ̃ kúa laasuu kɛ̀ à kɛ̀ pì maa, [19] mɔde èe kɛ àpi bé eé boarero, à zĩnda nɛ́ ke bé eé boare. [20] Ben Dii kɛ̀ lán à à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ nà. Ma gɔ̃ ma de Dauda gɛ̃ɛ ũ, ma vɛ̃ɛ Isaraili kpatan lán Dii Isarailinɔ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ nà, ben ma kpɛ́ kɛ̀ bònɛ lɛ à tɔ́ gɔ̃ kúa yãnzi. [21] Gwen ma Dii àkpati diɛkii kɛ̀kɛn. Dii bà kuuna kɔ̃n wa dezinɔ aɔ̃ bɔna Igipiti gbɛra yã kú à guu.

Sulemanu aduakɛna a gbɛ̃nɔnɛ

22 Sulemanu aɛ dɔ̀ Dii gbãgbãkiia Isaraili kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana gweenɔ wáa ń píngi, ben à a ɔɔnɔ
sɛ̀ musu 23 à bè: Dii Isarailinɔ Luda, gbɛ̃ke è sí lɛ́kɔ̃zinyo musu ke tɔɔtɛro. N gbɛ̃kɛɛ guu n
bà kú kɔ̃n n zɔ̀bleri kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ n zɛ́n kɔ̃n nɔ̀sɛ dooonɔ. 24 N yã̀ kɛ̀ n à lɛ́ gbɛ̃̀ n zɔ̀bleri ma de
Daudanɛ pàpa. Ń ò kɔ̃n lɛ́omɛ yã̀, gbã̀a san ń pàpa. 25 Tia sa Dii Isarailinɔ Luda, n lɛ́ gbɛ̃̀ n
zɔ̀bleri ma de Daudanɛ n bè, tó à boriinɔ ń zĩnda kũna dɔ̃ bensɔ̃ aɔ̃ɔ tɛ́ n zɛ́n lán à tɛ́zi nà,
aɔ̃ɛ́gɔ̃ kú Isaraili kpatan gurɔ píngi. 26 Isarailinɔ Luda, ǹ tó yã̀ kɛ̀ ń ò n zɔ̀bleri ma de Daudanɛ
kɛ yãpuraa ũ sa. 27 Mɔde Luda, nɛ́gɔ̃ kú tɔɔtɛ kɛ̀ yãpuran yɔ́? Musu kɔ̃n a lezĩkɛɛo é fɔ̃ à n
síro, benle kpɛ́ kɛ̀ má bònnɛɛ kɛ̀kii saɔ́? 28 Dii ma Luda, ǹ làakari dɔ mapi n zɔ̀bleria, ǹ ma
aduakɛna kɔ̃n ma agbaakpanannɛɛo sí. Ǹ swã kpá wiii kɛ̀ mapi n zɔ̀bleri mɛ́ɛ pɛɛnziizi kɔ̃n
adua kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛmmaao gbã̀a. 29 Ǹ tó n wɛ́ɛ gɔ̃ pɛna kpɛ́ kɛ̀kiia gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o, guu kɛ̀
n bè n tɔ́ ɛ́gɔ̃ kúa kɛ̀kii pì. Ǹ adua kɛ̀ mapi n zɔ̀bleri mɛɛ̀ kɛɛ aɛdɔna guu kɛ̀kiia ma. 30 Tó
mapi n zɔ̀bleri ke n gbɛ̃ Isarailinɔ aɛ dɔ̀ guu kɛ̀kiia, tó wa wɛ́ɛ kɛ̀mma, ǹgae wa wɛ́ɛkɛna sí
zaa n kúkiia musu ǹ sùu kɛwao.
31 Tó gbɛ̃ taari kɛ̀ a gbɛ̃daaanɛ, ben wà bènɛ à la da, tó à mɔ̀ à la dà n gbãgbãkii kɛ̀ aɛ,
32 ǹgae zɛ́ńyo zaa n kúkiia musu ǹ ɔdɔańnɛ. Ǹgae yã̀ gɔ̃gɔ̃ n zɔ̀blerinɔnɛ ǹ yã̀ da taarideela,
lɛ à yãkɛna wí à musu ǹ yã̀ nnaa kpá taarisaideea, lɛ wà e wà dɔ̃ kɛ̀ à yãke vĩro. 33 Tó n gbɛ̃
Isarailinɔ ibɛɛnɔ zĩ̀ blèḿma durun kɛ̀ aɔ̃ɔ kènnɛ yãnzi, aɔ̃ tàńyo, tó aɔ̃ ɛ̀ara wà aɛ dɔ̀mma
wà n sisi, tó aɔ̃ wɛ́ɛ kèmma wà agbaa kpànnɛ kpɛ́ kɛ̀kiia, 34 zaa n kúkiia musu ǹgae zɛ́ńyo ǹ
sùu kɛ́ńyo kɔ̃n ń durunnɔ, ǹ ɛarańyo bùsu kɛ̀ ń kpà ń dezinɔa kɛ̀kii pì guu.
35 Tó ludambɛɛ gɔ̃̀ da wáawaa, lou gì mazi kɛ̀ aɔ̃ durun kènnɛ yãnzi, tó aɔ̃ aɛ dɔ̀ guu kɛ̀kiia
aɔ̃ wɛ́ɛ kèmma aɔ̃ n sisi, bensɔ̃ aɔ̃ kpɛɛ lì ń durunnɛ kɛ̀ n wɛ́ɛ tã̀ḿma yãnzi, 36 zaa n kúkiia
musu ǹgae zɛ́ńyo ǹ sùu kɛ́ńyo kɔ̃n ń durunnɔ. Ǹgae ń da zɛ́ maaan, nɛ́ tó lou ma n bùsu
kɛ̀ ń kpà n gbɛ̃nɔa aɔ̃ pɔ́ ũu kɛ̀ guu. 37 Tó dekaa ke gagyãa kà bùsu kɛ̀n, ke pɔ́wɛɛpɔ̃si ke
pɔ́pukpana ke sutɛ̃nɔ ke kwaanɔ ke tó ibɛɛnɔ lìga ń wɛ́tɛ kezi ke tó mɔ́nzi ke gyãa gɛ̃̀ ń tɛ́,
38 tó aɔ̃ gbɛ̃ke yã̀ kɛ̀ à a lee dɔ̃̀, tó à a ɔɔ dɔ̀ kpɛ́ kɛ̀kii kpa, tó à wɛ́ɛ kèmma à agbaa kpànnɛ,
39 zaa n kúkiia musu ǹgae zɛo ǹ sùu kɛo, nɛ́ dɔàlɛ. Ǹgae fĩa bonɛ a yãkɛnaa, zaakɛ ń à nɔ̀sɛ
dɔ̃. Ḿbe ń baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃. 40 Lɛn aɔ̃ɛ́gɔ̃ vĩa kɛɛnnɛ lɛ ai ń wɛ̃̀ndi lén bùsu kɛ̀ ń kpà ń
dezinɔa kɛ̀ guu.
41-42 Zaakɛ weé n tɔ́ bíta kɔ̃n n gã̀sã̀ gbãaao kɔ̃n n ɔɔ kɛ̀ poronao baaru ma, tó gbɛ̃ zĩ̀tɔ kɛ̀
dɛ n gbɛ̃ Isaraili borii ũroo bɔ̀ bùsu zã̀azã̀n à mɔ̀ n tɔ́ yãnzi, tó à aɛ dɔ̀ kpɛ́ kèa à wɛ́ɛ kèmma,
43 zaa n kúkiia musu ǹgae zɛo ǹ yã̀ kɛ̀ à wɛ́ɛ kèmmaa kɛnɛ, lɛ anduna bori píngi e à n tɔ́ dɔ̃,
wà vĩa kɛnnɛ lán n gbɛ̃ Isarailinɔ è kɛnnɛ nà, aɔ̃ɛ́gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n tɔ́ kú kpɛ́ kɛ̀ má bò kɛ̀a.
44 Tó n gbɛ̃nɔ bɔ̀ɛ wà gàa zĩ̀ ká kɔ̃n ń ibɛɛnɔ, baa guu kɛ̀ n ń zĩn píngi, tó aɔ̃ aɛ dɔ̀ wɛ́tɛ
kɛ̀ ń sɛ̀ kɛ̀a kɔ̃n kpɛ́ kɛ̀ má bònnɛɛ kɛ̀o, tó aɔ̃ wɛ́ɛ kèmma, 45 zaa n kúkiia musu ǹgae zɛ́ńyo
agbaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kpànnɛ yãnzi, ǹ yã̀ nnaa kpáḿma. 46 Zaakɛ gbɛ̃ke è gí durun kɛziro, tó aɔ̃
durun kènnɛ, tó n pɔ fɛ̃̀ńzi n ń ná ń ibɛɛnɔnɛ ń ɔzĩ, tó aɔ̃ tàńyo ń bùsun zĩ̀zɔnɔ ũ bùsu zã̀azã̀
ke à kĩin yoo, 47 tó aɔ̃ nɔ̀sɛ lìɛ bùsu kɛ̀ aɔ̃ɔe zɔ̀ bleen pì guu, tó aɔ̃ ɛ̀ara wà agbaa kpànnɛ
gwe wà bè: Wa durun kɛ̀, wa taari kɛ̀, wa yã̀ zaaa kɛ̀, 48 tó aɔ̃ aɛ dɔ̀mma kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n
pɔyezinao píngi zaa bùsu kɛ̀ aɔ̃ɔe zɔ̀ bleen ń ibɛɛnɔnɛ pì guu, tó aɔ̃ aɛ dɔ̀ bùsu kɛ̀ ń kpà ń
dezinɔa kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀ ń sɛ̀o kɔ̃n kpɛ́ kɛ̀ má bònnɛɛ kɛ̀oa, tó aɔ̃ wɛ́ɛ kèmma, 49 zaa n kúkiia
musu ǹgae zɛ́ńyo agbaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kpànnɛ yãnzi, ǹ yã̀ nnaa kpáḿma. 50 Ǹgae sùu kɛ kɔ̃n n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ durun kènnɛɛnɔ kɔ̃n taari kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀o, ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe zɔ̀ bleeńnɛnɔ ń wɛ̃̀nda gwa,
51 zaakɛ n pɔ́vĩnanɔmɛ, n gbɛ̃ kɛ̀ n ń bɔ́ɛ Igipitinɔ wɛ́ɛtãmma pãsĩ guunɔmɛ.
52 Ǹ tó n wɛ́ɛ gɔ̃ kú mapi n zɔ̀bleria, ǹ swã kpá agbaa kɛ̀ má kpànnɛɛzi kɔ̃n agbaa kɛ̀ n gbɛ̃
Isarailinɔ kpànnɛɛo. Ǹ swã kpáńzi gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ wii pènzi píngi. 53 Dii Luda, zaakɛ anduna
bori píngi guu aɔ̃pinɔn n ń sɛ́ n gbɛ̃nɔ ũ, lán ń ò n zɔ̀bleri Musa gãzĩ nà gurɔɔ kɛ̀ n wa dezinɔ
bɔ̀ɛ Igipiti.
54 Gurɔɔ kɛ̀ Sulemanu e wɛ́ɛ kɛɛ Diia, à kuɛna a kosooamɛ kɔ̃n à ɔɔnɔo porona musu. Kɛ̀
à adua kɛ̀ à yã̀a, ben à fɛ̀ɛ à zɛ̀ Dii gbãgbãkiia gwe, 55 ben à sa maaa ò Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kú

gweenɔnɛ ń píngi, à ò gbãngbãn à bè: [56] Wà Dii sáabu kpá, zaakɛ à wamɔwa a gbẽ Isarailinɔ
gbà ĩampakii lán à ò nà. Yã maaa kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ a zɔ̀bleri Musa gãzĩnɔ pàpa píngi, à kee
e lɛ́ɛ pãro. [57] Dii wa Luda gɔ̃ kúwao, lán à kú kɔ̃n wa dezinɔo nà. Àton wa tónlo, àton pã
kpáwaziro. [58] À tó wà swɛ̃̀ gɔ̃ kúawa wàgɔ̃ té à zén, wàgɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna kɔ̃n yã kɛ̀ à dà wa
dezinɔnɛnɔ, wàgɔ̃ à ɔdɔkii gwaa. [59] Adua kɛ̀ má kɛ̀ Dii wa Ludaa gɔ̃ dɔn fãantẽ kɔ̃n gwãavĩo.
Àgɔ̃ yã nnaa kpá mamɔma a zɔ̀bleria kɔ̃n a gbẽ Isarailinɔ lán guu e dɔɔ nà, [60] anduna bori
píngi é à dɔ̃ kɛ̀ Dii né Ludamɛ, à pãndee kuuro. [61] À kũ̀ à a swɛ̃̀ kpá Dii wa Ludaa mámmam,
àgɔ̃ à ɔdɔkii gwaa, àgɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna lán á kũna gbã̀a nà.

Dii ua kyakɛna

[62] Ben kína kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi saa ò Diia. [63] Sulemanu kɛnnakɔ̃o saa ò Diia kɔ̃n zùnɔ
bɔrɔ baro awɛɛplaa kɔ̃n sãanɔ bɔrɔ baswɛɛdo. Lɛn kína kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi Dii ua kya
kɛ̀ lɛ. [64] Zĩ pìa kína gbãsĩ gò ua kɛ̀ kú Dii kpɛ́ aɛa, ben à sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à té kũ ò gwe
kɔ̃n pɔ́wɛɛ gbaao kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa nɔ́sio, zaakɛ sa'okii kɛ̀ à kɛ̀ kɔ̃n mɔ̀gotẽo kɛ̀ kú Dii kpɛ́ aɛ
bítaro, èe fɔ̃ à sì píngiro. [65] Zĩ beeea Sulemanu kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi zĩbaa kɛ̀ Dii ń Ludanɛ ai
gurɔ swɛɛplaa, ben aɔ̃ Kutadɔna zĩbaa kɛ̀ gurɔ swɛɛplaa dɔ. À píngi kɛ̀ gurɔ gẽro dosai. Wà
pari maamaa, wà bɔ̀ zaa Lebo Amata ai à gàa pé Igipiti gulɛzɛki swaaa. [66] À gurɔ sɔraagɔ̃dee
zĩ à ń gbáɛ, ben aɔ̃ lɛ́ zàa aɔ̃ tà ń bɛ kɔ̃n pɔnnaao. Aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna yã maaa kɛ̀ Dii kɛ̀ a zɔ̀bleri
Dauda kɔ̃n a gbẽ Isarailinɔnɛ píngi yãnzi.

9

Dii bɔ̀ à mɔna Sulemanuzi

[1] Kɛ̀ Sulemanu Dii ua kàɛ à yã̀a kɔ̃n a uao kɔ̃n zĩi kɛ̀ à pɔɔ kúanɔ píngi, [2] ben Dii ɛ̀ara à
bɔ̀ à mɔ̀zi à gɛ̃̀n plaadeeo lán à bɔ̀ à mɔ̀zi Gibiɔ̃ nà [3] à bènɛ: Ma adua kɛ̀ ń kɛ̀ kɔ̃n agbaa kɛ̀
ń kpàmɛɛo mà. Ma kpɛ́ kɛ̀ ń bò pì dìɛ ma pɔ́ ũ, ma tɔ́ égɔ̃ kúa yãana sai. Ma wɛ́ɛ égɔ̃ kúa,
ma pɔɔ égɔ̃ kúa. [4] Mpi sɔ̃, tó ń té ma zén súusu kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao lán n de Dauda bà, tó ń
yã kɛ̀ má dìɛnnɛɛnɔ kũna kɔ̃n ma yã'onnɛnanɔ, tó nɛ́ɛ ma ɔdɔkii gwaa, [5] mɛ́ n kpata kãsãa
pɛ́ɛ Isarailinɔ té, eégɔ̃ yãana vĩro, lán ma à lɛ́ gbɛ̃̀ n de Daudanɛ nà, ma bè à boriinɔ égɔ̃
kú Isaraili kpatan gurɔ píngi. [6] Tó mpi ke n nɛ́nɔ kpɛɛ lìmɛ sɔ̃, tó á ma dokayãnɔ kɔ̃n yã kɛ̀
má dìɛareenɔ kũnaro, tó a gaa a dɔ tãanɔzi ai ée ń gbãgbãa, [7] mɛ́ Isarailinɔ bɔɛ bùsu kɛ̀ má
kpàm̀man, mɛ́ gí kpɛ́ kɛ̀ má dìɛ ma pɔ́ ũu pìzi, aɔ̃é gɔ̃ fabona pɔ́ ũ, pena pɔ́ ũ bori pínginɛ.
[8] Baa kɔ̃n kpɛ́ pì naasikɛɛo, à yã é bɔ gbẽ kɛ̀ aɔ̃ɔe gẽtɛɛ à saɛnɔ saɛ. Aɔ̃é sio gá wà be: À kɛ̀
dia Dii kɛ̀ bùsu kɛ̀ kɔ̃n kpɛ́ kɛ̀onɛ lɛɛ? [9] Weé beńnɛ: Kɛ̀ aɔ̃ pã kpà Dii ń Luda kɛ̀ à ń dezinɔ bɔ̀ɛ
Igipitizi yãnzimɛ. Aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n tãanɔ, aɔ̃ɔe ń gbãgbãa aɔ̃ɔe kuɛɛńnɛ. Beee yãnzin Dii mɔ́nzi
beee kpà̀ńzi píngizi.

Sulemanu yãkɛna kpaaanɔ

[10] Sulemanu ua mèn plaaa pìnɔ kàɛ wɛ̃̀ baromɛ, Dii ua kɔ̃n à zĩnda uao. Beee gbɛran
[11] à Galili bùsu wɛ́tɛ kpà Taya kí Hiramua mèn baro, zaakɛ Hiramu sida lí kɔ̃n pini lío kɔ̃n
vurao kpàa lán à yezi nà. [12] Kɛ̀ Hiramu bɔ̀ Taya à gàa à wɛ́tɛ kɛ̀ Sulemanu kpàawaanɔ gwà,
èe kɛnɛro, [13] ben à bè: Ma gbẽ, wɛ́tɛ kparee takanɔn ń kpàma gwee? Ben wà tɔ́ kpà guu pìnɛ
Kabulu ai kɔ̃n a gbã̀ao. [14] Hiramu gĩakɛ à vura kpã̀sã Sulemanunɛ yã tɔn siigɔ̃.

[15] Gbẽ kɛ̀ Sulemanu ń dá zɔ̀zĩinnɔ yãn yɛ̀. Gbẽ pìnɔ bé wà Dii ua kɔ̃n Sulemanu uao zĩi
kɛ̀. Aɔ̃ Milo wɛ̀ɛ tàta kɔ̃n bùsuo, aɔ̃ Yerusalɛmu bĩi bò, aɔ̃ ɛ̀ara wà Azo kɔ̃n Mɛgidoo kɔ̃n
Gɛzao kɛ̀kɛ wà kàɛ. [16] Igipiti kí Fili'auna lɛ̀ɛ Gɛza pìa yã, ben à sì à tɛ́ sɔ̃̀a à Kanaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
à guunɔ dɛ̀dɛ, ben à kpà a nɛ́nɔgbɛ̃a zãkɛna gbaa ũ gurɔɔ kɛ̀ à à kpã̀sã Sulemanua. [17] Ben
Sulemanu ɛ̀ara à Gɛza pì kɛ̀kɛ à kàɛ kɔ̃n Bɛtoroni gĩzĩ pɔ́o [18] kɔ̃n Baalao kɔ̃n Tadamɔ kɛ̀ kú à
bùsu gbáan-o [19] kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀ à kũsãɛ kàɛnnɔ kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀ à sɔ̃̃gorono kɔ̃n à sɔ̃nɔɔ kúnnɔ kɔ̃n
kpɛ́ kɛ̀ à yezi à dɔ Yerusalɛmunɔ kɔ̃n Lɛbanɔo kɔ̃n bùsu kɛ̀ èe kí bleeanɔ píngi. [20] Borii kɛ̀
aɔ̃ɔ dɛ Isaraili ũroonɔ: Amɔrinɔ, Itinɔ, Pɛrizinɔ, Ivinɔ kɔ̃n Yebusi kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ ń píngi, [21] gbẽ
kɛ̀ Isarailinɔɔ e fɔ̃ wà ń dɛdɛroonɔ, aɔ̃ borii kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ ń bùsu pìnnɔn Sulemanu ń dá zɔ̀zĩin,

ben aɔ̃ègɔ̃ zĩi pì kɛɛ lɛ ai kɔ̃n a gbɑ̀ao. [22] Èe Isarailinɔ da zɔ̀zĩinlo. Aɔ̃mbe à ń díɛ a zĩ̀kpɛɛnɔ ũ, a ìbanɔ, a kína daanɔ, a gbɛ̃nɔ dɔn'aɛdeenɔ, a sɔ̃gorodeenɔ, a sɔ̃deenɔ. [23] Aɔ̃mbe zĩi kɛ̀ wèe kɛɛ pì gbɛ̃nsinɔ ũ dɔ, aɔ̃ɔ gɔ̃ɔn wàa plaa kpɛ́ baswɛɛplaa akuri.

[24] Kɛ̀ Fili'auna nɛ́nɔgbɛ̃ bɔ̀ Dauda wɛ́tɛ à tà a kpɛ́ kɛ̀ Sulemanu bònɛn, à gbɛran Sulemanu Milo wɛ̀ɛ tàta. [25] Wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o Sulemanu ègɔ̃ saa oo gɛ̃̀n aagɔ̃gɔ̃. È sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa'opɔo o sa'okii kɛ̀ à bò Diinɛa, è tuaetiti kpata Dii aɛ gwe dɔ. Lɛn à Dii ua zĩinɔ kɛ̀ lɛ mámmam.

[26] Kí Sulemanu góro'itɛnɔ kɛ̀ Ɛziɔ̃ Gɛba Elata saɛ Ɛdɔmunɔ bùsun Isia Tɛ̃a lɛ́a. [27] Hiramu a górodee kɛ̀ aɔ̃ ísiaa dɔ̃ɔnɔ zĩ̀, ben aɔ̃ dà ísiaala lɛdo kɔ̃n Sulemanu gbɛ̃nɔ. [28] Aɔ̃ gàa Ofi, aɔ̃ vura sɛ̀ɛ gwe tɔn gɛ̃ro aɔ̃ sùo kí Sulemanunɛ.

10

Seba bùsu kína kɛ̀ dɛ nɔgbɛ̃ ũ mɔna Sulemanu kiia

[1] Kɛ̀ Seba bùsu kína kɛ̀ dɛ nɔgbɛ̃ ũu mà lán Sulemanu tɔ́ bɔ̀ nà Dii yã musu, ben à mɔ̀ à yɔ̃ à gwa kɔ̃n yãgbekana zĩ'ũuo. [2] À kà Yerusalɛmu kɔ̃n a ìbanɔ paripari kɔ̃n pɔ́ gũ nnannaanɔ kɔ̃n vura sà bítao kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdee kɛ̀ lakuminɔ sɛnanɔ, ben à gàa Sulemanu kiia à yã kɛ̀ kú a nɔ̀sɛ guu fàadi bòo píngi. [3] Ben Sulemanu yã kɛ̀ à làlaanɔ bɔ̀kɔ̃tɛnɛ píngi. À ke bɔkɔ̃tɛna e à furo. [4] Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yãnɔ mà píngi, bensɔ̃ à à bɛɛ kɛ̀ à bò è [5] kɔ̃n pɔ́blee kɛ̀ è bleenɔ kɔ̃n à ìbanɔ gwenao kɔ̃n à bɛ zĩ̀kɛrinɔ kuunao kɔ̃n ń pɔ́kãsãanɔ kɔ̃n à wɛ̃̀kpaatɛrinɔ kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ kɛ̀ à ò Dii uanɔ, yã pì à kũ̀ gbãa, ben à lɛ́ àɛ. [6] Ben à bè kínanɛ: N yãkɛnanɔ kɔ̃n n ɔ̃ndɔ̃ baaru kɛ̀ má mà zaa ma bùsun-o nɛ́ yãpuramɛ. [7] Mɛ́ɛ yã pìnɔ síro ai ma gaa ma kao kɛ̀, ben ma wɛ́ɛ sìàlɛ sa. Wèe omɛ píngi sero fá! N ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n n auzikinɔɔ dɛ lán ma à baaru mà nàla zã̀. [8] Mìnnadeenɔn n gbɛ̃nɔ ũ kɔ̃n n ìba kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ kúnyo gurɔ píngi, aɔ̃gɔ̃ n ɔ̃ndɔ̃yã maanɔ! [9] Wà Dii n Luda sáabu kpá, zaakɛ n yã kànɛ, ben à n ka Isarailinɔ kín. Yenzi kɛ̀ Dii vĩ kɔ̃n Isarailinɔ gurɔ píngi bé à tò à n ka kí ũzi, lɛ ǹgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ɔńnɛ a zɛ́a. [10] Ben nɔgbɛ̃ pì kína gbà vura tɔn siigɔ̃ kɔ̃n pɔ́ gũ nnannaanɔ paripari maamaa kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ. Pɔ́ gũ nnannaa kɛ̀ à kí Sulemanu gbà pìnɔ bíta, gbɛ̃kee e mɔ́onɛ à kà lɛ ziki dɔro.

[11] Hiramu góro'itɛ kɛ̀ aɔ̃ sù kɔ̃n Ofio kɔ̃n vuraonɔ sù kɔ̃n lí bɛ̀ɛdeenɔ maamaa kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ dɔ. [12] Ben kína Dii ua pɔ́nɔ kɛ̀o kɔ̃n a zĩnda bɛ pɔ́nɔ, à mɔrɔnɔ kɔ̃n kúunɔ kɛ̀o lɛ̀sirinɔnɛ dɔ. Wèe mɔ́ kɔ̃n lí pì boriio à kà lɛ ziki dɔro, wèe wɛ́ɛ si à takalɛ dɔro ai kɔ̃n a gbɑ̀ao.

[13] Pɔ́ kɛ̀ Seba bùsu kína pì yezi píngi à gbèka kí Sulemanua, ben à à gbà, gbaa kɛ̀ à kènɛ yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔnɔ baasi. Ben à ɛ̀ara à tà a bùsun kɔ̃n a ìbanɔ.

Sulemanu gakuikɛɛ

[14] Vura kɛ̀ è gɛ̃ Sulemanuzi wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o è ká tɔn baro awɛɛ'aagɔ̃, [15] tángba kɛ̀ táa'orinɔ kɔ̃n latarinɔ kɔ̃n Larubu kínanɔ kɔ̃n a bùsu gbɛ̃nsinɔ è mɔ́onɛ baasi. [16] À sɛngbango bítanɔ kɛ̀ kɔ̃n vura kɛ̀ wà gbɛ̃̀gbɛ̃o mèn wàa do, aɔ̃ baade tìisi kà kiloo aagɔ̃gɔ̃ kɔ̃n a kusuo. [17] À sɛngbango néngonɔ kɛ̀o dɔ, aɔ̃ baade tìisi yezi à ká kiloo plaplaa. À sɛngbango pìnɔ kàɛ kpɛ́ kɛ̀ wè be Lɛbanɔ Líkpɛn. [18] Kína kíblekita bíta kɛ̀ kɔ̃n wesa swaao, ben à vura atɛ̃ɛ kùɛa. [19] Kìta pì didikii vĩ, à gbápɛɛkii mèn swɛɛdo. À kpɛɛnaki musu dɛ mɔ̀ɔɔ gooda sai. À gɑ̃̀sãdikiinɔ vĩ, músu taka kɛ̀ wà kènɔɔ zɛzɛna gɑ̃̀sãdikii pìnɔ saɛ. [20] Músu pìnɔɔ zɛzɛna gbápɛɛkii pìnɔa kpa plaplaa, à píngi kà kuri awɛɛplaa. Wèe kìta pì taka kɛ bùsu ken zikiro. [21] Kí Sulemanu togoonɔ nɛ́ vuramɛ píngi. Kpɛ́ kɛ̀ wè be Lɛbanɔ Líkpɛ pɔ́nɔ píngi nɛ́ vuramɛ atɛ̃ɛ. Kondogi pɔ́kee kú gwero, zaakɛ wè kondogi diɛ pɔ́ke ũ Sulemanu gurɔɔaro.

[22] Kína góro'itɛnɔ ègɔ̃ dana ísiaala kɔ̃n Hiramu góronɔ. Wɛ̃̀ aagɔ̃ píngi aɔ̃ègɔ̃ suu kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio kɔ̃n wesa swaao kɔ̃n gbakũnɔ kɔ̃n zã̀nɔ. [23] Kí Sulemanu auziki kɔ̃n à ɔ̃ndɔ̃ɔo bíta dɛ anduna kínanɔ pɔ́la ń píngi. [24] Baade píngi e zɛ́ wɛtɛɛ à wɛ́ɛ si Sulemanulɛ à à ɔ̃ndɔ̃yã kɛ̀ Ludaa dànɛ à swɛ̃̀n ma. [25] Wɛ̃̀ píngi baade ègɔ̃ mɔɔnɛ kɔ̃n a gbaao: Kondogi pɔ́nɔ, vura pɔ́nɔ, utanɔ, gɔ̃kɛbɔnɔ, pɔ́ gũ nnannaanɔ, sɔ̃nɔ kɔ̃n bãagãsɔ̃nɔ. [26] Sulemanu sɔ̃gorono kɔ̃n sɔ̃nɔ kàkɔ̃a. À sɔ̃goro pìnɔ kà wàa swɛɛplaa, à sɔ̃nɔ sɔ̃ bɔrɔ kuri awɛɛplaa. Wè à sɔ̃ pìnɔ

gwa à sɔ̃goro wɛ́tɛnɔ guu kɔ̃n à bɛ Yerusalɛmuo. [27] Kína tò kondogi gɔ̃ di Yerusalɛmu lán
gbɛ̀ bà, bensɔ̃ sida lí kɛ̀ wè kpɛ́ dɔo pari lán bètɛ lí bà sɛ̃̀n. [28] Wè bɔ kɔ̃n Sulemanu sɔ̃ pìnɔ
zaa Igipiti kɔ̃n Silisia bùsuomɛ. Kína latarinɔ bé wè gá lúlu gwe. [29] Aɔ̃è sɔ̃goronɔ lúlu Igipiti
kondogi ɔɔ mèn wàa aagɔ̃mɛ, sɔ̃nɔ sɔ̃ mèn baswɛɛplaa akuri, ben è ɛara à sɔ̃ pìnɔ yá Iti
kínanɔa kɔ̃n Sirianɔ kínanɔ.

11

*Sulemanu n*ɔɔnɔ

[1] Kí Sulemanu yè bori pãnde nɔgbɛ̃nɔzi pari. Fili'auna nɛ́nɔgbɛ̃ baasi, ben à Mɔabunɔ kɔ̃n
Amɔninɔ kɔ̃n Ɛdɔmunɔ kɔ̃n Sidɔ̃deenɔ kɔ̃n Itinɔ sèsɛ nɔɔnɔ ũ. [2] Dii bè Isarailinɔnɛ aɔ̃ton
borii pìnɔ séro, zaakɛ aɔ̃é ń sãsãmɛ, lɛ aɔ̃ɔ té ń tãanɔzi. Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ yenzi Sulemanu
swɛ̃̀ blè. [3] À kínɛnɔ sèsɛ nɔɔnɔ ũ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kpɛ́ basɔɔro, bensɔ̃ à nɔ yìgisainɔ vĩ dɔ wàa
do kpɛ́ basɔɔro. Ben à nɔɔ pìnɔ à sɔ̃̀sã. [4] Kɛ̀ zikũ e gɛ̃ɛn, à nɔɔnɔ tò à tè tãanɔzi, èe a swɛ̃̀ kpá
Dii a Ludaa mámmam lán a de Dauda bàro. [5] À tè Sidɔ̃deenɔ tãa Asatorɛzi kɔ̃n Amɔninɔ tãa
Mɔlɛki kɛ̀ Luda zàn-o. [6] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, èe tézi kɔ̃n nɔ̀sɛo do lán a de Dauda bàro.
[7] Ben à gàa à tãagbãgbãkii bò sɔ̀sĩ kɛ̀ kú Yerusalɛmu ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaa musu Mɔabunɔ tãa gina
Kɛmɔsinɛ kɔ̃n Amɔninɔ tãa gina Mɔlɛkio. [8] Lɛn à kɛ̀ lɛ a bori pãnde nɔɔnɔnɛ ń píngi, ben aɔ̃
tuaetiti kpàta ń tãanɔnɛ aɔ̃ saa òḿma.

[9] Ben Dii Isarailinɔ Luda pɔ fɛ̃̀ Sulemanuzi, kɛ̀ à kpɛɛ lìnɛ à swɛ̃̀ kúa dɔro yãnzi, zaakɛ Dii
bɔ̀ à mɔ̀zi yã gɛ̃̀n plaa. [10] Baa kɛ̀ Dii bènɛ, àton té tãanɔziro, èe yã kɛ̀ Dii dìɛ pì maro. [11] Ben
Dii bènɛ: Zaakɛ ń kɛ̀ lɛ, nɛ́ɛ zɛ kɔ̃n ma bà kuunanyo yã kɛ̀ má dìɛnnɛɛoro, mɛ́ kpata bɔ n ɔzĩ
mà n zɔ̀bleri ke ká n gɛ̃ɛ ũ. [12] Mɔde n de Dauda yãnzi mɛ́ kɛ lɛ n gurɔɔaro, n nén mɛ́ kɛnɛ.
[13] Baa kɔ̃n beeeo mɛ́ kpata bɔ à ɔzĩ mámmanlo. Bori lɛo doon mɛ́ tó n nɛ́ pìnɛ ma zɔ̀bleri
Dauda kɔ̃n Yerusalɛmu kɛ̀ má sɛ̀ ma pɔ́ ũuo yãnzi.

*Sulemanu ib*ɛɛnɔ

[14] Ben Dii tò Ɛdɔmu gbɛ̃ Adada kɛ̀ dɛ wɛ̃ɛnɛ ũ íbɛtɛ kpà kɔ̃n Sulemanuo. [15] Gurɔɔ kɛ̀ Dauda e
zĩ̀ kaa kɔ̃n Ɛdɔmunɔ yã, à zĩ̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee Yoabu gàa à Isarailinɔ gènɔ vĩ̀i, ben à Ɛdɔmunɔ
bùsu gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ gwe ń píngi. [16] Àpi kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ kú gwe ai mɔ swɛɛdo ai aɔ̃ gàa wà
Ɛdɔmunɔ bùsu gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ dɛ̀dɛo ń píngi. [17] Kɛ̀ Adada bàa sì, èe taa Igipiti kɔ̃n a de ìba kenɔ.
Gurɔ beeea sɔ̃ Adada nɛ́ gɔ̃kparɛmɛ. [18] Aɔ̃ bɔ̀ Midiã aɔ̃ gàa Parani, ben aɔ̃ Paranide kenɔ sɛ̀
wà gàaǵyo Igipiti kí Fili'auna kiia. Fili'auna kpɛ́ kpàa kɔ̃n pɔ́bleeo kɔ̃n tɔɔtɛo. [19] Adada yã
kà Fili'aunanɛ maamaa, ben à a naɔ̃ Tapɛnɛsi dãaro kpàa nɔɔ ũ. [20] Ben Tapɛnɛsi dãaro pì nɛ́
ì gɔ̃gbɛ̃ ũ, wè benɛ Genuba, ben Tapɛnɛsi nɛ́ pì gwà Fili'auna ua kɔ̃n Fili'auna nɛ́nɔo lɛdo.
[21] Gurɔɔ kɛ̀ Adada kú Igipiti, à mà kɛ̀ Dauda gà bensɔ̃ à zĩ̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛde Yoabu gà dɔ. Ben
à bè Fili'aunanɛ: Ǹ ma gba zɛ́ mà tá ma bùsun. [22] Ben Fili'auna à là à bè: Bɔ́ bé èe kɛ̃sãamma
ma kiia, kɛ̀ tò ń yezi ǹ tá n bùsun? À wèàla à bè: Pɔ́kee e kɛ̃sãamaro, ǹ ma gba zɛ́ dé!

[23] Ben Ludaa tò dɔ Ɛliada nɛ́ Rɛzɔ̃ kɛ̀ bàa sì a dii Zoba kí Adadɛzanɛ yãa fɛ̀ɛ Sulemanuzi.
[24] Kɛ̀ Dauda Adadɛza gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ, ben Rɛzɔ̃ gbɛ̃nɔ kàkɔ̃aazi aɔ̃ kɛ̀ gbãamɔnnɛrinɔ gãli ũ, ben
à gɔ̃̀ ń dɔn'aɛdee ũ. Aɔ̃ gàa wà vɛ̃̀ɛ Damasiku, ben à gwee sì. [25] Rɛzɔ̃n Isarailinɔ ibɛɛ ũ ai
Sulemanu wɛ̃̀ndi lɛ́n, yãkete kɛ̀ Adada fɛ̀ɛo baasi. À kpata blè Siria bùsun, à gì Isarailinɔ
kãzi.

*Yeroboamu b*ɔna Sulemanu kpɛɛ

[26] Nɛbati nɛ́ Yeroboamu nɛ́ Sulemanu ìba kemɛ. Ɛflaimu boriimɛ, kɛ̀ bɔ̀ Zɛrɛda, ben à bɔ̀
Sulemanu kpɛɛ. À da nɛ́ gyaanɔɔmɛ, à tɔ́n Zɛrua. [27] Lán à kɛ̀ nà à bɔ̀ kína kpɛɛn yè. Sulemanu
wɛ̀ɛ kɛ̀ wè be Milo tàta bùsuo, ben à a de Dauda wɛ́tɛ bĩi bò à pɛ̀kɔ̃rɛ. [28] Yeroboamu nɛ́
nɛ́gɔ̃gbɛ̃ làakarideemɛ. Kɛ̀ Sulemanu è kɛ̀ ɔ̀wazi pì aĩa vĩ, ben à à dìɛ zĩ gbãaa kɛ̀ Yusufu
boriinɔɔ e kɛɛ pì gbɛ̃nsi ũ. [29] Gurɔɔ beeean Yeroboamu bɔ̀ Yerusalɛmu, ben à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n
annabi Ahia, Silo gbɛ̃o zɛ́n, à uta dufu dana. Aɔ̃ɔ kú sɛ̃̀n gwe ń plaa. [30] Ben Ahia a uta
dufu pì gà à kɛ̃̀ à pàrapara lɛo kuri awɛɛplaa. [31] Ben à bè Yeroboamunɛ à à parana pì sɛ́ɛ
mèn kuri, zaakɛ Dii Isarailinɔ Luda bè: Mɛ́ Sulemanu bɔ kpatammɛ mà Isaraili bori lɛo
kuri kpámma. [32] Mɛ́ bori lɛo doo tónɛ ma zɔ̀bleri Dauda kɔ̃n Yerusalɛmu kɛ̀ má sɛ̀ Isaraili

bori píngi wɛ́tɛnɔ tɛ́o yãnzi. [33] Mɛ́ kɛnɛ lɛ, kɛ̀ à ma zĩnna à gàa èe Sidɔ̃deenɔ tãa Asatorɛ
kɔ̃n Mɔabunɔ tãa Kɛmɔsio kɔ̃n Amɔninɔ tãa Mɔlɛkio gbãgbãa yãnzi. Èe tɛ́maziro, èe yã kɛ̀
maamɛɛ kɛro, èe ma ɔdɔkii gwaro, à ma dokayãnɔ kũna lán a de Dauda bàro. [34] Baa kɔ̃n
beeeo mɛ́ kpata bɔ à ɔzĩ mámmanlo, zaakɛ ma gĩakɛ ma à kɛ̀ kí ũ ai a wɛ̃ndi lɛ́mmɛ ma
zɔ̀bleri Dauda kɛ̀ má sɛ̀ yãnzi, kɛ̀ à ma yãdiɛnanɔ kũna bensɔ̃ à ma ɔdɔkii gwà. [35] À nɛ́n mɛ́
kpata sí à ɔzĩ, mà Isaraili bori lɛo kurinɔ kpámma. [36] Isaraili bori lɛo doon mɛ́ tó à nɛ́ pìnɛ,
lɛ ma zɔ̀bleri Dauda borii gɔ̃ kí bleemɛ Yerusalɛmu gurɔ píngi, wɛ́tɛ kɛ̀ má sɛ̀ ma tɔ́ gɔ̃ kúa
pì. [37] Mpi sɔ̃, ma n sɛ Isarailinɔ kína ũ, lɛ ɲgɔ̃ kí blee pɔ́ kɛ̀ n pɔɔ yezia píngi. [38] Tó nɛ́ɛ yã
kɛ̀ má dìɛnnɛɛ kɛɛ píngi, tó ń tɛ́mazi, nɛ́ɛ yã kɛ̀ maamɛɛ kɛɛ, tó nɛ́ɛ ma ɔdɔkii gwaa bensɔ̃
ń ma yãdiɛnanɔ kũna lán ma zɔ̀bleri Dauda bà, mɛ́gɔ̃ kúnyo, mɛ́gɔ̃ n boriinɔ kaa Isaraili
kpatan gurɔ píngi, lán ma Dauda boriinɔ kàn nà. [39] Mɛ́ Dauda boriinɔ ɛara kpɛɛ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ
kɛ̀ pì yãnzi, mɔde èe kɛ ai gurɔ pínginlo.

[40] Sulemanu zɛ́ wɛ̀tɛ à Yeroboamu dɛ, ben à fɛ̀ɛ à bàa sì à tà Igipiti kí Sisaki kiia, à gɔ̃̀ gwe
ai Sulemanu gàa à gào. [41] Sulemanu yã kpaaanɔ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi kú Sulemanu
yãnɔ takadan. [42] Sulemanu kɛ̀ Isaraili bori píngi kína ũ Yerusalɛmu wɛ̃̀ baplaamɛ. [43] Kɛ̀ à gà,
wà à vĩi à de Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Reoboamu vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

12

*Isarailin*ɔ bɔna Reoboamu kpɛɛ

[1] Reoboamu gàa Sɛkɛmu, zaakɛ gwen Isaraili bori píngi gàan lɛ wà à ká kí ũ. [2] Kɛ̀ Nɛbati
nɛ́ Yeroboamu à baaru mà, ben à bɔ̀ Igipiti à sù, zaakɛ gwen à kún zaa gurɔɔ kɛ̀ à bàa sì
Sulemanunɛ. [3] Ben Isaraili kɛ̀ aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a pìnɔ à sìsi, ben aɔ̃ gàa wà yã ò lɛdo kɔ̃n Reoboamuo
wà bè: [4] N de zĩ gbãaa dàwe pãsĩpãsĩ. Mmɔn sɔ̃, ɲ zĩ gbãaa pì kɔ̃n aso tìisi kɛ̀ à dìweeo lago,
wɛ́ mì siɛnnɛ. [5] Ben à wɛ̀ńla à bè: À tá gĩa ai gurɔ aagɔ̃, gbasa à ɛara à mɔ́. Ben aɔ̃ tà.

[6] Kí Reoboamu yã pì gbã̀ gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ a de Sulemanu ìba ũunɔnɛ à bè: Yã kpareen á
è à maa mà sí gbɛ̃ pìnɔlaa? [7] Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Tó n mì sìɛńnɛ gbã̀a, ben n yã maaa sìńla,
aɔ̃égɔ̃ dɛ n zɔ̀blerinɔ ũ gurɔ píngi. [8] Ben Reoboamu gì gbɛ̃nsi pìnɔ lɛ́dammazi, à gàa à yã pì
gbã̀ a ìba gɔ̃kparɛ kɛ̀ aɔ̃ nɛ́ blè lɛdoonɔnɛ. [9] À ń lá à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bèmɛ mà zĩ gbãaa kɛ̀ ma
dee dàńnɛ lagońnɛ pìnɔ, yã kpareen á è à maa wà sínlaa? [10] Ben gɔ̃kparɛ pìnɔ wèàla wà bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bènnɛ n de aso tìisi dìńnɛ ɲ lagońnɛ pìnɔ, ɲ ońnɛ n ɔnɛzãa gbère dɛ n de piila.
[11] N de aso tìisi dìńnɛ, mmɔn sɔ̃, nɛ́ asoo pì kaaraǵnɛ. N de wɛ́ɛ tã̀ǵma kɔ̃n flã̀omɛ, mɔde
flã̀ lèdeen nɛ́ wɛ́ɛ tãoǵma.

[12] À gurɔ aagɔ̃dee zĩ Yeroboamu kɔ̃n Isarailinɔ ɛ̀ara wà mɔ̀ wà Reoboamu lè ń píngi, lán
à òńnɛ nà à bè, aɔ̃ ɛara wà mɔ́ gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra. [13] Ben kína gì gbɛ̃nsinɔ lɛ́dammazi à yã
wèńla pãsĩpãsĩ. [14] À tɛ̀ gɔ̃kparɛnɔ lɛ́dammazi à bè: Aso tìisin ma dee dìare, mamɔma sɔ̃ mɛ́
asoo pì kaaraaremɛ. Flã̀n ma de wɛ́ɛ tã̀oawa, mapi sɔ̃, flã̀ lèdeen mɛ́ wɛ́ɛ tãoawa. [15] Ben kína
gì Isarailinɔ yã mazi, zaakɛ yã pì bɔ̀ Dii kiiamɛ, lɛ yã kɛ̀ à ò Nɛbati nɛ́ Yeroboamunɛ annabi
Ahia, Silo gbɛ̃ gãzĩ e à kɛ yãnzi.

[16] Kɛ̀ Isarailinɔɔ è kína gì ń yã mazi, aɔ̃ bènɛ:

Wa bà kú kɔ̃n Daudaoro,
wa lɛ́ kú Yɛsɛ nɛ́ yãnlo.
Isarailinɔ, a baade tá a bɛ!
Dauda bori, ɲ n zĩnda bɛ kũ!

Ben Isarailinɔ tà ń bɛ. [17] Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yuda boriinɔ wɛ́tɛ guunɔn Reoboamu gɔ̃̀ ń kína
ũ ado. [18] Kí Reoboamu a zɔ̀zĩ gbɛ̃nsi Adoniramu zĩ̀ Isarailinɔa, ben aɔ̃ à pàpa gbɛ̀o wà à dɛ̀.
Ben kí Reoboamu fɛ̀ɛ kɔ̃n wãaao à sì a sɔ̃goron à bàa sì à tà Yerusalɛmu. [19] Lɛn Isarailinɔ gì
Dauda boriinɔzi lɛ ai kɔ̃n a gbã̀ao. [20] Kɛ̀ Isarailinɔɔ mà ń píngi kɛ̀ Yeroboamu sù, ben aɔ̃ à sìsi
kakɔ̃ana guu, ben aɔ̃ à kà Isaraili boriinɔ kína ũ. Isaraili bori kee e zɛ kɔ̃n Dauda boriinɔo
dɔro, tó èe kɛ Yuda boriinɔ baasiro.

[21] Kɛ̀ Reoboamu kà Yerusalɛmu, à Yudanɔ kàkɔ̃a ń píngi kɔ̃n Bɛyãmi boriinɔ. Zǐkari pìnɔ
gɔ̃ɔn bɔrɔ bakɛ̃ndomɛ. Ben aɔ̃ɔe gaa zǐ ká kɔ̃n Isarailinɔ, lɛ wà e wà Sulemanu né Reoboamu
kpata sínɛ wà kpáa dɔ. [22] Ben Luda yã sù Luda gbɛ̃ kè wè be Semayaa à bè: [23] Ǹ o Yudanɔ
kí Sulemanu né Reoboamunɛ kɔ̃n Yudanɔ ń píngi kɔ̃n Bɛyãmi boriinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ,
[24] mamɔma Dii ma bè, àton gá zǐ ká kɔ̃n a Isaraili daanɔoro. A baade tá a bɛ, zaakɛ yã kɛ̀ kɛ̀
pì bɔ̀ ma kiiamɛ. Ben aɔ̃ yã kɛ̀ Dii òńnɛ mà aɔ̃ tà.

[25] Yeroboamu Sɛkɛmu kɛ̀ kú Ɛflaimu gu kpiideen bĩĩ bò, ben à vɛ̃̀ɛn. Zaa gwen à gàa à
Pɛnɪɛli kɛ̀kɛ à kàɛ. [26] Ben à laasuu lɛ̀ à bè: Weé ɛara wà Dauda borii sɔkpa kpatammɛ fá! [27] Tó
Isarailinɔɔ e gaa saa o Dii ua Yerusalɛmu, aɔ̃é ɛara wà zɛ kɔ̃n ń dii Yudanɔ kí Reoboamuomɛ,
aɔ̃é ma dɛ wà zɛo. [28] Kɛ̀ kína yã pì gwà, ben à vura zùswarenɛ bɔ̀rɔnɔ pì mɛ̀n plaa, ben à
bè gbɛ̃nɔnɛ: Isarailinɔ, a gana Yerusalɛmu mɔ̀ lɛ. A dii kɛ̀ aɔ̃ a bɔɛ Igipitinɔn yɛ̀! [29] Ben à à
doo dìɛ Bɛtɛli, à doo sɔ̃ ai Dani. [30] Ben yã pì gɔ̃̀ńnɛ durun ũ, aɔ̃è gá dɔnzi kɛ à doonɛ Bɛtɛli,
à doo sɔ̃ ai Dani. [31] Yeroboamu kpé bò zù pìnɔnɛ tãagbãgbãkiinɔa, ben à gbɛ̃ dìɛ sa'orinɔ ũ,
baa kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Levi borii ũroonɔ. [32] Ben à mɔ sɔraagɔ̃de gurɔ gɛ̃rodee dìɛ zĩbaa ũ lán
Yudanɔ pɔ́ bà se, ben à saa ò tãagbãgbãkii kɛ̀ kú Bɛtɛli pìa. À saa ò zùswaree kɛ̀ à pì pìnɔa,
ben à sa'orinɔ dìɛ gwe. [33] Ben à saa ò sa'okii kɛ̀ à kɛ̀ Bɛtɛli pìa mɔ sɔraagɔ̃de gurɔ gɛ̃rodee
zĩ. Gurɔɔ pìn à dìɛ a zĩnda pɔyezia zĩbaa ũ Isarailinɔnɛ.

13

Luda gbɛ̃ lékɛna Bɛtɛli sa'okiinɛ

[1] Luda gbɛ̃ke bɔ̀ Yudanɔ bùsun à mɔ̀ Bɛtɛli lán Dii dànɛ nà gurɔɔ kɛ̀ Yeroboamu zɛna
sa'okii pì saɛ lɛ à saa o. [2] Ben à sa'okii pì kà à bè: Sa'oki, sa'oki, Dii bè weé nɛ́ i Dauda bɛ,
weé tɔ́ kpánɛ Yosia. Àpi bé eé saa omma kɔ̃n tãagbãgbãkii sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔe zĩi kɛɛ kɛ̀nɔ, eé
gbɛ̃ntee wánɔ kpátamma. [3] Gwe gɔ̃ɔ Luda gbɛ̃ pì yã pì kɛna sèeda òńnɛ à bè: Sèeda kɛ̀ Dii
òn yɛ̀. Sa'okii pì é parakɔ̃rɛ à túbu é kwɛ́ɛ.

[4] Kɛ̀ kí Yeroboamu lɛ́ kɛ̀ Luda gbɛ̃ pì kɛ̀ Bɛtɛli sa'okii pìnɛ mà, ben à ɔ̀dɔa zaa sa'okiia gwe
à bè: À à kũ! Ben ɔɔ kɛ̀ à dɔ̀a pì gbɛ̃̀gbã, eé fɔ̃ à kòko dɔro. [5] Ben sa'okii pì pàrakɔ̃rɛ à túbu
kwɛ̀ɛ lán Dii dà Luda gbɛ̃ pìnɛ à ò nà. [6] Ben kína bè Luda gbɛ̃ pìnɛ: Ǹ agbaa kpámɛ Dii n
Ludanɛ. Ǹ wɛ́ɛ kɛamɛ lɛ ma ɔɔ e à su a gbɛ̀n. Ben Luda gbɛ̃ pì agbaa kpà Diinɛ, ben à ɔɔ sù a
gbɛ̀n lán a zii bà. [7] Ben kína bè Luda gbɛ̃ pìnɛ: Ǹ mɔ́ wà gá ma bɛ wà pɔ́ ble, mɛ́ gba dannɛ.
[8] Ben à bè kína pìnɛ: Baa tó n n auziki kpadoo kpàma, mɛ́ gányoro. Mɛ́ pɔ́ ble ke mà í mi
guu kɛ̀ro, [9] zaakɛ Dii bèmɛ màton pɔ́ ble kɛ̀ro, màton í mi kɛ̀ro, màton sɔ̃ tá kɔ̃n zɛ́ kɛ̀ ma
mɔooro. [10] Ben à zɛ́ pãnde sɛ̀, èe zɛ́ kɛ̀ à mɔ̀o Bɛtɛli sɛ́ dɔro.

[11] Annabi zi kee kú Bɛtɛli gwe. Kɛ̀ à nɛ́nɔ sù, aɔ̃ yã kɛ̀ Luda gbɛ̃ pì kɛ̀ gwe zĩ beeea tɔ̃kɛ̀̃ ń
denɛ kɔ̃n yã kɛ̀ à ò kínanɛo píngi. [12] Ben aɔ̃ de ń lá à bè: Zɛ́ kpareen à sɛ̀? Ben à nɛ́nɔ zɛ́ kɛ̀
Luda gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ Yudanɔ bùsun pì sɛ̀ gɔ̃̀gɔ̃nɛ. [13] Ben à bèńnɛ: À gàari yimɛ zaakinɛ. Ben aɔ̃ɔ
yìnɛ aɔ̃ à dì à kpɛɛ. [14] Kɛ̀ à pɛ̀ɛ Luda gbɛ̃ pìzi, ben à à lè vɛ̃ɛna gbíi lí gbáru. Ben à à là à bè:
Luda gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ Yudanɔ bùsumn n ũɔ́? À wèàla à bè: Mámbee! [15] Ben annabi zii pì bènɛ: Ǹ
mɔ́ wà gá ma bɛ, ǹ pɔ́ ble. [16] À wèàla à bè: Mɛ́ fɔ̃ mà ɛara mà tányoro. Mɛ́ fɔ̃ mà pɔ́ ble ke mà
í minyo guu kɛ̀ro, [17] zaakɛ Dii bèmɛ màton pɔ́ ble ke mà í mi kɛ̀ro, màton sɔ̃ tá kɔ̃n zɛ́ kɛ̀ ma
mɔooro. [18] Ben annabi zii pì bènɛ: Annabin ma ũ lán n bà. Malaika ke bé à Dii yã òmɛ à bè
mà pɛ́ɛnzi mà sunyo ma bɛ, lɛ ǹ pɔ́ ble ǹ í mi. Mɔde ɛgɛɛn annabi pì e too. [19] Ben Luda gbɛ̃
pì ɛ̀arao, à pɔ́ blè à bɛ à í mì. [20] Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna pɔ́bleezi, Dii yã sù annabi zii kɛ̀ sùo pìa,
[21] ben à wii lɛ̀ Luda gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ Yudanɔ bùsun pìa à bè: Dii n Luda bè, lán n gi a yã mazi nà,
nɛ́ɛ yã kɛ̀ à ònnɛɛ maro, [22] n ɛara n mɔ n pɔ́ blè n í mì guu kɛ̀ à ònnɛ ǹton pɔ́ blenlo ǹton í
minlo pì, weé n vĩĩ kɔ̃n n dezinɔoro. [23] À pɔ́blena kɔ̃n à íminao gbɛra, annabi kɛ̀ sùo pì gàari
yìnɛ zaakia. [24] Kɛ̀ à dà zɛ́n, ben à kpàkũ kɔ̃n músuo, músu pì à dɛ̀. À gɛ̀ gɔ̃̀ diɛna zɛ́n, ben
zaaki kɔ̃n músuo gɔ̃̀ zɛna à gɛ̀ pìzi. [25] Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛnɔ à gɛ̀ è daɛna zɛ́n gwe kɔ̃n músu
kɛ̀ zɛzio, ben aɔ̃ gàa wà à baaru kpà wɛ́tɛ kɛ̀ annabi zii pì kún guu. [26] Kɛ̀ annabi kɛ̀ sùo pì à
baaru mà, à bè: Luda gbɛ̃ kɛ̀ gì Dii yã mazin gwe. Ben Dii à kpà músua, à à ɛ̀'ɛkɔ̃rɛ à dɛ̀ lán

Dii òne nà. [27] Ben à bè a nɛ́nɔnɛ: À gàari yimɛ zaakinɛ. Ben aɔ̃ɔ yìnɛ. [28] À dà zɛ́n, ben à gàa à
à gɛ̀ lè daɛna, zaaki kɔ̃n músuo zɛzi. Músu pì e gɛ̀ pì sóro bensɔ̃ èe zaaki pì ɛ́'ɛkɔ̃rɛro. [29] Ben
annabi pì Luda gbɛ̃ pì gɛ̀ sɛ̀ à dì zaaki musu à sùo a bɛ wɛ́tɛn, lɛ à gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ à à vĩi. [30] Ben à
à vɩ̀i a zĩnda mirawɛɛn, à ɔ́ɔ dɔ̀ à bè: Wãiyoo ma gbɛ̃! [31] Kɛ̀ à à vɩ̀i à yɑ̀a, à bè a nɛ́nɔnɛ: Tó
ma ga, à ma vĩi mirawɛɛ kɛ̀ ma Luda gbɛ̃ pì vɩ̀in à wa gɛ̀ kpákɔ̃zi. [32] Zaakɛ yã kɛ̀ Dii dànɛ à ò
Bɛtɛli sa'okii musu kɔ̃n tãakpɛ kɛ̀ kú Samaria bùsu wɛ́tɛ tãagbãgbãkiianɔ é kɛ yãpura.
[33] Baa kɔ̃n beeeo Yeroboamu e kpɛɛ li a yãzaakɛnanɛro, à ɛ̀ara à Isaraili bori píngi dìɛ
tãagbãgbãki sa'orinɔ ũ dɔ. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɔ̃ tãagbãgbãki sa'orinɔ ũun à ń kɛ́ à ũ.
[34] Durun kɛ̀ tò wà Yeroboamu boriinɔ dúgu zɔ̃̀ aɔ̃ yɑ̀a anduna guun gwe.

14

Annabi Ahia yã kɛ̀ eé Yeroboamu lee ona

[1] Gurɔ beeea gyãa Yeroboamu nɛ́gɔ̃gbɛ̃ Abia kṳ̀. [2] Ben Yeroboamu bè a naɔ̃nɛ: Ǹ fɛɛ ǹ n
zĩnda liɛ, lɛ wàton n dɔ̃ ma nɔɔ ũro, ǹ gá Silo. Annabi Ahia kú gwe. Àmbe à bèmɛ mɛ́gɔ̃ dɛ
Isarailinɔ kína ũ. [3] Ǹ burɛdi sɛ́ mèn kuri kɔ̃n kàranɔ kɔ̃n zɔ́ tùuo, ǹ gáonɛ. Eé yã kɛ̀ eé nɛ́ pì
lee onnɛ. [4] Ben Yeroboamu naɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ, à fɛɛ à gàa Silo à gɛ̀̃ Ahia bɛ. Ahia wɛ́ɛ e guu e dɔro,
zaakɛ à zi kũ à wɛ́ɛ gɔ̃̀ dãadãa. [5] Dii gĩakɛ à ò Ahianɛ kɛ̀ Yeroboamu naɔ̃ nɛ́ e gyãa kɛɛ, ben
èe mɔɔ lɛ à yã gbekamma. Ǹ onɛ la, ǹ onɛ la, zaakɛ tó à mɔ̀, eé a zĩnda liɛnnɛ gbɛ̃ pãnde
ũmɛ.
[6] Kɛ̀ Ahia à kɛ̀sɛ kĩi mà, èe gɛ̃ɛ kpén, à bè: Ǹ gɛ̃ Yeroboamu naɔ̃! Bɔ́yãnzin n n zĩnda lìɛ
lɛzi? Yã pãsĩn Luda bè mà onnɛ. [7] Ǹ gá ǹ o Yeroboamunɛ, Dii Isarailinɔ Luda bè, ámbe a
n sɛ n gbɛ̃nɔ té, a n kɛ a gbɛ̃ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ. [8] A kpata bɔ̀ Dauda boriinɔ ɔzĩ, ben a
n kpan, mɔde ń dɛ lán à zɔ̀bleri Dauda bàro, kɛ̀ à a yãdiɛnanɔ kũna, à tɛ́zi kɔ̃n nɔ̀sɛo do à
yã kɛ̀ á yezi kɛ̀. [9] N yã zaaa kɛ̀ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀nnɛ aɛnɔla, n gaa n tãanɔ kɛ̀ n zĩndanɛ, mɔ̀
kɛ̀ ń kàsa pìnɔ, ben n kpɛɛ lìare, n a pɔɔ fɛ̃̀̃. [10] Beee yãnzin é mɔ́nzi kpá n boriinɔzizi, é n
gɔ̃gbɛ̃nɔ kaatɛ Isarailinɔ guu zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ ń píngi, é tɛ́ sɔ̃ n bɛɛa, lán wè tɛ́ sɔ̃ zùgbɔ̃a
nà ai à tɛ́ kũ à yãa píngi. [11] Gbɛ̃ɛnɔ é n borii kɛ̀ aɔ̃é gaga wɛ́tɛnnɔ só, bãanɔ é n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é
gaga sɛ̃̀nnɔ ble. Dii bé à ò lɛ. [12] Mmɔn sɔ̃ nɔgbɛ̃, ǹ fɛɛ ǹ tá bɛ. Tó n kɛ̀sɛ pɛ̀ɛ wɛ́tɛ guu gɔ̃ɔ, nɛ́
pì é ga. [13] Isarailinɔ é à gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ wà à vĩi. Yeroboamu boriinɔ tɛ́ ń píngi, àmbe weé vĩi ado,
zaakɛ àmbe ado kɛ̀ Dii Isarailinɔ Luda yã maaa èa Yeroboamu ua. [14] Dii é kína pãnde diɛ a
gbɛ̃ Isarailinɔnɛ. Àmbe eé Yeroboamu boriinɔ dɛdɛ. Gbɑ̀̃a kɛ̀a! Bɔ́ɔɔ? Lɛmɛ, tiaaɛmɛ! [15] Dii
é gò tɔ̃ Isarailinɔa, aɔ̃é gɔ̃ lán kàba kɛ̀ èe nigãa í guu bà. Eé Isarailinɔ bɔɛ bùsu maaa kɛ̀ à
kpà ń dezinɔa kèn à ń fãakɔ̃a Yuflati baa kãa kpa, kɛ̀ aɔ̃ Asatorɛ lí pɛ̀ɛpɛɛ aɔ̃ Dii pɔɔ fɛ̃̀onɛ
yãnzi. [16] Eé Isarailinɔ kpáḿma durun kɛ̀ Yeroboamu kɛ̀ à Isarailinɔ dà à kɛnan yãnzi.
[17] Ben Yeroboamu naɔ̃ fɛɛ èe taa. Kɛ̀ à kà Tiza, kɛ̀ à kɛ̀sɛ zɛ̀ kpɛɛlɛa gɔ̃ɔ, ben nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì gà.
[18] Wà à vɩ̀i, ben Isarailinɔ ɔ́ɔ dɔ̀ ń píngi lán Dii ò a zɔ̀bleri annabi Ahia gãzĩ nà. [19] Yeroboamu
yã kpaaanɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan, zɩ̀̃ kɛ̀ à kànɔ kɔ̃n à kíkɛyãnɔ píngi.
[20] Yeroboamu kí blè wɛ̃̀ baro awɛɛplaamɛ. Kɛ̀ à gà, ben à nɛ́ Nadabu vɛ̃̀ɛ à gbèn.

Yudanɔ kí Reoboamu

[21] Sulemanu nɛ́ Reoboamun Yudanɔ kína ũ. À kí blè a wɛ̃̀ baplaa awɛɛdodeemmɛ, ben à kí
blè Yerusalɛmu wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛplaa, wɛ́tɛ kɛ̀ Dii sɛ̀ Isaraili bori píngi wɛ́tɛnɔ té lɛ à tɔ́ gɔ̃ kúa.
À da tɔ́n Naama, Amɔni boriimɛ. [22] Yudanɔ yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, aɔ̃ à pɔɔ fɛ̃̀ dɛ ń dezinɔla ń
píngi ń durun kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ yãnzi. [23] Aɔ̃ tãagbãgbãkiinɔ bò ń zĩndanɛ sɩ̀̃sĩ lezĩ sãnda píngi musu
kɔ̃n lí bíta sãnda píngi gbáruo, aɔ̃ gbɛ̀nɔ kɔ̃n línɔ pɛ̀ɛpɛɛn. [24] Baa se tãagbãgbãki kaaruanɔɔ
kú Isarailinɔ bùsun gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ. Lɛmɛ Isarailinɔ borii kɛ̀ Dii pɛ̀ḿmaḿnɛnɔ dà
zaaanɔ sɛ̀ɛ lɛ píngi.
[25] Kí Reoboamu kíblena wɛ̃̀ sɔɔrodee guun Igipiti kí Sisaki mɔ̀ à lɛ̀ɛ Yerusalɛmua. [26] À Dii
ua auzikinɔ kɔ̃n kíbɛ pɔ́nɔ nàkɔ̃a à vura sɛngbango kɛ̀ Sulemanu pìnɔ sɛ̀ɛ píngi. [27] Ben kí
Reoboamu sɛngbango pìnɔ gɛ̃ɛ pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o à nà a bɛ dogari dɔn'aɛdeenɔnɛ ń ɔzĩ a bɛ

kpɛɛlɛ. [28] Tó kína e gaa Dii ua, dogari pìnɔ ègɔ̃ sɛngbango pìnɔ kũna. Tó aɔ̃ ɛ̀ara wà sù, aɔ̃è
ɛara wà káɛ ń kpɛ́n.
[29] Reoboamu yã kpaaanɔ kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan.
[30] Reoboamu kɔ̃n Yeroboamuo ègɔ̃ zĩ̀ kaa kɔ̃o gurɔ píngi. [31] Kɛ̀ Reoboamu gà, wà à mira
kpàkɔ̃zi kɔ̃n a dezinɔ pɔ́o Dauda wɛ́tɛ. À da tɔ́n Naama, Amɔni boriimɛ. Ben à nɛ́ Abia vɛ̃̀ɛ
à gbɛ̀n.

15

*Yudan*ɔ kí Abia

[1] Nɛbati nɛ́ Yeroboamu kíblena wɛ̃̀ baro plaasaidee guun Abia gɔ̃̀ Yudanɔ kína ũ [2] à kí blè
Yerusalɛmu wɛ̃̀ aagɔ̃mɛ. À da tɔ́n Maaka, Abusalomu boriimɛ. [3] À durun kɛ̀ a dee kɛ̀nɔ kɛ̀
píngi, èe a zĩnda kpá Dii a Ludaa lán a dezi Dauda bàro. [4] Mɔde Dauda yãnzin Dii à Ludaa tò
à bori kí blè Yerusalɛmu, à à borii pì dìɛ à gɛ̃ɛ ũ à tò Yerusalɛmu gbãaa è. [5] Zaakɛ Dauda yã
kɛ̀ Dii yezi kɛ̀, èe gí yã kɛ̀ Dii dìɛnɛ maziro ai a wɛ̃̀ndi lɛ́n, tó èe kɛ yã kɛ̀ à kɛ̀ Iti bori Urianɛ
baasiro.
[6] Abia kɔ̃n Yeroboamuo ègɔ̃ zĩ̀ kaa kɔ̃o ai Abia wɛ̃̀ndi lɛ́n. [7] Abia yã kpaaanɔ kɔ̃n yã kɛ̀ à
kɛ̀nɔ píngi kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. [8] Kɛ̀ à gà, wà à vĩ̀ Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́
Asa vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

*Yudan*ɔ kí Asa

[9] Isarailinɔ kí Yeroboamu kíblena wɛ̃̀ barodee guun Asa gɔ̃̀ Yudanɔ kína ũ, [10] ben à kí blè
Yerusalɛmu wɛ̃̀ baplaa awɛɛdo. À dazi tɔ́n Maaka, Abusalomu boriimɛ. [11] Kí Asa yã kɛ̀ Dii
yezi kɛ̀ lán a dezi Dauda bà. [12] À pè tãagbãgbãki kaaruanɔa a bùsun, ben à tãa kɛ̀ a dezinɔ
kɛ̀nɔ kwɛ̀ píngi. [13] Baa se à a dazi Maaka bɔ̀ kpatan, kɛ̀ à Asatorɛ lí gina pèɛ yãnzi. Kí Asa lí
pì zɔ̃̀ à té sɔ̃̀a Kidironu guzurɛn. [14] À a zĩnda kpà Diia ai a wɛ̃̀ndi lɛ́n, mɔde èe tãagbãgbãkii
kɛ̀ wà bònɔ gbororo. [15] À vura kɔ̃n kondogio kɔ̃n pɔ́ pãnde kɛ̀ api kɔ̃n a deo dìɛ Dii pɔ́ ũunɔ
sɛ̀ɛ à kàɛ Dii ua.
[16] Asa kɔ̃n Isarailinɔ kí Baasao ègɔ̃ zĩ̀ kaa kɔ̃o ai ń kíblena gurɔlɛn. [17] Baasa bé à gàa à lɛ̀ɛ
Yudanɔ bùsua, ben èe bĩi boo à liga Ramazi, lɛ gbɛ̃̀ke tón bɔ ke à gɛ̃ Yudanɔ kí Asa bùsunlo
yãnzi. [18] Ben Asa kondogi kɔ̃n vura kɛ̀ gɔ̃̀ Dii ua làasinnɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú a bɛ làasinnɔ, à
nà a ìbanɔnɛ ń ɔzĩ, ben à ń zĩ Damasiku, Siria bùsu kí Bɛnadada, Tabirimɔ nɛ́, Ɛziɔ̃ dio kiia
à bè: [19] Wà lɛdolɛ kɛ lán ma de kɔ̃n n deo kɛ̀ nà yã. À kondogi kɔ̃n vuraon yè. Ǹ lɛdolɛ kɛ̀
ń vĩ kɔ̃n Isarailinɔ kí Baasao gboro, lɛ à gumala kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ. [20] Ben Bɛnadada lɛdolɛ kɛ̀
kɔ̃n Asao à a zĩ̀kpɛɛnɔ gbàrɛ aɔ̃ gàa wà lɛ̀ɛ Isaraili wɛ́tɛnɔa. Aɔ̃ Iyona sì kɔ̃n Danio kɔ̃n Abɛli
Bɛtɛmakao kɔ̃n Gɛnɛsarɛti guuo kɔ̃n Nafatali boriinɔ guuo dɔ píngi. [21] Kɛ̀ Baasa à baaru mà,
ben à bĩibona Ramazi tò à tà Tiza. [22] Ben kí Asa kpàakpa kɛ̀ Yudanɔnɛ ń píngi, èe gbɛ̃̀ke tɛ̃̀
boro à bè, aɔ̃ Rama gbɛ̀nɔ kɔ̃n lí kɛ̀ Baasa e bĩi booonɔ sɛ́ɛ. Ben à bĩi bòo à lìga Gɛba kɛ̀ kú
Bɛyãmi boriinɔ guuzi kɔ̃n Mizipao. [23] Kí Asa yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan, à nɛ́gɔ̃gbɛ̃̀kɛyãnɔ kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi kɔ̃n wɛ́tɛ bĩi kɛ̀ à bònɔ. Kɛ̀ à zi kũ̀, gyãa à
kũ̀ a gbálanɔa. [24] Kɛ̀ à gà, wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n a dezinɔ pɔ́o a dezi Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́
Yosafata vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

*Isarailin*ɔ kí Nadabu

[25] Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̃̀ plaadee guun Yeroboamu nɛ́ Nadabu kɛ̀ Isarailinɔ kína ũ à
kí blè wɛ̃̀ plaamɛ. [26] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ kɛ̀ à zɛ̀ kɔ̃n yã kɛ̀ a dee kɛ̀ à Isarailinɔ dà durun
guuo. [27] Ahia nɛ́ Baasa, Isaka bori lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi gurɔɔ kɛ̀ àpi kɔ̃n Isarailinɔɔ e ligaa Filisitini
wɛ́tɛ Gibetɔ̃zi, ben à à dɛ̀ gwe. [28] À à dɛ̀ Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̃̀ aagɔ̃dee guumɛ, ben à
vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n. [29] Kɛ̀ à nà kíblenaa, ben à Yeroboamu boriinɔ dɛ̀dɛ ń píngi, èe ń gbɛ̃̀ke tóro, à ń
káatɛ lán Dii ò a zɔ̀bleri Ahia, Silo gbɛ̃ gãzĩ nà. [30] Yã pì kɛ̀ lɛ durun kɛ̀ Yeroboamu kɛ̀ yãnzi,
kɛ̀ à Isarailinɔ dà à kɛnan à Dii Isarailinɔ Luda pɔɔ fɛ̃̀onɛ. [31] Nadabu yã kpaaanɔ kɔ̃n yã kɛ̀

à kɛ̀nɔ píngi kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 32 Kí Asa kɔ̃n Isarailinɔ kí Baasao zɩ̀̃
kà kɔ̃o ai ń kíblena gurɔlɛmmɛ.

*Isarailin*ɔ kí Baasa
33 Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̀̃ aagɔ̃dee guun Ahia nɛ́ Baasa kɛ̀ Isarailinɔ kína ũ. À kí blè
Tiza wɛ̀̃ baro awɛɛsiigɔ̃. 34 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, kɛ̀ à zɛ̀ kɔ̃n Yeroboamu yãkɛnao kɔ̃n durun
kɛ̀ à Isarailinɔ dà à kɛnan-o.

16

1 Dii yã sù Anani nɛ́ Yehua, ben à yã ò Baasanɛ à bè: 2 Ma n bɔ bùsutin, ma n kɛ ma gbɛ̃
Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ, ben n zɛ kɔ̃n Yeroboamu yãkɛnanɔo n ma gbɛ̃ Isarailinɔ dà durun
guu, ben aɔ̃ durun pìnɔ ma pɔɔ fɛ̃̀. 3 Mmɔn kɔ̃n n boriinɔ, mɛ́ a dúgu zɔ̃mɛ sa. Mɛ́ kɛ n uanɛ
lán má kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu uanɛ nà. 4 Gbɛ̃̃ɛnɔ é n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é gaga wɛ́tɛ guunɔ só, bãanɔ
é n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é gaga sɛ̃̀nnɔ ble. 5 Baasa yã kpaaanɔ, yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃̃kɛyãnɔɔ kú
Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 6 Kɛ̀ Baasa gà, wà à vɩ̀ɩ Tiza, ben à nɛ́ Ela vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.
7 Dii yã pì ò Baasanɛ kɔ̃n a boriinɔ annabi Yehu, Anani nɛ́ gãzɩ̃, yã zaaa kɛ̀ à kɛ̀ à Dii pɔɔ
fɛ̃̀onɛ lán Yeroboamu boriinɔɔ kɛ̀ nà yãnzi kɔ̃n Yeroboamu borii kɛ̀ à ń kaatɛnɔ yão dɔ.

*Isarailin*ɔ kí Ela
8 Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̀̃ baaasɔɔro awɛɛdodee guun Baasa nɛ́ Ela kɛ̀ Isarailinɔ kína ũ
à vɛ̃̀ɛ Tiza wɛ̀̃ plaa. 9 À ìbanɔ do Zimirin à sɔ̃goronɔ kpadoo gbɛ̃nsi ũ, ben à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zɩńyo.
Gurɔɔ kɛ̀ í Ela kù̃ a bɛgwari Aza kpén zaa Tiza, 10 ben Zimiri gɛ̃̀ à à dɛ̀ Asa kíblena wɛ̀̃
baaasɔɔro awɛɛplaadee guu, ben à vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n. 11 Kɛ̀ à kí blè gɔ̃ɔ, ben à Baasa boriinɔ dɛ̀dɛ
ń píngi, èe gɔ̃gbɛ̃ ke tó à danɛnɔ ke à gbɛ̃̃nnanɔ téro. 12 À Baasa borii pìnɔ kàatɛ ń píngimɛ,
lán Dii ò annabi Yehu gãzɩ̃ nà. 13 Baasa kɔ̃n a nɛ́ Elao Dii Isarailinɔ Luda pɔɔ fɛ̃̀nɛ durun kɛ̀
aɔ̃ɔ kɛ̀ tãa pãpãanɔ yã musu, ben dɔ aɔ̃ Isarailinɔ dà à kɛnan yãnzi. 14 Ela yã kpaaanɔ kɔ̃n yã
kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan.

*Isarailin*ɔ kí Zimiri
15 Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̀̃ baaasɔɔro awɛɛplaadee guun Zimiri kí blè Tiza gurɔ
swɛɛplaa. Gurɔ beeea Isaraili zɩ̀̃kpɛɛnɔ bùra kú Filisitini wɛ́tɛ Gibetɔ̃ saɛ. 16 Kɛ̀ zɩ̀̃kpɛɛ pìnɔɔ
mà Zimiri lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n gbɛ̃nɔ kínazi à à dɛ̀, ben aɔ̃ ń dɔn'aɛde Ɔmiri kà Isarailinɔ kína
ũ ń bùran gwe gɔ̃ɔ. 17 Ben Ɔmiri kɔ̃n Isaraili zɩ̀̃kpɛɛnɔ fɛ̃ɛ Gibetɔ̃ aɔ̃ gàa wà lìga Tizazi. 18 Kɛ̀
Zimiri è aɔ̃ a wɛ́tɛ sìawa, ben à dìdi à gɛ̃̀ a bɛ kpɛ́didikɔ̃ana musun à té sɔ̃̀a, ben à té kũ̀, à
gà 19 durun kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi. À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ kɛ̀ à zɛ̀ kɔ̃n Yeroboamu yãkɛnao. À durun
kɛ̀, ben dɔ à Isarailinɔ dà à kɛnan. 20 Zimiri yã kpaaanɔ kɔ̃n lɛ́ kɛ̀ à kpàkɔ̃sɔ̃ńyo Elazio kú
Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan.

*Isarailin*ɔ kí Ɔmiri
21 Isarailinɔ kpàatɛ lɛo plaa. Aɔ̃ kpadoonɔɔ yezi wà Ginati nɛ́ Tibini ká kí ũ, ń kpadoonɔ
sɔ̃ Ɔmiri. 22 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n Ɔmirionɔ gbãaa dɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n Ginati nɛ́ Tibinionɔla,
ben wà Tibini dɛ̀, Ɔmiri kí blè. 23 Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̀̃ baaakuri awɛɛdodee guun Ɔmiri
kɛ̀ Isarailinɔ kína ũ, à kí blè wɛ̀̃ kuri awɛɛplaa. À kɛ̀ Tiza wɛ̀̃ swɛɛdo, 24 ben à Samaria sɩ̀sɩ̃ lù
Sɛmaa kɔ̃n kondogio kiloo baaagɔ̃ akuri, ben à wɛ́tɛ kàɛa à tɔ́ kpànɛ Samaria kɛ̀ Sɛma bé
à sɩ̀sɩ̃ pì vɩ̃ yã yãnzi. 25 Ɔmiri yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ à durun kɛ̀ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀nɛ aɛnɔ pɔ́la ń
píngi. 26 À zɛ̀ kɔ̃n Nɛbati nɛ́ Yeroboamu yãkɛnao píngi. À Dii Isarailinɔ Luda pɔɔ fɛ̃̀nɛ kɔ̃n
durun kɛ̀ à kɛ̀ tãa pãpãanɔ yã musuo à Isarailinɔ dà à kɛnan dɔ. 27 Ɔmiri yã kpaaanɔ kɔ̃n yã
kɛ̀ à kɛ̀nɔ kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃̃kɛyãnɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. 28 Kɛ̀ à gà, wà à
vɩ̀ɩ Samaria, ben à nɛ́ Ahabu vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

*Isarailin*ɔ kí Ahabu
29 Yudanɔ kí Asa kíblena wɛ̀̃ baplaa plaasaidee guun Ɔmiri nɛ́ Ahabu kɛ̀ Isarailinɔ kína ũ
à kí blè Samaria wɛ̀̃ baro awɛɛplaamɛ. 30 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀nɛ aɛnɔ pɔ́la
ń píngi. 31 À zɛna kɔ̃n Nɛbati nɛ́ Yeroboamu durunkɛnao e kɛnɛ yãke ũro, ben à Sidɔ̃deenɔ

kí Ɛtabaali néɛnɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli sè nɔɔ ũ, ben à nà Baali tãagbãgbãnaa, ègɔ̃ kuɛɛnɛ. [32] À kpɛ́ bò
Baalinɛ Samaria, ben à à gbãgbãkii pèɛ kpɛ́ pì guu. [33] À Asɛra lí pèɛn dɔ à èara à Dii Isarailinɔ
Luda pɔɔ fɛ̃̀nɛ dɛ Isarailinɔ kína kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀nɛ aɛnɔ pɔ́la ń píngi.
[34] Ahabu gurɔɔan Bɛtɛli gbɛ̃ Iyɛli Yɛriko kɛ̀kɛ à kàɛ. Kɛ̀ à à bĩi ɛ̃ɛ dàɛ, ben à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ káaku
Abiramu gà. Kɛ̀ à à zɛ́ gbànɔ pèɛ, ben à nɛ́ zãade Segubu gà lán Dii ò Nuni nɛ́ Yɔsua gãzĩ nà.

17

*Gbáa kãnkãnan*ɔ annabi Ilia gwana

[1] Tisibɛ gbɛ̃ Ilia bɔ̀ a bɛ Giliada bùsun à gàa à Ahabu lè à bè: Kɔ̃n Dii Isarailinɔ Luda kɛ̀
mɛ́ɛ dɔɔzi kuunao, zaa wɛ̃̀ kɛ̀a kpíi é kpáro, lou é maro, séde gurɔɔ kɛ̀ má ò baasiro.
[2] Ben Dii yã sù Iliaa à bè: [3] Ǹ fɛɛ ǹ gá ɔfãntɛ̃̀bɔɛ kpa, ǹ utɛ Kɛriti swawɛɛn Yoda baa kãa
kpa. [4] Nɛ́gɔ̃ swaa pì í mii. Má dìɛ gbáa kãnkãnanɔnɛ aɔ̃gɔ̃ n gwaa gwe. [5] Ben à gàa à kɛ̀ lán Dii
òɛ̀nɛ nà, à vɛ̃̀ɛ Kɛ riti swawɛɛn Yoda baa kãa kpa. [6] Gbáa kãnkãnanɔ ègɔ̃ mɔɔnɛ kɔ̃n burɛdio
kɔ̃n nɔ̀bɔo kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo, ben ègɔ̃ swaa pì í mii.

*Zar*ɛfa gyaanɔɔ Ilia gwana

[7] Gurɔ plaaa gbɛra swaa pì í bàba kɛ̀ lou e ma bùsu pìnlo yãnzi. [8] Ben Dii yã sùa à bè: [9] Ǹ
fɛɛ ǹ gá Zarɛfa Sidɔ̃ bùsun, ǹgɔ̃ kú gwe. Ma gyaanɔ ke dìɛ àgɔ̃ n gwaa gwe. [10] Ben à fɛ̀ɛ èe
gaa Zarɛfa. Kɛ̀ à kà wɛ́tɛ pì saɛ, à gyaanɔ ke lè, èe yàka wɛɛ gwe. Ben Ilia lɛ́ zù gyaanɔɔ pìzi
à bè: Ǹ gá mɔ́mɛ kɔ̃n ío, baa féte, mà mi. [11] Kɛ̀ èe gaa tɔ́, Ilia èara à lɛ́ zùzi à bè: Ǹ mɔ́mɛ kɔ̃n
burɛdi kusuo dɔ. [12] Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Kɔ̃n Dii n Luda kuunao, baa burɛdi má vĩro, séde
wísiti ɔkũ doo kɛ̀ gɔ̃̀ gbaka guu kɔ̃n nɔ́sio féte tùu guu baasiro. À yàkan mɛ́ɛ wɛɛ kɛ̀, lɛ mà
tá bɛ mà pɔ́blee kɛo, wà ble kɔ̃n ma néo wàgɔ̃ ga dãa. [13] Ben Ilia bènɛ: Ǹton tó vĩa n kũro.
Ǹ gá kɛ lán ń ò nà, mɔde ǹ burɛdi kɛo féte ǹ mɔ́omɛ gĩa, nɛ́ gbasa ǹ n pɔ́ kɛ kɔ̃n n néo.
[14] Zaakɛ Dii Isarailinɔ Luda bè, wísiti gbaka pì égɔ̃ da koriro, bensɔ̃ nɔ́si é yãa tùu pìnlo ai
gurɔɔ kɛ̀ eé tó lou ma bùsu pìn. [15] Gyaanɔɔ pì gàa à kɛ̀ lán Ilia òɛ̀nɛ nà, ben pɔ́blee mɔ̀ḿma
ai gurɔ ũgbangba, àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ kɔ̃n Iliao. [16] Wísiti e yãa gbaka pìnlo, bensɔ̃ nɔ́si e yãa
tùu pìnlo, lán Dii ò Ilia gãzĩ nà.
[17] Beee gbɛra nɔgbɛ̃ bɛdee pì nɛ́ e gyãa kɛɛ. Kɛ̀ gyãa gbãaa kpà maamaa, ben à wɛ̃̀ndi bɔ̀.
[18] Ben nɔgbɛ̃ pì bè Ilianɛ: Luda gbɛ̃, bɔ́ bé à wa ka kɛ̀ n mɔmazii? N mɔ ma durun dɔ Ludan
lɛ à ma nɛ́ dɛ yãnzin yɔ́? [19] Ben Ilia bènɛ: Ǹ n nɛ́ pì kpáma. Ben à nɛ́ pì sì nɔgbɛ̃ pì ɔzĩ à dìdio
kpɛ́ musu guu kɛ̀ à pìtan. À à dàɛ a gádoa gwe, [20] ben à wii pɛ̀ Diizi à bè: Dii ma Luda, ḿbe
ń tò gyaanɔɔ kɛ̀ ma pita à bɛ nɛ́ gà n pɔsiaa kpàziɔ́? [21] Ben à dàɛ à a zĩnda pòro nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìla
gɛ̃̀n aagɔ̃ à wii pɛ̀ Diizi à bè: Dii ma Luda, ǹ tó à wɛ̃̀ndi ɛara à su à mɛ̀ guu. [22] Dii Ilia wiipɛna
mà, ben wɛ̃̀ndi èara à sù nɛ́ pìa à fɛ̀ɛ. [23] Kɛ̀ Ilia nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì sɛ̀ à pìtao, à gɛ̃̀o kpén, ben à à kpà
à daa à bè: Ǹ gwa, n nɛ́ pì wɛ̃̀ndi sù! [24] Ben nɔgbɛ̃ pì bè Ilianɛ: Má dɔ̃ sa kɛ̀ Luda gbɛ̃n n ũ.
Dii yã kɛ̀ bɔ̀ n lén nɛ́ yãpuraamɛ.

18

*Ilia k*ɔ̃n Obadiao

[1] À gurɔ plaaa kɛ̀, ben Dii yã sù Iliaa lousaiwɛ̃ aagɔ̃dee guu à bè: Ǹ gá ǹ n zĩnda ɔdɔa
Ahabunɛ, mɛ́ tó lou ma à bùsun. [2] Ben Ilia fɛ̀ɛ èe gaa a zĩnda ɔdɔa Ahabunɛ.
Kɛ̀ dekaa gbãaa kpà Samaria, [3] ben Ahabu a bɛgwari Obadia sìsi. Obadia pì sɔ̃ɔ Dii vĩa vĩ
maamaa. [4] Kɛ̀ Yɛzɛbɛli e Dii annabinɔ dɛdɛ yã, ben Obadia ń gbɛ̃ kenɔ sèɛ gɔ̃ɔn basɔɔro à
ń útɛ gbɛ̀wɛɛnɔ guu gɔ̃ɔn baplaa akurikuri, ben à ń gwá kɔ̃n pɔ́bleeo kɔ̃n ío. [5] Ben Ahabu
bè Obadianɛ: Wà dɔdɔ guuzi wà gá íbɔkiinɔ kɔ̃n swawɛɛnɔn píngi. Wègɔ̃ dɔ̃ro ke wé sɛ̃̀ e
wà kpá wa sɔ̃nɔa kɔ̃n wa bãagãsɔ̃nɔ. [6] Ben aɔ̃ guu kpàatɛ, aɔ̃ baade a zɛ́ sɛ̀. [7] Kɛ̀ Obadia tɛna,
ben aɔ̃ kpàkɔ̃a kɔ̃n Iliao. À à dɔ̃̀, ben à dàɛ a puua à bè: Ma dii Ilia, ḿbe gweɔ́? [8] Ilia wèàla à
bè: Mámbee! Ǹ gá o n diinɛ má kú kɛ̀. [9] Ben Obadia bè: Bɔ́ taarin má kɛ̀, kɛ̀ nɛ́ɛ mamɔma n
zɔ̀bleri naa Ahabunɛ a ɔzĩ à ma dɛɛ? [10] Má sì kɔ̃n Dii n Ludao bori ke bùsu kee kuu kɛ̀ ma dii
gì gbɛ̃nɔ zĩḿma wà n wɛtɛnziro. Tó wà bè ń kú gwero, è tó aɔ̃ ladamɛ. [11] Ben nɛ́ɛ oomɛ dɔ

mà gá mà o ma dii Ahabunɛ kɛ̀ ń kú kɛ̀ɔ́? [12] Tó ma da zén, mégɔ̃ dɔ̃ guu kɛ̀ Dii Nini é n sɛ́ à
tányoro. Tó ma gaa má ò Ahabunɛ, tó à mɔ̀ ɛe n ero, eé ma dɛmɛ. Mamɔma n zɔ̀bleri sɔ̃ má
Dii vĩa vĩ zaa ma ɔ̀wazikɛgurɔmɛ. [13] Ma dii Ilia, kɛ̀ Yɛzɛbɛli e Dii annabinɔ dɛdɛɛ, nɛ́ɛ yã kɛ̀
má kɛ̀ maroo? Mámbe ma ń gbɛ̃̃kenɔ sɛɛ gɔ̃ɔn basɔɔro, ma ń útɛ gbɛ̀wɛɛnɔ guu gɔ̃ɔn baplaa
akurikuri, ma ń gwá kɔ̃n pɔ́bleeo kɔ̃n ío. [14] Ben n bèmɛ dɔ mà gá mà o ma dii Ahabunɛ ń kú
kɛ̀ɔ́? Eé ma dɛee. [15] Ben Ilia bè: Má sì kɔ̃n Dii Zɩ̀̀kpɛde kɛ̀ mɛ́ɛ dɔɔzio, mɛ́ ma zĩnda ɔdɔanɛ
gbã̀a sa.

*Ilia k*ɔ̃n Baali tãagbãgbãrinɔ Kamɛli kpiii musu

[16] Ben Obadia gàa à dà Ahabulɛ à yã pì ònɛ, ben Ahabu gàa da Ilialɛ. [17] Kɛ̀ Ahabu Ilia è, à
bènɛ: Isarailinɔ bùsu dɛ̀ri, ḿbe gweɔ́? [18] Ben Ilia bè: Èe kɛ mámbe ma Isarailinɔ bùsu dɛ̀ro,
ḿbe kɔ̃n n de bɛdeenɔ ámbe á dɛ̀, zaakɛ a pã kpà Dii yãdiɛnanɔzi a dɔ Baalizi. [19] Ñ Isarailinɔ
sísi ń píngi, wà dakɔ̃rɛ Kamɛli kpiii musu lɛdo kɔ̃n Baali tãagbãgbãri gɔ̃ɔn wàa plaa kpɛ́
baplaa akuri kɔ̃n Asɛra tãade gɔ̃ɔn wàa plaaa kɛ̀ aɔ̃è pɔ́ ble kɔ̃n Yɛzɛbɛlionɔ.

[20] Ahabu Isarailinɔ sìsi ń píngi, ben à tãadee pìnɔ kàkɔ̃a Kamɛli kpiii musu. [21] Ben Ilia sɔ̃̀
gbɛ̃̃nɔzi à ń lá à bè: A laasuu égɔ̃ kpaatɛna ai bɔrɛmɛ? Tó Dii nɛ́ Ludamɛ, à tɛ́zi. Tó Baalimɛ
sɔ̃, à tɛ́zi. Aɔ̃ɔe yãke siàlaro, [22] ben Ilia bèńnɛ: Dii annabinɔ tɛ́ mámbe ma gɔ̃ mado. Baali
tãagbãgbãrinɔ sɔ̃, gɔ̃ɔn wàa plaa kpɛ́ baplaa akurimɛ. [23] À zùswareenɔ kpáwa mèn plaa,
tãadee pìnɔ à mèn doo sɛ́ aɔ̃ zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ wà ká yàkala, aɔ̃ton tɛ́ naaro. Mamɔma sɔ̃, mɛ́ à doo
kɛkɛ mà ká yàkala, mɛ́ tɛ́ naa sero. [24] Aɔ̃mɔnnɔ é Baali sísi, mamɔma sɔ̃ mɛ́ Dii sísi. Aɔ̃ gbɛ̃̃
kɛ̀ mà, ben à sù tɛ́o, àmbe Luda ũ. Ben baade píngi bè: Yã maaamɛ! [25] Ben Ilia bè tãadee
pìnɔnɛ: À zùsware mèn doo sɛ́ à kɛkɛ káaku, zaakɛ ámbe á pari. À a tãa sísi, mɔde àton
tɛ́ naaro. [26] Ben aɔ̃ zùswaree kɛ̀ wà kpàḿma sì aɔ̃ kɛ̀kɛ, ben aɔ̃ɔe Baali sisii zaa kɔngɔ ai
ɔfãntɛ̃ gàa káo mìdangura. Aɔ̃ɔe ɔ̃ wãa, aɔ̃ɔe ligaa sa'okii kɛ̀ wà bòzi, aɔ̃ɔe bee: Baali, nɛ́ yã
mawaroo? Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ɔe yãke maro, èe yã maḿmaro. [27] Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben
Ilia e ń lalandi kɛɛ à bè: À wii lɛ́ gbãa à kaara, à dɛ diimɛ gwɛɛ! Ke à laasuu tà gu pãndeamɛ.
Ke à gàa bĩikpɛɛ kɛmɛ. Ke à gàa wɛ́tɛamɛ. Ke èe ii oomɛ, ben ée à vuroo? [28] Ben aɔ̃ɔe wii
lɛɛ kɔ̃n kòto gbãaao, aɔ̃ɔe ń zĩnda lilii kɔ̃n fɛ̃ɛdaao kɔ̃n sário lán aɔ̃ɔ kɔ̃ dɔ̃o nà, ai aru e plaa
ń mèa. [29] Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ gò mìa, ben aɔ̃ɔe yã yaa ai sa uusiɛ ogurɔɔ gàa à kào. Baa kɔ̃n beeeo èe
yãke síńlaro, èe yã maḿmaro, èe swã kpáńziro.

[30] Ben Ilia bè pariinɛ: À sɔ̃mazi kɛ̀! Kɛ̀ aɔ̃ sɔ̃̀zi ń píngi, ben à Dii gbãgbãkii kɛ̀ gbòro kɛ̀kɛ
èe boo. [31] À gbɛ̀ sɛ̀sɛ mèn kuri awɛɛplaa Yakubu boriinɔ pari lén. Yakubun Dii yã ònɛ yã à
bè wàgae benɛ sa Isaraili. [32] Kɛ̀ à Dii gbãgbãkii pì bò, ben à wɛ̀ɛ yɔ̃̀ à lìgazi. Wɛ̀ɛ pì kà à í sí
lita gɛ̃̃ro. [33] À yàka kà sa'okii pìla, à zù pì zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ à kà yàka pìa à bè: À í tɔ́ lo siigɔ̃, é ká
sa'opɔ pìa kɔ̃n yàka pìo. [34] Kɛ̀ aɔ̃ɔ tɔ̀, ben à bè: À ɛara à tɔ́ dɔ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ tɔ̀, ben à bè: À ɛara à tɔ́
à kɛ gɛ̃̀n aagɔ̃. Ben aɔ̃ɔ tɔ̀ ai gɛ̃̀n aagɔ̃. [35] Í pì bàa lɛ̀ à lìga sa'okii pìzi ai wɛ̀ɛ pì pà. [36] Sa uusiɛ
ogurɔ ben annabi Ilia sɔ̃̀zi à bè: Dii, Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Isarailio Luda, ɲ̀ tó wà dɔ̃ gbã̀a kɛ̀
ḿbe Isarailinɔ Luda ũ bensɔ̃ n zɔ̀blerin ma ũ, mɛ́ɛ yã kɛ̀ kɛɛ kɛ̀ ḿbe n ma dan yãnzi. [37] Ñ yã
mama Dii! Ñ yã mama, lɛ gbɛ̃̃ kɛ̀nɔ e wà dɔ̃ kɛ̀ Dii, ḿbe ń Luda ũ bensɔ̃ nɛ́ɛ ń nɔ̀sɛ liɛńnɛ lɛ
aɔ̃ ɛara wà summa. [38] Ben Dii tɛ́ sù sa'obɔ pìa kɔ̃n yàkao kɔ̃n gbɛ̀nɔ kɔ̃n bùsuo, aɔ̃ tɛ́ kṵ̀̀, ben
í kɛ̀ kú wɛ̀ɛ pìn bàba. [39] Kɛ̀ gbɛ̃̃nɔɔ è, ben aɔ̃ dàɛ ń puua wà bè: Diimɛ Luda ũ! Diimɛ Luda
ũ! [40] Ben Ilia dàńnɛ à bè: À Baali tãagbãgbãri pìnɔ kũkũ, aɔ̃ gbɛ̃̃ke tón pitiaguro. Kɛ̀ wà ń
kũkũ, ben Ilia gàańyo Kisɔ̃ guzurɛn à ń dɛdɛ gwe.

[41] Ilia bè Ahabunɛ: Ñ gá pɔ́ ble ɲ̀ í mi, zaakɛ ma lou kĩi mà dɔ. [42] Ben Ahabu gàa pɔ́ ble à
í mi. Ben Ilia dìdi à gàa Kamɛli mìsɔ̃ntɛ̃a à vɛ̃̀ɛ à mì kà tú. [43] À bè a zĩkɛrinɛ: Ñ gá guu gwa
ísiaa kpa. Ben à gàa à gwà. Kɛ̀ à sù à bè: Pɔ́kee kú gwero. Ben Ilia bènɛ à ɛara à gá gwa
dɔ, ben à gàa lɛ ai gɛ̃̀n swɛɛplaa. [44] À gɛ̃̀n swɛɛplaadeeo zĩkɛri pì bè: Ma lou sèeda è sɛtɛɛgɛ
lán ɔla bà, èe fɛɛɛ ísiaala. Ben Ilia bènɛ: Ñ gá ɲ̀ o Ahabunɛ à sɔ̃goro dɔ sɔ̃nɔa à gɛ̃n à pita
kpiiia ai lou gɔ̃ gá à dãdã. [45] Lou e sisii busɛbusɛ, zàga'ĩa fɛ̀ɛ, ben lou mà maamaa. Ahabu kú

sɔ̃goron, èe taa Yɛzɛrili. [46] Dii gbãaa mɔ̀ Iliaa, ben à a utadaa kàkakɔ̃a à kṹ, à bàa lɛ̀ à Ahabu
kɛ̃̀ ai à gàa káo Yɛzɛrili.

19

Dii yã'ona Iliao Orɛbu

[1] Ben Ahabu yã kɛ̀ Ilia kɛ̀ tɔ̃kɛ̃̀ Yɛzɛbɛlinɛ píngi, lán à tãadee pìnɔ dèdɛ nà kɔ̃n fɛ̃ɛdaao
ń píngi. [2] Ben Yɛzɛbɛli lɛ́kpãsã kɛ̀ Ilianɛ à bè: Ai zia mɔndaa'i, tó mɛ́ɛ kɛnnɛ lán ń kɛ̀
tãadeenɔnɛ nàro, tãanɔ yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ! [3] Ben vĩa Ilia kṹ, ben à fɛ̀ɛ à bàa sì à a zĩnda
mìbɔkii wɛ̀tɛ. Kɛ̀ à kà Bɛsɛba, Yudanɔ bùsun, gwen à a zĩ̀kɛri tòn, [4] ben à táa ò gbáan gurɔ
do. À gàa à vɛ̃̀ɛ sɛ̃ lí gbáru, ben à adua kɛ̀ à e à ga à bè: Dii, yã kɛ̀kii mɔ̀ma lɛ. Ǹ ma wɛ̃̀ndi
sɛ́ gɔ̃ɔ, zaakɛ má dɛ ma dezinɔlaro. [5] Ben à dàɛ èe ii oo sɛ̃ lí pì gbáru.

Èe gì kɛro ben malaika mɔ̀ à ɔ kɛ̀a à bè: Ǹ fɛɛ ǹ pɔ́ ble. [6] Kɛ̀ Ilia guu gwà, ben à kàra aasana
è kɔ̃n í tùuo kaɛna a mìzi. Ben à pɔ́ blè à í mì à ɛ̀ara à dàɛ. [7] Dii Malaika ɛ̀ara à mɔ̀ à gɛ̃̀n
plaadeeo, à ɔ kɛ̀a à bè: Ǹ fɛɛ ǹ pɔ́ ble, zaakɛ tá gbɛ̃̀an nɛ́ɛ mɔɔ o. [8] Ben à fɛ̀ɛ à pɔ́ blè à í
mì. Pɔ́blee pì tò à gbãaa è, ben à táa ò gurɔ baplaa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo ai à gàa à kà Luda
kpiii kɛ̀ wè be Orɛbua. [9] Ben à gɛ̃̀ gbɛ̀wɛɛn à ì gwe, ben Dii yã sùa à bè: Ilia, bɔ́n nɛ́ɛ kɛɛ
kɛ̀? [10] À wèàla à bè: Dii Luda Zĩ̀kpɛde, ma làakari fɛ̀ɛ maamaa, zaakɛ Isarailinɔ pã kpà n bà
kuunaǹyo yãzi, ben aɔ̃ n gbãgbãkiinɔ gbòro aɔ̃ n annabinɔ dèdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Mámbe ma
gɔ̃ mado, ben aɔ̃ɔe ma wɛɛ se. [11] Ben Dii bè: Ǹ bɔ ǹ gá zɛ ma aɛ kpiii musu, mɛ́ gɛ̃tɛ n aɛ.

Zàga'ĩa gbãaa fɛ̀ɛ, èe kpiii pìnɔ paraa èe gbɛ̀nɔ wiwii Dii aɛ, mɔde Dii kú ĩa pì guuro. Ĩa pì
gbɛra tɔɔtɛ nìgãnigã, mɔde Dii kú tɔɔtɛ nigãnigãna pì guuro. [12] Tɔɔtɛ nigãna pì gbɛra ben
té bɔ̀, mɔde Dii kú té pì guuro. Té pì gbɛra ben kòto busɛ bɔ̀ tɛɛɛ. [13] Kɛ̀ Ilia kòto pì mà, à
a utadaa kù a wɛ́ɛla. Ben à bɔ̀ à gàa à zɛ̀ gbɛ̀wɛɛ pì léa, à mà wà bèare: Ilia, bɔ́n nɛ́ɛ kɛɛ
kɛ̀? [14] À wèàla à bè: Dii Luda Zĩ̀kpɛde, ma làakari fɛ̀ɛ maamaa, zaakɛ Isarailinɔ pã kpà n bà
kuunaǹyo yãzi, ben aɔ̃ n gbãgbãkiinɔ gbòro aɔ̃ n annabinɔ dèdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Mámbe ma
gɔ̃ mado, ben aɔ̃ɔe ma wɛɛ se. [15] Ben Dii bènɛ: Ǹ ɛara ǹ tá Damasiku gbáan. Tó n ka gwe, ǹ
Azaili ká Sirianɔ kína ũ, [16] né Nimisi dio Yehu ká Isarailinɔ kína ũ, né Abɛli Mɛɔla gbɛ̃ Safata
né Ɛlisa kɛ n gɛ̃ɛ ũ annabi ũ. [17] Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ Azaili fɛ̃ɛdaa lɛ́zĩ, Yehu bé eé à dɛ. Tó à bɔ̀ Yehu
fɛ̃ɛdaa lɛ́zĩ sɔ̃, Ɛlisa bé eé à dɛ. [18] Baa kɔ̃n beeeo má Isarailinɔ kũna gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛplaa, kɛ̀
aɔ̃ gbɛ̃kee e kúɛ Baalinɛ à lɛ́ pɛ̀aro.

Ɛlisa sisina

[19] Ben Ilia fɛ̀ɛ à bɔ̀ gwe à gàa à Safata né Ɛlisa lè, èe bú wii kɔ̃n zùnɔ swaaro kuri awɛɛplaa.
Àmbe à té zù swaaro kpɛɛdeezi. Ben Ilia sɔ̃̀zi à a gyaba gò à dààla. [20] Ben Ɛlisa a zùnɔ tò gwe
à bàa lɛ̀ à bɔ̀ à té Ilia kpɛɛ, ben à bènɛ: Ǹ tó mà gá lé za ma de kɔ̃n ma daoa gĩa, mɛ́ gbasa
mà mɔ́ mà ténzi sa. Ben Ilia bènɛ: Ǹ gá ǹ ɛara ǹ su. Asa ń dɔ̃ yã kɛ̀ má kènnɛ. [21] Ben Ɛlisa
ɛ̀ara à gàa à a zùnɔ kòto kpà à té lè kɔ̃n a zù swaaro gbóngoo, ben à zù pìnɔ nɔ̀bɔ fùfu kɛ̀ à
kpà gbɛ̃̃nɔa aɔ̃ɔ sò. Ben à bɔ̀ à tɛ̀ Iliazi, à gɔ̃̀ à plaadee ũ.

20

*B*ɛnadada kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ ligana Samariazi

[1] Siria kí Bɛnadada a zĩ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi. Kí gɔ̃ɔn baaakuri awɛɛplaaanɔɔ kúo kɔ̃n ń
sɔ̃nɔ kɔ̃n ń sɔ̃gorono. Ben aɔ̃ gàa wà lìga Samariazi aɔ̃ lɛ̀ɛa. [2] Ben à gbɛ̃̃nɔ zĩ̀ Ahabua wɛ́tɛ
guu à bè: Ma Bɛnadada ma bè, [3] n kondogi kɔ̃n n vurao gɔ̃̀ ma pɔ́ ũ. N nɔ maaanɔ kɔ̃n n né
maaanɔ gɔ̃̀ ma pɔ́ ũ dɔ. [4] Ben Isarailinɔ kína bè: Ma dii kí, mapi kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ má vĩinɔ gɔ̃̀ n pɔ́
ũ píngi lán ń ò nà. [5] Ben Bɛnadada ɛ̀ara à gbɛ̃̃nɔ zĩ̀a dɔ à bè: Ma Bɛnadada ma gbɛ̃̃nɔ zĩ̀ ma
n kondogi kɔ̃n n vurao kɔ̃n n nɔɔnɔ kɔ̃n n nénɔ làmma. [6] Zia mɔndaa'i mɛ́ ma gbɛ̃̃nɔ zĩmma
aɔ̃ n bɛɛ kpokɛ kɔ̃n n gbɛ̃̃nɔ bɛɛnɔ, aɔ̃é a pɔ́ bɛ̀ɛdeenɔ sɛ́ɛ wà suomɛ píngi. [7] Ben Isarailinɔ
kína a bùsu gbɛ̃̃nsinɔ sìsi ń píngi à bèńnɛ: Á è lán èe ma lɛ́ wɛtɛɛo nàɔ́? Kɛ̀ à gbɛ̃̃nɔ zĩ̀ma,
à ma nɔɔnɔ kɔ̃n ma nénɔ kɔ̃n ma kondogio kɔ̃n ma vurao làma, mɛ́ɛ gíonɛro. [8] Ben gbɛ̃̃nsi

pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ bènɛ: Ǹton à yã maro, ǹton wenɛro. [9] Ben à bè Bɛnadada zǐrinɔnɛ: À
gá à o ma dii kínɛ, pɔ́ kɛ̀ à là mamɔma a zɔ̀bleria káakun mɛ́ kɛ. Pɔ́ kɛ̀ à làma zãa kɛ̀kiin mɛ́
kɛro. Ben zǐri pìnɔ ɛ̀ara wà gàa Bɛnadadaa kɔ̃n lɛ́kpãsã pìo. [10] Ben à ɛ̀ara à gbɛ̃nɔ zǐ Ahabua
dɔ à bè: Tó Samaria bùsuti gɔ̃̀ à kà kɛ̀ ma gbɛ̃nɔ e à kɔkɔ ɔkũ doodo, tãanɔ yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ!
[11] Ben Isarailinɔ kína bè: À gá à onɛ, gbɛ̃ kɛ̀ èe zǐ̀ka'uta daa tón ĩa dã lán gbɛ̃ kɛ̀ uta pì bɔ̀
à kàɛ bàro. [12] Kɛ̀ Bɛnadada yã pì mà gurɔɔ kɛ̀ èe í mii kɔ̃n a kína daanɔ ń bisakutaanɔ guu,
ben à bè a gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ soru kɛ. Ben aɔ̃ gàa soru kɛ.

Ahabu zǐ̀blena Bɛnadadaa

[13] Annabi ke mɔ̀ à Isarailinɔ kí Ahabu lè à bènɛ: Dii bè, n zǐ̀kpɛ parii kɛ̀gweenɔ èɔ́? É ń
nannɛ n ɔzĩ gbà̀a, nɛ́gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ ámbe Dii ũ. [14] Ben Ahabu à là à bè: Dé bé eé beee kɛɛ? À wèàla
à bè: Dii bè, n bùsu gu gbɛ̃nsinɔ ɔ̀wazi zǐ̀karinɔ bé wé kɛ. Ben Ahabu à là dɔ: Dé bé eé na zǐ̀a
káakuu? À wèàla à bè: Ḿbee! [15] Ben Ahabu gu gbɛ̃nsinɔ ɔ̀wazi zǐ̀kari pìnɔ kàkɔ̃a gɔ̃ɔn wàa do
kpɛ́ baaakuri awɛɛplaa. Ben à a zǐ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi, aɔ̃ kɛ̀ gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛplaa. [16] Aɔ̃ fɛ̃ɛ
wɛ́tɛn ɔfãntɛ̃o di mìdangura, gurɔɔ kɛ̀ í e Bɛnadada kɔ̃n a kína daa pìnɔ dɛɛ ń bisakutaanɔ
guu. [17] Ben gu gbɛ̃nsinɔ ɔ̀wazi zǐ̀kari pìnɔ bɔ̀ɛ káaku. Ben Bɛnadada zǐ̀rinɔ gàa wà òɔnɛ,
gbɛ̃nɔɔ e bɔɔ Samaria. [18] Ben Bɛnadada bè: Tó aafian aɔ̃ɔe mɔɔn yoo ke kɔ̃n zǐ̀o, à ń kũkũ
bɛ̃ɛ. [19] Kɛ̀ gu gbɛ̃nsinɔ ɔ̀wazi pìnɔ bɔ̀ wɛ́tɛ guu, zǐ̀kpɛɛnɔɔ tɛ́ ń kpɛɛ, [20] ben aɔ̃ baade a ibɛɛ dɛ̀.
Kɛ̀ Sirianɔ lɛ̀kɔ̃a, ben Isarailinɔ pɛ̀ḿma, ben Siria kí Bɛnadada kɔ̃n a sɔ̃de kenɔ bàa sì wà ń
kɛ̃ sɔ̃ musu. [21] Ben Isarailinɔ kína bɔ̀ à gàa à sɔ̃deenɔ kɔ̃n sɔ̃gorodeenɔ dɛ̀dɛ à Sirianɔ ásaru
kɛ̀ maamaa. [22] Annabi pì ɛ̀ara à mɔ̀ à Isarailinɔ kína lè à bè: Ǹ n zǐ̀kpɛɛnɔ kaara ǹgɔ̃ kú kɔ̃n
soruo, zaakɛ tó Sɛ̀tãntɛ̃ kà, Sirianɔ kína é ɛara à mɔ́ lɛ́ɛmma dɔ.

[23] Ben Sirianɔ kína ìbanɔ bènɛ: Isaraili tãanɔ nɛ́ sǐ̀sĩ tãanɔmɛ. Beee yãnzin aɔ̃ gbãaa
dɛwalazi. Tó wée zǐ̀ kaańyo gusararaan, wa gbãaa égɔ̃ dɛńla. [24] Ǹ n kína daanɔ lendee
kpá, nɛ́ dɔn'aɛde pãndenɔ diɛdiɛ ń gbèn. [25] Séde n zǐ̀kpɛɛnɔ kɔ̃n n sɔ̃nɔ kɔ̃n n sɔ̃goronɔ gɔ̃
pari lán káakupɔ kɛ̀ n korazinɔ bà, wé zǐ̀ káńyo gusararaan, wa gbãaa égɔ̃ dɛńla. Kína ń yã
mà, ben à kɛ̀ lɛ.

[26] Kɛ̀ Sɛ̀tãntɛ̃ kà, Bɛnadada Sirianɔ kàkɔ̃a, ben à gàa zǐ̀ ká kɔ̃n Isarailinɔ zaa Afɛki. [27] Wà
Isarailinɔ kàkɔ̃a wà kũsãɛ kɛ̀ńnɛ, ben aɔ̃ gàańzi. Sirianɔ dàgula baama píngi, ben Isarailinɔ
bùra kàɛ lán blè kpàsa nɛ́ngo sɛtɛɛgɛ lɛo plaaanɔ bà, wà aɛ dɔ̀kɔ̃a. [28] Ben Luda gbɛ̃ pì mɔ̀
à bè Isarailinɔ kínanɛ: Dii bè, zaakɛ Sirianɔɔ e daa sǐ̀sĩnɔ diin a ũ, guzurɛ diin a ũro, é à
zǐ̀kari parii kɛ̀kiinɔ nannɛ n ɔzĩ, nɛ́gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ ámbe Dii ũ. [29] Aɔ̃ bùranɔ aɛ dɔdɔkɔ̃a lɛ ai gurɔ
swɛɛplaa, à gurɔ swɛɛplaadee pìn aɔ̃ nà zǐ̀a. Ben Isarailinɔ Siria kɛ̀sɛdeenɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ
basɔɔro zĩ pìa. [30] Kɛ̀ gbɛ̃ kpaaanɔ lɛ̀kɔ̃a wà sì Afɛki wɛ́tɛn, ben à bĩĩ lɛ̀ɛ à sìḿma. Gbɛ̃ pìnɔ kà
gɔ̃ɔn bɔrɔ baaasɔɔro awɛɛswɛɛplaa. Bɛnadada sɔ̃ bàa sì à sì wɛ́tɛ pìn se, à gàa à ùtɛ kpɛ́tu.
[31] Ben à ìbanɔ bènɛ: Wá mà Isarailinɔ kínanɔ gbɛ̃kɛɛ vĩ. Wà pɔsia utanɔ dɔ wa pii, wà bà
dɔ wa waalɛ, wà bɔ wà gá wà à le. Wègɔ̃ dɔ̃ro ke eé n tó wɛ̃̀ndio. [32] Ben aɔ̃ pɔsia utanɔ dɔ̀
ń pii, aɔ̃ bà dɔ̀ ń waalɛ, aɔ̃ gàa wà Isarailinɔ kína lè wà bè: N zɔ̀bleri Bɛnadada bè ǹ a tó
wɛ̃̀ndio. Ben Isarailinɔ kína bè: Ase à kpɛ́ kuuɔ́? Ma gbɛ̃mɛ. [33] Yã pì kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔnɛ àisi maaa
ũ, ben aɔ̃ yã pì dà̀ wà kṵ̀ wà bè: Ee, Bɛnadada nɛ́ n gbɛ̃mɛ. Ben kína bè: À gá à à sɛ́ à suo. Kɛ̀
Bɛnadada sù, ben Ahabu bènɛ à gɛ̃ao a sɔ̃goron. [34] Ben Bɛnadada bènɛ: Wɛ́tɛ kɛ̀ ma de sì n
deanɔ mɛ́ ɛara mà sɔkpannɛ, nɛ́gɔ̃ laa yaa Damasiku lán ma dee kɛ̀ nà Samaria. Ben Ahabu
bè: Wà lɛdolɛ kɛ beee musu, mɛ́ n gbarɛ. Ben à lɛdolɛ kɛ̀o à à gbàrɛ.

Annabi yãdana kí Ahabula

[35] Dii bè annabi gãli gbɛ̃kenɛ à o a gbɛ̃daaanɛ à a lɛ́. Kɛ̀ annabi pì òɔnɛ, ben à gì. [36] Ben à
bènɛ: Zaakɛ nɛ́ɛ Dii yã maro, tó wa kɛ̃kɔ̃a gɔ̃ɔ, músu é n dɛmɛ. Kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀̀kɔ̃a, ben músu à è
à dɛ̀. [37] Annabi pì gbɛ̃ke è dɔ, ben à bènɛ à a lɛ́. Ben à à lɛ̀ à kɛ̀̀nna. [38] Ben annabi pì bisa kù
a wɛ́ɛla à a zĩnda lìɛ, ben à gàa èe kína dãa zɛ́ lɛ́a. [39] Kɛ̀ kína e gɛ̃tɛɛ, ben annabi pì lɛ́ zùzi à
bè: Mamɔma n zɔ̀bleri, kɛ̀ ma gaa zǐ̀lan, ben gbɛ̃ke mɔ̀ ma kiia kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ keo, à bè màgɔ̃ à

dãkpaa. Tó má tò à pìtimagu, ma wɛ̃̀ndi musu, kesɔ̃ mà fĩa bo kɔ̃n kondogio kiloo baplaa sɔɔrosai. [40] Kɛ̀ ma làakari tà gu pãndea, ben gɔ̃gbɛ̃ pì gɛ̃̀ zɛ́la. Ben Isarailinɔ kína bènɛ: Lán weé wɛ́ɛ tãmma nàn ń ò gwe. [41] À bisa pì gò a wɛ́ɛla kpakpaa, ben Isarailinɔ kína à dɔ̃̀ annabi ũ. [42] Ben annabi pì bènɛ: Dii bè, zaakɛ n gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ á dìɛ à gaa gbàrɛ, nɛ́ ga à gɛ̃ɛ ũ, n gbɛ̃nɔ é gaga à gbɛ̃nɔ gɛ̃ɛ ũ. [43] Ben Isarailinɔ kína dà zɛ́n à tà a bɛ zaa Samaria. À nɔ̀sɛ yàka à uu sìsi.

21

*Nab*ɔti geepi líkpɛ

[1] Beee gbɛra Yɛzɛrili gbɛ̃kee kuu, à tɔ́n Nabɔti. À geepi líkpɛ vĩ gwe Samaria kí Ahabu bɛɛ saɛ. [2] Ben Ahabu bènɛ: Ǹ n geepi líkpɛ kpáma mà kɛ dò kara ũ, zaakɛ à kú ma bɛɛ saɛ. Mɛ́ geepi líkpɛ kɛ̀ à maa dɛ beeela kpámma à gɛ̃ɛ ũ. Tó ń yezi, mɛ́ fĩa bonnɛ kɔ̃n kondogio lán à kṵ̃ nà. [3] Ben Nabɔti bè Ahabunɛ: Kai, eé sí kɛro! Mɛ́ fɔ̃ mà túbi kɛ̀ ma dezinɔ tòmɛɛ kpámmaro. [4] Ben Ahabu nɔ̀sɛ yàka, à tà bɛ kɔ̃n pɔsiaao kɛ̀ Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti bènɛ é túbi kɛ̀ a dezinɔ tòare kpáaro yãnzi. Ben à dàɛ a gádoa à aɛ dɔ̀ gṵ̃a à gì pɔ́ blezi. [5] À naɔ̃ Yɛzɛbɛli mɔ̀ à à là à bè: Bɔ́ bé à n le n uu sìsi, nɛ́ɛ pɔ́ bleroo? [6] Ben à wèàla à bè: Ma bè Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔtinɛ à a geepi líkpɛ kpáma, mɛ́ fĩa bonɛ kɔ̃n kondogio. Tó geepi líkpɛ pãnden à yezi sɔ̃, mɛ́ kpáa à gɛ̃ɛ ũ. Ben à bè é kpámaro. [7] Ben à naɔ̃ Yɛzɛbɛli bènɛ: N Isarailinɔ kí ina yãkɛnan yɛ̀ɔ́? Ǹ fɛɛ ǹ pɔ́ ble kɔ̃n pɔnnaao, mɛ́ Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti geepi líkpɛ sínnɛ.

[8] Ben à takadanɔ kɛ̃̀kɛ̃ kɔ̃n Ahabu tɔ́o à à tambari lɛ̀a, à kpɑ̃̀sãkpãsã gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n kínɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Nabɔti wɛ́tɛ guunɔnɛ. [9] Takada pìnɔ guu à bè: À léyigurɔɔ diɛ à à kpàakpa kɛ. À vɛ̃ɛkii maaa kpá Nabɔtia gbɛ̃nɔ té [10] à gbɛ̃ ginanɔ wɛtɛ gɔ̃ɔn plaa à ń káɛ à aɛ, lɛ aɔ̃ yã dia wà be à Luda kɔ̃n kínao tɔ́ zaaa sì. À à kṵ̃ à bɔo wɛ́tɛ kpɛɛ, é à pápa gbèo à dɛ. [11] Ben Nabɔti wɛ́tɛ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n kínɛnɔɔ kɛ̀ lán Yɛzɛbɛli ò takada kɛ̀ à kpɑ̃̀sãńnɛnɔ guu nà. [12] Aɔ̃ léyigurɔɔ dìɛ, ben aɔ̃ vɛ̃ɛkii maaa kpà Nabɔtia gbɛ̃nɔ té. [13] Ben gbɛ̃ gina gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ mɔ̀ wà vɛ̃̀ɛ à aɛ, aɔ̃ yã dìa gbɛ̃nɔ wáa wà bè à Luda kɔ̃n kínao tɔ́ zaaa sì. Ben wà à kṵ̃ wà bɔ̀o wɛ́tɛ kpɛɛ wà à pàpa gbèo wà dɛ̀. [14] Ben wà lɛ́kpãsã kɛ̀ Yɛzɛbɛlinɛ wà bè, wà Nabɔti pàpa gbèo wà dɛ̀.

[15] Kɛ̀ Yɛzɛbɛli mà wà Nabɔti pàpa gbèo wà dɛ̀, ben à gàa à bè Ahabunɛ: Ǹ fɛɛ ǹ gá Nabɔti geepi líkpɛ kɛ̀ à gìonnɛɛ pì sí n pɔ́ ũ, zaakɛ à kuu dɔro à gà. [16] Kɛ̀ Ahabu mà Nabɔti gà, ben à fɛ̀ɛ èe gaa lɛ à à geepi líkpɛ sí a pɔ́ ũ.

[17] Ben Dii yã sù Tisibɛ gbɛ̃ Iliaa à bè: [18] Ǹ fɛɛ ǹ gá Samaria kí Ahabu le. À gàa Nabɔti geepi líkpɛ sí, à kú gwe. [19] Ǹ onɛ kɛ̀ mamɔma Dii ma bè, à gbɛ̃ dɛ̀ à mɔ̀ à túbi sín gweroo? Nɛ́ onɛ dɔ kɛ̀ guu kɛ̀ gbɛ̃ɛnɔ Nabɔti aru sɑ̃̀sãn, gwen aɔ̃é àpi pɔ́ sãsãn se.

[20] Kɛ̀ Ahabu Ilia è à bè: Ma ibɛɛ, ai tia nɛ́ɛ ma tóroo? Ben Ilia bènɛ: Ee, mɛ́ɛ n tóro, zaakɛ n n zĩnda dà yã kɛ̀ zaa Diinɛ kɛnan. [21] Ben Dii bè é mɔ́nzi kpáńzi é n boriinɔ kaatɛ, n gɔ̃gbɛ̃ ke é gɔ̃ Isarailinɔ bùsunlo, baa wɛ̃̃ɛnɛ kesɔ̃ zɔ̀. [22] É kɛ n uanɛ lán à kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu uanɛ nà, lán à kɛ̀ Ahia nɛ́ Baasa uanɛ nà, zaakɛ n Isarailinɔ dà durunkɛnan n à pɔɔ fɛ̃̃nɛ. [23] Yɛzɛbɛli sɔ̃, Dii bè gbɛ̃ɛnɔ é à só Yɛzɛrili bĩi saɛ. [24] Gbɛ̃ɛnɔ é n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é gaga wɛ́tɛ guunɔ só, bãanɔ é n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é gaga sɛ̃̀nnɔ ble.

[25] Gbɛ̃kee kuu ziki kɛ̀ à a zĩnda dà yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛnan lán Ahabu bàro, bensɔ̃ à naɔ̃ Yɛzɛbɛli è té kán. [26] À yã kɛ̀ wà tɛ̃̃nɔ kɛ̀ maamaa, à tè tãanɔzi lán Amɔrinɔɔ kɛ̀ nà, kɛ̀ Dii pèḿma Isarailinɔnɛ.

[27] Kɛ̀ Ahabu mà lɛ, ben à a uta gà à kɛ̃̀ à pɔsia utanɔ dà ai à ìo, ben à lɛ́ yì à gɔ̃̀ té kɔ̃n pɔsiaao. [28] Ben Dii yã sù Iliaa: [29] Ń è dian Ahabu a zĩnda nàɛmɛ nàɔ́? Zaakɛ à a zĩnda nàɛmɛ, mɛ́ yã zaaa pì kɛ à bɛɛnɛ à gurɔɔaro. À nɛ́gɔ̃gbɛ̃n mɛ́ yã zaaa pì kɛ à bɛɛnɛ.

22

*Mikaya annabikɛ*yã zaa ona Ahabunɛ

[1] À kà wɛ̃̀ aagɔ̃ kɛ̀ Sirianɔ kɔ̃n Isarailinɔɔ e zĩ̀ ká kɔ̃oro. [2] À wɛ̃̀ aagɔ̃dee pì guun Yudanɔ kí Yosafata gàa à Isarailinɔ kína lè. [3] Isarailinɔ kína bè a gbɛ̃nɔnɛ: Á dɔ̃ kɛ̀ Ramɔ Giliada

nɛ́ wa pɔ́mɛ yãroo? Mɔde wée à sina Sirianɔ kínaa yã kɛro. [4] Ben à Yosafata là à bè: Nɛ́
gámao zɩ̀ ká kɔ̃n Ramɔ Giliadadeenɔroo? Ben Yosafata wèàla à bè: Pɔ́ dɔ̃nkɔ̃n wa ũ, ma
gbɛ̃nɔ nɛ́ n gbɛ̃nɔmɛ. Ma sɔ̃nɔ nɛ́ n sɔ̃nɔmɛ. [5] Ben à ɛ̀ara à bènɛ: Ǹ Dii gbeka ǹ ma gĩa. [6] Ben
Isarailinɔ kína annabinɔ kàkɔ̃a lán gɔ̃ɔn wàa plaaa bà, ben à ń lá à bè: Mà gá zɩ̀ ká kɔ̃n Ramɔ
Giliadadeenɔon yɔ́, ke màton gáro? Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Ǹ gá! Dii é ń nannɛ n ɔzĩ. [7] Ben
Yosafata bè: Dii annabi kee kú kɛ̀ wà à laroo? [8] Ben Isarailinɔ kína wèàla à bè: Gɔ̃gbɛ̃ kee
kuu dɔ, à tɔ́n Mikaya, Imlã nɛ́mɛ. Eé fɔ̃ à yã gbekawe Diia, mɔde má ye à yãziro, zaakɛ è yã
maaa e à omɛ zikiro, séde à zaaa. Ben Yosafata bè: Kí, ǹton o lɛro! [9] Ben Isarailinɔ kína a
ìbanɔ doke sìsi à bènɛ: Ǹ gá ǹ Imlã nɛ́ Mikaya sísi à mɔ́ kpakpaa.

[10] Isarailinɔ kí kɔ̃n Yudanɔ kí Yosafatao baade a kíble'uta dana, aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna ń kíblekitaa
pɔ́wɛɛgbɛ̃kii kɛ̀ kú Samaria bĩilɛa, ben annabi pìnɔɔ e annabikɛyã oo ń aɛ ń píngi. [11] Kenana
nɛ́ Zedekia mɔ̀si pì lán koba bà à bè: Dii bè koba kènɔn nɛ́ Sirianɔ zɔ̃zɔ̃o ǹ ń dɛdɛ ń píngi.
[12] Ben annabi pìnɔɔ e yã dɔ̃nkɔ̃ oo ń píngi wèe bee: Ǹ gá lɛ́ɛ Ramɔ Giliadaa, nɛ́ fuaro. Dii é
ń nánnɛ n ɔzĩ.

[13] Gbɛ̃ kɛ̀ gàa Mikaya sísi bènɛ: N annabi daanɔ lɛ́ kɛ̀ don yee! Yã nnaan aɔ̃ɔe oo kínanɛ.
Ǹ yã dɔ̃nkɔ̃ pì o se ǹ yã nnaa onɛ. [14] Ben Mikaya bè: Má sì kɔ̃n Dii kuunao, yã kɛ̀ Dii òmɛɛn
mɛ́ o kínanɛ.

[15] Kɛ̀ à kà, ben kína à là à bè: Mikaya, wà gá zɩ̀ ká kɔ̃n Ramɔ Giliadadeenɔon yɔ́, ke wàton
gáro? Ben à wèàla à bè: Ǹ gá lɛ́ɛḿma! Nɛ́ fuaro. Dii é ń nánnɛ n ɔzĩ. [16] Ben kína bènɛ:
Gɛ̃̀n ũgban mɛ́ n da ǹ sí kɔ̃n Dii tɔ́o kɛ̀ yãpuraan nɛ́ omɛɛ? [17] Ben Mikaya bè: Ma Isarailinɔ
è fãakɔ̃ana sɩ̀sɩ̃nɔ gɛɛzi lán sãa kɛ̀ aɔ̃ɔ dàri vĩroonɔ bà. Ben Dii bèmɛ, gbɛ̃ pìnɔɔ dɔn'aɛdee
vĩro. Aɔ̃ baade tá a bɛ aafia. [18] Ben Isarailinɔ kína bè Yosafatanɛ: Nɛ́ɛ ma gweroo? Mɛ́ɛ onnɛ
kɛ̀ è yã nnaa e à omɛ zikiro, séde à zaaa? [19] Ben Mikaya ɛ̀ara à bè: Ǹ Dii yã ma! Ma Dii è
vɛ̃ɛna a kpatan, ludambɛ zɩ̀kpɛɛnɔɔ zɛzɛ à saɛ ń píngi ɔplazi kɔ̃n ɔzɛzio. [20] Ben Dii bè: Dé bé
eé ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛmɛ Ahabuzi à gá lɛ́ɛ Ramɔ Giliadaa lɛ à ga gwee? Ben gbɛ̃ke bè la, gbɛ̃ pãnde
bè la dɔ. [21] Ben nini ke bɔ̀ à mɔ̀ à zɛ̀ Dii aɛ à bè: Mámbe mɛ́ gá ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛzi. Ben Dii à là à bè:
Nɛ́ kɛ diamɛ? [22] Ben à wèàla à bè: Mɛ́ gá mà kɛ nini ɛgɛdee ũ mà yã sóso mà ká à annabinɔnɛ
ń lɛ́n. Ben Dii bè: Nɛ́ ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛzi, nɛ́ fuaro. Ǹ gá kɛ lɛ. [23] Lɛn Dii tò nini ɛgɛdee pì yã sòso
à kà n annabi kènɔnɛ ń lɛ́n lɛ ń píngi. Mɔ́nzin Dii kpànzi. [24] Ben Kenana nɛ́ Zedekia gàa à
Mikaya sãn kɛ̀ à bè: Bɔrɛn Dii Nini gòmala à gàa à yã ònnɛɛ? [25] Ben Mikaya wèàla à bè: Nɛ́
dɔ̃ zĩ kɛ̀ n bàa lɛ̀ n gaa utɛ kpétu. [26] Ben Isarailinɔ kína bè: À Mikaya kũ à táo wétɛ kí Amɔ
kɔ̃n ma nɛ́ Yoasio kiia, [27] é ońnɛ ma bè wà à da kpésiaan, wàgɔ̃ burɛdi kpáa kɔ̃n ío fétefete
ai mà gá suo aafia. [28] Ben Mikaya bè: Tó n gaa n su aafia, ɛ̃ndɛ̃ Dii e yã o ma gãzĩro. Ben
Mikaya ɛ̀ara à bè: Asa a baade píngi ma yã pì mà.

Ahabu gana zaa Ramɔ Giliada

[29] Isarailinɔ kí kɔ̃n Yudanɔ kí Yosafatao gàa Ramɔ Giliada. [30] Ben Isarailinɔ kína bè
Yosafatanɛ: Mɛ́ ma zĩnda liɛ mà si zɩ̃̀n. Mmɔn sɔ̃, ǹgɔ̃ kú kɛ̀ kɔ̃n n kíble'utao dana. Ben
Isarailinɔ kína a zĩnda lìɛ à sì zɩ̃̀n. [31] Sirianɔ kína gĩakɛ sɔ̃ à ò a sɔ̃goro dɔn'aɛde gɔ̃ɔn baaakuri
awɛɛplaaanɔnɛ à bè: Àton aɛ pɛ́ gbɛ̃kea zɩ̃̀nlo, baa démɛ, séde Isarailinɔ kína ado. [32] Kɛ̀
sɔ̃goro dɔn'aɛdee pìnɔ Yosafata è, aɔ̃ɔe daa Isarailinɔ kínamɛ. Kɛ̀ aɔ̃ sɔ̃ dàa, ben Yosafata
wii lɛ̀. [33] Kɛ̀ aɔ̃ɔ è Isarailinɔ kínanlo, ben aɔ̃ à tò gwe.

[34] Kɛ̀ gbɛ̃ke kà gbàrɛ, ben à gàa à Isarailinɔ kína pà à gɛ̃̀ à mɔ̀'uta pɛ́kɔ̃rɛkii dagura. Ben
à bè a sɔ̃gorodeenɛ: Ǹ sɔ̃ lɛ́ liɛ wà bɔ zɩ̃̀n, wà ma kɛ̃nnamɛ gwe. [35] Zɩ̀ pì gbãa kpà zĩ beeea,
ben wà kína pì kũkũna a sɔ̃goro guu, wà aɛ dɔ̀ Sirianɔa. Guu kɛ̀ wà à kɛ̃̀nnan pì e aru bɔ ɛ̀e
kwɛɛɛ sɔ̃goro guu. Zĩ pìa uusiɛn à gà. [36] Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ e gɛ̃ɛ, zɩ̀kpɛɛnɔ wiii kàkũn wà bè, baade
tá a bùsun ai a bɛ wétɛ. [37] Lɛn kína pì gà lɛ, ben wà à gɛ̀ sɛ̀ wà sùo Samaria wà vɩ̃̀i. [38] Wà à
sɔ̃goro pìpi Samaria íkaɛkiia, guu kɛ̀ kaaruanɔ è zú on, ben gbɛ̃ɛnɔ mɔ̀ wà à aru sɔ̃̀sã lán Dii
gĩakɛ à ò nà.

39 Ahabu yã kpaaanɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan, yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi kɔ̃n
kpɛ́ kɛ̀ à bò kɔ̃n wesa swaao kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀ à kɛ̀kɛ à kàɛnɔ. 40 Kɛ̀ Ahabu gà, ben à nɛ́ Aazia vɛ̀̃ɛ
à gbɛ̀n.

*Yudan*ɔ kí Yosafata
41 Isarailinɔ kí Ahabu kíblena wɛ̀̃ siigɔ̃dee guun Asa nɛ́ Yosafata kɛ̀ Yudanɔ kína ũ. 42 À wɛ̀̃
baaakuri asɔɔrodee guun à kɛ̀ kí ũ, ben à kí blè Yerusalɛmu wɛ̀̃ baaasɔɔro. À da tɔ́n Azuba,
Sili nɛ́mɛ. 43 À zɛ̀ kɔ̃n a de Asa yãkɛnanɔ zɛ́ píngi guu, èe pãnɛro, à yã kɛ̀ Dii yezi kɛ̀. Baa kɔ̃n
beeeo èe tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bònɔ gbororo. Wà kpɛ́ wè saa ooa wèe tuaetiti kpataa gwe.
44 Yosafata kɔ̃n Isarailinɔ kínao kú kɔ̃o aafia. 45 À yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan, à nɛ́gɔ̃gbɛ̃̃kɛyãnɔ kɔ̃n zĩ̀ kɛ̀ à kànɔ píngi. 46 Tãagbãgbãki kaarua kpaaa
kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ à bùsun zaa a de Asa gurɔɔanɔ, à pɛ̀ŋ́ma gɔ̃gbɛ̃̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃̃nɔo ń píngi. 47 Ɛdɔmunɔ
bùsu kína vĩ gurɔ beeearo, séde gbɛ̃̃nsi kɛ̀ Yudanɔ kí dìɛ.
48 À góro'itɛ latabɔnɔ kɛ̀ lɛ aɔ̃ gá vura sɛ́ Ofi, mɔde aɔ̃ɔe e wà bɔ táo ísiaalaro, zaakɛ góro
pìnɔ wìwi zaa Ɛziɔ̃ Gɛba. 49 Gurɔ beeean Ahabu nɛ́ Aazia bè Yosafatanɛ à tó a gbɛ̃̃nɔ da ísiaala
kɔ̃n à gbɛ̃̃nɔ lɛdo, mɔde Yosafata e wero. 50 Kɛ̀ Yosafata gà, wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n a dezin
pɔ́o a dezi Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Yoramu vɛ̀̃ɛ à gbɛ̀n.

*Isarailin*ɔ kí Aazia
51 Yudanɔ kí Yosafata kíblena wɛ̀̃ gɛ̃ro awɛɛplaadee guun Ahabu nɛ́ Aazia kɛ̀ Isarailinɔ
kína ũ Samaria, à kí blè wɛ̀̃ plaa. 52 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ kɛ̀ à zɛ̀ kɔ̃n a de kɔ̃n a dao yão kɔ̃n
dɔ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu kɛ̀ Isarailinɔ dà durunkɛnan yão. 53 À dɔ̀ Baalizi à à gbã̀gbã, ben à
Dii Isarailinɔ Luda pɔɔ fɛ̃̀nɛ lán à dee kɛ̀ nà.

KINANƆ TAKADA PLAADEE

Ilia yã 1:1-2:18
Ɛlisa yã 2:19-8:15
Yudanɔ kínanɔ kɔ̃n Isarailinɔ kínanɔo 8:16-16:20
Isarailinɔ gɔ̃na zɩ̀zɔnɔ ũ 17:1-17:41
Yudanɔ kínanɔ 18:1-24:20
Yudanɔ gɔ̃na zɩ̀zɔnɔ ũ 25:1-25:30

*Ilia k*ɔ̃n kí Aaziao

1 Ahabu gaa gbɛra Mɔabunɔ ń zĩnda sì Isarailinɔa. 2 Gurɔɔ kɛ̀ Aazia bɔ̀ à lɛ̀ɛ zaa a kpɛ́ musu
windo guu Samaria, à kɛ̃̀nna maamaa. Ben à gbɛ̃nɔ zɩ̀ à bè: À gá à Ɛkɛrɔnu tãa Baalizɛbubu
gbekamɛ, tó mɛ́ kɛ̃kɔ̃a. 3 Ben Dii Malaika bè Tisibɛ gbɛ̃ Ilianɛ: Ǹ fɛɛ ǹ gá da Samaria kína
zɩ̀rinɔlɛ ǹ ń la, asa Ludaa kú Isarailinɔ bùsunlo, àmbe à tò aɔ̃ɔe gaa yã gbeka Ɛkɛrɔnu tãa
Baalizɛbubua? 4 Beee yãnzin ma bè, Aazia é fɛɛ a gyãpɛ kɛ̀ à daɛaaro, eé gamɛ. Ben Ilia gàa
à ò lɛ.

5 Kɛ̀ zɩ̀ri pìnɔ ɛ̀ara wà tà kína kiia, ben à ń lá à bè: À kɛ̀ dia a ɛara a su kpakpa lɛɛ? 6 Ben
aɔ̃ wèàla wà bè: Gɔ̃gbɛ̃ ke bé à mɔ̀ à dàwalɛ à bèwe wà ɛara wà su wà onnɛ, Dii bè á kú
Isarailinɔ bùsunloo, ben n gbɛ̃nɔ zɩ̀ wà yã gbeka Ɛkɛrɔnu tãa Baalizɛbubuaɔ́? Beee yãnzin
nɛ́ fɛɛ n gyãpɛ kɛ̀ n daɛaaro, nɛ́ gamɛ. 7 Ben kí ń lá à bè: Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ à dàalɛ à yã òaree pì
dɛ diamɛ? 8 Aɔ̃ wèàla wà bè: Pɔ́kã utan gɔ̃gbɛ̃ pì dana, bensɔ̃ à báa asaa dɔ̀ a pii. Ben kí bè:
Tisibɛ gbɛ̃ Iliamɛ gwe.

9 Kí a zɩ̀kpɛ gɔ̃ɔn baplaa akuri kɔ̃n ń dɔn'aɛdeeo zɩ̀ wà Ilia kũ, ben aɔ̃ gàa wà à lè vɛ̃ɛna
sɩ̀sɩ̃ musu. Dɔn'aɛdee pì bènɛ: Luda gbɛ̃, kína bè ǹ pita ǹ mɔ́! 10 Ilia wèàla à bè: Tó Luda
gbɛ̃n ma ũ, tɛ́ bɔ ludambɛ à a dɛdɛ kɔ̃n n zɩ̀kpɛ gɔ̃ɔn baplaa akurinɔ. Ben tɛ́ bɔ̀ ludambɛ à
ń dɛdɛ ń píngi. 11 Ben kí ɛ̀ara à zɩ̀kpɛ gɔ̃ɔn baplaa akuri pãndenɔ zɩ̀ dɔ kɔ̃n ń dɔn'aɛdeeo.
Dɔn'aɛdee pì bè: Luda gbɛ̃, kí bè ǹ pita ǹ mɔ́ kpakpaa! 12 Ilia bènɛ: Tó Luda gbɛ̃n ma ũ, tɛ́
bɔ ludambɛ à a dɛdɛ kɔ̃n n zɩ̀kpɛ gɔ̃ɔn baplaa akurinɔ. Ben Luda tɛ́ bɔ̀ zaa musu à ń dɛdɛ ń
píngi. 13 Ben kí ɛ̀ara à zɩ̀kpɛ gɔ̃ɔn baplaa akuri pãndenɔ zɩ̀ kɔ̃n ń dɔn'aɛdeeo à gɛ̀̃n aagɔ̃dee
zɩ̃. Dɔn'aɛdee pì gàa à kùɛ Ilianɛ à agbaa kpànɛ à bè: Luda gbɛ̃, mapi kɔ̃n n zɔ̀bleri gɔ̃ɔn
baplaa akuri kɛ̀nɔ, ǹ wa wɛ̃̀ndi bɛɛ gwa. 14 Tɛ́ bɔ̀ ludambɛ à dɔn'aɛde gɔ̃ɔn plaa káakupɔnɔ
dɛ̀dɛ kɔ̃n ń zɩ̀kpɛɛnɔ ń píngi. Tia sa ǹ ma wɛ̃̀ndi bɛɛ gwa. 15 Ben Dii Malaika bè Ilianɛ: Ǹ pita
ǹ tɛ́zi, ǹton vĩa kɛnɛro. Ben à pìta, aɔ̃ gàa kí pì kiia lɛdo. 16 Ben Ilia bè kínɛ: Dii bè, asa á
kú Isarailinɔ bùsunlo, àmbe à tò n gbɛ̃nɔ zɩ̀ wà yã gbeka Ɛkɛrɔnu tãa Baalizɛbubua? Beee
yãnzin nɛ́ fɛɛ gyãpɛ kɛ̀ n daɛaaro, nɛ́ gamɛ. 17 Ben kí Aazia gà lán Dii ò Ilia gãzɩ̃ nà.

Yudanɔ kí Yehoramu, Yosafata nɛ́ kíblena wɛ̃̀ plaadee guun Yoramu vɛ̃̀ɛ Aazia gbɛ̀n, kɛ̀
Aazia nɛ́gɔ̃gbɛ̃ vĩro yãnzi. 18 Aazia yã kpaaanɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan
kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ.

2

Ilia tana Dii kiia

1 Gurɔɔ kɛ̀ Dii yezi à Ilia sɛ́ kɔ̃n zàga'ĩao à táo a kiia, Ilia kɔ̃n Ɛlisao bɔ̀ Giligala aɔ̃ɔ tɛ́ zɛ́n.
2 Ben Ilia bè Ɛlisanɛ: Ǹ zɛ kɛ̀! Dii ma zɩ̃ Bɛtɛli. Ben Ɛlisa bè: Kɔ̃n Dii kuunao kɔ̃n n kuunao
mɛ́ kɛ̃mmaro. Kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa Bɛtɛli, 3 ben annabinɔ gãli gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Bɛtɛlinɔ bɔ̀ wà mɔ̀ wà
Ɛlisa là wà bè: Asa ń dɔ̃ kɛ̀ Dii yezi à n dii símma gbɑ̀a? À wèńla à bè: Má dɔ̃. À beee tó!
4 Ben Ilia bè Ɛlisanɛ: Ǹ zɛ kɛ̀! Dii ma zɩ̃ Yɛriko. Ben à wèàla à bè: Kɔ̃n Dii kuunao kɔ̃n n
kuunao mɛ́ kɛ̃mmaro. Ben aɔ̃ gàa Yɛriko lɛdo. 5 Annabinɔ gãli gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yɛrikonɔ bɔ̀
wà mɔ̀ wà Ɛlisa là wà bè: Asa ń dɔ̃ kɛ̀ Dii yezi à n dii símma gbɑ̀a? À wèńla à bè: Má dɔ̃! À
beee tó! 6 Ben Ilia bènɛ: Ǹ zɛ kɛ̀! Dii ma zɩ̃ Yodazi. Ben à wèàla à bè: Kɔ̃n Dii kuunao kɔ̃n n
kuunao mɛ́ kɛ̃mmaro.

Ben aɔ̃ɔ tɛ́kɔ̃zi, [7] annabi gɔ̃ɔn baplaa akurinɔɔ tɛ́ńzi. Kɛ̀ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ zɛ̀ Yoda baa, ben annabi pìnɔ zɛ̀ kãa wèe ń gwaa. [8] Ben Ilia a utagyaba bɔ̀ à fɩ̃̀kɔ̃a à í lèo, ben í pì zɔ̃̀kɔ̃rɛ zaa baa kɛ̀ kpa ai baa kãa kpa. Gukori bɔ̀, ben aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ bikṵ̀. [9] Kɛ̀ aɔ̃ bikṵ̀, ben Ilia Ɛlisa là à bè: Bɔ́n ń yezi mà kɛnnɛ ai Luda gɔ̃ gá ma símmaa? Ɛlisa wèàla à bè: Ǹ tó n annabikɛgbãaa kɛ̀ ń vĩi gɔ̃mɛ túbi ũ lɛo plaa. [10] Ben Ilia bènɛ: Yã kɛ̀ ń gbèkamaa pì zĩ'ũ. Gurɔɔ kɛ̀ Ludaa e ma siimma, tó n ma e, eé gɔ̃nnɛ. Tó nɛ́ɛ ma e sɔ̃ro, nɛ́ ero. [11] Kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛna, wèe yã oo lɛdo, ben sɔ̃goro tɛ́de kɔ̃n sɔ̃ tɛ́deenɔ ń kɛ̃̀kɔ̃a, ben Ilia tà musu kɔ̃n zàga'ĩao. [12] Kɛ̀ Ɛlisa è lɛ, à wii lɛ̀ à bè: Baa! Baa! Ḿbe Isaraili sɔ̃goronɔ kɔ̃n à sɔ̃deenɔ ũ. Zaa gwe èe à e dɔro, ben à a pɔ́kãsãanɔ gà à kɛ̀̀kɔ̃rɛ. [13] À Ilia utagyaba kɛ̀ bɔ̀ à lèɛa sɛ̀, ben à ɛ̀ara à gàa à zɛ̀ Yoda baa. [14] À í lɛ̀ kɔ̃n Ilia utagyaba kɛ̀ à kũna pìo à bè: Dii Ilia Ludaa kú mámɛ? Kɛ̀ à í lèo, ben í pì zɔ̃̀kɔ̃rɛ zaa baa kɛ̀ kpa ai baa kãa kpa, ben à bikṵ̀.

[15] Annabinɔ gãli gbɛ̃̀ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Yɛrikonɔɔ e à gwaa, ben aɔ̃ bè: Ilia annabikɛgbãaa gɔ̃̀ Ɛlisanɛ. Ben aɔ̃ mɔ̀ wà dààlɛ wà kùɛnɛ [16] wà bè: Wamɔwa n zɔ̀blerinɔ, wá gɔ̃sagbãa gɔ̃ɔn baplaa akurinɔ vĩ. Ǹ tó aɔ̃ gá n dii wɛtɛ. Wègɔ̃ dɔ̃ro tó Dii Nini à sɛ̀ à zù kpii ke musu ke guzurɛ ken gwɛɛ. Ben Ɛlisa bè: Àton ń zĩro. [17] Aɔ̃ nàkɔ̃rɛa, ben à ń wí dɛ̀ à bè: À ń zĩ. Ben aɔ̃ gɔ̃ɔn baplaa akuri pìnɔ gbàrɛ, aɔ̃ kpáɛ kɛ̀ Iliazi gurɔ aagɔ̃, aɔ̃ɔe bɔaro. [18] Kɛ̀ aɔ̃ ɛ̀ara wà sù, aɔ̃ Ɛlisa lè Yɛriko, ben à bèńnɛ: À dɛ má òare àton gá à à wɛtɛroo?

Ɛlisa dabuyã káakunɔ

[19] Wɛ́tɛ pì deenɔ bè Ɛlisanɛ: Ǹ gwa dii! Wa wɛ́tɛ kaɛna maa lán ń è nà. À í bé à nnaro, à tɔɔtɛ è pɔ́ kɛ maaro. [20] Ben à bè: À wisi ká ta dufun à mɔ́omɛ. Ben wà mɔ̀onɛ. [21] À gàa íbɔkiia, ben à wisi pì kàn à bè: Dii bè a gbãsĩ bɔ̀ í pìn. Í pì é mɔ́ kɔ̃n gagaa ke tɔɔtɛ pɔ́kɛmaasaio dɔro. [22] Ben í pì kɛ̀ nna ai kɔ̃n a gbɛ̀̀ao lán Ɛlisa ò nà.

[23] Kɛ̀ Ɛlisa bɔ̀ gwe, èe gaa Bɛtɛli. Gurɔɔ kɛ̀ à té zɛ́n, ben gɔ̃kparɛ kenɔ bɔ̀ɛ wɛ́tɛ guu aɔ̃ à kɛ̀ pɔ̃ɔpɔ̃ɔ wà bènɛ: Mìgbaasude, ǹgɔ̃ gaa! Mìgbaasude, ǹgɔ̃ gaa! [24] À lìɛ à ń gwá, ben à ń ká kɔ̃n Dii tɔ́o. Ben nɔ̀bɔ pãsĩnɔ bɔ̀ɛ líkpɛn mèn plaa, aɔ̃ nɛ́ gɔ̃ɔn baplaa awɛɛplaaa pìnɔ kɛ̀̀kɛ̃̀kɔ̃rɛ. [25] Kɛ̀ Ɛlisa bɔ̀ gwe, à gàa Kamɛli kpiii musu, ben à ɛ̀ara à tà Samaria.

3

*M*ɔabunɔ ń zĩnda sina Isarailinɔa

[1] Yudanɔ kí Yosafata kíblena wɛ̃̀ baro plaasaidee guun Ahabu nɛ́ Yoramu kɛ̀ Isarailinɔ kína ũ Samaria, à kí blè wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. [2] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, mɔde èe ká a de kɔ̃n a dao pɔ́ ũro. À Baali gbɛ̀ kɛ̀ à dee pɛ̀ɛ wùrɛ, [3] mɔde à zɛ̀ kɔ̃n durun kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnan-o, èe pãnɛro.

[4] Mɔabu kí Mɛsa sã kpàsanɔ vĩ, ègɔ̃ sãnɛ bɔ̀rɔnɔ tángba kpaa Isarailinɔ kínaa bɔrɔ basɔɔro kɔ̃n sãkaro bɔrɔ basɔɔroonɔ kão. [5] Kɛ̀ Ahabu gà, ben Mɔabu kína a zĩnda sì Isarailinɔ kínaa. [6] Gwe gɔ̃ɔ kí Yoramu bɔ̀ Samaria à Isarailinɔ kàkɔ̃a ń píngi. [7] À gbɛ̃̀nɔ zɩ̃̀ Yudanɔ kí Yosafataa à bè: Mɔabu kína a zĩnda sìma. Nɛ́ gámao zɩ̃̀ ká kɔ̃n Mɔabunɔroo? À wèàla à bè: Mɛ́ gá, zaakɛ pɔ́ dɔ̃nkɔ̃n wa ũ. Ma zɩ̃̀kpɛɛnɔ nɛ́ n zɩ̃̀kpɛɛnɔmɛ, ma sɔ̃nɔ nɛ́ n sɔ̃nɔmɛ.

[8] Kɛ̀ Yosafata mɔ̀, ben à Yoramu là à bè: Mákpan wé séɛn wà léɛńmaa? Yoramu wèàla à bè: Wé séɛ Ɛdɔmu gbáa kpamɛ. [9] Ben Isarailinɔ kína dà zɛ́n kɔ̃n Yudanɔ kínao kɔ̃n Ɛdɔmunɔ kínao. Kɛ̀ aɔ̃ lìga guuzi gurɔ swɛɛplaa, ben í yàa zɩ̃̀kpɛɛnɔa kɔ̃n ń pɔ́kãdeenɔ. [10] Ben Isarailinɔ kína bè: Yã gì! Dii wa kína gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ kàkɔ̃a à wa na Mɔabunɔnɛ ń ɔzĩɔ́? [11] Ben Yosafata bè: Dii annabi kee kú kɛ̀ à gbekawe Diiaroo? Ben Isarailinɔ kína ìbanɔ doke bè: Safata nɛ́ Ɛlisa kuu. Àmbe è í kú Ilianɛ a ɔɔa yã. [12] Ben Yosafata bè: Dii kúo. Ben Isarailinɔ kína kɔ̃n Yosafatao kɔ̃n Ɛdɔmunɔ kínao gàa Ɛlisa kiia. [13] Ben Ɛlisa bè Isarailinɔ kínanɛ: Wa bà kú kɔ̃o mámɛ? Ǹ gá n de kɔ̃n n dao tãagbãgbãrinɔ kiia. Ben Isarailinɔ kína wèàla à bè: Auo! Wa kína gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ, Dii bé à wa kakɔ̃a à wa na Mɔabunɔnɛ ń ɔzĩ. [14] Ben Ɛlisa bènɛ: Kɔ̃n Dii Zɩ̃̀kpɛde kɛ̀ mɛ́ɛ zĩi kɛɛnɛ kuunao, tó èe kɛ Yudanɔ kí Yosafata yãnzinlo, mɛ́ wɛ́ɛ sɛ́ mà n gwa sero. [15] À mɔ́mɛ kɔ̃n mɔrɔlɛrio. Kɛ̀ mɔrɔlɛri pì nà à lɛnaa, ben Dii gbãaa sù Ɛlisaa [16] à

bè: Dii bè à wèɛ yɔ̃yɔ̃ swawɛɛ kèkiin. [17] Dii bè é zàga'ĩa kɔ̃n louo ero, mɔde í é guzurɛ kèkii pa, é mi kɔ̃n a pɔ́kãdeenɔ. [18] Dii kiian yã pì zĩ'ũro. Eé Mɔabunɔ naare a ɔzĩmɛ dɔ. [19] É léɛ aɔ̃ wɛ́tɛ maa bĩideenɔa píngi. É lí kɛ̀ wè à bɛɛ bleenɔ zɔ̃zɔ̃ píngi. É íbɔkiinɔ tata píngi. É búgbɛ maaanɔ yaka kɔ̃n gbɛ̀o píngi. [20] Kɛ̀ guu dɔ̀ sa kɔngɔ ogurɔ, ben í bɔ̀ Ɛdɔmunɔ bùsu kpa à dà tɔɔtɛla píngi.

[21] Kɛ̀ Mɔabunɔɔ mà kína pìnɔ mɔ̀ zĩ̀ káńyo, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kà wà zĩ̀ kánɔ sìsi ń píngi nɛ́ féte gbɛ̃nsi, ben aɔ̃ ń kákɔ̃a ń bùsu lézɛkiia. [22] Kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔngɔ, ɔfãntɛ̃ dɔ̀ í pìa ń aɛ, à kɛ̀ńnɛ tɛ̃ɛ lán aru bà. [23] Ben aɔ̃ bè: Arun gwe fá! Kína pìnɔ aɛ dɔ̀ kɔ̃a aɔ̃ kɔ̃ dɛ̀dɛ! Mɔabunɔ, wà gá wà ń pɔ́nɔ séɛ! [24] Kɛ̀ aɔ̃ kà Isarailinɔ bùran, ben Isarailinɔ fɛ̀ɛ wà lɛ̀ɛńma, ben Mɔabu pìnɔ lɛ̀kɔ̃a. Ben Isarailinɔ sì ń bùsun aɔ̃ ń dɛdɛ. [25] Aɔ̃ ń wɛ́tɛnɔ wìwi. Baade gbɛ̀ sɛ̀ɛ wà zùzu búgbɛ maaanɔn, aɔ̃ɔ dà búgbɛ pìnɔla píngi. Aɔ̃ íbɔkiinɔ tàta píngi. Aɔ̃ lí kɛ̀ wè à bɛɛ bleenɔ zɔ̃̀zɔ̃ píngi. Aɔ̃ mɛɛwi Kirarɛsɛ bé à gɔ̃̀ lɛzi ado, ben gbɛ̀zurinɔ lìgazi, aɔ̃ɔe wɛ́tɛ pì bĩi papaa kɔ̃n gbɛ̀ bítanɔ. [26] Kɛ̀ Mɔabu kína è wà yezi wà zĩ̀ bleawa, ben à fɛ̃ɛdadeenɔ sɛ̀ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kpɛ́ basɔɔro, lɛ aɔ̃ gbɛ̃nɔ kɛ̃guu gana Ɛdɔmunɔ kína kiia, mɔde aɔ̃ fùa. [27] Ben à a négɔ̃gbɛ̃ káaku kɛ̀ eé kí ble à gbɛraa sɛ̀ à saa òo bĩia. Ben vĩa Isarailinɔ kũ̀, aɔ̃ gù Mɔabunɔla wà tà ń bùsun.

4

*Gyaan*ɔɔ nɔ́si tùu yã

[1] Annabinɔ gãli gbɛ̃ke naɔ̃ wii pè Ɛlisazi à bè: Ma zã kɛ̀ dɛ n gbɛ̃ ũu gà. Ń dɔ̃ kɛ̀ n gbɛ̃ pì Dii vĩa vĩ. À fĩadee e mɔɔ à ma négɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ séɛ a zɔ̀nɔ ũ. [2] Ben Ɛlisa bènɛ: Bɔ́n ń yezi mà kɛnnɛɛ? Ǹ omɛ, bɔ́n ń vĩ n kpɛ́n? Ben à bè: Mamɔma n zɔ̀bleri, nɔ́si kɛ̀ kú tùu guu baasiro má pɔ́ke vĩro. [3] Ben Ɛlisa bè: Ǹ gá bàazi ǹ ta korinɔ gbekagbeka n gbɛ̃daaanɔa ń píngi, àgɔ̃ pari, [4] né gɛ̃ kpɛ́n ǹ zɛ́ tatanlɛ kɔ̃n n nɛ́nɔ, ǹgɔ̃ nɔ́si kákaa taa pìnɔ guu, taa kɛ̀ pà nɛ́ diɛ kpado.

[5] Ben nɔgbɛ̃ pì fɛ̀ɛ à bɔ̀ à kiia à gàa kɛ lɛ. À gɛ̃̀ kpɛ́n kɔ̃n a nɛ́nɔ à zɛ́ tàta, aɔ̃ɔe taa dɔɔnɛ, ben èe nɔ́si kákaan. [6] Kɛ̀ taa pìnɔ pà píngi, à bè a nɛ́nɔ dokenɛ à ta pãnde dɔare, ben à bènɛ ta kee kuu dɔro, ben nɔ́si pì yona zɛ̀. [7] À gàa à ò Luda gbɛ̃ pìnɛ, ben Luda gbɛ̃ pì bè: Ǹ gá ǹ nɔ́si pì yá ǹ fĩa boo, mpi kɔ̃n n nɛ́nɔ égɔ̃ pɔ́ blee kɔ̃n à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀o.

*Ɛlisa Sun*ɛmu nɔgbɛ̃ né fɛɛna gaan

[8] Zĩkea Ɛlisa gàa Sunɛmu. Nɔgbɛ̃ tɔ́de kee kú gwe, à nàkɔ̃rɛa à bè, à pɔ́ ble a bɛ, ben à pɔ́ blè. Zaa gurɔ beeea tó èe gɛ̃tɛɛ, è bɔɛ à pɔ́ ble gwe. [9] Ben nɔgbɛ̃ tɔ́dee pì bè a zãnɛ: Má dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ gɛ̃tɛɛ kɛ̀ gɛ̃̀n baaagɔ̃ pì né Luda gbɛ̃mɛ súusu. [10] Wà kpɛ́nɛ bo wa kpɛ́ musu wà gádo diɛnɛ gwe kɔ̃n teebuo kɔ̃n kìtao kɔ̃n fitiao. Tó à mɔ̀ wa gwa, eégae pita gwe.

[11] Zĩkea kɛ̀ Ɛlisa mɔ̀ gwe, à gɛ̃̀ a kpɛ́ pìn à dàɛ. [12] Ben à bè a zĩkɛri Geazinɛ. Ǹ Sunɛmu nɔgbɛ̃ pì sísi. Kɛ̀ à à sìsi, ben à mɔ̀ à zɛ̀ Ɛlisa aɛ. [13] Ben Ɛlisa bè Geazinɛ: Ǹ onɛ à nibɔkɛɛ kɛ̀we maamaa. Bɔ́n à yezi wà kɛare sɔ̃ɔ? À yezi wà yãke oare kínanɛ ke zĩ̀kpɛ dɔn'aɛdeenɛɔ́? Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Pɔ́kee e kɛ̃sãma ma gbɛ̃nɔ tɛ́ro. [14] Ben Ɛlisa Geazi là à bè: Bɔ́n à dɛ wà kɛnɛ? Ben Geazi wèàla à bè: Too, à négɔ̃gbɛ̃ ke vĩro, bensɔ̃ à zã zi kũ̀. [15] Ben Ɛlisa bè: Ǹ à sísi. Kɛ̀ à à sìsi, ben à mɔ̀ à zɛ̀ kpɛɛlɛ. [16] Ben Ɛlisa bènɛ: Zii mɔndaa'i négɔ̃ négɔ̃gbɛ̃ kũna n ɔzĩ. Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Auo ma dii Luda gbɛ̃, ǹton mamɔma n zɔ̀bleri kɛkɛro.

[17] Ben nɔgbɛ̃ pì nɔ̀ sì. Kɛ̀ wɛ̃̀ làa kà, à né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ lán Ɛlisa òn ɛ nà. [18] Kɛ̀ né pì ìsi kũ̀, ben zĩkea à gàa à a de lè bura kɔ̃n pɔ́kɛ̃rinɔ. [19] Ben à bè a de pìnɛ: Ma mì! Ma mì! Ben à de pì bè a zĩkɛrinɛ: Ǹ né pì sɛ́ ǹ táo a danɛ. [20] Kɛ̀ à à sɛ̀ à tào a danɛ, ben à da pì à sɛ̀ à kpà a gbála. Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben à gà. [21] Ben à à sɛ̀ à dìo Luda gbɛ̃ pì kpɛ́n à à dàɛ à gádoa, ben à bɔ̀ à zɛ́ tàtaàlɛ. [22] Ben à a zã sìsi à bènɛ: Ǹ zĩkɛrinɔ doke gbarɛmɛ kɔ̃n zaakio. Má yezi mà gá Luda gbɛ̃ kiia mà su kpakpaa. [23] Ben à à lá à bè: À kɛ̀ dia nɛ́ɛ gaa à kiia gbã̀a? Mɔ dufu ke kámmabogurɔɔ zĩn gbã̀aro né! Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Beee yãke vĩro. [24] À gàari yì zaakinɛ à dìa, ben à bè a zĩkɛrinɛ: Ǹ à kpakɛ wà gá. Ǹton zɛro, séto ma òn nɛ. [25] Aɔ̃ dà zén wà gàa Luda gbɛ̃ pì kiia zaa Kamɛli kpiii musu. Kɛ̀ Luda gbɛ̃ pì à è té kãaa, à bè a zĩkɛri Geazinɛ: Ǹ Sunɛmu

nɔgbɛ̃ gwa, à tɛ́ kãa! [26] Ǹ bàa lɛ́ ǹ gá daàlɛ, nɛ́ à la, tó à aafia kɔ̃n a zão kɔ̃n a nɛ́o. Ben nɔgbɛ̃
pì wèàla à bè: Aafiamɛ! [27] Kɛ̀ à kà Luda gbɛ̃ kiia kpiii pì musu, ben à à kṹ a gbáa. Kɛ̀ Geazi
mɔ̀ à ɔ sɔ̃zi, ben Luda gbɛ̃ pì bè: Ǹ à tó. À nɔ̀sɛ yakanamɛ, mɔde Dii beee ùtɛmɛ, èe omɛro.
[28] Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Ma dii, ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ wɛ́ɛ kèmman yɔ́? Mɛ́ɛ be ǹton ma kɛkɛroroo?
[29] Ben Ɛlisa bè Geazinɛ: Ǹ n asaa dɔmma ǹ ma gò sɛ́ ǹ gá. Tó n da gbɛ̃kelɛ, ǹton ì kpáaro.
Tó gbɛ̃ke ì kpàmma sɔ̃, ǹton wero. Ǹ gá ǹ ma gò pì na nɛ́ pì aɛa. [30] Ben nɛ́ pì da bè: Kɔ̃n Dii
kuunao kɔ̃n n kuunao mɛ́ tá n sairo. Ben Ɛlisa bɔ̀ à tɛ́zi. [31] Geazi dɔ̀ aɛ à gàa à gò pì nà nɛ́ pì
aɛa, mɔde èe kĩi ke kɛro, èe nigãro. Ben Geazi ɛ̀ara à gàa à dà Ɛlisalɛ à bènɛ: Nɛ́ pì e fɛɛro.
[32] Kɛ̀ Ɛlisa kà bɛɛ pìn, à nɛ́ pì è daɛna a gádoa gɛ̀ ũ. [33] Ben à gɛ̃̀ nɛ́ pìzi ado, à zɛ́ tàta à wɛ́ɛ kɛ̀
Diia. [34] Ben à dàɛ nɛ́ pìa. À lɛ́ pɛ̀ à lɛ́a à wɛ́ɛ pɛ̀ à wɛ́ɛn à ɔ dàda à ɔɔnɔn. Lán à dàɛ nɛ́ pìa
nà, ben à mɛ̀ kɛ̀ lɔ́gɔlɔgɔ. [35] Ɛlisa fɛ̀ɛ à zɛ̀ à táa ò kpɛ́ pìn à gàa à sù, ben à ɛ̀ara à dàɛ nɛ́ pìa
dɔ. Ben nɛ́ pì yĩ sã̀ gɛ̃̀n swɛɛplaa à wɛ́ɛ wɛ̃̀. [36] Ben Ɛlisa Geazi sìsi à bènɛ: Ǹ Sunɛmu nɔgbɛ̃
pì sísi. Kɛ̀ à à sìsi à mɔ̀, ben Ɛlisa bènɛ: N nɛ́n yɛ̀. [37] Ben à kùɛ à mì pɛ̀ɛ à gbá saɛ à a nɛ́ pì sɛ̀
à bɔ̀o.

*S*ɛwɛɛ kana do'oroon

[38] Ɛlisa tà Giligala. Gurɔ beeea dekaa kú bùsu pìn. Annabinɔɔ káɛ à aɛ, ben à bè a zĩkɛrinɛ:
Ǹ dàga di tɛ́a, nɛ́ dò kuku annabi kɛ̀nɔnɛ. [39] Kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ke gàa dò pɔ́nɔ wɛtɛ bura, ben à bɔ̀ sɛ̃̀tɛ
boboa. À à bɛɛ bòbo à kà a uta lɛ́baan à pà. Kɛ̀ à sùo, ben wà pàrapara wà kà dòn, gbɛ̃kee
dɔ̃ lán à dɛ nàro. [40] Kɛ̀ wà dò pì tɔ̀ gbɛ̃ pìnɔnɛ aɔ̃ pɔ́ bleo, kɛ̀ aɔ̃ɔ dã̀, aɔ̃ wii lɛ̀ wà bè: Luda
gbɛ̃, gaa bé à kú do'oroo pìn. Ben aɔ̃ɔe fɔ̃ wà blèro. [41] Ben Ɛlisa bè: À flawa sɛ́ à mɔ́o. Ben à
kɔ̀ à kà do'oroo pìn à bè: Ǹ kpaatɛńnɛ aɔ̃ ble. Ben sɛwɛɛ pì yã̀a do'oroon.

*P*ɔ́blekpana gɔ̃ɔn basɔɔrooa

[42] Gbɛ̃ke bɔ̀ Baali Salisa à mɔ̀ Luda gbɛ̃ pìnɛ kɔ̃n burɛdi kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n pɔ́wɛɛ káakuo mèn
baro kɔ̃n gbado dufuo. Ben Ɛlisa bè: Ǹ kpá gbɛ̃nɔa aɔ̃ só. [43] Ben à zĩkɛri à là à bè: Gbɛ̃ pìnɔ
kà gɔ̃ɔn basɔɔro, dian mɛ́ beee kpaatɛńnɛ nà? À wèàla à bè: Ǹ kpáḿma aɔ̃ só, zaakɛ Dii bè
aɔ̃ɛ́ só, à kpaa é gɔ̃. [44] Ben à kpàḿma, aɔ̃ɔ sò, à kpaaa gɔ̃̀ lán Dii ò nà.

5

*Naama k*ɛ̃̀kɔ̃ana kɔ̃n a kusuo

[1] Naaman Sirianɔ kína zĩ̀kpɛɛnɔ dɔn'aɛdee ũ. À bɛɛ vĩ a dii ɔzĩ bensɔ̃ à tɔ́ bɔ̀, zaakɛ à
gãzĩn Dii tò Sirianɔ zĩ̀ blèzi. Nɛ́gɔ̃gbɛ̃mɛ zĩ̀ guu, mɔde à kusu kṹ. [2] Gurɔɔ kɛ̀ Siria zĩ̀kari
gbãamɔnnɛrinɔ gàa Isarailinɔ bùsun yã, aɔ̃ nɛ́nɔkparɛ ke kṹ, ben à gɔ̃̀ Naama naɔ̃ zĩkɛri ũ.
[3] Ben nɛ́nɔkparɛ pì bè a diinɛ: Tó wa bɛdee é fɔ̃ à gá annabi kɛ̀ kú Samaria kiia yã, lɛ à à
kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n a kusuo. [4] Ben Naama gàa kína kiia à bè: Yã kɛ̀ nɔkparɛ kɛ̀ bɔ̀ Isarailinɔ bùsun
òn yɛ̀. [5] Ben Sirianɔ kína bè: Ǹ gá, mɛ́ takada kɛ̃ Isarailinɔ kínanɛ. Ben Naama kondogi sɛ̀ɛ
kiloo wàa do kpɛ́ baswɛɛplaa kɔ̃n vurao kiloo baaagɔ̃ akuri kɔ̃n utao waa kuri. [6] À gàa kɔ̃n
takada kɛ̀ kína kɛ̃̀ Isarailinɔ kínanɛo dɔ. Takada pì guu kína bè: Ma takada kɛ̀ kpã̀sãnnɛ
kɔ̃n ma ìba Naamao, lɛ ǹ à kɛ̃̀kɔ̃amɛ kɔ̃n à kusuo. [7] Kɛ̀ Isarailinɔ kína takada pì kyó kɛ̀, à a
utadaa gà à kɛ̃̀ à bè: Ludan ma ũ kɛ̀ mɛ́ gbɛ̃ wɛ̃̀ndi bɔ mà sɔkpanɛ dɔɔ́? Bɔ́yãnzin à gbɛ̃ kɛ̀
gbàrɛma mà à kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n a kusuozi? À gwa lán èe ma lɛ́ wɛtɛɛ nà fá!

[8] Luda gbɛ̃ Ɛlisa mà kɛ̀ Isarailinɔ kína a utadaa gà à kɛ̃̀, ben à lɛ́kpãsã̀ kènɛ à bè: Bɔ́yãnzin
n n utadaa gà ń kɛ̃̀zi? Ǹ tó adee pì mɔ́ ma kiia, eé dɔ̃ kɛ̀ annabi kú Isarailinɔ bùsun. [9] Ben
Naama gɛ̃̀ a sɔ̃goron à gàa à zɛ̀ Ɛlisa bɛ gãalɛ. [10] Ben Ɛlisa gbɛ̃ zĩ̀a à bè: Ǹ gá ǹ zú o Yoda
swaan gɛ̃̀n swɛɛplaa, n mɛ̀ é ɛara à su a gbèn, nɛ́ kɛ̃̀kɔ̃a wásawasa. [11] Ben Naama pɛ̃̀tɛ̃ kɛ̀, èe
taa à bè: Mɛ́ɛ daa eé bɔ ua à mɔ́ à zɛ ma aɛ à Dii a Luda sísi à ɔ liga ma bɔ̀zi, lɛ ma kusu pì
yãamɛ. [12] Damasuku swaanɔ Abana kɔ̃n Faapao í maa dɛ Isaraili swaanɔ ílaroo? Mɛ́ fɔ̃ mà
zú o gwe mà gɔ̃ wásawasaroo? Ben à ɛ̀ara kɔ̃n pɔfɛ̃o, èe taa.

13 Ben à ìbanɔ tɛ̀zi wà bɛ̀: Baa, tó yã̃ zĩ'ũun annabi pì dànnɛ yã̃, né kɛroo? Kɛ̀ à bɛ̀nnɛ ǹ
gá zú o, né gɔ̃ wásawasa, beee é n fuɔ́? 14 Ben à gàa à a zĩnda kpàɛ Yoda ín gɛ̃̀n swɛɛplaa lán
Luda gbɛ̃ pì òn̪ɛ nà. Ben à mɛ̀ ɛ̀ara à sù a gbɛ̀n wásawasa lán né féte pɔ́ bà. 15 Ben Naama
kɔ̃n a ìbanɔ ɛ̀ara wà gàa Luda gbɛ̃ kiia ń píngi. À zɛ̀ à aɛ à bɛ̀: Má dɔ̃̀ sa kɛ̀ Ludaa kú gukea
anduna guuro, séde Isarailinɔ bùsun. Ǹ gbaa kɛ̀ mamɔma n zɔ̀bleri ma mɔonnɛɛ kɛ̀ sí. 16 Ben
Ɛlisa bɛ̀: Kɔ̃n Dii kɛ̀ mɛɛ̀ zĩi kɛnɛ kuunao mɛ́ síro. Naama nàkɔ̃rɛa à sí, baa kɔ̃n beeeo à gì
sízi. 17 Ben Naama bɛ̀: Tó nɛ́ɛ síro, ǹ mamɔma n zɔ̀bleri gba zɛ́ mà bùsu sɛ́ bãagãsɔ̃ aso plaa,
zaakɛ mɛ́ saa o tãaa dɔro, séde Dii. 18 Dii sùu kɛmao kɔ̃n yã̃ kɛ̀kiio. Tó ma kína gàa Rimɔ
gbãgbã̃ à kpén, tó ma gaa zɛnɛ, tó ma kuɛ Rimɔ kpɛ́ pìn, Dii sùu kɛmao kɔ̃n yã̃ pìo. 19 Ben
Ɛlisa bɛ̀nɛ: Ǹ ká bɛ aafia!
Kɛ̀ à dà zɛ́n, à táa ò féte, 20 ben Luda gbɛ̃ Ɛlisa zĩkɛri Geazi laasuu lɛ̀ à bɛ̀: Ma dii tò Siria
gbɛ̃ Naama e taa pã̃, èe pɔ́ kɛ̀ à mɔ̀onɛ síro. Kɔ̃n Dii kuunao mɛ́ pɛ́ɛzi mà pɔ́ke sía. 21 Ben
Geazi pɛ̀ɛ Naamazi. Kɛ̀ Naama è à té ń kpɛɛ kɔ̃n bào, ben à bɔ̀ a sɔ̃goron, èe à dãa. Kɛ̀ à
kà, ben Naama à là à bɛ̀: Aafian yɔ́? 22 À wèàla à bɛ̀: Aafiamɛ. Ma dii bé à ma zĩmma, à bɛ̀
annabinɔ gãli gɔ̃kparɛ gɔ̃ɔn plaa kenɔ bé wà bɔ̀ Ɛflaimu gusĩsĩdeen aɔ̃ mɔ̀ a kiia tia. Ǹ ń gba
kondogi kiloo baplaa kɔ̃n utao waa plaa. 23 Ben Naama bɛ̀: Ɛ̃ndɛ̃ ǹ kondogi kiloo basiigɔ̃ɔ
sí gɔ̃ɔ. À kànɛ sàkin mèn plaa kɔ̃n utao waa plaa. À kpà a ìba gɔ̃ɔn plaaanɔa, ben aɔ̃ sɛ̀ wà
dɔ̀ Geazinɛ aɛ. 24 Kɛ̀ aɔ̃ kà Ɛlisa bɛ sĩ̀sĩ musu, ben Geazi pɔ́ pìnɔ sìḿma à kàɛ a kpén, ben à
gbɛ̃ pìnɔ gbàrɛ aɔ̃ tà. 25 Kɛ̀ à gàa a dii Ɛlisa kiia, ben Ɛlisa à là à bɛ̀: Geazi, mán n gaan? À
wèàla à bɛ̀: Mamɔma n zɔ̀bleri, mɛ́ɛ gá gukearo. 26 Ben Ɛlisa bɛ̀nɛ: Kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì bɔ̀ a sɔ̃goron,
èe n dãa, ń dɔ̃ kɛ̀ ma ninii kúnyo gweroo? Kondogi ke utanɔ símmana gurɔɔn yɛ̀ro né, ke
kùkpɛnɔ ke geepi búnɔ ke sãanɔ ke zùnɔ ke gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃ zĩkɛrinɔo. 27 Naama kusu é
gɔ̃nnɛ kɔ̃n n boriinɔ ai gurɔ píngi. Kɛ̀ à bɔ̀ Ɛlisa kiia, ben kusu pì dààla púu lán buu bà.

6

Kpásawɛɛ funa íla

1 Annabi gãli gbɛ̃nɔ bɛ̀ Ɛlisanɛ: Ǹ gwa, guu kɛ̀ wèe kakɔ̃ana kɛɛn kɛ̀we nɛ́ngo. 2 Wà gá
Yodazi, wa baade é lí zɔ̃ wà kpɛ́ dɔo gwe, guu kɛ̀ wégɔ̃ kun. Ben Ɛlisa bɛ̀: À gá. 3 Ben aɔ̃
gbɛ̃ke bɛ̀: Nɛ́ sùu kɛ ǹ gáwaoroo? Ben à bɛ̀: Mɛ́ gá. 4 Ben à gàańyo. Kɛ̀ aɔ̃ kà Yodazi, aɔ̃ɔe lí
zɔ̃zɔ̃ɔ. 5 Kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃kee e lí zɔ̃ɔ, ben à kpása wɛ́ɛ bɔ̀ a pán à zù ín bùdum, ben à wii lɛ̀ Ɛlisazi
à bɛ̀: O'o dii, ma kpása pì sɛ̀ḿmamɛ fá! 6 Ben Luda gbɛ̃ bɛ̀: Mákpan à zùn súusuu? Kɛ̀ à
ɔ̀dɔanɛ, ben Ɛlisa lí zɔ̃̀ à zù ín gwe, à tò kpása pì wɛ́ɛ fù íla. 7 Ɛlisa bɛ̀: Ǹ sɛ́ ǹ bɔo! Ben gbɛ̃ pì
ɔ bɔ̀ à kũ̀.

*Siria zĩ̀kpɛɛ*nɔ vĩ̀akũna

8 Siria kí fɛ̀ɛ Isarailinɔzi kɔ̃n zĩ̀o. À lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n a ìbanɔ, ben à bɛ̀ńnɛ gukean weé bùra
káɛn. 9 Ben Luda gbɛ̃ lɛ́kpãsã kɛ̀ Isarailinɔ kínanɛ à bɛ̀, àgɔ̃ guu pì dãkpaa àton gɛ̃̀laro,
zaakɛ Sirianɔɔ e mɔɔ gwemɛ. 10 Ben Isarailinɔ kína gbɛ̃nɔ zĩ guu kɛ̀ Luda gbɛ̃ à yã̃ òn̪ɛ pì
guu. Lɛn Ɛlisa ègɔ̃ lɛ́ daaa gɛ̃̀n baaagɔ̃ lɛ, ben è tó wàgɔ̃ guu pìnɔ dãkpaa. 11 Ben Sirianɔ kína
làakari fɛ̀ɛ yã̃ pì yãnzi. À a ìbanɔ kàkɔ̃a, ben à ń lá à bɛ̀: Wa dé bé à dɛ Isarailinɔ kína gbɛ̃
ũu? À omɛ. 12 À ìba pìnɔ doke wèàla à bɛ̀: Ma dii kí, èe kɛ wa gbɛ̃ke né à gbɛ̃nlo. Isarailinɔ
bùsu annabi Ɛlisa bé è yã̃ kɛ̀ nɛɛ̀ o zaa n kpɛ́ guu gbã̃ Isarailinɔ kínanɛ. 13 Ben kína bɛ̀: À gá à
à wɛtɛ guu kɛ̀ à kún, mɛ́ gbɛ̃nɔ zĩ wà à kũ. Ben wà bɛ̀nɛ: À kú Dotãmɛ. 14 Ben kína zĩ̀kpɛɛnɔ
gbàrɛ gwe paripari kɔ̃n sɔ̃deenɔ kɔ̃n sɔ̃goronɔ. Aɔ̃ gàa gwe gwãavĩ aɔ̃ lìga wɛ́tɛ pìzi.
15 Kɛ̀ Luda gbɛ̃ zĩkɛri fɛ̀ɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à bɔ̀, ben à zĩ̀kpɛɛ pìnɔ è ligana wɛ́tɛzi kɔ̃n sɔ̃deenɔ
kɔ̃n sɔ̃gorono. Ben à bɛ̀ Ɛlisanɛ: O'o dii, wé kɛ diamɛ? 16 À wèàla à bɛ̀: Ǹton tó vĩa n kũro.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúwaonɔɔ pari dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúńyonɔla. 17 Ben Ɛlisa wɛ́ɛ kɛ̀ à bɛ̀: Dii, ǹ à wɛ́ɛ
kɛ̃̀nɛ. Ben Dii zĩkɛri pì wɛ́ɛ kɛ̃̀nɛ. Kɛ̀ à guu gwà dɔ, ben à sɔ̃deenɔ kɔ̃n sɔ̃goro tɛ́deenɔ è
ligana Ɛlisazi, aɔ̃ dà sĩ̀sĩ pìla. 18 Kɛ̀ Sirianɔɔ e mɔɔ Ɛlisa kũ, ben à wɛ́ɛ kɛ̀ Diia à bɛ̀: Ǹ tó gbɛ̃
pìnɔ vĩ̀a kũ. Ben Dii tò aɔ̃ vĩ̀a kũ̀ lán Ɛlisa wɛ́ɛ kɛ̀a nà. 19 Ben Ɛlisa bɛ̀ Siria zĩ̀kpɛɛ pìnɔnɛ:

Zɛ́ kɛ̀kiinlo! Wɛ́tɛ kɛ̀kiinlo! À tɛ́mazi mà gáao gbɛ̃ kɛ̀ ée wɛtɛɛ kiia. Ben à gàaǵyo Samaria.
[20] Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ wɛ́tɛ pì guu, ben Ɛlisa bè: Dii, ǹ ń wɛ́ɛ wɛ̃ǵnɛ sa. Kɛ̀ Dii ń wɛ́ɛ wɛ̃̀ǵnɛ, aɔ̃ guu gwà
aɔ̃ɔ è kɛ̀ Samarian wà kún. [21] Kɛ̀ Isarailinɔ kína ń é, à Ɛlisa là à bè: Mà ń dɛdɛn yɔ́? Baa, mà
ń dɛdɛn yɔ́? [22] Ben Ɛlisa wèàla à bè: Ǹton ń dɛdɛro. Nɛɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ n ń kũkũ zĩ̀lannɔ dɛdɛn yɔ́?
Ǹ pɔ́blee kpáḿma aɔ̃ ble. Ǹ í kpáḿma aɔ̃ mi, gbasa wà tá ń diia. [23] Ben kína pɔnna pɔ́blee
kɛ̀ǵnɛ, aɔ̃ blè wà í mì, ben wà ń gbáɛ, aɔ̃ tà ń diia. Beee gbɛra Siria gbãamɔnnɛrinɔɔ e ɛara
wà mɔ̀ lɛ́ɛ Isarailinɔ bùsua dɔro.

*Sirian*ɔ Samaria kagurakɛna

[24] Gurɔ plaaa gbɛra Siria kí Bɛnadada a zĩ̀kpɛɛnɔ kàkɔ̃a ń píngi, ben aɔ̃ mɔ̀ wà Samaria
kagura kɛ̀. [25] Ben nɔaa gbãa kũ̀ wɛ́tɛ pìn, wà à kagura kɛ̀ à gì kɛ̀ ai wèe zaaki mì yaa kondogi
kiloo do, lukuluku gbɔ̃̀ zaka néngo lɛ́ doo sɔ̃ kondogi ɔɔ mèn sɔɔro. [26] Kɛ̀ Isarailinɔ kína tɛ́
bĩi musu, ben nɔgbɛ̃ ke wii pèzi à bè: Ma dii kí, ǹ ma mì sí. [27] Ben kína bènɛ: Tó Dii e n mì
síro, mɛ́ e mà n mì sí diamɛ? Má blɛwɛɛ ke geepiwɛ̃ɛ vĩn yɔ́? [28] Ben à ɛ̀ara à à là à bè: Bɔ́ bé
à n lee? Ben nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Nɔgbɛ̃ ke bé à bèmɛ mà mɔ́ kɔ̃n ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃o wà só gbã̀a,
zian sɔ̃ wɛ́ a pɔ́ só. [29] Ben wa ma nɛ́ kùku wá sò. Kɛ̀ guu dɔ̀, ben ma bènɛ à mɔ́ kɔ̃n a pɔ́o sɔ̃
wà só, ben à a pɔ́ kii ùtɛ. [30] Kɛ̀ kína mà yã kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì ò, ben à a utadaa gà à kɛ̃̀. Kɛ̀ wà wɛ́ɛ
sɛ̀ wà à gwà lán à tɛ́ bĩi musu nà, wà à ɛ̀ kɔ̃n pɔsia utanɔ dana a utadaa gĩzĩ. [31] Ben kína bè:
Tó mɛ́ɛ Safata nɛ́ Ɛlisa mì zɔ̃ gbã̀aro, Luda yã kɛmɛ pãsĩpãsĩ.

[32] Ɛlisa vɛ̃ɛna a kpɛ́n kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ. Ben kína gbɛ̃ zĩ̀ à dɔare aɛ à gá Ɛlisa kũ ai àgɔ̃ ká. Ai
zĩ̀ri pì gɔ̃ gá ká gwe, ben Ɛlisa bè gbɛ̃nsi pìnɔnɛ: Gbɛ̃dɛri pì gbɛ̃ zĩ̀, èe mɔɔ à ma mì zɔ̃. À
làakari kɛ! Tó zĩ̀ri pì kà, à zɛ́ tatanɛ, àton tó à gɛ̃ro. Ée à dii kɛ̀sɛ kĩi ma dɔ à kpɛɛroo? [33] Kɛ̀
à kpɛ́ èe yã ooǵnɛ, ben zĩ̀ri pì kà à kiia. Ben kína pì kà à bè: Mɔ́nzi kɛ̀ bɔ̀ Dii kiiamɛ, bɔ́ mɛ́
wɛ́ɛ dɔzi dɔɔ?

7

[1] Ben Ɛlisa bè: À Dii yã ma! À bè zia mɔndaa'i weé flawa yá Samaria bĩilɛa zaka lɛ́ do
kondogi ɔɔ mèn do, pɔ́wɛɛ sɔ̃, zaka lɛ́ plaa kondogi ɔɔ mèn do. [2] Ben kína kpàasi yã sì Luda
gbɛ̃ pìla à bè: Baa tó Dii ludambɛ fòonɔ fɔ̃̀fɔ̃, yã pì é sí kɛ́ɔ? Ben Ɛlisa bènɛ: Nɛ́ wɛ́ɛ siàlɛ,
mɔde nɛ́ e ǹ blero.

*Kusun*ɔ baaru nna kpana

[3] Kusu gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔnɔɔ kú bĩilɛa. Ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Bɔ́yãnzin wégɔ̃ vɛ̃ɛna kɛ̀ ai wà gá gagaa?
[4] Tó wa bè wé gɛ̃ wɛ́tɛ guu, nɔaa kú gwe, wé gagamɛ. Tó wa gɔ̃ kɛ̀ sɔ̃, ga dɔ̃nkɔ̃ pìmɛ. Wà
fɛɛ wà gá na Sirianɔ bùraa. Tó aɔ̃ wa to bɛ̃ɛ, wégɔ̃ kuu. Tó aɔ̃ wa dɛdɛmɛ sɔ̃, wa gagan gwe.
[5] Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ uusiɛ, aɔ̃ɔe gaa Sirianɔ bùran. Kɛ̀ aɔ̃ kà bùra lɛ́zi, aɔ̃ɔ è gbɛ̃kee kú gwero. [6] Dii
tò Siria bùradeenɔ sɔ̃gorono kɔ̃n sɔ̃nɔ kɔ̃n zĩ̀kpɛ pariinɔ kĩi mà, ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ, Isarailinɔ
kína fĩa bò Iti kínanɔnɛ kɔ̃n Igipiti kínanɔ aɔ̃ mɔ́ wà lɛ́ɛwa. [7] Ben aɔ̃ bàa sì uusiɛ pìa gɔ̃ɔ aɔ̃
ń bisakutaanɔ tò gwe kɔ̃n ń sɔ̃nɔ kɔ̃n ń zaakinɔ. Aɔ̃ ń bùra tò gwe lán à dɛ nà, aɔ̃ lèkɔ̃a aɔ̃ ń
zĩnda mìbɔkii wètɛ.

[8] Kɛ̀ kusu pìnɔ kà bùra pìn gwe, aɔ̃ gɛ̃̀ bisakutaa pìnɔ doke guu, aɔ̃ pɔ́ blè wà í mì, ben
aɔ̃ kondogi kɔ̃n vurao kɔ̃n pɔ́kãsãanɔ sɛ̀ɛ aɔ̃ gàa wà ùtɛ. Kɛ̀ aɔ̃ ɛ̀ara wà sù, aɔ̃ gɛ̃̀ bisakuta
pãnden dɔ, aɔ̃ pɔ́nɔ nàkɔ̃a aɔ̃ gàa wà ùtɛ. [9] Ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Yã kɛ̀ wée kɛɛ kɛ̀ maaro. Gbã̀a
bé à dɛ wà baaru nnaa kpá, ben wá yĩtɛnaɔ́? Tó wa yĩtɛ lɛ ai guu gàa à dɔ̀o, à gò é wa lɛ́.
Wà fɛɛ gɔ̃ɔ wà gá o kíbɛdeenɔnɛ. [10] Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, aɔ̃ lɛ́ zù wɛ́tɛ zɛ́dãkparinɔzi wà bè: Wa
gaa Sirianɔ bùran, wée gbɛ̃ke e gwero, wée gbɛ̃ke kĩi maro. Aɔ̃ sɔ̃nɔ kɔ̃n ń zaakinɔ bé wà
bàdɔdɔna gwe, bensɔ̃ aɔ̃ bisakutaanɔɔ kú ń gbèn gborona sai. [11] Kɛ̀ zɛ́dãkpari pìnɔ lɛ́ zù wà
ò̀ǵnɛ wɛ́tɛn, ben wà à baaru kpà kíbɛ ua guu. [12] Ben kína fɛ̀ɛ gwãavĩ, à bè a ìbanɔnɛ: Mɛ́ yã
kɛ̀ Sirianɔ kɛ̀wee oare. Kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ nɔaa wa kũ gbãa, beee yãnzin aɔ̃ bɔ̀ɛ ń bùranzi aɔ̃ gàa
wà ùtɛ sɛ̃̀n. Aɔ̃ɔe daa wé bɔɛ wɛ́tɛn gbasa wà wa kũkũ bɛ̃ɛ wà wa wɛ́tɛ símɛ. [13] Ben à ìbanɔ
doke bènɛ: Zaakɛ wamɔwa kɛ̀ wa gɔ̃ɔnɔ wá kú gaa lɛ́zĩmɛ, ǹ tó wà sɔ̃ mèn sɔɔroo kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ
sɛ́ wà gbɛ̃nɔ zĩo, lɛ wà yã kɛ̀ kɛ̀ gwa. [14] Ben aɔ̃ sɔ̃gorono sɛ̀ mèn plaa kɔ̃n sɔ̃nɔ, ben kína ń

gbáɛ à bè: À gá à Siria zǐkpɛɛnɔ gbɛsɛ à gwa! [15] Ben aɔ̃ ń gbɛsɛ ai Yodazi. Aɔ̃ɔ è kɛ̀ Sirianɔ
bàa sìmɛ, aɔ̃ ń pɔ́kãsãanɔ kɔ̃n ń gɔ̃kɛbɔnɔ fɑ̃̀akɔ̃a zɛ́ guu gwe. Ben zǐri pìnɔ ɛ̀ara wà sù aɔ̃ yã
pì gbɑ̃̀ kínanɛ.
[16] Ben wà bɔ̀ɛ wà gàa Sirianɔ bùran wà pɔ́nɔ sɛ̀ɛ, ben wèe flawa yaa zaka lɛ́ do kondogi ɔɔ
mèn do, pɔ́wɛɛ zaka lɛ́ plaa kondogi ɔɔ mèn do lán Dii ò nà. [17] Kína a kpàasi dìɛ bǐilɛ dãkpari
ũ, ben gbɛ̃nɔ kɛ̀sɛ zɛ̀zɛa bǐilɛa gwe à gà, lán Luda gbɛ̃ gǐakɛ à ò nà gurɔɔ kɛ̀ kína mɔ̀ à bɛ.
[18] À kɛ̀ lán Luda gbɛ̃ pì ò kínanɛ nà à bè: Weé flawa yá zia mɔndaa'i Samaria bǐilɛa zaka lɛ́
do kondogi ɔɔ mèn do, pɔ́wɛɛ sɔ̃ zaka lɛ́ plaa kondogi ɔɔ mèn do. [19] Kína kpàasi yã sì Luda
gbɛ̃la à bè: Baa tó Dii ludambɛ fɔ̀onɔ fɔ̃̀, yã pì é kɛɔ́? Ben Luda gbɛ̃ bènɛ: Né wɛ́ɛ siàlɛ, mɔde
né e ǹ blero. [20] Lɛn à kɛ̀ lɛ sɔ̃, wà kɛ̀sɛ zɛ̀zɛa bǐilɛa à gà.

8

*Kína Sun*ɛmu nɔgbɛ̃ bura sɔkpanɛna

[1] Ɛlisa bè nɔgbɛ̃ kɛ̀ à à né fɛ̀ɛ pìnɛ à fɛɛ à tá bùsu pãnden kɔ̃n a bɛdeenɔ à gurɔ plaaa
kɛ gwe, zaakɛ Dii dìɛ nɔaa é gɛ̃ Isarailinɔ bùsun ai wɛ̃̀ swɛɛplaamɛ. [2] Ben nɔgbɛ̃ pì kɛ̀ lán
Luda gbɛ̃ ònɛ nà. Àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ gàa wà vɛ̃̀ɛ Filisitininɔ bùsun ai wɛ̃̀ swɛɛplaa. [3] Wɛ̃̀
swɛɛplaaa pì gbɛran à bɔ̀ Filisitininɔ bùsun à sù, ben à gàa wɛ́ɛ kɛ kínaa a bɛ kɔ̃n a buraao
yã musu. [4] Gurɔ beeea kína e fàadi boo kɔ̃n Luda gbɛ̃ zǐkɛri Geazio à bè: Ǹ yã bíta kɛ̀ Ɛlisa
kènɔ tɔ̃kɛ̃̄mɛ. [5] Gurɔɔ kɛ̀ èe à gɛ̀fɛɛna yã oo kínanɛ, ben nɔgbɛ̃ kɛ̀ à à négɔ̃gbɛ̃ fɛ̀ɛnɛ pì mɔ̀
wɛ́ɛ kɛ kína pìa, lɛ à a bɛ kɔ̃n a buraao sɔkpaare. Ben Geazi bè: Ma dii kí, nɔgbɛ̃ kɛ̀ Ɛlisa à
né fɛ̀ɛnɛ pìn yɛ̀ kɔ̃n a néo. [6] Kɛ̀ kína à làla yã pìzi, ben nɔgbɛ̃ pì yã pì tɔ̃kɛ̃̀nɛ. Ben kína bè a
ìbanɔ dokenɛ: Ǹ nɔgbɛ̃ pì pɔ́nɔ sɔkpanɛ kɔ̃n blɛɛ kɛ̀ kɛ̀ à buraan zaa gurɔɔ kɛ̀ à fɛ̀ɛ kɛ̀ ai kɔ̃n
a gbɑ̃̀aoo.

*Azaili kí B*ɛnadada dɛna

[7] Ɛlisa gàa Damasiku gurɔɔ kɛ̀ Siria kí Bɛnadada e gyãa kɛɛ. Kɛ̀ wà òn ɛ Luda gbɛ̃ mɔ̀ kɛ̀,
[8] ben kína bè Azailinɛ: Ǹ gbaa sɛ́ ǹ gá dao Luda gbɛ̃lɛ ǹ kpáa ǹ onɛ à Dii gbekamɛ, tó mɛ́
fɛɛ kɔ̃n gyãa kɛ̀kiio. [9] Ben Azaili Damasiku pɔ́ maaanɔ sɛ̀ɛ lakumi aso baplaa, ben à gàa dao
Ɛlisalɛ. Kɛ̀ à kà à kiia à bè: N zɔ̀bleri Siria kí Bɛnadada bé à ma zǐmma mà n gbeka, tó é
fɛɛ a gyãpɛa. [10] Ben Ɛlisa wèàla à bè: Ǹ gá ǹ onɛ eé fɛɛ kɔ̃n beeeo, mɔde Dii ɔ̀dɔamɛ kɛ̀ eé
gamɛ. [11] Ben Luda gbɛ̃ wɛ́ɛ pɛ̀ Azailia ai wí à kũ̀, ben Luda gbɛ̃ nà ɔ́ɔdɔnaa. [12] Ben Azaili à là
à bè: Ma dii, bɔ́yãnzin nɛ́ɛ ɔ́ɔ dɔɔzi? À wèàla à bè: Kɛ̀ má yã zaaa kɛ̀ né kɛ Isarailinɔnɛ dɔ̃
yãnzimɛ. Né té sɔ̃ ń zɛki gbãaanɔa, né ń gɔ̃kparɛnɔ dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao, né ń nénɔ yãmiyãmi,
né ń nɔ̀sindadeenɔ gbɛɛɛ fɔ̃fɔ̃. [13] Ben Azaili bè: Mamɔma n zɔ̀bleri, dén ma ũ mà gbasa mà
yã bíta beee taka kɛɛ? Ben Ɛlisa bènɛ: Dii ɔ̀dɔamɛ kɛ̀ né gɔ̃ Sirianɔ kína ũ.
[14] Kɛ̀ à bɔ̀ Ɛlisa kiia, à ɛ̀ara à tà a dii kiia. Kɛ̀ kína à là yã kɛ̀ Ɛlisa ònɛzi, ben à bè: À bèmɛ
né fɛɛ aafia. [15] Kɛ̀ guu dɔ̀, Azaili bisa gègete sɛ̀ à yàku, ben à kù kína uula ai à gà, ben Azaili
vɛ̃̀ɛ à gbèn.

*Yudan*ɔ kí Yehoramu

[16] Isarailinɔ kí Ahabu né Yoramu kíblena wɛ̃̀ sɔɔrodee guu, Yudanɔ kí Yosafata né
Yehoramu nà kíblenaa. [17] À wɛ̃̀ baaakuri awɛɛplaadeen à kí blè, à vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu
wɛ̃̀ sɔraagɔ̃. [18] À zɛ̀ kɔ̃n Isarailinɔ kínanɔ yãkɛnao lán Ahabu bɛdeenɔ bà, zaakɛ à Ahabu
nénɔgbɛ̃ sɛ̀ nɔɔ ũ, ben à yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀. [19] Baa kɔ̃n beeeo Dii e we à Yudanɔ dúgu zɔ̀ro
a zɔ̀bleri Dauda yãnzi, zaakɛ à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ à bè, à borii égɔ̃ kí blee ai gurɔ píngi.
[20] Yehoramu kíblegurɔɔan Ɛdɔmunɔ ń zǐnda sì Yudanɔa aɔ̃ ń zǐnda kína kà. [21] Beee yãnzi
Yehoramu gàa Zai kɔ̃n a sɔ̃gorono píngi, ben Ɛdɔmunɔ lìgazi kɔ̃n a sɔ̃gorodeenɔ. À fɛ̀ɛ à ń
kɛ̃guu gwãavĩ à tà, ben à zǐkpɛɛnɔ bàa sì wà tà bɛ. [22] Ɛdɔmunɔ ń zǐnda sì Yudanɔa ai kɔ̃n a
gbɑ̃̀ao. Gurɔ beeean Libinadeenɔ ń zǐnda sì Yudanɔa se. [23] Yehoramu yã kpaaanɔ kɔ̃n yã kɛ̀

à kɛ̀nɔ píngi kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. [24] Yehoramu gà, wà à mira kpàkɔ̃zi
kɔ̃n a dezinɔ pɔ́o Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Aazia vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

*Yudan*ɔ kí Aazia yã

[25] Isarailinɔ kí Ahabu nɛ́ Yoramu kíblena wɛ̃̀ kuri awɛɛplaadee guun Yudanɔ kí Yehoramu
nɛ́ Aazia nà kíblenaa. [26] À wɛ̃̀ baro awɛɛplaadee guun à kí blè, à vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̃̀
domɛ. À da tɔ́n Atalia, Isarailinɔ kí Ɔmiri diomɛ. [27] Aazia zɛ̀ kɔ̃n Ahabu bɛdeenɔ yãkɛnao,
à yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ lán Ahabu bɛdeenɔ bà, zaakɛ à anzurenɔmɛ. [28] À gàa à nà Ahabu nɛ́
Yoramua, ben aɔ̃ɔe zĩ̀ kaa lɛdo kɔ̃n Siria kí Azailio zaa Ramɔ Giliada. Kɛ̀ Sirianɔ Yoramu
kɛ̃̀nna, [29] ben à ɛ̀ara à tà Yɛzɛrili ai a bɔ̀ pì gɔ̃ yãa. Ben Aazia gàa wɛ́ɛ kpáɛzi gwe.

9

*Yehu kana Isarailin*ɔ kína ũ

[1] Annabi Ɛlisa annabi gãli gbɛ̃ke sìsi, ben à bènɛ: Ǹ asaa dɔmma ǹ kũ, ǹ nɔ́si tùu kɛ̀ sí ǹ
gáo Ramɔ Giliada. [2] Tó n ka gwe, ǹ kpáɛ kɛ Yosafata nɛ́ Yehu, Nimisi diozi ǹ bɔo a gbɛ̃nɔ
tɛ́, nɛ́ gɛ̃o kpén ai kpétu. [3] Ǹ tùu pì nɔ́si kú à mìa, nɛ́ onɛ kɛ̀ Dii bè a à kà Isarailinɔ kína ũ.
Beee gbɛra ǹ zɛ́ wɛ̃, nɛ́ bàa sí ǹ su. Ǹton gì kɛ gwero. [4] Ben annabi gɔ̃kparɛ pì gàa Ramɔ
Giliada. [5] Kɛ̀ à kà gwe, à zĩ̀kari dɔn'aɛdeenɔ è kaɛna, ben à bè: Dɔn'aɛde, má yã vĩ mà onnɛ.
Ben Yehu à là à bè: Wa dén ń tɛ́a? À wèàla à bè: Ḿbee dɔn'aɛde. [6] Kɛ̀ Yehu fɛ̀ɛ à gɛ̃̀ kpén,
ben gɔ̃kparɛ pì nɔ́si kù à mìa à bè: Dii Isarailinɔ Luda bè a n ka a gbɛ̃ Isarailinɔ kína ũ. [7] Ǹ
Ahabu bɛdeenɔ dɛdɛ, Dii é a zɔ̀bleri annabinɔ gɛ̃ɛ bońma kɔ̃n a zɔ̀bleri kɛ̀ Yɛzɛbɛli ń dénɔ
ń píngi. [8] Ǹ Ahabu bɛdee pìnɔ dɛdɛ zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ ń píngi. Aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃ ke tón gɔ̃ Isarailinɔ
bùsunlo, [9] Ahabu ua é gɔ̃ lán Nɛbati nɛ́ Yeroboamu ua bà, lán Ahia nɛ́ Baasa ua bà. [10] Gbɛ̃ɛnɔ
é Yɛzɛbɛli gɛ̀ só Yɛzɛrili bĩikpɛɛmɛ, gbɛ̃ke é à vĩro. Ben annabi pì zɛ́ wɛ̃̀ à bàa sì. [11] Kɛ̀ Yehu
bɔ̀ à gàa a dɔn'aɛde daanɔ kiia, ben aɔ̃ à là wà bè: À kɛ̀ diamɛ ĩadee pì mɔ̀ n kiiaee? À wèńla
à bè: Á à dɔ̃ kɛ̀ yãzɔ̃zɔ̃rimɛ. [12] Ben aɔ̃ bè: Ɛgɛɛmɛ! Ǹ owe. Ben à bè: Yã kɛ̀ à òmɛɛn yɛ̀. À bè
Dii bè a ma ka Isarailinɔ kína ũ. [13] Ben aɔ̃ baade kɛ̀ kpakpaa à a utadaa sɛ̀ à kàɛ à gbá gĩzĩ
didikiia, ben aɔ̃ kuu pɛ̀ wà bè: Yehu kɛ̀ kí ũ.

[14] Ben Yehu lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ńyo Yoramuzi. Gurɔ beeea sɔ̃ kí Yoramu pì kɔ̃n Isarailinɔ ń píngi
e gii kɔ̃n Ramɔ Giliadao, aɔ̃ɔe zĩ̀ kaa kɔ̃n Siria kí Azailio. [15] Kɛ̀ Sirianɔ à kɛ̃̀nna, ben à ɛ̀ara à
tà Yɛzɛrili ai à kɛ̃kɔ̃a. Ben Yehu bè a gbɛ̃ pìnɔnɛ: Tó a zɛmaomɛ, àton tó gbɛ̃ke bɔ wɛ́tɛn
à gá yã kɛ̀ baaru kpá Yɛzɛriliro. [16] Ben Yehu gɛ̃̀ a sɔ̃goron, èe gaa Yɛzɛrili. Yoramu daɛ
gwe kɛ̃nnana, Yudanɔ kí Aazia kú gwe dɔ, à gàa wɛ́ɛ kpáɛzi. [17] Kɛ̀ gudãkpari kɛ̀ kú Yɛzɛrili
gudãkpaki lezĩ musu Yehu è kɔ̃n a gbɛ̃nɔ, aɔ̃ɔe mɔɔ, ben à wii lɛ̀ à bè: Ma gbɛ̃nɔ è, aɔ̃ɔe mɔɔ.
Ben Yoramu bè: Ǹ sɔ̃dee gbarɛ à gá dańlɛ à ń la tó aafian aɔ̃ɔe mɔɔo. [18] Ben sɔ̃dee bɔ̀ à gàa à
Yehu lè à bè: Kína bè, aafian nɛ́ɛ mɔɔɔ́? Yehu wèàla à bè: N bà ũgba kɔ̃n aafiaomɛ? Ǹ mɔ́
ŋ̀gɔ̃ tɛ́mazi. Ben gudãkpari bè: Zĩ̀ri pì ń lé, mɔde èe ɛara à sùro. [19] Ben kína sɔ̃de plaadee
gbàrɛ dɔ. Kɛ̀ à ń lé, à bè: Kína bè, aafian nɛ́ɛ mɔɔɔ́? Ben Yehu wèàla à bè: N bà ũgba kɔ̃n
aafiaomɛ? Ǹ mɔ́ ŋ̀gɔ̃ tɛ́mazi. [20] Ben gudãkpari pì bè: À ń lé, mɔde èe sɔ̃ ɛara à sùro. Gbɛ̃ pì
góroflna dɛ lán Nimisi dio Yehu bà, è góro baka lán ĩadee bà.

[21] Ben kí Yoramu bè: Ǹ góro dɔmɛ sɔ̃nɔa! Kɛ̀ wà dɔ̀a, ben à bɔ̀ wɛ́tɛn kɔ̃n Yudanɔ kí Aaziao,
baade kɔ̃n a sɔ̃goroo, aɔ̃ɔe gaa da Yehulɛ. Ben aɔ̃ dàkɔ̃rɛ Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti kɛ̀ wà à dɛ̀ yãa
bura. [22] Kɛ̀ Yoramu wɛ́ɛ sì Yehulɛ, ben à à là à bè: Yehu, aafian nɛ́ɛ mɔɔɔ́? À wèàla à bè:
Aafia kú mámɛ? Zaakɛ n da Yɛzɛbɛli tãagbãgbãna kɔ̃n à pɔ́dammanao dàgula. [23] Kɛ̀ Yoramu
lìɛ èe bàa sii, ben à lɛ́ zù Aaziazi à bè: Bɔnkpɛɛyãmɛ Aazia! [24] Ben Yehu a sá gà à Yoramu pào
a kafatawa dagura. Kà pì gàa à à swɛ̃̀ zɔ̃̀, ben à kɛ̀ yɔ̀kɔɔ a sɔ̃goron. [25] Ben Yehu bè a zĩ̀kpɛ
gbɛ̃nsi Bidikanɛ: Ǹ à gɛ̀ sɛ́ ǹ zu Yɛzɛrili gbɛ̃ Nabɔti bura gwe. Ma dɔn kɛ̀ wá kú sɔ̃goro guu
lɛdo yã wa plaa, wá tɛ́ à de Ahabu kpɛɛ, gurɔɔ mɔ̀a Dii gĩakɛ à lɛ́ kɛ̀ à yã musu à bè [26] á è lán
wà Nabɔti dɛ̀ nà kɔ̃n a nénɔ. Bura kɛ̀n é Nabɔti pɔ́ gɛ̃ɛ bonɛ Ahabua. Beee yãnzin ǹ à gɛ̀ sɛ́
ǹ zĩnna bura gwe lán Dii ò nà.

[27] Kɛ̀ Yudanɔ kí Aazia è lɛ, ben à dà Bɛtagã zɛ́n kɔ̃n bào. Ben Yehu pɛ̀ɛzi èe bee: À à dɛ se.
Ben wà à pà a sɔ̃goro guu gurɔɔ kɛ̀ èe Guru sɩ̀sɩ̃ kũu Ibleamu saɛ. Ben à ń kɛ̃ à tà Mɛgido, gwe
à gàa à gàn. [28] À ìbanɔ à gɛ̀ sɛ̀ wà dà sɔ̃goro guu wà tào Yerusalɛmu, ben aɔ̃ à mira kpàkɔ̃zi
kɔ̃n a dezinɔ pɔ́o Dauda wɛ́tɛ. [29] Ahabu nɛ́ Yoramu kíblena wɛ̀ kuri awɛɛdodee guun Aazia
kɛ̀ Yudanɔ kí ũ.

Yɛzɛbɛli gana

[30] Kɛ̀ Yehu mɔ̀ Yɛzɛrili, Yɛzɛbɛli à baaru mà, ben à kiroo kà à a mìkã kɛ̀kɛ. Zaa bɩ̃ɩ kpɛ́
musu windo guun èe wɛ́ɛ kpaɛɛ. [31] Kɛ̀ Yehu gɛ̀ bɩ̃ɩlɛa, ben Yɛzɛbɛli bè: N kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n
Zimirio, n n dii dɛ̀. Aafian n mɔo kɛ̀ɔ́? [32] Kɛ̀ Yehu wɛ́ɛ sɛ̀ musu, à windo gwà, ben à bè: Dé bé
à zɛ̀mao? Dé bé à kú ma kpaa? Kɛ̀ kíbɛ zɩ̃kɛri gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃ɔnɔ mɔ̀ wà wɛ́ɛ kpàɛ windo
guu, [33] ben Yehu bɛ̀ńnɛ: À ɔ yɩ̃pazi à à pãɛ. Kɛ̀ aɔ̃ ɔ yɩ̀pazi aɔ̃ à pà̰ɛ, ben Yehu kìti pàa kɔ̃n
sɔ̃goroo ai à aru fà̰fã gṵ̀a kɔ̃n a sɔ̃nɔ. [34] Kɛ̀ Yehu gɛ̀ kíbɛ, à pɔ́ blè à í mì, ben à bè: Baa kɛ̀
wà láari bɔ̀ nɔgbɛ̃ pìn, wà à vɩ̃ɩ, zaakɛ kí boriimɛ. [35] Kɛ̀ wà gàa wà à gɛ̀ sɛ́ wà vɩ̃ɩ, ben wèe
pɔ́ke ero, tó èe kɛ à mìwatoro kɔ̃n à gbálanɔ kɔ̃n à ɔlanɔ baasiro. [36] Ben wà ɛ̀ara wà gàa wà
ò Yehunɛ, ben à bè: Yã kɛ̀ Dii ò a zɔ̀bleri Tisibɛ gbɛ̃ Ilia gãzɩ̃n gwe, à bè: Gbɛ̃ɛnɔ é Yɛzɛbɛli
nɔ̀bɔ só Yɛzɛrili bɩ̃ɩ kpɛɛ. [37] Yɛzɛbɛli gɛ̀ é gɔ̃ káɛ tɔɔtɛ lán pɔ́kãde gbɔ̀̃ bà Yɛzɛrili bɩ̃ɩ kpɛɛ.
Gbɛ̃ke é e à be Yɛzɛbɛlin yɛ̀ro.

10

*Ahabu boriin*ɔ dɛdɛna

[1] Ahabu boriinɔɔ kú Samaria gɔ̃gbɛ̃nɔ ũ gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri. Ben Yehu takada kɛ̀ à kpà̰sã
Samaria gbãadeenɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Ahabu nɛ́ gwaanɔ à bè: [2] Tó takada kɛ̀kii
gɛ̀ a ɔzɩ̃, zaakɛ a dii Ahabu boriinɔɔ kúao bensɔ̃ á sɔ̃goronɔ vɩ̃ kɔ̃n sɔ̃nɔ kɔ̃n wɛ́tɛ bɩ̃ɩdeeo
kɔ̃n gɔ̃kɛbɔnɔ, [3] à a dii nɛ́ kɛ̀ kɛ̀are maa dɛ gbɛ̃ kpaaanɔlaa ká à de kpatan à zɩ̀ ká a dii pì
bɛdeenɔnɛ. [4] Ben vɩ̃a ń kũ maamaa aɔ̃ bè: Zaakɛ kí gɔ̃ɔn plaaanɔɔ e fɔ̃ wà gìnɛro, wámbe wé
fɔ̃ wà gínɛɔ́? [5] Ben kíbɛ dãkpari kɔ̃n wɛ́tɛ dɔn'aɛdeeo kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n nɛ́gwari pìnɔ gbɛ̃nɔ
zɩ̀ Yehua wà bè: N zɔ̀blerinɔn wa ũ. Yã kɛ̀ ń òwe píngi wé kɛ. Wé gbɛ̃ke ká kí ũro. Ǹ kɛ lán
à kɛ̀nnɛ maa nà. [6] Ben Yehu takada pãnde kɛ̀ńnɛ à bè: Tó a zɛmao, ée ma yã maa, à a dii
Ahabu nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ mì zɔ̃zɔ̃ à mɔ́omɛ Yɛzɛrili zia mɔndaa'i.
Kínɛ pìnɔ sɔ̃ kà gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri, aɔ̃ɔ kú kɔ̃n wɛ́tɛ gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ɔe ń tò to kɛɛnɔ. [7] Kɛ̀
takada pì kà, ben aɔ̃ kínɛ gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri pìnɔ kʊ̀̃kũ aɔ̃ ń dɛdɛ ń píngi, ben aɔ̃ ń mìnɔ
zɔ̀̃zɔ̃ wà kàka gbíin aɔ̃ kpà̰sãnɛ zaa Yɛzɛrili. [8] Kɛ̀ zɩ̀ri pì kà, ben à bè Yehunɛ: Wà mɔ̀ kɔ̃n kínɛ
pìnɔ mìnɔo. Ben Yehu bè wà káɛ bɩ̃ɩlɛa lɛo plaa ai guu dɔ̀.
[9] Kɛ̀ guu dɔ̀, ben Yehu bɔ̀ à gàa à zɛ̀ gbɛ̃nɔ aɛ à bè: Amɔanɔ á yãke vɩ̃ro, mámbe ma bɔ
ma dii kpɛɛ ma à dɛ̀, mɔde dé bé à gbɛ̃ kɛ̀nɔ dɛ̀dɛ. [10] Àgɔ̃ dɔ̃ sa kɛ̀ yã kɛ̀ Dii gɩ̃akɛ à ò Ahabu
bɛdeenɔ yã musu, à ke é lɛ́ɛ pãro. Dii kɛ̀ lán à ò a zɔ̀bleri Ilia gãzɩ̃ nà. [11] Ben Yehu Ahabu
bɛdee kɛ̀ aɔ̃ gɔ̀̃ Yɛzɛrilinɔ dɛ̀dɛ ń píngi kɔ̃n à ìba gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n à gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n à sa'orinɔ.
Ɛ̀e à gbɛ̃ke tó wɛ̀̃ndioro.
[12] Ben à fɛ̀ɛ à dà Samaria zɛ́n. Kɛ̀ à kà sãdãrinɔ bùrakaɛkiia, [13] ben à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n Yudanɔ kí
Aazia danɛnɔ à ń lá à bè: Dénɔn a ũu? Aɔ̃ wèàla wà bè: Aazia danɛnɔn wa ũ, wa mɔ ì kpá kí
Yoramu bɛdeenɔamɛ kɔ̃n à da Yɛzɛbɛli bɛdeenɔ. [14] Ben Yehu bè a gbɛ̃nɔnɛ: À ń kũkũ bɛ̃ɛ!
Ben aɔ̃ ń kũkũ aɔ̃ ń dɛdɛ bùra pìn lɔ̀gɔ saɛ. Aɔ̃ɔ gɔ̃ɔn baplaa awɛɛplaamɛ, aɔ̃ gbɛ̃kee e bɔro.
[15] Kɛ̀ à bɔ̀ gwe, à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n Rekabu nɛ́ Yonadabuo, èe mɔɔ daàlɛ. Ben Yehu à là à bè: N
swɛ̀ kúma lán ma swɛ̀ kúmma nàɔ́? Yonadabu wèàla à bè: Ee! Ben Yehu bè: Zaakɛ lɛmɛ,
ǹ n ɔɔ dɔmɛ. Kɛ̀ à ɔ dɔ̀ Yehuzi, ben Yehu à kʊ̀̃ à gɛ̀o a sɔ̃goro guu. [16] Yehu bè: Wà gá lɛdo,
nɛ́ aĩa kɛ̀ má vɩ̃ kɔ̃n Dii yão e. Ben à tò à gàaao lɛdo a sɔ̃goro guu. [17] Kɛ̀ Yehu kà Samaria, à
Ahabu borii kɛ̀ aɔ̃ gɔ̀̃ gweenɔ dɛ̀dɛ mámmam. À ń dúgu zɔ̀̃ lán Dii ò Ilia gãzɩ̃ nà.

*Baali tãagbãgbãrin*ɔ dɛdɛna

18 Yehu gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a ń píngi, ben à bèńnɛ: Ahabu dɔnzi kɛ̀ Baalinɛ fétengomɛ, mamɔma
Yehu, mɛ́ dɔnzi kɛnɛ maamaa. 19 Ǹ Baali tãadeenɔ sísimɛ ń píngi kɔ̃n à gbɛ̀̀gbãrinɔ kɔ̃n à
gɛ̃sãndeenɔ ń píngi. Aɔ̃ gbɛ̃ke tón gí mɔ́ziro, má yezi mà sa bíta o Baaliamɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ gì mɔ́zi,
à gàmɛ. Yehu e ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛɛńnɛ lɛ à e à Baali gbɛ̀̀gbãri pìnɔ kaatɛmɛ. 20 Ben à bè: À zĩbaa diɛ
Baali pɔ́ ũ. Ben wà à kpàakpa kɛ̀. 21 À lɛ́kpãsã kɛ̀ Isarailinɔ bùsun píngi, ben Baali gbɛ̀̀gbãrinɔ
mɔ̀ ń píngi, aɔ̃ gbɛ̃kee e gɔ̃ro. Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̀̀ Baali kpɛ́n, aɔ̃ kpɛ́ pì pà zĩnzĩm, gbápɛɛkii kuuro.
22 Ben Yehu bè kpɛ́ pì utakaɛki dãkparinɛ: Ǹ bɔɛ kɔ̃n utanɔ Baali gbɛ̀̀gbãrinɔnɛ ń píngi. Ben
à bɔ̀ɛńnɛ kɔ̃n uta pìnɔ. 23 Yehu kɔ̃n Rekabu nɛ́ Yonadabuo gɛ̀̀ Baali kpɛ́n, ben Yehu bè Baali
gbɛ̀̀gbãri pìnɔnɛ: À wɛ́ɛ tɛ́ gbɛ̃nɔzi à ń gwagwa maamaa, lɛ Dii gbɛ̀̀gbãrinɔ tóngɔ̃ kúao kɛ̀ro,
sɛ́ a Baali gbɛ̀̀gbãrinɔ atɛ̃ɛ. 24 Ben Yehu kɔ̃n Yonadabuo gɛ̀̀ lɛ wà saa o. À mɔ̀ à lè Yehu gĩakɛ
à gbɛ̃nɔ kàɛkaɛ bàazi gɔ̃ɔn basiigɔ̃. À kpɛ̀̀kɛ̃ńzi à bè tó aɔ̃ gbɛ̃kee tò gbɛ̃ kɛ̀ èe ń naańnɛ ń
ɔzĩnɔ doke pìtingu, à wɛ̀̀ndi musumɛ. 25 Kɛ̀ Yehu sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à tɛ́ kũ ò à yɛ̀̀a, ben à
bè dogarinɔ kɔ̃n zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsi pìnɔnɛ: À gɛ̃ à ń dɛdɛ! Àton tó aɔ̃ gbɛ̃ke pitiaguro. Kɛ̀ aɔ̃ ń
dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao aɔ̃ ń gènɔ kwɛ̀ɛ bàazi, ben aɔ̃ gɛ̀̀ Baali kúkiia. 26 Aɔ̃ Baali tãakpɛ gbɛ̀pɛɛ sɛ̀
wà bɔ̀o aɔ̃ tɛ́ sɔ̀̀a, 27 ben aɔ̃ɔ wìwi aɔ̃ à kpɛ́ gbòro, ben wà guu pì kɛ̀ bĩikpɛɛkɛkii ũ ai kɔ̃n a
gbɛ̀̀ao.

28 Lɛn Yehu Baali tãagbãgbãna mì dɛ̀ lɛ Isarailinɔ bùsun. 29 Baa kɔ̃n beeeo èe kpɛɛ li durun
kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnannɛro, à tɛ́ vura zùswarenɛ bɔ̀rɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Bɛtɛli
kɔ̃n Danionɔzi. 30 Dii bènɛ: Zaakɛ n yã kɛ̀ maa, n yã kɛ̀ má yezi kɛ̀, ń kɛ̀ Ahabu bɛdeenɔnɛ
lán ma zɛo nà, n borii égɔ̃ vɛ̃ɛna Isaraili kpatan ai n nasionɔa. 31 Mɔde Yehu e zɛ kɔ̃n Dii
Isarailinɔ Luda dokaoro, èe làakari dɔa kɔ̃n nɔ̀sɛo doro. Èe kpɛɛ li durun kɛ̀ Yeroboamu
Isarailinɔ dà à kɛnannɛro.

32 Gurɔ beeean Dii tò Isarailinɔ bùsu nà lagonaa. Azaili gbãaa blè Isarailinɔ bùsu 33 kɛ̀ kú
Yoda ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaaa píngi sɛna zaa Aroa kɛ̀ kú Anɔ swadɔɔzi ai Giliada kɔ̃n Basã bùsuo.
Gada boriinɔ kɔ̃n Rubɛni boriinɔ kɔ̃n Manase boriinɔɔ kú gwe. 34 Yehu yã kpaaa kɛ̀ à kɛ̀nɔɔ
kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ píngi. 35 Yehu gà, wà à vɔ̀̀i
Samaria, ben à nɛ́ Yoaza vɛ̀̀ɛ à gbèn. 36 Yehu vɛ̀̀ɛ Samaria à kí blè Isarailinɔnɛ wɛ̀̀ baaakuri
plaasai.

11

*Yoasi k*ɔ̃n a dazi Ataliao

1 Kɛ̀ Aazia da Atalia è a nɛ́ gà, ben à fɛɛ èe kí boriinɔ dɛdɛɛ ń píngi. 2 Ben kí Yehoramu
nɛ́nɔgbɛ̃ Yosɛba, Aazia dãre, Aazia nɛ́ Yoasi sɛ̀ ń saɛ kínɛ kɛ̀ wèe ń dɛdɛɛnɔ tɛ́. À à ùtɛ
Atalianɛ kpɛ́ kɛ̀ gádonɔ kaɛnan kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ èe yɔ̃ kpaaao lɛdo, ben wèe e wà à dɛ̀ro. 3 Nɛ́
pì gɔ̀̀ utɛna Dii ua kɔ̃n a gwàri pìo ai wɛ̀̀ swɛɛdo. Gurɔ beeea Atalian Yudanɔ bùsu kína ũ.

4 À wɛ̀̀ swɛɛplaadee guun sa'oriki Yoyada kíbɛ dogari gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ sìsi,
ben wà mɔ̀ńyo à kiia Dii ua. Ben à yã yìńyo à tò aɔ̃ la dà Dii ua gwe, ben à kí nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì
ɔ̀dɔańnɛ. 5 Ben à yã dìɛńnɛ à bè: Yã kɛ̀ é kɛɛn yɛ̀. Tó a mɔ guu dãkpa kámmabogurɔɔ zĩ, a
gãli káaku égɔ̃ kíbɛɛ dãkpaa, 6 a gãli plaadee sɔ̃ Suru gãnu, a gãli aagɔ̃dee égɔ̃ gãnu kɛ̀ kú
dogari kpaaanɔ kpɛɛ dãkpaa. 7 A gãli plaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe kámma boo kámmabogurɔɔ zĩnɔ égɔ̃
kína pì dãkpaa Dii ua. 8 À ligazi, a baade kɔ̃n a gɔ̃kɛbɔo kũna. Gbɛ̃ kɛ̀ gà à sɔ̀̀zi, à à dɛ. Àgɔ̃
tɛ́ kína pìzi guu kɛ̀ èe gaan píngi.

9 Zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsinɔɔ kɛ̀ lán sa'oriki Yoyada òńnɛ nà. Aɔ̃ baade a gbɛ̃nɔ sɛ̀ à gàańyo Yoyada
kiia, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kámma boonɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔɔ ń lende kpánɔ ń píngi. 10 Ben Yoyada kí
Dauda sárinɔ kɔ̃n à sɛngbango kɛ̀ kú Dii uanɔ kpà zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsi pìnɔa. 11 Ben dogari pìnɔ mɔ̀
wà kàɛ Dii kpɛ́ kɔ̃n sa'okiio kpɛɛlɛa sɛna zaa Dii ua ɔplazi ai à ɔzɛzi, baade kɔ̃n a gɔ̃kɛbɔo
kũna, lɛ wàgɔ̃ kína pì dãkpaao. 12 Ben Yoyada bɔ̀ kɔ̃n kí nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pìo à kífura kùnɛ à doka
takada kpàa. Kɛ̀ wà nɔ́si kù à mìa wà à kà kí ũ, ben wà ɔpa lɛ̀ wà wii lɛ̀ wà bè: Luda kína
dɔ̃ kɔ̃n aafiao! 13 Kɛ̀ Atalia dogarinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ kĩi pì mà, ben à fɛɛ à gàa ń kiia Dii ua.

[14] Kɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀, à kína pì è zɛna wesagba saɛ lán wè kɛ nà. Zǐkpɛ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n kãkãkipɛrinɔɔ
zɛna à saɛ, bensɔ̃ baade píngi e pɔnnaa kɛɛ aɔ̃ɔe kãkãki pɛɛ. Ben Atalia a pɔ́kãsãanɔ gà à
kɛ̃̀ à vǐ̀ wiiio à bè: Wà bɔ̀ ma kpɛɛ! Wà bɔ̀ ma kpɛɛ! [15] Ben sa'oriki Yoyada bè zǐkpɛ gbɛ̃nsi
pìnɔnɛ: À nɔgbɛ̃ pì sɛ́ à bɔo bàazi, é gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ́zinɔ dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Zaakɛ à bè
wàton à dɛ Dii uaro. [16] Gurɔɔ kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì kà kíbɛ gãnulɛ kɛ̀ sɔ̃nɔ è gɛ̃n kiia, ben wà ɔ pɛ̀ɛa
gwe wà à dɛ̀.

[17] Yoyada tò kína kɔ̃n a gbɛ̃nɔ Dii bà kuunaǹyo yã kɛ̀kɛ, lɛ aɔ̃ e wàgɔ̃ dɛ Dii gbɛ̃nɔ ũ yãnzi.
À tò kína kɔ̃n a gbɛ̃nɔ lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃o dɔ. [18] Ben aɔ̃ gàa wà Baali kpɛ́ gbòro, aɔ̃ à gbãgbãkiinɔ
kɔ̃n à tãanɔ wìwi dúgudugu, ben aɔ̃ Baali gbã̀gbãri Matã dɛ̀ gbãgbãkii pìnɔ saɛ.

Yoyada Dii ua nà gudãkparinɔnɛ ń ɔzĩ, [19] ben à zǐkpɛ gbɛ̃nsinɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n dogarinɔ kɔ̃n gbɛ̃
kpaaanɔ ń píngi, aɔ̃ bɔ̀ Dii ua kɔ̃n kína pìo, aɔ̃ kíbɛ gãnulɛ kɛ̀ dogarinɔ è gɛ̃n zɛ́ sɛ̀. Kɛ̀ aɔ̃
kà kíbɛ, ben kína pì vɛ̃̀ɛ kpatan, [20] ben bùsu pì baade píngi pɔɔ kɛ̀ nna, bensɔ̃ wɛ́tɛ gɔ̃̀ kaɛna
yãkete sai, kɛ̀ wà Atalia dɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao kíbɛ yãnzi. [21] Yoasi kí blè a wɛ̃̀ swɛɛplaadee guumɛ.

12

Dii ua kɛkɛna

[1] À kɛ̀ kí ũ Yehu kíblena wɛ̃̀ swɛɛplaadee guu, ben à kí blè Yerusalɛmu wɛ̃̀ baplaa. À da nɛ́
Bɛsɛba gbɛ̃mɛ, à tɔ́n Zibia. [2] Gurɔɔ kɛ̀ sa'oriki Yoyada lɛ́ dà Yoasia, ben à yã kɛ̀ maa Diinɛ kɛ̀.
[3] Mɔde èe tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bònɔ gbororo, wà kpɛ́ wèe saa oo gwe, wèe tuaetiti kpataa.

[4] Yoasi bè sa'orinɔnɛ: À ɔɔ kɛ̀ wà mɔ̀o Dii ua kakɔ̃a, ɔɔ kɛ̀ wà lìli baadenɛ kɔ̃n lɛ́gbɛ̃na ɔɔo
kɔ̃n pɔyezi gbaanɔ píngi. [5] Sa'orinɔ gae ɔɔ pì sí ɔɔsirinɔa wà Dii ua guu kɛ̀ yàkanɔ kɛkɛo.
[6] Ben Yoasi kí blè ai wɛ̃̀ baro awɛɛ'aagɔ̃, mɔde sa'orinɔɔ e Dii ua guu kɛ̀ yàkanɔ kɛkɛro, [7] ben
kí Yoasi sa'oriki Yoyada sìsi kɔ̃n sa'orinɔ ń píngi à ń lá à bè: À kɛ̀ dia ée Dii ua guu kɛ̀ yàkanɔ
kɛkɛroo? Àton ɔɔ sí ɔɔsirinɔa dɔro. À tó wàgae Dii ua guu kɛ̀ yàkanɔ kɛkɛo. [8] Ben sa'orinɔ
wè kɛ̀ aɔ̃é ɔɔ ke sí gbɛ̃nɔa dɔro, aɔ̃é sɔ̃ Dii ua guu kɛ̀ yàkanɔ kɛkɛro. [9] Ben sa'oriki Yoyada
àkpati sɛ̀ à à nékpaɛ fɔ̃̀, ben à dìɛ sa'okii saɛ tó wèe gɛ̃ɛ Dii kpɛ́ ua ɔplaazi. Ben sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔe
kpɛ́ zɛ́ dãkpaanɔ è ɔɔ kɛ̀ wà mɔ̀o Dii ua kán píngi. [10] Tó aɔ̃ɔ è àkpati pì ɔɔ kɛ̀ bíta, ben kína
takadakɛ̃ri kɔ̃n sa'orikio è naro wà káka sàkinɔ guu. [11] Aɔ̃è ɔɔ pì dennabaru kɛ wà na gbɛ̃
kɛ̀ wà Dii ua zĩi dàńnɛnɔnɛ ń ɔzĩ, ben aɔ̃è fĩa boo lí'arinɔnɛ kɔ̃n kpɛ́borinɔ [12] kɔ̃n gũ̀borinɔ
kɔ̃n gbɛ̀'arinɔ. Ben aɔ̃ lí kɔ̃n gbɛ̀ ananɔ lùluo dɔ, lɛ wà Dii ua guu kɛ̀ yàkanɔ kɛkɛo yãnzi kɔ̃n
kpɛ́ kɛkɛna zĩ pãndenɔ píngi. [13] Wèe Dii ua kondogi taanɔ pi kɔ̃n ɔɔ kɛ̀ wà mɔ̀o Dii ua pìoro,
ke fitia tɛ́dɛbɔnɔ ke arusibɔnɔ ke kãkãkinɔ ke vura pɔ́nɔ ke kondogi pɔ́ kpaaanɔ. [14] Dii ua
kɛ̀kɛrinɔn wè fĩa boońnɛ. [15] Gbɛ̃ kɛ̀ wà ɔɔ pì kpàḿma aɔ̃ fĩa boo zĩkɛrinɔnɛnɔ, wè ń gbeka
ɔɔ pì yãziro, zaakɛ gbɛ̃ pìnɔ nɛ́ gbɛ̃ náanɛdeenɔmɛ. [16] Ɔɔ kɛ̀ wà kpà taari fĩabobɔ ke durun
agbaakpabɔ ũunɔ, wè gɛ̃o Dii uaro, sa'orinɔ pɔ́mɛ.

[17] Gurɔ beeean Siria kí Azaili gàa à lɛ̀ɛ Gataa à sì, ben à ɛ̀ara èe mɔɔ lɛ́ɛ Yerusalɛmua dɔ.
[18] Ben Yudanɔ kí Yoasi pɔ́ kɛ̀ a dezi Yudanɔ kínanɔ Yosafata kɔ̃n Yoramuo kɔ̃n Aaziao kpà
Diianɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n kɛ̀ à kpà Diianɔ dɔ kɔ̃n vura kɛ̀ kú Dii ua laasi guuo kɔ̃n a bɛ laasi guuo píngi,
à kpã̀sã Azailinɛ, ben Azaili gù Yerusalɛmula. [19] Yoasi yã kpaaanɔ kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi kú
Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. [20] À ìbanɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi, ben aɔ̃ à dɛ̀ zaa Bɛtɛmilo Sila
zɛ́n. [21] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à dɛ̀ pìnɔ tɔ́n yɛ̀: Simɛata nɛ́ Yozabada kɔ̃n Soma nɛ́ Yehozabadao. Kɛ̀ Yoasi
gà, wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n a dezinɔ pɔ́o Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Amazia vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

13

Isarailinɔ kí Yoaza

[1] Yudanɔ kí Aazia nɛ́ Yoasi kíblena wɛ̃̀ baro awɛɛ'aagɔ̃dee guun Yehu nɛ́ Yoaza kɛ̀
Isarailinɔ kí ũ, ben à kí blè Samaria wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛplaa. [2] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ kɛ̀ à zɛ̀ kɔ̃n
durun kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnan-o, èe pãnɛro. [3] Ben Dii pɔ fɛ̃̀ Isarailinɔzi
à ń ná Siria kí Azailinɛ a ɔzĩ kɔ̃n a nɛ́ Bɛnadadao ai Yoaza kíblena lén. [4] Yoaza agbaa kpà
Diinɛ, ben Dii wènɛ, zaakɛ à è dian Sirianɔ kína pì e wɛ́ɛ tãa Isarailinɔa nà. [5] Dii tò aɔ̃ mìsiri

è, ben aɔ̃ bɔ̀ Sirianɔ ɔzĩ, ben baade kú a ua lán à zii bà. [6] Mɔde aɔ̃ɔe kpɛɛ li durun kɛ̀ Nɛbati
nɛ́ Yeroboamu ń dá à kɛnannɛro, aɔ̃ zèo. Asɛra lí sɔ̃ kpɛ́ pɛɛna Samaria. [7] Yoaza zɪ̀kpɛɛnɔ kà
yãana, séde sɔ̃de gɔ̃ɔn baplaa akurinɔ kɔ̃n sɔ̃goro mèn kurinɔ kɔ̃n zɪ̀kpɛ kɛ̀sɛde gɔ̃ɔn bɔrɔ
kurinɔ bé wà gɔ̀, zaakɛ Sirianɔ kína ń kɛ́ dúgudugu, aɔ̃ gɔ̀ lán bùsuti bà. [8] Yoaza yã kpaaanɔ,
yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. [9] Kɛ̀ Yoaza
gà, ben wà à vɪ̀i Samaria, ben à nɛ́ Yehoasi vɛ̀ɛ à gbèn.

*Isarailin*ɔ kí Yehoasi

[10] Yudanɔ kí Yoasi kíblena wɛ̀ baaakuri awɛɛswɛɛplaadee guun Yoaza nɛ́ Yehoasi kɛ̀
Isarailinɔ kí ũ, ben à kí blè wɛ̀ gɛ̃ro awɛɛdo. [11] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, èe kpɛɛ li durun
kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnannɛro, à kpɛ́ èe kɛɛ. [12] Yehoasi yã kpaaa kɛ̀
à kɛ̀nɔ kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔ kɔ̃n zɪ̀ kɛ̀ à kà kɔ̃n Yudanɔ kí Amaziao kú Isarailinɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan. [13] Kɛ̀ à gà, wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n Isarailinɔ kínanɔ pɔ́o Samaria, ben
Yeroboamu vɛ̀ɛ à gbèn.

Ɛlisa gana

[14] Ɛlisa e gyãa kɛɛ, eé fɔ̃ à ble dɔro, ben Isarailinɔ kí Yehoasi gàa à à lè, èe ɔ́ɔ dɔɔ à bènɛ:
Baa! Baa! Ḿbe Isarailinɔ sɔ̃goronɔ ũ kɔ̃n ń sɔ̃deenɔo. [15] Ben Ɛlisa bènɛ: Ǹ sá sɛ́ kɔ̃n kànɔ.
Kɛ̀ à sɛ̀, [16] ben Ɛlisa bènɛ: Ǹ kà kpá sála. Kɛ̀ à kpà sála, ben Ɛlisa a ɔɔnɔ dìdi kína pì ɔɔnɔa [17] à
bè: Ǹ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa windo wɛ̃. Kɛ̀ à wɛ̀, ben Ɛlisa bè: Ǹ kà pì zu. Kɛ̀ à zù, ben Ɛlisa bè: Dii
zɪ̀blena kàn gwe. Zɪ̀blena Sirianɔa kàmɛ. Nɛ́ Sirianɔ kaatɛ mámmam zaa Afɛki. [18] Ben Ɛlisa
bè: Ǹ kà pìnɔ sɛ́ɛ. Kɛ̀ à sɛ̀ɛ, ben Ɛlisa bènɛ: Ǹ tɔɔtɛ léo. À lɛ̀o gɛ̃̀n aagɔ̃, ben à ɔ zɛ̀. [19] Ben
Luda gbɛ̃ pì pɔ fɛ̃̀zi à bè: Wà be n tɔɔtɛ lɛ̀o gɛ̃̀n sɔɔro ke swɛɛdomɛ yã, lɛ n zɪ̀ blè Sirianɔa
mámmam. Tia sa nɛ́ zɪ̀ bleńma gɛ̃̀n aagɔ̃mɛ.

[20] Ɛlisa gà, ben wà à vɪ̀i. Tó Sɛ̀tãntɛ̃ kà, ben Mɔabu gbãamɔnnɛrinɔ è mɔ́ léɛ Isarailinɔ
bùsua. [21] Zĩ kɛ̀a gbɛ̃nɔɔ e gè vĩii. Kɛ̀ aɔ̃ gbãamɔnnɛrinɔ gãli è, ben aɔ̃ gɛ̀ pì sɛ̀ wà zù Ɛlisa
miran. Kɛ̀ gɛ̀ pì lɛ̀ɛ à nà Ɛlisa wánɔa, ben à wɛ̀ndi è à fɛ̀ɛ à zɛ̀.

[22] Siria kí Azaili gbãaa mɔ̀ Isarailinɔnɛ ai Yoaza kíblena lén. [23] Ben Dii sùu kɛ̀ńyo à wɛ̃nda
dɔ̀ńnɛ, à ń wɛ́ɛ gwà a bà kuuna kɔ̃n Ibraïo kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo yãnzi. Èe we à ń dúgu
zɔ̃ro, èe ń zĩnnaro ai kɔ̃n a gbɑ̀ao. [24] Kɛ̀ Siria kí Azaili gà, ben à nɛ́ Bɛnadada vɛ̀ɛ à gbèn. [25] Kɛ̀
Yoaza nɛ́ Yehoasi zɪ̀ kà kɔ̃n Azaili nɛ́ Bɛnadada pìo, à ɛ̀ara à wɛ́tɛ kɛ̀ Azaili sì a de Yoazaanɔ
sìa. Yehoasi zɪ̀ blèa gɛ̃̀n aagɔ̃mɛ, ben à Isaraili wɛ́tɛ pìnɔ sìa.

14

*Yudan*ɔ kí Amazia

[1] Isarailinɔ kí Yoaza nɛ́ Yehoasi kíblena wɛ̀ plaadee guun Yoasi nɛ́ Amazia kɛ̀ Yudanɔ kína
ũ. [2] À wɛ̀ baaasɔɔrodee guun à kí blè, à vɛ̀ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̀ baaakuri dosai. À da nɛ́
Yerusalɛmu gbɛ̃mɛ, à tɔ́n Yoadini. [3] À yã kɛ̀ Dii yezi kɛ̀, mɔde èe ká a dezi Dauda pɔ́ ũro. À
a de Yoasi zɛ́kpaɛ sɛ̀ súusu. [4] Èe tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bònɔ gbororo, wà kpɛ́ wèe saa ooḿma
wèe tuaetiti kpataa gwe. [5] Kɛ̀ à kpata kãsãa pɛ̀ɛ à yɑ̀a, ben à a ìba kɛ̀ aɔ̃ a de dènɔ dɛ̀dɛ se.
[6] Lán à kú Musa doka takadan nà, èe gbɛ̃dɛri pìnɔ nɛ́nɔ dɛdɛro. Takada pì guu Dii bè wàton
denɔ dɛdɛ ń nɛ́nɔ durun yãnziro, bensɔ̃ wàton nɛ́nɔ dɛdɛ ń denɔ durun yãnziro. Baade é ga
a zĩnda durun yãnzimɛ. [7] Amazia bé à zɪ̀ blè Ɛdɔmunɔa gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri zaa Guzurɛ Wisideen.
Zɪ̀ pì guun à Sela sì, ben à tɔ́ kpànɛ Yɔkɔtɛli, tɔ́ pì kpɛ́ kúa ai kɔ̃n a gbɑ̀ao.

[8] Beee gbɛra Amazia gbɛ̃nɔ zɪ̀ Isarailinɔ kí Yoaza nɛ́ Yehoasi, Yehu dioa, à bènɛ: Ǹ mɔ́ wà
dakɔ̃rɛ zɪ̀lan. [9] Isarailinɔ kí Yoasi wèàla à bè: Lɛbanɔ bùsu lɛ̀kara lɛ́kpãsã kɛ̀ Lɛbanɔ bùsu
sida línɛ à bè à a nɛ́nɔgbɛ̃ kpãsã a nɛ́a, ben Lɛbanɔ bùsu nɔ̀bɔ pãsĩ mɔ̀ à kìti pà lɛ̀kara pìa.
[10] N zɪ̀ blè Ɛdɔmunɔa, ben n n zĩnda sɛ̀ lezĩ. Ǹ zɛ kɔ̃n n tɔ́maakɛɛo ǹ vɛ̃ɛ tɛɛɛ. À kɛ̀ dia nɛ́ɛ ɔ
kaa yã pãsĩzi? Beee é sunnɛ kɔ̃n mɔ́nzio kɔ̃n Yudanɔ se. [11] Mɔde Amazia yã pì kpà swãkoto,
ben Yehoasi mɔ̀ lɛ́ɛa. Aɔ̃ dàkɔ̃rɛ zaa Bɛsɛmɛsi Yudanɔ bùsun. [12] Isarailinɔ zɪ̀ blè Yudanɔa,

ben Yudanɔ bàa sì wà tà ń bɛ. [13] Bɛsɛmɛsi gwen Yehoasi Amazia kǔn à gàao Yerusalɛmu. À
a bĩi gbòro lán mita wàa doo bà zaa Ɛflaimu gãnu lɛ̀ ai gana Gooda gãnulɛa. [14] À vura kɔ̃n
kondogio kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú Dii uanɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú kíbɛ laasinnɔ sɛ̀ɛ píngi, ben à gbɛ̃kenɔ kǔkũ à
tàńyo Samaria zĩ̀zɔnɔ ũ.
[15] Yehoasi yã kpaaa kɛ̀ à kɛ̀nɔ kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan. Lán à zĩ̀ kà kɔ̃n Yudanɔ kí Amaziao nà kú gwe dɔ. [16] Kɛ̀ Yehoasi kà a dezinɔla, wà
à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n Isarailinɔ kínanɔ pɔ́o Samaria, ben à nɛ́ Yeroboamu vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.
[17] Yudanɔ kí Amazia kɛ̀ wɛ̃̀ gɛ̃ro Yehoasi gana gbɛra. [18] Amazia yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ
kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. [19] Wà lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi Yerusalɛmu, ben à bàa sì à tà Lakisi. Ben
wà gbɛ̃nɔ gbàrɛ wà pɛ̀ɛzi wà à dɛ̀ gwe. [20] Ben wà à gɛ̀ sɛ̀ kɔ̃n sɔ̃o wà sùo Yerusalɛmu, wà à
mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n a dezinɔ pɔ́o Dauda wɛ́tɛ. [21] Ben Yudanɔ Uzia kɛ̀ kà wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛdoo kà
kí ũ à de Amazia gbɛ̀n. [22] Àmbe à Elata sì à kɛ̀kɛ à kàɛ Yudanɔnɛ a de gana gbɛra.

*Isarailin*ɔ kí Yeroboamu plaadee

[23] Yudanɔ kí Yoasi nɛ́ Amazia kíblena wɛ̃̀ gɛ̃rodee guun Isarailinɔ kí Yoasi nɛ́ Yeroboamu
kɛ̀ kí ũ Samaria, à vɛ̃̀ɛ kpatan wɛ̃̀ baplaa awɛɛdo. [24] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, èe kpɛɛ li durun kɛ̀
Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnannɛro. [25] Àmbe à ɛ̀ara à Isarailinɔ bùsu sìńnɛ zaa
Lebo Amata ai gana Ísia Wisideezi, lán Dii Isarailinɔ Ludaa ò a zɔ̀bleri Amitai nɛ́ Yunusa,
Gatɛfa gbɛ̃ gãzĩ nà. [26] Zaakɛ Dii è Isarailinɔɔ e nawɛ̃a kɛɛ maamaa, zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ ń píngi,
bensɔ̃ aɔ̃ gbɛ̃ke vĩ à dɔńlɛro. [27] Dii e be é Isaraili tɔ́ dɛdɛ anduna guuro, ben à ń mì sì Yehoasi
nɛ́ Yeroboamu gãzĩ. [28] Yeroboamu yã kpaaa kɛ̀ à kɛ̀nɔ kɔ̃n zĩ̀ kɛ̀ à kànɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan. Lán à ɛ̀ara à Damasiku kɔ̃n Amatao sì Isarailinɔnɛ nà kú gwe dɔ. [29] Kɛ̀
à kà a dezinɔla, wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n a dezi Isarailinɔ kínanɔ pɔ́o, ben à nɛ́ Zakari vɛ̃̀ɛ à
gbɛ̀n.

15

*Yudan*ɔ kí Uzia

[1] Isarailinɔ kí Yeroboamu kíblena wɛ̃̀ baaasɔɔro awɛɛplaadee guu Amazia nɛ́ Uzia kɛ̀
Yudanɔ kína ũ. [2] À wɛ̃̀ gɛ̃ro awɛɛdodee guun à kí blè, ben à vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̃̀
baplaa akuri awɛɛplaa. À da nɛ́ Yerusalɛmu gbɛ̃mɛ, à tɔ́n Yɛkɔlia. [3] À yã kɛ̀ Dii yezi kɛ̀ lán
à de Amazia kɛ̀ nà. [4] Mɔde èe tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bònɔ gbororo, wà kpɛ́ wèe saa oońma
wèe tuaetiti kpataa gwe. [5] Dii tò à kusu kǔ, à kúo ai à gàa à gào. Wà kpɛ́ bɔ̀nɛ ado. À nɛ́
Yotamu bé à kíbɛ ua kũna, àmbe Yudanɔ dɔn'aɛdee ũ. [6] Uzia yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi. [7] Kɛ̀ à kà a dezinɔla, wà à vĩi kɔ̃n a dezinɔ Dauda
wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Yotamu vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n.

*Isarailin*ɔ kí Zakari

[8] Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ̃̀ baplaa plaasaidee guun Yeroboamu nɛ́ Zakari kɛ̀ Isarailinɔ
kína ũ Samaria, à kí blè mɔ swɛɛdo. [9] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ lán à dezinɔ kɛ̀ nà. Èe kpɛɛ
li durun kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnannɛro. [10] Ben Yabɛsi nɛ́ Salumu lɛ́
kpàkɔ̃sɔ̃zi kɔ̃n gbɛ̃nɔ à à dɛ̀ zaa Ibleamu, ben à vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n. [11] Zakari yã kpaaanɔɔ kú Isarailinɔ
kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. [12] Lɛn yã kɛ̀ Dii ò Yehunɛ kɛ̀ lɛ, à bè à boriinɔ bé wégɔ̃ Isarailinɔ
kí blee ai à gá pɛ́ à nasionɔa.

*Isarailin*ɔ kí Salumu

[13] Yabɛsi nɛ́ Salumu kɛ̀ kí ũ Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ̃̀ baplaa dosaidee guu, à kí blè
Samaria mɔ do. [14] Ben Gadi nɛ́ Mɛnahɛmu bɔ̀ Tiza à gàa Samaria, ben à Yabɛsi nɛ́ Salumu lɛ̀
à dɛ̀ gwe, ben à vɛ̃̀ɛ à gbɛ̀n. [15] Salumu yã kpaaanɔ kɔ̃n lɛ́ kɛ̀ à kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n gbɛ̃nɔ Zakarizio kú
Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. [16] Gurɔ beeean Mɛnahɛmu bɔ̀ Tiza à gàa à lɛ̀ɛ Tifisaa
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à guunɔ kɔ̃n guu kɛ̀ lìgazinɔ píngi, zaakɛ aɔ̃ gì zɛ́ wɛ̃nɛzi. À nɔ̀sindadeenɔ
gbɛɛɛ pàrapara ń píngi dɔ.

*Isarailin*ɔ kí Mɛnahɛmu
17 Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ̀̃ baplaa dosaidee guun Gadi nɛ́ Mɛnahɛmu kɛ̀ Isarailinɔ kí ũ,
ben à kí blè Samaria wɛ̀̃ kuri. 18 À yã̃ kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ ai a wɛ̃̀ndi lɛ́n. Ɛ̀e kpɛɛ li durun kɛ̀
Nɛbati nɛ́ Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnannɛro.
19 Kɛ̀ Asiria kí Tigila Pilɛsa lɛ̀ɛ Isarailinɔ bùsua, ben Mɛnahɛmu à gbà kondogi tɔn
baaakuri awɛɛsiigɔ̃, lɛ Tigila Pilɛsa e à ɔ daawa, à kpata kãsãa e à pɛ́ɛ yãnzi. 20 Mɛnahɛmu tò
Isarailinɔ kondogi pì fĩa bò, ben ɔɔdeenɔ kondogi ɔɔ kpà ń mìamia mɛ̀n baplaa akurikuri
Asirianɔ kína pɔ́ ũ. Ben Asirianɔ kína pì ɛ̀ara à tà, èe zɛ ń bùsun dɔro. 21 Mɛnahɛmu yã̃
kpaaanɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n yã̃ kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi. 22 Kɛ̀ à kà a
dezinɔla, ben à nɛ́ Pekaya vɛ̀̃ɛ à gbɛ̀n.

*Isarailin*ɔ kí Pekaya
23 Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ̀̃ baplaa akuridee guun Mɛnahɛmu nɛ́ Pekaya kɛ̀ Isarailinɔ
kí ũ, à kí blè Samaria wɛ̀̃ plaa. 24 À yã̃ kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, èe kpɛɛ li durun kɛ̀ Nɛbati nɛ́
Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnannɛro. 25 À zɩ̀̃kari gbɛ̃̀nsi Rɛmalia nɛ́ Pɛka lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi kɔ̃n
gbɛ̃̀nɔ. Ben à Giliada bùsudeenɔ sɛ̀ gɔ̃ɔn baplaa akuri à sìńyo kína pìzi à zɛki gbãan Samaria,
à à dɛ̀ kɔ̃n Agobuo kɔ̃n Ariɛo, ben à vɛ̀̃ɛ à gbɛ̀n. 26 Pekaya yã̃ kpaaanɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ
gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n yã̃ kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi.

*Isarailin*ɔ kí Pɛka
27 Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ̀̃ baplaa akuri awɛɛplaadee guun Rɛmalia nɛ́ Pɛka kɛ̀
Isarailinɔ kí ũ, à kí blè Samaria wɛ̀̃ baro. 28 À yã̃ kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, èe kpɛɛ li durun kɛ̀ Nɛbati
nɛ́ Yeroboamu Isarailinɔ dà à kɛnannɛro. 29 Pɛka gurɔɔan Asiria kí Tigila Pilɛsa mɔ̀ à Iyona
sì kɔ̃n Abɛli Bɛtɛmakao kɔ̃n Yanɔao kɔ̃n Kɛdɛsio kɔ̃n Azoo. À Nafatali boriinɔ guu sì dɔ,
Giliada kɔ̃n Galilio píngi, ben à guu pì deenɔ kʊ̀̃kʊ̃ à tàńyo Asiria. 30 Ela nɛ́ Osea lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃
kɔ̃n gbɛ̃̀nɔ Pɛkazi, ben à à dɛ̀ à vɛ̀̃ɛ à gbɛ̀n Uzia nɛ́ Yotamu kíblena wɛ̀̃ barodee guu. 31 Pɛka
yã̃ kpaaanɔɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n yã̃ kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi.

*Yudan*ɔ kí Yotamu
32 Isarailinɔ kí Rɛmalia nɛ́ Pɛka kíblena wɛ̀̃ plaadee guun Uzia nɛ́ Yotamu kɛ̀ Yudanɔ kí ũ.
33 À wɛ̀̃ baaasɔɔrodee guun à kí blè, ben à vɛ̀̃ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̀̃ gɛ̃ro awɛɛdo. À da tɔ́n
Yɛrusa, Zadɔki nɛ́mɛ. 34 À yã̃ kɛ̀ Dii yezi kɛ̀ lán à de Uzia kɛ̀ nà. 35 Mɔde èe tãagbãgbãkii kɛ̀
wà bònɔ gbororo, wà kpɛ́ wèe saa ooḿma wèe tuaetiti kpataa gwe. Àmbe à Dii ua gãnu kɛ̀
kú musu kpaa kɛ̀kɛ. 36 Yotamu yã̃ kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n yã̃
kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi. 37 Gurɔ beeean Dii tò Siria kí Rezĩ kɔ̃n Rɛmalia nɛ́ Pɛkao nà lɛɛna Yudanɔaa.
38 Kɛ̀ Yotamu kà a dezinɔla, wà à mira kpàkɔ̃zińyo Dauda wɛ́tɛ, ben à nɛ́ Aaza vɛ̀̃ɛ à gbɛ̀n.

16

*Yudan*ɔ kí Aaza
1 Rɛmalia nɛ́ Pɛka kíblena wɛ̀̃ gɛ̃ro awɛɛplaadee guun Yotamu nɛ́ Aaza kɛ̀ Yudanɔ kí ũ.
2 À wɛ̀̃ barodee guun à kí blè, ben à vɛ̀̃ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̀̃ gɛ̃ro awɛɛdo. Ɛ̀e yã̃ kɛ̀ Dii a
Ludaa yezi kɛ lán a dezi Dauda bàro. 3 À zɛ̀ kɔ̃n Isarailinɔ kínanɔ yãkɛnao ai sé à sa'opɔ kɛ̀
wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ɔ. À yã̃ zaaa kɛ̀ lán borii kɛ̀ Dii pɛ̀ḿma Isarailinɔnɛnɔ ɛ̀ kɛ
nà yã̃. 4 À saa ò à tuaetiti kpàta tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bònɔa kɔ̃n sɩ̀̃sɩ̃ musunɔ kɔ̃n lí bíta píngi
gbáruo.
5 Beee gbɛra Siria kí Rezĩ kɔ̃n Isarailinɔ kí Rɛmalia nɛ́ Pɛkao mɔ̀ zɩ̀̃ ká Yerusalɛmu. Gwen
aɔ̃ lìgan Aazazi, mɔde aɔ̃ɔe fɔ̃ wà zɩ̀̃ blèaro. 6 Gurɔ beeean Rezĩ pɛ̀ Yudanɔa à ń bɔ́ɛ Elata à
ɛ̀ara à gwee sìḿma, ben Ɛdɔmunɔ mɔ̀ wà vɛ̀̃ɛ gwe ai kɔ̃n a gbã̀ao. 7 Ben Aaza gbɛ̃̀nɔ zɩ̀̃ Asiria
kí Tigila Pilɛsaa à bè: N zɔ̀blerin ma ũ, n nɛ́n ma ũ. Ǹ mɔ́ ǹ ma bɔ Sirinɔ kína kɔ̃n Isarailinɔ
kína kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛmaziinɔ ɔzĩ. 8 Aaza kondogi kɔ̃n vura kɛ̀ kú Dii ua kɔ̃n a bɛ laasi guuo sɛ̀ɛ à
Asirianɔ kína gbà à kpã̀sãnɛ. 9 Ben Asirianɔ kína à yã̃ mà, à gàa à lɛ̀ɛ Damasikua à sì. À

Rezĩ dɛ̀, ben à tà kɔ̃n Damasikudeenɔo ai Kiri. [10] Kí Aaza gàa à dà Asiria kí Tigila Pilɛsalɛ
zaa Damasiku. À sa'okii è gwe, ben à à taka gà takada guu à kpɑ̃̀sã sa'ori Urianɛ kɔ̃n à kɛna
takao píngi. [11] Sa'ori Uria sa'okii pì kɛ̀ lán kí Aaza kpɑ̃̀sãnɛ nà déede, à à mì dɛ̀ kí pì ton su
kɔ̃n Damasikuo. [12] Kɛ̀ à sù, à sa'okii pì è, ben à sɔ̃̀zi. [13] À sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ òa à wísiti
kàn à í tɔ̃̀a à kɛnnakɔ̃o sa'o'aru kùa. [14] Dii gbãgbãkii kɛ̀ wà pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o kú sa'oki dufu
pì kɔ̃n Dii kpɛ́o dagura, ben Aaza sɛ̀ à dìɛ sa'oki dufu pì ɔplazi. [15] Ben à yã dìɛ sa'ori Urianɛ
à bè: Négae sa'o kɔngɔ pɔ́ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ o sa'oki bíta pìa kɔ̃n uusiɛ pɔ́wɛɛtitio kɔ̃n
kína sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũo kɔ̃n à pɔ́wɛɛtiti gbaao kɔ̃n gbɛ̃̃nɔ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à
tɛ́ kũo kɔ̃n ń pɔ́wɛɛtiti gbaao kɔ̃n ń sa'o'io. Négae sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ aru kúa kɔ̃n
kɛnnakɔ̃o sa'o'aruo. Sa'okii kɛ̀ wà pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o sɔ̃, eégɔ̃ dɛ ma màsokɛkii ũ. [16] Ben sa'ori
Uria kɛ̀ lán kí Aaza òne nà.
[17] Kí Aaza mɔ̀ lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ gògo tadibɔnɔa à ń taanɔ gò à dìɛ. À íkakii gò mɔ̀gotɛ̃ zùswaree
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à gĩzĩnɔa à dìɛ gbɛ̀ kĩia. [18] À kína tinti kɛ̀ wà bò Dii ua kɔ̃n à gãnu kɛ̀ kú gweeo
gbòro mìsiɛna Asirianɔ kínanɛ yãnzi. [19] Aaza yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan kɔ̃n yã kɛ̀ à kènɔ píngi. [20] Aaza kà a dezinɔla, ben wà à mira kpàkɔ̃zińyo Dauda
wɛ́tɛ, ben à né Ɛzɛkaya vɛ̃̀ɛ à gbèn.

17

*Osea, Isarailin*ɔ kí zãadee

[1] Yudanɔ kí Aaza kíblena wɛ̃̀ kuri awɛɛplaadee guun Ela né Osea kɛ̀ Isarailinɔ kí ũ Samaria,
à kí blè wɛ̃̀ kɛ̃ndo. [2] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀, mɔde èe kɛ lán Isarailinɔ kína kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀nɛ aɛnɔɔ kɛ̀
nàro. [3] Asiria kí Samanɛsa mɔ̀ à lɛ̀ɛa, ben Osea kɛ̀ à zɔ̀bleri ũ, èe tángba kpaaa. [4] Osea gbɛ̃̃nɔ
zɛ̃̀ Igipiti kí Soa, ben èe tángba kɛ̀ è kpá Samanɛsaa wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o kpáa dɔro. Kɛ̀ Samanɛsa
è Osea bɔ̀ a kpɛɛ, ben à à kũ̀ à à dà kpɛ́siaan. [5] Ben Samanɛsa lɛ̀ɛ Isarailinɔ bùsua píngi. À
gbɛ̃̃nɔ mɔ̀ wà Samaria kagura kɛ̀ ai wɛ̃̀ aagɔ̃. [6] Osea kíblena wɛ̃̀ kɛ̃ndodee guun Samanɛsa
Samaria sì à tà kɔ̃n Isarailinɔ a bùsun, à ń káɛkaɛ Ala kɔ̃n Gozã kɛ̀ kú Abo baao kɔ̃n Midiã
bùsu wɛ́tɛnɔ guuo.

*Isarailin*ɔ gɔ̃na zɛ̃̀zɔnɔ ũ ń durun yãnzi

[7] Yã pì kɛ̀ lɛ, kɛ̀ Isarailinɔ durun kɛ̀ Dii ń Ludanɛ kɛ̀ à ń bɔ́ Igipiti kí Fɛro ɔzĩ yãnzi. Aɔ̃
dɔnzi kɛ̀ tãanɔnɛ [8] aɔ̃ borii kɛ̀ Dii pɛ̀ḿmańnɛnɔ zɛ́kpaɛ sɛ̀ aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n yã kɛ̀ Isarailinɔ kínanɔɔ
dàńnɛnɔo. [9] Aɔ̃ yã dɔ̀rɔsai dìɛ Dii ń Luda yã gbɛ̀n aɔ̃ tãagbãgbãkiinɔ bò ń zĩndanɛ ń wɛ́tɛnɔ
guu píngi zaa gudãkpakiia gana ai wɛ́tɛ bĩideea. [10] Aɔ̃ gbɛ̀nɔ kɔ̃n línɔ pɛ̀ɛpɛɛ sɔ̀ĩ̀sĩ lezĩnɔa píngi
kɔ̃n lí bíta píngi gbáruo. [11] Aɔ̃ tuaetiti kpàta tãagbãgbãkii kɛ̀ aɔ̃ bò pìnɔa píngi lán borii kɛ̀
Dii pɛ̀ḿmańnɛnɔɔ kɛ̀ nà. Yã zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ pìnɔ bé à Dii pɔɔ fɛ̃̃̀nɛ. [12] Aɔ̃ dɔ̀ tãanɔzi, baa kɛ̀ Dii
bɛ̀ńnɛ aɔ̃ton kɛro. [13] Dii Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ swã gà a annabinɔ kɔ̃n wɛ́ɛgupu'erinɔ gãzĩ
ń píngi à bè, aɔ̃ kpɛɛ li ń yã zaaanɔnɛ, aɔ̃gɔ̃ Dii yãdiɛnanɔ kɔ̃n à yãdannɛnao kũna, lán à kú
doka takada kɛ̀ à dìɛ ń dezinɔnɛ guu nà, ben à ɛ̀ara à ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãzĩ.

[14] Baa kɔ̃n beeeo Isarailinɔ gì mazi, aɔ̃ swã gbãa lán ń dezi kɛ̀ aɔ̃ɔe Dii ń Luda náanɛ
kɛroonɔ pɔ́ bàmɛ. [15] Aɔ̃ gì à ɔdɔkii gwazi, aɔ̃ à bà kuuna kɔ̃n ń dezinɔ yã gbòro, aɔ̃ɔe lɛ́
kɛ̀ à nàańnɛ yã daro. Aɔ̃ tɛ̀ pɔ́ pãpãanɔzi, ben aɔ̃pinɔ kɛ̀ pã. Aɔ̃ borii kɛ̀ aɔ̃ɔ ligańzinɔ zɛ́kpaɛ
sɛ̀, borii kɛ̀ Dii bè aɔ̃ton ń dà séroo pìnɔ. [16] Aɔ̃ pã kpà Dii ń Luda yãdiɛnanɔzi, aɔ̃ mɔ̀ kàsa
mèn plaa lán zùswareenɔ bà ń tãanɔ ũ, aɔ̃ Asɛra lí pɛ̀ɛ, aɔ̃ sɔsɔnɛnɔ gbɑ̃̀gbã, aɔ̃ dɔ̀ Baalizi.
[17] Aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò kɔ̃n ń nɛ́nɔ, gɔ̃gbɛ̃̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃̃nɔ, aɔ̃ màso kɛ̀ aɔ̃ ɛ̃zɛ̃ kɛ̀, aɔ̃
ń zĩnda kpà yã kɛ̀ Dii yezirooa, aɔ̃ à pɔɔ fɛ̃̃̀nɛ. [18] Ben Dii pɔ fɛ̃̃ńzi maamaa à pɛ̀ḿma. Yudanɔ
bé wà gɔ̃̀ ńtɛ̃ɛ. [19] Baa se Yudanɔɔ e Dii ń Luda yãdiɛnanɔ maro, aɔ̃ Isarailinɔ zɛ́kpaɛ sɛ̀. [20] Ben
Dii gì Isaraili borii pìnɔzi ń píngi. À wɛ́ɛ tɑ̃̀ḿma à ń ná gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gbãaa mɔɔńnɛnɔnɛ ń
ɔzĩ ai à gàa pɛ́oḿma.

[21] Kɛ̀ Dii Isarailinɔ kɛ̃̀ Dauda boriinɔa, ben aɔ̃ Nɛbati né Yeroboamu dìɛ ń kína ũ.
Yeroboamu bé à Isarailinɔ swã gbɑ̃̀gbã Diinɛ, à tò aɔ̃ durun bíta kɛ̀. [22] Isarailinɔɔ kpɛ́ wèe

durun kɛ̀ Yeroboamu kɛ̀nɔ kɛɛ, aɔ̃ɔe kpɛɛ linɛro, [23] ben Dii pɛ̀ḿma lán à ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãzĩ nà. Asirianɔ Isarailinɔ sɛ̀ɛ ń bùsun aɔ̃ tàńyo zĩ̀zɔnɔ ũ, ben aɔ̃ɔ kú gwe ai kɔ̃n a gbɑ̀ao.

*Samariadeen*ɔ yã

[24] Asirianɔ kína tò gbɛ̃nɔ bɔ̀ɛ Babilɔnu kɔ̃n Kutao kɔ̃n Avao kɔ̃n Amatao kɔ̃n Sefavaimuo, ben à ń káɛkaɛ Samaria wɛ́tɛnɔ guu Isarailinɔ gbɛ̀n. Lɛn aɔ̃ Samaria bùsu kɛ̀ ń pɔ́ ũ lɛ, aɔ̃ vɛ̀ɛvɛ̃ɛ à wɛ́tɛnɔ guu. [25] Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe káaku, aɔ̃ɔe dɔnzi kɛ Diinɛro, ben à músunɔ gbàrɛḿma, aɔ̃ɔe ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛɛ. [26] Ben wà gàa wà ò Asirianɔ kínanɛ wà bè: Gbɛ̃ kɛ̀ n ń sɛ́ n ń káɛkaɛ Samaria wɛ́tɛnɔ guunɔ, aɔ̃ɔ bùsu pì tãakɛkɛna dɔ̃ro, ben à músunɔ gbàrɛḿma, aɔ̃ɔe ń dɛdɛɛ. [27] Ben Asirianɔ kína bè: Wà Samaria sa'ori kɛ̀ wa suńyonɔ doke gbarɛ, à tá gwe à bùsu pì tãakɛkɛna dadańnɛ. [28] Ben Samaria sa'orinɔ doke ɛ̀ara à tà gwe à vɛ̃ɛ Bɛtɛli. À dàda gbɛ̃nɔnɛ dian aɔ̃é kɛ nà wà dɔnzi kɛ Diinɛ.

[29] Gurɔ beeea gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ wà vɛ̃ɛ wɛ́tɛ pìnɔ guunɔ, bori píngi kɔ̃n a tãao, ben aɔ̃ ń tãa pìnɔ taka kɛ̀ aɔ̃ɔ pɛ̀ɛpɛɛ tãagbãgbãkii kɛ̀ Isarailinɔɔ bònɔ kpɛ́nɔn. [30] Babilɔnudeenɔ Sukobenɔti tãa kɛ̀, Kutadeenɔ Nɛgali tãa kɛ̀, Amatadeenɔ Asima tãa kɛ̀, [31] Avadeenɔ Nibazi kɔ̃n Tatakio tãa kɛ̀, Sefavaimudeenɔ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò kɔ̃n ń nɛ́nɔ ń tãa Adaramɛlɛkia kɔ̃n Anamɛlɛkio. [32] Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà dɔnzi kɛ̀ Diinɛ dɔ. Gbɛ̃nɔ diɛna tãagbãgbãkii pìnɔ sa'orinɔ ũ tɛ̃̀ vĩńnɛro, ben aɔ̃ɛ̀gɔ̃ saa oońnɛ tãagbãgbãkii pìnɔ kpɛ́nɔ guu. [33] Aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ Diinɛ, ben aɔ̃ɔe ń tãanɔ gbãgbãa lán bùsu kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀n fɛɛakaarayã dɛ nà. [34] Lɛn aɔ̃ ń fɛɛakaarayã kũna lɛ ai kɔ̃n a gbɑ̀ao. Aɔ̃ɔe vĩa kɛ Diinɛro, zaakɛ aɔ̃è à ɔdɔkii gwaro, aɔ̃ɛ̀gɔ̃ à yãdannɛna kũnaro ke à doka ke yã kɛ̀ à dìɛ Yakubu kɛ̀ à ɛ̀ara à tɔ́ kpànɛ Isaraili boriinɔnɛnɔo. [35] Kɛ̀ Dii bè a bà égɔ̃ kú kɔ̃n Isaraili pìnɔ yã, à bè aɔ̃ton dɔ tãanɔziro aɔ̃ton kúɛńnɛro, aɔ̃ton ń gbãgbãro aɔ̃ton saa oḿmaro, [36] séde amɔa kɛ̀ à ń bɔ́ɛ Igipiti kɔ̃n a gbãa bítao kɔ̃n a gɑ̀sã gbãaao. Ambe aɔ̃gɔ̃ dɔnzi kɛɛare, aɔ̃gɔ̃ kuɛɛare, aɔ̃gɔ̃ saa ooawa. [37] À bè aɔ̃gɔ̃ a ɔdɔkii gwaa, aɔ̃gɔ̃ a yãdannɛnanɔ kũna kɔ̃n a dokayãnɔ kɔ̃n yãdiɛna kɛ̀ à kɛ̃̀ńnɛ takada guunɔ ai gurɔ píngi. Aɔ̃ton dɔnzi kɛ tãanɔnɛro. [38] Aɔ̃ton tó a bà kuunańyo yã sãńguro. Aɔ̃ton tãanɔ sísiro. [39] Aɔ̃gae dɔnzi kɛ amɔa Dii ń Ludanɛ ado. Ámbe é ń bɔ ń ibɛɛnɔ ɔzĩ ń píngi.

[40] Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ gì mazi, ben aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n ń fɛɛakaarayão. [41] Borii pìnɔ dɔnzi kɛ̀ Diinɛ, mɔde aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe ń tãanɔ gbãgbãamɛ dɔ, ben aɔ̃ nɛ́nɔ kɔ̃n ń dionɔɔ e kɛɛ lán ń dezinɔ kɛ̀ nà ai kɔ̃n a gbɑ̀ao.

18

*Yudan*ɔ kí Ɛzɛkaya yã

[1] Isarailinɔ kí Ela nɛ́ Osea kíblena wɛ̀ aagɔ̃dee guun Aaza nɛ́ Ɛzɛkaya kɛ̀ Yudanɔ kí ũ. [2] À wɛ̀ baaasɔɔrodee guun à kí blè, à vɛ̃ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̀ baaakuri dosai. À da tɔ́n Abia, Zakari nɛ́mɛ. [3] À yã kɛ̀ Dii yezi kɛ̀ lán à dezi Dauda kɛ̀ nà píngi. [4] À tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bònɔ gbòro à tãa gbɛ̀nɔ wìwi à Asɛra lípɛɛnɔ zɔ̃̀zɔ̃. À mɔ̀gotɛ̃ mlɛ̃̀ kɛ̀ Musa pì gbɛ̃̀gbɛ̃ à ɛ̀'ɛkɔ̃rɛ, zaakɛ ai gurɔ beeea Isarailinɔɔ kpɛ́ wèe tuaetiti kpataaa. Mlɛ̃̀ pìn wà tɔ́ kpànɛ Nɛusutã. [5] Ɛzɛkaya Dii Isarailinɔ Luda náanɛ kɛ̀. Yudanɔ kína kee e sí lɛ́kɔ̃zioro, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kí blè à ãanɔ kesɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kí blè à kpɛɛnɔ. [6] À nà Diizi, èe kpɛɛ linɛro. À yã kɛ̀ Dii dà Musanɛnɔ kũna. [7] Dii kúo, ben yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ saa kũ̀ píngi. À bɔ̀ Asirianɔ kína yã kpɛɛ, èe zɔ̀ blenɛ dɔro. [8] À zĩ̀ blè Filisitininɔa ai Gaza kɔ̃n guu kɛ̀ ligazinɔ sɛna zaa gudãkpakiia ai wɛ́tɛ bĩideea.

[9] Kí Ɛzɛkaya kíblena wɛ̀ aagɔ̃dee guu, Isarailinɔ kí Ela nɛ́ Osea kíblena wɛ̀ swɛɛplaadee guun Asiria kí Samanɛsa mɔ̀ wà Samaria kagura kɛ̀. Aɔ̃ɔ kaɛna gwe [10] ai wɛ̀ aagɔ̃, aɔ̃ wɛ́tɛ pì sì Ɛzɛkaya kíblena wɛ̀ swɛɛdodee guu. Isarailinɔ kí Osea kíblena wɛ̀ kɛ̃ndodeen gwe. [11] Asirianɔ kína Isarailinɔ sɛ̀ɛ à tàńyo a bùsun à ń káɛkaɛ Ala kɔ̃n Gozã kɛ̀ kú Abo baa kɔ̃n Midiã bùsu wɛ́tɛnɔ guuo. [12] Yã pì kɛ̀ lɛ kɛ̀ aɔ̃ɔe Dii ń Luda yã maro yãnzimɛ. Aɔ̃ɔ à bà kuunańyo yãnɔ kũnaro, aɔ̃ɔe yã kɛ̀ Dii zɔ̀bleri Musa dìɛ ma wà zĩi kɛ̀aro.

*Asirian*ɔ kína vĩadadana Yerusalɛmudeenɔzi

[13] Kí Ɛzɛkaya kíblena wɛ̀ gɛ̃ro dosaidee guun Asiria kí Sɛnakeribi mɔ̀ à lèɛ Yuda wɛ́tɛ
bĩideenɔa à sì píngi. [14] Ben Yudanɔ kí Ɛzɛkaya gbɛ̃nɔ zĩ̀ Asirianɔ kínaa zaa Lakisi à bè: Ma
taari kɛ̀. Ǹ gumala, mégɔ̃ fĩa bonnɛ lán né límɛ nà. Ben Asirianɔ kína kondogi lì Ɛzɛkayanɛ
tɔn kuri kɔ̃n vurao tɔn do. [15] Ben Ɛzɛkaya kondogi kɛ̀ à è Dii ua kɔ̃n a bɛ laasi guuo kpàa
píngi. [16] Gurɔ beeea à vura gò Dii kpɛ́ gbànɔa kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à kùɛ gbà pìnɔ lípɛɛnɔao à kpà
Asirianɔ kínaa.

[17] Ben Asirianɔ kína a kpàasi kɔ̃n a ìbanɔ gbɛ̃nsio kɔ̃n a zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsio zĩ̀, aɔ̃ bɔ̀ Lakisi aɔ̃
mɔ̀ Yerusalɛmu kí Ɛzɛkaya kiia kɔ̃n zĩ̀kpɛɛnɔ paripari. Kɛ̀ aɔ̃ kà Yerusalɛmu, aɔ̃ mɔ̀ wà zɛ̀
musu kpa íkaɛkii saɛ òsiwɛɛla zɛ́n. [18] Aɔ̃ kína sìsi, ben kíbɛgwari Ilikia né Ɛliakimu kɔ̃n à
takadakɛ̃ri Sɛbɛnao kɔ̃n à yãzibaarukɛ̃ri Asafa né Yoao bɔ̀ wà gàa ń kiia. [19] Ben zĩ̀kpɛɛnɔ
gbɛ̃nsi pì bèńnɛ: À gá o Ɛzɛkayanɛ, Asirianɔ kína ìsi bé èe à laa à bè: Bɔ́n à kɛ̀sɛ pèɛa lɛɛ?
[20] À bè á zĩ̀kana gbá dɔ̃ bensɔ̃ á gbãa, mɔde yã pã korimɛ. Dén èe náanɛ kɛɛ, ben à bɔ̀ ma yã
kpɛɛ? [21] À Igipiti kína kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ pì gwa. À dɛ lán kapa gò ɛna bàmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ gbãa èa,
è à lí a ɔɔamɛ. [22] Tó a bèmɛ Dii a Ludan á náanɛkɛna, à dɛ à tãagbãgbãkiinɔ kɔ̃n à sa'okiinɔn
Ɛzɛkaya gbòro fá! Ben à bè Yerusalɛmudeenɔ kɔ̃n Yudanɔnɛ ń píngi aɔ̃ mɔ́ wà dɔnzi kɛ
sa'okii kɛ̀a Yerusalɛmu. [23] À gɔ̃gɔ̃ à dɔkɔ̃zi kɔ̃n ma dii Asirianɔ kínao, mɛ́ à gba sɔ̃ bɔrɔ plaa,
tó á gbɛ̃nɔ vĩ kɛ̀ aɔ̃ diḿma dé! [24] Zaakɛ èe Igipiti sɔ̃gorono kɔ̃n sɔ̃deenɔ náanɛ kɛɛ, dian eé
fɔ̃ à kpá baa ma dii zĩ̀kari gbɛ̃nsi kɛ̀ kɛ̀sãńzinɔ dokenɛ? [25] Èe daa ma dii mɔ̀ léɛ gura kɛ̀a à
kaatɛ Dii lɛ́ saɛn yɔ́? Dii bé à bènɛ à léɛ bùsu kɛ̀ pìa à kaatɛ.

[26] Ben Ɛliakimu kɔ̃n Sɛbɛnao kɔ̃n Yoao bè zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi pìnɛ: Ǹ yã o wamɔwa n
zɔ̀blerinɔnɛ kɔ̃n Siria yão, zaakɛ weè beee ma. Ǹton yã owe kɔ̃n Eberu yãoro, lɛ gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú bĩi musunɔ tón maro yãnzi. [27] Ben gbɛ̃nsi pì wèńla à bè: Ma dii e ma zĩ mà yã pì òare
kɔ̃n a diio atɛ̃ero, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna bĩi musunɔmɛ se, zaakɛ aɔ̃é ń zĩnda bɔtɔ ble, aɔ̃é ń
zĩnda osoro mi lán a bà. [28] Ben gbɛ̃nsi pì fɛ̀ɛ à pùtã kɔ̃n Eberu yão à bè: À Asirianɔ kína ìsi
yã ma! [29] Kína pì bè, àton tó Ɛzɛkaya a kɛkɛro, zaakɛ eé fɔ̃ à a bɔ a ɔzĩro. [30] Ɛzɛkaya bè Dii é a
bɔ eé a wɛ́tɛ kɛ̀ kpá Asirianɔ kínaaro. Àton Ɛzɛkaya yã ma à Dii náanɛ kɛ yã beee musuro.
[31] Àton Ɛzɛkaya yã maro. Asirianɔ kína bè, à a yã ma à su a kpa, a baade é a zĩnda geepi bɛ
kɔ̃n a zĩnda kãkã bɛɛo ble, eé a zĩnda orozã í mi [32] ai àgɔ̃ mɔ́ a séɛ à táao bùsu kɛ̀ dɛ lán a
pɔ́ bà guu. Pɔ́wɛɛ kɔ̃n geepiwɛ̃ nnaao dimmɛ, burɛdi kɔ̃n geepi búo kɔ̃n kù línɔ kɔ̃n zɔ́'io
dimmɛ. À zɛ kɔ̃n wɛ̀ndio. Àton zɛ kɔ̃n gaaoro. Ɛzɛkaya bè Dii é a bɔ, mɔde àton weziro,
àton tó à a kɛkɛro. [33] Boriinɔ tãa ke fɔ̃̀ à gì Asirianɔ kínanɛ kɔ̃n ń bùsuo lɛ àton síḿmarɔ́?
[34] Amata kɔ̃n Apadao tãanɔɔ kú mámɛ? Sefavaimu ke Ena ke Iva tãanɔɔ kú mámɛ? Samaria
tãanɔ fɔ̃̀ wà gìnɛ kɔ̃n ń wɛ́tɛɔ́? [35] Bùsu pìnɔ kparee tãa bé à fɔ̃̀ à gìnɛ kɔ̃n a bùsuo? Wàton
be Dii é fɔ̃ à gínɛ kɔ̃n Yerusalɛmuo?

[36] Gbɛ̃nɔ yĩtɛna kítikiti, aɔ̃ɔe yã siàlaro, zaakɛ aɔ̃ kína bèńnɛ aɔ̃ton yã siàlaro. [37] Ben
kíbɛgwari Ilikia né Ɛliakimu kɔ̃n à takadakɛ̃ri Sɛbɛnao kɔ̃n Asafa né Yoa à yãzibaarukɛ̃rio
ń pɔ́kãsãanɔ kɛ̀kɛ̃ aɔ̃ ɛ̀ara wà sù Ɛzɛkayaa aɔ̃ zĩ̀kpɛɛnɔ gbɛ̃nsi yã pì gbɛ̀̃nɛ.

19

Ɛzɛkaya wɛ́ɛkɛna Diia

[1] Kɛ̀ kí Ɛzɛkaya yã pì mà, à a uta gà à kɛ̀̃, ben à uta kãsãa dàala à gàao Dii ua. [2] À a bɛgwari
Ɛliakimu kɔ̃n a takadakɛ̃ri Sɛbɛnao kɔ̃n sa'orikinɔ zĩ̀ annabi Isaya, Amɔzu nɛ́a kɔ̃n pɔsia
utanɔo dadana. [3] Aɔ̃ bènɛ: Ɛzɛkaya bè yã gì gbã̀a, wà kpã̀kɛ̃̀wazi wà wí dàdawa. Wa gɔ̃ lán
nɔgbɛ̃ kɛ̀ à né kà bɔna à gbãaa vĩ à iroo bà. [4] Asirianɔ kína a zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsi zĩ̀, à mɔ̀ à Luda
Wɛ̀ndide lalandi kɛ̀. Dii n Luda yã pì mà, eé kpãkɛ̃zi yã pì ona yãnzin yɔ́, wá dɔ̃ro. Ǹ adua
kɛ wamɔwa gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ wa gɔ̃ɔnɔnɛ.

[5] Kɛ̀ kí Ɛzɛkaya zĩ̀ri pìnɔ gàa wà Isaya lè lɛ, [6] à bèńnɛ: À gá o a diinɛ, Dii bè àton tó vĩa à
kũ Asirianɔ kína ìbanɔ dɔkɛnaao yã kɛ̀ à mà pì yãnziro. [7] À ma! Tó Asirianɔ kína baaru ke
mà, Dii é tó laasuu gɛ̃n à tá a bùsun, Dii é tó wà à dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao gwe.

8 Kɛ̀ zɩ̃̀kpɛ gbɛ̃̄nsi mà Asirianɔ kína fɛ̀ɛ Lakisi, ben à ɛ̀ara à gàa à à lè, èe zɩ̃̀ kaa kɔ̃n
Libinadeenɔ. 9 Kɛ̀ Asirianɔ kína mà Etiopia kí Tiraka e mɔɔ zɩ̃̀ káao, ben à ɛ̀ara à zɩ̃̀rinɔ
gbàrɛ Ɛzɛkayaa kɔ̃n takadao à bè: 10 À o Yudanɔ kí Ɛzɛkayanɛ, tãa kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ gbasa à
bè é Yerusalɛmu namɛ ma ɔzɩ̃̀roo, àton tó tãa pì a kɛkɛro. 11 Ɛ̀e ma lán Asirianɔ kínanɔɔ kɛ̀
bùsunɔnɛ nà à ń dúgu zɔ̃̀ píngiroo? Àmbe eé bɔ ado saa? 12 Borii kɛ̀ ma dezinɔ ń káatɛ Gozã
kɔ̃n Aranao kɔ̃n Rɛzɛfio kɔ̃n Ɛdɛni kɛ̀ kú Tɛlasaonɔ, aɔ̃ tãanɔ ń bɔ́ɔ? 13 Amata kína kú máa?
Apada kína kú máa? Sefavaimu ke Ena ke Iva kínanɔɔ kú máa?

14 Ɛzɛkaya Asirianɔ takada sì zɩ̃̀ri pìnɔa. Kɛ̀ à à kyó kɛ̀, ben à gàa Dii ua à pòro à aɛ 15 à
wɛ́ɛ kɛ̀a à bè: Dii Isarailinɔ Luda, ń kú kɛrubunɔ dagura, ḿbe bùsu kɛ̀ kú anduna guu píngi
Luda ũ. Ḿbe n musu kɛ̀ kɔ̃n tɔɔtɛo. 16 Ǹ swã kpá ǹ yã ma, Dii. Ǹ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ guu gwa, Dii.
Ǹ dɔkɛna kɔ̃n n Luda Wɛ̀̃ndideo lɛ́kpãsã kɛ̀ Sɛnakeribi kɛ̀ ma fá! 17 Yãpuramɛ Dii, Asirianɔ
kínanɔ borii pìnɔ kàatɛ ń píngi, aɔ̃ bùsunɔ gɔ̃̀ bɛzɩ̃ ũ. 18 Aɔ̃ ń tãanɔ kà tɛ́n aɔ̃ ń kpáta, zaakɛ
pɔ́ pìnɔɔ kú pɔ́ke lɛ́zɩ̃̀ro, pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃̄ntee kɛ̀ kɔ̃n lío kɔ̃n gbɛ̀onɔmɛ. 19 Dii wa Luda, ǹ wa bɔ à
ɔzɩ̃, lɛ bùsu kɛ̀ kú anduna guu píngi gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n Dii, ḿbe Luda ũ ndo.

Sɛnakeribi gana

20 Ben Amɔzu nɛ́ Isaya lɛ́kpãsã kɛ̀ Ɛzɛkayanɛ à bè: Dii Isarailinɔ Luda bè a adua kɛ̀ ń kɛ̀
Asiria kí Sɛnakeribi yã musu mà, 21 ben à lɛ́ kɛ̀nɛ à bè:
Zayɔn nɔkparɛ lɛzii e kya kaangu,
èe n lalandi kɛɛ n kpɛɛ.
Yerusalɛmu nɔgbɛ̃̄ e ère kɛɛ,
èe a mì dadaa a gã̀n.
22 Dén n dɔkɛo ń sɔ̃̀sɔ̃?
Dén n pataa n n mì dànɛ íaa?
Isarailinɔ Luda kɛ̀ kú adonan n beee kɛ̀nɛ.
23 Ń dà n zɩ̃̀rinɔnɛ, ben aɔ̃ Dii sɔ̃̀sɔ̃,
n bè n didi kpiiinɔ musu
kɔ̃n n sɔ̃gorono paripari
ai Lɛbanɔ bùsu kpii mìsɔ̃ntɛ̃a.
N sida lí gbã̀anɔ zɔ̃̀zɔ̃,
n pini lí bítanɔ nè,
n ka à lɛ́a musu ai à líkpɛ sisinan.
24 N lɔ̀gɔ yɔ̃̀ bori pãndenɔ bùsun,
n à í mì,
n kɛ̀sɛ pèɛpɛɛ Igipiti swaanɔa ai ń í bàba.
25 Kɛ̀ mámbe má dìɛ lɛ zaa zi,
nɛ́ɛ maroo?
Ma zɛo à gì kɛ̀, ben má tò à kɛ̀.
Má tò n ń wɛ́tɛ bɩ̃̀ideenɔ gbòro bìtimm,
à gbɛ̀nɔ gɔ̃̀ kaɛna.
26 Wɛ́tɛpideenɔ gbãaa kɛ̀̃sã,
aɔ̃ gɔ̃̀ sùmm, wí ń kũ,
aɔ̃ɔ dɛ lán sɛ̃̀ bà, lán sɛ̃̀la bɔ̀rɔ bà,
lán sɛ̃̀ kɛ̀ bɔ̀ɛ kpɛ́ musu à gàga gɔ̃ɔ bà.
27 Má n kúkii dɔ̃,
má n gana kɔ̃n n sunao dɔ̃,
má n fɛɛnamazii dɔ̃.
28 Zaakɛ n fɛɛmazi,
n wɛ́ɛkaka kɛ̀ ń vɩ̃ yã gɛ̃̀ ma swãn,
mɛ́ bà kánnɛ n yɩ̃̀n,
mɛ́ aizi kánnɛ n lén,
mɛ́ tó ǹ ɛara ǹ tá kɔ̃n zɛ́ kɛ̀ n mɔoo.

[29] Ɛzɛkaya, yã kɛ̀kii égɔ̃ dɛnnɛ sèeda ũ:
É pɔ́ zã̀ ble wɛ̃̀nzi,
zii dɔ é ble gwe.
Zii kãa sa é pɔ́ tɔ̃ é pɔ́ kɛkɛ,
é geepi lí pɛ́pɛ é à bɛɛ ble.
[30] Yuda kpaaa kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ
é kãsãa pɛ́ɛ tɔɔtɛ gbasa aɔ̃ nɛ́ kpá musu.
[31] Zaakɛ gbɛ̃ kpaaanɔ é bɔ Yerusalɛmumɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ pìnɔ é ɔ tá zaa Zayɔn kpiiia.
Dii Zĩ̀kpɛde aĩa bé eé beee kɛ.
[32] Beee yãnzin ma yã kɛ̀ ɔ̀ Asirianɔ kína musuzi:
Eé gɛ̃ wɛ́tɛ kɛ̀nlo,
eé kà zunlo,
eé a sɛngbango dɔnɛro,
eé ligazi à gbà lezĩ daziro.
[33] Eé ɛara à tá kɔ̃n zɛ́ kɛ̀ à mɔ̀oo,
eé gɛ̃ wɛ́tɛ kɛ̀nlo.
Mamɔma Dii mámbe má ɔ̀.
[34] Mɛ́ gí kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀omɛ,
mɛ́ à mì sí ma zĩnda yãnzi
kɔ̃n ma zɔ̀bleri Dauda yão dɔ.
[35] Gwãavĩ beeean Dii Malaika bɔ̀ à gàa Asirianɔ bùran à gbɛ̃nɔ dèdɛ bɔrɔ bakɛ̃ndo asɔɔro. Kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ kɔngɔ, ben aɔ̃ gènɔ è kaɛna gu sãnda píngia. [36] Ben Asiria kí Sɛnakeribi fɛ̀ɛ a bùra pìn à ɛ̀ara à tà Ninɛva à gɔ̃̀ gwe. [37] Zĩkea kɛ̀ à kuɛna a tãa Nisiroku kpɛ́n, ben à nɛ́nɔ Adaramɛlɛki kɔ̃n Sarɛzao à dɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Aɔ̃ bàa sì wà tà Ararata bùsun, ben à nɛ́ Esaradɔ̃ vɛ̃̀ɛ à gbèn.

20

Ɛzɛkaya gyãkɛna

[1] Gurɔ beeea Ɛzɛkaya gyãa kɛ̀ à kà gana, ben annabi Isaya, Amɔzu nɛ́ gàa à à lè à bènɛ: Dii bè ɔ̀ lɛ́ diɛ n gbɛ̃nɔnɛ, zaakɛ nɛ́ɛ mɔɔ gamɛ, nɛ́ fɛɛ dɔro. [2] Ben Ɛzɛkaya aɛ dɔ̀ gũa à wɛ́ɛ kɛ̀ Diia [3] à bè: Dii, n yã nna! Zaakɛ ma dɔnzi kɔ̃n yãpuraao, bensɔ̃ ma yã kɛ̀ ń yezi kɛ̀ kɔ̃n nɔ̀sɛo do, ɔ̀ tó à dɔngu. Ben à wɛ̃nda ɔ́ɔ dɔ̀. [4] Lɛ Isaya gɔ̃ gá bɔ ua, ben Dii yã sùa à bè: [5] Ñ gá ɔ̀ o ma gbɛ̃nɔ dɔn'aɛde Ɛzɛkayanɛ, kɛ̀ mamɔma Dii à dezi Dauda Luda, ma bè ma à aduakɛna mà, ma à wɛ́ɛ'i è. Mɛ́ à kɛ̃̀kɔ̃a, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé gá ma kpɛ́n. [6] Ma à gurɔɔ kàaranɛ wɛ̃̀ gɛ̃ro. Mɛ́ à sí Asirianɔ kínaa kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀o. Mɛ́ gí kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀o ma zĩnda yãnzi kɔ̃n ma zɔ̀bleri Dauda yão.

[7] Isaya bè wà kãkã bɛɛ lɔ́. Kɛ̀ wà lɔ̀, wà dɔ̀kɔ à bɔ̀gĩia, ben à kɛ̃̀kɔ̃a. [8] Ben Ɛzɛkaya Isaya là à bè: Zaakɛ Dii bè é ma kɛ̃̀kɔ̃a mɛ́ gá a kpɛ́n à gurɔ aagɔ̃dee zĩ, bɔ́ bé eégɔ̃ dɛ à sèeda ũu? [9] Ben Isaya wèàla à bè: Sèeda kɛ̀ Dii é kɛnnɛ lɛ́ kɛ̀ à gbɛ̃̀nnɛ yã musun yɛ̀. Ɔra kɛ̀ ɔfãntɛ̃ e suuo Aaza didikiinɔa, ń yezi à gá ai à gbápɛki mɛ̀n kurian yɔ́, ke à ɛara à su kpɛɛ kpa mɛ̀n kuriamɛ? [10] Ben Ɛzɛkaya wèàla à bè: Ɔra pitana gbápɛki mɛ̀n kuria zĩ'ũro. À tó à ɛara à sɔkpa kpɛɛ kpa gbápɛki mɛ̀n kuria. [11] Kɛ̀ annabi Isaya Dii wɛ́ɛ kɛ̀, ben ɔra kɛ̀ ɔfãntɛ̃ e suuo ɛ̀ara à sɔ̀kpa gbápɛki mɛ̀n kuri kɛ̀ à pìtaa yãanɔa.

*Babil*ɔnu bùsu zĩ̀rinɔ mɔna Yerusalɛmu

[12] Gurɔ beeea Baladã nɛ́ Mɛrodaki Baladã, Babilɔnu kína takada kpà̀sã Ɛzɛkayanɛ kɔ̃n gbaao, kɛ̀ à à gyãkɛna baaru mà yãnzi. [13] Ɛzɛkaya gbãakɛɛ kpà zĩ̀ri pìnɔzi à gàańyo a laasin, à a kondogi pɔ́nɔ ɔ̀dɔańnɛ kɔ̃n vura pɔ́nɔ kɔ̃n pɔ́ gũ nnannaanɔ kɔ̃n nɔ́si maaao. À gàańyo a gɔ̃kɛbɔkaɛkiin dɔ à a auzikinɔ ɔ̀dɔańnɛ mámmam. Pɔ́kee kú à bɛ ke à bùsun kɛ̀ à gì ɔdɔańnɛziro. [14] Ben annabi Isaya gàa à à lè à à là à bè: Yã kpareen gbɛ̃ pìnɔɔ ɔ̀nnɛɛ? Zaa mákpan aɔ̃ bɔ̀n wà mɔ̀ n kiiaa? Ben Ɛzɛkaya wèàla à bè: Aɔ̃ bɔkii zã̀, Babilɔnun aɔ̃ bɔ̀n. [15] Ben

Isaya à là à bè: Bɔ́n aɔ̃ɔ è n bɛɛ? À wèàla à bè: Aɔ̃ ma bɛ pɔ́ píngi è. Ma auziki kee kuu kɛ̀ ma
gi ɔdɔańnɛziro. [16] Ben Isaya bènɛ: Ǹ yã kɛ̀ Dii ò ma: [17] Gurɔɔ e mɔɔ, weé n bɛ pɔ́ píngi kɔ̃n
auziki kɛ̀ n dezinɔ tònnɛ ń kũna ai gbɑ̀anɔ séɛ wà táo Babilɔnu. Dii bè à ke é gɔ̃ro. [18] Weé
né kɛ̀ né ń i kenɔ séɛ wà táńyo, aɔ̃é gɔ̃ Babilɔnu kíbɛ zĩkɛrinɔ ũ. [19] Ben Ɛzɛkaya bè Isayanɛ:
Dii yã kɛ̀ ń òmɛɛ pì maa. Zaakɛ ɛ̀e daa vɛ̃ɛna aafia yãkete sai égɔ̃ kuu ai a wɛ̀ndi lɛ́mmɛ.
[20] Ɛzɛkaya yã kpaaanɔ kɔ̃n à nɛ́gɔ̃gbɛ̃kɛyãnɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. Lán
à íkaɛkii kɛ̀ nà kɔ̃n íbaazɛ kɛ̀ à bɔ̀ gbɛ̀n è mɔ́ kɔ̃n ío wɛ́tɛ guu kú gwe dɔ. [21] Kɛ̀ à kà a dezinɔla,
ben à né Manase vɛ̀̃ɛ à gbɛ̀n.

21

*Yudan*ɔ kí Manase

[1] Manase wɛ̀̃ kuri awɛɛplaadee guun à kí blè, ben à vɛ̀̃ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̀̃ baaagɔ̃
sɔɔrosai. À da tɔ́n Ɛfɛziba. [2] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ kɛ̀ à zɛ̀ kɔ̃n borii kɛ̀ Dii pɛ̀ńma
Isarailinɔnɛnɔ yãzaakɛnanɔɔ. [3] À tãagbãgbãkii kɛ̀ a de Ɛzɛkaya gbòronɔ kɛ̀kɛ à bò kɔ̃n Baali
sa'okiinɔ. À Asɛra lí pɛ̀ɛ lán Isarailinɔ kí Ahabu kɛ̀ nà yã. À kùɛ sɔsɔnɛnɔnɛ à ń gbãgbã.
[4] À sa'okiinɔ bò Dii ua guu Yerusalɛmu, guu kɛ̀ Dii bè a tɔ́ égɔ̃ kúa pì. [5] À sa'okiinɔ bò Dii
ua mèn plaaanɔ guu sɔsɔnɛnɔnɛ píngi. [6] À sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à té kũ ò kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃o, à
pɔ́ dàńma à màsonɔ kɛ̀, à yã gbèka gèsisirinɔa kɔ̃n weegũnnadeenɔ, à yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀
maamaa, ben à à pɔɔ fɛ̃̀nɛ. [7] À Asɛra tãa kɛ̀ à kɛ̀ pì dìɛ Dii ua guu kɛ̀ Dii bè Daudanɛ kɔ̃n à
né Sulemanuo a tɔ́ égɔ̃ kúa gurɔ píngi, zaakɛ Isaraili wɛ́tɛnɔ té píngi Yerusalɛmun à sè. [8] À
bè, tó Isarailinɔ yã kɛ̀ á dìɛńnɛnɔ kũna píngi, tó aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n doka kɛ̀ a zɔ̀bleri Musa kpàńmao
píngi, é ɛara à ń bɔɛ bùsu kɛ̀ á kpà ń dezinɔanlo, é tó aɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ dɔro. [9] Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃
gì à yã mazi. Manase ń sãsã, ben aɔ̃ yã zaaa kɛ̀ dɛ borii kɛ̀ Dii ń kaatɛ ń dezinɔnɛnɔ pɔ́la.

[10] Ben Dii yã ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãzĩ à bè: [11] Zaakɛ Yudanɔ kí Manase yã kɛ̀ à dɛ tɛ̀̃ ũunɔ
kɛ̀ à yã zaaa kɛ̀ dɛ Amɔri kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a ãanɔla, à Yudanɔ dà durunkɛnan tãa kɛ̀ à kɛ̀nɔ yã
musu, [12] beee yãnzin mamɔma Dii Isarailinɔ Luda ma bè, mɛ́ mɔ́nzi kpá Yerusalɛmuzi kɔ̃n
Yudanɔ bùsuo píngi. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à baaru mànɔ é kɛ gìri. [13] Zaka kɛ̀ má yɔ̃̀o Samarianɛn mɛ́
yɔ̃o Yerusalɛmunɛ se. Mɛ́ kɛnɛ lán má kɛ̀ Ahabu bɛɛnɛ nà. Mɛ́ Yerusalɛmu wawa lán wè
taa wawa wà à lɛ́ kúɛ nà. [14] Mɛ́ pã kpá ma gbɛ̃ kpaaa pìnɔzi mà ń na ń ibɛɛnɔnɛ ń ɔzĩ. Aɔ̃é
ń pɔ́nɔ nakɔ̃a wà ń séɛ, [15] zaakɛ aɔ̃ yã kɛ̀ má yeziroo kɛ̀, aɔ̃ègɔ̃ ma pɔɔ fɛ̃ɛmɛ zaa gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃
dezinɔ bɔ̀ Igipiti ai kɔ̃n a gbɑ̀ao.

[16] Manase taarisaideenɔ dɛ̀dɛ paripari ai aɔ̃ gènɔ Yerusalɛmu pà zaa à lɛ́a kɛ̀ ai à lɛ́a kãa,
durun kɛ̀ à kɛ̀ à Yudanɔ dà yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛnan baasi. [17] Manase yã kpaaanɔ kɔ̃n durun
kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. [18] Kɛ̀ à kà a dezinɔla, wà à vĩi a bɛ,
Uza karan, ben à né Amɔ vɛ̀̃ɛ à gbɛ̀n.

*Yudan*ɔ kí Amɔ

[19] Amɔ wɛ̀̃ baro awɛɛplaadee guun à kí blè, ben à vɛ̀̃ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̀̃ plaa. À da
tɔ́n Mɛsulɛmɛ, Aruzu né, Yɔtɔba gbɛ̃mɛ. [20] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ lán à de Manase kɛ̀ nà. [21] À
a de zɛ́kpaɛ sɛ̀ píngi. À dɔ̀ tãa kɛ̀ a de dɔ̀ńzinɔzi à kùɛńnɛ. [22] À Dii a dezinɔ Luda tòn, èe à zɛ́
séro. [23] Ben à ìbanɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi wà à dɛ̀ a bɛ. [24] Kɛ̀ Yudanɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi pìnɔ dɛ̀dɛ ń
píngi, ben aɔ̃ à né Yosia kà kí ũ à gbɛ̀n. [25] Amɔ yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ
takadan kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi. [26] Kɛ̀ wà à vĩi Uza karan, ben à né Yosia vɛ̀̃ɛ à gbɛ̀n.

22

*Yudan*ɔ kí Yosia

[1] Yosia wɛ̀̃ sɔraagɔ̃dee guun à kí blè, ben à vɛ̀̃ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̀̃ baaakuri awɛɛdo.
À da tɔ́n Yedida, Adaya né, Bɔzɔka gbɛ̃mɛ. [2] À yã kɛ̀ Dii yezi kɛ̀ à a dezi Dauda zɛ́kpaɛ sɛ̀
píngi, èe pãnɛ ɔplazi ke ɔzɛziro. [3] À kíblena wɛ̀̃ baro plaasaidee guun à a takadakɛ̃ri Safana,
Azalia né, Mɛsulamu dio zĩ̀ Dii ua à bè: [4] Ǹ gá sa'oriki Ilikia kiia ǹ onɛ à ɔɔ kɛ̀ wà mɔ̀o Dii ua

kɛ̀ zɛ́dãkparinɔ sì ń ɔzĩ naro [5] à na gbɛ̃ kɛ̀ wà ń díɛ Dii ua zĩkɛrinɔ gbɛ̃nsi ũunɔnɛ ń ɔzĩ, aɔ̃
fĩa boo gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kpɛ́ pì guu kɛ̀ yàkanɔ kɛkɛɛnɔnɛ, [6] lí'arinɔ kɔ̃n kpɛ́borinɔ kɔ̃n gbɛ̀'arinɔ.
Wà lí lúo dɔ kɔ̃n gbɛ̀ ananɔ wà kpɛ́ pì kɛkɛo. [7] Wàton gbeka lán aɔ̃ ɔɔ kɛ̀ wà nàńnɛ ń ɔzĩ pì
blè nàro, zaakɛ gbɛ̃ náanɛdeenɔmɛ.

[8] Sa'oriki Ilikia bè takadakɛ̃ri Safananɛ a bɔ Musa doka takadaa Dii ua, ben à kpàa. Kɛ̀ à à
kyó kɛ̀, [9] ben à gàa kína kiia à à yã gbɔ̃̀nɛ à bè: N ìbanɔ ɔɔ kɛ̀ kú Dii ua bɔ̀ɛ wà nà ua zĩkɛrinɔ
gbɛ̃nsinɔnɛ ń ɔzĩ. [10] À ɛ̀ara à bènɛ sa'ori Ilikia takada kpàawa, ben à à kyó kɛ̀ kínanɛ. [11] Kɛ̀
kína Musa doka takada pì yã mà, ben à a utadaa gà à kɛ̃̀. [12] Ben à bè sa'ori Ilikianɛ kɔ̃n Safana
nɛ́ Aikamuo kɔ̃n Mikaya nɛ́ Akaboo kɔ̃n takadakɛ̃ri Safanao kɔ̃n a ìba Asayao à bè: [13] À gá
gbekamɛ Diia Yudanɔnɛ ń píngi takada kɛ̀ wà bɔ̀a kɛ̀ yã musu. Dii pɔ fɛ̃̀wazi à kɛ̀ bíta, zaakɛ
wa dezinɔ e wa yã kɛ̀ kú takada kɛ̀ guu ma wà zĩi kɛ̀aro. [14] Ben sa'ori Ilikia kɔ̃n Aikamuo
kɔ̃n Akaboo kɔ̃n Safanao kɔ̃n Asayao gàa wà yã pì ò nɔgbɛ̃ annabi Uludanɛ. Nɔgbɛ̃ pì kú
Yerusalɛmu fáandi plaadee guumɛ, à zã tɔ́n Salumu, Tikiva nɛ́, Arasa diomɛ. Arasan Dii ua
utakaɛki dãkpari ũ. [15] Dii Isarailinɔ Luda yã sù nɔgbɛ̃ pìa à bè: À gá à o gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩmaanɛ,
[16] mamɔma Dii ma bè mɛ́ mɔ́nzi kpá gu kɛ̀kiizi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ lán à kú takada kɛ̀
Yudanɔ kína à kyó kɛ̀ pì guu nà. [17] Mɛ́ pɔfɛ̃ pita gu kɛ̀kiia, ma pɔfɛ̃ pì é kpáɛro, zaakɛ aɔ̃ ma
ton aɔ̃ tuaetiti kpàta tãanɔa aɔ̃ ma pɔɔ fɛ̃̀mɛ tãa kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ pìnɔ yãnzi. [18] À o Yudanɔ kína kɛ̀
à a zĩ à gbekamaanɛ, yã kɛ̀ à mà pì musu, mamɔma Dii Isarailinɔ Luda ma bè [19] yã kɛ̀ má ò
guu kɛ̀kiia kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ, ma bè eé gɔ̃ bɛzĩ ũ kana pɔ́ ũmɛ, zaakɛ à swɛ̃̀ kpà yã pìa à
a zĩnda bùsa à a utadaa gà à kɛ̃̀ à ɔ́ɔ dɔ̀, beee yãnzin ma à yã màzi. Mamɔma Dii mámbe má
ò. [20] Beee yãnzin mɛ́ tó à ga, weé à vĩi yĩiyĩi. Eé wɛ́ɛ si mɔ́nzi kɛ̀ mɛ́ kpá guu kɛ̀zilɛro. Ben
zĩ̀ri pìnɔ ɛ̀ara wà tà kína kiia kɔ̃n yã pìo.

23

Yosia zɛna kɔ̃n Dii bà kuuna kɔ̃n Isarailinɔ yãnɔ

[1] Kína Yerusalɛmu gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ sìsi, ben aɔ̃ kàkɔ̃azi ń píngi. [2] À gàańyo Dii
ua kɔ̃n sa'orinɔ kɔ̃n annabinɔ kɔ̃n Yerusalɛmudeenɔ kɔ̃n Yudanɔ ń píngi, nɛ́ féte gbɛ̃nsi,
ben à tò wà Dii bà kuunańyo takada kɛ̀ wà è à ua pì kyó kɛ̀ ń wáa píngi. [3] Kína zɛna kpɛ́
wesagba saɛ, ben à ɛ̀ara à zɛ̀ kɔ̃n Dii bà kuunańyo yãnɔ. À bè á té Diizi, égɔ̃ à yãdiɛnanɔ
kɔ̃n à yãdannɛnanɔ kũna, égɔ̃ à ɔdɔkii gwaa kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n a pɔyezinao píngi, lán à kú
takada pì guu nà. Ben baade píngi zɛ̀ kɔ̃n Dii bà kuunańyo yão dɔ.

[4] Kína bè sa'oriki Ilikianɛ kɔ̃n à kpàasio kɔ̃n Dii ua zɛ́dãkparinɔ aɔ̃ pɔ́ kɛ̀ wà kɛ̀ Baalinɛ
kɔ̃n Asɛrao kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ sɛ́ɛ wà bɔo Dii ua guu. Ben à gàa à té sɔ̃̀a Yerusalɛmu bĩi kpɛɛ
Kidironu guzurɛ búgbɛn, ben wà à túbu sɛ̀ɛ wà tào Bɛtɛli. [5] Ben kína pè tãa sa'orinɔa kɛ̀
Yudanɔ kínanɔ ń díɛ aɔ̃ saa o Yuda wɛ́tɛ tãagbãgbãkiinɔa kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ lìga Yerusalɛmuzinɔ
ń píngi kɔ̃n sa'ori kɛ̀ aɔ̃ saa ò Baalianɔ kɔ̃n ɔfãntɛ̃o kɔ̃n mɔvurao kɔ̃n sɔsɔnɛ tɔ́deenɔ kɔ̃n
sɔsɔnɛ kpaaanɔ píngi. [6] À Asɛra lípɛɛ sɛ̀ à bɔ̀o Dii ua à gàa à té sɔ̃̀a Yerusalɛmu bĩi kpɛɛ
zaa Kidironu guzurɛn, ben à à tí bò à fɔ̃̀kɛ talakanɔ miranɔa. [7] À gɔ̃gbɛ̃ kaaruanɔ kpɛ́ kɛ̀
kú Dii ua guunɔ gbòro dɔ. Kpɛ́ pìnɔ guun nɔgbɛ̃nɔ è Asɛra kuta bisanɔ tãn. [8] À tò sa'ori
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yuda wɛ́tɛnnɔ sù Yerusalɛmu, ben à tãagbãgbãkii kɛ̀ wà bò kɛ̀ sa'orinɔ saa òanɔ
gbãsĩ lɛ̀ sɛna zaa Gɛba ai Bɛsɛba. À tãagbãgbãkii kɛ̀ kú wɛ́tɛ dɔn'aɛde Yɔsua gãnulɛa wɛ́tɛ pì
bĩilɛ ɔzɛzinɔ gbòro. [9] Baa kɛ̀ tãagbãgbãki sa'ori pìnɔ è saa ò Diia Yerusalɛmuro, aɔ̃è burɛdi
sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai só kɔ̃n ń sa'ori daanɔ. [10] À tò sa'okii kɛ̀ kú Tofɛti, Bɛninɔmu guzurɛn gbãsĩ lɛ̀, lɛ
gbɛ̃ke tón sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ o Mɔlɛkia kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke a nɛ́nɔgbɛ̃o dɔro. [11] À sɔ̃
kɛ̀ Yudanɔ kínanɔɔ kyakɛ̀ ɔfãntɛ̃ pɔ́ ũunɔ Dii kpɛ́ kpɛɛlɛa gò, ben à sɔ̃ pìnɔ góronɔ kpàta. Sɔ̃
pìnɔɔ kú gbãade Natãmɛlɛki kpɛ́ saɛ. [12] À sa'okii kɛ̀ Yudanɔ kínanɔɔ bò Aaza kpɛ́ musuanɔ
gbòro kɔ̃n kɛ̀ Manase bò Dii ua mɛ̀n plaaa guunɔo. À wìwi dúgudugu, ben à à bùru sɛ̀ɛ
à kwɛ̀ɛ Kidironu guzurɛn. [13] Isarailinɔ kí Sulemanu tãagbãgbãkiinɔ bò yã Sidɔ̃deenɔ tãa
Asatorɛnɛ kɔ̃n Mɔabunɔ tãa Kɛmɔsio kɔ̃n Amɔninɔ tãa Mɔlɛkio Yerusalɛmu ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa

zaa Kùkpɛ sì̀sĩ̀gɛɛzi sɔɔmɛtɛ kpa, ben Yosia tò tãagbãgbãkii pìnɔ gbãsĩ̀ lè. [14] À à gbɛ̀pɛɛnɔ
wìwi à à lípɛɛnɔ zɔ̀zɔ̃, ben à gbɛ̃ntee gɛ̀wanɔ fà̰akɔ̃a guu pìnɔla.
[15] Baa tãagbãgbãkii kɛ̀ Nɛbati nɛ́ Yeroboamu bò Bɛtɛli kɔ̃n à sa'okiio à Isarailinɔ dào
durunkɛnan pì, Yosia gbãgbãkii pì kɔ̃n a sa'okiio gbòro. À gbãgbãkii pì gbɛ̀nɔ wìwi à à
tí bò à té sɔ̀ Asɛra lípɛɛa dɔ. [16] Kɛ̀ à wɛ́ɛ zù, à miranɔ è sì̀sĩa gwe, ben à gɛ̀wanɔ bɔ̀ɛn à kpàta
sa'okii pìa à tò à gbãsĩ̀ lè, lán Dii gĩakɛ à ò nà Luda gbɛ̃ gãzĩ. [17] Ben kína bè: Dé miran wà
sèeda kèa kãaa? Ben wɛ́tɛpideenɔ bè: Luda gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ Yudanɔ bùsummɛ. Àmbe à gĩakɛ
à yã kɛ̀ ń kɛ̀ Bɛtɛli sa'okii kɛ̀kiinɛ pì ò. [18] Ben kína bè: À à tó gwe. Gbɛ̃ke tón à wá sɛ́ à
sɔ̃ki kpáoro. Ben wà à wánɔ tò gwe kɔ̃n annabi kɛ̀ bɔ̀ Samaria pɔ́o. [19] Tãagbãgbãki kpɛ́ kɛ̀
Isarailinɔ kínanɔɔ bò Samaria bùsu wɛ́tɛnɔ guu aɔ̃ Dii pɔɔ fɛ̃̀onɛnɔn Yosia wìwi píngi lán à
kɛ̀ Bɛtɛli pɔ́nɛ nà. [20] Ben à gbãgbãkii pìnɔ sa'orinɔ kòto kpàkpa sa'okii kɛ̀ aɔ̃è saa oanɔa ń
píngi à gbɛ̃ntee gɛ̀wanɔ kpàtaa, ben à ɛ̀ara à tà Yerusalɛmu.
[21] Kína bè baade pínginɛ: À Banla zĩbaa kɛ Dii a Ludanɛ lán à kú Dii bà kuunawao takada
kɛ̀ guu nà. [22] Zaa gurɔɔ kɛ̀ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ dɔ̀ Isarailinɔnɛ aɛ kɔ̃n gurɔɔ kɛ̀ Isarailinɔ kínanɔ kɔ̃n
Yudanɔ kínanɔɔ e kí bleeo píngi, wèe Banla zĩbaa pì kɛ à kà lɛro. [23] Kí Yosia kíblena wɛ̀̀ baro
plaasaidee guun wà Banla zĩbaa pì kɛ̀ Yerusalɛmu. [24] Beee gbɛra à yà̀a kɔ̃n gɛ̀sisirinɔ kɔ̃n
weegũnnadeenɔ kɔ̃n kpɛ́ guu tãanɔ kɔ̃n ua tãanɔ kɔ̃n tɛ̃̀ pɔ́ kɛ̀ wà è Yerusalɛmu kɔ̃n Yudanɔ
bùsuonɔ píngi, lɛ à zĩi kɛ dokayã kɛ̀ kú takada kɛ̀ sa'oriki Ilikia bɔ̀a Dii ua pìnɔa. [25] Kína kɛ̀
aɔ̃ɔ kú à ãanɔ kɔ̃n kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à gbɛraanɔ tɛ́, aɔ̃ gbɛ̃kee e aɛ dɔ Diia kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n
pɔnnaao píngi lán à bàro. À Musa doka kũna píngi a gbãa lén. [26] Baa kɔ̃n beeeo Dii pɔfɛ̃na
Yudanɔzi kɔ̃n pɛ̃tɛ̃ pãsĩo yã zaaa kɛ̀ Manase kɛ̀ yãnzi e kpáɛro. [27] Dii bè: Mɛ́ pɛ́ Yudanɔa mà
ń gomala lán ma pɛ Isarailinɔa ma ń gómala nà. Mɛ́ gí Yerusalɛmu kɛ̀ má sɛ̀zi kɔ̃n kpɛ́ kɛ̀
ma bè ma tɔ́ égɔ̃ kúao. [28] Yosia yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n yã
kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi.
[29] Kí Yosia gurɔɔa kɛ̀ Igipiti kí Fɛro Nɛko e gaa Asirianɔ kína le Yuflati, ben Yosia gàa zɔ̀̀ káo
Mɛgido. Kɛ̀ aɔ̃ kɔ̃ lè, ben Nɛko à dɛ̀. [30] À ìbanɔ à gɛ̀ sɛ̀ wà dà sɔ̃goro guu, aɔ̃ sùo Yerusalɛmu
wà vĩi. Ben Yudanɔ à nɛ́ Yoaza kà kí ũ à gbɛ̀n.

*Yudan*ɔ kí Yoaza

[31] Yoaza wɛ̀̀ baro awɛɛ'aagɔ̃dee guun à kí blè, ben à vɛ̀̀ɛ kpatan Yerusalɛmu mɔ aagɔ̃. À
da tɔ́n Amutali, Yɛrɛmaya nɛ́, Libina gbɛ̃mɛ. [32] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ lán à dezinɔ kɛ̀ nà.
[33] Ben Fɛro Nɛko mɔ̀ kàa Ribla, Amata bùsun, lɛ àtongɔ̃ dɛ kí ũ Yerusalɛmuro yãnzi, ben à
bè Yudanɔ fĩa boare kondogi tɔn aagɔ̃ kɔ̃n a kusuo kɔ̃n vurao kiloo baaakuri asɔɔro. [34] Ben
à Yosia nɛ́ Ɛliakimu dìɛ kí ũ a de gɛ̃ɛ ũ, ben à à tɔ́ lìɛnɛ Yoyakimu. Ben à Yoaza sɛ̀ à tào
Igipiti, gwen à gàn. [35] Yoyakimu kondogi kɔ̃n vura kɛ̀ Fɛro Nɛko gbèkaa sì a bùsudeenɔa
baade gbãa lén, ben à kpàa.

*Yudan*ɔ kí Yoyakimu

[36] Yoyakimu wɛ̀̀ baaasɔɔrodee guun à kí blè, ben à vɛ̀̀ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̀̀ kuri awɛɛdo.
À da tɔ́n Zebida, Pedaya nɛ́, Ruma gbɛ̃mɛ. [37] À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ lán a dezinɔ kɛ̀ nà.

24

[1] Yoyakimu kíblegurɔɔan Babilɔnu kí Nɛbukanɛza mɔ̀ à lɛ̀ɛ Yudanɔ bùsua, ben Yoyakimu
gɔ̀̀ à zɔ̀bleri ũ ai wɛ̀̀ aagɔ̃. Beee gbɛra Yoyakimu nɔ̀sɛ lìɛ, ben à bɔ̀ à kpɛɛ. [2] Dii Babilɔnia
gbãamɔnnɛrinɔ gbàrɛa kɔ̃n Sirianɔ kɔ̃n Mɔabunɔ kɔ̃n Amɔninɔo. À ń gbáɛ wà Yudanɔ bùsu
kaatɛ lán à ò a zɔ̀bleri annabinɔ gãzĩ nà. [3] Yã pì Yudanɔ lè kɛ̀ Dii bé à ò yãnzi, lɛ à pɛ́ńma à
ń goala durun kɛ̀ Manase kɛ̀nɔ yãnzi kɔ̃n yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi [4] kɔ̃n taarisaidee kɛ̀ à ń dɛdɛnɔ
yão. Manase tò Yerusalɛmu pà kɔ̃n taarisaidee kɛ̀ à ń dɛdɛnɔ aruo. Beee yãnzi Dii e we
à sùu kɛ̀oro. [5] Yoyakimu yã kpaaanɔɔ kú Yudanɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan kɔ̃n yã kɛ̀ à
kɛ̀nɔ píngi. [6] Kɛ̀ à kà a dezinɔla, ben à nɛ́ Yoyakini vɛ̀̀ɛ à gbɛ̀n. [7] Igipiti kína e ɛara à bɔ̀ a

bùsun dɔro, zaakɛ Babilɔnu kína bùsu kɛ̀ dɛ Igipiti pɔ́ ũ yãa sìa píngi zaa Igipiti gulɛzɛki swaazi ai gana Yuflatizi.

*Yudan*ɔ kí Yoyakini

8 Yoyakini wɛ̃̀ baro plaasaidee guun à kí blè, ben à vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu mɔ aagɔ̃. À da tɔ́n Nɛusuta, Ɛlɛnatã né, Yerusalɛmu gbɛ̃mɛ. 9 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ lán a dee kɛ̀ nà. 10 Gurɔ beeean Babilɔnu kí Nɛbukanɛza zĩ̀kpɛɛnɔ mɔ̀ Yerusalɛmu aɔ̃ à kagura kɛ̀. 11 Ben Nɛbukanɛza mɔ̀ gwe gurɔɔ kɛ̀ à zĩ̀kpɛɛ pìnɔɔ ligazi. 12 Ben Yudanɔ kí Yoyakini bɔ̀ à gàa à a zĩnda kpàa, àpi kɔ̃n a dao kɔ̃n a ìbanɔ kɔ̃n a asakpaanɔ kɔ̃n a kpàasinɔ. Babilɔnu kína Yoyakini kṵ̀ a kíblena wɛ̃̀ sɔraagɔ̃dee guu. 13 Ben à Dii ua auzikinɔ nàkɔ̃a à bɔ̀o gwe kɔ̃n kíbɛ auzikinɔ píngi. À vura pɔ́ kɛ̀ Isarailinɔ kí Sulemanu kɛ̀ Dii kpɛ́ pɔ́ ũunɔ zɔ̃̀zɔ̃kɔ̃rɛ píngi lán Dii gĩakɛ à ò nà. 14 À Yerusalɛmu gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n zĩ̀kpɛɛnɔ kṵ̀kũ à tàńyo zĩ̀zɔnɔ ũ ń píngi. Aɔ̃ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri. À tà kɔ̃n lí'arinɔ kɔ̃n sianɔ dɔ. Gbɛ̃kee e gɔ̃ro, séde talakanɔ. 15 Lɛn à Yoyakini kṵ̀ Yerusalɛmu lɛ kɔ̃n à dao kɔ̃n à nɔɔnɔ kɔ̃n à kpàasinɔ kɔ̃n bùsu gbɛ̃nsinɔ à tàńyo Babilɔnu zĩ̀zɔnɔ ũ. 16 À tà Babilɔnu kɔ̃n gɔ̃ gbãaanɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛplaa kɔ̃n ɔzĩ̀kɛrinɔ kɔ̃n sianɔ gɔ̃ɔn wàa sɔɔro. Aɔ̃ píngi zĩ̀kari gbãaanɔmɛ. 17 À Yoyakini desẽ Matania dìɛ kí ũ à gbɛ̀n, ben à à tɔ́ lìɛnɛ Zedekia.

*Yudan*ɔ kí Zedekia

18 Zedekia wɛ̃̀ baro awɛɛdodee guun à kí blè, ben à vɛ̃̀ɛ kpatan Yerusalɛmu wɛ̃̀ kuri awɛɛdo. À da tɔ́n Amutali, Yɛrɛmaya né, Libina gbɛ̃mɛ. 19 À yã kɛ̀ Dii yeziroo kɛ̀ lán Yoyakimu kɛ̀ nà. 20 Dii pɔfɛ̃ bé à tò yã pì Yerusalɛmu kɔ̃n Yudanɔ bùsuo lè píngi ai à gàa pɛ́ńma à ń góala. Ben Zedekia bɔ̀ Babilɔnu kína kpɛɛ.

25

*Yerusal*ɛmu kaatɛna

1 Zedekia kíblena wɛ̃̀ kɛ̃ndodee guu, à mɔ kuri gurɔ kurideen Babilɔnu kí Nɛbukanɛza mɔ̀ lɛ́ɛ Yerusalɛmua, àpi kɔ̃n a zĩ̀kpɛɛnɔ ń píngi. Aɔ̃ bùra kàɛ à bĩi saɛ, ben aɔ̃ gbà lezĩnɔ dɔ̀ wà lìgazi. 2 Aɔ̃ wɛ́tɛ pì kagura kɛ̀ lɛ ai kí Zedekia kíblena wɛ̃̀ kuri awɛɛdodee guu. 3 À mɔ siigɔ̃ gurɔ kɛ̃ndodeen nɔaa gbãaa kpà wɛ́tɛ pìn, gbɛ̃ke pɔ́blee vĩ dɔro. 4 Kɛ̀ wà bĩi fɔ̃̀, baa kɛ̀ Babilɔnianɔɔ ligana wɛ́tɛ pìzi, ben Yuda zĩ̀kpɛɛnɔ bàa sì ń píngi, aɔ̃ bɔɛ kɔ̃n kíbɛ karao aɔ̃ bɔɛ wɛ́tɛ gɛ̃kiia gwãavĩ, ben aɔ̃ pɛ̀ɛ Yoda sɛ̃̀n. 5 Ben Babilɔnia zĩ̀kpɛɛnɔ pɛ̀ɛ kína pìzi aɔ̃ à lè sɛ̃̀n Yɛriko kpa. Kɛ̀ Zedekia zĩ̀kpɛɛnɔ lɛ̀kɔ̃a wà à tòn, 6 ben wà à kṵ̀ wà tào Babilɔnu kínanɛ zaa Ribla, ben wà yã dààla. 7 Wà à nénɔ dɛ̀dɛ à wáa, ben wà à wɛ́ɛ bɔ̀bɔ wà mɔ̀gotɛ̃ gata kpànɛ wà tào Babilɔnu.

8 Babilɔnu kína kíblena wɛ̃̀ baro dosaidee guu, à mɔ sɔɔroo gurɔ swɛɛplaadee zĩ à ìba Nɛbuzaradã mɔ̀ Yerusalɛmu. Àmbe Nɛbukanɛza dogarinɔ gbɛ̃nsi ũ. 9 À tɛ́ sɔ̃̀ Dii uaa kɔ̃n kíbɛɛo kɔ̃n Yerusalɛmu kpɛ́nɔ píngi. Kpɛ́ kɛ̀ dɛ kpɛ́ bíta ũ píngi dé, à tɛ́ sɔ̃̀amɛ. 10 Ben à tò Babilɔnia zĩ̀kpɛɛnɔ ń píngi Yerusalɛmu bĩi gbòro. 11 À gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ wɛ́tɛ pì guunɔ sɛ̀ɛ à tàńyo Babilɔnu kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa wà nà Babilɔnu kínaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ. 12 Talakanɔn à tòn lɛ aɔ̃gɔ̃ geepi búnɔ kɔ̃n búgbɛnɔ sɛ̃̀ waa.

13 Babilɔnianɔ Dii ua mɔ̀gotɛ̃ wesagbanɔ kɔ̃n tadibɔnɔ kɔ̃n íkaki bítao wìwi aɔ̃ tào Babilɔnu. 14 Aɔ̃ túbukabɔnɔ kɔ̃n a sɛ́ɛbɔnɔ kɔ̃n fitiadɛbɔnɔ kɔ̃n gɔ̃mbɔnɔ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃ pɔ́ pãnde kɛ̀ wè Dii zĩi kɛonɔ nàkɔ̃a wà tào dɔ. 15 Ben dogarinɔ gbɛ̃nsi pì takasonɔ kɔ̃n arusibɔnɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao ke kɔ̃n kondogionɔ sɛ̀ɛ píngi. 16 Wesagba mèn plaa kɔ̃n íkakii pìo kɔ̃n tadibɔ kɛ̀ Sulemanu pì Dii ua pɔ́ ũunɔ, wèe fɔ̃ wà à mɔ̀gotɛ̃ yɔ̃̀ kilooaro, à tìisi kɛ̀ bíta. 17 Wesagba pìnɔ lezĩ kà gɔ̃̀sãsuu baro plaplaasai, bensɔ̃ à mìfura kɛ̀ kú musunɔ lezĩ kà gɔ̃̀sãsuu sɔsɔɔro. Mɔ̀kyakotãna kɔ̃n ɔzĩi kɛ̀ wà kɛ̀ lán biisio bɛɛ bànɔɔ ligana mìfura pìnɔzi píngi. Wesagba mèn plaaa pìnɔɔ sɛ̃nkpɛmɛ.

18 Dogari gbɛ̃nsi pì sa'oriki Seraya kṵ̀ kɔ̃n à plaade Zɛfanayao kɔ̃n zɛ́dãkpari gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ. 19 À gbɛ̃nsi kɛ̀ dɛ zĩ̀kpɛ dɔn'aɛdee ũu kṵ̀ wɛ́tɛ guu kɔ̃n kína ìba gɔ̃ɔn sɔɔroo kɛ̀ à bɔ̀ńma wɛ́tɛ

guunɔ dɔ kɔ̃n zǐkpɛ gbɛ̃nsi takadakɛ̃ri kɛ̀ è gbɛ̃nɔ tɔ́ da sozan-o kɔ̃n à gbɛ̃nɔ gɔ̃ɔn baaagɔ̃ɔ kɛ̀ wà bɔ̀ńma wɛ́tɛ guunɔ. [20] Nɛbuzaradã ń sɛ́ɛ à tàńyo Babilɔnu kínanɛ zaa Ribla, [21] ben Babilɔnu kína ń dɛdɛ Ribla gwe Amata bùsun. Lɛn wà Yudanɔ sɛ̀ɛ ń bùsun wà tàńyo lɛ.

*Gedalia diɛ*na Yudanɔ bùsu gbɛ̃nsi ũ

[22] Babilɔnu kí Nɛbukanɛza Aikamu né Gedalia, Safana dio dìɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ Yudanɔ bùsunnɔ gbɛ̃nsi ũ. [23] Kɛ̀ zǐkpɛ dɔn'aɛdeenɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nɔɔ mà Babilɔnu kína Gedalia dìɛ gbɛ̃nsi ũ, ben aɔ̃ mɔ̀ à kiia Mizipa. Nɛtania né Sumaila kú ń té kɔ̃n Karea né Yoananao kɔ̃n Tanumɛ né Seraya, Nɛtofa gbɛ̃o kɔ̃n Maaka gbɛ̃ né Yazaniao kɔ̃n ń gbɛ̃nɔ. [24] Ben Gedalia la dàńnɛ kɔ̃n ń gbɛ̃ pìnɔ à bè: Àton vĩa kɛ Babilɔnia gbãadeenɔnɛro. À vɛ̃ɛ wa bùsun kɛ̀ à zɔ̀ ble Babilɔnu kínanɛ, égɔ̃ aafia. [25] Mɔde à mɔ swɛɛplaadee guun Nɛtania né Sumaila, Ɛlisama dio kɛ̀ dɛ kínɛ ũu mɔ̀ kɔ̃n gɔ̃ɔn kurinɔ à Gedalia dɛ̀ kɔ̃n Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo Mizipanɔ kɔ̃n Babilɔnia kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo gweenɔ. [26] Ben Yudanɔ fɛ̀ɛ, né féte gbɛ̃nsi ń píngi kɔ̃n zǐkpɛ dɔn'aɛdee pìnɔ, aɔ̃ bàa sì wà tà Igipiti, kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ Babilɔnianɔnɛ yãnzi.

*Yoyakini gbar*ɛna

[27] Yudanɔ kí Yoyakini tana Babilɔnu wɛ̀̃ baaakuri awɛɛswɛɛplaade, à mɔ kuri awɛɛplaa gurɔ baaasɔɔro awɛɛplaadeen Babilɔnu kí Ɛvili Mɛrodaki à bɔ̀ kpɛ́siaan a kíblena wɛ̀̃ káaku guu. [28] À yã maaa ònɛ, ben à vɛ̃ɛkii kpàa kɛ̀ dɛ à kína daa kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo Babilɔnunɔ pɔ́la. [29] Ben Yoyakini a kpésia uta bɔ̀ à kàɛ, ègɔ̃ pɔ́ blee kɔ̃n kínao lɛdo ai a wɛ̀̃ndi lén. [30] Lán guu e dɔɔ nà kína ègɔ̃ pɔ́blee kɛ̀ à yezi kpaaa ai à gàa à gào.

ƐZƐRA

Sirusu Isarailinɔ gbarɛna

1 Pɛsianɔ kí Sirusu kíblena wɛ̃̀ káaku guu Dii té kàn lɛ yã̃ kɛ̀ à dà Yɛrɛmayanɛ à ò e à kɛ
yãnzi. Ben Sirusu kpàakpa kɛ̀ a bùsun píngi, gbasa à kɛ̃̀ takadan à bè: 2 Yã̃ kɛ̀ mamɔma
Sirusu, Pɛsianɔ kína má òn yɛ̀. Dii Luda Musudee tò anduna kpata píngi gɔ̃̀ ma pɔ́ ũ, ben à
ma diɛ mà kpɛ́ boare Yerusalɛmu, Yudanɔ bùsun. 3 Gbɛ̃̄ kɛ̀ dɛ à gbɛ̃̄ ũ a té, Luda gɔ̃ kúo à tá
Yerusalɛmu, Yudanɔ bùsun, à kpé bo Dii Isarailinɔ Luda kɛ̀ dɛ Dii ũ Yerusalɛmunɛ gwe. 4 Aɔ̃
gbɛ̃̄ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ pìnɔ gbɛ̃̄daaanɔ dɔ́ńlɛ kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao kɔ̃n auzikinɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ
kɔ̃n Luda kpé kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa bo Yerusalɛmu gbaanɔ.
5 Ben Yudanɔ kɔ̃n Bɛyãminɔ uabɛdeenɔ kɔ̃n sa'orinɔ kɔ̃n Levinɔ kɔ̃n gbɛ̃̄ kɛ̀ Luda té
kàńgunɔ fɛ̀ɛ aɔ̃ɔe gaa Dii kpé bo Yerusalɛmu. 6 Aɔ̃ gbɛ̃̄daaanɔ ɔ dàḿma aɔ̃ ń gbá kondogi
pɔ́nɔ kɔ̃n vura pɔ́nɔ kɔ̃n auzikinɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ kɔ̃n pɔ́ ɔɔdeenɔ kɔ̃n Dii kpé gbaanɔ píngi.
7 Ben Pɛsianɔ kí Sirusu bɔ̀ kɔ̃n Dii kpé pɔ́ kɛ̀ Nɛbukanɛza sɛ̀ɛ yã̃ zaa Yerusalɛmu à kàɛ a tãa
kpɛ́ guunɔɔ. 8 À bè a ɔɔ'utɛri Mitirɛdanɛ à pɔ́ pìnɔ naro à kpá Yudanɔ kí Sesebazaa, ben à
kɛ̀ lɛ. 9 Pɔ́ pìnɔ pari lén yɛ̀:
Vura taa baaakuri,
kondogi taa bɔrɔ do,
tapɛɛnti baaakuri dosai,
10 vura togoo baaakuri,
kondogi togoo wàa plaa kɔ̃n kurio,
ta bori pãndenɔ bɔrɔ do.
11 Vura kɔ̃n kondogi taanɔ fɛ̀ɛ píngi mèn bɔrɔ sɔɔro kpé wàa plaa. Kɛ̀ zɩ̀̃zɔ pìnɔ bɔ̀ɛ Babilɔnu
aɔ̃ sù Yerusalɛmu, ben Sesebaza mɔ̀ kɔ̃n pɔ́ pìnɔ píngi.

2

Zɩ̀̃zɔ kɛ̀ aɔ̃ sùnɔ

1 Babilɔnu kí Nɛbukanɛza Isarailinɔ kʋ̀̃kũ zɩ̀̃zɔnɔ ũ yã̃ à tàńyo Babilɔnu, ben aɔ̃ gbɛ̃̄kenɔ bɔ̀
zɩ̀̃zɔkɛɛ pìn aɔ̃ sù Yerusalɛmu, Yudanɔ bùsun sa, ben ń baade tà a wɛ́tɛ. 2 Aɔ̃ dɔn'aɛdeenɔn
yɛ̀: Zɛrubabɛli, Yesua, Nɛɛmaya, Seraya, Relaya, Mɔdekai, Bilisã, Misipa, Bigivai, Reumu
kɔ̃n Baanao. Isaraili gɔ̃̄gbɛ̃̄ kɛ̀ aɔ̃ sùnɔ pari lén yɛ̀.
3 Parɔsu boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ plaa kɔ̃n mèn basɔraagɔ̃ akuri awɛɛplaao.
4 Sefatia boriinɔ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mèn basɔraagɔ̃ akuri awɛɛplaao.
5 Ara boriinɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mèn bakɛ̃ndo sɔɔrosaio.
6 Pamɔabu borii kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Yesua kɔ̃n Yoabuo boriinɔ ũunɔ gɔ̃ɔn wàa gɛ̃̄ro dosai kɔ̃n kuri
awɛɛplaao.
7 Elamu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa swɛɛdo kɔ̃n mèn baplaa akuri awɛɛsiigɔ̃o.
8 Zatu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa siigɔ̃ kɔ̃n mèn baswɛɛplaa asɔɔroo.
9 Zakai boriinɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mèn basɔraagɔ̃o.
10 Bani boriinɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mèn baplaa awɛɛplaao.
11 Bebai boriinɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mèn baro awɛɛ'aagɔ̃o.
12 Azagada boriinɔ gɔ̃ɔn wàa swɛɛdo kɔ̃n mèn baro awɛɛplaao.
13 Adonikamu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mèn baaagɔ̃ awɛɛswɛɛdoo.
14 Bigivai boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ plaa kɔ̃n mèn baplaa akuri awɛɛswɛɛdoo.
15 Adini boriinɔ gɔ̃ɔn wàa plaa kɔ̃n mèn baplaa akuri awɛɛsiigɔ̃o.
16 Ata boriinɔ gɔ̃ɔn basɔɔro plaasai.
17 Bezai boriinɔ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mèn baswɛɛdo awɛɛ'aagɔ̃o.
18 Yora boriinɔ gɔ̃ɔn basɔɔro akuri awɛɛplaa.
19 Asumu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mèn baro awɛɛ'aagɔ̃o.
20 Giba boriinɔ gɔ̃ɔn basɔɔro sɔɔrosai.

21 Bɛtɛlɛmudeenɔ gɔ̃ɔn baswɛɛdo awɛɛ'aagɔ̃.
22 Nɛtofadeenɔ gɔ̃ɔn baplaa akuri awɛɛswɛɛdo.
23 Anatodeenɔ gɔ̃ɔn baswɛɛdo akuri plaasai.
24 Azamavɛdeenɔ gɔ̃ɔn baplaa awɛɛplaa.
25 Kiriayarimudeenɔ kɔ̃n Kɛfiradeenɔ kɔ̃n Berodeenɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mèn baswɛɛplaa awɛɛ'aagɔ̃o.
26 Ramadeenɔ kɔ̃n Gɛbadeenɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mèn baro awɛɛdoo.
27 Mikimasadeenɔ gɔ̃ɔn baswɛɛdo awɛɛplaa.
28 Bɛtɛlideenɔ kɔ̃n Aideenɔ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mèn baro awɛɛ'aagɔ̃o.
29 Nɛbodeenɔ gɔ̃ɔn baplaa akuri awɛɛplaa.
30 Magbisideenɔ gɔ̃ɔn baswɛɛplaa akuri awɛɛswɛɛdo.
31 Elamu pãnde boriinɔ gɔ̃ɔn wàa swɛɛdo kɔ̃n mèn baplaa akuri awɛɛsiigɔ̃o.
32 Arimu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mèn baswɛɛdoo.
33 Lodudeenɔ kɔ̃n Adidideenɔ kɔ̃n Onɔdeenɔ gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mèn baswɛɛdo asɔɔroo.
34 Yɛrikodeenɔ gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mèn baswɛɛplaa asɔɔroo.
35 Senadeenɔ gɔ̃ɔn wàa baro plaasai kɔ̃n mèn baaakurio.
36 Sa'ori borii kɛ̀ aɔ̃ sùnɔn yɛ̀:
Yesua bori Yedaya boriinɔ gɔ̃ɔn wàa siigɔ̃ kɔ̃n mèn basɔraagɔ̃ akuri awɛɛ'aagɔ̃o.
37 Ima boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ do kɔ̃n mèn baplaa akuri awɛɛplaao.
38 Pasu boriinɔ gɔ̃ɔn wàa swɛɛdo kɔ̃n mèn baplaa awɛɛswɛɛplaao.
39 Arimu boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ do kɔ̃n mèn gɛ̃ro awɛɛplaao.
40 Levi kɛ̀ aɔ̃ sùnɔn yɛ̀:
Odavia bori Yesua kɔ̃n Kadamiɛlio boriinɔ gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri awɛɛsiigɔ̃o.
41 Asafa bori lèsirinɔ gɔ̃ɔn baswɛɛdo akuri plaasai.
42 Zédãkpari kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Salumu kɔ̃n Atao kɔ̃n Talamɔo kɔ̃n Akubuo kɔ̃n Atitao kɔ̃n Sobaio borii ũunɔ gɔ̃ɔn baswɛɛplaa dosai.
43 Gbɛ̃ kɛ̀nɔ boriinɔ bé Luda ua zĩkɛrinɔ ũ:
Zia, Asufa, Tabao,
44 Kerosu, Sia, Padɔ̃,
45 Lebana, Agabu, Akubu,
46 Agabu, Salamai, Anana,
47 Gidɛli, Gaa, Raya,
48 Rezĩ, Nɛkoda, Gazamu,
49 Uza, Pasea, Besai,
50 Asana, Mɛunimu, Nɛfusimu,
51 Bakabuku, Akufa, Aru,
52 Bazalu, Mɛida, Asa,
53 Bakosi, Sisera, Tema,
54 Nɛzia kɔ̃n Atifao.
55 Sulemanu zɔ̀bleri kɛ̀nɔ boriinɔ bé wà bɔ̀ zĩ̀zɔkɛɛn wà sù:
Sotai, Asofɛrɛ, Peruda,
56 Yaala, Dakɔ̃, Gidɛli,
57 Sefatia, Atili, Pɔkɛrɛ Azebaimu kɔ̃n Amio.
58 Luda ua zĩkɛri pìnɔ kɔ̃n Sulemanu zɔ̀bleri borii pìnɔ kà gɔ̃ɔn wàa do kɔ̃n mèn bakɛ̃ndo akuri awɛɛplaao.
59 Gbɛ̃kenɔ bɔ̀ Tɛlɛmɛla kɔ̃n Tɛlasao kɔ̃n Kɛrubuo kɔ̃n Adɔ̃o kɔ̃n Ima o, ben aɔ̃ɔe e wà ń bori bɔzia ɔ̀ńnɛ kɛ̀ Isarailinɔn ń ũro. 60 Delaya kɔ̃n Tobiao kɔ̃n Nɛkodao boriinɔmɛ, aɔ̃ kà gɔ̃ɔn wàa aagɔ̃ kɔ̃n mèn baplaa akuri awɛɛplaao. 61 Sa'ori borii kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Obaya kɔ̃n Akozuo kɔ̃n Bazilaio boriinɔ ũu sù dɔ. Bazilai pì Giliada bùsu gbɛ̃ Bazilai né sɛ̀ yã, ben à a anzure pì tɔ́ sɛ̀. 62 Gbɛ̃ pìnɔ ń tɔ́ wɛ̀tɛ bori bɔzia takadan, mɔde aɔ̃ɔe bɔaro, ben wà gìńnɛ sa'orikɛɛo. 63 Bùsu dɔn'aɛdee bɛ̀ńnɛ, tó èe kɛ sa'ori ń yã gwà kɔ̃n Urimuo kɔ̃n Tumimuo baasiro, aɔ̃ton sa'opɔ blero.
64 Gbɛ̃ pìnɔ ń píngi gɔ̃ɔn bɔrɔ baplaa awɛɛplaa kpɛ́ wàa do kɔ̃n basɔraagɔ̃omɛ. 65 Aɔ̃ zɔ̀bleri gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔɔ kuu dɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ sweɛplaa kpɛ́ wàa do kɔ̃n baswɛɛdo akuri

awɛɛswɛɛplaao. Lèsirinɔ gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃o kúńyo dɔ gɔ̃ɔn wàa do. 66 Aɔ̃ɔ sɔ̃ vĩ mèn wàa
aagɔ̃ kɔ̃n baswɛɛdo akuri awɛɛswɛɛdoo, bãagãsɔ̃ mèn wàa do kɔ̃n baplaa asɔɔroo, 67 lakumi
wàa plaa kɔ̃n baplaa sɔɔrosaio, zaaki bɔrɔ swɛɛdo kpɛ́ wàa aagɔ̃ kɔ̃n baswɛɛdoo.
68 Kɛ̀ aɔ̃ kà Dii kpɛ́ bokiia Yerusalɛmu, aɔ̃ uabɛdeenɔ gba dàda lɛ wà e wà Luda kpɛ́
kɛkɛ wà boo a gbèn. 69 Aɔ̃ gba dà kpɛ́ zĩ ɔɔdakii guu ń gbãa lén, vura kiloo wàa plaa kpɛ́
basɔɔro, kondogi tɔn aagɔ̃ kɔ̃n sa'ori gyabanɔ basɔɔro. 70 Sa'orinɔ kɔ̃n Levinɔ kɔ̃n lèsirinɔ
kɔ̃n zɛ́dãkparinɔ kɔ̃n Luda ua zĩkɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaa kenɔ vɛ̀ɛvɛ̃ɛ lakutu kɛ̀ wà kɛ̀kɛńnɛnɔ
guu, ben Isaraili kpaaanɔ vɛ̀ɛ ń wɛ́tɛnɔ guu.

3

Dii gbãgbãki bona

1 Kɛ̀ wɛ̀ mɔ swɛɛplaadee kà, Isarailinɔɔ vɛ̃ɛna ń wɛ́tɛnɔ guu, ben aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a Yerusalɛmu
gbɛ̃ dɔ̃nkɔ̃ ũ. 2 Yozadaka nɛ́ Yesua kɔ̃n a sa'ori daanɔ kɔ̃n Sealatiɛli nɛ́ Zɛrubabɛlio kɔ̃n a
gbɛ̃nɔ Isarailinɔ Luda gbãgbãkii bò, lɛ wà sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ oa lán Luda gbɛ̃ Musa
ò a doka guu nà. 3 Baa kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bùsu pì guunɔnɛ, aɔ̃ gbãgbãkii pì bò a
gbɛ̀mmɛ, ben aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ ò Diia kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo. 4 Aɔ̃ Kutadɔna zĩbaa
kɛ̀ lán à kú takada guu nà, aɔ̃ègɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ oo lán guu e dɔɔ nà lán wà à
lɛ́ dìɛ nà. 5 Beee gbɛra aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wègɔ̃ ká tɛ́n à tɛ́ kũ gurɔ píngi ò kɔ̃n mɔ dufu pɔ́o kɔ̃n
zĩbaa kɛ̀ Dii dìɛnɔ pɔ́o kɔ̃n gbaa kɛ̀ wè mɔ́onɛnɔ. 6 Mɔ swɛɛplaade gurɔ káaku zĩn aɔ̃ nà Dii
gbãgbãnaa lɛ, baa kɛ̀ wèe à kpɛ́ bo kɔ̀ro.
7 Aɔ̃ ɔɔ kpà gbɛ̀'arinɔ kɔ̃n lí'arinɔa, ben aɔ̃ pɔ́ble kɔ̃n íminao kɔ̃n nɔ́sio kpà Sidɔ̃deenɔ kɔ̃n
Tayadeenɔa, lɛ aɔ̃ sida lí zɔ̃zɔ̃ Lɛbanɔ bùsun aɔ̃ yiyi wà gáo ai Yɔpa funa ísiaala, lán Pɛsianɔ
kína Sirusu ń gbá zɛ́ nà. 8 Aɔ̃ kana Luda kpɛ́ bokiia Yerusalɛmu wɛ̀ plaade mɔ plaadee guu,
Sealatiɛli nɛ́ Zɛrubabɛli kɔ̃n Yozadaka nɛ́ Yesuao nà zĩia kɔ̃n ń gbɛ̃ kpaaanɔ, sa'orinɔ kɔ̃n
Levinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ zĩ̀zɔkɛɛn wà sù Yerusalɛmunɔ ń píngi. Aɔ̃ Levi kɛ̀ aɔ̃ kà wɛ̀ baro ke
aɔ̃ɔ dɛàlaanɔ dìɛ Dii kpɛ́ zĩi pì gbɛ̃nsinɔ ũ. 9 Yesua kɔ̃n a boriinɔ nàkɔ̃a kɔ̃n Kadamiɛlio kɔ̃n
à nɛ́ Odavia boriinɔ, ben aɔ̃ gɔ̃̀ zĩi pì gbɛ̃nsinɔ ũ kɔ̃n Enadadao kɔ̃n à boriinɔ. Levinɔmɛ ń
píngi. 10 Kɛ̀ Dii kpɛ́borinɔɔ e kpɛ́ pì ɛ̃ɛ daɛɛ, sa'orinɔɔ zɛzɛ gwe sa'ori pɔ́kãsãanɔ dadana, aɔ̃
ń kuunɔ kũkũna, bensɔ̃ Levi nɛ́ Asafa boriinɔɔ kú gwe dɔ kɔ̃n sɛ̀gɛ̃nɔ lɛ wà Dii táaki lɛ́o, lán
Isarailinɔ kí Dauda dìɛ yã nà. 11 Aɔ̃ lɛ̀ sì aɔ̃ Dii táaki lɛ̀ aɔ̃ à sáabu kpà wà bè:
Dii maa,
à gbɛ̃kɛɛ kɛna wa Isarailinɔnɛ yãana vĩro.
Ben baade píngi wii gbãaa lɛ̀ aɔ̃ Dii táaki lɛ̀, kɛ̀ wà Dii kpɛ́ ɛ̃ɛ dàɛ yãnzi. 12 Mɔde sa'ori
parideenɔ kɔ̃n Levinɔ kɔ̃n bɛdee kɛ̀ aɔ̃ zi kũ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sì kpɛ́ káakulɛnɔ, kɛ̀ aɔ̃ kpɛ́ pì ɛ̃bona
è, aɔ̃ sósobi ɔ́ɔ dɔ̀. Gbɛ̃ parideenɔ sɔ̃, aɔ̃ɔe pɔnna wii lɛɛ. 13 Gbɛ̃kee e pɔnna wiii dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n
sósobi ɔ́ kɛ̀ wèe dɔɔo dɔro, kɛ̀ baade e wii gbãaa lɛɛ yãnzi, bensɔ̃ wà wisɔ̃ɔ pì mà zã̀.

4

Ɩ́bɛtɛkpana kɔ̃n Dii kpɛ́borinɔ

1 Kɛ̀ Yudanɔ kɔ̃n Bɛyãminɔ ibɛɛnɔ mà zĩ̀zɔ kɛ̀ aɔ̃ sùnɔɔ e kpɛ́ boo Dii Isarailinɔ Ludanɛ,
2 aɔ̃ mɔ̀ wà Zɛrubabɛli kɔ̃n uabɛdeenɔ lè aɔ̃ bèńnɛ: À tó wà kpɛ́ boao, zaakɛ weè a Luda kii
wɛtɛ lán a bàmɛ se. Weègɔ̃ à gbãgbãamɛ zaa gurɔɔ kɛ̀ Asirianɔ kí Esaradɔ̃ sùwao kɛ̀. 3 Ben
Zɛrubabɛli kɔ̃n Yesuao kɔ̃n Isaraili bɛde kpaaanɔ bèńnɛ: Wa Luda kpɛ́ bona dɛ a yã ũro. Wé
wa pɔ́ bo Dii Isarailinɔ Ludanɛ watɛ̃ɛ lán Pɛsianɔ kí Sirusu dìɛwe nà. 4 Ben bùsu pì deenɔɔ
e wɛtɛɛ aɔ̃ Yudanɔ nɔ̀sɛ yaka, aɔ̃ɔe wɛ́ɛ tãaḿma lɛ aɔ̃ton kpɛ́ pì boro yãnzi. 5 Aɔ̃ fĩa bò kína
lédammarinɔnɛ zaa Sirusu gurɔɔ ai à gàa pɛ́ Pɛsianɔ kí Dariusu kíblegurɔɔa, ben aɔ̃ gìńnɛ
kɔ̃n yã kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛao.
6 Aɔ̃ takada kɛ̀ Asuerunɛ à kíblenao gɔ̀ɔ, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ kɔ̃n Yudanɔ bùsuo
píngi káara kpà à kiia. 7 Bisilamu kɔ̃n Mitirɛdao kɔ̃n Tabɛlio kɔ̃n ń gbɛ̃ kpaaanɔ takada kɛ̀
Pɛsianɔ kí Atasɛsɛnɛ dɔ à kíblegurɔɔa. Aɔ̃ kɛ̀nɛ kɔ̃n Siria yão, ben wà bɔ̀kɔ̃tɛnɛ. 8 Bùsu gbɛ̃nsi

Reumu kɔ̃n a takadakɛ̃ri Simisaio takada kɛ̃̀ kí Atasɛsɛnɛ Yerusalɛmu yã̀ musu dɔ wà bè:
9 Bùsu gbɛ̃nsi Reumu kɔ̃n a takadakɛ̃ri Simisaio kɔ̃n ń gbɛ̃ kpaa yãkpaɛkɛrinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ
kɔ̃n Tiripɔlideenɔ kɔ̃n Pɛsianɔ kɔ̃n Ɛrɛkideenɔ kɔ̃n Babilɔnudeenɔ kɔ̃n Susadee kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ
Elamu bùsu guunɔ 10 kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ kína bíta bɛ̀ɛde Asubanipali ń bɔ́ɛ ń bùsun à ń vɛ̃̀ɛvɛ̃̀ɛ
Samaria wɛ́tɛn kɔ̃n Yuflati baa kɛ̀ kpa gu pãndenɔ, 11 wamɔwa Yuflati baakɛkpadeenɔ n
zɔ̀blerinɔ bé wà takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ, kí Atasɛsɛ, wa bè:

12 Kí, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Yuda kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n kiia aɔ̃ sù kɛ̀nɔ gàa wèe Yerusalɛmu wɛ́tɛ zaa pãsĩ pì kaɛɛ,
aɔ̃ ɛ̀ara wèe à bĩi boo dɔ, aɔ̃ɔe à bɛzĩ fɛɛɛ. 13 Kí, ǹgɔ̃ dɔ̃ dɔ, tó aɔ̃ ɛ̀ara wà wɛ́tɛ pì kàɛ aɔ̃ à bĩi
bò wà yã̀a, aɔ̃é tángba kpámma dɔro ke yàra'ɔɔ ke bùsu'ɔɔ, n ɔɔ kɛ̀ nɛɛ̀ sí é lago. 14 Tia lán
kɛ̀ bà kí, lán n bɛ wisin weè ble nà, èe kɔ̃ sío wà n kpɛɛ ero. Beee yãnzin wa takada kɛ̀kii
kpã̀sãnnɛzi lɛ wà yã pì onnɛ. 15 Ǹ wɛtɛ n dezinɔ takadanɔ guu ǹ gwa, né e ǹ dɔ̃ dia wɛ́tɛ pì
deenɔ swã gbãa, aɔ̃ ĩa dà kínanɔa kɔ̃n bùsu gbãadeenɔ. Zaa zi wɛ́tɛ pì deenɔ yãkete kɛ̀ bíta.
Beee yãnzin wà wɛ́tɛ pì gbòrozi. 16 Kí, wée oonnɛ, tó wà ɛ̀ara wà wɛ́tɛ pì fɛ̀ɛ wà ɛ̀ara wà à
bĩi bò wà yã̀a, négɔ̃ pɔ́ke vĩ Yuflati baa kɛ̀ kpa dɔro.

17 Beee gbɛra kína takada kpã̀sãńnɛ à bè: Bùsu gbɛ̃nsi Reumu kɔ̃n à takadakɛ̃ri Simisaio
kɔ̃n a gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Samaria kɔ̃n Yuflati baa kãa kpaanɔ, ma ì kpàawa. 18 Takada
kɛ̀ á kpã̀sãmɛ, wà à kyó kɛ̀ wà bɔ̀kɔ̃tɛmɛ. 19 Ma bè wà wɛtɛ takada ziinɔ guu, ben wà è
yãpuramɛ, wɛ́tɛ pì deenɔ ègɔ̃ bɔɔ kínanɔ kpɛɛmɛ. Zaa zi yãketedeenɔmɛ. 20 Kína ìsinɔ kpata
blè Yerusalɛmu gwe, aɔ̃ gbãaa blè Yuflati baakãakpadeenɔa ń píngi, wà tángba kpàńma
kɔ̃n yàra'ɔɔo kɔ̃n bùsu'ɔɔo. 21 À yã diɛ gbɛ̃ pìnɔnɛ aɔ̃ kámma bo sa. Aɔ̃ton ɛara wà wɛ́tɛ pì
vuro ai mà ń gba lé. 22 À làakari kɛ! Àton nigãzĩi kpá yã pìziro, lɛ à zaaa pì tón ɔ tá à wa
ásaru kɛro yãnzi.

23 Kɛ̀ wà kí Atasɛsɛ lá pì kyó kɛ̀ wà bɔ̀kɔ̃tɛ Reumunɛ kɔ̃n à takadakɛ̃ri Simisaio kɔ̃n ń gbɛ̃
kpaaanɔ, ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà gàa wà Yudanɔ lè Yerusalɛmu gɔ̃ɔ. Aɔ̃ gìńnɛ pãsĩpãsĩ wà bè aɔ̃
kámma bo. 24 Lɛn aɔ̃ kámma bò lɛ kɔ̃n Luda kpé zĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ Yerusalɛmuo ai Pɛsianɔ kí
Dariusu kíblena wɛ̃̀ plaadee guu.

5

*Tatenai takadakɛ̃*na kí Dariusunɛ

1 Annabi Agai kɔ̃n annabi Zakari, Ido néo annabikɛɛ kɛ̀ Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ
kɔ̃n Yudanɔ bùsuo kɔ̃n Isarailinɔ Luda tɔ́o. 2 Ben Sealatiɛli né Zɛrubabɛli kɔ̃n Yozadaka né
Yesuao fɛ̀ɛ wà nà Luda kpé bonaa Yerusalɛmu. Luda annabi pìnɔɔ kúńyo aɔ̃ɔe dɔɔńlɛ. 3 Gwe
gɔ̃ɔ Yuflati baa kɛ̀ kpa dɔn'aɛde Tatenai kɔ̃n Seta Bozɛnaio kɔ̃n ń gbɛ̃nɔ mɔ̀ wà ń lé aɔ̃ ń lá
wà bè: Dé bé à a gba zé à kpé kɛ̀ kɛkɛ à boo? 4 Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kpé pì booɔnɔ tɔ́ gbèka dɔ. 5 Mɔde
Ludaa e wɛ́ɛ té Yuda gbɛ̃nsi pìnɔzi, ben aɔ̃ɔe ońnɛ aɔ̃ kámma boro. Aɔ̃ bè weé lɛ́kpãsã kɛ
Dariusunɛ gĩa, weé takada kɛ̀ eé kɛ̃ à yã musu e. 6 Yuflati baa kɛ̀ kpa dɔn'aɛde Tatenai kɔ̃n
Seta Bozɛnaio kɔ̃n ń gbɛ̃ Pɛsianɔ takada kɛ̃̀, ben aɔ̃ kpã̀sã kí Dariusunɛ. 7 Lɛ́kpãsã kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀nɛn
yè, aɔ̃ bè:

Kí Dariusu, wa ì kpàmma maamaa. 8 Kí, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ wa gaa Yudanɔ bùsun ai Luda kɛ̀ bíta
kpén. Wèe kpé pì boo kɔ̃n gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ wèe lí lɛ̀ɛtɛgɛ kpaɛɛ kpé pì gũ̀nɔn. Wèe zĩi pì kɛɛ
kɔ̃n làakario èe táa oo. 9 Wa yã̀ làla ń gbɛ̃nsinɔa wa bè: Dé bé à a gba zé à kpé kɛ̀kii kɛkɛ à
boo? 10 Wa ń tɔ́ gbèka lɛ wà e wà onnɛ, ben wa ń dɔn'aɛdee pìnɔ tɔ́ dà takadan. 11 Dia aɔ̃ yã
sìwala nàn yè. Aɔ̃ bè, musu kɔ̃n tɔɔtɛo Luda zɔ̀blerinɔn ń ũ. Kpé kɛ̀ wà bò yã à wɛ̃̀ kɛ̀n wà
kɛ̀kɛ wèe boo dɔ. Isarailinɔ kí bíta bé à bò yã. 12 Aɔ̃ bè ń dezinɔ Luda Musude pɔ fɛ̃̀, ben à ń
ná Kaladia bori Nɛbukanɛza, Babilɔnu kínanɛ a ɔzĩ, ben à kpé pì wìwi à gbɛ̃ pìnɔ sɛ̀ɛ à tàńyo
Babilɔnu. 13 Mɔde Babilɔnu kí Sirusu kíblena wɛ̃̀ káaku guu à yã dìɛ à bè wà ɛara wà Luda
kpé pì bo dɔ. 14 Baa vura kɔ̃n kondogi pɔ́ kɛ̀ Nɛbukanɛza sɛ̀ɛ Luda kpén zaa Yerusalɛmu à
kàɛ a tãa kpén Babilɔnunɔ, kí Sirusu bɔ̀ɛ à kpà Sesebaza kɛ̀ à dìɛ bùsu dɔn'aɛdee ũua. 15 À
bènɛ à pɔ́ pìnɔ sé à gá à káɛ Luda kpén zaa Yerusalɛmu, tó wà kpé pì kɛ̀kɛ wà bò. 16 Ben
Sesebaza mɔ̀ Luda kpé ɛ̃ɛ dàɛ. Wèe kpé pì boo zaa gurɔ beeea ai kɔ̃n a gbã̀ao, mɔde èe yãa

kɔ̀ro. [17] Kí, tó à kɛ̀nnɛ maa, ǹ takada wɛtɛ kínanɔ takadakaɛkiia zaa Babilɔnu ǹ gwa tó kí Sirusu yã dìɛ wà Luda kpɛ́ bo Yerusalɛmu. Lán ń è nà, ǹ lɛ́kpãsã kɛwe.

6

Dariusu yãdiɛna Luda kpɛ́ bona yã musu

[1] Kí Dariusu yã dìɛ, ben wà takada wɛ̀tɛ takada kɛ̀ wà kàɛ Babilɔnu takadakaɛkiianɔ tɛ́. [2] Ben wà bɔ̀ takada kokonaa Ɛkɛbatana wɛ́tɛ bĩideen Midiã bùsun. Yã kɛ̀kii kú à guu lɛ wàton sãńlo yãnzi:

[3] Kí Sirusu kíblena wɛ̃̀ káaku guu à yã dìɛ Luda kpɛ́ kɛ̀ kuu Yerusalɛmu musu, à bè wà kpɛ́ pì bo sa'okii ũ. Wà à ɛ̃ɛ daɛ, kpɛ́ pì lezĩ ká gã̀sãsuu baaagɔ̃, à yàasa gã̀sãsuu baaagɔ̃. [4] Wàgae gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ mèn aagɔ̃ɔ didikɔ̃a, lí lɛ̀ɛtɛgɛ mèn do, gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ aagɔ̃, lí lɛ̀ɛtɛgɛ mèn do. Weé à fĩa bo kɔ̃n kíbɛ ɔɔo. [5] Vura kɔ̃n kondogi pɔ́ kɛ̀ Nɛbukanɛza sɛ̀ɛ Luda kpɛ́n Yerusalɛmu à sùo Babilɔnunɔ sɔ̃, weé ɛara wà gá káɛ à gbɛ̀n Luda kpɛ́n Yerusalɛmu.

[6] Ben kí Dariusu lɛ́kpãsã kɛ̀ à bè: Tia sa Yuflati baa kãa dɔn'aɛde Tatenai kɔ̃n Seta Bozɛnaio kɔ̃n a gbɛ̃̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yuflati baa gweenɔ, à a zĩnda gá gwe. [7] À Luda kpɛ́ bòrinɔ tó tɛɛɛ. À tó Yuda dɔn'aɛdeenɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nsinɔ Luda kpɛ́ pì kɛkɛ wà bo. [8] Mɛ́ɛ yã kɛ̀ àton kɛ Yuda gbɛ̃nsinɔnɛ Luda kpɛ́ pì bona musu diɛɛare. À pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezinɔ sɛ́ɛ ma auzikikaɛkiin gwe kɔ̃n Yuflati baa kãa kpa tángba kɛ̀ wà kpào, à kpáḿma píngi lɛ zĩi pì tón zɛ dɔro yãnzi. [9] Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi píngi, zùswaree, sãkaro, sãnɛ bɔ̀rɔ kɛ̀ aɔ̃è Luda Musude gbãgbão, pɔ́wɛɛ, wisi, geepiwɛ̃ɛ, nɔ́si, àgɔ̃ kpaa Yerusalɛmu sa'orinɔa lán guu e dɔɔ nà lán aɔ̃ɔ gbèka nà funa sai, [10] lɛ aɔ̃ e wà saa kɛ̀ kà Luda Musuden oa, aɔ̃ wɛ́ɛ kɛamɛ kɔ̃n ma négɔ̃gbɛ̃̀nɔ. [11] Tó gbɛ̃̀ke yã kɛ̀ má dìɛ kɛ̀kii lìɛ, weé adee kpɛ́ lí wo wà à páa wà pɛ́ɛ wà à bɛɛ kɛ tuburaa ũ. [12] Tó kína ke bori kee e wɛtɛɛ à yã pì liɛ ke èe wɛtɛɛ à Luda kpɛ́ kɛ̀ kú Yerusalɛmu pì wí, Luda kɛ̀ tò a tɔ́ kúa à kaatɛ. Mamɔma Dariusu mámbe ma yã pì dìɛ. Wà zĩi kɛa maamaa.

Luda kpɛ́ kyakɛna

[13] Kɛ̀ kí Dariusu lɛ́kpãsã pì kɛ̀ lɛ, Yuflati baa kɛ̀ kpa dɔn'aɛde Tatenai kɔ̃n Seta Bozɛnaio kɔ̃n ń gbɛ̃̀nɔ yã pì kɛ̀ kɔ̃n làakario. [14] Ben Yuda gbɛ̃̀nsinɔ kpɛ́bona e gaa aɛ lán annabi Agai kɔ̃n annabi Zakari Ido nɛ́o annabikɛɛ kɛ̀ nà. Aɔ̃ kpɛ́ pì dɔ̀ wà yã̀a lán Isarailinɔ Ludaa ò nà, lán Pɛsianɔ kínanɔ Sirusu kɔ̃n Dariusuo kɔ̃n Atasɛsɛo à yã dìɛ nà. [15] Aɔ̃ Luda kpɛ́ mì dɛ̀ Ada gurɔ aagɔ̃dee zĩ kí Dariusu kíblena wɛ̃̀ swɛɛdodee guu. [16] Ben Isarailinɔ Luda kpɛ́ kyakɛ̀ kɔ̃n pɔnnaao, sa'orinɔ kɔ̃n Levinɔ kɔ̃n gbɛ̃̀ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ sù kɔ̃n zĩ̀zɔkɛɛonɔ ń píngi. [17] Luda kpɛ́ kyakɛna pì yãnzi aɔ̃ saa ò kɔ̃n zùswareenɔ mèn basɔɔro kɔ̃n sãkaronɔ mèn wàa do kɔ̃n sãnɛ bɔ̀rɔnɔ mèn wàa plaa, ben aɔ̃ saa ò kɔ̃n blèkofĩinɔ mèn kuri awɛɛplaa Isaraili bori pari lɛ́n aɔ̃ píngi durun agbaakpabɔ ũ.

[18] Aɔ̃ sa'orinɔ dìɛdiɛ gãli kɔ̃n gãlio, ben aɔ̃ Levinɔ dìɛdiɛ gãli kɔ̃n gãlio dɔ lɛ aɔ̃ zĩi kɛ Ludanɛ Yerusalɛmu lán à kú Musa takada guu nà. [19] Mɔ káaku gurɔ kuri awɛɛsiigɔ̃dee zĩ, zĩ̀zɔ kɛ̀ aɔ̃ sù pìnɔ Banla zĩbaa kɛ̀. [20] Sa'orinɔ kɔ̃n Levinɔ gbãsĩ bɔ̀ ń zĩndan aɔ̃ gɔ̃̀ gbãsĩ sai ń píngi, ben aɔ̃ Banla sã kòto kpàkpa zĩ̀zɔ kɛ̀ aɔ̃ sùnɔnɛ kɔ̃n ń sa'ori daanɔ pɔ́o kɔ̃n ń zĩnda pɔ́o. [21] Isaraili zĩ̀zɔ kɛ̀ aɔ̃ sù pìnɔ bé wà sò kɔ̃n gbɛ̃̀ kɛ̀ aɔ̃ ń zĩnda kɛ̃̀ bori pãndenɔ yãbɛ̃ɛkɛnanɔa aɔ̃ɔe Dii Isarailinɔ Luda kii wɛtɛɛnɔ. [22] Ben aɔ̃ Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa kɛ̀ kɔ̃n pɔnnaao ai gurɔ swɛɛplaa. Dii tò aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna, zaakɛ à tò Asirianɔ kína nɔ̀sɛ lìɛ ń yã musu, ben à dɔ̀ńlɛ à kpɛ́ bona zĩi guu, Isarailinɔ Luda pì.

7

Ɛzɛra su à Yerusalɛmu sorukɛna

[1-5] Yã beeenɔ gbɛra Pɛsianɔ kí Atasɛsɛ kíblegurɔɔa Ɛzɛra bɔ̀ Babilɔnu à sù. Sa'oriki ìsi Aruna bé à Ɛlɛaza ì, Ɛlɛaza Finɛasi ì, Finɛasi Abisua ì, Abisua Buki ì, Buki Uzi ì, Uzi Zeraya ì, Zeraya Mɛrayo ì, Mɛrayo Azaria ì, Azaria Amaria ì, Amaria Aitubu ì, Aitubu Zadɔki ì, Zadɔki Salumu ì, Salumu Ilikia ì, Ilikia Azaria ì, Azaria Seraya ì, ben Seraya Ɛzɛra pì ì. [6] Ɛzɛra nɛ́ yãdannɛrimɛ, à Musa doka kɛ̀ Dii Isarailinɔ Ludaa dìɛ dɔ̃ sãnsãn. Lán Dii à Luda ɔɔ kúa

nà, kína pɔ́ kɛ̀ à wɛ́ɛ kɛ̀a kpàa píngi. [7] Kí Atasɛsɛ kíblena wɛ̃̀ swɛɛplaadee guu Isaraili kenɔ sù Yerusalɛmu dɔ. Sa'orinɔɔ kú ń té kɔ̃n Levinɔ kɔ̃n lèsirinɔ kɔ̃n zɛ́dãkparinɔ kɔ̃n Luda ua zĩkɛrinɔ. [8] Ɛzɛra kà Yerusalɛmu kína kíblena wɛ̃̀ swɛɛplaade mɔ sɔɔrodee guu. [9] À fɛ̀ɛ Babilɔnu mɔ káaku gurɔ káaku zĩ, ben à kà Yerusalɛmu mɔ sɔɔro gurɔ káaku zĩ. À Luda ɔɔ kúa, [10] zaakɛ Ɛzɛra mɛ̀ kpà Dii doka wàaripanaa kɔ̃n à kɛnao, lɛ à e à à yãdiɛnanɔ kɔ̃n à dokayãnɔ dada Isarailinɔnɛ.

Takada kɛ̀ kí Atasɛsɛ kpà Ɛzɛraa

[11] Takada kɛ̀ kí Atasɛsɛ kpà sa'ori Ɛzɛraa yãn yɛ̀, kɛ̀ è Dii yãdiɛnanɔ kɔ̃n à dokayãnɔ da Isarailinɔnɛ. [12] Atasɛsɛ, kínanɔ kí bé à takada kɛ̀kii kɛ̃̀ Luda Musude dokadannɛri sa'ori Ɛzɛranɛ. Ma ì kpàmma. [13] Ma yã dìɛ, ma bè Isaraili ke sa'ori ke Levi kɛ̀ kú ma bùsun kɛ̀ yezi à gányo Yerusalɛmu gá. [14] Mapi kɔ̃n ma ìba gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ bé wa n gbarɛ, lɛ ǹ gá Yerusalɛmu kɔ̃n Yudanɔ bùsuo píngi yã gwagwa n Luda doka kɛ̀ ń kũna musu. [15] Ǹ kondogi kɔ̃n vura kɛ̀ mapi kɔ̃n ma ìbanɔ wa Isarailinɔ Luda kɛ̀ à bɛɛ kú Yerusalɛmu gbà sɛ́ɛ ǹ gáo [16] kɔ̃n kondogio kɔ̃n vura kɛ̀ ń è Babilɔnu bùsun-o píngi kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃̃nɔ kɔ̃n sa'orinɔɔ kpà ń Luda kpɛ́ pɔ́ ũ Yerusalɛmuo. [17] Ǹ zùswareenɔ kɔ̃n sãkaronɔ kɔ̃n sãnɛ bɔ̀rɔnɔ lúlu kɔ̃n ɔɔ pìo n làakaria ǹ saa kɛ̀ oo n Luda kpɛ́ gbãgbãkiia zaa Yerusalɛmu kɔ̃n flawa gbaao kɔ̃n pɔ́mina gbaao. [18] Mpi kɔ̃n n gbɛ̃̃nɔ à kɛ kɔ̃n kondogio kɔ̃n vura kɛ̀ gɔ̃̀o lán à kɛ̀are maa nà, lán a Ludaa yezi nà. [19] Ǹ pɔ́ kɛ̀ wà nànnɛ n ɔzĩ n Luda kpɛ́ dɔnzikɛbɔ ũunɔ kpá Luda kɛ̀ kú Yerusalɛmu pìa. [20] Tó ń ye Luda kpɛ́ pɔ́ kpaaanɔzi, tó à kɛkɛna gɔ̃̀ n yã ũmɛ, ǹ sɛ́ ma làasin gwe. [21] Ma kí Atasɛsɛ, ma yã dìɛ Yuflati baa kãa kpa ɔɔ'utɛrinɔnɛ ń píngi. À wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀ Luda Musude dokadannɛri sa'ori Ɛzɛra kɛ̀awa kpáa gɔ̃ɔ píngi. [22] Kondogi tón dɛ tɔn aagɔ̃ɔlaro. Pɔ́wɛɛ tón dɛ tɔn baaakurilaro. Geepiwɛ̃ kɔ̃n nɔ́sio tón dɛ lita wàa basɔsɔɔrolaro. Wisi sɔ̃, lán à yezi nà lén. [23] Lán Luda Musudee dìɛ píngi nà, à kpá gɔ̃ɔ à kpɛ́ pɔ́ ũ, lɛ àton pɛ̃tɛ̃ kɛ kɔ̃n ma kíkɛɛo ke kɔ̃n ma nɛ́nɔoro. [24] Àgɔ̃ dɔ̃ sɔ̃ kɛ̀ á zɛ́ vĩ à tángba ke yàra'ɔɔ ke bɛ'ɔɔ sí Luda ua pì zĩkɛrinɔaro ke sa'orinɔ ke Levinɔ ke lèsirinɔ ke zɛ́dãkparinɔ ke zĩkɛri pãndenɔ.

[25] Mpi sɔ̃ Ɛzɛra, ǹ yãkpaɛkɛrinɔ kɔ̃n yãgɔ̃gɔ̃rinɔ diɛdiɛ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ n Ludaa kpàmma lɛ́n, lɛ aɔ̃gae yã kɛkɛ a zɛ́a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yuflati baa kãa kpaanɔnɛ ń píngi. Aɔ̃égɔ̃ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ n Luda doka dɔ̃ɔnɔ ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔ̃roonɔ sɔ̃, ǹ dadaǵnɛ. [26] Gbɛ̃ kɛ̀ n Luda doka kɔ̃n bùsu dokao kũna ɔplaplaaro, weé yã daàla, à dɛna ke à bɔna bùsun ke à auziki sinaa ke à dana kpɛ́siaann yoo.

[27] Ben Ɛzɛra bè: Wà Dii wa dezinɔ Luda sáabu kpá! À laasuu maaa dà kínanɛ a swɛ̃̀n, ben kína pì gbãaa kpà à kpɛ́ kɛ̀ kú Yerusalɛmua lɛ. [28] À tò ma yã kà kína kɔ̃n a ìbanɔn kɔ̃n à kí gbãade daanɔ ń píngi. Lán Dii ma Luda ɔɔ kúma nà, ma kù kɛ̀ gbãa, ben ma Isaraili dɔn'aɛdeenɔ kàkɔ̃a aɔ̃ gámao.

NƐƐMAYA

*N*ɛɛmaya Yerusalɛmu damukɛna

1 Akalia né Nɛɛmaya yãn yɛ̀. Atasɛsɛ kíblena wɛ̃̀ barode mɔɔ kɛ̀ wè be Kisilɛvi guu má
kú kíbɛ Susa wɛ́tɛdaan. 2 Ben ma dãaro Anani bɔ̀ Yudanɔ bùsun à mɔ̀ kɔ̃n gbɛ̃̀kenɔ. Ma yã
gbèkaḿma Yuda gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ zɩ̀zɔkɛɛnnɔ musu kɔ̃n Yerusalɛmuo. 3 Aɔ̃ wèmala wà
bè, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ zɩ̀zɔkɛɛn wà tà Yudanɔ bùsu guunɔɔ e nawɛ̃a kɛɛ maamaa, wèe ń lalandi
kɛɛ, zaakɛ Yerusalɛmu bɩ̃i gborona bensɔ̃ à bɩ̃ilɛ gbànɔ tɛ́kũna. 4 Kɛ̀ ma yã pì mà, ma vɛ̃ɛ,
ben wɛ́ɛ'i bɔ̀ma. Ma ɔ́ɔ dɔ̀ gurɔ plaa, mɛ́ɛ lɛ́ yii, mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛ Luda Musudea 5 ma bè: N yã
nna Dii Luda Musude! Ń bíta bensɔ̃ ń naasi vɩ̃. Gbɛ̃̀kɛɛ guu n bà ègɔ̃ kú kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yenzi
aɔ̃ɔ n yãdɩɛnanɔ kũnanɔo. 6 Ǹ wɛ́ɛ tɛ́ mamɔma n zɔ̀blerizi ǹ swã kpá adua kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ fãantɛ̃
kɔ̃n gwãavĩo n zɔ̀bleri Isarailinɔnɛzi. Mɛ́ɛ durun kɛ̀ wá kɛ̀nnɛɛ yã oo. Baa mapi kɔ̃n ma de
bɛdeenɔ wa durun kɛ̀ se. 7 Wa yã zaaa kɛ̀nnɛ maamaa, wɛ́e n yãdɩɛnanɔ daro, wɛ́e n ɔdɔkii
gwaro, wá n doka kɛ̀ ń dìɛ n zɔ̀bleri Musanɛ kũnaro. 8 Ǹ tó yã kɛ̀ ń dìɛ n zɔ̀bleri Musanɛ
kɛ̀kii dɔngu. N bè tó wa bɔ n kpɛɛ, né wa fãakɔ̃a boriinɔ té. 9 N bè dɔ tó wa ɛara wa aɛ
dɔ̀mma bensɔ̃ wá n yãdɩɛnanɔ kũna wɛ́e zɩ̃i kɛɛa, baa kɛ̀ ń pɛ̀wa ai anduna lɛ́a, né wa kakɔ̃a
né suwao guu kɛ̀ ń sɛ̀ ben n tɔ́ kúa pìn. 10 Gbɛ̃ pìnɔ né n zɔ̀blerinɔmɛ, n gbɛ̃ kɛ̀ n ń bó kɔ̃n n
iko bítao kɔ̃n n gã̀sã gbãaaonɔmɛ. 11 N yã nna Dii, ǹ swã kpá mamɔma n zɔ̀bleri aduakɛnazi
kɔ̃n n zɔ̀bleri kɛ̀ n yã è kɛńnɛ nna bensɔ̃ aɔ̃ɔ n vĩa vĩinɔ aduakɛnao. Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri
dakɔ̃rɛ kɔ̃n mìnnaao gbã̀a lɛ kína ma wɛ̃nda gwa.
Gurɔɔ beeea sɔ̃, kína pì wɛ̃̀kpaatɛrin ma ũ.

2

*Kí Atas*ɛsɛ Nɛɛmaya zĩna Yerusalɛmu

1 Kí Atasɛsɛ kíblena wɛ̃̀ barode mɔɔ kɛ̀ wè be Nisã guu kína yezi à geepiwɛ̃ɛ mi, ben má sɛ̀
má kpàa. Èe ma e kɔ̃n uusisinao zikiro, 2 ben à ma la à bè: Bɔ́ yã bé à tò n uu sisina? Nɛ́ɛ gyãa
kɛro. N nɔ̀sɛ bé à yàka? Vĩa ma kũ maamaa, 3 ben ma bènɛ: Luda n dɔ̃ kɔ̃n aafiao, Zaaki! Ma
uu sisina, zaakɛ wɛ́tɛ kɛ̀ ma dezinɔ mira kún gɔ̃̀ bɛzĩ ũ. À bɩ̃ilɛ gbànɔ té kṵ̀. 4 Ben à bèmɛ: Ń
yezi mà kɛ diamɛ? Ma wɛ́ɛ kɛ̀ Luda Musudea gĩa, 5 ben ma weàla ma bè: Kí, tó à kɛ̀nnɛ maa
bensɔ̃ mamɔma n zɔ̀bleri yã kàngu, ǹ ma zĩ Yudanɔ bùsu wɛ́tɛ kɛ̀ ma dezinɔ mira kún pìa,
lɛ mà e mà kɛkɛ mà káɛ. 6 Kína pì naɔ̃ɔ vɛ̃ɛna à saɛ, ben à ma la à bè: Dian n tá é gì kɛ nà?
Bɔrɛn né suu? Kɛ̀ kína wè ma ganazi, ben ma gurɔɔ dìɛnɛ. 7 Ma bènɛ: Tó à kɛ̀nnɛ, ǹ takada
kɛ̃ Yuflati baa kãa kpa dɔn'aɛdeenɔnɛ ǹ kpáma. Ǹ ońnɛ aɔ̃ tó mà gɛ̃̀tɛ ń bùsun ai mà gá káo
Yudanɔ bùsun. 8 Ǹ takada kɛ̃ n líkpɛ dãkpari Asafanɛ dɔ. Ǹ onɛ à ma gba lí mà zɛki gbãaa
kɛ̀ kú Luda kpɛ́ saɛ lɛ́ kɛo kɔ̃n bɩ̃ilɛnɔ kɔ̃n kpɛ́ kɛ̀ mégɔ̃ kún pɔ́o. Ben kína pɔ́ kɛ̀ má gbèka
kpàma, zaakɛ ma Luda ɔɔ kúma. 9 Kína soza bàdeenɔ kɔ̃n sɔ̃deenɔ dàmɛ aɔ̃ gámao. Ben ma
gaa ma Yuflati baa kãa kpa dɔn'aɛdeenɔ lè ma kína lánɔ kpàḿma. 10 Kɛ̀ Oronu gbɛ̃ Sambala
kɔ̃n à ìba Tobia, Amɔni boriio mà gbɛ̃̀ke mɔ̀ Isarailinɔ gwena kaara, à kɛ̀ńnɛ ĩi maamaa.
11 Kɛ̀ ma ka Yerusalɛmu, ma kámma bò gĩa gurɔ aagɔ̃. 12 Ben ma fɛɛ gwãavĩ kɔ̃n gbɛ̃̀kenɔ,
mɛ́ɛ yã kɛ̀ ma Ludaa dà ma swɛ̃̀n mà kɛ Yerusalɛmu o gbɛ̃̀kenɛro. Má di zaaki kpɛɛ, gbɛ̃
kpaaanɔɔ té kɛ̀sɛ. 13 Ma bɔ Guzurɛ bɩ̃ilɛn gwãavĩ ma mì pɛ̀ Gbɛ̃ngbo lɔ̀gɔa kɔ̃n Tubura bɩ̃ilɛo.
Mɛ́ɛ Yerusalɛmu bɩ̃i kɛ̀ wà gbòro gwagwa kɔ̃n à bɩ̃ilɛ kɛ̀ té kṵ̀nɔ. 14 Ben ma gaa aɛ ai Íbɔki
bɩ̃ilɛa kɔ̃n Kína íkakiio. Gu kee kú gwe, ma zaaki e fɔ̃ à gɛ̃̀nlo, 15 ben má té swawɛɛn gwãavĩ,
mɛ́ɛ bɩ̃i gwagwaa. Ben ma ɛara ma su ma gɛ̃ Guzurɛ bɩ̃ilɛn. 16 Gbãadeenɔɔ guu kɛ̀ ma gaan ke
yã kɛ̀ má kɛ̀ dɔ̃ro, zaakɛ mɛ́ɛ yãke o Yudanɔnɛ gĩaro, baa sa'orinɔ ke kínɛnɔ ke gbãadeenɔ
ke gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃é zĩi pì kɛɛnɔ. 17 Ben ma bèńnɛ: A nawɛ̃a kɛ̀ wa lee èɔ́? Yerusalɛmu gɔ̃̀
bɛzĩ ũ, à bɩ̃ilɛnɔ té kṵ̀. À tó wà ɛara wà bɩ̃i bo dɔ lɛ wàtongɔ̃ dɛ fabona pɔ́ ũ dɔro yãnzi. 18 Ma

bèńnɛ dɔ lán ma Luda ɔɔ kùma nà kɔ̃n yã̃ kɛ̀ kína òmɛɛo. Ben aɔ̃ bè: Wà fɛɛ wà na à bonaa. Ben aɔ̃ nà zĩ maaa pìa ɔplaplaa.

19 Kɛ̀ Oronu gbɛ̃ Sambala kɔ̃n a ìba Tobia, Amɔni boriio kɔ̃n Larubu bori Gɛsɛmuo à baaru mà, aɔ̃ wa fabò aɔ̃ kya kàwagu aɔ̃ bè: Bɔ́n ée kɛɛ gwee? Ée bɔɔ kína yã̃ kpɛɛn yɔ́? 20 Ben ma yã̃ sìńla ma bè: Luda Musude é wa dakɔ̃rɛ kɔ̃n mìnnaao. Wamɔwa à zɔ̀blerinɔ, Yerusalɛmu bĩibonan wé naa kɛ̀. Amɔa sɔ̃ a baka kúnlo. A yã̃ kú kɛ̀ dɔro, a tɔ́ égɔ̃ dɔ gbɛ̃ken wɛ́tɛ kɛ̀ guu dɔro.

4

*Íb*ɛtɛkpana kɔ̃n Yerusalɛmu bĩiborinɔ

1 Kɛ̀ Sambala mà wa Yudanɔ wée Yerusalɛmu bĩi boo, à pɔ fɛ̃̀ à làakari fɛɛ maamaa, ben èe wa kɛɛ pɔ́nɔpɔnɔ. 2 À bè a gbɛ̃nɔ kɔ̃n Samaria zĩ̀kpɛɛnɔ wáa: Bɔ́n Yuda gina pìnɔɔ e kɛɛ? Aɔ̃é fɔ̃ wà ɛara wà bĩi pì boɔ́? Aɔ̃é saa o aɔ̃ zĩi pì né gurɔ doɔ́? Aɔ̃é fɔ̃ wà wɛ́tɛ pì vu kɔ̃n gbɛ̀ kɛ̀ tɛ́ kṳ̃ à kaɛna pìnɔɔ́? 3 Amɔni bori Tobia kú à saɛ, ben à bè: Bĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe boo pì, tó gbɛ̃ngboo dìdia, à gbɛ̀nɔ é gboro fá!

4 Ben ma bè: Wa Luda, ǹ wa yã̃ ma, zaakɛ aɔ̃ dɔkɛ̀wao. Ǹ tó wa lalandi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ wí ń musu. Ǹ tó wà ń kũkũ wà táńyo zĩ̀zɔnɔ ũ. 5 Ǹton lá kú ń taarinɔlaro. Ǹton ń durunnɔ gogoro, zaakɛ aɔ̃ bĩiborinɔ sɔ̃̀sɔ̃. 6 Lɛn wa bĩi pì bò lɛ ai à pɛ̀kɔ̃a, ben à lezĩ kà guragura, zaakɛ gbɛ̃nɔɔ e zĩi pì kɛɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo domɛ.

7 Kɛ̀ Sambala kɔ̃n Tobiao kɔ̃n Larubunɔ kɔ̃n Amɔniṇɔ kɔ̃n Asadɔdideenɔɔ mà Yerusalɛmu bĩikɛkɛna e gaa aɛ, bensɔ̃ guforonɔɔ e tataa, aɔ̃ pɔ fɛ̃ maamaa. 8 Ben aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ ń píngi aɔ̃ bè weé mɔ́ wà lɛ́ɛ Yerusalɛmua wà yãkete ligańzi. 9 Ben wa wɛ́ɛ kɛ̀ wa Ludaa, bensɔ̃ wa gudãkparinɔɔ dìɛdiɛ fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo aɔ̃ yãnzi. 10 Ben Yudanɔ bè: Asosɛrinɔ gbãaa e yãaa. Gbɛ̀ kɛ̀ wà gbòro wà dàɛ pari, wé fɔ̃ wà bĩi pì bo wà à mì dɛro. 11 Wa ibɛɛnɔ bè, ai wàgɔ̃ gá ń yã̃ dɔ̃, weé siwagu wà wa dɛdɛ, zĩi pì é gɔ̃ kpana zén. 12 Wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ń saɛnɔ mɔ̀ wà bèwe à kà gɛ̃̀n kuri aɔ̃ bè: Aɔ̃ɔe bɔɔ gu píngia, aɔ̃ɔ yezi wà mɔ́ wà lɛ́ɛwa. 13 Ben ma gbɛ̃nɔ dìɛdiɛ bĩi fòonɔzi kɔ̃n à guu kɛ̀ kɛ̀ ɛɛtɛnɔ. Ma ń díɛdiɛ danɛdanɛ, baade kɔ̃n a fɛ̃ɛdaao kɔ̃n a sário kɔ̃n a sáo. 14 Kɛ̀ ma wɛ́ɛ tɛ̀ guunɔzi, ma fɛɛ ma bè kínɛnɔnɛ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ: Àton vĩa kɛńnɛro. Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Dii bíta à naasi vĩ. À zĩ̀ ká a gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n a négɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n a nénɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n a nɔɔnɔ kɔ̃n a bɛɛnɔ. 15 Kɛ̀ wa ibɛɛnɔɔ mà Luda ń fú à tò wa ń lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na asii mà, ben wa píngi wa ɛara wa na bĩibonaa, baade kɔ̃n a zĩio.

16 Zaa gurɔ beeea ma gbɛ̃nɔ kpàatɛ lɛo plaa. Gbɛ̃kenɔ e zĩi kɛɛ, gbɛ̃kenɔ sári kũna kɔ̃n sɛngbangoo kɔ̃n sáo kɔ̃n mɔ̀'utao dana. Gbɛ̃nsinɔɔ zɛna gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe bĩi boonɔ kpɛɛ. 17 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ asoo sɛnanɔ aso kũna ɔdo, gɔ̃kɛbɔ ɔdo. 18 Bĩiborinɔ fɛ̃ɛdaa dɔna ń piia ń píngi. Kurupɛri ègɔ̃ kú ma saɛ. 19 Ben ma bè kínɛnɔnɛ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ: Zĩi pari bensɔ̃ bĩi pì gbã̀a, ben wa kɔ̃ kpàatɛtɛ à lɛ́zi. 20 Guu kɛ̀ á mà wèe kuu pɛɛn, à kɔ̃ kakɔ̃awazi gwe, wa Luda é zĩ̀ káwe. 21 Ben wa ɛara wa na zĩia, gbɛ̃kenɔ sári kũna zaa bùgubugua ai sɔsɔnɛnɔ gàa wà bɔ̀ɛo. 22 Zĩ beeean ma bè gbɛ̃nɔnɛ: A baade gae i Yerusalɛmu kɛ̀ kɔ̃n a ìbanɔ, lɛ àgae e à gu dãkpa gwãavĩ, àgae zĩi kɛ fãantɛ̃. 23 Mapi kɔ̃n ma dãaronɔ kɔ̃n ma ìbanɔ kɔ̃n gudãkpari kɛ̀ aɔ̃ɔ kúmaonɔ, weè wa pɔ́kãsãa bɔro, baade ègɔ̃ a gɔ̃kɛbɔ kũna a ɔplaammɛ.

5

*N*ɛɛmaya zɛna kɔ̃n takaasideenɔ

1 Gurɔ beeean wa Yuda kenɔ kɔ̃n ń naɔ̃nɔ e wii lɛɛ ń gbɛ̃nɔa maamaa. 2 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Wapinɔ kɔ̃n wa nénɔ wá pari. Wá ye pɔ́wɛɛzi wà pɔ́ ble wà e wàgɔ̃ aafia. 3 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè dɔ: Nɔaa kuu, ben wa wa buraanɔ kɔ̃n wa geepi búnɔ kɔ̃n wa kpénɔ tɔɔba kpà pɔ́wɛɛ yãnzi. 4 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Wa ɔɔ sɛ̃̀kã lɛ wà wa buraanɔ kɔ̃n wa geepi búnɔ tángba bɔ kínanɛ yãnzi. 5 Baa tó wa borii dɔ̃nkɔ̃mɛ, bensɔ̃ wa nɛ́nɔɔ dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n ń nénɔ, wée wa nénɔ yaaṁma zɔ̀nɔ ũ tiasi. Wa nɛ́nɔgbɛ̃ kenɔ e zɔ̀ blee kɔ̀ bensɔ̃ wa gbãaa e ká wà pɔ́ke kèro, zaakɛ wa buraanɔ kɔ̃n wa geepi búnɔ gɔ̃̀ ń pɔ́ ũmɛ.

[6] Kɛ̀ ma ń wii pì mà kɔ̃n gbɛ̃nɔ káara kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀o, ma pɔ fɛ̃̀ maamaa. [7] Ma yã̄ pì wàari pà
ma swɛ̃̀ guu, ben ma zɔka dɔ̀ kínɛnɔ kɔ̃n gbãadeenɔa ma bɛ̀ńnɛ: A baade e ɔɔ'i kaara a
gbɛ̃daaanɛ. Ben ma bɛ̀ wà parii kakɔ̃a aɔ̃ yã̄ pì yãnzi. [8] Ma bɛ̀ńnɛ: Wa wa gbɛ̃ Yuda kɛ̀ aɔ̃
gɔ̃̀ bori pãndenɔ pɔ́ ũunɔ bò wa gbãa lɛ́n, ben á tò a gbɛ̃nɔɔ e ń zĩnda yaawa dɔ́ɔ́? Ben aɔ̃
yĩtɛ kpɛ̃kpɛ̃, aɔ̃ɔe yãke e wà òro. [9] Ben ma ɛara ma bɛ̀: Yã̄ kɛ̀ ée kɛɛ pì maaro. Àgɔ̃ wa Luda
vĩa vĩ lɛ wa ibɛɛ bori pãndenɔ tón wa sɔ̃sɔ̃ro yãnzi. [10] Mapi kɔ̃n ma danɛnɔ kɔ̃n ma ìbanɔ,
wa ɔɔ kɔ̃n pɔ́wɛɛo sɛ̃̀kã̄ńnɛ dɔ. À ɔɔ'ikaarannɛna tó sa, [11] à ń buraanɔ kɔ̃n ń geepi búnɔ kɔ̃n
ń kùkpɛnɔ kɔ̃n ń kpɛ́nɔ sɔkpańnɛ kɔ̃n pɔ́ basɔɔrodee kɛ̀ ée siiḿma ɔɔ'i ũuo, ɔɔ kɔ̃n pɔ́wɛɛo
kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo kɔ̃n nɔ́sio píngi. [12] Ben aɔ̃ bɛ̀: Wé sɔkpańnɛ, wé pɔ́ke wɛtɛḿma dɔro. Wé kɛ
lán ń ò nà. Ben ma sa'orinɔ sìsi má tò gbɛ̃ pìnɔ la dà ń wáa lán aɔ̃ à lɛ́ gbɛ̃̀ nà. [13] Ma a utadaa
kpòkɛ ma bɛ̀: Luda gbɛ̃ kɛ̀ èe zĩi kɛ lɛ́ kɛ̀ à gbɛ̃̀ pìaroo kpokɛ lɛ à à bɛ kɔ̃n à auzikinɔ sía.
Luda à kpokɛ lɛ à gɔ̃ kori lɛ. Gbɛ̃ pariinɔ bɛ̀: Aami! Ben aɔ̃ Dii sáabu kpà. Ben gbɛ̃nɔ kɛ̀ lán
aɔ̃ à lɛ́ gbɛ̃̀ nà.

[14] Beee gbɛra zaa gurɔɔ kɛ̀ kí Atasɛsɛ ma diɛ Yudanɔ bùsu dɔn'aɛdee ũ a kíblena wɛ̃̀
barodeen ai à wɛ̃̀ baaakuri awɛɛplaadee guu, à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa, mapi kɔ̃n ma danɛnɔ
wée dɔn'aɛdekɛ pɔ́ blero. [15] Dɔn'aɛde káaku kɛ̀ à dɔ̀mɛ aɛnɔ aso tìisi tɔ̃̀ gbɛ̃nɔa, aɔ̃ pɔ́ble kɔ̃n
geepiwɛ̃ɛo sì baadea kɔ̃n kondogi ɔɔ mèn baplaplaao. Aɔ̃ ìbanɔ gbãaa blèḿma dɔ. Mapi sɔ̃,
mɛ́ɛ kɛ lɛro, zaakɛ má Luda vĩa vĩ. [16] Ma mɛ̀ kpà bĩi pì bonaa, mɛ́ɛ tɔɔtɛ sɛ́ ma pɔ́ ũro. Ma
ìbanɔ kakɔ̃ana gwe zĩi pì yãnzi. [17] Yudanɔ ègɔ̃ pɔ́ blee ma bɛ gɔ̃ɔn baswɛɛplaa akurikuri,
gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ borii kɛ̀ aɔ̃ɔ liganawaziinɔ kiianɔ. [18] Lán guu è dɔ nà wègɔ̃ zù
kɛkɛɛmɛ mèn doodo kɔ̃n sã̄ mɛ̀kpananɔ mèn swɛɛdodo kɔ̃n koonɔ, bensɔ̃ wègɔ̃ geepiwɛ̃ɛ
baa bítabita gurɔ kuri kɔ̃n gurɔ kurio. Baa kɔ̃n beeeo mɛ́ɛ dɔn'aɛdekɛ pɔ́blee gbekaḿmaro,
zaakɛ zĩi kɛ̀ gbɛ̃ beeenɔɔ e kɛɛ bíta. [19] Ma Luda, yã̄ maaa kɛ̀ má kɛ̀ gbɛ̃ beeenɔnɛ píngi gɔ̃
dɔngu.

6

*N*ɛɛmaya ibɛɛnɔ zɛ́wɛtɛna wà ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛzi

[1] Ma bĩi bò má yã̄a à foo kú gukea dɔro, mɔde mɛ́ɛ à bĩilɛ gbànɔ pɛ́ɛpɛɛ gĩaro. Kɛ̀ Sambala
kɔ̃n Tobiao kɔ̃n Larubu bori Gɛsɛmuo kɔ̃n ma ibɛɛ kpaaanɔ à baaru mà, [2] Sambala kɔ̃n
Gɛsɛmu pìo lɛ́kpã̄sã̄ kɛ̀mɛ wà bɛ̀ mà mɔ́ mà dańlɛ Onɔ guzurɛ lakutu ke guu. À zaaan aɔ̃ɔe
wɛtɛɛmao. [3] Ma gbɛ̃nɔ zĩ̀ḿma ma bɛ̀: Mɛ́ɛ zĩ bíta kɛɛmɛ, mɛ́ e mà mɔ́ro. Mɛ́ e mà zĩi pì tó
mà mɔ́ a kiiaro. [4] Aɔ̃ lɛ́kpã̄sã̄ pì kɛ̀mɛ gɛ̃̀n siigɔ̃, ben ma yã̄ mèn doo pì sìńla. [5] À gɛ̃̀n sɔɔrode
Sambala a ìba ke zĩ̀ma. À takada kɛ̀ wèe kã̄ɛ'ɔ naaro kũna. [6] Wà kɛ̃̀ lá pì guu wà bɛ̀: Wa yãke
wàpe mà bori pãndenɔ kiia, ben Gɛsɛmu bɛ̀ yãpuramɛ. À bɛ̀ mpi kɔ̃n Yuda kpaaanɔ a zɛo
à bɔ kína yã̄ kpɛɛmɛ. Beee yãnzin ée bĩi pì bozi. Wà bɛ̀ dɔ ń yezi ǹ gɔ̃ Yudanɔ kína ũmɛ,
[7] ben n annabinɔ dìɛ aɔ̃ o Yerusalɛmu kɛ̀ ḿbe ń kína ũ. Kína é yã̄ pì ma. Beee yãnzin ǹ mɔ́
wà lɛ́ kpakɔ̃sɔ̃zi. [8] Ben ma lɛ́kpã̄sã̄ kɛ̀nɛ ma bɛ̀: Yã̄ kɛ̀ nɛ́ɛ oo kuuro. Ḿbe n yã̄ pì ò n zĩndaa.
[9] Aɔ̃ píngi aɔ̃ɔ yezi vĩa ma kũmɛ, aɔ̃ɔe daa wa ɔɔ é gɔ̃ dɔwazimɛ, wé e wà zĩi pì mì dɛro. Ma
Luda, ǹ ma ɔɔ gba gbãaa.

[10] Ma gaa Delaya nɛ́ Semaya, Mɛtabɛli dio bɛ, zaakɛ à a zĩnda yì a kpɛ́n. À bɛ̀: Wà kpakɔ̃a
Luda kpɛ́n wà à gbà tatawalɛ, zaakɛ gbɛ̃nɔɔ e mɔɔ n dɛmɛ. Aɔ̃ɛ́ mɔ́ wà n dɛ gwãavĩmɛ. [11] Ben
ma bɛ̀: Ma taka è bàa síɔ́? Ma taka é fɔ̃ à gá utɛ Luda kpɛ́n ma zĩnda mìsina yãnziɔ́? Mɛ́
gáro. [12] Má dɔ̃ ma zĩndaa à yã̄ pì e bɔ Luda kiiaro. À annabikɛyã̄ pì ò ma yã̄ musu kɛ̀ Tobia
kɔ̃n Sambalao fĩa bònɛ yãnzimɛ. [13] À fĩa bònɛ lɛ vĩa e à ma kũ mà durun kɛ mà gá gwe,
aɔ̃ɛ́ gbasa wà ma tɔ́ yaka wà ma sɔ̃sɔ̃. [14] Ma Luda, Tobia kɔ̃n Sambalao yãkɛna pì gɔ̃ dɔngu.
Nɔgbɛ̃ annabi Nɔadia yã̄ gɔ̃ dɔngu dɔ kɔ̃n annabi kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi vĩa ma kũnɔ.

*Yerusal*ɛmu bĩi mìdɛna

[15] Gurɔ baplaa akuri awɛɛplaaa gbɛra wà bĩi pì mì dɛ̀ Ɛlulu mɔ gurɔ baaasɔɔrodeea. [16] Kɛ̀
wa ibɛɛnɔ à baaru mà bensɔ̃ borii kɛ̀ aɔ̃ɔ liganawaziinɔ wɛ́ɛ sìàlɛ, aɔ̃ kã̄ gà aɔ̃ dɔ̃̀ sa kɛ̀ wa zĩi

pì kɛ̀ kɔ̃n wa Luda gbãaao. [17] Gurɔ beeean Yudanɔ kínɛnɔɔ e takada kpãsãa Tobianɛ pari,
bensɔ̃ Tobia pì e kpãsãaǵnɛ. [18] Yudanɔ yã yìo pari, zaakɛ Ara né Sɛkanian à anzure ũ bensɔ̃
Bɛrɛkia né Mɛsulamu bé Tobia né Yoanana anzure ũ. [19] Aɔ̃è à sáabu kpá ma wáa dɔ, ben aɔ̃è
ɛara wà ma yã tɔ̃kɛ̃nɛ. Tobia pì lánɔ kpɔ̀sãmɛ dɔ lɛ vĩa e à ma kũ.

7

[1] Kɛ̀ wa bĩi bò bensɔ̃ ma à lɛ́ gbànɔ pɛ̀ɛpɛɛ, wà zɛ́dãkparinɔ kɔ̃n lɛ̀sirinɔ kɔ̃n Levinɔ dìɛ.
[2] Ben ma a dãaro Anani dìɛ Yerusalɛmu gbɛ̃nsi ũ kɔ̃n zɛki gbãaa gbɛ̃nsi Ananiao, zaakɛ
gbɛ̃ náanɛdeemɛ. À Luda vĩa vĩ dɛ gbɛ̃ pariinɔla. [3] Ma bɛ̀ǵnɛ: Wàtongae Yerusalɛmu bĩilɛ
gbànɔ wɛ̃ro ai ɔfãntɛ̃ gá gbãa kũ. Wàgae zɛ́ tata wà gbãnganɔ dan ai zɛ́dãkparinɔ tá. Wà
Yerusalɛmudeenɔ diɛdiɛ gudãkparinɔ ũ dɔ, aɔ̃ gbɛ̃kenɔ gɔ̃ kú dãkpakiia, aɔ̃ gbɛ̃kenɔ ń bɛ
saɛ.

8

Ɛzɛra Musa doka kyókɛna

[1] Baade píngi kàkɔ̃a kɔ̃n lɛdolɛo gãalɛ kɛ̀ kú Í bĩilɛ saɛ, ben wà bè dannɛri Ɛzɛranɛ à bɔ
kɔ̃n Musa doka kɛ̀ Dii dìɛ Isarailinɔnɛ takadao. [2] Mɔ swɛɛplaa gurɔ káakun sa'ori Ɛzɛra bɔ̀
kɔ̃n Musa dokao parii aɛ. Gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é fɔ̃ wà yã maanɔ ń píngi kú
gwe. [3] À aɛ dɔ̀ gãalɛ kɛ̀ kú Í bĩilɛ pì saɛa, ben èe takada pì kyó kɛɛ zaa kɔngɔ idɛ'idɛ ai ɔfãntɛ̃
kà mìdangura gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é fɔ̃ wà maanɔ wáa. Baade píngi swã dɔ̀
Musa doka takada pì kyókɛnazi. [4] Dannɛri Ɛzɛra zɛna tinti lezĩ kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n lío musu lá
pì kyókɛna yãnzi. Matitia kɔ̃n Sɛmao kɔ̃n Anayao kɔ̃n Uriao kɔ̃n Ilikiao kɔ̃n Masiao kú à
ɔplaazi. Pedaya kɔ̃n Misailio kɔ̃n Malakiao kɔ̃n Asumuo kɔ̃n Asabadanao kɔ̃n Zakario kɔ̃n
Mɛsulamuo kú à ɔzɛɛzi. [5] Kɛ̀ Ɛzɛra takada wɛ̃̀, baade píngi è, zaakɛ à zɛkii lezĩ dɛńla. Kɛ̀ à
wɛ̃̀, baade píngi fɛ̀ɛ wà zɛ̀. [6] Ɛzɛra Dii Luda Bítade sáabu kpà, ben baade píngi ɔ sɛ̀ musu aɔ̃
bè: Aami! Aami! Ben aɔ̃ mì pɛ̀ɛ tɔɔtɛ wà dɔnzi kɛ̀ Diinɛ. [7] Gurɔɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ zɛna gwe, Levi
kenɔ Musa doka dàdaǵnɛ. Levi pìnɔ tɔ́n yè: Yesua, Bani, Serebia, Yami, Akubu, Sabetai,
Odia, Masia, Kelita, Azaria, Yozabada, Anana kɔ̃n Pelayao. [8] Aɔ̃ Luda doka takada pì kyó
kɛ̀, ben aɔ̃ bɔ̀kɔ̃tɛ wà à wɛ́ɛ wɛ̃̀ǵnɛ, lɛ aɔ̃ e wà kyó pì dɔ̃. [9] Ben bùsu gbãade Nɛɛmaya kɔ̃n
dannɛri sa'ori Ɛzɛrao kɔ̃n Levi kɛ̀ aɔ̃ɔe yã dadaa gbɛ̃nɔnɛnɔ bɛ̀ǵnɛ: Gurɔ kɛ̀kii né Dii a Luda
pɔ́mɛ. Àton kɛ wɛ̃ndaro àton ɔ́ɔ dɔro. Zaakɛ kɛ̀ aɔ̃ɔe Musa doka yã maa, aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ ń píngi.
[10] Nɛɛmaya bè: À gá à pɔ́ nɔ́sidee ble à í nnannaa mi. À li gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ke vĩroonɔnɛ. Gurɔ
kɛ̀kii né wa Dii pɔ́mɛ. Àton sósobi ɔ́ɔ dɔro, zaakɛ pɔnnaa kɛ̀ Dii è kpáwa dɛ a gbãa'ekii ũ.
[11] Levinɔ gàa wà gbɛ̃nɔ nɔ̀sɛ kpàɛǵnɛ wà bè: À yĩtɛ! Gurɔ kɛ̀kii né Luda pɔ́mɛ, àton sósobi
ɔ́ɔ dɔro. [12] Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà gàa wà pɔ́ blè aɔ̃ í mì, aɔ̃ lìkɔ̃nɛ aɔ̃ pɔnnaa kɛ̀ maamaa, zaakɛ aɔ̃ yã
kɛ̀ wà ɔ̀ǵnɛ mà sa.
[13] Mɔɔ pì gurɔ plaadeea uabɛdeenɔ kɔ̃n sa'orinɔ kɔ̃n Levinɔ kàkɔ̃a dannɛri Ɛzɛrazi, lɛ wà e
wà wɛ́ɛ té Musa dokazi. [14] Ben aɔ̃ yã kɛ̀ Dii dìɛ Musanɛ è gwe à bè, Isarailinɔ gɔ̃ kú lá kutaanɔ
guu mɔ swɛɛplaade zĩbaagurɔɔa, [15] aɔ̃ yã kɛ̀kii kpàakpa kɛ ń lakutunɔ guu kɔ̃n Yerusalɛmuo
wà be: À bɔɛ à gá sɛ̃̀n à kù lánɔ kaso à suo kɔ̃n sãma lánɔ kɔ̃n swã̀ lánɔ kɔ̃n damina lánɔ kɔ̃n
lí ɔrade lánɔ, lɛ à lá kutaanɔ dɔo lán à kú takadan nà. [16] Ben gbɛ̃nɔ gàa wà kàsokaso wà sùo,
baade kutaa dɔ̀o a kpɛ́ musu ke ua ke Luda ua ke Í bĩilɛ gãalɛ ke Ɛflaimu bĩilɛ gãalɛ. [17] Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ zĩ̀zɔkɛɛn pìnɔ lá kutaanɔ dɔ̀dɔ ń píngi, ben aɔ̃ɔ kú à guu. Zaa Nuni né Yɔsua gurɔ ai
gurɔ beeea Isarailinɔɔ e zĩbaa pì kɛ lɛro. Ben aɔ̃ pɔnnaa kɛ̀ maamaa. [18] Ɛzɛra ègɔ̃ Luda doka
takada kyó kɛɛ lán guu è dɔ nà naana zaa zĩbaagurɔ káakua ai à gàa à mì dɛ̀o. Aɔ̃ zĩbaa pì
kɛ̀ gurɔ swɛɛplaamɛ. À gurɔ sɔraagɔ̃deea aɔ̃ kakɔ̃ana kɛ̀ lán wà dìɛ nà.

9

*Isarailin*ɔ ń durunnɔ ona Ludanɛ

[1] Mɔ dɔ̃nkɔ̃ pì gurɔ baro awɛɛsiigɔ̃deea Isarailinɔ kɔ̃ kàkɔ̃a kɔ̃n lɛ́yinao kɔ̃n pɔsia utanɔ
dadana, bùsu ká ń mìn. [2] Aɔ̃ ń zĩnda kɛ̃̀ bori pãndenɔa ben aɔ̃ɔ zɛna, aɔ̃ɔe ń durunnɔ kɔ̃n

ń dezinɔ yãzaakɛnanɔ oo. [3] Aõ gɔ̃̀ zɛna guu kɛ̀ aõɔ kún, ben wà Dii ń Luda doka takada kyó
kɛ̀ńnɛ awa aagõ, ben aõ ń durunnɔ ò aõ dɔnzi kɛ̀ Dii ń Ludanɛ awa aagõ. [4] Levi kenɔ zɛna tinti
kɛ̀ wà kɛ̀ńnɛ musu, aõ lɛ́ zù Dii ń Ludazi gbãngbã̃n. Aõ tɔ́nɔn yɛ̀: Yesua, Bani, Kadamiɛli,
Sebania, Buni, Serebia, Bani kõn Kenanio. [5] Levinɔ Yesua kõn Kadamiɛlio kõn Banio kõn
Asabaniao kõn Serebiao kõn Odiao kõn Sebaniao kõn Petayao bè:

À fɛɛ à Dii a Luda táaki lɛ́!
À kuu zaa káaku ai gurɔ píngi.
Wà n tɔ́ gakuidee bɔ,
à dɛ gbɛ̃ tɔ́kpana kõn táakiola píngi.
[6] Ḿbe Dii ũ ndo.
N bàtuma kɛ̀ kõn n bɛɛ kɛ̀ kú musuo
kõn pɔ́ kɛ̀ kú gweenɔ píngi.
N anduna kɛ̀ kõn pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ.
N ísiaa kɛ̀ kõn pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ.
Nɛɛ̀ wɛ̃̀ndi kpá ń píngia,
n bɛ malaika pariinɔ è dɔnzi kɛnnɛ.
[7] Ḿbe Dii Luda kɛ̀ à Abramu sɛ̀ ũ,
n bɔo Uru, Kaladia bùsun,
n à tɔ́ lìɛnɛ Ibraĩ.
[8] Ń è à n náanɛ vĩ a swɛ̃̀ guu,
ben n bè n bà égõ kúo,
nɛ́ Kanaa bùsu kpáa kõn à boriinɔ,
bùsu kɛ̀ Itinɔ kõn Amɔrinɔɔ kún
kõn Pɛrizinɔ kõn Yebusinɔ kõn Gigasinɔ.
Ben n lɛ́ kɛ̀ ń gbɛ̃̀nɛ pì pàpa,
kɛ̀ ń maa yãnzi.
[9] N nawɛ̃a kɛ̀ wa dezinɔ kɛ̀ Igipiti è,
n wiii kɛ̀ aõɔ lɛ̀ Isia Tɛ̃aazi mà.
[10] N sèedanɔ kõn dabuyãnɔ kɛ̀ Fili'aunanɛ,
ń mɔ́nzi kpàzi kõn à ìbanɔ
kõn à bùsudeenɔ ń píngi,
zaakɛ ń dõ lán aõ aĩa pãsĩ kɛ̀ kõn wa dezinɔ nà.
N tɔ́ bɔ̀ lán à kuu ai kõn a gbɔ̃̀ao nà.
[11] N ísiaa zɔ̃̀kõrɛńnɛ,
ben aõ táa ò gukorin aõ bikũ̀.
N gbɛ̃ kɛ̀ aõ pɛ̀ɛńzinɔ zù í lɔ̀n,
n ń zú lán gbɛ̀ bà í ìsi pì guu.
[12] N dɔ n gbɛ̃nɔnɛ aɛ téluguu guu fãantɛ̃,
gwãavĩ sõ̃ té guu.
N zɛ́ kɛ̀ dɛ aõ sɛ́ pùńnɛ.
[13] N pita Sinai kpiii musu,
n yã̃ òńnɛ zaa musu.
N doka zɛ́de yãpuradee kpàḿma
kõn yã maaa kɛ̀ ń dìɛnɔ.
[14] Ń tò aõ kámmabogurɔɔ dɔ̃̀ n pɔ́ ũ.
N n yãdiɛnanɔ kõn n ɔdɔkiio
kõn n dokao dà n zɔ̀bleri Musanɛ
ben à kpàḿma.
[15] Kɛ̀ nɔaa ń dɛ́,
n pɔ́blee gbàrɛńnɛ zaa musu.
Kɛ̀ ímii ń dɛ́,
n í bɔ̀ńnɛ gbɛ̀sin.
Bùsu kɛ̀ n à lɛ́ gbɛ̃̀ńnɛ n bè nɛ́ kpáḿman

ń bèńnɛ aɔ̃ gá wà sí ń pɔ́ ũ.
16 Baa kɔ̃n beeeo wa dezi pìnɔ karambaani vĩ,
aɔ̃ swã gbãa kṳ̀,
aɔ̃ègɔ̃ n yãdiɛnanɔ kũnaro.
17 Aɔ̃ gì n yã mazi,
dabuyã kɛ̀ ń kɛ̀ńnɛnɔ yã sã̀ńgu.
Aɔ̃ swã gbãa kṳ̀ aɔ̃ bɔ̀ n yã kpɛɛ
aɔ̃ dɔn'aɛdee dìɛ à ɛara à táńyo zɔ̀bleen.
Luda, nɛɛ̀ gbɛ̃nɔ durun kɛ̃ńnɛ,
ń sùu vĩ kɔ̃n sósobio,
n pɔɔ è fɛ̃ kpaaro,
ń gbɛ̃kɛɛ vĩ bíta,
ben nɛ́ɛ pã kpáńziro.
18 Baa kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ kàsa lán zùswarenɛ bɔ̀rɔ bà,
aɔ̃ bè ń dii kɛ̀ à ń bɔ́ɛ Igipitin gwe,
bensɔ̃ aɔ̃ dɔkènyo maamaa,
19 nɛ́ɛ pã kpáńzi gbáanlo
n sósobi bíta yãnzi.
Téluguu pì dɔ̀ńnɛ aɛ à zɛ́ ɔ̀dɔańnɛ fãantɛ̃,
tɛ́ pì zɛ́ kɛ̀ dɛ aɔ̃ sɛ́ pùńnɛ gwãavĩ,
èe ń tón zikiro.
20 N n Ninii kpàḿma à yã dàńnɛ.
Nɛ́ɛ ń tɛ̃ manaro,
kɛ̀ ímii e ń dɛɛ, n ń gbá í.
21 N ń gwá gbáan wɛ̃̀ baplaa,
pɔ́kee e kɛ̃sãḿmaro.
Aɔ̃ pɔ́kãsãanɔɔ e yakaro,
aɔ̃ gbá e sésɛro.
22 N boriinɔ kpàḿma kɔ̃n ń bùsunɔ,
n ń bùsu pìnɔ kpàatɛńnɛ mícmiɔ.
Aɔ̃ Ɛsɛbɔ̃ kí Siɔ̃ bùsu sì ń pɔ́ ũ
kɔ̃n Basã kí Ogu pɔ́o.
23 Ń tò aɔ̃ boriinɔ pari kṳ̀ lán sɔɔɔnɛnɔ bà,
n gɛ̃ńyo bùsu kɛ̀ n ò ń denɔnɛ aɔ̃ gá wà sí ń pɔ́ ũu guu.
24 Kɛ̀ aɔ̃ nɛ́nɔ gàa wà bùsu pì sì ń pɔ́ ũ,
ben n Kanaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ kã dɛ̀ńnɛ,
n ń náńnɛ ń ɔzĩ kɔ̃n ń kínanɔ ń píngi,
n bùsu pì boriinɔ kpàḿma,
aɔ̃ ń pɔyeziyã kɛ̀ḿma.
25 Aɔ̃ wɛ́tɛ bĩideenɔ sì kɔ̃n tɔɔtɛ maaao,
aɔ̃ kpɛ́nɔ sì kɔ̃n pɔ́ maaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ
kɔ̃n lɔ̀gɔ kɛ̀ wà yɔ̃̀nɔ
kɔ̃n geepi búnɔ kɔ̃n kùkpɛnɔ
kɔ̃n lí kɛ̀ wè à ḅɛɛ bleenɔ à kɛ̀ bíta.
Aɔ̃ pɔ́ blè wà kã̀ aɔ̃ mɛ̀ kpà,
aɔ̃ nnamana mà n aubarika bíta yãnzi.
26 Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ swã gbãa kṳ̀,
ben aɔ̃ bɔ̀ n yã kpɛɛ,
aɔ̃ kpɛɛ lì n dokanɛ.
Aɔ̃ annabi kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ dàḿma
lɛ aɔ̃ summaanɔ dɛ̀dɛ,
aɔ̃ dɔkènyo maamaa.
27 N ń ná ń ibɛɛnɔnɛ ń ɔzĩ,

aɔ̃ gbãaa mɔ̀ńnɛ,
ben aɔ̃ wii lènzi ń nawẽakɛna guu.
Zaa musu n ń wɛ́ɛkɛɛ sì
n sósobi bíta yãnzi,
n mìsirinɔ dìɛńnɛ,
ben aɔ̃ ń bɔ́ ń ibɛɛ pìnɔ ɔzĩ.
[28] Tó aɔ̃ à yĩi è,
aɔ̃è ɛara wà yã kɛ̀ à zaannɛɛ kɛmɛ,
ben n ń kpá ń ibɛɛnɔa,
aɔ̃ gbãaa blèḿma.
Aɔ̃ ɛ̀ara wà wii lènzi,
ben zaa musu n ń wɛ́ɛkɛɛ sì,
n ń bɔ́ gɛ̃̀n ũgbangba n sósobi yãnzi.
[29] N lɛ́ dàḿma aɔ̃ aɛ dɔ n dokaa,
mɔde aɔ̃ dɔkɛ̀nyo,
aɔ̃ègɔ̃ n yãdiɛnanɔ kũnaro,
yã kɛ̀ tó gbɛ̃ kũna eégɔ̃ kuu à gãzĩ.
Aɔ̃ zã̀ n yã pìnɔa aɔ̃ kpɛɛ lìnnɛ,
aɔ̃ swã gbãa kṹ aɔ̃ gì n yã mazi.
[30] N mɛnaǵyo à wɛ̃̀ pari,
n Ninii yã dà n annabinɔnɛ,
ben aɔ̃ lɛ́ dàoḿma aɔ̃ɔe swã dɔziro,
ben n ń ná bori pãndenɔnɛ ń ɔzĩ.
[31] N sósobi bíta guu nɛ́ɛ ń mì dɛro,
Luda sùude sósobideen n ũ,
nɛ́ɛ pã kpáǵziro.
[32] Beee yãnzi wa Luda,
ń bíta, ń gbãa bensɔ̃ ń naasi vĩ,
lán n bà ègɔ̃ kúwao n gbɛ̃kɛɛ guu nà,
nawɛ̃a kɛ̀ à wa le
kɔ̃n wa kínanɔ kɔ̃n wa dɔn'aɛdeenɔ
kɔ̃n wa sa'orinɔ kɔ̃n wa annabinɔ
kɔ̃n wa dezinɔ kɔ̃n n gbɛ̃nɔ ń píngi
zaa Asirianɔ kínanɔ gurɔ ai kɔ̃n a gbã̀ao,
ǹton tó à kɛnnɛ fétero.
[33] Yã kɛ̀ à wa leenɔ píngi musu ń maa,
baa kɛ̀ wa yã zaaa kɛ̀, ń náanɛ vĩ.
[34] Wa kínanɔ kɔ̃n wa dɔn'aɛdeenɔ
kɔ̃n wa sa'orinɔ kɔ̃n wa dezinɔ
aɔ̃ɔe zĩi kɛ n dokaaro,
aɔ̃ɔe làakari dɔ n yãdiɛnanɔaro
ke lɛ́ kɛ̀ ń dàḿmanɔ.
[35] Baa gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ ń zĩnda vĩ
bensɔ̃ aɔ̃ pɔ́ maa parii kɛ̀ n ń gbánɔ vĩ
kɔ̃n bùsu yàasa taakidee kɛ̀ ń kpàḿmao,
aɔ̃ɔe dɔnziro,
aɔ̃ɔe kpɛɛ li ń yã zaaanɔnɛro.
[36] Ǹ gwa! Zɔ̀nɔn wa ũ gbã̀a.
Bùsu kɛ̀ ń kpà wa dezinɔa
aɔ̃ à líbɛɛnɔ kɔ̃n à pɔ́ maaanɔ ble,
zɔ̀nɔn wa ũ à guu.
[37] Kína kɛ̀ ń tò aɔ̃ kí blewaanɔ,
wa búgbɛ yàasanɔ gɔ̃̀ ń pɔ́ ũ

wa durunnɔ yãnzi.
Aɔ̃è kí blewa kɔ̃n wa pɔ́kãdeenɔ
lán aɔ̃ɔ yezi nà.
Wá kú wɛ́ɛtãmma bíta guu.
38 Yã beeenɔ yãnzi píngi wée lɛdolɛ kɛɛnyo kɔ̃n yãpuraao wée kɛ̃ɛ lá guu. Wa dɔn'aɛdeenɔ
kɔ̃n Levinɔ kɔ̃n wa sa'orinɔɔ e ń sèeda kɛɛa.

ƐSITA

*Kí Asueru na*ɔ̃ Vasati bɔna kpatan

1 Kí Asueru gurɔ à kí blè bùsu mèn baswɛɛdo awɛɛswɛɛplaaanɔa sɛna zaa India bùsun
ai à gàa pɛ́ Etiopia bùsua. 2 Vɛ̃ɛna à bɛ zaa Susa wɛ́tɛdaan 3 à kíblena wɛ̃̀ aagɔ̃dee guu à
gbãadeenɔ kɔ̃n a ìbanɔ kàkɔ̃a ń píngi zĩbaa pɔ́bleea. Pɛsia kɔ̃n Midião bùsu zĩ̀kari bàdeenɔɔ
kú gwe kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n bùsu gbãadeenɔɔ. 4 À a kpata auziki bítanɔ kɔ̃n a bítakɛ gakuio
ɔ̀dɔańnɛ ai mɔ swɛɛdo. 5 Kɛ̀ gurɔ beeenɔ pàpa, à zĩbaa pɔ́blee kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Susanɔnɛ,
kínɛnɔ kɔ̃n talakanɔ ń píngi. Wà zĩbaa pɔ́ blè ai gurɔ swɛɛplaa à bɛ ua líkpɛn. 6 Wà bisa
pura kɔ̃n à búguo dɔ̀dɔ kondogi tãnganɔa kɔ̃n bà puraanɔ kɔ̃n bà gaarura'ideenɔ, ben wà
lògo kpɛ́ wesagba kɛ̀ wà bò kɔ̃n gbɛ̀punɔa. Vura kɔ̃n kondogi daɛbɔnɔ kaɛna gusararaa kɛ̀
wà kɛ̀ kɔ̃n gbɛ̀puo kɔ̃n gbɛ̀tɛ̃o kɔ̃n gbɛ̀ siaao kɔ̃n gbɛ̀ búguoa. 7 Wà wɛ̃ɛ dɔ̀ńnɛ gwe kɔ̃n vura
ímibɔnɔ. Ímibɔ pìnɔ bori doodo píngimɛ. Kína wɛ̃ɛ pì kpàḿma à gɛ̃̀ ɔla. 8 Kína dìɛ kɛ̀ wàton
gí wɛ̃mirinɔnɛro. À bè a bɛgwarinɔnɛ aɔ̃ wɛ̃ kpá baadea lán à yezi nà.

9 Kí Asueru naɔ̃ Vasati zĩbaa pɔ́blee kɛ̀ nɔgbɛ̃nɔnɛ kíbɛ dɔ. 10 À gurɔ swɛɛplaadee zĩ́ kína
pɔɔ kɛ̀ nna wɛ̃ɛa, ben à bè a dogari gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ wà ń fɛ̃ɛ kɛ̀nɔnɛ: Mɛuma, Bizita,
Abona, Bigita, Abagata, Zeta kɔ̃n Kakasao 11 aɔ̃ mɔ́are kɔ̃n a naɔ̃ Vasatio kɔ̃n à kí naɔ̃ fùrao
kuna, lɛ à à maakɛɛ ɔdɔa gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n gbãadeenɔ, zaakɛ nɔgbɛ̃ pì nɛ́ nɔɔmɛ. 12 Kɛ̀ kína dogari
pìnɔ yã pì ò à naɔ̃nɛ, à gì mɔ́zi, ben kína pɛ̃tɛ̃ kɛ̀ à fɛ̃̀zi maamaa. 13 Kína yã pì ò wɛ́ɛzɛ̃ri
sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔnɛ, zaakɛ ègɔ̃ yã píngi gbekaa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ bùsu doka dɔ̃ɔnɔamɛ. 14 Pɛsia kɔ̃n
Midião gbãadee kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ kú à saɛ gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ tɔ́n yè: Kasena, Seta, Adamata, Tasisi,
Mɛrɛsi, Masena kɔ̃n Mɛmukão. Aɔ̃mbe à kpàasinɔ ũ. À kpata gbãadeenɔn gwe. 15 À bèńnɛ:
Ma a dogarinɔ zĩ̀ ma naɔ̃ Vasatia kɔ̃n yão, ben à gì mazi. Wé kɛo diamɛ? Doka bè diamɛ?
16 Ben Mɛmukã bè kínanɛ kɔ̃n gbãadee pìnɔ: Kí, ḿbe n naɔ̃ Vasati taari kènnɛ ndoro, à taari
kɛ̀ gbãadeenɔnɛ kɔ̃n n bùsu gbɛ̃ sãnda píngio. 17 Yã kɛ̀ n naɔ̃ pì kɛ̀ é dagula, nɔgbɛ̃ píngi é
ma aɔ̃é kya ká ń zãnɔn wà be: Kí Asueru bè wà a naɔ̃ Vasati sísiare, ben à gì mɔ́zi. 18 Pɛsia
kɔ̃n Midião bùsu gbãadeenɔ nɔɔ kɛ̀ aɔ̃ n naɔ̃ yã pì mànɔ égae yã sí ń zãnɔla tia. Lɛ́'ɛ'ɛna
kɔ̃a kɔ̃n zɔkao é kɛ bíta. 19 Kí, tó à kènnɛ, ǹ yã diɛ Vasatinɛ àton wɛ́ɛ sinlɛ dɔro, ǹ nɔgbɛ̃
kɛ̀ dɛàla kpá kpatan à gɛ̃ɛ ũ. Weé yã pì kɛ̃ Pɛsia kɔ̃n Midião doka kɛ̀ wè gbororo takada
guu. 20 Tó wà yã kɛ̀ ń dìɛ kpàakpa kɛ̀ n bùsu bíta guu píngi, nɔgbɛ̃nɔ é bɛ̀ɛ lí ń zãnɔnɛ, nɔ
gbãadeenɔ kɔ̃n nɛ́nɔkparɛnɔ ń píngi. 21 Yã pì kà kínanɛ kɔ̃n gbãadeenɔ ń píngi, ben à kɛ̀ lán
Mɛmukã òne nà. 22 Ben à lɛ́kpãsã kɛ̀ bùsu kɛ̀ èe kí bleeḿmanɔnɛ píngi, bùsu kɔ̃n bùsuo kɔ̃n
à lákɛ̃na boriio, bori kɔ̃n boriio baade kɔ̃n a boriyão. À bè gɔ̃gbɛ̃ bé eégɔ̃ gbãaa blee a ua
guu, à boriyãn wàgae o ua pì guu.

2

*Ɛsita g*ɔ̃na kína naɔ̃ ũ

1 Yã beeenɔ gbɛra kɛ̀ kí Asueru pɔɔ wèrea, yã kɛ̀ Vasati kènɛ kɔ̃n yã kɛ̀ à dìɛ à yã musuo
e sãnlo. 2 Ben kína ìbanɔ bènɛ: Kí, ǹ tó wà nɔkparɛ maaanɔ wɛtɛnnɛ. 3 Ǹ gbɛ̃nsinɔ diɛ n
bùsunɔ guu píngi aɔ̃ nɔkparɛ maaanɔ kakɔ̃a aɔ̃ mɔ́ wà ká n nɔgbɛ̃nɔla Susa kɛ̀. N nɔgbɛ̃nɔ
gwàri Egai kɛ̀ wà à fɛ̃ɛ kɛ̀ é ń gwa kɔ̃n n nɔɔnɔ, weé ń kɛkɛ kɔ̃n nɔmaablebɔnɔ wásawasa.
4 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ kènnɛɛ é gɔ̃ n naɔ̃ ũ Vasati gɛ̃ɛ ũ. Yã pì kɛ̀ kínanɛ nna, ben à zɛ̀o lɛ.

5 Yuda kee kú Susa Bɛyãmi boriimɛ, à tɔ́n Mɔdekai, Yairi nɛ́mɛ. Simɛi kɔ̃n Kisio kú à
dezinɔ té. 6 À kú zĩ̀zɔ kɛ̀ Babilɔnu kí Nɛbukanɛza ń kũkũ Yerusalɛmu kɔ̃n Yudanɔ kí Yɛkɔniao
à tàńyonɔ té. 7 Ɛ̀e a desɛ̃ nɛ́ Adasa kɛ̀ wè benɛ dɔ Ɛsita gwaa, zaakɛ à de kɔ̃n à dao kuuro.
Nɔkparɛ pì kakana maa bensɔ̃ à maa. Kɛ̀ à de kɔ̃n à dao gà, Mɔdekai à sɛ̀ a nɛ́ ũ. 8 Kɛ̀ wà yã
kɛ̀ kína dìɛ pì mà, ben wà gàa kɔ̃n nɔkparɛnɔ paripari Susa wà ń ná Egainɛ a ɔzĩ. Ben wà
Ɛsita sè wà gàao kíbɛ kína nɔgbɛ̃nɔ gwàri pìnɛ. 9 Nɔkparɛ pì kènɛ maa, ben à gbɛ̃kɛɛ kènɛ
à bè wà à kɛkɛ kɔ̃n nɔmaablebɔnɔ wásawasa gɔ̃ɔ, wà pɔ́ble maaa kpáa. À kíbɛ nɔkparɛ kɛ̀ à

sɛ̀ gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ kpàa, ben à kpɛ́ maaa kpàa kína nɔgbɛ̃nɔ bɛ. [10] Ɛsita e a borii ke a bɛ
bùsu o gbɛ̃kenɛro, zaakɛ Mɔdekai bènɛ àton tó gbɛ̃kee dɔ̃ro. [11] Lán guu e dɔɔ nà Mɔdekai
ègɔ̃ kína nɔgbɛ̃nɔ bɛ gãalɛ zɛ́ sɔ, lɛ à e àgɔ̃ Ɛsita kuuna dɔ̃ kɔ̃n yã kɛ̀ èe à leeo.
[12] Ai nɔkparɛnɔ zɛ́ e wàgɔ̃ gá i kɔ̃n kí Asueruo, séto aɔ̃ yã kɛ̀ wà dìɛńnɛ kɛ gĩa ai mɔ kuri
awɛɛplaa. Wègɔ̃ nɔ́si kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n lí'ɔ gũ nnannaao kɛɛńma ai mɔ swɛɛdo, ben wègɔ̃ ń
kɛkɛɛ kɔ̃n tuaenɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ mɛ̀kɛkɛbɔnɔ ai mɔ swɛɛdo. [13] Nɔkparɛ kɛ̀ kína bè ina kàa, kí
naɔ̃nɔ bɛ pɔ́ kɛ̀ à gbèka píngi wè kpáa à gáomɛ. [14] È gá uusiɛ à su kí naɔ̃nɔ bɛ kɔngɔ gwàri
kɛ̀ wè benɛ Sasagaza kɛ̀ wà à fɛ̃ɛ kɛ̀ fáandi. Àmbe è ɔ liga kí nɔ yìgisai pìnɔzi. È e à ɛara à
gá kína kiia dɔro, séto à yã kà kína pìnɛ à à sìsi dɔ baasiro. [15] Kɛ̀ ina kà Abiaili né Ɛsita kɛ̀ à
desɛ̃ Mɔdekai à sɛ̀ né ũu pìa, èe pɔ́ke gbekaro, séde pɔ́ kɛ̀ kína nɔgbɛ̃nɔ gwàri Egai pì ònɛ
baasiro. Ɛsita yã kà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sìàlɛnɔnɛ ń píngi. [16] Kína kíblena wɛ̀̃ swɛɛplaadee guu
wà gàao à bɛ mɔ kuride Tɛbɛ guu. [17] Kína ye Ɛsitazi dɛ a nɔ kpaaanɔla ń píngi. À yã kànɛ,
à kɛ̀nɛ maa dɛ nɔkparɛ kpaaanɔla ń píngi, ben à kí naɔ̃ fùra kùnɛ à à dìɛ a nɔ Vasati gɛ̃ɛ ũ.
[18] Ben kína pì zĩbaa pɔ́blee kɛ̀ à gbãadeenɔ kɔ̃n a ìbanɔ kàkɔ̃a Ɛsita sɛna yã musu. À dìɛ kɛ̀
wà zĩbaa bíta kɛ, ben wà à kpàakpa kɛ̀ bùsu kɔ̃n bùsuo, ben à gba dà gbɛ̃nɔnɛ à gɛ̀̃ ɔla.

*M*ɔdekai kɔ̃n Amanao

[19] Nɔkparɛnɔ kakɔ̃ana gɛ̀̃n plaadee Mɔdekai vɛ̃ɛna kíbɛ gãnu guu. [20] Ɛsita e a bɛ bùsu ke a
boriyã o gbɛ̃kee màro lán Mɔdekai òne nà. À tɛ̀ Mɔdekai yãzi lán ègɔ̃ kɛɛ nà zaa gurɔɔ kɛ̀ èe
à gwaa. [21] Kɛ̀ Mɔdekai vɛ̃ɛna kíbɛ gãnu guu lɛ, kí Asueru dogari zɛ́dãkpari gɔ̃ɔn plaaanɔ pɔɔ
fɛ̀̃ kínazi, ben aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi wà à dɛ. Aɔ̃ tɔ́n yɛ̀: Bigitana kɔ̃n Tɛrɛsio. [22] Kɛ̀ Mɔdekai yã pì
kpãi mà, à ò kína naɔ̃ Ɛsitanɛ, ben Ɛsita ò kínanɛ kɔ̃n Mɔdekai tɔ́o. [23] Wà yã pì gwàgwa wà
è yãpuramɛ, ben wà gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ lògo lía aɔ̃ gà. Wà yã pì kɛ̀̃ bùsu gĩayãkɛnanɔ takadan
kína wáa.

3

[1] Yã beeenɔ gbɛra kí Asueru Amɛdata né Amana, Agaga borii gwena kàara à à gbà gbãa,
à vɛ̃ɛkii kɛ̀ dɛ a gbãade daanɔ píngi pɔ́laa kpàa. [2] Kína ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à bɛ gãnu guunɔ è daɛ
ń puua wà mì siɛ Amananɛ lán kína dìɛ nà, mɔde Mɔdekai è daɛ a puua à mì siɛnɛro. [3] Ben
kína ìba pìnɔ Mɔdekai là wà bè: À kɛ̀ dia nɛ́ɛ kína yã maroo? [4] Lán guu e dɔɔ nà aɔ̃ègɔ̃ oonɛ
lɛ, mɔde è ń yã daro, à bè Yudan a ũ. Ben aɔ̃ɔ ò Amananɛ lɛ wà e wà dɔ̃ tó eé Mɔdekai yãkɛna
pì fɔ̃. [5] Kɛ̀ Amana è Mɔdekai è daɛ a puua à mì siɛarero, ben à pɔ fɛ̀̃. [6] Kɛ̀ wà Mɔdekai borii
ònɛ, à mɛ̀n do dɛna kɛ̀nɛ nɛ́ngo, ben èe zɛ́ wɛtɛɛ à Mɔdekai bori Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Asueru
bùsu guunɔ kaatɛ ń píngi.

*Amana lɛ́*kpakɔ̃sɔ̃na Yudanɔzi

[7] Kí Asueru kíblena wɛ̀̃ kuri awɛɛplaadeen à mɔ káaku Nisã guu, Amana gbɛ̀ kɛ̀ wè be
purimu là, lɛ à mɔɔ kɛ̀ eé yã pì kɛa dɔ̃ kɔ̃n à gurɔɔo. Ben yãgbekana pì bɔ̀ mɔ kuri awɛɛplaaa
kɛ̀ wè be Ada guu. [8] Ben Amana bè kí Asuerunɛ: Bori kee kuu à gbɛ̃nɔ fɛ̃̀akɔ̃a bori pãndenɔ
tɛ́ n bùsu pariinɔ guu píngi. Aɔ̃ fɛɛakaarayãnɔ bɔ̀ doodo kɔ̃n bori kpaaanɔ pɔ́o, aɔ̃è n doka
daro. Èe kɔ̃ sío ǹ ń tó tɛɛɛro. [9] Kí, tó à kɛ̀nnɛ nna, ǹ yã diɛ lɛ wà ń kaatɛ, mɛ́ kondogi tɔn wàa
plaaa kpá n ɔɔ'utɛrinɔa aɔ̃ ká n auzikikaɛkiin. [10] Kína a tãnga sèedakɛbɔ bɔ̀ à kpà Amɛdata
né Amana, Agaga bori Yudanɔ zanguri pìa [11] à bè: Ǹ kɛ borii pìnɛ lán à kɛ̀nnɛ maa nà, ǹgɔ̃
kondogi pì kũna n pɔ́ ũ.
[12] Mɔ káaku gurɔ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee zĩ Amana kína takadakɛ̃rinɔ sìsi. Aɔ̃ yã kɛ̀ Amana dìɛ
kína ìbanɔ kɔ̃n kína kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bùsu kɔ̃n bùsuonɔ, bori kɔ̃n boriio gbãadeenɔnɛ dà takadan.
Aɔ̃ɔ kɛ̀̃ bori kɔ̃n boriionɛ, baade kɔ̃n a yão, bùsu kɔ̃n bùsuo kɔ̃n à takadakɛ̃na boriio. Aɔ̃ɔ kɛ̀̃
kɔ̃n kí Asueru tɔ́o, ben aɔ̃ à sèeda kɛ̀ takada pìa kɔ̃n à tãngao. [13] Aɔ̃ takada pìnɔ nà zĩ̀rinɔnɛ
ń ɔzĩ aɔ̃ ń gbáɛ kí bùsu parideenɔ guu. Takada pì guu wà bè wà Yudanɔ dɛdɛ wà ń kaatɛ
wà ń borii bɔ, né féte gbɛ̃nsi, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ gurɔ doo guu, mɔ kuri awɛɛplaade Ada
gurɔ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee zĩ, wà ń pɔ́nɔ nakɔ̃a. [14] Weé yã kɛ̀ à dìɛ pì takada kpãsã bùsu kɔ̃n
bùsuo píngi lɛ àgɔ̃ dɛ doka ũ, weé à kpàakpa kɛ bori pínginɛ lɛ aɔ̃gɔ̃ kú soru guu gurɔɔ pì zĩ.

[15] Zìrinɔ wǎ wà gàa gɔ̃ɔ yã kɛ̀ kína dìɛ pì yãnzi, ben wà à kpàakpa kɛ̀ Susa wɛ́tɛdaan. Kína kɔ̃n Amanao vɛ̃̀ɛ aɔ̃ɔe í sɛ́ɛ. Susadeenɔ sɔ̃ bídi kɛ̀ yã pìa.

4

*M*ɔdekai wɛ́ɛkɛna Ɛsitaa lɛ à lɛ́ da yãn

[1] Kɛ̀ Mɔdekai yã kɛ̀ wà kɛ̀ pì mà, à a pɔ́kãsãanɔ gà à kɛ̃̀, ben à pɔsia utanɔ kùàla à túbu gbɛ̃̀ a mìa, ben èe lili oo wɛ́tɛ guu èe wɛ̃nda ɔ́ gbãaa dɔɔ. [2] À gàa ai kíbɛ gãalɛ, zaakɛ gbɛ̃ke è fɔ̃ à gɛ̃ kíbɛ gãnu guu kɔ̃n pɔsia utanɔ danaro. [3] Wà yã kɛ̀ kína dìɛ doka ũu pì kpàakpa kɛ̀ bùsu kɔ̃n bùsuo píngi, ben Yudanɔ nà ɔ́ɔdɔnaa maamaa baama píngi kɔ̃n léyinao. Aɔ̃ɔe wɛ́ɛ'i kwɛɛɛ aɔ̃ɔe sósobi ɔ́ɔ dɔɔ. Aɔ̃ gbɛ̃ paridee pɔsia utanɔ kùńla aɔ̃ túbu gbɛ̃̀ ń mìnɔa.

[4] Kɛ̀ Ɛsita ìba nɔgbɛ̃̃nɔ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃̃nɔ mɔ̀ wà ònɛ, à nɔ̀sɛ yàka maamaa. À pɔ́kãsãanɔ kpǎ̀sã Mɔdekainɛ à da pɔsia utanɔ gbèn, mɔde èe we à sìro. [5] Ataka kɛ̀ wà à fɛ̀ɛ kèn dogari kɛ̀ kína dìɛ àgɔ̃ kú Ɛsita saɛ ũ. Ɛsita à sìsi à à zɩ̃̀ Mɔdekaia à gá à à lá: Bɔ́ yã bé à sù? Bɔ́yãnzin èe kɛɛ lɛzi? [6] Ataka bɔ̀ kíbɛ gãalɛ à Mɔdekai lè. [7] Mɔdekai yã kɛ̀ à à lee tɔ̃kɛ̃̀nɛ píngi, ben à kondogi kɛ̀ Amana bè é ká kína auzikikaɛkiin Yudanɔ dɛdɛna yãnzi lɛ́ òn ɛ papana. [8] À yã kɛ̀ wà dìɛ Yudanɔ dɛdɛna yã musu kɛ̀ wà à kpàakpa kɛ̀ Susa takada kpàa dɔ lɛ à ɔdɔa Ɛsitanɛ à à bɔkɔ̃̃tɛ kɛnɛ. À bè à o Ɛsitanɛ à gá kína kiia à kúɛ kɛnɛ à wɛ́ɛ kɛa a gbɛ̃̃nɔ yã musu. [9] Ataka tà à yã kɛ̀ Mɔdekai ò tɔ̃kɛ̃̀ Ɛsitanɛ.

[10] Ben Ɛsita bènɛ à gá à yã kɛ̀ o Mɔdekainɛ: [11] Kína ìbanɔ kɔ̃n a bùsu gbɛ̃̃nɔ dɔ̃ ń píngi kɛ̀ tó gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ sɔ̃̀ kínazi à kpɛ́ guu, tó èe à sísiro, doka kuu mèn domɛ. Wè adee dɛmɛ, tó èe kɛ kína a vura gò dɔ̀ adeea lɛ à e àgɔ̃ kuu baasiro. Mapi sɔ̃, à kà gurɔ baaakuri kɛ̀ wèe ma sísi mà gá kína kiiaro. [12] Kɛ̀ à gàa à Ɛsita yã pì tɔ̃kɛ̃̀ Mɔdekainɛ, [13] ben Mɔdekai ɛ̀ara à lɛ́kpãsã kɛ̀nɛ à bè: Ǹtongɔ̃ daa ḿbe nɛ́ bɔ ndo Yudanɔ té n kuuna kíbɛ yãnziro. [14] Tó ń yĩtɛna gurɔɔ kɛ̀ taka guu, dɔnlɛ é bɔ gukea à Yudanɔ mì sí à ń bɔ. Mpi kɔ̃n n de bɛdeenɔ sɔ̃ é gaga. Tó gurɔɔ kɛ̀ taka yãnzin n gɔ̃ kína naɔ̃ ũzi, dé bé à dɔ̃ɔ? [15] Ben Ɛsita lɛ́kpãsã kɛ̀ Mɔdekainɛ à bè: [16] Ǹ gá ǹ Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Susanɔ kakɔ̃a ń píngi, à lɛ́ yi ma yã musu. Àton pɔ́ blero àton í miro gurɔ aagɔ̃ fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo. Mapi kɔ̃n ma ìbanɔ wé lɛ́ yi lɛ se. Beee gbɛra mɛ́ gá kína kiia, baa tó má gana zɛ́ vĩro. Tó mɛ́ gamɛ, mà ga. [17] Ben Mɔdekai tà à yã kɛ̀ Ɛsita òn ɛ kɛ̀ píngi.

5

Ɛsita wɛ́ɛkɛna kínaa

[1] À gurɔ aagɔ̃dee zĩ Ɛsita a kí naɔ̃ bisanɔ yì, ben à gàa à zɛ̀ kíbɛ ua guu kpɛ́ kɛ̀ à kún kpɛɛlɛa. Kína vɛ̃ɛna kíblekitaa kpɛ́ guu gwe, à aɛ dɔna kpɛɛlɛa. [2] Kɛ̀ à a naɔ̃ Ɛsita è zɛna kpɛɛlɛa, à pɔɔ kɛ̀a nna, ben à a vura gò kɛ̀ à kũna dɔ̀a. Ɛsita sɔ̃̀zi, à ɔ zɔ̃̀ à gò pì lɛ́a. [3] Kína à là à bè: Ɛsita, bɔ́ ń yezi? Bɔ́n nɛ́ɛ gbekaamaa? Baa ma kpata kpadoomɛ mɛ́ kpámma. [4] À wèàla à bè: Kí, tó à kènnɛ maa, ǹ Amana sísi pɔ́blee kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛnnɛɛa gbǎ̀a. [5] Ben kína bè wà mɔ́ kɔ̃n Amanao gɔ̃ɔ, lɛ aɔ̃ gá wà yã kɛ̀ Ɛsita gbèka pì kɛ. Ben kína kɔ̃n Amanao gàa lɛ wà pɔ́blee kɛ̀ Ɛsita kɛ̀ńnɛ pì ble.

[6] Kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ̃ɛ mii, kína Ɛsita là à bè: Bɔ́n nɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛ maa? Mɛ́ kɛnnɛ. Yã kpareen nɛ́ɛ gbekaamaa? Baa ma kpata kpadoomɛ mɛ́ kpámma. [7] Ɛsita wèàla à bè: Yã kɛ̀ mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmmaan yɛ̀. [8] Kí, tó ma n pɔnnaa è, tó à kànnɛ, ǹ yã kɛ̀ mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmmaa kɛmɛ, à mɔ́ à pɔ́blee kɛ̀ mɛ́ kɛare ziaa ble, mɛ́ yã kɛ̀ n ma lazi onnɛ.

[9] Kɛ̀ Amana bɔ̀ zĩ beeea, à pɔɔ kɛ̀ nna èe yáa dɔɔ. Mɔde kɛ̀ à Mɔdekai è kíbɛ gãnu guu èe fɛɛarero èe vĩa kɛarero, ben à pɔ fɛ̃̀zi. [10] À a zĩnda kũ̀ à tà bɛ. Kɛ̀ à a gbɛ̃̃nnanɔ sìsi kɔ̃n a naɔ̃ Zɛrɛsio, [11] ben èe ĩa dãa a auziki bíta kɔ̃n a négɔ̃gbɛ̃ pariinɔ yã musu. À bè kína a gwena kàara à a gba gbãaa dɛ à ìba kpaaanɔla kɔ̃n gbãadeenɔo ń píngi. [12] À bè dɔ: Mámbe mado kɛ̀ kína naɔ̃ Ɛsita ma sisi à pɔ́blee kɛ̀mɛ kɔ̃n kínao. À ɛ̀ara à ma sisi mà pɔ́ ble kɔ̃n kínao zia dɔ. [13] Baa kɔ̃n beeeo tó ma Yuda bori Mɔdekai è vɛ̃ɛna kíbɛ gãnu guu, yã beeenɔ píngi è kɛmɛ pɔ́ke ũro. [14] Ben à naɔ̃ Zɛrɛsi kɔ̃n à gbɛ̃̃nnanɔ bènɛ: Ǹ tó gbɛ̃̃nɔ lí pɛ́ɛnnɛ à lezĩ kà gǎ̀sãsuu

baplaa akuri, ǹ wɛ́ɛ kɛ kínaa zia kɔngɔ à n gba zé ǹ Mɔdekai logoa, né gbasa ǹ gá kɔ̃n kínao pɔ́ ble kɔ̃n pɔnnaao. Yã pì kà Amananɛ maamaa, ben à lí pì pɛ̀ɛ.

6

*B*ɛ̀ɛkaarana Mɔdekainɛ

1 Gwãavĩ beeea kína e fɔ̃ à ii òro. Ben à bè wà mɔ́ kɔ̃n a bùsu gĩayãkɛnanɔ takadao. Wà à
kyó kɛ̀nɛ, 2 ben wà Mɔdekai yã è gwe, lán kína dogari zédãkpari gɔ̃ɔn plaaanɔ Bigitana kɔ̃n
Tɛrɛsio lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi nà, ben Mɔdekai bɔ̀o. 3 Kína a ìbanɔ là à bè: Wà Mɔdekai bɛ̀ɛ kàara wà
à gbà gbãaa yã pì yãnzi diamɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Wèe yãke kɛnɛro. 4 Ben kína bè: Dé bé à kú
ua guu gwee? Àɛ sɔ̃ Amana gɛ̃̀ kíbɛ ua guu gɔ̃ɔ lɛ à Mɔdekai logona lí kɛ̀ à pɛ̀ɛ pìa yã onɛ.
5 Ben kína ìbanɔ wèàla wà bè: Amana bé à kú uan gwe. Ben kína bè à gɛ̃. 6 Kɛ̀ à gɛ̃̀, kína à là à
bè: Bɔ́n weé kɛ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ má yezi mà à gwena kaaranɛ? Amana laasuu lɛ̀ à bè: Dén kína yezi
à bɛ̀ɛ kaaranɛ dɛ mapilaa? 7 Ben à wèàla à bè: Tó ń yezi ǹ gbɛ̃ bɛ̀ɛ kaara, 8 weé kína gumusu
kɛ̀ ń dà yã sɛ́ wà mɔ́o kɔ̃n n sɔ̃ kɛ̀ wà kífura kùao. 9 Ǹ gumusu pì kɔ̃n sɔ̃ pìo kpá n gbãade
bɛ̀ɛdeenɔ gbɛ̃ mèn dooa, à gumusu pì da gbɛ̃ kɛ̀ ń yezi ǹ à bɛ̀ɛ kaaraanɛ à à di sɔ̃a àgɔ̃ tɛ́ à
aɛ wɛ́tɛ zédaanɔ guu àgɔ̃ pũtã àgɔ̃ bee: Lɛn kína è kɛ lɛ gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à à bɛ̀ɛ kaaranɛ. 10 Ben
kína bènɛ: Ǹ gá ǹ gumusu pì sɛ́ gɔ̃ɔ kɔ̃n sɔ̃o lán ń ò nà, ǹ yã pì kɛ Yuda bori Mɔdekai kɛ̀ ègɔ̃
vɛ̃ɛna ma bɛ gãnu guunɛ. Ǹton yã kɛ̀ n bè wà kɛnɛ pì ke tóro.
11 Amana gàa à gumusu pì sɛ̀ kɔ̃n sɔ̃ pìo à sùo. Ben à gumusu pì dà Mɔdekainɛ à à dì sɔ̃a, à
tɛ́ à aɛ wɛ́tɛ zédaanɔ guu, èe pũtãa à bè: Lɛn kína è kɛ lɛ gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à à bɛ̀ɛ kaaranɛ. 12 Kɛ̀
aɔ̃ sù, Mɔdekai gàa à vɛ̃̀ɛ kíbɛ gãnu guu, ben Amana ɔ kù a wɛ́ɛa à tà bɛ kɔ̃n ɔ́ɔdɔɔo. 13 À yã kɛ̀
a lee tɔ̃kɛ̃̀ a naɔ̃ Zɛrɛsinɛ kɔ̃n a gbɛ̃nnanɔ ń píngi. Ben à lɛ́dammari pìnɔ kɔ̃n Zɛrɛsio bènɛ:
Zaakɛ Mɔdekai kɛ̀ nɛ́ɛ kɛ̃sãazi pì né Yuda boriimɛ, né à fɔ̃ dɔro, eégɔ̃ gbãaa bleemmamɛ.
14 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe yã pì oonɛ, kína dogari kɛ̀ wà ń fɛ̀ɛ kɛ̀nɔ kà, ben aɔ̃ à sɛ̀ kpakpaa aɔ̃ gàao
pɔ́blee kɛ̀ Ɛsita kɛ̀a.

7

Amana logona lía

1 Ben kína kɔ̃n Amanao gàa pɔ́ ble kɔ̃n Ɛsitao. 2 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ̃ɛ mii à gurɔ plaadee pì
zĩ, ben kína Ɛsita là à bè: Ɛsita, bɔ́n né wɛ́ɛ kɛmaa? Mɛ́ kɛnnɛ. Yã kpareen nɛ́ɛ gbekaamaa?
Baa ma kpata kpadoo mɛ́ kpámma. 3 À wèàla à bè: Tó ma n pɔnnaa è bensɔ̃ yã pì kànnɛ, ǹ
tó màgɔ̃ kú wɛ̃̀ndio. Wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀ má kèmmaan gwe. Ǹ tó ma gbɛ̃nɔ gɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. Yã kɛ̀ má
gbèkan gwe. 4 Zaakɛ mapi kɔ̃n ma gbɛ̃nɔ, wà dìɛ kɛ̀ wà wa dɛdɛ wà wa kaatɛ wà wa borii
bɔmɛ. Tó wèe wa yaa zɔ̀nɔ ũ yãmɛ, lɛ má yĩtɛna. Nawɛ̃a beee taka e ká mà ĩa dammaro.
5 Ben kína à là à bè: Démɛɛ? Dé bé eé fɔ̃ à zɛ kɔ̃n yã beee taka bori kɛnaoee? 6 À wèàla à
bè: Amana vãii kèn ibɛɛ kɛ̀ zàwaguu pì ũ. Swɛ̃̀ kɛ̃̀ Amanan kína kɔ̃n a naɔ̃ pìo yã musu.
7 Kína fɛ̀ɛ a wɛ̃ɛla pɔfɛ̃ guu à gàa líkpɛn a ua guu. Amana sɔ̃ gɔ̃̀ gwe kɔ̃n Ɛsitao, ben Amana
e kúɛ kɛɛnɛ a wɛ̃̀ndi yã musu, zaakɛ à è kɛ̀ kína zɛ̀o à zaaa kɛareme. 8 Kɛ̀ kína bɔ̀ líkpɛn à
sù pɔ́blekiia gɔ̃ɔ, Amana lɛ̀ɛ kìta daɛbɔ kɛ̀ Ɛsita gɛɛkɛsɛkɛnaa ben à bè: À yezi à kusi ma
naɔ̃a ma wáa kpɛ́ guu kèn yɔ́? Kɛ̀ yã pì bɔ̀ kína lén gɔ̃ɔ, wà mɔ̀ wà pɔ́ yì Amana uua. 9 Kína
dogarinɔ doke Abona bènɛ: Lí pɛɛna Amana pì bɛɛ saɛ à kà gɔ̃̀sãsuu baplaa akuri. Àpi bé à
lí pì pɛ̀ɛ lɛ à Mɔdekai kɛ̀ yã maaa kènnɛɛ logoa. Ben kína bè: À à logo lí pìa. 10 Kɛ̀ aɔ̃ Amana
lògo lí kɛ̀ à pɛ̀ɛ Mɔdekainɛ pìa, ben kína pɔfɛ̃ kpàɛ.

8

*Kína yã pãnde di*ɛna Yudanɔ yã musu

1 Zĩ beeean kí Asueru Yudanɔ zanguri Amana bɛɛ kpà a naɔ̃ Ɛsitaa. Ɛsita bè kínanɛ
Mɔdekain a danɛ ũ, ben Mɔdekai sɔ̃̀ kínazi. 2 Kína a tãnga kɛ̀ à sì Amanaa bɔ̀ à dà Mɔdekainɛ,
ben Ɛsita Amana bɛɛ nànɛ à ɔzĩ.

3 Ɛsita ɛ̀ara à gàa yã o kínanɛ dɔ. À dàɛ à gbá saɛ ɛ̀e wɛ́ɛ'i kwɛɛɛ, à kúɛ kɛ̀nɛ lɛ à à zaaa kɛ̀
Agaga bori Amana à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ Yudanɔzi gboro. 4 Kína vura gò dɔ̀a, ben à fɛ̀ɛ à zɛ̀ à aɛ 5 à
bè: Tó à kɛ̀nnɛ bensɔ̃ ma n pɔnnaa è, tó yã̀ kɛ̀ zɛ́ vĩ bensɔ̃ ma yã̀ kànnɛ, zaakɛ Amɛdata nɛ́
Amana, Agaga borii zɛ̀o à Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú n bùsu guunɔ dɛdɛ ń píngi, ǹ o n takadakɛ̃rinɔnɛ
aɔ̃ takada kɛ̃ wà Amana yã̀ pì liɛ kpɛɛgãnda. 6 Mɛ́ kɛ dia màgɔ̃ mɔ́nzi kɛ̀ eɛ́ ma gbɛ̃nɔ lee
gwaa? Mɛ́ kɛ dia màgɔ̃ ma boriinɔ dɛdɛna gwaa? 7 Ben kí Asueru bè a naɔ̃ Ɛsitanɛ kɔ̃n
Mɔdekaio: À gwa, ma Amana bɛɛ kpà Ɛsitaa, ben ma Amana pì lògo lía kɛ̀ à à zaaa kpàkɔ̃sɔ̃
Yudanɔzi yãnzi. 8 À takada kɛ̃ Yudanɔ yã musu lán à kɛ̀are maa nà. À kɛ̃ kɔ̃n ma tɔ́o à ma
tãnga sèeda kɛa, zaakɛ takada kɛ̀ wà kɛ̃ kɔ̃n ma tɔ́o wà ma tãnga sèeda kɛ̀a gborona vĩro.
9 Gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ kína takadakɛ̃rinɔ sìsi. Mɔ aagɔ̃de Sivã̀ gurɔ baro awɛɛ'aagɔ̃dee zĩn aɔ̃ yã̀ kɛ̀
Mɔdekai dìɛ Yudanɔnɛ kɔ̃n kína ìbanɔ kɔ̃n kínanɔ kɔ̃n bùsu gbãadeenɔo kɛ̃̀ píngi bùsu mɛ̀n
baswɛɛdo awɛɛswɛɛplaaanɔnɛ sɛna zaa India bùsun ai à gàa pɛ́ Etiopia bùsua. Aɔ̃ takada
kɛ̃̀ bùsu kɔ̃n bùsuo kɔ̃n ń lákɛ̃na boriio, bori kɔ̃n boriio kɔ̃n ń yão. Aɔ̃ takada kɛ̃̀ Yudanɔnɛ
kɔ̃n ń lákɛ̃na takao kɔ̃n ń boriyão dɔ. 10 Mɔdekai takada kɛ̃̀ kɔ̃n kí Asueru tɔ́o à kína tãnga
sèeda kɛ̀a à takada pìnɔ nà zĩ̀rinɔnɛ ń ɔzĩ, ben aɔ̃ dì sɔ̃ bàalɛri kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ kína sɔ̃ gãnu guunɔa
aɔ̃ gàao.
11 Yã̀ kɛ̀ kína dìɛ pì Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛonɔ gbà zɛ́ aɔ̃ kɔ̃ kakɔ̃a aɔ̃ gí kɔ̃n ń zĩndao.
Tó borii ke bùsu zĩ̀kpɛɛ ke lɛ̀ɛḿma kɔ̃n ń nɛ́nɔ kɔ̃n ń nɔgbɛ̃nɔ, aɔ̃ ń dɛdɛ aɔ̃ ń kaatɛ aɔ̃ yãaǹyo
aɔ̃ ń pɔ́no sɛ́ɛ. 12 À ń gbá zɛ́ aɔ̃ beee kɛ kí Asueru bùsunɔ guu píngi mɔ kuri awɛɛplaade Ada
gurɔ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee zĩ. 13 Wà yã̀ kɛ̀ à dìɛ pì takada kpã̀sã bùsu kɔ̃n bùsuo píngi doka ũ.
Wà à kpàakpa kɛ̀ bori pínginɛ lɛ Yudanɔ gɔ̃ kú soru guu aɔ̃ yã̀ yá ń ibɛɛnɔa zĩ beeea yãnzi.
14 Kína yãdiɛna pì yãnzin zĩ̀ri pìnɔ kɛ̀ kpakpaa dina kína sɔ̃ bàalɛrinɔa aɔ̃ gàa. Bensɔ̃ wà
yã̀ pì kpàakpa kɛ̀ Susa wɛ́tɛdaan. 15 Mɔdekai bɔ̀ kíbɛ à kíkɛ pɔ́ pura kɔ̃n pɔ́ búguo dana, à
kífura bíta kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao kuna. À táaru bisa gumusu tɛ̃aa dana dɔ, ben Susadeenɔ
guda kɛ̀ kɔ̃n pɔnnaao. 16 Guu pù Yudanɔnɛ zĩ beeea, aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n yáadɔɔo, zaakɛ wà
ń gbá gbãaa. 17 Bùsu kɔ̃n bùsuo wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo, guu kɛ̀ kína yã̀ diɛna pì kàn píngi Yudanɔ
pɔnnaa kɛ̀ kɔ̃n yáadɔɔo aɔ̃ zĩbaa kɛ̀ kɔ̃n pɔ́blenao. Bori pãndenɔ gɔ̃̀ Yudanɔ ũ pari, kɛ̀ vĩa ń
kũ Yudanɔ yã̀ musu yãnzi.

9

*Yudan*ɔ zĩ̀blena ń ibɛɛnɔa

1 Mɔ kuri awɛɛplaade Ada gurɔ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee zĩn yã̀ kɛ̀ kína dìɛ kɛgurɔɔ ũ. Zĩ beeean
Yudanɔ ibɛɛnɔ wɛ́ɛ dɔzi yã̀ kɛ̀ aɔ̃ gbãa mɔ́ Yudanɔnɛ, mɔde yã̀ pì lìɛ kpɛɛgãnda, ben Yudanɔ
gbãaa mɔ̀ ń ibɛɛnɔnɛ. 2 Kí Asueru bùsunɔ guu píngi Yudanɔ kɔ̃ kàkɔ̃a fáandi kɛ̀ aɔ̃ɔ kún lɛ
wà lɛ́ɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à zaaa kpàkɔ̃sɔ̃ńzinɔa. Gbɛ̃kee e fɔ̃ à ń furo, zaakɛ bori pãndenɔ vĩa kɛ̀ńnɛ
ń píngi. 3 Bùsu gbãadeenɔ, kí ìbanɔ kɔ̃n kínɛnɔ kɔ̃n à zĩ̀kɛrinɔ ń píngi zɛ̀ Yudanɔ kpɛɛ, kɛ̀
aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ Mɔdekainɛ yãnzi. 4 Mɔdekai bɛ̀ɛ vĩ kíbɛ, ben à tɔ́ dà bùsu píngila, zaakɛ à gbãaa
e kaara.
5 Yudanɔ ń ibɛɛnɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao aɔ̃ ń káatɛ ń píngi aɔ̃ ń pɔyezi kɛ̀ ń zanguri pìnɔa. 6 Aɔ̃
gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ Susa wɛ́tɛdaan gɔ̃ɔn wàa plaa kpɛ́ basɔɔro. 7 Aɔ̃ Pasandata kɔ̃n Dalafɔ̃o kɔ̃n
Asapatao 8 kɔ̃n Poratao kɔ̃n Adaliao kɔ̃n Aridatao 9 kɔ̃n Pamasatao kɔ̃n Arisaio kɔ̃n Aridaio
kɔ̃n Vaizatao dɛ̀dɛ dɔ. 10 Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́ Amɛdata nɛ́ Amana, Yudanɔ zanguri négɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn
kurinɔmɛ. Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ɔe ɔ kɛ ń pɔ́kearo.
11 Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ wà gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛ́dɛ Susanɔ pari lɛ́ gbã̀ kínanɛ. 12 Ben à bè a naɔ̃ Ɛsitanɛ:
Yudanɔ gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ Susa kɛ̀ gɔ̃ɔn wàa plaa kpɛ́ basɔɔro kɔ̃n Amana négɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn kurinɔ.
Bɔ́n aɔ̃ɔ kɛ̀ ma bùsu kpaaanɔ guu sɛɛ! Yã̀ kpareen nɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛma dɔɔ? Mɛ́ kɛnnɛ. Bɔ́ yãn
nɛ́ɛ gbekaamaa? Mɛ́ kpámma. 13 Ɛsita wèàla à bè: Kí, tó à kɛ̀nnɛ maa, ǹ Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Susa
kɛ̀nɔ gba zɛ́ aɔ̃ yã̀ kɛ̀ ń dìɛ aɔ̃ kɛ gbã̀a kɛ zia dɔ, wà Amana négɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn kuri pìnɔ logo lía.
14 Kína bè, wà kɛ lɛ. Wà à kpàakpa kɛ̀ Susa, ben wà Amana nɛ́ pìnɔ gɛ̀ lògologo. 15 Yuda kɛ̀

aɔ̃ɔ kú Susanɔ kɔ̃ kàkɔ̃a Ada gurɔ gɛ̃ro dosaidee zĩ, ben aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ dɔ gɔ̃ɔn wàa do kpɛ́ basɔɔro. Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ɔe ɔ kɛ ń pɔ́kearo.
[16] Yuda kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kína búsunɔ guunɔ ń píngi kɔ̃ kàkɔ̃a lɛ wà gí kɔ̃n ń zĩndao aɔ̃ bɔ ń ibɛɛnɔ yãn, ben aɔ̃ ń zanguri pìnɔ dɛ̀dɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ basiigɔ̃ sɔɔro sai. Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ɔe ɔ kɛ ń pɔ́kearo. [17] Aɔ̃ yã pì kɛ̀ Ada gurɔ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee zĩmɛ, à gurɔ gɛ̃ro dosaidee zĩn aɔ̃ kámma bò. Aɔ̃ gurɔɔ pì dìɛ zĩbaa ũ lɛ wà zĩbaa pɔ́blee kɛ wà pɔnnaa kɛ gurɔɔ pìa.
[18] Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Susanɔ kɔ̃ kàkɔ̃a à gurɔ kuri awɛɛ'aagɔ̃dee zĩ kɔ̃n à gurɔ gɛ̃rodosaidee zĩo, ben aɔ̃ kámma bò à gurɔ gɛ̃rodee zĩ. Aɔ̃ gurɔɔ pì dìɛ zĩbaa ũ lɛ wà zĩbaa pɔ́blee kɛ wà pɔnnaa kɛ gurɔɔ pìa. [19] Beee yãnzin Yuda búbari kɛ̀ aɔ̃ɔ kú lakutu guunɔ è zĩbaa pì kɛ Ada gurɔ gɛ̃ro dosaidee zĩ aɔ̃ zĩbaa pɔ́blee kɛ wà pɔnnaa kɛ, aɔ̃è pɔ́blee dakɔ̃nɛ.

Purimu zĩbaa diɛna

[20] Mɔdekai yã pìnɔ kɛ̃̀ takada guu, ben à kpà̰sã Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kí Asueru bùsu guunɔnɛ ń píngi, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kĩinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zã̀nɔ ń píngi. [21] À dìɛńnɛ kɛ̀ aɔ̃gae zĩbaa pì kɛ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o Ada gurɔ gɛ̃ro dosaidee zĩ kɔ̃n à gurɔ gɛ̃rodee zĩo. [22] Gurɔɔ pìnɔn Yudanɔ bɔna ń ibɛɛnɔ ɔzĩ zĩbaa ũ. Mɔɔ pì guu aɔ̃ pɔsiaa lìɛ pɔnnaa ũ, aɔ̃ sósobikɛna lìɛ zĩbaakɛna ũ. Aɔ̃gae zĩbaa pì kɛ gurɔ pìnɔ zĩ, aɔ̃gae zĩbaa pɔ́blee kɛ wàgae pɔnnaa kɛ, aɔ̃gae pɔ́blee dakɔ̃nɛ, aɔ̃gae gba da takaasideenɔnɛ. [23] Yudanɔ zɛ̀ kɔ̃n yã kɛ̀ Mɔdekai kɛ̃̀ńnɛo, ben zĩbaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ pì gɔ̃́ńnɛ fɛɛakaarayã ũ.
[24] Amɛdata nɛ́ Amana, Agaga bori Yudanɔ píngi zanguri à zaaa kpàkɔ̃sɔ̃ńzi à ń dɛdɛ, ben à gbɛ̀ kɛ̀ wè sísi purimu gbèka lɛ à e à ń fu à ń dɛdɛ. [25] Mɔde kɛ̀ kína yã pì asii mà, à yã dìɛ takada guu, lɛ à zaaa kɛ̀ à à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ Yudanɔzi pì wí à musu. Ben wà à lògo lía kɔ̃n a nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ lɛdo. [26] Beee yãnzi wè gurɔɔ pìnɔ sísi Purimu, zaakɛ gbɛ̀ kɛ̀ à là tɔ́n gwe. Yã kɛ̀ Mɔdekai kɛ̃̀ takada pì guu kɔ̃n yã kɛ̀ à ń lénɔ yãnzin [27] aɔ̃ sì kɛ̀ wà zĩbaa kɛ gurɔ plaaa pìnɔ guu wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o. Aɔ̃ bè ḿpinɔ kɔ̃n ń nɛ́nɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nàḿmanɔ é gí zĩbaa pì kɛziro, wàgae kɛ à gurɔɔa lán wà kɛ̃̀ lán nà. [28] Wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o gurɔɔ pìnɔ yã gae dɔńgu, aɔ̃gae à zĩbaa kɛ ualɛ kɔ̃n ualɛo wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo bùsu kɔ̃n bùsuo, lɛ Purimu zĩbaa pì tón mì dɛ Yudanɔ kiiaro yãnzi, à kɛgurɔɔ tón yãa ń boriinɔaro.
[29] Kína naɔ̃ Ɛsita, Abiaili nɛ́ takada plaadee kɛ̃̀ kɔ̃n a ikoo píngi Purimu yã musu, à gbãaa kpào takada kɛ̀ Yuda bori Mɔdekai kɛ̀a. [30] Mɔdekai takada pì kpà̰sã Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kí Asueru bùsu mèn baswɛɛdo awɛɛswɛɛplaaa guunɔnɛ. À kuuna aafia làakario kpaɛna yã ò́ńnɛ, [31] ben à Purimu zĩbaa pì dìɛ a gurɔɔa, lán àpi kɔ̃n kína naɔ̃ Ɛsitao dìɛńnɛ nà, lán aɔ̃pinɔ sɔ̃ sì wà kɛ nà kɔ̃n ń boriinɔ ń kpɛɛ kɔ̃n léyinao kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo. [32] Yã kɛ̀ Ɛsita dìɛ pì gbãaa kpà Purimu doka pìnɔa, ben wà kɛ̃̀ takadan.

10

Kí Asueru kɔ̃n Mɔdekaio yã

[1] Kí Asueru tò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a bùsu guunɔ píngi kɔ̃n ísia luannɔ tángba kpáawa. [2] Yã bíta kɛ̀ à kɛ̀nɔ kɔ̃n à ikokɛyãnɔ kɛ̃na Midiãnɔ kɔ̃n Pɛsianɔ kínanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. Lán kína Mɔdekai gbà gbãaa à gɔ̃ gbɛ̃nsi ũ nà, à yã kú takada pì guu dɔ. [3] Yuda bori Mɔdekain kí Asueru kpàasi ũ. À tɔ́ bɔ̀ Yudanɔ té bensɔ̃ à yã kà ń gbɛ̃ parideen, zaakɛ à a gbɛ̃nɔ aafia wɛ̀tɛ, ben à kuuna nna zɛ́ kɛ̀kɛ a borii pìnɔnɛ.

AYUBA

Setãn Ayuba yɔ̃na 1:1-2:13
Ayuba kyakana a igurɔɔn 3:1-3:26
Ayuba gbɛ̃nnanɔ yãsialana 4:1-5:22
Ayuba wena a gbɛ̃nnanɔ 14, 19, 31
Dii wena Ayubala 38:1-41:34
Ayuba yã mìdɛna 42:1-42:17

*Setãn Ayuba yɔ̃*na káaku

1 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú Uzu bùsun yã à tɔ́n Ayuba. Gbɛ̃ maaamɛ, ègɔ̃ taari vĩro. À Luda vĩa vĩ
bensɔ̃ à gì yãzaakɛnazi. 2 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn swɛɛplaa, nɛ́nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ɔn aagɔ̃. 3 À sãanɔ vĩ
bɔrɔ swɛɛplaa, lakuminɔ bɔrɔ aagɔ̃, zùnɔ bɔrɔ do, zaakinɔ wàa plaa kpɛ́ basɔɔro, bensɔ̃ à
zĩkɛrinɔɔ pari maamaa. À auziki bíta dɛ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa gbɛ̃nɔ pɔ́la píngi. 4 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ègɔ̃
pɔnna pɔ́blee kɛɛkɔ̃nɛ bɛ kɔ̃n bɛɛo, aɔ̃è ń dãre pìnɔ sísi aɔ̃ mɔ́ wà pɔ́ ble wà í mińyo lɛdo.
5 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ pɔnna pɔ́ blè wà yǎa píngi, Ayuba è gbɛ̃ zĩḿma wà gbãsĩ bɔńgu. Tó à guu dɔ̀, è
fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ à sa'opɔ kè wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ o aɔ̃ baadenɛ à be: Wègɔ̃ dɔ̃ro ma nɛ́nɔ durun
kɛ̀ aɔ̃ dɔkè kɔ̃n Ludao ń swɛ̃̀n gwɛɛ. Lɛn Ayuba ègɔ̃ kɛɛ lɛ gurɔ píngi.
6 Zĩkea malaikanɔ mɔ̀ wà zè Dii aɛ, bensɔ̃ Setãn kú ń tɛ́. 7 Ben Dii bè Setãnnɛ: N bɔ máme?
À wèàla à bè: Mɛ́ɛ gaa mɛ́ɛ suu mɛ́ɛ likɔ̃aa zɔ̃ɔ anduna guumɛ. 8 Ben Dii bènɛ: N ma zɔ̀bleri
Ayuba èɔ́? À sáa kú anduna guuro. Gbɛ̃ maaamɛ, à taari vĩro. À ma vĩa vĩ bensɔ̃ à gì
yãzaakɛnazi. 9 Ben Setãn bè Diinɛ: Ayuba n vĩa vĩ pãn yɔ́? 10 Ḿbe n kara kpà n ligazi kɔ̃n à
bɛɛo kɔ̃n pɔ́ kè à vĩinɔ píngi. N aubarika dà à zĩin, ben à pɔ́nɔ kɔ̀̃ à dàgula. 11 Ǹ ɔ bɔ ǹ pá
à pɔ́nɔa píngi ǹ gwa, tó èe yã zaaa onnɛro. 12 Ben Dii bènɛ: Tò! Ma à pɔ́ píngi nànnɛ n ɔzĩ,
mɔde ǹton ɔ pá à mɛ̀aro. Ben Setãn gù Dii aɛ.
13 Zĩkea Ayuba nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n à nɛ́nɔgbɛ̃nɔɔ e pɔ́ blee aɔ̃ɔe geepiwɛ̃ɛ mii ń vĩì bɛ. 14 Ben
gbɛ̃ke mɔ̀ Ayuba kiia à bè: Zùnɔɔ e bú wii bensɔ̃ zaakinɔɔ e sɛ̃̀ blee ń saɛ, 15 ben Sɛbanɔ
lɛɛḿma aɔ̃ ń sɛ́ɛ wà tàńyo, aɔ̃ ń dã̀rinɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Mámbe ma bɔ mado ma mɔ à
baaru kpánnɛ. 16 Èe yã o à yǎaro, ben gbɛ̃ pãnde mɔ̀ à bè: Laa pɛ̀ɛ n sã kpàsanɔa aɔ̃ té kṹ,
pɔ́dãrinɔ gàga. Mámbe ma bɔ mado ma mɔ à baaru kpánnɛ. 17 Èe yã o à yǎaro, ben gbɛ̃
pãnde mɔ̀ à bè: Kaladianɔ kɔ̃ kpàatɛ gãli aagɔ̃ aɔ̃ mɔ̀ wà lɛɛ n lakuminɔa wà ń sɛ́ɛ wà tàńyo,
wà ń dã̀rinɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Mámbe ma bɔ mado ma mɔ à baaru kpánnɛ. 18 Èe yã o à
yǎaro, ben gbɛ̃ pãnde mɔ̀ à bè: N nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n n nɛ́nɔgbɛ̃nɔɔ e pɔ́ blee aɔ̃ɔe geepiwɛ̃ɛ mii
ń vĩì bɛ, 19 ben zàga'ĩa gbãaa kàka à bɔ̀ gbáan à sù ń kpɛ́ gooda siigɔ̃ɔnɔa, ben à lɛɛ à sì nɛ́
pìnɔa aɔ̃ gàga. Mámbe ma bɔ mado ma mɔ à baaru kpánnɛ.
20 Ben Ayuba fɛ̃ɛ à a uta gà à kɛ̃̀ à a mì bò. Ben à dàɛ a puua à dɔnzi kè Ludanɛ 21 à bè:
Ma bɔ ma da gbɛɛɛn ɔkori
bensɔ̃ mɛ́ ɛara mà tá ɔkori.
Dii kpàma ben à ɛ̀ara à sìma.
Wà Dii sáabu kpá.
22 Yã pìnɔ guu píngi Ayuba e durun kɛ à Luda taari èro.

2

*Setãn Ayuba yɔ̃*na gɛ̃̀n plaadee

1 Zĩkea malaikanɔ ɛ̀ara wà mɔ̀ wà zè Dii aɛ, Setãn sɔ̃ɔ kú ń tɛ́. À zè Dii aɛ, 2 ben Dii à là à
bè: N bɔ máme? À wèàla à bè: Mɛ́ɛ gaa mɛ́ɛ suu mɛ́ɛ likɔ̃aa zɔ̃ɔ anduna guumɛ. 3 Ben Dii
bènɛ: N ma zɔ̀bleri Ayuba èɔ́? À sáa kú anduna guuro. Gbɛ̃ maaamɛ, à taari vĩro. À ma vĩa
vĩ bensɔ̃ à gì yãzaakɛnazi. Baa kè n ma swã vùmɛ, ma mɔ́nzi kpàzi pã, à kpɛ́ kuu taari sai
ai tia. 4 Ben Setãn bènɛ: Ǹ kɛmɛ mà kɛnnɛ. Pɔ́ kè gbɛ̃ vĩ píngi eé kpá a mìsina yãnzi. 5 Ǹ n

ɔɔ bɔ ǹ pá à mèa ǹ gwa. Eé yã̃ zaaa onnɛ. [6] Ben Dii bènɛ: Tɔ̀! Ma à nànnɛ n ɔzĩ, mɔde ǹ à
wɛ̃̀ndi tó.
[7] Setãn gù Dii aɛ, ben à bɔ̀gĩi zĩ̀ Ayubaa sɛna zaa à kèsɛa ai à gàa pɛ́ à mìdangura. [8] Ben
Ayuba takaso sè à gàa à vɛ̃̀ɛ tubura, èe a zĩnda waao. [9] À naɔ̃ bènɛ: Nɛ́gɔ̃ kpɛɛ kuu taari sai
ai tian yɔ́? Ǹ yã̃ zaaa o Ludanɛ ǹ ga. [10] Ben à bènɛ: Nɛ́ɛ yã̃ oo lán nɔgbɛ̃ yɔ̃nkɔɔ bà. Wégɔ̃ à
maaa ee Luda ɔzĩ wà gí à zaaa eziɔ́? Yã̃ pìnɔ guu píngi Ayuba e durun kɛ a yã̃'ona guuro.

Ayuba gbɛ̃nnanɔ mɔna à kiia

[11] Kɛ̀ Ayuba gbɛ̃nna gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ kisia kɛ̀ à à lènɔ baaru mà, aɔ̃ baade bɔ̀ a bɛ aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a,
ben aɔ̃ gàa wà sósobi kɛo aɔ̃ à làakari kpáɛnɛ. Aɔ̃ tɔ́nɔn yè: Temana gbɛ̃ Ɛlifaza, Sua gbɛ̃
Bilidada kɔ̃n Naamati gbɛ̃ Zofao. [12] Kɛ̀ aɔ̃ à wɛ̃ndɛ̃ kè zǎazã, aɔ̃ɔe à dɔ̃ro, ben aɔ̃ ɔ́ɔ dɔ̀, baade
a uta gà à kɛ̃̀, ben aɔ̃ bùsu kɔ̀ wà fã̀ musu à kú ń mìa. [13] Ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛo tɔɔtɛ gurɔ swɛɛplaa
fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo. Aɔ̃ gbɛ̃kee e yãke ooro, zaakɛ aɔ̃ɔ è lán à nawɛ̃a kɛ̀ bíta nà.

3

Ayuba kyakana a igurɔɔn

[1] Beee gbɛra Ayuba lɛ́ wɛ̃̀ à yã̃ zaaa ò a igurɔɔ musu [2] à bè:
[3] Luda ma igurɔɔ kɛ pã
atɛ̃nsa gwãavĩ kɛ̀ wà ma nɔ̀ sì pì.
[4] Gurɔɔ pì li gusiaa ũ,
zaa musu Luda tón à yã̃ daro,
àton tó guu puaro.
[5] Gusia kũ níginigi gurɔɔ pìa,
ludambɛ siaa kúɛa,
gusia bìtim daàla.
[6] Gwãavĩ pì sɔ̃ sia kũ níginigi,
wàton da wɛ̃̀ gurɔɔnɔ tɛ́ dɔro,
wàton naro mɔ gurɔɔnɔ guuro.
[7] Gwãavĩ pì kɛ gwãavĩ fĩi ũ,
guda tóngɔ̃ dɔ gurɔɔ beeearo.
[8] Pɔ́dammari kɛ̀ aɔ̃è tó ɔfãntɛ̃ guu puroonɔ láari kɛ gurɔɔ pìa,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔ̃ lán wè ɔ ká kùkukuzi pìnɔ.
[9] À gudɔnao sɔsɔnɛnɔ sia kũ,
weé à gudɔna dã pã, guwɛɛ é kɛ̃ro.
[10] Zaakɛ gurɔɔ pì e ma da nɛ́'isɔ zɛ́ tatamalɛro,
à tò ma wɛ́ɛ sì nawɛ̃alɛ.

[11] À kɛ̀ dia wèe ma i gè ũroo?
Bɔ́yãnzi mɛ́ɛ bɔ gbɛɛɛn ma sɔkpa gɔ̃ɔroo?
[12] À kɛ̀ dia wà ma kpa gbálaa?
Bɔ́yãnzin wà yɔ̃ kpàma má mìzi?
[13] Tó ma ga yã̃, lɛ ma gɔ̃ kítikiti,
lɛ ma ii ò ma kámma bò
[14] kɔ̃n kínanɔ kɔ̃n anduna guu lɛ́dammari
kɛ̀ aɔ̃ kíbɛ ziinɔ kèkɛ wà bò ń zĩndanɛnɔ,
[15] wɛ̃ɛnɛ kɛ̀ aɔ̃ vura kàkɔ̃ańzinɔ
bensɔ̃ aɔ̃ kondogi kà ń kpɛ́n à pà.
[16] À maa yã̃ wà ma vĩi lán nɔ̀bɔɛnɛ bà,
lán né kɛ̀ mɔ̀ gɛ̀ ũ èe anduna eroo bà.
[17] Gwen zaakɛrinɔ è ń zaakɛna tón
bensɔ̃ gbɛ̃ busananɔ è kámma bon.
[18] Zĩ̀zɔnɔ è ĩampakii e gwe,

aɔ̃è ń wɛ́ɛtãmmarinɔ kòto ma dɔro.
19 Gbãadeenɔ kɔ̃n talakanɔɔ kú gwe ń píngi,
bensɔ̃ zɔ̀ ègɔ̃ dɛ a dii pɔ́ ũ gwe dɔro.

20 Bɔ́yãnzi Luda è guu pu wɛ̃ndadeenɔnɛzi?
À kɛ̀ dia è wɛ̃̀ndi kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔɔ siaanɔa?
21 Aɔ̃ wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ gaazi aɔ̃è ero,
aɔ̃è kpáɛ kɛzi dɛ auziki kɛ̀ utɛnala.
22 Tó aɔ̃ gà wà ń vĩi, aɔ̃è pɔnnaa kɛ,
aɔ̃ nɔ̀sɛ è kɛ nna.
23 Luda ń zia yã ùtɛńnɛ,
à kara lìgańzi kpa sãnda píngia.
24 Wesakakɔ̃a à bo bé à gɔ̃̀ ma pɔ́blee ũ,
ma m̀bona è yãaro.
25 Yã kɛ̀ ma vĩa kɛ̀nɛ pì bé à ma le,
yã kɛ̀ ma kã gìzi pì bé à sùma.
26 Má ĩampana vĩro, ma làakari kpaɛnaro.
Má kámmabona vĩro, ma nawɛ̃akɛna è yãaro.

4

Ɛlifaza yãsina Ayubala

1 Ben Temana gbɛ̃ Ɛlifaza yã sìàla à bè:
2 Asa tó gbɛ̃ yã òɔnnɛ, nɛ́ pɔ fɛ̃roo?
Zaakɛ mɛ́ fɔ̃ màgɔ̃ yĩtɛnaro.
3 Ǹ dɔn lán n lɛ́ dà gbɛ̃nɔa pari nà,
n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gbãaa yɛ̃̀anɔ gbà swɛ̃̀.
4 N yã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe fuunɔ sè lezĩ,
n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ busananɔ gbà gbãaa.
5 Kɛ̀ yã n le sa, ben nɛ́ɛ fuu,
kɛ̀ à sùmma, ben n bídi kɛ̀.
6 N vĩakɛna Ludanɛ e n làakari kpáɛroo?
N kuuna taari sai è tó ǹgɔ̃ tãmaa vĩroo?
7 Ǹ laasuu lɛ́ ǹ gwa!
Kisia taarisaidee lè ziki ai à gàɔ́?
Mán wà gbɛ̃ maaanɔ kàatɛn zikii?
8 Gbɛ̃ kɛ̀ yã zaa bú wì à yãkete tɔ̃̀a,
má è beee bé è bɔɛnɛ.
9 Luda lɛ́'ĩa bé è à kaatɛ,
à pɔ́ bɔna a yĩn bé è à dúgu zɔ̃.
10 À pũtãna kɔ̃n kòto gbãaao lán músu bà è yãa,
Luda è à swaa woronɛ.
11 È ga lán músu kɛ̀ nɔ̀bɔ wɛ̀tɛ à kòrazi bà,
à nɛ́nɔ é gbasa wà fãakɔ̃a.

12 Ma yã kpãi mà ĩala,
yã pì asii gɛ̃̀ ma swãn.
13 Gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ nana bɛ̃̀ɛ oo gwãavĩ,
gurɔɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔ ii ò wà kà zã̀,
14 vĩa ma kũ mɛ́ɛ lugalugaa,
ma mɛ̀ píngi e lugaa.
15 Ĩa ke borii ma pa ma uua,
ma mɛ̀kãsɛsɛ fɛ̀ɛ à zɛ̀.

16 Kɛ̀ à zɛ̀, mɛ́ɛ à taka dɔ̃ro,
pɔ́ pì kú ma aɛ,
ben ma à kòto kpãi mà à bè,
17 gbɛ̃ntee é fɔ̃ àgɔ̃ dɛ yãnnadee ũ Ludanɛɔ́?
Gbɛ̃ é fɔ̃ àgɔ̃ zɛ̃na a Kɛ̀ri aɛɔ́?
18 Zaakɛ Luda è a malaikanɔ náanɛ kɛro,
bensɔ̃ è a zɔ̀bleri pìnɔ taari e,
19 wamɔwa kɛ̀ wa mɛ̀ dɛ lán gǔ kpɛ́ bà,
wa kasana dɛ bùsu kori ũ
bensɔ̃ wè wa dúgu zɔ̃ lán dǎ̀mboo bà,
weé wa pɔ́ o dɔɔ́?
20 Zaa kɔngɔ ai uusiɛ gbɛ̃nɔ è gaga,
aɔ̃è kaatɛ ai gurɔ píngi,
wè ń tàasi kɛro.
21 Luda è ń kuta lí gboroǹnɛ,
ben aɔ̃è ga ɔ̃ndɔ̃kũsai.

5

1 Ǹ lɛ́ zú sa ǹ ma, tó gbɛ̃ke é wenla.
Malaika kpareen nɛ́ aɛ dɔa?
2 Íbɛtɛkpana è yɔ̃nkɔɔ dɛ,
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ è mìsaidee kaatɛ.
3 Má è yɔ̃nkɔɔ kãsãa pɛ̀ɛ,
ben kãsãa pì yɔ̀ kãndo.
4 À nɛ́nɔɔ zǎ̀ kɔ̃n aafia'ekiio,
wè ń yã máɛmaɛńnɛ yãkpaɛkɛkiia,
gbɛ̃ke è zɛ ń kpɛɛro.
5 Nɔadɛrinɔ è à bura pɔ́nɔ ble,
baa pɔ́ kɛ̀ à lɛ̀ lìgazinɔ,
ímidɛrinɔ è luga à auzikizi.
6 Kisia è fɛɛ bùsunlo,
nawɛ̃a è bɔɛ tɔɔtɛro.
7 Lán tɛ́pũtãna gana musu seka vĩro nà,
lɛn gbɛ̃ kɛ̀ wà ì píngi è nawɛ̃a e lɛ.

8 Tó mámbee sɔ̃, Ludan mɛ́ gbeka,
mɛ́ ma yã kpáɛ à aɛzĩ.
9 È yã bíta kɛ kɛ̀ weé fɔ̃ wà à gbá dɔ̃ro,
weé fɔ̃ wà à yãbɔnsaɛkɛnanɔ lɛ́ dɔ̃ro.
10 È tó lou ma tɔɔ̀tɛa,
è tó à í dagula sɛ̃̀tɛ.
11 È gbɛ̃ busananɔ sɛ́ lezĩ,
è sósobikɛrinɔ gba pɔnnaa.
12 È yã kɛ̀ mɔnafikideenɔɔ e pɛɛa gboro,
lɛ ń ɔzĩi tóngɔ̃ aubarika vĩro yãnzi.
13 È ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń wɛ́ɛzɛ̃ɛ guu,
è tó yãlɛkpɛɛ'orinɔ yãgɔ̃gɔ̃na kɛ pã.
14 Guu è sia kũḿma fãantɛ̃,
aɔ̃è ɔ máɛmaɛ fãantɛ̃ lán gwãavĩ bà.
15 È takaasideenɔ bɔ gaa lɛ́zĩ,
è pɔ́saideenɔ bɔ gbãamɔnnɛrinɔ ɔzĩ.
16 Beee yãnzi gbãasaideenɔɔ tãmaa vĩ,
yãzɛdesaideenɔ è yĩtɛ kyɔ̃.

17 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Luda è à tòto kɛɛ ũ.
Tó Gbãapingidee e n swã gagaa, ǹton yãbuu tãro.
18 Zaakɛ è gbɛ̃ kɛ̃nna ben è à bɔ̀ gwa,
è gbɛ̃ wíwi ben è à kɛ̃kɔ̃a.
19 Eé n bɔ yãn gɛ̀n swɛɛdo,
baa tó à kà gɛ̀n swɛɛplaa, kisia é n lero.
20 Eé n sí gaaa dekaagurɔ,
eé n bɔ fɛ̃ɛdaa lézĩ zì̀lan.
21 Dii é n bɔ gbɛ̃yakarinɔ ɔzĩ,
tó mɔ́nzi mɔ̀, vĩa é n kũro.
22 Né mɔ́nzi kɔ̃n nɔaao yáa dɔ,
né vĩa kɛ nɔ̀bɔ pãsĩnɔnɛro.
23 Zaakɛ négɔ̃ kuu aafia kɔ̃n gbɛ̀nɔ,
négɔ̃ nna kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ,
24 négɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n ua égɔ̃ nna,
tó n gaa n kpàsan, pɔ́ke é kɛ̃sãro.
25 Négɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n nɛ́nɔ é kɛ pari,
n boriinɔ é dagula lán sɛ̀ bà.
26 Né zi kũ kótokoto ǹ gbasa ǹ ga
lán ése kɛ̀ mà wà kɛ̀ à gurɔɔa bà.
27 Kɛ̀ wa yã pì asii gbèka, lɛn à dɛ lɛ.
Ǹ yã pì sí négɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n zĩnda yãmɛ.

14

Ayuba yã'ona Ludanɛ

1 Gbɛ̃ntee è bɔ nɔgbɛ̃ kiiamɛ,
à wɛ̀ndi kusu, ègɔ̃ kuu yãkete sairo.
2 È pia lán lávu bà è kori kũ,
è gɛ̃tɛ lán ɔra bà è gì kɛro.
3 Gbɛ̃ beee takan né wɛ́ɛ dɔnɛ
ǹ yãkpaɛ kɛoɔ́?
4 Pɔ́ gbãsĩ é fɔ̃ à pɔ́ gbãsĩsai iɔ́?
Eé sí kɛro.
5 N gbɛ̃ntee gurɔɔ dìɛnɛ,
à mɔ lɛ́ kú n ɔzĩ,
n à wɛ̀ lɛ́ dànɛ, eé fɔ̃ à vĩàlaro.
6 Ǹ wɛ́ɛ goa ǹ à tó gwe
ai à gurɔ lɛ́ papa lán ayazĩkɛri bà.

7 Lí ègɔ̃ tãmaa vĩmɛ,
zaakɛ tó wà zɔ̀, è ɛara à pìto pá,
bensɔ̃ à pìto dufu pì è furo.
8 Baa tó à kãsãa zi kũ̀ tɔɔtɛ guu,
bensɔ̃ à kusu gà bùsun,
9 tó à í gũu mà, eé pìto pá,
eé gà̀ bɔ lán lí kɛ̀ wà pɛ̀ bà.
10 Tó gbɛ̃ gà sɔ̃, ègɔ̃ daɛna sɔ̀rɔrɔ,
è tá ègɔ̃ kuu dɔro.
11 Lán sèbɛ'i è lago nà,
bensɔ̃ swa'i è baba à yãa,
12 lɛn gbɛ̃ntee è daɛ lɛ è fɛɛ dɔro,
ai ludambɛɛ gá gɛ̃tɛo, eé vuro,

eé vu kɔ̃n ii pìoro.
13 Tó né ma utɛ gɛ̀wãan
ǹ ɔ kúma ai n pɔɔ wèrema dé!
Tó né gurɔ lé diɛmɛ gwe
gbasa ǹ dɔ ma yãn dé!

14 Tó gbɛ̃ gà, eé ɛara àgɔ̃ kuuɔ́?
Tó lɛmɛ, mégɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ ma vunazi
ma ɔsikana guu gurɔ píngi.
15 Né lé zumazi mé wenla,
né mamɔma kɛ̀ má dɛ n ɔzĩi ũu bɛgɛɛ kɛ.
16 Gurɔɔ beeea n wɛ́ɛ égɔ̃ té ma yãkɛnanɔzi,
mɔde né ma durun yã da dɔro.
17 Né ma taarinɔ ká bɔ̀kɔn ǹ yi ǹ diɛ,
né lá kú ma zaakɛna pìnɔla.

18 Lán kpiii è gboro à fãakɔ̃a nà,
bensɔ̃ sɩ̀sɩ̃ musu gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ è sɔ̃ki kpá,
19 lán swa'i è gbɛ̀ lɔ́lɔ nà,
bensɔ̃ í è bùsu sɛ́ɛ à táo,
lɛn nɛɛ̀ gbɛ̃ntee tãmaa nɛnɛ lɛ.
20 Nɛɛ̀ gbãaa mɔ́nɛ à tá, è su dɔro,
nɛɛ̀ tó à uu liɛ à anduna tó.
21 Tó à nɛ́nɔ gɔ̃̀ gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ, eé dɔ̃ro,
tó aɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ fétenɔ ũmɛ sɔ̃, eé ero.
22 Wãwãan eégɔ̃ maa ado,
à zĩnda pɔsiaan ègɔ̃ kɛɛ.

19

*Ayuba wena a gbɛ̃*nnanɔla
1 Ben Ayuba wè a gbɛ̃nnanɔla à bè:
2 Ai bɔrɛn égɔ̃ ĩa daama,
àgɔ̃ ma nɔ̀sɛ yakaamɛ kɔ̃n yãzɔ̃zɔ̃ɔo?
3 A ma sɔ̃sɔ̃ à kɛ̀ gɛ̃̀n kuri sa,
ée ma faboo, wí è a kũro.
4 Tó ma sãsãmɛ yãpura,
ma taari dɛ ma zĩnda yã ũmɛ.
5 Tó a gi ée a zĩnda sɛɛ lezĩ dɛmala,
bensɔ̃ ée ma taari ee yã kɛ̀ ma lee musu,
6 àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Luda bé à yã kɛ̀ kɛ̀mɛ kpɛɛgãnda,
à takutɛɛ kpàkpamɛ à ma kũ.
7 Mɛɛ̀ faaba wii lɛ́, gbɛ̃ke è wemalaro,
mɛɛ̀ mìsina ɔ́ɔ dɔ, yãzɛdee kuuro.
8 Luda zɛ́ zɔ̃̀mɛ, gɛ̃kii kuuro,
à gusiaa dà ma zɛ́la.
9 À ma kpɛ bɔ̀,
à ma fùra gò.
10 È ma wíwi kpɛ píngia ai ma yãa,
è ma tãmaa nɛ lán wè lí nɛ nà.
11 È a pɔfɛ̃ bɔbɔma,
è ma diɛ a ibɛɛ ũ.
12 À zɩ̀kpɛɛnɔ è fɛɛmazi lɛdo,
aɔ̃è ma kagura kɛ,

aɔ̃è bùra káɛ wà liga ma kpɛ́zi.

13 À tò ma gbɛ̃nɔ è kakɔ̃amao dɔro,
gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ ma dɔ̃ɔnɔ lè zɔ̃̀ wà tàtamalɛ.
14 Ma danɛnɔ pã kpàmazi,
ma gbɛ̃nnanɔ sã̀ ma yãn.
15 Ma gɔ̃ nibɔ ũ ma bɛ zĩkɛrinɔnɛ,
ma gɔ̃ńnɛ lán bori zĩ̀tɔ bà.
16 Tó ma a bɛgwari sìsi, è wemala dɔro,
baa tó ma agbaa kpànɛ kɔ̃n ma zĩnda lɛ́o.
17 Ma lɛ́'ĩa è kɛ ma naɔ̃nɛ lɛ́fɔna ũmɛ,
ma vĩ̀inɔ kɔ̃n ma dãaronɔ yemazi dɔro.
18 Baa nɛ́ ketenɔ è kya kámagu,
tó ma tɛna, aɔ̃ègɔ̃ ma faboomɛ.
19 Ma kpàasinɔɔ ye ma yãziro,
ma gbɛ̃ yenzideenɔ bɔ̀ ma kpɛɛ.
20 Ma mè yitoo kũ̀,
à gɔ̃̀ féte kè mɛ́ ga.

21 À ma wɛ̃nda gwa ma gbɛ̃nnanɔ,
à ma wɛ̃nda gwa, zaakɛ Luda ɔ tɔ̃̀mamɛ.
22 À kè dia eè wɛ́ɛ dɔmɛ lán Luda è wɛ́ɛ dɔmɛ nà?
Ma nɔ̀bɔ sona e mɔ́awa lɛroo?
23 Lɛ wà ma yãnɔ kɛ̃̀
wà kà lán.
24 Lɛ wà kɛ̃̀ gbɛ̀a kɔ̃n gão,
wà beoma kpàɛn àgɔ̃ kuu ai gurɔ píngi.
25 Zaakɛ má dɔ̃ kè ma Zɛnyodee kuu,
eé fɛɛ à zɛ ma sèedadee ũ zãazãa.
26 Tó ma mèbaa kèkii kàatɛ,
mɛ́ wɛ́ɛ si Ludalɛ mè sai.
27 Mɛ́ wɛ́ɛ siàlɛ ma zĩnda,
eé kɛmɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũro.
Yã pì ma kũna gbãa ma swɛ̃̀ guu.
28 À kè dia a wɛ́ɛ dɔ̀mɛ,
a bè mámbe ma a zĩnda lèo?
29 À vĩa kɛ Luda fɛ̃̀edaanɛ,
zaakɛ eé pɔfɛ̃ bɔbɔo zaakɛrinɔa,
lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kè yãkpaɛ e a dãa.

31

Ayuba zɛna kɔ̃n a taarisaikɛɛo
1 Ma la dà kè ma wɛ́ɛ égɔ̃ kú nɔkparɛaro.
2 Bɔ́ bé eé gɔ̃ gbɛ̃ntee baka ũ Luda kiia zaa musuu?
Bɔ́ túbin eé e Gbãapingide kiia zaa ludambɛɛ?
3 Gbɛ̃ zaaanɔn kisia è ń leroo?
Zaakɛrinɔn mɔ́nzi è gɛ̃ńziroo?
4 À dɛ Ludaa e ma yãkɛnanɔ ee
à ma kèsɛsɛna lɛ́ dɔ̃roo?

5 Mɛ̀ègɔ̃ táa oo kɔ̃n mɔnafikion yɔ́?
Mɛ̀ wã mà gbɛ̃ sãsãn yɔ́?

[6] Luda ma yɔ̃ a zɛ́a à gwa,
eé dɔ̃ kɛ̀ má taari vĩro.
[7] Tó ma pã zɛ́nɛ,
bensɔ̃ pɔ́ kɛ̀ ma wɛ́ɛ ènɔ bé èe ma swɛ̃̀ blee,
ke tó ma ɔɔ kú yã zaa ke guu,
[8] ɛ̃ndɛ̃ mà pɔ́ tɔ̃ gbɛ̃ pãndenɔ ble,
wà pɔ́ kɛ̀ má bànɔ biɛbiɛ.

[9] Tó gbɛ̃ke nɔɔ nii gɛ̃̀ ma swɛ̃̀n,
tó ma naguzi ma gbɛ̃daaa nɔɔ yãnzi,
[10] ɛ̃ndɛ̃ gbɛ̃ pãnde gbá di ma naɔ̃a,
àgɔ̃ kĩi kɛɛ danɔnɛ.
[11] Zaakɛ tó ma yã pì kɛ̀, dà zaaamɛ,
durun kɛ̀ à kà wà à yã gɔ̃gɔ̃mɛ.
[12] Yã pì nɛ́ té pɔ́kaatɛrimɛ,
kɛ̀ dɛ à dɔ ma bura pɔ́nɔa à té kũ kororo.

[13] Tó ma gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ zĩkɛri yã vĩmao,
tó mɛ́ɛ gɔ̃gɔ̃ a zɛ́aro,
[14] mɛ́ kɛ diamɛ, tó Luda fɛ̀ɛmazii?
Tó à mɔ̀mazi, mɛ́ benɛ diamɛ?
[15] Luda kɛ̀ à ma í kàsa nɛ́'isɔn bé à adee í kàsa seroo?
Luda mɛ̀n doo pì bé à wa baade kɛ̀ à da gbɛɛɛnloo?

[16] Tó ma takaasidee tɛ̃̀ pɔ́ kɛ̀ èe à nii dɛɛ,
tó ma gi gyaanɔɔ wɛ̃nda bozi,
[17] tó ma pɔ́ blè,
ma tonɛ kɛ̀ gwàri vĩroo tɛ̃̀ sɔ̃, tɔ̀!
[18] Lɛnlo! Zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ
tonɛnɔ den ma ũ.
Zaa lán ma bɔ ma da nɛ́'isɔn nà
gyaanɔnɔ dɔnlɛrin ma ũ.
[19] Tó ma gbɛ̃ke è kɛ̀ ĩa e à dɛɛ,
ke tó ma takaasidee è kɛ̀ à bisa vĩ à kúalaro,
[20] tó èe ma sáabu kpá
kɛ̀ ma a sãkã bisa kùàla à mɛ̀ kɛ̀ lɔ́gɔlɔgɔro,
[21] tó ma gbãaa mɔ̀ tonɛnɛ,
kɛ̀ má dɔ̃ kɛ̀ weé zɛmao yãkpaɛkɛnan yãnzi,
[22] ma gã̀ bɔkũn,
ma gã̀sã wó a pɛ́kiia.
[23] Má Luda wɛ́ɛtãmmana vĩa vĩ,
à bítakɛ yãnzi mɛ́ fɔ̃ mà yã beee taka kɛro.

[24] Tó vuran ma gbãaa èa,
tó ma bè vura atɛ̃ɛn má náanɛkɛna,
[25] tó ma auziki bítan ma pɔɔ dɔa,
ɔɔdaa kɛ̀ à gɛ̃̀ ma ɔzĩ pì,
[26] tó ɔfãntɛ̃ tɛ́kɛnan má tɛ́zi,
ke mɔvura táa'ona kɔ̃n à maakɛɛo,
[27] ben aɔ̃ yã e ma swɛ̃̀ blee busɛbusɛ,
ai ma lɛ́ pè ma ɔɔa ma ì kpàoḿma,
[28] beee nɛ́ durun kɛ̀ à kà wà à yã gɔ̃gɔ̃mɛ,
mɔnafikikɛna Luda Musudenɛn gwe.

29 Méɛ pɔnnaa kɛ ma zanguri mɔ́nzi'ena yã musuro,
méɛ à yáa dɔ kɛ̀ yã à lè yãnziro.
30 Méɛ we ma durun kɛ̀ ma à kàro.
31 Dé bé à pìtama kɛ̀ èe pɔ́ ble à kã̀roo?
Ma bɛdeenɔn ma sèedadeenɔ ũ.
32 Ma bɛ zɛ́ ègɔ̃ wɛ̃na nibɔnɔnɛ,
mɛ̀ we gbɛ̃ kɛ̀ èe gɛ̃tɛɛ ì gãalɛro.
33 Ma a taarinɔ ùtɛ gbɛ̃nɔnɛɔ́?
Ma lá kù ma durunnɔan yɔ́?
34 Parii vĩa ma kũ ai ma fua mà yã oɔ́?
Kɛ̀ weé kya kámagu yãnzin ma gi bɔ kpɛ́nziɔ́?

35 O'o! Dé bé eé ma yã kɛ̀ mamaa?
Ma zɛo. Gbãapingide wemala sa.
Luda kɛ̀ yã vĩmao pì kɛ̃ takadan.
36 Mé takada pì sɛ́ mà da ma gã̀n,
mé kú fùra ũ,
37 mé gá mà yã kɛ̀ má kɛ̀nɔ tɔ̃kɛ̃nɛ píngi,
mé gázi lán wɛ̃ɛnɛ bà.

38 Tó ma buraa e giimazi,
bensɔ̃ à dɔ̀rɔnɔɔ e wii lɛɛma,
39 tó ma bura pɔ́ blè bensɔ̃ méɛ tɔɔtɛ pì fĩa boro,
ke tó ma gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩ yãanɔ dɛ̀dɛ,
40 ɛ̃ndɛ̃ lɛ̀kara bɔɛ gbado gɛ̃ɛ ũ,
pampaa sɔ̃ bɔɛ ése gbɛ̀n.

Ayuba yã lén gwe.

38

Dii a kíkɛɛ ɔdɔana Ayubanɛ
1 Ben Dii yã sì Ayubala zàga'ĩa guu à bè:
2 Dé bé èe faasaiyã kaa ma ɔ̃ndɔ̃ɔlaa?
3 Ǹ fɛɛ ǹ zɛ lán nɛ́gɔ̃gbɛ̃ bà,
mé n la yãzi, nɛ́ wemala.
4 Kɛ̀ ma anduna kàɛ, ń kú mámɛ?
Tó ń dɔ̃na vĩ, ǹ omɛ.
5 Dé bé à à tɔɔtɛ lɛ́zɛkiinɔ lɛ̀?
Dé bé à bà yɔ̃̀a à gwà? À dɛ ń dɔ̃ɔ?
6 Bɔ́ bé à tɔɔtɛ kũna?
Dé bé à à ɛ̃ɛ dàɛ
7 gurɔɔ kɛ̀ gudɔna sɔsɔnɛnɔɔ e guda kɛɛ,
Luda malaikanɔ pɔnna wiii dɔ ń píngii?
8 Kɛ̀ ísiaa guu fɔ̃̀ à bɔ̀,
dé bé à zɛ́ tàtaàlɛɛ?
9 Ma ludambɛ luguu dànɛ pɔ́kãsãa ũ,
ma gusiaa yìnɛ bisa ũ.
10 Ma à lɛ́zɛkii dànɛ,
ma zɛ́nɔ tàtaàlɛ ma gbãnganɔ dàdan.
11 Ma bènɛ: Nɛ́gae ká kɛ̀ ǹton vĩàlaro,
n ísɔ̃kana gbãaanɔ é zɛ kɛ̀.

12 Zaa lán wà n i nà n yã dìɛ kɔngɔnɛɔ́?
N bɔkii ɔ̀dɔa gudɔnanɛ zikiɔ́?

13 Gudɔna è anduna kũ a lɛ́a
lɛ à gbãkɛ lán bisa bà à zaakɛrinɔ kwɛ́ɛ.
14 È anduna liɛ kodekode lán kwã kpɛɛ bà,
kpiiinɔ è bɔ gupuraaa lán uta yiyikɔ̃ana bà.
15 È gí zaakɛrinɔnɛ aɔ̃ ń gusia yã kɛ,
è ń ɔ sɛna musu ɛ́'ɛ.

16 N gaa ai zaa ísia íbɔkiinɔaɔ́?
N táa ò í lɔ̀ pì gãnulɛa zikiɔ́?
17 Wà gaa kpɛɛlɛ gbànɔ ɔ̀dɔannɛɔ́?
N gɛ̀wãa gãnulɛnɔ èɔ́?
18 N anduna yàasa lɛ́ tàasi kɛ̀ɔ́?
Tó ń yã beeenɔ dɔ̃ píngi, ǹ omɛ.

19 Gupuraa bɛ zɛ́n máa?
Ń gusiakukii dɔ̃ɔ́?
20 Nɛ́ fɔ̃ ǹ gáńyo ń bùsun-ɔ́?
Ń ń bɛ zɛ́ dɔ̃roo?
21 Ń dɔ̃ sɛra, à dɛ wà n i gurɔɔ beeea!
À dɛ n wɛ̃̀ lɛ́ vĩroo?

22 N gɛ̃ làasi kɛ̀ ma gu yĩi kàɛn-ɔ́?
N ma lougbɛ dɔ̃̀ èɔ́?
23 Mɛɛ̀ utɛ ai nawɛ̃akɛgurɔɔa,
mɛɛ̀ gbarɛ zĩ̀kagurɔɔ zĩ.
24 Gupuraa è bɔ mámɛ à dagulaa?
Ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ĩa è bɔ à da tɔɔtɛla diamɛ?
25 Dé bé è zɛ́ bɔ lou bítanɛ?
Dé bé è guu para lapatananɛ?
26 È mɔdɔ pisi tɔɔtɛ kɛ̀ gbɛ̃kee kúnlooa,
baa gbáa kɛ̀ gbɛ̃ntee kúnloo.
27 È bɛzia kɔ̃n taagaao yĩi kũ,
è tó sɛ̃̀ bɔɛ gwe.
28 Lou de vĩɔ́?
Dé bé à kpíi ì?
29 Dé nɛ́'isɔn lougbɛ è bɔn?
Dé bé è sukaa i gbasa à kpáa?
30 Dé bé è tó í li à kɛ gbɛ̀ ũ
è tó ísia musu kɛ kpàkpaakpa?

31 Nɛ́ fɔ̃ ǹ sɔsɔnɛ mèn swɛɛplaaanɔ yi ǹ kakɔ̃aɔ́?
Nɛ́ fɔ̃ ǹ sɔsɔnɛ flɛ̃ngonɔ fãakɔ̃aɔ́?
32 Nɛ́ fɔ̃ ǹ mɔgaakiblee bɔ a gurɔɔaɔ́?
Nɛ́ fɔ̃ ǹ guu ɔdɔa sɔsɔnɛ ko nɛ́dande kɔ̃n a nɛ́nɔnɛɔ́?
33 Ń musu pɔ́nɔ doka dɔ̃ɔ́?
Nɛ́ fɔ̃ ǹ ń kpá kpatan tɔɔtɛlaɔ́?
34 Nɛ́ fɔ̃ ǹ lɛ́ zu louzi lɛ à sisi
à í bɔ à n yakuɔ́?
35 Nɛ́ fɔ̃ ǹ loupinanɔ gbarɛ aɔ̃ da zɛ́n yɔ́?
Aɔ̃è mɔ́ wà bennɛ wáɛ kɛ̀ɔ́?
36 Dé bé à ɔ̃ndɔ̃ɔ dà ludambɛ luguunɔnɛ à lou maa?
Dé bé à dɔ̃na kpà sukaaa à kpáa?
37 Dé ɔ̃ndɔ̃ɔ bé à kà à ludambɛ luguunɔ naroo?

Dé bé eé fɔ̃ à musu orozãnɔ kpákaziaa?
38 Tó à í bɔ̀ɛ, bùsu kori è gɔ̃ bɔtɔnga ũ,
làkpakɔ̃ɔnɔ è nanakɔ̃a.

39-40 Ḿbe nɛɛ̀ tofe ká músudaanɛ,
tó èe nɔ̀bɔ dãdãa dàko guuɔ́?
Ḿbe nɛɛ̀ pɔ́blee kpá à nɛ́nɔa aɔ̃ kã
gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ń tòn-ɔ́?
41 Tó gbáa kãnkãna nɛ́nɔɔ e ligaligaa guuzi,
aɔ̃ɔe lɛ́ zuu Ludazi kɛ̀ pɔ́blee kɛ̃̀sãḿma yãnzi,
dé bé è pɔ́blee kpáḿmaa?

39

1 Ń zɔ̃ nɛ́'igurɔɔ dɔ̃ɔ́?
N gãsi è gurɔɔ kɛ̀ èe nɛ́ iiɔ́?
2 Nɛɛ̀ ń nɔ̀ mɔɔ dɔdɔɔ́?
Nɛɛ̀ ń nɛ́'igurɔɔ dɔ̃ɔ́?
3 Aɔ̃è kúɛ wà nɛ́ imɛ,
ben aɔ̃ nɛ́'iwãwãa è kpáɛ.
4 Aɔ̃ nɛ́nɔ è gbãa kũ sɛ̃̀n aɔ̃è pɛ́ɛ,
aɔ̃è gɛ̃ zɛ́la aɔ̃è su ń danɔa dɔro.

5 Dé bé à tò zaakisɛ̃̀tɛ gɔ̃̀ a zĩndanɛ?
Dé bé à à pòro à à gbàrɛɛ?
6 Ma sɛ̃̀tɛ dìɛnɛ à bɛɛ ũmɛ,
ma tɔɔtɛ wisidee kènɛ à kúkii ũ.
7 È pã kpá wɛ́tɛ kĩizi,
è a kpàkɛri zɔka maro.
8 Ègɔ̃ tɛ́ sɛ̃̀sĩnɔa àgɔ̃ sɛ̃̀ wɛtɛɛ,
ègɔ̃ kpáɛ kɛɛ pɔ́ ísinɔzi píngi.

9 Zùsɛ̃̀tɛ é we à zĩi kɛnnɛɔ́?
Eé we à i n zùnɔ karan yɔ́?
10 Nɛ́ bà dɔa lɛ à bú wínnɛɔ́?
Nɛ́ gbóngo danɛ lɛ à kpasee kɛ̃nnɛɔ́?
11 Nɛ́ náanɛ dɔa à gbãa bíta yãnzii?
Nɛ́ n zĩi tónɛɔ́?
12 Nɛ́ à náanɛ kɛ à n pɔ́wɛɛ sɛ́sɛ
à suonnɛ pɔ́wɛɛgbɛ̃̀kiiaɔ́?

13 Taataa è a dɛ̀bɛkãnɔ poro kɔ̃n pɔnnaao,
mɔde eé sí lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n tokũ dɛ̀bɛkãoro.
14 È nɛ́gbere da tɔɔtɛ,
è tó bùsu'ãatɛ̃ nɛ́gbere pìnɔ wã à pipi.
15 À sɔ̃̀n kɛ̀ weé gà wà kɛ̀sɛ pɛ́ɛa à wíwi,
kesɔ̃ nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛnɔ é táa oa.
16 Ègɔ̃ pãsĩ kɔ̃n a nɛ́nɔ,
nɛ́gɔ̃ dɔ̃ se à zĩnda nɛ́nɔnlo,
zĩ pã kɛna è kɛnɛ yãke ũro.
17 Zaakɛ mɛ́ɛ à gba ɔ̃ndɔ̃ɔro,
mɛ́ɛ à baka da faadeenɔ téro.
18 Mɔde tó à fɛ̀ɛ à bɔ̀ kɔ̃n bào,
è gɛ̃ sɔ̃la à à dìri yáa dɔ.

19 Ḿbe nɛɛ̀ tó sɔ̃ gɔ̃ gbãaa vĩɔ́?
Ḿbe n sèsɛkã pèpɛnɛ à waaaɔ́?
20 Ḿbe nɛɛ̀ tó àgɔ̃ vĩvĩi lán kwaa bàɔ́?
À pɔ́ bɔna à yĩn kĩi gbãaa è tó vĩa ń kũ.
21 È a gbá gáɛgaɛ guzurɛn,
è pɔnnaa kɛ a gbãaa yãnzi,
ben è gá da zĩ̀kpɛɛnɔlɛ.
22 È pɔ́ kɛ̀ wè vĩa kɛnɛ yáa dɔ,
swɛ̃̀ è kɛ̃nlo, è bɔru kpɛɛ fɛ̃ɛdaanɛro.
23 Kà ègɔ̃ kĩi kɛɛ gbàran à musu,
sári lɛ̀ɛtɛgɛ kɔ̃n sári gésedeeo è pí.
24 Tó wà zĩ̀kuu pɛ̀, ègɔ̃ a zĩnda dakii dɔ̃ro,
ègɔ̃ tɔɔtɛ lɛ́lɛɛ ègɔ̃ vĩvĩi ègɔ̃ kɛɛ kɛ̀ɛkɛɛ.
25 Tó wà kuu pɛ̀,
è pɔ́ bɔ a yĩn à be, ɛ̃hɛ̃!
Ègɔ̃ zĩ̀ ĩa sésɛɛ zaa zɑ̃̀azã
kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ wii gbãaao kɔ̃n kuukɛnao.

26 N ɔ̃ndɔ̃ɔ bé à tò blɛa è yàa pá,
à a dèbɛ poro à gá sɔɔmɛtɛ kpaɔ́?
27 Ḿbe ń dìɛ kúunɛ
àgae vĩa zãazãa à a sà da zaa musuɔ́?
28 Ègɔ̃ kú gbɛ̀ musu, gwen è in,
è zɔ̃ gbɛ̀ mìsɔ̃ntɛ̃a a aafia'ekii ũ.
29 Zaa gwen ègɔ̃ kpáɛ kɛɛ pɔ́bleezi,
è wɛ́ɛ pá pɔ́nɔa kãaa.
30 Arun à nɛ́nɔ pɔ́blee ũ,
guu kɛ̀ pɔ́ gɛ̀ kún, gwen ègɔ̃ kún.

40

*Gb*ɛ̃ntee è fɔ̃ à Luda zaaa boro
1 Ben Dii ɛ̀ara à bè Ayubanɛ:
2 Mamɔma Gbãapingide,
nɛ́ ma taari e ǹ ma gba làakariɔ́?
Ludazaabori, ǹ yã wemala sa.

3 Ben Ayuba wèàla à bè:
4 Pɔ́ken ma ũro fá! Dian mɛ́ wenla nà?
Séde mà ɔ ̀kú ma lɛ́a.
5 Ma yã ò gɛ̃̀n do, mɛ́ ɛara mà o dɔro,
má ò gɛ̃̀n plaa se, mɛ́ yã sínla dɔro.

6 Ben Dii ɛ̀ara à yã ò Ayubanɛ zàga'ĩa guu à bè:
7 Ǹ fɛɛ ǹ zɛ lán nɛ́gɔ̃gbɛ̃ bà,
mɛ́ n lala yãzi, nɛ́ wemala.
8 Nɛ́ lá kú ma yãkɛna a zɛ́alan yɔ́?
Ń yezi ǹ ma taari e lɛ n yã bɔ nnan yɔ́?
9 N gɑ̃̀sã gbãaa kà ma pɔ́ ũɔ́?
N kòto é fɔ̃ à guu nigã lán ma pɔ́ bàɔ́?
10 Ǹ bítakɛ kɔ̃n kíkɛɛo da pɔ́kãsã maaanɔ ũ,
ǹ gakui kɔ̃n bɛ̀ɛo da utadaa ũ.
11 Ǹ n pɔfɛ̃ bɔbɔḿma,

ǹ ĩadãrinɔ gwa kɔ̃n wɛ́ɛ zaaao ǹ wí daḿma.
12 Ǹ ĩadãrinɔ gwa kɔ̃n wɛ́ɛ zaaao ǹ ń pãɛ,
ǹ ń dúgu zɔ̃ guu kɛ̀ aɔ̃ɔ kún,
13 ǹ ń ká tú ń píngi,
ǹ ń yiyi ǹ ń ká gɛ̀wãan,
14 mɛ́ gbasa mà n sáabu kpá,
kɛ̀ n zɪ̀ blè kɔ̃n n gɑ̃̀sã gbãaao yãnzi.

*B*ɔrɛ yã
15 Ǹ bɔrɛ gwa,
kɛ̀ ma à kɛ̀ lán ma n kɛ nà.
È sɛ̃̀ ble lán zù bàmɛ.
16 À gbãaa kú à wógbaamɛ,
à yɛ̃̀ɛ kú à gbɛɛ báasiamɛ.
17 À vlãa porona lán sida lí bà,
à gbáda tĩi dɛ lán bàtãna bà.
18 À wánɔɔ gbãa lán mɔ̀gotɛ̃ bà,
à gbánɔɔ dɛ lán mɔ̀ gò bà.
19 À bíta bé à dɛ pɔ́ bɛ̃ɛ kɛ̀ má kɛ̀nɔla píngi,
à Kɛ̀ri ado bé eé à fɔ̃.
20 Sɪ̀sĩnɔ musun è pɔ́ blen,
gwen nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ è kɔ̃kɔ̃ on ń píngi.
21 È daɛ lɛ̀'itɛ gbáru,
ègɔ̃ sɔtɔɔ vɔ̃n dɑ̃̀dã guu.
22 Lɛ̀'itɛ ɔra è daàla,
swagbaranɔ è ligazi.
23 Baa tó ísɔ̃ e vĩvĩi, è bídi kɛro,
tó Yoda ísɔ̃pɛɛna e à lɛ́ paa,
à làakari ègɔ̃ kpaɛnamɛ.
24 Weé fɔ̃ wà à wɛ́ɛ wíwi wà à kũɔ́?
Weé fɔ̃ wà ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛzi wà à yĩ fɔ̃ɔ́?

41

Kùkuku
1 Nɛ́ fɔ̃ ǹ kùkuku kũ kɔ̃n daburuo
ǹ gáɛ ǹ bɔoɔ́?
Nɛ́ fɔ̃ ǹ bà dɔ à nɛ́nɛaɔ́?
2 Nɛ́ fɔ̃ ǹ bà ká à yĩn-ɔ́?
Nɛ́ fɔ̃ ǹ à lɛ́tãnka fɔ̃ kɔ̃n kúraoɔ́?
3 Eé agbaa kpákpannɛ ǹ a gbarɛɔ́?
Eé bennɛ ǹ sùu kɛɔ́?
4 Eé wennɛ ǹ a sɛ́ n zɔ̀ ũ
ai a wɛ̃̀ndi lɛ́n yɔ́?
5 Nɛ́ à dato lán wè bãa dato nàɔ́?
Nɛ́ bà dɔa ǹ kpá n nɛ́nɔgbɛ̃nɔaɔ́?
6 Sɔrɔkɔnɔ é kùkuku pì tɔkɛḿmaɔ́?
Aɔ̃é à líli latarinɔnɛɔ́?
7 Nɛ́ fɔ̃ ǹ à pápa kɔ̃n sakao ǹ à báa fɔ̃ɔ́?
Nɛ́ fɔ̃ ǹ à mì kɛ gyágya kɔ̃n sárioɔ́?
8 Ǹ wɛtɛ ǹ ɔ kɛa ǹ gwa!
Ɔsii pì yã é sãnguro,
nɛ́ si ǹ à taka kɛ dɔro.
9 Tó nɛ́ɛ daa nɛ́ à fɔ̃, nɛ́ɛ n zĩnda kɛkɛɛmɛ,
tó n wɛ́ɛ sìàlɛ, n mɛ̀ è ganzimɛ.

10 Zaakɛ gbɛ̃ke kùgbãaa e ká à à go a gbɛ̀nlo,
dé bé eé fɔ̃ à zɛ ma aɛ sɔ̃ɔ?
11 Dé fĩa bé à dɔma, kɛ̀ mɛ́ bonɛ?
Pɔ́ kɛ̀ kú anduna guu píngi nɛ́ ma pɔ́mɛ.

12 Mɛ́ gí kùkuku pì gbánɔ yã oziro
ke à gɔ̃sagbãakɛɛ ke à maakɛɛ.
13 Dé bé eé fɔ̃ à à tɛ̀ɛ gogoo?
Dé bé eé we à aizi kánɛ?
14 Dé bé eé we à à lɛ́ wɛ̃kɔ̃a?
À swaa kà à gbɛ̃ naasi kũ.
15 À tɛ̀ɛ dɛ lán sɛngbangonɔ bà à kpɛɛa,
à didikɔ̃ana foo sai dɔ̀rɔdɔrɔ.
16 À tɛ̀ɛ pìnɔ nana kɔ̃amɛ,
baa ĩa è gɛ̃kii ero.
17 Aɔ̃ pɛ́pɛkɔ̃rɛna gíngin,
aɔ̃é sí gokɔ̃aro.
18 Tó à yĩ sã̀, guu è pumɛ,
à wɛ́ɛ dɛ lán ɔfãntɛ̃ bɔɛna kɔngɔ bà.
19 Tɛ́nɛnɛ è bɔ à lɛ́n,
tɛ́pũtãna è bɔn dɔ.
20 Tɛ́sukpɛ ègɔ̃ bɔɛ à yĩn
lán í kɛ̀ wà dì tɛ́a èe pipii puusu bà.
21 À lɛ́ˈĩa è tó sĩsĩi té sɛ́,
tɛ́nɛnɛ è bɔ à lɛ́n.
22 À gbãaa kú à waaamɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀a mɛ̀ è kɛ kpã̀m.
23 À báasi ègɔ̃ sɔ̃sɔ̃kɔ̃ana gíngin,
à naa gbãngbãn, è nigãro.
24 À kù gbãa lán gbɛ̀ bà,
lán wísilɔgbɛ daa bà.
25 Tó à fɛ̀ɛ, swɛ̃̀ è kɛ̃ gɔ̃sagbãaanɔn,
aɔ̃è kɔ̃ kɛ̃guu wà kora gákiizi.
26 Fɛ̃ɛdaa kɛ̀ wà à lɛ̀o píngi è bɔaro
ke sári ke kà ke saka.
27 È mɔ̀si gwa lán kàba bàmɛ,
mɔ̀gotɛ̃ ègɔ̃ dɛnɛ lán lí mùna bàmɛ.
28 È bàa lɛ́ kànɛro,
gbɛ̀mba gbɛ̀ ègɔ̃ dɛnɛ lán ése ũkã bàmɛ.
29 Ègɔ̃ gò gwaa lán sɛ̃̀ kori bàmɛ,
sári kĩi ègɔ̃ dɛnɛ yáadɔziyã ũmɛ.

30 À gbɛɛ tɛ̀ɛ dɛ lán takaso bà,
à gbɛ̀ ègɔ̃ té bɔtɔngan
lán zùswaaro guwibɔ bà.
31 È í ya a lɔ̀n lán í kɛ̀ èe pipii oroon bà,
è ísiaa dɛ lán nɔ́sidɛna bà.
32 Í kutuwina ègɔ̃ té à kpɛɛ,
ísiaa pì è ya à kpɛɛ púu.
33 À sáa kú anduna guuro,
ma pɔ́kɛnanɔ té àmbe à vĩa vĩro.
34 È nɔ̀bɔ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda diɛ bítanɔ da pɔ́ke ũro,

àmbe nɔ̀bɔ kɛ̀ aɔ̃ dìɛ wà kànɔ kína ũ.

42

Ayuba mìsíɛna Ludanɛ

1 Ben Ayuba bè Diinɛ:
2 Má dɔ̃ kɛ̀ nɛ́ fɔ̃ ǹ yã píngi kɛ,
gbɛ̃ke é fɔ̃ à kpá n pɔyezinanɛro.
3 N bè, dé bé èe kpaa ɔ̃ndɔ̃ɔnɛ dɔ̃saii?
Yãpuramɛ, ma yã kɛ̀ má à gbá dɔ̃roo ò,
yãbɔnsaɛ kɛ̀ dɛ ma dɔ̃nalaa.
4 N bè mà swã kpá, nɛ́ yã o,
nɛ́ yã lalama, mɛ́ wenla.
5 Ma n yã mà kɔ̃n swãomɛ yã,
tia sa ma wɛ́ɛ sìnlɛ.
6 Beee yãnzi ma kya kà ma zĩndan,
ma a nɔ̀sɛ lìɛ ma vɛ̃ɛ bùsutin tubura.

Dii ɛara à Ayuba kãsã pɛɛna

7 Dii yã beeenɔ ona gbɛra à yã ò Temana gbɛ̃ Ɛlifazanɛ à bè: Ma pɔ fɛ̃̀nzi kɔ̃n n gbɛ̃nna gɔ̃ɔn plaaanɔ, zaakɛ ée ma yã o a zɛ́a lán ma zɔ̀bleri Ayuba bàro. 8 À zùsware sɛ́ mèn swɛɛplaa kɔ̃n sãkaroo mèn swɛɛplaa, à gáo ma zɔ̀bleri Ayuba kiia à sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ oo, ma zɔ̀bleri Ayuba é adua kɛare. Mɛ́ à aduakɛna sí mɛ́ kɛare a yɔ̃nkɔkɛnaaro. Ɛ́e ma yã o a zɛ́a lán ma zɔ̀bleri Ayuba bàro. 9 Ben Temana gbɛ̃ Ɛlifaza kɔ̃n Sua gbɛ̃ Bilidadao kɔ̃n Naamati gbɛ̃ Zofao gàa wà kɛ̀ lán Dii òńnɛ nà, ben Dii Ayuba aduakɛnnɛna sì.

10 Ayuba aduakɛna a gbɛ̃nnanɔnɛ gbɛra Dii tò à sù a gwena ziin. À ɛ̀ara à pɔ́ kɛ̀ à vĩ yãa kàaranɛ lɛo plaa. 11 À vìi kɔ̃n à dãaronɔ mɔ̀ à kiia ń píngi kɔ̃n à gbɛ̃ dɔ̃nanɔ ń píngi. Aɔ̃ pɔ́ blèo a bɛ aɔ̃ sósobi kɛ̀o, aɔ̃ à làakari kpàɛnɛ yã kɛ̀ Dii tò à à lè píngi yãnzi. Ben aɔ̃ baade à gbà kondogi ɔɔ kɔ̃n vura tãngao mèn doodo.

12 Dii aubarika dà Ayuban zãa dɛ káakupɔla. À sãanɔ vĩ bɔrɔ gɛ̃ro dosai, lakuminɔ bɔrɔ swɛɛdo, zùnɔ bɔrɔ plaa kɔ̃n zaakinɔ bɔrɔ do. 13 À nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn swɛɛplaa kɔ̃n nɛ́nɔgbɛ̃nɔ mèn aagɔ̃ dɔ. 14 À nɛ́nɔgbɛ̃ káakudee tɔ́n Yemima, à plaade tɔ́n Kezia, à aagɔ̃de tɔ́n Kɛrɛnapuku. 15 Bùsu pì guu píngi nɔgbɛ̃ kee kuu à maaa kà Ayuba nɛ́nɔgbɛ̃ pìnɔ ũro. Aɔ̃ de ń túbi dìɛńnɛ kɔ̃n ń dãgɔ̃nɔ.

16 Ayuba nawɛ̃akɛna gbɛra à kɛ̀ wɛ̃̀ baswɛɛplaa dɔ, à wɛ́ɛ sì a dionɔ kɔ̃n a swãkpɛɛnɔ kɔ̃n a nasionɔlɛ. 17 À zi kṹ kótokoto àton gà.

SAAMUNƆ
TAKADA KAAKU

1

Saamu 1-41

Aubarikadee
1 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è gbɛ̃ zaaanɔ lɛ́damma maroo ũ,
è kifiinɔ zɛ́ sɛ́ro,
è vɛ̃ɛ kɔ̃n gbɛ̃ faborinɔoro.
2 Dii doka bé è kɛnɛ,
ègɔ̃ laasuu lɛɛa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
3 À dɛ lán lí kɛ̀ wà pɛ̀ swaa saɛ bà,
à lá è kori kũro,
ègɔ̃ nɛ́ ii à gurɔɔa,
yã kɛ̀ è kɛ píngi kaarana vĩ.

4 À dɛ lɛ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔoro.
Aɔ̃ɔ dɛ lán ése ũkã kɛ̀ ĩa è sɛ́ɛ bà.
5 Gbɛ̃ zaaanɔ é bɔ maa yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩro,
kifiinɔ é zɛ gbɛ̃ maaanɔ saɛro.

6 Dii gbɛ̃ maaanɔ zɛ́ dɔ̃,
gbɛ̃ zaaanɔ zɛ́ sɔ̃ mì pɛ́ kaatɛnaa.

2

Kí kɛ̀ Ludaa kà
1 Bɔ́yãnzin boriinɔɔ e zɔka kaazi?
À kɛ̀ dia wèe lɛ́ pãa kpaakɔ̃sɔ̃ɔ?
2 Anduna kínanɔɔ e zĩ̀ soru kɛɛ,
kpatablerinɔɔ e kaakɔ̃a Diizi
kɔ̃n Kí kɛ̀ à kào.
3 Aɔ̃ɔe bee: Wà ń mɔ̀kyakoonɔ kɛ̃kɛ̃,
wà ń bà porowa.

4 Dii e ń faboo,
à vɛ̃ɛna musu, èe ń yáa dɔɔ.
5 Èe pataaḿma kɔ̃n pɔfɛ̃o,
à pɛ̃tɛ̃ è tó vĩa ń kũ.
6 À bè a a Kí kà a kpii Zayɔn musu.

7 Mɛ́ yã kɛ̀ Dii dìɛmɛɛ o kɛ̀ à bè:
Ma Nɛ́n n ũ, gbɑ̀̀an ma n i.
8 Ǹ wɛ́ɛ kɛma, mɛ́ bori píngi kpámma n pɔ́ ũ,
mɛ́ n gba anduna gooda siigɔ̃ɔ.
9 Nɛ́ kí bleḿma kɔ̃n mɔ̀ gòo,
nɛ́ ń wíwi lán wè oroo wí nà.

10 Kínanɔ, à lɛ́damma kɛ̀kii ma,
anduna kpatablerinɔ, à ɔ̃ndɔ̃ kũ sa.
11 À dɔ Diizi kɔ̃n vĩao,
à pɔnnaa kɛo kɔ̃n luganao.
12 À lɛ́ pɛ́ à Nɛ́a

lɛ à pɔɔ tón fɛ̃azi à gaga zénlo,
zaakɛ à pɔɔ è fɛ̃ kãndomɛ.

Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ nàzi ũ.

3

Lézuna Ludazi ibɛɛnɔ yã musu
(2Sa 15:13-17)
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à bàa lɛ̀ a né Abusalomunɛ.
[1]Dii, ma wɛdɛrinɔɔ kpámɛ fá,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ íbɛtɛ kpàmaonɔɔ pari.
[2]Wèe ma yã oo pari,
wèe bee Luda é ma mì síro.

[3]Mpi sɔ̃ Dii, nɛɛ̀ ɔ ligamazi sɛngbango ũ,
ma gakuin n ũ, nɛɛ̀ tó ma mì gɔ̃ da'ilana.
[4]Mɛɛ̀ wii pɛ́ Diizi,
è wemala zaa a kúkiia kpiii musu.

[5]Mɛɛ̀ daɛ mà ii o mà vu,
zaakɛ Diin ma kũna ũ.
[6]Gɔ̃ɔn bɔrɔ baaagɔ̃ akurikurinɔɔ e ma wɛɛ kpa sãnda píngia,
mɔde mɛɛ̀ vĩa kɛńnɛro.

[7]Ǹ fɛɛ, Dii,
ǹ ma mì sí, ma Luda,
ǹ ma ibɛɛnɔ swãn kɛkɛ,
ǹ gbɛ̃ zaaa pìnɔ swaa é'ɛ.
[8]Dii bé è gbɛ̃ mì sí.
Ǹ aubarika da n gbɛ̃nɔn.

4

Uusiɛ aduakɛna
Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔlɛnaomɛ.
[1]Tó ma n sisi, ǹ wemala Luda ma zɛnyode,
tó má kú nawɛ̃a guu, ǹ ma gba mèporokii,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma aduakɛna sí.

[2]Gbɛ̃nɔ, é gí àgɔ̃ wí daa ma Luda Gakuidea ai bɔrɛmɛ?
Égɔ̃ ye pɔ́ pãanɔzi àgɔ̃ tɛ́ tãanɔzin yɔ́?
[3]Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Dii a gbɛ̃nɔ dìɛ ńdona,
tó ma à sìsi, eé ma yã ma.

[4]Tó a pɔ fɛ̃̀, àton durun kɛro,
à laasuu lɛ́ a daɛbɔ musu à yĩtɛ.

[5]À saa kɛ̀ dɛ à oo o,
à Dii náanɛ kɛ.

[6]Gbɛ̃ paridee è be: Dé bé eé yã maaa kɛwee?
Ǹ uu werewa, Dii, ǹ aubarika dawagu.
[7]Baa tó pɔ́wɛɛ kɔ̃n wɛ̃ɛo dińzi,
pɔnnaa kɛ̀ ń dàmɛ ma swɛ̃̀n dɛ ń pɔ́la.
[8]Mɛɛ̀ daɛ mà ii o nnanna,
zaakɛ Dii, ńbe nɛɛ̀ tó màgɔ̃ kú ma làakaria.

5

*K*ɔngɔ aduakɛna
Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n kurepɛnaomɛ.
1 Ǹ swã kpá ma yãzi, Dii,
ǹ làakari dɔ ma m̀bonaa.
2 Ma Kína, ǹ ma wiilɛna ma,
ma Luda, méɛ wéɛ kɛɛmma.
3 Dii, nɛɛ̀ ma yã'ona ma gudɔnao,
mɛɛ̀ ma yãnɔ dɔdɔnnɛ kɔngɔ,
ma wéɛ ègɔ̃ dɔnzi.

4 N Luda n tɛ̃̀n à zaaa ũ,
nɛɛ̀gɔ̃ gbɛ̃ zaaao lɛdoro.
5 Ĩadãri è e à zɛ n aɛzĩro,
n za yãzaakɛrinɔn ń píngi.
6 Dii, nɛɛ̀ ɛgɛdeenɔ mì dɛ,
ń ye gbɛ̃dɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃blerinɔ kãziro.

7 Mapi sɔ̃, mɛ́ gɛ̃ n ua n gbɛ̃kɛ bíta yãnzi,
mɛ́ kúɛ mà aɛ dɔ n kpɛ́a mà mì siɛnnɛ.
8 Dii, ǹ ma da zɛ́a n náanɛkɛna yãnzi,
ǹ zɛ́ poromɛ ma wɛdɛrinɔ yãnzi.

9 Zaakɛ aɔ̃ yãke náanɛ vĩro,
aɔ̃ nɔ̀sɛ dɛ lán kãkã bɛɛ bàmɛ,
aɔ̃ kòto dɛ lán mira wɛ̃na bàmɛ,
aɔ̃è lɛ́nnaa kásaǵnɛ.
10 Ǹ tó yã vɛ̃ɛǵma Luda,
ǹ tó yã zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe kpákpaanɔ wí ń musu.
Ǹ pɛ́ǵma n aɛzĩ aɔ̃ taari pariinɔ yãnzi,
zaakɛ aɔ̃ gì n yã mazi.

11 Ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ utɛna n kiianɔ yáa dɔ,
aɔ̃gɔ̃ lɛ̀ sii kɔ̃n pɔnnaao gurɔ píngi.
Ǹ ɔ kú gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yenziinɔla,
lɛ aɔ̃ pɔnnaa kɛ n yã musu.
12 Dii, nɛɛ̀ aubarika da gbɛ̃ maaanɔn,
nɛɛ̀ ligaǵnzi yenzio lán sɛngbango bà.

6

*Faaba wiip*ɛna Ludazi
Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔlɛnaomɛ.
1 Dii, ǹton kpãkɛ̃mazi kɔ̃n pɛ̃tɛ̃oro,
ǹton ma toto kɔ̃n pɔfɛ̃oro.
2 Ǹ ma wɛ̃nda gwa, Dii,
zaakɛ ma ã'ã,
ǹ ma kɛ̃kɔ̃a, Dii,
zaakɛ ma wánɔɔ e wii.
3 Ma pɔɔ yàka búgubugu, Dii,
bɔrɛn ńɛ́ dɔmalɛɛ?

4 Ǹ ɛara ǹ ma mì sí, Dii,
ǹ ma faaba kɛ n gbɛ̃kɛ yãnzi.

5 Zaakɛ gɛ̀ é e à n tɔ́ kpáro,
weé n sáabu kpá mira guuro.

6 Ma m̀bona ma kpasa,
ma mìbɔkɔ è ga kɔ̃n wɛ́ɛ'io,
ma daɛbɔ è yĩi kũ ai guu gá dɔo.
7 Ma wɛ́ɛ kakana kɔ̃n pɔsia ɔ́ɔdɔnao,
èe gaa kɛ̀ ma ibɛɛnɔɔ pari yãnzi.

8 À gu ma kiia zaakɛrinɔ,
zaakɛ Dii ma ɔ́ɔdɔna mà.
9 Dii ma wiipɛna mà,
Dii ma aduakɛna sì.
10 Wí é ma ibɛɛnɔ kũ ń píngi aɔ̃ gɔ̃ bídi guu,
aɔ̃é fu kãndo aɔ̃ kpɛɛ li.

7

Ǹ yã nnaa kpáma, Dii!
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda sì Diinɛ Bɛyãmi bori Kusu yã musu.
1 Dii ma Luda, ma nanzi,
ǹ ma mì sí ǹ ma faaba kɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɛ̀ɛmaanɔ ɔzĩ.
2 Tó lɛnlo, aɔ̃é ma kɛ gyáigyai
lán músu è kɛńnɛ nàmɛ,
aɔ̃é ma kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛ,
gbɛ̃ke é ma mì síro.

3 Dii ma Luda, tó ma taari ke kɛ̀,
tó ma ɔɔ kú yã zaaan,
4 tó ma à zaaa kɛ̀ ma gbɛ̃daaanɛ,
ke tó ma gbãaa mɔ̀ ma ibɛɛnɛ pã,
5 ǹ tó ma ibɛɛ pì pɛ́ɛma à ma kũ,
à kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛma tɔɔtɛ,
à ma vĩi bùsu'ãatɛ̃n.

6 Ǹ fɛɛ ǹ zɛ kɔ̃n pɔfɛ̃o, Dii,
ǹ fɛɛ ma ibɛɛnɔzi ń nɔ̀sɛ kpɑ̀̀kpã yãnzi.
Ǹ vú, ma Luda,
ǹ yã gɔ̃gɔ̃ a zɛ́a.
7 Ǹ tó gbɛ̃nɔ kakɔ̃anzi,
ǹ kí bleńnɛ zaa musu.
8 Dii, nɛɛ̀ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔ.
Dii, ǹ tó yã bɔmao nna ma yãzɛde lɛ́n,
Luda Musude, ǹ yã kɛmɛ ma nɔ̀sɛpura lɛ́n.
9 Luda, ḿbe ń maa,
nɛɛ̀ nɔ̀sɛ kɔ̃n laasuuo kpokɛ.
Ǹ gbɛ̃ zaaanɔ pãsĩkɛna mì dɛ,
ǹ gbɛ̃ maaanɔ gba zɛkii.

10 Luda Musuden ma sɛngbango ũ,
è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ maaanɔ mì sí.
11 Luda è yãkpaɛ kɛ a zɛ́a,
è tó yã gɔ̃ vɛ̃ɛḿma gurɔ píngi.
12 Tó gbɛ̃ e a nɔ̀sɛ liɛro,

Luda è a fɛ̃ɛda lɛ́ kɛ
è a sá kú à kã.
13 È a gɔ̃kɛbɔ kɛ̀ è gaa iḿnɛnɔ kɛkɛ,
è a kà tɛ́deenɔ kpá sála.

14 Ǹ gwa, yã zaaa è nɔ̀ dɔ gbɛ̃n,
ben è wahaa nɔ̀ sí à nɛ́ i ɛgɛɛ ũ.
15 È wɛ̀ɛ yɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ zã̀azã takutɛɛ ũ,
ben è zu wɛ̀ɛ kɛ̀ à yɔ̃̀ pì guu.
16 À àisi pãsĩ è wí à musu,
à wɛ́ɛtãna gbɛ̃nɔa è wí à mìa.

17 Mɛ́ Dii sáabu kpá a maakɛɛ yãnzi,
mɛ́ Dii Musude tɔ́ bɔ kɔ̃n lɛ̀sinao.

8

Luda gakui yã'ona
Dauda lɛ̀.
1 Dii wa Dii, n tɔ́ bɔna anduna gu píngia,
n gakui bɔna gupuraaa musu.
2 Ń dà nɛ́ fétenɔnɛ kɔ̃n nɛ́kpãntɛ̃nɔ aɔ̃ n sáabu kpá
lɛ n ibɛɛnɔ kɔ̃n n zanguri gɛ̃ɛbommarinɔ yĩtɛ.

3 Kɛ̀ ma n zĩi gwà musu,
mɔvura kɔ̃n sɔsɔnɛ kɛ̀ ń pɛ̀pɛ gweenɔ,
4 ma bɛ̀ bɔ́n gbɛ̃ntee ũ kɛ̀ à yã ègɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n à ũ kɛ̀ nɛɛ̀ làakari dɔa?
5 N à kɛ̀ kɛ̃sãna malaikanɔzi féte,
n à kà kín kɔ̃n gakuio kɔ̃n bɛ̀ɛo.

6 Ń tò à kí blè pɔ́ kɛ̀ ń kɛ̀nɔa,
ń tò pɔ́ sãnda píngi mì sìɛnɛ,
7 sãanɔ kɔ̃n zùnɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ píngi,
8 bãanɔ kɔ̃n kpɔ̀nɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú ísiaannɔo.

9 Dii wa Dii, n tɔ́ bɔna anduna guu píngi.

9

Luda sáabukpana kɛ̀ è yã kɛkɛ gbɛ̃nɔnɛ yãnzi
Dauda lɛ̀.
1 Dii, mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
mɛ́ n yãbɔnsaɛkɛnanɔ kpàakpa kɛḿnɛ.
2 Mɛ́ pɔnnaa kɛ mà ĩa dã n yã musu,
Luda Musude, mɛ́ n tɔ́ kpá kɔ̃n lɛ̀sinao.

3 Ma ibɛɛnɔ è kpɛɛ li,
aɔ̃è lɛɛ wà gaga n aɛ.
4 Zaakɛ n zɛmao n yã nnaa kpàma,
vɛ̃ɛna n tintia n yã gɔ̃̀gɔ̃ a zɛ́a.
5 N kpãkɛ̃ boriinɔzi,
n gbɛ̃ zaaanɔ kàatɛ n ń tɔ́ dɛ̀dɛ mɪ́ɔmɪɔ.
6 N mɔ́nzi kɛ̀ è yãaroo kpà ma zangurinɔzi,
n ń wɛ́tɛnɔ gbòro, aɔ̃ yã dɔ gbɛ̃ken dɔro.

7 Dii è kí ble gurɔ píngi,
à a kpata dìɛ yãkpaɛkɛna yãnzi.
8 Eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n anduna gbɛ̃nɔ súusu,
eé kí ble boriinɔa a zéa.

9 Diin utɛkii ũ gbɛ̃ kɛ̀ wèe gbãaa mɔɔńnɛnɔnɛ,
à dɛńnɛ aafia'ekii ũ nawɛ̃akɛgurɔ.
10 Dii, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ n tɔ́ dɔ̃ɔnɔɔ n náanɛ vĩ,
nɛɛ̀ n kii wètɛrinɔ zĩnnaro.

11 À lɛ̀ sí Diinɛ, èe kí blee zaa Zayɔn,
à à yãkɛnanɔ kpàakpa kɛ bori pínginɛ.
12 Zaakɛ è gɛ̃ɛ bo gbɛ̃dɛria, yã è sãnlo,
è takaasideenɔ wiilɛna yã da.

13 Dii, ǹ gwa lán ma ibɛɛnɔɔ e ĩa daama nà,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma bɔ gaa lɛ́zĩ,
14 lɛ mà n tɔ́ kpá Zayɔn bĩilɛa,
mà pɔnnaa kɛ kɛ̀ n ma mì sì yãnzi.
15 Boriinɔ sì wèɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yɔ̃̀n,
aɔ̃ gbá zù bà kɛ̀ aɔ̃ɔ kpàkpa guu.
16 Wà Dii dɔ̃ kɔ̃n yãkpaɛkɛna a zéao,
è tó gbɛ̃ zaaa yãkɛna wí à musu.

17 Gbɛ̃ zaaanɔ è tá gɛ̀wãan,
borii kɛ̀ aɔ̃è Luda yã daroo pìnɔ.
18 Wɛ̃ndadeenɔ yã é sãn zikiro,
takaasidee sɔ̃ wɛ́ɛdɔzina yãana vĩro.

19 Ǹ fɛɛ Dii, ǹton tó gbɛ̃ntee n gã̀ fĩro,
ǹ bori píngi kakɔ̃a ǹ yãkpaɛ kɛńyo.
20 Dii, ǹ tó vĩa boriinɔ kũ,
lɛ aɔ̃ e wà dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃nteenɔn ń ũ.

10

*W*ɛ́ɛkɛna Ludaa à yãkpaɛ kɛ gbɛ̃nteenɔnɛ
1 Dii, bɔ́yãnzi ń zɛna zã̀azãzi?
À kɛ̀ dia nɛɛ̀ n zĩnda utɛ nawɛ̃akɛgurɔ?

2 Gbɛ̃ zaaa è gbãasaidee wɛtɛ à dɛ wadakɛɛ guu,
è mɔnafiki kɛnɛ à à kũ.
3 Gbɛ̃ zaaa è a pɔ́nidɛnanɔ ĩa dã,
è sãnkarade sáabu kpá è Dii tɔ́ zaaa sí.
4 Gbɛ̃ zaaa wada bé à tò è Dii kii wɛtɛro,
à Luda laasuu vĩro.
5 Yã kɛ̀ è kɛ píngi è bɔnɛ maamɛ,
è a zĩnda kaara, è n doka daro,
è lɛ́zukii kɛ a ibɛɛnɔa.
6 È be é kpágularo,
égɔ̃ kú pɔnnaan wahaa sai.
7 Ɛgɛ kɔ̃n gbɛ̃kanao kɔ̃n yã pãsĩo à lɛ́ pà,
kisia yã kɔ̃n yã zaaao bé ègɔ̃ daa à lén.
8 È naɛ taarisaideenɛ lakutu kpɛɛ

lɛ à e à à dɛ asii guu,
è mìzaadee kpákpa gusaɛ.
[9] È naɛ gbɛ̃nɔnɛ asii guu lán músu bà,
è naɛ lákpɛn lɛ à e à gbãasaide kũ.
Tó à à kṹ, è à gáɛ kɔ̃n a bào.
[10] Gbɛ̃ kɛ̀ à lè à kṹ ègɔ̃ daɛna sɔ̀rɔrɔ,
gbãaa bé à à nɛ̀.
[11] Gbɛ̃ zaaa è be Luda è yã tàasi kɛro,
è ɔ kú a wɛ́ɛamɛ è guu ero.

[12] Dii, ǹ fɛɛ ǹ mɔ́ kɔ̃n n gbãaao,
Luda, ǹgɔ̃ takaasideenɔ tàasi kɛɛ.
[13] Luda, bɔ́yãnzin gbɛ̃ zaaa è dɔkɛnyo lɛzi?
È be a swɛ̃̀ guu nɛ́ ĩa daawaro.
[14] Baa kɔ̃n beeeo nɛè gbɛ̃nɔ yã'ɔ̃amma e sãnsãn,
nɛè ń pɔsia yã da lɛ ǹ e ǹ ɔ dańma.
Gbãasaidee è a zĩnda kpámma,
tonɛ kè gwàri vĩroo dɔnlɛrin n ũ.
[15] Ǹ gbɛ̃ zaaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ pãsĩnɔ gã̀sã ɛ́ńnɛ,
ǹ ń yã zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe daa wà dɔ̃roo wí ń musu.
[16] Dii ègɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
à yãdarisaideenɔ é kaatɛ à bùsun.

[17] Dii è takaasideenɔ wɛ́ɛkɛna sí,
è ń gba swɛ̃̀, è swã kpá ń wiipɛnazi.
[18] È zɛ kɔ̃n tonɛ kè gwàri vĩroonɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kè wèe wɛ́ɛ tãańmanɔ,
lɛ gbɛ̃ntee kè dɛ bùsuti ũ
tón tó swɛ̃̀ kɛ̃ gbɛ̃nɔn dɔro yãnzi.

11

*Làakarikpa*ɛna
Dauda lɛ̀.
[1] Ma na Diizi.
Bɔ́yãnzin ée beemɛ mà vĩa
mà tá kpiii musuzi lán bãa bà?
[2] À zaakɛrinɔ gwa, aɔ̃ kà kpà sála,
aɔ̃ nàɛ gusaɛ aɔ̃ ń sá gà,
aɔ̃ kà zù nɔ̀sɛmaadeenɔzi.
[3] Tó fɛɛakaarayã e kaatɛɛ,
gbɛ̃ maaanɔ é kɛ diamɛ?

[4] Dii kú a kpɛ́ kɛ̀ kú adona guu,
à vɛ̃ɛna kpatan musu gwe.
È wɛ́ɛ tɛ́ gbɛ̃nteenɔzi à ń tàasi kɛ.
[5] Dii è gbɛ̃ maaanɔ yɔ̃ à gwa,
mɔde à zà zaakɛrinɔn
kɔ̃n gbɛ̃ kè yã pãsĩ è kɛńnɛ nnaanɔ.
[6] Eé tɛ́yɔ̃ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o kú zaakɛrinɔa,
ĩa wãaa bé eégɔ̃ dɛ ń baka ũ.

[7] Zaakɛ Dii è yã kɛ a zɛ́a,

yãmaakɛna è kɛnɛ nna,
gbɛ̃ maaanɔ é wɛ́ɛ siàlɛ.

12

*Gbɛ̃*ntee zaakɛɛ
Dauda lɛ̀. Wè sí kɔ̃n mɔrɔlɛnaomɛ.
[1]Ǹ ma mì sí, Dii,
zaakɛ gbɛ̃ maa kee kuu dɔro,
náanɛdee yà̀a gbɛ̃nteenɔ tɛ́.
[2]Baade è ɛgɛɛ to a gbɛ̃daaanɛ,
è lɛ́nnaa kásaǵnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo plaa.

[3]Dii, ǹ lɛ́nnade lɛ́ kɔ̀ ɛ́
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sɛ́ lezĩo.
[4]Aɔ̃è be ǵ lɛ́ bé eé tó wà zì̀ ble,
wà ǵ lɛ́ vĩ, dé bé eé kí bleḿmaa?

[5]Wɛ́ɛtãna gbɛ̃ busɛnɔa
kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ m̀bonao yãnzi
Dii bè é fɛɛ sa
à ǵ gba zɛ́bɔkii kɛ̀ aɔ̃ɔe à ni dɛɛ.
[6]Dii yã see vĩro,
à dɛ lán kondogi kɛ̀ wà yɔ̀ tévura guu
wà bàasa gɛ̀̃n swɛɛplaaa bà.
[7]Mpi Dii, nɛ́gɔ̃ wa dãkpaa gurɔ píngi,
nɛ́ wa sí gbɛ̃ beee takanɔa.
[8]Tó gbɛ̃nɔ yã bɛ̀̃ɛ kù̀ ɔplaplaa,
gbɛ̃ zaaanɔ ègɔ̃ lili oo kɔ̃n ĩadãnao gu píngia.

13

*Wiip*ɛna Ludazi
Dauda lɛ̀.
[1]Ai bɔrɛ, Dii?
Ma yã égɔ̃ sãangu gurɔ sãnda píngin yɔ́?
Nɛ́gɔ̃ mìkpɛɛ zuumɛ ai bɔrɛmɛ?
[2]Mɛ́gɔ̃ kɔ̃dɛɛ kɛɛ kɔ̃n ma laasuunɔ ai bɔrɛmɛ?
Ma pɔɔ ègɔ̃ sia lán guu e dɔɔ nà,
ma ibɛɛ égɔ̃ gbãaa bleema ai bɔrɛmɛ?

[3]Dii ma Luda, ǹ ma gwa nɛ́ ma yã ma,
ǹ ma uu weremɛ lɛ màton garo yãnzi,
[4]lɛ ma ibɛɛ tón be a ma nɛro yãnzi,
lɛ ma zangurinɔ tón pɔnnaa kɛ ma funa yã musuro.

[5]Mɛ́ɛ n gbɛ̃kɛ náanɛ kɛɛ,
ma pɔɔ kɛ̀ nna kɛ̀ n ma mì sì.
[6]Mɛ́ lɛ̀ sí Diinɛ,
zaakɛ à yã maaa kɛ̀mɛ.

14

*Y*ɔ̃nkɔɔ yã'ona
Dauda lɛ̀.
[1]Yɔ̃nkɔɔ è be a swɛ̀̃n Ludaa kuuro.

Gbɛ̃nɔ yàka, aɔ̃ yãkɛna zaa,
yãmaakɛri kee kú ń téro.
[2]Zaa musu Dii è gbɛ̃nteenɔ tàasi kɛ
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ɔ kà à a kii wɛtɛ.
[3]Aɔ̃ sà̰sã ń píngi aɔ̃ gɔ̀ dɔ̀rɔ sai míɔmiɔ,
yãmaakɛri kee kú ń téro, baa mèn do.

[4]Zaakɛrinɔɔ dɔ̃na vĩnloo?
Aɔ̃è ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
aɔ̃è Dii sísiro.
[5]Gwen vĩa ń kũn maamaa,
zaakɛ Ludaa kú kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ.
[6]Wè kpá takaasideenɛ a pɔyezikɛnaa,
mɔde Diin à utɛkii ũ.

[7]Luda, ǹ bɔ Zayɔn ǹ mɔ́ ǹ Isarailinɔ mì sí!
Tó Dii sɔ̀kpa kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń gwena ziin,
Yakubu boriinɔ é pɔnnaa kɛ,
Isarailinɔ é yáa dɔ.

15

Ludayãdari yã'ona
Dauda lè.
[1]Dii, dé bé à zɛ́ vĩ à gɛ̃ n bɛ ua?
Dé bé eé fɔ̃ àgɔ̃ kú n kpiii musuu?

[2]Gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ kuu taari sai,
è yã kɛ a zɛ́a,
è yãpuraa o zaa a nɔ̀sɛn.
[3]È yã di gbɛ̃kearo,
è taari kɛ a gbɛ̃daaanɛro,
è a gbɛ̃ndoo sɔ̃sɔ̃ro.
[4]È kya ká ludayãdarisainɔn,
è bɛ̀ɛ li ludayãdarinɔnɛ,
è a lùsɛna papa, baa tó à kɛ̀nɛ zĩ'ũ.
[5]È ɔɔ sɛ̃kã́ńnɛ a dialɛna yãnziro,
è bɔ taarisaidee kpɛɛ ɔdɔnkpɛɛgba yãnziro.

Gbɛ̃ kɛ̀ è kɛ lɛɛ é kpágula zikiro.

16

Nana Ludazi adua
Dauda lè.
[1]Ǹ ma dãkpa Luda,
ḿbe ma nanzi.
[2]Ma bè Diinɛ: Ḿbe ma Dii ũ,
n baasiro má pɔ́ maa ke vĩro.
[3]N gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bùsu kɛ̀ guunɔ,
aɔ̃mbe gakuidee kɛ̀ wà kɛ̀mɛɛnɔ ũ.
[4]Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è wã wà gá tãa kiianɔ
è yã'ɔ̃amma kpá ń zĩndazimɛ.
Mé sa'o'aru kwɛ́ɛńyoro,
weé ń tãanɔ tɔ́ ma ma lɛ́zĩro.

5 Dii, ḿbe má n vĩ ndo,
n ma ka ma bakaa,
ma wɛ̀ndi kú n ɔzĩmɛ.
6 N tɔɔtɛ lɛ́zɛkiinɔ kɛ̀mɛ gu maaa guu,
gbaa kɛ̀ ń dàmɛɛ kɛ̀mɛ.

7 Mɛ́ Dii sáabu kpá kɛ̀ è lɛ́ dama yãnzi,
baa gwãavĩ è tó ma swɛ̀ ma gba làakari.
8 Mɛɛ̀gɔ̃ Dii ee ma wɛ́ɛn,
lán à kú ma ɔplaazi nà, pɔ́ke é ma degero.
9 Beee yãnzi ma pɔɔ ègɔ̃ nnazi,
ma nɔ̀sɛguu pù.
Má tãmaa vĩ kɛ̀ ma mɛ̀ égɔ̃ kuu,
10 zaakɛ nɛ́ ma tó mira guuro,
nɛ́ we n gbɛ̃ kɛ̀ kú adona yai kũro.
11 N ma da wɛ̀ndi zɛ́a,
ma pɔnnaa égɔ̃ pana n kiia,
pɔ́ maaanɔ égɔ̃ kú n ɔzĩ gurɔ píngi.

17

*Taarisaidee aduak*ɛna
Dauda aduakɛna
1 Dii, ǹ ma yãzɛdee ma,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi,
ǹ ma wɛ́ɛkɛna sí,
zaakɛ mɛ́ɛ kɛɛ kɔ̃n mɔnafikioro.
2 N kiian mɛ́ yã nnaa en,
n wɛ́ɛ e yã kɛ̀ zɛ́ vĩi ee sãnsãn.
3 N ma swɛ̀ gwà, n wɛ́ɛ tɛ́mazi gwãavĩ,
n ma tàasi kɛ̀, nɛ́ɛ yãke emaro,
zaakɛ ma zɛo kɛ̀ ma lɛ́ é ma kari kɛro.
4 Mɛɛ̀ tɛ́ gbɛ̃ntee yãkɛnanɔziro,
mɛɛ̀ gbɛ̃ pãsĩnɔ zɛ́kpaɛ sɛ́ro.
5 Ma lili ò n zɛ́n súusu,
mɛ́ɛ pã n yãnɛro.

6 Mɛ́ɛ lɛ́ zuunzi, zaakɛ nɛ́ wemala.
Luda, ǹ swã kpá ma aduakɛnazi.
7 Ǹ n gbɛ̃kɛ bɔnsaɛ yã kɛmɛ,
ǹ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nànziinɔ bɔ ń ibɛɛnɔ ɔzĩ.
8 Ǹ làakari dɔma lán n wɛ́ɛnɛ bà,
ǹ ma sɔtɔ n ɔru.
9 Ǹ ma sí gbɛ̃ zaaa kɛ̀ aɔ̃è ĩa damaanɔa,
ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ liganamazii pìnɔ.
10 Aɔ̃è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro,
aɔ̃ lɛ́ è ĩadãyã o.
11 Aɔ̃ pɛ̀ɛma wà lìgamazi,
aɔ̃ wɛ́ɛ bìima lɛ wà e wà ma pãɛ tɔɔtɛ.
12 Aɔ̃ɔ yezi wà ma kɛ gyáigyai
lán músu nɔadɛri è kɛ nà,
lán músu kɛ̀ naɛna gusaɛ bà.

13 Dii, ǹ fɛɛ ǹ dańlɛ ǹ ń nɛ,
ǹ ma sí gbɛ̃ zaaanɔa kɔ̃n n fɛ̃ɛdaao.

[14] Ǹ ma bɔ ń ɔzĩ kɔ̃n n gbãaao.
Aɔ̃ baka kú anduna kèkii guu,
aɔ̃ auziki ègɔ̃ dińzi, aɔ̃ nɛ́nɔ è kã,
aɔ̃è pɔ́ kè dìńzinɔ káɛ ń nɛ́nɔnɛ.
[15] Mapi sɔ̃, mɛ́ wɛ́ɛ sinlɛ ma nɔ̀sɛ maaa yãnzi,
tó ma n e ma fɛɛgurɔ, beee é mɔ́ma.

18

Zɪ̀blena sáabu
(2Sa 22:1-51)

Lɛ̀ kɛ̀ Dii zɔ̀bleri Dauda sìnɛ gurɔɔ kɛ̀ à à bɔ̀ Solu kɔ̃n a ibɛɛ kpaaanɔo ɔzĩ.
[1] Má yenzi Dii, ḿbe ma gbãaa ũ.

[2] Diin ma gbɛ̀si ũ kɔ̃n ma zɛki gbãaao,
ma mìsirimɛ.
Ma Ludan ma gbɛ̀si ũ, mɛɛ̀ nazi.
Àmbe ma sɛngbango ũ,
ma mìsiri gbãa kɔ̃n ma gulezĩo.
[3] Dii kà wà à sáabu kpá.
Mɛɛ̀ à sísi, è ma bɔ ma ibɛɛnɔ ɔzĩ.

[4] Góro'itɛ vlɛ̃̀ɛmao,
ísɔ̃ kɛ̀ è ń kaatɛ e ma blee.
[5] Mira bànɔ lìgamazi,
gaa takutɛɛ kpàkpamɛ ma aɛ.
[6] Kɛ̀ má kú nawɛ̃a guu, ma Dii sìsi,
ma wii pɛ̀ ma Ludazi,
ben à ma kòto mà zaa a bɛ,
ma wiii kà à kiia, à gɛ̃̀ à swãn.

[7] Tɔɔtɛ lùgaluga à nìgãnigã,
kpiiinɔ dègedege ai ń kãsãan.
Aɔ̃ lùgaluga kɛ̀ à pɔ fɛ̃̀ yãnzi.
[8] Tésukpɛ bɔ̀ à yĩzĩ,
té kɛ̀ è ń kpata bɔ̀ à lén,
à yɔ̃̀nɔɔ e té kɛɛ à aɛ.
[9] À musu wɛ̃̀ à pìta,
lou sìsi à gbá gĩzĩ.
[10] Èe vĩaa dina kɛrubu kpɛɛ,
èe yàa paa ĩala.
[11] À gusiaa dà a zĩndala,
ludambɛ sia kũ à kúkiila.
[12] Zaa à gakui tékɛna guu lou e sisii,
lougbɛ e kwɛɛ, lou e pii pãsĩpãsĩ.
[13] Dii pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ lapatana ũ.
[14] À kà fã̀ ma ibɛɛnɔa à ń fãakɔ̃a,
à tò lou pìḿma à pɛ̀ḿma.
[15] Kɛ̀ n pataḿma, Dii,
kɛ̀ n pɔ́ bɔ̀ n yĩzĩ,
ísiaa tɔɔtɛ bɔ̀ gupuraaa,
anduna kãsãa gɔ̃̀ kaɛna pɔ̃tɛ̃.

16 À ɔ bɔ̀ zaa musu à ma kũ,
à ma bɔ swadaa guu.
17 À ma si ma ibɛɛ gbãaa ɔzĩ
kɔ̃n ma zanguri kɛ̀ aɔ̃ gbãaa dɛmalaanɔ.
18 Aɔ̃ lɛ̀ɛma ma mɔ́nzikɛgurɔ,
mɔde Dii zɛ̀mao.
19 À ma bɔ à ma gba mɛ̀porokii,
à ma mì sì kɛ̀ à yemazi yãnzi.

20 Dii yã kɛ̀mɛ ma nɔ̀sɛ maa lɛ́n,
à fĩa bòmɛ ma gbãsĩsaikɛ lɛ́n.
21 Zaakɛ má Luda yãdiɛnanɔ kũna,
mɛ́ɛ à zaaa kɛ ma a Luda tònlo.
22 À dokayãnɔ ɛ̀gɔ̃ dɔɔmɛ aɛ píngi,
mɛ́ɛ kpɛɛ li yã kɛ̀ à dìɛnɔnɛro.
23 Ma kuuna taari vĩ Diinɛro,
má a zĩnda kũna durun sai.
24 Dii fĩa bòmɛ ma nɔ̀sɛ maa lɛ́n,
zaakɛ à è má kuu gbãsĩ sai.

25 Náanɛdeen n ũ náanɛdeenɔnɛ,
taarisaideen n ũ taarisaideenɔnɛ.
26 Ń wásawasa gbɛ̃ wásawasanɔnɛ,
mɔde nɛɛ̀ íbɛtɛ kpá kɔ̃n gbɛ̃ dɔ̀rɔsaideenɔo.
27 Nɛɛ̀ zĩndabusarinɔ mì sí,
nɛɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda sɛ́ lezĩnɔ sɔ̃ɛ.
28 Dii, nɛɛ̀ ma fitia tɛ́ tó nana,
ma Luda, nɛɛ̀ ma gusiaa liɛ gupuraa ũ.
29 Kɔ̃n n gbãaao mɛ́ fɔ̃ mà kù kpá karaa,
ma Luda gãzĩ mɛ́ fɔ̃ mà vĩ gʊ̀la.

30 Luda kɛ̀kii sɔ̃ yãkɛna bɔɛzina,
Dii yã see vĩro, à wásawasa,
à dɛ sɛngbango ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nàzinɔnɛ.
31 Dii baasiro, dén Luda ũu?
Wa Luda baasiro, dén gbɛ̀si ũu?
32 Luda bé è ma gba gbãaa,
àmbe è zɛ́ poromɛ súusu.
33 È tó ma gbá kãi gɔ̃ nna lán zɔ̃ pɔ́ bà,
è tó màgɔ̃ táa oo gulezĩnɔ musu.
34 È zĩ̀kana dadamɛ
ai ma gà̀sã fɔ̃ à mɔ̀gotɛ̃ sá gá.
35 Nɛɛ̀ n zĩ̀blesɛngbango kpáma,
ń ma kũna kɔ̃n n ɔplaao,
nɛɛ̀ naɛ ǹ ma tɔ́ bɔ.
36 Nɛɛ̀ ma zɛ́ yàasa kũmɛ
lɛ ma gbá tón sataro.

37 Ma pɛɛ ma ibɛɛnɔzi ma ń kũkũ,
mɛ́ɛ ɛara ma suro, sé kɛ̀ ma gaa ma ń dɛdɛ.
38 Ma ń wíwi, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà fɛ̀ɛ dɔro,
aɔ̃ lɛ̀ɛ wà gɔ̃̀ kaɛna ma gbá gĩzĩ.
39 N ma gba gbãaa ma zĩ̀ kào,

ń tò ma ibɛɛnɔ mì nàɛmɛ.
40 Ń tò ma zangurinɔ kpɛɛ lì,
ben ma a ibɛɛ pìnɔ kàatɛ.
41 Aɔ̃ wii lɛ̀, gbɛ̃kee e ń mì síro,
aɔ̃ lɛ́ zù Diizi, èe weńlaro.
42 Ma ń kɛ́ tíkɛtikɛ lán bùsuti kɛ̀ ĩa sɛ̀ɛ bà,
ma táa òḿma lán zɛ́ guu bɔtɔnga bà.

43 N ma bɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛmaziinɔ ɔzĩ,
n ma kɛ boriinɔ mìdee ũ.
Borii kɛ̀ má ń dɔ̃roonɔ è zɔ̀ blemɛ,
44 bori zì̀tɔnɔ è na ń sàsaa ma aɛ.
Tó aɔ̃ ma yã mà, aɔ̃è mì siɛmɛ.
45 Aɔ̃ kã è ga,
aɔ̃è bɔ ń zɛki gbãaanɔn kɔ̃n luganao.

46 Dii kuu! Aubarikadeen ma gbɛ̀si ũ!
Wà Luda ma mìsiri tɔ́ bɔ.
47 Luda bé è gɛ̃ɛ bomɛ,
è tó boriinɔ mì siɛmɛ,
48 è tò mà piti ma ibɛɛnɔn.
N ma gba gbãaa dɛ ma zangurinɔla,
n ma bɔ gbɛ̃ pãsĩnɔ ɔzĩ.
49 Beee yãnzi mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n tɔ́ kpá, Dii.
50 Dii è zì̀ bíta ble kína kɛ̀ à à sɛ̀nɛ,
è gbɛ̃kɛɛ kɛ kína kɛ̀ à à kànɛ,
mamɔma Dauda kɔ̃n ma boriinɔo
ai gurɔ píngi.

19

Ludambɛ gakui kɔ̃n Luda yã gakuio
Dauda lɛ̀.
1 Musu è Luda gakui bɔ gupuraaa,
bàtumapɔnɔ è à zĩi ɔdɔańnɛ.
2 Lɛn èegɔ̃ yã oo lɛ lán guu e dɔɔ nà,
è dɔ̃na kpáḿma gwãavĩ kɔ̃n gwãavĩo.
3 È yã oro, à yã'ona borii kuuro,
wè à kĩi maro.
4 À kòto è da andunala píngi,
à yã'ona è gá ai tɔɔtɛ lɛ́zɛkiia.
Luda kpɛ́ bò ɔfãntɛ̃nɛ gwe,
5 è bɔ kpén à fɛɛ lán nɔsɛri bà,
è fɛɛ táo kɔ̃n pɔnnaao lán gɔ̃sagbãaa bà.
6 È fɛɛ ludambɛlɛa kɛ̀,
è bikũ à gá ai à lɛ́a kãa,
pɔ́ke èɡɔ̃ utɛna à puusunɛro.

7 Dii doka papana,
è ń kuuna kɛkɛ à kɛńnɛ dɔ.
Dii yã náanɛ vĩ,
è lɛ́ da ɔ̃ndɔ̃saideenɔa.
8 Dii ɔdɔkii bé à súusu, è ń pɔɔ kɛ nna.
Dii yãdiɛnanɔɔ gbãsĩ vĩro, è ń uu wereńnɛ.

9 Mìsiɛna Diinɛ zɛ́ pì wɛ́ɛbɔna,
weégɔ̃ tɛ́zi gurɔ píngi,
Dii yãkpaɛkɛna yãpuraa vĩ,
ègɔ̃ maa wásawasa.
10 À maaa dɛ vurala, baa vura maaa,
à nnaa dɛ zɔ́'ila, baa zɔ́ búsu.
11 Beee musu nɛɛ̀ lɛ́ da mamɔma n zɔ̀bleria,
gbɛ̃ kɛ̀ n yã kũna àre ègɔ̃ bíta.

12 Dé bé eé fɔ̃ à yã kɛ̀ à zã̀anɔ dɔ̃ɔ?
Ǹ sùu kɛmao kɔ̃n ma taari kɛ̀ utɛnamɛɛnɔ.
13 Ǹton tó mamɔma n zɔ̀bleri taari kɛnnɛ gĩanziro,
ǹton tó durunnɔ kí blemaro,
mégɔ̃ kuu wásawasa taari bíta sai.

14 Ǹ tó yã kɛ̀ èe bɔɔ ma lén kɛnnɛ
kɔ̃n laasuu kɛ̀ kú ma swɛ̃̀ guuo,
Dii, ma gbɛ̀si, ma mìsiri.

20

Zĩ̀blena wɛ́ɛkɛɛ
Dauda lɛ̀.
1 Dii yã sínyo n nawɛ̃akɛgurɔ,
Yakubu Luda n dãkpa.
2 À dɔnlɛ zĩmma bɔna a kúkiia,
à n ĩan ká bɔna zaa Zayɔn.
3 À n sa'ona sí píngi,
à dɔ n sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũnɔ yãn.

4 À pɔ́ kɛ̀ n pɔɔ yezi kɛnnɛ,
à tó ǹ pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ pɛɛa le.
5 Wé guda kɛ zĩ̀ kɛ̀ ń blè yã musu,
wé tuuta logo kɔ̃n wa Luda tɔ́o.
Dii wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀ ń kɛ̀ sí píngi.

6 Má dɔ̃ sa kɛ̀ Dii è kína kɛ̀ à à kà mì sí,
è yã sío zaa a bɛɛ kɛ̀ kú adonan,
è tó à zĩ̀ ble kɔ̃n a gã̀sã gbãaao.
7 Gbɛ̃̀kenɔ è sɔ̃gorono náanɛ kɛ,
gbɛ̃̀kenɔ è sɔ̃nɔ náanɛ kɛ,
wapinɔ sɔ̃, Dii wa Ludan weè náanɛ kɛ.
8 Aɔ̃é gɛ̃̀n sí wà lɛ́ɛ,
wapinɔ sɔ̃ wégɔ̃ zɛna gíngin.

9 Dii, ǹ tó kína zĩ̀ ble,
tó wa n sisi, ǹ wewala.

21

Zĩ̀blena sáabu
Dauda lɛ̀.
1 Dii, kína e pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n n gbãaao,
à pɔɔ nna maamaa kɛ̀ ń tò à zĩ̀ blè.
2 N pɔ́ kɛ̀ à pɔɔ yezi kpàa,

nɛ́ɛ gí à wɛ́ɛkɛna síziro.
3 N daàlɛ kɔ̃n aubarika bítao,
n vura fùra kùnɛ.
4 À wɛ̃̀ndi gbèkamma, ben ń kpàa,
ń tò àgɔ̃ kuu ai gurɔ píngi.
5 À gakui bíta kɛ̀ ń tò à zĩ blè,
n bɛ̀ɛ kɔ̃n bítakɛɛo kpàa.
6 Nɛɛ̀gɔ̃ aubarika daan gurɔ píngi,
n kuuna bé à tò à pɔɔ kɛ̀ nna.
7 Zaakɛ kína náanɛ dɔ̀ Diia,
Luda Musude gbɛ̃kɛ yãnzi eé nigãro.

8 N ɔɔ é n ibɛɛnɔ kũ ń píngi,
né n zangurinɔ kũ kɔ̃n n ɔplaao.
9 Né ń kɛ mɔ̀datɛ yàka ũ n mɔ́gurɔ,
Dii é ń kaatɛ a pɔfɛ̃gurɔ, eé tó té ń ble.
10 Né ń nénɔ mì dɛ anduna guu,
né ń boriinɔ kɛ̃ gbɛ̃nteenɔa.
11 Baa tó aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃nzi,
aɔ̃ pɔyeziyã é zĩi kɛro.
12 Né kà dɔdɔ ń wɛ́ɛa,
né tó aɔ̃ kpɛɛ li.

13 N gbãakɛɛ guu, Dii, ǹ n zĩnda sɛ́ lezĩ,
wé lɛ̀ sí wà n bítakɛɛ sáabu kpá.

22

*Wiip*ɛna Ludazi
Dauda lɛ̀.
1 Ma Luda, ma Luda,
à kɛ̀ dia n ma ton-ee?
Ma wii pɛ̀,
à kɛ̀ dia nɛ́ɛ mɔ́ ma mì síroo?
2 Ma Luda,
ma lɛ́ zùnzi fãantɛ̃, mɔde nɛ́ɛ wemalaro,
ma wii pɛ̀nzi gwãavĩ dɔ, mɛ́ɛ yĩtɛro.

3 Ń kú adona ń vɛ̃ɛna kpatan,
mmɔn kɛ̀ Isarailinɔ è n sáabu kpá.
4 Ḿbe wa dezinɔ n náanɛ kɛ̀,
aɔ̃ n náanɛ kɛ̀, ben n ń mì sì.
5 Aɔ̃ lɛ́ zùnzi, ben aɔ̃ bɔkii è,
aɔ̃ n náanɛ kɛ̀, ben wí e ń kũro.

6 Kɔ̀kɔ nɛ́ngon ma ũ, gbɛ̃nteen ma ũro,
wèe ma sɔ̃sɔ̃ɔ, wèe kya kaamagu.
7 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma gwaanɔɔ e ma faboo,
aɔ̃ɔe lɛ́zukii kɛɛma,
aɔ̃ɔe ń mì kɛɛ degũdegũ wèe bee:
8 Lán èe Dii náanɛ kɛɛ nà, ɛ̃ndɛ̃ à à mì sí,
tó à yã kànɛmɛ, à à mì sí.

9 Ḿbe n ma bɔ ma da gbɛɛɛn,
n ma gwa aafia ma yɔ̃migurɔ.
10 Má na n ɔzĩ zaa nɛ́'isɔmmɛ,

ma Ludan n ũ zaalɛ má kú ma da gbɛɛɛn.
11 Ǹtongɔ̃ kúmao zɑ̃̀ro,
zaakɛ wahaa kĩi kɑ̃̀mao,
gbɛ̃kee kuu à dɔmalɛro.

12 Wà ligamazi paripari lán zùswareenɔ bà,
wà ma kagura kɛ̀ lán Basã bùsu zùsware gbãaanɔ bà.
13 Wèe lɛ́ aɛɛmazi lán músu ɔ́ɔdɔri
kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ kɛɛ gyáigyainɔ bà.
14 Ma gbãaa yɑ̃̀a lán í kwɛɛna bà,
ma gupɛkiinɔ bɔ̀kũn píngi,
ma mɛ̀ yɔ̀ lán zɔ́sa bà.
15 Ma kòto gàga lán pɛ̃ɛ korii bà,
ma nɛ́nɛ nà ma lɛ́ musu,
wà ma daɛ lán gɛ̀ bà bùsutin.
16 Lɛwannɔ gãli liganamazi,
gbɛ̃ zaaa pìnɔ nànakɔ̃rɛma,
aɔ̃ ma ɔɔnɔ kɔ̃n ma gbánɔ zɔ̃̀zɔ̃.
17 Mɛ́ fɔ̃ mà a wánɔ naro píngi,
wà wɛ́ɛ bìibiia, wèe ma gwaa.
18 Aɔ̃ ma pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛkɔ̃nɛ,
aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ ma uta yã musu.

19 Dii, ǹtongɔ̃ kúmao zɑ̃̀ro,
ḿbe ma gbãaa ũ,
ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ kpakpaa.
20 Ǹ ma bɔ aɔ̃ fɛ̃ɛdaa lɛ́zĩ,
ǹ ma wɛ̃̀ndi sí lɛwan pìnɔa.
21 Ǹ ma bɔ músu pìnɔ lɛ́zĩ,
ǹ ma si zùsɛ̃tɛ pìnɔ kobaa.
22 Mɛ́ n tɔ́ bɔ ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
mɛ́ n sáabu kpá kakɔ̃ana guu.

23 A Dii vĩakɛrinɔ, à à sáabu kpá,
a Yakubu boriinɔ, à à tɔ́ bɔ,
a Isarailinɔ, à mì siɛnɛ.
24 Zaakɛ èe kya ká takaasideenlo,
èe à wɛ̃ndakɛɛ faboro,
èe mìkpɛɛ zunɛro,
à swã kpà à wiipɛnazi.

25 Mɛ́ n sáabu kpá pari kakɔ̃ana guu,
mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀nnɛ papa n vĩakɛrinɔ aɛzĩ.
26 Takaasideenɔ é pɔ́ ble wà kã,
Dii kii wɛ̀tɛrinɔ é à sáabu kpá,
aɔ̃égɔ̃ kú wɛ̃̀ndio gurɔ píngi.
27 Andunalɛzɛkideenɔ égɔ̃ Dii dɔ̃ aɔ̃ aɛ dɔa,
borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ é kúɛnɛ ń píngi,
28 zaakɛ kíblena nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
è kí ble bori píngia.

29 Anduna auzikideenɔ é dɔnzi kɛnɛ ń píngi
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gaa lɛ́zĩnɔ,

gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa gákiianɔ é mì siɛnɛ ń píngi.
30 Zia gbɛ̃nɔ é dɔzi,
aɔ̃é Dii yã tɔ̃kɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é suunɔnɛ,
31 Aɔ̃é mìsina yã o gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń i kɔ̀roonɔnɛ
zaakɛ à gĩakɛ à kɛ̀.

23

Diin ma dɛ̀ri ũ
Dauda lɛ̀.
1 Diin ma dɛ̀ri ũ,
pɔ́ke é kɛ̃sãmaro.
2 È ma daɛ sɛ̀la bɔ̀rɔnɔn,
è gámao í kaɛna kítikiti saɛ.
3 È ma kuuna kɛkɛ dɔ,
è dɔmɛ aɛ zɛ́ maaanɔ guu a tɔ́ bɔna yãnzi.
4 Baa tó ma táa ò guzurɛ sia pãsĩn,
mɛ́ à zaaa vĩa kɛro, zaakɛ ń kúmao,
n sári kɔ̃n n gòo è ma làakari kpáɛmɛ.

5 Nɛɛ̀ pɔ́blee káɛmɛ ma aɛ ma ibɛɛnɔ wáa,
nɛɛ̀ nɔ́si gũnnadee kú ma mìa,
nɛɛ̀ í ká ma togoon ai à pa yɛ́lɛlɛ.
6 Yãpura Dii gbɛ̃kɛ kɔ̃n à yenzio égɔ̃ kúmao gurɔ píngi,
mégɔ̃ kú à ua ai ma wɛ̃ndi lɛ́n.

24

*Dii gɛ̃*na a kpɛ́ guu
Dauda lɛ̀.
1 Tɔɔtɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ píngi nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
anduna kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ ń píngi.
2 À tɔɔtɛ kãsãa pɛ̀ɛ ísiaan,
à anduna kàɛ kɔ̃n swaanɔo.
3 Dé bé à zɛ́ vĩ à didi Dii kpiii musuu?
Dé bé eé fɔ̃ à gɛ̃ à ua?

4 Gbɛ̃ kɛ̀ taari vĩro bensɔ̃ à nɔ̀sɛ puraa,
gbɛ̃ kɛ̀ a làakari è tá tãanɔ kparo
bensɔ̃ è yã sí kɔ̃n tãa tɔ́oroo.
5 Dii é aubarika da adeen,
Luda à mìsiri é tó yã bɔo nna.
6 Lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n à kii wɛ̀tɛrinɔ,
Yakubu boriinɔ Luda wɛ́ɛ wɛ̀tɛrinɔ.

7 À bĩilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà ziinɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuidee gɛ̃.
8 Dén Kína gakuidee pì ũ sɔ̃ɔ?
Dii gbãabitademɛ,
àmbe Dii zɛ̀kari gbãadee pì ũ.
9 À bĩilɛnɔ wɛ̃wɛ̃,
à gbà ziinɔ wɛ̃wɛ̃,
à tó Kína gakuidee gɛ̃.
10 Dén Kína gakuidee pì ũ sɔ̃ɔ?

Dii Zǐkpɛden Kína gakuidee pì ũ.

25

Luda wa dãkpari

Dauda lɛ̀.
[1] Dii, ḿbe ma a swẽ̀ kpàmma,
[2] Ma Luda, má n náanɛkɛna,
ǹton tó wí ma kũro,
ǹton tó ma ibɛɛnɔ ma nɛro.
[3] Wí é gbẽ̄ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔnziinɔ kũ zikiro,
sé gbẽ̄ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n kpɛɛ yãkɔdɔana sainɔ.

[4] Dii, ǹ n zɛ́ ɔdɔamɛ,
ǹ n yã dadamɛ.
[5] Ǹ ma da n yãpura zɛ́a,
ǹ à yã dadamɛ,
zaakɛ Luda ma mìsirin n ũ,
ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔnzimɛ gurɔ píngi.
[6] N wẽ̄nda kɔ̃n n yenzio gɔ̃ dɔngu,
zaakɛ beenɔɔ kúnyo zaa zi, Dii.
[7] Ǹton taari kɛ̀ má kɛ̀nɔ yã daro
ke durun kɛ̀ má kɛ̀ ma gɔ̃kparɛkɛgurɔɔnɔ.
Ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu yenzi guu,
kɛ̀ ń maa yãnzi, Dii.

[8] Dii maa, è yã kɛ a zɛ́a,
beee yãnzin è a yã dada durunkɛrinɔnɛzi.
[9] È zĩndabusarinɔ da a zɛ́a,
è yã maaa dadaǵnɛ.
[10] Dii ègɔ̃ yenzi kɔ̃n náanɛo vĩ
kɔ̃n gbẽ̄ kɛ̀ aɔ̃ a bà kuunaǵyo yã kũnanɔ.
[11] Baa kɛ̀ ma durun bíta Dii,
ǹ kẽ̄mɛ n tɔ́bɔna yãnzi.
[12] Dé bé à Dii vĩa vĩi?
Dii è adee da zɛ́ kɛ̀ dɛ à sɛ́a.
[13] Adee égɔ̃ kú nnamana guu,
à boriinɔ bé wégɔ̃ ń bùsu vĩ.
[14] Dii ègɔ̃ nna kɔ̃n a vĩakɛrinɔ,
è tó aɔ̃gɔ̃ a bà kuunaǵyo yã dɔ̃.
[15] Ma wɛ́ɛ ègɔ̃ pɛ́ Diia,
zaakɛ àmbe è ma gbá bɔ bàn.

[16] Ǹ aɛ dɔma, nɛ́ ma wẽ̄nda gwa,
zaakɛ má kú mado wɛ́ɛtãmma guu.
[17] Ma yã'ɔ̃ammanɔ kàara ma nɔ̀sɛ guu,
ǹ ma bɔ ma nawẽ̄a pìn.
[18] Ǹ ma wɛ́ɛtãmma kɔ̃n ma pɔsiaao gwa,
nɛ́ ma durunnɔ kẽ̄ma píngi.
[19] Ǹ gwa lán ma ibɛɛnɔ dàgula nà,
aɔ̃ zàmagu pãsĩpãsĩ.
[20] Ǹ ma wẽ̄ndi dãkpa, nɛ́ ma mì sí,
ǹton tó wí ma kũro, zaakɛ ma nanzi.
[21] Ǹ tó yãpura kɔ̃n kuuna maaao gɔ̃ ma dãkpaa,

zaakɛ ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔnzi.

22 Luda, ǹ Isarailinɔ bɔ ń nawɛ̃anɔn píngi.

26

Gbɛ̃ maaa aduakɛna
Dauda lè.
1 Ǹ yã nnaa kpáma Dii,
zaakɛ ma yã kɛ̀ a zɛ́a,
ma n náanɛ kɛ̀ seka sai.
2 Ǹ ma lɛ́ ǹ ma gwa Dii,
nɛ́ ma nɔ̀sɛ kɔ̃n ma laasuunɔ gwa,
3 zaakɛ n yenzi ègɔ̃ dɔɔmɛ aɛ,
mɛɛ̀ zĩi kɛ n yãpuraaa.
4 Mɛɛ̀ vɛ̃ɛ kɔ̃n ɛgɛdeenɔoro,
mɛɛ̀ gɛ̃ mɔnafikideenɔ tɛ́ro.
5 Ma za durunkɛrinɔ kakɔ̃anan,
mɛɛ̀ vɛ̃ɛ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔoro.
6 Ma ɔ pìpi ma taarisaidekɛ sèeda ũ,
mɛ́ɛ ligaa n gbãgbãkiizi, Dii,
7 lɛ mà e mà n sáabu kpá lèsina guu,
mɛ́ n yãbɔnsaɛnɔ kpàakpa kɛ.
8 Dii, má ye n kpɛ́ kɛ̀ nɛɛ̀gɔ̃ kúnzi,
guu kɛ̀ n gakui è pitan.

9 Ǹton ma kakɔ̃a kɔ̃n durunkɛrinɔoro,
ǹton ma baka kakɔ̃a kɔ̃n gbɛ̃dɛrinɔ pɔ́oro.
10 Laasuu zaaa bé ègɔ̃ dɔɔńnɛ aɛ,
aɔ̃ ɔɔ ègɔ̃ pana kɔ̃n ɔdɔnkpɛɛgbaanɔ.
11 Mapi sɔ̃, mɛɛ̀ yã kɛ a zɛ́a,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ǹ ma mì sí.

12 Ma zɛkii è gu maaan,
mɛ́ Dii sáabu kpá pari kakɔ̃ana guu.

27

Diin ma gupuraa ũ
Dauda lè.
1 Diin ma gupuraa ũ kɔ̃n ma mìsirio,
dén mɛ́ vĩa kɛnɛ?
Diin ma utɛkii ũ,
dé vĩa bé eɛ́ ma kũu?
2 Tó gbɛ̃ zaaanɔ lɛ̀ɛma lɛ wà ma kɛ gyáigyai
ke tó ma ibɛɛnɔ kɔ̃n ma zangurinɔ fɛ̀ɛmazi,
aɔ̃é gɛ̃̀n sí wà lɛ́ɛ.
3 Baa tó zĩ̀karinɔ lìgamazi,
ma kù é vĩro,
baa tó gbɛ̃nɔ fɛ̀ɛmazi kɔ̃n zĩ̀o,
ma làakari égɔ̃ kpaɛnamɛ.

4 Yã mɛ̀n don mɛ́ɛ gbekaa Diia,
yã pìn mɛ́ɛ wɛtɛɛ maamaa.
Má yezi màgɔ̃ kú Dii ua ai ma wɛ̃̀ndi lén,

lɛ màgɔ̃ à wɛ́ɛ wɛtɛ à kpɛ́n gwe,
mɛ́ wɛ́ɛ pɛ́ à maakɛɛa.
5 Eɛ́ ma utɛ a kpɛ́n nawɛ̃akɛgurɔ,
eɛ́ ma gwa a bisakutaan,
eɛ́ ma zɛ gbɛ̀ musu aafia.
6 Ma mì ɛ́ gbã à dɛ ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligamaziinɔ pɔ́la,
mɛ́ saa o Dii ua kɔ̃n gudakɛnao,
mɛ́ lɛ̀ sí mà à sáabu kpá.

7 Tó ma n sisi Dii, ǹ wemala,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, nɛ́ ma yã ma.
8 Ma nɔ̀sɛ e lɛ́ daama mà n wɛ́ɛ wɛtɛ,
Dii, mɛ́ɛ n wɛ́ɛ wɛtɛɛ.
9 Ǹton mìkpɛɛ zu mamɔma n zɔ̀blerinɛro,
ǹton kpɛɛ limɛ kɔ̃n pɔfɛ̃oro.
Ma dɔnlɛrin n ũ, ǹton ma zĩnnaro,
Luda ma mìsiri, ǹton ma tónlo.
10 Tó ma de kɔ̃n ma dao pã kpàmazi,
Dii ɛ́ ma sí.
11 Dii, ǹ n yãzɛdee damɛ,
ǹ dɔmɛ aɛ zɛ́ súusu guu ma wɛ́ɛtãmmarinɔ yãnzi.
12 Ǹton tó ma ibɛɛnɔ pɔyeziyã kɛ ma musuro,
zaakɛ sèeda ɛgɛdeenɔɔ e yã diima,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e pɔ́ bɔɔ ń yĩzĩ.

13 Má yã kɛ̀kii náanɛkɛna,
kɛ̀ Dii ɛ́ à maaa kɛmɛ anduna kɛ̀ guu.
14 Ǹ wɛ́ɛ dɔ Diizi,
ǹ zɛ gbãa, nɛ́ n làakari kpáɛ,
ǹ wɛ́ɛ dɔ Diizi.

28

*Wɛ́ɛ*kɛna kɔ̃n sáabukpanao
Dauda lɛ̀.
1 Dii, ḿbe ma gbɛ̀si ũ, mɛ́ɛ n sisii,
ǹton ma yã kpá swãkotoro.
Tó n yĩtɛmala,
mɛ́ gɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sì gɛ̀wãa guunɔ bàmɛ.
2 Mɛ́ɛ dɔnlɛ wii pɛɛmma,
ǹ swã kpámazi,
mɛ́ɛ ma ɔ sɛɛ n kúkii kpa.

3 Ǹton ma gáɛ lɛdo kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̀ɛnɔ ke zaakɛrinɔoro.
Aɔ̃è yã nnaa o ń gbɛ̃daaanɔnɛ,
mɔde zangu bé à kú ń swɛ̀n.
4 Ǹ kɛńnɛ aɔ̃ yãkɛnaa kɔ̃n ń zaakɛnao,
ǹ fĩa bońnɛ ń dàa
lɛ aɔ̃ yã zaaa wí ń musu.
5 Aɔ̃è Dii yãkɛna kɔ̃n à zĩkɛnao yã daro,
eɛ́ ń gboro, eɛ́ ń fɛɛ dɔro.

6 Aubarikadeen Dii ũ,
zaakɛ à swã kpà ma wɛ̃nda wiipɛnazi.
7 Diin ma gbãaa ũ kɔ̃n ma sɛngbangoo,

má à náanɛ vĩ ma swɛ̃̀n.
È ma ĩan ká, ma pɔɔ è kɛ nna,
mɛ̀ à sáabu kpá kɔ̃n lɛ̀sinao.

8 Diin a gbɛ̃̀nɔ gbãaa ũ,
à dɛ utɛkii ũ kí kɛ̀ à kànɛ, è à mì sí.
9 Ǹ n gbɛ̃̀nɔ mì sí ǹ aubarika dańgu,
ǹ ń dãkpa ǹgɔ̃ ń kũna gurɔ píngi.

29

Dii yã'ona zàga'ĩa guu
Dauda lɛ̀.
1 A malaikanɔ, à Dii tɔ́ kpá,
à gakui kɔ̃n gbãaao dɔ̃ Diinɛ.
2 À Dii tɔ́ kpá,
à kúɛ Diinɛ à kúadona gupuraan.

3 Dii kòto dɔ ínɔla,
Luda Gakuide è tó lou pũtã,
Dii kòto kĩi dɔ ínɔ musu.
4 Dii kòto gbãaa dɔ,
Dii kòto gakui vĩ.
5 Dii kòto è sida línɔ para,
Dii è Lɛbanɔ bùsu sida línɔ para.
6 È tó Lɛbanɔ kpiiinɔ vĩvĩ lán zùnɛ bà,
Ɛmɔni gbè sɔ̃ lán zùswarenɛ bɔ̀rɔ bà.
7 Dii kòto è bɔ kɔ̃n loupinao,
8 Dii kòto è gbáa nigã,
Dii è Kadɛsi gbáa nigã.
9 Dii kòto è línɔ nigã,
è líkpɛnɔ pu,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à ua guunɔɔ e beenɛ,
Gakuideen à ũ.
10 Dii kú í kɛ̀ dana andunalaa musu,
Dii vɛ̃ɛna Kí ũ gurɔ píngi.
11 Dii è a gbɛ̃̀nɔ gba gbãaa,
Dii è aubarika dańgu aɔ̃gɔ̃ aafia.

30

Dii sáabukpana
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà Luda ua kyakɛna yã musu.
1 Mɛ́ n tɔ́ sɛ́ lezĩ Dii,
zaakɛ n ma kaara,
nɛ́ɛ tó ma ibɛɛnɔ ma nɛro.
2 Dii ma Luda, ma wii pènzi,
ben n ma gba aafia.
3 Dii, n ma si miraa,
nɛ́ɛ tó ma si gèwãanlo.
4 Dii gbɛ̃̀nɔ, à à tɔ́ kpá,
à à tɔ́ kɛ̀ kú adona sáabu kpá.
5 Zaakɛ à pɔfɛ̃na è gì kɛro,
à aubarika bé ègɔ̃ kuu ai gbɛ̃ wɛ̃̀ndi lɛ́n.
Ɔ̃ɔdɔna ègɔ̃ kuu gwãavĩ,
ben guu è dɔ kɔ̃n pɔnnaao.

[6] Kɛ̀ má kú nnamana guu ma bè:
Mɛ́ kpágula zikiro.
[7] Dii, kɛ̀ n aubarika dàmagu,
n ma zɛ gíngin lán kpiii bà.
Mɔde kɛ̀ n mìkpɛɛ zùmɛ,
ma gɔ̃ bídi guu.
[8] N Dii, mbe ma n sisi,
ma kúɛ kɛ̀ ma diinɛ ma bè:
[9] Bɔ́ àren ma gaa vĩi ke ma sina gɛ̀wãan?
Ma mira é n tɔ́ kpán yɔ́?
Eé n náanɛ kpàakpa kɛn yɔ́?
[10] Ǹ ma yã ma Dii ǹ ma wɛ̃nda gwa,
Dii, ǹgɔ̃ dɛ ma dɔnlɛri ũ.

[11] N ma ɔ́ɔdɔna lìɛ ɔ̃wãna ũ,
n ma pɔsia utanɔ pìtima,
n pɔnnaa dàmɛ pɔ́kãsãa ũ.
[12] Mɛ́gɔ̃ yĩtɛnaro, mɛ́gɔ̃ n tɔ́ kpaamɛ,
Dii ma Luda,
mɛ́gɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi.

31

Zĩndakpana Diia
Dauda lɛ̀.
[1] Dii, ḿbe ma nanzi,
ǹton tó wí ma kũ zikiro.
Ǹ ma mì sí n maakɛna yãnzi,
[2] Ǹ swã kpámazi, ǹ ma faaba kɛ kpakpaa,
ǹ gɔ̃ ma utɛki gbɛ̀ ũ,
zɛki gbãaa kɛ̀ eé ma faaba kɛɛ ũ.
[3] Ma gbɛ̀si kɔ̃n ma zɛki gbãaaon n ũ,
ǹ dɔmɛ aɛ ǹ ma da zɛ́a n tɔ́ yãnzi.
[4] Ǹton tó mà si bà kɛ̀ wà kpàkpamɛɛnlo,
zaakɛ ma mìsirin n ũ.
[5] Ma a ninii nànnɛ n ɔzĩ,
ǹ ma mì sí Dii Luda yãpurade.

[6] Ma za gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è na tãanɔan,
Diin má náanɛ kɛ̀.
[7] Mɛ́ yáa dɔ mà pɔnnaa kɛ kɔ̃n n yenzio,
zaakɛ n ma yã'ɔ̃amma è,
n ma nawɛ̃akɛna dɔ̃̀mɛ.
[8] Nɛ́ɛ ma na ma ibɛɛnɔnɛ ń ɔzĩro,
n ma gba mɛ̀porokii.

[9] Ǹ ma wɛ̃nda gwa Dii,
zaakɛ má kagurakɛnamɛ,
pɔsiaa tò ma wɛ́ɛ gɔ̃̀ súkusuku,
ma pɔɔ sia kũ̀ ma nɔ̀sɛ yàka.
[10] Pɔsiaa e ma wɛ̃̀ndi lagoo,
m̀bna e ma wɛ̃̀ yãaa,
laasuu tò má gbãaa vĩ dɔro,
ma wánɔ bùsa.

11 Ma gbɛ̃daaanɔ è kya kámagu ma ibɛɛnɔ yãnzi,
ma yã è ma gbɛ̃nɔ vĩa kũ maamaa,
gbɛ̃ kɛ̀ weè dakɔ̃rɛ gãalɛnɔ è pãmɛ.
12 Ma yã e dɔ gbɛ̃ken dɔro,
ma gɔ̃ lán gɛ̀ bà,
ma gɔ̃ńnɛ lán oo kãndo bà.
13 Mɛɛ̀ ma kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ e ma pee pari,
vĩapɔnɔɔ ligamazi.
Aɔ̃è kakɔ̃a wà lɛ́ kpákɔ̃sɔ̃mazi,
aɔ̃è lɛdolɛ kɛ ma wɛ̃̀ndibɔna yãnzi.

14 Mɔde ḿbe ma n náanɛ kɛ̀ Dii,
mɛɛ̀ be ma Ludan n ũ.
15 Ma wɛ̃̀ndi ègɔ̃ kú n ɔzĩ gurɔ píngimɛ,
ǹ ma sí ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma wɛtɛɛ
wà ma dɛɛnɔ ɔzĩ.
16 Ǹ uu were mamɔma n zɔ̀bleria,
ǹ ma mì sí n yenzi guu.
17 Dii, ǹton tó wí ma kũro,
zaakɛ ma wii pɛ̀nzi.
Ǹ tó wí zaakɛrinɔ kũ,
ǹ tó aɔ̃ lɛ́ gɔ̃ nakɔ̃ana gɛ̀wãan,
18 ǹ tó ɛgɛtori pìnɔ néne naɛ.
Aɔ̃è dɔkɛ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ,
aɔ̃è kya káńgu kɔ̃n ĩadãnao.

19 Auziki kɛ̀ ń kàkɔ̃a n vĩakɛrinɔnɛ bíta,
nɛɛ̀ aubarika da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ nanziinɔn gbɛ̃ píngi wáa.
20 Tó gbɛ̃nɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ńzi, nɛɛ̀ ń utɛ n kuu,
tó wèe lɛokpakɔ̃a kɛɛńyo, nɛɛ̀ ń dãkpa n kukiia.

21 Aubarikadeen Dii ũ,
zaakɛ à yenzi bíta ɔ̀dɔamɛ
wɛ́tɛ kɛ̀ wà lìgazi guu.
22 Swɛ̃̀ kɛ̃̀magu gwe,
ben ma bè, wà n kii zɛ́ zɔ̃̀mɛ.
Kɛ̀ ma faaba lɛ́ zùnzi,
n ma wɛ̃nda wiipɛna mà.

23 Àgɔ̃ ye Diizi, amɔa a gbɛ̃nɔ.
Dii è a náanɛkɛrinɔ dãkpa,
è fĩa bo ĩadãrinɔnɛ pãsĩpãsĩ.
24 Amɔa kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔ Diizinɔ,
àgɔ̃ gbãa à a swɛ̃̀ kpáɛ.

32

Durun'ona Ludanɛ
Dauda lɛ̀.
1 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Luda pɔ́ kù à taarinɔla
à à durunnɔ kɛ̃̀nɛ ũ.
2 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii è à durun yã daroo ũ,
bensɔ̃ mɔnafiki kú à nɔ̀sɛ guuro.

3 Kɛ̀ ma yĩtɛ kɔ̃n ma durun-o, ma yãyã,

ma wiii ègɔ̃ dɔ zaa kɔngɔ ai uusiɛ.
4 N ɔ tɔ̃̀ma fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo,
ma gbãaa yà̃a lán guwãagurɔ ɔfãntɛ̃ bé à ma lɛɛ bà.
5 Ben ma wennɛ ma durunzi,
mɛ́ɛ ma yã zaaa utɛnnɛ dɔro.
Ma bè, mɛ́ ma taarinɔ o Diinɛ,
ben à ma durun kɛ̃̀mɛ.

6 Beee yãnzi n náanɛkɛri wɛ́ɛ kɛmma a gurɔɔazi,
tó yã zĩ'ũu e mɔɔ, eé à lero.
7 Ma utɛkiin n ũ,
nɛɛ̀ ma bɔ wɛ́ɛtãmma guu,
nɛɛ̀ ligamazi ǹ ma mì sí.

8 Mɛ́ yã dannɛ mà n da zɛ́ kɛ̀ dɛ ǹ sɛ́a,
mɛ́ lɛ́ damma, ma wɛ́ɛ gɔ̃ tɛ́nzi.
9 Ǹtongɔ̃ kuu laasuu sai
lán sɔ̃ ke bãagãsɔ̃ bàro,
tó nɛ́ɛ aizi káńnɛ kɔ̃n a bàoro,
aɔ̃̀ da n dɔ̀rɔaro.
10 Yã'ɔ̃amma è da gbɛ̃ zaaanɔla,
Dii yenzi è liga à náanɛkɛrinɔzi.

11 Gbɛ̃ maaanɔ, à pɔnnaa kɛ Dii yãnzi,
nɔ̀sɛpuradeenɔ, à guda kɛ à yáa dɔ.

33

Luda sáabukpana

1 À guda dɔ Diia gbɛ̃ maaanɔ,
à kɔ̃ sìo nɔ̀sɛpuradeenɔ à sáabu kpá.
2 À Dii tɔ́ kpá kɔ̃n kuntigio,
à lɛ̀ síne kɔ̃n mɔrɔo.
3 À lɛ̀ dufu síne,
à pɔ́'ɔnnanɔ lɛ́ kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n pɔnna wiiio.

4 Zaakɛ yã kɛ̀ Dii ò nɛ́ yãpuramɛ,
à náanɛ vĩ a yãkɛna píngi guu.
5 À ye maakɛɛzi kɔ̃n yãzɛdeeo,
Dii yenzi anduna pà.

6 Dii yã'ona bé à musu kɛ̀,
à lɛ́'ĩa bé à musupɔnɔ pɛ̀pɛ.
7 À í kàɛ gu dɔ̃nkɔ̃, à gɔ̃̀ ísiaa ũ,
à ínɔ kàkɔ̃a, à gɔ̃̀ í lɔ̀ ũ.
8 Anduna gbɛ̃ píngi, à vĩa kɛ Diinɛ,
gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ píngi, à mì siɛnɛ.
9 Zaakɛ à yã ò, ben anduna gɔ̃̀ kaɛna,
à yã dìɛ, ben pɔ́ píngi gɔ̃̀ kun.
10 Dii è lɛ́ kɛ̀ boriinɔɔ kpàkɔ̃sɔ̃ kɛ pã,
è kpá bùsudeenɔnɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃̀ɔe pɛɛao.
11 Yã kɛ̀ Dii zɛ̀o ègɔ̃ diɛna gíngin,
yã kɛ̀ à à pɔɔ gbà ègɔ̃ kuu gurɔ píngi.

[12] Aubarikadeen borii kɛ̀ Dii dɛ à Luda ũu ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́ a pɔ́ ũunɔ.
[13] Zaa musu Dii è guu gwa gĩzĩ,
è gbɛ̃nteenɔ e ń píngi.
[14] Zaa à kúkiia è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
anduna guunɔ tàasi kɛ ń píngi.
[15] Àmbe à baade píngi swɛ̃̀ kɛ̀,
è ń yãkɛnanɔ dɔ̃ píngi.
[16] Kína ke è zɩ̀ ble a zɩ̀kpɛ parikɛɛ yãnziro,
zɩ̀kari ke è bɔ a gɔ̃sagbãakɛ yãnziro.
[17] Sɔ̃ náanɛkɛna à ń bɔɔ nɛ́ ɛgɛɛmɛ,
baa kɔ̃n à gbãakɛɛo eé fɔ̃ à gbɛ̃ mì síro.
[18] Dii wɛ́ɛ kú a vĩakɛrinɔa,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ à yenzizinɔ.
[19] Eé ń bɔ gaa lézĩ,
eé ń gwa dekaagurɔ.
[20] Wa wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ Diizi,
àmbe wa dɔnlɛri ũ kɔ̃n wa sɛngbangoo.
[21] Zaakɛ Diin wa pɔɔ ègɔ̃ nnaa,
wá à tɔ́ kɛ̀ kú adona náanɛ vĩ.
[22] Dii, ǹ tó n yenzi gɔ̃ kúwao
lán wa wɛ́ɛ dɔnzi nà.

34

*Dii maak*ɛna
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à a zĩnda dìɛ ĩadee ũ Abimɛlɛki aɛ, ai Abimɛlɛki pèa à tà.
[1] Mɛ́gɔ̃ Dii tɔ́ sɛ́ɛ lezĩ gurɔ yãana sai,
mɛ́gɔ̃ à tɔ́ kpaa lán guu e dɔɔ nà.
[2] Mɛ́gɔ̃ ĩa dãa Dii yã musu,
takaasideenɔ é ma aɔ̃ pɔnnaa kɛ.
[3] À bítakɛɛ dɔ̃ Diinɛmao,
à tó wà à tɔ́ bɔ lɛdo.

[4] Ma Dii kii wɛ̀tɛ, ben à wèmala,
à ma bɔ ma vĩanɔ guu.
[5] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔzinɔ uu égɔ̃ werena,
wí é gɛ̃ ń wɛ́ɛn zikiro.
[6] Takaasidee kɛ̀ Dii sìsi, ben à wèàla,
à à bɔ̀ à nawɛ̃anɔ guu píngi.
[7] Dii Malaika ègɔ̃ kú à vĩakɛrinɔ saɛ,
è ń mì sí.

[8] À dã à gwa, é e kɛ̀ Dii nna,
aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ nàzi ũ.
[9] Dii gbɛ̃nɔ, à vĩa kɛnɛ,
pɔ́ke è kɛ̃sã à vĩakɛrinɔaro.
[10] Nɔaa è músunɔ dɛ, pɔ́blee è kɛ̃sãḿma,
mɔde pɔ́ maa ke è kɛ̃sã Dii kii wɛ̀tɛrinɔaro.

[11] Gbɛ̃nɔ, à mɔ́ à ma yã ma,
mà vĩakɛna Diinɛ dạdaare.
[12] Amɔa kɛ̀ á yezi a wɛ̃̀ndi gɔ̃ maa
bensɔ̃ á yezi a kuuna gɔ̃ nna,
[13] à a lé kũ kɔ̃n yãzaa'onao,

àton tó ɛgɛɛ bɔ a lɛ́nlo.
[14] À kpɛɛ li à zaaanɛ à à maaa kɛ,
à aafia zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ tɛ́zi.

[15] Dii ègɔ̃ gbɛ̃ maaanɔ tàasi kɛɛ,
è swã kpá ń wiipɛnazi.
[16] Dii è mìkpɛɛ zu zaakɛrinɔnɛ,
lɛ aɔ̃ yã tón dɔ gbɛ̃kenlo yãnzi.

[17] Tó gbɛ̃ maaanɔ lɛ́ zù Diizi, è ma,
è ń bɔ ń nawɛ̃anɔ guu píngi.
[18] Dii kĩi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔɔ yàkanɔ,
è dɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ uu sisinanɔlɛ.

[19] Wahaa ègɔ̃ gbɛ̃ maaa lee gɛ̀n baaagɔ̃,
mɔde Dii è à bɔ à guu píngi.
[20] È à wánɔ dãkpa píngi,
à ke è éro, baa mèn do.

[21] Kisia é gbɛ̃ zaaanɔ dɛdɛ,
yã é vɛ̃ɛ gbɛ̃ maaa ibɛɛnɔa.
[22] Dii è a zɔ̀blerinɔ mì sí,
yã é vɛ̃ɛ gbɛ̃ kɛ̀ naziaro.

35

Gbɛ̃ maa wiipɛna Diizi
Dauda lɛ̀.
[1] Dii, ǹ íbɛtɛ kpá kɔ̃n ma ibɛɛnɔo,
ǹ zɛ̀ ká kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe zɛ̀ kaamaonɔ.
[2] Ǹ n sɛngbango kɔ̃n n gɔ̃kɛbɔnɔ sɛ́ɛ,
ǹ fɛɛ ǹ dɔmalɛ.
[3] Ǹ n sári kɔ̃n n fɛ̃ɛdaao sɛ́ dɔ,
ǹ fɛɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma gbɛsɛɛnɔzi.
Ǹ bemɛ ma mìsirin n ũ.

[4] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma wɛtɛɛ wà ma dɛɛnɔ,
ǹ tó aɔ̃ kpɛɛ li, wí ń kũ.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à zaaa gɔ̃gɔ̃maziinɔ,
ǹ tó aɔ̃ fua, mà ń kpɛɛ e.
[5] Aɔ̃gɔ̃ dɛ lán ése ũkã kɛ̀ ĩa sɛ̀ɛ bà,
Dii Malaika pɛ́ḿma.
[6] Aɔ̃ zɛ́ gɔ̃ gusiaa ũ kɔ̃n gu zãɛo,
Dii Malaika ɔ yĩpańzi.
[7] Zaakɛ aɔ̃ wɛ̀ɛ yɔ̀̃mɛ pã,
mɛ́ɛ yãke kɛńnɛro, ben aɔ̃ bà kpàkpamɛ.
[8] Ǹ tó mɔ́nzi ń le à kɛńnɛ ásaru ũ,
ǹ tó bà kɛ̀ aɔ̃ɔ kpàkpamɛɛ ń kũ,
aɔ̃ lɛ́ɛ wɛ̀ɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yɔ̀̃ pì guu.
[9] Ma pɔɔ é gbasa à kɛ Diia nna,
mɛ́ pɔnnaa kɛ kɛ̀ à ma mì sì yãnzi.
[10] Mɛ́ be kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
Dii, dé bé à dɛ lán n bà?
Nɛɛ̀ takaasideenɔ sí gbãamɔnnɛrinɔa,
nɛɛ̀ wɛ̃ndadeenɔ bɔ ń wɛ́ɛtãmmarinɔ ɔzĩ.

11 Sèeda ɛgɛdeenɔ è fɛɛmazi,
aɔ̃è yã kɛ̀ má à yã dɔ̃roo lalama.
12 Aɔ̃è à maaa fĩa bomɛ kɔ̃n à zaaao,
ben ma gɔ̃ gbɛ̃ miradodee ũ.
13 Tó aɔ̃ɔe gyãa kɛɛ yã sɔ̃,
mɛɛ̀ uta kãsãa damɛ,
mɛɛ̀ ma zĩnda busa kɔ̃n léyinao,
mɛɛ̀ adua kɛńnɛ yãana sai,
14 lán wà be aɔ̃ɔ dɛ ma gbɛ̃nna ke ma danɛ ũu bà.
Mɛɛ̀gɔ̃ lili oo mìpɛɛna kɔ̃n pɔsiaao,
lán wà bè ma dạn mɛ́ɛ wɛ̃nda kɛɛnɛ bà.
15 Mɔde kɛ̀ ma gɛ̀̃n sì,
aɔ̃ lìgamazi kɔ̃n pɔnnaao,
aɔ̃ ma zãmba kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ɛma,
aɔ̃ ma yaka yãana sai.
16 Aɔ̃ ma fabò pãsĩpãsĩ,
aɔ̃ swaa pìtimazi.
17 Dii, nɛ́gɔ̃ ma gwaa lɛ ai bɔrɛmɛ?
Músu pìnɔɔ e ma kɛɛ gyáigyai,
ǹ ma síḿma màgɔ̃ kú wɛ̀̃ndio.
18 Mé n sáabu kpá pari kakɔ̃ana guu,
mé n tó kpá gbɛ̃nɔ wáa.

19 Ǹton tó ma ibɛɛnɔ ma yáa dɔro,
ǹton tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàmagu pãanɔ
ma gwa kɔ̃n wɛ́ɛ zaaaoro.
20 Yã nnaa è bɔ ń lénlo,
aɔ̃è yã di nɔ̀sɛyĩideenɔa.
21 Aɔ̃è lɛ́ aɛ wà be:
ɛ̃hɛ̃, ɛ̃hɛ̃, wa wɛ́ɛ è.

22 Dii, n wɛ́ɛ è, ǹtongɔ̃ yĩtɛnaro,
ma Dii, ǹtongɔ̃ zà̃maoro.
23 Ma Luda, ǹ fɛɛ ǹ zɛmao,
ma Dii, ǹ tó yã bɔmao nna.
24 Nɛɛ̀ yã kɛ a zɛ́a,
Dii ma Luda, ǹ yã nnaa kpáma,
ǹton tó aɔ̃ ma yáa dɔro.
25 Ǹton tó aɔ̃ be ń swɛ̀̃n wà ma nɛro,
ǹton tó aɔ̃ be wà ma mɔ bɛ̃ɛro.

26 Lán aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ ma wɛ́ɛtãmma musu nà,
ǹ tó wí ń kũ mà ń kpɛɛ e.
Lán aɔ̃ɔe bítakɛɛ ɔdɔamɛ nà,
ǹ wí daḿma ǹ ń kpɛ bɔ.
27 Gbɛ̃ kɛ̀ ma bɔna maaa è kɛńnɛ nnaanɔ
ǹ tó aɔ̃ pɔnnaa kɛ aɔ̃ guda kɛ.
Gbɛ̃ kɛ̀ ma bɔna aafia è kɛńnɛnɔ
ǹ tó aɔ̃gɔ̃ bee Dii bé à bíta.
28 Mapi sɔ̃, mé n maakɛ yã o,
mégɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi.

36

*Gb*ɛ̃ntee zaaa
Dii zɔ̀bleri Dauda lɛ̀.
[1] Gbɛ̃ zaaa durun yã da ma swɛ̀n,
à wɛ́ɛ ègɔ̃ Luda wí vĩro.
[2] Zaakɛ ègɔ̃ a zĩnda ee gbɛ̃ maaa ũmɛ,
è a durun dɔ̃ gbasa à zanlo.
[3] Ɛgɛ kɔ̃n mɔnafikio kú à lén,
à ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n maakɛnao tò.
[4] È yã zaaa laasuu lɛ́ a daɛkiia,
è gí yã pãsĩziro,
è a zĩnda da zɛ́ faasaideea.

[5] Dii, n yenzi bíta kà ludambɛ,
ń náanɛ vĩ maamaa, à zɔ̀ sɔsɔnɛnɔa.
[6] N maakɛna bíta lán kpiiinɔ bà,
n yãzɛdekɛ lɛ́ vĩro lán ísia lɔ̀ bà.
Dii, nɛɛ̀ gbɛ̃nteenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ bɔ píngi.
[7] Luda, n yenzi bɛ̀ɛ vĩ fá,
gbɛ̃nteenɔ è utɛ n ɔru.
[8] Aɔ̃è n ua pɔ́ble nɔ́sidee ble wà kã,
nɛɛ̀ n swa'i pɔnnade kpáḿma aɔ̃ mi.
[9] Zaakɛ ḿbe wɛ̀ndibɔkii ũ,
wa kuuna n gupuraan bé à wa wɛ́ɛ kɛ̀.

[10] Ǹgɔ̃ yenzi ɔdɔa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ n dɔ̃ɔnɔnɛ ǹgɔ̃ gaa,
ǹgɔ̃ kpɛɛ ǹgɔ̃ nɔ̀sɛpuradeenɔ mì sii.
[11] Ǹton tó ĩadãrinɔ ma dúgu zɔ̃ro,
ǹton tó zaakɛrinɔ ɔ yĩpamaziro.
[12] Ǹ gwa, mɔnafikidee pìnɔ lɛ̀ɛ,
aɔ̃ gɔ̀ daɛna sɔ̀rɔrɔ, aɔ̃é fɔ̃ wà fɛɛ dɔro.

37

*Gb*ɛ̃ maaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ ziaa zĩ
Dauda lɛ̀.
[1] Ǹton tó gbɛ̃ zaaanɔ yã n kũ gbãaro,
ǹton zaakɛrinɔ gwena ni dɛro,
[2] zaakɛ aɔ̃é kori kũ wà gaga tia lán sɛ̀ bàmɛ,
aɔ̃ maakɛɛ é yãa lán sɛ̀la ísi bà.
[3] Ǹ Dii náanɛ kɛ, ǹgɔ̃ yã maaa kɛɛ,
ǹgɔ̃ kú bùsu kɛ̀n, ǹgɔ̃ nnaa maa.

[4] Ǹ tó n pɔɔ gɔ̃ nna Diia,
eé pɔ́ kɛ̀ n nɔ̀sɛ yezi kpámma.

[5] Ǹ zɛ kɔ̃n Diio ǹ à náanɛ kɛ,
eé yã kɛ̀nɔ kɛnnɛ.
[6] Eé tó yã bɔnyo nna lán gudɔna bà,
eé tó ǹ bɔ maa lán fãantɛ̃ gupuraa bà.

[7] Ǹ lɛ́ yĩtɛ Dii aɛ ǹ sɔ̃kpazi,
ǹton tó auzikide yã n kũ gbãa

gurɔɔ kɛ̀ à bɔ̀ kɔ̃n a wɛ́ɛzɛ̃ zaaaoro.

[8] Ǹ pɔfɛ̃ tó ǹ mì kɛ̃ pɛ̃tɛ̃a.
Ǹton tó yã beeenɔ n kũ gbãaro,
è mɔ́ kɔ̃n yãzaakɛnaomɛ.
[9] Zaakɛ gbɛ̃ zaaanɔ é kaatɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ Diizinɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ.

[10] À gɔ̀ féte kɛ̀ gbɛ̃ zaaanɔ égɔ̃ kuu dɔro,
baa tó n ń wɛ́tɛ, nɛ́ ń ero.
[11] Zĩndabusarinɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ,
aɔ̃égɔ̃ pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n aafia bítao.

[12] Gbɛ̃ zaaa è à zaaa kpákpa gbɛ̃ maaazi,
è fɛ̃zi.
[13] Mɔde Dii ègɔ̃ à yáa dɔɔ,
zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ à gurɔɔ é papa.

[14] Gbɛ̃ zaaanɔ è fɛ̃ɛdaa woto,
aɔ̃è ń kà kpá sála,
lɛ wà e wà takaasideenɔ kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ dɛdɛo,
aɔ̃é gbɛ̃ kɛ̀ ń yãkɛna maaanɔ kaatɛ.
[15] Aɔ̃ zĩnda fɛ̃ɛdaa é ń zɔ̃ ń swɛ̀̃n,
weé ń sánɔ ɛ́'ɛńnɛ.

[16] Pɔ́ féte kɛ̀ gbɛ̃ maaa vĩi
dɛ gbɛ̃ zaa pariinɔ auzikila,
[17] zaakɛ gbɛ̃ zaaanɔ gbãaa é mì dɛ,
mɔde Diin gbɛ̃ maaanɔ kũna ũ.

[18] Dii taarisaideenɔ yã dɔ̃,
aɔ̃ baka ègɔ̃ dɛ ń pɔ́ ũ gurɔ píngi.
[19] Wí é ń kũ yã pãsĩ gurɔɔ zĩro,
baa tó dekaa kà, aɔ̃égɔ̃ kãna.

[20] Gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̃ é kaatɛ,
Dii ibɛɛnɔ é yãa lán sɛ̀̃la bɔ̀rɔ nà,
aɔ̃é gɛ̃tɛ lán tésukpɛ bà.

[21] Gbɛ̃ zaaa è pɔ́ sɛ̃kãḿma à à fĩa boro,
gbɛ̃ maaa sɔ̃ è gba da maamaa.
[22] Gbɛ̃ kɛ̀ Dii aubarika dàńgunɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ,
gbɛ̃ kɛ̀ à lé kɛ̀ńnɛnɔ sɔ̃ é kaatɛ.

[23] Dii è gbɛ̃ da zɛ́ kɛ̀ dɛ à sɛ́a,
à pɔɔ ègɔ̃ nna à kuunaa.
[24] Baa tó à gɛ̀̃n sì, eé lɛ́ɛro,
kɛ̀ Dii à kũna yãnzi.

[25] Zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ
ai ma gaa ma zi kʊ̀̃o la,
mɛ́ɛ e Luda gbɛ̃ maaa zĩ̀nna zikiro,
mɛ́ɛ e à nénɔɔ e baa kɛɛro.
[26] Ègɔ̃ gba daa gurɔ píngi

ègɔ̃ pɔ́ sɛ̃kãaǵnɛmɛ,
à nɛ́nɔ égɔ̃ aubarika vĩ.

27 Ǹ kpɛɛ li yã zaaanɛ ǹgɔ̃ à maaa kɛɛ,
nɛ́gɔ̃ kú bùsu kɛ̀n gurɔ píngi.
28 Zaakɛ Dii ye yãzɛdeezi,
eé a náanɛkɛrinɔ zĩnnaro.

Aɔ̃égɔ̃ kuu aafia gurɔ píngi,
gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̃ é kaatɛ.
29 Gbɛ̃ maaanɔ bé wégɔ̃ bùsu vĩ,
aɔ̃égɔ̃ kún gurɔ píngi.

30 Ɔ̃ndɔ̃yã è bɔ gbɛ̃ maa lɛ́n,
à lɛ́ è yãzɛdee o.
31 À Luda doka kú à swɛ̀̃n,
à gbá è sata pɔ́kearo.

32 Gbɛ̃ zaaa è gbɛ̃ maaa kpákpa
lɛ à e à à dɛ,
33 mɔde Dii é à tó à ɔzĩro,
eé we yãkpaɛ à nɛro.

34 Ǹ sɔ̃kpa Diizi ǹgɔ̃ à yã kũna,
eé n kaara lɛ ǹgɔ̃ bùsu vĩ,
nɛ́ gbɛ̃ zaaanɔ kaatɛna e.

35 Ma gbɛ̃ zaa gbãade ke è yã,
à gbã̀ à ɔ tà lán lí kɛ̀ tɔɔtɛ kɛ̀nɛ nnaa bà.
36 Kɛ̀ tá ma kpa gwe, à kú gwe dɔro,
ma à wɛ̀tɛ, mɛ́ɛ à ero.

37 Ǹ taarisaide yã gwa,
ǹ gbɛ̃ maa yã tàasi kɛ,
zaakɛ nɔ̀sɛyĩidee boriinɔ é gɔ̃ borii ũ.
38 Durunkɛrinɔ sɔ̃ é kaatɛ lɛdolɛ,
gbɛ̃ zaaanɔ borii é mì dɛ.

39 Dii bé eé gbɛ̃ maaanɔ mì sí,
eégɔ̃ dɛńnɛ utɛkii ũ nawɛ̃akɛgurɔ.
40 Dii é dɔńlɛ à ń bɔ,
eé ń sí gbɛ̃ zaaanɔa à ń mì sí
kɛ̀ aɔ̃ nàzi yãnzi.

38

Takaasidee aduakɛna
Dauda lɛ̀.
1 Dii, ǹton ma toto kɔ̃n pɔfɛ̃oro,
ǹton ma swã sɔ̃kãmɛ kɔ̃n pɛ̃tɛ̃oro.
2 N kànɔ ma papa
n ɔ tɔ̃̀ma.
3 Ma mɛ̀ gbãaa yã̀a n pɛ̃tɛ̃ yãnzi,
ma wá aafiaro ma durun yãnzi.
4 Ma taarinɔ dàmala,

aɔ̃ tɔ̀̃ma lán aso tìisi bà.

5 Ma bɔ̀nɔ fɔ̀,
aɔ̃ yai kṹ ma yɔ̃nkɔkɛɛ yãnzi.
6 Má kuna, ma gɔ̃ zɔ̀lɔlɔ,
mɛ̀ɛ̀gɔ̃ té uuo sisina gurɔ píngi.
7 Ma kpɛɛwa e wii maamaa,
ma mɛ̀ gbãaa vĩro.
8 Má gbãaa vĩro, ma mɛ̀ kɛ̀ búgubugu,
mɛ́ɛ wii lɛɛ ma pɔyakana yãnzi.
9 Dii, ń pɔ́ kɛ̀ má yezi dɔ̃ píngi,
nɛɛ̀ ma m̀bna ma sãnsãn.
10 Ma kù e vĩi gbì gbì, ma gbãaa yã̀a,
ma uu e té kɛɛ dɔro.
11 Ma gbɛ̃̀nnanɔ kɔ̃n ma gbɛ̃̀nɔ è gbɛ̃̀ɛmɛ,
ma danɛnɔ è bàa lɛ́mɛ ma bɔ̀nɔ yãnzi.
12 Gbɛ̃̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ wɛtɛ wà ma dɛnɔ è bà kpákpamɛ,
ma wɛdɛrinɔ è yã zaaa kpakɔ̃sɔ̃mazi,
aɔ̃ɛ̀gɔ̃ mɔnafikiyã wàari paa kɔ̃o gurɔ píngi.

13 Ma gɔ̃ lán swãdoo bà, mɛɛ̀ yã maro,
lán gbɛ̃̀ kɛ̀ à nɛ́nɛ nàɛ bà, mɛɛ̀ lɛ́ è wɛ̃̀kɔ̃aro.
14 Má dɛ lán gbɛ̃̀ kɛ̀ è yã maroo bà,
mɛɛ̀ weńlaro.
15 Dii, ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi,
né ma yã ma, Dii ma Luda.
16 Ma bè, ǹton tó aɔ̃ yɔ̃̀gɔ̃ kɛmaro,
ǹton tó aɔ̃ ĩa dã ma satana yãnziro.

17 Ma ka lɛɛna,
mɛ̀ɛ̀gɔ̃ kú yã'ɔ̃amma guumɛ.
18 Mɛ́ ma yã zaaanɔ onnɛ sa,
zaakɛ ma durun yãnzin ma pɔɔ yakanazi.
19 Ma ibɛɛ pãsĩnɔɔ lɛ́ vĩro,
gbɛ̃̀ kɛ̀ aɔ̃ zàmagu pãpãanɔɔ pari.
20 Aɔ̃è à maaa fĩa bomɛ kɔ̃n à zaaao,
yã maaan má tɛ́zi, ben aɔ̃ íbɛtɛ kpàmao.

21 Dii, ǹton ma zĩnnaro,
ma Luda, ǹtongɔ̃ kúmao zã̀ro.
22 Ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ kpakpaa,
ma Dii, ma mìsiri.

39

Takaaside wiipɛna Ludazi
Dauda lè.
1 Ma bè, mégɔ̃ ma zĩnda kũna dɔ̃,
mé tó ma lɛ́ ma da durunkɛna guuro.
Tó gbɛ̃̀ zaaa kúmao, mé ma lɛ́ kũ.
2 Ma lɛ́ nakɔ̃a, ma yĩ kítikiti,
mɛ́ɛ yãke oro, baa yã maaa se,
ben ma yã'ɔ̃amma sɔ̀kpa à kàara.
3 Ma swɛ̀̃ puusu bɔ̀ ma guu,
kɛ̀ ma laasuu lè, ma swɛ̀̃ té bɔ̀,

ben ma lɛ́ bɔ̀ ma bè:

4 Dii, ǹ tó màgɔ̃ ma wɛ̃̀ndigurɔ lɛ́ dɔ̃,
kɔ̃n ma gurɔ pari zaka lɛ́o.
Ǹ tó màgɔ̃ dɔ̃ lán ma wɛ̃̀ndi é gɛ̃ zɛ́la nà kãndo.
5 N ma wɛ̃̀ndi lɛ́ yɔ̃̀ n ɔla zakan,
ma kuuna dɛ wɛ́ɛ kɔ̃n yĩola n kiiaro.
Baade píngi è gɛ̃ zɛ́la lán ĩa bàmɛ,
6 gbɛ̃ntee tɛna ègɔ̃ dɛ lán ɔra bàmɛ.
È bãabãa bo à auziki kakɔ̃a,
mɔde à dɔ̃ tó dén eé gɔ̃nɛro.
7 Tó lɛmɛ, bɔ́ tãmaan mégɔ̃ vĩi?
Ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi, Dii.
8 Ǹ ma taarinɔ kɛ̃mɛ,
ǹton tó yɔ̃nkɔɔnɔ ma faboro.
9 Ma lɛ́ nakɔ̃ana, mɛ́ɛ ma lɛ́ wɛ̃kɔ̃aro,
zaakɛ ḿbe n yã beee kè.

10 Ǹton ma lɛ́ dɔro,
ma gbãsĩ lɛ̀ n ɔkũ yãnzi.
11 Nɛɛ̀ gbɛ̃ toto nɛɛ̀ wɛ́ɛ tãa à durun yãnzi,
nɛɛ̀ à auziki yaka lán blɛ́ bà.
Baade píngi è gɛ̃ zɛ́la lán ĩa bàmɛ.

12 Ǹ ma aduakɛna sí Dii,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi.
Ǹton ma ɔ́ɔdɔna kpá swãkotoro,
zaakɛ n nibɔn ma ũ,
má dɛ gbɛ̃ zɛ̀̀tɔ ũ lán ma dezinɔ bà.
13 Ǹ uu goma lɛ ma pɔɔ e àgɔ̃ nna dɔ,
ai màgɔ̃ gá anduna tó.

40

Dii sáabukpana

Dauda lè.
1 Ma wɛ́ɛ dɔ̀ Diizi maamaa,
ben à aɛ dɔ̀ma à ma wiipɛna mà.
2 À ma bɔ kokotɛ̃̃wɛɛn,
à ma bɔ foo guu.
À ma gbá pɛ̀ɛ gbɛ̀si musu,
à ma zɛ gwe gíngin.
3 À lè dufu dàmɛ ma lɛ́n,
wa Luda sáabukpana pɔ́ ũ.
Gbɛ̃nɔ é e pari, vĩa é ń kũ,
aɔ̃é Dii náanɛ kɛ.

4 Aubarikadeen gbɛ̃ kè Dii náanɛ vĩi ũ,
bensɔ̃ è aɛ dɔ ĩadãrinɔ kɔ̃n tãagbãgbãrinɔaro.
5 Dii ma Luda, n yãbɔnsaɛkɛnanɔɔ pari,
weé fɔ̃ wà yã kè nɛ́ɛ pɛɛawee dɔdɔro.
Tó mɛ́ɛ tɔ̃kɛ̃ɛnnɛ, à lɛ́ vĩro,
mé fɔ̃ mà o píngiro.

6 Ń ye sa'opɔ ke gbaaziro,
ben n ma gba swã mà yã mao.
Nɛ́ɛ sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ
ke durun agbaakpabɔ gbekaro.
7 Ben ma bè: Maɛ kɛ̀,
ma mɔ lán wà kɛ̃̀ takadan ma yã musu nà.
8 Má ye n pɔyezi kɛmɛ, ma Luda,
n doka kú ma swɛ̃̀ guu.

9 Mɛ́ yãzɛdee baaru kpá pari kakɔ̃ana guu,
mɛ́ ma lɛ́ nakɔ̃aro, lán ń dɔ̃ nà Dii.
10 Mɛ́ɛ n yãzɛdee utɛńnɛro,
ma n náanɛ kɔ̃n n mìsinao yã ò.
Mɛ́ɛ gí n yenzi kɔ̃n n yãpuraao o
pari kakɔ̃ana guuziro.

11 Dii, ǹton gí ma wɛ̃nda gwaziro,
n yenzi kɔ̃n n yãpuraao gɔ̃ ma dãkpaa.
12 Zaakɛ yã zaaa kɛ̀ liganamazi lɛ́ vĩro,
ma taarinɔ dàmala, mɛ́ɛ guu eero,
à pari dɛ ma mìkãla, swɛ̃̀ kɛ̃̀magu.

13 Dii, ǹ sùu kɛ ǹ ma mì sí,
Dii, ǹ kɛ kpakpaa ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ.
14 Ǹ tó wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma wɛɛ wà ma dɛɛnɔ kũ,
aɔ̃ ń mì pɛ́ɛ.
Ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi mà mɔ́nzi eenɔ kpɛɛ li,
aɔ̃ uu yãkɔ̃tɛ.
15 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è bemɛ taalɛ taalɛɛnɔ,
ǹ tó wí ń kũ aɔ̃ kɛ gìri.
16 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe n kii wɛtɛɛnɔ,
ǹ tó aɔ̃ pɔɔ kɛmma nna aɔ̃ yáa dɔ.
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye n mìsinazinɔ
gɔ̃ bee Dii bíta.

17 Takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ,
ǹ laasuu lɛ́ ma yãzi, Dii.
Ḿbe ma dɔnlɛri ũ kɔ̃n ma mìsirio,
ma Luda, ǹton gì kɛro.

41

*Gyãree aduak*ɛna
Dauda lɛ̀.
1 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è gbãasaide yã daa ũ,
Dii è à bɔ nawɛ̃akɛgurɔ.
2 Dii é à dãkpa à à gba wɛ̃̀ndi gbɑ̃̀a,
eé aubarika dan a bùsun,
eé à na à ibɛɛnɔ ɔzĩ aɔ̃ ń pɔyezi kɛaro.
3 Dii é à dãkpa à gyãpɛa,
eé tó à a gyãa pì ble.

4 Ma bè: Dii, ma durun kɛ̀nnɛ,
ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ ma gba aafia.

5 Ma ibɛɛnɔ è ma kpákpa gaao wà be:
Bɔrɛn eé ga lɛ à tɔ́ kaatɛɛ?
6 Tó aɔ̃ mɔ̀ ma gwa,
ɛgɛyãn aɔ̃è omɛ,
aɔ̃è baaru zaaa wɛtɛ ma yã musu,
ben aɔ̃è fɛɛ wà gá wàgɔ̃ yã pì fãa bàazi.

7 Ma zangurinɔ è ma kpákpa à zaaao,
aɔ̃ píngi aɔ̃è àisi zaaa kpámazi wà be:
8 Gagyãa bé à à lè,
eé fɛɛ a daɛkiia dɔro.
9 Baa ma gbɛ̃nna kè ma à náanɛ kè,
kè weè ɔ kakɔ̃a ta dɔ̃nkɔ̃ guu bɔ̀ ma kpɛɛ.

10 Mmɔn sɔ̃ Dii, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ ma gba aafia lɛ mà fĩa bońnɛ.
11 Tó ma ibɛɛnɔɔ e ma yɔ̃̀gɔ̃ kɛmaro,
mégɔ̃ dɔ̃ sa kɛ̀ ma yã kànnɛ.
12 Ń ma kũna ma nɔ̀sɛ maaa yãnzi,
ń tò màgɔ̃ kú n aɛzĩ gurɔ píngi.

13 Aubarikade Dii, Isarailinɔ Luda
zaa káaku ai gurɔ píngi!
Aami! Aami!

TAKADA PLAADEE

Saamu 42-72

42

Zĩ̀zɔ ɔ́ɔdɔna
Kora boriinɔ lè.
1 Lán zɔ̃ ègɔ̃ swasaɛ ni dɛɛ nà,
lɛn n nii kú ma swɛ̃̀n lɛ, Luda.
2 Ma ninii e Luda ni dɛɛ, Luda Wɛ̃̀ndide pì,
bɔrɛn mɛ́ e mà gá wɛ́ɛ siàlɛɛ?
3 Wɛ́ɛ'i bé à gɔ̃̀ ma pɔ́blee ũ
fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
Wègɔ̃ beemɛ gurɔ píngi:
N Ludaa kú mámɛee?
4 Ma nɔ̀sɛ wɛ̃̀nnɛ, ben yã kɛ̀kiinɔ dɔ̀magu,
lán mɛè gá parii guu nà ai Luda ua,
gbɛ̃nɔ ègɔ̃ tétɛ ma kpɛɛ kɔ̃n gudakɛnao,
zĩbaakɛrinɔ ègɔ̃ té ma kpɛɛ kɔ̃n sáabukpanao.

5 Bɔ́yãnzin ma nɔ̀sɛ yàkazi?
À kè dia ma làakari fɛ̀ɛɛ?
Séde màgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ Ludazi,
zaakɛ mɛ́ ɛara màgɔ̃ à sáabu kpaa,
ma Mìsiri, ma Luda.

6 Ma nɔ̀sɛ yàka, ben n yã dɔ̀magu
zaa Miza kpiigɛɛzi ai Yoda mìa,
zaa Ɛmɔni gbɛ̀nɔ musu.
7 Nɛè tó ísɔ̃pɛɛna kĩi gɔ̃ dɔ,
í lɔ̀nɔɔ e lé zuukɔ̃zi.

Ń tò í e daamala,
à sɔ̃ e taamao.

[8] Dii è yenzi ɔdɔamɛ fãantɛ̃,
à lɛ̀ ègɔ̃ da ma lɛ́n gwãavĩ,
mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛ Luda kɛ̀ dɛ ma wɛ̃̀ndi ũua.

[9] Mɛɛ̀ be Luda ma gbɛ̀sinɛ:
Bɔ́yãnzin ma yã sɔ̀̃nguzi?
À kɛ̀ dia ń tò màgɔ̃ tɛ́ kɔ̃n pɔsiaao
ma ibɛɛ wɛ́ɛtãmma yãnzii?
[10] Ma ĩadammarinɔ è ma sɔ̃sɔ̃,
beee yãnzi ma wánɔ ègɔ̃ wii,
aɔ̃ègɔ̃ beemɛ gurɔ píngi:
N Ludaa kú mámɛee?

[11] Bɔ́yãnzin ma nɔ̀sɛ yàkazi?
À kɛ̀ dia ma làakari fɛ̀ɛɛ?
Séde màgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ Ludazi,
zaakɛ mɛ́ ɛara màgɔ̃ à sáabu kpaa,
ma Mìsiri, ma Luda.

43

[1] Ǹ ma yã nnaa kpáma Luda,
ǹ yã símao bori ludadɔ̃risaideenɔ yã musu,
ǹ ma bɔ gbɛ̃ zaa mɔnafikideenɔ ɔzĩ.
[2] Luda, ḿbe ma utɛkii ũ,
bɔ́yãnzin n gimazii?
À kɛ̀ dia ń tò ma gɔ̃ tɛ́ kɔ̃n pɔsiaao
ma ibɛɛ wɛ́ɛtãmmana yãnzii?
[3] Ǹ n gupura kɔ̃n n yãpuraao zĩma,
à dɔmɛ aɛ n kpiii musu,
à gámao ai n kúkiia gwe.
[4] Mɛ́ gbasa mà gá n gbãgbãkiia Luda,
ma pɔɔ é kɛmma nna, Luda ma pɔnnaa,
mɛ́ n tɔ́ kpá kɔ̃n mɔrɔo,
Luda ma Luda.

[5] Bɔ́yãnzin ma nɔ̀sɛ yàkazi?
À kɛ̀ dia ma làakari fɛ̀ɛɛ?
Mɛ́gɔ̃ wɛ́ɛ dɔ Ludazi,
zaakɛ mɛ́ ɛara màgɔ̃ à sáabu kpaamɛ,
ma Mìsiri, ma Luda.

44

*Isarailin*ɔ faaba wɛ́ɛkɛna
Kora boriinɔ lɛ̀.
[1] Luda, yã kɛ̀ ń kɛ̀ zaa gìkɛna wa dezinɔ gurɔ,
aɔ̃ɔ òwe wa swã mà.
[2] N ɔ yì̀pa bori pãndenɔzi n ĩa dàḿma,
n wa dezinɔ kàɛ ń gbɛ̀n,
n ń kaara aɔ̃ dàgula.
[3] Aɔ̃ fɛ̃ɛdaa bé à ń ká bùsu kɛ̀aro,
aɔ̃ gɔ̀sã gbãaan aɔ̃ zì̀ blèoro.

N zĩnda gɑ̀sã gbãaa bé à tò,
n aɛ dɔ̀ḿma kɛ̀ ń yeńzi yãnzi.

4 Ḿbe ma Kína ũ ma Luda,
nɛɛ̀ tó Yakubu boriinɔ zɪ̀ ble.
5 N gãzĩn weè ɔ yĩpa wa ibɛɛnɔzi,
kɔ̃n n tɔ́on weè wa zangurinɔ dúgu zɔ̃.
6 Èe kɛ má sá náanɛkɛnanlo,
èe kɛ ma fɛ̃ɛdaa bé è ma bɔro.
7 Zaakɛ ḿbe nɛɛ̀ wa sí wa ibɛɛnɔa,
nɛɛ̀ wí da wa zangurinɔa.
8 Luda, weègɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi,
weègɔ̃ n tɔ́ kpaa yãana sai.

9 Baa kɔ̃n beeeo n giwazi ń tò wí wa kũ,
nɛɛ̀ bɔ kɔ̃n wa zɪ̀kpɛɛnɔ dɔro.
10 Ń tò wa bɔru kpɛɛ wa ibɛɛnɔnɛ,
ń tò wa zangurinɔ wa pɔ́nɔ nàkɔ̃a.
11 N ń gbá zé aɔ̃ wa dɛdɛ lán sãanɔ bà,
n wa fãakɔ̃a boriinɔ té.
12 N n gbɛ̃nɔ yà aaga,
nɛ́ɛ àre e à guuro.

13 Ń tò wa gbɛ̃daaanɔ wa sɔ̃sɔ̃,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wa saɛnɔ wa lalandi kɛ̀.
14 Ń tò wa gɔ̃ pena pɔ́ ũ boriinɔnɛ,
gbɛ̃nɔ è ń mì kɛ degũdegũ wa yãnzi.
15 Mɛɛ̀gɔ̃ kú kɔ̃n wíyão gurɔ píngi,
wí ègɔ̃ kú ma wɛ́ɛn
16 ma faborinɔ kɔ̃n ma sɔ̃̀sɔ̃rinɔ yãnzi
kɔ̃n ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɛ̃ɛ bomaanɔ yão.

17 Beee wa le píngi,
baa kɛ̀ n yã e sãwaguro,
wée n bà kuunawao yã gbororo.
18 Wa laasuu e kɛ̃mmaro,
wée kɛ̃ n zɛ́aro.
19 N wa wiwi,
n wa bùsu kɛ̀ gbɛ̃ngboonɔ tɛ́kii ũ,
n gusia níginigi dàwala.

20 Tó wa Dii tɔ́ sɑ̀̃wagu yã,
ke tó wa wɛ́ɛ dɔ̀ bori zɪ̀tɔnɔ tãazi,
21 Luda é gí eziɔ́?
Zaakɛ àmbe à wa nɔ̀sɛguuyãnɔ dɔ̃ píngi.
22 N yãnzi wá kú gaa lɛ́zĩzi zaa kɔngɔ ai uusiɛ,
wè wa diɛ lán sãa kɛ̀ weé ń kòto kpánɔ bà.

23 Ǹ vu Dii! À kɛ̀ dia nɛ́ɛ ii oo?
Ǹ fɛɛ! Ǹton gíwazi gurɔ píngiro.
24 À kɛ̀ dia n mìkpɛɛ zùwee?
Wa wɛ̃ndakɛ kɔ̃n gbãaa kɛ̀ wèe mɔɔweeo sɑ̀̃ngun yɔ́?
25 Wa gɔ̃ yina bùsutin,

wa gɔ̃ daɛna tɔɔtɛ.
[26] Ǹ fɛɛ ǹ dɔwalɛ,
ǹ mɔ́ ǹ wa bo n yenzi yãnzi.

45

*Kína n*ɔsɛna lɛ̀
Yenzi lɛ̀ kɛ̀ Kora boriinɔɔ dà.
[1] Yã nnaa e pipii ma swɛ̃̀ guu,
lán méɛ lɛ̀ kɛ̀kii daa kínanɛ nà.
Ma lɛ́ nna lán takadakɛ̃ri lákɛ̃bɔ bà.

[2] N maakɛɛ dɛ gbɛ̃ píngila,
n lɛ́gbɛ ègɔ̃ nna,
aubarika kɛ̀ Ludaa dànguu yãana vĩro.
[3] N zɛ̀̀kari pãsĩ, ǹ n fɛ̃ɛdaa sɛ́ ǹ logo
n kíkɛgakui sèeda ũ.
[4] Ǹ di sɔ̃a ǹ gá zɛ̀̀ ble n gakuikɛɛ guu
yãpura kɔ̃n nɔ̀sɛdooo kɔ̃n yãzɛdeeo yãnzi,
ǹ yã naasideenɔ kɛ kɔ̃n n ɔplaa gbãaao.
[5] Kí, n kànɔ lɛ́ sɔ̃ntɛ,
è gɛ̃ à n ibɛɛnɔ swɛ̃̀ zɔ̃,
boriinɔ è lɛ́ɛ n gbá saɛ.
[6] Luda, nɛ́gɔ̃ vɛ̃ɛna kpatan gurɔ píngi,
nɛ́gɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛdee ũ.
[7] Ń ye yãmaakɛnazi, n za yãzaakɛnan.
Beee yãnzi Luda, n Luda, n ka kpatan,
à pɔnnaa pìsimma dɛ n gbɛ̃nɔla.
[8] Lí'ɔ gũ nnannaa pìsi n pɔ́kãsãanɔa,
mɔrɔ'ɔ è n pɔɔ kɛ nna
n kpɛ́ kɛ̀ wà kɛ̀kɛ kɔ̃n wesaswaao guu.
[9] Kí nɛ́nɔgbɛ̃nɔɔ kú n nɔ yenzideenɔ té,
n nɔ dufu kú n ɔplaazi,
à Ofi bùsu vura zãblebɔnɔ dana.

[10] Nɛ́nɔkparɛ, ǹ swã kpá ǹ ma!
N de bɛ kɔ̃n n gbɛ̃nɔ yã tón dɔnnɛ aɛro.
[11] N nɔmaakɛɛ e kí mɛ̀ lugaa,
ǹ mì siɛnɛ, zaakɛ n diin à ũ.
[12] Tayadeenɔ é mɔ́ wà gba dannɛ,
auzikideenɔ é n wɛ́ɛ wɛtɛ.
[13] Kí nɛ́nɔkparɛ vɛ̃ɛna kpɛ́nɛ guu kɔ̃n gakuio,
wà ɔzĩi kɛ̀ à pɔ́kãsãanɔa kɔ̃n vura bào.
[14] Wèe suuo kínɛ
kɔ̃n à pɔ́kãsã wɛ̃zãdeenɔo dana.
Nɛ́nɔkparɛ zɛnnɛrinɔɔ tɛ́zi,
aɔ̃ɔe suuo à kiia.
[15] Wèe gɛ̃ɛńyo kíbɛ,
wèe pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n gudakɛnao.

[16] N nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ é gɔ̃ n denɔ gɛ̃ɛ ũ,
nɛ́ ń diɛdiɛ kínanɔ ũ anduna guu píngi.
[17] Mɛ́ tó n tɔ́ gɔ̃ dɔ gbɛ̃nɔn yãana sai,
boriinɔ égɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi.

46

Ludaa kúwao
Kora boriinɔ lɛ̀.
1 Ludan wa utɛkii ũ kɔ̃n wa gbãaao,
ègɔ̃ dɔɔwalɛ gurɔ píngi wa nawɛ̃a guu.
2-3 Beee yãnzi baa tó anduna yàka
bensɔ̃ kpiiinɔ lɛ̀ɛ wà sì ísiaan,
baa tó í pì kàka à fùta dɔ̀
bensɔ̃ kpiiinɔ dège kɔ̃n kĩio,
swɛ̃̀ é kɛ̃waguro.

4 Swa kee kuu kɛ̀ à í è mɔ́ pɔnnaao Luda wɛ́tɛ guu,
Luda Musude kúkii kɛ̀ kú adona pì.
5 Ludaa kú wɛ́tɛ pì guu, eé gɔ̃ bɛzĩ ũro,
Luda é dɔàlɛ gudɔnao.
6 Boriinɔ e wii lɛɛ, kpatanɔɔ e yãaa,
Luda pũ̀tã, ben anduna yɔ̀.

7 Dii Zĩ̀kpɛdee kúwao,
Yakubu Ludan wa utɛkii ũ.
8 À mɔ́ à Dii yãkɛnanɔ gwa,
lán à yã yà andunaa nà.
9 Àmbe è zĩ̀ mì dɛ ai anduna lɛ́n,
è sánɔ ɛ́'ɛ è sárinɔ dúgu zɔ̃,
è té sɔ̃ sɛngbangonɔa.
10 À zɛ tɛɛɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ mámbe Luda ũ.
Boriinɔ é ma tɔ́ sɛ́ lezĩ,
weé ma tɔ́ kpá anduna guu píngi.

11 Dii Zĩ̀kpɛdee kúwao,
Yakubu Ludan wa utɛkii ũ.

47

Ludan anduna píngi kína ũ
Kora boriinɔ lɛ̀.
1 Bori píngi, à ɔpa lɛ́,
à pɔnna wii lɛ́ Ludanɛ kɔ̃n gudao.
2 Zaakɛ Dii Musude naasi vĩ,
àmbe anduna píngi Kína bíta ũ.
3 À tò wa zĩ̀ blè boriinɔa,
à tò wa ɔ̃ tɔ̃̀ gbɛ̃nɔa.
4 À wa tɔɔtɛ baka kpàwá,
à yenzide Yakubu boriinɔ ĩadãbɔ ũ.

5 Luda fɛ̀ɛ, wèe guda kɛɛ,
Dii zɛna, wèe kãkãki pɛɛ.
6 À lɛ̀ sí Ludanɛ, à lɛ̀ sínɛ,
à lɛ̀ sí wa Kínanɛ, à lɛ̀ sínɛ.

7 Zaakɛ anduna píngi Kínan à ũ,
à lɛ̀ sínɛ kɔ̃n dɔ̃nao.
8 Ludaa e kí blee boriinɔa,
à vɛ̃ɛna a kpata kɛ̀ kú adonaa.

9 Boriinɔ kpatablerinɔɔ e kɔ̃ kaakɔ̃a
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Ibraĩ Luda gbɛ̃nɔ ũ,
zaakɛ anduna kínanɔ né Luda pɔ́mɛ.
À dɛńla ń píngi.

48

*Zay*ɔn né Luda wɛ́tɛmɛ
Kora boriinɔ lɛ̀.
1 Dii bíta, à kà wà à sáabu kpá maamaa
wa Luda wɛ́tɛ guu à kpiii kɛ̀ kú adona musu.
2 Zayɔn gbɛ̀ kaɛna maa,
à dɛ anduna gbɛ̃ pínginɛ pɔnnaa ũ.
Kína bíta wɛ́tɛ kú gbɛ̀ pì gu'igbãroo kpamɛ.
3 Ludaa kú à gudãkpakiinɔ guu,
à tò wà a dɔ̃ aafia'ekii ũ.

4 Kɛ̀ kínanɔ lɛdolɛ kɛ̀
lɛ wà mɔ́ wà lɛ́ɛa lɛdo,
5 kɛ̀ aɔ̃ wɛ́tɛ pì è lɛ, ben à bɔ̀ ń saɛ,
vĩa ń kũ, ben aɔ̃ bàa lɛ̀.
6 Gwen aɔ̃ɔe lugaan
lán nɔgbɛ̃ nɔ̀wãwãkɛri bà.
7 N ń wiwi
lán ɔfãntɛ̃bɔɛ ĩa è latarinɔ góro'itɛnɔ wíwi nà.

8 Yã kɛ̀ wá màn wa wɛ́ɛ è
Dii Zìkpɛde wa Luda wɛ́tɛ guu.
Luda wɛ́tɛ pì kàɛ àgɔ̃ kuu gurɔ píngi.

9 Luda, wá kú n kpɛ́ ua,
wée laasuu lɛɛ n yenzikɛɛa.
10 Luda, lán n tɔ́ dàgula ai anduna lɛ́n nà,
lɛn n sáabukpana dàgula lɛ dɔ.
Nɛɛ̀ yã gɔ̃gɔ̃ n gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a.
11 Zayɔn kpiideenɔɔ e pɔnnaa kɛɛ,
Yudanɔ bùsu wɛ́tɛdeenɔ pɔɔ kɛ̀ nna,
yãkpaɛ kɛ̀ ń kɛ̀nɔ yãnzi.

12 À dɔdɔkɔ̃zi à liga Zayɔnzi,
à à bĩi dãkpaki lezĩ pariinɔ naro.
13 À à bĩinɔ tàasi kɛ kɔ̃n à zɛki gbãaanɔ
lɛ à e à tɔ̃kɛ̃ kpɛɛdeenɔnɛ.
14 Zaakɛ Luda kɛ̀n wa Luda ũ gurɔ píngi,
è dɔwe aɛ ai wà gá gáo gákiiamɛ.

49

*Auziki náan*ɛkɛna né mìsaiyãmɛ
Kora boriinɔ lɛ̀.
1 Bori píngi, à yã kɛ̀kii ma,
anduna píngi, à swã kpá,
2 kínanɔ kɔ̃n talakanɔ,
auzikideenɔ kɔ̃n takaasideenɔ a píngi.
3 Ɔ̃ndɔ̃yã kú ma lɛ́n,
dɔ̃na kú ma swɛ̀n.

[4] Mɛ́ swã dɔ yáasi yãzi
mà à bɔkɔ̃tɛ kɛ kɔ̃n mɔrɔlɛnao.

[5] Mɛ́ vĩa kɛ yã pãsĩ gurɔɔnɛro,
baa tó ma zangurinɔ ligamazi.
[6] Aɔ̃ ń auziki náanɛ vĩ,
aɔ̃è ń ɔɔdaa ĩa dã.
[7] Gbɛ̃ke é fɔ̃ à gí a gbɛ̃daaanɛ gaa kè eé à séziro,
eé e à pɔ́ke kpá Ludaa à à wɛ̃̀ndi booro.
[8] Zaakɛ gbɛ̃ wɛ̃̀ndi bona zĩ'ũ,
auziki é fɔ̃ à bo zikiro.
[9] Eé fɔ̃ à tó àgɔ̃ kuu gurɔ píngiro,
eé fɔ̃ à gínɛ àton wɛ́ɛ si gɛ̀wãalɛro.
[10] Zaakɛ wà dɔ̃ kɛ̀ baa ɔ̃ndɔ̃rinɔ è ga,
mìsaideenɔ kɔ̃n yɔ̃nkɔɔnɔ è kaatɛ lɛ se,
aɔ̃è ń auziki tó gbɛ̃ pãndenɔnɛ.
[11] Baa kɛ̀ wà ń tɔ́nɔ kpà bùsunɔnɛ yã,
aɔ̃ mira égɔ̃ dɛ ń bɛɛ ũmɛ gurɔ píngi,
eégɔ̃ ń kúkii ũ ai ń boriia.

[12] Gbɛ̃ntee kɔ̃n a bɛ̀ɛkɛɛo
ègɔ̃ kuu gurɔ píngiro,
eé kaatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.
[13] Mìsaideenɔ yãanan gwe,
lɛn à dɛ lɛ dɔ kɔ̃n gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ té ń tuubazinɔ.
[14] Aɔ̃é si gɛ̀wãan lán sãanɔ bà,
gaa bé eégɔ̃ dɛ ń dɛ̀̀ri ũ,
gbɛ̃ maaanɔ é kí bleḿma ziaa zĩ.
Aɔ̃ mɛ̀nɔ é yai kũ miran,
gɛ̀wãa bé eégɔ̃ dɛ ń bɛɛ ũ.
[15] Mɔde Luda é ma wɛ̃̀ndi sí gɛ̀wãaa
à gbãakɛ kpámazi.

[16] Tó gbɛ̃ e kɛɛ auzikidee ũ
bensɔ̃ à bɛ tɔ́ nnaa e kaara,
ǹton tó à kɛnnɛ yãke ũro,
[17] zaakɛ eé e à pɔ́ke sɛ́ à táo a gagurɔro,
à auzikinɔ é pɛ́ɛziro.
[18] Baa tó à a zĩnda dɔ̃̀ aubarikadee ũ a wɛ̃̀ndi gurɔ
bensɔ̃ wà à sáabu kpà à nnamana yãnzi,
[19] eé ká a dezinɔlamɛ,
eé wɛ́ɛ si gupuraalɛ ziki dɔro.
[20] Gbɛ̃ntee kɔ̃n a bɛ̀ɛkɛɛo,
tó à wɛ́ɛ e kɛ̃ro,
eé gɛ̃tɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ.

50

*D*ɔnzikɛna yãpuraa
Asafa lɛ̀.
[1] Dii Luda Gbãapingidee e yã oo,
èe lɛ́ zuu anduna gbɛ̃nɔzi
zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ai à gɛ̃kii kpa.
[2] Luda gakui e bii Zayɔn,

wɛ́tɛ kɛ̀ à maakɛɛ papana.
3 Wa Ludaa e mɔɔ, eégɔ̃ yĩtɛnaro.
Tɛ́ kɛ̀ è ń blee kú à aɛ,
zàga'ĩa pãsĩ ligazi.
4 Èe musudeenɔ kɔ̃n tɔɔtɛdeenɔ sisii
lɛ à e à yãkpaɛ kɛ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ.
5 À bè: À ma yãmarinɔ kakɔ̃amɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ ma bà kúńyo sa'ona gãzĩnɔ.
6 Ludan yãkpaɛkɛri ũ,
musudeenɔ è à yãkɛna a zɛ́a kpàakpa kɛ.

7 À ma, ma gbɛ̃nɔ, má yã vĩ mà oare,
Isarailinɔ, mɛ́ a bɔbɔ a dàn,
mámbe Luda a Luda ũ.
8 Mɛ́ɛ kpãkɛ̃ɛazi a sa'ona yãnziro,
ke sa'opɔ kɛ̀ eègɔ̃ kaa tén à té kũ baa bɔrɛ.
9 Má zùswaree kɛ̀ kú a kpàsan nii vĩro,
ke blè kɛ̀ kú a kara guu,
10 Zaakɛ nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ né ma pɔ́nɔmɛ
kɔ̃n pɔ́kãde kpàsa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú sɩ̀sĩ pariinɔ musuo.
11 Má kpii musu bãanɔ dɔ̃ píngi,
sɛ̃̀tɛ pɔ́ ketenɔɔ kuu ma pɔ́ ũmɛ.
12 Tó nɔaa e ma dɛɛ, mɛ́ oarero,
zaakɛ má anduna vĩ kɔ̃n à pɔ́ kɛ̀ kunnɔ píngi.
13 Mɛɛ̀ zùsware nɔ̀bɔ són yɔ́?
Mɛɛ̀ blèkofĩi aru min yɔ́?
14 À saa oma kɛ̃nnakɔ̃o pɔ́ ũ,
à lù kɛ̀ á sɛ̀ ma Luda Musudea fĩa bo.
15 À ma sísi nawɛ̃akɛgurɔ,
mɛ́ a bɔ, é bɛ̀ɛ límɛ.

16 Ben Luda bè zaakɛrinɔnɛ:
À kɛ̀ dia ée ma yãdiɛnanɔ dɔdɔɔ,
bɔ́yãnzin ma bà kuunańyo yã da a lénzi?
17 Á ye ma yãdannɛziro,
a ma yãnɔ kpà kpɛɛ.
18 Tó a kpãi è, eè à kɛ a gbɛ̃nna ũmɛ,
bensɔ̃ eègɔ̃ kaakɔ̃a kɔ̃n zinakɛrinɔ.
19 A légbɛ zaa,
eè lénnaa kásańnɛ.
20 Eègɔ̃ a gbɛ̃ndoo pee,
eè a da nɛ́ ɛgɛ bo.
21 A yã beeenɔ kɛ̀, ben má yĩtɛna.
Ée daa má dɛ lán a bàmɛ,
mɔde mɛ́ kpãkɛ̃azi mà a bɔbɔ a dàn.

22 Amɔa kɛ̀ ma yã sà̰aguunɔ, à yã pì ma.
Tó lɛn sɔ̃ro, mɛ́ a kɛ gyáigyai,
gbɛ̃ke é fɔ̃ à a símaro.
23 Gbɛ̃ kɛ̀ kɛnnakɔ̃o saa òmaa bɛ̀ɛ lìmɛ,
èe ma gba zɛ́ mà ɔdɔaare
lán mɛɛ̀ gbɛ̃nɔ mì sí nà.

51

Yãnza wɛ́ɛkɛna Ludaa
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ annabi Natã gàa à kiia à zinakɛna kɔ̃n Basɛbao gbɛra
1 Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa n yenzi guu,
ǹ ma taarinɔ gogo n maa bíta yãnzi.
2 Ǹ ma yã zaaa kɛ̃ma mà gɔ̃ wásawasa,
ǹ ma durun kɛ̃mɛ míɔmiɔ.

3 Má a taarinɔ dɔ̃ sa,
ma durun ègɔ̃ sãamaguro.
4 Ḿbe ma durun kɛ̀nnɛ,
ma yã kɛ̀ ń yeziroo kɛ̀.
Tó n yã ò, n yã égɔ̃ zɛ́ vĩ,
tó n yãkpaɛ kɛ̀mao, n yã égɔ̃ nna.
5 Zaa ma da nɔ̀sɛn má zaa,
má durun vĩ zaa ma igurɔmɛ.
6 Nɔ̀sɛ maaa bé è kánnɛ,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ɔ damɛ ma swɛ̃̀ guu.

7 Ǹ ma zú o kɔ̃n saboo lɛ mà zɛ̃ wásawasa,
ǹ ma nɔ̀sɛ pípimɛ lɛ mà gɔ̃ pú fénfen.
8 Ǹ tó mà pɔnnaa kɛ kɔ̃n yáadɔnao,
ǹ tó ma wá kɛ̀ ń bùsanɔ were.
9 Ǹton ma durunnɔ yã daro,
ǹ ma yã zaaanɔ bɔ ǹ zĩnna píngi.

10 Luda, ǹ nɔ̀sɛpuraa damɛ,
ǹ ɛara ǹ tó ma làakari gɔ̃ kpaɛna.
11 Ǹton ma zĩnnaro,
ǹton n Ninii símaro.
12 Ǹ ɛara ǹ tó ma pɔɔ kɛ nna
kɛ̀ n ma mì sì yãnzi.
Ǹ ma ninii gbaa màgɔ̃ n yã maa
13 mé gbasa mà n yã dada zaakɛrinɔnɛ,
durunkɛrinɔ é ɛara wà aɛ dɔmma.

14 Ǹ ma bɔ gbɛ̃dɛna yãn,
Luda, Luda ma mìsiri,
mé lɛ̀ sí n yãkɛna a zɛ́a musu.
15 Dii, ǹ ma gba lɛ́
mà n sáabu kpá.
16 Sa'ona è kɛnnɛ nnaro,
tó lɛnlo lɛ má ò.
Sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ è kánnɛro.
17 Saa kɛ̀ mɛ́ɛ oommaan ma nɔ̀sɛyĩi ũ,
nɛɛ̀ kya ká wɛ̃ndade sùudeenlo.

18 Luda, ǹ aubarika da Zayɔn
n pɔyezi maaa guu,
ǹ Yerusalɛmu bĩi gba gbãaa,
19 sa'ona a zɛ́a é gbasa à kánnɛ
kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũo,
weé saa o kɔ̃n zùswareenɔ n gbãgbãkiia.

52

Auzikide ĩadãna
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à gàa Aimɛlɛki bɛ, ben Ɛdɔmu gbɛ̃ Doɛgi gàa à ò Solunɛ
[1]N gɔ̃sagbãaa, Luda gbɛ̃kɛɛ kuu gurɔ píngi,
à kɛ̀ dia nɛ́ɛ ĩa dãa kɔ̃n yã zaaao?
[2]Nɛɛ̀gɔ̃ lɛ́fɔtɔɔ kaa gbɛ̃nɔzi gurɔ píngi,
n lɛ́ nna lán gɛ̃ mìbobɔ bà,
nɛɛ̀ gbɛ̃nɔ gbá sɛ́ɛo.
[3]Ń ye à zaaazi dɛ à maaala,
ɛgɛtona è kɛnnɛ nna dɛ yãpuraala.
[4]Ń ye gbɛ̃kaatɛna yãzi,
mɔnafikiyã bé à da n lɛ́n.

[5]Luda é n gbãaa kɔ̀ ɛ́ ai gurɔ píngi,
eé n kũ à bɔnyo n kpɛ́n,
eé n bɔ gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ tɛ́.
[6]Tó gbɛ̃ maaanɔɔ è, vĩa é ń kũ,
aɔ̃é n lalandi kɛ wà be:
[7]Gbɛ̃ kɛ̀ èe Luda kɛ a utɛkii ũroon yɛ̀!
À náanɛ kpà a auziki bítaa,
à gɔ̃̀ gbãadee ũ gbɛ̃kaatɛna guu.

[8]Má dɛ lán kù lásiadee kɛ̀ kú Luda ua bà,
mégɔ̃ zɛ kɔ̃n Luda yenzio gurɔ píngimɛ.
[9]Mégɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi
yã kɛ̀ ń kɛ̀ yãnzi,
mé n tɔ́ sɛ́ lezĩ n yãmarinɔ aɛzĩ,
kɛ̀ ń maa yãnzi.

53

Mìsaidee yã'ona
Dauda lɛ̀.
[1]Yɔ̃nkɔɔ è be a swɛ̃̀n Ludaa kuuro.
Gbɛ̃nɔ yàka, aɔ̃ yãkɛna zaa,
yãmaakɛri kee kú ń téro.

[2]Zaa musu Luda è gbɛ̃nteenɔ tàasi kɛ
à gwa tó gbɛ̃ke ɔ̃ndɔ̃ɔ kà à a kii wɛtɛ.
[3]Aɔ̃ sɔ̃̀sã ń píngi aɔ̃ gɔ̃̀ dɔ̀rɔ sai mícmiɔ,
yãmaakɛri kee kú ń téro, baa mɛ̀n do.

[4]Zaakɛrinɔɔ dɔ̃na vĩroo?
Aɔ̃è ma gbɛ̃nɔ mɔ́mɔ lán ú bà,
aɔ̃è Luda sísiro.
[5]Gwen vĩa ń kũn maamaa,
vĩapɔnɔɔ kú gwe sɔ̃ro.
Ludaa tò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ɛawaanɔ gɔ̃̀ kaɛna gɛ̀nɔ ũ,
a wí dàḿma kɛ̀ Luda gìńzi yãnzi.

[6]Luda, ǹ bɔ Zayɔn ǹ mɔ́ ǹ Isarailinɔ mì sí!
Tó Luda sɔ̀kpa kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń gwena ziin,
Yakubu boriinɔ é pɔnnaa kɛ,
Isarailinɔ é yáa dɔ.

54

Gbɛ̃ kè wèe wɛ́ɛ tãaa aduakɛna
Lè kè Dauda dà gurɔɔ kè Zifideenɔ gàa wà bè Solunɛ, Dauda utɛna ń bùsun.
[1] Luda, ǹ ma mì sí n tɔ́ yãnzi,
ǹ yã símao kɔ̃n n gbãaao.
[2] Luda, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ swã kpá ma yã'onazi.
[3] Zaakɛ bori pãndenɔ fɛ̀ɛmazi,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e ma wɛɛ wà ma dɛ,
aɔ̃è Luda yã daro.
[4] Ludan ma dɔnlɛri ũ,
Dii bé à ma kũna.

[5] Ǹ ma zangurinɔ zaaa sɔkpaḿma,
ǹ ń dúgu zɔ̃ n náanɛ yãnzi.

[6] Mɛ́ saa omma kɔ̃n ma pɔyezio,
mɛ́ n tɔ́ bɔ Dii, zaakɛ ń maa.
[7] À ma bɔ ma nawɛ̃anɔ guu píngi,
à tò ma yɔ̃̀gɔ̃ kè ma ibɛɛnɔa.

55

*Aduak*ɛna kuuna wɛ́ɛtãmma guu
Dauda lè. Wè sí kɔ̃n mɔrɔnɔmɛ.
[1] Luda, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹton lá kú ma yãlaro.
[2] Ǹ swã kpá ma yãzi ǹ wemala,
ma laasuu ma likɔ̃a ma gɔ̃ bídi guu
[3] ma ibɛɛnɔ yã'ona yãnzi
kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ wɛ́ɛbiimanao,
zaakɛ aɔ̃ɔe ĩa daama,
aɔ̃ɔ ma kũna kɔ̃n pɔfɛ̃o.

[4] Swɛ̃̀ kɛ̃̀magu,
ga vĩa gɛ̃̀magu.
[5] Vĩa ma kũ, mɛ́ɛ lugalugaa,
ma ninii dà batan.
[6] Tó má dèbɛ vĩ lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà,
lɛ mɛ́ vĩa mà gá kámma bo,
[7] mɛ́ bàa lɛ́ mà gá zɔ̃̀azã,
mɛ́ gá mà vɛ̃ɛ gbáan.
[8] Mɛ́ wã mà gá mà utɛkii wɛtɛ,
lɛ zàga'ĩa gbãaa tón ma lero yãnzi.

[9] Ǹ ń yã gboro, Dii, ǹ ń yã yãkɔ̃tɛńnɛ,
zaakɛ má è zɔka kɔ̃n swèeo kú wɛ́tɛ guu.
[10] Aɔ̃è kpáɛ kɛ bĩi musu fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo,
yã zaa kɔ̃n yã gbãaao di wɛ́tɛ guu.
[11] Gbɛ̃dɛdɛyã bé à wɛ́tɛ pì pà,
gbãamɔnnɛna kɔ̃n mɔnafikio è kɛ̃ à gãalɛro.

[12] Tó ma ibɛɛ bé èe ma sɔ̃sɔ̃ɔ yã, mɛ́ mɛna,
tó ma zanguri bé à fɛ̀ɛmazi, mɛ́ utɛnɛ.

13 Mɔde ḿbeee, mmɔn kɛ̀ wá sáa,
ma gbɛ̃ndoo, ma gbɛ̃nna!
14 Weè fàadi bo kɔ̃o yã nnanna,
weègɔ̃ tɛ́kɔ̃zi parii té Luda ua.

15 Gaa é zãmba kɛ ma ibɛɛnɔnɛ,
aɔ̃é si gɛ̀wãan ń gbãagurɔ,
zaakɛ zaaa vɛ̃ɛkii è ń guu.

16 Mapi sɔ̃, mɛɛ̀ Luda sísi,
Dii è ma mì sí.
17 Kɔngɔ, fãantɛ̃ kɔ̃n uusiɛo
mɛ̀ègɔ̃ ma yã'ɔ̃ammanɔ bɔɛɛnɛ kɔ̃n m̀bnao,
bensɔ̃ è ma yã ma.
18 Baa kɛ̀ ma ibɛɛnɔɔ pari,
è ma sí à ma bɔ swèen aafia.
19 Luda ègɔ̃ vɛ̃ɛna kpatan gurɔ píngi,
eé ma yã ma, eé wí daḿma,
zaakɛ aɔ̃è ń dà liɛro, aɔ̃ɔ Luda vĩa vĩro.

20 Ma gbɛ̃ pì swèe kɛ̀ kɔ̃n a gbɛ̃nɔo,
à bɔ̀ lɛdolɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ kɔ̃o kpɛɛ.
21 È yã nnaa o lán zɔ́ bà,
mɔde swèe laasuu kú à swɛ̀̃n.
È lɛ́nnaa kásaḿnɛ páipai,
mɔde yáadɔmma bà da à bɔ̀kɔmmɛ.

22 Ǹ n yã'ɔ̃ammanɔ tó Diinɛ,
eégɔ̃ n kũna,
è tó gbɛ̃ maaa fu zikiro.
23 Gbɛ̃dɛri náanɛsaideenɔ é ń gurɔ dagura lero,
Luda, nɛ́ tó aɔ̃ si gɛ̀wãa tùtuwɛɛn.

Mapi sɔ̃, mɛ́gɔ̃ n náanɛ kɛɛ.

56

Zĩndakpana Ludaa

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ Filisitininɔ à kṹ zaa Gata.
1 Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, wèe pɛɛɛmazi,
wègɔ̃ zĩ̀ kaamao wàgɔ̃ wɛ́ɛ tãama gurɔ píngi.
2 Ma kpàkparinɔ ègɔ̃ pɛɛɛmazi gurɔ píngi,
aɔ̃ wada yãnzin aɔ̃ɔe zĩ̀ kaamaozi.

3 Tó vĩa e ma kũu, mɛ́ n náanɛ kɛ.
4 Mɛ́ Luda tɔ́ kpá yã kɛ̀ à ò yãnzi,
má Luda náanɛ vĩ, mɛ́ vĩa kɛro.
Bɔ́n gbɛ̃ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?

5 Aɔ̃ègɔ̃ ma yã liɛɛ kpɛɛgãnda gurɔ píngi,
aɔ̃ègɔ̃ ma kpákpaa à zaaao.
6 Aɔ̃è kɔ̃ kakɔ̃amazi wà naɛmɛ,
aɔ̃è ma kpákpa wàgɔ̃ yezi wà ma dɛ.

7 Luda, ǹton tó aɔ̃ gbɛ̃ke bɔro,

ǹ boriinɔ nɛ kɔ̃n pɔfɛ̃o.
[8] Ǹ ma nawɛ̃a yã da,
ǹ ma wɛ́ɛ'ikwɛɛna ká n sɛ̀rɛ guu.
À kú n takada guuroo?

[9] Tó ma Luda sìsi,
ma ibɛɛnɔ é bɔru kpɛɛ,
mɛ́gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à yã sìmao.
[10] Mɛ́ Luda tɔ́ kpá yã kɛ̀ à ò yãnzi,
ee, mɛ́ Dii tɔ́ kpá yã pì ona yãnzi.
[11] Má Luda náanɛ vĩ, mɛ́ vĩa kɛro.
Bɔ́n gbɛ̃ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?

[12] Luda, mɛ́ lù kɛ̀ má sèmmaanɔ fĩa bo,
mɛ́ kɛnnakɔ̃o saa omma.
[13] Zaakɛ n ma si gaa lɛ́zĩ, nɛ́ɛ tó ma gɛ̃̀n sìro,
lɛ màgɔ̃ táa oonyo gupuraa kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpáḿma guu.

57

*Wiip*ɛna Luda Musudezi
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à bàa lɛ̀ Solunɛ à ùtɛ gbɛ̀wɛɛn.
[1] Ǹ ma wɛ̃nda gwa Luda, ǹ ma wɛ̃nda gwa,
zaakɛ ḿbe ma nanzi.
Ǹ ma sɔtɔ n ɔru ai ma bɔ gaa lɛ́zĩ.

[2] Mɛ́ɛ wii pɛɛ Luda Musudezi,
Luda kɛ̀ è yã kɛ̀ à ò papamɛɛ pì.
[3] Eé tó dɔnlɛ bɔ zaa musu à ma mì sí,
eé wí da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛɛmaziinɔa,
eé a gbɛ̃kɛ kɔ̃n a náanɛyão kɛmɛ.

[4] Má kú músunɔ té,
ma gɔ̃ daɛna nɔ̀bɔ pãsĩnɔ dagura.
Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́nɛ nna lán fɛ̃ɛdaa bà,
aɔ̃ swaa nɛ́ sárimɛ kɔ̃n kào.
[5] Luda, ǹ n zĩnda tɔ́ sɛ́ lezĩ ai musumusu,
ǹ tó n gakui da andunala píngi.

[6] Aɔ̃ bà kpàkpamɛ ma zɛ́n, ben nawɛ̃a tɔ̃̀ma,
aɔ̃ wɛ̀ɛ yɔ̃̀ ma aɛ, ben aɔ̃ zù à guu.

[7] Ma làakari kpaɛna Luda, ma làakari kpaɛna,
mɛ́ lɛ̀ sí mà n táaki lɛ́.
[8] Ǹ vu, ma swɛ̃̀!
Ma mɔrɔ kɔ̃n ma kuntigio kú máa?
Mɛ́ gudɔɔ pá mìo.

[9] Dii, mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ té,
mɛ́ n táaki lɛ́ gbɛ̃nɔnɛ.
[10] Zaakɛ n gbɛ̃kɛ bíta kà n kiia,
n náanɛ ludambɛ luguu lè.

[11] Luda, wà n tɔ́ sɛ́ lezĩ ai musumusu,
ǹ tó n gakui da andunala píngi.

58

Gbɛ̃ zaaanɔ tona kɔ̃n Ludao
Dauda lɛ̀.
1 Gbãadeenɔ, eè yã o a zɛ́a sɔ̃ɔ́?
Eè yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔo súusuɔ́?
2 Eè yã zaa wàari pá a swɛ̀ guu,
eè gbãaa mɔ gbɛ̃nɔnɛ a bùsun.
3 Gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̀sã zaa ń igurɔmɛ,
ɛgɛdeenɔ yàka zaa ń da gbɛɛɛmmɛ.
4 Aɔ̃ lɛ́gbɛ dɛ lán mlɛ̀ sɛwɛɛ bà,
aɔ̃ɔ dɛ lán kárɛ kè à a swã tàta bà,
5 lɛ àton a kɔ̃kɔ̃'ori gaasia ɔ́ maro,
lɛ mlɛ̀ pì tón a dabokɛri gonikɛɛ ero.

6 Luda, ǹ ń swaa ɛ́'ɛńnɛ ń lén,
Dii, ǹ músu pìnɔ swaa sɔ̃ntɛnɔ ɛ́'ɛńnɛ.
7 Ǹ tó aɔ̃ gɛ̃ zɛ́la lán í bàalɛna bà.
Tó aɔ̃ sá gà, ǹ ń kànɔ ɛ́'ɛńnɛ.
8 Ǹ tó aɔ̃ kori kũ zɛ́n lán kɔntɔ lóu bà,
aɔ̃gɔ̃ dɛ lán nɔ̀bɔɛnɛ kè èe ɔfãntɛ̃ eroo bà.

9 Ai yàka tɛ́ gɔ̃ oroo wã,
gbɛ̃ zaaanɔ é gɛ̃ ĩa.
10 Gbɛ̃ maaanɔ é pɔnnaa kɛ,
zĩ kè Luda gɛ̃ɛ bɔ̀ńnɛ gbɛ̃ zaaanɔa,
kè aɔ̃ ń gbá pìpi ń aru guu.
11 Gbɛ̃nɔ é be: Gbɛ̃ maaanɔ láada vĩ fá!
Ludaa kuu, è yãkpaɛ kɛ anduna guu.

59

*Ǹ ma sí ma ib*ɛɛnɔa
Lɛ̀ kè Dauda dà gurɔɔ kè Solu gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ à dãdã à bɛ wà à dɛ.
1 Ma Luda, ǹ ma sí ma ibɛɛnɔa,
ǹ ma bɔ gbɛ̃ kè aɔ̃ fɛ̀ɛmaziinɔ ɔzĩ.
2 Ǹ ma sí zaakɛrinɔa,
ǹ ma bɔ gbɛ̃dɛrinɔ ɔzĩ.

3 Ǹ gwa, aɔ̃ɔe ma kpákpaa,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e swèe kɛɛmao.
Dii, mɛ́ɛ taari ke durun kɛńnɛro,
4 mɛ́ɛ sãsãńnɛ yãkearo,
ben aɔ̃ɔ kú soruo wà nakɔ̃rɛma.
Ǹ ma wɛ̃nda gwa ǹ fɛɛ ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ!
5 N Dii Luda Zĩ̀kpɛde, Isarailinɔ Luda,
ǹ fɛɛ ǹ wɛ́ɛ tã borii mɔ̀nɔa ń píngi.
Ǹton bɔnkpɛɛde zaaa mɔ̀nɔ wɛ̃nda gwaro.

6 Aɔ̃è ɛara wà su uusiɛ dɔ,
aɔ̃è likɔ̃aa zɔ̃ wɛ́tɛn,
aɔ̃è hǔu kɛma lán gbɛ̃ɛnɔ bà.
7 Ǹ gwa, aɔ̃ lóu e tɔ̃ɔ,
fɛ̃ɛ kpá ń lén,
aɔ̃è be gbɛ̃kee e ń maaro.

[8] Mpi sɔ̃ Dii, nɛɛ̀ ń yáa dɔ,
nɛɛ̀ borii pìnɔ lalandi kɛ ń píngi.

[9] Luda ma gbãa, ma wɛ́ɛ dɔnzi,
ḿbe ma aafia'ekii ũ.
[10] Luda é dɔmɛ aɛ a gbɛ̃kɛɛ guu,
eé tó mà yɔ̀̃gɔ̃ kɛ ma zangurinɔa.
[11] Dii wa sɛngbango, ǹton ń dɛdɛro,
lɛ aɔ̃ yã tón sã ma gbɛ̃nɔnlo yãnzi.
Ǹ tó aɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ ǹ ń sɔ̃ɛ kɔ̃n n gbãaao.
[12] Yã kɛ̀ è bɔ ń lɛ́n nɛ́ durun yãmɛ.
Ǹ tó aɔ̃ wadakɛna ń kũ,
zaakɛ aɔ̃è ɛgɛɛ to, aɔ̃è gbɛ̃ ká.
[13] Ǹ ń kaatɛ kɔ̃n pɔfɛ̃o,
ǹ ń dúgu zɔ̃, aɔ̃tongɔ̃ kuu dɔro
de aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ ai zaa anduna lɛ́a
kɛ̀ Ludaa e kí blee Yakubu boriinɔa.

[14] Aɔ̃è ɛara wà su uusiɛ dɔ,
aɔ̃è likɔ̃aa zɔ̃ wɛ́tɛ guu,
aɔ̃è hǔu kɛ lán gbɛ̃ɛnɔ bà.
[15] Aɔ̃è ligaliga wàgɔ̃ pɔ́blee wɛtɛɛ,
tó aɔ̃ɔe kãro, aɔ̃è wii pɛ́.
[16] Mapi sɔ̃, mɛ́ lɛ̀ sí n gbãaa yã musu,
mà guda kɛ kɔngɔ n gbɛ̃kɛ yãnzi,
zaakɛ ḿbe ma aafia'ekii ũ,
ḿbe ma utɛkii ũ nawɛ̃akɛgurɔ.

[17] Luda ma gbãaa, mɛ́ n táaki lɛ́,
zaakɛ ḿbe ma aafia'ekii ũ,
Luda kɛ̀ è gbɛ̃kɛɛ kɛmɛɛ.

60

*Wé zì̃ ble k*ɔ̃n Luda gbãaao

Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à zì̃ kà kɔ̃n Siria kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Mɛsɔpɔtamia bùsun kɔ̃n Zoba bùsu guunɔ, ben Yoabu mɔ̀ à Ɛdɔmunɔ dɛ̀dɛ Guzurɛ Wisideen gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa.

[1] Luda, n pɔ fɛ̃̀wazi,
n ɔ gbàrɛwazi n wa zĩnna.
Ǹ sɔkpa ǹ aɛ dɔwa sa.
[2] Ń tò wa bùsu nìgã ai à pàra.
Ǹ ɛara ǹ tata a gbɛ̀n,
zaakɛ à gɔ̀̃ kpámmɛ.
[3] Ń tò yã zĩ'ũu sù n gbɛ̃nɔa,
n wa kaka í gbãaao,
ben wée tàtaatataa boo.

[4] Mɔde n tuuta dɔ̀ n vĩakɛrinɔnɛ,
lɛ aɔ̃ e wà bɔ gbɛ̃nɔ ságana lɛ́zĩ.
[5] Ǹ wewala ǹ wa mì sí kɔ̃n n gà̃sã gbãaao
lɛ wamɔwa n gbɛ̃ yenzideenɔ e wà bɔ.
[6] Luda yã ò zaa a kúkiia à bè:
Mɛ́ Sɛkɛmu kpaatɛtɛ kɔ̃n zì̃blena wiiio,

mɛ́ gba da kɔ̃n Suko guzurɛo.
7 Giliada bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Manase boriinɔ bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Ɛflaimu boriinɔ bùsu nɛ́ ma mɔ̀furamɛ,
Yudanɔ bùsu nɛ́ ma gòmɛ.
8 Mɔabunɔ bùsu nɛ́ ma ɔpipibɔmɛ,
mɛɛ̀ ma kyatee káɛ Ɛdɔmunɔ bùsun,
mɛɛ̀ zǐblewiii dɔ Filisitininɔ bùsua.

9 Dé bé eé gɛ̃mao wɛ́tɛ bĩidee guuu?
Dé bé eé dɔmɛ aɛ ai Ɛdɔmunɔ bùsun?
10 Luda, à dɛ ḿbe n ɔ gbàrɛwazi,
nɛɛ̀ bɔ kɔ̃n wa zǐkpɛɛnɔ dɔroo?
11 Ǹ ɔ dawa wa ibɛɛnɔ yãnzi,
zaakɛ gbɛ̃ntee dɔnlɛ nɛ́ yã pãamɛ.
12 Wé zǐ ble kɔ̃n Luda gbãaao,
àmbe eé kìti pá wa ibɛɛnɔa.

61

*Kína aduak*ɛna
Dauda lɛ̀.
1 Luda, ǹ swã kpá ma wiipɛnazi,
ǹ ma aduakɛna ma.
2 Kuuna zaa anduna lɛ́a ma wii pɛ̀nzi,
kɛ̀ ma suuna lɛ̀, ben ma n sisi.
Ǹ gámao gbɛ̀si kɛ̀ lezĩ dɛmalaa kiia.
3 Zaakɛ ḿbe ma aafia'ekii ũ,
ma utɛki gbãaa ũ ma ibɛɛnɔ aɛ.

4 Má yezi màgɔ̃ kú n ua gurɔ píngi,
màgɔ̃ sɔtɔ n ɔru.
5 Luda, zaakɛ n lù kɛ̀ ma sɛ̀nnɛɛ mà,
n n vĩakɛrinɔ baka kpàma.

6 Ǹ kína dɔ̃ aafiao,
ǹ tó à ká a gurɔɔa.
7 Àgɔ̃ kpata blee n dɔ̃na guu gurɔ píngi,
ǹ à dãkpa n gbɛ̃kɛ kɔ̃n n náanɛkɛnao yãnzi,
8 mɛ́ gbasa màgɔ̃ n táaki lɛɛ lán guu e dɔɔ nà,
mɛ́gɔ̃ lù kɛ̀ má sɛ̀nnɛɛ fĩa boo gurɔ píngi.

62

*Ludan ut*ɛkii ũ
Dauda lɛ̀.
1 Luda ado bé à tò ma làakari kpáɛna,
àmbe è ma mì sí.
2 Àmbe ma gbɛ̀si ũ kɔ̃n ma mìsirio,
mɛɛ̀ gbãa ea, mɛ́ nigã zikiro.

3 Gɛ̃̀n ũgban ɛ́gɔ̃ fɛɛɛ gbɛ̃zi?
É à nɛ lán gǔ̀ kɛ̀ ɛ̀ à kpán
ke kara zi wɔ̀kɔwɔkɔ bàn yɔ́?
4 À guna a tíla lɛ́n ée kpaakɔ̃sɔ̃,
ɛgɛtona bé è kɛare nna.

Eè sa maaa o gbɛ̃nɛ kɔ̃n lɛ́omɛ,
ben eè ń ká a swɛ̃̀ guu.

[5] Luda ado bé à tò ma làakari kpáɛna,
zaakɛ àpin ma wɛ́ɛ dɔzi.
[6] Àmbe ma gbɛ̀si ũ ma mìsiri ũ,
mɛɛ̀ gbãa ea, mɛ́ nigã zikiro,
[7] Ma aafia kɔ̃n ma bɛ̀ɛo è bɔ à kiiamɛ,
àmbe ma gbɛ̀si gbãaa ũ, ma utɛkii ũ.
[8] Gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ à náanɛ kɛɛ gurɔ píngi,
à a swɛ̃̀ wɛ̃nɛ, àmbe wa utɛkii ũ.

[9] Talakanɔɔ dɛ lán lɛ́'ĩa bàmɛ,
gbãadeenɔ e ká pɔ́ke lɛ́zĩro.
Tó wà ń yɔ̃ kilooa,
aɔ̃ píngi égɔ̃ dɛ fákuumɛ.
[10] Àton gbɛ̃ble'ɔɔ náanɛ kɛro,
àton ĩa dã kɔ̃n kpãi pɔ́oro.
Tó a auziki e kɔ̃ɔ,
àton tó a swɛ̃̀ gɔ̃ kúaro.

[11] Yã mèn doon Ludaa ò,
yã mèn plaaa kènɔn má mà:
Luda, ḿbe ń gbãaa vĩ,
[12] Dii, ḿbe ń gbɛ̃kɛɛ vĩ,
ben nɛɛ̀ fĩa bo baadenɛ a yãkɛnaa.

63

Luda nidɛna
Lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà gurɔɔ kɛ̀ à kú Yuda gbáan.
[1] Luda, ḿbe ma Luda ũ,
mɛ́ɛ n wɛ́ɛ wɛtɛɛ,
ma ninii yenzi, mɛ́ɛgɔ̃ lugaanzi
lán tɔɔtɛ kori kɛ̀ ye ízi bà.
[2] Ma n e n kúkiin,
ma wɛ́ɛ sì n gbãa kɔ̃n n gakuiolɛ.
[3] Zaakɛ n gbɛ̃kɛɛ maamɛ dɛ wɛ̃̀ndila,
n sáabukpana égɔ̃ kú ma lén.
[4] Mɛ́gɔ̃ n tɔ́ kpaa ai ma wɛ̃̀ndi lén,
mɛ́ ɔ sɛ́ musu mà n sísi.
[5] Ma nɔ̀sɛ é kã lán wè pɔ́ maaa ble wà kã nà,
n táakilɛna égɔ̃ kú ma lén kɔ̃n gudakɛnao.
[6] N yã è dɔmagu ma daɛkiia,
mɛɛ̀ laasuu lénzi gwãavĩ.
[7] Ma sɔtɔna n ɔru, mɛ́ɛ lɛ̀ sii,
zaakɛ ḿbe ma dɔnlɛri ũ.
[8] Ma ninii namma,
ń ma kũna n ɔplaan.

[9] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma wɛɛnɔ é kaatɛ,
aɔ̃é gɛ̃ tɔɔtɛn.
[10] Luda é tó wà ń dɛdɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao,
aɔ̃é gɔ̃ gbɛ̃ngboonɔ pɔ́blee ũ.
[11] Kína sɔ̃ é pɔnnaa kɛ kɔ̃n Ludao.

Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è be wà sì kɔ̃n Ludaonɔ é à sáabu kpá,
ɛgɛdeenɔ sɔ̃ lɛ́ égɔ̃ nakɔ̃ana.

64

Ǹ ma sí gbɛ̃ zaaanɔ ɔzĩ
Dauda lɛ̀.
[1] Luda, ǹ ma m̀bna ma,
ǹ ma bɔ ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa daamaziinɔ ɔzĩ.
[2] Ǹ ma utɛ gbɛ̃ zaaa kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃maziinɔnɛ,
zaakɛri zɔkadee pìnɔ.

[3] Aɔ̃è ń lɛ́ lɛ́ kɛ lán fɛ̃ɛdaa bà,
yã pãsĩnɔ è bɔ ń lɛ́n lán kà sɛwɛɛdee bà.
[4] Aɔ̃è taarisaidee dãdã lɛ wà à pá,
aɔ̃è à pá kãndo, vĩa è ń kũro.

[5] Aɔ̃è kɔ̃ yĩpa wà da zaakɛna guu,
aɔ̃è bàkpakpannɛna gusaɛ yã gɔ̃gɔ̃
aɔ̃è be: Gbɛ̃ke é wa ero.
[6] Aɔ̃è zaakɛna yã gɔ̃gɔ̃ wà be,
yã kɛ̀ wa à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ bɔɛzina.
Gbɛ̃ntee nɔ̀sɛguuyãnɔ asii bíta.

[7] Mɔde Luda é ń pá kào,
eé ń kɛ̃nna kãndo.
[8] Eé tó yã kɛ̀ aɔ̃ɔ ò wí ń musu,
gbɛ̃ kɛ̀ ń é píngi égɔ̃ mì kɛ degũdegũ wà be taalɛ.

[9] Vĩa é baade píngi kũ,
aɔ̃é Luda yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃,
aɔ̃égɔ̃ yã kɛ̀ à kɛ̀nɔ laasuu lɛɛ.
[10] Gbɛ̃ maaanɔ, àgɔ̃ pɔnnaa kɛɛ Dii guu à nazi,
nɔ̀sɛpuradeenɔ, àgɔ̃ à táaki lɛɛ á píngi.

65

Bori píngi wɛ́ɛ dɔ Ludazi
Dauda lɛ̀.
[1] Luda, à kɔ̃ sìo wà n táaki lɛ́ Zayɔn,
wà lù kɛ̀ wà sɛ̀nnɛɛnɔ fĩa bo.
[2] Mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ aduakɛna ma,
n kiian bori píngi é sun.
[3] Wa yã zaaanɔ wa fu,
ben n wa taarinɔ kɛ̃̀we.
[4] Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ ń sɛ̀ n gɛ̃o n ua ũ.
N kpɛ́ pɔ́ maaanɔ mɔ̀wa,
n kpɛ́ kɛ̀ kú adona pì.
[5] Nɛɛ̀ wewala kɔ̃n yã maa naasideenɔ, Luda wa Mìsiri.
Andunalɛzɛkideenɔ kɔ̃n ísiabaadeenɔ wɛ́ɛ dɔnzi ń píngi.

[6] N gbãaa dànla,
n kpiiinɔ kɛ̀ kɔ̃n n ikoo.
[7] Nɛɛ̀ ísia kɔ̃n a sɔ̃nɔ kĩi kpáɛ,
nɛɛ̀ boriinɔ zɔka yãaǵnɛ.
[8] N dabuyãnɔ è swɛ̃̀ kɛ̃

gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kú zaa tɔɔtɛlɛanɔn,
wè guda dɔmma zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa
kɔ̃n a gɛ̃kpɛn kpaao.

9 Nɛɛ̀ làakari dɔ andunaa, nɛɛ̀ à gba í,
nɛɛ̀ taaki ká tɔɔtɛnɛ, n swaanɔɔ pa kɔ̃n ío,
nɛɛ̀ tó blɛwɛɛ kɛ, zaakɛ lɛn ń dìɛ lɛ.
10 Nɛɛ̀ í dagula ai búgbarunɔ pa,
nɛɛ̀ guunɔ foo fɔ̃ kɔ̃n louo,
nɛɛ̀ aubarika da pɔ́ kɛ̀ bɔ̀ɛnɔn.
11 Nɛɛ̀ aubarika da burazĩin wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o,
blɛ nɔ́sidee è kwɛ́ɛ n tuuban,
12 Pɔ́dãdãkiinɔ sɛ̃̀ lá bɔ̀rɔ kù sɛ̃̀tɛ,
sĩ̀sĩnɔ pɔnnaa dà uta ũ.
13 Pɔ́kãdeenɔ dàgula ń dãdãkiinɔa,
blɛwɛɛ dàgula sĩ̀sĩgɛɛzi.
Wèe pɔnna wii lɛɛ, wèe lɛ̀ sii.

66

Luda sáabukpana

1 Anduna gbɛ̃ píngi,
à guda dɔ Diia.
2 À lè sí à tɔ́ gakuikɛɛ musu,
à à táaki lɛ́ à à tɔ́ bɔ.
3 À be Ludanɛ: N yãkɛnanɔɔ naasi vĩ,
n gbãa bíta è tó n ibɛɛnɔ na ń sàsaa.
4 Anduna píngi è kúɛnnɛ,
aɔ̃è n táaki lɛ́ wà n tɔ́ bɔ.

5 À mɔ́ à Luda yãkɛnanɔ gwa,
yã kɛ̀ à kɛ̀ gbɛ̃̀nteenɔnɛ naasi vĩ.
6 À ísiaa lì gukori ũ,
aɔ̃ swaa bikũ̀ kɛ̀sɛ.
Wà pɔnnaa kɛ à yã musu.
7 Ègɔ̃ kí blee kɔ̃n a gbãaao gurɔ píngi,
à wɛ́ɛ ègɔ̃ kú boriinɔa.
Swãgbãadeenɔ tón dɔkɛoro.

8 Boriinɔ, à wa Luda sáabu kpá,
à táakilɛna gɔ̃ kú a lén.
9 À wa wɛ̃̀ndi dã̀kpawe,
èe tó wa gbá sàtaro.
10 Luda, zaakɛ n wa yɔ̃ n wa gwa,
n wa baasa lán kondogi bà.
11 N wa ka kpɛ́siaan,
n aso tìisi dìwe wa kpɛɛ.
12 Ń tò wà dìwa lán sɔ̃ bà,
wa wɛ́ɛ tɛ́ mà, í dàwala,
ben n mɔwao gunnamana guu.

13 Mɛ́ mɔ́ n ua mà sa'opɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ o,
mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀nnɛɛnɔ fĩa bonnɛ,
14 yã kɛ̀ bɔ̀ ma lén ma nawɛ̃akɛgurɔ.

15 Mɛ́ saa omma kɔ̃n pɔ́ mɛ̀kpananɔ,
mɛ́ sãkaronɔ kpatannɛ,
mɛ́ n gbãgbã kɔ̃n zùswareenɔ kɔ̃n blèkofiinɔo.

16 Amɔa kɛ̀ á Luda vĩa vĩinɔ,
à mɔ́ à ma a píngi,
mɛ́ yã kɛ̀ à kèmɛɛ oare.
17 Ma wii pɛ̀zi,
à táakilɛna da ma lɛ́n.
18 Tó ma yã zaaa dà ma swɛ̃̀n,
lɛ Dii gì ma yã mazi.
19 Mɔde à ma yã mà,
ben à ma aduakɛna sì.
20 Aubarikadeen Luda ũ,
èe gí ma aduakɛna maziro,
èe gímɛ a gbɛ̃̀kɛɛoro.

67

Aubarika gbekana Ludaa
Lɛ̀ kɛ̀ wè sí kɔ̃n mɔrɔnɔo.
1 Luda, ǹ wa wɛ̃nda gwa,
ǹ n uu werewa ǹ aubarika dawagu,
2 lɛ anduna gbɛ̃nɔ gɔ̃ n zɛ́ dɔ̃,
bori píngi dɔ̃ lán nɛɛ̀ gbɛ̃ mì sí nà.

3 Wà n táaki lɛ́ Luda,
baade píngi n táaki lɛ́.
4 Boriinɔ pɔnnaa kɛ à guda kɛ,
zaakɛ nɛɛ̀ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔ a zɛ́a,
nɛɛ̀ dɔ anduna boriinɔnɛ aɛ.

5 Wà n táaki lɛ́ Luda,
baade píngi n táaki lɛ́,
6 gbasa tɔɔtɛ blɛɛ kɛ,
Luda wa Luda é aubarika dawagu.
7 Luda é aubarika dawagu,
anduna lɛzɛkideenɔ é vĩa kɛnɛ ń pingi.

68

Luda bítakɛɛ
Dauda lɛ̀.
1 Luda é fɛɛ, à ibɛɛnɔ é fãakɔ̃a,
à zangurinɔ é bàa lɛ́nɛ.
2 Lán tɛ́sukpɛ è gɛ̃ kɔ̃n ĩao nà,
ǹ tó aɔ̃ gɛ̃̀tɛ lɛ.
Lán zɔ́sa è yɔ́ nà tɛ́ saɛ,
zaakɛrinɔ é kaatɛ Luda aɛ lɛ.
3 Gbɛ̃ maaanɔ sɔ̃ pɔnnaa kɛ,
aɔ̃ yáa dɔ Luda aɛ,
aɔ̃ vĩvĩ kɔ̃n pɔnna bítao.

4 À lɛ̀ sí Ludanɛ à lɛ́ maa,
à di ludambɛ luguua, à à tɔ́ bɔ,
à tɔ́n Dii, à pɔnna wii pɛ́ à aɛ.
5 Kuuna a kpɛ́ kɛ̀ kú adona guu,

Luda né tonɛnɔ demɛ,
gyaanɔnɔ zɛnyodeemɛ.
[6] Luda è bɛɛ kɛ gbɛ̃ kè gbɛ̃ vĩroonɛ,
è pisinanɔ bɔɛ à ń da nnamanan,
swãgbãadeenɔ sɔ̃ égɔ̃ kú gukori guumɛ.

[7] Luda, kè n dɔ n gbɛ̃nɔnɛ aɛ,
gurɔɔ kè n táa òńyo gbáan,
[8] tɔɔtɛ nìgãnigã, ludambɛɛ lou gbàrɛ n aɛ,
mmɔn kè n yã ò Sinai kpiii musu aɛ,
Luda, Isarailinɔ Luda.

[9] Luda, ń tò mɔdɔ kpà ń bùsua kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃,
n n gbɛ̃ kpasananɔ gbà gbãaa.
[10] N gbɛ̃nɔ vɛ̃̀ɛ à guu, Luda,
ben n wɛ̃ndadeenɔ gbà pɔ́ n maakɛɛ yãnzi.

[11] Dii yã ò,
ben nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃̀ à baarukparinɔ ũ pari.
[12] Kínanɔ kɔ̃n ń zĩ̀kpɛɛnɔɔ e bàa lɛɛ kpakpaa,
nɔgbɛ̃ kè aɔ̃ gɔ̃̀ bɛɛnɔɔ e ń pɔ́nɔ kpaatɛtɛ.
[13] Baa kɛ̃ a daɛ kpàsa gura,
kondogi í kú ma pɔ̃tɛ̃ɛ dèbɛnɔa,
à kãnɔɔ e té kɛɛ lán vura bà.
[14] Kè Gbãapingide kínanɔ fã̀akɔ̃a,
aɔ̃ kwɛ̀ Zalamɔ kpiiia lán lougbɛ bà.

[15] Basã kpiii gakui vĩ,
Basã kpii mìsɔ̃ntɛ̃nɔɔ pari.
[16] Amɔa kpii mìsɔ̃ntɛ̃nɔ,
bɔ́yãnzin ée kpiii kè Ludaa sè
a kíblekii ũu gwaa nɔ̀sɛgɔ̃aanɔozi?
Gwen Dii égɔ̃ kún gurɔ píngi.
[17] Luda sɔ̃goronɔɔ lɛ́ vĩro,
à kà bɔrɔ lɛo ũgbangba.
Dii bɔ̀o zaa Sinai,
à mɔ̀ à pìta a guu kè kú adonan.
[18] N fɛɛ n ta musu dɔna zĩ̀zɔnɔnɛ aɛ,
n gbaa sì gbɛ̃nɔa ai kɔ̃n swãgbãadeenɔ,
ben n vɛ̃ɛ gwe, Dii Luda.

[19] Aubarikadeen Dii Luda wa mìsiri ũ,
àmbe ègɔ̃ wa asoonɔ sɛna lán guu e dɔɔ nà.
[20] Wa Luda né Luda kè è ń mì símɛ,
Dii Luda bé è wa bɔ gaa lézĩ.

[21] Luda é a ibɛɛnɔ mì wíwińnɛ,
gbɛ̃ntee mìkpɛ̃ɛ kãdee kè aɔ̃ɔ té ń durun-onɔ.
[22] Dii bè: Mɛ́ ń bɔɛ Basã bùsun,
mɛ́ ń bɔɛ ísia lɔ̀n,
[23] lɛ à a gbá ya a ibɛɛnɔ arun,
a gbɛ̃ɛnɔ é nénɛ máɛn wà ń baka ble.

[24] Luda, wa n gbɛ̃nɔ è aɔ̃ɔ tétɛkɔ̃zi,

ma Luda ma Kína, aɔ̃ɔe mɔɔ n kúkiia.
[25] Lèsirinɔɔ té aɛ, batanɔɔ té ń kpɛɛ,
nɔkparɛ sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃parinɔɔ té ń gura.
[26] À Luda tɔ́ bɔ pari kakɔ̃ana guu,
à Dii sáabu kpá amɔa Isaraili boriinɔ.
[27] Nɛ́ zãade Bɛyãmi boriinɔ bé aɔ̃ɔ tɛna aɛ gwe,
beee gbɛra Yuda kínɛnɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nɔ
kɔ̃n Zɛbuluni bori kínɛnɔ
kɔ̃n Nafatali bori kínɛnɔo.

[28] Luda, ǹ n gbãaa ɔdɔawe,
Luda, ǹ bɔ kɔ̃n n gbãaa kɛ̀ ń ɔ̀dɔawe yãao.
[29] Kínanɔ é mɔ́nnɛ kɔ̃n ń gbaanɔ
n kpɛ́ kɛ̀ kú Yerusalɛmu yãnzi.
[30] Ǹ kpãkɛ̃ Igipiti ítɛnɔbɔzi,
ǹ pata boriinɔ zùswareenɔa kɔ̃n ń gbɛ̃nɔo.
Ǹ kondogi gò tɔ̃ḿma,
ǹ gbɛ̃ kɛ̀ zǐkana è kɛńnɛ nnaanɔ fãakɔ̃a.
[31] Igipitinɔ é zǐrinɔ gbarɛmma,
Etiopianɔ é ɔ dɔnzi, Luda.

[32] Anduna kpatablerinɔ, à lɛ̀ sí Ludanɛ,
à Dii táaki lɛ́,
[33] àmɔ kɛ̀ à di ludambɛɛ kɛ̀ kuu zaa ziziia.
À ma, èe pũtãa gbãngbãn.
[34] À Luda gbãaa kpàakpa kɛ,
wà à bítakɛɛ dɔ̃ Isarailinɔa,
à gbãaa kú ludambɛ puraan.
[35] Luda, ń naasi vĩ n kúkiia,
Isarailinɔ Luda è gbãaa kɔ̃n ikoo kpá a gbɛ̃nɔa.

Aubarikadeen Luda ũ!

69

*Wɛ́*ɛtãmma guu aduakɛna
Dauda lɛ̀.
[1] Luda, ǹ ma mì sí,
zaakɛ í ma kũ ma waalɛ̨.
[2] Foo e ma mɔɔ ma ka zã̃,
kɛ̀sɛpɛkii kuuro,
ma kpaɛ í lɔ̀n,
ísɔ̃ e ma blee.
[3] Ma wii lɛ̀ ma kpasa,
ma kòto nàɛ,
ma wɛ́ɛ dɔ̀ ma Ludazi
ai ma wɛ́ɛ kɛ̀ yɔ̀ɔɔ.
[4] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàmagu pãanɔɔ
pari dɛ ma mìkãnɔla.
Ma ibɛɛnɔɔ lɛ́ vĩro,
aɔ̃ɔ yezi wà ma dɛ pɔ́ke wíńnɛ sai.
Pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ à kpãi oroon
aɔ̃ bè mà i mà kpáḿma.

[5] Luda, ń ma yɔ̃nkɔyãnɔ dɔ̃,
ma taarinɔɔ utɛnannɛro.

[6] Dii Luda Zɪ̀̀kpɛde,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔnziinɔ
ǹton tó wí ń kũ ma yãnziro.
Isarailinɔ Luda,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è n kii wɛtɛnɔ
ǹton tó aɔ̃ tɔ́ yaka ma yãnziro.
[7] Zaakɛ n yãnzin mɛ́ɛ mɛnaa kɔ̃n sɔ̃sɔ̃zi,
ben wí gɛ̃̀ ma wɛ́ɛn
[8] Ma gɔ̃ gbɛ̃ zɪ̀̀tɔ ũ ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
ma gɔ̃ gbɛ̃ miradodee ũ ma da bɛdeenɔ tɛ́.
[9] N ua yã ma kũ gbãa maamaa,
gbɛ̃nɔ dɔkɛnanyo gɔ̃̀mɛ.
[10] Tó ma lɛ́ yì pɔsiaa guu,
wègɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃ɔ.
[11] Tó ma pɔsia utanɔ fɪ̀̀fɪ̃ma,
wègɔ̃ ma faboomɛ.
[12] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna gãalɛnɔ è ma pe,
ígbãamirinɔ è lè damao.

[13] Mɔde tó à gɔ̃̀ ma yãnzi, Dii,
ḿbe mégɔ̃ wɛ́ɛ kɛɛmma a gurɔɔa.
Ǹ wemala Luda n gbɛ̃̀kɛ bíta yãnzi,
ǹ ma mì sí yãpura.
[14] Ǹ ma bɔ foon,
ǹton tó mà vlɛ̃ɛnlo.
Ǹ ma bɔ í lɔ̀n,
ǹ ma sí ma zangurinɔa.
[15] Ǹton tó ísɔ̃ ma blero,
ǹton tó mà kpáɛ í lɔ̀nlo,
ǹton tó wɛ̀ɛ tatamalɛro.
[16] Ǹ wemala Dii, zaakɛ n gbɛ̃̀kɛɛ maa,
ǹ aɛ dɔma n sùu bíta guu.
[17] Ǹton mìkpɛɛ zu n zɔ̀blerinɛro,
ǹ wemala kpakpaa,
zaakɛ ma gɔ̃ kagurakɛna.
[18] Ǹ sɔ̃mazi ǹ ma mì sí,
ǹ ma faaba kɛ ma ibɛɛnɔ yãnzi.

[19] Ń ma sɔ̃sɔ̃na dɔ̃
kɔ̃n ma wídammao kɔ̃n ma kpɛbɔnao,
nɛ́ɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ma kũna yãonɔ ee.
[20] Sɔ̃sɔ̃na ma swɛ̃̀ zɔ̃̀, ma gɔ̃ gbãaa sai,
gbɛ̃ kɛ̀ eé ma wɛ̃nda gwaan má wɛ̀tɛ, mɛ́ɛ ero,
gbɛ̃ kɛ̀ eé ma nɔ̀sɛ kpáɛmɛɛn ma wɛ́ɛ dɔ̀zi, à kuuro.
[21] Aɔ̃ ɛ̃zɛ̃ zaaa kàmɛ pɔ́bleen,
kɛ̀ ímii ma dɛ, aɔ̃ wɛ̃ kpɛ̀̀kpãa kpàma ma mi.

[22] Aɔ̃ zɪ̃baakɛna gɔ̃ńnɛ takutɛɛ ũ
à ń kũ à yã lúńnɛ.
[23] Aɔ̃ wɛ́ɛ sisi lɛ aɔ̃ton guu ero,
aɔ̃ wó gɔ̃ kokona.
[24] Ǹ n pɛ̃tɛ̃ pitaḿma,
ǹ n pɔfɛ̃ pãsɪ̃ pisiḿma.

25 Aɔ̃ bɛɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
aɔ̃ gbɛ̃ke tóngɔ̃ kuu lɛ à vɛ̃ɛ ń kpɛ́n dɔro.
26 Zaakɛ aɔ̃è wɛ́ɛ tã gbɛ̃ kè n ń lɛ́nɔa,
aɔ̃è gbɛ̃ kè n ń kari kɛ̀nɔ wãwã yã o.
27 Ǹ ń yã píngi taari diń́nɛ,
aɔ̃ baka tóngɔ̃ kú n mìsina guuro.
28 Ǹ ń tɔ́ gogo wɛ̀ndi takada guu,
lɛ aɔ̃ tɔ́ tóngɔ̃ kú kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ tɔ́oro.

29 Luda, má kú wãwãa guu kɔ̃n yã'ɔ̃ammao,
ǹ ma sɛ́ lezĩ lɛ mà bɔ aafia.

30 Mɛ́ Luda tɔ́ bɔ lèsina guu,
mɛ́ à sáabu kɛ mà à tɔ́ sɛ́ lezĩ.
31 Beee é ká Diinɛ dɛ sa'ona kɔ̃n zùola,
baa zùsware kobadee.
32 Takaasideenɔ é e aɔ̃ pɔnnaa kɛ,
a Luda kiwɛtɛrinɔ égɔ̃ wɛ̀ndi vĩ.
33 Zaakɛ Dii è wɛ̃ndadeenɔ yã ma,
è kya ká a gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ dɛ zì̀zɔ ũunɔnlo.

34 À à táaki lɛ́ musu kɔ̃n tɔɔtɛo,
ísia kɔ̃n pɔ́ kè kú à guunɔ píngi.
35 Zaakɛ Luda é Zayɔn mì sí,
eé ɛara à Yuda wɛ́tɛnɔ káɛ,
à gbɛ̃nɔ é vɛ̃ɛn ń pɔ́ ũ.
36 À zɔ̀bleri nɛ́nɔ bé wégɔ̃ vĩ,
gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ ye à tɔ́ nnaazinɔ égɔ̃ kún.

70

Wiipɛna mìsirizi
(Saa 40:14-18)
Dauda lè.
1 N yã nna Luda, ǹ ma mì sí,
Dii, ǹ kɛ kpakpaa ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ.
2 Ǹ tó wí gbɛ̃ kè aɔ̃ɔe ma wɛɛ wà ma dɛɛnɔ kũ,
aɔ̃ ń mì pɛ́ɛ.
Ǹ tó gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ yezi mà mɔ́nzi eenɔ kpɛɛ li,
aɔ̃ uu yãkɔ̃tɛ.
3 Gbɛ̃ kè aɔ̃è bemɛ taalɛ taalɛɛnɔ,
ǹ tó aɔ̃ ɛara kɔ̃n wíyão.
4 Gbɛ̃ kè aɔ̃ɔe n kii wɛtɛɛnɔ pɔɔ kɛmma nna aɔ̃ yáa dɔ.
Gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ ye n mìsinazinɔ gɔ̃ bee Luda bíta.

5 Takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ,
Luda, ǹ kɛ kpaa.
Ḿbe ma dɔnlɛri ũ kɔ̃n ma mìsirio,
Dii, ǹton gì kɛro.

71

Mare ìsi aduakɛna
1 Dii, ḿbe ma nanzi,
ǹton tó wí ma kũ zikiro.

[2] Ǹ ma bɔ ǹ ma mì sí n maakɛna yãnzi,
ǹ swã kpámazi ǹ ma faaba kɛ.
[3] Ǹgɔ̃ dɛ ma utɛki gbɛ̀ kɛ̀ mégae gá utɛn ũ.
Ń dìɛ ǹ ma mì sí,
zaakɛ ma gbɛ̀si kɔ̃n ma zɛki gbãaaon n ũ.
[4] Ma Luda, ǹ ma bɔ zaakɛrinɔ ɔzĩ,
ǹ ma si gbɛ̃ zaa pãsĩnɔa.

[5] Ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi, Dii Luda,
ḿbe má n náanɛkɛna zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ.
[6] Ma gbãa èmma zaa ma igurɔ,
ḿbe n ma bɔ ma da gbɛɛɛn.
N táakin mɛ̀gɔ̃ lɛɛ.
[7] Ma kuuna dɛ yãbɔnsaɛ ũ gbɛ̃nɔnɛ pari,
zaakɛ ḿbe ma utɛki gbãaa ũ.
[8] N táakilɛna ègɔ̃ da ma lén,
mɛ̀gɔ̃ n maakɛɛ boo kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo.

[9] Ǹton ma tón ma zikũkɛɛ yãnziro,
ǹton ma zĩnna ma gbãa yãana yãnziro.
[10] Zaakɛ ma ibɛɛnɔɔ e ma pee,
ma wɛdɛrinɔɔ e lé kpaakɔ̃sɔ̃mazi ma wɛ̀̃ndi bɔna yãnzi.
[11] Aɔ̃ bè: Luda gìzimɛ né, wà pɛ́a wà kũ,
gbɛ̃ke kuu kɛ̀ à à mì síro.
[12] Luda, ǹton kɛmao zɛ̀̃ro,
ma Luda, ǹ kɛ kpaa ǹ mɔ́ ǹ dɔmalɛ.

[13] Ǹ tó wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe yã diimaanɔ kũ
lɛ aɔ̃ kaatɛ,
ǹ tó sɔ̃sɔ̃ da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ́ɛ tãmaanɔla
lɛ aɔ̃ tɔ́ yaka.

[14] Mapi sɔ̃, ma wɛ́ɛ égɔ̃ dɔnzi,
mégɔ̃ n táaki lɛɛ màgɔ̃ gaa.
[15] N maakɛna égɔ̃ da ma lén gurɔ píngi
kɔ̃n n mìsina kɛ̀ má à lé dɔ̃rooo.
[16] Mé mɔ́ mà n gbãabitakɛyãnɔ o, Dii Luda,
n mèn do maakɛɛn mé à kpàakpa kɛ gbɛ̃nɔnɛ.
[17] N yã dàmɛ zaa ma gɔ̃kparɛkɛgurɔ,
Luda, ai tia mɛ́ɛ n yãbɔnsaɛnɔ oo.
[18] Baa kɛ̀ ma zi kṵ̃, ma mìkã pura,
ǹton ma tónlo, Luda,
lɛ mà e mà n gbãaa tɔ̃kɛ̃ tiadeenɔnɛ,
mà n gbãakɛyã da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe fɛɛnɔnɛ ń píngi.

[19] Luda, n maakɛna zɔ̀̃ sɔsɔnɛnɔa,
n yã bíta kɛ̀, dén weé lékɔ̃zinyo?
[20] Ń tò nawɛ̃a pãsĩ ma le paripari,
mɔde né ɛara ǹ ma gba wɛ̀̃ndi dɔ,
né ɛara ǹ ma bɔ tɔɔtɛ guu.
[21] Né ma bɛ̀ɛ kaaramɛ,
né ɛara ǹ ma làakari kpáɛmɛ dɔ.
[22] Ma Luda, mé n sáabu kpá

kɔ̃n mɔrɔo n náanɛkɛɛ yãnzi.
Isarailinɔ Luda kɛ̀ ń kú adona,
mé n táaki lɛ́ kɔ̃n kungidio.
23 Guda égɔ̃ dɔ ma lén,
mamɔma kɛ̀ n ma mì sì mɛ́ n táaki lɛ́.
24 Mégɔ̃ n yãmaakɛna oo gurɔ píngi,
zaakɛ wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ma wɛtɛ zaaaonɔ kṹ,
aɔ̃ gɔ̃̀ kɔ̃n bídio.

72

*Aduak*ɛna kínanɛ
Sulemanu lɛ̀.
1 Luda, ǹ dada kínanɛ à yãkpaɛ kɛ kɔ̃n yãpuraao,
ǹ tó kínɛ yã maaa kɛ lán nɛɛ̀ kɛ nà,
2 lɛ à dɔ n gbɛ̃nɔnɛ aɛ a zɛ́a,
à yã gɔ̃gɔ̃ talakanɔnɛ súusu,
3 kpiiinɔ é gbasa wà mɔ́ gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n aafiao,
sɪ̀sɪ̃nɔ é tó aɔ̃gɔ̃ kú nnamana guu.
4 Kína é tó yã bɔ kɔ̃n talakanɔo nna,
eé takaaside nénɔ mì sí,
eé gbãamɔnnɛrinɔ dúgu zɔ̃.

5 Eégɔ̃ kuu lán ɔfãntɛ̃ ègɔ̃ kuu nà,
lán mɔvura ègɔ̃ kuu nà wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o.
6 Eégɔ̃ dɛ lán loumana buraa bà,
lán mɔdɔ kɛ̀ è kpá tɔɔtɛa bà.
7 Gbɛ̃ maaanɔ é ɔ tá a gurɔɔa,
nnamana égɔ̃ bíta ai mɔɔ tóngɔ̃ kuu dɔro.

8 Eé kí ble zaa ísia baa kɛ̀ kpa kɔ̃n baa kãa kpaao,
sɛna zaa Yuflatia ai gana anduna léa.
9 Borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gbáa guunɔ é mɔ́ wà kúɛnɛ,
à ibɛɛnɔ é daɛ ń puua à aɛ.
10 Taasisi kína kɔ̃n ísia baa kínanɔ é tángba kpáa,
Seba kɔ̃n Sɛba kínanɔ é mɔ́ wà gba danɛ.
11 Kínanɔ é mɔ́ wà kúɛ à aɛ ń píngi,
bori píngi é zɔ̀ blenɛ.

12 Zaakɛ eé wɛ̃ndadee kɛ̀ aɔ̃ wiii dɔɔnɔ bɔmɛ,
eé takaasidee kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔnlɛri vĩroonɔ mì sí.
13 Eé gbãasaideenɔ wɛ̃nda gwa,
eé takaasideenɔ bɔ gaa lézĩ.
14 Eé ń bɔ gbãamɔnnɛrinɔ ɔzĩ kɔ̃n gbɛ̃ pãsĩnɔo,
zaakɛ à ye ń arukwɛɛnaziro.

15 Luda kína dɔ̃ kɔ̃n aafiao!
Wàgɔ̃ à gbaa Seba bùsu vura,
wàgɔ̃ adua kɛɛnɛ yãana sai,
wàgɔ̃ sa maaa oonɛ gurɔ píngi.
16 Ǹ tó burapɔnɔ kɛ à bùsun maamaa,
à lánɔ gɔ̃ da sɪ̀sɪ̃nɔ musu sí plèplɛ,
aɔ̃ nɛ́ i wà pia lán Lɛbanɔ lákpɛ bà,
aɔ̃ gbã lán kàbapu bà sɛ̃̀tɛ.

17 Ǹ tó à tɔ́ gɔ̃ kuu gurɔ píngi
lán ɔfãntɛ̃ bà,
bori píngi é aubarika e à gãzĩ,
wé à tɔ́ nnaa sí.

18 Aubarikadeen Dii Luda, Isarailinɔ Luda!
Àmbe è yãbɔnsaɛnɔ kɛ ado.
19 Wàgɔ̃ à tɔ́ gakuidee bɔɔ gurɔ píngi!
À tó à gakui da andunala píngi!
Aami! Aami!

20 Yɛsɛ né Dauda aduakɛna lɛ́n gwe.

TAKADA AAGƆ̃DEE

Saamu 73-89

73

*Zaak*ɛrinɔ nnamana
Asafa lɛ̀.
1 Luda è yã maaa kɛ Isarailinɔnɛ yãpuramɛ,
atɛ̃nsa nɔ̀sɛpuradeenɔ.

2 Mapi sɔ̃, ma kĩi kũ̀ lɛɛnao,
ma gbá yezi à satamɛ yã.
3 Kè ma zaakɛrinɔ kuuna maaa è,
ma ĩadãri pìnɔ gwena ni dè.
4 Yãke è kpáńnɛro,
aafia mɔ̀ḿma bensɔ̃ aɔ̃ɔ mɛ̀kpana.
5 Aɔ̃è nawɛ̃a kɛ lán danɔ bàro,
aɔ̃è gyãa kɛ lán danɔ bàro.
6 Aɔ̃è ĩadãna da ń waalɛ lán kãmbɛɛ bà,
aɔ̃è pãsĩkɛɛ da pɔ́kãsãa ũ.
7 Aɔ̃ swɛ̃̀ kè gbãa yãzaakɛnao,
yã vãi ń nɔ̀sɛ pà.
8 Aɔ̃è gbɛ̃ lalandi kɛ aɔ̃è yã zaaa liḿma,
aɔ̃è gbãaa mɔ́ńnɛ ń gwena bítakɛɛ yãnzi.
9 Aɔ̃è be: Luda pita wà ɔsi ká,
bensɔ̃ aɔ̃ yã bé è ble anduna guu.
10 Bee yãnzi wè tá ń kpa,
wè yã kè aɔ̃ɔ ò píngi sí yãpuraa ũ.
11 Aɔ̃è be: Luda é kɛ dɛa à dɔ̃ɔ?
Luda Musude dɔ̃na kà lɛn yɔ́?

12 Ǹ gwa, zaakɛrinɔ è yãke kã̀hãn kɛro,
aɔ̃ gwena ègɔ̃ kaara gurɔ píngimɛ.
13 Ase ma nɔ̀sɛ pura pãn yɔ́?
Ma a ɔɔ bɔ̀ɛ taarin wásawasa pãmɛɔ́?
14 Nɛɛ̀gɔ̃ ma gbɛ̃ɛ gurɔ píngi,
nɛɛ̀gɔ̃ ma swã sukãamɛ lán guu e dɔɔ nà.
15 Tó ma zɛ kɔ̃n yã beee taka onao,
bee égɔ̃ dɛ bɔna n gbɛ̃nɔ kpɛɛ yã ũmɛ.
16 Kè ma laasuu lè yã pìzi mà e mà dɔ̃,
à kèmɛ zĩ'ũ.
17 Sé kè ma gɛ̃ Luda kúkiin,
ben ma wɛ́ɛ gbasa à kɛ̃̀ lán aɔ̃é yãa nà.

18 N ń kpá guzãɛa yãpura,
nɛè ɔ sɔ̃ńzi aɔ̃ lɛ́ɛ wà kaatɛ.
19 Aɔ̃è gɔ̃ kaatɛna pɔ́ ũ kãndo,
vĩapɔnɔ è ń le aɔ̃ yãao.
20 Lán nanaa è gẽ ĩa nà tó gbẽ vù,
tó n fɛɛ Dii, ǹ tó aɔ̃ gẽ ĩa lɛ.

21 Kè ma nɔ̀sɛ yàka,
bensɔ̃ ma pɔɔ sia kṹ,
22 ma kɛ yɔ̃nkɔ, má yãke dɔ̃ro,
ma gɔ̃nnɛ lán nɔ̀bɔsẽtɛ bà.

23 Baa kɔ̃n beeeo mɛ̀gɔ̃ kúnyo,
ń ma kũna ma ɔplaaa.
24 Nɛè dɔmɛ aɛ kɔ̃n n lédammanao,
nɛ́ yãa ǹ ma sí ai n gakui guu.
25 N baasiro, dén ma wɛ́ɛ dɔzi musuu?
N baasiro pɔ́ke nii e ma dɛ anduna guuro.
26 Baa tó ma mè kɔ̃n ma swɛ̃̀o e yãaa,
Ludan ma swɛ̃̀ gbãa'ekii ũ,
àmbe ma baka ũ gurɔ píngi.

27 Gbẽ kè aɔ̃ kɛ̃̀mmaanɔ é mì dɛ,
nɛ́ gbẽ kè aɔ̃ bɔ̀ n kpɛɛnɔ kaatɛ.
28 Luda, ma sɔ̃nzina bé à kèmɛ nna,
Dii Luda, ma n kɛ ma utɛkii ũ,
mɛ́ n yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ńnɛ.

74

*Wiip*ɛna Ludazi à kpɛ́ kè wà wì yãnzi
Asafa lè.
1 Luda, bɔ́yãnzin n giwazi ai gurɔ píngizi?
À kè dia n pɛ̃tɛ̃ e fɛɛɛ n kpàsa sãanɔzi?
2 Ǹ tó gbẽ kè n ń sí zaa ziinɔ yã dɔngu,
borii kè ń bò aɔ̃ gɔ̃̀ n pɔ́ ũunɔ
kɔ̃n Zayɔn kpiii kè ń kè n kúkii ũuo.
3 N ibɛɛnɔ n kúkii gbɛ̃̀ wà dàɛ mámmam,
ǹ dɔdɔzi ǹ gwa, à gbòro píngi

4 N zangurinɔ zɔka dɔ guu kè weè danlɛn,
aɔ̃ ń zĩnda tuutanɔ pɛ̀ɛ gwe sèeda ũ.
5 Wá è, aɔ̃ kpása dɔ musu,
aɔ̃ɔe kɛɛ lán wègɔ̃ dàko kɛ̃ɛɛ nà.
6 Lí ana maaa kè wà nàna n kpɛ́ gṹa,
aɔ̃ɔ gbɛ̃̀ wà gbòro kɔ̃n kpásao kɔ̃n aadao.
7 Aɔ̃ té sɔ̃̀ n kúkiia à kwè,
aɔ̃ɔ tò kpɛ́ kè n tɔ́ kúa pì gbãsĩ lè.
8 Aɔ̃ bè ń nɔ̀sɛn: Wà ɔ tɔ̃ńma mámmam.
Aɔ̃ té sɔ̃̀ wa bùsu aduakɛkpɛnɔa.
9 N kpɛ́ sèedanɔ kuu dɔro,
annabi ke kuu dɔro.
Wégɔ̃ kuu lɛ ai bɔrɛmɛ?
Wa gbɛ̃kee dɔ̃ro.

[10] Luda, né tó n ibɛɛnɔ gɔ̃ n yáa dɔɔ ai bɔrɛmɛ?
N zangurinɔ égɔ̃ kya kaangu yãana sain yɔ́?
[11] Bɔ́yãnzin n ɔ kpà n kùlazi?
Ǹ ɔ bɔɛ n utan ǹ ń dɛdɛ.

[12] Ludan ma kína ũ zaa káaku,
àmbe è gbɛ̃ mì sí anduna guu.
[13] Ḿbe n ísiaa zɔ̀kɔ̃rɛ kɔ̃n n gbãaao,
n kùkuku mìnɔ wìwi í guu.
[14] N Igipitinɔ kàatɛ gwe,
n ń gènɔ kpà gbáa nɔ̀bɔnɔa pɔ́blee ũ.
[15] N swaanɔ bɔ̀ n zɛ́ wɛ̀ bianɔnɛ,
n swaa kɛ̀ à í babana vĩroo zɔ̀kɔ̃rɛ.
[16] Fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo kú n pɔ́ ũ,
n mɔvura kɔ̃n ɔfãntɛ̃o kúkii kɛ̀ńnɛ.
[17] Ḿbe n anduna gulɛzɛkinɔ kɛ̀ píngi,
n kwɛɛ kɔ̃n buusiɛo gurɔɔ dìɛ.

[18] N yá kɛ̀ n ibɛɛnɔ dɔ̀ yãa dɔngu Dii,
yɔ̃nkɔɔnɔ kya kà n tɔ́n.
[19] Ǹton n pɔ̃tɛ̃ɛ kpá nɔ̀bɔ pãsĩnɔaro,
n gbɛ̃ wɛ̃ndadeenɔ yã tón sãnguro.
[20] Ǹ làakari dɔ n bà kuunawaoa,
zaakɛ wa bùsu gusaɛnɔɔ pãsĩ píngi.
[21] Ǹton tó wa gwenawɛ̃ndadeenɔ bɔru kpɛɛ kɔ̃n wíoro,
ǹ tó takaasideenɔ kɔ̃n pɔ́nidɛrinɔ n táaki lɛ́.

[22] Luda, ǹ fɛɛ ǹ gí kɔ̃n n zĩndao,
ǹ n yá kɛ̀ yɔ̃nkɔɔnɔɔ e dɔɔ zɛna sai ma dé!
[23] Ǹton zɔka kɛ̀ n ibɛɛnɔɔ e kaanzi kpá swãkotoro,
n zangurinɔ kĩi dìgɔ̃ dɔ yãana sai.

75

*Ludan yãkpa*ɛkɛri ũ
Asafa lɛ̀.
[1] Wa sáabu kènnɛ Luda, wa sáabu kènnɛ.
Tó wà n yãbɔnsaɛnɔ tɔ̃kɛ̀, nɛɛ̀gɔ̃ kú kĩi.

[2] Luda bè: Ma gurɔɔ dìɛ
kɛ̀ mɛ́ yãkpaɛ kɛ a zɛ́a.
[3] Tó anduna nìgã kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kúnnɔ ń píngi,
mámbe mɛɛ̀ à wesagbanɔ kũ gíngin.
[4] Mɛɛ̀ o wadadeenɔnɛ aɔ̃ton ĩa dãro,
mɛɛ̀ o zaakɛrinɔnɛ aɔ̃ton kùsɛ biiro.
[5] Àton kùsɛ bii ludambɛaro,
àton waa nɔnɔmaziro.

[6] Zaakɛ gbãaa è bɔ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ke a gɛ̃kpɛn kparo,
è bɔ gbáanlo,
[7] Ludan yãkpaɛkɛri ũ,
àmbe è gbɛ̃ doo lago à gbɛ̃ doo kaara.
[8] Togoo kú Dii ɔzĩ, í gbãaa kán à pà,
èe sɛsɛɛ à pɔfɛ̃ ũ.

È kú anduna zaakɛrinɔnɛ ń píngi,
ben aɔ̃è mi wà yãa láe kɔ̃n à gbɔ̀̃o.

[9] Mapi sɔ̃, mégɔ̃ yã pì oo gurɔ píngi,
mɛ́ Yakubu Luda táaki lɛ́.
[10] Mɛ́ zaakɛrinɔ koba ɛ́'ɛ,
gbɛ̃ maaanɔ koba sɔ̃, mɛ́ sɛ́ musu.

76

Ludan zì̀blena gbãaa ũ
Asafa lè. Wè sí kɔ̃n mɔrɔnɔo.
[1] Wà Luda dɔ̃ Yuda bùsummɛ,
à tɔ́ bíta Isarailinɔ tɛ́.
[2] À bisakutaa kú Salɛmu,
à kúkii kú Zayɔn.
[3] Zaa gwen à kà wãaanɔ è'ɛn
kɔ̃n sɛngbangonɔ kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ kɔ̃n zì̀kabɔnɔo.

[4] Nɛè guu pu nɛègɔ̃ tɛ́ kɛɛ,
n bítakɛɛ dɛ kpiii kɛ̀ aɔ̃ kuu gurɔ pínginɔla.
[5] N kùgbãadeenɔ gbãaa sìḿma,
aɔ̃ɔ daɛna kɔ̃n ga'iio,
gɔ̃ gbãaa pìnɔ dokee e fɔ̃ à a ɔɔ sɛ̀ro.
[6] Yakubu Luda, n kpãkɛ̃ńzi,
ben sɔ̃nɔ kɔ̃n ń sɔ̃gorono gɔ̀̃ kaɛna.
[7] Ḿbe ń naasi vĩ ndo,
tó n pɔ́ bɔ̀ n yĩzĩ,
dé bé eé fɔ̃ à zɛ n aɛɛ?
[8] Zaa musu n yãkpaɛ kɛ̀,
vĩa anduna kù̀, à yì̀tɛ kítikiti,
[9] zĩ kɛ̀ Luda, n fɛɛ ǹ yã gɔ̃gɔ̃ andunanɛ
lɛ ǹ gbãasaideenɔ mì sí.

[10] N pɔfɛ̃na gbɛ̃nɔzi è n tɔ́ bɔ,
n pɔfɛ̃ kpaaa ègɔ̃ dɔ n pii.

[11] À lù sɛ́ Dii a Ludanɛ à à fĩa bo.
Amɔa kɛ̀ á ligawaziinɔ, à mɔ́
à Luda kɛ̀ dɛ wàgɔ̃ à vĩa vĩi gba pɔ́.
[12] È kpatablerinɔ kã busa,
è tó vĩa anduna kínanɔ kũ.

77

*Luda d*ɔnlɛ bɛgɛkɛna nawɛ̃a guu
Asafa lè.
[1] Ma wii pɛ̀ Ludazi ma à sìsi,
ma wii pɛ̀ Ludazi lɛ à ma yã ma.
[2] Kɛ̀ má kú nawɛ̃a guu ma Dii kii wɛ̀tɛ,
ma ɔ sɛ̀ musu gwãavĩ kámmabona sai,
ma làakari wè à kpáɛro.
[3] Kɛ̀ ma laasuu tà Luda kiia, ben ma ã'ã,
kɛ̀ ma à yã wàari pà, ben ma suuna kɛ̀.
[4] N ma wɛ́ɛ tɛ̀̃ iii,

ma gɔ̃ bídi guu ma kora yãzi mà o.
5 Ma dɔ yã ziinɔn
kɔ̃n wɛ̃̀ kɛ̀ gɛ̃̀tɛnɔ.
6 Ma laasuu lɛ̀ ma swɛ̃̀ guu gwãavĩ,
ma a zĩnda là mà wɛtɛ mà dɔ̃.
7 Ma bè: Dii gìwazi mámmann yɔ́?
À pɔɔ é kɛwa nna dɔroo?
8 À gbɛ̃̀kɛɛ yà̀a mámmann yɔ́?
À yã égɔ̃ fɛɛna gurɔ píngin yɔ́?
9 Wa wɛ̃ndagwana yã sà̀ Ludann yɔ́?
À pɔ fɛ̃̀wazi, eé sósobi kɛwao dɔroo?
10 Ben ma bè: Yã kɛ̀ ɔ̃̀maan yɛ̀.
Luda Musude ɔɔ bùsawe.

11 Mɛ́ laasuu lɛ́ Dii yãbɔnsaɛnɔa,
mɛ́ dɔ yã kɛ̀ à kɛ̀ yãanɔn.
12 Mɛ́ n dabuyãkɛnanɔ wàari pá píngi,
mɛ́ n yãbitakɛnanɔ da ma swɛ̃̀n.
13 Luda, n zɛ́ kú adona.
Dii kpare bíta bè à kà lán wa Luda bà?
14 Ḿbe Luda yãbɔnsaɛkɛri ũ,
n n gbãaa mɔ̀ boriinɔnɛ.
15 N n gbɛ̃nɔ mì sì kɔ̃n n gà̀sã gbãaao,
wamɔwa Yakubu kɔ̃n Yusufu boriinɔ.

16 Kɛ̀ ísia wɛ́ɛ sìnlɛ Luda,
kɛ̀ ísia wɛ́ɛ sìnlɛ, ben à kɔ́tɔ kpà,
à dègedege ai a lɔ̀n.
17 Ludambɛɛ í kwɛ̀ɛ,
lapatana kĩi gɔ̃ dɔ musu,
n kànɔɔ e fãa loupina ũ.
18 N pũtãna kĩi dɔ zàga'ĩa guu,
n loupina anduna pù píngi,
tɔɔtɛ kɛ̀ gìri, à nìgãnigã.
19 N zɛ́ bɔ̀ ísiaan,
n gɛ̃kii kɛ̀ í bítanɔ dagura,
wèe n kèsɛgbɛ ero.
20 N dɔ n gbɛ̃nɔnɛ aɛ lán sã kpàsa bà
Musa kɔ̃n Arunao gãzĩ.

78

Lɛ̀ kɛ̀ Isarailinɔ yã wa gbao làakari
Asafa lɛ̀.
1 Ma gbɛ̃nɔ, à ma yãdannɛna ma,
à swã kpá ma yãzi.
2 Mɛ́ yã oare kɔ̃n yáasio,
mɛ́ yã kɛ̀ utɛna zaa zii bɔkɔ̃tɛ kɛare,
3 yã kɛ̀ wá mà bensɔ̃ wá dɔ̃,
yã kɛ̀ wa denɔ tɔ̃kɛ̃̀wee.
4 Wɛ́ yã pì utɛ wa nɛ́nɔnɛro,
wɛ́ Dii táakilɛna da wa dionɔnɛ,
à gbãaa kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ à kɛ̀nɔ.

5 À yã dìɛ Yakubu boriinɔnɛ,
à a doka dà Isarailinɔnɛ,
à dìɛ wa dezinɔnɛ kɛ̀ aɔ̃ tó ń nɛ́nɔ gɔ̃ dɔ̃,
6 lɛ à gɔ̃ ń borii kɛ̀ aɔ̃ kpɛ́nɔnɛ fɛɛakaarayã ũ,
aɔ̃ gbasa wà fɛɛ wà dada ń nɛ́nɔnɛ se,
7 lɛ aɔ̃ e wà Luda náanɛ kɛ,
à yãkɛnanɔ tón sãńguro,
mɔde aɔ̃égɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna.
8 Aɔ̃gɔ̃ dɛ lán ń dezinɔ bàro,
zaakɛ aɔ̃ swãgbãaa kɛ̀ aɔ̃ gì Luda yãzi,
aɔ̃ swɛ̃̀ kú Ludaaro, aɔ̃ yãpuraa vĩnɛro.

9 Ɛflaimu boriinɔ nɛ́ kàzurinɔmɛ,
ben aɔ̃ bɔ̀ru kpɛɛ zĩ̀ guu.
10 Aɔ̃ɔe zɛ kɔ̃n Luda bà kuunańyo yãoro,
aɔ̃ gì tɛ́ à dokazizi.
11 À yãkɛnanɔ sã̀ńgu
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ à ɔ̀dɔańnɛnɔ.
12 À dabuyãnɔ kɛ̀ aɔ̃ dezinɔ wáa
Zoã wɛ́tɛ guu, Igipiti bùsun.
13 À ísiaa zɔ̃̀kɔ̃rɛ à bikũ̀ńyo,
à tò í gɔ̃̀ zɛna lán bĩi bà.
14 À dɔ̀ńnɛ aɛ téluguu guu fãantɛ̃,
gwãavĩ sɔ̃ kɔ̃n tɛ́ gupuraao.
15 À gbɛ̀si pàra gbáan,
à í kpàḿma bíta lán ísia'i bà.
16 À tò í bɔ̀ńnɛ gbɛ̀n,
à tò í bàa lɛ̀ lán swadaa bà.

17 Ben aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe durun kɛɛnɛ,
aɔ̃ gì Luda Musude yã mazi gbáan.
18 Aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà kɔ̃n nɔ̀sɛplaaao,
aɔ̃ ń pɔyezi pɔ́blee gbèkaa.
19 Aɔ̃ Luda zaa bò wà bè:
Luda é fɔ̃ à wa gba pɔ́blee gbáan kɛ̀n yɔ́?
20 Baa kɛ̀ à gbɛ̀ lɛ̀, í bɔ̀ à dàgula,
eé fɔ̃ à pɔ́blee ke nɔ̀bɔ kpáwa dɔɔ́?
21 Kɛ̀ Dii yã pì mà, à pɔ fɛ̃̀,
ben tɛ́ fɛɛ à dà Yakubu boriinɔla,
à pɔfɛ̃ pìta Isarailinɔa.
22 Zaakɛ aɔ̃ɔe Luda yã síro,
aɔ̃ɔe à mìsina gbãa náanɛ kɛro.
23 Baa kɔ̃n beeeo à yã dìɛ bàtumanɛ,
à musu zɛ́ wɛ̃̀,
24 ben à mana kwɛ̀ɛńnɛ aɔ̃ɔ blè,
à pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musu kpàḿma.
25 Aɔ̃ malaikanɔ pɔ́blee blè,
à kũsãɛ kɛ̀ńnɛ, à gɛ̃̀ ɔla.
26 À tò ĩa gbãaa bɔ̀ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa,
à pɛ̀ sɔɔmɛtɛ kpa ĩaa dɔ kɔ̃n a gbãaao,
27 ben à nɔ̀bɔ kwɛ̀ɛńnɛ pari lán lutɛ̃ bà,
bãanɔ dàńla lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà.

[28] À tò aɔ̃ pìtapita ń bùran,
aɔ̃ gɔ̀̃ káɛ ligana ń kpɛ́nɔzi.
[29] Luda pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔe à ni dɛɛnɔ kpàḿma,
ben aɔ̃ɔ blè wà kã̀ gíngin.
[30] Lɛ à ni kpɛ́ à bɔńgu,
gurɔɔ kɛ̀ pɔ́blee pì kpɛ́ da ń lɛ́n,
[31] Luda pɔfɛ̃ fɛ̀ɛńzi,
à Isaraili gɔ̃ gbãaanɔ dɛ̀dɛ,
à ń gɔ̃kparɛnɔ lɛ̀ à nɛ̀.

[32] Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe durun kɛɛ,
baa kɔ̃n à yãbɔnsaɛkɛnanɔ, aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro.
[33] Ben à ń wɛ̃̀ndi kɛ̀ńnɛ pã lán lɛ́'ĩa bà,
à tò mɔ́nzi ń lé.
[34] Tó à ń gbɛ̃kenɔ dɛ̀dɛ, ben aɔ̃è à kii wɛtɛ,
aɔ̃è ɛara wà aɛ dɔa kɔ̃n wãaao.
[35] Ben aɔ̃ dɔ̀n sa kɛ̀ Ludan ń gbɛ̀si ũ,
Luda Musudemɛ ń mìsiri ũ.
[36] Gurɔ mɔ̀a sa aɔ̃è lɛ́ maa,
aɔ̃è ɛgɛɛ tonɛ,
[37] aɔ̃ swɛ̃̀ kúaro,
aɔ̃ à bà kuunańyo yã gbòro.
[38] Àpi sɔ̃ ń wɛ̃nda gwà,
à ń durun kɛ̃̀ńnɛ, èe ń kaatɛro.
Ègɔ̃ a zĩnda pɔfɛ̃ kpaɛɛ baabɔrɛ,
è a pɛ̃tɛ̃pitammana ɔzã gba.
[39] À ń gbɛ̃nteekɛɛ dɔ̃̀ḿma,
kɛ̀ aɔ̃è gɛ̃tɛ suna sai lán ĩa bà.

[40] Aɔ̃ swãgbãaa kɛ̀nɛ gbáan gɛ̃̀n ũgbangba!
Aɔ̃ à pɔɔ yàka sɛ̃̀tɛ gwe à kɛ̀ bíta.
[41] Aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà, aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà,
aɔ̃ Isarailinɔ Luda kɛ̀ kú adona pɔɔ fɛ̃̀.
[42] À iko gbãaa sã̀ńgu,
lán à ń sí ń ibɛɛnɔa nà,
[43] lán à dabuyãnɔ kɛ̀ Igipiti nà,
bensɔ̃ à yãbɔnsaɛnɔ kɛ̀ Zoã bùsun.
[44] À ń swa ínɔ lì aru ũ,
ben aɔ̃ɔe fɔ̃ wà à í mì dɔro.
[45] À ifĩinɔ kàńgu, aɔ̃ ń soso,
kɔ̃n kasoonɔ dɔ, à mɔ́nzi kpàńzi.
[46] À tò kwaanɔ ń bura pɔ́wɛɛnɔ blè,
à sutɛ̃nɔ kà ń burapɔnɔn.
[47] À tò lougbɛ ń geepi líkpɛnɔ kɛ̀ dúgudugu,
zàga'ĩa ń kãkã línɔ ɛ̀'ɛ.
[48] À ń pɔ́kãdeenɔ kàatɛ kɔ̃n lougbɛo,
laa pɛ̀ɛ ń kpàsanɔa.
[49] À a pɔfɛ̃ bíta bɔ̀bɔńzi,
à kɛ̀ńyo ĩi kɔ̃n pɔfɛ̃o kɔ̃n pɛ̃tɛ̃o,
à malaika kisiadeenɔ gbàrɛḿma.
[50] À a pɔfɛ̃ zɛ́ wɛ̃̀, èe gí gaanɛ dɔro,
à gagyãa kàńgu.

51 À Igipiti daudunɔ dɛ̀dɛ ń píngi,
Hamu bori nɛ́gɔ̃gbɛ̃ káakunɔ gàga.
52 Mɔde à bɔ̀ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ lán sãanɔ bà,
à dɔ̀ńnɛ aɛ gbáan lán sã kpàsanɔ bà.
53 À tɛ́ńyo làakario kpáɛna vĩa sai,
aɔ̃ ibɛɛnɔ sɔ̃, ísiaa dàńla.
54 À kàńyo a bùsu lɛ́zi,
gusĩsĩdee kɛ̀ à sì kɔ̃n a gbãaao pì.
55 À pɛ̀ńnɛ boriinɔa,
ben à ń bùsu kpàatɛtɛńnɛ ń pɔ́ ũ,
à ua kpàkpa Isaraili boriinɔa.

56 Ben aɔ̃ Luda yɔ̃̀ wà gwà aɔ̃ gì à yã mazi,
aɔ̃ɔ Luda Musude yãdiɛnanɔ kũnaro.
57 Aɔ̃ ɛ̀ara wà bɔ̀ à kpɛɛ lán ń denɔ bà,
aɔ̃ náanɛ vĩro lán sá kotina bà.
58 Aɔ̃ à pɔɔ fɛ̃̀ kɔ̃n ń sa'okiinɔo,
aɔ̃ à nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ fɛ̀ɛ kɔ̃n ń tãanɔ.
59 Kɛ̀ Ludaa dɔ̃̀ lɛ, ben à pɔ fɛ̃̀,
à gì Isarailinɔzi zaazaa.
60 À a bisakutaa tò zaa Silo gwe,
à bɛɛ kɛ̀ à dɔ̀ gbɛ̃nteenɔ té pì.
61 À tò aɔ̃ wɛdɛrinɔ mɔ̀ wà a àkpati sɛ̀,
àmbe à gbãa kɔ̃n à gakuibɔkiio ũ.
62 À tò wà a gbɛ̃nɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao,
à pɔ fɛ̃̀ borii kɛ̀ ń sɛ́zi.
63 Aɔ̃ gɔ̃kparɛnɔ té kũ̀ zĩ̀ guu,
aɔ̃ nɔkparɛnɔɔ e e wà zãkɛlɛ sì dɔro.
64 Wà ń sa'orinɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao,
aɔ̃ gyaanɔnɔɔ e fɔ̃ wà ɔ́ɔ dɔ̀ro.

65 Ben Dii fɛ̀ɛ sa lán i'ori bà,
lán gɔ̃sa kɛ̀ vù kɔ̃n wɛ̃'iio bà.
66 À ń wɛdɛrinɔ gbɛ̃̀, aɔ̃ bɔ̀ru kpɛɛ,
à tò aɔ̃ gɔ̃̀ kɔ̃n wíyão gurɔ píngi.
67 À gì Ɛflaimu boriinɔzi,
èe Yusufu borii pì sɛ́ dɔro.
68 Yuda boriin à sɛ̀ sa
kɔ̃n Zayɔn kpiii kɛ̀ à yezio.
69 À a kúkii bò musumusu gwe,
eégɔ̃ kuu gurɔ píngi lán anduna kaɛna bà.
70 Ben à a zɔ̀bleri Dauda sɛ̀,
à à bɔ̀ sãkpasan.
71 À à bɔ̀ sãdãn, à dɔ̀ Isarailinɔnɛ aɛ,
Luda gbɛ̃ Yakubu boriinɔ kínamɛ.
72 Dauda ń kpá a kpɛɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
à dɔ̀ńnɛ aɛ kɔ̃n a ɔ aubarikadeeo.

79

*W*ɛ̃nda ɔ́ɔdɔna Yerusalɛmu wina yã musu Asafa lɛ̀.
1 Luda, bori pãndenɔ sì n bùsun,
aɔ̃ n kpɛ́ kɛ̀ à kú adona yàka,

aɔ̃ Yerusalɛmu wìwi wà dàɛ.
2 Aɔ̃ n zɔ̀blerinɔ gɛ̀ kpà bãanɔa,
aɔ̃ n yãmarinɔ mɛ̀ tò nɔ̀bɔ pãsĩnɔnɛ pɔ́blee ũ.
3 Wà ń aru kwɛ̀ɛ lán í bà Yerusalɛmu bĩikpɛɛ,
gbɛ̃ke kuu à ń vĩiro.
4 Wa gɔ̃ sɔ̃sɔ̃na pɔ́ ũ wa saɛdeenɔnɛ,
fabona pɔ́ ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligawazinɔnɛ.

5 Dii, nɛ́gɔ̃ pɔ fɛ̃ɛwazi ai bɔrɛmɛ?
N pɛ̃tɛ̃ té ɛ́gɔ̃ kũu gurɔ píngin yɔ́?
6 Ǹ pɔfɛ̃ pita borii kɛ̀ aɔ̃ɔ n dɔ̃roonɔa,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è n sísiroonɔ bùsunɔa.
7 Zaakɛ aɔ̃ Yakubu boriinɔ blè,
aɔ̃ ń bùsu dɛ̀.
8 Ǹton wa denɔ durunnɔ wí wa musuro.
Ǹ wɛ̃nda dɔ̃we kpakpaa,
zaakɛ wa busa wa gɔ̃ búgubugu.

9 Ǹ dɔwalɛ, Luda wa mìsiri.
Ǹ wa mì sí lɛ n tɔ́ bɔ,
ǹ wa durunnɔ kɛ̃we n tɔ́ yãnzi.
10 Bɔ́yãnzin nɛ́ tó bori pãndenɔ wa la wà be:
Wa Ludaa kú mámɛee?
Ǹ tó bori pãndenɔ gɔ̃ dɔ̃ wa wáa
kɛ̀ nɛɛ̀ n zɔ̀blerinɔ dɛdɛna gɛ̃ɛ boḿma.
11 Ǹ tó zĩ̀zɔnɔ ɔ́ɔdɔna gɛ̃ n swãn,
ǹ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ga lézĩ pìnɔ bɔ
kɔ̃n n gã̀sã gbãaao.

12 Ǹ lalandi kɛ̀ bori pãnde kɛ̀ ligawazinɔɔ kɛ̀nnɛɛ
fĩa boḿma gɛ̃̀n swɛɛplaa, Dii.
13 Wamɔwa n gbɛ̃nɔ, n kpàsa sãanɔ,
wé gbasa wàgɔ̃ n sáabu kpaa gurɔ píngi,
wégɔ̃ n tɔ́ tɔ̃kɛ̃ɛńnɛ ai wa boriia.

80

*Isarailin*ɔ suna ń gwena ziia aduakɛna
Asafa lɛ̀.
1 Ǹ swã kpá, Isarailinɔ Dɔn'aɛde,
mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ Yusufu boriinɔ dã lán sãa bà.
Ǹ bɔ ǹ mɔ́, mmɔn kɛ̀ ń vɛ̃ɛna kɛrubunɔ dagura,
2 ǹ dɔ Ɛflaimu boriinɔnɛ aɛ
kɔ̃n Bɛyãmi boriinɔ kɔ̃n Manase boriinɔ.
Ǹ fɛɛ kɔ̃n n gbãaao, ǹ mɔ́ ǹ wa mì sí!

3 Luda, ǹ tó wà ɛara wà su wa gwena ziin,
ǹ uu werewa, ǹ wa mì sí.

4 Dii Luda Zĩ̀kpɛde,
nɛ́ fɛ̃ ǹ gí n gbɛ̃nɔ aduakɛna sízi ai bɔrɛmɛ?
5 N wɛ́ɛ'i dɔ̀ńnɛ ń pɔ́mina ũ,
n ń wɛ́ɛ'i yɔ̀ńnɛ à pɔ́ pà, aɔ̃ɔ mì.
6 Ń tò wa gɔ̃ fabona pɔ́ ũ wa saɛdeenɔnɛ,

wa ibɛɛnɔɔ e wa lalandi kɛɛ.

7 Luda Zǐkpɛde, ǹ tó wà su wa gwena ziia,
ǹ uu werewa ǹ wà mì sí.

8 N geepi lí wùrɛ Igipiti,
n pɛ boriinɔa, ben ń lí pì pɛ̀ aɔ̃ gbɛ̀n.
9 N guu kɛ̀kɛnɛ à kãsãa pɛ̀ɛ,
ben à ɔ tà à guu sì.
10 À ɔra dà kpiiinɔla,
à gã̀nɔ dɛ sida lí bítanɔla.
11 À ɔ tà à kà ai ísia lɛ́a,
à ɔnɛnɔ kà ai Yuflatizi.

12 Bɔ́yãnzin n à kara gbòrozi
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛnɔ gɔ̃ ɔ maɛɛ à nézi?
13 Kyàkpanɔ è lɛ́ kázi wà bi,
nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ è mɔ́ wà à lá ble.
14 N yã nna! Luda Zǐkpɛde, ǹ ɛara ǹ aɛ dɔwa!
Zaa musu ǹ wɛ́ɛ kpáɛ ǹ gwa!
Ǹ làakari dɔ geepi lí kɛ̀a,
15 borii kɛ̀ ń pɛ̀ n zĩndaa,
né kɛ̀ ń sì n pɔ́ ũu pì.

16 Wà n geepi lí pì zɔ̃̀, wà té sɔ̃̀a,
n wɛ́ɛ tɛ̃aa pìtiḿma, ben aɔ̃ɔe kaatɛɛ.
17 Ǹ ɔ kúɛ gbɛ̃ kɛ̀ kú n ɔplaazia,
gbɛ̃ntee né kɛ̀ ń sɛ̀ n pɔ́ ũu pì,
18 wé kɛ̃mma dɔro.
Ǹ wa kuuna kɛkɛ ǹ kɛwe, wé n sísi.
19 Dii Luda Zǐkpɛde,
ǹ tó wà su wa gwena ziia,
ǹ uu werewa ǹ wa mì sí.

81

*Isarailin*ɔ zĩbaa lɛ̀
Asafa lɛ̀.
1 À guda dɔ Luda wa gbãaaa,
à pɔnna wii pɛ́ Yakubu boriinɔ Ludaa.
2 À lɛ̀ dɔ à bata lɛ́
kɔ̃n mɔrɔ'ɔ nnaao kɔ̃n kuntigio.
3 À kuu pɛ́ mɔ dufu bɔnao,
à pɛ́ tó mɔɔ ɔzi kɛ̀ wa zĩbaagurɔ,
4 zaakɛ à dɛ doka ũ Isarailinɔnɛmɛ.
yã kɛ̀ Yakubu boriinɔ Ludaa dìɛn gwe.
5 À yã pì dà Yusufu boriinɔnɛ
gurɔɔ kɛ̀ à vǐ Igipiti bùsula.
Aɔ̃ kòto kɛ̀ wà dɔ̃roo mà à bè:

6 Ma asoo gò a gã̀n,
ma a ɔɔ bɔ̀ɛ ɛ̃ebona zĩin.
7 A wii pèmazi nawɛ̃akɛgurɔ, ben ma a bɔ,
ma weala zaa louvĩnan,
ma a lɛ ma a gwa zaa Mɛriba í kiia.

[8] À swã kpá ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ lɛ́ daawa,
amɔa Isarailinɔ, tó é ma yã ma dɛ́!
[9] Àtongõ bori zĩtɔnɔ tãa vĩ a tɛ́ro,
àton kúɛ dii pãndenɛro.
[10] Mámbe Dii a Luda ũ,
ma a bɔɛ Igipiti.
À a lɛ́ wɛ̃, mɛ́ tó àgõ kãna.

[11] Mɔde Isarailinɔ gì ma yã mazi,
ma gbɛ̃ pìnɔɔ e mì siɛmɛro.
[12] Ben ma ń tó kõn ń swãgbãakɛɛo,
aõɔ tɛ́ ń zĩnda pɔyezizi.
[13] Tó wà be Isarailinɔ é ma yã ma,
tó ma gbɛ̃nɔɔ tɛ́ ma yãzi,
[14] lɛ mɛ́ ń ibɛɛnɔ sõɛ gõɔgõɔ,
mɛ́ ɔ sõ ń zangurinɔzi.
[15] Ma zangurinɔ é na ń sàsaa ma aɛ,
aõ wɛ́ɛtãmmana égõ yãana vĩro.
[16] Mɛ́ gbasa mà a gwa kõn pɔ́wɛɛ maaao,
mɛ́ ɛara mà gbɛ̀ zɔ́'i kpáawa à mɔ́awa.

82

*Yãkpa*ɛkɛna kõn gbãadeenɔ
Asafa lɛ̀.
[1] Ludaa vɛ̃ɛna pari kakõana guu,
èe yãkpaɛ kɛɛ kõn Ludanɔ à bɛ̀:
[2] Ai bɔrɛn égõ yãkpaɛ kɛɛ a kpɛɛgãnda
à yã sí kõn zaakɛrinɔo?
[3] À yã nnaa kpá gbãasaideenɔa kõn tonɛnɔ,
à zɛ kõn takaasideenɔ
kõn gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaḿmanɔo.
[4] À gbãasaideenɔ kõn wɛ̃ndadeenɔ mì sí,
à ń bɔ zaakɛrinɔ ɔzĩ.

[5] Aõ yãke dõro, aõɔ à ke gbá zɛ́ dõro,
aõɔ kú gusiaa guumɛ,
ben anduna nìgã ai a gĩzĩ.

[6] Ma bɛ̀ Ludanɔn a ũ,
Luda Musude nɛ́nɔn a ũ a píngi.
[7] Baa kõn beeeo é ga gbɛ̃ntee gana ũmɛ,
é kpá guuzi lán gbãade kpaaanɔ bàmɛ.
[8] Luda, ǹ fɛɛ ǹ yãkpaɛ kɛ kõn andunao,
zaakɛ bori píngi né n pɔ́mɛ.

83

*Ib*ɛɛnɔ kpana Ludaa
Asafa lɛ̀.
[1] Luda, ǹtongõ yĩtɛnaro,
n lɛ́ tóngõ nakõanaro,
ǹton zɛ sitiigiro, Luda.
[2] Ǹ n ibɛɛnɔ gwa lán aõ fɛ̀ɛ wà zɛ̀ nà,
n zangurinɔɔ e ń mì zuzuu.

[3] Aɔ̃ɔe ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛɛ n gbɛ̃nɔzi,
aɔ̃ɔe lɛ́ kpaakɔ̃sɔ̃ n gbɛ̃ yenzideenɔzi.
[4] Aɔ̃ɔe bee: À mɔ́ wà ń borii bɔ,
lɛ aɔ̃ tɔ́ Isaraili tóngɔ̃ dɔ gbɛ̃ken dɔro.
[5] Aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃, aɔ̃ yã kɔ̃sɛ̀,
aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ kɔ̃o wà fɛɛnzi.
[6] Ɛdɔmunɔ kɔ̃n Sumaila boriinɔ
kɔ̃n Mɔabunɔ kɔ̃n Agyara boriinɔ
[7] kɔ̃n Gebalideenɔ kɔ̃n Amɔninɔ
kɔ̃n Amalɛkinɔ kɔ̃n Filisitininɔ kɔ̃n Tayadeenɔ.
[8] Baa se Asirianɔ nàḿma dɔ,
lɛ aɔ̃ ɔ da Lutu boriinɔa.

[9] Ǹ kɛńnɛ lán ń kɛ̀ Midiãnɔnɛ nà,
lán ń kɛ̀ Sisera kɔ̃n Yabĩonɛ nà Kisɔ̃zi.
[10] N ń kɛ́ dúgudugu Ɛndɔ,
ben aɔ̃ gɔ̃̀ kaɛna tɔɔtɛ lán busa bà.
[11] Ǹ kɛ ń wɛ̃ɛnɛnɔnɛ
lán wà kɛ̀ Orɛbu kɔ̃n Zeebuonɛ nà.
Ǹ kɛ ń kínɛnɔnɛ
lán wà kɛ̀ Zɛba kɔ̃n Zalamunaonɛ nà.
[12] Aɔ̃pinɔ bé wà bè yã,
wà Luda sãdãkii sɛ́ ń pɔ́ ũ.
[13] Ma Luda, ǹ tó aɔ̃ gɔ̃ lán ĩampuu sɛ̃̀ bà
lán ése ũkã kɛ̀ ĩa e séɛɛ bà.
[14] Lán dàko è té kũ nà,
kesɔ̃ lán té è kpiiinɔ ble nà,
[15] ǹ pɛ́ɛńzi kɔ̃n n zàga'ĩao,
ǹ tó n ĩa pãsĩ swɛ̃̀ kɛ̃ńgu.
[16] Ǹ tó wí gɛ̃ ń wɛ́ɛn,
lɛ aɔ̃ɔ n gbãaa dɔ̃ Dii.

[17] Wí égɔ̃ ń kũu gurɔ píngi kɔ̃n bídio,
aɔ̃é bɔru kpɛɛ wà kaatɛ.
[18] Ǹ tó aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n tɔ́n Dii,
ḿbe Luda Musude ũ anduna guu píngi.

84

Luda ua bɛgɛkɛna
Kora boriinɔ lɛ̀.
[1] N kúkii maa fá, Dii Zɪ̀̀kpɛde!
[2] Mɛ́ɛ Dii ua bɛgɛ kɛɛ ai guu e liima,
ma nini kɔ̃n ma mɛ̀o e lugaa Luda Wɛ̃̀ndidezi.
[3] Dii Zɪ̀̀kpɛde ma Kína ma Luda,
baa sɛ̃̀tɛ̃ sà dɔ̀ n gbãgbãkii saɛ,
taakaso kpɛ́ bò gwe à a nɛ́nɔ kàn.
[4] Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú n ua guunɔ ũ,
aɔ̃ègɔ̃ n táaki lɛɛ gurɔ píngi.
[5] Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gbãaan n ũunɔ ũ,
n ua gana yã kú ń swɛ̃̀ guu.
[6] Tó aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛ Baka guzurɛla,
è gɔ̃ lán guu kɛ̀ ibɔkiinɔ vĩi bà,
pɔ́tɔ̃gurɔ lou è tó aubarika dagula.

7 Aɔ̃ gana guu aɔ̃ gbãaa ègɔ̃ kaaramɛ
ai aɔ̃ gá káo n kiia Zayɔn.

8 Dii Luda Zìkpɛde, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ swã kpá ma yãzi, Yakubu Luda.
9 Luda, ǹ kína kè dɛ wa sɛngbango ũu gwa,
ǹ wɛ́ɛ gɔ̃ té kí kè ń kàzi.

10 Kuuna n ua gurɔ doo maamɛ
dɛ kuuna gu pãndea gurɔ wàa sɔɔroola.
Ma Luda ua zɛ́dãkparikɛɛ sì
dɛ kuuna ua lɛdo kɔ̃n zaakɛrinɔola.
11 Dii Ludaa dɛńnɛ ɔfãntẽ kɔ̃n sɛngbangoo ũ,
Dii è gbɛ̃kɛɛ kɛńnɛ kɔ̃n bɛ̀ɛo,
è gí pɔ́ maaa kpá taarisaideenɔaziro.
12 Dii Zìkpɛde,
aubarikadeen gbɛ̃ kè èe n náanɛ kɛɛ ũ.

85

*Aafia wɛ́*ɛkɛna Ludaa
Kora boriinɔ lè.
1 N aubarika dà n bùsun, Dii,
n ɛara ǹ su kɔ̃n Yakubu boriinɔ ń gwena ziin.
2 N n gbɛ̃nɔ taarinɔ gògo,
n ń durunnɔ kɛ̀ńnɛ píngi.
3 N n pɔ kpà̀kpa tò píngi,
n n pɔfɛ̃ pãsĩ tò.

4 Ǹ sɔkpawao wa gwena ziin, Luda wa Mìsiri,
ǹ pɛ̃tɛ̃ kè ń kɛ̀wao lago.
5 N pɔɔ égɔ̃ fɛ̃nawazi gurɔ píngin yɔ́?
Nɛ́gɔ̃ n pɔfɛ̃gurɔɔ gagaa wɛ̀ kɔ̃n wɛ̀on yɔ́?
6 Nɛ́ ɛara ǹ n gbɛ̃nɔ kuuna kɛkɛ ǹ kɛńnɛ dɔ,
lɛ aɔ̃ pɔɔ e à kɛmma nnaroo?
7 Dii, ǹ n gbɛ̃kɛɛ ɔdɔawe,
ǹ wa mì sí kɔ̃n n gbãaao.

8 Ma swã dɔ Dii Luda yã'onazi,
zaakɛ è aafia lɛ́ gbɛ̃ a yãmarinɔnɛ,
tó aɔ̃ɔe ɛara wà sɔ̀kpa ń yɔ̃̀nkɔyãnɔziro.
9 À vĩakɛrinɔ mìsina gurɔɔ zà̀ro,
lɛ à gakui e àgɔ̃ kú wa bùsun yãnzi.
10 Gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛo è dakɔ̃rɛ,
yãzɛde kɔ̃n aafiao è ɔ kpákɔ̃a.
11 Náanɛ è ɔ poro musu,
yãzɛdee è ɔ nɔnɔ tɔɔtɛa.
12 Dii é à maaa kɛwe,
wa tɔɔtɛ é pɔ́blee kɛ.
13 Yãzɛdee ègɔ̃ té à aɛ,
è zɛ́ kɛkɛnɛ.

86

*D*ɔnlɛ wɛ́ɛkɛna Ludaa
Dauda lɛ̀.
[1] Dii, ǹ swã kpá ma yãzi ǹ wemala,
zaakɛ takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ.
[2] Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa,
zaakɛ má a zĩnda kpàmma.
Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri mì sí,
zaakɛ mɛ́ɛ n náanɛ kɛɛ.
Ḿbe ma Luda ũ.
[3] Ǹ sùu kɛmao, Dii,
zaakɛ mɛɛ̀gɔ̃ n sisii kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo.
[4] Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri pɔɔ kɛ nna,
zaakɛ ma làakari tà n kiia, Dii.
[5] Ń maa bensɔ̃ ń sùu vĩ, Dii,
n gbɛ̃̀kɛ bíta n sìsirinɔnɛ.
[6] Dii, ǹ swã kpá ma wɛ́ɛkɛnazi,
ǹ làakari dɔ ma wɛ̃nda wiiia.
[7] Mɛ́ n sísi ma nawɛ̃akɛgurɔɔ zĩ,
zaakɛ nɛɛ̀ wemala.

[8] Tãa ke é sí lɛ́kɔ̃zinyoro, Dii,
gbɛ̃kee è fɔ̃ à n kɛna kɛro.
[9] Borii kɛ̀ ń kɛ̀nɔ é mɔ́ wà kúɛnnɛ,
aɔ̃ n tɔ́ bɔ ń píngi.
[10] Zaakɛ ń bíta bensɔ̃ nɛɛ̀ dabuyãnɔ kɛ,
ḿbe Luda ũ ndo.

[11] Ǹ n zɛ́ ɔdɔamɛ, Dii, mégɔ̃ táa oo n yãpuraa guu,
ǹ ma laasuu kɛmɛ do, lɛ màgɔ̃ n vĩa vĩ.
[12] Mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
Dii ma Luda, mégɔ̃ n tɔ́ bɔɔ gurɔ píngi.
[13] Zaakɛ gbɛ̃̀kɛɛ kɛ̀ ń kɛ̀mɛɛ bíta,
n ma wɛ̃̀ndi bɔ̀ gɛ̀wãa lɔ̀n.

[14] Luda, karambaanideenɔɔ e fɛɛɛmazi,
gbɛ̃ pãsĩnɔɔ e ma wɛɛ, aɔ̃è n yã daro.
[15] N Dii, Luda sósobideen n ũ,
ń sùu vĩ bensɔ̃ n pɔɔ è fɛ̃ kpaaro,
n gbɛ̃̀kɛ kɔ̃n n náanɛo bíta.
[16] Ǹ aɛ dɔma ǹ ma wɛ̃nda gwa,
ǹ n zɔ̀bleri gba gbãaa,
ǹ mapi n zɔ̀nɔkpare nɛ́ mì sí.
[17] Ǹ yãmaakɛna gbɛ̀ ɔdɔamɛ
lɛ ma zangurinɔ e, wí ń kũ,
zaakɛ Dii, n dɔmalɛ,
n ma làakari kpàɛmɛ.

87

*Za*yɔn nɛ́ Luda wɛ́tɛmɛ
Kora boriinɔ lɛ̀.
[1] Luda a wɛ́tɛ kàɛ
kpiii kɛ̀ à kú adona musu,
[2] Dii ye Zayɔn bĩilɛnɔzi

dɛ Yakubu boriinɔ wɛ́tɛ kpaaanɔla píngi.
3 Luda wɛ́tɛ,
Luda gakui yã ò n musu à bè:
4 Mɛ́ Igipitinɔ kɔ̃n Babilɔnudeenɔ da
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ma dɔ̃ɔnɔ tɛ́.
Filisitininɔɔ kú à guu dɔ
kɔ̃n Tayadeenɔ kɔ̃n Etiopianɔ.
Weé be, wà gbɛ̃ beeenɔ ì gwemɛ.

5 Zayɔn yã musu weé be:
Wà wãanɛ kɔ̃n wãanɛo ì gwemɛ,
Luda Musude bé è à kãsãa pɛ́ɛ gíngin.
6 Tó Dii e gbɛ̃nɔ tɔ́ daa takadan,
eé be: Wà gbɛ̃ kɛ̀ ì gwemɛ.
7 Lèsirinɔ kɔ̃n ɔ̃wãrinɔ ń píngi aɔ̃é be:
Wa maakɛ píngi è bɔ Zayɔmmɛ.

88

Kuuna gaa lɛ́zĩ aduakɛna
Ɛzɛra bori Emani lɛ̀.
1 Dii Luda ma Mìsiri,
mɛ́ɛ wii pɛɛnzi fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
2 Ǹ tó ma aduakɛna ká n kiia,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi.

3 Zaakɛ yã'ɔ̃amma ma nɔ̀sɛ pà,
ma wɛ̀ndi kú gaa lɛ́zĩ.
4 Wà ma da gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe sii gɛ̀wãannɔ tɛ́,
ma gɔ̃ gbãasaidee ũ.
5 Wà pã kpàmazi wà ma da gɛ̀nɔ tɛ́
lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ daɛna miran sɔ̀rɔrɔnɔ bà,
lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã dɔngu dɔro
aɔ̃ bà kúnyo dɔroonɔ bà.
6 N ma zu wɛ̀ɛ zɛ̃̀n
ai tɔɔtɛ tú kokotɛ̃wɛɛ gusiaan.
7 N pɔfɛ̃ tɔ̃̀ma,
à ísɔ̃ dàmala.
8 Ń tò ma gbɛ̃nɔ ma zĩnna,
ń tò aɔ̃ɔ ye ma kãziro.
Wà ma kagura kɛ̀, bɔkii kuuro,
9 nawɛ̃a ma wɛ́ɛ sìsi.

Mɛ́ɛ n sisii zaa kɔngɔ ai uusiɛ,
ma ɔɔnɔɔ dɔnzi.
10 Gɛ̀nɔn nɛɛ̀ yãbɔnsaɛ kɛńnɛɔ́?
Gɛ̀wãadeenɔ bé wè fɛɛ wà n sáabu kpáɔ́?
11 Wè n gbɛ̃kɛɛ tɔ̃kɛ̃ mira guun yɔ́?
Wè n náanɛkɛyã o gɛ̀wãann yɔ́?
12 Wà n dabuyãnɔ dɔ̃ gusiaa guun yɔ́?
N maakɛnanɔ dɔ̃na kú yãsãngukii guun yɔ́?

13 Dii, mɛ́ɛ wii pɛɛnzi,
ma aduakɛna kɔngɔ è ká n kiia.
14 Bɔ́yãnzin nɛ́ɛ giimazizi, Dii?

À kɛ̀ dia n mìkpɛɛ zùmɛɛ?
15 Má kú gaa lɛ́zĩ wɛ̃ndawɛ̃nda zaa ma gɔ̃̃kparɛkɛgurɔ,
n yã pãsĩnɔ tɔ̀̀ma, ma gɔ̃̃ sɔ̀̀ii.
16 N pɔfɛ̃namazii dàmala,
n vĩapɔnɔ ma kaatɛ.
17 Aɔ̃ dàmala lán í bà zaa kɔngɔ ai uusiɛ,
aɔ̃ lìgamazi mámmam.
18 Ń tò ma gbɛ̃nɔ kɔ̃n ma gbɛ̃nnanɔ ma zĩnna,
gusiaa bé à gɔ̃̃ ma kpàasi ũ.

89

*Luda lɛ́*gbɛ̃na Daudanɛ
Ɛzɛra bori Etani lɛ̀.
1 Dii, mɛ́gɔ̃ lɛ̀ sii n gbɛ̃kɛ yã musu yãana sai,
mɛ́gɔ̃ n náanɛkɛyã kpàakpa kɛɛ wɛ̀̀ kɔ̃n wɛ̀̀o.
2 Mɛ́ o kɛ̀ n gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro,
n náanɛkɛɛ kãsãa pɛɛna n bɛ zaa musu.

3 N bè: Ma bà kú kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ má sɛ̀o,
ma lɛ́ gbɛ̀̀ ma zɔ̀bleri Daudanɛ.
4 Nɛ́ tó à borii gɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
nɛ́ à kpata gba gbãaa ai à boriia.

5 Musudeenɔ è n dabuyãnɔ sáabu kpá, Dii,
malaikanɔ è n náanɛkɛyã o ń kakɔ̃ana guu.
6 Zaakɛ gbɛ̃kee kú musu kɛ̀ kà Dii ũro,
malaika ke é sí lɛ́kɔ̃zioro.
7 Luda vĩa è malaikanɔ kũ ń kakɔ̃anan,
à naasi vĩ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligazinɔla.
8 Dii Luda Zĩ̀kpɛde, dé bé à sɛ̃nkpɛnyo?
Ń gbãaa vĩ kɔ̃n náanɛo yã píngi guu.

9 Nɛɛ̀ gbãaa mɔ ísiaanɛ,
tó à sɔ̃ fɛ̀ɛ vĩvĩnao, nɛɛ̀ à gbãaa fɔ̃.
10 N Igipitinɔ dúgu zɔ̀̀, aɔ̃ gɔ̀̀ gɛ̀nɔ ũ,
n n zangurinɔ fɛ̀̀akɔ̃a kɔ̃n n gɛ̀̀sã gbãaao.
11 Musu nɛ́ n pɔ́mɛ, tɔɔtɛ dɔ nɛ́ n pɔ́mɛ,
n anduna kàɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi.
12 N gu'igbãro kɔ̃n sɔɔmɛtɛo kɛ̀,
Tabo kɔ̃n Ɛmɔni gbɛ̀nɔ è guda kɛ kɔ̃n n tɔ́o.
13 N gɛ̀̀sã nɛ́ gbãaa pɔ́mɛ,
n ɔ gbãaa bensɔ̃ n ɔplaa dɔ musu.

14 Maakɛ kɔ̃n yãzɛdekɛɛon n kpata kãsãa ũ,
gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛo bé à dɔnnɛ aɛ.
15 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ gudadɔmmaanɔ ũ,
kɛ̀ aɔ̃è táa o gupuraa kɛ̀ kú n kuunzi, Dii.
16 Aɔ̃ègɔ̃ pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n n tɔ́o gurɔ píngi,
aɔ̃è ĩa dã kɔ̃n n maakɛɛo.
17 Zaakɛ aɔ̃ gakui kɔ̃n ń gbãaaon n ũ,
n zɛnawao è wa sɛ́ lezĩ.
18 Wa kína nɛ́ Dii pɔ́mɛ,

wa sɛngbango pì nɛ́ Isarailinɔ Luda pɔ́mɛ.

[19] N yã̀ ò n yãmarinɔnɛ yã̀ wɛ́ɛgupu'ena guu
n bè: Ma dɔnlɛ kɛ̀ gɔ̃ gbã̀aanɛ,
ma gɔ̃̀kparɛ sɛ̀ musu a gbɛ̃̀nɔ tɛ́.
[20] Ma a zɔ̀bleri Dauda è,
ma a nɔ́si kùa ma à dìɛ.
[21] Mɛ́gɔ̃ à kũna ma ɔzĩ,
ma gã̀sã gbã̀aa ɛ́gɔ̃ kúo.
[22] Ibɛɛ ke é fɔ̃ à tángba síaro,
gbɛ̃ zaa ke é e à ɔ tɔ̃aro.
[23] Mɛ́ à wɛdɛrinɔ ú lɔ́ à aɛ,
mɛ́ à zangurinɔ nɛ.
[24] Mɛ́ gbɛ̃̀kɛɛ kɛɛnɛ kɔ̃n náanɛo,
weé à sɛ́ lezĩ kɔ̃n ma tɔ́o.
[25] Mɛ́ ísiaa nanɛ a ɔzĩ,
eégɔ̃ iko vĩ swaanɔa.
[26] Eé ma sísi à be,
má dɛ a De ũ kɔ̃n a Ludao,
a gbɛ̀si ũ kɔ̃n a mìsirio.
[27] Mɛ́ à kɛ ma daudu ũ,
eégɔ̃ dɛ anduna kínanɔ mìdee ũ.
[28] Mɛ́gɔ̃ gbɛ̃̀kɛɛ vĩo gurɔ píngi,
ma bà kɛ̀ kúo gborona vĩro.
[29] Mɛ́ tó à borii gɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
à kpata ɛ́gɔ̃ kuu lán ludambɛɛ ègɔ̃ kuu nà.

[30] Tó à boriinɔ pã̀ kpà ma dokazi,
bensɔ̃ aɔ̃ɔe tɛ́ ma yãdiɛnanɔziro,
[31] tó aɔ̃ bɔ̀ ma yã̀ kpɛɛ,
bensɔ̃ aɔ̃ ma yãdannɛnanɔ kũnaro,
[32] mɛ́ gò tɔ̃ḿma ń taarinɔ yãnzi,
mɛ́ ń kɛ búgubugu ń zaakɛna musu.
[33] Mɔde gbɛ̃̀kɛɛ kɛ̀ má vĩo é yãaro,
mɛ́ fɔ̃ mà náanɛsaiyã kɛro.
[34] Mɛ́ ma bà kuunao yã̀ gbororo,
mɛ́ yã̀ kɛ̀ bɔ̀ ma lɛ́n liɛro.
[35] Má sì kɔ̃n ma kuunao gɛ̃̀n do,
mɛ́ ɛgɛɛ to Daudanɛro, kɛ̀ ma bè,
[36] à borii ɛ́gɔ̃ kuu gurɔ píngi,
à kpata ɛ́gɔ̃ kuu ma wáa lán ɔfãntɛ̃ bà.
[37] Lán mɔvura dɛ sèeda náanɛdee ũ musu nà,
lɛn à kpata ɛ́gɔ̃ kuu gurɔ píngi lɛ.

[38] Baa kɔ̃n beeeo n gi kína kɛ̀ ń kàzi,
n ɔ gbàrɛzi n pɔ fɛ̃̀zi maamaa.
[39] N n bà kuuna kɔ̃n n zɔ̀blerio yã̀ gbòro,
n kya kà à kífuran ń pã̀ɛ tɔɔtɛ.
[40] N à wɛ́tɛ bĩinɔ gbòro,
n à zɛki gbã̀aanɔ gbɛ̃̀ ń dàɛ.
[41] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ zɛ́laanɔ ń baka bɔ̀n ń píngi,
à gɔ̃̀ fabona pɔ́ ũ a bori daanɔnɛ.
[42] N à wɛdɛrinɔ gã̀ dɔ̀ musu,

ń tò à ibɛɛnɔ pɔnnaa kè.
43 N à fɛ̃ɛda gbãaa è,
nɛ́ɛ zɛo zì guuro.
44 N à kíkɛgo sìa,
n à kíkpata lɛ́ kùɛ.
45 Ń tò à zi kṹ a gbãaan,
n wí dàa gumusu ũ.

46 Dii, nɛ́gɔ̃ utɛnawe ai bɔrɛmɛ?
N pɔfɛ̃ tɛ́ ɛ́gɔ̃ kũu gurɔ píngin yɔ́?
47 Ǹ laasuu lɛ́ ma wɛ̀ndi kusukɛɛa.
N gbɛ̃ntee kè pãn yɔ́?
48 Dé bé eégɔ̃ kuu à gí gazii?
Dé bé eé fɔ̃ à a zĩnda sí mira gbãaaa?
49 Dii, gbɛ̃kɛɛ kè ń vĩ yãa gàa mámɛ?
N yenzi kè ń à lɛ́ gbɛ̀ Daudanɛ kɔ̃n náanɛo sɔ̃ nɛ́?
50 Ǹ tó n zɔ̀bleri fabona yã dɔngu,
boriinɔ ma atafii kɛ̀ wà ma nɔ̀sɛ yàka.
51 N ibɛɛnɔ kína kè ń kà lalandi kè
ai guu kè à kèsɛ pɛ̀ɛn, Dii.

52 Aubarikadeen Dii ũ ai gurɔ píngi!
Aami! Aami!

TAKADA SIIGƆ̃DEE

Saamu 90-106

90

*Luda k*ɔ̃n gbɛ̃nteeo
Luda gbɛ̃ Musa aduakɛna.
1 Dii, wa utɛkiin n ũ wɛ̀ kɔ̃n wɛ̀o.
2 Lɛ ń kpɛ́ ǹ kpiiinɔ kɛ,
lɛ ń kpɛ́ ǹ tɔɔtɛ kɔ̃n andunao káɛ,
Ludan n ũ zaa káaku ai gurɔ píngi.

3 Ń dìɛ kè gbɛ̃ntee é sɔkpa tɔɔtɛ,
nɛɛ̀ beńnɛ aɔ̃ ɛara bùsutin.
4 Wɛ̀ wàa sɔɔroo dɛnnɛ lán gurɔ doo bà,
à dɛnnɛ lán gĩa ke gwãavĩ zaka bà.
5 Nɛɛ̀ gbɛ̃ntee sɛ́ kɔ̃n ga'iio,
aɔ̃ɔ dɛ lán sɛ̀ yĩi bà kɔngɔ.
6 È bɔɛ kɔngɔ à gbã,
è yitoo kũ à gaga uusiɛ.

7 N pɔfɛ̃ è wa kaatɛ,
n patammana è swɛ̀ kɛ̃wagu.
8 Wa yã zaaanɔ kaɛna n aɛ,
wa asiiyãnɔ bɔ̀ gupuraaa n kuu.
9 Wa gurɔɔ è gɛ̃tɛ n pɛ̃tɛ̃ yãnzi,
wa wɛ̀ndi è yãa kɔ̃n m̀bnao.
10 Wa wɛ̀ è ká baaagɔ̃ akuri,
tó wá gbãa sɔ̃, basiigɔ̃.
Nawɛ̃a kɔ̃n pɔsiaaon wɛ̀ pìnɔ è mɔ́owe,

aɔ̃è gɛ̃tɛ gɔ̃ɔgɔ̃ɔ, ben weè kpá guuzi.

[11] Dé bé à n pɔfɛ̃ gbãa lɛ́ dɔ̃ɔ?
N pɛ̃tɛ̃ bíta kà vĩa kɛ̀ à dɛ wà kɛnnɛɛ ũ.
[12] Ǹ dawe wàgɔ̃ wa wɛ̀̃ndi kusukɛ lɛ́ dɔ̃,
lɛ wà ɔ̃ndɔ̃ɔ e wa swɛ̀̃ guu.

[13] Dii, bɔrɛn nɛ́ n pɔfɛ̃ kpáɛɛ?
Ǹ n zɔ̀blerinɔ wɛ̃nda gwa.
[14] Ǹ tó n gbɛ̃kɛɛ mɔ́wa lán guu e dɔɔ nà,
lɛ wàgɔ̃ pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n gudakɛnao ai wa gurɔ lɛ́n.
[15] Ǹ wa pɔɔ kɛ nna ɔɔ kɛ̀ ń tɔ̃̀wa gurɔ lɛ́n,
nawɛ̃a kɛ̀ wá kɛ̀ wɛ̀̃ lɛ́n.
[16] Ǹ n yãkɛnanɔ ɔdɔa wamɔwa n zɔ̀blerinɔnɛ,
ǹ tó wa nɛ́nɔ n gbãaa gakui dɔ̃.

[17] Dii wa Luda, ǹ tó wà n pɔnnaa e,
ǹ tó wa zĩi kaarana e,
ee, ǹ tó wa zĩi kaarana e.

91

Ludan wa dãkpari ũ

[1] Gbɛ̃ kɛ̀ utɛna Luda Musude ɔzĩ
égɔ̃ kú Gbãapingide ɔrazi.
[2] Eé be Diin a zɛki gbãaa ũ,
a Ludan a utɛkii ũ, á à náanɛ vĩ.

[3] Àmbe é n sí karia,
eé n mì sí gagyãaa.
[4] Eé n sɔtɔ a pɔtɛ, nɛ́gɔ̃ utɛna à ɔru,
à náanɛkɛɛ bé eé n dãkpa lán sɛngbango bà.
[5] Gwãavĩ kainɔ kɔ̃n fãantɛ̃ kà vĩananɔ
aɔ̃ ke vĩa é n kũro,
[6] ke gagyãa kɛ̀ ègɔ̃ té gusiaan
ke gyãgɛ̃wɛtɛ kɛ̀ è ń le fãantɛ̃ gbãaa.
[7] Baa tó gɔ̃ɔn wàa sɔɔroo e lɛɛɛ n saɛ,
ke gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri e gaa n ɔplaazi,
pɔ́ke é n lero.
[8] Nɛ́ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ gwa,
nɛ́ e lán wè wɛ́ɛ tã zaakɛrinɔa nà.

[9] Tó n Luda Musude kɛ̀ n utɛkii ũ,
tó n Dii kɛ̀ n kúkii ũ,
[10] yã zaa ke é n lero,
mɔ́nzi é gɛ̃ n uaro.
[11] Zaakɛ eé n yã o a malaikanɔnɛ,
lɛ aɔ̃ n dãkpa guu kɛ̀ nɛ́ɛ gaan píngi.
[12] Aɔ̃é n sɛ́ ń ɔzĩ
lɛ ǹton gɛ̀̃n sí gbɛ̀aro yãnzi.
[13] Nɛ́ kɛ̀sɛ zɛ músua kɔ̃n kárɛo,
nɛ́ kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛ gbɛ̀kaa kɔ̃n pitigooo.

[14] Dii bè: Zaakɛ à nàmazi, mɛ́ à bɔ,
zaakɛ à ma dɔ̃, mɛ́ ɔ kúa.

[15] Eé ma sísi, mɛ́ weàla,
tó yã nàkɔ̃rɛa, mégɔ̃ kúo,
mɛ́ à mì sí mà à kpe da.
[16] Mɛ́ à pɔɔ kɛ nna kɔ̃n wɛ̃̀ndi gbã̀ao,
mɛ́ tó à e lán mɛè gbɛ̃ mì sí nà.

92

Luda sáabukpana
Kámmabogurɔ lɛ̀.
[1] À maa wà n sáabu kpá, Dii,
wà lɛ̀ sí wà n tɔ́ bɔ, Luda Musude,
[2] wà n gbɛ̃kɛɛ tɔ̃kɛ̃ kɔngɔ,
wà n náanɛkɛyã o gwãavĩ,
[3] wà n táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo
kɔ̃n kuntigi ɔ́ nnaao.

[4] N yãkɛnanɔ è ma pɔɔ kɛ nna, Dii,
mɛè guda dɔ n ɔzĩkɛnanɔa.
[5] Dii, n yãkɛnanɔ bíta maamaa,
n laasuunɔɔ zã̀ à kè bíta.
[6] Yɔ̃nkɔɔ yã pì dɔ̃ro,
mìsaidee é fɔ̃ à dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
[7] Baa tó gbɛ̃ zaaanɔ fɛ̀ɛ wà gbã̀ lán sɛ̃̀ bà
bensɔ̃ zaakɛrinɔ kaarana è ń píngi,
aɔ̃ ziaa nɛ́ kaatɛna yãanasaimɛ.
[8] Mmɔn sɔ̃ Dii,
nɛ̀ègɔ̃ kú musu gurɔ píngi.

[9] Ǹ gwa, n ibɛɛnɔɔ e yãaa,
zaakɛrinɔɔ e fãakɔ̃a ń píngi.
[10] N ma gba gbãaa lán zùsɛ̃tɛ bà,
n nɔ́si maaa kù ma mìa.
[11] Ma wɛ́ɛ sì ma wɛ̀tɛrinɔ lɛɛnalɛ,
ma swã ma ibɛɛ zaaanɔ wiii mà dɔ.

[12] Gbɛ̃ maaanɔ é gbã lán damina línɔ bà,
aɔ̃é kɛ bíta lán Lɛbanɔ sida línɔ bà.
[13] Aɔ̃ pɛna Dii bɛɛ guu,
aɔ̃é gbã wa Luda ua.
[14] Baa kɔ̃n ń zikũkɛɛo aɔ̃égɔ̃ nɛ́ iimɛ,
aɔ̃ lá égɔ̃ tɛ́ kɛɛ sí plèplɛ.
[15] Aɔ̃é be, Dii maa,
àmbe wa gbɛ̀si ũ, zaa kee kú à guuro.

93

Diin Kí ũ
[1] Dii bé èe kí blee,
à bítakɛɛ dana uta ũ.
Dii bítakɛɛ dana,
à gbãaa dɔ̀ a pii,
à anduna kàɛ gíngin,
eé degero.
[2] N kpata pɛɛna zaa zizi,
ń kuu zaa káaku.

[3] Í bíta dàgula Dii,
í bíta kĩi dɔ,
í bíta e gã̀gã lɛɛ.

[4] Dii kú musu, à bíta,
à bíta dɛ í bíta kĩila,
à gbãaa dɛ ísia sɔ̃ vĩvĩnala.

[5] Dii, n yãdiɛnanɔɔ gborona vĩro,
à kɔ̃ sìo n kpɛ́ gɔ̃ kú adona ai gurɔ píngi.

94

*Ludan yãkpa*ɛkɛri ũ
[1] Dii Luda gɛ̃ɛboḿmari,
Luda gɛ̃ɛboḿmari, ǹ bɔ gupuraaa!
[2] Anduna yãkpaɛkɛri, ǹ fɛɛ,
ǹ fĩa bo wadadeenɔnɛ ń yãkɛnaa.
[3] Gbɛ̃ zaaanɔ égɔ̃ ń zĩnda sɛɛ lezĩ ai bɔrɛmɛ?
Ai bɔrɛmɛ, Dii?

[4] Zaakɛrinɔ è wada yã o,
aɔ̃è yã bɔɛ aɔ̃è ĩa dã ń píngi.
[5] Dii, aɔ̃è n gbɛ̃nɔ dúgu zɔ̃,
aɔ̃è gbãaa mɔ gbɛ̃ kɛ̀ n ń sɛ́nɔnɛ.
[6] Aɔ̃è gyaanɔnɔ kɔ̃n bɔ̀amɔnɔ dɛdɛ,
aɔ̃è tonɛnɔ kaatɛ.
[7] Aɔ̃è be Dii e ń ero,
Yakubu boriinɔ Luda làakari kúḿmaro.

[8] A yɔ̃nkɔɔnɔ, à làakari kɛ!
A mìsaideenɔ, é ɔ̃ndɔ̃ kũ bɔrɛn yee?
[9] Luda bé à swã dɔ̀, eé gí yã maziɔ́?
À wɛ́ɛ kɛ̀, eé gí guu eziɔ́?
[10] È boriinɔ tòto kɛ, eé gí ń swã gágaziɔ́?
È yã daǵnɛ, à dɔ̃na vĩnloo?
[11] Dii gbɛ̃ntee laasuu dɔ̃,
kɛ̀ yã pãamɛ.

[12] Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ nɛɛ̀ tòto kɛ
ǹ n doka danɛ ũ, Dii.
[13] Nɛɛ̀ à gba kámmabona nawɛ̃akɛgurɔ,
ai wàgɔ̃ wɛ̀ɛ yɔ̃ zaakɛrinɛ.
[14] Dii é pã kpá a gbɛ̃nɔziro,
eé gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́ a pɔ́ ũunɔ zĩnnaro.
[15] Weé ɛara wà yãkpaɛ kɛ a zɛ́a,
nɔ̀sɛpuradeenɔ é zɛo.

[16] Dé bé eé fɛɛmɛ gbɛ̃ zaaanɔzi?
Dé bé eé zɛmao zaakɛrinɔ yã musuu?
[17] Tó èe kɛ Dii dɔnlɛ kɛ̀mɛnlo,
lɛ má kú miran kítikiti kɔ̀.
[18] Kɛ̀ ma bè gu zãɛ e ma sɛɛɛ,
n ma kũ n gbɛ̃kɛɛ guu, Dii.

[19] Kɛ̀ laasuu ma swɛ̃̀ pà,
n ma làakari kpàɛmɛ n ma pɔɔ kɛ̀ nna.

[20] N bà égɔ̃ kú kɔ̃n yãlɛkpɛɛgɔ̃gɔ̃rinɔ kpataoɔ́?
Aɔ̃ yãdiɛnanɔ è mɔ́ńnɛ kɔ̃n nawɛ̃ao,
[21] Aɔ̃è lɛ́ kpakɔ̃sɔ̃ gbɛ̃ maaazi,
aɔ̃è yã da taarisaideela wà à dɛ.
[22] Diin ma zɛki gbãaa ũ,
ma Ludan gbɛ̀si kɛ̀ mɛɛ̀ utɛn ũ.
[23] Eé ń zaakɛna sɔkpaḿma,
eé ń borii bɔ aɔ̃ taarinɔ yãnzi.
Dii wa Luda é ń borii bɔ.

95

Luda táakilɛna
[1] À mɔ́ wà pɔnna lɛ̀ sí Diinɛ,
wà guda dɔ Gbɛ̀si kɛ̀ è wa mì sía.
[2] Wà mɔ́ à aɛ wà à sáabu kpá,
wà lɛ̀ sí wà à táaki lɛ́.

[3] Zaakɛ Dii nɛ́ Luda kɛ̀ bítamɛ.
Kí bítamɛ, à dɛ dii píngila.
[4] Tɔɔtɛ zã̀ gĩzĩgĩzĩ kú à ɔzĩ,
kpii mìsɔ̃ntɛ̃nɔ nɛ́ à pɔ́mɛ.
[5] Ísia nɛ́ à pɔ́mɛ, zaakɛ à kɛ̀,
àmbe à tɔɔtɛ í kàsa kɔ̃n a ɔɔo.

[6] À mɔ́ wà kúɛ wà dɔnzi kɛ
wà daɛ Dii wa Kɛ̀ri aɛ.
[7] Zaakɛ àmbe wa Luda ũ,
à kpàsa gbɛ̃nɔn wa ũ,
à sãa kɛ̀ èe ń dãanɔ ũ.

Tó a à kòto mà gbã̀a,
[8] àton swãgbãaa kɛ
lán a dezinɔ kɛ̀ nà zaa Mɛribaro
ke Masa gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gbáan.
[9] Baa kɛ̀ aɔ̃ ma yãkɛnanɔ è,
aɔ̃ ma lɛ wà ma gwa gwe.
[10] Ben ma pɔ fɛ̃̀ gbɛ̃ pìnɔzi ai wɛ̃̀ baplaa,
ma bè gbɛ̃ sãsãnanɔn ń ũ,
aɔ̃ɔ ma zɛ́nɔ dɔ̃ro.
[11] Ben ma la dà ma pɔfɛ̃ guu ma bè,
aɔ̃é gɛ̃ ma kámmabokiinlo.

96

Diin Kí bíta ũ
[1] À lɛ̀ dufu sí Diinɛ,
anduna gbɛ̃ píngi, à lɛ̀ sí Diinɛ.
[2] À lɛ̀ sí Diinɛ à à tɔ́ bɔ,
àgɔ̃ à mìsina baaru kpaa lán guu e dɔɔ nà.
[3] À à gakuikɛyã o boriinɔnɛ,
à à yãbɔnsaɛnɔ tɔ̃kɛ̃ baade píngine.

[4]Dii bíta, à kà wà à táaki lɛ́,
à kɔ̃ sìo wà vĩa kɛnɛ dɛ tãanɔla ń píngi.
[5]Boriinɔ tãanɔ nɛ́ pɔ́ ginanɔmɛ,
mɔde Dii bé à musu kɛ̀.
[6]Bítakɛ kɔ̃n bɛ̀ɛo kúa,
gbãa kɔ̃n gakuio kú à kúkiiamɛ.

[7]À gakui kɔ̃n gbãaao dɔ̃ Diinɛ,
bùsu píngi gbɛ̃nɔ, à dɔ̃ Diinɛ.
[8]À Dii tɔ́ gakui dɔ̃nɛ,
à mɔ́ kɔ̃n gbaao à gɛ̃o à ua.
[9]À dɔnzi kɛ Diinɛ à kúadona maakɛɛn,
tɔɔtɛdeenɔ, àgɔ̃ lugaa à aɛ a píngi.
[10]À o boriinɔnɛ, Dii e kí blee.
Anduna kaɛna gíngin, à nigãna vĩro,
eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n baade píngio a zɛ́a.
[11]Musudeenɔ, à pɔnnaa kɛ,
tɔɔtɛdeenɔ, à vĩ kɔ̃n pɔnnaao,
ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ, à kĩi dɔ.
[12]Sɛ̀tɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ, à pɔnna wii lɛ́,
lí kɛ̀ kú dàko guunɔ, à guda kɛ a píngi.
[13]Aɔ̃é pɔnnaa kɛ Dii aɛ, zaakɛ èe mɔɔ,
èe mɔɔ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao.
Eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao a zɛ́a,
à yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n yãpuraao.

97

Dii mɔna
[1]Dii bé èe kí blee!
Tɔɔtɛdeenɔ pɔnnaa kɛ,
ísiabaadeenɔ gɔ̃ kú pɔnnaa guu.

[2]Ludambɛ sia kɔ̃n gusia níginigio ligazi,
maakɛ kɔ̃n yãzɛdeeon à kpata kãsãa ũ.
[3]Té ègɔ̃ kũu à aɛ,
è ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligazinɔ kpata.
[4]À loupina è tɔɔtɛ pu,
tó anduna è, è luga.
[5]Kpiiinɔ è yɔ́ lán zɔ́sa bà Dii aɛ,
anduna píngi Dii aɛ.
[6]Musudeenɔ è à maakɛɛ kpàakpa kɛ,
bori sãnda píngi è à gakui e.

[7]Wí è tãagbãgbãrinɔ kũ ń píngi,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ĩa dã kɔ̃n pɔ́ ginanɔ.
Tãanɔ é dɔnzi kɛnɛ ń píngi.

[8]Zayɔndeenɔɔ mà wà pɔnnaa kɛ̀,
Yuda wɛ́tɛdeenɔɔ kú pɔnnaa guu
n yãkpaɛkɛnanɔ yãnzi, Dii.
[9]Zaakɛ ń kú musu dɛ anduna píngila,
Dii, ń dɛ tãanɔla ń píngi.

[10]Dii ye gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zà yã zaaannɔzi,

ègɔ̃ a yãmarinɔ wɛ̀ndi dãkpa,
è ń bɔ zaakɛrinɔ ɔzĩ.
11 Guu è dɔ gbɛ̃ maaanɔa,
nɔ̀sɛpuradeenɔɔ pɔnnaa vĩ.
12 Gbɛ̃ maaanɔ, à pɔnnaa kɛ Dii guu,
à à tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔ.

98

*Dii m*ɔna táakilɛna
1 À lè dufu sí Diinɛ,
zaakɛ à yãbɔnsaɛnɔ kɛ̀,
à zɩ̀ blè kɔ̃n a ɔplaa kɛ̀ kú adona gbãaao.
2 Dii tò wà a mìsina dɔ̀,
à a maakɛna ɔ̀dɔa boriinɔnɛ.
3 Gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛ kɛ̀ à vĩ kɔ̃n Isarailinɔo dɔ̀n,
andunalɛzɛkideenɔ wa Luda mìsina è ń píngi.

4 Anduna píngi, à pɔnna wii pɛ́ Diinɛ,
à gudakɛna kakɔ̃n.
5 À mɔrɔlɛna ɔ́ dɔ Diinɛ,
à mɔrɔ lɛ́nɛ kɔ̃n lɛ̀sinao
6 kɔ̃n kãkãkipɛnao kɔ̃n kuru'ɔo.
À pɔnna wii pɛ́ Dii wa Kínanɛ.

7 Ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ kĩi kɛ,
anduna kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúnnɔ ń píngi.
8 Swaanɔ ɔpa lɛ́ Dii aɛ,
kpiiinɔ guda kɛ lɛdolɛ,
9 zaakɛ èe mɔɔ yãkpaɛ kɛ tɔɔtɛmɛ.
Eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao a zɛ́a,
eé yã gɔ̃gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n yãpuraao.

99

*Luda k*ɛ̀ kú adona
1 Dii e kí blee, boriinɔ luga,
à vɛ̃ɛna kɛrubunɔ dagura,
anduna nigã.
2 Dii bíta Zayɔn,
à dɛ bori píngila.
3 Aɔ̃ à tɔ́ bíta naasidee bɔ,
à kú adona.

4 Kína pì gbãaa vĩ, à ye yãzɛdeezi,
àmbe à yãkpaɛkɛna a zɛ́a dìɛ,
à yã gɔ̃̀gɔ̃ Yakubu boriinɔnɛ a zɛ́a.
5 À Dii wa Luda tɔ́ sɛ́ lezĩ,
à kúɛ à tinti aɛ,
à kú adona.

6 Musa kɔ̃n Arunao kú à gbɔ̃̀gbãrinɔ tɛ́,
Samuɛlin à sìsirinɔ doke ũ,
aɔ̃ à sìsi, ben à wɛ̀ńla.
7 Zaa tɛ́luguu guun à yã ɔ̀ńnɛ,
aɔ̃ɔ à doka kɔ̃n à yãdannɛnanɔ kũna.

[8] Dii wa Luda, n weńla,
ḿbe Luda kɛ̀ è ń taari kɛ̃ńnɛ ũ,
baa kɔ̃n beeeo n ń yã zaaanɔ wìńnɛ ń musu.
[9] À Dii wa Luda tɔ́ sɛ́ lezĩ,
à dɔnzi kɛnɛ à kpiii kɛ̀ kú adona musu,
zaakɛ Dii wa Ludaa kú adona.

100

*Dii sáabuk*ɛna
Sáabukɛna lɛ̀.
[1] Anduna píngi, à pɔnna wii pɛ́ Diizi.
[2] À dɔnzi kɛ Diinɛ kɔ̃n pɔnnaao,
à mɔ́ à kiia kɔ̃n gudakɛnao.
[3] À dɔ̃ kɛ̀ Diin Luda ũ,
àmbe à wa kɛ, wá dɛ à pɔ́ ũ,
wá dɛ à gbɛ̃nɔ ũ, à kpàsa sãanɔ ũ.

[4] À gɛ̃ à ualɛn kɔ̃n sáabukɛnao,
à gɛ̃ à ua kɔ̃n à táakilɛnao,
à sáabu kɛnɛ à à tɔ́ sɛ́ lezĩ.
[5] Zaakɛ Dii maa, à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro,
ègɔ̃ náanɛ vĩ gurɔ píngi.

101

*Kína l*ɛ́gbɛ̃na Ludanɛ
Dauda lɛ̀.
[1] Mɛ́ lɛ̀ da n gbɛ̃kɛ kɔ̃n yãzɛdeeo musu,
mɛ́ lɛ̀ sínnɛ, Dii.
[2] Mɛ́ làakari kɛ màgɔ̃ kuu taari sai,
bɔrɛn nɛ́ mɔ́mazii?
Mɛ́gɔ̃ kú ma ua kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao,
[3] Ma wɛ́ɛ ɛ́gɔ̃ kú pɔ́ ginaaro,
mɛ́ za yãdɔrɔsaikɛnan, eé namaro.
[4] Ma nɔ̀sɛ ɛ́gɔ̃ mɔnafiki vĩro,
ma bà ɛ́gɔ̃ kú kɔ̃n yã zaaaoro.
[5] Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ è a gbɛ̃daaa yaka à kpɛɛ kaatɛ,
mɛ́ sùu fɔ̃ kɔ̃n wadadeenɔ kɔ̃n ĩadãrinɔoro.
[6] Ma wɛ́ɛ ɛ́gɔ̃ kú ma bùsu náanɛdeenɔa,
lɛ aɔ̃gɔ̃ kúmao,
gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ kú taari sai ɛ́gɔ̃ dɛ ma zĩkɛri ũ.
[7] Mɛ́ we gbɛ̃sãsãri gɔ̃ kú ma bɛro,
mɛ́ tó mɔnafikidee zɛ ma aɛro.
[8] Mɛ́gɔ̃ ma bùsu gbɛ̃ zaaanɔ kaatɛ lán guu e dɔɔ nà,
mɛ́gɔ̃ zaakɛrinɔ borii bɔɔ Dii wɛ́tɛ guu.

102

*Gbãasaidee aduak*ɛna
Wɛ̃ndade gbãasaidee kɛ̀ èe a yã'ɔ̃ammanɔ bɔɛɛ Diinɛ aduakɛna.
[1] Dii, ǹ ma aduakɛna ma,
ǹ tó ma wiii n kii le.
[2] Ǹton wɛ́ɛ gá ǹ zumɛ ma nawɛ̃akɛgurɔro,
ǹ swã kpámazi,
tó ma n sisi, ǹ wemala kpakpaa,
[3] Zaakɛ ma gurɔɔ e gɛ̃tɛɛ lán tɛ́sukpɛ bà,

ma mɛ̀ e puusu bɔɔ lán tɛ́yɔ̃ bà.
[4] Ma nɔ̀sɛ yàka, ma gɔ̃ lán sɛ̃̀ kori bà,
ma sã pɔ́bleyãn.
[5] Ma m̀bona gbãngbãn bé à tò
ma gɔ̃ wákabaran ũ.
[6] Ma gɔ̃ lán gbáa tiongoo bà,
lán bɛzĩ koroo bà.
[7] Ii è gɛ̃ ma wɛ́ɛnlo,
ma gɔ̃ lán bãa kɛ̀ zɔ̃ kpɛ́ musu adoo bà.
[8] Ma ibɛɛnɔ ègɔ̃ ma sɔ̃sɔ̃ɔ gurɔ píngi,
ma faborinɔ è gbɛ̃ ká kɔ̃n ma tɔ́o.
[9] Túbun mɛɛ̀ ble pɔ́blee ũ,
ma wɛ́ɛ'i è ká ma íminan
[10] n pɔfɛ̃ kɔ̃n n pɛ̃tɛ̃o yãnzi,
zaakɛ n ma sɛ n ma zĩnna.
[11] Ma gurɔɔ e gɛ̃tɛɛ lán ɔra bà,
ben mɛ́ɛ gagaa lán sɛ̃̀ bà.

[12] Mpi sɔ̃ Dii,
nɛɛ̀gɔ̃ kú kpatan gurɔ píngi,
n tɔ́ é garo ai wa boriia.
[13] Nɛ́ fɛɛ ǹ Zayɔn wɛ̃nda gwa, zaakɛ gurɔɔ kà,
gurɔɔ kɛ̀ ń dìɛ kà, kɛ̀ nɛ́ à pɔnnaa wɛtɛ.
[14] À gbɛ̀nɔ kɛ̀ n zɔ̀blerinɔnɛ maa,
à gborona bùsu è kɛńnɛ wɛ̃nda.
[15] Bori píngi é vĩa kɛnnɛ, Dii,
anduna kínanɔ é n kíkɛɛ dɔ̃ ń píngi.
[16] Zaakɛ Dii é Zayɔn kɛkɛ à bo dɔ,
eé bɔ à mɔ́ńma kɔ̃n gakuio.
[17] Eé takaasideenɔ aduakɛna sí,
eé ń wɛ́ɛkɛna kpá swãkotoro.

[18] À tó yã kɛ̀ gɔ̃ kɛ̃na kpɛɛdeenɔ yãnzi
lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kpɛ́nɔ Dii táaki lɛ́.
[19] Dii tɔɔtɛ gwà zaa a kúkiia,
zaa musu à wɛ́ɛ kpàɛ gĩzĩ,
[20] lɛ à gbɛ̃nɔ zɔ̀blena wii ma
à ń bɔ gaa lɛ́zĩ yãnzi,
[21] Weé Dii tɔ́ bɔ Zayɔn,
weé à táaki lɛ́ Yerusalɛmu.
[22] zĩ kɛ̀ gbɛ̃nɔ é kɔ̃ kakɔ̃a gwe,
kɔ̃n kpatablerinɔ wà dɔnzi kɛnɛ.

[23] À ma gbãaa bùsa zɛ́gbãn,
à ma wɛ̃̀ndi kɛ̀ kusu,
[24] ben ma bɛ̀: Ma Luda,
ǹton ma wɛ̃̀ndi bɔ gugbãnlo,
mmɔn kɛ̀ ń kuu ai wa boriia.
[25] N anduna kãsãa pɛ̀ɛ zaa káaku,
musu nɛ́ n ɔzĩimɛ.
[26] Aɔ̃ píngi é gɛ̃tɛ, mɔde nɛ́gɔ̃ kuu,
aɔ̃é zi kũ lán pɔ́kãsãa bà,
nɛ́ ń liɛ lán uta bà ǹ ń zĩnna.

[27] Mpi sɔ̃ n kuuna ègɔ̃ dɔ̃nkɔ̃,
n gurɔɔ yãana vĩro.
[28] N zɔ̀blerinɔ nɛ́nɔ égɔ̃ kuu aafia,
aɔ̃ boriinɔ é kãsãa pɛ́ɛ n kuu.

103

Luda gbɛ̃kɛɛ
Dauda lɛ̀.
[1] Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá,
ma baabɔ píngi, ǹ à tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔ.
[2] Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá,
ǹton sã à yãmaakɛna kenlo.
[3] È ma taarinɔ kɛ̃mɛ píngi,
è ma kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n ma gyãanɔ píngi.
[4] È ma wɛ̃̀ndi bɔ gɛ̀wãan,
è à nnaa dialɛmɛ a gbɛ̃kɛ kɔ̃n a wɛ̃ndao guu.
[5] È tó pɔ́ maaa kɛ̀ má yezinɔ mɔ́ma,
lɛ ma gɔ̃kparɛkɛɛ e àgɔ̃ dufu lán kúu pɔ́ bà.

[6] Dii è yã kɛ a zɛ́a,
è tó yã bɔ kɔ̃n gwenawɛ̃ndadeenɔo nna.
[7] À tò Musa a pɔyeziyã dɔ̃̀,
à a yãbɔnsaɛnɔ ɔ̀dɔa Isarailinɔnɛ.
[8] Dii sùu vĩ kɔ̃n wɛ̃ndaao,
à pɔɔ è fɛ̃ kpaaro,
à gbɛ̃kɛ bíta maamaa.
[9] Eé ń taari e gɛ̃̀n baaagɔ̃ro,
eé pɔfɛ̃ da a nɔ̀sɛn gurɔ píngiro.
[10] È yã kɛwe lán wa durunnɔɔ dɛ nàro,
è fĩa bowe lán wa zãzãanɔɔ dɛ nàro.
[11] Lán ludambɛ lezĩ kà nà kɔ̃n tɔɔtɛo,
lɛn à gbɛ̃kɛɛ bíta lɛ kɔ̃n à vĩakɛrinɔ.
[12] Lán ɔfãntɛ̃bɔɛ kpaa zã̀ kɔ̃n a gɛ̃kpɛn kpaao nà,
lɛn è wa taarinɔ kɛ̃wa lɛ.
[13] Lán de è wɛ̃nda dɔ̃ a nɛ́nɔnɛ nà,
lɛn Dii è a vĩakɛrinɔ wɛ̃nda gwa lɛ,
[14] Zaakɛ à dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ à wa kɛo,
à dɔ̀n kɛ̀ bùsụn wa ũ.
[15] Gbɛ̃ntee wɛ̃̀ndi kusu lán sɛ̃̀ bà,
ègɔ̃ gakui vĩ gurɔ plaa lán lávu bà.
[16] Tó ĩa pàa, è gɛ̃̀tɛ,
guu kɛ̀ à kún pì è dɔ à yãn dɔro.
[17] Dii ègɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n a vĩakɛrinɔ
zaa káaku ai gurɔ píngi,
è à maaa kɛ ń nɛ́nɔnɛ kɔ̃n ń dionɔ,
[18] gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n à bà kuunaǹyo yão
bensɔ̃ aɔ̃ yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũnanɔ.

[19] Dii a kpata dìɛ musu,
à gbãaa vĩ gbɛ̃ píngia.
[20] À Dii sáabu kpá, amɔa à malaikanɔ,
a gbãadee kɛ̀ eè à yã ma à zĩi kɛanɔ.
[21] À Dii sáabu kpá, a ludambɛ zɛ̀̀kpɛɛnɔ a píngi,

à zĩkɛri kɛ̀ eè à pɔyeziyã kɛɛnɔ.
22 À Dii sáabu kpá, amɔa à pɔ́kɛnanɔ a píngi
guu kɛ̀ èe kí bleennɔ baama píngi.

Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá.

104

Dii Pɔ́pingikɛri táakilɛna

1 Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá.
Dii ma Luda, ń bíta maamaa,
ń gakui dana pɔ́kãsãa ũ, èe té kɛɛ,
2 n gupuraa kùnla lán bisa bà,
n musu kpàɛ lán pɛ̀ bà,
3 n bɛɛ bò ínɔla musu.
N ludambɛ luguu kɛ̀ n sɔ̃goro ũ,
nɛɛ̀ di ĩa ɔɔa.
4 Nɛɛ̀ ĩa kɛ n zĩ̀rinɔ ũ,
nɛɛ̀ tévura kɛ n zĩkɛrinɔ ũ.

5 N anduna kàɛ, n à kãsãa pɛ̀ɛ,
à nigãna vĩ zikiro.
6 N ísiaa dànɛ uta gumusu ũ,
í pì dà kpiiinɔla.
7 N kpãkɛ̃̀ í pìzi, ben à bàa lɛ̀,
n pataa, ben à nàguzi.
8 Kpiiinɔ bɔ̀ gupuraaa, guzurɛnɔ sɔ̃̀ɛ,
ben í tà guu kɛ̀ ń dìɛnɛn.
9 N lézɛkii dà í pìnɛ, eé fɔ̃ à vĩàlaro,
eé ɛara à da tɔɔtɛla ziki dɔro.

10 Nɛɛ̀ tó íbɔkiinɔ í pisi swa'ɔnɛnɔn,
ben à í ègɔ̃ bàa lɛɛ kpiiinɔ dagura.
11 Sɛ̃̀tɛ pɔ́ píngi ègɔ̃ à í mii,
à í è saginɔ í nii kɛ̃ḿma.
12 Bãanɔ è sà dɔ swaanɔ saɛ,
aɔ̃ègɔ̃ kú à dàko guu, aɔ̃ wiii ègɔ̃ dɔ.
13 Zaa n bɛ musu nɛɛ̀ lou gbarɛ kpiiinɔa,
n zĩ gbɛ̀ è anduna kã.
14 Nɛɛ̀ tó sɛ̃̀ bɔɛ pɔ́kãdeenɔnɛ,
nɛɛ̀ tó burapɔnɔ bɔɛ gbɛ̃̀nteenɔnɛ,
nɛɛ̀ pɔ́blee bɔɛńnɛ tɔɔtɛa,
15 geepiwɛ̃̀ɛ kɛ̀ è ń pɔɔ kɛ nnaa
kɔ̃n nɔ́si kɛ̀ è ń uu té kɛɛo
kɔ̃n blɛɛ kɛ̀ è ń gba gbãaao.
16 Dii línɔ è mɔdɔ e maamaa,
sida lí kɛ̀ à bà Lɛbanɔnɔ.
17 Gwen bãanɔ è sà dɔdɔn,
zùbaaninɔ è bɛɛ dɔ pini lí musu.
18 Kpii lezĩnɔɔ dɛ kpasaanɔ kúkii ũ,
gbɛ̀kotoonɔ dɛ gbɛ̀'ɛ̃ɛnɔ utɛkii ũ.

19 N mɔvura kɛ̀ gurɔ tàasikɛbɔ ũ
kɔ̃n ɔfãntɛ̃ kɛ̀ à a gɛ̃na kpɛ́n gurɔɔ dɔ̃ɔo.
20 Nɛɛ̀ tó guu si, ben gwãavĩ è kɛ,

lákpɛpɔnɔ è fɛɛ táo píngi.
[21] Músunɔ è nɔadɛna ɔ́ɔ dɔ,
aɔ̃è pɔ́blee wɛtɛ Ludaa.
[22] Tó ɔfãntɛ̃ bɔ̀ɛ, aɔ̃è lɔɔtɛ
aɔ̃ tá daɛ ń tòn.
[23] Gbɛ̃ntee è bɔ à gá zĩi kɛ,
ègɔ̃ yã ma a zĩndaa ai uusiɛ.

[24] Dii, n yãkɛnanɔɔ pari fá!
À píngi bɔ̀ n ɔ̃ndɔ̃ɔ guumɛ,
anduna pana kɔ̃n pɔ́ kè ń kènɔ.
[25] Ísia kuu, à bíta bensɔ̃ à yàasa,
pɔ́ bɛ̃ɛ kè kú à guunɔ lɛ́ vĩro,
à nɛ́ngo kɔ̃n à bítao píngi.
[26] Góro'itɛnɔ ègɔ̃ táa oon
kɔ̃n kúkukuu kè ń kè à kɔ̃kɔ̃ o à guuo.

[27] Pɔ́ pìnɔ è wɛ́ɛ dɔnzi ń píngi
lɛ ǹ pɔ́blee kpáḿma a gurɔɔa.
[28] Nɛɛ̀ kpáḿma, aɔ̃è sɛ́ɛ,
nɛɛ̀ ɔ porońnɛ, ben pɔ́ maaanɔ è mɔ́ḿma.
[29] Tó n mìkpɛɛ zùńnɛ, aɔ̃è bídi kɛmɛ,
tó n wɛ̃̀ndi sìḿma, aɔ̃è ga wà ɛara wà tá bùsutin.
[30] Tó n n Ninii gbàrɛ, pɔ́nɔ è wɛ̃̀ndi e,
nɛɛ̀ tó tɔɔtɛ ɛara à kɛ dufu.

[31] Wà tó Dii gakui gɔ̃ kuu gurɔ píngi,
wà tó Dii pɔɔ kɛ nna a yãkɛnanɔa.
[32] Àmbe è tɔɔtɛ gwa, ben è dege,
è ɔ kɛ kpiiinɔa, ben tɛ́sukpɛ è bɔ.

[33] Mɛ́ lɛ̀ sí Diinɛ ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
mɛ́ ma Luda táaki lɛ́ ai ma gurɔ lɛ́n.
[34] Ǹ tó ma laasuu kánnɛ, Dii,
lán mɛ́ɛ pɔnnaa kɛnyo nà.
[35] Durunkɛrinɔ mì dɛ anduna guu,
zaakɛrinɔ tóngɔ̃ kuu dɔro.

Ma swɛ̃̀, ǹ Dii sáabu kpá.
Aleluya!

105

*Luda a gbɛ̃*nɔ mìsina

[1] À Dii sáabu kɛ à à tɔ́ kpá,
à tó boriinɔ à yãkɛnanɔ dɔ̃.
[2] À lɛ̀ sí à à táaki lɛ́,
à à yãbɔnsaɛkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ píngi.
[3] À ĩa dã kɔ̃n Dii tɔ́ kè kú adonao,
a Dii kiwɛtɛrinɔ à pɔnnaa kɛ,
[4] À Dii kii wɛtɛ à gbãaa wɛ́ɛ kɛa,
àgɔ̃ à uu wɛtɛɛ yãana sai.

[5] À tó yãbɔnsaɛ kè à kènɔ dɔagu,

à dabuyãkɛnanɔ kɔ̃n à yãkpaɛkɛnanɔo,
[6] a Dii zɔ̀bleri Ibraĩ boriinɔ,
a Yakubu borii kɛ̀ à a sɛɛnɔ.

[7] Àmbe Dii wa Luda ũ,
à yãkpaɛkɛna kú anduna guu píngi.
[8] À bà kuunawao yã è sãn zikiro,
yã kɛ̀ à dìɛ égɔ̃ kuu ai wa boriia.
[9] À bà kú kɔ̃n Ibraĩo,
à ɛ̀ara à sì kɔ̃n a kuunao Isaakunɛ dɔ.
[10] À yã pì pàpa Yakubunɛ dokayã ũ,
ben à kú kɔ̃n Isarailinɔo ai gurɔ píngi.
[11] À bè é Kanaa bùsu kpáḿma,
eégɔ̃ dɛ ń baka ũ kɛ̀ aɔ̃gɔ̃ vĩ.

[12] Gurɔɔ beeea aɔ̃ɔ pariro, wè ń yã daro,
aɔ̃ɔ kú Kanaa bùsun bɔ̀amɔnɔ ũmɛ.
[13] Aɔ̃ègɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ bori kɔ̃n boriionɔ tɛ́,
aɔ̃ègɔ̃ lili oo bùsu kɔ̃n bùsuo.
[14] Èe we wà gbãaa mɔ̀ńnɛro,
à kpà̰kɛ̃ kínanɔzi aɔ̃ yã musu à bè,
[15] aɔ̃ton ɔ na gbɛ̃ kɛ̀ a ń sénɔaro,
aɔ̃ton wɛ́ɛ tã a annabinɔaro.

[16] Ben à tò nɔaa gɛ̃̀ bùsu pìn,
à tò aɔ̃ kũsãɛ yà̰a píngi.
[17] Ben à Yusufu gbàrɛ à dɔ̀ńnɛ ń aɛ,
wà à yà zɔ̀ ũ.
[18] Wà mɔ̀kyakoo kà à gbáa,
wà mɔ̀ dà à waalɛ
[19] ai yã kɛ̀ à gĩakɛ à ò gàa à pàpao,
ben yã kɛ̀ Dii dànɛ tò yã bɔ̀o nna.
[20] Kɛ̀ kína gbɛ̃ zĩ̀, ben wà à gbàrɛ,
bùsu gbɛ̃nsi pì à bɔ̀ bàn.
[21] À à dìɛ a bùsu dɔn'aɛdee ũ,
à tò à iko vĩ a auzikinɔa píngi.
[22] Yusufu à kínɛnɔ tòto a pɔyezia,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ dàda à ìbanɔnɛ.

[23] Ben Yakubu sù Igipiti,
Isarailinɔɔ kuu nịbɔnɔ ũ Hamu boriinɔ bùsun.
[24] Dii tò a gbɛ̃nɔ kɔ̃̀ gwe maamaa,
à tò aɔ̃ pari kṵ̀ dɛ ń ibɛɛnɔla.
[25] À ń ibɛɛ pìnɔ swã gbà̰gbãńnɛ,
ben aɔ̃ zà à gbɛ̃nɔn, aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ à zɔ̀blerinɔzi.
[26] À a zɔ̀bleri Musa zĩ̀ḿma
kɔ̃n Aruna kɛ̀ à à sèo.
[27] Aɔ̃ dabudabuyãnɔ kɛ̀ Igipitinɔnɛ,
aɔ̃ yãbɔnsaɛnɔ kɛ̀ Hamu boriinɔ bùsun.
[28] À gusiaa gbàrɛḿma, guu sì ń bùsun,
kɛ̀ aɔ̃ gì à yã mazi yãnzi.
[29] À ń ínɔ lì aru ũ,
ben ń kpɔ̀nɔ gàga.

30 Kasoonɔ dà ń bùsula
kɔ̃n ń gbãadeenɔ daɛkiinɔ píngi.
31 À yã ò, ben ifíinɔ dàńla,
gãinɔ sì ń té ai aɔ̃ bùsu lén píngi.
32 À lougbɛ kwèɛńnɛ lou gɛ̃ɛ ũ,
lapatana dà ń bùsula píngi.
33 À ń geepi línɔ è'ɛ kɔ̃n ń kãkãpura línɔ,
à ń bùsu línɔ kɛ̀ dúgudugu.
34 À yã ò, ben kwaanɔ kàńgu,
sutɛ̃nɔ kà aɔ̃ lé vĩro.
35 Aɔ̃ ń bùsu sɛ̃̀ kɔ̃n láo blè wà nɛ̀,
aɔ̃ ń burapɔnɔ blè píngi.
36 À ń bùsu daudunɔ dɛ̀dɛ ń píngi,
ń nɛ́ daudu kɛ̀ aɔ̃ɔ ì ń ɔ̀wazikɛgurɔɔnɔ.

37 À bɔ̀ kɔ̃n Isarailinɔ,
aɔ̃ kondogi kɔ̃n vurao sɛna,
aɔ̃ bori gbɛ̃kee e gɛ̃̀n sí zénlo.
38 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ, Igipitinɔ pɔɔ kɛ̀ nna,
kɛ̀ vĩa ń kũ Isarailinɔ yã musu.
39 À téluguu dà a gbɛ̃nɔla,
à kɛ̀ té ũ gwãavĩ à guu pùńnɛ.
40 Aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a, ben à mɔ̀ńnɛ kɔ̃n bùrunɔ,
à musu pɔ́blee kpàḿma, aɔ̃ mɔ̀ḿma.
41 À gbɛ̀si pàra, ben í bɔ̀n,
í bàa lɛ̀ gbáan gwe lán swa'i bà.
42 Zaakɛ à dɔ̀ lé kɛ̀ à gbɛ̃̀
a zɔ̀bleri Ibraĩnɛ yãn.

43 À bɔ̀ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ, aɔ̃ɔe pɔnnaa kɛɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔɔ e guda kɛɛ.
44 À boriinɔ bùsu kpàḿma,
aɔ̃ zĩi kɛ̀ danɔ kɛ̀ àre blè,
45 lɛ aɔ̃ e wàgɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna,
aɔ̃ à dokayãnɔ da.
Aleluya!

106

*Isarailin*ɔ ń durunnɔ ona Ludanɛ
1 Aleluya!
À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
2 Dé bé eé fɔ̃ à Dii yãbitakɛnanɔ oo?
Dé bé eé fɔ̃ à à táaki lé píngii?
3 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yã kɛ a zɛ́anɔ ũ,
kɛ̀ aɔ̃è yã maaa kɛ gurɔ píngi.
4 Tó nɛ́ɛ à nnaa kɛɛ n gbɛ̃nɔnɛ,
ǹ tó ma yã gɔ̃ dɔngu, Dii,
tó nɛ́ɛ ń mì sii, ǹ ma wɛ́ɛ gwa,
5 lɛ ma baka e àgɔ̃ kú n gbɛ̃nɔ nnamanan,
mà pɔnnaa kɛ kɔ̃n borii kɛ̀ n ń sɛ́nɔ,
lɛ mɛ́ n táaki lé n gbɛ̃ pìnɔ té.

[6] Wa durun kɛ̀ lán wa dezinɔ bà,
wa taari kɛ̀ wa yã̃ zaaa kɛ̀.
[7] Kɛ̀ wa dezinɔ kú Igipiti,
aɔ̃ɔe Dii dabuyã̃kɛnanɔ yã̃ daro,
gbɛ̃kɛyã̃ parii kɛ̀ à kɛ̀ńnɛnɔ sã̀ńgu,
ben aɔ̃ swã̃gbã̃aa kɛ̀ Isia Tɛ̃aa saɛ.
[8] Baa kɔ̃n beeeo à ń mì sì a tɔ́ yã̃nzi,
lɛ à à gbã̃a bíta ɔdɔa.
[9] À kpã̀kɛ̃ Isia Tɛ̃aazi, ben gukori bɔ̀,
à gɛ̀ńyo à wɛ̀ɛn, aɔ̃ bikù̀ lán wà be gbáan bà.
[10] À ń bɔ́ ń ibɛɛnɔ ɔzĩ,
à ń sí ń zangurinɔ gbã̃aaa.
[11] Í dà ń wɛdɛrinɔla,
baa aɔ̃ gbɛ̃ mèn do èe bɔro.
[12] Ben aɔ̃ à yã̃ kɛ̀ à ò sì,
aɔ̃ à táaki lɛ̀.

[13] Mɔde à yã̃kɛnanɔ sã̀ńgu gɔ̃ɔ,
ben aɔ̃ɔe zɛ lɛ à lɛ́ daḿmaro.
[14] Aɔ̃ pɔ́ble pã̃nde ni dɛ̀ gbáan,
ben aɔ̃ Dii yɔ̀̃ wà gwà sɛ̃̀tɛ gwe.
[15] À pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a kpàḿma,
ben à mɛ̀'ibabagyã̃a zĩ̀ḿma.

[16] Aɔ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpà kɔ̃n Musao bùran
kɔ̃n Aruna kɛ̀ kú adona Diinɛo.
[17] Tɔɔtɛ pàra à Datani mɔ̀,
à sìkɔ̃rɛ Abiramua kɔ̃n a gbɛ̃nɔ.
[18] Tɛ́ fɛ̀ɛ aɔ̃ ìbanɔ tɛ́,
tɛ́nɛnɛ gbɛ̃ zaaanɔ blè.

[19] Aɔ̃ mɔ̀ pì zaa Orɛbu lán zùswaree bà,
aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ ń tã̃a kɛ̀ aɔ̃ɔ pìnɛ.
[20] Aɔ̃ Luda Gakuide lendee kpà
kɔ̃n zù sɛ̃̀sori takao.
[21] Aɔ̃ sã̀ Luda ń mìsiri yã̃n,
kɛ̀ à yã̃ bítanɔ kɛ̀ńnɛ zaa Igipiti,
[22] kɛ̀ à dabuyã̃nɔ kɛ̀ Hamu boriinɔ bùsun,
kɛ̀ à naasiyã̃nɔ kɛ̀ Isia Tɛ̃aazi.
[23] Beee yã̃nzin à bè é a gbɛ̃nɔ kaatɛ,
ben Musa kɛ̀ à à sɛ̀ kpànɛ,
à tò à pɔɔ kpàɛ, èe gàa à ń kaatɛro.

[24] Aɔ̃ kya kà bùsu nidee mɔ̀n,
aɔ̃ gì Dii yã̃ náanɛ kɛzi.
[25] Aɔ̃ yã̃buu tã̀ ń bisakutaanɔ guu,
aɔ̃ɔe dɔ Dii yã̃ziro.
[26] Ben à ɔ dɔ̀ à la dàńnɛ à bè,
é tó aɔ̃ gaga gbáan,
[27] é tó aɔ̃ boriinɔ gaga boriinɔ tɛ́,
é ń fã̃akɔ̃a bùsunɔ guu.

[28] Aɔ̃ dɔ̀ Peo tã̃azi,

aɔ̃ pɔ́ kɛ̀ wà saa òo pɔ́gɛnɔa blè.
[29] Aɔ̃ yãkɛnanɔ Dii pɔɔ fɛ̃̀,
ben gagyãa sìńgu.
[30] Finɛasi fɛ̀ɛ à yã pì mì zɔ̃̀,
ben gyãa pì zɛ̀.
[31] Ben Dii tò yã bɔ̀o nna,
à bà kúo ai à boriia.

[32] Aɔ̃ Dii pɔɔ fɛ̃̀ Mɛriba í kiia,
ben yã bɔ̀ Musao zaa aɔ̃ yãnzi.
[33] Zaakɛ aɔ̃ à nɔ̀sɛ yàka,
ben à yã ò laasuulɛna sai.

[34] Aɔ̃ɔe bùsu pì deenɔ kaatɛ
lán Dii dìɛńnɛ nàro.
[35] Aɔ̃ yɔ̀̀kɔ̃tɛ kɔ̃n borii pìnɔ,
aɔ̃ ń fɛɛakaara zɛ́kpaɛ sɛ̀.
[36] Aɔ̃ dɔ̀ ń tãanɔzi,
ben yã pì gɔ̃̀ńnɛ takutɛɛ ũ.
[37] Aɔ̃ ń nɛ́gɔ̃gbɛ̃̃nɔ kɛ̀ sa'opɔ ũ,
aɔ̃ saa ò tãanɔa kɔ̃n ń nɛ́nɔgbɛ̃̃nɔo.
[38] Aɔ̃ taarisaideenɔ kòto kpàkpa,
aɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃̃nɔ kɔ̃n ń nɛ́nɔgbɛ̃̃ pìnɔ.
Aɔ̃ saa òńyo Kanaa bùsu tãanɔa,
ben aɔ̃ bùsu pì gbãsĩ kɛ̀.
[39] Aɔ̃ gbãsĩ lɛ̀ ń yãkɛnanɔ yãnzi,
aɔ̃ gɔ̃̀ náanɛsaideenɔ ũ ń yãkɛnanɔa.

[40] Ben Dii pɔfɛ̃̃ fɛ̀ɛńzi,
à ye gbɛ̃̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔ kãzi dɔro.
[41] À ń ná boriinɔnɛ ń ɔzĩ,
ben aɔ̃ zangurinɔ kí blè ń musu.
[42] Aɔ̃ ibɛɛnɔ gbãaa mɔ̀ńnɛ,
aɔ̃ ɔ tɔ̃̀ńma.
[43] Ègɔ̃ ń bɔɔ gɛ̀̀n baaagɔ̃,
mɔde aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n ń swãgbãakɛnao,
ben aɔ̃ sɔ̃̀ɛ ń durun yãnzi.

[44] Baa kɔ̃n beeeo tó à ń wiii mà,
è ń nawɛ̃̃akɛna yã da.
[45] Aɔ̃ yãnzi è dɔ a bà kuunańyo yãn,
è a nɔ̀sɛ liɛ a gbɛ̃̃kɛ bíta yãnzi.
[46] À tò gbɛ̃̃ kɛ̀ aɔ̃ ń kũkũ zɔ̃̀zɔ ũunɔ
ń wɛ̃̃nda gwà.

[47] Dii wa Luda, ǹ wa mì sí!
Ǹ wa bɔɛ boriinɔ tɛ́ ǹ wa kakɔ̃a,
lɛ wà n tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔ
wà ĩa dã kɔ̃n n táakilɛnao.

[48] Aubarikade Dii, Isarailinɔ Luda
zaa káaku ai gurɔ píngi!
Gbɛ̃̃ píngi be aami!
Aleluya!

TAKADA SƆƆRODEE

Saamu 107-150

107

Dii sáabukɛna
[1] À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃̃kɛɛ yãana vĩro.
[2] Gbɛ̃̃ kɛ̀ Dii ń bónɔ o lɛ,
gbɛ̃̃ kɛ̀ à ń bɔ́ ń ibɛɛnɔ ɔzĩnɔ.
[3] Gbɛ̃̃ kɛ̀ à ń bɔ́ bùsu kɔ̃n bùsuo à ń kakɔ̃a
bɔna ɔfãntɛ̃̃bɔɛ kpa kɔ̃n a gɛ̃̃kpɛn kpaao
kɔ̃n gu'igbãroo kpaao kɔ̃n sɔɔmɛtɛ kpaaonɔ.

[4] Aɔ̃ gbɛ̃̃kenɔ likɔ̃aa zɔ̃̃ gbáan,
aɔ̃ɔe wɛ́tɛ kɛ̀ weé gá vɛ̃̃ɛn zɛ́ dɔ̃ro.
[5] Nɔaa ń dɛ́, ímii ń dɛ́,
aɔ̃ wɛ̃̃̀ndi suuna kɛ̀.
[6] Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi ń nawɛ̃̃akɛnan,
ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
[7] À ń dá zɛ́ súusun
ai aɔ̃ kà wɛ́tɛ kɛ̀ aɔ̃é vɛ̃̃ɛn.
[8] Wà Dii sáabu kɛ à gbɛ̃̃kɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃̃nɔnɛo.
[9] Zaakɛ è ímidɛrinɔ kòto yĩi kũńnɛ,
è pɔ́ maaa kpá nɔadɛrinɔa aɔ̃ kã.

[10] Aɔ̃ gbɛ̃̃kenɔ kú ga gusisin,
aɔ̃ɔe nawɛ̃̃a kɛɛ yina kɔ̃n mɔ̀kyakooo.
[11] Zaakɛ aɔ̃ gì Luda yã mazi,
aɔ̃ kya kà Luda Musude lɛ́damman.
[12] À tò wà ń busa kɔ̃n zĩ gbãaao,
aɔ̃ gɛ̃̃̀n sì wà lɛ̀ɛ, dɔnlɛri kuuro.
[13] Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi ń nawɛ̃̃akɛna guu,
ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
[14] À ń bɔ́ ga gusisin,
à ń mɔ̀kyakoonɔ gà à kɛ̃̃̀kɛ̃̃.
[15] Wà Dii sáabu kɛ à gbɛ̃̃kɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃̃nɔnɛo.
[16] Zaakɛ è bĩilɛ gbà kɛ̀ wà pì kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o gboro,
è mɔ̀si gbãnganɔ ɛ́'ɛ.

[17] Aɔ̃ gbɛ̃̃kenɔ lìkɔ̃a ń swãgbãa yãnzi,
aɔ̃ wɛ́ɛtãmma è ń taarinɔ yãnzi.
[18] Pɔ́blee nii bɔ̀ ń pɔɔn,
aɔ̃ kà gana.
[19] Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi ń nawɛ̃̃akɛnan,
ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
[20] À a yã zĩ̀ńma, ben aɔ̃ kɛ̃̃̀kɔ̃a,
à ń bɔ́ gaa lɛ́zĩ.
[21] Wà Dii sáabu kɛ a gbɛ̃̃kɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃̃nɔnɛo.
[22] Wà kɛnnakɔ̃o saa oa,
wà à yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃̃ kɔ̃n gudakɛnao.

23 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ dà ísiaala góro guu,
aɔ̃ɔe laa taa í bíta pìla.
24 Aɔ̃ Dii yãkɛnanɔ è,
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kè è kɛ í dagulanɔo.
25 À yã ò, ben zàga'ĩa gbãaa kàka,
ísiaa sɔ̃ fɛ̀ɛ musumusu.
26 Aɔ̃ɔe fɛɛɛ musu, wèe suu gĩzĩ,
aɔ̃ɔ kú kari lɛ́zĩ, ben swɛ̃̀ kɛ̃́ńgu.
27 Gó nìgãnigãńyo,
aɔ̃ tàtaatataa bò lán wɛ̃dɛri bà,
ítɛ'ɔ̃ndɔ̃ píngi yàaḿma.
28 Ben aɔ̃ wii lɛ̀ Diizi ń nawɛ̃akɛnan,
ben à ń bɔ́ ń wɛ́ɛtãmma guu.
29 À ĩa gbãaa zɛ̀, à gɔ̃̀ ĩa fɛɛɛ ũ,
à ísɔ̃ kpàɛ, ben í zɛ̀ kítikiti.
30 Kɛ̀ guu yɛ̀, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna,
ben à gàańyo íkparɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi.
31 Wà Dii sáabu kɛ à gbɛ̃kɛɛ yãnzi
kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ è kɛ gbɛ̃nɔnɛo.
32 Wà à tɔ́ bɔ pari kakɔ̃ana guu,
wà à táaki lɛ́ dɔn'aɛdeenɔ kakɔ̃anan.

33 À swa ídeenɔ lìɛ gbáa ũ,
à tò íbɔkiinɔ gɔ̃̀ gukori ũ.
34 À tɔɔtɛ aubarikadee lì gu wìsidee ũ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛnɔ yãzaakɛna yãnzi.
35 À gbáa lì sɛ̀bɛ ũ,
à tò gukori gɔ̃̀ íbɔkiinɔ ũ.
36 À nɔadɛrinɔ kàɛ gwe,
ben aɔ̃ wɛ́tɛ kàɛ wà vɛ̃̀ɛn.
37 Aɔ̃ burapɔnɔ tɔ̃̀, aɔ̃ geepi línɔ bà,
ben à nɛ́ ìńnɛ maamaa.
38 À aubarika dàńgu, aɔ̃ pari kũ̀ maamaa,
èe tó aɔ̃ pɔ́kãdeenɔ làgoro.

39 Ben à ń lago dɔ, aɔ̃ bùsa
gbãamɔnnɛna kɔ̃n mɔ́nzio kɔ̃n pɔsiaao yãnzi.
40 À wí dà wɛ̃ɛnɛnɔa,
à tò aɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃̀ gukori zɛ́saidee guu.
41 Mɔde à wɛ̃ndadeenɔ bɔ̀ takaasikɛɛn à ń sɛ́ lezĩ,
à tò aɔ̃ ua kɔ̃̀ lán kpàsapɔnɔ bà.
42 Tó gbɛ̃ maaanɔɔ è, aɔ̃̀ pɔnnaa kɛ,
gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̃ è ń lɛ́ nakɔ̃a.
43 Ɔ̃ndɔ̃dee làakari dɔ yã pìnɔa,
à Dii gbɛ̃kɛɛ gwa lán à dɛ nà.

108

Luda bé è tó wà zɛ̃̀ ble
Dauda lɛ̀.
1 Ma làakari kpaɛna, Luda,
mɛ́ lɛ̀ sí mà n táaki lɛ́ kɔ̃n nɔ̀sɛo do.
2 Ma mɔrɔ kɔ̃n ma kuntigio kú máa?

Mɛ́ gudɔɔ pá mìo.
3 Dii, mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ tɛ́,
mɛ́ n táaki lɛ́ gbɛ̃nɔnɛ.
4 Zaakɛ n gbɛ̃kɛɛ bíta kà n kiia,
n náanɛ ludambɛ luguu lè.
5 Luda, wà n tɔ́ sɛ́ lezĩ ai musumusu,
ǹ tó n gakui da andunala píngi.

6 Ǹ wewala ǹ wa mì sí kɔ̃n n gà̀sã gbãaao,
lɛ wamɔwa n gbɛ̃ yenzideenɔ e wà bɔ.
7 Luda yã ò zaa a kúkiia à bè:
Mɛ́ Sɛkɛmu kpaatɛtɛ kɔ̃n zì̀blena wiiio,
mɛ́ gba da kɔ̃n Suko guzurɛo.
8 Giliada bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Manase boriinɔ bùsu nɛ́ ma pɔ́mɛ,
Ɛflaimu boriinɔ bùsu nɛ́ ma mɔ̀furamɛ,
Yudanɔ bùsu nɛ́ ma gòmɛ.
9 Mɔabunɔ bùsu nɛ́ ma ɔpipibɔmɛ,
mɛɛ̀ ma kyatee káɛ Ɛdɔmunɔ bùsun,
mɛɛ̀ zì̀blewiii dɔ Filisitininɔ bùsua.

10 Dé bé eé gɛ̃mao wɛ́tɛ bĩidee guuu?
Dé bé eé dɔmɛ aɛ ai Ɛdɔmunɔ bùsun?
11 Luda, à dɛ ḿbe n ɔ gbàrɛwazi,
nɛɛ̀ bɔ kɔ̃n wa zì̀kpɛɛnɔ dɔroo?
12 Ǹ ɔ dawa wa ibɛɛnɔ yãnzi,
zaakɛ gbɛ̃ntee dɔnlɛ nɛ́ yã pãamɛ.
13 Wɛ́ zì̀ ble kɔ̃n Luda gbãaao,
àmbe eé kìti pá wa ibɛɛnɔa.

109

Sa zaaa ona ibɛɛnɛ
Dauda lè.
1 Luda, ḿbe mɛɛ̀ n táaki lɛ́,
ǹtongɔ̃ yĩtɛnaro.
2 Zaakɛ gbɛ̃ zaa bɔnkpɛɛdeenɔ è ma yaka,
aɔ̃è lɛ́ bɔ wà ɛgɛyã dima.
3 Aɔ̃è ligamazi kɔ̃n zangu yão,
aɔ̃è swèe kɛmao pɔ́ke wíwinnɛna sai.
4 Aɔ̃è yenzi sɔkpamɛ kɔ̃n yãdimmanao,
baa kɛ̀ mɛɛ̀ adua kɛńnɛ.
5 Aɔ̃è à maaa fĩa bomɛ kɔ̃n à zaaao,
yenzi sɔ̃, kɔ̃n zanguo.

6 Ǹ Setãn swi kɛa,
ǹ à kpakɔ̃zi kɔ̃n Ibilisio.
7 Ǹ tó yãkpaɛ à ble,
ǹ tó à aduakɛna kɛnɛ taari ũ.
8 À wɛ̀ndi gɔ̃ kusu,
gbɛ̃ pãnde gɔ̃ à gɛ̃ɛ ũ.
9 À nɛ́nɔ gɔ̃ de sai,
à naɔ̃ gɔ̃ gyaanɔɔ ũ.
10 À nɛ́nɔ gɔ̃ likɔ̃azɔ̃rinɔ ũ wàgɔ̃ baa kɛɛ,

wàgɔ̃ ń kpakɛɛ ń bɛ zĩnɔ guu.
[11] À fĩadee à pɔ́nɔ nakɔ̃a píngi,
gbɛ̃ zì̀tɔnɔ à zĩ àre ble.
[12] Gbɛ̃ke tón gbɛ̃kɛɛ kɛnɛro,
wàton à nɛ́ kɛ̀ à tònɔ wɛ̃nda boro.
[13] À boriinɔ kaatɛ,
aɔ̃ tɔ́ tóngɔ̃ kú borii kɛ̀ aɔ̃é fɛɛnɔ tɛ́ro.
[14] À dezinɔ zaakɛna yã gɔ̃ dɔ Diin,
ǹton tó à da durun kɛ̃a zikiro.
[15] Aɔ̃ durun gɔ̃ dɔn Diin,
aɔ̃ yã sã gbɛ̃nɔn anduna guu.
[16] Zaakɛ èe dɔn à gbɛ̃kɛɛ kɛ gbɛ̃kenɛro,
è wɛ́ɛ tã takaasideenɔa kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ
kɔ̃n pɔsiadeenɔo ai gɛ̀wãan.
[17] À ye sa zaa onnɛnazi,
ǹ tó à wí à musu.
Sa maa onnɛna è kánɛro,
ǹ tó aubarika kɛo zà̀.
[18] À lɛ́kɛnnɛna dà lán uta bà,
à à mɛ̀ yàku lán í bà,
à gɛ̀ à wánɔn lán nɔ́si bà.
[19] Kana pì gɔ̃ daàla lán uta bà,
àgɔ̃ dɔ à pii lán asaa bà.
[20] Dii fĩa bo ma yãdimmarinɔnɛ lɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yã zaaa o ma musunɔo.

[21] Dii Gbãapingide,
ǹ ma wɛ̃nda gwa n tɔ́ yãnzi,
ǹ ma bɔ n maakɛ kɔ̃n n gbɛ̃kɛɛo yãnzi.
[22] Zaakɛ takaaside wɛ̃ndadeen ma ũ,
ma pɔɔ yàka búgubugu.
[23] Mɛ́ɛ gɛ̃tɛɛ lán uusiɛ ɔra bà,
má dɛ lán kwaa kɛ̀ ĩa e sɛɛ bà.
[24] Lɛ́yina tò ma gbá è sí sɛ́ dɔro,
ma yãyã ma gɔ̃ wɔ̀ɔzɔgɔ.
[25] Ma gɔ̃ yáadɔzipɔ ũ ma yãdimmarinɔnɛ,
aɔ̃è ma gwa wà mì gbãkɛ.

[26] Ǹ dɔmalɛ, Dii ma Luda,
ǹ ma mì sí n gbɛ̃kɛ yãnzi,
[27] lɛ aɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n ɔɔ bé à kɛ̀,
ḿbe Dii, n kɛnamɛ.
[28] Baa tó aɔ̃ ma ka, nɛ́ aubarika damagu,
tó aɔ̃ fɛ̀ɛmazi, wí é ń kũ,
mapi n zɔ̀bleri mɛ́ pɔnnaa kɛ.
[29] Tɔ́ zaaa gɔ̃ ma yãdimmarinɔnɛ uta ũ,
aɔ̃ wí da ń zĩndaa lán gumusu bà.

[30] Mɛ́ Dii sáabu kpá kɔ̃n kòto gbãaao,
mɛ́ à táaki lɛ́ pari kakɔ̃ana guu.
[31] Zaakɛ è zɛ kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ,
è ń sí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yã vɛ̃ɛḿmanɔa.

110

Mɛsaya kíkɛɛ
Dauda lɛ̀.
1 Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ kɛnɛ à tinti ũ.
2 Dii é tó n iko dagula,
nɛ́ kí ble n ibɛɛnɔa zaa Zayɔn.
3 N gbɛ̃nɔ é ń zĩnda kpámma zĩ̀kagurɔ
kpiii kɛ̀ kú adona musu,
n gɔ̃kparɛnɔ é mɔ́ n kiia lán gudɔnao kpíikpana bà.

4 Dii la dà, eé lɛ́ sɔkparo à bɛ̀:
Nɛ́gɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi
Mɛlɛkizɛdɛki zɛ́kpaɛa.

5 Dii kú n ɔplaazi,
eé kínanɔ dúgu zɔ̃ a pɔfɛ̃gurɔ.
6 Eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n boriinɔ,
aɔ̃ gɛ̀nɔ égɔ̃ kpá,
eé anduna píngi kínanɔ dúgu zɔ̃.
7 Eé í mi swaazi zɛ́ lɛ́a,
beee yãnzin à mì égɔ̃ dana ílazi.

111

*Dii tɔ́*bɔna
1 Aleluya!
Mɛ́ Dii sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛɔ do
gbɛ̃ maaanɔ kakɔ̃ana guu.
2 Dii yãkɛnanɔɔ bíta,
gbɛ̃ kɛ̀ à yã kɛ̀ńnɛ nnaanɔ è wɛtɛ wà dɔ̃.
3 À yãkɛnanɔɔ bɛ̀ɛ vĩ kɔ̃n gakuio,
à yãmaakɛna yãana vĩro.
4 Dii tò wà dɔ a yãbɔnsaɛkɛnanɔn,
à sùu vĩ kɔ̃n wɛ̃ndaao.
5 È pɔ́blee kpá a vĩakɛrinɔa,
ègɔ̃ dɔ a bà kuunańyo yãn.
6 À a yãkɛnanɔ gbãaa ɔ̀dɔa a gbɛ̃nɔnɛ,
à bori pãndenɔ bùsunɔ sì à kpàḿma.
7 À yãkɛnanɔ náanɛ vĩ bensɔ̃ à zɛ́ vĩ,
à yãdannɛnanɔ yãpuraa vĩ píngi.
8 Yã pìnɔ kãsãa pɛɛna gurɔ píngi,
è yã kɛ a zɛ́a kɔ̃n náanɛo.
9 À mìsiri zĩ̀ à a gbɛ̃nɔ bò,
à bà kúńyo gurɔ píngi.
À tɔ́ kú adona, à naasi vĩ.

10 Vĩakɛna Diinɛn ɔ̃ndɔ̃ mì ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ à vĩa vĩinɔn asãnsideenɔ ũ.
À táakilɛna égɔ̃ yãana vĩro.

112

Gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩi
1 Aleluya!

Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩi ũ,
bensɔ̃ Dii yãdiɛnanɔ è kánɛ maamaa.

2 À nɛ́nɔ égɔ̃ gbãadeenɔ ũ ń bùsun,
nɔ̀sɛpuradee boriinɔ égɔ̃ dɛ aubarikadeenɔ ũ.
3 Ɔɔ kɔ̃n auzikio di à bɛ,
à yãmaakɛna yãana vĩro.
4 Baa gusiaan guu è pu gbɛ̃ maaanɛ,
nɔ̀sɛpuradee kɛ̀ sùu kɔ̃n wɛ̃ndaao vĩi.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ è ɔ poro, kɛ̀ è pɔ́ sɛ̃kãńnɛ,
bensɔ̃ è yã kɛ a zɛ́a, yã è bɔo nna.
6 Pɔ́ke é gbɛ̃ maaa lá ble zikiro,
à yã égɔ̃ dɔńgu gurɔ píngi.
7 Baaru zaaa è à vĩa kũro,
à làakari ègɔ̃ kpaɛna, ègɔ̃ Dii náanɛ vĩ.
8 À kù è vĩro, vĩa è à kũro
ai à gá à yɔ̀̃gɔ̃ kɛ a ibɛɛnɔa.
9 È gba da takaasideenɔnɛ maamaa,
à yãmaakɛna yãana vĩro,
à gbãaa ègɔ̃ kaara kɔ̃n bɛ̀ɛo.

10 Gbɛ̃ zaaa è à e à pɔ fɛ̃,
è swaa kakũn à naguzi,
gbɛ̃ zaaa pɔyezina è kɛ pã.

113

*Dii táakil*ɛna
1 Aleluya!
Dii zɔ̀blerinɔ, à à táaki lɛ́,
à Dii tɔ́ bɔ!
2 Wà Dii sáabu kpá
zaa tia ai gurɔ píngi.
3 Wà Dii tɔ́ bɔ
zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ai à gɛ̃kpɛn kpaao.

4 Dii bíta dɛ bori píngila,
à gakui da musula.
5 Dé bé à kà Dii wa Luda ũu?
À vɛ̃ɛna kpatan zaa musu,
6 è wɛ́ɛ zu gĩzĩ
à musu kɔ̃n tɔɔtɛo gwa.
7 È gbãasaideenɔ bɔ bùsu tɛ́ à ń fɛɛ,
è wɛ̃ndadeenɔ bɔ tubura à ń sɛ́ lezĩ.
8 È ń da kínɛnɔ té,
borii kɛ̀ à sè kínɛnɔ.
9 È pãaa kaara a bɛɛn,
è à kɛ nɛ́dande pɔnnadee ũ.
Aleluya!

114

Banla zĩbaa lɛ̀
1 Kɛ̀ Isarailinɔ bɔ̀ Igipiti,
kɛ̀ Yakubu boriinɔ bɔ̀ gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ té,

[2] Yudanɔ bùsu gɔ̀ Dii kúkii ũ,
Isarailinɔ bùsu gɔ̀ à kíblekii ũ.

[3] Isia Tɛ̃aa wɛ́ɛ sìńlɛ à bàa lɛ̀,
Yoda í kpɛɛ lì.
[4] Kpiiinɔ vì̀vĩ lán sãkaronɔ bà,
sì̀sĩnɔ kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bà.

[5] Ísia, bɔ́ bé à n le n bàa lɛ̀?
Yoda, à kɛ̀ dia n kpɛɛ lì?
[6] Kpiiinɔ, bɔ́yãnzin a vĩvĩ lán sãkaronɔ bàzi?
Sì̀sĩnɔ, à kɛ̀ dia a kɔrɔ lɛ̀ lán sãnɛnɔ bà?

[7] Anduna, ǹ lugaluga Dii aɛ,
Yakubu Luda aɛzĩ.
[8] À gbɛ̀si kɛ̀ íkaɛkii ũ,
à gbɛ̀pukãa lì íbɔkii ũ.

115

Dii bé è aubarika dańgu

[1] Èe kɛ wámbeero Dii,
èe kɛ wámbeero,
ḿbe ń dɛ wà n tɔ́ bɔ
n gbɛ̃kɛ kɔ̃n n náanɛo yãnzi.

[2] À kɛ̀ dia boriinɔ è wa la
wà be wa Ludaa kú mámɛ?
[3] Wa Ludaa kú musu,
pɔ́ kɛ̀ à yezin è kɛ.
[4] Aɔ̃ ń tãanɔ pì kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao,
gbɛ̃ntee ɔzĩimɛ.
[5] Aɔ̃ɔ lɛ́ vĩ, mɔde aɔ̃è yã oro,
aɔ̃ɔ wɛ́ɛ vĩ, mɔde aɔ̃è guu ero.
[6] Aɔ̃ɔ swã vĩ, mɔde aɔ̃è yã maro,
aɔ̃ɔ yĩ vĩ, mɔde aɔ̃è pɔ́ gũu maro.
[7] Aɔ̃ɔ ɔɔ vĩ, mɔde aɔ̃è pɔ́ kũro,
aɔ̃ɔ gbá vĩ, mɔde aɔ̃è táa oro,
aɔ̃è kòto kɛkɛro.
[8] Aɔ̃ pìrinɔɔ sɛ̃nkpɛńyomɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ń náanɛ kɛɛnɔ ń píngi.

[9] Isarailinɔ, à Dii náanɛ kɛ!
Àmbe a dɔnlɛri ũ kɔ̃n a sɛngbangoo.
[10] Aruna boriinɔ, à Dii náanɛ kɛ!
Àmbe a dɔnlɛri ũ kɔ̃n a sɛngbangoo.
[11] Dii vĩakɛrinɔ, à Dii náanɛ kɛ!
Àmbe a dɔnlɛri ũ kɔ̃n a sɛngbangoo.

[12] Dii dɔ̀ wa yãn,
eé aubarika dawagu.
Eé aubarika da Isaraili boriinɔn,
eé aubarika da Aruna boriinɔn,
[13] eé aubarika da a vĩakɛrinɔn,
ńɛ́ féte gbɛ̃nsi.

[14] Dii a bori kɔ̃are,
apinɔ kɔ̃n a nɛ́nɔ.
[15] Dii aubarika daagu,
àmɔ kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀.

[16] Musu nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
mɔde à tɔɔtɛ nà gbɛ̃nteenɔnɛ ń ɔzĩ.
[17] Ɛ̀e kɛ gènɔ bé wè Dii táaki léro,
kesɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ yĩtɛnɔ.
[18] Wámbe, wégɔ̃ Dii sáabu kpaa
zaa tia ai gurɔ píngi.
Aleluya!

116

Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ gaa lɛ́zĩ Dii sáabukpana
[1] Má ye Diizi, zaakɛ à ma yã mà,
à ma wiipɛnaazii mà.
[2] Mégɔ̃ à sisii ai ma wɛ̃̀ndi lɛ́n,
kɛ̀ à swã kpàmazi yãnzi.

[3] Ga bà fɪ̃̀kãmazi yã,
mira wãwãa tɔ̃̀ma,
wɛ́ɛtãmma kɔ̃n pɔsiaao dàmala.
[4] Ben ma Dii sìsi ma bɛ̀:
Dii, n yã nna, ɩ̀ ma mì sí.
[5] Dii sùu vĩ bensɔ̃ à maa,
wa Ludaa wɛ̃nda vĩ.
[6] Dii è gbãasaideenɔ dãkpa,
kɛ̀ ma busa, à ma mì sì.

[7] Ma swɛ̃̀, ɩ̀ kɛkɛ ɩ̀ kpáɛ,
zaakɛ Dii yã maaa kɛ̀nnɛ.
[8] Dii, n ma bɔ gaa lɛ́zĩ,
n wɛ́ɛ'i gògomɛ, nɛ́ɛ tó ma gɛ̃̀n síro,
[9] lɛ màgɔ̃ té n aɛ gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ kukiia kɛ̀.
[10] Baa kɛ̀ nawɛ̃a tɔ̃̀ma ma gɔ̃ búgubugu,
má kpɛ́ à náanɛ vĩ, ben ma yã ò.
[11] Ma bídi kɛ̀ ma bɛ̀:
Gbɛ̃ píngi nɛ́ ɛgɛdeenɔmɛ.

[12] Bɔ́n mɛ́ fĩa boo Diinɛ
à maaa kɛ̀ à kɛ̀mɛɛ musu píngii?
[13] Mɛ́ Dii mìsina togo sɛ́ musu,
mɛ́ à sísio.
[14] Mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀ Diinɛnɔ papa
à gbɛ̃nɔ wáa ń píngi.

[15] Dii yãmarinɔ gana bɛ̀ɛ vĩnɛ.
[16] Dii, n yã nna, n zɔ̀blerin ma ũ,
nɔgbɛ̃ kɛ̀ à dɔ̀nzi nén ma ũ,
n ma bɔ bàn.

[17] Mɛ́ kɛnnakɔ̃o saa omma,
mɛ́ n sísio, Dii.

[18] Mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀ Diinɛnɔ papa
à gbɛ̃nɔ wáa ń píngi
[19] à kpɛ́ ua Yerusalɛmu guu.
Aleluya!

117

*Dii táakil*ɛna
[1] Amɔa bori píngínɔ à Dii tɔ́ kpá,
amɔa bùsu píngi gbɛ̃nɔ à à táaki lɛ́,
[2] Zaakɛ gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ à vĩwao kɛ̀ bíta,
Dii náanɛ vĩ gurɔ píngi.
Aleluya!

118

*Gana Dii ua k*ɔ̃n sáabukɛnao
[1] À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

[2] Isarailinɔ o:
À gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
[3] Aruna boriinɔ o:
À gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
[4] À vĩakɛrinɔ o:
À gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

[5] Ma Dii sìsi ma nawɛ̃a guu,
ben à wèmala à ma gba mèporokii.
[6] Dii kúmao, vĩa é ma kũro.
Bɔ́n gbɛ̃ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?
[7] Dii kúmao ma dɔnlɛri ũ,
mɛ́ ma ibɛɛnɔ tí dɔ.

[8] À maa wà na Diizi dɛ
gbɛ̃ntee náanɛkɛnala.
[9] À maa wà na Diizi dɛ
gbãadeenɔ náanɛkɛnala.

[10] Bori píngi lìgamazi,
ben ma ń kaatɛ kɔ̃n Dii tɔ́o.
[11] Aɔ̃ lìgamazi kpa píngi,
ben ma ń kaatɛ kɔ̃n Dii tɔ́o.
[12] Aɔ̃ fĩma lán zɔ́nɔ bà,
ben aɔ̃ gàga lán kãɛ tɛ́ bà,
ma ń kaatɛ kɔ̃n Dii tɔ́o.

[13] Aɔ̃ ma yĩpa kpɛɛ, má yezi mà lɛ́ɛ,
ben Dii dɔ̀malɛ.
[14] Dii bé ma gbãaa ũ, à táakin mɛɛ̀ lɛ́,
àmbe à gɔ̃̀ ma mìsiri ũ.

[15] À ma, pɔnna wiii dɔ gbɛ̃ maaanɔ bùran,
Dii ɔplaa zĩ bíta kɛ̀.
[16] Dii ɔplaa kú musu,
Dii ɔplaa zĩ bíta kɛ̀.

17 Mɛ́ garo, mɛ́gɔ̃ kuu,
mɛ́gɔ̃ Dii yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ɛ.
18 Dii ma toto maamaa,
mɔde èe tó gaa ma sɛro.

19 À zɛ́ maaa gbànɔ wɛ̃mɛ,
lɛ mà gɛ̃ mà Dii sáabu kpá.
20 Dii ua zɛ́n yɛ̀,
gbɛ̃ maaanɔ bé wè gɛ̃n.
21 Ma n sáabu kɛ̀ Dii, zaakɛ n wemala,
n gɔ̃ ma mìsiri ũ.

22 Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
23 Dii bé à beee kɛ̀,
ben à kɛ̀we yãbɔnsaɛ ũ.
24 Gurɔɔ kɛ̀ Dii dìɛn yɛ̀,
wà pɔnnaa kɛn wà nɔ̀sɛ kɛ nna.

25 N yã nna Dii! Ǹ wa mì sí!
Ǹ sùu kɛ Dii! Ǹ wa dakɔ̃rɛ mìnnaao!
26 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɔ̃n Dii tɔ́o ũ,
zaa Dii ua wée gbãakɛ kpaanzi.
27 Diin Luda ũ, à guu pùwe.
À zà lá kpákpa àgɔ̃ tɛ́o zĩbaakɛrinɔzi
ai sa'oki kobanɔ kiia.

28 Ma Ludan n ũ, mɛ́ n sáabu kɛ,
ma Luda, mɛ́ n tɔ́ sɛ́ lezĩ.

29 À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

119

Luda yã sɛna lezĩ
1 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kuu taari sai
wà Dii doka kũnanɔ ũ.
2 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Dii yã kũna
wà à kii wɛtɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo doonɔ ũ.
3 Aɔ̃è yã kpɛɛgãnda kɛro,
aɔ̃ègɔ̃ tɛ́ à zɛ́ guu.
4 N n ɔdɔkii ɔ̀dɔawe,
lɛ wàgɔ̃ tɛ́zi kɔ̃n làakario.
5 Má yezi màgɔ̃ kú ma dɔ̀rɔa
màgɔ̃ n yãdannɛnanɔ kũna.
6 Tó má n yãdiɛnanɔ kũna píngi,
bee é tó wí ma kũro.
7 Gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ n dokayã maaanɔ dadaa,
mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao.
8 Mɛ́gɔ̃ n yãdannɛnanɔ kũna,
ǹton ma tón mámmanlo.

9 Dian gɔ̃kparɛ e àgɔ̃ kuu gbãsĩ sai nà?
Séde à yãkɛna kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n n yão.

[10] Méɛ n kii wɛtɛɛ nɔ̀sɛo do,
ǹton tó mà zã̄ n yãdiɛnanɔaro.
[11] Ma n yã̄ dà ma swɛ̃̀ guu
lɛ màton durun kɛnnɛro yãnzi.
[12] Aubarikadeen mmɔn Dii ũ,
ǹ n yãdiɛnanɔ damɛ.
[13] Dokayã̄ kɛ̀ aȭ bɔ̀ n lɛ́nnɔ píngi,
mɛ́ tȭkɛ̃́nɛ kȭn ma léo.
[14] Mɛɛ̀ pɔnnaa kɛ kȭn n yãnɔ
lán wè kɛ kȭn auziki bítao nà.
[15] Mɛɛ̀ laasuu lɛ́ n ɔdɔkiia,
ma wɛ́ɛ kú n zɛ́nɔa.
[16] Ma pɔɔ kɛ̀ nna n yãdiɛnanɔa,
n yã̄ ɛ́ sãmaguro.

[17] Ǹ yã̄ maaa kɛ mɔma n zɔ̀blerinɛ
lɛ màgȭ kuu wɛ̃̀ndio, mɛ́gȭ n yã̄ kũna.
[18] Ǹ ma wɛ́ɛ kɛ̃̄mɛ
lɛ mà wɛ́ɛ si yãbɔnsaɛnɔlɛ n dokan.
[19] Nibɔn ma ũ anduna guu,
ǹton n yãdiɛnanɔ utɛmɛro.
[20] N dokayãnɔ nidɛna baabɔrɛ
ma swɛ̃̀ blè.
[21] Nɛɛ̀ kpãkɛ̃ wadadeenɔ kɛ̀ lɛ́ ń kũnɔzi,
gbɛ̃ kɛ̀ aȭ zã̀ n yãdiɛnanɔanɔ.
[22] Ǹ ma bɔ sȭsȭnan kȭn dɔkɛnyoo,
zaakɛ má n yãnɔ kũna.
[23] Baa kɛ̀ kínɛnɔ vɛ̃̀ɛ wà lɛ́ kpàkȭsȭmazi,
ma laasuu égȭ kú n yãdannɛnanɔa.
[24] N yãnɔ è ma pɔɔ kɛ nna,
n yã̄ pì è lɛ́ dama.

[25] Ma gȭ daɛna tɔɔtɛ,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán ń ò nà.
[26] Ma a yãkɛnanɔ dɔ̀dɔnnɛ, ben n wemala,
ǹ n yãdannɛnanɔ damɛ.
[27] Ǹ tó mà n ɔdɔkiinɔ dȭ,
ma laasuu égȭ kú n yãbɔnsaɛnɔa.
[28] Ma pɔɔ sia à kɛ̀ bíta,
ǹ ma gba gbãa lán ń ò nà.
[29] Ǹ ma kɛ̃ mɔnafiki zɛ́a,
ǹ ma gba zɛ́ mà zɛ kȭn n dokao.
[30] Ma yãpura zɛ́ sɛ̀,
ma swɛ̃̀ ègȭ kú n dokaa.
[31] Má n yãnɔ kũna ɔplaplaa,
ǹton tó wí ma kũro, Dii.
[32] Mɛɛ̀ wã̄ n yãdiɛnanɔ zɛ́zi,
zaakɛ n ma làakari kpàɛmɛ.

[33] Dii, ǹ n yãdannɛnanɔ zɛ́ ɔdɔamɛ
lɛ màgȭ kũna ai ma wɛ̃̀ndi lén.
[34] Ǹ ma gba õndȭɔ màgȭ n doka kũna,
màgȭ zĩi kɛa kȭn nɔ̀sɛo do.

35 Ǹ ma da n yãdiɛnanɔ zɛ́n,
zaakɛ bee bé è kámagu.
36 Ǹ tó ma swɛ̃̀ gɔ̃ kú n yãnɔa,
àton tá bĩni zɛ́nlo.
37 Ǹ ma wɛ́ɛ go pɔ́ pãanɔa,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán ń ò nà.
38 Ǹ yã kɛ̀ ń ò papa mɔma n zɔ̀blerinɛ,
lɛ́ kɛ̀ ń gbɛ̃̀ n vĩakɛrinɔnɛ.
39 Ǹ tó sɔ̃sɔ̃na kɛ̀ mɛɛ̀ à vĩa kɛɛ gomala,
zaakɛ n dokayãnɔɔ maa.
40 Má ye n ɔdɔkiizi fá,
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa n maakɛɛ guu.

41 Dii, ǹ mɔ́ ǹ gbɛ̃̀kɛɛ kɛmɛ,
ǹ ma mì sí lán ń ò nà,
42 gbasa mà yã sí ma sɔ̃̀sɔ̃rila,
zaakɛ mɛ́ɛ n yã náanɛ kɛɛ.
43 Ǹton yãpura yã sí ma lɛ́nlo,
zaakɛ n yãzɛdeen má wɛ́ɛ dɔzi.
44 Mɛ́gɔ̃ n doka kũna
ai gurɔ píngi,
45 Mɛ́gɔ̃ tɛ́ aafia,
zaakɛ ma n ɔdɔkii wɛ̀tɛ.
46 Mɛ́ n yãnɔ o kínanɔ aɛ,
wí é ma kũ sɔ̃ro.
47 N yãdiɛnanɔ è kɛ ma pɔɔnɛ,
zaakɛ má ye yã pìnɔzi.
48 Ma gã̀ sɛ̀ n yãdiɛna kɛ̀ má yezinɔnɛ,
mɛɛ̀ laasuu lɛ́ n yãdannɛnanɔa.

49 Ǹ dɔ yã kɛ̀ ń ò n zɔ̀blerinɛn,
zaakɛ ń tò ma wɛ́ɛ dɔzi.
50 Yã kɛ̀ è ma làakari kpáɛ ma nawɛ̃akɛnan yɛ̀,
n lɛ́gbɛ̃na bé è ma wɛ̃̀ndi dãkpa.
51 Wadadeenɔɔ e ma faboo yãana sai,
baa kɔ̃n beeeo mɛɛ̀ zã n dokaaro.
52 Mɛɛ̀ dɔ n dokayã kɛ̀ kú zaa ziinɔn,
ben aɔ̃è ma nɔ̀sɛ yĩi kũmɛ, Dii.
53 Mɛɛ̀ pɔ fɛ̃ maamaa,
kɛ̀ zaakɛrinɔ è pã kpá n dokazi yãnzi.
54 Mɛɛ̀ lɛ̀ sí n yãdannɛnanɔ musu
ma kuuna anduna kɛ̀kii guu.
55 N yã ègɔ̃ dɔmagu gwãavĩ, Dii,
mɛɛ̀gɔ̃ n dokayãnɔ kũna.
56 Ma yã beeenɔ kɔ̃ dɔ̃̀,
zaakɛ mɛɛ̀gɔ̃ n ɔdɔkii gwaa.

57 Dii, ḿbe ma baka ũ,
ma lɛ́ gbɛ̃̀ kɛ̀ mɛ́ n yã ma.
58 Mɛɛ̀ kúɛ kɛnnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
ǹ sùu kɛmao lán ń ò nà.
59 Ma a yãkɛnanɔ laasuu lɛ̀,

ben ma sɔkpa n dokayãnɔa.
60 Mɛ́ wã, mɛ́ gbá gáɛro,
lɛ mà n yãdiɛnanɔ da.
61 Baa kɛ̀ gbɛ̃ zaaanɔ bà fɪ̃̀kãmazi,
n dokayãnɔ é sãmaguro.
62 Mɛɛ̀ fɛɛ mà sáabu kɛnnɛ lezãndo
n dokayã maaanɔ musu.
63 N vĩakɛri píngi gbɛ̃nnan ma ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è n ɔdɔkii gwaanɔ.
64 Dii, n gbɛ̃kɛɛ anduna pà,
ǹ n yãdiɛnanɔ damɛ.

65 N à maaa kɛ̀ mɔma n zɔ̀blerinɛ,
lán ń ò nà, Dii.
66 Ǹ wɛ́ɛzɛ̃ɛ kɔ̃n dɔ̃nao damɛ,
zaakɛ ma n yãdiɛnanɔ sì.
67 Lɛ ń kpɛ́ ǹ ɔ tɔ̃ma, má sãsãnamɛ,
mɔde tia sa má n yã kũna.
68 Ń maa bensɔ̃ n yãkɛnanɔɔ maa,
ǹ n yãdiɛnanɔ damɛ.
69 Baa kɛ̀ wadadeenɔ yãsiaa nàma,
mɛɛ̀gɔ̃ n ɔdɔkii gwaa kɔ̃n nɔ̀sɛo do.
70 Aɔ̃ swã gbã̀gbã, èe yã maro,
mɔma sɔ̃ ma pɔɔ nna n dokaa.
71 N ɔtɔ̃mana kɛ̀mɛ maa,
lɛ mà e mà n yãdannɛnanɔ dada.
72 Doka kɛ̀ bɔ̀ n lɛ́n maamɛ
dɛ vura kɔ̃n kondogi bɔrɔ ũgbangbanɔla.

73 N ɔɔ ma í kàsa à ma kɛ,
ǹ ma gba ɔ̃ndɔ̃ɔ mà n yãdiɛnanɔ dada.
74 N vĩakɛrinɔ é ma e wà pɔnnaa kɛ,
zaakɛ n yãn ma tãmaa dɔa.
75 Dii, má dɔ̃ kɛ̀ n dokayãnɔɔ maa,
kɛ̀ ń náanɛ vĩ yãnzin n ɔ tɔ̃̀mazi.
76 Ǹ gbɛ̃kɛɛ kɛmɛ lɛ ma nɔ̀sɛ kpáɛ,
lán ń ò mɔma n zɔ̀blerinɛ nà.
77 Ǹ mɔ́ ǹ wɛ̃nda dɔ̃mɛ lɛ màgɔ̃ kuu,
zaakɛ n dokayãnɔn ma pɔnnaa ũ.
78 Ǹ tó wí wadadee kɛ̀ aɔ̃ taari kɛ̀mɛ pãnɔ kũ,
mapi sɔ̃ mɛ́ laasuu lɛ́ n ɔdɔkiia.
79 N vĩakɛrinɔ su ma kiia,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ n yãnɔ dɔ̃ɔnɔ.
80 Ǹ tò ma nɔ̀sɛ gɔ̃ pura n yãnɔ musu
lɛ wí tón ma kũro yãnzi.

81 N mìsina yã e ma swɛ̃̀ blee,
n yãn ma wɛ́ɛ dɔzi.
82 Ma wɛ́ɛ dɔ̀ n lɛ́gbɛ̃nazi ai ma kpasa,
bɔrɛn né ma nɔ̀sɛ yĩi kũmɛɛ?
83 Má dɛ lán báa bɔ̀kɔ kɛ̀ tɛ́sukpɛ mà bà,
baa kɔ̃n beeeo n yãdiɛnanɔ è sãmaguro.
84 Mɔma n zɔ̀bleri mégɔ̃ n dãa ai bɔrɛmɛ?

Bɔrɛn nɛ́ ĩa da ma wɛ́ɛtãmmarinɔa?
85 Wadadeenɔ è wɛ̀ɛ yɔ̃mɛ mà zun,
aɔ̃ yã è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n n dokaoro.
86 N yãdiɛnanɔ píngi náanɛ vĩ,
ǹ dɔmalɛ, zaakɛ wèe wɛ́ɛ tãama pãmɛ.
87 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ aɔ̃ɛ́ yãamao anduna guu,
mɔma sɔ̃ mɛ́ɛ pã kpá n ɔdɔkiiziro.
88 Ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa n gbɛ̃kɛ yãnzi,
mɛ́ n yãnɔ da.

89 Dii, n yã ègɔ̃ kuu gurɔ píngi,
à kãsãa pɛɛna zaa musu.
90 Ń náanɛ vĩ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o,
n anduna kàɛ, ben à kpɛ́ kuu.
91 Pɔ́ píngi kpɛ́ kuu gbɑ̃̀a n doka musu,
zaakɛ pɔ́ píngi è dɔnzi.
92 Tó n dokan ma pɔnnaa ũ yãro,
lɛ ma kaatɛ ma nawɛ̃akɛna guu.
93 N ɔdɔkii é sãmagu zikiro,
zaakɛ à gãzĩn n ma wɛ̃̀ndi dɑ̃̀kpa.
94 N pɔ́n ma ũ, ǹ ma mì sí,
zaakɛ ma n ɔdɔkii wɛ̀tɛ.
95 Gbɛ̃ zaaanɔɔ e ma kpákpaa wà ma dɛ,
mɔde ma làakari kú n yãnɔa.
96 Má è kɛ̀ pɔ́ maa píngi zaka lɛ́ kuumɛ,
mɔde n yãdiɛnanɔ bíta lɛ́ vĩro.

97 Má ye n dokazi à kɛ̀ bíta fá,
mɛ̀ègɔ̃ laasuu lɛɛa zaa kɔngɔ ai uusiɛ.
98 N yãdiɛnanɔ è tó ma ɔ̃ndɔ̃ɔ gɔ̃ dɛ ma ibɛɛnɔ pɔ́la,
zaakɛ à kú ma swɛ̃̀n gurɔ píngi.
99 Ma wɛ́ɛzɛ̃ɛ dɛ ma yãdannɛrinɔ pɔ́la ń píngi,
zaakɛ ma laasuu ègɔ̃ kú n yãnɔamɛ.
100 Ma ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ mareenɔ pɔ́la,
zaakɛ mɛ̀ègɔ̃ n ɔdɔkiinɔ gwaa.
101 Mɛ̀ mì kɛ̃ zɛ́ zaa píngia
lɛ mà e màgɔ̃ n yã kũna yãnzi.
102 Mɛ́ɛ kɛ̃ n dokayãnɔaro,
zaakɛ ḿbe ń dàmɛ.
103 N yãnɔ nnamɛ à kɛ̀ bíta,
à nna dɛ zɔ́la ma lɛ́n.
104 N ɔdɔkii è ma gba làakari,
Beee yãnzin ma za sãsãna zɛ́ pínginzi.

105 N yãn fitia ũ ma gbánɛ,
è guu pumɛ zɛ́n.
106 Ma la dà ma sɔ̃ zɛo,
kɛ̀ mégɔ̃ té n dokayã maaanɔzi.
107 Ma wɛ́ɛtãmmana kɛ̀ bíta, Dii.
ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa lán ń ò nà.
108 Ǹ ma sáabukpana sí,
gbasa ǹ n dokayãnɔ damɛ, Dii.
109 Mɛ̀ègɔ̃ ma zĩnda da kari guu,

baa kɔ̃n beeeo n dokayãnɔ è sãmaguro.
110 Zaakɛrinɔ takutɛɛ kpàkpamɛ,
mɔde mɛ́ɛ zã n ɔdɔkiiaro.
111 N yãnɔn ma túbi ũ ai gurɔ píngi,
aɔ̃mbe ma pɔnnaa ũ.
112 Ma swɛ̃̀ kú n yãdannɛnanɔ kɛnaa
ai ma wɛ̃̀ndi lén.

113 Ma za nɔ̀sɛplaadeenɔn,
n dokan má yezi.
114 Ḿbe ma utɛki kɔ̃n ma sɛngbangoo ũ,
n yãn ma wɛ́ɛ dɔzi.
115 À gumala a zaakɛrinɔ
lɛ màgɔ̃ ma Luda yãdiɛnanɔ kũna.
116 Ǹgɔ̃ ma kũna lán ń ò nà, mɛ́gɔ̃ kuu,
ǹton tó tãmaa ma nɛro.
117 Ǹ ma sɛ́ musu lɛ mà bɔ aafia,
ma wɛ́ɛ ɛ́gɔ̃ pɛ́ n yãdannɛnanɔa.
118 Nɛɛ̀ gí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zã̀ n yãdannɛnaanɔzi,
aɔ̃ mɔnafikikɛna nɛ́ pãmɛ.
119 Nɛɛ̀ anduna zaakɛrinɔ kwɛ́ɛ lán mɔ̀gbɔ̃ bà,
beee yãnzin má ye n yãnɔzizi.
120 Ma mɛ̀ è fɛɛ n vĩa yãnzi,
n dokayãnɔɔ naasi vĩmɛ.

121 Ma yã kɛ̀ a zɛ́a súusu,
ǹton ma tó ma wɛ́ɛtãmmarinɔnɛro.
122 Ǹ kpɛ́gaau sɛ́ mamɔma n zɔ̀blerinɛ lɛ mà bɔ maa,
ǹton tó wadadeenɔ wɛ́ɛ tãmaro.
123 Ma wɛ́ɛ dɔ n mìsinazi ai ma kpasa,
má sɔ̃kpa n lɛ́gbɛ̃na maaazi.
124 Ǹ yã kɛmɛ n gbɛ̃kɛɛ guu,
ǹ n yãdannɛnanɔ da mamɔma n zɔ̀blerinɛ.
125 N zɔ̀blerin ma ũ, ǹ ma gba làakari
lɛ mà n yãnɔ dɔ̀rɔ dɔ̃.
126 Yãkɛna gurɔɔ kà, Dii,
zaakɛ wèe bɔɔ n doka kpɛɛ.
127 Má ye n yãdiɛnanɔzi dɛ vurala,
baa vura baasana.
128 Má è n ɔdɔkii maa,
beee yãnzin sãsãna zɛ́ píngi è kɛmɛrozi.

129 N yãnɔɔ dɛmɛ yãbɔnsaɛ ũ,
beee yãnzin má kũna ma swɛ̃̀nzi.
130 N yã bɔkɔ̃tɛna è guu puńnɛ,
è nɔ̀sɛdodeenɔ gba làakari.
131 Ma lɛ́ aɛna, mɛ́ɛ wesaa boo fɛ̀kuufɛkuu,
zaakɛ n dokayãnɔ nii e ma dɛɛ.
132 Ǹ aɛ dɔma ǹ sùu kɛmao,
lán nɛɛ̀ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye n tɔ́zinɔnɛ nà.
133 Ǹ ma da zɛ́a lán ń ò nà,
ǹton tó yã zaa ke kí blemaro.
134 Ǹ ma bɔ gbɛ̃ takiikɛrinɔ ɔzĩ

lɛ mà n ɔdɔkii gwa.
135 Ǹ uu were mamɔma n zɔ̀bleria,
ǹ tó mà n yãdannɛnanɔ dɔ̃.
136 Wɛ́ɛ'i e plaa ma wɛ́ɛn
kɛ̀ wà n doka kũnaro yãnzi.

137 Dii, ń maa,
n dokayãnɔɔ zɛ́ vĩ.
138 N n yãnɔ dìɛ a zɛ́a,
aɔ̃ náanɛ vĩ maamaa.
139 Ma ibɛɛnɔ sà̰ n yãn,
ben aɔ̃ yã ma kũ gbãa maamaa.
140 Wà n yã yɔ̰̀ wà gwà à see ke vĩro,
mamɔma n zɔ̀bleri, má yezi maamaa.
141 Pɔ́ken ma ũro, wè kya kámagu,
baa kɔ̃n beeeo n ɔdɔkii è sãmaguro.
142 N yãmaakɛna yãana vĩro,
n doka yãpuraa vĩ.
143 Nawɛ̃a kɔ̃n yã'ɔ̃ammao ma le,
mɔde n yãdiɛnanɔn ma pɔnnaa ũ.
144 N yãnɔɔ maa gurɔ píngi,
ǹ ma gba làakari lɛ màgɔ̃ kuu.

145 Mɛɛ̀ n sísi kɔ̃n nɔ̀sɛo do Dii,
ǹ wemala, mɛ́gɔ̃ n yãdiɛnanɔ kũna.
146 Mɛɛ̀ wiipɛnzi ǹ ma mì sí,
mɛ́gɔ̃ n yãnɔ kũna.
147 Mɛɛ̀ fɛɛ idɛ'idɛ mà wii pɛ́nzi,
n yãn ma wɛ́ɛ dɔzi.
148 Ii è na ma wɛ́ɛn gwãavĩro
lɛ mà e mà laasuu lɛ́ n yãa yãnzi.
149 Ǹ ma yã ma n gbɛ̃kɛ yãnzi, Dii,
ǹ ma wɛ̀ndi dãkpa lán n yãzɛdekɛɛ dɛ nà.
150 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è lɛ́ kpaakɔ̃sɔ̃maziinɔɔ kĩimao,
mɔde aɔ̃ɔ zà̰ kɔ̃n n dokao.
151 Ń kĩimao Dii,
n yãdiɛnanɔ píngi yãpuraa vĩ.
152 Zaa gìkɛna má dɔ̰̀ n yãnɔa
kɛ̀ ń dìɛ àgɔ̃ kuu gurɔ píngi.

153 Ǹ ma nawɛ̃akɛna gwa ǹ ma mì sí,
zaakɛ n doka e sãmaguro.
154 Ǹ zɛmao ǹ ma bo,
ǹ ma wɛ̀ndi dãkpa lán n à lɛ́ gbɛ̰̀ nà.
155 N mìsina zà̰ kɔ̃n zaakɛrinɔ,
zaakɛ aɔ̃è n yãdannɛnanɔ wɛtɛro.
156 N wɛ̃ndaa bíta, Dii,
ǹ ma wɛ̀ndi dãkpa lán n yãzɛdekɛɛ dɛ nà.
157 Ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃è wɛ́ɛ tãmaanɔɔ pari,
mɔde mɛ́ɛ zã n yãnɔaro.
158 Má ye n náanɛsaideenɔ kãziro,
kɛ̀ aɔ̃ɔ n yã kũnaro yãnzi.
159 Ǹ gwa lán má ye n ɔdɔkiizi nà.

Dii, ǹ ma wɛ̃̀ndi dãkpa n gbɛ̃kɛɛ yãnzi.
160 N yã píngipingi nɛ́ yãpuraamɛ,
n dokayãnɔɔ maa aɔ̃ɔ yãana vĩro.

161 Gbãadeenɔ è wɛ́ɛ tãma pã,
mɔde n yã vĩa è ma kũ.
162 Mɛɛ̀ pɔnnaa kɛ kɔ̃n n lɛ́gbɛ̃nao,
lán ma auziki bíta sɛ̀ɛ zɩ̀ guu bà.
163 Ma za mɔnafikin, má ye à yãziro,
n dokan má yezi.
164 Mɛɛ̀gɔ̃ n táaki lɛɛ gurɔ do gɛ̀n swɛɛplaplaa
kɛ̀ n dokayãnɔɔ maa yãnzi.
165 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye n dokazinɔ aafia bíta,
yãke è tó aɔ̃ furo.
166 Ma wɛ́ɛ dɔzi ǹ ma mì sí, Dii,
mɛɛ̀ té n yãdiɛnanɔzi.
167 Má n yãnɔ kũna,
zaakɛ má yezi maamaa.
168 Mɛɛ̀ n ɔdɔkii gwa mɛɛ̀ n yãnɔ ma,
zaakɛ ma yãkɛna píngi kú n ɔzĩmɛ.

169 Ǹ tó ma wiipɛna n kii le, Dii,
ǹ ma gba làakari lán ń ò nà.
170 Ǹ tó ma aduakɛna ká n kiia,
ǹ ma mì sí lán n lɛ́ gbɛ̃̀ nà.
171 N táakilɛna gɔ̃ da ma lɛ́n,
zaakɛ nɛɛ̀ n yãdannɛnanɔ damɛ.
172 Mɛ́ lɛ̀ sí n lɛ́gbɛ̃na musu,
zaakɛ n yãdiɛnanɔɔ maa píngi.
173 Ǹgɔ̃ kú soruo ǹ ɔ dɔmalɛ,
zaakɛ ma zɛ kɔ̃n n ɔdɔkiio.
174 Mɛ́ɛ à ni dɛɛ ǹ ma mì sí, Dii,
n dokan ma pɔnnaa ũ.
175 Ǹ tó màgɔ̃ kuu, mɛ́gɔ̃ n táaki lɛɛ,
ǹ tó n dokayãnɔ gɔ̃ ma kũna.
176 Ma kɛ̃ zɛ́a lán sãa kɛ̀ sɔ̀sã bà,
ǹ mamɔma n zɔ̀bleri wɛtɛ,
zaakɛ n yãdannɛnanɔɔ e sãmaguro.

120

*Kuuna yãketedeen*ɔ tɛ́
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 Ma nawɛ̃akɛna guu ma Dii sìsi,
ben à wèmala.
2 Ǹ ma sí yãsiadeenɔ ɔzĩ
kɔ̃n mɔnafikideenɔ lɛ́o.

3 Mɔnafikide, Luda é kɛnyo dia nà?
Ke bɔ́n eé kɛnnɛɛ?
4 Eé wɛ́ɛ tãmma kɔ̃n gɔ̃sagbãaa kà lɛ́ nnaanɔ
kɔ̃n sɛ̃ lí sĩsĩ wãaao.

5 Wãiyoo mamɔma kɛ̀ má kú Mɛsɛkinɔ tɛ́,

má vɛ̃ɛ Kedanɔ bisakutaan.
[6]Ma vɛ̃ɛ à gì kɛ̀ maamaa
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zà aafiannɔ.
[7]Vɛ̃ɛna aafian má yezi,
mɔde tó ma yã ò, swèen aɔ̃è fɛɛomazi.

121

Dii wa Dãkpari
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
[1]Ma wɛ́ɛ dɔ sɪ̀sɪ̃nɔ kpa,
guu kɛ̀ ma dɔnlɛ è bɔn.
[2]Ma dɔnlɛ è bɔ Dii kiiamɛ,
àmbe à musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀.

[3]Eé tó n gbá sataro,
n dãkpari é igoba páro.
[4]Isarailinɔ dãkpari é igoba páro fá,
eé sɔ̃ ii oro.
[5]Diin n dãkpari ũ,
Dii dɛnnɛ ɔra ũ n ɔplaazi.
[6]Ɔfãntɛ̃ é n lé fãantɛ̃ro,
kesɔ̃ mɔvura gwãavɪ̃.

[7]Dii é n sí kisira sãnda píngia,
eé n wɛ̀ndi dãkpannɛ.
[8]Dii é n dãkpa n gana guu kɔ̃n n sunao
zaa tia ai gurɔ píngi.

122

*Dauda aduak*ɛna Yerusalɛmunɛ
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
[1]Kɛ̀ wà bèmɛ wà gá Dii ua,
ma pɔɔ kɛ̀ nna.
[2]Wá zɛna n bɪ̃ilɛa sa, Yerusalɛmu.

[3]Wà Yerusalɛmu kàɛ nanakɔ̃ana gíngin.
[4]Gwen Isaraili boriinɔ è gɛ̃n,
borii kɛ̀ Dii sɛ̀ pìnɔ.
Aɔ̃è gá Dii sáabu kpá
lán à dìɛńnɛ nà.
[5]Gwen yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kìtanɔɔ káɛn
Dauda boriinɔ kpata kìtanɔ ũ.

[6]À aafia wɛ́ɛ kɛ Yerusalɛmunɛ à be:
Luda tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yenziinɔ aubarika e!
[7]Aafia gɔ̃ kú n bɪ̃inɔ dagura,
n gudãkpakiinɔ gɔ̃ kaɛna nna.
[8]Ma gbɛ̃nɔ kɔ̃n ma gbɛ̃nnanɔ yãnzi mɛ́ be,
Luda n gba aafia.
[9]Dii wa Luda kpɛ́ yãnzi
mɛ́ à maaa wɛ́ɛ kɛnnɛ.

123

*Wɛ́*ɛdɔna Ludazi
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
[1]Ma wɛ́ɛ sɛ̀, mɛ́ɛ n kii gwaa,
mmɔn kɛ̀ n kpatan kú musu.
[2]Lán zɔ̀ wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ pɔ́zi a bɛdee ɔzĩ nà
bensɔ̃ zɔ̀nɔgbɛ̃ wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ a dazi,
lɛn wa wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ Dii wa Ludazi lɛ
ai à gá wa wɛ̃nda gwao.

[3]Ǹ wa wɛ́ɛ gwa, Dii, ǹ wa wɛ́ɛ gwa,
zaakɛ gbɛ̃nɔ kyakanawaguu wa kpasa maamaa.
[4]Wa ĩadarinɔ lalandikɛna fɔ̃̀ maamaa
kɔ̃n wadadeenɔ kyakangunao.

124

Dii wa zɛnyodee
Gana Yerusalɛmu lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà.
[1]Tó Dii kúwao yãro,
Isarailinɔ o:
[2]Tó Dii kúwao yãro
gurɔɔ kɛ̀ wà fɛ̀ɛwazi,
[3]lɛ wà wa mɔ́mɔ bɛ̃ɛ kɛ̀ aɔ̃ pɔ fɛ̃̀wazi,
[4]lɛ aɔ̃ dàwala lán í bíta è dańla nà,
lɛ aɔ̃ wa sɛɛ wà tàwao lán swa pana bà,
[5]lɛ aɔ̃ wa wara lán í fɛ̃na bà.

[6]Aubarikadeen Dii ũ,
kɛ̀ èe tó wà wa kɛ gyáigyairo.

[7]Wa bɔ takutɛɛn lán bãa bà,
bà kɛ̃̀, wa pitiḿma.
[8]Wa dɔnlɛ è bɔ Dii kiiamɛ,
àmbe à musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀.

125

*Luda gbɛ̃*nɔ kuuna aafia
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
[1]Dii náanɛkɛrinɔɔ dɛ lán Zayɔn kpiii bà,
à degena vĩroo, ègɔ̃ kuu gurɔ píngi.
[2]Lán kpiiinɔɔ ligana Yerusalɛmuzi nà,
lɛn Dii ligana a gbɛ̃nɔzi lɛ
zaa tia ai gurɔ píngi.

[3]Gbɛ̃ zaaanɔ é e wàgɔ̃ kí blee
gbɛ̃ maaanɔ bùsun wàgɔ̃ gaaro,
lɛ gbɛ̃ maaanɔ tón ɔ da zaakɛnanlo yãnzi.

[4]Dii, ǹ à maaa kɛ gbɛ̃ maaanɔnɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ puraanɔ.
[5]Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ́ kotina sɛ̀nɔ sɔ̃,
Dii é ń wara kɔ̃n zaakɛrinɔmɛ.

Luda Isarailinɔ gba aafia!

126

*Isarailin*ɔ suna ń gwena ziia
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 Kɛ̀ Dii wa bɔ zɔ̀bleen à sùwao Zayɔn,
à dɛwe lán nanaa bàmɛ.
2 Wa vĩ kɔ̃n yáo wa guda kɛ̀,
ben boriinɔ bɛ̀kɔ̃nɛ,
Dii yã bíta kɛ̀we.
3 Dii yã bíta kɛ̀we,
ben wée pɔnnaa kɛɛ.

4 Dii, ǹ suwao wa gwena ziin,
lán nɛɛ̀ su kɔ̃n ío gbáan nà.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pó tɔ̃̀ kɔ̃n wɛ́ɛ'ionɔ,
adeenɔ é kɛ̃ kɔ̃n gudakɛnaomɛ.
6 Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo kɔ̃n pɔ́wɛɛo kũna,
adee é ɛara à su kɔ̃n gudakɛnao
kɔ̃n ése bakaao sɛna.

127

*P*ɔ́ píngi nɛ́ ludangbaamɛ
Gana Yerusalɛmu lɛ̀ kɛ̀ Sulemanu dà.
1 Tó èe kɛ Dii bé à kpɛ́ bòro,
ɛ̃ndɛ̃ à bòrinɔɔ e zĩ pãa kɛɛmɛ.
Tó èe kɛ Dii bé à wɛ́tɛ dɛ̀̀kparo,
ɛ̃ndɛ̃ à dãkparinɔɔ e itɛ̃ kɛɛ pãmɛ.
2 Fɛɛna idɛ'idɛ, daɛna lezãndo,
zĩbãabãakɛna pɔ́blee yãnzi nɛ́ yã pãamɛ,
zaakɛ Dii è a gbɛ̃ yenzideenɔ gba kámmabona.

3 Nɛ́gɔ̃̃gbɛ̃ɛ̃nɔ nɛ́ Dii gbaamɛ,
nɛ́nɔ nɛ́ à láadamɛ.
4 Lán kànɔɔ dɛ nà zĩkari ɔzĩ,
lɛn n gɔ̃kparɛkɛgurɔ nɛ́gɔ̃̃gbɛ̃ɛ̃nɔɔ dɛ lɛ.
5 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ à gbàra panańyo ũ,
tó à ibɛɛnɔ à lè gãalɛ, wí é à kũro.

128

*Yã maaa k*ɛ̀ Dii vĩakɛri è ee
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩ
bensɔ̃ à té à zɛ́n ũ.
2 Nɛ́ n zĩ àre ble,
nɛ́gɔ̃ aubarika vĩ, nɛ́gɔ̃ kuu aafia.
3 N naɔ̃ ɛ́gɔ̃ kú n ua
lán geepi lí nɛ́'iri bà,
n nɛ́gɔ̃̃gbɛ̃ɛ̃nɔ ɛ́gɔ̃ liga n teebuzi
lán kù lí ketenɔ bà.
4 Lɛn gbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩi
ègɔ̃ aubarika vĩ lɛ.

5 Zaa Zayɔn Dii aubarika dangu
ai n wɛ̃̀ndi lɛ́n.
À tó ǹ wɛ́ɛ si Yerusalɛmu nnamanalɛ,

[6] à tó ǹ n dionɔ e kɔ̃n wɛ́ɛo.

Dii Isarailinɔ gba aafia!

129

*Isarailin*ɔ sa zaa ona ń ibɛɛnɔnɛ
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
[1] Zaa wa néngo zĩ wà wɛ́ɛ tɑ̀wa gɛ̀n ũgbangba.
Isarailinɔ o:
[2] Zaa wa néngo zĩ wà wɛ́ɛ tɑ̀wa gɛ̀n ũgbangba,
mɔde wèe fɔ̃ wà wa furo.
[3] Wà wa kpɛɛgura bú wì,
wà à dɔ̀rɔ kɛ̀ gbɑ̀agbãa.
[4] Dii maa,
à gbɛ̃ zaaanɔ bà zɔ̀we.

[5] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zà Zayɔnnnɔ
sɔkpa kpɛɛ kɔ̃n wíyão.
[6] Aɔ̃gɔ̃ dɛ lán sɛ̀ kɛ̀ bɔ̀ɛ kpɛ́ musu bà,
ai àgɔ̃ gbã à gàga.
[7] Eé sɛ̀kɛ̃ri ɔkũ paro,
eé bakaa kɛ à sí yi wà da gɑ̀nlo.
[8] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛnɔ tón be,
Dii aubarika dańguro,
ke wà aubarika dańgu kɔ̃n Dii tɔ́o.

130

*W*ɛ́ɛdɔna Diizi
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
[1] Zaa í lɔ̀n ma wii pɛ̀ Diizi ma bè,
[2] Dii, ǹ ma yã ma,
ǹ swã kpá ma wiipɛnazi ǹ ma wɛ́ɛ gwa.
[3] Dii, tó nɛɛ̀ wa durunnɔ kɛ̃ ǹ diɛmɛ,
Dii, dé bé eé bɔɔ?
[4] Ḿbe ń durunkɛ̃nnɛna zɛ́ vĩ,
beee yãnzin wè vĩa kɛnnɛzi.

[5] Ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ Diizi, mɛ́ɛ à dãa,
à yãn má sɔ̃kpazi.
[6] Lán gudãkparinɔ wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ gudɔnazi nà,
ma wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ Diizi dɛńla,
ee, à dɛ gudãkparinɔ wɛ́ɛdɔna gudɔnazila.

[7] A Isarailinɔ, à wɛ́ɛ dɔ Diizi,
zaakɛ Dii gbɛ̃kɛɛ vĩ,
à mìsina gbãaa vĩ papana.
[8] Àmbe eé Isarailinɔ bo
aɔ̃ durunnɔ guu píngi.

131

Nana Diizi
Gana Yerusalɛmu lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà.
[1] Dii, ĩadãna kú ma swɛ̃̀ guuro,

mɛè gbɛ̃nɔ gwa mà ń kɛ pɔ̃ɔpɔ̃ɔro,
mɛè ɔ ká yã̀ kè dɛmalaaziro,
kesɔ̃ yã̀ kè zĩ'ũmɛɛ.
2 Lɛnlo! Ma a laasuu kè do,
ma a làakari kpàɛ
lán nɛ́ yɔ̃miri kè kú à da ɔzĩ bà,
ma nɔ̀sɛ dɛ lán nɛ́ yɔ̃miri pɔ́ bà.

3 A Isarailinɔ, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ Diizi
zaa tia ai gurɔ píngi.

132

*Dauda boriin*ɔɔ vɛ̃ɛna kpatan Zayɔn
Gana Yerusalɛmu lè.
1 Dii, ǹ tó Dauda yã̀ gɔ̃ dɔngu
kɔ̃n nawɛ̃a kè à kènɔ píngi.
2 À la dà Diinɛ,
à lù sè Yakubu Luda gbãadeenɛ à bè,
3 é gɛ̃ kpénlo,
é daɛ a gádoaro,
4 é we à igoba páro,
é tó ii na a wɛ́ɛnlo,
5 ai à gá guu eo Diinɛ
à kpɛ́ dɔ Yakubu Luda gbãadeenɛ.

6 Wa à baaru mà Ɛflata bùsun,
wa bɔa Yarimu bura.
7 Wà gá à kúkiia,
wà kúɛ à tinti aɛ.
8 Dii, ǹ fɛɛ ǹ su n pitakiia,
mpi kɔ̃n n ikokɛ àkpatio.
9 N gbãgbãrinɔ maakɛɛ da uta ũ,
n yãmarinɔ guda gɔ̃ dɔ.
10 Ǹton mìkpɛɛ zu kína kè ń kànɛro
n zɔ̀bleri Dauda yãnzi.

11 Dii sì kɔ̃n a kuunao Daudanɛ,
à náanɛ vĩ, eé lɛ́ liɛro, à bè:
Mɛ́ n boriinɔ doke ká n kpatan.
12 Tó n boriinɔ ma bà kuunańyo yã̀ dà,
tó aɔ̃ yã̀ kè má dàńnɛnɔ kũna,
aɔ̃ boriinɔ égɔ̃ vɛ̃ɛ n kpatan gurɔ píngi.
13 Zaakɛ Dii Zayɔn sè,
à yezi àgɔ̃ dɛ a vɛ̃ɛkii ũ, à bè:
14 Guu kèn mégɔ̃ kún gurɔ píngi,
gura kèn mégɔ̃ vɛ̃ɛnan, zaakɛ à ma pɔɔ gbàmɛ.
15 Mɛ́ aubarika dan maamaa,
mɛ́ pɔ́blee kpá à takaasideenɔa à mɔ́ḿma.
16 Mɛ́ mìsina da à sa'orinɔnɛ uta ũ,
ma yãmarinɔ guda égɔ̃ dɔ.

17 Gwen mɛ́ Dauda bori kína gbãadee bɔn,
gwen kína kè má kà tɛ́ égɔ̃ dɔn.
18 Mɛ́ wí da à ibɛɛnɔa,

à kífura égɔ̃ tɛ́ kɛɛ à mìa.

133

*Kuuna k*ɔ̃o lɛdolɛ guu
Gana Yerusalɛmu lɛ̀ kɛ̀ Dauda dà.
1 À gwa lán à maa bensɔ̃ à nna nà,
tó Luda gbɛ̃nɔɔ kuu kɔ̃o lɛdolɛ guu.
2 À dɛ lán kyakɛna nɔ́si
kɛ̀ wà kù Aruna mìa bà,
kɛ̀ plà à lɛ́tãnkakãa ai à kà à uta lɛ́a.
3 À dɛ lán wà be
Ɛmɔni kpíi bé èe kpaa bà Zayɔn kpiiinɔa.
Gwen Dii a aubarikadanguna dìɛn
wɛ̃̀ndi kɛ̀ eé yãaroo ũ.

134

Dii sáabukpana gwãavĩ
Gana Yerusalɛmu lɛ̀.
1 A Dii zĩkɛrinɔ,
à Dii sáabu kpá a píngi,
amɔa kɛ̀ ée zĩi kɛɛ Dii ua gwãavĩnɔ.
2 À a ɔɔ sɛ́ musu Dii kúkii kpa,
à à sáabu kpá.

3 Zaa Zayɔn Dii aubarika daagu,
àmbe à musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɛ̀.

135

*Dii táakil*ɛna
1 Aleluya!
À Dii tɔ́ bɔ!
À Dii sáabu kpá, amɔa à zĩkɛrinɔ!
2 Amɔa kɛ̀ eè zĩi kɛ wa Dii bɛnɔ,
a gbɛ̃ kɛ̀ eègɔ̃ zɛna wa Luda uanɔ.

3 À Dii tɔ́ bɔ, zaakɛ à maa,
à à táaki lɛ́, zaakɛ beee bé à nna.
4 Dii Yakubu boriinɔ sɛ̀ a pɔ́ ũ,
à Isarailinɔ dìɛ a gbɛ̃ yenzideenɔ ũ.

5 Má dɔ̃ kɛ̀ Dii bíta,
wa Luda bé à dɛ tãanɔla ń píngi.
6 Dii è yã kɛ̀ à yezi kɛ
musu kɔ̃n tɔɔtɛo,
ísiaanɔ guu kɔ̃n a lɔ̀nɔo.
7 È tó lou sisi ai anduna lɛ́zɛkiia,
è tó lou ma kɔ̃n à pinao,
è bɔ kɔ̃n zàga'ĩao a pɔ́kaɛkiin.
8 À Igipiti daudunɔ dɛ̀dɛ
kɔ̃n pɔ́kãde nɛ́ káakunɔ píngi.

9 À sèedanɔ kɔ̃n dabuyãnɔ kɛ̀ Igipiti,
à wɛ́ɛ tã̀ Fili'aunaa kɔ̃n a ìbanɔ ń píngi.
10 À boriinɔ kàatɛ pari,

à kína gbãadeenɔ dèdɛ,
11 Amɔrinɔ kí Siõ
kõn Basã kí Oguo
kõn Kanaa bùsu kínanɔ ń píngi.
12 À ń bùsu sì à kpà
a gbẽ̃ Isarailinɔa túbi ũ.

13 Dii, n tɔ́ ègɔ kuu gurɔ píngi,
Dii, n yã égõ dɔ gbẽ̃nɔn ai wa boriia.
14 Zaakɛ Dii é tó a gbẽ̃nɔ bɔ maa,
eé a zɔ̀blerinɔ wẽ̃nda gwa.
15 Boriinɔ ń tãanɔ pì kõn kondogio kõn vurao,
gbẽ̃ntee ɔzĩinɔmɛ.
16 Aõ lɛ́ vĩ, mɔde aõè yã oro,
aõ wɛ́ɛ vĩ, mɔde aõè guu ero,
17 aõ swã vĩ, mɔde aõè yã maro,
aõè wesaa boro.
18 Aõ pìrinɔɔ sẽ̃nkpɛńyomɛ
kõn gbẽ̃ kè aõɔ tɛ́ńzinɔ ń píngi.

19 Isarailinɔ, à Dii sáabu kpá!
Aruna boriinɔ, à Dii sáabu kpá!
20 Levi boriinɔ, à Dii sáabu kpá!
Dii vĩakɛrinɔ, à Dii sáabu kpá!
21 Aubarikadeen Dii ũ zaa Zayɔn,
àmɔ kè kú Yerusalɛmu.
Aleluya!

136

*Dii sáabuk*ɛna
1 À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbẽ̃kɛɛ yãana vĩro.
2 À Luda kè dɛ tãanɔla sáabu kɛ,
à gbẽ̃kɛɛ yãana vĩro.
3 À Dii kè dɛ diinɔla sáabu kɛ,
à gbẽ̃kɛɛ yãana vĩro.
4 Àmbe è dabuyã bítanɔ kɛ ado,
à gbẽ̃kɛɛ yãana vĩro.
5 À musu kè kõn a õndõɔo,
à gbẽ̃kɛɛ yãana vĩro.
6 À tɔɔtɛ kàɛ í musu,
à gbẽ̃kɛɛ yãana vĩro.
7 À pɔ́gupuri bítanɔ kè,
à gbẽ̃kɛɛ yãana vĩro.
8 À ɔfãntẽ̃ kè à kí ble fãantẽ̃,
à gbẽ̃kɛɛ yãana vĩro.
9 À mɔvura kõn sɔsɔnɛnɔ kè aõ kí ble gwãavĩ,
à gbẽ̃kɛɛ yãana vĩro.
10 À Igipiti daudunɔ dèdɛ,
à gbẽ̃kɛɛ yãana vĩro,
11 À Isarailinɔ bɔ̀ɛ ń tɛ́,
à gbẽ̃kɛɛ yãana vĩro.
12 À a gã̀sã pòro kõn a iko gbãaao,

à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
13 À Isia Tɛ̃aa zɔ̀̀kɔ̃rɛ plaa,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
14 À tò Isarailinɔ gɛ̀̀tɛ à dagura,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
15 À Fili'auna kɔ̃n a zɔ̀̀kpɛɛnɔ kà Isia Tɛ̃aan,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
16 À dɔ̀ a gbɛ̃nɔnɛ aɛ gbáan,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
17 À kí bítanɔ lɛ̀ à nɛ̀,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
18 À kí gbãadeenɔ dɛ̀dɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
19 Amɔrinɔ kí Siɔ̃,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
20 Kɔ̃n Basã kí Oguo,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
21 À ń bùsu sì à gba dào,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
22 À kpà a zɔ̀bleri Isarailinɔa túbi ũ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
23 À dɔ̀ wa yãn wa gwena zaaan,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
24 À wa bɔ wa ibɛɛnɔ ɔzĩ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
25 È pɔ́blee kpá pɔ́ sãnda píngia,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.
26 À Luda Musude sáabu kɛ,
à gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro.

137

Zɔ̀̀zɔnɔ wiipɛna
1 Kɛ̀ wa vɛ̃ɛ Babilɔnu swaanɔ saɛ,
Zayɔn yã dɔ̀wagu, ben wa ɔ́ɔ dɔ̀.
2 Wa wa mɔrɔnɔ tò logona swagbara línɔa gwe.
3 Gwen gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ wa kũnanɔ bè wà lɛ̀ síńnɛ,
wa wɛ́ɛtãmmarinɔɔ yezi wà kɔ̃kɔ̃ ońnɛ,
wà Zayɔn lɛ̀nɔ doke síńnɛ.
4 Dian wé Dii lɛ̀nɔ sí nà
bori pãndenɔ bùsu guuu?
5 Tó n yã sɔ̀̀magu Yerusalɛmu,
ma ɔplaa ga.
6 Tó Yerusalɛmu yã e dɔmaguro,
tó mɛ́ɛ à diɛ ma pɔnnakɛna mì ũro,
ma nɛ́nɛ naɛ.

7 Dii, ǹ dɔ yã kɛ̀ ɛdɔmunɔɔ kɛ̀n
zĩ kɛ̀ wà yã mɔ̀ Yerusalɛmunɛ
aɔ̃ bè: À gbɛ̃ à daɛ,
à gbɛ̃ à daɛ mámman.
8 Babilɔnudeenɔ nɛ́ pɔ́ kaatɛnanɔmɛ!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ eé yã kɛ̀ á kɛ̀wee fĩa boaree ũ,

9 kɛ̀ eé a nɛ́nɔ kũkũ à ń pá gbɛ̀a.

138

Dii sáabukpana à gbɛ̃kɛ yãnzi
Dauda lɛ̀.
1 Mɛ́ n sáabu kpá kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
mɛ́ n táaki lɛ́ gbãadeenɔ aɛ.
2 Mɛ́ kúɛ mà aɛ dɔ
n kpɛ́ kɛ̀ kú adona kpa,
mɛ́ n tɔ́ bɔ n gbɛ̃kɛ kɔ̃n n náanɛo yãnzi,
zaakɛ n n tɔ́ kɔ̃n n yão sɛ̀ lei dɛ pɔ́ píngila.
3 Kɛ̀ ma n sisi, n wemala,
ǹ ma kù kɛ gbãaa, ǹ ma swɛ̃̀ kpáɛ.

4 Tó anduna kínanɔ yã kɛ̀ ń ò mà,
aɔ̃ n sáabu kpá ń píngi, Dii.
5 Aɔ̃ lɛ̀ sí Dii yãkɛnanɔ musu,
zaakɛ Dii gakui bíta.

6 Baa kɔ̃n Dii kuunamusukɛɛo,
è gbɛ̃ kɛ̃sãnanɔ wɛ̃nda gwa,
è wɛ́ɛ pã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe daa wà kànɔla.
7 Baa tó wɛ́ɛtãmma lìgamazi,
nɛɛ̀ ma wɛ̃̀ndi dãkpa,
nɛɛ̀ ma ibɛɛnɔ pɔfɛ̃ kpáɛ,
nɛɛ̀ ma mì sí kɔ̃n n gɛ̃̀sã gbãaao.
8 Dii é yã kɛ̀ à ò papamɛ.
Dii, n gbɛ̃kɛɛ yãana vĩro,
ǹton mamɔma kɛ̀ n ma kɛɛ tóro.

139

Dii yã sãnda píngi dɔ̃
Dauda lɛ̀.
1 Dii, n ma yã gwàgwa ń dɔ̃̀,
2 ń ma vɛ̃ɛna kɔ̃n ma fɛɛnao dɔ̃,
zaa zɛ̃̀azã ń ma laasuunɔ dɔ̃.
3 Nɛɛ̀ ma táa'ona kɔ̃n ma daɛnao tàasi kɛ,
n kɔ̃ dɔ̃̀ kɔ̃n ma yãnɔ píngi.
4 Lɛ yã kpɛ́ à bɔ ma lén,
Dii, ń dɔ̃ sãnsãn.

5 Ń ligamazi kpɛɛ kɔ̃n aɛo,
n ɔɔ kúmala.
6 Dɔ̃na beee dɛmɛ dabuyã ũmɛ,
à dɛmala, ma ɔ̃ndɔ̃ɔ e káaro.

7 Mán mɛ́ gán mà kɛ̃ n Niniia?
Mán mɛ́ bàa sí mà gán mà koranzii?
8 Tó ma fɛɛ ma gaa musu, ń kú gwe!
Tó ma daɛkii kɛ̀ gɛ̀wãan, ńyɛ gwa!
9 Tó ma fɛɛ ma gaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa,
tó ma gaa vɛ̃ɛ ísia baa ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa,
10 baa gwemɛ má na n ɔzĩ,

nɛ́gɔ̃ ma kũna n ɔplaao.

[11] Tó ma bè gusiaa damala,
ke gupuraa kɛ̀ ligamazii li gwãavĩ ũ,
[12] guu ègɔ̃ siannɛro,
gwãavĩ ègɔ̃ dɛnnɛ lán fãantɛ̃ bàmɛ,
gupura kɔ̃n gusiaao ègɔ̃ sɛ̃nkpɛnnɛmɛ.

[13] Ḿbe n ma guu kɛ̀,
n ma í kàsa ma da gbɛɛɛn.
[14] Ma sáabu kɛ̀ kɛ̀nnɛ ma kɛna naasi vĩ
bensɔ̃ à yãbɔnsaɛ vĩ.
N yãkɛnanɔ è bɔ ń saɛ,
má dɔ̃ sãnsãn ma nɔ̀sɛn.
[15] Gurɔɔ kɛ̀ n ma í kàsa nɛ́'isɔ guu,
ma wá kee utɛnannɛro.
Kɛ̀ ma mɛ̀ e lii asii guu gwe,
[16] n wɛ́ɛ sì ma nɛ́gberelɛ.
Lán n ma gurɔɔ dìɛ nà píngi,
à lɛ́ kú n takadan
zaalɛ à kee e naaro.

[17] Luda, n laasuu bɛ̀ɛ vĩmɛ maamaa,
à lɛ́ vĩro fá!
[18] Tó má yezi mà naro,
aɔ̃ɔ pari dɛ bùsu'ãatɛ̃la.
tó ma vu,
mɛ̀ègɔ̃ kúnyo ai tia.

[19] Luda, tó nɛ́ gbɛ̃ zaaanɔ dɛdɛ dé?
À gumala a gbɛ̃dɛrinɔ!
[20] N ibɛɛnɔ è n yã o kɔ̃n nɔ̀sɛ zaaao,
n tɔ́ bɛ̀ɛ vĩ n lɛ́nlo.
[21] Dii, mɛɛ̀ za gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zanguunɔnloo?
Mɛɛ̀ gí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛnzinɔ kãzi.
[22] Má yãke vĩńnɛro, se zangu,
mɛɛ̀ ń diɛ ma ibɛɛnɔ ũmɛ.

[23] Luda, ǹ ma gwagwa ǹ ma nɔ̀sɛ dɔ̃,
ǹ ma yɔ̃ ǹ ma gwa ǹ ma laasuu dɔ̃.
[24] Ǹ gwa tó má laasuu zaa ke vĩ,
ǹ ma da zɛ́ kɛ̀ ègɔ̃ kuu gurɔ píngia guu.

140

*Aduak*ɛna gbɛ̃ zaaanɔ musu
Dauda lɛ̀.
[1] Dii, ǹ ma sí gbɛ̃ zaaanɔa,
ǹ ma dãkpa gbɛ̃ pãsĩnɔ yãnzi.
[2] Aɔ̃è yã zaaa laasuu lɛ́ ń swɛ̃̀ guu,
swèen aɔ̃ègɔ̃ wɛtɛɛ gurɔ píngi.
[3] Aɔ̃è ń lɛ́ kɛkɛ lán mlɛ̃̀ bà,
aɔ̃ lɛ́gbɛ nɛ́ pitigoo sɛwɛɛmɛ.

[4] Dii, ǹton tó gbɛ̃ zaaanɔ ɔ namaro,

ǹ ma sí gbɛ̃ pãsĩnɔa,
aɔ̃è lɛ́ kpakɔ̃sɔ̃ lɛ wà ma pãɛ.
5 Wadadeenɔ wɛ̀ɛ yɔ̀̃mɛ,
aɔ̃ takutɛɛ kpàkpamɛ,
aɔ̃ bà kpàmɛ zɛ́n.

6 Dii, ma bènnɛ: Ma Ludan n ũ,
ǹ swã kpá ma wɛ̃nda wiiizi, Dii.
7 Dii Luda, ma mìsiri gbãaa,
mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ ɔ kúmala zĩ̀lan,
8 ǹton tó gbɛ̃ zaaanɔ ń pɔyezi zɛ́ ero,
Dii, ǹton tó aɔ̃ lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na kɔ̃ sɛ́ro.

9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligamaziinɔ,
yã zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe ma kpákpaao wí ń musu.
10 Téyɔ̃ wãaa kúḿma, wà ń zu tén,
aɔ̃ si wɛ̀ɛ kɛ̀ aɔ̃é bɔnloo guu.
11 Ǹton tó gbɛ̃yakarinɔ zɛkii e anduna guuro,
ǹ tó kisira gɔ̃ gbɛ̃ pãsĩnɔ wɛɛ zɛna sai.

12 Má dɔ̃ kɛ̀ Dii è yã nnaa kpá wɛ̃ndadeenɔa,
è yã kɛkɛ takaasideenɔnɛ a zɛ́a.
13 Yãpura, gbɛ̃ maaanɔ é n tɔ́ bɔ,
nɔ̀sɛpuradeenɔ égɔ̃ kú n aɛzĩ.

141

*Mìsina aduak*ɛna
Dauda lɛ̀.
1 Dii, mɛ́ɛ wii pɛɛnzi, ǹ kɛ kpakpaa,
tó ma n sisi, ǹ swã kpá ma yãzi.
2 Ǹ tó ma aduakɛna ká n kiia
lán tuaetiti tɛ́sukpɛ bà.
Ǹ tó ma ɔ dɔna musu gɔ̃ dɛnnɛ
sa uusiɛ ona ũ.

3 Dii, ǹ lɛ́sɔ damɛ ma lɛ́nɛ,
ǹ tó mà a lɛ́ fɔ̃.
4 Ǹton tó yã zaaa ma swɛ̀̃ gáɛro,
lɛ màton kakɔ̃a kɔ̃n zaakɛrinɔ
ń yãzaakɛna guuro,
lɛ màton ń pɔ́ nnaanɔ bleńyoro.
5 Tó gbɛ̃ maaa ma lɛ, à gbɛ̃kɛɛ kɛ̀mɛmɛ!
Tó à kpɛ̀̃kɛ̃mazi, mɛ́ gíziro,
nɔ́si kɔ̃n a kpɛ̀̃omɛ.

Mɛɛ̀gɔ̃ adua kɛɛ baabɔrɛ
lɛ gbɛ̃ zaaanɔ yãkɛna gboro.
6 Tó wà ń gbãadeenɔ kà sĩ̀sĩgoo wɛ̀ɛn,
zaakɛrinɔ é sí kɛ̀ ma yã bé à nna.
7 Lán wè yàka para à bùu fãakɔ̃a nà,
lɛn aɔ̃ wá égɔ̃ fãakɔ̃ana ń mirawɛɛ léa lɛ.

8 Dii Luda, ḿbe ma wɛ́ɛ dɔnzi,
ma nanzi, ǹton ma kpá gaaziro.

[9] Ǹ ma bɔ takutɛɛ kɛ̀ wà kpàkpamɛɛnɔn,
bà kɛ̀ zaakɛrinɔɔ kpàkpamɛɛ pìnɔ.
[10] Ǹ tó gbɛ̃ zaaanɔ si ń zĩnda bà guu,
mapi sɔ̃ mɛ́ gɛ̃tɛ aafia.

142

*Aduak*ɛna gbɛ̀wɛɛn
Dauda aduakɛna gurɔɔ kɛ̀ à kú gbɛ̀wɛɛn.
[1] Mɛ́ɛ ɔ́ gbãaa dɔɔ Diinɛ,
mɛ́ɛ wɛ̃nda wii pɛɛ Diizi.
[2] Mɛ́ɛ ma yã'ɔ̃amma bɔɛɛnɛ,
mɛ́ɛ ma nawɛ̃akɛna tɔ̃kɛ̃ɛnɛ.
[3] Tó ma nɔ̀sɛ yàka búgubugu,
ḿbe nɛ̀gɔ̃ ma tá kɛ̀sɛ dɔ̃.
Wà takutɛɛ kpàkpamɛ ma zén.
[4] Ǹ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ ma ɔplaa gwa,
gbɛ̃ke è ma yã daro.
Má nakii vĩ dɔro,
gbɛ̃ke è ma aafia gbekaro.

[5] Dii, mɛ́ɛ wii pɛɛnzi ma bè:
Ḿbe ma utɛkii ũ,
ḿbe ma baka ũ andunan.
[6] Ǹ swã kpá ma wiipɛnazi,
zaakɛ ma gɔ̃ múkumukumɛ.
Ǹ ma sí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛɛmaziinɔa,
zaakɛ aɔ̃ gbãaa dɛmala.
[7] Ǹ ma bɔ kagurakɛna kɛ̀kiin,
lɛ mà n tɔ́ bɔ,
gbasa gbɛ̃ maaanɔ ligamazi
kɛ̀ n yã maaa kɛ̀mɛ yãnzi.

143

*Kuuna ib*ɛɛnɔ ɔzĩ aduakɛna
Dauda lɛ̀.
[1] Dii, ǹ ma aduakɛna sí,
ǹ swã kpá ma wɛ̃nda wiiizi,
ǹ wemala n náanɛ kɔ̃n n maaao yãnzi.
[2] Ǹton yãkpaɛ kɛ kɔ̃n mamɔma n zɔ̀blerioro,
zaakɛ gbɛ̃kee taari sai n kiiaro.

[3] Ma ibɛɛ pɛ̀ɛma à ma nɛ,
à tò má kú gusiaan
lán gbɛ̃ kɛ̀ gà zaa gìkɛna bà.
[4] Ben ma nɔ̀sɛ yàka búgubugu,
ma kã gà.

[5] Yã ziziinɔ dɔ̀magu,
mɛɛ̀ laasuu lɛ́ n zĩkɛnanɔa,
mɛɛ̀ n yãkɛnanɔ wàari pá.
[6] Ma a ɔɔ dɔnzi,
mɛɛ̀ n ni dɛɛ lán gukori è í ni dɛ nà.
[7] Ǹ wemala kpakpaa Dii,

ma yɛ̀ɛ vĩ dɔro.
Ǹton mìkpɛɛ zumɛro,
lɛ màton gɔ̃ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sì gɛ̀wãannɔ bàro.
8 Ǹ n gbɛ̃kɛɛ ɔdɔamɛ kɔngɔ,
zaakɛ ḿbe má n náanɛ vĩ.
Ǹ ma da zɛ́ kɛ̀ dɛ mà sɛ́a,
zaakɛ ḿbe ma swɛ̀ tà n kiia.
9 Ǹ ma sí ma ibɛɛnɔa, Dii,
ḿbe ma nanzi.
10 Ḿbe ma Luda ũ,
ǹ n pɔyeziyã damɛ.
Ǹ tó n Nini maaa dɔmɛ aɛ gusararaan.
11 Ǹ ma wɛ̀ndi dãkpa n tɔ́ yãnzi, Dii,
ǹ ma bɔ yã'ɔ̃amma guu n maaa yãnzi.
12 Ǹ ma ibɛɛnɔ kaatɛ n gbɛ̃kɛɛ yãnzi,
ǹ ma zangurinɔ dɛdɛ ń píngi,
zaakɛ n zɔ̀blerin ma ũ.

144

*Aduak*ɛna mìsina yã musu
Dauda lɛ̀.
1 Aubarikadeen Dii ma gbɛ̀si ũ,
è zɪ̀kana dadamɛ,
è ma ɔɔ tòto kɛ zɪ̀kana yãnzi.
2 Àmbe ma utɛkii ũ, è gbɛ̃kɛɛ kɛmɛ,
à dɛ ma zɛki gbãaa ũ, è ma mì sí.
À dɛ ma sɛngbango ũ kɛ̀ mɛɛ̀ nazi,
è tó boriinɔ mì siɛmɛ.

3 Dii, bɔ́n gbɛ̃ntee ũ
kɛ̀ à yã ègɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n à ũ kɛ̀ nɛɛ̀ làakari dɔa?
4 Gbɛ̃ntee dɛ lán kàsa kpíi bàmɛ,
à wɛ̀ndi è gɛ̃tɛ lán ɔra bà.

5 Dii, ǹ musu naɛ ǹ pita,
ǹ ɔ kɛ kpiiinɔa lɛ aɔ̃ tɛ́sukpɛ bɔ.
6 Ǹ tó lou pí ǹ gbɛ̃nɔ fãakɔ̃a,
ǹ kà fã ń tɛ́ aɔ̃ lɛkɔ̃a.
7 Ǹ ɔ bɔ zaa musu ǹ ma kũ,
ǹ ma bɔ í bíta guu,
ǹ ma sí bori zɪ̀tɔnɔa.
8 Ɛgɛtona ń lɛ́ pà,
aɔ̃è ɔ pãɛ kɔ̃n lùsɛna pãao.

9 Luda, mɛ́ lɛ̀ dufu sínnɛ,
mɛ́ n táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔ bà mɛ̀n kurideeo,
10 mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ tó kínanɔ zɪ̀ ble,
nɛɛ̀ n zɔ̀bleri Dauda bɔ fɛ̃ɛda pãsĩ lɛ́zĩ.

11 Ǹ ma sí ǹ ma bɔ bori zɪ̀tɔnɔ ɔzĩ,
ɛgɛtona ń lɛ́ pà,
aɔ̃è ɔ pãɛ kɔ̃n lùsɛna pãao.

[12] Wa nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ é fɛɛ ń gɔ̃kparɛkɛgurɔ
lán lí kɛ̀ nnaa mà bà,
wa nɛ́nɔgbɛ̃nɔ gɔ̃ dɛ
lán kíbɛ wesagba kɛ̀ wà zãa blèa bà.
[13] Wa dɔ̃̀nɔ é pa kɔ̃n pɔ́ bori sãnda píngio.
Wa sãanɔ é kɔ̃ lɛo wàa do,
aɔ̃é ká bɔrɔ ũgbangba wa kpàsan.
[14] Wa zùnɔ égɔ̃ dɛ nɛ́dandeenɔ ũ,
nɔ̀bɔɛna égɔ̃ kuuro,
lagona égɔ̃ kuuro,
wɛ̃nda'ɔ́ɔdɔna égɔ̃ kú gãalɛro.

[15] Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kuuna dɛ lɛɛnɔ ũ,
aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ Dii dɛ ń Luda ũunɔ ũ.

145

*Dii táakil*ɛna a maakɛna yãnzi
Dii táaki kɛ̀ Dauda lɛ̀.
[1] Mɛ́ n táaki lɛ́, ma Luda ma Kína,
mégɔ̃ n tɔ́ bɔɔ gurɔ píngi.
[2] Mégɔ̃ n sáabu kpaa lán guu e dɔɔ nà,
mégɔ̃ n táaki lɛɛ yãana sai.
[3] Dii bíta, à kà wà à táaki lɛ́,
à bítakɛ lɛ́ vĩro.
[4] Kpàɛnɔ é n yãkɛnanɔ sáabu kpá Wurenɔnɛ,
aɔ̃é n yãbitakɛnanɔ kpàakpa kɛ.
[5] Aɔ̃é n maakɛ bíta gakuide yã o,
mé n yãbɔnsaɛkɛnanɔ laasuu lɛ́.
[6] Aɔ̃é n yãkɛna naaside gbãa yã o,
mé n bítakɛɛ tɔ̃kɛ̃ńnɛ.
[7] Aɔ̃é n maakɛ bíta baaru kpá,
aɔ̃é guda kɛ n yãzɛdekɛnanɔ yãnzi.

[8] Dii sùu vĩ kɔ̃n wɛ̃ndaao,
è pɔ fɛ̃ kpaaro, à gbɛ̃kɛɛ vĩ bíta.
[9] Dii è à maaa kɛ baade pínginɛ,
è a pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀nɔ wɛ̃nda gwa ń píngi.
[10] Pɔ́ kɛ̀ ń kɛ̀nɔ é n sáabu kpá ń píngi,
n yãmarinɔ é n tɔ́ sɛ́ lezĩ, Dii.
[11] Aɔ̃é n kpata gakui gari kɛ,
aɔ̃é n iko gbãa yã o,
[12] lɛ gbɛ̃ píngi n yãbitakɛnanɔ dɔ̃
kɔ̃n n kpata maa gakuide yão.
[13] N kpata nɛ́ kpata yãanasaimɛ,
nɛ́gɔ̃ dɛ kí ũ ai wa boriia.

Dii náanɛ vĩ yã kɛ̀ à ò píngi musu,
à sùu vĩ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀nɔ ń píngi.
[14] Dii è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe lɛɛɛnɔ kũ,
è gbɛ̃ kɛ̀ nawɛ̃a tɔ̃̀ńmanɔ fɛɛ.
[15] Pɔ́ píngi wɛ́ɛ dɔnzi,
nɛɛ̀ pɔ́blee kpáńma à gurɔɔa.
[16] Nɛɛ̀ ɔ porońnɛ pɔ́ mɔ́ńma,

nɛɛ̀ pɔ́ píngi pɔyezi bɔkɔ̃tɛnɛ.

17 Dii yãkɛnanɔɔ maa píngi,
à gbɛ̃kɛɛ vĩ a yã píngi kɛna guu.
18 Dii kĩi kɔ̃n a sìsirinɔ ń píngi,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à sísi kɔ̃n yãpuraaonɔ.
19 È a vĩakɛrinɔ pɔyezi bɔkɔ̃tɛńnɛ,
è ń wiipɛna ma à ń mì sí.
20 Dii è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeaziinɔ dãkpa ń píngi,
mɔde eé zaakɛrinɔ kaatɛ.

21 Dii táakilɛna égɔ̃ da ma lɛ́n,
pɔ́ píngi gɔ̃ à tɔ́ kɛ̀ kú adona bɔɔ gurɔ píngi.

146

*Dii làakarid*ɔna wɛ̃ndadeenɔa
1 Aleluya!
Ma swɛ̀̃, ǹ Dii táaki lɛ́.
2 Mégɔ̃ Dii táaki lɛɛ ai ma wɛ̀̃ndi lɛ́n,
mégɔ̃ lɛ̀ sii ma Ludanɛ ai ma kuuna lɛ́n.

3 Àton náanɛ dɔ gbãadeenɔaro,
mìsina kú gbɛ̃ntee kiiaro.
4 Tó aɔ̃ wɛ̀̃ndi tà, aɔ̃è ɛara wà gɛ̃ bùsun,
zĩ beeean yã kɛ̀ aɔ̃ɔe pɛɛa è yãa.

5 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ Yakubu Luda de à dɔnlɛri ũu ũ,
kɛ̀ à wɛ́ɛ dɔ Dii a Ludazi,
6 musu kɔ̃n tɔɔtɛo Kɛ̀ri,
ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi.
Dii náanɛ vĩ gurɔ píngi,
7 è yã sí kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wèe gbãaa mɔɔńnɛnɔo,
è pɔ́blee kpá nɔadɛrinɔa.
Dii è bà poro gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yinanɔa,
8 Dii è vì̀anɔ wɛ́ɛ wɛ̃ńnɛ,
Dii è gbɛ̃ kɛ̀ nawɛ̃a tɔ̀ńmanɔ fɛɛ,
Dii ègɔ̃ ye gbɛ̃ maaanɔzi.
9 Dii è bɔ̀amɔnɔ gwa,
è ɔ da gyaanɔnɔa kɔ̃n tonɛnɔ,
mɔde è zɛ́ yãkɔ̃tɛ gbɛ̃ zaaanɔnɛ.

10 Dii ègɔ̃ kí blee gurɔ píngi,
Zayɔndeenɔ, a Luda ègɔ̃ kuu ai a boriia.
Aleluya!

147

*P*ɔ́ píngi kú Luda ɔzĩ
1 Aleluya!
Lɛ̀sina wa Ludanɛ maa,
à nna bensɔ̃ à kɔ̃ sìo wà à táaki lɛ́.

2 Dii e Yerusalɛmu fɛɛɛ dɔ,
èe Isaraili zì̀zɔnɔ kaakɔ̃a, èe ɛara à suńyo.

3 È gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ yàkanɔ làakari kpáɛńnɛ,
è ń bɔ̀ pípińnɛ.
4 À sɔsɔnɛnɔ lɛ́ dɔ̃,
è ń baade sísi a tɔ́a.
5 Wa Dii bíta, à iko vĩ maamaa,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ lɛ́ vĩro.
6 Dii è zĩndabusarinɔ gba gbãaa,
mɔde è ɔ tɔ̃ zaakɛrinɔa ai tɔɔtɛa.

7 À lɛ̀ sí Diinɛ kɔ̃n à sáabukɛnao,
à wa Luda táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo.
8 È tó lou sisi,
è tɔɔtɛ gba lou,
è tó sɛ̃̀ bɔɛ sĩ̀sĩ̃nɔa.
9 È pɔ́blee kpá nɔ̀bɔnɔa
kɔ̃n gbáa kãnkãna nɛ́nɔ, tó aɔ̃ɔe wii pɛɛ.
10 Èe kɛ sɔ̃ gbãakɛɛ bé è kánɛro,
èe kɛ gɔ̃sagbãakɛɛ bé è kɛnɛro.
11 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ à vĩa vĩinɔ bé è kánɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ à gbɛ̃kɛɛzinɔ.

12 Yerusalɛmudeenɔ, à Dii tɔ́ bɔ,
Zayɔndeenɔ, à a Luda táaki lɛ́.
13 Zaakɛ è aubarika daagu,
è a wɛ́tɛ bĩilɛnɔ gbãaa kaaraare.
14 È a gba aafia ai a bùsulɛ lɛ́n,
è pɔ́bori maaa kpáawa à mɔ́awa.

15 È yã o à kpãsã tɔɔtɛnɛ,
à yã è ká gɔ̃ɔgɔ̃ɔ.
16 È tó lougbɛ kwɛ́ púu lán buu bà,
è tó kpíi kpá lán túbu bà,
17 è lougbɛ fã lán gbɛ̀kɔsɔ bà.
Dé bé eé fɔ̃ à zɛ à ĩa yĩizi?
18 È yã o à kpãsã, lougbɛ è yɔ́,
è ĩa gbarɛ, à í è bàa lɛ́.

19 È tó Yakubu boriinɔ gɔ̃ a yã dɔ̃,
è doka kɛ̀ a dìɛnɔ da Isarailinɔnɛ.
20 Èe beee kɛ bori pãnde kenɛro,
aɔ̃ɔ à yãdiɛnanɔ dɔ̃ro.
Aleluya!

148

Dii pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀nɔ à táakilɛna
1 Aleluya!
À Dii táaki lɛ́, à bɛdeenɔ,
à à táaki lɛ́ zaa musu!
2 À à táaki lɛ́, à malaikanɔ a píngi,
à à táaki lɛ́, à ìbanɔ a píngi!
3 À à táaki lɛ́, ɔfãntɛ̃ kɔ̃n mɔvurao,
à à táaki lɛ́, sɔsɔnɛ ínnaanɔ píngi!
4 À à táaki lɛ́, bàtuma musumusu pɔ́nɔ
kɔ̃n í kɛ̀ da ludambɛɛlaanɔ.

5 Aɔ̃ Dii tɔ́ bɔ,
zaakɛ à yã̀ ò, ben aɔ̃ɔ kuu.
6 À ń pɛpɛ ń pɛ́kiia
lɛ aɔ̃gɔ̃ kú gwe gurɔ píngi,
à doka dìɛ́ńnɛ, aɔ̃é fɔ̃ wà vĩàlaro.

7 À Dii táaki lɛ́, pɔ́ kɛ̀ kú tɔɔtɛnɔ,
kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ kɔ̃n ísia lɔ̀nɔ,
8 kɔ̃n loupinao kɔ̃n lougbɛo kɔ̃n lousisinao
kɔ̃n zàga'ĩa kɛ̀ è mì siɛ à yãnɛo,
9 kɔ̃n kpiiinɔ kɔ̃n sɩ̀sɩ̃nɔ píngi
kɔ̃n lí nɛ́'irinɔ kɔ̃n sida línɔ píngi,
10 kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ píngi
kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n bãanɔ,
11 kɔ̃n anduna kínanɔ kɔ̃n boriinɔ píngi
kɔ̃n kínɛnɔ kɔ̃n bùsu gbãadeenɔ ń píngi,
12 kɔ̃n gɔ̃kparɛnɔ kɔ̃n nɔkparɛnɔ ń píngi,
gbɛ̃nsi nɛ́ féte.
13 Aɔ̃ Dii tɔ́ bɔ,
zaakɛ à mèn doo tɔ́ bé à bíta,
à gakui dɛ musu kɔ̃n tɔɔtɛo pɔ́la.
14 À kí kà a gbɛ̃nɔnɛ,
kɛ̀ à yãmarinɔ è à táaki lɛ́,
Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kĩionɔ.
Aleluya!

149

*Dii gbɛ̃*nɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n boriinɔo
1 Aleluya!
À lɛ̀ dufu sí Diinɛ,
à à táaki lɛ́ à gbɛ̃nɔ kakɔ̃ana guu.
2 Isarailinɔ pɔɔ kɛ nna ń Kèria,
Zayɔndeenɔ pɔnnaa kɛ kɔ̃n ń kínao.

3 Aɔ̃ ɔ̃ wã wà à tɔ́ bɔ,
aɔ̃ à táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo kɔ̃n sɛ̃gɛ̃sɛ̃gɛ̃o.
4 Zaakɛ Dii gbɛ̃nɔ yã è kánɛ,
è mìsina fùra kú zĩndabusarinɔnɛ.
5 Dii yãmarinɔ pɔnna wii pɛ́ ń zĩ̀blena yãnzi,
aɔ̃ guda dɔ ń daɛbɔ musu.

6 Luda táakilɛna gɔ̃ da ń lén,
fɛ̃ɛda kpaplaplaaa gɔ̃ naa ń ɔzĩ,
7 lɛ aɔ̃ gɛ̃ɛ boo boriinɔa,
aɔ̃ wɛ́ɛ tão bùsu píngi gbɛ̃nɔa,
8 lɛ aɔ̃ ń kínanɔ yiyi kɔ̃n mɔ̀kyakoonɔ,
aɔ̃ mɔ̀gata ká ń wɛ̃ɛnɛnɔa,
9 lɛ aɔ̃ yã dańla lán à kɛ̃na takada guu nà.
Gakui kɛ̀ Dii yãmarinɔ é een gwe.
Aleluya!

150

*Dii táakil*ɛna

[1] Aleluya!
À Luda táaki lɛ́ à kúkiia,
à à táaki lɛ́ bàtuma bíta guu.
[2] À à táaki lɛ́ à gbãakɛ yãnzi,
à à táaki lɛ́ kɛ̀ à bíta dɛńla yãnzi.
[3] À à táaki lɛ́ kɔ̃n kãkãkipɛnao,
à à táaki lɛ́ kɔ̃n mɔrɔo kɔ̃n kungidio.
[4] À à táaki lɛ́ kɔ̃n gã̀gão kɔ̃n ɔ̃wãnao,
à à táaki lɛ́ kɔ̃n googeo kɔ̃n kureo.
[5] À à táaki lɛ́ kɔ̃n sɛ̃̀gɛ̃panao,
à à táaki lɛ́ kɔ̃n sɛ̃̀gɛ̃ ɔ́ gbãaao.
[6] Pɔ́ bɛ̃ɛ píngi, à Dii táaki lɛ́!
Aleluya!

YAASINƆ

Yã kɛ̀ à yãnzin wè yáasi zuzi
[1] Yáasi kɛ̀ Dauda nɛ́ Sulemanu, Isarailinɔ kína zù,
[2] lɛ gbɛ̃nɔ ɔ̃ndɔ̃ kũ aɔ̃gɔ̃ làakari vĩ,
aɔ̃ dɔ̃na yã dada,
[3] aɔ̃ gɔ̃ wɛ́ɛzɛ̃ri làakarideenɔ ũ
maakɛna kɔ̃n yãzɛdeeo kɔ̃n náanɛo yã guu.
[4] Yáasi kɛ̀nɔ è nɔ̀sɛdodee gba làakari,
è tó ɔ̀wazi gɔ̃ kú à dɔ̀rɔa kɔ̃n dɔ̃nao.
[5] Làakaridee é ma, à yãdadana e à kaara,
nɔ̀sɛdee é lɛ́damma e à guu,
[6] eé yáasi kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinao mì dɔ̃
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ yã'onao kɔ̃n ń gara gbooto yãnɔ.
[7] Vĩakɛna Diinɛn dɔ̃na kãsãa ũ,
yɔ̃nkɔɔ bé è kya ká ɔ̃ndɔ̃ɔn kɔ̃n lɛ́dammanao.

*Làakarik*ɛna gbɛ̃ zaaa mɔnafikizi
[8] Ma nɛ́, ǹ n de yã'onnɛna ma,
ǹton pã kpá n da lɛ́dammaziro.
[9] Eégɔ̃ dɛ fùra maaa ũ n mìa,
eégɔ̃ dɛ kǎ̀mbɛɛ ũ n waalɛ.

[10] Tó durunkɛrinɔɔ e ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛnzi,
ǹton wero, ma nɛ́.
[11] Aɔ̃è be: Ǹ mɔ́ wà gá gbɛ̃nɔ dãdã wà ń dɛdɛ,
wà taarisaideenɔ kpákpa wà ń kũkũ.
[12] Wà ń mɔ́mɔ bɛ̃ɛ lán mira è ń mɔ́mɔ nà,
wà ń mɔ́ zaa lán gèwãa è ń mɔ́ zaa nà,
[13] wé pɔ́ ɔɔde bori sãnda píngi e,
wa kpɛ́nɔ é pa kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wá nàkɔ̃anɔ.
[14] Ǹ mɔ́ wà wa baka kakɔ̃a,
wa píngi wa ɔɔsɔ̃ɔ égɔ̃ dɔ̃nkɔ̃.
[15] Ma nɛ́, ǹton gáńyoro,
ǹton zɛ́ sɛ́ńyoro.
[16] Zaakɛ aɔ̃ègɔ̃ wãa kɔ̃n yãzaakɛnao,
aɔ̃ɔ kpaa kɔ̃n gbɛ̃dɛnao.
[17] Bàkpakpana bãanɔ wáa nɛ́ yã pãamɛ.
[18] Aɔ̃ɔe takutɛɛ kpákpaa ń zĩndanɛmɛ,
aɔ̃ toke bé à ń paa.
[19] Ɔɔzaa'erinɔ ziaan gwe ń píngi,
aɔ̃ lugana pɔ́zi bé è ń wɛ̃̀ndi bɔ.

*Ɔ̃nd*ɔ̃ɔ e wa sisii
[20] Ɔ̃ndɔ̃ɔ e wii lɛɛ gãalɛ,
à lɛ́ dɔ zɛ́daan.
[21] Èe lɛ́ zuu zɛ́ kɛ̀ wè kakɔ̃an lɛ́a,
èe kpàakpa kɛɛ wɛ́tɛ bĩilɛnɔ guu à be:
[22] Ɔ̃ndɔ̃saideenɔ, égɔ̃ kuu kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃saikɛɛo ai bɔrɛmɛ?
Faborinɔ, é zɛ kɔ̃n ma fabonao ai bɔrɛmɛ?
Yɔ̃nkɔɔnɔ, égɔ̃ zaa dɔ̃nan ai bɔrɛmɛ?
[23] Tó a ma lɛ́damma mà yã,
lɛ ma a dɔ̃na pìsiawa,

mɛ́ tó àgɔ̃ ma laasuu vĩ.
24 Lán ma a sisi a gi swã kpázi nà,
ma ɔ pòroare, a gbɛ̃kee e làakari kɛro,
25 lán a ma lɛ́damma kpà swãkoto nà píngi,
ée we làakari kɛ̀ ma a gbaaziro,
26 tó mɔ́nzi a le, mɛ́ a yáa dɔmɛ,
tó yã a le, mɛ́ a lalandi kɛmɛ,
27 baa tó yã a le lán zàga'ĩa bà,
ke tó mɔ́nzi a le lán toto bà,
ke tó takaasi kɔ̃n yã'ɔ̃ammao gɛ̃̀azi.
28 Zĩ beeea é lɛ́ zumazi, mɛ́ sɔ̃ wero,
é ma kii wɛtɛ, é ma e sɔ̃ro.
29 Zaakɛ a za dɔ̃nan,
ée zɛ kɔ̃n vĩakɛna Diinɛoro.
30 Ée we ma lɛ́dammaziro,
a kya kà làakari kɛ̀ ma a gbaan.
31 É a dà gbɛ̀ e,
yã zaaa kɛ̀ a zɛo é wí a musu.
32 Kpɛɛlina ɔ̃ndɔ̃ɔnɛ é ɔ̃ndɔ̃saideenɔ dɛdɛ,
laasuusai é yɔ̃nkɔɔnɔ dúgu zɔ̃.
33 Gbɛ̃ kɛ̀ ma yã kũna sɔ̃ égɔ̃ kuu aafia,
eégɔ̃ kuu làakario kpaɛna vĩakɛna zaaanɛ sai.

2

*T*ɛna ɔ̃ndɔ̃ɔzi àre
1 Ma nɛ́, tó n ma yã sì,
tó ń ma yãdiɛnanɔ kũna n swɛ̃̀n,
2 tó nɛ́ɛ swã kpaa ɔ̃ndɔ̃yãzi,
tó n swɛ̃̀ kpà asãnsia,
3 tó n lɛ́ zù wɛ́ɛzɛ̃ɛzi,
tó n wii lɛ̀ yã dɔ̀rɔ dɔ̃nazi,
4 tó n kpáɛ kɛ̀zi lán kondogi bà,
tó ń wɛ̀tɛ lán auziki kɛ̀ utɛna bà,
5 négɔ̃ vĩakɛna Diinɛ dɔ̃ sa,
nɛ́ bɔ Luda dɔ̃naa.
6 Zaakɛ Dii bé è ń gba ɔ̃ndɔ̃ɔ,
dɔ̃na kɔ̃n asãnsio è bɔ à kiiamɛ.
7 À zĩblena kũna gbɛ̃ maaanɔnɛ,
à dɛ sɛngbango ũ taarisaideenɔnɛ.
8 È ɔ liga gbɛ̃ maaanɔzi aɔ̃ zɛ́ guu,
è a yãmarinɔ dãkpa ń táa'ona guu.

9 Négɔ̃ yãzɛdee dɔ̃ sa kɔ̃n yã súusuo
kɔ̃n yã maaao kɔ̃n zɛ́ maaao píngi.
10 Zaakɛ ɔ̃ndɔ̃ɔ é gɛ̃ n swɛ̃̀n,
dɔ̃na é n pɔɔ kɛ nna.
11 N làakari é n dãkpa,
asãnsi é ɔ liganzi.
12 Eé n bɔ gbɛ̃ zaaanɔ zɛ́n
eé n sí yãbɛ̃ɛ'orinɔ ɔzĩ.
13 Gbɛ̃ pìnɔ pà̰ zɛ́ súusunɛ,
aɔ̃ gusia zɛ́ sè.
14 Aɔ̃è pɔnnaa kɛ zaakɛna guu,

aɔ̃è yã zaa faasai nnaa ma.
15 Aɔ̃ yãkɛna súusuro,
aɔ̃ègɔ̃ yã kɛɛ mɔnafiki guumɛ.

16 Ɔ̃ndɔ̃ɔ pì é n bɔ zinakɛri ɔzĩ,
eé n sí kaarua yãnnanna'onnɛnaa.
17 Nɔgbɛ̃ pì pã kpà a nénɔkparɛkɛgurɔ gɔ̃ɔzi,
à Luda bà kuunao yã gbòro.
18 À bɛɛ è mì pɛ́ńyo gaaamɛ,
à kpɛ́ zɛ́ è táńyo gèwãan.
19 Gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̃̀zi è nɔ̀sɛ liɛro,
è wɛ̃̀ndi zɛ́ le dɔro.

20 Ɔ̃ndɔ̃ɔ pì é n da gbɛ̃ maaanɔ zɛ́a,
nɛ́gɔ̃ dɔ̀rɔdeenɔ zɛ́ kũna.
21 Zaakɛ nɔ̀sɛpuradeenɔ bé wé gɔ̃ bùsu vĩ,
taarisaideenɔ bé wégɔ̃ kú à guu.
22 Zaakɛrinɔ sɔ̃, weé pɛ́ḿma wà ń bɔ bùsummɛ,
weé náanɛsaideenɔ kpakɛ à guu.

3

*Dii náanɛ*kɛna è ń gba ɔ̃ndɔ̃ɔ
1 Ma né, ǹton tó ma yãdannɛna sãnguro,
ǹgɔ̃ yã kɛ̀ má dìɛnnɛɛnɔ kũna n swɛ̃̀n.
2 Zaakɛ eé n ká wɛ̃̀ndi gbɛ̃̀aa,
eé aafia kaarannɛ.
3 Gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛo tón kɛ̃mmaro,
ǹgɔ̃ dana kɛ̃̀mbɛɛ ũ,
ǹ kɛ̃ n swɛ̃̀a lán wè pɔ́ kɛ̃ walaaa nà,
4 n tɔ́ égɔ̃ nna,
nɛ́gɔ̃ maa Luda kiia kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ.

5 Ǹ Dii náanɛ kɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do,
ǹton gbãaa kpá n zĩnda dɔ̃naaro.
6 Ǹgɔ̃ à dɔ̃ n yãpingikɛna guu,
eé zɛ́ poronnɛ súusu.
7 Ǹton n zĩnda gwa ɔ̃ndɔ̃dee ũro,
ǹgɔ̃ Dii vĩa vĩ ǹ kɛ̃ yã zaaaa.
8 Beee égɔ̃ dɛ n mɛ̀ aafia ɛ̃zɛ̃ ũ,
eé n wánɔ gba gbãaa.
9 Ǹ bɛ̀ɛ lí Diinɛ kɔ̃n n auzikio
kɔ̃n n bura pɔ́ káakunɔ píngi,
10 pɔ́wɛɛ é n dɔ̃̀ pa ai àgɔ̃ kwɛ́ɛ,
n lo ìsinɔ é pa yɛ́lɛlɛ kɔ̃n geepiwɛ̃ dufuo.
11 Ma nɛ́, tó Dii e n totoo, ǹton dɔkɛ à yãoro,
tó à kpɛ̃̀kɛ̃nzi, ǹton tó à kɛnnɛ ĩiro.
12 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Dii yezin è toto,
lán de è kɛ a né kɛ̀ kɛ̀nɛ maaanɛ nà.

*Ɔ̃nd*ɔ̃ àre
13 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ lè à kũ̀
à dɔ̃na è à pàpa ũ.
14 Zaakɛ à àre vĩ dɛ kondogila,

è kaarana kɛńnɛ dɛ vurala.
15 À bɛ̀ɛ vĩ dɛ gbɛ̀baila,
pɔ́ kɛ̀ ń à nii vĩinɔ kee e ká à ũro.
16 Wɛ̃̀ndi gbɑ̃̀a kú à ɔplaan,
auziki kɔ̃n gakuio kú à ɔzɛɛn.
17 À yãkɛnanɔ nna,
à zɛ́ píngi aafia vĩ.
18 À dɛ lí wɛ̃̀ndidee ũ gbɛ̃ kɛ̀ kũnanɔnɛ,
aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ sìnɔ ũ.

19 Dii gonikɛɛ guu à tɔɔtɛ kàɛ,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ guu à musu kɛ̀.
20 À ísia wɛ̀ɛ bɔ̀ a dɔ̃na guu,
à tò ludambɛ luguu mɔdɔ vĩ.

21 Ma nɛ́, ǹgɔ̃ wɛ́ɛzɛ̃ɛ vĩ kɔ̃n faao,
ǹton wɛ́ɛ vĩàlaro.
22 Eégɔ̃ dɛ n ninii wɛ̃̀ndi ũ,
eégɔ̃ dɛ kɑ̃̀mbɛɛ ũ n waalɛ.
23 Nɛ́gɔ̃ tɛ́ n làakaria,
pɔ́ke é kpánnɛro.
24 Tó n daɛ, vĩa é n kũro,
nɛ́ daɛ ǹ ii o nna.
25 Nɛ́ vĩa kɛ karinɛro,
ke mɔ́nzi kɛ̀ è zaakɛrinɔ le kãndoo.
26 Zaakɛ Dii égɔ̃ dɛ n mìnakii ũmɛ,
eé tó n gbá vĩ takutɛɛla.
27 Tó n ɔɔ e n kpɛɛ lee,
gbɛ̃ kɛ̀ dɛ ǹ à maaa kɛnɛ, ǹton gí kɛnɛziro.
28 Tó ń ĩankana zɛ́ vĩ,
ǹton be n gbɛ̃daaanɛ à gá gĩa ai ziaro.
29 N gbɛ̃daaa kɛ̀ kú n saɛ kɛ̀ à n náanɛkɛna,
ǹton à zaaa kpákɔ̃sɔ̃ziro.
30 Tó gbɛ̃ e yãke kɛnnɛro,
ǹton lɛokpakɔ̃a kɛo pãro.
31 Ǹton gbãamɔnnɛri gwena ni dɛro,
ǹton tɛ́ à yãkɛna keziro.
32 Zaakɛ Dii tɛ̃̀n mɔnafikideenɔ ũ,
nɔ̀sɛpuradeenɔn è kɛ a kpaasinɔ ũ.
33 Dii è láari zĩ gbɛ̃ zaaanɔ uaa,
è aubarika da gbɛ̃ maaanɔ bɛɛn.
34 È lalandideenɔ lalandi kɛ,
mɔde à gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n zĩndabusarinɔ.
35 Ɔ̃ndɔ̃dee è bɛ̀ɛ e,
yɔ̃nkɔɔ sɔ̃ è wí da a zĩndaa.

4

*Gbɛ̃*nsi lɛ́damma
1 Ma nɛ́nɔ, à gbɛ̃nsi lɛ́damma ma,
à làakari dɔa lɛ à asãnsi e.
2 Dɔ̃na súusun mɛ́ɛ daaare,
àton pã kpá ma yãdannɛziro.
3 Kɛ̀ má kuu nɛ́ ũ ma de ɔzĩ,

má busana ma da né mɛ̀n do léle ũ.
4 Ma de yã dàmɛ à bè:
Ǹgɔ̃ ma yã kũna n swɛ̀̃ guu,
ǹ ma yãdiɛnanɔ da nɛ́gɔ̃ kuu.
5 Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ ǹgɔ̃ dɔ̃na vĩ,
ǹton sãn ǹ pã ma yãnɛro.
6 Ǹton pã kpá ɔ̃ndɔ̃ɔziro, eé n dãkpa,
ǹgɔ̃ yezi, eé ɔ kúnla.
7 Ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ, àmbe yã píngi mì ũ,
ǹ dɔ̃na wɛtɛ kɔ̃n auziki kɛ̀ ń vĩio píngi.
8 Ǹ à kũ gbãngbãn, eé n kaara,
ǹ à kũ ɔplaplaa, eé bɛ̀ɛ línnɛ.
9 Eégɔ̃ dɛ fùra maaa ũ n mìa,
eégɔ̃ dɛnnɛ kífura gakuidee ũ.

10 Ma nɛ́, ǹ swã kpá ma yãzi,
ǹ yã pì da, n wɛ̀̃ndi égɔ̃ gbã̀a.
11 Ma ɔ̃ndɔ̃ zɛ́ ɔ̀dɔannɛ,
ma n da à zɛ́ súusu guu.
12 Tó nɛ́ɛ táa oon, pɔ́ke é kpánnɛro,
tó nɛ́ɛ bàa lɛɛn, nɛ́ gɛ̀̃n síro.
13 Ǹgɔ̃ ma lɛ́damma kũna, ǹton ɔ gbarɛziro,
ǹ à kũ gbãa, zaakɛ àmbe n wɛ̀̃ndi ũ.
14 Ǹton zaakɛrinɔ zɛ́ séro,
ǹton té gbɛ̃ zaaanɔ zɛ́ziro.
15 Ǹ pãńnɛ, ǹton naḿmaro,
ǹ kɛ̃ḿma ǹ n gáao.
16 Tó aɔ̃ɔe zaaa e wà kɛ̀ro, aɔ̃è ii oro,
tó aɔ̃ɔe gbɛ̃ e wà kari kɛro, ii è gɛ̃ ń wɛ́ɛnlo.
17 Zaakɛ zaakɛnan ń pɔ́blee ũ,
wɛ́ɛtãna gbɛ̃nɔan ń ímina ũ.
18 Gbɛ̃ maaanɔ zɛ́ dɛ lán gudɔna bàmɛ,
à gupuraa ègɔ̃ bɔɔ lán ɔfãntɛ̃ bɔna bà.
19 Zaakɛrinɔ zɛ́ dɛ lán gusia níginigi bàmɛ,
aɔ̃è pɔ́ kɛ̀ tò wè gɛ̀̃n sí dɔ̃ro.

20 Ma nɛ́, ǹ làakari dɔ yã pìnɔa,
ǹ swã kpá ma yã'onnɛnazi.
21 Ǹton kpá swãkotoro,
ǹgɔ̃ kũna n swɛ̀̃ guu.
22 Zaakɛ à dɛ wɛ̀̃ndi ũ gbɛ̃ kɛ̀ lè à kũ̀nɛ,
à dɛ mè píngi aafia ũ.
23 Kɛ̀ dɛnlaa ǹ làakari dɔ n swɛ̀̃ yãa,
zaakɛ wɛ̀̃ndi kãsãa bɔ̀ swɛ̀̃ kiiamɛ.
24 Ǹ bɔ yãzaa'onan,
ǹ mì kɛ̃ yãlɛkpɛɛ'onaa.
25 Ǹ wɛ́ɛ dɔ n aɛ,
ǹ guu gwa n kuu súusu.
26 Ǹ zɛ́ sɛ́ súusu,
n yãkɛnanɔ píngi é bɔ maa.
27 Ǹton na ɔplazi ke ɔzɛziro,
ǹton gbá pɛ́ɛ à zaa zénlo.

5

*Làakarik*ɛna kaaruazi

1 Ma nɛ́, ǹ làakari dɔ ma dɔ̃naa,
ǹ swã kpá ǹ ma ɔ̃ndɔ̃ yã ma,
2 lɛ ǹgɔ̃ kú n làakaria,
dɔ̃na yã égɔ̃ kú n lɛ́n.
3 Kaarua yã'ona ègɔ̃ nna lán zɔ́ bàmɛ,
è ń gáɛ kɔ̃n lɛ́nnaao,
4 mɔde zãazãa è kɛńnɛ kyà̀kyã lán sɛwɛɛ bà,
à lɛ́ nna lán fɛ̃ɛda kpaplaplaaa bà.
5 À zɛ́ è mì pɛ́ńyo gaaa,
è si kɔ̃n gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ tɛ́zinɔo gèwãan.
6 È laasuu lɛ́ wɛ̀̃ndi zɛ́aro,
à dɔ̃ a kɛ̃ zɛ́ pìaro.

7 Ma nɛ́, ǹ swã kpá ma yãzi sa,
ǹton kpɛɛ li ma lɛ́dammanɛro.
8 Ǹ pã nɔgbɛ̃ beee takanɛ zà̀azã,
ǹton sɔ̃ à bɛ gãalɛziro,
9 lɛ n bɛ̀ɛ tón gɔ̃ gbɛ̃ pãndenɔnɛro,
lɛ ǹton n wɛ̀̃ndi kpá gbɛ̃ pãsĩnɔaro,
10 lɛ n auzikinɔ tón gɔ̃ danɔnɛro,
lɛ n zĩ àre tón gɔ̃ ua pãnde deenɔnɛro.
11 Nɛ́gɔ̃ mboo n gurɔ yãanaa,
nɛ́ yãyã n gbãaa é yãa.
12 Nɛ́ be: Ma gi lɛ́dammazi fá!
Ma dɔkɛna totonao bé à tò.
13 Mɛ́ɛ lɛ́dammarinɔ yã'onnɛna maro,
mɛ́ɛ swã kpá ma yãdannɛrinɔziro.
14 Féte bé à gɔ̀̃ kè mɛ́ kpɛ bɔ
anduna píngi wáa.

15 Ǹ n zĩnda orozã í mi,
ǹ zɛ kɔ̃n n zĩnda lɔ̀̃gɔ'io.
16 N í kwɛɛna bàazi maaro.
N í fãna gãalɛ zɛ́ vĩro.
17 Ǹ tó àgɔ̃ dɛ n naɔ̃ pɔ́ ũ ado,
àtongɔ̃ dɛ gbɛ̃ pãnde pɔ́ ũro.
18 Luda aubarika da n íbɔkii pìn,
ǹ pɔnnaa kɛ kɔ̃n n gɔ̃kparɛkɛgurɔ nɔɔo.
19 N gã yenzidee! N gbikyao maaa!
Ǹ tó à bɔ̀̃ndagana gɔ̃ kɛɛnnɛ nna,
ǹ a yenzi ni dɛ lán guu e dɔɔ nà.
20 Ma nɛ́, bɔ́yãnzin nɛ́ kaarua ni dɛzi?
Bɔ́yãnzin nɛ́ bɔ̀̃nda gá kɔ̃n gbɛ̃ pãnde nɔɔozi?
21 Gbɛ̃ntee yãkɛna kee utɛna Diinɛro,
ègɔ̃ zɛ́ kè à sè dɔ̃ píngi.
22 Zaakɛri taari è bà kpákpanɛ,
à durun è à kũ.
23 À lɛ́dammamasai é a kpá gaazi,
à yɔ̃nkɔkɛ bíta é à sãsã.

6

*Fĩa k*õn mɛao kõn gbɛ̃ntee pãao yã
[1] Ma né, tó n n gbɛ̃daaa fĩa dì n musu,
tó n kpégaau sɛ̀ gbɛ̃nɛ,
[2] tó n lɛ́ n ásaru kɛ̀,
tó n yã'ona n da yãn,
[3] ǹ kɛ lán kɛ̀ bà, ma né, ǹ lɛ́ bɔ yã pìn,
zaakɛ n na n gbɛ̃daaa ɔzĩ.
Ǹ gá ǹgõ zɛzɛ n gbɛ̃daaa pìzi,
ǹ agbaa kpánɛ.
[4] Ǹton tó ii gɛ̃ n wɛ́ɛnlo,
ǹton tó n wɛ́ɛbaa tìisi kũro,
[5] ǹ n zĩnda sía lán gãa è ń kɛ̃ nà,
lán bãa è bɔ bàkpakpari ɔzĩ nà.

[6] Mɛade, ǹ gá zɛ̀nɔ gwa,
ǹ a yãkɛna tàasi kɛ, né ɔ̃ndɔ̃ kũ.
[7] À dɔn'aɛdee vĩro,
à gbɛ̃nsi ke dii vĩro.
[8] È kũsãɛ zi di kwɛɛmɛ,
è a pɔ́blee kakɔ̃a pɔ́kɛ̃gurɔ.
[9] Mɛade, négõ daɛna ai bɔrɛmɛ?
Bɔrɛn né vu iin?
[10] Nɛɛ̀ kámma bo féte nɛɛ̀ ii o féte,
nɛɛ̀ daɛ féte ɔkpana n kùsɛa.
[11] Takaasi é gɛ̃nzi lán kpãi wɛ́ɛdewɛ bà,
pɔ́kɛ̃sãmmana é summa
lán gbɛ̃ kɛ̀ gɔ̃kɛbɔ kũna bà.

[12] Gbɛ̃ntee pãa né gbɛ̃ zaaamɛ,
ègõ lili oo kõn ɛgɛɛo da à lɛ́n.
[13] È yã o kõn wɛ́ɛo kõn ɔɔo,
è sèeda kɛ́ńnɛ kõn gbáo.
[14] Mɔnafiki bé à à nɔ̀sɛ pana,
yã zaa wàarin ègõ paa gurɔ píngi.
[15] Beee yãnzin mɔ́nzi é mɔ́a lɛ́zana sai,
kaatɛna é gɛ̃zi kãndo, eégõ fɛɛna vĩro.

[16] Yã mèn swɛɛdoo kuu kɛ̀ Dii zàn,
à kà se swɛɛplaa kɛ̀ dɛnɛ tɛ̃̀ ũ.
[17] Wada, ɛgɛtona, taarisaide dɛna,
[18] yã pãsĩ wàaripana, wãna zaaazi,
[19] sèeda ɛgɛtona kõn danɛnɔ dɔkɔ̃anao.

*Làakarik*ɛna zinakɛnazi
[20] Ma né, ǹgõ n de yãdiɛnanɔ kũna,
ǹton pã kpá n da yãdannɛziro.
[21] Ǹgõ kũna n swɛ̃̀ guu,
ǹgõ dana kɛ̃̀mbɛɛ ũ.
[22] Eé dɔnnɛ aɛ n táa'ona guu,
eé n dãkpa n daɛna guu.
Tó n vu, eé lɛ́ damma.
[23] Zaakɛ yãdiɛna pìnɔ né fitiamɛ,
yãdannɛna pì né gupuraamɛ,

lédamma kɔ̃n totonao né zé wɛ̀ndideemɛ.
24 Eé n sí nɔgbɛ̃ zaaa ɔzĩ,
eé n bɔ gbɛ̃ pãnde nɔ yãnnanna'onan.
25 Ǹton à maakɛɛ ni dɛro,
ǹton tó à wɛ́ɛkpãntɛ̃daɛnzina n kũro.
26 Kaarua è tó ń gɔ̃ kori,
gbɛ̃ pãnde nɔɔ sɔ̃ è ń wɛ̀ndi bɛ̀ɛdee kaatɛ.
27 Tó gbɛ̃ té sɛ̀ à dà a pɔtɛ,
à pɔ́kãsãa é gí té kũziɔ́?
28 Tó gbɛ̃ kɛ̀sɛ pɛ̀ɛ téyɔ̃a,
eé gí à kpataziɔ́?
29 Lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̀ a gbɛ̃daaa nɔɔzio,
zaakɛ tó à ɔ kɛ̀a, eé bɔ pãro.
30 Tó nɔaa e gbɛ̃ dɛɛ, tó à kpãi ò,
wè à yã da pãɔ́?
31 Tó wà à kù, eé à fĩa bo lɛo swɛɛplaa,
eé pɔ́ kɛ̀ à vĩ a uan kpá píngi.
32 Zinakɛri laasuu vĩro,
gbɛ̃ kɛ̀ è beee kɛɛ è a zĩnda kaatɛmɛ.
33 Gbɛ̃na maa kɔ̃n kpɛbɔnaon à baka ũ,
à tɔ́ zaaa é kɛ̃aro.
34 Zaakɛ gɔ̃gbɛ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ bé eé su pɔfɛ̃o,
tó èe gɛ̃ɛ booḿma, eé ń wɛ̃nda gwaro.
35 Eé agbaakpabɔ ke síro,
baa tó à gba bíta dànɛ, eé weziro.

7

*Làakarik*ɛna kaaruazi
1 Ma né, ǹgɔ̃ ma yãnɔ kũna,
ǹ ma yãdiɛnanɔ da n nɔ̀sɛn.
2 Ǹgɔ̃ ma yãdiɛnanɔ kũna négɔ̃ kú wɛ̀ndio,
ǹ làakari dɔ ma yãdannɛnaa lán n wɛ́ɛnɛ bà.
3 Ǹ da n ɔnɛa tãnga ũ,
ǹ kɛ̃ n swɛ̀a lán wè kɛ̃ walaaa nà.
4 Ǹ o ɔ̃ndɔ̃ɔnɛ n dãren à ũ,
ǹ asãnsi sísi n gbɛ̃ ũ.
5 Eé n dãkpa bɔna kaarua ɔzĩ,
eé n bɔ gbɛ̃ pãnde nɔ yãnnanna'onan.

6 Má zɛna ma kpɛ́ windo guu,
mɛ́ɛ bàazi gwaa.
7 Ben ma ɔ̀wazi kenɔ è, ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀sãḿma,
gɔ̃kparɛ kee kú ń té, à laasuu vĩro.
8 Èe likɔ̃aa zɔ̃ɔ gãalɛ,
èe waalogũ kɛkɛɛ nɔgbɛ̃ kezi,
èe gɛ̃tɛɛ à bɛ kpa gɛ̀n baaagɔ̃
9 zaa ɔfãntɛ̃ lɛɛnao ai gwãavĩ,
ai guu gàa à sì kʊ̀o maamaa.
10 Ben nɔgbɛ̃ pì bɔ̀ à mɔ̀ daàlɛ ɔ̃ndɔ̃'ɔ̃ndɔ̃,
èe ɔ maa a zĩndaa lán kaarua bà.
11 Kùgbãadeemɛ, à wísai vĩ,
à pɔ̀rɔ è pɛ́ɛ bɛro.

12 Zĩkenɔa ègɔ̃ kú zɛ́daan, zĩkenɔa gãalɛ,
ègɔ̃ kpáɛ kɛɛ zɛ́ɔ̃nkpakɔ̃a.
13 Ben à ɔ̀wazi pì kṵ̃ à lɛ́ pɛ̀a,
à wɛ́ɛkpãntɛ̃ dàɛzi à bè:
14 Sáabukpa sa'ona kúma yã,
ben ma lù kɛ̀ má sɛ̀ pì fĩa bò gbã̀a.
15 Wa kɔ̃'ena yãnzin ma bɔzi,
mɛ́ɛ n wɛtɛɛ ma n e kɛ̀ sɔ̃.
16 Ma kuntu kpàɛ ma gádoa
kɔ̃n Igipiti bùsu bisa wɛ́ɛ maaao.
17 Ma tuaetiti fã̀ ma daɛkiia
kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n lí'ɔ gũ nnannaao kɔ̃n lítɛɛo.
18 Ǹ mɔ́ wà yenzi kɛ ai guu gá dɔo,
wà wa pɔyezi kɛ ai à mɔ́wa.
19 Zaakɛ ma zã kú bɛro,
wɛ́tɛ kɛ̀ à gàan zã̀.
20 À ɔɔsɔ yì à gàao,
ai àgɔ̃ gá su mɔɔ é ɔsi kɛ.

21 À à swɛ̃̀ blè kɔ̃n yã pari bɔɛnao,
à gã nàa kɔ̃n yãnnanna'onao.
22 Ben ɔ̀wazi pì bɔ̀ à tɛ̀zi gɔ̃ɔ,
lán zù kɛ̀ wèe gaa kòto kpá bà,
lán gãa kɛ̀ èe gbá pɛɛɛ bàn dɔ̃,
23 lán bãa kɛ̀ èe wãa à sì taan bà.
Ɛ̀e dɔ̃ kɛ̀ a a zĩnda kpà gaazinlo,
ai kà gàa à à swɛ̃̀ kṵ̃.

24 Tia sa, ma nɛ́nɔ, à ma yã ma,
à làakari dɔ yã kɛ̀ èe bɔɔ ma lɛ́n-a.
25 Àton tó a laasuu tá à kiiaro,
àton sãsã à gɛ̃ à zɛ́nlo.
26 Gbɛ̃ kɛ̀ à ń nɛ́ à ń kaatɛnɔɔ pari,
gbɛ̃ kɛ̀ à ń dɛdɛ pìnɔ lɛ́ vĩro.
27 À bɛɛ nɛ́ mira zɛ́daamɛ,
è gɛ̃ńyo gèwãa kpɛ́nɛn.

8

Ɔ̃ndɔ̃ e wa sisii
1 Ɔ̃ndɔ̃ɔ bé èe lɛ́ zuuwaziroo?
Wɛ́ɛzɛ̃ɛ bé èe wa sisiiroo?
2 À kú sĩsĩ musu zɛ́ gɛɛzi,
à zɛna zɛ́ɔ̃nkpakɔ̃a.
3 À kú wɛ́tɛ bĩilɛ saɛ,
à kòto dɔ bĩilɛ pì gbànɔ kiia.
4 Gbɛ̃nɔ, ámbe mɛ́ɛ a sisii,
gbɛ̃nteenɔ, mɛ́ɛ lɛ́ zuuazi.
5 Nigãzĩdeenɔ, à làakari wɛtɛ àgɔ̃ vĩ,
yɔ̃nkɔɔnɔ, à tó àgɔ̃ laasuu vĩ.
6 À swã kpá, zaakɛ yã tìisin mɛ́ oare,
yã dɔ̀rɔdee bé eé bɔ ma lɛ́n.
7 Zaakɛ ma lɛ́ è yãpuraa o,
ma za à zaaan.

8 Yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ma lɛ́nnɔɔ maa,
aɔ̃ kee mɔnafiki ke sãsãna vĩro.
9 À súusu asãnsideenɔnɛ píngi,
à zɛ́ vĩ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔ̃na vĩinɔnɛ.
10 À ma lɛ́damma sɛ́ dɛ kondogila,
à dɔ̃na sɛ́ dɛ vura maaala.
11 Zaakɛ ɔ̃ndɔ̃ɔ bɛ̀ɛ vĩ dɛ gbɛ̀bainɔla,
pɔ́ke nii kúmma kɛ̀ kà à ũro.

12 Mamɔma ɔ̃ndɔ̃, má làakari vĩ,
má yãkɛna a zɛ́a dɔ̃na vĩ.
13 Vĩakɛna Diinɛn zana à zaaan ũ.
Ma za zĩndasɛna lezĩn kɔ̃n ĩadãnao
kɔ̃n kuuna zaaao kɔ̃n yãlɛkpɛɛ'onao.
14 Lɛ́damma kɔ̃n faakɛɛo nɛ́ ma pɔ́mɛ,
ma kiian gbãaa è bɔn kɔ̃n asãnsikɛɛo.
15 Kínanɔ è kpata ble ma gãzĩmɛ,
kpatablerinɔ è yãzɛdee diɛ kɔ̃n ma gbãaaomɛ.
16 Gbãadeenɔ è iko kɛ ma gãzĩmɛ
kɔ̃n anduna kpatadeenɔ ń píngi.
17 Má ye gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yemaziinɔzi,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ma wɛtɛnɔ bé wè ma e.
18 Auziki kɔ̃n gakuio kú ma ɔzĩ
kɔ̃n ɔɔda kaaranao kɔ̃n kuuna nnaao.
19 Nɛ́ kɛ̀ mɛɛ̀ ińnɛ sɑ̃̀ɔ dɛ vura maaala,
kaarana kɛ̀ mɛɛ̀ kɛńnɛ dɛ kondogi wásawasala.
20 Má tɛ́ yãzɛde zɛ́n,
mɛɛ̀ táa o zɛ́ súusu guu.
21 Mɛɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yemaziinɔ gba pɔ́,
mɛɛ̀ ń auzikikaɛkiinɔ pańnɛ.

22 Dii ma kɛ zaa a zĩ naanagurɔ,
ai àgɔ̃ gá yã kɛ̀ à kɛ̀ zaa káakunɔ kɛ.
23 À ma diɛ zaa káakumɛ,
zaa à daɛgurɔ, lɛ èe anduna kɛ kɔ̀ro.
24 À ma i zaalɛ ísiaa kuuro,
íbɔki kee kuu gurɔ beeearo.
25 À ma i kpiiinɔ ã,
ai àgɔ̃ gá sɪ̃̀sĩnɔ kãsãa pɛ́ɛ,
26 ai àgɔ̃ gá anduna káɛ,
ke sɛ̃̀tɛ ke bùsu wɛ́n doo.
27 Kɛ̀ èe pɔ́ kɛ̀ kú musunɔ kɛɛ,
kɛ̀ èe bàtuma daa ísiaala,
28 kɛ̀ èe lou naa musu,
kɛ̀ èe tɔɔtɛ í zɛ́ fɔ̃ɔ,
29 kɛ̀ èe ísia zɛki lɛ́ kɛɛ,
lɛ à í tón vĩ à zɛki lɛ́laro,
kɛ̀ èe anduna kaɛɛ, má kú gwe.
30 Má kú à saɛ ɔzĩkɛri maaa ũ,
ma pɔɔ ègɔ̃ nna à aɛzĩ lán guu e dɔɔ nà,
mɛɛ̀gɔ̃ pɔnnaa kɛɛo gurɔ sãnda píngi.
31 Ma pɔɔ ègɔ̃ nna Dii andunaa,
gbɛ̃nteenɔɔ dɛ ma pɔnnakɛbɔ ũ.

32 Tia sa, ma nɛ́nɔ, à ma yã ma,
aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ ma zɛ́ kũna ũ.
33 À ma lɛ́damma ma à ɔ̃ndɔ̃ kũ,
àton pã kpáziro.
34 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe swã kpaa ma yãzi ũ
kɛ̀ ègɔ̃ ma wɛtɛɛ ma kpɛɛlɛ,
kɛ̀ ègɔ̃ ma dãa gurɔ sãnda píngia.
35 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ ma ee wɛ̃̀ndi è,
eégɔ̃ nna kɔ̃n Diio.
36 Gbɛ̃ kɛ̀ kòramazii yã zaaa ì a zĩndanɛmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ zàmaguunɔɔ ye gaazimɛ.

9

Ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n yɔ̃nkɔkɛɛo

1 Ɔ̃ndɔ̃ɔ a kpɛ́ bò,
à a wesagbanɔ à mɛ̀n swɛɛplaa à pɛ̀ɛpɛɛ,
2 à nɔ̀bɔ dɛ̀ à wɛ̃ɛ bà,
à pɔ́bleenɔ soru kɛ̀ à kàɛ.
3 À a nɔkparɛ zĩkɛrinɔ zĩ̀,
èe lɛ́ zuu wɛ́tɛ sĩ̀sĩ mìsɔ̃ntɛ̃a à bè:
4 A faasaideenɔ à ɛara à mɔ́ kɛ̀!
A laasuusaideenɔ mɛ́ɛ ooare,
5 à mɔ́ à ma pɔ́blee ble,
à wɛ̃ɛ kɛ̀ mɑ́ bà mi.
6 À a yɔ̃nkɔkɛɛ tó, égɔ̃ kú wɛ̃̀ndio,
à táa o wɛ́ɛkɛ̃na zɛ́n.

7 Gbɛ̃ kɛ̀ èe fabori daa zɛ́a e sɔ̃sɔ̃ wɛtɛɛmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ èe kpãkɛ̃ɛ zaakɛrizi e taari wɛtɛɛ a zĩndanɛmɛ.
8 Ǹton kpãkɛ̃ faboriziro, zaakɛ eé kɛnyo ĩimɛ,
ǹ ɔ̃ndɔ̃dee da zɛ́a, eégɔ̃ yenzi.
9 Ǹ yã da ɔ̃ndɔ̃rinɛ, à ɔ̃ndɔ̃ɔ é diàlɛ,
ǹ yã o gbɛ̃ maaanɛ, à dɔ̃na é kaara.

10 Vĩakɛna Diinɛn ɔ̃ndɔ̃ kãsãa ũ,
Luda kɛ̀ kú adona dɔ̃nan wɛ́ɛkɛ̃na zɛ́ ũ.
11 Zaakɛ né gì kɛ ma gãzĩ,
n wɛ̃̀ndi gbɑ̀a é kaara.
12 Tó ń ɔ̃ndɔ̃, n zĩndanɛmɛ,
tó faborin n ũ, n mì musu.

13 Mìsaikɛɛ dɛ lán nɔgbɛ̃ lɛ́dee bàmɛ,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩro bensɔ̃ à yãke dɔ̃ro.
14 È vɛ̃ɛ kìtaa a kpɛɛlɛ,
à kpɛ́ kú wɛ́tɛ sĩ̀sĩa,
15 èe lɛ́ zuu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛnɔzi,
èe bee gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ ń zɛ́n súusunɔnɛ:
16 A faasaideenɔ à ɛara à mɔ́ kɛ̀!
A laasuusaideenɔ, mɛ́ɛ ooare,
17 í kpãi mina ègɔ̃ nna,
pɔ́blena asii guu né zɔ́mɛ.
18 Gbɛ̃ pìnɔɔ dɔ̃ kɛ̀ beee né gèwãa zɛ́nlo,
gbɛ̃ kɛ̀ mìsaikɛɛ ń sisinɔ sì gèwãa tùtuwɛɛn.

10

Sulemanu yáasinɔ

1 Né ɔ̃ndɔ̃dee è tó a de pɔɔ kɛ nna,
né yɔ̃nkɔɔ è a da nɔ̀sɛ yakanɛ.
2 Ɔɔ zaaa è àre kɛro,
yãkɛna a zéa è ń sí gaa ɔzĩ.
3 Dii è tó nɔaa gbẽ maaa dɛro,
è zaakɛrinɔ tẽ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi.
4 Ɔ mɛadee è mɔ́ takaasio,
zĩkɛna ɔplaplaa sɔ̃ è mɔ́ auzikio.
5 Né kɛ̀ pɔ́wɛɛ kàkɔ̃a kwɛɛ né làakarideemɛ,
né kɛ̀ è ii o pɔ́kẽgurɔ wí vĩro.
6 Gbẽ maaa mì ègɔ̃ aubarika vĩ,
mɔde yã pãsĩ bé à zaakɛri lɛ́ pà.
7 Gbẽ maaa è ga kɔ̃n a tɔ́oro,
zaakɛri tɔ́ è kaatɛmɛ.
8 Ɔ̃ndɔ̃dee è zĩi kɛ yãdiɛnanɔa,
yãbɔɛri è a zĩnda nɛ.
9 Gbẽ kɛ̀ è yã kɛ a zéa kú a làakaria,
zézaasɛri yã é bɔ gupuraaa.
10 Gbẽgwana kɔ̃n wɛ́ɛ pãsĩo è mɔ́ yão,
gbẽ kɛ̀ è yã utɛ a nɔ̀sɛ guuroo è íbɛtɛ mì dɛ.
11 Gbẽ maaa lɛ́ né íbɔki wẽ̀ndideemɛ,
yã pãsĩ è zaakɛri lɛ́ pa.
12 Zangu è swèe da,
yenzi è lá ká taari píngila.
13 Ɔ̃ndɔ̃ yã ègɔ̃ kú làakaridee lɛ́n,
flẽ̀n faasaidee pɔ́ ũ a kpɛɛa.
14 Ɔ̃ndɔ̃rinɔ è dɔ̃na zi ká,
làakarisaidee lɛ́ è à kaatɛ aagamɛ.
15 Ɔɔdee auziki ègɔ̃ dɛnɛ lán wɛ́tɛ bĩidee bà,
takaasidee takaasi sɔ̃ è à kaatɛ.
16 Gbẽ maaa asaia è mɔ́nɛ wẽ̀ndio,
zaakɛri àre è wɛ́ɛtãmma inɛ.
17 Gbẽ kɛ̀ è lɛ́damma maa è wẽ̀ndi zɛ́ ɔdɔańnɛ,
gbẽ kɛ̀ è pã kpá totonazi è ń sãsã.
18 Gbẽ kɛ̀ è zangu utɛ né ɛgɛdeemɛ,
gudɛri né yɔ̃nkɔɔmɛ.
19 Yã pari bɔɛna ègɔ̃ durun sairo,
gbẽ kɛ̀ è a lɛ́ kũ né làakarideemɛ.
20 Gbẽ maaa lɛ́ dɛ lán kondogi wásawasa bà,
zaakɛri nɔ̀sɛ bɛ̀ɛ vĩro.
21 Gbẽ maaa yã'ona è paridee da zɛ́a,
làakarisaidee è ga faasaikɛɛ guu.
22 Dii aubarika è ń kɛ auzikidee ũ,
zĩkɛna nawẽ̃ao è pɔ́ke kaararo.
23 Zaakɛna dɛ yɔ̃nkɔɔnɛ kɔ̃kɔ̃ yã ũ,
ɔ̃ndɔ̃ɔ è kɛ làakarideenɛ nna.
24 Yã kɛ̀ zaakɛri e vĩa kɛɛnɛ bé eé à le,
Luda é pɔ́ kɛ̀ gbẽ maaa yezi kpáa.
25 Tó zàga'ĩa kàka à gẽ̀, zaakɛrinɔ ègɔ̃ kuu dɔro,
gbẽ maaa kãsãa ègɔ̃ pɛɛna gurɔ sãnda píngi.
26 Lán lɛvũu kpẽ̀kpã è kɛ swaanɛ nà,

lán tɛ́sukpɛ è kɛ wɛ́ɛnɛ nà,
lɛn mɛadee dɛ lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à zĩ̀nɔnɛ.
[27] Vĩakɛna Diinɛ è wɛ̃̀ndi gbɑ̀a kaara,
zaakɛrinɔ sɔ̃, ń wɛ̃̀ndi égɔ̃ kusumɛ.
[28] Gbɛ̃ maaanɔ wɛ́ɛ ègɔ̃ dɔ pɔnnaazi,
zaakɛrinɔ sɔ̃, tãmaa é ń nɛ.
[29] Dii zɛ́ dɛ utɛkii ũ gbɛ̃ maaanɔnɛ,
zaakɛrinɔ sɔ̃, è ń kaatɛmɛ.
[30] Weé gbɛ̃ maaa fɛɛ à gbɛ̀n zikiro,
gbɛ̃ zaaa sɔ̃ é vɛ̃ɛkii e bùsunlo.
[31] Ɔ̃ndɔ̃ yã è bɔ gbɛ̃ maaa lén,
lézaadee sɔ̃, weé à néne zɔ̃kɔ̃rɛmɛ.
[32] Gbɛ̃ maa yã kɛ̀ kɔ̃ sío wà ońnɛ dɔ̃,
yãkpɛɛgãnda'ona ègɔ̃ da gbɛ̃ zaaa lɛ́n.

11

[1] Dii zà pɔ́yɔ̃na kɔ̃n mɔnafikion,
kilooyɔ̃na súusun à yezi.
[2] Zĩndasɛna lezĩ è mɔ́ wíyão,
zĩndabusanan ɔ̃ndɔ̃yã ũ.
[3] Gbɛ̃ maaa nɔ̀sɛpuraa è a da zɛ́a,
náanɛsaidee nɔ̀sɛ zaaa è à yaka.
[4] Auziki àre vĩ yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩro,
yãkɛna a zɛ́a sɔ̃ è ń sí gaaa.
[5] Taarisaidee maakɛna è zɛ́ poronɛ,
zaakɛri zaakɛna è à nɛ.
[6] Nɔ̀sɛpuradee maakɛna è à bɔ,
náanɛsaide pɔ́nidɛna sɔ̃ è à kũ.
[7] Tó gbɛ̃ zaaa gà, à tãmaa è mì dɛ,
pɔ́ kɛ̀ à náanɛkɛna a gbãagurɔ píngi è yãa.
[8] Gbɛ̃ maaa è bɔ wɛ́ɛtãmman,
ben gbɛ̃ zaaa è gɛ̃n à gɛ̃ɛ ũ.
[9] Ludayãdarisai lɛ́ è à gbɛ̃daaa yaka,
mɔde dɔ̃na è gbɛ̃ maaa bɔn.
[10] Tó gbɛ̃ maaanɔɔ kú nnamanan,
wɛ́tɛ ègɔ̃ nna,
tó gbɛ̃ zaaanɔ gàga, wè guda kɛ.
[11] Wɛ́tɛ è kaara nɔ̀sɛpuradeenɔ gãzĩ,
gbɛ̃ zaaanɔ lɛ́ è wɛ́tɛ dɛ.
[12] Faasaidee è a gbɛ̃daaa fabo,
làakaridee è a lɛ́ kũ.
[13] Kɔmɔtɔdee è bɔ asiiyão gupuraaa,
gbɛ̃ náanɛdee è ń asii ta.
[14] Dɔn'aɛdesaikɛɛ è tó gbɛ̃nɔ fu,
yãkɛkɛri pariinɔ è tó wà zĩ̀ ble.
[15] Tó n gbɛ̃ pãnde fĩa dì n musu,
n ka wɛ́ɛtãmmalamɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ a ɔɔ bɔ̀ɛn è gɔ̃ a làakaria.
[16] Gbãamɔnnɛri ègɔ̃ auziki vĩ,
mɔde nɔgbɛ̃ nɔ̀sɛmaadee ègɔ̃ bɛ̀ɛ vĩńnɛ.
[17] Sùudee è maaa i a zĩndanɛ,
gbɛ̃ pãsĩ è a zĩnda kpá nawɛ̃azi.
[18] Gbɛ̃ zaaa asaia ègɔ̃ aubarika vĩro,

yãmaatɔ̃ri è àre e yãpura.
[19] Kuuna maa yãpura è ń ká wẽndia,
tɛna à zaaazi è mɔ́ gaao.
[20] Dii tẽn nɔ̀sɛzaadeenɔ ũ,
à pɔɔ è kɛ nna taarisaideenɔa.
[21] Yãpura, gbẽ zaaanɔ é bɔ pãro,
mɔde gbẽ maaanɔ é bɔ aafia.
[22] Lán vura tãnga dɛ nà alɛdɛ yĩn,
lɛn nɔ maa ɔ̃ndɔ̃saidee dɛ lɛ.
[23] Gbẽ maaanɔ pɔyezi è ń ká nnamanan,
gbẽ zaaanɔ tãmaa è ń nɛ.
[24] Gbẽ kɛ̀ è gbaa daa è kaarana e,
gbẽ kɛ̀ gì pɔ́ kɛ̀ dɛ à kpá kpázi è gɔ̃ takaasimmɛ.
[25] Gbẽntee aubarikadee é nnaa ma,
gbẽ kɛ̀ è ń pɔ́yĩi kũ é pɔ́yĩi e se.
[26] Wè gbẽ kɛ̀ è pɔ́wɛɛ utɛ ká,
wè sa maaa o gbẽ kɛ̀ è yáḿmanɛ.
[27] Gbẽ kɛ̀ è à maaa wɛtɛ égɔ̃ nna kɔ̃n gbẽnɔ,
gbẽ kɛ̀ è à zaaa wɛtɛ, yã zaaa é à le.
[28] Gbẽ kɛ̀ è a auziki náanɛ kɛ é lɛ́ɛ,
gbẽ maaa è ɔ tá lán lí ládee bà.
[29] Gbẽ kɛ̀ yã ì a uanɛ é gɔ̃ kori,
yɔ̃nkɔɔ é gɔ̃ ɔ̃ndɔ̃dee zɔ̀ ũ.
[30] Gbẽ maa yãkɛnnɛna nɛ́ lí wẽndideemɛ,
gbẽ kɛ̀ è gbẽnɔ ee ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ.
[31] Zaakɛ Luda è fĩa bo gbẽ maaanɛ andunan,
weé ludayãdarisai kɔ̃n durunkɛrio pɔ́ o dɔ́ɔ?

12

[1] Gbẽ kɛ̀ lɛ́damma è kɛnɛ nnaa ye dɔ̃nazi,
gbẽ kɛ̀ totona è kɛnɛ zaaa mì vĩro.
[2] Gbẽ maaa è Dii pɔnnaa e,
mɔde Dii è yã da mɔnafikideela.
[3] Zaakɛna è gbẽke kãsãa pɛ́ɛro,
gbẽ maaa kãsãa ègɔ̃ degena vĩro.
[4] Nɔ maaa dɛ a zãnɛ lán fùra bà,
nɔ wídammari dɛnɛ lán mɛ̀kɛmuna bà.
[5] Gbẽ maaanɔ ègɔ̃ pɛɛ yãzɛdeea,
gbẽ zaaanɔ lɛ́damma mɔnafiki vĩ.
[6] Gbẽ zaaanɔ yã nɛ́ gbẽdɛna yãmɛ,
gbẽ maaanɔ lɛ́ sɔ̃ è ń bɔ.
[7] Wè gbẽ zaaanɔ liɛ ń kpɛɛgãnda aɔ̃ mì dɛ,
mɔde gbẽ maaanɔ ua ègɔ̃ kuu.
[8] Wè gbẽ tɔ́ bɔ a ɔ̃ndɔ̃ lɛ́mmɛ,
wè kya ká faasaideen.
[9] Gbẽ futa kɛ̀ à zĩ̀ri vĩi sɔ̃̀ɔ dɛ
gbẽ kɛ̀ è a zĩnda diɛ pɔ́ke ũ bensɔ̃ à pɔ́blee vĩroola.
[10] Gbẽ maaa a pɔ́kãdeenɔ gwana dɔ̃,
gbẽ zaaanɔ dà pãsĩ kɔ̃n ń pɔ́nɔ.
[11] Búbari aĩadee ègɔ̃ kãna,
laasuu kɛ̀sã gbẽ kɛ̀ è pɛ́ gukoriaa.
[12] Gbẽ zaaa è ɔɔ zaaa ni dɛ,
mɔde gbẽ maaa kãsãa ègɔ̃ mɔdɔ vĩ.

13 Gbɛ̃ zaaa lɛ́ zaaa è à kũ,
mɔde gbɛ̃ maaa è bɔ yãketen.
14 Lɛ́ maaa è ń ká pɔ́ maaaa,
zĩi kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ àre è gɛ̃ a ɔzĩ.
15 Yɔ̃nkɔɔ yãkɛna è kɛnɛ maa,
ɔ̃ndɔ̃dee sɔ̃ è lɛ́damma ma.
16 Yɔ̃nkɔɔ è tó wà à pɔfɛ̃ dɔ̃ gɔ̃ɔ,
làakaridee sɔ̃ è sɔ̃sɔ̃ daro.
17 Yãpura'ori è yãzɛdee o,
sèeda'ɛgɛde yã ègɔ̃ mɔnafiki vĩmɛ.
18 Laasuusaiyã è ń swɛ̀̃ zɔ̃ lán fɛ̃ɛdaa bà,
ɔ̃ndɔ̃dee lɛ́gbɛ è mɔ aafiao.
19 Yãpuraa kɛ̀ wà ò ègɔ̃ gìkɛna,
ɛgɛɛ sɔ̃ è gɛ̃ zɛ́la lán wɛ́ɛ'ibakɛna bà.
20 Mɔnafiki kú zaalɛkpakɔ̃sɔ̃rinɔ swɛ̀̃n,
gbɛ̃'aafiawɛtɛrinɔ bɛ́ aɔ̃ɔ pɔnnaa vĩ.
21 Zaa ke è gbɛ̃ maaa lero,
gbɛ̃ zaaanɔ sɔ̃, yã è dańla.
22 Dii tɛ̀̃n ɛgɛdee ũ,
à pɔɔ ègɔ̃ nna yãpuradeea.
23 Làakaridee ègɔ̃ a dɔ̃na kũna a swɛ̀̃n,
yɔ̃nkɔɔ è yã faasai kpàakpa kɛ.
24 Zĩkɛna ɔplaplaa è tó gbɛ̃ kí ble,
mɛa è gbɛ̃ da zɔ̀bleen.
25 Kuuna bídi guu è gbɛ̃ sɔ̃ɛ,
yãnna'onnɛna è ń pɔɔ kɛ nna.
26 Gbɛ̃ maaa è a gbɛ̃daaa da zɛ́a,
gbɛ̃ zaaanɔ yãkɛna è ń sãsã.
27 Mɛadee è a nɔ̀bɔ kã wawaro,
aĩadee è làakari dɔ a pɔ́nɔa.
28 Kuuna yãzɛde zɛ́n wɛ̀̃ndi vĩ,
zɛ́ pì sɛna è ń kpá gaaziro.

13

1 Nɛ́ ɔ̃ndɔ̃dee è a de lɛ́damma ma,
fabori è gí kpãkɛ̃nazi.
2 Lɛ́gbɛ nnaa è gbɛ̃ ká pɔ́ maaaa,
náanɛsaidee è ble a pãsĩ guumɛ.
3 Gbɛ̃ kɛ̀ è a lɛ́ kũ è a wɛ̀̃ndi dãkpa,
gbɛ̃ kɛ̀ à lɛ́ è kúroo è a zĩnda yaka.
4 Mɛadee è pɔ́ kɛ̀ à yezi ero,
aĩade sɔ̃ è nnaa ma.
5 Gbɛ̃ maaa zà mɔnafikiyãn,
gbɛ̃ zaaa è wí dańma è ń kpɛ bɔ.
6 Maakɛna è zɛ́maasɛri mì sí,
zaakɛna è durunkɛri liɛ a kpɛɛgãnda.
7 Gbɛ̃kenɔ è ń zĩnda diɛ auzikidee ũ,
mɔde aɔ̃ègɔ̃ pɔ́ke vĩro.
Gbɛ̃kenɔ è ń zĩnda diɛ takaasidee ũ,
mɔde aɔ̃ègɔ̃ pɔ́ vĩ bíta.
8 Auzikidee è a zĩnda bɔ kɔ̃n a auzikikɛɛo,
takaasidee sɔ̃ è vĩadaanzina ero.
9 Gbɛ̃ maaanɔ gupuraa ègɔ̃ puna,

gbɛ̃ zaaanɔ fitia è gaḿma.
[10] Zĩndasɛna lezĩ è swèe da,
lédammamana è tó wà ɔ̃ndɔ̃ kũ.
[11] Ɔɔ zaaa è gá aɛro,
ɔɔ kɛ̀ wà è ísimma guu sɔ̃ è kɔ̃.
[12] Tãmaa gìkɛna è ń nɔ̀sɛ yaka,
pɔ́ kɛ̀ wà yezi ena è mɔ́ wɛ̀ndi dufuo.
[13] Gbɛ̃ kɛ̀ è yã daroo é yã e,
gbɛ̃ kɛ̀ è yã ma é àre e.
[14] Ɔ̃ndɔ̃dee yãdannɛnan íbɔki wɛ̀ndidee ũ,
è ń bɔ ga bàn.
[15] Wɛ́ɛzɛ̃ maaa è tó gbɛ̃ dakɔ̃rɛ gòmio,
mɔde náanɛsaideenɔ zɛ́ ègɔ̃ pãsĩ.
[16] Làakarideenɔ è yã kɛ kɔ̃n dɔ̃nao,
yɔ̃nkɔɔ è a faasaikɛɛ ɔdɔaḿnɛ.
[17] Zìri zaaa è gɛ̃ yãn,
ìba náanɛdee è su aafia.
[18] Gina totonazi è mɔ́ takaasio kɔ̃n wíyão,
lédammamana è bɛ̀ɛ líḿnɛ.
[19] Pɔ́nidɛna ena è ń pɔɔ kɛ nna,
mɔde yɔ̃nkɔɔ ye kɛ̃na yã zaaaaziro.
[20] Gbɛ̃ kɛ̀ tɛ́ ɔ̃ndɔ̃rinɔzi è ɔ̃ndɔ̃ kũ,
gbɛ̃ kɛ̀ kakɔ̃ana kɔ̃n yɔ̃nkɔɔnɔ è yã e.
[21] Mɔ́nzi ègɔ̃ tɛ́ durunkɛrinɔzi,
nnamanan gbɛ̃ maaanɔ àre ũ.
[22] Gbɛ̃ maaa è túbi tó a dionɔnɛ,
durunkɛri sɔ̃ auziki é gɔ̃ gbɛ̃ maaanɛ.
[23] Takaaside bura è pɔ́blee kɛ maamaa,
mɔde yãkɛna lɛkpɛɛ è tó à korazi.
[24] Gbɛ̃ kɛ̀ è a nɛ́ gbɛ̃roo zàn,
gbɛ̃ kɛ̀ ye a nɛ́zi è à toto káaku.
[25] Gbɛ̃ maaa è pɔ́ ble à kã,
gbɛ̃ zaaanɔ nɔ̀sɛ ègɔ̃ da kori.

14

[1] Nɔgbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃dee è ua káɛ,
à faasaidee sɔ̃ è ua fãakɔ̃a.
[2] Gbɛ̃ kɛ̀ è yã kɛ a zɛ́a Dii vĩa vĩ,
gbɛ̃ kɛ̀ è zɛ́ sɛ́ súusuroo sɔ̃ è kya kán.
[3] Faasaide lɛ́n à gbɛ̃bɔ ũ,
ɔ̃ndɔ̃dee yã'ona è à bɔ.
[4] Tó zù kuuro, pɔ́ble gbà ègɔ̃ da korimɛ,
wè àre bíta e kɔ̃n zùnɔ gbãaao.
[5] Sèeda yãpuradee è ɛgɛɛ toro,
sèeda ɛgɛde yã ègɔ̃ mɔnafiki vĩ.
[6] Fabori è kpáɛ kɛ ɔ̃ndɔ̃ɔzi à korazi,
yãdɔ̃na aaga làakarideenɛ.
[7] Ǹ kɛ̃ yɔ̃nkɔɔa zà̀azã,
zaakɛ nɛ́ dɔ̃na earo.
[8] Ɔ̃ndɔ̃ɔ è tó làakaridee laasuu lɛ́ a zɛ́a,
yɔ̃nkɔɔ faasaikɛɛ è à sãsã.
[9] Faasaideenɔ è kya ká taari kúɛkɛnan,
gbɛ̃ maaanɔ ègɔ̃ nna kɔ̃o.

[10] Baade a zĩnda yã'ɔ̃amma dɔ̃,
gbɛ̃ pɔnnaa ègɔ̃ dɛ gbɛ̃ pãnde pɔ́ ũro.
[11] Gbɛ̃ zaaanɔ ua é mì dɛ,
gbɛ̃ maaanɔ bɛ é ɔ tá.
[12] Zɛ́ ke kuu è kɛ gbɛ̃nɔnɛ maa,
mɔde à mìdɛkii né gaamɛ.
[13] Baa yáadɔna guu nɔ̀sɛ è yaka,
pɔnnaa kuu kɛ̀ è mì dɛ kɔ̃n pɔsiaao.
[14] Bɔrukpɛɛde yãkɛna è wí à musu,
gbɛ̃ maaa è a yãkɛna gbɛ̀ e.
[15] Laasuusaidee è yã píngi símɛ,
làakaridee è yã náanɛ kɛ laasuulɛna sairo.
[16] Ɔ̃ndɔ̃dee ègɔ̃ zaakɛna vĩa vĩ è pãnɛ,
yɔ̃nkɔɔ è náanɛ kpá a zĩndaa ègɔ̃ wãna.
[17] Pɔfɛ̃ri è yã futaa kɛ,
mɔnafikidee è zangu i a zĩndanɛ.
[18] Ɔ̃ndɔ̃saideenɔ è gɔ̃ faa sai,
làakarideenɔ è dɔ̃na kú fùra ũ.
[19] Gbɛ̃ zaaanɔ é mì siɛ gbɛ̃ maaanɔnɛ,
zaakɛrinɔ é kúɛ nɔ̀sɛpuradeenɔ kpɛɛlɛa.
[20] Takaasidee, baa à gbɛ̃daaa è zan,
mɔde auzikide gbɛ̃nnanɔ ègɔ̃ pari.
[21] Kyakana n gbɛ̃daaan né durummɛ.
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è wɛ̃nda dɔ̃ takaasideenɔnɛ ũ.
[22] Zaalɛkpakɔ̃sɔ̃rinɔ sãsãnaroo?
Maawaariparinɔɔ sùu vĩ kɔ̃n náanɛo.
[23] Mɛ̀kpana zĩia ègɔ̃ àre vĩ,
yãbɔɛna pãa è mɔ́ kɛ̃sãnao.
[24] Ɔ̃ndɔ̃deenɔ auzikimɛ ń fùra ũ,
yɔ̃nkɔɔnɔ faasaikɛɛ è mɔ́ kɔ̃n faasaiyão.
[25] Sèeda yãpuradee è gbɛ̃ mì sí,
mɔde sèeda ɛgɛdee yã mɔnafiki vĩ.
[26] Vĩakɛna Diinɛ né gbãa'eki náanɛdeemɛ,
à dɛ mìsikii ũ à nɛ́nɔnɛ.
[27] Vĩakɛna Diinɛ né íbɔki wɛ̀ndideemɛ,
è tó wà bɔ ga bàn.
[28] Tó kína gbɛ̃nɔɔ pari, ègɔ̃ gakui vĩ,
bùsugbɛ̃saikɛɛ né kpatableri mɔ́nzimɛ.
[29] Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ fɛ̃ kpaaro wɛ́ɛ kɛ̃na,
pɔfɛ̃ri è a futakɛɛ sɛ́ lezĩ.
[30] Làakarikpaɛna né mɛ̀ aafiamɛ,
zangu è mɛ̀kɛkpɛtɛ kpáńzi.
[31] Wɛ̃ndade wɛ́ɛtãmmari è à Kɛ̀ri kpɛ bɔ,
takaaside wɛ́ɛgwari è à Kɛ̀ri kpe da.
[32] Tó kisia gɛ̀ zaakɛrizi, è à nɛmɛ,
baa tó gbɛ̃ maaa gà, à utɛkii vĩ.
[33] Ɔ̃ndɔ̃ɔ è vɛ̃ɛkii e làakaridee nɔ̀sɛn,
mɔde wè e yɔ̃nkɔɔaro.
[34] Yãzɛdee è bùsu sɛ́ lezĩ,
durun sɔ̃ è wí da gbɛ̃nɔa, baa démɛ.
[35] Zɔ̀bleri làakaride yã è ká kínanɛ,
mɔde è a pɔfɛ̃ bɔbɔ à wídammaria.

15

[1] Yãwenlana dɔ̃ɔ̃ è pɔfɛ̃ kpáɛ,
yã pãsĩ è ń pɔɔ fɛ̃.
[2] Ɔ̃ndɔ̃dee yã'ona è ń gba dɔ̃na,
mɔde yɔ̃nkɔɔ yã ègɔ̃ faa sai.
[3] Dii wɛ́ɛ kú gu píngia,
ègɔ̃ gbɛ̃ zaaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ tàasi kɛɛ.
[4] Yãbusɛ'ona è ń gba wɛ̃̀ndi dufu,
yãlɛkpɛɛ è ń kã dɛ.
[5] Faasaidee è kya ká a de totonan,
lɛ́dammamari sɔ̃ɔ̃ làakari vĩ.
[6] Gbɛ̃ maaa ua ègɔ̃ auziki vĩ bíta,
gbɛ̃ zaa pɔ́nɔ ègɔ̃ yãkete vĩ.
[7] Ɔ̃ndɔ̃dee lɛ́ è dɔ̃na fã,
yɔ̃nkɔɔnɔ sɔ̃, aɔ̃ɔ nɔ̀sɛ vĩro.
[8] Dii tɛ̃̀n gbɛ̃ zaaanɔ sa'ona ũ,
mɔde gbɛ̃ maaanɔ wɛ́ɛkɛna è kánɛ.
[9] Dii zà gbɛ̃ zaaa yãkɛnan,
à ye gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ yãzɛdeezinɔzi.
[10] Totona pãsĩn gbɛ̃ kɛ̀ pã̀ zɛ́nɛ pɔ́ ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ ye lɛ́dammaziroo sɔ̃ é gamɛ.
[11] Lán Dii gɛ̀wãa kɔ̃n kaatɛnao yã dɔ̃ nà,
weé gbɛ̃ntee swɛ̃̀ pɔ́ o dɔɔ́?
[12] Fabori ègɔ̃ yezi wà a gba làakariro,
è gá ɔ̃ndɔ̃rinɔ kiiaro.
[13] Nɔ̀sɛ nnaa è tó uu gɔ̃ werena,
nɔ̀sɛ yakana è gbɛ̃ kã dɛ.
[14] Laasuudee è dɔ̃na wɛtɛ,
yɔ̃nkɔɔ è yãfaasai mɔ́mɔ.
[15] Gurɔ píngi ègɔ̃ pãsĩ wɛ̃ndadeenɛmɛ,
pɔnnadee ègɔ̃ kú zĩbaa guu.
[16] Pɔ́ vĩna féte vĩakɛna Diinɛ guu
maa dɛ auziki bíta kũna wahaa guula.
[17] Dò pã blena yenzi guu
maa dɛ nɔ̀bɔ nɔ́side sona kɔ̃n zanguola.
[18] Pɔfɛ̃ri è swèe da,
nɔ̀sɛyĩidee è zɔka mì dɛ.
[19] Mɛadee zɛ́ ègɔ̃ dɛnɛ lɛ̀kara ũmɛ,
gbɛ̃ maa zɛ́ nɛ́ zɛ́daamɛ.
[20] Nɛ́ ɔ̃ndɔ̃dee è tó a de pɔɔ kɛ nna,
gbɛ̃ntee yɔ̃nkɔɔ è kya ká a dan.
[21] Yãfaasai è kɛ laasuusaideenɛ nna,
laasuudee è zɛ́ sɛ́ súusu.
[22] Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃nasai è yã gboro,
lɛ́dammari pariinɔ è tó yã kɛ.
[23] Yãwenlana dɔ̃ɔ̃ è a òri pɔɔ kɛ nna,
yã'ona à gurɔɔa ègɔ̃ nna fá!
[24] Wɛ̃̀ndi zɛ́ è gá kɔ̃n làakarideenɔ musu
lɛ aɔ̃ton sí gɛ̀wãanlo yãnzi.
[25] Dii è ĩadãri ua wí,
è gyaanɔɔ gulɛzɛki dãkpa.
[26] Dii zà laasuu zaaan,

yãnna'ona è kɛnɛ gbãsĩro.
27 Ɔɔzaawɛtɛri è ĩa da a uaa,
gbẽ̃ kɛ̀ zà ɔdɔnkpɛɛgbaan égɔ̃ kuu aafia.
28 Gbẽ̃ maaa è laasuu lɛ́ yã kɛ̀ eé weńlaa,
yã zaaa è bɔɛ gbẽ̃ zaaanɔ lén gɔ̃ɔ.
29 Dii zà̀ kɔ̃n gbẽ̃ zaaanɔ,
è swã kpá gbẽ̃ maaanɔ aduakɛnazi.
30 Uu werena è ń pɔɔ kɛ nna,
baaru nnaa è ń wá were.
31 Gbẽ̃ kɛ̀ è swã dɔ aafia lɛ́dammazi
égɔ̃ bɛdee ũ ɔ̃ndɔ̃rinɔ tɛ́.
32 Gbẽ̃ kɛ̀ gì totonazi zà a zĩndan,
lɛ́dammamari sɔ̃ è gɔ̃ làakaridee ũ.
33 Vĩakɛna Diinɛ è ɔ̃ndɔ̃ɔ dańnɛ,
zĩndabusana è bɛ̀ɛ líńnɛ.

16

1 Gbɛ̃ntee è yã diɛ a swɛ̀̃n,
mɔde à mìdɛna è bɔ Dii lɛ́mmɛ.
2 Baade è a yãkɛna e maamɛ,
mɔde Dii ń nɔ̀sɛguuyãnɔ yɔ̃ à gwa.
3 Ǹ yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ na Dii ɔzĩ,
n pɔyeziyã é bɔ maa.
4 Dii pɔ́ píngi kɛ̀ a pɔyezi yãnzimɛ,
zaakɛrinɔ pɔ́n wɛ́ɛtãmmagurɔɔ ũ.
5 Dii tɛ̀̃n ĩadãrinɔ ũ,
yãpuramɛ aɔ̃é bɔ pãro.
6 Gbɛ̃̃kɛɛ kɔ̃n náanɛo è lá ká taarila,
vĩakɛna Diinɛ è tó wà pã à zaaanɛ.
7 Tó gbẽ̃ yãkɛnanɔ kɛ̀ Diinɛ nna,
è tó se à ibɛɛnɔ kɛo nna.
8 Pɔ́ féte ena maakɛna guu
maa dɛ àre zaa bíta enala.
9 Gbɛ̃ntee è zɛ́ kɛ̀ èe sɛɛ laasuu lɛ́,
mɔde Dii è a kɛ̀sɛ da zɛ́a.
10 Lán kína è yã diɛ Luda gɛ̃ɛ ũ nà,
à maa à yã bɔ yãzɛdee kpɛɛro.
11 Zaka maaa kɔ̃n kiloo súusuo nɛ́ Dii pɔ́mɛ,
pɔ́tiisigwabɔ píngi nɛ́ à pɔ́kɛnanɔmɛ.
12 Èe kɔ̃ sío kína à zaaa kɛro,
wè kpata kãsãa pɛ́ɛ yãzɛdee musumɛ.
13 Yãzɛde'ori è kɛ kínanɛ nna,
ègɔ̃ ye yãpura'orizi.
14 Kína pɔfɛ̃ dɛ lán ga zì̀ri bàmɛ,
mɔde ɔ̃ndɔ̃dee è à tɛ́ dɛ.
15 Kína uu werena ègɔ̃ aafia vĩ,
à maakɛnnɛna dɛ lán pɔ́tɔ̃gurɔ lou bàmɛ.
16 Ɔ̃ndɔ̃kũna maa dɛ vurala zà̀,
gɔ̃na làakaridee ũu bɛ̀ɛ vĩ dɛ kondogi maaala.
17 Gbẽ̃ maa zɛ́ kɛ̀ è sɛ́ pà̀ zɛ́ zaaanɛ,
gbẽ̃ kɛ̀ à a zĩndakũna dɔ̃ɔ è a wɛ̀̃ndi dãkpa.
18 Ĩadãna è mɔ́ lɛɛnao,
zĩndasɛna lezĩ è mɔ́ kaatɛnao.

19 Zĩndabusana talakanɔ tɛ́ maa
dɛ baka kuuna kɔ̃n ĩadãrinɔla.
20 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã'onnɛ maa è à maaa e,
Dii náanɛkɛri ègɔ̃ pɔnnaa vĩ.
21 Gbɛ̃ kɛ̀ à nɔ̀sɛ papanan wè sísi làakaridee,
gbɛ̃ kɛ̀ à lɛ́ nnaan wè à yãdɔ̃na zɛ́ e.
22 Làakarin wɛ̃̀ndi mì ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔnɛ,
faasaideenɔ yãfaasai è wɛ́ɛ tãḿma.
23 Ɔ̃ndɔ̃dee laasuu è à lɛ́ da zɛ́a,
à lɛ́ è tó wà à yãdɔ̃na zɛ́ e.
24 Yãnna'ona nɛ́ zɔ́mɛ,
à nna nɔ̀sɛn bensɔ̃ è mɛ̀ gba aafia.
25 Zɛ́ kee kuu è kɛ gbɛ̃̃nɔnɛ maa,
mɔde à mìdɛkii nɛ́ gaamɛ.
26 Búbari nɔ̀sɛ è à da zĩin,
zaakɛ nɔaa è tɛ́ kámmɛ.
27 Gbɛ̃ pãa è à zaaa gɔ̃gɔ̃,
à légbɛ dɛ lán tɛ́ kɛ èe kũu bàmɛ.
28 Gbɛ̃ dɔ̀rɔsaidee è swèe da,
kɔmɔtɔdee è gbɛ̃̃nnanɔ kɛ̃̃kɔ̃a.
29 Gbɛ̃ pãsĩ è mɔnafiki kɛ a gbɛ̃daaanɛ,
gbasa à à da zɛ́ zaaan.
30 Gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛ́ɛ'igɔ̃ kɛɛ laasuu ègɔ̃ kpɛɛgãndamɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ èe lɛ́zuki kɛɛ zɛ̀ kɔ̃n à zaaaomɛ.
31 Mìkã puraa nɛ́ fùra gakuideemɛ,
maakɛna è ń káa.
32 Nɔ̀sɛyĩidee maa dɛ zĩ̀karila,
gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩndakũna dɔ̃ɔ maa dɛ wɛ́tɛsirila.
33 Wè yã gbeka kɔ̃n ɔɔ puraao,
mɔde à bɔkɔ̃tɛna è bɔ Dii kiiamɛ.

17

1 Burɛdi kusu kori sona yãkete sai
maa dɛ nɔ̀bɔgbɛ̃̃na ua swèedeenla.
2 Zɔ̀ làakaridee ègɔ̃ gbãaa vĩ nɛ́ wídammari musu,
égɔ̃ baka vĩ ua túbi guu.
3 Wè kondogi kɔ̃n vurao baasa,
mɔde Dii è ń swɛ̃̀ tàasi kɛ.
4 Gbɛ̃ zaaa swã ègɔ̃ nna kɔ̃n yã dɔ̀rɔsaio,
ɛgɛdee làakari ègɔ̃ kú gbɛ̃̃peria.
5 Gbɛ̃ kɛ̀ è takaasidee faboo è kyaka à Kɛ̀rimmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ è gbɛ̃ yáa dɔ mɔ́nzia é bɔ pãro.
6 Dionɔmɛ ń dezinɔ gakui ũ,
denɔmɛ ń nɛ́nɔ ĩadãbɔ ũ.
7 Yãzɛde'ona è kɔ̃si kɔ̃n yɔ̃nkɔɔoro,
ɛgɛɛ è kɔ̃si kɔ̃n bɛ̀ɛdeeoro.
8 Ɔdɔnkpɛɛgbaa dɛ yɔbãndii ũ a dàrinɛ,
guu kɛ̀ à lìɛn píngi à tá ègɔ̃ nnamɛ.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ lá kà taarilaa e yenzi wɛtɛɛmɛ,
yãzifɛɛri sɔ̃ è gbɛ̃̃nna kɛ̃̃kɔ̃a.
10 Ɔ̃ndɔ̃ri è kpãkɛ̃̃nzina ma,
yɔ̃nkɔɔ sɔ̃ɔ e gbɛ̃̃na gɛ̃̃n baaagɔ̃ɔ daro.
11 Yã zaaa è dɔ swãgbãadeenɛ aɛ,

weé zǐri wɛ̃ndadɔ̃risaidee gbarɛzi.
12 Dakɔ̃rɛna kɔ̃n músu kɛ̀ wà à nénɔ sɛ̀ɛo
sǎɔ dɛ dakɔ̃rɛna kɔ̃n yɔ̃nkɔɔ mìsaikɛɛola.
13 Tó gbɛ̃ à maaa fĩa bò kɔ̃n à zaaao,
à zaaa é kɛ̃ à uaaro.
14 Lɛokpakɔ̃adana dɛ lán ízɛwɛ̃na bàmɛ,
ǹ gu gwe ai swèe gɔ̃ gá fɛɛ.
15 Yã nna kpana taarideea
kɔ̃n yãdana taarisaideelaao,
Dii zà yã beeenɔn píngi.
16 Bɔ́ àren yɔ̃nkɔɔ vĩ ɔɔblena kyódɔ̃na musuu?
Zaakɛ à nɔ̀sɛ vĩro.
17 Gbɛ̃nna yenzi ègɔ̃ kuu gurɔ sãnda píngimɛ,
vǐi kɔ̃n dãaronɔ kuu dɔ̃kɔ̃nɛna yãnzimɛ.
18 Yɔ̃nkɔɔ è gbɛ̃ fĩa di a musu,
è kpégaau sé a gbɛ̃daaanɛ.
19 Gbɛ̃ kɛ̀ ye swèezi ye durunzimɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ à a gãnulɛ bɔ̀ yàasa è mɔ́nzi wɛtɛ a zĩndanɛ.
20 Laasuukpɛɛgãndadee è à maaa ero,
léfɔtɔdee è léɛ à da yãn.
21 Yɔ̃nkɔɔ da pɔɔ ègɔ̃ siamɛ,
faasaidee de pɔɔ ègɔ̃ nnaro.
22 Nɔ̀sɛ nnaan ɛ̃zɛ̃ maaa ũ,
pɔsiaa è ń yãyã.
23 Zaakɛri è ɔdɔnkpɛɛgbaa sɔtɔ a utan,
lɛ à yãzɛdee mì dɛo yãnzimɛ.
24 Làakaride wéɛ ègɔ̃ kú ɔ̃ndɔ̃ɔa,
mɔde yɔ̃nkɔɔ wéɛpɛkii ègɔ̃ zǎmɛ.
25 Né yɔ̃nkɔɔ è tó a de pɔɔ gɔ̃ sia,
è a da'ina nɔ̀sɛ yaka.
26 À maa wà wéɛ tã taarisaideearo,
bɛ̀ɛdee gbɛ̃na a nɔ̀sɛ maa yãnzi zé vĩro.
27 Gbɛ̃ kɛ̀ è a lé kũ dɔ̃na vĩ,
nɔ̀sɛyĩidee ègɔ̃ làakari vĩ.
28 Baa yɔ̃nkɔɔ, tó à yĩtɛna,
wè à diɛ ɔ̃ndɔ̃dee ũmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ è a lé kũ né làakarideemɛ.

18

1 Zĩnda pɔyezi è dɔ gbɛ̃ kɛ̀ è kɛ̃ḿmanɛ aɛ,
è gí lédamma píngizi.
2 Yɔ̃nkɔɔ è pɔnnaa kɛ làakari yã musuro,
yã kɛ̀ bɔ̀ à lén è o.
3 Zaakɛna è mɔ́ kyakanguomɛ,
kpɛbɔyã è wí iḿnɛ.
4 Gbɛ̃ntee légbɛ né í lɔ̀mɛ,
swa'i bàalɛnamɛ, íbɔki wɛ̀ndideemɛ.
5 Kɛna zaakɛrinɛ kɛ̀rɛkɛrɛ
ke yãkɛna taarisaideenɛ lɛ̀kpɛɛ maaro.
6 Yɔ̃nkɔɔ lé è à da swèen,
à yã'ona è à kpá gbɛ̃nazi.
7 Yɔ̃nkɔɔ lé è à yaka,
à yã'ona è à kũ lán takutɛɛ bà.

8 Gbɛ̃peri yã è kɛńnɛ lán zɔ́ bà,
è gɛ̃ lɛ́n dɔ̃̀ɔ ai nɔ̀sɛ guu.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ è pã kpá a zĩizi nɛ́
mɔ́nzide dãaromɛ.
10 Dii tɔ́ nɛ́ utɛki lezĩmɛ,
gbɛ̃ maaa è bàa lɛ́ à gɛ̃̀n à aafia e.
11 Ɔɔde auziki dɛnɛ lán wɛ́tɛ kɛ̀ wà lɛ̀kaa lìgazi bà,
lán bĩi kɛ̀ weé fɔ̃ wà didiaroo bà.
12 Zĩndasɛna lezĩ è mɔ́ gbɛ̃nɛ kɔ̃n lɛɛnao,
zĩndabusana è mɔ́ bɛ̀ɛo.
13 Gbɛ̃ kɛ̀ è weńla swãkpana sai,
mìsaikɛɛ kɔ̃n kpɛbɔnao gɔ̃̀nɛ.
14 Kãgbãakɛɛ è gbɛ̃ gba gbãaa gyãpɛa,
mɔde dé bé eé pɔsiaa fɔ̃ɔ?
15 Làakaridee è yã dada a swɛ̃̀n,
ɔ̃ndɔ̃dee swã ègɔ̃ dɔ dɔ̃nazi.
16 Gbaa kɛ̀ gbɛ̃ dà è zɛ́ kɛkɛnɛ,
è zɛ́ wɛ̃nɛ gana gbɛ̃nsinɔ kiia.
17 Gbɛ̃ kɛ̀ yã ò káakun wè à gwa yãnnadee ũ,
ai à ibɛɛ gɔ̃ gá à ɛgɛ bo.
18 Kàbankpɛkɛna è swèe mì dɛ,
è gɔ̃sa gbãaanɔ yokɔ̃a.
19 Danɛ kɛ̀ wà taari kɛ̀nɛ yã ègɔ̃ gbãa lán bĩi bà,
aɔ̃ swèe dɛ lán zɛ́tatana kɔ̃n lɛ̀o bà.
20 Yã'ona dɔ̃ɔ è mɔ́ gbɛ̃nɛ kɔ̃n kãnao,
à lɛ́gbɛ è tó pɔ́ mɔ́a.
21 Gaa kɔ̃n wɛ̃̀ndio kú lɛ́mmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ ye yã'onazi è a gbɛ̀ e.
22 Gbɛ̃ kɛ̀ nɔɔ è ń sɛ́ n pɔ́ maaa è,
aubarika beee bɔ̀ Dii kiiamɛ.
23 Takaasidee è yã o wɛ̃ndawɛ̃nda,
auzikidee è weńla gbãngbãn.
24 Gbɛ̃nna bɛrɛkɛtɛ è à zaaa ińnɛmɛ,
gbɛ̃nna kenɔ kuu aɔ̃ègɔ̃ na gbɛ̃a dɛ ua gbɛ̃la.

19

1 Kuuna takaaside taarisaidee ũu maa
dɛ kuuna yɔ̃nkɔ yãzaa'ori ũula.
2 Aĩa vĩna dɔ̃na sai maaro,
wãna bíta è ń kɛ̃ zɛ́amɛ.
3 Gbɛ̃ntee faasaikɛɛ è zɛ́ yakanɛ,
ben è Dii taari e.
4 Auziki è tó wà gbɛ̃nna e pari,
takaaside gbɛ̃nna è kɛ̃amɛ.
5 Sèeda ɛgɛdee é bɔ pãro,
ɛgɛdee é gí wɛ́ɛtãmma eziro.
6 Gbɛ̃ paridee è kpatableri tɔ́ nnaa sí,
baade píngi ègɔ̃ yezi gbadari gɔ̃ dɛ a gbɛ̃ ũmɛ.
7 Takaasidee danɛnɔ è pã kpázimɛ,
weé à gbɛ̃nnanɔ kɛ̃ana o dɔro.
Tó èe wɛtɛɛ à yã ońyo,
aɔ̃ègɔ̃ kú bɛro.
8 Gbɛ̃ kɛ̀ èe ɔ̃ndɔ̃ kũu ye a zĩndazimɛ,

gbɛ̃ kɛ̀ ye làakarizi è à maaa e.
9 Sèeda ɛgɛdee é bɔ pãro,
ɛgɛtori é kaatɛ.
10 Lán nnamana e kɔ̃si kɔ̃n yɔ̃nkɔɔo nàro,
lɛn zɔ̀ kíblena wɛ̃ɛnɛnɔa e kɔ̃sioro lɛ.
11 Làakaridee pɔɔ è fɛ̃ kpaaro,
lákana taarilan à ĩadãbɔ ũ.
12 Kína pɔfɛ̃na dɛ lán músu pũtãna bà,
à maakɛnnɛna dɛ lán mɔdɔpisina sɛ̃̀a bàmɛ.
13 Nɛ́ yɔ̃nkɔɔn a de yakana ũ,
nɔ swèedee dɛ lán ítɔ̃tɔ̃na zɛna sai bàmɛ.
14 Wè bɛɛ kɔ̃n a auzikio e túbi ũmɛ,
mɔde nɔ làakaride ena è bɔ Dii kiiamɛ.
15 Mɛakɛna è ń da ibita'onan,
nɔaa è gbɛ̃ gina dɛ.
16 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã'onnɛna da è a wɛ̃̀ndi dãkpa,
gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda yãkɛna daroo é ga.
17 Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ̃nda dɔ̃̀ takaasideenɛ pɔ́ sɛ̃̀kã Diinɛmɛ,
àmbe é à yãkɛnanɔ fĩa bonɛ.
18 Ǹ n né toto a gurɔɔa,
mɔde ǹton tó à gɛ̃ ɔla ai à garo.
19 Pɔfɛ̃bitadee é fĩa bomɛ,
tó n à bò, à bona égɔ̃ lɛ́ vĩro.
20 Ǹ lɛ́damma ma ǹ totona sí,
lɛ ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ gurɔ aɛzĩ yãnzi.
21 Laasuu kú gbɛ̃ntee nɔ̀sɛn pari,
mɔde yã kɛ̀ Dii zɛ̀o bé è kɛ.
22 Gbɛ̃kɛɛn wè wɛtɛ gbɛ̃nteea,
takaasidee maa dɛ ɛgɛdeela.
23 Vĩakɛna Diinɛ è mɔ́ wɛ̃̀ndio,
gbɛ̃ kɛ̀ vĩi è ii o làakario kpaɛna,
à zaaa è à lero.
24 Mɛadee è ɔ gɛ̃ taan
à fua à pɔ́blee lí à da a lɛ́n.
25 Ǹ fabori gbɛ̃, yɔ̃nkɔɔ é gɔ̃ làakari vĩ,
ǹ kpãkɛ̃ làakarideezi, eé yã dada.
26 Nɛ́ kɛ̀ è a de gbɛ̃ à pɛ́ a daa né
nɛ́ gina kɛ̀ è wí daḿmamɛ.
27 Ma nɛ́, tó n kámma bò kɔ̃n lɛ́dammamanao,
n pã yãdɔ̃nanɛn gwe.
28 Sèeda zaadee è yãzɛdee fabo,
zaakɛri è à zaaa mɔ́mɔ zaa.
29 Gò logona faborinɔla,
gbɛ̃nan yɔ̃nkɔɔnɔ pɔ́ ũ ń kpɛɛa.

20

1 Wɛ̃ɛ è lalandi zĩḿma,
í gbãaa è ń da yãbɔɛn,
gbɛ̃ kɛ̀ tò à a dɛ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩro.
2 Kína pɔfɛ̃na dɛ lán músu pũtãna bà,
gbɛ̃ kɛ̀ tò à pɔ fɛ̃̀ a zĩnda kpà gaazimɛ.
3 Baasina lɛokpakɔ̃anɛ bɛ̀ɛ vĩ,
faasaideenɔ è kasakɛ swèe kɛro.

[4] Mɛadee è bú wí a gurɔɔaro,
tó à gàa bura pɔ́kẽgurɔ, è pɔ́ke ero.
[5] Gbẽntee nɔ̀sɛguuyã né í lɔ̀mɛ,
mɔde asánsidee bé à yã pìnɔ tɔna dɔ̃.
[6] Gbẽ paridee è a maakɛna yã o,
mɔde bɔna gbẽ náanɛdeea zĩ'ũ.
[7] Gbẽ maaa ègɔ̃ kuu taari sai,
aubarikadeenɔn né kɛ̀ à ń tónɔ ũ.
[8] Kína kɛ̀ vɛ̃ɛna a yãkpaɛkɛkiia
è à zaa píngi dɔ̃ a wɛ́ɛ guu à plɛkɔ̃tɛ.
[9] Dé bé é fɔ̃ à o kɛ̀ a nɔ̀sɛ yãke vĩro,
á kuu durun sai wásawasaa?
[10] Kilooyɔ̃na zaaa kɔ̃n mɔnafiki zakao,
Dii zà beeenɔn píngi.
[11] Baa kɔ̃kɔ̃'ona guu wè dɔ̃ nɛ́a,
tó à yãkɛna maa ke à zɛ́ vĩ.
[12] Swã kɛ̀ wè yã mao kɔ̃n wɛ́ɛ kɛ̀ wè guu eoo,
Dii bé à ń kɛ́ ń píngi.
[13] Tó ń ye i'onazi, né gɔ̃ takaasidee ũmɛ,
ǹ itẽ, pɔ́blee é mɔ́mma.
[14] Pɔ́luri è be: À maaro! À maaro!
Tó à kào aɛ, è a zĩnda sáabu kpá.
[15] Vura kun, ben òso din,
mɔde dɔ̃na kuuna lɛ́mmɛ gbè bɛ̀ɛdee ũ.
[16] Tó gbẽ nibɔ fĩa dì a musu,
ǹ à uta sí ǹgɔ̃ kũna tɔɔba ũ adee gẽɛ ũ.
[17] Dibidibi pɔ́blee ègɔ̃ nna gbẽnɛmɛ,
è yãa à gɔ̃ n lén lán gbɛ̀wa bà.
[18] Ǹ zɛ yão lédamma musu,
ǹ yã gwa maamaa, né gbasa ǹ zĩ̀ ká.
[19] Kɔmɔtɔdee ègɔ̃ lili oo kɔ̃n danɔ asiiyãomɛ,
ǹton kakɔ̃a kɔ̃n yãbɔɛrioro.
[20] Gbẽ kɛ̀ à a de ke a da kà,
à fitia é ga gusia níginigimmɛ.
[21] Túbiblena idɛ wahaakɛsai
ègɔ̃ aubarika vĩ zãaro.
[22] Ǹton à zaaa gẽɛbona laasuu léro.
Ǹ sɔ̃kpa Diizi à n mì sí.
[23] Dii zà kilooyɔ̃na zaaan,
mɔnafiki zaka è kɛnɛro.
[24] Dii bé è gbẽntee kɛ̀sɛ da zɛ́a.
Dian gbẽ é yã kɛ̀ eé kɛ zɛ́ dɔ̃ɔ?
[25] Gba légbẽna Ludanɛ kpaakpaa kari vĩ,
né yãa ǹ laasuu lɛ́ lù kɛ̀ ń sɛ̀nɛ pìa.
[26] Kína ɔ̃ndɔ̃dee è gbẽ zaaanɔ plɛplɛ
à ń ká gbɛ̀n à ń agaa pá.
[27] Dii fitia è gbẽntee laasuu pu,
è nɔ̀sɛguuyã tàasi kɛ píngi.
[28] Gbẽkɛɛ kɔ̃n náanɛon kína dãkparinɔ ũ,
maakɛna è à kpata kãsã pɛ́ɛ.
[29] Gɔ̃kparɛnɔ gbãaamɛ ń ĩadãbɔ ũ,
mare ìsinɔ mìkã puraamɛ ń gakui ũ.
[30] Wɛ́ɛtãmmana è à zaaa kẽm̀ma,

flǎ̃ ɔ̃amma è yã̃ bɛ̃̀ɛ nɔ̀sɛn.

21

1 Kína nɔ̀sɛ kú Dii ɔzĩ lán ízɛ bàmɛ,
è à liɛ guu kɛ̀ à yezin.
2 Baade ègɔ̃ ee a yãkɛna maa,
mɔde Dii bé ègɔ̃ ń nɔ̀sɛ dɔ̃.
3 Maakɛna kɔ̃n yãkɛna a zɛ́ao
è kɛ Diinɛ dɛ sa'onala.
4 Zĩndasɛna lezĩ kɔ̃n ĩadãao
è zaakɛrinɔ durun bɔ gupuraaamɛ.
5 Aĩadee laasuu è à ká nnamanaa,
nɔ̀sɛwãadee è gɛ̃ takaasin.
6 Auziki kɛ̀ gbɛ̃ è ɛgɛtona guu
é gɛ̃ ĩala à ń kpá gaazi.
7 Zaakɛrinɔ pãsĩkɛna é táńyo,
zaakɛ aɔ̃è we wà yãzɛdee kɛro.
8 Taaride yãkɛna ègɔ̃ dɔ̀rɔ vĩro,
taarisaide yãkɛna ègɔ̃ wásawasamɛ.
9 Ina kpɛ́ làasin maa
dɛ kuuna kpén lɛdo kɔ̃n nɔ swèedeeola.
10 Zaakɛri swɛ̃̀ ègɔ̃ kú à zaaaamɛ,
è a gbɛ̃daaa wɛ̃nda gwaro.
11 Tó wà wɛ́ɛ tã̀ faboria,
yɔ̃nkɔɔ è ɔ̃ndɔ̃ kũmɛ,
tó wà kpã̀kɛ̃ ɔ̃ndɔ̃deezi,
à dɔ̃na è kaaramɛ.
12 Ludaa maa, è zaakɛri bɛɛ tàasi kɛ,
è zaakɛrinɔ ká kaatɛnan.
13 Gbɛ̃ kɛ̀ èe swã kpá wɛ̃ndade wiiiziro,
àpi é wii pɛ́ se, gbɛ̃ke é weàlaro.
14 Gbadana asii guu è pɔfɛ̃ kpáɛ,
ɔdɔnkpɛɛgbaa sɔtɔna utan è pɔfɛ̃ mì dɛ.
15 Yãgɔ̃gɔ̃na a zɛ́a è gbɛ̃ maaa pɔɔ kɛ nna,
mɔde è vĩa dada zaakɛrizi.
16 Gbɛ̃ kɛ̀ pã̀ làakari zɛ́nɛ
é si gèwãadeenɔ tɛ́mɛ.
17 Gbɛ̃ kɛ̀ nɔ̀sɛ kpà pɔnnakɛnaa é gɔ̃ takaasin,
gbɛ̃ kɛ̀ ye wɛ̃ɛzi kɔ̃n nɔ́sio é kɛ auzikidee ũro.
18 Zaakɛrinɔn gbɛ̃ maaanɔ tɔɔbakpabɔ ũ,
Luda è wɛ́ɛ tã náanɛsaideenɔa nɔ̀sɛpuradeenɔ gɛ̃ɛ ũ.
19 Kuuna gbáan maa
dɛ vɛ̃ɛna kɔ̃n nɔ swèede pɛ̃tɛ̃deeola.
20 Pɔ́ble maaa kɔ̃n nɔ́sio ègɔ̃ kaɛna ɔ̃ndɔ̃dee bɛ,
mɔde yɔ̃nkɔɔ è a pɔ́ mɔ́mɔ gɔ̃ɔmɛ.
21 Gbɛ̃ kɛ̀ è yãzɛdee kɔ̃n gbɛ̃kɛɛo wɛtɛ
è wɛ̃̀ndi kɔ̃n yã nnaao kɔ̃n bɛ̀ɛo e.
22 Ɔ̃ndɔ̃dee è lɛ́ɛ gɔ̃sa gbãaanɔ wétɛa,
è zɛkigbãaa kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛɛ gboro.
23 Gbɛ̃ kɛ̀ à a lɛ́ fɔ̃̀ bensɔ̃ à a nɛ́nɛ kũ̀,
àmbe è a zĩnda bɔ yãn.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ wada kɔ̃n ĩadãnao vĩ tɔ́n fabori,
è yã kɛ kɔ̃n zaza bítaomɛ.

25 Mɛadee pɔyezi è à kpá gaazi,
kɛ̀ à ɔ gbàrɛ zĩizi yãnzi.
26 Ègɔ̃ kú pɔ́nidɛnan gurɔ sãnda píngi,
gbɛ̃ maaa sɔ̃ è gba da nɔ̀sɛo do.
27 Gbɛ̃ zaaa sa'ona Diia nɛ́ tɛ̃̀mɛ,
atɛ̃nsa tó èe oo kɔ̃n mɔnafikio.
28 Sèeda ɛgɛdee é gɛ̃ zɛ́a,
gbɛ̃ kɛ̀ à tɛ̀ à yãzi é kaatɛ ai gurɔ píngi.
29 Gbɛ̃ zaaa wɛ́ɛ ègɔ̃ pãsĩmɛ,
nɔ̀sɛpurade wɛ́ɛ ègɔ̃ tɛ́ a yãkɛnazi.
30 Ɔ̃ndɔ̃ɔ ke wɛ́ɛzɛ̃ɛ ke lɛ́damma,
aɔ̃ ke é fɔ̃ à Dii furo.
31 Wè sɔ̃ soru kɛ zĩ̀ yãnzimɛ,
mɔde Dii bé à zĩ̀blena yã dɔ̃.

22

1 Tɔ́ nnaa dɛ auzikila,
nna kɔ̃n gbɛ̃nɔo dɛ vura kɔ̃n kondogiola.
2 Auzikidee kɔ̃n takaasideeo kãsãa dɔ̃nkɔ̃mɛ,
Dii bé à ń kɛ́ ń píngi.
3 Làakaridee è gĩakɛ à à zaaa e à utɛnɛ,
ɔ̃ndɔ̃saidee ègɔ̃ gaa ai à wɛ́ɛtãmma e.
4 Zĩndabusana kɔ̃n vĩakɛna Diinɛo gbɛ̀n
auziki kɔ̃n bɛ̀ɛo kɔ̃n wɛ̃̀ndio ũ.
5 Lɛ̀ kɔ̃n takutɛɛo kú gbɛ̃ dɔ̀rɔsaide zén,
gbɛ̃ kɛ̀ ye aafiazi è kɛ̃ḿma.
6 Ǹ nɛ́ féte da zɛ́ kɛ̀ dɛ à sɛ́a,
tó à ìsi kũ̀, eé kɛ̃aro.
7 Auzikidee è gbãaa mɔ takaasideenɛ,
pɔ́sɛ̃kãri è zɔ̀ ble pɔ́deenɛ.
8 Gbɛ̃ kɛ̀ à à zaaa tɔ̃̀, adee é yã e à kɛ̃gurɔ,
à pãsĩkɛgo é à gbɛ̃.
9 Luda é aubarika da gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃kɛɛ vĩin
kɛ̀ è pɔ́blee kpaatɛ takaasideenɔnɛ yãnzi.
10 Ǹ pɛ́ faboria, swèe é mì dɛ,
yãkete kɔ̃n wío é yãa.
11 Nɔ̀sɛpuradee kɛ̀ à lɛ́gbɛ nna
bé eégɔ̃ dɛ kína gbɛ̃nna ũ.
12 Dii wɛ́ɛ ègɔ̃ tɛ́ dɔ̃nazi,
è mìkpɛɛ zu náanɛsaide yãnɛ.
13 Mɛadee è be músu kú bàazi,
tó ma bɔ, eé ma dɛ gãalɛ.
14 Kaarua lɛ́ nɛ́ wɛ̀ɛ zɔ̀otomɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ Dii pɔɔ fɛ̃̀o è lɛ́ɛ à sin.
15 Faasaiyã ègɔ̃ kú nɛ́nɔ swɛ̃̀n,
totona kɔ̃n flɛ̀o é tó aɔ̃ kɛ̃a.
16 Gbɛ̃ kɛ̀ è wɛ́ɛ tã takaasideea lɛ à a auziki kaara
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ è gba da ɔɔdeenɛo, aɔ̃ píngi é kɛ̃sã.

*Ɔ̃ndɔ̃*deenɔ lɛ́damma
17 Ǹ swã kpá ǹ ɔ̃ndɔ̃rinɔ yã'onnɛna ma,
ǹ n nɔ̀sɛ wɛ̃ ma yãdannɛnanɛ,
18 zaakɛ à nna ǹgɔ̃ kũna n swɛ̃̀ guu,

àgɔ̃ kú n lɛ́mmɛ.
[19] Baa mpi, mɛ́ɛ yã daannɛ gbã̀a,
lɛ ǹgɔ̃ Dii náanɛ vĩ yãnzimɛ.
[20] Ma yã'onnɛna kɛ̃̀nnɛ mɛ̀n baaakuri,
yã pìnɔ lɛ́damma kɔ̃n dɔ̃nao vĩ.
[21] Mɛ́ɛ yãpuraa kɛ̀ náanɛ vĩi daannɛ,
lɛ ǹ e ǹ yã weńla a zɛ́amɛ.

[22] Ǹton gbãasaidee ble à gbãasaikɛ yãnziro,
ǹton gbãaa mɔ wɛ̃ndadeenɛ yãkpaɛkɛkiiaro,
[23] zaakɛ Dii é yã síńyo,
eé wɛ́ɛ tã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ́ɛ tãaḿmanɔa.

[24] Ǹton gbɛ̃nna kpá kɔ̃n pɔfɛ̃rioro,
ǹtongɔ̃ tɛ́ kɔ̃n pɛ̃tɛ̃deeoro,
[25] lɛ ǹton à dà sɛ́ɛ
ǹ n zĩnda kpá yãziro yãnzi.

[26] Ǹton gbɛ̃ke fĩa di n musuro,
ǹton kpégaau sɛ́nɛro.
[27] Tó ń pɔ́ke vĩ ǹ fĩa booro,
weé n daɛbɔ sé n gĩzĩ.

[28] Ǹton tɔɔtɛ lɛ́ sèeda zii wurɛro,
n dezinɔ bé aɔ̃ pɛ̀ɛ.

[29] N gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩi dɔ̃ maamaaa èɔ́?
Adee é zĩi kɛ kínanɔnɛ,
èe kɛ talakanɔn eé kɛńnɛro.

23

[1] Tó n mɔ pɔ́ ble kɔ̃n gbãadeeo,
ǹgɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ kú n aɛ.
[2] Tó sãnkaradeemɛ n ũ,
ǹ fɛ̃ɛ da n kòtoa.
[3] Ǹton wãkũ kɛ à pɔ́ble nɔ́sideeziro,
zaakɛ pɔ́blee pì dɛ lán dabuuzunnɛna bàmɛ.

[4] Ǹton ĩa da n zĩndaa ɔɔbitawɛtɛna yãnziro,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ ǹgɔ̃ n zĩndakũna dɔ̃.
[5] Wè wɛ́ɛ lɛ́ ɔɔa, ben è gɛ̃ zɛ́la,
è dɛ̀bɛ bɔbɔ à vĩa lán kúu bà.

[6] Ǹton aĩapãsĩde pɔ́ blero,
ǹton wãkũ kɛ à pɔ́ble nɔ́sideeziro,
[7] zaakɛ ègɔ̃ a ɔɔ naroo a nɔ̀sɛmmɛ.
Eé bennɛ ǹ pɔ́ ble ǹ í mi,
mɔde èe kɛnɛ a nɔ̀sɛnlo.
[8] Né à féte kɛ̀ ń blè pisimɛ,
sáabu kɛ̀ ń kɛ̀ é kɛ pã.

[9] Ǹton yã o yɔ̃nkɔɔ swãnlo,
zaakɛ eé kyaka n ɔ̃ndɔ̃yãmmɛ.

[10] Ǹton tɔɔtɛ lɛ́ sèeda zii wurɛro,

ǹton tonɛnɔ bú lɛ́ ǹ ká n pɔ́laro,
11 zaakɛ aɔ̃ Dãkpari gbãa,
eé bɔ n kpɛɛ à yã sí́ńyo.

12 Ǹ lɛ́damma yã da n swɛ̀̃n,
ǹ làakari dɔ dɔ̃nayãa.

13 Ǹton gí n nɛ́ totoziro.
Tó n à gbɛ̃̀ flɑ̀̃o, eé garo.
14 Ǹ à gbɛ̃ flɑ̀̃o,
lɛ ǹ à bɔ gaa ɔzĩ.

15 Ma nɛ́, tó n ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ n swɛ̀̃n,
ma pɔɔ é kɛ nna.
16 Tó yãzɛdee e bɔɔ n lɛ́n,
ma pɔɔ é kɛ nna.

17 Ǹton durunkɛrinɔ gwena ni dɛro,
ǹgɔ̃ Dii vĩa vĩ gurɔ sãnda píngi,
18 zaakɛ nɛ́gɔ̃ ziaa vĩmɛ,
tãmaa é n nɛro.

19 Ma nɛ́, ǹ ma yã ma lɛ ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ,
ǹ tó n swɛ̃̀ gɔ̃ tɛ́ zɛ́ maaazi.
20 Ǹton kakɔ̃a kɔ̃n wɛ̃mirinɔro,
ǹtongɔ̃ kú lóudeenɔ tɛ́ro,
21 zaakɛ wɛ̃dɛri kɔ̃n lóudeeo è gɔ̃ takaasideenɔ ũ,
aɔ̃ mɛ̀kpɛtɛ è ń da utakãsãdanammɛ.

22 Ǹ n de'ina yã ma,
tó n da zi kṹ, ǹton kyakanlo.
23 Ǹgɔ̃ yãpuraa wɛtɛɛ, ǹton ɔ kpáziro,
ǹ ɔ̃ndɔ̃ kũ kɔ̃n yãdadanao kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ɛo.
24 Gbɛ̃ maaa de pɔɔ ègɔ̃ nna maamaa,
gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ ɔ̃ndɔ̃dee ì pɔɔ ègɔ̃ nnaaamɛ.
25 Ǹ tó n de kɔ̃n n dao pɔɔ kɛmma nna,
ǹ tó n da'ina guda dɔmma.

26 Ma nɛ́, ǹ n nɔ̀sɛ wɛ̃mɛ,
n wɛ́ɛ gɔ̃ tɛ́ ma yãkɛnazi,
27 zaakɛ kaarua nɛ́ wɛ̀ɛ zòotomɛ,
nɔ pãpãkɛri nɛ́ lɔ̀gɔ zɑ̀̃mɛ.
28 È gbɛ̃ kpákpa lán kpãi wɛ́ɛdewɛ bà,
è tó gɔ̃gbɛ̃ paridee gɔ̃ náanɛ sai.

29 Dén wè wãiyoo kɛnɛ?
Dén wè o'oo kɛnɛ?
Dé bé à lɛokpakɔ̃a vĩi?
Dé bé à zɔka vĩi?
Dé bé è kɛ̃nna pãa?
Dé wɛ́ɛ bé à tɛ̃aa?
30 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è gì kɛ wɛ̃mikiianɔ,
kɛ̀ aɔ̃è gá kpáɛ kɛ geepiwɛ̃ yãkɔ̃tɛnanɔzimɛ.

31 Ǹton wɛ́ɛ bii geepiwẽɛa
lɛ à tẽakɛ wãkũ n kũro,
zaakɛ ègɔ̃ pipii togoo guumɛ
à gẽna lɛ́n ègɔ̃ nna.
32 Eé yãa swaa tẽmma lán mlɛ̀̃ bà,
eé n gbã à n kũ lán pitigoo bà.
33 Nɛ́ wɛ́ɛ si pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ e yãroolɛ,
nɛ́ laasuu kpɛɛgãnda lɛ́ n swɛ̀̃n.
34 Nɛ́gɔ̃ dɛ lán gbẽ̃ kɛ̀ daɛna góron ísiaalaa bà,
lán gbẽ̃ kɛ̀ kú góro'itɛ bisa mìsɔ̃ntẽ̃a bà.
35 Nɛ́ be: Wà ma gbẽ̃, èe ɔ̃maro,
wà ma kɛ búgubugu, mɛ́ɛ à wãwãa maro.
Bɔrɛn ma wɛ́ɛ é were lɛ mà í wɛtɛ mà mi dɔɔ?

24

1 Ǹtongɔ̃ lugaa gbẽ̃ zaaanɔ gwenaziro,
ǹton kakɔ̃anyona ni dɛ sero,
2 zaakɛ yã gbãaa laasuu bé ègɔ̃ kú ń swɛ̀̃n,
yãkete ègɔ̃ kú n lɛ́mmɛ.

3 Ɔ̃ndɔ̃ɔn wè bɛ kpáɛo,
làakari è tó àgɔ̃ pɛɛna.
4 Dɔ̃nan wè pɔ́ káo kpɛ́nɔ pa
kɔ̃n auziki maa bɛ̀ɛdeeo.

5 Ɔ̃ndɔ̃dee gbãaa ègɔ̃ kaaramɛ,
dɔ̀̃ri iko ègɔ̃ gaa aɛmɛ.
6 Baaru è tó wà zɛ̀̃ asãnsi dɔ̃,
tó yãkɛkɛrinɔɔ pari, è tó wà zɛ̀̃ ble.

7 Ɔ̃ndɔ̃ɔ lezĩ dɛ faasaideela,
lakutu kɔ̃kakɔ̃aa guu à lɛ́ ègɔ̃ nakɔ̃anamɛ.

8 Gbẽ̃ kɛ̀ ègɔ̃ zaakɛnnɛna laasuu vĩin
wè à sísi mɔnafikide.
9 Yãfaasai wàaripana nɛ́ durummɛ,
gbẽ̃ke ègɔ̃ ye faboriziro.

10 Tó n mɛ̀kpɛtɛ kɛ̀ nawẽ̃akɛgurɔ,
n gbãaa bítaro.

11 Ǹ gbẽ̃ kɛ̀ aɔ̃ mì pɛ̀ gaaanɔ mì sí,
ǹ gí gbẽ̃ kɛ̀ aɔ̃ sòro wèe sii kaatɛnannɔnɛ.
12 Tó n bè: O'o, wá dɔ̃ yãro fá,
Luda kɛ̀ nɔ̀sɛguuyã dɔ̃ é eroo?
N wɛ̀̃ndi gwàri à yã dɔ̃,
eé fĩa bo baadenɛ a yãkɛnaamɛ.

13 Ma nɛ́, ǹ zɔ́ ble, zaakɛ à maa,
zɔ́sa è kɛ lɛ́nɛ nna.
14 Lɛn ɔ̃ndɔ̃ɔ è kɛ gbẽ̃nɛ nna a nɔ̀sɛn lɛ.
Tó n ɔ̃ndɔ̃ kṹ, nɛ́gɔ̃ ziaa vĩ,
tãmaa é n nɛro.

15 Dàde, ǹton gbɛ̃ maaa ua kpákparo,
ǹton à bɛ pɔ́nɔ kpokɛro.
16 Baa tó gbɛ̃ maaa lɛ̀ɛ gɛ̀n swɛɛplaa,
è ɛara à fɛɛmɛ,
zaakɛrinɔ sɔ̃, mɔ́nzi è ń fu.

17 Tó n ibɛɛ lɛ̀ɛ, ǹton pɔnnaa kɛro,
tó à fù, ǹton à yáa dɔro.
18 Tó Dii è lɛ, eé kɛnɛ nnaro,
à pɔfɛ̃ é yãa n ibɛɛ pìamɛ.

19 Ǹton tó gbɛ̃ zaaanɔ yã n kũ gbãaro,
ǹton zaakɛrinɔ gwena ni dɛro,
20 zaakɛ gbɛ̃ zaaa égɔ̃ ziaa vĩro,
Luda é zaakɛrinɔ fitia tɛ́ dɛ.

21 Ma nɛ́, ǹ vĩa kɛ Diinɛ kɔ̃n kínao,
ǹton gbɛ̃nna kpá kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ ń kpɛɛnɔoro,
22 zaakɛ yã é ń le kãndomɛ.
Dé bé à dɔ̃ lán weé ń ásaru kɛ nà?

*Ɔ̃ndɔ̃*deenɔ yãn yɛ̀ dɔ
23 Ɔ̃ndɔ̃deenɔ yãn yɛ̀ dɔ:
Gbɛ̃wɛɛgwana yãkpaɛ guu maaro.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã nnaa kpá taarideea,
gbɛ̃nɔ é sa zaaa onɛ, boriinɔ é à ká.
25 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã da taarideela égɔ̃ à maaa ee,
Luda é aubarika dan maamaa.
26 Yãwenlana súusu
dɛ lán lɛ́pɛna lɛ́a bàmɛ.

27 Ǹ n bàazi zĩi kɛ ǹ n bura soru kɛ,
nɛ́ gbasa ǹ kpɛ́ bo sa.

28 Ǹton n gbɛ̃daaa bɔbɔ a dàn pãro,
ǹton tó n lɛ́ gbɛ̃nɔ sãsãro.
29 Ǹton be: Mɛ́ kɛnɛ lán à kɛ̀mɛ nàro,
kesɔ̃ mɛ́ fĩa bonɛ a yãkɛnaa.

30 Ma pã mɛade búnɛ,
ma dɔ faasaidee geepiwɛ̃ búzi,
31 ben má è lɛ̀ bɔ̀ɛ à dàgula píngi,
à sɛ̃̀ kù, gũ̀ kɛ̀ à bò kɔ̃n gbɛ̀o lɛ̀ɛ.
32 Ma yã beee gwà ma laasuu lɛ̀a,
ben pɔ́ kɛ̀ má è yã dàdamɛ.
33 Tó n bɛ̀: Mɛ́ ii o féte, mɛ́ kámma bo féte,
mɛ́ daɛ féte ɔkpana ma kùa,
34 takaasi é bɔ n ã lán kpãi bà,
pɔ́kɛ̃sãmma é mɔ́nzi
lán gbɛ̃ kɛ̀ gɔ̃kɛbɔ kũna bà.

25

Sulemanu yáasi pãndenɔ

1 Sulemanu yáasi kɛ̀ Yuda kí Ɛzɛkaya gbɛ̃nɔɔ kɛ̃̀ takada guunɔn yɛ̀.

[2] Luda gakui vĩ à yã utɛ,
kínanɔ gakui vĩ aɔ̃ yã tàasi kɛ.
[3] Lán wé fɔ̃ wà ludambɛ lezĩ kɔ̃n tɔɔtɛ lɔ̀o dɔ̃ro nà,
lɛn wé fɔ̃ wà kína laasuu dɔ̃ro lɛ.
[4] Ǹ kondogi gbãsĩ bɔɛ,
à pìri é pɔ́ maaa pio,
[5] ǹ zaakɛrinɔ bɔɛ kína aɛ,
à kpata é gbãa kũ yãzɛdee musu.
[6] Ǹton n zĩnda sɛ́ lezĩ kína aɛro,
ǹton vɛ̃ɛ gbɛ̃nsinɔ vɛ̃ɛkiiaro.
[7] Zaakɛ à sɔ̃̀ɔ à bennɛ ǹ mɔ́ aɛ kɛ̀
dɛ à n diɛ kɛ̃sãna gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ aɛla.
[8] Yã kɛ̀ n wɛ́ɛ è,
ǹtongɔ̃ wãa kɔ̃n à gɔ̃gɔ̃naoro,
zaakɛ tó wà n yã ɛgɛ bò,
bɔ́n nɛ́ yãa ǹ kɛɛ?
[9] Tó nɛ́ɛ yã gɔ̃gɔ̃ɔ kɔ̃n n gbɛ̃daaao,
ǹton bɔ kɔ̃n gbɛ̃ pãnde asiioro.
[10] Tó à mà, eé wí dammamɛ,
n tɔ́ zaaa é yãa dɔro.

[11] Yãmaa'ona a gurɔɔa nna
lán mango tɛ̃aa kɛ̀ da kondogi taan bà.
[12] Ɔ̃ndɔ̃dee lɛ́damma maa gbɛ̃ kɛ̀ nɔ̀sɛ vĩinɛ
lán vura zãblebɔ bà.
[13] Lán í yĩi ègɔ̃ dɛ nà pɔ́kɛ̃rinɔnɛ,
lɛn zĩ̀ri náanɛdee dɛ lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à zĩ̀nɔnɛ,
è ń nɔ̀sɛ yĩi kũńnɛ.
[14] Gbɛ̃ kɛ̀ è gbadana lɛ́ gbɛ̃ ben è daroo
dɛ lán lou kɛ̀ sìsi à ĩa kàka èe maroo bàmɛ.
[15] Mɛnadee è tó kína a yãzɛ e,
kpaɛna yãzi è tó à yã ble.
[16] Tó n zɔ́ è, ǹ ble mɔ́kɔ̃ana yão,
lɛ ǹton ble bíta ǹ lɛ́ sɔkparo yãnzi.
[17] Ǹton n gbɛ̃daaa bɛ zɛ́ sɔro,
lɛ àton kpasanyo à zanguro yãnzi.
[18] Gbɛ̃ kɛ̀ yã dì a gbɛ̃daaaa
dɛ lán gò ke fɛ̃ɛdaa ke kàlɛ sɔ̃ntɛ bàmɛ.
[19] Làakarikpaɛna náanɛsaideea nawɛ̃akɛgurɔ
dɛ lán swaa gyãree ke gbá ɛrɛ bàmɛ.
[20] Pɔnna lɛ̀sina pɔsiadeenɛ
dɛ lán utasimmana ĩampuu gurɔ
ke yɔ̃nku kana bɔ̀a bàmɛ.

[21] Tó nɔaa e n ibɛɛ dɛɛ, ǹ pɔ́blee kpáa,
tó ímiimɛ sɔ̃, ǹ à gba í.
[22] Tó ń kɛ̀ lɛ, nɛ́ɛ à ɔɔ kaanɛ a lɛ́mmɛ,
Dii é fĩa bonnɛ.

[23] Lán gu'igbãroo kpa ĩa è mɔ́ louo nà,
lɛn gbɛ̃pena è mɔ́ uusisinao lɛ.
[24] Ina kpɛ́ làasin maa
dɛ kuuna kpɛ́n lɛdo kɔ̃n nɔ swèedeeola.
[25] Baaru nna bɔna bùsu zɔ̃̀azãn

dɛ lán íyĩikpana gbɛ̃ kɛ̀ gbãaa yà̃aa bàmɛ.
[26] Gbɛ̃ maaa kɛ̀ è we zaakɛrinɛ
dɛ lán íbɔkii kɛ̀ à í yana bàmɛ,
lán lɔ̀gɔ kɛ̀ à í yàka bà.
[27] Zɔ́blena à ɔ gɛ̃ɛ maaro,
gbɛ̃ bɛ̀ɛlina a zĩndanɛ gakui vĩro.
[28] Gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩndakũna dɔ̃roo
dɛ lán wɛ́tɛ kɛ̀ à bĩi gborona bàmɛ.

26

[1] Lán lousisina dɛ nà kwɛɛ,
lan loumana dɛ nà pɔ́kɛ̃gurɔɔa,
lɛn gakui e kɔ̃si kɔ̃n yɔ̃nkɔɔoro lɛ.
[2] Lán kíkoia kɔ̃n taakasoo
ègɔ̃ vĩavĩa à gá kɛ̀ à su kɛ̀ nà,
lɛn gbɛ̃kana pãa è pɔ́ke wom̀maro lɛ.
[3] Gezee nɛ́ sɔ̃ pɔ́mɛ,
flà̃ nɛ́ zaaki pɔ́mɛ,
yɔ̃nkɔɔ pɔ́n gò ũ a kpɛɛa.
[4] Ǹton we yɔ̃nkɔɔla a faasaikɛɛaro,
lɛ ǹton gɔ̃ lán à bàro yãnzi.
[5] Ǹ yã we yɔ̃nkɔɔla a faasaikɛ lén,
lɛ àton a zĩnda gwa ɔ̃ndɔ̃dee ũro yãnzi.
[6] Tó n lékpãsã kɛ̀ yɔ̃nkɔɔ gãzĩ,
n n zĩnda yàkamɛ, n yã wètɛ n zĩndanɛ.
[7] Yáasi kɛ̀ kú yɔ̃nkɔɔ lén
dɛ lán ɛrɛ gbá kɛ̀ e gbãkɛɛ bàmɛ.
[8] Bɛ̀ɛlina yɔ̃nkɔɔnɛ dɛ lán gbɛ̀dana gbɛ̀mban bà.
[9] Yáasi kɛ̀ kú yɔ̃nkɔɔ lén
dɛ lán lɛ̀ kɛ̀ dana wɛ̃dɛri ɔzĩ̃ bàmɛ.
[10] Gbɛ̃ kɛ̀ yɔ̃nkɔɔ ke gbɛ̃ gɛ̀zélaa dà zĩin
dɛ lán tofekari kɛ̀ è nɔ̀bɔ píngi gbãa bàmɛ.
[11] Yɔ̃nkɔ ɛarana a yãfaasaikɛnaa
dɛ lán gbɛ̃ɛ kɛ̀ ɛ̀ara a pisizi bàmɛ.
[12] N gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩnda dìɛ ɔ̃ndɔ̃dee ũu èɔ́?
Yɔ̃nkɔɔ sà̃ɔ dɛàla.
[13] Mɛadee è be: Músu kú zémmɛ,
nɔ̀bɔ pãsĩ tɛ́ gãaɛ.
[14] Lán gbà ègɔ̃ nigãa a sigbea nà,
lɛn mɛadee ègɔ̃ liɛliɛ a daɛkiia lɛ.
[15] Mɛadee è ɔ gɛ̃ taan
à fua à pɔ́blee lí à da a lén.
[16] Mɛadee ègɔ̃ daa a ɔ̃ndɔ̃ɔ
dɛ yãwenladɔ̃ri gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔla.

[17] Gbɛ̃ kɛ̀ vì̃ à pɛ̀ɛ danɔ lɛokpakɔ̃an
dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ɛ kù̃ a swãa bà.
[18-19] Gbɛ̃ kɛ̀ à a gbɛ̃daaa sà̃sã
gbasa à bènɛ: Méɛ fàadi boomɛ
dɛ lán bà̃ndee kɛ̀ e kà tɛ́dee
kɔ̃n kà sɛwɛɛdeeo zuuńzi bàmɛ.

[20] Tó yàka kuuro, tɛ́ è gamɛ,

tó kɔmɔtɔdee kuuro, swèe è yãamɛ.
[21] Lán sĩsĩi è kɛ téyɔ̃nɛ nà,
lán yàka è kɛ téɛ̃nɛ nà,
lɛn lɛokpakɔ̃adee è swèe da lɛ.
[22] Kɔmɔtɔde yã è kɛ́ńnɛ lán zɔ́ bà,
è gɛ̃ lén dɔ̀̃ɔ ai nɔ̀sɛ guu.

[23] Nɔ̀sɛpãsĩdee kɛ̀ è yã nnannaa ońnɛ
dɛ lán loo kɛ̀ wà kondogi í lèa bàmɛ.
[24] Zanguri è a zĩnda kɛkɛ kɔ̃n léomɛ,
mɔde mɔnafiki bé à kú à swɛ̀̃n.
[25] Tó yã nnannaa bɔ̀ à lén, ǹton síro,
zaakɛ yã zaa mèn swɛɛplaa bé à kú à swɛ̀̃n.
[26] Baa tó à a zangu ùtɛ mɔnafiki guu,
à zaaa è bɔ gupuraaa pari wáa.

[27] Gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛ̀ɛ yɔ̃ɔ́ńnɛ é zu à guumɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ èe gbɛ̀ gbegere paa, gbɛ̀ pì é si adeea.
[28] Ɛgɛdee è za gbɛ̃ kɛ̀ è ń yakan,
mɔnafikidee è gbɛ̃ kpá lɛɛnazi.

27

[1] Ǹton n zĩnda sáabu kpá zia yã musuro,
zaakɛ ń dɔ̃ yã kɛ̀ eé su ziaro.
[2] Ǹ tó wà n sáabu kpá,
ǹton n zĩnda sáabu kpáro.
Ǹ tó à bɔ gbɛ̃nɔ lén,
ǹton tó à bɔ n lénlo.
[3] Gbɛ̀ tìisi, bùsu'ãatɛ̃ nɛ́ asoomɛ,
mɔde yɔ̃nkɔɔ pɔfɛ̃ tìisi dɛ beeenɔla píngi.
[4] Pɛ̃tɛ̃ pãsĩ, pɔfɛ̃ ègɔ̃ dańla,
mɔde dé bé eé nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ fɔ̃ɔ?
[5] Kpãkɛ̃na gbɛ̃zi gbɛ̃ pariinɔ wáa maa
dɛ yena gbɛ̃zi asii guula.
[6] Gbɛ̃nna yã'ɔ̃amma kpáńzi náanɛ vĩ,
ibɛɛ lépɛmmana mɔnafiki vĩ.
[7] Gbɛ̃ kɛ̀ kãna è zaza kũ zɔ́amɛ,
mɔde nɔadɛri pɔ́ kyà̀kyã dɔ̃ro.

[8] Gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̀̃ a uaa èe likɔ̃a zɔ̃ɔ
dɛ lán bãa kɛ̀ sà̀sã a sàa bàmɛ.
[9] Nɔ́si gũ nnannaa kɔ̃n tuaetitio è ń pɔɔ kɛ nna,
lédakɔ̃ana kɔ̃n nɔ̀sɛo doo è gbɛ̃nnanɔ kɛ nna.
[10] Ǹton pã kpá n gbɛ̃nnaziro ke n de gbɛ̃nna.
Tó yã n le, ǹton gá n vì̀i ke n dãaro bɛro.
N gbɛ̃daaa kɛ̀ kúńyo kĩi maa
dɛ n bɛ gbɛ̃ kɛ̀ kú zà̀la.
[11] Ma nɛ́, ǹgɔ̃ ɔ̃ndɔ̃, ma pɔɔ é kɛmma nna,
mɛ́ we ma sɔ̀̃sɔ̃rinɔla.
[12] Làakaridee è yã pãsĩ e káaku, ben è utɛnɛ,
laasuusaidee è gí àgɔ̃ gaa, ben è yã e.
[13] Tó gbɛ̃ nibɔ fĩa dì a musu,

ǹ à uta sí ǹgɔ̃ kũna tɔɔba ũ adee pì gẽɛ ũ.
[14] Tó n yã ò gbãngbãn
n sa maaa ò n gbẽdaaanɛ kɔngɔ idɛ'idɛ,
weé da sa zaaa ũmɛ.
[15] Nɔ swèedee
dɛ lán í kɛ̀ e tɔ̃tɔ̃ɔ zɛna sai lou zãa gurɔ bàmɛ,
[16] à dãdãna dɛ lán ĩa dãdãna bàmɛ,
adee e nɔ̀si'í kũu kɔ̃n ɔɔomɛ.
[17] Lán mɔ̀nɔ è kɔ̃ lé kɛ nà,
lɛn gbẽntee è a gbẽdaaa kɛkɛ lɛ.
[18] Tó gbẽ làakari dɔ̀ kãkã lía, eé à né ble,
tó gbẽ a dii yã mà, eé a kpe da.
[19] Lán gbẽ è a ninii e ín nà,
lɛn gbẽnteenɔ ègɔ̃ kɔ̃ laasuu dɔ̃ lɛ.
[20] Lán gènɔ è mɔ́ gaaaro nà kɔ̃n gèwãao,
lɛn gbẽ wéɛ yena pɔ́zi è mɔ́aro lɛ.
[21] Lán wè kondogi kɔ̃n vurao maaa dɔ̃
a baasana guu nà,
lɛn wè bɛ̀ɛ lí gbẽnɛ à tɔ́bɔna guu lɛ.
[22] Baa tó n faasaidee dà gón
n à sabò lán pɔ́wɛɛ bà,
à faasaikɛ é kẽaro.

[23] Ǹgɔ̃ n pɔ́kãdeenɔ kuuna dɔ̃ maamaa,
ǹ làakari dɔ n kpàsa pɔ́nɔa,
[24] zaakɛ auziki ègɔ̃ kuu gurɔ sãnda píngiro,
baa kpata è gɔ̃ gbẽ pɔ́ ũ ai a boriiaro.
[25] Sẽ̀ è yãa, à dufu è bɔɛ,
nɛɛ̀ à tàgaa kpá pɔ́nɔa,
[26] nɛɛ̀ pɔ́kãsãa kɛ kɔ̃n n sãanɔ kão,
nɛɛ̀ bú lú kɔ̃n n blè ɔɔo,
[27] n blènɔ zwii ègɔ̃ dinzi n pɔ́blee ũ,
nɛɛ̀ n uadeenɔ kɔ̃n n nɔgbẽ zĩkɛrinɔ gwao.

28

[1] Zaakɛri è baalɛ, baa tó wèe pɛ́aro,
gbẽ maaa ègɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ lán músu bà.
[2] Tó bùsu taari kɛ̀ bíta, à kínanɔ ègɔ̃ parimɛ,
mɔde làakaride yãdɔ̃ri é tó aafia gɔ̃ kuu.
[3] Kína kɛ̀ è wéɛ tã takaasideenɔa
dɛ lán lou kɛ̀ mà à blɛɛnɔ yàka bàmɛ.
[4] Dokayãdarisaideenɔ è zaakɛrinɔ sáabu kpá,
dokayãdarinɔ sɔ̃ aɔ̃è swèe kɛńyo.
[5] Gbẽ zaaanɔ yãzɛde gbá dɔ̃ro,
mɔde gbẽ kɛ̀ aɔ̃è Dii aɛ wɛtɛnɔɔ dɔ̃ wásawasa.
[6] Takaaside taarisaidee maa
dɛ auzikide yãlɛkpɛɛkɛrila.
[7] Né dokayãdari asãnsi vĩ,
pãpãdeenɔ gbẽnna è wí da a deamɛ.
[8] Gbẽ kɛ̀ è a auziki kaara ɔɔdialɛna bíta guu
e pɔ́ kaakɔ̃a gbẽ kɛ̀ è takaasideenɔ wẽnda gwaanɛmɛ.
[9] Gbẽ kɛ̀ è doka kpá swãkoto,
Luda è za à aduakɛnan.
[10] Gbẽ kɛ̀ è gbẽ maaanɔ da zé zaaaa

é lɛ́ɛ à da a zĩnda takutɛɛmmɛ,
taarisaideenɔ sɔ̃ aɔ̃é bɔ maa.
11 Ɔɔdee è a zĩnda diɛ ɔ̃ndɔ̃dee ũmɛ,
mɔde takaaside asã̃nsidee è à ɔ̃ndɔ̃ɔ dɔ̃amɛ.
12 Tó gbɛ̃ maaanɔ zì blè,
gbɛ̃ píngi ègɔ̃ ĩa dãamɛ,
tó zaakɛrinɔ kpata blè,
baade ègɔ̃ mì kpaa guuzimɛ.
13 Tó n n taarinɔ ùtɛ, nɛ́ gá aɛro,
tó ń ò bensɔ̃ ń tò, Luda é n wɛ̃nda gwa.
14 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ Dii vĩa vĩi ũ,
swãgbãadee sɔ̃ è lɛ́ɛ à da yãn.
15 Gbɛ̃ zaaa kɛ̀ è kí ble takaasideenɔa
dɛ lán músu kɛ̀ èe pũtãa bàmɛ,
lán gbèka kɛ̀ èe kusiiḿma bà.
16 Dɔn'aɛdee kɛ̀ è wɛ́ɛ tã a gbɛ̃nɔa faa vĩro,
gbɛ̃ kɛ̀ zà ɔɔzaa'enan wɛ̃̀ndi ègɔ̃ gbɛ̃̀a.
17 Gbɛ̃dɛri kɛ̀ a laasuu e ĩa daaa
égɔ̃ baalɛɛ ai à gá gaomɛ.
Gbɛ̃ke tón kpánɛro.
18 Gbɛ̃ kɛ̀ è yã̃ kɛ a zɛ́a égɔ̃ aafiamɛ,
yãdɔrɔsaikɛri sɔ̃ é lɛ́ɛ kãndo.
19 Gbɛ̃ kɛ̀ è làakari dɔ a bú zĩia ègɔ̃ kãna,
gbɛ̃ kɛ̀ è pɛ́ gukoria sɔ̃ ègɔ̃ kú takaasi guumɛ.
20 Luda é aubarika da náanɛdeen maamaa,
gbɛ̃ kɛ̀ e wãa à kɛ ɔɔdee ũ é bɔ pãro.
21 Gbɛ̃wɛɛgwana maaro,
baa kɔ̃n beeeo gbɛ̃ é taari kɛ burɛdi kusu yãnzi.
22 Sãnkaradee è wã kɔ̃n auziki'enao,
ègɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ takaasi é a lero.
23 Gbɛ̃ kɛ̀ è kpãkɛ̃ gbɛ̃zi égɔ̃ nnao
dɛ gbɛ̃ kɛ̀ à à tɔ́ nnaa sìla.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ kpãi ò a de ke a daa,
ben èe bee, taarinlo,
adee sɛ̃nkpɛ kɔ̃n kpãi wɛ́ɛdewɛomɛ.
25 Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛkaka vĩi è swèe damɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ Dii náanɛ vĩ bé eé kaarana e.
26 Gbɛ̃ kɛ̀ e a zĩnda náanɛ kɛɛ nɛ́ yɔ̃nkɔɔmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ té ɔ̃ndɔ̃ɔzi bé eé bɔ maa.
27 Pɔ́ è kɛ̃sã gbɛ̃ kɛ̀ è takaasideenɔ gba pɔ́aro,
wè gbɛ̃ kɛ̀ è ń wɛ́ɛ gwaroo káme.
28 Tó zaakɛrinɔ kpata blè,
baade ègɔ̃ mì kpaa guuzimɛ.
Tó aɔ̃ gàga, gbɛ̃ maaanɔ è dagula.

29

1 Gbɛ̃ kɛ̀ wà kpɛ̀̀kɛ̃zi maamaa, ben à gì mazi,
adee é kaatɛ kãndo yɔ̀ɔ sai.
2 Tó gbɛ̃ maaanɔ dàgula, gbɛ̃nɔ pɔɔ ègɔ̃ nnamɛ,
tó gbɛ̃ zaaa kú kpatan, wègɔ̃ m boomɛ.
3 Gbɛ̃ kɛ̀ ye ɔ̃ndɔ̃ɔzi è a de pɔɔ kɛ nna,
kaaruanɔ bɛ zésɛri è a ɔɔ yaka.
4 Kína è tó a bùsu gbãa kaara yãzɛdee musu,
ɔdɔnkpɛɛgbasiri sɔ̃ è a bùsu dɛmɛ.

5 Gbɛ̃ kɛ̀ èe lɛ́nnaa kɛɛ a gbɛ̃daaanɛ
e bà kpakpaa a zĩndanɛmɛ.
6 Gbɛ̃ zaaa taarikɛna è à kũ takutɛɛ ũmɛ,
gbɛ̃ maaa è guda kɛ kɔ̃n pɔnnaao.
7 Gbɛ̃ maaa è làakari dɔ takaaside yãgɔ̃gɔ̃naa,
zaakɛri sɔ̃ è à yã daro.
8 Gbɛ̃ faborinɔ è wɛ́tɛ wã,
ɔ̃ndɔ̃rinɔ è gbɛ̃nɔ làakari kpáɛńnɛ.
9 Tó ɔ̃ndɔ̃dee gàa yãkpaɛ kɛ kɔ̃n yɔ̃nkɔɔo,
yɔ̃nkɔɔ pì è pɔ fɛ̃ è yáa dɔ, à lɛ́ è nakɔ̃aro.
10 Gbɛ̃dɛrinɔ è za taarisaideemmɛ,
aɔ̃ègɔ̃ gbɛ̃ maaanɔ wɛtɛ wà ń dɛ.
11 Yɔ̃nkɔɔ pɔfɛ̃ è bɔ à wɛ́ɛamɛ,
ɔ̃ndɔ̃dee sɔ̃ è a pɔfɛ̃ naawamɛ.
12 Tó gbãadee e swã kpaa ɛgɛyãzi,
à ìbanɔ è gɔ̃ zaakɛrinɔ ũ ń píngimɛ.
13 Takaasidee kɔ̃n gbãamɔnnɛrio yã mèn doo kɛ̀ vĩ,
Dii bé à tò ń wɛ́ɛ e guu ee ń píngi.
14 Kína kɛ̀ è yãkpaɛ kɛ takaasideenɔnɛ kɔ̃n yãpuraao,
à kpata kãsãpɛɛna égɔ̃ gbãa gurɔ sãnda píngi.
15 Totona kɔ̃n flǎo è tó gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃ kũ,
nɛ́ kɛ̀ wà à tò a zĩndanɛ è wí da a daamɛ.
16 Tó zaakɛrinɔ dàgula, taarikɛna è kɔ̃mɛ,
mɔde gbɛ̃ maaanɔ é ń kpɛɛ e.
17 Ǹ n nɛ́ toto, eé n làakari kpáɛnnɛ,
eé tó n pɔɔ kɛ nna.
18 Guu kɛ̀ Luda yã kunlo, wègɔ̃ ń zĩndakũna dɔ̃ro.
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ à à doka kũna ũ.
19 Wè zɔ̀ toto kɔ̃n lɛ́oro.
Baa tó à mà, eé zĩi kɛaro.
20 N gbɛ̃ kɛ̀ è wã à yã oo èɔ́?
Yɔ̃nkɔɔ sǎɔ dɛ adeela.
21 Zɔ̀ kɛ̀ wà à zaza kǔ zaa à nɛ́ngo zĩ,
é yãa à gɔ̃ guturu ũmɛ.
22 Pɔfɛ̃ri è swèe da,
nɔ̀sɛfutadee è durun kɛ maamaa.
23 Ĩadãna è ń busamɛ,
zĩndabusana bé è ń kaara.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ è ble kɔ̃n kpãio zà a zĩndammɛ,
è lada kɔ̃n Ludao, mɔde è we à yãpuraa oro.
25 Vĩakɛna gbɛ̃nteenɛ nɛ́ takutɛɛmɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ è Dii náanɛ kɛɛ mì égɔ̃ da'iana.
26 Gbɛ̃ paridee è gbãadee aɛ wɛtɛ,
mɔde yãkpaɛkɛna nɛ́ Dii yãmɛ.
27 Gbɛ̃ maaa ye ɛgɛdeeziro,
gbɛ̃ zaaa è za zɛ́suususerimmɛ.

30

Agu yã'ona

1 Yake nɛ́ Agu yã'onamɛ.
Ma kpasa Luda, ma kpasa maamaa,
2 zaakɛ ma yɔ̃nkɔkɛɛ dɛ danɔ pɔ́la,
má gbɛ̃nteekɛ asãnsi vĩro.

[3] Mɛ́ɛ ɔ̃ndɔ̃ɔ dadaro,
má Luda dɔ̃na vĩro.
[4] Dé bé à gàa ludambɛ yã à sù?
Dé bé à ĩa kàkɔ̃a à kṳ̀ a ɔzĩi?
Dé bé à lou'i kòko a pɔ́kãsãan?
Dé bé à tɔɔtɛ lɛ́ kɛ̀?
À tɔ́n diaa? À Nɛ́ tɔ́n diaa?
Tó ń dɔ̃.

[5] Luda yãnɔ píngi see vĩro,
ègɔ̃ dɛ sɛngbango ũ gbɛ̃ kɛ̀ nàzinɛ.
[6] Ǹton yãke kaara à yã guuro,
lɛ àton n ɛgɛ kánnɛ n ɔzĩro yãnzi.
[7] Yã mèn plaaan mɛ́ɛ gbekaamma Dii,
ǹton gíomɛro ai màgɔ̃ gá ga.
[8] Ǹ ma kɛ̃ yãpã'onaa kɔ̃n ɛgɛtonao,
ǹgɔ̃ ma gbaa pɔ́blee mɔkɔ̃anayão.
Ǹton ma kɛ takaaside kesɔ̃ ɔɔde sà ũro,
[9] lɛ pɔ́ tóngɔ̃ dimazi mà lɛ́ sɛ́nzi
mà be dén Dii ũu yãnzi,
lɛ takaasi tón ma kũ mà kpãi o
mà n tɔ́ yakaro yãnzi.

[10] Ǹton yã di zɔ̀a a dii kiiaro,
lɛ àton n ká à n lero yãnzi.
[11] Gbɛ̃kenɔ kuu aɔ̃è ń denɔ kámɛ,
aɔ̃è sa maaa o ń danɛro.
[12] Gbɛ̃kenɔ kuu aɔ̃ègɔ̃ daa wà gbãsĩro,
mɔde aɔ̃ zaakɛɛ e kɛ̃ḿmaro.
[13] Gbɛ̃kenɔ kuu aɔ̃è ń zĩnda sɛ́ lezĩ,
aɔ̃è gbɛ̃nɔ gwa wà kwɛ́ɛ.
[14] Gbɛ̃kenɔ kuu aɔ̃ swaa dɛ lán fɛ̃ɛdaa bà,
aɔ̃ swaa sɔ̃ntɛnɔɔ dɛ lán fɛ̃ɛnɔ bà,
aɔ̃è anduna takaasideenɔ
kɔ̃n gbɛ̃ntee wɛ̃ndadeenɔ kɛo gyaigyai.

[15] Mìsi nɛ́nɔgbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa,
aɔ̃è be: Ǹ wa gbaa, ǹ wa gbaa.

Pɔ́ mèn aagɔ̃ kuu kɛ̀ aɔ̃è kãro,
à kà siigɔ̃ se, aɔ̃è be pɔ́ mɔ̀ḿmaro:
[16] Gɛ̀wãa kɔ̃n pãa né'isɔo
kɔ̃n tɔɔtɛo zaakɛ í è mɔ́aro
kɔ̃n tɛ́o zaakɛ è be a kãro.

[17] Wɛ́ɛ kɛ̀ né è a de faboo
bensɔ̃ è kyakao a dan,
swawɛɛ gbáa kãnkãnanɔ é à wɛ́ɛ pì bɔ,
yeberekunɔ é à gɛ̀ ble.

[18] Yã mèn aagɔ̃ kuu kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ ma dɔ̃nala,
à kà mèn siigɔ̃ se má ń mì dɔ̃ro:
[19] Zɛ́ kɛ̀ kúu ègɔ̃ tɛ́o musu,
zɛ́ kɛ̀ mlɛ̃̀ ègɔ̃ táa oon gbɛ̀ sàraa,

zɛ́ kɛ̀ góro'itɛ ègɔ̃ tɛ́n ísiaa dagura
kɔ̃n zɛ́ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ ègɔ̃ yeo nɔkparɛzio.

20 Nɔ zinakɛri yãkɛnan yè:
È pɔ́ ble à ɔ ma a lɛ́a
à be ée yã zaaa kɛro.

21 Yã mèn aagɔ̃ bé è tó tɔɔtɛ lugaluga,
à kà siigɔ̃ se, tɔɔtɛ é yã pìnɔ fɔ̃ro:
22 Zɔ̀ kɛ̀ à kpata blè,
yɔ̃nkɔɔ kɛ̀ pɔ́ blè à kã̀,
23 nɔgbɛ̃ kɛ̀ wà zàn ben à zã kɛ̀
kɔ̃n zɔ̀ nɔkparɛ kɛ̀ gɔ̃̀ a dii zã nɔɔ ũuo.

24 Pɔ́ nɛ́ngonɔɔ kú tɔɔtɛ mèn siigɔ̃,
mɔde aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ maamaa:
25 Babannɛnɔ kuu pɔ́ gbãaanɔ ũro,
mɔde aɔ̃è blɛ zi di kwɛɛmɛ.
26 Gbè'ɛ̃ɛnɔ kuu pɔ́ bítanɔ ũro,
mɔde aɔ̃è bɛɛ bo gbèkotoommɛ.
27 Kwaanɔ ègɔ̃ kína vĩro,
mɔde aɔ̃è bɔɛ wà zɛzɛ gãli kɔ̃n gãliomɛ.
28 Nɛ́ fɔ̃ ǹ zɔ̃̀ kũ kɔ̃n ɔɔo,
mɔde è gá na kína kpɛ́ sàtazimɛ.

29 Pɔ́ mèn aagɔ̃ kuu kɛ̀ aɔ̃ tɛna maa,
à kà siigɔ̃ se, aɔ̃ táa'ona nna:
30 Músu kɛ̀ bíta nɔ̀bɔnɔ tɛ́,
è bɔru kpɛɛ pɔ́kenɛro
31 kɔ̃n kokya kɛ̀ toke bɔ̀o kɔ̃n blèkofĩi lètãdeeo
kɔ̃n kína kɛ̀ kú a zĩ̀kpɛɛnɔ aɛo.

32 Tó n yɔ̃nkɔyã kɛ̀ zĩndasɛna lezĩ guu
ke tó n yã zaaa laasuu lɛ̀,
ǹ ɔ kú n lɛ́a,
33 zaakɛ lán wè zwii fagaa pá à nɔ́si bɔ nà,
ke lán wè yĩ kũ wà fĩ à aru bɔ nà,
lɛn gbɛ̃ pɔfɛ̃na è swèe da lɛ.

31

Kí Lemuɛli yã

1 Kí Lemuɛli da lɛ́ dàa à bè:
2 Diamɛ, ma nɛ́? Bɔ́mɛɛ, ma nɛ́'ina?
À kɛ̀ diamɛ, nɛ́ kɛ̀ ma à lɛ́ gbɛ̃̀ Ludanɛ?
3 Ǹton n wó dɛ nɔgbɛ̃nɔ kiiaro,
ǹton zɛ́ kɛ̀ è kínanɔ yaka sɛ́ro.

4 Lemuɛli, geepiwɛ̃ɛ dɛ kínanɔ pɔ́mina ũro,
í gbãaa dɛ kpatablerinɔ pɔ́mina ũro,
5 lɛ aɔ̃ton mi, dokayãnɔ sãńgu,
aɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ takaasideenɔnɛ faa sairo yãnzi.
6 À í gbãa kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔɔ gaanɔa,
à geepiwɛ̃ kpá pɔsiadeenɔa

7 aɔ̃ mi, aɔ̃ takaasi sãńgu,
aɔ̃ yã'ɔ̃amma tóngɔ̃ dɔńgu dɔro.
8 Ǹ yã o gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é fɔ̃ wà yã oroonɔ gɛ̃ɛ ũ,
ǹ yã sí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔnlɛri vĩroonɔnɛ.
9 Ǹtongɔ̃ yĩtɛnaro, ǹ yãkpaɛ kɛ a zɛ́a.
Ǹ takaasideenɔ kɔ̃n wɛ̃ndadeenɔ yã nnaa kpáńma.

*N*ɔ làakaridee
10 Dé bé eé nɔ làakaridee ɛe?
À bɛ̀ɛ vĩ dɛ gbɛ̀ bainɔla zã̀.
11 À zã ègɔ̃ à náanɛ kɛɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo domɛ,
pɔ́ maa ke è kɛ̃sãaro.
12 À maaan ègɔ̃ kɛɛ a zãnɛ,
èɛ kɛ à zaaanlo ai a wɛ̃̀ndi lén.
13 È sãkã kɔ̃n gbɔ̃̀bào wɛtɛ
à a ɔzĩi kɛ kɔ̃n pɔnnaao.
14 È gá blɛ sɛ́ zã̀
lán góro'itɛ latari bà.
15 È fɛɛ gukɛ̃kɔ̃anao à pɔ́blee kɛ a uadeenɔnɛ,
è zĩi kpaatɛtɛ a nɔkparɛnɔnɛ.
16 È tɔɔtɛ maaa wɛtɛ à lú,
è geepi línɔ pɛ́pɛn kɔ̃n a zĩnda bɔ̀gɔ ɔɔo.
17 È gbãaa dɔ a pii asaa ũ
à gã̀sãwa bɔbɔ a zĩia.
18 Ègɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ é yàra e,
à fitia tɛ́ ègɔ̃ nana gwãavĩmɛ.
19 À ɔɔ ègɔ̃ porona àgɔ̃ buutãbɔ kũna,
ègɔ̃ kɛkɛ ɔ̃ wã a ɔnɛo.
20 È ɔ poro wɛ̃ndadeenɔnɛ,
è ɔ liga takaasideenɔzi.
21 È ĩampuu gurɔɔ vĩa kɛ a bɛdeenɔ yã musuro,
zaakɛ à uadeenɔ è uta didi kɔ̃amɛ.
22 È daɛbɔ bisanɔ tã a zĩnda,
à pɔ́kãsãanɔ nɛ́ táaru bisa kɔ̃n bisa gaarura'ideenɔmɛ.
23 À zã è tɔ́ bɔ fàadibokiia,
ègɔ̃ vɛ̃ɛna gu dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n bùsu gbɛ̃nsinɔ.
24 Nɔgbɛ̃ pì è pɔ́dangãn kɛ àgɔ̃ yaa,
è gère tã à kpá a latarinɔa.
25 Ègɔ̃ gbãa kɔ̃n gakuio dana pɔ́kãsãa ũ,
à kuuna zia yã è swɛ̃̀ kɛ̃nlo.
26 Ɔ̃ndɔ̃yã ègɔ̃ daa à lén,
è yã dańnɛ kɔ̃n yenzio.
27 À wɛ́ɛ ègɔ̃ tɛ́ a ua yãkɛnazi,
è mɛa pɔ́ blero.
28 À nɛ́nɔ è fɛɛ wà sa maaa onɛ,
à zã è à sáabu kpá à be:
29 Nɔgbɛ̃ paridee aĩa vĩ fá,
mɔde ńbe ń dɛńla ń píngi.
30 Kakana maaa ègɔ̃ náanɛ vĩro,
nɔmaakɛɛ è gɛ̃ zɛ́lamɛ,
nɔgbɛ̃ kɛ̀ Dii vĩa vĩin wè sáabu kpá.
31 Ǹ zĩi kɛ̀ à kɛ̀ àre kpáa,

ǹ à tɔ́ kpá à yãkɛna musu gãalɛ.

LAASUUDEE

Yã píngi pãmɛ

1 Laasuude Dauda nɛ́, Yerusalɛmu kína yãn yɛ̀.
2 Ma laasuude ma bè:
Yã pã búgubugu,
yã pã búgubugu,
à píngi pãmɛ.
3 Bɔ́ àren gbɛ̃ntee è e anduna guu
nawɛ̃a kɛ̀ èe kɛɛ a zĩ píngi guua?
4 Kpàɛnɔ è gɛ̃tɛ, wurenɔ è su,
mɔde anduna ègɔ̃ kuu gurɔ píngimɛ.
5 Ɔfãntɛ̃ è bɔ, è gɛ̃,
è wã à ɛara à gá guu kɛ̀ è bɔn.
6 Ĩa è káka sɔɔmɛtɛ kpa,
è liara à su gu'igbãroo kpa,
ègɔ̃ ligaligaa àgɔ̃ gaa àgɔ̃ suu.
7 Swa píngi í ègɔ̃ kaa ísiaa guumɛ,
mɔde ísiaa è paro,
í pìnɔ è ɛara wà su swaa pìnɔ mìamɛ.
8 Pɔ́ píngi è ń kpasa,
kpasa pì yã gɛ̃̀ onala.
Gugwana è mɔ wɛ́ɛaro,
yãmana è swã paro.
9 Yã kɛ̀ kuu yãa bé eé ɛara àgɔ̃ kuu dɔ,
yã kɛ̀ wà kɛ̀ yãan weé ɛara wà kɛ dɔ.
À dufu kee kú anduna guuro.
10 Pɔ́kee kuu kɛ weé be:
Ǹ pɔ́ dufu ke gwaɔ́?
Auo! À gĩakɛ à kuu wa ã zaa zi kɔ̀.
11 Gbɛ̃ káakunɔ yã ègɔ̃ dɔ gbɛ̃ken dɔro.
Baa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃égɔ̃ kuu ziaanɔ,
aɔ̃ yã é dɔ gbɛ̃ken ziakpɛɛ zĩro.

12 Ma laasuude ma kí blè Isarailinɔa Yerusalɛmu. 13 Ma mɛ̀ kpà yã kɛ̀ wèe kɛɛ anduna guu píngi tàasikɛnaa, má gwàgwa ɔ̃ndɔ̃'ɔ̃ndɔ̃ má è Luda zĩ pãsĩ dà gbɛ̃nteenɔnɛ aɔ̃ kɛ. 14 Ma yã kɛ̀ wèe kɛɛ anduna guu è píngi, à píngi nɛ́ pãmɛ, pɛna gukoriamɛ.
15 Pɔ́ kotina porona vĩro,
wè e wà pɔ́ kɛ̀ kuuroo naroro.

16 Ben má ò ma nɔ̀sɛ guu ma bè: Ǹ gwa! Ma ɔ̃ndɔ̃ɔ bíta dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kpata blè Yerusalɛmu ma ãanɔla ń píngi, ma ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n ma dɔ̃nao wɛ́ɛ bɔ̀ maamaa. 17 Ben ma mɛ̀ kpà ɔ̃ndɔ̃ asii dɔ̃naa lɛ mà yɔ̃nkɔkɛ kɔ̃n mìsaiyão asii dɔ̃, ben má è beee nɛ́ pɛna gukoriamɛ dɔ.
18 Ɔ̃ndɔ̃ bíta è mɔ́ kɔ̃n nɔ̀sɛyakana bítaomɛ,
wè yã'ɔ̃amma e ń dɔ̃na lɛ́mmɛ.

2

*P*ɔnnakɛna nɛ́ yã pãamɛ

1 Má ò ma zĩndanɛ: Ǹ fɛɛ ǹ pɔnnakɛna yɔ̃ ǹ gwa ǹ nnamana dɔ̃, ben má è beee nɛ́ pãamɛ dɔ. 2 Má è kɛ̀ yáadɔna nɛ́ yɔ̃nkɔyãmɛ. Pɔnnakɛna sɔ̃, bɔ́n wè ea? 3 Ma pɔnnaa wɛ̀tɛ wɛ̃mina

guu ma ɔ lìga mìsaiyãzi, mɔde ma swɛ̃̀ e dɔɔmɛ aɛ ɔ̃ndɔ̃ɔ guu lɛ mà dɔ̃ yã kɛ̀ maa gbɛ̃nteenɛ à kɛ anduna guu a wɛ̃̀ndi zaka lén.

4 Ma zĩ bítanɔ ɔɔ kpà, ma kpɛ́nɔ bò ma zĩndanɛ ma geepi línɔ pɛ̀pɛ kpɛ́tɛkpɛtɛ. 5 Ma karanɔ
kpàkpa ma swa dàkonɔ kɛ̀kɛ ma lí kɛ̀ wè à nɛ́ ble bori sãnda píngi bàban. 6 Ma íkakiinɔ kɛ̀kɛ
aɔ̃gɔ̃ mɔdɔ pisi líkpɛ pìnɔa. 7 Ma zɔ̀nɔ lùlu gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ, wà ń kenɔ ì ma bɛ. Má
zùnɔ kɔ̃n pɔ́kãde ketenɔ vĩ paripari dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmu ma ãanɔla ń píngi. 8 Ma
kondogi kɔ̃n vurao kàkɔ̃amazi kɔ̃n kínanɔ auzikinɔ kɔ̃n ń bùsu pɔ́nɔ. Ma lɛ̀sirinɔ sɛ̀ gɔ̃gbɛ̃
kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ, ma nɔgbɛ̃ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ è lugańzinɔ sɛ̀ pari. 9 Ma tɔ́ bɔ̀, má bíta dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Yerusalɛmu ma ãanɔla ń píngi, ben má kpɛ́ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ à píngi guu.
10 Mɛ́ɛ gí ma zĩndanɛ
kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ ma wɛ́ɛ blèoro.
Mɛ́ɛ pɔ́ kɛ̀ ma pɔɔ gbà ke tóro.
Ma pɔɔ kɛ̀ nna ma zĩkɛna píngia,
àmbe ma ísimmagaakpana píngi láada ũ.
11 Kɛ̀ ma wɛ́ɛ tɛ̀ yã kɛ̀ má kɛ̀nɔzi píngi
kɔ̃n ísimma kɛ̀ má gà má kpào à musu,
má è à píngi nɛ́ pãmɛ, pɛna gukoriamɛ,
à àre vĩ anduna guuro.
12 Ben ma laasuu tà ɔ̃ndɔ̃ɔ
kɔ̃n yɔ̃nkɔkɛɛo kɔ̃n mìsaikɛɛo kpa.
Yã kɛ̀ wà kɛ̀ zaa zii baasiro,
à kpareen kína gɛ̃ɛbleri é kɛ dɔɔ?
13 Má è ɔ̃ndɔ̃ɔ àre vĩ dɛ mìsaikɛɛla
lán gupuraa ègɔ̃ àre vĩ dɛ gusiaala nà.
14 Ɔ̃ndɔ̃dee wɛ́ɛ ègɔ̃ kú a aɛ,
yɔ̃nkɔɔ ègɔ̃ lili oo gusiaan.
Ben má è góro dɔ̃nkɔ̃ bé eé ń bikũ ń píngi.
15 Ben ma laasuu lɛ̀ ma swɛ̃̀n ma bè,
zaakɛ góro dɔ̃nkɔ̃ bé eé wa bikũ kɔ̃n yɔ̃nkɔɔnɔ,
bɔ́ àren mɛ́ e ma ɔ̃ndɔ̃ɔa?
Ben ma bè, beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ.
16 Ɔ̃ndɔ̃dee yã é dɔ gbɛ̃ken dɛ yɔ̃nkɔɔlaro,
aɔ̃ píngi yã é sã gbɛ̃nɔn zia.
Ɔ̃ndɔ̃dee è ga lán yɔ̃nkɔɔ bàmɛ.

Ísimmagaakpana nɛ́ yã pãamɛ

17 Ben ma kya kà ma kuunan, zaakɛ yã kɛ̀ wèe kɛɛ anduna guu píngi è kɛmɛ nɔ̀sɛyakayã
ũmɛ. À píngi nɛ́ pãmɛ, pɛna gukoriamɛ. 18 Ben ma kya kà zĩi kɛ̀ má kɛ̀ anduna guunɔn píngi
kɛ̀ mɛ́ tó ma gɛ̃ɛblerinɛ yãnzi. 19 Dɛ́ bɛ́ à dɔ̃ tó ɔ̃ndɔ̃dee ke yɔ̃nkɔɔn à ũu? Baa kɔ̃n beeeo zĩi kɛ̀
má kɛ̀ anduna guu kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo é gɔ̃nɛmɛ. Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ. 20 Ben ma pɔɔ yàka ísimma
kɛ̀ má gà má kpà anduna guu píngi yã musu. 21 Zaakɛ gbɛ̃ è zĩi kɛ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo kɔ̃n dɔ̃nao
kɔ̃n gonio, ben è tó gbɛ̃ kɛ̀ èe à ke kɛroonɛ à gɔ̃ à pɔ́ ũ. Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ, nɔ̀sɛyakayãmɛ
maamaa. 22 Bɔ́n gbɛ̃ è e ísimma kɛ̀ à gà à kpà anduna guu kɔ̃n ɔsii kɛ̀ à kào píngi yã musuu?
23 À kuuna anduna guu gurɔ píngi à zĩi ègɔ̃ mɔɔnɛ kɔ̃n yã'ɔ̃ammao kɔ̃n pɔyakanaomɛ. Baa
gwãavĩ à làakari ègɔ̃ kpaɛnaro. Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ.

24 Yã kɛ̀ maa kɔ̃n gbɛ̃nteeo bé à dɛ à pɔ́ ble à í mi à a zĩ sáabu kpá. Má è beee bɔ̀ Luda
ɔzĩmɛ dɔ. 25 Luda dɔnlɛ sai dé bé eé fɔ̃ à pɔ́ ble à pɔnnaa kɛɛ? 26 Luda è ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n
pɔnnaao kpá gbɛ̃ kɛ̀ à kɛ̀nɛa, mɔde è auziki kakɔ̃ana zĩi da durunkɛrinɛ lɛ à sí à kpá gbɛ̃ kɛ̀
à kɛ̀nɛa. Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.

3

*Yã píngi k*ɔ̃n a gurɔɔomɛ

[1] Yã píngi kɔ̃n a gurɔɔomɛ,
bɔkɔ̃tɛ píngi kɔ̃n a kɛgurɔɔo.
[2] Nɛ́'igurɔɔ kuu, gagurɔɔ kuu,
pɔ́tɔ̃gurɔɔ kuu, à wurɛgurɔɔ kuu.
[3] Dɛgurɔɔ kuu, gbana aafia gurɔɔ kuu,
gborogurɔɔ kuu, à dɔgurɔɔ kuu.
[4] Ɔ̃ɔdɔgurɔɔ kuu, yáadɔgurɔɔ kuu,
sósobikɛgurɔɔ kuu, kɔ̃kɔ̃'ogurɔɔ kuu.
[5] Gbɛ̀fãakɔ̃ana gurɔɔ kuu, gbɛ̀kakɔ̃ana gurɔɔ kuu,
bɔ̃̀ndagagurɔɔ kuu, à kɛ̃na gurɔɔ kuu.
[6] Pɔ́wɛtɛgurɔɔ kuu, à ɔkpazina gurɔɔ kuu,
pɔ́kũna gurɔɔ kuu, à gbarɛna gurɔɔ kuu.
[7] Pɔ́gaakɛ̃gurɔɔ kuu, à nabigurɔɔ kuu,
lɛ́kũna gurɔɔ kuu, yã'ona gurɔɔ kuu.
[8] Yenzi gurɔɔ kuu, zangu gurɔɔ kuu,
zɩ̃̀kagurɔɔ kuu, kaɛna aafia gurɔɔ kuu.

[9] Bɔ́ àren zɩ̃kɛri è e nawɛ̃a kɛ̀ à kɛ̀a? [10] Ma zɩ̃i kɛ̀ Ludaa dà gbɛ̃̀nteenɔnɛ aɔ̃ kɛɛ è. [11] Ludaa tò pɔ́ píngi maa a gurɔɔa. À kuuna gurɔ píngi laasuu dà gbɛ̃̀ntee swɛ̃̀n dɔ, baa kɔ̃n beeeo eé fɔ̃ à yã kɛ̀ Luda e kɛɛ zaa anduna daɛna ai à mìdɛnaa gbá dɔ̃ro. [12] Má dɔ̃ kɛ̀ pɔ́kee maa kɔ̃n gbɛ̃̀nteeo dɛ kuuna pɔnnaa guu kɔ̃n maakɛnao à wɛ̃̀ndi lɛ́nlaro. [13] Tó gbɛ̃ e pɔ́ blee èe í mii èe a zɩ̃ píngi sáabu kpaa, Luda bé à à gbà. [14] Má dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ Luda è kɛɛ égɔ̃ kuu gurɔ píngimɛ. Weé fɔ̃ wà pɔ́ke kaaranlo, weé fɔ̃ wà pɔ́ke lagonlo. Ludaa kɛ̀ lɛ, lɛ wàgɔ̃ a vĩa vĩ yãnzimɛ. [15] Pɔ́ kɛ̀ kuu tia gĩakɛ à kuu zaa zi kɔ̀. Pɔ́ kɛ̀ eégɔ̃ kuu zia kuu yã kɔ̀. Luda è yã kɛ̀ wà kɛ̀ yãanɔ gbɛ̀ sísi.
[16] Ma yã è anduna guu dɔ,
guu kɛ̀ dɛ yãzɛdee gɔ̃ kún,
yãzɛsaidee bé à kú gwe,
guu kɛ̀ dɛ yã maaa gɔ̃ kún sɔ̃,
yã zaaa bé à kú gwe.
[17] Ma bè ma swɛ̃̀ guu,
Luda é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ
kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ ń píngi,
zaakɛ yãkɛna píngi kɔ̃n a gurɔɔomɛ,
bɔkɔ̃tɛ píngi kɔ̃n a kɛgurɔɔo.

[18] Ma bè ma swɛ̃̀ guu dɔ, gbɛ̃̀nteenɔ sɔ̃, Luda è ń yã wɛ́ɛ wɛ̃́ńnɛ lɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ ń zĩndaa kɛ̀ wà dɛ lán nɔ̀bɔnɔ bàmɛ. [19] Baa zaa zi gbɛ̃̀nteenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ, góro dɔ̃nkɔ̃ bé èe ń bikũu. Lán nɔ̀bɔ è ga nà lɛn gbɛ̃̀ntee è ga lɛ se, aɔ̃ wesabona dɔ̃nkɔ̃mɛ. Gbɛ̃̀ntee dɛ nɔ̀bɔlaro, zaakɛ à píngi pãmɛ. [20] Aɔ̃ píngi è gá gu dɔ̃nkɔ̃mmɛ, zaakɛ aɔ̃ píngi bɔ̀ bùsuti guumɛ, aɔ̃ píngi é ɛara à gɔ̃ bùsuti ũmɛ. [21] Tó gbɛ̃̀ntee ninii è tá musu, nɔ̀bɔ pɔ́ sɔ̃ è tá gĩzĩmɛ, dé bé à dɔ̃ɔ? [22] À yã bé à tò má è yãkee maa kɔ̃n gbɛ̃̀nteeo dɛ à a zɩ̃ sáabu kpálaro, zaakɛ à bakan gwe. Dé bé eé tó à dɔ̃ yã kɛ̀ eé kɛ à gbɛraa?

4

Kuuna kɔ̃o

[1] Ben ma gbãaa kɛ̀ wèe mɔɔ gbɛ̃̀nɔnɛ anduna guu yã gwà dɔ píngi. Ma gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãańmanɔ wɛ́ɛ'i è, aɔ̃ɔ làakarikpaɛri vĩro. Aɔ̃ làakarikpaɛri vĩro, zaakɛ aɔ̃ wɛ́ɛtãmmari pìnɔ bé wà gbãaa vĩ. [2] Ben ma bè, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gànɔ sáabu vĩ dɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔla, [3] mɔde gbɛ̃ kɛ̀ wèe i kɔ̀ro bensɔ̃ èe wɛ́ɛ si à zaaa kɛ̀ wè kɛ anduna guulɛroo sɔ̃̀ɔńma ń píngi. [4] Má è kɛ̀ pɔ́

kɛ̀ tò gbɛ̃ è zĩi kɛ à mɛ̀ kpáa, lɛ àgɔ̃ dɛ a gbɛ̃daaala yãnzimɛ. Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.
5 Yɔ̃nkɔɔ è ɔ kpá a kùla ai à yãyã.
6 Kuuna kɔ̃n pɔ́ ɔkũ doo làakario kpaɛna
maa dɛ kuuna kɔ̃n pɔ́ ɔkũ plaaao kɔ̃n
ísimmagaakpanao kɔ̃n pɛna gukoriaola.

7 Ben ma ɛara ma yã pã pãnde è anduna guu dɔ. 8 Gbɛ̃ke bé à kuu à nɛ́ vĩro, à vì̃i ke dãaro vĩro. À ísimma è yãaro, baa kɔ̃n beeeo à auziki è mɔ́aro. Dé yãnzin èe zĩi kɛɛzi? Bɔ́yãnzi à nnamana tɛ̃̀ a zĩndanɛzi? Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ, yãbɔkɔ̃tɛ pãsĩmɛ.
9 Plaaa dɛ doola,
zaakɛ aɔ̃ zĩkɛna àre égɔ̃ maa.
10 Tó gbɛ̃ mèn doo lèɛ, à gbɛ̃ndoo é à sɛ́.
Wãiyoo gbɛ̃ mèn do!
Tó à lèɛ, eégɔ̃ sèri vĩro.
11 Tó gɔ̃ɔn plaaa daɛna gu dɔ̃nkɔ̃n,
aɔ̃é kɔ̃ puusu ma.
Dian gbɛ̃ mèn doo é kɛ nà à bɔ ĩan?
12 Wè gbãa mɔ́ gbɛ̃ mèn doonɛ,
gɔ̃ɔn plaaanɔ sɔ̃ aɔ̃è zɛ wà gímɛ.
Bà nɛ́ aagɔ̃ɔ è kɛ̃ kpaaro.

13 Gɔ̃kparɛ ɔ̃ndɔ̃de takaasidee maa dɛ kína zikũna yɔ̃nkɔɔ kɛ̀ è lɛ́damma ma dɔroola, 14 baa tó gɔ̃kparɛ pì bɔ̀ kpésiaa guu, ben à gɔ̃̀ kí ũ, ke tó wà à ì bùsu pìn takaasidee ũ. 15 Má è anduna tɛ̀ kína gɛ̃ɛbleri gɔ̃kparɛ pìzimɛ. 16 Gurɔ beeea à gbɛ̃nɔ pari lɛ́ vĩro, à dɛ ń dɔn'aɛdee ũ. Mɔde gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ zãanɔɔ e à sáabu kpáro. Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.

5

*Lɛ́*gbɛ̃na Ludanɛ laasuu sai

1 Tó n gaa Luda ua guu, ǹgɔ̃ kú kɔ̃n làakario. Ǹ sɔ̃zi ǹ à yã maa maa dɛ yɔ̃nkɔɔnɔ sa'ona gweela, zaakɛ aɔ̃ yãdɔ̃nasai bé è tó aɔ̃ yã zaaa kɛ. 2 N lɛ́ tóngɔ̃ wãaro, ǹton wã ǹ yã o Ludanɛro. Lán à kú musu ń kú tɔɔtɛ nà, ǹton yã o pariro. 3 Lán yãbɔkɔ̃tɛ parii è mɔ́ kɔ̃n nana'onao nà, lɛn yã pari bɔɛna è mɔ́ kɔ̃n yɔ̃nkɔyão lɛ. 4 Tó n lù sɛ̀ Ludanɛ, ǹton à papana gurɔ gágaro. Ǹ à papa, zaakɛ yɔ̃nkɔɔnɔ yã è kánɛro. 5 Lùsɛna Ludanɛ sai maa dɛ n lù sɛ̀nɛ papana saila. 6 Ǹton tó n lɛ́ n da yãnlo. Ǹton o sa'orinɛ n bè n sã lùsɛna yãnlo. Ń yezi Luda pɔ fɛ̃nzi n yã pì yãnzi à zĩi kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ kaatɛn yɔ́? 7 Nana pari ona kɔ̃n yã pari bɔɛnao è mɔ́ kɔ̃n yã pãaomɛ. Beee yãnzi ǹgɔ̃ Luda vĩa vĩ.

Auziki nɛ́ yã pãamɛ

8 Tó ń è wèe gbãa mɔɔ takaasideenɔnɛ gukea, wèe giiǹnɛ kɔ̃n yãzɛdeeo wèe yã gɔ̃gɔ̃ɔǹnɛ a zɛ́aro, ǹton tó yã pì bɔ n saɛro, zaakɛ bùsu pì gbãadeenɔɔ e wɛ́ɛ dɔɔkɔ̃nɛ, ben aɔ̃ gbɛ̃nsinɔɔ e wɛ́ɛ dɔɔǹnɛ dɔ. 9 Aɔ̃ píngi è bùsu pì baka blemɛ, zaakɛ kína bé à buraanɔ vĩ.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ ye ɔɔzi è kɛ̃sãa,
gbɛ̃ kɛ̀ ye auzikizi àre è mɔ́aro.
Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ.
11 Tó auziki e kaara,
à blèrinɔ ègɔ̃ kaaramɛ.
Bɔ́ àren à vĩ a diinɛ?
À wɛ́ɛ biia baasiro.
12 Zĩgbãakɛri è i nnaa o,
baa tó à pɔ́ blè féte ke bíta.
Auzikidee sɔ̃ pɔ́ parii è tó à ii oro.
13 Ma nɔ̀sɛyakayã pãsĩ è anduna guu,

gbɛ̃ke zɛ́ tàta a ɔɔdaalɛ
à a zĩnda kari kɛ̀,
[14] ben à bɔkɔ̃tɛ zaaa kɛ̀o,
à auziki kàatɛ píngi.
Kɛ̀ à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ì, à pɔ́ke vĩ kɛ̀ à tónɛro.
[15] Gbɛ̃ntee è bɔ a da gbɛɛɛn bũumɛ.
Lán à mɔ̀ nà lɛn è liara à tá lɛ dɔ,
è a zĩ àre ke e à sɛ́ à na a ɔzĩ à táoro.
[16] Yã kɛ̀kii nɛ́ nɔ̀sɛyakayã pãsĩmɛ dɔ.
Lán gbɛ̃ mɔ̀ nà lɛn è liara à tá lɛ dɔ.
À ísimma gà à kpà à pɛ̀ gukoria pã,
bɔ́ bé à gɔ̃̀nɛ?
[17] Beee gbɛra à a gurɔ dɛ̀ gusiaan
kɔ̃n nɔ̀sɛyakana bítao
kɔ̃n gyãao kɔ̃n pɔfɛ̃o.

[18] Ben má è à maa kɔ̃n gbɛ̃nteeo à pɔ́ ble à í mi à zĩi kɛ̀ à kɛ̀ kɔ̃n nawɛ̃ao anduna guu sáabu kpá a wɛ̃̀ndi zaka kɛ̀ Luda à gbà lɛ́n, zaakɛ à bakan gwe. [19] Beee gbɛra tó Luda gbɛ̃ kà ɔɔdaaa kɔ̃n auzikio, ben à à gbà zɛ́ à aufãni kɛo, à zɛ kɔ̃n a bakao à a zĩ sáabu kpá. Luda bé à à gbà.
[20] Ègɔ̃ laasuu lɛɛ a wɛ̃̀ndi zakaa pari dɔro, zaakɛ Luda bé à yã màa kɔ̃n pɔnnaao.

6

[1] Ma nɔ̀sɛyakayã è anduna guu dɔ kɛ̀ ɔ tɔ̃̀ gbɛ̃nteenɔa. [2] Luda gbɛ̃ kà ɔɔdaaa à à gbà auziki kɔ̃n bɛ̀ɛo, à pɔ́ kɛ̀ dɛ àgɔ̃ à nii dɛɛ píngi vĩ, ben Ludaa e à gba zɛ́ à aufãni kɛ̀oro, gbɛ̃ pãnde bé à gɔ̃̀ vĩ. Beee nɛ́ yã pãamɛ, nɔ̀sɛyakayã pãsĩmɛ dɔ.
[3] Tó gbɛ̃ nɛ́ ì mɛ̀n basɔɔro, ben à zi kũ̀ kótokoto, baa kɔ̃n à gìkɛnao, tó èe pɔnnaa kɛoro, tó à gà, tó à vĩina kpedanaro, ma bè nɛ́ kɛ̀ wà ì gɛ̀ ũu sà̰ɔ dɛàla. [4] Zaakɛ nɛ́ pì mɔ̀ pãmɛ, ben à tà gusiaan, à tɔ́ gɔ̃̀ gusiaan. [5] Baa kɛ̀ èe ɔfãntɛ̃ ero bensɔ̃ à yãke dɔ̃ro, à mɛ̀ kpaɛna dɛ auzikidee pìla. [6] À dɛ gbɛ̃ kɛ̀ kuu wɛ̃̀ bɔrɔ plaa pɔnnakɛsaila. Aɔ̃è gá gu dɔ̃nkɔ̃ ń pínginloo?
[7] Gbɛ̃ntee ísimma kɛ̀ à gà èe kpaa,
lɛ à pɔ́ e à da lɛ́n yãnzimɛ,
mɔde à gbɛɛɛ è kãro.
[8] Bɔ́n ɔ̃ndɔ̃dee dɛo yɔ̃nkɔɔlaa?
Bɔ́ àren yãkɛna a zɛ́a è i takaasideenɛ?
[9] Pɔnnakɛna kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ ń vĩio
maa dɛ à pãnde nidɛnala.
Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ, pɛna gukoriamɛ.
[10] Pɔ́ kɛ̀ kɛ̀ yã tɔ́ vĩ kɔ̀,
pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ntee dɛ à ũ sɔ̃, wà dɔ̃ kɔ̀.
Gbɛ̃ntee é fɔ̃ à lɛokpakɔ̃a kɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à gbãaa dɛalaaoro.
[11] Yãbɔɛna parii è yã yaka.
Bɔ́ àren beee vĩ gbɛ̃nɛ?

[12] Dé bé à dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ maa kɔ̃n gbɛ̃nteeo à wɛ̃̀ndi kori zaka kɛ̀ è gɛ̃tɛ lán ɔra bà guuu? Dé bé eé fɔ̃ à yã kɛ̀ eé kɛ à kpɛɛ anduna guu onɛ?

7

*Ɔ̃ndɔ̃*dannɛna
[1] Tɔ́ nnaa maa dɛ nɔ́si gũ nna bɛ̀ɛdeela,
gagurɔɔ maa dɛ igurɔɔla.
[2] Gɛ̃na ua kɛ̀ wèe gɛ̀ ɔ́ɔ dɔɔn maa

dɛ gɛ̃na ua kɛ̀ wèe zĩbaa kɛɛnla,
zaakɛ baade píngi yãanan gwe,
à maa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ yã pì da.
3 Sósobikɛna maa dɛ yáadɔnala,
pɔsiakɛna gbɛran nɔ̀sɛ è wee.
4 Ɔ̃ndɔ̃dee làakari ègɔ̃ kú ua kɛ̀ wèe ɔ́ɔ dɔɔn-a,
yɔ̃nkɔɔ làakari ègɔ̃ kú ua kɛ̀ wèe pɔnnaa kɛɛn-a.
5 À maa ɲ̀ ɔ̃ndɔ̃dee kpãkɛ̃nzina da
dɛ ɲ̀ swã kpá yɔ̃nkɔɔ gɔ̃ n tɔ́ kpaala,
6 zaakɛ yɔ̃nkɔɔnɔ yáadɔɔ dɛ
lán kyàkpa lí tɛ́pũtãna kĩi guu bàmɛ.
Beee nɛ́ yã pãamɛ dɔ.
7 Gbãa mɔna gbɛ̃nɔnɛ è tó ɔ̃ndɔ̃dee yɔ̃nkɔ kũmɛ,
ɔdɔnkpɛɛgbaa è gbɛ̃ yakamɛ.
8 Yã mìdɛna maa dɛ à daɛnala,
mɛna maa dɛ ń zĩnda sɛna lezĩla.
9 Ǹton tó ɲ̀ pɔ fɛ̃ kpaaro,
zaakɛ yɔ̃nkɔɔ bé ègɔ̃ pɔfɛ̃ vĩ.
10 Ǹton be bɔ́yãnzin yãgurɔɔ maa dɛ tia pɔ́laro,
zaakɛ yãlana beee taka nɛ́ ɔ̃ndɔ̃yãnlo.
11 Ɔ̃ndɔ̃ɔ nɛ́ pɔ́ maamɛ lán túbi bà,
à àre vĩ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ɔfãntɛ̃ eenɔnɛ.
12 Ɔ̃ndɔ̃ɔ nɛ́ utɛkiimɛ,
lán ɔɔ dɛ utɛkii ũ nà,
mɔde dɔ̃na àren yɛ̀:
Ɔ̃ndɔ̃ɔ è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔ wɛ̃̀ndi dãkpa.
13 Ǹ laasuu lɛ́ Luda yãkɛnanɔa.
Dé bé eé fɔ̃ à pɔ́ kɛ̀ à kɛ̀ kotina dɔdɔɔ?
14 Tó gurɔ nnaa mɔ̀mma, ɲ̀ pɔnnaa kɛo.
Tó gurɔ zaaamɛ sɔ̃, ɲ̀ laasuu lɛ́.
Luda bé à à píngi kɛ̀,
lɛ gbɛ̃ke tóngɔ̃ à ziaa dɔ̃ro yãnzi.
15 Ma wɛ̃̀ndi kori kɛ̀ guu
ma yã kɛ̀nɔ è píngi.
Ma gbɛ̃ maaa è,
à gà a maakɛna guu,
ma gbɛ̃ zaaa è,
èe gì kɛɛ a yãzaakɛna guu.
16 Ǹton tó n maakɛna ɔ gɛ̃ro,
ǹton tó n ɔ̃ndɔ̃ɔ ɔ gɛ̃ro.
À kɛ̀ dia nɛ́ n zĩnda kaatɛɛ?
17 N zaaa tón ɔ gɛ̃ro,
ǹtongɔ̃ yɔ̃nkɔɔ ũro.
À kɛ̀ dia nɛ́ ga n gurɔɔ ãa?
18 À maa ǹgɔ̃ yã mɛ̀n plaaa pìnɔ kũnamɛ,
ǹton ɔ kpáziro,
zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Luda vĩa vĩ
è à plaaa pìnɔ zɛ́ e píngimɛ.
19 Ɔ̃ndɔ̃ɔ è tó ɔ̃ndɔ̃dee gbãaa gɔ̃ dɛ
wɛ́tɛ gbãade gɔ̃ɔn kurinɔla.
20 Gbɛ̃ maaa kɛ̀ ègɔ̃ yã maaa kɛɛ
kɛ̀ è durun kɛroo kú anduna guuro.

[21] Ǹton swã kpá yã kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ e oozi píngiro,
lɛ ǹton ma n zĩkɛri e n sɔ̃sɔ̃ɔro.
[22] Zaakɛ ń dɔ̃ n zĩndanɛ,
kɛ̀ mpi se n gbɛ̃nɔ sɔ̃̀sɔ̃ pari.
[23] Ma yã beeenɔ gwà kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo píngi,
ma zɛo kɛ̀ mà ɔ̃ndɔ̃ kũ,
ben à zã̀ kũ̀mao.
[24] Baa tó ɔ̃ndɔ̃ɔ fɔ̃̀ àgɔ̃ dia, à kúkii zã̀,
à asii bíta maamaa,
dé bé eé fɔ̃ à bɔa?
[25] Ma ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n yã píngio mì tàasi kɛ̀,
má gwàgwa lɛ mà e mà dɔ̃,
lɛ mà yãzaakɛna dɔ̃ yɔ̃nkɔkɛɛ ũ,
lɛ mà yɔ̃nkɔkɛɛ dɔ̃ mìsaikɛɛ ũ.
[26] Nɔgbɛ̃ kɛ̀ dɛ takutɛɛ ũ,
à swɛ̃̀ nɛ́ gbàngidimɛ,
à ɔɔnɔ nɛ́ mɔ̀kyakoomɛ,
à yã è ma pɔɔ yaka dɛ gaala.
Gbɛ̃ kɛ̀ à yã kà Ludanɛ è pitin,
mɔde nɔgbɛ̃ pì è durunkɛri kũmɛ.
[27] Ma laasuude ma bè,
ǹ yã kɛ̀ ma bɔa gwa.
Kɛ̀ mɛ́ɛ yã gwaa zɛ́azɛa
lɛ mà e mà à mì dɔ̃,
[28] gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ wɛtɛɛ esai,
ma gɔ̃gbɛ̃ maaa è mèn do
gɔ̃ɔn wàa sɔɔroonɔ tɛ́,
mɔde baa nɔgbɛ̃ maa mèn do
mɛ́ɛ e ń tɛ́ro.
[29] Yã kɛ̀ ma bɔan yɛ̀.
Luda gbɛ̃nteenɔ kɛ̀ nɔ̀sɛpuradeenɔ ũmɛ,
ben aɔ̃ gɛ̃̀ mɔnafiki zɛ́n.

8

[1] Dé bé à dɛ lán ɔ̃ndɔ̃dee bà?
Dé bé à yãnɔ bɔkɔ̃tɛna dɔ̃ɔ?
Ɔ̃ndɔ̃ɔ è gbɛ̃ntee uu werenɛ,
è à wɛ́ɛ pãsĩ liɛ wɛ́ɛ maaa ũ.
[2] Ǹ mì siɛ kína yãnɛ,
zaakɛ n lù sɛ̀nɛ kɔ̃n Luda tɔ́omɛ.
[3] Ǹton wã ǹ gu à aɛzĩro,
ǹton zɛ yã kɛ̀ è kɛnɛ zaaa kpɛɛro,
zaakɛ yã kɛ̀ kɛ̀nɛ nnaan è kɛ píngi.
[4] Zaakɛ kína yã bé à zɛ́ vĩ,
dé bé eé fɔ̃ à benɛ: Bɔ́n nɛ́ɛ kɛɛ gwee?
[5] Gbɛ̃ kɛ̀ mì sìɛnɛ é gɛ̃ yãnlo,
gbɛ̃ kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ é à gurɔ kɔ̃n à kɛnao dɔ̃.
[6] Yã píngi a gurɔ kɔ̃n a kɛnao vĩmɛ,
baa tó yã'ɔ̃amma e tɔ̃ɔ gbɛ̃a maamaa.
[7] Zaakɛ gbɛ̃kee ziaa dɔ̃ro,
dé bé eé fɔ̃ à yã kɛ̀ eé mɔɔ onɛ?
[8] Gbɛ̃kee a wɛ̃̀ndi kũna gbãaa vĩro,
lɛmɛ se gbɛ̃ke é fɔ̃ à a gagurɔɔ sɔ̃ aɛro.

Wè e wà bɔ̀ sozan zɩ̀ guuro,
lɛmɛ dɔ yã̀ zaaa è a kɛ̀rinɔ gbarɛro.

[9]Kɛ̀ ma yã̀ kɛ̀ wèe kɛɛ anduna guu laasuu lɛ̀ píngi, má è gbɛ̃ntee è gbãaa bleḿma à ĩa kpáńzi.
[10]Ben ma zaakɛri kɛ̀ wèe ń vĩinɔ è. Gbɛ̃nɔ bɔ̀ Luda ua guu aɔ̃ mɔ̀ ń tɔ́ nnaa sí wɛ́tɛ kɛ̀ aɔ̃ ń
yã̀ zaaa kɛ̀n guu. Beee nɛ́ yã̀ pãamɛ dɔ. [11]Tó wèe ĩa da dàkɛria kpakpaaro, à yã̀ è tó gbɛ̃nɔ
zɛo ń swɛ̃̀n wà à zaaa kɛmɛ se. [12]Baa tó durunkɛri dà kɛ̀ gɛ̃̀n baaagɔ̃, ben à gì kɛ̀, má dɔ̃ kɛ̀
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda vĩa vĩ bensɔ̃ aɔ̃ɔe mì siɛɛnɛnɔɔ sɔ̃̀ɔ dɛàla. [13]Yã̀ é bɔ zaakɛrinɔo nnaro kɛ̀ aɔ̃ɔ
Luda vĩa vĩro yãnzi, aɔ̃ gurɔɔ é gì kɛro lán ɔra bàmɛ.
[14]Yã̀ pã pãndee kuu èe kɛɛ anduna guu. Yã̀ è gbɛ̃ maaa le lándɔ̃ zaakɛrin à ũu bà, yã̀ è
zaakɛri le lándɔ̃ gbɛ̃ maaan à ũu bà. Ma bè beee nɛ́ yã̀ pãamɛ dɔ. [15]Mɛɛ̀ pɔnnakɛna sáabu
kpá, zaakɛ à maa kɔ̃n gbɛ̃nteeo anduna guu à pɔ́ ble à í mi à pɔnnaa kɛ, pɔnnaa pì é dɔnɛ
aɛ à zĩkɛna guu lán Luda à gbà à wɛ̃̀ndi lɛ́n nà anduna guu.
[16]Ma mɛ̀ kpà ɔ̃ndɔ̃kũnaa, ben bɔkɔ̃tɛ kɛ̀ wèe kɛɛ anduna guu kɛ̀ ii è na ń wɛ́ɛnlo fãantɛ̃
kɔ̃n gwãavĩo, ma à laasuu lɛ̀ [17]má è Ludaa tò gbɛ̃ke é fɔ̃ à yã̀ kɛ̀ èe kɛɛ anduna guu dɔ̃ro. Baa
tó gbɛ̃ kpáɛ kɛ̀zi maamaa, eé à mì dɔ̃ro. Baa tó ɔ̃ndɔ̃dee bè á dɔ̃, eé fɔ̃ à bɔaro.

9

*Yã̀ d*ɔ̃nkɔ̃ bé èe baade píngi dãa

[1]Ma beeenɔ laasuu lɛ̀ píngi, ben ma zɛo kɛ̀ gbɛ̃ maaanɔ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ kɔ̃n ń yã̀kɛnanɔɔ
kú Luda ɔzĩmɛ. Gbɛ̃ke ègɔ̃ dɔ̃ tó yenzi ke zangu e a dãaro. [2]Yã̀ dɔ̃nkɔ̃ bé èe baade píngi
dãa, yãpuradeenɔ kɔ̃n nɔ̀sɛpãsĩdeenɔ, gbɛ̃ maaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ, gbãsĩsaideenɔ kɔ̃n
gbãsĩdeenɔ, ludagbãgbãrinɔ kɔ̃n ludagbãgbãrisainɔ. Lán à dɛ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ nà, lɛn à
dɛ lɛ kɔ̃n durunkɛrinɔ. Lán à dɛ nà kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è la daanɔ, lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è la
daroonɔ. [3]Yã̀ kɛ̀ è kɛ anduna guu píngi nɔ̀sɛyakayãmɛ, kɛ̀ yã̀ dɔ̃nkɔ̃ bé è gbɛ̃ píngi le. Yã̀
zaaa kɔ̃̀ gbɛ̃nteenɔ swɛ̃̀n, yɔ̃nkɔyã bé è dɔńnɛ aɛ, à gbɛra aɔ̃è tá gɛ̀wãan. [4]Gurɔɔ kɛ̀ gbɛ̃ kú
wɛ̃̀ndio ègɔ̃ tãmaa vĩ. Gbɛ̃ɛ kɛ̀ bɛ̃ɛ see sɔ̃̀ɔ dɛ músu gɛ̀la. [5]Gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔɔ dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃é ga, gɛ̀nɔ sɔ̃ɔ
pɔ́ke dɔ̃ro. Aɔ̃ láada ke vĩ dɔro, aɔ̃ yã̀ é dɔ gbɛ̃ken dɔro. [6]Aɔ̃ yena gbɛ̃zi kɔ̃n ń zana gbɛ̃n-o
kɔ̃n ń nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo gɛ̃̀ zɛ́lan gwe. Aɔ̃ bà égɔ̃ kú kɔ̃n yã̀ kɛ̀ è kɛ anduna guuo ziki dɔro. [7]Ǹ gá
ǹ n pɔ́ ble kɔ̃n pɔnnaao, ǹ n geepiwɛ̃ɛ mi kɔ̃n yáadɔnao, zaakɛ Luda n yãkɛna pìnɔ sáabu
kpà kɔ̀. [8]Ǹgɔ̃ uta puraa dana gurɔ píngi. Ǹtongɔ̃ kuu nɔ́si dɔkɔna n mìa sairo. [9]Ǹ pɔnnaa kɛ
kɔ̃n n naɔ̃ yenzideeo n wɛ̃̀ndi kori kɛ̀ Ludaa kpàmma anduna guu lɛ́n, zaakɛ n bakan gwe
gurɔɔ kɛ̀ n ísimma gà nɛ́ɛ kpaa anduna guu.
[10]Zĩi kɛ̀ n ɔ nà a kɛnaa, ǹ kɛ n gbãa lɛ́n, zaakɛ zĩi ke yãgɔ̃gɔ̃na ke dɔ̃na ke ɔ̃ndɔ̃ɔ kú gɛ̀wãan
kɛ̀ nɛ́ɛ taanlo. [11]Má è anduna guu dɔ kɛ̀
bàkpakɔ̃sɔ̃blena è kɛ bà nna yãnlo,
zɩ̀blena è kɛ gbãa yãnlo,
pɔ́ble'ena è kɛ ɔ̃ndɔ̃ yãnlo,
auziki'ena è kɛ wɛ́ɛzɛ̃ yãnlo,
nna kɔ̃n gbɛ̃nɔ è kɛ kyódɔ̃na yãnlo,
zaakɛ gurɔ zaa kɔ̃n kisiao è ń lé ń píngi,
[12]gbɛ̃kee gurɔɔ kɛ̀ yã̀ zaaa é a lee dɔ̃ro.
Lán kpɔ̀ kɛ̀ sì táaru guu bà,
lán bãa kɛ̀ bà kũ̀ bà,
lɛn guu è dɔ gbɛ̃nɛ zaazaa à à kũ kùsu lɛ.

*Ɔ̃nd*ɔ̃ɔ dɛ gbãaala

[13]Ma ɔ̃ndɔ̃ ke taka è anduna guu, à yã̀ ma kũ gbãa. [14]Lakutu kee kuu yã̀, à gbɛ̃nɔɔ pariro,
ben kína gbãadee mɔ̀ à lɛ̀ɛa à lìga à bĩizi. [15]Gɔ̃gbɛ̃ takaaside ɔ̃ndɔ̃de kee kú lakutu pì guu,
à lakutu mì sì kɔ̃n a ɔ̃ndɔ̃ɔo, ben takaasidee pì yã̀ e dɔ gbɛ̃kenlo. [16]Ben ma bè ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ
gbãaala, mɔde wè kya ká takaaside ɔ̃ndɔ̃ɔn, wè à yã̀ daro.

17 Ɔ̃ndɔ̃dee yã yĩiyĩi kɛ̀ wà swã kpàzi
maa dɛ yɔ̃nkɔɔnɔ kí patammanala.
18 Ɔ̃ndɔ̃ɔ maa dɛ gɔ̃kɛbɔnɔla,
mɔde durunkɛri mɛ̀n doo è yã maa bíta yakamɛ.

10

Yɔ̃nkɔkɛ kari

1 Lán ifĩ gɛ̀nɔ è tó tuaekɛri nɔ́si gũu zaa kũ nà,
lɛn yɔ̃nkɔkɛ féte è gbɛ̃ kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ kɔ̃n bɛ̀ɛo tɔ́ yaka lɛ.
2 Ɔ̃ndɔ̃dee laasuu è tá ɔplazi,
yɔ̃nkɔɔ pɔ́ è tá ɔzɛzi.
3 Baa tó yɔ̃nkɔɔ e táa oo zɛ́n,
à ɔ̃ndɔ̃ɔ ègɔ̃ kɛ̃sãnamɛ,
è tó baade píngi a mìsaikɛɛ dɔ̃.
4 Tó gbãadee pɔ fɛ̃̀nzi,
ǹton gu n tílaro.
Kuuna n làakaria è lá ká taari bítala.
5 Ma nɔ̀sɛyakayã ke è anduna guu,
à dɛ gbãade sãsãna yãa ũmɛ.
6 Wè yɔ̃nkɔɔnɔ ká gwena maaan pari,
auzikideenɔ sɔ̃ ègɔ̃ kú gwena kɛ̃sãnan.
7 Ma zɔ̀nɔ è di sɔ̃a,
wɛ̃ɛnɛnɔ sɔ̃ɔ e táa oo kɛ̀sɛ lán zɔ̀nɔ bà.
8 Gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛ̀ɛ yɔ̃ɔ é zu à guu,
gbɛ̃ kɛ̀ èe bĩi gboroo, mlɛ̃̀ é à só.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ èe gbɛ̀ wii, gbɛ̀ é à kɛ̃nna,
gbɛ̃ kɛ̀ èe yàka paraa, yàka é à kari kɛ.
10 Tó kpása lɛ́ nnaro,
ben wèe à lɛ́ kɛkɛro,
sé ǹ gà̀sãwa bɔbɔzi kɔ̃n gbãaao,
mɔde ɔ̃ndɔ̃ɔ è tó wà à zɛ́ emɛ.
11 Tó mlɛ̃̀ bɔn'ãa kɛ̀ a kɔ̃kɔ̃'orinɛ à à sò,
à àre vĩ à guu dɔro.
12 Ɔ̃ndɔ̃dee lɛ́gbɛ nna,
mɔde yɔ̃nkɔɔ lɛ́ è à kaatɛmɛ.
13 È na yã'onaa yɔ̃nkɔyɔ̃nkɔ,
è à mì dɛ kɔ̃n mìsaiyã zaaao,
14 zaakɛ yɔ̃nkɔɔ è yã bɔɛmɛ.
Lán gbɛ̃ke yã kɛ̀ eé mɔ́ dɔ̃ro nà,
dé bé eé fɔ̃ à yã kɛ̀ eé kɛ à kpɛɛ onɛ?
15 Yɔ̃nkɔɔ zĩi è à kpasamɛ,
ai se è zɛ́ dɔ̃ gana wɛ́tɛ guuro.
16 Wãiyoo bùsu kɛ̀ à kína dɛ gɔ̃kparɛ ũ,
à ìbanɔ ègɔ̃ pɔ́ gbɛ̃ɛ zaa gudɔnao.
17 Mìnnadeen bùsu kɛ̀ à kína dɛ kínɛ ũ,
à ìbanɔ è pɔ́ ble à gurɔɔa gbãakaarana yãnzi,
èe kɛ wɛ̃dɛna yãnzinlo.
18 Tó gbɛ̃ mɛa vĩ,
à kpɛ́ líkɔ̃kũnɔ ègɔ̃ zunnamɛ,
tó èe gwaa wɛ́ɛo,
à kpɛ́ é í bɔ.
19 Wè pɔ́ble bíta kɛ pɔnnakɛna yãnzimɛ,

wɛ̃mina è mɔ́ kɔ̃n yáadɔɔo,
mɔde ɔɔ bé è mɔ́ kɔ̃n à píngio.
[20] Ǹton kína sɔ̃sɔ̃ro, baa n nɔ̀sɛ guu,
ǹton auzikide káro, baa n kpɛ́ guu,
zaakɛ bãa é yã pì sɛ́ɛ à gá oǹnɛmɛ.

11

[1] Ǹ gba da pɔ́bleeo gbɛ̃nɔnɛ,
zĩkea nɛ́ e dɔ.
[2] Ǹ kpaatɛtɛ gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔnɛ ke sɔraagɔ̃,
zaakɛ ń mɔ́nzi kɛ̀ ɛɛ́ bùsu lee dɔ̃ro.
[3] Tó ludambɛ sia kṹ kɔ̃n ío,
è ma tɔɔtɛa lou ũmɛ,
tó lí lɛ̀ɛ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ke ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa,
guu kɛ̀ à lɛ̀ɛn, gwen ègɔ̃ daɛɛn.
[4] Gbɛ̃ kɛ̀ à wɛ́ɛ dɔ ĩazi è pɔ́ tɔ̃ro,
gbɛ̃ kɛ̀ ɛ̀e ludambɛ siaa gwaa è pɔ́ kɛ̃ro.
[5] Lán ń wɛ̃̀ndibɔkii dɔ̃ro nà
ke nɛ́ kasana a da gbɛɛɛn,
nɛ́ fɔ̃ ǹ Luda Pɔ́pingikɛri zĩi dɔ̃ro.
[6] Ǹ pɔ́ tɔ̃ kɔngɔ,
ǹton mɛa kɛ uusiɛro,
zaakɛ ń dɔ̃ tó à kparee bé eé aubarika kɛro.
Kɛ̀kiin yoo ke kɛ̀kãan yoo,
ke aɔ̃égɔ̃ maa ń píngin yoo, ń dɔ̃ro.
[7] Gupura nna,
wɛ́ɛsina ɔfãntɛ̃lɛ è káǹnɛ.
[8] Baa tó gbɛ̃ wɛ̃̀ndi gbǎa fɔ̃ àgɔ̃ dia,
à pɔnnaa kɛn píngi.
Baa kɔ̃n beeeo à laasuu lɛ́ gusia gurɔɔa,
zaakɛ aɔ̃égɔ̃ parimɛ.
Yã kɛ̀ ɛ̀e mɔɔ píngi pãmɛ.

*Lɛ́*dana gɔ̃kparɛnɔa
[9] Gɔ̃kparɛ, ǹ pɔnnaa kɛ n ɔ̀wazikɛgurɔ,
ǹ tó n pɔɔ kɛ nna n gɔ̃kparɛkɛgurɔɔa.
Ǹ yã kɛ̀ n pɔɔ gbà kɛ
ǹ tɛ́ pɔ́ kɛ̀ kɛ̀nnɛɛzi,
mɔde à píngi guu ǹgɔ̃ dɔ̃
kɛ̀ Luda é yãkpaɛ kɛnyo.
[10] Ǹton tó n pɔɔ yakaro,
ǹ n mɛ̀'ɔ̃ammanɔ gonla,
zaakɛ gɔ̃kparɛkɛ kɔ̃n mìkã siaao è gɛ̃ zɛ́lamɛ.

12

[1] Ǹ tó n Kɛ̀ri yã gɔ̃ dɔngu n gɔ̃kparɛkɛgurɔ
ai gurɔ zaaa gá ká,
ai wɛ̃̀ kɛ̀ nɛ́ be nɛ́ɛ à nnaa ma dɔrooa.
[2] Ǹ tó à yã gɔ̃ dɔngu
ai ɔfãntɛ̃ kɔ̃n gupuraao gɔ̃ lago,
ai mɔvura kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ gɔ̃ sia kũ,
ai loumana gbɛra guweresai gɔ̃ gá su.
[3] Gurɔ beeea n ɔɔnɔ égɔ̃ lugaluga,
n gbánɔ é koko,

n pɔ́sobɔnɔ é kámma bo kɛ̀ aɔ̃ɔ pari dɔro yãnzi,
n gugwabɔnɔ é guu e ń windo guu dãadãa.
4 N lɛ́ égɔ̃ nakɔ̃ana gãalɛ,
wísilɔgbɛ kĩi é busɛ kũnnɛ.
Bãanɔ wiii é n vu iin,
nɔkparɛnɔ lɛ̀ é kɛnnɛ busɛ.
5 Nɛ́ vĩa kɛ gulezĩnɛ kɔ̃n lili'ona zɛ́ guuo,
n mìkã é pura kũ lán desu vú bà.
Nɛ́ n zĩnda gáɛ lán kwa táa'ona bà,
pɔ́ke é n mè fɛɛ dɔro,
zaakɛ gbɛ̃ntee è gá a gákiiamɛ,
ben ɔ́ɔdɔrinɔ ègɔ̃ lili oo gãalɛ.
6 Ǹ tó n Kɛ̀ri yã gɔ̃ dɔngu
ai n kondogi bà gɔ̃ gá kɛ̃,
ai n vura taa gɔ̃ gá kpaato kũ,
ai n í loo gɔ̃ gá wíwi,
ai n lɔ̀gɔ googa gɔ̃ gá wí,
7 ai n bùsuti gɔ̃ ɛara à gá gɛ̃ tɔɔtɛn,
guu kɛ̀ à bɔ̀n,
ai n ninii gɔ̃ gá tá
Luda kɛ̀ kpàmmaa kiia.
8 Ma laasuude ma bè:
Yã pã búgubugu,
à píngi pãmɛ.

Yã pì mìdɛna

9 Beee gbɛra lán laasuudee pì ɔ̃ndɔ̃ nà, à dɔ̃na dàdaǵnɛ. À laasuu lɛ̀ à kpáɛ kɛ̀ yãzi, ben à yáasinɔ kɛ̀ pari. 10 À kpáɛ kɛ̀ yã maaazi, ben à yã pìnɔ kɛ̃̀ a zɛ́a, bensɔ̃ yãpuramɛ.
11 Ɔ̃ndɔ̃dee yãnɔɔ dɛ
lán gò kɛ̀ wè pɔ́kãdeenɔ zɔ̃o bàmɛ,
aɔ̃ yã'onanɔɔ dɛ
lán kuusa kɛ̀ wà pà gínginnɔ bà.
Sãdãri mɛ̀n doo bé à yã pìnɔ dà.

12 Ma nɛ́, ǹ làakari kɛ, ǹton yãke kaaranlo. Wè takadanɔ kɛ̃ paripari, à lɛ́ vĩro. Kyókɛna bíta sɔ̃ è mè kpasamɛ. 13 Wà à píngi mà, à mìdɛnan yè:
Ǹ vĩa kɛ Ludanɛ,
ǹgɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna,
zaakɛ baade píngi yãn gwe.
14 Luda é yãkpaɛ kɛ wa yã píngi musu,
kɔ̃n yã kɛ̀ utɛnao píngi,
baa à maaa ke à zaaa.

DANIƐLI

*Dani*ɛli gɔ̃na Babilɔnu kína ìba ũ

1 Yudanɔ kí Yoyakimu kíblena wɛ̃̀ aagɔ̃dee guu, Babilɔnu kí Nɛbukanɛza mɔ̀ à Yerusalɛmu
kagura kɛ̀. 2 Ben Dii kí Yoyakimu nànɛ à ɔzĩ kɔ̃n Luda kpɛ́ pɔ́kenɔ, ben à tào Babilɔnia bùsun
à kàɛ a tãakpɛ auzikikaɛkiin.
3 Ben kína pì bè a bɛgwari Asapenazanɛ à mɔ́ kɔ̃n Isaraili gɔ̃kparɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu kí ke gbãade
borii ũunɔ, 4 gɔ̃ maa seesai kè aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ kà wà yã píngi dada wàgɔ̃ wɛ́ɛzɛ̃ɛ vĩinɔ, gbɛ̃ kè aɔ̃è
yã dɔ̀rɔ dɔ̃ kpakpaa bensɔ̃ aɔ̃ goni kà wà zĩi kɛ kíbɛɛnɔ. Gwàri pì bé eé Babilɔnia yã dadaǵnɛ
kɔ̃n à kyóo. 5 Kína dìɛ kɛ̀ wà pɔ́blee kɛ̀ eè ble lán guu e dɔɔ nà líńnɛ kɔ̃n wɛ̃ɛ kɛ̀ eè miio, wà
yã dadaǵnɛ ai wɛ̃̀ aagɔ̃, beee gbɛra aɔ̃é zĩi kɛare. 6 Yuda kenɔ kú ń té, Danieli kɔ̃n Ananiao
kɔ̃n Misailio kɔ̃n Azariao. 7 Gwàri pì ń tɔ́ lìɛńnɛ. À tɔ́ kpà Danieline Bɛtɛsaza, Anania sɔ̃
Sadaraka, Misaili sɔ̃ Mɛsaki, Azaria sɔ̃ Abɛdinɛgo.
8 Danieli zèo a swɛ̃̀n kè é kína pɔ́ ble kesɔ̃ à à wɛ̃ɛ mi à gbãsĩ léro, ben à zé wɛ̀tɛ bɛgwari
pìa lɛ à pɔ́blee pì tó gwe. 9 Ludaa tò bɛgwari pì gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Danieline à à wɛ̃nda gwà, 10 mɔde
à bènɛ: Má a dii kína vĩa vĩ, zaakɛ àpi bé à a pɔ́ble kɔ̃n íminao dìɛ. Tó à n e pɔsiaa guu dɛ n
sáa daanɔla sɔ̃ né? Né tó yã pì wí ma musu kína aɛ. 11 Gwàri pì dãkpari dìɛ à làakari gɔ̃ kú
Danielia kɔ̃n Ananiao kɔ̃n Misailio kɔ̃n Azariaoa, ben Danieli bènɛ: 12 Ǹ wamɔwa n zɔ̀blerinɔ
yɔ̃ ǹ gwa ai gurɔ kuri. Nɛɛ̀gae dò lá atɛ̃ɛ kpáawa kɔ̃n ío ado 13 ǹ wa lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n gɔ̃kparɛ kɛ̀
aɔ̃ɔe pɔ́ble dɔ̃nkɔ̃ blee kɔ̃n kínaonɔ, né gbasa ǹ kɛwe lán ń yezi nà. 14 À wèńnɛ yã beeezi,
ben à kɛ̀ńnɛ lɛ ai gurɔ kuri.
15 Kɛ̀ gurɔ kuri pì pàpa, à ń gwá, ben à è aɔ̃ɔ aafia vĩ aɔ̃ɔ mɛ̀kpana dɛ gɔ̃kparɛ kpaaa kɛ̀
aɔ̃ɔe pɔ́ble dɔ̃nkɔ̃ blee kɔ̃n kínaonɔla. 16 Ben aɔ̃ dãkpari pì e kína pɔ́ble kɔ̃n à wɛ̃ɛo kpáńma
dɔro, séde dò lá pãa. 17 Luda gɔ̃kparɛ gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ pìnɔ gbà dɔ̃na kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ɛo. Aɔ̃ takada
yáasi dɔ̃, ben aɔ̃ɔ laasuu vĩ ń píngi. Danieli sɔ̃ wɛ́ɛgupu'ena kɔ̃n nana bɔkɔ̃tɛnao dɔ̃.
18 Kɛ̀ wɛ̃̀ aagɔ̃ɔ kɛ̀ kí Nɛbukanɛza dìɛ wà yã dada gɔ̃kparɛ pìnɔnɛ lɛ́ kà, ben bɛgwari pì
gàaǵyo à kiia. 19 Kɛ̀ kína fàadi bòńyo, ben à è kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ kee sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Danielioro kɔ̃n
Ananiao kɔ̃n Misailio kɔ̃n Azariao, ben aɔ̃ gɔ̃̀ à ìbanɔ ũ. 20 Kína ń lála ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n dɔ̃nao yã
musu píngi, ben à è aɔ̃ɔ dɛ màsokɛrinɔ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ri kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a bùsu guunɔla píngi lɛo kuri.
21 Danieli kú gwe ai Sirusu kíblena wɛ̃̀ káaku guu.

2

*N*ɛbukanɛza nana'ona anduna kpatanɔ yã musu

1 Nɛbukanɛza kíblena wɛ̃̀ plaadee guu à nanaanɔ ò. Nanaa pì yã à kũ̀ gbãa, eé fɔ̃ à ii òro.
2 Ben à bè wà màsokɛrinɔ kɔ̃n asidɔ̃rinɔ kɔ̃n ɛ̃zɛ̃deenɔ kɔ̃n sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ sísi lɛ aɔ̃ nanaa
pì bɔkɔ̃tɛare. Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ à aɛ, 3 à bèńnɛ: Ma nanaa ò, nanaa pì ma kũ gbãa. Má yezi mà nanaa
pì asii dɔ̃. 4 Ben aɔ̃ɔ bènɛ kɔ̃n Siria yão: Wà n dɔ̃ aafiao, Zaaki! Ǹ nanaa pì yã o wamɔwa
n zɔ̀blerinɔnɛ, wé à bɔkɔ̃tɛnnɛ. 5 Kína bèńnɛ: Yã kɛ̀ ma zɛo mà kɛareen yè. Tó ée nanaa
pì kɔ̃n à bɔkɔ̃tɛnao omɛro, weé a zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ wà a uanɔ kɛ tuburaa ũ. 6 Tó a nanaa pì kɔ̃n à
bɔkɔ̃tɛnao tɔ̃kɛ̀̃mɛ sɔ̃, mɛ́ a kpe da maamaa, é gbaanɔ e a asaia ũ. À nanaa pì omɛ sa kɔ̃n à
bɔkɔ̃tɛnao.
7 Aɔ̃ ɛ̀ara wà bènɛ dɔ: Kí, ǹ nanaa pì o wamɔwa n zɔ̀blerinɔnɛ, wé à bɔkɔ̃tɛnnɛ. 8 Ben kína
bèńnɛ: Má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ ée yã gágaamɛ, kɛ̀ á yã kɛ̀ ma zɛo mà kɛaree dɔ̃ yãnzi. 9 Tó ée nanaa
pì omɛro, yã mèn doo bé à gɔ̀are. A lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ à ɛgɛɛ tòmɛ kɔ̃n yãlɛkpɛɛomɛ ai yã gɔ̃ gá liɛ.
À nanaa pì omɛ, mégɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ é fɔ̃ à à bɔkɔ̃tɛ. 10 Ben aɔ̃ bènɛ: Kí, gbɛ̃kee kú anduna guu kɛ̀ eé
fɔ̃ à yã kɛ̀ nɛɛ gbekaa kɛ̀kii bɔkɔ̃tɛnnɛro. Kína kee kuu kɛ̀ à yã beee taka gbeka màsokɛrinɔ
kɔ̃n asidɔ̃rinɔ kɔ̃n sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔaro, baa tó kí ìsi gbãadeemɛ. 11 Kí, yã kɛ̀ nɛɛ gbekaa pì
zĩ'ũ. Gbɛ̃ke é fɔ̃ à onnɛro, sé Luda, bensɔ̃ à bɛɛ kú gu dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n wamɔwa gbɛ̃nteenɔro.

12 Yã beee tò kína pɛ̃tɛ̃ kɛ̀ à pɔ fɛ̃̀ maamaa, à bè wà Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ dɛdɛ ń píngi. 13 Kɛ̀
wà ɔ̃ndɔ̃rinɔ dɛdɛna yã kpàakpa kɛ̀, ben wèe Daniɛli kɔ̃n a gbɛ̃nɔ wɛtɛɛ wà ń dɛdɛ. 14 Kɛ̀ kína
dogarinɔ gbɛ̃nsi Ariɔki gàa Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ dɛdɛ, ben Daniɛli yãzɛdee òne kɔ̃n asãnsio
15 à à là à bè: Bɔ́yãnzi kína yã pãsĩ pì dìɛzi? Ben Ariɔki yã pì tɔ̃kɛ̃̀ Daniɛline. 16 Ben Daniɛli
gàa à wɛ́ɛ kɛ̀ kínaa à sɔ̃ kɔ̃n gurɔɔo aɛ féte gbasa à nanaa pì bɔkɔ̃tɛne. 17 Ben à tà bɛ à yã
pì tɔ̃kɛ̃̀ a gbɛ̃nɔne Anania kɔ̃n Misailio kɔ̃n Azariao. 18 À bèńne aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ Luda Musudea à
wɛ̃nda dɔ̃ńne nanaa pì asii yã musu, lɛ wàton ń dɛdɛ kɔ̃n Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃ri kpaaanɔro yãnzi.
19 Gwãavĩn Daniɛli wɛ́ɛgupu è, Luda Musude nanaa pì asii òne, ben Daniɛli à sáabu kpà à
bè:
20 Wàgɔ̃ Luda sáabu kpaa gurɔ píngi,
àmbe à ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n gbãaao vĩ.
21 È gurɔ kɔ̃n à zakao liɛ,
è kínanɔ kpá kpatan è ń bɔn,
è ɔ̃ndɔ̃ɔ da ɔ̃ndɔ̃deenɔne,
è dɔ̃na kpá wɛ́ɛzɛ̃rinɔa.
22 È asii yãnɔ kɔ̃n yã kɛ̀ aɔ̃ɔ utɛnanɔ ɔdɔańne,
à gusia yãnɔ dɔ̃, zaakɛ àmbe è guu pu.
23 Ma n sáabu kɛ̀ ma dezinɔ Luda,
ma n tɔ́ kpà,
zaakɛ n ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n gbãaao kàaramɛ.
N yã kɛ̀ wá gbèkammaa tɔ̃kɛ̃̀mɛ,
n nanaa kɛ̀ kína ò ɔ̀dɔawe.

*Daniɛ*li nana bɔkɔ̃tɛna kínanɛ

24 Ben Daniɛli gàa Ariɔki kɛ̀ kína à dìɛ à Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ dɛdɛɛ kiia à bènɛ: Ǹton
Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ dɛdɛro. Ǹ gámao kína kiia lɛ mà à nanaa bɔkɔ̃tɛnɛ. 25 Gwe gɔ̃ɔ Ariɔki
Daniɛli sɛ̀ à gàao kína kiia à bènɛ: Ma gbɛ̃ kɛ̀ eé fɔ̃ à n nanaa bɔkɔ̃tɛnnɛɛ è Yuda zǐzɔnɔ té.
26 Kína Daniɛli kɛ̀ wè benɛ dɔ Bɛtɛsaza là à bè: Né fɔ̃ ǹ nanaa kɛ̀ má ò bɔkɔ̃tɛmɛ ǹ à yáasi
tɔ̃kɛ̃mɛɔ́? 27 Daniɛli wèàla à bè: Ɔ̃ndɔ̃ri ke asidɔ̃ri ke màsokɛri ke sɔsɔnɛyãdɔ̃ri ke é fɔ̃ à asiiyã
kɛ̀ ń gbèka pì onnɛro. 28 Mɔde Ludaa kú musu, àmbe è asiiyã ońne. Kí Nɛbukanɛza, Luda yã
kɛ̀ eé mɔ́ kɛ ziaa ɔ̀dɔannɛmɛ. Nanaa kɛ̀ ń ò n gádoa kɔ̃n wɛ́ɛgupu kɛ̀ ń èon yè. 29 Kí, gurɔɔ
kɛ̀ ń daɛna n gádoa n laasuu tà yã kɛ̀ eé mɔ́ kɛɛa. Luda bé è asiiyã ɔdɔańne, ben à tò n yã
kɛ̀ eé mɔ́ kɛɛ dɔ̃. 30 Mapi sɔ̃, èe kɛ ma ɔ̃ndɔ̃ɔ bé à dɛ danɔ pɔ́la gbasa Luda asiiyã pì òmɛro. À
òmɛ lɛ ǹ e ǹ à bɔkɔ̃tɛ mamɛ ǹgɔ̃ laasuu kɛ̀ kú n nɔ̀sɛ guu dɔ̃.
31 Kí, n guu gwà ben n pɔ́ke taka è n aɛ lán gbɛ̃ntee bà. À bíta èe té kɛɛ bensɔ̃ à naasi vĩ.
32 Pɔ́ taka pì mì né vuramɛ atɛ̃ɛ, à kùsɛ kɔ̃n à gɛ̃̀sãnɔ né kondogi, à gbɛɛɛ kɔ̃n à gisinɔ né
mɔ̀gotɛ̃mɛ, 33 à gbánɔ né mɔ̀simɛ, à gbálanɔ né mɔ̀si kɔ̃n gʊ̀omɛ. 34 Gurɔɔ kɛ̀ nɛ́ɛ gwa, gbɛ̀si
ke gbòro, èe kɛ gbɛ̃ke bé à ɔ kɛ̀aro, ben à mɔ̀ à sì pɔ́ taka pì gbála kɛ̀ dɛ mɔ̀si kɔ̃n gʊ̀o ũunɔa,
à ń wíwi. 35 Gɔ̃ɔgɔ̃ɔ mɔ̀si kɔ̃n gʊ̀o kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao wìwi, ben à gɔ̃̀ lán
ése mìsiaa kɛ̀ kú pɔ́wɛɛgbɛ̃kiia bà. À gɛ̃̀tɛ kɔ̃n ĩao, wèe à gbè e dɔro, ben gbɛ̀si kɛ̀ sì pɔ́ taka
pìa gɔ̃̀ kpii gbɛ̃̀ntɛ̃ ũ à anduna pà píngi.
36 Nanaa pìn gwe. Kí, wé à bɔkɔ̃tɛnnɛ sa. 37 Kí, ḿbe kínanɔ kína ũ. Luda Musude n kpa
kpatan kɔ̃n ikoo kɔ̃n gbãaao kɔ̃n gakuio. 38 À gbɛ̃nteenɔ kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ kɔ̃n bãanɔ nànnɛ n
ɔzĩ. Guu kɛ̀ aɔ̃ɔ kún píngi nɛ́gɔ̃ dɛ ń kína ũmɛ. Ḿbe mì kɛ̀ dɛ vura pì ũ. 39 Kpata pãnde é bɔ
n kpɛɛ, eé ká n kpata ũro. Beee gbɛra à aagɔ̃dee é bɔ à da andunala píngi. Beeen mɔ̀gotɛ̃
pì ũ. 40 Kpata siigɔ̃dee é mɔ, eégɔ̃ gbãa lán mɔ̀si bà, zaakɛ mɔ̀si è pɔ́ píngi wíwi à ń tí bomɛ.
Lán mɔ̀si è pɔ́ wíwi nà, lɛn eé kpata káakupɔnɔ mì dɛ à ń kɛ dúgudugu lɛ. 41 Lán n à gbálanɔ
kɔ̃n gbánɛnɔ è nà, à gukenɔ dɛ gʊ̃̀ kpatana ũ bensɔ̃ à gukenɔ dɛ mɔ̀si ũ, lɛn kpata pì égɔ̃
kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana lɛ, mɔde mɔ̀si gbãaa égɔ̃ kú à guumɛ, zaakɛ ń è mɔ̀si kakɔ̃ana kɔ̃n gʊ̀o. 42 Lán
gbánɛ pì gukenɔ dɛ mɔ̀si ũ nà bensɔ̃ à gukenɔ dɛ gʊ̃̀ ũ, lɛn kpata pì kpadoo égɔ̃ gbãa vĩ lɛ,

à kpadoo égɔ̃ busana. [43] Lán n mɔ̀si è kakɔ̃ana kɔ̃n gǔ kpatanao nà, lɛn gbɛ̃ntee boriinɔ égɔ̃
kú gwe kakɔ̃ana lɛ, mɔde aɔ̃é kɔ̃ síro lán ń è mɔ̀si è kɔ̃ sí kɔ̃n gǔoro nà.
[44] Kína pìnɔ gurɔ Luda Musude é kpata kɛ̀ è yãaroo fɛɛ. Kpata pì mìdɛna vĩro, eé gɔ̃ bori
pãndenɔ pɔ́ ũ zikiro. Kpata pì é kpata káakupɔ pìnɔ kɛ dúgudugu à ń mì dɛ, àpi bé eégɔ̃
kuu gurɔ píngi. [45] Lán ń è nà gbɛ̀si ke gbòro kpiiia, èe kɛ gbɛ̃ke bé à ɔ kɛ̀aro, ben à gàa à
mɔ̀si kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o kɔ̃n gǔo kɔ̃n kondogio kɔ̃n vurao wìwi, kí, Luda Bítade yã kɛ̀ eé mɔ́ kɛ
ziaa ɔ̀dɔannɛmɛ. Nanaa pì né yãpuraamɛ, à bɔkɔ̃tɛna náanɛ vĩ.
[46] Ben kí Nɛbukanɛza dàɛ a puua Danıɛli aɛ à bɛ̀ɛ lìnɛ, ben à bè wà saa oa wà tuaetiti
kpatanɛ. [47] À bè Danıɛlinɛ: A Luda né tãanɔ Ludamɛ, kínanɔ diimɛ yãpura. Àmbe è asiiyã
bɔnnɛ gupuraaa, zaakɛ n fɔ̃ n bɔwe kɔ̃n asii pìo. [48] Ben kína Danıɛli gbà gbãaa à à gbà pɔ́nɔ à
gɛ̃ ɔla, à à kpà kpatan àgɔ̃ wɛ́ɛ tɛ́are Babilɔnu bùsuzi, à à dìɛ Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ píngi gbɛ̃nsi
ũ. [49] Danıɛli wɛ́ɛ kɛ̀ kínaa, ben à Sadaraka kɔ̃n Mɛsakio kɔ̃n Abɛdinɛgoo dìɛ Babilɔnu bùsu
gbãadeenɔ ũ. Danıɛli sɔ̃ɔ kú kíbɛmɛ.

3

*G*ɔ̃ɔn aagɔ̃ zuna mɔ̀datɛ guu

[1] Kí Nɛbukanɛza tãa pì kɔ̃n vurao lán gbɛ̃ntee bà. À lezĩ kà gã̀sãsuu baaagɔ̃, à yàasa sɔ̃
gã̀sãsuu swɛɛdomɛ. Ben à pɛ̀ɛ Dura guzurɛn Babilɔnu bùsun. [2] Ben à lɛ́kpãsã kɛ̀ a bùsu
gbɛ̃nsinɔnɛ lɛ aɔ̃ kɔ̃ kakɔ̃a, kínanɔ, lɛ́dammarinɔ, zǐkpɛ gbɛ̃nsinɔ, gbãadeenɔ, ɔɔ'utɛrinɔ,
yãkpaɛkɛrinɔ, yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kɔ̃n a bùsu kpatablerinɔ ń píngi, aɔ̃ mɔ́ pɔ́ kɛ̀ à pì à pɛ̀ɛ pì kya
kɛ. [3] Ben bùsu gbɛ̃nsi pìnɔ kɔ̃ kàkɔ̃a pɔ́ taka pì kyakɛnazi aɔ̃ zɛ̀zɛ à aɛ. [4] Ben kpàakpakɛri
bè pariinɔnɛ gbãngbãn: Bùsu píngi gbɛ̃nɔ kɔ̃n bori píngio, à yã kɛ̀ wà dìɛaree ma. [5] Tó a
kuru'ɔ mà kɔ̃n kureo kɔ̃n googeo kɔ̃n kúuo kɔ̃n mɔrɔo kɔ̃n kɔ̃kɔ̃pɔnɔ píngi, à kúɛ à dɔnzi kɛ
pɔ́ taka kɛ̀ kí Nɛbukanɛza pì kɔ̃n vurao à pɛ̀ɛ pìnɛ. [6] Gbɛ̃ kɛ̀ gì kúɛ à dɔnzi kɛnɛzi, weé adee
zu mɔ̀datɛ pãsĩ guu gɔ̃ɔmɛ. [7] Beee yãnzi tó gbɛ̃nɔ kɔ̃kɔ̃pɔ pìnɔ ɔ́ mà, bùsu píngi gbɛ̃nɔ ke
bori píngin yoo, aɔ̃è kúɛ wà dɔnzi kɛ vura pɔ́ taka pìnɛ.
[8] Gurɔ beeean sɔsɔnɛyãdɔ̃ri kenɔ mɔ̀ wà Yuda kenɔ káara kɛ̀ [9] aɔ̃ bè kí Nɛbukanɛzanɛ:
Wà n dɔ̃ aafiao Zaaki! [10] Kí, n yã dìɛ n bè, tó gbɛ̃nɔ kɔ̃kɔ̃pɔnɔ ɔ́ mà, aɔ̃ kúɛ wà dɔnzi kɛ pɔ́
taka kɛ̀ ń pì kɔ̃n vurao pìnɛ. [11] N bè gbɛ̃ kɛ̀ èe kúɛ à dɔnzi kɛnɛro, weé adee zu mɔ̀datɛ pãsĩ
guumɛ. [12] Tɔ̀, Yuda kenɔ kuu, n ń díɛ Babilɔnu bùsu gbãadeenɔ ũ. Aɔ̃ tɔ́n Sadaraka, Mɛsaki
kɔ̃n Abɛdinɛgoo. Kí, gbɛ̃ pìnɔ è n yã maro aɔ̃è n tãanɔ gbãgbãro, bensɔ̃ aɔ̃è dɔnzi kɛ vura
pɔ́ taka kɛ̀ ń pɛ̀ɛ pìnɛro. [13] Ben Nɛbukanɛza fɛ̃̀ maamaa à bè wà mɔ́are kɔ̃n Sadarakao kɔ̃n
Mɛsakio kɔ̃n Abɛdinɛgoo. Ben wà mɔ̀ wà gbɛ̃ pìnɔ kpàa. [14] Nɛbukanɛza ń lá à bè: Sadaraka,
Mɛsaki kɔ̃n Abɛdinɛgoo, ée gii ma tãanɔ gbãgbãzi yãpuran yɔ́? Ée gii dɔnzi kɛ vura pɔ́ taka
kɛ̀ má pɛ̀ɛnɛzin yɔ́? [15] Tó a soru kɛ̀ à kúɛ à dɔnzi kɛ pɔ́ taka kɛ̀ má pì pìnɛ gurɔɔ kɛ̀ a pɔ́nɔ ɔ́
mà, eé kɛ maa, mɔde tó ée dɔnzi kɛnɛro, weé a zu mɔ̀datɛ pãsĩ guu gɔ̃ɔmɛ. Tãa kparee bé
eé fɔ̃ à a bɔ ma ɔzĩi? [16] Aɔ̃ bè: Kí, à zɛ́ vĩ wà wa zĩnda bɔro. [17] Kí, tó wà wa zu mɔ̀datɛ guu,
wa Dii kɛ̀ weè zɔ̀ dɔzi é fɔ̃ à wa bɔn à wa sí n ɔzĩ. [18] Baa tó èe kɛ sɔ̃ro, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ wé n tãanɔ
gbãgbãro. Wé dɔnzi kɛ vura pɔ́ taka kɛ̀ ń pɛ̀ɛnɛro. [19] Ben Nɛbukanɛza pɔ fɛ̃̀ pãsĩpãsĩ à uu
sìsińzi. À bè wà mɔ̀datɛ kaara dɛ yã pɔ́la lɛo swɛɛplaa. [20] Ben à ò a zǐkpɛ gɔ̃sagbãa kenɔnɛ
aɔ̃ Sadaraka kɔ̃n Mɛsakio kɔ̃n Abɛdinɛgoo yiyi wà ń zu mɔ̀datɛ pãsĩ pì guu. [21] Ben gɔ̃sa pìnɔ
ń yíyi kɔ̃n ń pɔ́kãsãa kɛ̀ aɔ̃ dananɔ, utanɔ kɔ̃n sòkotonɔ kɔ̃n lawaninɔ píngi, ben aɔ̃ ń sɛ́ wà
ń zu mɔ̀datɛ pãsĩ pì guu. [22] Lán kína yã dìɛ pãsĩpãsĩ nà bensɔ̃ mɔ̀datɛ pì wã̀ maamaa, ben
tɛ́ puusu gɔ̃sagbãaa kɛ̀ aɔ̃ ń zún pìnɔ lɛ̀ à ń dédɛ. [23] Gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ sɔ̃ aɔ̃ gàa wà sì mɔ̀datɛ
gbãaa pì guu yiyina.
[24] Ben kí Nɛbukanɛza kɛ̀ gìri à fɛ̀ɛ à zɛ̀, ben à a ìbanɔ là à bè: Gɔ̃ɔn aagɔ̃n wà zù tɛ́n
yiyinaroo? Aɔ̃ wèàla wà bè: Lɛmɛ kí! [25] Ben à bè: À gwa! Gɔ̃ɔn siigɔ̃n má è. Aɔ̃ɔ porona
aɔ̃ɔe táa oo tɛ́ pì guu bensɔ̃ èe pɔ́ke wońmaro. Aɔ̃ gɔ̃ɔn siigɔ̃dee bɔ̀kɔ̃ba Luda Nɛ́ keo. [26] Ben
à sɔ̃̀ mɔ̀datɛ pì lɛ́zi à bè: Sadaraka, Mɛsaki kɔ̃n Abɛdinɛgoo, Luda Musude zɔ̀blerinɔ, à bɔɛ.
Ben aɔ̃ bɔ̀ɛ tɛ́ pìn. [27] Bùsu gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n lɛ́dammarinɔ kɔ̃n zǐkpɛ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ

kɔ̃n kínanɔ kàkɔ̃ańzi aɔ̃ɔ è té pì e fɔ̃ à póke wòḿmaro. Baa aɔ̃ mìkã e té kũro, aɔ̃ utanɔɔ e yakaro, wèe tésukpɛ gũu maḿma sero. [28] Ben Nɛbukanɛza bè: Wà Sadaraka kɔ̃n Mɛsakio kɔ̃n Abɛdinɛgoo Luda sáabu kpá! À a malaika zì̀ à a zɔ̀bleri kɛ̀ aɔ̃ɔ à náanɛ vĩinɔ mì sì. Aɔ̃ gì yã kɛ̀ má dìɛ kɛzi aɔ̃ ń zĩnda kpà gaaa, lɛ wàton kúɛ wà dɔnzi kɛ dii pãndenɔnɛro yãnzi, sé ń Dii. [29] Beee yãnzi yã kɛ̀ má dìɛn yè. Tó gbɛ̃ke Sadaraka kɔ̃n Mɛsakio kɔ̃n Abɛdinɛgoo Luda tɔ́ zaaa sì, bùsu píngi gbɛ̃ ke bori kpareen yoo, weé à zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ wà à ua kɛ tuburaa ũmɛ. Zaakɛ dii pãnde é fɔ̃ à gbɛ̃ mì sí lɛro. [30] Ben kína Sadaraka kɔ̃n Mɛsakio kɔ̃n Abɛdinɛgoo gwena kàarańnɛ Babilɔnu bùsun.

4

*N*ɛbukanɛza nana'ona lí yã musu

[1] Kí Nɛbukanɛza bé èe yã kɛ̀ oo gbɛ̃ píngin̄ɛ, bùsu gbɛ̃ píngi kɔ̃n borii kɛ̀ kú anduna guu píngio à bè: Àgɔ̃ kuu kɔ̃n aafiao maamaa! [2] Má è à kɛ̀ maa mà dabuyã kɔ̃n yãbɔnsaɛ kɛ̀ Luda Musude kɛ̀mɛɛnɔ oare. [3] À dabuyãnɔ bíta fá! À yãbɔnsaɛnɔɔ pãsĩ. À kpata yãana vĩro, à kíblena égɔ̃ kuu gurɔ píngimɛ.

[4] Mamɔma Nɛbukanɛza má kú nnamana guu ma bɛ, ma làakari kpáɛna, [5] ben ma nanaa ò ai vĩa ma kũ. Kɛ̀ má daɛna ma gádo musu yã kɛ̀ má è kɔ̃n laasuu kɛ̀ má lèo tò swɛ̀ kɛ̀̃magu. [6] Má dìɛ kɛ̀ wà móme kɔ̃n Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃rinɔ ń píngi aɔ̃ nanaa pì bɔkɔ̃tɛmɛ. [7] Kɛ̀ asidɔ̃rinɔ kɔ̃n dabudabukɛrinɔ kɔ̃n sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ kɔ̃n màsokɛrinɔ mɔ̀, ben ma nanaa pì yã òńnɛ, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà à bɔ̀kɔ̃tɛmɛro. [8] Zãazãan Daniɛli kɛ̀ wà ma tãa tɔ́ kpànɛ, kɛ̀ wè benɛ Bɛtɛsaza mɔ̀ ma kiia, ben ma nanaa pì ònɛ. À Luda kɛ̀ kú adona Ninii vĩ. [9] Ma bè: Bɛtɛsaza, ɔ̃ndɔ̃rinɔ gbɛ̃nsi, má dɔ̃ kɛ̀ ń Luda kɛ̀ kú adona Ninii vĩ, asiiyã ègɔ̃ zĩ'ũnnɛro. Yã kɛ̀ má è nanaa guun yè. Ǹ à bɔkɔ̃tɛmɛ. [10] Pɔ́ kɛ̀ má è ma laasuu guu gurɔɔ kɛ̀ má daɛna ma gádo musun yè. Méɛ guu gwaa ben ma lí è zɛna tɔɔtɛ gura súusu, à lezĩ maamaa. [11] Lí pì bíta kṵ̀ à gbà̀ ai à mìsɔ̃ntɛ̃ gàa à zɔ̀ ludambɛɛa. Wè lí pì e zaa anduna lɛ́ zɛkiinɔa píngi. [12] À lánɔɔ maa, à né ì bíta, à póblee mɔ̀ gbɛ̃ píngia. Nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ ɔra è à gbáru, bãanɔ è mɔ́ wà zɔ̃zɔ̃ à gà̀nɔa. Pɔ́ wɛ̀ndide píngi è póblee ea.

[13] Méɛ pɔ́ pì ee wɛ́ɛgupu guu gurɔɔ kɛ̀ má daɛna ma gádoa, ben ma malaika è bɔna ludambɛ. [14] À lɛ́ zù gbãngbãn à bè: À lí pì zɔ̃ à né à à gà̀nɔ kɛ̃ɛ. À à lánɔ woro à à bɛɛnɔ fãakɔ̃a. À tó nɔ̀bɔnɔ bàa lɛ́ wà kɛ̃a. À tó bãanɔ bɔɛ à lánɔ guu. [15] Mɔde à lí pì kusu kɔ̃n à kãsãanɔ tó tɔɔtɛ guu à mɔ̀si gada kpánɛ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃ pɔ́o sɛ̀̃ guu gwe. Kpíi é kpáàla, eégɔ̃ kú sɛ̀̃n gwe kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ. [16] À mì é likɔ̃a, à laasuu é gɔ̃ lán nɔ̀bɔnɔ pɔ́ bà ai wɛ̀̃ swɛɛplaa. [17] Malaikanɔ bé wà yã kɛ̀ Ludaa dìɛ pì ò, à ìba pìnɔ bé wà yã kɛ̀ Luda zèo kpàakpa kɛ̀, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ e wà dɔ̃ kɛ̀ Luda Musude bé à iko vĩ gbɛ̃ntee kpatanɔa. È gbɛ̃ kpá kpatan lán à yezi nà, baa gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃sãna. [18] Mamɔma kí Nɛbukanɛza, nanaa kɛ̀ má òn gwe. Bɛtɛsaza, ǹ à bɔkɔ̃tɛmɛ sa, zaakɛ ma kpata ɔ̃ndɔ̃ri kee e fɔ̃ à bɔ̀kɔ̃tɛmɛro. Mɔde né fɔ̃, zaakɛ ń Luda kɛ̀ kú adona Ninii vĩ.

*Dani*ɛli nana bɔkɔ̃tɛna kínanɛ

[19] Ben Daniɛli kɛ̀ wè benɛ dɔ Bɛtɛsaza bídi kɛ̀ yã pìa. Laasuu kɛ̀ èe lɛɛ tò swɛ̀ kɛ̀̃n. Ben kína bè: Bɛtɛsaza, ǹton tó nanaa pì kɔ̃n à bɔkɔ̃tɛnao n vĩa kũro. Ben Bɛtɛsaza bènɛ: Ma dii, Luda tó nanaa pì gɔ̃ dɛ n zangurinɔ yã ũ. Luda tó à bɔkɔ̃tɛna gɔ̃ dɛ n ibɛɛnɔ yã ũ. [20] Lí kɛ̀ ń è bíta bensɔ̃ à gbà̀a ai à mìsɔ̃ntɛ̃ zɔ̀ ludambɛɛa, ben wè e zaa anduna lɛ́ zɛkiinɔa píngi. [21] À lánɔɔ maa, à né ì bíta, à póblee mɔ̀ gbɛ̃ píngia. Nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔɔ kú à gbáru, bãanɔ è mɔ́ zɔ̃zɔ̃ à gà̀nɔa. [22] Kí, ḿbe lí pì ũ. N iko bíta bensɔ̃ ń gbãa vĩ. N bítakɛɛ gbà̀ à zɔ̀ ludambɛɛa, n kpata ɔ tà ai anduna léa. [23] Kí, n malaika ke è bɔna ludambɛ à bè: À lí pì zɔ̃ à kɛ pɔ̃pɔ̃, mɔde à à kusu kɔ̃n à kãsãanɔ tó tɔɔtɛn. À mɔ̀si gada kpánɛ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o sɛ̀̃ guu gwe. Kpíi é kpáàla, eégɔ̃ kú kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ ai wɛ̀̃ swɛɛplaa.

[24] Kí, à bɔkɔ̃tɛnan yè. Yã kɛ̀ Luda Musude dìɛ ma dii kína yã musun yè. [25] Weé pɛ́mma wà n bɔ gbɛ̃nteenɔ té, négɔ̃ kú kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃tɛnɔ négɔ̃ sɛ̀̃ soo lán zù bà. Kpíi é n gbɛ̃, négɔ̃ kuu lɛ wɛ̀̃ swɛɛplaa ai ǹ gá dɔ̃ kɛ̀ Luda Musude bé à iko vĩ gbɛ̃ntee kpatanɔa, è gbɛ̃ kpá kpatan lán

à yezi nà. [26] Lán à bè wà líkusu kɔ̃n à kãsãanɔ tó nà, beee bè tó n Luda dɔ̃̀ ikodee ũ, eé ɛara
à n kpá kpatan. [27] Beee yãnzi kí, ǹ ma lɛ́damma kɛ̀ ma. Ǹ kɛ̃ n durunnɔa ǹgɔ̃ yã kɛɛ a zɛ́a.
Ǹ n yã zaakɛna tó ǹgɔ̃ gbɛ̃̀kɛɛ kɛɛ takaasideenɔnɛ, ke n nnamana égɔ̃ gaa gwɛɛ.
[28] Yã pìnɔ kí Nɛbukanɛza lè píngi. [29] Mɔ kuri awɛɛplaaa gbɛra kína e táa oo a bɛ kpɛ́ bíta
musu Babilɔnu. [30] Ben à bè: Babilɔnu bíta kɛ̀ má kàɛ ma kíblekii ũun yɛ̀roo? Má kàɛ kɔ̃n
ma iko gbãaao ma kíkɛ gakui yãnzimɛ. [31] Ai kína gɔ̃ yã pì o à yãa, kòto ke bɔ̀ ludambɛ à
bè: Kí Nɛbukanɛza, yã kɛ̀ wà ò n yã musun yɛ̀: Wà n bɔ kpatan sa. [32] Weé pémma wà n bɔ
gbɛ̃̀nteenɔ tɛ́, négɔ̃ kú kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛnɔ négɔ̃ sɛ̃̀ soo lán zù bà. Négɔ̃ kuu lɛ wɛ̃̀ swɛɛplaa ai ǹ
gá dɔ̃ kɛ̀ Luda Musude bé à iko vĩ gbɛ̃̀ntee kpatanɔa, è gbɛ̃ kpá kpatan lán à yezi nà. [33] Gwe
gɔ̃ɔ yã kɛ̀ wà ò Nɛbukanɛza musu kɛ̀. Wà pɛ̀a wà à bɔ̀ gbɛ̃̀nteenɔ tɛ́, à sɛ̃̀ sò lán zù bà, kpíi à
yàku. À mìkã gbã̀ lán kúu kã bà, à ɔnkɔkɔ bɔ̀bɔ sɔ̀ɔɔsɔɔɔ lán bã ɔnkɔkɔ bà.
[34] Kɛ̀ wɛ̃̀ swɛɛplaaa pì pàpa, mamɔma Nɛbukanɛza ma wɛ́ɛ sɛ̀ ma musu gwà, ben ma su
ma làakaria. Ben ma Luda Musude sáabu kpà ma Gurɔpingide tɔ́ kpà ma bɛ̀ɛ lìnɛ. Zaakɛ à
kíkɛɛ yãana vĩro, à kpata ègɔ̃ kuu gurɔ píngi. [35] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna guunɔ ń píngi dɛnɛ
pɔ́ke ũro. È kɛ lán à yezi nà kɔ̃n gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ kɔ̃n gbɛ̃̀ntee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔ.
Gbɛ̃̀ke è fɔ̃ à kpànɛro, gbɛ̃̀ke è fɔ̃ à benɛ bɔ́n èe kɛɛro.
[36] Gurɔɔ kɛ̀ ma su ma làakaria, ben ma ɛara ma su ma kíkɛgakuin kɔ̃n bɛ̀ɛo kɔ̃n bítakɛɛo.
Ma ìbanɔ kɔ̃n ma bùsu gbãadeenɔ ma gbeka, aɔ̃ ma ka kpatan, ben ma iko dɛ káakupɔla.
[37] Mamɔma Nɛbukanɛza mɛ́ɛ musu Kína sáabu kpaa sa mɛ́ɛ bɛ̀ɛ liinɛ mɛ́ɛ à tɔ́ kpaa, zaakɛ à
yãkɛnanɔɔ maa píngi, ègɔ̃ yã kɛɛ a zɛ́a. Eé fɔ̃ à gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sɛ́ lezĩ busa.

5

*Yã kɛ̃*na gũa

[1] Kí Bɛlisaza a bùsu gbãadeenɔ sìsi zĩbaa pɔ́bleea gɔ̃ɔn wàa sɔɔro, ben èe wɛ̃ɛ miiń́yo. [2] Kɛ̀
à pɔɔ kɛ̀ í pìa nna, à bè wà mɔ́ kɔ̃n vura ímibɔnɔ kɔ̃n kondogi ímibɔ kɛ̀ a dezi Nɛbukanɛza
sɛ̀ɛ Luda kpɛ́n Yerusalɛmunɔ lɛ à í mio, àpi kɔ̃n a bùsu gbãadeenɔ kɔ̃n a nɔɔnɔ kɔ̃n a nɔ
yìgisainɔ. [3] Ben wà mɔ̀ kɔ̃n togoo pìnɔ, aɔ̃ɔe í miio. [4] Kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ̃ɛ mii, aɔ̃ɔe tãa kɛ̀ wà ń kɛ́
kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o kɔ̃n mɔ̀sio kɔ̃n lío kɔ̃n gbɛ̀o sáabu kpaa. [5] Gwe gɔ̃ɔ
gbɛ̃̀ntee ɔɔ bɔ̀ fitia'izi, èe ɔgbɛ kɛ̃ɛ kíbɛ gũ̀ kɛ̀ lɔ́lɔnaa. Kína ɔɔ pì è, èe pɔ́ kɛ̃ɛ, [6] ben à laasuu
tò swɛ̃̀ kɛ̃̀n. À uu yàkɔ̃tɛ à gbãaa bùsa, ben à gbánɔɔ e lugalugaa. [7] À wii gbãaa lɛ̀ à bè, wà
mɔ́ kɔ̃n asidɔ̃rinɔ kɔ̃n sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ kɔ̃n màsokɛrinɔ. Ben à bè Babilɔnu ɔ̃ndɔ̃ri pìnɔnɛ:
Gbɛ̃ kɛ̀ ɔgbɛ kɛ̀ki kyó kɛ̀ ben à à bɔ̀kɔ̃tɛmɛ, mɛ́ gumusu tɛ̃a kɔ̃n vura kã̀mbɛɛo danɛ, eé gɔ̃
ma bùsu gbãadeenɔ gbɛ̃ aagɔ̃dee ũ. [8] Kɛ̀ kína ɔ̃ndɔ̃ri pìnɔ gɛ̃̀ ń píngi, ben aɔ̃ gbɛ̃̀kee e fɔ̃ à
ɔgbɛ pì kyó kɛ̀ à à bɔ̀kɔ̃tɛnɛro. [9] Swɛ̃̀ èara à kɛ̃̀ kí Bɛlisazan maamaa, à èara à uu yã̀kɔ̃tɛ, ben
à bùsu gbɛ̃̀nsinɔ gɔ̃̀ bídi guu.
[10] Kɛ̀ kí naɔ̃ kína kɔ̃n bùsu gbɛ̃̀nsinɔ zɔka mà, à gɛ̃̀ńzi pɔ́blekiia à bè: Wà n dɔ̃ kɔ̃n aafiao
Zaaki! Ǹton tó n laasuu n nɔ̀sɛ yakaro, ǹton tó n uu gɔ̃ sisinaro. [11] Gbɛ̃̀kee kú n bùsun kɛ̀, à
Luda kɛ̀ kú adona Ninii vĩ. N dezi Nɛbukanɛza gurɔ wà è à làakari vĩ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃̀ɛo kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo
lán Luda bà. N dezi à dìɛ wɛ́ɛzɛ̃̀rinɔ kɔ̃n asidɔ̃rinɔ kɔ̃n sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ kɔ̃n màsokɛrinɔ
gbɛ̃̀nsi ũ. [12] À ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n à dɔ̃nao pãsĩ, è yã píngi ma. È nanaanɔ bɔkɔ̃tɛ è yã zĩ'ũunɔ yáasi tɔ̃kɛ̃
kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinanɔ. À tɔ́n Danielì. Kína tɔ́ kpànɛ dɔ Bɛtɛsaza. Ǹ à sísi se, eé yã pì bɔkɔ̃tɛnnɛ.
[13] Kɛ̀ wà mɔ̀ kɔ̃n Danielio kína pì kiia, ben kína bènɛ: Ḿbe zĩ̀zɔ kɛ̀ wè be Danielì kɛ̀ ma
dezi bɔ̀o Yudanɔ bùsun ũɔ́? [14] Má mà wà bè ń Luda Ninii vĩ, ń làakari vĩ kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃̀ɛo kɔ̃n
ɔ̃ndɔ̃ wɛ́ɛbɔnao. [15] Wà mɔ̀mɛ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ kɔ̃n yã'asidɔ̃rinɔ tia, lɛ aɔ̃ ɔgbɛ kɛ̀ kyó kɛ aɔ̃ à
bɔkɔ̃tɛmɛ, mɔde aɔ̃ɔe fɔ̃ro. [16] Má mà wà bè nɛɛ̀ fɔ̃ ǹ yãnɔ bɔkɔ̃tɛ nɛɛ̀ fɔ̃ ǹ yãlɛkɔ̃zinanɔ tɔ̃kɛ̃.
Tó n fɔ̃ n ɔgbɛ kɛ̀ kyó kɛ̀ n à bɔ̀kɔ̃tɛmɛ, mɛ́ gumusu tɛ̃a kɔ̃n vura kã̀mbɛɛo dannɛ, né gɔ̃ ma
bùsu gbãadeenɔ gbɛ̃ aagɔ̃dee ũ. [17] Ben Danielì bènɛ: Ǹ n gbaanɔ kũ ǹ asaiapɔ pì kpá gbɛ̃
pãndea. Mɔde baa kɔ̃n beeeo mɛ́ ɔgbɛ pì kyó kɛnnɛ kí, mɛ́ sɔ̃ bɔkɔ̃tɛnnɛ. [18] Kí, Luda Musude
bé à kíkɛ kɔ̃n bítakɛɛo kɔ̃n gakuio kɔ̃n bɛ̀ɛo kpà n dezi Nɛbukanɛzaa. [19] Lán à à sɛ̀ lezĩ nà,
gbɛ̃ píngi à vĩa vĩ, aɔ̃è mì siɛnɛ, bori píngi ke yã'ona bori píngin yoo. Gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à à dɛ,

è à dɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à à bɔ, è à bɔmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à gwena kaaranɛ, è à kaara. Gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à à busa, è à busamɛ. [20] Mɔde kɛ̀ à a zĩnda sɛ̀ lezĩ à swã gbãa kṹ bensɔ̃ à zaza kṹ, ben Luda à bɔ̀ kpatan à à gakui kɔ̀ ɛ̀. [21] Wà pɛa wà à bɔ̀ gbɛ̃nteenɔ tɛ́, à laasuu gɔ̃̀ lán nɔ̀bɔnɔ pɔ́ bà. À kú kɔ̃n sakenɔ à sɛ̃̀ sò lán zù bà. Kpíi à yàku, ben à dɔ̃̀ sa kɛ̀ Luda Musude bé à iko vĩ gbɛ̃ntee kpatanɔa, è gbɛ̃ kɛ̀ à yezi kpá kpatan. [22] Mpi sɔ̃ Bɛlisaza, à dion n ũ. Baa kɛ̀ ń yã pìnɔ dɔ̃ píngi, nɛ́ɛ n zĩnda busaro. [23] N dɔkɛ̀ Dii Musudeo ń tò wà mɔ̀ kɔ̃n à kpɛ́ togoonɔ, ben mpi kɔ̃n n bùsu gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n n nɔɔnɔ kɔ̃n n nɔ yìgisainɔ wɛ̃ɛ mìo, ben n tãa kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o kɔ̃n mɔ̀sio kɔ̃n lío kɔ̃n gbɛ̀o sáabu kpà, pɔ́ kɛ̀ aɔ̃è guu ero aɔ̃è yã maro bensɔ̃ aɔ̃ɔ dɔ̃na vĩroonɔ. N wɛ̃̀ndi kɔ̃n n ziaao kú Luda ɔzĩmɛ, ben nɛ́ɛ bɛ̀ɛ línɛro. [24] Beee yãnzin à tò ɔɔ pì mɔ̀ à ɔgbɛ pì kɛ̃̀zi.

[25] Yã kɛ̀ ɔɔ pì kɛ̃̀n yè: Mɛnɛ, mɛnɛ, tɛkɛli, paasi. [26] Yã pìnɔ bɔkɔ̃tɛnan yè: Mɛnɛ bè, Luda n kíblegurɔɔ nàro à à lɛ́ zɛ̀. [27] Tɛkɛli bè, wà n tìisi lɛ́ gwà kilooa wà è nɛ́ɛ kiloo sɛ́ro. [28] Paasi bè, wà n kpata kpàatɛtɛ Midiãnɔ kɔ̃n Pɛsianɔnɛ.

[29] Bɛlisaza yã ò a ìbanɔnɛ, ben aɔ̃ gumusu tɛ̃a kɔ̃n vura kɔ̃̀mbɛɛo dà Danielinɛ wà kpàakpa kɛ̀ wà bè, bùsu gbãadeenɔ gbɛ̃ aagɔ̃deen à ũ. [30] Gwãavĩ dɔ̃nkɔ̃ pì guun wà Babilɔnia kí Bɛlisaza dɛ̀. [31] Midiã borii kɛ̀ wè benɛ Dariusu bé à vɛ̃̀ɛ à gɛ̃ɛ ũ a wɛ̃̀ baaagɔ̃ awɛɛplaadee guu.

6

*Danie*li zuna músunɔ wɛ̀ɛn

[1] À kà Dariusunɛ à bùsu gbãadeenɔ diɛ gɔ̃ɔn baswɛɛdo, ben à ń díɛdiɛ a bùsun píngi. [2] À gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ dìɛ ń gbɛ̃nsinɔ ũ. Danieli nɛ́ gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ dokemɛ. Bùsu gbãadeenɔ è ń yãnɔ tɔ̃kɛ̃ gbɛ̃ pìnɔnɛ, lɛ wàton ásaru kɛ kínanɛro yãnzi. [3] Danieli ɔ̃ndɔ̃ɔ wɛ́ɛbɔna dɛ gbɛ̃nsinɔla kɔ̃n bùsu gbãadeenɔ ń píngi, ben kína zɛ̀o à à diɛ a bùsu gbɛ̃nsi ũ. [4] Ben gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n bùsu gbãadeenɔɔ e zɛ́ wɛtɛɛ wà yãke ea kpata kɛ̀ à blè yã musu, mɔde à taari vĩro, aɔ̃ɔe yãke earo, zaakɛ à náanɛ vĩ a yãkɛna guu píngi. È pã kpá yãkeziro è sãsã yãkearo. [5] Ben aɔ̃ bè: Wé yãkee e Danieliaro, tó èe kɛ à Luda doka musu baasiro. [6] Ben gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ mì pɛ̀kɔ̃rɛ aɔ̃ gàa wà kína lè wà bè: Kí Dariusu, wà n dɔ̃ kɔ̃n aafiao! [7] Wamɔwa gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n kínanɔ kɔ̃n zĩ̀kpɛ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n lɛ́dammarinɔ kɔ̃n n ìbanɔ ń píngi, wa lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ wá è à maa ɲ yã kɛ̀ diɛ ɲgɔ̃ zĩi kɛɛa. Gurɔ baaakuri daguran tó gbɛ̃ wɛ́ɛ kɛ̀ dii kea ke gbɛ̃nteen yoo, tó èe kɛ mpi baasiro, wà adee sɛ́ wà zu músunɔ wɛ̀ɛn. [8] Kí, ɲ yã pì diɛ sa ɲ ɔ da takada kɛ̀n, lɛ gbɛ̃ke tón yã pì liɛro yãnzi. Eégɔ̃ dɛ Midiãnɔ kɔ̃n Pɛsianɔ doka kɛ̀ weé fɔ̃ wà gbororoo ũ. [9] Ben kí Dariusu yã pì dìɛ à a ɔɔ dà takadan.

[10] Kɛ̀ Danieli mà wà yã pì dìɛ, à tà bɛ. À kpɛ́ kɛ̀ kú musu windonɔɔ aɛ dɔ Yerusalɛmua wɛ̃wɛ̃na. Ben à kùɛ à adua kɛ̀ à Luda sáabu kpà, lán è kɛ nà lán guu e dɔɔ nà gɛ̃̀n aagɔ̃gɔ̃. [11] Ben gbɛ̃ pìnɔ mì pɛ̀kɔ̃rɛ aɔ̃ gàa wà à è èe adua kɛɛ èe dɔnlɛ wɛ́ɛ kɛɛ Ludaa. [12] Ben aɔ̃ gàa wà kína lè yã kɛ̀ à dìɛ pì musu wà bè: N yã dìɛ n bè ai gurɔ baaakuri dagura gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ kɛ̀ dii kea ke gbɛ̃nteen yoo, tó èe kɛ mpi baasiro, weé adee sɛ́ wà zu músunɔ wɛ̀ɛ guumɛ. Ben kína bè: Yã pì seka vĩro, à gɔ̃̀ Midiãnɔ kɔ̃n Pɛsianɔ doka kɛ̀ weé fɔ̃ wà gbororoo ũmɛ. [13] Ben aɔ̃ bènɛ: Yudanɔ bùsu zĩ̀zɔ Danieli è n yã daro ke yã kɛ̀ ń dìɛ pì. Ègɔ̃ adua kɛɛ lán guu e dɔɔ nà gɛ̃̀n aagɔ̃gɔ̃mɛ. [14] Kɛ̀ kína yã pì mà, à kènɛ zaa maamaa. À zɛ̀o à Danieli mì sí, ben èe à bɔna zɛ́ wɛtɛɛ ai ɔfãntɛ̃ gàa à gɛ̃̀o kpén. [15] Ben gbɛ̃ pìnɔ ɛ̀ara wà pɛ̀kɔ̃rɛ wà gàa wà kína lè wà bè: Kí, ń Midiãnɔ kɔ̃n Pɛsianɔ doka dɔ̃, wà bè yã kɛ̀ kína dìɛ kɔ̃n yã kɛ̀ à gìzio liɛna vĩro. [16] Ben kína bè wà mɔ́ kɔ̃n Danielio wà à zu músunɔ wɛ̀ɛn. Kína bè Danielinɛ: N Luda kɛ̀ nɛɛ̀gɔ̃ dɔnzi kɛɛnɛ gurɔ píngi n bɔ!

[17] Kɛ̀ wà à zù wɛ̀ɛ pì guu, wà gbɛ̀ sɛ̀ wà tàta wɛ̀ɛ pì lɛ́a, ben kína sèeda kɛ̀a kɔ̃n a tãngao kɔ̃n a bùsu gbãadeenɔ tãnganɔ, lɛ gbɛ̃ke tón yãke liɛ Danieli musuro yãnzi. [18] Ben kína tà bɛ à gì pɔ́ ble gwãavĩ beeeazi, bensɔ̃ èe a nɔgbɛ̃ ke yã gbekaro. Èe fɔ̃ à ii òro. [19] Kɛ̀ guu dɔ̀, guwɛɛ e kɛ̃ɛ, ben kína pì fɛ̃ɛ à gàa músunɔ wɛ̀ɛ pì kiia kpakpaa. [20] Kɛ̀ à sɔ̃̀ wɛ̀ɛ pìzi, à lɛ́ zù Danielizi kɔ̃n pɔsiaao à bè: Danieli, Danieli, Luda Wɛ̃̀ndide zɔ̀bleri! N Luda kɛ̀ nɛɛ̀gɔ̃ dɔnzi

kɛɛnɛ gurɔ píngi fɔ̃̃ à n bɔ músunɔ lézĩɔ́? [21] Daniɛli wèàla à bè: Luda n dɔ̃ aafiao Zaaki! [22] Ma
Luda a malaika zɩ̀̀, à mɔ̀ à músunɔ lɛ́ nàkɔ̃a, aɔ̃ɔe ma kɛ̃nnaro, zaakɛ ma dɛnɛ taarisaidee
ũ. Kí, mɛ́ɛ taari ke kɛnnɛ zikiro. [23] Kína pɔɔ kɛ̀ nna maamaa, ben à bè wà Daniɛli gá wà à
bɔ wɛ̀ɛ pì guu. Kɛ̀ wà à bɔ̀, wèe e à kɛ̃̀nna gukearo kɛ̀ à Luda náanɛ kɛna yãnzi. [24] Ben kína
bè wà mɔ́ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã dì Daniɛlianɔ, ben wà ń zúzu wɛ̀ɛ pì guu se kɔ̃n ń nɛ́nɔ kɔ̃n ń
naɔ̃nɔo. Ai aɔ̃gɔ̃ gá tɔɔtɛ le, músunɔ ń dã aɔ̃ ń kũkũ aɔ̃ ń wánɔ wìwi píngi.

[25] Kí Dariusu takada kɛ̃̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a bùsu guunɔnɛ ń píngi kɔ̃n bori sãnda píngio à
bè: Àgɔ̃ kú aafiao maamaa! [26] Ma yã kɛ̀ dìɛ ma bùsu gbɛ̃ pínginɛ, kɛ̀ aɔ̃gɔ̃ Daniɛli Luda vĩa
vĩ aɔ̃ dɔnzi kɛnɛ. Zaakɛ Luda Wɛ̃̀ndide kɛ̀ kuu gurɔ píngin à ũ. À kpata yãana vĩro, ègɔ̃ kí
blee gurɔ píngimɛ. [27] È gbɛ̃ mì sí è ń bɔ. È dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛ musu kɔ̃n tɔɔtɛo.
Àmbe à Daniɛli bɔ̀ músunɔ lézĩ. [28] Daniɛli gbãaa è Dariusu kíblegurɔ kɔ̃n Pɛsia bori Sirusu
kíblegurɔɔo.

7

*Daniɛ*li wɛ́ɛgupu'ena pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔnɔ yã musu

[1] Babilɔnu kí Bɛlisaza kíblena wɛ̃̀ káaku guu Daniɛli wɛ́ɛgupu è, à yãke è a laasuu guu
gurɔɔ kɛ̀ à daɛna a gádoa, ben à wɛ́ɛgupu pì yã kɛ̃̀ takadan à à yã mìnɔ ò. [2] Daniɛli bè: Mɛ́ɛ
guu gwaa wɛ́ɛgupu'ena guu gwãavĩ, ben ma ludambɛ ĩa mèn siigɔ̃ɔ è, aɔ̃ɔe kakaa ísia bítala.
[3] Ben pɔ́ bɛ̃ɛ bíta mèn siigɔ̃ɔnɔ bɔ̀ ísiaan, aɔ̃ borii bɔ̀ doodo. [4] À káakudee bɔ̀ lán músu kɛ̀ à
kúu dɛ̀bɛnɔ vĩi bà. Kɛ̀ mɛ́ɛ gwaa, wà à dɛ̀bɛ wòwoa, ben wà à sɛ̀ wà zɛ̀ à gbá plaaaa lán
gbɛ̃ntee bà, ben wà gbɛ̃ntee swɛ̃̀ dànɛ. [5] Ben ma pɔ́ bɛ̃ɛ plaadee è, à bɔ̀ lán kpera bà. À
gɛɛkɛsɛkɛna, gbɛ̃̀ntɛ̃wa mèn aagɔ̃ kpana à lézĩ. Ben wà bènɛ à fɛɛ à nɔ̀bɔ só maamaa. [6] Beee
gbɛra ma guu gwà, ben ma pɔ́ bɛ̃ɛ pãnde è, à bɔ̀ lán gbèka bà. À dɛ̀bɛ vĩ a kpɛɛa lán bãa bà
mèn siigɔ̃ bensɔ̃ à mì vĩ mèn siigɔ̃. Wà à kpà kpatan. [7] Beee gbɛra kɛ̀ mɛ́ɛ guu gwaa wɛ́ɛgupu
pì guu gwãavĩ lɛ, ma pɔ́ bɛ̃ɛ siigɔ̃dee è, è tó vĩa gbɛ̃ kũ ai swɛ̃̀ kɛ̃n. À gbãaa sáa vĩro. À swaa
nɛ́ mɔ̀simɛ bensɔ̃ à bíta, è pɔ́ sóo, à wíwi, è kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛ à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀a. À bɔ̀ ado kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ
kɛ̀ aɔ̃ dɔ̀nɛ aɛnɔ. À koba mèn kuri. [8] Kɛ̀ mɛ́ɛ laasuu lɛɛ à koba pìnɔ yã musu, ben ma koba
pãnde è, à nɛ́ngo èe bɔɔ ń té, ben koba káaku mèn aagɔ̃ɔnɔ wòwo aɔ̃ guu bɔ̀nɛ. Má è koba
nɛ́ngo pì wɛ́ɛ vĩ lán gbɛ̃ntee pɔ́ bà. À lɛ́ vĩ dɔ kɛ̀ ègɔ̃ wada yã oo.

[9] Kɛ̀ mɛ́ɛ gwaa, má è wà kíblekitanɔ kàɛ, ben Tontoride mɔ̀ à vɛ̃̀ɛa. À pɔ́kãsãanɔ dɛ pú
fénfen lán buu bà, à mìkã dɛ lán sãkã bà. À kíblekita dɛ ténɛnɛ ũ, à górogbanɔ vĩ aɔ̃ɔe té
bɔɔ. [10] Té bɔ̀ à gĩzĩ èe bàa lɛɛ à aɛ lán swaa bà. Gɔ̃ɔn bɔrɔ lɛo bɔrɔ e ìba bleenɛ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
zɛna à aɛnɔ kà gɔ̃ɔn miliɔ̃ basɔɔro. Yãkpaɛkɛrinɔ vɛ̃̀ɛ, ben wà takadanɔ wɛ̃̀wɛ̃. [11] Ben má kpɛ́
mɛ́ɛ tàasi kɛɛ wada yã kɛ̀ koba pì e oo yãnzi, ben má kpɛ́ mɛ́ɛ gwaa ai wà gàa wà pɔ́ bɛ̃ɛ pì
dɛ̀ wà à gɛ̀ dúgu zɔ̃̀ wà sɛ̀ wà zù tén. [12] Wà pɔ́ bɛ̃ɛ pãndenɔ bɔ̀ kpatan, mɔde wà ń tó wɛ̃̀ndio
ai gurɔ plaa.

[13] Kɛ̀ mɛ́ɛ guu gwaa gwãavĩ wɛ́ɛgupu pì guu lɛ, ben ma pɔ́ è lán gbɛ̃ntee nɛ́ bà, èe mɔɔ
ludambɛ luguun. Kɛ̀ à kà, ben wà à kpan'aɛ kɛ̀ wà gàao Tontoride kiia. [14] À à kpà kpatan à
iko kpàa kɔ̃n gakuio, ben baade píngi dɔnzi kɛ̀nɛ, bùsu píngi gbɛ̃ kɔ̃n bori sãnda píngio. À
iko égɔ̃ kuu gurɔ píngi à yãana vĩro, à kpata é mì dɛ zikiro.

*Wɛ́ɛ*gupu bɔkɔ̃tɛna

[15] Mamɔma Daniɛli ma pɔɔ yàka. Yã kɛ̀ mɛ́ɛ ee ma laasuu guu tò swɛ̃̀ kɛ̃̀magu. [16] Ma sɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔ dokezi ma yã pìnɔ yãpuraa gbèkaa píngi. Ben à yã òmɛ à yã pìnɔ
bɔ̀kɔ̃tɛmɛ. [17] Pɔ́ bɛ̃ɛ bíta mèn siigɔ̃ɔ pìnɔ nɛ́ kpata mèn siigɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃é bɔ anduna guunɔmɛ.
[18] Mɔde Luda Musude gbɛ̃nɔ bé wé kpata sí wà ble aɔ̃égɔ̃ vĩ gurɔ píngi, kpata pì égɔ̃ yãana
vĩro. [19] Beee gbɛra má yezi mà yãpuraa dɔ̃ pɔ́ bɛ̃ɛ siigɔ̃de yã musu. À taka bɔ̀ ado kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ
kpaaanɔmɛ, è tó vĩa gbɛ̃ kũ dɛ à kpaaanɔla. À swaa nɛ́ mɔ̀simɛ, à ɔnkɔkɔ nɛ́ mɔ̀gotɛ̃mɛ, è
pɔ́ só à wíwi è kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛ à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀a. [20] Má yezi mà koba mèn kuri kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à mìanɔ
yáasi dɔ̃ dɔ kɔ̃n koba kɛ̀ bɔ̀ ben koba mèn aagɔ̃ɔnɔ wòwo wà guu tònɛo. Koba pì wɛ́ɛ vĩ kɔ̃n

léo, è wada yã o, à zɛna gbãa dɛ à kpaaanɔla. [21] Kɛ̀ má kpɛ́ mɛ́ɛ gwaa, koba pì e zɪ̃̀ kaa kɔ̃n
Luda gbɛ̃nɔ èe ń fuu. [22] Ben Tontoride pì mɔ̀ à yã nnaa kpà a gbɛ̃ pìnɔa, zaakɛ kpata gɔ̃na
Luda Musude gbɛ̃nɔ pɔ́ ũ gurɔɔ bé à kà.
[23] Wà bèmɛ lán kɛ̀ bà. Pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃dee pì né kpata siigɔ̃dee kɛ̀ eé bɔ anduna guumɛ.
À taka bɔ̀ ado kɔ̃n kpata kpaaanɔ, eé da andunala píngi à kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛa à wíwi. [24] Koba mèn
kuri pìnɔ né kpata pì kína gɔ̃ɔn kuri kɛ̀ aɔ̃é kí bleenɔmɛ. Kína kɛ̀ bɔ̀ adona kɔ̃n à káakupɔnɔ
é fɛɛ ń gbɛra eé kí gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ bɔ kpatan. [25] Eé Luda Musude tɔ́ zaaa sí eé gbãa mɔ́ à
gbɛ̃nɔnɛ eé wɛtɛ à zɪ̃baa gurɔɔnɔ kɔ̃n doka kɛ̀ Ludaa dìɛnɔ liɛ. Wà Luda gbɛ̃nɔ nànɛ à ɔzɪ̃
wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n a kusuo. [26] Mɔde yãkpaɛkɛrinɔ é vɛ̃ɛ aɔ̃ à bɔ kpatan, aɔ̃é kpata pì mì dɛ míɔmíɔ
ai gurɔ píngi [27] gbasa wà anduna kpata píngi kíkɛ kɔ̃n ikoo kɔ̃n bítakɛɛo kpá Luda Musude
gbɛ̃nɔa. À kpata pì né kpata kɛ̀ eé yãaromɛ, kpatablerinɔ é dɔnzi kɛnɛ aɔ̃é mì siɛnɛ ń píngi.
[28] Yã pì lén gwe. Mamɔma Danieli, ma laasuunɔɔ tò vĩa ma kũ maamaa, ma uu lìɛ, ben má
yã pì kũna ma swɛ̃̀n.

8

Sãkaro swèekɛna kɔ̃n blèkofĩio

[1] Bɛlisaza kíblena wɛ̃̀ aagɔ̃dee guu mamɔma Danieli ma wɛ́ɛgupu è à kɛ̀ má è káaku baasi.
[2] Mɛ́ɛ guu gwaa ma wɛ́ɛgupu'ena pì guu, ben má è má kú kíbɛ Susa wɛ́tɛdaan Elamu bùsun.
Má kú swaa kɛ̀ wè be Ulai saɛ. [3] Ma wɛ́ɛ sɛ̀ ma guu gwà, ben ma sãkaro è zɛna swaa pì léa. À
koba vĩ mèn plaa. Aɔ̃ɔ gbà̰a, mɔde à doo gbà̰a dɛ à doola, à kɛ̀ gbà̰a pì bɔ̀ zãamɛ. [4] Ma sãkaro
pì gwà, èe sɔ̃ dadaa ɔfãntɛ̃̄gɛ̃̄kpɛn kpa kɔ̃n gu'igbãroo kpaao kɔ̃n sɔɔmɛtɛ kpaao, èe koba
máɛmaɛɛ. Nɔ̀bɔ kee e fɔ̃ à zɛ̀ à gìnɛro, gbɛ̃̄kee e fɔ̃ à bɔ̀ à gbãaa ɔzĩro. Ègɔ̃ a zĩnda pɔyezi
kɛɛmɛ, ben à a zĩnda sɛ̀ lezĩ.
[5] Mɛ́ɛ laasuu lɛɛ yã pìa, ben ma blèkofĩi è bɔna ɔfãntɛ̃̄gɛ̃̄kpɛn kpa, à bà andunala píngi à
gbá e pɛ́ɛ tɔɔtɛro. À koba bíta vĩ a wɛ́ɛgbãtãn. [6] À gàa sãkaro kɛ̀ zɛna swa léa pì kiia, ben à
kúu òa kɔ̃n pɔfɛ̃̄ pãsĩo. [7] Kɛ̀ má è à sùzi kɔ̃n pɔfɛ̃̄o lɛ, à à gbɛ̃̄̀gbɛ̃̄ ai à à koba mèn plaaa pìnɔ
ɛ̀'ɛ, ben sãkaro pì e fɔ̃ à pɛ̀aro. Blèkofĩi à nɛ̀ à kɛ̀sɛ pɛ̀ɛpɛɛa, gbɛ̃̄kee e fɔ̃ à à bɔ̀ à ɔzĩro. [8] Ben
blèkofĩi a zĩnda dì, mɔde kɛ̀ à pɛ̀ɛ maamaa, à koba bíta pì ɛ̀, ben koba pãndenɔ bɔ̀ɛ wà kpà
mèn siigɔ̃ à gɛ̃ɛ ũ, aɔ̃ lɛ́ dɔdɔ anduna gooda siigɔ̃ɔnɔa.
[9] Koba pìnɔ doke gbà̰̀dã néngo bɔ̀, ben à bíta kũ̀ maamaa. À gàa sɔɔmɛtɛ kpa kɔ̃n ɔfãntɛ̃̄bɔɛ
kpaao kɔ̃n bùsu maaa kpaao. [10] À bíta kũ̀ ai à gàa pɛ́ ludambɛ zɪ̃̀kpɛɛnɔa, ben à sɔsɔnɛ kenɔ
wòro à ń kwɛ́ɛ tɔɔtɛ à kɛ̀sɛ pɛ̀ɛpɛɛḿma. [11] À a zĩnda sɛ̀ à kɛ̀ sáa kɔ̃n zɪ̃̀kpɛɛ pìnɔ Kínao. À saa
kɛ̀ wègɔ̃ ooa lán guu e dɔɔ nà mì dɛ̀ à à kúkii kɛ̀ bɛzĩ ũ. [12] Wà zɪ̃̀kari pìnɔ nànɛ à ɔzĩ kɔ̃n saa
kɛ̀ wègɔ̃ oo lán guu e dɔɔ nào bɔnkpɛɛyã kɛ̀ wà kɛ̀ yãnzi, ben à yãpuraa pà̰ɛ tɔɔtɛ. Yã kɛ̀ à
kɛ̀ píngi bɔ̀ maa. [13] Ben má mà malaika e yã oo, ben malaika pãnde à là à bè: Wɛ́ɛgupu'ena
yã pì é gá kɛ ai bɔrɛmɛ? Saa kɛ̀ wègɔ̃ oo lán guu e dɔɔ nà yã pì kɔ̃n bɔnkpɛɛyã kɛ̀ è guu yaka
pìo kɔ̃n Luda kpɛ́ kpaḿmanao kɔ̃n kɛ̀sɛpɛɛpɛɛna zɪ̃̀kpɛɛ pìnɔao. [14] Ben à bèmɛ: Eégɔ̃ gaa ai
gurɔ wàa kuri awɛɛdo kpɛ́ basɔɔro sa'ona kɔngɔ kɔ̃n uusiɛo gbɛra, Luda kpɛ́ é gbasa à bɔ
maa.

Wɛ́ɛgupu bɔkɔ̃tɛna

[15] Gurɔɔ kɛ̀ mamɔma Danieli mɛ́ɛ wɛ́ɛgupu pì ee lɛ, mɛ́ɛ zɛ́ wɛtɛɛ mà à yáasi dɔ̃, ben ma
pɔ́ke è zɛna ma aɛ à bɔ̀ lán gɔ̃gbɛ̃ bà. [16] Ben ma gbɛ̃ntee kòto mà bɔna Ulaizi à lɛ zù à bè:
Gablieli, ǹ wɛ́ɛgupu kɛ̀ gbɛ̃ pì è bɔkɔ̃tɛnɛ. [17] À sɔ̃̀mazi ma zɛkiia. Kɛ̀ èe mɔɔ, vĩa ma kũ, ben
ma daɛ ma puua. À bèmɛ: Gbɛ̃ntee né, ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ wɛ́ɛgupu kɛ̀ ń è dɛ andunayãagurɔ yã ũmɛ.
[18] Gurɔɔ kɛ̀ èe yã oomɛ, ii ma kũ gbãa, má daɛna ma puua. Ben à ɔ nàma à ma fɛɛ à ma zɛ.
[19] À bè: Mɛ́ɛ yã kɛ̀ eé mɔ́ Luda pɔfɛ̃̄pitammagurɔ ziakpɛɛ zĩ oonnɛmɛ, zaakɛ andunayãagurɔ
yãmɛ. [20] Sãkaro kobamɛmplaadee kɛ̀ ń è pì dɛ Midiãnɔ kɔ̃n Pɛsia kínanɔ ũmɛ. [21] Blèkofĩi sɔ̃
né Girisi kpatamɛ. Koba bíta kɛ̀ dɔ à wɛ́ɛgbãtãn dɛ à kína káaku ũ. [22] Koba mèn siigɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃
bɔ̀ɛ koba kɛ̀ è gɛ̃ɛ ũu pì né kpata mèn siigɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃é bɔɛ à borii guunɔmɛ, mɔde aɔ̃ gbãaa é
ká lán à bàro.

23 Aɔ̃ kíblena gurɔ zãa zĩ, tó aɔ̃ taarikɛna lɛ́ kà, kína uu fɛ̃kpana mɔnafikide kàsara é fɛɛ.
24 À gbãaa é kaara, èe kɛ kɔ̃n à zĩnda gbãaaonlo. À pɔ́kaatɛna é swɛ̀ kɛ̃ŋ́gu. Yã kɛ̀ eé kɛ
píngi égɔ̃ papanamɛ, eé gɔ̃sagbãaanɔ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ dúgu zɔ̃. 25 À ɔ̃ndɔ̃ɔ guu à mɔnafiki
égɔ̃ papanamɛ, eégɔ̃ daa a ka. Tó gbɛ̃nɔ yãke dɔ̃naro, ben eé ń dúgu zɔ̃ paripari eé fɛɛ kɔ̃n
kínanɔ Kínao. Weé à kaatɛ, mɔde gbɛ̃ntee ɔɔnlo.
26 Sa kɔngɔ kɔ̃n sa uusiɛo ogurɔ wɛ́ɛgupu kɛ̀ ń è nɛ́ yãpuraamɛ. Ǹ yã pì ká takadan, zaakɛ
eé kɛ ziakpɛɛ zĩmɛ. 27 Mamɔma Daniɛli ma gbãaa yà̀a, ben ma gyãa kɛ̀ gurɔ plaa. Kɛ̀ ma fɛɛ,
ma ɛara ma zĩi kɛ̀ kínanɛ. Ma bídi kɛ̀ wɛ́ɛgupu kɛ̀ má è pì yãa, mɛ́ɛ à bɔkɔ̃tɛna dɔ̃ro.

9

Daniɛli aduakɛna

1 Asueru nɛ́ Dariusu, Midiã bori kíblena Babilɔnia bùsun wɛ̀ káaku guu, 2 mamɔma Daniɛli
ma yã kɛ̀ Dii ò annabi Yɛrɛmayanɛ è takadan à bè, Yerusalɛmu é gɔ̃ bɛzĩ ũ wɛ̀ baaagɔ̃
akurimɛ. 3 Ben ma aɛ dɔ̀ Dii Ludaa ma kúɛ kènɛ ma wɛ́ɛ kèa kɔ̃n léyinao kɔ̃n túbuo kuna ma
mìa kɔ̃n pɔsia utanɔo dana. 4 Ma adua kɛ̀ Dii ma Ludaa, ma a gbɛ̃nɔ durunnɔ òne ma bè:
N yã nna Dii Luda. Ń bíta bensɔ̃ ń naasi vĩ. Nɛɛ̀gɔ̃ n bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yenzi
aɔ̃è n yã maanɔ kũna náanɛ guu. 5 Wa durun kɛ̀ wa yã zaaa kɛ̀. Wa taari kènnɛ wa kpɛɛ
lìnnɛ. Wa bɔ yã kɛ̀ ń dìɛ kɔ̃n n dokanɔ kpɛɛ. 6 N zɔ̀bleri annabinɔ yã ò wa kínanɔnɛ
kɔ̃n wa kpatablerinɔ kɔ̃n wa dezinɔ kɔ̃n wa bùsu gbɛ̃nɔ ń píngi kɔ̃n n tɔ́o, ben wée ń
yã maro. 7 Dii, ń maa. Wapinɔ sɔ̃ wa gɔ̃ kɔ̃n wío gbà̀a, wamɔwa Yerusalɛmudeenɔ kɔ̃n
Yudanɔ píngi kɔ̃n Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kĩinɔ kɔ̃n Isaraili kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zà̀ bùsu kè n ń fãakɔ̃an
aɔ̃ bɔna n kpɛɛ yãnzinɔ ń píngi. 8 Dii, wí wa kũ durun kɛ̀ wá kènnɛ yãnzi, wapinɔ kɔ̃n wa
kínanɔ kɔ̃n wa kpatablerinɔ kɔ̃n wa dezinɔ. 9 Dii wa Luda, baa kɛ̀ wa sãsã n yãa, ń wɛ̃nda
vĩ kɔ̃n sùuo. 10 Dii wa Luda, wée mì sɛnnɛro wée tɛ́ doka kɛ̀ ń dà n zɔ̀bleri annabinɔnɛ
aɔ̃ɔ òweenɔziro. 11 Isarailinɔ pà̀ n dokanɛ ń píngi aɔ̃ gì n yã mazi. Ben n láari kɛ̀wa kɛ̀
wa durun kènnɛ yãnzi, lán ń ò n zɔ̀bleri Musa doka takadan nà. 12 N yã kɛ̀ n bè eé wa
lee kɛ̀we kɔ̃n wa gbɛ̃nsinɔ. N mɔ́nzi kpàwazi, wèe yã kɛ̀ Yerusalɛmu lè taka e anduna
guu zikiro. 13 Wa Luda, yã pì wa le lán à yã kú Musa doka takadan nà, mɔde wée n kii
wɛtɛro, wée kpɛɛ li wa durunnɔnɛ wa làakari dɔ̀ n yãpuraaaro. 14 Dii wa Luda, nɛ́ɛ gì kɛ
kɔ̃n mɔ́nzi kpanawazioro, zaakɛ n yã ègɔ̃ nna n yãkɛna guu píngi, ben wée n yã maro.
15 Dii wa Luda, n bɔ kɔ̃n wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ n gbɛ̃ ũunɔ zaa Igipiti kɔ̃n n gà̀sã gbãaao, n tɔ́
bɔ̀ lán à kuu ai kɔ̃n a gbà̀ao nà. Wa durun kɛ̀ wa taari kènnɛ. 16 Dii, lán n yãkɛnanɔɔ maa
píngi nà, ǹ n pɔfɛ̃ kɔ̃n n pɛ̃tɛ̃o kɛ̃ n wɛ́tɛ Yerusalɛmua kɔ̃n n kpiiio sa, zaakɛ Yerusalɛmu
kɔ̃n wamɔwa kɛ̀ wá dɛ n gbɛ̃ ũunɔ gɔ̃̀ fabona pɔ́ ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligawaziinɔnɛ ń píngi wa
durunnɔ kɔ̃n wa dezinɔ yãzaakɛnao yãnzi. 17 Wa Luda, ǹ mamɔma n zɔ̀bleri wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀
mɛ́ɛ kɛɛmma sí sa kɔ̃n ma wɛ̃nda wiiio. Dii, ǹ aɛ dɔ n kúkii kɛ̀ gbòroa n tɔ́ yãnzi. 18 Luda,
ǹ swã kpá ǹ ma yã ma. Ǹ wɛ́ɛ sɛ́ ǹ wɛ́tɛ kɛ̀ n tɔ́ kúa bɛzĩ gwa. Èe kɛ wa maakɛna yãnzin
wée wɛ́ɛ kɛɛmmaziro, n wɛ̃nda bíta yãnzimɛ. 19 Dii, ǹ ma yã ma! Dii, ǹ sùu kɛ! Dii, ǹ swã
kpá ma yãzi ǹ kɛ kpakpaa! Ma Luda, ǹton gì kɛro n tɔ́ yãnzi, zaakɛ n tɔ́ kú wɛ́tɛ pìa kɔ̃n
n gbɛ̃nɔmɛ.

Azuma baaagɔ̃ akuri yã

20 Gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ yã oo lɛ, mɛ́ɛ adua kɛɛ mɛ́ɛ ma durunnɔ yã oo kɔ̃n ma gbɛ̃ Isarailinɔ
durunnɔo, mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛ Dii ma Ludaa à kpii yã musu, 21 kɛ̀ mɛ́ɛ adua kɛɛ lɛ, Gablɛli, gbɛ̃ kɛ̀
má è wɛ́ɛgupu'ena guu yãa pì vì̀a à mɔ̀ ma kiia sa uusiɛ ogurɔ. 22 À yã òmɛ à bè: Daniɛli,
ma bɔ ma mɔnzi lɛ mà n wɛ́ɛ kɛ̃nnɛmɛ, n dɔ̃na e à kaara. 23 Kɛ̀ n na aduakɛnaa, Luda n
wɛ́ɛkɛɛ sì, ben ma mɔ mà onnɛ, zaakɛ à gbɛ̃ yenzideen n ũ. Ǹ làakari dɔ yã kèa ǹ laasuu lɛ́
wɛ́ɛgupu kɛ̀ nɛ́ɛ eea. 24 Luda azuma baaagɔ̃ akuri dìɛ n gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n n wɛ́tɛ pìo, lɛ à taarinɔ
mì dɛ à durunnɔ vĩi à yã zaaanɔ kɛ̃awa, eé bɔ kɔ̃n bɔna maaa kɛ̀ eé yãarooo, wɛ́ɛgupu'ena
kɔ̃n annabikɛɛ kɛnao lɛ́ é ká, weé Ludakukii kya kɛ. 25 Ǹ laasuu lɛ́ yã kèa ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ naana
zaa gurɔɔ kɛ̀ wà dìɛ kɛ̀ Yerusalɛmu é ɛara à su a gwena ziia ai à gàa pɛ́ Mɛsaya mɔ́gurɔɔa

eégɔ̃ dɛ azuma swɛɛplaa kɔ̃n azuma baaagɔ̃ awɛɛplaao ũmɛ. Weé ɛara wà káɛ weé à gãalɛnɔ kɛkɛ kɔ̃n zédaanɔ, mɔde nawɛ̃a égɔ̃ kuu gurɔɔ pìa. [26] Azuma baaagɔ̃ awɛɛplaaa pì gbɛra weé Mɛsaya pì dɛ, gbɛ̃ke é zɛoro. Kína kɛ̀ èe mɔɔ zǐkpɛɛnɔ é wétɛ pì kaatɛ kɔ̃n Luda kpéo. À mìdɛna é su lán í gublena bà. Ai à lɛ́ gɔ̃ gá ká zǐkana kɔ̃n kaatɛnao égɔ̃ kuu lán Ludaa dìɛ nà. [27] Kína pì é lɛdolɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔo pari ai azuma do. Azuma doo pì dagura eé sa'ona kɔ̃n gbadanao mì dɛ à tɛ̃̀pɔ guyakari pɛ́ɛ gwe ai kaatɛna kɛ̀ Ludaa dìɛ guyakari pìnɛ gá à leo.

10

*Gakuidee b*ɔ à mɔna Daniɛlizi

[1] Pɛsianɔ kí Sirusu kíblena wɛ̃̀ aagɔ̃dee guu wà yã bìia Daniɛli kɛ̀ wè benɛ dɔ Bɛtɛsazanɛ. Yã pì né yãpuraamɛ, bensɔ̃ zǐ̀ gbãa yãmɛ. À yã pì mà wɛ́ɛgupu'ena guumɛ, ben wà à bɔ̀kɔ̃tɛnɛ.

[2] Gurɔ beeea mamɔma Daniɛli, mɛ́ɛ pɔsiaa kɛɛ azuma aagɔ̃ɔ dagura. [3] Mɛ́ɛ pɔ́ nnaa blero, nɔ̀bɔ ke wɛ̃ɛ e gɛ̃ ma lɛ́nlo. Mɛ́ɛ nɔ́si kɛmaro ai azuma aagɔ̃ɔ pì gàa à pàpao.

[4] Mɔ káaku gurɔ baro awɛɛsiigɔ̃dee zĩ má zɛna swa bíta kɛ̀ wè sísi Tigiri saɛ. [5] Ma wɛ́ɛ sɛ̀ ma guu gwà, ben ma gbɛ̃ke è à táaru bisa dana, vura maa asaa dɔna à pii. [6] À mɛ̀ bɔ̀ lán gbɛ̀ bɛ̀ɛdee bà, à uu dɛ lán loupina bà. À wɛ́ɛ dɛ lán sɛ̀̃tɛ́ bà, à ɔɔnɔ kɔ̃n à gbánɔɔ e té kɛɛ lán mɔ̀gotɛ̃ lɔ́lɔna bà. À kòto dɛ lán gbɛ̃ parii kĩi bà. [7] Mamɔma Daniɛli mámbe ma wɛ́ɛgupu pì è mado. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúmaonɔɔ e ero, mɔde swɛ̃̀ kɛ̀ńgu, ben aɔ̃ bàa lɛ̀ wà gàa wà ùtɛ. [8] Mámbe ma gɔ̃ mado, mɛ́ɛ wɛ́ɛgupu bíta pì ee. Ma gbãaa yǎa, ma uu lìɛ, ma gɔ̃ gbãaa sai.

[9] Ma à kòto mà, ben gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ maa, ii ma kũ gbãa, ma daɛ ma puua. [10] Ben wà ɔ nàma wà ma sɛ wà ma kuɛ ma kosooa kɔ̃n ma ɔɔo, mɛ́ɛ lugalugaa. [11] Ben wà bèmɛ: Luda gbɛ̃ yenzide Daniɛli, ǹ làakari dɔ yã kɛ̀ mɛ́ɛ oonnɛɛa. Ǹ fɛɛ ǹ zɛ, zaakɛ wà ma zĩmmamɛ. Kɛ̀ à òmɛ lɛ, ma fɛɛ ma zɛ, mɛ́ɛ lugalugaa. [12] Ben à ɛ̀ara à bèmɛ: Daniɛli, ǹton tó vĩa n kũro, zaakɛ zaa gurɔ káaku kɛ̀ n n nɔ̀sɛ kpà yã wàaripanaa bensɔ̃ n n zĩnda bùsa Ludanɛ, à yã sìnyo. N yã pì yãnzin ma mɔzi. [13] Pɛsia bùsu tãa kí ma dãdã gurɔ baro awɛɛdo, ben malaika kínɔ do Mikaɛli bé à mɔ̀ à ma ĩan kà. [14] Ma mɔ lɛ mà yã kɛ̀ eé n gbɛ̃nɔ le gurɔ zãa zĩ bɔkɔ̃tɛnnɛ, zaakɛ wɛ́ɛgupu kɛ̀ nɛ́ɛ ee kuu zia yã ũmɛ.

[15] Gurɔɔ kɛ̀ èe yã pì oomɛ, ma a mì pɛ̀ɛ, má yĩtɛna kítikiti. [16] Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ lán gbɛ̃ntee bà pì ɔ kɛ̀ ma lɛ́a, ben ma lɛ́ wɛ̃̀ ma yã ò. Ben ma bè gbɛ̃ kɛ̀ zɛna ma aɛnɛ: Dii, ma wãwãa mà pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ ee yãnzi, ma gɔ̃ gbãaa sai. [17] Dii, mamɔma n zɔ̀bleri mé kɛ diamɛ mà yã onyo? Má gbãa vĩ dɔro, wesabona kɛ̀mao zĩ'ũ. [18] Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ lán gbɛ̃ntee bà pì ɛ̀ara à ɔ kɛ̀ma à ma gba gbãaa [19] à bè: Luda gbɛ̃ yenzide, ǹton tó vĩa n kũro. Ǹgɔ̃ kú kɔ̃n aafiao! Ǹ tó n làakari gɔ̃ kpaɛna! Ǹ swɛ̃̀ gɔ̃ gbãa! Kɛ̀ à yã òmɛ, ben ma gbãa è ma bè: Dii, ǹ yã omɛ sa, zaakɛ n ma gba gbãaa. [20] Ben à bè: Ń yã kɛ̀ tò ma mɔ n kiia dɔ̃ɔ́? Mɛ́ ɛara mà gá zǐ ká kɔ̃n Pɛsia tãa pìo tia. Tó ma ta, Giriki tãa é mɔ́. [21] Mɔde mɛ́ yã kɛ̀ kú Yãpura Takadan onnɛ gĩa. Gbɛ̃kee e zɛ à ma ĩan káro, séde a malaika Mikaɛli baasiro.

11

[1] Midiã bori Dariusu kíblena wɛ̃̀ káaku guu, ma zɛ ma gi kɔ̃n Mikaɛlio ma à dǎ̀kpa.

*S*ɔɔmɛtɛ kína kɔ̃n gu'igbãro kínao

[2] Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ. Kína pãndenɔ é fɛɛ gɔ̃ɔn aagɔ̃ aɔ̃ kí ble Pɛsia bùsun. Aɔ̃ siigɔ̃dee té ń kpɛɛ, eégɔ̃ auziki vĩ maamaa dɛńla. Eé gbãaa e a auziki pì yãnzi eé tó gbɛ̃ píngi fɛɛ Girisi bùsuzi. [3] Kína gbãadee é fɛɛ à kí ble bùsunɔa pari, eégɔ̃ kɛɛ lán à yezi nà. [4] À fɛɛna gbɛra à kpata é gboro à kɛ lɛo siigɔ̃, anduna gooda siigɔ̃ɔnɔ baade kɔ̃n a pɔ́o. Èe kɛ à boriinɔ bé wé kpata pìnɔ blero, gbɛ̃ pãndenɔ bé wé ble, à kpata pìnɔ gbãaa é ká à káakupɔ ũro.

[5] Sɔɔmɛtɛ kpa kína égɔ̃ gbãa vĩ, mɔde à zǐkpɛɛnɔ gbɛ̃nsi ke égɔ̃ gbãa vĩ dɛàla. Eé kí ble à kpata égɔ̃ bíta. [6] Gurɔ plaaa gbɛra aɔ̃é lɛdolɛ kɛ. Sɔɔmɛtɛ kpa kína é a nɛ́nɔkparɛ kpãsã gu'igbãro kínaa lɛdolɛkɛna kɔ̃o sèeda ũ, mɔde nɔgbɛ̃ pì égɔ̃ iko vĩ gwero, kína pì kɔ̃n à nɛ́o é gì kɛro. Weé nɔgbɛ̃ pì kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀onɔ kɔ̃n à deo kɔ̃n à ĩankario kpáḿma gurɔ beeea.

7 Nɔgbɛ̃ pì danɛ ke bé eé kí ble à de gɛ̃ɛ ũ. Eé lɛ́ɛ gu'igbãroo kpa kína zǐkpɛɛnɔa eé gɛ̃ à zɛki
gbãaan. Eé zǐ káńyo à gbãa mɔ́ńnɛ. 8 Eé ń tãanɔ kɔ̃n ń dii kɛ̀ aɔ̃ kàsanɔ sɛ́ɛ wà táo Igipiti
kɔ̃n ń pɔ́ bɛ̀ɛdee kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogionɔ. Eé gu'igbãroo kpa kína tón gĩa gurɔ
plaa. 9 Gu'igbãro kpa kína pì é mɔ́ à lɛ́ɛ sɔɔmɛtɛ kpa kína pì bùsua se, mɔde eé ɛara à tá a
bùsun. 10 À nɛ́nɔ é zǐ soru kɛ aɔ̃ zǐkpɛɛnɔ kakɔ̃a paripari. Aɔ̃é da zɛ́n aɔ̃ dagula lán swapana
bà. Aɔ̃é zǐ ká ai aɔ̃ gá káo à zɛki gbãaan. 11 Sɔɔmɛtɛ kpa kína é fɛ̃ eé gá zǐ ká kɔ̃n gu'igbãroo
kpa kínao kɔ̃n zǐkpɛɛ kɛ̀ à kàkɔ̃a paripariinɔ eé zǐ bleḿma. 12 Tó à zǐkpɛɛ pìnɔ sɛ̀ɛ à tàńyo, eé
a zĩnda sɛ́ lezĩ. Eé ń dɛdɛ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri, mɔde eé e à zǐ bleḿma gurɔ píngiro. 13 Gu'igbãro
kpa kína é ɛara à zǐkpɛɛnɔ kakɔ̃a paripari dɛ à káakupɔla. Tó à gurɔɔ kà, eé mɔ́ kɔ̃n a zǐkpɛ
parii pìnɔ, baade kɔ̃n a gɔ̃kɛbɔnɔ.

14 Gurɔ beeea gbɛ̃ paridee é fɛɛ sɔɔmɛtɛ kpa kínazi. N bori gɔ̃ pãsĩnɔ é fɛɛzi wɛ́ɛgupu kɛ̀ ń
è yãpapana yãnzi, mɔde aɔ̃é mìnnaa kɛro. 15 Gu'igbãro kpa kína é mɔ́ à wɛ́tɛ bĩide kagura kɛ
eé sí. Sɔɔmɛtɛ kpa zǐkpɛɛnɔ gbãaa é fɔ̃ à kpáńnɛro, baa aɔ̃ zǐkpɛ maaanɔ. Aɔ̃ gbãaa é fɔ̃ro.
16 Kína kɛ̀ mɔ̀ à lɛ̀ɛa é kɛ lán à yezi nà, gbɛ̃ke é fɔ̃ à kpánɛro. Eé zɛ bùsu maaan eégɔ̃ à kaatɛna
zɛ́ vĩ. 17 Eé zɛo à mɔ́ kɔ̃n a bùsu ikoo píngi, mɔde eé lɛdolɛ kɛ kɔ̃n sɔɔmɛtɛ kpa kínao. Eé a
nɛ́nɔkpare kpãsãa lɛ à e à à kpata yaka yãnzi. Yã pì é zɛ́ kɛro, eégɔ̃ àre ke vĩnɛro. 18 Eé gbasa
à aɛ dɔ ísiaa saɛ bùsunɔa eé sí pari, ben zǐkpɛɛnɔ gbɛ̃nsi ke é à wada mì dɛ eé tó à wada wí
à musu. 19 Eé ɛara à aɛ dɔ a bɛ bùsu zɛki gbãaanɔa sa, mɔde eé gɛ̃̀n sí à lɛ́ɛ, weé à e dɔro.

20 À gɛ̃ɛ é bɛ'ɔɔsiri gbãamɔnnɛri gbareḿma lɛ à a kíkɛgakui kaara yãnzi, mɔde gurɔ plaaa
gbɛra eé gamɛ, èe kɛ pɔfɛ̃ ke zǐ yãnzinlo. 21 À gɛ̃ɛ égɔ̃ dɛ gbɛ̃ gina kɛ̀ wèe à kpá kpatanloo ũ.
Gurɔɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔ yãke danaro, eé mɔ́ à lɛ́nnaa kásańnɛ à kpata síḿma. 22 Eé zǐkpɛɛnɔ wíwi
a aɛ dúgudugu, eé ń kaatɛ kɔ̃n kína kɛ̀ à lɛdolɛ kɛ̀oo. 23 Lɛdolɛkɛnao gbɛra eé bɔ à kpɛɛ, à
gbãaa é kaara, baa tó à gbɛ̃nɔɔ pariro. 24 Eé gɛ̃ bùsu auzikidee kɛ̀ à gbɛ̃nɔ yãke danaroonɔzi,
eé yã kɛ̀ a denɔ ke a dezinɔ e fɔ̃ wà kɛ̀roo kɛ. Eé ń pɔ́nɔ sɛ́ɛ eé ń pɔ́kãdeenɔ nakɔ̃a eé ń auziki
pìnɔ kpaatɛtɛ a ìbanɔnɛ. Eé à zaaa kpakɔ̃sɔ̃ zɛki gbãaanɔzi, mɔde eé gurɔ plaaa kɛro. 25 Eé
swɛ̀ diɛ à tɛ́ ká a zĩndan. Eé gɛ̃ sɔɔmɛtɛ kpa kínazi kɔ̃n zǐkpɛɛnɔ paripari. Sɔɔmɛtɛ kpa kína
pì é zǐ káo kɔ̃n a zǐkpɛ parii kɛ̀ aɔ̃ gbãaa kɛ̀ bítanɔ, mɔde eé ń fɔ̃ro, zaakɛ weé lɛ́ kpakɔ̃sɔ̃zimɛ.
26 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è pɔ́ bleonɔ é zǐbɔnkpɛɛ kɛnɛ. Weé pɛ́ à zǐkpɛɛnɔa wà ń paridee dɛdɛ. 27 Kí gɔ̃ɔn
plaaa pìnɔ é vɛ̃ɛ teebu dɔ̃nkɔ̃zi kɔ̃n nɔ̀sɛzaaao aɔ̃ ɛgɛɛ tokɔ̃nɛ. Eé zɛ́ kɛro, zaakɛ yã é mì dɛ à
gurɔɔamɛ. 28 Gu'igbãro kpa kína é da a bùsu zɛ́n kɔ̃n auziki bítao, mɔde eé yã zaaa kpakɔ̃sɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ Luda bà kúńyonɔzi. Eé yã lúńnɛ gbasa à tá a bùsun.

29 Tó à gurɔɔ kà, eé ɛara à gɛ̃ sɔɔmɛtɛ kpa bùsuzi, mɔde kɛ̀kii égɔ̃ dɛ lán à káakupɔ bàro.
30 Ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛndeenɔ é gínɛ kɔ̃n góro'itɛnɔ. Eé na a sàsaa, eé ɛara à gá pɔfɛ̃ pita gbɛ̃ kɛ̀ Luda
bà kúńyonɔa. Eé zɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda bà kuunańyo yã gbòronɔo. 31 À zǐkpɛɛnɔ é Luda kpɛ́
gbãsĩ lɛ́ aɔ̃é saa kɛ̀ wègɔ̃ oo lán guu e dɔɔ nà mì dɛ aɔ̃é tɛ̃̀pɔ guyakari pɛ́ɛn. 32 Eé gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ Luda bà kuunańyo yã gbòronɔ mì liɛ kɔ̃n mɔnafikio, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń Luda dɔ̃ɔnɔ é zɛ
gbãa aɔ̃ gínɛ. 33 Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩinɔ é yã da gbɛ̃nɔnɛ pari, mɔde gurɔ plaaa dagura weé
ń gbɛ̃kenɔ kwɛ́ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao weé ń gbɛ̃kenɔ kpáta weé ń gbɛ̃kenɔ ká kpɛ́siaan weé ń pɔ́nɔ
síḿma. 34 Tó aɔ̃ lɛ̀ɛ lɛ, weé ń ĩan ká féte, mɔnafikideenɔ é naḿma pari. 35 Ɔ̃ndɔ̃ri pì kenɔ é
kpágula, lɛ Luda e à ń baasa à ń gbãsĩ woroḿma, lɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ e à pura kũ ai gurɔ lɛ́ gá ká,
zaakɛ gurɔɔ pì é ká lán Ludaa dìɛ nàmɛ.

Kína kɛ̀ eé a zĩnda sɛ́ lezĩ

36 Kína ke bé eé kɛ lán à yezi nà eé a zĩnda sɛ́ lezĩ, eé bítakɛɛ dɔ̃ a zĩndanɛ dɛ tãanɔla píngi
eé dɔkɛna yã o Luda kɛ̀ dɛńlaa musu. À yã égɔ̃ gaamɛ ai Luda pɔfɛ̃pitammagurɔɔ gá papao,
zaakɛ Luda é yã kɛ̀ à zɛ̀o kɛmɛ. 37 Kína pì é a dezinɔ tãanɔ yã daro ke tãa kɛ̀ nɔgbɛ̃nɔ ègɔ̃
yezi. Eé tãa ke yã daro eé bítakɛɛ dɔ̃ a zĩndanɛ dɛńla píngi. 38 Eé zɛki gbãaanɔ tãa kpe da a
dii ũ aɔ̃ gɛ̃ɛ ũ. Eé dii kɛ̀ a dezinɔ dɔ̃roo pì kpe da kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeeo
kɔ̃n pɔ́ auzikideenɔ. 39 Eé yã lú zɛki gbãa gbɛ̃ntɛ̃nɔnɛ bori zǐtɔnɔ tãa pì gãzĩ. Eé gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ à
dɔ̃ɔnɔ kpe da maamaa. Eé tó aɔ̃ kí ble gbɛ̃nɔa pari, eé bùsu kpàatɛtɛńnɛ ń asaia ũ.

40 Tó à gurɔ lɛ́ kà, sɔɔmɛtɛ kpa kína é lɛ́ɛa zǐo, ben gu'igbãroo kpa kína é fɛɛzi lán zàga'ĩa
bà kɔ̃n sɔ̃gorono kɔ̃n sɔ̃deenɔ kɔ̃n góro'itɛnɔ paripari. Eé gɛ̃ bùsunɔzi pari à dagula. 41 Eé gɛ̃
bùsu maaazi dɔ. Bùsu paridee é lɛ́ɛ, mɔde Ɛdɔmunɔ kɔ̃n Mɔabunɔ kɔ̃n Amɔninɔ gbɛ̃nsinɔ
é bɔ. 42 À iko é bùsu pariinɔ le, Igipiti é bɔro. 43 Eé gbãaa ble Igipiti auziki kɛ̀ utɛnanɔa, vura
kɔ̃n kondogio kɔ̃n pɔ́ bɛ̀ɛdeenɔ píngi. Libianɔ kɔ̃n Etiopianɔ é mì siɛnɛ. 44 Baaru kɛ̀ eé bɔ
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kɔ̃n gu'igbãroo kpaao é tó swɛ̃̀ kɛ̃n, eé da zɛ́n kɔ̃n pɔfɛ̃ bítao gbɛ̃ parideenɔ
kaatɛna kɔ̃n ń mìdɛnao yãnzi. 45 Eé a kíkɛ bisakutaa dɔ ísia kɔ̃n Luda kpii maaao dagura.
Gwen eé gan, gbɛ̃ke é à ĩan káro.

12

Gurɔ zãa zĩ

1 Gurɔ beeea Mikaɛli, malaika ìsi kɛ̀ è zɛ kɔ̃n n gbɛ̃nɔo é fɛɛ. Gurɔ beee nawɛ̃a égɔ̃ bíta.
Zaa boriinɔ naana gurɔ ai gurɔ beeea à taka e kɛ zikiro. Gurɔ beeea n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ kú Luda
takada guunɔ é bɔ. 2 Gbɛ̃ parii kɛ̀ aɔ̃ɔe ii oo tɔɔtɛ guunɔ é vu. Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ égɔ̃ wɛ̃̀ndi kũ eé
yãaroo vĩ, aɔ̃ gbɛ̃kenɔ sɔ̃ lalandi kɔ̃n wí yãanasaio. 3 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩinɔ égɔ̃ tɛ́ kɛɛ lán
musu pɔ́nɔ bà. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è tó parii bɔ maaa pìnɔ égɔ̃ tɛ́ kɛɛ lán sɔsɔnɛnɔ bà. 4 Mpi sɔ̃ Daniɛli,
ǹ yã pìnɔ ká takadan ǹ koko ǹ à lɛ́ nakɔ̃a ai gurɔɔ pì lɛ́ gá ká. Gbɛ̃ parideenɔ égɔ̃ gaa weégɔ̃
suu lɛ wà dɔ̃na kaara.
5 Mamɔma Daniɛli ma guu gwà, ben ma gɔ̃ɔn plaaanɔ è, gbɛ̃ doo zɛna swaa baa kɛ̀ kpa, gbɛ̃
doo baa kãa kpa. 6 Aɔ̃ gbɛ̃ mèn doo bè gbɛ̃ kɛ̀ táaru bisa dana à zɛna swa'ilaanɛ: Yãbɔnsaɛ
pìnɔ é mì dɛ bɔrɛmɛ? 7 Gbɛ̃ kɛ̀ táaru bisa dana à zɛna swa'ilaa pì a ɔplaa kɔ̃n a ɔzɛɛo sè musu,
ben má mà à bè kɔ̃n Gurɔpingide tɔ́o: Wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n a kusuomɛ. Tó wà Luda gbɛ̃nɔ gbãaa
fɔ̃̀ wà yǎa, yã pìnɔ gbasa wà mì dɛ píngi. 8 Má mà, mɔde mɛ́ɛ à bɔkɔ̃tɛna dɔ̃ro, ben ma à là
ma bè: Dii, yã pì gbɛ̀ é bɔ diamɛ? 9 À wèmala à bè: Daniɛli, ǹ gá! Yã pìnɔ mì égɔ̃ utɛnamɛ,
weégɔ̃ pɔ́ kúɛa ai gurɔ lɛ́ gá ká. 10 Zĩ beeea gbɛ̃nɔ gbãsĩ é kɛ̃ḿma pari, aɔ̃ nɔ̀sɛ é pura kũ lán
wà ń baasa bà, mɔde gbɛ̃ zaaanɔ é kɛkɛ wàgɔ̃ zaa. Gbɛ̃ zaa ke é yã pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro, mɔde gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩinɔ bé wé ma. 11 Tó wà saa kɛ̀ wè o lán guu e dɔɔ nà mì dɛ̀ wà tɛ̃̀pɔ guyakari
pɛ̀ɛn, gurɔ wàa swɛɛdo kpɛ́ basiigɔ̃ akuri bé eégɔ̃ kuu. 12 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ eé gurɔ wàa
swɛɛdo kpɛ́ baswɛɛplaa sɔɔrosai dã à ká ũ. 13 Mpi sɔ̃, ǹ gá ai n gurɔ lɛ́a. Nɛ́ anduna tó gbasa
ǹ fɛɛ ǹ n baka le gurɔ zãa zĩ.

YUNUSA

*Yunusa bàal*ɛna Diinɛ

1 Dii yã ò Amitai nɛ́ Yunusanɛ à bè: 2 Ǹ fɛɛ ǹ gá wɛ́tɛda bíta kɛ̀ wè be Ninɛva guu ǹ
kpãkẽńzi, zaakɛ aɔ̃ zaakɛna ma kii lè. 3 Ben Yunusa bàa lɛ̀ Diinɛ à mì pɛ̀ Tasisia. Kɛ̀ à kà
Yɔpa, à góro'itɛ è gwe kɛ̀ èe gaa Tasisi. Kɛ̀ à fĩa bò, à gɛ̃̀n kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa gweenɔ, èe
bàa lɛɛ Diinɛ. 4 Dii ĩa gbãaa gbàrɛ ísiaala, ben zàga'ĩa pãsĩ fɛ̀ɛ ísiaala ai góro'itɛ yezi à para.
5 Vĩa góro gbɛ̃nɔ kũ̀, baade e wii pɛɛ a tãazi, ben aɔ̃ góro pì asoonɔ bɔ̀ɛ aɔ̃ɔe kaa ín lɛ góro e
à futa kũ. Yunusa sɔ̃ pìta à gɛ̃̀ à dàɛ góro gĩzĩ, ben i bíta à sɛ̀. 6 Górodee gàa à à lè à bè: Bɔ́
iin nɛ́ɛ oo lɛɛ? Ǹ fɛɛ ǹ wii pɛ́ n tãazi, wègɔ̃ dɔ̃ro tó eé wa wɛ́ɛ gwa à wa bɔ.

7 Ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: À mɔ́ wà kàbankpɛ kɛ lɛ wà dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̃̀wazi kɔ̃n kisia kɛ̀o. Kɛ̀ aɔ̃
kàbankpɛ kɛ̀, ben à Yunusa kũ̀. 8 Aɔ̃ à là wà bè: Ǹ owe gbɛ̃ kɛ̀ ń dɛ à ũ, mmɔn kɛ̀ n gɛ̃wazi
kɔ̃n kisia kɛ̀ takao. Zĩ kpareen nɛɛ̀ kɛɛ? N bɔ mámɛ? Bùsu kparee gbɛ̃n n ũu? Bori kpareen
n ũu? 9 À wèńla à bè: Eberun ma ũ. Dii Luda Musude kɛ̀ ísia kɔ̃n tɔɔtɛo kèn mɛɛ̀ dɔnzi kɛnɛ.
10 Ben vĩa gbɛ̃ pìnɔ kũ̀, swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu, aɔ̃ bènɛ: Bɔ́yãnzi ń kɛ̀ lɛzi? Gbɛ̃ pìnɔ dɔ̃̀ kɛ̀ èe bàa lɛɛ
Diinɛmɛ, kɛ̀ à òńnɛ lɛ yãnzi. 11 Í kpɛ́ e góro zuzuu, ben aɔ̃ à là wà bè: Dian wé kɛnnɛ nà lɛ
ísiaa busawee? 12 À bèńnɛ: À ma sɛ́ à ma zu ísiaan lɛ í busaare, zaakɛ má dɔ̃̀ kɛ̀ mámbe ma
gɛ̃azi kɔ̃n zàga'ĩa gbãaa kɛ̀o. 13 Aɔ̃ nà górolinaa lɛ wà e wà bikũ, mɔde aɔ̃ɔe fɔ̃ro, zaakɛ í kpɛ́
e ń zuzuumɛ. 14 Ben aɔ̃ wii pɛ̀ Diizi wà bè: N yã nna Dii! Ǹton wa kaatɛ gbɛ̃ kɛ̀ wɛ̃̀ndibɔna
yãnziro. Dii, ǹton wa diɛ taarideenɔ ũ à dɛna yã musuro, zaakɛ n n pɔyezi dàwemɛ. 15 Ben
aɔ̃ Yunusa sɛ̀ wà zù ísiaan, ben í pì zuzuna kpàɛ. 16 Dii yã pì tò vĩa gbɛ̃ pìnɔ kũ̀ maamaa, ben
aɔ̃ saa òa aɔ̃ lù sènɛ. 17 Ben Dii tò kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ bɔ̀ à Yunusa mɔ̀, ben à kè kpɔ̀ pì gbɛɛɛn fãantɛ̃
aagɔ̃ gwãavĩ aagɔ̃.

2

*Yunusa aduak*ɛna kpɔ̀ gbɛɛɛn

1 Zaa kpɔ̀ pì gbɛɛɛn Yunusa wɛ́ɛ kɛ̀ Dii a Ludaa à bè:
2 Ma lɛ́ zù Diizi ma kagurakɛna guu,
ben à wèmala.
Zaa gɛ̀wãa lɔ̀n ma wii pɛ̀,
ben à ma yã mà.
3 N ma zu ísia lɔ̀n
ai zaa à guragura,
ísɔ̃ dìdima kɔ̃n à kakanao,
n ísɔ̃kana fùta táa ò ma mìla.
4 Ma bè n pɛma bɔna n kiia,
mɔde mɛ́ ɛara mà wɛ́ɛ si
n kpɛ́ kɛ̀ kú adonalɛ.
5 Í ma kũ ma waalɛ,
í lɔ̀ ma mɔ,
burugu fĩ̀kã ma mìzi.
6 Ma kpaɛ ai kpiiinɔ kãsãazi,
tɔɔtɛ zɛ́ kɛ̀ wɛ̃na vĩroo tàtamalɛ.
Ben n ma bɔ gɛ̀wãan,
n ma mì sì Dii ma Luda.
7 Kɛ̀ má yezi mà anduna tó,
Dii, n yã dɔ̀magu,
ben ma wɛ́ɛ kèmma,
à n kii le ai n kpɛ́ kɛ̀ kú adonan.
8 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ gina yã kũnanɔ kɛ̃̀ Luda aubarikaa,

9 mapi sɔ̃, mɛ́ saa omma kɔ̃n sáabukɛnao,
mɛ́ lù kɛ̀ má sɛ̀nnɛɛ fĩa bo.
Dii bɛ́ è ń mì sí.

10 Kɛ̀ Dii yã dà kpɔ̀ pìnɛ, ben à Yunusa pìsi ísiaa lɛ́zi.

3

Yunusa gana Ninɛva

1 Dii yã ò Yunusanɛ à gɛ̃̀n plaade dɔ à bè: 2 Ǹ fɛɛ ǹ gá wɛ́tɛda bíta kɛ̀ wè be Ninɛva guu ǹ yã
kɛ̀ má òɔnnɛɛ kpàakpa kɛ́ńnɛ gwe. 3 Ben Yunusa fɛ̀ɛ à gàa Ninɛva lán Dii òɔnɛ nà. Ninɛva sɔ̃
wɛ́tɛ bítamɛ maamaa. Tá kɛ̀ weé o wà wɛ́tɛ pì paa wà bɔo kà gurɔ aagɔ̃ tá ũ. 4 À gɛ̃̀ wɛ́tɛdaa
pì guu à táa ò gurɔ do, ben à nà kpàakpakɛnaa à bè: Gurɔ baplaaa bé à gɔ̃̀ kɛ̀ weé Ninɛva
kaatɛ. 5 Ninɛvadeenɔ Luda yã sì, ben aɔ̃ léyi kpàakpa kɛ̀ aɔ̃ pɔsia utanɔ kùńla, nɛ́ féte kɔ̃n
gbɛ̃̃nsio.
6 Kɛ̀ à baaru Ninɛva kína kii lè, à fɛ̀ɛ a kíblekitaa à a gumusu bɔ̀ à zù à uta kãsãa dà à lutɛ̃
dàala nɔ̀sɛliɛna sèeda ũ. 7 À bè wà kpàakpa kɛ a wɛ́tɛn lán kɛ̀ bà: Lán kína kɔ̃n a ìbanɔ dìɛ
nàn yè. Gbɛ̃̃nteenɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ píngi, pɔ́blee tón gɛ̃ ń lɛ́nlo, aɔ̃ton í miro. 8 Gbɛ̃̃ntee kɔ̃n
pɔ́kãdeenɔ uta kãsãa dada ń píngi, aɔ̃gɔ̃ wii pɛɛ Ludazi wàgɔ̃ zɛàla. Baade bɔ a zɛ́ zaaan à ɔ
bɔ yã pãsĩn. 9 Dé bé à dɔ̃ tó eé wa wɛ̃̃nda gwa à nɔ̀sɛ liɛ, à fɛ̃na pãsĩ yãa à wa bɔ kaatɛnan?
10 Kɛ̀ Luda ń yãkɛna è kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ ń zɛ́ zaaan, à ń wɛ̃̃nda gwà, èe tó mɔ́nzi kɛ̀ à dìɛ à kpáńzi ń le
dɔro.

4

Dii yã dadana Yunusanɛ kɛ̀ à gbɛ̃̃nɔ wɛ̃̃nda gwa

1 Yã pì kɛ̀ Yunusanɛ zaa ai, ben à pɔ fɛ̃̀. 2 À wɛ́ɛ kɛ̀ Diia à bè: N yã nna Dii! Mɛ́ɛ yã beee
o zaa ma bùsunloo? Beee yãnzin ma bàa sì mɛ́ɛ taa Tasisizi! Zaakɛ má dɔ̃ kɛ ń sùu kɔ̃n
wɛ̃̃ndaao vĩ. N pɔɔ è fɛ̃ kpakpaaro, ń gbɛ̃̃kɛ bíta vĩ, nɛɛ̀ yã da n nɔ̀sɛnlo. 3 Tia sa Dii, ǹ ma sɛ́,
zaakɛ ma ga wɛ́ɛ sì dɛ ma kuunala. 4 Dii bènɛ: À maa n pɔ fɛ̃̀ɔ́?
5 Yunusa bɔ̀ wɛ́tɛdaa pì guu à gàa à vɛ̃̀ɛ ɔfãntɛ̃̃bɔɛ kpa. À kutaa dɔ̀ gwe à kú à guu, èe yã
kɛ̀ eé wɛ́tɛdaa pì lee dãa. 6 Ben Dii tò zãgã fɛ̀ɛ à ɔra kpà Yunusala lɛ à nawɛ̃a e à lago. Zãgã
pì yã tò Yunusa pɔɔ kɛ̀ nna maamaa. 7 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben Ludaa tò kɔ̀kɔ mɔ̀ à zãgã pì zɔ̃̀, ben
à kori kũ̀ à gà. 8 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ fɛ̀ɛ à gbãa kũ̀, Luda bɔ̀ kɔ̃n ĩa wãaao ɔfãntɛ̃̃bɔɛ kpa, ben ɔfãntɛ̃ e
à lɛɛ a mìa. Kɛ̀ à yɛ̃̀ɛ vĩ dɔro, ben à ga ni dɛ̀ à bè: Ma ga wɛ́ɛ sì dɛ ma kuunala. 9 Ben Luda
bènɛ: À maa n pɔ fɛ̃̀ zãgã beee yã musuɔ́? Ben à bè: À maa, à kà mà pɔ fɛ̃ ai mà ga. 10 Ben Dii
bènɛ: Zãgã kɛ̀ nɛ́ɛ à zĩi kɛro, ḿbe ń tò à gbɛ̀̀ro, ben à kɛ̀nnɛ wɛ̃̃nda. À fɛ̀ɛ gwãavĩ dooa, ben
à gà gwãavĩ do. 11 Mapi sɔ̃, à maa wɛ́tɛda bíta Ninɛva kɛmɛ wɛ̃̃ndaroo? Aɔ̃ nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ ɔplaa
dɔ̃̃kɔ̃zi kɔ̃n ɔzɛɛoroonɔɔ parii dɛ bɔrɔ baswɛɛdoola bensɔ̃ aɔ̃ pɔ́kãdeenɔ kpɛ̀ɛsɛ.

ZAKARI
8

*Dii lɛ́*gbɛ̃na Isarailinɔ yã musu

1 Dii Zǐkpɛde yã sùma à bè:
2 Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè,
mɛ́ɛ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpaa Zayɔn yã musu maamaa,
èe ma nɔ̀sɛ kpataa pãsĩpãsĩ.
3 Mamɔma Dii ma bè,
mɛ́ ɛara mà su Zayɔn,
mɛ́ vɛ̃ɛ Yerusalɛmu.
Weé be Yerusalɛmunɛ Wɛ́tɛ Yãpurade,
weé be mamɔma Dii Zǐkpɛde kpiiinɛ Luda Kpiii.
4 Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè,
gɔ̃ gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n nɔ gbɛ̃nsinɔ
é ɛara wà káɛ Yerusalɛmu gãalɛnɔa,
baade kɔ̃n a gòo kũna
kɛ̀ aɔ̃ zi kṵ̀ yãnzi.
5 Gɔ̃kparɛnɔ kɔ̃n nɔkparɛnɔ
é wɛ́tɛ pì gãalɛnɔ pa dɔ,
aɔ̃égɔ̃ kɔ̃kɔ̃ oo à zédaanɔ guu.
6 Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè,
Yã pì é bɔ borii kɛ̀ gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ saɛ gurɔ beeea,
mɔde eé bɔ ma saɛro.
Mamɔma Dii Zǐkpɛde mámbe má ò.
7 Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè,
mɛ́ ma gbɛ̃nɔ bɔɛ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa bùsunɔn
kɔ̃n ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa bùsunɔo,
8 mɛ́ suńyo aɔ̃gɔ̃ kú Yerusalɛmu,
aɔ̃é gɔ̃ ma gbɛ̃nɔ ũ,
mɛ́gɔ̃ dɛńnɛ Luda náanɛdee ũ a zɛ́a.

9 Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè, amɔanɔ kɛ̀ ée yã kɛ̀kii maanɔ annabinɔ lɛ́zĩ zaa gurɔɔ kɛ̀ wà ma kpɛ́ ɛ̃ɛ dàɛ ai gbɑ̀a, à aĩa kɛ kpɛ́ pì bonazi. 10 Ai gurɔɔ pì gàa à kào gbɛ̃nteenɔ kɔ̃n pɔ́kãdeenɔ è asaiapɔ e zĩ guuro. Gbɛ̃ kɛ̀ èe gaa kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ èe suuo aafia vĩro ń ibɛɛnɔ yãnzi, zaakɛ má tò wà íbɛtɛ kpà kɔ̃o kɔ̃ tɛ̃ɛ. 11 Mɔde mɛ́ yã kɛ borii kɛ̀ gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔnɛ tia lán yãa bàro. Mamɔma Dii Zǐkpɛde mámbe má ò. 12 Ludambɛɛ é mɔdɔ kpá, blɛwɛɛ égɔ̃ aafia, geepi línɔ é né i, tɔɔtɛ é pɔ́blee kɛ. Mɛ́ pɔ́ pìnɔ kpá borii kɛ̀ gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔa gbaa ũ. 13 A Yudanɔ kɔ̃n Isarailinɔ, lán a gɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ boriinɔ è ń ká kɔ̃n a tɔ́onɔ ũ nà, lɛn mɛ́ a mì sí mà tó wà aubarika dańgu kɔ̃n a tɔ́o lɛ dɔ. Àton tó vĩa a kũro. À aĩa kɛ.

14 Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè, lán ma zɛo ma mɔ́nzi kpàazi gurɔɔ kɛ̀ a dezinɔ ma pɔɔ fɛ̃̀mɛ nà, ben mɛ́ɛ a wɛ̃nda gwaro, 15 lɛn ma zɛo lɛ dɔ mà à maaa kɛ Yerusalɛmudeenɔnɛ kɔ̃n Yudanɔ ń píngi gurɔ kènɔa. Mamɔma Dii Zǐkpɛde mámbe má ò. Àton tó vĩa a kũro. 16 Yã kɛ̀ égae kɛɛn yè. A baade gae yãpuraa o a gbɛ̃daaanɛ. Àgae yã gɔ̃gɔ̃ a zɛ́a nnanna a yãkpaɛkɛkiinɔn. 17 A gbɛ̃ke tón a gbɛ̃daaa kpákpa a zaaaoro. Ɛgɛtona kɔ̃n ma tɔ́o tón kɛarero, zaakɛ ma za yã pìnɔn píngi. Mamɔma Dii Zǐkpɛde mámbe má ò.

18 Dii Zǐkpɛde yã ɛ̀ara sùma à bè: 19 Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè, lɛ́ kɛ̀ eègɔ̃ yii mɔ siigɔ̃dee guu kɔ̃n mɔ sɔɔrodeeo kɔ̃n mɔ swɛɛplaadeeo kɔ̃n mɔ kurideeo é gɔ̃ a Yudanɔnɛ zĩbaa maaa kɛ̀ é pɔnnaa kɛn kɔ̃n yáadɔnao ũ. Beee yãnzi à wɛtɛ àgɔ̃ kuu kɔ̃n yãpuraao kɔ̃n aafiao.

[20] Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè, boriinɔ kɔ̃n wɛ́tɛdeenɔ é mɔ́ pari ai tia. [21] Weé gá okɔ̃nɛ wɛ́tɛ
kɔ̃n wɛ́tɛo wà be: Wà gá Dii kii wɛtɛ wà Dii Zǐkpɛde pì wɛ́ɛ wɛtɛ. Mapi mɛ́ gá se. [22] Boriinɔ
kɔ̃n bùsu gbãade gbɛ̃nɔ é mɔ́ ma kii wɛtɛ pari Yerusalɛmu lɛ wà ma wɛ́ɛ kɛ. [23] Mamɔma Dii
Zǐkpɛde ma bè, zĩ pìn gɔ̃ɔn kuri kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ bori kɔ̃n boriio guunɔ e Yuda mɛ̀n do kũ a uta lɛ́a
wà benɛ, wé gányomɛ, zaakɛ wá mà kɛ̀ Ludaa kúao.

9

Yã vɛ̃ɛna Isarailinɔ ibɛɛnɔa

[1] Dii é yã da Adaraka bùsula,
eé tó yã vɛ̃ɛ Damasikua,
zaakɛ gbɛ̃ntee wɛ́ɛ kú Diia
kɔ̃n Isaraili boriinɔ ń píngi.
[2] Yã pì é vɛ̃ɛ Amataa dɔmɛ
kɔ̃n Tayao kɔ̃n Sidɔ̃o,
baa kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃rinɔmɛ maamaa.
[3] Tayadeenɔ bĩi gbãaa bò wà lìga ń wɛ́tɛzi,
aɔ̃ kondogi kàkɔ̃ańzi lán bùsu'ãatɛ̃ bà,
aɔ̃ vura nànakɔ̃ańzi lán zɛ́ guu bùsuti bà.
[4] Ǹ gwa! Dii é ń pɔ́nɔ síḿma,
eé zɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩ ísiaala mì dɛ.
Tɛ́ bé eé ń wɛ́tɛ pì ble.
[5] Asakɛlɔnideenɔ é e, vĩa é ń kũ.
Gazadeenɔ é petee bo kɔ̃n wãwãao
kɔ̃n Ɛkɛrɔnideenɔ dɔ,
zaakɛ tãmaa é ń nɛ́mɛ.
Gazadeenɔ é kora ń kínazi,
Asakɛlɔni é gɔ̃ bɛzĩ ũ.
[6] Bori pãndenɔ é Asadɔdi sí,
Dii é Filisitininɔ wada mì dɛ.
[7] Eé nɔ̀bɔ kòtokpasai bɔ ń lɛ́zĩ,
eé tɛ̃̀pɔ bɔ ń lɛ́n.
Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ gɔ̃̀nɔ é gɔ̃ wa Luda pɔ́ ũmɛ,
aɔ̃é gɔ̃ lán Yudanɔ bori gãli ke bà,
Ɛkɛrɔnudeenɔ é gɔ̃ à gbɛ̃nɔ ũ
lán Yebusinɔɔ kɛ̀ nà.
[8] Dii é a bùsu kɔ̃n a gbɛ̃nɔ dãkpa
zǐkari kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔɔ lɛ́ɛḿmanɔ yãnzi.
Gbãamɔnnɛrinɔ é gbãaa bleḿma dɔro,
zaakɛ égɔ̃ wɛ́ɛ tɛ́ńzimɛ sa.

Zayɔn Kína mɔna

[9] A Zayɔndeenɔ à pɔnnaa kɛ maamaa,
a Yerusalɛmudeenɔ à áyuwi kɛ.
À gwa, a kína e mɔɔwa,
è yã kɛ a zɛ́a bensɔ̃ zǐblerimɛ.
À nɔ̀sɛ yĩi bensɔ̃ à di zaaki kpɛɛ,
à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛɛ.
[10] Eé sɔ̃gorono bɔɛ Ɛflaimu bùsun,
eé tó zǐkasɔ̃nɔ gɔ̃ kú Yerusalɛmu dɔro,
weé zǐkasanɔ ɛ́'ɛ.
Eé aafia kpàakpa kɛ bori pínginɛ,
eé kí ble zaa ísia lɛ́a kɛ̀ kɔ̃n à lɛ́a kãao,
zaa Yuflatizi ai anduna lɛ́a.

11 Amɔa kɛ̀ á dɛ zì̀zɔnɔ ũ sɔ̃,
mɛ́ a bɔɛ wɛ̀ɛ ísai pìn
ma bà kuunaao aru yãnzi.
12 Zì̀zɔ tãmaadeenɔ, à su a wɛ́tɛ bĩideen,
baa gbɔ̀̀a mɛ́ɛ ooare, mɛ́ sɔkpaare lɛo plaa.
13 Yudanɔn ma sá kɛ̀ mɛɛ̀ gá ũ,
Ɛflaimunɔn ma kà kɛ̀ mɛɛ̀ kpáàla ũ.
Mɛ́ Zayɔndee pìnɔ gbarɛ Girikinɔa,
aɔ̃é gɔ̃mɛ lán gɔ̃sagbãaa fɛ̃ɛdaa bà.
14 Zaa musu Dii é bɔ à mɔ́ a gbɛ̃ pìnɔa,
à kà é gɛ̃tɛ lán loupina bà.
Dii Luda é kãkãki pɛ́,
eé mɔ́ zaa sɔɔmɛtɛ kpa zàga'ĩa guu.
15 Dii Zì̀kpɛde é ɔ liga a gbɛ̃nɔzi,
aɔ̃é ń ibɛɛnɔ kɛ gyáigyai kɔ̃n gbɛ̀mbagbɛnɔ.
Aɔ̃é ń aru mi wà pata lán wɛ̃miri bà,
aɔ̃é kɛ zímzim lán taa kɛ̀ wè aru fão sa'okiia bà.
16 Dii ń Luda é ń mì sí zĩ pìa a kpàsa sãanɔ ũ,
aɔ̃égɔ̃ tɛ́ kɛɛ à bùsun lán kífura gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ bà.
17 Aɔ̃ maakɛɛ é gbɛ̃ wɛ́ɛ ble fá!
Pɔ́wɛɛ é tó gɔ̃kparɛnɔ fɛɛna gɔ̃ nna,
geepiwɛ̃ɛ é tó nɔkparɛnɔ mɛ̀ kpá.

10

Dii ɔligana Yudanɔzi

1 À lou gbeka Diia laudɛdɛgurɔ,
zaakɛ Dii bé è tó lou sisi,
è tó lou mańnɛ,
è tó bura pɔ́nɔ kɛ baadenɛ.
2 Tãanɔ è yã gɛ̀ o,
màsokɛrinɔ è yã ɛgɛɛ e.
Wɛ́ɛgupu'erinɔ yã nɛ́ mɔnafikiyãmɛ,
aɔ̃ gbɛ̃nɔ nɔ̀sɛkpaɛnnɛna nɛ́ yã pãamɛ.
Beee yãnzin gbɛ̃nɔɔ likɔ̃ana lán sãanɔ bà,
aɔ̃ɔ kú nawɛ̃an kɛ̀ aɔ̃ɔ dà̀ri vĩro yãnzi.
3 Ma pɔɔ fɛ̃na aɔ̃ dà̀rinɔzi,
mɛ́ wɛ́ɛ tã ń dɔn'aɛdee pìnɔa.
Mamɔma Dii Zì̀kpɛde
mɛ́ ɔ liga Yudanɔzi ma kpàsa pɔ́nɔ ũ,
mɛ́ ń kɛ lán sɔ̃ kɛ̀ kãi nna zì̀lan bà.
4 Ɛ̃daɛgbɛ é bɔ ń tɛ́,
kuta lípɛɛ kɔ̃n zì̀kasao é bɔ gwe,
kpatablerinɔ é bɔ gwe ń píngi.
5 Aɔ̃égɔ̃ dɛ gɔ̃sagbãaanɔ ũ,
aɔ̃é kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛ ń ibɛɛnɔa zì̀kazɛnɔn bɔtɔnga ũ.
Lán má kúńyo nà, aɔ̃é zì̀ ká wà sɔ̃deenɔ fu.
6 Mɛ́ Yudanɔ gba gbãaa,
mɛ́ Yusufu boriinɔ mì sí,
mɛ́ suńyo ń gwena ziin, kɛ̀ má ń wɛ̃nda vĩ yãnzi.
Aɔ̃égɔ̃ dɛ lán mɛ́ɛ ń zĩnna yãroo bà,
zaakɛ mámbe Dii ń Luda ũ, mɛ́ yã weńla.
7 Ɛflaimunɔ égɔ̃ gɔ̃sagbãaanɔ ũ,

aɔ̃ pɔɔ égɔ̃ nna lán wɛ̃ɛ ń kũ bà.
Aɔ̃ nɛ́nɔ é e wà pɔnnaa kɛ,
aɔ̃ pɔɔ é kɛ nna Diia.
8 Mɛ́ swee pɛ́ńzi mà ń kakɔ̃a,
mɛ́ ń bo, aɔ̃é pari kũ lán yãa bà.
9 Baa tó ma ń fãakɔ̃a boriinɔ tɛ́,
ma yã égɔ̃ dɔńgu zaa bùsu zà̀azãnɔa.
Aɔ̃pinɔ kɔ̃n ń nɛ́nɔ égɔ̃ kuu aɔ̃ su.
10 Mɛ́ ń bɔɛ Igipiti bùsun mà suńyo,
mɛ́ ń kakɔ̃a Asiria bùsun
mà suńyo Giliada bùsun kɔ̃n Lɛbanɔɔ.
Guu é mɔ́m̀maro.
11 Aɔ̃é bikũ Igipiti ísiaaa,
aɔ̃é à í kokonanɔ fu,
Nili í lɔ̀nɔ é baba.
Asirianɔ wada é kpáɛ,
Igipitinɔ iko é yãa.
12 Mamɔma Dii Zì̀kpɛde ma bè,
ma gbɛ̃nɔ é gbãa e ma guu aɔ̃gɔ̃ tɛ́mazi.

11

1 Lɛbanɔ bùsu, ǹ zɛ́ wɛ̃
lɛ n sida línɔ tɛ́ kũ.
2 Pini línɔ, à sósobi ɔ́ɔ dɔ,
zaakɛ sida línɔ lɛ̀ɛ, gakuidee pìnɔ yàka.
Basã bùsu gbíi línɔ, à sósobi ɔ́ɔ dɔ,
zaakɛ líkpɛ sisina pì kwɛ̀.
3 Sãdãrinɔ sósobi ɔ́ dɔ,
zaakɛ aɔ̃ sãdãki maaanɔ yàka.
Músunɔ wiii dɔ,
zaakɛ Yoda dàko kàatɛ.

*Sãdãri maa k*ɔ̃n sãdãri bɛ̀ɛsaideeo

4 Dii ma Luda bè màgɔ̃ sãa kɛ̀ dɛ wà ń kòto kpánɔ dãkpaa, 5 zaakɛ aɔ̃ lùrinɔ è ń kòto kpámɛ,
wè wɛ́ɛ tãm̀maro. Aɔ̃ yàrinɔ sɔ̃ è be wa sáabu kɛ̀ Diinɛ, zaakɛ wa ɔɔdaa lè wá kṹ. Aɔ̃ dà̀ri
pìnɔ è ń wɛ̃nda gwaro. 6 Dii bè é anduna gbɛ̃nɔ wɛ̃nda gwa dɔro, é tó aɔ̃ lɛ́ɛ kɔ̃ ɔzĩ kɔ̃ ń
kínanɔ ɔzĩo dɔ. Aɔ̃é anduna dúgu zɔ̃ bensɔ̃ é gbɛ̃ke bɔ ń ɔzĩro. 7 Ben ma sãa kɛ̀ dɛ wà ń kòto
kpánɔ dà̀kpa, atɛ̃nsa kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaḿmanɔ. Ben ma gò sɛ̀ mɛ̀n plaa ma tɔ́ kpàńnɛ. À doo
tɔ́n Gbɛ̃kɛɛ, à doo sɔ̃ Lɛdolɛ, ben mɛ́ɛ sãa pìnɔ dãkpaao.

8 Mɔ doo guu ma sãdãri gɔ̃ɔn aagɔ̃ mɔ̀nɔ kàatɛ. Ma sãanɔɔ ye ma kãziro, ben ma fuḿma.
9 Ma bè sãanɔnɛ mɛ́ ń dãkpa dɔro, à kɛ̀ aɔ̃ɔe gaanɔ ga, à kɛ̀ aɔ̃ɔe kaatɛnɔ kaatɛ, kpaaa kɛ̀
gɔ̃̀nɔ kɔ̃ só. 10 Ben ma a gò kɛ̀ ma tɔ́ kpànɛ Gbɛ̃kɛɛ sɛ̀ má ɛ̀ ma a bà kuuna kɔ̃n bori píngio
gbòro. 11 Bàkuunańyo pì gborogurɔɔ pìn sãa kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaḿmanɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma gwaanɔ dɔ̃̀
sa kɛ̀ yã pì bɔ̀ Dii kiiamɛ. 12 Ma bè sãanɔnɛ tó à kɛ̀ńnɛ, aɔ̃ ma asaia kpáma. Tó lɛn sɔ̃ro, aɔ̃gɔ̃
ń pɔ́ kũna. Ben aɔ̃ fĩa bòmɛ kondogi ɔɔ mɛ̀n baaakuri. 13 Dii bèmɛ mà a luna ɔɔ kɛ̀ aɔ̃ tɔkɛ̀ pì
zu oroborinɛ, kɛ̀ èe ɔɔ bɔ dɛ beeelaroo pì, ben ma kondogi ɔɔ mɛ̀n baaakuri pìnɔ sɛ̀ má zù
oroborinɛ Dii ua guu. 14 Ben ma a gò plaadee kɛ̀ ma tɔ́ kpànɛ Lɛdolɛ sɛ̀ má ɛ̀ ma gbɛ̃kɛɛ kɛ̀
Yudanɔ kɔ̃n Isarailinɔɔ vĩ kɔ̃o gbòro.

15 Ben Dii bèmɛ mà sãdãri bɛ̀ɛsaidee dada sa, 16 zaakɛ é sãdãri diɛ ń bùsun kɛ̀ eégɔ̃ làakari
dɔ sãa kɛ̀ aɔ̃ɔe kaatɛnɔaro, eé à kɛ̀ fà̀akɔ̃aanɔ wɛtɛro, eé ɛ̃zɛ̃ kɛ à kɛ̀ kɛ̀̃nnanɔnɛro, eé à kɛ̀
gbãaanɔ gwaro. Eé sã mɛ̀kpananɔ kɛ̀sɛsɔɔ woto à ń só.
17 Wãiyoo sãdãri bɛ̀ɛsaidee kɛ̀ è pã kpá sãanɔzi!
Weé à lɛ́ fɛ̃ɛdaao a gà̀sãa kɔ̃n a wɛ́ɛ ɔplaao,
à gà̀sã pì é gazi, à wɛ́ɛ pì é nan kpáturugu.

12

*Dii Yerusal*ɛmu bɔna bori píngi ɔzĩ

1 Yã̃ kɛ̀ Dii ò Isarailinɔ musun yɛ̀. Dii kɛ̀ musu kpàɛ à tɔɔtɛ kàɛ bensɔ̃ è nini í kása gbɛ̃ntee
guu bè: 2 À gwa! Mɛ́ Yerusalɛmu kɛ lán togoo kɛ̀ à í é borii kɛ̀ aɔ̃ɔ ligazinɔ tàtaa pá bà. Aɔ̃é
Yerusalɛmu kagura kɛ kɔ̃n Yudanɔ bùsuo píngi. 3 Zĩ pìa tó anduna boriinɔ píngi à kagura
kɛ̀ lɛ, mɛ́ Yerusalɛmu kɛ bori pínginɛ gbɛ̀si kɛ̀ sí séroo ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛtɛɛ à sɛ́ píngi é à
zĩnda kɛ̃nna. 4 Zĩ pìa mɛ́ tó gídi gɛ̃ sɔ̃nɔn píngi, mɛ́ bã̀n zĩ ń dìrinɔa. Mamɔma Dii mámbe
má ò. Ma wɛ́ɛ égɔ̃ wɛ̃na Yudanɔ yã musu, mɛ́ boriinɔ sɔ̃nɔ vì̀a kũńnɛ. 5 Yudanɔ kínanɔ é be
ń swɛ̀n, Yerusalɛmudeenɔ gbãa, kɛ̀ Dii Zì̀kpɛden ń Luda ũ yãnzi.

6 Zĩ pìa mɛ́ tó Yudanɔ kínanɔ gɔ̃ lán tɛ́yɔ̃ kɛ̀ kú yàka gbáru bà, lán sɛ̃̀tɛ kɛ̀ sɔtɔ sɛ̃̀ bakaanɔ
guu bà. Aɔ̃é gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligańzinɔ sãsã ɔplazi kɔ̃n ɔzɛzio, Yerusalɛmu égɔ̃ kaɛna a gbɛ̀n.
7 Mamɔma Dii mɛ́ Yuda wɛ́tɛnɔ bɔ káaku, lɛ Dauda boriinɔ gakui kɔ̃n Yerusalɛmudeenɔ pɔ́o
tóngɔ̃ dɛ Yuda kpaaanɔ pɔ́laro. 8 Zĩ pìa mamɔma Dii mɛ́ ɔ kú Yerusalɛmudeenɔla. Zĩ pìa aɔ̃
gbãasaideenɔ é gbãa e lán Dauda bà, Dauda boriinɔ sɔ̃ é gbãa e lán Luda bà, lán Dii Malaika
kɛ̀ dɔńnɛ aɛ bà. 9 Zĩ pìa mɛ́ zɛ kɔ̃n borii kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ lɛ́ɛ Yerusalɛmuanɔ kaatɛnao ń píngi.

*Yudan*ɔ aɛdɔna Diia

10 Mɛ́ ma Ninii pisi Dauda boriinɔa kɔ̃n Yerusalɛmudeenɔ ń píngi, lɛ aɔ̃ ma sùu dɔ̃ aɔ̃ adua
kɛ, aɔ̃ mamɔma kɛ̀ aɔ̃ ma zɔ̃ɔ gwa. Aɔ̃é sósobi ɔ́ɔ dɔ à yã musu lán wè dɔ né mèn doo gana
yã musu nà. Aɔ̃é pɔsiaa kɛnɛ lán wè kɛ daudu gana yã musu nà. 11 Zĩ pìa Yerusalɛmudeenɔ
sósobi ɔ́ɔdɔna égɔ̃ dɛ lán sósobi ɔ́ kɛ̀ wà dɔ̀ Adadarimɔ Mɛgido gusararaan bà. 12 Bùsu pì
gbɛ̃nɔ é sósobi ɔ́ɔ dɔ fáandi kɔ̃n fáandio, Dauda boriinɔ ńtɛ̃ɛ, aɔ̃ nɔgbɛ̃nɔ ńtɛ̃ɛ, Natã̃ boriinɔ
ńtɛ̃ɛ, aɔ̃ nɔgbɛ̃nɔ ńtɛ̃ɛ, 13 Levinɔ ńtɛ̃ɛ, aɔ̃ nɔgbɛ̃nɔ ńtɛ̃ɛ, Simɛi boriinɔ ńtɛ̃ɛ, aɔ̃ nɔgbɛ̃nɔ ńtɛ̃ɛ,
14 kɔ̃n bori kpaaanɔ ńtɛ̃ɛtɛ̃ɛ, aɔ̃ nɔgbɛ̃nɔ ńtɛ̃ɛtɛ̃ɛ dɔ.

13

1 Zĩ pìa íbɔkii é wɛ̃ Dauda boriinɔnɛ kɔ̃n Yerusalɛmudeenɔ durunkɛ̃nnɛna kɔ̃n gbãsĩ̃bɔn-
nɛnao yãnzi. 2 Zĩ pìa mɛ́ tãanɔ tɔ́ mì dɛ ń bùsun, aɔ̃ yã égɔ̃ dɔ gbɛ̃ken dɔro. Mamɔma Dii
Zì̀kpɛde mámbe má ò. Mɛ́ annabi ɛgɛɛnɔ mì dɛ ń bùsun kɔ̃n wegũnna kɛ̀ aɔ̃ɔe ń gba lɛ́nɔ.
3 Tó gbɛ̃ kpɛ́ e annabikɛyã oo, à de kɔ̃n à da'inao é benɛ à gàn gwe, zaakɛ à ɛgɛɛ tò kɔ̃n ma
tɔ́omɛ. Tó èe annabikɛyã oo, à de kɔ̃n à da pìnɔ bé wɛ́ à zɔ̃ wà dɛ. 4 Zĩ pìa annabi sãnda píngi
é wí dɛ kɔ̃n yã kɛ̀ èe ee onao. Aɔ̃é annabi pɔ́kã uta da aɔ̃ gbɛ̃nɔ sãsão dɔro. 5 Eé be annabin
a ũro, búbarin a ũ, ée buraa kɛɛ zaa a ɔ̀wazikɛgurɔmɛ. 6 Tó wà à là: Bɔ́ bɔ̀gbɛ bé kú n ɔɔnɔa
sɔ̃ɔ? Eé be: É'e! Ma kɛ̃nna ma gbɛ̃nɔ bɛmɛ. 7 Mamɔma Dii Zì̀kpɛde ma bè:
Fɛ̃ɛda, ǹ fɛɛ ma sãdãrizi, gɔ̃ kɛ̀ dɛ ma gbɛ̃ndoo ũu pì.
Ǹ ma sãdãri pì lɛ́, sãanɔ é fãakɔ̃a,
mɛ́ ɔ tɔ̃ aɔ̃ gbɛ̃ kpɛɛdeenɔa.
8 Weé bùsu gbɛ̃nɔ lɛo plaaa lɛ́ wà ń dɛdɛ,
mɔde lɛo doo é gɔ̃ à guu.
Mamɔma Dii mámbe má ò.
9 Mɛ́ lɛo doo pì baasa kɔ̃n tɛ́o lán kondogi baasana bà.
Mɛ́ ń maaa yɔ̃ mà gwa lán wè vura maaa yɔ̃ wà gwa nà.
Aɔ̃é ma sísi, mɛ́ weńla.
Mɛ́ be ma gbɛ̃nɔn ń ũ, aɔ̃é be Diin ń Luda ũ.

14

*Zì̀ zãade k*ɔ̃n Dii sunao

1 À gwa, Dii gurɔɔ e mɔɔ, weé a pɔ́nɔ síawa wà kpaatɛtɛkɔ̃nɛ a wáa. 2 Dii é bori píngi kakɔ̃a
Yerusalɛmuzi, lɛ aɔ̃ zì̀ káao aɔ̃ wɛ́tɛ pì sí. Aɔ̃é kpɛ́nɔ kpokɛ, aɔ̃é kusi nɔgbɛ̃nɔa. Weé tá kɔ̃n
wɛ́tɛ pì deenɔ kpadooo zì̀zɔnɔ ũ, mɔde weé ń kpadoo kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ bɔɛ wɛ́tɛ pì guuro. 3 Dii
é mɔ́ zì̀ ká kɔ̃n borii pìnɔ lán è kɛ nà yã zì̀kagurɔ 4 Zĩ pìa Dii é gbá pɛ́ɛ Kùkpɛ sì̀sĩ mìsɔ̃ntɛ̃a

Yerusalɛmu ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa. Sì̀sĩ pì é parakɔ̃rɛ plaa naana zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ai ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, à guzurɛ égɔ̃ bíta maamaa. Sì̀sĩ pì kpadoo é tá gu'igbãroo kpa, à kpadoo sɔ̃ sɔɔmɛtɛ kpa. 5 É bàa lɛ́ à tá sì̀sĩ pìnɔ guzurɛn, zaakɛ guzurɛ pì é gá pɛ́ Azɛliamɛ. É bàa lɛ́ lán a dezinɔ bàa lɛ̀ tɔɔtɛ lugaluganane Yudanɔ kí Uzia gurɔ nà, Dii ma Luda é mɔ́ kɔ̃n a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú adonanɔo lɛdo.

6 Zĩ pìa gupuraa égɔ̃ kuuro, pɔ́gupurinɔ é guu pu dɔro. 7 Zĩ pì é bɔ adona, fãantɛ̃ ke gwãavĩ égɔ̃ kuuro. Dii bé à gurɔɔ pì dɔ̃. Tó uusiɛ kɛ̀, guu é pu. 8 Zĩ pìa í wɛ̃̀ndide é bɔ Yerusalɛmu à bàa lɛ́, à kpadoo é tá ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ai sɛ̀bɛ wisideen, à kpadoo é tá ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa ai ísiaan kwɛɛ kɔ̃n buusiɛo píngi. 9 Dii bé égɔ̃ dɛ anduna píngi Kína ũ. Zĩ pìa àmbe égɔ̃ Dii ũ ado, à tɔ́ bé égɔ̃ kuu ado. 10 Bùsu pì píngi é gɔ̃ gusararaa ũ naana zaa Gɛba ai Rimɔ kɛ̀ kú Yerusalɛmu sɔɔmɛtɛ kpa. Mɔde Yerusalɛmu égɔ̃ kaɛna a gbɛ̀n musumusu naana zaa Bɛyãmi bĩilɛa ai Bĩilɛ Káaku kɔ̃n Gooda Bĩilɛo, naana zaa Ananɛli bĩi lezĩzi ai kí geepi'ifɛ̃kiia. 11 Weégɔ̃ kú à guumɛ, weé kaatɛ ziki dɔro. Yerusalɛmu égɔ̃ aafia.

12 Gagyãa kɛ̀ Dii é ká borii kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ɛ Yerusalɛmuanɔnn yɛ̀. Aɔ̃ mɛ̀ égɔ̃ vãa zɛna, aɔ̃ wɛ́ɛ é vã a tóon, aɔ̃ nɛ́nɛ é vã ń lɛ́n. 13 Zĩ pìa Dii é tó gídi gɛ̃ńgu maamaa, aɔ̃é kɔ̃ kũkũ kɔ̃ ɔɔa wà lɛ́ɛkɔ̃a. 14 Yudanɔ é zì̀ ká Yerusalɛmu ń píngi aɔ̃é zì̀ ble borii kɛ̀ aɔ̃ɔ ligańzinɔa, aɔ̃é ń auziki nakɔ̃a, vura kɔ̃n kondogio kɔ̃n pɔ́kãsãanɔ kɛ̀ bíta. 15 Gagyãa pì é ká sɔ̃nɔn se kɔ̃n bãagãsɔ̃nɔ kɔ̃n lakuminɔ kɔ̃n zaakinɔ kɔ̃n pɔ́kãdee kɛ̀ kú gbɛ̃ pìnɔ bùrannɔ píngi.

16 Borii kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ wà lɛ̀ɛ Yerusalɛmua pìnɔ, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ égɔ̃ gaa gwe wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o lɛ wà dɔnzi kɛ kí Dii Zì̀kpɛdenɛ aɔ̃ Kutadɔna zĩbaa kɛ. 17 Tó anduna bori kee e gá Yerusalɛmu dɔnzi kɛ kí Dii Zì̀kpɛdenɛro, lou é mańnɛo. 18 Tó Igipitinɔ e gá zĩbaa pì kɛro, lou é mańnɛro bensɔ̃ Dii é gagyãa kɛ̀ è ká borii kɛ̀ aɔ̃è gá zĩbaa pì kɛroonɔn káńgumɛ. 19 Wɛ́ɛ kɛ̀ eé tã Igipitinɔa kɔ̃n borii kɛ̀ èe gá zĩbaa pì kɛroonɔan gwe. 20 Zĩ pìa weé kɛ̃ sɔ̃ angotanɔa wà be: Dii pɔ́. Dii kpɛ́ dàganɔ égɔ̃ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n sa'oki taanɔomɛ. 21 Oroo kɛ̀ kú Yerusalɛmu kɔ̃n Yudanɔ bùsuonɔ égɔ̃ Dii Zì̀kpɛde pɔ́ ũ píngi. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é mɔ́ saa oonɔ é sɛ́ wà nɔ̀bɔ fùfu kɛo. Zĩ pìa latari égɔ̃ kú Dii Zì̀kpɛde ua dɔro.

MALAKI

Sa'ona yã

1 Yã kɛ̀ Dii ò Isarailinɔnɛ Malaki gãzĩn yɛ̀. 2 Mamɔma Dii ma bè má yeazi, ben a bè ma
yeazi diamɛ? Mamɔma Dii ma bè Isau nɛ́ Yakubu vĩinloo? Baa kɔ̃n beeeo Yakubun má yezi
3 ma gi Isauzi, ben ma à gusĩsĩdee lì gugbagaaga ũ, ma à bùsu kɛ̀ gbáa gbɛ̃ngboonɔ kúkii
ũ. 4 Ɛdɔmu gbɛ̃ pìnɔ bè wà ń wɛ́tɛnɔ dúgu zɔ̀, weé ɛara wà ń bɛzĩnɔ fɛɛ. Ben mamɔma Dii
Zɪ̀kpɛde ma bè: Tó wà kɛ̀kɛ wà kàɛ, mɛ́ gboro, weé beńnɛ Bùsu Zaa gbɛ̃nɔ, gbɛ̃ kɛ̀ Dii pɛ̃tɛ̃
kɛ̀ńzi ai gurɔ pínginɔ! 5 É wɛ́ɛ si yã pìlɛ à be Dii bíta ai Isarailinɔ bùsu baa kãa kpa.
6 Nɛ́ è a de kpe da bensɔ̃ zɔ̀bleri è a dii kpe da. Kɛ̀ má dɛ a De ũ, ée ma kpe daaɔ́? Kɛ̀
má dɛ a Dii ũ, á ma vĩa vĩɔ́? Mamɔma Dii Zɪ̀kpɛde mámbe mɛ́ɛ a laa. A sa'orinɔ ámbe ée
kya kaamagu. Eè be: Dian wa kya kàngu nà? 7 Kɛ̀ a kya kà ma teebun yãnzimɛ. Eè mɔ́
ma gbãgbãkiia kɔ̃n pɔ́ble gbãsĩo. Eè be: Dian wa n gbãgbãkii gbãsĩ lɛ̀? 8 Kɛ̀ a mɔ saa oma
kɔ̃n pɔ́kãde vɪ̀anɔ, yã zaaan gweroo? Kɛ̀ a saa òma kɔ̃n pɔ́ ɛrɛnɔ kɔ̃n à gyãreenɔ, yã zaaan
gweroo? À gá kpá bùsu gbɛ̃nsia à gwa, tó a yã é kánɛ à a sáabu kpá. Mamɔma Dii Zɪ̀kpɛde
mámbe mɛ́ɛ a laa.
9 À agbaa kpámɛ mà a wɛ̃nda gwa. Mɔde tó pɔ́ beee takanɔɔ kú a ɔzĩ, mɛ́ sĩɔ́? Mamɔma
Dii Zɪ̀kpɛde mámbe mɛ́ɛ a laa. 10 Wà be a gbɛ̃ke gàa à ma ua zɛ́ tàta yã, lɛ wàton gɛ̃ wà tɛ́
pɛkɔ̃rɛ ma gbãgbãkiia pãro. Beee sa̰ɔ̀. Mamɔma Dii Zɪ̀kpɛde mámbe má ò. A yã e kɛɛmɛ
nnaro, mɛ́ a gba síro. 11 Zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ai à gɛ̃kiia ma tɔ́ égɔ̃ bíta boriinɔ tɛ́. Weé tuaetiti
kpátamɛ weé mɔ́mɛ kɔ̃n gba gbãsĩsainɔ gu píngia, zaakɛ ma tɔ́ égɔ̃ bíta boriinɔ tɛ́. Mamɔma
Dii Zɪ̀kpɛde mámbe má ò. 12 Mɔde apinɔ eè dɔkɛ kɔ̃n ma tɔo eè be ma teebu gbãsĩ vĩ, ben
eè saa oa kɔ̃n pɔ́kãde ginanɔ. 13 Mamɔma Dii Zɪ̀kpɛde ma bè: Eè be a kpasao kɔ̃n yã pìo,
ben eè lɛ́zukii kɛa. Tó a mɔ ma gbãgbã kɔ̃n pɔ́ kɔ̃̀ɔkũnanɔ kɔ̃n pɔ́ ɛrɛnɔ kɔ̃n pɔ́ gyãreenɔ,
mɛ́ beeenɔ sĩɔ́? Mamɔma Dii mámbe mɛ́ɛ a laa. 14 Mɔnafikidee kɛ̀ pɔ́ kyà vĩ a kpàsan kɛ̀ à
lɛ́ gbɛ̃̀mɛ, ben à gàa à ma gbãgbã kɔ̃n pɔ́ seedeeo à gɛ̃ɛ ũ, ma láari kɛ̀ adeea. Zaakɛ mámbe
Kína bíta ũ, ma tɔ́ è boriinɔ naasi kũ. Mamɔma Dii Zɪ̀kpɛde mámbe má ò.

2

1 Mamɔma Dii Zɪ̀kpɛde ma bè: A sa'orinɔ a yãn yɛ̀ sa. 2 Tó ée ma yã maro, tó ée da a swɛ̃̀n
à ma tɔ́ bɔro, mɛ́ láari kɛawa lɛ àton gɔ̃ aubarika vĩro. Má bɔ̀agu se kɔ̀, zaakɛ ée da a swɛ̃̀n
a ma tɔ́ bɔ̀ro. 3 À ma! Mɛ́ kpãkɛ̃ a boriinɔzi a yãnzi, mɛ́ zĩbaa sa'opɔnɔ gbɔ̃̀ lɔ́lɔ a uua, weé
a sɛ́ɛ wà a kwɛ́. 4 Égɔ̃ dɔ̃ sa kɛ̀ ma yã beee dìɛare lɛ ma bà kuuna kɔ̃n Levi boriinɔ gɔ̃ kuu.
Mamɔma Dii Zɪ̀kpɛde mámbe má ò. 5 Ma bà kuunańyo pì guu ma wɛ̃̀ndi kɔ̃n aafiao kpàḿma
lɛ aɔ̃gɔ̃ ma vĩa kɛɛ, ben aɔ̃ ma vĩa kɛ̀, ma tɔ́ naasi ń kũ. 6 Yãdannɛna yãpuraa da ń lɛ́n, wèe
ɛgɛyã ma ń lɛ́nlo. Aɔ̃ táa òmao kɔ̃n lɛdolɛo kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao, aɔ̃ gbɛ̃nɔ bɔ̀ à zaaa guu pari. 7 À
maa sa'ori gɔ̃ dɔ̃na vĩ lɛ gbɛ̃nɔ e wà yãdannɛna ma à lɛ́zĩ, zaakɛ àmbe mamɔma Dii Zɪ̀kpɛde
zɪ̀ri ũ. 8 Amɔa sɔ̃ a kɛ̃ zɛ́a, a yãdannɛnanɔɔ tò gbɛ̃nɔ fù pari, a ma bà kuuna kɔ̃n Levi boriinɔ
gbòro. Mamɔma Dii Zɪ̀kpɛde mámbe má ò. 9 Ben má tò wà kya kàagu ma a kɛ̃sã gbɛ̃ píngi
kiia, kɛ̀ ée tɛ́ ma tuubaziro bensɔ̃ eè gbɛ̃nɔ tɛ̃̀ bo doka musu.

*Gina n*ɔɔzi yã

10 À dɛ wa píngi De mèn domɛ? À dɛ Luda dɔ̃nkɔ̃ bé à wa kɛɛ? Bɔ́ bé à tò weè yãfɛɛ kɛkɔ̃nɛ?
Wa Luda bà kuuna kɔ̃n wa dezinɔ yã gbòro. 11 Yudanɔ yãfɛɛ kɛ̀ aɔ̃ yã zaaa kɛ̀ Isarailinɔ bùsun
kɔ̃n Yerusalɛmuo, zaakɛ aɔ̃ nɔ tãagbãgbãrinɔ sɛ̀ wà Dii kpɛ́ kɛ̀ à yezi gbãsĩ lɛ̀o. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ yã
beee taka kɛ̀, Dii à kɛ̃ Yakubu boriinɔa, baa tó démɛ, baa tó à mɔ̀ kɔ̃n gbaanɔ Dii Zɪ̀kpɛdenɛ.
13 Yã plaadee kɛ̀ eè kɛɛn yɛ̀. Eègɔ̃ ɔ́ɔ dɔɔ àgɔ̃ wii pɛɛ, a wɛ́ɛ'i ègɔ̃ kú Dii gbãgbãkiia, kɛ̀ èe
wɛ́ɛ sɛ́ à gbaa kɛ̀ a mɔonɛ gwa gbasa à sìro yãnzi. 14 Eè be: Bɔ́ bé à mɔ̀ kɔ̃n yã kɛ̀o? Kɛ̀ Dii

bé sèedadee ũ a dagura kɔ̃n n gɔ̃kparɛkɛgurɔ nɔkpammao yãnzimɛ. Zaakɛ n nɔkpamma pìn n gbɛ̃ndoo kɛ̀ a kɔ̃ yã mà ũ, ben n yãfɛɛ kɛ̀nɛ. [15] À dɛ Dii a kɛ mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ lɛ a mɛ̀ kɔ̃n a léo gɔ̃ dɔ̃nkɔ̃ yãnzimɛ? Bɔ́n Ludaa e pɛɛa a mɛ̀dɔ̃nkɔ̃kɛɛ pì musuu? Lɛ a nɛ́nɔ e wà à yã ma yãnzimɛ. Beee yãnzi àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃ lɛ àton yãfɛɛ kɛ a nɔkpammanɛro. [16] Mamɔma Dii Isarailinɔ Luda ma bè, ma za yìgidɛnan yãn kɔ̃n nɔ kpɛbɔnao. Mamɔma Dii Zǐkpɛde mámbe má ò. Àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃, àton yãfɛɛ kɛnɛro.

[17] Á tò Dii kpàsa kɔ̃n a yã'onao. Eè be: Wa yã kparee bé à à kpàsa? Kɛ̀ eè be zaakɛrinɔɔ maa Diinɛ, ben aɔ̃ yã è kánɛ yãnzi. Eè be dɔ Luda kɛ̀ è yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔo a zɛ́a pì kú mámɛ?

3

*Dii yãkpa*ɛkɛgurɔɔ zĩ

[1] Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè: À ma! Mɛ́ ma zǐri gbarɛ à dɔmɛ aɛ à zɛ́ kɛkɛmɛ. Dii kɛ̀ eè à kii wɛtɛ é gɛ̃ a kpɛ́n kãndo. À ma, ma bà kuunaao Malaika kɛ̀ a pɔɔ dɔa pì e mɔɔ! [2] Mɔde dé bé eé à mɔ́gurɔɔ fɔ̃ɔ? Tó à bɔ̀ gupuraaa, dé bé eé fɔ̃ à zɛɛ? Zaakɛ eégɔ̃ dɛ lán mɔ̀baasari tɛ́ bàmɛ, lán pɔ́pipiri mɔsɔrɔ gbãaa bà. [3] Eé vɛ̃ɛ à gbɛ̃nɔ baasa à ń gbãsĩ bɔ. Eé gbãsĩ bɔ Levi boriinɔn lán wè kɛ vura kɔ̃n kondogionɛ nà, gbɛ̃nɔ é gbasa wà mɔ́ Diinɛ kɔ̃n gbaanɔ a zɛ́a. [4] Zĩ pìa Yerusalɛmudeenɔ kɔ̃n Yudanɔ ń píngi gbaa é ká Diinɛ lán yãa bà, lán à zii bà.

[5] Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè: Mɛ́ mɔ́azi yãkpaɛkɛkiia mégɔ̃ wãa mà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ma vĩa vĩroonɔ bɔbɔ ń dàn: Pɔ́dammarinɔ kɔ̃n zinakɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è la da ɛgɛyã musunɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è gbãaa mɔ ń zĩkɛrinɔnɛ kɔ̃n gyaanɔnɔ kɔ̃n tonɛnɔ kɔ̃n bɔ̀amɔnɔ.

Kpãi'ona Ludaa

[6] Mamɔma Dii mɛɛ̀ liɛro. Beee yãnzin a Yakubu boriinɔ ée kaatɛro. [7] Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè: Zaa a dezinɔ gurɔɔa a pã ma yãnɛ á tɛ́ziro. À aɛ dɔma, mɛ́ aɛ dɔawa. Eè be, dian wé aɛ dɔmmaa?

[8] Gbɛ̃ntee è kpãi o Ludaaɔ́? Mɔde ée kpãi ooma. Eè be, bɔ́ musun ée kpãi oomaa? A pɔ́ kuride kɔ̃n a gbaanɔ yã musumɛ. [9] A bori píngi gɔ̃̀ láari pɔ́ ũ kɛ̀ ée kpãi ooma yãnzi. [10] À mɔ́ kɔ̃n pɔ́ kurideeo píngi à ká ma auzikikaɛkiin, lɛ pɔ́blee gɔ̃ kú ma kpɛ́n. Mamɔma Dii Zǐkpɛde mámbe má ò. À ma lɛ́ beee musu à gwa, tó mɛ́ɛ musu zɛ́ wɛ̃ ma aubarika pìsiare a kora à kákiiziro. [11] Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè: Mɛ́ kpá a bura pɔ́ yàkarinɔnɛ lɛ aɔ̃ton a pɔ́nɔ kaatɛro. A geepi línɔ nɛ́ é wororo. [12] Bori píngi é be aubarikadeenɔn a ũ, zaakɛ a bùsu égɔ̃ nna. Mamɔma Dii Zǐkpɛde mámbe má ò.

[13] Mamɔma Dii ma bè: A yã pãsĩ ò ma musu. Eè be, bɔ́ yãn wá ò n musuu? [14] A bè zɔ̀blena Ludanɛ nɛ́ yã pãamɛ. Kɛ̀ wa zĩi kɛ̀ Dii Zǐkpɛde yãa bensɔ̃ wa pɔsia utanɔ dà à yãnzi, bɔ́ àren wá è? [15] Tia la eè be wadadeenɔn aubarikadeenɔ ũ. Ée daa zaakɛrinɔ bé wèe kãsãa pɛɛɛ, gbɛ̃ kɛ̀ è be Luda pita wà ɔsi ká sɔ̃, yãke è à lero.

[16] Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Dii vĩa vĩinɔ yã ò kɔ̃o, ben à swã kpà ń yãzi à mà. Ben wà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Dii vĩa vĩi kɛ̀ aɔ̃è laasuu lɛ́anɔ tɔ́ kɛ̃̀ dɔngu takadan à aɛ. [17] Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè gurɔɔ kɛ̀ ma bɔ kɔ̃n yão, aɔ̃égɔ̃ dɛ ma pɔ́ ũ ma auziki ũ. Mɛ́ sùu kɛńyo lán gbɛ̃ è sùu kɛ kɔ̃n a nɛ́ kɛ̀ èe zĩi kɛɛnɛo nà. [18] É gbɛ̃ maaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ dɔ̃kɔ̃zi sa, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe dɔɔ Ludazinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe dɔɔziroonɔ.

4

*Dii mɔ́*gurɔɔ

[1] Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè: À ma! Gurɔɔ pì e mɔɔ, eégɔ̃ wãa lán mɔ̀datɛ bà, bensɔ̃ wadadeenɔ kɔ̃n zaakɛrinɔ égɔ̃ dɛ lán sɛ̃̀ kori bà. Gurɔɔ pì é ń kpata ń píngi, aɔ̃ kãsãa ke aɔ̃ ɔnɛ é gɔ̃ro. [2] Amɔa kɛ̀ á ma vĩa vĩinɔ sɔ̃, a mìsina Ɔfãntɛ̃ é bɔ, aafia égɔ̃ kú à gupuraazi. É bɔɛ àgɔ̃ vĩvĩi lán zùnɛ kɛ̀ wà ń gbáɛnɔ bà. [3] Mamɔma Dii Zǐkpɛde ma bè: Gurɔɔ kɛ̀ ma bɔ kɔ̃n yão, é kìti pá gbɛ̃ zaaanɔa, aɔ̃égɔ̃ dɛ lán túbu bà a gbá gĩzĩ.

[4] À tó doka kɛ̀ má kpà ma zɔ̀bleri Musaa zaa Orɛbu gɔ̃ dɔagu, yã kɛ̀ má dìɛ Isarailinɔnɛ
kɔ̃n yã kɛ̀ má dàńnɛo. [5] À ma! Mɛ́ annabi Ilia zĩawa ai ma mɔ́gurɔ bíta naasidee gɔ̃ gá ká.
[6] Eé tó denɔ pɔɔ gɔ̃ kú ń nénɔa bensɔ̃ nénɔ pɔɔ égɔ̃ kú ń denɔa. Tó lɛnlo, mɛ́ mɔ́ mà ɔ pãɛ a
bùsua mà lɛ́ kɛare.

MATIU
Baaru nnaa kɛ̀ Matiu kɛ̃̀

Yesu Kirisi ina 1:1-2:23
Yaaya Batisikɛri waazikɛna 3:1-3:12
Yesu batisikɛna 3:13-4:11
Yesu yãdannɛna Galili 4:12-18:35
Zaa Galili ai Yerusalɛmu 19:1-20:34
Yesu kuuna Yerusalɛmu 21:1-26:13
Yesu gana kɔ̃n a fɛɛnao 26:14-28:20

Yesu Kirisi bori bɔzia
(Luk 3:23-38)

1 Ibraĩ kɔ̃n Daudao bori Yesu Kirisi bɔzian yɛ̀:
2 Ibraĩ Isaaku ì,
Isaaku Yakubu ì,
Yakubu Yuda ì kɔ̃n a vĩinɔ kɔ̃n a dãaronɔ,
3 Yuda Pɛrɛzi kɔ̃n Zɛrao ì kɔ̃n a nɔ Tamao,
Pɛrɛzi Ɛzɛrɔnu ì,
Ɛzɛrɔnu Ramu ì,
4 Ramu Aminadabu ì,
Aminadabu Nasɔ̃ ì,
Nasɔ̃ Salamɔ ì,
5 Salamɔ Bɔaza ì kɔ̃n a nɔ Rahabuo.
Bɔaza Ɔbɛdi ì kɔ̃n a nɔ Rutuo,
Ɔbɛdi Yɛsɛ ì,
6 ben Yɛsɛ kí Dauda ì.

Ben Dauda Sulemanu ì kɔ̃n Uria naɔ̃o,
7 Sulemanu Reoboamu ì,
Reoboamu Abia ì,
Abia Asa ì,
8 Asa Yosafata ì,
Yosafata Yehoramu ì,
Yehoramu Uzia ì,
9 Uzia Yotamu ì,
Yotamu Aaza ì,
Aaza Ɛzɛkaya ì,
10 Ɛzɛkaya Manase ì,
Manase Amɔ ì,
Amɔ Yosia ì,
11 Yosia Yoyakini ì kɔ̃n a dãaronɔ gurɔɔ kɛ̀ wà gbɛ̃nɔ kʋ̃̀kʋ̃ wà tàńyo Babilɔnu.

12 Tana kɔ̃n gbɛ̃nɔ Babilɔnu gbɛran Yoyakini Sealatiɛli ì,
Sealatiɛli Zɛrubabɛli ì,
13 Zɛrubabɛli Abiudu ì,
Abiudu Ɛliakimu ì,
Ɛliakimu Azɔ ì,
14 Azɔ Zadɔki ì,
Zadɔki Akimu ì,
Akimu Ɛliudu ì,
15 Ɛliudu Ɛlɛaza ì,
Ɛlɛaza Matã ì,
Matã Yakubu ì,
16 Yakubu Mariama zã Yusufu ì,

ben Mariama Yesu kɛ̀ wè benɛ Mɛsaya ì.

[17] Zaa Ibraĩ gurɔɔnɔa ai à gàa pɛ́ Daudaa, de kɔ̃n a nɛ́o kuu gɛ̃ro dosaimɛ. Zaa Dauda
gurɔɔnɔa ai gurɔɔ kɛ̀ wà tà kɔ̃n gbɛ̃nɔo Babilɔnu, de kɔ̃n a nɛ́o kuu gɛ̃ro dosaimɛ. Zaa tana
kɔ̃n gbɛ̃nɔo Babilɔnu ai à gàa pɛ́ Mɛsayaa, de kɔ̃n a nɛ́o kuu gɛ̃ro dosaimɛ.

Yesu Kirisi ina
(Luk 2:1-7)

[18] Dian wà Yesu Kirisi ì nàn yɛ̀: À da Mariama kuu Yusufu nɔkpamma ũmɛ. Ai àgɔ̃ gá
zã kɛ, à nɔ̀ sì kɔ̃n Luda Nini gbãaao. [19] À gɔ̃kpamma Yusufu pì nɛ́ gbɛ̃ maaamɛ, à yezi à wí
daaro, ben à zɛ̀o kɛ̀ é bɔ à yãn asii guu. [20] Gurɔɔ kɛ̀ èe laasuu lɛɛ yã pìa, Dii malaika bɔ̀ à
mɔ̀zi nanaa guu à bènɛ: Dauda bori Yusufu, ǹton bídi kɛ n nɔkpamma Mariama sɛna yã
musuro, zaakɛ nɔ̀ kɛ̀ à sina bɔ̀ Luda Nini kiiamɛ. [21] Eé nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ, nɛ́ tɔ́ kpánɛ Yesu, zaakɛ
eé a gbɛ̃nɔ bɔ ń durunnɔ guu. [22] Beee kɛ̀ píngi, lɛ yã kɛ̀ Dii ò annabi gãzĩ kɛ, à bè:
[23] Nɔkparɛ lɛzii bé eé nɔ̀ sí
à nɛ́ i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
weé tɔ́ kpánɛ Imanuɛli.
Tɔ́ pì bè, Ludaa kúwao.
[24] Kɛ̀ Yusufu vù, à kɛ̀ lán Dii malaika dìɛnɛ nà, à a nɔɔ pì sɛ̀. [25] Mɔde èe à dɔ̃ nɔgbɛ̃ ũro ai à
gàa à nɛ́gɔ̃gbɛ̃ pì ì. Ben à tɔ́ kpànɛ Yesu.

2

*S*ɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ mɔna Yesu gwa

[1] Wà Yesu ì Bɛtɛlɛmu Yudea bùsun kí Hɛrɔdu gurɔ. Ben sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ bɔ̀ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa,
aɔ̃ mɔ̀ Yerusalɛmu, [2] aɔ̃ gbɛ̃nɔ là wà bè: Nɛ́ kɛ̀ wà ì Yudanɔ kína ũu kú máa? Wa à sɔsɔnɛ è
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, ben wa mɔ kúɛnɛ. [3] Kɛ̀ kí Hɛrɔdu yã pì mà, à bídi kɛ̀ kɔ̃n Yerusalɛmudeenɔ ń
píngi. [4] À Yuda sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kàkɔ̃a ń píngi, ben à ń lá guu kɛ̀ weé Mɛsaya
in. [5] Aɔ̃ wèàla wà bè: Bɛtɛlɛmumɛ zaa Yudea bùsun. Zaakɛ lán annabi kɛ̃̀ nàn yɛ̀:
[6] Bɛtɛlɛmu kɛ̀ kú Yudanɔ bùsun,
ń kɛ̃̀sãna Yuda wɛ́tɛnɔziro fá.
Zaakɛ n guun kína é bɔn,
kɛ̀ eé dɔ ma gbɛ̃ Isarailinɔnɛ aɛ.
[7] Ben Hɛrɔdu sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ sìsi asii guu, à sɔsɔnɛ pì bɔgurɔ sãnsãn gbèkaḿma. [8] Ben à ń
gbarɛ Bɛtɛlɛmu à bè: À gá à nɛ́ pì baaru gbekagbeka kɔ̃n làakario. Tó a à è, à mɔ́ à omɛ,
mapi se, mɛ́ gá kúɛnɛ.
[9] Kɛ̀ aɔ̃ kína yã mà, ben aɔ̃ dà zɛ́n. Ben sɔsɔnɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ è ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa yãa pì dɔ̀ńnɛ aɛ dɔ
ai à gàa à zɛ̀ nɛ́ pì kúkiila. [10] Kɛ̀ aɔ̃ sɔsɔnɛ pì è, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa. [11] Aɔ̃ gɛ̃̀ kpɛ́n, aɔ̃ nɛ́
pì è kɔ̃n a da Mariamao, ben aɔ̃ kùɛ wà dɔnzi kɛ̀nɛ. Ben aɔ̃ ń auziki àkpatinɔ wɛ̃̀wɛ̃, aɔ̃ à
gbà vura kɔ̃n tuaetitio kɔ̃n lí'ɔ gũ nnannaao. [12] Ludaa òńnɛ nanaa guu kɛ̀ aɔ̃ton bɔɛ Hɛrɔdu
kiiaro, ben aɔ̃ tà ń bùsun kɔ̃n zɛ́ pãndeo.

*Gana k*ɔ̃n Yesuo Igipiti

[13] Aɔ̃ tana gbɛra Dii malaika bɔ̀ à mɔ̀ Yusufuzi nanaa guu à bè: Ǹ fɛɛ ǹ nɛ́ pì sɛ́ kɔ̃n a dao,
ǹ bàa lɛ́ ǹ gáńyo Igipiti, nɛ́gɔ̃ kú gwe ai mà mɔ́ mà yã onnɛ dɔ, zaakɛ Hɛrɔdu é nɛ́ pì wɛtɛ à
dɛmɛ.
[14] Ben Yusufu fɛ̀ɛ gwãavĩ, à nɛ́ pì sɛ̀ kɔ̃n a dao, à gàańyo Igipiti. [15] À kú gwe ai Hɛrɔdu gàa
à gào. Beee kɛ̀, lɛ yã kɛ̀ Dii ò annabi gãzĩ kɛ yãnzimɛ, à bè:
Ma a nɛ́ gbèsɛ Igipiti.

*N*ɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ dɛdɛna

[16] Kɛ̀ Hɛrɔdu è sɔsɔnɛyãdɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀azi, ben à pɔ fɛ̃̀ maamaa. À sɔsɔnɛ bɔgurɔɔ taka
dɔ̃ yã kɛ̀ à gbèka sɔsɔnɛyãdɔ̃ri pìnɔa yãnzi, ben à gbɛ̃nɔ zĩ̀ aɔ̃ nɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kà wɛ̃̀ plaaa ke
kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃̀sãzinɔ dɛ̀dɛ Bɛtɛlɛmu kɔ̃n a buraanɔ píngi. [17] Yã kɛ̀ annabi Yɛrɛmaya ò kɛ̀ sa, à bè:
[18] Wà wii gbãaa mà Rama,

wèe ɔ́ɔ dɔɔ, wèe wii pɛɛ.
Rasɛli e a nɛ́nɔ ɔ́ɔ dɔɔ,
à gì agbaa mazi, zaakɛ aɔ̃ɔ kuu dɔro.

Suna Igipitio

19 Kɛ̀ Hɛrɔdu gà, ben Dii malaika bɔ̀ à mɔ̀ Yusufuzi Igipiti nanaa guu 20 à bè: Ǹ fɛɛ ǹ nɛ́ pì
sɛ́ kɔ̃n a dao, ǹ táńyo Isarailinɔ bùsun, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛtɛɛ wà nɛ́ pì wɛ̃̀ndi bɔɔnɔ gàga.
21 Ben à fɛ̀ɛ à nɛ́ pì sɛ̀ kɔ̃n a dao, à tàńyo Isarailinɔ bùsun. 22 Kɛ̀ à mà Akɛlau bé èe kí blee
Yudea a de Hɛrɔdu gɛ̃ɛ ũ, gwe vɛ̃ɛna vĩa à kṵ̀. Luda yã òɔnɛ nanaa guu, ben à tà Galili bùsun,
23 à gàa à vɛ̃̀ɛ wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Nazarɛti. Lɛn yã kɛ̀ annabinɔɔ ò pàpa lɛ, kɛ̀ aɔ̃ bè: Weé à sísi
Nazarɛti gbɛ̃.

3

*Yaaya Batisik*ɛri waazikɛna
(Maa 1:1-8, Luk 3:1-18, Yoh 1:19-28)

1 Beee gbɛra Yaaya Batisikɛri mɔ̀ Yudea gbáan, èe waazi kɛɛ 2 à bè: À nɔ̀sɛ liɛ, kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia kà kĩi. 3 À yãn annabi Isaya ò yã à bè:
À baarukpari kòto ma dɔ gbáan,
èe bee à zɛ́ kɛkɛ Diinɛ,
à zɛ́ wɛ́wɛnɔ poronɛ súusu.
4 Yaaya ègɔ̃ pɔ́kãsãa kɛ̀ wà tã̀ kɔ̃n lakumi kão dana, è báa asaa dɔ a pii. Sutɛ̃ kɔ̃n zɔ́'ion à
pɔ́blee ũ. 5 Wègɔ̃ bɔɛ Yerusalɛmu kɔ̃n Yudea bùsu gu píngio kɔ̃n Yoda dɔ̀rɔzio wàgɔ̃ mɔɔ à
kiia. 6 Aɔ̃è ń durunnɔ o gupuraaa, ben è ń batisi kɛ Yodan.
7 Kɛ̀ Yaaya è Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔɔ e mɔɔ a kiia pari aɔ̃ batisi kɛ, ben à bèńnɛ: Gbɛ̃ntee
pitigoonɔ! Dé bé à lɛ́ dàawa à bàa sí pɔfɛ̃ kɛ̀ Luda é pitaḿmanɛ? 8 À nɔ̀sɛliɛna yã kɛ, weégɔ̃
dɔ̃ kɛ̀ a liɛ. 9 Kɛ̀ Ibraĩ dɛ a dezi ũ, àtongɔ̃ daa kɛ̀ beee bé eé a bɔro. Mɛ́ɛ ooare, Luda é fɔ̃ à
gbɛ̀ kɛ̀nɔ kɛ Ibraĩ boriinɔ ũ. 10 Kpása diɛna línɔzi kɔ̀. Luda é lí kɛ̀ è nɛ́ maaa iroo zɔ̃ à zu tɛ́
guu. 11 Mɛ́ɛ a batisi kɛɛ a nɔ̀sɛliɛna sèeda ũmɛ, mɔde gbɛ̃ke é mɔ́ ma gbɛra à gbãaa dɛmala,
mɛ́ɛ ká mà à kyatee sɛ́ɛnɛro. Àmbe eé a batisi kɛ kɔ̃n Luda Ninio kɔ̃n tɛ́o. 12 À gbaka kũna a
ɔzĩ ésegbɛ̃kiia. Tó à fã̀, eé a pɔ́wɛɛ ká a dɔ̃̀n, eé à sàko ká tɛ́ kɛ̀ è garoo guu.

*Yesu batisik*ɛna
(Maa 1:9-11, Luk 3:21-22)

13 Ben Yesu bɔ̀ Galili bùsun à mɔ̀ Yaaya kiia Yodazi lɛ à a batisi kɛ. 14 Yaaya yezi à gí à bè:
Mamɔma kɛ̀ má dɛ ǹ ma batisi kɛɛn n mɔ ma kiiaɔ́? 15 Ben Yesu wèàla à bè: Àgɔ̃ dɛ lɛ gĩa,
zaakɛ à kɔ̃ sìwao lɛ yã píngi kɛna a zɛ́a yãnzi. Ben à wèzi. 16 Kɛ̀ Yesu batisi kɛ̀, à bikṵ̀ gɔ̃ɔ. Zĩ
beeea ludambɛɛ wɛ̃̀kɔ̃a, ben à è Luda Nini è e suu lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà à zɔ̃̀awa. 17 Ben wà kòto mà
bɔna ludambɛ à bè: Ma nɛ́ mèn do léle yenzideen yɛ̀, kɛ̀ ma pɔɔ nnaa maamaa.

4

*Yesu yɔ̃*agwana
(Maa 1:12-13, Luk 4:1-13)

1 Ben Luda Nini gàa kɔ̃n Yesuo gbáan, lɛ Ibilisi à yɔ̃ à gwa. 2 Yesu lɛ́ yì fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo
ai gurɔ baplaa. Kɛ̀ nɔaa e à dɛɛ, 3 ben gbɛ̃kɛkɛri pì sɔ̃̀zi à bè: Tó Luda Nɛ́n n ũ, ǹ be gbɛ̀ kɛ̀nɔ
li burɛdi ũ. 4 Yesu wèàla à bè: À kú Luda yãn wà bè:
Pɔ́bleen gbɛ̃ntee ègɔ̃ kúo adoro,
sé yã kɛ̀ Ludaa e oo píngi.
5 Ben Ibilisi à sɛ̀ à gàao Luda wɛ́tɛ, à à zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛ̃a, 6 à bè: Tó Luda Nɛ́n n ũ, ǹ ɔ
kpá n zĩndazi, zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Eé n yã o a malaikanɔnɛ,
aɔ̃é n sɛ́ ń ɔzĩ lɛ ǹton gɛ̃̀n sí gbɛ̀aro yãnzi.
7 Yesu wèàla à bè: Wà kɛ̃̀ dɔ wà bè:

Ǹton Dii n Luda lɛ́ ǹ gwaro.
[8] Ben Ibilisi à sɛ̀ à gàao dɔ kpii lezĩ maamaa musu, à anduna kpatanɔ ɔ̀dɔanɛ píngi kɔ̃n ń
auzikinɔ [9] à bè: Mɛ́ n gba beeenɔ píngi, tó n kuɛ n dɔnzi kɛmɛ. [10] Ben Yesu bènɛ: Ǹ gumala
Setãn! Zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè,
ǹ dɔnzi kɛ Dii n Ludanɛ
ǹgɔ̃ dɔɔzi ado.
[11] Ben Ibilisi à tò gwe sa, ben malaikanɔ mɔ̀ wà dɔ̀àlɛ.

Yesu nana a zĩia zaa Galili
(Maa 1:14-15, Luk 4:14-15)

[12] Kɛ̀ Yesu mà wà Yaaya kṹ wà dà kpɛ́siaan, ben à tà Galili. [13] Èe vɛ̃ɛ Nazarɛti dɔro, à gàa
à vɛ̃̀ɛ sɛ̀bɛ saɛ Kapɛnamu, Zɛbuluni boriinɔ kɔ̃n Nafatali boriinɔ bùsun, [14] lɛ yã kɛ̀ annabi
Isaya ò kɛ yãnzi à bè:
[15] Zɛbuluni boriinɔ kɔ̃n Nafatali boriinɔ bùsu,
zaa ísiaa kpa ai Yoda baa kãa kpa,
Galili bùsu kɛ̀ bori pãndenɔ kún pì,
[16] aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gusiaa guunɔ gupura ìsi è,
guu dɔ̀ bùsu kɛ̀ kú gaa lɛ́zĩ pì deenɔnɛ sa.
[17] Zaa gurɔ beeean Yesu nà waazikɛnaa à bè: À nɔ̀sɛ liɛ, kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kà kĩi.

Yesu ìba káakunɔ sisina
(Maa 1:16-20, Luk 5:1-11)

[18] Kɛ̀ Yesu e dɔɔ Galili sɛ̀bɛzi, à gɔ̃ɔn plaaanɔ è, vì̀i kɔ̃n dãaroo, Simɔ kɛ̀ wè be Pita kɔ̃n a
dãaro Anduruo. Aɔ̃ɔe táaru kpaa sɛ̀bɛ pì guu, zaakɛ sɔrɔkɔnɔmɛ. [19] Ben Yesu bèńnɛ: À mɔ́ à
tɛ́mazi, mɛ́ a kɛ gbɛ̃̀wɛtɛrinɔ ũ. [20] Zaa gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ ń táarunɔ tòn aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi. [21] Kɛ̀ à gàa aɛ,
à gɔ̃ɔn plaa pãndenɔ è, vì̀i kɔ̃n dãaroo dɔ, Zebedi nɛ́ Yemisi kɔ̃n a dãaro Yohanao. Aɔ̃ɔ kú
góro'itɛ guu kɔ̃n ń de Zebedi pìo, aɔ̃ɔe ń táarunɔ kɛkɛɛ. Yesu ń sísi, [22] ben aɔ̃ ń de tò góro
guu gwe gɔ̃ɔ, aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi.

Yesu yãdannɛna Galili
(Luk 6:17-19)

[23] Yesu ègɔ̃ lili oo Galili bùsun, è yã dańnɛ ń aduakɛkpɛnɔ guu, è kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
baaru kpá, è gbɛ̃̀nɔ kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n gyã bori sãnda píngio. [24] À tɔ́ dà Siria bùsula píngi, ben wègɔ̃
mɔɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gyã bori píngi kɔ̃n wãwãao kɛɛnɔ kɔ̃n zĩndeenɔ kɔ̃n gasindadeenɔ
kɔ̃n ɛrɛnɔ, ben è ń kɛ̃̀kɔ̃a. [25] Wà bɔ̀ Galili kɔ̃n Wɛ́tɛmɛnkuri bùsuo kɔ̃n Yerusalɛmuo kɔ̃n
Yudeao kɔ̃n Yoda baa kãa kpaao paripari wà tɛ̀zi.

5

*Aubarikadeen*ɔn Yesu ìbanɔ ũ
(Luk 6:20-23)

[1] Kɛ̀ Yesu parii pìnɔ è, à dìdi sì̀sĩa. Kɛ̀ à vɛ̃̀ɛ, à ìbanɔ mɔ̀ à kiia, [2] ben à nà yãdannɛnaa à bè:
[3] Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń kɛ̃sãna dɔ̃ɔnɔ ũ,
zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ ń pɔ́ ũ.
[4] Aubarikadeenɔn pɔsiadeenɔ ũ,
zaakɛ Luda é ń làakari kpáɛńnɛ.
[5] Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń zĩnda bùsanɔ ũ,
zaakɛ aɔ̃mbe weégɔ̃ anduna vĩ.
[6] Aubarikadeenɔn yãzɛde nidɛrinɔ ũ,
zaakɛ aɔ̃mbe aɔ̃é kã.
[7] Aubarikadeenɔn wɛ̃ndadɔ̃nnɛrinɔ ũ,
zaakɛ Luda é ń wɛ̃nda dɔ̃.
[8] Aubarikadeenɔn nɔ̀sɛpuradeenɔ ũ,
zaakɛ aɔ̃mbe aɔ̃é wɛ́ɛ si Ludalɛ.
[9] Aubarikadeenɔn íbɛtɛmidɛrinɔ ũ,
zaakɛ weé ń sísi Luda nɛ́nɔ.

[10] Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ wè ĩa daḿma yãmaakɛna yãnzinɔ ũ,
zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ ń pɔ́ ũ.
[11] Aubarikadeenɔn a ũ,
tó wà a sɔ̃sɔ̃, tó wà ĩa dàawa,
tó wà yã zaa píngi dìawa ma yãnzi.
[12] À pɔnnaa kɛ à yáa dɔ, zaakɛ a láada bíta ludambɛ. Lɛn wà ĩa dà annabi kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a ãanɔa lɛ.

*Yesu ìban*ɔn wisi ũ kɔ̃n gupuraao
(Maa 9:50, Luk 14:34-35)

[13] Ámbe wisi ũ andunanɛ. Tó wisi i nnaa tà, dian weé kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ? À àre kee vĩ dɔro, séde wà kwɛ́ɛ gbɛ̃nɔ táa oa.

[14] Ámbe gupuraa ũ andunanɛ. Wɛ́tɛ kɛ̀ wà kàɛ sĩ̀sĩ musu è fɔ̃ àgɔ̃ utɛnaro. [15] Wè fitia na wà gbaka kúɛaro. Wè di dabu musumɛ, lɛ à guu pu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú uanɔnɛ. [16] À guu pu gbɛ̃nɔnɛ lɛ, lɛ aɔ̃ a maakɛnanɔ e wà a De kɛ̀ kú musu tɔ́ kpá.

*Musa doka b*ɔkɔ̃tɛna

[17] Àtongɔ̃ daa ma mɔ Musa doka kɔ̃n annabinɔ yãnɔ gboronlo. Mɛ́ɛ mɔ́ gbororo, ma mɔ lɛ mà papamɛ. [18] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, ludambɛ kɔ̃n tɔɔtɛo é gɛ̃tɛ, mɔde doka pì wɛ̃zã féte ke a pɔ́ kete ke é gɛ̃tɛro, yã píngi é kɛ. [19] Beee yãnzi tó gbɛ̃ gì yã kɛ̀ wà dìɛ pìnɔ dokezi, baa à kɛ̀ kɛ̃sãnańzi, tó è da gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ kɛ lɛ, adee égɔ̃ kɛ̃sãnańzi kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔ témɛ. Tó gbɛ̃ kũna, tó è dańnɛ lɛ sɔ̃, adee égɔ̃ bíta kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔ té. [20] Mɛ́ɛ ooare, tó a yãmaakɛna dɛ ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ pɔ́laro, é gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro.

*P*ɔfɛ̃na

[21] Á mà wà bè yãdeenɔnɛ, aɔ̃ton gbɛ̃ dɛro. Gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ dɛ̀, weé yãkpaɛ kɛo. [22] Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ pɔ fɛ̃̀ a gbɛ̃daaazi kà wà yãkpaɛ kɛo. Gbɛ̃ kɛ̀ a gbɛ̃daaa sɔ̃̀sɔ̃ kà wà gáo gbãadeenɔ kiia. Gbɛ̃ kɛ̀ bè a gbɛ̃daaanɛ mìsaide sɔ̃ kà à gɛ̃ tén. [23] Tó n mɔ ǹ Luda gba pɔ́ a gbãgbãkiia, tó n dɔn gwe kɛ̀ n gbɛ̃daaa n yã kũna, [24] ǹ n gba tó sa'okii aɛ gwe, ǹ gá ǹ agbaa kpá adeenɛ gĩa, gbasa ǹ mɔ́ ǹ saa o sa. [25] Tó n ibɛɛ e gaanyo yãkpaɛkɛkiia, ǹ kɛ kpakpaa ǹ kɛo nna zaa zén, lɛ àton n kpá yãkpaɛkɛriaro yãnzi. Tó nɛ́ɛ kɛ lɛro, yãkpaɛkɛri pì é n kpá dogaria, dogari é n da kpésiaan. [26] Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, né bɔ gwero ai ǹ gá fĩa boo píngi. Baa kɔbɔ é gɔ̃ tɛ́nziro.

*Zinak*ɛna

[27] Á mà wà bè, àton zina kɛro. [28] Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, tó gbɛ̃ nɔgbɛ̃ gwà kɔ̃n laasuu pãndeo, adee zina kɛ̀on gwe kɔ̀. [29] Tó n wɛ́ɛ ɔplaa è tó ǹ fu, ǹ bɔ ǹ zĩnna. N korana n mègu kezi maa dɛ wà n mɛ̀ píngi zu tɛ́nla. [30] Tó n ɔplaa è tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zĩnna. N korana n mègu kezi maa dɛ n mɛ̀ píngi tana tɛ́nla.

*Yìgid*ɛna
(Mat 19:9, Maa 10:11-12, Luk 16:18)

[31] Wà bè dɔ, tó gbɛ̃ e gii a naɔ̃zi, à yìgidɛla kpáa. [32] Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ gì a naɔ̃zi, tó èe kɛ à gɔ̃pɔsɛɛ kɛ̀nlo, à zã pì bé è tó à gɔ̃ zinakɛri ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ nɔɔ kɛ̀ wà gìzi sɛ̀ sɔ̃ zina kɛ̀n gwe.

Ladana

[33] Á mà wà bè yãdeenɔnɛ dɔ, aɔ̃ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ sì kɔ̃n Diio papa, aɔ̃ton fuaro. [34] Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, àton la da sero. Àton yã sí kɔ̃n ludambɛɛoro, zaakɛ Luda kíblekitamɛ, [35] ke anduna, zaakɛ Luda tintimɛ, ke Yerusalɛmu, zaakɛ Kína ìsi wɛ́tɛmɛ. [36] Ǹton yã sí kɔ̃n n mìoro, zaakɛ né fɔ̃ ǹ n mìkã mèn doo pura kũ ke ǹ à sia kũro. [37] Àgae be ee ke auo. Yã kɛ̀ dɛ beeelaa bɔ̀ à zaaa guumɛ.

*G*ɛ̃ɛbona
(Luk 6:29-30)

[38] Á mà wà bè, wà wɛ́ɛ fĩa bo kɔ̃n wɛ́ɛo, swaa kɔ̃n swaao. [39] Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, àton gɛ̃ɛ bo gbɛ̃ kɛ̀ zaaa kɛ̀areearo. Tó gbɛ̃ n swãn kɛ̀ n gasu ɔplaaa, ǹ à doo dɔnɛ dɔ. [40] Tó gbɛ̃ yezi

à n dansiki yãkpaɛ kɛnyo, ǹ n utadaa tónɛ dɔ. [41] Tó gbɛ̃ gã nàmma ǹ aso sɛ́are kiloo do, ǹ gáonɛ kiloo plaa. [42] Tó gbɛ̃ pɔ́ wɛ́ɛ kɛ̀mma, ǹ kpáa. Ǹton gbɛ̃ kɛ̀ yezi à pɔ́ sɛ̃kãmma tɛ̃ro.

Yena ibɛɛzi
(Luk 6:27-28, 32-36)

[43] Á mà wà bè, àgɔ̃ ye a gbɛ̃daaazi, à za a ibɛɛn. [44] Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, àgɔ̃ ye a ibɛɛnɔzi, à adua kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è wɛ́ɛ tãawaanɔnɛ, [45] lɛ à gɔ̃ a De kɛ̀ kú musu nɛ́nɔ ũ yãpura. Zaakɛ è ɔfãntɛ̃ bɔ gbɛ̃ zaaanɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ ń píngi, è lou ma taarisaideenɔnɛ kɔ̃n taarideenɔ ń píngi. [46] Tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeaziinɔn á yeńzi, é láada ke e Luda kiiaɔ́? Baa bɛ'ɔɔsirinɔ è kɛ lɛroo? [47] Tó a gbɛ̃nɔn eè ì kpákpaḿma ńtɛ̃ɛ, bɔ́ á dɛo gbɛ̃ pãndenɔlaa? Baa kifiinɔ è kɛ lɛroo? [48] Beee yãnzi àgɔ̃ kuu papana, lán a De kɛ̀ kú musu kuu papana nà.

6

Gbadana

[1] À làakari kɛ a dɔnzi yãkɛna gupuraaazi. Àton kɛ gbɛ̃ntee wɛ́ɛ yãnziro. Tó ée kɛɛ lɛ, é láada e a De kɛ̀ kú musu kiiaro. [2] Tó nɛ́ɛ gba daa takaasideenɔnɛ, ǹton a kpàakpa kɛ lán mɔnafikideenɔ bàro. Aɔ̃è kɛ aduakɛkpɛnɔ guu kɔ̃n gãalɛnɔ, lɛ gbɛ̃nɔ ń tɔ́ nnaa sí yãnzimɛ. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, aɔ̃ ń láada èn gwe kɔ̀! [3] Mpi, tó nɛ́ɛ gba daa takaasideenɔnɛ, ǹton tó n ɔzɛɛ dɔ̃ lán n ɔplaa e kɛɛ nàro. [4] Ǹ tó n gbadana kɛ asiiyã ũ, n De kɛ̀ asiiyã dɔ̃ɔ é à fĩa bonnɛ.

Aduakɛna
(Luk 11:2-4)

[5] Tó ée adua kɛɛ, àtongɔ̃ dɛ lán mɔnafikideenɔ bàro. Aɔ̃ègɔ̃ yezi wà adua kɛ zɛna aduakɛkpɛn kɔ̃n zɛ́ɔ̃nkpakɔ̃anɔ, lɛ gbɛ̃nɔ ń e yãnzi. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, aɔ̃ ń láada èn gwe kɔ̀! [6] Mpi, tó nɛ́ɛ adua kɛɛ, ǹ gɛ̃ n kpɛ́ guu, ǹ gbà tata, ǹ wɛ́ɛ kɛ n De kɛ̀ kú gwe asii guua, n De kɛ̀ asiiyã dɔ̃ɔ é sínyo. [7] Tó ée adua kɛɛ, àton yã bɔɛ pari lán kifiinɔ bàro. Aɔ̃ègɔ̃ daa ń yãbɔɛna parii guun Luda é síńyo. [8] Àtongɔ̃ dɛ lán ń bàro, zaakɛ a De pɔ́ kɛ̀ á à nii vĩi dɔ̃ ai àgɔ̃ gá gbekaa. [9] Àgae adua kɛ lán kɛ̀ bà:

Wa De kɛ̀ kú musu,
ǹ tó wàgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n tɔ́ adona.
[10] Ǹ tó kpata kɛ̀ bɔ̀ n kiia bɔ gupuraaa,
wà n pɔyezi kɛ anduna guu,
lán wè kɛ zaa musu nà.
[11] Ǹ wa gba ú kɛ̀ wé ble gbɛ̀̀a.
[12] Ǹ wa taarinɔ kɛ̃we,
lán weè kɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ taari kɛ̀weenɔnɛ nà.
[13] Ǹton tó wà fu yɔ̃agwanaaro,
ǹ wa sí à zaaaa.
[14] Tó a gbɛ̃nɔ taari kɛ̃̀ńnɛ, a De kɛ̀ kú musu é a pɔ́ kɛ̃are se. [15] Tó ée gbɛ̃nɔ taarinɔ kɛ̃ńnɛ sɔ̃ro, a De é a taarinɔ kɛ̃arero.

Lɛ́yina

[16] Tó á lɛ́yina sɔ̃, àton uu sisi lán mɔnafikideenɔ bàro. Aɔ̃è ń uu yãkɔ̃tɛ lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃ lɛ́yina yãnzi. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, aɔ̃ ń láada èn gwe kɔ̀! [17] Mpi, tó ń lɛ́yina, ǹ uu pípi, ǹ nɔ́si mámamma, [18] lɛ gbɛ̃nɔ tón dɔ̃ ń lɛ́yinaro, sé n De kɛ̀ kú asii guu baasiro. N De kɛ̀ asiiyã dɔ̃ɔ é à fĩa bonnɛ.

Auziki yã
(Luk 11:33-36, 12:33-34, 16:13)

[19] Àton auziki kakɔ̃aazi anduna guu kɛ̀ro, gura kɛ̀ kɔ̀kɔnɔ è pɔ́ yakan, pɔ́nɔ è kɔ̃tɛ̃ kpán bensɔ̃ kpãinɔ è gu fɔ̃ aɔ̃ pɔ́nɔ sɛ́ɛn. [20] À a auziki kakɔ̃a ludambɛ, gura kɛ̀ kɔ̀kɔnɔ è pɔ́ yakanlo, pɔ́nɔ è kɔ̃tɛ̃ kpánlo bensɔ̃ kpãinɔ è gu fɔ̃ aɔ̃ pɔ́nɔ sɛ́ɛnlo. [21] Zaakɛ guu kɛ̀ n auziki kún, gwen n làakari ègɔ̃ kún se.

[22] Wɛ́ɛn mè fitia ũ. Tó n wɛ́ɛ aafia, n mè píngi égɔ̃ gupuraa ũ. [23] Tó n wɛ́ɛ gbãaro sɔ̃, n mè píngi égɔ̃ gusiaa ũ. Tó gupuraa kɛ̀ ń kũna dɛ gusiaa ũ, gusiaa pì bíta. [24] Gbɛ̃ke è fɔ̃ à dɔ dii

mèn plaaaziro, zaakɛ eé za gbɛ̃ doon àgɔ̃ ye gbɛ̃ doozi, kesɔ̃ eé na gbɛ̃ dooa à kya ká gbɛ̃ doon. É fɔ̃ àgɔ̃ dɔ Ludazi kɔ̃n ɔɔo lɛdoro.

Ludanaanɛkɛna
(Luk 12:22-31)

25 Beee yãnzi méɛ ooare, àton a wɛ̀ndi kɔ̀hãn kɛ à be bɔ́n wé ble ke bɔ́n wé miro. Àton mɛ̀ kɔ̀hãn kɛ à be bɔ́n wé daro. Wɛ̀ndi dɛ pɔ́bleelaroo? Mɛ̀ dɛ pɔ́kãsãalaroo? 26 À gwa bãanɔa. Aɔ̃è pɔ́ tɔ̃ro, aɔ̃è pɔ́ kɛ̃ro, aɔ̃è pɔ́ ká dɔ̀ guuro, mɔde a De kɛ̀ kú musu è pɔ́blee kpáḿma. Á bɛ̀ɛ vĩ maamaa dɛ bãanɔlaroo? 27 A té, dé bé eé fɔ̃ à a wɛ̀ndi gbɔ̀a kaara, baa gurɔ do, a kɔ̀hãnkɛna guuu?

28 Bɔ́yãnzin eè pɔ́kãsã kɔ̀hãn kɛzi? À lá vúdeenɔ gwa sɛ̀n lán aɔ̃ɔ dɛ nà. Aɔ̃è zĩi kɛro, aɔ̃è buu tãro, 29 mɔde méɛ ooare, baa Sulemanu kɔ̃n a auzikio, èe uta da à maaa kà aɔ̃ ke ũro. 30 Sɛ̀la kɛ̀ kuu gbɔ̀a eé té kũ ziaa, lán Luda è pɔ́ nazi lɛ nà, amɔa ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ, weé a pɔ́ o dɔɔ́? 31 Beee yãnzi àton pɔ́ke kɔ̀hãn kɛ à be bɔ́n wé ble ke bɔ́n wé mi ke bɔ́n wé daro. 32 Kifiinɔn pɔ́ pìnɔ píngi yã è dɔḿnɛ aɛ. Zaakɛ a De kɛ̀ kú musu dɔ̃ kɛ̀ pɔ́ pìnɔ kɔ̃ sìao, 33 à tó kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia kɔ̃n à yãzɛdeeo dɔare aɛ gĩa, eé pɔ́ pìnɔ kaaraare dɔ píngi. 34 Beee yãnzi àton ziaa kɔ̀hãn kɛro, zaakɛ ziaa a zĩnda yã dɔ̃. Gurɔ píngi yã'ɔ̃amma mɔ̀a.

7

*K*ɔ̃ taari'ena
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Àton gbɛ̃ taari ero, Luda é a taari e sero. 2 Zaakɛ lán nɛɛ̀ gbɛ̃ taari e nà, lɛn Luda é n taari e lɛ. Zaka kɛ̀ ń eè yɔ̃oḿnɛn eé yɔ̃onnɛ. 3 Bɔ́yãnzi néɛ sɛ̀buru kɛ̀ da n gbɛ̃daaa wɛ́ɛn eezi, bensɔ̃ néɛ líkusu kɛ̀ da n wɛ́ɛn yã daaroo? 4 Kɛ̀ líkusu da n wɛ́ɛn, à kɛ̀ dia né be n gbɛ̃daaanɛ à tó ǹ sɛ̀buru kɛ̀ da à wɛ́ɛn bɔnɛ? 5 Mɔnafikide! Ǹ líkusu kɛ̀ da n wɛ́ɛn bɔ gĩa, né gbasa ǹ guu e wásawasa, lɛ ǹ e ǹ sɛ̀buru kɛ̀ da n gbɛ̃daaa wɛ́ɛn bɔnɛ.
6 Àton Luda pɔ́ kpá gbɛ̃ɛnɔaro
lɛ aɔ̃ton sɔkpa wà a kari kɛro yãnzi.
Àton a gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ zu alɛdɛnɔnɛro
lɛ aɔ̃ton táa o'oaro yãnzi.

Wɛ́ɛkɛna
(Luk 11:9-13)

7 À wɛ́ɛ kɛ, Luda é kpáawa. À wɛtɛ, é e. À gbà lɛ́, Luda é wɛ̃are. 8 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ kɛ̀n wè kpáa, gbɛ̃ kɛ̀ wɛ̀tɛ sɔ̃ è e. Gbɛ̃ kɛ̀ gbà lɛ̀n weé wɛ̃nɛ. 9 A té, dé bé eé gbɛ̀ kpá a nɛ́a, tó à burɛdi wɛ́ɛ kɛ̀a? 10 Tó à kpɔ̀ wɛ́ɛ kɛ̀a sɔ̃, eé mlɛ̃̀ sɛ́ à kpáaɔ́? 11 Baa kɔ̃n a zaakɛɛo, á pɔ́ maa kpana a nɛ́nɔa dɔ̃. Weé a De kɛ̀ kú musu pɔ́ maa kpana gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔɔ́?

12 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lán á yezi aɔ̃ kɛare nà. Musa doka kɔ̃n annabinɔ yãnɔ mìn gwe.

*Zɛ́*lɛ kpaatoo
(Luk 13:24)

13 À gɛ̃ zɛ́lɛ kpaatoo guu. Zɛ́ kɛ̀ à lɛ́ yàasa ben à mɛ̀porokii vĩi è gáńyo kaatɛna guumɛ. Beeen gbɛ̃ paridee e sɛɛ. 14 Zɛ́ kɛ̀ è gáńyo wɛ̀ndi guu lɛ́ kpaato à nakɔ̃ana, bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ è wà sɛɛnɔɔ pariro.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa
(Luk 6:43-44, 13:25-27)

15 À làakari kɛ annabi ɛgɛɛnɔzi. Aɔ̃è mɔ́ a kiia sã báao dana, mɔde lɛwan nɔadɛrinɔn ń ũ. 16 É ń dɔ̃ ń yãkɛnaa. Wè geepi bo lɛ̀ líaro. Wè kãkãa e babanɛ láaro. 17 Lí maaa è né nnaa i, lí zaaa è né gina i. 18 Lí maaa è fɔ̃ à né gina ìro, lí zaaa è fɔ̃ à né nnaa ìro. 19 Wè lí kɛ̀ è né maaa iroo zɔ̃ wà zu té guumɛ. 20 Lɛmɛ é ń dɔ̃ ń yãkɛnaa lɛ.

21 Èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ ma sisii Dii, Dii, bé eé gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro, sé gbɛ̃ kɛ̀ è ma De kɛ̀ kú musu pɔyezi kɛɛ. 22 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ gbɛ̃ parideenɔ é bemɛ: Dii, Dii, wa Luda yã

òńnɛ kɔ̃n n tɔ́o né! Wa zĩnnɔ gòḿma kɔ̃n n tɔ́o né! Wa dabuyãnɔ kɛ̀ pari kɔ̃n n tɔ́o né! [23] Mɛ́
beńnɛ wásawasa: Má a dɔ̃ zikiro. À gumala zaakɛrinɔ!

Kpɛ́bori gɔ̃ɔn plaaanɔ
(Luk 6:47-49)
[24] Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ à ma yã kɛ̀nɔ mà, ben à zĩi kɛ̀a dɛ lán gbɛ̃ làakaridee kɛ̀ à a kpɛ́ bò
gbɛ̀a bàmɛ. [25] Kɛ̀ lou mà, í dàgula, ĩa kàka à sù kpɛ́ pìa, ben èe lɛ́ɛro, kɛ̀ wà à ɛ̃ɛ dàɛ gbɛ̀a
yãnzi. [26] Gbɛ̃ kɛ̀ ma yã kɛ̀nɔ mà, ben èe zĩi kɛaroo dɛ lán mìsaidee kɛ̀ à a kpɛ́ bò bùsu'ãatɛ̃a
bàmɛ. [27] Kɛ̀ lou mà, í dàgula, ĩa kàka à sù kpɛ́ pìa, ben à gbòro à lɛ̀ɛ bìtimm.

Yesu iko
[28] Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ ò à yã̀a, à yãdannɛna bɔ̀ parii saɛ, [29] zaakɛ èe yã dańnɛ lán
ludayãdannɛrinɔ bàro, à dàńnɛ ikoomɛ.

8

Kusu kɛ̃kɔ̃ana
(Maa 1:40-45, Luk 5:12-16)
[1] Kɛ̀ Yesu pìta sɪ̀sɪ̃a, parii tɛ́zi. [2] Ben kusu ke mɔ̀ à kùɛ à aɛ à bè: Dii, tó ń yezi, né fɔ̃ ǹ ma
kɛ̃kɔ̃a wásawasa. [3] Yesu ɔ bɔ̀ à kɛ̀a à bè: Má yezi. Ǹ gɔ̃ wásawasa. Zaa gwe gɔ̃ɔ à kusu yã̀a.
[4] Ben Yesu bènɛ: Ǹton o gbɛ̃ke maro. Ǹ gá ǹ n zĩnda ɔdɔa sa'orinɛ, ǹ sa'opɔ kɛ̀ Musa dìɛ
kpá n kɛ̃kɔ̃ana sèeda ũ gbɛ̃nɔnɛ.

*Sozan*ɔ gbɛ̃nsi zĩkɛri kɛ̃kɔ̃ana
(Luk 7:1-10)
[5] Kɛ̀ Yesu e gɛ̃ɛ Kapɛnamu, ben Romu sozanɔ gbɛ̃nsi mɔ̀ à kiia, a wɛ́ɛ kɛ̀a [6] à bè: Dii, ma
zĩkɛri daɛna bɛ, à kɔ̃̀ɔ kṵ̀, mè e ɔ̃ɔa maamaa. [7] Ben Yesu bènɛ: Mɛ́ gá mà à kɛ̃kɔ̃a. [8] Ben gbɛ̃nsi
pì bènɛ: Dii, mɛ́ɛ ká ǹ gá ma bɛro. Ǹ yã ò dé, ma zĩkɛri é kɛ̃kɔ̃a. [9] Zaakɛ mapi se, wà iko
vĩmamɛ, ben má iko vĩ sozanɔa. Mɛɛ̀ o aɔ̃ gbɛ̃ doonɛ à gá, è sɔ̃ gá. Mɛɛ̀ o à pãndenɛ à mɔ́, è
sɔ̃ mɔ́. Mɛɛ̀ o ma zĩkɛrinɛ à kɛ̀ kɛ, è sɔ̃ kɛ.
[10] Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à bɔ̀ à saɛ, ben à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́zinɔnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
mɛ́ɛ e gbɛ̃ke ma náanɛ kɛ̀ lɛ Isarailinɔ tɛ́ro. [11] Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃nɔ é bɔ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kɔ̃n
ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpaao paripari aɔ̃é mɔ́ pɔ́ ble kɔ̃n Ibraĩo kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo kpata kɛ̀
bɔ̀ Luda kiia guu. [12] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ yã wàgɔ̃ kú kpata pì guunɔ sɔ̃, weé ń zu bàazi gusiaa
guumɛ. Gwen aɔ̃é ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu. [13] Ben Yesu bè sozanɔ gbɛ̃nsi pìnɛ: Ǹ tá bɛ. À
kɛnnɛ lán n ma náanɛ kɛ̀ nà. Ben à zĩkɛri pì gbãa kṵ̀ gurɔɔ mɔ̀a gɔ̃ɔ.

*Gyãreen*ɔ kɛ̃kɔ̃ana paripari
(Maa 1:29-34, Luk 4:38-41)
[14] Yesu gàa Pita bɛ, ben à è à naɔ̃ daa daɛna, èe mèwãaa kɛɛ. [15] Kɛ̀ à ɔ kɛ̀ à ɔɔa, ben à mɛ̀
yĩi kṵ̀, ben à fɛ̀ɛ à pɔ́blee kɛ̀nɛ.
[16] Kɛ̀ uusɪɛ kɛ̀, ben wà mɔ̀nɛ kɔ̃n zĩndeenɔ paripari, ben à zĩn pìnɔ gòḿma kɔ̃n yã'onao,
à gyãreenɔ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi. [17] Lɛn yã kɛ̀ annabi Isaya ò pàpa lɛ à bè:
À wa gbãasaikɛɛ sɛ̀,
à wa gyãanɔ kɛ̃̀wa.

Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà té Yesuzinɔ
(Luk 9:57-62)
[18] Kɛ̀ Yesu è parii kàkɔ̃aazi, ben à bè a ìbanɔnɛ: Wà bikũ sèbɛ baa. [19] Ben ludayãdannɛri
ke mɔ̀ à bè Yesunɛ: Dannɛri, guu kɛ̀ nɛ́ɛ gaan píngi mɛ́gɔ̃ tɛ́nzi. [20] Yesu bènɛ: Gbɛ̃ngboonɔ
ń tò vĩ, bãanɔn ń sà vĩ, Gbɛ̃ntee Né sɔ̃ ĩampakii vĩro.
[21] Ben ìba pãnde bènɛ: Dii, ǹ tó ai ma de kpá guuzi gĩa. [22] Ben Yesu bènɛ: Ǹ tɛ́mazi. Ǹ tó
gɛ̀nɔ ń gɛ̀nɔ vĩi.

Yesu zàga'ĩa zɛna
(Maa 4:35-41, Luk 8:22-25)

23 Yesu gɛ̃̀ góro'itɛ guu, ben à ìbanɔ tèzi aɔ̃ dà zén. 24 Kãndo zàga'ĩa gbãaa kàka sɛ̀bɛla, í e
vĩvĩi èe kakaa ń góron. Yesu e ii oo, 25 ben à ìbanɔ sɔ̃̀zi, aɔ̃ à vù wà bè: Dii, ǹ wa mì sí, wée
kaatɛɛmɛ. 26 Ben à bèńnɛ: Ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ! À kè dia á vĩa vĩ lɛɛ? Ben à fɛ̀ɛ à gì ĩanɛ
kɔ̃n ío, ben guu yɛ̀ kítikiti. 27 Yã pì bɔ̀ gbɛ̃ pìnɔ saɛ aɔ̃ bè: Gbɛ̃ kparee taka boriin yè? Baa ĩa
kɔ̃n ío è à yã mamɛ.

Zĩnnɔ gɛ̃na alɛdɛnɔ guu
(Maa 5:1-20, Luk 8:26-39)

28 Kè Yesu bikṵ̀ baa kãa kpa Gadara bùsun, zĩnde gɔ̃ɔn plaa kenɔ bɔ̀ mirakpɛtɛa, aɔ̃ mɔ̀ wà
dààlɛ. Aɔ̃ɔ pãsĩ maamaa, gbɛ̃ke è fɔ̃ à bɔɛ gwero. 29 Aɔ̃ wii lɛ̀ wà bè: Bɔ́n wá vĩ kɔ̃ ɔzĩi, Luda
Né? N mɔ wée tãwa kè ai à gurɔɔ gɔ̃ kán yɔ́? 30 Alɛdɛ kpàsa bíta kúńyo kãaa, aɔ̃ɔe pɔ́ blee.
31 Ben zĩn pìnɔ agbaa kpà Yesunɛ wà bè: Tó n pɛ̀wa, ǹ wa gbarɛ alɛdɛ kpàsa kɛ̀kãa guu. 32 Ben
Yesu bèńnɛ: À gá. Ben aɔ̃ gòḿma aɔ̃ gɛ̃̀ alɛdɛnɔ guu. Ben alɛdɛ kpàsa pì wì bào píngi, aɔ̃
sòro sɔ̀sĩgɛɛzi, aɔ̃ sì sɛ̀bɛn, ben aɔ̃ gàga í guu gwe. 33 Ben alɛdɛdãrinɔ bàa lɛ̀ wà gɛ̃̀ wétɛ guu,
aɔ̃ yã pìnɔ tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ kɔ̃n yã kɛ̀ zĩndeenɔ lèo píngi. 34 Ben wétɛdeenɔ bɔ̀ɛ wà gàa da Yesulɛ ń
píngi. Kè aɔ̃ à è, aɔ̃ agbaa kpànɛ kɛ̀ à bɔńnɛ ń bùsun.

9

Gbɛ̃ kaɛna kɛ̃kɔ̃ana
(Maa 2:1-12, Luk 5:17-26)

1 Yesu gɛ̃̀ góro guu, à ɛ̀ara à sɛ̀bɛ bikṵ̀ à kà a bɛ wétɛ. 2 Ben gbɛ̃kenɔ mɔ̀nɛ gbɛ̃ kaɛnao
daɛna gyãresɛbɔn. Kè Yesu è aɔ̃ɔ a náanɛ vĩ, ben à bè gbɛ̃ kaɛna pìnɛ: Ma gbɛ̃, ǹ n làakari
kpáɛ! N durunnɔ kɛ̃̀mma. 3 Ludayãdannɛri kenɔ kú gwe, ben aɔ̃ɔ ò ń nɔ̀sɛ guu wà bè: Gbɛ̃
beee e dɔkɛɛ Ludaomɛ. 4 Yesu ń laasuu dɔ̃, ben à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi ée laasuu zaaa lɛɛ a nɔ̀sɛ
guuzi? 5 Tó ma bè, à durunnɔ kɛ̃̀a ke tó ma bè, à fɛɛ à táa o, à kparee bé à aagaa? 6 Má ò lɛ
lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kè Gbɛ̃ntee Né durunkɛ̃nnɛna iko vĩ tɔɔtɛ kèmɛ. Ben à bè gbɛ̃ kaɛna pìnɛ: Ǹ fɛɛ ǹ
n daɛbɔ sé ǹ tá bɛ. 7 Ben à fɛ̀ɛ à tà bɛ. 8 Kè parii è lɛ, vĩa ń kũ, aɔ̃ Luda kè iko beee taka kpà
gbɛ̃nteenɔa tɔ́ bɔ̀.

Matiu sisina
(Maa 2:13-17, Luk 5:27-32)

9 Yesu bɔ̀ gwe, èe gɛ̃tɛɛ, ben à gbɛ̃ kè wè be Matiu è vɛ̃ɛna a bɛ'ɔɔsikpɛn. À bènɛ: Ǹ mɔ́
ǹ témazi. Ben à fɛ̀ɛ à tèzi. 10 Kè Yesu e pɔ́ blee à bɛ, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔɔ kú gwe
pari, aɔ̃ɔe pɔ́ bleeo kɔ̃n à ìbanɔ lɛdo. 11 Kè Farisinɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ à ìbanɔ là wà bè: Bɔ́yãnzi a
dii e pɔ́ blee kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔozi? 12 Kè Yesu yã pì mà à bè: Gbɛ̃ kè aafia vĩi
bà kú kɔ̃n likita yãoro, sé gyãree. 13 À gá à laasuu lɛ́ yã kè kɛ̃na Luda yãn beee mìzi wà bè:
Kɔ̃ wɛ̃ndagwanan má yezi, èe kɛ sa'onanlo. Méɛ mɔ́ gbɛ̃ maaanɔ sísiro, sé durunkɛrinɔ.

Léyina
(Maa 2:18-22, Luk 5:33-39)

14 Ben Yaaya Batisikɛri ìbanɔ mɔ̀ aɔ̃ Yesu là wà bè: À kè dia wapinɔ kɔ̃n Farisinɔ weè lɛ́ yi,
ben n ìbanɔ è yi seroo? 15 Ben Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Nɔsɛri gbɛ̃nɔ é pɔsiaa kɛ gurɔɔ kɛ̀ à
kúńyo nɔsɛ guun yɔ́? Auo, mɔde à gurɔɔ é mɔ́ kè weé nɔsɛri pì bɔ ń té, gbasa aɔ̃é lɛ́ yi sa.
16 Gbɛ̃ke è uta zii nambata na kɔ̃n pɔ́lɛ dufuoro, zaakɛ uta dufu é sɔ̃kɔ̃zi à kɛ̃kɔ̃rɛ, à zii fɔ̃na
é kaara. 17 Wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu zii guuro. Tó wà kè lɛ, tùu é pũtãmɛ, wɛ̃ɛ pì é kwɛ́ɛ, tùu
é yaka. Auo, wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu dufu guumɛ, aɔ̃égɔ̃ maa ń píngi.

Nénɔkparɛ fɛɛ à bɔna gaan kɔ̃n nɔgbɛ̃ kè ɔ kè Yesu utaao
(Maa 5:21-43, Luk 8:40-56)

18 Gurɔɔ kè Yesu e yã beeenɔ oońnɛ, gbãade ke mɔ̀ à kùɛ à aɛ à bè: Ma nénɔgbɛ̃ gà tia. Ǹ
mɔ́ ǹ ɔ kɛa, eégɔ̃ kú wɛ̃̀ndio. 19 Ben Yesu fɛ̀ɛ à tèzi kɔ̃n a ìbanɔ.

20 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe, aru è bɔɛa à kà wɛ̀ kuri awɛɛplaa. À mɔ̀ à ɔ kè Yesu uta léa à kpɛɛ
kpa. 21 Zaakɛ à bè: Baa tó ma ɔ kɛ̀ à utaa dé, mɛ́ kɛ̃kɔ̃a. 22 Yesu lìɛ à à è, ben à bè: Ǹ n làakari
kpáɛ, nɔgbɛ̃! Ma náanɛ kɛ̀ ń kè bé à n kɛ̃kɔ̃a. Gwe gɔ̃ɔ nɔgbɛ̃ pì kɛ̃̀kɔ̃a.
23 Kɛ̀ Yesu kà gbãadee pì bɛ, à è wèe kure pɛɛ, parii kĩi dɔ. 24 Ben Yesu bè: À a zĩnda gá. Nɛ́
pì e garo, èe ii oomɛ. Ben aɔ̃ɔe à lalandi kɛɛ. 25 Kɛ̀ wà pɛ̀ gbɛ̃nɔa aɔ̃ bɔ̀ɛ bàazi, ben Yesu gɛ̃̀
kpén, à nɛ́ pì kũ̀ a ɔɔa, ben à fɛ̀ɛ. 26 Ben yã pì baaru dà bùsu pìla píngi.

*Vĩ̀an*ɔ kɛ̃kɔ̃ana
27 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ gwe, vĩ̀a gɔ̃ɔn plaaanɔɔ tézi kɔ̃n wiiio wèe bee: Ǹ wa wɛ̃nda gwa, Dauda
Bori! 28 Kɛ̀ Yesu kà bɛ, vĩa pìnɔ sɔ̃̀zi, ben à ń lá à bè: Á ma náanɛ vĩ kɛ̀ mɛ́ fɔ̃ mà yã pì kɛareɔ́?
Aɔ̃ wèàla wà bè: Lɛmɛ, Dii. 29 Ben à ɔ kɛ̀ ń wɛ́ɛa à bè: Àgɔ̃ dɛare lán a ma náanɛ kɛ̀ nà. 30 Ben
aɔ̃ wɛ́ɛ guu è. Yesu kpɛ̀̀kɛ̃ńzi à bè: Àton o gbɛ̃ke maro. 31 Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ gàa wà à baaru
fɛ̃̀akɔ̃a bùsu pìn píngi.

*Nɛ́*nɛnaɛnade kɛ̃kɔ̃ana
32 Gurɔɔ kɛ̀ vĩ̀anɔɔ e bɔɛɛ, wà mɔ̀ Yesunɛ kɔ̃n zĩnde kɛ̀ à nɛ́nɛ naɛnao. 33 Kɛ̀ Yesu zĩn pì
gòa, ben à yã ò. Yã pì bɔ̀ parii saɛ aɔ̃ bè: Wée yã beee taka e Isarailinɔ bùsun yãro. 34 Ben
Farisinɔ bè: È zĩn goḿma kɔ̃n zĩnnɔ kína gbãaaomɛ.

*Yesu gb*ɛ̃nɔ wɛ̃ndadɔ̃na
35 Yesu gàa wɛ́tɛnɔa kɔ̃n lakutunɔ píngi, à yã dàńnɛ ń aduakɛkpɛnɔ guu, à kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia baaru nnaa kpàńnɛ, à gyãreenɔ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi kɔ̃n gbãasaideenɔ ń píngi. 36 Kɛ̀ à
parii è, ben aɔ̃ kɛ̀nɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ɔ kú bídin aɔ̃ lìkɔ̃a lán sãa kɛ̀ aɔ̃ɔ dà̀ri vĩroonɔ bà. 37 Ben
Yesu bè a ìbanɔnɛ: Pɔ́kɛkɛna bíta, mɔde zĩkɛrinɔɔ pariro. 38 À wɛ́ɛ kɛ Buradeea lɛ à zĩkɛrinɔ
gbarɛ aɔ̃ a pɔ́ kɛkɛ.

10

*Yesu zĩ̀ri g*ɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ diɛna
(Maa 3:13-19, Luk 6:12-16)
1 Yesu a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sìsi, ben à ń gba iko aɔ̃ zĩnnɔ goḿma, aɔ̃ gyãreenɔ
kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n gbãasaideenɔ ń píngi. 2 Zĩ̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ tɔ́nɔn yè: Gbɛ̃ káaku Simɔ
kɛ̀ wè benɛ Pita kɔ̃n à dãaro Anduruo, Zebedi nɛ́ Yemisi kɔ̃n à dãaro Yohanao, 3 Filipi,
Batɔlɔmiu, Tomasi, bɛ'ɔɔsiri Matiu, Alafeu nɛ́ Yemisi, Tadeu, 4 Simɔ Aĩade kɔ̃n Yudasi
Isikariɔti kɛ̀ bɔ̀ à kpɛɛo.

*Yesu zĩ̀rin*ɔ zĩna
(Maa 6:7-13, Luk 9:1-6)
5 Kɛ̀ Yesu e gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ zĩi, à bèńnɛ: Àton gá bori pãndenɔ kiiaro. Àton gɛ̃
Samaria wɛ́tɛnɔ guuro. 6 À gá Isaraili kɛ̀ aɔ̃ sɔ̀̀sã lán sãa bànɔ kiia. 7 À gá àgɔ̃ waazi kɛɛ àgɔ̃
gaa à be: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kà kĩi! 8 À gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃a, à gènɔ fɛɛ bɔna gaan, à kusunɔ
kɛ̃kɔ̃a wásawasa, à zĩnnɔ goḿma. Lán á è pɔ́kekpasai nà, à kɛńnɛ pɔ́kesisai. 9 Àton ɔɔ da a
bɔ̀kɔnlo. 10 Àton bɔ̀kɔlogomma séro ke uta plaadee ke kyatee ke gò, zaakɛ zĩkɛri kɔ̃ sìo à a
pɔ́blee e. 11 Wɛ́tɛ kɛ̀ é kán píngi ke lakutu, à gbɛ̃ maaa wɛtɛ à pitaa, àgɔ̃ kú gwe ai à gá gɛ̃o
zɛ́la. 12 Tó a gɛ̃ ua guu, à ì nnaa kpáḿma. 13 Tó uadeenɔ kɔ̃ sìo, a ì nnaa é gɔ̃ńnɛ. Tó aɔ̃ɔe kɔ̃
sío sɔ̃ro, a ì nnaa é ɛara à sɔkpaawa. 14 Guu kɛ̀ wèe a sín ke wèe swã kpá a yãziro, à bɔ ua
ke lakutu pìn à lutɛ̃ gogo a gbánɔa. 15 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ wɛ́ɛtãmma kɛ̀
Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔradeenɔ é ee égɔ̃ sɔ̀̀ɔ dɛ wɛ́tɛ pì deenɔ pɔ́la.

*Yã k*ɛ̀ eé Yesu ìbanɔ le onnɛna
(Maa 13:9-13, Luk 21:12-17)
16 Mɛ́ɛ a zĩi lán sãanɔ bà lɛwannɔ témɛ. Àgɔ̃ làakari vĩ lán mlɛ̃̀nɔ bà, àgɔ̃ dɛ yãkekɛri-
saideenɔ ũ lán pɔ̃tɛ̃ɛnɔ bà. 17 À làakari kɛ gbɛ̃nteenɔzi, zaakɛ aɔ̃é a kũkũ wà a na
yãkpaɛkɛrinɔnɛ ń ɔzĩ, aɔ̃é a gbɛ̃gbɛ̃ ń aduakɛkpɛnɔ guu. 18 Weé gáao bùsu gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n

kínanɔ kiia ma yãnzi. Égɔ̃ dɛńnɛ ma sèedadeenɔ ũ kɔ̃n bori pãndenɔ. [19] Tó wà a kpaḿma,
àton yã kɛ̀ é o ke yã kɛ̀ é liḿma damu kɛro. Zĩ beeea Luda bé é yã kɛ̀ é oo da a lén. [20] Èe kɛ
ámbe é yã oro, a De Nini bé eé yã da a lén.

[21] Vì̀i kɔ̃n dãaronɔ é kɔ̃ kpáḿma wà dɛ. Denɔ é bɔ ń nénɔ kpɛɛ. Nénɔ é bɔ ń denɔ kɔ̃n
ń danɔ kpɛɛ wà ń dɛ. [22] Gbɛ̃ píngi é zaagu ma yãnzi, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ zɛna gbãa ai à gurɔ léa
é mìsina e. [23] Tó wèe wɛ́ɛ tãaawa wɛ́tɛ ken, à bàa lɛ́ à tá à pãnden. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
é gá Isarailinɔ bùsu wɛ́tɛnɔ guu à yãa píngiro, Gbɛ̃ntee Né é gĩakɛ à mɔ́. [24] Ìba ègɔ̃ dɛ a
dannɛrilaro. Zì̀ri ègɔ̃ dɛ a diilaro. [25] Tó ìba a yãdannɛri gwena lè ke tó zì̀ri a dii gwena
lè, beee mɔ̀ lɛ. Tó wà tɔ́ kpà ua bɛdeenɛ Bɛlɛzɛbubu, tɔ́ kɛ̀ à zaaa dɛ beeelaan weé kpá à
bɛdeenɔnɛ.

Zɛna kɔ̃n Yesuo gbɛ̃nɔ aɛ
(Luk 12:2-9)

[26] Àton vĩa kɛńnɛro. Pɔ́kee kuu utɛna kɛ̀ é bɔ gupuraaaro. Asiiyã kee kuu kɛ̀ weé gí dɔ̃ziro.
[27] À yã kɛ̀ mɛ́ɛ ooare gusiaan o gupuraaa. À yã kɛ̀ ée maa kpãikpãi kpàakpa kɛ gãalɛ. [28] Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃è mèbaa kaatɛ, mɔde aɔ̃è fɔ̃ wà ninii dèroonɔ, àton vĩa kɛńnɛro. À vĩa kɛ Ludanɛ kɛ̀ eé
fɔ̃ à nini kɔ̃n mèo kaatɛ té guu píngi. [29] Wè sãtɛ̃ mèn plaaa yá kɔbɔ donloo? Mɔde aɔ̃ ke è
lɛ́ɛ tɔɔtɛ a De yãdɔ̃na sairo. [30] Baa a mìkãnɔ, à à lɛ́ dɔ̃. [31] Beee yãnzi àton vĩa kɛro. A bɛ̀ɛ dɛ
sãtɛ̃ pariinɔla.

[32] Gbɛ̃ kɛ̀ zèmao gbɛ̃nɔ aɛ, mɛ́ zɛo ma De kɛ̀ kú musu aɛ. [33] Gbɛ̃ kɛ̀ lɛ́ sèmazi gbɛ̃nɔ aɛ sɔ̃,
mɛ́ lɛ́ sɛ́zi ma De kɛ̀ kú musu aɛ.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãnzi
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

[34] Àtongɔ̃ daa ma mɔ lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kɔ̃o anduna guunlo. Mɛ́ɛ mɔ́ lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kɔ̃o
yãnzinlo, sé fɛɛna kɔ̃zi. [35] Ma mɔmɛ, lɛ gɔ̃gbɛ̃ bɔ a de kpɛɛ, nɔgbɛ̃ bɔ a da kpɛɛ, nɔzãree bɔ
a zã da kpɛɛ. [36] Gbɛ̃ bɛdeenɔ é gɔ̃ à ibɛɛnɔ ũ. [37] Gbɛ̃ kɛ̀ ye a de ke a dazi dɛmalaa e ká àgɔ̃ dɛ
ma ìba ũro. Gbɛ̃ kɛ̀ ye a nɛ́gɔ̃gbɛ̃ ke a nɔgbɛ̃zi dɛmalaa e ká àgɔ̃ dɛ ma ìba ũro. [38] Gbɛ̃ kɛ̀ èe a
líkpangbãroo sɛ́ àgɔ̃ tɛ́omaziro, adee e ká àgɔ̃ dɛ ma ìba ũro. [39] Gbɛ̃ kɛ̀ à a wɛ̃̀ndi kũna, adee
é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi ma yãnzi sɔ̃, adee égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ.

Láada ena yã
(Maa 9:41)

[40] Gbɛ̃ kɛ̀ à a si ma simɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ ma si sɔ̃, adee gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi sìmɛ. [41] Gbɛ̃ kɛ̀ annabi sì a
annabikɛ yãnzi é annabi láada e. Gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ maaa sì a maakɛ yãnzi é gbɛ̃ maaa láada e.
[42] Baa í yĩin, gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ kɛ̀kiinɔ doke gbà ma ìbakɛɛ yãnzi, yãpuraan mɛ́ɛ ooare, adee é kora
a láadaziro.

11

Yaaya Batisikɛri zì̀rinɔ
(Luk 7:18-35)

[1] Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ dà a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔnɛ à yã̀a, à bɔ̀ gwe, à gàa waazi kɛ ń
wɛ́tɛnɔ guu, èe yã daańnɛ.

[2] Zaa kpɛ́siaan Yaaya Kirisi yãkɛnanɔ mà, ben à a ìba kenɔ zì̀ [3] aɔ̃ à la, àmbe gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́
ũɔ́, ke wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ gbɛ̃ pãndezimɛ? [4] Ben Yesu wèńla à bè: À gá yã kɛ̀ ée maa ée ee gbã
Yaayanɛ à be, [5] vì̀anɔɔ e guu ee, ɛrɛnɔɔ e táa oo, kusunɔɔ e kɛ̃ɛkɔ̃a, swãdoonɔɔ e yã maa,
gènɔɔ e fɛɛɛ, takaasideenɔɔ e baaru nna waazi maa. [6] Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è fu ma yãaroo
ũ.

[7] Kɛ̀ Yaaya zì̀rinɔ tà, Yesu Yaaya yã ò pariinɛ à bè: Bɔ́n a gaa gwa gbáan? Kàba kɛ̀ ĩa e
nigãan yɔ́? [8] Bɔ́n a gaa gwa saa? Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́kãsã zãɛ danan yɔ́? Pɔ́kãsãmaadarinɔ ègɔ̃ kú
kíbɛmɛ. [9] Bɔ́n a gaa gwa saa? Annabin yɔ́? Lɛmɛ! Mɛ́ɛ ooare, à dɛ annabila se. [10] Zaakɛ
Yaayan wà à yã kɛ̃̀ Luda yãn wà bè: Mɛ́ ma zì̀ri gbarɛ n ã lɛ à zɛ́ kɛkɛnnɛ. [11] Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, nɔgbɛ̃ nɛ́'ina guu gbɛ̃kee e bɔ à kà Yaaya Batisikɛri ũro. Baa kɔ̃n beeeo gbɛ̃ kɛ̀ dɛ gbɛ̃
kpɛɛdee ũ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu dɛàla. [12] Zaa gurɔɔ kɛ̀ Yaaya Batisikɛri nà waazikɛnaa ai

mɔna gbɑ̀a, wèe kɔ̃dɛɛ kɛɛ wà gɛ̃ kpata pìn, ben kùgbãadeenɔɔ e gɛ̃ɛn. [13] Musa kɔ̃n annabinɔ
píngi gĩakɛ wà à yã ò ai à gàa pɛ́ Yaayaa. [14] Tó é fɔ̃ à sí, Yaaya pì bɛ́ à Ilia kɛ̀ wà bè eɛ́ mɔ́ ũ.
[15] Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.
[16] Bɔ́n mɛ́ tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ lɛ́kɔ̃zio? Aɔ̃ɔ dɛ lán nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú yàra guu aɔ̃ɔe lɛ́ zuukɔ̃zinɔ bà [17] wèe
bee:
Wa kure pɛ̀are, ée ɔ̃ wãro,
wa wɛ̃nda lɛ̀ sìare, ée sósobi kɛro.
[18] Zaakɛ Yaaya mɔ̀, èe burɛdi sóro, èe wɛ̃ɛ miro, ben wà bè zĩndeemɛ. [19] Kɛ̀ Gbɛ̃ntee Nɛ́ mɔ̀, è
pɔ́ ble, è í mi, ben wà bè: Guturu wɛ̃mirimɛ, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔ gbɛ̃nnamɛ! Mɔde
wè ɔ̃ndɔ̃ɔ dɔ̃ a yãkɛnaamɛ.

Yesu zɔkakana wɛ́tɛ kenɔ deenɔzi
(Luk 10:13-15)

[20] Ben Yesu fɛ̀ɛ à zɔka kà wɛ́tɛ kɛ̀ à a dabuyã paridee kènnɔ gbɛ̃nɔzi, kɛ̀ aɔ̃ɔe ń nɔ̀sɛ liɛro
yãnzi à bè: [21] Wãiyoo Kɔrazĩdeenɔ! Wãiyoo Bɛtɛsaidadeenɔ! Tó ma dabuyã kɛ̀ má kɛ̀ a tɛ́nɔ
kɛ̀ Taya kɔ̃n Sidɔ̃o yã, lɛ wɛ́tɛ pì deenɔ pɔ́kãsãanɔ dàdańla, aɔ̃ vɛ̀ɛ tubura à gì kɛ̀ nɔ̀sɛliɛna
sèeda ũ. [22] Mɛ́ɛ ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ a wɛ́ɛtãmma égɔ̃ dɛ Tayadeenɔ kɔ̃n Sidɔ̃deenɔ pɔ́la.
[23] A Kapɛnamudeenɔ sɔ̃ é gbã à zɔ̃ Ludaan yɔ́? Weé ɔ sɔ̃azi ai gèwãan. Zaakɛ tó wà dabuyã
kɛ̀ má kèareenɔ kɛ̀ Sɔdɔmu yã, lɛ à kuu ai kɔ̃n a gbɑ̀ao. [24] Mɛ́ɛ ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ a
wɛ́ɛtãmma égɔ̃ dɛ Sɔdɔmudeenɔ pɔ́la.

Kámmabona Yesu kiia
(Luk 10:21-22)

[25] Zĩ beeea Yesu bè: Baa, musu kɔ̃n tɔɔtɛo Dii, ma n sáabu kɛ̀, kɛ̀ n yã beeenɔ ùtɛ
yãdɔ̃rinɔnɛ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ, n bɔo kyódɔ̃risainɔnɛ. [26] Lɛmɛ, Baa, zaakɛ n pɔyezinamɛ. [27] Ma
De pɔ́ píngi nàmɛ ma ɔzĩ. Gbɛ̃kee Luda Nɛ́ dɔ̃ro, tó èe kɛ De Luda baasiro. Gbɛ̃kee De Luda
dɔ̃ro, tó èe kɛ à Nɛ́ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Nɛ́ pì yezi à à ɔdɔańnɛnɔ baasiro.
[28] À mɔ́ ma kiia amɔa kɛ̀ á aso sɛna a kpasanɔ píngi, mɛ́ a gba zɛ́ à kámma bo. [29] À ma
gbóngo sɛ́ à yã dada ma kiia, a làakari é kpáɛ, zaakɛ má busɛ bensɔ̃ ma nɔ̀sɛ yĩi. [30] Ma
gbóngo sɛna zĩ'ũro, ma asoo tìisiro.

12

Kámmabogurɔ yã
(Maa 2:23-3:6, Luk 6:1-11)

[1] Gurɔ beeea Yesu e pãa buraanɔla kámmabogurɔɔ zĩ. Nɔaa e à ìbanɔ dɛɛ, ben aɔ̃
pɔ́wɛɛ wòro, aɔ̃ɔe soo. [2] Kɛ̀ Farisinɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ bènɛ: Ǹ n ìbanɔ gwa, aɔ̃ɔe yã kɛ̀ wè kɛ
kámmabogurɔɔ zĩroo kɛɛ. [3] Ben Yesu bèńnɛ: Ée kyó kɛ á è lán Dauda kɛ̀ nà kɔ̃n a gbɛ̃nɔ
gurɔɔ kɛ̀ nɔaa e ń dɛɛroo? [4] À gɛ̃̀ Luda ua guu, àpi kɔ̃n a gbɛ̃nɔ burɛdi kɛ̀ wà kàɛ Ludanɛ sò,
burɛdi kɛ̀ aɔ̃ɔ à sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ. [5] Kɛ̀ sa'ori kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Luda ua guu kámmabogurɔɔ
zĩnɔ è gurɔɔ pì yã daro, bensɔ̃ èe kɛńnɛ taari ũro, ée à kyó kɛ á è Luda yãnloo? [6] Mɛ́ɛ ooare:
Pɔ́ kɛ̀ à bíta dɛ Luda ualaa kú kɛ̀. [7] Tó á yã kɛ̀kii mì dɔ̃, kɛ̀ kɔ̃wɛ̃ndagwanan má yezi, èe kɛ
sa'onanlo, lɛ ée taarisaideenɔ taari ero. [8] Zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ bé à iko vĩ kámmabogurɔɔa.

[9] Kɛ̀ Yesu bɔ̀ gwe, ben à gɛ̃̀ ń aduakɛkpɛn. [10] Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe, à ɔ doo fɛ̃fɛ̃na. Gbɛ̃kenɔ
e zɛ́ wɛtɛɛ wà yã di Yesua, ben aɔ̃ à là wà bè: Gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana kámmabogurɔɔ zĩ zɛ́ vĩɔ́? [11] Ben
à wèńla à bè: Tó a gbɛ̃kee sãa vĩ à zù wɛ̀ɛn kámmabogurɔɔ zĩ, à gí gá à bɔzi? [12] Gbɛ̃ntee dɛ
sãala zã̀. Beee yãnzi maakɛna kámmabogurɔɔ zĩ zɛ́ vĩ. [13] Ben Yesu bè gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ: Ǹ n ɔɔ pì
poro. Kɛ̀ à pòro, ben à kɛ̀ a gbèn wásawasa lán à doo bà. [14] Ben Farisinɔ bɔ̀ɛ wà gàa wà yã
gɔ̃gɔ̃ dian aɔ̃ɛ́ kɛ nà wà Yesu dɛ.

Zĩkɛri kɛ̀ Ludaa sè

[15] Yesu dɔ̃̀, ben à gù gwe. Parii bɔ̀ wà tɛ̀zi, ben à gyãree kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ń tɛ́nɔ kɛ̀̃kɔ̃a ń píngi, [16] à
gìńnɛ aɔ̃ o gbɛ̃ kɛ̀ á dɛ à ũ. [17] Lɛn Luda yã kɛ̀ annabi Isaya ò kɛ̀ lɛ, à bè:
[18] Ma zĩkɛri kɛ̀ má sɛ̀n yè,
ma yenzidee kɛ̀ à yã è kámaguu.

Mɛ́ ma Ninii di à musu,
eé yãzɛdee da boriinɔnɛ.
[19] Eé lɛokpakɔ̃a kɛro, eé pataḿmaro,
gbɛ̃ke é à zɔka ma dɔ gãalɛro.
[20] Eé kàba kɛ̀ kpá zén ɛ́ro,
eé fitia wɛ́ɛ'ibakɛna dɛro,
ai à tó yãzɛdee zɩ̀ ble.
[21] Bori píngi tãmaa égɔ̃ dɔa.

*Zĩn gona gbɛ̃*nɔa
(Maa 3:20-30, Luk 11:14-23)

[22] Ben wà mɔ̀ Yesunɛ kɔ̃n zĩnde vɩ̀a kɛ̀ à nɛ́nɛ naɛnao. Yesu à kɛ̀̀kɔ̃a, èe yã oo sa, èe guu ee.
[23] Ben yã pì bɔ̀ gbɛ̃nɔ saɛ ń píngi wà bè: Dauda borii pìn yèroo? [24] Kɛ̀ Farisinɔɔ mà, ben aɔ̃ bè:
Gbɛ̃ kɛ̀kii é fɔ̃ à zĩn goḿmaro sé kɔ̃n zĩnnɔ kí Bɛlɛzɛbubu gbãaao. [25] Yesu ń laasuu dɔ̃, ben à
bè: Kpata kɛ̀ à gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o é kaatɛ. Wɛ́tɛ ke ua kɛ̀ à gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o é gɔ̃ bɛzĩ
ũmɛ. [26] Tó Setãn e a zĩnda goo gbɛ̃nɔa, à íbɛtɛ kpà a zĩndaon gwe. À kpata é gì kɛ diamɛ?
[27] Tó Bɛlɛzɛbubu gbãaan mɛ̀gɔ̃ zĩnnɔ gooońma sɔ̃, a gbɛ̃nɔ è ń go kɔ̃n dé gbãaaomɛ? Lɛn a
zĩnda gbɛ̃nɔ a ɛgɛ bò lɛ. [28] Tó Luda Nini gbãaan mɛ́ɛ zĩn gooońma, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ kí kɛ̀ Ludaa kà
mɔ̀ à a len gwe.
[29] Dian gbɛ̃ é kɛ nà à gɛ̃ gɔ̃sagbãaa kpɛ́n à à pɔ́nɔ sɛ́ɛɛ? Séto à à yì gĩa, gbasa à à kpɛ́ kpokɛ.
[30] Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ ma gbɛ̃ ũroo né ma ibɛɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ èe pɔ́ kaakɔ̃amaoroo e fãakɔ̃amɛ. [31] Beee
yãnzi mɛ́ɛ ooare, Luda é gbɛ̃nɔ durunnɔ kɛ̃ńnɛ kɔ̃n a tɔ́ zaaa kɛ̀ aɔ̃è sísinɔ píngi, mɔde eé
gbɛ̃ kɛ̀ à à Ninii tɔ́ zaaa sì kɛ̃ro. [32] Tó gbɛ̃ Gbɛ̃ntee Né tɔ́ zaaa sì, Luda é kɛ̃nɛ, mɔde tó gbɛ̃
Luda Nini tɔ́ zaaa sì, eé adee kɛ̃ anduna tiaa kɛ̀kii guuro ke à kɛ̀ èe mɔɔ.

Gbɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa
(Luk 6:43-45)

[33] Tó lí maa, à né égɔ̃ maamɛ. Tó lí zaa sɔ̃, à né égɔ̃ zaamɛ. Zaakɛ líbɛɛn wè lí dɔ̃a. [34] Gbɛ̃ntee
pitigoonɔ! Kɛ̀ á zaa, à kɛ̀ dia é fɔ̃ à yã maaa oo? Zaakɛ yã kɛ̀ swɛ̀̀ pàn lɛ́ è o. [35] Gbɛ̃ maaa è à
maaa bɔ à maaa kɛ̀ kaɛna a guumɛ. Gbɛ̃ zaaa sɔ̃ è à zaaa bɔ à zaaa kɛ̀ kaɛna a guumɛ. [36] Mɛ́ɛ
ooare, yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ gbɛ̃nɔ é ń faasaiyã kɛ̀ aɔ̃ɔ ò tɔ̃kɛ̃ Ludanɛ píngi. [37] Zaakɛ yã kɛ̀ ń ò
bé eé yã nnaa kpámma kesɔ̃ à yã danla.

Sèedagbekana Yesua
(Maa 8:11-12, Luk 11:29-32)

[38] Ben ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisi kenɔo bè Yesunɛ: Dannɛri, wá yezi ǹ sèeda ke kɛ wà
e. [39] Ben Yesu wèńla à bè: Tɔ̃ɔrigbɛ̃ zaa ludanaanɛkɛrisaideenɔ bé wè sèeda gbekama,
mɔde mɛ́ sèeda ke kɛńnɛro, sé annabi Yunusa pɔ́. [40] Lán Yunusa kɛ̀ kpɔ̀ ìsi gbɛɛɛ guu nà
fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo ai gurɔ aagɔ̃, lɛn Gbɛ̃ntee Né é kɛ lɛ tɔɔtɛn fãantɛ̃ aagɔ̃ gwãavĩ aagɔ̃.
[41] Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ Ninɛvadeenɔ é fɛɛ wà yã da tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔla, zaakɛ kɛ̀ aɔ̃ Yunusa waazi mà,
aɔ̃ ń nɔ̀sɛ lìɛ, ben gbɛ̃ kɛ̀ bíta dɛ Yunusalaa kú kɛ̀. [42] Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ sɔɔmɛtɛ kpa nɔgbɛ̃
kína é fɛɛ à yã da tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔla, zaakɛ à bɔ̀ zaa anduna lɛ́a à mɔ̀ Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, ben
gbɛ̃ kɛ̀ dɛ Sulemanulaa kú kɛ̀ sa.

Zĩn ɛarana a bɛ ziia
(Luk 11:24-26)

[43] Tó wà zĩn gò gbɛ̃a, ègɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ gukorin àgɔ̃ vɛ̃ɛkii wɛtɛɛ. Tó èe ero, [44] ben è be: Mɛ́
liara mà tá ma bɛ ziiamɛ. Tó à kà gwe, è e à da pã, à waana wásawasa zɛ́azea. [45] Ben è gá
à zĩn kɛ̀ aɔ̃ pãsĩ dɛalaanɔ sɛ́ɛ mèn swɛɛplaa à suńyo aɔ̃è gɛ̃ wà vɛ̃ɛn. Lɛmɛ adee gwena zãa
zaaa ègɔ̃ dɛ à káakupɔla. Góro dɔ̃nkɔ̃ pì bé eé tɔ̃ɔrigbɛ̃ zaaanɔ bikũ sɔ̃.

*Yesu danɛ*nɔ
(Maa 3:31-35, Luk 8:19-21)

[46] Kɛ̀ Yesu e yã oo gbɛ̃nɔnɛ, ben à da kɔ̃n à dãaronɔ kà, aɔ̃ zɛ̀ bàazi, aɔ̃ɔ yezi wà yã oo.
[47] Ben wà bènɛ: N da kɔ̃n n dãaronɔ zɛ bàazi, aɔ̃ɔ yezi wà yã onyo. [48] Ben à wèàla à bè: Dén

ma da ũu? Dén ma dãaronɔ ũu? [49] Ben à ɔ dɔ̀ a ìbanɔa à bè: Ma da kɔ̃n ma dãaronɔn yè.
[50] Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ è ma De kɛ̀ kú musu pɔyezi kɛɛn ma dãaro kɔ̃n ma dãreo kɔ̃n ma dao ũ.

13

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛfãrio
(Maa 4:1-20, Luk 8:4-15)

[1] Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Yesu bɔ̀ bɛ à gàa à vɛ̃̀ɛ sɛ̀bɛ lɛ́a. [2] Wà pàzi paripari, ben à gɛ̃̀ à vɛ̃̀ɛ
góro'itɛn, gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ zɛna sɪ̀sɪ̃la ń píngi. [3] Ben à yã lɛ̀kɔ̃ziḿnɛ pari à bè: Búbari ke bé à bɔ̀ à
gàa pɔ́wɛɛ fã. [4] Lán èe fãa nà, ben à kenɔ lɛ̀ɛ zɛ́ guu, bãanɔ mɔ̀ wà blè. [5] À kenɔ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàra
musu, gura kɛ̀ bùsu vĩ bítaro, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ gɔ̃ɔ, kɛ̀ bùsu bíta gwero yãnzi. [6] Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ fɛ̀ɛ, ben
aɔ̃ tɛ́ kṵ̀ wà gàga kɛ̀ aɔ̃ɔ kãsãa vĩro yãnzi. [7] À kenɔ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu, ben lɛ̀ fɛ̀ɛ à nàkɔ̃rɛḿma. [8] À
kenɔ sɔ̃ lɛ̀ɛ tɔ̀ɔtɛ maaa guu, aɔ̃ fɛ̀ɛ wà né ì, à kenɔ wɛ́ɛ basɔ̀sɔ̀ɔro, à kenɔ baaagɔ̃gɔ̃, à kenɔ
baaakurikuri. [9] Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

[10] Ben Yesu ìbanɔ sɔ̃̀zi, aɔ̃ à là wà bè: Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ yã ooḿnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinaozi? [11] Ben à
wèḿla à bè: Luda a gba zɛ́ à kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia asiinɔ dɔ̃, mɔde èe ń gba zéro. [12] Zaakɛ gbɛ̃
kɛ̀ pɔ́ vĩin, Luda é kaaranɛ ai àgɔ̃ dizi. Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ke vĩroo sɔ̃, baa à néngo kɛ̀ à vĩi Luda é
sía. [13] Beee yãnzin mɛ́ɛ yã ooḿnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinaozi, lɛ aɔ̃ guu gwa pɔ́ke'ena sai, aɔ̃ swã kpá
yãmasai, à dɔ̀rɔ dɔ̃na sai. [14] Luda yã kɛ̀ annabi Isaya ò kèḿma à bè:
Aɔ̃égɔ̃ swã kpaa yãkemana sai,
aɔ̃égɔ̃ guu gwaa pɔ́ke'ena sai.
[15] Aɔ̃ɔ nɔ̀sɛ vĩro lɛ aɔ̃ton ɔ̃ndɔ̃ kũro yãnzi,
aɔ̃ swã gbãa lɛ aɔ̃ton yã maro yãnzi,
aɔ̃ wɛ́ɛ kpakɔ̃rɛna lɛ aɔ̃ton guu ero yãnzi,
zaakɛ aɔ̃ɔ yezi wà aɛ dɔma mà ń gba aafiaro.
[16] Aubarikadeenɔn a ũ kɛ̀ a wɛ́ɛ e guu ee, bensɔ̃ a swã e yã maa. [17] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
annabinɔ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ kuu yã pari, aɔ̃ɔ yezi wà pɔ́ kɛ̀ ée eenɔ e, aɔ̃ɔe ero, aɔ̃ɔ yezi wà yã
kɛ̀ ée maanɔ ma, aɔ̃ɔe maro.

[18] À pɔ́wɛɛfãri yã mì dɔ̃ sa. [19] Tó gbɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã mà ben èe dɔ̃ro, Setãn è mɔ́
à pɔ́ kɛ̀ wà tɔ̃̀ à swɛ̃̀ guu pì síamɛ. Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ zɛ́ guu mìn gwe. [20] Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàraa
sɔ̃, beeen gbɛ̃ kɛ̀ yã mà à sì gɔ̃ɔ kɔ̃n pɔnnaao ũ. [21] Zaakɛ à kãsãa vĩro, è kɛ gurɔ plaaro. Tó
yã'ɔ̃amma à lè ke tó wà wɛ́ɛ tã̀a yã pì yãnzi, è fumɛ gɔ̃ɔ. [22] Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu dɛ lán gbɛ̃
kɛ̀ yã mà a sì bà, mɔde anduna yã kã̀hãnkɛna kɔ̃n yena auzikizio è nakɔ̃rɛa, ben è gɔ̃ àre
sai. [23] Pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ tɔ̀ɔtɛ maaa guu dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ yã pì mà à à dɔ̀rɔ dɔ̃ɔ bà. È kɛ kaarana pɔ́
ũ, aɔ̃ kenɔ basɔ̀sɔ̀ɔro, kenɔ baaagɔ̃gɔ̃, kenɔ baaakurikuri.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n sɛ̃̀fɔ̃ɔɔo

[24] Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃ziḿnɛ à bè: Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yè: Gbɛ̃ke ése maaa tɔ̃̀
a bura. [25] Gurɔɔ kɛ̀ wèe ii oo, ben à ibɛɛ mɔ̀ à fɔ̃ɔ wɛ́ɛ fã̀ ése pìn, ben à gɛ̃̀ zɛ́la. [26] Kɛ̀ ése nɔ̀ sì
èe piaa, ben fɔ̃ɔɔ pì bɔ̀ gupuraaa. [27] Ben buradee zĩkɛrinɔ mɔ̀ wà bènɛ: Dii, pɔ́wɛɛ maaan ń
tɔ̃̀ n buranloo? Fɔ̃ɔɔ gàa bɔ máméɛ? [28] Ben à bèḿnɛ: Ibɛɛ bé à beee kɛ̀. Ben zĩkɛrinɔ bènɛ: Ń
yezi wà gá wurɛwurɛn yɔ́? [29] Ben à bè: Auo! Tó ée wurɛwurɛɛ, é wurɛ kɔ̃n éseomɛ. [30] À tó
aɔ̃ fɛɛ lɛdo ai pɔ́kɛ̃gurɔ. Mɛ́ o pɔ́kɛ̃rinɔnɛ aɔ̃ fɔ̃ɔɔ pì kɛ̃ gĩa, aɔ̃ à bakaa yi tɛ́ pɔ́ ũ, gbasa wà
ése kɛ̃ wà ká ma dɔ̃̀n.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n musadi wɛ́ɛo
(Maa 4:30-32, Luk 13:18-19)

[31] Yesu yã pãnde lɛ̀kɔ̃ziḿnɛ à bè: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán musadi wɛ́ɛ kɛ̀ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̃̀ a
buraa bàmɛ. [32] À wɛ́ɛ kete dɛ pɔ́wɛɛnɔla píngi, mɔde tó à fɛ̀ɛ, è kɛ bíta dɛ dò pɔ́nɔla píngi. È
lí kɛ ai bãanɔ è mɔ́ wà zɔ̃zɔ̃ à gã̀nɔa.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃o
(Luk 13:20-21)

33 Yesu yã pãnde lèkɔ̃zinnɛ à bè: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ nɔgbɛ̃ sɛ̀
à kà flawa zaka lɛ́ aagɔ̃ɔ guu à yɛ̀kɔ̃tɛ píngi bà.

Pɔ́ kɛ̀ tò Yesu yã lèkɔ̃zinnɛ
(Maa 4:33-34)
34 Yesu yã beeenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinao. Èe yãke onnɛ yãlɛkɔ̃zina sairo, 35 lɛ yã kɛ̀
annabi ò kɛ yãnzi, zaakɛ à bè:
Mɛ́ lɛ́ wɛ̃ mà yãlɛkɔ̃zina onnɛ,
mɛ́ yã kɛ̀ utɛna zaa andunakaɛgurɔɔ onnɛ.

Sɛ̃̀fɔ̃ɔ yã bɔkɔ̃tɛna
36 Ben Yesu gbɛ̃nɔ tò gwe à tà bɛ. À ìbanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ bè: Ǹ bura fɔ̃ɔ yã bɔkɔ̃tɛ kɛwe. 37 Ben
à bèńnɛ: Pɔ́wɛɛmaatɔ̃ri nɛ́ Gbɛ̃ntee Nɛ́mɛ. 38 Bura nɛ́ andunamɛ. Pɔ́wɛɛ maa nɛ́ kpata kɛ̀
bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔmɛ. Fɔ̃ɔ nɛ́ Setãn gbɛ̃nɔmɛ. 39 Ibɛɛ kɛ̀ ń tɔ̃̀ nɛ́ Ibilisimɛ. Pɔ́kɛkɛna nɛ́
andunayãagurɔɔmɛ. Pɔ́kɛ̃rinɔ nɛ́ malaikanɔmɛ. 40 Lán wè fɔ̃ɔ kɛ̃ wà ká tén nà, lɛn eé kɛ
lɛ andunayãagurɔ. 41 Gbɛ̃ntee Nɛ́ é a malaikanɔ gbarɛ aɔ̃ gbɛ̃kɛkɛrinɔ kɔ̃n zaakɛrinɔ bɔɛ a
kpata gbɛ̃nɔ tɛ́ ń píngi, 42 aɔ̃ ń ká tɛ́ pãsĩ guu. Gwen aɔ̃é ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu. 43 Ben gbɛ̃
maaanɔ égɔ̃ tɛ́ kɛɛ lán ɔfãntɛ̃ bà kpata kɛ̀ bɔ̀ ń De kiia guu. Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n auzikio
44 Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán auziki kɛ̀ utɛna tɔɔtɛ guu bàmɛ. Kɛ̀ gbɛ̃ke bɔ̀a, à kɛ̀kɛ à ùtɛ,
ben pɔnnaa guun à tà à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ yà píngi, ben à tɔɔtɛ pì lù.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeeo
45 Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yɛ̀ dɔ. Laatari bé èe òso maaanɔ wɛtɛɛ. 46 Kɛ̀ à òso
ɔɔdee è, ben à tà à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ yà píngi, ben à òso pì lùo.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n táaruo
47 Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yɛ̀ dɔ. Wà táaru kpà sɛ̀bɛn, à kpɔ̀ bori sãnda píngi kṹ.
48 Kɛ̀ à pà, wà gàɛ wà bikṹo baa, ben wà vɛ̃̀ɛ wà à maaanɔ plɛ̀plɛ wà kà gbíin, wà à zaaanɔ
kwɛ̀ɛ. 49 Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ andunayãagurɔ. Malaikanɔ é mɔ́ gbɛ̃ zaaanɔ sɛ́ɛ wà ń bɔ gbɛ̃ maaanɔ
tɛ́, 50 aɔ̃é ń ká tɛ́ pãsĩ guu. Gwen aɔ̃é ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu. 51 Ben Yesu ń lá à bè: A yã beeenɔ
mì dɔ̃̀ sa píngiɔ́? Aɔ̃ wèàla wà bè: Ee! 52 Ben à bèńnɛ: Tó yãdannɛri kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã
dàda, eégɔ̃ dɛ lán bɛdee kɛ̀ è pɔ́ dufu kɔ̃n à ziio bɔ a làasi guu bàmɛ.

Nazarɛtideenɔ gina Yesuzi
(Maa 6:1-6, Luk 4:16-30)
53 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ lèkɔ̃zinnɛ à yɛ̀̀a, à bɔ̀ gwe, 54 à gàa a bɛ wɛ́tɛ, ben èe yã daańnɛ ń
aduakɛkpɛn. À yã bɔ̀ ń saɛ aɔ̃ bè: Mákpan gɛ̃gbɛ̃ pì ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n dabuyã beeenɔ èn? 55 Lí'ari
nɛ́n yɛ̀roo? À da tɔ́n Mariamaroo? À dãaronɔn Yemisi kɔ̃n Yusufuo kɔ̃n Simɔo kɔ̃n Yudao
ũroo? 56 À dãrenɔ kúwao kɛ̀roo? À yã beeenɔ è máme píngii? 57 Ben aɔ̃ gìzi. Yesu bèńnɛ:
Annabi ègɔ̃ bɛ̀ɛ sairo, sé à bɛ wɛ́tɛ kɔ̃n à uao. 58 Èe dabuyã kɛ gwe pariro, kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ
kɛro yãnzi.

14

Yaaya Batisikɛri gana
(Maa 6:14-29, Luk 9:7-9)
1 Gurɔ mɔ̀a bùsu pì kí Hɛrɔdu Yesu baaru mà. 2 Ben à bè a ìbanɔnɛ: Gbɛ̃ pì nɛ́ Yaaya
Batisikɛrimɛ. À fɛ̀ɛ bɔna gaan, beee yãnzin à gbãaa è èe dabuyãnɔ kɛɛzi. 3 Zaakɛ Hɛrɔdu
Yaaya kṹ yã, à mɔ̀ kàa, à à dà kpɛ́siaan a vĩi Filipi naɔ̃ Hɛrɔdia yãnzi. 4 Zaakɛ Yaaya ègɔ̃
beenɛ: N Hɛrɔdia kũna nɔɔ ũ zɛ́ vĩro. 5 Hɛrɔdu yezi à à dɛ, mɔde èe vĩa kɛɛ gbɛ̃nɔnɛ, zaakɛ
aɔ̃ à annabikɛɛ sì.
6 Hɛrɔdu igurɔ làa kɔ̃kɔ̃ zĩ Hɛrɔdia nɛ́nɔkparɛ ɔ̃ wà̧ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ gweenɔnɛ, ben à kɛ̀
Hɛrɔdunɛ nna maamaa. 7 Ben à lɛ́ gbɛ̃̀ à bè: Má la dà kɛ̀ mɛ́ n gba pɔ́ kɛ̀ n à wɛ́ɛ kèma píngi.

[8] Ben à da yã kàkanɛ à be: Ǹ ma gba Yaaya Batisikɛri mì dana pɛrɛnti guu kè tia. [9] Ben kína
pɔɔ yàka, mɔde kɛ̀ à la dà nibɔnɔ wáa yãnzin à bè wà kpáazi. [10] Ben à gbɛ̃ zĩ̀ wà Yaaya mì zɔ̃̀
kpɛ́siaan. [11] Kɛ̀ wà mɔ̀ kɔ̃n à mìo dana pɛrɛnti guu, wà kpà nɛ́ pìa, ben à gàao a danɛ. [12] Ben
Yaaya ìbanɔ mɔ̀ wà à gɛ̀ sɛ̀ wà vĩì, ben aɔ̃ gàa wà ò Yesunɛ.

*Yesu pɔ́*blekpana gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa
(Maa 6:30-44, Luk 9:10-17, Yoh 6:1-15)

[13] Kɛ̀ Yesu yã pì mà, ben a gɛ̃̀ góro'itɛ guu, èe gaa gusaɛ lɛ àgɔ̃ kú ado. Kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ mà, aɔ̃ bɔ̀
wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo pari wà pɛ̀ɛzi kɛ̀sɛ. [14] Kɛ̀ Yesu bɔ̀ góro guu, à gbɛ̃nɔ è paripari, ben aɔ̃ kɛ̀nɛ
wɛ̃nda, ben à gyãree kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ń tɛ́nɔ kɛ̃̀kɔ̃a. [15] Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, à ìbanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ bè: Gura kɛ̀kii
nɛ́ sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtumɛ, bensɔ̃ guu e sii. Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ tá lakutunɔ guu, aɔ̃ pɔ́blee wɛtɛ wà lú.
[16] Ben Yesu wèńla à bè: Èe kɛ tiasi aɔ̃ táro. À pɔ́ kpáḿma aɔ̃ ble. [17] Ben aɔ̃ bènɛ: Burɛdi mèn
sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀ mèn plaaaon wá vĩ kɛ̀. [18] Yesu bèńnɛ: À mɔ́omɛ kɛ̀. [19] À ò gbɛ̃ pìnɔnɛ aɔ̃ vɛ̃ɛ
sɛ̃̀a, ben à burɛdi mèn sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀ mèn plaaa pìnɔ sɛ̀, à a wɛ́ɛ sɛ̀ musu, à aubarika dàn.
Ben à burɛdi pì lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, aɔ̃ɔ kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. [20] Aɔ̃ pɔ́ blè wà kã̀ ń píngi. Ben
wà à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi kuri awɛɛplaaa pà. [21] Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blènɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔro
taka, nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔ baasi.

*Yesu táa'ona s*ɛ̀bɛlaa
(Maa 6:45-52, Yoh 6:16-21)

[22] Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃ɔ aɔ̃ gɛ̃ góro'itɛn, aɔ̃ dɔnɛ aɛ gana sɛ̀bɛ baa kãa kpa ai àgɔ̃ parii
gbarɛ. [23] Aɔ̃ gbarɛna gbɛra, à dìdi sĩ̀sĩ musu à adua kɛ ado. Guu e sii, à kú gwe ado. [24] Góro'itɛ
pì kà zã̀ kɔ̃n í lɛ́ao, ben í e gó pì yĩpayĩpaa kɛ̀ zàga'ĩa kàkańzi yãnzi. [25] Gudɔnao Yesu gàa ń
kiia, èe táa oo íla. [26] Kɛ̀ aɔ̃ à è èe táa oo íla, ben swɛ̃̀ kɛ̃̀ńgu aɔ̃ bè: Gɛ̀wãadeemɛ! Aɔ̃ wii lɛ̀
kɔ̃n vĩao, [27] ben Yesu bèńnɛ gɔ̃ɔ: À a làakari kpáɛ, mámbee! Àton tó vĩa a kũro. [28] Ben Pita
bènɛ: Dii, tó ḿbeee, ǹ tó mà táa o íla mà mɔ́ n kiia. [29] Ben Yesu bè: Ǹ mɔ́! Ben Pita bɔ̀ góro
guu, èe táa oo íla èe gaa à kiia. [30] Kɛ̀ à è ĩa e kakaa, ben vĩa à kṹ. Èe vlɛ̃ɛɛ, ben à wii pɛ̀ à
bè: Dii, ǹ ma mì sí. [31] Gwe gɔ̃ɔ Yesu ɔ bɔ̀ à à kṹ, ben à bènɛ: Ludanaanɛkɛ̃sãnade! Bɔ́yãnzi
n seka kɛ̀zi? [32] Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ góro guu, ĩa zɛ̀. [33] Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú góro guunɔ dɔnzi kɛ̀nɛ aɔ̃ bè:
Luda Nɛ́mɛ n ũ yãpura.

*Yesu gyãreen*ɔ kɛ̃kɔ̃na zaa Gɛnɛsarɛti
(Maa 6:53-56)

[34] Kɛ̀ aɔ̃ bikṹ baa, aɔ̃ kà Gɛnɛsarɛti bùsun. [35] Gwedeenɔ Yesu dɔ̃̀, ben aɔ̃ à baaru dàgula
bùsu pìn píngi, ben wà mɔ̀nɛ gyãreenɔ ń píngi. [36] Wà wɛ́ɛ kɛ̀a lɛ wà ɔ kɛ baa à uta lɛ́a. Ben
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ɔ kɛ̀anɔ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi.

15

*F*ɛɛakaarayã
(Maa 7:1-13)

[1] Farisi kenɔ kɔ̃n ludayãdannɛri kenɔ bɔ̀ Yerusalɛmu aɔ̃ mɔ̀ Yesu kiia, ben aɔ̃ à là wà bè:
[2] Bɔ́yãnzi n ìbanɔ ègɔ̃ wa dezinɔ fɛɛakaarayã kũnarozi? Aɔ̃è ɔ pípi gbasa wà pɔ́ blero. [3] Ben
Yesu wèńla à bè: Bɔ́yãnzin eè gí Luda yãdiɛnanɔzi àgɔ̃ a fɛɛakaarayã kũna? [4] Zaakɛ Luda
bè, à bɛɛ lí a de kɔ̃n a daonɛ. À bè dɔ, gbɛ̃ kɛ̀ à a de ke a da kpɛ bɔ̀, wà adee dɛ. [5] Apinɔ sɔ̃
eè be, tó gbɛ̃ bè a de ke a danɛ, pɔ́ kɛ̀ á vĩ à ń kpe dao gɔ̃̀ Luda pɔ́ ũ, [6] àsun a de kpe daoro.
Lɛmɛ eè Luda yã kɛ famma lɛ, lɛ àgɔ̃ a fɛɛakaarayã kũna yãnzi. [7] A mɔnafikideenɔ! Isaya
annabikɛyã ò a yã musu wásawasa à bè:
[8] Bori beee è bɛɛ limɛɛ kɔ̃n lɛ́omɛ,
aɔ̃ swɛ̃̀ kúmaro.
[9] Aɔ̃ègɔ̃ dɔnzi kɛɛnɛ pãmɛ,
gbɛ̃ntee yãzɛkparɛn aɔ̃è dańnɛ.

Yã kɛ̀ è tó wàgɔ̃ gbãsĩ
(Maa 7:14-23)
10 Ben Yesu parii sìsiazi à bè: À swã kpá à yã ma. 11 Èe kɛ pɔ́ kɛ̀ è gɛ̃ lén bé è tó gbɛ̃ gɔ̃
gbãsĩro. Yã kɛ̀ è bɔ lén bé è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ. 12 Ben a ìbanɔ sɔ̀̃zi aɔ̃ bè: Ń dɔ̃ kɛ̀ Farisinɔ yã pì
mà à ń zɔ̃ ń swɛ̃̀nloo? 13 Yesu wèńla à bè: Pɔ́ kɛ̀ ma De kɛ̀ kú musu e tɔ̃ro weé wurɛmɛ. 14 À
ń tó gwe. Vì̃a dɔn'aɛdeenɔmɛ! Tó vì̃a gò kũna vì̃anɛ, aɔ̃ plaa ń píngi é si wɛ̀ɛmmɛ. 15 Pita
bènɛ: Ǹ yã pì bɔkɔ̃tɛwe. 16 Ben Yesu bè: A laasuu kpé yĩi seɔ́? 17 Á dɔ̃ kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ gɛ̃̀ lén è tá
gbɛɛɛn gbasa à bɔ mènloo? 18 Yã kɛ̀ è bɔ lén sɔ̃ è bɔ swɛ̃̀ guumɛ. Àmbe è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ.
19 Zaakɛ zaa swɛ̃̀ guun laasuu zaaa è bɔn: Gbɛ̃dɛna, zinakɛna, pãpãkɛna, kpãi'ona, ɛgɛtona
kɔ̃n gbɛ̃sɔ̃sɔ̃nao. 20 Yã beeenɔ bé è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ, pɔ́blena ɔpipisai è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩro.

*N*ɔgbɛ̃ zì̃tɔ wɛ́ɛkɛna
(Maa 7:24-30)
21 Ben Yesu bɔ̀ gwe, à gàa Taya kɔ̃n Sidɔ̃o bùsun. 22 Kanaa nɔgbɛ̃ kee kú bùsu pìn, à mɔ̀
à wii pèzi à bè: Dii, Dauda Bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa. Zĩn e wɛ́ɛ tãa ma nɛ́nɔkparɛa maamaa.
23 Ben Yesu e weàlaro. À ìbanɔ sɔ̀̃zi, aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a wà bè: Ǹ pɛ́ nɔgbɛ̃ pìa, zaakɛ ègɔ̃ tɛ́wazi kɔ̃n
wiiiomɛ. 24 Yesu wèńla à bè: Isarailinɔ sãsãna lán sãanɔ bàmɛ. Aɔ̃ kiian Luda ma zĩn ado.
25 Ben nɔgbɛ̃ pì mɔ̀ à kùɛnɛ à bè: Dii, ǹ ma ĩanka. 26 Yesu bènɛ: À maa wà nɛ́nɔ pɔ́blee sɛ́ wà
zu gbɛ̃ɛnɔnɛro. 27 Ben nɔgbɛ̃ pì bè: Yãpuramɛ Dii! Mɔde baa gbɛ̃ɛnɔ è pɔ́ble buru kɛ̀ lɛ̀ɛ ń
dii teebu gĩzĩnɔ sɛ́sɛ. 28 Ben Yesu wèàla à bè: Nɔgbɛ̃, ń ma náanɛ vĩ bíta. À kɛnnɛ lán ń yezi
nà. Ben à nɛ́nɔkparɛ pì aafia è zĩ pìa gɔ̃ɔ.

*Yesu gyãreen*ɔ kɛ̃kɔ̃ana pari
29 Yesu bɔ̀ gwe à gàa èe dɔɔ Galili sɛ̀bɛzi, ben à bikũ̀ à vɛ̀̃ɛ sì̃sĩa. 30 Wà mɔ̀nɛ kɔ̃n ɛrɛnɔ kɔ̃n
vì̃anɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũnanɔ kɔ̃n swãdoonɔ kɔ̃n gyãre pãndenɔ paripari. Wà ń káɛ à aɛ, ben
à ń kɛ̃kɔ̃a. 31 Kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ è swãdoonɔɔ e yã oo, gbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũnanɔɔ e gɔ̃ɔ wásawasa, ɛrɛnɔɔ e táa
oo, vì̃anɔɔ e guu ee, yã pì bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ Isarailinɔ Luda sáabu kpà.

*Yesu p*ɔ́blekpana gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa
(Maa 8:1-10)
32 Yesu a ìbanɔ sìsiazi à bèńnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀nɔ kèmɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ gĩakɛ wà kúmao gurɔ
aagɔ̃, ben aɔ̃ɔ pɔ́ke vĩ wà blero. Má yezi mà ń gbarɛ kɔ̃n nɔaaoro, lɛ guu tón lińma zénlo
yãnzi. 33 Ben a ìbanɔ à là wà bè: Mákpan wé pɔ́blee en sɛ̀̃tɛ pɔ̀rɔtu kɛ̀, à parii kɛ̀ taka kãa?
34 Ben Yesu ń lá à bè: Burɛdi mèn ũgban á vĩi? Aɔ̃ bè: Mèn swɛɛplaamɛ kɔ̃n kpɔ̀ kete kenɔ.
35 Ben à bè parii vɛ̃ɛ tɔɔtɛ. 36 Ben à burɛdi mèn swɛɛplaaa pìnɔ sè kɔ̃n kpɔ̀nɔ, à sáabu kɛ̀, ben
à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, aɔ̃ɔ kpà gbɛ̃nɔa. 37 Baade píngi pɔ́ blè wà kã̀. Wà à kpaaa kɛ̀ gɔ̀̃nɔ
sɛ̀ɛ ai gbíi swɛɛplaaa pà. 38 Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blènɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃, nɔgbɛ̃nɔ kɔ̃n nɛ́nɔ baasi.
39 Kɛ̀ Yesu gbɛ̃nɔ gbàrɛ, ben à gɛ̃̀ góro'itɛ guu, à gàa Magadã bùsun.

16

*Farisin*ɔ mɔnafiki
(Maa 8:11-21, Luk 12:54-56)
1 Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ mɔ̀ Yesu kiia lɛ aɔ̃ à yɔ̃ wà gwa, ben aɔ̃ à gbèka à sèeda ke kɛńnɛ
kɔ̃n Luda gbãaao wà e. 2 Ben Yesu wèńla à bè: Tó ɔfãntɛ̃ gɛ̃̀ kpén eè be, ludambɛɛ é kɛ̃kɔ̃a,
zaakɛ à tɛ̃a kũ̀. 3 Tó kɔngɔmɛ eè be, lou é ma gbã̀a, zaakɛ ludambɛɛ dɛ tɛ̃ gɛ̃̀ɛgɛ̃ɛ. Á ludambɛ
wɛ́ɛ dɔ̃kɔ̃zi, mɔde ée fɔ̃ à gurɔɔ kɛ̀kii sèeda dɔ̃ro. 4 Tɔ̃ɔrigbɛ̃ zaa ludanaanɛkɛrisaideenɔ bé
wè sèeda gbekama, mɔde mɛ́ sèeda ke kɛńnɛro, sé Yunusa pɔ́. Ben à ń tó gwe à tà.
5 Kɛ̀ à ìbanɔ bikũ̀ baa gwe, burɛdi kũsãɛ yã sã̀ńgu. 6 Ben Yesu bèńnɛ: Àgɔ̃ a zĩnda kũna
dɔ̃! À làakari kɛ Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi. 7 Ben aɔ̃ɔe beekɔ̃nɛ: Kɛ̀ wée burɛdi
séro yãnzin à ò lɛzi. 8 Yesu dɔ̃ńma, ben à ń lá à bè: Ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ, bɔ́yãnzin ée
beekɔ̃nɛ kɛ̀ á burɛdi vĩro yãnzimɛzi? 9 Ai tia ée dɔ̃roo? Burɛdi mèn sɔɔroo kɛ̀ má kpà gɔ̃ɔn
bɔrɔ sɔɔroonɔa yã e dɔaguroo? Á sɛ̀ɛ gbíi ũgbamɛ? 10 Burɛdi mèn swɛɛplaaa kɛ̀ má kpà gɔ̃ɔn

bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa sɔ̃, á sɛ̀ɛ gbíi ũgbamɛ? [11] Bɔ́yãnzin ée dɔ̃ kɛ̀ burɛdi yãn mɛ́ɛ oarerorozi? À
làakari kɛ Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi! [12] Ben aɔ̃ dɔ̃̀ sa èe kɛ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃ yãn
èe oońnɛ wà làakari kɛziro, Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ yãdannɛnamɛ.

Yesu mɛsayakɛ ona
(Maa 8:27-30, Luk 9:18-21)

[13] Kɛ̀ Yesu kà Sizarea Filipi bùsun, ben à a ìbanɔ là à bè: Dén gbɛ̃nɔ è be Gbɛ̃ntee Né dɛ à
ũu? [14] Aɔ̃ wèàla wà bè: Gbɛ̃kenɔ è be Yaaya Batisikɛrimɛ, gbɛ̃kenɔ è be Ilia, gbɛ̃kenɔ è be dɔ
Yɛrɛmaya ke annabi yãanɔ doken n ũ. [15] Ben à ń lá à bè: Apinɔ sɔ̃, dén eè be má dɛ a ũu?
[16] Simɔ Pita wèàla à bè: Mɛsayan n ũ, Luda Wɛ̃̀ndide Né. [17] Ben Yesu bènɛ: Aubarikadeemɛ
n ũ, Yunusa né Simɔ! Zaakɛ èe kɛ gbɛ̃ntee bé à yã beee dànnɛro, ma De kɛ̀ kú musumɛ.
[18] Mɛ́ɛ oonnɛ: Pitamɛ n ũ, gbèsi pìn mé ma sɔsi káɛa. Gɛ̀wãa gbãa é zɩ̃̀ blearo. [19] Mé kpata kɛ̀
bɔ̀ Luda kiia mɔ̀nɛnɔ kpámma. Pɔ́ kɛ̀ ń yì tɔɔtɛ yina musu. Pɔ́ kɛ̀ ń pòto tɔɔtɛ potona musu.
[20] Ben Yesu a ìbanɔ swã sùkãńnɛ lɛ aɔ̃ton o gbɛ̃kenɛ kɛ̀ Mɛsayan a ũro.

Yesu a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Maa 8:31-9:1, Luk 9:22-27)

[21] Zaa gurɔ beeean Yesu e a Yerusalɛmu gana yã bɔkɔ̃tɛɛ a ìbanɔnɛ à bè, séde à wɛ́ɛtãmma
e maamaa gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ ɔzɩ̃, weé a dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zɩ́ é
fɛɛ. [22] Ben Pita gàao kpado, èe giinɛ à bè: Kai Dii! Bee é n lero! [23] Ben Yesu lìɛ à bè Pitanɛ: Ǹ
gumɛ gwe Setãn! Ń yezi ǹ zɛ́ zɔ̃mɛmɛ. N laasuu né Luda pɔ́nlo, gbɛ̃ntee pɔ́mɛ.

[24] Ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: Tó gbɛ̃ yezi à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zɩ̃nda wɛ̃̀ndizi, à a
líkpangbãroo sé à tɛ́omazi. [25] Gbɛ̃ kɛ̀ yezi àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi ma
yãnzi sɔ̃, adee bé eégɔ̃ wɛ̃̀ndi vɩ̃. [26] Tó gbɛ̃ gɔ̃̀ anduna vɩ̃ píngi, tó à kòra a wɛ̃̀ndizi, bɔ́ àren eé
ee? Bɔ́n gbɛ̃ é e à a wɛ̃̀ndi lendee kpáo? [27] Zaakɛ Gbɛ̃ntee Né é liara à su a De gakui guu kɔ̃n
a malaikanɔ, gbasa à fĩa bo baadenɛ a yãkɛnaa. [28] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃kenɔ kú gura kɛ̀
aɔ̃é garo ai aɔ̃ Gbɛ̃ntee Né e, èe suu kína ũ.

17

Yesu lina
(Maa 9:2-13, Luk 9:28-36)

[1] Gurɔ swɛɛdoo gbɛra Yesu Pita kɔ̃n Yemisio kɔ̃n à dãaro Yohanao sɛ̀ɛ à gàańyo kpii lezĩa
ńtɛ̃ɛ. [2] Ben à lì ń wáa. A uu e té kɛɛ lán ɔfãntɛ̃ bà, à pɔ́kãsãanɔ gɔ̃̀ pú fénfen lán loupina bà.
[3] Ben Musa kɔ̃n Iliao bɔ̀ wà mɔ̀ńzi, aɔ̃ɔe yã oo kɔ̃n Yesuo. [4] Ben Pita bè Yesunɛ: Dii, à maa
kɛ̀ wá kú kɛ̀. Tó ń yezi, mé kutaa dɔ mèn aagɔ̃, n pɔ́ mèn do, Musa pɔ́ mèn do, Ilia pɔ́ mèn
do. [5] Gurɔɔ kɛ̀ èe yã oo, ludambɛ lugu tɛ́kɛna dàńla, ben aɔ̃ kòto mà à guu à bè: Àmbe ma
Né mèn do léle yenzidee ũ, à yã è kámagu. À à yã ma. [6] Kɛ̀ à ìba pìnɔ kòto pì mà, vĩa ń kũ
maamaa, aɔ̃ dàɛ ń puua. [7] Ben Yesu sɔ̃̀ńzi, à ɔ kɛ̀ńma à bè: À fɛɛ, àton vĩa kɛro. [8] Kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ
sɛ̀ musu, aɔ̃ɔe gbɛ̃ke ero, sé Yesu ado.

[9] Kɛ̀ aɔ̃ɔe pitaa kpiii pìa, Yesu dìɛńnɛ à bè: Àton wɛ́ɛgupu kɛ̀ á è yã o gbɛ̃ke maro ai
Gbɛ̃ntee Né fɛɛ bɔna gaan. [10] Ben à ìbanɔ à là wà bè: Bɔ́yãnzin ludayãdannɛrinɔ è be Ilia bé
eé mɔ́ káakuzi? [11] Ben à wèńla à bè: Ilia é mɔ́ yãpuramɛ, eé yã píngi kɛkɛ a gbèn. [12] Mɔde
mɛ́ɛ ooare, Ilia mɔ̀ kɔ̀, ben aɔ̃ɔe à dɔ̃ro, ben aɔ̃ ń pɔyezi kɛ̀nɛ. Lɛn aɔ̃é wɛ́ɛ tã Gbɛ̃ntee Néa
lɛ dɔ. [13] Ben à ìbanɔɔ dɔ̃̀ kɛ̀ Yaaya Batisikɛrin à tɛ́a.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ zɩ̃nde kɛ̃̀kɔ̃ana
(Maa 9:14-29, Luk 9:37-42)

[14] Kɛ̀ aɔ̃ kà parii guu, gɔ̃gbɛ̃ ke mɔ̀ à kùɛ Yesunɛ [15] à bè: Dii, ǹ ma né wɛ̃nda gwa, zaakɛ
gasindadeemɛ. È nawɛ̃a kɛ maamaa, ègɔ̃ lɛ́ɛɛ tén ke ín baabɔɛ. [16] Ma mɔo n ìbanɔnɛ, aɔ̃ɔe
fɔ̃ wà à kɛ̃̀kɔ̃aro. [17] Ben Yesu bè: Tɔ̃ɔrigbɛ̃ yakana ludanaanɛkɛrisaideenɔ! Mɛ́gɔ̃ kúao ai
bɔrɛmɛ? Mɛ́gɔ̃ mɛnaaao ai bɔrɛmɛ? À mɔ́mɛ né pìo kɛ̀. [18] Yesu gì zɩ̃n pìnɛ, ben à gò né pìa,
à kɛ̃̀kɔ̃a gwe gɔ̃ɔ.

19 Beee gbɛra Yesu ìbanɔ sɔ̀zi ńtɛ̃ɛ, aɔ̃ à là wà bè: À kɛ̀ dia wée fɔ̃ wa pɛ́ zĩn pìa à bɔ̀roo?
20 À wèńla à bè: Kɛ̀ á Luda náanɛ vĩ bítaro yãnzimɛ. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare: Tó á Luda náanɛ
vĩ féte lán ɛfɔ wɛ́ɛ bà, é o kpiii kɛ̀kiinɛ à gu kɛ̀ à gá kãa, eé kɛ lɛ. Yãke é a furo. 21 Zĩn kɛ̀ taka
è sí bɔro, sé kɔ̃n aduakɛnao kɔ̃n léyinao.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Maa 9:30-32, Luk 9:43-45)
22 Gurɔɔ kɛ̀ à kú kɔ̃n a ìbanɔ lɛdo Galili, à bèńnɛ: Weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ nańnɛ ń ɔzĩ, 23 weé à dɛ,
à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. Ben aɔ̃ nɔ̀sɛ yàka maamaa.

Luda ua ɔɔ fĩabona
24 Kɛ̀ aɔ̃ kà Kapɛnamu, Luda ua ɔɔsirinɔ mɔ̀ wà Pita là wà bè: A dannɛri è Luda ua ɔɔ
kpároo? 25 Pita wèńla à bè: È kpá. Kɛ̀ Pita e gɛ̃ɛ bɛ, Yesu gĩakɛ à bènɛ gɔ̃ɔ: Simɔ, dénɔn
anduna kɛ̀ kínanɔ è bɛ'ɔɔ ke yàra'ɔɔ síḿmaa? Aɔ̃ nɛ́nɔn yɔ́ɔ ke gbɛ̃ pãndenɔmɛ? N yã pì è
diaa? 26 Pita bè: Gbɛ̃ pãndenɔmɛ. Yesu bènɛ: Tó lɛmɛ, aɔ̃ nɛ́nɔ bà kuuro. 27 Mɔde lɛ wa yã
tón ɔ̃ḿmaro yãnzi, ǹ gá ǹ daburu da sɛ̀bɛ guu. Kpɔ̀ káaku kɛ̀ né kũ, ǹ à lɛ́ wɛ̃, né ɔɔ e à guu.
Ǹ bee sɛ́ ǹ kpáḿma, mapi kɔ̃n mpio pɔ́ ũ.

18

Tɛna Yesuzi lán nɛ́ bà
(Maa 9:33-37, Luk 9:46-48)
1 Zĩ beeea Yesu ìbanɔ mɔ̀ aɔ̃ à là wà bè: Dé bé à dɛńla kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔ tɛ́ɛ?
2 Ben Yesu né féte ke sìsi à à zɛ̀ ń aɛzĩ 3 à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, tó ée nɔ̀sɛ liɛ a gɔ̃ lán nɛ́
féte bàro, é gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro. 4 Gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩnda bùsa à gɔ̀ lán nɛ́ féte kɛ̀kii
bà, àmbe dɛńla kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔ té. 5 Gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ beee taka sì ma ìbakɛɛ yãnzi,
mámbe à ma si.

Yã kɛ̀ è tó wà sãsã
(Maa 9:42-48, Luk 17:1-2)
6 Tó gbɛ̃ tò nɛ́ kɛ̀ ma náanɛ vĩi kɛ̀kiinɔ doke sɔ̀sã, eégɔ̃ sɔ̀ɔ adeenɛ wà wísilɔgbɛ gbɛ̃ntɛ̃ dɔ
à waalɛ wà à zu sɛ̀bɛ lɔ̀n. 7 Wãiyoo anduna, kɛ̀ yã kɛ̀ è tó wà sãsã kú à guu yãnzi. Séde yã
kɛ̀ è tó wà sãsã gɔ̃ kuu, mɔde wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ sãsãna yã pì bɔ̀ à kiia. 8 Tó n ɔɔ ke n gbá bé è
tó ǹ sãsã, ǹ zɔ̃ ǹ zĩnna. À sɔ̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi guu kɔ̃n ɔ kusuo ke ɛrɛ ũ dɛ n gɔ̃ ɔ mèn plaaa
ke gbá mèn plaaa vĩla wà n zu tɛ́ kɛ̀ è garoo guu. 9 Tó n wɛ́ɛ bé è tó ǹ sãsã, ǹ bɔ ǹ zĩnna. À
sɔ̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi guu kɔ̃n wɛ́ɛ dooo dɛ n gɔ̃ wɛ́ɛ mèn plaaa vĩla wà n zu tɛ́ guu gɛ̀wãan.

*Yãlɛ*kɔ̃zina kɔ̃n sã sãsãnao
(Luk 15:3-7)
10-11 À làakari kɛ dɔkɛna kɔ̃n né kɛ̀nɔ dokezi, zaakɛ mɛ́ɛ ooare, aɔ̃ malaikanɔɔ kú musu, aɔ̃ɔ
kú kɔ̃ wɛ́ɛn kɔ̃n ma De kɛ̀ kú gweeo baabɔɛ. 12 Ée daa diamɛ? Tó gbɛ̃ sãa vĩ mèn basɔɔro, tó à
doo sɔ̀sã, eé à mèn basɔɔro dosai tó sɔ̀sĩgɛɛzi gwe, à gá à à sãa kɛ̀ sɔ̀sã pì wɛtɛroo? 13 Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, tó à bɔ̀a, à pɔɔ égɔ̃ nnaa dɛ à mèn basɔɔro dosai kɛ̀ aɔ̃ɔe sãsãroonɔla. 14 Lɛn a De
kɛ̀ kú musu yezi né kɛ̀nɔ doke sãsã sɔ̃ro lɛ.

*Sùukɛ*na kɔ̃o
15 Tó n gbɛ̃daaa taari kɛ̀, ǹ gá ǹ à le ndo, ǹ yã pì bɔnɛ gupuraaa. Tó à n yã mà, n n gbɛ̃ pì
mìlɛ blè. 16 Tó èe n yã ma sɔ̃ro, ǹ gbɛ̃ mèn doo ke gɔ̃ɔn plaa sɛ́ ǹ namma, lɛ à yã pì sí sèedade
gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃ɔ musu. 17 Tó à gì ń yã mazi, ǹ yã pì o sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Tó à gì à sɔsi gbɛ̃ pìnɔ
yã mazi dɔ, ǹ à diɛ kifii ke gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũ.
18 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, pɔ́ kɛ̀ á yì tɔɔtɛ yina musu, pɔ́ kɛ̀ á pòto tɔɔtɛ potona musu. 19 Mɛ́ɛ
ooare dɔ, tó a gɔ̃ɔn plaaanɔ lɛ́ kɛ̀ do tɔɔtɛ kɛ̀, yã kɛ̀ a à wɛ́ɛ kɛ̀ ma De kɛ̀ kú musua píngi, eé
kɛare. 20 Zaakɛ guu kɛ̀ gɔ̃ɔn plaa ke gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ kàkɔ̃an kɔ̃n ma tɔ́o, má kú ń té.
21 Beee gbɛra Pita mɔ̀ à Yesu là à bè: Dii, gɛ̃̀n ũgban mà sùu kɛ kɔ̃n ma gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ taari
kɛɛmɛɛo? Gɛ̃̀n swɛɛplaan yɔ́? 22 Yesu wèàla à bè: Mɛ́ɛ oonnɛ, èe kɛ gɛ̃̀n swɛɛplaanlo, gɛ̃̀n
swɛɛplaa lɛo baaagɔ̃ akurimɛ.

23 Beee yãnzi kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán kɛ̀ bà. Kína ke bé à yezi à a ɔɔ yã gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n a
ìbanɔ. 24 Kɛ̀ à nà ɔɔ pì yãa, ben wà mɔ̀nɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à à fĩa sɛna miliɔ̃ wàa kurio. 25 Kɛ̀ à ɔɔ vĩ
à fĩa pì boro, ben à dii bè wà à yá kɔ̃n à naɔ̃o kɔ̃n à nénɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ píngi gbasa wà
à kɛ̃. 26 Ben ìba pì dàɛ a dii aɛzĩ, à agbaa kpànɛ à bè: Ǹ mɛna kɛmao, mɛ́ n fĩa bonnɛ píngi.
27 Ben à dii à wɛ̃nda gwà à à gbàrɛ, à fĩa pì tònɛ. 28 Kɛ̀ ìba pì bɔ̀ dé, à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n a ìba daa kɛ̀
à fĩa dɔa kondogi ɔɔ mèn basɔɔroo. Ben à à kǔ, èe ɔ tɔ̃ɔ a kòtoa à bè: Ǹ ma fĩa bomɛ. 29 À ìba
daaa pì dàɛ à aɛzĩ, à agbaa kpànɛ à bè: Ǹ mɛnamɛ, mɛ́ n fĩa bonnɛ. 30 Mɔde èe wero. À tò
wà à dà kpésiaan ai à à fĩa bonɛ. 31 Kɛ̀ à ìba kpaaanɔɔ è lɛ, aɔ̃ nɔ̀sɛ yàka maamaa, ben aɔ̃ gàa
wà yã kɛ̀ kɛ̀ pì tɔ̃kɛ̃̀ ń diinɛ píngi. 32 Ben dii pì à sìsi à bè: Ìba pãsĩ! Ma n fĩa tònnɛ píngi, kɛ̀ n
agbaa kpàmɛ yãnzi. 33 Lán ma sùu kènyo nà, lɛ n sùu kɛ̀ kɔ̃n n gbɛ̃daaao lɛ se. 34 À dii pì pɔ
fɛ̃̀, à tò wà à dà kpésiaan, wàgɔ̃ wɛ́ɛ tãaa ai à gá à fĩa pì boo píngi. 35 Ben Yesu ɛ̀ara à bè: Tó
a baade è sùu kɛ kɔ̃n a gbɛ̃daaao kɔ̃n nɔ̀sɛo doro, lɛn ma De kɛ̀ kú musu é kɛare lɛ se.

19

Gína nɔɔzi yã
(Maa 10:1-12)

1 Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ ò à yǎa, à bɔ̀ Galili à gàa Yudea bùsu kpado Yoda baa kãa kpa. 2 Parii
tɛ́zi, ben à ń gyãreenɔ kɛ̀̀kɔ̃aǹnɛ gwe. 3 Farisi kenɔ mɔ̀ wà à yɔ̃ wà gwa, ben aɔ̃ à là wà bè:
Gɔ̃gbɛ̃ zɛ́ vĩ à gí a naɔ̃zi yã píngi yãnzin yɔ́? 4 À wèńla à bè: Kɛ̀ Luda ń ké gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃o
ũ zaa káaku, ée à kyó kɛ á màroo? 5 Luda bè, beee yãnzin gɔ̃gbɛ̃ é a de kɔ̃n a dao tó, aɔ̃é
nakɔ̃a kɔ̃n a naɔ̃o, aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa é gɔ̃ mè doo ũ. 6 Aɔ̃ɔ kuu plaa dɔro, sé do. Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀
Luda ń nákɔ̃anɔ, gbɛ̃ntee tón ń kɛ̃̀kɔ̃aro. 7 Ben Farisinɔ à là wà bè: Bɔ́yãnzi Musa dìɛ gɔ̃gbɛ̃
yìgidɛtakada kpá a naɔ̃a à à gbarɛozi? 8 Yesu wèńla à bè: A swãgbãa yãnzin Musa a gba zɛ́ à
a nɔɔnɔ gbarɛzi, mɔde à dɛ lɛ zaa káakuro. 9 Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ gì a naɔ̃zi, tó èe kɛ à gɔ̃pɔsɛɛ
kènlo, tó à nɔ pãnde sɛ̀, adee zina kèn gwe.
10 Ben à ìbanɔ bènɛ: Tó lɛn gɔ̃gbɛ̃ yã dɛ lɛ kɔ̃n a naɔ̃o, à maa wà nɔɔ sɛ́ro. 11 Ben Yesu
bèńnɛ: Ɛ̀e kɛ gɔ̃gbɛ̃ píngi bé eé yã pì fɔ̃ro, sé gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń gbá à zénɔ. 12 Zaakɛ gbɛ̃̀kenɔ è
nɔɔ sɛ́ro, kɛ̀ wà ń í lɛ yãnzi, gbɛ̃̀kenɔ ègɔ̃ kuu lɛ kɛ̀ wà ń fɛ̀ɛ kɛ̀ yãnzi, gbɛ̃̀kenɔ ń zĩnda kǔ lɛ
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yãnzi. Gbɛ̃ kɛ̀ eé yã pì fɔ̃ à fɔ̃.

Aubarikadana nɛ́nɔn
(Maa 10:13-16, Luk 18:15-17)

13 Wèe mɔ́ Yesunɛ kɔ̃n nɛ́nɔ lɛ à ɔ kɛńma à adua kɛńnɛ, ben à ìbanɔ gìńnɛ. 14 Ben Yesu bè:
À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma kiia. Àton gíńnɛro, zaakɛ aɔ̃ takanɔ pɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ũ. 15 Kɛ̀ à ɔ
kɛ̀̀kɛńma, ben à bɔ̀ gwe.

Auzikidee
(Maa 10:17-31, Luk 18:18-30)

16 Ben gɔ̃gbɛ̃ ke mɔ̀ Yesu kiia, à à là à bè: Dannɛri, bɔ́ maaan mɛ́ kɛ mà wɛ̀̀ndi kɛ̀ è yãaroo
ee? 17 À wèàla à bè: À kɛ̀ dia nɛ́ɛ ma laa maakɛna yãzi? Luda ado bé à maa. Tó ń yezi ǹ gɛ̃
wɛ̀̀ndi pì guu, ǹgɔ̃ à yãdiɛnanɔ kũna. 18 Ben à à là à bè: À kpareemɛ? Ben Yesu bè: Ǹton
gbɛ̃ dɛro, ǹton zina kɛro, ǹton kpãi oro, ǹton yã di n gbɛ̃daaaaro, 19 ǹgae bɛ̀ɛ lí n de kɔ̃n n
daonɛ, ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̀̀ndi bà. 20 Gɔ̃kparɛ pì bènɛ: Má yã beeenɔ kũna
píngi. À kparee bé à gɔ̀̀mɛ dɔɔ? 21 Yesu bènɛ: Tó ń yezi ǹgɔ̃ papana, ǹ gá ǹ n pɔ́nɔ yá píngi,
ǹ à ɔɔ kpá takaasideenɔa, ǹ mɔ́ ǹ témazi, négɔ̃ auziki vĩ ludambɛ. 22 Kɛ̀ gɔ̃kparɛ pì yã pì mà,
à tà pɔsiaao, kɛ̀ à auzikinɔ vĩ bíta yãnzi.
23 Ben Yesu bè à ìbanɔnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, à zĩ'ũ auzikideenɛ à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia guu. 24 Mɛ́ɛ ooare dɔ, lakumi gɛ̃na pɔrɔyĩn aaga dɛ auzikide gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
guula. 25 Kɛ̀ à ìbanɔ yã pì mà, ben à bɔ̀ ń saɛ maamaa aɔ̃ bè: Tó lɛmɛ, dé bé eé fɔ̃ à mìsina
ee? 26 Ben Yesu ń gwá tíii, à bèńnɛ: Gbɛ̃ntee é fɔ̃ro. Luda kiia baabɔ píngi è sí kɛ.
27 Ben Pita wèàla à bè: Wa baabɔ píngi tò wa tɛnzi. Bɔ́ bé eé gɔ̃we saa? 28 Yesu bèńnɛ:
Yãpuraan mɛ́ɛ ooare: Tó Gbɛ̃ntee Né vɛ̀̀ɛ a kíblekita gakuideea anduna dufu guu, amɔa

kɛ̀ á tɛ́maziinɔ é vɛ̃ɛ kíblekita mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔa, àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ɔ Isaraili bori mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔnɛ. [29] Gbɛ̃ kɛ̀ à a bɛɛ ke a vɩ̃inɔ tò ke a dãaronɔ ke a de ke a da ke a nɛ́nɔ ke a buraanɔ ma yãnzi, adee é ɛara à beee taka e lɛo basɔɔro, bensɔ̃ eé wɛ̃ndi kɛ̀ è yãaroo e. [30] Mɔde gbɛ̃ káakunɔ égɔ̃ kpɛɛdeenɔ ũ pari, kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ pari.

20

*Yãlɛ*kɔ̃zina kɔ̃n ayakɛrinɔ

[1] Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yè: Uabɛde ke bé à bɔ̀ kɔngɔ idɛ'idɛ, à gàa ayakɛrinɔ wɛtɛ aɔ̃ zɩ̃i kɛare a bura. [2] Aɔ̃ yã kɔ̃ sɛ̀ à fɩ̃a boǹnɛ kondogi ɔɔ mɛ̀n doodo. Ben à ń gbáɛ a bura. [3] À bɔ̀ dɔ mɔ̀ kɛ̃ndo, ben à gbɛ̃ pãndenɔ lè yàra guu kaɛna pã. [4] À bɛ̀ǹnɛ: Apinɔ sɔ̃, à gá à zɩ̃i kɛ ma bura, mɛ́ fɩ̃a boare a zɛ́a. [5] Ben aɔ̃ gàa. À ɛ̀ara à bɔ̀ dɔ ɔfãntɛ̃ mìdangura, ben à ɛ̀ara à bɔ̀ ɔfãntɛ̃ ɔra pitanao, à ò gbɛ̃ pãndenɔnɛ lɛ dɔ. [6] Kɛ̀ à bɔ̀ uusiɛ, à gbɛ̃ pãndenɔ lè kaɛna, ben à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi á kaɛna kɛ̀ pã zaa kɔngɔɔ? [7] Aɔ̃ wèàla wà bè: Kɛ̀ wèe zɩ̃i dawero yãnzimɛ. À bɛ̀ǹnɛ: À gá à zɩ̃i kɛ ma bura se. [8] Ɔfãntɛ̃ gɛ̃na kpɛ́nn buradee pì bè a ayakɛrinɔ gbɛ̃nsinɛ: Ǹ ayakɛrinɔ sísi ǹ fɩ̃a boǹnɛ. Ǹ naa gbɛ̃ kpɛɛdeenɔa ai à gá mì dɛo gbɛ̃ káakunɔa. [9] Ben uusiɛdeenɔ mɔ̀, aɔ̃ kondogi ɔɔ è mɛ̀n doodo. [10] Kɛ̀ gbɛ̃ káakunɔ mɔ̀, aɔ̃ɔe daa ń ɔɔ égɔ̃ dɛ gbɛ̃ kpɛɛdeenɔ pólamɛ, ben kondogi ɔɔ mɛ̀n doon aɔ̃ɔ è ń píngi. [11] Kɛ̀ aɔ̃ ń ɔɔ sì, ben aɔ̃ léfɔtɔɔ kà bɛdee pìzi [12] wà bè: Awa doon gbɛ̃ zãadeenɔ zɩ̃i kɛ̀, ben n ń kɛ́ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n wamɔwa kɛ̀ wa zɩ̃ bíta kɛ̀ ɔfãntɛ̃ gbãaa guuɔ́? [13] Ben à wè ń gbɛ̃ doo pìla à bè: Ma gbɛ̃, mɛ́ɛ n blero. Wa kɔ̃ yã mà kondogi ɔɔ mɛ̀n doo musunloo? [14] Ǹ n pɔ́ sí ǹ tá. Má yezi mà kpá gbɛ̃ zãadee kɛ̀kiia lán n pɔ́ bàmɛ. [15] Má zɛ́ vɩ̃ mà kɛ kɔ̃n ma ɔɔo lán má yezi nàroo? Nɛ́ɛ wɛ́ɛ bɔbɔɔzi kɛ̀ má gbɛ̃kɛɛ vɩ̃ yãnzin yɔ́? [16] Lɛn kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ lɛ, gbɛ̃ káakunɔ égɔ̃ kpɛɛdeenɔ ũ.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Maa 10:32-34, Luk 18:31-34)

[17] Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e gaa Yerusalɛmu, à a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sɛ̀ɛ ńdona, à yã òǹnɛ zɛ́n à bè: [18] Wɛ́ɛ gaa Yerusalɛmumɛ. Gwen weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpá sa'orikinɔa kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ, aɔ̃é yã daàla à ga, [19] aɔ̃é a kpá bori pãnde gbɛ̃nɔa. Aɔ̃é à fabo, aɔ̃é à gbɛ̃ flɑ̃o, aɔ̃é à pá lía wà à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zɩ̃ eé fɛɛ.

*Yemisi k*ɔ̃n Yohanao wɛ́ɛkɛna
(Maa 10:35-45)

[20] Ben Zebedi nɛ́nɔ da mɔ̀ Yesu kiia kɔ̃n a nɛ́nɔ. À yezi à wɛ́ɛ kɛa, ben à kùɛnɛ. [21] Ben à à là à bè: Bɔ́n ń yezi? À wèàla à bè: Ǹ tó ma nɛ́ gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀nɔ vɛ̃ɛnyo n kpatan, gbɛ̃ doo n ɔplaazi, gbɛ̃ doo ɔzɛɛzi. [22] Ben Yesu bè nɛ́ pìnɔnɛ: Á yã kɛ̀ ée à wɛ́ɛ kɛɛmaa dɔ̃ro. Togo'i kɛ̀ mɛ́ mi, é fɔ̃ à miɔ́? Aɔ̃ wèàla wà bè: Wé fɔ̃. [23] Yesu bɛ̀ǹnɛ: Togo'i kɛ̀ mɛ́ mii, é mi fá, mɔde vɛ̃ɛna ma ɔplaazi ke ma ɔzɛɛzi nɛ́ ma yãnlo. Gbɛ̃ kɛ̀ ma Dee kɛ̀kɛǹnɛnɔ pɔ́mɛ. [24] Kɛ̀ à ìba gɔ̃ɔn kuri kpaaanɔ yã pì mà, aɔ̃ pɔ fɛ̃̀ vɩ̃i kɔ̃n dãaroo pìzi. [25] Ben Yesu ń kákɔ̃a à bɛ̀ǹnɛ: Á dɔ̃ kɛ bori pãnde kínanɔ è gbãaa ble ń gbɛ̃nɔa, gbãadeenɔ sɔ̃ è iko mɔ́ǹnɛ, [26] mɔde à dɛ lɛ a kiiaro. A tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ yezi à gɔ̃ gbɛ̃nsi ũ, sɛ́ adee kɛ a zɩ̀ri ũ. [27] Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ yezi à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sɛ́ adee kɛ a zɔ̀ ũ. [28] Zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ e mɔ́ lɛ wà zɩ̃i kɛnɛro, à mɔ̀ lɛ à zɩ̃i kɛǹnɛmɛ, à a zɩ̃nda wɛ̃ndi kpá lɛ à gbɛ̃nɔ bo pari yãnzi.

*Vɩ̀a baak*ɛrinɔ kɛ̃kɔ̃ana
(Maa 10:46-52, Luk 18:35-43)

[29] Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe bɔɔ Yɛriko, parii tɛ́ Yesuzi. [30] Vɩ̀a gɔ̃ɔn plaaanɔ vɛ̃ɛna zɛ́ lɛ́a, aɔ̃ɔ mà Yesu bé èe gɛ̃tɛɛ, ben aɔ̃ɔe lɛ́ gbãaa zuu wà bè: Dii, Dauda Bori, ǹ wa wɛ̃nda gwa! [31] Wà gìǹnɛ wà bè aɔ̃ yɩ̃tɛ, ben aɔ̃ lɛ́ gbãa zuna kàara wèe bee: Dii, Dauda Bori, ǹ wa wɛ̃nda gwa! [32] Ben Yesu zɛ̀ à ń sísi, à ń lá à bè: Bɔ́n á yezi mà kɛaree? [33] Aɔ̃ wèàla wà bè: Dii, wá yezi wa wɛ́ɛ guu emɛ. [34] Yesu ń wɛ̃nda gwà, à ɔ kɛ̀ ń wɛ́ɛa. Gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ wɛ́ɛ guu è, ben aɔ̃ tɛ̀zi.

21

Gbãakɛkpana Yesuzi Yerusalɛmu
(Maa 11:1-11, Luk 19:28-40, Yoh 12:12-19)

1 Kɛ̀ aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n Yerusalɛmuo, aɔ̃ kà Bɛtɛfage lakutu kɛ̀ kú Kùkpɛ sɩ̀sɩ̃gɛɛzi, ben Yesu a
ìba zɩ̀ gɔ̃ɔn plaa, 2 à bèńnɛ: À gá lakutu kɛ̀ káɛ a aɛ kɛ̀kãa guu. Tó a gɛ̃ gɔ̃ɔ, é zaaki e kɔ̃n a
nɛ́o bàdɔna gwe. À poro à suomɛ. 3 Tó wà a la wà bè, à kɛ̀ diaa, à be Dii bé à yezi, eé ɛara à
suo tia. 4 À kɛ̀ lɛ lɛ yã kɛ̀ annabi ò kɛ yãnzimɛ à bè:
5 À o Zayɔndeenɔnɛ
aɔ̃ kína bé èe mɔɔ ń kiia.
À busɛ à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛɛ.
6 Ìba pìnɔ gàa wà kɛ̀ lán Yesu òńnɛ nà. 7 Aɔ̃ sù zaaki pìo kɔ̃n a nɛ́o, aɔ̃ ń utanɔ kpàɛḿma,
ben Yesu dìa. 8 Gbɛ̃nɔɔ e ń utanɔ kpaɛɛ zɛ́n paripari, gbɛ̃kenɔ e lá zɔ̃ɔ, aɔ̃ɔe kpaɛɛ zɛ́n dɔ.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ aɛzɩ̃nɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ kpɛɛnɔɔ e wii lɛɛ wèe bee:
Ǹ gbãaa kɛ, Dauda Bori!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɔ̃n Dii tɔ́o ũ!
Wà gbãakɛ kpázi ai ludambɛ.
10 Kɛ̀ Yesu gɛ̃̀ Yerusalɛmu, wɛ́tɛ lògo, gbɛ̃ píngi e bee: Dén gbɛ̃ beee ũu? 11 Parii bè: Annabi
Yesumɛ. À bɔ̀ Nazarɛti, Galili bùsun.

Yesu kuuna Luda ua
(Maa 11:15-19, Luk 19:45-48, Yoh 2:13-22)

12 Yesu gɛ̃̀ Luda ua guu, à pè laayarinɔ kɔ̃n laalurinɔa à ń bɔ́ɛ ń píngi. A ɔɔlendekɛrinɔ
teebunɔ kɔ̃n pɔ̃tɛ̃ɛyarinɔ kìtanɔ yɩ̀pa à kwèńnɛ. 13 À bèńnɛ: Wà kɛ̃̀ Luda yãn, ma kpɛ́ égɔ̃ dɛ
aduakɛkpɛ ũ, ben á kɛ̀ gbɛ̃blerinɔ tò ũ.
14 Vɩ̀anɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ mɔ̀ à kiia Luda ua guu gwe, ben à ń kɛ̃kɔ̃a. 15 Kɛ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔ yãbɔnsaɛ kɛ̀ èe kɛɛnɔ è, bensɔ̃ aɔ̃ɔ mà nɛ́nɔɔ e wiii dɔɔa Luda ua guu aɔ̃ɔe
bee, ǹ gbãaa kɛ, Dauda bori, ben aɔ̃ pɔ fɛ̃̀. 16 Aɔ̃ bènɛ: Ń mà lán aɔ̃ɔe oo nàɔ́? Yesu wèńla à
bè: Lɛmɛ! Kɛ̀ Ludaa dà nɛ́ fétenɔnɛ kɔ̃n nɛ́kpãntɛ̃nɔ aɔ̃ a sáabu kpá, ée à kyó kɛ á màroo?
17 Ben à bɔ̀ wɛ́tɛ pìn à ń tón, à gàa à ì Bɛtani.

Kãkã lí kana
(Maa 11:12-14, 20-24)

18 Kɛ̀ guu dɔ̀ kɔngɔ idɛ'idɛ, à lìara e suu wɛ́tɛn, ben nɔaa e à dɛɛ. 19 À kãkã lí è zɛ́ lɛ́a, ben
à sɔ̃̀zi èe pɔ́ke earo, sé à lánɔ. Ben à bè lí pìnɛ: Nɛ́ nɛ́ i ziki dɔro. Gwe gɔ̃ɔ lí pì kori kṵ̀ à
gàga. 20 Kɛ̀ à ìbanɔɔ è, ben à bɔ̀ ń saɛ aɔ̃ bè: À kɛ̀ dia kãkã lí pì kori kṵ̀ lɛ gɔ̃ɔ? 21 Yesu wèńla
à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, tó á Luda náanɛ vĩ seka sai, èe kɛ kãkã lí pì yãn é kɛ adoro. Tó
á ò kpiii kɛ̀nɛ à fɛɛ à a zĩnda sɛ́ à zu sɛ̀bɛn, eé kɛ lɛ. 22 Tó á Luda náanɛ vĩ, yã kɛ̀ a à wɛ́ɛ kɛ̀a
aduakɛna guu píngi, é e.

Yesu gbekana a ikozi
(Maa 11:27-33, Luk 20:1-8)

23 Yesu gɛ̃̀ Luda ua guu, èe yã daańnɛ. Ben sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ mɔ̀ wà à là wà bè: Iko
kpareen nɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo? Dé bé à n gba iko pì? 24 Ben Yesu wèńla à bè: Mapi sɔ̃, yã mɛ̀n
doon mɛ́ gbekaawa. Tó á òmɛ, mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo oare. 25 Dé ikon Yaaya gbɛ̃nɔ
batisi kɛ̀o? À bɔ̀ Luda kiian yɔ́ɔ, ke gbɛ̃ntee kiiamɛ? Ben aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃ wà bè: Tó wa bè Luda
kiiamɛ, eé wa la, bɔ́yãnzin wée Yaaya yã sírozi. 26 Tó wa bè gbɛ̃ntee kiiamɛ sɔ̃, wá gbɛ̃nɔ
vĩa vĩ, zaakɛ gbɛ̃ píngi Yaaya annabikɛɛ sì. 27 Ben aɔ̃ wè Yesula wà bè: Wá dɔ̃ro. Ben Yesu
bèńnɛ: Ɛ̃ndɛ̃ mapi se, mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo oarero.

Nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ

28 Ben Yesu bè: Gbɛ̃ke nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa. Ben à bè Worunɛ: Ǹ gá ǹ zĩi kɛ bura gbã̀a.
29 Woru bè: Mɛ́ gáro. Ben à a nɔ̀sɛ lìɛ zãa à gàa. 30 Maree pì gàa à bè Sabinɛ lɛ dɔ. Sabi bè: Tɔ̀.
Ben èe gáro. 31 Á è diaa? Gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ guu, aɔ̃ dé bé à a de pɔyezi kɛ̀? Aɔ̃ bè: Worumɛ.

Ben Yesu bèńnɛ: Yãpuraan méɛ ooare, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n kaaruanɔ é gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu a ã. [32] Zaakɛ Yaaya mɔ̀, à zɛ́ súusu ɔ̀dɔaare, ée à yã síro. Bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n kaaruanɔ bé wà à yã sì. Baa kɔ̃n beee enao ée a nɔ̀sɛ liɛ zãa a à yã sìro.

Geepi líkpɛ ayakɛrinɔ
(Maa 12:1-12, Luk 20:9-19)

[33] À yã pãnde ma dɔ. Burade ke bé à kuu, à geepi líkpɛ bà à kara lìgazi, à wɛ̀ɛ yɔ̃̀ à guu geepi'ifɛ̃kii ũ à búdãkpagba dɔ̀. Ben à bú pì nà ayakɛrinɔnɛ ń ɔzĩ, ben à fɛ̀ɛ táo. [34] Kɛ̀ geepizɔ̃gurɔɔ kà, ben à a zĩ̀rinɔ zĩ̀ ayakɛri pìnɔa, lɛ aɔ̃ a geepi bɛɛ sí. [35] Ben ayakɛri pìnɔ à zĩ̀rinɔ kʊ̀kũ, aɔ̃ ń gbɛ̃ doo gbɛ̀̃, aɔ̃ ń gbɛ̃ doo dɛ̀, aɔ̃ ń gbɛ̃ doo pàpa gbɛ̀o wà à dɛ̀. [36] Ben à ɛ̀ara à zĩ̀ri pãndenɔ zĩ̀ńma, aɔ̃ parii dɛ gbɛ̃ káakunɔla, ben aɔ̃ɔ kɛ̀ńnɛ lɛ dɔ. [37] Zãan à a nɛ́ zĩ̀ńma à bɛ̀: Aɔ̃é ma nɛ́ yã da. [38] Kɛ̀ ayakɛri pìnɔ nɛ́ pì è, aɔ̃ bɛ̀kɔ̃nɛ: Túbiblerin yɛ̀. À tó wà à dɛ, à túbi é gɔ̃ wa pɔ́ ũ. [39] Ben aɔ̃ à kʊ̀ wà bɔ̀o buraa guu, aɔ̃ à dɛ̀. [40] Tɔ̀! Tó buradee pì sù, bɔ́n eé kɛ ayakɛri pìnɔnɛ? [41] Aɔ̃ wèàla wà bɛ̀: Eé gbɛ̃ pãsĩ pìnɔ dɛdɛ pãsĩpãsĩ, eé buraa pì na ayakɛri pãnde kɛ̀ aɔ̃é à baka kpáa à gurɔɔanɔnɛ ń ɔzĩ. [42] Ben Yesu bɛ̀ńnɛ: Ée Luda yã kɛ̀ kyó kɛroo?
Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
Dii bé à beee kɛ̀
ben à kɛ̀we yãbɔnsaɛ ũ.
[43-44] Bee yãnzi méɛ ooare: Luda é a bɔ kpata kɛ̀ bɔ̀ a kiia guu, eé gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é à baka kpáanɔ kán.

[45] Kɛ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n Farisinɔ Yesu yãlɛkɔ̃zina pìnɔ mà, aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ ń yãn èe oo. [46] Ben aɔ̃ zɛ́ wɛ̀tɛ wà à kũ, mɔde aɔ̃ vĩa kɛ̀ pariinɛ, kɛ̀ wà à dìɛ annabi ũ yãnzi.

22

*N*ɔsɛ pɔnnakɛna
(Luk 14:15-24)

[1] Yesu ɛ̀ara à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bɛ̀: [2] Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ nàn yɛ̀ dɔ. Kína ke bé èe nɔsɛ pɔnnaa kɛɛ a nɛ́nɛ, [3] ben à a zĩ̀rinɔ zĩ̀ aɔ̃ o gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísi aɔ̃ mɔ́ pɔ́ bleenɔnɛ aɔ̃ mɔ́, mɔde aɔ̃ɔ yezi wà mɔ́ro. [4] Ben à ɛ̀ara à zĩ̀ri pãndenɔ zĩ̀ à bɛ̀ńnɛ: À gá à o gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sísinɔnɛ ma sorumi mà, ma zùswareenɔ kɔ̃n pɔ́kãde mɛ̀kpananɔ dɛ̀ má kɛ̀kɛ kɔ̀. Aɔ̃ mɔ́ nɔsɛpɔblekiia. [5] Ben aɔ̃ɔe làakari dɔ yã pìaro, aɔ̃ baade gàa a bɔkɔ̃tɛ kɛ̀. Gbɛ̃̃kenɔ gàa ń bura, gbɛ̃̃kenɔ gàa laa tá. [6] Gbɛ̃ kpaaanɔ zĩ̀ri pìnɔ kʊ̀kũ, aɔ̃ wí dàńma, aɔ̃ ń dɛ́dɛ. [7] Ben kína pì pɔ fɛ̀̃ à a sozanɔ gbàrɛ, aɔ̃ gàa wà gbɛ̃dɛri pìnɔ dɛ̀dɛ, ben aɔ̃ tɛ́ sɔ̃̀ ń wɛ́tɛa. [8] Ben kína pì bè a zĩ̀rinɔnɛ: Nɔsɛpɔblee mà, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sísinɔɔ e kɔ̃ síoro. [9] À gá zɛ́ɔ̃nkpakɔ̃anɔ guu, à gbɛ̃ kɛ̀ á è píngi sísi nɔsɛpɔbleea. [10] Ben zĩ̀ri pìnɔ fɛ̀ɛ wà gàa zɛ́nɔ guu, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń énɔ kàkɔ̃a, gbɛ̃ zaaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ maaanɔ ń píngi. Lɛn nɔsɛ pɔnnakɛrinɔ guu pà lɛ.

[11] Kɛ̀ kína pì gɛ̃̀ à pɔnnakɛri pìnɔ gwa, à gɔ̃gbɛ̃ ke è gwe, à nɔsɛ pɔnna uta danaro, [12] ben à bènɛ: Ma gbɛ̃, à kɛ̀ dia n gɛ̃ kɛ̀ nɔsɛ pɔnna uta dasaii? Ben à yĩtɛna kítikiti. [13] Ben kína bè a dogarinɔnɛ: À à ɔɔnɔ yi kɔ̃n à gbánɔ, à à zu bàazi gusiaan. Gwen weé ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu. [14] Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sísinɔɔ pari, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ à ń sénɔɔ pariro.

*B*ɛ'ɔɔkpana Sizaa yã
(Maa 12:13-17, Luk 20:20-26)

[15] Beee gbɛran Farisinɔ bɔ̀ wà gàa wà yã gɔ̃̀gɔ̃ lán aɔ̃é kɛ nà aɔ̃ Yesu kũ a yã'ona guu. [16] Ben aɔ̃ ń ìbanɔ zĩ̀a kɔ̃n Hɛrɔdu gbɛ̃̃nɔ aɔ̃ bɛ̀: Dannɛri, wá dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ yãpuradeen n ũ. Nɛɛ̀ Luda zɛ́ dańnɛ súusu, nɛɛ̀ gbɛ̃ wɛ́ɛ gwaro, nɛɛ̀ gbɛ̃ gwena gwaro. [17] Lán ń è nà ǹ owe. À zɛ́ vĩ wà bɛ'ɔɔ kpá Sizaaɔ́, ke à zɛ́ vĩro? [18] Yesu ń nɔ̀sɛ zaaa dɔ̃̀ńma, ben à bè: Mɔnafikideenɔ! Bɔ́yãnzin ée ma yɔ̃ɔ ée gwaazi? [19] À ɔɔ kɛ̀ wè bɛ'ɔɔ kpáo ɔdɔamɛ. Ben aɔ̃ ɔɔ pì doo kpàa. [20] Ben à ń lá à bè: Dé mì wɛ̃zãn yɛ̀ kɔ̃n à tɔ́o? [21] Aɔ̃ wèàla wà bè: Siza pɔ́mɛ. Ben à bɛ̀ńnɛ: Ɛ̃ndɛ̃ à pɔ́ kɛ̀ dɛ

Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa, é pɔ́ kɛ̀ dɛ Luda pɔ́ ũ kpá Ludaa. [22] Kɛ̀ aɔ̃ yã̃ pì mà, à bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ tà
wà à tò gwe.

Gɛ̀nɔ fɛɛna yã̃
(Maa 12:18-27, Luk 20:27-40)

[23] Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Sadusi kɛ̀ aɔ̃è be gɛ̀nɔ è fɛɛroonɔ mɔ̀ Yesu kiia, ben aɔ̃ à gbèka wà bè:
[24] Dannɛri, Musa òwe tó gɔ̃gbɛ̃ gà né'isai, à dãaro a vì̃i gyaanɔɔ sé, lɛ à né borii dato a vì̃inɛ.
[25] Tɔ̀. Dedɔ̃nkɔ̃deenɔɔ kú wa té yã̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaa. Woru nɔɔ sè, ben à gà à nɔɔ pì tò né'isai,
ben gyaanɔɔ gɔ̃̀ Sabinɛ. [26] À kɛ̀ Sabinɛ lɛ dɔ kɔ̃n Biɔo ai à gàa pɛ́ ń swɛɛplaadeea. [27] Aɔ̃ píngi
gbɛran nɔɔ pì gà se. [28] Tɔ̀! Gɛ̀nɔ fɛɛgurɔɔ zĩ aɔ̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔ té, dé bé eégɔ̃ nɔɔ pì
vĩi? Zaakɛ ń píngi aɔ̃ à dɔ̃̀ nɔɔ ũ. [29] Ben Yesu wèńla à bè: A sãsã a Luda takada kɔ̃n à gbãaao
dɔ̃sai yãnzi. [30] Tó gɛ̀nɔ fɛ̀ɛ, aɔ̃é nɔɔ séro, aɔ̃é zã̃ kɛro, weégɔ̃ kuu lán malaikanɔɔ kuu nà
ludambɛmɛ. [31] Gɛ̀nɔ fɛɛna yã̃ musu ée yã̃ kɛ̀ Ludaa òare kyó kɛroo? À bè, [32] ambe Ibraĩ kɔ̃n
Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda ũ. Luda è kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ Ludamɛ. [33] Kɛ̀ gbɛ̃ɛnɔ yã̃
pì mà, à yãdannɛna bɔ̀ ń saɛ.

Dokayã̃ kɛ̀ dɛńlaa
(Maa 12:28-34, Luk 10:25-28)

[34] Kɛ̀ Farisinɔɔ mà Yesu Sadusinɔ fù, aɔ̃ kàkɔ̃a. [35] Ben aɔ̃ dokadɔ̃rinɔ doke à yɔ̃̀ à gwa, à à là
à bè: [36] Dannɛri, dokayã̃ kparee bé à dɛ a kpaaanɔlaa? [37] Yesu wèàla à bè: Ñgɔ̃ ye Dii n Ludazi
kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n n niniio píngi kɔ̃n n laasuuo píngi. [38] Dokayã̃ kɛ̀ à bɛ̀ɛ vĩ dɛ a kpaaanɔlaan
gwe. [39] À plaadee kɛ̀ bɔ̀kɔ̃baon yɛ̀: Ñgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bà. [40] Musa doka
píngi kɔ̃n annabinɔ yão logona dokayã̃ mèn plaaa kɛ̀nɔamɛ.

Mɛsaya bori yã̃
(Maa 12:35-37, Luk 20:41-44)

[41] Lán Farisinɔ kakɔ̃ana nà, Yesu ń lá à bè: [42] Á è dia Mɛsaya yã̃ musuu? Dé boriin à ũu?
Aɔ̃ wèàla wà bè: Dauda boriimɛ. [43] Ben Yesu bèńnɛ: À kɛ̀ dia Luda Nini dìdi Daudaa, ben
Dauda Mɛsaya sìsi Diii? À bè,
[44] Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ káɛnɛ a gbá gĩzĩ.
[45] Kɛ̀ Dauda bènɛ Dii, à kɛ̀ dia eégɔ̃ dɛ à borii ũ dɔɔ? [46] Gbɛ̃kee e fɔ̃ à wèàlaro. Zaa gurɔ beeea
gbɛ̃kee e gà à yã̃ke laa dɔro.

23

*Ludayã̃dannɛ*rinɔ kɔ̃n Farisinɔ mɔnafiki
(Maa 12:38-39, Luk 11:43, 46, 20:45-46)

[1] Beee gbɛra Yesu yã̃ ò gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n a ìbanɔ [2] à bè: Ludayã̃dannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ bé wà gɔ̃̀
Musa gɛ̃ɛ ũ. [3] Beee yãnzi à yã̃ kɛ̀ aɔ̃è oareenɔ kɛ píngi àgɔ̃ kũna. Mɔde àton ń yãkɛna kɛro,
zaakɛ aɔ̃è yã̃ kɛ̀ aɔ̃è oo kɛro. [4] Aɔ̃è aso tìisi yiyi wà di gbɛ̃nɔnɛ ń gã̀n bensɔ̃ baa ɔnɛtee do
aɔ̃ègɔ̃ yezi wà káziro. [5] Aɔ̃è ń yã̃ píngi kɛ lɛ gbɛ̃nɔ ń e yãnzimɛ. Lɛn aɔ̃è Luda yã̃ ɛ̃zɛ̃ba gbɛ̃̀ntɛ̃
da lɛ, aɔ̃è bàkɔɔ gbã̀a da ń pɔ́kãsãanɔzi. [6] Aɔ̃ègɔ̃ yezi wavɛ̃̀ɛ pɔnna pɔ́ble vɛ̃ɛki maaanɔn kɔ̃n
aduakɛkpɛ vɛ̃ɛki maaanɔo. [7] Aɔ̃ègɔ̃ yezi wàgɔ̃ ì kpákpaaḿma yàranɔa, wàgɔ̃ ń sísi Rabi.
[8] Àton tó wà a sísi Rabiro, zaakɛ a píngi vì̃inɔ kɔ̃n dãaronɔmɛ a ũ, a Dannɛri mèn domɛ.
[9] Àton gbɛ̃ke sísi a de tɔɔtɛ kɛ̀ro, zaakɛ a De mèn domɛ, àmbe à kú musu. [10] Àton tó wà a sísi
aɛdero, zaakɛ a Aɛdee mèn domɛ, àmbe Mɛsaya ũ. [11] A zĩ̀rin gbɛ̃nsi ũ a té. [12] Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda
kaara, Luda é à busa. Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda busa, Luda é à kaara.

*Yesu kpã̃kɛ̃*na ludayã̃dannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔzi
(Luk 11:39-42, 44, 52)

[13] Wãiyoo a yã̃dannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia zɛ́ tata
gbɛ̃nɔnɛ. Eè gɛ̃ à guuro, bensɔ̃ eè wezi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɛ̃ à guunɔ gɛ̃n sero.

14 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè adua gbɑ̀a kɛ lɛ gbɛ̃nɔ a e yãnzi,
ben eè gyaanɔɔnɔ kpé síḿma. Beee yãnzi a wɛ́ɛtãmma égɔ̃ pãsĩ dɛ gbɛ̃ píngi pɔ́la.
15 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè lili o tɔɔtɛ kɔ̃n ísiaao ìba mèn
do ena yãnzi. Tó a à è sɔ̃, eè à kɛ tɛ́ pɔ́ ũ dɛala lɛo plaa.
16 Wãiyoo a vĩ̀a dɔn'aɛdeenɔ! Eè be, tó wà sì kɔ̃n Luda kpɛ́o, à yãke vĩro, mɔde tó wà sì
kɔ̃n Luda kpɛ́ vurao, beee bé à yã vĩ. 17 Vĩ̀a mìsaideenɔ! À kparee bé à bítaa? Vuran yɔ́, ke
Luda kpɛ́ kɛ̀ è tó vura gɔ̃ à pɔ́ ũu? 18 Eè be dɔ, tó wà sì kɔ̃n sa'okiio, a yãke vĩro, mɔde tó wà
sì kɔ̃n sa'obɔ kɛ̀ kú gweeo, beee bé à yã vĩ. 19 Vĩ̀anɔ! À kparee bé à bítaa? Sa'obɔn yɔ́, ke
sa'okii kɛ̀ è tó sa'obɔ gɔ̃ Luda pɔ́ ũu? 20 Gbɛ̃ kɛ̀ yã sì kɔ̃n sa'okiio sì kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú gweenɔo
píngimɛ dɔ. 21 Gbɛ̃ kɛ̀ yã sì kɔ̃n Luda kpɛ́o sì kɔ̃n Luda kɛ̀ kú à guuomɛ dɔ. 22 Gbɛ̃ kɛ̀ yã sì kɔ̃n
ludambɛɛo sì kɔ̃n Luda kíblekitao kɔ̃n Luda kɛ̀ vɛ̃ɛnaaomɛ.
23 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè tofeenɔ tɔɔtɛdo kɔ̃n kpee'ãao
kɔ̃n dɑ̀ láo kuridee kpá Ludaa, ben eè dokayã tìisinɔ tón, yãzɛde kɔ̃n sùuo kɔ̃n náanɛo. Yã
beeenɔ bé à dɛ àgɔ̃ kũna à kpaaa tona sai. 24 Vĩ̀a dɔn'aɛdeenɔ! Eè mɔ́sɔ né bɔ a íminan, ben
eè lakumi mɔ́.
25 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè gbãsĩ bɔ togoonɔ kpɛɛ kɔ̃n
taanɔ, mɔde wãkũ kɔ̃n zĩndakũnadɔ̃saio bé à a nɔ̀sɛ pà. 26 N Farisi vĩ̀a! Ǹ gbãsĩ bɔ togo
guunɛ gĩa, à kpɛɛ é gɔ̃ gbãsĩ sai.
27 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Á dɛ lán mira kɛ̀ wà aali puraa
lèanɔ bàmɛ. Aɔ̃ kpɛɛ maa wɛ́ɛnɛ, mɔde gɛ̀wanɔ kɔ̃n gbãsĩ píngio bé à ń guu pà. 28 Lɛmɛ
apinɔ se dɔ, a kuuna maa gbɛ̃nɔ wɛ́ɛnɛ, mɔde mɔnafiki kɔ̃n yã zaaao bé à a guu pà.
29 Wãiyoo a yãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè pɔ́ bo annabinɔ miranɔa, eè
zã ble Luda gbɛ̃nɔ pɔ́a 30 eè be: Tó wá kuu yã wa dezinɔ gurɔ, wa bà égɔ̃ kúńyo annabinɔ
dɛdɛna guuro. 31 Lɛmɛ á sì kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ annabinɔ dɛ̀dɛnɔ boriinɔn a ũ. 32 À aĩa kɛ, à a dezinɔ
kãndagbɛ ba à à mì dɛ sa! 33 Mlɛ̀̃nɔ! Gbɛ̃ntee pitigoonɔ! É kɛ dia à bɔ tɛ́ yã kɛ̀ danaalaa
guuu? 34 Beee yãnzi mɛ́ annabinɔ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ kɔ̃n yãdannɛrinɔ zĩawa. É ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ,
é ń gbɛ̃kenɔ pá lía, é ń gbɛ̃kenɔ gbɛ̃ flɑ̀o a aduakɛkpɛnɔ guu, é pɛ́ḿma wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo.
35 Lɛmɛ Luda gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛdɛnɔ yã é wí a musu lɛ, sɛna zaa gbɛ̃ maa Abila dɛnaa ai à gàa
pɛ́ Bɛrɛkia né Zakari kɛ̀ a à dɛ̀ Luda kpɛ́ kɔ̃n sa'okiio daguraa. 36 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, yã
beeenɔ píngi é wí tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ musumɛ.

*Yerusal*ɛmu yã
(Luk 13:34-35)

37 Yerusalɛmudeenɔ, Yerusalɛmudeenɔ! Eè annabinɔ dɛdɛ, eè gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń zĩawaanɔ
papa gbɛ̀o à ń dɛdɛ. Mɛ̀ɛ̀gɔ̃ yezi mà a kakɔ̃amazi gɛ̃̀n baaagɔ̃, lán koo è a dɛ̀bɛ kú a nɛ́nɔla
nà, mɔde ée weziro. 38 Luda é a kpɛ́ tóare bɛzĩ ũmɛ sa. 39 Mɛ́ɛ ooare, é ma e dɔro ai à be,
aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɔ̃n Dii tɔ́o ũ.

24

*Yerusal*ɛmu yakana kɔ̃n andunayãagurɔ sèedanɔ
(Maa 13:1-20, Luk 21:5-24)

1 Yesu bɔ̀ Luda ua guu èe taa, ben à ìbanɔ sɔ̃̀zi wà lɛ́zukii kɛ̀nɛ à kpɛ́nɔa. 2 Ben Yesu bèńnɛ:
A beee è píngiɔ́? Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, weé gbɛ̀ ke tó dikɔ̃aro, weé gboro píngimɛ.
3 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu vɛ̃ɛna Kùkpɛ sĩ̀sĩ̃gɛɛzi, à ìbanɔ mɔ̀ à kiia gusaɛ, aɔ̃ à là wà bè: Ǹ owe, bɔrɛn
yã kɛ̀nɔ é kɛɛ? Bɔ́ bé eégɔ̃ dɛ n suna kɔ̃n andunayãagurɔɔo sèeda ũu? 4 Yesu wèńla à bè:
À làakari kɛ, àton tó wà a sãsãro. 5 Zaakɛ weé mɔ́ pari ma tɔ́o, aɔ̃égɔ̃ bee Mɛsayan ń ũ, aɔ̃é
gbɛ̃nɔ sãsã pari. 6 É zĩ̀nɔ baaru ma kɔ̃n à wàpeo. Àton bídi kɛro. Sé beeenɔ kɛ, mɔde gurɔ
yãana kpɛ́. 7 Bori kɔ̃n boriio é fɛɛkɔ̃zi, lɛmɛ dɔ bùsu kɔ̃n bùsuo. Nɔa kɔ̃n tɔɔtɛ nigãnigãnao
égɔ̃ kú gukenɔn. 8 Yã beeenɔ píngi nɔ̀wãwã naana ũ. 9 Beee gbɛra weé a kũkũ wà a kpáḿma,
wà wɛ́ɛ tãawa wà a dɛ, bori píngi é zaagu ma yãnzi. 10 Gbɛ̃nɔ é fuma pari, aɔ̃é bɔ kɔ̃ kpɛɛ, aɔ̃é
zakɔ̃n. 11 Annabi ɛgɛɛnɔ é mɔ́ pari wà gbɛ̃nɔ sãsã pari, 12 yã zaaa é kɔ̃, gbɛ̃ parideenɔ yenzi é

busa. [13] Gbɛ̃ kɛ̀ zɛna gbãa ai à gurɔ lɛ́a bé eé mìsina e. [14] Weé kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia pì baaru
kpá anduna baama píngia sèeda ũ bori píngineɛ, gbasa pɔ́ píngi é mì dɛ.
[15] Tó a tɛ̃̀ guyakari kɛ̀ annabi Daniɛli à yã ò è Luda ua, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, [16] gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
Yudeanɔ bàa sí wà mì pɛ́ kpiiinɔa. [17] Gbɛ̃ kɛ̀ kú a kpɛ́ musu tón pita à gɛ̃ kpɛ́ guu à pɔ́ke sɛ́ à
bɔoro. [18] Gbɛ̃ kɛ̀ kú buraa tón liara bɛ à a uta sɛ́ro. [19] Wãiyoo nɔ̀sindadeenɔ kɔ̃n nɛ́dandeenɔ
gurɔ beeea. [20] À adua kɛ lɛ bàasina pì tón kɛ buusiɛ ke kámmabogurɔɔ zĩro. [21] Zaakɛ gurɔɔ pì
wɛ́ɛtãmma égɔ̃ bíta. Zaa gurɔɔ kɛ̀ Luda anduna kɛ̀ ai gbɛ̀̀a, à taka e kɛro, bensɔ̃ eé kɛ zikiro.
[22] Tó Ludaa e gurɔɔ pìnɔ lagoro, lɛ gbɛ̃ke é bɔro. Mɔde eé gurɔɔ pìnɔ lago a gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔ
yãnzimɛ.

*Gbɛ̃*ntee Nɛ́ suna
(Maa 13:21-37, Luk 17:20-37, 21:25-33)

[23] Gurɔ beeea tó gbɛ̃ke bèare, à Mɛsaya gwa kɛ̀ kesɔ̃ à Mɛsaya gwa kãa, àton síro. [24] Zaakɛ
Mɛsaya ɛgɛɛnɔ kɔ̃n annabi ɛgɛɛnɔ é mɔ́ wà sèeda bítanɔ kɔ̃n dabuyãnɔ kɛ, lɛ wà baa gbɛ̃
kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔ sãsão, tó eé sí kɛ. [25] À ma, ma gĩakɛ má òare zaa káaku kɔ̀. [26] Tó wà bèare à
gwa, à kú sɛ̃̀n, àton gáro. Ke tó wà bèare à gwa, à kú kpétu, àton síro. [27] Zaakɛ lán lou è pí
à ludambɛɛ pura kũ zaa ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa ai à gɛ̃kpɛn kpa nà, lɛn Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna égɔ̃ dɛ lɛ.
[28] Guu kɛ̀ gɛ̀ kún, gwen yeberekunɔ é kɔ̃ kakɔ̃an.
[29] Gurɔ pìnɔ wɛ́ɛtãmma gbɛra gɔ̃ɔ ɔfãntɛ̃ é sia kũ, mɔvura é í kɛro, sɔsɔnɛnɔ é woro
ludambɛ, gbãaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ é nigã. [30] Gbɛ̃ntee Nɛ́ sèeda é gbasa à bɔ ludambɛ, borii
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna guunɔ é ń zĩnda gbɛ̃gbɛ̃ ń píngi, aɔ̃é Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna e ludambɛ luguun
kɔ̃n gbãaao kɔ̃n gakui bítao. [31] Eé a malaikanɔ zĩ kɔ̃n kãkãki'ɔ gbãaao, aɔ̃é a gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́nɔ
kakɔ̃a anduna gooda siigɔ̃ɔa zaa ludambɛ lɛ́ gura kɛ̀ kɔ̃n à lɛ́ kãao.
[32] À yã dada kãkã lía. Tó à gɛ̃̀nɔ í kpàkpa, èe lá bɔ̀rɔ paa, á dɔ̃ guwãagurɔɔ kà kĩi. [33] Lɛmɛ
sɔ̃, tó a yã pìnɔ è píngi lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à suna kà kĩi, à kú kpɛɛlɛa. [34] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gurɔɔ
kɛ̀ gbɛ̃nɔ é gɛ̃tɛro ai yã pìnɔ gá kɛo píngi. [35] Musu kɔ̃n tɔɔtɛo é gɛ̃tɛ, mɔde ma yãnɔɔ gɛ̃tɛna
vĩro.
[36] Gbɛ̃kee à gurɔɔ ke à gurɔ zaka dɔ̃ro, baa malaika kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ ke Luda Nɛ́, sé
De Luda. [37] Lán à dɛ nà Nuu gurɔ, lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ se Gbɛ̃ntee Nɛ́ sugurɔ. [38] Gurɔɔ kɛ̀ í e da
andunalaro, wèe pɔ́ blee wèe í mii, wèe nɔɔ sɛɛ wèe zã kɛɛ ai Nuu gàa à gɛ̃̀ góro'itɛ guu.
[39] Aɔ̃ɔe dɔ̃ro, ben í mɔ̀ à ń sɛ́ɛ ń píngi. Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ se Gbɛ̃ntee Nɛ́ sugurɔ. [40] Gbɛ̃ gɔ̃ɔn
plaaanɔ égɔ̃ kú bura, weé gbɛ̃ doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo tón. [41] Nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ pɔ́ lɔlɔɔ
gbèn, weé gbɛ̃ doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo tón. [42] Beee yãnzi a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, zaakɛ á dɔ̃ gurɔɔ kɛ̀ a Dii
é suro. [43] Àgɔ̃ kɛ̀kii dɔ̃. Tó bɛdee gurɔ zaka kɛ̀ kpãi é mɔ́a dɔ̃̀ yã, lɛ a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, eé tó à a
kpé fɔ̃ro. [44] Beee yãnzi apinɔ sɔ̃, àgɔ̃ kú soruo, zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é su gurɔ zaka kɛ̀ a wɛ́ɛ
dɔzirooamɛ.

*Zĩk*ɛri náanɛde làakaridee
(Luk 12:41-48)

[45] Dén zĩkɛri náanɛde làakaridee kɛ̀ à dii a zĩkɛrinɔ nànɛ a ɔzĩ lɛ à pɔ́blee kpáḿma à gurɔɔa
ũu? [46] Aubarikadeen zĩkɛri kɛ̀ à dii à lè èe kɛɛ lɛ a sugurɔɔa ũ. [47] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, eé a
auziki píngi nanɛ a ɔzĩmɛ. [48] Mɔde tó zĩkɛri pì pãsĩ, ben à bè a nɔ̀sɛ guu a dii e gì kɛɛ, [49] ben
à nà a zĩkɛri daanɔ gbɛ̃gbɛ̃naa, èe pɔ́ blee èe í mii kɔ̃n wɛ̃dɛrinɔ, [50] à dii é su gurɔɔ kɛ̀ à wɛ́ɛ
dɔzirooamɛ, gurɔ zaka kɛ̀ à dɔ̃rooa, [51] eé à zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ, à à baka da kɔ̃n mɔnafikideenɔ. Gwen
weé ɔ́ɔ dɔn wà ɔ di ń musu.

25

*N*ɔkparɛ gɔ̃ɔn kurinɔ

[1] Gurɔ beeea kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia égɔ̃ dɛ lán nɔkparɛ gɔ̃ɔn kuri kɛ̀ aɔ̃ ń fitianɔ sɛ̀ wà
bɔ̀o, aɔ̃ɔe gaa da nɔsɛrilɛ bàmɛ. [2] Aɔ̃ gɔ̃ɔn sɔɔroonɔ nɛ́ mìsaideenɔmɛ. Aɔ̃ gɔ̃ɔn sɔɔroonɔ
sɔ̃ɔ làakarideenɔmɛ. [3] À mìsaideenɔ ń fitianɔ sɛ̀ nɔ́si kũsãɛ sai, [4] à làakarideenɔ sɔ̃ ń fitianɔ
sɛ̀ kɔ̃n nɔ́si kũsãɛo. [5] Nɔsɛri e mɔ́ kpaaro, ben i ń lɛ́ ń píngi, aɔ̃ɔe ii oo. [6] Lezãndo wà wii
lɛ̀: Nɔsɛri e mɔɔ! À fɛɛ à gá daàlɛ. [7] Ben nɔkparɛ pìnɔ vù ń píngi, aɔ̃ ń fitianɔ kɛ̀kɛ. [8] Ben

mìsaideenɔ bè làakarideenɔnɛ: À wa gba nɔ́si féteroo! Wa fitia e gaa né! [9] Ben làakaridee
pìnɔ wèńla wà bè: Eé mɔ́wa kɔ̃n apinɔ píngiro. À gá à a pɔ́ lú à yàrinɔ kiia. [10] Kɛ̀ aɔ̃ gàa lú,
ben nɔsɛri kà. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ soru kɛ̀nɔ gɛ̃̀o nɔsɛ guu, ben wà gbà tàta. [11] Zãazãa nɔkparɛ kpaaa
pìnɔ sù, aɔ̃ɔe lɛ́ zuu: Dii, Dii! Ǹ zɛ wɛ̃we! [12] Ben à wèńla à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, má a
dɔ̃ro. [13] Beee yãnzi a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, zaakɛ á à gurɔɔ ke à gurɔ zaka dɔ̃ro.

Ɔɔdakɛna zɩ̀̃rinɔnɛ
(Luk 19:11-27)

[14] Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ èe gaa wɛ́tɛa bà, ben à a zɩ̃kɛrinɔ sìsi, à a auziki
nàńnɛ ń ɔzɩ̃. [15] À ɔɔdaa kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ doonɛ zika sɔɔro, gbɛ̃ plaadee zika plaa, gbɛ̃ aagɔ̃dee zika
do, aɔ̃ baade gbãa lɛ́n, ben à gàa wɛ́tɛa. [16] Zikasɔɔrodee gàa à laa tà kɔ̃n ɔɔ pìo gɔ̃ɔ, ben à
àre è zika sɔɔro. [17] Zikaplaadee kɛ̀ lɛ dɔ, ben à àre è zika plaa. [18] Zikadodee sɔ̃ gàa à wɛ̀ɛ
yɔ̃̀, ben à a dii ɔɔ pì ùtɛn. [19] Gurɔ plaaa gbɛra zɩ̃kɛri pìnɔ dii sù, ben èe a ɔɔ yã gɔ̃gɔ̃ɔńyo.
[20] Zikasɔɔrodee mɔ̀ kɔ̃n zika sɔɔro pãnde kɛ̀ à èo à bè: Dii, ǹ zika sɔɔroo kɛ̀ ń kpàmaa gwa, à
àre kàaramɛ zika sɔɔro dɔ. [21] Ben à dii bènɛ: Ń kɛ̀ zɩ̃kɛri maa náanɛde! Lán ń náanɛ vɩ̃ kɔ̃n à
féteo nà, mɛ́ à bíta nannɛ n ɔzɩ̃ sa. Ǹ gɛ̃ ma pɔnnakɛna guu. [22] Zikaplaadee mɔ̀ dɔ à bè: Dii,
ǹ zika plaaa kɛ̀ ń kpàmaa gwa, à àre kàaramɛ zika plaa dɔ. [23] Ben à dii bènɛ: Ń kɛ̀ zɩ̃kɛri maa
náanɛde! Lán ń náanɛ vɩ̃ kɔ̃n à féteo nà, mɛ́ à bíta nannɛ n ɔzɩ̃ sa. Ǹ gɛ̃ ma pɔnnakɛna guu.
[24] Ben zikadodee mɔ̀ sa à bè: Dii, má dɔ̃ kɛ̀ n yãnɔɔ zɩ̃'ũ. Nɛ̀ɛ pɔ́ kɛ̃ guu kɛ̀ nɛ́ɛ tɔ̃nlo. Nɛ̀ɛ
pɔ́ kakɔ̃a guu kɛ̀ nɛ́ɛ gbɛ̃nlo. [25] Ben vĩa ma kũ, ma gaa ma n ɔɔ ùtɛ wɛ̀ɛn. N pɔ́ɛ kɛ̀. [26] Ben à
dii bènɛ: Zɩ̃kɛri zaa mɛade! Ń dɔ̃ kɛ̀ mɛ̀ɛ pɔ́ kɛ̃ guu kɛ̀ mɛ́ɛ tɔ̃nlo, mɛ̀ɛ pɔ́ kakɔ̃a guu kɛ̀ mɛ́ɛ
gbɛ̃nloo? [27] À maa yã n ɔɔdaa kɛ̀o gbɛ̃̀kenɛ, lɛ tó ma su, mà a pɔ́ sí kɔ̃n à àreo. [28] À zika doo
pì sía à kpá zikasɔɔrodeea. [29] Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ ai à dizi. Gbɛ̃ kɛ̀ vĩroo sɔ̃,
baa kɛ̀ à vĩi Luda é síamɛ. [30] Zɩ̃kɛri pãa kɛ̀kii sɔ̃, à à zu bàazi gusiaan. Gwen weé ɔ́ɔ dɔn wà ɔ
di ń musu.

*Ziakpɛ*ɛ zɩ̃ yãkpaɛkɛna

[31] Tó Gbɛ̃ntee Né mɔ̀ a gakui guu kɔ̃n a malaikanɔ ń píngi, eé vɛ̃ɛ a kíblekita gakuideea.
[32] Anduna boriinɔ é kakɔ̃a à aɛ ń píngi, eé ń kɛ̃kɔ̃a, lán pɔ́dãri è sãanɔ kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n blènɔ nà.
[33] Eé sãanɔ kpá a ɔplaazi, blènɔ ɔzɛɛzi. [34] Beee gbɛra Kína pì é be gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a ɔplaazinɔnɛ:
Amɔa kɛ̀ ma De aubarika dàaguunɔ, à mɔ́ à kpata kɛ̀ à à soru kɛ̀are zaa andunakaɛgurɔɔ
ble. [35] Zaakɛ kɛ̀ nɔaa e ma dɛɛ, a pɔ́blee kpàma. Kɛ̀ ímii e ma dɛɛ, a í kpàma. Kɛ̀ má kuu nibɔ
ũ, a ma si. [36] Kɛ̀ má kú bũu, a asii tàmɛ. Kɛ̀ mɛ́ɛ gyãa kɛɛ, a ma gwa. Kɛ̀ wà ma da kpɛ́siaan,
a mɔ wɛ́ɛ kpàɛmazi.
[37] Gbɛ̃ maaanɔ é benɛ: Dii, bɔrɛn wá è nɔaa e n dɛɛ wa pɔ́blee kpàmma ke ímii e n dɛɛ wa
í kpàmmaa? [38] Bɔrɛn wa n e nibɔ ũ wa n si, ke ń kú bũu wa asii tànnɛɛ? [39] Bɔrɛn wa n e nɛ́ɛ
gyãa kɛɛ, ke wà n da kpɛ́siaan wa gaa wɛ́ɛ kpàɛnzii? [40] Kína pì é weńla à be: Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, yã kɛ̀ á kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̃sãnanɛ ma gbɛ̃ kɛ̀nɔ té, mámbe á kɛ̀mɛ.
[41] Beee gbɛra eé be gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a ɔzɛɛzinɔnɛ: À gumɛ gwe amɔa kɛ̀ Luda lɛ́ kɛ̀areenɔ! À
tá té kɛ̀ eé garoo kɛ̀ Ludaa kɛ̀kɛ Ibilisinɛ kɔ̃n a ìbanɔ guu. [42] Zaakɛ nɔaa e ma dɛɛ, ée pɔ́blee
kpámaro. Ímii e ma dɛɛ, ée í kpámaro. [43] Má dɛ nibɔ ũ, ée ma síro. Má kú bũu, ée asii
támɛro. Mɛ́ɛ gyãa kɛɛ ke wà ma da kpɛ́siaan, ée mɔ́ à wɛ́ɛ kpáɛmaziro. [44] Aɔ̃é gbasa wà à la
wà be: Dii, bɔrɛn wa n e kɔ̃n nɔaao ke ímiio ke nibɔ ũ ke bũu ke gyãree ke pisina ũ, ben wɛ́ɛ
n ĩan károo? [45] Kína é weńla à be: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, lán ée kɛ gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃sãnanɛ gbɛ̃ kɛ̀nɔ
téro nà, mámbe ée kɛmɛro. [46] Gbɛ̃ beeenɔ é tá wɛ́ɛtãmma kɛ̀ è yãaroo guumɛ, gbɛ̃ maaanɔ
sɔ̃ wɛ̀̃ndi kɛ̀ è yãaroo guu.

26

*Lɛ́*kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi
(Maa 14:1-2, Luk 22:1-2, Yoh 11:45-53)

[1] Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ ò píngi à yɔ̀̃a, ben à bè a ìbanɔnɛ: [2] Á dɔ̃ kɛ̀ Banla zɩ̃baa gɔ̃̀ gurɔ plaa,
weé Gbɛ̃ntee Né kpáńma wà à pá lía.

3 Beee gbɛra sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ kàkɔ̃a sa'oriki ìsi kɛ̀ wè be Kayafa bɛ. 4 Aɔ̃ yã
gɔ̃̀gɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔo lán aɔ̃é Yesu kũ wà à dɛ nà 5 wà bè: Wàton kɛ zĩbaa zĩro, lɛ gbɛ̃nɔ tón zɔka káro
yãnzi.

Nɔ́si gũ nna kuna Yesu mìa
(Maa 14:3-9, Yoh 12:1-8)

6-7 Kɛ̀ Yesu kú Bɛtani, Simɔ Kusu bɛ, èe pɔ́ blee gɛɛkɛsɛkɛna, ben nɔgbɛ̃ ke sɔ̃̀zi, à gbaaa
nɛ́ngo kɛ̀ nɔ́si gũ nna ɔɔdee kú à guu kũna, ben à kù Yesu mìa. 8 Kɛ̀ à ìbanɔɔ è lɛ, ben
aɔ̃ pɔɔ fɛ̀ɛ wà bè: Bɔ́n pɔ́ laalaakɛna kɛ̀ ũu? 9 Lɛ wà nɔ́si pì yà yã kɔ̃n ɔɔ bítao wà kpà
takaasideenɔa. 10 Yesu dɔ̃̀ḿma, ben à bèńnɛ: Bɔ́yãnzi ée ĩa daa nɔgbɛ̃ pìazi? À zĩ maaa
kɛ̀mɛmɛ. 11 Takaasideenɔ égɔ̃ kúao gurɔ píngi, mapi sɔ̃ mégɔ̃ kúao gurɔ píngiro. 12 Kɛ̀ à nɔ́si
pì kù ma mèa, à kɛ̀ lɛ lɛ à ma gɛ̀ kɛomɛ. 13 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, guu kɛ̀ wèe ma baaru nna
waazi kɛɛn anduna guu píngi, weégɔ̃ yã kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì kɛ̀ oo à dɔngu yãnzi.

*Yudasi b*ɔna Yesu kpɛɛ
(Maa 14:10-11, Luk 22:3-6)

14 Beee gbɛra gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke kɛ̀ wè benɛ Yudasi Isikariɔ̀ti gàa sa'orikinɔ kiia
15 à bè: Tó ma Yesu kpàawa, bɔ́n á yezi à kpámaa? Ben aɔ̃ kondogi ɔɔ mɛ̀n baaakuri nàro wà
kpàa. 16 Zaa gurɔ beeean èe zɛ́ wɛtɛɛ à Yesu kpáḿma.

*Banla p*ɔ́ble kɛkɛna
(Maa 14:12-21, Luk 22:7-14, Yoh 13:21-38)

17 Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gurɔ káakudee zĩ Yesu ìbanɔ mɔ̀ wà à là wà bè: Mán ń yezi
wà gá kɛkɛnnɛ ǹ Banla pɔ́ blen? 18 À wèńla à bè: À gá wɛ́tɛn gɔ̃gbɛ̃̀ke kiia à benɛ, Dannɛri
bè a gurɔɔ kà kĩi. À bɛn é Banla pɔ́ blen kɔ̃n a ìbanɔ. 19 Yesu ìbanɔɔ kɛ̀ lán à dàńnɛ nà, aɔ̃
Banla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ. 20 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, Yesu gɛɛkɛsɛkɛna teebuzi kɔ̃n a gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa
pìnɔ. 21 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, a gbɛ̃ mɛ̀n doo é ma kpáḿma. 22 Aɔ̃
nɔ̀sɛ yàka maamaa, ben aɔ̃ɔe à laa doodo: Asa mámbeeroo, Dii? 23 Yesu wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀
wée ɔ kaakɔ̃a taa guu lɛdoo bé eé ma kpáḿma. 24 Gbɛ̃ntee Nɛ́ é kpá guuzi lán à kɛ̃na à yã
musu nà, mɔde wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ eé Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpáḿma pì. Eé kɛ sɔ̃̀ɔ adeenɛ tó wèe à i yãro.
25 Ben Yudasi kɛ̀ eé à kpáḿma pì bè: Asa mámbeeroo, Rabi? Yesu bènɛ: Ḿbe ń ò gwe.

*Dii p*ɔ́blee
*(Maa 14:22-26, Luk 22:14-20, 1K*ɔ 11:23-25)

26 Kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee, Yesu burɛdi sɛ̀ à aubarika dàn, ben à lìkɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa à bè: À sí à
só, ma mɛ̀n yè. 27 Ben à togoo sɛ̀ à aubarika dàn, à kpàḿma à bè: À mi a píngi. 28 Ma arun yè,
Luda bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃ pariinɔ aru ũ, kɛ̀ eé bɔɛma aɔ̃ durunkɛ̃nnɛna yãnzi. 29 Mɛ́ɛ ooare,
zaa gbɛ̃̀a mɛ́ geepi'i kɛ̀ mi dɔro ai kpata kɛ̀ bɔ̀ ma De kiia gá bɔo gupuraaa, gbasa mà à dufu
miao sa. 30 Kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ sì, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wà gàa Kùkpɛ sɔ̃̀sɔ̃̀ɛɛzi.

*Yesu gĩak*ɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Pita é kɛ
(Maa 14:27-31, Luk 22:31-34, Yoh 13:36-38)

31 Ben Yesu bèńnɛ: A píngi é fuma gwãavĩa, zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè: Mɛ́ sãdãri lɛ́,
sãanɔ é fãakɔ̃a. 32 Mɔde ma fɛɛna gbɛra mɛ́ dɔare aɛ gana Galili. 33 Ben Pita bènɛ: Baa tó aɔ̃
fùmma ń píngi, mɛ́ fumma zikiro. 34 Ben Yesu bènɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, gwãavĩa ai koo
gɔ̃ gá lɛ́ zu, nɛ́ lɛ́ sɛ́mazi gɛ̃̀n aagɔ̃. 35 Pita bènɛ: Baa tó mɛ́ gà mà ganyo, mɛ́ lɛ́ sɛ́nzi zikiro.
Ben à ìbanɔɔ ò lɛ se ń píngi.

*Yesu aduak*ɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Maa 14:32-42, Luk 22:39-46)

36 Ben Yesu kɔ̃n a ìbanɔ kà guu kɛ̀ wè be Gɛtɛsɛmani, ben à bèńnɛ: À vɛ̃ɛ kɛ̀ ai mà gá adua
kɛ kãaa. 37 À Pita kɔ̃n Zebedi nɛ́ gɔ̃ɔn plaaanɔ sɛ̀ à gàańyo. À pɔɔ sia kũ̀ à nɔ̀sɛyɔgɔ sì. 38 Ben
à bèńnɛ: Ma pɔɔ sia kũ̀ maamaa ai gaa lɛ́zĩ. À zɛ kɛ̀ à itɛ̃ kɛmao. 39 Kɛ̀ à gàa aɛ féte, ben à kùɛ
tɔɔtɛ à adua kɛ̀ à bè: Baa, tó eé sí kɛ, ǹ tó togo'i kɛ̀ gɛ̃̀tɛmala. Mɔde èe kɛ lán má yezi nànlo,

séde lán ń yezi nà. [40] Ben a lìara à sù à a ìbanɔ lè, aɔ̃ɔe ii oo. Ben à bè Pitanɛ: Lɛn yɔ́? Ée
fɔ̃ a itɛ̃ kɛ̀mao baa awa doroo? [41] À itɛ̃ kɛ àgɔ̃ adua kɛɛ, lɛ àton fu yɔ̃agwanaaro yãnzi. Ninii
yezi, mɔde mè busɛ. [42] À kɛ̀ḿma à gɛ̃̀n plaade, à adua kɛ̀ à bè: Baa, tó togoo kɛ̀ é gɛ̃tɛmala
a í mi sairo, ǹ tó n pɔyezi kɛ. [43] Kɛ̀ à lìara à sù à ń lé, aɔ̃ɔe ii oo dɔ, zaakɛ aɔ̃ɔe imioo dɛdɛɛ.
[44] Ben à ń tón dɔ, à gàa à wɛ́ɛ kɛ̀ à gɛ̃̀n aagɔ̃de, à yã dɔ̃nkɔ̃ pì ò dɔ. [45] Ben à lìara à sù a ìbanɔ
kiia à bèńnɛ: Ée ii oo, ée kámma boo ai tian yɔ́? À gwa! Gurɔɔ kà kĩi. Wà Gbɛ̃ntee Né kpà
durunkɛrinɔa. [46] À fɛɛ wà tá. Gbɛ̃ kɛ̀ ma nańnɛ ń ɔzĩ e mɔɔ.

Yesu kũna
(Maa 14:43-50, Luk 22:47-53, Yoh 18:3-12)

[47] Kɛ̀ à kpɛ́ èe yã pì oo, ben Yudasi, à ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke mɔ̀ kɔ̃n pariio, aɔ̃ɔ
fɛ̃ɛdaanɔ kũna kɔ̃n gònɔ, aɔ̃ bɔ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ kiia. [48] Bɔnkpɛɛdee pì sɔ̃ sèeda
òńnɛ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ mɛ́ lɛ́ pɛ́a, àmbe gwe. À à kũ. [49] Ben à mì pè Yesua gɔ̃ɔ à bè: Fɔɔ, Rabi! Ben
à lɛ́ pèa. [50] Yesu bènɛ: Ma gbɛ̃, ǹ n kɛna kɛ! Ben wà mɔ̀ wà ɔ pèɛ Yesua wà à kũ̀. [51] Ben Yesu
gbɛ̃nɔ doke a fɛ̃ɛdaa wòto, à sa'oriki ìsi zĩ̀ri lèo à à swã gò. [52] Ben Yesu bènɛ: Ñ n fɛ̃ɛdaa sɔtɔ a
kpɛ́ɛn. Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao, fɛ̃ɛdaa bé eé à dɛ. [53] Tó má yezi ma De malaika zĩ̀kpɛɛnɔ
gbarɛmɛ gɔ̃ɔ dɛ gãli kuri awɛɛplaaanɔla, ń dɔ̃ mɛ́ fua mà a wɛ́ɛ kɛan yɔ́? [54] Tó má kɛ̀ lɛ sɔ̃,
dian yã kɛ̀ wà kɛ̀̀ Luda yãn wà bè eé kɛ lɛɛ é kɛɛ? [55] Ben Yesu bè pariinɛ: Kpãi wɛ́ɛdewɛn ma
ũ kɛ̀ a mɔ à ma kũ kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ kɔ̃n gònɔɔɔ́? Mɛ̀ɛ̀gɔ̃ vɛ̃ɛɛ Luda ua lán guu e dɔɔ nà mɛ̀ɛ̀gɔ̃
yã daaare, ée ma kũro. [56] Mɔde yã pì kɛ̀ píngi, lɛ yã kɛ̀ annabinɔɔ kɛ̀̀ Luda yãn kɛ yãnzi. Ben
à ìbanɔ bàa lɛ̀ ń píngi aɔ̃ à tòn.

*Yuda gbãadeen*ɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Maa 14:53-65, Luk 22:54-55, 63-71, Yoh 18:13-14, 19-24)

[57] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu kũ̀nɔ gàao sa'oriki ìsi Kayafa bɛ. Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kakɔ̃ana
gwe. [58] Pita té à kpɛɛ kãaa ai sa'oriki ìsi pì bɛ. À gɛ̀̀ ua guu, à vɛ̀̀ɛ kɔ̃n dogarinɔ lɛ à yã pì
mìdɛna e. [59] Sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda yãkpaɛkɛrinɔ ń píngi e sèeda wɛtɛɛ Yesuzi wà à dɛ. [60] Baa
kɛ̀ gbɛ̃nɔ mɔ̀ wà ɛgɛyã dìdia pari, èe kɛro. Zãazãa gɔ̃ɔn plaa kenɔ mɔ̀ [61] aɔ̃ bè: Gbɛ̃ pì bè é fɔ̃
à Luda kpɛ́ wí à ɛara à bo gurɔ aagɔ̃ɔ dagura sɛ́! [62] Ben sa'oriki ìsi fɛ̀ɛ à zɛ̀ à bè Yesunɛ: Ń
yãke vĩ ǹ weńlaroo? Yã kɛ̀ wèe didiimmaa kɛ̀ dɛ diaa? [63] Yesu yĩtɛ kpɛ̃, ben sa'oriki ìsi pì
bènɛ: Ma nannɛ Luda Wɛ̀̀ndidezi, ǹ owe tó Luda Né Mɛsayan n ũ. [64] Yesu wèàla à bè: Lɛn
ń ò lɛ. Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare, zaa gbɛ̀̀a é Gbɛ̃ntee Né e vɛ̃ɛna Gbãapingide ɔplaazi, bensɔ̃ é à
suna e ludambɛ luguun. [65] Ben sa'oriki ìsi pì a utanɔ gà à kɛ̀̀ à bè: A dɔkɛ̀ Ludao! À kɛ̀ dia
wée sèedade pãnde kenɔ wɛtɛɛ dɔee? Á mà lán à dɔkɛ̀ Ludao nà. [66] Yã kpareen a zɛo tiaa?
Ben aɔ̃ wèàla wà bè: À taari kà wà à dɛ. [67] Ben wà lóu sù à uua, wà à lɛ̀lɛ ɔkũo. Gbɛ̃̀kenɔ à
swãn kɛ̀kɛ [68] aɔ̃ bè: Mɛsaya, ǹ annabikɛyã o ǹ gbɛ̃ kɛ̀ n lɛɛ owe.

*Pita lɛ́s*ɛna Yesuzi
(Maa 14:66-72, Luk 22:56-62, Yoh 18:15-18, 25-27)

[69] Pita vɛ̃ɛna ua, ben zɔ̀nɔkpar̀ɛ ke mɔ̀ à bènɛ: Mpi sɔ̃ nɛ̀ɛ̀gɔ̃ kú lɛdo kɔ̃n Galili gbɛ̃ Yesu
pìomɛ. [70] Ben à lɛ́ sɛ̀ ń píngi wáa à bè: Mɛ́ɛ yã kɛ̀ nɛ́ɛ oo dɔ̀rɔ dɔ̃ro. [71] Ben à fɛ̀ɛ à gɛ̀̀ gãnun.
Nɔgbɛ̃ pãnde à è, ben à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀kii lɛdo kɔ̃n Yesu Nazarɛtiomɛ.
[72] Pita ɛara à lɛ́ sɛ̀ à la dà à bè: Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. [73] Kɛ̀ à kɛ̀ saa féte, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔ sɔ̀̀
Pitazi aɔ̃ bè: Yãpuramɛ, aɔ̃ gbɛ̃ doon n ũ, zaakɛ wá n dɔ̃ n yã'onaamɛ. [74] Ben à fɛ̀ɛ à a zĩnda
kà à la dà à bè: Má gbɛ̃ pì dɔ̃ro. Zaa gwe gɔ̃ɔn koo lɛ́ zù. [75] Ben yã kɛ̀ Yesu ò dɔ̀ Pitan kɛ̀ à bè,
ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu, eé lɛ́ sɛ́azi gɛ̀̀n aagɔ̃. Ben Pita bɔ̀ bàazi à pɔsia ɔ́ɔ dɔ̀.

27

Yudasi gana
(Zĩr 1:18-19)

[1] Kɛ̀ guu dɔ̀ kɔngɔ idɛ'idɛ sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ ń píngi yã gɔ̀̀gɔ̃ Yesuzi lɛ wà à dɛ.
[2] Aɔ̃ à yì, ben aɔ̃ gàa wà à nà bùsu gbɛ̃nsi Pilatinɛ a ɔzĩ.

3 Kɛ̀ Yudasi kɛ̀ bɔ̀ à kpɛɛ è yã̄ dàala, à gɔ̃̀ tómadɔ̃yãa guu, ben à gàa kondogi ɔɔ mɛ̀n
baaakuri pì sɔkpa sa'orikinɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃̄nsinɔ 4 à bɛ̀ńnɛ: Ma durun kɛ̀, ma taarisaidee kpà
gaazi. Ben aɔ̃ bɛ̀nɛ: Wa bà ũgbaa? N yã̄n gwe. 5 Ben Yudasi ɔɔ pì zù Luda kpén, ben à tà
à gàa à a zĩnda lògo. 6 Ben sa'orikinɔ ɔɔ pì sɛ̀ɛ aɔ̃ bɛ̀: Ɔɔ pì kana Luda kpé ɔɔdakii guu zɛ́
vĩro, zaakɛ gbɛ̃̄dɛ'ɔɔmɛ. 7 Kɛ̀ aɔ̃ yã̄ gɔ̃̀gɔ̃, ben aɔ̃ orobori gʊ̀̀tɔkii lù kɔ̃n ɔɔ pìo nibɔnɔ vĩikii ũ.
8 Beee yã̄nzi ai kɔ̃n a gbɔ̃̀ao wè be tɔɔtɛ pìnɛ Tɔɔtɛ Arudeezi. 9 Ben yã̄ kɛ̀ annabi Yɛrɛmaya ò
kɛ̀ à bɛ̀: Wà kondogi ɔɔ mɛ̀n baaakuri pì sɛ̀ɛ, ɔɔ kɛ̀ Isarailinɔ zɛ̀o wà kpà à yã̄ musu pì, 10 ben
wà orobori gʊ̀̀tɔkii lùo lán Dii dìɛmɛ nà.

Pilati yã̄kpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Maa 15:2-5, Luk 23:3-5, Yoh 18:33-38)

11 Yesu zɛna bùsu gbɛ̃̄nsi aɛzĩ. Ben gbɛ̃̄nsi pì à là à bɛ̀: Ḿbe Yudanɔ kína ũɔ́? Yesu wèàla à
bɛ̀: Lɛn ń ò lɛ. 12 Gurɔɔ kɛ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃̄nsinɔɔ e yã̄ didiia, èe yã̄ke weńlaro. 13 Ben Pilati
bɛ̀nɛ: Nɛ́ɛ yã̄ parii kɛ̀ wèe didiimmaa maroo? 14 Mɔde Yesu e yã̄ke o yã̄ pìnɔ doke musuro,
ben yã̄ pì bɔ̀ bùsu gbɛ̃̄nsi pì saɛ maamaa.

Yã̄dana Yesula
(Maa 15:6-15, Luk 23:13-25, Yoh 18:39-19:16)

15 Banla zĩbaa zĩ píngi bùsu gbɛ̃̄nsi pì è pisinanɔ doke kɛ̀ gbɛ̃̄nɔɔ yezi gbarɛńnɛ. 16 Gurɔɔ
mɔ̀a sɔ̃ pisina tɔ́dee kú gwe wè be Baraba. 17 Kɛ̀ parii kàkɔ̃a, ben Pilati ń lá à bɛ̀: Dén á yezi
mà gbarɛaree? Baraban yɔ́, ke Yesu kɛ̀ wè be Mɛsaya? 18 Zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ vĩna kɔ̃n
Yesuo yã̄nzin wà à kpàawazi.

19 Gurɔɔ kɛ̀ Pilati vɛ̃̄ɛna a tintia, à naɔ̃ gbɛ̃ zĩ̀a à bɛ̀: Ǹton yã̄ke kɛ gbɛ̃ maaa pìnɛro, zaakɛ
nanaa kɛ̀ má ò à yã̄ musu gĩa gwã̄avĩ ĩa dàma maamaa.

20 Sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃̄nsinɔ nàkɔ̃rɛ gbɛ̃̄nɔa aɔ̃ Baraba gbeka, aɔ̃ be wà Yesu dɛ. 21 Ben bùsu
gbɛ̃̄nsi pì ń lá à bɛ̀: Gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ guu, dén á yezi mà gbarɛaree? Ben aɔ̃ bɛ̀, Barabamɛ.
22 Ben Pilati ń lá à bɛ̀: Bɔ́n mɛ́ kɛ kɔ̃n Yesu kɛ̀ wè be Mɛsayao? Baade píngi bɛ̀: Ǹ à pá lía.
23 Ben à ń lá à bɛ̀: Bɔ́ dàn à kɛ̀? Ben aɔ̃ wii lɛ̀ wà kàara wà bɛ̀: Ǹ à pá lía. 24 Kɛ̀ Pilati è é fɔ̃ à
yã̄ke kɛro, zɔka e kaara, ben à í tɔ̀, à a ɔɔ pìpi gbɛ̃̄nɔ wáa à bɛ̀: Ma ɔ bɔ̀ɛ gbɛ̃ pì gana yã̄n. A
yã̄mɛ. 25 Ben gbɛ̃ pìnɔ bɛ̀: À dɛna yã̄ wí wa musu kɔ̃n wa nɛ́nɔ. 26 Ben à Baraba gbàrɛńnɛ, à
bɛ̀ wà Yesu gbɛ̃ flɔ̃̀o wà à pá lía.

*Sozan*ɔ Yesu fabona
(Maa 15:16-20, Yoh 19:2-3)

27 Ben Pilati sozanɔ gɛ̃̀ Yesuo bùsu gbɛ̃̄nsi pì bɛ, ben aɔ̃ ń gã̄li kàkɔ̃a ń píngi aɔ̃ lìgazi. 28 Aɔ̃
à pɔ́nɔ bɔ̀ɛa aɔ̃ gumusu tɛ̃̄aa dànɛ, 29 ben aɔ̃ lɛ̀ fùra tã̄ aɔ̃ kùnɛ, aɔ̃ kàba nànɛ a ɔplaan gò ũ.
Ben aɔ̃ɔe kúɛkuɛɛnɛ, aɔ̃ɔe à faboo wèe bee: Fɔɔ, Yudanɔ kína! 30 Aɔ̃ lóu sùa, aɔ̃ kàba pì sɛ̀ aɔ̃
à lɛ̀o a mìa. 31 Kɛ̀ aɔ̃ à fabò wà yã̄̀a, ben aɔ̃ gumusu pì gòàla aɔ̃ à zĩnda pɔ́kã̄sã̄anɔ dànɛ, ben
aɔ̃ɔe gaa à pá lía.

Yesu pana lía
(Maa 15:21-32, Luk 23:26-43, Yoh 19:17-27)

32 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ aɔ̃ɔe gaa, aɔ̃ dàkɔ̃rɛ kɔ̃n Sirɛni gbɛ̃ kɛ̀ wè be Simɔo, ben aɔ̃ gã̄ nàa à Yesu
líkpangbãroo sɛ́. 33 Ben aɔ̃ kà guu kɛ̀ wè be Gɔgɔta kɛ̀ bɛ̀ mìwatorokii. 34 Ben aɔ̃ geepiwɛ̃̄ɛ kɛ̀
wà yã̄̀kɔ̃tɛ kɔ̃n ɛ̃zɛ̃o dɔ̀nɛ à mi. Kɛ̀ à í kɛ̀, ben à gì mizi. 35 Kɛ̀ aɔ̃ à pà lía, ben aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀
wà à pɔ́kã̄sã̄anɔ kpàatɛtɛkɔ̃nɛ. 36 Ben aɔ̃ vɛ̃̄ɛ aɔ̃ɔe à dã̄kpaa gwe. 37 Wà yã̄ kɛ̀ wà dìa kɛ̃̀ wà nà
à mìla wà bɛ̀:

Yudanɔ kína Yesun yɛ̀.

38 Ben wà kpã̄i wɛ́ɛdewɛnɔ pà lía à saɛ gɔ̃ɔn plaa, gbɛ̃ doo à ɔplaazi, gbɛ̃ doo à ɔzɛɛzi. 39 Gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ zɛ́la gweenɔɔ e ń mì kɛɛ degũdegũ, aɔ̃ɔe à sɔ̃sɔ̃ɔ 40 wà bɛ̀: Mmɔn kɛ̀ n bɛ̀ nɛ́ Luda
kpé wí ǹ ɛara ǹ bo gurɔ aagɔ̃ɔ daguran gweroo? Tó ḿbe Luda Nɛ́ ũ, ǹ n zĩnda mì sí ǹ pita
lía. 41 Lɛmɛ dɔ sa'orikinɔ kɔ̃n ludayã̄dannɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃̄nsinɔɔ e à faboo lɛ wà bɛ̀: 42 À gbɛ̃
pã̄ndenɔ mì sì, mɔde eé fɔ̃ à a zĩnda mì síro. Isarailinɔ kínanloo? À pita lía tia, wé à náanɛ

kɛ. [43] À Luda náanɛ vĩ. Tó Ludaa yezi, ɛ̃ndɛ̃ à à bɔ sa, zaakɛ à bè ambe Luda Nɛ́ ũ. [44] Baa kpãi
kɛ̀ wà ń pá lía lɛdoonɔɔ e à sɔ̃sɔ̃ɔ lɛ dɔ.

Yesu gana
(Maa 15:33-41, Luk 23:44-49, Yoh 19:28-30)

[45] Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben gusiaa dà bùsu pìla píngi ai fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃. [46] Fãantɛ̃ mɔ̀
aagɔ̃n Yesu wii lè gbãngbãn à bè: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani! Beee bè, ma Luda, ma Luda, à
kɛ̀ dia n ma ton? [47] Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gwe kenɔ yã pì mà, ben aɔ̃ bè: Daaa e Ilia sísii. [48] Zaa
gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ gbɛ̃ doo bàa lè à gàa à sabo sɛ̀ à dà geepiwɛ̃ kpɛ̀kpã guu, à fĩ̀fĩ kapaa, ben à dɔ̀
Yesunɛ à mi. [49] Ben gbɛ̃ kpaaanɔ bè: À zɛ gĩa wà gwa tó Ilia é mɔ́ à à mì sí. [50] Yesu ɛ̀ara à wii
gbãaa lè dɔ, ben à a wɛ̃̀ndi gbàrɛ.

[51] Ben Luda kpɛ́ lábure kɛ̀kɔ̃rɛ plaa bɔna musu suna gĩzĩ. Tɔɔtɛ nìgãnigã, gbɛ̀nɔ pàrapara,
[52] miranɔ wɛ̃̀wɛ̃, ben Luda gbɛ̃nɔ fɛ̀ɛ bɔna gaan pari. [53] Yesu fɛɛ bɔna gaan gbɛra aɔ̃ bɔ̀ɛ miran,
aɔ̃ gɛ̃̀ Luda wɛ́tɛn, gbɛ̃nɔ ń é pari. [54] Kɛ̀ sozanɔ gbɛ̃nsi kɔ̃n a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Yesu dãkpaanɔ tɔɔtɛ
nigãnigãna pì è kɔ̃n yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀nɔ píngi, vĩa ń kũ maamaa aɔ̃ bè: Yãpuramɛ Luda Nɛ́n
gbɛ̃ kɛ̀ ũ. [55] Nɔgbɛ̃nɔɔ kú gwe pari, aɔ̃ɔe guu gwaa kãaa. Aɔ̃ɔ tɛ́ Yesuzi bɔna Galilimɛ, aɔ̃ɛ̀gɔ̃
pɔ́blee kɛɛnɛ. [56] Ń tɛ́n Mariama Magadalɛni kún kɔ̃n Mariamao Yemisi kɔ̃n Yusufuo da kɔ̃n
Zebedi nɛ́nɔ dao.

Yesu vĩina
(Maa 15:42-47, Luk 23:50-56, Yoh 19:38-42)

[57] Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, Arimatea gbɛ̃ ɔɔdee kɛ̀ wè benɛ Yusufu mɔ̀. Yesu ìbamɛ dɔ. [58] À gàa à Yesu
gɛ̀ gbèka Pilatia, ben Pilati bè wà kpáa. [59] Kɛ̀ Yusufu gɛ̀ pì sɛ̀, a táaru bisa dufu fĩ̀fĩa, [60] à à dà a
zĩnda gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ wà sɔ̀ mira ũu guu. Ben à gbɛ̀ bíta gbegere pà à tà wɛ̀ɛ pìlɛ à tà. [61] Mariama
Magadalɛni kɔ̃n Mariama pãnde pìo vɛ̃ɛna gwe, aɔ̃ɔ aɛdɔna miraa.

[62] Kɛ̀ gurɔɔ lìɛ, kámmabogurɔɔ zĩ kà, ben sa'orikinɔ kɔ̃n Farisinɔ gàa Pilati kiia lɛdo [63] aɔ̃
bè: Yã kɛ̀ gbɛ̃̀kɛkɛri pì ò a bɛ̃ɛ zĩ dɔwagu à bè, gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra é fɛɛ. [64] Ǹ tó wàgɔ̃ mira pì
dãkpaa ai à gurɔ aagɔ̃dee zĩ. Tó lɛnlo, à ìbanɔ é mɔ́ wà à gɛ̀ sé kpãi, aɔ̃é o gbɛ̃nɔnɛ à fɛ̀ɛ bɔna
gaan. Ɛgɛ zãa beee égɔ̃ dɛ à káakupɔla. [65] Ben Pilati bèńnɛ: À sozanɔ sí à gá à mira pì dãkpa
lán é fɔ̃ nà. [66] Ben aɔ̃ gàa wà sèeda kɛ̀ mira lɛ́ gbɛ̀a, aɔ̃ sozanɔ tò gwe aɔ̃gɔ̃ dãkpaa.

28

Yesu fɛɛ à bɔna gaan
(Maa 16:1-11, Luk 24:1-12, Yoh 20:1-10)

[1] Kámmabogurɔɔ gbɛra Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ'idɛ Mariama Magadalɛni kɔ̃n Mariama
pãnde pìo bɔ̀ wà gàa mira gwa. [2] Ben tɔɔtɛ nìgãnigã gbãngbãn, zaakɛ Dii malaika ke bɔ̀
musu, à mɔ̀ à gbɛ̀ pì gbegere pà à gùo mira lɛ́amɛ, ben à vɛ̃̀ɛa. [3] À uu dɛ lán loupina bà, à uta
dɛ pú fénfen lán buu bà. [4] Vĩa gudãkparinɔ kũ̀, aɔ̃ɔe lugalugaa, ben aɔ̃ gɔ̃̀ sãii. [5] Ben malaika
pì bè nɔgbɛ̃ pìnɔnɛ: Àton tó vĩa a kũro. Má dɔ̃ kɛ̀ Yesu kɛ̀ wà pà lían ée wɛtɛɛ. [6] À kú kɛ̀ro,
à fɛ̀ɛ lán à ò nà. À mɔ́ à guu kɛ̀ wà à dàɛn gwa, [7] é gá à o à ìbanɔnɛ kpakpaa à fɛ̀ɛ bɔna gaan.
Eé dɔńnɛ aɛ gana Galili. Gwen é à en. Má òaren gwe.

[8] Ben aɔ̃ bɔ̀ miran kpakpaa kɔ̃n vĩao, mɔde aɔ̃ pɔɔ nna bíta. Aɔ̃ bàa lè aɔ̃ɔe gaa à baaru
kpá à ìbanɔnɛ. [9] Ben Yesu dàńlɛ gɔ̃ɔ, à ì kpàńma. Kɛ̀ aɔ̃ sɔ̃̀zi, aɔ̃ dɔnzi kènɛ, ben aɔ̃ ɔ kɛ̀ a
kɛ̀sɛkpɛɛa. [10] Ben Yesu bèńnɛ: Àton tó vĩa a kũro. À gá à o ma gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ gá Galili. Gwen
aɔ̃é ma en.

*Soza gudãkparin*ɔ yãgbãnnɛna

[11] Kɛ̀ nɔgbɛ̃nɔ tà, ben soza gudãkpari kenɔ gɛ̃̀ wɛ́tɛ guu, aɔ̃ yã kɛ̀ kɛ̀nɔ ò sa'orikinɔnɛ píngi.
[12] Ben sa'oriki pìnɔ gbɛ̃nsinɔ sìsi, aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃, ben aɔ̃ ɔɔ bíta kpà soza pìnɔa gusaɛ [13] aɔ̃ bè: À
be à ìbanɔ bé wà mɔ̀ gwãavĩ, aɔ̃ à gɛ̀ sɛ̀ kpãi gurɔɔ kɛ̀ ée ii oo. [14] Tó bùsu gbɛ̃nsi yã pì mà,
wé agbaa kpánɛ, é bɔ yãketen. [15] Sozanɔ ɔɔ pì sì, ben aɔ̃ɔ kɛ̀ lán wà dàńnɛ nà. Ben yã pì gɔ̃̀
Yudanɔnɛ baaru ũ ai kɔ̃n a gbɛ̃̀ao.

*Yesu zĩ nana a ìban*ɔnɛ ń ɔzĩ
(Maa 16:14-18, Luk 24:36-49, Yoh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)

16 Yesu ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ gàa Galili kpiii kɛ̀ à à kii gɔ̃̀gɔ̃ńnɛ yãa musu. 17 Kɛ̀ aɔ̃ à
è, aɔ̃ dɔnzi kɛ̀nɛ, mɔde aɔ̃ gbɛ̃̀kenɔ e seka kɛɛ. 18 Ben Yesu sɔ̃̀ńzi à bèńnɛ: Luda musu kɔ̃n
tɔɔtɛo iko píngi kpàma. 19 Beee yãnzi à gá à bori píngi kɛ ma ìbanɔ ũ, à ń batisi kɛ kɔ̃n De
Luda tɔ́o kɔ̃n à Né tɔ́o kɔ̃n à Ninii tɔ́o, 20 à yã kɛ̀ má dìɛareenɔ dańnɛ aɔ̃gɔ̃ kũna píngi. À ma,
mégɔ̃ kúao gurɔ píngi ai anduna gá yãao.

MAAKU
Baaru nnaa kɛ̀ Maaku kɛ̃̀

Yesu batisikɛna 1:1-1:13
Yesu yãdannɛna Galili 1:14-9:50
Zaa Galili ai Yerusalɛmu 10:1-10:52
Yesu kuuna Yerusalɛmu 11:1-14:9
Yesu gana kɔ̃n à fɛɛnao 14:10-16:20

*Yaaya Batisik*ɛri waazikɛna
(Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yoh 1:19-28)

1 Luda Nɛ́ Yesu Kirisi baarun yɛ̀. 2 À nàa lán à kú annabi Isaya takada guu nà, à bɛ̀:
Mɛ́ ma zɩ̃̀ri gbarɛ n ã
à zɛ́ kɛkɛnnɛ.
3 À kpàakpakɛri kòto ma dɔ gbáan à bɛ̀:
À zɛ́ kɛkɛ Diinɛ,
à zɛ́ wɛ́wɛnɔ poronɛ súusu.
4 Lɛn Yaaya Batisikɛri kú gbáan lɛ, èe waazi kɛɛ, à ò gbɛ̃̀nɔnɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ batisi kɛ, Luda é ń durun kɛ̃ńnɛ. 5 Yudea bùsudeenɔ kɔ̃n Yerusalɛmudeenɔ gàa à kiia ń píngi, aɔ̃ ń durunnɔ ò gupuraaa, ben à ń batisi kɛ̀ Yodazi. 6 Yaaya ègɔ̃ uta kɛ̀ wà tã̀ kɔ̃n lakumi kão dana, à báa asaa dɔ̀ a pii. Sutɛ̃ kɔ̃n zɔ́'ion à pɔ́blee ũ. 7 À waazi kɛ̀ à bɛ̀: Gbɛ̃̀ke é mɔ́ ma gbɛra à gbãaa dɛmala. Mɛ́ɛ ká mà kúɛ mà à kyatee bɔbɔnɛro. 8 Mɛɛ̀ a batisi kɛ kɔ̃n íomɛ, gbɛ̃ pì sɔ̃ eé a batisi kɛ kɔ̃n Luda Ninio.

*Yesu batisik*ɛna
(Mat 3:13-17, Luk 3:21-22)

9 Gurɔ beeea Yesu bɔ̀ Nazarɛti, Galili bùsun, à mɔ̀, ben Yaaya à batisi kɛ̀ Yodazi. 10 Kɛ̀ Yesu bikũ̀ gɔ̃ɔ, à è ludambɛɛ e wɛ̃ɛkɔ̃a, Luda Ninii e suuawa lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà. 11 Ben à kòto mà bɔna ludambɛ à bɛ̀: Ḿbe ma nɛ́ mèn do léle yenzidee ũ, kɛ̀ ma pɔɔ nnamma.

*Yesu y*ɔ̃agwana
(Mat 4:1-11, Luk 4:1-13)

12 Ben Luda Nini à gbàrɛ gbáan gɔ̃ɔ, 13 ben à kú gwe kɔ̃n nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛnɔ ai gurɔ baplaa, Setãn e à yɔ̃ɔ à gwa. Ben malaikanɔ mɔ̀ wà dɔ̀alɛ.

*Yesu ìba káakun*ɔ sisina
(Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)

14 Yaaya kũna gbɛran Yesu tà Galili, èe baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kpaa 15 à bɛ̀: À gurɔɔ kà, kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kà kɩ̃ɩ. À nɔ̀sɛ liɛ à baaru nnaa pì sí.
16 Kɛ̀ Yesu e dɔɔ Galili sɛ̀bɛzi, à Simɔ kɔ̃n a dãaro Anduruo è, aɔ̃ɔe táaru kpaa sɛ̀bɛ pìn, zaakɛ sɔrɔkɔnɔmɛ. 17 Ben Yesu bɛ̀ńnɛ: À mɔ́ à tɛ́mazi, mɛ́ a kɛ gbɛ̃̀wɛtɛrinɔ ũ. 18 Zaa gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ ń táarunɔ tòn aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi. 19 Kɛ̀ à gàa aɛ féte, à Zebedi nɛ́ Yemisi è kɔ̃n a dãaro Yohanao. Aɔ̃ɔ kú góro'itɛ guu, aɔ̃ɔe ń táarunɔ kɛkɛɛ. 20 À ń sísi gɔ̃ɔ, ben aɔ̃ ń de Zebedi kɔ̃n ayazɩ̃̀kɛrinɔ tò góro guu gwe aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi.

*Yesu zɩ̃nde k*ɛ̃̀kɔ̃ana Kapɛnamu
(Luk 4:31-37)

21 Aɔ̃ gàa Kapɛnamu. Kɛ̀ kámmabogurɔɔ kà, Yesu gàa aduakɛkpɛn, èe yã daańnɛ. 22 À yãdannɛna bɔ̀ ń saɛ, zaakɛ è dańnɛ ikoomɛ, èe kɛ lán ludayãdannɛrinɔ pɔ́ bànlo.
23 Zɩ̃ beeea gɔ̃gbɛ̃ zɩ̃nde kee kú aduakɛkpɛn gwe. À wii lɛ̀ à bɛ̀: 24 Bɔ́n wá vɩ̃ kɔ̃ ɔzɩ̃ɩ, Yesu Nazarɛti? N mɔ ǹ wa kaatɛn yɔ́? Má dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ń dɛ a ũ, ḿbe Luda gbɛ̃ kɛ̀ kú adona ũ. 25 Ben Yesu gì zɩ̃n pìnɛ à bɛ̀: Ǹ yɩ̃tɛ! Ǹ go gbɛ̃ pìa. 26 Ben zɩ̃n pì à nìgãnigã à wii gbãaa lɛ̀, ben à gòa. 27 Bídi gbɛ̃̀nɔ kũ̀ ń píngi, aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa: Bɔ́ taka bori yãn gwee? Yãdannɛna dufun yɔ́?

È yã dańnɛ ikoo fá! Baa kɔ̃n zĩnnɔ, tó à yã òńnɛ, aɔ̃è à yã mamɛ. [28] Ben kãndo à tɔ́ dà Galili
bùsula píngi.

*Yesu gyãreen*ɔ kẽkɔ̃ana pari
(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)

[29] Kè Yesu bɔ̀ aduakɛkpɛn, ben à tà Simɔ kɔ̃n Anduruo bɛ gɔ̃ɔ kɔ̃n Yemisio kɔ̃n Yohanao.
[30] Simɔ naɔ̃ daa daɛna, èe mèwãaa kɛɛ, ben wà à yã ò Yesunɛ gɔ̃ɔ. [31] À gàa à kiia à à kṹ a ɔɔa
à à fɛ̀ɛ. Ben à mè yĩi kṹ ai à pɔ́blee kèńnɛ.

[32] Kè uusiɛ kè, ɔfãntẽ e gẽɛ kpén, wà mɔ̀nɛ kɔ̃n gyãreenɔ kɔ̃n zĩndeenɔ ń píngi.
[33] Wɛ́tɛdeenɔ kàkɔ̃a à kpé kpɛɛlɛa ń píngi. [34] À gbẽnɔ kẽ̀kɔ̃a pari kɔ̃n gyã bori sãnda píngio,
à zĩnnɔ gò gbẽnɔa paripari. È zĩnnɔ gba zé aɔ̃ yã oro, zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ gbẽ̀ kè à dɛ a ũ.

*Yesu waazik*ɛna zaa Galili
(Luk 4:42-44)

[35] Kɔngɔ idɛ'idɛ Yesu fɛ̀ɛ à bɔ̀ à gàa sẽ̀n gusaɛ, èe adua kɛɛ gwe. [36] Ben Simɔ kɔ̃n a gbẽnɔ
pɛ̀ɛzi. [37] Kè aɔ̃ bɔ̀a, aɔ̃ bènɛ: Baade píngi e n gbekaa. [38] Ben à bèńnɛ: Wà gá gu pãndea lakutu
kè kú wa saɛnɔ guu, mɛ́ waazi kɛ gwe dɔ, zaakɛ beee yãnzin ma mɔzi. [39] Lɛmɛ ègɔ̃ lili oo
Galili bùsun lɛ, ègɔ̃ waazi kɛɛ aɔ̃ aduakɛkpɛnɔ guu, ègɔ̃ zĩnnɔ gogooḿma.

*Kusu k*ẽkɔ̃ana
(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)

[40] Ben kusu ke mɔ̀ à kiia à kùɛ à wɛ́ɛ kèa à bè: Tó ń yezi, nɛ́ fɔ̃ ǹ ma kẽkɔ̃a wásawasa. [41] À
kè Yesunɛ wẽnda, ben à ɔ bɔ̀ à kèa à bè: Má yezi, ǹ gɔ̃ wásawasa. [42] Zaa gwe gɔ̃ɔ à kusu yà̀a
à kẽ̀kɔ̃a wásawasa. [43] Ben Yesu à gbàrɛ gɔ̃ɔ à gìnɛ à bè: [44] Ǹton o gbẽke maro. Ǹ gá ǹ n zĩnda
ɔdɔa sa'orinɛ ǹ sa'opɔ kè Musa dìɛ kpá n kẽkɔ̃ana sèeda ũ gbẽnɔnɛ. [45] Kè à bɔ̀, à gàa èe yã pì
o'ooḿnɛ. Yã pì dàgula, ben Yesu è fɔ̃ à gẽ wɛ́tɛn gupuraaa dɔro. Ègɔ̃ kú sẽ̀n gusaɛmɛ, ben
wègɔ̃ bɔɔ baama píngi wàgɔ̃ mɔɔ à kiia.

2

*Gb*ẽ kaɛna kẽkɔ̃ana
(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)

[1] Gurɔ plaaa gbɛra Yesu lìara à tà Kapɛnamu. Kè wà mà à kú bɛ, [2] ben wà pàzi paripari,
gẽkii kuu dɔro baa kpɛɛlɛa, èe Luda yã ooḿnɛ. [3] Ben wà mɔ̀nɛ gbẽ̀ kaɛnao, gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ bé
wà à sɛna. [4] Kè aɔ̃ɔe e wà sɔ̀̃o Yesuziro parii yãnzi, ben aɔ̃ dìo kpé musu, aɔ̃ kpé fɔ̃̀ guu kè
Yesu kún. Kè aɔ̃ɔ fɔ̃̀, ben aɔ̃ gyãree pì pìta kɔ̃n à daɛbɔo. [5] Kè Yesu è aɔ̃ɔ a náanɛ vĩ, a bè
gbẽ̀ kaɛna pìnɛ: Ma gbẽ̀, n durunnɔ kẽ̀mma. [6] Ludayãdannɛri kenɔ vɛ̃ɛna gwe aɔ̃ɔe oo ń
nɔ̀sɛ guu: [7] Bɔ́yãnzi gbẽ̀ kè e oo lɛzi? Èe dɔkɛɛ Ludaomɛɛe! Dé bé eé fɔ̃ à durunnɔ kẽńnɛ, tó
èe kɛ Luda ado baasiroo? [8] Gwe gɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀ a nɔ̀sɛ guu laasuu kè aɔ̃ɔe lɛɛ, ben à ń lá à bè:
Bɔ́yãnzi ée laasuu beee taka lɛɛ a nɔ̀sɛ guuzi? [9] Tó ma bè gbẽ̀ kaɛna pìnɛ à durunnɔ kẽ̀a, ke
tó ma bè à fɛɛ à a daɛbɔ sé à táa o, à kparee bé à aagaa? [10] Má ò lɛ lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kè Gbẽntee Nɛ́
durunkẽnnɛna iko vĩ tɔɔtɛ kè. Ben à bè gbẽ̀ kaɛna pìnɛ: [11] Ma bènnɛ ǹ fɛɛ ǹ n daɛbɔ sé ǹ tá
bɛ. [12] Ben à fɛ̀ɛ gɔ̃ɔ à a daɛbɔ pì sè à bɔ̀o gbẽnɔ wáa ń píngi. Yã pì bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ Luda tɔ́
bɔ̀ wà bè: Wée yã kè taka e yãro.

Levi sisina
(Mat 9:9-13, Luk 5:27-32)

[13] Yesu lìara à bɔ̀ à gàa sèbɛ léa. Wèe mɔɔ à kiia paripari, ben èe yã daańnɛ. [14] Gurɔɔ kè èe
gẽtɛɛ, ben à Alafeu nɛ́ Levi è vɛ̃ɛna a bɛ'ɔɔsikpɛn. À bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ témazi. Ben à fɛ̀ɛ à tɛ̀zi.

[15] Zĩkea kè Yesu e pɔ́ blee à bɛ, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔɔ e pɔ́ bleeo pari kɔ̃n à ìbanɔ
lɛdo. Zaakɛ gbẽ̀ beee takanɔɔ tézi pari. [16] Farisi kè aɔ̃è Luda yã dańnɛnɔɔ kú gwe. Kè aɔ̃ɔ è
Yesu e pɔ́ blee lɛdo kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔ, ben aɔ̃ à ìbanɔ là wà bè: Bɔ́yãnzin èe
pɔ́ blee lɛdo kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔozi? [17] Kè Yesu yã pì mà, à bèńnɛ: Gbẽ̀ kè aafia
vĩi bà kú likita yãoro, sé gyãree. Mɛ́ɛ mɔ́ gbẽ̀ maaanɔ sísiro, sé durunkɛrinɔ.

Lɛ́yina
(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)
18 Yaaya Batisikɛri ìbanɔ kɔ̃n Farisinɔɔ e lɛ́ yii, ben wà mɔ̀ wà Yesu là wà bè: Yaaya ìbanɔ
kɔ̃n Farisi ìbanɔ è lɛ́ yi, ben n ìbanɔ è yi sero né? 19 Ben Yesu bèńnɛ: Nɔsɛri gbɛ̃nɔ é lɛ́ yi
gurɔɔ kɛ̀ à kúńyo nɔsɛ guun yɔ́? Gurɔɔ kɛ̀ nɔsɛri kúńyo, aɔ̃é lɛ́ yiro. 20 À gurɔɔ é mɔ́ kɛ̀ weé
nɔsɛri bɔ ń té, gbasa aɔ̃é lɛ́ yi sa. 21 Gbɛ̃ke è uta zii nambata na kɔ̃n pɔ́lɛ dufuoro. Tó wà kɛ̀
lɛ, uta dufu é sɔ̃kɔ̃zi à kɛ̃kɔ̃rɛ, à zii fɔ̃na é kaara. 22 Wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu zii guuro. Tó
wà kɛ̀ lɛ, wɛ̃ɛ pì é tùu pũtã, wɛ̃ kɔ̃n tùuo é yaka ń píngi. Auo, wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu dufu
guumɛ.

Kámmabogurɔ yã
(Mat 12:1-21, Luk 6:1-11)
23 Kámmabogurɔɔ zĩkea Yesu e pãa buraanɔla. Lán èe gaa nà à ìbanɔ pɔ́wɛɛ wòro, aɔ̃ɔe
soo. 24 Ben Farisinɔ bènɛ: Ǹ gwa! Bɔ́yãnzin aɔ̃ɔe yã kɛ̀ wè kɛ kámmabogurɔɔ zĩroo kɛɛzi?
25 Ben Yesu wèńla à bè: Ée à kyó kɛ ziki á è lán Dauda kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ àpi kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ e takaasi
kɛɛ, kɛ̀ nɔaa e ń dɛɛroo? 26 Sa'oriki Abiata gurɔɔa à gɛ̃̀ Luda ua guu, à burɛdi kɛ̀ wà kàɛ
Ludanɛ sò, kɛ̀ gbɛ̃kee à sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ, ben à kpà a gbɛ̃nɔa. 27 Yesu ɛ̀ara à bèńnɛ dɔ:
Luda kámmabogurɔɔ dìɛ gbɛ̃ntee aafia yãnzimɛ. Èe kɛ kámmabogurɔɔ yãnzin à gbɛ̃ntee
kɛ̀ziro. 28 Beee yãnzi Gbɛ̃ntee Né iko vĩ kámmabogurɔɔa se.

3

1 Yesu ɛ̀ara à gàa aduakɛkpɛn. Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe à ɔ doo fɛ̃fɛ̃na. 2 Gbɛ̃kenɔ e Yesu tàasi
kɛɛ, tó eé à kɛ̃kɔ̃a kámmabogurɔɔ zĩ, lɛ wà yã e wà dia. 3 Ben Yesu bè gbɛ̃ kɛ̀ à ɔɔ fɛ̃fɛ̃na pìnɛ:
Ǹ fɛɛ ǹ zɛ zà guu. 4 Ben à ń lá à bè: Kámmabogurɔɔ zĩ à zɛ́ vĩ wà à maaa kɛn yɔ́ɔ, ke à zaaa?
Wà gbɛ̃ mì sín yɔ́, ke wà dɛmɛ? Ben aɔ̃ɔe yãke oro. 5 Yesu ń gwá pɔfɛ̃o à lìgazi, zaakɛ à pɔɔ
yàka ń swãgbãa yãnzi. Ben à bè gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ: Ǹ n ɔɔ pì poro. Kɛ̀ à pòro, ben à ɔɔ pì kɛ̀ a gbɛ̀n.
6 Ben Farisinɔ bɔ̀ɛ wà gàa wà yã gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n kí Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ gɔ̃ɔ, dian aɔ̃é kɛ nà wà Yesu dɛ.

*Pari kɔ̃*kakɔ̃aa sɛ̀bɛ lɛ́a
7 Yesu kɔ̃n a ìbanɔ ń zĩnda gàńnɛ gwe, aɔ̃ gàa sɛ̀bɛ lɛ́a. Ben parii bɔ̀ Galili wà tɛ̀zi. 8 Gbɛ̃kenɔ
bɔ̀ Yudea dɔ kɔ̃n Yerusalɛmuo kɔ̃n Ɛdɔmunɔ bùsuo kɔ̃n Yoda baa kãa kpaao kɔ̃n Tayao kɔ̃n
Sidɔ̃o wà mɔ̀ à kiia paripari, kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ èe kɛɛnɔ baaru mà yãnzi. 9 Parii yãnzi Yesu ò a
ìbanɔnɛ aɔ̃ góro'itɛ soru kɛare, lɛ wàton nakɔ̃rɛaro yãnzi. 10 Zaakɛ Yesu gbɛ̃nɔ kɛ̃̀kɔ̃a pari,
ben gyãreenɔɔ e nakɔ̃rɛɛa pari lɛ wà ɔ kɛa. 11 Zĩndeenɔ sɔ̃, tó aɔ̃ à wɛ́ɛ è, aɔ̃è mɔ́ wà daɛ à
aɛmɛ, aɔ̃è wii lɛ́ wà be: Ḿbe Luda Né ũ. 12 Ben Yesu è gíńnɛ aɔ̃ o gbɛ̃ kɛ̀ á dɛ à ũ.

*Yesu zĩ̀ri gɔ̃*ɔn kuri awɛɛplaaanɔ diɛna
(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)
13 Kɛ̀ Yesu dìdi kpiiia, à gbɛ̃ kɛ̀ à yezinɔ sìsiazi, ben aɔ̃ mɔ̀ à kiia. 14 Ben à gɔ̃ɔn kuri
awɛɛplaaanɔ dìɛ aɔ̃gɔ̃ kúao, lɛ àgɔ̃ ń zĩ waazi kɛ, 15 aɔ̃gɔ̃ iko vĩ aɔ̃ zĩnnɔ gońma. À tɔ́ kpàńnɛ
zĩ̀rinɔ. 16 Aɔ̃ tɔ́n yɛ̀: Simɔ kɛ̀ à tɔ́ kpànɛ Pita. 17 Zebedi né Yemisi kɔ̃n a dãaro Yohanao. À tɔ́
kpàńnɛ Bɔanɛgɛ. Tɔ́ pì bè lapatammarinɔ. 18 Beee gbɛra Anduru, Filipi, Batɔlɔmiu, Matiu,
Tomasi, Alafeu né Yemisi, Tadeu, Simɔ Aĩade 19 kɔ̃n Yudasi Isikariɔti kɛ̀ bɔ̀ à kpɛɛo.

*Zĩngona gbɛ̃*nɔa
(Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)
20 Kɛ̀ Yesu tà bɛ, ben gbɛ̃nɔ ɛ̀ara wà kàkɔ̃a dɔ pari, ben Yesu kɔ̃n a ìbanɔɔ e zɛ́ e wà pɔ́ blè
sero. 21 Kɛ̀ à bɛdeenɔ yã pì mà, aɔ̃ dà zén wà à gbɛsɛ, zaakɛ aɔ̃ɔe bee ĩa kàamɛ.
22 Ludayãdannɛri kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Yerusalɛmu wà mɔ̀nɔ bè: À Bɛlɛzɛbubu vĩ, zĩnnɔ kína pì gbãaan
è zĩn goońma. 23 Ben Yesu ń sisiazi à yãlɛkɔ̃zina òńnɛ à bè: Setãn é fɔ̃ à a zĩnda gońmaɔ́?
24 Tó kpata gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o, kpata pì é gì kɛɔ́? 25 Tó uadeenɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o, ua pì é gì
kɛɔ́? 26 Tó Setãn íbɛtɛ kpà kɔ̃n a zĩnda gbɛ̃nɔ aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a, eé gì kɛro, eé mì dɛmɛ. 27 Gbɛ̃ke é fɔ̃
à gɛ̃ gɔ̃sagbãaa kpɛ́n à à pɔ́nɔ sɛ́ɛro, séto à à yì gĩa, gbasa à à kpɛ́ kpokɛ.

[28] Yãpuraan méɛ ooare, Luda é gbɛ̃nɔ durunnɔ kɛ̃ńnɛ kɔ̃n a tɔ́ zaaa kɛ̀ aɔ̃è sísinɔ píngi,
[29] mɔde tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ zaaa sìsi, eé kɛ̃nɛro, zaakɛ adee durun kɛ̀ è sí kɛ̃ńnɛroo kèmɛ.
[30] Yesu ò lɛ kɛ̀ aɔ̃ bè à zĩn vĩ yãnzimɛ.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)

[31] Kɛ̀ à da kɔ̃n à dãaronɔ kà, aɔ̃ zɛ̀ bàazi, ben aɔ̃ gbɛ̃ zì̀ wà à sísi. [32] Gbɛ̃nɔɔ vɛ̃ɛna wà ligazi pari, ben wà bènɛ: Ǹ gwa! N da kɔ̃n n dãaronɔ zɛ bàazi aɔ̃ɔe n gbekaa. [33] Ben à wèńla à bè: Dén ma da kɔ̃n ma dãaronɔ ũu? [34] Ben à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛzinɔ gwà à bè: Ma da kɔ̃n ma dãaronɔn yè. [35] Gbɛ̃ kɛ̀ è Luda pɔyezi kɛɛn ma dãaro kɔ̃n ma dãreo kɔ̃n ma dao ũ.

4

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛfãrio
(Mat 13:1-23, Luk 8:4-15)

[1] Yesu ɛ̀ara èe yã daańnɛ sɛ̀bɛ saɛ. Wà pàzi paripari, ben à gɛ̀̃ à vɛ̀̃ɛ góro'itɛn íla, gbɛ̃nɔ gɔ̀̃ kaɛna sì̀sĩ baa sɛ̀bɛ léa ń píngi. [2] À yã dàńnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinanɔ pari. Lán èe daańnɛ nà à bè: [3] À swã kpá! Búbari ke bé à kuu à bɔ̀ à gàa pɔ́wɛɛ fã. [4] Lán èe fãa nà, ben à kenɔ lɛ̀ɛ zɛ́ guu, bãanɔ mɔ̀ wà blè. [5] À kenɔ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàra musu, gura kɛ̀ bùsu vĩ bítaro, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ gɔ̃ɔ, kɛ̀ bùsu bíta gwero yãnzi. [6] Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ fɛ̀ɛ, ben aɔ̃ tɛ́ kũ̀ wà gàga, kɛ̀ aɔ̃ɔ kãsãa vĩro yãnzi. [7] À kenɔ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu, ben lɛ̀ fɛ̀ɛ à nàkɔ̃rɛḿma aɔ̃ɔe né iro. [8] À kenɔ sɔ̃ lɛ̀ɛ tɔ̀ɔtɛ maaa guu. Aɔ̃ bɔ̀ɛ wà fɛ̀ɛ aɔ̃ né ì, à kenɔ kaarana kɛ̀ baaakurikuri, kenɔ baaagɔ̃gɔ̃, kenɔ basɔsɔ̀ɔro. [9] Ben Yesu bè: Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

[10] Kɛ̀ Yesu gùńnɛ gwe à kú ado, ben à gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúzinɔ mɔ̀ wà yã pìnɔ mì gbèkaa. [11] Ben à bèńnɛ: Luda kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia asii kpàawa àgɔ̃ dɔ̃, mɔde mɛɛ̀ yã píngi o gbɛ̃ kpaaanɔnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinanɔmɛ,
[12] lɛ aɔ̃gɔ̃ guu gwaa pɔ́ke'ena sai,
aɔ̃gɔ̃ swã kpakpaa à dɔ̀rɔ dɔ̃na sai,
lɛ aɔ̃ton aɛ dɔ Ludaa,
à ń durunnɔ kɛ̃ńnɛro yãnzi.
[13] Ben Yesu ń lá à bè: Á yã pì dɔ̃roo? É kɛ dia à yãlɛkɔ̃zina ke dɔ̃ɔ? [14] À ma! Búbari pì Luda yãn èe fãa. [15] Gbɛ̃̃kenɔ dɛ lán zɛ́ guu pɔ́wɛɛ bà, guu kɛ̀ wà Luda yã fã̀n. Tó aɔ̃ɔ mà, ben Setãn è mɔ́ à Luda yã kɛ̀ wà fã̀ ń tɛ́ pì sí́mma gɔ̃ɔ. [16] Gbɛ̃̃kenɔ dɛ lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ gbɛ̀ sàra musu bà. Tó aɔ̃ Luda yã mà, aɔ̃è sí gɔ̃ɔ kɔ̃n pɔnnaao. [17] Zaakɛ aɔ̃ɔ kãsãa vĩro, aɔ̃è kɛ gurɔ plaaro. Tó yã'ɔ̃amma ń lé ke tó wà wɛ́ɛ tã̀ńma yã pì yãnzi, aɔ̃è fumɛ gɔ̃ɔ. [18] Gbɛ̃̃kenɔ dɛ lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu bà. Aɔ̃ Luda yã mà, [19] mɔde anduna yã kã̀hãnkɛna kɔ̃n yena auzikizio kɔ̃n pɔ́ kpaaanɔ nidɛnao è nakɔ̃rɛḿma, ben yã pì è gɔ̃ àre sai. [20] Gbɛ̃̃kenɔ dɛ lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ lɛ̀ɛ tɔ̀ɔtɛ maaaanɔ bà. Aɔ̃è Luda yã ma wà sí, ben aɔ̃è kɛ kaarana pɔ́ ũ, aɔ̃ kenɔ baaakurikuri, kenɔ baaagɔ̃gɔ̃, kenɔ basɔsɔ̀ɔro.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n fitiao
(Luk 8:16-18)

[21] Yesu bèńnɛ: Wè fitia na wà gbaka kúɛa ke wà diɛ gádo gbáruɔ́? Dabu musun wè dinloo?
[22] Asiiyã kee kuu kɛ̀ weé gí bɔaziro. Pɔ́kee kuu utɛna kɛ̀ eé bɔ gupuraaro. [23] Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

[24] À bèńnɛ dɔ: À làakari kɛ yã kɛ̀ ée maaa. Zaka kɛ̀ eè yɔ̃̀ońnɛn Luda é yɔ̃oare eé ɛara à kaaraare dɔ. [25] Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ke vĩroo sɔ̃, baa à nɛ́ngo kɛ̀ à vĩi Luda é sía.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛbɔɛnao

[26] À bè dɔ: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ lán pɔ́wɛɛ kɛ̀ gbɛ̃ fã̀ buraa bà. [27] Gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o baa tó èe ii oo ke à bɛ̃ɛ, pɔ́wɛɛ pì è bɔrɛ à ìsi kũ, gbɛ̃ pì ègɔ̃ dɔ̃ lán è kɛ nàro. [28] Tɔ̀ɔtɛ bé è pɔ́wɛɛ i a zĩnda. È kà pá gĩa, gbasa à nɔ̀ sí, à gbɛran è pia. [29] Tó à mà, ben wè kɛ̃ kontoo, zaakɛ à kɛkɛgurɔ̀ɔ bé à kà.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n musadi wɛ́ɛo
(Mat 13:31-32, 34, Luk 13:18-19)
30 À bè dɔ: Bɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia bɔ̀kɔ̃bao? Bɔ́n wé e wà lɛ́kɔ̃zio? 31 À dɛ lán musadi
wɛ́ɛ bà, kɛ̀ à wɛ́ɛ kete dɛ pɔ́wɛɛ kɛ̀ wè tɔ̃nɔla píngi, 32 mɔde tó wà tɔ̃̀, è bɔɛ à kɛ bíta dɛ dò
pɔ́nɔla píngi. È gã̀ gègetenɔ kɛ ai bãanɔ è mɔ́ wà zɔ̃zɔ̃ à lá ɔran.
33 Yesu Luda yã̃ òńnɛ pari kɔ̃n yãlɛkɔ̃zina beee takanɔ aɔ̃ mana lén. 34 Èe yãke ońnɛ
yãlɛkɔ̃zina sairo. Tó à kú kɔ̃n a ìbanɔ ńtɛ̃ɛ, ben è yã̃ píngi bɔkɔ̃tɛńnɛ.

Yesu zàga'ĩa zɛna
(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)
35 Kɛ̀ uusiɛ e kɛɛ, à bè a ìbanɔnɛ: Wà bikũ baa kãa kpa. 36 Zaakɛ Yesu kú góro guu, ben aɔ̃
gɛ̃̀o lɛdo aɔ̃ dà zɛ́n lɛ wà parii tò gwe. Góro pãndenɔ gàańyo. 37 Ben zàga'ĩa gbãaa fɛ̀ɛ. Í e
góro yĩpayĩpaa èe kaa à guu ai à yezi à pa. 38 Yesu kú góro kpɛɛ kpa, èe ii oo à mì di mìbɔkɔa.
Ben à ìbanɔ à vù aɔ̃ bènɛ: Dannɛri! Kɛ̀ wée kaatɛɛ, nɛ́ɛ bídi kɛroo? 39 Ben à fɛ̀ɛ à gì ĩanɛ à bè
ínɛ: Ñ yĩtɛ! Ñ zɛ tɛɛɛ! Ben ĩa kpàɛ, guu yì̀ kítikiti. 40 Ben à ń lá à bè: À kɛ̀ dia á seka vĩ lɛee?
Ase á ma náanɛ vĩro ai tiaɔ́? 41 Ben aɔ̃ gɔ̃̀ bídi guu, aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa wà bè: Dén gbɛ̃ kɛ̀ ũee? Baa
ĩa kɔ̃n ío è à yã̃ mamɛ.

5

Zĩnnɔ gbarɛna alɛdɛnɔa
(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)
1 Aɔ̃ kà Gadara bùsun sèbɛ baa kãa kpa. 2 Kɛ̀ Yesu bɔ̀ góro guu gɔ̃ɔ, zĩnde ke bɔ̀ mirakpɛtɛa
à mɔ̀ à dààlɛ. 3 Ègɔ̃ kú gbèwɛɛ kɛ̀ dɛ mira ũunɔ guu. Baa mɔ̀kyakoo è fɔ̃ à à yì dɔro. 4 Zaakɛ
wè à yi kɔ̃n mɔ̀kyakooomɛ wè à da lín baabɔrɛ, mɔde è mɔ̀ pìnɔ kɛ̃kɛ̃ è lí pìnɔ gborogboro.
Gbɛ̃ke è à gbãaa fɔ̃ro. 5 Gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o píngi ègɔ̃ táa oo mirakpɛtɛa kɔ̃n sĩ̀sĩ̀gɛɛzinɔ, ègɔ̃
wii lɛɛ ègɔ̃ a zĩnda lilii gbɛ̀o.
6 Kɛ̀ à Yesu è kãa, ben à bàa lɛ̀ à mɔ̀ à kùɛ à aɛ. 7-8 Kɛ̀ Yesu bè zĩn pì goa, ben à wii gbãaa lɛ̀
à bè: Yesu, Luda Musude Né, bɔ́n wá vĩ kɔ̃ ɔzĩĩ? Ma nannɛ Ludazi nìton wɛ́ɛ tãmaro. 9 Ben
Yesu à là à bè: N tɔ́n diaa? Ben à wèàla à bè: Ma tɔ́n Pari, zaakɛ wá pari. 10 Ben aɔ̃ agbaa
kpà Yesunɛ maamaa wà bè àton pɛ́ńma bùsu pì guuro.
11 Alɛdɛ kpàsa bíta kú gwe, aɔ̃ɔe pɔ́ blee sĩ̀sĩ̀gɛɛzi. 12 Ben zĩn pìnɔ wɛ́ɛ kɛ̀ Yesua wà bè: Ñ
wa gbarɛ alɛdɛnɔ tɛ́ wà gɛ̃ ń guu. 13 Yesu ń gbá zɛ́, ben zĩn pìnɔ gòa wà gɛ̃̀ alɛdɛ pìnɔ guu.
Ben alɛdɛ kpàsa kɛ̀ kà bɔrɔ plaa taka pìnɔ wì bào aɔ̃ sòro sĩ̀sĩ̀gɛɛzi aɔ̃ sì sèbɛn, ben aɔ̃ gàga
gwe. 14 Ben alɛdɛdãrinɔ bàa lɛ̀ wà gàa yã̃ pì tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ wɛ́tɛ guu kɔ̃n buraanɔ. Ben gbɛ̃nɔ bɔ̀ɛ
wà gàa yã̃ kɛ̀ kɛ̀ pì gwa. 15 Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ Yesu kiia, aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ zĩn kú à guu pari yãa pì è vɛ̃ɛna
gwe, à uta dana à bã̀n pì wèrea, ben vĩa ń kũ. 16 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã̃ pì è wɛ́ɛonɔ yã̃ kɛ̀ zĩndee pì lè
tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ kɔ̃n alɛdɛnɔ yão. 17 Ben aɔ̃ agbaa kpà Yesunɛ kɛ̀ à bɔ́ńnɛ ń bùsun.
18 Kɛ̀ Yesu e gɛ̃ɛ góro'itɛ guu, gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ zĩnnɔ vĩ yãa pì wɛ́ɛ kɛ̀a lɛ à táo. 19 Yesu e wero à
bènɛ: Ñ tá n bɛ n gbɛ̃nɔ kiia, ǹ yã̃ kɛ̀ Dii kènnɛɛ ońnɛ píngi, dia à n wɛ̃̀nda bò nà. 20 Ben
gɔ̃gbɛ̃ pì tà, èe yã̃ kɛ̀ Yesu kènɛ kpàakpa kɛɛ Wɛ́tɛmɛnkuri bùsun, ben yã̃ pì bɔ̀ gbɛ̃ píngi
saɛ.

Yairu né fɛɛna kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ ɔ kɛ̀ Yesu utaao
(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)
21 Yesu lìara à bikũ̀ sèbɛ baa kãa kpa kɔ̃n góroo, ben parii kàkɔ̃azi sèbɛ lɛ́a. 22 Aduakɛkpɛ
gbɛ̃nsi kɛ̀ wè benɛ Yairu mɔ̀ gwe. Kɛ̀ à Yesu è, à dàɛ a puua à gbá saɛ, 23 ben à kúɛ kènɛ
maamaa à bè: Ma nɛ́nɔgbɛ̃ kú gaa lɛ́zĩ. Ñ mɔ́ ǹ ɔ kɛa, lɛ à gbãa kũ àgɔ̃ kú wɛ̃̀ndio. 24 Ben
Yesu dào zɛ́n. Parii tɛ́zi aɔ̃ɔe nakɔ̃rɛɛa.
25 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe aru è bɔɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. 26 Ɛ̃zɛ̃deenɔ à kɛ̀ takaasidee ũ
maamaa, à a ɔɔ blè píngi. Èe aafia ero, è kɛkɛ àgɔ̃ kaaramɛ. 27 Kɛ̀ à Yesu baaru mà, ben à
sɔ̃̀ Yesuzi parii guu kpɛɛ kpa. Ben à ɔ kɛ̀ à utaa, 28 zaakɛ à bè: Baa tó ma ɔ kɛ̀ à utaa dé, mɛ́
kɛ̃kɔ̃a. 29 Ben à arubɔɛna pì zè gɔ̃ɔ. À dɔ̃̀ a mè guu kɛ̀ à kɛ̃̀kɔ̃a kɔ̃n a gyãa pìo. 30 Zaa gwe gɔ̃ɔ

Yesu dɔ̃̀ a mɛ̀ guu kɛ̀ gbãa ke bɔ̀agu, ben à lìɛ parii guu à bɛ̀: Dé bé à ɔ kɛ̀ ma utaa? [31] Ben
à ìbanɔ bɛ̀nɛ: Ń è lán gbɛ̃̀nɔɔ e nakɔ̃rɛɛmma nà, ben n bɛ̀ dé bé à ɔ kɛ̀mmaɔ́? [32] Ben Yesu
gbɛ̃̀nɔ gwà à lìgazi lɛ à gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀ e. [33] Vĩa nɔgbɛ̃ pì kṹ èe lugalugaa, zaakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀
à à lè a mɛ̀ guu, ben à mɔ̀ à dàɛ a puua à gbá saɛ à à yãpuraa òɔnɛ píngi. [34] Ben Yesu bɛ̀nɛ:
Nɔgbɛ̃, ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃̀kɔ̃a. Ǹ tá bɛ aafia, n gyãa pì kɛ̃̀mman gwe.
[35] Kɛ̀ Yesu kpɛ́ èe yã oo, wà bɔ̀ aduakɛkpɛ gbɛ̃̀nsi pì bɛ wà mɔ̀ wà bɛ̀nɛ: N nɛ́ pì kɛ̀ sai,
ǹton ĩa da dannɛria dɔro. [36] Yesu e swã kpá ń yãnziro, ben à bɛ̀ gbɛ̃̀nsi pìnɛ: Ǹton tó swɛ̃̀
kɛ̃̀nguro, ǹ ma náanɛ kɛ dé. [37] Ɛ̀e we gbɛ̃̀ke gá zɛarero, sé Pita kɔ̃n Yemisio kɔ̃n Yemisi dãaro
Yohanao. [38] Kɛ̀ aɔ̃ kà gbɛ̃̀nsi pì bɛ, Yesu è wèe ɔ́ɔ dɔɔ wèe wii gbãaa lɛɛ wèe kpãngeda kɛɛ
maamaa. [39] Kɛ̀ à gɛ̃̀ kpén, à ń lá à bɛ̀: Bɔ́yãnzi ée kpãngeda kɛɛ ée ɔ́ɔ dɔɔzi? Nɛ́ pì e garo, èe
ii oomɛ. [40] Kɛ̀ aɔ̃ɔe à lalandi kɛɛ, ben à pɛ̀ḿma aɔ̃ bɔ̀ɛ bàazi ń píngi. Sé nɛ́ pì de kɔ̃n à dao
kɔ̃n à ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ, aɔ̃mbe à ń sɛ́ à gɛ̃̀ńyo guu kɛ̀ nɛ́ pì kún. [41] Ben à nɛ́ pì kṹ a ɔɔa à bɛ̀nɛ:
Talita kum! Yã pì bɛ̀, nɛ́nɔkparɛ, ǹ fɛɛ. [42] Zaa gwe gɔ̃ɔ nɛ́ pì fɛ̃̀ɛ à táa ò. Nɛ́ pì sɔ̃ kà wɛ̃̀ kuri
awɛɛplaa. Yã pì bɔ̀ ń saɛ maamaa. [43] Ben Yesu gìńnɛ pátipati aɔ̃ton o gbɛ̃̀ke maro. Ben à bɛ̀
wà pɔ́blee kpáa à ble.

6

*Nazar*ɛtideenɔ gina Yesuzi
(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

[1] Yesu bɔ̀ gwe à gàa a bɛ wɛ́tɛ, à ìbanɔɔ tɛ́zi. [2] Kɛ̀ kámmabogurɔɔ kà, ben èe yã daańnɛ
aduakɛkpɛn. Ben parii kɛ̀ aɔ̃ à yã mànɔ bídi kɛ̀ wà bɛ̀: Mákpan gɔ̃̀gbɛ̃̀ pì yã kɛ̀nɔ èn? Ɔ̃ndɔ̃
kpareen wà kpàa, ben èe dabuyã kɛ̀ takanɔ kɛɛ? [3] Àmbe lí'ari ũroo? Mariama nɛ́nloo?
Yemisi kɔ̃n Yusufuo kɔ̃n Yudao kɔ̃n Simɔnɔ vɩ̀in gweroo? À dãrenɔ bé wà kúwao kɛ̀roo?
Ben aɔ̃ gìzi. [4] Ben Yesu bɛ̀ńnɛ: Annabi ègɔ̃ bɛ̀ɛ sairo, sé à bɛ wɛ́tɛ kɔ̃n à danɛnɔ kiiao kɔ̃n
à uao baasiro. [5] Yesu e fɔ̃ à dabuyã ke kɛ̀ gwero, sé gyãree kɛ̀ à ɔ kɛ̀ḿma à ń kɛ̃̀kɔ̃a kenɔ
baasiro. [6] Kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro, aɔ̃ yã bɔ̀ à saɛ maamaa.

*Yesu zɩ̀rin*ɔ zĩna
(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)

Ben à gàa lakutu kɔ̃n lakutuo, èe yã daańnɛ. [7] Ben à a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sìsiazi,
ben à ń zĩ gɔ̃ɔn plaplaa, à ń gbá iko aɔ̃ zĩnnɔ goḿma. [8] À bɛ̀ńnɛ: Àton pɔ́ke sɛ́ à gáoro, kũsãɛ
ke bɔ̀kɔlogomma ke ɔɔ, sé gò. [9] À kyatee kpá, mɔde àton uta da mɛ̀n plaaro. [10] Ua kɛ̀ a pitan,
àgɔ̃ kú gwe ai à gá bɔo wɛ́tɛ pì guu. [11] Guu kɛ̀ wèe a sín ke wèe swã kpá a yãziro, tó ée taa,
à lutɛ̃ gogo a gbánɔa ń tona kɔ̃n Ludao sèeda ũ. [12] Ben aɔ̃ dà zɛ́n. Aɔ̃ nɔ̀sɛliɛna waazi kɛ̀
gbɛ̃̀nɔnɛ [13] aɔ̃ zĩnnɔ gòḿma pari, aɔ̃ nɔ́si màma gyãreenɔa pari aɔ̃ ń kɛ̃̀kɔ̃a.

*Yaaya Batisik*ɛri gana
(Mat 14:1-12, Luk 9:7-9)

[14] Kí Hɛrɔdu yã pìnɔ mà, zaakɛ Yesu tɔ́ kà gu píngia. Gbɛ̃̀kenɔ e bee Yaaya Batisikɛri bé
à fɛ̃̀ɛ bɔna gaan, beee yãnzin à gbãaa è èe dabuyãnɔ kɛɛzi. [15] Gbɛ̃̀kenɔ bè Iliamɛ, gbɛ̃̀kenɔ
bè annabimɛ lán annabi yãanɔ doke bà. [16] Kɛ̀ Hɛrɔdu mà à bɛ̀: Yaaya kɛ̀ ma à mì zɔ̃̀ bé à fɛ̃̀ɛ
bɔna gaan.

[17-18] Zaakɛ Hɛrɔdu dɔ̃nkɔ̃ pì bé à a vɩ̀i Filipi naɔ̃ Hɛrɔdia sìa à sɛ̀. Kɛ̀ Yaaya ègɔ̃ oonɛ à vɩ̀i nɔ
sinaa maaro, ben Hɛrɔdu tò wà Yaaya kṹ wà mɔ̀ kàa wà à dà kpɛ́siaan. [19] Hɛrɔdia sɔ̃ɔ Yaaya
pɛ̃̀tɛ̃ kũna à yezi à à dɛ, mɔde èe zɛ́ ero, [20] zaakɛ Hɛrɔdu dɔ̃̀ kɛ̀ Yaaya nɛ́ Luda gbɛ̃ súusumɛ,
ben è vĩa kɛnɛ è tó wà ĩa daaro. Tó à gàa à à yã ma, laasuu è gɛ̃̀mmɛ. Baa kɔ̃n beeeo ègɔ̃ ye
à fàadibonazi.

[21] Hɛrɔdia zɛ́ è Hɛrɔdu igurɔ làa kɔ̃kɔ̃ zĩ. Hɛrɔdu gbãadeenɔ kɔ̃n soza gbɛ̃̀nsinɔ kɔ̃n Galili
gbɛ̃ gírimadeenɔ kàkɔ̃a pɔ́blekiia. [22] Ben Hɛrɔdia nɛ́nɔkparɛ gɛ̃̀ à ɔ̃ wɔ̃̀. À kɛ̀ Hɛrɔdunɛ nna
kɔ̃n a nibɔnɔ ń píngi, ben kína bè nɛ́ pìnɛ: Pɔ́ kɛ̀ ń yezi ǹ à wɛ́ɛ kɛma, mɛ́ n gba. [23] Ben à ɛ̀ara
à bɛ̀nɛ: Ma la dànnɛ pɔ́ kɛ̀ n à wɛ́ɛ kɛ̀ma píngi, mɛ́ n gbamɛ, baa ma kpata kpaatɛ. [24] Ben

nɛ́nɔkpaɾɛ pì bɔ̀ à gàa à a da gbèka à bè: Bɔ́n mɛ́ wɛ́ɛ kɛa? Ben à da bènɛ, Yaaya Batisikɛɾi
mì. [25] Gwe gɔ̃ɔ à lìara à sù kpakpaa à gàa à ò kínanɛ: Má yezi ǹ ma gba Yaaya Batisikɛɾi mì
dana pɛɾɛnti guu kɛ̀ tia.
[26] Ben kína pɔɔ yàka maamaa, mɔde kɛ̀ à la dà nibɔnɔ wáa yãnzin èe fɔ̃ à gì dɔɾo. [27] Ben
kína pì a dogari ke zĩ̀ gɔ̃ɔ, à bènɛ à gá à à mì zɔ̃ à mɔ́o. Ben à gàa à à mì zɔ̃̀ kpɛ́siaan [28] à dà
pɛɾɛnti guu à mɔ̀ à kpà nɛ́ pìa, ben à kpà a daa. [29] Kɛ̀ Yaaya ìbanɔ yã pì mà, ben aɔ̃ mɔ̀ wà à
gɛ̀ sɛ̀ wà vĩi.

Pɔ́blekpana gɔ̃ɔn bɔɾɔ sɔɔɾoonɔa
(Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yoh 6:1-15)

[30] Yesu zĩ̀ri pìnɔ sù à kiia, ben aɔ̃ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀nɔ kɔ̃n yã kɛ̀ aɔ̃ɔ dàńnɛnɔ òn ɛ píngi. [31] Wèe
gaa wèe suu, ben Yesu kɔ̃n a zĩ̀rinɔɔ e zɛ́ e aɔ̃ pɔ́ blè sero parii yãnzi. Ben à bèńnɛ: À mɔ́ wà
gá gusaɛ watɛ̃ɛ wà kámma bo féte. [32] Ben aɔ̃ dà zén góro'itɛ guu aɔ̃ɔe gaa gusaɛ ńtɛ̃ɛ. [33] Kɛ̀
gbɛ̃nɔ ń gana è, aɔ̃ ń dɔ̃, ben aɔ̃ bɔ̀ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo pari wà bàa lɛ̀ kɛ̀sɛ wà kà gwe ń ã. [34] Kɛ̀
Yesu bɔ̀ góro guu, à gbɛ̃nɔ è paripari, ben aɔ̃ kɛ̀nɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ɔ dɛ lán sãa kɛ̀ aɔ̃ɔ dɑ̃̀ri
vĩroonɔ bàmɛ. Ben èe yã daańnɛ maamaa.
[35] Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ bùsa, ben à ìbanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ bè: Gura kɛ̀kii nɛ́ sɛ̃̀tɛ pɔ̀ɾɔtumɛ, bensɔ̃ guu e sii.
[36] Ǹ gbɛ̃nɔ gbaɾɛ aɔ̃ tá bura kɔ̃n lakutu kɛ̀ kú kĩinɔa, aɔ̃ pɔ́ wɛtɛ wà lú wà ble. [37] Ben Yesu
wèńla à bè: À pɔ́ kpáḿma aɔ̃ ble. Ben aɔ̃ bènɛ: Ń yezi wà gá buɾɛdi lú kondogi ɔɔ wàa do
wà kpáḿma aɔ̃ blen yɔ́? [38] Ben Yesu ń lá à bè: Buɾɛdi mɛ̀n ũgban á vĩi? À gá gwa. Kɛ̀ aɔ̃ kà,
aɔ̃ bè: Buɾɛdi kuu mɛ̀n sɔɔɾo kɔ̃n kpɔ̀o mɛ̀n plaa.
[39] Ben à bèńnɛ: À gbɛ̃nɔ vɛ̃ɛvɛ̃ɛ sɛ̃̀la bɔ̀ɾɔa gãliagãlia. [40] Ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛvɛ̃ɛ gãli kɔ̃n gãlio, gãli
kenɔ gɔ̃ɔn basɔɔɾo, gãli kenɔ gɔ̃ɔn baplaa akuri. [41] Ben Yesu buɾɛdi mɛ̀n sɔɔɾo kɔ̃n kpɔ̀o
mɛ̀n plaaa pìo sɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀ musu à aubarika dàn. Ben à buɾɛdi pì lìlikɔ̃ɾɛ à kpà a ìbanɔa,
aɔ̃ɔ kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. Ben à kpɔ̀ mɛ̀n plaaa pìnɔ kpàatɛtɛńnɛ ń píngi. [42] Aɔ̃ pɔ́ blè wà kã̀ ń
píngi. [43] Ben wà buɾɛdi kpaa kɔ̃n kpɔ̀ kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi kuri awɛɛplaaa pà. [44] Gɔ̃gbɛ̃̀ kɛ̀
aɔ̃ pɔ́ blènɔ kà gɔ̃ɔn bɔɾɔ sɔɔɾo.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla
(Mat 14:22-33, Yoh 6:16-21)

[45] Yesu gã nà a ìbanɔa gɔ̃ɔ aɔ̃ gɛ̃ góro'itɛn, lɛ aɔ̃ dɔnɛ aɛ gana Bɛtɛsaida ai àgɔ̃ parii gbaɾɛ.
[46] Kɛ̀ à lɛ́ zàńma, ben à dìdi kpiii musu à gàa adua kɛ. [47] Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀ góro'itɛ kú sɛ̀bɛ dagura,
Yesu sɔ̃ɔ kú í baa ado. [48] Ben à è góroɾĩna e ĩa daańma, kɛ̀ ĩa gbãaa e kakaańzi yãnzi.
Gudɔnao à gàa ń kiia èe táa oo íla, ben à kɛ̀ dian á yezi à gɛ̃ńlaa bà. [49] Kɛ̀ aɔ̃ à è èe táa
oo íla, aɔ̃ɔe daa gɛ̀wãadeemɛ, ben aɔ̃ wii lɛ̀. [50] Zaakɛ aɔ̃ à è ń píngi, ben swɛ̃̀ kɛ̃ńgu. Ben Yesu
yã bèńnɛ gɔ̃ɔ: À a làakari kpáɛ, mámbee! Àton tó vĩa a kũro. [51] Kɛ̀ à gɛ̃̀ góro guu, ben ĩa zɛ̀,
ben yã pì bɔ̀ ń saɛ maamaa, [52] zaakɛ aɔ̃ wɛ́ɛ e kɛ̃ buɾɛdi yãaro kɛ̀ laasuu kɛ̃̀sãḿma yãnzi.

*Yesu gyãreen*ɔ kɛ̃kɔ̃ana zaa Gɛnɛsaɾɛti
(Mat 14:34-36)

[53] Kɛ̀ aɔ̃ bikũ̀ baa, aɔ̃ kà Gɛnɛsaɾɛti, ben aɔ̃ ń góro bà dɔ̀ gwe. [54] Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ góro guu, wà
Yesu dɔ̃̀ gɔ̃ɔ, [55] ben aɔ̃ bàa lɛ̀ wà gàa bùsu pì lakutu píngia, wà gyãreenɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n ń daɛbɔnɔ,
guu kɛ̀ wà mà à kún píngi wègɔ̃ mɔ́ńyo à kiia. [56] Guu kɛ̀ à gàan píngi, lakutunɔ ke wɛ́tɛnɔ ke
buraanɔ, wègɔ̃ mɔɔnɛ gyãreenɔ ai wà ń káɛ yàranɔa, ben wè wɛ́ɛ kɛa lɛ wà ɔ kɛ baa à uta
léa. Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ɔ kɛ̀anɔ kɛ̃̀kɔ̃a ń píngi.

7

*Fɛɛakaaraya*ã
(Mat 15:1-9)

[1] Faɾisinɔ kɔ̃n ludayãdannɛɾi kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Yeɾusalɛmu kenɔ mɔ̀ Yesu kiia, [2] ben aɔ̃ɔ è à ìba kenɔ
e pɔ́ blee ɔpipisai. [3] Zaakɛ Faɾisinɔ kɔ̃n Yudanɔ ń píngi ń dezinɔ fɛɛakaaraya kũnamɛ, aɔ̃è pɔ́
ble ɔpipi a zɛ́a sairo. [4] Tó aɔ̃ bɔ̀ yàra wà sù, aɔ̃è pɔ́ ble zú'osairo. Aɔ̃ɔ fɛɛakaaraya pãndenɔ

kũna pari. Lɛmɛ aɔ̃è togoonɔ kɔ̃n loonɔ kɔ̃n butanɔ pípi lɛ. [5] Ben Farisinɔ kɔ̃n ludayãdannɛri
pìnɔ Yesu là wà bè: Bɔ́yãnzi n ìbanɔ ègɔ̃ wa dezinɔ fɛɛakaarayã kũnaziroo? Aɔ̃è pɔ́ ble
ɔpipisai. [6] Yesu wèńla à bè: A mɔnafikideenɔ, Isaya annabikɛyã ò a mɔnafikideenɔ yã musu
wásawasa lán à kɛ̀̃ Luda yãn nà à bè:
Bori beee è bɛ̀ɛ limɛ kɔ̃n lɛ́omɛ,
aɔ̃ swɛ̀̃ kúmaro.
[7] Aɔ̃ègɔ̃ dɔnzi kɛɛmɛ pãmɛ,
gbɛ̃ntee yãzɛkparɛɛn aɔ̃è dańnɛ.
[8] A pã kpà Luda yãdannɛnazi, ben á gbɛ̃ntee fɛɛakaarayã kũna. [9] Ben à bèńnɛ dɔ: A pã Luda
yãnɛ lɛ à e àgɔ̃ a fɛɛakaarayã kũna maan yɔ́? [10] Musa bè, àgae bɛ̀ɛ lí a de kɔ̃n a daonɛ. À bè
dɔ, gbɛ̃ kɛ̀ à a de ke a da kpɛ bɔ̀, wà adee dɛ. [11] Apinɔ sɔ̃, eè be tó gbɛ̃ bè a de ke a danɛ, pɔ́ kɛ̀
á vĩ à ń kpe dao né Kɔbanimɛ, [12] à zé vĩ à a de kɔ̃n a dao kpe dao dɔro. Kɔbanin pɔ́ kɛ̀ wè kpá
Ludaa ũ. [13] Lɛmɛ eè Luda yã kɛ famma a fɛɛakaarayã kɛ̀ eè dańnɛ yãnzi. Yã beee takanɔn
eè kɛ pari.

Yã kɛ̀ è tó wàgɔ̃ gbãsĩ
(Mat 15:10-20)

[14] Ben Yesu ɛ̀ara à parii sìsiazi à bè: À swã kpá à ma yã ma a píngi. [15] Pɔ́kee kuu kɛ̀ è gɛ̃ gbɛ̃
guu kɛ̀ è à kɛ gbãsĩro. Pɔ́ kɛ̀ è bɔ gbɛ̃ guu bé è tó àgɔ̃ gbãsĩ. [16] Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma. [17] Kɛ̀ à parii
tò gwe à tà bɛ, ben à ìbanɔ à gbèka yã pì mìzi. [18] À bèńnɛ: A laasuu kpé yĩi seɔ́? Kɛ̀ pɔ́kee
kuu kɛ̀ è gɛ̃ gbɛ̃ guu à tó àgɔ̃ gbãsĩro, á dɔ̃roo? [19] Pɔ́ pì è gɛ̃ a swɛ̀̃ guuro, sé à gbɛɛɛn, gbasa à
bɔ mèn. Lɛn Yesu pɔ́ble píngi kɛ̀ blena pɔ́ ũ lɛ tɛ̀̃ sai. [20] Ben à bè: Yã kɛ̀ è bɔ gbɛ̃ guu bé è tó
àgɔ̃ gbãsĩ. [21] Zaakɛ zaa gbɛ̃ntee swɛ̀̃ guun laasuu zaaa è bɔn: Pãpãkɛna, kpãi'ona, gbɛ̃dɛna,
zinakɛna, [22] wãkũ, nɔ̀sɛzaaa, mɔnafiki, wísaiyã, sãnkara, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃na, wada kɔ̃n mìsaiyão.
[23] Yã zaaa pìnɔ è bɔ swɛ̀̃ guu píngi, àmbe è tó gbɛ̃ gɔ̃ gbãsĩ.

*N*ɔgbɛ̃ zɛ̀̃tɔ Yesu náanɛkɛna
(Mat 15:21-28)

[24] Yesu bɔ̀ gwe à gàa Taya bùsun, ben à pìta ua kea. À yezi wà a dɔ̃ro, mɔde èe e à a zĩnda
ùtɛro. [25] Nɔgbɛ̃ kɛ̀ à nénɔkparɛ zĩn vĩi Yesu baaru mà, ben à mɔ̀ à dàɛ à aɛ gɔ̃ɔ. [26] Nɔgbɛ̃ pì
sɔ̃ Giriki gbɛ̃mɛ wà à ì Siria Fenisia bùsun. À wɛ́ɛ kɛ̀ Yesua lɛ à zĩn goare a nɛ́a. [27] Ben Yesu
bènɛ: Ǹ tó wà pɔ́blee kpá nénɔa gĩa, zaakɛ à maa wà nénɔ pɔ́blee sɛ́ wà zu gbɛ̃ɛnɔnɛro.
[28] Ben nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Dii, baa gbɛ̃ɛ kɛ̀ aɔ̃è daɛńzinɔ è nénɔ pɔ́ble buru sɛ́sɛ. [29] Yesu
bènɛ: Kɛ̀ n yãwenlana maa yãnzi, ǹ tá, n né zĩn gòa. [30] Kɛ̀ à kà bɛ, à a né è daɛna pèa, zĩn pì
gòa.

*Swãdo kɛ̃*kɔ̃ana

[31] Ben Yesu fɛ̀ɛ Taya bùsun à gàa Sidɔ̃, ben à bɔ̀ɛ kɔ̃n Wɛ́tɛmɛnkuri bùsuo ai à gàa à kà
Galili sɛ̀bɛzi. [32] Ben wà mɔ̀nɛ kɔ̃n swãdo bebekario, wà wɛ́ɛ kɛ̀a lɛ à ɔ kɛa. [33] Yesu bɔ̀ parii
guu kɔ̃n swãdoo pìo à a ɔnɛtee pɛ̀pɛ à swãn. Kɛ̀ à lóu sù, ben à ɔ kɛ̀ à nénɛa. [34] À wɛ́ɛ sɛ̀
musu à wesaa kàkɔ̃a à bò, ben à bènɛ: Ɛfata. Yã pì bè ǹ wɛ̃. [35] Zaa gwe gɔ̃ɔ gɔ̃gbɛ̃ pì swã wɛ̀̃ à
nɛ́nɛ gùɛ, ben à yã ò wásawasa. [36] Yesu bèńnɛ aɔ̃ton o gbɛ̃ke maro, mɔde dian èe giińnɛ nà,
lɛmɛ aɔ̃ɔe à kpàakpa kɛɛńnɛ lɛ. [37] Yã pì bɔ ń saɛ maamaa à gɛ̀̃ onala, ben aɔ̃ bè: À yã píngi
kɛna ègɔ̃ maamɛ. È tó baa swãdoonɔ yã ma, ben è tó bebekarinɔ yã o.

8

*P*ɔ́blekpana gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa
(Mat 15:32-39)

[1] Gurɔɔ mɔ̀nɔ guu dɔ gbɛ̃nɔ pàzi pari. Aɔ̃ pɔ́blee vĩ wà blero, ben Yesu a ìbanɔ sìsiazi à
bèńnɛ: [2] Gbɛ̃ kɛ̀nɔ kɛ̀mɛ wɛ̃nda, zaakɛ aɔ̃ gĩakɛ wà kúmao gurɔ aagɔ̃, ben aɔ̃ɔ pɔ́ke vĩ wà
blero. [3] Tó ma ń gbáɛ aɔ̃ tá bɛ kɔ̃n nɔaao, guu é lińma zé guu, zaakɛ ń gbɛ̃kenɔ bɔkii zã̀.
[4] Ben à ìbanɔ à là wà bè: Mákpan wé pɔ́blee en sɛ̀̃tɛ pɔ̀rɔtu kɛ̀ kɛ̀ eé gbɛ̃ pìnɔ kãa? [5] Ben Yesu

ń lá à bè: Burɛdi mèn ũgban á vĩi? Aɔ̃ bè: Mèn swɛɛplaamɛ. [6]Ben à bè parii vɛ̃ɛ tɔɔtɛ. Ben à burɛdi mèn swɛɛplaaa pìnɔ sɛ̀ à sáabu kɛ̀, ben à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa aɔ̃ kpaatɛtɛ pariinɛ, ben aɔ̃ɔ kpàatɛtɛńnɛ. [7]Aɔ̃ɔ kpɔ̀ néngonɔ vĩ féte dɔ. Kɛ̀ à aubarika dàn, à bèńnɛ aɔ̃ ɛara wà beee kpaatɛtɛńnɛ dɔ. [8]Ben aɔ̃ɔ blè wà kã̀, ben wà à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi swɛɛplaa. [9]Gbɛ̃ pìnɔ kà bɔrɔ siigɔ̃. Kɛ̀ Yesu ń gbáɛ, [10]ben à gɛ̃̀ góro'itɛ guu kɔ̃n a ìbanɔ, aɔ̃ gàa Dalamanuta bùsun.

*Farisin*ɔ mɔnafiki
(Mat 16:1-12)

[11]Ben Farisinɔ mɔ̀ aɔ̃ɔe lɛokpakɔ̃a kɛɛo aɔ̃ɔe lí pɛɛɛa, aɔ̃ɔe wɛtɛɛ à sèeda ke kɛńnɛ kɔ̃n Luda gbãaao. [12]Ben à wesaa kàkɔ̃a à bò à bè: Bɔ́yãnzi tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ è sèeda gbekamazi? Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, mɛ́ sèeda ke kɛńnɛro. [13]Ben à ń tó gwe à ɛ̀ara à gɛ̃̀ góro'itɛ guu à tà baa kãa kpa.

[14]À ìbanɔ sã̀n aɔ̃ burɛdi kũsãɛ sɛ́. Burɛdi mèn doo bé à gɔ̃̀ńnɛ góro guu. [15]Ben Yesu lɛ́ dàḿma à bè: Àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃. À làakari kɛ Farisinɔ kɔ̃n Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi. [16]Ben aɔ̃ɔe beekɔ̃nɛ: Kɛ̀ wá burɛdi vĩro yãnzin à ò lɛzi. [17]Yesu dɔ̃̀ḿma, ben à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi ée bee kɛ̀ á burɛdi vĩro yãnzimɛzi? Ai tia a wɛ́ɛ e kɛ̃ à dɔ̃roo? Á laasuu vĩroo? [18]Á wɛ́ɛ vĩ à guu eoroo? Á swã vĩ à yã maoroo? Yãke è dɔaguroo? [19]Kɛ̀ ma burɛdi mèn sɔɔroo lìlikɔ̃rɛ má kpà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa, a à kpaaa sɛ̀ɛ gbíi ũgbamɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Mèn kuri awɛɛplaamɛ. [20]Ben à ɛ̀ara à ń lá à bè: Kɛ̀ ma burɛdi mèn swɛɛplaaa lìlikɔ̃rɛ má kpà gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔa, a à kusu sɛ̀ɛ gbíin ũgbamɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Mèn swɛɛplaa. [21]Ben à bèńnɛ: Ai tia a dɔ̃roo?

*B*ɛtɛsaida vĩa wɛ́ɛwɛ̃na

[22]Kɛ̀ aɔ̃ kà Bɛtɛsaida, ben wà mɔ̀nɛ vĩao wà wɛ́ɛ kɛ̀a à ɔ kɛa. [23]Ben à vĩa pì kũ̀ a ɔɔa à bɔ̀o wɛ́tɛ kpɛɛ. À lóu sù à wɛ́ɛa à ɔ kèa, ben à à là à bè: Nɛ́ɛ guu eɛ́ɔ? [24]Ben gɔ̃gbɛ̃ pì a wɛ́ɛ sɛ̀ musu à bè: Mɛ́ɛ gbɛ̃nɔ ee lán línɔ bà aɔ̃ɔe táa oo. [25]Ben Yesu ɛ̀ara à ɔ kɛ̀ à wɛ́ɛa dɔ. Kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì wɛ́ɛ kɛ̀ biibii, ben à wɛ́ɛ wɛ̃̀ ɛ̀e pɔ́ píngi ee sa wásawasa. [26]Ben Yesu à gbàrɛ à tá bɛ à bè: Ǹton bɔɛ lakutu guuro.

*Yesu m*ɛsayakɛ ona
(Mat 16:13-20, Luk 9:18-21)

[27]Kɛ̀ Yesu e gaa kɔ̃n a ìbanɔ Sizarea Filipi lakutunɔ guu, ben à a ìbanɔ là zɛ́ guu à bè: Dén gbɛ̃nɔ è be má dɛ à ũu? [28]Aɔ̃ wèàla wà bè: Gbɛ̃̀kenɔ è be Yaaya Batisikɛrimɛ, gbɛ̃̀kenɔ è be Ilia, gbɛ̃̀kenɔ è be dɔ annabi yãanɔ doken n ũ. [29]Ben à ń lá à bè: Apinɔ sɔ̃, dén eè be má dɛ à ũu? Pita wèàla à bè: Mɛsayan n ũ. [30]Ben Yesu ń swã sùkã́ńnɛ lɛ aɔ̃ton yã pì o gbɛ̃̀ke maro.

*Yesu a ga k*ɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)

[31]Ben à nà yãdannɛnaa à bè: Séde Gbɛ̃̀ntee Nɛ́ wɛ́ɛtãmma e maamaa, gbɛ̃̀nsinɔ kɔ̃n sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ é gízi, weé à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. [32]À yã pì ɔ̀ńnɛ wásawasa, ben Pita gàao kpado, èe giinɛ. [33]Kɛ̀ Yesu lìɛ à a ìbanɔ gwà, ben à pàta Pitaa à bè: Ǹ gumɛ gwe Setãn! N laasuu nɛ́ Luda pɔ́nlo, gbɛ̃̀ntee pɔ́mɛ.

[34]Beee gbɛra Yesu parii sìsiazi kɔ̃n a ìbanɔ à bèńnɛ: Tó gbɛ̃ yezi à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩnda wɛ̃̀ndizi à a líkpansɛ́ à tɛ́omazi. [35]Gbɛ̃ kɛ̀ yezi àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi ma yãnzi kɔ̃n ma baaru yão sɔ̃, adee égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. [36]Tó gbɛ̃ gɔ̃̀ anduna vĩ píngi, tó à kòra a wɛ̃̀ndizi, bɔ́ àren à vĩi? [37]Bɔ́n gbɛ̃ntee é e à a wɛ̃̀ndi lendee kpáo? [38]Tó gbɛ̃ mapi kɔ̃n ma yãnɔ wí dɛ̀ tɔ̃ɔrigbɛ̃ durunde ludanaanɛkɛrisaideenɔ tɛ́, Gbɛ̃̀ntee Nɛ́ é adee wí dɛ gurɔɔ kɛ̀ eé su a De gakui guu kɔ̃n à malaikanɔ.

9

[1]Ben à bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃̀kenɔ kú gura kɛ̀ aɔ̃é garo ai aɔ̃ kí kɛ̀ Ludaa kà e, èe suu kɔ̃n gbãaao.

Yesu lina
(Mat 17:1-13, Luk 9:28-36)

2 Gurɔ swɛɛdoo gbɛra Yesu Pita kɔ̃n Yemisio kɔ̃n Yohanao sɛ̀ à dìńyo kpii lezĩa ńtɛ̃ɛ. Ben
à lì ń wáa, 3 à pɔ́kãsãanɔɔ e tɛ́ kɛɛ pú fénfen. Gbɛ̃kee kú anduna guu kɛ̀ eé fɔ̃ à à pura kũ lɛro.
4 Ben Ilia kɔ̃n Musao bɔ̀ wà mɔ̀ńzi, aɔ̃ɔe yã oo kɔ̃n Yesuo. 5 Ben Pita bè Yesunɛ: Dannɛri, à
maa kɛ̀ wá kú kɛ̀. Wà kutaa dɔ mèn aagɔ̃, n pɔ́ mèn do, Musa pɔ́ mèn do, Ilia pɔ́ mèn do. 6 À
dɔ̃ yã kɛ̀ ée ooro, zaakɛ vĩa ń kũ maamaa. 7 Ludambɛ luguu pìta à dàńla, ben aɔ̃ kòto mà à
guu à bè: Àmbe ma Nɛ́ mèn do léle yenzidee ũ. À à yã ma. 8 Kãndo kɛ̀ aɔ̃ guu gwàgwa, aɔ̃ɔe
gbɛ̃ke e dɔro, sé Yesu ado.

9 Kɛ̀ aɔ̃ɔe pitaa kpiii pìa, ben Yesu bèńnɛ aɔ̃ton yã kɛ̀ aɔ̃ɔ è pì o gbɛ̃ke maro ai Gbɛ̃ntee
Nɛ́ fɛɛ bɔna gaan. 10 Aɔ̃ yã pì kũna, mɔde aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa wèe bee: Fɛɛ bɔna gaan yã beee dɛ
diamɛ? 11 Ben aɔ̃ à là wà bè: Bɔ́yãnzin ludayãdannɛrinɔ è be Ilia bé eé mɔ́ káakuzi? 12 À
wèńla à bè: Ilia é mɔ́ káaku yãpuramɛ, eé yã píngi kɛkɛ à gbèn, mɔde à kɛ̀ dia wà kɛ̃̀ Luda
yãn wà bè, Gbɛ̃ntee Nɛ́ é wɛ́ɛtãmma e maamaa ai wà gízi? 13 Mɔde mɛ́ɛ ooare Ilia mɔ̀ kɔ̀,
ben aɔ̃ ń pɔyezi kɛ̀nɛ, lán wà à yã ò Luda yãn nà.

*Nɛ́*gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 17:14-21, Luk 9:37-42)

14 Kɛ̀ aɔ̃ sù ń gbɛ̃ kpaaanɔ kiia, aɔ̃ɔ è parii ligańzi, ben ludayãdannɛrinɔɔ e lɛokpakɔ̃a
kɛɛńyo. 15 Kɛ̀ parii Yesu è, à yã bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ bàa lè wà gàa wà ì kpàa gɔ̃ɔ ń píngi. 16 Ben à
a ìbanɔ là à bè: Bɔ́ lɛokpakɔ̃an ée kɛɛńyo lɛee? 17 Ben gɔ̃gbɛ̃ ke wèàla zà guu à bè: Dannɛri,
ma mɔnnɛ ma nɛ́omɛ, zĩn bé à à nɛ́nɛ nàɛ. 18 Tó à dìdia, è à pãɛ tɔɔtɛ, ègɔ̃ lóufuta bɔɛɛ,
ègɔ̃ swaa soo, è gbãgbã sɔ̀rɔrɔ. Ma bè n ìbanɔnɛ aɔ̃ pɛ́ zĩn pìa à bɔ, ben aɔ̃ fùa. 19 Ben Yesu
bèńnɛ: Tɔ̃ɔrigbɛ̃ ludanaanɛkɛrisaideenɔ! Mɛ́gɔ̃ kúao ai bɔrɛmɛ? Mɛ́gɔ̃ mɛnaaao ai bɔrɛmɛ?
À mɔ́mɛ nɛ́ pìo kɛ̀.

20 Kɛ̀ wà mɔ̀onɛ, kɛ̀ zĩn pì Yesu è gɔ̃ɔ, ben à nɛ́ pì nìgãnigã à à pɛ̃̀ɛ tɔɔtɛ. Ben èe gbegere
paa èe lóufuta bɔɛɛ. 21 Yesu nɛ́ pì de là à bè: Zaa bɔrɛmɛ à kúo lɛɛ? À wèàla à bè: Zaa à nɛ́
féte zĩmɛ. 22 Ègɔ̃ à zuu té kɔ̃n ío guu baabɔrɛ, ègɔ̃ yezi à à dɛ. Tó nɛ́ fɔ̃ ǹ pɔ́ke kɛ, ǹ wa wɛ̃nda
gwa ǹ wa faaba kɛ. 23 Yesu bènɛ: N bè, tó mɛ́ fɔ̃ɔ́? Baabɔ píngi è sí kɛ gbɛ̃ kɛ̀ ma náanɛ vĩinɛ.
24 Ben nɛ́ pì de wii lɛ̀ gɔ̃ɔ à bè: Má n náanɛ vĩ. Ǹ n náanɛ kɛ̀ èe kɛ̃sãama kaaramɛ. 25 Kɛ̀ Yesu
è zà e nakɔ̃rɛɛńma, à gì zĩn pìnɛ à bè: Zĩn swãdo kpadugu, má òɔnnɛ ǹ go nɛ́ pìa. Ǹton gɛ̃ à
guu dɔro. 26 Ben zĩn pì wii lɛ̀ à à nìgã pãsĩpãsĩ, ben à gòa. Nɛ́ pì gɔ̃̀ daɛna lán gɛ̀ bà ai paridee
bè à gàmɛ. 27 Ben Yesu à kũ̀ a ɔɔa, à à fɛ̀ɛ à zɛ̀.

28 Kɛ̀ Yesu gɛ̃̀ ua guu, ben à ìbanɔ à gbèka gusaɛ wà bè: À kɛ̀ dia wée fɔ̃ wà pɛ́ zĩn pìa à
bɔroo? 29 Ben à wèńla à bè: Kɛ̀ taka è sí bɔro, sé kɔ̃n aduakɛnao.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Mat 17:22-23, Luk 43-45)

30 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ gwe, ben aɔ̃ pã̀ Galilinɛ. Yesu yezi wàgɔ̃ a kúkii dɔ̃ro, 31 zaakɛ èe yã daa a
ìbanɔnɛmɛ. À bèńnɛ: Weé Gbɛ̃ntee Nɛ́ na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔzĩ wà à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ.
32 Aɔ̃ɔe à yã pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro, ben vĩa ń kũ aɔ̃ yã pì gbekaa.

*T*ɛna Yesuzi lán nɛ́ féte bà
(Mat 18:1-5, Luk 9:46-48)

33 Ben aɔ̃ kà Kapɛnamu. Gurɔɔ kɛ̀ à kú bɛ, à a ìbanɔ là à bè: Bɔ́ lɛokpakɔ̃an ée kɛɛ zɛ́ guuu?
34 Ben aɔ̃ yĩtɛna, zaakɛ aɔ̃ɔe lɛokpakɔ̃a kɛɛ zɛ́ guu dɛnlaa yã musumɛ. 35 Ben à vɛ̃̀ɛ à gɔ̃ɔn kuri
awɛɛplaaa pìnɔ sìsiazi à bè: Tó gbɛ̃ yezi à kɛ gbɛ̃ káaku ũ, adee gɔ̃ kpɛɛdee ũ, à gɔ̃ baade
píngin ɛ zĩ̀ri ũ. 36 À nɛ́ féte sɛ̀ à à zɛ̀ ń aɛzĩ, ben à à sɛ̀ à à kpà a kùla à bèńnɛ: 37 Gbɛ̃ kɛ̀ nɛ́ kènɔ
doke sì ma ìbakɛɛ yãnzi, mámbe à ma si. Gbɛ̃ kɛ̀ ma si sɔ̃, mámbe à ma si madoro, gbɛ̃ kɛ̀
ma zĩin á sì.

Gbɛ̃ kɛ̀ èe íbɛtɛ kpáwaoroo nɛ́ wa baakpɛɛmɛ
(Luk 9:49-50)

[38] Ben Yohana bènɛ: Dannɛri, wa gbɛ̃ke è, èe zĩnnɔ goorńma kɔ̃n n tɔ́o, ben wa ginɛ, zaakɛ
wa gbɛ̃nlo. [39] Ben Yesu bè: Àton gínɛro, zaakɛ gbɛ̃ke é fɔ̃ à dabuyã kɛ kɔ̃n ma tɔ́o à ɛara à
ma tɔ́ zaaa sí dɔro. [40] Gbɛ̃ kɛ̀ èe íbɛtɛ kpáwaoroo nɛ́ wa gbɛ̃mɛ. [41] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃
kɛ̀ à a gba ímina kɛ̀ á kuu Kirisi pɔ́ ũ yãnzi, adee é kora a láadaziro.

[42] Tó gbɛ̃ tò nɛ́ kɛ̀ ma náanɛ vĩi kɛ̀kiinɔ doke sɑ̃̀sã, eégɔ̃ sɑ̃̀ɔ adeenɛ wà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃
dɔ à waalɛ wà à zu sèbɛ guu. [43-44] Tó n ɔɔ bé è tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zĩnna. À sɑ̃̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è
yãaroo guu kɔ̃n ɔ kusuo dɛ n gɔ̃ kɔ̃n ɔ mèn plaaaola ǹ gɛ̃ tɛ́ kɛ̀ è garoo guu gèwãan. [45-46] Tó
n gbá bé è tó ǹ fu, ǹ zɔ̃ ǹ zĩnna. À sɑ̃̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo guu ɛrɛ ũ dɛ n gɔ̃ kɔ̃n gbá
mèn plaaaola wà n zu tɛ́n. [47] Tó n wɛ́ɛ bé è tó ǹ fu, ǹ bɔ. À sɑ̃̀ɔnnɛ ǹ gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
guu kɔ̃n wɛ́ɛ dooo dɛ n gɔ̃ kɔ̃n wɛ́ɛ mèn plaaaola wà n zu tɛ́n, [48] gura kɛ̀ aɔ̃ kɔ̀kɔbii è yãaro,
tɛ́ pì è garo.

[49] Tɛ́ é mè ɔ̃ baade píngia lán wè pɔ́ kɛkɛ kɔ̃n wisio nà. [50] Wisi nɛ́ pɔ́ maaamɛ, mɔde tó à
nnaa tà, dian weé kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔɔ? À tó wisi gɔ̃ kú a guu, égɔ̃ nna kɔ̃o.

10

*Gína n*ɔɔzi yã
(Mat 19:1-12)

[1] Ben Yesu bɔ̀ gwe à gàa Yudea bùsun ai Yoda baa kãa kpa. Parii ɛ̀ara wà kàkɔ̃azi gwe,
ben à yã dàńnɛ lán è kɛ nà. [2] Farisi kenɔ mɔ̀ wà à yɔ̃ wà gwa, ben aɔ̃ à là wà bè: Gɔ̃gbɛ̃ zɛ́ vĩ à
gí a naɔ̃ziɔ́? [3] À wèńla à bè: Musa dàare diaa? [4] Aɔ̃ bè: Musa gɔ̃gbɛ̃ gbà zɛ́ à yìgidɛtakada kɛ̃
à a naɔ̃ gbarɛo. [5] Ben Yesu bèńnɛ: A swãgbãa yãnzin Musa doka beee dàarezi. [6] Zaa káaku
kɛ̀ Luda anduna kɛ̀, à gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ kɔ̃n nɔgbɛ̃omɛ. [7] Beee yãnzi gɔ̃gbɛ̃ é a de kɔ̃n a dao tó, aɔ̃é
nakɔ̃a kɔ̃n a naɔ̃o, [8] aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa é gɔ̃ mè doo ũ. Aɔ̃ɔ kuu plaa dɔro, sé do. [9] Beee yãnzi gbɛ̃
kɛ̀ Luda ń nakɔ̃anɔ, gbɛ̃tee tón ń kɛ̃kɔ̃aro. [10] Kɛ̀ Yesu tà bɛ, à ìbanɔ à là yã pì mìzi. [11] Ben à
bèńnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ gì a naɔ̃zi à nɔ pãnde sè, adee zina kɛ̀ a nɔ káakunɛ. [12] Nɔgbɛ̃ kɛ̀ gì a zãzi à gɔ̃
pãnde sè sɔ̃, à zina kɛ̀n gwe.

*Yesu aubarikadana nɛ́*nɔn
(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

[13] Wèe mɔɔ Yesunɛ kɔ̃n nɛ́nɔ lɛ à ɔ kɛḿma, ben à ìbanɔ gìńnɛ. [14] Kɛ̀ Yesu è lɛ, à pɔ fɛ̃̀ à
bèńnɛ: À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma kiia, àton gíńnɛro, zaakɛ aɔ̃ takanɔ pɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ũ.
[15] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ èe kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia sí lán nɛ́ féte bàroo é gɛ̃nlo. [16] Ben à
nɛ́nɔ sè à ń kpákpa a kùla, à ɔ kèkɛḿma à aubarika dàńgu.

Auzikidee
(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)

[17] Kɛ̀ Yesu dà zɛ́n èe gaa, ben gɔ̃gbɛ̃ ke bàa lɛ̀ à mɔ̀ à kùɛ à aɛ à à là à bè: Dannɛri maa,
dian mɛ́ kɛ nà mà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ee? [18] Ben Yesu bènɛ: À kɛ̀ dia n bè má maaa? Gbɛ̃kee
maaro, sé Luda ado. [19] Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹton gbɛ̃ dɛro, ǹton zina kɛro, ǹton kpãi oro, ǹton yã
di n gbɛ̃daaaaro, ǹton gbɛ̃ blero, ǹgae bɛ̀ɛ lí n de kɔ̃n n daonɛ. [20] Ben à bè: Dannɛri, zaa ma
nɛ́ngo zĩ má yã beeenɔ kũna píngi. [21] Ben Yesu à gwà yenzi wɛ́ɛo à bènɛ: Yã mèn doo bé à
gɔ̃̀nnɛ. Ǹ gá ǹ pɔ́ kɛ̀ ń vĩinɔ yá píngi ǹ à ɔɔ kpá takaasideenɔa, ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi, nɛ́gɔ̃ auziki
vĩ ludambɛ. [22] Ben gɔ̃gbɛ̃ pì uu sìsi yã pì yãnzi, à tà pɔsiaao kɛ̀ à auzikinɔ vĩ bíta yãnzi. [23] Ben
Yesu a ìbanɔ gwàgwa à bèńnɛ: À zĩ'ũ maamaa auzikideenɛ à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu.
[24] À yã pì bɔ̀ à ìbanɔ saɛ, ben Yesu ɛ̀ara à bèńnɛ: Gbɛ̃nɔ, à zĩ'ũ gbɛ̃nɛ maamaa à gɛ̃ kpata kɛ̀
bɔ̀ Luda kiia guu! [25] Lakumi gɛ̃na pɔrɔyĩn aaga dɛ auzikide gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guula.
[26] Ben yã pì bɔ̀ à ìbanɔ saɛ maamaa, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Tó lɛmɛ, dé bé eé fɔ̃ à mìsina ee? [27] Yesu ń
gwá à bè: Gbɛ̃ntee é fɔ̃ro, sé Luda. Luda kiia baabɔ píngi è sí kɛ.

[28] Ben Pita bènɛ: Wa baabɔ píngi tò wa tɛnzi. [29] Yesu bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀
à a bɛɛ tò ke a vĩinɔ ke a dãaronɔ ke a da ke a de ke a nɛ́nɔ ke a buraa ma yãnzi kɔ̃n ma
baarukpannɛna yão, [30] adee é ɛara à bɛɛnɔ kɔ̃n vĩinɔ kɔ̃n dãaronɔ kɔ̃n danɔ kɔ̃n nɛ́nɔ kɔ̃n
buraanɔ e lɛo basɔɔro anduna kɛ̀ guu, mɔde kɔ̃n wɛ́ɛtãmmaomɛ, eé wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e

anduna kɛ̀ èe mɔɔ guu. [31] Gbɛ̃ káakunɔ égɔ̃ kpɛɛdeenɔ ũ pari, kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)

[32] Aɔ̃ ɛ̀ara wà dà zén aɔ̃ɔe gaa Yerusalɛmu. Yesu dɔ a ìbanɔnɛ aɛ, ben yã pì bɔ̀ ń saɛ, vĩa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ té à kpɛɛnɔ kũ. Ben Yesu a gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sɛ̀ɛ ńdona, à ɛ̀ara à yã kɛ̀ weé kɛaree òńnɛ dɔ [33] à bè: À ma! Wée gaa Yerusalɛmumɛ. Weé Gbɛ̃ntee Né kpá sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔa, aɔ̃é yã daàla à ga, aɔ̃é à kpá bori pãndenɔa. [34] Aɔ̃é à fabo aɔ̃é lóu sua aɔ̃é à gbɛ̃ flǎo aɔ̃é à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ.

*Yemisi k*ɔ̃n Yohanao wɛ́ɛkɛna
(Mat 20:20-28)

[35] Ben Zebedi nɛ́nɔ Yemisi kɔ̃n Yohanao sɔ̃̀ Yesuzi aɔ̃ bènɛ: Dannɛri, wá yezi ǹ yã kɛ̀ wée wɛ́ɛ kɛɛmmaa kɛwe. [36] Ben à ń lá à bè: Bɔ́n á yezi mà kɛaree? [37] Aɔ̃ wèàla wà bè: Ǹ tó wà vɛ̃ɛnyo n kpata guu, gbɛ̃ doo n ɔplaazi gbɛ̃ doo ɔzɛɛzi. [38] Yesu bèńnɛ: Á yã kɛ̀ ée à wɛ́ɛ kɛɛmaa dɔ̃ro. Togo'i kɛ̀ mɛ́ mi, é fɔ̃ à miɔ́? Wɛ́ɛtãmma kɛ̀ mɛ́ gɛ̃n é fɔ̃ à gɛ̃ à guuɔ́? [39] Aɔ̃ wèàla wà bè: Wé fɔ̃. Ben Yesu bèńnɛ: Togo'i kɛ̀ mɛ́ mii é mi, wɛ́ɛtãmma kɛ̀ mɛ́ gɛ̃n é gɛ̃n, [40] mɔde vɛ̃ɛna ma ɔplaazi ke ma ɔzɛɛzi nɛ́ ma yãnlo. Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa kɛ̀kɛńnɛnɔ pɔ́mɛ.

[41] Kɛ̀ à ìba gɔ̃ɔn kuri kpaaanɔ yã pì mà, aɔ̃ pɔ fɛ̃̀ Yemisi kɔ̃n Yohanaozi. [42] Ben Yesu ń kákɔ̃a à bèńnɛ: Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń gwaa bori pãnde kínanɔ ũunɔ è gbãaa ble ń gbɛ̃nɔa, gbãadeenɔ sɔ̃ è iko mɔ́ńnɛ, [43] mɔde à dɛ lɛ a kiiaro. A té gbɛ̃ kɛ̀ yezi à gɔ̃ gbɛ̃nsi ũ, sé adee kɛ a zĩ̀ri ũ. [44] Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ yezi à gɔ̃ gbɛ̃ káaku ũ, sé adee kɛ a píngi zɔ̀ ũ. [45] Zaakɛ Gbɛ̃ntee Né e mɔ́ lɛ wà zĩi kɛnɛro, à mɔ̀ lɛ à zĩi kɛńnɛmɛ, à a zĩnda wɛ̃̀ndi kpá lɛ à gbɛ̃nɔ bo pari yãnzi.

*Batim*ɛu wɛ́ɛwɛ̃na
(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

[46] Aɔ̃ kà Yɛriko. Kɛ̀ Yesu e bɔɔ gwe kɔ̃n a ìbanɔ kɔ̃n pariio, vĩa Timɛu nɛ́ Batimɛu vɛ̃ɛna zɛ́ léa, èe baa kɛɛ. [47] Kɛ̀ à mà wà bè Yesu Nazarɛti bé èe gɛ̃tɛɛ, ben à nà lɛ́ gbãa zunaa à bè: Yesu, Dauda Bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa! [48] Ben parii e giinɛ wèe bee à yĩtɛ. Ben à lɛ́ gbãa zuna kàara èe bee: Dauda Bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa. [49] Yesu zɛ̀ à bè: À à sísi. Ben wà vĩa pì sìsi wà bènɛ: Ǹ n làakari kpáɛ ǹ fɛɛ. Èe n sísii. [50] Ben vĩa pì a uta bɔ̀ à vĩ̀ à fɛ̃ɛ à mɔ̀ Yesu kiia. [51] Ben Yesu à là à bè: Bɔ́n ń yezi mà kɛnnɛɛ? Vĩa pì wèàla à bè: Rabi, má yezi ma wɛ́ɛ guu emɛ. [52] Ben Yesu bènɛ: Ǹ gá, ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃kɔ̃a. Zaa gwe gɔ̃ɔ à wɛ́ɛ guu è, ben à dào zén.

11

*Gbãak*ɛkpana Yesuzi Yerusalɛmu
(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yoh 12:12-19)

[1] Kɛ̀ aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n Yerusalɛmuo, aɔ̃ kà Bɛtɛfage kɔ̃n Bɛtani kɛ̀ kú Kùkpɛ sɔ̀ɔ̀sɔ̃gɛɛzio, ben Yesu a ìbanɔ zɔ̃̀ gɔ̃ɔn plaa [2] à bèńnɛ: À gá lakutu kɛ̀ káɛ a aɛ kɛ̀kãa guu. Tó a gɛ̃ gɔ̃ɔ, é zaakinɛ bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe, gbɛ̃kee e dia zikiro. À poro à suo. [3] Tó wà a la wà bè, bɔ́n ée kɛɛ gwe, à be Dii bé à yezi, eé ɛara à suo tia. [4] Ben aɔ̃ gàa aɔ̃ zaaki è bà dɔna kpɛɛlɛa bàazi. Kɛ̀ aɔ̃ɔe poroo, [5] ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛ gweenɔ ń lá wà bè: Bɔ́n ée kɛɛ zaaki pìo kɛ̀ ée poroo? [6] Aɔ̃ wèńla lán Yesu ɔ̀ńnɛ nà, ben wà ń tó aɔ̃ táo. [7] Aɔ̃ sù zaaki pìo Yesunɛ, aɔ̃ ń utanɔ kpàɛa, ben Yesu dìa. [8] Gbɛ̃nɔɔ e ń utanɔ kpaɛɛ zɛ́ guu pari, gbɛ̃kenɔ e lánɔ zɔ̃ɔ sɛ̃̀n aɔ̃ɔe kpaɛɛ dɔ. [9] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ té aɛzĩnɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ té kpɛɛnɔɔ e wii lɛɛ wèe bee:

Ǹ gbãaa kɛ!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɔ̃n Dii tɔ́o ũ.
[10] Luda aubarika da wa dezi Dauda kpata kɛ̀ èe bɔɔ gupuraaan.
Wà gbãakɛ kpázi ai ludambɛ.

[11] Kɛ̀ Yesu kà Yerusalɛmu, à gɛ̃̀ Luda ua, ben à baabɔ píngi gwà à lìgazi. Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ e gɛ̃ɛ kpɛ́n
yãnzi, ben à bɔ̀ à gàa Bɛtani kɔ̃n a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ.

*Kãkã lí kana k*ɔ̃n Yesu kuuna Luda uao
(Mat 21:12-22, Luk 19:45-48, Yoh 2:13-22)

[12] Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ bɔ̀ Bɛtani, ben nɔaa e Yesu dɛɛ. [13] À kãkã lí è kãaa à lá kù. Ben à gàa gwa
ke tó à bɛɛ vĩ. Kɛ̀ à kà gwe, èe pɔ́ke ero, sé à lánɔ, zaakɛ kãkã magurɔɔ e ká kɔ̀ro. [14] Ben à bè
lí pìnɛ: Gbɛ̃ke é n bɛɛ ble ziki dɔro. À ìbanɔ yã pì mà.

[15] Kɛ̀ aɔ̃ kà Yerusalɛmu, Yesu gɛ̃̀ Luda ua guu, ben à pɛ̀ laayarinɔa kɔ̃n laalurinɔ à ń bɔɛ.
À ɔɔlendekɛrinɔ teebunɔ kɔ̃n pɔ̃tɛ̃ɛyarinɔ kìtanɔ yì̀pa à kwɛ̀ńnɛ. [16] Ɛ̀e we gbɛ̃ke a asoo sɛ̀ à
gɛ̃̀tɛo Luda ua guuro. [17] Ben à yã dà gbɛ̃nɔnɛ à bè: Wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè: Ma kpɛ́ égɔ̃ dɛ
aduakɛkpɛ ũ bori píngінɛ, ben á kɛ̀ gbɛ̃blerinɔ tò ũ. [18] Sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ yã
pì mà, ben aɔ̃ɔe zɛ́ wɛtɛɛ wà à dɛ. Aɔ̃ɔe vĩa kɛɛnɛ, zaakɛ à yãdannɛna bɔ̀ baade píngi saɛ.
[19] Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ben Yesu kɔ̃n a ìbanɔ bɔ̀ɛ wɛ́tɛ pì guu.

[20] Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ɔe gɛ̃tɛɛ, ben aɔ̃ kãkã lí pì è à gàga kɔ̃n a kãsãao. [21] Ben à yã dɔ̀ Pitan, ben
à bè Yesunɛ: Rabi, ǹ kãkã lí kɛ̀ ń kà gwa, à kori kṵ̀. [22] Yesu wɛ̀ńla à bè: Àgɔ̃ Luda náanɛ vĩ.
[23] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, tó gbɛ̃ ò kpiii kɛ̀nɛ à fɛɛ à a zĩnda sɛ́ à zu sɛ̀bɛn, tó ɛ̀e seka kɛ a nɔ̀sɛ
guuro, tó à náanɛ vĩ kɛ̀ yã kɛ̀ à ò pì é kɛ, eé kɛnɛmɛ. [24] Beee yãnzi mɛ́ɛ ooare, tó ée adua kɛɛ,
yã kɛ̀ a à wɛ́ɛ kɛ̀ píngi, à diɛ à gĩakɛ á è kɔ̀, é sɔ̃ e. [25] Tó a fɛɛ ée adua kɛɛ, tó á nɔ̀sɛ zaaa vĩ
gbɛ̃keo, à kɛ̃nɛ, lɛ a De kɛ̀ kú musu a durunnɔ kɛ̃are dɔ. [26] Tó ée gbɛ̃nɔ kɛ̃ sɔ̃ro, a De kɛ̀ kú
musu é a taarinɔ kɛ̃are sero.

Yesu gbekana a ikozi
(Mat 21:23-27, Luk 20:1-8)

[27] Ben aɔ̃ kà Yerusalɛmu. Lán Yesu e lili oo Luda ua guu nà, sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdan-
nɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ mɔ̀ [28] wà à là wà bè: Iko kpareen nɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo? Dé bé à n gba yã
pì kɛna iko? [29] Ben Yesu wɛ̀ńla à bè: Yã mèn doon mɛ́ gbekaawa. À wemala, mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ
yã kɛ̀nɔ kɛɛo oare. [30] À omɛ. Yaaya gbɛ̃nɔ batisikɛna bɔ̀ Luda kiian yɔ́, ke gbɛ̃ntee kiiamɛ?
[31] Ben aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃ wà bè: Tó wa bè Luda kiiamɛ, eé wa la bɔ́yãnzin wée Yaaya yã sírozi. [32] Tó
wa bè gbɛ̃ntee kiiamɛ sɔ̃, tɔ̀! Aɔ̃ gbɛ̃nɔ vĩa vĩ, zaakɛ gbɛ̃ píngi Yaaya annabikɛɛ sì. [33] Ben aɔ̃
wè Yesula wà bè: Wá dɔ̃ro. Ben Yesu bɛ̀ńnɛ: ɛ̃ndɛ̃ mapi se, mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ kɛɛo
oarero.

12

Geepi líkpɛ ayakɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Luk 20:9-19)

[1] Ben Yesu fɛ̀ɛ èe yãlɛɛkɔ̃zińnɛ à bè: Gbɛ̃ke bé à geepi líkpɛ bà à kara lìgazi, à wɛ̀ɛ yɔ̃̀
geepi'ifɛ̃kii ũ à búdãkpagba dà, ben à bú pì nà ayakɛrinɔnɛ ń ɔzĩ, ben à fɛ̀ɛ táo. [2] Kɛ̀
geepizɔ̃gurɔɔ kà, ben à a zì̀ri zì̀ ayakɛri pìnɔa, lɛ à a geepi bɛɛ pì sí. [3] Ben ayakɛri pìnɔ à
kṵ̀ wà à gbɛ̀, aɔ̃ à gbàrɛ ɔkori. [4] Ben à ɛ̀ara à zì̀ri pãnde zì̀ dɔ. Ben aɔ̃ gbɛ̃ beee lɛ̀ a mìa aɔ̃
wí dàa. [5] A ɛ̀ara à gbɛ̃ pãnde zì̀ dɔ, ben aɔ̃ gbɛ̃ beee dɛ̀. Lɛn à gbɛ̃ pãndenɔ zì̀ lɛ pari, wà ń
gbɛ̃kenɔ gbɛ̀ wà ń gbɛ̃kenɔ dɛ̀. [6] À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mèn do yenzidee bé à gɔ̃̀nɛ sa, ben à à zì̀ zãa à
bè: Aɔ̃é ma nɛ́ yã da. [7] Ben ayakɛri pìnɔ bèkɔ̃nɛ: Túbiblerin yɛ̀. À tó wà à dɛ, à túbi é gɔ̃ wa
pɔ́ ũ. [8] Ben aɔ̃ à kṵ̀ aɔ̃ à dɛ̀, ben aɔ̃ à gɛ̀ sɛ̀ wà bɔ̀o buraa guu. [9] Tɔ̀! Bɔ́n buradee pì é kɛɛ? Eé
mɔ́ à ayakɛri pìnɔ dɛdɛ à buraa pì na gbɛ̃ pãndenɔnɛ ń ɔzĩ. [10] Ée Luda yã kɛ̀ kyó kɛroo?
Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
[11] Dii bé à beee kɛ̀,
ben à kɛ̀we yãbɔnsaɛ ũ.
[12] Ben aɔ̃ zɛ́ wɛ̀tɛ wà à kũ, zaakɛ aɔ̃ dɔ̃̀ kɛ̀ ń yãnzin à yãlɛkɔ̃zina pì òzi, mɔde aɔ̃ vĩa kɛ̀ pariinɛ,
ben aɔ̃ à tò gwe aɔ̃ tà.

Bɛ'ɔɔkpana Sizaa yã
(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)

13 Ben wà Farisi kenɔ kɔ̃n Hɛrɔdu gbɛ̃nɔ zĩ̀ Yesu kiia ɔ̃ndɔ̃ɔo, lɛ wà à kũ a yã'ona guu. 14 Kɛ̀
aɔ̃ kà, ben aɔ̃ bènɛ: Dannɛri, wá dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ yãpuradeen n ũ. Nɛɛ̀ gbɛ̃ wɛ́ɛ gwaro, nɛɛ̀ gbɛ̃
gwena gwaro, nɛɛ̀ Luda zɛ́ daǹnɛ súusu. À zɛ́ vĩ wà bɛ'ɔɔ kpá Sizaaɔ́, ke à zɛ́ vĩro? Wà
kpáan yɔ́, ke wàton kpáaro? 15 Yesu ń mɔnafikikɛɛ dɔ̀m̀ma, ben à bèǹnɛ: Bɔ́yãnzin ée ma
yɔ̃ɔ ée gwaazi? À mɔ́ ɔɔ pì dooo mà gwa. 16 Kɛ̀ aɔ̃ɔ kpàa, ben à bèǹnɛ: Dé mì wɛ̃zãn yɛ̀ kɔ̃n à
tɔ́o? Aɔ̃ wèàla wà bè: Siza pɔ́mɛ. 17 Ben Yesu bèǹnɛ: À pɔ́ kɛ̀ dɛ Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa, à pɔ́ kɛ̀
dɛ Luda pɔ́ ũ kpá Ludaa. À yã bɔ̀ ń saɛ.

Gènɔ fɛɛna yã
(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)

18 Ben Sadusi kɛ̀ aɔ̃è be gènɔ è fɛɛroonɔ mɔ̀ Yesu kiia, aɔ̃ à gbèka wà bè: 19 Dannɛri, Musa
òwe a takada guu à bè, tó gbɛ̃ gà à a naɔ̃ tòn nɛ́'isai, à dãaro gyaanɔɔ pì sɛ́, lɛ à nɛ́ borii dato
a vĩinɛ. 20 Tɔ̀! Dedɔ̃nkɔ́deenɔɔ kuu gɔ̃ɔn swɛɛplaa. Woru nɔɔ sɛ̀, ben à gà nɛ́'isai. 21 Ben Sabi
nɔɔ pì sɛ̀ dɔ, ben à gà à nɔɔ pì tò nɛ́'isai. Ben Biɔ kɛ̀ lɛ dɔ 22 ai à gàa pɛ́ ń swɛɛplaadeea. Aɔ̃
píngi gà nɛ́'isai. Aɔ̃ píngi gbɛran nɔɔ pì gà se. 23 Gènɔ fɛɛgurɔɔ zĩ aɔ̃ dé bé eégɔ̃ nɔɔ pì vĩi?
Zaakɛ aɔ̃ gɔ̃ɔn swɛɛplaaa ń píngi aɔ̃ à dɔ̀ nɔɔ ũmɛ. 24 Ben Yesu wèǹla à bè: A Luda yã kɔ̃n
a gbãaao dɔ̃sai yãnzin a sãsãziroo? 25 Tó gènɔ fɛ̀ɛ, aɔ̃é nɔɔ séro, aɔ̃é zã kɛro, weégɔ̃ kuu lán
malaikanɔɔ kuu nà ludambɛmɛ. 26 Gènɔ fɛɛna yã musu, ée Musa takada kyó kɛroo? Gura
kɛ̀ à gyanto yã òn Luda bènɛ ambe Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda ũ. 27 Luda è kɛ gènɔ
Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ Ludamɛ. A sãsã à kɛ̀ bíta.

Dokayã kɛ̀ dɛǹlaa
(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Ludayãdannɛri kee kú gwe, à lɛokpakɔ̃a kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ mà. Kɛ̀ à è Yesu yã wèǹla maamaa,
ben à sɔ̃̀zi à à là à bè: Dokayã kparee bé à dɛ à kpaaanɔla píngii? 29 Yesu wèàla à bè: Yã kɛ̀
dɛǹlaan yè: Isarailinɔ à swã kpá. Dii wa Ludan Dii ũ ado. 30 Ǹgɔ̃ ye Dii n Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo
do kɔ̃n n niniio píngi kɔ̃n n laasuuo píngi n gbãa lén. 31 À plaadeen yè: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃̀daaazi
lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bà. Dokayã kee dɛ beeenɔlaro. 32 Ben ludayãdannɛri pì bènɛ: Yã maamɛ,
dannɛri. N yãpuraa ò, n bè Luda mèn domɛ, à pãndee kuuro, sé àpi. 33 Yena Ludazi kɔ̃n
nɔ̀sɛo do kɔ̃n n laasuuo píngi n gbãa lén kɔ̃n yena n gbɛ̃̀daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bào dɛ
sa'opɔ kɛ̀ wè ká tén à té kũla kɔ̃n sa'ona bori sãnda píngio. 34 Kɛ̀ Yesu è à yã wèala kɔ̃n
làakario, à bènɛ: Gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu zã̀nyoro. Zaa gurɔ beeea gbɛ̃̀kee e gà à
yãke laa dɔro.

Mɛsaya bori yã
(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Yesu ɛ̀ara èe yã daaǹnɛ Luda ua guu, ben à gbɛ̃nɔ là à bè: À kɛ̀ dia ludayãdannɛrinɔ è
be Dauda boriin Mɛsaya ũu? 36 Kɛ̀ Luda Nini dìdi Daudaa, à bè:
Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ káɛnɛ a gbá gĩzĩ.
37 Kɛ̀ Dauda bènɛ Dii, à kɛ̀ dia eégɔ̃ dɛ à borii ũ dɔɔ?

*Ludayãdannɛ*rinɔ kɔ̃n Farisinɔ mɔnafiki
(Mat 23:1-36, Luk 20:45-47)

Ben parii e à yã maa pɔnnaao. 38 À yãdannɛna guu à bè: À làakari kɛ ludayãdannɛrinɔzi.
Aɔ̃ègɔ̃ ye tɛtɛnazi kɔ̃n uta ìsinɔ dana, lɛ wàgɔ̃ ì kpákpaaǹma yàranɔa. 39 Aɔ̃ègɔ̃ wɛtɛɛ wà
vɛ̃ɛ aduakɛkpɛ vɛ̃ɛki maaanɔ guu kɔ̃n zĩbaa vɛ̃ɛki maaanɔ. 40 Aɔ̃è adua gbã̀a kɛ lɛ gbɛ̃nɔ ń e
yãnzi, ben aɔ̃è gyaanɔnɔ kpɛ́ sím̀ma. Aɔ̃ wɛ́ɛtãmma égɔ̃ pãsĩpãsĩ dɛ gbɛ̃ píngi pɔ́la.

*Gyaan*ɔ takaasidee gbaa
(Luk 21:1-4)

41 Ben Yesu vɛ̃̀ɛ Luda ua guu ɔɔdakii aɛ, èe gbɛ̃nɔ gwaa lán aɔ̃ɔe ɔɔ daan nà. Ɔɔde sànɔɔ
e ɔɔ bíta daan. 42 Ben gyaanɔ takaasidee mɔ̀ à kɔbɔ plaaa dàn, èe ká sue doro. 43 Ben Yesu a
ìbanɔ kàkɔ̃a à bèńnɛ: Yãpuraan méɛ ooare, gyaanɔ takaasidee kɛ̀ ɔɔ dà ɔɔdakii guu dɛ gbɛ̃
píngila. 44 Zaakɛ aɔ̃ ɔɔ sà guun aɔ̃ bɔ̀n wà kàn ń píngi. Nɔgbɛ̃ kɛ̀ sɔ̃, à takaasikɛɛ guun pɔ́ kɛ̀
à vĩ à pɔ́ bleon à dàn píngi.

13

*Yerusalɛ*mu yakana kɔ̃n andunayãagurɔ sèedanɔ
(Mat 24:1-22, Luk 21:5-24)

1 Kɛ̀ Yesu e bɔɔ Luda ua guu, à ìbanɔ doke bènɛ: Dannɛri, ǹ gwa lán wà kpɛ́ maaa kɛ̀
takanɔ bò nà kɔ̃n gbɛ̀ maaa kɛ̀ takanɔ. 2 Ben Yesu bènɛ: N kpɛ́ ìsi kɛ̀nɔ è píngiɔ́? Gbɛ̀ kee kú
guu kɛ̀ kɛ̀ weé tó dikɔ̃aro, weé gboro píngimɛ.

3 Yesu vɛ̃ɛna Kùkpɛ sì̀sĩ̀gɛɛzi aɛdɔkɔ̃ana kɔ̃n Luda uao, ben Pita kɔ̃n Yemisio kɔ̃n Yohanao
kɔ̃n Anduruo à gbèka gusaɛ wà bè: 4 Ǹ owe, bɔrɛn yã kɛ̀nɔ é kɛɛ? Bɔ́ bé eégɔ̃ dɛ à píngi kɛgurɔ
sèeda ũu? 5 Ben Yesu bèńnɛ: À làakari kɛ, àton tó wà a sãsãro. 6 Weé mɔ́ pari ma tɔ́o, aɔ̃égɔ̃
bee Mɛsayan ń ũ aɔ̃é gbɛ̃nɔ sãsã pari. 7 Tó a zĩ̀nɔ baaru mà kɔ̃n à wàpeo, àton bídi kɛro. Sé
beeenɔ kɛ, mɔde anduna yãana kpɛ́. 8 Bori kɔ̃n boriio é fɛɛkɔ̃zi, lɛmɛ dɔ bùsu kɔ̃n bùsuo.
Tɔɔtɛ nigãnigãna égɔ̃ kú gukenɔn kɔ̃n nɔaao. Yã beeenɔn nɔ̀wãwã naana ũ.

9 À làakari kɛ. Weé a kũkũ wà a na yãkpaɛkɛrinɔnɛ ń ɔzĩ, weé a gbɛ̃gbɛ̃ aduakɛkpɛnɔ guu.
Weé a zɛ bùsu gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n kínanɔ aɛ ma yãnzi, lɛ àgɔ̃ dɛńnɛ ma sèedadeenɔ ũ. 10 Sé wà
ma baaru nna waazi kɛ bori píngi ma gĩa. 11 Tó wà gàaao yãkpaɛkɛkiia, àton gĩakɛ à yã kɛ̀ é
o damu kɛro. Yã kɛ̀ Ludaa dàare a lén gurɔɔ mɔ̀an à o, zaakɛ ámbe é yã oro, Luda Ninimɛ.
12 Vì̀i kɔ̃n dãaronɔ é kɔ̃ kpáḿma wà dɛ. Denɔ é bɔ ń nénɔ kpɛɛ. Nénɔ é bɔ ń denɔ kɔ̃n ń danɔ
kpɛɛ wà ń dɛ. 13 Gbɛ̃ píngi é zaagu ma yãnzi, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ zɛna gbãa ai à gurɔ léa é mìsina e.

14 Tó a tɛ̃̀ guyakari è guu kɛ̀ dɛ àgɔ̃ kúnlo, kyókɛri gɔ̃ dɔ̃, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yudeanɔ bàa sí wà
mì pɛ́ kpiiinɔa. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ kú a kpɛ́ musu tón pita à gɛ̃ kpɛ́ guu à pɔ́ke sɛ́ à bɔoro. 16 Gbɛ̃ kɛ̀
kú buraa tón liara bɛ à a uta sɛ́ro. 17 Wãiyoo nɔ̀sindadeenɔ kɔ̃n nɛ́dandeenɔ gurɔ beeea. 18 À
adua kɛ lɛ yã pì tón kɛ buusiɛ gurɔro, 19 zaakɛ wɛ́ɛtãmma égɔ̃ kuu gurɔɔ pìnɔa. Zaa gurɔɔ kɛ̀
Luda anduna kɛ̀ ai gbã̀a à taka e kɛro, eé sɔ̃ kɛ zikiro. 20 Tó Dii e gurɔɔ pìnɔ lagoro, lɛ gbɛ̃ke
é bɔro. Mɔde à gurɔɔ pìnɔ làgo a gbɛ̃ kɛ̀ à ń sénɔ yãnzimɛ.

*Gbɛ̃*ntee Nɛ́ suna
(Mat 24:23-44, Luk 21:25-38)

21 Gurɔ beeea tó gbɛ̃ke bèare, à Mɛsaya gwa kɛ̀ kesɔ̃ à Mɛsaya gwa kãaa, àton síro. 22 Zaakɛ
Mɛsaya ɛgɛɛnɔ kɔ̃n annabi ɛgɛɛnɔ é mɔ́ wà sèedanɔ kɔ̃n dabudabuyãnɔ kɛ, lɛ wà gbɛ̃ kɛ̀
Luda ń sénɔ sãsão, tó eé sí kɛ. 23 À làakari kɛ. Ma gĩakɛ ma yã píngi òare zaa káaku kɔ̀.

24 Gurɔɔ pìnɔ wɛ́ɛtãmma gbɛra ɔfãntɛ̃ é sia kũ, mɔvura é í kɛro, 25 sɔsɔnɛnɔ é woro
ludambɛ, gbãaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ é nigã, 26 gbasa wà Gbɛ̃ntee Nɛ́ suna e ludambɛ luguun
kɔ̃n gbãa bítao kɔ̃n gakuio. 27 Eé a malaikanɔ zĩ, lɛ aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ à ń sénɔ kakɔ̃a anduna gooda
siigɔ̃ɔa, zaa anduna léa ai ludambɛ léa.

28 À yã dada kãkã lía. Tó à gã̀nɔ í kpàkpa èe lá bɔ̀rɔ paa, á dɔ̃ kɛ̀ guwãagurɔɔ kà kĩi. 29 Lɛmɛ
sɔ̃, tó á è yã pìnɔɔ e kɛɛ lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à suna kà kĩi, à kú kpɛɛlɛa. 30 Yãpuraan méɛ ooare gurɔɔ
kɛ̀ gbɛ̃nɔ é gɛ̃tɛro ai yã pìnɔ gá kɛo píngi. 31 Musu kɔ̃n tɔɔtɛo é gɛ̃tɛ, mɔde ma yãnɔɔ gɛ̃tɛna
vĩro.

32 Gbɛ̃kee à gurɔɔ ke à gurɔ zaka dɔ̃ro, baa malaika kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ ke Luda Nɛ́, sé De
Luda. 33 À làakari kɛ, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, zaakɛ á dɔ̃ gurɔɔ kɛ̀ eé suro. 34 À dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ èe gaa wɛ́tɛa
bà. À a bɛɛ tò a zĩkɛrinɔnɛ baade kɔ̃n a zĩio, ben à bè a gudãkparinɛ a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ. 35 Apinɔ
sɔ̃, á dɔ̃ gurɔɔ kɛ̀ bɛdee é suro, uusiɛn yoo, lezãndon yoo, kolɛzuon yoo, ke gudɔnao. Beee
yãnzi a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, 36 lɛ àton su kãndo à a le, ée ii ooro yãnzi. 37 Yã kɛ̀ mɛ́ɛ ooare mɛ́ɛ oo baade
píngineme, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ.

14

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi
(Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yoh 11:45-53)

1 Banla zĩbaa kɔ̃n Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaao gɔ̃̀ gurɔ plaa, ben sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdan-
nɛrinɔɔ e zɛ́ wɛtɛɛ ɔ̃ndɔ̃ɔo wà Yesu kũ wà dɛ. 2 Zaakɛ aɔ̃ bè: Wàton kɛ zĩbaa zĩro, lɛ gbɛ̃nɔ
tón zɔka káro yãnzi.

Nɔ́si gũ nna kuna Yesu mìa
(Mat 26:6-13, Yoh 12:1-8)

3 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu kú Bɛtani, Simɔ kusu bɛ, èe pɔ́ blee gɛɛkɛsɛkɛna, ben nɔgbɛ̃ ke sɔ̃̀zi à
gbaaa nɛ́ngo kɛ̀ nɔ́si gũ nna bori maa ɔɔdee kú à guu kũna. Ben à gbaaa pì waa ɛ̀, à nɔ́si pì
kù Yesu mìa. 4 Gbɛ̃kenɔ kú gwe, aɔ̃ pɔɔ fɛ̀ɛ wà bè: Bɔ́n nɔ́si pì laalaakɛna ũu? 5 Weé fɔ̃ wà
yá dɛ kondogi wàa do kpɛ́ basɔɔroola wà à ɔɔ kpá takaasideenɔa. Ben aɔ̃ lɛ́fɔtɔɔ kà nɔgbɛ̃
pìzi. 6 Ben Yesu bè: À à tó gwe. Bɔ́yãnzin ée ĩa daaazi? À zĩ maaa kɛ̀mɛmɛ. 7 Takaasideenɔ
égɔ̃ kúao gurɔ píngi, gurɔɔ kɛ̀ á yezi, é fɔ̃ à kɛ́ńnɛ. Mapi sɔ̃ mɛ́gɔ̃ kúao gurɔ píngiro. 8 À kɛ̀ a
gbãa lɛ́mmɛ, à gĩakɛ à nɔ́si kù ma mèa lɛ à ma gɛ̀ kɛomɛ. 9 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, guu kɛ̀ wèe
ma baaru nna waazi kɛɛn anduna guu píngi, weégɔ̃ yã kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì kɛ̀ oo à dɔngu yãnzi.

*Yudasi b*ɔna Yesu kpɛɛ
(Mat 26:14-16, Luk 22:3-6)

10 Beee gbɛra gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke kɛ̀ wè benɛ Yudasi Isikariɔti gàa sa'orikinɔ kiia,
lɛ à Yesu kpáḿma. 11 Kɛ̀ aɔ̃ à yã mà, ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna, ben aɔ̃ lɛ́ gbɛ̃̀nɛ kɛ̀ weé ɔɔ kpáa. Ben
èe zɛ́ wɛtɛɛ à Yesu kpáḿma.

*Banla p*ɔ́ble kɛkɛna
(Mat 26:17-25, Luk 22:7-14, 21-23, Yoh 13:21-30)

12 Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gurɔ káakudee zĩ kɛ̀ wè Banla sãnɛ bɔ̀rɔ kòto kpá, Yesu ìbanɔ
à là wà bènɛ: Mán ń yezi wà gá kɛkɛnnɛ ǹ Banla pɔ́ blen? 13 Yesu gɔ̃ɔn plaaa zĩ̀ a ìbanɔ tɛ́ à
bèńnɛ: À gá wɛ́tɛ guu. Gɔ̃gbɛ̃ ke é daalɛ à í sɛna kɔ̃n looo. À tɛ́zi 14 ai ua kɛ̀ eé gɛ̃n. À o ua
pì bɛdeenɛ, dannɛri bè mán a pitakii kún, guu kɛ̀ é Banla pɔ́ blen kɔ̃n a ìbanɔo? 15 Eé kpɛ́
musu bíta kɛ̀ wà kɛ̀kɛ ɔdɔaare. À pɔ́bleyã kɛkɛwe gwe. 16 Yesu ìba pìnɔ dà zɛ́n, aɔ̃ gɔ̃̀ wɛ́tɛ pì
guu, ben aɔ̃ɔ è lán à òńnɛ nà. Ben aɔ̃ Banla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.

17 Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, ben Yesu gàa gwe kɔ̃n a gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ. 18 Kɛ̀ aɔ̃ vɛ̃̀ɛ wèe pɔ́ blee,
ben à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, a gbɛ̃ mèn doo kɛ̀ wée pɔ́ blee lɛdoo é ma kpáḿma. 19 Aɔ̃
nɔ̀sɛ yàka, ben aɔ̃ɔe à laa doodo: Asa mámbeeroo? 20 Ben à bèńnɛ: A gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ
doke kɛ̀ wée pɔ́ blee taa guu lɛdomɛ. 21 Gbɛ̃ntee Nɛ́ é kpá guuzi lán à kɛ̃na a yã musu nà,
mɔde wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ eé bɔ Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpɛɛ pì. Eé kɛ sɔ̃̀ɔ adeenɛ tó wèe à i yãro.

*Dii p*ɔ́blee
(*Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1K*ɔ 11:23-25)

22 Kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee, Yesu burɛdi sɛ̀ à aubarika dàn, ben à lìkɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa à bè: À sí,
ma mèn yɛ̀. 23 Ben à togoo sɛ̀ à aubarika dàn à kpàḿma, ben aɔ̃ɔ mì ń píngi. 24 Ben à bèńnɛ:
Ma arun yɛ̀, Luda bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃ pariinɔ aru ũ, kɛ̀ eé bɔɛmaa. 25 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
mɛ́ geepi'i mi gĩa dɔro ai kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gá bɔo gupuraaa, gbasa mà à dufu mi sa.
26 Kɛ̀ aɔ̃ lɛ̀ sì, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wà gàa Kùkpɛ sɔ̃̀sɔ̃̀gɛɛzi.

*Yesu gĩak*ɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Pita é kɛ
(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yoh 13:36-38)

27 Ben Yesu bèńnɛ: A píngi é fuma, zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè: Mɛ́ sãdãri lɛ́, sãanɔ é
fãakɔ̃a. 28 Mɔde ma fɛɛna gbɛra mɛ́ dɔare aɛ gana Galili. 29 Ben Pita bènɛ: Baa tó aɔ̃ fù ń
píngi, mɛ́ furo. 30 Ben Yesu bènɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, gwãavĩa ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu gɛ̃̀n plaa,
nɛ́ lɛ́ sɛ́mazi gɛ̃̀n aagɔ̃. 31 Ben Pita bè mámmam: Baa tó mɛ́ gà mà ganyo, mɛ́ lɛ́ sɛ́nzi zikiro.
Ben aɔ̃ɔ ò lɛ se ń píngi.

Yesu aduakɛna zaa Gɛtɛsɛmani
(Mat 26:36-46, Luk 22:39-46)

32 Aɔ̃ kà guu kɛ̀ wè be Gɛtɛsɛmani, ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: À vɛ̃ɛ kɛ̀ ai mà gá adua kɛ. 33 À
Pita kɔ̃n Yemisio kɔ̃n Yohanao sɛ̀ à gàańyo. Sósobi à kṹ à nɔ̀sɛyɔgɔ sì. 34 Ben à bèńnɛ: Ma
pɔɔ sia kṹ maamaa ai gaa lɛ́zĩ. À zɛ kɛ̀ à itɛ̃ kɛ. 35 Kɛ̀ à gàa aɛ féte, ben à kùɛ tɔɔtɛ à adua
kɛ̀ tó eé sí kɛ, gurɔ zaka pì gɛ̃tɛala. 36 À bè: Baa, ma De, baabɔ píngi è sí kɛnnɛ. Ñ togo'i kɛ̀
síma, mɔde èe kɛ yã̃ kɛ̀ má yezinlo, sé kɛ̀ ń yezi. 37 Ben à lìara à sù à a ìbanɔ lè, aɔ̃ɔe ii oo.
Ben à bè Pitanɛ: Simɔ, nɛ́ɛ ii oon yɔ́? Nɛ́ɛ fɔ̃ n itɛ̃ kɛ̀ baa awa doroo? 38 À itɛ̃ kɛ àgɔ̃ adua kɛɛ
lɛ àton fu yɔ̃agwanaaro yãnzi. Ninii yezi, mɔde mè busɛ. 39 À lìara à gàa adua kɛ, ben à yã
dɔ̃nkɔ̃ pì ò dɔ. 40 Kɛ̀ à lìara à sù à ń lé, aɔ̃ɔe ii oo, zaakɛ aɔ̃ɔe imioo dɛdɛɛ. Aɔ̃ dɔ̃ dian weé
yã onɛ nàro. 41 À suna gɛ̃̀n aagɔ̃deeo à bèńnɛ: Ée ii oo, ée kámma boo ai tian yɔ́? À mɔ̀ lɛ.
Gurɔɔ kà sa. À gwa, wà Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpà durunkɛrinɔa. 42 À fɛɛ wà gá. Gbɛ̃ kɛ̀ ma kpańma
pì e mɔɔ fá.

Yesu kũna
(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yoh 18:3-12)

43 Kɛ̀ à kpɛ́ èe yã pì oo, ben Yudasi à gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke mɔ̀ kɔ̃n pariio, aɔ̃ɔ
fɛ̃ɛdaanɔ kũkũna kɔ̃n gònɔ. Aɔ̃ bɔ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kiia.
44 Bɔnkpɛɛdee pì sɔ̃ sèeda òńnɛ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ mɛ́ lɛ́ pɛ́a, àmbe gwe. À à kũ gbãa à táo. 45 Ben
à mì pè Yesua gɔ̃ɔ à bènɛ: Rabi! Ben à lɛ́ pɛ̀a. 46 Ben wà ɔ pɛ̀ɛ Yesua wà à kṹ gíngin. 47 Ben
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔ doke a fɛ̃ɛdaa wòto à sa'oriki ìsi zĩ̀ri ke lèo à à swã̃ gò. 48 Ben Yesu
bèńnɛ: Kpãi wɛ́ɛdewɛn ma ũ, kɛ̀ a mɔ à ma kũ kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ kɔ̃n gònɔɔ́? 49 Mɛ̀ɛ̀gɔ̃ kúao
Luda ua lán guu e dɔɔ nà, mɛ̀ɛ̀gɔ̃ yã̃ daaare, ée ma kũro. Mɔde sé yã̃ kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn
papa. 50 Ben à ìbanɔ bàa lɛ̀ ń píngi aɔ̃ à tòn.

51 Gɔ̃kparɛ kee tɛ́zi à pɔ́ke danaro, táaru bisan à kùala. Kɛ̀ wà à kṹ, 52 ben à bɔ̀ ń ɔzĩ à a bisa
tòńnɛ gwe à bàa sì à tà bũu.

*Yuda gbãadeen*ɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55, 63-71, Yoh 18:13-14, 19-24)

53 Ben aɔ̃ gàa Yesuo sa'oriki ìsi bɛ. Sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kàkɔ̃a
gwe ń píngi. 54 Pita tɛ́ à kpɛɛ kãaa ai à gàa à gɛ̃̀ sa'oriki ìsi bɛ ua guu. À vɛ̃̀ɛ gwe, èe tɛ́ kpákpaa
kɔ̃n dogarinɔ lɛdo. 55 Sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda yãkpaɛkɛrinɔ ń píngi e sèeda wɛtɛɛ Yesuzi wà à
dɛ, ben aɔ̃ɔe ero. 56 Wà ɛgɛyã̃ dìdia pari, mɔde aɔ̃ yã̃kee e kɔ̃ séro. 57 Ben gbɛ̃kenɔ fɛ̀ɛ wà
ɛgɛyã̃ dìdia wà bè: 58 Wá mà à bè é Luda kpɛ́ kɛ̀ gbɛ̃ntee bò wí é à pãnde bo gurɔ aagɔ̃ɔ
dagura kɛ̀ gbɛ̃ntee e boro. 59 Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ yã̃ e kɔ̃ séro. 60 Ben sa'oriki ìsi fɛ̀ɛ à zɛ̀ ń aɛ
à Yesu gbèka: Ń yã̃ke vĩ ǹ weńlaroo? Yã̃ kɛ̀ wèe didiimmaa kɛ̀ dɛ diaa? 61 Yesu yĩtɛ kpɛ̃ èe
yã̃ke weàlaro, ben sa'oriki ìsi pì ɛ̀ara à à gbèka: Ḿbe Mɛsaya, Luda Aubarikade Nɛ́ ũɔ́? 62 Ben
Yesu bè: Mámbe à ũ. É Gbɛ̃ntee Nɛ́ e vɛ̃ɛna Gbãapingide ɔplaazi, bensɔ̃ é à suna e ludambɛ
luguun. 63 Ben sa'oriki ìsi pì a utanɔ gà à kɛ̃̀ à bè: À kɛ̀ dia wée sèedade pãnde kenɔ wɛtɛɛ
dɔee? 64 Á mà lán à dɔkɛ̀ Ludao nà. Yã̃ kpareen a zɛo tiaa? Ben aɔ̃ yã̃ dààla ń píngi aɔ̃ bè wà
à dɛ. 65 Ben gbɛ̃kenɔ fɛ̀ɛ wà lóu sùa. Ben wà pɔ́ yìnɛ à uua, wèe à lɛ́lɛɛ ɔkũo wèe beenɛ: Ñ
annabikɛyã̃ o ǹ gbɛ̃ kɛ̀ n lɛɛ o. Ben dogarinɔ à kṹ aɔ̃ à swã̃n kɛ̀kɛ.

*Pita lɛ́s*ɛna Yesuzi
(Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yoh 18:15-18, 25-27)

66 Pita kú ua guu gĩzĩ, ben sa'oriki ìsi zɔ̀nɔkparɛnɔ doke mɔ̀ gwe. 67 Kɛ̀ à Pita è èe tɛ́
kpákpaa, ben à wɛ́ɛ pɛ̀a à bènɛ: Mpi sɔ̃ nɛ̀ɛ̀gɔ̃ kú lɛdo kɔ̃n Yesu Nazarɛtiomɛ. 68 Ben à lɛ́
sɛ̀ à bè: Má à dɔ̃ro, mɛ́ɛ yã̃ kɛ̀ nɛ́ɛ oo dɔ̀rɔ dɔ̃ro. Ben à fɛ̀ɛ à gɛ̃̀ gãnun. 69 Kɛ̀ zɔ̀nɔkparɛ pì à
è gwe dɔ, ben à ò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔnɛ à bè: Aɔ̃ gbɛ̃ mèn doon yɛ̀. 70 Ben Pita lɛ́ sɛ̀ dɔ.
Kɛ̀ à kɛ̀ saa féte, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gweenɔ bè Pitanɛ: Yãpuramɛ aɔ̃ gbɛ̃ doon n ũ, zaakɛ Galili
gbɛ̃n n ũ. 71 Ben à fɛ̀ɛ à e a zĩnda kà à la dà à bè: Má gbɛ̃ kɛ̀ ée à yã̃ oo pì dɔ̃ro. 72 Zaa gwe

gɔ̃ɔn koo lɛ́ gɛ̀̃n plaadee zù, ben yã̃ kɛ̀ Yesu ò dɔ̀ Pitan, kɛ̀ à bè, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu gɛ̀̃n plaa, eé lɛ́ sɛ́azi gɛ̀̃n aagɔ̃. Ben à nà ɔ́ɔdɔnaa.

15

Pilati yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Mat 27:1-2, Luk 23:1-5, Yoh 18:28-38)

1 Kɛ̀ guu dɔ̀ gɔ̃ɔ sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ ń píngi yã̃
gɔ̃̀gɔ̃, ben aɔ̃ Yesu yì aɔ̃ gàa wà à nà Pilatinɛ a ɔzĩ. 2 Ben Pilati à là à bè: Ḿbe Yudanɔ kína
ũɔ́? Yesu wèàla à bè: Lɛn ń ò lɛ. 3 Sa'orikinɔɔ e yã̃ didiia, 4 ben Pilati à là dɔ: Nɛ́ yãke oroo?
Yã̃ kɛ̀ wèe didiimmaa ma fá! 5 Mɔde Yesu e yãke weńlaro, ben yã̃ pì bɔ̀ Pilati saɛ.

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yoh 18:39-19:16)

6 Banla zĩbaa zĩ wè pisinanɔ doke kɛ̀ gbɛ̃nɔ à wɛ́ɛ kɛ̀ gbarɛńnɛ. 7 Gurɔɔ mɔ̀a sɔ̃ gbɛ̃kee
kú kpɛ́siaan wè be Baraba. À kú kɔ̃n gbɛ̃ gaabudee kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ dɛ̀nɔɔ. 8 Ben parii sɔ̀̃ Pilatizi
aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a à kɛ lán è kɛńnɛ nà. 9 Ben Pilati ń lá à bè: Á yezi mà Yudanɔ kína gbarɛaren
yɔ́? 10 Zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kɛ̀ sa'orikinɔɔ vĩ kɔ̃n Yesuo yãnzin wà à kpàawazi. 11 Ben
sa'orikinɔ gbɛ̃nɔ làakari fɛ̀ɛ, lɛ aɔ̃ o Pilatinɛ à Baraba gbarɛńnɛ. 12 Ben Pilati ń lá à bè: Bɔ́n
á yezi mà kɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ eè be Yudanɔ kínao tiaa? 13 Ben aɔ̃ wii lɛ̀ wà bè: Ǹ à pá lía! 14 Ben
Pilati bèńnɛ: À kɛ̀ diaa? Bɔ́ dàn à kɛ̀? Ben aɔ̃ wii lɛ̀ wà kàara wà bè: Ǹ à pá lía! 15 Pilati yezi
à gbɛ̃nɔ pɔnnaa wɛtɛ, ben à Baraba gbàrɛńnɛ. À Yesu kpà sozanɔa aɔ̃ à gbɛ̃ flɔ̃̀o aɔ̃ à pá lía.

Yesu fabona
(Mat 27:27-31, Yoh 19:2-3)

16 Ben soza pìnɔ gàao bùsu gbɛ̃nsi pì bɛ, ben aɔ̃ ń gãli kàkɔ̃a píngi. 17 Aɔ̃ gumusu tɛ̃aa dànɛ,
ben aɔ̃ lɛ̀ fùra tã̀ aɔ̃ɔ kùnɛ. 18 Ben aɔ̃ɔe ì kpaaa wà bè: Fɔɔ Yudanɔ kína! 19 Aɔ̃ɔe à lɛɛ gòo a
mìa aɔ̃ɔe lóu suua, aɔ̃ɔe kuɛɛ ń kosooa wèe mì síɛɛnɛ. 20 Kɛ̀ aɔ̃ à fabò wà yã̀a, ben aɔ̃ gumusu
tɛ̃aa pì gòàla aɔ̃ à zĩnda pɔ́kãsãa dànɛ. Ben aɔ̃ bɔ̀o wèe gaa à pá lía.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yoh 19:17-27)

21 Kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa, Sirɛni gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Simɔ bɔ̀ lakutu kea èe suu wɛ́tɛ guu, ben aɔ̃ gã nàa
à Yesu líkpansɛ́. Àmbe Alɛsanda kɔ̃n Rufuo de ũ. 22 Ben aɔ̃ gàa Yesuo guu kɛ̀ wè be Gɔgɔta
kɛ̀ bè mìwatorokii. 23 Ben aɔ̃ geepiwɛ̃ɛ kɛ̀ wà yã̀kɔ̃tɛ kɔ̃n ɛ̃zɛ̃o dɔ̀nɛ, mɔde èe miro. 24 Kɛ̀ aɔ̃ à
pà lía, ben aɔ̃ à pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛ wà kàɛ, ben aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ lán aɔ̃ baade é sɛ́ nà. 25 Aɔ̃
à pà lía mɔ̀ kɛ̃ndomɛ. 26 Wà yã̃ kɛ̀ wà dìa kɛ̃̀ wà nà lía à mìla wà bè:

Yudanɔ kína.

27 Wà kpãi wɛ́ɛdewɛnɔ pà lía à saɛ gwe dɔ gɔ̃ɔn plaa, gbɛ̃ doo à ɔplaazi, gbɛ̃ doo à ɔzɛɛzi.
28 Lɛn yã̃ kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn pàpa lɛ kɛ̀ wà bè: Wà à kàkɔ̃a kɔ̃n dàkɛrinɔ.

29 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ zɛ́la gweenɔɔ e ń mì kɛɛ degũdegũ, aɔ̃ɔe à sɔ̃sɔ̃ɔ wà bè: Ɛ̃hɛ̃! Mmɔn kɛ̀
n bè nɛ́ Luda kpɛ́ wí ǹ ɛara ǹ bo gurɔ aagɔ̃ɔ daguran gweroo? 30 Ǹ n zĩnda mì sí ǹ pita lía!
31 Lɛmɛ dɔ sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔɔ e à faboo lɛ wà bè: À gbɛ̃ pãndenɔ mì sì, mɔde
eé fɔ̃ à a zĩnda mì síro. 32 Tó Mɛsaya, Isarailinɔ kína pìta lía tia wà e, wé à náanɛ kɛ. Ben gbɛ̃
kɛ̀ wà ń pá lía lɛdoonɔɔ e à sɔ̃sɔ̃ɔ dɔ.

Yesu gana
(Mat 27:45-46, Luk 23:44-49, Yoh 19:28-30)

33 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben gusiaa dà bùsu pìla píngi ai fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃. 34 Fãantɛ̃ mɔ̀
aagɔ̃n Yesu wii lɛ̀ gbãngbãn à bè: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani! Beee bè: Ma Luda, ma Luda,
à kɛ̀ dia n ma ton? 35 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna gwe kenɔ yã̃ pì mà, ben aɔ̃ bè: À ma, èe Ilia sísii.
36 Ben gbɛ̃ke bàa lɛ̀ à gàa à sabo sɛ̀ à dà geepiwɛ̃ kpã̀kpã guu, à fĩ̀fĩ kapaa, ben à dɔ̀ Yesunɛ
à mi. Ben à bè: À zɛ gĩa wà gwa tó Ilia é mɔ́ à à pita. 37 Yesu wii gbãaa lɛ̀ à wɛ̃̀ndi tà. 38 Ben
Luda kpɛ́ lábure kɛ̃̀kɔ̃rɛ plaa bɔna musu suna gĩzĩ. 39 Kɛ̀ sozanɔ gbɛ̃nsi kɛ̀ zɛ Yesu aɛ gwee

è lán à gà nà, ben à bè: Yãpuramɛ Luda Nén gbɛ̃ kɛ̀ ũ. [40] Nɔgbɛ̃ kenɔ kú gwe dɔ aɔ̃ɔe guu gwaa kãaa. Ń tén Mariama Magadalɛni kún kɔ̃n Mariamao Yemisi Néngo kɔ̃n Yusufuo da kɔ̃n Salomɛo. [41] Gurɔɔ kɛ̀ Yesu kú Galili, aɔ̃mbe aɔ̃ègɔ̃ tɛ́zi wàgɔ̃ à ĩan ká. Nɔgbɛ̃ pãndenɔ kú gwe dɔ pari kɛ̀ aɔ̃ gàao Yerusalɛmu lɛdo.

Yesu vĩina
(Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yoh 19:38-42)

[42] Azuma zĩ uusiɛ. Kɛ̀ wèe kámmabogurɔ soru kɛɛ, [43] Yusufu Arimatea gbɛ̃ mɔ̀. Gbɛ̃ tɔ́deemɛ Yuda gbãadeenɔ té. Àmɔ sɔ̃ɔ e kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dãa. À kùgbãaa kɛ̀ à gàa Pilati kiia à Yesu gɛ̀ gbèkaa. [44] Kɛ̀ Pilati mà Yesu gĩakɛ à gà kɔ̀, à bɔ̀ à saɛ. Ben à sozanɔ gbɛ̃nsi sìsi à à là tó Yesu gà kɔ̀. [45] Kɛ̀ Pilati gbɛ̃nsi yã pì mà, ben à Yusufu gbà zɛ́ à gɛ̀ pì sɛ́. [46] Ben Yusufu gàa à táaru bisa lù, ben à gàa à à gɛ̀ pìta lía à bisa pì fĩfĩa. À à dà gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ wà sɔ̀ mira ũu guu, ben à gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ gbegere pà à tàta wèɛ pìlɛ. [47] Mariama Magadalɛni kɔ̃n Mariama Yusufu dao è gura kɛ̀ wà Yesu gɛ̀ pì dàɛn.

16

Yesu fɛɛna gaan
(Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yoh 20:1-10)

[1] Kámmabogurɔ yãanao uusiɛ Mariama Magadalɛni kɔ̃n Mariama Yemisi dao kɔ̃n Salomɛo nɔ́si gũ nnaa lù, lɛ wà gá wà kú Yesu mèa. [2] Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ'idɛ aɔ̃ bɔ̀ wèe gaa mira pì kiia. [3] Aɔ̃ kɔ̃ là zén wà bè: Dé bé eé gbɛ̀ mɔ̀ gbegere pá à guowe mira lɛ́a sɔ̃ɔ? [4] Zaakɛ gbɛ̀ pì bíta maamaa. Kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sɛ̀ wà gwà, ben aɔ̃ɔ è wà gbɛ̀ pì gbegere pà wà gùo mira pì lɛ́a. [5] Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ mirawɛɛ pì guu, ben aɔ̃ gɔ̃kparɛ ke è vɛ̃ɛna ɔplazi à utagyaba puraa dana. Ben aɔ̃ kɛ̀ gìri. [6] À bèńnɛ: Àton kɛ gìriro, Yesu Nazarɛti kɛ̀ wà pà lían ée wɛtɛɛroo? À fɛ̀ɛ, à kú kɛ̀ro. À guu kɛ̀ wà à dàɛn gwa, [7] é gá à o à ìbanɔnɛ kɔ̃n Pitao kɛ̀ èe dɔɔńnɛ aɛ gana Galili. Gwen aɔ̃é à en lán à òńnɛ nà. [8] Aɔ̃ɔe lugalugaa yã pì bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ bɔ̀ miran aɔ̃ bàa lɛ̀. Aɔ̃ɔe yãke o gbɛ̃̀kenɛro kɛ̀ vĩa ń kũ yãnzi.

Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi
(Mat 28:9-20, Luk 24:13-49, Yoh 20:11-23, Zĩr 1:6-8)

[9] Kɛ̀ Yesu fɛ̀ɛ Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ'idɛ, à a zĩnda ɔ̀dɔa Mariama Magadalɛninɛ káaku. Nɔgbɛ̃ pì guun Yesu pɛ̀ zĩn mèn swɛɛplaaanɔa. [10] Ben nɔgbɛ̃ pì gàa à ò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo yãanɔnɛ. Aɔ̃ nɔ̀sɛ yakana wèe ɔ́ɔ dɔɔ. [11] Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà kɛ̀ Yesu kú wɛ̃̀ndio ai nɔgbɛ̃ pì à è wɛ́ɛo, aɔ̃ɔe síro.

[12] Beee gbɛra gurɔɔ kɛ̀ ń gɔ̃ɔn plaaanɔɔ tɛ́ zɛ́ guu aɔ̃ɔe gaa wɛ́tɛ guu, à bɔ̀ à mɔ̀ńzi lán gbɛ̃ pãnde bà. [13] Kɛ̀ aɔ̃ ìiara wà sù, aɔ̃ɔ ò gbɛ̃ kpaaanɔnɛ, mɔde aɔ̃ɔe ń yã síro. [14] Zãazãa à bɔ̀ à mɔ̀ a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔzi kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee. Ben à kpɛ̀̀kɛ̃ńzi ń swãgbãa yãnzi, zaakɛ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro bensɔ̃ aɔ̃ɔe gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à è kɛ̀ à fɛ̀ɛnɔ yã síro. [15] Ben à bèńnɛ: À gá anduna gu píngia à ma baaru nnaa kpá gbɛ̃̀nɔnɛ ń píngi. [16] Gbɛ̃ kɛ̀ sì ben à batisi kɛ̀ bé eé mìsina e. Gbɛ̃ kɛ̀ èe sí sɔ̃ro, yã é vɛ̃ɛ adeea. [17] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ baaru pì sìnɔ yãkɛnanɔn yè: Aɔ̃égae zĩnnɔ goḿma kɔ̃n ma tɔ́o, aɔ̃égae yãke borii o. [18] Aɔ̃é mlɛ̃̀ sé kɔ̃n ɔɔo. Baa tó aɔ̃ sɛwɛɛ mì, pɔ́ke é ń lero. Aɔ̃égae ɔ kɛ gyãreenɔa aɔ̃ gbãa kũ.

Tana Yesuo ludambɛ
(Luk 24:50-53, Zĩr 1:9-11)

[19] Kɛ̀ Dii Yesu yã òńnɛ à yã̀a, ben Luda à sɛ̀ à tào musu, ben à vɛ̃̀ɛ Luda ɔplaazi. [20] Ben à ìba pìnɔ gàa wà waazi kɛ̀ gu píngia. Dii zĩi kɛ̀ńyo à a yã kãsãa pɛ̀ɛ kɔ̃n dabuyã kɛ̀ tɛ́zinɔ.

LUKU
Baaru nnaa kɛ̀ Luku kɛ̃̀

Yesu Kirisi ina 1:5-2:52
Yaaya Batisikɛri waazikɛna 3:1-3:20
Yesu batisikɛna 3:21-4:13
Yesu yãdannɛna Galili 4:14-9:50
Zaa Galili ai Yerusalɛmu 9:51-19:27
Yesu kuuna Yerusalɛmu 19:28-22:46
Yesu gana kɔ̃n à fɛɛnao 22:47-24:53

1 Gbɛ̃ paridee ɔ kpà, lɛ wà yã kɛ̀ kɛ̀ wa tɛ́ tɔ̃kɛ̃ takada guu zɛ́azɛa, 2 lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ yã
pì sèedadeenɔ ũ kɔ̃n a baarukparinɔɔ òwe nà zaa káaku. 3 Tia sa mapi sɔ̃, lán ma wɛ́ɛ tɛ̀ yã
pìnɔzi nà doodo zaa a daɛna, má è à maa mà kɛ̃nnɛ zɛ́azɛa, ma gbɛ̃ bɛɛde Tiofilu, 4 lɛ ǹ yã
kɛ̀ wà dànnɛɛ sãnsãn dɔ̃.

Malaika gĩakɛ à Yaaya Batisikɛri ina yã ò

5 Yudea bùsu kí Hɛrɔdu gurɔ sa'ori kee kuu, à tɔ́n Zakari. À kú Abia sa'orinɔ gãli guumɛ.
À naɔ̃ tɔ́n Ɛlizabɛti, Aruna boriimɛ dɔ. 6 Aɔ̃ plaaa ń píngi maa Ludanɛ. Aɔ̃ègɔ̃ kuu taari sai,
aɔ̃ɔ Dii doka kɔ̃n yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna. 7 Mɔde aɔ̃ né vĩro, zaakɛ Ɛlizabɛti né pãaamɛ, ben aɔ̃
gɔ̃ɔn plaaa ń píngi zi kṹ.

8 Gurɔɔ kɛ̀ sa'ona kà ń gãlia, Zakari bé èe sa'ona Ludaa zĩi kɛɛ. 9 Lán sa'ori pìnɔ è kɛ nà, aɔ̃
kàbankpɛ kɛ̀, ben kàbankpɛ Zakari kṹ, lɛ à gá tuaetiti kpata Dii kpén. 10 Tuaetitikpaturɔ
parii kàkɔ̃a kpɛɛlɛa píngi aɔ̃ɔe adua kɛɛ. 11 Ben Dii malaika bɔ̀ à mɔ̀zi à zɛ̀ tuaetitikpataki
ɔplazi. 12 Kɛ̀ Zakari à è, à kɛ̀ gìri, vĩa à kṹ. 13 Ben malaika pì bènɛ: Ǹton tó vĩa n kũro Zakari.
Luda n wɛ́ɛkɛɛ sì, n naɔ̃ Ɛlizabɛti é né i gɔ̃gbɛ̃ ũ, né tɔ́ kpánɛ Yaaya. 14 N pɔɔ é kɛ nna, né
yáa dɔ, gbɛ̃nɔ é pɔnnaa kɛ à ina yã musu pari, 15 zaakɛ eégɔ̃ dɛ Diinɛ gbɛ̃nsi ũmɛ. Eé wɛ̃ɛ ke
í gbãa ke miro, Luda Nini égɔ̃ kúa zaa à da gbɛɛɛmmɛ. 16 Eé tó Isarailinɔ aɛ dɔ Dii ń Ludaa
pari, 17 eé dɔ Diinɛ aɛ kɔ̃n Luda Nini gbãaa kɛ̀ Ilia vĩ yãao. Eé tó denɔ lé kɛ do kɔ̃n ń nénɔ, eé
tó swãyãmarisaideenɔ gbɛ̃ maaanɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ sé. Eé tó gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú soru guu Diinɛ.

18 Ben Zakari bè malaika pìnɛ: Mɛ́ yã pì sãnsãn dɔ̃ diamɛ? Zaakɛ mare zikũnan ma ũ, ben
ma naɔ̃ zi kṹ dɔ. 19 Ben malaika pì wèàla à bè: Mámbe Gablɛli ũ, mɛɛ̀gɔ̃ zɛna Luda aɛzĩ.
Àmbe à ma zĩ mà yã pì onnɛ mà baaru nnaa pì kpánnɛ. 20 Ǹ ma, n nénɛ é naɛ, né fɔ̃ ǹ yã oro
ai yã pì gá kɛo, kɛ̀ nɛ́ɛ ma yã kɛ̀ eé kɛ a gurɔɔa síro yãnzi. 21 Gurɔɔ mɔ̀a sɔ̃ wèe Zakari dãa.
À gìkɛna Luda kpén bɔ̀ ń saɛ. 22 Kɛ̀ à bɔ̀, èe fɔ̃ à yã òńyoro, ben wà dɔ̃̀ kɛ̀ à wɛ́ɛgupu è Luda
kpémmɛ. Lán à nénɛ nàɛ nà, ben èe yã oońnɛ kɔ̃n ɔɔo. 23 Kɛ̀ Zakari sa'ogurɔɔ pàpa, ben à tà
bɛ. 24 Beee gbɛra à naɔ̃ Ɛlizabɛti nɔ̀ sì, ben à a zĩnda ùtɛ ai mɔ sɔɔro à bè: 25 Dii yã kɛ̀ kɛ̀mɛ, à
ma wɛ̃nda gwà, à ma bɔ wín.

Malaika gĩakɛ à Yesu ina yã ò

26 À mɔ sweɛdodee guu Luda malaika Gablɛli zĩ̀ Galili lakutu kɛ̀ wè be Nazarɛti guu. 27 À
gàa nɔkparɛ lɛzii kɛ̀ à tɔ́n Mariama kiia. À gɔ̃kpamma vĩ Dauda borii ũ. À tɔ́n Yusufu. 28 Kɛ̀
malaika pì gɛ̃̀ à kiia, à bènɛ: Fɔɔ aubarikade! Dii kúnyo. 29 Mariama bídi kɛ̀ maamaa yã pìa,
à laasuu lɛ̀ à bè: Ì beee mì dɛ diamɛ? 30 Ben malaika pì bènɛ:
Mariama, ǹton tó vĩa n kũro,
zaakɛ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀nnɛmɛ.
31 Ǹ ma! Né nɔ̀ sí ǹ né i gɔ̃gbɛ̃ ũ,
né tɔ́ kpánɛ Yesu.
32 Eégɔ̃ dɛ gbɛ̃nsi ũ,
weé à sísi Luda Musude Né.
Dii Luda é à kpá
à dezi Dauda kpatan,

33 eégɔ̃ kí blee Yakubu boriinɔnɛ gurɔ píngi,
à kíblena égɔ̃ yãana vĩro.
34 Ben Mariama bè malaika pìnɛ: Kɛ̀ má gɔ̃gbɛ̃ dɔ̃ zikiro, beee é sí kɛ diamɛ? 35 Malaika wèàla
à bè:
Luda Nini é summa,
Luda Musude gbãaa é danla.
Beee yãnzi né kɛ̀ né ii pì kuuna égɔ̃ adona,
weé à sísi Luda Né.
36 N danɛ Ɛlizabɛti négɔ̃gbɛ̃ nɔ̀sina se a zikũ guu. Nɔgbɛ̃ kɛ̀ wà dìɛ pãaa ũu pì kú kɔ̃n nɔ̀ mɔ
swɛɛdooo tia. 37 Zaakɛ Luda kiian baabɔ píngi è sí kɛn. 38 Ben Mariama bè: Dii zɔ̀blerin ma
ũ. À kɛmɛ lán ń ò nà. Ben malaika pì tà à à tòn.

*Mariama gana Ɛlizab*ɛti gwa

39 Gurɔɔ mɔ̀a Mariama fɛ̀ɛ à gàa lakutu kɛ̀ kú Yudea bùsu gusĩsĩdeen gɔ̃ɔ. 40 À gàa Zakari
bɛ, ben à ì kpà Ɛlizabɛtia. 41 Kɛ̀ Ɛlizabɛti Mariama ì pì mà, à né vĩ à gbɛɛɛ guu, ben Luda Nini
sù Ɛlizabɛtia, 42 à wii gbãaa lɛ̀ à bè: Aubarikadeen n ũ dɛ nɔgbɛ̃ píngila. Aubarikadeen né
kɛ̀ kú n gbɛɛɛn ũ dɔ. 43 Bɔ́n ma ũ kɛ̀ ma Dii da mɔ̀ ma gwaa? 44 Gurɔɔ kɛ̀ ma n ì mà dé, né kɛ̀
kú ma gbɛɛɛn vĩ kɔ̃n pɔnnaao. 45 Aubarikadeen n ũ, mmɔn kɛ̀ n yã kɛ̀ Dii òɔnnɛɛ sì, kɛ̀ eé kɛ.

*Mariama Dii t*ɔ́ sɛna lezĩ

46 Ben Mariama bè:
Méɛ Dii tɔ́ sɛɛ lezĩ ma swɛ̃̀ guu,
47 ma pɔɔ e kɛɛ nna Luda ma Mìsiria,
48 zaakɛ à ma yã dà,
mamɔma à zɔ̀bleri kɛ̀ méɛ ká pɔ́ke lézĩroo.
Zaa tia ai gurɔ píngi weé bemɛ aubarikadeemɛ,
49 zaakɛ Luda gbãade yã bíta kɛ̀mɛ.
À tɔ́ kú adona.
50 È wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è a vĩa kɛɛnɔnɛ
ai ń boriia.
51 À a gã̀sã pòro à a gbãaa ɔ̀dɔańnɛ,
à ĩadãrinɔ fã̀akɔ̃a kɔ̃n ń laasuunɔ.
52 À gbãadeenɔ bɔ̀ kpatan,
à talakanɔ sɛ̀ lezĩ.
53 À pɔ́ maaanɔ kpà nɔadɛrinɔa aɔ̃ kã̀,
mɔde à ɔɔdeenɔ gbàrɛ ɔkori.
54 À a zɔ̀bleri Isarailinɔ ĩan ká,
aɔ̃ yã e sãnlo.
55 À wɛ̃nda dɔ̃̀ Ibraĩnɛ kɔ̃n a borii pìnɔ
lán à ò wa dɛzinɔnɛ nà.
56 Mariama vɛ̃̀ɛ kɔ̃n Ɛlizabɛtio lán mɔ aagɔ̃ɔ bà, ben à tà bɛ.

*Yaaya Batisik*ɛri ina

57 Ɛlizabɛti né'igurɔɔ kà, ben à né ì gɔ̃gbɛ̃ ũ. 58 Kɛ̀ à fáandideenɔ kɔ̃n à danɛnɔɔ mà lán Dii
wɛ̃nda dɔ̃̀nɛ nà, aɔ̃ pɔnnaa kɛ̀o. 59 À gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ aɔ̃ mɔ̀ bã̀ngu kɛ né pìnɛ, lɛ wà à de
Zakari tɔ́ kpánɛ, 60 ben à da bè: Auo! Weé à sísi Yaayamɛ. 61 Aɔ̃ bènɛ: Gbɛ̃kee kú n danɛnɔ té
kɛ̀ à tɔ́ beee vĩro. 62 Ben aɔ̃ yã ò à denɛ kɔ̃n ɔɔo, lɛ wà dɔ̃ dian à yezi wà tɔ́ kpánɛ nà. 63 Zakari
walaa gbèka, ben à kɛ̃̀a: À tɔ́n Yaaya. Yã pì bɔ̀ ń saɛ ń píngi. 64 Gwe gɔ̃ɔ à nénɛ gùɛ, à lé bɔ̀
èe yã oo èe Luda sáabu kpaa. 65 Ben vĩa ń fáandideenɔ kũ̀ ń píngi, ben Yudea bùsu gusĩsĩde
gbɛ̃nɔɔ e yã pì tɔ̃kɛ̃ɛ ń píngi. 66 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì mànɔ kũna ń nɔ̀sɛ guu wà bè: Bɔ́n né pì
égɔ̃ dɛ a ũ ziaa? Zaakɛ Dii ɔɔ ligazimɛ.

*Zakari annabik*ɛyã'ona

67 Luda Nini sù à de Zakaria, ben à annabikɛyã ò à bè:
68 Wà Dii Isarailinɔ Luda sáabu kpá!

À mɔ̀ à a gbɛ̃nɔ bò.
69 À Mìsiri gbãadee bɔ̀we
a zɔ̀bleri Dauda bori tɛ́,
70 lán à ò a annabinɔ gãzĩ nà zaa gìkɛna.
71 Aɔ̃ bè eé wa sí wa ibɛɛnɔa,
eé wa bɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàwaguu pìnɔ ɔzĩ.
72 Lɛmɛ à wa dezinɔ wɛ̃nda gwà lɛ,
à bà kuunańyo yã e sãnlo.
73 À la dà wa dezi Ibraĩnɛ
74 à bè é wa bɔ wa ibɛɛnɔ ɔzĩ,
é wa gba zɛ́ wà dɔazi vĩa sai,
75 lɛ wa kuuna gɔ̃nɛ adona gbɛ̃ maaanɔ ũ
ai wa wɛ̀ndi lɛ́n.
76 Mpi sɔ̃ ma nɛ́,
weé n sísi Luda Musude annabi,
zaakɛ ḿbe nɛ́ dɔ Diinɛ aɛ ǹ zɛ́ kɛkɛnɛ.
77 Nɛ́ tó à gbɛ̃nɔ dɔ̃ lán eé ń mì sí nà,
lán eé ń durunnɔ kɛ̃ńnɛ nà.
78 Zaakɛ wa Ludaa sùu vĩ,
bɔna musu eé mɔ́ wa gwa lán gudɔna bà,
79 lɛ à guu pu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gusiaa guunɔnɛ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gaa lɛ́zĩnɔ,
lɛ à wa gbá da aafia zɛ́n.
80 Nɛ́ pì bíta kṹ à gɔ̀ kãgbãadee ũ. A kú gbáan ai gurɔɔ kɛ̀ à bɔ̀ Isarailinɔnɛ gupuraaa.

2

Yesu Kirisi ina
(Mat 1:18-25)

1 Gurɔɔ mɔ̀a Siza Ogɔsutu bɔ̀ kɔ̃n yão à bè wà a bùsu gbɛ̃nɔ naro ń píngi. 2 Narona káaku
kɛ̀ wà kɛ̀n gwe gurɔɔ kɛ̀ Kiriniu dɛ Siria bùsu gbɛ̃nsi ũ. 3 Baade píngi gàa a bɛ wɛ́tɛ lɛ wà à
tɔ́ da takadan. 4 Yusufu sɔ̃ bɔ̀ Nazarɛti, Galili bùsun à gàa Dauda bɛ lakutu Bɛtɛlɛmu, Yudea
bùsun, kɛ à dɛ Dauda borii ũ yãnzi. 5 À gàa lɛ wà à tɔ́ da takadan gwe kɔ̃n a nɔkpamma
Mariama kɛ̀ nɔ̀sinao, 6 ben gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gwe, à nɛ́'igurɔɔ kà, 7 ben à a nɛ́ daudu ì. À bisa
fĩfĩa à à dàɛ pɔ́kãdeenɔ pɔ́blebɔn, kɛ̀ aɔ̃ɔe guu e nibɔnɔ pitakiiaro yãnzi.

8 Sãdãrinɔɔ kú bùsu dɔ̃nkɔ̃ pì guu, aɔ̃ɔe ii sɛ̀tɛ aɔ̃ɔe ń sãanɔ dãkpaa gwãavĩ. 9 Ben Dii
malaika bɔ̀ a mɔ̀ńzi, Dii gakui guu pù à lìgańzi, ben vĩa ń kũ maamaa. 10 Malaika pì bèńnɛ:
Àton tó vĩa a kũro, zaakɛ ma mɔ mà baaru nnaa kpáaremɛ, gbɛ̃ píngi pɔɔ é kɛ nna maamaa.
11 Wà Mìsiri ìare Dauda wɛ́tɛn gwãavĩa, àmbe Mɛsaya ũ Dii ũ. 12 Sèeda kɛ̀ eé tó à à dɔ̃ɔn yè:
É nɛ́kpãntɛ̃ e daɛna pɔ́kãdeenɔ pɔ́blebɔn, bisa fĩfĩa. 13 Kãndo ludambɛ zĩ̀kpɛɛnɔɔ kú kɔ̃n
malaika pìo lɛdo paripari, aɔ̃ɔe Luda sáabu kpaa wà bè:
14 Wà Luda tɔ́ bɔ zaa musu,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã kènɛ nnaanɔ aafia e tɔɔtɛa.

15 Kɛ̀ malaika pìnɔ gùńla aɔ̃ tà ludambɛ, ben sãdãrinɔɔ bèkɔ̃nɛ: Wà gá Bɛtɛlɛmu, lɛ wà yã
kɛ̀ kɛ̀ pì e, yã kɛ̀ Dii tò wá dɔ̃̀. 16 Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ wà gàa kpakpaa aɔ̃ bɔ̀ Mariama kɔ̃n Yusufuoa kɔ̃n
nɛ́kpãntɛ̃ pìo daɛna pɔ́kãdeenɔ pɔ́blebɔn. 17 Kɛ̀ aɔ̃ à è, aɔ̃ yã kɛ̀ wà òńnɛ nɛ́ pì musu ò. 18 Ben
yã kɛ̀ sãdãrinɔɔ ò pì bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mànɔ saɛ ń píngi. 19 Mariama yã pì kũna a nɔ̀sɛ guu píngi
èe laasuu lɛɛa. 20 Sãdãrinɔ lìara wà tà, aɔ̃ɔe Luda tɔ́ sɛɛ lezĩ aɔ̃ɔe à sáabu kpaa yã kɛ̀ aɔ̃ɔ mà
ben aɔ̃ɔ è yãnzi, zaakɛ à kɛ̀ lán wà òńnɛ nà.

*T*ɔ́kpana Yesunɛ

21 À gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ nɛ́ bằngukɛgurɔɔ kà, ben wà tɔ́ kpànɛ Yesu, tɔ́ kɛ̀ malaika ò zaalɛ
wèe à nɔ̀ síroo.

Yesu ɔdɔana Diinɛ

22 Kɛ̀ aɔ̃ gbãsĩbɔgurɔɔ kà, aɔ̃ à sɛ̀ wà gàa à ɔdɔa Diinɛ Yerusalɛmu lán Musa doka ò nà.
23 Zaakɛ à kú Dii doka takadan wà bè, wà daudunɔ kpá Diia. 24 Aɔ̃ sa'opɔ kɛ̀ wà dìɛ Dii doka
takadan kpà, wà bè pɔ̃tɛ̃ɛ mèn plaaa ke lukulukunɛ bɔ̀rɔ mèn plaa.
25 Gbɛ̃kee kú Yerusalɛmu à tɔ́n Simɛɔ. Gbɛ̃ maaamɛ, à Luda vĩa vĩ à wɛ́ɛ dɔ Isarailinɔ
mìsinazi. Luda Ninii kúa, 26 ben à bènɛ eé ga Dii gbɛ̃ kɛ̀ wè be Mɛsaya ena sairo. 27 Luda Nini
dɔ̀nɛ aɛ, ben à gɛ̃̀ Luda ua guu. Kɛ̀ Mariama kɔ̃n Yusufuo mɔ̀ kɔ̃n ń nɛ́ Yesuo yã kɛ̀ wà dìɛ
doka takadan kɛna yãnzi, 28 ben Simɛɔ à sì a ɔzĩ à Luda sáabu kpà à bè:
29 Ǹ mamɔma n zɔ̀bleri gbarɛ aafia guu sa
lán ń òmɛ nà Dii,
30 zaakɛ ma wɛ́ɛ sì Mìsiri kɛ̀ ń dìɛlɛ,
31 kɛ̀ n à yã kɛ̀kɛ bori píngi wáa.
32 Eégɔ̃ dɛ gupuraa ũ lɛ à guu pu bori pãndenɔnɛ
à n gbɛ̃ Isarailinɔ tɔ́ sɛ́ lezĩ.
33 Yã kɛ̀ à ò nɛ́ pì musu bɔ̀ à de kɔ̃n à dao saɛ. 34-35 Simɛɔ sa maaa òńnɛ, ben à bè nɛ́ pì da
Mariamanɛ:
Àmbe eégɔ̃ dɛ sèeda kɛ̀ Isarailinɔ é gízi ũ,
pɔsiaa é n swɛ̃̀ zɔ̃ lán fɛ̃ɛdaa bà.
Isaraili kenɔ é kaatɛ aɔ̃ kenɔ é mìsina e à gãzĩ,
aɔ̃ nɔ̀sɛ guu yã é bɔ gupuraaa.
36 Nɔgbɛ̃ annabi kee kú gwe à tɔ́n Ana, Fanuɛli nɛ́, Asa boriimɛ. Nɔgbɛ̃ pì zi kṵ̃ kótokoto.
À zã kɛ̀ kɔ̃n a gɔ̃kpammao wɛ̃̀ swɛɛplaa, 37 ben à gɔ̃̀ gyaanɔɔ ũ ai wɛ̃̀ basiigɔ̃ awɛɛsiigɔ̃. È bɔ
Luda uaro, ègɔ̃ dɔɔ Ludazi fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo kɔ̃n lɛ́yinao kɔ̃n aduakɛnao. 38 Zĩ beeea gɔ̃ɔ à
sɔ̃ńzi, à Luda sáabu kpà, èe nɛ́ pì yã oo gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ Yerusalɛmu bɔnazinɔnɛ ń píngi.

*Liara tana Nazar*ɛti

39 Kɛ̀ Yusufu kɔ̃n Mariamao kɛ̀ lán à kú Dii doka takadan nà píngi wà yã̀a, aɔ̃ lìara wà tà ń
bɛ wɛ́tɛ Nazarɛti, Galili bùsun. 40 Nɛ́ pì fɛ̃ɛ à gbãa kṵ̃. Õndɔ̃ɔ mɔ̀a, ègɔ̃ kú kɔ̃n Luda aubarikao.

*Yesu gana Luda ua a nɛ́*ngo zĩ

41 Wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o Yesu de kɔ̃n à dao è gá Banla zĩbaa kɛ Yerusalɛmumɛ. 42 Kɛ̀ Yesu kà wɛ̃̀ kuri
awɛɛplaa, aɔ̃ lìara wà gàa zĩbaa kɛ lán aɔ̃è kɛ nà. 43 Kɛ̀ zĩbaa yã̀a, aɔ̃ɔe taa, ben aɔ̃ nɛ́ Yesu
gɔ̃̀ Yerusalɛmu, aɔ̃ɔ à yã dɔ̃ro. 44 Aɔ̃ɔe daa à kú ń gbɛ̃nɔ tɛ́mɛ. Kɛ̀ aɔ̃ táa ò gurɔ do, ben aɔ̃ɔe
à wɛtɛɛ ń danɛnɔ kɔ̃n ń gbɛ̃ dɔ̃nanɔ té. 45 Kɛ̀ aɔ̃ɔe à ero, aɔ̃ lìara wà gàa à wɛtɛ Yerusalɛmu.
46 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ aɔ̃ à è Luda ua guu vɛ̃ɛna yãdannɛrinɔ tɛ́, èe swã kpaa ń yãzi, èe yã
lalaaḿma. 47 À yã dɔ̃na kɔ̃n à yãwenlanao bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à yã maanɔ saɛ ń píngi. 48 Kɛ̀ à de
kɔ̃n à dao à è, à bɔ̀ ń saɛ, ben à da bènɛ: Bɔ́yãnzi ń kɛ̀we lɛzi? N de kɔ̃n mapio bídi kɛ̀ n
wɛtɛna yãnzi. 49 À wèńla à bè: À kɛ̀ dia ée ma wɛtɛɛ? Á dɔ̃ kɛ̀ à kɔ̃ sìo mà a De bɔkɔ̃tɛ kɛnloo?
50 Mɔde aɔ̃ɔe yã kɛ̀ à òńnɛ pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
51 Yesu lìara à tàńyo Nazarɛti à ń yã mà. À da yã pìnɔ kũna a nɔ̀sɛ guu píngi. 52 Yesu bíta
kṵ̃, à ɔ̃ndɔ̃ɔ kàara à nna kɔ̃n Ludao kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ.

3

*Yaaya Batisik*ɛri waazikɛna

(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Yoh 1:19-28)

1 Siza Tiberia kíblena wɛ̃̀ gɛ̃rodee guu Pɔntiu Pilatin Yudea bùsu gbɛ̃nsi ũ, Hɛrɔdu e kí
blee Galili, à vĩi Filipi e kí blee Iturea bùsun kɔ̃n Tarakɔniti bùsuo, Lisania sɔ̃ɔ e kí blee
Abilɛnɛ bùsun. 2 Anasa kɔ̃n Kayafaon sa'orikinɔ ũ. Gurɔɔ mɔ̀a Luda yã ò Zakari nɛ́ Yaayanɛ
gbáan. 3 Ben à fɛ̃ɛ èe ligaa Yoda baa kãa kpa kɔ̃n baa kɛ̀ kpaaozi píngi, èe waazi kɛɛ gbɛ̃nɔnɛ.
À òńnɛ aɔ̃ ń nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ batisi kɛ, Luda é ń durunnɔ kɛ̃ńnɛ. 4 Lán à kú annabi Isaya takada
guu nà à bè:
À baarukpari kòto ma dɔ gbáan,

èe bee à zɛ́ kɛkɛ Diinɛ,
à zɛ́ wɛ́wɛnɔ porone súusu.
5 Guzurɛ píngi é tata,
kpiiinɔ kɔ̃n sɩ̀sɩ̃nɔ é daɛ píngi.
Zɛ́ kotinanɔ é poro súusu,
zɛ́ wokũwokũnɔ é kpakɔ̃sɔ̃,
6 gbɛ̃ sãnda píngi é e lán Luda è ń mì sí nà.
7 Gbɛ̃nɔ ègɔ̃ mɔɔ à kiia pari aɔ̃ batisi kɛ, ben è beńnɛ: Gbɛ̃ntee pitigoonɔ! Dé bé à lɛ́ dàawa
à bàa sí pɔfɛ̃ kɛ̀ Luda é pitaŕmanɛ? 8 À nɔ̀sɛliɛna yã kɛ, weégɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ a liɛ. Kɛ̀ Ibraĩ dɛ a dezi
ũ, àtongɔ̃ daa kɛ̀ beee bé eé a bɔro. Mɛ́ɛ ooare, Luda é fɔ̃ à gbɛ̀ kɛ̀nɔ kɛ Ibraĩ boriinɔ ũ.
9 Kpása diɛna línɔzi kɔ̀. Luda é lí kɛ̀ è nɛ́ maaa iroo zɔ̃ à zu té guu.
10 Gbɛ̃nɔ à là wà bè: Tó lɛmɛ, wé kɛ diamɛ? 11 À wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ uta vĩ mèn plaaa à à
doo kpá gbɛ̃ kɛ̀ vĩrooa. Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́blee vĩ à kɛ lɛ dɔ. 12 Bɛ'ɔɔsirinɔ mɔ̀ batisi kɛ, ben aɔ̃ à là wà
bè: Dannɛri, wé kɛ diamɛ? 13 À wèńla à bè: Àton bɛ'ɔɔ síḿma dɛ lán wà dìɛ nàlaro. 14 Sozanɔ
à là: Wapinɔ sɔ̃, wé kɛ diamɛ? À bèńnɛ: Àton gbãaa mɔ gbɛ̃nɔnɛ à ń blero. À zɛ kɔ̃n fĩa kɛ̀
wè boareeo.
15 Gbɛ̃nɔ tãmaa e kaara. Baade píngi e laasuu lɛɛ a nɔ̀sɛ guu Yaaya yãa, tó àmbe Mɛsaya
ũ. 16 Yaaya bèńnɛ ń píngi: Mɛɛ̀ a batisi kɛ kɔ̃n íomɛ, mɔde gbɛ̃ke é mɔ́ à gbãaa dɛmala, mɛ́ɛ
ká mà à kyatee bɔbɔnɛro. Àmbe eé a batisi kɛ kɔ̃n Luda Ninio kɔ̃n téo. 17 À gbaka kũna kɛ̀ eé
pɔ́ fão. Eé pɔ́wɛɛ ká a dɔ̀n, eé à sàko ká té kɛ̀ è garoo guu. 18 Yaaya baaru nna kpannɛna guu
à nàkɔ̃rɛḿma kɔ̃n yã pãndenɔo pari. 19 Ben à kpàkɛ̃ kí Hɛrɔduzi a vì̀i naɔ̃ Hɛrɔdia yã musu
kɔ̃n yã zaa pãnde kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi, 20 ben Hɛrɔdu ɛ̀ara à yã zaaa kɛ̀ dɔ, à Yaaya dà kpésiaan.

Yesu batisikɛna
(Mat 3:13-17, Maa 1:9-11)

21 Kɛ̀ Yaaya e gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ ń píngi, à Yesu batisi kɛ̀ se. Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e adua kɛɛ,
ludambɛɛ wɛ̀kɔ̃a, 22 ben Luda Nini sùa, à dɛ lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà. Ben à kòto mà bɔna ludambɛ à bè:
Ḿbe ma Nɛ́ mèn do léle yenzidee ũ, kɛ̀ ma pɔɔ nnamma maamaa.

Yesu bori bɔzia
(Mat 1:1-17)

23 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu nà a zĩia, à kà wɛ̀ baaakuri taka. Wèe daa Yusufu nɛ́'inamɛ.
Yusufu sɔ̃ Eli nɛ́mɛ,
24 Eli sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Levi nɛ́mɛ,
Levi sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́mɛ,
Mɛlɛki sɔ̃ Yanai nɛ́mɛ,
25 Yanai sɔ̃ Yusufu nɛ́mɛ,
Yusufu sɔ̃ Matatia nɛ́mɛ,
Matatia sɔ̃ Amɔsi nɛ́mɛ,
Amɔsi sɔ̃ Naumu nɛ́mɛ,
Naumu sɔ̃ Ɛsɛli nɛ́mɛ,
Ɛsɛli sɔ̃ Nagai nɛ́mɛ,
26 Nagai sɔ̃ Maata nɛ́mɛ,
Maata sɔ̃ Matatia nɛ́mɛ,
Matatia sɔ̃ Sɛmɛi nɛ́mɛ,
Sɛmɛi sɔ̃ Yosɛki nɛ́mɛ,
Yosɛki sɔ̃ Yoda nɛ́mɛ,
Yoda sɔ̃ Yoanana nɛ́mɛ,
27 Yoanana sɔ̃ Resa nɛ́mɛ,
Resa sɔ̃ Zɛrubabɛli nɛ́mɛ,
Zɛrubabɛli sɔ̃ Sealatiɛli nɛ́mɛ,
Sealatiɛli sɔ̃ Nɛri nɛ́mɛ,
Nɛri sɔ̃ Mɛlɛki nɛ́mɛ,
28 Mɛlɛki sɔ̃ Adi nɛ́mɛ,
Adi sɔ̃ Kosamu nɛ́mɛ,

Kosamu sɔ̃ Ɛlɛmadamu nɛ́mɛ,
Ɛlɛmadamu sɔ̃ Ɛɛ nɛ́mɛ,
Ɛɛ sɔ̃ Yɔsua nɛ́mɛ,
29 Yɔsua sɔ̃ Ɛliɛza nɛ́mɛ,
Ɛliɛza sɔ̃ Yorimu nɛ́mɛ,
Yorimu sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Levi nɛ́mɛ,
Levi sɔ̃ Simɛɔ nɛ́mɛ,
30 Simɛɔ sɔ̃ Yuda nɛ́mɛ,
Yuda sɔ̃ Yusufu nɛ́mɛ,
Yusufu sɔ̃ Yonamu nɛ́mɛ,
Yonamu sɔ̃ Ɛliakimu nɛ́mɛ,
Ɛliakimu sɔ̃ Mɛlɛa nɛ́mɛ,
31 Mɛlɛa sɔ̃ Mɛna nɛ́mɛ,
Mɛna sɔ̃ Matata nɛ́mɛ,
Matata sɔ̃ Natã nɛ́mɛ,
Natã sɔ̃ Dauda nɛ́mɛ,
Dauda sɔ̃ Yɛsɛ nɛ́mɛ,
32 Yɛsɛ sɔ̃ Ɔbɛdi nɛ́mɛ,
Ɔbɛdi sɔ̃ Bɔaza nɛ́mɛ,
Bɔaza sɔ̃ Salamɔ nɛ́mɛ,
Salamɔ sɔ̃ Nasɔ̃ nɛ́mɛ,
Nasɔ̃ sɔ̃ Aminadabu nɛ́mɛ,
33 Aminadabu sɔ̃ Ramu nɛ́mɛ,
Ramu sɔ̃ Ɛzɛrɔnu nɛ́mɛ,
Ɛzɛrɔnu sɔ̃ Pɛrɛzi nɛ́mɛ,
Pɛrɛzi sɔ̃ Yuda nɛ́mɛ,
Yuda sɔ̃ Yakubu nɛ́mɛ,
34 Yakubu sɔ̃ Isaaku nɛ́mɛ,
Isaaku sɔ̃ Ibraï nɛ́mɛ,
Ibraï sɔ̃ Tera nɛ́mɛ,
Tera sɔ̃ Nao nɛ́mɛ,
Nao sɔ̃ Serugu nɛ́mɛ,
35 Serugu sɔ̃ Rɛu nɛ́mɛ,
Rɛu sɔ̃ Pɛlɛgi nɛ́mɛ,
Pɛlɛgi sɔ̃ Eberu nɛ́mɛ,
Eberu sɔ̃ Sela nɛ́mɛ,
Sela sɔ̃ Kaina nɛ́mɛ,
36 Kaina sɔ̃ Apasada nɛ́mɛ,
Apasada sɔ̃ Sɛmu nɛ́mɛ,
Sɛmu sɔ̃ Nuu nɛ́mɛ,
Nuu sɔ̃ Lamɛki nɛ́mɛ,
Lamɛki sɔ̃ Mɛtusela nɛ́mɛ,
37 Mɛtusela sɔ̃ Ɛnɔku nɛ́mɛ,
Ɛnɔku sɔ̃ Yarɛdi nɛ́mɛ,
Yarɛdi sɔ̃ Malalɛli nɛ́mɛ,
Malalɛli sɔ̃ Kenana nɛ́mɛ,
Kenana sɔ̃ Ɛnɔsu nɛ́mɛ,
38 Ɛnɔsu sɔ̃ Sɛti nɛ́mɛ,
Sɛti sɔ̃ Adamu nɛ́mɛ,
Adamu sɔ̃ Luda nɛ́mɛ.

4

Yesu yɔ̃agwana
(Mat 4:1-11, Maa 1:12-13)

1 Yesu bɔ̀ Yoda èe suu pana kɔ̃n Luda Ninio, ben Ninii pì gàao gbáan. 2 Ibilisi à yɔ̃̀ à gwà
gwe ai gurɔ baplaa. Gurɔɔ mɔ̀a èe pɔ́ke blero. Kɛ̀ gurɔ baplaaa pì pàpa, nɔaa e à dɛɛ. 3 Ben

Ibilisi bènɛ: Tó Luda Nɛ́n n ũ, ǹ be gbɛ̀ kɛ̀ li burɛdi ũ. [4] Yesu wèàla à bè: À kú Luda yãn wà
bè: Pɔ́bleen gbɛ̃ntee ègɔ̃ kúo adoro.
[5] Ben Ibilisi gàao gu lezĩn, ben à anduna kpatanɔ ɔ̀dɔanɛ píngi a zɛki gbèn gɔ̃ɔ [6] à bè: Mɛ́
n gba beeenɔ iko píngi kɔ̃n a gakuio, zaakɛ à kú ma ɔzĩmɛ, gbɛ̃ kɛ̀ má yezin mɛ́ kpáa. [7] Tó n
dɔnzi kɛ̀mɛ, eé gɔ̃ n pɔ́ ũ píngimɛ. [8] Yesu wèàla à bè: Wà kɛ̃̀ wà bè, ǹ dɔnzi kɛ Dii n Ludanɛ
ŋ̀gɔ̃ dɔɔzi ado.
[9] Ben Ibilisi gàao Yerusalɛmu à à zɛ̀ Luda kpɛ́ mìsɔ̃ntɛ̃a à bè: Tó Luda Nɛ́n n ũ, ǹ ɔ kpá n
zĩndazi kɛ̀, [10] zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Eé n yã o a malaikanɔnɛ aɔ̃ n dãkpa.
[11] Aɔ̃é n sɛ́ ń ɔzĩ lɛ ǹton gɛ̃̀n sí gbɛ̀aro yãnzi.
[12] Yesu wèàla à bè: Wà bè ǹton Dii n Luda lɛ́ ǹ gwaro.
[13] Kɛ̀ Ibilisi Yesu yɔ̃̀ à gwà kɔ̃n yã píngio à yã̀a, ben à à tòn ai zĩkea dɔ.

Yesu nana a zĩia Galili
(Mat 4:12-17, Maa 1:14-15)

[14] Yesu lìara à tà Galili kɔ̃n Luda Nini gbãaao, ben à tɔ́ dà bùsu pìla píngi. [15] È yã daǹnɛ ń
aduakɛkpɛnɔ guu, baade píngi è à sáabu kpá.

*Nazar*ɛtideenɔ gina Yesuzi
(Mat 13:53-58, Maa 6:1-6)

[16] Ben à gàa Nazarɛti, guu kɛ̀ à nɛ́ blèn. Kámmabogurɔɔ zĩ à gàa aduakɛkpɛn lán è kɛ nà.
À fɛ̀ɛ à zɛ̀ lɛ à kyó kɛ, [17] ben wà annabi Isaya takada kpàa. Kɛ̀ à pòro, à bɔ̀ guu kɛ̀ wà yã kɛ̀kii
kɛ̃n-a wà bè:
[18] Dii Ninii kúma,
à ma diɛ mà baaru nnaa kpá takaasideenɔnɛ,
à ma zĩ mà gɔ̃ńzĩndanɛ kpàakpa kɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń zĩnda vĩroonɔnɛ,
mà wɛ́ɛwɛ̃na kpàakpa kɛ vĩ̀anɔnɛ,
mà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yinanɔ poro,
[19] mà Dii gbɛ̃kɛkɛnnɛgurɔɔ kpàakpa kɛ.
[20] Ben à takada pì kòko à kpà dɔnlɛria à vɛ̃̀ɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kpɛ́ guunɔ wɛ́ɛ fĩa ń píngi. [21] Ben
à nà yã'onnɛnaa à bè: Luda yã kɛ̀ pàpa gbã̀a lán ée maa nà. [22] Yã maaa kɛ̀ da à lɛ́n bɔ̀ ń saɛ
ń píngi, aɔ̃ɔe à tɔ́ nnaa sii wà bè: Yusufu nɛ́n yɛ̀roo?
[23] Ben à bèńnɛ: Má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ é yáasi kɛ̀ zumɛ. Tó ḿbe likita ũ, ǹ n zĩnda kɛ̃kɔ̃a. É bemɛ
mà yã kɛ̀ á mà má kɛ̀ zaa Kapɛnamu kɛ ma bɛ wɛ́tɛ guu kɛ̀ dɔ. [24] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, annabi
ègɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ a bɛ wɛ́tɛ guuro. [25] Mɛ́ɛ ooare yãpura, kɛ̀ ludambɛ zɛ́ tàta Ilia gurɔ, gyaanɔnɔɔ
pari. Lou e maro ai wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n mɔ swɛɛdoo, ben dekaa bíta kà Isarailinɔ bùsun píngi,
[26] mɔde Luda e Ilia zĩ ń gbɛ̃kearo, sé gyaanɔɔ kɛ̀ kú Zarɛfa, Sidɔ̃ saɛ. [27] Annabi Ɛlisa gurɔ sɔ̃,
Isarailinɔ bùsun kusunɔɔ dimmɛ, mɔde èe ń gbɛ̃ke kɛ̃kɔ̃aro, sé Siria bùsu gbɛ̃ Naama.
[28] Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú aduakɛkpɛ guunɔ yã pì mà, aɔ̃ fɛ̃̀ maamaa ń píngi. [29] Ben aɔ̃ bɔ̀ kɔ̃n
Yesuo wɛ́tɛ kpɛɛ aɔ̃ gàao sɪ̀sĩ kɛ̀ ń wɛ́tɛ káɛa gòroa, lɛ wà ɔ sɔ̃zi à lɛ́ɛ à sín yãnzi. [30] Ben à bɔ̀
ń tɛ́ à tà.

*Yesu zĩnde k*ɛ̃kɔ̃ana Kapɛnamu
(Maa 1:21-28)

[31] Yesu tà Kapɛnamu, Galili bùsun, ben èe yã daaǹnɛ kámmabogurɔɔ zĩ. [32] À yãdannɛna
bɔ̀ ń saɛ, zaakɛ à yã iko vĩ. [33] Gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kee kú aduakɛkpɛn gwe, ben à wii gbãaa lɛ̀ à bè:
[34] Á'a! Bɔ́n wá vĩ kɔ̃ ɔzĩi, Yesu Nazarɛti? N mɔ ǹ wa kaatɛn yɔ́? Má dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ń dɛ a ũ, ḿbe
Luda gbɛ̃ kɛ̀ kú adona ũ. [35] Ben Yesu gì zĩn pìnɛ à bè: Ǹ yĩtɛ! Ǹ go gɔ̃gbɛ̃ pìa. Ben zĩn pì
gɔ̃gbɛ̃ pì pã̀ɛ gbɛ̃nɔ tɛ́ à gòa, èe à kɛ̃nnaro. [36] Gbɛ̃nɔ bídi kɛ̀ ń píngi, aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa: Bɔ́ taka
bori yãn gwee? È yã da zĩnnɔnɛ kɔ̃n iko gbãaao, ben aɔ̃è goḿma. [37] Ben à tɔ́ dà bùsu pìla
píngi.

*Gyãreen*ɔ kẽkɔ̃ana pari
(Mat 8:14-17, Maa 1:29-34)
38 Kɛ̀ à bɔ̀ aduakɛkpɛn, ben à tà Simɔ bɛ. Simɔ naɔ̃ daa e mèwãaa kɛɛ maamaa, ben wà à
yã òn̪ɛ. 39 Yesu zɛ̀ala à gì mèwãaa pìnɛ, ben à mɛ̀ yĩi kṵ̃. Zaa gwe gɔ̃ɔ à fɛ̀ɛ à pɔ́blee kɛ̀ńnɛ.
40 Kɛ̀ ɔfãntẽ gẽ̀ kpɛ́n, gbẽ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ gyãree vĩinɔ mɔ̀ńyo Yesu kiia, ben à ɔ kɛ̀kɛ ń baadea à ń
kẽkɔ̃a kɔ̃n ń gyã bori sãnda píngio. 41 Zĩnnɔ sɔ̃ɔ e bɔɔ gbẽ̀nɔ guu kɔ̃n wiiio pari wà bɛ̀: Ḿbe
Luda Nɛ́ ũ. Mɔde è gíńnɛ aɔ̃ yã o, kɛ̀ aɔ̃ à dɔ̃̀ Mɛsaya ũ yãnzi.

*Yesu waazik*ɛna Galili
(Maa 1:35-39)
42 Gukẽkɔ̃ana Yesu bɔ̀ wɛ́tɛ guu à gàa gusaɛ, ben gbẽ̀nɔɔ e à wɛtɛɛ. Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀a, aɔ̃ɔ yezi à ń
tóro. 43 Ben à bɛ̀ńnɛ: Sé mà kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru kpá wɛ́tɛ kpaaanɔnɛ dɔ, zaakɛ beee
yãnzin Luda ma zĩzi. 44 Ben à gàa èe waazi kɛɛ Yudea bùsu aduakɛkpɛnɔ guu.

5

*Yesu ìba káakun*ɔ sisina
(Mat 4:18-22, Maa 1:16-20)
1 Zĩkea Yesu zɛna Gɛnɛsarɛti sèbɛ baa, ben gbẽ̀nɔ kàkɔ̃azi pari lɛ wà Luda yã ma yãnzi,
aɔ̃ɔe nakɔ̃rɛɛa. 2 Ben à góro'itɛ è kaɛna baa mèn plaa, sɔrɔkɔnɔ bɔ̀ɛn aɔ̃ɔe ń táarunɔ pipii.
3 Ben à gẽ̀ góro pìnɔ doke guu kɛ̀ dɛ Simɔ pɔ́ ũ, à wɛ́ɛ kɛ̀a à góro pì yĩpa féte à gẽo ín. Ben à
vẽ̀ɛ góro pì guu à yã dà gbẽ̀nɔnɛ.
4 Kɛ̀ à yã ò à yà̀a, ben à bè Simɔnɛ: Ǹ gá kɔ̃n góroo í lɔ̀n, à táaru zu, é kpɔ̀ kũ. 5 Simɔ wèàla
à bè: Dannɛri, wa zĩi kɛ̀ ai guu gàa dɔo wée pɔ́ke kũro, mɔde lán ń ò nà, mɛ́ zu. 6 Kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀
lɛ, aɔ̃ kpɔ̀ kàkɔ̃a gídigidi ai aɔ̃ táarunɔ yezi à kẽ. 7 Ben aɔ̃ ɔ kɛ̀ yáku ń górode daanɔnɛ aɔ̃ mɔ́
wà ń ĩan ká. Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀, aɔ̃ kpɔ̀ kà góro mèn plaaa pìnɔ guu à pà ai aɔ̃ɔ yezi wà vlẽ̀ɛ.
8 Kɛ̀ Simɔ
Pita è lɛ, à kùɛ Yesu gbá saɛ à bè: Ǹ gu ma saɛ Dii, zaakɛ durunkɛrin ma ũ. 9 Simɔ bídi kɛ̀ kɔ̃n
gbẽ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú lɛdoonɔ ń píngi kpɔ̀ parii kɛ̀ aɔ̃ɔ kṵ̃ pì yãnzi. 10 Lɛmɛ dɔ Yemisi kɔ̃n Yohanao,
Zebedi nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ kɔ̃ gbẽ̀ ũ kɔ̃n Simɔo bídi kɛ̀ se. Ben Yesu bè Simɔnɛ: Ǹton tó vĩa n kũro.
Zaa gbà̀a gbẽ̀nteen nɛ́gɔ̃ wɛɛ. 11 Kɛ̀ aɔ̃ kà kɔ̃n ń góroo baa, ben aɔ̃ pɔ́ píngi tòn wà tɛ̀zi.

*Kusu k*ẽkɔ̃ana
(Mat 8:1-4, Maa 1:40-45)
12 Zĩkea Yesu kú wɛ́tɛ ke guu, ben gɔ̃gbẽ̀ kɛ̀ kusu dààlaa mɔ̀. Kɛ̀ à Yesu è, à dàɛ a puua à
wɛ́ɛ kɛ̀a à bè: Dii, tó ń yezi, nɛ́ fɔ̃ ǹ ma kẽkɔ̃a wásawasa. 13 Ben Yesu ɔ bɔ̀ à kèa à bè: Má yezi,
ǹ gɔ̃ wásawasa. Zaa gwe gɔ̃ɔ à kusu yà̀a. 14 Ben Yesu bènɛ: Ǹton o gbẽ̀ke maro. Ǹ gá ǹ n
zĩnda ɔdɔa sa'orinɛ ǹ sa'opɔ kɛ̀ Musa dìɛ kpá n kẽkɔ̃ana sèeda ũ gbẽ̀nɔnɛ.
15 Yesu baaru dàgula dɛ yãala. Gbẽ̀nɔ è kakɔ̃a pari wà à yã ma, lɛ à ń kẽkɔ̃a kɔ̃n ń gyãanɔ
dɔ. 16 Ben Yesu è bɔ ń té à gá adua kɛ gusaɛ.

Gbẽ̀ kaɛna kẽkɔ̃ana
(Mat 9:1-8, Maa 2:1-12)
17 Zĩkea Yesu e yã daańnɛ. Farisi kenɔ kɔ̃n ludayãdannɛri kenɔ vẽ̀ɛna gwe. Aɔ̃ bɔ̀ Galili kɔ̃n
Yudea wɛ́tɛnɔ guu píngi kɔ̃n Yerusalɛmuo. Luda gbãaa kúo, ben èe gyãreenɔ kẽ̀ɛkɔ̃a. 18 Ben
gbẽ̀kenɔ mɔ̀, aɔ̃ɔ gbẽ̀ kaɛna sɛna kɔ̃n daɛbɔo, aɔ̃ɔe zɛ́ wɛtɛɛ wà gẽo wà à diɛ Yesu aɛ. 19 Kɛ̀
aɔ̃ɔe gẽ̀kii ero parii yãnzi, ben aɔ̃ dìdio kpɛ́ musu, aɔ̃ kpɛ́ fɔ̃̀, ben aɔ̃ à pìta kɔ̃n à daɛbɔo zà guu
Yesu aɛ. 20 Kɛ̀ Yesu è aɔ̃ɔ a náanɛ vĩ, à bè: Ma gbẽ̀, n durunnɔ kẽ̀mma. 21 Ludayãdannɛrinɔ
kɔ̃n Farisi pìnɔɔ ò ń nɔ̀sɛ guu: Dén gbẽ̀ kɛ̀ èe dɔkɛɛ Ludao kɛ̀ ũ sɛɛ? Dé bé eé fɔ̃ à durun
kẽ̀ńnɛ, tó èe kɛ Luda ado baasiroo? 22 Yesu ń laasuu dɔ̃̀, ben à ń lá à bè: Bɔ́yãnzi ée laasuu
beee taka lɛɛ a nɔ̀sɛ guuzi? 23 Tó ma bè à durunnɔ kẽ̀a, ke tó ma bè à fɛɛ à táa o, à kparee
bé à aagaa? 24 Má ò lɛ lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Gbẽ̀ntee Nɛ́ durunkẽ̀nnɛna iko vĩ tɔɔtɛ kèmɛ. Ben à bè
gbẽ̀ kaɛna pìnɛ: Ma bènnɛ, ǹ fɛɛ ǹ n daɛbɔ sɛ́ ǹ tá bɛ. 25 Gwe gɔ̃ɔ à fɛ̀ɛ à zɛ̀ ń wáa, à a daɛbɔ
pì sè à tà bɛ, èe Luda sáabu kpaa. 26 Baade píngi lɛ́ àɛ, ben aɔ̃ Luda tɔ́ bɔ̀. Vĩa guu aɔ̃ bè: Wa
dabuyã è gbà̀a.

Levi sisina
(Mat 9:9-13, Maa 2:13-17)
27 Beee gbɛra Yesu bɔ̀, ben à bɛ'ɔɔsiri kɛ̀ wè benɛ Levi è vɛ̃ɛna a bɛ'ɔɔsikpɛn. À bènɛ: Ǹ
mɔ́ ǹ témazi. 28 Ben à fɛ̃ɛ à pɔ́ píngi tòn à tɛ̀zi.
29 Ben à pɔ́ble bíta kɛ̀ a bɛ à Yesu sìsia, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ e pɔ́ bleeńyo pari.
30 Ben Farisinɔ kɔ̃n ń ludayãdannɛrinɔ yãkete kà a ìbanɔzi wà bè: Bɔ́yãnzi ée pɔ́ blee ée í
mii kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔozi? 31 Ben Yesu wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ aafia vĩi bà kú likita
yãoro, sé gyãree. 32 Mɛ́ɛ mɔ́ gbɛ̃ maaanɔ sísi aɔ̃ ń nɔ̀sɛ liɛro, sé durunkɛrinɔ.

Lɛ́yina yã
(Mat 9:14-17, Maa 2:18-22)
33 Ben wà bènɛ: Yaaya ìbanɔ ègɔ̃ lɛ́ yii aɔ̃ègɔ̃ adua kɛɛ baabɔɛ. Lɛmɛ kɔ̃n Farisi ìbanɔ dɔ,
mɔde n gbɛ̃nɔ ègɔ̃ pɔ́ blee aɔ̃ègɔ̃ í miimɛ. 34 Ben Yesu wèńla à bè: É fɔ̃ à be nɔsɛri gbɛ̃nɔ lɛ́
yi gurɔɔ kɛ̀ à kúńyoɔ́? 35 À gurɔɔ é mɔ́ kɛ̀ weé nɔsɛri pì bɔ ń té, gbasa aɔ̃é lɛ́ yi sa. 36 Yesu yã
lɛ̀kɔ̃zińnɛ dɔ à bè: Gbɛ̃ke è uta dufu li wà dì a ziilaro. Tó wà kɛ̀ lɛ, uta dufu é yakamɛ, à zii é
kɔ̃ sí kɔ̃n uta dufu nambata pìoro. 37 Wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu zii guuro. Tó wà kɛ̀ lɛ, wɛ̃ dufu
pì é tùu pũtãmɛ, eé kwɛ́ɛ, tùu é yaka. 38 Auo, wè geepiwɛ̃ dufu ká tùu dufu guumɛ. 39 Gbɛ̃ kɛ̀
kɔ̃ dɔ̃̀ kɔ̃n wɛ̃ zi minao è à dufu sáabu kpáro, è be à zii bé à nna.

6

Kámmabogurɔ yã
(Mat 12:1-14, Maa 2:23-3:6)
1 Kámmabogurɔɔ zĩkea Yesu e pãa buraanɔla, ben à ìbanɔ pɔ́wɛɛ wòro aɔ̃ suguu pà ń ɔɔn,
aɔ̃ɔe soo. 2 Ben Farisi kenɔ bèńnɛ: Bɔ́yãnzin ée yã kɛ̀ dɛ wè kɛ kámmabogurɔɔ zĩroo kɛɛzi?
3 Yesu wèńla à bè: Ée à kyó kɛ á è lán Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔɔ kɛ̀ nà gurɔɔ kɛ̀ nɔaa e ń dɛɛroo?
4 À gɛ̃̀ Luda ua guu à burɛdi kɛ̀ wà kàɛ Ludanɛ sɛ̀ à sò, à kpà a gbɛ̃nɔa, burɛdi kɛ̀ gbɛ̃kee à
sona zɛ́ vĩro, sé sa'orinɔ. 5 Ben Yesu bèńnɛ: Gbɛ̃ntee Né bé à iko vĩ kámmabogurɔɔa.
6 Kámmabogurɔ pãnde zĩ dɔ Yesu gɛ̃̀ aduakɛkpɛn èe yã daańnɛ. Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe à ɔplaa
fɛ̃fɛ̃na. 7 Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔɔ e Yesu tàasi kɛɛ, tó eé à kɛ̃kɔ̃a kámmabogurɔɔ zĩ,
lɛ wà yã e wà dia. 8 À ń laasuu dɔ̃̀, ben à bè gbɛ̃ kɛ̀ à ɔɔ fɛ̃fɛ̃na pìnɛ: Ǹ fɛɛ ǹ zɛ zà guu. Kɛ̀ à
fɛ̀ɛ à zɛ̀ gwe, 9 ben Yesu bèńnɛ: Mɛ́ɛ a laamɛ. À zɛ́ vĩ wà yã maaa kɛ kámmabogurɔɔ zĩɔ́, ke
à zaaa? Wà gbɛ̃ mì sín yɔ́, ke wà dɛmɛ? 10 Yesu ń gwá à lìgańzi ń píngi, ben à bè gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ:
Ǹ n ɔɔ pì poro. Kɛ̀ à pòro, ben à ɔɔ kɛ̀ a gbèn. 11 Farisinɔ pɔ fɛ̃̀ maamaa, ben aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃
Yesuzi, dian aɔ̃é kɛnɛ nà.

*Zɩ̀ri gɔ̃*ɔn kuri awɛɛplaaanɔ diɛna
(Mat 10:1-4, Maa 3:13-19)
12 Gurɔ beeea Yesu bɔ̀ à gàa adua kɛ sɩ̀sɩ̃gɛɛzi, ben à wɛ́ɛ kɛ̀ Ludaa gwãavĩ ai guu gàa dɔo.
13 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben à a ìbanɔ sìsiazi, à gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ bɔ̀ ń té, à ń díɛ zɩ̀rinɔ ũ. 14 Gbɛ̃
pìnɔ tɔ́n yɛ̀: Simɔ kɛ̀ à tɔ́ kpànɛ Pita, à dãaro Anduru, Yemisi, Yohana, Filipi, Batɔlɔmiu,
15 Matiu, Tomasi, Alafeu nɛ́ Yemisi, Simɔ kɛ̀ wè benɛ Aĩade, 16 Yemisi nɛ́ Yudasi kɔ̃n Yudasi
Isikariɔti kɛ̀ gɔ̃̀ bɔnkpɛɛdee ũuo.

*Yesu yãdannɛ*na Galili
(Mat 4:23-25)
17 Yesu pìtańyo à zɛ̀ gusararaaa, guu kɛ̀ à ìba kpaaanɔ kɔ̃n pariio kún. Aɔ̃ bɔ̀ Yerusalɛmu
kɔ̃n Yudea bùsuo píngi kɔ̃n ísialɛa wɛ́tɛ kɛ̀ kú Taya kɔ̃n Sidɔ̃o saɛnɔ. 18 Aɔ̃ mɔ̀ à yã ma, lɛ à ń
kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n ń gyãanɔ dɔ. Gbɛ̃ kɛ̀ zĩn e ĩa daańmanɔ kɛ̃̀kɔ̃a dɔ. 19 Baade píngi e wɛtɛɛ à ɔ kɛa,
zaakɛ gbãaa e bɔɔ à guu, èe gbɛ̃ píngi kɛ̃ɛkɔ̃amɛ.

*Aubarikadeen*ɔn Yesu ìbanɔ ũ
(Mat 5:1-12)
20 Ben à wɛ́ɛ sɛ̀ à a ìbanɔ gwà à bè:
Aubarikadeenɔn amɔa takaasideenɔ ũ,

zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɛ a pɔ́ ũ.
21 Aubarikadeenɔn amɔa kɛ̀ nɔaa e a dɛɛ tiaanɔ ũ,
zaakɛ é kã.
Aubarikadeenɔn amɔa kɛ̀ ée ɔ́ɔ dɔɔ tiaanɔ ũ,
zaakɛ é yáa dɔ.
22 Aubarikadeenɔn a ũ,
tó wà zàagu, tó wà gìazi, tó wà a sɔ̃sɔ̃,
tó wà a tɔ́ zaaa sì Gbɛ̃ntee Nɛ́ yãnzi.
23 Gurɔɔ kɛ̀ yã beeenɔ a le, à pɔnnaa kɛ à vĩvĩ kɔ̃n pɔnnaao, zaakɛ a láada bíta ludambɛ. Lɛn aɔ̃ dezinɔ kɛ̀ annabinɔnɛ lɛ.
24 Wãiyoo amɔa ɔɔdeenɔ,
a gĩakɛ a a mɛ̀ nnaa mà kɔ̀.
25 Wãiyoo amɔa kɛ̀ á kãna tiaanɔ,
nɔaa é a dɛ.
Wãiyoo amɔa kɛ̀ ée yáa dɔɔ tiaanɔ,
é sósobi kɛ à ɔ́ɔ dɔ.
26 Wãiyoo apinɔ, tó baade píngi e a tɔ́ nnaa sii,
zaakɛ lɛn aɔ̃ dezinɔ kɛ̀ annabi ɛgɛdeenɔnɛ lɛ.

Yena ibɛɛzi
(Mat 5:38-48)

27 Mɛ́ɛ oo amɔa kɛ̀ ée ma yã maanɔnɛ, àgɔ̃ ye a ibɛɛnɔzi à à maaa kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zàaguunɔnɛ.
28 À sa maaa o gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è sa zaaa oareenɔnɛ. À adua kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ĩa daawaanɔnɛ. 29 Tó gbɛ̃ n swãn kɛ̀ n gasu dooa, ǹ à doo dɔnɛ dɔ. Tó gbɛ̃ n utadaa sìmma, ǹton gínɛ kɔ̃n n dansikioro.
30 Tó gbɛ̃ pɔ́ wɛ́ɛ kɛ̀mma, ǹ kpáa. Tó gbɛ̃ n pɔ́ sìmma, ǹton gbekaaro. 31 À kɛ gbɛ̃nɔnɛ lán á yezi aɔ̃ kɛare nà. 32 Tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeaziinɔn á yeńzi, bɔ́ sáabun á vĩi? Baa durunkɛrinɔ ègɔ̃ ye gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeńzinɔzi se. 33 Tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à maaa kɛareenɔn eè à maaa kɛńnɛ, bɔ́ sáabun á vĩi? Baa durunkɛrinɔ è kɛ lɛ se. 34 Tó gbɛ̃ kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔzi à pɔ́ eḿmanɔn eè pɔ́ sɛ̃kãńnɛ, bɔ́ sáabun á vĩi? Zaakɛ durunkɛrinɔ è pɔ́ sɛ̃kãkɔ̃nɛ, lɛ aɔ̃ e wà à gɛ̃ɛ sí yãnzimɛ. 35 Àgɔ̃ ye a ibɛɛnɔzi à à maaa kɛńnɛ. À pɔ́ sɛ̃kãńnɛ wɛ́ɛdɔzisai, é láada bíta e, égɔ̃ dɛ Luda Musude nénɔ ũ, zaakɛ è à maaa kɛ guturunɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ zaaanɔ. 36 Àgɔ̃ wɛ̃nda vĩ lán a De wɛ̃nda vĩ nà.

*K*ɔ̃ taari'ena
(Mat 7:1-6)

37 Àton gbɛ̃ taari ero, Luda é a taari e sero. Àton yã vɛ̃ɛ gbɛ̃aro, Luda é yã vɛ̃ɛawaro. À sùu kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔ, Luda é sùu kɛao. 38 À gbɛ̃ gba pɔ́, Luda é a gba se. Eé zaka maaa kɛ̀ à gbɛ̀gbɛ̃ à wɛ̀ à pà yɛ́lɛlɛ káare a utalɛn. Zaakɛ zaka kɛ̀ eè yɔ̃ońnɛn Luda é yɔ̃onnɛ se.
39 Ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Vĩa é fɔ̃ à gò kũ vĩanɛɔ́? Aɔ̃ plaa ń píngi é si wɛ̀ɛnloo? 40 Ìba ègɔ̃ dɛ a dànnɛrilaro, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ yã dàda à bɔ̀ɛzi dɛ lán a dànnɛri bàmɛ. 41 Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ sɛ̀buru kɛ̀ da n gbɛ̃daaa wɛ́ɛn eezi, bensɔ̃ nɛ́ɛ lí kɛ̀ da n wɛ́ɛn yã daaroo? 42 Mmɔn kɛ̀ nɛ́ɛ líkusu kɛ̀ da n wɛ́ɛn eero, nɛ́ kɛ dia ǹ be n gbɛ̃daaanɛ, à tó ǹ sɛ̀buru kɛ̀ da à wɛ́ɛn bɔnɛ? Mɔnafikide! Ǹ líkusu kɛ̀ da n wɛ́ɛn bɔ gĩa, nɛ́ gbasa ǹ guu e wásawasa, lɛ ǹ e ǹ sɛ̀buru kɛ̀ kú n gbɛ̃daa wɛ́ɛn bɔnɛ.

*Gb*ɛ̃ dɔ̃na a yãkɛnaa
(Mat 7:16-20, 12:33-36)

43 Lí maaa è nɛ́ zaaa iro, lí zaaa è nɛ́ maaa iro. 44 Wè lí píngi dɔ̃ a nɛ́amɛ. Wè kãkãa bo lɛ̀ líaro, wè geepi e gyantoaro. 45 Gbɛ̃ maaa è à maaa bɔ à maaa kɛ̀ kaɛna a guumɛ. Gbɛ̃ zaaa sɔ̃ è à zaaa bɔ à zaaa kɛ̀ kaɛna a guumɛ. Zaakɛ yã kɛ̀ swɛ̀ pàn lɛ́ è o.

*Kp*ɛ́bori gɔ̃ɔn plaaanɔ
(Mat 7:24-27)

46 Bɔ́yãnzin eègɔ̃ ma sísii Dii, Diizi, ben eè yã kɛ̀ má ò kɛroo? 47 Gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ ma kiia, à ma yã mà ben à zĩi kɛ̀a, mɛ́ ɔdɔaare lán adee dɛ nà. 48 À dɛ lán ɛ̃bori kɛ̀ wɛ̀ɛ yɔ̃ zɑ̃̀azã à ɛ̃ɛ kpàɛ gbɛ̀a

bàmɛ. Kɛ̀ swaa pà, í dàgula à kà kpɛ́ pìzi, èe nigãro kɛ̀ wà bò maa yãnzi. [49] Gbɛ̃ kɛ̀ à ma yã
mà ben èe zĩi kɛaroo dɛ lán ɛ̃bori kɛ̀ ɛ̃ɛ kpàɛ tɔɔtɛla pã wɛ̀ɛyɔ̃sai bàmɛ. Kɛ̀ swa'i kàzi, ben à
kwɛ̀ bìtim gɔ̃ɔ. Kpɛ́ pì yakana kɛ̀ bíta.

7

*Sozan*ɔ gbɛ̃nsi zĩkɛri kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 8:5-13)

[1] Kɛ̀ Yesu yã beeenɔ ò gbɛ̃nɔnɛ píngi à yà̀a, ben à gàa Kapɛnamu. [2] Romu sozanɔ gbɛ̃nsi
kee kú gwe, à zĩkɛri vĩ kɛ̀ à bɛ̀ɛ vĩnɛ maamaa, ben èe gyãa kɛɛ ai à kà gana. [3] Kɛ̀ gbɛ̃nsi pì
Yesu baaru mà, à Yuda gbɛ̃nsinɔ zĩà wà wɛ́ɛ kɛa à mɔ́ à a zĩkɛri pì mì sí. [4] Kɛ̀ aɔ̃ kà Yesu kiia,
aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a gbãngbãn wà bè: Gbɛ̃ pì kɔ̃ sìo ǹ à ĩan ká. [5] À ye wa boriizi, àmbe à aduakɛkpɛ
dɔ̀we. [6] Ben Yesu gàaǵyo. Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n à bɛɛo, ben gbɛ̃nsi pì a gbɛ̃nnanɔ zĩ̀ wà yã kɛ̀kii
onɛ: Dii, ǹton ĩa da n zĩndaaro, mɛ́ɛ ká ǹ gɛ̃ ma bɛro. [7] Beee yãnzin má dìɛ kɛ̀ mɛ́ɛ ká mà
mɔ́ n kiia ma zĩndaro. Ǹ yã o, ma zĩkɛri é kɛ̃kɔ̃a. [8] Zaakɛ mapi se wà iko vĩmamɛ, má iko
vĩ sozanɔa. Mɛɛ̀ o aɔ̃ gbɛ̃ doonɛ à gá, è sɔ̃ gá. Mɛɛ̀ o à pãndenɛ à mɔ́, è sɔ̃ mɔ́. Mɛɛ̀ o ma
zĩkɛrinɛ à kɛ̀ kɛ, è sɔ̃ kɛ. [9] Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à bɔ̀ à saɛ. Ben à lìɛ à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ téazinɔnɛ:
Mɛ́ɛ ooare, mɛ́ɛ e gbɛ̃ke ma náanɛ kɛ̀ lɛ Isarailinɔ tɛ́ro. [10] Kɛ̀ zĩ̀ri pìnɔ lìara wà sù, aɔ̃ɔ è zĩkɛri
pì kɛ̀̀kɔ̃a.

*Gyaan*ɔ nɛ́ mèn do léle fɛɛna gaan

[11] Beee gbɛra Yesu gàa wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Naini guu. À ìbanɔ kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ gàao paripari.
[12] Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n wɛ́tɛ pì bĩilɛo, à è wà gɛ̀ sɛna wèe bɔɔo. Gyaanɔ nɛ́ mèn do léleme.
Wɛ́tɛpideenɔɔ kú kɔ̃n nɔgbɛ̃ pìo pari. [13] Kɛ̀ Dii à è, ben à kɛ̀nɛ wɛ̃nda à bènɛ: Ǹton ɔ́ɔ dɔro.
[14] Ben à sɔ̀̀ gɛ̀ pìzi à ɔ kɛ̀ à àkpatia. Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sɛnanɔ zè, ben à bè: Gɔ̃kparɛ, má ònnɛ ǹ fɛɛ!
[15] Ben gɛ̀ pì fɛ̀ɛ à vɛ̀̀ɛ à nà yã'onaa. Ben Yesu à kpà à daa. [16] Vĩa gbɛ̃nɔ̀ kṵ̀ ń píngi, aɔ̃ Luda
sáabu kpà wà bè: Wa annabi ìsi è wa tɛ́. Aɔ̃ bè dɔ: Luda mɔ̀ a gbɛ̃nɔ gwa. [17] Ben Yesu baaru
dà Yudea bùsula kɔ̃n bùsu kɛ̀ ligazinɔ píngi.

*Yaaya Batisik*ɛri zĩ̀rinɔ
(Mat 11:2-19)

[18] Yaaya ìbanɔ yã pìnɔ tɔ̃kɛ̀̀nɛ píngi. Ben Yaaya ń gɔ̃ɔn plaaanɔ sìsi [19] à ń zĩ Diia aɔ̃ à la,
àmbe gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́ ũɔ́, ke wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ gbɛ̃ pãndezimɛ? [20] Kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔ kà Yesu kiia, aɔ̃ bènɛ:
Yaaya Batisikɛri bé à wa zĩ wà n la, ḿbe gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́ ũɔ́, ke wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ gbɛ̃ pãndezimɛ?
[21] Zaa gwe gɔ̃ɔ Yesu gbɛ̃nɔ kɛ̀̀kɔ̃a pari kɔ̃n ń gyãanɔ kɔ̃n ń wãwãanɔ kɔ̃n ń zĩnnɔ. À tò vĩ̀anɔ
guu è pari dɔ. [22] Ben à bè Yaaya zĩ̀rinɔnɛ: À gá à yã kɛ̀ á è bensɔ̃ á mànɔ gbãnɛ. À onɛ vĩ̀anɔɔ e
guu ee, ɛrɛnɔɔ e táa oo, kusunɔɔ e kɛ̃ɛkɔ̃a, swãdoonɔɔ e yã maa, gɛ̀nɔɔ e fɛɛɛ, takaasideenɔɔ
e baaru nna waazi maa. [23] Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è fu ma yãaroo ũ.

[24] Kɛ̀ Yaaya zĩ̀rinɔ tà, Yesu Yaaya yã ò pariinɛ à bè: Bɔ́n a gaa gwa gbáan? Kàba kɛ̀ ĩa e
nigãan yɔ́? [25] Bɔ́n a gaa gwa saa? Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́kãsã zãɛ danan yɔ́? Nnamari kɛ̀ aɔ̃è pɔ́kãsã maaa
daanɔ ègɔ̃ kú kíbɛmɛ. [26] Bɔ́n a gaa gwa saa? Annabin yɔ́? Lɛmɛ! Mɛ́ɛ ooare à dɛ annabila
se. [27] Zaakɛ Yaayan wà à yã kɛ̀̀ Luda yãn wà bè:

Mɛ́ ma zĩ̀ri gbarɛ n ã
à zɛ́ kɛkɛnnɛ.

[28] Mɛ́ɛ ooare, nɔgbɛ̃ nɛ́'ina guu gbɛ̃kee e ká Yaaya ũro. Baa kɔ̃n beeeo gbɛ̃ kɛ̀ dɛ gbɛ̃ kpɛɛdee
ũ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu dɛàla.

[29] Kɛ̀ baade píngi à yã mà, ai kɔ̃n bɛ'ɔɔsirinɔ sé, aɔ̃ yã nnaa kpà Ludaa, zaakɛ Yaaya ń batisi
kɛ̀. [30] Farisinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ sɔ̃ gì yã kɛ̀ Ludaa dìɛ à kɛńnɛzi, ben aɔ̃ɔe we Yaaya ń
batisi kɛ̀ro.

[31] Ben Yesu bè: Bɔ́n mɛ́ tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ lɛ́kɔ̃zio? Bɔ́n aɔ̃ɔ bɔ̀kɔ̃bao? [32] Aɔ̃ɔ dɛ lán nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
yàra guu, aɔ̃ɔe lɛ́ zuukɔ̃zinɔ bà wèe bee:
Wa kure pɛ̀are, ée ɔ̃ wãro.

Wa wɛ̃nda lɛ̀ sìare, ée ɔ́ɔ dɔro.
33 Zaakɛ Yaaya Batisikɛri mɔ̀, èe burɛdi sóro, èe wɛ̃ɛ miro, ben a bè zĩndeemɛ. 34 Gbɛ̃ntee Né
mɔ̀, è pɔ́ ble è í mi, ben a bè: Guturu wɛ̃mirimɛ, bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔ gbɛ̃nnamɛ.
35 Mɔde wè ɔ̃ndɔ̃ɔ dɔ̃ a yãkɛnaamɛ.

*N*ɔ́si gũnnade kuna Yesu gbáa

36 Farisi ke Yesu sìsi à mɔ́ à pɔ́ bleao. Yesu gàa à bɛ, ben èe pɔ́ blee gɛɛkɛsɛkɛna. 37 Nɔgbɛ̃
dàzaade kee kú wɛ́tɛ pì guu. Kɛ̀ à mà Yesu e pɔ́ blee Farisi pì bɛ, ben à mɔ̀ gwe gbaaa nɛ́ngoo
kɛ̀ nɔ́si gũ nnaao kú à guu. 38 À zɛ̀ à kpɛɛ à gbá saɛ, èe ɔ́ɔ dɔɔ. À wɛ́ɛ'i e tɔ̃ɔ à kɛ̀sɛkpɛɛa, ben
èe gogoo kɔ̃n a mìkão, à lɛ́ pɛ̀pɛ à gbáa, ben à nɔ́si gũ nnaa pì kùa. 39 Kɛ̀ Farisi kɛ̀ à à sìsi
pì è lɛ, ben à ò a swɛ̃̀n: Tó gbɛ̃ pì né annabimɛ, lɛ à nɔgbɛ̃ kɛ̀ èe ɔ kɛɛa kɛ̀ taka dɔ̃̀, kɛ̀
dàzaadeemɛ. 40 Ben Yesu bè Farisi pìnɛ: Simɔ, má yãke vĩ mà onnɛ. Simɔ bè: Ǹ o, Dannɛri.
41 Yesu bè: Ɔɔdakɛri ke bé à kuu, gɔ̃ɔn plaaanɔ à fĩa kũna, gbɛ̃ doo kondogi ɔɔ mèn wàa plaa
kpɛ́ basɔɔro, gbɛ̃ doo sɔ̃ mèn baplaa akuri. 42 Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ke vĩ wà fĩa booro, ben à ń kɛ̃ aɔ̃ plaa
ń píngi. Aɔ̃ té, dé bé eégɔ̃ yezi dɛ a daalaa? 43 Simɔ wèàla à bè: Méɛ daa gbɛ̃ kɛ̀ wà à kɛ̀̃ kɔ̃n
ɔɔ bítaomɛ. Yesu bènɛ: N we maa. 44 Ben Yesu aɛ dɔ̀ nɔgbɛ̃ pìa, à bè Simɔnɛ: N nɔgbɛ̃ pì èɔ́?
Kɛ̀ ma gɛ̃ n bɛ, nɛ́ɛ í kpáma ma gbá pìpiro, nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ ma gbá pìpi kɔ̃n a wɛ́ɛ'io à gògo kɔ̃n
a mìkão. 45 Nɛ́ɛ lɛ́ pémaro, nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, zaa gurɔɔ kɛ̀ ma gɛ̃ kɛ̀, èe kámma bo kɔ̃n lɛ́pɛna ma
gbáaoro. 46 Nɛ́ɛ nɔ́si kɛ ma mìaro, nɔgbɛ̃ pì sɔ̃ nɔ́si gũnnadee kù ma gbánɔa. 47 Beee yãnzi
mɛ́ɛ oonnɛ, à yemazi maamaa kɛ̀ à durun bíta kɛ̀̃a yãnzimɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ wà à kɛ̀̃ kɔ̃n à nɛ́ngoo
sɔ̃, yenzi nɛ́ngon ègɔ̃ vĩ. 48 Ben à bè nɔgbɛ̃ pìnɛ: N durunnɔ kɛ̀̃mma. 49 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́
blee lɛdoonɔ bèkɔ̃nɛ: Dén gbɛ̃ pì ũ, kɛ̀ èe durunnɔ kɛ̃ɛńnɛɛ? 50 Ben Yesu bè nɔgbɛ̃ pìnɛ: Ma
náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n mì sì. Ǹ tá bɛ aafia.

8

*N*ɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ té Yesuzinɔ

1 Beee gbɛra Yesu lìga wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo, lakutu kɔ̃n lakutuo, èe waazi kɛɛ èe kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia baaru nnaa kpaańnɛ. À zɔ̀̃ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ gàao 2 kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ à zĩnnɔ
bɔ̀ ń guu à ń kɛ̃kɔ̃a kɔ̃n ń gyãanɔo. Mariama kɛ̀ wè benɛ dɔ Mariama Magadalɛni kɛ̀ Yesu
zĩn mèn swɛɛplaaanɔ bɔ̀ɛ à guu kú ń té 3 kɔ̃n Hɛrɔdu bɛgwari Kuza naɔ̃ Yoanao kɔ̃n Suzanao
kɔ̃n nɔgbɛ̃ pãndenɔ pari. Aɔ̃ègɔ̃ Yesu kɔ̃n a zɔ̀̃rinɔ gwaa kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩio.

*Yãlɛ*kɔ̃zina kɔ̃n pɔ́wɛɛfãrio
(Mat 13:1-23, Maa 4:1-20)

4 Wà bɔ̀ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo wà kàkɔ̃a Yesuzi, ben à yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: 5 Búbari ke bé à bɔ̀ à
gàa pɔ́wɛɛ fã. Lán èe fãa nà, à kenɔ lɛ̀ɛ zɛ́ guu wà táa òa, ben bãanɔ mɔ̀ wà blè. 6 À kenɔ lɛ̀ɛ
gbɛ̀ sàra musu. Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ, ben aɔ̃ gàga, kɛ̀ aɔ̃ɔe mɔdɔ ero yãnzi. 7 À kenɔ lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guu, ben
lɛ̀ fɛ̀ɛńyo lɛdo à nàkɔ̃rɛḿma. 8 À kenɔ sɔ̃ lɛ̀ɛ tɔɔtɛ maaa guu, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wà nɛ́ ì lɛo basɔɔro.
Kɛ̀ à ò lɛ, à pʊ̀̀tã à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

9 À ìbanɔ à là yã pì bɔkɔ̃tɛnazi. 10 Ben à bè: Luda a gba zɛ́ à kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia asiinɔ dɔ̃,
mɔde mɛ̀ o gbɛ̃ kpaaanɔnɛ kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinaomɛ, lɛ aɔ̃ guu gwa pɔ́ke'ena sai, aɔ̃ yã ma à dɔ̀rɔ
dɔ̃na sai. 11 Yã pì bɔkɔ̃tɛnan yè: Pɔ́wɛɛ pì né Luda yãmɛ. 12 Zɛ́ guu pɔ́nɔɔ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è
Luda yã maanɔ bà, ben Ibilisi è mɔ́ à yã pì bɔ ń swɛ̃̀ guu, lɛ aɔ̃ton Luda náanɛ kɛ à ń mì síro
yãnzi. 13 Gbɛ̀ sàra musu pɔ́nɔɔ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda yã ma wà sí kɔ̃n pɔnnaaonɔ bà, mɔde
aɔ̃ɔ kãsãa vĩro. Aɔ̃è Luda náanɛ kɛ gurɔ plaa, mɔde tó wà ń yɔ̃ wà gwà, aɔ̃è fumɛ. 14 Pɔwɛɛ kɛ̀
lɛ̀ɛ lɛ̀nɔ guunɔɔ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda yã maanɔ bà, mɔde anduna kɛ̀̀hãnkɛna kɔ̃n auziki
yão kɔ̃n pɔnnakɛnao è nakɔ̃rɛḿma, aɔ̃è fɔ̃ wà nɛ́ i à màro. 15 Tɔɔtɛ maaa pɔ́nɔɔ dɛ lán gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃è Luda yã ma kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao aɔ̃è sí kɔ̃n nɔ̀sɛmaaaonɔ bà, ben aɔ̃è mɛna fɔ̃ ai aɔ̃ kɛo
kaarana pɔ́ ũ.

*Yãlɛ*kɔ̃zina kɔ̃n fitiao
(Maa 4:21-25)

16 Wè fitia na wà taa kúɛa ke wà diɛ daɛbɔ gbáruro. Wè di dabu musumɛ, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe
gɛ̃ɛnɔ gupuraa e yãnzi. 17 Pɔ́kee kú utɛna kɛ̀ weé gí bɔo gupuraaziro. Asiiyã kee kuu kɛ̀ weé
ma wà gí o gupuraaziro. 18 Beee yãnzi à yã ma kɔ̃n làakario. Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ.
Gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ke vĩroo sɔ̃, baa pɔ́ kɛ̀ èe daa á vĩi Luda é sía.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Maa 3:31-35)

19 Yesu da kɔ̃n à dãaronɔ mɔ̀ à kiia, ben aɔ̃ɔe e wà sɔ̃̀ziro parii yãnzi. 20 Ben wà bènɛ: N da
kɔ̃n n dãaronɔ kú bàazi, aɔ̃ɔ ye n kɔ̃'enazi. 21 Ben à wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Luda yã ma aɔ̃ zĩi
kɛanɔn ma da kɔ̃n ma dãaronɔ ũ.

Yesu zàga'ĩa zɛna
(Mat 8:23-27, Maa 4:35-41)

22 Zĩkea Yesu gɛ̃̀ góro'itɛ guu kɔ̃n a ìbanɔ, ben à bèńnɛ: Wà bikũ sɛ̀bɛ baa. Ben aɔ̃ dà zɛ́n.
23 Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa, ii Yesu lè. Ben zàga'ĩa fɛ̃ɛ sɛ̀bɛla, í e kaa góro guu, aɔ̃ɔ kú kari lɛ́zĩ. 24 Ben
à ìbanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ à vù wà bè: Dannɛri! Dannɛri! Wée kaatɛɛ! Ben à fɛ̃ɛ à gì ĩanɛ kɔ̃n í kɛ̀ èe ń
góro yĩpayĩpaao, ben à zɛ̀, guu kɛ̀ kítikiti. 25 Ben à bèńnɛ: Á ma náanɛ vĩroo? Ben yã pì bɔ̀
ń saɛ, vĩa ń kũ, ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Dén gbɛ̃ kɛ̀ ũ sɛɛ? Baa ĩa kɔ̃n ío, è yã diɛńnɛ, ben aɔ̃è à yã
mamɛ.

*Ĩade kɛ̃̀*kɔ̃ana
(Mat 8:28-34, Maa 5:1-20)

26 Ben aɔ̃ kà Gadara bùsun sɛ̀bɛ baa Galili bùsu ɔfãntɛ̃̀bɔɛ kpa. 27 Kɛ̀ Yesu bikũ̀ í baa, à
dàkɔ̃rɛ kɔ̃n wɛ́tɛ gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ zĩn vĩio. À gurɔplaa kɛ̀ èe pɔ́kãsãa naawaro. Ɛ̀gɔ̃ kú bɛro, sé
mirakpɛtɛa. 28-29 Wè à yi kɔ̃n mɔ̀kyakoonɔ wè à da lín à kũna yãnzi, mɔde è mɔ̀kyakoo pìnɔ
kɛ̃̀kɛ̃̀mɛ, zĩn pì è à si sɛ̃̀n. Kɛ̀ à Yesu è, ben à wii lɛ̀ à mɔ̀ à kùɛ à aɛzĩ, ben à pũ̀tã à bè: Yesu,
Luda Musude Né, bɔ́n wá vĩ kɔ̃ ɔzĩi? N yã nna! Ǹton wɛ́ɛ tãmaro. À ò lɛ kɛ̀ Yesu bè zĩn pãsĩ
pì bɔ à guu yãnzimɛ. 30 Ben Yesu à là à bè: N tɔ́n diaa? Ben à wèàla à bè: Ma tɔ́n Pari. Zaakɛ
zĩnnɔɔ kú à guu parimɛ. 31 Ben zĩn pìnɔ agbaa kpà Yesunɛ maamaa wà bè àton ń gbarɛ aɔ̃
si gèwãa wɛ̀ɛ zòoto guuro.

32 Alɛdɛ kpàsa bíta kú gwe, aɔ̃ɔe pɔ́ blee sɔ̃̀sĩgɛɛzi. Ben zĩn pìnɔ wɛ́ɛ kɛ̀ Yesua à ń gba zɛ́
aɔ̃ gɛ̃ ń guu. Yesu ń gbá zɛ́, 33 ben zĩnnɔ gò gbɛ̃ pìa wà gɛ̃̀ alɛdɛ pìnɔ guu. Ben alɛdɛ kpàsa
pì wì bào aɔ̃ sòro sɔ̃̀sĩgɛɛzi wà sì sɛ̀bɛn wà gàga gwe. 34 Kɛ̀ aɔ̃ alɛdɛdãrinɔɔ è lɛ, aɔ̃ bàa lɛ̀ wà
gàa wà yã pì tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ wɛ́tɛ guu kɔ̃n buraanɔ. 35 Ben wà bɔ̀ɛ lɛ wà yã kɛ̀ kɛ̀ pì gwa. Kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀
Yesu kiia, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ zĩnnɔ gòa pì è vɛ̃ɛna Yesu gbá saɛ pɔ́kãsãao dana, à kú a làakaria. Ben
vĩa ń kũ. 36 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì è wɛ́ɛnɔɔ òńnɛ dian wà zĩndee pì kɛ̃̀kɔ̃a nà, 37 ben Gadara bùsu
gbɛ̃̃nɔ píngi wɛ́ɛ kɛ̀ Yesua à bɔ ń bùsun, zaakɛ vĩa ń kũ maamaa. Ben à gɛ̃̀ góro'itɛ guu èe
taa. 38 Gbɛ̃ kɛ̀ zĩnnɔ gòa pì agbaa kpànɛ lɛ à táo, mɔde Yesu gìnɛ à bè: 39 Ǹ ɛara ǹ tá n bɛ ǹ yã
kɛ̀ Ludaa kɛ̀nnɛɛ ońnɛ píngi. Ben à tà à yã kɛ̀ Yesu kɛ̀aree kpàakpa kɛ̀ wɛ́tɛ pì guu píngi.

Yairu né fɛɛna gaan kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ ɔ kɛ̀ Yesu utaao
(Mat 9:18-26, Maa 5:21-43)

40 Kɛ̀ Yesu ɛ̀ara à sù, ben gbɛ̃̃nɔ gbãakɛ kpàzi, zaakɛ baade píngi e à dãamɛ. 41 Ben gɔ̃gbɛ̃
kɛ̀ dɛ aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi ũu kɛ̀ wè benɛ Yairu mɔ̀ à dàɛ a puua Yesu gbá saɛ, à kúɛ kɛ̀nɛ lɛ à
gá a bɛ, 42 kɛ̀ à nɛ́ mèn do léle e gaa yãnzi. Nɛ́nɔgbɛ̃ pì kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. Kɛ̀ Yesu e gaa,
ben parii e nakɔ̃rɛɛa.

43 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe, aru è bɔɛa à kà wɛ̃̀ kuri awɛɛplaa. Pɔ́ kɛ̀ à vĩ píngi à dɛ̀ ɛ̃zɛ̃deenɔ kiia,
mɔde gbɛ̃kee e fɔ̃ à à kɛ̃̀kɔ̃aro. 44 Kɛ̀ à sɔ̃̀ Yesuzi kpɛɛ kpa, ben à ɔ kɛ̀ à uta léa. Zaa gwe gɔ̃ɔ
à arubɔɛna zɛ̀. 45 Ben Yesu bè: Dé bé à ɔ kèmaa? Ben baade píngi bè á à yã dɔ̃ro. Ben Pita
bè: Dannɛri, gbɛ̃̃nɔɔ liganzi aɔ̃ɔe nakɔ̃rɛɛmma. 46 Ben Yesu bè: Gbɛ̃ke ɔ kèma, zaakɛ má dɔ̃
kɛ̀ gbãaa bɔ̀ ma mè guu. 47 Kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì è wà a yã dɔ̃̀, ben à mɔ̀ èe lugalugaa à dàɛ a puua à
gbá saɛ, ben à yã kɛ̀ tò à ɔ kèa ò baade píngi wáa kɔ̃n dian à aafia è nào gɔ̃ɔ. 48 Yesu bènɛ:
Nɔgbɛ̃, ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃̀kɔ̃a. Ǹ tá bɛ aafia.

49 Kɛ̀ Yesu kpɛ́ èe yã̃ oo, wà bɔ̀ aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi pì bɛ, wà mɔ̀ wà bènɛ: N nɛ́ pì kɛ̀ sai,
ǹton ĩa da dannɛria dɔro. 50 Yesu yã̃ pì mà, ben à bè Yairunɛ: Ǹton tó swɛ̀̃ kɛ̃nguro. Ǹ ma
náanɛ kɛ dé, eé kɛ̃kɔ̃a. 51 Kɛ̀ à kà à bɛ, èe we gbɛ̃ke gɛ̃̀aoro, sé Pita kɔ̃n Yohanao kɔ̃n Yemisio
kɔ̃n nɛ́ pì de kɔ̃n à dao. 52 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔɔ e ɔ́ɔ dɔɔ ń píngi aɔ̃ɔe kpãngeda kɛɛ. Ben
Yesu bè: Àton ɔ́ɔ dɔro. Èe garo èe ii oomɛ. 53 Ben aɔ̃ à lalandi kɛ̀, zaakɛ aɔ̃ dɔ̃̀ kɛ̀ nɛ́ pì gà kɔ̀.
54 Yesu à kṵ̃ a ɔɔa, ben à pṵ̀tã à bè: Nɛ́nɔkparɛ, ǹ fɛɛ! 55 Ben à wɛ̃̀ndi sù, à fɛ̃ɛ gɔ̃ɔ. Yesu bè
wà pɔ́blee kpáa. 56 Yã̃ pì bɔ̀ nɛ́ pì de kɔ̃n à dao saɛ, ben Yesu bèńnɛ aɔ̃ton yã̃ kɛ̀ kɛ̀ pì o gbɛ̃ke
maro.

9

Yesu zɩ̃̀rinɔ zɩ̃na
(Mat 10:5-15, Maa 6:7-13)

1 Yesu a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sìsiazi, ben à ń gbá gbãa kɔ̃n ikoo aɔ̃ zɩ̃n bori píngi
goḿma, aɔ̃ gyãanɔ kɛ̃ḿma. 2 Ben à ń zɩ̃ aɔ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã̃ waazi kɛ, aɔ̃ gyãreenɔ
kɛ̃kɔ̃a. 3 À bèńnɛ: Àton pɔ́ke sɛ́ à gáoro, gò ke bɔ̀kɔlogomma ke kũsãɛ ke ɔɔ ke uta mèn plaa.
4 Ua kɛ̀ a pitan, àgɔ̃ kú gwe ai à gá bɔo wɛ́tɛ pì guu. 5 Wɛ́tɛ kɛ̀ wèe a sínlo, à bɔn à lutɛ̃ gogo
a gbánɔa ń tona kɔ̃n Ludao sèeda ũ. 6 Ben aɔ̃ dà zɛ́n, aɔ̃ lìga wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo, aɔ̃ baaru nnaa
kpàńnɛ, aɔ̃ gyãanɔ kɛ̃̀ḿma baama píngi.

*H*ɛrɔdu bídikɛna
(Mat 14:1-12, Maa 6:14-29)

7 Kɛ̀ kí Hɛrɔdu yã̃ beeenɔ mà píngi, ben à bídi kɛ̀, zaakɛ gbɛ̃kenɔ e be Yaaya Batisikɛri bé
à fɛ̃ɛ bɔna gaan. 8 Gbɛ̃kenɔ bè Ilia bé à bɔ̀ à mɔ̀ńzi, gbɛ̃kenɔ bè dɔ annabi yãanɔ doke bé à
fɛ̀ɛ. 9 Hɛrɔdu bè: Ma Yaaya mì zɔ̃̀. Dén gbɛ̃ kɛ̀ ma à baaru mà pì ũ sɛɛ? Ben èe wɛtɛɛ à wɛ́ɛ
sialɛ.

*Yesu p*ɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Yoh 6:1-14)

10 Kɛ̀ zɩ̃̀ri pìnɔ sù, ben aɔ̃ yã̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kènɔ gbã̀ Yesunɛ. Ben à ń sɛ́ ńtɛ̃ɛ à gàańyo wɛ́tɛ kɛ̀ wè
be Bɛtɛsaida. 11 Kɛ̀ parii dɔ̃̀, ben wà pɛ̀ɛzi. À gbãakɛ kpàńzi, à kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã̃ òńnɛ,
ben à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà ń kɛ̃kɔ̃anɔ kɛ̃̀kɔ̃a.

12 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ bùsa, zɩ̃̀ri gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ sɔ̃̀zi aɔ̃ bènɛ: Ǹ gbɛ̃nɔ gbarɛ aɔ̃ gá pitaki kɔ̃n
pɔ́bleeo wɛtɛ lakutu kɔ̃n buraa kɛ̀ kú kɩ̃inɔ guu, zaakɛ sɛ̃̀tɛ pɔ̀rɔtun wá kún kɛ̀. 13 À bèńnɛ:
Apinɔ à pɔ́ kpáḿma aɔ̃ ble. Ben aɔ̃ bè: Burɛdi mèn sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀ mèn plaaaon wá vɩ̃. Séde
wà gá pɔ́blee lú gbɛ̃ kènɔnɛ ń píngi. 14 Gɔ̃gbɛ̃nɔɔ kú gwe gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroo taka. Ben à bè a
ìbanɔnɛ: À tó aɔ̃ vɛ̃ɛvɛ̃ɛ gãli kɔ̃n gãlio gɔ̃ɔn baplaa akurikuri. 15 Ben aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ, aɔ̃ ń vɛ̃ɛvɛ̃ɛ
ń píngi. 16 Ben à burɛdi mèn sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀ mèn plaaa pìnɔ sɛ̀ à a wɛ́ɛ sɛ̀ musu à aubarika
dàn. Ben à lìlikɔ̃rɛ à kpà a ìbanɔa, aɔ̃ɔ kpàatɛtɛ gbɛ̃nɔnɛ. 17 Aɔ̃ pɔ́ blè wà kã̀ ń píngi, ben wà
à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi kuri awɛɛplaaa pà.

*Yesu m*ɛsayakɛ ona
(Mat 16:13-19, Maa 8:27-29)

18 Zɩ̃kea kɛ̀ Yesu e adua kɛɛ ado, à ìbanɔ mɔ̀ wà à lè, ben à ń lá à bè: Dén gbɛ̃nɔ è be má
dɛ à ũu? 19 Aɔ̃ wèàla wà bè: Gbɛ̃kenɔ è be Yaaya Batisikɛrimɛ, gbɛ̃kenɔ è be Ilia, gbɛ̃kenɔ è
be dɔ annabi yãanɔ doke bé à fɛ̀ɛ. 20 Ben à ń lá à bè: Apinɔ sɔ̃, dén eè be má dɛ a ũu? Pita
wèàla à bè: Luda gbɛ̃ Mɛsayan n ũ.

*Yesu a ga k*ɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Mat 16:21-28, Maa 8:31-9:1)

21 Ben à gìńnɛ aɔ̃ton yã̃ pì o gbɛ̃ke maro. 22 Ben à bè dɔ: Séde Gbɛ̃ntee Nɛ́ wɛ́ɛtãmma e
maamaa, gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ é gízi, weé à dɛ, à gurɔ aagɔ̃dee zɩ̃
eé fɛɛ.

23 Ben à bèńnɛ ń píngi: Tó gbɛ̃ yezi à kɛ ma ìba ũ, séde à gí a zĩnda wɛ̀ndizi, àgɔ̃ a
líkpangbãroo sɛɛ lán guu e dɔɔ nà àgɔ̃ tɛ́omazi. 24 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi àgɔ̃ a wɛ̀ndi kũna é korazi.
Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̀ndizi ma yãnzi sɔ̃, adee égɔ̃ wɛ̀ndi vĩ. 25 Tó gbɛ̃ gɔ̃̀ anduna vĩ píngi, tó à a zĩnda
kpà à gɛ̃ɛ ũ à kòra a wɛ̀ndizi, bɔ́ àren à vĩi? 26 Tó gbɛ̃ mapi kɔ̃n ma yão wí dɛ̀, Gbɛ̃ntee Né é
adee wí dɛ gurɔɔ kɛ̀ eé su a gakui guu kɔ̃n a De gakuio kɔ̃n a malaikanɔ gakuio. 27 Yãpuraan
méɛ ooare, gbɛ̃kenɔ kú gura kɛ̀ aɔ̃é garo ai aɔ̃ kí kɛ̀ Ludaa kà e.

Yesu lina
(Mat 17:1-8, Maa 9:2-8)

28 Yã pì ona gbɛra à kà azuma do taka, ben à Pita kɔ̃n Yohanao kɔ̃n Yemisio sɛ̀ à dìńyo
kpiiia lɛ à adua kɛ. 29 Kɛ̀ èe adua kɛɛ, à uu lìɛ à pɔ́kãsãanɔ kɛ̀ pú fénfen. 30 Kãndo gɔ̃ɔn
plaaanɔɔ kúo, Musa kɔ̃n Iliao, aɔ̃ɔe yã kɔ̃n Yesuo. 31 Aɔ̃ bɔ̀ wà mɔ̀ńzi gakui guu, aɔ̃ɔe anduna
kɛ̀ eé tó zaa Yerusalɛmu yã ooo. 32 Ii Pita kɔ̃n a gbɛ̃nɔo sɛ̀. Kɛ̀ aɔ̃ vù, aɔ̃ Yesu gakui è kɔ̃n
gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ zɛna à saɛnɔ. 33 Kɛ̀ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔɔ e kɛ̃ɛ Yesua, Pita bènɛ: Dii, à maa kɛ̀
wá kú kɛ̀. Wà kutaa dɔ mèn aagɔ̃, n pɔ́ mèn do, Musa pɔ́ mèn do, Ilia pɔ́ mèn do. À dɔ̃ yã kɛ̀
ée ooro. 34 Kɛ̀ èe oo lɛ, ludambɛ luguu pìta à dàńla. Kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à guu, vĩa ń kũ, 35 ben aɔ̃ kòto
mà à guu à bè: Ma Né kɛ̀ ma à sɛ̀n yɛ̀. À à yã ma. 36 Kòto pì mana gbɛra aɔ̃ɔ è Yesu gɔ̃̀ gwe
ado. Aɔ̃ ń lɛ́ kũ̀ aɔ̃ɔe yã kɛ̀ aɔ̃ɔ è o gbɛ̃ke ma gurɔɔ mɔ̀aro.

*Né*gɔ̃gbɛ̃ zĩnde kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 17:14-18, Maa 9:14-27)

37 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ pìta kpiii pì musu, ben gbɛ̃nɔ mɔ̀ da Yesulɛ pari. 38 Zà guu gɔ̃gbɛ̃ ke pùtã à
bè: Dannɛri, n yã nna! Ǹ ma né gwa, zaakɛ né mèn doo kɛ̀ má vĩin gwe. 39 Zĩn è fɛɛa, ben è
wii lɛ́ kãndo. È à pãɛ àgɔ̃ petee boo àgɔ̃ lóu futa bɔɛɛ, è ĩa daa è goa kpakpaaro. 40 Ma wɛ́ɛ kɛ̀
n ìbanɔa aɔ̃ pɛ́ zĩn pìa à bɔ, ben aɔ̃ fùa. 41 Yesu bè: Tɔ̃ɔrigbɛ̃ yakana ludanaanɛkɛrisaideenɔ!
Mégɔ̃ kúao ai bɔrɛmɛ? Mégɔ̃ mɛnaaao ai bɔrɛmɛ? Ǹ mɔ kɔ̃n n né pìo kɛ̀. 42 Ai né pì gɔ̃ gá
sɔ̃zi, ben zĩn pì à pã̀ɛ, èe petee boo. Ben Yesu gì zĩn pìnɛ à né pì kɛ̀kɔ̃a, ben à à kpà à dea.
43 Luda gbãa bíta yã pì bɔ̀ ń saɛ ń píngi.

Yesu ɛara à a ga yã'ona
(Mat 17:22-23, Maa 9:30-32)

Gbɛ̃nɔ lɛ́ àɛ Yesu yãkɛnaa píngi, ben à bè a ìbanɔnɛ: 44 Àgɔ̃ yã kɛ̀kii kũna a nɔ̀sɛ guu. Weé
Gbɛ̃ntee Né na gbɛ̃nɔnɛ ń ɔzĩ tia. 45 Aɔ̃ɔe yã pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro, à mì utɛnańnɛ, aɔ̃ fùa, ben vĩa ń
kũ aɔ̃ yã pì gbekaa.

*D*ɛnlaa yã
(Mat 18:1-5, Maa 9:33-37)

46 Ben aɔ̃ fɛɛ kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao dɛnlaa yã musu. 47 Yesu laasuu kɛ̀ kú ń nɔ̀sɛ guu dɔ̃̀, ben à né
féte sɛ̀ à à zɛ̀ a saɛ, 48 à bèńnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ né kɛ̀ taka sì ma ìbakɛɛ yãnzi, mámbe à ma si. Gbɛ̃ kɛ̀
ma si sɔ̃, adee gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi sìmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ a zĩnda dìɛ kɛ̃sãna a tɛ́ bé à gbɛ̃nsi ũ.

Gbɛ̃ kɛ̀ èe íbɛtɛ kpáaoroo a baakpɛɛmɛ
(Maa 9:38-40)

49 Ben Yohana bè: Dii, wa gbɛ̃ke è, èe zĩnnɔa gooḿma kɔ̃n n tɔ́o, ben wa ginɛ zaakɛ wa
gbɛ̃nlo. 50 Ben Yesu bè: Àton gínɛro, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe íbɛtɛ kpáaoroo né a baakpɛɛmɛ.

Samaria bùsu lakutu gina Yesuzi

51 Kɛ̀ Yesu tana ludambɛ gurɔɔ kà kĩi, à mì pɛ̀ Yerusalɛmua. 52 Ben à gbɛ̃nɔ gbàrɛ aɔ̃ dɔ̀are
aɛ, ben aɔ̃ gàa wà gɛ̃̀ Samaria bùsu lakutu ke guu lɛ wà soru kɛnɛ. 53 Ben lakutu pì deenɔ
gì à sízi kɛ̀ à mì pɛ̀ Yerusalɛmua yãnzi. 54 Kɛ̀ à ìba kenɔ Yemisi kɔ̃n Yohanao è lɛ, aɔ̃ bè: Dii,
ń yezi wà be tɛ́ bɔ ludambɛ à mɔ́ à ń kaatɛn yɔ́? 55 Ben Yesu lìɛ à kpã̀kɛ̃ńzi. 56 Ben aɔ̃ɔe gaa
lakutu pãndea.

*T*ɛna Yesuzi
(Mat 8:19-22)

57 Kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ zɛ́n, gɔ̃gbɛ̃ ke mɔ̀ à bè Yesunɛ: Guu kɛ̀ nɛ́ɛ gaan píngi, mɛ́gɔ̃ tɛ́nzi. 58 Yesu bènɛ:
Gbɛ̃ngboonɔn ń tò vĩ, bãanɔn ń sà vĩ, Gbɛ̃ntee Nɛ́ sɔ̃ ĩampakii vĩro. 59 Yesu bè gbɛ̃ pãndenɛ:
Ǹ mɔ́ ǹ tɛ́mazi. Ben gbɛ̃ pì bè: Dii, ǹ tó ai ma de kpá guuzi gĩa. 60 Yesu bènɛ: Ǹ tó gɛ̀nɔ ń
gɛ̀nɔ vĩi. Mpi sɔ̃, ǹ gá kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã waazi kɛ. 61 Gbɛ̃ pãnde bè dɔ: Mɛ́gɔ̃ tɛ́nzi Dii,
mɔde ǹ tó mà gá lɛ́ za ma bɛdeenɔa gĩa. 62 Yesu bènɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ swaaro na a ɔzĩ, tó èe kpɛɛ
gwaa, adee e kɔ̃ sí kɔ̃n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiiaoro.

10

Gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri awɛɛplaanɔ zĩna
(Mat 11:20-27, 13:16-17)

1 Beee gbɛra Dii gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri awɛɛplaa pãndenɔ dìɛ, ben à ń zĩ gɔ̃ɔn plaplaa aɔ̃ dɔare
aɛ wɛ́tɛ kɔ̃n guu kɛ̀ á yezi à gánnɔo píngi. 2 À bèńnɛ: Pɔ́kɛkɛna bíta, mɔde à zĩkɛrinɔɔ pariro.
À wɛ́ɛ kɛ Buradeea, lɛ à zĩkɛrinɔ gbarɛ aɔ̃ a pɔ́ kɛkɛ. 3 À da zɛ́n. Mɛ́ɛ a zĩi lán sãnɛ bɔ̀rɔnɔ bà
lɛwannɔ tɛ́mɛ! 4 Àton ɔɔsɔ sɛ́ro ke bɔ̀kɔlogomma ke kyateenɔ. Àton zɛ zɛ́n à ì kpá gbɛ̃kearo.
5 Ua kɛ̀ a gɛ̃n píngi à be gĩa Luda ua pì gba aafia. 6 Tó aafiadee kú gwe, a ì aafiadee é gɔ̃nɛ. Tó
à kú gwe sɔ̃ro, eé liara à suawamɛ. 7 Àgɔ̃ kú ua pì guu, à pɔ́ kɛ̀ wà kpàawaa mi à ble, zaakɛ
zĩkɛri kà à a asaia e. Àtongɔ̃ pitakii lendee kpákpaaro. 8 Wɛ́tɛ kɛ̀ a gɛ̃n ben wà a si, à pɔ́ kɛ̀
wà mɔoaree ble. 9 À wɛ́tɛ pì gyãreenɔ kɛ̃kɔ̃a, à o gbɛ̃nɔnɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kàńyo kĩi.
10 Tó a gɛ̃ wɛ́tɛ guu, tó wèe a si sɔ̃ro, à bɔɛ gãalɛ à be: 11 Baa a wɛ́tɛ lutɛ̃ kɛ̀ kpà wa gbála, wa
gògo a tona kɔ̃n Ludao sèeda ũ. Àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kà kĩi. 12 Mɛ́ɛ ooare,
yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ wɛ́ɛtãmma kɛ̀ Sɔdɔmudeenɔ é ee égɔ̃ sɔ̃̀ɔ dɛ wɛ́tɛ pì deenɔ pɔ́la.
13 Wãiyoo Kɔrazĩdeenɔ! Wãiyoo Bɛtɛsaidadeenɔ! Tó ma dabuyã kɛ̀ má kɛ̀ a tɛ́nɔ kɛ̀ Taya
kɔ̃n Sidɔ̃o yã, lɛ wɛ́tɛ pì deenɔ pɔ́kãsãnɔ dàdańla, aɔ̃ vɛ̃̀ɛ tubura à gì kɛ̀ nɔ̀sɛliɛna sèeda ũ.
14 Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ a wɛ́ɛtãmma égɔ̃ dɛ Tayadeenɔ kɔ̃n Sidɔ̃deenɔ pɔ́la. 15 A Kapɛnamudeenɔ
sɔ̃ é gbã à zɔ̃ Ludaan yɔ́? Weé ɔ sɔ̃azi ai gɛ̀wãan.
16 Ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ à a yã mà ma yã màmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ gìazi gìmazimɛ. Gbɛ̃ kɛ̀
gìmazi sɔ̃, adee gì gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩizimɛ.
17 Gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri awɛɛplaaa pìnɔ gàa, ben aɔ̃ lìara wà sù kɔ̃n pɔnnaao aɔ̃ bè: Dii, baa
zĩnnɔ mì sìɛwe n tɔ́ yãnzi. 18 Yesu bèńnɛ: Ma Setãn è à lɛ̀ɛ bɔna ludambɛ lán loupina bà.
19 Ma a gba zɛ́ à táa o mlɛ̃̀nɔ kɔ̃n swínɔ kɔ̃n a ibɛɛ gbãa píngínɔa, pɔ́ke é a kɛ̃nnaro. 20 Baa
kɔ̃n beeeo àton pɔnnaa kɛ kɔ̃n mì kɛ̀ zĩnnɔ è sɛareeoro. À pɔnnaa kɛ kɛ̀ a tɔ́ kú takadan
ludambɛ yãnzi.
21 Zĩ beeea Luda Nini Yesu pɔɔ kɛ̀ nna maamaa à bè: Baa, musu kɔ̃n tɔɔtɛo Dii, ma n sáabu
kɛ̀, kɛ̀ n yã beeenɔ ùtɛ yãdɔ̃rinɔnɛ kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃rinɔ n bɔo kyódɔ̃risainɔnɛ. Lɛmɛ, Baa, zaakɛ n
pɔyezinamɛ. 22 Ma De pɔ́ píngi nàmɛ ma ɔzĩ. Gbɛ̃kee Luda Nɛ́ dɔ̃ro, tó èe kɛ De Luda baasiro.
Gbɛ̃kee De Luda dɔ̃ro, tó èe kɛ à Nɛ́ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Nɛ́ pì yezi à ɔdɔańnɛnɔ baasiro.
23 Ben Yesu aɛ dɔ̀ a ìbanɔa ńtɛ̃ɛ, à bèńnɛ: Aubarikadeenɔn a ũ pɔ́ kɛ̀ ée ee wɛ́ɛo yãnzi.
24 Mɛ́ɛ ooare, annabinɔ kɔ̃n kínanɔɔ kuu yã pari aɔ̃ɔ yezi wà pɔ́ kɛ̀ ée eenɔ e, aɔ̃ɔe ero, aɔ̃ɔ
yezi wà yã kɛ̀ ée maanɔ ma, aɔ̃ɔe maro.

Samaria bùsu gbɛ̃ maaa

25 Dokadɔ̃ri ke fɛ̀ɛ lɛ à Yesu yɔ̃ à gwa à bè: Dannɛri, dian mɛ́ kɛ nà mà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo
ee? 26 Yesu bènɛ: Dian wà kɛ̃̀ doka takadan nà? N kyó kɛ̀ ń dɔ̀rɔ dɔ̃ diamɛ? 27 Gbɛ̃ pì wèàla
à bè: Ǹgɔ̃ ye Dii n Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n n niniio píngi kɔ̃n n laasuuo píngi n gbãa lén,
beee gbɛra ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bà. 28 Yesu bènɛ: N we maa. Ǹgae kɛ lɛ,
nɛ́gɔ̃ kuu. 29 Gbɛ̃ pì yezi à yã nnaa kpá a zĩndaa, ben à Yesu là à bè: Dén ma gbɛ̃daaa ũu?
30 Ben Yesu bènɛ: Gbɛ̃ke bé à bɔ̀ Yerusalɛmu èe gaa Yɛriko, ben kpãi kàsaranɔ zɛ́ zɔ̃̀nɛ. Aɔ̃
à pɔ́kãsãanɔ sìa aɔ̃ à gbɛ̃̀ búgubugu ai à kà gana. Ben aɔ̃ à tòn aɔ̃ gɛ̃̀ zɛ́la. 31 À mɔ̀ à lè sa'ori
ke zɛ́ dɔ̃nkɔ̃ pì sɛ̀. Kɛ̀ à à è, ben à pɛ̃̀nɛ à gɛ̃̀tɛ. 32 Lɛmɛ dɔ kɛ̀ Levi bori ke kà guu pìn à à è, ben
à pɛ̃̀nɛ à gɛ̃̀tɛ. 33 Mɔde Samaria bùsu gbɛ̃kee tɛ́ zɛ́ pìn. Kɛ̀ à mɔ̀ à à è, ben à kènɛ wɛ̃nda. 34 À
sɔ̃̀zi à ɛ̃zɛ̃ màma guu kɛ̀ kɛ̃̀nnaanɔa kɔ̃n nɔ́sio kɔ̃n geepiwɛ̃ɛo, à pɔ́ yìyia. Ben à à sɛ̀ à dì a

zaaki kpɛɛ à gàao nibɔnɔ pitakiia, gura kɛ̀ à à gwàn. 35 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben à kondogi ɔɔ bɔ̀ mɛ̀n
plaa à kpà pitakidee pìa à bè: Ǹ à gwamɛ. Tó n ɔɔ blè dɛ kɛ̀la à musu, mɛ́ fĩa bonnɛ, tó ma
su.
36 Tɔ̀! Gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ pìnɔ tɛ́ dén nɛ́ɛ daa gbɛ̃ kɛ̀ kpãinɔ lɛ̀ɛa pì gbɛ̃daaa ũu? 37 Dokadɔ̃ri pì
wèàla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ à à wɛ̃nda dɔ̃̀mɛ. Ben Yesu bènɛ: Ǹ gá ǹ kɛ lɛ se.

*Yesu kuuna Maata k*ɔ̃n Mariamao bɛ

38 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu kɔ̃n a ìbanɔɔ tɛ́ zɛ́n, aɔ̃ kà wɛ́tɛ guu, ben nɔgbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Maata Yesu sì
a bɛ. 39 À dãaro vĩ wè à sísi Mariama, à vɛ̀̃ɛ Dii gbá saɛ èe à yã maa. 40 Kĩi zĩi kɛ̀ Maataa bíta,
ben à mɔ̀ Yesu kiia à bè: Dii, kɛ̀ ma dãaro ma to zĩila mado, èe kɛnnɛ yãke ũroo? Ǹ onɛ à
ma ĩan ká. 41 Ben Dii wèàla à bè: Maata, Maata, nɛ́ɛ damu kɛɛ bíta, nɛ́ɛ ĩa daa n zĩndaa kɔ̃n
yãnɔo pari. 42 Yã mɛ̀n doo bé à zɛ́ vĩ. Mariama baka maaa sɛ̀, weé síaro.

11

*Aduak*ɛna

(Mat 6:9-13, 7:7-11)

1 Zĩ́kea Yesu e adua kɛɛ gukea. Kɛ̀ à yɑ̀̃a, à ìba ke bènɛ: Dii, ǹ aduakɛna dadawe lán Yaaya
dà a ìbanɔnɛ nà. 2 Ben à bèńnɛ: Tó ée adua kɛɛ, àgae be:
Baa, ǹ tó wàgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ n tɔ́ adona.
Ǹ tó kpata kɛ̀ bɔ̀ n kiia bɔ gupuraaa.
3 Ǹ wa gba pɔ́ kɛ̀ wé ble lán guu e dɔɔ nà.
4 Ǹ wa durunnɔ kɛ̃we,
zaakɛ weè kɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ taari kèweenɔnɛ ń píngi.
Ǹton tó wà fu yɔ̃agwanaaro.
5 Ben à bèńnɛ: Wà be a gbɛ̃ke bé à gbɛ̃nna vĩ, ben à gàa à kiia lezãndo à bènɛ: Ma mɔ n
kiiamɛ, ǹ burɛdi sɛ̃kãmɛ mɛ̀n aagɔ̃. 6 Nibɔ pìtama tiamɛ, má pɔ́ke vĩ mà kpáaro. 7 Ben à
gbɛ̃nna pì wèàla zaa kpɛ́ guu à bè: Ǹton ĩa damaro, ma zɛ́ tàta kɔ̀. Ma gɛ̃ kpén kɔ̃n ma nɛ́nɔ,
mɛ́ fɔ̃ mà fɛɛ mà pɔ́ke kpámmaro. 8 Mɛ́ɛ ooare, baa tó èe fɛɛ à kpàa gbɛ̃nnakɛ yãnziro, eé fɛɛ
à pɔ́ kɛ̀ à yezi kpáa, kɛ̀ à zɛ̀zi dãndãn yãnzi. 9 Mapi sɔ̃ mɛ́ɛ ooare, à wɛ́ɛ kɛ, Luda é kpáawa.
À wɛtɛ, é e. À gbà lɛ́, Luda é wɛ̃are. 10 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ kɛ̀n wè kpáa, gbɛ̃ kɛ̀ wɛ̀tɛ sɔ̃ è e, gbɛ̃
kɛ̀ gbà lɛ̀n, weé wɛ̃nɛ. 11 Amɔa kɛ̀ á nɛ́nɔ vĩ, tó a nɛ́ kpɔ̀ wɛ́ɛ kɛ̀awa, a dé bé eé mlɛ̃̀ sɛ́ à kpáa?
12 Ke tó à nɛ́ konɛgbee wɛ́ɛ kɛ̀awa, a dé bé eé swí sɛ́ à kpáa? 13 Baa kɔ̃n a zaakɛɛo, á pɔ́ maa
kpana a nɛ́nɔa dɔ̃. Weé a De kɛ̀ kú musu Nini kpana gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀anɔa pɔ́ o dɔɔ́?

*Zĩngona gb*ɛ̃nɔa

(Mat 12:22-30, 43-45, Maa 3:20-27)

14 Yesu e zĩn swãdo kpadugu goo gbɛ̃a. Kɛ̀ zĩn pì gòa, swãdoo pì nà yã'onaa, ben yã pì bɔ̀
parii saɛ. 15 Ben aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: È zĩn goḿma kɔ̃n zĩnnɔ kí Bɛlɛzɛbubu gbãaaomɛ. 16 Ben gbɛ̃
pãndenɔ à yɔ̀ wà gwà, aɔ̃ à gbèka à sèeda ke kɛńnɛ kɔ̃n Luda gbãaao. 17 Kɛ̀ Yesu ń laasuu
dɔ̃̀, ben à bèńnɛ: Kpata kɛ̀ à gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o é kaatɛ. Ua kɛ̀ à gbɛ̃nɔ íbɛtɛ kpà kɔ̃o é gɔ̃
bɛzĩ ũmɛ. 18 Tó Setãn íbɛtɛ kpà kɔ̃n a gbɛ̃nɔo, à kpata é gì kɛɔ́? Má ò lɛ kɛ̀ ée bee mɛ̀ zĩn
goḿma kɔ̃n Bɛlɛzɛbubu gbãaao yãnzimɛ. 19 Tó Bɛlɛzɛbubu gbãaan mɛ̀ zĩnnɔ gooḿma, a
gbɛ̃nɔ è goḿma kɔ̃n dé gbãaaomɛ? Lɛmɛ a zĩnda gbɛ̃nɔ a ɛgɛ bò lɛ. 20 Tó ma zĩngommana
nɛ́ Luda ɔgbɛmɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ kí kɛ̀ Ludaa kà mɔ̀ à a len gwe. 21 Tó gɔ̃sagbãaa gɔ̃kɛbɔnɔ kũna
èe a ua dãkpaao, à auzikinɔ ègɔ̃ aafiamɛ. 22 Mɔde tó gbɛ̃ kɛ̀ à gbãaa dɛalaa mɔ̀ à gɛ̀̃zi à gbãaa
mɔ̀nɛ, eé à gɔ̃kɛbɔ kɛ̀ à náanɛ kɛnanɔ sɛ́ɛ eé à auziki kpaatɛtɛńnɛ. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ kúmaoroo bɔ̀
ma kpɛɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ kakɔ̃amaoroo è fãakɔ̃amɛ.
24 Tó wà zĩn gò gbɛ̃a, ègɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃ɔ gukorin àgɔ̃ vɛ̃ɛkii wɛtɛɛ. Tó èe ero, ben è be: Mɛ́
liara mà tá ma bɛ ziiamɛ. 25 Tó à kà gwe, è e à waana wásawasa zɛ́azɛa, 26 ben è gá zĩn kɛ̀ aɔ̃
pãsĩ dɛalaanɔ sɛ́ɛ mɛ̀n swɛɛplaa à suńyo, aɔ̃è gɛ̃ wà vɛ̃ɛn. Lɛmɛ adee gwena zãa zaaa ègɔ̃ dɛ
à káakupɔla.

Aubarika yã

[27] Kɛ̀ Yesu e oo lɛ, nɔgbɛ̃ ke pù̀tã zà guu à bè: Aubarikadeen nɔgbɛ̃ kɛ̀ n i à yɔ̃ kpàmmaa
ũ. [28] Ben Yesu bè: Auo! Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda yã mà aɔ̃ kũnanɔ ũ.

Sèeda gbekana Yesua
(Mat 12:38-42)

[29] Kɛ̀ parii e kaara, ben Yesu bè: Tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔɔ zaa. Aɔ̃è sèeda gbekama, mɔde mɛ́ sèeda
ke kɛńnɛro, sé Yona pɔ́. [30] Lán Yunusa dɛ sèeda ũ Ninɛvadeenɔnɛ nà, lɛn Gbɛ̃ntee Né
égɔ̃ dɛ sèeda ũ tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔnɛ lɛ. [31] Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ sɔɔmɛtɛ kpa nɔgbɛ̃ kína é fɛɛ à yã
da tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔla, zaakɛ à bɔ̀ zaa anduna lɛ́a à mɔ̀ Sulemanu ɔ̃ndɔ̃yã ma, ben gbɛ̃ kɛ̀ dɛ
Sulemanulaa kú kɛ̀ sa. [32] Yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ Ninɛvadeenɔ é fɛɛ wà yã da tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔla, zaakɛ
kɛ̀ Ninɛvadeenɔ Yunusa waazi mà, aɔ̃ ń nɔ̀sɛ lìɛ, ben gbɛ̃ kɛ̀ bíta dɛ Yunusalaa kú kɛ̀ sa.

*Wɛ́*ɛn mɛ̀ fitia ũ
(Mat 5:15, 6:22-23)

[33] Wè fitia na wà diɛ gukpadozi ke wà gbaka kúɛaro. Wè di dabu musumɛ, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe
gɛ̃ɛnɔ gupuraa e yãnzi. [34] N wɛ́ɛn n mɛ̀ fitia ũ. Tó n wɛ́ɛ aafia, n mɛ̀ píngi égɔ̃ gupuraa ũ. Tó
n wɛ́ɛ gbãaro sɔ̃, n mɛ̀ píngi égɔ̃ gusiaa ũ. [35] Beee yãnzi ǹ làakari kɛ lɛ gupuraa kɛ̀ nɛ́ɛ daa
ń vĩi tóngɔ̃ dɛ gusiaa ũro. [36] Tó n mɛ̀ píngi gupuraa vĩ à kee kú gusiaa guuro, eégɔ̃ guu puu
wásawasa lán fitia'i dɔmmaa bàmɛ.

*Yesu ludayãdann*ɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ bɔbɔna ń dàn
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40, Luk 20:45-47)

[37] Kɛ̀ Dii yã ò à yà̃a, ben Farisi ke à sìsi à mɔ́ à gá pɔ́ bleao, ben à gɛ̃̀ à vɛ̃̀ɛ. [38] Kɛ̀ Farisi pì è
èe ɔ da ín gbasa wà pɔ́ blero, à bɔ̀ à saɛ. [39] Ben Dii bènɛ: A Farisinɔ eè gbãsĩ bɔ togoonɔ kpɛɛ
kɔ̃n taanɔ, mɔde wãkũ kɔ̃n yã zaaao bé à a nɔ̀sɛ pà. [40] Yɔ̃nkɔɔnɔ! Luda kɛ̀ pɔ́ kpɛɛ kɛ̀ bé à à
guu kɛ̀ seroo? [41] À pɔ́ kɛ̀ kú a taanɔ guu dã wɛ̃ndadeenɔnɛ, a taa pìnɔ é gɔ̃are gbãsĩ sai.
[42] Wãiyoo a Farisinɔ! Eè tofeenɔ tɔɔtɛdo kɔ̃n kpèe'ãao kɔ̃n dò pɔ́nɔ píngi kuridee kpá
Ludaa, ben eè pã kpá yãzɛde kɔ̃n yena Ludazio. Yã beeenɔ bé à dɛ àgɔ̃ kũna pãkpana à
kpaaanɔzi sai. [43] Wãiyoo a Farisinɔ! Eègɔ̃ yezi à vɛ̃ɛ aduakɛkpɛ vɛ̃ɛki maaanɔn, eègɔ̃ yezi
wàgɔ̃ ì kpákpaaawa yàranɔa. [44] Wãiyoo amɔanɔ! Á dɛ lán mira kɛ̀ wègɔ̃ táa ooa a yãdɔ̃na sai
bàmɛ.
[45] Ben dokadɔ̃ri ke bènɛ: Dannɛri, tó ń ò lɛ, nɛ́ɛ wa sɔ̃sɔ̃ɔmɛ se. [46] Yesu bè: Wãiyoo a
dokadɔ̃rinɔ sɔ̃! Eè gbɛ̃nɔ da asosɛna zĩ'ũun, ben eè ɔ daḿma kɔ̃n à sɛnaoro, baa ɔnɛtee.
Wãiyoo amɔanɔ! [47] Eè pɔ́ bo annabi kɛ̀ a dezinɔ ń dɛ́dɛnɔ miranɔa dɔngu yãnzi. [48] Lɛmɛ á
sì kɛ̀ a zɛ kɔ̃n a dezinɔ yãkɛnanɔomɛ. Aɔ̃ annabinɔ dɛ̀dɛ, ben eè pɔ́ bo ń miranɔa. [49] Beee
yãnzi Luda wɛ́ɛzɛ̃ɛ guu à bè, é annabinɔ kɔ̃n zĩ̀rinɔ zĩawa. É ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ, é wɛ́ɛ tã ń
gbɛ̃kenɔa. [50] Lɛmɛ annabi kɛ̀ wà ń dɛdɛ zaa anduna daɛgurɔ ai gbà̃anɔ yã wí tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ
musu lɛ, [51] sɛna zaa Abila dɛnaa ai à gàa pɛ́ Zakari kɛ̀ wà à dɛ̀ sa'oki kɔ̃n Luda kpɛ́o daguraa.
Eè, mɛ́ɛ ooare, yã beeenɔ píngi é wí tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ musumɛ. [52] Wãiyoo a dokadɔ̃rinɔ! A dɔ̃na
gbà mɔ̀nɛ wòto. Ɛ́e gɛ̃ à guuro, ben a kpa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɛ̃ à guunɔnɛ. [53] Kɛ̀ Yesu bɔ̀ gwe,
ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ nàkɔ̃rɛa gbãngbãn, aɔ̃ɔe yã lalaaa pari, [54] aɔ̃ɔe à kpákpaa lɛ
wà à kũ yã kɛ̀ èe oo guu.

12

*Làakarikana Farisin*ɔ mɔnafikizi
(Mat 10:26-27)

[1] Gurɔ beeea gbɛ̃nɔ kàkɔ̃azi, wà ń lɛ́ dɔ̃ro, ai aɔ̃ɔe kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛɛkɔ̃a, ben à yã ò a ìbanɔnɛ gĩa
à bè: À làakari kɛ Farisinɔ burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃zi. Àmbe ń mɔnafiki ũ. [2] Pɔ́kee kuu utɛna kɛ̀ é bɔ
gupuraaaro. Asiiyã kee kuu kɛ̀ weé gí dɔ̃ziro. [3] Lɛmɛ dɔ yã kɛ̀ á ò gusiaan weé ma gupuraaa,
asiiyã kɛ̀ á ò kɔ̃ swãn kpɛ́tu weé à kpàakpa kɛ gãalɛ.

Zɛna kɔ̃n Yesuo gbɛ̃nɔ aɛ
(Mat 10:19-20, 28-33, 12:32)

4 Ma gbɛ̃nnanɔ, mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é mèbaa kaatɛ à gbɛra aɔ̃é fɔ̃ wà yãke kɛare dɔroonɔ,
àton vĩa kɛńnɛro. 5 Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ dɛ à vĩa kɛnɛ oare. À vĩa kɛ Ludanɛ kɛ̀ gbãa vĩ à a zu tɛ́ guu
mèkaatɛna gbɛra. Eè, mɛ́ɛ ooare, à vĩa kɛnɛ. 6 Wè sãtɛ̃ mèn sɔɔro yá kɔbɔ plaaroo? Mɔde
aɔ̃ ke yã è sã Ludanlo. 7 Baa a mìkãnɔ, à à lɛ́ dɔ̃. Àton vĩa kɛro, a bɛ̀ɛ dɛ sãtɛ̃ pariinɔla.
8 Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ zèmao gbɛ̃nɔ aɛ, Gbɛ̃ntee Nɛ́ é zɛo Luda malaikanɔ aɛ. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ lɛ́
sèmazi gbɛ̃nɔ aɛ sɔ̃, mɛ́ lɛ́ sɛ́zi Luda malaikanɔ aɛ. 10 Tó gbɛ̃ Gbɛ̃ntee Nɛ́ zaa bò, Luda é kɛ̃nɛ.
Mɔde tó gbɛ̃ Luda Nini tɔ́ zaaa sì, eɛ́ kɛ̃nɛro. 11 Tó wèe gaaao yãkpaɛkɛkiia aduakɛkpɛn ke
kínanɔ kɔ̃n gbãadeenɔ aɛ, àton a zĩnda bɔna ke yã kɛ̀ é o damu kɛro, 12 zaakɛ Luda Nini bé
eɛ́ yã kɛ̀ dɛ à oo daare zĩ beeea.

Yɔ̃nkɔ ɔɔdee
(Mat 6:19-34)

13 Zà guu gbɛ̃ke bè Yesunɛ: Dannɛri, ǹ o ma vỳ̀inɛ à ma baka kpáma wa túbi guu. 14 Ben à
wèàla à bè: Ma gbɛ̃, dé bé à ma diɛ a yãkpaɛkɛri ke a yãgɔ̃gɔ̃ri ũu? 15 Ben à bè gbɛ̃nɔnɛ: Àgɔ̃
a zĩnda kũna dɔ̃. À làakari kɛ pɔ́ píngi aĩapãsĩkɛnazi, zaakɛ auziki nɛ́ gbɛ̃ntee wɛ̃̀ndinlo, baa
tó à fɔ̃̀ àgɔ̃ dikɔ̃a dia.
16 Ben à yã lèkɔ̃zińnɛ à bè: Ɔɔdee bé à kuu à buraa blɛɛ kɛ̀nɛ maamaa, 17 ben à laasuu lɛ̀
à bè: Bɔ́n mɛ́ kɛɛ? Má blɛwɛɛkakii vĩro. 18 Ben à bè: Pɔ́ kɛ̀ mɛ́ kɛɛn yè: Mɛ́ ma pɔ́kaɛkiinɔ
gboro, mɛ́ à bítanɔ bo, mɛ́ ma blɛwɛɛ kán píngi kɔ̃n ma auzikinɔ. 19 Mɛ́ be ma zĩndanɛ: Gbɛ̃,
n gĩakɛ ń pɔ́ maaa vĩ bíta kɛ̀ eɛ́ kányo wɛ̃̀ ũgbangba? Ǹ kámma bo ǹ pɔ́ ble ǹ í mi ǹ pɔnnaa
kɛ. 20 Ben Luda bènɛ: Yɔ̃nkɔ, gwãavĩa mɛ́ n wɛ̃̀ndi gbekamma. Soru kɛ̀ ń kɛ̀ é gɔ̃ dé pɔ́ ũmɛ?
21 Lɛmɛ gbɛ̃ kɛ̀ auziki tɔ̃̀kɔ̃azi, mɔde à dɛ ɔɔdee ũ Luda kiiaro yã dɛ lɛ.

Ludanaanɛkɛna
(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Ben à bè a ìbanɔnɛ: Beee yãnzi mɛ́ɛ ooare, àton a wɛ̃̀ndi kɔ̀hãn kɛ à be bɔ́n wé blero,
àton a mè kɔ̀hãn kɛ à be bɔ́n wé daro. 23 Wɛ̃̀ndi dɛ pɔ́bleela. Mè dɛ pɔ́kãsãala. 24 À gbáa
kãnkãnanɔ gwa. Aɔ̃è pɔ́ tɔ̃ro aɔ̃è pɔ́ kɛ̃ro, aɔ̃ɔ dɔ̃̀ ke gbàsɔ vĩro, baa kɔ̃n beeeo Luda è ń
gwa. Á bɛ̀ɛ vĩ maamaa dɛ bãanɔla fá! 25 A tɛ́, dé bé eɛ́ fɔ̃ à a wɛ̃̀ndi gbɔ̀̀a kaara, baa gurɔ
do, a kɔ̀hãnkɛna guuu? 26 Tó é yã nɛ́ngo kɛ̀ fɔ̃ro, bɔ́yãnzi ée yã kpaaanɔ kɔ̀hãn kɛɛzi? 27 À lá
vúdeenɔ gwa sɛ̃̀n lán aɔ̃ɔ dɛ nà. Aɔ̃è zĩi kɛro aɔ̃è buu tãro, mɔde mɛ́ɛ ooare baa Sulemanu
kɔ̃n a auzikio, èe uta da à maaa kà aɔ̃ ke ũro. 28 Sɛ̃̀la kɛ̀ kuu gbɔ̀̀a eɛ́ tɛ́ kũ zia, lán Luda è pɔ́
nazi lɛ nà, amɔa ludanaanɛkɛ̃sãnadeenɔ, weɛ́ a pɔ́ o dɔ́ɔ? 29 Àton tó pɔ́ kɛ̀ é ble ke pɔ́ kɛ̀ é mi
yã dɔare aɛro. Àton à damu kɛro. 30 Pɔ́ pìnɔ píngi yã è dɔ anduna kɛ̀ kifiinɔnɛ aɛ, a De sɔ̃ɔ
dɔ̃ kɛ̀ pɔ́ pìnɔ kɔ̃ sìao. 31 À tó kpata kɛ̀ bɔ̀ à kiia yã dɔare aɛ, eɛ́ pɔ́ pìnɔ kaaraare. 32 Ma kpàsa
nɛ́ngo gbɛ̃nɔ, àton vĩa kɛro, zaakɛ a De pɔyezimɛ à a kpá kpata pìn. 33 À pɔ́ kɛ̀ á vĩinɔ yá à
takaasideenɔ gba à ɔɔ. À ɔɔsɔ kɛ̀ è zi kũroo zɔ̃, ludambɛ auziki kɛ̀ è yãaro kákii ũ, kɛ̀ kpãi è
sɔ̃ziro, kɔ̀kɔ sɔ̃ è à yakaro. 34 Zaakɛ guu kɛ̀ a auziki kún, gwen a làakari égɔ̃ kún se.

Zĩkɛri náanɛde làakaridee
(Mat 24:45-51)

35 Àgɔ̃ kú soru guu, à tó a fitia gɔ̃ nana. 36 Àgɔ̃ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ń dii suna dãa à su kɔ̃n
nɔsɛ pɔnnakɛnao bà, lɛ gurɔɔ kɛ̀ à mɔ̀ à gbà lɛ̀, weɛ́ zɛ́ wɛ̃nɛ gɔ̃ɔ. 37 Aubarikadeenɔn zĩkɛri
kɛ̀ ń dii é ń le bɛ̃ɛ a sugurɔɔa pìnɔ ũ. Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, dii pì é a pɔ́nɔ kɛkɛ à yi, eɛ́ ń vɛ̃ɛ,
eɛ́ pɔ́blee kakɔ̃ańnɛ. 38 Baa tó à mɔ̀ lezãndo ke kɔngɔ idɛ'idɛ, tó à ń lɛ́ lɛ, aubarikadeenɔn ń
ũ. 39 Àgɔ̃ yã kɛ̀kii dɔ̃. Tó bɛdee gurɔ zaka kɛ̀ kpãi é mɔ́a dɔ̃̀ yã, lɛ eɛ́ tó à a kpɛ́ fɔ̃ro. 40 Apinɔ
sɔ̃, àgɔ̃ kú soruo, zaakɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é su gurɔ zaka kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔzirooamɛ.
41 Pita bè: Dii, wa yãnzin n yã pì lèkɔ̃zizió, ke baade píngi yãnzimɛ? 42 Dii bè: Dén bɛgwari
náanɛde làakaridee kɛ̀ à dii è a zĩkɛrinɔ nanɛ a ɔzĩ lɛ à pɔ́blee kpáńma à gurɔɔa ũu?
43 Aubarikadeen zĩkɛri kɛ̀ à dii à lè èe kɛɛ lɛɛ a sugurɔɔa ũ. 44 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, eɛ́ a
auziki píngi nanɛ a ɔzĩmɛ. 45 Mɔde tó zĩkɛri pì bè a nɔ̀sɛ guu a dii suna e gì kɛɛ sɔ̃, ben à nà

a zĩkɛri daanɔ gbɛ̃gbɛ̃naa, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ, èe sãnkara pɔ́ blee èe wɛ̃dɛɛ kɛɛ, 46 à dii é
su gurɔɔ kɛ̀ à wɛ́ɛ dɔzirooamɛ, gurɔ zaka kɛ̀ à dɔ̃rooa, eé à zɔ̃zɔ̃kɔ̃rɛ à à baka da kɔ̃n kifiinɔ.
47 Zĩkɛri kɛ̀ à a dii pɔyezi dɔ̃, ben èe soru kɛ à à pɔyeziyã kɛ̀ro, weé à gbɛ̃ búgubugu. 48 Zĩkɛri
kɛ̀ à a dii pɔyezi dɔ̃ro, ben à yã kɛ̀ dɛ wà à gbɛ̃zi kɛ̀ sɔ̃, weé à gbɛ̃ féteme. Gbɛ̃ kɛ̀ Luda à gbà
bítan Luda é wɛtɛa bíta. Gbɛ̃ kɛ̀ Luda pɔ́ nànɛ a ɔzĩ bítan, eé gbekaa dɛńla.

Kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãnzi
(Mat 10:34-36)

49 Tén ma mɔ na andunaa, mɛ́ɛ gizi tɛ́ pì gɔ̃ kũu se tiaro. 50 Má wɛ́ɛtãmma vĩ kɛ̀ mɛ́ gɛ̃n,
má kú laasuu bíta guu ai à gá yãao. 51 Ée daa ma mɔ lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃ nna kɔ̃o anduna guun yɔ́?
Auo! Mɛ́ɛ ooare, kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana yãnzin ma mɔzi. 52 Zaa tia ua kɛ̀ gɔ̃ɔn sɔɔroonɔɔ kún, aɔ̃é kɔ̃
kpaatɛtɛ. Gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ é bɔ gɔ̃ɔn plaaanɔ kpɛɛ, gɔ̃ɔn plaaanɔ é bɔ gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔ kpɛɛ. 53 De
é bɔ a négɔ̃gbɛ̃ kpɛɛ, négɔ̃gbɛ̃ é bɔ a de kpɛɛ. Da é bɔ a nénɔgbɛ̃ kpɛɛ, nénɔgbɛ̃ é bɔ a da
kpɛɛ. Zã da é bɔ nɔzãree kpɛɛ, nɔzãree é bɔ a zã da kpɛɛ.

Gurɔɔ kɛ̀ki yáasi dɔ̃na
(Mat 16:2-3)

54 Yesu bè pariinɛ: Tó á è lou e sisii ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, é be gɔ̃ɔ lou é ma, ben è kɛ lɛ. 55 Tó á
è ĩa e bɔɔ sɔɔmɛtɛ kpa, é be guu é wã, bensɔ̃ è wã. 56 Mɔnafikideenɔ! Á tɔɔtɛ kɔ̃n ludambɛɛo
wɛ́ɛ dɔ̃kɔ̃zi, ben á gurɔɔ kɛ̀ki yáasi dɔ̃ sɔ̃ro né?

Gaafaa wɛtɛna
(Mat 5:25-26)

57 Bɔ́yãnzin á yãkɛna a zɛ́a dɔ̃ a zĩndaaroo? 58 Tó n ibɛɛ e gaanyo yãkpaɛkɛkiia, ǹ aĩa kɛ
lɛ à gaafaa kɛnnɛ zaa zén, lɛ àton n gáɛ à gányo yãkpaɛkɛri kiiaro yãnzi. Tó nɛ́ɛ kɛ lɛro,
yãkpaɛkɛri pì é n kpá dogaria, dogari é n da kpésiaan. 59 Mɛ́ɛ oonnɛ, né bɔ gwero ai ǹ gá fĩa
boo píngi. Baa kɔbɔ é gɔ̃ ténziro.

13

Nɔ̀sɛliɛna ke gaa

1 Gurɔ beeea gbɛ̃kenɔ mɔ̀ wà Galili gbɛ̃ kɛ̀ Pilati ń dɛ́dɛ à ń aru yɔ̀kɔ̃tɛ kɔ̃n ń sa'obɔ aruonɔ
yã ò Yesunɛ. 2 Ben Yesu bèńnɛ: Kɛ̀ Galili gbɛ̃ pìnɔ gaa dɛ lɛ, ée daa aɔ̃ durun dɛ Galili gbɛ̃
kpaaanɔ pɔ́lan yɔ́? 3 Auo! Mɛ́ɛ ooare, tó ée nɔ̀sɛ liɛro, a píngi é ga lán ń bàmɛ. 4 Gɔ̃ɔn baro
plaasai kɛ̀ Siloamu kpédidikɔ̃ana gbòro à sìḿma aɔ̃ gàganɔ sɔ̃, ée daa aɔ̃ taari dɛ gbɛ̃ kpaaa
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ pɔ́lan yɔ́? 5 Auo! Mɛ́ɛ ooare, tó ée nɔ̀sɛ liɛro, a píngi é ga lán ń
bàmɛ.
6 Ben à yã kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Gbɛ̃ke bé à kãkã lí bà a swadako guu, ben à gàa a bɛɛ wɛtɛ
èe ero. 7 Ben à bè a zĩkɛrinɛ: Ǹ gwa, à wɛ̃̀ aagɔ̃deen yè, kɛ̀ ma mɔ bɛɛ wɛtɛ kãkã lí pìa mɛ́ɛ
ero. Ǹ zɔ̃, wé tó à guu sí pãn yɔ́? 8 Ben zĩkɛri pì bènɛ: Baa, ǹ tó ai zii dɔ. Mɛ́ guu bi mà ligazi
mà taaki kánɛ. 9 Eé gí né i ziiziro. Tó èe né iro sa, ɛ̃ndɛ̃ ǹ zɔ̃ ǹ nɛ.

Nɔgbɛ̃ kɔ̃̀ɔkũna kɛ̃kɔ̃ana

10 Kámmabogurɔɔ zĩ Yesu e yã daańnɛ aduakɛkpɛn. 11 Nɔgbɛ̃ kee kú gwe, zĩn à kɔ̃̀ɔ kũ̀ à kà
wɛ̃̀ baro plaasai. Ègɔ̃ kokonamɛ è fɔ̃ à a zĩnda poro baa fétero. 12 Kɛ̀ Yesu à è, ben à à sìsi à
bè: Nɔgbɛ̃, n kɔ̃̀ɔkɛɛ gòmma. 13 Ben à ɔ kɛ̀a. Zaa gwe gɔ̃ɔ à pòro, ben à Luda sáabu kpà.
14 Ben aduakɛkpɛ gbɛ̃nsi pɔ fɛ̃̀ kɛ̀ Yesu à kɛ̃̀kɔ̃a kámmabogurɔɔ zĩ yãnzi, ben à fɛ̀ɛ à bè
gbɛ̃nɔnɛ: Gurɔ sweɛdoo bé à kuu kɛ̀ wè zĩi kɛn. Àgae mɔ́ wà a kɛ̃kɔ̃a gurɔ beeenɔa, mɔde
kámmabogurɔɔ zĩ baasi. 15 Ben Dii wèàla à bè: Mɔnafikideenɔ! Kámmabogurɔɔ zĩ a baade è
a zù ke zaaki poro a bàdɔkiia à gá í kpáaroo? 16 Ibraĩ bori nɔgbɛ̃ kɛ̀kii sɔ̃, Setãn à yì wɛ̃̀ baro
plaasaimɛ. À bà pì poronaa kámmabogurɔɔ zĩ zɛ́ vĩroo? 17 Kɛ̀ à ò lɛ, ben wí à ibɛɛnɔ kũ̀ ń
píngi, mɔde gbɛ̃nɔ pɔɔ kɛ̀ nna dabuyã kɛ̀ èe kɛɛnɔa píngi.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n musadi wɛ́ɛo
(Mat 13:31-32, Maa 4:30-32)

18 Ben Yesu bè: Bɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia bɔ̀kɔ̃bao? Bɔ́n mɛ́ lɛ́kɔ̃zio? 19 À dɛ lán musadi
wɛ́ɛ kɛ̀ gbɛ̃ sɛ̀ à tɔ̃̀ a kara guu bà. Kɛ̀ à bɔ̀ɛ, à kɛ̀ lí ũ, ben bãanɔ mɔ̀ wà zɔ̃̀zɔ̃ à gã̀nɔa.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃o
(Mat 13:33)
20 Ben à bè dɔ: Bɔ́n mɛ́ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia lɛ́kɔ̃zio? 21 À dɛ lán burɛdisɛsɛ'ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ nɔgbɛ̃
sɛ̀ à kà flawa zaka lɛ́ aagɔ̃ɔ guu à yã̀kɔ̃tɛ píngi bà.

Zɛ́lɛ kpaatoo
(Mat 7:13-14, 21-23)
22 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e gaa Yerusalɛmu, èe gɛ̃ɛ wɛ́tɛnɔ kɔ̃n lakutunɔla èe yã daańnɛ, 23 ben
gbɛ̃ke à là wà bè: Baa, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é mìsina e ziaa zĩnɔɔ pariroo? Ben Yesu bè gbɛ̃nɔnɛ: 24 À
aïa kɛ à gɛ̃ zɛ́lɛ kpaatoo guu. Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ parideenɔ é wɛtɛ wà gɛ̃n, mɔde aɔ̃é fɔ̃ro. 25 Tó
bɛdee fɛ̀ɛ à zɛ́ tàta, tó a gɔ̃ bàazi, ben ée gbà lɛɛ ée bee: Baa, ǹ zɛ́ wɛ̃we, eé beare á a dɔ̃
gukearo. 26 Beee gbɛra tó a bènɛ à pɔ́ blèao, à í mìao, à yã dàńnɛ a bɛ gãalɛ, 27 eé beare á a
dɔ̃ gukearo. À guala a zaakɛrinɔ a píngi.
28 Tó a Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo kɔ̃n annabinɔ è píngi kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu, ben
wà a zu bàazi, gwen é ɔ́ɔ dɔn à ɔ di a musu. 29 Gbɛ̃nɔ é bɔ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kɔ̃n ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn
kpaao kɔ̃n gu'igbãroo kpaao kɔ̃n sɔɔmɛtɛ kpaao, aɔ̃é mɔ́ pɔ́ ble kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu.
30 Lɛn kpɛɛdeenɔ égɔ̃ gbɛ̃ káakunɔ ũ lɛ, gbɛ̃ káakunɔ égɔ̃ kpɛɛdeenɔ ũ.

Yerusalɛmu yã
(Mat 23:37-39)
31 Gurɔ beeea gɔ̃ɔ Farisi kenɔ mɔ̀ Yesu kiia aɔ̃ bènɛ: Ǹ fɛɛ gura kɛ̀, zaakɛ Hɛrɔdu yezi à n
dɛmɛ. 32 Ben à bèńnɛ: À gá o flɛ̃ngo pìnɛ, mɛ́ɛ zĩnnɔ gooḿma mɛ́ɛ gyãreenɔ kɛ̃ɛkɔ̃a gbã̀a
kɔ̃n ziaao, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ sɔ̃ mɛ́ ma zĩi papa. 33 Baa kɔ̃n beeeo séto mà gá aɛ gbã̀a kɔ̃n
ziaao kɔ̃n ziandooo, zaakɛ èe kɔ̃ sío annabi ga gukearo, sé Yerusalɛmu. 34 Yerusalɛmudeenɔ,
Yerusalɛmudeenɔ! Eè annabinɔ dɛdɛ, eè gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń zĩawaanɔ pápa gbɛ̀o à ń dɛdɛ. Mɛ̀ɛ̀gɔ̃
yezi mà a kakɔ̃amazi gɛ̃̀n baaagɔ̃, lán koo è dɛ̀bɛ kú a nɛ́nɔla nà, mɔde eè weziro. 35 Luda é a
kpɛ́ tóare bɛzĩ ũmɛ sa. Mɛ́ɛ ooare, é ma e dɔro ai à be, aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ Dii tɔ́o
ũ.

14

Yesu kuuna Farisi ke bɛ
1 Kámmabogurɔɔ zĩkea Yesu gàa pɔ́ ble Farisinɔ gbɛ̃nsi ke bɛ, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔɔ e
à kpákpaa. 2 Kakagyãkɛri kee kú Yesu aɛ gwe. 3 Ben Yesu dokadɔ̃rinɔ kɔ̃n Farisinɔ là à bè: Wè
gbɛ̃ kɛ̃kɔ̃a kámmabogurɔɔ zĩɔ́ ke wè kɛ̃kɔ̃aro? 4 Ben aɔ̃ gɔ̃̀ yĩtɛna kítikiti. Ben Yesu gyãree pì
kũ̀ à à kɛ̃̀kɔ̃a à à gbàrɛ. 5 Ben à ń lá à bè: Tó a gbɛ̃kee nɛ́ ke zù vĩ à zù lɔ̀gɔn kámmabogurɔɔ
zĩ, eé à bɔ gɔ̃ɔroo? 6 Aɔ̃ɔe fɔ̃ wà wèàlaro.
7 Yesu è dian gbɛ̃ kɛ̀ wà ń sísinɔɔ e vɛ̃ɛki maaa kũu nà, ben à yã lèkɔ̃zinńnɛ à bè: 8 Tó wà
n sisi nɔsɛ pɔ́bleea, ǹton vɛ̃ɛ vɛ̃ɛki maaa guuro. Tó wà gbɛ̃ kɛ̀ bɛ̀ɛ vĩ dɛnlaa sìsi nɛ́! 9 Tó a
sìsiri mɔ̀ à bènnɛ: Ǹ fɛɛ ǹ vɛ̃ɛki kpá gbɛ̃ pìa, nɛ́ fɛɛ ǹ gá vɛ̃ɛ kpɛɛ kpa kɔ̃n wíomɛ. 10 Tó wà n
sisi, ǹgae vɛ̃ɛ kpɛɛ kpa, lɛ tó n sìsiri mɔ̀, eé bennɛ: Ma gbɛ̃nna, ǹ fɛɛ ǹ mɔ aɛ kɛ̀. Beee é n
kɛ bɛ̀ɛ vĩ gbɛ̃ kɛ̀ á kú lɛdoonɔ aɛ. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sɛ́ lezĩn Luda é à busa. Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda
busa sɔ̃, Luda é à sɛ́ lezĩ.
12 Ben Yesu bè a sìsiri pìnɛ: Tó nɛ́ɛ gbɛ̃nɔ sísii pɔ́ble fãantɛ̃ blenaa ke uusiɛ pɔ́, ǹton n
gbɛ̃nnanɔ sísiro ke n vì̀inɔ kɔ̃n n dãaronɔ ke n danɛnɔ ke n ɔɔde daanɔ. Tó ń kɛ̀ lɛ, aɔ̃é
ɛara wà n sísimɛ se aɔ̃ fĩa bonnɛ. 13 Tó nɛ́ɛ gbɛ̃nɔ sísii pɔ́bleea, ǹ takaasideenɔ sísi kɔ̃n gbɛ̃
kɔ̃̀kũnanɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ kɔ̃n vì̀anɔ, 14 nɛ́ gɔ̃ aubarikadee ũ, zaakɛ aɔ̃ pɔ́ke vĩ wà fĩa boonnɛro.
Luda bé eé fĩa bonnɛ gbɛ̃ maaanɔ fɛɛgurɔɔ zĩ.

Yãlɛkɔ̃zina kɔ̃n pɔ́ble bítao
(Mat 22:1-10)

15 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú lɛdoonɔ doke yã pì mà, ben à bè Yesunɛ: Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ eé pɔ́
ble kɔ̃n kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gbɛ̃nɔo ũ. 16 Yesu bènɛ: Gbɛ̃ke bé à yezi à pɔ́blee kɛ, ben à
gbɛ̃nɔ sìsi paripari. 17 Pɔ́blegurɔɔ zĩ à a zĩkɛri zĩ̀ à o gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísinɔnɛ aɔ̃ mɔ́, wà pɔ́ píngi
soru kɛ̀ wà yã̀a sa. 18 Ben aɔ̃ baade e wɛtɛɛ wà ń kɛ̃. Gbɛ̃ káaku bènɛ: Ma bú lù, mɛ́ gá gwa. N
yã nna, ǹ ma kɛ̃. 19 Gbɛ̃ pãnde bè: Ma zù zĩkɛbɔnɔ lù mèn kuri, mɛ́ gá ń gwa. N yã nna, ǹ ma
kɛ̃. 20 Gbɛ̃ pãnde bè: Ma nɔɔ sɛ̀ dufumɛ. Beee yãnzi mɛ́ e mà mɔ́ro. 21 Ben zĩkɛri pì lìara à tà
à ń lɛ́gbɛ ò a diinɛ. Ben bɛdee pì pɔ fɛ̀̃ à bè a zĩkɛrinɛ: Ǹ gá wɛ́tɛ guu kpakpaa gãalɛnɔ kɔ̃n
zɛ́daanɔ, ǹ takaasideenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɔ̀̃ɔkũnanɔ kɔ̃n vĩ̀anɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ kakɔ̃a ǹ suńyo kɛ̀. 22 Beee
gbɛra zĩkɛri pì mɔ̀ à bènɛ: Dii, ma yã kɛ̀ ń ò kɛ̀, mɔde vɛ̃ɛki kpɛ́ kuu. 23 Ben dii pì bè zĩkɛri
pìnɛ: Ǹ gá zɛ́nɔ guu kɔ̃n zɛ́ wɛ́wɛnɔ píngi, ǹ gã na gbɛ̃nɔa aɔ̃ gɛ̃ lɛ ma ua pa. 24 Mɛ́ɛ ooare,
gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sísi pìnɔ ke é lɛ́ zɔ̃ ma pɔ́blee pìaro.

*G*ɔ̃na Yesu ìba ũ
(Mat 10:37-38)

25 Wà té zɛ́n kɔ̃n Yesuo paripari, ben à lìara à bèńnɛ: 26 Tó gbɛ̃ mɔ̀ ma kiia, ben à ye a dezi
dɛmala ke a da ke a naɔ̃ ke a nɛ́nɔ ke a vĩ̀inɔ ke a dãaronɔ ke api zĩnda, eé fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro.
27 Gbɛ̃ kɛ̀ èe a líkpangbãroo sɛ́ àgɔ̃ tɛ́omaziro, adee é fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro. 28 Tó a gbɛ̃kee yezi
à kpɛ́didikɔ̃ana bo, eé vɛ̃ɛ gĩa à à ɔɔ dɔdɔ à gwa, tó eé fɔ̃ à zĩi pì kɛroo? 29 Tó èe kɛ lɛro, ben
à ɛ̃ɛ kpàɛ, tó èe fɔ̃ à à yã̀aro, gbɛ̃ kɛ̀ è píngi é à lalandi kɛ 30 wà be: Gbɛ̃ kɛ̀kii nà kpɛ́bonaa à
fùa à à mì dɛ. 31 Ke tó kína yezi à gá zĩ̀ ká kɔ̃n kína pãndeo, eé vɛ̃ɛ gĩa à a laasuu lɛ́ à gwa,
tó a soza gãli kurinɔ é fɔ̃ wà kù kpá soza gãli baroo kɛ̀ aɔ̃ɔe suunɔaroo? 32 Tó à è é fɔ̃ro, eé
zĩ̀rinɔ zĩ lɛ aɔ̃ lɛdolɛkɛna zɛ́ wɛtɛa zaalɛ èe ká kĩiro. 33 Lɛmɛ dɔ, tó a gbɛ̃kee e ɔ kpá pɔ́ kɛ̀ à
vĩinɔzi píngiro, eé fɔ̃ à kɛ ma ìba ũro.

34 Wisi nɛ́ pɔ́ nnaamɛ, mɔde tó à í nnaa tà, dian weé kɛ nà à gɔ̃ nna dɔɔ? 35 À maa tɔɔtɛ
kesɔ̃ zùgbɔ̃kaɛkiinɛro, wè kwɛ́ɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.

15

*P*ɔ́ kɛ̀ sã̀sãnɔ
(Mat 18:12-14)

1 Bɛ'ɔɔsirinɔ kɔ̃n durunkɛrinɔɔ e sɔ̃ɔ Yesuzi lɛ wà à yã ma ń píngi. 2 Ben Farisinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔɔ e yãkete kaazi aɔ̃ bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii è durunkɛrinɔ sí è se pɔ́ bleńyo lɛdo.
3 Ben Yesu yã kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: 4 Wà be a gbɛ̃kee sãa vĩ mèn basɔɔro, ben à doo sã̀sã, è
à basɔɔro dosai tó sɛ̃̀n à pɛ́ɛ sãa kɛ̀ sã̀sã pìzi ai à gá eroo? 5 Tó à bɔ̀a, è à sɛ́ à da a gã̀n kɔ̃n
pɔnnaao 6 à táo bɛ à a gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n a fáandideenɔ sísi à beńnɛ: À pɔnnaa kɛmao. Ma a sãa
kɛ̀ sã̀sã è. 7 Lɛmɛ dɔ mɛ́ɛ ooare, weé pɔnnaa kɛ ludambɛ durunkɛri mèn doo kɛ̀ nɔ̀sɛ lìɛ yã
musu dɛ gbɛ̃ maa gɔ̃ɔn basɔɔro dosai kɛ̀ aɔ̃ɔ nɔ̀sɛliɛna nii vĩroonɔla.

8 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ kondogi ɔɔ vĩ mèn kuri sɔ̃ nɛ́? Tó à mèn doo sã̀sã, è fitia na à kpɛ́ waa à wɛtɛ
busɛbusɛ ai à gá eroo? 9 Tó à bɔ̀a, è a gbɛ̃nnanɔ kɔ̃n a fáandideenɔ sísi à beńnɛ: À pɔnnaa
kɛmao. Ma kondogi ɔɔ kɛ̀ sã̀sã pì è. 10 Lɛmɛ dɔ mɛ́ɛ ooare, Luda malaikanɔ è pɔnnaa kɛ
durunkɛri mèn doo kɛ̀ nɔ̀sɛ lìɛ yã musu.

*N*ɛ́gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ sã̀sã
11 Yesu bè dɔ: Gbɛ̃ke bé à kuu à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ vĩ gɔ̃ɔn plaa. 12 Ben Sabi bè a denɛ: Baa, ǹ ma
asaia kɛ̀ mɛ́gɔ̃ vĩ túbi guu kpáma. Ben de pì a auziki kpàatɛtɛńnɛ. 13 Èe kɛ gurɔ plaaro, ben
Sabi a pɔ́nɔ nàkɔ̃a píngi à tà bùsu pãnden zã̀azã. Gwen à a auziki kàatɛn pãpãkɛna guu. 14 Kɛ̀
à pɔ́ kɛ̀ à vĩinɔ dɛ̀ píngi, ben dekaa gbãaa kà bùsu pìn, ben à gɔ̀̃ takaasio. 15 À gàa à nà bùsu
pì gbɛ̃kezi ayazĩkɛri ũ, ben gbɛ̃ pì à gbàrɛ a bura à pɔ́blee kpá alɛdɛnɔa. 16 Ègɔ̃ yezi à pɔ́ tɛ̀ɛ
kɛ̀ alɛdɛnɔɔ e blee ble à kã, mɔde wè pɔ́ke kpáaro. 17 Kɛ̀ à làakari sù à bè: Ma de ayazĩkɛrinɔ
pɔ́blee vĩ dińzi, ben mɛ́ɛ gaa kɔ̃n nɔaao kɛ̀. 18 Mɛ́ fɛɛ mà tá ma de kiia, mɛ́ benɛ: Baa, ma
durun kɛ̀ Ludanɛ kɔ̃n mpio se, 19 mɛ́ɛ kɔ̃ sío wà ma sísi n nɛ́ ũ dɔro. Ǹ ma diɛ n ayazĩkɛrinɔ
doke ũ. 20 Ben à fɛ̀ɛ èe taa a de kiia. Kɛ̀ à tɛ́ kãaa èe suu, à de pì à è, ben à kɛ̀nɛ wɛ̃nda. À

bàa sì à gàa à kùsia, à lɛ́ pèa. [21] Ben nɛ́ pì bènɛ: Baa, ma durun kɛ̀ Ludanɛ kɔ̃n mpio, mɛ́ɛ kɔ̃
sío wà ma sísi n nɛ́ ũ dɔro. [22] Ben de pì bè a zĩkɛrinɔnɛ: À gá kpakpaa, à utada maaa kɛ̀ dɛ
à kpaaanɔla sɛ́ à mɔ́ à danɛ, à tãnga danɛ à kyatee kpánɛ. [23] À zùswarenɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpana kũ
à dɛ, wà só pɔnnakɛna guu, [24] zaakɛ ma nɛ́ pì gà à fɛ̃ɛmɛ. À sɔ̃̀sãmɛ, ben ma à è. Ben aɔ̃ nà
pɔnnakɛnaa.
[25] Woru sɔ̃ kpɛ́ bura. Kɛ̀ èe suu à kà kĩi kɔ̃n bɛɛo, ben à bata ɔ́ mà dɔ kɔ̃n kɔ̃kɔ̃ kĩio. [26] Ben à
zĩkɛrinɔ doke sìsi à à là bɔ́n wèe kɛɛ. [27] Ben à wèàla à bè: N dãaro bé à sù, ben n de zùswarenɛ
bɔ̀rɔ mɛ̀kpana dɛ̀, kɛ̀ à à è aafia yãnzi. [28] Ben Woru pɔ fɛ̃̀, à gì gɛ̃ ua guuzi. Kɛ̀ à de bɔ̀ à agbaa
kpànɛ, [29] ben Woru bè a denɛ: É'e, à kà wɛ̃̀ ũgbangba kɛ̀ mɛ́ɛ zĩi kɛɛnnɛ, mɛ́ɛ gí n yãzi zikiro,
ben baa blèkofĩi gina nɛ́ɛ kpáma mà pɔnnaa kɛo kɔ̃n ma gbɛ̃̃nnanɔoro. [30] Kɛ̀ n nɛ́ kɛ̀ à n
auziki kàatɛ kaaruanɔnɛ pì sù, n zùswarenɛ bɔ̀rɔ mɛ̀kpana dɛ̀nɛ. [31] Ben à de bènɛ: Ma nɛ́, ń
kúmao gurɔ píngi. Pɔ́ kɛ̀ má vĩ píngi n pɔ́mɛ. [32] À kɔ̃ sìo wà pɔ́ ble kɔ̃n pɔnnaaomɛ, zaakɛ n
dãaro pì gà à fɛ̃ɛmɛ. À sɔ̃̀sãmɛ, ben wà à è.

16

*Auziki náanɛ*sai

[1] Yesu bè a ìbanɔnɛ: Ɔɔde ke bé à kuu à bɛgwari dìɛ a zĩkɛrinɔnɛ. Ben wà mɔ̀ wà kɔmɔtɔ
kɛ̀nɛ wà bè, èe à auziki kaatɛɛ. [2] Ben à à sìsi à bènɛ: Yã kɛ̀ má mà n musu dɛ diamɛ? Ǹ yã
kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ n bɛgwana guu tɔ̃kɛ̃̃mɛ. Nɛ́ fɔ̃ ǹgɔ̃ dɛ ma bɛgwari ũ dɔro. [3] Ben bɛgwari pì ò a
swɛ̃̀ guu: Ma dii e ma bɔɔ zĩi guu, mɛ́ kɛ diamɛ? Àɛ kɛ̀ mɛ́ fɔ̃ mà sɛ̃̀ waro, ben baakɛna dɛmɛ
wíyã ũ. [4] Má dɔ̃ yã kɛ̀ mɛ́ kɛ lɛ gbɛ̃̃nɔ ma diɛ ń bɛ, tó à ma bɔ zĩin. [5] Ben à a dii fĩadeenɔ sìsi
doodo à gbɛ̃ káaku là à bè: Ń ma dii fĩa kũna ũgbamɛ? [6] À bè: Nɔ́si gaawa lɛ́ basɔɔro. Ben
bɛgwari pì bènɛ: N fĩa takadan yè. Ǹ vɛ̃ɛ ǹ kɛ̃ baplaa akuri kpakpaa. [7] Ben à bè gbɛ̃ pãndenɛ:
Mpi sɔ̃, n fĩa ũgbamɛ? Ben à bè: Ése sàki basɔɔro. Ben bɛgwari pì bènɛ: N fĩa takadan yè,
ǹ kɛ̃ basiigɔ̃. [8] Ben dii pì bɛgwari náanɛsaidee pì sáabu kpà wɛ́ɛzɛ̃ɛ kɛ̀ à kɛ̀ yã musu. Zaakɛ
anduna kɛ̀ki gbɛ̃̃nɔ wɛ́ɛ zɛ̃na dɛ gupuradeenɔla ń kɔ̃ tɛ̃ɛ yãkɛna guu.
[9] Mapi sɔ̃, mɛ́ɛ ooare à gbɛ̃̃nnanɔ wɛtɛ kɔ̃n ɔɔ náanɛsaio, lɛ gurɔɔ kɛ̀ à yɔ̀aawa, Luda é a
diɛ bɛɛ kɛ̀ è yãaroonɔ guu. [10] Gbɛ̃ kɛ̀ náanɛ vĩ kɔ̃n à féteo égɔ̃ náanɛ vĩ kɔ̃n à bítaomɛ se.
Gbɛ̃ kɛ̀ náanɛ vĩ kɔ̃n à féteoroo égɔ̃ náanɛ vĩ kɔ̃n à bítao sero. [11] Tó ée kɛ á náanɛ vĩ kɔ̃n ɔɔ
náanɛsaioro, Luda é a náanɛ kɛ kɔ̃n à yãpuradeeoɔ́? [12] Tó ée kɛ á náanɛ vĩ kɔ̃n gbɛ̃ pãnde
pɔ́nɔro, Luda é a zĩnda pɔ́ kpáawaɔ́? [13] Zĩkɛri è fɔ̃ à dɔ dii mèn plaaaziro, zaakɛ eé za gbɛ̃
doon àgɔ̃ ye gbɛ̃ doozi, kesɔ̃ eé na gbɛ̃ dooa à kya ká gbɛ̃ doon. É fɔ̃ àgɔ̃ dɔ Ludazi kɔ̃n ɔɔo
lɛdoro.
[14] Farisinɔɔ ye ɔɔzi. Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà píngi, ben aɔ̃ɔe lɛ́zukii kɛɛ Yesua. [15] Yesu bɛ̀ńnɛ: Eè yã
nnaa kpá a zĩndaa gbɛ̃̃nteenɔ kiiamɛ, mɔde Ludaa a swɛ̃̀ dɔ̃. Yã kɛ̀ bíta gbɛ̃̃nteenɔnɛn Luda
è kya kán.

Ɔɔde kɔ̃n Lazaruo

(Mat 5:31-32, 11:12-13, Maa 10:11-12)

[16] Musa doka kɔ̃n annabinɔ takadanɔɔ kuu ai Yaaya gurɔɔa. Zaa gurɔ beeean wèe kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru kpaa, ben gbɛ̃ píngi e wɛtɛɛ à gɛ̃n kɔ̃n gbãaao. [17] Ludambɛ kɔ̃n tɔɔtɛo
gɛ̃̃tɛna aaga dɛ doka pì wɛ̃zã féte gogonala. [18] Gbɛ̃ kɛ̀ gì a naɔ̃zi à nɔ pãnde sè, adee zina
kɛ̀mɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ nɔɔ kɛ̀ wà gìzi sɛ̀ sɔ̃ zina kɛ̀n gwe.
[19] Gɔ̃gbɛ̃ ɔɔde kee kuu è pɔ́kãsã maa ɔɔdeenɔ da, ègɔ̃ pɔnnaa kɛɛ nnamana guu gurɔ píngi.
[20] Baakɛri kɛ̀ wè benɛ Lazaru ègɔ̃ daɛna à bɛ gãnu, bɔ̀nɔ dɔdɔ à mèa. [21] Ègɔ̃ pɔ́blee kɛ̀ è lɛ́ɛ
ɔɔdee pì teebu gĩzĩ blena ni dɛɛ. Gbɛ̃̃ɛnɔ bé wègɔ̃ à bɔ̀ pìnɔ sãsãa. [22] Baakɛri pì gà, ben
malaikanɔ à sɛ̀ wà tào Ibraĩ kuu. Ɔɔdee pì gà se, ben wà à vĩ̀i. [23] Kuuna wɛ́ɛtãmma guu
gɛ̀wãan, kɛ̀ à wɛ́ɛ sɛ̀ musu, ben à Ibraĩ è kãaa, Lazaru kú à saɛ. [24] Ben à lɛ́ zùzi à bè: Baa Ibraĩ,
ǹ ma wɛ̃nda gwa, ǹ Lazaru zĩ à a ɔnɛtee zɔ̃ ía, à mɔ́ à tɔ̃mɛ ma nɛ́nɛa, zaakɛ mɛ́ɛ wãwãa maa
tévura kɛ̀kii guumɛ. [25] Ben Ibraĩ bè: Ma nɛ́, ǹ tó nnamana kɛ̀ lìganzi n wɛ̃̃ndigurɔ yã dɔngu
kɔ̃n takaasi bíta kɛ̀ Lazaru kɛ̀o. À làakari kpaɛna gura kɛ̀ sa, ben ń kú wãwãa guu. [26] Beee

gbɛra wèɛ zòoto kú wa dagura. Tó gbɛ̃ yezi à bɔ kɛ̀ à gá a kiia, eé fɔ̃ro, gbɛ̃ke é fɔ̃ à bɔ gwe à mɔ́ wa kiia sɔ̃ro. [27] Ben ɔɔdee pì bè: N yã nna Baa, tó lɛmɛ, ǹ à zĩ ma de bɛ, [28] zaakɛ má dãaronɔ vĩ gɔ̃ɔn sɔɔro. À gá lɛ́ daḿma, lɛ aɔ̃ton mɔ́ gu wãwãdee kɛ̀ guuro. [29] Ben Ibraĩ bè: Aɔ̃ Musa kɔ̃n annabinɔ takadanɔ vĩ, aɔ̃ ń yã ma. [30] Ben ɔɔdee pì bè: Auo, Baa Ibraĩ! Tó gbɛ̃ke bɔ̀ gaan à gàa ń kiia, aɔ̃é ń nɔ̀sɛ liɛ. [31] Ben Ibraĩ bènɛ: Tó aɔ̃ɔe Musa kɔ̃n annabinɔ yã maro, baa tó gbɛ̃ke bɔ̀ gaan, aɔ̃é à yã síro.

17

Yesu yãkenɔ
(Mat 18:6-7, 21-22, Maa 9:42)

[1] Yesu bè a ìbanɔnɛ: Yã kɛ̀ è tó gbɛ̃nɔ fuu ègɔ̃ sairo, mɔde wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ è bɔ à kiia. [2] Eégɔ̃ sɔ̃̀ɔ adeenɛ wà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ dɔ a waalɛ wà à zu sèbɛ guu dɛ à tó nɛ́ kɛ̀kiinɔ doke fula. [3] Àgɔ̃ kú kɔ̃n làakario. Tó n gbɛ̃ndoo durun kɛ̀, ǹ gá ǹ à le. Tó à a nɔ̀sɛ lìɛ, ǹ kɛ̃nɛ. [4] Tó à durun kènnɛ gurɔ do gɛ̃̀n swɛɛplaa, ben à ɛ̀ara à bènnɛ gɛ̃̀n swɛɛplaa a nɔ̀sɛ lìɛ, ǹ kɛ̃nɛ. [5] Dii zĩ̀rinɔ bènɛ: Ǹ wa ludanaanɛkɛna kaarawe. [6] Dii bè: Tó á Luda náanɛ vĩ féte lán ɛfɔ wɛ́ɛ bà, é o síi lí kɛ̀kiinɛ à a zĩnda wo à gá pɛ́ sɛ̀bɛ guu, eé a yã ma.

[7] Tó a gbɛ̃kee zɔ̀ vĩ èe sɛ̃̀ waa ke èe sãanɔ dãa, tó à sù buraao, à dii é benɛ à mɔ́ à pɔ́ ble gɔ̃ɔn yɔ́? [8] Auo, eé benɛ à pɔ́blee kɛare, à a uta liɛ à mɔ́are pɔ́bleeo kɔ̃n íminao, àpi é gbasa à pɔ́ ble à í mi. [9] Wè zɔ̀ sáabu kpá kɛ̀ à yã kɛ̀ wà dànɛ kɛ̀ yãnzin yɔ́? [10] Lɛmɛ apinɔ sɔ̃, tó a yã kɛ̀ Ludaa dàaree kɛ̀ píngi, à be: Zɔ̀nɔn wa ũ, wa zĩin wá kɛ̀.

Kusu gɔ̃ɔn kurinɔ kɛ̃kɔ̃ana

[11] Kɛ̀ Yesu e gaa Yerusalɛmu, èe ligaa Samaria bùsu lɛ́zɛkiizi kɔ̃n Galilio. [12] Kɛ̀ èe gɛ̃ɛ lakutu ken, ben gɔ̃gbɛ̃ kusu gɔ̃ɔn kurinɔ dààlɛ. Aɔ̃ɔ zɛ kãaa, [13] aɔ̃ lɛ́ zùzi wà bè: Dii Yesu, ǹ wa wɛ̃nda gwa. [14] Kɛ̀ à ń é, ben à bèńnɛ: À gá à a zĩnda ɔdɔa sa'orinɔnɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa, ben aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a. [15] Kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ doo è a kɛ̃kɔ̃a, ben à lìara à sù, èe Luda sáabu kpaa kɔ̃n kòto gbãaao. [16] À dàɛ a puua Yesu aɛ à ì kpàa. Gbɛ̃ pì nɛ́ Samaria gbɛ̃mɛ. [17] Ben Yesu bè: Gɔ̃ɔn kurinɔ bé wà kɛ̃̀kɔ̃aroo? Gɔ̃ɔn kɛ̃ndoonɔɔ kú mámɛ? [18] Aɔ̃ gbɛ̃kee e liara à mɔ̀ Luda sáabu kpáro, sé gbɛ̃ zĩ̀tɔ kɛ̀ɔ́? [19] Ben Yesu bènɛ: Ǹ fɛɛ ǹ tá, ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃kɔ̃a.

*Gbɛ̃*ntee Nɛ́ suna
(Mat 24:23-28, 37-41)

[20] Farisinɔ Yesu là kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia bɔna gupuraaazi, ben à wèńla à bè: Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia è bɔ gupuraaa wà e kɔ̃n wɛ́ɛoro. [21] Weé be à kú kɛ̀ ke à kú kãaro. Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia pì kú a té kèmɛ.

[22] Ben à bè a ìbanɔnɛ: À gurɔɔ e mɔɔ kɛ̀ é Gbɛ̃ntee Nɛ́ sugurɔɔ pìnɔ doke ena ni dɛ, é ero. [23] Weé beare à kú kãa ke à kú kɛ̀, mɔde àton gáro, àton téńziro. [24] Lán loupina è guu pu ludambɛ lɛ́ gura kɛ̀ kɔ̃n à lɛ́ kãao nà, lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ sugurɔɔa. [25] Séto à wɛ́ɛtãmma è maamaa gĩa, tɔ̃ɔrigbɛ̃nɔ é gízi. [26] Lán à dɛ nà Nuu gurɔ, lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ se Gbɛ̃ntee Nɛ́ sugurɔ. [27] Gbɛ̃nɔɔ e pɔ́ blee wèe í mii, wèe nɔɔ sɛɛ wèe zã kɛɛ ai Nuu gàa à gɛ̃̀ góro'itɛ guu, ben í dà andunala, wà gàga píngi. [28] Lɛmɛ dɔ Lutu gurɔ, wèe pɔ́ blee wèe í mii, wèe pɔ́ luu wèe pɔ́ yaa, wèe pɔ́ tɔ̃ɔ wèe kpɛ́ boboo. [29] Gurɔɔ kɛ̀ Lutu bɔ̀ Sɔdɔmu, té kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o kwè bɔna ludambɛ, ben wà gàga píngi. [30] Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ gurɔɔ kɛ̀ Gbɛ̃ntee Nɛ́ é bɔ gupuraaa.

[31] Gurɔ beeea gbɛ̃ kɛ̀ kú a kpɛ́ musu tón pita à gɛ̃ kpɛ́ guu à pɔ́nɔ sɛ́ɛ à bɔoro. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ kpɛ́ buraa tón liara à pɔ́ sɛ́ bɛro. [32] À tó Lutu naɔ̃ yã dɔagu. [33] Gbɛ̃ kɛ̀ yezi àgɔ̃ a wɛ̃̀ndi kũna é korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi sɔ̃, adee égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ. [34] Mɛ́ɛ ooare, gwãavĩ beeea gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ daɛna kɔ̃ saɛ, weé gbɛ̃ doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo tón. [35] Nɔgbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ pɔ́ lɔlɔɔ gu dɔ̃nkɔ̃n, weé gbɛ̃ doo sɛ́ wà gbɛ̃ doo tó. [36] Gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔ égɔ̃ kú bura, Luda é gbɛ̃ doo sɛ́, eé gbɛ̃ doo tó. [37] Ben aɔ̃ à là wà bè: Dii, má kpaa? À wèńla à bè: Guu kɛ̀ gɛ̀ kún, gwen yeberekunɔ é kɔ̃ kakɔ̃an.

18

Gyaanɔɔ kɛ̀ zɛ̀ yãkpaɛkɛrila

1 Yesu yã lɛ̀kɔ̃zinɛ̀ lɛ à ɔdɔanɛ̀ aɔ̃gɔ̃ adua kɛɛ kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃ aɔ̃ton kpasaro. 2 À bè: Yãkpaɛkɛri
ke bé à kú wɛ́tɛ kea, à Luda vĩa vĩro è gbɛ̃ke yã daro. 3 Gyaanɔ kee kú wɛ́tɛ pì guu, ègɔ̃ mɔɔ
à kiia gɛ̃n baaagɔ̃ è be: Ǹ zɛmao ma ibɛɛ yã musu. 4 Èe wero ai gurɔ plaa. Beee gbɛra à bè a
zĩndanɛ: Baa tó má Luda vĩa vĩro, bensɔ̃ mɛ̀ gbɛ̃ke yã daro, 5 lán gyaanɔɔ pì e ĩa daama nà,
mɛ́ zɛo. Tó mɛ́ɛ kɛ lɛro, à zɛmalana yãana sai é ma ã'ãmɛ.
6 Ben Dii bè: À yãkpaɛkɛri zaaa yã'ona ma. 7 Luda é zɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń sɛ́ aɔ̃ɔe wii lɛɛa
fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩnɔoroo? Eé kɛ kɔkɔkɔ kɔ̃n weńlanaon yɔ́? 8 Mɛ́ɛ ooare, eé zɛńyomɛ gɔ̃ɔ.
Baa kɔ̃n beeeo tó Gbɛ̃ntee Né sù, eé a náanɛkɛri e anduna guuɔ́?

Farisi kɔ̃n bɛ'ɔɔsirio

9 Ben à èara à yã kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda diɛ maa aɔ̃ kya káńgunɔnɛ. 10 Gɔ̃ɔn plaa
kenɔ bé wà gàa adua kɛ Luda ua guu, gbɛ̃ doo né Farisimɛ, gbɛ̃ doo sɔ̃ bɛ'ɔɔsiri. 11 Farisi
pì zɛna èe adua kɛɛ. À bè a swɛ̃̀ guu: Luda, ma n sáabu kɛ̀ kɛ̀ má dɛ lán gbɛ̃ kpaaanɔ bàro,
dibidibikɛrinɔ, náanɛsaideenɔ, zinakɛrinɔ ke lán bɛ'ɔɔsiri kɛ̀ bà. 12 Mɛ̀gɔ̃ lɛ́ yii gurɔ plaplaa
azuma kɔ̃n azumao. Pɔ́ kɛ̀ má è píngi mɛ̀ à kuridee bɔnnɛ. 13 Bɛ'ɔɔsiri pì sɔ̃ɔ zɛ kãaa, èe fɔ̃ à
wɛ́ɛ sɛ̀ à musu gwà sero. À kpãngeda kɛ̀ à bè: Luda, ǹ sùu kɛmao, durunkɛrin ma ũ. 14 Mɛ́ɛ
ooare, gɔ̃gbɛ̃ pì tà a bɛ Luda yãsiona guumɛ, èe kɛ Farisi pìnlo. Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sɛ́
lezĩ Luda é à busa. Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda busa sɔ̃ Luda é à sɛ́ lezĩ.

*Aubarikadana nɛ́*nɔn
(Mat 19:13-15, Maa 10:13-16)

15 Wèe mɔɔ Yesunɛ kɔ̃n ń né fétenɔ lɛ à ɔ kɛḿma. Kɛ̀ à ìbanɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ gìńnɛ. 16 Ben
Yesu nɛ́nɔ sìsi à bè: À tó nɛ́nɔ mɔ́ ma kiia, àton gíńnɛro, zaakɛ aɔ̃ takanɔ pɔ́n kpata kɛ̀ bɔ̀
Luda kiia ũ. 17 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ eé kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia sí lán né féte bàroo é
gɛ̃nlo.

Auzikidee
(Mat 19:16-30, Maa 10:17-31)

18 Gbãade ke mɔ̀ à Yesu là à bè: Dannɛri maa, dian mɛ́ kɛ mà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ee? 19 Yesu
bènɛ: À kɛ̀ dia n bè má maaa? Gbɛ̃kee maaro, sé Luda ado. 20 Ń dokanɔ dɔ̃: Ǹton zina kɛro,
ǹton gbɛ̃ dɛro, ǹton kpãi oro, ǹton yã di n gbɛ̃daaaaro, ǹgae bèɛ lí n de kɔ̃n n daonɛ. 21 Ben
à bènɛ: Zaa ma nɛ́ngo zĩn má yã beeenɔ kũna píngi. 22 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à bènɛ: Yã mɛ̀n
doo bé à gɔ̃̀nnɛ. Ǹ pɔ́ kɛ̀ ń vĩinɔ yá píngi ǹ à ɔɔ kpá takaasideenɔa, nɛ́gɔ̃ auziki vĩ ludambɛ.
Beee gbɛra ǹ mɔ́ ǹ témazi. 23 Kɛ̀ à yã pì mà, à nɔ̀sɛ yàka, zaakɛ auzikibitadeemɛ. 24 Kɛ̀ Yesu
à gwà, ben à bè: À zĩ'ũ maamaa auzikideenɛ à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu. 25 Lakumi gɛ̃na
pɔrɔyĩn aaga dɛ auzikide gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guula. 26 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì mànɔ bè:
Dé bé eé fɔ̃ à mìsina ee? 27 Yesu wèńla à bè: Yã kɛ̀ gbɛ̃ntee fùa à kɛ, Luda kiia è sí kɛ.
28 Ben Pita bè: Wa baabɔ píngi tò wa tɛnzi. 29 Ben Yesu bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃
kɛ̀ à a bɛɛ tò ke a naɔ̃ ke a vĩinɔ ke a dãaronɔ ke a de ke a da ke a nɛ́nɔ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
yãnzi, 30 adee é ɛara à beee taka e dɛ yãala paripari anduna kɛ̀ guu, eé wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e
anduna kɛ̀ èe mɔɔ guu.

Yesu ɛara à a ga kɔ̃n a fɛɛnao yã'ona
(Mat 20:17-19, Maa 10:32-34)

31 Yesu a gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ kàkɔ̃aazi, ben à bèńnɛ: Wée gaa Yerusalɛmu. Gwen yã kɛ̀
annabinɔɔ kɛ̃̀ Luda yãn Gbɛ̃ntee Né musu é papan píngi sa. 32 Weé à kpá bori pãnde gbɛ̃nɔa,
aɔ̃é à fabo, aɔ̃é à sɔ̃sɔ̃, aɔ̃é lóu sua, aɔ̃é à gbɛ̃ flɔ̃̀o, aɔ̃é à dɛ, 33 à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. 34 Mɔde
à ìba pìnɔɔ e à ke mì dɔ̃ro, zaakɛ yã pì mì utɛnańnɛ, aɔ̃ɔ dɔ̃ yã kɛ̀ èe ooro.

*Vĩa baakɛ*ri kɛ̃kɔ̃ana
(Mat 20:29-34, Maa 10:46-52)

35 Kɛ̀ Yesu kà kĩi kɔ̃n Yɛrikoo, vĩa kee vɛ̃ɛna zɛ́ lɛ́a, èe baa kɛɛ. 36 Kɛ̀ à mà gbɛ̃nɔɔ e gɛ̃tɛɛ
pari, ben à ń lá à bè, bɔ́n wèe kɛɛ. 37 Ben wà bènɛ, Yesu Nazarɛti bé èe gɛ̃tɛɛ gwe. 38 Ben à lɛ́
zùzi à bè: Yesu, Dauda bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 39 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ aɛzĩnɔ gìnɛ wà bè à yĩtɛ, ben
à lɛ́ gbãa zuna kàara èe bee: Dauda bori, ǹ ma wɛ̃nda gwa. 40 Yesu zɛ̀ à bè wà mɔ́o. Kɛ̀ à mɔ̀,
ben Yesu à là à bè: 41 Bɔ́n ń yezi mà kɛnnɛɛ? À wèàla à bè: Dii, má yezi ma wɛ́ɛ guu emɛ.
42 Ben Yesu bènɛ: Ñ guu e. Ma náanɛ kɛ̀ ń kɛ̀ bé à n kɛ̃kɔ̃a. 43 Zaa gwe gɔ̃ɔ à wɛ́ɛ guu è, ben à
tèzi, èe Luda sáabu kpaa. Kɛ̀ baade píngi è lɛ, ben wà Luda tɔ́ bɔ̀.

19

Zakeusi

1 Kɛ̀ Yesu kà Yɛriko, èe gɛ̃tɛɛ à guu. 2 Gbɛ̃kee kú gwe à tɔ́n Zakeusi. Bɛ'ɔɔsirinɔ gbɛ̃nsimɛ,
bensɔ̃ auzikideemɛ. 3 Ɛ̀e wɛtɛɛ à e gbɛ̃ kɛ̀ Yesu dɛ a ũ, mɔde gbɛ̃ gbootoomɛ, èe fɔ̃ à à èro
parii yãnzi. 4 Ben à bàa lɛ̀ à gàa aɛ à dì síí lía lɛ à Yesu e, zaakɛ eé bɔɛ gwe kpamɛ. 5 Kɛ̀ Yesu
kà gwe, ben à wɛ́ɛ sɛ̀ musu à bènɛ: Zakeusi, ǹ pita kpakpaa. Séde mà pita n bɛ gbã̀a. 6 Ben
Zakeusi pìta kpakpaa à à sì kɔ̃n pɔnnaao. 7 Kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ è lɛ, ben aɔ̃ɔe wisɔ̃ɔ kaa wà bè: À
gàa pita durunkɛri bɛ. 8 Ben Zakeusi fɛ̀ɛ à zɛ̀ à bè Diinɛ: Dii, mɛ́ ma auziki kpadoo kpaatɛ
takaasideenɔnɛ. Tó ma gbɛ̃ke takii kɛ̀ sɔ̃, mɛ́ ɛara mà à gɛ̃ɛ kpáa lɛo siigɔ̃mɛ. 9 Ben Yesu
bènɛ: Ua kɛ̀ deenɔ mìsina è gbã̀a. Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀kii se né Ibraĩ boriimɛ. 10 Gbɛ̃ntee Né mɔ̀ lɛ
à gbɛ̃ kɛ̀ sã̀sã̀ wɛtɛ à à mì símɛ.

Ɔɔdakɛna zĩkɛrinɔnɛ
(Mat 25:14-30)

11 Gurɔɔ kɛ̀ wèe à yã pì maa, ben à ɛ̀ara à yã kàarańnɛ dɔ. Lán à kà kĩi kɔ̃n Yerusalɛmuo
nà, wèe daa kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia é bɔ gupuraaa gɔ̃ɔmɛ, ben à yã lɛ̀kɔ̃ɔzińnɛ 12 à bè: Kína
bori ke bé èe gaa bùsu zã̀azãn lɛ wà à kpá kpatan, eé liara à su. 13 Ben à a zĩkɛrinɔ sìsi gɔ̃ɔn
kuri, à kondogi ɔɔ kpà ń baadea mɛ̀n basɔsɔɔro, à bèńnɛ: Àgɔ̃ laa taao ai màgɔ̃ gá su. 14 À
bùsudeenɔ sɔ̃ zàn, ben aɔ̃ zĩ̀rinɔ zĩ̀ à kpɛɛ aɔ̃ bè: Wé we gbɛ̃ pì kí blewero. 15 Kɛ̀ wà à kpà
kpatan à sù, à bè wà zĩkɛri kɛ̀ a ɔɔ kpàḿma pìnɔ sísi, lɛ à e à dɔ̃ lán aɔ̃ àre è nà. 16 Gbɛ̃ káaku
mɔ̀ à bè: Dii, n ɔɔ pì àre kàaramɛ lɛo kuri. 17 Ben à bènɛ: Ń kɛ̀, zĩkɛri maa. Lán ń náanɛ vĩ
kɔ̃n à féteo nà, négɔ̃ iko vĩ wɛ́tɛ mɛ̀n kurinɔa. 18 Gbɛ̃ plaadee mɔ̀ à bè: Dii, n ɔɔ pì àre kɛ̀ lɛo
sɔɔro. 19 Ben à bènɛ: Mmɔn sɔ̃, négɔ̃ iko vĩ wɛ́tɛ mɛ̀n sɔɔroonɔa. 20 Ben gbɛ̃ pãnde mɔ̀ à bè:
Dii, n ɔɔɛ kɛ̀. Má ùtɛ kokona bisa kãsãa guu. 21 Má n vĩa vĩ, zaakɛ n yãnɔɔ zĩ'ũ. Nɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀
nɛ́ɛ diɛro sé, nɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ tɔ̃ro kɛ̃. 22 Ben à bènɛ: Zĩkɛri zaa, n lɛ́ bé à n kari kɛ̀. Ń dɔ̃ kɛ̀ ma
yãnɔɔ zĩ'ũ, mɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ diɛro sɛ́, mɛɛ̀ pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ tɔ̃ro kɛ̃. 23 Kɛ̀ ń dɔ̃ lɛ, bɔ́yãnzin nɛ́ɛ ɔɔdaa
kɛońnɛ, lɛ tó ma su, mà a pɔ́ sí kɔ̃n à àreoroo? 24 Ben à bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ: À à ɔɔ
pì sía à kpá gbɛ̃ kɛ̀ àre è lɛo kuria. 25 Ben wà bènɛ: Dii, à àre lɛo kuri kũna kɔ̀. 26 Ben à wèńla
à bè: Mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ vĩin Luda é kaaranɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ vĩroo sɔ̃, baa kɛ̀ à vĩi Luda é síamɛ.
27 Ma ibɛɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi mà kí bleńnɛroonɔ sɔ̃, à mɔ́ńyo kɛ̀ à ń dɛdɛ ma aɛ.

*Gbãak*ɛkpana Yesuzi Yerusalɛmu
(Mat 21:1-11, Maa 11:1-11, Yoh 12:12-19)

28 Kɛ̀ Yesu yã pì ò à yã̀a, ben à dà zɛ́n, èe gaa Yerusalɛmu. 29 Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n Bɛtɛfageo kɔ̃n
Bɛtanio sĩ̀sĩ̀ kɛ̀ wè be Kùkpɛ gɛɛzi, ben à a ìba zĩ̀ gɔ̃ɔn plaa 30 à bèńnɛ: À gá lakutu kɛ̀ kú a aɛ
kɛ̀kãa guu. Tó a gɛ̃, é zaakinɛ bɔ̀rɔ e bàdɔna gwe, gbɛ̃kee e dia zikiro. À poro à suo. 31 Tó wà
a la wà be, à kɛ̀ dia ée poroo, à be Dii bé à yezi. 32 Ben zĩ̀rinɔ gàa, aɔ̃ɔ è lán à ɔ̀ńnɛ nà. 33 Kɛ̀
aɔ̃ɔe zaaki pì poroo, ben à diinɔ ń lá wà bè: À kɛ̀ dia ée zaaki pì poroo? 34 Aɔ̃ wèńla wà bè:
Dii bé à yezi. 35 Ben aɔ̃ sù zaaki pìo Yesunɛ, aɔ̃ ń utanɔ kpàɛa, ben aɔ̃ Yesu dìa. 36 Lán èe gaa
nà, gbɛ̃nɔɔ e ń utanɔ kpaɛɛ zɛ́n.

37 Kɛ̀ à kà kĩi kɔ̃n guu kɛ̀ zɛ́ pì mì pɛ̀ Kùkpɛ sĩ̀sĩ guzurɛao, ben pɔnnaa guu à ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ
tɛ́zinɔ ń píngi nà Luda sáabukpanaa kɔ̃n kòto gbãaao dabuyã kɛ̀ aɔ̃ɔ ènɔ musu píngi 38 wà
bè:
Aubarikadeen kína kɛ̀ èe mɔɔ Dii tɔ́o ũ.

Aafia kú ludambɛ, gakui kú musu.
39 Farisi kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zà guu kenɔ bènɛ: Dannɛri, ǹ kpãkɛ̃ n ìbanɔzi. 40 Ben à wèńla à bè: Mɛ́ɛ
ooare, tó aɔ̃ yì̀tɛ, gbɛ̀nɔ bé weé wii pì lɛ́.

Yesu ɔ́ɔdɔna Yerusalɛmudeenɔnɛ
41 Kɛ̀ à sɔ̃̀ Yerusalɛmuzi, à gwà, ben à ɔ́ɔ dɔ̀ à musu 42 à bè: Tó n yã̀ kɛ̀ eé mɔ́nnɛ kɔ̃n aafiao
dɔ̃̀ gbã̀a yã dé, lɛ à kɛ nna. Mɔde tia sa à utɛnannɛmɛ. 43 À gurɔɔ é mɔ́ kɛ̀ n ibɛɛnɔ é gbà
lezĩnɔ dɔ wà liganzi wà n kagura kɛ 44 aɔ̃é n gboro aɔ̃é n gbɛ̃nɔ dúgu zɔ̃. Baa gbɛ̀ ke aɔ̃é tó
didikɔ̃aro, kɛ̀ nɛ́ɛ gurɔɔ kɛ̀ Luda wɛ́ɛ kpàɛnzii dɔ̃ro yãnzi.

Yesu kuuna Luda ua
(Mat 21:12-17, Maa 11:15-19, Yoh 2:13-22)
45 Kɛ̀ Yesu gɛ̃̀ Luda ua guu, ben à pɛ̀ laayarinɔa. 46 À bèńnɛ: Wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè: Ma kpɛ́
égɔ̃ dɛ aduakɛkpɛ ũmɛ, ben á kɛ̀ gbɛ̃̀blerinɔ tò ũ.
47 Lán guu e dɔɔ nà Yesu ègɔ̃ yã̀ daańnɛ Luda ua guu. Ben sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ
kɔ̃n gbɛ̃̀nsinɔɔ e zɛ́ wɛtɛɛ wà à dɛ, 48 mɔde aɔ̃ɔe à kɛna zɛ́ ero, kɛ̀ baade píngi swã kpá wèe à
yã maa yãnzi.

20

Yesu gbekana a ikozi
(Mat 21:23-27, Maa 11:27-33)
1 Zĩkea Yesu e yã daa gbɛ̃̀nɔnɛ Luda ua guu, èe baaru nnaa kpaańnɛ, ben sa'orikinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃̀nsinɔ mɔ̀ 2 wà bènɛ: Ǹ owe, iko kpareen nɛ́ɛ yã̀ kènɔ kɛɛo? Dé bé à
n gba iko pì? 3 Ben à wèńla à bè: Mapi se mɛ́ yã̀ gbekaawa. À omɛ, 4 Yaaya gbɛ̃̀nɔ batisikɛna
bɔ̀ Luda kiian yɔ́ɔ, ke gbɛ̃̀ntee kiiamɛ? 5 Ben aɔ̃ yã̀ gɔ̃̀gɔ̃ wà bè: Tó wa bè Luda kiiamɛ, eé wa
la, bɔ́yãnzin wée Yaaya yã̀ sírozi? 6 Tó wa bè gbɛ̃̀ntee kiiamɛ sɔ̃, gbɛ̃ píngi é wa pápa gbɛ̀o
aɔ̃ wa dɛdɛ, zaakɛ aɔ̃ Yaaya annabikɛɛ sì. 7 Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Wá dɔ̃ tó mán à bɔ̀nlo. 8 Ben
Yesu bèńnɛ: ɛ̃̀ndɛ̃ mapi se mɛ́ iko kɛ̀ mɛ́ɛ yã̀ kènɔ kɛɛo oarero.

Geepi líkpɛ ayakɛrinɔ
(Mat 21:33-46, Maa 12:1-12)
9 Ben Yesu yã̀ kɛ̀kii lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: Gbɛ̃̀ke bé à geepi líkpɛ bà, ben à nà ayakɛrinɔnɛ ń ɔzĩ
à fɛ̀ɛ táo à gurɔplaa kɛ̀ gwe. 10 Kɛ̀ geepizɔ̃gurɔɔ kà, ben à a zĩ̀ri zĩ̀ ayakɛri pìnɔa, lɛ aɔ̃ a geepi
bɛɛ pì kpáa, ben ayakɛri pìnɔ à gbɛ̃̀, aɔ̃ à gbàrɛ ɔkori. 11 Ben à èara à zĩ̀ri pãnde zĩ̀ dɔ, ben aɔ̃
à gbɛ̃̀ aɔ̃ wí dàa aɔ̃ à gbàrɛ ɔkori. 12 Ben à èara à gbɛ̃ aagɔ̃dee zĩ̀ dɔ, ben aɔ̃ à kɛ̃̀nna aɔ̃ pɛ̀a.
13 Ben buradee pì bè: Mɛ́ kɛ diamɛ saa? Mɛ́ ma nɛ́gɔ̃gbɛ̃ mɛ̀n do yenzidee zĩńma. Ke aɔ̃é à
yã̀ da gwɛɛ? 14 Kɛ̀ ayakɛri pìnɔ à è, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Túbiblerin yɛ̀, wà à dɛ, à túbi é gɔ̃ wa pɔ́ ũ.
15 Ben aɔ̃ bɔ̀o buraa guu, aɔ̃ à dɛ̀.
Tɔ̀! Bɔ́n buradee pì é kɛńyo? 16 Eé mɔ́ à ayakɛri pìnɔ dɛdɛ à buraa pì na gbɛ̃ pãndenɔnɛ ń
ɔzĩ. Kɛ̀ gbɛ̃̀nɔ yã̀ pì mà aɔ̃ bè: Wàton ero! 17 Ben Yesu ń gwa tíii à bè: Yã̀ kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn
kɛ̀kii dɛ diamɛ?
Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã̀ kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
18 Gbɛ̃ kɛ̀ lɛ̀ɛ gbɛ̀ pìa é wíwimɛ,
tó à lɛ̀ɛ à sì gbɛ̃a sɔ̃, eé à ú lɔ́mɛ.

Bɛ'ɔɔkpana Sizaa yã
(Mat 22:15-22, Maa 12:13-17)
19 Ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n sa'orikinɔɔ dɔ̃̀ kɛ̀ ń yãnzin à yãlɛkɔ̃zina pì òzi, ben aɔ̃ zɛ́ wɛ̀tɛ wà
à kũ gɔ̃ɔ, mɔde aɔ̃ vĩa kɛ̀ gbɛ̃̀nɔnɛ. 20 Aɔ̃ɔe à kpákpaa, ben aɔ̃ zãmbadee kɛ̀ aɔ̃ɔe ń zĩnda diɛɛ
gbɛ̃ maaa ũunɔ zĩ̀a, lɛ wà e wà à kũ a yã'ona guu, wà à kpá ń bùsu gbãadeea à gbãaa mɔ́nɛ.
21 Ben zãmbadee pìnɔ à là wà bè: Dannɛri, wá dɔ̃ kɛ̀ nɛɛ̀ yã̀ o ǹ yã̀ dańnɛ a zɛ́a. Nɛɛ̀ gbɛ̃ wɛ́ɛ
gwaro, nɛɛ̀ Luda zɛ́ dańnɛ kɔ̃n yãpuraao. 22 À zɛ́ vĩ wà bɛ'ɔɔ kpá Sizaaɔ́ ke wàton kpáaro?

23 Yesu ń mɔnafikikɛɛ dɔ̃ḿma, ben à bèńnɛ: 24 À ɔɔ pì doo ɔdɔamɛ mà gwa. Dé mì wɛ̃zãn yɛ̀
kɔ̃n à tɔ́o? Aɔ̃ wèà la wà bè: Siza pɔ́mɛ. 25 Ben à bèńnɛ: Tɔ̀, à pɔ́ kɛ̀ dɛ Siza pɔ́ ũ kpá Sizaa, à
pɔ́ kɛ̀ dɛ Luda pɔ́ ũ kpá Ludaa. 26 Ben aɔ̃ fùa wà à kũ à yã'ona guu gbɛ̃nɔ wáa. À yãwenlana
bɔ̀ ń saɛ, ben aɔ̃ ń lɛ́ yɛ̀̀tɛ.

*G*ɛ̀nɔ fɛɛna yã
(Mat 22:23-33, Maa 12:18-27)

27 Ben Sadusi kɛ̀ aɔ̃è be gɛ̀nɔ è fɛɛroonɔ mɔ̀ Yesu kiia, aɔ̃ à gbèka 28 wà bè: Dannɛri, Musa
òwe a takada guu à bè: Tó gbɛ̃ gà à a naɔ̃ tò nɛ́'isai, à dãaro gyaanɔɔ pì sɛ́, lɛ à nɛ́ borii dato
a vɛ̀̀inɛ. 29 Lɛmɛ dedɔ̃nkɔ̃deenɔɔ kuu gɔ̃ɔn swɛɛplaa. Woru nɔɔ sɛ̀, ben à gà nɛ́'isai. 30 Ben
Sabi nɔɔ pì sɛ̀ dɔ. 31 Sabi gbɛra Biɔ sɛ̀ dɔ. Aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ ń gɔ̃ɔn swɛɛplaa ń píngi, aɔ̃ gàga nɛ́'isai.
32 Aɔ̃ píngi gbɛran nɔɔ pì gà se. 33 Tɔ̀! Gɛ̀nɔ fɛɛgurɔɔ zĩ aɔ̃ dé bé eégɔ̃ nɔɔ pì vĩi? Zaakɛ aɔ̃ gɔ̃ɔn
swɛɛplaa ń píngi aɔ̃ à dɔ̃̀ nɔɔ ũmɛ. 34 Ben Yesu wèńla à bè: Anduna kɛ̀ gbɛ̃nɔ è nɔɔ sɛ́ aɔ̃è zã
kɛ, 35 mɔde gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ kɛ̀ aɔ̃ kɔ̃ sìo wà bɔ gaan aɔ̃ anduna dufu leenɔ é nɔɔ séro, aɔ̃é
zã kɛro. 36 Weégɔ̃ kuu lán malaikanɔɔ kuu nàmɛ, weé ga dɔro. Weégɔ̃ dɛ Luda nɛ́nɔ ũmɛ,
gàafɛɛnɔ ũ. 37 Baa Musa à gɛ̀nɔ fɛɛna yã pìtiaḿnɛ gura kɛ̀ à gyanto yã òn à bè, Diin Ibraĩ kɔ̃n
Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda ũ. 38 Dii è kɛ gɛ̀nɔ Luda ũro, gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ Ludamɛ, zaakɛ gbɛ̃ píngi
bɛ̃ɛ Ludanɛ. 39 Ben ludayãdannɛri kenɔ fɛ̃ɛ wà yã ò wà bè: Dannɛri, n yã maaa ò. 40 Ben aɔ̃ɔe
gà wà yãke làa dɔro.

*M*ɛsaya bori yã
(Mat 22:41-46, Maa 12:35-37)

41 Yesu ń lá à bè: À kɛ̀ dia wè be Dauda boriin Mɛsaya ũu? 42 Zaakɛ Dauda bè Saamu takada
guu:
Dii bè ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
43 ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ kɛnɛ tinti ũ.
44 Kɛ̀ Dauda bènɛ Dii, à kɛ̀ dia eégɔ̃ dɛ à borii ũ dɔɔ?

*Ludayãdann*ɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ mɔnafiki
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40)

45 Kɛ̀ baade píngi e à yã maa, ben à bè a ìbanɔnɛ: 46 À làakari kɛ ludayãdannɛrinɔzi. Aɔ̃ègɔ̃
yezi wàgɔ̃ tɛtɛnazi kɔ̃n uta gbɛ̃̀anɔo dana, lɛ wàgɔ̃ ì kpaaḿma yàranɔa. Aɔ̃ègɔ̃ yezi wà vɛ̃ɛ
aduakɛkpɛ vɛ̃ɛki maaanɔn kɔ̃n pɔnna pɔ́ble vɛ̃ɛki maaanɔo. 47 Aɔ̃è adua gbɛ̃̀a kɛ lɛ gbɛ̃nɔ ń
e yãnzi, ben aɔ̃è gyaanɔnɔ kpɛ́ sí́ḿma. Aɔ̃ wɛ́ɛtãmma égɔ̃ pãsĩ dɛ gbɛ̃ píngi pɔ́la.

21

*Gyaan*ɔ takaaside ɔɔdana
(Maa 12:41-44)

1 Kɛ̀ Yesu wɛ́ɛ sɛ̀ musu, ben à è ɔɔdeenɔɔ e ń gbaanɔ daa ɔɔdakii guu. 2 Ben à gyaanɔ
takaaside ke è gwe, à kɔbɔ plaaa dàn. 3 Ben à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gyaanɔ takaasidee pì
ɔɔ dàn dɛ gbɛ̃ píngila. 4 Zaakɛ aɔ̃ ɔɔ sà guun aɔ̃ bɔ̀n wà kàn ń píngi. Nɔgbɛ̃ pì sɔ̃, à takaasikɛɛ
guu pɔ́ kɛ̀ à vĩ à pɔ́ bleon à dàn píngi.

*Yerusal*ɛmu kaatɛna kɔ̃n andunayãagurɔ sèedanɔ
(Mat 24:1-21, Maa 13:1-19)

5 Gbɛ̃̃kenɔ e Luda ua yã oo, aɔ̃ bè wà à kpɛ́nɔ kɛ̀kɛ maa kɔ̃n gbɛ̀ maaanɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wà Luda
gbànɔ, ben Yesu bè: 6 Gurɔke é su kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ á è kɛ̀nɔ, baa gbɛ̀ ke weé tó dikɔ̃aro, weé gboro
píngimɛ.

7 Ben aɔ̃ à là wà bè: Dannɛri, bɔrɛn yã kɛ̀nɔ é kɛɛ? Bɔ́ bé eégɔ̃ dɛ à kɛgurɔ sèeda ũu? 8 Ben
à wèńla à bè: À làakari kɛ, àton tó wà a sãsãro, zaakɛ weé mɔ́ pari kɔ̃n ma tɔ́o, aɔ̃égɔ̃ bee
Mɛsayan ń ũ, gurɔɔ pì sɔ̃ kà kĩi. Àton téńziro. 9 Tó a zɛ̀̀nɔ baaru mà ke tó á mà wà fɛɛkɔ̃zi
yãnɔ, àton tó vĩa a kũro. Sé beeenɔ kɛ káaku gĩa, mɔde anduna é yãa gɔ̃ɔro. 10 Ben à bèńnɛ:
Bori kɔ̃n boriio é fɛɛkɔ̃zi, lɛmɛ dɔ bùsu kɔ̃n bùsuo. 11 Tɔɔtɛ nigãnigãna pãsĩnɔ kɔ̃n nɔaao
kɔ̃n gagyãanɔ égɔ̃ kú gukenɔa. Àisi zaa vĩa yãnɔ é bɔ ludambɛ.

12 Lɛ yã pìnɔɔ kpɛ́ à su píngi weé a kũkũ wà wɛ́ɛ tãawa. Weé a na aduakɛkpɛdeenɔnɛ ń
ɔzĩ, weé a ká kpɛ́siaan, weé gáao kínanɔ kɔ̃n bùsu gbɛ̃nsinɔ aɛ ma tɔ́ yãnzi, 13 égɔ̃ dɛńnɛ ma
sèedadeenɔ ũ. 14 À a làakari kpáɛ, àton yã kɛ̀ é o damu kɛ káakuro, 15 zaakɛ mámbe mɛ́ yã
daare a lén, mɛ́ a gba ɔ̃ndɔ̃ɔ, lɛ a ibɛɛ ke tón gí à yãzi ke à a ɛgɛ boro. 16 Baa a de kɔ̃n a dao
kɔ̃n a vìinɔ kɔ̃n a dãaronɔ kɔ̃n a danɛnɔ kɔ̃n a gbɛ̃nnanɔ é a kpáńma, wà a gbɛ̃kenɔ dɛ.
17 Baade píngi é zaagu ma yãnzi, 18 mɔde baa a mìkã wén doo é zĩnnaro. 19 Zɛna gbãaa guu é
wɛ̀ndi e.
20 Tó á è zìkpɛɛnɔ liga Yerusalɛmuzi, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à kaatɛna zã̀ dɔro. 21 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yudeanɔ
bàa sí wà mì pɛ́ kpiiinɔa, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ fãakɔ̃a. Lakutudeenɔ tón gɛ̃ à guuro.
22 Zaakɛ gurɔɔ pì nɛ́ wɛ́ɛtãmmagurɔɔmɛ, lɛ yã kɛ̀ wà kɛ̀ Luda yãn papa píngi yãnzi. 23 Wãiyoo
nɔ̀sindadeenɔ kɔ̃n nɛ́dandeenɔ gurɔ beeea, zaakɛ bùsu pì nawɛ̃a égɔ̃ bíta, Luda pɔfɛ̃ é pita
gbɛ̃ pìnɔa. 24 Weé ń gbɛ̃kenɔ dɛdɛ fɛ̃ɛdaao, weé ń gbɛ̃kenɔ kũkũ wà táńyo bùsu píngi guu
zìzɔnɔ ũ, bori pãndenɔ é kìti pá Yerusalɛmua ai aɔ̃ gurɔɔ papa.

*Gb*ɛ̃ntee Nɛ́ suna
(Mat 24:29-35, Maa 13:24-31)

25 Sèedanɔ égɔ̃ kú ɔfãntɛ̃a kɔ̃n mɔvurao kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ, bori píngi égɔ̃ kú pɔsiaa guu tɔɔtɛ.
Aɔ̃égɔ̃ kú bídi guu ísia kĩi kɔ̃n à zuzunao yãnzi. 26 Vĩakɛna yã kɛ̀ èe mɔɔ andunaa yãnzi gídi
é tó gbɛ̃nɔ gbãsĩ lɛ́, zaakɛ pɔ́ kɛ̀ kú ludambɛɛnɔ é sãsã ń kúkiia, 27 weé gbasa wà Gbɛ̃ntee Nɛ́
suna e ludambɛ luguun kɔ̃n gbãaao kɔ̃n gakui bítao. 28 Tó yã beeenɔ nà kɛnaa, à fɛɛ à zɛ à a
mì sɛ́ musu, zaakɛ a mìsina bé à kà kĩi.
29 Yesu yã lɛ̀kɔ̃zińnɛ à bè: À kãkã lí gwa kɔ̃n lí kpaaanɔ. 30 Tó á è aɔ̃ lá bɔ̀rɔ pà, eè dɔ̃ a zĩnda
kɛ̀ guwãagurɔɔ kà kĩi. 31 Lɛmɛ sɔ̃, tó á è yã pìnɔɔ e kɛɛ lɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ kína kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia suna
kà kĩi. 32 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gurɔɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔ é gɛ̃tɛro ai yã pìnɔ gá kɛo píngi. 33 Musu kɔ̃n
tɔɔtɛo é gɛ̃tɛ, mɔde ma yãnɔɔ gɛ̃tɛna vĩro.
34 À làakari kɛ. Àton tó mìsaiyã kɔ̃n wɛ̃dɛkɛnao kɔ̃n wɛ̀ndi kã̀hãnkɛnao a làakari síawaro,
lɛ à sugurɔɔ tón a kũ kãndo lán takutɛɛ bàro yãnzi. 35 Zaakɛ eé kúɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔa
baama píngi. 36 À itɛ̃ kɛ, àgɔ̃ adua kɛɛ baabɔrɛ, lɛ à fɔ̃ à piti yã kɛ̀ èe mɔɔa píngi à zɛ Gbɛ̃ntee
Nɛ́ aɛ.
37 Lán guu e dɔɔ nà Yesu ègɔ̃ yã daańnɛ Luda ua. Tó uusiɛ kɛ̀, è bɔ à gá i Kùkpɛ sì̀sĩgɛɛzi.
38 Kɔngɔ idɛ'idɛn baade píngi è fɛɛ à gá à yã ma Luda ua guu.

22

*Lɛ́*kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi
(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Yoh 11:45-53)

1 Burɛdi Sɛ́se'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa kɛ̀ wè be Banlaa kà kĩi. 2 Sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔɔ e zɛ́
wɛtɛɛ wà Yesu dɛ, zaakɛ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ gbɛ̃nɔnɛ.

*Yudasi b*ɔna Yesu kpɛɛ
(Mat 26:14-16, Maa 14:10-11)

3 Ben Setãn gɛ̃̀ Yudasi kɛ̀ wè benɛ Isikariɔti guu, gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ dokemɛ. 4 Ben
Yudasi gàa à lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n sa'orikinɔ kɔ̃n Luda ua dãkpari gbɛ̃nsinɔ dian é kɛ nà à Yesu
kpáńma. 5 Aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna, ben aɔ̃ lɛdolɛ kɛ̀ wà ɔɔ kpáa. 6 À zɛ̀o, ben èe zɛ́ wɛtɛɛ à Yesu
kpáńma parii mìkpɛɛ.

*Banla p*ɔ́ble kɛkɛna
(Mat 26:17-25, Maa 14:12-21, Yoh 13:21-30)

7 Burɛdi Sɛ́se'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gurɔɔ kà, gurɔɔ kɛ̀ wè Banla sãnɛ bɔ̀rɔ kòto kpá. 8 Ben Yesu Pita
kɔ̃n Yohanao zĩ̀ à bè: À gá Banla pɔ́bleyã kɛkɛwe. 9 Ben aɔ̃ à là wà bè: Ń yezi wà kɛkɛ mámɛ?
10 Ben à wèńla à bè: Tó a gaa wɛ́tɛ guu, gɔ̃gbɛ̃ ke é daalɛ à í sɛna looo. À tɛ́zi ai ua kɛ̀ eé gɛ̃n.
11 À o ua pì bɛdeenɛ, Dannɛri bè mán pitakii kún, guu kɛ̀ é Banla pɔ́ blen kɔ̃n a ìbanɔɔ? 12 Eé
kpɛ́ musu bíta kɛ̀ wà kɛ̀kɛ ɔdɔaare. À pɔ́bleyã kɛkɛ gwe. 13 Kɛ̀ aɔ̃ gàa, aɔ̃ɔ è lán Yesu ɔ̀ńnɛ
nà, ben aɔ̃ Banla pɔ́bleyã kɛ̀kɛ gwe.

Dii pɔ́blee
(Mat 26:26-30, Maa 14:22-26, 1Kɔ 11:23-25)

14 Kɛ̀ à gurɔɔ kà, Yesu mɔ̀ à vɛ̃̀ɛ gwe kɔ̃n a zĩ̀rinɔ lɛdo. 15 Ben à bèńnɛ: Banla pɔ́blee kɛ̀
blenaao nii e ma dɛɛ maamaa ai màgɔ̃ gá nawɛ̃a kɛ, 16 zaakɛ méɛ ooare, mé ble dɔro ai kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia gá bɔo gupuraaa, gbasa zĩbaa yãpura gá mɔ́. 17 Kɛ̀ à togoo sɛ̀, à Luda sáabu
kpà, ben à bè: À sí à dɔdɔkɔ̃nɛ, 18 zaakɛ méɛ ooare, mé geepi'i mi dɔro ai kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda
kiia gá bɔo gupuraaa. 19 Kɛ̀ à burɛdi sɛ̀, ben à aubarika dàn à lìkɔ̃rɛ à kpàńma à bè: Ma
mɛ̀ kɛ̀ má kpà a yãnzin yɛ̀, àgaegɔ̃ beee kɛɛ ma yã dɔnaagu yãnzi. 20 Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè wà yɑ̀a,
à togoo pì sɛ̀ lɛ dɔ à bè: Ma aru kɛ̀ eé bɔɛareen yɛ̀, Luda bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃nɔo dufu aru ũ.
21 Ma bɔnkpɛɛdee ɔɔ kúmao taaguu, 22 zaakɛ Gbɛ̃ntee Né é kpá guuzi lán Ludaa dìɛnɛ nàmɛ.
Wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ eé à kpáńma pì. 23 Ben aɔ̃ nà kɔ̃ lalanaa wà bè: Wa dé bé eé yã beee kɛɛ?

*D*ɛnla yã
24 Ben lɛokpakɔ̃a fɛ̀ɛ ń té, kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà dɔ̃ ń gbɛ̃ kɛ̀ dɛ a daala. 25 Ben Yesu bèńnɛ: Bori
pãnde kínanɔ è gbãaa ble ń gbɛ̃nɔa, gbãadeenɔ sɔ̃ è ń zĩnda sísi yãmaakɛrinɔ. 26 Mɔde àton
kɛ lɛro. Séde gbɛ̃ kɛ̀ bíta a té gɔ̃ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃sãazii bà. Séde a dɔn'aɛdee gɔ̃ dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀
èe zĩi kɛɛaree bà. 27 Pɔ́bleri kɔ̃n zĩ̀rio, aɔ̃ dé bé à bítaa? Pɔ́blerinloo? Mapi sɔ̃ má kú a té lán
zĩ̀ri bàmɛ. 28 Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀mao ma nawɛ̃akɛna guunɔn a ũ. 29 Lán ma De ma kpa kpatan nà, lɛn
mé a kpá kpatan lɛ se, 30 é pɔ́ blemao ma kpatan, é vɛ̃ɛ kíblekitan àgɔ̃ yã gɔ̃gɔ̃ɔ kɔ̃n Isaraili
bori mèn kuri awɛɛplaaanɔnɛ.

*Yesu gĩak*ɛ à dɔ̃ yã k*é* Pita é kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-31, Yoh 13:36-38)
31 Simɔ, Simɔ, ǹ ma. Setãn zé wɛ̀tɛ à a fãfã lán wè pɔ́wɛɛ fãfã nà. 32 Ben ma adua kɛ̀nnɛ lɛ
ma náanɛ kɛ̀ ń vĩi tón kɛ̃sãmmaro. Tó n liara n suma, ǹ n gbɛ̃nɔ gba gbãaa. 33 Pita bènɛ: Dii,
má sì wà ma da kpɛ́siaan mà ganyo. 34 Yesu bè: Pita, méɛ oonnɛ, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu gbɑ̀a, nɛ́
lɛ́ sémazi gɛ̃̀n aagɔ̃.
35 Ben à ń lá à bè: Kɛ̀ ma a zĩ ɔɔsɔ kɔ̃n bɔ̀kɔlogommao kɔ̃n kyateenɔ sai, pɔ́ke kɛ̃̀sãawaɔ́?
Ben aɔ̃ bè: Auo. 36 Ben à bèńnɛ: Tia sa gbɛ̃ kɛ̀ ɔɔsɔ vĩ, à sɛ́. Lɛmɛ dɔ kɔ̃n bɔ̀kɔlogommao. Gbɛ̃
kɛ̀ fɛ̃ɛdaa vĩ sɔ̃ro, à a uta yá à lú. 37 Méɛ ooare, séto yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn ma musu papa kɛ̀
wà bè: Wà à dìɛ dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n taarikɛrinɔ. Yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ ma musu pì bé èe kɛɛ sa. 38 Aɔ̃ bè: Dii,
fɛ̃ɛda mèn plaan yɛ̀. Ben à bèńnɛ: Beee mɔ̀.

*Yesu aduak*ɛna zaa Kùkpɛ sɛ̀ɛ̀sĩgɛɛzi
(Mat 26:36-46, Maa 14:32-42)
39 Yesu bɔ̀ à gàa Kùkpɛ sɛ̀ɛ̀sĩgɛɛzi lán è kɛ nà. À ìbanɔɔ tɛ́zi. 40 Kɛ̀ à kà guu kɛ̀ èe gaan, à
bèńnɛ: À adua kɛ lɛ àton fu yɔ̃agwanaaro. 41 Ben à kɛ̃̀ńma à kà lán wè gbɛ̀ zu à lɛ́ɛ zaka bà.
Ben à kùɛ à adua kɛ̀ 42 à bè: Baa, tó ń yezi, ǹ togo'i kɛ̀ síma, mɔde èe kɛ ma pɔyeziyãnlo,
séde n pɔ́. 43 Ben malaika bɔ̀ ludambɛ à mɔ̀zi à à gbà gbãaa. 44 Kuuna wɛ́ɛtãmma guu èe adua
kɛɛ kɔ̃n aĩao. Ben à ísimma e tɔ̃ɔ tɔɔtɛa lán arutɔ̃na bà. 45 Kɛ̀ à adua kɛ̀, à fɛ̀ɛ à lìara à sù à a
ìbanɔ lè, aɔ̃ɔe ii oo kɔ̃n pɔsiaao. 46 Ben à bèńnɛ: À kɛ̀ dia ée ii oo? À fɛɛ à adua kɛ lɛ àton fu
yɔ̃agwanaaro.

Yesu kũna
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Yoh 18:3-11)
47 Kɛ̀ à kpé èe yã oo, ben wà kà paripari. Gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Yudasi, à ìba gɔ̃ɔn kuri
awɛɛplaaanɔ doke bé à dɔ́ńnɛ aɛ. Kɛ̀ à sɔ̃̀zi lɛ à lɛ́ pɛ́a, 48 ben Yesu bènɛ: Yudasi, lɛ́pɛnaan nɛ́
Gbɛ̃ntee Né kpáońmaɔ́? 49 Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɔ̃n Yesuonɔ yã kɛ̀ èe mɔɔ è aɔ̃ bè: Dii, wà ń lɛ́lɛ
kɔ̃n fɛ̃ɛdaaon yɔ́? 50 Ben aɔ̃ gbɛ̃ doo sa'oriki ìsì zĩ̀ri lɛ̀ à à swã ɔplakpapɔ gò. 51 Ben Yesu bè: À
beee tó. Kɛ̀ à ɔ kɛ̀ à swãa, ben à kɛ̀ a gbèn. 52 Ben à bè sa'orikinɔ kɔ̃n Luda ua dãkparinɔ kɔ̃n
gbɛ̃nsi kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀zinɔnɛ: A mɔmazi kɔ̃n fɛ̃ɛdaanɔ kɔ̃n gònɔ lán kpãi wɛ́ɛdewɛn ma ũu bàɔ́?
53 Lán guu e dɔɔ nà mɛɛ̀gɔ̃ kúao Luda ua, ben ée ɔ kɛmaro. Mɔde gurɔɔ kɛ̀ dɛ a pɔ́ ũmɛ, gusia
kíblena gurɔɔmɛ.

Pita lésɛna Yesuzi
(Mat 26:57-58, 69-75, Maa 14:53-54, 66-72, Yoh 18:12-18, 25-27)
54 Kɛ̀ aɔ̃ Yesu kṵ̃ wà sùo, aɔ̃ gàao sa'oriki ìsi bɛ. Pita té ń kpɛɛ kãaa. 55 Kɛ̀ wà té lè ua gura,
wà kàɛ wà lìgazi, ben Pita mɔ̀ à sɔ̀tɔ ń té. 56 Zɔ̀nɔkpare ke à è, ben à wɛ́ɛ pèa à bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii
kúo sɔ̃ né. 57 Ben à lɛ́ sɛ̀zi à bè: Nɔgbɛ̃, má à dɔ̃ro. 58 Kɛ̀ à kɛ̀ saa féte gbɛ̃ pãnde à è, ben à bè:
Mpi se, aɔ̃ gbɛ̃ doon n ũ. Ben Pita bè gɔ̃gbɛ̃ pìnɛ: Mámbeero! 59 Kɛ̀ gurɔ zaka gɛ̃̀tɛ lán awa
doo bà, gbɛ̃ pãnde nàkɔ̃rɛa à bè: Yãpura gbɛ̃ kɛ̀kii kúomɛ, zaakɛ Galili gbɛ̃̀mɛ. 60 Ben Pita
bè: Má dɔ̃ yã kɛ̀ ń téaro. Zaa gwe gɔ̃ɔ kɛ̀ èe yã oo, ben koo lɛ́ zù. 61 Dii lìɛ à wɛ́ɛ pè Pitaa, ben
yã kɛ̀ à ò dɔ̀ Pitan kɛ̀ à bè, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu gbã̀a, eé lɛ́ sɛ́azi gɛ̃̀n aagɔ̃. 62 Ben Pita bɔ̀ bàazi à
pɔsia ɔ́ɔ dɔ̀.

Yesu fabona
(Mat 26:67-68, Maa 14:65)
63 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Yesu dãkpaanɔ à fabò aɔ̃ à gbɛ̃̀. 64 Aɔ̃ pɔ́ yìnɛ a uua, ben aɔ̃ɔe à lalaa wà bè:
Ǹ annabikɛyã o, dé bé à n lɛɛ? 65 Dɔkɛona guu aɔ̃ yã pari pãndenɔ ònɛ dɔ.

*Yuda gbɛ̃̀*nsinɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Yoh 18:19-24)
66 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yuda gbɛ̃̀nsinɔ kɔ̃ kàkɔ̃a, sa'orikinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ ń píngi, ben aɔ̃
Yesu sè wà gàao ń yãkpaɛkɛkiia. 67 Ben aɔ̃ à là wà bè: Mɛsayan n ũɔ́? Ǹ owe. À wèńla à bè:
Tó má òare, é síro. 68 Tó ma yãke làawa sɔ̃, é wero. 69 Zaa tia la Gbɛ̃̀ntee Né égɔ̃ vɛ̃ɛna Luda
Gbãade ɔplaazi. 70 Ben baade píngi bè: Ase Luda Nén n ũɔ́? Ben à wèńla à bè: Lán á ò nà,
mámbe à ũ. 71 Ben aɔ̃ bè: Wa bà ũgba kɔ̃n sèedadeeo dɔɔ? Wá mà à lɛ́zĩ kɔ̀.

23

*Pilati yãkpaɛ*kɛna kɔ̃n Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Yoh 18:28-38)
1 Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ ń píngi aɔ̃ gàao Pilati kiia. 2 Aɔ̃ɔe yã diia wà bè: Wa gbɛ̃ kɛ̀ è èe gudɛɛ kɛɛ wa
bùsun, è gíńnɛ wà bɛ'ɔɔ kpá Sizaa, ben à a zĩnda dìɛ Mɛsaya ũ, kí ũ. 3 Ben Pilati à là à bè:
Ḿbe Yudanɔ kína ũɔ́? À wèàla à bè: Lɛn ń ò lɛ. 4 Ben Pilati bè sa'orikinɔ kɔ̃n parii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
gweenɔnɛ: Mɛ́ɛ taari e gɔ̃gbɛ̃ pìaro. 5 Ben aɔ̃ nàkɔ̃rɛa wà bè: Ègɔ̃ tɛ́ kaa gbɛ̃̀nɔn a yãdannɛna
guu Yudea bùsun píngi. À nàa Galilimɛ ai à gàa à kào kɛ̀ sa.
6 Kɛ̀ Pilati mà lɛ, ben à gbèka tó Galili gbɛ̃̀n à ũ. 7 Kɛ̀ à dɔ̃ kɛ̀ à bɔ̀ Hɛrɔdu bùsummɛ,
ben Hɛrɔdu pì sɔ̃ɔ kú Yerusalɛmu zĩ beeea, ben à à gbàrɛ à kiia. 8 Kɛ̀ Hɛrɔdu Yesu è,
ben à pɔɔ kɛ̀ nna maamaa. À à baaru mà, ben à yezi ń wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ zaa gìkɛna. À wɛ́ɛ
dɔzi à Yesu dabuyãkɛna e. 9 À yãnɔ làlaa pari, ben Yesu e à ke weàlaro. 10 Sa'orikinɔ kɔ̃n
ludayãdannɛrinɔɔ zɛna gwe aɔ̃ɔe yã didiia pãsĩpãsĩ. 11 Hɛrɔdu kɔ̃n a sozanɔ kya kà Yesun aɔ̃
à fabò aɔ̃ uta wɛ́ɛdee dànɛ, ben à ɛ̀ara à à gbàrɛ Pilati kiia. 12 Zĩ beeean Hɛrɔdu kɔ̃n Pilatio
gɔ̃̀ kɔ̃ gbɛ̃ ũ, zaakɛ aɔ̃ íbɛtɛ kpà kɔ̃omɛ yã.

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-26, Maa 15:6-15, Yoh 18:39-19:16)
13 Pilati sa'orikinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ kàkɔ̃a 14 à bèńnɛ: A mɔ́mɛ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀
a bè gudɛrimɛo. Ma à làla a wáa yã kɛ̀ á dìdianɔ musu, mɛ́ɛ e à taari ke kɛ̀ro. 15 Lɛn Hɛrɔdu e
ero lɛ se, zaakɛ à ɛ̀ara à à gbàrɛwamɛ. À gwa, èe yãke kɛ kɛ̀ à kà wà à dɛro. 16-17 Mɛ́ tó wà mɛ̀
ɔ̃a, gbasa mà à gbarɛ. 18 Ben aɔ̃ wii lɛ̀ ń píngi lɛdo wà bè: Ǹ gɔ̃gbɛ̃ pì dɛ! Ǹ Baraba gbarɛwe!
19 Baraba pì sɔ̃ wà à dà kpésiaan yã bɔna gbãadeenɔ kpɛɛ kɔ̃n gbɛ̃̀dɛnao yãnzimɛ. 20 Pilati
yezi à Yesu gbarɛ, ben à gbɛ̃̀nɔ làakari gàɛ à sùoawa. 21 Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà wii lɛ̀ wà bè: Ǹ à pá
lía! Ǹ à pá lía! 22 À gɛ̃̀n aagɔ̃deeo Pilati bèńnɛ: Bɔ́ dàn à kɛ̀? Mɛ́ɛ taari kɛ̀ kà wà à dɛɛ earo.
Mɛ́ tó wà mɛ̀ ɔ̃a, gbasa mà à gbarɛ. 23 Ben aɔ̃ zɛ̀zi aɔ̃ɔe gbekaaa kɔ̃n wii gbãaao à à pá lía.
Ben aɔ̃ zɔkakana tò aɔ̃ yã blè. 24 Ben Pilati dìɛ kɛ̀ wà kɛ lán aɔ̃ɔ gbèkaawa nà. 25 Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà
dà kpésiaan bɔna gbãadeenɔ kpɛɛ kɔ̃n gbɛ̃̀dɛnao yãnzi kɛ̀ aɔ̃ɔ gbèka pìn à gbàrɛńnɛ, ben à
Yesu kpà gaazi lán aɔ̃ɔ yezi nà.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Yoh 19:17-27)

26 Kɛ̀ wèe gaao, ben Sirɛni gbɛ̃ Simɔ e suu kɔ̃n buraao, ben wà à kṹ wà líkpangbãroo dìnɛ
àgɔ̃ tɛ́o Yesuzi. 27 Parii bɔ̀ wà tɛ́zi kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ɔ́ɔ dɔɔ aɔ̃ɔe sósobi kɛɛnɛnɔ. 28 Yesu
lìɛ à aɛ dɔ̀ḿma à bè: Yerusalɛmu nɔgbɛ̃nɔ, àton ɔ́ɔ dɔ ma yãnziro. À ɔ́ɔ dɔ a zĩnda yãnzi
kɔ̃n a nɛ́nɔ. 29 Zaakɛ à gurɔɔ e mɔɔ kɛ̀ weé be: Aubarikadeenɔn pãaa kɛ̀ aɔ̃ɔe nɛ́ iro, nɛ́ e yɔ̃
miḿmaroonɔ ũ.
30 Gurɔ beeea weé be
kpiiinɔ lɛ́ɛ à siḿma,
sɩ̀sɩ̃nɔ lɛ́ɛ à dańla.
31 Kɛ̀ wèe yã kɛ̀ taka kɛɛ kɔ̃n lí búsuo, lí kori pɔ́ égɔ̃ dɛ diamɛ?

32 Wèe gaa kɔ̃n dàpãsɩ̃kɛri gɔ̃ɔn plaa kenɔ dɔ, lɛ wà ń dɛdɛ kɔ̃n Yesuo lɛdo. 33 Kɛ̀ aɔ̃ kà guu
kɛ̀ wè be Mìwatorokiia, ben aɔ̃ à pà lía gwe kɔ̃n dàpãsɩ̃kɛri pìnɔ, gbɛ̃ doo à ɔplaazi, gbɛ̃ doo
à ɔzɛɛzi. 34 Ben Yesu bè: Baa, ɩ̀ ń kɛ̃, zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ wèe kɛɛro. Ben aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ wà à
pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛkɔ̃nɛ. 35 Gbɛ̃nɔɔ zɛna gwe wà wɛ́ɛ kà wèe à gwaa, ben Yuda gbãadeenɔɔ
e lɛ́zukii kɛɛa wà bè: A gbɛ̃ pãndenɔ mì sì. Tó Mɛsaya kɛ̀ Ludaa dìɛn à ũ, à a zĩnda mì símɛɛ!
36 Sozanɔɔ e à faboo dɔ. Ben aɔ̃ sɔ̃̀zi aɔ̃ geepiwɛ̃ kpà̰kpã dɔ̀nɛ 37 aɔ̃ bè: Tó Yudanɔ kínan n ũ,
ɩ̀ n zĩnda mì sí. 38 Sèeda kee na à mìla wà kɛ̃̀a:

Yudanɔ kínan yè!

39 Dàkɛri kɛ̀ aɔ̃ɔ logona lía pìnɔ doke dɔkɛna yã òne à bè: Mɛsayan n ũroo? Ɩ̀ n zĩnda mì sí
kɔ̃n wapinɔo lɛdo. 40 Ben à gbɛ̃ndoo kpà̰kɛ̃zi à bè: Nɛ́ɛ vĩa kɛɛ Ludanɛroo? Yã dɔ̃nkɔ̃ bé à
vɛ̃̀ewa. 41 Wapinɔ, wa pɔ́ kú a zɛ́amɛ. Pɔ́ kɛ̀ wá tɔ̃̀ bé à bɔɛwe, mɔde gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ daa e yã zaa ke
kɛro. 42 Ben à bè: Yesu, tó n mɔ kpata ble, ɩ̀ dɔ ma yãn. 43 Ben à wèàla à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ
oonnɛ, gbà̰a nɛ́gɔ̃ kúmao auzɛnna.

Yesu gana
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Yoh 19:28-30)

44 Kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben gusiaa dà bùsu pìla píngi ai fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃. 45 Luda kpɛ́
lábure kɛ̃̀kɔ̃rɛ plaa. 46 Yesu wii gbãaa lɛ̀ à bè: Baa, ma a wɛ̃̀ndi nànnɛ n ɔzĩ. Kɛ̀ à ò lɛ, ben à
wɛ̃̀ndi tà. 47 Kɛ̀ sozanɔ gbɛ̃nsi yã kɛ̀ kɛ̀ pì è, à Luda sáabu kpà à bè: Yãpuramɛ gbɛ̃ maaan à
ũ. 48 Parii kɛ̀ aɔ̃ kàkɔ̃a wà mɔ̀ guu gwaanɔ, kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ kɛ̀nɔ è, aɔ̃ lìara wà tà aɔ̃ɔe kpãngeda
kɛɛ. 49 Yesu gbɛ̃ dɔ̃nanɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́zi bɔna Galilinɔ píngi zɛna kãaa aɔ̃ɔe guu gwaa.

Yesu vĩina
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Yoh 19:38-42)

50 Gɔ̃gbɛ̃ kee kuu à tɔ́n Yusufu. Yuda gbãadeenɔ dokemɛ. Gbɛ̃ maaamɛ, bensɔ̃ à bɛ̀ɛ vĩ.
51 Ɛ̀e lɛ́ da yã kɛ̀ à gbɛ̃nɔ zɛ̀ kɔ̃n a kɛnao pìnlo. Yuda lakutu Arimatea gbɛ̃mɛ, à wɛ́ɛ dɔ
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiiazi. 52 À gàa Pilati kiia à Yesu gɛ̀ gbɛ̀kaa. 53 Ben à gɛ̀ pì pìta à táaru bisa
fɩ̃̀fĩa à dà gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ wà sɔ̀ mira ũu guu, wèe gbɛ̃ke dan zikiro. 54 Gurɔɔ pì nɛ́ Azuma zĩmɛ,
kámmabogurɔɔ e kaa. 55 Nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ Yesuzi bɔna Galilinɔɔ tɛ́ Yusufu pì kpɛɛ, aɔ̃ mirawɛɛ
pì è dian à Yesu gɛ̀ dàɛ à guu nà. 56 Ben aɔ̃ tà wà gàa nɔ́si gũ nna kɔ̃n ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ è tó gɛ̀ vãroo
soru kɛ. Kámmabogurɔɔ zĩ aɔ̃ kámma bò lán Ludaa dìɛ nà.

24

Yesu fɛɛ bɔna gaan
(Mat 28:1-10, Maa 16:1-8, Yoh 20:1-10)

1 Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ'idɛ nɔgbɛ̃ pìnɔ bɔ̀ wà gàa mira pì kiia kɔ̃n nɔ́si gũ nnaa kɛ̀ aɔ̃
à soru kɛ̀o. 2 Aɔ̃ɔ lè wà gbɛ̀ gò mira lɛ́a. 3 Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀, aɔ̃ɔe Dii Yesu gɛ̀ ero. 4 Aɔ̃ɔ kú bídi guu,
ben gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn plaa kenɔ bɔ̀ wà mɔ̀ńzi kɔ̃n pɔ́kãsãa kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛnɔo dana. 5 Vĩa ń kũ aɔ̃ ń mì
nàɛ, ben gɔ̃gbɛ̃ pìnɔ bɛ̀ńnɛ: À kɛ̀ dia ée gbɛ̃ bɛ̃ɛ wɛtɛɛ gɛ̀nɔ tɛ́ɛ? 6 À kú kɛ̀ro, à fɛ̀ɛ. À tó yã kɛ̀
à òare gurɔɔ kɛ̀ à kú Galili dɔagu 7 à bè, séde wà Gbɛ̃ntee Nɛ́ kpá durunkɛrinɔa aɔ̃ à pá lía, à
gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ. 8 Ben à yã pì dɔ̀ńgu. 9 Bɔna mira kiia, aɔ̃ gàa wà yã pì baaru kpà zɩ̀ri

gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ. [10] Mariama Magadalɛni kɔ̃n Yoanao kɔ̃n Yemisi
da Mariamao kɔ̃n nɔgbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kúńyonɔ bé wà yã pì ò zĩri pìnɔnɛ. [11] Ben nɔgbɛ̃ pìnɔ
yã pì kɛ̀ńnɛ lán fàadi yã bà, aɔ̃ɔe síro. [12] Ben Pita fɛ̀ɛ à bàa sì à gàa mira pì kiia. Kɛ̀ à wɛ́ɛ
kpàɛ mira pìn, èe pɔ́ke ero, sé táaru bisanɔ, ben à lìara à tà laasuu guu, yã pì à kũ gbãa.

Zaa Ɛmausi zɛ́n
(Maa 16:12-13)

[13] Gurɔ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Yesu ìba gɔ̃ɔn plaa kenɔ e gaa lakutu kɛ̀ wè be Ɛmausi. À zã̀ kɔ̃n
Yerusalɛmuo lán kiloo kuri awɛɛdoo bà. [14] Aɔ̃ɔe yã kɛ̀ kɛ̀ píngi fàadi bookɔ̃nɛ, [15] ben gurɔɔ
kɛ̀ aɔ̃ɔe à fàadi boo aɔ̃ɔe à laasuu lɛɛ, Yesu ń lé zɛ́n, ben aɔ̃ɔe táa oo lɛdo. [16] Ben ń wɛ́ɛ sìsi
aɔ̃ɔe à dɔ̃ro. [17] Ben à ń lá à bè: Bɔ́ yãn á tɛ́ ée oo kɔ̃o? Ben aɔ̃ zɛ̀ uuo sisina. [18] Aɔ̃ gbɛ̃ doo
kɛ̀ wè benɛ Keleopa wèàla à bè: Mmɔn nibɔn n ũ ndo Yerusalɛmu gwɛɛ, kɛ̀ nɛ́ɛ yã kɛ̀ kɛ̀
gurɔplaa kèa dɔ̃roo? [19] Ben à ń lá à bè: Yã kparemɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Yesu Nazarɛti yãmɛ.
Annabi ìsimɛ. Baade píngi dɔ̃ kɛ̀ à yãkɛna kɔ̃n à yã'onao bɔ̀ Luda kiiamɛ. [20] Ben sa'orikinɔ
kɔ̃n wa gbãadeenɔ daa kpàńma, lɛ wà yã daàla yãnzi, ben wà à pà lía wà à dɛ̀. [21] Wapinɔ sɔ̃,
daan wée daa eé Isarailinɔ mì sí. Beee gbɛra yã pì kɛna gurɔ aagɔ̃deen gbã̀a. [22] Ben yã kɛ̀
wa nɔgbɛ̃ kenɔ ò bɔ̀ wa saɛ. Kɛ̀ aɔ̃ gàa à mira kiia kɔngɔa idɛ'idɛ, [23] aɔ̃ɔe à gɛ̀ ero. Aɔ̃ sù aɔ̃
bè malaikanɔ bɔ̀ wà mɔ̀ńzi aɔ̃ bèńnɛ à kú wɛ̃ndio. [24] Ben wa gbɛ̃kenɔ gàa wà mira pì gwà,
aɔ̃ɔ è lán nɔgbɛ̃ pìnɔɔ òńnɛ nà, à kú gwero. [25] Ben Yesu bèńnɛ: Laasuusaideenɔ, eè yã kɛ̀
annabinɔɔ ò sí kpakpaaro. [26] Ludaa e diɛ Mɛsaya wɛ́ɛtãmma e lán kɛ̀ bà gbasa à gɛ̃ a gakui
guuroo? [27] Naana zaa Musa takadaa ai à gàa pɛ́ annabinɔ pɔ́a píngi, Yesu yã kɛ̀ kɛ̃na Luda
yãn a musu bɔ̀kɔ̃tɛńnɛ píngi.

[28] Kɛ̀ aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n lakutu kɛ̀ aɔ̃ɔe gaan-o, Yesu kɛ̀ lán é gɛ̃ zɛ́laa bà. [29] Ben aɔ̃ à kũ̀kũ aɔ̃ bè:
Ǹ gɔ̃wao kɛ̀. Uusiɛ kɛ̀, guu e mɔɔ si. Ben à gɛ̃̀ ua guu à gɔ̃̀ńyo. [30] Gurɔɔ kɛ̀ èe pɔ́ bleeńyo,
ben à burɛdi sɛ̀ à aubarika dàn, ben à lìkɔ̃rɛ à kpàńma. [31] Ben aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̃̀ aɔ̃ à dɔ̃̀ sa, ben aɔ̃
à wɛ̀tɛ wà kòrazi. [32] Ben aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Kɛ̀ èe yã oowe zɛ́n èe Luda yã bɔkɔ̃tɛɛwe, wa nɔ̀sɛ guu
e puuroo? [33] Ben aɔ̃ fɛ̀ɛ gwe gɔ̃ɔ aɔ̃ lìara wà gàa Yerusalɛmu. Aɔ̃ à zĩri gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ
è kakɔ̃ana gwe kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ nàńmanɔo [34] aɔ̃ɔe bee: Dii fɛ̀ɛ yãpuramɛ, à bɔ̀ à mɔ̀ Simɔzi.
[35] Ben gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ zɛ́ guu yã tɔ̃kɛ̀ńnɛ kɔ̃n dian aɔ̃ à dɔ̃̀ nà burɛdi likɔ̃rɛna guuo.

Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi
(Mat 28:16-20, Maa 16:14-18, Yoh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)

[36] Kɛ̀ aɔ̃ɔe yã pì oo lɛ, kãndo aɔ̃ à è zɛna ń tɛ́, ben à bèńnɛ: Àgɔ̃ kú aafiao! [37] Ben swɛ̃̀ kɛ̀ńgu
aɔ̃ kɛ̀ gìri, aɔ̃ɔe daa gɛ̀wãadeen wà è. [38] Ben à bèńnɛ: À kɛ̀ dia a nɔ̀sɛ fɛ̀ɛɛ? À kɛ̀ dia á kú kɔ̃n
nɔ̀sɛplaaao? [39] À ma ɔɔnɔ kɔ̃n ma gbánɔ gwa, kɛ̀ mámbee! À ɔ kɛma à gwa. Gɛ̀wãadee ègɔ̃
mɛ̀ kɔ̃n wáo vĩ lán á è má vĩ nàro. [40] Kɛ̀ à ò lɛ, ben à a ɔɔnɔ kɔ̃n a gbánɔ ɔ̀dɔańnɛ. [41] Pɔnnaa
guu aɔ̃ɔe à yã síro, kɛ̀ à bɔ̀ ń saɛ yãnzi. Ben à ń lá à bè: Pɔ́ble kee kuuɔ́? [42] Ben aɔ̃ kpɔ̀ kpátɛa
kɔ̃̀ɔ kpàa, [43] ben à sì à sò ń wáa.

[44] Ben à bèńnɛ: Yã kɛ̀ má òare gurɔɔ kɛ̀ má kúao bé à kɛ̀. Ma bè séde yã kɛ̀ wà ò ma
musu Musa doka takadan kɔ̃n annabinɔ takadao kɔ̃n Saamu takadao papa píngi. [45] Ben à
ń nɔ̀sɛ wɛ̀ńnɛ lɛ aɔ̃ yã kɛ̀ kú takada pìnɔ guu dɔ̀rɔ dɔ̃. [46] À bèńnɛ: Wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè
Mɛsaya é wɛ́ɛtãmma e, à gurɔ aagɔ̃dee zĩ eé fɛɛ bɔna gaan, [47] weé waazi kɛ bori pínginɛ kɔ̃n
à tɔ́o naana zaa Yerusalɛmu, lɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ durunnɔ kɛ̃ńma. [48] Ámbe yã pì sèedadeenɔ ũ.
[49] Mapi sɔ̃, mɛ́ gbaa kɛ̀ ma De à lɛ́ gbɛ̃̀ kpãsãare. Àgɔ̃ kú wɛ́tɛ guu kɛ̀ ai gbãaa bɔ ludambɛ à
daala.

Yesu tana ludambɛ
(Maa 16:19-20, Zĩr 1:9-11)

[50] Kɛ̀ Yesu bɔ̀ńyo wɛ́tɛ kpɛɛ ai Bɛtani saɛ, ben à a ɔɔnɔ sɛ̀ lezĩ à aubarika dàńgu. [51] Kɛ̀ èe
aubarika daańgu lɛ, ben à kɛ̃̀ńma, Luda à sɛ̀ à tào a kiia. [52] Ben aɔ̃ dɔnzi kɛ̀nɛ aɔ̃ lìara wà tà
Yerusalɛmu kɔ̃n pɔnna bítao. [53] Aɔ̃ègɔ̃ kú Luda ua guu gurɔ píngi aɔ̃gɔ̃ Luda sáabu kpaa.

YOHANA
Baaru nnaa kɛ̀ Yohana kɛ̃̀

Yaaya Batisikɛri kɔ̃n Yesu ìba káakunɔ 1:1-1:51
Yesu yãdannɛna 2:1-12:50
Yesu kuuna Yerusalɛmu 13:1-17:26
Yesu gana kɔ̃n à fɛɛnao 18:1-20:31
Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi 21:1-21:35

*Yesu Kirisi m*ɔna anduna guu

1 Zaa káaku Yã kuu, Yã pì kú kɔ̃n Ludao, Yã pìn Luda ũ. 2 À kú kɔ̃n Ludao zaa káaku.
3 Luda pɔ́ píngi kɛ̀ à gãzĩmɛ, pɔ́kee kuu kɛ̀ à kɛ̀ à sairo. 4 À guun wɛ̃̀ndi kún, ben wɛ̃̀ndi pì dɛ
gupuraa ũ gbɛ̃nɔnɛ. 5 Gupuraa pì è pu gusiaan, ben gusiaa pì é e à daàlaro.

6 Luda gbɛ̃ke zĩ̀ à tɔ́n Yaaya. 7 À mɔ̀ gupuraa pì sèedadee ũmɛ, à gupuraa pì yã ò gbɛ̃nɔnɛ,
lɛ baade píngi à náanɛ kɛ à gãzĩ. 8 Àmbe gupuraa pì ũro, à mɔ̀ gupuraa pì sèedadee ũmɛ.
9 Gupura yãpuradee kɛ̀ è guu pu baade pínginɛ bé èe mɔɔ anduna guu.

10 Yã pì kú anduna guu. Baa kɛ̀ Luda anduna kɛ̀ à gãzĩ, anduna e à dɔ̃ro. 11 À mɔ̀ a bɛ, ben
à gbɛ̃nɔɔ e à síro. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zèo wà à náanɛ kɛ̀nɔ sɔ̃, à ń gbá zɛ́ aɔ̃ gɔ̃̀ Luda nɛ́nɔ ũ. 13 Aɔ̃
ina pì e bɔ gbɛ̃ke aru guuro, èe bɔ mɛ̀fɛɛna ke gɔ̃gbɛ̃ pɔyezi kiiaro, Luda bé à ń í. 14 Yã pì kɛ̀
gbɛ̃ntee ũ, à gurɔplaa kɛ̀wao, ben wa à gakui è, De Luda Nɛ́ mɛ̀n do léle gakuimɛ, à gbɛ̃kɛ
kɔ̃n yãpuraao papana.

15 Yaaya à sèeda kɛ̀ à pũ̀tã à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ma à yã òn yè, ma bè gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ ma gbɛraa
dɛmala kɛ̀ à kuu ma ã yãnzi. 16 À gbɛ̃kɛ papana guu à gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ wa baadenɛ, ben wa aubarika
è didikɔ̃a. 17 Luda a doka kpàwa Musa gãzĩ, à gbɛ̃kɛ kɔ̃n yãpuraao kɛ̀we Yesu Kirisi gãzĩmɛ.
18 Gbɛ̃kee e wɛ́ɛ si Ludalɛ zikiro. Luda Nɛ́ mɛ̀n do léle kɛ̀ kú a De kuu pì bé à tò wà à dɔ̃.

*Yaaya Batisik*ɛri sèedakɛna Yesu yã musu
(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Luk 3:1-18)

19 Yuda gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ sa'ori kenɔ kɔ̃n Levi bori kenɔ zĩ̀ Yaayaa, ben
aɔ̃ à là wà bè: Dén n ũu? Yã kɛ̀ à òńnɛn yè. 20 À òńnɛ wásawasa, èe yãke utɛńnɛro à bè:
Mɛsayan ma ũro. 21 Ben aɔ̃ à là wà bè: Dén n ũ sɛɛ? Iliamɛn ũɔ́? À wèńla à bè: Auo! Ben aɔ̃
ɛ̀ara wà à là dɔ: Annabi ìsin n ũɔ́? À wèńla à bè: Auo! 22 Ben aɔ̃ bènɛ dɔ: Dén n ũ sɔ̃ɔ? Ǹ owe
lɛ wà gá wà o gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wa zĩinɔnɛ. Dian nɛ́ɛ oo nà zĩnda yã musuu? 23 Ben à bè lán annabi
Isaya ò nà:
Gbɛ̃ kɛ̀ a kòto dɔ gbáann ma ũ,
kɛ̀ èe bee wà zɛ́ poro Diinɛ.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ wà ń zĩ pìnɔ sɔ̃ bɔ̀ Farisinɔ kiiamɛ. 25 Ben aɔ̃ à là wà bè: Zaakɛ Mɛsayan n ũro ke
Ilia ke annabi ìsi, bɔ́yãnzi nɛ́ɛ gbɛ̃nɔ batisi kɛɛzi? 26 Yaaya wèńla à bè: Mɛ̀ɛ̀ gbɛ̃nɔ batisi kɛ
kɔ̃n ío, mɔde gbɛ̃kee kú a tɛ́ á à dɔ̃ro. 27 Àmbe é mɔ́ ma gbɛra, mɛ́ɛ ká mà à kyatee bɔbɔnɛro.
28 Yã pìnɔ kɛ̀ Bɛtani kɛ̀ kú Yoda baamɛ, guu kɛ̀ Yaaya e gbɛ̃nɔ batisi kɛɛn.

*Sãn*ɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ Ludaa kpà

29 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yaaya Yesu è èe mɔɔ a kiia, ben à bè: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ Ludaa kpà à anduna durun
goon yè. 30 Gbɛ̃ pì yãn má ò yã ma bè, gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ ma gbɛraa dɛmala, kɛ̀ à kuu ma ã yãnzi.
31 Má à dɔ̃ yãro, mɔde ma mɔ, mɛ́ɛ gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ lɛ Isarailinɔ à dɔ̃ yãnzimɛ. 32 Yaaya à
sèeda kɛ̀ à bè: Má è Luda Nini bɔ̀ ludambɛ lán pɔ̃tɛ̃ɛ bà à mɔ̀ à zɔ̃̀a. 33 Mɛ́ɛ à dɔ̃ yãro. Kɛ̀ Luda
ma zĩ gbɛ̃nɔ batisi kɛ, à bèmɛ gbɛ̃ kɛ̀ má è a Ninii mɔ̀ à pìtaa, àmbe eé gbɛ̃nɔ batisi kɛ kɔ̃n
Ninii pìo. 34 Ma beee è, ma sɔ̃ɔ sèeda kɛ̀ kɛ̀ àmbe Luda Nɛ́ ũ.

*Yesu ìba káakun*ɔ

35 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yaaya ɛ̀ara à kú gwe dɔ kɔ̃n a ìba gɔ̃ɔn plaaanɔ. 36 Kɛ̀ à Yesu è èe gɛ̃tɛɛ, à
bè: Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ Ludaa kpàn gwe! 37 Kɛ̀ ìba gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ yã pì mà, aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀ Yesuzi.

38 Yesu lìɛ à è aɔ̃ɔ téazi, ben à ń lá à bè: Bɔ́n á yezi? Aɔ̃ bènɛ: N bɛɛ kú mámɛ Rabi? Tɔ́ pì bè
Dannɛri. 39 À wèńla à bè: À mɔ́ à gwa. Ben aɔ̃ gàa wà guu kɛ̀ à kún è, ben aɔ̃ gɔ̃̀o zĩ beeea.
Uusiɛ mɔ̀ siigɔ̃ taka.
40 Gɔ̃ɔ̃n plaaa kɛ̀ aɔ̃ Yaaya yã mà aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ́ Yesuzi pìnɔ, aɔ̃ gbɛ̃ doo nɛ́ Simɔ Pita dãaro
Andurumɛ. 41 À gàa à a vɩ̀i Simɔ lè gĩa, ben à bènɛ: Wa Mɛsaya è. Tɔ́ pìn wè be dɔ Kirisi.
42 Ben à gàao Yesu kiia. Yesu à gwà tíii à bè: Yohana nɛ́ Simɔn n ũ. Weé bennɛ Pitamɛ sa.
Tɔ́ pì bè gbè.
43 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yesu yezi à tá Galili bùsun, ben à dà Filipilɛ à bènɛ: Ǹ tɛ́mazi. 44 Filipi pì
nɛ́ Anduru kɔ̃n Pitao bɛ wɛ́tɛ Bɛtɛsaida gbɛ̃mɛ. 45 Ben Filipi gàa à Natanaɛli lè à bè: Gbɛ̃ kɛ̀
Musa a yã ò a doka guu, bensɔ̃ annabinɔ a yã ò dɔ, wa à è. Yusufu nɛ́ Yesumɛ. Nazarɛti
gbɛ̃mɛ. 46 Natanaɛli bènɛ: Gbɛ̃ maaa é bɔ Nazarɛtiɔ́? Filipi bènɛ: Ǹ mɔ́ ǹ gwa. 47 Kɛ̀ Yesu
Natanaɛli è èe mɔɔ a kiia, à à yã ò à bè: Isaraili yãpuradeen yè, à nɔ̀sɛ mɔnafiki vĩro. 48 Ben
Natanaɛli bènɛ: Ń ma dɔ̃ mámɛ? Ben Yesu wèàla à bè: Ai Filipi gɔ̃ gá n sísi, ma n e kãkã lí
gbáru. 49 Ben Natanaɛli bènɛ: Rabi, Luda Nɛ́n n ũ, Isarailinɔ Kínan n ũ. 50 Yesu bènɛ: Kɛ̀ má
òɔ̀nnɛ ma n e kãkã lí gbáru bé à tò n ma náanɛ kɛ̀ɔ́? Nɛ́ yã bíta e dɛ kèla. 51 À ɛ̀ara à bènɛ dɔ:
Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, é ludambɛɛ e wɛ̃kɔ̃ana, Luda malaikanɔ égɔ̃ didii Gbɛ̃ntee Néa aɔ̃gɔ̃
pitaaa.

2

Nɔ̀sɛna zaa Kana

1 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ wèe nɔɔ sɛɛ zaa Kana, Galili bùsun. Yesu da kú gwe, 2 ben wà Yesu kɔ̃n
a ìbanɔ sìsi nɔsɛ kiia dɔ. 3 Kɛ̀ geepiwɛ̃ɛ kɛ̀̃sã, Yesu da bènɛ: Aɔ̃ɔ wɛ̃ɛ vĩ dɔro nɛ́. 4 Ben Yesu
wèàla à bè: À kɛ̀ dia n ma le beeeoee? À gurɔɔ e kámɛ kɔ̀ro. 5 Ben à da bè zĩkɛrinɔnɛ: Lán
eé oare nà, à kɛ lɛ. 6 Gbɛ̀ orozãnɔɔ kú gwe mèn swɛɛdo Yudanɔ gbãsĩbɔ'ikabɔnɔ ũ. À kenɔ
è í sí lita basiigɔ̃mɛ, à kenɔ sɔ̃ baswɛɛdo. 7 Ben Yesu bè zĩkɛrinɔnɛ: À í káka orozã kɛ̀nɔn à
pa. Ben aɔ̃ í kàkan à pà yɛ́lɛlɛ. 8 Ben à bèńnɛ: À tɔ́ à gáo kɔ̃kɔ̃'orinɔ gbɛ̃nsinɛ sa. Ben aɔ̃ɔ tɔ̀
wà gàaonɛ. 9 Kɛ̀ gbɛ̃nsi pì í liɛna wɛ̃ɛ ũu pì dã̀, èe dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀nlo, mɔde zĩkɛri kɛ̀ aɔ̃ í pì
tɔ̀nɔɔ dɔ̃. Ben gbɛ̃nsi pì nɔzã sìsi 10 à bènɛ: Wɛ̃ nnaan wè kpáńma gĩa. Gurɔɔ kɛ̀ í ń kũ, ben
wè mɔ́ kɔ̃n gɛbuo sa. Mpi sɔ̃, n wɛ̃ nnaa tò zãa. 11 Yesu dabuyãkɛna káakupɔn gwe, kɛ̀ à kɛ̀
zaa Kana, Galili bùsun. À tɔ́ bɔ̀, ben à ìbanɔ à náanɛ kɛ̀. 12 Beee gbɛra Yesu gàa Kapɛnamu
kɔ̃n a dao kɔ̃n a dãaronɔ kɔ̃n a ìbanɔo, mɔde aɔ̃ɔe gurɔplaa kɛ gwero.

Yesu kuuna Luda ua
(Mat 21:12-13, Maa 11:15-17, Luk 19:45-46)

13 Kɛ̀ Yudanɔ Banla zĩbaa kà kĩi, ben Yesu gàa Yerusalɛmu. 14 À è wèe zùnɔ kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n
lukulukunɔ yaa Luda ua guu, ɔɔlendekɛrinɔɔ vɛ̃ɛna gwe. 15 Ben à bàflã tã̀ à pèńma aɔ̃ bɔɛ
kɔ̃n sãanɔ kɔ̃n zùnɔ píngi. À ɔɔlendekɛri pìnɔ ɔɔ fã̀akɔ̃a, à ń teebunɔ yɩ̀pa à kwèńnɛ. 16 Ben
à bè lukulukuyari pìnɔnɛ: À pɔ́ pìnɔ sɛ́ɛ à bɔo píngi. Àton ma De ua kɛ yàra ũro. 17 Ben
yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn kèkii dɔ̀ à ìbanɔn kɛ̀ à bè: N ua yã ma kũ gbãa maamaa. 18 Ben Yuda
gbãadeenɔ à là wà bè: Dabuyã kpareen nɛ́ kɛwe lɛ wà dɔ̃ kɛ̀ ń yã beee kɛna iko vĩi? 19 Yesu
wèńla à bè: À Luda kpɛ́ kɛ̀ wí, mɛ́ ɛara mà kpɛ́ pì fɛɛ gurɔ aagɔ̃ɔ dagura. 20 Ben gbãadee pìnɔ
bènɛ: Wɛ̃̀ baplaa awɛɛswɛɛdon wà kpɛ́ pì bò, ben mmɔn nɛ́ fɛɛ gurɔ aagɔ̃ɔ guuɔ́? 21 Mɔde
Luda kpɛ́ kɛ̀ à tɛ́a pì, à mɛ̀ yãn èe oo. 22 Kɛ̀ Yesu fɛ̃ɛ bɔna gaan, yã kɛ̀ à ò pì dɔ̀ à ìbanɔn, ben
aɔ̃ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn sì kɔ̃n yã kɛ̀ Yesu ò pìo.

Yesu baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃

23 Kɛ̀ Yesu kú Yerusalɛmu Banla zĩbaa zĩ wà à náanɛ kɛ̀ pari, kɛ̀ wà dabuyã kɛ̀ à kɛ̀nɔ è
yãnzi. 24 Yesu e ń náanɛ kɛro, zaakɛ à baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃. 25 Ɛ̀e kɛ séto gbɛ̃ke gbɛ̃ yã ònɛro,
zaakɛ à yã kɛ̀ kú baade nɔ̀sɛ guu dɔ̃.

3

Yesu kɔ̃n Nikodɛmuo

1 Farisi kee kuu kɛ̀ wè benɛ Nikodɛmu. Yuda gbãadeenɔ dokemɛ. 2 À mɔ̀ Yesu kiia gwãavĩ
à bènɛ: Rabi, wá dɔ̃ kɛ̀ ḿbe dannɛri kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ũ, zaakɛ gbɛ̃ke é fɔ̃ à dabuyã kɛ̀ nɛɛ̀
kɛɛnɔ kɛro, sé Ludaa kúo. 3 Ben Yesu bènɛ: Yãpuraan méɛ oonnɛ, tó èe kɛ wà gbɛ̃ kɛ̀kɛ wà
à ì dɔ baasiro, eé fɔ̃ àgɔ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia dɔ̃ro.

4 Ben Nikodɛmu Yesu là à bè: Weé gbɛ̃ kɛ̀ zi kũ̀ i diamɛ? Eé ɛara à gɛ̃ a da gbɛɛɛn lɛ wà
kɛkɛ wà à i dɔn yɔ́? 5 Ben Yesu wèàla à bè: Yãpuraan méɛ oonnɛ, tó èe kɛ wà gbɛ̃ ì kɔ̃n ío kɔ̃n
Luda Ninio baasiro, eé fɔ̃ à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro. 6 Gbɛ̃ntee né'ina né mè yãmɛ,
Luda Nini né'ina né nini yãmɛ. 7 Ǹton tó yã kɛ̀ má òɔnnɛɛ bɔ n saɛro, séto wà kɛkɛ wà a i dɔ.
8 Ĩa è káka guu kɛ̀ à yezin. Nɛɛ̀ à kĩi ma, ń dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀n ke guu kɛ̀ èe gaanlo. Lɛn ègɔ̃ dɛ
lɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nini à ìo.

9 Ben Nikodɛmu à là à bè: Yã beee é sí kɛ sɔ̃ɔ́? 10 Yesu wèàla à bè: N Isarailinɔ yãdannɛri
ina ben ń beee dɔ̃roo? 11 Yãpuraan méɛ oonnɛ, yã kɛ̀ wá dɔ̃ɔn wée oo. Yã kɛ̀ wá è sèedan
wée kpaa, ben ée gii wa yã sízi. 12 Lán ma anduna yã òare nà, ben a gi sízi, tó ma ludambɛ
yã òare, é síɔ́? 13 Gbɛ̃kee e gá ludambɛ zikiro, sé Gbɛ̃ntee Né kɛ̀ bɔ̀ gwee baasiro. 14 Lán Musa
mlɛ̃̀ sɛ̀ à dɔ̀ musu gbáan nà, lɛn weé Gbɛ̃ntee Né sé wà dɔ musu lɛ, 15 lɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ
gɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. 16 Zaakɛ Ludaa ye andunazi à kɛ̀ bíta, ben à a Né mèn do léle kpà, lɛ
gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ tón garo, sé àgɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. 17 Ludaa e a Né zĩ anduna guu lɛ
à yã vɛ̃ɛ andunaa yãnzinlo, lɛ anduna mìsina e à gãzĩ yãnzimɛ. 18 Yã é vɛ̃ɛ à náanɛkɛriaro.
Yã gĩakɛ à vɛ̃̀ɛ à náanɛkɛrisaia kɔ̀, kɛ̀ èe Luda Né mèn do léle pì náanɛ kɛro yãnzi. 19 Pɔ́ kɛ̀
tò yã vɛ̃̀ɛ gbɛ̃nɔan yè: Gupuraa mɔ̀ anduna guu, mɔde gbɛ̃nɔɔ ye gusiaazi dɛ gupuraa pìla,
kɛ̀ aɔ̃ yãkɛnanɔɔ zaa yãnzi. 20 Zaakɛ zaakɛri píngi è za gupuraammɛ, è mɔ́ gupuraa kiiaro,
lɛ à yãkɛnanɔ tón bɔ gupuraaaro yãnzi. 21 Gbɛ̃ kɛ̀ è zĩi kɛ yãpuraaa, àmbe è mɔ́ gupura kiia,
lɛ wàgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ kuuna Luda guun à yã pìnɔ kèn.

Yaaya Batisikɛri sèedakɛna Yesu yã musu

22 Beee gbɛra Yesu gàa Yudea bùsun kɔ̃n a ìbanɔ. À gurɔplaa kɛ̀ńyo gwe, èe gbɛ̃nɔ batisi
kɛɛ. 23 Yaaya e gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ se zaa Ainɔ, Salimu saɛ, zaakɛ í di gwe. Wègɔ̃ mɔɔ à kiia,
ben è ń batisi kɛ. 24 Zaakɛ wèe Yaaya da kpésiaan kɔ̀ro. 25 Gurɔ beeea Yaaya ìba kenɔ nà
lɛokpakɔ̃akɛnaa kɔ̃n Yuda gbãade keo gbãsĩbɔna yã musu. 26 Ben aɔ̃ sɔ̃̀ Yaayazi wà bè: Rabi,
gbɛ̃ kɛ̀ kúnyo yã Yoda baa kãa kpa, kɛ̀ n à yã òwee bé èe gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ tia, baade píngi e
gaa à kiia. 27 Yaaya bèńnɛ: Gbɛ̃ke è fɔ̃ à pɔ́ke e à síro, tó èe kɛ Luda à gbà baasiro. 28 Ámbe
ma sèedadeenɔ ũ kɛ̀ ma bè mámbe Mɛsaya ũro. Ma bè Luda ma zĩ mà dɔnɛ aɛmɛ. 29 Nɔsɛri
bé à nɔɔ vĩ. Nɔsɛri gbɛ̃nna sɔ̃ ègɔ̃ zɛ à saɛ è swã kpá à yãzi, nɔsɛri kòto è à pɔɔ kɛ nna. Lɛn
sɔ̃ ma pɔnnaa kɛ̀ bíta lɛ. 30 Séde àpi gɔ̃ kaara mapi sɔ̃ màgɔ̃ lagoo.

Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ musu

31 Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ musu dɛ baade píngila. Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ tɔɔtɛ né anduna gbɛ̃mɛ, anduna yãn è o.
Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ludambɛ sɔ̃ɔ dɛ baade píngila, 32 ègɔ̃ pɔ́ kɛ̀ à è kɔ̃n yã kɛ̀ à mào sèeda kɛɛ, ben
gbɛ̃kee e à yã siiro. 33 Gbɛ̃ kɛ̀ à à yã sì zèo kɛ̀ Luda né yãpuradeemɛ. 34 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda à zĩ̀ pì è
Luda yã o, zaakɛ Luda a Ninii kpàa papanamɛ. 35 De Ludaa ye a Nézi, ben à pɔ́ píngi nànɛ
a ɔzĩ. 36 Gbɛ̃ kɛ̀ èe Né pì náanɛ kɛɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. Gbɛ̃ kɛ̀ èe gii à yã mazi é wɛ̃̀ndi pì
ero, Luda pɔfɛ̃ kpé kúamɛ.

4

Yesu kɔ̃n Samaria nɔgbɛ̃o

1 Farisinɔɔ mà kɛ̀ Yesu e gbɛ̃nɔ batisi kɛɛ èe ìbanɔ ee dɛ Yaayala. 2 Èe kɛ Yesu bé è ń batisi
kɛ a zĩndaro, à ìbanɔ bé wè kɛ. 3 Kɛ̀ Yesu yã pì mà, à fɛ̀ɛ Yudea à ɛ̀ara èe taa Galili. 4 Kɛ̀ èe
gaa sɔ̃, à kũ̀ à bɔɛ Samaria bùsun. 5 Ben à kà Samaria wétɛ kɛ̀ wè be Sika. À zã̀ kɔ̃n tɔɔtɛ kɛ̀
Yakubu kpà a né Yusufuaoro. 6 Yakubu lɔ̀gɔ kú gwe. Yesu táa ò à kpàsa, ben a vɛ̃̀ɛ lɔ̀gɔ pì
saɛ. Ɔfãntɛ̃ kà mìdangura.

7 Samaria nɔgbɛ̃ ke mɔ̀ í tɔ́, ben Yesu bènɛ: Ǹ ma gba í mà mi. 8 À ìbanɔ sɔ̃ gàa pɔ́blee
lú wɛ́tɛ guu. 9 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Yudan n ũ, Samaria nɔgbɛ̃n ma ũ, ben nɛ́ɛ ímina wɛ́ɛ
kɛɛmaa? Zaakɛ Yudanɔ kɔ̃n Samariadeenɔ yã è kɔ̃ séro. 10 Ben Yesu bènɛ: Tó ń gbaa kɛ̀
Luda è dańnɛ dɔ̃ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ èe í wɛ́ɛ kɛɛmmaao, lɛ ḿbe nɛ́ wɛ́ɛ kɛa à n gba í wɛ̃ndidee.

11 Nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Baa, ń googa vĩro. Lɔ̀gɔ kɛ̀ sɔ̃ wɛ̀ɛ zã̀. Nɛ́ í wɛ̃ndidee pì e mámɛ? 12 Ń dɛ
wa dezi káaku Yakubula gwɛɛ? Àmbe à lɔ̀gɔ pì tòwe. Àpi à í mì kɔ̃n a nɛ́nɔ kɔ̃n a pɔ́kãdeenɔ.
13 Ben Yesu bènɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ í kɛ̀ mì, ímii é ɛara à à dɛmɛ dɔ. 14 Gbɛ̃ kɛ̀ eé í kɛ̀ mɛ́ kpáa mi sɔ̃, ímii
é à dɛ ziki dɔro. Zaakɛ í kɛ̀ mɛ́ kpáa é gɔ̃ à nɔ̀sɛ guu íbɔki í kɛ̀ eé bɔɛnɛ wɛ̃ndi kɛ̀ eé yãaroo
ũmɛ.

15 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Baa, ǹ ma gba í pì, lɛ ímii tón ma dɛ mà mɔ í tɔ́ kɛ̀ dɔro. 16 Yesu bènɛ:
Ǹ gá n zã sísi à mɔ́ lɛdo. 17 Nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Má gɔ̃ɔ vĩro. Ben Yesu bènɛ: Kɛ̀ n bè, ń gɔ̃ɔ
vĩro, n yã ò a zɛ́amɛ. 18 N zã kɛ̀ gɛ̃̀n sɔɔro, ben gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ ń kúo tiaa nɛ́ n zãnlo. N yãpuraa ò.
19 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Baa, má dɔ̃̀ sa kɛ̀ annabin n ũ. 20 Wa dezinɔ dɔnzi kɛ̀ Ludanɛ kpiii kɛ̀
musu, apinɔ sɔ̃ eè be Yerusalɛmu bé guu kɛ̀ wà dɔnzi kɛnnɛ ũ. 21 Yesu bènɛ: Nɔgbɛ̃, ǹ ma yã
sí. Gurɔkee e suu kɛ̀ é dɔnzi kɛ De Ludanɛ kpiii kɛ̀ musu ke Yerusalɛmu dɔro. 22 Apinɔ, eè
dɔnzi kɛ Ludanɛ, mɔde á à dɔ̃ro, wapinɔ sɔ̃, weè dɔnzi kɛnɛ, bensɔ̃ wá à dɔ̃, zaakɛ mìsina è
bɔ wa Yudanɔ kiiamɛ. 23 Gurɔɔ e suu à kà kɔ̀, kɛ̀ dɔnziri yãpuradeenɔ é dɔnzi kɛ De Ludanɛ
kɔ̃n yãpuraao kɔ̃n à Ninii gbãaao. Gbɛ̃ beee takanɔn De Luda e wɛtɛɛ aɔ̃ dɔnzi kɛare. 24 Luda
nɛ́ niniimɛ, séde gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è dɔnzi kɛnɛnɔ dɔnzi kɛnɛ kɔ̃n yãpuraao kɔ̃n à Ninii gbãaao.

25 Ben nɔgbɛ̃ pì bènɛ: Má dɔ̃ kɛ̀ Mɛsaya kɛ̀ wè benɛ Kirisi é mɔ́. Tó à mɔ̀, eé yã píngi
bɔkɔ̃tɛwe. 26 Ben Yesu bènɛ: Mamɔma kɛ̀ mɛ́ɛ yã oonnɛɛ, mámbe à ũ.

27 Gurɔ beeea Yesu ìbanɔ sù, aɔ̃ à lè èe yã oo kɔ̃n nɔgbɛ̃o. À bɔ̀ ń saɛ, mɔde aɔ̃ gbɛ̃kee e à la
bɔ́n à yeziro ke bɔ́yãnzi èe yã oo kɔ̃n nɔgbɛ̃ pìoziro. 28 Ben nɔgbɛ̃ pì a loo tò gwe, à gɛ̃̀ wɛ́tɛ
guu à bè gbɛ̃nɔnɛ: 29 À mɔ́ à gɔ̃gbɛ̃ ke gwa. À yã kɛ̀ má kènɔ òmɛ píngi. Ke Mɛsaya pìmɛ
gwɛɛ? 30 Ben aɔ̃ bɔ̀ɛ wɛ́tɛ guu, aɔ̃ɔe gaa Yesu kiia.

31 Gurɔ beeea sɔ̃ Yesu ìbanɔ bènɛ: Rabi, nɛ́ pɔ́ bleroo? 32 Ben à bèńnɛ: Má pɔ́ble ke vĩ kɛ̀ á
dɔ̃ro. 33 Ben à ìbanɔ kɔ̃ làla wà bè: Gbɛ̃ke mɔ̀nɛ pɔ́bleeon yɔ́? 34 Ben Yesu bèńnɛ: Ma pɔ́bleen
gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi pɔyezikɛna ũ ai mà zĩi kɛ̀ à dàmɛɛ mì dɛ. 35 Apinɔ eè be mɔ siigɔ̃ɔ bé à gɔ̃̀ kɛ̀
pɔ́kɛ̃gurɔɔ é ká. Mɛ́ɛ ooare, à wɛ́ɛ sɛ́ à buraanɔ gwa, zaakɛ pɔ́nɔ mà aɔ̃ kà kɛ̃na. 36 Pɔ́kɛ̃ri e
a asaia ee kɔ̀, èe gbɛ̃nɔ kaakɔ̃a wɛ̃ndi kɛ̀ è yãaro pɔ́ ũ, lɛ pɔ́tɔ̃ri kɔ̃n pɔ́kɛ̃rio pɔnnaa kɛ lɛdo.
37 Zaakɛ yã kèkii nɛ́ yãpuraamɛ: Gbɛ̃ke bé è pɔ́ tɔ̃, gbɛ̃ke kɛ̃. 38 Ma a zĩ pɔ́ kɛ̃ gura kɛ̀ ée zĩi
kɛɛnlo. Gbɛ̃ pãndenɔ bé wà zĩi kɛ̀ gwe, ben ée ń zĩi àre blee.

39 Samaria gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wɛ́tɛ pì guunɔ Yesu náanɛ kɛ̀ pari yã kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì òńnɛ yãnzi, kɛ̀
à bè à yã kɛ̀ á kènɔ òare píngi. 40 Beee yãnzi kɛ̀ aɔ̃ kà Yesu kiia, aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a à gɔ̃ńyo, ben à
kɛ̀ńyo gurɔ plaa. 41 Kɛ̀ Yesu yã òńnɛ, gbɛ̃ pãndenɔ a náanɛ kɛ̀ paripari. 42 Ben aɔ̃ bè nɔgbɛ̃
pìnɛ: Èe kɛ yã kɛ̀ ń òwe yãnzin wa à náanɛ kɛ̀zi adoro. Wa à yã mà wa zĩndamɛ, ben wá dɔ̃̀
sa kɛ̀ anduna Mìsirin à ũ yãpura.

Gbãadee nɛ́ kɛ̃kɔ̃ana

43 Kɛ̀ à gurɔplaa kɛ̀ńyo, à gbɛran à tà Galili, 44 zaakɛ à bè annabi ègɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ a zĩnda bùsunlo.
45 Kɛ̀ à kà Galili, Galilideenɔ gbãakɛ kpàzi, zaakɛ aɔ̃ gàa wà Banla zĩbaa kɛ̀ Yerusalɛmumɛ,
ben aɔ̃ yã kɛ̀ à kɛ̀ zĩbaa pì zĩnɔ è píngi. 46 Ben Yesu ɛ̀ara à gàa Kana, gura kɛ̀ à í lìɛn geepiwɛ̃ɛ
ũ. Bùsu gbãade kee kú gwe, à négɔ̃gbɛ̃ e gyãa kɛɛ zaa Kapɛnamu. 47 Kɛ̀ à mà Yesu bɔ̀ Yudea
à sù Galili, ben à gàa à kiia à wɛ́ɛ kɛ̀a à gá a nɛ́ kɛ̃kɔ̃a, zaakɛ à kú gaa lɛ́zĩ. 48 Ben Yesu bènɛ:
Tó èe kɛ a dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ è baasiro, é ma náanɛ kɛro. 49 Ben gbãadee pì bènɛ:
Baa, ǹ mɔ́ lɛ ma nɛ́ kpɛ́ à ga. 50 Yesu bènɛ: Ǹ tá bɛ. N nɛ́ é garo. Gɔ̃gbɛ̃ pì yã kɛ̀ Yesu òne
sì, ben à dà zɛ́n. 51 Kɛ̀ à tɛ́ zɛ́n, à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n a zĩrinɔ, ben aɔ̃ bènɛ à nɛ́ kuu. 52 Ben à ń lá à
bè: Gurɔ zaka kparee takan à kɛ̀ sã̀ɔ? Ben aɔ̃ bènɛ: Gĩa fãantɛ̃ mɔ̀ do zakan mèwãaa pì kɛ̃̀a.
53 Ben de pì dɔ̃̀ kɛ̀ gurɔ zaka kɛ̀ Yesu òare kɛ̀ a nɛ́ é garoon gwe. Ben aɔ̃ à náanɛ kɛ̀, àpi kɔ̃n
a bɛdeenɔ ń píngi. 54 Sèeda plaadee kɛ̀ Yesu kɛ̀ bɔna Yudea suna Galilin gwe.

5

*Gyãre kɛ̃*kɔ̃ana dada'okiia

1 Beee gbɛra Yudanɔ zĩbaa ke kà, ben Yesu ɛ̀ara à gàa Yerusalɛmu. 2 Dada'okii kú gwe Sã
Gɛ̃kii saɛ kɛ̀ wè be Bɛtɛsɛda kɔ̃n Eberu yão. Dada'okii pì kámmabokii vĩ lɛo sɔɔro, 3 gyãreenɔ
ègɔ̃ daɛnan paripari, vɩ̀anɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mèguu fɛ̃fɛ̃nanɔ. 4-5 Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe èe
gyãa kɛɛ à kà wɛ̃̀ baplaa plaasai. 6 Kɛ̀ Yesu à è daɛna gwe, à dɔ̃̀ kɛ̀ èe gyãa kɛɛ a gì kɛ̀ maamaa,
ben à bènɛ: Ń yezi ìngɔ̃ aafiaɔ́? 7 Ben gyãree pì wèàla à bè: Maree, má gbɛ̃ke vĩ à ma da í guu
gurɔɔ kɛ̀ à dègero. Tó mɛ́ɛ gaa gɛ̃n, gbɛ̃ pãnde è gĩakɛ à gɛ̃ ma ãmɛ. 8 Yesu bènɛ: Ǹ fɛɛ ǹ zɛ,
ǹ n pè sɛ́ ǹ táa o. 9 Gwe gɔ̃ɔ gɔ̃gbɛ̃ pì aafia è. À a pè sɛ̀ à táa ò. Gurɔɔ pì nɛ́ kámmabogurɔɔ
zĩmɛ, 10 ben Yuda gbãadeenɔ bè gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃̀kɔ̃a pìnɛ: Kámmabogurɔɔ zĩn gbã̀a. À zɛ́ vĩ ìngɔ̃
n pè sɛnaro. 11 À wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ma gba aafia bé à òmɛ mà a pè sɛ́ mà táa o. 12 Ben aɔ̃ à
là wà bè: Dé bé à bènnɛ ǹ n pè sɛ́ ǹ táa oo? 13 Gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃̀kɔ̃a pì dɔ̃ tó dénlo, zaakɛ Yesu gɛ̃̀tɛ
parii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ témɛ. 14 Beee gbɛra Yesu à è Luda ua guu, ben à bènɛ: Ǹ ma, n aafia
è. Ǹton durun kɛ dɔro, lɛ yã kɛ̀ zaa dɛ beeelaa tón n le dɔro yãnzi. 15 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì gàa à ò
Yuda gbãadeenɔnɛ kɛ̀ Yesu bé à tò a aafia è.

16 Ben gbãadee pìnɔ wɛ́ɛ tã̀ Yesua, kɛ̀ è yã beee takanɔ kɛ kámmabogurɔɔ zĩ yãnzi. 17 Ben
Yesu wèńla à bè: Ma De ègɔ̃ zĩi kɛɛ kámmabosaimɛ, lɛn mɛ́ɛ kɛɛ lɛ se. 18 Yã beee yãnzi
gbãadee pìnɔɔ e Yesu wɛtɛɛ wà à dɛzi dɛ káakula. Èe kɛ kɛ̀ è kámmabogurɔɔ zĩ yã daro ado
yãnzinlo, kɛ̀ è be Ludan a De ũ, èe a zĩnda kɛɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Ludao yãnzimɛ.

Luda Nɛ́ iko

19 Yesu ɛ̀ara à wèńla à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, Luda Nɛ́ è fɔ̃ à yãke kɛ kɔ̃n a zĩnda
gbãaaoro, sé yã kɛ̀ à è a Dee e kɛɛ baasiro, zaakɛ yã kɛ̀ à De è kɛ píngi, àmbe à Nɛ́ pì è kɛ se.
20 Zaakɛ De Ludaa ye a Nɛ́zi, è yã kɛ̀ è kɛ píngi ɔdɔanɛ. Eɛ́ yã kɛ̀ bíta dɛ beeelaa ɔdɔanɛ, eɛ́ bɔ
a saɛ. 21 Lán De Luda è gènɔ vu à wɛ̃̀ndi kpáḿma nà, lɛn à Nɛ́ è wɛ̃̀ndi kpá gbɛ̃ kɛ̀ à yezinɔa
lɛ. 22 De Luda è yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃̀keoro, à yãkpaɛkɛna gbãa píngi kpà a Nɛ́a, 23 lɛ baade píngi
bɛ̀ɛ li a Nɛ́nɛ, lán aɔ̃è li De Ludanɛ nà. Gbɛ̃ kɛ̀ èe bɛ̀ɛ li Luda Nɛ́nɛro, adee e bɛ̀ɛ lii à De kɛ̀ à à
zɩ̃̀nɛro. 24 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ èe ma yã maa, bensɔ̃ èe gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩ náanɛ kɛɛ, adee
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. Yã é vɛ̃ɛaro, adee bɔ̀ gaan à gɛ̃̀ wɛ̃̀ndi guumɛ. 25 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare,
gurɔkee e suu à kà kɔ̀, kɛ̀ gènɔ é Luda Nɛ́ kòto ma, aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mànɔ é fɛɛ. 26 Lán De Luda
wɛ̃̀ndikpammana gbãa vĩ nà, lɛn à wɛ̃̀ndikpammana gbãaa kpà a Nɛ́a lɛ dɔ. 27 À yãkpaɛkɛna
gbãaa kpàa dɔ, kɛ̀ à dɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ ũ yãnzi. 28 Àton tó beee bɔ a saɛro, zaakɛ gurɔkee e suu
kɛ̀ gɛ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú mira guunɔ é à kòto ma 29 wà bɔɛ ń píngi. Maakɛrinɔ é fɛɛ wà gɛ̃ wɛ̃̀ndi guu,
zaakɛrinɔ sɔ̃ yãvɛ̃ɛmmana guu. 30 Mɛɛ̀ fɔ̃ mà yãke kɛ kɔ̃n ma zĩnda gbãaaoro. Mɛɛ̀ yãkpaɛ
kɛ lán à òmɛ nàmɛ, mɛɛ̀ yãkpaɛ kɛ a zɛ́a, zaakɛ mɛɛ̀ ma zĩnda pɔyezi wɛtɛro, sé gbɛ̃ kɛ̀ ma
zĩi pì pɔ́.

*Yesu iko sèedadeen*ɔ

31 Tó má dɛ ma zĩnda sèedadee ũ, lɛ ma yã náanɛ vĩro. 32 Sèedade pãndee kuu kɛ̀ è ma yã
o, má dɔ̃ kɛ̀ ma yã kɛ̀ è oo náanɛ vĩ. 33 Baa apinɔ, a gbɛ̃nɔ zɩ̃̀ Yaayaa, ben à yãpuraa òare.
34 Mɛ́ɛ mɛ̀ kpá gbɛ̃ntee sèedadekɛnaaro, mɛ́ɛ beee ooare lɛ à e à bɔ zia yãnzimɛ. 35 Yaaya dɛ
lán fitia kɛ̀ nana èe guu puu bà, ben a we à pɔnnaa kɛ̀ à gupuraazi gurɔ plaa. 36 Yã kɛ̀ De
Ludaa dàmɛ mà kɛɛnɔ, kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ pìnɔɔ dɛare sèeda ũ, kɛ̀ De Luda bé à ma zĩ. Ma sèeda pì
dɛ Yaaya pɔ́la. 37 Ma De kɛ̀ ma zĩi ma yã ò dɔ. Ɛ́e à kòto ma zikiro, ɛ́e wɛ́ɛ siàlɛro, 38 à yã e
vɛ̃ɛkii e a swɛ̃̀ guuro, kɛ̀ ɛ́e gbɛ̃ kɛ̀ à à zɩ̃̀ náanɛ kɛro yãnzi. 39 Eè Luda yã tàasi kɛ, zaakɛ eègɔ̃
daa gwen é wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo en. Ma yãn takada pì e oo sɔ̃, 40 mɔde ɛ́e gii mɔ́ ma kiiazi lɛ à
wɛ̃̀ndi pì e. 41 Mɛ́ɛ sáabu wɛtɛɛ gbɛ̃ntee kiiaro, 42 mɔde má a dɔ̃, má dɔ̃ kɛ̀ á ye Ludaziro. 43 Ma
mɔ kɔ̃n ma De tɔ́o, ben ɛ́e ma síro. Tó gbɛ̃ pãnde mɔ̀ kɔ̃n a zĩnda tɔ́o, é à sí. 44 Lán eè sáabu
wɛtɛkɔ̃a nà, mɔde eè sáabu wɛtɛ Luda mèn do lélea lɛro, é kɛ dia à ma yã síi? 45 Àtongɔ̃ daa
mámbe mɛ́ gá kɔ̃n a yão ma De kiiaro, Musa kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔzi bé eɛ́ gá a yão. 46 Tó a Musa yã sì,

lɛ a ma yã sì se, zaakɛ ma yãn à kɛ̃̀ Luda yãn. [47] Kɛ̀ ée yã kɛ̀ à kɛ̃̀ Luda yãnnɔ síro, é kɛ dia à ma yã síi?

6

Pɔ́blekpana gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Luk 9:10-17)

[1] Beee gbɛra Yesu bikṳ̃̀ Galili sɛ̀bɛ kɛ̀ wè be dɔ Tiberia baa. [2] Gbɛ̃nɔ gɔ̃ tézi paripari, kɛ̀ aɔ̃ à dabuyãnɔ è dian èe gyãreenɔ kɛ̃ɛkɔ̃ana yãnzi. [3] Ben Yesu dìdi à vɛ̃̀ɛ sĩ̀sĩa kɔ̃n a ìbanɔ. [4] Yudanɔ Banla zĩbaa kà kĩi. [5] Kɛ̀ Yesu wɛ́ɛ sɛ̀ musu, à è gbɛ̃nɔɔ e mɔɔ a kiia paripari, ben à Filipi là à bè: Mákpan wé pɔ́blee lún lɛ gbɛ̃nɔ blee? [6] À beee ò lɛ à Filipi yɔ̃ à gwa yãnzimɛ, zaakɛ à dɔ̃ lán é kɛ nà. [7] Ben Filipi wèàla à bè: Kondogi ɔɔ mèn wàa do burɛdi, baa tó wà lìli baadenɛ fétefete, eé mɔ́ḿmaro. [8] À ìbanɔ doke Anduru, Simɔ Pita dãaro bènɛ: [9] Négɔ̃gbɛ̃ kee kú kɛ̀, à burɛdi aaga vĩ mèn sɔɔro kɔ̃n kpɔ̀ néngonɔ mèn plaa. Bɔ́n beee é kɛ parii kènɔnɛ? [10] Yesu bè: À gbɛ̃nɔ vɛ̃ɛvɛ̃ɛ. Sɛ̃̀ di guu pìn, ben aɔ̃ vɛ̃̀ɛvɛ̃ɛ. Gɔ̃gbɛ̃nɔ kà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔro taka. [11] Yesu burɛdi pìnɔ sɛ̀ à aubarika dàn, ben à kpàatɛtɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna pìnɔnɛ lán aɔ̃ɔ yezi nà. Lɛn à kpɔ̀ kpàḿma lɛ dɔ. [12] Kɛ̀ aɔ̃ kã̀ ń píngi, à bè a ìbanɔnɛ: À à kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀ sɛ́ɛ píngi, lɛ à ke tón kɛ pãro. [13] Ben aɔ̃ burɛdi mèn sɔɔroo kɛ̀ wà sò pì kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀nɔ sɛ̀ɛ gbíi kuri awɛɛplaaa pà. [14] Kɛ̀ wà dabuyã kɛ̀ Yesu kɛ̀ pì è wà bè: Gbɛ̃ pì né annabi kɛ̀ èe mɔɔ anduna guumɛ yãpura. [15] Yesu dɔ̃̀ kɛ̀ wà yezi wà mɔ́ wà a kũ wà a ká kí ũ kɔ̃n gbãaaomɛ, ben à gùńnɛ gwe à ɛ̀ara à dìdi sĩ̀sĩ musu ado.

Yesu táa'ona sɛ̀bɛla
(Mat 14:22-33, Maa 6:45-52)

[16] Kɛ̀ uusiɛ kɛ̀, à ìbanɔ gàa sɛ̀bɛ baa. [17] Ben aɔ̃ gɛ̃̀ góro'itɛ guu, aɔ̃ɔe bikũu sɛ̀bɛ pì baa kãa Kapɛnamu kpa. Guu gĩakɛ à sì Yesu e ká ń kii kɔ̀ro. [18] Zàga'ĩa gbãaa kàka, ben í e fɛɛɛ. [19] Kɛ̀ à ìbanɔ góro lì wà kà kiloo sɔɔro ke swɛɛdo taka, ben aɔ̃ Yesu è èe táa oo íla, èe sɔ̃ɔ ń górozi, ben vĩa ń kũ. [20] Ben à bèńnɛ: Mámbee! Àton tó vĩa a kũro. [21] Aɔ̃ wèzi à gɛ̃ góro guu, ben góro pì kà guu kɛ̀ aɔ̃ɔe gaan gɔ̃ɔ.

Gbɛ̃nɔ Yesu wɛtɛna

[22] Kɛ̀ guu dɔ̀ parii kpɛ́ zɛna sɛ̀bɛ baa kãa. Aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ góro'itɛ kú gwe yã mèn domɛ, Yesu sɔ̃ èe gɛ̃ góro pì guu kɔ̃n a ìbanɔro, aɔ̃ tà ńtɛ̃ɛmɛ. [23] Zãazãa góro'itɛ pãndenɔ bɔ̀ Tiberia, aɔ̃ mɔ̀ guu kɛ̀ kĩi kɔ̃n guu kɛ̀ wà burɛdi sòn-o, kɛ̀ Dii sáabu kpà. [24] Kɛ̀ parii pì è àpi ke à ìbanɔɔ kú gwe dɔro, aɔ̃ gɛ̃̀ góro pìnɔ guu aɔ̃ gàa à wɛtɛ Kapɛnamu.

Yesu bé pɔ́blee kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia ũ

[25] Kɛ̀ aɔ̃ à è sɛ̀bɛ baa gwe, aɔ̃ bènɛ: Rabi, n ka kɛ̀ bɔrɛmɛ? [26] Yesu bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, ée ma wɛtɛɛ burɛdi kɛ̀ á sò a kã yãnzimɛ, èe kɛ dabuyã kɛ̀ á ènɔ yãnzinlo. [27] Àton zĩi kɛ pɔ́blee kɛ̀ è yãa yãnziro, sé pɔ́blee kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãarooa. Gbɛ̃ntee Né bé eé a gba pɔ́blee pì, zaakɛ àpin De Luda a sèeda kɛ̀a.

[28] Ben aɔ̃ à là wà bè: Dian wé kɛ nà wà yã kɛ̀ Ludaa yezi wà kɛɛ kɛɛ? [29] Yesu wèńla à bè: Yã kɛ̀ Ludaa yezi à kɛɛn yɛ̀: À gbɛ̃ kɛ̀ à à zĩ̀ náanɛ kɛ. [30] Aɔ̃ bènɛ: Dabuyã kpareen né kɛwe, lɛ wà e wà n náanɛ kɛɛ? Yã kpareen né kɛɛ? [31] Wa dezinɔ mana blè gbáan lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà wà bè: A pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musu kpàḿma aɔ̃ blè. [32] Ben Yesu bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, èe kɛ Musa bé à pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musu kpàawaro. Ma De bé è pɔ́ble yãpuradee kɛ̀ bɔ̀ musu kpáawa. [33] Pɔ́blee kɛ̀ Ludaa kpà pìn gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ musu è wɛ̃̀ndi kpá andunaa ũ.

[34] Aɔ̃ bènɛ: Mare, ŋ̀gɔ̃ pɔ́ble beee taka kpaawa gurɔ píngi. [35] Ben Yesu bèńnɛ: Mámbe pɔ́blee kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia ũ. Nɔaa é gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ ma kiia dɛro, ímii é ma náanɛkɛri dɛ zikiro. [36] Baa kɔ̃n beeeo lán má òare nà, baa kɛ̀ a ma e, ée ma náanɛ kɛro. [37] Gbɛ̃ kɛ̀ ma Dee kpàmaa é mɔ́ ma kiia, mé pé gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ ma kiiaa zikiro. [38] Èe kɛ ma zĩnda pɔyezi yãnzin ma bɔ musu ma mɔziro, sé gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩ pɔ́. [39] Pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi pì yezin yɛ̀: Màton tó gbɛ̃ kɛ̀ à kpàmaanɔ

ke sãsãro. À yezi mà ń fɛɛ ziaa zĩ. 40 Zaakɛ pɔ́ kɛ̀ ma Dee yezin yè: Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ pɛ̀ à Nɛ́a bensɔ̃
èe à náanɛ kɛɛ gɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ, mɛ́ à fɛɛ ziaa zĩ.
41 Ben Yuda gbãadeenɔ zɔ́ka kàzi, kɛ̀ à bè ambe pɔ́blee kɛ̀ bɔ̀ musu ũ yãnzi. 42 Aɔ̃ bè: Gbɛ̃ pì
nɛ́ Yesu Yusufu nɛ́nloo? Wá à de kɔ̃n à dao dɔ̃ nɛ́! Ben èe bee a bɔ musumɛ. 43 Yesu bèńnɛ:
Àton zɔ́ka káro. 44 Gbɛ̃ke é fɔ̃ à mɔ ma kiiaro, tó èe kɛ ma De kɛ̀ ma zĩi à sìsi baasiro, mɛ́ à
fɛɛ ziaa zĩ. 45 À kɛ̃na annabinɔ takada guu wà bè: Luda bé eé yã da baadenɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ De Luda
yã mà bensɔ̃ à à yã dà, àmbe è mɔ́ ma kiia. 46 Èe kɛ gbɛ̃ke De Luda è kɔ̃n wɛ́ɛonlo. Gbɛ̃ kɛ̀
bɔ̀ à kiia bé à à è ado. 47 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, ma náanɛkɛri wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. 48 Mámbe
pɔ́blee kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia ũ. 49 A dezinɔ mana blè gbáan, baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ gàga. 50 Pɔ́blee kɛ̀ è
bɔ musu sɔ̃, tó gbɛ̃ blè, eé garo. 51 Mámbe pɔ́ble wɛ̃̀ndidee kɛ̀ bɔ̀ musu pì ũ. Tó gbɛ̃ à kɛ̀ blè,
eégɔ̃ kuu gurɔ píngi. Pɔ́blee kɛ̀ mɛ́ kpáḿman ma mèbaasi ũ, lɛ anduna gɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ yãnzi.
52 Ben gbãadee pìnɔɔ e lɛokpakɔ̃a kɛɛ kɔ̃o wà bè: Gbɛ̃ pì é fɔ̃ à a mèbaasi kpáwa wà són
yɔ́? 53 Ben Yesu bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, tó ée Gbɛ̃ntee Nɛ́ mèbaasi só a à aru mìro,
égɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩro. 54 Gbɛ̃ kɛ̀ è ma mèbaasi só à ma aru mii wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. Mámbe mɛ́
à fɛɛ ziaa zĩ. 55 Zaakɛ ma mèbaasi nɛ́ pɔ́ble yãpuraamɛ, ma aru nɛ́ ímina yãpuraamɛ. 56 Gbɛ̃
kɛ̀ è ma mèbaasi só à ma aru mii kú ma guu, má sɔ̃ɔ kú à guu. 57 Lán De Luda Wɛ̃̀ndide ma
zĩ bensɔ̃ má kuu à yãnzi nà, lɛn gbɛ̃ kɛ̀ è ma mèbaasi só égɔ̃ kuu ma yãnzi lɛ. 58 Pɔ́blee kɛ̀
bɔ̀ musun gwe. À dɛ lán pɔ́blee kɛ̀ a dezinɔ blè aɔ̃ gà bàro. Pɔ́ble beee blèri égɔ̃ kuu gurɔ
sãnda píngimɛ. 59 Yesu yã beeenɔ ò gurɔɔ kɛ̀ èe yã daańnɛ Kapɛnamu aduakɛkpɛmmɛ.

*Yesu ìba ken*ɔ bɔrukpɛɛkɛna

60 Kɛ̀ à ìbanɔ yã pì mà, aɔ̃ paridee bè: Yã gbãaamɛ, dé bé eé beee fɔ̃ɔ? 61 Yesu dɔ̃̀ a swɛ̃̀ guu
kɛ̀ a ìbanɔɔ e zɔ́ka kaa yã pì musu, ben à bèńnɛ: Yã pì e a fuuɔ́? 62 Tó á è Gbɛ̃ntee Nɛ́ fɛɛ èe
taa guu kɛ̀ à kún yã sɔ̃ nɛ́? 63 Luda Nini bé è wɛ̃̀ndi kpáḿma, mèbaasi nɛ́ pɔ́kenlo. Yã kɛ̀ má
òareenɔn Luda Nini kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia yã ũ. 64 Mɔde a gbɛ̃kenɔ e ma náanɛ kɛro. Zaakɛ Yesu
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a náanɛ kɛroonɔ dɔ̃ zaa káaku kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ eé a kpáḿmao. 65 Ben à bè dɔ: Beee
yãnzin má òarezi, gbɛ̃ke é fɔ̃ à mɔ́ ma kiiaro, séto De Luda à gbà zɛ́.
66 Zaa gurɔ beeea à ìba kenɔ bɔ̀ru kpɛɛ paripari, aɔ̃ɔe tɛ́zi dɔro. 67 Ben Yesu a ìba gɔ̃ɔn kuri
awɛɛplaaanɔ là à bè: Á yezi à tá sen yɔ́? 68 Simɔ Pita wèàla à bè: Dii, dé kiian wé gán? Ń
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro yã vĩ. 69 Wa n náanɛ kɛ̀, wá dɔ̃̀ kɛ Luda gbɛ̃ kɛ̀ à kú adonan n ũ. 70 Yesu bèńnɛ:
A gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa kɛ̀nɔn má sɛ̀roo? Baa kɔ̃n beeeo a gbɛ̃ doo nɛ́ ibilisimɛ. 71 Yudasi,
Simɔ Isikariɔti nɛ́n à tɛ́a. Àpin gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ doke kɛ̀ eé à kpáḿma ũ.

7

*Yesu k*ɔ̃n a dãaronɔ

1 Beee gbɛra Yesu gàa Galili wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo, zaakɛ à yezi à lili o Yudearo, kɛ̀ Yuda
gbãadeenɔɔ e à wɛtɛɛ wà à dɛ yãnzi. 2 Yudanɔ Kutadɔna zĩbaa kà kĩi, 3 ben à dãaronɔ bènɛ:
Ǹ fɛɛ gura kɛ̀ ǹ gá Yudea, lɛ n ìba kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛnɔ e se. 4 Tó gbɛ̃ yezi à
tɔ́ bɔ, è a yãnɔ kɛ utɛnaro. Lán nɛ́ɛ yã kènɔ taka kɛɛ nà, ǹ n zĩnda ɔdɔa andunanɛ. 5 Baa à
dãaro pìnɔ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro. 6 Ben Yesu bèńnɛ: À gurɔɔ e káme kɔ̀ro. Amɔanɔ sɔ̃ á zɛ́ vĩ
gurɔ sãnda píngi. 7 Anduna é we à zaaguro, mɔde à zàmagu kɛ̀ mɛɛ̀ be à yãkɛna zaa yãnzi.
8 À gá zĩbaakɛkiia, mɛ́ɛ gaaro, zaakɛ à gurɔɔ e káme kɔ̀ro. 9 Kɛ̀ à yã pì ò, ben à gɔ̃̀ Galili.

*Yesu gana Kutad*ɔna zĩbaakɛkiia

10 Kɛ̀ à dãaro pìnɔ gàa zĩbaakɛkiia, gbasa àton gá. Èe gá gbɛ̃nɔ wáaro, à gàa asii guumɛ.
11 Yuda gbãadeenɔɔ e à wɛtɛɛ zĩbaakɛkiia aɔ̃ bè: Àpi kú máa? 12 Parii guu wèe yãbuu tãa
maamaa à musu. Gbɛ̃kenɔ bè: Gbɛ̃ maaamɛ. Gbɛ̃kenɔ bè: Auo, èe gbɛ̃nɔ sãsãamɛ. 13 Gbɛ̃kee
e a yã o gupuraaaro, kɛ̀ wèe vĩa kɛɛ gbãadee pìnɔnɛ yãnzi.
14 Kɛ̀ zĩbaa kà a dagura, Yesu gàa Luda ua guu, èe yã daańnɛ. 15 À yã bɔ̀ gbãadee pìnɔ saɛ
wà bè: Gbɛ̃ kɛ̀ èe kyó kɛroo bé à takada dɔ̃ lɛɔ́? 16 Ben Yesu bèńnɛ: Yã kɛ̀ mɛɛ̀ dańnɛ nɛ́
ma zĩnda yãnlo, gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi yãmɛ. 17 Gbɛ̃ kɛ̀ yezi à zɛ kɔ̃n Luda pɔyezikɛnao égɔ̃ dɔ̃ tó ma

yãdannɛna dɛ Luda pɔ́ ũ, kesɔ̃ ma zĩnda yãn mɛ́ɛ oo. [18] Gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda yã oo e wɛtɛɛ à tɔ́
bɔmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ è wɛtɛ à gbɛ̃ kɛ̀ a zĩi tɔ́ bɔɔ náanɛ vĩ, mɔnafiki kú à guuro. [19] Musa e doka
daareroo? A gbɛ̃ke yã pì kũna sɔ̃ro. Bɔ́yãnzin ée wɛtɛɛ à ma dɛzi?
[20] Ben gbɛ̃nɔ bènɛ: Ń zĩn vĩmɛ. Dé bé èe wɛtɛɛ à n dɛɛ? [21] Yesu bèńnɛ: Dabuyã mèn don
má kɛ̀, ben à bɔ̀ a píngi saɛ. [22] Musa bãngukɛna yã dàare, ben eè bãngu kɛ kámmabogurɔɔ
zĩ. Ase èe kɛ Musa kiian à nàanlo, à bɔ̀ a dezi káakunɔ kiiamɛ. [23] Lán wè bãngu kɛ nénɛ
kámmabogurɔɔ zĩ nà lɛ wàton bɔ Musa doka kpɛɛro yãnzi, à kɛ̀ dia a pɔɔ fɛ̃namazi, kè ma
gbɛ̃ gbà aafia wásawasa kámmabogurɔɔ zĩi? [24] Àton yã gwa lán a wɛ́ɛ e ee nàro. À yã gwa a
zɛ́a.

*Yesun M*ɛsaya ũɔ́?

[25] Ben Yerusalɛmudeenɔ bè: Gbɛ̃ pì nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ wèe à wɛtɛɛ wà à dɛɛnloo? [26] À gwa, èe yã
oo gupuraaa, ben gbɛ̃kee e yã liaro. Gbãadeenɔ à dɔ̃̀ Mɛsaya ũ yãpuraan yɔ́? [27] Wá dɔ̃ guu
kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀kii bɔ̀n. Tó Mɛsaya mɔ̀, weégɔ̃ dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀nlo. [28] Beee yãnzi gurɔɔ kɛ̀ Yesu e yã
daańnɛ Luda ua guu, à pǔtã à bè: Á ma dɔ̃ bensɔ̃ á dɔ̃ guu kɛ̀ ma bɔn. Ase mɛ́ɛ mɔ́ kɔ̃n ma
zĩndaoro. Gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi nɛ́ yãpuradeemɛ, ben á à dɔ̃ro. [29] Má à dɔ̃, zaakɛ ma bɔ à kiiamɛ,
àmbe à ma zĩ.
[30] Ben aɔ̃ɔe à wɛtɛɛ wà à kũ, mɔde gbɛ̃kee e ɔ naaro, zaakɛ à gurɔɔ e papa kɔ̀ro. [31] Zà guu
wà Yesu náanɛ kɛ̀ pari wà bè: Tó Mɛsaya mɔ̀, eé dabuyã kɛ pari dɛ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀kii kɛ̀lan yɔ́?

*Dogarin*ɔ zĩna aɔ̃ Yesu kũ

[32] Kɛ̀ Farisinɔɔ mà wèe yãbuu tãa zà guu à yã musu, ben sa'orikinɔ kɔ̃n Farisi pìnɔ
dogarinɔ zĩ̀ wà à kũ. [33] Ben Yesu bè: Ma kuunaao gɔ̃̀ féte, gbasa mà tá gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi kiia. [34] É
ma wɛtɛ à koramazi, zaakɛ é fɔ̃ à gá guu kɛ̀ má kúnlo.
[35] Ben gbãadee pìnɔɔ e kɔ̃ lalaa: Mán à yezi à gán kɛ̀ wé korazi? À yezi à gá wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
fã̀akɔ̃a Giriki bùsunɔ guu kiia lɛ à yã da Giriki pìnɔnɛn yɔ́? [36] Yã kɛ̀ à ò pì mì dɛ diamɛ? Kɛ̀
à bè wé a wɛtɛ wà koraazi bensɔ̃ guu kɛ̀ á kún wé fɔ̃ wà gá gwero nɛ́.

Í kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia

[37] Zĩbaa gurɔ zãa bíta zĩ Yesu fɛ̀ɛ à pǔtã à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ímii e à dɛɛ à mɔ́ ma kiia à í mi, [38] gbɛ̃
kɛ̀ èe ma náanɛ kɛɛ sɔ̃, í kɛ̀ è ń ká wɛ̃̀ndia égɔ̃ bàa lɛɛ zaa à nɔ̀sɛ guu lán wà kɛ̃̀ Luda yãn
nà. [39] À yã kɛ̀ ò Luda Nini kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a náanɛ kɛɛnɔ é sí yã musumɛ. Aɔ̃ɔ Luda Nini pì vĩ
gĩaro, kɛ̀ Yesu e gĩakɛ à tɔ́ bɔ kɔ̀ro yãnzi.

*Gb*ɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana Yesu yãnzi

[40] Kɛ̀ gbɛ̃nɔ yã pì mà, gbɛ̃kenɔ bè: Gbɛ̃ kɛ̀kii nɛ́ annabi pìmɛ yãpura. [41] Gbɛ̃kenɔ bè: Gbɛ̃
kɛ̀kii nɛ́ Mɛsayamɛ. Mɔde gbɛ̃kenɔ bè: Mɛsaya é bɔ Galili sɔ̃ɔ́? [42] Wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè,
Mɛsaya nɛ́ Dauda boriimɛ, eé bɔ Dauda bɛ wɛ́tɛ Bɛtɛlɛmumɛ. [43] Ben gbɛ̃nɔ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a Yesu
yãnzi. [44] Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ yezi wà à kũ, mɔde gbɛ̃kee e ɔ naaro.

*Yuda gbãadeen*ɔ è Yesu náanɛ kɛro

[45] Ben dogarinɔ ɛ̀ara wà tà sa'orikinɔa kɔ̃n Farisinɔ. Ben aɔ̃ ń lá wà bè: Bɔ́yãnzi ée à kũ a
suoziroo? [46] Dogari pìnɔ wèńla wà bè: Gbɛ̃kee e yã o lán gbɛ̃ kɛ̀kii bà zikiro. [47] Ben Farisinɔ
bèńnɛ: À a likɔ̃a sen yɔ́? [48] Gbãadee ke Farisi ke à náanɛ kèn yɔ́? [49] Pari beee Luda yã dɔ̃ro,
Luda lɛ́ kɛ̀ńnɛmɛ. [50] Nikodɛmu kɛ̀ gàa Yesu kiia yãa nɛ́ gbãadee pìnɔ dokemɛ. À bèńnɛ: [51] Wa
doka guu wà bè, wàton yã da gbɛ̃la a yã mana sairo ke yã kɛ̀ à kɛ̀ dɔ̃na sairo. [52] Aɔ̃ bènɛ: Galili
gbɛ̃n n ũ seɔ́? Ǹ tàasi kɛ ǹ gwa, nɛ́ e kɛ̀ annabi ke è bɔ Galiliro. [53] Ben baade tà a bɛ.

8

*N*ɔgbɛ̃ kɛ̀ wà kǔ̀ zinakɛna guu

[1] Yesu gàa Kùkpɛ sĩ̀sĩ̃gɛɛzi. [2] Kɛ̀ guu dɔ̀ gɔ̃ɔ, à ɛ̀ara à gàa Luda ua guu. Baade píngi mɔ̀ à
kiia, ben à vɛ̃̀ɛ èe yã daańnɛ. [3] Ben ludayãdannɛrinɔ kɔ̃n Farisinɔ mɔ̀ à kiia kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀
wà kǔ̀ zinakɛna guu, aɔ̃ à zɛ̀ zà guu [4] aɔ̃ bè Yesunɛ: Dannɛri, wà nɔgbɛ̃ kɛ̀ kǔ̀ kɔ̃n gɔ̃pɔsɛɛo

wɛ́ɛdewɛ. [5] Wa doka guu Musa dìɛ wà nɔgbɛ̃ kɛ̀ taka pápa gbɛ̀o wà à dɛmɛ. Ń è dia sɔ̃ɔ?
[6] Aɔ̃ beee ò lɛ aɔ̃ à yɔ̃ wà gwa wà e wà yã daàla yãnzimɛ. Ben Yesu nàɛ èe ɔgbɛ kɛ̃ɛ tɔɔtɛa.
[7] Kɛ̀ aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe à lalaa, ben à a mì sɛ̀ lezĩ à bèńnɛ: A gbɛ̃ kɛ̀ èe durun kɛ zikiroo à pá gbɛ̀o
káaku. [8] Ben à ɛ̀ara à nàɛ èe ɔgbɛ kɛ̃ɛ tɔɔtɛa dɔ. [9] Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà lɛ, ben aɔ̃ fɑ̀akɔ̃a doodo sɛna zaa
gbɛ̃nsinɔa. Ben aɔ̃ Yesu tò ado kɔ̃n nɔgbɛ̃ pìo. [10] Ben à ɛ̀ara à a mì sɛ̀ lezĩ à bènɛ: Nɔgbɛ̃, aɔ̃
tà mámɛ? Wèe yã danla dɔroo? [11] Nɔgbɛ̃ pì wèàla à bè: Baa, aɔ̃ gbɛ̃kee kú kɛ̀ dɔro. Ben Yesu
bènɛ: Mapi se, mɛ́ yã danlaro. Ǹ gá. Zaa gbɑ̀a ǹton durun kɛ dɔro.

Yesun gupuraa ũ andunanɛ

[12] Ben Yesu yã ò gbɛ̃nɔnɛ dɔ à bè: Mámbe gupuraa ũ andunanɛ, gbɛ̃ kɛ̀ tɛ́mazii égɔ̃ kú
gusiaan dɔro, gupuraa kɛ̀ è ń ká wɛ̀ndian adee égɔ̃ vĩ.
[13] Ben Farisinɔ bènɛ: Ń dɛ n zĩnda sèedadee ũ, n yã náanɛ vĩro. [14] Ben Yesu wèńla à bè: Baa
tó mɛ́ɛ ma zĩnda yã oo, ma yã náanɛ vĩ, zaakɛ má dɔ̃ guu kɛ̀ ma bɔn kɔ̃n guu kɛ̀ mɛ́ɛ taan-o. Amɔanɔ sɔ̃,
á guu kɛ̀ ma bɔn kɔ̃n guu kɛ̀ mɛ́ɛ taan-o dɔ̃ro. [15] Ée ma taari ee gbɛ̃nteekɛɛmmɛ. Mɛ́ɛ gbɛ̃ke taari e sɔ̃ro.
[16] Tó ma gbɛ̃ taari è sɔ̃, taari'ena pì égɔ̃ náanɛ vĩ, zaakɛ má kú madoro, ma De kɛ̀ ma zĩi kúmao.
[17] À kú a doka takadan wà bè, sèedade gɔ̃ɔn plaaanɔ yã bé à náanɛ vĩ. [18] Mámbe ma zĩnda sèedadee ũ. Ma De kɛ̀ ma zĩi nɛ́ ma sèedadeemɛ dɔ.
[19] Ben aɔ̃ à là wà bè: N dee kú mámɛ? Yesu wèńla à bè: Á ma dɔ̃ro, bensɔ̃ á ma De dɔ̃ro.
Tó a ma dɔ̃, lɛ a ma De dɔ̃. [20] Yesu yã beee ò ɔɔsikiia, gurɔɔ kɛ̀ èe yã daańnɛ Luda ua guumɛ.
Wèe à kũro, zaakɛ à gurɔɔ e papa kɔ̀ro.

É fɔ̃ à gá guu kɛ̀ mɛ́ɛ taanlo

[21] Ben Yesu bèńnɛ dɔ: Mɛ́ɛ taa, é ma wɛtɛ, mɔde é ga a durun guumɛ. É fɔ̃ à gá guu kɛ̀
mɛ́ɛ taanlo. [22] Ben gbãadee pìnɔ bè: À bè wé fɔ̃ wà gá guu kɛ̀ ée taanlo. Eé a zĩnda dɛn yɔ́?
[23] Ben Yesu bèńnɛ: Tɔɔtɛ kɛ̀ gbɛ̃nɔn a ũ, musu gbɛ̃n ma ũ. Anduna kɛ̀ki gbɛ̃nɔn a ũ, anduna
kɛ̀ki gbɛ̃n ma ũro. [24] Beee yãnzin ma bèare é ga a durun guumɛ. Tó ée sí kɛ̀ mámbe gbɛ̃ kɛ̀
má dɛ à ũu ũro, é ga a durun guumɛ.
[25] Ben aɔ̃ à là wà bè: Démɛ n ũu? Yesu wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ má òare zaa káakun ma ũ. [26] Má
yã vĩ pari mà o a musu mà yã daoala. Gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi nɛ́ yãpuradeemɛ, yã kɛ̀ má mà à kiian
mɛɛ̀ o andunanɛ.
[27] Aɔ̃ɔe dɔ̃ kɛ̀ De Ludan à tɛ́aro, [28] ben Yesu bèńnɛ: Tó a Gbɛ̃ntee Nɛ́ sɛ̀ á dɔ̀ musu, é gbasa
à dɔ̃ kɛ̀ mámbe gbɛ̃ kɛ̀ má dɛ à ũu ũ. Mɛɛ̀ yãke kɛ kɔ̃n ma zĩndaoro, yã kɛ̀ ma Dee dàmɛɛn
mɛɛ̀ o. [29] Gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi kúmao, èe ma tó madoro, zaakɛ mɛɛ̀gɔ̃ yã kɛ̀ è kánɛ kɛɛ gurɔ píngi.
[30] Gurɔɔ kɛ̀ Yesu e yã pìnɔ oo, wà à náanɛ kɛ̀ pari.

Wɛ̃ɛnɛnɔ kɔ̃n zɔ̀nɔ

[31] Ben Yesu bè Yuda gbãadee kɛ̀ aɔ̃ à yã sìnɔnɛ: Tó á ma yã kũna, égɔ̃ dɛ ma ìbanɔ ũ
yãpura. [32] Égɔ̃ yãpuraa dɔ̃, yãpuraa pì é tó à gɔ̃ a zĩnda vĩ.
[33] Ben aɔ̃ bènɛ: Ibraĩ boriin wa ũ, wée zɔ̀ ble gbɛ̃kenɛ zikiro. Ben nɛ́ɛ bee wé gɔ̃ wa zĩnda
vĩɔ́? [34] Yesu wèńla à bè: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ è durun kɛɛ nɛ́ durun zɔ̀mɛ. [35] Zɔ̀ kuu
ua gbɛ̃ ũ gurɔ píngiro, ua nɛ́n ua gbɛ̃ ũ gurɔ píngi. [36] Tó Luda Nɛ́ a bo zɔ̀bleen, é gɔ̃ a zĩnda
vĩ yãpura. [37] Má dɔ̃ kɛ̀ Ibraĩ boriin a ũ, mɔde ée ma wɛtɛɛ à ma dɛ kɛ̀ ma yã kú a nɔ̀sɛ guuro
yãnzi. [38] Yã kɛ̀ má è ma De kiian mɛ́ɛ oo, yã kɛ̀ á mà a de kiian ée kɛɛ.
[39] Ben aɔ̃ bènɛ: Ibraĩn wa de ũ. Ben Yesu bèńnɛ: Tó Ibraĩ nɛ́nɔn a ũ, lɛ a Ibraĩ dà sɛɛ. [40] Tia
sa ée ma wɛtɛɛ à ma dɛ, mamɔma kɛ̀ ma yãpuraa kɛ̀ má mà Luda kiia òaree. Ibraĩ e yã beee
taka kɛro. [41] Ée a de yãkɛna kɛɛmɛ. Ben aɔ̃ bènɛ: Gitasɔtɔnɛnɔn wa ũro. De mɛ̀n doon wá
vĩ, àmbe Luda ũ. [42] Yesu bèńnɛ: Tó a den Luda ũ, lɛ á yemazi, zaakɛ Luda kiian ma bɔn ma
mɔ. Mɛ́ɛ mɔ́ kɔ̃n ma zĩndaoro, àmbe à ma zĩ. [43] À kɛ̀ dia ée ma yã dɔ̀rɔ dɔ̃roo? Kɛ̀ eè fɔ̃ à ma
yã dɔ̀rɔ dɔ̃ro yãnzimɛ. [44] A de Ibilisi pɔ́n a ũ, à pɔyezin á yezi à kɛ. Gbɛ̃dɛrin à ũ zaa káaku, è
zɛ kɔ̃n yãpuraaoro, kɛ̀ yãpuraa kú à nɔ̀sɛ guuro yãnzi. Tó à ɛgɛɛ tò, à zĩnda dàn gwe, zaakɛ
ɛgɛdeen à ũ, ɛgɛ mìmɛ. [45] Mapi sɔ̃, mɛɛ̀ yãpuraa o. Beee yãnzi eè ma yã síro. [46] A té, dé bé
eé be ma durun kɛ̀? Kɛ̀ yãpuraan mɛ́ɛ oo, à kɛ̀ dia ée ma yã siiroo? [47] Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ Luda pɔ́ ũu
è yã kɛ̀ Ludaa e oo mamɛ. Á dɛ Luda pɔ́ ũro, beee yãnzin eè ma yã maziro.

Yesu dɛna Ibraĩla

48 Ben gbãadee pìnɔ bènɛ: Samaria gbɛ̃n n ũ! Ń zĩn vĩmɛ! Ke yãpuranlo? 49 Ben Yesu bè:
Má zĩn vĩro. Mɛɛ̀ bɛ̀ɛ li ma Denɛ, mɔde eè ma kpɛ bɔ. 50 Mɛɛ̀ wɛtɛ mà a zĩnda tɔ́ bɔro, gbɛ̃ke
bé è wɛtɛmɛ, àmbe yãgɔ̃gɔ̃ri ũ. 51 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ è dɔ ma yãzi é ga zikiro.
52 Ben gbãadee pìnɔ bènɛ: Wá dɔ̃ sa kɛ̀ ń zĩn vĩ. Ibraĩ gà kɔ̃n annabinɔ píngi, ben nɛ́ɛ bee
gbɛ̃ kɛ̀ è dɔ n yãzi é ga zikiroɔ́? 53 Ń dɛ wa dezi Ibraĩ kɛ̀ gàlan yɔ́? Annabinɔ gàga dɔ. Dén
nɛ́ɛ n zĩnda diɛɛ à ũu? 54 Ben Yesu bè: Tó mɛ́ɛ ma zĩnda tɔ́ bɔɔmɛ, beee bɛ̀ɛ vĩro. Ma De kɛ̀
ée bee à dɛ a Luda ũ, àmbe è ma tɔ́ bɔ. 55 Á à dɔ̃ro, mɔde má à dɔ̃. Tó ma bè má à dɔ̃ro, mɛ́gɔ̃
dɛ ɛgɛdee ũ lán a bàmɛ. Má à dɔ̃, ben má à yã kũna. 56 A dezi káaku Ibraĩ pɔnnaa kɛ̀ ma gurɔ
ena yã musu. À è, ben à pɔɔ kɛ̀ nna.
57 Ben gbãadee pìnɔ bènɛ: Nɛ́ɛ ká wɛ̃̀ baplaa akuri kɔ̀ro, ben n Ibraĩ èɔ́? 58 Yesu bèńnɛ:
Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, lɛ wèe Ibraĩ i kɔ̀ro, má kuu. 59 Ben aɔ̃ gbɛ̀ sɛ̀ɛ lɛ wà à pápao. Ben a a
zĩnda ùtɛ à bɔ̀ Luda ua guu.

9

*G*ɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ì vĩa ũ kɛ̃kɔ̃ana

1 Kɛ̀ Yesu e lili oo, à gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wà ì vĩa ũu è. 2 Ben à ìbanɔ à là wà bè: Rabi, dé durun yãnzin
wà gbɛ̃ pì ì vĩa ũzi? À zĩnda pɔ́ yãnzin yɔ́ɔ, ke à de kɔ̃n à dao pɔ́mɛ? 3 Yesu wèńla à bè: Èe
kɛ àpi ke à de kɔ̃n à dao durun yãnzinlo. Lɛ wà Luda yãkɛna ea yãnzimɛ. 4 Séde wà gbɛ̃ kɛ̀
ma zĩi zĩi kɛ zaa gupura wɛ́ɛzĩ. Gusiaa e suu kɛ̀ gbɛ̃ke é zĩ ke e à kɛ dɔro. 5 Gurɔɔ kɛ̀ má kú
anduna guu, má dɛ gupuraa ũ andunanɛ.
6 Kɛ̀ à ò lɛ, à lóu sù tɔɔtɛ, ben à yà à màma à wɛ́ɛnɔa. 7 À bènɛ: Ñ gá ń uu pípi Siloamu í
guu. Tɔ́ pì bè, í gbarɛna. Ben à gàa à uu pìpi, ben à sù wɛ́ɛo wɛ̃na. 8 À fáandideenɔ kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ à dɔ̃ baakɛri ũunɔ bè: Gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ baa kɛɛ vɛ̃ɛna pìn gweroo? 9 Gbɛ̃kenɔ bè: Àpimɛ.
Gbɛ̃kenɔ bè: Auo, adee bɔ̀kɔ̃baomɛ. Gɔ̃gbɛ̃ pì bè: Mámbee! 10 Ben aɔ̃ à là wà bè: À kɛ̀ dia n
wɛ́ɛ wɛ̃̀? 11 À wèńla à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Yesu bé à bùsu yà à màma ma wɛ́ɛa, à bè mà gá
uu pípi Siloamu í guu. Kɛ̀ ma gaa ma uu pìpi, ben ma guu è. 12 Ben aɔ̃ à là wà bè: Àpi kú
mámɛ? À bè: Má dɔ̃ro.

*Farisin*ɔ yãlalana gbɛ̃ kɛ̀ dɛ vĩa ũ yãaa

13 Ben aɔ̃ gàa Farisinɔ kiia kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ dɛ vĩa ũ yãa pìo. 14 Bensɔ̃ kámmabogurɔɔ zĩn Yesu
bùsu yà à à wɛ́ɛ wɛ̃̀onɛ. 15 Ben Farisinɔ à là dɔ: Dian ń kɛ̀ nà n guu è? À wèńla à bè: À bɔtɔnga
mà ma wɛ́ɛamɛ. Kɛ̀ má pìpi, ben ma guu è. 16 Ben Farisi kenɔ bè: Gbɛ̃ pì e bɔ Luda kiianlo,
zaakɛ è kámmabogurɔɔ zĩ yã daro. Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Durunkɛri é fɔ̃ à dabuyã beeenɔ taka
kɛɔ́? Ben aɔ̃ kɛ̃̀kɛ̃kɔ̃a. 17 Ben aɔ̃ à là dɔ: Mmɔn sɔ̃, gbɛ̃ kɛ̀ à n wɛ́ɛ wɛ̃̀nnɛɛ, nɛ́ɛ à yã daa diamɛ?
À bè: Annabimɛ. 18 Baa kɔ̃n beeeo gbãadeenɔɔ e sí kɛ̀ vĩan à ũ gbasa à wɛ́ɛ wɛ̃̀ro, ben aɔ̃ gàa
wà à de kɔ̃n à dao sìsi. 19 Aɔ̃ ń lá wà bè: A nɛ́n yɛ̀ɔ́? A à ì vĩa ũn yɔ́? À kɛ̀ dia èe guu ee saa?
20 Ben à de kɔ̃n à dao wèńla wà bè: Wá dɔ̃ kɛ̀ wa nɛ́mɛ. Wa à ì vĩa ũmɛ. 21 Mɔde lán à kɛ̀ nà èe
guu ee sa, ke gbɛ̃ kɛ̀ à à wɛ́ɛ wɛ̃̀nɛ, wá dɔ̃ro. À à la gwe. Gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃namɛ, eé fɔ̃ à a zĩnda yã o.
22 À de kɔ̃n à dao ò lɛ, kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ gbãadeenɔnɛ yãnzimɛ. Zaakɛ aɔ̃ zɛ̀o kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ bè Yesu
nɛ́ Mɛsayamɛ, wà aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃nɛ. 23 Beee yãnzin à de kɔ̃n à dao bè, gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃namɛ, aɔ̃ à
lazi.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ vĩa ũ yãa pì sisina gɛ̃̀n plaadee guun aɔ̃ bènɛ: Ñ yãpuraa o Luda yãnzi. Wá
dɔ̃ kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ pì nɛ́ durunkɛrimɛ. 25 Ben à bè: Tó durunkɛrimɛ, má dɔ̃ro. Yã mèn don má dɔ̃.
Vĩan ma ũ yã, ben mɛ́ɛ guu ee sa. 26 Ben aɔ̃ à là wà bè: Bɔ́n à kɛ̀nnɛɛ? Dian à kɛ̀ nà à n wɛ́ɛ
wɛ̃̀nnɛɛ? 27 À wèńla à bè: Má òare kɔ̀, ée swã kpáro. Bɔ́yãnzin á yezi à mazi dɔɔ? Á yezi
à gɔ̃ à ìbanɔ ũ sen yɔ́? 28 Ben aɔ̃ zɔka dɔ̀a wà bè: Ḿbe ń dɛ à ìba ũ gwe! Wamɔwa sɔ̃ Musa
ìbanɔn wa ũ. 29 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda yã ò Musao. Àmɔ sɔ̃, wá dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀nlo. 30 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì
bèńnɛ: À yãbɔnsaɛ ma gwe! À ma wɛ́ɛ wɛ̃̀mɛ, ben á dɔ̃ guu kɛ̀ à bɔ̀nloɔ́? 31 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda
è swã kpá durunkɛrinɔ yãziro, mɔde è swã kpá a yãmari kɛ̀ aɔ̃è a pɔyezi kɛɛnɔ yãzi. 32 Zaa

lán Luda anduna kàɛ nà, wèe ma gbɛ̃ke gbɛ̃ kɛ̀ wà à ì vìa ũu wɛ́ɛ wɛ̃̀nɛ zikiro. 33 Tó èe kɛ gbɛ̃
pì bɔ̀ Luda kiiaro, eé fɔ̃ à pɔ́ke kɛro. 34 Ben aɔ̃ bènɛ: Wà n i durun guu míɔmiɔmɛ, ben nɛ́ɛ
yã daaweɔ́? Ben aɔ̃ pèa.

*Ludad*ɔ̃sai nɛ́ vìakũnamɛ
35 Yesu mà kɛ̀ wà pèa. Kɛ̀ à à è, à à là à bè: Nɛ́ɛ Gbɛ̃ntee Nɛ́ náanɛ kɛɛɔ́? 36 Gɔ̃gbɛ̃ pì wèàla
à bè: Mare, dén à ũ lɛ mà e mà à náanɛ kɛɛ? 37 Yesu bènɛ: N à è, àmbe e yã oonyo. 38 Ben
gɔ̃gbɛ̃ pì bènɛ: Dii, mɛ́ɛ n náanɛ kɛɛ. Ben à dɔnzi kènɛ. 39 Ben Yesu bè: Gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana
yãnzin ma mɔzi anduna guu kɛ̀, lɛ wɛ́ɛsiadeenɔ wɛ́ɛ kɛ̃, wɛ́ɛkɛ̃rinɔ gɔ̃ wɛ́ɛsiadeenɔ ũ.
40 Farisi kenɔ kú gwe. Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ bènɛ: Wapinɔ, vìanɔn wa ũ seɔ́? 41 Ben Yesu bèńnɛ:
Tó vìanɔn a ũ, lɛ á durun vĩro. Mɔde kɛ̀ ée bee a wɛ́ɛ kɛ̃na yãnzi, a durun kpɛ́ kúaomɛ.

10

*Yãl*ɛkɔ̃zina kɔ̃n sãdãrio
1 Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ è gɛ̃ sã karalɛnlo, mɔde è vĩ karala gu pãnden, adee nɛ́
kpãimɛ, kpãi wɛ́ɛdewɛmɛ. 2 Gbɛ̃ kɛ̀ è gɛ̃ karalɛn sɔ̃, adeen sãdãri ũ. 3 Kara dãkpari è zɛ́ wɛ̃
adeenɛ, sãanɔ sɔ̃ɔ à kòto dɔ̃. È a sãanɔ sísi aɔ̃ baade tɔ́a à bɔɛńyo. 4 Tó à bɔ̀ɛńyo, è dɔńnɛ
aɛ aɔ̃ègɔ̃ tɛ́zi kɛ̀ aɔ̃ɔ à kòto dɔ̃ yãnzi. 5 Aɔ̃è we wà tɛ́ gbɛ̃ pãndeziro. Aɔ̃è bàa lɛ́nɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ gbɛ̃
pãnde kòto dɔ̃ro yãnzi. 6 Yesu yã pì lɛ̀kɔ̃zińnɛ, ben aɔ̃ɔe dɔ̃ tó bɔ́ yãn èe oońnɛro.

Yesu nɛ́ sãdãri maaamɛ
7 Beee yãnzi Yesu ɛ̀ara à bèńnɛ: Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, mámbe karalɛ ũ sãanɔnɛ. 8 Gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ dɔ̀mɛ aɛnɔ nɛ́ kpãinɔmɛ, kpãi wɛ́ɛdewɛnɔmɛ ń píngi, ben sãanɔɔ e ń yã maro. 9 Mámbe
karalɛ ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̀̃ ma guu é aafia e. Eégɔ̃ gɛ̃ɛ àgɔ̃ bɔɔ eé pɔ́blekii e. 10 Kpãi'ona yãnzin kpãi
è mɔ́zi è pɔ́ dɛ è pɔ́ kaatɛ. Ma mɔmɛ, lɛ gbɛ̃nɔ gɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ aɔ̃gɔ̃ vĩ papana. 11 Mámbe sãdãri
maaa ũ. Sãdãri maaa è gí a wɛ̃̀ndizi a sãanɔ yãnzi. 12 Ayazĩkɛri nɛ́ sãdãri maaanlo. Kɛ̀ sãanɔɔ
dɛ à pɔ́ ũro yãnzi, tó à è lɛwan e mɔɔ, è sãanɔ tón à bàa lɛ́mɛ, ben lɛwan è sí sãanɔ tɛ́ à ń
fãakɔ̃a. 13 Gbɛ̃ pì bà ègɔ̃ kú kɔ̃n sãanɔoro, kɛ̀ à dɛ ayazĩkɛri ũ yãnzi. 14 Mámbe sãdãri maaa
ũ. Má a sãanɔ dɔ̃, ma sãanɔ sɔ̃ɔ ma dɔ̃, 15 lán De Ludaa ma dɔ̃ bensɔ̃ má à dɔ̃ nà. Mɛɛ̀ gii ma
wɛ̃̀ndizi aɔ̃ yãnzi. 16 Má sã pãndenɔ vĩ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kara kɛ̀ guuro. Sé mà suńyo se. Aɔ̃é ma kòto
ma, kpàsa é gɔ̃ mèn do kɔ̃n dà̀rio mèn do. De Ludaa yemazi 17 kɛ̀ mɛ́ɛ gii ma wɛ̃̀ndizi yãnzi,
lɛ mà ɛara mà sí dɔ. 18 Gbɛ̃ke é ma wɛ̃̀ndi símaro, mɛ́ gízi kɔ̃n ma zĩndaomɛ. Má à gizina zɛ́
vĩ, má à sina zɛ́ vĩ dɔ. Yã kɛ̀ ma Dee dìɛmɛɛn gwe.
19 Yã pì yãnzi Yuda gbãadeenɔ kɛ̀kɛ̃kɔ̃a dɔ. 20 Aɔ̃ tɛ́ gbɛ̃ paridee bè: À zĩn vĩmɛ, à mì lìɛ.
Bɔ́yãnzin ée swã kpaa à yãzizi? 21 Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Zĩnde yã'onan gwero. Zĩn é fɔ̃ à vìa wɛ́ɛ
wɛ̃ɔ́?

*Yesu a ludak*ɛ onnɛna
22 Luda kpɛ́ kyakɛna zĩbaa kà zaa Yerusalɛmu. Buusiɛ guumɛ, 23 ben Yesu e lili oo Luda
ua guu, zaa guu kɛ̀ wè be Sulemanu gbaadaan. 24 Ben Yuda gbãadeenɔ lìgazi, aɔ̃ à là wà bè:
Nɛ́ wa tó logona ai bɔrɛmɛ? Tó Mɛsayan n ũ, ǹ owe wásawasa. 25 Ben Yesu wèńla à bè: Má
ɔ̀are, ée síro. Yã kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ kɔ̃n ma De tɔ́o pìnɔn à sèeda ũ. 26 Amɔanɔ sɔ̃ ée síro, kɛ̀ á dɛ ma
sãanɔ ũro yãnzimɛ. 27 Ma sãanɔ è ma kòto ma. Má ń dɔ̃, ben aɔ̃ègɔ̃ témazi. 28 Mɛɛ̀ wɛ̃̀ndi kɛ̀
è yãaro kpáḿma, aɔ̃é ga zikiro. Gbɛ̃ke é fɔ̃ à ń bɔ ma ɔzĩro. 29 Ma De kɛ̀ à ń kpámaa dɛ baade
píngila. Gbɛ̃ke é fɔ̃ à ń bɔ à ɔzĩro. 30 Mapi kɔ̃n ma Deo wá dɔ̃nkɔ̃mɛ.
31 Gbãadee pìnɔ gbɛ̀ sɛ̀sɛ dɔ lɛ wà à pápao wà à dɛ. 32 Ben Yesu bèńnɛ: Ma yã maaa kɛ̀ ma
Dee dàmɛɛnɔ kɛ̀are pari. Yã maa kparee yãnzin á yezi à ma pápa gbɛ̀ozi? 33 Ben gbãadee
pìnɔ wèàla wà bè: Wá yezi wà n pápa gbɛ̀o yã maaa kɛ̀ ń kɛ̀ yãnzinlo. Kɛ̀ n dɔkɛ̀ kɔ̃n Ludao
yãnzimɛ. Gbɛ̃nteen n ũ, ben n n zĩnda dìɛ Luda ũ. 34 Ben Yesu wèńla à bè: Ludaa ò a doka
takadan à bè Ludanɔn ń ũ. 35 Luda e gbɛ̃ kɛ̀ èe yã oońnɛ pìnɔ sísi ludaanɔroo? À yã gogona
vĩ sɔ̃ro. 36 Mamɔma kɛ̀ ma De ma diɛ adona à ma zĩ anduna guu sɔ̃, kɛ̀ ma bè Luda Nén ma
ũ, bɔ́yãnzi a bè ma dɔkɛ̀ kɔ̃n Ludaozi? 37 Tó mɛ́ɛ ma De kɛna kɛɛro, àton ma yã síro. 38 Tó

mɛ́ɛ kɛɛ sɔ̃, baa tó ée ma yã síro, à ma náanɛ kɛ ma yãkɛnanɔ yãnzi, lɛ àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ De Ludaa kú ma guu, ben má kú à guu sɔ̃. [39] Ben aɔ̃ ɛ̀ara wèe zɛ́ wɛtɛɛ wà à kũ, ben à pìtiŋ́gu.

[40] Ben à ɛ̀ara à gàa Yoda baa kãa kpa, guu kɛ̀ Yaaya gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀n káaku. À gurɔplaa kɛ̀ gwe, [41] ben wà mɔ̀ à kiia paripari wà bè: Baa kɛ̀ Yaaya e dabuyã ke kɛro, yã kɛ̀ à ò gbɛ̃ kɛ̀kiimusu píngi nɛ́ yãpuraamɛ. [42] Ben wà à náanɛ kɛ̀ gwe pari.

11

Lazaru gana

[1] Gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Lazaru e gyãa kɛɛ zaa Bɛtani wɛ́tɛ kɛ̀ Mariama kɔ̃n a vɩ̀i Maatao kún. [2] Mariaman nɔgbɛ̃ kɛ̀ nɔ́si gũnnadee kù Dii gbáa à gògo kɔ̃n a mìkão ũ. [3] Ben Lazaru dãre pìnɔ lɛ́kpãsã kɛ̀ Yesunɛ wà bè: Dii, n gbɛ̃nnaa e gyãa kɛɛ. [4] Kɛ̀ Yesu yã pì mà à bè: Gyãa pì é mì dɛ gaaoro. Lɛ wà Luda gakui e yãnzimɛ, lɛ Luda Né sɔ̃ tɔ́ bɔ à musu. [5] Yesu ye Maata kɔ̃n à dãaroozi kɔ̃n Lazaruo. [6] Kɛ̀ à mà Lazaru e gyãa kɛɛ, ben à gɔ̃̀ guu kɛ̀ à kún gĩa gurɔ plaa. [7] Beee gbɛran à bè a ìbanɔnɛ: Wà ɛara wà gá Yudea. [8] Ben à ìbanɔ bènɛ: Rabi, gbãadeenɔɔ yezi wà n pápa gbèo èe gì kɛro, ben ń yezi wà ɛara wà gá gwe dɔɔ́? [9] Yesu bè: Fãantɛ̃ doo nɛ́ awa kuri awɛɛplaanloo? Gbɛ̃ kɛ̀ èe táa oo fãantɛ̃ è gɛ̃̀n síro, kɛ̀ èe guu ee anduna kɛ̀kii gupuraazi yãnzi. [10] Tó èe lili oo gwãavĩ, è gɛ̃̀n sí kɛ̀ à gupuraa pì vĩro yãnzi.

[11] Yã pì ona gbɛran Yesu bèńnɛ: Wa gbɛ̃nna Lazaru ii òmɛ. Mɛ́ ga mà à vu. [12] Ben à ìbanɔ bènɛ: Dii, tó èe ii oomɛ, eé aafia e. [13] Lazaru ga yãn Yesu e oońnɛ, ben aɔ̃ɔe daa i'onamɛ yãpura. [14] Ben Yesu òńnɛ wásawasa sa à bè: Lazaru gàmɛ. [15] Ma pɔɔ kɛ̀ nna kɛ̀ má kú gwero, lɛ à e à ma náanɛ kɛ yãnzi. Wà gá à kiia. [16] Ben Tomasi kɛ̀ wè benɛ Sìka bè a gbɛ̃nɔnɛ: Wà gá kɔ̃n Diio wà ga wa píngi.

Yesun gbɛ̃ kɛ́ è gènɔ vu à wɛ̃̀ndi kpáḿma ũ

[17] Kɛ̀ Yesu kà gwe, à mɔ̀ à lè wà Lazaru vɩ̀i à gĩakɛ à kɛ̀ gurɔ siigɔ̃ kɔ̀. [18] Bɛtani kú kĩi kɔ̃n Yerusalɛmuo lán kiloo aagɔ̃ɔ bà. [19] Yuda gbãadeenɔ bɔ̀ zaa gwe pari aɔ̃ mɔ̀ Maata kɔ̃n Mariamao kiia, lɛ wà sùu kpáńnɛ aɔ̃ dãgɔ̃ ga yã musu. [20] Kɛ̀ Maata mà Yesu e mɔɔ, à bɔ̀ à gàa daàlɛ, mɔde Mariama zɛ̀ bɛ. [21] Ben Maata bè Yesunɛ: Dii, tó ń kú kɛ̀mɛ yã, lɛ ma dãgɔ̃ɔ e garo. [22] Baa tia má dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ ń gbèka Ludaa, eé kɛnnɛ. [23] Yesu bènɛ: N dãgɔ̃ é fɛɛ. [24] Maata bènɛ: Má dɔ̃ kɛ̀ eé fɛɛ zĩ kɛ̀ gènɔ é fɛɛ ziaa zĩ. [25] Yesu bènɛ: Mámbe gbɛ̃ kɛ̀ è gènɔ fɛɛ à wɛ̃̀ndi kpáḿma ũ. Baa tó ma náanɛkɛri gà, eégɔ̃ kpɛɛ kuu. [26] Gbɛ̃ kɛ̀ kuu, ben èe ma náanɛ kɛɛ é ga zikiro. N beee sɔ̀ɔ́? [27] Maata bènɛ: Eè, Dii, má sì kɛ̀ Mɛsayan n ũ, Luda Né kɛ̀ wà bè eé mɔ́ anduna guu.

Yesu wɛ́ɛ'i kàn

[28] Kɛ̀ Maata ò lɛ, ben à gàa à a dãaro Mariama sìsi, ben à òn ɛ asii guu à bè: Dannɛri mɔ̀ èe n gbekaa. [29] Kɛ̀ Mariama yã pì mà, à fɛ̀ɛ kpakpaa èe gaa à le. [30] Yesu e gĩakɛ à gɛ̃ wɛ́tɛ guu kɔ̀ro, à kpɛ́ kú guu kɛ̀ Maata dàalɛn. [31] Gbãadee pìnɔɔ kú kpɛ́n kɔ̃n Mariamao, aɔ̃ɔe sùu kpaanɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ è à fɛ̀ɛ kpakpaa à bɔ̀, aɔ̃ bɔ̀ wà tɛ̀zi, zaakɛ wèe daa èe gaa ɔ́ɔ dɔ miraamɛ.

[32] Kɛ̀ Mariama kà guu kɛ̀ Yesu kún, kɛ̀ à à è, à kùɛ à gbá saɛ à bènɛ: Dii, tó ń kú kɛ̀mɛ yã, lɛ ma dãgɔ̃ɔ e garo. [33] Yesu è èe ɔ́ɔ dɔɔ, ben gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ kúo pìnɔɔ e ɔ́ɔ dɔɔ dɔ. Ben à nɔ̀sɛyɔgɔ sì à pɔɔ yàka. [34] Ben à bè: A à vɩ̀i máme? Aɔ̃ wèàla wà bè: Maree, ǹ mɔ́ ǹ gwa. [35] Yesu wɛ́ɛ'i kàn. [36] Ben gbãadee pìnɔ bè: À gwa lán à yezi nà. [37] Ben aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Àmɔ kɛ̀ vɩ̀a wɛ́ɛ wɛ̃̀, eé fɔ̃ à gì Lazarunɛ àton garoo?

Lazaru fɛɛna

[38] Kɛ̀ Yesu e gaa mira pì kiia, ben à nɔ̀sɛyɔgɔ sì dɔ. Mira pì nɛ́ gbɛ̀wɛɛmɛ, gbɛ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃ tataàlɛ. [39] Yesu bè: À gbɛ̀ pì go à léa. Ben gbɛ̃ kɛ̀ gà pì dãre Maata bènɛ: Dii, èe gũu sɔ̃ɔ, zaakɛ à kɛ̀ gurɔ siigɔ̃n yɛ̀. [40] Yesu bènɛ: Mɛ́ɛ onnɛ kɛ̀ tó n ma náanɛ kɛ̀, nɛ́ Luda gakui eroo? [41] Kɛ̀ wà gbɛ̀ pì gò, ben Yesu wɛ́ɛ sɛ̀ musu à bè: Baa, ma n sáabu kɛ̀ kɛ̀ n ma yã mà. [42] Má dɔ̃ kɛ̀ nɛ̀gɔ̃ ma yã maa gurɔ píngi, mɔde má ò lɛ parii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɛ̀nɔ yãnzimɛ, lɛ aɔ̃ e wà sí kɛ̀

ḿbe n ma zĩ. [43] Kɛ̀ à ò lɛ, ben à pʊ̀tã kɔ̃n kòto gbãaao à bè: Lazaru, ǹ bɔ. [44] Ben gbɛ̃ kɛ̀ gà pì
bɔ̀, pɔ́lɛ fífí à mèa, bisa yina à mìa. Yesu bèḿnɛ: À pɔ́ poroa à à gbarɛ.

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Yesuzi
(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Luk 22:1-2)

[45] Yuda gbãadee kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ Mariama kiia pìnɔ, kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ Yesu kɛ̀ pì è, aɔ̃ a náanɛ kɛ̀ pari.
[46] Mɔde aɔ̃ gbɛ̃kenɔ gàa Farisinɔ kiia, aɔ̃ yã kɛ̀ Yesu kɛ̀ tɔ̃kɛ̀ḿnɛ. [47] Ben sa'orikinɔ kɔ̃n Farisi
pìnɔ gbãadeenɔ sìsi kakɔ̃anaa wà bè: Gbɛ̃ pì e dabuyã kɛɛ pari, wée kɛɛ diamɛ? [48] Tó wá tò
èe kɛɛ lɛ, baade é à náanɛ kɛ, Romudeenɔ é mɔ́ wà wa Luda kpɛ́ kɔ̃n wa boriio kaatɛ píngi.
[49] Ben Kayafa aɔ̃ gbɛ̃ mèn doo kɛ̀ dɛ sa'oriki ìsi ũ wɛ̃̀ beeea bèḿnɛ: Á yãke dɔ̃ro. [50] Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃
mèn do gana wa píngi gɛ̃ɛ ũu maa dɛ wa bori kaatɛnalaroo? [51] Èe yã pì o a zĩnda pɔyezioro.
Kɛ̀ à dɛ sa'oriki ìsi ũ wɛ̃̀ beeea yãnzin à annabikɛyã ò kɛ̀ Yesu é ga Yudanɔ gɛ̃ɛ ũ. [52] Èe kɛ
Yudanɔ ńtɛ̃ɛnlo, ai kɔ̃n Luda nɛ́ kɛ̀ aɔ̃ fãakɔ̃ananɔ dɔ, lɛ à ń kɛ mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ. [53] Zaa zĩ beeean
gbãadee pìnɔ zɛ̀ kɔ̃n Yesu dɛnao. [54] Beee yãnzi Yesu e bɔ gupuraaa ń té dɔro. Ben à gàa
lakutu kɛ̀ kú gbáa saɛ kɛ̀ wè be Ɛflaimu. À gurɔplaa kɛ̀ gwe kɔ̃n a ìbanɔ.
[55] Yudanɔ Banla zĩbaa kà kĩi. Wà bɔ̀ lakutunɔ guu paripari, wà gàa Yerusalɛmu gbãsĩbɔna
yãnzi ai zĩbaa pì gɔ̃ ká. [56] Aɔ̃ɔe Yesu wɛtɛɛ, aɔ̃ɔ zɛna Luda ua guu, aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa wèe bee: Ée
daa diamɛ? Eé we à mɔ́ zĩbaa kɛ̀ kɛɔ́? [57] Sa'orikinɔ kɔ̃n Farisinɔɔ dìɛ kɛ̀ tó gbɛ̃ke Yesu kúkii
dɔ̃, à oḿnɛ lɛ aɔ̃ e wà à kũ.

12

Nɔ́si gũ nna kuna Yesu gbáa
(Mat 26:6-13, Maa 14:3-9)

[1] Banla zĩbaa gɔ̃̀ gurɔ swɛɛdo, ben Yesu mɔ̀ Bɛtani, Lazaru kɛ̀ à à fɛ̀ɛ bɔna gaan bɛ wɛ́tɛ.
[2] Wà pɔ́blee kɛ̀ Yesunɛ gwe. Maata bé èe pɔ́blee kpaatɛtɛɛ, Lazaru sɔ̃ɔ kú pɔ́blerinɔ tɛ́
kɔ̃n Yesuo. [3] Ben Mariama nɔ́si bori maa ɔɔdee sɛ̀ à mɔ̀o, à kù Yesu gbáa, ben à à gbá
gògo kɔ̃n a mìkão. Nɔ́si gũu dàgula kpɛ́ pì guu. [4] Yesu ìbanɔ doke Yudasi Isikariɔti kɛ̀ eé
Yesu kpáḿma bè: [5] Nɔ́si kɛ̀ ɔɔ kà kondogi wàa do kpɛ́ basɔɔro. Bɔ́yãnzi wèe yá wà à ɔɔ
kpà takaasideenɔaziroo? [6] Èe beee o takaasideenɔ wɛ̃ndagwana yãnzinlo, kɛ̀ à dɛ kpãi ũ
yãnzimɛ. Àmbe ègɔ̃ ɔɔsɔ kũna àgɔ̃ ɔɔ kokɛ̃ɛ. [7] Ben Yesu bè: Ǹ nɔgbɛ̃ daa tó. À beee dìɛ ai
ma gɛ̀ kɛgurɔɔamɛ. [8] Takaasideenɔ égɔ̃ kúao gurɔ píngi, mapi sɔ̃ mégɔ̃ kúao gurɔ píngiro.

Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Lazaruzi

[9] Yuda gbãadeenɔɔ mà kɛ̀ Yesu kú Bɛtani, ben aɔ̃ gàa gwe paripari. Èe kɛ Yesu yãnzin
aɔ̃ gàazi adoro, lɛ dɔ aɔ̃ Lazaru kɛ̀ Yesu à fɛ̀ɛ bɔna gaan e yãnzimɛ. [10] Ben sa'orikinɔ zɛ̀o wà
Lazaru dɛ se dɔ, [11] zaakɛ beee yãnzin gbãadeenɔɔ e kɛ̃ɛḿma pari, aɔ̃ɔe Yesu náanɛ kɛɛzi.

Gbãakɛkpana Yesuzi zaa Yerusalɛmu
(Mat 21:1-11, Maa 11:1-11, Luk 19:28-40)

[12] Kɛ̀ guu dɔ̀, parii kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ zĩbaa kɛ Yerusalɛmunɔɔ mà kɛ̀ Yesu e mɔɔ, [13] ben aɔ̃ kpakpa
lánɔ zɔ̃̀zɔ̃ aɔ̃ gàa daàlɛo. Aɔ̃ɔe wii lɛɛ wèe bee:
Ǹ gbãaa kɛ!
Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ Dii tɔ́o ũ!
Aubarikadeen Isarailinɔ Kína ũ!
[14] Yesu zaaki è à dìa lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
[15] Zayɔndeenɔ, àton vĩa kɛro.
A kína e mɔɔ à di zaakinɛ bɔ̀rɔ kpɛɛ.
[16] À ìbanɔɔ e yã pì mì dɔ̃ gĩaro. Yesu fɛɛ à tana gakui guu gbɛran aɔ̃ɔ dɔ̃̀ sa kɛ̀ wà yã pì kɛ̃̀ à
musumɛ, ben aɔ̃pinɔ bé wà à píngi kɛ̀nɛ.
[17] Kɛ̀ Yesu Lazaru sìsi à à fɛ̀ɛ bɔna miran, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúonɔ à baaru kpàkpaḿnɛ. [18] Beee
yãnzin parii gàa wà dààlɛzi, zaakɛ aɔ̃ɔ mà kɛ̀ à dabuyã pì kɛ̀. [19] Ben Farisinɔ bèkɔ̃nɛ: Á èɔ́?
Wé fɔ̃ wà pɔ́ke woaro. À gwa lán anduna bɔ̀ à tɛ́zi nà.

[20] Girikinɔɔ kú gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ dɔnzi kɛ zĩbaakɛkiianɔ té, [21] ben aɔ̃ gàa Filipi kɛ̀ bɔ̀ Bɛtɛsaida,
Galili bùsun kiia, aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a wà bè: Maree, wá ye Yesu kɔ̃'enazi. [22] Filipi gàa à ò Andurunɛ,
ben aɔ̃ gàa wà ò Yesunɛ lɛdo.

Yesu a ga yã'ona

[23] Yesu bɛ̀ńnɛ: Gbɛ̃ntee Né tɔ́bɔgurɔɔ kà. [24] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, tó pɔ́wɛɛ e gɛ̃ bùsu guu
à fɔ̃̀mba bɔ̀ro, ègɔ̃ kuu adomɛ. Tó à fɔ̃̀mba bɔ̀ sɔ̃, è né i maamaa. [25] Gbɛ̃ kɛ̀ ye a wɛ̃̀ndizi é
korazi. Gbɛ̃ kɛ̀ gì a wɛ̃̀ndizi anduna kɛ̀kiin sɔ̃, adee égɔ̃ kũna ai gurɔ píngi. [26] Tó gbɛ̃ yezi à
zĩi kɛmɛ, àgɔ̃ témazi. Ma zĩkɛri égɔ̃ kú guu kɛ̀ má kún. Tó gbɛ̃ e zĩi kɛɛmɛ, ma De é a kpe da.
[27] Tia sa ma pɔɔ yàka. Bɔ́n mé oo? Mé be, Baa, ǹ ma bɔ yã kɛ̀ èe mɔɔmaan yɔ́? Auo! Ma mɔ
yã kɛ̀ èe mɔɔmaa pì yãnzimɛ. [28] Baa, ǹ tɔ́ bɔ. Ben kòto bɔ̀ ludambɛ à bè: Ma tɔ́ bɔ̀ kɔ̀, bensɔ̃
mɛ́ ɛara mà bɔ dɔ.
[29] Kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔɔ mà, aɔ̃ bè: Lou bé à pũ̀tã. Gbɛ̃kenɔ bè: Malaika bé à yã ònɛ.
[30] Ben Yesu bɛ̀ńnɛ: Èe kɛ ma yãnzin kòto pì bɔ̀ziro, a yãnzimɛ. [31] Yã é vɛ̃ɛ anduna kɛ̀kiia sa.
Weé anduna kɛ̀ki kína bɔ kpatan sa. [32] Mapi sɔ̃, tó wà ma sɛ wà ma dɔ musu, mé bori sãnda
píngi gáɛ aɔ̃ su ma kiia.
[33] Kɛ̀ Yesu ò lɛ, à gaa kɛ̀ eé gaa takan à téa. [34] Ben gbɛ̃nɔ bènɛ: Wá mà à kú doka takadan
wà bè Mɛsaya égɔ̃ kuu gurɔ píngimɛ, ben n bè weé Gbɛ̃ntee Né sé wà dɔ musu sɔ̃ né? Dén
Gbɛ̃ntee Né pì ũu? [35] Yesu wèńla à bè: Gupura kuunaao gɔ̃̀ féteme. Gurɔɔ kɛ̀ gupuraa pì
kúao, àgɔ̃ táa oon, lɛ guu tón sia kũawaro yãnzi. Gbɛ̃ kɛ̀ èe táa oo gusiaan dɔ̃ guu kɛ̀ èe
gaanlo. [36] Gurɔɔ kɛ̀ á gupuraa pì vĩ, à gupuraa pì náanɛ kɛ, lɛ à gɔ̃ gupuradeenɔ ũ.
Kɛ̀ Yesu ò lɛ, ben à gàa à ùtɛńnɛ.

*Gbɛ̃*nɔɔ e Yesu náanɛ kɛro

[37] Baa kɔ̃n dabuyã parii kɛ̀ à kɛ̀ ń wáanɔ, aɔ̃ɔe à náanɛ kɛro, [38] lɛ yã kɛ̀ annabi Isaya ò e à
papa yãnzi kɛ̀ à bè:
Dii, gbɛ̃kee e baaru kɛ̀ wá kpà síro.
Wà n gbãaa è wèe dɔ̃ro.
[39] Aɔ̃ɔe we wà à náanɛ kɛ̀ro, zaakɛ Isaya bè dɔ:
[40] Luda ń wɛ́ɛ vĩ̀a kũ̀ńnɛ
lɛ aɔ̃ton guu ero.
À ń kù kɛńnɛ gbãa
lɛ aɔ̃ton yã ma aɔ̃ aɛ dɔa à ń kɛ̃kɔ̃aro.
[41] Isaya beee ò kɛ̀ à Yesu gakui è yãnzimɛ, ben à à yã ò. [42] Baa kɔ̃n beeeo gbãadee pìnɔ Yesu
náanɛ kɛ̀ pari. Farisinɔ yãnzin aɔ̃ègɔ̃ yezi wà dɔ̃ńmaro, lɛ wàton aduakɛkpɛ zɛ́ zɔ̃ńnɛro
yãnzi. [43] Zaakɛ aɔ̃ɔ yezi gbɛ̃nteenɔ ń sáabu kpá dɛ Luda ń sáabu kpála.
[44] Ben Yesu pũ̀tã à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ èe ma náanɛ kɛɛ, èe kɛ mapin èe náanɛ kɛɛ adoro, èe gbɛ̃
kɛ̀ ma zĩ náanɛ kɛɛmɛ se dɔ. [45] Gbɛ̃ kɛ̀ èe ma ee e gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi eemɛ se. [46] Ma mɔ anduna
guu gupuraa ũmɛ, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ èe ma náanɛ kɛɛ tón gɔ̃ gusiaan dɔro. [47] Gbɛ̃ kɛ̀ ma yã mà ben à
kũnaro, èe kɛ mámbe mɛ́ yã vɛ̃ɛaro, zaakɛ mɛ́ɛ mɔ́ yã vɛ̃ɛ andunaanlo, ma mɔ anduna mì
símɛ. [48] Gbɛ̃ kɛ̀ gìmazi ben èe ma yã síro, yãkpaɛkɛna e à dãa. Yã kɛ̀ má ònɛ pì bé eé vɛ̃ɛa
ziaa zĩ. [49] Zaakɛ mɛ́ɛ yãke o kɔ̃n ma zĩndaoro. Yã kɛ̀ má ò kɔ̃n yã kɛ̀ má dàńnɛo, ma De kɛ̀
ma zĩi bé à dìɛmɛ. [50] Má dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ à dìɛmɛɛ nɛ́ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro yãmɛ. Beee yãnzi yã kɛ̀
mɛ́ɛ oo, mɛ́ɛ oo lán ma Dee dàmɛ nàmɛ.

13

*Yesu a ìban*ɔ gbá pipina

[1] Lɛ Banla zĩbaa kpɛ́ à ká, Yesu dɔ̃̀ kɛ̀ a bɔna anduna kɛ̀kii guu tana a De kiia gurɔɔ kà.
Lán à ye a gbɛ̃nɔzi anduna guu nà, à yeńzi ai a wɛ̃̀ndi lɛ́mmɛ. [2] Kɛ̀ aɔ̃ɔe uusiɛ pɔ́ blee, Ibilisi
gĩakɛ à yã dà Simɔ Isikariɔti né Yudasi swɛ̃̀n kɔ̀, lɛ à Yesu kpáńma. [3] Yesu dɔ̃̀ kɛ̀ a De pɔ́
píngi nàare a ɔzĩ. À dɔ̃̀ kɛ̀ a bɔ Luda kiiamɛ, bensɔ̃ é ɛara à tá à kiiamɛ. [4] Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́
blee, Yesu fɛ̀ɛ à a uta bɔ̀ à kàɛ, ben à tawɛi sɛ̀ à dɔ̀ a pii. [5] Beee gbɛra à í kà taa guu, ben à nà

a ìbanɔ gbá pipinaa, èe gogoo kɔ̃n tawɛi kɛ̀ à dɔ̀ a piiao. 6 Kɛ̀ à kà Simɔ Pita kiia, Pita bènɛ:
Dii, ḿbe né ma gbá pípimɛ́ɔ́? 7 Yesu wèàla à bè: Ń yã kɛ̀ méɛ kɛɛ dɔ̃ gĩaro, mɔde né yãa ǹ
dɔ̃. 8 Pita bènɛ: Né ma gbá pípimɛro fá! Yesu bènɛ: Tó méɛ n gbá pípiro, n bà kúmao dɔro.
9 Simɔ Pita bènɛ: Dii, èe kɛ ma gbámɛ adoro, ma ɔ kɔ̃n ma mìomɛ dɔ. 10 Yesu bènɛ: Gbɛ̃ kɛ̀
zú ò bà kú kɔ̃n a mègu ke pipinaoro, séde à gbá, zaakɛ à zɛ̃namɛ. Á gbãsĩro, mɔde èe kɛ a
pínginlo. 11 À gbɛ̃ kɛ̀ eé a kpáḿma dɔ̃. Beee yãnzin à bè aɔ̃ɔ gbãsĩsai ń píngiro.
12 Kɛ̀ à ń gbá pìpiḿnɛ à yà̃a, à a uta sɛ̀ à dà, ben à ɛ̀ara a gbèn. À bèḿnɛ: Á yã kɛ̀ má kɛ̀aree
dɔ̃ɔ́? 13 Eè ma sísi Dannɛri kesɔ̃ Dii. Ée oo a zɛ́amɛ, zaakɛ má dɛ à ũmɛ. 14 Lán mamɔma kɛ̀
má dɛ a dii kɔ̃n a dannɛrio ũu a gbá pìpiare nà, àgae kɔ̃ gbá pípii lɛ se. 15 Ma à taka kɛ̀are.
Àgae kɛ lán má kɛ̀are nà. 16 Yãpuraan méɛ ooare, zɔ̀bleri ègɔ̃ dɛ a diilaro, zĩri ègɔ̃ dɛ gbɛ̃ kɛ̀
à à zĩ̀laro.
17 Lán a yã beee dɔ̃̀ nà, aubarikadeenɔn a ũ tó ée kɛɛ lɛ. 18 Ɛ̀e kɛ a píngi yãn méɛ ooro. Má
gbɛ̃ kɛ̀ ma ń sénɔ dɔ̃. Séde yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn kɛ̀ papa kɛ̀ wà bè: Gbɛ̃ kɛ̀ weè ɔ kakɔ̃a ta
dɔ̃nkɔ̃ guu bé à bɔ̀ ma kpɛɛ. 19 Méɛ ooare tia lɛ à kpé à mɔ́, lɛ tó à mɔ̀, é sí kɛ̀ mámbe à ũ.
20 Yãpuraan méɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩri sì ma simɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ ma si sɔ̃, adee gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi sìmɛ.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Yudasi é kɛ
(Mat 26:20-25, Maa 14:17-21, Luk 22:21-23)

21 Kɛ̀ Yesu ò lɛ, à nɔ̀sɛyɔgɔ sì, ben à ò̀ńnɛ wásawasa à bè: Yãpuraan méɛ ooare, a gbɛ̃ mèn
doo bé eé ma kpáḿma. 22 Ben à ìbanɔ kɔ̃ gwàgwa kɔ̃ wɛ́ɛzĩ aɔ̃ bídi kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ à téa. 23 Ìba doo
kɛ̀ Yesu yezi gɛɛkɛsɛkɛna à saɛ. 24 Ben Simɔ Pita lɛ́zukii kènɛ à Yesu la tó dén à téa. 25 Ben
ìba pì nà Yesuzi à à là à bè: Dii, démɛɛ? 26 Yesu wèàla à bè: Mé lɔma zɔ̃ dòa mà kpá adeea.
Ben à lɔma zɔ̃̀ dòa à kpà Simɔ Isikariɔti né Yudasia. 27 Kɛ̀ Yudasi lɔma pì sì, Setãn gɛ̃̀n gɔ̃ɔ.
Ben Yesu bènɛ: Yã kɛ̀ né kɛ ǹ kɛ kpakpaa. 28 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ bleenɔ kee e dɔ̃ tó bɔ́yãnzi Yesu
òne lɛziro. 29 Kɛ̀ Yudasi bé ègɔ̃ ɔɔsɔ kũna, ben gbɛ̃̃kenɔ e daa Yesu bènɛ à gá zĩbaa pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ
yezinɔ lúmɛ ke à gá pɔ́ke kpá takaasideenɔa. 30 Kɛ̀ Yudasi lɔma pì sì, à bɔ̀ gɔ̃ɔ. Gwãavĩmɛ sɔ̃.

Yesu gĩakɛ à dɔ̃ yã kɛ̀ Pita é kɛ
(Mat 26:31-35, Maa 14:27-21, Luk 22:31-34)

31 Kɛ̀ Yudasi bɔ̀, ben Yesu bè: Tia sa Gbɛ̃̃ntee Né é tɔ́ bɔ, Luda sɔ̃ é tɔ́ bɔ à yã musu. 32 Tó
Luda tɔ́ bɔ̀ à musu sɔ̃, Luda é à tɔ́ bɔ a kiia, bensɔ̃ eé bɔ gɔ̃ɔmɛ. 33 Ma nɛ́nɔ, ma kuunaao gɔ̀̃
fétemɛ. É ma wɛtɛ, mɔde méɛ ooare tia lán má ò gbãadeenɔnɛ nà, é fɔ̃ à gá guu kɛ̀ méɛ
taanlo. 34 Méɛ yã dufu diɛɛare, àgae yekɔ̃zi. Lán má yeazi nà, apinɔ sɔ̃ àgae yekɔ̃zi lɛ dɔ.
35 Tó á yekɔ̃zi, baade píngi é a dɔ̃ ma ìbanɔ ũ.
36 Simɔ Pita à là à bè: Dii, nɛ́ɛ taa mámɛ? Yesu wèàla à bè: Guu kɛ̀ méɛ taan, né fɔ̃ ǹ témazi
gĩaro, mɔde né yãa ǹ mɔ́. 37 Pita bènɛ: Dii, bɔ́yãnzi mé fɔ̃ mà ténzi tiaroo? Mé gí ma wɛ̃̀ndizi
n yãnzi. 38 Yesu bè: Né gí n wɛ̃̀ndizi ma yãnzi sɔ̃ɔ́? Yãpuraan méɛ oonnɛ, ai koo gɔ̃ gá lɛ́ zu,
né lɛ́ sémazi gɛ̃̀n aagɔ̃.

14

Yesun ludambɛ zɛ́ ũ

1 Àton tó a nɔ̀sɛ yakaro. À Luda náanɛ kɛ, à ma náanɛ kɛ dɔ. 2 Ma De bɛ kpɛ́nɛnɔ kuu pari,
tó à dɛ lɛro, lɛ má òare. Méɛ gaa guu kɛkɛare. 3 Lán méɛ gaa guu kɛkɛare nà, mé ɛara mà
mɔ́ mà a sɛ́ɛ mà táao ma kiia, lɛ apinɔ se àgɔ̃ kú guu kɛ̀ má kún. 4 Á guu kɛ̀ méɛ taan zɛ́ dɔ̃.
5 Ben Tomasi bènɛ: Dii, wá dɔ̃ guu kɛ̀ nɛ́ɛ taanlo. Wé fɔ̃ wà à zɛ́ dɔ̃ diamɛ? 6 Yesu wèàla à bè:
Mámbe zɛ́ ũ, mámbe yãpuraa kɔ̃n wɛ̃̀ndio ũ. Gbɛ̃̃ke è e à gá ma De kiia ma gbákũna sairo.
7 Tó á ma dɔ̃, lɛ á ma De dɔ̃. Zaa tia a à dɔ̃̀, bensɔ̃ a à è.
8 Ben Filipi bènɛ: Dii, ǹ n De ɔdɔawe. Bee é mɔ́wa. 9 Yesu bènɛ: Filipi, má kúao zaa gìkɛna,
ben ń ma dɔ̃roo? Gbɛ̃ kɛ̀ ma ee ma De èmɛ. Bɔ́yãnzin nɛ́ɛ bee mà a De ɔdɔaarezi? 10 Kɛ̀ má kú
ma De guu, bensɔ̃ ma Dee kú ma guu, nɛ́ɛ síroo? Yã kɛ̀ méɛ ooare méɛ oo kɔ̃n ma zĩndaoro.
Ma De kɛ̀ kú ma guu bé è a yãkɛnanɔ kɛ. 11 Kɛ̀ ma bè má kú ma De guu, ma De sɔ̃ɔ kú ma
guu, à ma yã sí. Tó lɛn sɔ̃ro, à sí dabuyãkɛna pìnɔ yãnzi. 12 Yãpuraan méɛ ooare, gbɛ̃ kɛ̀ èe

ma náanɛ kɛɛ é yã kɛ̀ mɛɛ̀ kɛ pìnɔ kɛ. Baa kɛ̀ à dɛ beeenɔlaa se, kɛ̀ mɛ́ɛ taa ma De kiia yãnzi.
13 Pɔ́ sãnda píngi kɛ̀ é wɛ́ɛ kɛ kɔ̃n ma tɔ́on mɛ́ kɛ lɛ ma De tɔ́ bɔ ma musu yãnzi. 14 Pɔ́ kɛ̀ é à
wɛ́ɛ kɛma kɔ̃n ma tɔ́o píngi, mɛ́ kɛ.

*Yesu lɛ́*gbɛ̃na a Nini yã musu

15 Tó á yemazi, égɔ̃ yã kɛ̀ má dìɛnɔ kũna. 16 Mɛ́ wɛ́ɛ kɛ ma Dea, eé a gba Zɛnyode pãnde kɛ̀
eégɔ̃ kúao gurɔ píngi 17 Nini Yãpurademɛ. Anduna gbɛ̃nɔ é fɔ̃ wà à síro, zaakɛ aɔ̃ɔe a eero,
bensɔ̃ aɔ̃ɔ à dɔ̃ro. Mɔde á à dɔ̃, zaakɛ à kúao, bensɔ̃ eégɔ̃ kú a guu. 18 Mɛ́ a tó adoro, mɛ́
ɛara mà mɔ́ a kiia. 19 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ anduna é ma e dɔro, mɔde é ma e. Kɛ̀ má kuu yãnzi, égɔ̃
kuu se. 20 Zĩ pìan égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ má kú ma De guu, á kú ma guu, bensɔ̃ má kú a guu. 21 Gbɛ̃ kɛ̀
ma yãdiɛnanɔ dà bensɔ̃ à kũna, adee bé à yemazi. Ma De égɔ̃ ye gbɛ̃ kɛ̀ yemaziizi, mapi sɔ̃
mɛ́gɔ̃ yezi mɛ́ ma zĩnda ɔdɔanɛ.

22 Ben Yudasi à là, èe kɛ Yudasi Isikariɔtinlo, à bè: Dii, à kɛ̀ dia nɛ́ n zĩnda ɔdɔawe, ben
anduna sɔ̃ eé n eroo? 23 Ben Yesu wèàla à bè: Tó gbɛ̃ yemazi, eégɔ̃ ma yã kũna. Ma De égɔ̃
yezi, wé mɔ́ à kiia wà vɛ̃ɛ lɛdo. 24 Gbɛ̃ kɛ̀ yemaziroo ma yã kũnaro. Yã kɛ̀ ée maa pì e bɔ ma
kiiaro, à bɔ̀ ma De kɛ̀ ma zĩi kiiamɛ. 25 Ma yã pì òare gurɔɔ kɛ̀ má kpɛ́ kúao. 26 Ma De é a Ninii
zĩ kɔ̃n ma tɔ́o Zɛnyodee ũ. Àmbe eé yã píngi dadaare, eé tó yã kɛ̀ má òaree dɔagu píngi.
27 Mɛ́ɛ a too kɔ̃n aafiao, ma zĩnda aafian mɛ́ɛ a gbaa. Mɛ́ɛ a gbaa lán anduna è ń gba nàro.
Àton tó a nɔ̀sɛ yakaro, àton tó vĩaa a kũro. 28 Á mà má òare mɛ́ɛ taa mɛ́ ɛara mà mɔ a kiia.
Tó á yemazimɛ, lɛ a pɔɔ nna kɛ̀ mɛ́ɛ taa ma De kiia yãnzi, zaakɛ ma Dee dɛmala. 29 Má òare
tia lɛ à kpɛ́ à kɛ, lɛ tó à kɛ̀, é ma náanɛ kɛ. 30 Mɛ́ e mà yã oao à gì kɛ̀ dɔro, zaakɛ anduna kɛ̀ki
kína e mɔɔ. À gbãa vĩ ma musuro, 31 mɔde lán ma Dee dàmɛ nàn mɛ́ɛ kɛɛ, lɛ anduna e à dɔ̃
kɛ̀ má yezi. À fɛɛ wà gu gura kɛ̀.

15

Yesun geepi lí yãpuraa ũ

1 Mámbe geepi lí yãpuraa ũ, ma Den geepi lí búdee ũ. 2 È lígã kɛ̀ pɛ́ma nɛ́'ina sai píngi
zɔ̃, bensɔ̃ è à nɛ́'iri píngi ɔnɛ kɛ̃ɛ lɛ à nɛ́'ina kaara yãnzi. 3 Apinɔ sɔ̃ á zɛ̃namɛ yã kɛ̀ má òare
yãnzi. 4 Àgɔ̃ kú ma guu lán má kú a guu nà. Lígã è fɔ̃ à nɛ́ kpá a zĩndaoro, séde àgɔ̃ kú lídaaa.
Lɛmɛ apinɔ é fɔ̃ à nɛ́ kpáro, séto àgɔ̃ kú ma guu baasiro. 5 Mámbe geepi lídaa ũ, ámbe à gã̀nɔ
ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ kú ma guu, bensɔ̃ má kú à guu, àmbe eé nɛ́ kpá maamaa, zaakɛ é fɔ̃ à pɔ́ke kɛ ma
sairo. 6 Tó gbɛ̃ kú ma guuro, weé à zĩnna, lán wè lígã zɔ̃ wà zĩnna à kori kũ wà sɛ́ɛ wà ká tén
à tɛ́ kũ nà. 7 Tó á kú ma guu, bensɔ̃ ma yã kú a guu, à pɔ́ sãnda píngi kɛ̀ á yezi wɛ́ɛ kɛ, é e.
8 Tó a nɛ́ kpà maamaa, gbɛ̃nɔ égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ ma ìbanɔn a ũ yãpura, ma De tɔ́ é bɔ. 9 Má yeazi lán
ma Dee yemazi nà. Àgɔ̃ kú ma yenzi guu. 10 Tó á yã kɛ̀ má dìɛnɔ kũna, égɔ̃ kú ma yenzi guu,
lán má yã kɛ̀ ma Dee dìɛnɔ kũna nà, bensɔ̃ má kú a yenzi guu. 11 Ma yã pìnɔ òare, lɛ pɔnnaa
kɛ̀ má vĩi gɔ̃ kú a guu yãnzimɛ, a pɔnnaa égɔ̃ papana. 12 Yã kɛ̀ má dìɛareen yɛ̀: Àgɔ̃ yekɔ̃zi
lán má yeazi nà. 13 Tó gbɛ̃ gì a wɛ̃̀ndizi a gbɛ̃nnanɔ yãnzi, gbɛ̃kee yenzi vĩ dɛ beeelaro. 14 Tó
ée yã kɛ̀ má dìɛaree kɛɛ, ma gbɛ̃nnanɔn a ũ. 15 Mɛɛ̀ a sísi zɔ̀blerinɔ dɔro, zaakɛ zɔ̀bleri ègɔ̃ a
dii bɔkɔ̃tɛ dɔ̃ro. Ma a sisi ma gbɛ̃nnanɔmɛ, zaakɛ yã kɛ̀ má mà ma De kiian má òare píngi.
16 Ámbe a ma sɛro, mámbe ma a sɛ, ben ma a zĩ à gá nɛ́ ká, nɛ́kana kɛ̀ eé yãaroo, gbasa De
Luda a gba pɔ́ sãnda píngi kɛ̀ a wɛ́ɛ kɛ̀a kɔ̃n ma tɔ́o. 17 Yã kɛ̀ má dìɛareen yɛ̀: Àgɔ̃ yekɔ̃zi.

*Anduna zana Yesun k*ɔ̃n a ìbanɔ

18 Tó anduna zàagu, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à zàmagu a ã. 19 Tó anduna gbɛ̃nɔn a ũ, lɛ anduna yeazi.
Lán ma a sɛ ma a bɔ anduna guu nà, á dɛ à gbɛ̃nɔ ũro. Bee yãnzin anduna zàaguzi. 20 À tó
yã kɛ̀ má òaree gɔ̃ dɔagu. Zɔ̀bleri ègɔ̃ dɛ a diilaro. Lán aɔ̃ wɛ́ɛ tã̀ma nà, lɛn aɔ̃é tãawa lɛ. Tó
aɔ̃ɔ ma yã kũnamɛ, aɔ̃égɔ̃ a yã kũna se dɔ. 21 Aɔ̃é yã beeenɔ kɛare píngi ma tɔ́ yãnzi, zaakɛ
aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi dɔ̃ro. 22 Tó mɛ́ɛ mɔ́ ma yã òńnɛ yãro, lɛ aɔ̃ɔ taari vĩro. Mɔde tia la aɔ̃ taari
agbaa vĩro. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ zàmaguu zà ma Demmɛ se. 24 Tó mɛ́ɛ yã kɛ̀ wèe kɛ yãroo kɛ aɔ̃ téro, lɛ
aɔ̃ɔ taari vĩro. Mɔde tia la aɔ̃ yã kɛ̀ má kɛ̀nɔ è, ben aɔ̃ zàmagu kɔ̃n ma Deo wa píngi, 25 lɛ yã
kɛ̀ kú aɔ̃ doka guu papa, kɛ̀ wà bè aɔ̃ zàmagu pãmɛ. 26 Tó Zɛnyodee kɛ̀ mɛ́ à gbarɛawaa bɔ̀

ma De kiia à mɔ̀, Nini Yãpurade kɛ̀ è bɔ à kiia pì, eé ma sèeda kɛ. [27] Apinɔ sɔ̃ é ma sèeda kɛ,
kɛ̀ á kúmao zaa káaku yãnzi.

16

[1] Ma yã kɛ̀nɔ òare lɛ àton furo yãnzimɛ. [2] Weé aduakɛkpɛ zé zɔ̃are. À gurɔɔ e suu se kɛ̀
gbɛ̃ kɛ̀ eé a dɛ égɔ̃ daa Luda zĩin ée kɛɛ. [3] Aɔ̃é yã pìnɔ kɛare, kɛ̀ aɔ̃ɔ ma De kɔ̃n mapio dɔ̃ro
yãnzi. [4] Ma yã kɛ̀nɔ òare lɛ tó à gurɔɔ kà, égɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ má òare kɔ̀.

Luda Nini zĩi

Mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ oare zaa káakuro, kɛ̀ má kúao yãnzi. [5] Mɛ́ɛ taa gbɛ̃ kɛ̀ ma zĩi kiia sa, mɔde a
gbɛ̃kee e ma la guu kɛ̀ mɛ́ɛ taanlo. [6] A nɔ̀sɛ yàka sa kɛ̀ ma yã kɛ̀nɔ òare yãnzi. [7] Yãpuraan
mɛ́ɛ ooare, ma tana é àre kɛare, zaakɛ tó mɛ́ɛ táro, Zɛnyodee pì é mɔ́ a kiiaro. Tó ma ta, mɛ́
à zĩawa. [8] Tó à sù, eé tó anduna a yã zé dɔ̃ durun kɔ̃n maakɛnao kɔ̃n yãvɛ̃ɛmmanao musu.
[9] Aɔ̃é à yã zé dɔ̃ durun yã musu, kɛ̀ aɔ̃ɔe ma náanɛ kɛro yãnzi. [10] Aɔ̃é à yã zé dɔ̃ maakɛna yã
musu, kɛ̀ mɛ́ɛ taa ma De kiia, é ma e dɔro. [11] Aɔ̃é à yã zé dɔ̃ yãvɛ̃ɛmmana musu, kɛ̀ yã vɛ̃̀ɛ
anduna kɛ̀ki kínaa yãnzi. [12] Má yã vĩ dɔ pari mà oare, mɔde é yã pìnɔ fɔ̃ gĩaro. [13] Tó Nini
Yãpurade sù, eé dɔare aɛ yãpura píngi guu. Eé yã o a zĩnda dɔ̃naoro, yã kɛ̀ à màn eégae o,
eé yã kɛ̀ èe suunɔ baaru kpáare. [14] Eé ma tɔ́ bɔ, zaakɛ eé ma yãnɔ sɛ́ɛ à tɔ̃kɛ̃are. [15] Pɔ́ kɛ̀ ma
Dee vĩ píngi nɛ́ ma pɔ́mɛ. Bee yãnzin ma bè eé ma yãnɔ sɛ́ɛ à tɔ̃kɛ̃arezi.

*P*ɔsia liɛna pɔnnaa ũ

[16] À gɔ̃̀ féte kɛ̀ é ma e dɔro, à gɔ̃̀ féte kɛ̀ é ma e dɔ. [17] Ben à ìba kenɔ bèkɔ̃nɛ: Bɔ́ yãn èe oowe
gwee? À bè à gɔ̃̀ féte kɛ̀ wé a e dɔro, à gɔ̃̀ féte kɛ̀ wé a e dɔ. À bè dɔ, ée taa a De kiiamɛ.
[18] Ben aɔ̃ bè: À gɔ̃̀ féte kɛ̀ à ò pì dɛ diamɛ? Wée yã kɛ̀ èe oo pì dɔ̀rɔ dɔ̃ro. [19] Yesu dɔ̃̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ
yezi wà a la, ben à bèńnɛ: Kɛ̀ ma bè à gɔ̃̀ féte kɛ̀ é ma e dɔro, bensɔ̃ à gɔ̃̀ féte kɛ̀ é ma e dɔ,
beeen ée kɔ̃ lalaaziɔ́? [20] Yãpuraan mɛ́ɛ ooare, é ɔ́ɔ dɔ à sósobi kɛ, mɔde anduna é pɔnnaa
kɛ. Égɔ̃ kú pɔsiaa guu, mɔde a pɔsiaa pì é liɛ pɔnnaa ũ. [21] Tó nɔgbɛ̃ yezi à nɛ́ i, à pɔɔ è yaka
kɛ̀ à wãwãkɛgurɔɔ kà yãnzi. Tó à nɛ́ ì sɔ̃, wãwãa kɛ̀ à kɛ̀ pì è dɔn dɔro. À pɔɔ è kɛ nna, kɛ̀ à
nɛ́ dufu ì anduna guu yãnzi. [22] Lɛn apinɔ sɔ̃ a nɔ̀sɛ yakana lɛ gĩa. Mɛ́ ɛara mà a e dɔ, a pɔɔ
é kɛ nna, gbɛ̃ke sɔ̃ é fɔ̃ à a pɔnnaa pì síawaro. [23] Zĩ pìan é yãke lama dɔro. Yãpuraan mɛ́ɛ
ooare, ma De é pɔ́ sãnda píngi kɛ̀ é wɛ́ɛ kɛa kɔ̃n ma tɔ́o kpáawa. [24] Ai tia ée pɔ́ke wɛ́ɛ kɛ kɔ̃n
ma tɔ́oro. À wɛ́ɛ kɛ, é e lɛ a pɔnnaa gɔ̃ papana.

Yesu zĩ̀ blè andunaa

[25] Ma yã pìnɔ lɛ̀kɔ̃ziaremɛ. À gurɔɔ e suu kɛ̀ mɛ́ yã oare kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinao dɔro, mɛ́ ma De
yã oare wásawasa. [26] Zĩ pìan é wɛ́ɛ kɛ kɔ̃n ma tɔ́o. Mɛ́ɛ oare kɛ̀ mámbe mɛ́ wɛ́ɛ kɛare ma
Dearo, [27] zaakɛ ma De a zĩndanɛ yeazi kɛ̀ á yemazi yãnzi, bensɔ̃ a ma bɔna à kiia sì. [28] Ma bɔ
ma De kiia ma mɔ anduna guu. Tia sa mɛ́ɛ anduna too mɛ́ɛ taa à kiia.
[29] Ben à ìbanɔ bènɛ: Tɔ̀, nɛ́ɛ yã oo kɔ̃n yãlɛkɔ̃zinao dɔro, nɛ́ɛ oo wásawasamɛ sa. [30] Wá dɔ̃
sa kɛ̀ ń yã píngi dɔ̃, èe kɛ séto wà yãke gbekammaro. Bee yãnzin wa n bɔna Luda kiia sìzi.
[31] Ben Yesu bèńnɛ: Ée ma náanɛ kɛɛ saɔ́? [32] À gurɔɔ e suu à kà kɔ̀, kɛ̀ é fãakɔ̃a, a baade é tá a
bɛ à ma tó mado. Baa kɔ̃n beeeo má kuu madoro, zaakɛ ma Dee kúmao. [33] Ma yã kɛ̀nɔ òare,
lɛ a làakari gɔ̃ kpaɛna kuuna ma guu. É wɛ́ɛtãmma e anduna guu, mɔde à nɔ̀sɛ kpáɛ, ma
gĩakɛ ma zĩ̀ blè andunaa.

17

*Yesu aduak*ɛna a ìbanɔnɛ

[1] Yesu yã pì ona gbɛra à wɛ́ɛ sɛ̀ musu à bè: Baa, à gurɔɔ kà. Ǹ n Nɛ́ tɔ́ bɔ, lɛ n Nɛ́ n tɔ́ bɔ.
[2] Ń tò má iko vĩ gbɛ̃ sãnda píngi musu, lɛ mà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro kpá gbɛ̃ kɛ̀ ń kpàmaanɔa.
[3] Mmɔn Luda mèn do léle yãpurade kɔ̃n mapi Yesu Kirisi kɛ̀ ń zĩ̀o dɔ̃nan wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo
pì ũ. [4] Ma n tɔ́ bɔ̀ tɔɔtɛa. Zĩi kɛ̀ ń dàmɛ mà kɛ má kɛ̀ ma yãa. [5] Baa, ǹ gakui kpáma n kiia
tia sa, lán ń kpàma nà n kiia zaalɛ anduna kaɛnaro. [6] Gbɛ̃ kɛ̀ n ń sɛ́ andunan n ń kpámaanɔ
má tò aɔ̃ɔ n dɔ̃. N pɔ́nɔmɛ, ben n ń kpáma. Aɔ̃ɔ n yã kũna, [7] aɔ̃ɔ dɔ̃̀ sa kɛ̀ yã kɛ̀ ń dàmɛ píngi

bɔ̀ n kiiamɛ. [8] Ma yã kɛ̀ ń dàmɛɛ dàńnɛ. Aɔ̃ɔ sì, ben aɔ̃ɔ dɔ̃̀ kɛ̀ ma bɔ n kiiamɛ yãpura. Aɔ̃ɔ sì sɔ̃ kɛ̀ ḿbe n ma zĩ. [9] Mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛńnɛ, èe kɛ andunagbɛ̃nɔn mɛ́ɛ kɛɛńnɛro, séde gbɛ̃ kɛ̀ n ń kpámaa pìnɔ, zaakɛ n pɔ́nɔmɛ. [10] Ma gbɛ̃nɔ né n gbɛ̃nɔmɛ ń píngi, n pɔ́nɔ né ma pɔ́nɔmɛ píngi. Mɛ́ɛ tɔ́ bɔɔ ń gãzĩ. [11] Mɛ́ɛ suu n kiia, mégɔ̃ kú anduna guu dɔro, mɔde aɔ̃pinɔ égɔ̃ kú anduna guu. Ma Baa Kuadonade, ǹgɔ̃ ń kũna kɔ̃n n tɔ́ kɛ̀ ń kpàma gbãaao, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ lán wa bà. [12] Gurɔɔ kɛ̀ má kúńyo, má ń kũna kɔ̃n tɔ́ kɛ̀ ń kpàmaa pì gbãaao. Ma ń dãkpa, ben aɔ̃ gbɛ̃kee e sãsãro, séde gbɛ̃ kɛ̀ mì pɛ̀ kaatɛnaa lɛ n yã e à papa yãnzi. [13] Tia sa mɛ́ɛ suu n kiia. Ma yã kɛ̀nɔ ò anduna guu, lɛ aɔ̃gɔ̃ pɔnnaa kɛ̀ má vĩi vĩ àgɔ̃ papana ń guu. [14] Ma n yã dàńnɛ, ben anduna zàńgu, kɛ̀ anduna gbɛ̃nɔmɛ ń ũro yãnzi, lán mapi má dɛ anduna gbɛ̃ ũro nà. [15] Mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmma, èe kɛ lɛ ǹ ń bɔ anduna guunlo, mɔde lɛ ǹ ń dãkpa zaaa yãnzimɛ. [16] Anduna gbɛ̃nɔmɛ ń ũro, lán mapi má dɛ anduna gbɛ̃ ũro nà. [17] Ǹ tó aɔ̃ kuuna gɔ̃ adona kɔ̃n yãpura gbãaao. N yãn yãpuraa pì ũ. [18] Lán n ma zĩ anduna guu nà, lɛn mapi sɔ̃ ma ń zĩ anduna guu lɛ. [19] Mɛɛ̀ ma zĩnda kpaamma aɔ̃ yãnzi, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu n gbɛ̃nɔ ũ yãpura. [20] Èe kɛ mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛńnɛ ńdonlo, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é ma náanɛ kɛ ń yã yãnzinɔmɛ dɔ, [21] lɛ aɔ̃ píngi gɔ̃ kuu mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ. Baa, lán ń kú ma guu nà bensɔ̃ má kú n guu, aɔ̃pinɔ sɔ̃ gɔ̃ kú wa guu lɛ, lɛ anduna e à sí kɛ̀ ḿbe n ma zĩ. [22] Gakui kɛ̀ ń kpàmaan má kpàńma, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ lán wa bà. [23] Má kú ń guu, bensɔ̃ ń kú ma guu, lɛ aɔ̃gɔ̃ kuu mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ mámmam, lɛ anduna gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ ḿbe n ma zĩ, bensɔ̃ ń yeńzi lán ń yemazi nà. [24] Baa, gbɛ̃ kɛ̀ ń kpàmaanɔ, má yezi aɔ̃gɔ̃ kú guu kɛ̀ má kún, lɛ aɔ̃ wɛ́ɛ si ma gakuilɛ, gakui kɛ̀ ń kpàma kɛ̀ ń yemazi zaalɛ anduna kaɛnaroo. [25] Baa Maa, anduna n dɔ̃ro, mɔde má n dɔ̃, ben gbɛ̃ kɛ̀nɔɔ dɔ̃ kɛ̀ ḿbe n ma zĩ. [26] Má tò aɔ̃ɔ n dɔ̃, mégae tó aɔ̃gɔ̃ n dɔ̃, lɛ yenzi kɛ̀ ń vĩmao gɔ̃ kú ń guu, lɛ mapi sɔ̃ màgɔ̃ kú ń guu.

18

Yesu kũna
(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Luk 22:47-53)

[1] Yesu yã pì ona gbɛra à bɔ̀ kɔ̃n a ìbanɔ, ben aɔ̃ bikù̃ Kidironu baa kãa kpa. Swadako kú gwe, ben à gɛ̃̀n kɔ̃n a ìbanɔ. [2] Yudasi bɔnkpɛɛdee sɔ̃ɔ guu pì dɔ̃, zaakɛ Yesu kɔ̃n a ìbanɔ ègɔ̃ kaakɔ̃a gwe baabɔrɛ. [3] Ben Yudasi gàa gwe kɔ̃n soza gãli dooo kɔ̃n dogari kɛ̀ sa'orikinɔ kɔ̃n Farisinɔ ń zĩnɔ. Aɔ̃ɔ fitianɔ kũna kɔ̃n sɛ̃̀tɛnɔ kɔ̃n gɔ̃kɛbɔnɔ. [4] Yesu yã kɛ̀ eé a lee dɔ̃ píngi, ben à bɔ̀ à dàńlɛ à ń lá à bè: Dén ée wɛtɛɛ? [5] Aɔ̃ wèàla wà bè: Yesu Nazarɛtimɛ. À bèńnɛ: Mámbe à ũ. Yudasi bɔnkpɛɛdee pì kúńyo. [6] Kɛ̀ Yesu bèńnɛ, mámbe à ũ, ben aɔ̃ tatakpɛɛ kɛ̀, aɔ̃ bɔ̀ wà lɛ̀ɛ. [7] Yesu ń lá dɔ: Dén ée wɛtɛɛ? Ben aɔ̃ bè: Yesu Nazarɛtimɛ. [8] Yesu wèńla dɔ à bè: Má òare kɛ̀ mámbe à ũ. Tó mámbe ée ma wɛtɛɛ, à tó gbɛ̃ kɛ̀nɔ tá. [9] À ò lɛ lɛ yã kɛ̀ à ò yãa e à papa yãnzimɛ, kɛ̀ à bè: Gbɛ̃ kɛ̀ n ń kpámaanɔ, aɔ̃ gbɛ̃kee e sãsãro. [10] Simɔ Pita fɛ̃ɛdaa logona, ben à wòto à sa'oriki ìsi zĩ̀ri lèo à à swã ɔplaa gò. Zĩ̀ri pì tɔ́n Malaku. [11] Ben Yesu bè Pitanɛ: Ǹ n fɛ̃ɛdaa sɔtɔ a kpɛ́ɛn. Mɛ́ togo'i kɛ̀ ma Dee dìɛmɛ í miroo?

[12] Ben sozanɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nsio kɔ̃n Yuda dogarinɔ Yesu kũ̀ aɔ̃ à yì. [13] Ben aɔ̃ gàao Anasa kiia gĩa. Anasa nɛ́ Kayafa kɛ̀ dɛ sa'oriki ìsi ũ wɛ̃̀ beeea anzuremɛ. [14] Kayafa bé à lɛ́ dà Yuda gbãadeenɔa yã à bè: À maa gbɛ̃ mèn doo ga baade píngi gɛ̃ɛ ũmɛ.

Pita lɛ́sɛna Yesuzi
(Mat 26:69-70, Maa 14:66-68, Luk 22:55-57)

[15] Simɔ Pita kɔ̃n ìba pãndeo tɛ́ Yesu kpɛɛ. Sa'oriki ìsi ìba pãnde pì dɔ̃, ben ìba pì tɛ́ Yesuzi à gɛ̃̀ sa'oriki ìsi pì bɛ ua, [16] mɔde Pita gɔ̃̀ zɛ kpɛɛlɛa gãarɛ. Ben ìba kɛ̀ sa'oriki ìsi dɔ̃ɔ pì gàa à yã ò nɔgbɛ̃ kɛ̀ èe zɛ́ pì dãkpaanɛ, ben à tò Pita gɛ̃̀. [17] Ben nɔgbɛ̃ zɛ́dãkpari pì Pita là à bè: Gɔ̃gbɛ̃ pì ìbanɔ dokemɛ n ũroo? Pita wèàla à bè: Mámbeero! [18] Zĩ̀rinɔ kɔ̃n dogarinɔɔ e tɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ lè kpákpaa kɛ̀ ĩa kuu yãnzi. Pita kúńyo gwe, èe tɛ́ kpákpaa se.

Sa'oriki yãlalana Yesua
(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Luk 22:66-71)

[19] Ben sa'oriki ìsi e Yesu lalaa à ìbanɔ yãzi kɔ̃n à yãdannɛnao. [20] Yesu wèàla à bè: Ma yã ò
baade pínginɛ gupuraaa. Ma yã dàdaǵnɛ aduakɛkpɛnɔ guu kɔ̃n Luda uao, guu kɛ̀ Yudanɔ
è kɔ̃ kakɔ̃an ń píngi. Mɛ́ɛ yãke o asii guuro. [21] Bɔ́yãnzi nɛ́ɛ ma lalaazi? Ǹ ma yãmarinɔ la,
aɔ̃ yã kɛ̀ má òńnɛ dɔ̃. [22] Kɛ̀ Yesu yã ò lɛ, dogari kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ doke à swãn kɛ̀ à bè: Wè
yã we sa'oriki ìsila lɛro. [23] Yesu wèàla à bè: Tó yã zaaan má ò, ǹ o wà ma. Tó yãpuraan má
ò sɔ̃, bɔ́yãnzin n ma lɛzi? [24] Ben Anasa Yesu gbàrɛ sa'oriki ìsi Kayafa kiia yina.

Pita ɛara à lésɛna Yesuzi dɔ
(Mat 26:71-75, Maa 14:69-72, Luk 22:58-62)

[25] Pita kpɛ́ zɛ gwe èe tɛ́ kpákpaa. Ben wà à là wà bè: À ìbanɔ doken n ũroo? Pita lɛ́ sɛ̀ à
bè: Mámbeero! [26] Sa'oriki ìsi zĩrinɔ doke nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ Pita à à swã gò danɛmɛ, ben à bè: Mɛ́ɛ a
e lɛdo swadako guuroo? [27] Ben Pita lɛ́ sɛ̀ dɔ. Zaa gwe gɔ̃ɔ koo lɛ́ zù.

*Pilati yãkpa*ɛkɛna kɔ̃n Yesuo
(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Luk 23:1-5)

[28] Gukɛ̃̀kɔ̃anao ben Yuda gbãadeenɔ bɔ̀ kɔ̃n Yesuo Kayafa bɛ, aɔ̃ gàao bùsu gbɛ̃̃nsi bɛ. Aɔ̃ɔe
gɛ̃ à bɛro, lɛ aɔ̃tongɔ̃ gbãsĩro yãnzi, zaakɛ aɔ̃ɔ yezi wà Banla zĩbaa kɛmɛ. [29] Bee yãnzi Pilati
bɔ̀ à mɔ̀ ń kiia à bè: Bɔ́ yãn a be gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̀? [30] Aɔ̃ wèàla wà bè: Tó zaakɛrinlo, lɛ wée mɔ́ wà
à kpámmaro. [31] Ben Pilati bèńnɛ: À à sɛ́ à gá yãkpaɛ kɛo a zĩnda dokaa. Ben gbãadee pìnɔ
bènɛ: Wá gbɛ̃dɛna zɛ́ vĩro. [32] Beee kɛ̀ lɛ yã kɛ̀ Yesu ò e à papa yãnzimɛ, kɛ̀ à a ga yã taka ò.
[33] Ben Pilati ɛ̀ara à gɛ̃̀ ua. À Yesu sìsi, ben à à là à bè: Ḿbe Yudanɔ kína ũɔ́? [34] Yesu wèàla à
bè: Nɛ́ɛ oo lɛ kɔ̃n n zĩndaon yɔ́, ke wà ma yã ònnɛmɛ? [35] Pilati bè: Yudan ma ũɔ́? N boriinɔ
kɔ̃n n sa'orikinɔ bé wà n kpama. Bɔ́n ń kɛ̀? [36] Yesu bè: Ma kpata nɛ́ anduna kɛ̀ki pɔ́nlo. Tó
ma kpata nɛ́ anduna kɛ̀ki pɔ́mɛ, lɛ ma ìbanɔ zĩ̀ kà lɛ wàton ma kpá Yuda gbãadeenɔaro. Ma
kpata nɛ́ anduna kɛ̀ki pɔ́nlo. [37] Ben Pilati bènɛ: Ase kínamɛ n ũu? Yesu wèàla à bè: Ń ò a
zɛ́a kɛ̀ kínan ma ũ. Wà ma i, ben ma mɔ anduna guu yãpura sèedadee ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ yãpura
pɔ́ ũu è ma yã ma. [38] Pilati bè: Bɔ́n yãpuraa ũu?

Yãdana Yesula
(Mat 27:15-31, Maa 15:6-20, Luk 23:13-25)

Kɛ̀ à ò lɛ, à ɛ̀ara à bɔ̀ à gàa Yuda gbãadeenɔ kiia à bèńnɛ: Mɛ́ɛ taari ke e gbɛ̃ kɛ̀aro.
[39] Á fɛɛakaarayã vĩ kɛ̀ mɛɛ̀ pisinanɔ doke gbarɛare Banla zĩbaa zĩ. Á yezi mà Yudanɔ
kína gbarɛaren yɔ́? [40] Ben aɔ̃ wii lɛ̀ dɔ wà bè: Àmbeero, Barabamɛ! Baraba pì sɔ̃ nɛ́ kpãi
wɛ́ɛdewɛmɛ.

19

[1] Ben Pilati bè, wà Yesu kũ wà à gbɛ̃ flɔ̃̀o. [2] Ben sozanɔ lɛ̀ fùra tã̀ aɔ̃ kùnɛ aɔ̃ gumusu tɛ̃aa
dànɛ. [3] Aɔ̃ɔe sɔ̃ɔzi doodo aɔ̃ɔe bee: Fɔɔ, Yudanɔ kína! Ben aɔ̃ɔe à swãn kɛkɛɛ. [4] Pilati ɛ̀ara à
bɔ̀ dɔ, ben à bè gbɛ̃̃nɔnɛ: À gwa, mɛ́ɛ bɔɔoare bàazi kɛ̀, lɛ à e à dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ɛ yãke earo. [5] Yesu
bɔ̀ bàazi, à lɛ̀ fùra pì kuna à gumusu wɛ́ɛdee pì dana. Ben Pilati bèńnɛ: Gɔ̃gbɛ̃ pìn yè! [6] Kɛ̀
sa'orikinɔ kɔ̃n dogarinɔ à è, aɔ̃ wii lɛ̀ wà bè: Ǹ à pá lía! Ǹ à pá lía! Ben Pilati bèńnɛ: À à
kũ à pá lía a zĩnda, zaakɛ mɛ́ɛ taari ke earo. [7] Yuda gbãadee pìnɔ wèàla wà bè: Wá doka vĩ,
bensɔ̃ doka pì bè séde à ga, kɛ̀ à a zĩnda dìɛ Luda Nɛ́ ũ yãnzi.

[8] Kɛ̀ Pilati yã pì mà, ben vĩa kɛ̀kɛ à à kù̀. [9] À ɛ̀ara à gɛ̃̀ kɔ̃n Yesuo ua dɔ, ben à à là à bè: N
bɔ máme? Yesu e weàlaro, [10] ben Pilati bènɛ: Nɛ́ yã o maoroo? Ń dɔ̃ kɛ̀ má n gbarɛna iko
vĩ, bensɔ̃ má n pana lía iko vĩroo? [11] Yesu wèàla à bè: Ń iko ke vĩ ma musuro, sɛ́ kɛ̀ Ludaa
kpàmmaa. Bee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ ma kpammaa durun bé à bíta. [12] Zaa gurɔ beeea Pilati e zɛ́
wɛtɛɛ à à gbarɛ, mɔde Yuda gbãadeenɔ wii lɛ̀ wà bè: Tó n gbɛ̃ pì gbàrɛ, Siza gbɛ̃̃nnamɛ n
ũro. Gbɛ̃ kɛ̀ à a zĩnda dìɛ kína ũ íbɛtɛ kpà kɔ̃n Sizaomɛ. [13] Kɛ̀ Pilati yã beee mà, à bè wà bɔ
kɔ̃n Yesuo bàazi. Ben à vɛ̃̀ɛ a tintia guu kɛ̀ wè be gbɛ̀ gusararaan, kɔ̃n Eberu yão sɔ̃, Gabata.
[14] Banla zĩbaa sorukɛgurɔɔ zĩmɛ, ɔfãntɛ̃ kà mìdangura. Ben Pilati bè Yuda gbãadee pìnɔnɛ:
A kínan yè. [15] Ben aɔ̃ɔe wii lɛɛ wèe bee: Ǹ à dɛ. Ǹ à dɛ. Ǹ à pá lía. Pilati bèńnɛ: Mɛ́ a kína
pá líaɔ́? Sa'orikinɔ bè: Siza baasiro, wá kína ke vĩro. [16] Ben Pilati Yesu kpàḿma aɔ̃ à pá lía.

Yesu pana lía
(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Luk 23:26-43)

Ben aɔ̃ à sɛ̀ wà tào. [17] Yesu bɔ̀ wɛ́tɛ guu à a zĩnda líkpangbãroo sɛna, à gàa guu kɛ̀ wè be
Mìwatorokiia, kɔ̃n Eberu yão sɔ̃ Gɔgɔta. [18] Gwen wà à pà lía kɔ̃n gɔ̃ɔn plaa pãndenɔ, gbɛ̃ doo
à ɔplaazi gbɛ̃ doo à ɔzɛɛzi, ben Yesu kú ń dagura. [19] Pilati takada kɛ̃̀ à nà Yesu líkpangbãroo
pìa. Yã kɛ̀ à kɛ̃̀ pìn yɛ̀:

Yesu Nazarɛti, Yudanɔ kína.

[20] Yudanɔ takada kɛ̀ à kɛ̃̀ pì kyó kɛ̀ pari, zaakɛ guu kɛ̀ wà Yesu pà lían pì zã̀ kɔ̃n wɛ́tɛoro.
Wà lá pì kɛ̃̀ kɔ̃n Eberu yão kɔ̃n Romudeenɔ yão kɔ̃n Giriki yãomɛ. [21] Ben Yuda sa'orikinɔ bè
Pilatinɛ: Ǹton kɛ̃ ǹ be Yudanɔ kínaro, mɔde ǹ kɛ̃ kɛ̀ àmbe à bè Yudanɔ kínan a ũ. [22] Pilati bè:
Yã kɛ̀ má kɛ̃̀n má kɛ̃̀. [23] Kɛ̀ sozanɔ Yesu pà lía wà yã̀a, ben aɔ̃ à pɔ́kãsãanɔ sɛ̀ɛ wà kpàatɛtɛ lɛo
siigɔ̃ baade mìa. Aɔ̃ à utagyaba kɛ̀ wà tã̀ nabina sai zaa musu ai gĩzĩ sɛ̀ dɔ, [24] ben aɔ̃ bɛ̀kɔ̃nɛ:
Wàton uta pì kɛ̃kɛ̃kɔ̃rɛro. Wà kàbankpɛ kɛ lɛ wàgɔ̃ dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ eé gɔ̃nɛ. Aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ, lɛ yã kɛ̀ wà
kɛ̃̀ Luda yãn e à papamɛ, kɛ̀ wà bè:
Aɔ̃ ma pɔ́kãsãanɔ kpàatɛtɛkɔ̃nɛ,
aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ ma uta yãnzi.
Bee yãnzin sozanɔɔ kɛ̀ lɛzi. [25] Yesu da kɔ̃n à da dãaroo kɔ̃n Kolopa naɔ̃ Mariamao kɔ̃n
Mariama Magadalɛnio kú lí kɛ̀ wà Yesu pàa saɛ. [26] Kɛ̀ Yesu a da kɔ̃n a ìba kɛ̀ à yezio è zɛna
kɔ̃ saɛ, à bè a danɛ: Nɔgbɛ̃, n nɛ́n yɛ̀! [27] Ben à bè ìba pìnɛ: N dan yɛ̀! Zaa zĩ beeean ìba pì à
sɛ̀ à tào a bɛ.

Yesu gana
(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Luk 23:44-49)

[28] Beee gbɛra Yesu dɔ̃ kɛ̀ à píngi pàpa. Lɛ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn e à papa ben à bè: Ímii e
ma dɛɛ. [29] Loo kú gwe, geepiwɛ̃ kpã̀kpã kán pana. Ben wà sabo kpàɛ wɛ̃ɛ pì guu wà pɛ̀ sɛ̀lia
wà dɔ̀ Yesunɛ a lɛ́a. [30] Kɛ̀ à wɛ̃ɛ pì mì à bè: Yã yã̀a. Ben à a mì pɛ̀ɛ à a wɛ̃̀ndi gbàrɛ.

Yesu zɔ̃na kɔ̃n sário

[31] Kámmabogurɔ sorukɛgurɔɔ zĩmɛ. Yuda gbãadeenɔɔ yezi gɛ̀nɔ gɔ̃ lía ai kámmabogurɔɔ
zĩro, zaakɛ kámmabogurɔɔ zĩ pì nɛ́ gurɔ ìsimɛ. Ben aɔ̃ gàa wà wɛ́ɛ kɛ̀ Pilatia wà ń gbá ɛ́'ɛ wà
ń pita. [32] Ben sozanɔ gàa wà gbɛ̃ káaku kɛ̀ wà pà lía lɛdo kɔ̃n Yesuo gbá ɛ̀'ɛ kɔ̃n à plaade pɔ́o
dɔ. [33] Kɛ̀ aɔ̃ kà Yesu kiia, aɔ̃ɔ è à gĩakɛ à gà kɔ̀, ben aɔ̃ɔe à gbá ɛ́'ɛro. [34] Ben sozanɔ doke Yesu
zɔ̃̀ kɔ̃n sário a gbã̀ntɛ̃a. Gwe gɔ̃ɔ aru kɔ̃n ío bɔ̀ɛ. [35] Gbɛ̃ kɛ̀ yã pì è wɛ́ɛo bé à ò. À sèedakɛna
yãpuraa vĩ, à dɔ̃ kɛ̀ yãpuraan ée oo, lɛ apinɔ sɔ̃ à e à Yesu náanɛ kɛ. [36] Yã beeenɔ kɛ̀ lɛ yã kɛ̀
kɛ̃na Luda yãn kɛ̀kii papamɛ, wà bè: Weé à wá ke ɛ́ro. [37] À kɛ̃na Luda yãn dɔ wà bè: Aɔ̃é gbɛ̃
kɛ̀ wà à zɔ̃̀ gwa.

Yesu vĩina
(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Luk 23:50-56)

[38] Beee gbɛra Yusufu Arimatea gàa à wɛ́ɛ kɛ̀ Pilatia, lɛ à a gba zɛ́ à Yesu gɛ̀ pita. Yesu
ìbamɛ asii guu, kɛ̀ èe vĩa kɛɛ Yuda gbãadeenɔnɛ yãnzi. Pilati wènɛ, ben à gàa à à gɛ̀ sɛ̀
à tào. [39] Nikodɛmu kɛ̀ gàa Yesu kiia gwãavĩ gàa se kɔ̃n lí'ɔɔo yãkɔ̃tɛna kɔ̃n ɛ̃zɛ̃ kɛ̀ è tó gɛ̀
vãrooo à kà kiloo baaakuri taka. [40] Ben aɔ̃ Yesu gɛ̀ sɛ̀ aɔ̃ táaru bisanɔ fĩ̀fĩa kɔ̃n ɛ̃zɛ̃ pìo, lán
Yudanɔ è gɛ̀ kpe da nà ń fɛɛakaarayã guu. [41] Kara kú guu kɛ̀ wà Yesu pà lía pìn. Gbɛ̀wɛɛ kɛ̀
wà sɔ̀ mira ũ dufu kú kara pì guu, wèe gbɛ̃ke dan zikiro. [42] Gwen aɔ̃ Yesu dàɛn, kɛ̀ à zã̀ńyoro,
kɛ̀ dɔ Yudanɔ kámmabogurɔɔ e kaa yãnzi.

20

Yesu fɛɛ à bɔna gaan
(Mat 28:1-8, Maa 16:1-8, Luk 24:1-12)

[1] Azumanɛngo zĩ kɔngɔ idɛ-idɛ Mariama Magadalɛni bɔ̀ à gàa mira kiia, ben à lè gbè gona
mira lɛ́a. [2] Ben à bàa lɛ̀ à gàa Simɔ Pita kiia kɔ̃n ìba pãnde kɛ̀ Yesu yezi pìo à bèńnɛ: Wà Dii
bɔ̀ miran, wá dɔ̃ guu kɛ̀ wà à dànlo. [3] Ben Pita kɔ̃n ìba pãnde pìo fɛ̀ɛ wà gàa mira kiia. [4] Aɔ̃

gɔ̃ɔn plaa ń píngi e bàa lɛɛ lɛdo, ben ìba pãnde pì bà nna dɛ Pitala, à kà mira kiia káaku.
5 Kɛ̀ à wɛ́ɛ kpàɛn, ben à táaru bisanɔ è kaɛna, mɔde èe gɛ̃ à guuro. 6 Kɛ̀ Simɔ Pita kà à gbɛra,
ben à gɛ̃̀ miran. À táaru bisa pì è kaɛna 7 kɔ̃n bisa kɛ̀ wà fĩfĩ à mìao. Bisa pì pɛkɔ̃rɛna kɔ̃n
pɔ́lɛ pìnɔ̀oro, à kokona diɛna adomɛ. 8 Ben ìba kɛ̀ kà mira kiia káaku pì gɛ̃̀ se. À è, ben à sì.
9 Ai tia aɔ̃ɔe yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn dɔ̀rɔ dɔ̃ro kɛ̀ wà bè, eé fɛɛ bɔna gaan. 10 Ben ìba gɔ̃ɔn plaaa
pìnɔ ɛ̀ara wà tà bɛ.

*Yesu b*ɔ à mɔna Mariama Magadalɛnizi
(Mat 28:9-10, Maa 16:9-11)

11 Mariama zɛna mirawɛɛ lɛ́a, èe ɔ́ɔ dɔɔ. Lán èe ɔ́ɔ dɔɔ nà lɛ, ben à wɛ́ɛ kpàɛ mirawɛɛn.
12 Ben à malaika gɔ̃ɔn plaaanɔ è vɛ̃ɛna guu kɛ̀ wà Yesu gɛ̀ dàɛn yãa. À doo kú mìzi kpa, à
doo sɔ̃ gbá kpa. Aɔ̃ɔ uta puraa dana. 13 Ben aɔ̃ à là wà bè: Nɔgbɛ̃, bɔ́ bé à n le nɛ́ɛ ɔ́ɔ dɔɔ? À
wèńla à bè: Wà ma Dii sè wà tàomɛ, má dɔ̃ guu kɛ̀ wà à dàɛnlo. 14 Kɛ̀ à ò lɛ, ben à lìɛ à Yesu
è zɛna, mɔde èe dɔ̃ kɛ̀ Yesunlo. 15 Yesu à là à bè: Nɔgbɛ̃, bɔ́yãnzin nɛ́ɛ ɔ́ɔ dɔɔzi? Dén nɛ́ɛ
wɛtɛɛ? Mariama e daa karadeemɛ, ben à bènɛ: Maree, tó ḿbe n à sɛ̀ n bɔo, ǹ omɛ guu kɛ̀ n
à dàɛn lɛ mà gá mà à sɛ́. 16 Yesu bènɛ: Mariama! Ben à aɛ dɔ̀a à bènɛ kɔ̃n Eberu yão: Rabi!
Tɔ́ pì bè Dannɛri. 17 Yesu bènɛ: Ǹton ɔ kɛmaro, mɛ́ɛ tá ma De kiia kɔ̀ro. Ǹ gá ǹ o ma gbɛ̃nɔnɛ
mɛ́ɛ taa ma De kɔ̃n ń Deo kiia, ma Luda kɔ̃n ń Ludao kiia. 18 Ben Mariama Magadalɛni gàa à
à baaru kpà à ìbanɔnɛ à bè: Ma Dii è. Ben à yã kɛ̀ à ònɛ tɔ̃kɛ̀ńnɛ.

*Yesu b*ɔ à mɔna a ìbanɔzi
(Mat 28:16-20, Maa 16:14-18, Luk 24:36-49)

19 Azumanɛngo beeea uusiɛ à ìbanɔ kakɔ̃ana kpén, aɔ̃ gbà tàtańlɛ aɔ̃ mɔ̀nɛ kã̀, kɛ aɔ̃ɔe vĩa
kɛɛ Yuda gbãadeenɔnɛ yãnzi. Ben Yesu mɔ̀ à zɛ̀ ń tɛ́ à bèńnɛ: Àgɔ̃ kú aafiao! 20 Kɛ̀ à ò lɛ,
ben à a ɔɔnɔ ɔ̀dɔańnɛ kɔ̃n a gbã̀ntɛ̃o. Kɛ̀ ìba pìnɔ Dii è, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa. 21 Yesu ɛ̀ara
à bèńnɛ: Àgɔ̃ kuu aafiao! Lán ma De ma zĩ nà, lɛn mɛ́ɛ a zĩi lɛ. 22 Kɛ̀ à ò lɛ, ben à ĩa vùḿma
kɔ̃n lɛ́o à bè: À Luda Nini sí. 23 Gbɛ̃ kɛ̀ a ń kɛ̃ kɔ̃n ń durunnɔ, à kɛ̀ḿman gwe. Gbɛ̃ kɛ̀ ée ń
kɛ̃nɛro sɔ̃, eé kɛ̃ḿmaro.

*Yesu k*ɔ̃n Tomasio

24 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu mɔ̀, Tomasi, à ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke kɛ̀ wè benɛ Sìka kúńyoro.
25 Ben à ìba kpaaanɔ bènɛ: Wa Dii è. Ben à bèńnɛ: Tó mɛ́ɛ kuusa gbɛ̀ e à ɔɔnɔ guu ma ɔnɛtee
pènlo, bensɔ̃ mɛ́ɛ ɔ zɔ̃ à gbã̀ntɛ̃aro, mé síro. 26 À gurɔ làa à ìbanɔɔ kú kpén dɔ, Tomasi kúńyo
sa. Aɔ̃ gbà tàtańlɛ aɔ̃ mɔ̀nɛ kã̀, ben Yesu mɔ̀ à zɛ̀ ń tɛ́ à bè: Àgɔ̃ kuu aafiao! 27 Ben à bè
Tomasinɛ: Ǹ n ɔnɛtee pɛ́ ma ɔɔ guu kɛ̀ ǹ gwa, ǹ n ɔɔ zɔ̃ ma gbã̀ntɛ̃a. Ǹton seka kɛ dɔro. Ǹ
ma náanɛ kɛ. 28 Tomasi wèàla à bè: Ma Dii, ma Luda. 29 Yesu bènɛ: Kɛ̀ n ma e yãnzin n ma
náanɛ kɛ̀zi. Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ma náanɛ kɛ̀ ma ena sainɔ ũ.

30 Yesu dabuyã pãndenɔ kɛ̀ pari a ìbanɔ wɛ́ɛ wáa kɛ̀ wèe kɛ̃ takada kɛ̀ guuro. 31 Mɔde wà
yã kɛ̀nɔ kɛ̀̀, lɛ à e à Yesu sí Luda Nɛ́ Mɛsaya ũ à wɛ̀̀ndi e à náanɛkɛna guu yãnzimɛ.

21

Yesu a zĩnda ɔ̀dɔa a ìbanɔnɛ sɛ̀bɛ lɛ́a

1 Beee gbɛra Yesu ɛ̀ara à a zĩnda ɔ̀dɔa a ìbanɔnɛ dɔ Tiberia sɛ̀bɛ lɛ́a. Lán kɛ̀ bàn à a zĩnda
ɔ̀dɔańnɛ. 2 Simɔ Pita kú lɛdo kɔ̃n Tomasi kɛ̀ wè benɛ Sìkao kɔ̃n Natanaɛli kɛ̀ bɔ̀ Kana, Galili
bùsuo kɔ̃n Zebedi nɛ́nɔ kɔ̃n Yesu ìba gɔ̃ɔn plaa pãndenɔ. 3 Simɔ Pita bèńnɛ: Mɛ́ɛ gaa kpɔ̀
wɛ. Ben aɔ̃ bènɛ: Wapinɔ se wé gányo. Ben aɔ̃ gàa wà gɛ̃̀ góro'itɛ guu, mɔde aɔ̃ɔe pɔ́ke kũ
gwãavĩ beeearo. 4 Kɛ̀ guu e mɔɔ dɔ, Yesu zɛna baa, mɔde a ìbanɔɔ e dɔ̃ kɛ̀ àmbeeero. 5 Ben
à lɛ́ zùńzi à bè: Gbɛ̃nɔ, ée pɔ́ke e á kũ̀roo? Aɔ̃ bè: Auo! 6 Ben à bèńnɛ: À kã̀mbɛɛ táaru zu
góro ɔplazi é pɔ́ kũ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ zù, aɔ̃ kpɔ̀ kũ̀ paripari aɔ̃ fùa wà sɛ́. 7 Ben ìba kɛ̀ Yesu yezi pì
bè Simɔ Pitanɛ: Diimɛ. Pita uta danaro. Kɛ̀ à mà wà bè Diimɛ, ben à a uta sɛ̀ à dà à kùsi
ía. 8 Ìba kpaaanɔɔ e kã̀mbɛɛ táaru gáɛɛ pana kɔ̃n kpɔ̀o aɔ̃ɔe suuo kɔ̃n góroo, zaakɛ aɔ̃ɔ zã̀
kɔ̃n baaoro, à dɛ mita basɔɔro takalaro. 9 Kɛ̀ aɔ̃ bikũ̀ baa, aɔ̃ burɛdi è kaɛna gwe kɔ̃n kpɔ̀o

kpákpatɛana. [10] Yesu bèńnɛ: À mɔ́ kɔ̃n kpɔ̀ kɛ̀ á kṵ̀ tiaao kenɔ. [11] Ben Simɔ Pita gɛ̃̀ góro guu à
kã̀mbɛɛ táaru gàɛ à bikṵ̀o baa. À pana kɔ̃n kpɔ̀ gbɛ̃̀ntɛ̃nɔ mèn baswɛɛplaa akuri awɛɛ'aagɔ̃.
Baa kɛ̀ à pari lɛ, táaru pì e kɛ̃ro. [12] Yesu bèńnɛ: À mɔ́ à pɔ́ ble. À ìba kee e fɔ̃ à lɛ́ bɔ̀ à à là
dén à ũro, zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ Diimɛ. [13] Yesu gàa à burɛdi sɛ̀ à kpàḿma. Lɛn à kɛ̀ lɛ kɔ̃n kpɔ̀o
dɔ. [14] Yesu a zĩnda ɔdɔana a ìbanɔnɛ gɛ̃̀n aagɔ̃deen gwe à fɛɛna bɔna gaan gbɛra.

*Yesu k*ɔ̃n Pitao

[15] Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè wà yã̀a, Yesu Simɔ Pita là à bè: Yohana nɛ́ Simɔ, ń yemazi dɛ gbɛ̃ kɛ̀nɔlaɔ́?
À wèàla à bè: Eè Dii, ń dɔ̃ kɛ̀ má yenzi. Yesu bènɛ: Ǹ pɔ́blee kpá ma sãnɛ bɔ̀rɔnɔa. [16] À gɛ̃̀n
plaade Yesu ɛ̀ara à à là dɔ à bè: Yohana nɛ́ Simɔ, ń yemaziɔ́? À wèàla à bè: Eè Dii, ń dɔ̃ kɛ̀
má yenzi. Yesu bènɛ: Ǹ ma sãanɔ dãmɛ. [17] À à là à gɛ̃̀n aagɔ̃de à bè: Yohana nɛ́ Simɔ, ń
yemaziɔ́? Kɛ̀ Yesu Pita là à gɛ̃̀n aagɔ̃de tó à yeazi, à pɔɔ yàka, ben à bènɛ: Dii, ń yã píngi
dɔ̃. Ń dɔ̃ kɛ̀ má yenzi. Yesu bènɛ: Ǹ pɔ́blee kpá ma sãanɔa. [18] Yãpuraan mɛ́ɛ oonnɛ, kɛ̀ ń
dɛ gɔ̃kparɛ ũ, nɛɛ̀ pɔ́ da n zĩnda ǹ gá guu kɛ̀ ń yezin, mɔde tó n zi kṵ̀, nɛ́ n ɔɔnɔ poro, gbɛ̃
pãnde é dannɛ à gányo guu kɛ̀ ń yeziroon. [19] Kɛ̀ Yesu ò lɛ, Pita gaa kɛ̀ eé Luda tɔ́ bɔɔn à tɛ́a.
Beee gbɛra Yesu bènɛ: Ǹ tɛ́mazi.

*Yesu k*ɔ̃n ìba kɛ̀ Yesu yezio

[20] Pita lìɛ à ìba kɛ̀ Yesu yezi pì è tɛ́ńzi. Gbɛ̃ pì bé à nà Diizi gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ blee, à à là gbɛ̃
kɛ̀ eé à kpáḿmazi. [21] Kɛ̀ Pita à è, à bè Yesunɛ: Dii, gbɛ̃ kɛ̀ sɔ̃ nɛ́? [22] Yesu bènɛ: Tó má yezi àgɔ̃
kú wɛ̃̀ndio ai màgɔ̃ gá su, à yã n e mámɛ? Ǹgɔ̃ tɛ́mazi dé. [23] Ben yã pì dàgula Yesudeenɔ tɛ́
kɛ̀ ìba pì é garo. Mɔde Yesu e onɛ kɛ̀ eé gí gazinlo. À bè, tó á yezi àgɔ̃ kuu ai àgɔ̃ gá su, à yã
à e mámɛ?

[24] Ìba pì bé à yã kɛ̀nɔ sèeda kɛ̀. Àmbe à takada kɛ̀ kɛ̃̀, ben wá dɔ̃ kɛ̀ à sèedakɛna náanɛ vĩ.

*Mìd*ɛna

[25] Yesu yã pãndenɔ kɛ̀ paripari dɔ. Tó wà kɛ̃̀ takada guu doodo píngi, mɛ́ɛ daa anduna a
zĩndanɛ é fɔ̃ à takada kɛ̀ wà kɛ̃̀ pìnɔ síro.

ZĨRINƆ YÃKƐNANƆ

Yesu tana ludambɛ 1:1-1:26
Luda Nini pitana 2:1-2:47
Yudanɔ Yesu yã sìna 3:1-12:25
Pɔlu wɛ́tɛgana káakudee 13:1-14:28
Pɔlu wɛ́tɛgana gɛ̃̀n plaadee 15:1-18:22
Pɔlu wɛ́tɛgana gɛ̃̀n aagɔ̃dee 18:23-21:16
Pɔlu gana Romu 21:17-28:31

*Lɛ́*gbɛ̃na Luda Nini yã musu

1 Tiofilu, má òɔnnɛ ma takada káaku guu lán Yesu kɛ̀ nà kɔ̃n yã kɛ̀ à dàńnɛnɔ píngi zaa à
naana gurɔ 2 ai gurɔɔ kɛ̀ à yã dìɛ a zĩ̀rinɔnɛ kɔ̃n Luda Nini gbãaao, ben Luda à sɛ̀ à tào a kiia.
3 Zaakɛ à gana gbɛra à a zĩnda ɔ̀dɔańnɛ à sèeda yãnɔ kɛ̀ńnɛ pari kɛ̀ tò aɔ̃ɔ dɔ̃̀ seka sai kɛ̀ à
bɛ̃ɛ. À a zĩnda ɔ̀dɔańnɛ ai gurɔ baplaa à kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã òńnɛ. 4 Kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana, ben
à bèńnɛ: Àton bɔ Yerusalɛmuro. Àgɔ̃ lɛ́ kɛ̀ ma Dee gbɛ̃̀are dãa, lán ma à yã òare nà. 5 Zaakɛ
Yaaya gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀ í guumɛ, mɔde gurɔ plaa kɛ̀a mɛ́ a batisi kɛ Luda Nini guu.

Tana Yesuo ludambɛ
(Maa 16:19-20, Luk 24:50-53)

6 Kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana lɛ, ben aɔ̃ à là wà bè: Dii, gurɔ kɛ̀ guun né Isarailinɔ kpata sukpańnɛɔ́? 7 À
wèńla à bè: Á zɛ́ vĩ àgɔ̃ gurɔɔ kesɔ̃ gurɔ zaka kɛ̀ ma Dee dìɛ kɔ̃n a zĩnda ikoo dɔ̃ro. 8 Tó Luda
Nini pìtaawa, é gbãaa e àgɔ̃ dɛ ma sèedadeenɔ ũ Yerusalɛmu kɔ̃n Yudea bùsu gu píngio
kɔ̃n Samaria bùsuo ai à gá pɛ́ anduna lɛ́a. 9 Yã bee ona gbɛra Luda à sɛ̀ ń wáa ai à gàa à
sɔ̃̀sã ń wɛ́ɛn à gɛ̃̀ ludambɛ luguun. 10 À tana guu lán aɔ̃ wɛ́ɛ pɛ́ ludambɛɛa nà, ben gɔ̃ɔn plaa
kenɔ bɔ̀ wà zɛ̀ ń saɛ aɔ̃ pɔ́kãsã puraanɔ dana. 11 Aɔ̃ bè: Galili bùsudeenɔ, à kɛ̀ dia á zɛna ée
ludambɛɛ gwaa? Yesu kɛ̀ Luda à bɔ̀ a tɛ́ à tào a kiia pì, eé ɛara à mɔ́ lán á è èe taa gwe nà.

*Yudasi gɛ̃*ɛkana

12 Ben aɔ̃ pìta Kùkpɛ sĩ̀sĩa aɔ̃ sù Yerusalɛmu. Sĩ̀sĩ pì zã̀ kɔ̃n Yerusalɛmuo à kà lán kiloo do
taka bà. 13 Kɛ̀ aɔ̃ kà, ben aɔ̃ dìdi kpɛ́ musu, guu kɛ̀ aɔ̃ɛ̀gɔ̃ kún. Pita kú gwe kɔ̃n Yohanao kɔ̃n
Yemisio kɔ̃n Anduruo kɔ̃n Filipio kɔ̃n Tomasio kɔ̃n Batɔlɔmiuo kɔ̃n Matiuo kɔ̃n Alafeu né
Yemisio kɔ̃n Simɔ Aĩadeeo kɔ̃n Yemisi né Yudasio. 14 Aɔ̃ píngi ń zĩnda kpà aduakɛnaa lɛdo
kɔ̃n Mariama Yesu dao kɔ̃n Yesu dãaronɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃ kpaaanɔ.

15 Gurɔ beeea Pita fɛɛ à zɛ̀ Yesu ìba kɛ̀ aɔ̃ kà gɔ̃ɔn baswɛɛdo takanɔ tɛ́ à bè: 16 Ma gbɛ̃nɔ, yã
kɛ̀ Dauda ò kɔ̃n Luda Nini gbãaao Yudasi kɛ̀ dɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu kũ̀nɔnɛ aɛ yã musu, tiasimɛ
Luda yã pì papa. 17 Wa gbɛ̃ndoomɛ yã à baka kú wa zĩi kɛ̀kii guu. 18 À tɔɔtɛ lù kɔ̃n ɔɔ kɛ̀ à è
a zaakɛna guuo. Gwen à bàkɛ̃ à lɛ̀ɛn, à gbɛɛɛ pũ̀tã à nɔaɛnɔ bɔ̀ɛ píngi. 19 Yerusalɛmudeenɔ
píngi yã pì mà, ben aɔ̃ tɔ́ kpà guu pìnɛ Akɛlɛdama kɔ̃n ń bori yão. Tɔ́ pì bè gbɛ̃dɛri tɔɔtɛ.
20 Wà à yã ò Saamu takada guu wà bè:
À bɛɛ gɔ̃ bɛzĩ ũmɛ,
gbɛ̃ke tóngɔ̃ kuu lɛ à vɛ̃ɛ à guu dɔro.
Wà bè dɔ:
Gbɛ̃ pãnde gɔ̃ à gɛ̃ɛ ũ.
21-22 Bee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɛ̀gɔ̃ tɛ́wazi gurɔɔ kɛ̀ wá lɛdo kɔ̃n Dii Yesuo zaa Yaaya gbɛ̃nɔ
batisikɛgurɔ ai gurɔɔ kɛ̀ Luda à bɔ̀ wa tɛ́nɔ, wà ń gbɛ̃n doo bɔ àgɔ̃ dɛ à fɛɛna gaan sèedadee
ũwao. 23 Ben wà gɔ̃ɔn plaaanɔ bɔ̀, Yusufu kɛ̀ wè benɛ Basaba wè benɛ dɔ Yusutu kɔ̃n Matiao.
24 Ben aɔ̃ adua kɛ̀ wà bè: Dii, ń baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃. Gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀nɔ tɛ́ ǹ gbɛ̃ kɛ̀ ń bɔ̀ ɔdɔawe,
25 lɛ à bà gɔ̃ kú wamɔwa zĩ̀rinɔ zĩi kɛ̀kii guu yãnzi, zĩi kɛ̀ Yudasi bɔ̀n à gàa guu kɛ̀ kɔ̃ sìo guu.
26 Ben aɔ̃ kàbankpɛ kɛ̀ gɔ̃ɔn plaaa pìnɔ yã musu. Ben kàbankpɛ Matia kũ, ben aɔ̃ à dà zĩ̀ri
gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ tɛ́.

2

Luda Nini pitana

1 Kɛ̀ Pɛntikɔsi zĩbaa gurɔɔ kà, aɔ̃ɔ kú gu dɔ̃nkɔ̃a ń píngi. 2 Kãndo aɔ̃ kĩi mà bɔna ludambɛ
lán zàga'ĩa gbãaa bà, ben kpɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛn wà̰. 3 Aɔ̃ pɔ́ è lán tɛ́nɛnɛnɔ bà à fà̰akɔ̃a à zɔ̃̀ ń
baadea. 4 Ben Luda Nini pìtaḿma ń píngi, ben aɔ̃ nà yãkebori'onaa lán Ninii pì ń gbá lɛ́ nà.
5 Yuda kenɔ kú Yerusalɛmu gwe, ludayãdari kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ anduna bùsu píngi guunɔ ũ. 6 Kɛ̀ aɔ̃
ń zɔka pì mà, aɔ̃ kàkɔ̃ańzi paripari, ben aɔ̃ bídi kɛ̀, kɛ̀ aɔ̃ɔ mà wèe ń baade píngi bori yã oo.
7 Yã pì ń kũ gbãa à bɔ̀ ń saɛ aɔ̃ bè: Yã'ori pìnɔ nɛ́ Galilideenɔmɛ ń píngiroo? 8 À kɛ̀ dia wá
mà aɔ̃ɔe wa baade bùsu yã oo? 9 Paatianɔ kɔ̃n Midianɔ kɔ̃n Elamunɔn wa ũ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú Mɛsɔpɔtamianɔ kɔ̃n Yudeao kɔ̃n Kapadosiao kɔ̃n Pɔntuo kɔ̃n Asiao 10 kɔ̃n Firigiao kɔ̃n
Pamfiliao kɔ̃n Igipitio kɔ̃n Libia bùsu kɛ̀ kú Sirɛni saɛo kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Romunɔ. 11 Yudanɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń dɔnzi zɛ́ sɛ̀nɔn wa ũ kɔ̃n Kɛrɛtinɔ kɔ̃n Larubunɔ, ben wée maa aɔ̃ɔe Luda
yãbɔnsaɛ kɛnanɔ oo kɔ̃n wa baade boriyãnɔ. 12 Yã pì ń kũ gbãa aɔ̃ bídi kɛ̀, aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa wèe
bee: Yã kpare takan gwee? 13 Gbɛ̃kenɔ sɔ̃ɔ e ń lalandi kɛɛ wà bè: Aɔ̃ í sɛ̀ wà kã̀mɛ.

*Pita waazik*ɛna

14 Ben Pita fɛ̀ɛ à zɛ̀ kɔ̃n a gbɛ̃ kpaa gɔ̃ɔn kuri awɛɛdoonɔ, à yã ò gbãngbãn à bè: Amɔa
Yudanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ á kú Yerusalɛmunɔ píngi, à swã kpá à tó mà yã pì oare. 15 Í e gbɛ̃ pìnɔ kũ
lán ée daa nàro, zaakɛ kɔngɔ mɔ̀ kɛ̃ndoon tia. 16 Yã kɛ̀ annabi Yoɛli òn yɛ̀:
17 Luda bè:
Ziaa zĩ mɛ́ ma Ninii pisi gbɛ̃ píngia,
a nɛ́gɔ̃̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n a nɛ́nɔgbɛ̃nɔ é annabikɛyã o,
a gɔ̃̃kparɛnɔ é wɛ́ɛgupu e,
a mare ìsinɔ é nanaa o.
18 Gurɔ beeenɔa
mɛ́ ma Ninii pisi ma zɔ̀blerinɔa
gɔ̃̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi
aɔ̃́ annabikɛyã o.
19 Mɛ́ sèedanɔ kɛ musu,
mɛ́ yãbɔnsaɛnɔ kɛ anduna guu,
aru kɔ̃n tɛ́o kɔ̃n tɛ́sukpɛ siaao égɔ̃ kuu.
20 Ɔfãntɛ̃ é sia kũ,
mɔvura é tã lán aru bà
ai Dii sugurɔ ìsi gakuidee gɔ̃ gá ká,
21 gbɛ̃ sãnda píngi kɛ̀ aɔ̃è Dii sísinɔ é bɔ.
22 Isarailinɔ, à yã kɛ̀ ma. Lán á dɔ̃ a zĩndanɛ nà, Luda Yesu Nazarɛti ɔ̀dɔaare a gbɛ̃ ũ kɔ̃n
dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɔ̃n sèeda kɛ̀ à kɛ̀ à gãzĩ a tɛ́nɔ. 23 Luda zɛ̀o a pɔyezi kɔ̃n a dɔ̃nao
guu wà à kpàawa, ben á tò bori pãndenɔ à pà lía wà à dɛ̀. 24 Ben Luda ga bà pòtoa à à fɛ̀ɛ,
zaakɛ à zɛ́ kuu kɛ̀ ga é fɔ̃ àgɔ̃ à kũnaro. 25 Zaakɛ Dauda à yã ò à bè:
Mɛ̀ɛgɔ̃ Dii ee ma wɛ́ɛn gurɔ píngi,
lán à kú ma ɔplaazi nà
pɔ́ke é ma degero.
26 Bee yãnzin ma pɔɔ ègɔ̃ nnazi,
ma nɔ̀sɛguu pù.
Má tãmaa vĩ kɛ̀ ma mɛ̀ égɔ̃ kuu,
27 zaakɛ nɛ́ ma tó mira guuro,
nɛ́ we man gbɛ̃ kɛ̀ kú adona yai kũro.
28 N ma da wɛ̃̀ndi zɛ́a,
ma pɔnnaa égɔ̃ pana n kiia.
29 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ fɔ̃ mà wa dezi káaku Dauda yã oare wásawasa. À gà wà à vĩi à mira kú wɛ́tɛ
kɛ̀n ai kɔ̃n a gbà̰ao. 30 À annabikɛɛ guu à dɔ̃̀ kɛ̀ Luda lù sɛ̀are à bè, é a boriinɔ doke ká à
kpatan. 31 Dauda gĩakɛ à Mɛsaya fɛɛna gaan è, ben à à yã ò à bè: Luda é à tó mira guuro, eé
we à mè yai kũro. 32 Yesu pìn Luda à fɛ̀ɛ gaan. À sèedadeenɔn wa ũ wa píngi. 33 Vɛ̃ɛna Luda

ɔplaazi à à Ninii kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀wee sì a Dea. Yã kɛ̀ ée ee bensɔ̃ ée maa tiaa dɛ Luda Nini kɛ̀ à
pìsiwaa ũmɛ. [34] Zaakɛ ɛ̀e kɛ Dauda bé à fɛ̃ɛ à gàa ludambɛro, à bè:
Dii ò ma diinɛ à vɛ̃ɛ a ɔplaazi
[35] ai àgɔ̃ à ibɛɛnɔ kɛnɛ a tinti ũ.
[36] Isarailinɔ, àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ Yesu kɛ̀ a à pà lían Ludaa dìɛ Dii ũ, Mɛsaya ũ dɔ.
[37] Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, à ń swɛ̃̀ zɔ̀, ben aɔ̃ Pita kɔ̃n zĩ̀ri kpaaanɔ là wà bè: Gbɛ̃nɔ, wé kɛ diamɛ?
[38] Ben Pita bèńnɛ: A baade nɔ̀sɛ liɛ à batisi kɛ kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́o, a durunnɔ é kɛ̃awa é Luda
Nini sí gbaa ũ. [39] Zaakɛ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ pì dɛ a pɔ́ ũmɛ kɔ̃n a nɛ́nɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú zɔ̃̀nɔ,
gbɛ̃ kɛ̀ Dii wa Luda é ń sísi pìnɔ ń píngi. [40] À yã pãndenɔ òńnɛ pari à nàkɔ̃rɛḿma à bè: À a
zĩnda bɔ tɔ̃ɔrigbɛ̃ zaaa kènɔ té. [41] Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à yã pì sìnɔ batisi kɛ̀. Zĩ beeean wà kàara ń
tɛ́ gɔ̃ɔn bɔrɔ aagɔ̃. [42] Aɔ̃ làakari dɔ̀ zĩ̀rinɔ yãdannɛnaa kɔ̃n kɔ̃gbɛ̃̀kɛnao kɔ̃n Dii pɔ́blenao kɔ̃n
aduakɛnao.

*Yesudeen*ɔ kuuna kɔ̃o

[43] Zĩ̀ri pìnɔɔ e sèeda kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛɛ, ben vĩa baade píngi kṹ. [44] Dii náanɛkɛrinɔ píngi
gãli dɔ̃nkɔ̃mɛ. Pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔ gɔ̃̀ aɔ̃ píngi pɔ́ ũ. [45] Tó aɔ̃ ń pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ vĩinɔ yà, aɔ̃è à ɔɔ
kpaatɛtɛkɔ̃nɛ lán baade bɔkɔ̃tɛ dɛ nà. [46] Lán guu e dɔɔ nà aɔ̃ègɔ̃ kɔ̃ kaakɔ̃a Luda ua, aɔ̃ègɔ̃
pɔ́ blee kɔ̃ bɛ kɔ̃n pɔnnaao kɔ̃n nɔ̀sɛo do. [47] Aɔ̃ègɔ̃ Luda tɔ́ kpaa, bensɔ̃ aɔ̃ègɔ̃ nna kɔ̃n baade
píngio. Dii ègɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ ée ń mì siinɔ kaara ń tɛ́ lán guu e dɔɔ nà.

3

*G*ɔ̃gbɛ̃ ɛrɛ kɛ̃kɔ̃ana

[1] Zĩ̀kea Pita kɔ̃n Yohanao gàa Luda ua fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃ aduakɛgurɔ. [2] Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe wà
à ì ɛrɛ ũmɛ. Lán guu e dɔɔ nà wè à sɛ́ wà mɔ́ wà à diɛ Luda ua gãnu kɛ̀ wè be Gãnu Maaa
guu. Gwen ègɔ̃ baa kɛɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ ua pì guunɔa. [3] Kɛ̀ à Pita kɔ̃n Yohanao è, aɔ̃ɔe mɔɔ gɛ̃
Luda ua, ben à baa kɛ̀ńma. [4] Aɔ̃ wɛ́ɛ pɛ̀a, ben Pita bènɛ: Ñ wa gwa kɛ̀. [5] Ben à wɛ́ɛ pɛ̀ńma
èe ń gba dãa. [6] Ben Pita bènɛ: Má ɔɔ vĩro, mɔde pɔ́ kɛ̀ má vĩin mɛ́ n gba. Kɔ̃n Yesu Kirisi
Nazarɛti tɔ́o ǹ fɛɛ ǹ táa o. [7] Ben Pita à kṹ a ɔplaaa à à fɛ̃ɛ à zɛ̀. Gwe gɔ̃ɔ à gbálanɔ kɔ̃n à
kɛ̀sɛwaazĩnɔ gbãa kṹ. [8] À vĩ̀ à zɛ̀, ben à nà táa'onaa. À gɛ̃̀ńyo Luda ua, èe táa oo èe vĩvĩi èe
Luda sáabu kpaa. [9] Baade píngi à è èe táa oo èe Luda sáabu kpaa, [10] ben aɔ̃ à dɔ̃̀ baakɛri kɛ̀
ègɔ̃ vɛ̃ɛ Luda ua Gãnu Maaan ũ, ben yã kɛ̀ à à lè ń kũ gbãa à bɔ̀ ń saɛ.

*Pita waazik*ɛna Luda ua

[11] Lán à na Pita kɔ̃n Yohanaoa nà guu kɛ̀ wè be Sulemanu gbàdaan, ben baade píngi e
gɛ̃ɛ ń kiia, zaakɛ yã pì bɔ̀ ń saɛmɛ. [12] Kɛ̀ Pita gbɛ̃nɔ è, à bèńnɛ: Isarailinɔ, bɔ́yãnzin yã pì
bɔ̀ a saɛzi? Bɔ́yãnzin a wɛ́ɛ fĩ̀fĩwa lɛzi? Ée daa wa zĩnda gbãaa kesɔ̃ wa ludayãdana bé à
tò gbɛ̃ kɛ̀ táa ò gwɛɛ? [13] Wa dezi káakunɔ Ibraĩ kɔ̃n Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda gwena kpà
a zĩ̀kɛri Yesua. Apinɔ sɔ̃ a à kpà gbãadeenɔa a bɔ à kpɛɛ Pilati kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n à gbarɛnao aɛ.
[14] A bɔ Luda gbɛ̃ maaa kɛ̀ à kú adona pì kpɛɛ, ben a wɛ́ɛ kɛ̀ Pilatia à gbɛ̃dɛri gbarɛare. [15] A
Wɛ̃̀ndikpammari dɛ̀, ben Luda à fɛ̃ɛ bɔna gaan. À sèedadeenɔn wa ũ. [16] Yesunaanɛkɛna bé
à tò gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ á à dɔ̃ ée à gwaa kɛ̀ kɛ̃̀kɔ̃a Yesu tɔ́ gbãa yãnzi. Yesunaanɛkɛna bé à à gbà aafia
a píngi wáa. [17] Tia ma gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ kɛ̀ apinɔ kɔ̃n a gbãadeenɔ yã kɛ̀ á kɛ̀ né wɛ́ɛsia yãmɛ.
[18] Luda dɔ̀ annabinɔnɛ aɛ, ben aɔ̃ gĩakɛ wà ò ń píngi kɛ̀ Mɛsaya é wɛ́ɛtãmma e, bensɔ̃ à kɛ̀ lɛ.
[19] Bee yãnzi à nɔ̀sɛ liɛ à aɛ dɔ Ludaa, a durunnɔ é kɛ̃awa, lɛ à mɔ́are nɔ̀sɛkpaɛnao [20] à Yesu kɛ̀
à gĩakɛ à à dìɛare Mɛsaya ũu pì zĩawa. [21] Séde àgɔ̃ kú musu gĩa ai gurɔɔ kɛ̀ Luda é pɔ́ píngi
kɛkɛ à kɛ dufu, lán à dà a annabinɔnɛ nà aɔ̃ɔ ò zaa káaku. [22] Musa bè, Dii a Luda é a gbɛ̃ke sɛ́
annabi ũ lán a bà. À yã kɛ̀ eé oaree ma píngi. [23] Gbɛ̃ kɛ̀ èe annabi pì yã ma sɔ̃ro, Luda é adee
bɔ a tɛ́ à à dɛ. [24] Annabi kɛ̀ aɔ̃ Luda yã ònɔ píngi naana Samuɛlia gurɔɔ kɛ̀ki baaru kpà. [25] Yã
kɛ̀ annabi pìnɔɔ ò kɔ̃n Luda bà kɛ̀ kú kɔ̃n a dezi káakunɔo gɔ̃̀ a pɔ́ ũ, lán à ò Ibraĩnɛ nà à bè
é aubarika da anduna bori píngin à borii gãzĩ. [26] Kɛ̀ Luda a zĩ̀kɛri pì dìɛ, à à zĩ̀awa káaku, lɛ
à aubarika daagu, à a baade kpɛɛ li a yãzaakɛnanɔnɛ.

4

Yãkpaɛkɛna kɔ̃n Pitao kɔ̃n Yohanao

1 Kɛ̀ Pita kɔ̃n Yohanao e yã oo gbɛ̃nɔnɛ, sa'orinɔ kɔ̃n Luda kpɛ́ dogari gbɛ̃nsio kɔ̃n
Sadusinɔ gɛ̃ńzi. 2 Aɔ̃ pɔ fɛ̃̀, kɛ̀ aɔ̃ɔe yã daa gbɛ̃nɔnɛ yãnzi, aɔ̃ɔe gɛ̀nɔ fɛɛna Yesu guu kpàakpa
kɛɛ. 3 Ben aɔ̃ ń kũ aɔ̃ ń dá kpɛ́siaan ai guu dɔ̀, zaakɛ guu gĩakɛ à sì kɔ̀. 4 Mɔde gbɛ̃ pari kɛ̀ aɔ̃
ń yã màǹɔ Yesu náanɛ kɛ̀ ai aɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ pari kṹ à kà gɔ̃ɔn bɔrɔ sɔɔro taka.

5 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yuda gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ kàkɔ̃a Yerusalɛmu.
6 Sa'oriki Anasa kú gwe kɔ̃n Kayafao kɔ̃n Yohanao kɔ̃n Alɛsandao kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ sa'oriki
pì danɛ ũunɔ ń píngi. 7 Wà mɔ̀ kɔ̃n Pitao kɔ̃n Yohanao gbãadee pìnɔ aɛ, ben wà ń lá wà bè:
Bɔ́ gbãaa ke dé tɔ́n a beee kɛ̀o? 8 Ben Luda Nini sù Pitaa à bèńnɛ: Gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ,
9 lán ée wa lalaa gbã̀a nà yã maaa kɛ̀ wá kɛ̀ ɛrɛnɛ yãnzi, dian wá kɛ̀ à kɛ̃̀kɔ̃a nà, 10 amɔanɔ kɔ̃n
Isarailinɔ píngi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ zɛna a aɛ kɛ̀ aafia è kɔ̃n Yesu Kirisi Nazarɛti kɛ̀ a à pà lía
Luda à fɛ̀ɛ bɔna gaan tɔ́omɛ. 11 Lɛmɛ gbɛ̀ kɛ̀ amɔa kpɛ́borinɔ a pã kpàzi bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda
gbɛ̀ mìdee ũ. 12 Gbɛ̃ pãnde kee kuu kɛ̀ eé gbɛ̃ mì síro, zaakɛ anduna guu píngi Ludaa e gbɛ̃ke
diɛ gbɛ̃nteenɔnɛ à ń mì síro, séde àpi.

13 Kɛ̀ aɔ̃ Pita kɔ̃n Yohanao kùgbãakɛɛ è, bensɔ̃ aɔ̃ɔ dɔ̃̀ kɛ̀ talaka wɛ́ɛsiadeenɔmɛ ń ũ, à bɔ̀
ń saɛ, ben aɔ̃ dɔ̃̀ sa kɛ̀ aɔ̃ gĩakɛ wà kú kɔ̃n Yesuomɛ yã. 14 Lán aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃̀kɔ̃ana pì è zɛ nà
ń saɛ, aɔ̃ɔe fɔ̃ wà yãke ò dɔro. 15 Aɔ̃ bèńnɛ aɔ̃ bɔɛ, ben aɔ̃ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ 16 wà bè: Wé kɛ dia kɔ̃n
gbɛ̃ pìnɔo? Zaakɛ Yerusalɛmudeenɔɔ dɔ̃ píngi kɛ̀ aɔ̃ dabuyã bíta kɛ̀, wé fɔ̃ wà gí beeeziro.
17 Lɛ yã pì tón dagula dɛ kɛ̀laro, wà kpã̀kɛ̃ńzi pãsĩpãsĩ aɔ̃ton yã o gbɛ̃kenɛ kɔ̃n tɔ́ pìo dɔro.
18 Ben aɔ̃ ń sísi aɔ̃ yã dìɛńnɛ kɛ̀ aɔ̃ton yã o kesɔ̃ aɔ̃ yã dańnɛ kɔ̃n Yesu tɔ́oro pátipati. 19 Ben
Pita kɔ̃n Yohanao wèńla wà bè: À gwa a zĩndanɛ. A yãn wé maɔ́, ke Luda pɔ́? À kparee bé
à maa Ludanɛ? 20 Zaakɛ wé fɔ̃ wà gí wà yã kɛ̀ wá mà bensɔ̃ wá è oziro. 21 Gbãadee pìnɔ ɛ̀ara
wà vĩa dàdańzi, ben aɔ̃ ń gbáɛ. Aɔ̃ɔe wɛ́ɛtãmmana zɛ́ ero, zaakɛ baade píngi e Luda sáabu
kpaa yã kɛ̀ kɛ̀ pì yãnzi. 22 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃ana dabuyã beee kɛ̀nɛ pì zii dɛ wɛ̃̀ baplaala.

*Yesudeen*ɔ kùgbãa wɛ́ɛkɛna

23 Kɛ̀ wà ń gbáɛ, ben aɔ̃ tà ń gbɛ̃nɔ kiia, aɔ̃ɔ òńńnɛ lán sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ òńńnɛ nà.
24 Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà, aɔ̃ wii pɛ̀ Ludazi lɛdolɛ wà bè: Dii, ḿbe n musu kɛ̀ kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n ísiaao kɔ̃n pɔ́
kɛ̀ kú ń guunɔ píngi. 25 Ń dà n zĩkɛri wa dezi Daudanɛ kɔ̃n n Ninii gbãaao, ben à bè:
Bɔ́yãnzin boriinɔɔ e zɔka kaazi?
À kɛ̀ dia wèe lɛ́ pãa kpaakɔ̃sɔ̃ɔ?
26 Anduna kínanɔɔ e zĩ̀ soru kɛɛ,
kpatablerinɔɔ e kaakɔ̃a Diizi
kɔ̃n Kí kɛ̀ à kào.
27 Yãpuraamɛ, Hɛrɔdu kɔ̃n Pɔntiu Pilatio kɔ̃ kàkɔ̃a wɛ́tɛ kɛ̀ guu kɔ̃n Isarailinɔ kɔ̃n bori
pãndenɔ n zĩkɛri kɛ̀ kú adona Yesu kɛ̀ ń kà kí ũu pìzi. 28 Aɔ̃ɔ kɛ̀ lán n gĩakɛ n zɛo nà n
gbãaa kɔ̃n n pɔyezinao guu. 29 Tia sa Dii, ǹ yã pãsĩ kɛ̀ aɔ̃ɔ ò ma gwe. Wamɔwa n zɔ̀blerinɔ,
ǹ wa gba lɛ́ wà n yã o kɔ̃n kùgbãaao maamaa. 30 Ǹ ɔ dawa lɛ wà gbɛ̃nɔ kɛ̃̀kɔ̃a wà dabuyãnɔ
kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛ kɔ̃n n zĩkɛri kɛ̀ kú adona Yesu tɔ́o. 31 Kɛ̀ aɔ̃ adua kɛ̀ wà yã̀a, guu kɛ̀ aɔ̃ɔ
kɔ̃kakɔ̃an nìgã, Luda Nini sùḿma ń píngi, ben aɔ̃ gàa wèe Luda yã oońnɛ kɔ̃n kùgbãaao.

*Yesudeen*ɔ nɔ̀sɛdɔ̃nkɔ̃kɛna kɔ̃o

32 Yesu náanɛkɛrinɔ laasuu dɔ̃nkɔ̃ vĩ kɔ̃n lɛdolɛo. Aɔ̃ gbɛ̃ke è be a pɔ́ kɛ̀ á vĩinɔ nɛ́ a pɔ́mɛ
adoro. Aɔ̃ pɔ́ píngi nɛ́ aɔ̃ píngi pɔ́mɛ. 33 Luda zĩ̀rinɔɔ e Dii Yesu fɛɛna gaan yã oo gbɛ̃nɔnɛ
kɔ̃n gbãa bítao. Aɔ̃ Luda gbɛ̃kɛ bíta è ń píngi. 34 Pɔ́kee e kɛ̃sã ń gbɛ̃kearo, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
bú ke kpɛ́ vĩinɔ è yá wà mɔ́ kɔ̃n a ɔɔo 35 wà kpá zĩ̀rinɔa, lɛ aɔ̃ kpá baadea lán à à bɔkɔ̃tɛ dɛ
nà. 36 Levi bori Yusufu kɛ̀ bɔ̀ Sipiru bùsun kú ń tɛ́. Luda zĩ̀rinɔ tɔ́ kpànɛ Banaba. Tɔ́ pì bè
Làakarikpaɛri. 37 À bú kɛ̀ à vĩi yà, ben à mɔ̀ à a ɔɔ kpà zĩ̀rinɔa.

5

*Anania k*ɔ̃n Safirao

1 Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Anania kuu dɔ kɔ̃n a naɔ̃ Safirao. A tɔɔtɛ yà, 2 à à ɔɔ kokɛ̀ kɔ̃n a naɔ̃
dɔ̃nao, ben à gàa à à kpaaa kpà zĩ̀rinɔa. 3 Ben Pita bènɛ: Anania, bɔ́yãnzin ń tò Setãn dɔ̀nnɛ
aɛ lɛ sɛɛ? N n tɔɔtɛ ɔɔ kokɛ̀, ben n ɛgɛɛ tò Luda Nininɛ. 4 Gurɔɔ kɛ̀ nɛ́ɛ tɔɔtɛ pì yáro, n
pɔ́nloo? Kɛ̀ ń yà sɔ̃, lán ń yezi nà, né kɛ kɔ̃n à ɔɔoroo? À kɛ̀ dia n yã beee kɛna laasuu
dànguu? Èe kɛ gbɛ̃nteen n ɛgɛɛ tònɛro, Ludan ń tònɛ. 5 Kɛ̀ Anania yã pì mà, à lɛ̀ɛ à gà. Ben
vĩa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì mànɔ kṹ maamaa. 6 Gɔ̃kparɛnɔ gɛ̃̀ aɔ̃ bisa dààla, ben aɔ̃ à sɛ̀ wà gàa wà à
vĩ̀i.
7 Kɛ̀ à kà lán awa aagɔ̃ɔ bà, yãke mana sai à naɔ̃ mɔ̀ à gɛ̃̀. 8 Ben Pita à là à bè: Ñ omɛ, a
tɔɔtɛ pì yà lán kɛ̀ bàn yɔ́? À wèàla à bè: Eè, lɛmɛ. 9 Ben Pita bènɛ: Bɔ́yãnzin a Luda Nini lɛ̀
á gwàzi? Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ n zã vĩ̀inɔ kú kpɛɛlɛ, aɔ̃é n sé wà bɔnyo se. 10 Gwe gɔ̃ɔ à lɛ̀ɛ à aɛ, à gà.
Kɛ̀ gɔ̃kparɛnɔ gɛ̃̀, aɔ̃ɔ è à gà, ben aɔ̃ à sɛ̀ wà gàa wà à vĩ̀i a zã saɛ. 11 Ben vĩa sɔsi gbɛ̃nɔ kṹ
maamaa ń píngi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì mànɔ ń píngi.

*Dabuyãn*ɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ

12 Luda zĩ̀rinɔɔ e dabuyã kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛɛ pari gbɛ̃nɔ té. Yesudeenɔ è kɔ̃kakɔ̃aa kɛ
lɛdolɛ Sulemanu gbàdaan. 13 Gbɛ̃ pãndenɔ è we wà nàḿmaro, mɔde baade píngi è ń tɔ́ nnaa
sí, 14 mɔde gbɛ̃ parii kɛ̀ aɔ̃ɔe Dii Yesu náanɛ kɛɛnɔ, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi, aɔ̃ègɔ̃ kaara
ń té. 15 Ben wà gyãreenɔ sɛ̀ɛ kɔ̃n daɛbɔnɔ kɔ̃n gyãresɛbɔnɔ wà ń káɛ zén, lɛ tó Pita e gɛ̃tɛɛ, à
ninii e à da ń gbɛ̃kenɔla yãnzi. 16 Parii bɔ̀ wɛ́tɛ kɛ̀ kú Yerusalɛmu saɛnɔn wà mɔ̀ kɔ̃n gyãreenɔ
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀nnɔɔ e ĩa daaḿmanɔ, ben aɔ̃ kɛ̀̀kɔ̃a ń píngi.

*W*ɛ́ɛtãmma mɔna zĩ̀rinɔnɛ

17 Ben sa'oriki kɔ̃n Sadusi gãli gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ à gbɛ̃ ũunɔ fɛɛ wà nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpàńyo. 18 Aɔ̃
zĩ̀rinɔ kṹkũ aɔ̃ ń ká kpɛ́siaan, 19 ben Dii malaika mɔ̀ à kpɛ́ pì zɛ́ wɛ̃ḿnɛ gwãavĩ à ń bɔ́ɛ à bè:
20 À gá àgɔ̃ kú Luda ua, à wɛ̃̀ndi dufu pì yã o baade pínginɛ. 21 Zĩ̀rinɔ yã pì mà, ben aɔ̃ gàa
Luda ua kɔngɔ idɛ'idɛ aɔ̃ɔe yã daaḿnɛ.
Kɛ̀ sa'oriki kɔ̃n a gbɛ̃nɔ fɛɛ, aɔ̃ Isaraili gbãadeenɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nsinɔ kàkɔ̃a, ben aɔ̃ dogarinɔ
zĩ̀ aɔ̃ gá zĩ̀rinɔ bɔɛ kpɛ́siaan aɔ̃ mɔ́ńyo. 22 Kɛ̀ dogari pìnɔ kà gwe, aɔ̃ɔe ń e kpɛ́nlo. Ben aɔ̃ ɛ̀ara
wà tà wà bèńnɛ: 23 Kɛ̀ wa ka kpɛ́ pì kiia, wá è gbànɔɔ tatana gíngin a dãkparinɔɔ kú kpɛɛlɛ,
mɔde kɛ̀ wá wɛ̃̀, wée gbɛ̃ke enlo. 24 Kɛ̀ Luda ua dãkparinɔ gbɛ̃nsi kɔ̃n sa'orikinɔ yã pì mà, aɔ̃
bídi kɛ̀ lán yã pì dɛ nà. 25 Ben gbɛ̃ke mɔ̀ à bèńnɛ: À ma! Gbɛ̃ kɛ̀ a ń ká kpɛ́siaa guunɔɔ kú
Luda ua aɔ̃ɔe yã daaḿnɛ. 26 Ben Luda ua dãkparinɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nsio gàa wà ń kũkũ wà sùńyo
yãkete sai, zaakɛ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ gbɛ̃nɔnɛ, lɛ aɔ̃ton ń pápa gbɛ̀oro yãnzi.
27 Kɛ̀ aɔ̃ sùńyo, aɔ̃ ń zɛ́ gbãadeenɔ aɛ, ben sa'oriki ń lála yãzi à bè: 28 Wa giare pátipati à
yã daḿnɛ kɔ̃n tɔ́ pìo, ben á tò yã pì kpɛ́ e daa Yerusalɛmula píngi, bensɔ̃ á yezi à gbɛ̃ pì ga
yã diwaɔ́? 29 Ben Pita kɔ̃n zĩ̀ri kpaaanɔ wèńla wà bè: Luda yã bé à kɔ̃ sìo wà ma dɛ gbɛ̃ntee
pɔ́la. 30 Wa dezinɔ Luda bé à Yesu kɛ̀ a à lògo lía á dɛ̀ pì fɛɛ. 31 Luda à sɛ̀ à vɛ̃̀ɛ a ɔplaazi Kínɛ
Mìsiri ũ, lɛ à Isarailinɔ gba zɛ́ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ, à ń durunnɔ kɛ̃ńnɛ. 32 Yã pìnɔ sèedadeenɔn wa ũ,
wapinɔ kɔ̃n Luda Nini kɛ̀ Luda è kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è a yã maanɔao.
33 Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ pɔ fɛ̃̀ maamaa, ben aɔ̃ɔ yezi wà ń dɛdɛ. 34 Farisi kɛ̀ wè benɛ Gamaliɛli
kú ń té. Ludayãdannɛrimɛ, baade píngi è à tɔ́ nnaa sí. À fɛɛ à zɛ̀ à bè wà bɔ kɔ̃n gbɛ̃ pìnɔɔ
gĩa. 35 Ben à bèńnɛ: Isarailinɔ, à làakari kɛ yã kɛ̀ á yezi à kɛ gbɛ̃ pìnɔnɛa. 36 À gurɔɔ e gì kɛro
kɛ̀ Tuda fɛɛ èe a zĩnda diɛɛ a ka. Wà tɛ̀zi lán gɔ̃ɔn wàa plaaa bà. Kɛ̀ wà à dɛ̀, ben à ìbanɔ
fã̀akɔ̃a, ben yã yã̀a. 37 À gbɛra Galili gbɛ̃ Yudasi fɛɛ gbɛ̃narogurɔ à gbɛ̃nɔ gàɛ à nàawa pari. À
gà se, ben à ìbanɔ fã̀akɔ̃a ń píngi. 38 Mɛ́ɛ ooare tia, àton gbɛ̃ pìnɔ yã daro, à ń tó. Tó aɔ̃ pɔyezi
kɔ̃n ń yãkɛnanɔ bɔ̀ gbɛ̃ntee kiiamɛ, eé mì dɛ. 39 Tó à bɔ̀ Luda kiiamɛ sɔ̃, é fɔ̃ à kpáńnɛro. À
làakari kɛ zĩ̀kana kɔ̃n Ludaozi. 40 Aɔ̃ à yã mà, ben aɔ̃ zĩ̀rinɔ sìsi aɔ̃ ń gbɛ̃. Aɔ̃ gìńnɛ aɔ̃ yã o
kɔ̃n Yesu tɔ́o, ben wà ń gbáɛ.

41 Zɨ̀rinɔ bɔ̀ gbãadeenɔ kiia kɔ̃n pɔnnaao, zaakɛ aɔ̃ɔ è wà kà kɛ̀ wà wí daḿma Yesu tɔ́
yãnzi. 42 Lán guu e dɔɔ nà aɔ̃ègɔ̃ yã daaḿnɛ Luda ua guu kɔ̃n ń bɛɛnɔɔ, aɔ̃ègɔ̃ Yesu baaru
nnaa kpaaḿnɛ kámmabosai, aɔ̃è be àmbe Mɛsaya ũ.

6

*D*ɔnlɛri gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔ diɛna

1 Gurɔ beeea kɛ̀ Yesu ìbanɔɔ e kaara, aɔ̃ Girikiyãmarinɔɔ e yãkete kaa aɔ̃ Eberuyãmarinɔzi
wà bè, tó wèe pɔ́blee kpaatɛtɛ lán guu e dɔɔ nà, wè pã kpá ń gyaanɔnɔzimɛ. 2 Ben zɨ̀ri gɔ̃ɔn
kuri awɛɛplaaanɔ Yesudeenɔ sìsi ń píngi wà bè: À zɛ́ vɨ̃ wà pã kpá Luda yãzi wà làakari dɔ
pɔ́ble kpaatɛtɛnaaro. 3 À gɔ̃gbɛ̃nɔ bɔ a tɛ́ gɔ̃ɔn swɛɛplaa, gbɛ̃ maaa kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ pèkɔ̃rɛḿma kɔ̃n
Luda Ninionɔ, lɛ wà ń diɛ zɨ̃i pì gbɛ̃nsinɔ ũ, 4 wé làakari dɔ aduakɛnaa kɔ̃n Luda yã'onnɛnao.
5 Yã pì kɛ̀ńnɛ ń píngi, ben aɔ̃ Sitivɨ̃ kɛ̀ Luda Nini pèkɔ̃rɛa kɔ̃n ludanaanɛkɛnao sɛ̀ kɔ̃n Filipio
kɔ̃n Porokoruo kɔ̃n Nikanɔo kɔ̃n Timɔo kɔ̃n Pamɛnao kɔ̃n Antiɔku gbɛ̃ Nikola kɛ̀ Yudanɔ
dɔnzizɛ sɛ̀ yãao. 6 Wà gàańyo zɨ̀rinɔ kiia, ben aɔ̃ adua kɛ̀ńnɛ aɔ̃ ɔ kɛ̀ḿma.
7 Luda yã e daagula, Yesu ìbanɔɔ e kaara Yerusalɛmu maamaa, ben sa'orinɔ Yesu yã sì
paripari.

Sitivɨ̃ kũna

8 Luda aubarika kɔ̃n gbãaao pèkɔ̃rɛ Sitivɨ̃a, ben èe dabuyã kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛɛ gbɛ̃nɔ tɛ́.
9 Aduakɛkpɛ kee kuu kɛ̀ wè be wɛ̃ɛnɛnɔ aduakɛkpɛ. Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bɔ̀ Sirɛni kɔ̃n Alɛsandariao
kɔ̃n Silisia bùsuo kɔ̃n Asia bùsuo. Ben aɔ̃ íbɛtɛ kpà kɔ̃n Sitivɨ̃o aɔ̃ lɛokpakɔ̃a kɛ̀o. 10 Mɔde
aɔ̃ɔe à fɔ̃ro ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Luda Nini à gbà yãnzi. 11 Aɔ̃ tɛ́ kà gbɛ̃nɔn, ben gbɛ̃ pìnɔ bè: Wá mà à
bɔ̀ Musa kɔ̃n Ludao yã kpɛɛ. 12 Aɔ̃ Yudanɔ kɔ̃n ń gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ludayãdannɛrinɔ làakari fɛ̀ɛ,
ben aɔ̃ gàa wà Sitivɨ̃ kṵ̀, aɔ̃ gàao ń gbãadeenɔ kiia. 13 Ben aɔ̃ mɔ̀ kɔ̃n sèedade ɛgɛɛnɔ aɔ̃ bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ bé ègɔ̃ Luda kpé kɔ̃n à dokao zaa boo yãana sai. 14 Zaakɛ wá mà à bè Yesu Nazarɛti
é kpé pì kaatɛ à wa fɛɛakaarayã kɛ̀ Musa dàwee liɛ sé. 15 Ben gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛna gweenɔ
wɛ́ɛ pɛ̀ Sitivɨ̃a ń píngi, aɔ̃ɔ è à uu dɛ lán malaika uu bà.

7

*Sitivɨ̃ yã'ona gbãadeen*ɔnɛ

1 Ben sa'oriki Sitivɨ̃ là à bè: N yã pìnɔ ò yãpuran yɔ́? 2 Ben à bè: Ma gbɛ̃nɔ kɔ̃n ma denɔ, à
ma! Luda Gakuide bɔ̀ à mɔ̀ wa dezi káaku Ibraĩzi gurɔɔ kɛ̀ à kú Mɛsɔpɔtamia bùsun, zaalɛ
à kpé à gá vɛ̃ɛ Arana. 3 À bènɛ: Ǹ bɔ n bùsun n danɛnɔ tɛ́ ǹ tá bùsu kɛ̀ mɛ́ ɔdɔannɛɛn. 4 Ben
à bɔ̀ Kaladia bùsu pì guu à gàa à vɛ̃̀ɛ Arana. À de gaa gbɛra Luda sùo bùsu kɛ̀ á kún tiaa
kɛ̀ pìn. 5 Ludaa e bùsu pì tɔɔtɛ ke kpáa baa kɛ̀sɛ doro, mɔde à à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ à bè eé gɔ̃ à pɔ́ ũ
kɔ̃n à boriinɔ. Gurɔ beeea sɔ̃ Ibraĩ né vɨ̃ro. 6 Luda bènɛ lán kɛ̀ bà: N boriinɔ é nibɔ ble bùsu
pãnden. Gwen aɔ̃é zɔ̀ blen, weé wɛ́ɛ tãḿma ai wɛ̃̀ wàa plaa. 7 Luda bè é ĩa da borii kɛ̀ aɔ̃é zɔ̀
bleńnɛnɔa, Ibraĩ borii pìnɔ é bɔɛ wà mɔ́ wà dɔnzi kɛare gura kɛ̀ pìn. 8 Ben Luda bãngukɛna
yã dà Ibraĩnɛ a bà kuunao sèeda ũ. Kɛ̀ à Isaaku ì, à bãngu kɛ̀nɛ à gurɔ sɔraagɔ̃dee zɨ̃. Lɛn
Isaaku kɛ̀ Yakubunɛ lɛ dɔ, ben Yakubu kɛ̀ wa dezi káaku gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔnɛ lɛ se dɔ.
9 Ben wa dezi káaku pìnɔ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpà kɔ̃n ń gbɛ̃ndo Yusufuo, aɔ̃ à yà wà tào Igipiti.
Ludaa kúo 10 à à bɔ̀ à nawɛ̃a píngi guu. Luda Yusufu pì gbà ɔ̃ndɔ̃ɔ à tò à nna kɔ̃n Igipiti kí
Fili'aunao, ben à à dìɛ Igipiti bùsu gbɛ̃nsi ũ kɔ̃n a bɛ uao. 11 Ben dekaa kà Igipiti kɔ̃n Kanaa
bùsuo píngi. Nawɛ̃a kɛ̀ bíta, wa dezi pìnɔɔ e pɔ́ke e wà blèro. 12 Kɛ̀ Yakubu mà pɔ́wɛɛ kú
Igipiti, à wa dezi pìnɔ zɨ̃̀ gwe. Aɔ̃ gana káakudeen gwe. 13 À gɛ̃̀n plaadeen Yusufu a zɨ̃nda
ɔ̀dɔa a vɨ̃ɨ̀nɔnɛ, ben Fili'auna Yusufu danɛnɔ dɔ̃̀. 14 Ben Yusufu gbɛ̃ zɨ̃̀ a de Yakubua à mɔ́ kɔ̃n
a danɛnɔ ń píngi. Aɔ̃ píngi gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akuri asɔɔromɛ. 15 Ben Yakubu gàa Igipiti. Gwen à
gàn kɔ̃n wa dezi pìnɔ ń píngi. 16 Wà sù kɔ̃n ń gɛ̀nɔo Sɛkɛmu, ben wà ń vɨ̃i gbɛ̀wɛɛ kɛ̀ Ibraĩ lù
mira ũ guu Amɔ nɛ́nɔa à fĩa bɔ̀ńnɛ kɔ̃n kondogio.
17 Kɛ̀ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ Ibraĩnɛ gurɔɔ kà kɨ̃i à papa, wa borii pari kṵ̀ à kàara Igipiti maamaa.
18 Ben kí dufu kɛ̀ Yusufu dɔ̃roo kpata blè Igipiti. 19 À pãsɨ̃ kɔ̃n wa boriio à wɛ́ɛ tã̀ wa dezinɔa,

à tò aɔ̃ ń nɛ́nɔ kwɛ̀ aɔ̃ gàga. [20] Gurɔ beeean wà Musa ì à àisi maa. Wà à gwà a de bɛ mɔ
aagɔ̃mɛ. [21] Kɛ̀ wà à zĩ̀nna, ben Fili'auna nɛ́nɔgbɛ̃ à sɛ̀ à à gwà a zĩnda nɛ́ ũ. [22] Wà Igipitinɔ
ɔ̃ndɔ̃ɔ dà Musanɛ píngi, à gɔ̃̀ gbɛ̃nsi ũ yã'ona guu kɔ̃n yãkɛnao.

[23] Kɛ̀ à kà wɛ̃̀ baplaa, à dà a nɔ̀sɛ guu à gá a Isaraili daanɔ gwa. [24] Kɛ̀ à è Igipiti gbɛ̃ e ĩa daa
a gbɛ̃ mèn dooa, ben à yã sì kɔ̃n a gbɛ̃o à gɛ̃ɛ bòa à à dɛ̀. [25] Kɛ̀ Ludaa yezi à a gbɛ̃nɔ mì sí à
gãzĩ, èe daa aɔ̃ɔ dɔ̃mɛ, mɔde aɔ̃ɔ dɔ̃ro. [26] Kɛ̀ guu dɔ̀, Isaraili gɔ̃ɔn plaaanɔɔ e swèe kɛɛ, ben a
mɔ̀ à ń yókɔ̃a à agbaa kpàńnɛ à bè: Ma gbɛ̃nɔ, à kɛ̀ dia ée ĩa daakɔ̃a kɔ̃ tɛ̃ɛɛ? [27] Ben gbɛ̃ kɛ̀ èe
ĩa daa a gbɛ̃ndooa ɔ yĩ̀pa Musazi à bè: Dé bé à n kɛ kí yãgɔ̃gɔ̃ri ũwee? [28] Ń yezi ǹ ma dɛ lán n
Igipiti gbɛ̃ dɛ̀ nà gĩan yɔ́? [29] Kɛ̀ Musa yã pì mà, à bàa lɛ̀ à tà Midiã bùsun. Gwen à nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ
ìn gɔ̃ɔn plaa.

[30] Wɛ̃̀ baplaaa gbɛran malaika bɔ̀ à mɔ̀zi gbáan Sinai kpiii saɛ gyanto tɛ́ guu. [31] Kɛ̀ Musa
dabuyã beee è, à bɔ̀ à saɛ. Kɛ̀ à sɔ̃̀zi à gwa, à Dii kòto mà à bè: [32] Mámbe n dezinɔ Ibraĩ kɔ̃n
Isaakuo kɔ̃n Yakubuo Luda ũ. Vĩa Musa kũ̀ èe lugalugaa, èe fɔ̃ à wɛ́ɛ sɛ̀ à gwàro. [33] Ben Dii
bènɛ: Ǹ n kyatee bɔbɔ, zaakɛ guu kɛ̀ ń zɛn kú adonamɛ. [34] Ma wɛ́ɛtãmma kɛ̀ wèe mɔɔ ma
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Igipitinɔnɛ è sãnsãn ma ń m̀bona mà, ben ma mɔ mà ń mì sí. Mé n zĩ Igipiti
sa. [35] Musa kɛ̀ aɔ̃ gìnɛ yã wà bè, dé bé à à kɛ̀ kí yãgɔ̃gɔ̃ri ũńnɛ pìn Luda yã ònɛ malaika kɛ̀
bɔ̀ à mɔ̀zi gyanto guu gãzĩ, à à zĩ̀ kína kɛ̀ eé ń gbarɛ ũ. [36] Àmbe à bɔ̀ńyo à yãbɔnsaɛnɔ kɔ̃n
dabuyãnɔ kɛ̀ Igipiti kɔ̃n Isia Tɛ̃aao kɔ̃n gbáa guuo wɛ̃̀ baplaa. [37] Musa pì bé à bè Isarailinɔnɛ,
Luda é ń gbɛ̃ke sɛ́ annabi ũ lán a bà. [38] Musa pì kú kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana pìnɔo gbáan, à kú
gwe kɔ̃n wa dezinɔ kɔ̃n malaika kɛ̀ yã ònɛ Sinai kpiii musuo. Àmbe à yã wɛ̃̀ndideenɔ sì à
kpáwa.

[39] Wa dezinɔɔ e à yã maro, ben aɔ̃ gìzi aɔ̃ laasuu ɛ̀ara à tà Igipiti. [40] Aɔ̃ bè Arunanɛ: Ǹ tãa
kenɔ kɛwe aɔ̃ dɔwe aɛ, zaakɛ Musa kɛ̀ wa bɔɛ Igipiti, wá dɔ̃ yã kɛ̀ à à lèro. [41] Gurɔ beeean aɔ̃
tãa pì lán zùswarenɛ bɔ̀rɔ bà, ben aɔ̃ saa òa aɔ̃ zĩbaa kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ ń zĩndanɛ pì yã musu.
[42] Ben Luda kpɛɛ lìńnɛ à tò aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ ludambɛ pɔ́nɔnɛ lán wà kɛ̃̀ annabinɔ takada guu nà
wà bè:
Isarailinɔ, èe kɛ mámbe a saa òma gbáan wɛ̃̀ baplaaro.
[43] Tãa Mɔlɛki bisa kutaan á sɛna
kɔ̃n sɔsɔnɛ tãa Rɛfã kɛ̀ a zɛo takao.
Dii kɛ̀ á pì a dɔnzi kɛ̀ńnɛnɔ yãnzin
mé tó wà táao Babilɔnu kãa kpa.
[44] Wa dezinɔ Luda bà kuunańyo kutaa vĩ gbáan. Luda à taka ɔ̀dɔa Musanɛ, ben wà kɛ̀ lán
Ludaa ònɛ nà. [45] Kutaa pì gɔ̃̀ Yɔsuanɛ kɔ̃n wa dezinɔ, ben aɔ̃ mɔ̀ wà bori pãnde kɛ̀ Luda
pɛ̀ńmańnɛnɔ bùsu sìńma. Kutaa pì kú gwe ai Dauda gurɔ. [46] Dauda pì nna kɔ̃n Ludao, ben
à wɛ́ɛ kɛ̀a lɛ à e à kpɛ́ bo Yakubu Ludanɛ. [47] Sulemanu bé à kpɛ́ pì bònɛ. [48] Mɔde Luda Musude
ègɔ̃ kú kpɛ́ kɛ̀ gbɛ̃nteenɔɔ bò guuro, lán annabi ò nà:
[49] Dii bè:
Musu nɛ́ ma kíblekitamɛ,
tɔɔtɛ nɛ́ ma tintimɛ.
Kpɛ́ kparee takan é bomɛɛ?
Mákpan ma pitakii kún?
[50] Mámbe ma pɔ́ píngi kɛ̀roo?
[51] Ludayãdarisainɔn a ũ! A nɔ̀sɛ wɛ̃naro! A swã gbãamɛ! Eègɔ̃ gii Luda Ninizi, eègɔ̃ kɛɛ lán
a dezinɔ bà. [52] Annabi kpareen a dezinɔ gì wɛ́ɛ tãazi? Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gĩakɛ wà Gbɛ̃ Maa mɔna
yã ò pìnɔ dɛ̀dɛ. Adee pìn a bɔ à kpɛɛ a à dɛ̀ sa. [53] A doka kɛ̀ malaikanɔ sùo sì, mɔde ée zĩi kɛ
à yãaro.

Sitivĩ papana gbɛ̀o

[54] Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà aɔ̃ pɔ fɛ̃̀zi, aɔ̃ swaa sòzi. [55] Ben Luda Nini dì Sitivĩa à wɛ́ɛ pɛ̀ ludambɛɛa,
ben à Luda gakui è kɔ̃n Yesuo zɛna à ɔplaazi. [56] Ben à bè: À ma! Ma ludambɛɛ è wɛ̃na,
Gbɛ̃ntee Nɛ́ zɛna Luda ɔplaazi. [57] Ben aɔ̃ ɔ tàta ń swãlɛ aɔ̃ wii gbãaa lɛ̀, ben aɔ̃ kùsia lɛdolɛ.
[58] Aɔ̃ à gàɛ wà bɔ̀o wɛ́tɛ kpɛɛ, ben aɔ̃ɔe à pápaa gbɛ̀o lɛ wà à dɛ. Aɔ̃ ń uta ìsinɔ bɔ̀ wà kàɛ

ɔ̀wazi kɛ̀ wè benɛ Solu saɛ. [59] Kɛ̀ aɔ̃ɔe Sitivĩ pápaa gbɛ̀o lɛ, à adua kɛ̀ à bè: Dii Yesu, ǹ ma
ninii sí. [60] Ben à kùɛ à wii gbãaa lɛ̀ à bè: Dii, ǹton ń durun kɛ̀kii daro. Yã beee ona gbɛran à
gà.

8

[1] Solu kú gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Sitivĩ dɛ̀nɔ kpɛɛ.

Solu wɛ́ɛtãmma mɔna Yesudeenɔnɛ

Zĩ beeean wà nà wɛ́ɛtãna sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔa maamaa. Zì̀rinɔ baasi, aɔ̃
fɑ̃̀akɔ̃a ń píngi Yudea kɔ̃n Samaria bùsunɔ guu. [2] Ludayãdari kenɔ Sitivĩ vì̀i aɔ̃ à gɛ̀ ɔ́ɔ dɔ̀ kɔ̃n
wii gbãaao. [3] Ben Solu aĩa kɛ̀ kɔ̃n sɔsi gbɛ̃nɔ kaatɛnao. Ègɔ̃ gɛ̃ɛ ua kɔ̃n uao àgɔ̃ gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n
nɔgbɛ̃nɔ kũkũu àgɔ̃ ń gáɛɛ à gá à ń ká kpɛ́siaan.

Baarunnakpana Samaria bùsun

[4] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɑ̃̀akɔ̃aanɔ gàa wà Yesu baaru kpà gu sãnda píngin. [5] Filipi gàa Samaria bùsu
wɛ́tɛ ken, ben à Mɛsaya waazi kɛ̀ńnɛ. [6] Kɛ̀ gbɛ̃nɔ Filipi yã mà, bensɔ̃ aɔ̃ dabuyã kɛ̀ à kɛ̀nɔ è,
aɔ̃ làakari dɔ̀ yã kɛ̀ èe ooa kɔ̃n nɔ̀sɛo do. [7] Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zĩnnɔ gòḿma kɔ̃n wii gbãaaonɔɔ
pari, bensɔ̃ gbɛ̃ kɔ̀ɔkũnanɔ kɔ̃n ɛrɛnɔ kɛ̀̀kɔ̃a pari. [8] Ben wà pɔnnaa kɛ̀ maamaa wɛ́tɛ pì guu.

[9] Gɔ̃gbɛ̃ kee kú gwe zaa zi wè benɛ Simɔ. Ègɔ̃ dabuyã kɛɛ à bɔ̀ Samariadeenɔ saɛ, ben à
a zĩnda dìɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛdee ũ. [10] Né féte gbɛ̃nsi píngi è làakari dɔ à yãa aɔ̃ be: Gbɛ̃ pì nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀
wè benɛ Luda Gbãabitadeemɛ. [11] Dabuyã kɛ̀ ègɔ̃ kɛɛ ń tɛ́ zaa gìkɛna ń kũ gbãa. [12] Mɔde kɛ̀ aɔ̃
kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia baaru kɛ̀ Filipi kpàńnɛ kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́o mà, aɔ̃ɔ sì, ben aɔ̃ batisi kɛ̀
gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi. [13] Baa Simɔ yã pì sì à batisi kɛ̀, ben à nà Filipia. Kɛ̀ à dabuyã
kɔ̃n gbãa yã bíta kɛ̀ Filipi e kɛɛnɔ è, yã pìnɔ bɔ̀ à saɛ.

[14] Kɛ̀ zì̀rinɔɔ mà zaa Yerusalɛmu Samariadeenɔ Luda yã sì, aɔ̃ Pita kɔ̃n Yohanao zì̀ḿma.
[15] Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, aɔ̃ adua kɛ̀ńnɛ lɛ aɔ̃ Luda Nini e yãnzi. [16] Wà ń batisi kɛ̀ yã kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o,
mɔde Luda Ninii e di aɔ̃ gbɛ̃̃kearo. [17] Kɛ̀ aɔ̃ ɔ kɛ̀ḿma, ben aɔ̃ Luda Nini è sa. [18] Kɛ̀ Simɔ è aɔ̃
Luda Nini è kɔ̃n zì̀rinɔ ɔnammanao, ben à mɔ̀ńnɛ ɔɔo [19] à bè: À ma gba gbãaa pì se, lɛ gbɛ̃
kɛ̀ ma ɔ kèa é Luda Nini e. [20] Ben Pita bènɛ: N ɔɔ kaatɛnyo, zaakɛ nɛ́ɛ daa né ludangbaa lú
kɔ̃n ɔɔomɛ. [21] N ɔɔ kú zĩi pì guuro, n baka kú à guuro, zaakɛ n nɔ̀sɛ maa Ludanɛro. [22] Ǹ kpɛɛ
li n yã zaaa pìnɛ ǹ adua kɛ Diia, ke eé sùu kɛnyo kɔ̃n n laasuu beee takao gwɛɛ? [23] Zaakɛ má
è kɛ̀ sɛwɛɛ kãsãa kú n guu, durun bà kànnɛ. [24] Ben Simɔ bè: À adua kɛmɛ Diia lɛ yã kɛ̀ á ò
ke tón ma lero yãnzi.

[25] Kɛ̀ Pita kɔ̃n Yohanao Dii sèeda kɛ̀ aɔ̃ à yã dàńnɛ, ben aɔ̃ èara aɔ̃ɔe taa Yerusalɛmu, aɔ̃ɔe
baaru nnaa kpaa Samaria lakutunɔ guu pari.

Filipi kɔ̃n Etiopia gbãade keo

[26] Dii malaika yã ò Filipinɛ à bè: Ǹ fɛɛ ǹ gá sɔɔmɛtɛ kpa. Ǹ zɛ́ kɛ̀ bɔ̀ Yerusalɛmu à gàa
Gaza sé, zɛ́ kɛ̀ bɔ̀ɛ gbáan. [27] Ben à dà zén. Etiopia gbɛ̃̃kee té zɛ́ pìn. Etiopia bùsu kína kɛ̀ dɛ
nɔgbɛ̃ ũu kɛ̀ wè benɛ Kandase bɛgwarimɛ, à auziki dãkparinɔ gbɛ̃nsimɛ. À mɔ̀ à dɔnzi kɛ̀
Yerusalɛmu, [28] ben à lìara èe taa vɛ̃ɛna a sɔ̃goro guu, èe annabi Isaya takada kyó kɛɛ. [29] Ben
Luda Nini bè Filipinɛ: Ǹ gá ǹ sɔ̃ sɔ̃goro kɛ̀kãazi. [30] Ben Filipi bàa lɛ̀ à gàa. À mà èe annabi
Isaya takada kyó kɛɛ, ben à à là à bè: Ń kyó kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ bɔkɔ̃tɛ dɔ̃ɔ́? [31] À wèàla à bè: Tó gbɛ̃̃kee
e à bɔkɔ̃tɛmɛro, mé fɔ̃ mà à dɔ̀rɔ dɔ̃ɔ́? Ben à Filipi sìsi à gɛ̀ à vɛ̀ɛ à saɛ. [32] Yã kɛ̀ èe à kyó kɛɛ
pìn yè:

Lán sãa kɛ̀ wèe gaa à kòto kpá bà,
lán sãnɛ bɔ̀rɔ kɛ̀ wèe à kã kɛ̃ɛ bà,
à yĩtɛ kpɛ̃ èe lɛ́ wɛ̃̃kɔ̃aro.
[33] Wà wí dàa,
wèe yãkpaɛ kɛo a zɛ́aro.
Dé bé eé fɔ̃ à à gurɔ gbɛ̃nɔ yã oo?
Zaakɛ wà à wɛ̀̃ndi bɔ̀ anduna guu.

34 Ben gɔ̃gbɛ̃ pì bè Filipinɛ: Ǹ omɛ, dé musun annabi yã beee ò sɔ̃ɔ? À zĩndan yɔ́ ke gbɛ̃
pãndemɛ? 35 Naana Luda yã pìa Filipi Yesu baaru nnaa kpànɛ. 36 Kɛ̀ aɔ̃ɔe gaa aɛ, aɔ̃ kà í kiia,
ben gɔ̃gbɛ̃ pì bè: Ǹ í gwa kɛ̀. Bɔ́ bé eé kpámɛ mà batisi kɛɛ? 37 Ben Filipi bènɛ: Tó n yã pì sì
kɔ̃n nɔ̀sɛo do, né fɔ̃. À wèàla à bè: Má sì kɛ̀ Yesu Kirisi né Luda Némɛ. 38 Ben à bè wà góro zɛ.
Ben aɔ̃ plaa ń píngi aɔ̃ pìta wà gɛ̃̀ ín. Ben à à batisi kɛ̀. 39 Kɛ̀ aɔ̃ bikũ̀ baa, ben Dii Nini Filipi
kpà guuzi, gɔ̃gbɛ̃ pì e à e dɔro, ben pɔnnaa guu à gɛ̃̀ zéla. 40 Filipi a zĩnda è zɛ Azotu, ben à
gàa à Yesu baaru nnaa kpà wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo ai à gàa à kào Sizarea.

9

Yesu bɔ à mɔna Soluzi
(Zĩr 22:6-16, 26:12-18)

1 Gurɔ beeea sɔ̃ Solu e pɔ́ bɔɔ a yĩn, èe yã pãsĩ oo Dii ìbanɔ dɛdɛna yã musu. À gàa sa'oriki
kiia, 2 à gbèkaa à takada kɛ̃ Damasiku aduakɛkpɛdeenɔnɛ à kpáawa, lɛ tó à zɛ́ pì deenɔ è
gwe, gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ ń píngi, eé ń kũkũ à suńyo Yerusalɛmu. 3 Kɛ̀ à dà zɛ́n, èe gaa à
kà kĩĩ kɔ̃n Damasikuo, ben kãndo gupuraa bɔ̀ ludambɛ à damala. 4 À bɔ̀ à lɛ̀ɛ, ben à kòto mà
à bènɛ: Solu, Solu, bɔ́ bé à tò nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãamaa? 5 Ben à bè: Dén n ũu, Dii? Ben à wèàla à bè:
Mámbe Yesu kɛ̀ nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãaa ũ. 6 Ǹ fɛɛ ǹ gɛ̃ wɛ́tɛ guu, weé onnɛ yã kɛ̀ né kɛ. 7 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe
gaa lɛdoonɔ gɔ̃̀ sã̀ii. Aɔ̃ kòto pì mà, mɔde aɔ̃ɔe gbɛ̃ke ero. 8 Kɛ̀ Solu fɛ̀ɛ, à a wɛ́ɛ wɛ̃̀, ben èe
guu ero. Ben wà à kũ̀ a ɔɔa wà gàao Damasiku. 9 À kɛ̀ gurɔ aagɔ̃ gu'ena sai, èe pɔ́ blero èe í
miro.

10 Yesude kee kú Damasiku kɛ̀ wè benɛ Anania. Dii yã ònɛ wɛ́ɛgupu'ena guu à bè: Anania.
Ben à wèàla à bè: Maɛ kɛ̀, Dii. 11 Ben Dii bènɛ: Ǹ fɛɛ ǹ da zɛ́ kɛ̀ wè be Súusun ai Yudasi bɛ ua
ǹ Taasu gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Solu gbeka. Èe adua kɛɛ gwe. 12 Wɛ́ɛgupu'ena guu à n e, n mɔ n ɔ
kɛ̀a lɛ à guu e. 13 Ben Anania bènɛ: Dii, má mà wà gbɛ̃ pì yã ò pari, lán à yã zaaa kɛ̀ n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔnɛ nà. 14 Sa'orikinɔ à gbà zɛ́ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe n sisii gura kɛ̀nɔ kũkũ. Beee
yãnzin à mɔ̀zi. 15 Ben Dii bènɛ: Ǹ gá, zaakɛ ma gbɛ̃ pì sɛ̀ à gá ma tɔ́ bɔ bori pãndenɔnɛ kɔ̃n
ń kínanɔ kɔ̃n Isarailinɔomɛ. 16 Lán eé wɛ́ɛtãmma e ma tɔ́ yãnzi nà mɛ́ ɔdɔanɛ. 17 Ben Anania
bɔ̀ à gàa à gɛ̃̀ ua pìn, à ɔ kɛ̀ Solua à bè: Solu ma gbɛ̃, Dii Yesu kɛ̀ bɔ̀ à mɔ̀nzi zɛ́n gurɔɔ kɛ̀
nɛ́ɛ mɔɔ kɛ̀, àmbe à ma zĩ lɛ ǹ guu e Luda Nini summa yãnzi. 18 Gwe gɔ̃ɔ pɔ́ bɔ̀ɛ à wɛ́ɛn lán
kpɔ̀tɛɛ bà aɔ̃ lɛ̀ɛ, ben à guu è. Ben à fɛ̀ɛ à batisi kɛ̀. 19 Kɛ̀ à pɔ́ blè, à gbãaa è.

*Solu waazikɛ*na zaa Damasiku

Solu gurɔplaa kɛ̀ kɔ̃n Damasiku Yesudeenɔ, 20 ben à nà Yesu yã waazikɛnaa gɔ̃ɔ Yudanɔ
aduakɛkpɛnɔ guu, à bè Yesu né Luda Némɛ. 21 Yã pì bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mànɔ saɛ aɔ̃ bè: Gbɛ̃ beee
bé èe gbɛ̃ pì sìsirinɔ ásaru kɛ Yerusalɛmuroo? Àmbe èe mɔ́ kɛ̀ à ń kũkũ à táńyo sa'orikinɔ
kiiaroo? 22 Solu sɔ̃ gbãaa ègɔ̃ kaara, ben à yã Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Damasikunɔ fù à ɔ̀dɔańnɛ kɛ̀
Yesu né Mɛsayamɛ.

23 Gurɔ plaaa gbɛra Yudanɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi aɔ̃ à dɛ, 24 ben à ń lɛ́kpakɔ̃sɔ̃naazii pì mà. Aɔ̃ɔe
wɛ́tɛ bĩĩilɛnɔ dãkpaa fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo lɛ wà à dɛ yãnzi. 25 Gwãavĩn Solu gbɛ̃nɔ à dà gbíin
wà à gbàrɛ kɔ̃n bào bàazi bɔna bĩĩ musu.

*Solu waazikɛ*na zaa Yerusalɛmu

26 Kɛ̀ à kà Yerusalɛmu, à wɛ̀tɛ à na Yesudeenɔa, ben aɔ̃ vĩa kɛ̀nɛ ń píngi, aɔ̃ɔe à Yesudekɛ
wɛ́ɛ síro. 27 Ben Banaba à sɛ̀ à gàao zĩ̀rinɔ kiia, à gbã̀ńnɛ lán Solu Dii è zɛ́n nà kɔ̃n yã kɛ̀
Dii òneo kɔ̃n lán à Yesu yã ò gupuraaa nà zaa Damasikuo. 28 Ben Solu gɛ̃̀ ń tɛ́ à lìgańyo
Yerusalɛmu à yã ò gbɛ̃nɔnɛ kɔ̃n Dii tɔ́o gupuraan. 29 Kɛ̀ à yã ò Yuda Girikiyãmarinɔnɛ à
lɛokpakɔ̃a kɛ̀ńyo, ben aɔ̃ɔe wɛtɛɛ wà à dɛ. 30 Kɛ̀ à gbɛ̃nɔɔ dɔ̃̀, aɔ̃ gàa wà zɛ̀nɛ Sizarea, ben à
tà Taasu.

31 Beee gbɛra sɔsi kɛ̀ kú Yudea kɔ̃n Galilio kɔ̃n Samaria bùsuo kuu aafia píngi. Aɔ̃ɔe gbãa
kũu wèe gaa aɛ vĩakɛna Diinɛ guu, aɔ̃ɔe kaara kɛ̀ Luda Nini ń làakari kpàɛńnɛ yãnzi.

*Ainɛ*a kɛ̃kɔ̃ana

32 Pita è lili o wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo píngi, ben à gàa Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Lidanɔ gwa. 33 À gɔ̃gbɛ̃
kɛ̀ wè benɛ Ainɛa è gwe, à kɔ̃̀ɔ kṹ kaɛna wɛ̃̀ sɔraagɔ̃. 34 Ben Pita bènɛ: Ainɛa, Yesu Kirisi n
kɛ̃kɔ̃a. Ǹ fɛɛ ǹ n pè koko. Ben à fɛ̀ɛ gɔ̃ɔ. 35 Lidadeenɔ kɔ̃n Sarɔnudeenɔ à è, ben aɔ̃ lìɛ wà aɛ
dɔ̀ Diia.

Tabita fɛɛna gaan

36 Nɔgbɛ̃ Yesude kee kú Yɔpa à tɔ́n Tabita, kɔ̃n Giriki yão sɔ̃ Dɔkasi. Tɔ́ pì bè zɔ̃. Yã maa
kɛna pèkɔ̃rɛa, bensɔ̃ à takaasideenɔ wɛ̃nda dɔ̃. 37 Gurɔ beeean à gyãa kɛ̀ à gà. Kɛ̀ wà à zú ò,
wà à sè wà dàɛ kpɛ́ musu guu. 38 Yɔpa sɔ̃ɔ zã̀ kɔ̃n Lidaoro. Kɛ̀ Yesudeenɔɔ mà Pita kú gwe,
aɔ̃ ń gɔ̃ɔn plaaanɔ zĩ̀a aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a wà bè: Ǹ mɔ́ wa kiia kpakpaa. 39 Ben Pita fɛ̀ɛ à gàańyo. Kɛ̀
à kà, wà dìdio kpɛ́ pì musu. Ben gyaanɔnɔ sɔ̃̀zi ń píngi kɔ̃n ɔ́ɔ dɔɔo, aɔ̃ uta kɔ̃n pɔ́kãsãa kɛ̀
Tabita kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ à kpɛ́ kúńyonɔ ɔ̀dɔanɛ. 40 Pita pèḿma à ń bɔ́ɛ bàazi. À kùɛ à adua kɛ̀, ben
à aɛ dɔ̀ gɛ̀ pìa à bè: Tabita, ǹ fɛɛ. Kɛ̀ à wɛ́ɛ wɛ̃̀, à Pita è, ben à fɛ̀ɛ à vɛ̃̀ɛ. 41 Pita à kṹ a ɔɔa à à
fɛ̀ɛ à à zɛ̀. Ben à Luda gbɛ̃ pìnɔ sìsi kɔ̃n gyaanɔnɔ, ben à à kpàḿma bɛ̃ɛ. 42 Yã pì dà Yɔpala
píngi, ben wà Dii náanɛ kɛ̀ gwe pari. 43 Pita gurɔplaa kɛ̀ gwe zaa Simɔ Ãa bɛ.

10

Pita kɔ̃n Kɔnɛliuo

1 Gbɛ̃̀kee kú Sizarea à tɔ́n Kɔnɛliu. Àmbe soza gãli kɛ̀ wè be Itali gãli gbɛ̃nsi ũ. 2 Gbɛ̃ pì
nɛ́ ludayãdarimɛ, ègɔ̃ Luda vĩa vĩ, àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi. È gba da maamaa, bensɔ̃ ègɔ̃
adua kɛɛ gɛ̃̀n baaagɔ̃. 3 Zĩkea fãantɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃ à Luda malaika è tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ wɛ́ɛgupu guu, à gɛ̃̀ a
bɛ à bènɛ: Kɔnɛliu. 4 Ben Kɔnɛliu wɛ́ɛ bìia kɔ̃n vĩao, ben à bè: Bɔ́mɛɛ, Dii? À wèàla à bè: N
aduakɛna kɔ̃n n gbadana gbɛ̃nɔnɛo kà Luda kiia, ben à sì. 5 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ̃ Yɔpa sa, lɛ aɔ̃ Simɔ
kɛ̀ wè benɛ Pita sísi. 6 À pìta gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Simɔ Ãa bɛ. À bɛɛ kú ísia léa. 7 Kɛ̀ malaika pì tà,
Kɔnɛliu a zĩ̃kɛri gɔ̃ɔn plaa kenɔ sìsi kɔ̃n soza ludayãdari kɛ̀ nazio. 8 Kɛ̀ à yã pì tɔ̃kɛ̃̀ńnɛ píngi,
ben à ń zĩ̃ Yɔpa.

9 Kɛ̀ guu dɔ̀, ben aɔ̃ dà zɛ́n aɔ̃ kà kĩi kɔ̃n wɛ́tɛ pìo. Gurɔ beeea kɛ̀ ɔfãntɛ̃ kà mìdangura,
Pita dì kpɛ́ musu lɛ à adua kɛ. 10 Nɔaa e a dɛɛ à yezi à pɔ́ ble, ben gurɔɔ kɛ̀ wèe pɔ́blee kɛɛ
à wɛ́ɛgupu è. 11 À ludambɛɛ è wɛ̃̀kɔ̃ana, pɔ́kee e pitaa lán bisa bíta bà. Bà dɔdɔna a gɛ̃̀tɛ̃ɛ
mèn siigɔ̃ɔnɔa píngi, èe suu gĩ̃zĩ̃. 12 Pɔ́ bori píngi kú à guu, nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n
bãanɔ. 13 Ben wà bènɛ: Pita, ǹ fɛɛ ǹ dɛ ǹ só. 14 Ben Pita bè: Agya Dii. Mɛ́ɛ tɛ̃̀ pɔ́ ke pɔ́ gbãsĩ
ble zikiro. 15 Ben à kòto pì mà à gɛ̃̀n plaadeeo dɔ wà bè: Pɔ́ kɛ̀ Luda bè à zɛ̃na, ǹton à tɛ̃̀ boro.
16 À kɛ̀ lɛ gɛ̃̀n aagɔ̃, ben kãndo wà pɔ́ pì gà wà tào ludambɛ.

17 Pita e bídi kɛɛ wɛ́ɛgupu kɛ̀ à è pìa, ben Kɔnɛliu zĩ̀ri kɛ̀ aɔ̃ Simɔ bɛɛ gbèkanɔ kà gɔ̃ɔ, aɔ̃ɔ
zɛna gãnulɛa. 18 Aɔ̃ lɛ́ zù wà gbèka tó gwen Simɔ kɛ̀ wè benɛ Pita pìtan. 19 Ai tia Pita e laasuu
lɛɛ wɛ́ɛgupu kɛ̀ à èa, ben Luda Nini bènɛ: Gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔnɔɔ e n gbekaa. 20 Ǹ pita ǹ gáńyo seka
sai, zaakɛ mámbe ma ń zĩ̃mma. 21 Ben Pita pìta à gàa gbɛ̃ pìnɔ kiia à bè: Mámbe gbɛ̃ kɛ̀ ée
gbekaa ũ. Bɔ́yãnzin a mɔ kɛ̀zi? 22 Aɔ̃ bè: Sozanɔ gbɛ̃nsi Kɔnɛliu bé à wa zĩ. Gbɛ̃ maaamɛ, à
Luda vĩa vĩ. Yudanɔ píngi è à tɔ́ nnaa sí. Luda malaika bènɛ à n sísi ǹ mɔ́ a bɛ lɛ à n yã ma.
23 Ben Pita gɛ̃̀ńyo ua à ń yàari kɛ̀.

Kɛ̀ guu dɔ̀, à fɛ̀ɛ à dàńyo zɛ́n. Yɔpa Yesude kenɔ gàao lɛdo. 24 À gurɔ aagɔ̃deen aɔ̃ kà
Sizarea. Kɔnɛliu a danɛnɔ kɔ̃n a gbɛ̃nna fɛ̃̀fɛ̃nɔ kàkɔ̃a èe ń dãa. 25 Kɛ̀ Pita gɛ̃̀ ua, ben Kɔnɛliu
gàa à dààlɛ à kùɛ à aɛzĩ̃. 26 Ben Pita à fɛ̀ɛ à bè: Ǹ fɛɛ ǹ zɛ. Gbɛ̃nteen ma ũ se. 27 Ɛ̀e yã ooo
ai aɔ̃ gàa wà gɛ̃̀o kpɛ́n, ben à gbɛ̃nɔ lè kakɔ̃ana gwe paripari. 28 À bèńnɛ: Á dɔ̃ kɛ̀ Yudanɔ
zɛ́ vĩ aɔ̃ yãkɔ̃tɛ kɔ̃n bori pãndeo ai aɔ̃ gɛ̃ ń uaro. Mɔde Ludaa ɔ̀dɔamɛ màton gbɛ̃ke gbãsĩ
gwa ke mà à tɛ̃̀ boro. 29 Beee yãnzi kɛ̀ wà ma sisi, ma mɔ seka sai. Má yezi mà yã kɛ̀ a ma
sisia ma sa. 30 Ben Kɔnɛliu bè: À gurɔ siigɔ̃deen yè, kɛ̀ mɛ́ɛ adua kɛɛ ma bɛ ɔfãntɛ̃ mɔ̀ aagɔ̃
mɔndaa'i. Ben kãndo ma gbɛ̃ke è zɛna ma aɛ à pɔ́kãsãa kɛ̀ èe té kɛɛ dana 31 à bè: Kɔnɛliu,
Luda n aduakɛna sì, n gbadana kànɛ. 32 Ǹ gbɛ̃nɔ zĩ̃ Yɔpa Simɔ kɛ̀ wè benɛ Pita sísi. À pìta

Simɔ Ãa bɛ zaa ísia lɛ́a. [33] Ben ma gbɛ̃nɔ zì̀mma gɔ̃ɔ. Lán n mɔ nà à kɛ̀ maa. Tia sa wa píngi
wá kú kɛ̀ Luda dɔ̃na guu, lɛ wà yã̀ kɛ̀ Dii òɔ̀nnɛ ɔ̀ owee ma yãnzi.

Pita yã'onaa

[34] Pita nà yã'onaa à bè: Má sì yãpura sa kɛ̀ Luda è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro. [35] Bori sãnda píngi
té gbɛ̃ kɛ̀ èe vĩa kɛɛnɛ, bensɔ̃ è yã maaa kɛɛ, adee yã bé è kánɛ. [36] Ń lɛ́kpãsã kɛ̀ Ludaa
kɛ̀ Isarailinɔnɛ dɔ̃, à kɛnaao nna Yesu Kirisi gãzĩ baaru nnaa kpàńnɛ. Àmbe bori sãnda
píngi Dii ũ. [37] Á yã̀ kɛ̀ kɛ̀ Yudea gu sãnda píngi dɔ̃, lán à nàa nà zaa Galili Yaaya waazikɛna
batisikɛna yã̀ musu gbɛra. [38] Á dɔ̃ lán Luda a Ninii pìsi Yesu Nazarɛtia nà, ben à kú kɔ̃n
gbãaao à gàa wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo, à yã̀ maaa kɛ̀ńnɛ à gbɛ̃ kɛ̀ Ibilisi ń gã̀sã fĩ̀ńnɛ ń kpɛɛnɔ kɛ̃̀kɔ̃a,
zaakɛ Ludaa kúo. [39] Wámbe yã̀ kɛ̀ kɛ̀ Yudea bùsun kɔ̃n Yerusalɛmuo píngi sèedadeenɔ ũ.
Wà à lògo lía wà à dɛ̀, [40] ben Luda à fɛ̃ɛ bɔna gaan à gurɔ aagɔ̃dee zĩ à tò à a zĩnda ɔ̀dɔawe.
[41] Ɛ̀e kɛ gbɛ̃ sãnda píngi bé à à èro, sé wamɔwa kɛ̀ Luda gĩakɛ à wa sɛ à sèedadee ũunɔ. À
fɛɛna gaan gbɛra wa pɔ́ blè wa í mìo. [42] Ben à dìɛwe wà waazi kɛ gbɛ̃nɔnɛ wà ońnɛ kɛ̀ ambe
gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ kɔ̃n gèwãadeenɔ píngi yã̀kpaɛkɛri ũ. [43] Annabinɔ píngi à yã̀ ò aɔ̃
bè gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à náanɛ kɛ̀nɔ durunnɔ é kɛ̃ńma à tɔ́ gãzĩ.

*Luda Nini pitana bori pãndenɔ*a

[44] Gurɔɔ kɛ̀ Pita kpɛ́ èe yã̀ pì oońnɛ, Luda Nini pìta gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe yã̀ pì maanɔa ń píngi. [45] Yã̀
pì bɔ̀ Yuda Yesudee kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ kɔ̃n Pitaonɔ saɛ, kɛ̀ baa bori pãndenɔn Luda a Ninii pìsiḿma
gbaa ũ yãnzi. [46] Zaakɛ aɔ̃ɔ mà aɔ̃ɔe yã̀ke borii oo aɔ̃ɔe Luda yã̀bɔnsaɛ kɛnanɔ oo. Ben Pita
bè: [47] Gbɛ̃ pìnɔ Luda Nini è lán wa bà. Dé bé é fɔ̃ à gíńnɛ ń batisikɛnazi? [48] Ben à bè wà batisi
kɛ́ńnɛ kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́o. Ben aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a à gurɔplaa kɛ́ńyo.

11

Pita bori pãndenɔ yã̀ gbãna Yuda Yesudeenɔnɛ

[1] Zì̀rinɔ kɔ̃n Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yudeanɔɔ mà lán bori pãndenɔ Luda yã̀ sì nà se. [2] Kɛ̀ Pita
sù Yerusalɛmu, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n bã̀ngukɛyãonɔ à taari è [3] aɔ̃ bè: N gɛ̃ gɛfɔɔdeenɔ bɛ n pɔ́
blèńyo. [4] Ben Pita fɛ̃ɛ èe yã̀ pì bɔkɔ̃tɛɛńnɛ zɛ́azɛa à bè: [5] Má kú Yɔpamɛ, mɛ́ɛ adua kɛɛ, ben
ma wɛ́ɛgupu è. Ma pɔ́ke è lán bisa bíta bà, bà dɔdɔna à gɛ̃tɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔnɔa, à bɔ̀ ludambɛ
èe pitaa ma kiia. [6] Ma wɛ́ɛ pɛ̀a tíii, ma nɔ̀bɔnɔ è à guu, sɛ̀̃tɛpɔnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n
bãanɔ. [7] Ben ma kòto mà wà bèmɛ: Pita, ɔ̀ fɛɛ ɔ̀ dɛ ɔ̀ só. [8] Ben ma bè, agya Dii, tɛ̃̀ pɔ́ kesɔ̃ pɔ́
gbãsĩ kee e gɛ̃ ma lén zikiro. [9] Kòto pì bɔna ludambɛ gɛ̃̀n plaadee bè dɔ, pɔ́ kɛ̀ Ludaa kɛ̀kɛ à
gɔ̃̀ wásawasa, màton à tɛ̃̀ boro. [10] À kɛ̀ lɛ gɛ̃̀n aagɔ̃, ben wà ɛ̀ara wà gà píngi wà tào ludambɛ.
[11] Gurɔ beee zakan gɔ̃ɔn aagɔ̃ kɛ̀ wà ń zĩma bɔna Sizareanɔ mɔ̀ ua kɛ̀ má kún. [12] Ben Luda
Nini bèmɛ mà gáńyo seka sai. Wa gbɛ̃ gɔ̃ɔn swɛɛdoo kɛ̀kiinɔ gàamao lɛdo se, ben wa gɛ̃
gbɛ̃ kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔ zì̀maa bɛ. [13] Ben à òwe lán a malaika è nà, à bɔ̀ à mɔ̀azi a kpɛ́n à òare à
gbɛ̃ zĩ Yɔpa à ma sísi, [14] lɛ mà yã̀ kɛ̀ eé a mì sí oare, api kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi. [15] Kɛ̀ ma na
yã̀'onaa, Luda Nini pìtaḿma lán à pìtawa káaku nà. [16] Ben yã̀ kɛ̀ Dii ò kɛ̀ dɔ̀magu kɛ̀ à bè,
Yaaya gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀ kɔ̃n ío, api sɔ̃ é wa batisi kɛ kɔ̃n Luda Ninio. [17] Kɛ̀ Luda gba dɔ̃nkɔ̃
kɛ̀ńnɛ kɔ̃n wamɔwa kɛ̀ wa Dii Yesu Kirisi náanɛ kɛ̀nɔ, dén ma ũ mà fɔ̃ mà gí Ludanɛ? [18] Kɛ̀
aɔ̃ yã̀ pì mà, aɔ̃ɔe yã̀ke o dɔro, ben aɔ̃ Luda tɔ́ bɔ̀ wà bè: Wá è Luda ɛ̀ara à bori pãndenɔ gbà
zɛ́ dɔ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e.

*Antiɔ*kudeenɔ zɛna kɔ̃n Yesuo

[19] Wɛ́ɛtãmmana kɛ̀ fɛ̃ɛ Sitivĩ gaa gbɛra bé à tò gbɛ̃nɔ fã̀akɔ̃a wà tà Fenisia bùsun kɔ̃n Sipiru
bùsuo kɔ̃n Antiɔkuo, aɔ̃ɔe Luda yã̀ oo Yudanɔnɛ ńtɛ̃ɛ. [20] Mɔde aɔ̃ gbɛ̃ kenɔ né Sipiru bùsu
kɔ̃n Sirɛni bùsuo gbɛ̃nɔnɛ, ben aɔ̃ gàa Antiɔku aɔ̃ɔe yã̀ oo bori pãndenɔnɛ se dɔ, aɔ̃ɔe Dii
Yesu baaru nnaa kpaaḿnɛ. [21] Dii e ɔ daaḿma, ben gbɛ̃nɔ yã̀ pì sì pari aɔ̃ aɛ dɔ̀ Diia.

[22] Ben yã̀ pì baaru kà Yerusalɛmu sɔsi gbɛ̃nɔ kiia, ben aɔ̃ Banaba zì̀ Antiɔku. [23] Kɛ̀ à kà gwe,
à è lán Luda aubarika kɛ̀ńnɛ nà, ben à pɔɔ kɛ̀ nna. À lɛ́ dàḿma ń píngi aɔ̃ zɛ kɔ̃n Diio kɔ̃n
nɔ̀sɛo do. [24] Banaba né gbɛ̃ maaamɛ, Luda Nini kɔ̃n ludanaanɛkɛnao pɛ̀kɔ̃rɛa, ben wà kàara

Dii gbɛ̃nɔ guu pari. [25] Ben Banaba gàa Taasu lɛ à Solu wɛtɛ. [26] Kɛ̀ à à è, ben à sùo Antiɔku.
Aɔ̃ègɔ̃ kaakɔ̃a kɔ̃n sɔsi gbɛ̃nɔ paripari aɔ̃gɔ̃ yã daaŋ́nɛ ai wɛ̃̀ do papana. Antiɔku gwen wà
Yesu ìbanɔ sìsin Yesudeenɔ ũ káaku.
[27] Gurɔ beeean annabinɔ bɔ̀ Yerusalɛmu aɔ̃ mɔ̀ Antiɔku. [28] Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Agabu fɛ̃ɛ à
zɛ̀ à gĩakɛ à dekaa bíta kɛ̀ eé ká anduna guu píngi yã òŋ́nɛ kɔ̃n Luda Nini gbãaao. Kalaudiu
kíblena gurɔn dekaa pì kà. [29] Ben Yesudeenɔ zɛ̀o wà ŋ́ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yudeanɔ kámasa kɛ lán
baade gbãaa kà nà wà kpãsãŋ́nɛ. [30] Ben aɔ̃ɔ kɛ̀ lɛ aɔ̃ Banaba kɔ̃n Soluo zĩ̀o aɔ̃ kpá ŋ́ gbɛ̃nsinɔa.

12

*Yemisi dɛ*na kɔ̃n Pita dana kpésiaan-o

[1] Gurɔ beeean kí Hɛrɔdu ɔ pɛ̀ɛ Yesude kenɔa pãsĩpãsĩ. [2] À Yohana vĩ̀i Yemisi dɛ̀ kɔ̃n
fɛ̃ɛdaao. [3] Kɛ̀ à è yã beee kɛ̀ Yudanɔnɛ nna, ben à ɛ̀ara à Pita kũ̀ dɔ. À beee kɛ̀ Burɛdi
Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gĩmɛ. [4] Kɛ̀ à Pita kũ̀, à à dà kpésiaan à à nà sozanɔnɛ ŋ́ ɔzĩ aɔ̃ à dãkpa. Soza
pìnɔ gãli doo né gɔ̃ɔn siisiigɔ̃mɛ lɛo siigɔ̃. À dìɛ à yãkpaɛ kɛo gbɛ̃nɔ wáa Banla zĩbaa gbɛra.
[5] Ben wà Pita kũna kpésiaan, mɔde sɔsi gbɛ̃nɔɔ e adua kɛɛnɛ zɛna sai.

*Pita b*ɔna kpésiaan

[6] Zĩ kɛ̀ tó guu dɔ̀ kɛ̀ Hɛrɔdu é bɔo, zĩ beeea gwãavĩn Pita e ii oo soza gɔ̃ɔn plaaanɔ dagura
yina kɔ̃n mɔ̀kyakooo mèn plaa, bensɔ̃ gɔ̃ɔn plaaanɔɔ kú kpɛɛlɛa aɔ̃ɔe kpɛ́ pì dãkpaa. [7] Kãndo
gɔ̃ɔ Dii malaika gɛ̃̀ gwe, ben kpɛ́ pì pù. À Pita lɛ̀ a gbɛ̃̀ntɛ̃a à à vù à bè: Ǹ fɛɛ kpakpaa. Ben
mɔ̀kyakoo pìnɔ bɔ̀ɛ à ɔɔa. [8] Ben malaika pì bènɛ: Ǹ n uta da ǹ n kyatee kpá. Pita kɛ̀ lɛ, ben
malaika pì bè: Ǹ n uta kakɔ̃a ǹ kũ ǹ tɛ́mazi. [9] Ben Pita bɔ̀ à tɛ̀zi. Ɛ̀e yã kɛ̀ malaika e kɛɛnɛ
dɔ̃ yãpuraa ũro, èe daa nanaan ée oo. [10] Aɔ̃ gɛ̃̀tɛ gudãkpari káakula kɔ̃n à plaadeeo, ben aɔ̃
kà bĩilɛa. Bĩilɛ pì gbà né mɔ̀mɛ, ben à wɛ̃̀ŋ́nɛ kɔ̃n a zĩndao. Aɔ̃ bɔ̀ɛ aɔ̃ɔe gɛ̃ɛ wɛ́tɛn, ben gwe
gɔ̃ɔ malaika pì Pita tò zɛ́daa guu. [11] Kɛ̀ Pita wɛ́ɛ kɛ̃̀kɔ̃a à bè: Má dɔ̃ sãnsãn sa kɛ̀ Dii a malaika
zĩ̀, lɛ à ma bɔ Hɛrɔdu ɔzĩ kɔ̃n yã kɛ̀ Yudanɔ wɛ́ɛ dɔzi wà kɛmɛɛo píngi.
[12] Kɛ̀ à làakari sù, à gàa Yohana kɛ̀ wè benɛ dɔ Maaku da Mariama bɛ. Wà kakɔ̃ana gwe
pari wèe adua kɛɛ. [13] Kɛ̀ à gãnu gbà lɛ̀, ben nɔgbɛ̃ zĩkɛri kɛ̀ wè benɛ Roda gàa gwa. [14] Kɛ̀ à
Pita kòto dɔ̃̀, pɔnnaa guu èe zɛ́ wɛ̃ro, à bàa lɛ̀ à ɛ̀ara à gàa à bèŋ́nɛ Pita zɛ kpɛɛlɛa. [15] Wà
bènɛ: Ĩa e kaamman yɔ́? Ben à zɛ̀o kɛ̀ yãpuramɛ. Ben wà bè: À malaikamɛ. [16] Pita kpɛ́ èe
gbà lɛɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ wɛ̃̀, aɔ̃ à è, ben yã pì bɔ̀ ŋ́ saɛ. [17] Ben à ɔ kɛ̀ŋ́nɛ yáku aɔ̃ yĩtɛ, ben à tɔ̃̀kɛ̃ŋ́nɛ
lán Dii a bɔ kpésiaan nà. Ben à bè: À gá à o Yemisinɛ kɔ̃n wa gbɛ̃ kpaaanɔ. Ben à bɔ̀ à gàa
gu pãndea dɔ.
[18] Kɛ̀ guu dɔ̀, zɔka gbãaa gɛ̃̀ sozanɔ dagura aɔ̃ɔe kɔ̃ lalaa: Bɔ́ bé à Pita lè? [19] Hɛrɔdu bè wà
à wɛtɛ. Kɛ̀ wèe à ero, ben à yã làla gudãkpari pìnɔa, ben à bè wà ŋ́ dɛdɛ.

*H*ɛrɔdu gana

Beee gbɛra Hɛrɔdu bɔ̀ Yudea à gàa à gurɔplaa kɛ̀ Sizarea. [20] À pɔ fɛ̃̀ Tayadeenɔ kɔ̃n
Sidɔ̃deenɔzi maamaa, ben gbɛ̃ beeenɔ lɛdolɛ kɛ̀ aɔ̃ mɔ̀ à gwa lɛdo. Aɔ̃ gàa kína pì bɛgwari
Blasatu kiia. Kɛ̀ Blasatu ŋ́ yãzɛ è, aɔ̃ gàa lɛdolɛ kɛ kɔ̃n Hɛrɔduo, zaakɛ aɔ̃ bùsu pɔ́blee è bɔ
à bùsummɛ.
[21] Kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ wà dìɛ kà, Hɛrɔdu a kíble'utanɔ dà à gàa à vɛ̃̀ɛ a tintia, ben à yã ò gbɛ̃nɔnɛ.
[22] Gbɛ̃nɔ wii lɛ̀ wà bè: Luda ke bé èe yã oo, èe kɛ gbɛ̃nteenlo. [23] Gwe gɔ̃ɔ Dii malaika à lɛ̀ à à
nɛ̀, kɛ̀ èe bítakɛɛ dɔ̃ Ludanɛro yãnzi, ben à mɛ̀ kɔ̀kɔ kà à gà.
[24] Luda yã gɔ̃̀ dagula èe kaara. [25] Banaba kɔ̃n Soluo sɔ̃, kɛ̀ aɔ̃ ŋ́ kámasa yã kɛ̀kɛ wà yã̀a, aɔ̃
bɔ̀ Yerusalɛmu aɔ̃ Yohana kɛ̀ wè benɛ Maaku sɛ̀ wà tào.

13

*Banaba k*ɔ̃n Soluo zĩna

[1] Annabinɔ kɔ̃n yãdannɛrinɔɔ kú Antiɔku sɔsi gbɛ̃nɔ tɛ́, aɔ̃ tɔ́n Banaba kɔ̃n Simɛɔ kɛ̀ wè
benɛ Báasiaao kɔ̃n Sirɛni bùsu gbɛ̃ Lusiuo kɔ̃n Manaɛ kɛ̀ né blè kɔ̃n kí Hɛrɔduo lɛdooo kɔ̃n

Soluo. [2] Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe dɔnzi kɛɛ Diinɛ kɔ̃n léyinao, Luda Nini bè: À Banaba kɔ̃n Soluo diɛ
ńdona zĩi kɛ̀ ma ń séa yãnzi. [3] Kɛ̀ aɔ̃ lé yì aɔ̃ adua kɛ̀, ben aɔ̃ ɔ dìdiḿma aɔ̃ ń gbáɛ, aɔ̃ dà zén.

Kuuna Sipiru bùsun

[4] Kɛ̀ Luda Nini Banaba kɔ̃n Soluo zĩ̀ lɛ, aɔ̃ gàa Sɛlusia. Zaa gwe aɔ̃ gɛ̃̀ góro'itɛn aɔ̃ gàa
Sipiru bùsun. [5] Kɛ̀ aɔ̃ kà Salami, aɔ̃ Luda yã waazi kɛ̀ Yudanɔ aduakɛkpɛnɔ guu. Yohana
Maaku kúńyo dɔnlɛri ũ. [6] Aɔ̃ bɔ̀ɛ luan pìn ai Pafɔ, ben aɔ̃ kpàkɔ̃a kɔ̃n Yuda dabukɛri kɛ̀ dɛ
annabi ɛgɛɛ ũuo gwe. À tɔ́n Yesunɛ. [7] Ègɔ̃ kú kɔ̃n bùsu pì gbɛ̃̃nsi Sɛgiu Pɔluo. Gbɛ̃̃nsi pì
né ɔ̃ndɔ̃rimɛ, ben à Banaba kɔ̃n Soluo sìsi kɛ̀ à yezi à Luda yã ma yãnzi. [8] Dabukɛri pì tɔ́n
Ɛlima kɔ̃n Giriki yão. À íbɛtɛ kpàńyo, èe wɛtɛɛ à gbɛ̃̃nsi pì swã gbãgbã lɛ àton Yesu náanɛ
kɛro yãnzi. [9] Ben Solu kɛ̀ wè be dɔ Pɔlu, Luda Nini dìa, ben a wɛ́ɛ pɛ̀ Ɛlimaa à bè: [10] Ibilisi
nɛ́nɔ doken n ũ! Maa píngi kpaaside! Gbɛ̃̃ntee kɛ̀ yã zaa píngi pɛ̀kɔ̃rɛa! Wɛ́ɛzɛ̃̃ri pãsĩ! Né
Dii zɛ́ súusu liɛna kpɛɛgãnda tóroo? [11] Tia sa Dii é ɔ kúɛmma lɛ ɲ vĩa kũ. Né gurɔplaa kɛ
ɔfãntɛ̃'esai. Gwe gɔ̃ɔ Ɛlima wɛ́ɛ gɔ̃̀ dãadãa, gusiaa kùɛa. Ben èe ɔ máɛmaɛɛ à gbɛ̃ wɛtɛ à a ɔ
kũ. [12] Kɛ̀ gbɛ̃̃nsi pì yã kɛ̀ kɛ̀ pì è, à Dii náanɛ kɛ̀, zaakɛ Dii yã kɛ̀ Pɔlu dànɛ à kũ̀ gbãa.

Kuuna Antiɔku kɛ̀ kú Pisidia bùsun

[13] Ben Pɔlu gɛ̃̀ góro'itɛn kɔ̃n a gbɛ̃̃nɔ aɔ̃ bɔ̀ Pafɔ wà gàa Pɛga, Pamfilia bùsun. Gwen Yohana
Maaku ń tón à ɛ̀ara à tà Yerusalɛmu. [14] Bɔna Pɛga aɔ̃ gàa Antiɔku kɛ̀ kú Pisidia bùsun.
Kámmabogurɔɔ zĩ aɔ̃ gàa wà vɛ̃̀ɛ aduakɛkpɛn. [15] Doka kɔ̃n annabinɔ takadanɔ kyókɛna gbɛra
aduakɛkpɛ gbɛ̃̃nsinɔ gbɛ̃ zĩ̀ à bèńnɛ: Gbɛ̃̃nɔ, tó á kaarana yãke vĩ à o gbɛ̃̃nɔnɛ, à o. [16] Ben
Pɔlu fɛ̀ɛ à ɔ zùńnɛ à bè: Isarailinɔ kɔ̃n bori pãnde dɔnzirinɔ, à ma yã ma. [17] Isarailinɔ Luda
wa dezinɔ sɛ̀, ben à ń borii kàara kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Igipiti bùsun. Ben à bɔ̀ńyo gwe kɔ̃n a gbãa bítao.
[18] À ń gwa gbáan lán wɛ̃̀ baplaaa bà. [19] À gbãaa blè Kanaa bùsu bori mèn swɛɛplaaanɔa,
ben à ń bùsu pì kpàḿma. [20] À píngi kà wɛ̃̀ wàa plaa kpɛ́ baplaa akuri taka. Beee gbɛra à
yãgɔ̃gɔ̃rinɔ dìɛńnɛ ai à gàa pɛ́ annabi Samuɛlia. [21] Kɛ̀ aɔ̃ kína gbèka, ben Luda Kisi nɛ́ Solu,
Bɛyãmi borii dìɛńnɛ. À kpata blè wɛ̃̀ baplaa, [22] ben Luda à bɔ̀ kpatan à Dauda kà à gɛ̃ɛ ũ.
Luda Dauda yã ò à bè á è Yɛsɛ né Dauda pɔɔ kɛ̀are, eé a pɔyezi píngi yã kɛmɛ. [23] À borii guu
à Yesu bɔ̀n Isarailinɔnɛ Mìsiri ũ lán à à lɛ́ gbɛ̃̀ nà. [24] Ai Yesu pì gɔ̃ gá mɔ́ Yaaya gĩakɛ à waazi
kɛ̀ Isarailinɔnɛ ń píngi, à òńnɛ aɔ̃ ń nɔ̀sɛ liɛ aɔ̃ batisi kɛ. [25] Kɛ̀ Yaaya zĩi kà yãana à bè: Dén
ée daa má dɛ a ũu? Gbɛ̃ kɛ̀ á wɛ́ɛ dɔzin ma ũro. À ma! Adee e mɔɔ ma gbɛra, mɛ́ɛ ká mà à
kyatee bɔbɔnɛro.

[26] Ma gbɛ̃̃nɔ, Ibraĩ boriinɔ kɔ̃n bori pãnde dɔnzirinɔ, wapinɔn Luda mìsina yã kɛ̀kii
kpɛ̀̀sãwe. [27] Yerusalɛmudeenɔ kɔ̃n ń gbãadeenɔɔ e Yesu dɔ̃ro, aɔ̃ɔe annabinɔ takada kɛ̀ wègɔ̃
à kyó kɛɛ kámmabogurɔɔ zĩ píngi zɛ́ dɔ̃ro, ben aɔ̃ɔ tò annabi pìnɔ yã pàpa aɔ̃ yã vɛ̃̀ɛa. [28] Aɔ̃ɔe
yãke ea kɛ̀ à kà wà à dɛro, ben aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀ Pilatia wà à dɛ. [29] Kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ à yã musu kɛ̀
píngi, wà à pìta lía wà à dàɛ mirawɛɛn. [30] Mɔde Luda à fɛ̀ɛ bɔna gaan. [31] Gurɔ pariinɔ guu à bɔ̀
à mɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Galili aɔ̃ gàao Yerusalɛmunɔzi. Aɔ̃mbe à sèedadeenɔ ũ gbɛ̃̃nɔnɛ. [32] Wapinɔ
sɔ̃, wa mɔ à baaru nnaa kpáare. Lán Luda lɛ́ gbɛ̃̀ wa dezinɔnɛ nà [33] à kɛ̀ wamɔwa kɛ̀ wá dɛ aɔ̃
borii ũunɔnɛ, à Yesu fɛ̀ɛ lán wà ò Saamu plaadee guu nà. Luda bè:
Ma nɛ́n n ũ,
gbã̀an ma n i.
[34] Èe yai kũro, mɔde Luda à fɛ̀ɛ bɔna gaan lán Ludaa ò nà yã à bè:
Mɛ́ kúadona aubarika kɛare yãpura
lán má ò Daudanɛ nà.
[35] Ben wà ò gukea dɔ wà bè:
Né we n gbɛ̃ kɛ̀ kú adona yai kũro.
[36] Dauda sɔ̃ Luda pɔyezi kɛ̀ a gurɔɔa, à gà wà à mira kpàkɔ̃zi kɔ̃n à dezinɔ pɔ́o, ben à yai kũ̀.
[37] Gbɛ̃ kɛ̀ Luda à fɛ̀ɛ bɔna gaan pì e yai kũro. [38] Ma gbɛ̃̃nɔ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ durunnɔ kɛ̃̃nnɛna waazi
kɛ̀ wée kɛɛaree bɔ̀ Yesu gãzĩmɛ. [39] Musa doka è fɔ̃ à tò yã bɔńyo nnaro, mɔde Luda è tó yã

bɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Yesu náanɛ kɛɛnɔ nna à píngi guu. [40] À làakari kɛ, lɛ yã̀ kɛ̀ annabinɔɔ ò
tón a lero [41] aɔ̃ bɛ̀:
À ma, a faborinɔ,
à kɛ gìri à kaatɛ,
zaakɛ mɛ́ yã̀ke kɛ a gurɔɔa.
Baa tó wà òare, é síro.
[42] Kɛ̀ Pɔlu kɔ̃n Banabao e bɔɛɛ aduakɛkpɛn, wà kùɛńnɛ aɔ̃ ɛara wà mɔ́ yã̀ pì ońnɛ
kámmabogurɔ làa dɔ. [43] Kɛ̀ wèe fãakɔ̃a, Yudanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è dɔnzi kɛńyonɔ bɔ̀ wà tɛ̀
Pɔlu kɔ̃n Banabaozi pari. Aɔ̃ yã̀ òńnɛ aɔ̃ lɛ́ dàńma, lɛ aɔ̃gɔ̃ gaa aɛ kɔ̃n gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa
kɛ̀ńnɛo.
[44] Kámmabogurɔ làa wɛ́tɛdeenɔ kàkɔ̃a ń píngi wà mɔ̀ Dii yã̀ ma. [45] Kɛ̀ Yudanɔ parii è lɛ, aɔ̃
nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpà maamaa, ben aɔ̃ɔe Pɔlu yã̀ ɛgɛ boo wèe à sɔ̃sɔ̃ɔ. [46] Ben Pɔlu kɔ̃n Banabao yã̀
òńnɛ kɔ̃n kùgbãaao wà bɛ̀: Ámbe à kɔ̃ sìo wà Luda yã̀ oare gĩa káaku. Zaakɛ a gizi ée daa
ée ká à wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ero, wé ɛara wà aɛ dɔ bori pãndenɔa sa. [47] Zaakɛ Dii yã̀ kɛ̀ dìɛwe
à bɛ̀:
Ma n diɛ gupuraa ũ bori pãndenɔnɛ,
lɛ ǹ gá kɔ̃n mìsina yão ai tɔɔtɛ lɛ́ zɛkiia.
[48] Kɛ̀ bori pãndenɔ yã̀ pì mà, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna aɔ̃ bɛ̀ɛ lì Dii yã̀nɛ, ben gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń díɛ wɛ̃̀ndi
kɛ̀ è yãaro pɔ́ ũunɔ Yesu náanɛ kɛ̀. [49] Ben Dii yã̀ dà bùsu pìla píngi. [50] Yudanɔ ɔ sɔ̃̀ bori
pãnde nɔgbɛ̃ dɔnziri bɛ̀ɛdeenɔzi kɔ̃n wɛ́tɛ gbãadeenɔo, ben aɔ̃ wɛ́ɛ tã̀ Pɔlu kɔ̃n Banabaoa
aɔ̃ pɛ̀ńma ń bùsun. [51] Aɔ̃ lutɛ̃ gògo ń gbánɔa aɔ̃ tona kɔ̃n Ludao sèeda ũ, ben aɔ̃ gàa Ikɔniu.
[52] Yesudeenɔ sɔ̃, Luda Nini pɛ̀kɔ̃rɛńma kɔ̃n pɔnnaao.

14

*Kuuna Ik*ɔniu

[1] Aɔ̃ɔ kɛ̀ Ikɔniu lán aɔ̃ɔ kɔ̃ dɔ̃o nà, aɔ̃ gɛ̃̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn aɔ̃ yã̀ ò ai Yudanɔ kɔ̃n bori
pãndenɔ Dii náanɛ kɛ̀ paripari. [2] Ben Yuda kɛ̀ aɔ̃ gì yã̀ pì sízinɔ bori pãndenɔ swã̀ gbã̀gbã̀
Yesudeenɔnɛ aɔ̃ íbɛtɛ kpàńyo. [3] Baa kɔ̃n beeeo Pɔlu kɔ̃n Banabao gurɔplaa kɛ̀ gwe aɔ̃ Dii yã̀
ò kɔ̃n kùgbãaao, ben Dii ń gbá zɛ́ aɔ̃ sèedanɔ kɔ̃n dabuyãnɔ kɛ̀, kɛ̀ yãpuraa kpà a gbɛ̃kɛyã̀
kɛ̀ aɔ̃ɔe ooa. [4] Ben wɛ́tɛdeenɔ kɛ̀kɛ̃kɔ̃a, gbɛ̃kenɔ zɛ̀ kɔ̃n Yudanɔ, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ kɔ̃n zĩ̀rinɔ. [5] Ben
Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ kɔ̃n ń gbãadeenɔ zɛ̀o wà wɛ́ɛ tãńma wà ń pápa gbɛ̀o. [6] Kɛ̀ Pɔlu
kɔ̃n Banabao ń yã̀ dɔ̃̀, ben aɔ̃ bàa sì wà tà Likaonia bùsu wɛ́tɛnɔ guu, Lisitira kɔ̃n Dɛbio kɔ̃n
ń lakutunɔ. [7] Ben aɔ̃ɔ kpɛ́ wèe baaru nnaa pì kpaańnɛ gwe.

Kuuna Lisitira

[8] Gɔ̃gbɛ̃ kee kú Lisitira à gbánɔɔ fɛ̃fɛ̃na. Zaa lán wà à ì nà ɛrɛmɛ, èe táa o zikiro. [9] Èe swã̀
kpaa Pɔlu yãzi, ben Pɔlu wɛ́ɛ pɛ̀a tíii, à è à ludanaanɛkɛna kà à à kɛ̃kɔ̃a, [10] ben à bènɛ kɔ̃n
kòto gbãaao: Ǹ fɛɛ ǹ zɛ n gbáa. Ben à vĩ̀ à zɛ̀ à nà táa'onaa. [11] Kɛ̀ gbɛ̃nɔɔ è lán Pɔlu kɛ̀ nà, ben
aɔ̃ wiii kàkũn kɔ̃n Likaonia yão wà bɛ̀: Tãanɔ lì gbɛ̃nteenɔ ũ aɔ̃ pìtawa. [12] Aɔ̃ tɔ́ kpà Banabanɛ
Zusu, Pɔlu sɔ̃ Ɛmɛsi kɛ̀ àmbe è dɔńnɛ aɛ kɔ̃n yã'onao yãnzi. [13] Zusu pì kpɛ́ kú wɛ́tɛ kpɛɛ, ben
à gbã̀gbãri mɔ̀ kɔ̃n zùswaree kɛ̀ wà lávu zãblebɔ kɛ̀ńnɛnɔo wɛ́tɛ bĩilɛa. À yezi gbɛ̃nɔ saa
oo zĩ̀rinɔa. [14] Kɛ̀ Banaba kɔ̃n Pɔluo yã̀ pì mà, aɔ̃ ń utanɔ gà wà kɛ̀kɛ̃, ben aɔ̃ sì gbɛ̃nɔ tɛ́ kɔ̃n
wiiio [15] wà bɛ̀: Gbɛ̃nɔ, bɔ́yãnzi ée kɛɛ lɛzi? Gbɛ̃nteenɔn wa ũ se lán a bà. Baaru nnaan wée
kpaaare, lɛ à kpɛɛ li pɔ́ gina kɛ̀nɔnɛ à aɛ dɔ Luda Wɛ̃̀ndidea. Àmbe à musu kɛ̀ kɔ̃n tɔɔtɛo
kɔ̃n ísiaao kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi. [16] À bori píngi tò yã̀ aɔ̃ ń zĩnda zɛ́ sɛ̀. [17] Baa kɔ̃n beeeo
à a zĩnda ɔ̀dɔaare maakɛna guu. È tó lou maare lɛ à pɔ́ kɛ̃ a gurɔɔa. È a gba pɔ́ble bíta lɛ àgɔ̃
kú pɔnnaa guu. [18] Baa kɔ̃n yãbee'onao, ɔsi kɔ̃n ɔsiio aɔ̃ gbasa wà gì gbɛ̃nɔnɛ wà saa oḿma.
[19] Ben Yudanɔ bɔ̀ Antiɔku kɔ̃n Ikɔniuo aɔ̃ mɔ̀ wà gbɛ̃nɔ swã̀ gbã̀gbã̀. Ben aɔ̃ Pɔlu pàpa
gbɛ̀o aɔ̃ à gàɛ wà bɔ̀o wɛ́tɛ kpɛɛ, aɔ̃ɔe daa à gàmɛ. [20] Kɛ̀ Yesudeenɔ kàkɔ̃azi, ben à fɛ̀ɛ à gɛ̃̀
wɛ́tɛ guu. Kɛ̀ guu dɔ̀, àpi kɔ̃n Banabao gàa Dɛbi.

*Zĩ̀rin*ɔ tana Antiɔku

[21] Kɛ̀ aɔ̃ baaru nnaa kpàńnɛ wɛ́tɛ pì guu, aɔ̃ gbɛ̃nɔ è pari. Ben aɔ̃ ɛ̀ara wà gàa Lisitira kɔ̃n Ikɔniuo kɔ̃n Antiɔkuo, [22] aɔ̃ɔe Yesudeenɔ gbaa gbãaa, aɔ̃ɔe lɛ́ daaḿma aɔ̃ zɛ gbãa Yesu náanɛkɛna guu wà bè: Séde wà nawɛ̃a kɛ maamaa gĩa, gbasa wà gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu. [23] Aɔ̃ gbɛ̃nsinɔ dìɛńnɛ sɔsi kɔ̃n sɔsio, ben aɔ̃ adua kɛ̀ńnɛ kɔ̃n léyinao aɔ̃ ń ná Dii kɛ̀ aɔ̃ à náanɛ kɛ̀ ɔzĩ.

[24] Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ Pisidia bùsu kpa, ben aɔ̃ kà Pamfilia bùsun. [25] Aɔ̃ Luda yã ò Pɛga, ben aɔ̃ gàa Atalia. [26] Gwen aɔ̃ gɛ̃̀ góro'itɛn, aɔ̃ tà Antiɔku, guu kɛ̀ wà ń ná Ludanɛ a ɔzĩ yã, lɛ à gbɛ̃kɛɛ kɛńnɛ zĩi kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ wà yà̀a tia yã musu. [27] Kɛ̀ aɔ̃ kà, aɔ̃ sɔsi gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a aɔ̃ yã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ńnɛ gbà̀ńnɛ píngi, lán à bori pãndenɔ gbà zɛ́ aɔ̃ a náanɛ kɛ̀ nà. [28] Ben aɔ̃ gurɔplaa kɛ̀ńyo gwe.

15

*Yãg*ɔ̃gɔ̃na Yerusalɛmu

[1] Gbɛ̃kenɔ bɔ̀ Yudea aɔ̃ mɔ̀ Antiɔku, ben aɔ̃ yã dà Yesudeenɔnɛ wà bè: Tó ée bà̃ngu kɛ lán Musa dìɛ nàro, é mìsina ero. [2] Pɔlu kɔ̃n Banabao zɔka kàńzi aɔ̃ lɛokpakɔ̃a kɛ̀ńyo maamaa yã pì musu. Ben Yesudeenɔ zèo Pɔlu kɔ̃n Banabao kɔ̃n ń gbɛ̃kenɔ gá Yerusalɛmu lɛ aɔ̃ yã pì gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ. [3] Aɔ̃ gàa wà zɛ̀ńnɛ, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ Fenisia kɔ̃n Samariao bùsu kpaao. Aɔ̃ bori pãndenɔ nɔ̀sɛliɛna yã tɔ̃kɛ̃̀ ń gbɛ̃nɔnɛ gwe, ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa. [4] Kɛ̀ aɔ̃ kà Yerusalɛmu, sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃n zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ gbã̀akɛ kpàńzi, ben aɔ̃ yã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ńnɛ píngi baaru kpàńnɛ. [5] Ben Farisi Yesude kenɔ fɛ̀ɛ wà bè: Séde bori pãndenɔ bà̃ngu kɛ, wà ońnɛ aɔ̃gɔ̃ Musa doka kũna. [6] Ben zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃ kàkɔ̃a aɔ̃ɔe yã pì gwaa. [7] Kɛ̀ yãgɔ̃gɔ̃na gbà̃a kũ̀, Pita fɛ̀ɛ à bèńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kɛ̀ Luda ma diɛ a tɛ́ à gì kɛ̀, lɛ bori pãndenɔ Yesu baaru nnaa ma ma lén aɔ̃ à náanɛ kɛ. [8] Luda baade píngi nɔ̀sɛ dɔ̃, ben à ń gbá a Ninii ń sina sèeda ũ lán à wa gba nà. [9] Ludaa e ń diɛ doodo kɔ̃n wapinɔro. À ń nɔ̀sɛ pìpińnɛ kɛ̀ aɔ̃ Yesu náanɛ kɛ̀ yãnzi. [10] Bɔ́yãnzi ée Luda lɛɛ ée gwaa tiazi? Asoo kɛ̀ wa dezinɔ fùa wà sɛ́ kɔ̃n wapinɔ, àmbe á yezi à dińnɛɔ́? [11] Lɛnlo! Wá sì kɛ̀ wé mìsina e Dii Yesu gbɛ̃kɛ yãnzi lán aɔ̃pinɔ bà se.

[12] Gbɛ̃nɔ kɛ̀ kítikiti ń píngi, ben aɔ̃ swã̀ kpà Banaba kɔ̃n Pɔluozi, aɔ̃ɔe sèedanɔ kɔ̃n dabuyã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ ń gãzĩ bori pãndenɔ tɛ́nɔ oońnɛ. [13] Kɛ̀ aɔ̃ yã ò wà yà̀a, Yemisi fɛ̀ɛ à yã ò à bè: Ma gbɛ̃nɔ, à ma yã ma. [14] Simɔ ò lán Luda wɛ́ɛ pà̃ bori pãndenɔla káaku nà à gbɛ̃nɔ sɛ̀ ń tɛ́ a pɔ́ ũ. [15] Annabinɔ yãnɔ kɔ̃ sɛ̀ kɔ̃n beeeo, zaakɛ aɔ̃ bè:

[16] Beee gbɛra mɛ́ ɛara mà mɔ́ mà Dauda bɛzĩ bo,
mɛ́ à guforonɔ kɛkɛ mà tata mà à fɛɛ,
[17] lɛ gbɛ̃ntee kpaaanɔ ma kii wɛtɛ,
bori pãnde gbɛ̃ kɛ̀ ma tɔ́ kúḿma pìnɔ ń píngi.
Dii kɛ̀ èe yã pì kɛɛ bé à ò,
[18] àmbe à tò wà yã pì dɔ̃ zaa káaku.
[19] Beee yãnzi má è à maa wà yã kɛ̀ zĩ'ũu diɛ bori pãnde kɛ̀ aɔ̃ɔe aɛ dɔɔ Ludaanɔnɛro. [20] Wà takada kɛ̃ńnɛ aɔ̃ mì kɛ̃ tãa pɔ́bleea kɔ̃n pãpãkɛnao kɔ̃n nɔ̀bɔ kòtokpasaio kɔ̃n aruo. [21] Zaakɛ à gì kɛ̀ kɛ̀ wègɔ̃ Musa takada kyó kɛɛ aduakɛkpɛnɔ guu kámmabogurɔɔ zĩ píngi wègɔ̃ à doka waazi kɛɛ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo.

*Gb*ɛ̃nɔ zĩna bori pãnde Yesudeenɔa

[22] Ben zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n sɔsi gbɛ̃nɔ píngi zèo wà gbɛ̃nɔ bɔ ń tɛ́ wà ń zĩ Antiɔku kɔ̃n Pɔluo kɔ̃n Banabao. Ben aɔ̃ ń aɛde kenɔ bɔ̀, Yudasi kɛ̀ wè benɛ Basaba kɔ̃n Silasio. [23] Wà ń zĩ láo, yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ à guun yè:

Wamɔwa zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ wa ì kpà amɔa wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ bori pãnde ũunɔa zaa Antiɔku kɔ̃n Siria bùsuo kɔ̃n Silisia bùsuo. [24] Wá mà wa gbɛ̃kenɔ gàa a kiia wa lɛ́ saɛ, aɔ̃ a nɔ̀sɛ yàkaare aɔ̃ a da bídin ń yã'ona guu. [25] Ben wa lɛdolɛ kɛ̀ wa zɛo kɛ̀ wà gbɛ̃nɔ bɔ wà ń zĩawa kɔ̃n wa gbɛ̃ yenzideenɔ Banaba kɔ̃n Pɔluo [26] kɛ̀ aɔ̃ gì ń wɛ̃̀ndizi wa Dii Yesu Kirisi tɔ́bɔna yãnzi. [27] Beee yãnzi wée Yudasi kɔ̃n Silasio zĩiawa, lɛ aɔ̃ yã kɛ̀ wá kɛ̃̀ lán oare kɔ̃n

léo. [28] Zaakɛ Luda Nini kɔ̃n wapinɔ wa zɛo wàton aso ke diarero, séde pɔ́ kɛ̀ zɛ́ vĩi kɛ̀kiinɔ.
[29] À mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kɛ̀ wà saa òo tãaaa kɔ̃n aruo kɔ̃n nɔ̀bɔ kòtokpasaio kɔ̃n pãpãkɛnao. À maa
à mì kɛ̃ beeenɔa. Wà kɔ̃ e aafia!
[30] Ben wà ń gbáɛ aɔ̃ gàa Antiɔku. Aɔ̃ sɔsi gbɛ̃nɔ kàkɔ̃a ń píngi, ben aɔ̃ lá pì kpàḿma.
[31] Kɛ̀ aɔ̃ à kyó kɛ̀, ben aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa kɔ̃n nɔ̀sɛyĩikũyã pìo. [32] Yudasi kɔ̃n Silasio nɛ́
annabinɔmɛ, ben aɔ̃ lɛ́ dà ń gbɛ̃ pìnɔa maamaa aɔ̃ ń gbá gbãaa. [33] Kɛ̀ aɔ̃ gurɔplaa kɛ̀ gwe,
Yesudeenɔ lɛ́ zàḿma, ben aɔ̃ tà ń zĩ̀rinɔ kiia aafia. [34-35] Pɔlu kɔ̃n Banabao gɔ̃̀ Antiɔku. Kɔ̃n
gbɛ̃ pari pãndenɔ aɔ̃ Dii yã dàńnɛ, aɔ̃ baaru nnaa kpàńnɛ.

*P*ɔlu kɔ̃n Banabao kɛ̃kɔ̃ana

[36] Gurɔ plaaa gbɛra Pɔlu bè Banabanɛ: Wà ɛara wà gá wa gbɛ̃nɔ gwa wɛ́tɛ kɛ̀ wa Dii yã
waazi kɛ̀n yãanɔ guu, wàgɔ̃ dɔ̃ lán aɔ̃ɔ kuu nà. [37] Banaba yezi à Yohana Maaku sɛ́ à gáńyo,
[38] ben Pɔlu e daa à maa aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ kɛ̃̀ḿma Pamfilia à gì tɛ́ńzi ń zĩi guu sɛ́ dɔro. [39] Kɛ̀ aɔ̃ɔe kɔ̃
yã maro, ben aɔ̃ kɛ̃̀kɔ̃a. Banaba Maaku sɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ góro'itɛn aɔ̃ gàa Sipiru. [40] Ben Pɔlu Silasi sɛ̀.
Yesudeenɔ ń ná Diinɛ a ɔzĩ lɛ à gbɛ̃kɛɛ kɛńnɛ, ben aɔ̃ dà zɛ́n, [41] aɔ̃ bɔ̀ɛ Siria kɔ̃n Silisiao aɔ̃
sɔsi gbɛ̃nɔ gbà gbãaa.

16

*P*ɔlu wɛ́tɛgana kɔ̃n Timɔtio kɔ̃n Silasio

[1] Pɔlu kà Dɛbi kɔ̃n Lisitirao. Gwen Yesude kee kún à tɔ́n Timɔti. À da nɛ́ Yuda Yesudeemɛ,
à de sɔ̃ nɛ́ Girikimɛ. [2] À tɔ́ nna Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Lisitira kɔ̃n Ikɔniuonɔ kiia. [3] Pɔlu yezi à
gáao, ben a bã̀ngu kɛ̀nɛ Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wɛ́tɛ pìnɔ guunɔ yãnzi, zaakɛ aɔ̃ píngi dɔ̃ kɛ̀ à de
nɛ́ Girikimɛ. [4] Wɛ́tɛ kɛ̀ aɔ̃ gàan píngi, aɔ̃ yã kɛ̀ zĩ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ dìɛ Yerusalɛmu ò sɔsi
gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃gɔ̃ kũna. [5] Ben aɔ̃ɔe gbãa kũu ń ludanaanɛkɛna guu aɔ̃ɔe pari kũu lán guu e dɔɔ
nà.

*P*ɔlu wɛ́ɛgupu'ena Toroasi

[6] Luda Nini gìńnɛ aɔ̃ gá Luda yã o Asia bùsun, ben aɔ̃ bɔ̀ɛ Firigia kɔ̃n Galatia bùsunɔo. [7] Kɛ̀
aɔ̃ kà Misia bùsu lɛ́n, aɔ̃ yɔ̀̃a wà gɛ̃ Bitinia bùsun, ben Yesu Ninii e weńnɛro. [8] Kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀ Misia
bùsula, ben aɔ̃ kà Toroasi. [9] Gwãavĩ Pɔlu Masedonia bùsu gbɛ̃ke è zɛala wɛ́ɛgupu'ena guu,
èe agbaa kpaanɛ à bè: Ǹ bikũ ǹ mɔ́ wa kiia Masedonia ǹ dɔwalɛ. [10] Kɛ̀ à wɛ́ɛgupu è lɛ, ben
wa Masedonia soru kɛ̀ gɔ̃ɔ, zaakɛ wá dɔ̃̀ sa kɛ̀ Luda bé èe wa sísi wà gá baaru nnaa kpáńnɛ.

Lidia Yesu zɛ́ sɛna

[11] Ben wa gɛ̃ góro'itɛn Toroasi wa mì pè Samɔtarasia. Kɛ̀ guu dɔ̀ wa ka Nɛapɔli. [12] Bɔna
gwe wa gaa Filipi. Àmbe Masedonia bùsu kpadoo pì wɛ́tɛdaa ũ kɛ̀ Romudeenɔɔ vĩ. Ben wa
gurɔplaa kɛ̀ wɛ́tɛ pì guu. [13] Kámmabogurɔɔ zĩ wa bɔ wɛ́tɛ kpɛɛ, wa gaa swaa saɛ, guu kɛ̀ wá
mà aduakɛkii kún. Ben wa vɛ̃ɛ wa yã ò nɔgbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana gweenɔnɛ. [14] Nɔgbɛ̃ kee kú gwe
wè benɛ Lidia. Tiatira gbɛ̃mɛ, bisa wɛ́ɛ tɛ̃a búgu yàrimɛ, bensɔ̃ Luda dɔnzirimɛ. Èe yã kɛ̀
Pɔlu e oo maa, ben Dii a swɛ̃̀ wɛ̃̀nɛ à yã pì sì. [15] À batisi kɛ̀ kɔ̃n a bɛdeenɔ, ben à wɛ́ɛ kɛ̀wa à
bè: Tó a ma Dii náanɛkɛna sì, à mɔ́ à pita ma bɛ. Ben wa à yãzɛ è.

*P*ɔlu kɔ̃n Silasio dana kpésiaan Filipi

[16] Zĩkea kɛ̀ wée gaa aduakɛkiia, wa dakɔ̃rɛ kɔ̃n zɔ̀nɔgbɛ̃ kɛ̀ mlɛ̃̀ tãa vĩio. À diinɔ è ɔɔ e
maamaa à ziayã'onnɛna musu. [17] Ben à bɔ̀ à tɛ́wazi, wapinɔ kɔ̃n Pɔluo, èe wii lɛɛ à bè: Gbɛ̃
kɛ̀nɔ nɛ́ Luda Musude zɔ̀blerinɔmɛ, aɔ̃ɔe mìsina zɛ́ kpàakpa kɛɛare. [18] Ègɔ̃ kɛɛ lɛ lán guu e
dɔɔ nà, ben yã pì Pɔlu ã̀'ã. À lìɛ à bè zĩn pìnɛ: Má ònnɛ kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́o ǹ goa. Ben à gòa
gɔ̃ɔ.
[19] Kɛ̀ à diinɔ dɔ̃ ń àre'ena à yã musu tãmaa yã̀a, ben aɔ̃ Pɔlu kɔ̃n Silasio kũ̀ aɔ̃ ń gáɛ
wà gàańyo gbãadeenɔ kiia yàra guu. [20] Aɔ̃ gàańyo yãkpaɛkɛrinɔ kiia aɔ̃ bè: Gbɛ̃ kɛ̀nɔ nɛ́
Yudanɔmɛ, aɔ̃ɔe wa wɛ́tɛ yakaawe. [21] Fɛɛakaarayã kɛ̀ wa Romudeenɔ doka gì wà sí ke wà
kɛɛn aɔ̃ɔe daańnɛ. [22] Parii fɛ̃ɛńzi, ben yãkpaɛkɛri pìnɔ bè wà ń pɔ́nɔ pitiḿma wà ń lɛ́lɛ

gòo. [23] Kɛ̀ wà gbɛ̃na maaa kɛ̀ńnɛ, ben wà ń dá kpésiaan wà bè kpé pì dãkparinɛ à ń dãkpa maamaa. [24] Kɛ̀ wà ònɛ lɛ, ben à ń dá kpétu à ń gbánɔ dà lín gíngin.

[25] Lezãndo Pɔlu kɔ̃n Silasio e adua kɛɛ aɔ̃ɔe lɛ̀ sii Ludanɛ, gbɛ̃ kpaaanɔɔ e swã kpaa ń yãzi. [26] Kãndo tɔɔtɛ nìgãnigã kɔ̃n gbãaao ai kpé pì gǔnɔ dège. Gwe gɔ̃ɔ à gbànɔ wɛ̀wɛ̃ píngi, ben pisinanɔ mɔ̀kyakoonɔ bɔ̀ɛḿma píngi. [27] Kɛ̀ kpé dãkpari pì vù, à gbànɔ è wɛ̃wɛ̃na píngi, ben à a fɛ̃ɛdaa wòto à yezi à a zĩnda dɛ, zaakɛ èe daa pisinanɔ bàa sìmɛ. [28] Ben Pɔlu pǔtã kɔ̃n kòto gbãaao à bè: Ǹton n zĩnda kari kɛro. Wá kú kɛ̀ wa píngi. [29] Kpé dãkpari pì bè wà mɔ́ fitiao, ben à sì ń tɛ́ kɔ̃n bào à kùɛ Pɔlu kɔ̃n Silasio aɛ èe lugalugaa. [30] À bɔ̀ńyo bàazi, ben à bè: Mareenɔ, dian mɛ́ kɛ mà mìsina ee? [31] Aɔ̃ bènɛ: Ǹ Dii Yesu náanɛ kɛ, nɛ́ mìsina e, mpi kɔ̃n n bɛdeenɔ a píngi. [32] Ben aɔ̃ Dii yã ònɛ kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi. [33] Lezãndo beeean kpé dãkpari pì ń sɛ́ à gàa à ń bɔ̀nɔ pìpińnɛ, ben à batisi kɛ̀ gɔ̃ɔ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń píngi. [34] Ben à gɛ̀ńyo a bɛ à pɔ́blee kɛ̀ńnɛ. Àpi kɔ̃n a bɛdeenɔ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa kɛ̀ aɔ̃ Luda náanɛ kɛ̀ yãnzi.

[35] Kɛ̀ guu dɔ̀, yãkpaɛkɛrinɔ dogarinɔ zĩ̀ aɔ̃ gá onɛ à gbɛ̃ pìnɔ gbarɛ. [36] Ben kpé dãkpari pì bè Pɔlunɛ: Yãkpaɛkɛrinɔ gbɛ̃nɔ zĩ̀ma lɛ mà a gbarɛ. À bɔɛ à tá aafia. [37] Ben Pɔlu bè dogari pìnɔnɛ: Aɔ̃ wa gbɛ̃ gbɛ̃nɔ wáa yãkpaɛkɛnawao sai aɔ̃ wa da kpésiaan, wamɔwa kɛ̀ Romudeenɔn wa ũ. Tia sa aɔ̃ɔ yezi wà wa bɔɛ asii guuɔ́? O'o! Auo! Séde aɔ̃ mɔ́ wà wa bɔɛ ń zĩnda. [38] Dogari pìnɔ yã pì gbã̀ yãkpaɛkɛrinɔnɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà Romudeenɔn ń ũ, ben vĩa ń kũ. [39] Ben aɔ̃ mɔ̀ wà agbaa kpàńnɛ wà ń bɔ́ɛ kpésiaan, ben wà wɛ́ɛ kɛ̀ḿma aɔ̃ bɔ́ńnɛ ń wɛ́tɛ guu. [40] Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ kpésiaan, aɔ̃ gàa Lidia bɛ. Aɔ̃ Yesudeenɔ lè gwe, ben aɔ̃ ń nɔ̀sɛ yĩi kǔ̀ńnɛ aɔ̃ gɛ̀ zɛ́la.

17

*P*ɔlu kuuna Tɛsalonika

[1] Aɔ̃ bɔ̀ɛ kɔ̃n Amfipɔlio kɔ̃n Apɔlɔniao, ben aɔ̃ kà Tɛsalonika, guu kɛ̀ Yudanɔ aduakɛkpɛ kún. [2] Ben Pɔlu gɛ̀ aduakɛkpɛn lán à kɔ̃ dɔ̃o nà, à waazi kɛ̀ńnɛ yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn musu kámmabogurɔ gɛ̀n aagɔ̃. [3] Èe bɔkɔ̃tɛɛńnɛ lán à kɔ̃ sìo Mɛsaya wɛ́ɛtãmma e nà à fɛɛ bɔna gaan à bè: Yesu kɛ̀ mɛ́ɛ à yã ooaree bé à Mɛsaya pì ũ. [4] Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ yã pì zɛ́ è, ben aɔ̃ nà Pɔlu kɔ̃n Silasioa. Lɛn Giriki dɔnzirinɔ nàḿma lɛ pari se ai kɔ̃n nɔgbɛ̃ tɔ́deenɔ pari dɔ.

[5] Ben Yudanɔ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpàńyo, aɔ̃ lilipãpã'orinɔ kàkɔ̃a aɔ̃ pari kǔ, ben aɔ̃ wɛ́tɛ lògo. Aɔ̃ gàa wà lìga Yasɔ̃ bɛɛzi, aɔ̃ɔe Pɔlu kɔ̃n Silasio wɛtɛɛ lɛ wà ń kũ wà bɔ́ńyo gupuraaa. [6] Kɛ̀ wèe ń ero, aɔ̃ Yasɔ̃ kɔ̃n Yesude pãndenɔ gàɛ wà bɔ̀ńyo wɛ́tɛ gbãadeenɔ kiia, aɔ̃ɔe wii lɛɛ wèe bee: Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́ anduna gudɛrinɔmɛ. Aɔ̃ mɔ̀ kɛ̀, [7] ben Yasɔ̃ ń díɛ a bɛ. Gbɛ̃ pìnɔɔ e pãa Siza dokanɛ ń píngi, aɔ̃è be kína pãndee kuu wè benɛ Yesu. [8] Yã pì zɔ̃̀ gbɛ̃nɔ pɔɔa kɔ̃n wɛ́tɛ gbãadeenɔ. [9] Ben aɔ̃ ɔɔ sì Yasɔ̃a kɔ̃n a gbɛ̃ kpaaanɔ aɔ̃ ń gbáɛ.

*P*ɔlu kuuna Bɛrea

[10] Gwãavĩ beeea gɔ̃ɔ Yesudeenɔ Pɔlu kɔ̃n Silasio gbàrɛ Bɛrea. Kɛ̀ aɔ̃ kà gwe, ben aɔ̃ gɛ̀ Yudanɔ aduakɛkpɛn. [11] Gbɛ̃ beeenɔ nɔ̀sɛ maaa dɛ Tɛsalonikadeenɔla aɔ̃ Luda yã sì ɔplaplaa. Lán guu e dɔɔ nà aɔ̃ègɔ̃ Luda yã gwagwaa lɛ wà dɔ̃ tó Pɔlu yã pìnɔ yãpuraa vĩ. [12] Aɔ̃ gbɛ̃nɔ Dii náanɛ kɛ̀ pari kɔ̃n Giriki nɔgbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n Giriki gɔ̃gbɛ̃nɔo pari dɔ. [13] Kɛ̀ Tɛsalonika Yudanɔɔ mà Pɔlu e Luda yã waazi kɛɛ Bɛrea dɔ, ben aɔ̃ mɔ̀ gwe aɔ̃ yãkete dà gbɛ̃nɔ tɛ́ aɔ̃ ń pɔɔ fɛ̀ɛ. [14] Ben Yesudeenɔ Pɔlu gbàrɛ gɔ̃ɔ ísiaa kpa, mɔde Silasi kɔ̃n Timɔtio gɔ̃̀ gwe. [15] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa zɛ Pɔlunɛnɔ gàao Atɛni, ben aɔ̃ èara wà tà Silasi kɔ̃n Timɔtio kiia kɔ̃n Pɔlu légbɛo, à bè aɔ̃ mɔ́ wà a le kpakpaa.

*P*ɔlu kuuna Atɛni

[16] Kɛ̀ Pɔlu e ń dãa Atɛni, à nɔ̀sɛ yàka kɛ̀ à è tãa di wɛ́tɛ pì guu yãnzi. [17] Ben à waazi kɛ̀ Yudanɔnɛ kɔ̃n bori pãnde dɔnzirinɔ aduakɛkpɛn kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ ń lee yàra guunɔ lán guu e dɔɔ nà. [18] Pɔlu e yã lɛɛkɔ̃zi kɔ̃n yãwaaripari kɛ̀ wè ń sísi Ɛpikurenɔ kɔ̃n Sotoikinɔ. Ben aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bè: Bɔ́ yãn titimako kɛ̀ e bɔɛɛ? Gbɛ̃kenɔ bè: Wée daa tãa dufunɔ yã kpàakpan èe kɛɛ. Aɔ̃ɔ ò lɛ kɛ̀ èe Yesu yã kɔ̃n à fɛɛna gaan-o baaru nnaa kpaańnɛ yãnzimɛ. [19] Ben aɔ̃ Pɔlu sɛ̀ wà gàao gbɛ̃nsinɔ kiia Areopagu aɔ̃ bè: Nɛ́ yã dufu kɛ̀ nɛɛ̀ dańnɛ oweroo? [20] Wa yãbɔnsaɛ

mà n lézĩ, wá yezi wà à bɔkɔ̃tɛ dɔ̃. [21] Atɛnideenɔ píngi kɔ̃n nibɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ aɔ̃ègɔ̃ ye
yã pãndeziro, séde yã dufu mana kɔ̃n à wàaripanao.
[22] Ben Pɔlu fɛ̀ɛ à zɛ̀ Areopagudee pìnɔ té à bè: Atɛnideenɔ, má è á mìsiɛna tãanɔnɛ aĩa
vĩ maamaa yã píngi guu. [23] Kɛ̀ méɛ lili oo a wétɛ guu, méɛ pɔ́ kɛ̀ eè dɔnzi kɛńnɛnɔ tàasi
kɛɛ, ben ma sa'oki ke è, wà pɔ́ kɛ̃̀a wà bè: Luda kɛ̀ wá dɔ̃ro pɔ́. Luda kɛ̀ á à dɔ̃roo ée dɔnzi
kɛɛnɛ, à baarun méɛ kpaaare. [24] Luda anduna kɛ̀ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ píngi. Àmbe musu
kɔ̃n tɔɔtɛo Dii ũ, ègɔ̃ kú kpé kɛ̀ gbɛ̃̀nteenɔ bònɛnɔ guuro. [25] À bà kú kɔ̃n gbɛ̃̀ntee ɔdamma
keoro. Àmbe è wɛ̃̀ndi kɔ̃n wesabonao kpá baade píngia kɔ̃n pɔ́ píngio. [26] À bori píngi bɔ̀ gbɛ̃
mèn do kiiamɛ, ben aɔ̃ɔ kú anduna gooda siigɔ̃ píngia. A gĩakɛ à gurɔɔ dìɛdiɛ bori pínginɛ
kɔ̃n guu kɛ̀ aɔ̃égɔ̃ kún léo. [27] À ń ké lɛ aɔ̃gɔ̃ à wɛtɛɛ aɔ̃ ɔ máɛmaɛ ai aɔ̃ gá bɔa. Baa kɔ̃n beeeo
à zã̀ kɔ̃n wa gbɛ̃̀keoro. [28] Zaakɛ àmbe è tó wàgɔ̃ wɛ̃̀ndi vĩ wà wa mɛ̀ sɛ́ wàgɔ̃ kuu. Lán a kɛɛ
kenɔ ò nà: À boriinɔn wa ũ se. [29] Lán Luda boriinɔn wa ũ nà, wàtongɔ̃ daa Ludaa dɛ lán tãa
bàro kɛ̀ gbɛ̃̀ntee kɛ̀ kɔ̃n vurao ke kondogi ke gbɛ̀ kɛ̀ à à ɔzĩi kɛ̀a a laasuua. [30] Luda mìkpɛɛ
zù wa wɛ́ɛsiagurɔ yãnɛ, mɔde èe yã diɛɛ gbɛ̃̀nɔa gu sãnda píngia tia lɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ. [31] Zaakɛ
à gurɔɔ dìɛ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ à à sɛ̀ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao a zéa. À gbɛ̃ kɛ̀ à à sɛ̀ pì fɛ̀ɛ bɔna gaan
sèeda ũ baade pínginɛ.
[32] Kɛ̀ aɔ̃ fɛɛ bɔna gaan yã pì mà, aɔ̃ gbɛ̃̀kenɔ à fabò, mɔde aɔ̃ gbɛ̃̀kenɔ bè: Wé n yã pì ma
zĩkea dɔ. [33] Ben Pɔlu bɔ̀ ń kiia. [34] Gbɛ̃̀kenɔ nàa, ben aɔ̃ Yesu náanɛ kɛ̀. Areopagu gbɛ̃ kɛ̀ wè
benɛ Diɔnisiu kú ń té kɔ̃n nɔgbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Damario kɔ̃n gbɛ̃̀kenɔ dɔ.

18

*P*ɔlu gurɔplaakɛna Kɔrinti

[1] Beee gbɛra Pɔlu bɔ̀ Atɛni à gàa Kɔrinti. [2] À kpàkɔ̃a kɔ̃n Yuda keo gwe, Pɔntu bùsu gbɛ̃
kɛ̀ wè benɛ Akila kɔ̃n a naɔ̃ Pirisilao. Aɔ̃ sù kɔ̃n Itali bùsuo dufumɛ, kɛ̀ Siza Kalaudiu
dìɛ Yudanɔnɛ aɔ̃ bɔɛ Romu yãnzi. Pɔlu gàa ń kiia, [3] ben à pìtaḿma, èe zĩi kɛɛńyo kɛ̀
ɔzĩdɔ̃nkɔ̃̀kɛrinɔn ń ũ yãnzi. Zaakɛ bisakutakɛrinɔn ń ũ ń píngi. [4] Kámmabogurɔɔ zĩ píngi è
waazi kɛ aduakɛkpɛn èe wɛtɛɛ Yudanɔ kɔ̃n Girikinɔ a yãzɛ e.
[5] Kɛ̀ Silasi kɔ̃n Timɔtio bɔ̀ Masedonia bùsun aɔ̃ sù, Pɔlu zɛ̀ kɔ̃n waazikɛnao èe oo Yudanɔnɛ
wásawasa kɛ̀ Yesun Mɛsaya ũ. [6] Kɛ̀ Yudanɔ íbɛtɛ kpào aɔ̃ à sɔ̃̀sɔ̃, ben à a pɔ́kãsãanɔ kpòkɛńla
à bè: Yã kɛ̀ á kɛ̀ wí a musu, ma yãn dɔro. Zaa tia mɛ́ gá bori pãndenɔ kiiamɛ. [7] Kɛ̀ à bɔ̀ gwe,
à gàa à pìta bori pãnde dɔnziri kɛ̀ wè benɛ Titiu Yusutu bɛ aduakɛkpɛ pì saɛ. [8] Aduakɛkpɛ
gbɛ̃̃nsi Kirisipu Dii náanɛ kɛ̀ kɔ̃n a bɛdeenɔ ń píngi. Kɔrintidee kɛ̀ aɔ̃ Pɔlu yã mànɔ Yesu
náanɛ kɛ̀ pari, ben aɔ̃ batisi kɛ̀. [9] Gwãavĩ kea Dii ò Pɔlunɛ wɛ́ɛgupu'ena guu à bè: Ǹton tó
vĩa n kũro, ǹton kámma bo kɔ̃n yã'onnɛnaoro, [10] zaakɛ gbɛ̃̃nɔɔ kú ma pɔ́ ũ pari wétɛ kɛ̀ guu.
Má kúnyo, gbɛ̃̀ke é n kũ à ĩa dammaro. [11] Ben Pɔlu wɛ̃̀ do kɔ̃n mɔ swɛɛdooo kɛ̀ gwe ègɔ̃ Luda
yã daa gbɛ̃̃nɔnɛ.
[12] Gurɔɔ kɛ̀ Romu gbɛ̃ Galio dɛ Girisi bùsu gbɛ̃̃nsi ũ, Yudanɔ lɛdolɛ kɛ̀, aɔ̃ fɛ̀ɛ Pɔluzi, aɔ̃
gàao yãkpaɛkɛkiia [13] aɔ̃ bè: Àmbe e tɛ́ kaa gbɛ̃̃nɔn aɔ̃gɔ̃ dɔnziyã kɛ̀ pã̀ wa dokanɛ kũna. [14] Kɛ̀
Pɔlu yezi à yã o, ben Galio bè Yudanɔnɛ: Yudanɔ, tó dà ke taari bíta kemɛ yã, à kɔ̃ sìo mà
mɛnaao. [15] Lán ée yãkete kaa gbɛ̃̃nɔ tɔ́ yã musu nà kɔ̃n a zĩnda dokao, beee gɔ̃̀ a yã ũmɛ.
Ma gi yã beee taka kɛkɛnazi. [16] Ben à pɛ̀ḿma à ń bɔ́ɛ yãkpaɛkɛkpɛn. [17] Ben parii aduakɛkpɛ
gbɛ̃̃nsi Sɔsɔtɛnɛ kũ̀ aɔ̃ à gbɛ̃̀gbɛ̃ yãkpaɛkɛkpɛ kpɛɛlɛa. Mɔde èe kɛ Galionɛ yãke ũro.

*P*ɔlu tana Antiɔku

[18] Pɔlu gurɔplaa kɛ̀ Kɔrinti dɔ, ben à lɛ́ zà Yesudeenɔa à gɛ̃̀ góro'itɛn èe taa Siria bùsun.
Pirisila kɔ̃n Akilao gàao. À mì bò Kɛnkɛrɛa lu kɛ̀ à sɛ̀ Ludanɛ yãnzi. [19] Kɛ̀ aɔ̃ kà Ɛfesu, Pɔlu
Pirisila kɔ̃n Akilao tò gwe. A gàa aduakɛkpɛn aɔ̃ yã lèkɔ̃zi kɔ̃n Yudanɔ, [20] ben aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a à
gurɔplaa kɛńyo. Ben à gì, [21] mɔde kɛ̀ èe lɛ́ zaaḿma à bè: Tó Ludaa wè, mɛ́ ɛara mà mɔ́ a gwa.
Ben à gɛ̃̀ góro'itɛn zaa Ɛfesu. [22] Kɛ̀ à kà Sizarea, à gàa à ì kpà sɔsi gbɛ̃̃nɔa zaa Yerusalɛmu,
ben à tà Antiɔku. [23] Kɛ̀ à gurɔplaa kɛ̀ gwe à ɛ̀ara à dà zén à gàa wétɛ kɔ̃n wétɛo Galatia bùsun
kɔ̃n Firigia bùsuo à Yesudeenɔ gbà gbãaa ń píngi.

Apolo waazikɛna Ɛfesu

[24] Yuda kee kuu à tɔ́n Apolo, Alɛsandaria gbɛ̃mɛ. À lɛ́ nna, bensɔ̃ à Luda yã dɔ̃ maamaa.
[25] Wà Dii zɛ́ yã dànɛ, ben Yesu yãdannɛna à swɛ̀ blè. È daǹnɛ a zɛ́a, mɔde Yaaya batisikɛna
yãn à dɔ̃. À mɔ̀ Ɛfesu, [26] ben à nà yã'onaa aduakɛkpɛn kɔ̃n kùgbãaao. Kɛ̀ Pirisila kɔ̃n Akilao
à yã mà, ben aɔ̃ à sìsi aɔ̃ Luda zɛ́ yã bɔ̀kɔ̃tɛnɛ sãnsãn. [27] Kɛ̀ Apolo yezi à gá Girisi bùsun,
Yesudeenɔ à gbà swɛ̀, ben aɔ̃ takada kɛ̀ Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔnɛ lɛ aɔ̃ à kũ ɔplaplaa. Kɛ̀
à kà gwe, à ɔ dà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu náanɛ kɛ̀ Luda gbɛ̃kɛɛ gãzĩnɔa maamaa. [28] Zaakɛ à yã Yudanɔ
fù parii guu mámmam, à ɔ̀dɔaǹnɛ Luda yã guu kɛ̀ Yesun Mɛsaya ũ.

19

Pɔlu kuuna Ɛfesu

[1] Gurɔɔ kɛ̀ Apolo kú Kɔrinti, Pɔlu gɛ̃̀ Asia bùsu gura. Kɛ̀ à kà Ɛfesu, à Yesude kenɔ lè gwe,
[2] ben à ń lá à bè: Kɛ̀ a Dii náanɛ kɛ̀, a à Ninii èɔ́? Ben aɔ̃ wèàla wà bè: Auo, wée à Nini kuuna
yã ma sero. [3] Ben à ń lá à bè: Batisi kpareen á kè? Aɔ̃ wèàla wà bè: Yaaya pɔ́mɛ. [4] Ben Pɔlu
bèǹnɛ: Yaaya gbɛ̃nɔ batisi kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛliɛna sèeda ũmɛ. À ò gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ eé mɔ́ a kpɛɛ
náanɛ kɛ. Yesun à tɛ́a gwe. [5] Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ batisi kɛ̀ kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o. [6] Kɛ̀ Pɔlu ɔ kɛ̀ḿma,
Luda Nini dìḿma, ben aɔ̃ yãke borii ò aɔ̃ annabikɛyã ò. [7] Gbɛ̃ pìnɔ ń píngi kà lán gɔ̃ɔn kuri
awɛɛplaaa bà.

[8] Pɔlu ègɔ̃ gaa aduakɛkpɛn ai mɔ aagɔ̃. À yã òǹnɛ kɔ̃n kùgbãaao, èe yã gágaaǹyo lɛ aɔ̃ a
yãzɛ e kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia musu. [9] Mɔde aɔ̃ gbɛ̃kenɔ swãgbãaa kɛ̀ aɔ̃ɔe Luda yã síro, ben
aɔ̃ zɛ́ pì zaa bò parii guu. Ben Pɔlu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu náanɛ kɛ̀nɔ sɛ̀ɛ aɔ̃ bɔ̀ ń tɛ́. Ben ègɔ̃ yã
gágaaǹyo Tiranu kyókpɛn lán guu e dɔɔ nà. [10] À kɛ̀ lɛ ai wɛ̀ plaa, ben Asia bùsudeenɔ Dii yã
mà Yudanɔ kɔ̃n Girikinɔ ń píngi.

Seva nɛ́nɔ

[11] Luda Pɔlu gbà zɛ́ à dabuyã bɔnsaɛnɔ kɛ̀. [12] Lɛn baa tó wà ísimmagogobɔnɔ ke fùranɔ kɛ̀
Pɔlu mèa wà gàa wà kɛ̀ gyãreenɔa, aɔ̃è kɛ̃̀kɔ̃amɛ aɔ̃ zĩnnɔ è goḿma. [13] Yuda zĩngommari kɛ̀
aɔ̃ègɔ̃ lili oo kenɔ wètɛ wà zĩn go kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o aɔ̃ bè: Wá òare kɔ̃n Yesu kɛ̀ Pɔlu è à yã
waazi kɛ lɛ. [15] Ben zĩn bèǹnɛ: Má Yesu dɔ̃, bensɔ̃ ma Pɔlu baaru mà. Apinɔ sɔ̃, dén a ũu? [16] Ben
zĩndee pì kùsiḿma à gbãaa mɔ̀ǹnɛ, à ń nɛ́ ń píngi à ń kɛ̃nna, ben aɔ̃ bàa lɛ̀ wà bɔ̀ɛ ua pì guu
bũu. [17] Kɛ̀ Ɛfesudeenɔ yã pì mà Yudanɔ kɔ̃n Girikinɔ ń píngi, vĩa ń kũ, ben wà Dii Yesu tɔ́ sɛ̀
lezĩ. [18] Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Yesu náanɛ kɛ̀nɔ mɔ̀ aɔ̃ɔe ń yãkɛnanɔ oo gupuraaa pari. [19] Pɔdammari
kenɔ ń takadanɔ nàkɔ̃a aɔ̃ mɔ̀ wà kà tɛ́n parii wáa. Kɛ̀ wà takada pìnɔ ɔɔ dɔ̀dɔ, wà è à kà
kondogi ɔɔ mèn bɔrɔ baplaa akuri. [20] Lɛn Dii yã e daagula lɛ èe gbãa kũu.

Yãkete fɛɛna Ɛfesu

[21] Yã beeenɔ kɛna gbɛra Pɔlu zɛ̀o a nɔ̀sɛ guu kɛ̀ eé bɔɛ kɔ̃n Masedonia bùsuo kɔ̃n Girisi
bùsuo à gá Yerusalɛmu à bè tó a gaa gwe, séde mà gá Romu. [22] Ben à a dɔnlɛri gɔ̃ɔn plaa
kenɔ zĩ̀ Masedonia, Timɔti kɔ̃n Erasatuo. Àmɔ sɔ̃ gɔ̃̀ Asia bùsun gĩa.

[23] Gurɔ beeean yãkete fɛ̀ɛ maamaa Dii zɛ́ yã musu. [24] Kondogipiri kee kuu à tɔ́n Dɛmɛtɛriu,
è Atɛmi tãakpɛ taka pi kɔ̃n kondogio. À pìri daanɔ è àre bíta e zĩi pìa. [25] Ben à ń kákɔ̃a kɔ̃n
ń gbɛ̃daaa kɛ̀ aɔ̃è zĩ beee taka kɛɛnɔ à bèǹnɛ: Gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ kɛ̀ ɔzĩi kèn wa blekii ũ. [26] Ɛ́e ee
bensɔ̃ ée maa lán Pɔlu e kɛɛ nà, kɛ̀ à bè tãa kɛ̀ wà ń pínɔ nɛ́ diinɔnlo. À gbɛ̃nɔ mì lìɛ pari, aɔ̃
à yãzɛ è. Èe kɛ Ɛfesu kèn adoro ai kɔ̃n Asia bùsu gu parideeomɛ. [27] Yã kɛ̀ é fɔ̃ à mɔ́nzi iwe fá.
Èe kɛ wa ɔzĩ lɛɛna adonlo, à yã é tó tãa nɔgbɛ̃ bíta Atɛmi kpɛ́ kɛ pã, tãa kɛ̀ Asia bùsudeenɔ
kɔ̃n anduna gbɛ̃nɔ píngi è dɔnzi kɛnɛ pì gakui kɔ̀ é ɛ́.

[28] Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ pɔ fɛ̃̀, ben aɔ̃ nà wiilɛnaa wà bè: Ɛfesudeenɔ Atɛmi bíta. [29] Wɛ́tɛ lògo,
gbɛ̃nɔ bàa lè aɔ̃ɔe sii kɔ̃kakɔ̃akɛkiin, ben wà Masedonia bùsu gɔ̃ɔn plaa Gayusi kɔ̃n Arisitaku
kɛ̀ aɔ̃è gá wɛ́tɛn kɔ̃n Pɔluonɔ kũ̀ wà gàaǹyo gwe. [30] Pɔlu yezi à gɛ̃ zà pì guu, ben Yesudeenɔɔ
e wenɛro. [31] Asia bùsu gbɛ̃nsi kenɔ nɛ́ à gbɛ̃nnanɔmɛ, ben aɔ̃ gbɛ̃nɔ zĩa wà lɛ dàa àton gɛ̃
zànlo. [32] Kakɔ̃ana yàka, gbɛ̃nɔɔ e wii lɛɛ aɔ̃ɔe kɔ̃ yã maaro, zaakɛ aɔ̃ paridee dɔ̃ tó bɔ́yãnzin

wà kàkɔ̃aziro. [33] Yudanɔ ɔ sɔ̀̃ Alɛsandazi à yã o, ben zà guu gbɛ̃̀kenɔ e lɛ́ dɔɔa. Ben Alɛsanda
ɔ gbɛ̀̀kɛńnɛ lɛ aɔ̃ yĩtɛ, à yezi à Yudanɔ bà bɔ yãn gbɛ̃nɔ wáa. [34] Kɛ̀ wà à dɔ̀̃ Yuda ũ, ben aɔ̃
píngi wiii sìkɔ̃n lán awa plaaa bà aɔ̃ bè: Ɛfesudeenɔ Atɛmi bíta.
[35] Ben wɛ́tɛ gbɛ̃nsi ń zɔka zɛ̀ à bè: Ɛfesudeenɔ, baade píngi dɔ̃ kɛ̀ á dɛ tãa bíta Atɛmi
kpɛ́ dãkpari ũ kɔ̃n à lakpasagbɛo. [36] Lán gbɛ̃̀ke é fɔ̃ à bɔ beee kpɛɛro nà, à a zĩnda kũ tɛɛɛ.
Àton yãke kɛ kɔ̃n nɔ̀sɛ wãaoro. [37] A mɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀nɔ gura kɛ̀, aɔ̃ɔe ɔ kɛ wa tãakpɛ pɔ́kearo
aɔ̃ɔe wa tãa tɔ́ zaaa síro. [38] Beee yãnzi, tó Dɛmɛtɛriu kɔ̃n a pìri daanɔ yã vĩ kɔ̃n gbɛ̃̀keo,
yãkpaɛkɛgurɔɔ kuu kɔ̃n yãkɛkɛrinɔ. Aɔ̃ gá kɔ̃ káara kɛ gwe. [39] Tó á yã pãnde vĩ dɔ, weé
gɔ̃gɔ̃are kakɔ̃ana kɛ̀ gbãadeenɔɔ sìsi guu. [40] Zaakɛ weé fɔ̃ wà wa taari e zɔka kɛ̀ wà kà gbɔ̀̀a
kɛ̀kii yãnzi. Wé yãzɛdee e wà o zɔka pì musuro, zaakɛ à gbázɛ vĩro. [41] Yãbee'ona gbɛran à
gbɛ̃nɔ gbàrɛ.

20

*P*ɔlu gana Masedonia bùsun kɔ̃n Girisio

[1] Kɛ̀ zɔka yɔ̀̀a, Pɔlu Yesudeenɔ kàkɔ̃a à ń gbá swɛ̀̀ à lɛ́ zàḿma, ben à gàa Masedonia. [2] Kɛ̀
èe gɛ̃̀tɛɛ bùsu beeela, à gbɛ̃nɔ gbà swɛ̀̀ kɔ̃n yãnɔ pari ai à gàa à kào Girisi, [3] ben à mɔ aagɔ̃ɔ
kɛ̀ gwe. Kɛ̀ èe gaa gɛ̃ góro'itɛn lɛ à tá Siria bùsun, à mà Yudanɔ lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃azi, ben à zɛ̀o à
ɛara à tá kɔ̃n Masedonia kpaao. [4] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gàa zɛnɛnɔ tɔ́n yè: Bɛrea gbɛ̃ Piru nɛ́ Sopata kɔ̃n
Tɛsalonika gbɛ̃ Arisitaku kɔ̃n Sɛkunduo kɔ̃n Dɛbi gbɛ̃ Gayusio kɔ̃n Timɔtio kɔ̃n Asia bùsu
gbɛ̃ Tikiku kɔ̃n Torofimuo. [5] Gbɛ̃ beeenɔ dɔ̀we aɛ wà gàa, aɔ̃ɔe wa dãa Toroasi. [6] Wapinɔ sɔ̃
Burɛdi Sɛ́sɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaa gbɛra wa gɛ̃ góro'itɛn Filipi, ben gurɔ sɔɔroo gbɛra wa ń lɛ́ Toroasi.
Gwen wa azuma doo dɛ̀n.

*Yutiku l*ɛɛna bɔna windon

[7] Azumanɛngo zĩ wa kɔ̃ kàkɔ̃a, lɛ wà burɛdi só lɛdo. Pɔlu e waazi kɛɛńnɛ. Kɛ̀ à yezi à tá tó
guu dɔ̀, ben à dà yãla ai lezãndo. [8] Fitia parii kú kpɛ́ musu guu kɛ̀ wá kɔ̃kakɔ̃an. [9] Gɔ̃kparɛ
kee vɛ̃ɛna windo guu kɛ̀ wè benɛ Yutiku, èe igoba paa. Kɛ̀ Pɔlu waazikɛna kɛ̀ gbɔ̀̀a, ii à lɛ̀,
ben à bɔ̀ zaa kpɛ́ musu pì lɛo aagɔ̃de windo guu à lɛ̀ɛ, ben wà à sɛ̀ gɛ̀ ũ. [10] Ben Pɔlu pìta à
kùsia, ben à à sɛ̀ à kpà a kùla à bè: Àton tó swɛ̀̀ kɛ̃aguro, à kú wɛ̃̀ndio. [11] Kɛ̀ à ɛ̀ara à dìdi
musu, à burɛdi lìlikɔ̃rɛ a sò, ben à yã ò maamaa ai guu dɔ̀o, ben à dà zɛ́n. [12] Ben wà tà kɔ̃n
gɔ̃kparɛ pìo bɛ̃ɛ, gbɛ̃nɔ nɔ̀sɛ yĩi kũ̀ maamaa.

*Zaa Toroasi ai Mil*ɛtu

[13] Wapinɔ sɔ̃ wa gaa wa gɛ̃ góro'itɛn, wa dɔ Pɔlunɛ aɛ wa ta Aso, wɛ́tɛ kɛ̀ wé à sɛ́n. Lɛn à
zɛ̀o lɛ, zaakɛ à yezi à gá gwe kɛ̀sɛmɛ. [14] Kɛ̀ à wa le Aso, ben wa à sɛ̀ wa gaa Mitilɛni. [15] Kɛ̀ guu
dɔ̀, wa bɔ gwe kɔ̃n góro'itɛo wa gaa Kio. Gu sìa dɔnao wa gaa Samɔ, ben à gurɔ aagɔ̃dee zĩn
wa ka Milɛtu. [16] Pɔlu zɛ̀o yã à dɔ Ɛfesuzi lɛ gurɔɔ tón gɛ̃a Asia bùsunlo yãnzi, zaakɛ èe wãa
lɛ à e à ká Yerusalɛmu ai Pɛntikɔsi zĩbaa gɔ̃ káme, tó eé sí kɛ.

*P*ɔlu lɛ́zana Ɛfesu gbɛ̃nsinɔa

[17] Pɔlu gbɛ̃nɔ zĩ̀ sɔsi gbɛ̃nsinɔa Ɛfesu à bè aɔ̃ mɔ́ Milɛtu. [18] Kɛ̀ aɔ̃ kà, ben à bɛ̀ńnɛ: Á dɔ̃
lán mɛɛ̀ kɛ nà gurɔɔ kɛ̀ má kúao zaa zĩ kɛ̀ ma gbá pɛ̀ɛ Asia bùsun kɛ̀. [19] Ma zĩi kɛ̀ Diinɛ
zĩndabusana guu kɔ̃n wɛ́ɛ'io. Ma nawɛ̃a kɛ̀ Yudanɔ lɛ́kpakɔ̃sɔ̃namazi yãnzi. [20] Mɛ́ɛ kaarana
yãke utɛarero, ma waazi kɛ̀are má dàare gupuraaa kɔ̃n a bɛɛnɔ. [21] Ma lɛ́ dà Yudanɔa kɔ̃n
Girikinɔ ń píngi aɔ̃ aɛ dɔ Ludaa aɔ̃ wa Dii Yesu náanɛ kɛ. [22] Tia sa mɛ́ɛ gaa Yerusalɛmu lán
Luda Nini ma dan nà, yã kɛ̀ eé ma le gwe má dɔ̃ro. [23] Wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo Luda Ninii e oomɛ
kpɛ́sia kɔ̃n wɛ́ɛtãmmanao e ma dãa. [24] Mɔde ma wɛ̃̀ndi bɛ̀ɛ vĩmɛ dɔro, séde mà yã kɛ̀ mɛ́ɛ
pɛɛa le mà zĩi kɛ̀ Dii Yesu dàmɛɛ kɛ mà à mì dɛ. Àmbe Luda gbɛ̃̀kɛ baarunnakpana gbɛ̃nɔnɛ
ũ.
[25] Amɔa kɛ̀ ma lili ò a tɛ́ ma kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia waazi kɛ̀areenɔ, má dɔ̃ tia sa kɛ̀ wé wɛ́ɛ
sikɔ̃lɛ dɔro. [26] Beee yãnzi má òare gbɔ̀̀a, tó a gbɛ̃̀ke sɔ̀̀sã, ma yãn beee ũ dɔro. [27] Ma Luda
pɔyezi píngi òare, mɛ́ɛ à ke utɛarero. [28] À làakari dɔ a zĩndaa kɔ̃n sãa kɛ̀ Luda Nini a diɛ ń
gbɛ̃nsi ũunɔ ń píngi. À Luda sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ à ń lú kɔ̃n a zĩnda aruo pìnɔ gwa. [29] Má dɔ̃ kɛ̀ ma tana

gbɛra lɛwan pãsĩ kɛ̀ aɔ̃ɔ sãanɔ wɛ̃nda vĩroonɔ é si a té. [30] Baa a gbɛ̃kenɔ é fɛɛ wà yãlɛkpɛɛ
daǵnɛ, lɛ wà gbɛ̃nɔ gá wà naḿma. [31] Beee yãnzi àgɔ̃ kú a làakaria. Lán ma lɛ́ dà a baadea
kɔ̃n wɛ́ɛ'io nà fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo wɛ̀ aagɔ̃ɔ dagura kámmabosai, à tó à yã gɔ̃ dɔagu.
[32] Tia sa mɛ́ɛ a naa Ludanɛ a ɔzĩ kɔ̃n à gbɛ̃kɛ yã kɛ̀ eé fɔ̃ à gbãaa kaaraareeo, à a gba zɛ́ lɛ a
baka gɔ̃ kú kɔ̃n à gbɛ̃nɔ ń píngi. [33] Mɛ́ɛ gbɛ̃ke ɔɔ ke à pɔ́kãsã ke ni dɛro. [34] Á dɔ̃ a zĩndanɛ kɛ̀
ma zĩi kɛ̀ kɔ̃n ma zĩnda ɔɔomɛ, ben ma pɔ́ kɛ̀ wá à nii vĩ kɔ̃n ma gbɛ̃nɔo è. [35] Má ɔ̀dɔaare à
píngi guu à zĩi kɛ lán kɛ̀ bà à gbãasaideenɔ ĩan ká. Yã kɛ̀ Dii Yesu ò gɔ̃ dɔagu kɛ̀ à bè gbadana
pɔnnaa vĩ dɛ gbasinala.
[36] Yãbee'ona gbɛra à kùɛ a kosooa kɔ̃n ń baade píngio à adua kɛ̀. [37] Aɔ̃ wɛ́ɛ'i kàn ń píngi aɔ̃
mlɛ̃̀mlɛ̃ Pɔlua aɔ̃ lɛ́ pɛ̀pɛa. [38] Yã kɛ̀ tò aɔ̃ pɔɔ sia kũ̀ bíta bé à dɛ kɛ̀ à bè ń wɛ́ɛ é sikɔ̃lɛ dɔroo
ũ. Ben aɔ̃ zɛ̀nɛ ai góro'itɛ kiia.

21

*P*ɔlu tana Yerusalɛmu

[1] Wa kɛ̃naḿma gbɛra wa gɛ̃ góro'itɛn wa da zɛ́n wa mì pɛ̀ Kosua. Gu làa dɔnao wa ka
Rode, ben bɔna gwe wa gaa Patara. [2] Gwen wa góro'itɛ kɛ̀ èe gaa Fenisia bùsun è, ben wa
gɛ̃n wa da zɛ́n. [3] Kɛ̀ wa Sipiru è kãaa, wa pãnɛ ɔzɛɛzi wée gaa Siria bùsun, ben wa ka Taya,
guu kɛ̀ wà góro'itɛ asoo bɔ̀ɛn. [4] Wa Yesudeenɔ wɛ̀tɛ, ben wa azuma doo kɛ̀ńyo. Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ
ò Pɔlunɛ kɔ̃n Luda Nini gbãaao kɛ̀ àton gá Yerusalɛmuro. [5] Mɔde kɛ̀ wa gurɔ beeenɔ lɛ́ pà,
wa fɛɛ wée taa. Aɔ̃ gàa zɛwe ń píngi kɔ̃n ń nɔɔnɔ kɔ̃n ń nɛ́nɔ wɛ́tɛ kpɛɛ ai ísia lɛ́a. Ben wa
kuɛ wa kosooa wa adua kɛ̀. [6] Kɛ̀ wa lɛ́ zàkɔ̃a, wa gɛ̃ góro'itɛn. Aɔ̃mɔnnɔ sɔ̃ ɛ̀ara ń bɛ.
[7] Bɔna Taya wa ɛara wa da zɛ́n ai wa ka Tɔlɛmai. Wa ì kpà Yesudeenɔa wa kɛńyo gurɔ
do. [8] Kɛ̀ guu dɔ̀, wa fɛɛ wa gaa Sizarea. Wa gaa wa pita baarunnakpari Filipi bɛ. Gɔ̃ɔn
swɛɛplaaa kɛ̀ wà ń sɛ́ yãanɔ dokemɛ. [9] À nɛ́nɔgbɛ̃ annabinɔ vĩ gɔ̃ɔn siigɔ̃ aɔ̃ɔe zã kɛ kɔ̀ro.
[10] Wa gurɔplaakɛna gwee guu annabi kɛ̀ wè benɛ Agabu bɔ̀ Yudea bùsun à mɔ̀. [11] Kɛ̀ à mɔ̀
wa kiia, à Pɔlu utaba sɛ̀ à a zĩnda gbánɔ kɔ̃n a ɔɔnɔ yìo à bè: Lán Luda Ninii ò nàn yè: Gbɛ̃
kɛ̀ bà kɛ̀ vĩi, lɛn Yudanɔ é à yi Yerusalɛmu aɔ̃ à kpá bori pãndenɔa lɛ. [12] Kɛ̀ wa yã pì mà,
wapinɔ kɔ̃n wɛ́tɛ pì deenɔ wa agbaa kpà Pɔlunɛ àton gá Yerusalɛmuro. [13] Ben à bè: Bɔ́yãnzi
ée ɔ́ɔ dɔɔ ée ma nɔ̀sɛ yakaamɛzi? Àtongɔ̃ yina ũ sero. Baa tó mɛ́ ga Yerusalɛmu Dii Yesu
tɔ́ yãnzi, ma sorumi mà. [14] Kɛ̀ wèe fɔ̃ wà milɛ blèro, wa kámma bò wa bè: Dii pɔyezi kɛ.
[15] Beee gbɛra wa soru kɛ̀, ben wa gaa Yerusalɛmu. [16] Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Sizarea kenɔ gàa wà
pìtawao Sipiru gbɛ̃ Nasɔ̃ bɛ. Yesudeen à ũ zaa zi.

*P*ɔlu gana Yemisi gwa

[17] Kɛ̀ wa ka Yerusalɛmu, Yesudeenɔ wa si kɔ̃n pɔnnaao. [18] Kɛ̀ guu dɔ̀, Pɔlu gàawao Yemisi
bɛ. Gbɛ̃nsinɔ kakɔ̃ana gwe ń píngi. [19] Pɔlu ì kpàḿma, ben à yã kɛ̀ Ludaa kɛ̀ a zĩi gãzĩ bori
pãndenɔ tɛ́ tɔ̃̀kɛ̃ńnɛ mámmam zɛ́azɛa. [20] Kɛ̀ aɔ̃ yã pì mà, aɔ̃ Luda sáabu kpà. Ben aɔ̃ bènɛ:
Ǹ yã pì gwa, wa gbɛ̃. Yudanɔ Yesu náanɛ kɛ̀ bɔrɔ ũgbangba, ben aɔ̃ píngi aĩa vĩ Musa doka
musu. [21] Aɔ̃ɔ mà kɛ̀ nɛ́ɛ yã daa Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú bori pãndenɔ tɛ́nɔnɛ aɔ̃ kpɛɛ li Musa dokanɛ,
aɔ̃ton bã̀ngu kɛ ń nɛ́nɔnɛro aɔ̃tongɔ̃ ń fɛɛakaarayãnɔ kũnaro. [22] Wé kɛ diaa? Zaakɛ aɔ̃é gí
n mɔna maziro. [23] Ǹ kɛ lán wé onnɛ nà. Wa tɛ́ gɔ̃ɔn siigɔ̃ kenɔ lù sɛ̀ Ludanɛ. [24] Ǹ ń sɛ́ à gá
gbãsĩ bɔ a zĩndan, ǹ ń fĩa bo lɛ aɔ̃ e wà mì bo, baade píngi gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ mà n musu
nɛ́ yãpuranlo. Aɔ̃é e kɛ̀ mpi sɔ̃ ń tɛ́ Musa dokazi. [25] Bori pãnde Yesudeenɔ sɔ̃, wa takada
kɛ̃̀ wá òńnɛ wa zɛo aɔ̃ mì kɛ̃ nɔ̀bɔ kɛ̀ wà saa òo tãaa kɔ̃n aruo kɔ̃n nɔ̀bɔ kòtokpasaio kɔ̃n
pãpãkɛnao.
[26] Ben Pɔlu gbɛ̃ pìnɔ sɛ̀ à tàńyo. Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ gbãsĩ bɔ̀ ń zĩndan, ben à gɛ̃̀ Luda ua lɛ à
gbãsĩ̀bɔgurɔ lɛ́ dìɛ kɔ̃n saa kɛ̀ weé o ń baadenɛo.

*P*ɔlu kũna Luda ua

[27] Kɛ̀ gbãsĩbɔna gurɔ swɛɛplaa beee kà yãana, Asia bùsu Yuda kenɔ Pɔlu è Luda ua. Aɔ̃ tɛ́
kà pariin, ben aɔ̃ à kũ̀. [28] Aɔ̃ɔe wii lɛɛ wà bè: Isarailinɔ, à wa faaba kɛ. Gbɛ̃ kɛ̀kii bé ègɔ̃ yã daa
baade píngine gu píngia, kɛ̀ bɔ̀ wa gbɛ̃nɔ yã kpɛɛ kɔ̃n wa dokao kɔ̃n gura kɛ̀o. Beee gbɛra à

dɔkɛ̀ Luda uao dɔ à gɛ̃̀n kɔ̃n Girikinɔ. [29] Aɔ̃ɔ ò lɛ kɛ̀ aɔ̃ Ɛfesu gbɛ̃ Torofimu è kɔ̃n Pɔluo wɛ́tɛ guu yã yãnzimɛ, ben aɔ̃ɔe daa Pɔlu gɛ̃̀o Luda uamɛ.

[30] Wɛ́tɛ lògo, gbɛ̃nɔ wì kɔ̃n bào zaa gu píngia aɔ̃ mɔ̀ wà Pɔlu kṹ Luda ua aɔ̃ à gàɛ wà bɔ̀o. Gwe gɔ̃ɔ wà Luda ua pì gbànɔ tàta. [31] Kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà à dɛ, yã pì baaru Romu sozanɔ gbɛ̃nsi kii lè, à mà Yerusalɛmu lògo. [32] Gwe gɔ̃ɔ à soza bàdeenɔ sɛ̀ kɔ̃n à bàsaideenɔ, ben aɔ̃ gɛ̃́ńla kɔ̃n bào. Kɛ̀ gbɛ̃nɔ sozanɔ gbɛ̃nsi pì è kɔ̃n sozanɔ lɛdo, aɔ̃ Pɔlu gbɛ̃na tò. [33] Ben gbɛ̃nsi pì sɔ̃̀ Pɔluzi à à kṹ à bè wà à yi kɔ̃n mɔ̀kyakoonɔ mèn plaa. À ń lá à bè: Dén gbɛ̃ pì ũu? Bɔ́ yãn à kɛ̀? [34] Ben zà guu gbɛ̃nɔɔ e wii lɛɛ aɔ̃ɔe yã dɔ̃nkɔ̃ ooro. Kɛ̀ zɔka e tó gbɛ̃nsi pì fɔ̃̀ à yã pì sãnsãn maro, à bè wà gáo sozanɔ bɛ. [35] Kɛ̀ wà kào didikiia, sozanɔ bé wà à sɛ̀ gbɛ̃nɔ nanakɔ̃ana yãnzi. [36] Zaakɛ baade píngi tɛ́zi kɔ̃n wiiio aɔ̃ɔe bee: À à dɛ.

*P*ɔlu gina kɔ̃n a zĩndao

[37] Kɛ̀ wà yezi wà gɛ̃ kɔ̃n Pɔluo sozanɔ bɛ, ben à gbɛ̃nsi pì là à bè: Nɛ́ we mà yã ońnɛɔ́? Ben à à là à bè: Nɛɛ̀ Giriki yã maɔ́? [38] Igipiti gbɛ̃ kɛ̀ fɛ̃̀ gbãadeenɔzi zĩna à gàa gbáan kɔ̃n bùsudɛri gɔ̃ɔn bɔrɔ siigɔ̃ɔnɔn n ũroo? [39] Pɔlu wèàla à bè: Yudan ma ũ. Wà ma i Taasu, Silisia bùsummɛ. Wɛ́tɛ tɔ́saideenlo. Ma wɛ́ɛ kɛ̀mma ǹ ma gba zɛ́ mà yã o gbɛ̃nɔnɛ. [40] À à gbà zɛ́, ben Pɔlu zɛ̀ didikiia à ɔ kɛ̀ gbɛ̃nɔnɛ yáku. Kɛ̀ aɔ̃ yìtɛ kítikiti, à yã òńnɛ kɔ̃n Eberu yão à bè:

22

[1] Ma gbɛ̃nɔ kɔ̃n ma mareenɔ, à swã kpá à ma yãzɛ ma tia. [2] Kɛ̀ aɔ̃ɔ mà èe yã oońnɛ kɔ̃n Eberu yão, aɔ̃ zɛ̀ kítikiti. Ben Pɔlu bè: [3] Yudan ma ũ, wà ma i Taasu, Silisia bùsummɛ, ben ma nɛ́ blè wɛ́tɛ guu kɛ̀. Gamaliɛli kiian ma doka kɛ̀ wa dezinɔ kũna dàdan a zɛ́a. Má aĩa vĩ Ludanɛ lán á kuu nà gbã̀a a píngi. [4] Ma wɛ́ɛ tã̀ dɔnzizɛ pì sɛ̀rinɔa ai aɔ̃ gbɛ̃̀kenɔ gàga, ma gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔ kṹkũ ma ń ká kpɛ́siaan. [5] Sa'oriki kɔ̃n gbɛ̃nsinɔɔ dɛ ma sèedadeenɔ ũ ń píngi. Ma takada kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̃̀ Damasiku Yudanɔnɛ sì ń ɔzĩ, mɛ́ɛ gaa gwe mà gbɛ̃ pìnɔ kũkũ mà suńyo Yerusalɛmu wà wɛ́ɛ tãḿma.

*P*ɔlu a Yesu zɛ́ sɛna tɔ̃kɛ̃̀nnɛna
(Zĩr 9:1-19, 26:12-18)

[6] Kɛ̀ má té zɛ́n, ma ka kĩi kɔ̃n Damasikuo ɔfãntɛ̃ kà mìdangura, ben kãndo gupura bíta bɔ̀ ludambɛ à dàmala. [7] Ma bɔ ma lɛɛ tɔɔtɛ, ben ma kòto mà wà bèmɛ: Solu, Solu, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãamaa? [8] Ben ma bè: Dén n ũu, Dii? Ben à bèmɛ: Mámbe Yesu Nazarɛti kɛ̀ nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãaa ũ. [9] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúmaonɔ gupuraa pì è, mɔde aɔ̃ɔe gbɛ̃ kɛ̀ èe yã oomao kòto maro. [10] Ben ma à là: Bɔ́n mɛ́ kɛɛ, Dii? Ben à bèmɛ mà fɛɛ mà gɛ̃ Damasiku. Gwen weé yã kɛ̀ a dìɛmɛ mà kɛɛ omɛ píngi. [11] Gupuraa pì í gbãaa tò ma wɛ́ɛ e guu e dɔro, ben ma gbɛ̃nɔ ma kũ ma ɔɔa aɔ̃ gɛ̃̀mao Damasiku.

[12] Dɔnziri kee kú gwe kɛ̀ wè benɛ Anania. È mì siɛ Luda dokanɛ, bensɔ̃ Damasiku Yudanɔ píngi è à tɔ́ nnaa sí. [13] À mɔ̀ ma kiia à zɛ̀ ma saɛ, ben à bèmɛ: Solu ma gbɛ̃, ǹ ɛara ǹ guu e. Gwe gɔ̃ɔ ma wɛ́ɛ wɛ̃̀, ben ma à è. [14] À bè wa dezinɔ Luda bé à ma sɛ lɛ mà wɛ́ɛ si Gbɛ̃ Maalɛ mà yã ma à lɛ́n mà à pɔyezi dɔ̃. [15] À bè mɛ́gɔ̃ dɛ à sèedadee ũ màgɔ̃ yã kɛ̀ má è kɔ̃n yã kɛ̀ má mào oo baade pínginɛ. [16] Ben à bè bɔ́n mɛ́ɛ dãa dɔɔ, mà fɛɛ mà batisi kɛ ma durunnɔ é kɛ̃ma kɔ̃n à sísinao.

*P*ɔlu zĩna bori pãndenɔ kiia

[17] Kɛ̀ ma ɛara Yerusalɛmu, mɛ́ɛ adua kɛɛ Luda ua, ben ma wɛ́ɛgupu è. [18] Ma Dii è, à òmɛ mà kɛ kpakpaa mà bɔ Yerusalɛmu, zaakɛ gbɛ̃nɔ é yã kɛ̀ mɛ́ɛ oo a musu síro. [19] Ben ma bè Diinɛ, aɔ̃ɔ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ mɛɛ̀gɔ̃ gɛ̃ɛ aduakɛkpɛ kɔ̃n aduakɛkpɛn-o lɛ màgɔ̃ à náanɛkɛrinɔ kaa kpɛ́siaan wàgɔ̃ ń gbɛ̃ɛ. [20] Kɛ̀ wèe à sèedade Sitivĩ dɛɛ sɔ̃, mapi má kú gwe ma zɛ kɔ̃n à dɛ̀rinɔ, má ń utanɔ kũnańnɛ. [21] Ben Dii bèmɛ mà gá, é ma zĩ ai bori pãndenɔ kiia zã̀azã.

*P*ɔlu nɛ́ Romu gbɛ̃mɛ

22 Aɔ̃ swã kpà à yãzi ai à gàa à kà bori pãndenɔ yã pìa, ben aɔ̃ nà wiiia wà bè: À à dɛ! Gbɛ̃
kɛ̀ taka kuuna zɛ́ vĩro! 23 Aɔ̃ɔe wii lɛɛ aɔ̃ɔe ń utanɔ gbãkɛɛ aɔ̃ɔe bùsuti fãa musu. 24 Ben Romu
sozanɔ gbɛ̃nsi bè wà gɛ̃ kɔ̃n Pɔluo ń bɛ, wà à gbɛ̃ kɔ̃n flǎo ai à yãpuraa o wà e wà yã kɛ̀ wèe
wiii dɔɔa à yãnzi ma. 25 Kɛ̀ wèe Pɔlu ɔɔnɔ poroo lɛ wà à yi, à bè soza bàdee kɛ̀ kú gweenɛ: A
à zɛ́ vĩ à Romu gbɛ̃ gbɛ̃ yãkpaɛkɛsaiɔ́? 26 Kɛ̀ soza pì yã pì mà, à gàa à bè ń gbɛ̃nsinɛ: Bɔ́n nɛ́
kɛɛ? Gbɛ̃ pì nɛ́ Romu gbɛ̃mɛ. 27 Ben gbɛ̃nsi pì mɔ̀ à Pɔlu là à bè: Ǹ omɛ, Romu gbɛ̃n n ũɔ́? À
wèàla à bè: Eè. 28 Ben gbɛ̃nsi pì bènɛ: Ma ɔɔ bíta kpàmɛ, ben ma gɔ̃ Romu gbɛ̃ ũ. Ben Pɔlu
bènɛ: Mapi sɔ̃ wà ma i à ũmɛ. 29 Ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà yã lalaa yãanɔ bɔ̀ru kpɛɛ gɔ̃ɔ. Kɛ̀
gbɛ̃nsi pì dɔ̀ kɛ̀ Pɔlu nɛ́ Romu gbɛ̃mɛ, vĩa à kũ̀ kɛ̀ à tò wà mɔ̀ kàa yãnzi.

*Yuda gbãadeen*ɔ yãkpaɛkɛna kɔ̃n Pɔluo

30 À guu dɔ̀ kɛ̀ gbɛ̃nsi pì yezi à yã kɛ̀ Yudanɔ mɔ̀o sãnsãn ma, à mɔ̀ pòroa, ben à sa'orikinɔ
kɔ̃n Yuda gbãadeenɔ kàkɔ̃a à mɔ̀ kɔ̃n Pɔluo ń aɛ.

23

1 Pɔlu wɛ́ɛ pɛ̀ gbãadeenɔa à bè: Ma gbɛ̃nɔ, yãkee e ma swɛ̀ vĩ Luda aɛro ai kɔ̃n a gbǎao.
2 Ben sa'oriki Anania ò a dogarinɔnɛ aɔ̃ à lɛ́ a lɛ́a. 3 Ben Pɔlu bènɛ: Luda n lɛ́ se, gbɛ̃ntee kãkã
bɛ. Ń vɛ̃ɛna nɛ́ɛ yãkpaɛ kɛɛmao doka musu, ben mpi sɔ̃ n bɔ à kpɛɛ, n bè wà ma lɛ́. 4 Ben
dogari pìnɔ bè: Ḿbe nɛ́ɛ Luda sa'oriki sɔ̃sɔ̃ɔ lɛɔ́? 5 Pɔlu bè: Gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sa'orikinlo, zaakɛ
wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè wàton wa bùsu gbãadee tɔ́ zaaa síro.
6 Pɔlu dɔ̃ kɛ̀ gbãadee pìnɔ gbɛ̃kenɔ nɛ́ Sadusinɔmɛ, aɔ̃ gbɛ̃kenɔ sɔ̃ Farisinɔ, ben à òńnɛ
gbãngbãn: Ma gbɛ̃nɔ, Farisin ma ũ, Farisinɔ nɛ́n ma ũ. Gɛ̀nɔ fɛɛna tãmaa kɛ̀ má vĩ yãnzin ée
yãkpaɛ kɛɛmaozi. 7 Kɛ̀ à yã pì ò, Farisinɔ kɔ̃n Sadusinɔ fɛɛ kɔ̃o kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao, ben kakɔ̃ana
kpàatɛ lɛo plaa. 8 Sadusinɔ è be gɛ̀nɔ è fɛɛro, bensɔ̃ malaikanɔ kɔ̃n niniinɔɔ kuuro. Farisinɔ
sɔ̃ zɛ̀ kɔ̃n yã pìnɔo píngi. 9 Zɔka gbãaa gɛ̃̀ ń tɛ́, ben Farisi kɛ̀ aɔ̃è doka dańnɛ kenɔ fɛɛ kɔ̃n
lɛokpakɔ̃a gbãaao aɔ̃ bè: Wée yã zaa ke e gbɛ̃ kɛ̀aro. Tó ninii ke malaika bé à yã ònɛ sɔ̃ nɛ́?
10 Kɛ̀ lɛokpakɔ̃a gbãa kũ, sozanɔ gbɛ̃nsi e vĩa kɛɛ lɛ gbɛ̃nɔ tón Pɔlu kɛ gyáigyairo yãnzi, ben
à ò a sozanɔnɛ aɔ̃ pita wà gɛ̃ ń tɛ́ aɔ̃ à kũ wà gáo ń bɛ.
11 Zĩ beeea gwãavĩ Dii bɔ̀ à mɔ̀ Pɔluzi à bè: Ǹ làakari kpáɛ! Lán n ma yã ò Yerusalɛmu kɛ̀
nà, séde ǹ o Romu dɔ.

*L*ɛ́kpakɔ̃sɔ̃na Pɔluzi

12 Kɛ̀ guu dɔ̀, Yuda kenɔ kàkɔ̃a asii guu aɔ̃ la dà wà bè weé pɔ́ blero weé í miro ai wà gá
Pɔlu dɛo. 13 Lɛ́kpakɔ̃sɔ̃ri pìnɔɔ dɛ gɔ̃ɔn baplaaala. 14 Aɔ̃ gàa sa'orikinɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kiia aɔ̃
bèńnɛ: Wá sì kɔ̃n Ludao wa bè tó wée Pɔlu dɛro, tó wa pɔ́ blè, Luda láari kɛwa. 15 Apinɔ kɔ̃n
gbãadeenɔ a píngi à gá à o sozanɔ gbɛ̃nsinɛ à mɔ́are kɔ̃n Pɔluo lán wà be á yezi à à yãnɔ
tàasi kɛ tia dɛ à káakupɔlaa bà. Wapinɔ sɔ̃ wégɔ̃ kú soru guu wà à dɛ zɛ́n ai àgɔ̃ gá ká kɛ̀.
16 Kɛ̀ Pɔlu dãre nɛ́gɔ̃̀gbɛ̃ ń yã kɛ̀ aɔ̃ɔ gɔ̃̀gɔ̃ pì mà, ben à gàa à gɛ̃̀ sozanɔ bɛ à ò Pɔlunɛ. 17 Ben
Pɔlu soza bàdee sìsi à bènɛ: Ǹ gá kɔ̃n gɔ̃̀kparɛ kɛ̀o a gbɛ̃nsi kiia, zaakɛ à yezi à baaru ke
kpánɛmɛ. 18 Ben à à sɛ̀ à gàao ń gbɛ̃nsi kiia à bè: Pɔlu kɛ̀ wà à dà kpɛ́n ma sisi à kùɛmɛ mà
mɔ́ n kiia kɔ̃n gɔ̃̀kparɛ kɛ̀o. À yãke vĩ à yezi à onnɛ. 19 Ben gbɛ̃nsi pì gɔ̃̀kparɛ pì kũ̀ a ɔɔa à
gàao gusaɛ ń gɔ̃ɔn plaa, ben à à là à bè: Bɔ́ yãn ń vĩ ǹ omɛɛ? 20 Ben à bè: Yudanɔ bé wà lɛ́
kpàkɔ̃sɔ̃, aɔ̃ɔ yezi wà kúɛnnɛ ǹ mɔ́ kɔ̃n Pɔluo ń gbãadeenɔnɛ zia, lán wà be aɔ̃ɔ yezi wà à
yã gwa tia dɛ à káakupɔlaa bà. 21 Ǹton weńnɛro, zaakɛ aɔ̃ gbɛ̃nɔɔ e à dãa zɛ́n wà dɛ gɔ̃ɔn
baplaaala. Aɔ̃ la dà wà bè weé pɔ́ blero weé í miro ai wà gá à dɛo. Aɔ̃ sorumi mà kɔ̀, n yãn
aɔ̃ swã dɔzi. 22 Gbɛ̃nsi pì bè gɔ̃̀kparɛ pìnɛ: Ǹton tó gbɛ̃̀ke dɔ̃ kɛ̀ ń òmɛro. Ben à à gbàrɛ.

*P*ɔlu gbarɛna Sizarea

23 Ben à soza bàde gɔ̃ɔn plaaanɔ sìsi à bèńnɛ: À o soza fɛ̃ɛdade gɔ̃ɔn wàa doonɔnɛ aɔ̃ soru
kɛ wà gá Sizarea uusiɛ úblegurɔ kɔ̃n sɔ̃de gɔ̃ɔn baaagɔ̃ akurinɔ kɔ̃n sáride gɔ̃ɔn wàa doonɔ.
24 À sɔ̃ yã kɛkɛ Pɔlunɛ à dia lɛ wà gáo bùsu gbɛ̃nsi Felisi kiia aafia. 25 Ben à takada kɛ̃̀nɛ à bè:

[26] Bùsu gbɛ̃nsi Felisi, mamɔma Kalaudiu Lisia ma takada kɛ̀ kɛ̀̃nnɛ ma ì kpàmma.
[27] Yudanɔ bé wà gbɛ̃ kɛ̀kii kũ̀ aɔ̃ɔ yezi wà à dɛ. Kɛ̀ ma à dɔ̃̀ Romu gbɛ̃ ũ, ben ma gaa
kɔ̃n sozanɔ ma à sìḿma. [28] Kɛ̀ má yezi mà à taari kɛ̀ aɔ̃ɔ èa ma, ma à sɛ̀ ma gaao aɔ̃
yãkpaɛkɛrinɔ kiia. [29] Gwen má dɔ̃̀n kɛ̀ taari kɛ̀ aɔ̃ɔ èa nɛ́ ń doka yãmɛ, èe yã kɛ̀ kà wà à dɛ
ke wà à da kpɛ́siaan kɛro. [30] Kɛ̀ wà lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃zi, wà à kpãi kɛ̀mɛ, ben ma à gbàrɛmma gɔ̃ɔ
má ò yãdeenɔnɛ aɔ̃ gá kɔ̃n à yão n kiia gwe.
[31] Ben sozanɔɔ kɛ̀ lán wà òńnɛ nà aɔ̃ Pɔlu sɛ̀ wà gàao Antipatari gwãavĩ. [32] Kɛ̀ guu dɔ̀, soza
kɛ̀ aɔ̃ɔe táa oo kɛ̀sɛ pìnɔ Pɔlu nà sɔ̃deenɔnɛ ń ɔzĩ aɔ̃ dɔo aɛ, ben aɔ̃ ɛ̀ara wà tà ń bɛ. [33] Kɛ̀
sɔ̃deenɔ kà Sizarea, aɔ̃ takada pì kpà bùsu gbɛ̃nsi pìa, ben aɔ̃ Pɔlu nànɛ à ɔzĩ. [34] Bùsu gbɛ̃nsi
pì takada pì kyó kɛ̀, ben à Pɔlu là bùsu kɛ̀ à bɔ̀n. À mà kɛ̀ Silisia bùsun à bɔ̀n, [35] ben à bènɛ:
Tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã vĩnyonɔ mɔ̀, mɛ́ ma lán aɔ̃ɛ́ o nà. Ben à bè wàgɔ̃ à dãkpaa Hɛrɔdu pitakiia.

24

Yudanɔ Pɔlu káarakpana

[1] Gurɔ sɔɔroo gbɛra sa'oriki Anania mɔ̀ Sizarea kɔ̃n gbɛ̃nsi kenɔ kɔ̃n dokadɔ̃ri kɛ̀ wè benɛ
Tɛtuluo. Aɔ̃ mɔ̀ Pɔlu káara kpá bùsu gbɛ̃nsi kiia. [2] Kɛ̀ wà Pɔlu sìsi, Tɛtulu fɛɛ èe yã daaàla
à bè: Felisi, kɔ̃n n aubarikao wa bùsu kaɛna aafia. N zia laasuulɛna bé à wa bùsu kɛ maa.
[3] Wè n tɔ́ nnaa sí wàgɔ̃ n sáabu kpaa gu píngia gurɔ píngi. [4] Kɛ̀ má yezi mà n yã gágaro, mɛ́
wɛ́ɛ kɛmma ǹ sùu kɛwao ǹ wa yã nɛ́ngo kɛ̀kii ma. [5] Wá è kɛ̀ gbɛ̃ pì nɛ́ gudɛrimɛ. È yãkete
da Yudanɔ tɛ́ anduna guu píngi, à dɛ dɔnzizɛ ɛgɛɛ kɛ̀ wè ń sísi Nazarɛtideenɔ dɔn'aɛdee
ũ. [6] Baa se à yezi à Luda ua gbãsĩ lɛ́, ben wa à kũ̀. [7-8] Tó n à làla n zĩnda, nɛ́ taari kɛ̀ wá èa
yãpuraa dɔ̃. [9] Ben Yudanɔ yã'i kàara wà bè lɛn yã pìnɔɔ dɛ lɛ.

*P*ɔlu gina kɔ̃n a zĩndao Felisi aɛ

[10] Ben bùsu gbɛ̃nsi pì mì kɛ̀ degũ Pɔlunɛ lɛ à yã o. Ben Pɔlu bè: Lán má n dɔ̃ yãkpaɛkɛri
ũ bùsu kɛ̀ guu à wɛ̃̀ gì kɛ̀ nà, beee yãnzi mɛ́ɛ ma mìbɔna yã oo ma làakariazi. [11] Tó ń gbèka,
weé onnɛ kɛ̀ ma gana Yerusalɛmu mà dɔnzi kɛɛ dɛ gurɔ kuri awɛɛplaalaro. [12] Wèe ma e
mɛ́ɛ lɛokpakɔ̃a kɛɛ kɔ̃n gbɛ̃keo Luda uaro. Wèe ma e mɛ́ɛ yãkete daa aduakɛkpɛnɔ guu ke
wɛ́tɛ guuro. [13] Gbɛ̃ pìnɔ é fɔ̃ wà taari kɛ̀ aɔ̃ɔ èmaa sèedadee ennɛro. [14] Má sì kɛ̀ zɛ́ kɛ̀ aɔ̃ɔe
sísii dɔnzizɛ ɛgɛɛ pì guun mɛ́ɛ dɔɔ wa dezinɔ Ludazi. Má yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ Musa doka guu kɔ̃n
annabinɔ takadanɔ náanɛkɛna píngi. [15] Ma wɛ́ɛ dɔ Ludazi lán aɔ̃pinɔ bà kɛ̀ gbɛ̃ maaanɔ kɔ̃n
gbɛ̃ zaaanɔ é fɛɛ bɔna gaan ń píngi. [16] Beee yãnzi mɛɛ̀gɔ̃ ma zĩnda totoo gurɔ píngi lɛ ma
swɛ̃̀ tóngɔ̃ vĩi Luda aɛ ke gbɛ̃ntee aɛro. [17] Ma wɛ̃̀kɛna kɔ̃n ma bùsuo gbɛra ma ɛara ma su ma
ɔ dàḿma ma saa ò [18] Luda ua. Kɛ̀ mɛ́ɛ saa oo ma gbãsĩbɔna gbɛra, ben wà ma le gwe. Mɛ́ɛ
gbɛ̃nɔ kákɔ̃aro, yãkete kuuro. [19] Asia bùsu Yuda kenɔn yãdeenɔ ũ. Séde aɔ̃ mɔ́ wà yã bɔ kɔ̃
lén n kiia. [20] Tó lɛnlo, ǹ tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú kɛ̀nɔ dà kɛ̀ aɔ̃ɔ èma gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ yãkpaɛ kɛ̀mao o.
[21] Sé yã mèn doo kɛ̀ má òńnɛ kɔ̃n kòto gbãaao, gènɔ fɛɛna yã musun aɔ̃ɔe yãkpaɛ kɛɛmaozi.
[22] Felisi Yesu zɛ́ bɔkɔ̃tɛ dɔ̃, ben à lá kà Yudanɔ yãla à bè: Tó sozanɔ gbɛ̃nsi Lisia mɔ̀, mɛ́ a
yã mì dɛare. [23] À ò soza bàdeenɛ àgɔ̃ Pɔlu dãkpaa, mɔde à à gba zɛ́ à ĩam pá, à tó à gbɛ̃nɔ à
ĩan ká.

*P*ɔlu kuuna kpɛ́siaan Sizarea

[24] Gurɔ plaaa gbɛra Felisi mɔ̀ kɔ̃n a Yuda naɔ̃ kɛ̀ wè benɛ Durusilao. À Pɔlu sìsi, ben à Kirisi
Yesu náanɛkɛna yã màa. [25] Pɔlu e yã oo maakɛna musu kɔ̃n zĩndakũnadɔ̃ɔo kɔ̃n yãkpaɛkɛna
kɛ̀ èe mɔɔo, ben vĩa Felisi kũ̀ à bè: Ǹ fɛɛ ǹ tá gĩa. Gurɔɔ kɛ̀ ma ɔ lè mɛ́ ɛara mà n sísi. [26] À wɛ́ɛ
dɔ Pɔluzi kɛ̀ eé ɔdɔnkpɛɛgbaa daaremɛ, ben ègɔ̃ à sisii gɛ̃̀n baaagɔ̃ à mɔ́ fàadi boao. [27] Kɛ̀ à
kɛ̀ wɛ̃̀ plaa, Pɔsiu Fɛsutu vɛ̃̀ɛ Felisi gɛ̃ɛ ũ. Kɛ̀ Felisi yezi àgɔ̃ nna kɔ̃n Yudanɔ yãnzi, ben à
Pɔlu tò da kpɛ́siaan.

25

*P*ɔlu zɛ̀ kɔ̃n gana Siza kiiao

[1] Fɛsutu vɛ̃ɛna kpatan gurɔ aagɔ̃ɔ gbɛra à fɛ̃ɛ Sizarea à gàa Yerusalɛmu. [2] Gwen sa'orikinɔ
kɔ̃n Yuda gbãadeenɔ mɔ̀ à kiia aɔ̃ fɛ̃ɛ kɔ̃n Pɔlu yão. Aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̀a [3] à sùu kɛ à tó Pɔlu mɔ
Yerusalɛmu. Zaakɛ aɔ̃ zɛ̀o wà takutɛɛ kpákpanɛ zɛ́n wà à dɛmɛ. [4] Ben Fɛsutu bɛ̀ńnɛ: Pɔlu
kú kpésiaan Sizarea, mapi sɔ̃ mɛ́ tá gwe tia. [5] A gbãade kenɔ mɔ́ wà gámao. Tó à yã zaaa
kɛ̀mɛ, é o.

[6] Fɛsutu kɛ̀ńyo lán gurɔ sɔraagɔ̃ ke gurɔ kuri taka bà, ben à ɛ̀ara à tà Sizarea. Kɛ̀ guu dɔ̀,
à vɛ̃̀ɛ a tintia à bè wà mɔ́ kɔ̃n Pɔluo. [7] Kɛ̀ wà mɔ̀o, Yuda kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ Yerusalɛmunɔ lìgazi, ben
aɔ̃ yã bíta kɛ̀ wèe fɔ̃ wà à sèedadee èroonɔ dìa paripari. [8] Pɔlu yã sìńla à bè: Mɛ́ɛ taari kɛ
Yudanɔ doka ke Luda uanɛro, ke Siza. [9] Fɛsutu e wɛtɛɛ àgɔ̃ nna kɔ̃n Yudanɔ, ben à Pɔlu là à
bè: Nɛ́ we ɲ gá Yerusalɛmu lɛ mà yãkpaɛ kɛnyo gwe yã kɛ̀nɔ musuɔ́? [10] Pɔlu bè: Siza doka
kɛ̀ kɔ̃ sì wà yãkpaɛ kɛomɛɛ aɛzĩn má zɛn kɛ̀. Mɛ́ɛ taari kɛ Yuda kenɛro lán mpi ń dɔ̃ sãnsãn
nà. [11] Tó ma taari kɛ̀ à kà wà ma dɛɛ kɛ̀, mɛ́ɛ gízi mà garo. Mɔde lán mɛ́ɛ yã kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀nɔɔ e
oo ma musu ke kɛ nàro, gbɛ̃ke zɛ́ vĩ à ma kpáḿmaro. Gana Siza kiian ma zɛo. [12] Kɛ̀ Fɛsutu
lɛ́ kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ à bè: Kɛ̀ Sizan n zɛo, à kiian nɛ́ gán.

*Gana k*ɔ̃n Pɔluo kí Agaripa kɔ̃n Benisio aɛ

[13] Gurɔ plaaa gbɛra kí Agaripa kɔ̃n Benisio mɔ̀ Sizarea lɛ wà ì kpá Fɛsutua. [14] Kɛ̀ aɔ̃ɔe
gurɔplaa kɛɛ gwe yãnzi, Fɛsutu bɔ̀ kɔ̃n Pɔlu yão kína pìnɛ à bè: Gɔ̃gbɛ̃ kee kú kɛ̀ kɛ̀ Felisi à
tò da kpésiaan. [15] Kɛ̀ ma gaa Yerusalɛmu, sa'orikinɔ kɔ̃n Yuda gbɛ̃nsinɔ mɔ̀mɛ kɔ̃n à yão wà
bè mà sùu kɛ mà yã daàla. [16] Ma bɛ̀ńnɛ tó gbɛ̃ kɛ̀ wà mɔ̀ kɔ̃n à yão e zɛ́ e à kɔ̃ e kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ yã vĩ lɛdoonɔ à yã sìńlaro, wa Romudeenɔ weè à kpáḿmaro. [17] Kɛ̀ wa su kɛ̀ lɛdo, mɛ́ɛ yã
gágaro. Kɛ̀ guu dɔ̀ gɔ̃ɔ, ben ma vɛ̃ɛ ma tintia ma bè wà mɔ́mɛ kɔ̃n adeeo. [18] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ taari
èa pìnɔ yã ò, aɔ̃ɔe yã zaaa kɛ̀ mɛ́ɛ kpákpaa o à musuro. [19] Aɔ̃ yãkete vĩo ń dɔnzizɛ yã musu
kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ wè benɛ Yesu yão. À gà, ben Pɔlu zɛ̀ kɔ̃n à kuuna wɛ̃̀ndio yão. [20] Ma bídi kɛ̀
yã pì zɛ́ dɔ̃naa, ben ma à là tó à yezi à gá Yerusalɛmu wà yã pì gɔ̃gɔ̃nɛ gwe. [21] Ben Pɔlu bè
Romu kínan a zɛo wàgɔ̃ a kũna. Ben ma bè wàgɔ̃ à dãkpaa ai màgɔ̃ gá à gbarɛ Sizaa. [22] Ben
Agaripa bè Fɛsutunɛ: Má yezi mà gbɛ̃ pì yã ma ma zĩnda. Ben Fɛsutu bè: Nɛ́ yã ma à lɛ́n
zia.

[23] Kɛ̀ guu dɔ̀ Agaripa kɔ̃n Benisio mɔ̀ kɔ̃n gakui bítao, ben aɔ̃ gɛ̃̀ kɔ̃kakɔ̃akɛkpɛn kɔ̃n sozanɔ
gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n wɛ́tɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ. Kɛ̀ Fɛsutu yã ò, wà mɔ̀ kɔ̃n Pɔluo. [24] Ben Fɛsutu bè: Kí
Agaripa kɔ̃n amɔa kɛ̀ á kúwao kɛ̀nɔ píngi, a gbɛ̃ kɛ̀kii èɔ́? Yuda kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ kɔ̃n
gura kɛ̀nɔ ń píngi gbɛ̃ pì yã sɛ̀ wà mɔ̀oma, aɔ̃ɔe wii lɛɛma aɔ̃ bè à maa àgɔ̃ kuu dɔro. [25] Mapi
sɔ̃, mɛ́ɛ e à yãke kɛ̀ kɛ̀ kà wà à dɛro, ben lán à zɛ̀ kɔ̃n Sizao nà, ma zɛo mà à gbarɛa. [26] Mɛ́ɛ
yã pì gbá dɔ̃ gbasa mà takada kɛ̃ kínanɛ à yã musuro. Beee yãnzi ma mɔo a aɛ, atɛ̃nsa mpi
kí Agaripa, lɛ yãlalanaa gbɛra mà yã e mà kɛ̃. [27] Zaakɛ pisina gbarɛḿmana taari kɛ̀ wà èa
sãnsãn ona sai zɛ́ vĩ ma kiiaro.

26

*P*ɔlu a zĩnda yã bɔkɔ̃tɛna kí Agaripa aɛ

[1] Ben Agaripa bè Pɔlunɛ: Ń zɛ́ vĩ ɲ n yã o. Ben Pɔlu ɔ sɛ̀ à a zĩnda yã bɔ̀kɔ̃tɛ à bè: [2] Kí
Agaripa, má è ma mìnnaa kɛ̀, kɛ̀ má è mɛ́ɛ ma zĩnda yã bɔkɔ̃tɛɛ n aɛ gbã̀a taari kɛ̀ Yudanɔɔ
dìma píngi yã musu. [3] Atɛ̃nsa kɛ̀ ń Yudanɔ fɛɛakaarayã dɔ̃ píngi kɔ̃n ń yãketenɔ. Beee yãnzi
ma wɛ́ɛ kɛ̀mma ɲ ma yã kɛ̀ mamɛ. [4] Yudanɔ ma kuuna dɔ̃ ń píngi zaa ma nɛ́ féte zĩ naana zaa
ma bùsun ai Yerusalɛmu. [5] Aɔ̃ɔ ma dɔ̃ à gì kɛ̀. Tó aɔ̃ɔ yezi, aɔ̃́ fɔ̃ wà o kɛ̀ má kú wa dɔnzirinɔ
gãli kɛ̀ gbãa kɔ̃n Luda yão kɛ̀ wè be Farisinɔ tɛ́. [6] Tia sa wèe yãkpaɛ kɛɛmao kɛ̀ ma wɛ́ɛ dɔ lɛ́
kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ wa dezinɔnɛzi yãnzi. [7] Wa bori mɛ̀n kuri awɛɛplaaanɔ ègɔ̃ dɔɔ Ludazi fãantɛ̃
kɔ̃n gwãavĩo wɛ́ɛdɔna légbɛ̃na dɔ̃nkɔ̃ pìzi. Kí, tãmaa pì yãnzin Yudanɔ fɛ̀ɛmazizi. [8] Bɔ́yãnzin
Luda gɛ̀nɔ fɛɛna kɛ̀are yã zɛ́saidee ũzi sɛɛ?

[9] Mapi sɔ̃ yã, ma zɛo kɛ̀ yã kɛ̀ eé bɔ Yesu Nazarɛti kpɛɛ píngin mɛ́gɔ̃ kɛɛ. [10] Lɛn má kɛ̀ lɛ
Yerusalɛmu. Sa'orikinɔ ma gba zɛ́, ben ma Luda gbɛ̃nɔ kà kpésiaan pari. Tó wèe ń dɛdɛɛ
sɔ̃, ma lɛ́ ègɔ̃ kú à guumɛ. [11] Mɛ̀ègɔ̃ gaa aduakɛkpɛ kɔ̃n aduakɛkpɛo gɛ̃̀n baaagɔ̃ màgɔ̃ wɛ́ɛ

tãaḿma mà gã naḿma lɛ aɔ̃ lɛ́ sɛ́ Yesuzi. Ma pɔɔ fɛ̃nańzi, ben mɛɛ̀ gá ĩa daḿma wɛ́tɛ swabaaanɔa.

*P*ɔlu a Yesu zɛ́ sɛna yã'ona
(Zĩr 9:1-19, 22:6-16)
12 Beee yãnzi mɛ́ɛ gaa Damasiku kɔ̃n iko kɛ̀ sa'orikinɔ ma gbarɛoozi. 13 Kí, kɛ̀ má tɛ́ zɛ́n
kɔ̃n ɔfãntɛ̃o di mìdangura, ma gupuraa è à bɔ̀ ludambɛ à dàmala kɔ̃n ma gbɛ̃nɔ, à pãsĩ dɛ
ɔfãntɛ̃la. 14 Wa lɛɛ tɔɔtɛ wa píngi, ben ma kòto mà wà bèmɛ kɔ̃n Eberu yão: Solu, Solu, à kɛ̀
dia nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãamaa? Lèzɔ̃na kɔ̃n gbáo kyatee sai e ĩa daamma fá! 15 Ma bɛ̀: Dén n ũu, Dii?
Ben Dii bɛ̀: Mámbe Yesu kɛ̀ nɛ́ɛ wɛ́ɛ tãaa ũ. 16 Ǹ fɛɛ ǹ zɛ. Ma bɔ ma mɔnzi lɛ mà n sɛ́ ma
zĩkɛri ũmɛ, ǹgɔ̃ dɛ yã kɛ̀ ń è kɔ̃n yã kɛ̀ mɛ́ ɔdɔannɛɛo sèedadee ũ. 17 Mɛ́ n mì sí Yudanɔ ɔzĩ
kɔ̃n bori pãndenɔ. Mɛ́ n zĩiḿma 18 lɛ ǹ ń wɛ́ɛ kɛ̃ńnɛ, aɔ̃ kpɛɛ li gusiaanɛ wà aɛ dɔ gupuraaa,
aɔ̃ bɔ Setãn gbãaan wà gɛ̃ Luda pɔ́n, lɛ aɔ̃ durunnɔ e à kɛ̃ḿma, aɔ̃ baka gɔ̃ kú kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ
ma náanɛkɛna yãnzi.

*P*ɔlu zĩkɛna Yesunɛ
19 Kí Agaripa, àmbe à tò mɛ́ɛ gí ludambɛ gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ à mɔ̀mazi yãziro. 20 Ma waazi kɛ̀
Damasiku gĩa kɔ̃n Yerusalɛmuo, ben má kɛ̀ Yudea bùsu gu píngia kɔ̃n bori pãndenɔ kiiao.
Má òńnɛ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ wà aɛ dɔ Ludaa, aɔ̃ yã kɛ̀ eé tó wà dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛ lìɛ kɛ. 21 Beee yãnzin
Yudanɔ ma kũ Luda uazi, aɔ̃ɔ yezi wà ma dɛ. 22 Luda dɔnlɛn má kuuo ai kɔ̃n a gbã̀ao, ben
má zɛna à sèedadee ũ né féte kɔ̃n gbɛ̃nsinɔnɛ ń píngi. Mɛɛ̀ yã pãnde oro, sé yã kɛ̀ annabinɔ
kɔ̃n Musao ò à kɛɛ baasiro. 23 Aɔ̃ bɛ̀ Mɛsaya é mɛ̀'ɔ̃amma e, àmbe eé fɛɛ bɔna gaan káaku à
gupura yã o Yudanɔnɛ kɔ̃n bori pãndenɔ.
24 Kɛ̀ Pɔlu e a zĩnda yã bɔkɔ̃tɛɛ lɛ, Fɛsutu wiii dɔ̀a à bɛ̀: Ĩa kàmman yɔ́ Pɔlu? N dɔ̃na bíta
bé èe n mì liɛɛ. 25 Ben Pɔlu bɛ̀: Ĩa e kámaro, gbɛ̃ bɛ̀ɛde Fɛsutu. Yãzɛdeen mɛ́ɛ oo, bensɔ̃
yãpuraamɛ. 26 Kí, lán ń yã beeenɔ dɔ̃ nà mɛ́ fɔ̃ mà yã onnɛ súusu vĩa sai. Má dɔ̃ kɛ̀ à kee e kɛ
n mì kpɛɛro, zaakɛ yã pì né gusaɛ yãnlo. 27 Kí Agaripa, n yã kɛ̀ annabinɔɔ ò sìɔ́? Má dɔ̃ kɛ̀ ń
sì. 28 Ben Agaripa bɛ̀ Pɔlunɛ: Gurɔ zaka nɛ́ngo kɛ̀ guu nɛ́ɛ daa nɛ́ fɔ̃ ǹ ma liɛ mà gɔ̃ Yesudee
ũn yɔ́? 29 Pɔlu bɛ̀: Baa tia ke gìkɛna má yezi, tó Ludaa wè. Èe kɛ ndonlo, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma
yã maa gbã̀anɔ ń píngi, aɔ̃ gɔ̃ lán má dɛ nà mɔ̀kyakoo kɛ̀nɔ baasi. 30 Ben kína pì kɔ̃n bùsu
gbɛ̃nsio kɔ̃n Benisio fɛ̀ɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana gweenɔ. 31 Kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ɛ, aɔ̃ɔe o'ookɔ̃nɛ: Gbɛ̃ pì
e yã kɛ̀ kà wà à dɛ ke wà à da kpɛ́siaan kɛro. 32 Ben Agaripa bɛ̀ Fɛsutunɛ: Tó gbɛ̃ pì e zɛ kɔ̃n
gana Siza kiiao yãro, lɛ wé fɔ̃ wà à gbarɛ.

27

*Gana k*ɔ̃n Pɔluo Romu góro'itɛ guu
1 Kɛ̀ wà zɛ̀o wà da Itali zɛ́n, ben wà Pɔlu kɔ̃n pisina kpaa kenɔ nà soza bàdee kɛ̀ wè benɛ
Yuliunɛ a ɔzĩ. À dɛ soza gãli kɛ̀ wè be Siza sozanɔ dɔn'aɛdeenɔ doke ũ. 2 Wa gɛ̃ góro'itɛ kɛ̀
bɔ̀ Adaramitiumu guu, èe bɔɛɛ kɔ̃n Asia bùsu wɛ́tɛnɔ, ben wa da zɛ́n. Masedonia bùsu gbɛ̃
Arisitaku Tɛsalonika kúwao. 3 Kɛ̀ guu dɔ̀ wa ka Sidɔ̃. Yuliu Pɔlu kũna kɔ̃n nɔ̀sɛo do, ben à à
gbà zɛ́ à gá a gbɛ̃nɔ gwa lɛ aɔ̃ dɔnlɛ kɛnɛ. 4 Kɛ̀ wa bɔ gwe, wa ka í dagura. Kɛ̀ ĩa e daawalɛ
yãnzi, ben wa dɔ Sipiru bùsuzi kpɛɛ kpa. 5 Táa'ona ísiaa dagura wa dɔ Silisia kɔ̃n Pamfilia
bùsunɔzi, ben wa ka Mira, Lisia bùsun. 6 Gwen soza bàdee pì Alɛsandaria góro'itɛ kɛ̀ èe gaa
Itali èn, ben à wa kan.
7 Gurɔ kenɔ guu wa tá bùsa. Ɔsi kɔ̃n ɔsiion wa ka Sinidu lɛ́a. Kɛ̀ ĩa e wewe wà gá súusuro,
wa pãnɛ wa bɔ Kɛrɛti bùsu kpɛɛ kpa Salamɔnɛ saɛ. 8 Ɔsi kɔ̃n ɔsiio wée dɔɔ Kɛrɛtizi, ben wa
ka guu kɛ̀ wè be Górodɔki Maaan. À kĩi kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀ wè be Laseao. 9 Lán wa gì kɛ̀ zɛ́n nà, wa
gana aɛ gɔ̀ kari ũ, zaakɛ Yudanɔ lɛ́yigurɔɔ gɛ̀ kɔ̀. Beee yãnzi Pɔlu lɛ́ dàḿma 10 à bɛ̀: Gbɛ̃nɔ,
má è tá kèkii é mɔ́ kɔ̃n ásaru bítao kɔ̃n mɔ́nzio. Èe kɛ góro pì kɔ̃n à asoonɔ adonlo, kɔ̃n
wapinɔmɛ se. 11 Mɔde soza bàde góroflĩri kɔ̃n górodeeo yã sì dɛ Pɔlu yãla. 12 Gu pì maa wà
góro dɔn wà buusiɛ ble gwero, ben gbɛ̃ paridee zɛ̀ kɔ̃n dana zɛ́n-o. Aɔ̃ɔ yezi wà ká Fenisi,
wɛ́tɛ kɛ̀ kú Kɛrɛti ɔfãntɛ̃gɛ̃kpɛn kpa, tó eé sí kɛ wà buusiɛ ble gwe.

*Zàga'ĩa f*ɛɛna ísiaala

13 Kɛ̀ ĩa busɛ fɛ̀ɛ sɔɔmɛtɛ kpa, aɔ̃ɔe daa aɔ̃é fɔ̃ wà ń pɔyezi kɛmɛ. Ben aɔ̃ ń góro pòro wà
dà zɛ́n aɔ̃ɔe dɔɔ Kɛrɛtizi kĩikĩi. 14 Ɛ̀e gì kɛro zàga'ĩa gbãaa kɛ̀ wè be ĩa pãsĩ bɔ̀ Kɛrɛti kpiii
kpa. 15 À góro lìɛ, wée fɔ̃ wà mì dɔa dɔro, ben wa gɔ̃ tɛ́zi. 16 Kɛ̀ à wa kpa luan nɛ́ngo kɛ̀ wè be
Kodazi, à kɛ̀wa sà̰ɔ féte. Ɔsi kɔ̃n ɔsiion wa wa góronɛ mìsibɔ è wá kṵ̀ gwe. 17 Kɛ̀ aɔ̃ɔ sɛ̀ wà gɛ̃̀o
góro ìsi guu, ben aɔ̃ɔ kɛ̀kɛ aɔ̃ bà kà̰ góro ìsi pìnɛ. Kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ Libia bùsu ísararaa gɛ̃nanɛ
yãnzi, ben aɔ̃ góro kúra pɛ̀ɛ ín aɔ̃ gɔ̃̀ té ĩazi. 18 Kɛ̀ guu dɔ̀, lán zàga'ĩa gì e wa góro yĩpayĩpaa
gbãngbãn nà, ben aɔ̃ nà asoonɔ zuzunaa í guu. 19 À gurɔ aagɔ̃dee zĩ aɔ̃ ń góro zĩkɛbɔnɔ bɔ̀ɛ
aɔ̃ɔ kwɛ̀ɛ ń zĩnda. 20 À kà gurɔ ũgbangba ɔfãntɛ̃ kɔ̃n sɔsɔnɛnɔɔ e bɔro, ĩa pãsĩ pì kɔ̃n louo e
kpáɛro. Mìsina tãmaa kɛ̀ wá vĩ yãa yà̰awa píngi.

21 Wa gurɔplaa kɛ̀ wée e wa pɔ́ blèro, ben Pɔlu fɛ̀ɛ à bèńnɛ: Gbɛ̃nɔ, tó a ma yã màmɛ yã, lɛ
wée fɛɛ Kɛrɛti, mɔ́nzi kɔ̃n ásaruo kɛ̀ borii gbasa à wa lero. 22 Ai tia mɛ́ɛ lɛ́ daaawa à a làakari
kpáɛ! A gbɛ̃ke é garo, séde góro pì yaka. 23 Gĩa gwãavĩ Luda kɛ̀ má dɛ à pɔ́ ũ mɛ́ɛ dɔɔzi
malaika bɔ̀ à mɔ̀mazi 24 à bè: Ɲ̀ton vĩa kɛro, Pɔlu. Séde ɲ̀ Siza aɛ le. Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kúńyo
góro guunɔ bɔ̀nnɛ aafia ń píngi. 25 Beee yãnzi gbɛ̃nɔ, à a làakari kpáɛ! Má Luda náanɛ vĩ kɛ̀
eé kɛ lán à òmɛ nà. 26 Séde wà ká luan ke ísararaan.

27 À gurɔ gɛ̃ro dosaidee zĩ gwãavĩ ĩa pãsĩ pì e wa gáɛɛ Adariatiki íla ai tia. Ben lezãndo
góro gbɛ̃nɔɔ e daa wa ka kĩi kɔ̃n í baaomɛ. 28 Ben aɔ̃ bà ílɔgwabɔ gbàrɛ ín, aɔ̃ɔ è gã̰̀sãsuu
basiigɔ̃. Kɛ̀ à kɛ̀ saa féte aɔ̃ɔ gbàrɛ dɔ, aɔ̃ɔ è à zã̰̀ kà gã̰̀sãsuu baaagɔ̃. 29 Aɔ̃ɔe kpana gbɛ̀laa
vĩa kɛɛ, ben aɔ̃ kúra mɛ̀n siigɔ̃ gbàrɛ góro pɔ̀rɔ kpɛɛ, ben aɔ̃ɔe adua kɛɛ lɛ guu dɔḿma.
30 Góro gbɛ̃nɔɔ e zɛ́ wɛtɛɛ aɔ̃ bɔɛ góro guu aɔ̃ bàa lɛ́, ben aɔ̃ɔe góro mìsibɔ pì pitaa aɔ̃ da íla,
aɔ̃ɔe kɛɛ lán wà be wà yezi wà kúranɔ gbarɛ góro aɛ bà. 31 Ben Pɔlu bè soza bàdeenɛ kɔ̃n à
bàsaideenɔ: Tó gbɛ̃ beeenɔɔ e gɔ̃ góro guuro, é fɔ̃ à bɔro. 32 Ben sozanɔ góro mìsibɔ bànɔ
zɔ̃̀zɔ̃ aɔ̃ɔ tò à lɛ̀ɛ ín.

33 Kɛ̀ guu yezi à dɔ, Pɔlu agbaa kpàńnɛ ń píngi aɔ̃ pɔ́ ble à bè: À gurɔ gɛ̃ro dosain gbã̰̀a a
gɔ̃ logona pɔ́blee sai. 34 Mɛ́ɛ agbaa kpaaare à pɔ́ ble, lɛ à gbãaa e à bɔ aafia. Baa a mìkã mɛ̀n
do eé lɛ́ɛro. 35 Pɔlu yãbee'ona gbɛra à burɛdi sɛ̀ à Luda sáabu kpà baade píngi wáa, ben à lì
èe soo. 36 Aɔ̃ baade píngi làakari kpàɛ, ben aɔ̃ pɔ́ blè sa. 37 Wamɔwa kɛ̀ wá kú góro guunɔ wa
píngi wa ka gɔ̃ɔn wàa do kpɛ́ baaagɔ̃ akuri awɛɛswɛɛdo. 38 Kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè wà kã̰̀, aɔ̃ pɔ́wɛɛ bɔ̀ɛ
wà kà ín, lɛ góro e à futa kũ yãnzi.

Góro'itɛ yakana

39 Kɛ̀ guu dɔ̀, aɔ̃ sĩ̀sĩaa è aɔ̃ɔe dɔ̃ro. Kɛ̀ aɔ̃ ígukoto è kɔ̃n bùsu'ãatɛ̃o sarara, ben aɔ̃ zɛ̀o wà
gá kɔ̃n góroo ígɛɛzi, tó weé fɔ̃. 40 Aɔ̃ kúranɔ pòro aɔ̃ɔ dà í guu, ben aɔ̃ górolibɔnɔ bà pòro gɔ̃ɔ.
Aɔ̃ góro aɛ bisa pòro ĩanɛ, ben aɔ̃ mì pɛ̀ ígɛɛ pìa. 41 Ben aɔ̃ sì bùsu'ãatɛ̃n dɔ̃na sai, ben góro
zɛ̀ gwe. Bùsu'ãatɛ̃ pì góro aɛ kṵ̀ gíngin èe fɔ̃ à nigãro, ben ísɔ̃kana kɛ̀ e kakaa kɔ̃n gbãaao
e góro pɔ̀rɔ kpɛɛ yakaa. 42 Sozanɔ zɛ̀o wà pisinanɔ dɛdɛ, lɛ aɔ̃ gbɛ̃ke tón í kpá wà pitińguro
yãnzi. 43 Mɔde soza bàdee yezi à Pɔlu mì sí, ben à gìńnɛ aɔ̃ ń pɔyezi kɛ. À bè íkparinɔ dɔńnɛ
aɛ aɔ̃ kusi ía aɔ̃ bikũ, 44 gbɛ̃ kpaaanɔ gɔ̃ tɛ́ ń kpɛɛ lí lɛ̀ɛtɛgɛɛnɔ ke góro kasonɔ musu. Lɛn
baade píngi í baaa lè aafia lɛ.

28

*P*ɔlu kuuna Malata luan

1 Kɛ̀ wa í baaa lè aafia, wá mà luan pì tɔ́n Malata. 2 Bɛdeenɔ wa si kɔ̃n yenzio maamaa. Aɔ̃
gbãakɛ kpàwazi, aɔ̃ tɛ́ sà lèwe, zaakɛ lou nà manaa, ben ĩa bɔ̀ɛ. 3 Pɔlu yàka kete kàkɔ̃a à mɔ̀
èe kaa tɛ́n, pitigoo kú à guu. Kɛ̀ tɛ́ puusu à pà, à bɔ̀ à Pɔlu sò a ɔɔa. 4 Kɛ̀ bɛdeenɔ mlɛ̃̀ pì è dɔ
à ɔɔa, aɔ̃ bèkɔ̃nɛ: Gbɛ̃ beee né gbɛ̃dɛrimɛ yãpura. Baa kɛ̀ à bikṵ̀ íla aafia, yãpuraa e wenɛ
àgɔ̃ kuuro. 5 Mɔde Pɔlu mlɛ̃ pì gbã̰̀kɛ à dà tɛ́n, èe pɔ́ke kɛnɛro. 6 Gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ dɔzi kɛ̀ à ɔɔ é ká
à lɛ́ɛ à ga gwe gɔ̃ɔmɛ. Kɛ̀ à gì kɛ̀, aɔ̃ɔ è pɔ́kee e à lero, ben aɔ̃ lɛ́ lìɛ aɔ̃ bè, gbɛ̃ pì né tãa ìsi
kemɛ.

7 Guu pì saɛn luan gbɛ̃nsi kɛ̀ wè benɛ Publiu bɛɛ kún. À wa diɛ gurɔ aagɔ̃ à nibɔkɛɛ kɛ̀we
kɔ̃n yenzio. 8 Publiu dee daɛna kɔ̃n mɛ̀wãao ɛ̀e bãndubãndu kɛɛ. Ben Pɔlu gɛ̃̀ à kiia à adua
kɛ̀nɛ, à ɔ kɛ̀a à à kɛ̀̀kɔ̃a. 9 Kɛ̀ à kɛ̀ lɛ, luan pì gyãre kpaaanɔ mɔ̀ à kiia, ben aɔ̃ kɛ̀̀kɔ̃a se. 10 Aɔ̃
wa kpe dà maamaa. Kɛ̀ wée taa, aɔ̃ kũsãɛ kɛ̀we dɔ.

*P*ɔlu kana Romu

11 Wa kuuna luan pì guu mɔ aagɔ̃ɔ gbɛra wa gɛ̃ góro'itɛ kɛ̀ buusiɛ blè gween wa da zɛ́n.
Góro pì bɔ̀ Alɛsandaria wà sìka tãanɔ sèeda kɛ̀a. 12 Kɛ̀ wa ka Sirakusi, wa gurɔ aagɔ̃ɔ kɛ̀
gwe. 13 Bɔna gwe wa dɔ ígɛɛzi ai wa gaa káo Rɛgiumu. Kɛ̀ guu dɔ̀ ĩa bɔ̀ sɔɔmɛtɛ kpa, à gurɔ
plaadeen wa ka Putɛɔli. 14 Wɛ́tɛ pì guun wa Yesudeenɔ lèn. Aɔ̃ bè wà sùu kɛ wà azuma doo
kɛńyo. Wá kɛ̀ lɛ, ben wa da Romu zɛ́n. 15 Romu Yesudeenɔ wa baaru mà, ben aɔ̃ mɔ̀ dawalɛ.
Gbɛ̃̀kenɔ wa le Apiu Yàran, gbɛ̃̀kenɔ sɔ̃ guu kɛ̀ wè be Pitakimɛn'aagɔ̃n. Kɛ̀ Pɔlu ń é, à Luda
sáabu kpà à a làakari kpàɛ.

*P*ɔlu waazikɛna Romu

16 Kɛ̀ wa ka Romu, wà Pɔlu gbà zɛ́ àgɔ̃ kuu adona kɔ̃n soza kɛ̀ eégɔ̃ à dãkpaao. 17 Gurɔ
aagɔ̃ɔ gbɛra Pɔlu Yuda gbɛ̃nsinɔ sìsi. Kɛ̀ aɔ̃ kàkɔ̃a, à bèńnɛ: Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ zã Yudanɔnɛ
yãkearo. Mɛ́ɛ bɔ wa dezinɔ fɛɛakaarayãke kpɛɛro, ben wà ma kũ Yerusalɛmu wà ma kpa
Romudeenɔa. 18 Aɔ̃ ma lala yãzi aɔ̃ɔe yãke e ma musu kɛ̀ kà wà ma dɛro, ben aɔ̃ɔ yezi wà
ma gbarɛ. 19 Ben Yudanɔ bɔ̀ ma kpɛɛ. Tiasi ma zɛ kɔ̃n gana Siza kiiao, ɛ̀e kɛ má yã vĩ kɔ̃n
ma bùsu gbɛ̃nɔonlo. 20 Beee yãnzi ma a gbeka, lɛ wà kɔ̃ e mà yã oao, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Isarailinɔ
wɛ́ɛ dɔzi yãnzin wà mɔ̀ kɛ̀ kàmazi.

21 Ben aɔ̃ bènɛ: Wée takada ke e à bɔ̀ Yudea bùsun n yã musuro. Wa gbɛ̃̀ke sɔ̃ɔ e bɔ gwe
à sùwe kɔ̃n n baaru zaaaoro. 22 Wá è à maa wà yã kɛ̀ ń vĩi ma n lɛ́zĩ, zaakɛ wá mà kɛ̀ wè
dɔnzizɛ pì zaa bo gu píngiamɛ.

23 Aɔ̃ gurɔɔ dìɛkɔ̃nɛ kɔ̃n Pɔluo, ben aɔ̃ mɔ̀ à kiia ua kɛ̀ à pìtan paripari. À yezi aɔ̃ɔ a yãzɛ
dɔ̃ Yesu yã musu, ben à nà Musa dokaa kɔ̃n annabinɔ yãnɔ, à kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã òńnɛ
à bɔ̀kɔ̃tɛńnɛ zaa kɔngɔ ai uusiɛ. 24 Gbɛ̃̀kenɔ yã kɛ̀ ɛ̀e oonɔ zɛ́ è, mɔde gbɛ̃̀kenɔ gìzi. 25 Kɛ̀ aɔ̃ɔe
kɛ̃ɛkɔ̃a kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao, Pɔlu yã mèn doo kàarańnɛ à bè: Yã kɛ̀ Luda Ninii dà annabi Isayanɛ
à ò a dezinɔnɛ nɛ́ yãpuraamɛ, kɛ̀ à bè:

26 Ǹ gá ǹ o gbɛ̃ mɔ̀nɔnɛ,
aɔ̃égɔ̃ swã kpaa yãkemana sai,
aɔ̃égɔ̃ guu gwaa yãke'ena sai.
27 Aɔ̃ɔ nɔ̀sɛ vĩro lɛ wàton ɔ̃ndɔ̃ kũro yãnzi,
aɔ̃ swã gbãa lɛ aɔ̃ton yã maro yãnzi,
aɔ̃ wɛ́ɛ kpakɔ̃rɛna lɛ aɔ̃ton guu ero yãnzi,
zaakɛ aɔ̃ɔ yezi wà aɛ dɔma mà ń gba aafiaro.

28-29 Beee yãnzi, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Luda gbɛ̃nɔ zĩ̀ kɔ̃n mìsina yão bori pãndenɔa. Aɔ̃mbe weé sí.

30 Pɔlu kɛ̀ kpé kɛ̀ ɛ̀e à fĩa boo guu wɛ̃̀ plaa mámmam. Ègɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɛ̀ mɔ́ fàadi boonɔ kũu
ɔplaplaa ń píngi. 31 À kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yã waazi kɛ̀ńnɛ à Dii Yesu Kirisi yã dàńnɛ kɔ̃n
làakario kpaɛna, gbɛ̃̀kee e kpánɛro.

ROMUDEENƆ

Baade píngi né durunkɛrimɛ 1:1-3:20
Lán Luda è tó yã bɔńyo nna nà 3:21-4:25
Kuuna gbɛ̃ dufunɔ ũ Kirisi guu 5:1-8:39
Yã kɛ̀ Ludaa e wɛtɛɛ Isarailinɔ musu 9:1-11:36
Yesudeenɔ yãkɛna 12:1-15:13
Pɔlu ìkpammana 15:14-16:27

*P*ɔlu ìkpana Romudeenɔa

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zɔ̀bleri, Luda ma sisi à ma diɛ a zǐri ũ, baaru nnaa 2 kɛ̀ à gĩakɛ
à à lɛ́ gbɛ̃̀ a annabinɔnɛ aɔ̃ɔ kɛ̃̀ à yãn kpàri ũ. 3-4 À Né Yesu Kirisi wa Dii yãn baaru nnaa pì
ũ. À gbɛ̃nteekɛɛ guu à bɔ̀ Dauda borii guumɛ. À ludaninikɛɛ guu à fɛɛna gaan ɔ̀dɔawe kɔ̃n
gbãaao kɛ̀ Luda Nén à ũ. 5 Kirisi ma gba zɛ́ màgɔ̃ dɛ a zǐri ũ bori píngine, lɛ aɔ̃ e wà à náanɛ
kɛ aɔ̃ gɔ̃ à yãmarinɔ ũ lɛ à tɔ́ bɔ. 6 Á kú gbɛ̃ kɛ̀ Yesu Kirisi ń sísi à ń sénɔ té se. 7 Ma takada
kɛ̀kii kɛ̃̀are, a Romudee kɛ̀ Ludaa yeazi à a sisi a gɔ̃ à gbɛ̃nɔ ũ píngi. Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu
Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare à a gba aafia.
8 Káaku gĩa ma Luda sáabu kɛ̀ Yesu Kirisi gãzĩ a píngi yã musu, kɛ̀ a ludanaanɛkɛna dà
andunala píngi yãnzi. 9 Tó méɛ adua kɛɛ gurɔ píngi, a yã è sãmaguro. Ludan ma sèedadee
ũ. Àpin méɛ dɔɔzi kɔ̃n nɔ̀sɛo do méɛ à Né yã baaru kpaa. 10 Mɛ̀ɛ̀gɔ̃ wɛ́ɛ kɛa à zɛ́ kɛkɛmɛ
lán à yezi nà, lɛ mà e mà mɔ́ a gwa sa. 11 Ma wɛ́ɛsialɛna nii e ma dɛɛ maamaa, lɛ mà e mà
Luda Nini gba ke daagu a kãsãpɛɛna yãnzi, 12 lɛ a ludanaanɛkɛna kɔ̃n ma pɔ́o e à wa baade
gba swɛ̃̀. 13 Ma gbɛ̃nɔ, má yezi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ mɛ̀ɛ̀gɔ̃ gurɔɔ diɛɛ gɛ̃̀n baaagɔ̃ mà mɔ́ a gwa, lɛ mà
a zĩi gbɛ̀ e a té lán má è bori pãndenɔ té nà, mɔde ai tia méɛ zɛ́ ero. 14 Girikiyãmarinɔ kɔ̃n
Girikiyãmarisaideenɔ ń píngi, dɔ̃̀rinɔ kɔ̃n dɔ̃̀risaideenɔ ń píngi, ń yã gɔ̃̀ ma yã ũ. 15 Beee
yãnzi ma mɛ̀ wã̀ mà baaru nnaa pì kpá a Romudeenɔnɛ se. 16 Mɛɛ̀ wí dɛ kɔ̃n baaru nnaa pì
yãoro, àmbe gbãaa kɛ̀ Luda è gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛɛnɔ mì sío ũ, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra
bori pãndenɔ. 17 Baaru nnaa pì è owe lán Luda è tó yã bɔńyo nna nà. À dɛ ludanaanɛkɛna
yã ũ adomɛ, lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà wà bè: Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o nna à náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ
yãnzi égɔ̃ kuu.

*Gb*ɛ̃nteenɔ né taarideenɔmɛ Luda kiia

18 Zaa musu Luda è a pɔfɛ̃ pita gbɛ̃ntee kɛ̀ ń zaakɛna è zɛ́ zɔ̃ yãpuraanɛnɔa ń pãkpazina
kɔ̃n ń zaakɛnao yãnzi. 19 Yã kɛ̀ weé fɔ̃ wà dɔ̃ Luda yã musu utɛnaańnɛro, Luda bé à yã pì
bɔ̀ńnɛ gupuraaa. 20 Zaa gurɔɔ kɛ̀ à anduna kàɛ, à gbãaa kɛ̀ è yãaro kɔ̃n à ludakɛɛ kɛ̀ wè e kɔ̃n
wɛ́ɛoroo bɔ̀ gupuraaa à zĩinɔ guu wásawasa. Beee yãnzi gbɛ̃nteenɔ agbaakpana vĩro. 21 Aɔ̃ɔ
Luda dɔ̃, mɔde aɔ̃è bɛɛ líne a zɛ́a wà à sáabu kpáro. Ń laasuunɔ kɛ̀ pã, ben aɔ̃ gɔ̃̀ gusiaan ń
mìsai yãnzi. 22 Aɔ̃ ń zĩnda dìɛ ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũ, ben aɔ̃ gɔ̃̀ mìsaideenɔ ũ. 23 Aɔ̃è dɔnzi kɛ gbɛ̃ntee kɛ̀
aɔ̃è gaanɔ kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n nɔ̀bɔnɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ takanɛ Luda kɛ̀ è garoo gɛ̃ɛ ũ.
24 Àmbe à tò Luda ń kpá gbãsĩkɛnazi, lɛ aɔ̃ wísaiyã kɛ kɔ̃o, lán aɔ̃è à ni dɛ ń nɔ̀sɛ guu nà.
25 Aɔ̃ Luda yãpuradee lendee kpà kɔ̃n ɛgɛɛo. Aɔ̃è dɔnzi kɛ Luda pɔ́kɛnanɔnɛ wà dɔńzi Luda
kɛ̀ pɔ́ píngi kɛ̀ gɛ̃ɛ ũ. Aubarikadeen à ũ gurɔ píngi! Aami.
26 Beee yãnzi Luda ń kpá wísaiyã nidɛnaa. Baa ń nɔgbɛ̃nɔ yã kɛ̀ wè kɛɛ lendee kpà
kɔ̃n yã kɛ̀ wè kɛrooo. 27 Lɛmɛ se gɔ̃gbɛ̃nɔ yã kɛ̀ wè kɛ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔo tò, aɔ̃è lugakɔ̃zi.
Gɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n gɔ̃gbɛ̃o è wísaiyã kɛ kɔ̃o aɔ̃è à gbè e ń zĩndaa ń sãsãna lén. 28 Zaakɛ aɔ̃ɔe
we wà zɛ̀ kɔ̃n Luda dɔ̃naoro, ben à ń laasuu kɛ̀ lɛkpɛɛ, lɛ aɔ̃ yã kɛ̀ dɛ wà kɛroonɔ kɛ.
29 Yã zaa píngi pɛ̀kɔ̃rɛḿma: Nɔ̀sɛ pãsĩ, wɛ́ɛkaka, kɛna kɔ̃o ĩi, nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ, gbɛ̃̃dɛna, swèe,
gbɛ̃̃blena kɔ̃n mɔnafikikɛnao. Kɔmɔtɔdeenɔn ń ũ, 30 gbɛ̃yakarinɔ, Luda ibɛɛnɔ, gbɛ̃ taki-
ikɛrinɔ, yɔ̃̀kɔ̃deenɔ, ĩadãrinɔ, zaa laasuulɛrinɔ, de kɔ̃n dao yãmarisaideenɔ, 31 mìsaideenɔ,

náanɛsaideenɔ, gbɛ̃yãkɛrisaideenɔ, sósobisaideenɔ. [32] Aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ kɛ̀ yã beee taka
kɛ̀rinɔ kà wà ń dɛdɛ, mɔde aɔ̃è zɛ kɔ̃n à kɛnanɔ adoro, aɔ̃è tɛ́ ká à kɛ̀rinɔmmɛ dɔ.

2

Luda é yãkpaɛ kɛ a *zɛ́a*

[1] Beee yãnzi mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ gbɛ̃ pãnde taari ee, ń agbaa vĩ ǹ kpáro. Tó n gbɛ̃ pãnde taari
è, n n zĩnda dà yãmmɛ, zaakɛ n gbɛ̃taari'eri nɛɛ̀ kɛ lɛ se dɔ. [2] Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda yãkpaɛkɛna
kɔ̃n yã beee taka kɛ̀rinɔɔ kuu a zɛ́amɛ. [3] Mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ yã beee taka kɛ̀rinɔ taari e, ben nɛɛ̀
kɛ lɛ se, nɛ́ɛ daa nɛ́ bɔ Luda yãkpaɛkɛnan yɔ́? [4] Ke nɛ́ɛ dɔkɛɛ kɔ̃n Luda nnakɛnnɛna bítao
kɔ̃n à mɛnao kɔ̃n à sùuomɛ? Ń dɔ̃ kɛ̀ Ludaa e à nnaa kɛɛnnɛ lɛ ǹ n nɔ̀sɛ liɛ yãnzinloo?
[5] N swãgbãaa kɛ̀, nɛ́ɛ nɔ̀sɛ liɛro, nɛ́ɛ pɔfɛ̃ kaakɔ̃anzi ai Luda pɔfɛ̃pitammagurɔɔ zĩ, tó Luda
yãkpaɛkɛna kɔ̃n gbɛ̃nɔ a zɛ́a bɔ̀ gupuraaa. [6] Eé fĩa bo baadenɛ a yãkɛnaa. [7] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gakui
kɔ̃n bɛ̀ɛo kɔ̃n mɛ̀vãsaio wɛtɛɛ bensɔ̃ aɔ̃ɔe à maaa kɛɛ kɔ̃n mɛnaonɔ é wɛ̃ndi kɛ̀ è yãaroo e.
[8] Gbɛ̃ kɛ̀ ń zĩnda pɔyeziyã e dɔɔńnɛ aɛ aɔ̃ gì yãpuraazi aɔ̃ɔ tɛ́ à zaaazinɔ sɔ̃, Luda é pɔfɛ̃ kɔ̃n
pɛ̃tɛ̃o pitaḿma. [9] Wɛ́ɛtãmma kɔ̃n wãwãao é zaakɛri píngi le, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra bori
pãndenɔ. [10] Luda é maakɛri píngi gba gakui kɔ̃n bɛ̀ɛo kɔ̃n aafiao, atɛ̃nsa Yudanɔ, ń gbɛra
bori pãndenɔ. [11] Zaakɛ Luda è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro.

[12] Gbɛ̃ kɛ̀ durun kɛ̀ Musa doka dɔ̃sai é kaatɛ lɛ doka pì sai. Gbɛ̃ kɛ̀ durun kɛ̀ nana doka pì
ɔzĩ sɔ̃, Luda é yãkpaɛ kɛo doka pì musumɛ. [13] Ɛ̀e kɛ gbɛ̃ kɛ̀ ɛ̀e doka maa kɔ̃n swão bé à maa
Luda kiiaro. Gbɛ̃ kɛ̀ ɛ̀e zĩi kɛɛa bé eé bɔ maa. [14] Tó borii kɛ̀ aɔ̃ Musa doka dɔ̃roonɔ yã kɛ̀ kɔ̃
sìo kɛ̀ kɔ̃n ń zĩndao, aɔ̃ɔ doka vĩ ń zĩndaamɛ. [15] Aɔ̃ɔe ɔdɔɔawe kɛ̀ yã kɛ̀ kú doka pì guu kú
ń nɔ̀sɛmmɛ. Aɔ̃ laasuu e yãpura kpaaa dɔ, zaakɛ aɔ̃ laasuu mɛ̀n doro, à kenɔ è ń da yãn,
à kenɔ è ń bɔn. [16] Lɛmɛ yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ Luda é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ yã kɛ̀ utɛna aɔ̃
nɔ̀sɛn musu Kirisi Yesu gãzĩ, lán baaru nnaa kɛ̀ mɛ́ɛ kpaa ò nà.

*Yudan*ɔ nɛ́ dokadarisaideenɔmɛ

[17] N Yuda ina, n zɛ kɔ̃n n Yudakɛɛo, ń Musa doka náanɛ vĩ, nɛ́ɛ yɔ̀kɔ̃ kɛɛ Ludao. [18] Ń Luda
pɔyezi dɔ̃ kɔ̃n yã kɛ̀ zɛ́ vĩo, kɛ̀ wà doka pì dàdannɛ yãnzi. [19] Nɛ́ɛ daa ń dɛ vì̃anɔ wɛ́ɛdee ũ,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gusiaa guunɔ fitia ũ, [20] wɛ́ɛsiadeenɔ yãdannɛri ũ, gbɛ̃ dufunɔ aufaa ũ. Nɛ́ɛ daa
Luda dokan dɔ̃na kɔ̃n yãpuraao mì ũ. [21] Mmɔn kɛ̀ nɛɛ̀ yã da gbɛ̃ pãndenɔnɛ, bɔ́yãnzi nɛɛ̀ da
n zĩndanɛziroo? N bè wàton kpãi oro, mpi nɛɛ̀ o sɔ̃ɔ́? [22] Nɛɛ̀ be wàton zina kɛro, nɛɛ̀ zina
kɛ sɔ̃ɔ́? Nɛɛ̀ kya ká tãanɔn, nɛɛ̀ ń kpɛ́ pɔ́nɔ kpãi o sɔ̃ɔ́? [23] Nɛɛ̀ yɔ̀kɔ̃ kɛ Luda doka musu, ben
n doka pì danasai è Luda tɔ́ yaka. [24] Zaakɛ a yãnzin bori pãndenɔ ègɔ̃ Luda tɔ́ zaaa siizi lán
wà kɛ̃̀ à yãn nà.

[25] Tó ń Luda doka kũna, ben bãngukɛna àre vĩnnɛ. Tó nɛ́ɛ à yã da sɔ̃ro, ń sáa kɔ̃n
gɛfɔɔdeenɔmɛ. [26] Tó gɛfɔɔdee Luda dokanɔ kũna, Luda é gɛfɔɔdee pì gwa sáa kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
bãngu kɛ̀oroo? [27] Baa tó ń doka takada pì kũna bensɔ̃ n bãngu kɛ̀, tó nɛ́ɛ doka pì daro,
bãngukɛrisaidee kɛ̀ kũna é tó yã danla. [28] Kuuna Yuda ũ yãpuraa nɛ́ mɛ̀baayãnlo, lɛmɛ
bãngukɛna yãpuraa nɛ́ mɛ̀baayãnlo se. [29] Kuuna Yuda ũ yãpuraa nɛ́ nɔ̀sguuɛyãmɛ, lɛmɛ dɔ
bãngukɛna yãpuraa nɛ́ nɔ̀sɛguuyãmɛ se. Luda Nini zĩimɛ, ɛ̀e kɛ doka takada yãnlo. Luda
bé è gbɛ̃ beee taka sáabu kpá, ɛ̀e kɛ gbɛ̃nteenlo.

3

[1] Kaarana kpareen Yudakɛɛ vĩi? Àre kpareen bãngukɛna vĩi? [2] À kaarana vĩ bíta yã píngi
guu. Káaku gĩa Luda a yã nàńnɛ ń ɔzĩmɛ. [3] Kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃kenɔ náanɛ vĩro, bɔ́n beee vĩi? Aɔ̃
kuuna náanɛ sai é Luda náanɛ gboroɔ́? [4] Auo! Lɛnlo! À tó Luda gɔ̃ yãpuraa vĩ, baa kɛ̀ gbɛ̃
píngi nɛ́ ɛgɛdeemɛ, lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà wà bè:
Tó n yã ò, n yã égɔ̃ zɛ́ vĩ,
tó n yãkpaɛ kɛ̀ńyo, n yã é ble.
[5] Tó wa zaakɛɛ è Luda maakɛɛ bɔ gupuraaa, bɔ́ yãn wé oo? Wé be Ludaa maaro kɛ̀ è pɔfɛ̃
pitawa yãnzin yɔ́? Mɛ́ɛ oo lán gbɛ̃ntee ona bàmɛ. [6] Auo! Lɛnlo! Tó Luda yãzɛ vĩro, à kɛ̀ dia
eé fɔ̃ à yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao? [7] Gbɛ̃ke é be, tó a ɛgɛdekɛɛ e Luda náanɛ kaara bensɔ̃ ɛ̀e à

tɔ́ bɔɔ, bɔ́yãnzin eé yã daala lán durunkɛri bàzi? [8] Tó ń ò lɛ néɛ bee wà yã zaaa kɛ, yã maaa é bɔn. Gbɛ̃kenɔ ma tɔ́ zaaa sì wà bè lɛn mɛɛ̀ o lɛ. Luda yãdanlana kɔ̃ sìńyo.

*Gbɛ̃*kee maaro

[9] Tɔ̀! Wa Yudanɔ wá sɔ̀ɔn yɔ́? Lɛnlo fá! Zaakɛ ma Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ bɔ̀bɔ ń dàn ń píngi kɔ̀, aɔ̃ píngi né durun zɔ̀nɔmɛ. [10] Wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Gbɛ̃kee maaro, baa mèn do.
[11] Làakaride kee kuuro, Luda kii wɛtɛri kee kuuro.
[12] Aɔ̃ sɔ̀sã ń píngi aɔ̃ gɔ̃̀ dɔ̀rɔ sai,
yãmaakɛri kee kuuro, baa mèn do.
[13] Aɔ̃ kɔ̀to dɛ lán mira wɛ̃na bàmɛ,
aɔ̃è lɛ́nnaa kásaǵnɛ,
aɔ̃ lɛ́gbɛ né pitigoo sɛwɛɛmɛ,
[14] yã ĩi kɔ̃n gbɛ̃kanao ń lɛ́ pà.
[15] Aɔ̃ɔ wãa kɔ̃n gbɛ̃dɛnao,
[16] aɔ̃è kisia kɔ̃n pɔsiaao kpáńzi,
[17] aɔ̃ɔ aafia zɛ́ dɔ̃ro,
[18] aɔ̃ wɛ́ɛ ègɔ̃ Luda wí vĩro.

[19] Wá dɔ̃ kè Luda doka píngi dɛ gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ na doka pì ɔzĩnɔ pɔ́ ũmɛ, lɛ gbɛ̃ píngi lɛ́ gɔ̃ nakɔ̃ana, anduna gbɛ̃ píngi gɔ̃ taaridee ũ Luda kiia. [20] Zaakɛ gbɛ̃ke é bɔ maa Luda kiia doka pì kũna yãnziro. Luda doka bé è tó wà durun dɔ̃.

*Dian Luda è tó yã b*ɔńyo nna nà

[21] Dian Luda è tó yã bɔńyo nna nà bɔ̀ gupuraaa sa, lán à yã kɛ̃na Musa doka kɔ̃n annabinɔ takadanɔ guu nà. Èe kɛ à doka kũna yãnlo. [22] Luda è tó yã bɔńyo nna Yesu Kirisi náanɛkɛna yãnzimɛ. Gbɛ̃ kè èe à náanɛ kɛɛ píngi pɔ́mɛ. Gbɛ̃kee bɔna adoro, [23] zaakɛ baade píngi durun kè, aɔ̃ kɛ̃̀sã Luda gakuizi. [24] Luda è tó yã bɔńyo nna gbaa ũ a gbɛ̃kɛ yãnzi Kirisi Yesu kè à ń bó gãzĩ. [25] Àpin Ludaa kpà durun agbaakpabɔ ũ gbɛ̃ kè aɔ̃ɔe à aru náanɛ kɛɛnɔnɛ, lɛ à ɔdɔa baade píngin̂ɛ kè eè yã kɛ a zɛ́amɛ. À mɛna yã, èe durun ziinɔ yã daro, [26] ben à ɔ̀dɔańnɛ tia kè eè yã kɛ a zɛ́a. Dian Luda è yã kɛ a zɛ́a nàn gwe, bensɔ̃ è tó yã bɔ kɔ̃n Yesu náanɛkɛrinɔo nna.

[27] Gbɛ̃nteenɔ é fɔ̃ wà ĩa dã dɔɔ́? Beee é sí kɛro. Bɔ́yãnzii? Zaakɛ à dɛ zĩkɛna dokaa yã ũro, ludanaanɛkɛna yãmɛ. [28] Zaakɛ má è yã è bɔ gbɛ̃o nna Yesu náanɛkɛna yãnzimɛ, zĩkɛna dokaa baasi. [29] Luda né Yudanɔ Ludamɛ ńtɛ̃ɛɔ́? Bori pãndenɔ Ludan seroo? Eè, bori pãndenɔ Ludamɛ dɔ. [30] Zaakɛ Luda mèn domɛ. Eé tó yã bɔ kɔ̃n gbɛ̃ kè bãngu kɛo nna a náanɛ kè èe kɛɛ yãnzimɛ, bensɔ̃ eé tó yã bɔ kɔ̃n gɛfɔɔdeeo nna a náanɛ dɔ̃nkɔ̃ pì musu. [31] Wée doka daa pɔ́ke ũro ludanaanɛkɛna yãnzin yɔ́? Lɛnlo, wée gbãaa kpaaamɛ.

4

*Yã b*ɔna Ibraĩo nna ludanaanɛkɛna yãnzi

[1] Wa Yudanɔ, wé be diamɛ wa dezi káaku Ibraĩ yã musuu? [2] Tó Ludaa tò yã bɔ̀o nna yã kè à kè yãnzi, lɛ à ĩadãyã è, mɔde èe fɔ̃ à dã̀ Luda aɛzĩro. [3] Dian wà ò nà Luda yãn? Wà bè Ibraĩ Luda náanɛ kè, ben Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kè à kè yãnzi. [4] Fĩabona zĩkɛrinɛ né gbɛ̃kɛkɛnnɛnanlo, à asaiapɔmɛ. [5] Baa tó gbɛ̃ e yãke kɛro, tó èe Luda kè è tó yã bɔ kɔ̃n taarideenɔ nna náanɛ kɛɛ, Luda é tó yã bɔo nna a náanɛ kè èe kɛɛ yãnzi. [6] Dauda gbɛ̃ kè Ludaa tò yã bɔ̀o nna yãkekɛsai aubarika'ena yã ò à bè:
[7] Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kè Luda pɔ́ kù ń taarinɔla à ń durunnɔ kɛ̃ḿmanɔ ũ.
[8] Aubarikadeen gbɛ̃ kè Dii é à durun yã daroo ũ.
[9] Aubarika beee né gbɛ̃ kè bãngu kè pɔ́mɛ adoɔ́, ke gɛfɔɔde pɔ́mɛ dɔ? Wà bè Ludaa tò yã bɔ̀ kɔ̃n Ibraĩo nna, kè à à náanɛ kè yãnzi. [10] Ibraĩ dɛ diamɛ gurɔɔ kè Ludaa tò yã bɔ̀o nnaa? À bãngukɛnaɔ́ ke gɛfɔɔdeemɛ? Èe bãngu kɛro, gɛfɔɔdeemɛ. [11] Ben à bãngu kè sèeda ũ kè Ludaa tò yã bɔ̀o nna à gɛfɔɔdekɛgurɔ yãnzi. Lɛn à dɛ gɛfɔɔdee kè Ludaa tò yã bɔ̀ńyo nnaanɔ dezi ũ lɛ ń píngi ń ludanaanɛkɛna yãnzi. [12] À dɛ gbɛ̃ kè aɔ̃ bãngu kènɔ dezi ũmɛ dɔ. Èe kɛ

aɔ̃ bãngukɛna yãnzinlo, kɛ̀ aɔ̃ɔ tɛ́ wa dezi Ibraĩ kɛ̀sɛgbɛzi yãnzimɛ kɛ̀ à Luda náanɛ kɛ̀ a gɛfɔ̃ɔdekɛgurɔ.

Dian Ibraĩ Luda náanɛ kɛ̀ nà

13 Luda lɛ́ gbɛ̃̀ Ibraĩnɛ kɔ̃n à boriinɔ à bè anduna é gɔ̃ ń pɔ́ ũ. Ɛ̀e kɛ à doka kũna yãnzinlo,
kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ yãnzimɛ. 14 Tó gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ doka kũnanɔ bé weé kí ble,
ɛ̃ndɛ̃ ludanaanɛkɛna àre vĩro bensɔ̃ Luda lɛ́gbɛ̃na kɛ̀ famma, 15 zaakɛ doka è mɔ́ kɔ̃n Luda
pɔfɛ̃omɛ. Guu kɛ̀ doka kúnlo, taari ègɔ̃ kuuro. 16 Beee yãnzi pɔ́ kɛ̀ Luda a lɛ́ gbɛ̃̀ ena nɛ́ à
náanɛkɛna yãmɛ, lɛ àgɔ̃ dɛ à gbɛ̃kɛ yã ũ. Lɛ́gbɛ̃na pì sɔ̃ nɛ́ Ibraĩ bori pìnɔ pɔ́mɛ ń píngi, èe
kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Musa doka kũna ńtɛ̃ɛnɔnlo, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Luda náanɛ kɛɛ lán Ibraĩ bànɔomɛ
dɔ. Ibraĩ nɛ́ wa píngi dezimɛ. 17 À dɛ wa dezi ũ Luda kiia, lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà. Luda bè
a à dìɛ bori pariinɔ dezi ũ. Ibraĩ Luda kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpá gènɔa à tó pɔ́ kɛ̀ kuu yãroonɔ gɔ̃ kuu
náanɛ kɛ̀. 18 À Luda náanɛ kɛ̀ à wɛ́ɛ dɔ̀ pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ke wɛ́ɛ dɔziroozi, ben à gɔ̃̀ bori pariinɔ dezi
ũ lán Ludaa òne nà à bè, lɛmɛ à boriinɔ égɔ̃ dɛ lɛ. 19 Ibraĩ kà lán wɛ̃̀ basɔɔroo taka bà. Baa tó
à laasuu lɛ̀ a gɔ̃gbɛ̃kɛbɔsaia kɔ̃n Sara nɛ́'isɔ tatanao, à ludanaanɛkɛna e busaro. 20 Ɛ̀e seka
kɛ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀nɛaro, èe gí Luda náanɛ kɛziro, ben à gbãa è a ludanaanɛkɛnaa à Luda
tɔ́ bɔ̀, 21 zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ à yã fɛɛna vĩro, Luda é fɔ̃ à lɛ́ kɛ̀ à gbɛ̃̀ pì kɛ. 22 Beee yãnzin Ludaa tò
yã bɔ̀o nnazi. 23 Wèe yã bɔnao nnaa pì kɛ̃ à mèn doo yãnziro, 24 wà kɛ̃̀ wamɔwa kɛ̀ Luda é tó
yã bɔwao nnaanɔ yãnzimɛ dɔ, wamɔwa kɛ̀ wée Luda kɛ̀ à wa Dii Yesu fɛɛ bɔna gaan náanɛ
kɛɛnɔ. 25 Luda à kpàḿma lɛ à e à wa taarinɔ kɛ̃we yãnzimɛ, ben à à fɛ̀ɛ wɛ̃̀ndio lɛ yã e à
bɔwao nna yãnzi.

5

*K*ɛna nna kɔ̃n Ludao

1 Lán Ludaa tò yã bɔ̀wao nna nà à náanɛ kɛ̀ wée kɛɛ yãnzi, wá nnao sa wa Dii Yesu Kirisi
gãzĩ. 2 À náanɛkɛna guu wa zé è à gãzĩ wa gɛ̃ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ wá kúo pì guu, ben wée pɔnnaa
kɛɛ kɔ̃n Luda gakui kɛ̀ wá wɛ́ɛ dɔzio. 3 Ɛ̀e kɛ beee adoro, wée pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n wa nawɛ̃akɛnao
dɔ, zaakɛ wá dɔ̃ kɛ̀ nawɛ̃a è mɔ́ kɔ̃n mɛnao, 4 mɛna è mɔ́ kɔ̃n dà maaao, dà maaa è mɔ́ kɔ̃n
tãmaao, 5 tãmaa sɔ̃ è wa nɛ́ro, zaakɛ Luda a yenzi dà wa nɔ̀sɛn a Ninii kɛ̀ à wa gbaa gãzĩ. 6 Wa
gbãasai guu Kirisi gà wamɔwa zaakɛrinɔ gɛ̃ɛ ũ gurɔɔ kɛ̀ Ludaa dìɛa. 7 Gana gbɛ̃ maaa gɛ̃ɛ
ũu aagaro. Ke gbɛ̃ke é we à ga gbɛ̃ maaa gɛ̃ɛ ũ gwɛɛ, 8 ben Ludaa ɔ̀dɔawe dian á yewazi nà,
zaakɛ wa durundekɛɛ guun Kirisi gà wa gɛ̃ɛ ũ. 9 Lán yã bɔ̀wao nna nà sa à aru yãnzi, wa wa
sina Luda pɔfɛ̃a à gãzĩ yã o dɔ́? 10 Yã wá ĩi kɔ̃n Ludaomɛ, ben wa kɛo nna à Nɛ́ gana yãnzi.
Lán wa kɛ Ludao nna nà sa, wa wa mìsina à kuuna wɛ̃̀ndio yãnzi yã o dɔ́? 11 Ɛ̀e kɛ kɛ̀kiimɛ
adoro, wée pɔnnaa kɛɛ kɔ̃n Ludao dɔ wa Dii Yesu Kirisi kɛ̀ tò wa kɛo nnaa gãzĩ.

*Kirisi yãl*ɛkɔ̃zina kɔ̃n Adamuo

12 Gbɛ̃ mèn doo yãnzin durun gɛ̃̀ anduna guu, ben durun gaa ì. Lɛmɛ dɔ gaa kú baade
píngia, kɛ̀ baade píngi durun kɛ̀ yãnzi. 13 Durun kú anduna guu lɛ Musa doka kpɛ́ à mɔ́.
Gurɔɔ kɛ̀ doka kuuro, Ludaa e durun yã daro, 14 mɔde sɛna zaa Adamua ai à gàa pɛ́ Musaa
ga kí blè baade píngia, baa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe durun kɛ lán Adamu sãsãna bàroonɔ. Adamu nɛ́ gbɛ̃
kɛ̀ eé mɔ́ takamɛ.

15 Mɔde ludangbaa é sí lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n Adamu taarioro, zaakɛ lán gbɛ̃nɔ gà nà pari Adamu
ado sãsãna yãnzi, Luda gbɛ̃kɛ kɔ̃n à gbaao kɛ̀ kà gbɛ̃nɔa pari Yesu Kirisi ado gbɛ̃kɛ yãnzi dɛ
beeela. 16 Ludangbaa é sí lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n gbɛ̃ mèn do durun pìoro. Taari mèn doo pì bé à mɔ̀ kɔ̃n
yãkpaɛkɛnao, ben yã vɛ̃̀ɛ gbɛ̃nteenɔa. Taarinɔ mɔ̀ kɔ̃n ludangbaao, ben yã bɔ̀ kɔ̃n gbɛ̃nɔ
nna. 17 Lán Adamu ado taari bé à tò gaa mɔ̀ à kí blè nà, Yesu Kirisi ado yã kɛ̀ à mɔ̀o bíta
dɛ beeela. Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ńnɛ, kɛ̀ à tò yã bɔ̀ńyo nna gbaa ũunɔ é kí ble
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo guu. 18 Beee yãnzi lán taari mèn doo pì tò yã vɛ̃̀ɛ bori píngia nà, lɛmɛ dɔ
maakɛna mèn doo pì è tó bori píngi bɔ maa lɛ aɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e. 19 Lán gbɛ̃ mèn do
swãgbãaa bé à tò gbɛ̃nɔ gɔ̃̀ durundeenɔ ũ parii nà, lɛmɛ dɔ gbɛ̃ mèn do yãmana é tó gbɛ̃nɔ

bɔ maa pari lɛ. [20] Doka mɔ̀ lɛ taari e àgɔ̃ kaara yãnzimɛ, mɔde kɛ̀ durun kàara, Luda gbɛ̃kɛɛ
kàara dɛ beeela. [21] Lán durun kíblena mɔ̀ kɔ̃n gaao nà, lɛn dɔ Luda gbɛ̃kɛ kíblena è tó wà bɔ
maa lɛ, wà wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo e wa Dii Yesu Kirisi gãzĩ.

6

Kuuna Kirisi guu

[1] Wé be diamɛ? Wé gí wàgɔ̃ durun kɛɛ lɛ Luda gbɛ̃kɛɛ e àgɔ̃ kaaran yɔ́? [2] Auo! Lɛnlo!
Wamɔwa kɛ̀ wá dɛ gɛ̀nɔ ũ durun yã musu, à kɛ̀ dia wégɔ̃ kpɛɛ wàgɔ̃ durun kɛɛ dɔɔ?
[3] Wamɔwa kɛ̀ wa batisi kɛ̀ Kirisi Yesu pɔ́ ũunɔ, á dɔ̃ kɛ̀ wá kúo à gaa guuroo? [4] Wa gao
batisikɛna guu, wà wa vĩio lɛ wàgɔ̃ kú kɔ̃n wɛ̃̀ndi dufuo, lán Kirisi fɛ̀ɛ gaan kɔ̃n a De gbãa
gakuio à kuu nà. [5] Lán wa gɔ̃o mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ à gaa guu nà, lɛn wé gɔ̃o lɛ à fɛɛna guu se. [6] Wá
dɔ̃ kɛ̀ wa dà zii gào lía, lɛ wa mɛ̀ durundee kaatɛ wàton zɔ̀ ble durunnɛ dɔro, [7] zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀
gà bɔ̀ durun yãmmɛ. [8] Lán wa ga kɔ̃n Kirisio nà, wá à náanɛ vĩ kɛ̀ wégɔ̃ kuuo dɔ. [9] Wá dɔ̃ lán
Kirisi fɛ̀ɛ gaan nà, eé ga dɔro, gaa gbãa vĩa dɔro. [10] Zaakɛ gana kɛ̀ à gà, à gà durun yã musu
gɛ̃̀n domɛ, kuuna kɛ̀ à kuu tia sɔ̃, à kuu Luda pɔ́ ũmɛ. [11] Lɛn apinɔ se, à a zĩnda diɛ gɛ̀nɔ ũ
durun yã musu lɛ, égɔ̃ kuu Luda pɔ́ ũ Kirisi Yesu guu. [12] Beee yãnzi àton tó durun kí ble a
mɛ̀ kɛ̀ eé gaaa a dà zaaa dɔare aɛ dɔro. [13] Àton a mɛ̀gu ke kpá durun-a yãzaakɛbɔ ũro. À a
zĩnda kpá Ludaa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fɛ̀ɛ gaan wà kuunɔ ũ, à a mɛ̀guunɔ kpáa yãmaakɛbɔnɔ ũ. [14] Àton
tó durun gɔ̃ gbãa vĩawa dɔro, zaakɛ á na doka ɔzĩro, sé Luda gbɛ̃kɛɛ.

Maakɛna zɔ̀nɔ

[15] Dian gwee? Lán wá kú doka ɔzĩ dɔro nà, sé Luda gbɛ̃kɛɛ ɔzĩ, wégɔ̃ kpɛɛ wàgɔ̃ durun
kɛɛn yɔ́? Auo! Lɛnlo! [16] Á dɔ̃ kɛ̀ tó a a zĩnda kpà gbɛ̃a ée mì siɛɛnɛ, á dɛ adee zɔ̀ ũnloo? Tó
durunn a a zĩnda kpàa, é gamɛ. Tó a mì sìɛ Ludanɛ sɔ̃, é bɔ maa. [17] Wa sáabu kɛ̀ kɔ̃n Ludao,
zaakɛ durun zɔ̀nɔn a ũ yã, ben a mì sìɛ yã kɛ̀ wà dàare zɛ́azɛanɛ kɔ̃n nɔ̀sɛo do. [18] A bɔ durun
yãn a gɔ̃ maakɛna zɔ̀nɔ ũ. [19] Mɛ́ɛ yã pì oo lán gbɛ̃ntee yã'ona bà a gbãasai yãnzimɛ. Lán a a
mɛ̀guunɔ kpà yã pãpãkɛna kɔ̃n yã zaaao zɔ̀nɔ ũ a yã zaaa kɛ̀ nà, lɛn tia dɔ à a mɛ̀guunɔ kpá
maakɛna zɔ̀nɔ ũ lɛ a kuuna gɔ̃ adona. [20] Kɛ̀ á dɛ durun zɔ̀nɔ ũ yã, a bà kú kɔ̃n maakɛnaoro.
[21] Àre kpareen á è yã kɛ̀ á kɛ̀ yã kɛ̀ à kɛ̀are wíyã ũ tiaanɔ musuu? Yã pìnɔ mìdɛna né gaamɛ.
[22] Tia sa lán a bɔ durun yãn nà ée dɔɔ Ludazi, a àren kuuna adona ũ, à mìdɛna sɔ̃ né wɛ̃̀ndi
kɛ̀ è yãaroomɛ. [23] Durun asaia né gaamɛ, mɔde gbaa kɛ̀ Ludaa dàwe wa Dii Kirisi Yesu guun
wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ũ.

7

Wá kú Musa doka ɔzĩ dɔro

[1] Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ yã ooare lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Musa doka dɔ̃ɔnɔ bà. Á dɔ̃ kɛ̀ doka iko vĩ gbɛ̃a
gurɔɔ kɛ̀ à kú wɛ̃̀ndionloo? [2] Lɛn doka pì nɔzãree yì a zãa lɛ gurɔɔ kɛ̀ à kú wɛ̃̀ndio. Tó à zã
gà, ben doka pì è à gbarɛ. [3] Gurɔɔ kɛ̀ à zã kuu, tó à gɔ̃̀ gɔ̃ pãnde pɔ́ ũ, weé benɛ zinakɛrimɛ.
Tó à zã gàmɛ sɔ̃, doka pì à gbàrɛn gwe. Tó à gɔ̃̀ gɔ̃ pãnde pɔ́ ũ sa, beee né zina yãmɛ dɔro.
[4] Lɛn apinɔ se ma gbɛ̃nɔ, a ga doka musu Kirisi mɛ̀ gãzĩ, ben a gɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ fɛ̀ɛ bɔna gaan pì
pɔ́ ũ, lɛ wà e wà kaarana e Luda pɔ́ ũ. [5] Kɛ̀ wa dà dɔ̀we aɛ yã, doka bé à tò durun nii wa dɛ
wa mɛ̀ guu, ben wa kaarana è ga pɔ́ ũ. [6] Tia sɔ̃ wa ga pɔ́ kɛ̀ wa kũ zɔ̀ ũu pì yã musu, wa bɔ
dokan, ben wée dɔɔ Ludazi à Ninii zɛ́ dufu guu, èe kɛ doka takada zɛ́ ziinlo.

Doka kɔ̃n durun-o

[7] Wé be diamɛ? Luda doka né durunn yɔ́? Lɛnlo fá! Doka pì bé à tò ma durun dɔ̃̀. Tó doka
e be wàton pɔ́ ni dɛroro, lɛ má dɔ̃ dian pɔ́nidɛna ègɔ̃ dɛ nàro. [8] Durun zɛkii è Luda yãdiɛna
pì gãzĩ, ben à tò pɔ́ píngi nii ma dɛ. Zaakɛ kɛ̀ má doka dɔ̃ro, durun dɛmɛ yãke ũro. [9] Má kuu
yã doka sai, mɔde kɛ̀ ma yãdiɛna pì mà, durun vù iin, [10] ben ma ga. Yãdiɛna kɛ̀ dɛ à wɛ̃̀ndi
kpámaa pì mɔ̀mɛ kɔ̃n gaao. [11] Durun zɛkii è yãdiɛna pì gãzĩ, ben à kɛ̀kɛ à ma dɛ yã pì gãzĩ.
[12] Lɛmɛ doka pì kuuna adona, bensɔ̃ Luda yãdiɛna pì kuuna adona, à zɛ́ vĩ bensɔ̃ à maa. [13] Yã

maaa bé à tò ma gaɔ́? Lɛnlo fá! Lɛ durun e à bɔ gupuraaa, à gaa ìmɛ yã maaa gãzĩ, lɛ wà durun dɔ̃ durun ũ yãdiɛna pì gãzĩ.

*Zɪ̀kana k*ɔ̃n durun-o

14 Wá dɔ̃ kɛ̀ doka pì bɔ̀ Luda kiiamɛ. Mapi sɔ̃, dàdeen ma ũ, má na durun ɔzĩ. 15 Mɛ̀ɛ̀gɔ̃ yã
kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ gbá dɔ̃ro, zaakɛ mɛ̀ yã kɛ̀ má yezi mà kɛɛ kɛro, yã kɛ̀ má yezi mà kɛroon mɛ̀
kɛ. 16 Tó yã kɛ̀ má kɛ̀ e kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n ma pɔyeziyãoro, ma we kɛ̀ doka pì maa. 17 Ɛ̀e kɛ mámbe
mɛ́ɛ kɛɛro, durun kɛ̀ kú ma guumɛ. 18 Má dɔ̃ kɛ̀ yã maaa kú ma guuro, ma dà maaro. Mɛ̀ɛ̀gɔ̃
yezi mà yã maaa kɛ, mɔde mɛ̀ fɔ̃ mà kɛro. 19 Yã maaa kɛ̀ má yezi mà kɛ, mɛ̀ kɛro. Yã zaaa
kɛ̀ má yeziroon mɛ̀ kɛ. 20 Tó yã kɛ̀ má yeziroon mɛ́ɛ kɛɛ, èe kɛ mámbe mɛ́ɛ kɛɛro, durun
kɛ̀ kú ma guumɛ. 21 Má è tó má yezi mà à maaa kɛ, à zaaa bé è dɔmɛ aɛ. 22 Luda doka bé è
kɛmɛ nna ma swɛ̃̀ guu, 23 mɔde má è iko pãndee kú ma mɛ̀ guu, ègɔ̃ zɪ̀ kaa kɔ̃n iko kɛ̀ kú ma
laasuu guuo, ben má na durun iko kɛ̀ kú ma mɛ̀ guu pì ɔzĩ. 24 Mamɔma wɛ̃ndade ina, dé bé
eé ma sí ma mɛ̀ kɛ̀ ma kpa gaazi kɛ̀ ɔzĩi? 25 Ma sáabu kɛ̀ kɔ̃n Ludao! Kɔ̃n wa Dii Yesu Kirisi
gbãaao. Lɛn má dɛ zɔ̀ ũ Luda dokanɛ ma laasuu guu lɛ, bensɔ̃ má dɛ zɔ̀ ũ durun ikonɛ ma
dà guu.

8

*Zɪ̀blena k*ɔ̃n Luda Nini gbãaao

1 Yã é vɛ̃ɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Kirisi Yesu guunɔa dɔro, 2 zaakɛ kuuna Kirisi Yesu guu Luda Nini
kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpáḿma gbãaa ma bɔ durun kɔ̃n gaao ikon. 3 Yã kɛ̀ Musa doka e fɔ̃ à kɛ̀ro gbɛ̃ntee
gbãasaikɛ yãnzi, Ludaa kɛ̀. À a zĩnda Nɛ́ zɪ̀ gbɛ̃ntee ũ lán wamɔwa durundeenɔ bà durun
kɛ̃nnɛna yãnzi, ben à wí dà durun-a a Nɛ́ mɛ̀ pì gãzĩ, 4 lɛ yã kɛ̀ doka e wɛtɛɛ yãpuraa kɛwa,
wamɔwa kɛ̀ wa dà è dɔwe aɛ dɔro, sé Luda Nini. 5 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dà è dɔ́ńnɛ aɛnɔ è làakari dɔ ń dà
yãa, gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nini è dɔ́ńnɛ aɛnɔ è làakari dɔ Luda Nini yãa. 6 Dà dɔnnɛna aɛ nɛ́ gaamɛ.
Luda Nini dɔnnɛna aɛ nɛ́ wɛ̃̀ndi kɔ̃n aafiaomɛ. 7 Dà dɔnnɛna aɛ nɛ́ íbɛtɛkpana kɔ̃n Ludaomɛ.
Adee è mì siɛ Luda dokanɛro, eé fɔ̃ sero. 8 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dà è dɔ́ńnɛ aɛnɔ yã è ká Ludanɛro.

9 Apinɔ sɔ̃, a dà è dɔare aɛro, sé Luda Nini, tó à kú a guu yãpura. Tó gbɛ̃ Kirisi Ninii vĩ
sɔ̃ro, à dɛ Kirisi pɔ́ ũro. 10 Tó Kirisi kú a guu, baa tó a mɛ̀ gà durun yãnzi, Luda Ninii dɛare
wɛ̃̀ndi ũmɛ, kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀ao nna yãnzi. 11 Tó Luda kɛ̀ Yesu fɛ̀ɛ gaan Ninii kú a guu, Luda
kɛ̀ Kirisi pì fɛ̀ɛ gaan é wɛ̃̀ndi kpá a mɛ̀ kɛ̀ gà pìa à Ninii kɛ̀ kú a guu gãzĩ.

12 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, tɛna wa dàzi nɛ́ tiasinlo, pɔyezimɛ. 13 Tó á tɛ́ a dàzi, é gamɛ. Tó
a a yãzaakɛnanɔ mì dɛ̀ kɔ̃n Luda Nini gbãaao sɔ̃, égɔ̃ kuu. 14 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nini è dɔ́ńnɛ aɛnɔ
bé wà Luda nɛ́nɔ ũ. 15 Zaakɛ ninii kɛ̀ è tó wà zɔ̀ ble kɔ̃n vɪ̀aon á èro, Luda Nini kɛ̀ tò a gɔ̃
Luda nɛ́nɔ ũun á vĩ, ben weè wii lɛ́ Ludaa kɔ̃n à gbãaao wà be: Baa, wa De. 16 Ninii pì è o wa
niniinɛ kɛ̀ Luda nɛ́nɔn wa ũ. 17 Lán à nɛ́nɔn wa ũ nà, à túbiblerinɔn wa ũ. Luda túbiblerinɔn
wa ũ, wé ble lɛdo kɔ̃n Kirisiomɛ. Tó wa nawɛ̃a kɛ̀o, wégɔ̃ kúo à gakui guu.

*W*ɛ́ɛdɔna Luda gakuizi

18 Má è wé fɔ̃ wà gurɔɔ kɛ̀kii nawɛ̃a lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n gakui kɛ̀ Luda é bɔowe gupuraaaro. 19 Luda
pɔ́kɛnanɔ píngi wɛ́ɛ dɔ à nɛ́nɔ bɔna gupuraaazi yãana sai. 20 Zaakɛ Ludaa tò a pɔ́kɛnanɔ gɛ̃̀
pãpãkɛɛ guu píngi. Ɛ̀e kɛ aɔ̃ pɔyezinlo, Luda bé à kɛ̀ lɛ, lɛ ń wɛ́ɛdɔzina guu 21 anduna bɔ
yakana kɛ̀ èe zɔ̀ bleenɛ guu, gbasa àgɔ̃ a zĩnda vĩ Luda nɛ́nɔ gakui guu. 22 Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda
pɔ́kɛnanɔ píngi e mboo kɔ̃n wãwãao lán nɛ́'i pɔ́ bà ai tia. 23 Ɛ̀e kɛ beeemɛ adoro, wamɔwa
kɛ̀ wá Luda Nini vĩ kpɛ́gaau ũunɔ, wée mboo kpãi se ai Luda gɔ̃ gá wa mɛ̀ liɛ à wa sí a nɛ́nɔ
ũ. 24 Luda wa mì sì lɛ wà wɛ́ɛ dɔ beeezi. Pɔ́ kɛ̀ wà è kɔ̃n wɛ́ɛo nɛ́ wɛ́ɛdɔzina yãn dɔro. Dé bé
è wɛ́ɛ dɔ pɔ́ kɛ̀ à gĩakɛ à èzi? 25 Tó wa wɛ́ɛ dɔ pɔ́ kɛ̀ wée eroozi sɔ̃, weègɔ̃ dãa kɔ̃n mɛnaomɛ.

26 Lɛmɛ sɔ̃ Luda Nini è dɔwalɛ wa gbãasai guu, zaakɛ wá aduakɛna dɔ̃ a zɛ́aro, ben Luda
Nini è kúɛ kɛwe Ludanɛ kɔ̃n mbona kɛ̀ à yã gɛ̃̀ onalaao. 27 Luda è nɔ̀sɛ guu e bensɔ̃ à a Ninii
laasuu dɔ̃, zaakɛ Luda Nini è kúɛ kɛ Luda gbɛ̃nɔnɛ lán Ludaa yezi nàmɛ. 28 Wá dɔ̃ kɛ̀ yã píngi
è bɔ maa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye Ludazinɔnɛ, gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísi à ń sɛ́ lán èe wɛtɛɛ nànɔ. 29 Zaakɛ Ludaa
dìɛ zaa káaku kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ à gĩakɛ à ń dɔ̃nɔ bɔkɔ̃ba kɔ̃n a Nɛ́o, lɛ àgɔ̃ dɛ daudu ũ dãaro pariinɔ

té. [30] Gbɛ̃ kɛ̀ à ń díɛ zaa káaku pìnɔn à ń sísi, ben à tò yã bɔ̀ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísi pìnɔo nna,
ben à tò gbɛ̃ kɛ̀ yã bɔ̀ńyo nnaa pìnɔ gɔ̃ gakui vĩ.

Yenzi kɛ̀ Ludaa vĩwao Kirisi Yesu guu

[31] Wé o diamɛ yã beeenɔ musuu? Lán Luda zɛ̀wao nà, dé bé eé fɔ̃ à kpáwee? [32] Lán èe gí
kɔ̃n a zĩnda Néoro nà à à kpà wa píngi yãnzi, eé gí pɔ́ píngi naawe gbaa ũ sɔ̃ziɔ́? [33] Dé bé eé
gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sénɔ káara kɛɛ? Luda bé è tò yã bɔ̀ńyo nna. [34] Dé bé eé yã dawalaa? Kirisi
Yesu gà, kɛ̀ dɛ beeelaa à ɛ̀ara à fɛ̀ɛ à kú Luda ɔplaazi, èe kúɛ kɛɛnɛwe. [35] Bɔ́ bé eé wa kɛ̃ Kirisi
yenzia? Nawɛ̃a ke ĩadamma ke wɛ́ɛtãmma ke nɔaa ke takaasi ke kari ke fɛ̃ɛdaa, aɔ̃ ke é fɔ̃ɔ́?
[36] À kɛ̃na Luda yãn wà bè:
N yãnzi wá kú gaa lézĩzi zaa kɔngɔ ai uusiɛ,
wè wa diɛ lán sãa kɛ̀ weé ń kòto kpánɔ bà.
[37] Yã beeenɔ guu píngi wá dɛ zĩ̀blerila gbɛ̃ kɛ̀ yewazi gãzĩ. [38] Zaakɛ má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ gaa ke
wɛ̃̀ndi ke malaikanɔ ke zĩnnɔ ke tia yã ke zia yã ke gbãadeenɔ [39] ke musu pɔ́nɔ ke tɔɔtɛ pɔ́nɔ
ke Luda pɔ́kɛna pãndenɔ, aɔ̃ ke é fɔ̃ à wa kɛ̃ yenzi kɛ̀ Ludaa vĩwaoaro wa Dii Kirisi Yesu guu.

9

*Luda Isarailin*ɔ sɛna a gbɛ̃nɔ ũ

[1] Mɛ́ɛ yãpuraa oo Kirisi guumɛ, mɛ́ɛ ɛgɛɛ toro. Ma laasuu è wezi kɔ̃n Luda Ninio se. [2] Ma
pɔsiaa kɛ̀ bíta, ma nɔ̀sɛ èɡɔ̃ yakana gurɔ píngi. [3] Mɛ́ fɔ̃ mà wɛ́ɛ kɛ Ludaa à ma kɛ̃ Kirisia, à
láari kɛma ma Isaraili daanɔ gɛ̃ɛ ũ. [4] Aɔ̃mɔnnɔn Luda ń sɛ́ a nénɔ ũ, à a gakui ɔ̀dɔańnɛ, à
bà kúńyo, à a doka kpàńma, à dɔnzikɛna dàńnɛ, à lɛ́ gbɛ̃̀ńnɛ. [5] Aɔ̃ɔ dɛ Luda gbɛ̃ káakunɔ
boriinɔ ũ, bensɔ̃ aɔ̃ borii guun Kirisi kɛ̀ dɛ gbɛ̃ píngilaa bɔ̀n gbɛ̃ntee ũ. Àmbe Luda kɛ̀ dɛ
wàgɔ̃ à sáabu kpaa gurɔ píngi ũ. Aami.

[6] Èe kɛ yã kɛ̀ Ludaa ò lɛ̀ɛ pãnlo, zaakɛ Isaraili gbɛ̃ píngin Isaraili yãpuraa ũro. [7] Èe kɛ
Ibraĩ boriinɔ píngi bé Ibraĩ pì nénɔ ũ Luda kiiaro, zaakɛ Ludaa bè Ibraĩnɛ, Isaaku boriinɔn
weégae beńnɛ à boriinɔ ũ. [8] Lɛmɛ èe kɛ né kɛ̀ à ń í pɔyezionɔn Luda nénɔ ũro, né kɛ̀ à ń í
Luda lɛ́gbɛ̃na musunɔn borii pìnɔ ũ. [9] Zaakɛ Luda lɛ́ gbɛ̃̀ à bè: Mɛ́ ɛara mà mɔ́ zii mɔndaa'i,
Sara é né i gɔ̃gbɛ̃ ũ. [10-12] Èe kɛ beee adoro. Luda è gbɛ̃nɔ sɛ́ lán èe wɛtɛɛ nàmɛ, èe kɛ aɔ̃ yãkɛna
yãnzinlo, kɛ̀ à ń sísi yãnzimɛ. Lɛmɛ kɛ̀ Rɛbɛka sìkanɔ nɔ̀ sì kɔ̃n wa dezi Isaakuo, ai àgɔ̃ gá ń
i, ai aɔ̃gɔ̃ gá à maaa ke à zaaa kɛ, Luda bè Rɛbɛkanɛ, à kɛ̀ bɔ̀ káaku égɔ̃ né ũ gbɛ̃ zãanɛ. [13] Lán
wà kɛ̃̀ Luda yãn nà wà bè:
Má ye Yakubuzi,
Isau sɔ̃, ma gizi.
[14] Wé be diamɛ? Yã zaaa kú Luda kiian yɔ́? Lɛnlo fá! [15] Zaakɛ à bè Musanɛ,
gbɛ̃ kɛ̀ á yezi à sùu kɛon é kɛo,
bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ á yezi à wɛ̃nda dɔ̃nɛn é dɔ̃nɛ.
[16] Beee yãnzi Luda gbɛ̃nɔ sɛna e bɔ gbɛ̃nteenɔ pɔyezi gãzĩro ke aɔ̃ aĩakɛnan, à bɔ̀ Luda sùu
guumɛ. [17] Zaakɛ Ludaa ò Fili'aunanɛ a yãn à bè: Ma n ka kpatan lɛ mà a gbãaa ɔdɔa gbɛ̃nɔnɛ
n musumɛ, wà ma tɔ́ kpá anduna guu píngi. [18] Lɛmɛ gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à sùu kɛon è kɛo lɛ, bensɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ à yezi à à swã gbãgbãn è gbãgbã.

*Luda p*ɔfɛ̃ kɔ̃n à sùuo

[19] A gbɛ̃ke é ma la, bɔ́yãnzi Ludaa e gbɛ̃nɔ taari eezi dɔɔ? Dé bé eé fɔ̃ à gí Luda pɔyezizi?
[20] N gbɛ̃ntee ina, dén n ũ gbasa ǹ yã sí Ludalaa? Oroo é a bòri la à be: Bɔ́yãnzi n ma bo lán
kɛ̀ bàziɔ́? [21] Orobori zɛ́ vĩ à oro swãde kɔ̃n à swãsaio bo kɔ̃n gũ̀ dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ à tòtooroo? [22] Tó
Ludaa yezi à a pɔfɛ̃ ɔdɔańnɛ lɛ aɔ̃ɔ a gbãaa dɔ̃, ben à mɛna bíta kɛ̀ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ à pɔfɛ̃
pitaḿma à ń kaatɛnɔ sɔ̃ né! [23] Tó à beee pì kɛ̀, lɛ wamɔwa kɛ̀ à sùu kɛ̀waonɔ a gakui bíta dɔ̃
sɔ̃ né, wamɔwa kɛ̀ à gĩakɛ à wa kɛkɛ lɛ wà gɛ̃ a gakui pì guunɔ! [24] Gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sísi à ń sɛ́
pìnɔn wa ũ. Èe kɛ Yudanɔmɛ ńtɛ̃ɛro, kɔ̃n bori pãndenɔomɛ se. [25] Lán Ludaa bè annabi Osea
takadan nà
Borii kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ ma gbɛ̃nɔ ũroonɔn mɛ́ beńnɛ ma gbɛ̃nɔ.

Borii kɛ̀ má yeńziroonɔn mɛ́gɔ̃ yeńzi.
[26] Gura kɛ̀ Luda bɛ̀ńnɛ aɔ̃ɔ dɛ a gbɛ̃nɔ ũro,
gwen weé ń sísi Luda Wɛ̃̀ndide pì nɛ́nɔ.
[27] Isaya wii lɛ̀ Isarailinɔ yã musu à bè:
Baa tó Isarailinɔɔ pari
lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà,
aɔ̃ kpaaa kɛ̀ gɔ̃̀ bé eé bɔ.
[28] Zaakɛ Dii é yã kɛ̀ à ò kɛ anduna guu,
bensɔ̃ eé à mì dɛ zɛna saimɛ.
[29] Lán Isaya gĩakɛ à bè nà:
Tó Dii Zɩ̀kpɛdee e wa bori kenɔ tó yãro,
lɛ wa gɔ̃ lán Sɔdɔmudeenɔ bà,
lɛ wa kɛ lán Gɔmɔradeenɔ bà.

*Isarailin*ɔ gina Kirisi baaruzi

[30] Wé be diamɛ saa? Bori pãndenɔ e wɛtɛ Luda tó yã bɔńyo nnaro, ben à tò à bɔ̀ńyo nna. À tò yã bɔ̀ńyo nna a náanɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ yãnzi. [31] Isarailinɔ sɔ̃ɔ e wɛtɛɛ Luda tó yã bɔńyo nna doka musu, ben èe bɔńyo nnaro. [32] Bɔ́yãnzii? Kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi Luda tó yã bɔńyo nna ń yãkɛnaa yãnzimɛ, èe kɛ à náanɛkɛna yãnzinlo. Aɔ̃ gɛ̃̀n sì gbɛ̀ kɛ̀ è ń pãɛa [33] lán wà kɛ̃̀ Luda yãn nà:
Ǹ gwa, mɛ́ɛ gbɛ̀ kɛ̀ è tó wà gɛ̃̀n sí diɛ Zayɔn,
gbɛ̀si kɛ̀ è tó wà fuu.
Wí é gbɛ̃ kɛ̀ à à náanɛ kɛ̀ kũro.

10

[1] Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ má yezi ma swɛ̃̀ guu mɛ́ɛ a wɛ́ɛ kɛɛ Ludaan Isarailinɔ mìsina ũ. [2] Mɛ́ fɔ̃ mà ń sèeda kɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ aĩa vĩ kɔ̃n Luda yão, mɔde aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̃naro. [3] Zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ dian Luda è tó yã bɔńyo nna nàro, ben aɔ̃ègɔ̃ wɛtɛɛ yã bɔńyo nna kɔ̃n ń zĩnda gbãaao. Dian Luda è tó yã bɔńyo nna nà, aɔ̃ɔe síro. [4] Zaakɛ Kirisi Musa doka lɛ́ pàpa, lɛ yã bɔ kɔ̃n gbɛ̃ sãnda píngi kɛ̀ à à náanɛ kɛ̀o nnamɛ.

Mìsina nɛ́ gbɛ̃ píngi pɔ́mɛ

[5] Dian doka è tó yã bɔńyo nna nàn Musa ò a takadan à bè, gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀ bé é wɛ̃̀ndi e à guu. [6] Dian ludanaanɛkɛna è tó yã bɔńyo nna nà kɛ̃na à yãn à bè:
Ǹton o n nɔ̀sɛn ǹ be,
dé bé eé gá ludambɛ à Kirisi pitaro,
[7] ke dé bé eé gá gɛ̀wãan à Kirisi bɔ gaanlo.
[8] Yã kɛ̀ à òn yɛ̀:
Yã pì kúnyo kĩi,
à kú n lɛ́n kɔ̃n n nɔ̀sɛo.
Ludanaanɛkɛna yã kɛ̀ weè à waazi kɛɛn yã pì ũ. [9] Tó ń ò kɔ̃n lɛ́o gupuraaa kɛ̀ Yesun Dii ũ bensɔ̃ ń sì n swɛ̃̀n kɛ̀ Luda à bɔ̀ gaan, eé n mì sí. [10] Zaakɛ yã pì sina n swɛ̃̀n bé è tó yã bɔnyo nna bensɔ̃ yã pì ona kɔ̃n n lɛ́o bé è n mì sí. [11] À kɛ̃na Luda yãn wà bè, wí é gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ kũ zikiro.

[12] Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ e bɔ doodo kɔ̃oro, zaakɛ aɔ̃ píngi Dii dɔ̃nkɔ̃mɛ, è kaarana kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à sísinɔnɛ ń píngi. [13] Zaakɛ Dii sìsirinɔ é bɔ ń píngi. [14] Dian gbɛ̃nɔ é à sísi à náanɛkɛna saii? Dian aɔ̃é à náanɛ kɛ à yãmana saii? Dian aɔ̃é à yã ma waazikɛri saii? [15] Tó wèe waazikɛrinɔ zĩḿmaro, dian aɔ̃é waazi kɛńnɛ nà? À kɛ̃na Luda yãn wà bè: Baarunnakparinɔ mɔna è kɛńnɛ nna fá! [16] Mɔde èe kɛ baade píngi bé à baaru nnaa pì sìro. Ben Isaya bè: Dii, dé bé à wa yã sì? [17] Lɛmɛ ludanaanɛkɛna è bɔ à yãmana kiiamɛ, yã pì sɔ̃ nɛ́ Kirisi yãmɛ. [18] Ma bè yɔ́ɔ! Aɔ̃ɔe manloo? Aɔ̃ɔ mà.
Aɔ̃ kòto dà andunala píngi,
aɔ̃ yã'ona gàa ai tɔɔtɛ lézɛkiia.
[19] Ma bè yɔ́ɔ! Isarailinɔɔ e dɔ̃roɔ́? Káaku gĩa Musa bè:

Mɛ́ tó aɔ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá kɔ̃n borii kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ ma gbɛ̃ ũroonɔɔ,
mɛ́ tó aɔ̃ pɔ fɛ̃ gbɛ̃ntee wɛ́ɛsiadeenɔ yã musu.
[20] Ben Isaya Luda yã ò kɔ̃n kù gbãaao à bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma kii wɛtɛroonɔ bé wà ma e,
ma a zĩnda ɔ̀dɔa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ma gbekaroonɔnɛ.
[21] Isarailinɔ yã musu à bè:
Zaa kɔngɔ ai uusiɛ ma ɔ dɔ̀
bori swãgbãadee kɛ̀ aɔ̃ fɛ̃̀maonɔnɛ.

11

*Ludaa e Isarailin*ɔ zĩnnaro

[1] Ma bè yɔ́ɔ! Luda a zĩnda gbɛ̃nɔ zĩ̀nnan yɔ́? Lɛnlo fá! Mapi, Isarailin ma ũ. Ibraĩ boriin ma ũ Bɛyãmi borii guu. [2] Ludaa e a gbɛ̃ kɛ̀ à gĩakɛ à ń dɔ̃nɔ zĩnnaro. Á Ilia yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn kɛ̀kii dɔ̃roo? Kɛ̀ à gàa kɔ̃n Isarailinɔ yão Luda kiia, à bè: [3] Dii, aɔ̃ n annabinɔ dɛ̀dɛ aɔ̃ n gbãgbãkiinɔ gbòro. Mámbe ma gɔ̃ mado, ben aɔ̃ɔe ma wɛɛ. [4] Luda bè Ilianɛ diamɛ? À bè, á gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kúɛ Baalinɛroonɔ kũna a pɔ́ ũ gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛplaa. [5] Lɛmɛ dɔ aɔ̃ gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ Luda ń sɛ́ a gbɛ̃kɛɛ guunɔɔ kpɛ́ kuu ai gbã̀a. [6] Lán à ń sɛ́ a gbɛ̃kɛɛ guu nà, èe kɛ aɔ̃ yãkɛna yãnzinlo. Tó lɛnlo, ɛ̃ndɛ̃ Luda gbɛ̃kɛɛ égɔ̃ gbɛ̃kɛɛ ũro. [7] Dian gwee? Isarailinɔɔ e yã kɛ̀ wèe wɛtɛɛ ero, mɔde aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔɔ è. Aɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ nɔ̀sɛ tàta, [8] lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Luda iwesaa kpàńzi,
ben aɔ̃ wɛ́ɛ e guu ero,
aɔ̃ swã e yã maro ai kɔ̃n a gbã̀ao.
[9] Dauda bè dɔ:
Aɔ̃ zĩbaakɛna gɔ̃ńnɛ takutɛɛ ũ à ń kũ,
à gɔ̃ńnɛ gɛ̃̀nsikii ũ lɛ à yã lúńnɛ.
[10] Aɔ̃ wɛ́ɛ sisi lɛ aɔ̃ton guu ero,
aɔ̃ wó gɔ̃ kokona gurɔ píngi.

[11] Ma bè yɔ́ɔ! Kɛ̀ Isarailinɔ gɛ̃̀n sì, aɔ̃ lɛ̀ɛ mámmann yɔ́? Lɛnlo fá! Aɔ̃ taarinɔ yãnzin Luda bori pãndenɔ mì sìzi, lɛ Isarailinɔ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpáńyo yãnzi. [12] Lán aɔ̃ taarinɔ bé à tò anduna kaarana è nà, bensɔ̃ aɔ̃ funa bé à tò bori pãndenɔ kaarana è, weé ń lé papana yã o dɔ́ɔ?

*Bori pãnden*ɔ mìsina

[13] Mɛ́ɛ yã oo a bori pãndenɔnɛ sa. Lán má dɛ zĩ̀ri ũ bori pãndenɔ kiia nà, mɛɛ̀ ĩa dã ma zĩ̀rikɛ yã musu, [14] lɛ mà a zĩnda boriinɔ nɔ̀sɛ fɛɛ aɔ̃ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá mà ń gbɛ̃kenɔ mì sí. [15] Zaakɛ Luda gina Isarailinɔzi bé à tò anduna kɛ̀o nna, tó à ɛ̀ara à ń sí dɔ, beee égɔ̃ dɛ diamɛ? Beee égɔ̃ dɛ wɛ̃̀ndi ũ gɛ̀nɔnɛ.

[16] Tó wà pɔ́ dufu dàɛ, à kpaaa gɔ̃̀ aubarika pɔ́ ũmɛ. Tó lí kãsãa dɛ Luda pɔ́ ũ, à gã̀nɔɔ dɛ à pɔ́ ũmɛ se. [17] Luda kù lí yãpura gã̀ kenɔ zɔ̃̀zɔ̃, ben à mmɔn kɛ̀ ń dɛ kùtɛ̃ lí ũu pɛ̀ à gbèn, lɛ ǹgɔ̃ kuu kɔ̃n kù lí maaa kãsã gbãaao. [18] Ǹton kya ká kù lí yãpura gã̀ kɛ̀ à zɔ̃̀zɔ̃nɔnlo. N kɛ dia nɛ́ɛ ĩa dãa? Ń kuu lí kãsãa yãnzimɛ, èe kɛ lí kãsãa bé à kuu n yãnziro. [19] Né be, à lígã pìnɔ zɔ̃̀zɔ̃ lɛ à n pɛ́ ń gbèn yãnzimɛ. [20] Lɛmɛ, mɔde à ń zɔ̃zɔ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a náanɛ kɛro yãnzi. Mmɔn sɔ̃, n zɛkii è kɛ̀ nɛ́ɛ Luda náanɛ kɛɛ yãnzi. Ǹton wada kɛro. Ǹ làakari kɛ! [21] Lán Ludaa e gí kù lí yãpura gã̀nɔ zɔ̃zɔ̃ziro nà, eé gí n zɔ̃zi sero. [22] Ǹ gwa lán Ludaa maa nà bensɔ̃ à pãsĩ. À pãsĩ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ fùanɔ, ben à maannɛ, tó n zɛ kɔ̃n à maakɛnao. Tó lɛnlo, eé n zɔ̃mɛ se. [23] Tó Isarailinɔ ń ludanaanɛkɛsai tò, eé ɛara à ń pɛ́ ń gbèmmɛ, zaakɛ à ń pɛna ń gbèn gbãa vĩ. [24] Tó Luda n zɔ̃ kùtɛ̃ lía à n pɛ kù lí yãpuraa lán wè kɛro nà, kù lí gã̀ yãpuraanɔ ɛara à pɛna ń zĩnda lía zɛ́ vĩ dɛ beeelaroo?

*Isarailin*ɔ mìsina zãa

[25] Ma gbɛ̃nɔ, má yezi àgɔ̃ asiiyã kɛ̀kii dɔ̃, lɛ a wɛ́ɛ tóngɔ̃ sia à a zĩnda diɛ ĩadãrinɔ ũro yãnzi.
Isaraili kpaaanɔ swãgbãa kṳ̀ gĩa ai bori pãndenɔ gɛ̃na kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu lɛ́ gɔ̃ ká.
[26] Beee gbɛra Luda é Isarailinɔ mì sí ń píngi lán à kɛ̃na Luda yãn nà kɛ̀ wà bè:
Mìsiri é bɔ Zayɔn,
eé Yakubu boriinɔ kɛ̃ ludadɔ̃saia.
[27] Ma bà kuunaǵyo yãn gwe
gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ ń durunnɔ kɛ̃ńnɛ.
[28] Baaru nnaa pì yã musu aɔ̃ɔ dɛ Luda ibɛɛnɔ ũ a yãnzi. Luda gbɛ̃nɔ sɛna yã musu aɔ̃ɔ dɛ Luda yenzideenɔ ũ aɔ̃ dezinɔ yãnzi. [29] Zaakɛ ludangbaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń sísi à ń sɛ́nɔ è sí liɛro. [30] A bori pãndenɔ ée Luda yã ma yãro. Tia sa Luda sùu kɛ̀ao kɛ̀ Isarailinɔɔ e à yã maro yãnzi. [31] Lɛn Isarailinɔ gì Luda yã mazi lɛ tia, lɛ Luda e à sùu kɛao, gbasa à sùu kɛńyo. [32] Luda yãmasai kpà gbɛ̃ sãnda píngizi, lɛ à e à sùu kɛńyo ń píngi yãnzimɛ.

Luda sáabukpana

[33] Luda ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n a dɔ̃nao bítakɛɛ kà zã̀ fá.
Gbɛ̃ke é fɔ̃ à bɔ yã kɛ̀ à zɛ̀o asiiaro,
weé fɔ̃ wà à dɔ̀rɔ dɔ̃ro.
[34] Dé bé à Dii nɔ̀sɛ dɔ̃ɔ?
Dé bé à yã dànɛ à lɛ́dammari ũu?
[35] Dé fĩa bé à dɔ Ludaa kɛ̀ eé bonɛ?
[36] Pɔ́ píngi bɔ̀ à kiiamɛ,
aɔ̃ɔ kuu kɔ̃n à gbãaao,
bensɔ̃ aɔ̃ɔ kuu à pɔ́ ũ.
Wàgɔ̃ à tɔ́ bɔɔ gurɔ píngi. Aami.

12

*Zĩ́*kɛna Ludanɛ

[1] Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, lán Luda wa wɛ̃nda dɔ̃̀ lɛ nà, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa à a zĩnda kpáa sa'opɔ bɛ̃ɛ seesai kɛ̀ è kánɛ ũ. Àmbe a dɔnzikɛna a zɛ́a ũ. [2] Àton té anduna tiaa kɛ̀ tuubaziro. À tó Luda a dà liɛ, a làakari e à gɔ̃ dufu, lɛ à e à à pɔyezi dɔ̃, yã kɛ̀ maa, ben à nna, ben à papana.
[3] Gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛ yãnzin mɛ́ɛ oo a píngiɛzi, àton a zĩnda maa bo dɛ a maa lɛ́laro. A baade a zĩnda diɛ a yãpura lɛ́n lán Luda à gbà zɛ́ à a náanɛ kɛ nà. [4] Gbɛ̃ntee mɛ̀ mɛ̀n doo guunɔ vĩ pari, aɔ̃ baade kɔ̃n a zĩiomɛ. [5] Lɛmɛ, baa kɔ̃n wa parikɛɛo, wa mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ Kirisi guumɛ, mègu daanɔn wa ũ. [6] Wa gbaa bɔ̀ doodo kɔ̃nɛ lán Ludaa dàwe nà a gbɛ̃kɛɛ guu. Tó annabikɛyã'ona gbaan ń vĩ, ǹ kɛ n ludanaanɛkɛna lɛ́n. [7] Tó zĩ̀rikɛɛmɛ, ǹ kɛ. Tó yãdannɛnamɛ, ǹ daǵnɛ. [8] Tó lɛ́dammanamɛ, ǹ daḿma. Tó gbadanamɛ, ǹ da aaga. Tó dɔn'aɛdekɛɛmɛ, ǹ kɛ kɔ̃n aĩao. Tó wɛ̃ndadɔ̃nnɛnamɛ, ǹ dɔ̃ńnɛ kɔ̃n pɔnnaao.
[9] À kɔ̃ sìo yenzi gɔ̃ mɔnafiki sai. À kpɛɛ li à zaaanɛ, à zɛ kɔ̃n à maaao. [10] Àgɔ̃ nna kɔ̃o kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ. Àgɔ̃ wãa kɔ̃n bɛ̀ɛlikɔ̃nɛnao. [11] Àgɔ̃ aĩa vĩ mɛa sai, a mɛ̀ gɔ̃ wãa Dii zĩi guu. [12] À pɔnnaa kɛ yã kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔzi yã musu. À mɛna fɔ̃ nawɛ̃akɛna guu. À mɛ̀ kpá aduakɛnaa. [13] À dɔnlɛ kɛ Luda gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ e kɛ̃sãaḿmanɔnɛ. Àgae nibɔ kɛ. [14] À sa maaa o a wɛ́ɛtãmmarinɔnɛ. À sa maaa ońnɛ, àton ń káro. [15] À pɔnnaa kɛ kɔ̃n pɔnnakɛrinɔ. À ɔ́ɔ dɔ kɔ̃n ɔ́ɔdɔrinɔ. [16] Àgɔ̃ kú kɔ̃o nna. Àton a zĩnda sɛ́ lezĩro. À gbɛ̃nna kpá kɔ̃n takaasideenɔ. Àton a zĩnda diɛ yãdɔ̃rinɔ ũro. [17] Àton yã zaaa fĩa bo kɔ̃n à zaaaoro. Àgae yã kɛ̀ maa baade píngiɛ kɛ. [18] Tó eé sí kɛ, tó á à zɛ́ vĩ, àgɔ̃ nna kɔ̃n gbɛ̃ sãnda píngio. [19] Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton gɛ̃ɛ bo gbɛ̃aro, à à tó kɔ̃n Ludao. À kɛ̃na Luda yãn wà bè:
Dii bè, ambe é gɛ̃ɛ boḿma,
ambe é fĩa boḿma.
[20] Tó nɔaa e n ibɛɛ dɛɛ, ǹ pɔ́blee kpáa. Tó ímiimɛ sɔ̃, ǹ à gba í. Tó ń kɛ̀ lɛ, nɛ́ɛ à ɔɔ kaanɛ a lɛ́mmɛ. [21] Ǹton tó yã zaaa zĩ̀ blemmaro. Ǹ zĩ̀ blea kɔ̃n à maaao.

13

Mìsiɛna bùsu gbãadeenɔnɛ

1 Baade píngi mì siɛ bùsu gbãadeenɔnɛ, zaakɛ iko kee kuu Luda lɛ́ saɛro. Luda bé à
gbãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ dìɛ ń píngi. 2 Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ gbãade yã kpɛɛ, adee bɔ̀ Luda
yãdiɛna kpɛɛmɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ń kpɛɛnɔ ń zĩnda dà yãmmɛ. 3 Èe kɛ maakɛrinɔ bé wè vĩa kɛ
kpatablerinɔnɛro, sé zaakɛrinɔ. Tó ń yezi gbãadeenɔ vĩa dadanziro, ǹ yã maaa kɛ, eé n
sáabu kpá. 4 Gbãadee né Luda zĩkɛrimɛ n aafia yãnzi. Tó n yã zaaa kɛ̀ sɔ̃, ǹ vĩa kɛnɛ, zaakɛ
à fɛ̃ɛdaa logona pãnlo. Luda zĩkɛrimɛ, è gɛ̃ɛ bonɛ zaakɛria. 5 Beee yãnzi à maa à mì siɛńnɛ.
Èe kɛ wɛ́ɛtãmma yãnzi adonlo, a laasuu yãnzimɛ dɔ. 6 Beee yãnzin eè bɛ'ɔɔ kpázi dɔ, zaakɛ
gbãadeenɔ né Luda zĩkɛrinɔmɛ, aɔ̃ɔe zĩi pì kɛɛnɛmɛ. 7 À baade fĩa bońnɛ píngi. À bɛ'ɔɔ kpá
à sìria, à a laaanɔ takada sí dɔ. À mì siɛ gbɛ̃ kɛ̀ dɛ à mì siɛnɛnɛ. À gbɛ̃ kɛ̀ dɛ à à yã da yã da.

Gurɔɔ kà kĩi, wàgɔ̃ yekɔ̃zi

8 Àton gbɛ̃ke fĩa sɛ́ro, sé yekɔ̃zina fĩa baasiro. Gbɛ̃ kɛ̀ ye a gbɛ̃daaazi, Luda doka
pɛ̀kɔ̃rɛamɛ. 9 Wà bè ǹton zina kɛro, ǹton gbɛ̃ dɛro, ǹton kpãi oro, ǹton gbɛ̃ pɔ́ ni dɛro. Yã
pìnɔ kɔ̃n yãdiɛna pãnde kɛ̀ aɔ̃ɔ kuunɔ píngi kú yã kɛ̀kii guumɛ wà bè: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi
lán n zĩnda wɛ̃ndi bà. 10 Yenzi è tó gbɛ̃ yã zaaa kɛ̀ a gbɛ̃daaanɛro. Yenzin Luda doka papana
ũ.
11 À kɛ lɛ, zaakɛ á gurɔɔ kɛ̀ wá kúa kɛ̀ dɔ̃. A vuna iin gurɔɔ kà, zaakɛ wa mìsina kĩi tia
dɛ gurɔɔ kɛ̀ wa Yesu náanɛ kèla. 12 Guu sì à kà zã̀, gudɔna kà kĩi. Wà mì kɛ̃ gusia yãnɔa
wà gupura gɔ̃kɛbɔnɔ sɛ́ɛ. 13 Wàgɔ̃ kú wa dɔ̀rɔa fãantɛ̃ gbɛ̃nɔ ũ faasai kɔ̃kɔ̃ kɔ̃n wɛ̃dɛnao sai,
pãpãkɛna kɔ̃n wísaiyão sai, lɛokpakɔ̃a kɔ̃n zanguo sai. 14 À Dii Yesu Kirisi zɛ́kpaɛ sɛ́. Àton
tó a dà zii dɔare aɛ à à nidɛna kɛro.

14

Kɔ̃ taari'ena

1 À gbɛ̃ kɛ̀ busɛ ludanaanɛkɛna guu diɛ yãkete sai. 2 Gbɛ̃kenɔ ludanaanɛkɛna è pɔ́ke tɛ̃̀
boro, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ludanaanɛkɛna busananɔ è nɔ̀bɔ sóro. 3 Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi ble tón kya
ká gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi bleroonlo, bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi bleroo tón gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi blee
taari ero, zaakɛ Luda à sìmɛ. 4 Dén n ũ kɛ̀ nɛ́ɛ danɔ zĩkɛri taari ee? Tó à fɔ̃̀ ke à fùan yoo, à
Dii yãn gwe. Eé fɔ̃, zaakɛ Dii gbãaa é tó à fɔ̃. 5 Gbɛ̃kenɔ sì kɛ̀ gurɔ kenɔ nna dɛ à kenɔla, gbɛ̃
pãndenɔ sì kɛ̀ gurɔ píngi sáamɛ. Baade laasuu gɔ̃ dɔ̃nkɔ̃ kɔ̃n yã kɛ̀ à zɛ̀oo. 6 Gbɛ̃ kɛ̀ è gurɔɔ
bɔɔ è bɔ Dii yãnzimɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ è pɔ́ píngi blee è ble kɔ̃n Dii gbãaaomɛ à Luda sáabu kpá. Gbɛ̃
kɛ̀ è pɔ́ tɛ̃ è tɛ̃ Dii yãnzimɛ à Luda sáabu kpá. 7 Gbɛ̃ke ègɔ̃ kuu a zĩnda yãnziro, gbɛ̃ke è ga a
zĩnda yãnziro. 8 Tó wá kuu, wá kuu Dii pɔ́ ũmɛ, tó wa ga, wa ga Dii pɔ́ ũmɛ. Wá kuun yoo,
wa gan yoo, wá dɛ Dii pɔ́ ũmɛ. 9 Zaakɛ Kirisi gà à fɛ̀ɛ, lɛ àgɔ̃ dɛ gɛ̀wãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ
Dii ũmɛ. 10 Kɛ̀ nɛ́ɛ n gbɛ̃ndoo taari ee sɔ̃ né? Mmɔn sɔ̃, à kɛ̀ dia nɛ́ɛ kya kaa n gbɛ̃ndoon sɔ̃ɔ?
Luda égɔ̃ vɛ̃ɛna a tintia, wa píngi wé bɔ wà zɛ à aɛ, 11 lán à kɛ̃na Luda yãn nà Dii bè:
Kɔ̃n ma kuunao, baade píngi é kúɛmɛ,
gbɛ̃ sãnda píngi é ma ludakɛɛ dɔ̃.
12 Lɛn baade é a zĩnda yã tɔ̃kɛ̃ Ludanɛ lɛ.

Àton yã kɛ̀ eé tó a gbɛ̃ndoo fuu kɛro

13 Beee yãnzi wàton kɔ̃ taari e dɔro. Kɛ̀ dɛ à kɔ̃ taari e, à zɛo kɛ̀ é yã kɛ̀ eé tó a gbɛ̃ndoo
fuu kɛro. 14 Dii Yesu guu má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ pɔ́ble ke ègɔ̃ gbãsĩ a zĩndaro. Mɔde tó gbɛ̃ dìɛ kɛ̀
pɔ́ gbãsĩ, ben ègɔ̃ gbãsĩnɛ. 15 Tó n n gbɛ̃ndoo nɔ̀sɛ yàkanɛ pɔ́ kɛ̀ ń blè yãnzi, ń yenzi vĩnɛro.
Pɔ́blee kɛ̀ ń blè yãnzi ǹton gbɛ̃ kɛ̀ Kirisi gà à yãnzi kaatɛro. 16 Àton tó wà kya káare pɔ́ kɛ̀ á
è à maanlo, 17 zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia né pɔ́blena kɔ̃n íminao yãnlo. Yãkɛna a zɛ́a kɔ̃n
aafiao kɔ̃n pɔnnaa kɛ̀ Luda Nini è ińnɛo yãmɛ. 18 Gbɛ̃ kɛ̀ èe dɔɔ Kirisizi lán beee bà yã è ká
Ludanɛ, bensɔ̃ gbɛ̃ntee è à sáabu kpá. 19 Beee yãnzi wàgae kɔ̃ aafia wɛtɛ wàgɔ̃ kɔ̃ sɛɛ lezĩ.
20 Ǹton Luda zĩi yaka pɔ́blee yãnziro. Pɔ́ble píngi maamɛ, mɔde pɔ́ kɛ̀ eé tó n gbɛ̃ndoo fuu
blena maaro. 21 Nɔ̀bɔsonan yoo, wɛ̃minan yoo, yã kɛ̀ eé tó n gbɛ̃ndoo fu píngi, à maa ǹ tɛ̃mɛ.

22 Pɔ́ kɛ̀ ń náanɛ kɛ̀, ǹ tó à gɔ̃nnɛ kɔ̃n Ludao. Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ èe a zĩnda taari e kɔ̃n pɔ́
kɛ̀ à zɛ̀oroo ũ. 23 Tó gbɛ̃ e seka kɛɛ pɔ́blee kɛ̀ èe bleea sɔ̃, à a zĩnda dà yãmmɛ, kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n
à ludanaanɛkɛnaoro yãnzi. Yã kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n gbɛ̃ ludanaanɛkɛnaoroo né durummɛ.

15

*Wàg*ɔ̃ yekɔ̃zi wɛ́ɛdɔna Ludazi guu

1 Wamɔwa kɛ̀ wá gbãa ludanaanɛkɛna guunɔ, séde wà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gbãaroonɔ sɛ́ lezĩ aɔ̃
gbãasaikɛɛ guu. Wàtongae wa pɔyezi kɛro. 2 Wa baade gae yã kɛ̀ eé kɛ a gbɛ̃daaanɛ nnaa kɛ
à bɔna maaa yãnzi kɔ̃n à kãsãpɛɛnao. 3 Zaakɛ Kirisi e a zĩnda pɔyezi kɛro. À kɛ̃na Luda yãn
wà bè, gbɛ̃nɔ dɔkɛna Ludao gɔ̃̀nɛ. 4 Yã kɛ̀ wà kɛ̃̀ yã píngi, wà kɛ̃̀ lɛ́danawaa yãnzimɛ. Luda
yã pì è wa gba mɛna, è wa gba swɛ̃̀ lɛ wàgɔ̃ tãmaa vĩ. 5 Luda kɛ̀ è ń gba mɛna à ń gba swɛ̃̀ tó
àgɔ̃ nɔ̀sɛdɔ̃nkɔ̃ vĩ kɔ̃o lán Kirisi Yesu pɔ́ bà, 6 lɛ à Luda wa Dii Yesu Kirisi De tɔ́ bɔ kɔ̃n nɔ̀sɛ
dɔ̃nkɔ̃o kɔ̃n lɛdolɛo.

7 À kɔ̃ sí lán Kirisi a si nà Luda tɔ́bɔna yãnzi. 8 Mɛ́ɛ ooare, Kirisi gɔ̃̀ zĩ̀ri ũ Yudanɔnɛ, lɛ à
lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ aɔ̃ dezinɔnɛ papa, aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Luda náanɛ vĩ, 9 lɛ bori pãndenɔ Luda tɔ́ bɔ à
sùu yãnzi lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Beee yãnzi mɛ́ n sáabu kpá boriinɔ té,
mɛ́ n tɔ́ kpá.
10 Wà bè dɔ:
Boriinɔ, à pɔnnaa kɛ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ.
11 Wà bè dɔ:
Amɔa bori píngi à Dii tɔ́ kpá,
amɔa bùsu píngi gbɛ̃nɔ à à táaki lɛ́.
12 Isaya bè dɔ:
Yɛsɛ kãsãa é pìto pá,
eé fɛɛ à kí ble bori pãndenɔnɛ,
aɔ̃égɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔzi.

13 Luda kɛ̀ gbɛ̃ píngi wɛ́ɛ dɔzi tó pɔnnaa pɛkɔ̃rɛawa kɔ̃n aafiao a náanɛ kɛ̀ ée kɛɛ yãnzi, lɛ
a wɛ́ɛdɔzina kaara kɔ̃n à Ninii gbãaao.

*P*ɔlu zĩkɛna Ludanɛ

14 Ma gbɛ̃nɔ, má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ maakɛɛ pɛ̀kɔ̃rɛawa, á yã píngi dɔ̃ wásawasa, é fɔ̃ à lɛ́ dakɔ̃a.
15 Ma takada kɛ̀ kɛ̃na guu ma yãkenɔ kɛ̃̀ kɔ̃n kùgbãaao diɛna, lɛ àgɔ̃ dɔagu yãnzi, zaakɛ Luda
ma gba zɛ́ 16 ma gɔ̃ Kirisi Yesu zĩkɛri ũ bori pãndenɔnɛ. Mɛ́ɛ baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia
kpaaǵnɛ, lɛ aɔ̃ kuuna gɔ̃ adona Luda Nini gãzĩ, aɔ̃ gɔ̃ Ludanɛ sa'obɔ kɛ̀ è kɛnɛ ũ. 17 Kuuna
Kirisi Yesu guu mɛ́ɛ ĩa dãa zĩi kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ Ludanɛ yã musu. 18 Zaakɛ má yãke ona vĩro, tó èe
kɛ yã kɛ̀ Kirisi kɛ̀ ma kiia baasiro. À tò bori pãndenɔ Luda yã mà ma yã'ona kɔ̃n ma yãkɛnao
gãzĩ 19 kɔ̃n sèedanɔ kɔ̃n dabudabuyãnɔ gbãaao kɔ̃n Luda Nini gbãaao. Bɔna Yerusalɛmu ma
liga wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo ai Ilirikumu bùsun, ma Kirisi baaru kpàakpa kɛ̀ papana. 20 Mɛ̀ɛ̀gɔ̃ yezi
mà baaru nnaa pì kpá guu kɛ̀ wèe Kirisi yã man zikiro, lɛ màton bú ba gbɛ̃ pãnde pɔ́ gbɛ̀nlo
yãnzi. 21 Lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ wèe à yã oǵnɛ yãroonɔ wɛ́ɛ é kɛ̃,
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à baaru ma yãroonɔ é dɔ̀rɔ dɔ̃.

22 Yã kɛ̀ ègɔ̃ kpaa ma mɔna a kiianɛ gɛ̃̀n baaagɔ̃n gwe. 23 À kà wɛ̃̀ ũgbangba kɛ̀ mɛ̀ɛ̀gɔ̃ yezi
mà mɔ́ a gwa. Tia sa lán yãkee e gɔ̃mɛ bùsu kɛ̀kiinɔ guu dɔro nà, 24 má tãmaa vĩ wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ
sa ma gana Sapaini bùsun guu. Tó ma gurɔplaa kɛ̀ao kɔ̃n pɔnnaao, é zɛ́ kɛmɛ gana gwe.
25 Tia la mɛ́ɛ gaa kɔ̃n dɔnlɛo Luda gbɛ̃nɔnɛ Yerusalɛmu, 26 zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Masedonia
kɔ̃n Girisinɔ zɛ̀o wà Luda gbɛ̃ takaasidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yerusalɛmunɔ kámasa kɛ. 27 Aɔ̃ zɛ̀o,
mɔde tiasimɛ, zaakɛ lán Yudanɔ Luda auziki lì bori pãndenɔzi nà, à maa bori pãndenɔ ń
anduna auziki li Yudanɔzi se. 28 Tó ma gbaa pì nàǵnɛ ń ɔzĩ ma yãa, ma gana Sapaini guu
mɛ́ bɔɛ a kiia. 29 Má dɔ̃ kɛ̀ tó mɛ́ mɔ́ a kiia, mɛ́ mɔ́are Kirisi aubarikao papanamɛ.

30 Ma gbɛ̃nɔ, ma naare wa Dii Yesu Kirisizi kɔ̃n yenzi kɛ̀ Luda Nini è kpáḿmao, à fɛɛ à zɛ
à Luda wɛ́ɛ kɛmao, 31 lɛ à ma bɔ Yudea Yesusaideenɔ ɔzĩ, lɛ zĩi kɛ̀ mɛ́ kɛ Yerusalɛmu Luda
gbɛ̃nɔ tɛ́ kɛńnɛ nna, 32 gbasa mà a le kɔ̃n pɔnnaao, tó Ludaa wè, mɛ́ mɔ́ kámma bo a kiia.
33 Luda Aafiade gɔ̃ kúao a píngi. Aami!

16

Ìkpammana

1 Mɛ́ɛ wa dãre Febe, Kɛnkɛrɛa sɔsi dɔnlɛri naaare a ɔzĩ. 2 À à sí Dii guu, lán à maa Luda
gbɛ̃nɔ kɛ kɔ̃o nà. À dɔàlɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à yezi a kiiao píngi, zaakɛ à dɔ̀ gbɛ̃nɔlɛ pari kɔ̃n mapio
se.
3 À ì kpá Pirisila kɔ̃n Akilaoa. Ma zĩkɛri daanɔmɛ Kirisi Yesu zĩi guu. 4 Aɔ̃ sì wà ń zĩnda da
kari guu ma yãnzi. Èe kɛ mámbe madoro, bori pãnde sɔsinɔ gbɛ̃nɔɔ e ń sáabu kpaa píngi
dɔ.
5 À ì kpá sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ kɔ̃ kaakɔ̃a aɔ̃ bɛɛ guunɔa.
À ì kpá ma gbɛ̃ yenzide Ɛpɛnɛtua, àmɔ kɛ̀ à Kirisi náanɛ kɛ̀ Asia bùsun káaku.
6 À ì kpá Mariamaa, àmɔ kɛ̀ zĩi kɛ̀are maamaa.
7 À ì kpá Andarɔnikua kɔ̃n Yuniao. Ma bori daa kɛ̀ wà wa da kpɛ́siaan lɛdoonɔmɛ. Aɔ̃ tɔ́
bɔ̀ Luda zĩ̀rinɔ tɛ́ bensɔ̃ aɔ̃ɔ kú Kirisi guu ma ã.
8 À ì kpá Ampliatu kɛ̀ dɛ ma gbɛ̃ yenzidee ũ Dii guua.
9 À ì kpá Ubanu kɛ̀ dɛ wa zĩkɛri daa ũ Kirisi zĩi guua kɔ̃n ma gbɛ̃ yenzide Satakio.
10 À ì kpá Apɛlɛ kɛ̀ à zɛna gbãa Kirisi guua.
À ì kpá Arisitɔbulu bɛdeenɔa.
11 À ì kpá ma Yuda daa Hɛrɔdiɔ̃a.
À ì kpá Nasisu bɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Dii guunɔa.
12 À ì kpá Tirifɛnaa kɔ̃n Tirifosao. Nɔgbɛ̃ pìnɔ è zĩi kɛ Diinɛ maamaa.
À ì kpá Pɛsia. Nɔgbɛ̃ yenzidee pì zĩi kɛ̀ Diinɛ maamaa.
13 À ì kpá Rufu kɛ̀ bɔ̀ ado Dii zĩi guua kɔ̃n à da kɛ̀ mɛ́ɛ gwaa ma da ũuo.
14 À ì kpá Asinkiritua kɔ̃n Flɛgɔ̃o kɔ̃n Ɛmɛsio kɔ̃n Patarobao kɔ̃n Ɛmasio kɔ̃n ń Yesude daa
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú lɛdoonɔ ń píngi.
15 À ì kpá Filɔlɔgua kɔ̃n Yuliao kɔ̃n Nɛrɛuo kɔ̃n à dãreo kɔ̃n Ɔlimpao kɔ̃n Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú lɛdoonɔ ń píngi.
16 À ì kpákɔ̃a kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanao. Kirisi sɔsinɔ ì kpàawa ń píngi.

*Lɛ́*zamma

17 Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ ooare à làakari kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ yã kɛ̀ á dàda kpɛɛnɔzi. Aɔ̃è gbɛ̃nɔ kɛ̃kɔ̃a
wà gbɛ̃nɔ sãsã. À kɛ̃ḿma, 18 zaakɛ gbɛ̃ beee takanɔ è dɔ wa Dii Kirisiziro, sé ń gbɛɛ yã. Aɔ̃è
taarisaideenɔ sãsã kɔ̃n lɛ́nnaao kɔ̃n yãdɔ̃ɔo. 19 Baade píngi a mìsiɛna Diinɛ baaru mà. Mɛ́ɛ
pɔnnaa kɛɛ a yã musu. Má yezi àgɔ̃ à maa ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ àgɔ̃ taarisaideenɔ ũ à zaaa musu. 20 Luda
Aafiade é Setãn dúgu zɔ̃ a gbá gĩzĩ tia. Wa Dii Yesu gbɛ̃kɛɛ kɛare.
21 Ma zĩkɛri daa Timɔti kɔ̃n ma bori daanɔ Lusiu kɔ̃n Yasɔ̃o kɔ̃n Sosipatao ì kpàawa.
22 Mamɔma Tɛtiu kɛ̀ ma takada kɛ̀ kɛ̀̃ ì kpàawa Dii guu.
23-24 Ma bɛdee Gayusi kɛ̀ sɔsi gbɛ̃nɔ è kakɔ̃a à bɛɛ ì kpàawa. Wɛ́tɛ ɔɔ'utɛri Erasatu ì kpàawa
kɔ̃n wa gbɛ̃ndo Kaatuo.

*Luda tɔ́*bɔna

25 Tia sa Luda é fɔ̃ à a gba gbãa kɔ̃n Yesu Kirisi baaru nnaa kɛ̀ mɛ́ɛ kpaao, lán asiiyã kɛ̀
utɛna zaa tontori kɛ̀ wà bìiamɛɛo dɛ nà. 26 Luda kɛ̀ ègɔ̃ kuu gurɔ píngi dìɛ wà yã kɛ̀ kɛ̃na
annabinɔ takadanɔ guu pì bɔ gupuraaa sa, lɛ bori píngi e à dɔ̃ aɔ̃ Luda náanɛ kɛ aɔ̃ gɔ̃ à
yãmarinɔ ũ. 27 Wà Luda mèn do ɔ̃ndɔ̃de tɔ́ bɔ Yesu Kirisi gãzĩ ai gurɔ píngi! Aami.

KƆRINTIDEENƆ TAKADA KAAKU

Kɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana 1:1-4:21
Kɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ durunkɛna 5:1-7:40
Wàgɔ̃ kú kɔ̃n làakario gɔ̃na ń zĩndanɛ yã musu 8:1-11:1
Dɔnzikɛna 11:2-14:40
Gènɔ fɛɛna 15:1-15:58
Pɔlu ìkpammana 16:1-16:24

*P*ɔlu ìkpana Kɔrintideenɔa

1 Mamɔma Pɔlu kè Luda ma sisi à ma sɛ lán à yezi nà, ma gɔ̃ Kirisi Yesu zì̀ri ũ. Mapi kɔ̃n
wa gbɛ̃ndo Sɔsɔtɛnɛo, 2 wámbe wa takada kè kɛ̀ sɔsi kè kú Kɔrintinɛ. Luda a sisi a gbɛ̃nɔ ũ, a
kuuna adona Kirisi Yesu guu lɛdo kɔ̃n gbɛ̃ kè aɔ̃ègɔ̃ wa Dii Yesu Kirisi pì sisii gu píngianɔo,
mɔwa kè wa Dii dɔ̃nkɔ̃nɔ. 3 Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.
4 Mɛègɔ̃ Luda sáabu kɛɛ gurɔ sãnda píngi a yã musu gbɛ̃kɛɛ kè à kèare a kuuna Kirisi Yesu
guu yãnzi. 5 Kuuna à guu pɔ́ píngi kàaraare, yã'ona píngi kɔ̃n dɔ̃na píngio, 6 zaakɛ wa Kirisi
yã'onaaree kãsãa pɛ̀ɛ a guu, 7 ben Luda Nini gba kee e kɛ̃sãawaro, gurɔɔ kè a wɛ́ɛ dɔ wa Dii
Yesu Kirisi a zĩnda ɔdɔanazi. 8 Wa Dii Yesu Kirisi é tó à zɛ gbãa ai gurɔ lɛ́ ká, lɛ àgɔ̃ kuu taari
sai à mɔ́gurɔ. 9 Luda náanɛ vĩ. Àmbe à a sisi, a gɔ̃ kɔ̃ gbɛ̃ ũ kɔ̃n à Nɛ́ Yesu Kirisi wa Diio.

*K*ɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana

10 Ma gbɛ̃nɔ, ma naare wa Dii Yesu Kirisizi, àgɔ̃ lɛ́dolɛ vĩ kɔ̃o a píngi, lɛ kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana e à yãa
a tɛ́, à kɔ̃ kũ kɔ̃n laasuu dɔ̃nkɔ̃o kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 11 Má mà Koloe bɛdeenɔ lɛ́zĩ kè yãkete kú a
tɛ́. 12 Lán má mà nàn yè: A gbɛ̃kenɔ bè, wà zɛ̀ kɔ̃n Pɔluo. Gbɛ̃kenɔ bè, wà zɛ̀ kɔ̃n Apoloo.
Gbɛ̃kenɔ bè, wà zɛ̀ kɔ̃n Pitao. Gbɛ̃kenɔ bè dɔ, wà zɛ̀ kɔ̃n Kirisio. 13 Kirisi kɛ̃kɛ̃kɔ̃anan yɔ́? Wà
Pɔlu pà lía a yãnzin yɔ́? A batisi kè kɔ̃n Pɔlu tɔ́on yɔ́? 14 Ma Luda sáabu kè, kè mɛ́ɛ a gbɛ̃ke
batisi kɛro, séde Kirisipu kɔ̃n Gayusio baasiro. 15 Lán à dɛ nà lɛ gbɛ̃ke é e à be a batisi kè, a
gɔ̃ ma ìba ũro. 16 Eè, ma Sɛtɛfana bɛdeenɔ batisi kè dɔ. Beee baasiro, tó ma gbɛ̃ pãnde batisi
kè, mɛ́ɛ dɔn dɔro. 17 Kirisi e ma zĩ gbɛ̃ batisikɛna yãnziro, séde à baaru nna kpana. Èe kɛ
kɔ̃n yãdɔ̃ɔonlo, lɛ à gana lía tón kɛ pãro yãnzimɛ.

Kirisi né Luda ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n à gbãaaomɛ

18 Kirisi gana lía né mìsaiyãmɛ gbɛ̃ kè aɔ̃ɔe sãsãanɔnɛ. Wamɔwa kè Ludaa e wa mì sínɔ sɔ̃,
à dɛwe à gbãaa ũ. 19 À kɛ̃na Luda yãn wà bè:
Mɛ́ ɔ̃ndɔ̃rinɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ mì dɛ,
mɛ́ wɛ́ɛzɛ̃rinɔ wɛ́ɛzɛ̃ɛ kɛ pã.
20 Ɔ̃ndɔ̃ri kú mámɛ? Takadadɔ̃ri kú mámɛ? Anduna tiaa kɛ̀ki yãpingidɔ̃ri kú mámɛ? Ludaa
e anduna ɔ̃ndɔ̃ɔ diɛ mìsaiyã ũroo? 21 Luda ɔ̃ndɔ̃ɔ guu, èe tó anduna gbɛ̃nɔ a dɔ̃ kɔ̃n ń zĩnda
ɔ̃ndɔ̃ɔoro. À kɛ̀nɛ à gbɛ̃ kè aɔ̃ɔe a náanɛ kɛɛnɔ mì sí waazi kè wà dìɛ mìsaiyã ũu pì gãzĩ.
22 Yudanɔɔ ye dabudabuzi, Girikinɔ è ɔ̃ndɔ̃ɔ wɛtɛ. 23 Wamɔwa sɔ̃, Kirisi gana lía kpàakpaan
wée kɛɛ, ben è tó Yudanɔ kpagula, bori pãndenɔ è be mìsaiyãmɛ, 24 mɔde gbɛ̃ kè Luda ń
sísi à ń sɛ́nɔ, Yudanɔ kɔ̃n Girikinɔ ń píngi, Kirisi dɛ́ńnɛ Luda gbãaa kɔ̃n à ɔ̃ndɔ̃ɔo ũ. 25 Luda
mìsaiyã pì dɛ gbɛ̃ntee ɔ̃ndɔ̃ɔla. Luda gbãasaikɛɛ pì dɛ gbɛ̃ntee gbãaala.
26 Ma gbɛ̃nɔ, à gwa dian á dɛ nà gurɔɔ kè Luda a sisi. Danɔ kiia a paridee ɔ̃ndɔ̃ro, a paridee
gbãadee ũro, a paridee kínɛ ũro. 27 Luda gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ dɛ anduna mìsaidee ũunɔ sè, lɛ à wí dao
ɔ̃ndɔ̃rinɔa. À gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ dɛ anduna gbãasaidee ũunɔ sè, lɛ à wí da gbãadeenɔa. 28 À gbɛ̃ kè
anduna ń díɛ kpɛɛdeenɔ ũ, kè wè kyakaǵgu bensɔ̃ aɔ̃ yã ègɔ̃ kuuroonɔ sè, lɛ à gbɛ̃ kè aɔ̃
yã ègɔ̃ kuunɔ kɛ kpɛɛdeenɔ ũ, 29 lɛ gbɛ̃ke tón e à ĩa dã Luda aɛro. 30 Apinɔ sɔ̃, Ludaa tò á kú
Kirisi Yesu guu, ben à gɔ̀ wa ɔ̃ndɔ̃ɔ ũ. Kuuna Kirisi pì guu Ludaa tò yã bɔ̀wao nna, wa kuuna
adona, bensɔ̃ à wa mì sì. 31 Bee yãnzi lán à kɛ̃na Luda yãn nà, tó gbɛ̃ yezi à ĩa dã, à dã Dii yã
musu.

2

*Kirisi k*ɔ̃n a gana lía yão

[1] Ma gbɛ̃nɔ, kɛ̀ ma mɔ a kiia, ma mɔ Luda yã kpàakpaa kɛaremɛ, èe kɛ ma mɔ ɔ̃ndɔ̃
gbãaa ke lɛ́nnaa kɛarenlo. [2] Ma zɛo kɛ̀ mɛ́ yãke oarero, séde Yesu Kirisi yã baasiro, atɛ̃nsa
à gana lía yã. [3] Ma mɔna a kiia guu ma mɔ kɔ̃n kùvĩio kɔ̃n vĩao kɔ̃n lugaluganao. [4] Ma
waazikɛna guu mɛ́ɛ yã o kɔ̃n lɛ́nnaao ke ɔ̃ndɔ̃ɔoro. Má ò kɔ̃n Luda Nini gbãaa ɔdɔanaomɛ,
[5] lɛ a ludanaanɛkɛna tón bɔ gbɛ̃ntee ɔ̃ndɔ̃ɔ guuro, sé Luda gbãaa guu.

*Ɔ̃nd*ɔ̃ɔ kɛ̀ Luda Nini è daǵnɛ

[6] Baa kɔ̃n beeeo weè ɔ̃ndɔ̃yã o gbɛ̃ kàsaanɔnɛ. Èe kɛ anduna tiaa kɛ̀ki ɔ̃ndɔ̃ɔ ke à gbãadee
kɛ̀ aɔ̃ gbãaa e yãaanɔ pɔ́nlo. [7] Luda ɔ̃ndɔ̃ɔn wée oo, à pɔyezi kɛ̀ utɛna yãa pì. À gĩakɛ à dìɛ
wa gakui ena yãnzi zaalɛ èe anduna káɛro. [8] Anduna tiaa kɛ̀ki gbãadee ke ɔ̃ndɔ̃ɔ pì dɔ̃ro. Tó
aɔ̃ɔ dɔ̃mɛ yã, lɛ aɔ̃ɔe Dii gakuide pá líaro. [9] Lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Pɔ́ kɛ̀ wɛ́ɛ e ero bensɔ̃ swã e maro,
à laasuu e gɛ̃ gbɛ̃ke swɛ̃̀ guuro,
àmbe Luda à soru kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezinɔnɛ.
[10] Ludaa ɔ̀dɔawe kɔ̃n a Nini gbãaao, zaakɛ à Ninii pì yã píngi tàasikɛna, baa kɔ̃n Luda asii
bítanɔ.
[11] Gbɛ̃kee a daa nɔ̀sɛ guu yã dɔ̃ro, tó èe kɛ à ninii kɛ̀ kú à guu baasiro. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃kee
Luda nɔ̀sɛ guu yã dɔ̃ro, tó èe kɛ Luda pì Ninii baasiro. [12] Anduna kɛ̀ niniin wá èro, Ninii
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiian wá è, lɛ wà gbaa kɛ̀ Ludaa dàwee dɔ̃. [13] Yã kɛ̀ wée oon gwe, èe kɛ yã kɛ̀
gbɛ̃ntee ɔ̃ndɔ̃ɔ è daǵnɛnlo, yã kɛ̀ Luda Nini è daǵnɛmɛ. Lɛn weè Luda Nini yã bɔkɔ̃tɛ gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda Nini vĩinɔnɛ lɛ. [14] Anduna gbɛ̃ è Luda Nini yãnɔ síro, zaakɛ à dɛnɛ mìsaiyã ũmɛ.
Eé fɔ̃ à à mì dɔ̃ sero, zaakɛ Luda Nini pì gbãaan wè à yã zɛ́ dɔ̃o. [15] Gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nini è dɔnɛ
aɛzĩ è yã píngi zɛ́ dɔ̃, gbɛ̃ke sɔ̃ zɛ́ vĩ à à zaa boro. [16] À kɛ̃na Luda yãn wà bè: Dé bé à Dii nɔ̀sɛ
dɔ̃ gbasa à lɛ́ daa? Mɔde wapinɔ wá Kirisi nɔ̀sɛ vĩ.

3

*Zĩk*ɛna Ludanɛ

[1] Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ fɔ̃ mà yã òare lán mɛɛ̀ o gbɛ̃ kɛ̀ Luda Ninii dɔǵnɛ aɛnɔnɛ bàro, ben má
òare lán anduna gbɛ̃nɔ bà, zaakɛ nɛ́kpãntɛ̃nɔn a ũ Kirisi guu. [2] Zwiin má kpàawa, èe kɛ pɔ́
lɔmadeenlo, zaakɛ ée ká kɔ̀ro. Baa ai tia ée káro, [3] zaakɛ dàdeenɔn a ũ ai tia. Lán á zakɔ̃n
nà, bensɔ̃ á yãkete vĩ, dàdeenɔn a ũroo? A dà bé à dɔare aɛ. [4] Kɛ̀ a gbɛ̃ke bè a zɛ kɔ̃n Pɔluo,
ben gbɛ̃ pãnde bè a zɛ kɔ̃n Apoloo, á kú kɔ̃n a dàon gweroo? [5] Dén Apoloo ũu? Dén Pɔlu
ũu? Zĩkɛrinɔn wa ũ, ben a Kirisi náanɛ kɛ̀ wa gãzĩ. Wa baade e zĩi kɛ̀ Dii dànɛ kɛɛmɛ. [6] Ma
pɔ́ tɔ̃̀, Apolo í kànɛ, ben Ludaa tò à gbà̀. [7] Lɛmɛ pɔ́tɔ̃ri kɔ̃n íkario dɛ pɔ́ke ũro, sé Luda kɛ̀ è
tó à gbã. [8] Pɔ́tɔ̃ri kɔ̃n íkario sáamɛ. Aɔ̃ baade é a àre e a zĩ lɛ́mmɛ. [9] Luda zĩkɛri daanɔn wa
ũ. Luda búgbɛn a ũ, Luda kpɛ́n a ũ.
[10] Gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛ bé à tò ma ɛ̃ɛ kpàɛ lán ɛ̃bori gonidee bà, ben gbɛ̃ pãnde mɔ̀ èe kpɛ́
pì boo. Baade làakari kɛ a kpɛ́bonaa, [11] zaakɛ gbɛ̃ke é fɔ̃ à ɛ̃ɛ ke kpáɛ dɔro, sé ɛ̃ɛ kɛ̀ kpaɛna
Yesu Kirisi ũu baasiro. [12] Tó gbɛ̃ kpɛ́ pì dɔ̀ kɔ̃n vurao ke kondogi ke gbè bɛ̀ɛdee ke tó à dɔ̀
kɔ̃n lío ke lá ke sɛ̀̀, [13] baade zĩ yãpura é bɔ gupuraaa. Weé e yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ, zaakɛ gu é dɔ
kɔ̃n téomɛ, weé baade zĩ taka gwa té pì guu. [14] Tó gbɛ̃ zĩi kɛ̀ à kɛ̀ bɔ̀ tén aafia, adee é àre e.
[15] Tó gbɛ̃ zĩ té kṹ, eé mɔ́nzi e, adee é bɔ ɔkori lán wè bɔ tén nà.
[16] Á dɔ̃ kɛ̀ Luda kpɛ́n a ũ, Luda Ninii kú a guuroo? [17] Tó gbɛ̃ Luda kpɛ́ pì yàka, Luda é adee
kaatɛ, zaakɛ kpɛ́ pì kuuna adonamɛ, bensɔ̃ ámbe kpɛ́ pì ũ.
[18] Gbɛ̃ke tón a zĩnda sãsãro. Tó a gbɛ̃kee e a zĩnda diɛɛ anduna kɛ̀ki ɔ̃ndɔ̃ri ũ, à gɔ̃ǵnɛ
mìsaidee ũ lɛ à e à ɔ̃ndɔ̃ kũ. [19] Zaakɛ anduna kɛ̀ki ɔ̃ndɔ̃ɔ dɛ Ludanɛ mìsaiyã ũmɛ. À kɛ̃na
Luda yãn wà bè: È ɔ̃ndɔ̃rinɔ kũ ń wɛ́ɛzɛ̃ɛ guu. [20] À kɛ̃na dɔ: Dii dɔ̃ kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃rinɔ laasuu pã.
[21] Bee yãnzi gbɛ̃ke tón ĩa dã gbɛ̃ntee yã musuro. Pɔ́ píngi nɛ́ a pɔ́mɛ: [22] Pɔlu, Apolo, Pita,
anduna, wɛ̃̀ndi, gaa, tia pɔ́nɔ, zia pɔ́nɔn yoo, à píngi nɛ́ a pɔ́mɛ. [23] Apinɔ sɔ̃, Kirisi pɔ́n a ũ,
Kirisi sɔ̃ nɛ́ Luda pɔ́mɛ.

4

Kirisi zĩ̀rinɔ

[1] Bee yãnzi à wa gwa Kirisi zĩkɛrinɔ ũ, Luda asiiyã gwàrinɔ ũ. [2] À kɔ̃sìo gwàrinɔ gɔ̃ náanɛ
vĩ. [3] Tó apinɔ ke gbɛ̃ntee yãkpaɛkɛrinɔ ma taari è, yã pãamɛ ma kiia. Mɛɛ̀ ma zĩnda maakɛɛ
ke zaakɛɛ ero. [4] Yãkee e ma kù vĩro, mɔde bee é ma bɔro, Diin ma yãkpaɛkɛri ũ. [5] Bee yãnzi
àton gĩakɛ à gbɛ̃ke taari e Dii mɔ́gurɔɔ ãro. Àmbe eé guu pu pɔ́ kɛ̀ utɛna gusiaan-a à nɔ̀sɛ
yã bɔ gupuraaa. Zĩ beeean baade é ma, dian Luda é a sáabu kpá nà.

[6] Yã kɛ̀ má òaree kɛ̀nɔ, má ò mapi kɔ̃n Apoloo yã musumɛ, lɛ àgɔ̃ yã kɛ̀kii dɔ̃: Wàton vĩ
Luda yãlaro. A gbɛ̃ke tón ĩa dã, à zɛ kɔ̃n gbɛ̃ dooo, à bɔ gbɛ̃ doo kpɛɛro. [7] Bɔ́ ń dɛońlaa? Ń
pɔ́ke vĩ n zĩndanɛ, kɛ̀ wèe n gbarɔ́? Wà n gba, ben nɛ́ɛ ĩa dãa lán wèe n gbaroo bàɔ́? [8] A kãn
gwe kɔ̀ɔ́? A kɛ ɔɔdeenɔ ũn gwe kɔ̀ɔ́? Ɛ́e kí blee wa sain gweɔ́? Má yezi àgɔ̃ kí blee, wàgɔ̃ lɛdo.
[9] Zaakɛ má è wamɔwa Luda zĩ̀rinɔ, Luda wa diɛ zãa lán gbɛ̃ kɛ̀ wè ń dɛ pari wáanɔ bàmɛ.
Gu sãnda píngi gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ fĩ̀wa, malaikanɔ kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ ń píngi. [10] Wa gɔ̃ mìsaideenɔ ũ
Kirisi yãnzi, ben kuuna Kirisi pì guu á dɛ ɔ̃ndɔ̃rinɔ ũroo? Wá busana ben á gbãa vĩroo? Wá
kpɛbɔna ben á kpedanaroo? [11] Ai tia nɔaa kɔ̃n ímiio e wa dɛɛ, wá té bũu, wa gɔ̃ pɔ́gbɛ̃nanɔ
ũ, bɛsaideenɔ ũ. [12] Weè zĩ gbãaa kɛ ai wà kpasa. Tó wà wa ka, weè sa maaa ońnɛmɛ. Tó wà
ĩa dàwa, weè mɛna fɔ̃. [13] Tó wà wa sɔ̃sɔ̃, weè agbaa kpáńnɛmɛ. Ai tia wèe wa diɛɛ anduna
bɔtɔ pɔ́nɔ ũ, baade píngi bùsa ũ.

[14] Mɛ́ɛ yã kɛ̀kii oare wídanaawaa yãnzinlo. Mɛ́ɛ a gbaa làakari ma nɛ́ yenzideenɔ ũmɛ.
[15] Baa tó Kirisi guu a gwàrinɔ kà gɔ̃ɔn ũgbangba, a de'ina pariro. Mámbe ma a i kɔ̃n Kirisi
Yesu baarunnakpanaareeo, ben á kú à guu. [16] Bee yãnzi mɛ́ɛ agbaa kpaaare, àgɔ̃ té ma
zɛ́kpaɛzi. [17] Bee yãnzin ma a nɛ́ yenzide Timɔti zĩ̀awazi. Àpi nɛ́ náanɛdeemɛ Dii guu, àmbe
eé ma kuuna Kirisi guu yãkɛna dɔagu. Yã kɛ̀ mɛɛ̀ dańnɛ sɔsinɔ guun gwe. [18] A gbɛ̃kenɔ e ĩa
dãa, lán mɛ́ mɔ́ a gwaroo bà. [19] Tó Dii wè, mɛ́ mɔ́ a gwa tia, mɛ́ ĩadãri pìnɔ gbãa lɛ́ e, èe kɛ
aɔ̃ yã'ona adonlo. [20] Zaakɛ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia nɛ́ yã'ona yãnlo, gbãaamɛ. [21] Á yezi diamɛ?
Mà mɔ́azi kɔ̃n gòon yɔ́, ke mà mɔ́ kɔ̃n yenzio kɔ̃n nɔ̀sɛyĩiomɛ?

5

Pãpãkɛna sɔsi gbɛ̃nɔ té

[1] Má mà pãpãkɛna gɛ̃̀ a té, yã kɛ̀ à taka kú baa kifiinɔ té sero. Wà bè, a gbɛ̃nɔ doke a de
nɔɔ sì. [2] Ben ée ĩa dãaɔ́? À kɔ̃sìo a nɔ̀sɛ yakamɛ, à gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀ bɔ a té. [3] Baa tó má kúaoro,
ma ninii kúao, ben ma yãkpaɛ kɛ̀ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀o gɔ̃ɔ lán wà be má kú gwee bà. [4-5] Tó a
kɔ̃ kàkɔ̃a, tó wa Dii Yesu gbãa kúao, tó ma ninii kúao, à gbɛ̃ pì kpá Setãn-a kɔ̃n wa Dii Yesu
tɔ́o, lɛ à dà kaatɛ, à ninii e à bɔ aafia Dii mɔ́gurɔɔ zĩ.

[6] A ĩadãna maaro. Á dɔ̃ kɛ̀ burɛdi ɛ̃zɛ̃ féte è flawadɛna bíta sésɛroo? [7] À burɛdi ɛ̃zɛ̃ zi kwɛ́ɛ,
é gɔ̃ flawa dufu ũ a sésɛ'ɛ̃zɛ̃ sai, lán à kɔ̃sìo àgɔ̃ dɛ nà, zaakɛ Kirisi gà wa Banla sãnɛ bɔ̀rɔ
ũmɛ. [8] Bee yãnzi wàgɔ̃ kuu burɛdi sésɛ'ɛ̃zɛ̃sai zĩbaakɛrinɔ ũ yãpuraa guu kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao.
Wàtongɔ̃ kuu burɛdi sésɛ'ɛ̃zɛ̃ zi zĩbaakɛrinɔ ũ mɔnafiki kɔ̃n zaakɛnao guuro.

[9] Takada kɛ̀ má kɛ̀̃are guu ma bè, àton kakɔ̃a kɔ̃n pãpãkɛrinɔɔro. [10] Èe kɛ anduna kɛ̀
pãpãkɛrinɔ ke wãkũdeenɔ kɔ̃n gbɛ̃blerinɔ ke tãagbãgbãrinɔnlo, zaakɛ tó gbɛ̃ beeenɔmɛ,
séde é bɔ anduna guu. [11] Auo, má òare gbɛ̃ kɛ̀ wà bè wa gbɛ̃mɛ, bensɔ̃ à dɛ pãpãkɛri
ke wãkũdee ke tãagbãgbãri ke gbɛ̃yakari ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃bleri ũ, àton kakɔ̃aoro, àton ɔ
kakɔ̃ao sero. [12] Ma bà ũgba kɔ̃n yãgɔ̃gɔ̃na kɔ̃n Yesusaideenɔɔ? A zĩnda gbɛ̃nɔ bé à kɔ̃sìo à
yã gɔ̃gɔ̃ńyoroo? [13] Luda bé eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n Yesusaideenɔɔ. À gbɛ̃ zaaa pì bɔ a té.

6

Yãkpaɛkɛna kɔ̃o

[1] Tó a gbɛ̃ke yã vĩ kɔ̃n a Yesude daaao, bɔ́yãnzi è gá yãkpaɛ kɛ kɔ̃n adeeo Luda gbɛ̃nɔ
kiiaziroo, sé ludadɔ̃risainɔ kiia? [2] Á dɔ̃ kɛ̀ Luda gbɛ̃nɔ bé weé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunaoroo?
Lán ámbe é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n andunao nà, ée ká à yãketenɔ gɔ̃gɔ̃roo? [3] Á dɔ̃ kɛ̀ wámbe wé

yãkpaɛ kɛ kɔ̃n malaikanɔoroo? Weé anduna kɛ̀ki pɔ́ o dɔ́ɔ́? [4] Tó á yã beee taka gɔ̃gɔ̃na vĩ,
é gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ pɔ́ke ũroonɔ sɛ́ yãgɔ̃gɔ̃rinɔ ũɔ́? [5] Ma beee ò lɛ mà wí daawa
yãnzimɛ. Á gbɛ̃ke vĩ a tɛ́ kɛ̀ à ɔ̃ndɔ̃ɔ kà à a gbɛ̃nɔ yã gɔ̃gɔ̃ńnɛroo? [6] Séto a gbɛ̃ doo a gbɛ̃daaa
sísi yãkpaɛa Yesusaideenɔ kiiaɔ́? [7] Lán á yã vĩ kɔ̃n kɔ̃ɔ nà, a sãsã yãa kɔ̀ mámmam. Bɔ́yãnzin
é we wà a takii kɛroo? Bɔ́yãnzin é tó wà a bleroo? [8] Apinɔ eè gbɛ̃ takii kɛ, eè gbɛ̃ ble, baa a kɔ̃
tɛ̃ɛ. [9] Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ zaaanɔ é gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuroo? Àton a zĩnda sãsãro, pãpãkɛrinɔ
ke tãagbãgbãrinɔ ke zinakɛrinɔ ke gɔ̃gbɛ̃ kaaruanɔ ke gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è daɛ kɔ̃n ń gɔ̃gbɛ̃ daaaonɔ
[10] ke kpãinɔ ke wãkũdeenɔ ke wɛ̃dɛrinɔ ke gbɛ̃yakarinɔ ke gbɛ̃blerinɔ, aɔ̃ gbɛ̃ke é gɛ̃ kpata
kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guuro. [11] A gbɛ̃kenɔ dɛ lɛmɛ yã, ben a zú ò, a gɔ̃ Luda pɔ́ ũ, Ludaa tò yã bɔ̀ao
nna kɔ̃n Dii Yesu Kirisi tɔ́o kɔ̃n wa Luda Nini gbãaao.

Wà pãpãkɛna tó

[12] Eè be, á yã píngi kɛna zɛ́ vĩmɛ. Mɔde yãkenɔ àre vĩro. Eè be, á yã píngi kɛna zɛ́ vĩmɛ.
Mɔde àton tó yãke bà káare a yĩnlo. [13] Eè be dɔ, pɔ́blee nɛ́ nɔ̀sɛ pɔ́mɛ, bensɔ̃ nɔ̀sɛ nɛ́ pɔ́ble
pɔ́mɛ. Baa kɔ̃n beeeo Luda é ń píngi kaatɛ. Mè nɛ́ pãpãkɛbɔnlo, Dii pɔ́mɛ, bensɔ̃ Dii bé mè
pì gwàri ũ. [14] Luda wa Dii bɔ̀ gaan, bensɔ̃ eé wa bɔ gaan kɔ̃n a gbãaao. [15] Á dɔ̃ kɛ̀ a mè bé
Kirisi mèguunɔ ũroo? Weé Kirisi mègu sɛ́ wà kɛ kaarua mèguu ũn yɔ́? Wàton ero! [16] Á dɔ̃
kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ kàkɔ̃a kɔ̃n kaaruao kèo mè dɔ̃nkɔ̃nloo? À kɛ̃na Luda yãn wà bè, aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa é gɔ̃
mè doo ũ. [17] Gbɛ̃ kɛ̀ kàkɔ̃a kɔ̃n Diio kèo mèn do Ninii guu. [18] À kɛ̃ pãpãkɛnaa. Durun pãnde
kɛ̀ gbɛ̃ è kɛ píngi bà kú à mèoro. Pãpãkɛri sɔ̃ è durun kɛ a mènɛmɛ. [19] Á dɔ̃ kɛ̀ a mè bé Ninii
kɛ̀ Luda a gba, kɛ̀ kú a guu kpɛ́ ũroo? Ámbe á a zĩnda vĩro, [20] Luda a lu, à fĩa bò. Bee yãnzi à
Luda tɔ́ bɔ kɔ̃n a mèo.

7

Nɔsɛna

[1] Takada kɛ̀ á kɛ̃̀ yã musu, à maamɛ gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ kuu nɔgbɛ̃ sai. [2] Mɔde kɛ̀ pãpãkɛna dàgula
yãnzi, gɔ̃gbɛ̃ píngi gɔ̃ a zĩnda nɔɔ vĩ, nɔgbɛ̃ píngi gɔ̃ a zĩnda gɔ̃ɔ vĩ. [3] Gɔ̃gbɛ̃ gae pɔ́ kɛ̀ kɔ̃sìo
kɛ a naɔ̃nɛ. Nɔgbɛ̃ gae kɛ a zãnɛ lɛ se dɔ. [4] Nɔgbɛ̃ mè kuu a zĩnda pɔ́ ũro, sɛ́ à zã pɔ́ ũ. Lɛmɛ
dɔ gɔ̃gbɛ̃ mè kuu a zĩnda pɔ́ ũro, sɛ́ à naɔ̃ pɔ́ ũ. [5] Àton gíkɔ̃nɛro, séde á màkɔ̃nɛ, lɛ à làakari
dɔ aduakɛnaa gĩa, gbasa à a kɛna kɛ, lɛ Setãn tón ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛare, à fu mɛnaaro yãnzi. [6] Lɛ́n
má dàawa, èe kɛ tiasinlo. [7] Má yezi baade píngi gɔ̃ dɛ lán ma bà, mɔde baade kɔ̃n a gbaa kɛ̀
Ludaa dànɛomɛ, gbɛ̃ kɛ̀ kɔ̃n a pɔ́o, gbɛ̃ kɛ̀kãa kɔ̃n a pɔ́o.

[8] Mɛ́ɛ yã kɛ̀kii oo pɔsɛɛnɔnɛ kɔ̃n gyaanɔnɔ. À maa aɔ̃gɔ̃ kuu ńdo lán ma bà, [9] mɔde tó aɔ̃é
fɔ̃ wà ń zĩnda kũro, aɔ̃ nɔɔ sɛ́, aɔ̃ zã kɛ, zaakɛ kɔ̃sɛna maa dɛ lugana kɔ̃zila.

[10] Mɛ́ɛ yã diɛɛ nɔdeenɔnɛ kɔ̃n gɔ̃deenɔ, èe kɛ mapinlo, Diimɛ. Nɔgbɛ̃ tón gí a zãziro,
[11] gɔ̃gbɛ̃ tón pɛ́ a naɔ̃aro. Tó nɔgbɛ̃ gà à gì a zãzi, à gɔ̃ pɔsɛ kesɔ̃ à ɛara a zãzi.

[12] Mɛ́ɛ oo gbɛ̃ kpaaanɔnɛ, èe kɛ Dii bé à òro. Tó a gbɛ̃kee nɔ Yesusaidee vĩ, ben nɔɔ pì yezi
àgɔ̃ kúo lɛdo, àton pɛ́aro. [13] Lɛmɛ dɔ tó nɔgbɛ̃ gɔ̃ Yesusaidee vĩ, ben gɔ̃ɔ pì yezi àgɔ̃ kúo lɛdo,
àton gíziro. [14] Zaakɛ Luda è gɔ̃ Yesusaide sí a naɔ̃ yãnzi, bensɔ̃ è nɔ Yesusaide sí a zã yãnzi.
Tó lɛnlo, aɔ̃ nɛ́nɔ égɔ̃ gbãsĩmɛ. Mɔde tia aɔ̃ kuuna adona. [15] Tó Yesusaidee pì gìzi, à gízi. Yã
beee taka guu aɔ̃ kuuna kɔ̃n kɔ̃ɔ nɛ́ tiasinlo. Luda a sisi, à a sɛ àgɔ̃ kuu aafiamɛ. [16] Nɔgbɛ̃, ke
nɛ́ n zã mì sí, ń dɔ̃ɔ́? Gɔ̃gbɛ̃, ke nɛ́ n naɔ̃ mì sí, ń dɔ̃ɔ́?

À zɛ kɔ̃n a gwenao

[17] Baade zɛ kɔ̃n a gwena kɛ̀ Luda à dìɛn-o gurɔɔ kɛ̀ Dii à sìsi. Lɛn mɛɛ̀ dańnɛ lɛ sɔsinɔ
guu píngi. [18] Luda gbɛ̃ sìsi bằngukɛnan yoo, àton wɛtɛ à kɛ gɛfɔɔdee ũro. Luda gbɛ̃ sìsi
gɛfɔɔdeen yoo, àton bằngu kɛro. [19] Bằngukɛna yãke vĩro, bensɔ̃ gɛfɔɔ yãke vĩro, sɛ́ àgɔ̃ yã
kɛ̀ Ludaa dìɛnɔ kũna. [20] Lán baade kuu nà gurɔɔ kɛ̀ Luda à sìsi, à zɛo lɛ. [21] Luda n sisi zɔ̀ ũun
yoo? Ǹton bídi kɛro. Mɔde tó n ga n gɔ̃na wɛ̃ɛnɛ ũ zɛ́ è, ǹ bɔ zɔ̀bleen. [22] Zɔ̀ kɛ̀ Dii à sìsi gɔ̃̀
wɛ̃ɛnɛ ũ Dii pì guumɛ. Lɛmɛ dɔ wɛ̃ɛnɛ kɛ̀ Dii à sìsi gɔ̃̀ zɔ̀ ũ Kirisi guu. [23] Luda a lu, à fĩa bò.
Àton gɔ̃ gbɛ̃ntee zɔ̀ ũro. [24] Ma gbɛ̃nɔ, lán baade kuu nà gurɔɔ kɛ̀ Luda à sìsi, à zɛ kɔ̃n Ludao
lɛ.

*P*ɔsɛɛnɔ kõn gyaanɔɔnɔ

25 Pɔsɛɛnɔ yã musu mɛ́ɛ yãke ma Dii kiiaro, mɔde lán má náanɛ vĩ Dii sùu guu nà, lán ma
laasuu dɛ nàn mɛ́ oare. 26 Nawẽa kɛ̀ kuu tia bɛ́ à tò, mɛ́ɛ daa à maa kɛ̀ gbẽ zɛ kõn a kuunao.
27 Tó ń nɔɔ vĩ, ǹton be nɛ́ à gbarɛro. Tó ń vĩ sõro, ǹton wɛtɛ ǹ séro. 28 Tó ń sɛ̀ sõ, nɛ́ɛ durun
kɛro. Tó nɔkparɛ zã kɛ̀ sõ, èe durun kɛro. Gbẽ beeenɔ é yã e andunan, ben má yezi beee
taka a lero. 29 Ma gbẽnɔ, yã kɛ̀ mɛ́ɛ oon yɛ̀: Gurɔɔ e gõ zãro. Zaa tia nɔdeenɔ gõ lán gbẽ kɛ̀
vĩroonɔ bà. 30 Ɔ́ɔdɔrinɔ gõ lán gbẽ kɛ̀ aõɔe ɔ́ɔ dɔɔroonɔ bà. Pɔnnadeenɔ gõ lán gbẽ kɛ̀ aõ pɔɔ
nnaroonɔ bà. Pɔ́lurinɔ gõ lán gbẽ kɛ̀ aõ pɔ́ke vĩroonɔ bà. 31 Andunablerinɔ gõ lán gbẽ kɛ̀
aõɔe bleeroonɔ bà, zaakɛ lán anduna kɛ̀ kuu nà tiaa e gẽtɛɛmɛ.

32 Má yezi àgõ kuu kã̀hãn saimɛ. Pɔsɛɛ è làakari dɔ Dii yãnɔa, yã kɛ̀ kɛ̀ Diinɛn è kɛ. 33 Nɔdee
è làakari dɔ anduna yãnɔa, yã kɛ̀ kɛ̀ a naõnɛn è kɛ, 34 à laasuu ègõ kpàatɛna. Nɔgbẽ pɔsɛɛ ke
nɔkparɛ è làakari dɔ Dii yãnɔa, è a mɛ̀ kõn a niniio kpáa. Nɔzãree sõ è làakari dɔ anduna
yãnɔa, yã kɛ̀ kɛ̀ a zãnɛn è kɛ. 35 Èe kɛ mɛ́ɛ gata kpaaarenlo. Ma beee ò a aafia yãnzimɛ, lɛ à
yã kɛ a zɛ́a, à a zĩnda kpá Diia gu pãnde gwana sai.

36 Tó gbẽ nɔkpamma vĩ, tó à sɛ́gurɔɔ e gẽɛ, ben à kènɛ wíyã ũ, tó à à kàka lán kɛ̀ bà, à à
sɛ́ lán à kènɛ nà, èe kɛ durun ũro. Aõ kõ sɛ́. 37 Mɔde tó à yã pì bɔ̀ a nɔ̀sɛmmɛ, ben tiasi e à
kákaro, ben à a zĩnda kũna dõ, tó à dà a swɛ̃̀n kɛ̀ é a nɔkparɛ pì séro, à kɛ̀ maamɛ. 38 Lɛmɛ
gbẽ kɛ̀ a pɔ́ sɛ̀ kɛ̀ maa, mɔde gbẽ kɛ̀ èe a pɔ́ séroo kɛ̀ maa dɛ beeela.

39 Nɔgbẽ nɛ́ a zã pɔ́mɛ gurɔɔ kɛ̀ à zã kú kõn wɛ̃̀ndio. Tó à zã gà à anduna tò, à zɛ́ vĩ à zã kɛ
kõn gõɔ kɛ̀ à yezio, mɔde gõɔ pì gõ kuu Dii pɔ́ ũ. 40 Baa kõn beeeo tó à gɔ̃̀ pɔsɛ, mɛ́ɛ daa à pɔɔ
égõ nna dɛ tó à zã kèla. Mɛ́ɛ daa mapi, má Luda Nini vĩ se.

8

*Sa'op*ɔblee

1 Sa'opɔble yã musu, wá dõ kɛ̀ wa píngi wa dõna vĩ. Dõna sõɔ yɔ̃̀kõ vĩ, yenzi bé à kaarana
vĩ. 2 Tó gbẽ e daa á yã dõ, èe dõ dian à kõ sìo à dõ nà gĩaro. 3 Tó gbẽ ye Ludazi, Ludaa à
dõ. 4 Tɔ̀, sa'opɔblena yã musu wá dõ kɛ̀ tãa nɛ́ pɔ́kemɛ anduna guuro, zaakɛ Luda mèn do
kuunan wá dõ. 5 Baa tó pɔ́ kɛ̀ wè beńnɛ tãanɔɔ kú musu kõn tɔɔtɛo, ben danɔ kiia tãanɔɔ
dimmɛ, diinɔɔ dimmɛ, 6 wa kiia Luda mèn domɛ, àmbe wa De ũ, kɛ̀ pɔ́ píngi bɔ̀ à kiia bensõ
wá kuu à yãnzi. Dii mèn domɛ dɔ, àmbe Yesu Kirisi ũ, kɛ̀ pɔ́ píngi kɛ̀, bensõ wá kuu à gãzĩ.

7 Mɔde baade píngi dõ lɛro. Gbẽ̃kenɔ kõ dɔ̃̀ kõn tãa yão ai tia, ben aõè pɔ́ kɛ̀ wèe blee diɛ
sa'opɔblee ũ, aõ yãke dõ̃kõ̃ziro, ben aõ laasuu kú zɛ́a dɔro. 8 Pɔ́blee bé eé wa na Ludaaro.
Tó wée blero, kẽsãnanlo. Tó wá blè, kaarananlo. 9 À làakari kɛ a kuuna wẽ̃ɛnɛnɔ ũuzi, lɛ
àton kɛ gɛ̃̀nsikii ũ gbẽ kɛ̀ ludanaanɛkɛna kẽsãńmanɔnɛro. 10 Mmɔn kɛ̀ ń dõna vĩ, tó gbẽ kɛ̀
yãke dõ̃kõ̃ziroo n e, nɛ́ɛ pɔ́ blee tãa kuu, eé à gba swɛ̃̀ à sa'opɔ ble seroo? 11 Tó ń kɛ̀ lɛ, n
dõna n gbẽ̃daaa kɛ̀ ludanaanɛkɛna kẽsãna kɛ̀ Kirisi gà à yãnzi kàatɛn gwe. 12 Tó a durun kɛ̀
a Yesude daanɔnɛ a gbẽ kɛ̀ yãke dõ̃kõ̃ziroo kari kèn gwe, bensõ Kirisin a durun kènɛ. 13 Beee
yãnzi tó ma nɔ̀bɔsona bé eé tó ma Yesude daa fu, mɛ́ só ziki dɔro, lɛ ma Yesude daaa tón
furo yãnzi.

9

*Zɔ̃̀rin*ɔ ń zĩnda busana Kirisi baaru nna yãnzi

1 Má a zĩnda vĩnloo? Zɔ̃̀rin ma ũroo? Mɛ́ɛ wɛ́ɛ si wa Dii Yesulɛroo? Ámbe á dɛ ma zĩi gbɛ̀
ũ Dii guu fá? 2 Baa tó má dɛ zɔ̃̀ri ũ gbẽ pãndenɔnɛro, má dɛare à ũ fá. Kuuna Dii guu ma
zɔ̃̀rikɛɛ sèedan a ũ.

3 Yã kɛ̀ mɛɛ̀ o ma zaaborinɔnɛn yɛ̀: 4 Má pɔ́blena kõn íminao zɛ́ vĩ ma zĩi guuroo? 5 Má à
zɛ́ vĩ màgõ tɛ́ kõn nɔ Yesudeeo guu kɛ̀ mɛ́ɛ gaan lán zɔ̃̀ri kpaaanɔ kõn Dii dãaronɔ kõn Pitao
bàroo? 6 Mamɔma kõn Banabao wa gõɔn plaa, wámbe wá zɛ́ vĩ wà wa ɔzĩi tónloo? 7 Dé bé è
soza ble a zĩnda bɔ̀kɔ ɔɔo? Dé bé è lí ba, ben è à bɛɛ bleroo? Dé bé ègõ zù dãa, ben è à zwii
miroo?

[8] Baa kɛ̀ gbɛ̃ntee yãkɛnanɔn má lɛ̀kɔ̃zioare, à kú Musa doka guu lɛroo? [9] À kɛ̃na Musa
doka takadan wà bè, àton lɛ́sɔ da zùnɛ gurɔɔ kɛ̀ èe pɔ́wɛɛ gbɛ̃ɛro. Zùn Luda è làakari dɔaɔ́?
[10] Wa yãnzi à yã pì òziroo? Eè, wa yãnzin wà yã pì kɛ̃̀zi, lɛ búbari gae sɛ̃̀ wa kɔ̃n tãmaao,
pɔ́wɛɛgbɛ̃ri gae pɔ́ gbɛ̃ kɔ̃n tãmaao, eé a baka e à guu. [11] Tó wa Luda yã tɔ̃̀ a té, ben wa wa
baka èawa, yãken yɔ́? [12] Tó danɔ zɛ́ beee vĩawa, wé wa pɔ́ o dɔɔ́? Wée sɛ́ɛ zɛ́ beee guuro,
wa yã píngi fɔ̃̀, lɛ wàton zɛ́ zɔ̃ Kirisi baaru nnaanɛro yãnzi. [13] Á dɔ̃ kɛ̀ Luda ua zĩkɛrinɔ è
Luda ua pɔ́ bleroo? Luda gbãgbãkii sa'orinɔ è ń baka le gbãgbãkii pì guuroo? [14] Lɛn Dii dìɛ
a baarunnakparinɔ gɔ̃ pɔ́ blee baaru pì kpana yã musu lɛ. [15] Baa kɔ̃n beeeo mɛ́ɛ zɛ́ pìnɔ
ke sɛ́ro, bensɔ̃ mɛ́ɛ beee oo lɛ wà kɛmɛ yãnzinlo. Gaa maamɛ dɛ beeela. Gbɛ̃ke é e à kpá
ma ĩadãna kɛ̀nɛro. [16] Kirisi baarunnakpana dɛmɛ ĩadãna yã ũro, tiasi bé à ɔ tɔ̃̀ma. Wãiyoo
mapi, tó mɛ́ɛ baaru nnaa pì kpaaro. [17] Tó mɛ́ɛ zĩi pì kɛɛ kɔ̃n ma zĩnda pɔyeziomɛ, ma wɛ́ɛ
dɔ asaiazimɛ. Lán Luda bé à nàmɛ ma ɔzĩ nà, à kɔ̃ sìo mà kɛmɛ. [18] Bɔ́mɛ ma asaia ũu? Tó
ma baaru nnaa pì kpà ɔsãsãna sai, tó mɛ́ɛ iko kɛ̀ má vĩ baaru nnaa pì kpana guu kɛńmaro,
ma asaian gwe.
[19] Baa kɛ̀ gbɛ̃kee ma vĩro, ma a zĩnda dìɛ zɔ̀ ũ gbɛ̃ píngínɛ, lɛ mà gbɛ̃nɔ e pari yãnzi. [20] Kɛ̀
má kú kɔ̃n Yudanɔ, ma gɔ̃ lán ń bà, lɛ aɔ̃ ma yãzɛ e yãnzi. Kɛ̀ má kú kɔ̃n Musa dokadarinɔ,
ma gɔ̃ à dàri ũ, baa kɛ̀ à iko vĩmaro, lɛ à dàrinɔ ma yãzɛ e yãnzimɛ. [21] Kɛ̀ má kú kɔ̃n doka pì
dàrisaideenɔ, ma gɔ̃ lán ń bà, lɛ aɔ̃ ma yãzɛ e yãnzi. Èe kɛ ma bɔ Luda doka zɛ́nnlo, Kirisi bé
à iko vĩma. [22] Kɛ̀ má kú kɔ̃n gbɛ̃ busananɔ, ma busa, lɛ aɔ̃ ma yãzɛ e yãnzi. Mɛɛ̀ gɔ̃ pɔ́ píngi ũ
gbɛ̃ píngínɛ, baa dia, lɛ mà e mà ń gbɛ̃kenɔ mì sí. [23] Yã kɛ̀ mɛɛ̀ kɛ píngi, mɛɛ̀ kɛ Kirisi baaru
nna yãnzimɛ, lɛ mà a baka e à aubarika guu.
[24] Bàkpakɔ̃sɔ̃na guu, gbɛ̃ píngi bé è bàa lɛ́, mɔde á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ mèn doo bé è bleroo? À bàa
lɛ́ lɛ se, à e à ble. [25] Kɔ̃kɔ̃'ori píngi è a zĩnda tòto kɛ, è a zĩnda foru kɛ yã píngi musu. È kɛ lɛ
fùra kɛ̀ è yaka ena yãnzi. Wamɔwa sɔ̃, à kɛ̀ è yakaro yãnzimɛ. [26] Beee yãnzi bà kɛ̀ mɛ́ɛ lɛɛ,
má dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ pɛɛa, èe kɛ mɛ́ɛ ɔsi kaa gukorianlo. [27] Auo, mɛɛ̀ ĩa da ma mèa, mɛɛ̀ ma mɛ̀
takii kɛ, lɛ ma waazikɛna danɔnɛ gbɛra, màton bɔ pãro yãnzi.

10

*Làakarik*ɛna tãagbãgbãnazi

[1] Ma gbɛ̃nɔ, má yezi wa dezinɔ yã kɛ̀kii dɔagu. Aɔ̃ tɛ̀ téluguuzi ń píngi, aɔ̃ táa ò wà bɔ̀ɛ
Isia Tɛ̃aan ń píngi. [2] Luda ń batisi kɛ̀ téluguu pì guu kɔ̃n ísiaa pìo ń píngi Musa ìbanɔ ũ. [3] Aɔ̃
Luda pɔ́ble dɔ̃nkɔ̃ blè ń píngi, [4] aɔ̃ Luda í dɔ̃nkɔ̃ mì ń píngi, zaakɛ aɔ̃ Luda kpiii kɛ̀ kúńyo í mì.
Kpiii pì sɔ̃ bé Kirisi ũ. [5] Baa kɔ̃n beeeo aɔ̃ paridee yã e ká Ludanɛro, ben aɔ̃ gɛ̀ gɔ̃̀ kpáɛ gbáan.
[6] Yã pì dɛwe sèeda ũ, lɛ wàton yã zaaa ni dɛ, lán aɔ̃ à ni dɛ̀ nàro. [7] Àtongɔ̃ dɛ tãagbãgbãrinɔ
ũ lán aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bàro. À kɛ̃na Luda yãn wà bè: Gbɛ̃nɔ vɛ̃̀ɛ wèe pɔ́ blee, wèe í mii, ben aɔ̃ fɛ̀ɛ
wèe pãpãa kɛɛ. [8] Wàtongɔ̃ dɛ pãpãkɛrinɔ ũ lán aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bàro. Aɔ̃ pãpãa kɛ̀, ben aɔ̃ gàga
gurɔ dɔ̃nkɔ̃ zĩ gɔ̃ɔn bɔrɔ baro awɛɛ'aagɔ̃. [9] Wàton Dii yɔ̃ wà gwa lán aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bàro. Aɔ̃ à
yɔ̃̀ wà gwà, ben mlɛ̃̀nɔ ń sóso aɔ̃ gàga. [10] Àton wisɔ̃ɔ ká lán aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bàro. Aɔ̃ wisɔ̃ɔ kà,
ben ga malaika ń dɛ́dɛ.
[11] Yã pì ń lé sèeda ũ wamɔwa kɛ̀ wá kú gurɔ zãannɔnɛ, ben wà kɛ̃̀ takadan lɛ wà wa gbao
làakari yãnzi. [12] Gbɛ̃ kɛ̀ èe daa á zɛna gbãa, à làakari kɛ lɛɛnazi. [13] Yɔ̃agwana kee e a lero,
séde kɛ̀ è baade píngi lee baasiro. Luda náanɛ vĩ, eé tó wà a yɔ̃ wà gwa dɛ a gbãa lɛ́laro.
Yɔ̃agwana guu eé a gba zɛ́ à mɛna fɔ̃ à bɔn.
[14] Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à mì kɛ̃ tãagbãgbãnaa. [15] Mɛ́ɛ yã ooare làakarideenɔ
ũ. À yã kɛ̀ mɛ́ɛ ooaree laasuu lɛ́ a zĩnda à gwa. [16] Togo aubarikadee kɛ̀ weè sáabu kpáo, tó
wá mì, wa bà kú Kirisi aruoroo? Burɛdi kɛ̀ weè líliko̧rɛ, tó wá sò, wa bà kú Kirisi mèoroo?
[17] Zaakɛ burɛdi kɔ̃̀ɔ domɛ, baa kɔ̃n wa parikɛɛo wa mè dɔ̃nkɔ̃mɛ, wa baade a baka vĩ kɔ̃̀ɔ
dɔ̃nkɔ̃ pì guumɛ. [18] À gwa Isarailinɔa. Gbɛ̃ kɛ̀ sa'opɔ blè bà kú kɔ̃n Luda gbãgbãkiioroo?
[19] Ma bè diamɛ? Mɛ́ɛ bee tãa sa'opɔblee né pɔ́ken yɔ́? Ke aɔ̃ tãanɔ né pɔ́kemɛ? [20] Lɛnlo, ma
bè pɔ́ kɛ̀ wà saa òo, wà ò tãaamɛ, èe kɛ Ludaanlo. Má yezi a bà gɔ̃ kú kɔ̃n tãaoro. [21] É fɔ̃ à

Dii togo í mi kɔ̃n tãa pɔ́oro. É fɔ̃ à Dii pɔ́ ble kɔ̃n tãa pɔ́oro. [22] Ke wá yezi wà Dii nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ
fɛɛmɛ? Wa gbãaa kà à ũn yɔ́?

[23] Eè be, yã píngi zɛ́ vĩ. Lɛmɛ, mɔde yã píngi àre vĩro. Eè be, yã píngi zɛ́ vĩ. Lɛmɛ, mɔde yã
píngi kaarana vĩro. [24] Gbɛ̃ke zĩnda yã tón dɔnɛ aɛro, sé à gbɛ̃daaa yã. [25] À nɔ̀bɔ kɛ̀ wèe yaa
yàran só yãke gbekana sai a laasuu yãnzi, [26] zaakɛ tɔ́ɔtɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kúnnɔ píngi nɛ́ Dii pɔ́mɛ.
[27] Tó Yesusaidee a sisi pɔ́bleea, tó à kɛ̀are, tó a gaa, à pɔ́ kɛ̀ wà kpàawaa ble yãke gbekana
sai a laasuu yãnzi. [28] Tó wà gà wà bèare sa'opɔbleemɛ, àton blero laasuu yãnzi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
òare yãnzio. [29] Mɛ́ɛ beee oo adee laasuu yãnzimɛ, èe kɛ a pɔ́nlo.

Gbɛ̃ pãnde laasuu yãnzin mɛ́gɔ̃ ma zĩnda vĩziroɔ́? [30] Tó ma pɔ́ blè kɔ̃n sáabukɛnao,
bɔ́yãnzin wè ma zaa bo pɔ́ kɛ̀ ma sáabu kɛ̀zi pì yã musuu? [31] Yã kɛ̀ ée kɛɛ píngi, ée pɔ́
bleen yoo, ée í miin yoo, àgɔ̃ à píngi kɛɛ Luda tɔ́bɔna yãnzi. [32] Àton tó Yudanɔ ke Girikinɔ
ke Luda sɔsi gbɛ̃nɔ fu a yãkɛna yãnziro. [33] Lɛn mɛè kɛ lɛ. Yã píngi guu mɛè aĩa kɛ, lɛ ma yã
ká baade pínginɛmɛ. Mɛè ma zĩnda pɔnnaa wɛtɛro, sé parii pɔ́, lɛ aɔ̃ e wà bɔ yãnzi.

11

[1] Àgɔ̃ ma yãkɛna dadaa, lán mɛè Kirisi pɔ́ dada nà.

*N*ɔgbɛ̃nɔ pɔ́kuna ń mìa yã

[2] Ma a sáabu kpà kɛ̀ ma yã ègɔ̃ dɔ́ɔagu yã píngi guu, bensɔ̃ á kɛatokɔ̃nɛpɔ kɛ̀ má dàareenɔ
kũna. [3] Má yezi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Kirisi bé gɔ̃gbɛ̃ píngi mì ũ, gɔ̃gbɛ̃ bé nɔgbɛ̃ mì ũ, bensɔ̃ Luda bé
Kirisi mì ũ. [4] Gɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ èe adua kɛɛ ke èe annabikɛyã oo kɔ̃n pɔ́o kuna a mìa e a mì kpɛ bɔ́ɔmɛ.
[5] Nɔgbɛ̃ kɛ̀ èe adua kɛɛ ke èe annabikɛyã oo mìgbã e a mì kpɛ bɔ́ɔmɛ, à dɛ lán à mì potoopo
bàmɛ. [6] Tó nɔgbɛ̃ e pɔ́ kú a mìaro, à a mìkã kɛ̃ɛ. Zaakɛ mìkãkɛ̃ɛna ke mìbona dɛ nɔgbɛ̃nɛ
wíyã ũ, à pɔ́ kú a mìa. [7] Èe kɔ̃ sío gɔ̃gbɛ̃ pɔ́ kú a mìaro, kɛ̀ à dɛ Luda taka kɔ̃n à gakuio ũ
yãnzi. Nɔgbɛ̃ sɔ̃ bé gɔ̃gbɛ̃ gakui ũ. [8] Zaakɛ Luda e gɔ̃gbɛ̃ bɔ nɔgbɛ̃ guuro, nɔgbɛ̃n à bɔ̀ gɔ̃gbɛ̃
guu. [9] Èe gɔ̃gbɛ̃ kɛ nɔgbɛ̃ yãnziro, nɔgbɛ̃n à kɛ̀ gɔ̃gbɛ̃ yãnzi. [10] Beee yãnzi kɔ̃n malaikanɔ yão
dɔ, séde nɔgbɛ̃ gae pɔ́ kú a mìa a zã iko sèeda ũ. [11] Dii guu nɔgbɛ̃ kuu a zĩndanɛ gɔ̃gbɛ̃ sairo,
gɔ̃gbɛ̃ sɔ̃ kuu a zĩndanɛ nɔgbɛ̃ sairo. [12] Zaakɛ lán nɔgbɛ̃ bɔ̀ gɔ̃gbɛ̃ guu nà, lɛn dɔ gɔ̃gbɛ̃ è bɔ
nɔgbɛ̃ guu lɛ, bensɔ̃ pɔ́ píngi è bɔ Luda kiiamɛ.

[13] À yã pì laasuu lɛ́ à gwa. Nɔgbɛ̃ aduakɛna mìgbã maaɔ́? [14] Á dɔ̃ a zĩndanɛ kɛ̀ mìkã gbɑ̀a
dɛ gɔ̃gbɛ̃nɛ wíyã ũroo? [15] Mɔde tó nɔgbɛ̃ vĩ, à dɛnɛ gakui ũmɛ, zaakɛ Luda nɔgbɛ̃ gbà mìkã
à kúalamɛ. [16] Tó gbɛ̃ke yezi à lɛokpakɔ̃a kɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ wapinɔ kɔ̃n Luda sɔsinɔ, wá yã pãnde
kũnaro, sé beee.

*Dii pɔ́*blee

(Mat 26:26-29, Maa 14:22-25, Luk 22:14-20)

[17] Yã kɛ̀ má yezi mà daare tiaa guu, mɛ́ a sáabu kpáro, zaakɛ a kakɔ̃ana è zaaa iare dɛ à
maaala. [18] Káaku gĩa má mà, tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, eè bɔ kɔ̃ kpɛɛ gãli kɔ̃n gãliomɛ. Ma yã pì sì kpado.
[19] Séde kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana gɔ̃ kú a tɛ́, lɛ wà yãpuradeenɔ dɔ̃ a tɛ́. [20] Tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, èe kɛ Dii pɔ́bleen
eè blero, [21] zaakɛ a baade è wã a pɔ́bleezimɛ. Nɔaa è gbɛ̃kenɔ dɛ, wɛ̃ɛ è gbɛ̃kenɔ dɛ. [22] Á bɛɛ
vĩ à pɔ́ ble, à í minloo? Ke eè kya ká Luda sɔsin à wí da pɔ́saideenɔamɛ? Mɛ́ oare diamɛ?
Mɛ́ a sáabu kpán yɔ́? Kài! Mɛ́ a sáabu kpá yã beee musuro.

[23] Yã kɛ̀ má sì Dii kiia, má dàareen yè: Zĩ kɛ̀ wà Dii Yesu kpàḿma, à gwãavĩ pìa à burɛdi
sè, [24] ben à aubarika dàn à lìlikɔ̃rɛ, ben à bè, a mè kɛ̀ à kpà a yãnzin yè, àgaegɔ̃ beee kɛɛ a
yã dɔnaagu yãnzi. [25] Lɛmɛ dɔ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ blè wà yɑ̀a, à togoo sɛ̀ à bè, Luda bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃nɔ
dufu a aru gãzĩn yè. Tó ée mii, àgaegɔ̃ mii à yã dɔnaagu yãnzi. [26] Zaakɛ tó a burɛdi pì sò, tó
a í pì mì, ée Dii gaa baaru kpaa ai àgɔ̃ gá mɔ́mɛ.

[27] Beee yãnzi tó gbɛ̃ burɛdi pì sò, tó à Dii í pì mì, burɛdi kɔ̃n í pìo yãdasai, à taari kɛ̀
Diinɛ à mè kɔ̃n à aruo yã musumɛ. [28] Baade a zĩnda yã gwa, gbasa à burɛdi pì só, à í pì mi,
[29] zaakɛ tó gbɛ̃ sò, tó à mì Dii mè gbádɔ̃sai, à yã dà a zĩndalamɛ. [30] Beee yãnzi gyãreenɔ kɔ̃n
aafiasaideenɔɔ pari a tɛ́zi, bensɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀ sainɔɔ kɛ̃sãnaro. [31] Tó wé wa zĩnda yã gwa,
Dii é wa taari ero. [32] Tó à wa taari è, èe wa totoomɛ, lɛ yã tón vɛ̃ɛwa kɔ̃n andunaoro yãnzi.

[33] Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, ée Dii pɔ́ blee, àgae kɔ̃ dã. [34] Tó nɔaa e gbɛ̃ dɛɛ, à pɔ́
ble a bɛ, lɛ a kakɔ̃ana tón yã iarero yãnzi. Mɛ́ yã kɛ̀ gɔ̀̀nɔ bɔkɔ̃tɛare, tó ma mɔ.

12

Luda Nini gbaanɔ

[1] Ma gbɛ̃nɔ, Luda Nini gbaanɔ yã musu, má yezi àgɔ̃ dɔ̃na sairo. [2] Á dɔ̃ kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ á dɛ
kifiinɔ ũ, tãa kɛ̀ aɔ̃è yã oroonɔ bé wègɔ̃ a gáɛɛ, wàgɔ̃ dɔɔare aɛ. [3] Beee yãnzi má yezi àgɔ̃
dɔ̃ kɛ̀ Luda Nini è di gbɛ̃a à Yesu láari kɛro, bensɔ̃ gbɛ̃ke é fɔ̃ à be Yesun Dii ũro, séto Luda
Ninii dɔnɛ aɛ.

[4] Gba borii pari, mɔde Luda Nini mèn doo pìmɛ. [5] Zĩ borii pari, mɔde Dii mèn doo pìmɛ.
[6] Gbãa sèedanɔ borii pari, mɔde Luda mèn doo pìmɛ, àmbe è à píngi kɛ baadenɛ. [7] Luda
Nini è didi baadea gbɛ̃ píngi kaarana yãnzimɛ. [8] Luda Nini è gbɛ̃ke gba zɛ́ à ɔ̃ndɔ̃ yã o,
ben Nini mèn doo pì è gbɛ̃ pãnde gba zɛ́ à dɔ̃na yã o. [9] Nini mèn doo pì è gbɛ̃ pãnde gba
ludanaanɛkɛna zɛ́, gbɛ̃ pãnde sɔ̃ gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana zɛ́. [10] È gbɛ̃ gba dabuyãkɛna zɛ́, gbɛ̃ pãnde sɔ̃
annabikɛyã'ona zɛ́. È gbɛ̃ gba zɛ́ à niniinɔ dɔ̃kɔ̃zi. È gbɛ̃ gba zɛ́ à yãke borii o, è gbɛ̃ gba
yãke borii pì bɔkɔ̃tɛna zɛ́. [11] Nini dɔ̃nkɔ̃ mèn doo pì bé è à píngi kɛ, è gbaa pì da baadenɛ lán
à yezi nà.

Mɛ̀ kɔ̃n a guunɔ

[12] Mɛ̀ mèn do guunɔɔ pari. Baa kɔ̃n à parikɛɛo, mɛ̀ mèn doomɛ píngi. Lɛn wa kuuna Kirisi
guu dɛ lɛ se. [13] Wapinɔ píngi, Yudanɔ ke bori pãndenɔ, zɔ̀nɔ ke wɛ̃ɛnɛnɔ, Luda wa kɛ mɛ̀
dɔ̃nkɔ̃ ũ kɔ̃n a Nini mèn doo pì gbãaaomɛ, à wa gba a Nini mèn doo pì, ben wá mì wa píngi.
[14] Mèguunɔɔ pari, èe kɛ mèn donlo. [15] Tó gbá bè, lán ɔɔn a ũro nà, á dɛ mɛ̀ pɔ́ ũro, beee yãnzi
eégɔ̃ dɛ mɛ̀ pɔ́ ũroziɔ́? [16] Tó swã bè, lán wɛ́ɛn a ũro nà, á dɛ mɛ̀ pɔ́ ũro, beee yãnzi eégɔ̃ dɛ mɛ̀
pɔ́ ũroziɔ́? [17] Tó mɛ̀ bũnu dɛ wɛ́ɛ ũ, bɔ́n weé yã mao? Tó mɛ̀ bũnu dɛ swã ũ, bɔ́n weé pɔ́ gũu
mao? [18] Lán à dɛ nà, Luda mèguunɔ pèpɛkɔ̃rɛ aɔ̃ píngi, lán à yezi nà. [19] Tó aɔ̃ píngi dɛ mègu
bori dɔ̃nkɔ̃ ũ, mɛ̀ égɔ̃ kú máme? [20] Tia la mèguunɔɔ pari, mɛ̀ mèn domɛ. [21] Wɛ́ɛ é fɔ̃ à be ɔɔnɛ
a bà kúororo. Lɛmɛ dɔ mì é fɔ̃ à be gbánɛ a bà kúororo. [22] Mèguu kɛ̀ wèe daa à kɛ̃sãna, mɛ̀ é
fɔ̃ à kɛ à sairo. [23] Mèguu kɛ̀ wèe daa à gakui vĩro, wè à kpe da dɛ mègu kpaaanɔla. À guu kɛ̀
wèe à ena diɛɛ wíyã ũ, wè pɔ́ nazi dɛ mègu kpaaanɔla, [24] mɔde à kɛ̀ maaa bà kú kɔ̃n beeeoro.
Kɛ̀ Luda mɛ̀ kàkɔ̃a, à gakui kàara pɔ́ kɛ̀ gakui e kɛ̃sãaḿmanɔnɛ dɛ mègu kpaaanɔla. [25] Lɛ mɛ̀
tóngɔ̃ kpaatɛtɛnaro, à guunɔɔ kɔ̃ yã dɔ̃. [26] Tó mèguunɔ dokee e nawɛ̃a kɛɛ, à mègu kpaaanɔ
píngi è kɛomɛ. Tó wà mègunɔ doke kpe dà, à mègu kpaaanɔ píngi è pɔnnaa kɛomɛ.

[27] Ámbe Kirisi mɛ̀ ũ, bensɔ̃ a baade dɛ mɛ̀ pì guu ũ. [28] Káaku gĩa Luda gì̀rinɔ dìɛ sɔsi
guu, à plaadee annabinɔ, à aagɔ̃de yãdannɛrinɔ, beee gbɛra dabudabukɛrinɔ, beee gbɛra
gbɛ̃ kɛ̀ à ń gbá gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana zɛ́nɔ kɔ̃n dɔnlɛrinɔ kɔ̃n yãgɔ̃gɔ̃rinɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è yãke borii
oonɔ. [29] Zì̀rinɔn ń ũ ń píngiɔ́? Annabinɔn ń ũ ń píngiɔ́? Yãdannɛrinɔn ń ũ ń píngiɔ́?
Dabudabukɛrinɔn ń ũ ń píngiɔ́? [30] Luda gbɛ̃kɛ̃kɔ̃ana gba dàńnɛ ń píngin yɔ́? Aɔ̃è yãke borii
o ń píngin yɔ́? Aɔ̃è yãke borii bɔkɔ̃tɛ ń píngin yɔ́? [31] À wɛ́ɛ pɛ́ gbaa kɛ̀ dɛńlaanɔa.

Tia sa mɛ́ zɛ́ kɛ̀ maa dɛńlaa ɔdɔaare.

13

Yenzi

[1] Tó ma yãke borii ò, gbɛ̃ntee ke malaika pɔ́, tó má yenzi vĩro, ma kĩi kɛ̀ lán mɔ̀lɛna ke
sɛ̀gɛ̃pana bàmɛ. [2] Tó ma annabikɛyã'ona gbaa è, tó ma yã píngi asii mà, bensɔ̃ má dɔ̃na
píngi vĩ, tó ma ludanaanɛkɛna kà mà kpiii sɔ̃ki kpá, tó má yenzi vĩro, pɔ́ken ma ũro. [3] Tó
ma pɔ́ kɛ̀ má vĩinɔ kpàatɛ takaasideenɔnɛ píngi, tó má tò wà tɛ́ sɔ̀̀ma, tó má yenzi vĩro, à
àre vĩmɛro.

[4] Yenzi mɛna vĩ, à gbɛ̃kɛɛ vĩ. Yenzi è nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpáńyoro, è a zĩnda sɛ́ lezĩro, è ĩa dãro.
[5] È wí daḿmaro, è a zĩnda maaa wɛtɛro, è fɛ̃ńzi kpaaro, è yã da a nɔ̀sɛ guuro. [6] È yáa dɔ à
zaaaro, è pɔnnaa kɛ kɔ̃n yãpuraaomɛ. [7] Yenzi è yã píngi fɔ̃, è yã píngi náanɛ kɛ, ègɔ̃ yã píngi
tãmaa vĩ, è mɛna kɔ̃n yã píngio.

[8] Yenzi yãana vĩro. Mɔde tó annabikɛyã'onamɛ eé yãa, tó sɔ̃ yãkebori'onamɛ à lɛ́ é zɛ, tó dɔ̃namɛ, eé gɛ̃ zɛ́la. [9] Zaakɛ wa dɔ̃na kɔ̃n wa annabikɛyã'onao e paparo. [10] Tó yã papana gurɔɔ mɔ̀, à kɛ̀ èe paparoo é gɛ̃ zɛ́la. [11] Kɛ̀ má dɛ né féte ũ, mɛɛ̀ né féte yã o, mɛɛ̀ né féte laasuu lɛ́, mɛɛ̀ yã gwa lán né féte bà. Kɛ̀ ma kɛ gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃na ũ, ma ɔ kpà nɛ́fetekɛyãzi. [12] Tia la wée guu ee dígi guu dãadãa, zĩ beeea sɔ̃ wé wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ. Tia la ma dɔ̃na e paparo, zĩ beeea sɔ̃ mɛ́ yã dɔ̃ wásawasa lán Ludaa ma dɔ̃ nà. [13] Tia sa yã mèn aagɔ̃ɔ kɛ̀nɔ bé wà gɔ̀: Ludanaanɛkɛna kɔ̃n tãmaao kɔ̃n yenzio, mɔde yenzi bé à dɛńla.

14

Yãkebori'ona kɔ̃n annabikɛyã'onao

[1] À tó yenzi dɔare aɛ, à wɛ́ɛ pɛ́ Luda Nini gbaanɔa, atɛ̃nsa annabikɛyã'ona. [2] Gbɛ̃ kɛ̀ èe yãke borii oo e yã oo gbɛ̃nɔonlo, sé Luda, zaakɛ gbɛ̃kee e maaro, èe asiiyã oo kɔ̃n Luda Nini gbãaaomɛ. [3] Gbɛ̃ kɛ̀ èe annabikɛyã oo e yã oo gbɛ̃nɔomɛ, èe ń gbaa gbãaa, èe lɛ́ daaḿmamɛ, èe ń làakari kpáɛɛńnɛmɛ. [4] Gbɛ̃ kɛ̀ èe yãke borii oo e a zĩnda kaaramɛ, gbɛ̃ kɛ̀ èe annabikɛyã oo e sɔsi gbɛ̃nɔ kaaramɛ. [5] Má yezi à yãke borii o a píngi, mɔde má yezi à annabikɛyã o dɛ beeela. Annabikɛyã'ori dɛ yãkebori'orila, séto wèe bɔkɔ̃tɛɛ lɛ sɔsi gbɛ̃nɔ e wà kaara.

[6] Ma gbɛ̃nɔ, tó ma mɔazi, ben ma yãke borii òao, bɔ́ àren à vĩaree? Séde ma yã'ona gɔ̃ dɛ yãwɛɛwɛ̃na ũ ke dɔ̃na ke annabikɛyã'ona ke yãdannɛna. [7] Lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n pɔ́'ɔbɔrinɔ dɔ. Kure ke mɔrɔ, tó èe ɔ́ bɔ súusuro, weé fɔ̃ wà dɔ̃ dian èe oo nàɔ́? [8] Tó kuu ɔ́ e bɔ súusuro, sozanɔ é zĩ̀ soru kɛro. [9] Lɛmɛ apinɔ se, tó ée yãke borii oo, ben wèe maaro, dian weé yã kɛ̀ ée oo gbázɛ dɔ̃ nà? A yã é gɛ̃ ĩamɛ. [10] Yãnɔ borii pari anduna guu, aɔ̃ kee bɔkɔ̃tɛnasai sɔ̃ro. [11] Tó wèe borii kɛ̀ mɛɛ̀ à yã maroo oo, mégɔ̃ dɛ à òrinɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũmɛ, bensɔ̃ eégɔ̃ dɛmɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔ ũ se. [12] Lɛmɛ apinɔ sɔ̃, lán á aĩa vĩ kɔ̃n Luda Nini gbaanɔ nà, à aĩa kɛ àgɔ̃ gáo aɛ lɛ sɔsi gbɛ̃nɔ e wà kãsãa pɛ́ɛ.

[13] Beee yãnzi yãkebori'ori wɛ́ɛ kɛ, lɛ à e à yã kɛ̀ èe oo bɔkɔ̃tɛ. [14] Tó ma adua kɛ̀ kɔ̃n yãkebori'onao, ma ninii bé à kɛ̀, ma laasuu e dɔmɛ aɛro. [15] Tɔ̀, yã pì dɛ diamɛ? Mɛ́ adua kɛ kɔ̃n niniio, mɛ́ kɛ kɔ̃n làakario dɔ. Mɛ́ lɛ̀ sí kɔ̃n niniio, mɛ́ sí kɔ̃n làakario dɔ. [16] Tó n Luda tɔ́ nnaa sì kɔ̃n niniio, dian gbɛ̃ dufu kɛ̀ kú gwee é be, aami, sáabu kɛ̀ ń kpà yã musuu? Zaakɛ èe yã kɛ̀ ń ò dɔ̀rɔ dɔ̃ro. [17] Baa tó n sáabu kpà a zɛ́a, èe n Yesude daa gbãaa kaararo. [18] Ma Luda sáabu kɛ̀, kɛ̀ mɛɛ̀ yãke borii o dɛala a píngi, [19] mɔde kakɔ̃ana guu tó ma yã mèn sɔɔroo ò kɔ̃n làakario, ma yã dàońnɛ, à maamɛ dɛ mà yã mèn ũgbangba o kɔ̃n yãkebori'onaola.

[20] Ma gbɛ̃nɔ, a laasuu tóngɔ̃ dɛ lán nɛ́nɔ pɔ́ bàro. Àgɔ̃ dɛ lán né fétenɔ bà yãzaakɛna musu, mɔde a laasuu gɔ̃ dɛ gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃nanɔ pɔ́ ũ. [21] À kɛ̃na Luda yãn wà bè:

Mɛ́ boriyã pãnde o gbɛ̃ kɛ̀kiinɔnɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ lén,
baa kɔ̃n beeeo aɔ̃é swã kpá ma yãziro.

[22] Beee yãnzi yãkebori'ona dɛ sèeda ũ Yesudeenɔnɛro, sé Yesusaideenɔ. Lɛn dɔ annabikɛyã'ona e kɛ Yesusaideenɔ pɔ́ke ũro, sé Yesudeenɔ. [23] Tó sɔsi gbɛ̃nɔ kɔ̃ kàkɔ̃a ń píngi, ben aɔ̃ɔe yãke borii oo ń píngi, tó gbɛ̃ dufunɔ ke Yesusaideenɔ mɔ̀ gwe, aɔ̃é be ĩa kàḿmanloo? [24] Tó baade píngi e annabikɛyã oo sɔ̃, ben Yesusaidee ke gbɛ̃ dufu mɔ̀ gwe, eé ń píngi yãzɛ dɔ̃ à a taari e, [25] asiiyã kɛ̀ kú à nɔ̀sɛn é bɔ gupuraaa, eé daɛ a puua à mì siɛ Ludanɛ, gbasa à be, Ludaa kú a tɛ́ yãpura.

*D*ɔnzikɛna zɛ́kpaɛ

[26] Wé be diamɛ ma gbɛ̃nɔ? Tó a kɔ̃ kàkɔ̃a, a baade gaegɔ̃ lɛ̀ vĩ ke yãdannɛna ke yãwɛɛwɛ̃na ke yãkebori'ona ke yãke borii pì bɔkɔ̃tɛna. À à píngi kɛ, lɛ gbɛ̃nɔ e wà kãsãa pɛ́ɛ. [27] Tó wèe yãke borii oo, gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃, àton dɛ beeelaro. Aɔ̃ kɔ̃ gba zɛ́, gbɛ̃ mèn doo bɔkɔ̃tɛ. [28] Tó à bɔkɔ̃tɛri kuuro, à lɛ́ nakɔ̃a kakɔ̃ana guu, à a pɔ́ o ado kɔ̃n Ludao. [29] Annabikɛyã'orinɔ gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃ɔnɔ yã o, gbɛ̃ kpaaanɔ laasuu lɛ́ aɔ̃ yãa. [30] Tó Luda yã sù gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛnaa, gbɛ̃ kɛ̀ èe yã oo yĩtɛ. [31] A píngi é fɔ̃ à annabikɛyã o doodo, à yã dadakɔ̃nɛ a píngi, à kɔ̃ sé lezĩ. [32] Sé annabikɛyã'orinɔ gɔ̃ ń lɛ́ kũna dɔ̃, [33] zaakɛ Ludaa ye yã yàaaziro, sé à zɛ́dee.

Lán wè kɛ sɔsinɔ guu nà píngi, [34] nɔgbɛ̃nɔ lɛ́ gɔ̃ yĩtɛna kakɔ̃ana guu, zaakɛ aɔ̃ yã'ona zɛ́ vĩro. Aɔ̃ mì siɛ, lán wà ò Musa doka guu nà. [35] Tó aɔ̃ɔ yezi wà yãke dɔ̃, aɔ̃ ń zã gbekazi bɛ,

zaakɛ nɔgbɛ̃ yã'ona kakɔ̃ana guu né wíyãmɛ. [36] A kiian Luda yã bɔ̀n yɔ́? Ke a mèn do yãnzin
à mɔ̀zi?
[37] Tó gbɛ̃ e daa annabikɛyã'orin à ũ ke gbɛ̃ kɛ̀ Luda Ninii dɔnɛ aɛ, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ má
kɛ̃̀aree pì né Dii yãdiɛnamɛ. [38] Tó gbɛ̃ pã kpàzi, weé pã kpázi se. [39] Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, à
wɛ́ɛ pɛ́ annabikɛyã'onaa, mɔde àton gí yãkebori'onaziro. [40] À yã píngi kɛ a zɛ́kpaɛa súusu.

15

Kirisi fɛɛna gaan

[1] Ma gbɛ̃nɔ, baaru nnaa kɛ̀ má kpàare, kɛ̀ á sì a zɛon, má yezi mà ɛara mà dɔagu. [2] Baaru
nnaa pì bé eé a mì sí, tó á waazi kɛ̀ má kɛ̀aree pì kũna. Tó lɛnlo, a Yesunaanɛkɛna kɛ̀ pãmɛ.
[3] Yã kɛ̀ dɛ́ńlaa kɛ̀ má sì, má dàareen yè: Kirisi gà wa durun yãnzi, lán à kɛ̃na Luda yãn nà.
[4] Wà à vì, ben à fɛ̀ɛ à gurɔ aagɔ̃dee zĩ, lán à kɛ̃na Luda yãn nà. [5] À a zĩnda ɔ̀dɔa Pitanɛ, ben à
a zĩnda ɔ̀dɔa a ìba gɔ̃ɔn kuri awɛɛplaaanɔnɛ dɔ. [6] Beee gbɛra à a zĩnda ɔ̀dɔa wa gbɛ̃nɔnɛ kɛ̀
aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a gu dɔ̃nkɔ̃n, aɔ̃ɔ dɛ gɔ̃ɔn wàa plaa kpɛ́ basɔɔroola. Aɔ̃ paridee kuu ai tia, mɔde
aɔ̃ gbɛ̃kenɔ anduna tò. [7] Beee gbɛra à a zĩnda ɔ̀dɔa Yemisinɛ, ben à a zĩnda ɔ̀dɔa zĩ̀rinɔnɛ ń
píngi. [8] Aɔ̃ píngi gbɛra à bɔ̀ à mɔ̀mazi, ben ma gɔ̃ lán né kpàalaa'ii bà. [9] Zaakɛ Luda zĩ̀rinɔ
tɛ́ mámbe kpɛɛ, mɛ́ɛ ká wà bemɛ zĩ̀riro, zaakɛ ma ĩa dà Luda sɔsia. [10] Gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛ
yãnzi má dɛ gbɛ̃ kɛ̀ má dɛ à ũu ũzi, bensɔ̃ gbaa kɛ̀ à dàmɛɛ pì ginaro, zaakɛ ma ɔsi kà dɛ́ńla
ń píngi. Mámbe má kɛ̀ro, gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛɛ bé à tò má kɛ̀. [11] Tɔ̀, à bɔ̀ ma kiian yoo ke aɔ̃
kiia, yã kɛ̀ wée à waazi kɛɛ á sìn gwe.

*G*ènɔ fɛɛna gaan

[12] Zaakɛ wée Kirisi fɛɛna gaan waazi kɛɛ, à kɛ̀ dia a gbɛ̃kenɔ è be gènɔ é fɛɛroo? [13] Tó gènɔ
é fɛɛro, ɛ̃ndɛ̃ Kirisi e fɛɛro. [14] Tó Kirisi e fɛɛro sɔ̃, ɛ̃ndɛ̃ wa waazikɛna kɛ̀ pã, bensɔ̃ a Kirisi
náanɛkɛna kɛ̀ pã, [15] wa gɔ̃ Luda sèeda ɛgɛdeenɔ ũ, kɛ̀ wá bè à Kirisi fɛ̀ɛ yãnzi. Zaakɛ tó gènɔ
è fɛɛro, ɛ̃ndɛ̃ Ludaa e à fɛɛro. [16] Tó Luda è gènɔ fɛɛro, ɛ̃ndɛ̃ Kirisi e fɛɛro. [17] Tó Kirisi e fɛɛro,
a Kirisi náanɛkɛna kɛ̀ pã, ben á kú a durun guu ai tia, [18] gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ anduna tò Kirisi guunɔ
sɔ̃ sɔ̀̃sã. [19] Tó wa kuuna wɛ̃̀ndio kɛ̀ yãnzin wa wɛ́ɛ dɔ Kirisizi ado, lɛ wɛ̃ndadeenɔn wa ũ dɛ
baade píngila.
[20] Yãpuraa guu Kirisi fɛ̀ɛ bɔna gaan, àmbe gàafɛɛ káaku ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dàɛ wà ii ònɔ tɛ́. [21] Lán
gaa bɔ̀ gbɛ̃ntee gãzĩ nà, lɛn gènɔ fɛɛna bɔ̀ gbɛ̃ntee gãzĩ lɛ. [22] Kuuna Adamu borii ũu tò gaa
dà baade píngila. Lɛmɛ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Kirisi guunɔ é wɛ̃̀ndi e ń píngi. [23] Baade kɔ̃n a
gurɔɔomɛ. Kirisi bé gàafɛɛ káaku ũ, à gbɛra à gbɛ̃nɔ é fɛɛ à mɔ́gurɔ. [24] Gbasa gurɔ lɛ́ ká,
Kirisi é kíkɛɛ mì dɛ píngi kɔ̃n ikonɔ kɔ̃n gbãaanɔ, eé a kpata tó De Ludanɛ. [25] Séde Kirisi gɔ̃
kí blee ai Luda gɔ̃ à ibɛɛnɔ kɛ à tinti ũ. [26] Ibɛɛ kɛ̀ eé à mì dɛ zãan gaa ũ, [27] zaakɛ Luda pɔ́ píngi
nà Kirisinɛ a ɔzĩ. Kɛ̀ à bè, pɔ́ píngi kú à ɔzĩ, wá dɔ̃ kɛ̀ Luda kɛ̀ pɔ́ píngi nànɛ a ɔzĩ pì baasimɛ.
[28] Tó à pɔ́ píngi nànɛ a ɔzĩ, àpin à Né kɛ̀ à pɔ́ píngi nànɛ a ɔzĩ pì é mì siɛnɛ, Luda pì égɔ̃ dɛ à
píngi ũ pɔ́ pínginɛ.
[29] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è batisi kɛ gènɔ gɛ̃ɛ ũ sɔ̃ né? Tó gènɔ è fɛɛ yãpuraro, bɔ́yãnzi wè batisi kɛ aɔ̃
gɛ̃ɛ ũzi? [30] Wapinɔ sɔ̃, bɔ́yãnzi weègɔ̃ wa zĩnda da kari guu gurɔ píngizi? [31] Kɔ̃n ĩa kɛ̀ mɛɛ̀ dã
a yã musu kuuna Kirisi Yesu wa Dii guuo, mɛ̀ègɔ̃ kú gaa lɛ́zĩmɛ lán guu e dɔɔ nà. [32] Tó ma
zĩnda yãnzin ma ɔsi kàzi kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩnɔ zaa Ɛfesu, bɔ́ àren à vĩmɛɛ? Tó gènɔ é fɛɛro,
wà pɔ́ ble, wà í mi,
zaakɛ wé ga ziamɛ.
[33] Àton tó wà a sãsãro, gbɛ̃nna zaaa è dà maaa yakamɛ. [34] À su a làakaria súusu, àton durun
kɛ dɔro, zaakɛ a gbɛ̃kenɔ Luda dɔ̃ro. Ma beee ò lɛ à a wíyã dɔ̃ yãnzimɛ.

*Gàaf*ɛɛnɔ mè

[35] Gbɛ̃kenɔ é be, gènɔ é fɛɛ diamɛ? Mè kparee takan aɔ̃égɔ̃ vĩĩ? [36] Yɔ̃nkɔyãmɛ! Weè pɔ́ tɔ̃ à
bɔ̀ɛ fɔ̃̀mbabɔna sairo. [37] Tó wà pɔ́ tɔ̃̀, gbadon yoo ke pɔ́wɛɛ pãnde, è bɔɛ pɔ́wɛɛ pì ũro. [38] Luda
è tó à bɔɛ lán à dìɛ nàmɛ, baade kɔ̃n a boriio. [39] Pɔ́ wɛ̃̀ndideenɔ píngi mè dɔ̃nkɔ̃ro. Gbɛ̃ntee
pɔ́ ado, nɔ̀bɔnɔ pɔ́ ado, bãanɔ pɔ́ ado, kpɔ̀nɔ pɔ́ ado. [40] Ludambɛ pɔ́nɔɔ kuu, anduna pɔ́nɔɔ

kuu. Ludambɛ pɔ́nɔ gakui ado, anduna pɔ́nɔ gakui ado. [41] Ɔfãntẽ gakui ado, mɔvura pɔ́ ado,
sɔsɔnɛnɔ pɔ́ ado. Baa sɔsɔnɛ pìnɔ gakui bɔ̀kɔ̃o doodo.
[42] Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ gènɔ fɛɛgurɔɔ zĩ. Wè gè vĩi à vã, eé fɛɛ vãna sai. [43] Wè gè vĩi bèɛ sai, mɔde
eé fɛɛ kɔ̃n gakuio. Wè gè vĩi gbãaa sai, mɔde eé fɛɛ kɔ̃n gbãaao. [44] Wè gè vĩi anduna mè ũ,
mɔde eé fɛɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro mè ũ. Lán anduna kɛ̀ mè kuu nà, lɛmɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro mè
kuu lɛ dɔ. [45] À kɛ̃na Luda yãn wà bè, gbɛ̃ káaku Adamu gɔ̃̀ gbɛ̃ bɛ̃ɛ ũ, mɔde Adamu zãa gɔ̃̀
nini wɛ̃̀ndikpammari ũ. [46] Èe kɛ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro mè bé è dɔ aɛro, anduna mè bé è dɔ aɛ, à
gbɛra sa wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro mè. [47] Gbɛ̃ntee káaku bɔ̀ bùsuti guumɛ, à plaadee bɔ̀ ludambɛmɛ.
[48] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ tɔɔtɛ pɔ́ ũunɔɔ bɔ̀kɔ̃ba kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ tɔɔtɛn-o. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ ludambɛ pɔ́
ũunɔɔ bɔ̀kɔ̃ba kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ludambɛɛo. [49] Lán wá dɛ gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ tɔɔtɛn taka ũ nà, lɛn wégɔ̃
dɛ gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ ludambɛɛ taka ũ lɛ se.
[50] Yã kɛ̀ má òn yè ma gbɛ̃nɔ. Tó kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia bɔ̀ gupuraaa, wé e wà ble kɔ̃n wa
mɛ̀oro. Wé e wàgɔ̃ kú gu kɛ̀ è vãroo guu kɔ̃n wa mè kɛ̀ è vãaoro. [51] À ma, mɛ́ asiiyã oare.
Wé ga wa píngiro, mɔde wé li wa píngi [52] kãndo lán wɛ́ɛ'ibakɛna bà kãkãki zãade pɛ́gurɔɔ
zĩ. Zaakɛ kãkãki é ɔ́ bɔ, gènɔ é fɛɛ yaikũsai, wapinɔ sɔ̃ wé li. [53] Séde wa mè kɛ̀ è vãa gɛ̃ à kɛ̀ è
vãroo guu. Séde wa mè kɛ̀ è gaa kɛ̀ gɛ̃ à kɛ̀ è garoo guu. [54] Tó wa mè kɛ̀ è vãa gɛ̃̀ à kɛ̀ è vãroo
guu, bensɔ̃ wa mè kɛ̀ è gaa gɛ̃̀ à kɛ̀ è garoo guu, ben yã kɛ̀ kɛ̃na Luda yãn kɛ̀ é papa wà bè:
Wà zĩ̀ blè gaaa, à mì dɛ̀.
[55] Ga, n zĩ̀blena tɔ́n diaa?
Ga, n sɛwɛɛ kú mámɛ?
[56] Durun bé ga sɛwɛɛ ũ, durun gbãaa sɔ̃ è bɔ doka guumɛ. [57] Wà Luda sáabu kɛ, kɛ̀ è tó wà zĩ̀
ble wa Dii Yesu Kirisi gãzĩ. [58] Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à zɛ gbãa gíngin bɔru kpɛɛ sai.
À wɛ́ɛ tã Dii zĩizi gurɔ píngi, zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ zĩi kɛ̀ ée kɛɛ Diinɛ pãro.

16

*P*ɔlu wɛ́tɛgasorukɛna

[1] Luda gbɛ̃nɔ kámasakɛna yã musu, lán má ò Galatia bùsu sɔsinɔnɛ nà, à kɛ lɛ se.
[2] Azumanɛngo kɔ̃n Azumanɛngoo a baade gae ɔɔ kɛ̀ à è a gbãa lén bɔ adona, àgɔ̃ kaakɔ̃a,
lɛ àton kámasa pì wɛtɛ gurɔɔ kɛ̀ ma mɔro yãnzi. [3] Tó ma mɔ, mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ a ń díɛ aɔ̃ gánɔ zĩ
Yerusalɛmu kɔ̃n takadao kɔ̃n kámasa kɛ̀ á kàkɔ̃aa pìo. [4] Tó à kɔ̃ sìo mà gámɛ sɔ̃, aɔ̃é gá zɛmɛ.

*Yã k*ɛ̀ Pɔlu kpàkpa à kɛɛnɔ

[5] Tó ma bɔɛ kɔ̃n Masedonia bùsuo, mɛ́ mɔ́ a kiia, zaakɛ mɛ́ pã Masedonialamɛ. [6] Mɛ́ɛ
kpákpaa mà gurɔplaa kɛao. Baa buusiɛ se mégɔ̃ yezi mà bleao, é gá zɛmɛ guu kɛ̀ mɛ́ gán.
[7] Tia la má yezi mà gɛ̃ala bàrararo, mɛ́ɛ kpákpaa mà gurɔplaa kɛao, tó Dii wè. [8] Mɛ́ gɔ̃ Ɛfesu
ai Pɛntikɔsi zĩbaa zĩmɛ, [9] zaakɛ Luda zɛ́ bɔ̀mɛ maamaa mà zĩ maaa kɛ, bensɔ̃ ibɛɛnɔɔ pari.
[10] Tó Timɔti gà à mɔ̀, àton yã kɛnɛ búgubugu à vĩa kɛarero, zaakɛ èe zĩi kɛɛ Diinɛ lán ma
bàmɛ. [11] A gbɛ̃ke tón kya kánlo. À kũsãɛ kɛnɛ, lɛ à e à ká ma kiia aafia, zaakɛ mapi kɔ̃n ma
gbɛ̃nɔ wa wɛ́ɛ dɔzi.
[12] Wa gbɛ̃ndo Apolo sɔ̃, mɛ̀ègɔ̃ nakɔ̃rɛɛa gɛ̃̀n baaagɔ̃ à mɔ́ à a gwa kɔ̃n wa gbɛ̃ kpaaanɔ. À
ye mɔnazi gĩaro. Tó à zɛ́ è, eé mɔ́.

*L*ɛ́damma zãa

[13] Àgɔ̃ kú a làakaria, àgɔ̃ zɛna Yesunaanɛkɛna guu. Àgɔ̃ wɔ́rɔngɔ vĩ, àgɔ̃ gbãa. [14] À yã píngi
kɛ kɔ̃n yenzio.
[15] Á Sɛtɛfana bɛdeenɔ dɔ̃, kɛ̀ aɔ̃mbe Yesude káakunɔ ũ Girisi bùsun, ben aɔ̃ ń zĩnda kpà
wàgɔ̃ dɔɔ Luda gbɛ̃nɔ lɛ́. Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa, [16] à mì siɛ gbɛ̃ beee takanɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe aĩa kɛɛ lɛdo zĩ dɔ̃nkɔ̃ pì guunɔ ń píngi. [17] Ma pɔɔ kɛ̀ nna Sɛtɛfana kɔ̃n Fɔtunatuo kɔ̃n
Akaikuo mɔnaa, zaakɛ aɔ̃ gɔ̃̀mɛ a gɛ̃ɛ ũmɛ. [18] Aɔ̃ɔ tò ma làakari kpàɛ kɔ̃n a pɔ́o. À bèɛ lí gbɛ̃
beee takanɔnɛ.
[19] Asia bùsu sɔsinɔ ì kpàawa. Akila kɔ̃n Pirisilao kɔ̃n sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è kɔ̃ kakɔ̃a ń bɛɛnɔ ì
kpàawa maamaa Dii guu. [20] Wa gbɛ̃ kɛ̀ wá lɛdoonɔ ì kpàawa a píngi. À ì kpákɔ̃a kɔ̃n Luda

gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanao. [21] Mamɔma Pɔlu, ma ɔgbɛn yè. Ma ì kpàawa. [22] Tó gbɛ̃kee ye Diiziro,
Luda láari kɛa. Wa Dii e mɔɔ. [23] Dii Yesu gbɛ̃kɛɛ kɛare. [24] Má yeazi a píngi kuuna Kirisi Yesu
guu.

KƆRINTIDEENƆ TAKADA PLAADEE

Pɔlu kɔ̃n Kɔrinti sɔsi gbɛ̃nɔ 1:1-7:16
Yudea Yesudeenɔ kámasakɛna 8:1-9:15
Pɔlu gina kɔ̃n a zĩndao 10:1-13:14

*Làakarikpa*ɛna

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zĩ̀ri Luda pɔyezi guu kɔ̃n wa gbɛ̃ Timɔtio, wámbe wa takada
kɛ̀ kɛ̃̀ sɔsi kɛ̀ kú Kɔrintinɛ kɔ̃n Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Girisi bùsunnɔ ń píngi. 2 Luda wa De kɔ̃n
Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.
3 Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu kpá, De Luda wɛ̃ndadɔ̃nnɛri nɔ̀sɛkpaɛri pì. 4 È wa
làakari kpáɛwe wa wahaa píngi guu, lɛ wà e wà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú baa wahaa kparee taka guunɔ
làakari kpáɛńnɛ se kɔ̃n làakarikpaɛbɔ kɛ̀ Luda wa làakari kpàɛoweeo. 5 Lán nawɛ̃a kɛ̀ Kirisi
kɛ̀ è liwazi nà, lɛmɛ dɔ wa làakari è kpáɛ maamaa Kirisi yãnzi. 6 Tó wée nawɛ̃a kɛɛ, a làakari
kpaɛna kɔ̃n a mìsinao yãnzimɛ. Tó Luda wa làakari kpàɛ, a làakari kpaɛna yãnzimɛ, lɛ à e
à nawɛ̃a dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ wée kɛɛ fɔ̃. 7 Wá tãmaa vĩ a yã musu seka sai, zaakɛ wá dɔ̃ lán a bà kúwao
nawɛ̃akɛna guu nà, lɛn a bà kú kɔ̃n wa làakari kpaɛnao lɛ dɔ.
8 Wa gbɛ̃nɔ, wá yezi àgɔ̃ dɔ̃ lán wà wɛ́ɛ tã̀wa Asia bùsun nà. Wà mɛ̀ ɔ̃̀wa maamaa dɛ wa
gbãa léla, baa wa wɛ̃̀ndi wá wɛ́ɛ dɔzi sero. 9 Yã dàwala, wée daa wa gamɛ. Beee wa le, lɛ
wàton zɛ kɔ̃n wa zĩnda gbãaaoro, séde kɔ̃n Luda kɛ̀ è gɛ̀nɔ fɛɛ gbãaao. 10 À wa bɔ kari bíta
guu, bensɔ̃ eé wa bɔn. Àpin wá wɛ́ɛ dɔzi à wa bɔn dɔ 11 adua kɛ̀ ée kɛɛwee gãzĩ. Lɛmɛ gbɛ̃nɔ
é sáabu kɛnɛ pari wa yã musu gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ à kɛ̀we yãnzi gbɛ̃ pariinɔ aduakɛna sàabu.

*P*ɔlu tá gborona

12 Yã kɛ̀ weè à ĩa dãan yè: Wa laasuu e oowe kɛ̀ kɔ̃n Luda gbãaao wá kú kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao
mɔnafiki sai anduna guu, atɛ̃nsa a kiia. Anduna ɔ̃ndɔ̃ɔn wá kúoro, séde Luda gbɛ̃kɛɛ. 13 Weè
lá ke kɛ̃arero, séde kɛ̀ é à kyó kɛ à dɔ̃ɔ baasiro. 14 Lán á wa dɔ̃ nà féte tia, má yezi à wa dɔ̃
sãnsãn, lɛ à ĩa dã wa yã musu Dii Yesu mɔ́gurɔɔ zĩ, lán wé dã a yã musu nà.
15-16 Bee náanɛkɛna guu má dìɛ yã kɛ̀ tó mɛ́ɛ gaa Masedonia, mà bɔɛ a kiia mà a gwa káaku,
mà ɛara mà su kɔ̃n a kiio, lɛ à aubarika e gɛ̃̀n plaa, gbasa à dɔnlɛ kɛmɛ ma Yudea gana guu.
17 Kɛ̀ ma tá beee dìɛ, ma yã fɛɛ kɛ̀n yɔ́? Tó má dìɛ mà yã kɛ, anduna yã è dɔmɛ aɛ mà be,
lɛmɛ, lɛmɛ ke auo, auon yɔ́? 18 Lán Luda náanɛ vĩ nà, yã kɛ̀ wá òare nɛ́ lɛmɛ, èe kɛ auonlo.
19 Luda Nɛ́ Yesu Kirisi kɛ̀ mapi kɔ̃n Silasio kɔ̃n Timɔtio wa à yã waazi kɛ̀are nɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ è be
lɛmɛ, èe kɛ auonlo, àmbe Luda eè ũ. 20 Zaakɛ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ píngi yãpuraa è kɛ à guumɛ.
Beee yãnzi kɔ̃n Yesu Kirisi tɔ́on wè be, aami, Luda tɔ́bɔna yãnzi. 21 Luda bé à wa kãsãa pɛ̀ɛ
Kirisi guu kɔ̃n apinɔ, à wa diɛ a pɔ́ ũ, 22 à a sèeda kɛ̀wa, à a Ninii dà wa swɛ̃̀n pɔ́ kɛ̀ wé e
kpɛ́gaau ũ.
23 Ludaa ma nɔ̀sɛ dɔ̃, àmbe ma sèedadee ũ. Kɛ̀ má yezi mà a bɔbɔ a dànlo yãnzin mɛ́ɛ gá
Kɔrintizi dɔro. 24 Èe kɛ wée gbãa mɔɔare a ludanaanɛkɛna musunlo, zaakɛ a kãsãa pɛ̀ɛ kɔ̀,
wée zĩi kɛɛao a pɔnnaa yãnzimɛ.

2

1 Ben ma zɛo kɛ̀ mɛ́ mɔ́ a kiia kɔ̃n nɔ̀sɛyakanao dɔro. 2 Tó má tò a nɔ̀sɛ yàka, dé bé eé ma
pɔɔ kɛ nnaa, tó èe kɛ amɔa kɛ̀ ma a nɔ̀sɛ yàkaareenɔ baasiroo? 3 Ma takada kɛ̀̃are lɛ, lɛ tó
ma mɔ a gwa, amɔa kɛ̀ á dɛ à ma pɔɔ kɛ nnaanɔ tón ma nɔ̀sɛ yakaro yãnzimɛ. Má dɔ̃ sãnsãn
kɛ̀ ma pɔnnaa nɛ́ a píngi pɔnnaamɛ. 4 Ma takada pì kɛ̃̀are nawɛ̃a guu kɔ̃n pɔsia bítao kɔ̃n
wɛ́ɛ'io plɛ̀plɛ, èe kɛ lɛ a pɔɔ yaka yãnzinlo, lɛ àgɔ̃ dɔ̃ lán má yeazi nà yãnzimɛ.

*Sùuk*ɛna kɔ̃n taarideeo

5 Tɔ̀, tó gbɛ̃ke nɔ̀sɛyakana yã kɛ̀, èe kɛ ma nɔ̀sɛn à yàkaro, a píngi pɔ́n à yàka, ke a gbɛ̃kenɔ,
lɛ màton o à gɛ̃ ɔlaro. 6 Ĩaa kɛ̀ a paridee dà adee pìa mɔ̀a. 7 Beee yãnzi à sùu kɛo tia, à à làakari
kpáɛnɛ, lɛ à pɔsia bíta tón à kaatɛro yãnzi. 8 Beee yãnzi ma agbaa kpàare, à ɔdɔanɛ tɛ̃tɛ̃ntɛ̃

kɛ̀ á yezi. [9] Àmbe à tò ma takada kɛ̀kãa kɛ̃̀are, ma lí pɛ̀ɛoawa, lɛ mà e mà dɔ̃ tó a yã̃ kɛ̀ má
òare kũna píngi. [10] Tó a gbɛ̃ kɛ̃̀ kɔ̃n à taario, mɛɛ̀ adee kɛ̃ se. Zaakɛ tó ma gbɛ̃ yã̃ kɛ̃̀nɛ, tó
yã̃kee gàa gɔ̃ kuu, mɛɛ̀ kɛ a yã̃nzi Kirisi aɛzĩ, [11] lɛ Setã̃n tón ɔ̃ndɔ̃ɔ daɛwaziro yã̃nzi, zaakɛ
wá à mɔnafikinɔ dɔ̃.

*Luda zĩ̀kɛ*rinɔ

[12] Kɛ̀ ma ka Toroasi lɛ mà Kirisi baaru nnaa kpá, Dii zɛ́ bɔ̀mɛ, [13] mɔde ma làakari kpaɛnaro,
kɛ̀ mɛ́ɛ ma gbɛ̃ndo Titu ero yã̃nzi. Ben ma lɛ́ zàḿma gwe, ma da Masedonia zɛ́n.

[14] Ma sáabu kɛ̀ Ludanɛ, zaakɛ ègɔ̃ dɔɔwe aɛ gurɔ píngi, weègɔ̃ zĩ̀blerinɔ ũ Kirisi guu, weè
à dɔ̃na gũu dagula gu sã̃nda píngia. [15] Zaakɛ wá dɛ tuaetiti gũnnadee kɛ̀ Kirisi kpàta Ludanɛ
ũ gbɛ̃ kɛ̀ èe ń mì siinɔ té kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe kaatɛɛnɔ. [16] Wá dɛ gè gũu ũ gbɛ̃̀kenɔnɛ, ben è gaa
iḿnɛ. Wá dɛ wɛ̃̀ndi gũu ũ gbɛ̃ kpaaanɔnɛ, ben è wɛ̃̀ndi iḿnɛ. Wa dé bé à kà à zĩ beee kɛɛ?
[17] Wá dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ laa taa kɔ̃n Luda yã̃onɔ bàro. Kirisi guu weè yã̃ o kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao
kɔ̃n Luda dɔ̃nao à zĩ̀rinɔ ũ.

3

[1] Wa ɛara wée wa zĩ̃nda sáabu kpaan yɔ́? Wa bà kú kɔ̃n sèeda takada kɛ̀ wà kɛ̃̀aree ke kɛ̀
á kɛ̃̀ńnɛo lán gbɛ̃̀kenɔ bàn yɔ́? [2] Ámbe wa takada pì ũ kɛ̀ kɛ̃na wa swɛ̃̀a. Baade píngi é fɔ̃ à
dɔ̃ à à kyó kɛ. [3] Ée ɔdɔɔa gupuraaa kɛ̀ ámbe takada kɛ̀ Kirisi kɛ̃̀ à nàwe wa ɔzĩ ũ. Èe takada
pì kɛ̃ kɔ̃n ã̃ntu'ioro, à kɛ̃̀ kɔ̃n Luda Wɛ̃̀ndide Niniiomɛ. Èe kɛ̃ gbɛ̀ walaaaro, à kɛ̃̀ a swɛ̃̀amɛ.

[4] Yã̃ kɛ̀ wá à náanɛ vĩin gwe Luda aɛzĩ Kirisi gã̃zĩ. [5] Èe kɛ wa ka wa zĩ̃ndanɛ wà be, yã̃ pì
bɔ̀ wa kiianlo, Ludan wa gbã̃aa ũ. [6] Àmbe à wa kaa, ben wá dɛ à bà kuuna kɔ̃n gbɛ̃̀nɔo dufu
zĩ̃kɛrinɔ ũ. Èe kɛ doka kɛ̀ kɛ̃nanlo, Luda Nini yã̃mɛ. Zaakɛ doka è gaa iḿnɛ, Ninii pì sɔ̃, è
wɛ̃̀ndi iḿnɛ.

[7] Kɛ̀ Luda doka kɛ̃̀ gbɛ̀ walaaa, à gakui bɔ̀ Musa uua. Baa kɛ̀ à tɛ́kɛna e gì kɛro, Isarailinɔɔ
e fɔ̃ wà gwàro. Tó zɛ́ kɛ̀ è gaa iḿnɛ pì bɔ̀ kɔ̃n gakui beee takao, [8] weé Ninii pì zɛ́ gakui yã̃ o
dɔ́? [9] Tó zɛ́ kɛ̀ è yã̃ dańlaa gakui vĩ, ɛ̃ndɛ̃ zɛ́ kɛ̀ è tó yã̃ bɔńyo nnaa gakui dɛàla zã̃̀. [10] Pɔ́ kɛ̀
gakui vĩ yã̃a gakui vĩ dɔro, gakui kɛ̀ dɛàlaa pì yã̃nzi. [11] Tó pɔ́ kɛ̀ èe gì kɛroo bɔ̀ kɔ̃n gakuio,
pɔ́ kɛ̀ ègɔ̃ kuu gakui dɛàla zã̃̀.

[12] Zaakɛ wá tã̃maa beee taka vĩ, weè yã̃ o kɔ̃n kùgbã̃aao, [13] èe kɛ lán Musa bàro, kɛ̀ à sáta
kù a uua lɛ Isarailinɔ tón à uu tɛ́kɛna kɛ̀ è gì kɛroo yã̃ana ero yã̃nzi. [14] Mɔde aɔ̃ swã̃ gbã̃a,
zaakɛ ai gbã̃̀a tó aɔ̃ɔe Luda bà kuunańyo takada kyó kɛɛ, sáta dɔ̃nkɔ̃ pì ègɔ̃ da ń laasuulamɛ.
È goro, séto gbɛ̃ kú Kirisi guu baasiro. [15] Ai gbã̃̀a tó aɔ̃ɔe Musa takada kyó kɛɛ, sáta pì ègɔ̃ da
ń laasuulamɛ. [16] Mɔde tó gbɛ̃ aɛ dɔ̀ Diia, sáta pì è goa. [17] Dii pìn Luda Nini ũ, bensɔ̃ guu kɛ̀ Dii
Nini pì kún, è tó wà gɔ̃ ń zĩ̃ndanɛ. [18] Wamɔwa kɛ̀ pɔ́ gò wa uuanɔ, wée Dii gakui ɔdɔɔańnɛ
lán dígi bà, weègɔ̃ lii lán à bà gakui gɔ̃ kaa gakuila. Dii kɛ̀ dɛ Luda Nini ũu pì kɛnan gwe.

4

*Luda zĩ̀rin*ɔ zĩ̃i

[1] Beee yã̃nzi lán Luda zĩ beee dàwe a sùu guu nà, weè kpasaoro. [2] Wa ɔ kpà asii wísaiyã̃nɔzi,
weè yã̃ kɛ kɔ̃n mɔnafikioro, bensɔ̃ weè Luda yã̃ liɛ kpɛɛgã̃ndaro. Weè yã̃puraa ońnɛ súusu,
lɛ wà wa zĩ̃nda ɔdɔa baade píngine Luda aɛzĩ. [3] Tó baaru nnaa kɛ̀ wée kpaa utɛnamɛ, gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe kaatɛɛnɔn à utɛnańnɛ. [4] Zaakɛ anduna kɛ̀kii dii Yesusaideenɔ wɛ́ɛ vĩ̀a kũ̀ńnɛ, lɛ aɔ̃ton
baaru nnaa sí, Kirisi kɛ̀ dɛ Luda taka ũu gakui guu puńnɛro yã̃nzimɛ. [5] Wa zĩ̃nda kpàakpan
wée kɛɛro, Yesu Kirisi diikɛɛ kpàakpan wée kɛɛ, bensɔ̃ wée zĩi kɛɛare à yã̃nzi. [6] Luda bè,
guu pu gusiaan, ben à guu pù wa swɛ̃̀n lɛ dɔ. Gupuraa pì dɛ à gakui kɛ̀ èe té kɛɛ Kirisi uua
dɔ̃na ũ.

[7] Wá auziki beee vĩ wa mɛ̀ kɛ̀ dɛ lán gũ̀ oroo bànɔ guu, lɛ wà e wà dɔ̃ kɛ̀ gbã̃a bíta pì bɔ̀
Luda kiiamɛ, èe kɛ wa kiianlo. [8] Wègɔ̃ ĩa daawa kpa sã̃nda píngia, baa kɔ̃n beeeo weè furo.
Wè bídi kɛ, mɔde wa tã̃maa è yã̃aro. [9] Wè wɛ́ɛ tã̃wa, mɔde Luda è wa tónlo. Wè wa pã̃ɛ,
mɔde weè garo. [10] Gurɔ píngi wá kú Yesu gaa taka bori lɛ́zĩ, lɛ à kuuna e à ɔdɔa wa mɛ̀a
yã̃nzi. [11] Zaakɛ wamɔwa kɛ̀ wá bɛ̃̀ɛnɔ weègɔ̃ kú gaa lɛ́zĩ Yesu yã̃nzi, lɛ à kuuna e à ɔdɔa wa

mè kɛ̀ eé gaaa. [12] Lɛn gaa pì e zĩi kɛɛ wa guu lɛ, bensɔ̃ wɛ̃̀ndi e zĩi kɛɛ a guu. [13] À kɛ̃na Luda
yãn wà bè: Má Luda náanɛ vĩ, ben ma yã ò. Wapinɔ sɔ̃ wa Luda náanɛ dɔ̃nkɔ̃ pì kɛ̀, ben wée
yã oo à yãnzi. [14] Zaakɛ wá dɔ̃ kɛ̀ lán Luda Dii Yesu fɛ̀ɛ gaan nà, eé wa fɛɛo gaan se, eé wa káɛ
a aɛzĩ lɛdo kɔ̃n apinɔ. [15] Yã kɛ̀nɔ píngi e wa lee a yãnzi, lɛ Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ èe lii gbɛ̃nɔzi pari
e à sáabukpana kaara à tɔ́bɔna yãnzi.

*Wɛ́ɛ*dɔna mɛ̀ dufuzi

[16] Beee yãnzi weè kpasaro. Baa tó wa mɛ̀baa e kaatɛɛ, wa ninii ègɔ̃ dufu kũu lán guu e dɔɔ
nà. [17] Wa wɛ́ɛtãmma nɛ́ngo kɛ̀ eé gɛ̃tɛ kɛ̀kii e gakui bíta kɛ̀ è yãaroo iiwe, kɛ̀ èe sí lɛ́kɔ̃ziro.
[18] Wa wɛ́ɛ pɛ́ pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛaro, sé pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛroo. Zaakɛ pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛ nɛ́
gurɔplaapɔmɛ. Pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛroo sɔ̃, ègɔ̃ kuu gurɔ píngi.

5

[1] Wá dɔ̃ kɛ̀ tó wa sɔ̀ kɛ̀ wá kún kpɛ́ ũ anduna kɛ̀ guu yàka, Luda é kpɛ́ kɛ̀ wèe dɔ kɔ̃n ɔoro
kpáwa a bɛ ai gurɔ píngi. [2] Tia sɔ̃ weè mbo sɔ̀ pì guu, wá yezi wà ludambɛ pɔ́ pì da, [3] zaakɛ
tó wa bɔ sɔ̀n, wégɔ̃ kuu mɛ̀ sairo. [4] Gurɔɔ kɛ̀ wá kú sɔ̀ kɛ̀kii guu, weè mbo lán wá aso sɛna
bà. Èe kɛ wá yezi wà bɔ à guunlo, wá yezi wà ludambɛ pɔ́ damɛ, lɛ wɛ̃̀ndi wa sɔ̀ kɛ̀ eé gaa
pì mɔ́. [5] Beee yãnzin Luda wa soru kɛzi, ben à a Ninii kpàwa pɔ́ kɛ̀ wé e kpégaau ũ.

[6] Beee yãnzi wa kù ègɔ̃ gbãa. Wá dɔ̃ kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ wá kú mɛ̀ kɛ̀kii guu, wá kú Dii kiiaro.
[7] Zaakɛ ludanaanɛkɛnan wá kúo, èe kɛ wɛ́ɛsinaàlɛ yãnlo. [8] Wa swɛ̃̀ ègɔ̃ kpaɛna. Bɔna sɔ̀ pìn
gana Dii kiian wá yezi. [9] Kuuna mɛ̀ guun yoo, bɔna à guun yoo, weègɔ̃ wɛtɛɛ wa yã káne.
[10] Zaakɛ Kirisi égɔ̃ vɛ̃ɛna a tintia, wa píngi wé bɔ wà zɛ à aɛ, eé fĩa bo wa baadenɛ à kuuna
mɛ̀ guu yãkɛnaa, à maaa ke à zaaa.

*Gb*ɛ̃nteenɔ kɛna nna kɔ̃n Ludao zĩi

[11] Lán wée vĩa kɛɛ Diinɛ lɛ nà, weè wɛtɛ gbɛ̃nɔ yã pì zɛ́ e. Ludaa wa dɔ̃ sãnsãn, bensɔ̃ wá
yezi à wa dɔ̃ a swɛ̃̀n lɛ dɔ. [12] Wée wa zĩnda sáabu kpaa a kiia dɔnlo, wée a gbaa zɛ́ à ĩa dã wa
yã musumɛ, lɛ à e à yã we gbɛ̃ kɛ̀ è ĩa dã kɔ̃n mɛ̀baayão, èe kɛ swɛ̃̀ yãnloola. [13] Tó ée daa wa
mì lìɛ, Luda yãnzimɛ. Tó wá kú wa dɔ̀rɔa, a yãnzimɛ. [14] Zaakɛ Kirisi yenzi bé èe té kaawagu.
Wá è tó gbɛ̃ mèn doo gà gbɛ̃ píngi yãnzi, aɔ̃ gà ń píngin gwe. [15] À gà gbɛ̃ píngi yãnzi, lɛ gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ tóngɔ̃ kuu ń zĩnda pɔ́ ũ dɔro, sé gbɛ̃ kɛ̀ gà ń yãnzi à vù pɔ́ ũ.

[16] Beee yãnzi weè gbɛ̃ke gwa lán anduna gbɛ̃nɔ è gwa nà tia dɔro. Baa kɛ̀ wá Kirisi dɔ̃ lán
anduna gbɛ̃nɔ à dɔ̃ nà yã, wá à dɔ̃ lɛ tia dɔro. [17] Zaakɛ tó gbɛ̃ kú Kirisi guu, à gɔ̃̀ gbɛ̃ dufu ũ.
À kuuna zii gɛ̀̀tɛ, kuuna dufu bé à gɔ̃̀nɛ. [18] Beee bɔ̀ Luda kiiamɛ píngi. À wa kɛao nna Kirisi
gãzĩ, ben à gbɛ̃nɔ kɛnaao nna zĩi dàwe. [19] Kirisi guu Luda anduna kɛ̀ a zĩndao nna gbɛ̃nɔ
taarinɔ yã dana sai, ben à gbɛ̃nɔ kɛnaao nnaa pì yã nàwe wa ɔzĩ. [20] Beee yãnzi Kirisi gɛ̃ɛnɔn
wa ũ. Ludaa e gbɛ̃nɔ sisii wa gãzĩ. Wa agbaa kpàare Kirisi gbèn, à kɛ nna kɔ̃n Ludao. [21] Ludaa
tò durunsaidee gɔ̃̀ durun agbaakpabɔ ũ wa yãnzi, lɛ kuuna à guu Luda tó yã bɔwao nna.

6

[1] Zaakɛ Luda zĩkɛri daanɔn wa ũ, wa agbaa kpàare, àton Luda gbɛ̃kɛɛ sí à à kɛ pãro. [2] Luda
bè:
Ma yã màmma a gurɔɔa,
ma dɔnlɛ mìsina gurɔ.
Gurɔɔ kà sa, gbɛ̃̀̀an mìsina gurɔɔ pì ũ.

[3] Weè yã kɛ̀ eé tó gbɛ̃ fuu kɛro, lɛ wàton wa zĩi taari ero yãnzi. [4] Weè wa zĩnda ɔdɔa
gbɛ̃nɔnɛ zɛ́ sãnda píngi guu kɛ̀ Luda zĩkɛrinɔn wa ũ. Weè mɛna fɔ̃ maamaa kɔ̃n ĩadammao
kɔ̃n nawɛ̃ao kɔ̃n wɛ́ɛtãmmanao. [5] Wà wa gbɛ̃, wà wa ka kpésiaan, wà fɛ̀ɛwazi. Wa zĩ gbãaa
kɛ̀, wée e wà ii òro, nɔaa wa dɛ. [6] Wá ɔ̀dɔańne kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n sùuo kɔ̃n
maakɛnao kɔ̃n Luda Ninio kɔ̃n yenzi mɔnafiki saio [7] kɔ̃n yãpura'onao kɔ̃n Luda gbãaao. Wá
yãmaakɛbɔnɔ kũna wa ɔplaan kɔ̃n wa ɔzɛɛo. [8] Wè wa kpe da, wè wa kpɛ bɔ. Wè wa tɔ́ zaaa
sí, wè wa tɔ́ nnaa sí. Yãpuradeenɔn wa ũ, ben wè wa diɛ mɔnafikideenɔ ũ. [9] Tɔ́deenɔn wa
ũ, ben wè wa diɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɔ̃roonɔ bà. Wá bɛ̃ɛ fá, ben wè wa diɛ gɛ̀nɔ ũ. Wè wa diɛ

pɔ́gbɛ̃nanɔ ũ, mɔde wè wa dɛro. [10] Wa pɔɔ ègɔ̃ nnamɛ, ben wègɔ̃ wa diɛɛ pɔsiadeenɔ ũ. Weè gbɛ̃nɔ kɛ auzikideenɔ ũ pari, ben wègɔ̃ wa diɛɛ takaasideenɔ ũ. Wá pɔ́ píngi vĩ, ben wègɔ̃ wa diɛɛ pɔ́saideenɔ ũ.

[11] Kɔrintideenɔ, wa yã òare súusu, wa wa nɔ̀sɛ wɛ̃̀are. [12] Wée wa nɔ̀sɛguuyã utɛarero, mɔde a a pɔ́ ùtɛwe. [13] Ma yã òare lán ma nɛ́nɔ bà. Lán wa wa nɔ̀sɛ wɛ̃̀are nà, à a nɔ̀sɛ wɛ̃we lɛ se.

Àton kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Yesusaideenɔoro

[14] Àton kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Yesusaideenɔoro. Yã maaa bàa ũgba kɔ̃n à zaaao? Bɔ́n gupura kɔ̃n gusiaao vĩ kɔ̃n kɔ̃o? [15] Kirisi yã é kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Setãn pɔ́o diamɛ? Dian Yesudee bà égɔ̃ kú kɔ̃n Yesusaideeo? [16] Luda kpɛ́ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n tãanɔoɔ́? Zaakɛ Luda Wɛ̃̀ndide kpɛ́n wa ũ, lán à ò nà:
Mégɔ̃ kúńyo, mégɔ̃ té ń té,
mégɔ̃ dɛ ń Luda ũ,
aɔ̃égɔ̃ dɛ ma gbɛ̃nɔ ũ.
[17] Beee yãnzi Dii bè:
À kɛ̃ḿma, àgɔ̃ kú adona,
àton ɔ kɛ pɔ́ gbãsĩaro,
mé a sí, [18] mégɔ̃ dɛnɛ De ũ,
égɔ̃ dɛ ma négɔ̃gbɛ̃nɔ ũ kɔ̃n ma nɛ́nɔgbɛ̃nɔ.
Dii Gbãapingide bé à ò.

7

[1] Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán Luda lɛ́ gbɛ̃̀we lɛ nà, wà mì kɛ̃ yã kɛ̀ è mɛ̀ kɔ̃n niniio gbãsĩ lɛ́a mámmam, wà wa kuuna adona lɛ́ papa vĩakɛna Ludanɛ guu.

*P*ɔlu pɔɔ kɛ̀ Kɔrintideenɔa nna

[2] À tó wa yã gɔ̃ kú a swɛ̃̀n. Wée taari kɛ gbɛ̃kenɛro, wée gbɛ̃ke sãsãro, wée gbɛ̃ke takii kɛro. [3] Mɛ́ɛ beee o mà yã daoalanlo. Má ò yã kɛ̀ a yã kú wa swɛ̃̀n wà ga lɛdo ke wàgɔ̃ kuu lɛdomɛ. [4] Má a náanɛkɛna maamaa, mɛɛ̀ lɛ́ gbɛ̃ɛ a yã musu maamaa. Wa nawɛ̃akɛna guu píngi ma làakari kpaɛna mɛ́tɛmɛtɛ, ma pɔɔ kɛ̀ nna à gɛ̃̀ ɔla. [5] Baa kɛ̀ wa ka Masedonia bùsun, wa mɛ̀ kpaɛnaro. Nawɛ̃a lìgawazi kpa sãnda píngia, wà fɛ̀ɛwazi kɔ̃n swèeo, vĩa gɛ̃̀wagu. [6] Ben Luda kɛ̀ è yɛ̃̀ɛsaideenɔ sɛ́ lezĩ wa sɛ lezĩ Titu mɔna guu. [7] Èe kɛ à mɔnan adoro, kɛ̀ a à sɛ̀ lezĩ yãnzimɛ dɔ. À bèwe ée ma bɛgɛ kɛɛ, á kú tómadɔ̃yãa guu, ma yã a kũna gbãa sa, ben ma pɔnnaa kàara.

[8] Baa kɛ̀ takada kɛ̀ má kɛ̃̀aree a nɔ̀sɛ yàka, mɛ́ɛ ma nɔ̀sɛ liɛro. Kɛ̀ má è takada pì a nɔ̀sɛ yàka gurɔ plaa, lɛ ma nɔ̀sɛ lìɛ yã, [9] mɔde ma pɔɔ kɛ̀ nna sa. Èe kɛ kɛ̀ ma a pɔɔ yàkaare yãnzinlo, kɛ̀ a pɔsiaa tò a nɔ̀sɛ lìɛ yãnzimɛ. A nɔ̀sɛyakana pì bɔ̀ Luda kiiamɛ. Beee yãnzi wée ásaru kɛarero. [10] Pɔsiaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia, è tó gbɛ̃ nɔ̀sɛ liɛ à mìsina e, eé tómadɔ̃yãa kɛro. Anduna pɔsiaa bé è gaa ińnɛ. [11] À gwa pɔ́ kɛ̀ pɔsiaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia pì ìare. A mɛ̀ wã̀ sa, a gi kɔ̃n a zĩndao, a làakari fɛ̀ɛ, vĩa a kũ, a bɛgɛ kɛ̀, a wɛ́ɛ tã̀, a ń swã gà. Yã pì guu píngi a a zĩnda ɔ̀dɔa kɛ̀ á taari vĩ yã pì guuro.

[12] Baa kɛ̀ ma takada pì kɛ̃̀are, èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ taari kɛ̀ ke gbɛ̃ kɛ̀ wà taari kɛ̀nɛ yãnzinlo, má kɛ̃̀ Luda dɔ̃na guumɛ, lɛ a yewazina e à bɔare gupuraaa. [13] Beee yãnzi wa làakari kpaɛna. Wa làakari kpaɛna pì gbɛra, wa pɔnnaa kàara maamaa Titu pɔnna yã musu, kɛ̀ a píngi á tò à ninii sù yãnzi. [14] Ma lɛ́ gbɛ̃̀nɛ kɔ̃n a yão yã, ée tó wí ma kũro. Lán wa yãpuraa òare yã píngi guu nà, lɛn wa lɛ́gbɛ̃na Tituna kɛ̀ yãpuraa ũ lɛ. [15] Lán a bɛ̀ɛ lìnɛ nà, a à kpe dà, bensɔ̃ a à yã mà a píngi, tó à dɔ̀ a yã pìn, à yenaazii è kaaramɛ. [16] Ma pɔɔ ègɔ̃ nna, kɛ̀ má a náanɛkɛna yã píngi guu yãnzi.

8

*K*ɔ̃kamasakɛna

1 Wa gbɛ̃nɔ, wá yezi àgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ Masedonia bùsu sɔsinɔnɛ dɔ̃. 2 Aɔ̃ yɔ̃agwana
kɔ̃n wɛ́ɛtãmma pãsĩo guu, aɔ̃ pɔɔ kɛ̀ nna maamaa, ben baa kɔ̃n ń takaaside búgubugukɛɛo
aɔ̃ gba dà à gɛ̃̀ ɔla. 3 Má òare aɔ̃ gba dà kɔ̃n nɔ̀sɛo do ń gbãa lén, à dɛ ń gbãaala se. 4 Aɔ̃ wɛ́ɛ
kɛ̀wa ń zĩnda kúɛ kɔ̃n kúɛo, wà ń gba zɛ́ ń ɔɔ e àgɔ̃ kú Luda gbɛ̃nɔ kámasakɛna guu. 5 Aɔ̃
kɛ̀ dɛ pɔ́ kɛ̀ wa wɛ́ɛ dɔzila, aɔ̃ ń zĩnda kpà Diia gĩa kɔ̃n wapinɔ dɔ Luda pɔyezi guu. 6 Beee
yãnzi wa wɛ́ɛ kɛ̀ Titua à gá kámasa yã kɛ̀ à nàa a té mì dɛ. 7 Zaakɛ á gbãa yã píngi guu,
ludanaanɛkɛna kɔ̃n yã'onao kɔ̃n dɔ̃nao kɔ̃n yã píngi aĩao kɔ̃n yenzi kɛ̀ á vĩwaoo, àgɔ̃ gbãa
kámasa pì kɛna guu dɔ.

8 Èe kɛ méɛ yã diɛɛarenlo, aĩa kɛ̀ gbɛ̃ pãndenɔ kɛ̀n méɛ ooare, lɛ mà a yenzi yãpuraa dɔ̃.
9 Á wa Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ dɔ̃. Pɔ́dee ina gɔ̃̀ pɔ́saidee ũ a yãnzi, ben à pɔ́saidekɛɛ guu à
a kɛ pɔ́deenɔ ũ. 10 Lán má è nà yã pì musun yɛ̀: À kɔ̃ sìo amɔa kɛ̀ a zɛ kɔ̃n yã pìo zaa muyã
bensɔ̃ ée kɛɛnɔ, 11 à yã pì mì dɛ sa. Zaakɛ a sorumi mà kɔ̃n à kɛnao, à kɛ a gbãa lén. 12 Tó
gbɛ̃ gba dà kɔ̃n nɔ̀sɛo do pɔ́ kɛ̀ à vĩ lén, èe kɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à vĩrooonlo, beee bé è ká. 13 Èe kɛ
méɛ asoo lagoo gbɛ̃ pãndenɔnɛ, méɛ diiarenlo, lɛ à kɛ sɛ̃nkpɛmɛ. 14 Tia lán kɛ̀ bà zaakɛ pɔ́
dìazi, à kpá gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́ è kɛ̃sãmmanɔa, lɛ zĩkea tó pɔ́ dìńzi, bensɔ̃ pɔ́ kɛ̃̀sãawa, aɔ̃é kpáawa.
Lán beee bà égɔ̃ sɛ̃nkpɛ. 15 Lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
Gbɛ̃ kɛ̀ sɛ̀ɛ bíta pɔ́ e diziro,
gbɛ̃ kɛ̀ sɛ̀ɛ féte pɔ́ e kɛ̃sãro.

*Titun*ɔ yã

16 Ma sáabu kɛ̀ kɔ̃n Ludao, kɛ̀ à tò a yã kú Titu swɛ̃̀n lán à kú ma swɛ̃̀n nà se. 17 À wa yã
mà, à mɛ̀ wã̀ à mɔ́ a gwa, lán à pɔɔ yezi nà. 18 Wa gbɛ̃ doo kɛ̀ à tɔ́ dàgula sɔsinɔ té ń píngi
baarunnakpana musun wá dànɛ. 19 Beee gbɛra dɔ sɔsinɔ à dà à gáwao kámasa zĩi kɛ̀ wée
kɛɛ kɛ. Wée zĩi pì kɛɛ Dii tɔ́bɔna yãnzimɛ kɔ̃n aĩa kɛ̀ wá vĩio. 20 Wá yezi gbɛ̃ke wa taari e
lán wée kɛɛ nà kɔ̃n gba bíta kɛ̀ na wa ɔzĩ yãoro. 21 Èe kɛ yã kɛ̀ maa Diinɛn wée pɛɛa adoro,
yã kɛ̀ maa gbɛ̃nteenɔnɛmɛ se. 22 Wa wa gbɛ̃ndo pãnde dàńnɛ dɔ. Wa à làakari gwà à gɛ̃̀n lɛ́
vĩro, wá è à aĩa vĩ yã píngi guu, bensɔ̃ à aĩa ɛ̀ara à kàara tia, kɛ̀ à a náanɛkɛna yãnzi. 23 Titu
daa sɔ̃, ma zĩkɛri daa kɛ̀ weè a maaa wɛtɛ lɛdoon à ũ. Wa gbɛ̃ kpaaanɔ sɔ̃, sɔsinɔ zĩ̀rinɔmɛ,
aɔ̃mbe Kirisi tɔ́bɔrinɔ ũ. 24 Beee yãnzi à ɔdɔańnɛ kɛ̀ á yeńzi, lɛ sɔsi pì gbɛ̃nɔ dɔ̃ kɛ̀ lɛ́ kɛ̀ wée
gbɛ̃ɛ a yã musu nɛ́ yãpuraamɛ.

9

1 Èe kɔ̃ sío mà takada kɛ̃are Luda gbɛ̃nɔ kɔ̃ kámasa kɛna pì yã musuro, 2 zaakɛ má dɔ̃ kɛ̀ a
nɔ̀sɛ maaa dà, ben ma lɛ́ gbɛ̃̀ Masedonia gbɛ̃nɔnɛ ma bè, Girisi gbɛ̃nɔ sorumi mà zaa muyã.
A aĩakɛna pì ń gbɛ̃ parideenɔ mɛ̀ fɛ̀ɛ. 3 Ben ma wa gbɛ̃ pìnɔ zĩ̀awa, lɛ àgɔ̃ kú soru guu lán ma
ò nà, lɛ lɛ́ kɛ̀ wá gbɛ̃̀ yã pì musu tón kɛ pãro. 4 Tó Masedonia gbɛ̃kenɔ tèmazi, tó aɔ̃ mɔ̀ wà è
kɛ̀ a sorumi e maro, wí é wa kũ, kɛ̀ wa a náanɛkɛna yãnzi. Weé a pɔ́ o dɔ́ɔ? 5 Beee yãnzi má
dìɛ kɛ̀ à maa mà o gbɛ̃ pìnɔnɛ aɔ̃ dɔmɛ aɛ, aɔ̃ gbaa kɛ̀ a gĩakɛ a à lɛ́ gbɛ̃̀ yã kɛkɛ káaku, lɛ a
sorumi ma, àgɔ̃ dɛ nɔ̀sɛdo gbaa ũ, èe kɛ gba tiasinlo.

*Gbadana k*ɔ̃n nɔ̀sɛo do

6 Àgɔ̃ yã kɛ̀kii dɔ̃:
Tó ń tɔ̃̀ féte, nɛ́ kɛ̃ féte,
tó ń tɔ̃̀ bíta, nɛ́ kɛ̃ bíta.
7 Baade kpá lán à dà a swɛ̃̀ guu nà uusisina sai tiasi sai. Ludaa ye gbɛ̃ kɛ̀ è gba da kɔ̃n
pɔnnaaozi. 8 Luda é fɔ̃ à tó aubarika píngi gɔ̃ diazi, lɛ gurɔ píngi pɔ́ píngi mɔ́awa yã píngi
guu ai à gɔ̃̀ dìazi à yã maa píngi kɛo. 9 Lán à kɛ̃na Luda yãn nà wà bè:
È gba da takaasideenɔnɛ maamaa,
à yãmaakɛna yãana vĩro.
10 Lán Luda è pɔ́borii kpá pɔ́tɔ̃ria nà kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wè bleeo, eé pɔ́borii kpáawa, à kaaraare, lɛ a
maakɛna ɔgbɛ e à ɔ tá. 11 Eé a kɛ pɔ́deenɔ ũ yã píngi guu, lɛ àgɔ̃ gba daa bítabita gurɔ píngi,
gbɛ̃nɔ Luda sáabu kpá gbaa kɛ̀ á dàńnɛ wa gãzĩ yãnzi. 12 Zaakɛ Luda gbɛ̃nɔ pɔ́kɛ̃sãmma

bɔkɔ̃tɛn kámasa zĩi pì e kɛɛ adoro, eé tó Luda sáabukpana dagula maamaamɛ dɔ. [13] Gbɛ̃nɔ
é Luda tɔ́ bɔ, zaakɛ kámasa kɛ̀ á kɛ̀ pì é ɔdɔańnɛ, kɛ̀ a mì sìɛ Kirisi baaru nnaa kɛ̀ a zɛonɛ,
bensɔ̃ a gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ńnɛ kɔ̃n gbɛ̃ píngio kɔ̃n nɔ̀sɛo do. [14] Aɔ̃é adua kɛare kɔ̃n a yão dana ń swɛ̀n
Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ pìsiawa yãnzi. [15] À Luda sáabu kpá à gbaa kɛ̀ gɛ̃̀ onala yãnzi.

10

*P*ɔlu gina kɔ̃n a zĩndao a zĩ yã musu

[1] Mamɔma Pɔlu, ma agbaa kpàare kɔ̃n Kirisi nɔ̀sɛyĩio kɔ̃n à busɛkɛɛo, mamɔma kɛ̀ wè be,
tó má kúao má busɛ, tó má kúaoro sɔ̃, mɛɛ̀gɔ̃ pãsĩ. [2] Ma wɛ́ɛ kɛ̀awa, tó ma mɔ, àton tó màgɔ̃
pãsĩaoro, zaakɛ mɛ́ fɔ̃ màgɔ̃ pãsĩ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è be anduna yã bɛ́ èe dɔɔwe aɛnɔo. [3] Wá kú
anduna guumɛ, mɔde weè zĩ̀ ká lán anduna gbɛ̃nɔ bàro. [4] Wa gɔ̃kɛbɔnɔ nɛ́ anduna pɔ́nlo,
Luda gɔ̃kɛbɔ gbãaa kɛ̀ weè zɛki gbãaanɔ gboroonɔmɛ. Weè ɛgɛ lɛokpakɔ̃anɔ gboroo [5] kɔ̃n
wada yã kɛ̀ è gíńnɛ wà Luda dɔ̃ɔo píngi. Weè laasuu píngi milɛ ble, lɛ aɔ̃ mì siɛ Kirisinɛ. [6] Tó
a mì sìɛwe mámmam, wa yãa kɛ̀ wà wɛ́ɛ tã swãyãmarisaideenɔa.

[7] Eè yã gwa musumɛ. Tó gbɛ̃ a zĩnda náanɛkɛna kɛ̀ Kirisi pɔ́n a ũ, adee gɔ̃ dɔn kɛ̀ Kirisi
pɔ́n wa ũ lán à bà se. [8] Baa tó ma lɛ́ gbɛ̃̀ à kɛ̀ bíta iko kɛ̀ Dii kpàwa yã musu, wí é ma kũro,
zaakɛ a kãsãpɛɛna yãnzimɛ, èe kɛ a lɛɛna yãnzinlo. [9] Àton kɛ lándɔ̃ má yezi mà vĩa dadaazi
kɔ̃n ma takadakɛ̃nao bàro. [10] Wè be ma takadanɔɔ bɛ̀ɛ vĩ, bensɔ̃ aɔ̃ gbãa, mɔde tó wà wɛ́ɛ
sìmalɛ, è ń kũ gbãaro, ma yã è ká pɔ́ke lɛ́zĩro. [11] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe oo lɛɛnɔ gɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ lán wa yãnɔɔ
dɛ nà takadanɔ guu tó wá kúaoro, lɛn wé kɛ lɛ, tó wa kɔ̃ è.

[12] Dén kɛ̀we wà wa zĩnda kɛ sɛ̃nkpɛ kesɔ̃ wà wa zĩnda lɛ́kɔ̃zi kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ń zĩnda sáabu
kpaanɔɔ. Tó aɔ̃ ń zĩnda kpàkɔ̃sɔ̃ kɔ̃o kesɔ̃ aɔ̃ ń zĩnda lɛ̀kɔ̃zi kɔ̃o, aɔ̃ègɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ro. [13] Wamɔwa
sɔ̃, wé lɛ́ gbɛ̃ à gɛ̃ ɔlaro. Wé lɛ́ gbɛ̃ ikokɛkii kɛ̀ Ludaa dìɛwe lɛ́mmɛ, kɛ̀ à kà a kiia se. [14] Lán wa
ka a kiia nà, wée vĩi wa ikokɛki lɛ́laro, zaakɛ wa mɔ kɔ̃n Kirisi baaru nnaao ai a kiia káaku.
[15] Weè lɛ́ gbɛ̃ à gɛ̃̀ ɔla wà gbɛ̃ pãndenɔ zĩ ká wa pɔ́laro. Zaakɛ a ludanaanɛkɛna e kaara, wá
yezi zĩi kɛ̀ wée kɛɛ a tɛ́ ɔ tá maamaa ai à ká ikokɛkii kɛ̀ Ludaa dìɛwe lɛ́n, [16] lɛ wà gá wà baaru
nnaa pì kpá bùsu kɛ̀ kú a aɛnɔ guu, lɛ́gbɛ̃na kɔ̃n gbɛ̃ pãndenɔ kãndagbɛbanao sai. [17] Tó gbɛ̃
yezi à lɛ́ gbɛ̃, à gbɛ̃ Dii yã musu. [18] Èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda sáabu kpá bé à maaro, sé gbɛ̃ kɛ̀ Dii
è à sáabu kpá.

11

*P*ɔlu kɔ̃n zĩ̀ri ɛgɛɛnɔ

[1] À mɛnamao kɔ̃n ma yɔ̃nkɔkɛɛo féte. Mɔde ée mɛnaa kɔ̀. [2] Lán Luda è nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá
nà, lɛn mɛ́ɛ kpaa lɛ se a yã musu. Ma a kpa gɔ̃ mèn dooa, àmbe Kirisi ũ, lɛ mà a kpãsãa
nɔkpare lɛzii ũ. [3] Lán mlɛ̃̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Awauzi nà à à sà̰sã, vĩa e ma kũu kɛ̀ eé a laasuu likɔ̃aare
lɛ se, lɛ à a nana Kirisia gbãsĩ sai kɔ̃n nɔ̀sɛo do tó. [4] Tó gbɛ̃ke mɔ̀ à Yesu yã kɛ̀ bɔ̀ ado kɔ̃n wa
pɔ́o waazi kɛ̀are, eè wezi aaga. Eè ninii kɛ̀ bɔ̀ ado kɔ̃n kɛ̀ á sìo sí, eè baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ ado
kɔ̃n kɛ̀ á mào ma. [5] Mɛ́ɛ daa má kɛ̃sãna zĩ̀ri kɛ̀ a ń díɛ bíta mɔ̀nɔzi yãke guuro. [6] Baa tó ma
lɛ́ nnaro, má dɔ̃na vĩ. Wá ɔ̀dɔaare a píngi tɛ̃tɛ̃ntɛ̃ yã píngi guu.

[7] Kɛ̀ ma baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia waazi kɛ̀are pɔ́sinaawaa sai, ben ma a zĩnda bùsa a
kaarana yãnzi, ma taari kɛ̀n yɔ́? [8] Ma sɔsi pãndenɔ takii kɛ̀, ma a asaia èḿma, lɛ mà e mà
zĩi kɛo a tɛ́ yãnzi. [9] Gurɔɔ kɛ̀ má kúao, tó pɔ́ e kɛ̃sãama, mɛɛ̀ ĩa da gbɛ̃kearo. Wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃
bɔ̀ Masedonia bùsunnɔ mɔ̀mɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ èe kɛ̃sãamaao. Mɛ́ɛ we mà kɛ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro,
bensɔ̃ mɛ́ we mà kɛ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro. [10] Kɔ̃n Kirisi yãpuraa kɛ̀ kú ma guuo, gbɛ̃ke é kpámɛ
mà lɛ́ pì gbɛ̃ Girisi bùsunlo. [11] Bɔ́yãnzin má ò lɛzi? Ludaa dɔ̃ kɛ̀ má yeazi.

[12] Yã kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ, mégɔ̃ kɛɛmɛ, lɛ mà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ń zĩ lɛɛkɔ̃zi kɔ̃n wa pɔ́onɔ kãsãa kɛ̃ɛ kɔ̃n
ń lɛ́gbɛ̃nanɔ. [13] Gbɛ̃ beee takanɔ nɛ́ zĩ̀ri ɛgɛɛnɔmɛ! Zĩkɛri mɔnafikideenɔmɛ! Aɔ̃è li Kirisi
zĩ̀rinɔ ũ. [14] Yãbɔnsaɛnlo. Baa Setãn pì è li gupura malaika ũ se. [15] Zaakɛ lɛmɛ, tó à zĩkɛrinɔ
lì yã maaa zĩkɛrinɔ ũ, yãbɔnsaɛnlo. Zãazãa aɔ̃é ń yãkɛna gbè e.

*P*ɔlu nawɛ̃akɛna a zĩ̀rikɛɛ guu

[16] Ma ɛara méɛ oo dɔ, gbɛ̃ke tón ma gwa yɔ̃nkɔɔ ũro. Tó lɛn sɔ̃ro, àgɔ̃ ma diɛɛ lán yɔ̃nkɔɔ
bà, lɛ mà e mà lɛ́ gbɛ̃ féte. [17] Yã kɛ̀ méɛ oo, Dii bé à ma danlo. Lɛ́ kɛ̀ méɛ gbɛ̃ɛ ma zĩnda
náanɛkɛna guu, méɛ gbɛ̃ɛ mìsaikɛɛ guumɛ. [18] Zaakɛ gbɛ̃nɔɔ e lɛ́ gbɛ̃ɛ ń zĩnda yã musu pari,
mapi se mɛ́ gbɛ̃. [19] Zaakɛ a ɔ̃ndɔ̃rinɔ eè mɛna fɔ̃ kɔ̃n mìsaideenɔ kɔ̃n pɔnnaao. [20] Tó wèe a
kɛɛ zɔ̀nɔ ũ, tó wèe a aru mii, tó wèe a takii kɛɛ, tó wèe dɛnlaa ɔdɔɔaare, tó wèe a swãn kɛɛ,
eè mɛna fɔ̃. [21] Yãpuramɛ, wá busɛ kɔ̃n yã beeenɔ kɛnao! Beee kèmɛ wíyã ũ! Mɔde pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃
náanɛkɛna, èe à lɛ́ gbɛ̃ɛ, má à náanɛkɛna se. Méɛ beee oo yɔ̃nkɔkɛɛ guumɛ. [22] Eberunɔn
ń ũɔ́? Àmbe ma ũ se. Isarailinɔn ń ũɔ́? Àmbe ma ũ se. Ibraĩ boriinɔn ń ũɔ́? Àmbe ma ũ
se. [23] Kirisi zĩkɛrinɔn ń ũɔ́? Má à zĩkɛri ũ dɛńla. Méɛ oo lán ĩadee bàmɛ. Ma zĩi kɛ̀ dɛńla,
wà ma da kpɛ́siaan dɛńla, má a gbɛ̃na gɛ̀n lɛ́ dɔ̃ro, ma kuuna gaa lɛ́zĩ gɛ̀n lɛ́ vĩro. [24] Yudanɔ
ma gbɛ̃ kɔ̃n flɑ̀o lɛ́ baplaa mèn dosai ai gɛ̀n sɔɔro. [25] Wà ma lɛlɛ kɔ̃n gòo gɛ̀n aagɔ̃. Wà ma
papa kɔ̃n gbèo gɛ̀n do. Góro'itɛ lɛ́ kùɛmao gɛ̀n aagɔ̃, ma kɛ gurɔ do ísiaa guu fãantɛ̃ kɔ̃n
gwãavĩo. [26] Ma wɛ́tɛgana paridee guu mɛ̀gɔ̃ kú kari guu: Swa kari, kpãi wɛ́ɛdewɛnɔ kari,
Yudanɔ kari, bori pãndenɔ kari, wɛ́tɛ guu kari, sɛ̃̀tɛ kari, ísia kari, Yesude ɛgɛɛnɔ kari. [27] Ma
zĩ gbãaa kɛ̀ kɔ̃n wãwãao, ma itɛ̃ kɛ̀ à gɛ̀n lɛ́ vĩro, nɔaa ma dɛ, ímii ma dɛ, mɛ̀gɔ̃ kuu pɔ́blee
sai gɛ̀n baaagɔ̃, má tɛ́ bũu ĩa guu. [28] À kpaaanɔ ona baasi sɔsinɔ píngi laasuu è ĩa dama lán
guu e dɔɔ nà. [29] Dé bé eé busa, mà gí busazii? Dén weé kɛ̃ zɛ́a à gí ɔ̃mazii?
[30] Tó à kɔ̃ sìo mà lɛ́ gbɛ̃, mɛ́ gbɛ̃ ma gbãasaikɛɛ musumɛ. [31] Luda wa Dii Yesu Kirisi Dee
dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ɛ ɛgɛɛ tooro. Wàgɔ̃ à sáabu kpaa gurɔ píngi! [32] Gurɔɔ kɛ̀ má kú Damasiku, ben kí
Areta asakpaa bè wà wɛ́tɛ pì bĩilɛnɔ dãkpa, lɛ wà e wà ma kũ yãnzi, [33] ben wà ma bɔ windo
guu, wà ma pita kɔ̃n bào gbíi guu bĩi kpɛɛ, ben ma bàa sì.

12

*P*ɔlu wɛ́ɛgupu'ena

[1] À kũ̀ tiasi mà lɛ́ gbɛ̃. Baa kɛ̀ à àre vĩro, mɛ́ lɛ́ pá wɛ́ɛgupu'enanɔa kɔ̃n yã kɛ̀ Dii
ɔ̀dɔamɛɛnɔo sa. [2] Má gbɛ̃ke dɔ̃ Kirisi guu, wà à sɛ̀ wà gàao ai ludambɛ aagɔ̃deen, à wɛ̃̀ gɛ̃ro
dosain yè. À gàa kɔ̃n mɛ̀on yɔ́, mɛ̀ sain yɔ́, má dɔ̃ro, sé Luda. [3] Má dɔ̃ kɛ̀ wà adee pì sɛ̀ wà
gàao ai auzɛnnammɛ. À gàa kɔ̃n mɛ̀on yɔ́, mɛ̀ sain yɔ́, Luda bé à dɔ̃. [4] À yã kɛ̀ è sí oroo mà,
kɛ̀ gbɛ̃ntee é fɔ̃ à tɔ̃kɛ̃roo. [5] Mɛ́ lɛ́ gbɛ̃ adee yã musu, mɛ́ gbɛ̃ ma zĩnda yã musuro, sé ma
gbãasaikɛɛ yã. [6] Baa tó mɛ́ lɛ́ gbɛ̃, èe kɛ má yɔ̃nkɔnlo, zaakɛ yãpuraan mɛ́ o. Mɔde mɛ́ lɛ́
gbɛ̃ro, lɛ gbɛ̃ke tón ma diɛ dɛ pɔ́ kɛ̀ à èma ke yã kɛ̀ à mà ma lénlaro. [7] Lɛ màton ĩa dã yã
bíta kɛ̀ Ludaa ɔ̀dɔamɛɛnɔ musuro yãnzi, à pɔ́ sɔ̀tɔ ma mè guu Setãn zĩ̀ri ũ, àgɔ̃ wɛ́ɛ tãama,
lɛ màton ĩa dãro yãnzi. [8] Ma wɛ́ɛ kɛ̀ Diia gɛ̀n aagɔ̃ yã pì musu, lɛ à pɔ́ pì bɔ ma mèn, [9] ben à
bèmɛ, a gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ eè kɛmɛɛ mɔ̀ma. Gbãasaikɛɛ guun a gbãa papana è bɔn. Beee yãnzi mɛ́
lɛ́ gbɛ̃ kɔ̃n pɔnnaao ma gbãasaikɛɛ musu, lɛ Kirisi gbãaa gɔ̃ kú ma guu. [10] Àmbe à tò mɛɛ̀
pɔnnaa kɛ kɔ̃n gbãasaikɛɛo kɔ̃n wídammao kɔ̃n nawɛ̃ao kɔ̃n ĩadammao kɔ̃n wɛ́ɛtãmmao
Kirisi yãnzi, zaakɛ gurɔɔ kɛ̀ ma gbãaa kɛ̃̀sãman mɛ̀gɔ̃ gbãa.

*K*ɔrintideenɔ yã Pɔlu kũna gbãa

[11] Ma yɔ̃nkɔyã kɛ̀, ámbe a ma dan. Ámbe à dɛ yã à ma sáabu kpá. Baa tó má kuu pɔ́ke
ũro, má kɛ̃sãna zĩ̀ri kɛ̀ a ń díɛ bíta mɔ̀nɔzi yãke guuro. [12] Ma a zĩ̀rikɛɛ ɔ̀dɔaare kɔ̃n mɛnao
maamaa sèedakɛnanɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɔ̃n dabuyãnɔ guu. [13] Bɔ́ bé à a kɛ̃sã sɔsi kpaaanɔa?
Ke kɛ̀ mɛ́ɛ gɔ̃ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro yãnzimɛ? À sùu kɛmao kɔ̃n taari beeeo! [14] Tia sa ma soru
kɛ̀ mà mɔ́ a kiia à gɛ̀n aagɔ̃deeo, mɛ́ sɔ̃ gɔ̃ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro. Ámbe mɛ́ɛ a wɛtɛɛ, èe kɛ a
pɔ́nɔn mɛ́ɛ wɛtɛɛro. Zaakɛ denɔ bé wè auziki diɛ ń nénɔnɛ, èe kɛ nénɔ bé wè diɛńnɛro. [15] Mɛ́
fɔ̃ mà pɔ́ kɛ̀ má vĩi dɛare píngi, mà a zĩnda kpáawa kɔ̃n pɔnnaao. Tó ma yeazina e kaara, a
yemazina é lagon yɔ́? [16] Baa kɛ̀ a wezi kɛ̀ mɛ́ɛ gɔ̃are asoo ũro, gbɛ̃nɔ è be wɛ́ɛzɛ̃rin ma ũ, ma
pɔ́ sìawa kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo. [17] Ma a ble gbɛ̃ kɛ̀ ma ń zĩawaanɔ ke gãzĩɔ́? [18] Ma kúɛ kɛ̀ Titunɛ à gá a
kiia, ben ma wa gbɛ̃ndoo dànɛ. Titu a blen yɔ́? Wa nɔ̀sɛ dɔ̃nkɔ̃nloo? Wa tuuba dɔ̃nkɔ̃nloo?
[19] Ée daa yã wée bɔkii wɛtɛɛn yɔ́? Lɛnlo! Wée yã oo kɔ̃n Luda dɔ̃nao kuuna Kirisi guumɛ.
Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, ma beee òare píngi a kãsãpɛɛna yãnzimɛ. [20] Vĩa e ma kũu kɛ̀ tó ma mɔ

a kiia, mɛ́ a le lán má yezi nàro, bensɔ̃ é ma e lán ée kpákpaa nàro. Mɛ́ɛ vĩa kɛɛ swèenɛ kɔ̃n nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo kɔ̃n pɔfɛ̃o kɔ̃n aĩa pãsĩo kɔ̃n kɔ̃yakanao kɔ̃n kɔ̃penao kɔ̃n ĩadãnao kɔ̃n zɔkakanao. [21] Vĩa e ma kũu kɛ̀ tó ma ɛara ma mɔ a kiia, ma Luda é tó wí ma kũ a aɛzĩ. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀ yã, aɔ̃ gbãsĩ kɛ̀, aɔ̃ pãpãa kɛ̀, aɔ̃ wísaiyã kɛ̀nɔ, tó aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ liɛ wà mì kɛ̃̀ yã pìnɔaro, mɛ́ pɔsiaa kɛńyo.

13

*L*ɛ́damma na zãa

[1] À gɛ̃̀n aagɔ̃deen yɛ̀ kɛ̀ mɛ́ mɔ́ a gwa. Wè yã píngi yãpuraa ma sèedade gɔ̃ɔn plaaa ke gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ lɛ́zĩ. [2] Ma gĩakɛ ma lɛ́ dà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀nɔa yã kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔ dɔ ma mɔna a kiia gɛ̃̀n plaadeeo, tia ma ɛara mɛ́ɛ lɛ́ daaḿma dɔ baa kɛ̀ má kúaoro, tó ma ɛara ma mɔ dɔ, mɛ́ ń gbɛ̃ke tóro yoo. [3] Ɛ́e sèeda wɛtɛɛ kɛ̀ Kirisi e yã oo ma gãzĩn yɔ́? Tɔ̀! Èe kɛ Kirisi gbãaa sainlo, à gbãa a tɛ́. [4] Baa kɛ̀ à gà lía gbãasaikɛɛ guu, à kuu tia kɔ̃n Luda gbãaaomɛ. Lɛmɛ kuuna à guu wá kú kɔ̃n gbãasaikɛɛo lɛ se, mɔde wégɔ̃ kúo a tɛ́ kɔ̃n Luda gbãaao.

[5] À a zĩnda tàasi kɛ à gwa, tó á kú Yesu Kirisi náanɛkɛna guu. À kɛkɛ à a zĩnda gwa. Á dɔ̃ kɛ̀ Kirisi kú a guuroo? Tó lɛnlo, a funamɛ. [6] Má dɔ̃ kɛ̀ é e kɛ̀ wée furo. [7] Wée wɛ́ɛ kɛɛ Ludaa, lɛ àton à zaa ke kɛro. Èe kɛ lɛ gbɛ̃nɔ wa zĩ sáabu kpá yãnzinlo, lɛ à à maaa kɛ yãnzimɛ, baa tó wèe wa gwaa gbɛ̃ funanɔ ũ. [8] Wé fɔ̃ wà bɔ yãpuraa kpɛɛro, sé wà zɛ́o. [9] Tó wá gbãa vĩro bensɔ̃ á gbãa, wa pɔɔ ègɔ̃ nnamɛ. Weè adua kɛare, lɛ à kɛkɛ à bɔ maa. [10] Ma yã beeenɔ kɛ̃̀are kɛ̀ má kúaoro, lɛ tó ma mɔ, màton kɛare pãsĩ kɔ̃n iko kɛ̀ Dii kpàmaaoro. À kpàma a kãsãpɛɛna yãnzimɛ, èe kɛ a lɛɛna yãnzinlo.

[11] Tɔ̀, ma gbɛ̃nɔ, à pɔnnaa kɛ. À yã kɛkɛ à bɔ maa. À ma lɛ́damma ma. À lɛ́dolɛ kɛ àgɔ̃ nna kɔ̃o, Luda yenzide aafiadee gɔ̃ kúao. [12] À ì kpákɔ̃a kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanao. Luda gbɛ̃nɔ ì kpàawa ń píngi. [13] Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare, Luda gɔ̃ yeazi, kɔ̃gbɛ̃kɛɛ gɔ̃ kú a tɛ́ kɔ̃n Luda Ninio a píngi.

GALATIANƆ

Baaru nna pãndee kuuro

1-2 Mamɔma Pɔlu Luda zǐri kɔ̃n ma Yesude daa kɛ̀ wá lɛdoonɔ píngi, wámbe wa takada kɛ̀
kɛ̃̀ sɔsi kɛ̀ kú Galatia bùsu guunɔ deenɔnɛ. Ma zǐrikɛɛ e bɔ gbɛ̃nɔ kiia ke gbɛ̃ntee gãzĩro,
Yesu Kirisi kɔ̃n De Luda kɛ̀ à à fɛ̀ɛ bɔna gaan-o bé à ma zĩ. 3 Wa De Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio
gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia. 4 Kirisi gì a wɛ̃̀ndizi wa De Luda pɔyezia, à wa durun kɛ̃̀we, lɛ à
wa bɔ anduna tia zaaa kèkiin. 5 Luda bé à gakui vĩ gurɔ píngi! Aami.

6 Kɛ̀ ée kpɛɛ lii Luda kɛ̀ à a sisi a gbɛ̃kɛɛ guunɛ kpakpaa lɛ, à aɛ dɔ̀ zɛ́ pãndea, yã pì bɔ̀
ma saɛ maamaa. 7 Baaru nna pãnde kee kuuro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà Kirisi baaru pì liɛnɔɔ
e a liikɔ̃amɛ. 8 Baa tó wapinɔ ke malaika kɛ̀ bɔ̀ ludambɛ baaru nnaa kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n kɛ̀ wá
òareeoro waazi kèare, Luda láari kɛa. 9 Wá òare yã bensɔ̃ mɛ́ɛ ooare dɔ, tó gbɛ̃ke baaru nnaa
kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n kɛ̀ á màoro waazi kèare, Luda láari kɛa.

10 Mɛ́ɛ sáabu wɛtɛɛ gbɛ̃nteean yɔ́, ke Luda? Mɛ́ɛ wɛtɛɛ ma yã ká gbɛ̃nteenɛn yɔ́? Tó
gbɛ̃nteen má yezi à káńnɛ ai tia, ɛ̃ndɛ̃ Kirisi zɔ̀blerin ma ũro.

*Yesu P*ɔlu sɛna a zǐri ũ

11 Ma gbɛ̃nɔ, má yezi à dɔ̃ kɛ̀ baaru nnaa kɛ̀ mɛɛ̀ kpáaree e bɔ gbɛ̃ntee kiiaro. 12 Mɛ́ɛ ma
gbɛ̃ntee kiiaro, gbɛ̃ke bé à dàmɛro, Yesu Kirisi bé à bɔ̀ à mɔ̀omɛ.

13 Á mà lán má kuu nà yã Yudanɔ dɔnzizɛn. Ma wɛ́ɛ tã̀ Luda sɔsi gbɛ̃nɔa pãsĩpãsĩ, má
wɛ̀tɛ mà ń kaatɛ. 14 Ma Yudanɔ dɔnzizɛ pì yã kũ̀ ɔplaplaa dɛ ma sáanɔla pari, ma aĩa dɛńla
wa dezinɔ fɛɛakaarayã pì guu. 15 Mɔde Luda ma diɛ a pɔ́ ũ zaa ma da gbɛɛɛn. Kɛ̀ ma sisina
a gbɛ̃kɛɛ guu gurɔɔ kàmɛ, 16 ben à a Nɛ́ gbàrɛma, lɛ mà à baaru nnaa kpá bori pãndenɔnɛ.
Mɛ́ɛ gá dada gbɛ̃ke gãzĩro, 17 mɛ́ɛ gá Yerusalɛmu gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu zǐrinɔ ũ ma ãanɔ kiiaro, ma
gaa Larubunɔ bùsun gɔ̃ɔmɛ, ben ma ɛara ma su Damasiku.

18 Wɛ̃̀ aagɔ̃ɔ gbɛran ma gaa Yerusalɛmu, lɛ wà kɔ̃ dɔ̃ kɔ̃n Pitao, ben ma kɛo gurɔ gɛ̃ro.
19 Mɛ́ɛ zǐri pãnde ero, sé Dii dãaro Yemisi. 20 Yã kɛ̀ má kɛ̃̀aree pì, má sì kɔ̃n Ludao kɛ̀ ɛgɛɛn
má tòro. 21 Beee gbɛran ma gaa Siria bùsun kɔ̃n Silisia bùsuo. 22 Gurɔ beeea Kirisi sɔsi gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Yudeanɔɔ e wɛ́ɛ simalɛro, 23 mɔde aɔ̃ɔ mà wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ èe wɛ́ɛ tãańma yã bé èe
dɔnzizɛ kɛ̀ à wɛ̀tɛ à kaatɛ pì waazi kɛ tia sa, 24 ben aɔ̃ Luda tɔ́ bɔ̀ ma yã musu.

2

*P*ɔlu kɔ̃yãmana kɔ̃n zǐri kpaaanɔ

1 Wɛ̃̀ gɛ̃ro dosai gbɛra ma ɛara ma gaa Yerusalɛmu kɔ̃n Banabao. Ma Titu sɛ̀, à gàawao
se. 2 Ma gaa gwe, kɛ̀ Luda bé à bɔ̀ à mɔ̀mazi à bè mà gá yãnzimɛ. Ben ma baaru nnaa kɛ̀ mɛɛ̀
kpá bori pãndenɔnɛ bɔ̀kɔ̃tɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃nsi ũunɔnɛ ńtɛ̃ɛ, lɛ zĩi kɛ̀ má kɛ̀ kɔ̃n kɛ̀ mɛ́ɛ
kɛɛo tón kɛ pãro. 3 Titu kɛ̀ wá lɛdo, baa kɔ̃n a Girikikɛɛo, aɔ̃ɔe gã naa à bã̀ngu kɛro. 4 Yã pì
fɛ̀ɛ Yesude ɛgɛɛ kɛ̀ aɔ̃ gɛ̃̀wazi kpãinɔ musumɛ. Aɔ̃ gɛ̃̀wazi lɛ wà wa wɛ̃ɛnɛkɛna Kirisi Yesu
guu asii gwa aɔ̃ wa da zɔ̀blenammɛ, 5 ben weè we wà mì sìɛńnɛro baa féte, lɛ à e àgɔ̃ baaru
nnaa pì yãpura kũna yãnzi. 6 Gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń gwaa gbɛ̃nsi ũunɔɔ e yãke kaaramɛro. Lán aɔ̃ɔ
dɛ nà e kɛmɛ yãke ũro, zaakɛ Luda è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro. 7 Aɔ̃ɔ è Luda baaru nna kpana bori
pãndenɔnɛ nàmɛ ma ɔzĩ, lán à à kpana Yudanɔnɛ nà Pitanɛ a ɔzĩ nà. 8 Zaakɛ lán Luda zĩi kɛ̀
Pita gãzĩ nà a zǐrikɛ yã musu Yudanɔ tɛ́, lɛn à zĩi kɛ̀ ma gãzĩ bori pãndenɔ tɛ́ lɛ. 9 Yemisi kɔ̃n
Pitao kɔ̃n Yohana kɛ̀ wèe ń gwaa Luda sɔsi wesagba ũunɔ gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛɛ dɔ̃̀, ben aɔ̃ ɔ
kpàwa, wamɔwa kɔ̃n Banabao kɔ̃gbɛ̃kɛɛ sèeda ũ. Aɔ̃ɔ sì wà gá bori pãndenɔ kiia, aɔ̃mɔnnɔ
sɔ̃ Yudanɔ kiia. 10 Yã kɛ̀ aɔ̃ɔ yezin yɛ̀, ń takaasideenɔ yã gɔ̃ dɔwagu. Gurɔ beeea sɔ̃ wa mɛ̀
wã̀ kɔ̃n à kɛnao kɔ̀.

*Yesu náan*ɛkɛna bé è wa mì sí

11 Kɛ̀ Pita mɔ̀ Antiɔku, ma ginɛ tɛ̃tɛ̃ntɛ̃, kɛ̀ à zã̀ yãa yãnzi. 12 Zaakɛ ai Yemisi zĩ̀rinɔ gɔ̃ gá ká,
è pɔ́ ble kɔ̃n bori pãndenɔomɛ. Kɛ̀ aɔ̃ kà, ben à bɔ̀ru kpɛɛ à kɛ̃ḿma, kɛ̀ èe vĩa kɛɛ Yuda kɛ̀ aɔ̃
zɛ̀ kɔ̃n bãngukɛna yãonɔnɛ yãnzi. 13 Yuda kpaaanɔ nàa mɔnafikikɛna pì guu. Baa Banaba
se aɔ̃ à gà wà nàḿma. 14 Kɛ̀ má è aɔ̃ baaru nna yãpura kũna a zɛ́aro, má ò Pitanɛ aɔ̃ píngi
wáa: N Yuda ina ń kuu lán bori pãnde bà, èe kɛ lán Yuda bànlo. À kɛ̀ dia nɛɛ̀ gã na bori
pãndenɔa, lɛ aɔ̃gɔ̃ Yudanɔ yã kũna?

15 Yudanɔn wa ũ ina guu, bori pãnde durunkɛrinɔn wa ũro. 16 Mɔde wá dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ke è
bɔ maa doka pì kɛna yãnziro, séde Yesu Kirisi náanɛkɛna ado. Baa wapinɔ, wa Kirisi Yesu
náanɛ kɛ̀, lɛ wà e wà bɔ maa wa Kirisi náanɛkɛna pì yãnzimɛ, èe kɛ doka pì kɛna yãnzinlo,
zaakɛ gbɛ̃ke è bɔ maa dokakũna yãnziro. 17 Gurɔɔ kɛ̀ wée wɛtɛɛ wà bɔ maa Kirisi guu, tó wá
è durunkɛrinɔn wa ũ se, beee bè Kirisi e durun gbaa zén yɔ́? Auo! 18 Tó ma ɛara méɛ doka
kɛ̀ má gbòro kɛkɛɛ, doka pì taarideen ma ũ gwe. 19 Zaakɛ ma gɔ̃ gɛ̀ ũ doka pì musu, ben ma
kpɛɛ lìnɛ, lɛ màgɔ̃ kuu Luda pɔ́ ũ yãnzi. Ma ga lía kɔ̃n Kirisio. 20 Mámbe má kuu dɔro, Kirisi
bé à kú ma guu. Tia sa ma gbɛ̃nteekɛɛ guu má kú Luda Nɛ́ kɛ̀ yemazi à gì a wɛ̃ndizi ma
yãnzi náanɛkɛna guumɛ. 21 Méɛ Luda gbɛ̃kɛɛ da pãro. Tó gbɛ̃ è bɔ maa doka pì yãnzimɛ,
ɛ̃ndɛ̃ Kirisi gà pãmɛ.

3

*Musa doka k*ɔ̃n ludanaanɛkɛnao

1 A Galatia mìsaideenɔ! Wà pɔ́ dàawan yɔ́? Wa Yesu Kirisi gana lía ɔ̀dɔaare à è sãnsãn.
2 Má yezi mà yã mèn doo gbekaawa. A Luda Nini è dokakũna yãnzin yɔ́, ke yã kɛ̀ á mà pì
náanɛkɛna yãnzimɛ? 3 À kɛ̀ dia a gɔ̃ mìsaideenɔ ũ lán kɛ̀ bà? A naa kɔ̃n Luda Nini gbãaao,
ben ée mì dɛɛ kɔ̃n a zĩnda gbãaaoɔ́? 4 A nawɛ̃a bíta kɛ̀ pãn yɔ́? Auo, èe kɛ pãro. 5 Luda a Ninii
kpàawa, à dabuyãnɔ kɛ̀ a tɛ́ a dokakũna yãnzin yɔ́, ke yã kɛ̀ á mà pì náanɛkɛna yãnzimɛ?

6 À gwa Ibraĩa. À Luda náanɛ kɛ̀, ben Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi. 7 Àgɔ̃ dɔ̃
kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe Luda náanɛ kɛɛnɔ bé Ibraĩ boriinɔ ũ. 8 Luda yã takada gĩakɛ à à baaru kpà
Ibraĩnɛ à bè, Luda é aubarika da bori píngin à gãzĩ, zaakɛ Luda yã takada pì gĩakɛ à dɔ̃ kɛ̀
Luda é tó yã bɔ nna kɔ̃n bori pãndenɔ a náanɛ kɛ̀ aɔ̃é kɛ yãnzi. 9 Lɛn Luda è aubarika da gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ kɛɛnɔn lɛ, lán à kɛ̀ a náanɛkɛri Ibraĩnɛ nà. 10 Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n dokakũnao gɔ̃̀
láari pɔ́ ũmɛ, zaakɛ à kɛ̃na Luda yãn wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kú doka takada guunɔ kũna
píngi a zɛ́aroo né láari pɔ́mɛ. 11 Wá dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ Luda è tó yã bɔ̀ńyo nna dokakũna yãnziro,
zaakɛ wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ yãnzi bé eégɔ̃ kuu. 12 Doka e kɔ̃ e
kɔ̃n ludanaanɛkɛnaoro, zaakɛ wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ yã pì kɛ̀, adee é wɛ̃ndi e à guu. 13 Kirisi gɔ̃̀ láari
pɔ́ ũ wa gɛ̃ɛ ũ, à wa bɔ doka láari guu, zaakɛ à kɛ̃na Luda yãn wà bè, gbɛ̃ kɛ̀ wà lògo lía nɛ́
láari pɔ́mɛ. 14 Beee kɛ̀ lɛ lɛ aubarika kɛ̀ Ludaa dà Ibraĩn e à gɔ̃ bori pãndenɔnɛ Kirisi Yesu
gãzĩmɛ, lɛ wà Ninii kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ e à náanɛkɛna yãnzi.

*Musa doka k*ɔ̃n Luda lɛ́gbɛ̃nao

15 Ma gbɛ̃nɔ, gbɛ̃ntee yãkɛna takan méɛ ooare. Tó gbɛ̃ lɛ́gbɛ dìɛ, bensɔ̃ à sèedadeenɔ vĩ,
weé fɔ̃ wà gbororo, weé fɔ̃ wà yãke kaaranlo. 16 Lɛn Luda lɛ́ gbɛ̃̀ Ibraĩnɛ lɛ kɔ̃n à boriio. Luda
yã takada e be kɔ̃n à boriinɔ lán gbɛ̃ pariinɔn à tɛ́ḿma bàro, à bè kɔ̃n à boriiomɛ. Gbɛ̃ mèn
don à tɛ́a, àmbe Kirisi ũ. 17 Yã kɛ̀ má yezi mà oon yè: Luda gĩakɛ à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ yã à bè a bà égɔ̃
kúo. Wɛ̃̀ wàa plaa kɔ̃n mèn baaakurio gbɛran doka mɔ̀. Doka pì é fɔ̃ à lɛ́gbɛ̃na pì gbororo,
eé fɔ̃ à à kɛ pãro. 18 Tó wè Luda aubarika e dokakũna guu, ɛ̃ndɛ̃ èe bɔ à lɛ́gbɛ̃na guu dɔro.
Mɔde Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ibraĩnɛ, kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ yãnzimɛ. 19 Bɔ́yãnzi à doka dìɛzi dɔɔ? À doka
kàara ai Ibraĩ borii kɛ̀ Luda lɛ́ gbɛ̃̀ à yã musu gɔ̃ mɔ́mɛ, lɛ gbɛ̃nɔ e wà dɔ̃ kɛ̀ wà dɛ taarideenɔ
ũ Luda kiia yãnzi. Luda a doka pì kpà malaikanɔa, aɔ̃ nà yãkɛkɛrinɛ a ɔzĩ, à diɛ gbɛ̃nɔnɛ.
20 Luda lɛ́gbɛ̃na sɔ̃, à yãmɛ ado, à bà kú kɔ̃n yãkɛkɛrioro.

21 Tɔ̀, doka pì bɔ̀ Luda lɛ́gbɛ̃na kpɛɛn yɔ́? Lɛnlo! Tó doka kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpáḿma kuu yã,
lɛ wa bɔ maa doka pì yãnzi. 22 À kɛ̃na Luda yãn wà bè, durun gbɛ̃ sãnda píngi kà kpɛ́n, lɛ
aubarika kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ pì e à gɔ̃ Yesu Kirisi náanɛkɛrinɔ pɔ́ ũ à náanɛ kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ pì yãnzi.
23 Zaalɛ Yesunaanɛkɛna e mɔ́ro, doka wa ka kpɛ́n, à wa kũna pisinanɔ ũ ai Yesunaanɛkɛna
kɛ̀ èe mɔɔ gàa à bɔ̀o gupuraaa. 24 Lɛn doka pì dɛ wa gwàri ũ lɛ yã ai Kirisi gɔ̃ mɔ́, lɛ yã bɔwao
nna à náanɛkɛna yãnzi. 25 Lán Yesunaanɛkɛna sù nà sa, wa bɔ wa gwàri yãn.
26 Kuuna Kirisi Yesu guu á dɛ Luda nɛ́nɔ ũ a píngi à náanɛ kɛ̀ ée kɛɛ yãnzi, 27 zaakɛ amɔa
kɛ̀ a batisi kɛ̀ Kirisi pɔ́ ũunɔ, a Kirisi dà sɛ̀ɛ. 28 Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ, zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ,
gɔ̃gbɛ̃nɔ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔɔ doodona kɔ̃nɛro, zaakɛ a píngi pɔ́ dɔ̃nkɔ̃n a ũ kuuna Kirisi Yesu guu.
29 Tó á dɛ Kirisi pɔ́ ũ, á dɛ Ibraĩ boriinɔ ũmɛ, bensɔ̃ á dɛ aubarika kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ blèrinɔ
ũ.

4

1 Mɛ́ɛ ooare, gurɔɔ kɛ̀ túbibleri dɛ né ũ, baa tó à de auzikinɔɔ dɛ à pɔ́ ũ píngi, à dɛ zɔ̀laro.
2 È mì siɛ gwàrinɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ ai gurɔɔ kɛ̀ à dee dìɛa. 3 Lɛn wapinɔ se, gurɔɔ kɛ̀ wée kàsa
kũro, weè zɔ̀ ble anduna pɔ́ kɛ̀ wè mì siɛńnɛnɔnɛ. 4 Kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ Ludaa dìɛ kà, à a Né zĩ̀, wà
à ì gbɛ̃ntee ina ũ Musa doka guu, 5 lɛ à wamɔwa kɛ̀ wée zɔ̀ blee Musa dokanɛnɔ bo, wà gɔ̃ à
nɛ́nɔ ũ. 6 Luda a Né Ninii dà wa swɛ̃̀ guu, kɛ̀ wá dɛ à nɛ́nɔ ũ yãnzi. Ninii pì è wii lɛ́ à be: Baa,
ma De! 7 Beee yãnzi zɔ̀n n ũ dɔro, nɛ́n n ũ. Lán Luda nɛ́n n ũ nà, à n kɛ a túbibleri ũmɛ.

*P*ɔlu bídikɛna Galatianɔ yãa

8 Gurɔɔ kɛ̀ á Luda dɔ̃ro, eè dɔ pɔ́ kɛ̀ dɛ Luda ũroonɔzi. 9 Lán á Luda dɔ̃ nà tia sa, atɛ̃nsa kɛ̀
Ludaa a dɔ̃, bɔ́yãnzi a ɛara ée aɛ dɔɔ pɔ́ gina futa gbãasai pìnɔazi dɔɔ? Bɔ́yãnzin a ɛara á
yezi à dɔńzi dɔzi? 10 Eè gurɔ kenɔ kɔ̃n mɔ kenɔ kɔ̃n zĩbaa kenɔ kɔ̃n wɛ̃̀ kenɔ tɛ̃̀ bo. 11 Vĩa ma
kũ a yã musu. Ase zĩ pãan má kɛ̀ a tɛ́ɔ́?
12 Ma gbɛ̃nɔ, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa, à gɔ̃ lán ma bà, zaakɛ ma gɔ̃ lán a bà. Ée taari kɛmɛ yãro. 13 Á dɔ̃
kɛ̀ gyãkɛna guun ma baaru nnaa kpàare káaku. 14 Baa kɛ̀ ma gyãkɛna kɛ̀are yɔ̃agwana ũ, ée
kya kámaguro, ée lóu sumaro, a ma si lán Luda malaika kesɔ̃ Kirisi Yesu bàmɛ. 15 Aubarika
kɛ̀ ée kɛɛmɛ yãa kɛ̀ diaa? Mɛ́ fɔ̃ mà o a yã musu mà be, tó eé sí kɛ yã, lɛ a a wɛ́ɛ bɔ̀bɔ á
kpàma. 16 Kɛ̀ ma yãpuraa òare yãnzin ma gɔ̃ a zanguri ũzi saɔ́? 17 Gbɛ̃ mɔ̀nɔ mɛ̀ wã̀ kɔ̃n a
yão, mɔde à maaa yãnzinlo. Aɔ̃ɔ yezi à kɛ̃wamɛ, lɛ à naḿma. 18 Mɛ̀wãna kɔ̃n gbɛ̃ yão à maaa
yãnzi bé à nna. Ma mɛ̀ wã̀ kɔ̃n a yão gurɔ píngimɛ, èe kɛ gurɔɔ kɛ̀ má kúao adonlo. 19 Ma
né yenzideenɔ, mɛ́ɛ a ina wãwãa kɛɛ dɔ ai Kirisi gɔ̃ sɔ̀ kɛ a guu. 20 Má yezi màgɔ̃ kúao tia, lɛ
mà a yã'ona liɛ, zaakɛ ma bídi kɛ̀ a yãamɛ.

*Agyara k*ɔ̃n Sarao

21 À omɛ, amɔa kɛ̀ á yezi doka gɔ̃ iko vĩawaanɔ, ée yã kɛ̀ à kɛ̃na Musa doka takada guu
maroo? 22 Wà bè Ibraĩ nɛ́gɔ̃gbɛ̃nɔ ì gɔ̃ɔn plaa. À à doo ì kɔ̃n zɔ̀omɛ, ben à à doo ì kɔ̃n wɛ̃ɛnɛo.
23 Zɔ̀ pì né ì gbɛ̃nteekɛɛ guumɛ, ben wɛ̃ɛnɛ a pɔ́ ì Luda lɛ́gbɛ̃na yãnzi. 24 Nɔgbɛ̃ pìnɔ yã dɛwe
yáasi taka ũ, Luda bà kuunańyo yã lɛo plaaa ũ. À doo bɔ̀ Sinai kpii kiiamɛ, è zɔ̀kɛɛ ińnɛ.
Àmbe Agyara ũ. 25 À dɛ Sinai kpiii kɛ̀ kú Larubunɔ bùsun yáasi taka ũ. Yerusalɛmu tiaa dɛ
à ũ dɔ, zaakɛ èe zɔ̀ blee kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń píngimɛ. 26 Yerusalɛmu kɛ̀ kú musun wɛ̃ɛnɛ ũ. Àmbe
wa da ũ. 27 Zaakɛ à kɛ̃na Luda yãn wà bè:

Ǹ pɔnnaa kɛ, n pãaa kɛ̀ nɛ́ɛ né iro!
Ǹ guda kɛ, mmɔn kɛ̀ nɛ́ɛ nɔ̀wãwãa kɛro!
Zaakɛ mmɔn kɛ̀ n zã pã kpànzi,
n né parii dɛ nɔgbɛ̃ kɛ̀ a zã aɛ dɔ̀a pɔ́la.

28 Amɔanɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda lɛ́gbɛ̃na nɛ́nɔn a ũ lán Isaaku bà. 29 Né kɛ̀ wà ì gbɛ̃nteekɛɛ guu
ĩa dà né kɛ̀ wà ì kɔ̃n Luda Nini gbãaaoa. Lɛn à dɛ lɛ kɔ̃n à tiaao. 30 À kɛ̃na Luda yãn diamɛ?
Wà bè: Ǹ pɛ́ zɔ̀ pìa kɔ̃n a nɛ́o, zaakɛ zɔ̀ né é túbi ble kɔ̃n wɛ̃ɛnɛ nɛ́oro. 31 Beee yãnzi ma
gbɛ̃nɔ, zɔ̀ nɛ́nɔn wa ũro, wɛ̃ɛnɛ nɛ́nɔn wa ũ.

5

*G*ɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũ Kirisi guu

1 Gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũ yãnzin Kirisi wa bozi. À zɛo gíngin, àton tó wà ɛara wà bà káare a yĩn
zɔ̀nɔ ũ dɔro.
2 Mamɔma Pɔlu mɛ́ɛ ooare, tó á tò wà bɑ̃̀ngu kɛ̀are, Kirisi é kaarana kɛarero. 3 Ma ɛara
má ò, ma kaaraare, gbɛ̃ kɛ̀ tò wà bɑ̃̀ngu kɛ̀are, séto à mì siɛ Musa dokanɛ píngi. 4 Amɔa kɛ̀
ée wɛtɛɛ à bɔ maa doka guunɔ, a a zĩnda kɛ̃̀ Kirisia, a kɛ̃ Luda gbɛ̃kɛɛa. 5 Yesu náanɛkɛna
guu wá bɔna maaa tãmaa vĩ, wa wɛ́ɛ dɔzi kɔ̃n à Ninii gbãaao. 6 Kirisi Yesu guu bɑ̃̀ngukɛna
ke bɑ̃̀ngukɛnasai yãke vĩro, séde Yesu náanɛkɛna kɛ̀ è yenzi iḿnɛ.
7 Ée gaa aɛ yã maamaa. Dé bé à tɛna yãpuraazi zɛ́ zɔ̃̀aree? 8 Yã kɛ̀ a à zɛ́ è e bɔ Luda kɛ̀
à a sisi à a sɛɛ kiiaro. 9 Burɛdi ɛ̃zɛ̃ néngo è flawadɛna sɛ́sɛ píngi. 10 Má a náanɛ vĩ Dii guu,
kɛ̀ é nɔ̀sɛ pãnde daro. Gbɛ̃ kɛ̀ èe a liikɔ̃a sɔ̃ é a zĩ gbɛ̀ e, baa démɛ. 11 Mapi sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, tó
bɑ̃̀ngukɛna waazin mɛ́ɛ kɛɛ ai gbɑ̃̀a, bɔ́yãnzin wèe wɛ́ɛ tãamazi dɔɔ? Tó lɛmɛ, lɛ Kirisi gana
lía yã é ɔ̃ gbɛ̃kearo. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a liikɔ̃a kɔ̃n bɑ̃̀ngukɛyãonɔ gá wà ń zĩnda fɛ̀ɛ kɛ se.
13 Amɔanɔ sɔ̃ ma gbɛ̃nɔ, Luda a sisi à gɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũmɛ, mɔde àton tó a gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũu pì
gɔ̃are pɔyezikɛna zɛ́ ũro. Àgɔ̃ mì siɛkɔ̃nɛ kɔ̃n yenzio, 14 zaakɛ yã mèn doo kèkiin Musa doka
píngi mì ũ: Ǹgɔ̃ ye n gbɛ̃daaazi lán n zĩnda wɛ̃̀ndi bà. 15 Tó ée swaa tɛ̃tɛ̃ɛkɔ̃a ée kɔ̃ sósoo, à
làakari kɛ kɔ̃kaatɛnazi.

*Luda Nini d*ɔnnɛna aɛ

16 Mɛ́ɛ ooare, à tó Luda Ninii dɔare aɛ, a gbɛ̃nteekɛpɔyezi é mì dɛ. 17 A gbɛ̃nteekɛpɔyezi
è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda Nini pɔ́oro, bensɔ̃ Luda Nini pɔyezi è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n a gbɛ̃nteekɛpɔoro. Aɔ̃è
gíkɔ̃zimɛ, beee yãnzi eè fɔ̃ à yã kɛ̀ á yezi kɛro. 18 Tó Luda Ninii e dɔɔare aɛ, doka iko vĩawaro.
19 Wá wa gbɛ̃nteekɛdanɔ dɔ̃ sãnsãn: Pãpãkɛna, gbãsĩkɛna, wísaiyã, 20 tãagbãgbãna,
ɛ̃zɛ̃dekɛɛ, zangu, swèe, nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ, nɔ̀sɛwãaa, dɛnlawɛtɛna, kɛ̃kɛ̃kɔ̃ana, kɔ̃kpaatɛtɛna,
21 kɛna kɔ̃o ĩi, wɛ̃dɛna, kɔ̃kɔ̃pãpã'ona kɔ̃n yã beee takanɔ. Ma à lɛ́ dàawa lán má dàawa
nà yã, yã beee taka kɛ̀rinɔ é kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia blero.
22 Luda Nini sɔ̃ è yenzi iḿnɛ kɔ̃n pɔnnaao kɔ̃n aafiao kɔ̃n mɛnao kɔ̃n gbɛ̃kɛɛo kɔ̃n
maakɛnao kɔ̃n náanɛo 23 kɔ̃n busɛkɛɛo kɔ̃n zĩndakũnadɔ̃ɔo. Doka ke è gí yã beeenɔ takaziro.
24 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ Kirisi Yesu pɔ́ ũunɔ ń gbɛ̃nteekɛda pà lía kɔ̃n a pɔ́nidɛnanɔ kɔ̃n a pɔyezinɔ
lɛdo. 25 Lán wá kú Luda Nini gãzĩ nà, wà à dɔ̀rɔ sɛ́. 26 Wàtongɔ̃ wada vĩro, wàton kɔ̃ dɔkɔ̃aro,
wàton nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kpá kɔ̃oro.

6

*Ɔdana k*ɔ̃a

1 Ma gbɛ̃nɔ, tó a gbɛ̃ke gà à sɑ̃̀sã à durun kɛ̀, amɔa kɛ̀ Luda Ninii e dɔɔare aɛnɔ à gɔ̃gɔ̃o
busɛbusɛ, à làakari kɛ lɛ wàton a yɔ̃ wà gwa sero. 2 Àgae kɔ̃ aso sɛ́. Ée Kirisi doka papaan
gwe. 3 Tó gbɛ̃kee e a zĩnda gwaa pɔ́ke ũ, bensɔ̃ à kuu pɔ́ke ũro, èe a zĩnda sãsãamɛ. 4 Baade
a yãkɛna tàasi kɛ, gbasa à ĩa dã. Àton a yã lɛkɔ̃zi kɔ̃n gbɛ̃ pãnde pɔ́oro, 5 zaakɛ baade é a
zĩnda aso sémɛ.
6 Gbɛ̃ kɛ̀ wèe Luda yã daanɛ, à a auziki li a dannɛrinɛ.
7 Àton a zĩnda kɛkɛro, Ludaa e sí faboro. Pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ tɔ̃̀n è kɛ̃. 8 Tó gbɛ̃ tɔ̃̀ a gbɛ̃nteekɛdaa,
eé kaatɛna inɛ. Tó gbɛ̃ tɔ̃̀ Luda Nini dɔnɛna aɛ guu sɔ̃, eé wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo inɛ. 9 Wàton
kpasa kɔ̃n maakɛnaoro, zaakɛ tó wée kámma booro, wé àre e a gurɔɔa. 10 Beee yãnzi tó wa
zɛ́ è, wàgae à maaa kɛ baade pínginɛ, atɛ̃nsa wa Yesu náanɛkɛri daanɔ.

*Lɛ́*zamma

11 À wɛ̃zã gbèregbere kɛ̀ má kɛ̃̀ kɔ̃n ma zĩnda ɔɔo gwa sa.
12 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe yã kɛɛ gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ yãnzinɔ bé wèe gã naaawa kɔ̃n bɑ̃̀ngukɛyão, lɛ wàton wɛ́ɛ
tãḿma zɛna kɔ̃n Kirisi gana lía yãoro yãnzi. 13 Baa bɑ̃̀ngukɛri pìnɔ see doka kũnaro. Aɔ̃ɔ
yezi à bɑ̃̀ngu kɛ, lɛ wà e wà ĩa dã a sèeda pì yã musu yãnzimɛ. 14 Mɛ́ ĩa dã pɔ́ke yã musuro,

séde wa Dii Yesu Kirisi gana lía yã baasiro, zaakɛ beee yãnzi anduna gɔ̃̀mɛ gɛ̀ ũzi bensɔ̃ ma
gɔ̃ gɛ̀ ũ andunanɛ. 15 Bằngukɛna ke bằngukɛnasai yãke vĩro, séde gɔ̃na gbɛ̃ dufu ũu. 16 Luda
gbɛ̃kɛɛ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã pì kũnanɔnɛ, à ń gba aafia. Aɔ̃mbe Isaraili yãpuraanɔ ũ.
17 Zaa gbɛ̀̀a gbɛ̃ke tón wɛ́ɛ tãma dɔro. Ĩaa kɛ̀ wà dàma Yesu yãnzi bɔ̀gbɛ kpɛ́ kú ma mɛ̀a.
18 Ma gbɛ̃nɔ, wa Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare! Aami.

ƐFESUDEENƆ

*Gb*ɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa kɛ̀we Kirisi guu

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zɪ̀ri Luda pɔyezina guu, mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀ Luda gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔe Kirisi Yesu náanɛ kɛɛ zaa Ɛfesunɔnɛ. 2 Wa De Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare,
à a gba aafia.
3 Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu kpá! Wa kuuna Kirisi guu Luda a Ninii aubarika
píngi dàwagu zaa musu. 4 À wa sɛ a guu anduna kaɛna ã, lɛ wa kuuna gɔ̃ dɛnɛ adona see
sai. Yenzi guu 5 à gĩakɛ à wa diɛ a nɛ́nɔ ũ Yesu Kirisi gãzĩ lán èe wɛtɛɛ a pɔyezi guu nà, 6 lɛ
à tɔ́ bɔ a gbɛ̃kɛ gakuidee kɛ̀ à kɛ̀we a Nɛ́ yenzidee guu yãnzi. 7 À guu à wa bo kɔ̃n a aruo. À
wa taarinɔ kɛ̃̀we a gbɛ̃kɛ bíta 8 kɛ̀ à kɛ̀we à gɛ̃̀ ɔla yãnzi. Ɔ̃ndɔ̃ píngi kɔ̃n wɛ́ɛzɛ̃ píngio guu 9 à
tò wa a pɔyezi asii dɔ̃̀ lán à zɛ̀o à kɛ Kirisi gãzĩ nà. 10 Tó à pɔyezi pì kɛgurɔɔ kà, eé pɔ́ píngi
kakɔ̃a Kirisi ń Mìdeenɛ, pɔ́ kɛ̀ kú musu kɔ̃n tɔɔtɛo píngi. 11 Luda kɛ̀ è yã píngi kɛ lán à zɛ̀o a
pɔyezi guu nà gĩakɛ à wa diɛ lán èe wɛtɛɛ nà, à wa sɛ a pɔ́ ũ Kirisi guu, 12 lɛ wamɔwa kɛ̀ wa
wɛ́ɛ dɔ Kirisizi zaa káakunɔ wàgɔ̃ dɛ à tɔ́ gakuide bɔ̀rinɔ ũ. 13 Apinɔ sɔ̃, a yãpura yã mà, a
baaru nnaa kɛ̀ à a mì sì pì sì. À guu Luda a zĩnda sèeda kɛ̀awa à Ninii kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ ũ. 14 Àmbe
túbi kɛ̀ wé e kpɛ́gaau ũ ai Luda gɔ̃ gá a gbɛ̃nɔ bo, lɛ aɔ̃ à tɔ́ gakuidee bɔ yãnzi.

*P*ɔlu aduakɛna Ɛfesudeenɔnɛ

15 Beee yãnzi zaa gurɔɔ kɛ̀ ma a Dii Yesu náanɛkɛna mà kɔ̃n yenzi kɛ̀ á vĩ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ ń
píngi, 16 mɛ́ɛ kámma bo kɔ̃n Luda sáabukpanao a yã musuro. A yã ègɔ̃ dɔmagu ma aduakɛna
guu. 17 Mɛɛ̀ wɛ́ɛ kɛ kɛ̀ De gakuide, wa Dii Yesu Kirisi Luda à a gba ɔ̃ndɔ̃ɔ à a wɛ́ɛ kɛ̃are kɔ̃n a
Ninii gbãaao, lɛ à e à à dɔ̃ wásawasa. 18 Mɛɛ̀ wɛ́ɛ kɛa à a nɔ̀sɛ wɛ̃are, lɛ à e à tãmaa kɛ̀ à a sisia
dɔ̃, à túbi gakuidee auziki kɛ̀ à dìɛ a gbɛ̃nɔnɛ 19 kɔ̃n a gbãa bíta bɔnsaɛ kɛ̀ èe zĩi kɛɛ wamɔwa
kɛ̀ weè à náanɛ kɛɛnɔ guuo. Gbãa bíta pì zĩi kɛ̀ Kirisi guu 20 gurɔɔ kɛ̀ Luda à fɛɛ gaan à à vɛ̃̀ɛ a
ɔplaazi zaa musu. 21 Gwen Kirisi dɛn kpatablerinɔ kɔ̃n ikodeenɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n diinɔla
ń píngi kɔ̃n tɔ́ kɛ̀ wè mì sɪɛ́ńnɛnɔ píngi. Èe kɛ anduna tiaa kɛ̀kii adonlo, kɔ̃n à kɛ̀ eé mɔ́omɛ
dɔ. 22 Ludaa tò à iko vĩ pɔ́ píngia, ben à à dìɛ baabɔ píngi mìdee ũ sɔsinɛ. 23 Sɔsi pìn Kirisi mɛ̀
ũ, à dɛ Kirisi kɛ̀ è pɔ́ píngi papa gu píngia papana ũ.

2

*F*ɛɛ bɔna gaan gɛ̃na wɛ̃̀ndin

1 Á dɛ yã gɛ̀nɔ ũ Ludanɛ a taarinɔ kɔ̃n a durunnɔ yãnzi. 2 Á tɛ́ anduna kɛ̀ki tuubazi, a mì
sìɛ ĩa gbãadeenɔ kínanɛ, Setãn kɛ̀ kpɛ́ dɔna ludayãmarisaideenɔnɛ aɛ pì. 3 Wa píngi wá dɛ
lán ń bà yã se. Weè pɔ́ kɛ̀ wa mɛ̀ yezi kɔ̃n yã kɛ̀ wa pɔɔ gbào kɛ. Wa ina guu wá dɛ gbɛ̃ kɛ̀
Luda é pɔfɛ̃ pitaḿmanɔ ũ lán danɔ bà, 4 mɔde Luda sùu bíta, à yenzi vĩwe maamaa. 5 Gurɔɔ
kɛ̀ wá dɛ gɛ̀nɔ ũ wa taarinɔ yãnzi, à wa fɛɛ kɔ̃n Kirisio lɛdo. À a mì sì a gbɛ̃kɛɛ guu. 6 Kirisi
Yesu guu à wa sɛ à wa vɛ̃ɛo zaa musu, 7 lɛ à e à a gbɛ̃kɛ bíta bɔnsaɛ ɔdɔaḿnɛ anduna kɛ̀ eé
mɔ́ guu yãnzi yã maaa kɛ̀ à kɛ̀we kuuna Kirisi Yesu guu musu. 8 Luda a mì sì a gbɛ̃kɛɛ guu
Yesu náanɛ kɛ̀ á kɛ̀ yãnzi. Beee e bɔ a kiianlo, Luda bé à a gba. 9 A mìsina e bɔ a yãkɛna
gãzĩnlo, lɛ gbɛ̃ke tón ĩa dãoro yãnzi. 10 Luda ɔgbɛn wa ũ. Kirisi Yesu guu à wa kɛ lɛ wàgɔ̃ kú
kɔ̃n yã maaa kɛ̀ à gĩakɛ à dìɛwee kɛnao.

*G*ɔ̃na mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ Kirisi guu

11 Amɔa kɛ̀ á dɛ bori pãndenɔ ũ ina guu, à laasuu lɛ́ a kuuna ziia. Bɛ̃̀ngudeenɔ è beare
gɛfɔɔdeenɔ, mɔde aɔ̃ bɛ̃̀ngukɛna dɛ gbɛ̃ntee ɔgbɛ ũmɛ. 12 Gurɔ beeea á kuu Kirisi sai, á dɛ
gbɛ̃ zɪ̀tɔnɔ ũ Isarailinɔnɛ. A baka kú Luda bà kuunańyo kɔ̃n à lɛ́gbɛ̃ńnɛnao guuro. Á kú
anduna guu tãmaa sai ludadɔ̃sai. 13 Kirisi Yesu guu tia, amɔa kɛ̀ á zɛ̀̀ kɔ̃n Ludao yãanɔ a sɔ̃zi
kĩi kɔ̃n Kirisi aru gbãaao. 14 Àmbe wa kuuna kɔ̃o nnaa ũ, à tò Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ gɔ̃̀
mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ ũ. À mɛ̀ guu à íbɛtɛ kɛ̀ da ń dagura bĩi ũu gbòro, 15 à Musa doka kpà guuzi kɔ̃n à

yãdiɛnanɔ, lɛ à tó aɔ̃ plaa ń píngi gɔ̃ao gbɛ̃ dufu mèn doo ũ. Lɛn à ń ké kɔ̃o nna lɛ. [16] À íbɛtɛ
yǎa, à ń plaa ń píngi kɛ̀ nna kɔ̃n Ludao mɛ̀ dɔ̃nkɔ̃ pì guu a gana lía yãnzi. [17] À mɔ̀ à kɛna nna
kɔ̃n Ludao baaru kpà amɔa kɛ̀ á zǎ̀ kɔ̃n Ludaonɔnɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kĩionɔ dɔ. [18] Kirisi yãnzi
wa píngi wá zé vĩ wà sɔ̃ De Ludazi kɔ̃n à Nini dɔ̃nkɔ̃ gbãaao.

[19] Beee yãnzi á dɛ gbɛ̃ zĩ̀tɔnɔ ke bɔ̀amɔnɔ ũ dɔro, a gɔ̃ bɛdeenɔ ũ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ, à
uadeenɔ. [20] Ámbe kpé kɛ̀ Ludaa bò ɛ̃ɛ kɛ̀ zĩ̀rinɔ kɔ̃n annabinɔɔ dàɛa ũ, bensɔ̃ Kirisi Yesun à
ɛ̃daɛgbɛ ũ. [21] À guun kpé pɔ́ píngi è kɔ̃ kũn, ègɔ̃ gbãa Luda kpé ũ Dii guu. [22] À guu apinɔ se,
á dɛ kpé pì bobɔnɔ ũ, ámbe Luda Nini kúkii ũ.

3

*P*ɔlu zĩ̀kɛna bori pãndenɔ té

[1] Beee bé à tò mamɔma Pɔlu má dɛ pisina ũ Kirisi Yesunɛ a bori pãndenɔ yãnzi. [2] Ée ma
lán Luda a gbɛ̃kɛkɛnnɛna zĩi dàmɛ mà kɛ a téroo? [3] Luda a asiiyã ɔ̀dɔamɛ, má kɛ̀are féte
kɔ̀. [4] Tó a à kyó kɛ̀, é fɔ̃ à dɔ̃ lán ma wɛ́ɛ kɛ̀ nà Kirisi asiiyã musu. [5] Luda e yã pì o gbɛ̃kenɛ
yãro, ben tia sa à ɔ̀dɔa a zĩ̀rinɔ kɔ̃n a annabinɔnɛ kɔ̃n a Ninii gbãaao. [6] Yã kɛ̀ utɛna yãa pìn
yè: Kirisi Yesu guu baaru nna mana yãnzi bori pãndenɔ gɔ̀ Luda túbiblerinɔ ũ lɛdo kɔ̃n
Yudanɔ, aɔ̃ gɔ̀ńyo mɛ̀dɔ̃nkɔ̃deenɔ ũ. Aɔ̃ baka kú lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̀ guu. [7] Ma gɔ̃ baaru nnaa
pì kpàri ũ gbaa kɛ̀ Ludaa dàmɛ yãnzi kɔ̃n à gbãaa kɛ̀ èe zĩi kɛɛ ma guuo. [8] Mamɔma kɛ̀ má
kɛ̃sãna Luda gbɛ̃nɔ té, Luda gbaa pì dàmɛ, ben mɛ́ɛ Kirisi auziki yãanasai baaru kpaa bori
pãndenɔnɛ, [9] mɛ́ɛ asiiyã kɛ̀ Ludaa e wɛtɛɛ gbɛ̃ sãnda pínginɛ bɔɔńnɛ gupuraaa. Asiiyã pì
utɛna Luda kɛ̀ pɔ́ píngi kɛ̀ kiia zaa káaku, [10] ben tia sa à tò kpatablerinɔ kɔ̃n ikodee kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú musunɔ a ɔ̃ndɔ̃ bori pariinɔ dɔ̀̃ sɔsi gãzĩ. [11] Luda pɔyezi kɛ̀ kuu zaa gurɔ píngi pì lɛ́ pàpa
Kirisi Yesu wa Dii gãzĩ. [12] À guu wá zé vĩ wà sɔ̃ Ludazi kɔ̃n swɛ̀̃o kpaɛna à náanɛkɛna yãnzi.
[13] Beee yãnzi ma wɛ́ɛ kɛ̀awa àton tó a nɔ̀sɛ yaka nawɛ̃a kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ a musu yãnziro. A bɔna
maaa yãnzimɛ.

Kirisi yenzi

[14] Beee yãnzi mɛɛ̀ kúɛ De Ludanɛ. [15] À kiian à bɛdee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musu kɔ̃n tɔɔtɛonɔ ń tɔ́ èn ń
píngi. [16] Mɛɛ̀ wɛ́ɛ kɛa à a gba gbãaa a nɔ̀sɛ guu kɔ̃n a Ninii gbãaao a auziki gakuide lɛ́n, [17] lɛ
Kirisi vɛ̃ɛ a swɛ̀̃n a náanɛ kɛ̀ ée kɛɛ yãnzi, a kãsãpɛɛna gɔ̃ gbãa yenzi guu, [18] lɛ à e à à yenzi
yàasa kɔ̃n à gbà̀ao kɔ̃n à lezĩo kɔ̃n à lɔ̀o gbázɛ dɔ̃ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ píngi, [19] lɛ à e à à yenzi kɛ̀
weé fɔ̃ wà à lɛ́ dɔ̃ píngiroo dɔ̃, Luda papana píngi pɛkɔ̃rɛawa.

[20] Luda bíta! Eé fɔ̃ à kɛwe dɛ lán weè à wɛ́ɛ kɛ ke weè à laasuu lɛ́ nàla maamaa kɔ̃n gbãaa
kɛ̀ èe zĩi kɛɛ wa guuo. [21] Wàgɔ̃ à tɔ́ bɔɔ sɔsi kɔ̃n Kirisi Yesuo guu ai wa boriia gurɔ sãnda
píngi! Aami.

4

*M*ɛ̀dɔ̃nkɔ̃kɛna

[1] Mamɔma kɛ̀ má dɛ pisina ũ Diinɛ, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa a kuuna gɔ̃ dɛ lán Luda a sisi àgɔ̃ dɛ
nà. [2] À kɔ̃ fɔ̃ àgɔ̃ yekɔ̃zi zĩndabusana guu kɔ̃n nɔ̀sɛyĩio kɔ̃n mɛnao. [3] À wɛ́ɛ tã àgɔ̃ lɛ́dolɛ kɛ̀
bɔ̀ Luda Nini kiia vĩ bà kɛ̀ è a dɔkɔ̃a ũ. [4] Mɛ̀ mèn domɛ, bensɔ̃ Ninii pì mèn domɛ. Lɛn tãmaa
kɛ̀ Luda a sisia mèn do lɛ se. [5] Dii mèn do bensɔ̃ dɔnzizɛ mèn do kɔ̃n batisi mèn dooo. [6] Luda
mèn domɛ wa píngi De ũ. Àmbe à iko vĩ wa baadea, ègɔ̃ zĩi kɛɛ wa baade píngi guu, à kú
kɔ̃n wa baade píngio.

[7] Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ wa baadenɛ, lán à gba dàwe nà lɛ́n. [8] Beee yãnzi à kɛ̃na Luda yãn wà bè:
Kɛ̀ à fɛ̀ɛ à tà musu, à dɔ̀ zĩ̀zɔnɔnɛ aɛ,
à gba dà gbɛ̃nɔnɛ.
[9] À fɛɛ à tana musu beee dɛ diamɛ? Beee bè à pìta ai tɔɔtɛ gĩzĩ gĩa. [10] Gbɛ̃ kɛ̀ pìta pìmɛ gbɛ̃
kɛ̀ fɛ̀ɛ à tà ludambɛ musumusu ũ, lɛ à gu sãnda píngi pa. [11] Àmbe à gbɛ̃kenɔ gbà zé aɔ̃gɔ̃ dɛ
zĩ̀rinɔ ũ, gbɛ̃kenɔ annabinɔ, gbɛ̃kenɔ baarunnakparinɔ, gbɛ̃kenɔ pasitɔnɔ ke yãdannɛrinɔ,
[12] lɛ Luda gbɛ̃nɔ gɔ̃ kú à zĩ soru guu, lɛ Kirisi mɛ̀ gbãa kũ, [13] ai wa píngi wàgɔ̃ gá ká Luda Né

náanɛ dɔ̃nkɔ̃ kɛnaa à dɔ̃na dɔ̃nkɔ̃ guu, lɛ wà gɔ̃ gbɛ̃ papananɔ ũ Kirisi kɛ̀ pɔ́ píngi pɛ̀kɔ̃rɛa bíta lɛ́n. [14] Tó lɛmɛ wégɔ̃ dɛ nɛ́ féte kɛ̀ wè ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n mɔnafikio kɛńzi wà ń sãsãnɔ ũ dɔro, kɛ̀ yã dufu dannɛna è ń sɛ́ lán ĩa ke ísɔ̃ bà. [15] Auo, wé yãpuraa o kɔ̃n yenzio wà gbã yã píngi musu Kirisi kɛ̀ dɛ à mì ũu guu. [16] À guun mègu píngi è kɔ̃ kũn aɔ̃ nakɔ̃a kɔ̃n tĩinɔ gbãaao, ben mèguunɔ è zĩi kɛ a zɛ́a, mè ègɔ̃ gbãa àgɔ̃ kaara kɔ̃n yenzio.

*Kuuna zi k*ɔ̃n kuuna dufuo

[17] Beee yãnzin mɛ́ɛ yã ooare kɔ̃n Dii tɔ́o, mɛ́ɛ a gbaao làakari. Àtongɔ̃ kuu lán kifii kɛ̀ aɔ̃ nɔ̀sɛfutakɛɛ dɔńnɛ aɛnɔ bàro. [18] Aɔ̃ laasuu ń kɛ́ yɔ̃nkɔ, aɔ̃ɔ zã̀ kɔ̃n wɛ̃̀ndi kɛ̀ Luda è kpáḿmao, kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ sia, bensɔ̃ aɔ̃ swã gbãaa yãnzi. [19] Aɔ̃ɔ nɔ̀sɛ vĩro, aɔ̃ ń zĩnda kpà wísaiyãa, aɔ̃ɔ dà zaa bori píngi kɛna nii vĩ. [20] Amɔanɔ sɔ̃, ée Kirisi yã dada lɛro. [21] A à yã mà, ben Yesu guu a yãpuraa kɛ̀ à vĩi dàda. [22] Wà òare à ɔ kpá a dà zii kɛ̀ dɔare aɛzi, kɛ̀ yàka a pɔ́nidɛna zaaanɔ yãnzi. [23] Wà òare à a nɔ̀sɛ liɛ a laasuu gɔ̃ dufu, [24] é dà dufu kɛ̀ Ludaa kɛ̀ lán a pɔ́ bà sɛ́, a kuuna égɔ̃ adona kuuna yãpuradee ũ yãzɛdekɛna guu.

[25] Beee yãnzi à ɔ kpá mɔnafiki yãzi, a baade gae yãpuraa o a gbɛ̃̃daaanɛ, zaakɛ mɛ̀dɔ̃nkɔ̃deenɔn wa ũ. [26] Tó a pɔ fɛ̃̀, àton durun kɛro. Àton tó ɔfãntɛ̃ gɛ̃ kpén àgɔ̃ kpɛɛ pɔfɛ̃naro, [27] lɛ àton Ibilisi gba zɛ́ro yãnzi. [28] Gbɛ̃ kɛ̀ è kpãi o yã kpãi tó. À wɛ́ɛ tã à zĩ maaa kɛ kɔ̃n a ɔɔo, lɛ à pɔ́ e à takaasideenɔ gba. [29] Àton tó yã zaa ke bɔ a lɛ́nlo, séde à zɛ́dee kɛ̀ eé gbɛ̃ kaara, à kɛ àre ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe maanɔnɛ. [30] Àton Luda Nini kɛ̀ kú adona da pɔsiaanlo. À dɛ sèeda kɛ̀ Ludaa kɛ̀awa ai a bogurɔzĩ ũ. [31] Àton kɛ ĩi kɔ̃n gbɛ̃̃keoro. À pɔfɛ̃ tó kɔ̃n pɛ̃tɛ̃o kɔ̃n patana gbãaao kɔ̃n gbɛ̃sɔ̃sɔ̃nao kɔ̃n pãsĩ bori sãnda píngio. [32] Àgɔ̃ gbɛ̃̃kɛɛ vĩ kɔ̃o. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃̃nda vĩ. À sùu kɛ kɔ̃o lán Luda sùu kɛ̀ao nà Kirisi guu.

5

Kuuna gupuraan

[1] Lán á dɛ Luda nɛ́ yenzideenɔ ũ nà, à à zɛ́kpaɛ sɛ́. [2] Lán Kirisi yewazi nà à gì a wɛ̃̀ndizi wa yãnzi sa'obɔ kɛ̀ à gũ nna Ludanɛ ũ, à tó yekɔ̃zina dɔare aɛ lɛ se.

[3] Lán á dɛ Luda gbɛ̃̃nɔ ũ nà, èe kɔ̃ sío wà pãpãkɛna ke dà zaa bori píngi ke wãkũ yã ma a tɛ́ sero. [4] Wísaiyã'ona kɔ̃n yã dɔ̀rɔsai onao kɔ̃n fàadi zaa bonao e kɔ̃ síaoro dɔ, sé sáabukpana yã. [5] Àgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ pãpãkɛri ke dàzaade ke wãkũde ke é kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia ble lɛdo kɔ̃n Kirisioro. Pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ è à wãkũ kɛɛ gɔ̃̀ à dii ũmɛ. [6] Àton tó gbɛ̃̃ke a sãsã kɔ̃n yã pã korioro. Yã beee takanɔ bé eé tó Luda pɔfɛ̃ pita a yãmarisaideenɔa. [7] Àton tó a bà gɔ̃ kúńyoro. [8] Á kú gusiaan yã, tia sa Dii guu á kú gupuraan. Àgɔ̃ kuu gupura gbɛ̃̃nɔ ũ, [9] zaakɛ gupuraa è maa bori sãnda píngi ińnɛ kɔ̃n yãzɛdeeo kɔ̃n yãpuraao. [10] À yã kɛ̀ è ká Diinɛ dada. [11] A bà tóngɔ̃ kú kɔ̃n gusia yãkɛna kɛ̀ à kaarana vĩroooro. À yã beeenɔ bɔbɔ gupuraaa. [12] Baa yã kɛ̀ gbɛ̃ pìnɔ è kɛ asii guu ona nɛ́ wíyãmɛ. [13] Tó wà bɔ̀ kɔ̃n yão gupuraaa, wè à sãnsãn dɔ̃, [14] zaakɛ gupuraa è tó wà pɔ́ píngi e. Beee yãnzi wè be:

I'ori ǹ vu ǹ fɛɛ bɔna gɛ̀nɔ tɛ́,
Kirisi é guu punnɛ.

[15] Àgɔ̃ a táa'ona dɔ̃ maamaa. Àtongɔ̃ dɛ yɔ̃nkɔɔnɔ ũro, sé ɔ̃ndɔ̃rinɔ. [16] Àgae yã kɛ̀ Luda à zɛ́ bɔ̀aree kɛ, zaakɛ gurɔɔ kɛ̀kiinɔɔ zaa. [17] Beee yãnzi àtongɔ̃ mìsaideenɔ ũro, àgɔ̃ dɔ̃ lán Dii pɔyezi dɛ nà. [18] Àtongɔ̃ kú kɔ̃n wɛ̃̃dɛnaoro, è pãpãa zĩńmamɛ, mɔde à tó Luda Nini gɔ̃ zĩi kɛ a guu papana, [19] gbasa à fàadi bo kɔ̃o kɔ̃n saamuo kɔ̃n Luda tɔ́kpanao kɔ̃n lɛ̀ kɛ̀ Luda Nini è daareeo. À lɛ̀ sí à Dii tɔ́ kpá a swɛ̃̀ guu, [20] àgɔ̃ De Luda sáabu kɛɛ gurɔ píngi yã píngi guu kɔ̃n wa Dii Yesu Kirisi tɔ́o. [21] À mì siɛkɔ̃nɛ Kirisi vĩa kɛ̀ á vĩ yãnzi.

*G*ɔ̃gbɛ̃ kuuna kɔ̃n a naɔ̃o

[22] A nɔgbɛ̃̃nɔ, a baade gae mì siɛ a zãnɛ lán Diin ée kɛɛnɛ bà. [23] Zaakɛ gɔ̃gbɛ̃n nɔgbɛ̃ mì ũ, lán Kirisi dɛ sɔsi kɛ̀ dɛ à mɛ̀ ũu mì ũ nà kɔ̃n à Mìsirio. [24] Lán sɔsi è mì siɛ Kirisinɛ nà, lɛmɛ se nɔgbɛ̃̃nɔ gae mì siɛ ń zãnɔnɛ lɛ yã píngi guu.

[25] A gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, a baade gɔ̃ ye a naɔ̃zi lán Kirisi ye sɔsizi nà, à gì a wɛ̃̀ndizi à yãnzi. [26] À à
gbãsĩ bɔ̀n kɔ̃n ío a yã gãzĩ lɛ àgɔ̃ de a pɔ́ ũ, [27] lɛ à à kpan'aɛ kɛ kɔ̃n gakuio pɔ́gbɛ sai yitookũna
sai see sai gbãsĩ sai taari sai. [28] Lɛn à kɔ̃ sìo gɔ̃gbɛ̃ píngi gɔ̃ ye a naɔ̃zi lɛ lán a zĩnda mɛ̀ bà.
Gbɛ̃ kɛ̀ ye a naɔ̃zi ye a zĩndazimɛ. [29] Gbɛ̃ke è gí a zĩnda mɛ̀ziro. È pɔ́blee kpáa è làakari dɔa
lán Kirisi è kɛ sɔsinɛ nà, [30] kɛ̀ wá dɛ à mɛ̀guunɔ ũ yãnzi. [31] Beee yãnzi gɔ̃gbɛ̃ é a de kɔ̃n a dao
tó, aɔ̃é nakɔ̃a kɔ̃n a naɔ̃o, aɔ̃ gɔ̃ɔn plaaa é gɔ̃ mɛ̀ doo ũ. [32] Asii bíta kú yã pì guu, má è à dɛ
lɛ Kirisi dagura kɔ̃n a sɔsio. [33] Baa kɔ̃n beeeo à dɛ a yã ũ se dɔ. A baade gɔ̃ ye a naɔ̃zi lán a
zĩnda bà. Nɔgbɛ̃ sɔ̃ a zã yã da.

6

*Nɛ́*nɔ yã

[1] A nɛ́nɔ, Dii guu àgae a de kɔ̃n a dao yã ma, zaakɛ beee bé à maa. [2-3] À bɛ̀ɛ lí a de kɔ̃n a
daonɛ, lɛ àgɔ̃ aafia à gì kɛ anduna guu. Yã kɛ̀ Ludaa dìɛ káaku kɔ̃n lɛ́gbɛ̃naon gwe.
[4] A denɔ sɔ̃, àton a nɛ́nɔ nɔ̀sɛ yakaro. À ń toto à lɛ́ daḿma Yesude nɛ́gwana ũ.

*Zɔ̀*nɔ yã

[5] A zɔ̀nɔ, àgae a anduna kɛ̀ diinɔ yã ma kɔ̃n nɔ̀sɛɔ do kɔ̃n vĩao kɔ̃n luganao, lán Kirisin ée
kɛɛnɛ bà. [6] Àton zĩi kɛńnɛ ń wɛ́ɛ yãnziro. Àgae Luda pɔyezi kɛ kɔ̃n yãpuraao kɛ̀ ámbe Kirisi
zɔ̀nɔ ũ yãnzi. [7] Àgae zĩi kɛ kɔ̃n aĩao lán Diin ée kɛɛnɛ bà, èe kɛ gbɛ̃nteenlo. [8] Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ Dii é
baade maakɛna fĩa bonɛ, zɔ̀ kesɔ̃ wɛ̃ɛnɛ.
[9] A diinɔ sɔ̃, àgae kɛńnɛ lɛ se. À yã pãsĩ ońnɛna tó. Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃pinɔ kɔ̃n apinɔo píngi, a
Dii kú musu, è yã kɛ gbɛ̃ke wɛ́ɛ yãnziro.

*G*ɔ̃kɛbɔ kɛ̀ Ludaa kpàwaanɔ

[10] Yã kɛ̀ gɔ̃̀n yè: Àgɔ̃ gbãa Dii guu kɔ̃n à iko gbãa bítao. [11] À gɔ̃kɛbɔ kɛ̀ Ludaa kpàawaanɔ
da píngi, lɛ à e à zɛ gíngin à Ibilisi ɔ̃ndɔ̃ɔ fɔ̃. [12] Zaakɛ èe kɛ gbɛ̃nteenɔn wée ɔsi kaańyoro,
séde nini zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú musunɔ. Aɔ̃ɔ dɛ anduna kɛ̀kii gusia kíblerinɔ ũ kɔ̃n ń mìdeenɔ kɔ̃n
ń ikodeenɔ. [13] Beee yãnzi à gɔ̃kɛbɔ pìnɔ sɛ́ɛ à da píngi, lɛ à fɔ̃ à zɛ à gí gurɔ zaa zĩ, gbasa à
gɔ̃ zɛna gíngin à píngi kɛna gbɛra. [14] Àgɔ̃ zɛna gbãa, à yãpuraa dɔ a pii asaa ũ, à yãzɛdee
da mɔ̀ uta ũ. [15] À kɛna nna kɔ̃n Ludao baaru nnaa kpá kyatee ũ, lɛ àgɔ̃ kú kɔ̃n soruo. [16] Àgɔ̃
ludanaanɛkɛna kũna sɛngbango ũ gurɔ píngi, lɛ à fɔ̃ à Setãn kà tɛ́deenɔ dɛ píngi. [17] À mìsina
sɛ́ à kú mɔ̀fura ũ, àgɔ̃ Luda yã kɛ̀ dɛ à Ninii fɛ̃ɛdaa ũ kũna. [18] Àgaegɔ̃ adua kɛɛ gurɔ píngi,
àgɔ̃ Luda dɔnlɛ gbekaa yã píngi guu kɔ̃n à Ninii dɔnnɛ'aɛo. Àgae itɛ̃ kɛ kɔ̃n mɛna bítao, àgɔ̃
adua kɛɛ Luda gbɛ̃nɔnɛ ń píngi. [19] À adua kɛmɛ dɔ, lɛ tó mɛ́ɛ yã oo, Luda ma gba lɛ́ mà a
baaru nnaa asii ońnɛ vĩa sai. [20] Baaru nnaa pì yãnzi má dɛ Luda wɛ́ɛdee kɛ̀ wà dà kpésiaan
ũ. Àgɔ̃ adua kɛɛmɛ, lɛ mà baaru nnaa kpá vĩa sai lán à kɔ̃ sìo mà kpá nà.

*Lɛ́*zammana

[21] Wa gbɛ̃ndo yenzide Tikiku, Dii zĩkɛri náanɛdee é ma baaru kpáare píngi, lɛ à e àgɔ̃ ma
kuuna dɔ̃ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛo. [22] Ma à zĩ̀awa, lɛ à wa kuuna oaremɛ, a nɔ̀sɛ e à yĩi kũ.
[23] Wa gbɛ̃nɔ, De Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio a gba aafia, à a yekɔ̃zina kaaraare kɔ̃n a
ludanaanɛkɛnao. [24] Luda gbɛ̃kɛɛ kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye wa Dii Yesu Kirisizi yãana sainɔnɛ ń píngi.

FILIPIDEENƆ

*P*ɔlu aduakɛna Filipideenɔnɛ

1 Mamɔma Pɔlu kɔ̃n Timɔtio Kirisi Yesu zɔ̀blerinɔ wámbe wa takada kɛ̀ kɛ̃̀ Luda gbɛ̃ kɛ̀
aɔ̃ɔ kú Filipinɔnɛ kuuna Kirisi Yesu guu kɔ̃n ń gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n ń dɔnlɛrinɔ. 2 Luda wa De kɔ̃n
Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare, à a gba aafia.
3 Gurɔɔ kɛ̀ a yã dɔ̀magu píngi, mɛɛ̀gɔ̃ ma Luda sáabu kpaamɛ. 4 Ma aduakɛna guu píngi
mɛɛ̀gɔ̃ adua kɛɛare a píngi kɔ̃n pɔnnaao, 5 kɛ̀ a ɔ kàkɔ̃amao baaru nna kpana guu zaa gurɔɔ
kɛ̀ á mà ai kɔ̃n a gbɑ̀ao yãnzi. 6 Má dɔ̃ sãnsãn, lán Luda zĩ maaa dàɛ a té nà, eégɔ̃ kɛɛ ai à
gá mì dɛo Kirisi Yesu mɔ́gurɔzĩ. 7 À maa kɛ̀ má a yã kũna a píngi lɛ, zaakɛ a yã kú ma swɛ̃̀n.
Má da kpésiaann yoo, má zɛ kɔ̃n baaru nnaa pìo a yãpura ona yãnzin yoo, a píngi á baka vĩ
zɛ́ kɛ̀ Luda ma gbaa guu. 8 Ludaa dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ɛ a bɛgɛɛ kɛɛ a píngi kɔ̃n Kirisi Yesu yenzi boriio.
9 Mɛɛ̀ adua kɛɛare, lɛ a yenzi gɔ̃ kaara àgɔ̃ gaa dɔ̃na guu kɔ̃n wɛ́ɛkɛ̃nao súusu, 10 lɛ à yã kɛ̀ kɔ̃
sìo à kɛɛ dɔ̃, àgɔ̃ kuu nɔ̀sɛpuradeenɔ ũ taari sai Kirisi mɔ́gurɔzĩ. 11 Àgɔ̃ pana kɔ̃n yã maaa kɛ̀
è bɔ Yesu Kirisi kiianɔo, lɛ wà Luda tɔ́ bɔ wà à sáabu kpá.

*Kirisin P*ɔlu wɛ̃̀ndi ũ

12 Ma gbɛ̃nɔ, má yezi àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ ma le té kà baaru nna gana aɛmmɛ, 13 ben soza
kíbɛ dogarinɔ píngi kɔ̃n gbɛ̃ kpaaanɔɔ dɔ̃̀ kɛ̀ Kirisi yãnzin wà ma dà kpésiaanzi. 14 Ma dana
kpésiaan yãnzi wa gbɛ̃ parideenɔ Dii náanɛ kɛ̀ dɛ yãala, ben aɔ̃ kùgbãaa kàara, aɔ̃ɔe Luda
yã oo gbɛ̃nɔnɛ vĩa sai.
15 Yãpuramɛ, aɔ̃ gbɛ̃kenɔ è Kirisi yã waazi kɛ dɛnlana yãnzi kɔ̃n nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo, gbɛ̃kenɔ
sɔ̃ kɔ̃n nɔ̀sɛ maaao. 16 Gbɛ̃ kɛ̀kiinɔ è kɛ kɔ̃n yenziomɛ, zaakɛ aɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ̀ má zɛna kɔ̃n
Yesu baarunnakpanao yãnzin má yina kɛ̀zi. 17 Nɔ̀sɛgɔ̃aanɔdee pìnɔ sɔ̃ è Kirisi yã waazi kɛ
dɛnla'ɔdɔannɛna yãnzimɛ, èe kɛ kɔ̃n nɔ̀sɛ puraaonlo. Aɔ̃ɔe daa wèe ma kuuna kpésiaan
nawɛ̃a kaaramɛ. 18 Yãken yɔ́? Mɔnafiki guun yoo, yãpuraa guun yoo, à píngi dé, wèe Kirisi
yã waazi kɛɛmɛ. Ma pɔɔ nna kɔ̃n beeeo, bensɔ̃ eé ɛara à kɛ nna dɔ, 19 zaakɛ má dɔ̃ kɛ̀ adua
kɛ̀ ée kɛɛmɛ kɔ̃n Yesu Kirisi Ninii dɔnlɛo é tó mà bɔ. 20 Ma wɛ́ɛ dɔzi, bensɔ̃ má à náanɛ vĩ
maamaa, kɛ̀ wí é ma kũ yãke guuro. Tia sa lán a zii bà kɔ̃n kùgbãaao mé Kirisi tɔ́ bɔ ma
mɛ̀ guu, má kuun yoo kesɔ̃ ma gan yoo. 21 Zaakɛ Kirisi yãnzin má kuuzi, gaa dɛmɛ àre ũ.
22 Tó ma kuuna wɛ̃̀ndio dɛmɛ zĩ àredee ũ, má dɔ̃ à kɛ̀ mɛ́ séro, 23 ma laasuu kpaatɛnamɛ. Má
yezi mà tá, lɛ màgɔ̃ kú kɔ̃n Kirisio. Gwee maamɛ dɛ gura kɛ̀la zɑ̀̃. 24 Mɔde à maa màgɔ̃ kú
wɛ̃̀ndio a yãnzi. 25 Beee yã fɛɛna vĩro. Má dɔ̃ kɛ̀ mɛ́ gɔ̃ kɛ̀ màgɔ̃ kúao a píngi, lɛ à e à gá aɛ
kɔ̃n pɔnnaao ludanaanɛkɛna guu.
26 Lɛn gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ ɛara mà mɔ́ a gwa lɛ, é zɛ́ e à ĩa dã Kirisi Yesu guu maamaa ma yãnzi.
27 À píngi dé, tó ma mɔ a gwa ke mɛ́ɛ mɔ́ro yoo, à tó a kuuna kɔ̃ sé kɔ̃n Kirisi baaru nnaao,
lɛ tó mɛ́ɛ a baaru maa, mà ma kɛ̀ á zɛna gíngin kɔ̃n lédolɛo, ée ɔsi kaa kɔ̃n nɔ̀sɛo do baaru
nnaa pì zɛ́ yãnzi. 28 Àton tó a ibɛɛnɔ yãke vĩa a kũro. Beee égɔ̃ dɛńnɛ sèeda ũ kɛ̀ aɔ̃ mì pɛ̀
kaatɛnaa, amɔanɔ sɔ̃ é bɔ maa. Luda kɛnan gwe. 29 Zaakɛ Luda a gba zɛ́ à nawɛ̃a kɛ Kirisinɛ,
èe kɛ à náanɛkɛna adonlo. 30 Ɔsii kɛ̀ á è mɛ́ɛ kaa yã, bensɔ̃ á mà mɛ́ɛ kaa ai tia, apinɔ á kú
ɔsi dɔ̃nkɔ̃ pì guumɛ.

2

Zĩndabusana

1 Tó a kuuna Kirisi guu lédamma vĩ, tó à yenzi e té kaaagu, tó á lédolɛ vĩ kɔ̃n à Niniio,
tó á kɔ̃ wɛ̃nda vĩ kɔ̃n sùuo, 2 à laasuu dɔ̃nkɔ̃ kɛ, àgɔ̃ yenzi dɔ̃nkɔ̃ vĩ lédɔ̃nkɔ̃deenɔ ũ,
pɔyeziyãdɔ̃nkɔ̃deenɔ ũ, lɛ ma pɔnnaa gɔ̃ papana. 3 Àton yãke kɛ dɛnlana ke yɔ̃̀kɔ̃kɛna
yãnziro. Zĩndabusana guu à a gbɛ̃daaa diɛ bɛɛ vĩ dɛ a zĩndala. 4 Gbɛ̃ke tón laasuu lɛ́ a zĩnda
mèn do yãaro, à gbɛ̃ pãndenɔ pɔ́ lɛ́ dɔ. 5 Àgɔ̃ nɔ̀sɛ kɛ̀ Kirisi Yesu vĩi vĩ se.

6 À ludakɛɛ guu èe a zĩnda kɛna sẽnkpɛ kɔ̃n Ludao yã daro,
7 ben à a zĩnda gwena tòn, à zĩ̀rikɛɛ sɛ̀,
à gɔ̃̀ gbẽntee ũ, à gbẽnteekɛɛ sɛ̀.
8 À a zĩnda bùsa,
à mì sìɛ ai à gàa à gào,
ai líkpangbãroo gaaa.
9 Beee yãnzi Luda à sɛ̀ lezĩ,
à tɔ́ kɛ̀ dɛ tɔ́ píngilaa kpànɛ,
10 lɛ tó wà Yesu tɔ́ sì,
gbẽ sãnda píngi é kúɛnɛ
ludambɛ kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n tɔɔtɛ gĩzĩo,
11 gbẽ sãnda píngi é o a léo
kɛ̀ Yesu Kirisi bé Dii ũ
De Luda tɔ́bɔna yãnzi.

À guu puńnɛ anduna guu

12 Beee yãnzi ma gbẽ yenzideenɔ, lán eè ma yã ma gurɔɔ kɛ̀ má kúao nà, atẽnsa kɛ̀ má kúao tia dɔro, àgɔ̃ a bɔna maa lɛ́ paazi kɔ̃n vĩao kɔ̃n luganao. 13 Zaakɛ Luda bé èe zĩi kɛɛ a guu, lɛ àgɔ̃ ye à pɔyezizi gbasa à kɛ. 14 À yã píngi kɛ wisɔ̃ kɔ̃n lɛokpaakɔ̃ao sai, 15 lɛ àgɔ̃ taari sai, gbãsĩ sai, Luda nɛ́ seesaideenɔ ũ tɔ̃ɔrigbẽ sãsãna nɔ̀sɛpãsĩdeenɔ té, kɛ̀ ée guu puńnɛ anduna guu lán sɔsɔnɛnɔ bà, 16 àgɔ̃ wɛ̃̀ndi yã kũna, lɛ mà e mà ĩa dãao Kirisi mɔ́gurɔzĩ yãnzi. Tó ée kɛɛ lɛ, lɛ mɛ́ɛ bà pã léro bensɔ̃ mɛ́ɛ zĩ pãa kɛro. 17 Baa tó ma aru é kwɛ́ɛ a ludanaanɛkɛna sa'o'i ũ, ma pɔɔ égɔ̃ nna, mɛ́ɛ pɔnnaa kɛɛao a píngi. 18 Apinɔ sɔ̃, à pɔnnaa kɛ lɛ, wà kɛ lɛdo.

*Timɔ*ti kɔ̃n Ɛpafarɔdituo

19 Kɔ̃n Dii Yesu aubarikao mɛ́ Timɔti zĩawa tia, lɛ mà e mà a baaru ma, ma làakari kpáɛ. 20 Má gbẽke vĩ kɛ̀ à ye a yãzi kɔ̃n yãpuraao lán à bàro. 21 Baade píngi zĩnda yã bé è dɔnɛ aɛ, èe kɛ Yesu Kirisi yãnlo. 22 Á dɔ̃ lán Timɔti aĩa kɛ̀ nà, à baaru nna zĩi kèmao lán nɛ́ kɔ̃n a deo bà. 23 Tó má a zɛna dɔ̃ súusu, má yezi mà à zĩawa gɔ̃ɔ. 24 Má Dii náanɛ vĩ kɛ̀ mɛ́ mɔ́ tia ma zĩnda.

25 Ma gbẽ Ɛpafarɔditu, ma zĩkɛri daa, ma kɔ̃dɛkɛri daa kɛ̀ a à zĩ̀ à dɔmalɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ à ni dɛɛnɔ, má è à maa mà à gbarɛawamɛ. 26 Èe a bɛgɛ kɛɛ a píngi, bensɔ̃ à nɔ̀sɛ yàka, kɛ̀ a à gyãkɛna baaru mà yãnzi. 27 À gyãa kɛ̀ yãpura ai à kà gana, ben Luda à wẽnda gwà. Èe kɛ àpi adonlo, kɔ̃n mapiomɛ se, lɛ ma pɔsiaa tón kaararo yãnzi. 28 Beee yãnzin mɛ́ɛ wãa mà à gbarɛawazi, lɛ a wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ, a pɔɔ kɛ nna, ma làakari kpáɛ. 29 À gbãakɛ kpázi Dii guu kɔ̃n pɔnna bítao. À bɛ̀ɛ lí gbẽ beee takanɛ. 30 À gɔ̃̀ féte kɛ̀ eé ga Kirisi zĩ yãnzi. À a zĩnda kpà gaaa, lɛ à e à dɔnlɛ kɛ̀ é fɔ̃ à kɛmɛroo kɛmɛ yãnzi.

3

*Kirisi d*ɔ̃na

1 Ma gbẽnɔ, yã kɛ̀ gɔ̃̀n yɛ̀: À pɔnnaa kɛ Dii guu. Mɛ́ gí yã kɛ̀ má òare yãa gbɛ̀ sisiziro. Àmbe aafia ũare. 2 À làakari kɛ lɛwan mɔ̀nɔzi, zaakɛri kɛ̀ aɔ̃è ń kɛ gyáigyai pìnɔ! 3 Wamɔwa kɛ̀ weè dɔnzi kɛ Ludanɛ kɔ̃n à Ninii gbãaao, weè ĩa dã Kirisi Yesu guu, weè náanɛ kpá wa zĩnda yãaro wámbe bằngude yãpuraanɔ ũ. 4 Mapi, má zɛ́ vĩ mà náanɛ kpá ma zĩndaa. Tó gbẽ e daa á a zĩnda náanɛkɛna, ma pɔ́ dɛàla. 5 Ma bằngu kɛ̀ ma gurɔ sɔraagɔ̃dee zĩ. Isarailin ma ũ ina guu, Bɛyãmi borii, Eberu bori yãpuraa. Musa doka musu má kú Farisinɔ gãli guu. 6 Ma aĩa kɛ̀, ma wɛ́ɛ tằ sɔsi gbẽnɔa. Yãkɛna a zɛ́a Musa doka guu, gbẽkee e fɔ̃ à ma taari èro. 7 Mɔde yã kɛ̀ má kũna àre ũ yãa pìnɔ gɔ̃̀mɛ àre sai tia Kirisi yãnzi. 8 À kɛ̀ dɛńlaa ma yã píngi dìɛ àre sai ma Dii Kirisi Yesu dɔ̃na kɛ̀ dɛ à píngila yãnzi. Kirisi pì yãnzin ma ɔ gbàrɛ yã píngizi bùsa ũzi, lɛ màgɔ̃ à vĩ, 9 màgɔ̃ kú à guu kɔ̃n yã kɛ̀ è tó wà kɛ nna kɔ̃n Ludao a náanɛkɛna yãnzio. Luda è tó yã bɔńyo nna dokakũna yãnzinlo, è tó yã bɔńyo nna Kirisi

náanɛkɛna yãnzimɛ. [10] Yã kɛ̀ má yezi bé à dɛ mà Kirisi dɔ̃ kɔ̃n gbãaa kɛ̀ à fɛ̀ɛo bɔna gaan-o,
lɛ ma bà gɔ̃ kú à nawɛ̃akɛna guu, mà gɔ̃ lán à bà à gaa guu [11] gbasa mà gɔ̃ gàafɛɛ ũ.

*P*ɔ́ kɛ̀ nɛ́ɛ pɛɛa lena

[12] Èe kɛ má lè pínginlo bensɔ̃ má papana gĩaro. Mɛ́ɛ pɛɛamɛ, lɛ mà yã kɛ̀ Kirisi Yesu ma
sɛ a pɔ́ ũ yãnzi sí ma pɔ́ ũ. [13] Ma gbɛ̃nɔ, mɛ́ɛ sɛ́ kɛ̀ má lè má kṵ̀ kɔ̀ro. Yã mèn doon mɛ́ɛ kɛɛ,
mɛɛ̀ nɔnɔ pɔ́ kɛ̀ kú ma aɛzi, pɔ́ kɛ̀ kú ma kpɛɛ laasuulɛna sai. [14] Mɛ́ɛ pɛɛ pɔ́ kɛ̀ ma wɛ́ɛ dɔzia,
lɛ mà àre kɛ̀ Luda wa sisia gana musu e Kirisi Yesu gãzĩ. [15] Wamɔwa gbɛ̃ papananɔ, wàgɔ̃
laasuu beee vĩ. Tó á laasuu pãnde vĩ, Luda é a wɛ́ɛ kɛ̃are yã beee musu. [16] À píngi dé, guu
kɛ̀ wa kan kɛ̀, wà gá aɛ zɛ́ dɔ̃nkɔ̃ pì guu.

[17] Ma gbɛ̃nɔ, à ma zɛ́kpaɛ sɛ́, lán wa à taka kɛ̀are nà, a wɛ́ɛ gɔ̃ tɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kuuna kɔ̃ sìonɔzi.
[18] Mɛɛ̀gɔ̃ ooare yã gɛ̃̀n baaagɔ̃, bensɔ̃ ma ɛara mɛ́ɛ ooare tia dɔ kɔ̃n wɛ́ɛ'io, gbɛ̃nɔɔ kuu pari
kɛ̀ aɔ̃ yãkɛna ń kɛ́ Kirisi gana lía ibɛɛnɔ ũ. [19] Aɔ̃ mì pɛ̀ kaatɛnaa. Aɔ̃ gbɛɛɛn ń dii ũ, wíyãn
ń ĩadãbɔ ũ, anduna yãn aɔ̃ laasuu ègɔ̃ kúa. [20] Wapinɔ sɔ̃, ludambɛ gbɛ̃nɔn wa ũ, wa wɛ́ɛ dɔ
Mìsiri kɛ̀ eé bɔ gweezi, àmbe Dii Yesu Kirisi ũ. [21] Eé wa mè gbãasainɔ li lán a mè gakuidee
bà kɔ̃n a gbãaa kɛ̀ eé fɔ̃ à tó pɔ́ píngi mì siɛareeo.

4

*L*ɛ́dammana

[1] Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzidee kɛ̀ mɛ́ɛ a bɛgɛ kɛɛnɔ, amɔa kɛ̀ á dɛ ma ĩadãbɔ kɛ̀ mɛɛ̀ pɔnnaa
kɛo ũunɔ, àgɔ̃ zɛna gíngin Dii guu lɛ, ma gbɛ̃nɔ.

[2] Ma agbaa kpà Yuodianɛ kɔ̃n Sintisio aɔ̃gɔ̃ lɛ́dolɛ vĩ Dii guu. [3] Mmɔn sɔ̃ ma gbɛ̃ndo
náanɛde, ma wɛ́ɛ kɛ̀mma, ǹ dɔ nɔgbɛ̃ pìnɔlɛ, zaakɛ aɔ̃ ɔsi kàmao baaru nna kpana guu
kɔ̃n Kɛlɛmɛntio kɔ̃n ma zĩkɛri daanɔ. Aɔ̃ tɔ́ kú wɛ̀̃ndi takadan.

[4] Àgɔ̃ pɔnnaa kɛɛ Dii guu gurɔ píngi. Má òare dɔ, à pɔnnaa kɛ. [5] À a zĩnda busa baade
pínginɛ. Dii mɔna kà kĩi. [6] Àton yãke kã̀hãn kɛro. Yã píngi guu à adua kɛ à yã gbeka Ludaa
kɔ̃n sáabukɛnao, à a yã'ɔ̃ammanɔ onɛ, [7] eé a nɔ̀sɛ kɔ̃n a làakario kpáɛare Kirisi Yesu guu.
Nɔ̀sɛkpaɛna pì bíta, à dɛ gbɛ̃ntee dɔ̃nala.

[8] Ma gbɛ̃nɔ, yã kɛ̀ gɔ̀aren yè: Yã kɛ̀ yãpuraa vĩ bensɔ̃ à bɛ̀ɛ vĩ, yã kɛ̀ zɛ́ vĩ bensɔ̃ à gbãsĩ vĩro,
yã kɛ̀ nna bensɔ̃ à aubarika vĩ, yã kɛ̀ maa bensɔ̃ wè à sáabu kpá, àgae laasuu lɛ́ yã beeenɔ
musu. [9] Yã kɛ̀ má dàare á sì, yã kɛ̀ á mà ma lɛ́zĩ bensɔ̃ á èma, à yã beeenɔ kɛ, Luda Aafiade
égɔ̃ kúao.

*P*ɔlu Filipideenɔ sáabukpana

[10] Ma pɔɔ nna bíta Dii guu, zaakɛ a laasuu ɛ̀ara à sù ma yãa sa. A bà kúmao zaa zi, mɔde
zɛ́n ée ero. [11] Mɛ́ɛ o lɛ kɛ̀ mɛ́ɛ takaasi kɛɛ yãnzinlo, zaakɛ má dà ma zĩndanɛ màgɔ̃ sáabu vĩ
gwena píngi guu. [12] Má takaasikɛna dɔ̃ bensɔ̃ má nnamana dɔ̃. Gurɔ píngi gu píngia kãna ke
nɔaa, pɔ́dinzi ke pɔ́kɛ̃sãmmana yãke vĩmɛ dɔro. [13] Mɛ́ pɔ́ píngi fɔ̃ Kirisi kɛ̀ è ma gba gbãaa
yãnzi. [14] Baa kɔ̃n beeeo kɛ̀ a bà kú kɔ̃n ma takaasikɛnao, a yã maaa kɛ̀.

[15] Filipideenɔ, á dɔ̃ a zĩndanɛ, ma baaru nna kpanaare káaku guu, kɛ̀ ma bɔ Masedonia
bùsun, sɔsi kee kuu kɛ̀ ɔ dàma kɔ̃n ɔɔ bɔkɔ̃tɛoro, sé apinɔ. [16] Baa gurɔɔ kɛ̀ má kú Tɛsalonika,
a pɔ́ kɛ̀ mɛ́ɛ à ni dɛɛnɔ kpà̀sãmɛ dɛ gɛ̃̀n doola. [17] Èe kɛ gbaan mɛ́ɛ wɛtɛɛro, a àre kaarana
Luda kiian mɛ́ɛ wɛtɛɛ. [18] Ma pɔ́ kɛ̀ á kpà̀sãmɛɛ è, à pàpa ai à dìzi. Ɛpafarɔditu a gbaanɔ
kpàma, pɔ́ mɔ̀ma sa. À dɛ sa'obɔ kɛ̀ à gũ nna Ludanɛ bensɔ̃ è káne à sí ũ. [19] Ma Luda é pɔ́
kɛ̀ á à nii vĩinɔ kpáawa Kirisi Yesu guu à auziki gakuide lɛ́n. [20] Wàgɔ̃ wa Luda wa De tɔ́ bɔɔ
gurɔ píngi! Aami.

*L*ɛ́zammana

[21] À ì kpá Luda gbɛ̃nɔa ń píngi kuuna Kirisi Yesu guu. Ma gbɛ̃ kɛ̀ wá kú lɛdoonɔ ì kpàawa.
[22] Luda gbɛ̃nɔ ì kpàawa ń píngi, atɛ̃nsa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Siza bɛɛnɔ. [23] Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ
kɛare a niniin.

KƆLƆSEDEENƆ

*Sáabukpana k*õn aduakɛnao

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zǐri Luda pɔyezi guu kõn wa gbẽ Timɔtio, wámbe wa takada
kɛ̀ kɛ̃̀ 2 wa gbẽ náanɛdee kɛ̀ aõɔ kú adona Kirisi guu zaa Kɔlɔsenɔnɛ. Luda wa De gbẽkɛɛ
kɛare, à a gba aafia.
3 Gurɔ píngi tó wée adua kɛɛare, weègõ Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu kpaamɛ, 4 zaakɛ
wa a Kirisi Yesu náanɛkɛna baaru mà kõn yenzi kɛ̀ á vĩ wa gbẽnɔnɛo ń píngi, 5 kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔ
pɔ́ kɛ̀ diɛnaare ludambɛɛzi yãnzi. A yãpura yã mà zaa zi baaru nnaa kɛ̀ wá kpàaree guu.
6 Baaru nnaa pì e nɛ́ ii ɛ̀e daagula anduna guu píngi, lán à kɛ̀ a tɛ́ nà zaa gurɔɔ kɛ̀ á mà, ben
a Luda gbẽkɛ sãnsãn dɔ̃̀. 7 Wa gbẽ yenzide wa zĩkɛri daa Ɛpafara bé à yã pì dàare wa gẽɛ ũ.
Kirisi zĩkɛri náanɛdeemɛ, 8 àmbe à yenzi kɛ̀ Luda Nini a kaa òwe.
9 Beee yãnzi zaa gurɔɔ kɛ̀ wa a baaru mà, weègõ wɛ́ɛ kɛɛare Ludaa yãana sai, lɛ à tó à a
pɔyezi dõ wásawasa, à Ninii a gba õndõ kõn wɛ́ɛzẽɛo píngi, 10 lɛ àgõ kuu lán Dii yezi nà, a yã
píngi kánɛ, lɛ a yã maa píngi kɛna gõ daagula, a Luda dõna gõ kaara, 11 lɛ àgõ gbãa yã píngi
guu à gbãa gakuide lɛ́n, lɛ à pɔ́ píngi fõ̃ kõn mɛnao kõn pɔnnaao, 12 lɛ àgõ De Luda sáabu
kpaa, zaakɛ à wa ka baka kɛ̀ à dìɛ a gbẽnɔnɛ gupuraan-a. 13 À wa bɔ gusia ikon, à wa kpa a
Nɛ́ mɛ̀n do yenzide kpatan. 14 À gãzĩn wa gõ wẽɛnɛnɔ ũ, wa durun kɛ̃̀wa.

Kirisi dɛ pɔ́ píngila
15 Kirisi nɛ́ Luda kɛ̀ wè e kõn wɛ́ɛoroo takamɛ,
àmbe daudu ũ Luda pɔ́kɛnanɔ tɛ́ píngi.
16 Luda pɔ́ kɛ̀ kú musu kõn tɔɔtɛo kɛ̀ píngi à gãzĩ,
pɔ́ kɛ̀ wè eenɔ kõn pɔ́ kɛ̀ wè eroonɔ,
kpatablerinɔn yoo ke diinɔ
ke gbãadeenɔ ke ikodeenɔ.
Pɔ́ píngi bɔ̀ à kiiamɛ,
bensõ aõɔ kuu à pɔ́ ũ.
17 À kuu pɔ́ píngi ã,
pɔ́ píngi kuu à gãzĩmɛ.
18 Àmbe sɔsi kɛ̀ dɛ à mɛ̀ ũu mì ũ.
Àmbe naana ũ, gàafɛɛ káaku ũ,
lɛ à gõ pɔ́ píngi mìdee ũ.
19 Zaakɛ à kà Ludanɛ a kíkɛ píngi pɛ́kõrɛa. 20 À tò pɔ́ píngi kɛ̀ao nna à gãzĩ, pɔ́ kɛ̀ kú tɔɔtɛ
ke musunɔn yoo. À aru kɛ̀ kwɛ̀ɛ lía bé à mɔ̀ kõn kɛna nnaa pìo.
21 A kẽ Ludaa yã. À ibɛɛnɔn a ũ a laasuu kõn a zaakɛnanɔ yãnzi, 22 ben Ludaa tò a kɛao nna
Kirisi gana a gbẽnteekɛmɛ guu yãnzi sa, lɛ à a kpan'aɛ kɛ gbãsĩ sai, see sai, taari sai, 23 tó
á zɛna gbãa a ludanaanɛkɛna guu degena sai gíngin, tó ée kẽ tãmaa kɛ̀ á vĩ baaru nnaa kɛ̀
á mà guuaro. Wà baaru nnaa pì kpà gbẽ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ tɔɔtɛ kɛ̀nɔnɛ píngi kɛ̀ mamɔma Pɔlu,
ma gõ à kpàri ũ.

*P*ɔlu sɔsi zĩkɛna
24 Tia sa mɛ́ɛ pɔnnaa kɛɛ kõn nawẽa kɛ̀ mɛ́ɛ kɛɛ a yãnzio. Nawẽa kɛ̀ Kirisi kɛ̀ sɔsi kɛ̀ dɛ
à mɛ̀ ũ yãnzi, mɛ́ɛ pɔ́ kɛ̀ gɔ̃̀ papaa ma mɛ̀ guu. 25 Luda zĩi dàmɛ, ben ma gõ sɔsi dɔnlɛri ũ.
À ma zĩ mà a yã oare papana. 26 Asiiyã kɛ̀ utɛna gbẽnɔnɛ zaa káaku zaalɛ Ludaa e anduna
káɛroo bé à bɔ̀ Luda gbẽnɔnɛ gupuraaa sa. 27 Ludaa yezi aõɔ dõ lán asiiyã pì gakui bíta nà
bori pãndenɔ kiia. Asii pìn yè: Kirisi kú a guu, ben a wɛ́ɛ dɔ gakuizi. 28 À waazin weè kɛ gbẽ
píngin ɛ, weè lɛ́ daońma, weè yã dao baade píngin ɛ kõn õndõ píngio, lɛ wà gá kõn baadeo
papana Luda aɛzĩ Kirisi guu. 29 Beee yãnzi mɛ́ɛ zĩi kɛɛ, mɛ́ɛ aĩa kɛɛ kõn à gbãaa kɛ̀ ɛ̀e zĩi kɛɛ
ma guuo gbãngbãn.

2

[1] Má yezi àgɔ̃ aĩa bíta kɛ̀ méɛ kɛɛaree dɔ̃, apinɔ kɔ̃n Laodiseadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wée wɛ́ɛ
[2] sikɔ̃lɛroonɔ píngi, lɛ aɔ̃ swɛ̀̃ e à kpáɛ, aɔ̃ lɛdolɛ kɛ kɔ̃n yenzio, lɛ aɔ̃ wɛ́ɛ kɛ̃ wásawasa, aɔ̃gɔ̃
Luda asiiyã kɛ̀ dɛ Kirisi pì ũu dɔ̃.
[3] À kiian ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n dɔ̃nao auziki píngi utɛn.
[4] Méɛ beee
ooare, lɛ gbɛ̃ke tón a sãsã kɔ̃n lénna lɛokpakɔ̃aoro yãnzi.
[5] Baa tó má kúaoro, ma ninii
kúao, má è ée yã kɛɛ a zɛ́a, bensɔ̃ a Kirisi náanɛkɛna gbãa, ben ma pɔɔ kɛ̀ nna.

*P*ɔ́ píngi papammana Kirisi guu

[6] Lán a Kirisi Yesu sì a Dii ũ nà, àgɔ̃ kú à guu lɛ,
[7] a kãsãa gɔ̃ pɛɛna à guu. À kaara à guu,
àgɔ̃ gbãa à náanɛkɛna guu lán wà dàare nà. Àgɔ̃ kú kɔ̃n sáabukpanao maamaa.
[8] À làakari
kɛ lɛ gbɛ̃ke tón dɔ̃na gbãaa kásaare à a sãsã kɔ̃n gbɛ̃ntee ɔ̃ndɔ̃ pã korioro. Yã beeenɔ è bɔ
fɛɛakaarayãnɔ kɔ̃n anduna yãkɛnanɔ kiiamɛ, èe kɛ Kirisi kiianlo.
[9] Zaakɛ Luda kíkɛ píngi
pɛ̀kɔ̃rɛ Kirisia a gbɛ̃nteekɛmɛ guu.
[10] Kuuna gbɛ̃ kɛ̀ dɛ gbãa píngi kɔ̃n iko píngio mìdee ũu
pì guu, à píngi pɛ̀kɔ̃rɛawa.
[11] À guun a bɛ̃̀ngu kɛ̀n à bɔ̀ a dà ziin ũ. Èe kɛ bɛ̃̀ngu kɛ̀ gbɛ̃ntee
è kɛńnɛnlo, bɛ̃̀ngu kɛ̀ Kirisi è kɛńnɛmɛ.
[12] Zaakɛ batisikɛna guu wà a vĩio, ben a fɛɛo, kɛ̀ a
gbãaa kɛ̀ Luda à fɛ̀ɛo bɔna gaan náanɛ kɛ̀ yãnzi.
[13] Á dɛ gɛ̀nɔ ũ yã Luda kiia a taarinɔ kɔ̃n
a dà ziinɔ yãnzi, ben Luda a gba wɛ̃̀ndi dufu lɛdo kɔ̃n Kirisio, à sùu kɛ̀wao kɔ̃n wa taarinɔ
píngi.
[14] Luda wa taari takada kɛ̀ wa da yãn gògo, à sɛ̀ à pà lía.
[15] Kirisi gana lía gbãaa sì diinɔ
kɔ̃n gbãadeenɔa, à bɔ̀ńyo gupuraaa à ń kpɛ bɔ̀, à ń kpan'aɛ kɛ̀ zĩ̀zɔnɔ ũ.
[16] Beee yãnzi àton tó gbɛ̃ke a taari e pɔ́blena ke ímina ke zĩbaa ke mɔ dufu bɔna ke
kámmabogurɔzĩ yã musuro.
[17] Yã beeenɔ píngi nɛ́ yã kɛ̀ wà bè eé mɔ́ takamɛ, yã pìnɔ
yãpuraan Kirisi ũ.
[18] Àton tó gbɛ̃ kɛ̀ è a zĩnda busa ɛgɛ pɔ́ ũ kɛ̀ è dɔnzi kɛ malaikanɔnɛ a
sãsã à a kɛ̃ pɔ́ kɛ̀ a wɛ́ɛ pɛ́aaro. Wɛ́ɛgupu'ena yã bé ègɔ̃ gbãa gbɛ̃ beee takanɛ, ben è a zĩnda
sɛ́ lezĩ pã a gbɛ̃nteekɛda laasuunɔ yãnzi.
[19] À pɛna Kirisi kɛ̀ dɛ mì ũuaro. Kirisi guun mègu
píngi è kɔ̃ kũn, aɔ̃ nakɔ̃a kɔ̃n tĩinɔ gbãaao, mè pì ègɔ̃ gbãa lán Ludaa yezi à gbã nà.
[20] Zaakɛ a ga kɔ̃n Kirisio anduna yãkɛnanɔ musu, bɔ́yãnzin eè ń yãdiɛnnɛnanɔ ma lán
anduna gbɛ̃nɔ bàzi?
[21] Wè be, ǹton kɛ̀kii na n ɔzĩro, ǹton kɛ̀kii dãro, ǹton ɔ kɛ kɛ̀aro.
[22] Pɔ́
beeenɔ píngi è yãa kɔ̃n ń aufãnikɛnaomɛ. Gbɛ̃ntee yãdannɛnan beeenɔ ũ.
[23] Yã beeenɔɔ
dɛ lán ɔ̃ndɔ̃ yã bàmɛ, zaakɛ aɔ̃è dɔnzi yã tiasi daǹnɛ kɔ̃n zĩndabusanao kɔ̃n ĩadana ń zĩnda
mɛ̀ao. Baa kɔ̃n beeeo è kpá wa dànɔnɛro.

3

Kuuna wɛ̃̀ndi dufu guu

[1] Lán a fɛɛ kɔ̃n Kirisio nà, à tó ludambɛ yã dɔare aɛ, zaakɛ gwen Kirisi vɛ̃ɛn Luda ɔplaazi.
[2] À tó a laasuu gɔ̃ kú ludambɛ yãnɔa, àtongɔ̃ kú anduna pɔ́aro.
[3] Zaakɛ a ga, a wɛ̃̀ndi utɛna
kɔ̃n Kirisio Luda guu.

[4] Lán Kirisi dɛ a wɛ̃̀ndi ũ nà, tó à bɔ̀ gupuraaa, apinɔ se é bɔo kɔ̃n gakuio sa.
[5] Beee
yãnzi à anduna yã kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a nɔ̀sɛ guunɔ dɛ: Pãpãkɛna, wíyã, mɛ̀fɛɛna, yã zaa nidɛna
kɔ̃n wãkũo. Pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃ è à wãkũ kɛɛ gɔ̃̀nɛ à dii ũmɛ.
[6] Yã beeenɔ yãnzin Luda é pɔfɛ̃ pita a
yãmarisaideenɔa.
[7] Apinɔ se, á kú yã pìnɔ guu yã, aɔ̃ dɔ̀are aɛ.
[8] À ɔ kpá yã kɛ̀ takanɔzi sa:
Pɔfɛ̃na, zɔkakana, nɔ̀sɛ pãsĩ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃na kɔ̃n yãpãpã'onao.
[9] Àtongae ɛgɛɛ tokɔ̃nɛro, zaakɛ a
a dà zii kɔ̃n à yãkɛnanɔ gòala,
[10] a à dufu sɛ̀ kɛ̀ à kɛ̀kɛ èe dufu kũu dɔ̃na guu lɛ à gɔ̃ lán a Kɛ̀ri
pɔ́ bà.
[11] Gwe Yudanɔ kɔ̃n bori pãndenɔ dɔ̃nkɔ̃mɛ kɔ̃n bɛ̃̀ngudeenɔ kɔ̃n gɛfɔɔdeenɔ kɔ̃n sɛ̀̃tɛ
gbɛ̃nɔ kɔ̃n wɛ́ɛsiadeenɔ kɔ̃n zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ. Kirisin ń píngi ũ, à kú ń guu ń píngi.

[12] Beee yãnzi, lán Luda a sɛ a gbɛ̃ yenzideenɔ ũ nà, dà kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ à daalaanɔn yè: Wɛ̃ndaa,
gbɛ̃kɛɛ, zĩndabusana, busɛkɛɛ kɔ̃n mɛnao.
[13] À kɔ̃ fɔ̃. Tó yãke gà à a ka kɔ̃o, à sùu kɛ kɔ̃o.
Lán Dii sùu kɛ̀ao nà, à kɛ kɔ̃o lɛ se.
[14] À píngi musu à yenzi kɛ̀ è yã pìnɔ kakɔ̃a wásawasa
daala.
[15] À tó aafia kɛ̀ bɔ̀ Kirisi kiia kí ble a swɛ̃̀ guu, zaakɛ kuuna kɔ̃o aafian Luda a sisi
mɛ̀dɔ̃nkɔ̃deenɔ ũzi. Àgɔ̃ Luda sáabu kpaa.
[16] À tó Kirisi yã vɛ̃ɛkii e a nɔ̀sɛn maamaa. À yã
dakɔ̃nɛ, à lɛ́ dakɔ̃a kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ píngio. Sáabukpana guu à lɛ̀ sí Ludanɛ a swɛ̃̀ guu kɔ̃n saamuo

kõn tɔ́kpanao kõn dɔnzi lɛ̀nɔ. [17] Pɔ́ kɛ̀ ée kɛɛ ke kɛ̀ ée oo píngi, à kɛ kõn Dii Yesu tɔ́o, à De Luda sáabu kpá à gãzĩ.

*Luda gbɛ̃*nɔ kuuna kõo

[18] A nɔgbɛ̃nɔ, a baade gae mì siɛ a zãnɛ. Lɛn à kõ̃ sìo à kɛ Dii guu lɛ. [19] Gõgbɛ̃nɔ, a baade gaegõ̃ ye a naõ̃zi. Àtongõ̃ pãsĩńyoro. [20] Nɛ́nɔ, à a de kõn a dao yã ma yã píngi guu, zaakɛ beee bé è ká Diinɛ. [21] Denɔ, àton a nɛ́nɔ nɔ̀sɛ fɛɛ à ń pɔɔ yakaro. [22] Zɔ̀nɔ sõ̃ à a anduna diinɔ yã ma yã píngi guu. Àton zĩi kɛńnɛ ń wɛ́ɛ yãnziro. À zĩi kɛńnɛ kõn nɔ̀sɛo do, zaakɛ Dii vĩakɛrinɔn a ũ. [23] Yã kɛ̀ ée kɛɛ píngi, àgae kɛ kõn yãpuraao, lándõ̃ Diin ée kɛɛnɛ bà, èe kɛ gbɛ̃nteenlo. [24] Àgõ̃ dõ̃ kɛ̀ é Dii láada e a baka ũ. Dii Kirisin ée dɔɔzi. [25] Zaakɛri é a zaaa gbɛ̀ e. Luda è gbɛ̃ke wɛ́ɛ gwaro.

4

[1] A diinɔ, à a zɔ̀nɔ gwa a zɛ́a súusu. Àgõ̃ dõ̃ kɛ̀ apinɔ se á Dii vĩ musu.

[2] À a zĩnda kpá aduakɛnaa kõn itɛ̃kɛnao kõn sáabukpanao. [3] À wɛ́ɛ kɛwe Ludaa dɔ, à zɛ́ bɔwe wà à yã waazi kɛ, wà Kirisi asiiyã ońnɛ. Beee yãnzin wà ma da kpɛ́siaanzi. [4] À wɛ́ɛ kɛmɛ mà yã pì o wásawasa, lán à kõ̃ sìo mà o nà. [5] Àgõ̃ a zĩnda kũna dõ̃ Yesusaideenɔ tɛ́ kõn õndõ̃ɔo. Àgae yã kɛ̀ Luda à zɛ́ bɔ̀aree kɛ a gurɔɔa. [6] À tó a lɛ́gbɛ gõ̃ nna àgõ̃ kaarana vĩ, lɛ àgõ̃ dõ̃ lán é yã lí baadea nà.

*Lɛ́*zammana

[7] Wa gbɛ̃ yenzide Tikiku é ma baaru kpáare píngi. Àmbe zĩkɛri náanɛdee ũ, wa zɔ̀bleri daamɛ Dii zĩi guu. [8] Beee yãnzin mɛ́ɛ à zĩiawa, lɛ à wa kuuna oare, à làakari e à kpáɛ.

[9] A gbɛ̃ndo Ɔnɛsimu, wa gbɛ̃ yenzide náanɛdee e mɔɔo. Aõ̃é pɔ́ kɛ̀ wá kú à guu gura kɛ̀ oare píngi. [10] Arisitaku kɛ̀ wá kú lɛdo kpɛ́siaan ì kpàawa kõn Banaba dãaro Maakuo. Wà Maaku yã ɔ̀are kɔ̀. Tó à mɔ̀ a kiia, à gbãakɛ kpázi. [11] Yesu kɛ̀ wè benɛ Yusutu ì kpàawa dɔ. Yuda kɛ̀ wée kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia zĩi kɛɛ lɛdoonɔ lén gwe. Ma làakari kpaɛnaǹyo. [12] A gbɛ̃ndo Ɛpafara, Kirisi Yesu zɔ̀bleri ì kpàawa. Ègõ̃ aĩa kɛɛ kõn aduakɛnaareeo gurɔ píngi, lɛ à e à kàsara kũ àgõ̃ papana Luda pɔyezi guu. [13] Mɛ́ fõ̃ mà à sèeda kɛ kɛ̀ èe zĩi kɛɛare maamaa, amɔanɔ kõn Laodiseadeenɔ kõn Iɛrapɔlideenɔ. [14] Wa likita yenzide Luku kõn Demasio ì kpàawa. [15] À ì kpá wa gbɛ̃ kɛ̀ aõ̃ɔ kú Laodiseanɔa kõn Nimfao kõn sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aõ̃è kõ̃ kakõ̃a à bɛɛnɔ. [16] Tó a takada kɛ̀ kyó kɛ̀, à kpá Laodisea sɔsi gbɛ̃nɔa aõ̃ à kyó kɛ, gbasa à ń pɔ́ kyó kɛ se. [17] À o Akipunɛ, à làakari dɔ Dii zĩi kɛ̀ wà dànɛa, à à mì dɛ. [18] Mamɔma Pɔlu mámbe ma yã kɛ̀ kɛ̃̀ kõn ma zĩnda ɔɔo, ma ì kpàawa. À tó ma kuuna kpɛ́siaan yã gõ̃ dɔagu. Luda gbɛ̃kɛɛ kɛare.

TƐSALONIKADEENƆ TAKADA KAAKU

*T*ɛsalonikadeenɔ zɛ́'ɔdɔannɛna

1 Mamɔma Pɔlu kɔ̃n Silasio kɔ̃n Timɔtio, wámbe wa takada kɛ̀kii kɛ̃̀ Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú De Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio guunɔnɛ. Luda gbɛ̃̀kɛɛ kɛare, à a gba aafia. 2 Wa
aduakɛna guu a yã ègɔ̃ dɔwagu gurɔ píngi, weègɔ̃ Luda sáabu kpaa a píngi yã musu. 3 Lán
èe zĩi kɛɛ a ludanaanɛkɛnaa nà, èe aĩa kɛɛ yenzi guu, bensɔ̃ èe mɛna kɛɛ wɛ́ɛdɔna wa Dii
Yesu Kirisizi yãnzi, yã pìnɔ ègɔ̃ dɔwagu Luda wa De aɛzĩ. 4 Wa gbɛ̃ Luda yenzideenɔ, wá dɔ̃
kɛ̀ Luda a sɛ, 5 zaakɛ kɛ̀ wa baaru nnaa kpàare, wée mɔ́ kɔ̃n yã'onao adoro, wa mɔ kɔ̃n Luda
Nini gbãaaomɛ, yã pì wa kũna gbãa maamaa. Á dɔ̃ lán wá kú a tɛ́ nà a aafia yãnzi, 6 ben a gɔ̃
wapinɔ kɔ̃n Diio dàdarinɔ ũ. Nawɛ̃a bíta guu a yã pì sì kɔ̃n pɔnnaa kɛ̀ Luda Nini dàaguuo,
7 ben a zɛ́ ɔ̀dɔa Yesudee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Masedonia bùsu guunɔnɛ kɔ̃n Girisi bùsuo píngi. 8 Dii yã bɔ̀
a kiia, èe zɛ Masedonia kɔ̃n Girisio adoro, a Yesu náanɛkɛna yã dàgula píngi, à baarukpana
vĩ dɔro. 9 Wèe oo lán wa zɛ́ è a kiia nà, lán a kpɛɛ lì tãanɔnɛ, a aɛ dɔ̀ Ludaa nà, ben ée dɔɔ
Luda Wɛ̃̀ndide yãpuradeezi, 10 ée à Nɛ́ Yesu kɛ̀ à à fɛ̀ɛ bɔna gaan dãa ai à bɔ ludambɛ, à mɔ́
wa sí pɔfɛ̃ kɛ̀ Luda é bɔbɔḿmaa.

2

*P*ɔlu zĩkɛna Tɛsalonika

1 Ma gbɛ̃nɔ, á dɔ̃ a zĩndanɛ, kɛ̀ wa zɛ́ ena a kiia e kɛ pãro. 2 Á dɔ̃ lán wà wɛ́ɛ tɑ̀̃wa nà, wa
nawɛ̃a kɛ̀ káaku zaa Filipi, ben Luda wa gba kùgbãaa, wa à baaru nnaa kpàare ɔsi kɔ̃n ɔsiio.
3 Wa nakɔ̃rɛnaawaa dɛ ɛgɛ zɛ́ yã ũro. Wée kɛɛ laasuu zaaa ke a takiikɛna yãnzinlo. 4 Lán
Luda wa ka a baaru nna kpanaa nà, lɛn weè kpáńnɛ lɛ, èe kɛ gbɛ̃ntee pɔyezin wée wɛtɛɛro,
sé Luda wa laasuu tàasikɛri pɔ́. 5 Á dɔ̃ kɛ̀ wée yã nnannaa o gbɛ̃̀kenɛro, bensɔ̃ wée yãke
kɛ kɔ̃n mɔnafikio wãkũ yãnziro. Ludan wa sèedadee ũ. 6 Wée sáabu wɛtɛ gbɛ̃ntee kiiaro,
apinɔ ke gbɛ̃ pãndenɔ. 7 Baa kɛ̀ wá à zɛ́ vĩ wà gɔ̃are asoo ũ wa Kirisi zĩ̀rikɛ yãnzi, wá kɛ̀ao
busɛbusɛ, lán nɔgbɛ̃ nɛ́dandee è làakari dɔ a nɛ́a nà. 8 Kɛ̀ wá yeazi maamaa yãnzi, wée zɛo
wà baaru nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia kpáare adoro, kɔ̃n wa zĩnda kpanaawaaomɛ dɔ, zaakɛ a gɔ̃
wa gbɛ̃ yenzideenɔ ũ. 9 Ma gbɛ̃nɔ, à tó wa zĩkɛna kɔ̃n nawɛ̃ao yã dɔagu. Gurɔɔ kɛ̀ wée baaru
nnaa kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia pì kpaaare, weègɔ̃ zĩi kɛɛ fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo, lɛ wàton gɔ̃ a gbɛ̃̀kenɛ
asoo ũro yãnzi. 10 Ámbe wa sèedadeenɔ ũ, kɔ̃n Ludao dɔ, kɛ̀ wá kú amɔa kɛ̀ a Yesu náanɛ
kɛ̀nɔ tɛ́ a zɛ́a nɔ̀sɛpuradeenɔ ũ taari sai. 11 Á dɔ̃ kɛ̀ wa yã kɛ̀ a baadenɛ lán de è kɛ a nɛ́nɔnɛ
nà. 12 Wa lɛ́ dàawa, wa a nɔ̀sɛ kpàɛare, wa nakɔ̃rɛawa, lɛ a kuuna kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ Luda
ń ká kpata gakuidee kɛ̀ bɔ̀ à kiiannɔo.
13 Kɛ̀ a Luda yã kɛ̀ wá òaree pì mà, ée diɛ gbɛ̃ntee pɔ́ ũro, á sì lán à dɛ nà, Luda yã yãpuraa
ũ. Àmbe e zĩi kɛɛ amɔa kɛ̀ ée à náanɛ kɛɛnɔ guu. Bee yãnzi dɔ weègɔ̃ Luda sáabu kpaa yãana
sai. 14 Wa gbɛ̃nɔ, a yã kɛ̀ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Kirisi Yesu guu zaa Yudeanɔo, zaakɛ
a bùsudeenɔ wɛ́ɛ tɑ̀̃awa se lán Yudanɔɔ tɑ̀̃ḿma nà. 15 Yudanɔ Dii Yesu dɛ̀ kɔ̃n annabinɔ dɔ,
bensɔ̃ aɔ̃ pɛ̀wa. Aɔ̃ yã è ká Ludanɛro, aɔ̃ íbɛtɛ kpà kɔ̃n gbɛ̃ sãnda píngio. 16 Aɔ̃è kpáwe wà
yã kɛ̀ Luda è gbɛ̃ mì sío o bori pãndenɔnɛ. Lɛn durun kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ kɛɛ gurɔ píngi ègɔ̃ diiàlɛ lɛ.
Luda pɔfɛ̃ pìtaḿma sa.

*Tim*ɔti zĩna Tɛsalonika

17 Wa gbɛ̃nɔ, kɛ̀ wa kɛ̃̀kɔ̃a gurɔ plaa, wɛ́ɛ bé èe kɔ̃ ero, mɔde wa laasuu kúawa. Wa a bɛgɛɛ
kɛ̀ maamaa, wa mɛ̀ wɑ̃̀ wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ. 18 Wá yezi wà mɔ́ a gwa dɔ. Mamɔma Pɔlu ma mɔna
zɛ́ wɛ̀tɛ à dɛ gɛ̃̀n do ke gɛ̃̀n plaaala, ben Setãn kpàwe. 19 Tó wa Dii Yesu mɔ̀, dé bé eégɔ̃ dɛ
wa tãmaa kɔ̃n wa pɔnnaao kɔ̃n wa gɑ̀̃sazubɔo ũ à aɛ a baasii? 20 Zaakɛ ámbe wa gakui kɔ̃n
wa pɔnnaao ũ.

3

1 Kɛ̀ wée fɔ̃ wà mɛna dɔro, wa zɛo wà gɔ̃ Atɛni wa tɛ̃ɛ, 2 wa wa gbɛ̃ndo Timɔti, Luda zĩkɛri
daa Kirisi baarunnakpana guu zĩ̀awa, lɛ à a gba gbãaa, à a nɔ̀sɛ kpáɛare a ludanaanɛkɛna
guu, 3 lɛ a gbɛ̃ke làakari tón fɛɛ wɛ́ɛtãmmana pì yãnziro. Á dɔ̃ a zĩndanɛ kɛ̀ Luda beee taka
dìɛwe. 4 Gurɔɔ kɛ̀ wá kú a kiia, wa gĩakɛ wá òare kɛ̀ weé wɛ́ɛ tãwa, ben à kɛ̀ lɛ lán á dɔ̃ nà.
5 Bee yãnzi kɛ̀ mɛ́ fɔ̃ mà mɛna dɔro, ma à zĩ̀ à a ludanaanɛkɛna gwa. Ke Ibilisi a lɛ à a gwa,
wa zĩi kɛ̀ pãn yoo, wá dɔ̃ro.

6 Kɛ̀ Timɔti sù sa, à a ludanaanɛkɛna kɔ̃n a yenzio baaru kpàwe. À bè wa yã ègɔ̃ dɔagu kɔ̃n
laasuu maaao, bensɔ̃ ée wa bɛgɛ kɛɛ lán wée a bɛgɛ kɛɛ nà. 7 Ma gbɛ̃nɔ, a ludanaanɛkɛna
yã bé à tò wa làakari kpaɛna a yã musu wa wɛ́ɛtãmmana kɔ̃n wa nawɛ̃ao guu píngi. 8 Zaakɛ
á zɛna gíngin Dii guu, tia wa ĩampà sa. 9 Wé fɔ̃ wà Luda sáabu kpá a yã musu. Wa wa Luda
sáabu kpà maamaa kɔ̃n pɔnna bíta kɛ̀ weè kɛ à aɛ a yãnzio. 10 Gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o weègɔ̃
wɛ́ɛ kɛɛ maamaa, lɛ wà e wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ, wà pɔ́ kɛ̀ kɛ̀sã a ludanaanɛkɛna guu papaare.

11 Luda wa De kɔ̃n wa Dii Yesuo zɛ́ bɔwe wà mɔ́ wà a gwa. 12 Dii yenzi kɛ̀ á vĩ kɔ̃o kɔ̃n baade
píngio kaaraare, à dadaala lán yenzi kɛ̀ wá vĩao bà, 13 à a swɛ̃̀ gba gbãaa lɛ àgɔ̃ kuu gbãsĩ sai
taarisaideenɔ ũ Luda wa De aɛ wa Dii Yesu kɔ̃n a gbɛ̃nɔ píngi mɔ́gurɔɔ zĩ.

4

Kuuna lán Ludaa yezi nà

1 Yã kɛ̀ gɔ̃̀n yè, ma gbɛ̃nɔ, á mà wa lén lán à maa a kuuna ká Ludanɛ nà. Á kuuna dɛ lɛ
kɔ̀, mɔde wée wɛ́ɛ kɛɛawa, wée agbaa kpaaare wa Dii Yesu guu, àgɔ̃ kuu lɛ àgɔ̃ gaao. 2 Á
yã kɛ̀ wá dàare kɔ̃n Dii Yesu tɔ́o dɔ̃. 3 Ludaa yezi a kuuna gɔ̃ adona, à mì kɛ̃ pãpãkɛnaa. 4 A
baade gɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃ kɔ̃n bɛ̀ɛo gbãsĩ sai, 5 èe kɛ kɔ̃n dà zaa nidɛnao lán kifii kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda
dɔ̃roonɔ bànlo. 6 Yã pì musu gbɛ̃ke tón a gbɛ̃daaa takii kɛ ke à taari kɛnɛro, zaakɛ Dii é wɛ́ɛ
tã yã beee taka kèrinɔa lán wa gĩakɛ wá òare nà, wa a swã gào. 7 Ludaa e wa sísi wàgɔ̃ kú kɔ̃n
gbãsĩoro, séde wa kuuna gɔ̃ adona. 8 Bee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ gì yãdannɛna kèzi, èe kɛ gbɛ̃nteen à
gìziro, Luda kɛ̀ è a Ninii kɛ̀ kú adona dawaguun à gìzi.

9 Wé e wà yekɔ̃zina yã oarero, zaakɛ a zĩndanɛ Luda yekɔ̃zina dàare. 10 Á kuuna dɛ lɛ kɔ̀,
á ye wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Masedonia bùsu guunɔzi ń píngi. Ma gbɛ̃nɔ, wa lɛ́ dàawa, àgɔ̃ kɛɛ lɛ
àgɔ̃ gaao, 11 à zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ kuu yãkete sai, à a zĩnda yã kɛ à a zĩnda zĩi kɛ, lán wá dìɛare nà,
12 lɛ a kuuna e à ká bàazideenɔnɛ, lɛ àton fu a zĩndaa à da gbɛ̃keziro.

*Dii m*ɔna

13 Ma gbɛ̃nɔ, wá yezi àgɔ̃ yãpuraa dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ anduna tònɔ yã musu, lɛ a pɔɔ tóngɔ̃ sia
lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ tãmaa vĩroonɔ bàro yãnzi. 14 Zaakɛ wá sì kɛ̀ Yesu gà à fɛɛ, lɛn dɔ Luda é tó
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ anduna tò Yesu guunɔ ɛara wà mɔ́o lɛdo.

15 Yã kɛ̀ wée ooaree kèki nɛ́ Dii yãdannɛnamɛ. Wamɔwa gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ wégɔ̃ kuu ai Dii
mɔ́gurɔɔ zĩnɔ, wé dɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ anduna tò pìnɔnɛ aɛro. 16 Dii bé eé bɔ ludambɛ, à pita kɔ̃n
yãdiɛnnɛnao kɔ̃n malaika gbɛ̃nsi kòtoo kɔ̃n Luda kãkãki ɔ́o, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gà Kirisi guunɔ é fɛɛ
bɔna gaan káaku, 17 beee gbɛra wamɔwa gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ wá kuunɔ, weé wa séɛńyo lɛdo ai
ludambɛ luguun wà da Diilɛ ĩa guu, gbasa wàgɔ̃ kúo ari gurɔ píngi. 18 Bee yãnzi à kɔ̃ làakari
kpáɛ kɔ̃n yã pìo.

5

1 Ma gbɛ̃nɔ, yã pì kɛna ke à kɛgurɔɔ onaare zɛ́ vĩro, 2 zaakɛ á dɔ̃ sãnsãn lán kpãi è mɔ́
gwãavĩ nà. Lɛn eégɔ̃ dɛ lɛ Dii mɔ́gurɔɔ zĩ. 3 Tó gbɛ̃nɔɔ e bee, wá aafia, wá kú wa làakaria,
kaatɛna é mɔ́ḿma kãndo lán nɛ́'iwãwãa è mɔ́ nɔ̀sindadeea nà, aɔ̃ɔ́ bɔro. 4 Apinɔ sɔ̃ wa gbɛ̃nɔ,
á kú gusiaanlo, gurɔɔ pì é suawa lán kpãi bàro, 5 zaakɛ gupura gbɛ̃nɔn a ũ, fãantɛ̃ gbɛ̃nɔn
a ũ a píngi. Gwãavĩ ke gusia gbɛ̃nɔn wa ũro. 6 Beee yãnzi wàton ii o lán danɔ bàro. Wà itɛ̃
kɛ wàgɔ̃ kú wa làakaria. 7 I'orinɔ è ii o gwãavĩ, wɛ̃dɛrinɔ sɔ̃ è wɛ̃dɛɛ kɛ gwãavĩ. 8 Wapinɔ sɔ̃,
zaakɛ fãantɛ̃ gbɛ̃nɔn wa ũ, wàgɔ̃ kú kɔ̃n làakario, wà ludanaanɛkɛna kɔ̃n yenzio da mɔ̀ uta
ũ, wà mìsina tãmaa kú mɔ̀fura ũ. 9 Zaakɛ Ludaa e wa diɛ à pɔfɛ̃ pitawaro. À wa diɛ à wa mì

sí wa Dii Yesu Kirisi gãzĩmɛ. [10] Àmbe à gà wa yãnzi lɛ wàgɔ̃ kúo, tó wá bɛ̃ɛ ke wa anduna tòn yoo. [11] Beee yãnzi à lɛ́ dakɔ̃a, à kɔ̃ gba gbãaa, lán ée kɛɛ nà.

*P*ɔlu yãdiɛna Tɛsalonikadeenɔnɛ

[12] Ma gbɛ̃nɔ, wa wɛ́ɛ kɛ̀awa, à bɛ̀ɛ lí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è zĩi kɛ a tɛ́nɔnɛ, kɛ̀ aɔ̃ iko vĩawa Dii guu, aɔ̃ɔe a daa zɛ́anɔ. [13] À ń gakui dɔ̃ńnɛ maamaa yenzi guu zĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ yãnzi. Àgɔ̃ nna kɔ̃o. [14] Ma gbɛ̃nɔ, wa lɛ́ dàawa, à faasaideenɔ da zɛ́a, à gbɛ̃ yĩinɔ gba swɛ̀̃, à làakari dɔ gbãasaideenɔa, à mɛna kɔ̃n baade píngio. [15] À làakari kɛ, a gbɛ̃ke tón à zaaa fĩa bo kɔ̃n à zaaaoro. À zɛ́ wɛtɛ àgɔ̃ à maaa kɛɛkɔ̃nɛ kɔ̃n gbɛ̃ píngio gurɔ píngi.

[16] Àgɔ̃ kú pɔnnaa guu gurɔ píngi. [17] Àgɔ̃ adua kɛɛ yãana sai. [18] Àgɔ̃ Luda sáabu kpaa yã píngi musu. Beee bé à dɛare à pɔyezi ũ Kirisi Yesu guu. [19] Àton Luda Nini té kɛ̀ è káńgu dɛdɛro, [20] àton kya ká annabikɛyãnlo. [21] À yã píngi tàasi kɛ, àgɔ̃ à maaa kũna, [22] à mì kɛ̃ zaakɛna bori píngia.

[23] Luda Aafiade tó a kuuna gɔ̃ kú adona yã sãnda píngi guu, à a nini kɔ̃n a wɛ̃̀ndio kɔ̃n a mɛ̀o dãkpaare aafia taari sai ai wa Dii Yesu Kirisi mɔ́gurɔɔ zĩ. [24] Luda kɛ̀ à a sisi à a sɛ náanɛ vĩ, eé yã pì kɛare.

[25] Ma gbɛ̃nɔ, à adua kɛwe. [26] À ì kpá wa gbɛ̃nɔa ń píngi kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ lɛ́pɛmmanao. [27] Ma naare Diizi, à takada kɛ̀ kyó kɛ wa gbɛ̃nɔnɛ ń píngi. [28] Wa Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare.

TƐSALONIKADEENƆ TAKADA PLAADEE

Yãkpaɛkɛna Kirisi mɔ́gurɔɔ zĩ

1 Mamɔma Pɔlu kɔ̃n Silasio kɔ̃n Timɔtio, wámbe wa takada kɛ̀kii kɛ̀ Tɛsalonika sɔsi gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu Kirisio guunɔnɛ. 2 De Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ
kɛare, à a gba aafia.

3 Wa gbɛ̃nɔ, à kɔ̃ sìo wàgɔ̃ Luda sáabu kpaa a yã musu gurɔ píngi, lán à maa nà, zaakɛ a
ludanaanɛkɛna e gaa aɛ maamaa, bensɔ̃ yenzi kɛ̀ a baade vĩ kɔ̃o e kaara. 4 Beee yãnzi weè
lɛ́ gbɛ̃ a yã musu Luda sɔsi kɔ̃n sɔsio guu, lán ée wɛ́ɛtãmma kɔ̃n nawɛ̃a píngio fɔ̃ɔ nà kɔ̃n
mɛnao kɔ̃n ludanaanɛkɛnao. 5 Beee ɔ̀dɔa kɛ̀ Luda è yã gɔ̃gɔ̃ kɔ̃n gbɛ̃nɔ a zɛ́amɛ. Beee yãnzi
a ka à gɛ̃ kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia guu kɛ̀ ée nawɛ̃a kɛɛ à yãnzi. 6 Luda è yã kɛ a zɛ́amɛ. Eé wɛ́ɛ
tã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe wɛ́ɛ tãaawaanɔa, 7 eé amɔa kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaawaanɔ gba ĩampakii kɔ̃n wapinɔ,
tó Dii Yesu bɔ̀ ludambɛ kɔ̃n a malaika gbãaanɔ 8 kɔ̃n tɛ́vurao. Eé wɛ́ɛ tã ludadɔ̃risai kɛ̀ aɔ̃ɔe
wa Dii Yesu baaru nnaa síroonɔa. 9 Kaatɛna yãana sain Luda é wɛ́ɛ tãoḿma. Weé ń kpakɛ
Dii aɛzĩ kɔ̃n à gbãa gakuideeo. 10 Tó à mɔ̀ gurɔɔ pì zĩ, eé tɔ́ bɔ a gbɛ̃nɔ yã musu, gbasa à
náanɛkɛri pìnɔ é à maa bo ń píngi. Égɔ̃ kú ń tɛ́, zaakɛ a yã kɛ̀ wá òaree sì.

11 Beee yãnzin weègɔ̃ adua kɛɛare kɔ̃sɔ̃kɔ̃sɔ̃zi, lɛ wa Luda tó a kuuna ká gwena kɛ̀ à a sisia,
à yã maaa kɛ̀ a zɛ kɔ̃n à kɛnaonɔ kɔ̃n zĩi kɛ̀ ée kɛɛ à náanɛkɛna guunɔ píngi papaare kɔ̃n a
gbãaao. 12 Dii Yesu é tɔ́ bɔ a musu, apinɔ sɔ̃ é tɔ́ bɔ à musu wa Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisi pìo
gbɛ̃kɛ yãnzi.

2

Ludayãdarisai

1 Wa gbɛ̃nɔ, Yesu Kirisi mɔna kɔ̃n wa kakɔ̃anao lɛ wà daàlɛ yã musu, wa wɛ́ɛ kɛ̀awa, 2 àton
tó a làakari fɛɛ aagaro. Tó annabi yã ke waazi ke takada kɛ̀ wà bè à bɔ̀ wa kiia bè, Dii
mɔ́gurɔɔ kà kɔ̀, àton bídi kɛro. 3 Àton tó gbɛ̃ke a sãsã kɔ̃n yã beee takaoro, zaakɛ gurɔ beee
é mɔ́ro, séto gbɛ̃nɔ bɔna Luda kpɛɛ gurɔɔ kà gĩa kɔ̃n ludayãdarisai kɛ̀ mì pɛ̀ kaatɛzɛa bɔna
gupuraaao. 4 Eé gí pɔ́ kɛ̀ wè ń diɛ dii ũunɔzi kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ wè dɔnzi kɛńnɛnɔ píngi, eé a zĩnda
sɛ́ lezĩ dɛńla, eé gá à vɛ̃ɛ Luda kpɛ́n, à a zĩnda diɛ Luda ũ se. 5 Gurɔɔ kɛ̀ má kúao ma yã pì
òare. Ée dɔnloo? 6 Á dɔ̃ pɔ́ kɛ̀ èe à dãdãa, lɛ àton bɔ a gurɔɔ ãroɔ́? 7 Zaakɛ ludayãdasai e ɔ
taa asii guu kɔ̀. Eé bɔro, séto gbɛ̃ kɛ̀ èe kpaanɛ gù zén baasiro, 8 ludayãdarisai pì é gbasa à
bɔ sa. Dii Yesu é à dɛ kɔ̃n a lɛ́'ĩao, à à kaatɛ kɔ̃n a mɔna gakuio. 9 Ludayãdarisai pì é mɔ́ kɔ̃n
Setãn gbãaao à dabuyãnɔ kɔ̃n yãbɔnsaɛnɔ kɛ kɔ̃n sèeda ɛgɛ bori píngio. 10 Eé mɔnafiki bori
píngi kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ mì pɛ̀ kaatɛzɛanɔnɛ, kɛ̀ aɔ̃ gì yãpuraa kɛ̀ eé ń mì sízi yãnzi. 11 Beee yãnzi
Luda é likɔ̃a pãsĩ zĩḿma lɛ aɔ̃ ɛgɛɛ náanɛ kɛ. 12 Yã é gbasa à vɛ̃ɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe yãpura síroo kɛ̀
aɔ̃è pɔnnaa kɛ kɔ̃n à zaaaonɔa ń píngi.

Luda a sɛ lɛ à a mì sí

13 Wa gbɛ̃ Dii yenzideenɔ, à maa wàgɔ̃ Luda sáabu kpaa gurɔ píngi a yã musu, zaakɛ Luda
a sɛ zaa káaku, lɛ à bɔ kɔ̃n à Ninii kɛ̀ tò wa gɔ̃ a pɔ́ ũ gbãaao a yãpura sina yãnzi. 14 Luda a sisi
à a sɛ baaru nnaa kɛ̀ wá kpàare yãnzi, lɛ a baka gɔ̃ kú wa Dii Yesu Kirisi gakui guu. 15 Beee
yãnzi wa gbɛ̃nɔ, à zɛ gbãa, àgɔ̃ yã kɛ̀ wá dàare kɔ̃n lɛ́o ke takada guu kũna. 16 Wa Dii Yesu
Kirisi kɔ̃n Luda wa Deo yewazi, à gbɛ̃kɛɛ guu à wa làakari kpàɛwe ai gurɔ píngi, à tãmaa
maaa dàwagu. 17 À a làakari kpáɛare, à a gba gbãaa yãmaakɛna kɔ̃n yãmaa'onao guu píngi.

3

À adua kɛwe

1 Yã kɛ̀ gɔ̃n yè, wa gbɛ̃nɔ, à adua kɛwe, lɛ Dii yã e à dagula kpakpaa, àgɔ̃ bɛ̀ɛ vĩńnɛ lán à vĩ
a kiia nà. 2 À adua kɛwe, lɛ à wa bɔ gbɛ̃ zaa mìsaideenɔ ɔzĩ, zaakɛ èe kɛ gbɛ̃ sãnda píngi bé à

Luda yã sìro. [3] Dii náanɛ vĩ, eé a gba gbãaa, eé a sí à zaaaa. [4] Wa a náanɛ kɛ̀ Dii guu kɛ̀ ée yã
kɛ̀ wá òareenɔ kɛɛ, bensɔ̃ égɔ̃ kɛɛ. [5] Dii tó à Luda yenzi kɔ̃n Kirisi mɛnao gbázɛ dɔ̃ a swɛ̃̀n.

*Wàton mɛ*a kɛro

[6] Wa gbɛ̃nɔ, wa naare Dii Yesu Kirisizi, à kɛ̃ wa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mɛa vĩinɔa, kɛ̀ aɔ̃è zĩi kɛ kɔ̃n yã
kɛ̀ wá dàńnɛoroonɔ. [7] Á dɔ̃ a zĩndanɛ, kɛ̀ à maa àgɔ̃ té wa zékpaɛzi, zaakɛ wée mɛa kɛ gurɔɔ
kɛ̀ wá kú a téro. [8] Wée gbɛ̃ke pɔ́blee sí wá blè fĩabona sairo, wa zĩi kɛ̀ gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o,
wa nawɛ̃a kɛ̀ ai í sìwa, lɛ wàton gɔ̃ a gbɛ̃kenɛ asoo ũro yãnzi. [9] Wá à zɛ́ vĩ à dɔwalɛ, mɔde wá
kɛ̀ lɛ, lɛ à wa zɛ́kpaɛ sɛ́ yãnzimɛ. [10] Gurɔɔ kɛ̀ wá kúao, wá dìɛ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ ye zĩkɛnaziroo é pɔ́
blero. [11] Wá mà kɛ̀ a gbɛ̃kenɔ mɛa vĩ, aɔ̃è pɔ́ke kobiro, sé gudɛɛ. [12] Wá dìɛ gbɛ̃ beee takanɔnɛ,
wa nańnɛ Dii Yesu Kirisizi, aɔ̃ vɛ̃ɛki kũ wà zĩi kɛ wà ń zĩnda gwao.

[13] Apinɔ sɔ̃ wa gbɛ̃nɔ, àton kpasa kɔ̃n yãmaakɛnaoro. [14] Tó gbɛ̃kee e yã kɛ̀ wá òare takada
kɛ̀ guu daro, à à yã bɔ à diɛ. Àton kakɔ̃a kɔ̃n adeeoro, lɛ wí e à à kũ yãnzi. [15] Mɔde àton íbɛtɛ
kpáoro, à lɛ́ daa a gbɛ̃ndoo ũ.

[16] Dii Aafiade a gba aafia gurɔ píngi yã píngi guu. Dii gɔ̃ kúao a píngi. [17] Mamɔma Pɔlu
mámbe ma ìkpammana kɛ̀kii kɛ̃̀ kɔ̃n ma zĩnda ɔɔo. Beeen ma takada píngi sèeda ũ, lɛn mɛɛ̀
kɛ̃ lɛ. [18] Wa Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare a píngi.

TIMƆTI TAKADA KAAKU

*Yãdannɛ*rinɔ gbana làakari

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zĩ̀ri, lán Luda wa Mìsiri kɔ̃n Kirisi Yesu kɛ̀ wa wɛ́ɛ dɔzio dìɛmɛ
nà, 2 ma takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ Timɔti, ma nɛ́'inaa Yesu zɛ́ guu. De Luda kɔ̃n wa Dii Kirisi Yesuo
gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ kɔ̃n sùuo, à n gba aafia.
3 Lán ma nakɔ̃rɛmma nà gurɔɔ kɛ̀ mɛ́ɛ gaa Masedonia bùsun, ǹ gɔ̃ Ɛfesu, ǹ o gbɛ̃kenɔnɛ
aɔ̃ton yã̃ kɛ̀ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda yãoroo daǹnɛ dɔro. 4 Aɔ̃ton làakari dɔ gara kɔ̃n dezinɔ tɔ́
kɔ̃ɔwɛna kɛ̀ lɛ́ vĩrooɔa dɔro. Beee è mɔ́ kɔ̃n lɛokpakɔ̃aomɛ. È tó Luda zĩi kɛ̀ è bɔ à náanɛkɛna
guu gá aɛro. 5 Ma yã̃ pì dìɛ lɛ aɔ̃gɔ̃ yenzi vĩ yã̃nzimɛ, yenzi kɛ̀ è bɔ nɔ̀sɛpura kɔ̃n laasuu kɛna
dɔ̃nkɔ̃o kɔ̃n ludanaanɛkɛna mɔnafiki saio guu. 6 Gbɛ̃kenɔ pã̀ yã̃ pìnɔnɛ, aɔ̃ gɛ̃̀ yãpãpã'onan.
7 Aɔ̃ɔ yezi wàgɔ̃ dɛ Musa doka yãdannɛrinɔ ũ, mɔde aɔ̃ yã̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe oo gbázɛ dɔ̃ro ke yã̃ kɛ̀ aɔ̃
zɛ̀anɔ.
8 Wá dɔ̃ kɛ̀ doka pì maa, tó gbɛ̃ e zĩi kɛɛa a zɛ́a, 9 zaakɛ wá dɔ̃ kɛ̀ Ludaa e doka diɛ gbɛ̃
maaanɔ yã̃nziro, séde dokadarisaideenɔnɛ kɔ̃n swãgbãadeenɔ kɔ̃n ludawɛɛkɛrisainɔ kɔ̃n
durunkɛrinɔ kɔ̃n ludadɔ̃risainɔ kɔ̃n dɔnzikɛrisaideenɔ kɔ̃n de kɔ̃n dao dɛ̀rinɔ kɔ̃n gbɛ̃dɛrinɔ
10 kɔ̃n zinakɛrinɔ kɔ̃n pãpãbɛ̃̀ɛkɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃sɛrikpãinɔ kɔ̃n ɛgɛdeenɔ kɔ̃n yãdɔmmarinɔ kɔ̃n
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è bɔ yãdannɛna zɛ́dee kpɛɛnɔo ń píngi. 11 Yãzɛdee pì kɔ̃ sɛ̀ kɔ̃n baaru nnaa gakuidee
kɛ̀ Luda aubarikadee à kpana nàmɛ ma ɔzĩo.

*Lán Luda gb*ɛ̃kɛɛ kɛ̀ Pɔlunɛ nà

12 Ma Kirisi Yesu wa Dii kɛ̀ ma gba gbãaa sáabu kɛ̀, zaakɛ à ma náanɛ kɛ̀, à ma sɛ mà zĩi
kɛare. 13 Ma à tɔ́ zaaa sì yã̃, ma wɛ́ɛ tã̀ à gbɛ̃nɔa, ma gbãaa mɔ̀ńnɛ. Baa kɔ̃n beeeo à sùu
kɛ̀mao, zaakɛ má kɛ̀ wɛ́ɛsiakɛ kɔ̃n à náanɛkɛnasaio guumɛ. 14 Ben wa Dii gbɛ̃kɛ bíta kɛ̀mɛ,
à tò ma a náanɛ kɛ̀, ben má yenzi kɛ̀ dɛ wa pɔ́ ũ kuuna Kirisi Yesu guu vĩ. 15 Yã̃ kɛ̀kii nɛ́
yãpuraamɛ, à kɔ̃ sìo wà sí ɔplaplaa. Kirisi Yesu mɔ̀ anduna guu durunkɛrinɔ mìsina yã̃nzi.
Mapi, ma durun bé à dɛ danɔ pɔ́la, 16 ben Luda ma wɛ̃nda gwà, lɛ mɛna bíta kɛ̀ Kirisi Yesu
kɛ̀ kɔ̃n mamɔma durunkɛri kàsarao bɔ gupuraaa, lɛ àgɔ̃ dɛ sèeda ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɛ́ à náanɛ kɛ,
aɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo eenɔnɛ. 17 Luda mɛ̀n do léle, gurɔ píngi Kína kɛ̀ è garo bensɔ̃ wè à e
wɛ́ɛoroo gɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ kɔ̃n gakuio gurɔ píngi, aami.
18 Ma nɛ́ Timɔti, lán wà gĩakɛ wà annabikɛyã̃ ò n yã̃ musu nà, mɛ́ɛ yã̃ pì daannɛ, lɛ ǹgɔ̃
kũna, ǹ zĩ̀ maaa káo 19 ludanaanɛkɛna guu kɔ̃n nɔ̀sɛkpaɛnao. Gbɛ̃kenɔ yã̃ pìnɔ kpà swãkoto,
ben aɔ̃ ludanaanɛkɛna è lɛ́ kúɛ. 20 Imɛnɛu kɔ̃n Alɛsandao kú ń té. Ma ń kpá Setãn-a, lɛ aɔ̃gɔ̃
dɔ̃ kɛ̀ wè dɔkɛ kɔ̃n Ludaoro.

2

*D*ɔnzikɛna

1 Káaku gĩa ma lɛ́ dàmma, à adua kɛ baade píngin ɛ, à zɛ́ gbekaǹnɛ, à kúɛ kɛ Ludanɛ ń
yã̃nzi kɔ̃n sáabukpanao. 2 À adua kɛ kínanɔnɛ kɔ̃n gbãadeenɔ ń píngi, lɛ wà e wàgɔ̃ kuu
aafia yãkete sai ludayãdarinɔ ũ, wa kuuna gɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ. 3 Beee bé à maa, è ká Luda wa Mìsirinɛ
4 kɛ̀ à yezi baade píngi mìsina e, aɔ̃gɔ̃ yãpuraa dɔ̃.
5 Zaakɛ Luda mɛ̀n domɛ,
bensɔ̃ yãkɛkɛri kuu mɛ̀n do
Luda kɔ̃n gbɛ̃̃nteenɔ dagura,
àmbe gbɛ̃̃ntee Kirisi Yesu ũ.
6 À a zĩnda kpà à baade píngi bò,
ben wà à sèeda kɛ̀ a gurɔɔa.
7 Beee yã̃nzin Luda ma diɛ à kpàakpakɛri kɔ̃n à zĩ̀rio ũzi, lɛ mà à dɔnzi zɛ́ yãpuradee da bori
pãndenɔnɛ. Yãpuraan mɛ́ɛ oo, èe kɛ ɛgɛɛnlo.

[8] Má yezi gɔ̃gbɛ̃nɔ adua kɛ gu sãnda píngi, aɔ̃ ɔ sɛ́ musu gbãsĩ sai, pɔfɛ̃ kɔ̃n lɛokpakɔ̃aoo sai. [9] Má yezi dɔ nɔgbɛ̃nɔ ń zĩnda kɛkɛ a zéa yɔ̀kɔ̃kɛna sai, zĩndamɔnnɛna baasi. Èe kɛ kɔ̃n mì yɔ̀kɔ̃de tãnao ke vura kɔ̃n òso nɔmaablebɔnɔ ke bisa ɔɔdeenɔonlo. [10] Aɔ̃ ń zĩnda kɛkɛ kɔ̃n maakɛnao, lán à kɔ̃ sìo nɔgbɛ̃ dɔnzirinɔ kɛ nà. [11] Nɔgbɛ̃nɔ yã dada wàgɔ̃ yĩtɛna, aɔ̃ mì siɛ yã píngi guu. [12] Mɛɛ̀ wezi nɔgbɛ̃nɔ yã dada gɔ̃gbɛ̃nɔnɛ ke aɔ̃gɔ̃ iko vĩḿmaro, séde aɔ̃gɔ̃ yĩtɛna kítikiti. [13] Zaakɛ Adamun Ludaa kɛ̀ káaku, à gbɛra Awau. [14] Èe kɛ Adamun wà sɔ̀sãro, nɔgbɛ̃n wà sɔ̀sã à gɔ̀ taaride ũ. [15] Mɔde tó à mɛna fɔ̃ kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n yenzio kɔ̃n kúadonao zĩndamɔnnɛna baasi, eé né i aafia.

3

*S*ɔsi gbɛ̃nsinɔ

[1] Yã kɛ̀kii né yãpuraamɛ: Tó gbɛ̃ yezi à kɛ gbɛ̃nsi ũ, èe zĩ maaa nii dɛɛ. [2] Gbɛ̃nsi gɔ̃ kuu taari sai, nɔmɛndodee ũ, làakaridee ũ. Àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃ gbɛ̃ dɔ̀rɔdee ũ, nibɔfɔ̃ri ũ, gbɛ̃ kɛ̀ eé fɔ̃ à yã daḿnɛ ũ. [3] Àtongɔ̃ dɛ wɛ̃dɛri ke gbɛ̃ pãsĩ ũro. Àgɔ̃ dɛ nɔ̀sɛdode yãketesaidee ũ. Ɔɔ tón dɔnɛ aɛro. [4] Àgɔ̃ a ua kũna dɔ̃, à nɛ́nɔ gae mì siɛnɛ, aɔ̃gae à ɔdɔkii gwa. [5] Zaakɛ tó gbɛ̃ a ua kũna dɔ̃ro, eé kɛ dia à fɔ̃ à Luda sɔsi gbɛ̃nɔ gwaa? [6] Àtongɔ̃ dɛ Yesude dufu ũro, lɛ àton ĩa dã, à a zĩnda da yãn lán Ibilisi bàro yãnzi. [7] Àgɔ̃ tɔ́ nnaa vĩ Yesusaideenɔ kiia dɔ, lɛ wàton à tɔ́ zaaa sí, à gɛ̃ Ibilisi takutɛɛnlo yãnzi.

*S*ɔsi dɔnlɛrinɔ

[8] Lɛmɛ dɔ dɔnlɛrinɔ gɔ̃ dɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ lɛ́plaadeenɔ ũro. Wɛ̃ yã tón dɔḿnɛ aɛro. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ ɔɔzaawɛtɛrinɔ ũro. [9] Aɔ̃gɔ̃ Yesu yã asiinɔ kũna kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao. [10] Wà ń yã gwa gĩa, tó wèe yãke eḿmaro, gbasa wà ń diɛ dɔnlɛrinɔ ũ. [11] Lɛmɛ dɔ ń nɔɔnɔ gɔ̃ dɛ nɔgbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ, làakarideenɔ ũ, aɔ̃gɔ̃ náanɛ vĩ yã píngi guu. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ kɔmɔtɔdeenɔ ũro. [12] Dɔnlɛri gɔ̃ dɛ nɔmɛndodee ũ, àgɔ̃ a ua kɔ̃n a nɛ́nɔ kũna dɔ̃. [13] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń zĩi kɛ̀ a zéanɔ gwena égɔ̃ maaa, ń làakari égɔ̃ kpaɛna ń Kirisi Yesu náanɛkɛna guu maamaa.

*Wa d*ɔnzizɛ asii bíta

[14] Baa kɛ̀ mɛ́ɛ yã kɛ̀nɔ oonnɛ, má dìɛ mɛ́ mɔ́ n gwa saa. [15] Tó ma mɔna gà à gì kɛ̀, má yezi ŋ̀gɔ̃ dɔ̃ lán à kɔ̃ sìo wàgɔ̃ kuu Luda uadeenɔ ũ nà. Wámbe Luda Wɛ̃̀ndide sɔsi gbɛ̃nɔ ũ, yãpurapɛɛkii ũ kɔ̃n à gbãa'ekiio. [16] Wa dɔnzizɛ asii kɛ̀ bɔ̀ gupuraaa bíta yãpuramɛ:

À bɔ̀ à mɔ̀ gbɛ̃ntee ũ,
Luda Nini yãpuraa kpàa,
malaikanɔ à è.
Wà à yã waazi kɛ̀ boriinɔ tɛ́,
wà à náanɛ kɛ̀ anduna guu,
Luda à sɛ̀ à tào gakui guu.

4

*T*ɛ̃̀ yã

[1] Luda Ninii ò wásawasa kɛ̀ gurɔ zãanɔ gbɛ̃̀kenɔ é pã kpá Yesu zézi, aɔ̃ɔ tɛ́ yã kɛ̀ zĩnnɔ è ɛgɛdeenɔ da à onanzi, aɔ̃ ń sãsã. [2] Mɔnafikidee pìnɔɔ à maaa dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n à zaaaoro, aɔ̃ nɔ̀sɛ gana lán wà be gɛ̃ wãaan wà kɛ̀̃o bà. [3] Aɔ̃è gbɛ̃nɔ dãdã nɔsɛnazi kɔ̃n zãkɛnao, bensɔ̃ aɔ̃è pɔ́ble tɛ̃̀bona da gbɛ̃nɔnɛ, pɔ́blee kɛ̀ Ludaa kɛ̀ a náanɛkɛri kɛ̀ aɔ̃ yãpuraa dɔ̃ɔnɔ yãnzi, kɛ̀ dɛ aɔ̃ ble kɔ̃n sáabukpanao. [4] Pɔ́ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ píngi maamɛ. Wàton à ke tɛ̃̀ boro, wà ble kɔ̃n sáabukpanao, [5] zaakɛ Luda yã kɔ̃n wa aduakɛnao gbãsĩ bɔ̀n.

*Kirisi Yesu zĩk*ɛri maaa

[6] Tó n yã pìnɔ dà n gbɛ̃nɔnɛ, négɔ̃ dɛ Kirisi Yesu zĩkɛri maaa ũ kɛ̀ wà gwà kɔ̃n wa dɔnzizɛ yãnɔ kɔ̃n yãdannɛ maaa kɛ̀ ń tézio. [7] Ǹ mì kɛ̃ fɛɛakaara gara kɛ̀ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda yãorooa. Ǹ n zĩnda tòto kɛ, lɛ ŋ̀gɔ̃ dɛ ludayãdari ũ. [8] Mɛ̀totona àre vĩ féte, mɔde dɛna ludayãdari ũu àre vĩ yã píngi guu, zaakɛ beee è mɔ́ kɔ̃n wɛ̃̀ndio gbã̀a kɔ̃n ziaao. [9] Yã kɛ̀kii né yãpuraamɛ, à

kà wà sí ɔplaplaa. [10] Weè zĩi kɛ, weè ɔsi ká à musu, zaakɛ wa wɛ́ɛ dɔ Luda Wɛ̃ndidezi. Àmbe gbɛ̃ sãnda píngi Mìsiri ũ, atɛ̃nsa à náanɛkɛrinɔ.
[11] Ǹ yã pìnɔ diɛńnɛ ǹ dadańnɛ. [12] Ǹton tó wà dɔkɛnyo kɛ̀ ń dɛ gɔ̃kparɛ ũ yãnziro. Ǹ tó n kuuna zɛ́ ɔdɔa Yesudeenɔnɛ yã'ona guu kɔ̃n yãkɛnao kɔ̃n yenzio kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n kuuna gbãsĩ saio. [13] Ai màgɔ̃ mɔ́, ǹ aĩa kɛ ǹ Luda yã kyó kɛ gbɛ̃nɔnɛ, ǹ dańnɛ ǹ lɛ́ daońma. [14] Gbaa kɛ̀ Ludaa dànnɛ gurɔɔ kɛ̀ wà annabikɛɛ kɛ̀ n yã musu, bensɔ̃ gbɛ̃nsinɔ ɔ dìdimma, ǹton pã kpáziro. [15] Ǹ làakari dɔ yã pìnɔa ǹ mɛ̀ kpáa, lɛ baade píngi n gana aɛ e. [16] Ǹ n zĩnda yã kɔ̃n n yãdannɛnao tàasi kɛ. Ǹgɔ̃ gaa aɛ kɔ̃n yã pìnɔ. Tó ń kɛ̀ lɛ, nɛ́ n zĩnda mì sí kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe swã kpaa n yãzinɔomɛ.

5

*Gyaan*ɔɔnɔ kɔ̃n dɔn'aɛdeenɔ yã

[1] Ǹton kpãkɛ̃ mare ìsiziro. Ǹ lɛ́ daa lán n de bà. Ǹ lɛ́ da gɔ̃kparɛnɔa lán n vì̃i kɔ̃n n dãaronɔ bà. [2] Ǹ lɛ́ da nɔgbɛ̃ ìsia lán n da bà, ǹ lɛ́ da nɔ gbãaaa lán n dãre bà kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao.
[3] Ǹ dɔ gyaanɔɔ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ke vĩroonɔ lɛ. [4] Tó gyaanɔɔ nɛ́nɔ ke dionɔ vĩ, aɔ̃ ń danɛnɔ gwana dada gĩa ń dɔnzikɛna guu, aɔ̃ fĩa bo ń denɔnɛ kɔ̃n ń danɔ, zaakɛ beee è ká Ludanɛ. [5] Gyaanɔɔ kɛ̀ gbɛ̃ke vĩro wɛ́ɛ dɔ Ludazi, àgɔ̃ adua kɛɛ àgɔ̃ dɔnlɛ gbekaaa gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o. [6] Gyaanɔɔ kɛ̀ à zĩnda pɔyezi è dɔnɛ aɛ nɛ́ gèmɛ, baa tó à bɛ̃ɛ. [7] Ǹ yã pìnɔ dańnɛ lɛ gbɛ̃ke tón ń taari ero. [8] Tó gbɛ̃ e a danɛnɔ gwaaro, atɛ̃nsa à uadeenɔ, à bɔ̀ Luda yã kpɛɛmɛ, Yesusaidee dɛàla. [9] Nɔgbɛ̃ kɛ̀ dɛ wà da gyaanɔnɔ tén yè: Nɔgbɛ̃ kɛ̀ kà wɛ̃̀ baaagɔ̃, bensɔ̃ à zã kɛ̀ gɛ̀n do, [10] wà à dɔ̃ maakɛri ũ, nɛ́gwari maaa ũ, nibɔfɔ̃ri Luda gbɛ̃nɔ gbá pìpiri ũ, takaasidee dɔnlɛri ũ, nɔgbɛ̃ kɛ̀ mɛ̀ kpà yãmaakɛna píngia ũ. [11] Ǹton gyaanɔ nɔ gbãaanɔ danlo, zaakɛ tó aɔ̃ gɔ̃ nidɛna fɛ̀ɛ, aɔ̃ nana Kirisia é busamɛ, aɔ̃égɔ̃ yezi wà zã kɛ, [12] aɔ̃ ń zĩnda da yãn, kɛ̀ aɔ̃ lɛ́ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̀̃nɛ yã gbòro yãnzi. [13] Beee gbɛra aɔ̃è mèa dada, aɔ̃ègɔ̃ dɔdɔɔ ualɛzi. Èe kɛ mɛadeenɔn ń ũ adoro, aɔ̃è gɔ̃ gbɛ̃peri gudɛrinɔ ũmɛ dɔ, aɔ̃è yã kɛ̀ dɛ wà oroo o. [14] Beee yãnzi má yezi gyaanɔ nɔ gbãaanɔ zã kɛ, aɔ̃ nɛ́ i, aɔ̃ làakari dɔ bɛɛa, lɛ wàton wa ibɛɛnɔ gba zɛ́ aɔ̃ wa tɔ́ zaaa síro yãnzi. [15] Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ bɔ̀ wà tɛ̀ Setãnzi kɔ̀. [16] Tó Yesude nɔgbɛ̃ ke gyaanɔnɔ vĩ a bɛ, àgae dɔńlɛ. Àton tó aɔ̃ gɔ̃ sɔsi gbɛ̃nɔnɛ asoo ũro, lɛ aɔ̃ e wà dɔ gyaanɔɔ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃ke vĩroonɔ lɛ́ yãnzi.
[17] Gbɛ̃nsi kɛ̀ è dɔńnɛ aɛ a zɛ́a kà wà fĩa bonɛ lɛo plaa, atɛ̃nsa gbɛ̃ kɛ̀ waazikɛna kɔ̃n yãdannɛnao aĩa vĩi. [18] Luda yã bè: Àton lésɔ da zù kɛ̀ èe pɔ́ gbɛ̃ɛnɛro. À bè dɔ: Zĩkɛri kà à a asaia e. [19] Ǹton gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ kɔ̃n gbɛ̃nsi káarao yã síro, séto sèedadeenɔ kà gɔ̃ɔn plaa ke aagɔ̃ baasiro. [20] Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ durun kènɔzi baade píngi wáa, lɛ vĩa e à gbɛ̃ kpaaanɔ kũ. [21] Ma nannɛ Luda kɔ̃n Kirisi Yesuozi kɔ̃n malaika kɛ̀ à ń sénɔ, ǹgɔ̃ yã pìnɔ kũna, ǹton gbɛ̃ke bà bɔro. Ǹton yãke kɛ gbɛ̃kenɛ úblembɛ yãnziro. [22] Ǹton wã ǹ ɔ di gbɛ̃a ǹ à da Luda zĩinlo. Ǹton tó n ɔɔ gɔ̃ kú gbɛ̃ke durun guuro. Ǹgɔ̃ n zĩnda kũna gbãsĩ sai. [23] Ǹton í pãa mi atɛ̃ero. Ǹgae geepiwɛ̃ gá féte n nɔ̀sɛ yãnzi kɔ̃n n gyãkɛna gɛ̀n baaagɔ̃ɔo.
[24] Gbɛ̃kenɔ durun è bɔ gupuraaa ai wàgɔ̃ gá à yã gɔ̃gɔ̃ńyo, gbɛ̃kenɔ sɔ̃ ń pɔ́ è bɔ kpakpaaro. [25] Lɛmɛ dɔ yãmaakɛna è bɔ gupuraaa, baa à kɛ̀ wèe ero eé e à gɔ̃ utɛnaro.

6

[1] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ zɔ̀ ũunɔ ń diinɔ diɛ gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ aɔ̃ mì siɛńnɛ à píngi guu, lɛ wàton Luda tɔ́ kɔ̃n yã kɛ̀ weè dańnɛo zaa boro yãnzi. [2] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ diinɔ dɛ Yesudee ũunɔ tón dɔkɛńyo kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ yãnziro. Aɔ̃ zĩi kɛńnɛ maamaa, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe ń zĩ àre bleenɔ nɛ́ Yesudeenɔmɛ, aɔ̃ gbɛ̃ yenzideenɔmɛ. Ǹ yã pìnɔ dańnɛ, ǹ lɛ́ daońma.

Yena ɔɔzi

[3] Tó gbɛ̃kee e yã pãnde daańnɛ, bensɔ̃ èe zɛ kɔ̃n wa Dii Yesu Kirisi yãzɛdeeo kɔ̃n wa zɛ́ yãdannɛnaoro, [4] wadadeemɛ, à yãke dɔ̃ro, lɛokpakɔ̃a kori kɔ̃n yãgwana yãanasaio à kṵ̀ gyãa ũ. Yã beeenɔ è tó gbɛ̃nɔ wɛ́ɛ dɔkɔ̃nɛ, aɔ̃ swèe kɛ, aɔ̃ kɔ̃ sɔ̃sɔ̃, aɔ̃ laasuu zaaa lɛ́kɔ̃zi, [5] aɔ̃gɔ̃ ĩi kɔ̃o. Gbɛ̃ pìnɔ laasuu kotina, yãpura ń kɛ̃, aɔ̃ègɔ̃ daa dɔnzizɛ nɛ́ ɔɔwɛtɛzɛmɛ. [6] Dɔnzikɛna àre bíta yãpura, tó gbɛ̃ zɛ̀ kɔ̃n pɔ́ kè à vĩio. [7] Zaakɛ wée mɔ́ kɔ̃n pɔ́keo anduna guu kɛ̀ro,

wé sɔ̃ tá kɔ̃n pɔ́keoro. [8] Tó wá pɔ́ble kɔ̃n pɔ́kãsãanɔo vĩ, beee mɔ̀. [9] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà gɔ̃
auzikidee ũunɔ è ń zĩnda da yɔ̃agwana takutɛɛn. Pɔ́nidɛna mìsai kari è gɛ̃ńgu à ń kpá mɔ́nzi
kɔ̃n kaatɛnaozi. [10] Yena ɔɔzi bé à dɛ yã zaa píngi kãsãa ũ. Gbɛ̃kenɔ à kɔ̃dɛɛ kɛ̀ ai wà kɛ̃̀ wa
dɔnzizɛa aɔ̃ wãwã bíta kpà ń zĩndazi.

Ǹ ɔsi maaa ká

[11] Zaakɛ Luda gbɛ̃n n ũ, ǹ bàa sí yã pìnɔnɛ, ǹ tó yã maaa gaegɔ̃ dɔɔnnɛ aɛ kɔ̃n yãkɛna a
zɛ́ao kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n yenzio kɔ̃n mɛnao kɔ̃n busɛkɛɛo. [12] Ǹ wa dɔnzizɛ ɔsi maaa
ká, ǹ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaro sí, zaakɛ beeen Luda n sisia gurɔɔ kɛ̀ n lɛ́ maaa gbɛ̃̀nɛ parii wáa. [13] Ma
nannɛ Luda kɛ̀ è wɛ̃̀ndi kpá pɔ́ píngiazi kɔ̃n Kirisi Yesu kɛ̀ yã maaa ò Pɔntiu Pilatinɛo, [14] ǹgɔ̃
yã kɛ̀ wà dìɛnnɛ kũna gbãsĩ sai taari sai ai wa Dii Yesu Kirisi mɔ́gurɔɔ zĩ. [15] Gbãade mɛ̀n do
Aubarikade, kínanɔ Kína, diinɔ Dii bé eé Kirisi pì bɔ gupuraaa a gurɔɔa. [16] À mɛ̀n doo bé è
garo, ègɔ̃ kú gupuraa kɛ̀ wè fɔ̃ wà sɔ̃ziroo guu. Gbɛ̃kee e wɛ́ɛ siàlɛro, weé fɔ̃ sero. Àmbe à
gakui kɔ̃n gbãaao vĩ gurɔ píngi, aami.

[17] Ǹ o anduna tiaa kɛ̀kii auzikideenɔnɛ, aɔ̃ton ĩa dãro. Aɔ̃ton gbãa e ɔɔda náanɛsaiaro,
aɔ̃ gbãa e Luda kɛ̀ è pɔ́ píngi kpáwa bíta wà pɔnnaa kɛoa. [18] Ǹ ońnɛ aɔ̃ à maaa kɛ, aɔ̃ nnaa
kɛńnɛ, aɔ̃ ɔ porońnɛ, aɔ̃gɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ. [19] Lán beee bà aɔ̃é kũsãɛ maaa di ń zĩndanɛ auzɛnna
pɔ́ ũ, aɔ̃é wɛ̃̀ndi kɛ̀ dɛ wɛ̃̀ndi ũ yãpuraa e.

[20] Timɔti, ǹ yã kɛ̀ Ludaa nànnɛ n ɔzĩ kũ gbãa. Ǹ mì kɛ̃ ludadɔ̃sai yã pãpã'onaa kɔ̃n
yãlɛkpɛɛ'ona kɛ̀ wè be dɔ̃nao. [21] Gbɛ̃kenɔ zɛ̀o, ben aɔ̃ pà̀ wa dɔnzizɛnɛ.

Luda gbɛ̃kɛɛ kɛare.

TIMƆTI TAKADA PLAADEE

*P*ɔlu tɛ́kana Timɔtin

1 Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zǐri Luda pɔyezi guu wɛ̃̀ndi kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ Kirisi Yesu guu yã
musu, 2 mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ, ma nɛ́ yenzide Timɔti. De Luda kɔ̃n wa Dii Kirisi Yesuo
gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ kɔ̃n sùuo, à n gba aafia.

3 Ma sáabu kɛ̀ ma dezinɔ Ludanɛ kɛ̀ mɛè dɔzi kɔ̃n nɔ̀sɛ puraao, zaakɛ n yã ègɔ̃ dɔɔmagu
yãana sai ma aduakɛna gwãavĩ kɔ̃n fãantɛ̃o guu. 4 Tó wɛ́ɛ'i kɛ̀ bɔ̀mma yã dɔ̀magu, mɛè n
bɛgɛ kɛmɛ, mɛ̀ègɔ̃ yezi wà wɛ́ɛ sikɔ̃lɛ, lɛ ma pɔnnaa kɛ bíta. 5 N ludanaanɛkɛna kɔ̃n nɔ̀sɛo
do yã dɔmagu. N dazi Loisi kɔ̃n n da Yunisio Luda náanɛ kɛ̀ lɛ se, bensɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀
nɛ́ɛ kɛɛ lɛ se.

6 Beee yãnzi mɛ́ɛ dɔɔngu, ǹ tɛ́ ká gbaa kɛ̀ Ludaa dànnɛɛn gurɔɔ kɛ̀ ma ɔ dìmma, 7 zaakɛ
Ninii kɛ̀ è wa gba gbãa kɔ̃n yenzio kɔ̃n zĩndakũnadɔ̃ɔon Ludaa kpàwa, èe kɛ nini vĩapɔnlo.
8 Beee yãnzi ǹton wí dɛ kɔ̃n wa Dii yã onnɛnaoro. Ǹton wí dɛ ma yãoro, mamɔma kɛ̀ wà
ma da kpésiaan Kirisi yãnzi. Ǹ nawɛ̃a kɛ̀ wè kɛ à baaru nna kpana yãnzi kɛmao kɔ̃n Luda
gbãaao. 9 Àmbe à wa mì sì, à wa sisi wa gɔ̃ a pɔ́ ũ. Èe kɛ yã kɛ̀ wá kɛ̀ yãnzinlo, à zĩnda
pɔyezi yãnzimɛ kɔ̃n gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ à kèweeo zaalɛ gurɔɔ e naaro. 10 Gbɛ̃kɛɛ pì bɔ̀ gupuraaa wa
Mìsiri Kirisi Yesu pì mɔna guu sa. À ga gbãaa kàatɛ, à wɛ̃̀ndi kɔ̃n kuuna gurɔ píngio bɔ̀we
gupuraaa a baaru nnaa kɛ̀ wè kpá guu. 11 Luda ma diɛ a zǐri ũ, lɛ mà baaru pì kpàakpa kɛ
mà à yã daǵnɛ. 12 Beee yãnzin mɛ́ɛ nawɛ̃a kɛ̀ kɛɛzi, mɔde wí è ma kũro, zaakɛ má gbɛ̃ kɛ̀
ma à náanɛ kɛ̀ dɔ̃, bensɔ̃ má dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ eé fɔ̃ à yã kɛ̀ à nàmɛ ma ɔzĩ dãkpa ai a mɔ́gurɔɔ
zĩ. 13 Ǹgɔ̃ yã kɛ̀ ń mà ma lɛ́zĩ ai a lɔ̀n pì kũna yãzɛdedannɛna zɛ́kpaɛ ũ kɔ̃n ludanaanɛkɛnao
kɔ̃n yenzi kɛ̀ wá vĩ Kirisi Yesu guuo. 14 Ǹ yã maaa kɛ̀ Ludaa nànnɛ n ɔzĩ kũ gbãa kɔ̃n à Ninii
kɛ̀ kú wa guu gbãaao.

15 Ń dɔ̃ kɛ̀ Asia bùsudeenɔ ma zĩnna ń píngi. Figɛlu kɔ̃n Ɛmɔgɛnɛo kú ń tɛ́. 16 Dii wɛ̃nda
dɔ̃ Ɔnɛsifɔru bɛdeenɔnɛ! Zaakɛ à mɔ̀ à ma nɔ̀sɛ kpàɛmɛ à gɛ̃̀n lɛ́ vĩro, èe wí dɛ kɔ̃n ma
dana kpésiaan yãoro. 17 Kɛ̀ à mɔ̀ Romu gɔ̃ɔ, à ma wɛtɛ ai à gàa à bɔ̀ma. 18 Dii wɛ̃nda dɔ̃nɛ
yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ. Ń dɔnlɛ bíta kɛ̀ à kèmɛ zaa Ɛfesu yã dɔ̃ sãnsãn.

2

Kirisi Yesu zǐkari maaa

1 Mpi sɔ̃ ma nɛ́, ǹgɔ̃ gbãa kɔ̃n gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa vĩwao Kirisi Yesu guuo. 2 Yã kɛ̀ ń mà má ò
parii wáa, ǹ na gbɛ̃ náanɛdeenɔnɛ ń ɔzĩ, kɛ̀ aɔ̃́ fɔ̃ wà dada gbɛ̃ pãndenɔnɛ. 3 Ǹ nawɛ̃a fɔ̃wao
Kirisi Yesu zǐkari maaa ũ. 4 Anduna yã bɔkɔ̃tɛ è dɔ zǐkari kɛ̀ kú zǐlannɛ aɛro, lɛ à yã ká à
diinɛ yãnzi. 5 Bàkpakɔ̃sɔ̃ri sɔ̃, tó èe bàa lɛ́ a zɛ́aro, eé zǐblena fùra ero. 6 À kɔ̃ sìo búbari kɛ̀
zĩ gbãaa kɛ̀ a baka sɛ́ káaku. 7 Ǹ laasuu lɛ́ yã kɛ̀ má ò pìnɔzi, zaakɛ Dii é n gba ɔ̃ndɔ̃ɔ à píngi
guu.

8 Ǹ dɔn kɛ̀ Yesu Kirisi nɛ́ Dauda boriimɛ, bensɔ̃ à fɛɛ bɔna gaan. Baaru nnaa kɛ̀ mɛè kpán
gwe. 9 Beee yãnzin mɛ́ɛ nawɛ̃a kɛɛzi. Wà mɔ̀ kàma lán dàkɛri bà, mɔde Luda yã e sí mɔ̀
káaro. 10 Beee yãnzi mɛè yã píngi fɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sénɔ yãnzi, lɛ aɔ̃pinɔ se Luda ń mì sí, aɔ̃
gakui kɛ̀ è yãaroo e kuuna Kirisi Yesu guu. 11 Yã kɛ̀kii nɛ́ yãpuraamɛ:

Tó wa gao, wégɔ̃ kúo.
12 Tó wa mɛna fɔ̃̀, wé kí bleo.
Tó wa lɛ́ sèzi, eé sɛ́wazi se.
13 Tó wá náanɛ vĩro, à kpɛ́ náanɛ vĩ,
zaakɛ eé we à lɛ́ sɛ́ a zĩndaziro.

*Dii zĩk*ɛri maa kɔ̃n lɛokpakɔ̃aoro

14 Ǹ yã pìnɔ dɔ n gbɛ̃nɔn, ǹ naǵnɛ Ludazi aɔ̃ton lɛokpakɔ̃a kɛ yãnɔ musuro. À àre vĩro, è
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe maanɔ yakamɛ. 15 Ǹ aĩa kɛ lɛ Luda n sáabu kpá, zĩkɛri kɛ̀ è yã yãpuraa wɛ̃kɔ̃aǵnɛ

súusu ũ, kɛ̀ wí è à kũ à zĩ yã musuro. [16] Ǹ pã yãbɔɛna pãa kɛ̀ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda yãoroonɛ. È
gbɛ̃nɔ ludayãdasai kaarańnɛmɛ, [17] ben yã kɛ̀ aɔ̃è dańnɛ è dańla lán fɔ̃̀ bà. Imɛnɛu kɔ̃n Filɛtuo
kú ń té. [18] Aɔ̃ kɛ̃̀ yãpuraaa, aɔ̃è be wà fɛ̃ɛ bɔna gaan kɔ̀, aɔ̃è gbɛ̃kenɔ ludanaanɛkɛna yakańnɛ.
[19] Baa kɔ̃n beeeo ɛ̃ɛ kɛ̀ Ludaa dàɛ zɛna gbãa, wà yã kɛ̀kii kɛ̃̀a: Dii gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ a pɔ́ ũunɔ dɔ̃.
Gbɛ̃ kɛ̀ è Dii sísi mì kɛ̃ yã zaaaa.

[20] Ua daa ègɔ̃ pɔ́nɔ vĩ pari. Wà à kenɔ kɛ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio yãtiisikɛbɔ ũ, bensɔ̃
wà à kenɔ kɛ̀ kɔ̃n lío kɔ̃n gʋ̀o yãnɛngokɛbɔ ũ. [21] Tó gbɛ̃ ɔ bɔ̀ɛ yã bɛ̀ɛsaidee guu, eé gɔ̃
yãtiisikɛbɔ ũ, eégɔ̃ aufãni vĩ Diinɛ, eégɔ̃ kú adona maakɛna píngi soru guu. [22] Ǹ bàa sí
gɔ̃kparɛ pɔ́nidɛnanɔnɛ, ǹ tó maakɛna kɔ̃n ludanaanɛkɛnao kɔ̃n yenzio kɔ̃n kuuna kɔ̃o
nnaao dɔnnɛ aɛ lɛdo kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è Dii sísi kɔ̃n nɔ̀sɛ puraaonɔ. [23] Ǹ ɔ bɔɛ mìsai lɛokpakɔ̃a kɛ̀
dɔ̃na ke vĩroon. Ń dɔ̃ kɛ̀ è swèe da. [24] À maa Dii zɔ̀bleri gɔ̃ swèe vĩro. À nɔ̀sɛ gɔ̃ do kɔ̃n baade
píngio, yãdannɛri maaa kɛ̀ è gbɛ̃ fɔ̃ ũ, [25] à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à yã síroonɔ gba làakari busɛbusɛ. Wègɔ̃
dɔ̃ro ke Luda é fɔ̃ à ń gba zɛ́ aɔ̃ nɔ̀sɛ liɛ wà yãpura sí, [26] aɔ̃ bɔ Ibilisi kɛ̀ à ń kũ à ń dá a pɔyezi
guu bàn, ń làakari summa.

3

Gbɛ̃nteenɔ yãkɛna gurɔ zãanɔa

[1] Ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gurɔ zãanɔ égɔ̃ pãsĩ. [2] Gbɛ̃nɔ zĩnda yã é dɔńnɛ aɛ, ɔɔ é ń swɛ̃̀ ble. Aɔ̃égɔ̃ dɛ
wadadeenɔ ũ, ĩadãrinɔ, gbɛ̃sɔ̃sɔ̃rinɔ, de kɔ̃n dao yãmarisaideenɔ, guturunɔ, ludayãdari-
sainɔ, [3] nɔ̀sɛsaideenɔ, agbaawerisaideenɔ, gbɛ̃yakarinɔ, faasaideenɔ, aĩapãsĩdeenɔ, yã maa
ibɛɛnɔ, [4] bɔnkpɛɛdeenɔ, laasuusaideenɔ, yɔ̀̀kɔ̃deenɔ. Aɔ̃égɔ̃ ye pɔnnakɛnazi dɛ Luda yãla.
[5] Aɔ̃è dɔnzi kɛ, mɔde aɔ̃ɔ ye à gbãaaziro. Ǹ kɛ̃ gbɛ̃ beee takanɔa. [6] Aɔ̃ gbɛ̃kenɔ è gɛ̃ nɔgbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃è mì gbãkɛnnɛroonɔzi, aɔ̃ ń fu kɔ̃n léo. Durun sɔ̀ kɛ̀ nɔgbɛ̃ pìnɔn, dà zaaa bé à gɔ̃̀ńnɛ,
[7] aɔ̃ègɔ̃ yã dadaa gurɔ píngi, mɔde aɔ̃è fu yãpura kũnaa. [8] Lán Yanɛ kɔ̃n Yambɛrɛsio bɔ̀
Musa kpɛɛ nà, lɛn gbɛ̃ pìnɔ è bɔ yãpuraa kpɛɛ lɛ. Aɔ̃ laasuu lɛkpɛɛmɛ, wa dɔnzizɛ guu
pɔ́ ginzinanɔmɛ. [9] Aɔ̃ɔ gana aɛ vĩ dɔro, zaakɛ baade píngi ń mìsaikɛɛ dɔ̃, lán wà Yanɛ kɔ̃n
Yambɛrɛsio pɔ́ dɔ̃̀ nà.

Luda yã àre

[10] Mpi sɔ̃, ń témazi. Ń ma kuuna dɔ̃ kɔ̃n ma yãdannɛnao kɔ̃n yã kɛ̀ mɛ́ɛ pɛɛao kɔ̃n ma
ludanaanɛkɛnao kɔ̃n ma mɛnakɛɛo kɔ̃n ma yenzio kɔ̃n ma zɛna gbãaao [11] kɔ̃n wɛ́ɛ kɛ̀ wà
tɑ̃̀maao kɔ̃n nawɛ̃a kɛ̀ má kèo. Ń yã kɛ̀ ma le Antiɔku kɔ̃n Ikɔniuo kɔ̃n Lisitirao dɔ̃ kɔ̃n
wɛ́ɛtãmmana bíta kɛ̀ má fɔ̃̀o. Mɔde Dii ma bɔ à píngi guu. [12] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wàgɔ̃ kuu
ludayãdarinɔ ũ Kirisi Yesu guunɔ é wɛ́ɛtãmma e. [13] Gbɛ̃ zaaanɔ kɔ̃n mɔnafikideenɔ zaakɛ
égɔ̃ kaaramɛ. Aɔ̃é gbɛ̃nɔ sãsã, aɔ̃pinɔ égɔ̃ sãsãna. [14] Mpi sɔ̃, ǹ zɛ kɔ̃n yã kɛ̀ ń dàda ń sì yãpuraa
ũuo. Ń gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dàdannɛɛnɔ dɔ̃, [15] zaakɛ ń Luda yã dɔ̃ zaa n néngo zĩ. Eé fɔ̃ à n gba ɔ̃ndɔ̃ɔ
à n ká Kirisi Yesu náanɛkɛna kɛ̀ è ń mì sía. [16] Yã kɛ̀ kú Luda yãn bɔ̀ Luda kiia píngimɛ. À àre
vĩ, zaakɛ è yãpuraa dańnɛ, è ń ɛgɛɛ káńnɛ ń ɔzĩ, è ń gba làakari, è lɛ́ dańma yãkɛna a zɛ́a
guu, [17] lɛ Luda gbɛ̃ sorumi ma yãmaakɛna píngi zɛ́ guu.

4

[1] Ma nannɛ Ludazi kɔ̃n Kirisi Yesu kɛ̀ eé ɛara à mɔ́ à kpata ble à yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ
kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔo, [2] ǹ Luda yã waazi kɛ. Tó à zɛ́ kɛ̀ kesɔ̃ èe zɛ́ kɛro, ǹgɔ̃ kúo. Ǹ yã dieńnɛ,
ǹ kpãkɛ̃ńzi, ǹ lɛ́ dańma, ǹ yã dańnɛ kɔ̃n mɛna bítao. [3] Zaakɛ gurɔke é mɔ́ kɛ̀ gbɛ̃nɔ é we
wà swã kpá yãzɛdedannɛnaziro. Aɔ̃é yãdannɛrinɔ kakɔ̃ańzi ń zĩnda pɔyeziamɛ, lɛ aɔ̃ yã kɛ̀
kàńnɛ dańnɛ. [4] Aɔ̃é ń mìkpɛɛ zu yãpuraanɛ wà aɛ dɔ garanɔa. [5] Mpi sɔ̃, ǹgɔ̃ làakari vĩ yã
píngi musu. Ǹ nawɛ̃a fɔ̃, ǹ baarunnakpari kɛna kɛ, ǹ n zĩ lɛ́ papa.

*P*ɔlu kuuna gaa lɛ́zĩ zaa Romu

6 Ma gurɔɔ pàpa kɔ̀, weé ma aru kwɛ́ɛ sa'o'i ũ tia. 7 Ma ɔsi maaa kà, ma bàa lɛ̀ ma bɔɛzi. Má
Yesu yã̄ kũna ma à lɛ́ pàpa. 8 Kuuna maa fùra diɛna, èe ma dã̄a sa. Dii yã̄kpaɛkɛri maaa bé eé
kúmɛ yã̄kpaɛkɛgurɔɔ zĩ. Èe kɛ mámbee madoro, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ ye à mɔnazinɔ ń píngimɛ.
9 Ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ mɔ́ ma kiia kpakpaa. 10 Demasi ma ton à tà Tɛsalonika, kɛ̀ à ye andunazi
yã̄nzi. Kɛrɛsɛni tà Galatia bùsun, bensɔ̃ Titu tà Dalamatia bùsun. 11 Luku bé à gɔ̃̀mao ado.
Ǹ Maaku sɛ́ à mɔ́ lɛdo, zaakɛ è dɔmalɛ zĩi guu maamaa. 12 Ma Tikiku gbàrɛ Ɛfesu. 13 Tó nɛ́ɛ
mɔɔ, ǹ ma utagyaba kɛ̀ má tò Kaapu bɛ zaa Toroasi sɛ́ ǹ mɔ́omɛ kɔ̃n ma takadanɔ, atɛ̃nsa à
kɛ̀ wà kɛ̀ kɔ̃n báaonɔ.
14 Alɛsanda sia yã̄ zaaa kɛ̀mɛ maamaa. Dii é yã̄ kɛ̀ à kɛ̀ pì fĩa bonɛ. 15 Ǹ làakari kɛzi, zaakɛ
à bɔ̀ wa yã̄ kpɛɛ pã̄sĩpã̄sĩ. 16 Yã̄kpaɛkɛnamao káakupɔ guu gbɛ̃kee e zɛmaoro, aɔ̃ ma ton ń
píngi. Luda tón ń yã̄ pì daro. 17 Dii zɛ̀mao à ma gba gbã̄aa, ben ma zɛ́ è ma waazi kɛ̀ ma à lɛ́
pàpa, bori pã̄ndenɔ mà ń píngi. À ma bɔ músu lɛ́zĩ. 18 Dii é ma bɔ yã̄ zaaa guu píngi, eé ma
mì sí ai mà gá káo à kpatan musu. Àmbe à gakui vĩ gurɔ píngi, aami.

Lɛ́zammana

19 Ǹ ì kpá Pirisila kɔ̃n Akilaoa kɔ̃n Ɔnɛsifɔru bɛdeenɔ. 20 Erasatu gɔ̃̀ Kɔrinti. Ma Torofimu
tò kɔ̃n gyã̄ao Milɛtu. 21 Ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ mɔ́ ai buusiɛ gɔ̃ ká. Yubulu kɔ̃n Pudɛnio kɔ̃n Linuo kɔ̃n
Kalaudiao kɔ̃n wa gbɛ̃nɔ píngi ì kpàmma. 22 Dii gɔ̃ kúnyo. À gbɛ̃kɛɛ kɛare.

TITU

*Titu zĩk*ɛna Kɛrɛti bùsun

1 Mamɔma Pɔlu, Luda zɔ̀bleri, Yesu Kirisi zĩ̀rin ma ũ. À ma zĩ mà gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔ kaara
a náanɛkɛnan mà tó aɔ̃ à dɔnzizɛ yãpuraa dɔ̃, 2 lɛ aɔ̃ wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroozi, kɛ̀ Luda
à lɛ́ gbɛ̃̀ zaalɛ anduna e káɛro. Eè ɛgɛɛ to sɔ̃ro. 3 Ben yã pì bɔ̀ gupuraaa a gurɔɔa waazi kɛ̀
Luda wa Mìsiri dàmɛ ma kɛɛ guu lán à dìɛ nà. 4 Mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ Titu, ma nɛ́
yãpuraa Yesu zɛ́ kɛ̀ wá kún lɛdoo guu. De Luda kɔ̃n Kirisi Yesu wa Mìsirio gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ, à
n gba aafia.

5 Ma n to Kɛrɛti, lɛ ǹ yã kɛ̀ gɔ̃̀ gweenɔ gɔ̃gɔ̃, ǹ gbɛ̃nsinɔ diɛ wɛ́tɛ kɔ̃n wɛ́tɛo lán má òننɛ nà.
6 À maa gbɛ̃nsi gɔ̃ kuu taari sai nɔmɛndodee ũ. À nɛ́nɔ gɔ̃ dɛ ludanaanɛkɛrinɔ ũ, wàtongɔ̃ ń
dɔ̃ nɛ́ zàzari swãgbãadeenɔ ũro. 7 Zaakɛ gbɛ̃nsi nɛ́ Luda zĩ gwàrimɛ, àtongɔ̃ dɛ taaridee
ke wadadee ke pɔfɛ̃ri ke wɛ̃dɛri ke gbɛ̃ pãsĩ ke ɔɔzaawɛtɛri ũro. 8 Sɛ́ àgɔ̃ dɛ nibɔfɔ̃ri ũ,
làakaridee kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n maakɛnao ũ, gbɛ̃ súusu kɛ̀ kú adona bensɔ̃ à a zĩnda kũna dɔ̃ɔ ũ,
9 gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ gbãngbãn kɔ̃n yã náanɛdee kɛ̀ wè dańnɛo ũ, lɛ à e à lɛ́ da gbɛ̃ pãndenɔa kɔ̃n
yãzɛdedannɛna pìo, à gbɛ̃ kɛ̀ bɔ̀ à yã kpɛɛnɔ ɛgɛɛ káńnɛ ń ɔzĩ.

10 Zaakɛ swãyãmarisaidee kɛ̀ aɔ̃è gbɛ̃nɔ likɔ̃a kɔ̃n ń yã'onaonɔɔ pari, atɛ̃nsa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀
kɔ̃n bãngukɛna yãonɔ. 11 Aɔ̃è ua lɛzii yaka. À maa wà lɛ́sɔ dańnɛ. Aɔ̃è yã kɛ̀ dɛ wà dańnɛroo
dańnɛ ɔɔ zaa ena yãnzi. 12 Kɛrɛti bùsu annabi ke bè, Kɛrɛtinɔ nɛ́ ɛgɛdeenɔmɛ, nɔ̀bɔ
pãsĩnɔmɛ, ye'uzi mɛadeenɔmɛ. 13 Yã pì nɛ́ yãpuraamɛ. Beee yãnzi ǹ kpãkɛ̃ńzi maamaa,
lɛ aɔ̃gɔ̃ dɔnzizɛ kũna gbãa. 14 Aɔ̃ton làakari dɔ Yudanɔ garaaro ke gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ kɛ̃̀ yãpuraaa
yãdiɛnanɔ. 15 Pɔ́ke ègɔ̃ gbãsĩ gbãsĩsaideenɔnɛro, bensɔ̃ pɔ́ke ègɔ̃ gbãsĩsai ludayãdarisai
gbãsĩdeenɔnɛro, kɛ̀ aɔ̃ laasuu kɔ̃n ń nɔ̀sɛo zaa yãnzi. 16 Aɔ̃è be wà Luda dɔ̃, ben aɔ̃ yãkɛna è
ń ɛgɛ bo. Bɛgizinɔmɛ, aɔ̃è yã maro, aɔ̃è fɔ̃ wà yã maa ke kɛro.

2

*Yãdann*ɛna zɛ́dee

1 Mmɔn sɔ̃, ǹ yã kɛ̀ è kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n yãzɛdedannɛnao dańnɛ. 2 Ǹ da mare ìsinɔnɛ aɔ̃gɔ̃ ń zĩnda
kũna dɔ̃ gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ làakarideenɔ ũ. Aɔ̃gɔ̃ dɔnzizɛ kũna gbãa kɔ̃n yenzio kɔ̃n mɛnao.
3 Ǹ da nɔgbɛ̃nsinɔnɛ dɔ aɔ̃ kuuna gɔ̃ dɛ dɔnziri maaanɔ kuuna ũ. Aɔ̃tongɔ̃ dɛ gudɛri ke wɛ̃
zɔ̀nɔ ũro. Aɔ̃ yã maaa dańnɛ, 4 lɛ aɔ̃ lɛ́ da nɔzãreenɔa aɔ̃ baade gɔ̃ ye a zãzi kɔ̃n a nɛ́nɔ, 5 aɔ̃gɔ̃
dɛ làakarideenɔ ũ gbãsĩ sai, aɔ̃ làakari dɔ ń ua zĩia, aɔ̃ baade mì siɛ a zãnɛ lɛ wàton Luda yã
zaa boro yãnzi.

6 Ǹ lɛ́ da gɔ̃kparɛnɔa dɔ aɔ̃gɔ̃ làakari vĩ. 7 Ǹ yãmaakɛna zɛ́ ɔdɔańnɛ à píngi guu. N
yãdannɛna gɔ̃ bɛ̀ɛ vĩ à kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n n yãkɛnao 8 kɔ̃n yãzɛdee kɛ̀ weé fɔ̃ wà à ɛgɛ borooo, lɛ
wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ n kpɛɛnɔ kũ, aɔ̃ton yã zaaa e wà o wa yã musuro yãnzi.

9 Ǹ lɛ́ da zɔ̀nɔa aɔ̃ mì siɛ ń diinɔnɛ yã píngi guu, aɔ̃ yã kɛ̀ eé káńnɛ kɛ. Aɔ̃ton yã síńlaro.
10 Aɔ̃ton kpãi oḿmaro. Aɔ̃ tó wàgɔ̃ ń dɔ̃ gbɛ̃ náanɛdeenɔ ũ maamaa, lɛ Luda wa Mìsiri yã kɛ̀
weè dańnɛ wɛ́ɛ bɔ yã píngi guu.

11 Zaakɛ Luda gbɛ̃̀kɛɛ kɛ̀ mɔ̀ kɔ̃n mìsinao baade píngin ɛ bɔ̀ gupuraaa. 12 Gbɛ̃̀kɛɛ pì e daawe
wà kpɛɛ li yã kɛ̀ èe kɔ̃ sɛ́ kɔ̃n Luda yãoroonɛ kɔ̃n anduna pɔ́nidɛnanɔ, lɛ wàgɔ̃ wa zĩnda kũna
dɔ̃ gbɛ̃ maaanɔ ũ, ludayãdarinɔ ũ anduna tiaa kɛ̀kii guu, 13 wa wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ gurɔ aubarikadee
kɛ̀ wée dãazi. Àmbe wa Luda bíta wa Mìsiri Yesu Kirisi mɔ́gurɔ gakuidee ũ. 14 À a zĩnda kpà
wa yãnzi, à wa bɔ zaa píngi guu, à wa gbãsĩ gògo, lɛ wà gɔ̃ a zĩnda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ maakɛna aĩa
vĩinɔ ũ. 15 Ǹ yã pìnɔ dańnɛ ǹ lɛ́ daoḿma. Ǹ kpãkɛ̃ńzi kɔ̃n iko kɛ̀ ń vĩio píngi. Ǹton tó gbɛ̃̀ke
kya kánguro.

3

*Wà làakari d*ɔ maakɛnaa

[1] Ǹ dɔ n gbɛ̃nɔn aɔ̃ mì siɛ gbãadeenɔnɛ kɔ̃n ikodeenɔ, aɔ̃ ń yã ma, aɔ̃gɔ̃ kú kɔ̃n maakɛna
píngi soruo. [2] Aɔ̃ton gbɛ̃ke tɔ́ zaaa síro. Aɔ̃gɔ̃ dɛ nɔ̀sɛdode yãketesaideenɔ ũ kɛ̀ aɔ̃ɔ busana
baade píngineɛ. [3] Zaakɛ wapinɔ se, wá faa vĩ yãro, ludayãdarisainɔn wa ũ. Wa sãsã, wá dɛ
pɔnnakɛna kɔ̃n dà zaa píngio zɔ̀nɔ ũ. Weègɔ̃ kú kɔ̃n nɔ̀sɛ zaaao kɔ̃n nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo. Wá dɛ
bɛgizinɔ ũ, wa zakɔ̃n. [4] Baa kɔ̃n beeeo kɛ̀ Luda wa Mìsiri gbɛ̃kɛ kɔ̃n à yenzio bɔ̀ gupuraaa,
[5] ben à wa mì sì. Èe kɛ wa maakɛna yãnzinlo, kɛ̀ à wɛ̃nda dɔ̃̀we yãnzimɛ. À wa zú ò à wa
i dufu, à tò wa gɔ̃ gbɛ̃ dufunɔ ũ kɔ̃n a Ninii [6] kɛ̀ à pìsiwa gbãaao Yesu Kirisi wa Mìsiri gãzĩ.
[7] Beee yãnzi yã bɔ̀wao nna à gbɛ̃kɛ yãnzi, wa gɔ̃ túbiblerinɔ ũ, wá wɛ́ɛ dɔ auzɛnnazi. [8] Yã pì
nɛ́ yãpuramɛ.

Má yezi ǹ gã na yã pìnɔ onaa maamaa, lɛ ludanaanɛkɛrinɔ e wà mɛ̀ kpá maakɛnaa. Beee
maa, à kaarana vĩ gbɛ̃nɔnɛ.

[9] Ǹ bàa lɛ́ mìsai yãgagananɛ kɔ̃n dezinɔ tɔ́ kɔ̃ɔwɛnao kɔ̃n swèeo kɔ̃n lɛokpakɔ̃akɛna Musa
doka yã musuo, zaakɛ yã pãanɔmɛ, aɔ̃ɔ kaarana vĩro. [10] Ǹ kpãkɛ̃ gbɛ̃ kɛ̀ è tó wà kɛ̃kɔ̃azi baa
gɛ̃̀n plaa, gbasa ǹ pɛ́a. [11] Ǹgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ beee taka sɔ̀sã. Durunkɛrimɛ, à a zĩnda bɔ̀bɔ.

*Lɛ́*zammana

[12] Tó ma Atema ke Tikiku zɩ̃̀mma, ǹ zɛ́ wɛtɛ ǹ mɔ́ ǹ ma le Nikɔpɔli, zaakɛ ma zɛo mà buusiɛ
dɛ gwe. [13] Ǹ aĩa kɛ ǹ kũsãɛ kɛ bùsu dokadɔ̃ri Zenasinɛ kɔ̃n Apoloo lɛ pɔ́ke tón kɛ̃sãḿmaro
ń tá guu. [14] À maa wa gbɛ̃nɔ maakɛna dada aɔ̃ ń zĩnda kpáa, aɔ̃ yã kɛ̀ kɔ̃ sìonɔ bɔkɔ̃tɛ lɛ
wàtongɔ̃ kuu pãro. [15] Gbɛ̃ kɛ̀ wá kú lɛdoonɔ ì kpàmma ń píngi. Ǹ ì kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yewazi
Yesu zɛ́ guunɔa. Luda gbɛ̃kɛɛ kɛare a píngi.

FILIMƆ

*P*ɔlu Filimɔ sáabukpana

1 Mamɔma Pɔlu kɛ̀ wà ma da kpésiaan Kirisi Yesu yãnzi kɔ̃n wa Yesude daa Timɔtio,
wámbe wa takada kɛ̀kii kɛ̀̃nnɛ, wa zĩkɛri daa yenzide Filimɔ 2 kɔ̃n sɔsi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è kɔ̃ kakɔ̃a
n bɛɛnɔ kɔ̃n wa nɔgbɛ̃ yenzide Afiao kɔ̃n wa zĩ̀kari daa Akipuo. 3 Luda wa De kɔ̃n Dii Yesu
Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛnnɛ, à n gba aafia.
4 N yã ègɔ̃ dɔmagu gurɔ píngi ma aduakɛna guu, mɛɛ̀gɔ̃ ma Luda sáabu kpaa, 5 zaakɛ ma
Dii Yesu náanɛ kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ baaru mà kɔ̃n yenzi kɛ̀ ń vĩ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔo ń píngi. 6 Mɛɛ̀gɔ̃ wɛ́ɛ
kɛɛ, lɛ wa kuuna kɔ̃o Yesu zɛ́n tó n wɛ́ɛ kɛ̃ à maaa kɛ̀ wá vĩ kuuna Kirisi guu píngi musu. 7 Ma
gbɛ̃, n yena Luda gbɛ̃nɔzi ma pɔɔ kɛ̀ nna maamaa, à ma làakari kpàɛmɛ, zaakɛ n ń làakari
kpàɛńnɛ.

*P*ɔlu agbaakpana Filimɔnɛ Ɔnɛsimu yã musu

8 Beee yãnzi, baa kɛ̀ ma zɛ́ kà Kirisi guu mà yã kɛ̀ maa ǹ kɛɛ diɛnnɛ, 9 baa kɔ̃n beeeo ma
agbaa kpànnɛ kɔ̃n yenzio. Mamɔma Pɔlu, mare ìsi ina kɔ̃n ma kuuna kpésiaan tia Kirisi
Yesu yãnzio, 10 ma agbaa kpànnɛ Ɔnɛsimu yã musu kɛ̀ à gɔ̃̀ ma né ũ Yesu zɛ́ guu kpésiaan
kɛ̀ yãnzi. 11 À aufãni vĩnnɛ yãro, mɔde tia à aufãni vĩ mapi kɔ̃n mpionɛ. 12 Ma à gbàrɛmma,
àmbe ma swɛ̃̀ ũ. 13 Ma kuuna kpésiaan baaru nna kpana yãnzi, má yezi àgɔ̃ kú ma saɛ, lɛ
àgɔ̃ dɔɔmalɛ n gɛ̃ɛ ũ, 14 mɔde má yezi mà yãke kɛ n lɛ́ saɛro, lɛ ǹton yã maaa kɛmɛ tiasioro,
séde kɔ̃n pɔyezinao. 15 Eégɔ̃ Ɔnɛsimu kɛ̃mma yã gurɔ plaa lɛ à ɛara à summa àgɔ̃ kúnyo gurɔ
píngi yãnzimɛ. 16 À kuu lán zɔ̀ bà dɔro, zaakɛ à dɛ n zɔ̀ la, à dɛ n gbɛ̃ yenzidee ũ kuuna Kirisi
guu. Ma gbɛ̃ yenzideemɛ. Weé mmɔn kɛ̀ à dɛ n zɔ̀ ũ, bensɔ̃ à gɔ̃̀ n gbɛ̃ ũ Dii guu pɔ́ o dɔ́?
17 Beee yãnzi tó n ma diɛ n gbɛ̃ndoo ũ, ǹ gbãakɛ kpázi lán né kpámazi nà. 18 Tó à zɛ̃̀nnɛ
yãkea ke tó à n fĩa kũna, beee gɔ̃̀ ma yã ũ. 19 Ma Pɔlu mámbe ma yã kɛ̀kii kɛ̃̀ kɔ̃n ma zĩnda
ɔɔo, mɛ́ n fĩa bonnɛ. Kɛ̀ ń ma fĩa kũna n zĩnda wɛ̃̀ndi ũ, mɛ́ lɛ́ páaro. 20 Tɔ̀, ma gbɛ̃, kuuna
Dii guu ǹ à maaa kɛmɛ, ǹ ma làakari kpáɛmɛ wa kuuna Kirisi guu yãnzi.
21 Ma takada kɛ̀ kɛ̃̀nnɛ, kɛ̀ má dɔ̃ kɛ̀ né ma yã ma, bensɔ̃ né kɛ dɛ yã kɛ̀ má òɔnnɛɛla. 22 Beee
gbɛra ǹ pitakii kɛkɛmɛ dɔ, zaakɛ má wɛ́ɛ dɔzi Luda é ma bɔare wɛ́ɛkɛɛ kɛ̀ ée kɛɛa yãnzi.

*L*ɛ́zammana

23 Ɛpafara kɛ̀ wá kú lɛdo kpésiaan Kirisi Yesu yãnzi ì kpàmma 24 kɔ̃n ma zĩkɛri daanɔ Maaku
kɔ̃n Arisitakuo kɔ̃n Demasio kɔ̃n Lukuo. 25 Dii Yesu Kirisi gbɛ̃kɛɛ kɛare.

EBERUNƆ

Kirisi dɛ malaikanɔla 1:1-2:18
Kirisi dɛ Musala 3:1-4:13
Kirisi dɛ Aruna bori sa'orinɔla 4:14-7:28
Kirisi sa'orikɛɛ dɛńla 8:1-10:39
Wà Luda náanɛ kɛ 11:1-12:25
Lédammana 13:1-13:25

Luda Né dɛ malaikanɔla

1 Luda yã ò wa dezinɔnɛ yã káaku annabinɔ gãzĩ gɛ̃n baaagɔ̃ zɛ́nɔn pari, 2 mɔde à yã òwe
a Né gãzĩ gurɔ zãa kɛ̀nɔn sa. Né pì gãzĩn Luda anduna kɛ̀, à dìɛ kɛ̀ àmbe eégɔ̃ pɔ́ sãnda píngi
vĩ. 3 Àmbe Luda gakui tɛ́kɛna ũ, à dɛ à kuuna sãnsãn ũ. Àmbe à pɔ́ sãnda píngi kũna kɔ̃n a
yã'ona gbãaao. Gbɛ̃nɔ durunkɛ̃nnɛna gbɛra à vɛ̃̀ɛ musu Luda bíta ɔplaazi. 4 Lán tɔ́ kɛ̀ à blè
pì dɛ malaikanɔ pɔ́la nà, lɛn à bíta dɛńla lɛ. 5 Luda yã kɛ̀kii ò malaika kenɛ yãɔ́?
Ma Nɛ́n n ũ, gbɑ̀̀an ma n i,
Kesɔ̃:
Mégɔ̃ dɛnɛ De ũ,
eégɔ̃ dɛ ma Né ũ.
6 Kɛ̀ Ludaa tò a daudu mɔ̀ anduna guu à bè:
A malaikanɔ dɔnzi kɛnɛ ń píngi.
7 Malaikanɔ yã musu à bè:
Eè a zɩ̀̀rinɔ li ĩa ũ,
a zɩ̃̀kɛrinɔ sɔ̃ɔ tɛ́vura ũ.
8 À Né yã musu sɔ̃ à bè:
Luda, nɛ́gɔ̃ vɛ̃ɛna kíblekitaa ai gurɔ píngimɛ,
nɛ̀ɛ̀gɔ̃ n kíkɛgo kũna yãzɛdee ũ.
9 Ń ye maakɛnazi, n za zaakɛnan.
Beee yãnzi Luda, n Luda, n ka kpatan,
à pɔnnaa pìsimma dɛ n gbɛ̃nɔla.
10 Wà bè dɔ:
Dii, n anduna kãsãa pɛ̀ɛ zaa káaku,
musu né n ɔzɩ̃̀imɛ.
11 Aɔ̃ píngi é gɛ̃tɛ, mɔde nɛ́gɔ̃ kuu.
Aɔ̃é zi kũ lán pɔ́kãsãa bà,
12 né ń koko lán uta bà,
né ń liɛ lán pɔ́kãsãa bà.
Mpi sɔ̃, n kuuna ègɔ̃ dɔ̃nkɔ̃,
n gurɔɔ yãana vĩro.
13 À yã kɛ̀kii ò malaika kenɛ yãɔ́?
Ǹ vɛ̃ɛ ma ɔplaazi
ai màgɔ̃ n ibɛɛnɔ kɛnnɛ n tinti ũ.
14 Malaikanɔ né nini zɩ̃̀kɛrinɔmɛ ń píngi. Luda è ń zɩ̃ lɛ aɔ̃ dɔ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é mìsina enɔlɛmɛ.

2

Mìsina bíta

1 Beee yãnzi wà yãpuraa kɛ̀ wá mà kũ ɔplaplaa gínginzi, lɛ wàton kɛ̃ zɛ́aro yãnzi. 2 Zaakɛ
yã kɛ̀ Ludaa dìɛ malaikanɔ gãzĩ né tiasimɛ, ben wà fĩa bò gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì mazi aɔ̃ mìkpɛɛ
zùnɛnɔnɛ a zɛ́a, 3 tó wée mìsina bíta pì yã da sɔ̃ro, wé bɔ́ɔ́? Mìsina yã pì bɔ̀ Dii kiiamɛ,
ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ mànɔ yãpuraa kpàa. 4 Luda ɛ̀ara à yãpuraa kpà yã pìa kɔ̃n sèedanɔ kɔ̃n
yãbɔnsaɛnɔ kɔ̃n dabuyã pari kɛnanɔ kɔ̃n a Ninii gbaa kɛ̀ à kpàatɛtɛńnɛnɔ a pɔyezia.

*Yesu g*ɔ̃na gbɛ̃ntee ũ lán wa bà

5 Èe kɛ malaikanɔn Luda anduna ziaa kɛ̀ wée à yã oo nàńnɛ ń ɔzĩro. 6 À kú Luda yãn gukea
wà bè:
Bɔ́n gbɛ̃ntee ũ kɛ̀ à yã ègɔ̃ dɔnguu?
Bɔ́n à ũ kɛ̀ nɛɛ̀ làakari dɔa?
7 N à kɛ̀ kɛ̃sãna malaikanɔzi féte,
n à kpà kín kɔ̃n gakuio kɔ̃n bɛ̀ɛo,
8 ń tò pɔ́ sãnda píngi mì sìɛnɛ.
Kɛ̀ Ludaa tò pɔ́ sãnda píngi mì sìɛnɛ, èe à ke tó mìsiɛnanɛ sairo. Tia la, wée e kɛ̀ pɔ́ sãnda
píngi mì sìɛnɛ gĩaro, 9 mɔde wá è kɛ̀ Yesun wà tɛ́a. Luda à kɛ̃̀sã malaikanɔzi ai gurɔ plaa, lɛ
Luda gbɛ̃̀kɛɛ guu à ga gbɛ̃ píngi gɛ̃ɛ ũ, ben à à kpà kpatan kɔ̃n gakuio kɔ̃n bɛ̀ɛo ga nawɛ̃a kɛ̀
à kɛ̀ yãnzi.
10 Lán pɔ́ sãnda píngi bɔ̀ Luda kiia nà, bensɔ̃ pɔ́ sãnda píngi dɛ à pɔ́ ũ, kɛ̀ à yezi à gɛ̃ kɔ̃n
gbɛ̃nɔ pari a gakui guu a nénɔ ũ, à kɔ̃ sìo à gbɛ̃ kɛ̀ mìsina zɛ́ bɔ̀ńnɛ kɛ papana nawɛ̃akɛna
guu. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ Luda gbɛ̃nɔ ũ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ è ń kɛ Luda gbɛ̃nɔ ũuo, ń píngi de dɔ̃nkɔ̃mɛ.
Beee yãnzi ń sisina a gbɛ̃nɔ ũu è à wí kũro. 12 À bè:
Mɛ́ n tɔ́ bɔ ma gbɛ̃nɔ tɛ́,
mɛ́ n sáabu kpá kakɔ̃ana guu.
13 À bè dɔ:
Mɛ́ à náanɛ kɛ.
À bè dɔ:
Máɛ kɛ̀ kɔ̃n nɛ́ kɛ̀ Ludaa kpàmaanɔ.
14 Zaakɛ nɛ́ pìnɔ nɛ́ gbɛ̃nteenɔmɛ, àpi se gɔ̃̀ gbɛ̃ntee ũ lán ń bà, lɛ à ga à Ibilisi kɛ̀ è mɔ́
gaao kaatɛ, 15 à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛ gaanɛ wèe zɔ̀ blee ai ń wɛ̃̀ndi lɛ́nnɔ bo. 16 Yãpuraa guu
malaikanɔn èe ɔ daaḿmaro, Ibraĩ boriinɔmɛ. 17 À kɔ̃ sìo à gɔ̃ lán a dãaronɔ bà yã sãnda píngi
guu, lɛ à gɔ̃ Sa'oriki sùude náanɛdee ũ Luda zĩi guu, gbɛ̃nɔ durun agbaakpabɔ ũ dɔ. 18 Zaakɛ
à nawɛ̃a kɛ̀ à yɔ̃agwana fɔ̃̀, eé fɔ̃ à gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń lɛɛ wà ń gwaanɔ faaba kɛ.

3

Yesu dɛ Musala

1 Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, amɔa kɛ̀ Luda a sisi a mɔ a kiianɔ, à laasuu lɛ́ Yesu kɛ̀ Luda à zĩ̀
Sa'oriki kɛ̀ wa zɛo ũua. 2 Náanɛdeemɛ Luda kɛ̀ à à dìɛnɛ lán Musa dɛ nà Luda ua guu. 3 Lán
uakaɛri bɛ̀ɛ ègɔ̃ dɛ uala nà, lɛn Yesu gakui bíta dɛ Musa pɔ́la lɛ. 4 Ua sãnda píngi a kaɛri vĩ,
bensɔ̃ pɔ́ sãnda píngi Kaɛrin Luda ũ. 5 Luda ua zĩ̃kɛri náanɛdeen Musa ũ, yã kɛ̀ Luda é oo
sèedadeemɛ. 6 Kirisi sɔ̃ bɛdee pì nɛ́mɛ. Luda a ua nànɛ à ɔzĩ. Wámbe ua pì ũ, tó wá kpɛ́ wée
tãmaa kɛ̀ wá vĩ lɛ́ gbɛ̃ɛ kɔ̃n swɛ̃̀o kpáɛna.

*Luda gbɛ̃*nɔ kámmabokii

7 Beee yãnzi lán Luda Ninii ò nà:
Tó a Luda kòto mà gbɔ̃̀a,
8 àton swãgbãaa kɛ lán a dezinɔ kɛ̀ nàro,
kɛ̀ aɔ̃ ma lɛ wà ma gwa gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ ma kpɛɛ gbáan.
9 Baa kɛ̀ aɔ̃ ma yãkɛnanɔ è wɛ̃̀ baplaa,
aɔ̃ ma lɛ wà ma gwa gwe, aɔ̃ ma gbãa lɛ́ gwà.
10 Ben ma pɔ fɛ̃̀ gbɛ̃ pìnɔzi,
ma bè gbɛ̃ sãsãnanɔn ń ũ,
aɔ̃ɔe ma zɛ́nɔ dɔ̃ro.
11 Ben ma la dà ma pɔfɛ̃ guu ma bè,
aɔ̃ɛ́ gɛ̃ ma kámmabokiinlo fá.
12 Ma gbɛ̃nɔ, à làakari kɛ a gbɛ̃ke tóngɔ̃ swɛ̃̀ zaa ludanaanɛkɛsai vĩ ai à gá kɛ̃o Luda
Wɛ̃̀ndidearo. 13 Guu kɛ̀ è dɔ kɛ̀ eè be Gbɔ̃̀amɛ píngi, àgɔ̃ lɛ́ daakɔ̃a, lɛ durun tón a gbɛ̃ke
sãsã à swãgbãa kũro yãnzi. 14 Kirisi gbɛ̃nɔn wa ũ, tó wá náanɛ kɛ̀ wá vĩ zaa káaku kũna
gbãngbãn ai à léa. 15 Lán wà ò nà:

Tó a à kòto mà gbɑ̀a,
àton swãgbãaa kɛ lán a dezinɔ kɛ̀ nà
gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ ma kpɛɛro.
16 Dénɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda kòto mà aɔ̃ bɔ̀ à kpɛɛnɔ ũ, tó èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ Musa ń bɔ́ɛ Igipitinɔ
baasiroo? 17 Dénɔn Luda pɔ fɛ̀ńzi ai wɛ̀ baplaa, tó èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀, aɔ̃ gɛ̀ gɔ̀ kaɛna
gbáa guunɔ baasiroo? 18 Dénɔn à la dàńnɛ kɛ̀ aɔ̃é gɛ̃ a kámmabokiinlo, tó èe kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì
à yã mazinɔ baasiroo? 19 Wá è kɛ̀ aɔ̃ɔe e wà gɛ̀nlo aɔ̃ ludanaanɛkɛsai yãnzi.

4

1 Zaakɛ gɛ̃na kámmabokiin kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ kpɛ́ kuu, wà làakari kɛ, lɛ wa gbɛ̃ke tón
koraziro. 2 Zaakɛ wa baaru nnaa mà lán ń bàmɛ, mɔde yã kɛ̀ aɔ̃ɔ mà pì àre vĩńnɛro, kɛ̀
aɔ̃ɔe ma kɔ̃n ludanaanɛkɛnaoro yãnzi. 3 Wamɔwa kɛ̀ wa yã pì sìnɔ, weè gɛ̃ kámmabokii pìn.
Aɔ̃pinɔ sɔ̃ Luda bè:
Ma la dà kɔ̃n pɔfɛ̃o ma bè,
aɔ̃é gɛ̃ ma kámmabokiinlo.
À yã beee ò, baa kɛ̀ à a zĩi mì dɛ̀ zaa andunakaɛgurɔ, 4 zaakɛ wà gurɔ swɛɛplaade yã ò Luda
yãn gukea wà bè, gurɔ swɛɛplaadee zĩ Luda kámma bò kɔ̃n zĩi kɛ̀ à kɛ̀nɔ píngi. 5 Wá mà tia
à bè, aɔ̃é gɛ̃ a kámmabokiinlo. 6 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ baaru nnaa pì mà zaa káakunɔɔ e gɛ̃nlo, kɛ̀
aɔ̃ɔe síro yãnzi, ben à gɛ̃na gɔ̀ gbɛ̃ pãndenɔnɛ. 7 Ben Luda ɛ̀ara à gurɔ ke dìɛ dɔ wè be Gbɑ̀a,
beee gbɛra à gì kɛ̀ ben à Dauda gbà lɛ́, à ò lán wà ò nà tia:
Tó a à kòto mà gbɑ̀a,
àton swãgbãaa kɛro.
8 Tó Yɔsua gɛ̀ńyo kámmabokii pìn yã, lɛ Ludaa e gurɔ pãnde yã o zãaro. 9 Àmbe à tò
kámmabokii gɔ̀ Luda gbɛ̃nɔ pó ũ. 10 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ gɛ̀ Luda kámmabokiin kámma bò kɔ̃n a
zĩiomɛ, lán Luda kámma bò kɔ̃n a zĩio nà. 11 Tó lɛmɛ, wà wɛ́ɛ tã wà gɛ̃ kámmabokii pìn, lɛ
wa gbɛ̃ke tón gí Luda yã mazi, à fu lán ń bàro yãnzi. 12 Luda yã bɛ̃ɛ bensɔ̃ à gbãa, à lɛ́ nna
dɛ fɛ̃ɛda kpa plaplaaala. È ń zɔ̃ à gɛ̃ nɔ̀sɛ guu ai niniin, è gɛ̃ mɛ̀pɛpɛkɔ̃rɛkiin ai wá ufun, è
laasuu kɔ̃n nɔ̀sɛ yão gwagwa. 13 Luda pɔ́kɛna kee utɛnanɛro, à ke kpánɛ guuziro. Luda kɛ̀
wé wa yãnɔ séɛ wà sinnɛ è pɔ́ sãnda píngi e ai a biia.

Yesu dɛ sa'orikinɔla
14 Zaakɛ wá sa'oriki ìsi kɛ̀ ludambɛɛ wɛ̀kɔ̃a ai Luda kiia vĩ Luda Nɛ́ Yesu ũ, wàgɔ̃ zɛ́ kɛ̀ wá
sɛ̀ yã kũna gíngin. 15 Zaakɛ wá sa'oriki vĩ kɛ̀ eé fɔ̃ à wa wɛ̃nda dɔ̃ wa gbãasaikɛɛ guu. Wà à
yɔ̀ wà gwà lán wa bà yã píngi guu, èe durun kɛro. 16 Beee yãnzi wà sɔ̃ Luda Gbɛ̃kɛkɛnnɛri
kíblekitazi kɔ̃n swɛ̀o kpaɛna, lɛ à wa wɛ́ɛ gwa à gbɛ̃kɛɛ kɛwe à gurɔɔa.

5

1 Wè sa'oriki píngi sɛ́ gbɛ̃nɔ tɛ́mɛ, wè à diɛ ń wɛ́ɛdee ũ Luda kiia, àgɔ̃ gba kpáa, àgɔ̃ à
gbãgbãańnɛ ń durunnɔ yãnzi. 2 Eé fɔ̃ à kɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ sɑ̀sã aɔ̃ dɔ̃nasaikɛɛ guunɔo busɛbusɛ,
zaakɛ àpi kú kɔ̃n gbãasaikɛɛomɛ se. 3 Beee yãnzi séde à saa o a zĩnda durun yã musu, lán
è o gbɛ̃ kpaaanɔ pɔ́ musu nà se dɔ. 4 Gbɛ̃ke è a zĩnda ká kpata pìnlo. Luda bé è à kán, lán à
Aruna kàn nà.
5 Lɛn se Kirisi e a zĩnda ká sa'oriki kpatanlo, Luda bé à à kàn à bè:
Ma Nén n ũ,
gbɑ̀an ma n i.
6 À bè Luda yãn gukea dɔ:
Nɛ́gɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi Mɛlɛkizɛdɛki zɛ́kpaɛa.
7 Gurɔɔ kɛ̀ Yesu kú anduna guu à adua kɛ̀ kɔ̃n wii gbãaao kɔ̃n wɛ́ɛ'io, à kúɛ kɛ̀ Luda kɛ̀ eé
fɔ̃ à a sí gaaanɛ, ben Luda à yã mà, kɛ̀ è à yã da yãnzi. 8 Baa kɔ̃n à Ludanɛkɛɛo, à mìsiɛna
Ludanɛ dàda a nawɛ̃akɛna guu. 9-10 Kɛ̀ maaa pɛ̀kɔ̃rɛa à yɑ̀a, Luda à kà sa'oriki ũ Mɛlɛkizɛdɛki
zɛ́kpaɛa, ben à gɔ̀ mìsina kɛ̀ è yãaroo bɔkii ũ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è à yã maanɔnɛ ń píngi.

*Làakarik*ɛna funazi

11 Yã beee musu wá yã vĩ pari wà oare, mɔde à bɔkõtɛna zĩ'ũmɛ, zaakɛ eè yã dɔ̀rɔ dõ
kpaaro. 12 Amɔa kɛ̀ a gì kɛn lán kɛ̀ bà, à maa àgõ dɛ yãdannɛrinɔ ũmɛ, mɔde ai tia á kpɛ́ dɛ
wà ɛara wà Luda yã kɛ̀ wè dada gbɛ̃ dufunɔnɛ dadaare dɔ. Yõ'i bé à kõ sìao, ée ká à ú blero.
13 Zaakɛ yõmiri píngi né némɛ, èe ká à ɔzɛɛ dõkõzi kõn ɔplaaoro. 14 Ú sõ né gbɛ̃ kàsara kɛ̀ aõ
kõ dɔ̀onɔ pɔ́mɛ. Aõ à maa kõn à zaaao dõkõzina dàda.

6

1 Beee yãnzi wà Kirisi yãdannɛna káakupɔnɔ kpá kpɛɛ, wà gá aɛ ai wà gõ gbɛ̃ papananɔ
ũ. Èe kɛ wé ɛara wàgõ yãtãkpaɛna kɛ̀nɔ gbɛ̀ sísi dɔnlo: Kpɛɛlina yã gɛ̀nɔnɛ, ludanaanɛkɛna,
2 batisi yãdadana, ɔnammana, gɛ̀nɔ fɛɛna ke zia yãkpaɛkɛna. 3 Tó Ludaa wè, wé yã beeenɔ
kpá kpado wà gá aɛ. 4 Zaakɛ tó gbɛ̃ wɛ́ɛ kɛ̃̀, à ludangbaa è, à baka kú Luda Nini guumɛ, 5 tó à
Luda yã kõn anduna kɛ̀ èe mɔɔ gbãaao dã̀ à gwà, à à nnaa dɔ̃̀ 6 gbasa à fù, zɛ́ kuu kɛ̀ à ɛara à
nɔ̀sɛ liɛ dɔro, zaakɛ èe Luda Nɛ́ paa lía dɔmɛ, èe wí daaa gupuraaamɛ. 7 Tó lou e maa tɔɔtɛa
gɛ̃̀n baaagõ èe mɔdɔ ee, ben à pɔ́ kɛ̀ àre vĩ búbarinɔnɛ bɔ̀ɛ, Luda è aubarika dan. 8 Tó à lɛ̀
kõn lɛ̀karao bɔ̀ɛ sõ, à ginamɛ, à zã̀ kõn lɛ́kɛnaoro. Eé mì dɛ kõn tɛ́omɛ.
9 Apinɔ sõ ma gbɛ̃ yenzideenɔ, baa kɛ̀ wá ò lɛ, wa làakari kpaɛna a yã musu kɛ̀ á kú kõn yã
maaa kɛ̀ bɔ̀ mìsina zɛ́ guunɔ. 10 Luda è yã kɛ a zɛ́a, a yãkɛnanɔ kõn yenzi kɛ̀ á vĩoo é sãnlo,
zaakɛ a dɔnlɛ kɛ̀ à gbɛ̃nɔnɛ, bensõ á kpɛ́ ée kɛɛ. 11 Wá yezi a baade gõ aĩa vĩ lɛ ai à lɛ́a, lɛ
àton seka kɛ pɔ́ kɛ̀ a wɛ́ɛ dɔzi yã musuro. 12 Àton mɛa kɛro. À gbɛ̃ kɛ̀ aõɔe Luda náanɛ kɛɛ
kõn mɛnao aõɔe pɔ́ kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ eenɔ zɛ́kpaɛ sɛ́.

Lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ seka vĩro

13 Gurɔɔ kɛ̀ Ludaa e lɛ́ gbɛ̃ɛ Ibraĩnɛ, kɛ̀ gbɛ̃kee kuu dɛàla à síoro, beee yãnzin à sì kõn a
kuunaozi 14 à bènɛ, é aubarika dan yãpura à tó à borii kaaranɛ. 15 Ibraĩ mɛna fõ̀, ben à pɔ́
kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ è. 16 Wè yã sí kõn gbɛ̃ kɛ̀ dɛńla tɔ́omɛ. Ladana bé è tó wà yã yãpuraa
dõ, bensõ è lɛokpakõa kɛ̃kõańnɛ. 17 Ludaa yezi à ɔdɔa gbɛ̃ kɛ̀ à lɛ́gbɛ̃na é gõ ń pɔ́ ũunɔnɛ
wásawasa kɛ̀ à lɛ́ liɛna vĩro, ben à sì kõn a kuunao. 18 Lɛmɛ yã mèn plaaa kuu kɛ̀ liɛna vĩro,
Luda é fõ à ɛgɛɛ to à musuro. Yã pìnɔɔ e wamɔwa kɛ̀ wa nazinɔ gbaa swɛ̃̀ maamaa, lɛ wà
tãmaa kɛ̀ wa wɛ́ɛ dɔzi da seka sai. 19 Wá tãmaa beee vĩ wa wɛ̃̀ndibadɔbɔ ũ. À náanɛ vĩ, bensõ
à gbãa, è gɛ̃wao lábure kpɛɛ ai Luda kúkiia, 20 guu kɛ̀ Yesu gĩakɛ à gɛ̃̀nwe à gɔ̃̀ sa'oriki ũ ai
gurɔ píngi Mɛlɛkizɛdɛki zɛ́kpaɛa.

7

Sa'oriki Mɛlɛkizɛdɛki

1 Mɛlɛkizɛdɛkin Salɛmu kína ũ yã, Luda Musude sa'orimɛ. Gurɔɔ kɛ̀ Ibraĩ zĩ̀ blè kínanɔa
èe suu, ben Mɛlɛkizɛdɛki gàa à dààlɛ, à sa maaa ònɛ, 2 ben Ibraĩ auziki kɛ̀ èe suuo píngi
kuridee kpàa. Mɛlɛkizɛdɛki tɔ́ kɛ̀ bè yãzɛde kí. Beee gbɛra Salɛmu kína beee bè, aafia kí. 3 À
de kõn dao kõn dezinɔ vĩro, à wɛ̃̀ndi naana ke mìdɛna vĩro. À bɔ̀ lán Luda Nɛ́ bàmɛ, sa'orin
à ũ ai gurɔ píngi.

4 À gwa lán à bíta dɛ nà. Wa dezi tontori Ibraĩ auziki kɛ̀ à sɛ̀ɛ zĩ̀lan kuridee kpàa. 5 Musa
doka dìɛ Levi borii kɛ̀ aõɔ dɛ sa'ori ũunɔnɛ, aõ pɔ́ kuridee sí ń Isaraili daanɔa, baa kõn ń
Ibraĩ borikɛɛo. 6 Mɛlɛkizɛdɛki né Levi boriinlo. Baa kõn beeeo à Ibraĩ pɔ́nɔ kuridee sì, à sa
maaa ò Ibraĩ kɛ̀ Luda lɛ́ gbɛ̃̀nɛnɛ. 7 Seka sai gbɛ̃ kɛ̀ sa maaa ò gbɛ̃nɛ bíta dɛ gbɛ̃ kɛ̀ à sa maaa
ònɛla. 8 Sa'ori kɛ̀ aõè pɔ́ kuridee sí pìnɔ né gbɛ̃ kɛ̀ aõè gaanɔmɛ. Mɛlɛkizɛdɛki sõ, gbɛ̃ kɛ̀ wà
bè ègõ kuu ai gurɔ píngin à ũ. 9-10 Gurɔɔ kɛ̀ Mɛlɛkizɛdɛki gàa à dà Ibraĩlɛ, wèe Levi i kɔ̀ro, à
kú a dezi de Ibraĩ plɛ̀mmɛ. Beee yãnzi weé fõ wà be sé, gurɔɔ kɛ̀ Ibraĩ pɔ́ kuridee pì kpà,
Levi borii kɛ̀ wè pɔ́ kuridee kpáḿmanɔ bé wà kpà.

Yesu dɛ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà

11 Levi bori sa'ori pìnɔn doka kɛ̀ Musa kpà Isarailinɔa kãsãa ũ. Tó aõé fõ wà tó gbɛ̃nɔ gõ
papana, weégõ sa'ori pãnde nii vĩ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà dɔro, sé Aruna bori sa'ori zɛ́kpaɛ.
12 Tó sa'orinɔ lìɛ, séde doka liɛ. 13 Gbɛ̃ kɛ̀ wà yã beeenɔ ò à musu né Isaraili borii kɛ̀ à gbɛ̃kee

e sa'ona zĩi kɛ zikiroomɛ. [14] Zaakɛ wá dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ wa Dii bɔ̀ Yuda borii guumɛ. Wèe ma kɛ̀
Musa sa'ona yã ò borii pì musuro. [15] Yã kɛ̀ yã pì wɛ́ɛ bɔ̀n yɛ̀: Sa'ori pãnde bɔ̀ lán Mɛlɛkizɛdɛki
bà. [16] À gɔ̃na sa'ori ũu nɛ́ doka ke borikɛ yãnlo. À wɛ̃ndi kɛ̀ è yãaro gbãaa yãnzimɛ. [17] Zaakɛ
wà bè:
Nɛ́gɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi Mɛlɛkizɛdɛki zɛ́kpaɛn.
[18] Wà doka kɛ̀ kuu yãa pì kpà kpado, kɛ̀ à gbãaro, bensɔ̃ à kuu pɔ́ke ũro. [19] Zaakɛ doka pì e tó
gbɛ̃ke gɔ̃̀ papanaro. Ben tãmaa kɛ̀ sã̀ɔ zɛ́ bɔ̀we, kɛ̀ wa sɔ̃o Ludazi.

[20] Beee gbɛra Luda e beee kɛ ladana sairo. Gbɛ̃ kpaaanɔ gɔ̃̀ sa'orinɔ ũ ladana saimɛ, [21] mɔde
Yesu gɔ̃̀ sa'ori ũ kɔ̃n ladanao, kɛ̀ Luda bènɛ:
Dii la dà eé lɛ́ sɔkparo,
à bè eégɔ̃ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi.
[22] Ladana pì yãnzi Yesun kpɛ́gaaudee ũ kɛ̀ tò Luda bà kuunaǹyo dufu dɛ a ziila. [23] Beee gbɛra
sa'orinɔɔ pari yã, zaakɛ gaa è tó aɔ̃gɔ̃ kú ń zĩi guu gurɔ píngiro. [24] Mɔde kɛ̀ Yesu kuu ai gurɔ
píngi yãnzi, à sa'orikɛɛ gɛ̃ɛblena vĩro. [25] Beee yãnzi eé fɔ̃ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è sɔ̃ Ludazi à gãzĩnɔ mì
sí mámmam, zaakɛ à kuu ai gurɔ píngimɛ, ègɔ̃ kúɛ kɛɛǹnɛ Ludanɛ.

[26] Sa'oriki beee taka bé à kɔ̃ sìwao. À kuuna adona. À yã zaaa ke gbãsĩ vĩro. Luda à kɛ̀̃kɔ̃a
kɔ̃n durunkɛrinɔ, à à sɛ̀ à tào musu ai a kiia. [27] À bà kú kɔ̃n sa'ona lán guu e dɔɔ nào lán
sa'oriki kpaaanɔ bàro. Gbɛ̃ pìnɔ è saa o ń zĩnda durunnɔ yãnzi kɔ̃n ń gbɛ̃nɔ pɔ́nɔ dɔ. Àpi
sɔ̃ɔ ò gɛ̃̀n domɛ, kɛ̀ à a zĩnda kpà. [28] Musa doka è gbɛ̃nɔ ká sa'orikinɔ ũ aɔ̃ gbãasaikɛɛ guumɛ,
mɔde kɛ̀ Ludaa la dà doka pì diɛna gbɛra, ben à a Nɛ́ kɛ̀ gɔ̃̀ papana ai gurɔ píngi kàn.

8

Yesun wa Sa'oriki ũ

[1] Yã kɛ̀ wée oo mìn yɛ̀: Wá sa'oriki beee taka vĩ vɛ̃ɛna kíblekitaa musu Luda Bítadee
ɔplaazi. [2] È zĩi kɛ Ludakukiia, bisakuta yãpuraa kɛ̀ Dii dɔ̀n, èe kɛ pɔ́ kɛ̀ gbɛ̃̀nteenɔɔ dɔ̀nlo.
[3] Zaakɛ gbadana kɔ̃n sa'onao yãnzin wè sa'oriki píngi kázi, à maa àpi gɔ̃ pɔ́ vĩ à kpá se. [4] Tó
à kú anduna guu, eégɔ̃ dɛ sa'ori ũro, zaakɛ sa'ori kɛ̀ aɔ̃è gbaanɔ kpá lán doka dìɛ nànɔɔ
kuu kɔ̀. [5] Zĩi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɛɛ nɛ́ pɔ́ kɛ̀ kú musu takamɛ, à niniimɛ. Beee yãnzi kɛ̀ Musa yezi à
bisakutaa dɔ, Luda bènɛ à làakari kɛ à pɔ́ kɛ̀ a à taka ɔ̀dɔanɛ kpiii musu kɛ lán à dɛ nà píngi.
[6] Yesu bé Luda bà kuunawao yãkɛkɛri ũ. Zaakɛ Luda bà kuunawao pì dɛ à bà kuunaǹyo ziila,
zĩi kɛ̀ wà dànɛ dɛ sa'oriki pìnɔ pɔ́la. Luda bà kuunawao pì lɛ́gbɛ̃na dɛ à ziila dɔ. [7] Tó Luda
bà kuunaǹyo zii pì papanamɛ yã, lɛ à plaadee zɛ́ vĩro. [8] Kɛ̀ Dii Isarailinɔ taari è à bè:
À gurɔɔ e mɔɔ kɛ̀ mɛ́ ma bà kuuna
kɔ̃n Isarailinɔ kɔ̃n Yudanɔ dufu kɛ.
[9] Eégɔ̃ dɛ lán ma bà kuuna kɔ̃n ń dezinɔo
gurɔɔ kɛ̀ ma ń kũ ń ɔɔa
ma ń bɔ́ɛ Igipiti bàro.
Zaakɛ aɔ̃ɔe zɛ kɔ̃n ma bà kuunaǹyooro,
ben ma ń tón.
[10] Ma bà kuuna kɔ̃n Isarailinɔ gurɔ beeenɔ gbɛra yãn yɛ̀:
Mɛ́ ma dokayãnɔ daǹnɛ ń nɔ̀sɛ guu,
mɛ́ kɛ̃ ń swɛ̀̃a.
Mégɔ̃ dɛ ń Luda ũ,
aɔ̃égɔ̃ dɛ ma gbɛ̃nɔ ũ.
[11] Aɔ̃ gbɛ̃ke é yã dada a daanɛro,
aɔ̃ gbɛ̃ke é ma dɔ̃na da a gbɛ̃nɛro,
zaakɛ aɔ̃ píngi égɔ̃ ma dɔ̃mɛ,
nɛ́ féte gbɛ̃nsi ń píngi.
[12] Mɛ́ sùu kɛǹyo kɔ̃n ń taarinɔ,
mɛ́ ń durunnɔ yã da dɔro.

[13] Kɛ̀ Luda bà kuunaǹyo dufu pì yã ò, à à káakupɔ zi bò. Pɔ́ kɛ̀ zi kṵ̀ à bùsa, à kpana guuzi zã̀ro.

9

Luda bà kuunaǹyo zi sa'ona

[1] Luda bà kuunaǹyo káaku dɔnzi zɛ́kpaɛnɔ vĩ kɔ̃n Ludakukii kɛ̀ kú tɔɔtɛo. [2] Fitia kɔ̃n teebu kɛ̀ wè burɛdi káɛa Ludanɛo kú gãnu kɛ̀ wè be guu kɛ̀ kú adonan. [3] Kpɛ́nɛ kɛ̀ wè be Ludakukii pì kú lábure plaadee kpɛɛ. [4] À guun tuaetiti kpatakii kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao kún kɔ̃n Luda bà kuunaǹyo àkpati kɛ̀ vura kúɛa mámmam-o. Vura loo kɛ̀ mana kú à guu kú àkpati pì guu kɔ̃n Aruna gò kɛ̀ lá bɔ̀rɔ kùo kɔ̃n Luda yãdiɛna gbɛ̀ walaanɔ. [5] Àkpati pì musu kɛrubu gakuideenɔɔ kú durunkɛ̃nnɛkiila. Pɔ́ pìnɔ bɔkɔ̃tɛna doodo gurɔɔn yèro.

[6] Lán aɔ̃ kaɛna lɛ, sa'orinɔ ègɔ̃ gɛ̃ɛ gãnun gɛ̃̀n baaagɔ̃ aɔ̃ ń sa'ona zĩi kɛ. [7] Sa'oriki bé è gɛ̃ kpɛ́tu gɛ̃̀n do wɛ̃̀ doo guu, bensɔ̃ è gɛ̃ aru sairo. È aru pì fãfã a zĩnda durun yãnzi kɔ̃n a gbɛ̃nɔ pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ dɔ̃nasaikɛɛ guuo. [8] Luda Ninii e ɔdɔɔawe, gurɔɔ kɛ̀ kpɛ́ káaku pì kuu, Ludakuki zɛ́ wɛ̃naro. [9] Beee e yã lɛɛkɔ̃ziwe kɔ̃n tia yão à bè, pɔ́ kɛ̀ dɔnziri è Luda gbaanɔ kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀ è kpáanɔ è fɔ̃ à à kù kɛ gbãa mámmamlo. [10] Yã diɛna pìnɔ nɛ́ mɛ̀baayãmɛ. Pɔ́ble kɔ̃n íminao kɔ̃n gbãsĩbɔna bori sãnda píngio yãmɛ. Wà dìɛ ai zɛ́ dufu gurɔɔ gɔ̃ káme.

Luda bà kuunaǹyo dufu sa'ona

[11] Ben Kirisi mɔ̀ yã maaa kɛ̀ kà tiaa sa'oriki ũ. À gɛ̃̀ bisakutaa kɛ̀ bíta bensɔ̃ à papana dɛ à káakupɔlaa guu, kɛ̀ gbɛ̃ntee bé à dɔ̀ro, anduna kɛ̀ki pɔ́n sɔ̃ro. [12] Èe gɛ̃ Ludakukiin kɔ̃n blè ke zù aruoro, à gɛ̃̀ kɔ̃n a zĩnda aruo gɛ̃̀n domɛ, à gbɛ̃nɔ bòo ai gurɔ píngi. [13] Zaakɛ wè blè aru kɔ̃n zùsware aruo kɔ̃n zùnunu kɛ̀ wà kpàta túbuo fãfã gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ gbãsĩnɔa wà gbãsĩ bɔońgu, [14] weé Kirisi pɔ́ o dɔ́ɔ́? À a zĩnda kpà Ludaa see sai kɔ̃n Ninii kɛ̀ ègɔ̃ kuu ai gurɔ píngi gbãaao. À aru è wa swɛ̃̀ pípiwe bɔna kɛkɛkɛna gɛ̀ pìnɔ guu, lɛ wà zĩi kɛ Luda Wɛ̃̀ndidenɛ.

[15] Beee yãnzi Kirisi bé Luda bà kuunaǹyo dufu yãkɛkɛri ũ, lɛ gbɛ̃ kɛ̀ Luda ń sísinɔ auzɛnna kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ e yãnzi. À gà lɛ à ń bo, à taari kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ Luda bà kuunaǹyo zi yã musunɔ kɛ̃ńnɛ. [16] Tó wà yezi wà zĩi kɛ gbɛ̃ légbɛdiɛnaa, sé wàgɔ̃ dɔ̃ sãnsãn kɛ̀ adee gà, [17] zaakɛ gaa gbɛran légbɛ ègɔ̃ gbãaa vĩ. Tó légbɛdiɛri kpé bɛ̃ɛ, légbɛ ègɔ̃ gbãaro. [18] Beee yãnzin wèe Luda bà kuunaǹyo káakupɔ pì kya kɛ aru sairo. [19] Kɛ̀ Musa doka yãdiɛnanɔ ò baade píngi wáa, à sãkã tɛ̃a zónzon kɔ̃n sɛ̃̀sɔ̃vlãao sɛ̀ à zɔ̃̀ zùswarenɛ bɔ̀rɔ kɔ̃n blèkofĩi aru kɛ̀ wà yɛ̀kɔ̃tɛ kɔ̃n íoa, à fɛ̃̀fã Musa dokaa kɔ̃n gbɛ̃nɔo dɔ ń píngi [20] à bè, Luda bà kuunaǹyo arun gwe, kɛ̀ à dìɛare à kũna. [21] Lɛn Musa aru fɛ̃̀fã bisakutaaa kɔ̃n sa'ona zĩkɛbɔnɔo dɔ píngi. [22] Doka guu aru bé è gbãsĩ bɔ pɔ́ paride píngin. Arukwɛɛna sai durunnɔ kɛ̃nnɛna kuuro.

Kirisi a zĩnda kpà sa'opɔ ũ durun mìdɛna yãnzi

[23] Zaakɛ à kɔ̃ sìo wà gbãsĩ bɔ pɔ́ kɛ̀ kú ludambɛɛ taka pìnɔn lán beee bà, sa'opɔ kɛ̀ dɛ beeelaa kɔ̃ sì kɔ̃n ludambɛ pɔ́ pìnɔ. [24] Zaakɛ Kirisi e gɛ̃ Ludakukii taka kɛ̀ gbɛ̃ntee dɔ̀nlo, à gɛ̃̀ à yãpuradeen ludambɛmɛ, guu kɛ̀ à kún tia wa Zɛnyodee ũ Luda aɛzĩ. [25] Sa'oriki è gɛ̃ Ludakukiin kɔ̃n pɔ́kãde aruo wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o, mɔde Kirisi e gɛ̃ lɛ à a zĩnda kpá gɛ̃̀n baaagɔ̃ yãnziro. [26] Tó èe kɛ lɛro, lɛ èe nawɛ̃a kɛɛ gɛ̃̀n baaagɔ̃ zaa andunakaɛgurɔ. Yãpuraa guu à mɔ̀ gɛ̃̀n domɛ gurɔɔ kɛ̀ anduna kà a kákiia sa, à a zĩnda kpà sa'opɔ ũ, lɛ à durun mì dɛ. [27] Ludaa dìɛ gbɛ̃nteenɛ à ga gɛ̃̀n do, gbasa à yãkpaɛ kɛo, [28] lɛn Kirisi a zĩnda kpà gɛ̃̀n do lɛ, à gbɛ̃ pariinɔ durun dì a mìa. Eé ɛara à mɔ́ à gɛ̃̀n plaadeeo, èe kɛ durun yãnzin dɔro, lɛ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔzinɔ mì sí yãnzimɛ.

10

[1] Musa doka nɛ́ yã maaa kɛ̀ èe mɔɔ takamɛ, èe kɛ yã pìnlo. Beee yãnzi sa dɔ̃nkɔ̃ pì ona gɛ̃̀n baaagɔ̃ wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o è fɔ̃ à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe sɔ̃ɔ Ludazinɔ kɛ papana zikiro. [2] Tó saa pì ona gbãsĩ bɔ̀ dɔnzirinɔn gɛ̃̀n do ai gurɔ píngimɛ yã, lɛ aɔ̃ kù kɛ̀ gbãa, wà à ona tò. [3] Yãpuraa guu

sa'ona pì bé è gbɛ̃nɔ durun yã dɔńgu wɛ̃̀ kɔ̃n wɛ̃̀o. [4] Zaakɛ zùsware kɔ̃n blèkofĩio aru è fɔ̃ à
durun kɛ̃ńma zikiro. [5] Beee yãnzi kɛ̀ Kirisi e mɔɔ anduna guu, à bè Ludanɛ:
Ń ye sa'opɔ ke gbaaziro,
ben n gbɛ̃ntee mɛ̀ kɛ̀mɛ.
[6] Sa'pɔ kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũ
kɔ̃n sa'opɔ kɛ̀ wè o durun yã musuo
è kɛ́nnɛro.
[7] Ben ma bè: Maɛ̀ kɛ̀!
Lán wà kɛ̃̀ takadan ma yã musu nà,
ma mɔ n pɔyezi kɛmɛ, Luda.
[8] Káaku gĩa à bè, sa'ona kɔ̃n gbaao kɔ̃n saa kɛ̀ wè ká tɛ́n à tɛ́ kũo kɔ̃n saa kɛ̀ wè o durun yã
musuo è ká Ludanɛro, à yeziro, baa kɛ̀ doka bé à dìɛ. [9] Ben à bè, áɛ kɛ̀, a mɔ à pɔyezi kɛmɛ. À
à káakupɔ kpà kpadozi à plaade diɛna yãnzi. [10] Luda pɔyezi pì kɛna guu Yesu Kirisi a zĩnda
kpà sa'opɔ ũ gɛ̃̀n do, à tò wá kú adona Luda gbɛ̃nɔ ũ.

[11] Gurɔ píngi sa'orinɔ ègɔ̃ kú ń zĩi guumɛ, aɔ̃gɔ̃ sa dɔ̃nkɔ̃ kɛ̀ è fɔ̃ à durun kɛ̃ńnɛ zikiroo
oo gɛ̃̀n baaagɔ̃. [12] Kirisi sɔ̃ saa ò durun yãnzi gɛ̃̀n domɛ ai gurɔ píngi, ben à gàa à vɛ̃̀ɛ Luda
ɔplaazi. [13] Zaa gurɔ beeean à kú gwe, èe dãa Luda a ibɛɛnɔ kɛare a tinti ũ. [14] Zaakɛ sa'ona
gɛ̃̀n doo pì guu, à tò gbɛ̃ kɛ̀ à gbãsĩ bɔ̀ńgunɔ gɔ̃̀ papana ai gurɔ píngi. [15] Luda Nini ɛ̀ara èe yã
pì oowe dɔ à bè:
[16] Ma bà kuunańyo gurɔ beeenɔ gbɛra yãn yè:
Mɛ́ ma dokayãnɔ dańnɛ ń nɔ̀sɛ guu,
mɛ́ kɛ̃ ń swɛ̃̀a.
[17] Gbasa à bè:
Mɛ́ ń durun kɔ̃n ń taarinɔ yã da dɔro.
[18] Lán à ń durun kɛ̃̀ńnɛ nà, sa'ona ń yãnzi zɛ́ vĩ dɔro.

*Wà s*ɔ̃ Ludazi

[19] Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, kɔ̃n Yesu aru gbãaao wá gɛ̃na Ludakukiin zɛ́ vĩ kɔ̃n swɛ̃̀o kpaɛna,
[20] zaakɛ à wɛ̃̀ndi zɛ́ dufu bɔ̀we a mɛ̀ gãzĩ à gɛ̃̀wao lábure kpɛɛ. [21] Lán wá sa'ori ìsi vĩ nà Luda
uakũri ũ, [22] wà sɔ̃ Ludazi kɔ̃n nɔ̀sɛo do kɔ̃n à náanɛkɛna seka saio kɔ̃n swɛ̃̀ kɛ̀ wà pìpi wà
taari laasuu bɔ̀ à guuo kɔ̃n mɛ̀ kɛ̀ wà à zú ò kɔ̃n í wásawasao. [23] Wàgɔ̃ tãmaa kɛ̀ wa zɛo kũna
gíngin, zaakɛ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀, bensɔ̃ à náanɛ vĩ. [24] Wà làakari dɔkɔ̃a, wà tɛ́ ká kɔ̃n yenzi kɔ̃n
maakɛnao yã musu. [25] Wàton pã kpá wa kakɔ̃anazi lán gbɛ̃kenɔ è kɛ nàro. Wà lɛ́ dakɔ̃a,
atɛ̃nsa lán á è Dii sugurɔɔ e kaa kĩi nà.

[26] Tó wa yãpuraa mà wá dɔ̃̀, tó wá kpɛ́ wée durun kɛɛ gĩanzi, sa'ona kɛ̀ eé durun kɛ̃wa
kuu dɔro. [27] Pɔ́ kɛ̀ gɔ̃̀wee bé à dɛ wàgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ yãkpaɛzi ũ kɔ̃n swɛ̃̀kɛ̃nguo kɔ̃n tɛ́ gbãaa kɛ̀
eé Luda ibɛɛnɔ kaatɛo. [28] Wè gbɛ̃ kɛ̀ gì Musa doka dazi dɛ à wɛ́ɛ gwana sai gɔ̃ɔn plaa ke
aagɔ̃ sèedakɛna musu. [29] Tó gbɛ̃ kɛ̀sɛ pɛ̀ɛ Luda Nɛ́a, ben à kya kà Luda bà kuunańyo aru kɛ̀
à gbãsĩ bɔ̀agun, ben à Nini Gbɛ̃kɛkɛnnɛri sɔ̃̀sɔ̃, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ à wɛ́ɛtãmma égɔ̃ bíta dɛ beeela
maamaa. [30] Zaakɛ wá yã kɛ̀kii òri dɔ̃ à bè, ámbe é gɛ̃ɛ bońma, ámbe é fĩa bońnɛ. Wà bè dɔ,
Dii é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ. [31] Yã pãsĩmɛ, tó n lɛɛ n da Luda Wɛ̃̀ndide ɔzĩ.

[32] À laasuu lɛ́ a kuuna yãaa. A wɛ́ɛkɛ̃na gbɛra a nawɛ̃a fɔ̃̀ a ɔsi bíta kana guu. [33] Zĩkenɔa
wè a sɔ̃sɔ̃, wè wɛ́ɛ tãawa parii guu. Zĩkenɔa eè zɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaḿma lán beee
bànɔo. [34] A pisinanɔ wɛ̃nda dɔ̃̀. Kɛ̀ wà a pɔ́nɔ sìawa, a wezi kɔ̃n pɔnnaao, zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ a
auziki maaa kɛ̀ eégɔ̃ kuu ai gurɔ píngi vĩ. [35] Beee yãnzi àton tó a wɔ́rɔngɔ kɛ̀ àre vĩare bíta
kɛ̃awaro. [36] Séde àgɔ̃ mɛna vĩ, lɛ à pɔ́ kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀ e à pɔyezi kɛna gbɛra.
[37] Zaakɛ à gɔ̃̀ fɛ́temɛ, eé gì kɛro,
kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ èe mɔɔ é pita.
[38] Gbɛ̃ maaa égɔ̃ kuu ma náanɛ kɛ̀ èe kɛɛ yãnzi,
mɔde tó à sɔ̀kpa kpɛɛ, ma pɔɔ égɔ̃ nnaro.

[39] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è bɔru kpɛɛ aɔ̃ ń zĩnda kaatɛnɔn wa ũro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ Luda náanɛ kɛ̀ aɔ̃ mìsina ènɔn wa ũ.

11

Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanɛkɛna

[1] Ludanaanɛkɛnan tãmaadɔnaa seka sai ũ, yã kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛro sina yãpuraa ũ. [2] Gbɛ̃ káakunɔ ludanaanɛkɛna bé à tò Luda ń sáabu kpà.

[3] Wa ludanaanɛkɛna bé à tò wá dɔ̃ kɛ̀ à yã'ona bé à anduna kàɛ. Pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛroon à pɔ́ kɛ̀ wè wɛ́ɛ siàlɛ kɛ̀o.

[4] Abila ludanaanɛkɛna bé à tò à sa'ona Ludaa maaa dɛ̀ Kaini pɔ́la. À ludanaanɛkɛna yãnzin Luda à sáabu kpàzi, à à dìɛ gbɛ̃ maaa ũ, ben à à gbaa sì. Baa kɛ̀ à gà, wá kpɛ́ wée à yã maa Luda náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ pì yãnzi.

[5] Ɛnɔku ludanaanɛkɛna bé à tò Luda à sɛ̀, lɛ àton garo yãnzi. Wèe à e dɔro, kɛ̀ Luda à sɛ̀ bɔna anduna guu yãnzi. Ai Luda gɔ̃ gá à sɛ́, à à sáabu kpà, à bè à yã kàare. [6] Gbɛ̃ke yã è ká Ludanɛ à náanɛkɛna sairo. Séde gbɛ̃ kɛ̀ èe sɔ̃ɔzi sí kɛ̀ à kuu bensɔ̃ è fĩa bo a kii wɛtɛrinɔnɛ.

[7] Kɛ̀ Luda lɛ́ dà Nuua yã kɛ̀ wèe e yãroo musu, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à à yã mà, à góro'itɛ kɛ̀, à a uadeenɔ mì sìo. À ludanaanɛkɛna bé à tò yã vɛ̃̀ɛ andunaa, bensɔ̃ Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ pì yãnzi.

[8] Kɛ̀ Luda Ibraĩ sìsi lɛ à gá bùsu kɛ̀ é kpáa àgɔ̃ vĩi guu, ben Ibraĩ Luda náanɛ kɛ̀, à Luda yã pì mà. À bɔ̀ bɛ, baa kɛ̀ à guu kɛ̀ èe gaan pì dɔ̃ro. [9] À Luda náanɛ kɛ̀, ben à bɛɛ pɛ̀ɛ bisakutaa ũ bùsu kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀nɛ pì guu nibɔ ũ. Lɛmɛ dɔ Isaaku kɔ̃n Yakubuo, zaakɛ Luda lɛ́gbɛ̃na pì gɔ̃̀ ń pɔ́ ũmɛ. [10] Zaakɛ wɛ́tɛ kɛ̀ Ludaa kàɛ à bò à kãsãpɛɛnan Ibraĩ wɛ́ɛ dɔzi.

[11] Sara ludanaanɛkɛna bé à tò à zɛ́ è à nɔ̀ sì, baa kɛ̀ pãaamɛ, bensɔ̃ à zi kṹ, zaakɛ à dɔ̃ kɛ̀ Luda kɛ̀ lɛ́ gbɛ̃̀are náanɛ vĩ. [12] Baa kɛ̀ à zi kṹ, gɔ̃gbɛ̃ mèn doo pì borii kɛ̀ pari lán sɔsɔnɛnɔ ke ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà, weé fɔ̃ wà à lɛ́ dɔ̃ro.

[13] Gbɛ̃ pìnɔ gàga ń píngi ń ludanaanɛkɛna guu, pɔ́ kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ńnɛnɔ ena sai. Aɔ̃ɔ è kãaa wà gbãakɛ kpàzi. Aɔ̃ bè, nibɔ kɔ̃n bɔ̀amɔnɔn ń ũ anduna guu kɛ̀. [14] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è o lɛɛnɔɔ e ɔdɔɔawe kɛ̀ wèe ń zĩnda bùsu nii dɛɛmɛ. [15] Tó bùsu kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀n bɛgɛn aɔ̃ɔe kɛɛ yã, lɛ aɔ̃ zɛ́ è aɔ̃ ɛ̀ara wà tà gwe. [16] Mɔde bùsu kɛ̀ maa dɛ beeelaan aɔ̃ɔe à nii dɛɛ, àmbe ludambɛ pɔ́ ũ. Beee yãnzi tó wà Luda sìsi ń Luda ũ, è kɛnɛ wíyã ũro, zaakɛ à wɛ́tɛdaa kàɛ ń pɔ́ ũ.

[17-18] Kɛ̀ Luda Ibraĩ yɔ̃̀ à gwà, ben Ibraĩ Luda náanɛ kɛ̀, à Isaaku kpà sa'opɔ ũ. Luda lɛ́ gbɛ̃̀nɛ yã à bè, Isaaku boriinɔn weégae benɛ a boriinɔ ũ. Baa kɔ̃n beeeo à zɛ̀ kɔ̃n a né mèn doo pì kpanao. [19] À sì kɛ̀ Luda gbãaa é fɔ̃ à gènɔ fɛɛ bɔna gaan, ben à dɛ lándɔ̃ wà be à ɛ̀ara à Isaaku è bɔna gaan bà. [20] Isaaku Luda náanɛ kɛ̀, ben à sa'olɛ kɛ̀ Yakubu kɔ̃n Isauonɛ. [21] Kɛ̀ Yakubu kú gaa lɛ́zĩ, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à sa'olɛ kɛ̀ Yusufu nénɔnɛ, ben à gbãa è a gòa à dɔnzi kɛ̀. [22] Kɛ̀ Yusufu kà gana, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à Isarailinɔ bɔna Igipiti yã ò kɔ̃n lán aɔ̃é kɛ kɔ̃n à gɛ̀wao nà.

[23] Musa de kɔ̃n à dao Luda náanɛ kɛ̀, ben aɔ̃ à ùtɛ ai mɔ aagɔ̃ à ina gbɛra, kɛ̀ aɔ̃ɔ è à àisi maa yãnzi. Aɔ̃ɔe vĩa kɛ doka kɛ̀ Fili'auna dìɛnɛro. [24] Kɛ̀ Musa bíta kṹ, ben à Luda náanɛ kɛ̀, à gìzi wà à sísi Fili'auna nénɔgbɛ̃ né ũ. [25] À sì wà wɛ́ɛ tãawa kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ dɛ kuuna kɔ̃n pɔnnaao durun guu gurɔ plaaala. [26] À dìɛ kɛ̀ wí kɛ̀ wè daḿma Kirisi yãnzi dɛ Igipiti auzikila, zaakɛ ziaa zĩ láadan à wɛ́ɛ kúa. [27] À ludanaanɛkɛna bé à tò à bɔ̀ Igipiti, èe vĩa kɛ Fili'auna pɔfɛ̃̀nɛro, à zɛ̀ gíngin lándɔ̃ à Luda kɛ̀ wè e kɔ̃n wɛ́ɛoroo è bà. [28] À ludanaanɛkɛna bé à tò à Banla zĩbaa dìɛ kɔ̃n aru mámana kpɛɛlɛ gṹao, lɛ malaika gbɛ̃dɛdɛri tón ɔ kɛ ń daudunɔaro yãnzi. [29] Isarailinɔ Luda náanɛ kɛ̀, aɔ̃ bikṹ Isia Tɛ̃aaa lán tɔɔtɛ kori bà. Kɛ̀ Igipitinɔ yɔ̃̀a lɛ, ben í dàńla. [30] Isarailinɔ Luda náanɛ kɛ̀, aɔ̃ táa ò wà lìga Yɛrikozi ai gurɔ swɛɛplaa, ben à bĩi kwè̀. [31] Kaarua Rahabu Luda náanɛ kɛ̀, à gu'asiigwarinɔ dìɛ à ń gwá maamaa, ben èe kaatɛ kɔ̃n ludayãdarisainɔoro.

[32] Mɛ́ be dia dɔɔ? Mɛ́ zɛ́ e mà Gidiɔn yã oro ke Baraki ke Samusĩ ke Yɛfɛta ke Dauda ke Samuɛli ke annabinɔ. [33] Aɔ̃ Luda náanɛ kɛ̀, ben aɔ̃ zĩ̀ blè kínanɔa, aɔ̃ yã gɔ̃̀gɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ a zɛ́a, aɔ̃ lɛ́ kɛ̀ Ludaa gbɛ̃̀ńnɛ gbɛ̀ è, aɔ̃ músunɔ lɛ́ nàkɔ̃a, [34] aɔ̃ té pãsĩ dɛ̀, aɔ̃ bɔ̀ fɛ̃ɛdaa lɛ́zĩ, aɔ̃ gbãaa

è ń gbãasaikɛɛ guu, aɔ̃ pãsĩ kṳ̀ zĩ̀ guu, aɔ̃ pɛ̀ bori pãnde zĩ̀kpɛɛnɔa, [35] aɔ̃ nɔgbɛ̃nɔ nɛ́ gɛ̀nɔ
fɛ̃ɛ bɔna gaan aɔ̃ɔ kpàḿma. Wà mɛ̀ ɔ̃̀ ń gbɛ̃kenɔa, ben aɔ̃ gìzi wà ń gbarɛ, lɛ wà fɛɛ bɔna
gaan wà bɔ maa yãnzi. [36] Wà ń gbɛ̃kenɔ fabò, wà ń gbɛ̃ kɔ̃n flã̀o. Wà mɔ̀ kà ń gbɛ̃kenɔa,
wà ń ká kpésiaan. [37] Wà ń pápa gbɛ̀o wà ń dɛ́dɛ, wà ń zɔ̃kɔ̃rɛ plaa kɔ̃n sagasigio, wà ń dɛ́dɛ
kɔ̃n fɛ̃ɛdaao. Aɔ̃ táa ò sã báa kɔ̃n blè báao dana. Aɔ̃ gɔ̃̀ kori, wà wɛ́ɛ tã̀ḿma, wà ĩa dàḿma.
[38] Anduna kuuna e kɔ̃ síńyoro. Aɔ̃ likɔ̃aa zɔ̃̀ sɛ̃̀n kɔ̃n kpiii musunɔ, aɔ̃ɔ kú gbɛ̀wɛɛnɔ kɔ̃n
kokotɛ̃̀wɛɛnɔ guu. [39] Baa kɛ̀ Luda gbɛ̃ pìnɔ sáabu kpà ń píngi a náanɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ yãnzi, aɔ̃ɔe
pɔ́ kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃́ńnɛ ero, [40] Luda gĩakɛ à dìɛ, wà gwena maaa e dɛ ń pɔ́laa, lɛ aɔ̃tongɔ̃ papana
wa sairo.

12

*Luda a gbɛ̃*nɔ totona

[1] Beee yãnzi wapinɔ se, lán sèedadeenɔɔ diwazi nà lɛ, wà ɔ kpá pɔ́ kɛ̀ è kpáweenɔzi kɔ̃n
durun kɛ̀ è wa kakũn aagao píngi, wà bàkpakɔ̃sɔ̃na kɛ̀ Ludaa dìɛwe lɛ́ kɔ̃n mɛnao. [2] Wà wɛ́ɛ
pɛ́ Yesua kɛ̀ bɔ̀ kɔ̃n wa ludanaanɛkɛna zɛ́o bensɔ̃ à zɛ́ pì kɛ̀ papana. À gana lía fɔ̃̀, èe à wíyã
daro pɔnnaa kɛ̀ diɛnanɛ ena yãnzi, ben à gàa à vɛ̃̀ɛ Luda kíblekita ɔplazi. [3] À laasuu lɛ́ à yãa,
lán à mɛna fɔ̃̀ kɔ̃n durunkɛri kɛ̀ aɔ̃ íbɛtɛ beee taka kpàonɔo, lɛ àton kpasa a kã garo yãnzi.
[4] Zaakɛ a ɔsikana kɔ̃n durun-o guu, ée zɛ a gi ai a gaa a gaoro. [5] Nɔ̀sɛyĩikũyã kɛ̀ wà òare lán
nɛ́nɔ bà sã̀agun yɔ́? Wà bè:
Ma nɛ́, tó Dii e n totoo, ǹton diɛ pãro.
Tó à kpã̀kɛ̃nzi, ǹton tó n kã garo.
[6] Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ Dii yezin è toto,
è wɛ́ɛ tã gbɛ̃ kɛ̀ à sì a nɛ́ ũua.
[7] À wɛ́ɛtãmma diɛ totona ũ. Luda bé èe beee kɛare, kɛ̀ à nɛ́nɔn a ũ yãnzi. Nɛ́ kee kuu kɛ̀ à
de gí à à totoziɔ́? [8] Tó èe a toto lán a nɛ́ kpaaanɔ bàro, ɛ̃ndɛ̃ à nɛ́nɔn a ũro, gitasɔtɔnɛnɔn
a ũ. [9] Wá denɔ vĩ anduna kɛ̀ aɔ̃ wa toto, ben wa ń yã mà. Lán à dɛ lɛ nà, wà mì siɛ wa ninii
Denɛ dɛ beeela wàgɔ̃ kuu. [10] Wa denɔ wa toto gurɔplaapɔ ũ aɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ lɛ́n. Luda è wa toto wa
kaarana yãnzimɛ, lɛ wa kuuna e àgɔ̃ adona lán à bà. [11] Totona kee pɔnnaa vĩ a gurɔaɔro, sé
pɔsiaa, mɔde gbɛ̃ kɛ̀ totona pì ń kɛ́kɛnɔ è à gbɛ̀ e zãa bɔna maa kɔ̃n aafiao ũ.

[12] Beee yãnzi à a ɔɔ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ dɔazinɔ kɔ̃n a gbá kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ teeenɔ gba gbãaa, [13] à zɛ́ sɛ́ súusu,
lɛ amɔa kɛ̀ ée tɔ̃ɔtɛɛnɔ tón kɔ̃̀ɔ kũro, aɔ̃ gɔ̃ kɔ̃n aafiao.

[14] À wɛtɛ àgɔ̃ nna kɔ̃n baade píngio, a kuuna gɔ̃ adona, zaakɛ tó gbɛ̃ kuuna adonaro, eé
Dii ero. [15] À làakari kɛ, a gbɛ̃ke tón kora Luda gbɛ̃kɛkɛnnɛnazi à gɔ̃ fĩndio'a ũ a té, à ĩa da
gbɛ̃nɔa pari à ń yakaro. [16] A gbɛ̃ke tóngɔ̃ dɛ pãpãkɛri ke ludayãdarisai ũ lán Isau bàro. À a
daudukɛzɛ yà pɔ́ gɛ̃̀n do blena yãnzi. [17] Á dɔ̃ kɛ̀ à sa'olɛ wɛ̀tɛ a dea zãa, ben Luda gìnɛ. Baa
kɛ̀ à wɛ̀tɛ kɔ̃n wɛ́ɛ'io, èe zɛ́ e à yã kɛ̀ à kɛ̀ liɛro.

*Luda bà kuunańyo zi k*ɔ̃n à dufuo

[18] Èe kɛ Sinai kpiii kɛ̀ weé fɔ̃ wà ɔ kɛan a sɔ̃ziro, kɛ̀ èe té kũu à gusiaa vĩ kɔ̃n gu bùgubuguo
kɔ̃n zàga'ĩao [19] kɔ̃n kãkãki'ɔo kɔ̃n Luda kòto gbãaao. Kɛ̀ Isarailinɔ kòto pì mà, aɔ̃ agbaa kpànɛ
wà bè àton yãke ońnɛ dɔro, [20] zaakɛ aɔ̃é yã kɛ̀ à dìɛńnɛ kɛ̀kii fɔ̃ro à bè: Baa pɔ́kãdee bé à nà
kpiii pìa, wà pápa gbɛ̀o wà dɛ. [21] Luda pitana pì nɛ́ vĩa yãmɛ maamaa ai Musa bè, vĩa a kũ,
ée lugalugaa.

[22] Mɔde a sɔ̃ Zayɔn kpiiizi kɔ̃n Luda Wɛ̃̀ndide wɛ́tɛ Yerusalɛmu kɛ̀ kú musuo kɔ̃n à malaika
pariparii kɛ̀ aɔ̃ kakɔ̃ana gweenɔ [23] kɔ̃n daudu kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ kɛ̃na gweenɔ kakɔ̃anao kɔ̃n Luda kɛ̀
dɛ gbɛ̃ sãnda píngi yãkpaɛkɛri ũuo kɔ̃n gɛ̀wãa gbɛ̃ maaa kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ papananɔ [24] kɔ̃n Yesu kɛ̀
dɛ Luda bà kuunańyo dufu yãkɛkɛri ũuo kɔ̃n à aru fãfãna kɛ̀ èe yã maaa oo dɛ Abila pɔ́laao.

[25] À làakari kɛ àton gí yã'ori pì yã maziro. Lán gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì Luda lɛ́damma mazi tɔɔtɛ
kɛ̀nɔɔ e bɔro nà, wapinɔ se, lán Ludaa e lɛ́ daawa zaa musu, tó wa kpɛɛ lìnɛ, weé wa pɔ́ o
dɔɔ́? [26] À kòto tɔɔtɛ lùgaluga yã, ben à lɛ́ gbɛ̃̀ à bè, é guu lugaluga gɛ̃̀n do dɔ, èe kɛ tɔɔtɛ

adonlo, kɔ̃n musuomɛ sa. [27] Kɛ̀ à bè, gɛ̃̀n do dɔ, beee e beewe Luda pɔ́kɛna kɛ̀ eé lugalugaa
pìnɔ é gɛ̃ zélamɛ, lɛ pɔ́ kɛ̀ è lugaroonɔ e àgɔ̃ kuu. [28] Beee yãnzi lán wée kpata kɛ̀ è nigãroo
blee nà, wà Luda sáabu kpá, wàgɔ̃ dɔnzi kɛɛnɛ lán à yezi nà, wàgɔ̃ mì siɛɛnɛ vĩakɛnanɛ guu.
[29] Zaakɛ wa Luda né té kɛ̀ è kũm̀mamɛ.

13

Lɛ́dammana

[1] À wɛ́ɛ tã àgɔ̃ gbɛ̃̀kɛɛ vĩ kɔ̃o. [2] À làakari dɔ nibɔyaarikɛnaa, zaakɛ lɛn gbɛ̃̀kenɔ malaikanɔ
yàari kɛ̀ dɔ̃na sai lɛ. [3] À tó gbɛ̃ kɛ̀ wà ń ká kpésiaa guunɔ yã dɔagu lán á kúńyo kpésiaan
bà, kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wèe wɛ́ɛ tãaḿmanɔ, lán ámbe wèe wɛ́ɛ tãaawa bà. [4] Baade gae nɔsɛna
da yã bɛ̀ɛdee ũ. Aɔ̃ton ń daɛkii gbãsĩ kpáro, zaakɛ Luda é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n zinakɛrinɔ kɔ̃n
pãpãkɛrinɔo. [5] Yena ɔɔzi tón dɔare aɛro. À zɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ á vĩio, zaakɛ Luda bè:
Mɛ́ n tónlo,
mɛ́ pã kpanzi zikiro.
[6] Beee yãnzi weè kùgbãaa kɛ wà be:
Diin ma dɔnlɛri ũ,
vĩa é ma kũro.
Bɔ́n gbɛ̃̀ntee é fɔ̃ à kɛmɛɛ?

Sa yãpura ona

[7] À tó a dɔn'aɛdee kɛ̀ aɔ̃ Luda yã òareenɔ yã dɔagu. À ń kuuna tàasi kɛ ai à lɛ́a à Luda
náanɛ kɛ lán ń bà. [8] Yesu Kirisi dɔ̃nkɔ̃ gĩa kɔ̃n gbɔ̀̃ao ai gurɔ píngi. [9] Àton tó wà a sãsã kɔ̃n
yã nibɔ pari dannɛnanɔoro. À maa wa swɛ̃̀gbãaa e Luda gbɛ̃̀kɛɛ guu, èe kɛ sa'opɔble yã kɛ̀ è
àre ke kɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛ̀onɔnɛronlo. [10] Bisakuta sa'orinɔ zɛ́ vĩ wà sa'okii kɛ̀ wá vĩ pɔ́blee blero.
[11] Sa'oriki è gɛ̃ Ludakukiin kɔ̃n tubɔ aruo durunnɔ kɛ̃nnɛna yãnzi, ben wè à gɛ̀ kpata bùra
kpɛɛ. [12] Beee yãnzi Yesu gà wɛ́tɛ kpɛɛ se, à gbãsĩ bɔ̀ gbɛ̃̀nɔn kɔ̃n a zĩnda aruo. [13] Wà bɔ wà
gá à kiia bùra kpɛɛ, wí wa kũo se. [14] Zaakɛ wá wɛ́tɛ kɛ̀ eégɔ̃ kuu vĩ kɛ̀ro, wɛ́tɛ kɛ̀ èe mɔɔn
wa wɛ́ɛ dɔzi. [15] Beee yãnzi wàgɔ̃ Luda sáabu kpá yãana sai Yesu gãzĩ wa sa'ona ũ. Gbaa kɛ̀
à sìsirinɔ è mɔ́on gwe. [16] À làakari dɔ maakɛna kɔ̃n kɔ̃gbɛ̃̀kɛnaoa. Sa beee taka ona bé è ká
Ludanɛ. [17] À a dɔn'aɛdeenɔ yã ma à mì siɛńnɛ, lɛ aɔ̃ e wà zĩi kɛ kɔ̃n pɔnnaao, zaakɛ aɔ̃ɔ dɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɛ́ ń zĩ yã tɔ̃kɛ̃ Ludanɛnɔ ũ. Tó aɔ̃ɔe zĩi kɛɛ kɔ̃n lɛ́suuo, eé àre kɛarero.

Lɛ́zammana

[18] À adua kɛwe. Yãkee e wa swɛ̃̀ vĩro, weègɔ̃ yezi wàgɔ̃ kú wa dɔ̀rɔa yã píngi guu. [19] Má
wɛ́ɛ kɛawa à adua kɛmɛ, atɛ̃̀nsa mà e mà mɔ́ a kiia kpakpaa.
[20] Luda Aafiade kɛ̀ wa Dii Yesu fɛ̀ɛ bɔna gaan sãdãriki ũ a bà kuunawao gurɔ píngi aru
gãzĩ, [21] à a kɛkɛ kɔ̃n maa píngio, lɛ à à pɔyezi kɛ à yã kɛ̀ kànɛ kɛ wa guu Yesu Kirisi gãzĩ.
Àmbe à gakui vĩ gurɔ píngi, aami.
[22] Ma gbɛ̃̀nɔ, ma wɛ́ɛ kɛ̀awa àgɔ̃ lɛ́damma yã pì kũna kɔ̃n mɛnao, zaakɛ takada kɛ̀ má
kɛ̀̃aree bítaro. [23] Àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ wà wa gbɛ̃̀ndo Timɔti gbàrɛ. Tó à kà kɛ̀ tia, wé mɔ́ a gwa lɛdo.
[24] À ì kpá a dɔn'aɛdeenɔa ń píngi kɔ̃n Luda gbɛ̃̀nɔ píngi. Itali bùsudeenɔ ì kpàawa. [25] Luda
gbɛ̃̀kɛɛ kɛare a píngi.

YEMISI

Yɔ̃agwana

1 Yemisi, Luda kɔ̃n Dii Yesu Kirisio zɔ̀bleri bé à ì kpà Isaraili bori kuri awɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ
fãakɔ̃ananɔa.
2 Ma gbɛ̃nɔ, nawɛ̃a borii pari. À pɔ́ kɛ̀ eé a lee diɛ pɔnna yã ũ, 3 zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ a
ludanaanɛkɛna yɔ̃agwana é mɛna iare. 4 À tó mɛna papaawa, lɛ àgɔ̃ dɛ gbɛ̃ kàsaranɔ ũ
wásawasa yãke kɛ̃sãnaawaa sai. 5 Tó ɔ̃ndɔ̃ɔ e kɛ̃sãa a gbɛ̃kea, à wɛ́ɛ kɛ Ludaa, eé à gba,
zaakɛ è baade píngi gba pɔ́ nɔ̀sɛo do taari'ena sai. 6 Tó à wɛ́ɛ kɛ̀a sɔ̃, à à náanɛ kɛ seka sai,
zaakɛ sekadee dɛ lán ko vlãa bàmɛ. Guu kɛ̀ ĩa kàkan, gwen è gbɛ̃ɛn. 7 Gbɛ̃ beee taka tóngɔ̃
daa é pɔ́ e Diiaro, 8 zaakɛ à nɔ̀sɛ kuu plaplaamɛ, ben ègɔ̃ seka kɛɛ yã kɛ̀ èe kɛɛ guu píngi.
9 Takaasidee kɛ̀ kú wa té pɔnnaa kɛ, kɛ̀ Luda à sɛ̀ lezĩ yãnzi. 10 Auzikidee pɔnnaa kɛ, kɛ̀
Luda à bùsa yãnzi, zaakɛ auzikideenɔ é gɛ̃ zéla lán lávu kwɛna bàmɛ. 11 Ɔfãntɛ̃ è fɛɛ kɔ̃n
à puusu gbãaao, à lá è kori kũ à vú è kwɛ́ à maakɛɛ è yãa. Lɛn auzikidee é kpá guuzi a
bɔkɔ̃tɛnanɔ guu lɛ.
12 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ è yɔ̃agwana fɔ̃ ũ, zaakɛ à bɔna maaa gbɛran Luda é auzɛnna kɛ̀ à
à lɛ́ gbɛ̃̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yeazinɔnɛ kɛnɛ yàari ũ. 13 Tó yɔ̃agwana gbɛ̃ lè, àton be Ludanlo, zaakɛ
weé fɔ̃ wà Luda yɔ̃ wà gwa kɔ̃n à zaaaoro, bensɔ̃ àpi è gbɛ̃ke yɔ̃ à gwa kɔ̃n à zaaaoro. 14 Baade
yɔ̃agwana è bɔ à pɔ́nidɛna kiiamɛ, ben è à wɛ́ɛ ble à à gáɛ. 15 Ben pɔ́nidɛna pì è nɔ̀ sí à né i
durun ũ. Tó durun bíta kṹ sɔ̃, è gaa imɛ.
16 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton a zĩnda sãsãro. 17 Gba maa wásawasa píngi è bɔ musu De
Luda pɔ́ gupurinɔ Kèri kiiamɛ. È liɛro, à gupura'i è lagoro. 18 À pɔyezi guu à wa i kɔ̃n a yã
yãpuradeeo, lɛ wà e wàgɔ̃ aɛ à pɔ́kɛnanɔ té.

Yãmana kɔ̃n à kɛnao

19 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à yã kɛ̀ ma. Àgae yã ma kpakpaa a píngi, mɔde àton yã o kpakpaaro,
àtongae pɔ fɛ̃ kpakpaaro. 20 Zaakɛ gbɛ̃ntee pɔfɛ̃ è mɔ́ kɔ̃n yã maaa kɛ̀ Ludaa yezioro. 21 Beee
yãnzi à ɔ kpá dà zaaa kɔ̃n yã pãsĩ kɛ̀ dàgulaanɔzi píngi. À yã kɛ̀ wà tɔ̃̀ a swɛ̃̀n, kɛ̀ eé fɔ̃ à a
mì sí sí kɔ̃n zĩndabusanao.
22 Àton a zĩnda sãsãro, àton yã pì ma kɔ̃n swão pãro, à zĩi kɛa. 23 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ è yã ma,
ben è zĩi kɛoroo dɛ lán gbɛ̃ kɛ̀ èe a zĩnda gwaa dígi guu bàmɛ. 24 À zĩnda gwana gbɛra, tó à
gɛ̃̀ zéla, lán à dɛ nà è sãn gɔ̃ɔmɛ. 25 Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ té Luda doka papanazi kɛ̀ è tó wà gɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ
ũ, ben ègɔ̃ gaao aɛ, è ma à sãnlo, è zĩi kɛamɛ, Luda é aubarika da adeen à yãkɛnan.
26 Tó gbɛ̃ a zĩnda dìɛ dɔnziri ũ, ben è a lɛ́ fɔ̃ro, èe a zĩnda kɛkɛɛmɛ, èe dɔnzi kɛɛ pãmɛ.
27 Dɔnzikɛna wásawasa kɛ̀ taari vĩ De Ludanɛroon yè: Wà tonɛnɔ kɔ̃n gyaanɔnɔ gwa aɔ̃
wɛ̃ndakɛɛ guu, wàgɔ̃ wa zĩnda kũna dɔ̃ gbãsĩ sai anduna yã musu.

2

Gbɛ̃ wɛ́ɛ gwana

1 Ma gbɛ̃nɔ, amɔa kɛ̀ ée wa Dii Gakuide Yesu Kirisi náanɛ kɛɛnɔ, àton gbɛ̃ wɛ́ɛ gwaro.
2 Tó gbɛ̃ gɛ̃̀ a kakɔ̃ana guu vura tãnga kɔ̃n pɔ́kãsã tɛ́kɛnao dana, tó takaasidee kɛ̀ bisa kãsã
gbãsĩ dana gɛ̃̀ se, 3 tó a wɛ́ɛ té gbɛ̃ kɛ̀ pɔ́kãsã tɛ́kɛna danazi, tó a bènɛ à mɔ́ à vɛ̃ɛ gumaaan,
tó a bè takaasideenɛ à gá à zɛ kãa, kesɔ̃ à mɔ́ à vɛ̃ɛ a gbá saɛ, 4 ée kɔ̃ tɛ̃̀ boomɛ, ée yã gwaa
mɔnafikion gweroo?
5 À ma, ma gbɛ̃ yenzideenɔ. Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ gbãasaideenɔ ũ anduna gbɛ̃nɔnɛ sɛ̀ aɔ̃gɔ̃
gbãa à náanɛkɛna guu, lɛ wà kpata kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezinɔnɛ ble. 6 Apinɔ sɔ̃, ée
gbãasaidee pìnɔ kpɛ bɔɔ. Auzikideenɔ bé wè gbãaa bleawaroo? Aɔ̃mbe aɔ̃è a gáɛ wà gáao
yãkpaɛkɛkiiaroo? 7 Aɔ̃mbe aɔ̃è tɔ́ nnaa kɛ̀ kúawaa yakaroo? 8 Luda doka mìdee bè àgɔ̃ ye
a gbɛ̃daaazi lán a zĩnda wɛ̃̀ndi bà. Tó á yã pì kũna yãpura, ée yã kɛɛ a zéamɛ. 9 Tó ée kɔ̃

wɛ́ɛ gwaa sɔ̃, ɛ́ɛ durun kɛɛmɛ. Doka pì vɛ̀ɛawa a gɔ̃ taarideenɔ ũn gwe. [10] Zaakɛ tó gbɛ̃ doka
kũna píngi, tó à fù mèn dooa, à gɔ̀ taaridee ũ à píngi guumɛ. [11] Luda bè àton zina kɛro. À
bè dɔ àton gbɛ̃ dɛro. Baa tó nɛ́ɛ zina kɛro, tó n gbɛ̃ dɛ̀, n gɔ̃ dokadarisaidee ũmɛ. [12] Amɔa kɛ̀
Luda é yã gɔ̃gɔ̃ao doka kɛ̀ è tó wà gɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũu musu, àgae yã o àgae yã kɛ lán à kɔ̃ sìao
nà. [13] Luda é yãkpaɛ kɛ kɔ̃n sùusaideenɔ sùu sai, mɔde yã é bɔ kɔ̃n sùudeeo nna.

Ludanaanɛkɛna kɔ̃n maakɛnao

[14] Ma gbɛ̃nɔ, tó gbɛ̃ bè ɛ́ɛ Luda náanɛ kɛɛ, tó è pɔ́ke kɛro, bɔ́ yãn gwee? Ludanaanɛkɛna
beee taka é fɔ̃ à à mì sí́ɔ́? [15] Tó a gbɛ̃ mèn do, gɔ̃gbɛ̃ ke nɔgbɛ̃ e pɔ́kãsãa kɔ̃n pɔ́bleeo takaasi
kɛɛ, [16] tó a gbɛ̃ke bènɛ: Luda n gba aafia! Ǹton tó ĩa n dɛro! Ǹ pɔ́ ble ǹ kã! Tó èe wɛ̃ndibadɔbɔ
kpáaro, bɔ́n beee ũu? [17] Lɛmɛ se ludanaanɛkɛna ado pɔ́kekɛsai né yã gèmɛ.

[18] Tó gbɛ̃ n bè, nɛ́ɛ Luda náanɛ kɛɛ, bensɔ̃ mɛ́ɛ yã kɛɛ, mɛ́ bennɛ, ǹ n ludanaanɛkɛna
pɔ́kekɛsai ɔdɔamɛ, mɛ́ ma ludanaanɛkɛna ɔdɔannɛ ma yãkɛna guu. [19] Ń sì kɛ̀ Luda mèn
domɛ. À maa. Baa tãanɔ se, aɔ̃ɔ dɔ̃ lɛ, ben aɔ̃ègɔ̃ lugalugaa. [20] Mìsaide! Pɔ́ kɛ̀ tò
ludanaanɛkɛna pɔ́kekɛsai pã, ń yezi mà kánnɛ n ɔzĩɔ́? [21] Kɛ̀ wa dezi káaku Ibraĩ a né Isaaku
kpà sa'opɔ ũ, yã e bɔo nna à yãkɛna yãnziroo? [22] Ń èɔ́? À ludanaanɛkɛna kɔ̃n à yãkɛnao
kpákɔ̃zimɛ. À yãkɛna bé à à ludanaanɛkɛna bɔ̀ɛzi. [23] Ben Luda yã kɛ̀kii pàpa kɛ̀ à bè, Ibraĩ
Luda náanɛ kɛ̀, ben Ludaa tò yã bɔ̀o nna a náanɛ kɛ̀ à kɛ̀ yãnzi. Ben wà tɔ́ kpànɛ Luda
gbɛ̃nna. [24] Á èɔ́? Yãkɛna bé è tó yã bɔ gbɛ̃o nna, èe kɛ ludanaanɛkɛna adonlo. [25] Lɛmɛ dɔ
kaarua Rahabu kɛ̀ nna kɔ̃n Ludao a yãkɛna yãnzi, gurɔɔ kɛ̀ à gu'asiigwarinɔ dìɛ à ń gbarɛ
zɛ́ kpãi guu. [26] Lán mè ninisai dɛ gɛ̀ ũ nà, lɛn ludanaanɛkɛna pɔ́kekɛsai dɛ gɛ̀ ũ lɛ se.

3

Léfɔ̃na

[1] Ma gbɛ̃nɔ, àton kɛ yãdannɛrinɔ ũ pariro, zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ Luda é wɛ́ɛ piti wa yãdannɛrinɔa
yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ dɛ gbɛ̃ kpaaanɔla. [2] Wa píngi weègɔ̃ zãa yãa baabɔrɛmɛ. Tó gbɛ̃ lɛ́ è à
ásaru kɛro, taarisaideemɛ, eé fɔ̃ à a mè píngi gbãaa fɔ̃. [3] Weè aizi ká sɔ̃nɛ, lɛ à wa yã ma
yãnzimɛ, ben weè à milɛ ble. [4] Kesɔ̃ à góro'itɛ gwa ísiaala. Baa kɔ̃n à bítakɛɛo kɔ̃n zàga'ĩa
gbãaa kɛ̀ è vuao, à fĩbɔ néngomɛ. Àmbe è à milɛ ble, ben à fĩ̀ri è a pɔyezi danɛ. [5] Lɛmɛ sɔ̃,
nɛ́nɛ né mègu néngomɛ, ben è ĩa dã kɔ̃n yã bítao.

À gwa lán té néngo è sɛ̃̀ bíta kpáta nà. [6] Nɛ́nɛ dɛ lán té bàmɛ, àmbe anduna zaaa ũ wa
mè guu. È tó gbãsĩ gɔ̃ kpá wa mèa píngi. Gɛ̀wãatɛ bé è nakɔ̃rɛ nɛ́nɛa, ben nɛ́nɛ è té kpá wa
anduna kuunan. [7] Gbɛ̃ntee nɔ̀bɔsɛ̃̀tɛnɔ tòto kɛ̀ píngi kɔ̃n bãanɔ kɔ̃n pɔ́taa'onkusɛanɔ kɔ̃n
kpɔ̀nɔ, à kpɛ́ èe kɛɛ ai tia, [8] mɔde gbɛ̃ke è fɔ̃ à a nɛ́nɛ tòto kɛro. Àmbe pɔ́ zaaa kɛ̀ è zɛ tɛɛɛroo
ũ. À pana sɛwɛɛtɛ̃o. [9] Nɛ́nɛn weè Dii wa De sáabu kpáo, ben weè ɛara wà gbɛ̃ntee kɛ̀ à kɛ̀
lán a bà káo dɔ. [10] Lɛ́ dɔ̃nkɔ̃ pìn sáabukpana kɔ̃n gbɛ̃kanao è bɔn. Ma gbɛ̃nɔ, àtongɔ̃ dɛ lɛro.
[11] Íbɔkii è í nna kɔ̃n í kyà̀kyão bɔ wɛ̀ɛ dɔ̃nkɔ̃ guuɔ́? [12] Ma gbɛ̃nɔ, kãkã lí é né i kù ũɔ́? Geepi lí
é né i kãkãa ũɔ́? Lɛmɛ dɔ íbɔki í sùkusukudee é í nnaa bɔro.

Ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ è bɔ musu

[13] A té, dén yãdɔ̃ri ɔ̃ndɔ̃dee ũu? À ɔdɔańnɛ a kuuna maaa guu kɔ̃n a yãkɛnanɔ kɔ̃n
zĩndabusana kɛ̀ è bɔ ɔ̃ndɔ̃ɔ guuo. [14] Tó á nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ pãsĩ kɔ̃n dɛnlawɛtɛnao vĩ a swɛ̃̀ guu sɔ̃,
àton ĩa dãro, àton gí yãpuraaziro. [15] Ɔ̃ndɔ̃ beee taka è bɔ musuro, anduna pɔ́mɛ, a dà pɔ́mɛ,
Ibilisi pɔ́mɛ. [16] Zaakɛ guu kɛ̀ nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ kɔ̃n dɛnlawɛtɛnao kún, gwen kɔ̃yãmasai kɔ̃n yã zaa
píngio ègɔ̃ kún. [17] Tó gbɛ̃ ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ è bɔ musu vĩ, káaku ègɔ̃ gbãsĩ vĩro, à gbɛra ègɔ̃ yãkete
vĩro, è a zĩnda busańnɛ, è gbɛ̃ yã ma, à sùu papana kɔ̃n maakɛnao. È gbɛ̃ tɛ̃̀ boro, bensɔ̃ ègɔ̃
mɔnafiki vĩro. [18] Íbɛtɛmidɛri è kɛna kɔ̃o nnaa tɔ̃, ben è yã maaa kɛ̃.

4

*Gbɛ̃*nnakpana kɔ̃n andunao

[1] Bɔ́ bé è swèe kɔ̃n lɛokpakɔ̃ao da a tɛ́ɛ? Aɔ̃è bɔ a pɔyezi kɛ̀ aɔ̃ɔe kɔ̃dɛɛ kɛɛ a mèguunɔ
kiianloo? [2] Èègɔ̃ ye pɔ́zi, mɔde eè ero, ben eè gbɛ̃ dɛ. Eè pɔ́ ni dɛ, ben eè pɔ́ kɛ̀ ɛ́ɛ pɛɛa lero.

Ben eè lɛokpakɔ̃a kɛ, eè swèe kɛ. Á vĩro, kɛ̀ eè wɛ́ɛ kɛ Ludaaro yãnzimɛ. [3] Tó à wɛ́ɛ kɛ̀, eè
ero, kɛ̀ eè wɛ́ɛ kɛ nɔ̀sɛ maaaoro yãnzimɛ, zaakɛ eègɔ̃ yezi à a bɔkɔ̃tɛ kɛ a pɔ́nidɛnanɔ guumɛ.
[4] Náanɛsaideenɔ, á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃̀nnakpana kɔ̃n andunao né íbɛtɛkpana kɔ̃n Ludaonloo? Gbɛ̃ kɛ̀
yezi à kɛ anduna gbɛ̃ ũu gɔ̃̀ Luda ibɛɛ ũmɛ. [5] Kɛ̀ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè, Ninii kɛ̀ Ludaa dà wa
guu nɔ̀sɛgɔ̃aanɔ vĩ, ée daa yã pãamɛɔ́? [6] Mɔde gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Ludaa vĩwao dɛ beeela, zaakɛ wà
kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Luda è íbɛtɛ kpá kɔ̃n ĩadãrinɔ,
mɔde à gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n zĩndabusarinɔ.
[7] Beee yãnzi à mì siɛ Ludanɛ. À gí Ibilisinɛ, eé bàa síare. [8] À sɔ̃ Ludazi, eé sɔ̃azi. Durunkɛrinɔ,
à ɔ bɔ durunn. Nɔ̀sɛplaadeenɔ, à a swɛ̃̀ pípi. [9] À ɔ́ɔ dɔ kɔ̃n pɔsiaao kɔ̃n wɛ̃ndaao. À a yáadɔna
liɛ ɔ́ɔdɔna ũ, à a pɔnnaa liɛ nɔ̀sɛyakana ũ. [10] À a zĩnda busa Dii aɛzĩ, eé a sɛ́ lezĩ.
[11] Ma gbɛ̃nɔ, àton kɔ̃ tɔ́ zaaa síro. Gbɛ̃ kɛ̀ à a Yesude daa tɔ́ zaaa sì ke à à zaa bò, à Luda
doka sèeda zaaa kɛ̀ à à zaa bò. Tó n Luda doka zaa bò sɔ̃, à màrin n ũro, à zaaborin n ũ.
[12] Ludan dokadiɛri ũ kɔ̃n yãkpaɛkɛrio. Àmbe à gbɛ̃ mìsina kɔ̃n à kaatɛnao gbãa vĩ. Mpi sɔ̃,
dén n ũ, kɛ nɛɛ̀ n gbɛ̃daaa zaa boo?

*Luda bà b*ɔna

[13] À yã ma sa, amɔa kɛ̀ eè be, gbã̀a ke zia é gá mɛɛwi, é vɛ̃ɛ gwe wɛ̃̀ do, é laa tá à àre e. [14] Á
yã kɛ̀ eé a le ziaa dɔ̃ɔ́? Á dɔ̃ lán a wɛ̃ndi dɛ nàɔ́? Á dɛ lán sukaa bàmɛ. Tó à kpà féte, ben è
gɛ̃ zéla gɔ̃ɔ. [15] Yã kɛ̀ dɛ à oon yɛ̀: Tó Dii wè, ben wá aafia, wé kɛ lán kɛ̀ bà ke lán kɛ̀ bà. [16] Tia
sɔ̃ ée ĩa dãa, a Luda bà bɔ̀. Ĩadãna beee taka borii maaro. [17] Gbɛ̃ kɛ̀ maakɛna dɔ̃ ben èe kɛroo
durun kɛ̀.

5

*Kpãk*ɛ̃na auzikideenɔzi

[1] Amɔa auzikideenɔ, à yã ma sa. À ɔ́ɔ dɔ à wii lɛ́ mɔ́nzi kɛ̀ eé a le yãnzi. [2] A auzikinɔ yàka,
kɔ̀kɔnɔ a pɔ́kãsãanɔ blè. [3] A ɔɔ kɔ̃tɛ̃ kpà, ben à kɔ̃tɛ̃kpana pì é a da yãn, eé a mè piti lán té
bà. A auziki zi dì gurɔ zãanɔa. [4] À ma! A kpasekɛ̃ri kɛ̀ aɔ̃ a bura pɔ́nɔ kɛ̃̀areenɔ blè, ben
ɔɔ pì yã Luda kii lè. Pɔ́kɛ̃ri pìnɔ wiipɛna gɛ̃̀ Dii Zì̀kpɛde swãn. [5] A a mè nnaa mà tɔɔtɛ kɛ̀ a
pɔyeziyãkɛna guu. A mè kpà kaatɛgurɔ pɔ́ ũ. [6] A yã dà gbɛ̃ maaanɔla a ń dɛdɛ, aɔ̃ɔe gíarero.

*Mɛ*na

[7] Beee yãnzi ma gbɛ̃nɔ, àgɔ̃ mɛnaa ai Dii mɔ́gurɔɔ zĩ. À gwa lán búbari è a burapɔ bɛ̀ɛde
kɛ̃gurɔɔ dã nà. È mɛna fɔ̃ zaa pɔ́tɔ̃tɔ̃gurɔ ai kwɛɛ. [8] Apinɔ sɔ̃, à mɛna fɔ̃ à zɛ gbãa, zaakɛ
Dii mɔ́gurɔɔ kà kĩi. [9] Ma gbɛ̃nɔ, àton yãkete kákɔ̃ziro, lɛ Luda tón yãkpaɛ kɛaoro yãnzi.
Yãkpaɛkɛri pì zɛna kpɛɛlɛ fá! [10] Ma gbɛ̃nɔ, annabi kɛ̀ aɔ̃ yã ò yã kɔ̃n Dii tɔ́onɔ, à mɛna kɛ̀ aɔ̃ɔ
kɛ̀ nawɛ̃̀akɛna guu zɛ́kpaɛ sɛ́. [11] Weè be aɔ̃ɔ aubarika vĩ, kɛ̀ aɔ̃ mɛna fɔ̃̀ yãnzimɛ. A Ayuba
mɛnakɛna baaru mà, á mà lán Dii kɛ̀nɛ nà zãa, zaakɛ wɛ̃nda kɔ̃n sùuo papana Diia.
[12] Atɛ̃nsa ma gbɛ̃nɔ, àton la daro. Àton be á sì kɔ̃n ludambɛɛo ke tɔɔtɛo kesɔ̃ pɔ́ pãndeoro.
À tó a eè gɔ̃ eè. À tó a auo gɔ̃ auo, lɛ yã tón vɛ̃ɛawaro yãnzi.

*Aduak*ɛna ludanaanɛkɛna guu

[13] A gbɛ̃kee e nawɛ̃a kɛɛɔ́? À adua kɛ. A gbɛ̃ke pɔɔ nnaɔ́? À Luda sáabu kpá. [14] A gbɛ̃kee
e gyãa kɛɛɔ́? Adee sɔsi gbɛ̃nsinɔ sísi aɔ̃ adua kɛnɛ aɔ̃ nɔ́si kúa kɔ̃n Dii tɔ́o. [15] Adua kɛ̀ wà
kɛ̀ ludanaanɛkɛna guu é gyãree pì kɛ̃kɔ̃a. Dii é à gba aafia. Tó à durun kɛ̀ yã sɔ̃, eé kɛ̃nɛ.
[16] Beee yãnzi à a durunnɔ okɔ̃nɛ à adua kɛkɔ̃nɛ, lɛ à aafia e. Gbɛ̃ maaa aduakɛna gbãa, è zĩi
kɛ maamaa. [17] Ilia né gbɛ̃nteemɛ lán wa bà. À adua kɛ̀ maamaa, lɛ lou tón maro, ben lou e
tɔ̃ tɔɔtɛaro ai wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n mɔ sweɛdooo. [18] À ɛ̀ara à adua kɛ̀ dɔ, ben lou'i bɔ̀ maamaa, tɔɔtɛ
pɔ́blee kɛ̀.
[19] Ma gbɛ̃nɔ, tó a gbɛ̃ mèn doo kɛ̃̀ yãpura zɛ́a, ben a gbɛ̃ke ɛ̀ara à à dà zɛ́a, [20] àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃
kɛ̀ tò durunkɛri pì bɔ̀ sãsãzɛn à ɛ̀ara à sù, à à sì gaaamɛ, bensɔ̃ à lá kù durunnɔla pari.

PITA TAKADA KAAKU

Tãmaa kɛ̀ è ń nɛroo

1 Mamɔma Pita, Yesu Kirisi zɩ̀ri bé à takada kɛ̀ kɛ̃̀ Luda gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɛ nibɔnɔ ũ anduna kɛ̀
guu, kɛ̀ aɔ̃ɔ fãakɔ̃ana bùsu kɛ̀kiinɔ guunɔnɛ: Pɔntu, Galatia, Kapadosia, Asia kɔ̃n Bitiniao.
2 De Luda gĩakɛ à a dɔ̃, ben à a sɛ, a gɔ̃ à pɔ́ ũ kɔ̃n à Ninii gbãaao, lɛ à mì siɛ Yesu Kirisinɛ, à
aru a gbãsĩ gogo. Luda gbɛ̃kɛ kɔ̃n aafiao kaaraare.
3 Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu kpá! À sùu bíta guu à wa i dufu kɔ̃n Yesu Kirisi
fɛɛna gaan gbãaao, ben wá tãmaa kɛ̀ è ń nɛroo vĩ, 4 zaakɛ túbi kɛ̀ diɛnaare ludambɛɛ pì è
yakaro, è gbãsĩ kpáro, à maaa è yãaro. 5 Luda sorumi mà, lɛ à a mì sí a náanɛ kɛ̀ ée kɛɛ yãnzi,
ben èe a dãkpaa kɔ̃n a gbãaao ai à gá bɔ mìsina pìo gupuraaa gurɔ zãanɔa. 6 Ée pɔnnaa kɛɛ
kɔ̃n yã pìo, baa kɛ̀ é nawɛ̃a kɛ gĩa féte yɔ̃agwana bori sãnda píngi yãnzi. 7 Lán wè vura maaa
dɔ̃ té guu nà, lɛn yɔ̃agwana pìnɔɔ e a ludanaanɛkɛna yɔ̃ɔ à gwa lɛ, zaakɛ a ludanaanɛkɛna
pì bɛ̀ɛ vĩ dɛ vura kɛ̀ à gakui è yãala maamaa. Tó a bɔ maa, Luda é a sáabu kpá Yesu Kirisi
sugurɔɔ zĩ, eé a kpe da kɔ̃n gakuio. 8 Baa kɛ̀ ée à ero, á yezi. Baa kɛ̀ ée wɛ́ɛ siàlɛ zikiro, ée
à náanɛ kɛɛ, ben ée pɔnna bíta kɛ̀ gɛ̀̃ onalaa kɛɛ, 9 kɛ̀ ée a ludanaanɛkɛna gbɛ̀ ee a mìsina ũ
yãnzi.
10 Annabinɔ gĩakɛ wà gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Luda é kɛao yã ò, aɔ̃ mìsina pì yã gwà, aɔ̃ à tàasi kɛ̀. 11 Kirisi
Ninii kɛ̀ kú ń guu gĩakɛ à nawɛ̃a kɛ̀ Kirisi pì é kɛɛ òńnɛ kɔ̃n gakui kɛ̀ eé e à gbɛraao, ben
aɔ̃ɔ wɛ̀tɛ wà yã pì zɛ́ dɔ̃ kɔ̃n à gurɔɔo. 12 Ben Ludaa tò aɔ̃ dɔ̃̀ kɛ̀ yã kɛ̀ aɔ̃ɔe oo pì dɛ ń gurɔ pɔ́
ũro, a pɔ́mɛ. Tia sa baarunnakparinɔ yã pì òare kɔ̃n Luda Nini kɛ̀ Luda pì zɩ̀ bɔna ludambɛɛ
gbãaao. Baa malaikanɔɔ e ɔsi kaa yã pì dɔ̃nazi.

Kuuna adona

13 Beee yãnzi à a laasuu vu iin, àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ gbɛ̃kɛɛ kɛ̀ Luda é kɛare
Yesu Kirisi sugurɔɔ zĩzi seka sai. 14 Lán á dɛ Luda né kɛ̀ aɔ̃ɔe à yã maanɔ ũ nà, àton tó dà
zaaa kɛ̀ á vĩ yã a wɛ́ɛsiagurɔɔ dɔare aɛro. 15 Ludaa kú adonamɛ. Lán à a sisi à a sɛ nà, àgɔ̃ kú
adona a yãkɛna píngi guu. 16 Zaakɛ wà kɛ̀̃ Luda yãn wà bè:
Àgɔ̃ kú adona,
zaakɛ má kú adonamɛ.
17 Zaakɛ Luda è yãkpaɛ kɛ kɔ̃n baadeo a yãkɛnaa ń wɛ́ɛ gwana sai, tó ée à sisii De, à vĩa
kɛnɛ a nibɔkɛɛ guu kɛ̀. 18 Á dɔ̃ lán Luda a bɔ kuuna kori kɛ̀ dɛ a fɛɛakaarayã ũu guu nà.
Ludaa e a bo kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ à gakui è yãaoro lán vura ke kondogi bà, 19 à a bo kɔ̃n Kirisi aru
gakuideeomɛ, kɛ̀ dɛ lán sãnɛ bɔ̀rɔ kɛ̀ bɔ̀gbɛ vĩro à gbãsĩ vĩroo bà. 20 Luda gĩakɛ à à dìɛ zaalɛ
èe anduna káɛro, ben à bɔoare gupuraaa gurɔ zãa kɛ̀nɔ zĩ. 21 Beee yãnzin ée Luda náanɛ
kɛɛzi. Luda à bɔ̀ gaan à gakui kpàa, lɛ à e à a náanɛ kɛ, a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔzi.
22 Lán mìsiɛna yãpuraanɛ a gbãsĩ gògo nà, ben á gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃o mɔnafiki sai, àgɔ̃ yekɔ̃zi
kɔ̃n nɔ̀sɛo do. 23 Luda a i dufu kɔ̃n a yã wɛ̀̃ndidee kɛ̀ ègɔ̃ kuu gbãaao. Yã pì dɛ pɔ́borii kɛ̀ è
gaa ũro, pɔ́borii kɛ̀ è garoomɛ.
24 Baade píngi dɛ lán sɛ̀̃ bàmɛ,
aɔ̃ gakui dɛ lán sɛ̀̃vu bàmɛ píngi.
Sɛ̀̃ è gaga, à vú è kwɛ́,
25 mɔde Dii yã ègɔ̃ kuu gurɔ sãnda píngi.
Yã pì bé à dɛ baaru nnaa kɛ̀ wà kpàaree ũ.

2

Gbɛ̀ wɛ̀̃ndidee

1 Beee yãnzi à yã zaa píngi tó kɔ̃n ɛgɛtona píngio kɔ̃n mɔnafikio kɔ̃n nɔ̀sɛgɔ̃aanɔo kɔ̃n
kɔ̃yakanao. 2 Lán nɛ́kpãntɛ̃nɔ ègɔ̃ yɔ̃'i ni dɛɛ nà, àgɔ̃ Luda yã kɛ̀ dɛ lán zwi'ipu wásawasa bà
ni dɛɛ lɛ se, lɛ à e à bíta kũ a mìsina zɛ́ guu, 3 tia sa kɛ̀ á dɔ̃̀ kɛ̀ Dii maa. 4 À sɔ̃zi, àmbe gbɛ̀

wɛ̃ndidee kɛ̀ wà gìzi ũ, mɔde Luda à sɛ̀ bɛ̀ɛdee ũ. [5] Apinɔ sɔ̃, ámbe gbɛ̀ wɛ̃ndidee kɛ̀ Ludaa e
a kpɛ́ ɛ̃ɛ booonɔ ũ. Ámbe à gbɛ̃̀gbãrinɔ ũ, eè saa kɛ̀ è kánɛ o kɔ̃n à Ninii gbãaao Yesu Kirisi
gãzĩ. [6] Zaakɛ wà kɛ̃̀ Luda yãn wà bè:
Ǹ gwa, mɛ́ɛ gbɛ̀ diɛɛ Zayɔn,
ɛ̃dɛɛgbɛ bɛ̀ɛdee kɛ̀ má sɛ̀ ũ.
Wí é gbɛ̃ kɛ̀ èe à náanɛ kɛɛ kũro.
[7] À dɛ gbɛ̀ bɛ̀ɛdee ũ amɔa kɛ̀ ée à náanɛ kɛɛnɔnɛ, mɔde à dɛ lɛ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe à náanɛ
kɛɛroonɔnɛro.
Gbɛ̀ kɛ̀ kpɛ́borinɔ pã kpàzi
bé à gɔ̃̀ kpɛ́ gooda gbɛ̀ mìdee ũ.
[8] Lɛmɛ dɔ à dɛ:
Gbɛ̀ kɛ̀ wè gɛ̃̀n sía ũ,
gbɛ̀si kɛ̀ wè kpáàla wà lɛ́ɛ ũ.
Aɔ̃ gɛ̃̀n sìa, kɛ̀ aɔ̃ɔe Luda yã daro yãnzi. Lɛn Ludaa dìɛńnɛ lɛ.

[9] Ámbe borii kɛ̀ Luda ń sɛ́nɔ ũ, kínanɔ kɔ̃n sa'orinɔ ũ, à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú adonanɔ ũ, lɛ àgae
Luda kɛ̀ à a sisi a bɔ gusiaan, à gɛ̃̀ao a gupura bɔnsaɛ guu sáabu kpá.
[10] Á dɛ Luda gbɛ̃nɔ ũ yãro,
mɔde tia a gɔ̃ ń ũ.
Ludaa e sùu kɛao yãro,
mɔde tia à kɛ̀ao.

*Kuuna ludanaan*ɛkɛrisainɔ tɛ́

[11] Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán á dɛ nibɔ kɔ̃n bɔ̀amɔnɔ ũ nà anduna kɛ̀ guu, mɛ́ɛ lɛ́ daaawamɛ,
à mì kɛ̃ a dà zaaa kɛ̀ aɔ̃è zɛ̃̀ káaonɔa. [12] Àgɔ̃ kuu gbɛ̃ bɛ̀ɛdeenɔ ũ kifiinɔ tɛ́. Lɛmɛ baa tó aɔ̃ a
diɛ zaakɛrinɔ ũ, tó aɔ̃ yã maaa kɛ̀ ée kɛɛnɔ è, aɔ̃́ Luda sáabu kpá gurɔɔ kɛ̀ eé mɔ́ńzi.

[13] À mì siɛ ikodee kɛ̀ gbɛ̃ntee dìɛnɔnɛ ń píngi Dii yãnzi, kína kɛ̀ gbãa vĩ dɛńlaan yoo,
[14] ke gbãadee kɛ̀ à dìɛ à wɛ́ɛ tã zaakɛrinɔa à maakɛrinɔ sáabu kpá. [15] Luda pɔyezin yè: A
yãmaakɛna sàabu é yɔ̃nkɔ wɛ́ɛsiadeenɔ lɛ́ yĩtɛńnɛ. [16] Àgɔ̃ wɛ̃ɛnɛnɔ ũ, mɔde àton tó a gɔ̃na
wɛ̃ɛnɛnɔ ũu gɔ̃are zaakɛna zɛ́ ũro. Àgɔ̃ kuu Luda zɔ̀blerinɔ ũ. [17] À bɛ̀ɛ li gbɛ̃ pínginɛ. Àgɔ̃ ye
a Yesude daanɔzi. À vĩa kɛ Ludanɛ. À bɛ̀ɛ lí kínanɛ.

[18] Zĩkɛrinɔ, à mì siɛ a diinɔnɛ, à bítakɛɛ dɔ̃ńnɛ yã píngi guu. Èe kɛ dii maa nɔ̀sɛdodeenɔnɛ
ńtɛ̃ɛnlo, mɔde kɔ̃n ń gbɛ̃ pãsĩnɔomɛ se. [19] Tó wà wɛ́ɛ tã̀awa pã, tó a mɛna fɔ̃̀ Luda yãnzi, bee
sáabu vĩare. [20] Tó wà a gbɛ̃ a taari yãnzi, tó a mɛna fɔ̃̀, bee tɔ́ nnaa vĩ máa? Mɔde tó a nawɛ̃a
kɛ̀ yã maaa kɛ̀ á kɛ̀ yãnzi, tó a mɛna fɔ̃̀, Luda é a sáabu kpá. [21] Beee yãnzin Luda a sisi à a
sɛzi. Kirisi nawɛ̃a kɛ̀are, à zɛ́ ɔ̀dɔaare, lɛ àgɔ̃ tɛ́ à kɛ̀sɛgbɛzi yãnzi.
[22] Èe durun kɛro,
wèe ma à ɛgɛɛ tòro.
[23] Kɛ̀ wà à sɔ̀̃sɔ̃, èe yã síńlaro. Kɛ̀ à nawɛ̃a kɛ̀, èe yã pãsĩ ke ońnɛro, à zɛ̀ kɔ̃n Luda yãkpaɛkɛri
maaaomɛ. [24] Àmbe à wa durunnɔ dì a mìa à gào lía, lɛ wa bà tóngɔ̃ kú kɔ̃n durunnɔ dɔro,
wàgɔ̃ kú maakɛna guu. À flã̀̀gbɛnɔ bé wà wa gba aafia. [25] Zaakɛ a sãsã lán sãanɔ bà yã, ben
a aɛ dɔ̀ a Dã̀̀ri kɔ̃n a Dãkparioa tia sa.

3

*Kuuna k*ɔ̃o

[1] Nɔgbɛ̃nɔ sɔ̃, à a zĩnda kpá a zãnɔa. Tó aɔ̃ gbɛ̃kenɔ e Luda yã daaro, a kuuna é ń liɛ. Baa
tó ée yãke ońnɛro, [2] aɔ̃́ e kɛ̀ á kuu gbãsĩ sai, bensɔ̃ a a zĩnda kpàńma. [3] Àton tó a nɔmaakɛɛ
gɔ̃ mɛ̀baa pɔ́ ũro, mìtãna ke nɔmaablebɔnɔ ke pɔ́kãsãdanan yoo. [4] Mɔde àgɔ̃ dɛ a nɔ̀sɛ guu
yã kɛ̀ è yãaroo ũ, nɔ̀sɛyĩi kɔ̃n zĩndabusanao. Beee bé à bɛ̀ɛ vĩ Ludanɛ. [5] Zaakɛ lɛn nɔgbɛ̃
dɔnziri kɛ̀ aɔ̃ wɛ́ɛ dɔ Ludazi yãanɔ ń zĩnda kɛ̀kɛ lɛ, aɔ̃ ń zĩnda kpà ń zãnɔa. [6] Lɛn Sara dɛ lɛ, è
Ibraĩ yã ma, è à sísi Baa. Tó ée yã maaa kɛɛ, tó ée pɔ́ kɛ̀ wè vĩa kɛnɛ yã daaro, a Sara dà sɛ̀n

gwe. [7] Gɔ̃gbɛ̃nɔ sɔ̃, àgɔ̃ kúńyo nɔgbɛ̃kɛɛ dɔ̃naǵnɛ guu, àgae yã maǵma, lɛ pɔ́ke tón kpáare
a aduakɛna guuro, zaakɛ á dɛ wɛ̀̃ndi gbablerinɔ ũ lɛdomɛ.
[8] Beee gbɛra àgɔ̃ lɛdolɛ vĩ kɔ̃o a píngi. Àgɔ̃ kɔ̃ wɛ̃nda dɔ̃, àgɔ̃ yekɔ̃zi, àgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃o, à
busakɔ̃nɛ. [9] Àtongae à zaaa fĩa bo kɔ̃n à zaaaoro. Àtongae gbɛ̃ kɛ̀ à a sɔ̃sɔ̃ sɔ̃sɔ̃ro. À sa maaa
onɛ, zaakɛ Luda a sisi, lɛ à aubarika daagu yãnzimɛ.
[10] Gbɛ̃ kɛ̀ yezi a wɛ̀̃ndi gɔ̃ maa,
bensɔ̃ à yezi a kuuna gɔ̃ nna,
à a lé kũ kɔ̃n yãzaa'onao,
àton tó ɛgɛɛ bɔ a lénlo.
[11] Adee kpɛɛ li à zaaanɛ, à à maaa kɛ,
à aafia zɛ́ wɛtɛ, àgɔ̃ tɛ́zi.
[12] Zaakɛ Dii ègɔ̃ gbɛ̃ maaanɔ tàasi kɛ,
è swã kpá ń aduakɛnanɔzi,
mɔde è mìkpɛɛ zu zaakɛrinɔnɛ.

*Nawɛ̃*akɛna maakɛna yãnzi

[13] Tó á aĩa vĩ kɔ̃n maakɛnao, dé bé eé wɛ́ɛ tãawaa? [14] Baa tó a nawɛ̃a kɛ̀ maakɛna yãnzi, á
aubarika vĩ. Àtongae vĩa kɛ aɔ̃ wɛ́ɛtãmmananɛro, àton tó a swɛ̀̃ degero. [15] À Kirisi dɔ̃ Dii ũ a
swɛ̀̃ guu. Àgɔ̃ kú soru guu gurɔ píngi, lɛ à e à yã we gbɛ̃ kɛ̀ èe a laa yã kɛ̀ á wɛ́ɛ dɔzi mìzila.
[16] Àgae oǵnɛ busɛbusɛ kɔ̃n bɛ̀ɛlinnɛnao. À oǵnɛ kɔ̃n nɔ̀sɛpuraao dɔ, lɛ wí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a sɔ̃sɔ̃ɔ
a yãmaakɛna Yesu zɛ́n yãnzinɔ kũ. [17] Nawɛ̃akɛna Luda pɔyezi guu yãmaakɛna yãnzi maa dɛ
nawɛ̃akɛna yãzaakɛna yãnzila.
[18] Kirisi gà gɛ̃̀n do durunkɛ̃̀nnɛna yãnzi. Taarisaidee gà wamɔwa taarideenɔ yãnzi, lɛ à
e à gáwao Luda kiia. Wà à dɛ̀ mèbaa guu, ben Luda à vù ninikɛɛ guu. [19] À ninikɛɛ pì guu
à gàa à waazi kɛ̀ gɛ̀wãadee kɛ̀ wà ń ká kpɛ́siaannɔnɛ. [20] Aɔ̃ bɔ̀ Luda yã kpɛɛmɛ yã, gurɔɔ
kɛ̀ à mɛna ai Nuu gàa à góro'itɛ kɛ̀ à yɔ̀̃ao. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ ín aafia góro pì gãzĩnɔɔ pariro,
gɔ̃ɔn sɔraagɔ̃mɛ. [21] Í pì bé à dɛ a batisikɛna kɛ̀ è a mì sí tiaa taka ũ. Batisikɛna pì né mɛ̀
gbãsĩgogona yãnlo, légbɛ̃na Ludanɛ kɔ̃n nɔ̀sɛpuraaomɛ. È ń mì sí, kɛ̀ Yesu Kirisi bɔ̀ gaan
yãnzi. [22] À gbãaa blè malaikanɔa kɔ̃n tãanɔo kɔ̃n ń gbãadeenɔ kɔ̃n ń ikodeenɔ, ben à tà
ludambɛ, à kú Luda ɔplaazi.

4

*B*ɔna kuuna ziin

[1] Lán Kirisi nawɛ̃a kɛ̀ a mèbaan nà, apinɔ se à nɔ̀sɛ beee bori sɛ́, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ nawɛ̃a kɛ̀ a
mèbaan, adee mì kɛ̀̃ durun-amɛ. [2] Gurɔɔ kɛ̀ gɔ̃̀are a kuuna guu, a dà zaaa tóngae dɔare aɛ
dɔro, sé Luda pɔyezi. [3] A kuuna kifiinɔ yãkɛna guu yãa mɔ̀ lɛ. Yã á kú wísaiyãkɛna guu kɔ̃n
mèbaayã nidɛnao kɔ̃n wɛ̃dɛkɛnao kɔ̃n pãpã kɔ̃kɔ̃o kɔ̃n wɛ̃mikɔ̃kɔ̃ bɛ̀̃ɛo kɔ̃n tãagbãgbãna kɛ̀
Luda zàn-o. [4] Kɛ̀ eè kakɔ̃aǵyo aɔ̃ pãpã bíta pì kɛna guu dɔro, è kɛǵnɛ yãbɔnsaɛ ũ, ben aɔ̃è a
tɔ́ zaaa sí. [5] Aɔ̃é ń yãkɛnanɔ tɔ̃kɛ̃ Ludanɛ, kɛ̀ à yãkpaɛkɛna kɔ̃n gbɛ̃ bɛ̃ɛnɔ kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔ
sorumi mà. [6] Wà baaru nnaa kpà baa gɛ̀wãadee pìnɔnɛ se, lɛ aɔ̃ e wàgɔ̃ kú ninikɛɛ guu lán
Luda bà, baa kɛ̀ yã vɛ̀ɛǵma mèbaa guu lán gbɛ̃ píngi bà.

*Ludayãdarin*ɔ

[7] Pɔ́ píngi yãana kà kĩi. Beee yãnzi àgɔ̃ kuu làakarideenɔ ũ, àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃, lɛ àgɔ̃
adua kɛɛ yãnzi. [8] Yã kɛ̀ dɛ à píngilaan yɛ̀: Àgɔ̃ yekɔ̃zi kɔ̃n nɔ̀sɛo do, zaakɛ yenzi è pɔ́ kúɛ
durunnɔa pari. [9] À kɔ̃ yàari kɛ yãketekana sai. [10] Lán Luda gba dà a baadenɛ nà, à dɔokɔ̃lɛ
ludangba bori doodo zĩkɛri maaanɔ ũ. [11] Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ waazikɛri ũ, à Luda yã oǵnɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ
dɔnlɛri ũ, à dɔǵlɛ kɔ̃n gbãaa kɛ̀ Luda à gbào, lɛ à Luda tɔ́ kpá yã píngi guu Yesu Kirisi gãzĩ.
Àmbe à gakui vĩ kɔ̃n gbãaao gurɔ píngi! Aami.

*Nawɛ̃*akɛna tɛna Yesuzi yãnzi

12 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton tó yɔ̃agwana pãsĩ kɛ̀ èe a lee bɔ a saɛ lán yã dufu bé à a lee
bàro. 13 Lán a bà kú Kirisi nawɛ̃akɛna guu nà, à pɔnnaa kɛo, lɛ à e àgɔ̃ pɔnna bíta vĩ gurɔɔ
kɛ̀ Kirisi pì é bɔ gupuraaa kɔ̃n gakuio. 14 Tó wà a sɔ̃sɔ̃ Kirisi tɔ́ kɛ̀ kúawa yãnzi, á aubarika vĩ,
zaakɛ Luda Nini Gakuidee kúawa. 15 A gbɛ̃ke tón nawɛ̃a kɛ gbɛ̃dɛna ke kpãi'ona ke zaakɛna
ke gudɛ yãnziro. 16 Tó a nawɛ̃a kɛ̀ a Yesudekɛ yãnzi, àton kɛare wíyã ũro. À Luda sáabu kpá
kɛ Yesu tɔ́ kúawa yãnzi. 17 Zaakɛ wɛ́ɛtãmmagurɔɔ kà, Luda gbɛ̃nɔn à nàaǵyo. Lán wámbe à
nàawao káaku nà, eé mì dɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì Luda baaru nnaa mazinɔo diamɛ?
18 Zaakɛ gbɛ̃ maaanɔ mìsina kɛ̀ zĩ'ũ,
yã é bɔ kɔ̃n ludayãdarisainɔ kɔ̃n durunkɛrinɔo diamɛ?
19 Beee yãnzi gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe nawɛ̃a kɛɛ Luda pɔyezi guunɔ ń zĩnda na ń Kɛ̀ri náanɛdeenɛ a ɔzĩ,
aɔ̃ɔ kpɛ́ gɔ̃ yã maaa kɛɛ.

5

Luda sã kpàsa gwana

1 Mɛ́ɛ lɛ́ daa a gbɛ̃nsinɔa sa. Gbɛ̃nsin ma ũ se. Má dɛ nawɛ̃a kɛ̀ Kirisi kɛ̀ sèedadee ũ, bensɔ̃
ma bà kú kɔ̃n gakui kɛ̀ eé bɔ gupuraaao se. 2 Àgɔ̃ dɛ kpàsa kɛ̀ Ludaa kàɛaree dɛ̃̀rinɔ ũ. À ɔ
ligazi kɔ̃n pɔyezinao, èe kɛ tiasinlo, lán Ludaa yezi nà. Èe kɛ ɔɔwɛtɛna yãnzinlo. À kɛ kɔ̃n
nɔ̀sɛo do. 3 Àtongae gbãaa ble gbɛ̃ kɛ̀ wà ń náare a ɔzĩ pìnɔaro. À tó a kuuna gɔ̃ a sãa pìnɔ
daa zɛ́a, 4 é kífura kɛ̀ à gakui è yãaroo e gurɔɔ kɛ̀ Sãdãriki é mɔ́.
5 A gɔ̃kparɛnɔ sɔ̃, à a zĩnda kpá gbɛ̃nsinɔa. A píngi à a zĩnda busakɔ̃nɛ, zaakɛ:
Luda è íbɛtɛ kpá kɔ̃n ĩadãrinɔ,
mɔde à gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n zĩndabusarinɔ.
6 Beee yãnzi à a zĩnda busa Luda gbãadeenɛ, eé a sɛ́ lezĩ gurɔɔ kɛ̀ à dìɛa. 7 À a yã'ɔ̃ammanɔ
tónɛ píngi, zaakɛ è làakari dɔawa.
8 A wɛ́ɛ gɔ̃ dɔ, àgɔ̃ kú a làakaria. A ibɛɛ Ibilisi dɛ lán músu ɔ́ɔdɔri bàmɛ. Èe kpáɛ kɛɛazi,
èe gbɛ̃ wɛtɛɛ à kũ. 9 À gínɛ, à zɛ gbãa ludanaanɛkɛna guu, zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ a Yesude daa kɛ̀ aɔ̃ɔ
kú anduna guunɔ ń píngi e nawɛ̃a dɔ̃nkɔ̃ pì kɛɛmɛ se. 10 Luda Aubarikapingide a sisi a gakui
kɛ̀ è yãarooa Kirisi guu. Tó a nawɛ̃a kɛ̀ féte, eé a bɔ maa, eé a zɛ gíngin, eé a gba gbãaa, eé
a kãsãa pɛ́ɛ. 11 Àmbe à gbãa vĩ ai gurɔ píngi! Aami.

Lɛ́zammana

12 Wa gbɛ̃ndo Silasi bé à lá nɛ́ngo kɛ̀ kɛ̃̀mɛare. À kuumɛ gbɛ̃ náanɛdee ũ. Ma lɛ́ dàawa,
má dɛ à sèedadee ũ kɛ̀ yã kɛ̀ má ò dɛ Luda gbɛ̃kɛ yãpuraa ũ. À zɛo gíngin. 13 Babilɔnu gbɛ̃
kɛ̀ Luda ń sɛ́ lán a bànɔ ì kpàawa. Ma nɛ́ Maaku ì kpàawa dɔ. 14 À ì kpákɔ̃a kɔ̃n lɛ́pɛkɔ̃anao
yenzi guu. Luda amɔa kɛ̀ á kú Kirisi guunɔ gba aafia a píngi.

PITA TAKADA PLAADEE

*Yãpurakpana sisina k*ɛ̀ Luda wa sisia

[1] Ma Simɔ Pita, Yesu Kirisi zɔ̀bleri, à zɩ̀ri, mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀ gbɛ̃ kɛ̀ wa Luda wa
Mìsiri Yesu Kirisi ń gbá zɛ́ aɔ̃ a náanɛ kɛ̀ lán wa bà a maakɛɛ gãzĩnɔnɛ. [2] Gbɛ̃kɛ kɔ̃n aafiao
gɔ̃ papanaawa Luda kɔ̃n wa Dii Yesuo dɔ̃na guu.

[3] Luda wa sɛ wàgɔ̃ kú a gakui kɔ̃n a maakɛɛo guumɛ, à tò wá a dɔ̃, ben à ludakɛgbãaa wa
gba pɔ́ kɛ̀ kɔ̃ sìo wàgɔ̃ vĩĩ, lɛ wa kuuna e à kɛ sɛ̃nkpɛ kɔ̃n à yão. [4] Lɛn à yã bíta bɛ̀ɛdee kɛ̀ à à
lɛ́ gbɛ̃̀weenɔ kɛ̀we lɛ, lɛ à yãnzi wà bɔ anduna dà zaaa kɛ̀ è ń yaka guu wà Luda kuuna taka
sɛ́. [5] Yã beee yãnzi à aĩa kɛ maamaa, à Luda náanɛ kɛ maakɛna guu, à yã maaa kɛ dɔ̃na guu,
[6] àgɔ̃ dɔ̃na vĩ a zĩnda kũna guu, àgɔ̃ a zĩnda kũna dɔ̃ mɛna guu, àgɔ̃ mɛna vĩ nana Ludazi guu,
[7] àgɔ̃ nana Ludazi kɔ̃gbɛ̃kɛɛ guu, àgɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃o yenzi guu. [8] Zaakɛ tó á yã beeenɔ kũna,
ben aɔ̃ɔe kaara, égɔ̃ kuu pã kaarana sairo wa Dii Yesu Kirisi dɔ̃na guu. [9] Gbɛ̃ kɛ̀ yã beeenɔ
kũna sɔ̃ro, à a wɛ́ɛ kpàkɔ̃rɛ, à gɔ̃̀ vɩ̀a ũmɛ. À sǎn kɛ̀ Luda durun kɛ̀ à kɛ̀ yãanɔ kɛ̃̀are. [10] Beee
yãnzi ma gbɛ̃nɔ, à aĩa kɛ à yãpura kpá sisina kɛ̀ Luda a sisi à a sɛɛa. Tó ée yã beeenɔ kɛɛ, é
fu zikiro. [11] Lɛn weé gbãakɛ kpáazi maamaa lɛ, égɔ̃ kú kɔ̃n wa Dii wa Mìsiri Yesu Kirisio à
kpata kɛ̀ è yãaroo guu.

[12] Beee yãnzi, baa kɛ̀ á yã beeenɔ dɔ̃, bensɔ̃ a kãsãpɛɛna yãpuraa kɛ̀ á kũna guu, mɛ́gɔ̃ yã
pìnɔ dɔagumɛ. [13] Gurɔɔ kɛ̀ má kpɛ́ kú ma sɔ̀ guu, mɛ́ɛ daa à maa màgɔ̃ tɛ́ kaaagu yã pìnɔ
dɔaguna yãnzi. [14] Má dɔ̃ kɛ̀ ma bɔna ma sɔ̀n gurɔɔ é ká tia, lán wa Dii Yesu Kirisi gĩakɛ à
òmɛ nà. [15] Mɛ́ aĩa kɛ, lɛ yã pìnɔ e àgɔ̃ dɔagu gurɔ píngi ma gaa gbɛra.

*Kirisi gakui sèedadeen*ɔ

[16] Kɛ̀ wa wa Dii Yesu Kirisi suna kɔ̃n gbãaao òare, wée tɛ́ gara kɛ̀ wà dà kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔoziro.
Wa wɛ́ɛ sì à bítakɛɛlɛmɛ, [17] gurɔɔ kɛ̀ De Luda bɛ̀ɛ lìnɛ à à tɔ́ bɔ̀. À Luda bíta gakuide kòto mà
à bè a Nɛ́ mèn do léle yenzideen à ũ, à yã è káare. [18] Wa kòto kɛ̀ bɔ̀ ludambɛɛ pì mà gurɔɔ kɛ̀
wá kúo kpiii kɛ̀ à kú adona musu. [19] Beee ɔ̀dɔawe kɛ̀ yã kɛ̀ annabinɔɔ ò nɛ́ yãpuramɛ. À maa
à làakari dɔ yã pìa fitia kɛ̀ èe gu bùgubugu puu ũ ai gudɔnao sɔsɔnɛ gɔ̃ gá fɛɛ a swɛ̃̀n, lɛ guu
dɔawa. [20] À kɛ̀ dɛńlaa sa àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ke è fɔ̃ à yã kɛ̀ annabi kɛ̃̀ Luda yãn bɔkɔ̃tɛ a zĩndaro.
[21] Annabinɔ yãke è bɔ gbɛ̃ntee pɔyezi guuro, aɔ̃ Luda yã ò lán à Ninii dɔ̀ńnɛ aɛ nàmɛ.

2

*Ɛgɛ*yãdannɛrinɔ

[1] Annabi ɛgɛɛnɔ bɔ̀ yã Isarailanɔ tɛ́. Lɛn ɛgɛyãdannɛrinɔ é bɔ a tɛ́ lɛ se. Aɔ̃é ɛgɛɛ kɛ̀ è tó
wà kaatɛ ká Luda yãdannɛn, aɔ̃ lɛ́ sɛ́ Dii kɛ̀ ń bózi, aɔ̃é ń zĩnda kaatɛ kãndo. [2] Weé tɛ́ńzi pari
aɔ̃ wísai yãkɛna guu, weé yãpura zɛ́ zaa bo aɔ̃ yãnzi. [3] Aɔ̃ wãkũkɛna guu aɔ̃é a ble kɔ̃n ɛgɛɛ
kɛ̀ aɔ̃è bleao. Yãkpaɛ vɛ̀ɛ̀ńma à gì kɛ̀, ii è na ń Kaatɛri wɛ́ɛnlo.

[4] Zaakɛ Ludaa e malaika kɛ̀ aɔ̃ durun kɛ̀nɔ tóro, à ń ká kokotɛ̃̀wɛɛ siaa kɛ̀ kú gĩzĩgĩzĩ guu,
àgɔ̃ ń kũna ai yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ. [5] Ɛ̀e anduna zi kɔ̃n a yãdarisaidee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à guunɔ tóro,
à tò í dàńla. Mɔde à Nuu kɛ̀ è maakɛna waazi kɛɛ bɔ̀ kɔ̃n gɔ̃ɔn swɛɛplaa pãndenɔ. [6] À yã dà
Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔraola à ń káatɛ aɔ̃ gɔ̃̀ túbu ũ, à ń ké lɛ yã kɛ̀ eé ludayãdarisainɔ lee sèeda
ũ. [7] Mɔde à Lutu bɔ̀, gbɛ̃ maaa kɛ̀ à nɔ̀sɛ yàka dokadarisaidee pìnɔ wísaiyãkɛna yãnzi. [8] Gbɛ̃
maaa pì kú ń tɛ́, yã zaaa kɛ̀ èe ee bensɔ̃ èe maa lán guu e dɔɔ nà ɔ̃̀a kɛ̀ à nɔ̀sɛ maa yãnzi. [9] Tó
lɛmɛ, lɛ Dii gbɛ̃ kɛ̀ naaziinɔ bɔna yɔ̃agwana guu zɛ́ dɔ̃, bensɔ̃ à gbɛ̃ zaaa kũna dɔ̃ lɛ à wɛ́ɛ tãa
yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ. [10] À pãsĩn sa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è kya ká dokannɔ ũ, aɔ̃ mɛ̀ dà zaaanɔ bé è dɔńnɛ aɛ
gbãsĩ̃kɛna guu.

Ɛgɛyãdannɛri pìnɔ nɛ́ kùgbãade wadadeenɔmɛ. Dɔkɛna kɔ̃n malaika gakuideenɔ è ń vĩa
kũro. [11] Malaika kɛ̀ aɔ̃ gbãa kɔ̃n ń ikoo dɛ ɛgɛyãdannɛri pìnɔlaanɔ è we wà ń tɔ́ zaaa sí aɔ̃
yã dimma Dii aɛro. [12] Gbɛ̃ pìnɔ è yã kɛ̀ aɔ̃ɔ à gbá dɔ̃roo zaa bomɛ. Gbɛ̃ntee báa bé à dańla,

aɔ̃ɔ laasuu vĩro. Wà ń í, lɛ wà ń kũkũ wà ń dɛdɛ yãnzimɛ. Aɔ̃é kaatɛ lán nɔ̀bɔnɔ bà, [13] weé
à zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ fĩa bońnɛ. Dàzaakɛna fãantɛ̃ è kɛńnɛ nna. Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe pɔ́ bleeao, aɔ̃è
pɔnnaa kɛ kɔ̃n ń pɔ́nidɛnanɔ. Aɔ̃ kuuna a té né seemɛ kɔ̃n gbãsĩo. [14] Zinakɛna kú ń wɛ́ɛa,
durunkɛna è mɔ́ḿmaro. Aɔ̃è mɔnafiki kɛ gbɛ̃ kɛ̀ Luda yã e kãsãa pɛ́ɛ ń guuroonɔnɛ. Wãkũ
ń swɛ̀̃ blè. Luda lɛ́ kɛ̀ńnɛmɛ. [15] Aɔ̃ sà̰sã, aɔ̃ kɛ̃̀ zɛ́ súusua, aɔ̃ zɛ́ dɔ̃nkɔ̃ sɛ̀ kɔ̃n Bɛɔ né Balamu
kɛ̀ ye ɔɔ zaaazio. [16] Zaaki pɔ́lɛgboo'ina yã òne lán gbɛ̃ntee bà, à kpà̰kɛ̃zi à zaakɛna yã musu,
à gìnɛ kɔ̃n à mìsaiyãkɛnao. [17] Gbɛ̃ beeenɔɔ dɛ lán bia kɛ̀ aɔ̃ í bàbanɔ bàmɛ, lán lousisina kɛ̀
gɛ̃̀ zɛ́la kɔ̃n ĩao bà. Gusia níginigin Ludaa dìɛńnɛ yàari ũ. [18] Aɔ̃è ĩa kori bíta dã, aɔ̃è ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ
gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ sãsãzɛn dufunɔnɛ kɔ̃n dàzaayão kɔ̃n wísaiyão. [19] Yã kɛ̀ è ń yaka zɔ̀nɔn ń ũ, ben
aɔ̃è gɔ̃na wɛ̃ɛnɛnɔ ũ lɛ́ gbɛ̃ńnɛ. Zaakɛ baade píngi né yã kɛ̀ à à swɛ̀̃ blè zɔ̀mɛ.
[20] Tó aɔ̃ bɔ̀ anduna yãgbãsĩkɛnan wa Dii wa Mìsiri Yesu Kirisi dɔ̃na gãzĩ, ben aɔ̃ɔ tò yã pì
ɛ̀ara à ń kagura kɛ̀, à ń swɛ̀̃ blè, aɔ̃ kuuna zãa zaa dɛ à káakupɔla. [21] Tó aɔ̃ɔe yãpura zɛ́ dɔ̃
yãro, lɛ beee maańnɛ dɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ dɔ̃̀ gbasa wà kpɛɛ lì Luda yã kɛ̀ wà dàńnɛnɛla. [22] Yáasi kɛ̀
wà kɛ̀ kɛ̀nɔ pàpa ń musu yãpura: Gbɛ̃ɛ̃ è ɛara a pisizi. Lɛmɛ dɔ: Alɛdɛ kɛ̀ wà à zú ò è ɛara à
máɛmaɛ bɔtɔngammɛ.

3

*Dii mɔ́*gurɔɔ zĩ

[1] Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lá plaadee kɛ̀ má kɛ̃̀areen yɛ̀. Lá mèn plaaa pìnɔ guu píngi ma yã
dɔ̀agu, lɛ à vu iin kɔ̃n laasuu maaaomɛ. [2] Má yezi yã kɛ̀ Luda annabinɔɔ ò yãanɔ dɔagu
kɔ̃n yã kɛ̀ wa Dii wa Mìsiri dìɛ a zĩ̀rinɔnɛ aɔ̃ɔ òareeo. [3] Àgɔ̃ dɔ̃ zaa káaku kɛ̀ gurɔ zãanɔa
zĩndapɔyezikɛrinɔ é mɔ́ wà a lalandi kɛ [4] wà be: Ɛ̀e a mɔna lɛ́ gbɛ̃roo? À kú máa? Wa denɔ
gà, mɔde pɔ́ píngi kú a gbèn zaa lán Luda anduna kàɛ nàmɛ. [5] Kɛ̀ Luda yã ò yã à musu
kɔ̃n andunao kɛ̀, aɔ̃ yã pì kpà swãkoto. À tɔɔtɛ bɔ̀ ín, à à kɛ̀ í pì gãzĩ, [6] í pì bé à dà anduna
káakupɔla, à à kàatɛ. [7] Luda yã'ona dɔ̃nkɔ̃ pì bé à tò musu kɔ̃n anduna tiaa kɛ̀o diɛna té pɔ́
ũ ai gurɔɔ kɛ̀ eé yãkpaɛ kɛ kɔ̃n a yãdarisaideenɔ, à ń kaatɛ.
[8] Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton tó yã kɛ̀ sãaguro: Gurɔ doo dɛ Diinɛ lán wɛ̀̃ wàa sɔɔroo bàmɛ,
wɛ̀̃ wàa sɔɔro sɔ̃ɔ dɛnɛ lán gurɔ doo bàmɛ. [9] Dii mɛ̀kpɛtɛ vĩ kɔ̃n yã kɛ̀ à à lɛ́ gbɛ̃̀ kɛnao lán
gbɛ̃̀kenɔ e daa nàro, èe mɛna kɛɛaomɛ. À yezi gbɛ̃̀ke kaatɛro, à yezi gbɛ̃ sãnda píngi nɔ̀sɛ
liɛmɛ. [10] Dii mɔ́gurɔɔ zĩ égɔ̃ dɛ lán kpãi mɔna bàmɛ. Zĩ beeea musu é gɛ̃ zɛ́la bìoo, à pɔ́nɔ é tɛ́
kũ wà pia, tɔɔtɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ égɔ̃ kuu dɔro. [11] Zaakɛ pɔ́ píngi é kaatɛ lɛ, gbɛ̃ kparee
boriin égɔ̃ dɛ à ũu? À tó a kuuna gɔ̃ adona ludayãdarinɔ ũ [12] wɛ́ɛdɔna à mɔ́gurɔɔzi, à aĩa kɛ
gurɔɔ pì ká kpakpaa. Zĩ pìa musu é kaatɛ kɔ̃n téo, à puusu wãaa é à pɔ́nɔ yɔ́. [13] Wapinɔ sɔ̃,
wa wɛ́ɛ dɔ ludambɛ dufu kɔ̃n tɔɔtɛ dufuozi kɛ̀ Luda à lɛ́ gbɛ̃̀wee. Gwen maakɛna égɔ̃ kún.
[14] Beee yãnzi ma gbɛ̃ yenzideenɔ, a wɛ́ɛdɔna gurɔɔ pìzi guu à aĩa kɛ àgɔ̃ kuu see sai taari
sai, àgɔ̃ nna kɔ̃n Ludao. [15] À wa Dii mɛnakɛna diɛ mìsina ũ, lán wa gbɛ̃ yenzide Pɔlu takada
kɛ̃̀are nà kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ Luda à gbào. [16] Yã pìnɔn Pɔlu ò takada kɛ̀ à kɛ̀̃nɔ guu píngi. À lá pì
gukenɔ dɔ̀rɔ dɔ̃na zĩ'ũ. Wɛ́ɛsiadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zɛna gbãaroonɔ è yã pìnɔ liɛ kpɛɛgãnda,
lán aɔ̃è kɛ nà kɔ̃n Luda yã takada kpaaanɔ. Lɛn aɔ̃è ń zĩnda da kaatɛnan lɛ.
[17] Apinɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán á yã pì dɔ̃ nà kɔ̀, à làakari kɛ, lɛ dokadarisaideenɔ tón
a sãsã kɔ̃n ń ɛgɛɛoro. Àton bɔ a zɛna gbãaan à lɛ́ɛro. [18] Àgɔ̃ gbãa wa Dii wa Mìsiri Yesu Kirisi
gbɛ̃̀kɛ kɔ̃n à dɔ̃nao guu. Àmbe à gakui vĩ zaa tia ai gurɔ píngi! Aami.

YOHANA TAKADA KAAKU

Yã wɛ̃̀ndidee

1 Yã kɛ̀ kuu zaa káaku, kɛ̀ wa à yã mà, ben wa à è kɔ̃n wɛ́ɛo, wa à gwà, wa ɔ kɛ̀a, Yã
wɛ̃̀ndidee pì baarun wée kpaaare. 2 Wɛ̃̀ndidee pì bɔ̀ gupuraaa, wa à è, wámbe à sèedadeenɔ
ũ. Wɛ̃̀ndidee pì kú De Luda kiiamɛ yã, ben à bɔ̀ à mɔ̀wazi. À baarun wée kpaaare. 3 Yã kɛ̀ wá
mà bensɔ̃ wá èn wée ooare, lɛ apinɔ se à e àgɔ̃ kúwao kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, zaakɛ wá kuu kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ
kɔ̃n De Ludaomɛ kɔ̃n à Nɛ́ Yesu Kirisi pìo. 4 Wée yã kɛ̀nɔ ooare lɛ wa pɔnnaa e àgɔ̃ papana.

Luda nɛ́ gupuraamɛ

5 Baaru kɛ̀ wá mà à kiia, wée kpaaareen yɛ̀: Luda nɛ́ gupuraamɛ, gusiaa kú à kiiaro, baa
féte. 6 Tó wa bè wá kúo kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, ben wá kú gusiaan, ɛgɛɛn wée too, wée zĩi kɛ yãpuraaaro.
7 Tó wá kú gupuraan, lán Ludaa kú gupuraan nà, ɛ̃ndɛ̃ wá kuu kɔ̃ gbɛ̃nɔ ũ, à Nɛ́ Yesu aru è
wa durun píngi kɛ̃wa.
8 Tó wa bè wá durun vĩro, wée wa zĩnda kɛkɛɛmɛ, yãpuraa kúwaro. 9 Tó wa wa durunnɔ
ò Ludanɛ, à náanɛ vĩ è yã kɛ a zɛ́a, eé wa durun pìnɔ kɛ̃wa, eé yã zaa píngi worowa. 10 Tó wa
bè wée durun kɛro, wa Luda dìɛ ɛgɛdee ũmɛ, à yã kú wa swɛ̃̀ guuro.

2

1 Ma nɛ́ yenzideenɔ, mɛ́ɛ yã beee ooare, lɛ àton durun kɛro yãnzimɛ. Mɔde tó a gbɛ̃ke
durun kɛ̀, wá zɛnyodee vĩ De Luda kiia, àmbe taarisaide Yesu Kirisi ũ. 2 Àmbe wa durunnɔ
agbaakpabɔ ũ. Èe kɛ wa durunnɔn adoro, kɔ̃n anduna píngi gbɛ̃nɔ pɔ́omɛ.
3 Tó wá yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna, beee ɔ̀dɔawe yãpura kɛ̀ wá à dɔ̃. 4 Tó gbɛ̃ bè á à dɔ̃, ben à à yã
kɛ̀ à dìɛnɔ kũnaro, ɛgɛdeemɛ, yãpuraa kú à swɛ̃̀ guuro. 5 Gbɛ̃ kɛ̀ à à yã kũna sɔ̃, Luda yenzi
papana à guu yãpura. Pɔ́ kɛ̀ eé tó wà dɔ̃ kɛ̀ wá kú à guun yɛ̀: 6 Gbɛ̃ kɛ̀ bè á kú à guu, séde
àgɔ̃ kuu lán Kirisi kuu nà yã.

*Yã dufu diɛ*na

7 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, èe kɛ yã dufun mɛ́ɛ ooarero, yã zii kɛ̀ wà dìɛare zaa káakumɛ. Yã
zii pìn yã kɛ̀ á mà ũ. 8 Baa kɔ̃n beeeo yã kɛ̀ mɛ́ɛ ooaree dufumɛ dɔ, wè à yãpuraa e à kiia kɔ̃n
a kiiao, zaakɛ gusiaa e gɛ̃tɛɛ, ben gupura yãpura e puu sa.
9 Gbɛ̃ kɛ̀ bè á kú gupuraan, ben à za a gbɛ̃daaan, adee kú gusiaa guumɛ ai tia. 10 Gbɛ̃ kɛ̀ ye
a gbɛ̃daaazi kú gupuraan, à yãke è tó gbɛ̃ke furo. 11 Gbɛ̃ kɛ̀ za a gbɛ̃daaan kú gusiaan, à tɛ́
gusiaan, à dɔ̃ guu kɛ̀ èe gaanlo, kɛ̀ gusiaa à vĩa kũ̀ yãnzi.
12 Ma nɛ́ yenzideenɔ, mɛ́ɛ beee ooare
kɛ̀ a durunnɔ kɛ̃̀awa à tɔ́ gãzĩ yãnzimɛ.
13 Mareenɔ, mɛ́ɛ beee ooare
kɛ̀ á gbɛ̃ kɛ̀ kuu zaa káaku dɔ̃ yãnzimɛ.
Gɔ̃kparɛnɔ, mɛ́ɛ beee ooare
kɛ̀ a zĩ̀ blè Setãn-a yãnzimɛ.
Ma nɛ́ yenzideenɔ, má òare
kɛ̀ á De Luda dɔ̃ yãnzimɛ.
14 Mareenɔ, má òare
kɛ̀ á gbɛ̃ kɛ̀ kuu zaa káaku dɔ̃ yãnzimɛ.
Gɔ̃kparɛnɔ, má òare
kɛ̀ á gbãa vĩ, Luda yã kú a swɛ̃̀ guu,
bensɔ̃ a zĩ̀ blè Setãn-a yãnzimɛ.

15 Àtongɔ̃ ye andunaziro ke pɔ́ kɛ̀ kú à guunɔ. Tó gbɛ̃ ye andunazi, à ye De Ludaziro.
16 Zaakɛ yã kɛ̀ kú anduna guu píngi, mè pɔ́nidɛna kɔ̃n sãnkarawɛɛo kɔ̃n auziki ĩadãnao

e bɔ De Luda kiiaro, à bɔ̀ anduna kiiamɛ. [17] Anduna e gɛ̃tɛɛ kɔ̃n a pɔ́nidɛnao, mɔde
ludapɔyezikɛri égɔ̃ kuu gurɔ píngimɛ.

Kirisi ibɛɛ

[18] Ma né yenzideenɔ, gurɔ zãan wá kún kɛ̀. Lán á mà kɛ̀ Kirisi ibɛɛ e mɔɔ nà, à ibɛɛnɔ
gĩakɛ wà kɛ̀ pari. Beee ɔ̀dɔawe kɛ̀ wá kú gurɔ zãanɔa. [19] Gbɛ̃ pìnɔ bɔ̀ wa kiiamɛ, mɔde wa
gbɛ̃nɔnlo. Tó wa gbɛ̃nɔmɛ yã, lɛ aɔ̃ɔ kúwao. Aɔ̃ bɔ̀, lɛ wà dɔ̃ kɛ̀ aɔ̃ gbɛ̃kee kuu wa gbɛ̃ ũro
yãnzimɛ.

[20] Apinɔ sɔ̃, Luda a Ninii dìare, ben á yãpuraa dɔ̃ a píngi. [21] Ma beee òare, kɛ̀ á yãpura dɔ̃
yãnzimɛ, èe kɛ kɛ̀ á dɔ̃ro yãnzinlo. Á dɔ̃ kɛ̀ ɛgɛ ke è bɔ yãpuraa guuro. [22] Dén ɛgɛdee ũu?
Gbɛ̃ kɛ̀ gì Yesu mɛsayakɛɛzimɛ. Gbɛ̃ beeen Kirisi ibɛɛ ũ, à gì De Ludazi kɔ̃n à Néomɛ. [23] Gbɛ̃
kɛ̀ gì Luda Nézi De Luda vĩro. Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n Luda Néo bé à De Luda vĩ.

[24] À tó yã kɛ̀ á mà zaa káaku gɔ̃ kú a swɛ̃̀ guu. Tó yã kɛ̀ á mà zaa káaku pì kú a swɛ̃̀ guu,
apinɔ sɔ̃, ègɔ̃ kú Luda Né guu kɔ̃n à Deo. [25] Pɔ́ kɛ̀ Kirisi à lɛ́ gbɛ̃̀ween wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ũ.

[26] Ma yã beee òare gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a sãsãanɔ yã musu. [27] Amɔanɔ sɔ̃, Ninii kɛ̀ á è Kirisia kú a
guu. A bà kú kɔ̃n gbɛ̃ke yãdadanaareeoro, zaakɛ à Ninii e yã píngi dadaaare, à yãpuraa vĩ,
ɛgɛɛ kú à guuro. Lán èe dadaaare nà, àgɔ̃ kú Kirisi guu lɛ.

[28] Tia sa ma né yenzideenɔ, àgɔ̃ kú à guu, lɛ gurɔɔ kɛ̀ à bɔ̀ gupuraaa, wa swɛ̃̀ gɔ̃ diɛna, wí
tón wa kũ à sugurɔro.

[29] Zaakɛ á dɔ̃ kɛ̀ Ludaa maa, àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ yãmaakɛri píngi né à nɛ́mɛ.

3

Luda nɛ́nɔ

[1] À gwa lán De Ludaa yewazi à kɛ̀ bíta nà ai è wa sisi a nɛ́nɔ. Wá sɔ̃ɔ dɛ à ũ! Anduna wa
dɔ̃ro, kɛ̀ èe à dɔ̃ro yãnzi. [2] Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, Luda nɛ́nɔn wa ũ tia, dian wégɔ̃ dɛ nà e bɔ
gupuraaa kɔ̀ro. Wá dɔ̃ kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ eé bɔ gupuraaa, wégɔ̃ dɛ lán à bà, zaakɛ wé wɛ́ɛ siàlɛ wà
e lán à dɛ nà. [3] Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛ dɔzi lɛ è a swɛ̃̀ pípi, lán Kirisi swɛ̃̀ pipina nà.

[4] Gbɛ̃ kɛ̀ durun kɛ̀ bɔ̀ doka kpɛɛmɛ, zaakɛ durunkɛna né bɔna doka kpɛɛmɛ. [5] Á dɔ̃ kɛ̀ Kirisi
mɔ̀ durunkɛ̃nnɛna yãnzimɛ, durun sɔ̃ɔ kú à swɛ̃̀ guuro. [6] Gbɛ̃ kɛ̀ kú à guu ègɔ̃ kpɛɛ gɔ̃ durun
kɛɛro. Durunkɛri kee e à ero, èe à dɔ̃ro.

[7] Ma nɛ́nɔ, àton tó gbɛ̃ke a sãsãro, yãmaakɛri bé à maa, lán Kirisi maa nà. [8] Gbɛ̃ kɛ̀ è durun
kɛɛ né Ibilisi pɔ́mɛ, zaakɛ Ibilisi durun kɛ̀ zaa káakumɛ. Ibilisi yãnɔ kaatɛna yãnzin Luda
Né mɔ̀zi. [9] Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa ì ègɔ̃ kpɛɛ gɔ̃ durun kɛɛro, zaakɛ Luda borii bé à kú à guu. Eé fɔ̃ àgɔ̃
kpɛɛ gɔ̃ durun kɛɛro, kɛ̀ Luda à ì yãnzi. [10] Dian wá Luda nɛ́nɔ dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n Ibilisi nɛ́nɔon yɛ̀:
Gbɛ̃ kɛ̀ è yã maaa kɛro ke gbɛ̃ kɛ̀ ye a gbɛ̃daaaziroo né Luda nɛ́nlo.

Yekɔ̃zina

[11] Yã kɛ̀ á mà zaa káakun yɛ̀: Wàgɔ̃ yekɔ̃zi. [12] Àtongɔ̃ dɛ lán Kaini bàro. À kuu Setãn pɔ́
ũmɛ, ben à a dãaro dɛ̀. Bɔ́yãnzin à à dɛ̀zi? Kɛ̀ à yãkɛna zaa, bensɔ̃ à dãaro pɔ́ maa yãnzimɛ.
[13] Ma gbɛ̃nɔ, tó anduna zàagu, àton tó à bɔ a saɛro. [14] Wá dɔ̃ kɛ̀ wa bɔ gaan wa gɛ̃ wɛ̃̀ndi
guu, kɛ̀ wá ye wa Yesude daanɔzi yãnzi. Gbɛ̃ kɛ̀ ye gbɛ̃ziroo né gɛ̀mɛ ai tia. [15] Gbɛ̃ kɛ̀ zà a
gbɛ̃daaan né gbɛ̃dɛrimɛ. Á dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃dɛri ke ègɔ̃ wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ a guuro.

[16] Yã kɛ̀ wá yenzi pì dɔ̃̀an yɛ̀: Kirisi a zĩnda kpà wa yãnzi. Wapinɔ sɔ̃, séde wà wa zĩnda
kpá wa Yesude daanɔa. [17] Tó gbɛ̃ anduna pɔ́ vĩ, ben à è a Yesude daa kú pɔ́nidɛna guu, tó èe
à wɛ̃nda dɔ̃ro, Luda yenzi kú à swɛ̃̀ guuɔ́? [18] Ma né yenzideenɔ, wàtongɔ̃ yekɔ̃zi kɔ̃n lɛ́oro.
Wàgɔ̃ yekɔ̃zi yãpuraa guu kɔ̃n wa yãkɛnao. [19] Beee ɔ̀dɔawe kɛ̀ yãpura gbɛ̃nɔn wa ũ, gbasa wa
swɛ̃̀ e àgɔ̃ diɛna Luda aɛ. [20] Tó wá laasuu e wa kù vĩi sɔ̃, wá dɔ̃ kɛ̀ Luda bíta dɛ wa laasuula,
à yã píngi dɔ̃.

[21] Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, tó wá laasuu e wa kù vĩro, wa swɛ̃̀ égɔ̃ diɛna Luda aɛ, [22] kɛ̀ wá yã kɛ̀
à dìɛnɔ kũna, ben wée yã kɛ̀ è kánɛ kɛɛ yãnzi, wé pɔ́ kɛ̀ wá gbèkaa e. [23] Yã kɛ̀ à dìɛween yɛ̀:
Wà à Né Yesu Kirisi náanɛ kɛ, wégɔ̃ yekɔ̃zi lán à dìɛwe nà. [24] Gbɛ̃ kɛ̀ yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna kú à
guu, Luda pì kú adee guu se. Wá dɔ̃ kɛ̀ à kú wa guu à Ninii kɛ̀ à kpàwa yãnzi.

4

*Niniin*ɔ dɔ̃kɔ̃zina

1 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, àton nini píngi náanɛ kɛro. À niniinɔ tàasi kɛ à gwa, tó aɔ̃ bɔ̀ Luda
kiiamɛ, zaakɛ annabi ɛgɛɛnɔ pari kũ anduna guu. 2 Yã kɛ̀ eé tó à Luda Nini dɔ̃ɔn yè: Ninii
kɛ̀ bè Yesu Kirisi mɔ̀ gbɛ̃ntee ũu bɔ̀ Luda kiiamɛ. 3 Ninii kɛ̀ Yesu dɔ̃ lɛroo e bɔ Luda kiiaro.
Kirisi ibɛɛ kɛ̀ á mà èe mɔɔn gwe. À sɔ̃ɔ kú anduna guu kɔ̀.

4 Ma nɛ́ yenzideenɔ, Luda gbɛ̃nɔn a ũ, a zĩ̀ blè annabi ɛgɛɛ pìnɔa, zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ kú a guu
bíta dɛ gbɛ̃ kɛ̀ kú anduna guula. 5 Anduna gbɛ̃nɔn ń ũ. Beee yãnzin aɔ̃è yã o anduna zɛ́kpaɛ
guuzi, ben anduna gbɛ̃nɔ è ń yã ma. 6 Luda gbɛ̃nɔn wa ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ Luda dɔ̃ɔ è wa yã ma, gbɛ̃
kɛ̀ kú Luda pɔ́ ũroo è wa yã maro. Àmbe à tò wá Nini Yãpurade dɔ̃kɔ̃zi kɔ̃n nini ɛgɛdeeo.

Ludan yenzi ũ

7 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, wàgɔ̃ yekɔ̃zi, zaakɛ yenzi è bɔ Luda kiiamɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ yenzi vĩ nɛ́ Luda
nɛ́mɛ, à Luda dɔ̃. 8 Gbɛ̃ kɛ̀ yenzi vĩroo Luda dɔ̃ro, zaakɛ Ludan yenzi ũ. 9 Dian Luda a yenzi
ɔ̀dɔawe gupuraaa nàn yè: À a Nɛ́ mèn do léle zĩ̀ anduna guu, lɛ wà wɛ̃̀ndi e kɔ̃n à gbãaao.
10 Yenzi pìn yè: Èe kɛ wámbe wá ye Ludaziro, Luda bé à yewazi, ben à a Nɛ́ zĩ̀ wa durunnɔ
agbaakpapɔ ũ. 11 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, lán Ludaa yewazi lɛ nà, séde wàgɔ̃ yekɔ̃zi. 12 Gbɛ̃kee e
wɛ́ɛ si Ludalɛ zikiro, Mɔde tó wá yekɔ̃zi, Ludaa kú wa guu, ben à yenzi pì papana wa guu.

13 Wá dɔ̃ kɛ̀ wá kú à guu bensɔ̃ à kú wa guu, kɛ̀ à a Ninii kpàwa yãnzi. 14 Wá è, ben à
sèedadeenɔn wa ũ, kɛ̀ De Luda a Nɛ́ zĩ̀ anduna Mìsiri ũ. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ ò gupuraan kɛ̀ Yesu nɛ́
Luda Nɛ́mɛ, Ludaa kú à guu, bensɔ̃ à kú Luda guu. 16 Wá Luda yenawazii dɔ̃, ben wá à náanɛ
vĩ.

Ludan yenzi ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ yenzi vĩ kú Luda guu, ben Ludaa kú à guu. 17 Pɔ́ kɛ̀ tò yenzi pì
papana wa guun yè: Wa swɛ̃̀ égɔ̃ diɛna yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩ. Zaakɛ lán Kirisi dɛ nà, wapinɔ se,
lɛn wá dɛ lɛ anduna kɛ̀ guu. 18 Yenzi pì ègɔ̃ vĩa vĩro. Yenzi wásawasa è pɛ́ vĩaa, zaakɛ vĩa nɛ́
wɛ́ɛtãmma yãmɛ. Vĩadee yenzi ègɔ̃ wásawasaro.

19 Wapinɔ, wá yenzi vĩ, kɛ̀ Luda gĩakɛ à yewazi yãnzimɛ. 20 Tó gbɛ̃ bè á ye Ludazi, ben à zà
a Yesude daaan, ɛgɛdeemɛ. Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ ye a Yesude daaa kɛ̀ èe eeziro, eé fɔ̃ àgɔ̃ ye Luda
kɛ̀ èe à eroozió? 21 Yã kɛ̀ à dìɛween yè: Gbɛ̃ kɛ̀ ye Ludazi, séde àgɔ̃ ye a Yesude daaazi.

5

Luda Nɛ́ náanɛkɛna

1 Gbɛ̃ kɛ̀ è Yesu náanɛ kɛ Mɛsaya ũ, Luda bé à adee ì. Gbɛ̃ kɛ̀ ye dezi ye à nɛ́zimɛ se. 2 Tó
wá ye Ludazi, ben wá yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna, beee bé à ɔ̀dɔawe kɛ̀ wá ye Luda nɛ́nɔzi. 3 Zaakɛ
yena Ludazi bé à dɛ yã kɛ̀ à dìɛnɔ kũna ũ. Yã kɛ̀ à dìɛ pìnɔɔ kuu asoo ũ sɔ̃ro. 4 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀
Ludaa ì è zĩ̀ ble andunaamɛ. Wa ludanaanɛkɛna bé è tó wà zĩ̀ ble andunaa. 5 Dé bé è zĩ̀ ble
andunaa? Sé gbɛ̃ kɛ̀ sì kɛ̀ Yesu nɛ́ Luda Nɛ́mɛ.

*Yesu Kirisi sèedadeen*ɔ

6 Yesu Kirisi pìn gbɛ̃ kɛ̀ mɔ̀ à batisi kɛ̀ à a aru kwɛ̀ɛ ũ. Èe kɛ batisimɛ adoro, à batisi kɛ̀ à
a aru kwɛ̀ɛ se. Luda Ninin à sèedadee ũ, zaakɛ àmbe yãpuradee ũ. 7 Sèedadeenɔɔ kuu mèn
aagɔ̃mɛ. 8 Luda Nini kɔ̃n í pìo kɔ̃n aru pìo. Pɔ́ mèn aagɔ̃ɔ pìnɔ píngi dɔ̃nkɔ̃mɛ. 9 Lán weè
gbɛ̃ntee sèedadekɛna sí nà, Luda sèedadekɛna dɛ beeela, zaakɛ Luda yã pì ò a Nɛ́ yã musu.
10 Gbɛ̃ kɛ̀ è Luda Nɛ́ náanɛ kɛɛ sèeda pì vĩ a swɛ̃̀ guu. Gbɛ̃ kɛ̀ èe Luda yã síroo Luda pì dìɛ
ɛgɛdee ũmɛ, zaakɛ èe yã kɛ̀ Ludaa ò a Nɛ́ musu síro. 11 Yã kɛ̀ à òn yè: Luda wa gba wɛ̃̀ndi kɛ̀
è yãaroo, wɛ̃̀ndi pì sɔ̃ɔ kú à Nɛ́ kiiamɛ. 12 Gbɛ̃ kɛ̀ Luda Nɛ́ vĩi wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo vĩ. Gbɛ̃ kɛ̀ Nɛ́
pì vĩroo wɛ̃̀ndi pì vĩro.

*W*ɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo

13 Mɛ́ɛ yã beeenɔ ooare, amɔa kɛ̀ ée Luda Nɛ́ náanɛ kɛɛnɔ, lɛ àgɔ̃ dɔ̃ kɛ̀ á wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo
vĩ. 14 Pɔ́ kɛ̀ tò wa swɛ̃̀ ègɔ̃ diɛna Luda aɛn yè: Tó wa pɔ́ wɛ́ɛ kèa lán à pɔɔ yezi nà, è síwe.
15 Lán wá dɔ̃ kɛ̀ è wa wɛ́ɛkɛɛ ma nà, wá dɔ̃ kɛ̀ pɔ́ kɛ̀ wa wɛ́ɛ kèa pì wa gĩakɛ wá è kɔ̀.

[16] Tó gbɛ̃ a Yesude daaa è, èe durun kɛ̀ è ń kaatɛroo kɛɛ, à wɛ́ɛ kɛ lɛ Luda à gba wɛ̃̀ndi.
Durun kɛ̀ è ń kaatɛroon má tɛ́a. Durun kɛ̀ è ń kaatɛ kuu, èe kɛ beeen ma bè à wɛ́ɛ kɛ à
musuro. [17] Yãzaakɛna píngi nɛ́ durummɛ, mɔde durun kɛ̀ è ń kaatɛroo kuu.
[18] Wá dɔ̃ kɛ̀ gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa ì ègɔ̃ kpɛɛ gɔ̃ durun kɛɛro, zaakɛ Luda Né è à dãkpa, Setãn è fɔ̃
à ɔ kɛaro. [19] Wá dɔ̃ kɛ̀ Luda gbɛ̃nɔn wa ũ, baa kɛ̀ anduna píngi kú Setãn ɔzĩmɛ. [20] Wá dɔ̃ kɛ̀
Luda Né mɔ̀, ben à wa wɛ́ɛ kɛ̃̀, lɛ wà e wà Yãpuradee dɔ̃. Wá kú Yãpuradee pì guu kɔ̃n à Né
Yesu Kirisio. Àmbe Luda yãpuradee pì ũ. Àmbe wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroo ũ.
[21] Ma nɛ́ yenzideenɔ, à làakari kɛ tãanɔzi.

YOHANA TAKADA PLAADEE

*Yãpura k*ɔ̃n yenzio

1-2 Mamɔma gbɛ̃nsi, mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀ nɔgbɛ̃ kɛ̀ Ludaa sɛ̀nɛ kɔ̃n a nɛ́nɔ. Má yeazi
yãpuraa guu, yãpuraa kɛ̀ kú wa guu, bensɔ̃ eégɔ̃ kúwao gurɔ píngi yãnzi. Mámbe madoro,
kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yãpuraa pì dɔ̃ɔnɔmɛ ń píngi. 3 De Luda kɔ̃n a Nɛ́ Yesu Kirisio gbɛ̃kɛɛ kɛare
kɔ̃n sùuo, aɔ̃ a tó aafiao yãpura kɔ̃n yenzio guu.
4 Kɛ̀ má è a nɛ́ kenɔ kú yãpuraa guu lán De Ludaa dìɛwe nà, ma pɔɔ kɛ̀ nna maamaa. 5 Tia
sa nɔgbɛ̃, mɛ́ɛ wɛ́ɛ kɛɛmma. Èe kɛ dokayã dufun mɛ́ɛ oonnɛro, yã kɛ̀ wá vĩ zaa káakumɛ.
Wàgɔ̃ yekɔ̃zi. 6 Yenzin yɛ̀: Wàgɔ̃ dokayã kɛ̀ Ludaa dìɛnɔ kũna. Yã kɛ̀ Ludaa dìɛ pìn yɛ̀: Wàgɔ̃
kú yenzi guu lán á mà zaa káaku nà.
7 Gbɛ̃kɛkɛrinɔ dàgula anduna guu pari, aɔ̃è be Yesu Kirisi e mɔ́ gbɛ̃ntee ũro. Gbɛ̃ beee
takanɔ nɛ́ gbɛ̃kɛkɛrinɔmɛ, Kirisi ibɛɛnɔmɛ. 8 À làakari kɛ, àton tó zĩi kɛ̀ á kɛ̀ kɛ pãro. À tó à
a láada e papana. 9 Gbɛ̃ kɛ̀ vì̃ Kirisi yãdannɛlaa Luda dɔ̃ro. Gbɛ̃ kɛ̀ zɛ̀ kɔ̃n yã pìo De Luda vĩ
kɔ̃n à Nɛ́o ń píngi. 10 Tó gbɛ̃ mɔ̀ yã dadaare, tó à yã beee kũnaro, àton à síro. Àton gbãakɛ
kpá adeezi sero. 11 Zaakɛ gbɛ̃ kɛ̀ gbãakɛ kpàzi bà kú kɔ̃n à zaakɛnanɔomɛ.

*Lɛ́*zammana

12 Má yã vĩ pari mà oare, mɔde má yezi mà kɛ̃are takada guuro. Má tãmaa vĩ mà mɔ́
wɛ́ɛ kpáɛazi, wà yã o kɔ̃o wɛ́ɛdewɛ, lɛ wà pɔnnaa e àgɔ̃ papana. 13 N vì̃i kɛ̀ Ludaa sɛ̀ nɛ́nɔ ì
kpàawa.

YOHANA TAKADA AAGƆ̃DEE

Luda zĩkɛrinɔ sina

1 Mamɔma gbɛ̃nsi, mámbe ma takada kɛ̀ kɛ̃̀ ma gbɛ̃ yenzide Gayusinɛ. Má yenzi yãpuraa
guu. 2 Ma gbɛ̃ yenzide, mɛɛ̀gɔ̃ adua kɛɛnnɛ, lɛ ǹgɔ̃ aafia, yã píngi e à bɔnyo nna lán n kuuna
maa nà. 3 Kɛ̀ wa gbɛ̃nɔ mɔ̀, aɔ̃ɔ ɔ̀mɛ lán ń yãpura kũna nà, bensɔ̃ ń kú à guu, ma pɔɔ kɛ̀ nna
maamaa. 4 Gurɔɔ kɛ̀ má mà kɛ̀ ma nɛ́nɔɔ kú yãpuraa guu píngi, pɔnna kee dɛmɛ beeelaro.
5 Ma gbɛ̃ yenzide, ń náanɛ vĩ zĩi kɛ̀ nɛɛ̀ kɛ wa gbɛ̃nɔnɛ guu, atɛ̃nsa nibɔnɔ. 6 Aɔ̃ n yenzi yã
ɔ̀ wa sɔsi gbɛ̃nɔnɛ. Ǹ kũsãɛ kɛńnɛ, lán à maa wà kɛ Luda zĩi guu nà. 7 Zaakɛ aɔ̃ dà zɛ́n kɔ̃n
Kirisi tɔ́o, aɔ̃ɔe dɔnlɛ e Yesusaideenɔ kiiaro. 8 À kɔ̃ sìo wàgɔ̃ gbɛ̃ beee takanɔ yàari kɛɛ, lɛ
wàgɔ̃ dɛ aɔ̃ zĩkɛri daanɔ ũ yãpura baarukpana guu.
9 Ma takada ke kɛ̃̀ n sɔsi gbɛ̃nɔnɛ, mɔde Dioterɛfɛ dɛnlawɛterі ye wa yãziro. 10 Beee yãnzi
tó ma mɔ, mɛ́ bɔ kɔ̃n yã kɛ̀ è kɛɛnɔ kɔ̃n yã zaaa kɛ̀ è diwaanɔ. Yã pì è kánɛ pɔ́ke ũro, è wa
gbɛ̃nɔ síro, baa se è gí gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezi wà ń sínɔnɛ, è sɔsi zɛ́ zɔ̃ńnɛ.
11 Ma gbɛ̃ yenzide, ǹton yã zaaa dadaro, sé yã maaa. Gbɛ̃ kɛ̀ è yã maaa kɛɛn Luda pɔ́ ũ, gbɛ̃
kɛ̀ è yã zaaa kɛɛ Luda dɔ̃ro. 12 Baade píngi è Dɛmɛterіu tɔ́ nnaa sí. Baa yãpura a zĩndandaa
è à sáabu kpá se. Wapinɔ weè à sáabu kpá dɔ, ben ń dɔ̃ kɛ̀ wa sèedadekɛ náanɛ vĩ.

Lɛ́zammana

13 Má yã vĩ pari mà onnɛ, mɔde má yezi mà kɛ̃nnɛ takada guuro. 14 Má tãmaa vĩ wà wɛ́ɛ
sikɔ̃lɛ tia, wà yã o kɔ̃o wɛ́ɛdewɛ.
15 Luda n tó aafiao. N gbɛ̃nnanɔ ì kpàmma. Ǹ ì kpá wa gbɛ̃nnanɔa doodo.

YUDA

*Ɛgɛ*yãdannɛrinɔ

1 Ma Yuda, Yesu Kirisi zɔ̀bleri, Yemisi dãaro, bé à takada kɛ̀ kɛ̃̀ De Luda gbɛ̃ yenzidee kɛ̀
à ń sísi, à ń kũna kuuna Yesu Kirisi guunɔnɛ. 2 Luda sùu kɔ̃n aafiao kɔ̃n yenzio kaaraare.
3 Ma gbɛ̃ yenzideenɔ, má yezi mà takada kɛ̃are yã wa píngi mìsina yã musu, ben má è à
kɔ̃ sìo kɛ̀ tiasimɛ mà kɛ̃are, mà lɛ́ daoawa à gí kɔ̃n a zĩndao Yesu yã kɛ̀ Ludaa nàare a ɔzĩ gɛ̃̀n
do ai gurɔ píngi musu. 4 Zaakɛ ludayãdarisainɔ gɛ̃̀ wa tɛ́ kpãi, aɔ̃ègɔ̃ wa Luda gbɛ̃kɛɛ ee ń
wísaiyãkɛna zɛ́ ũmɛ, aɔ̃è lɛ́ sɛ́ wa Dii mèn do Yesu Kirisizi. Wɛ́ɛ kɛ̀ Luda é tãḿma kú Luda
yãn zaa gìkɛna.
5 Kɛ̀ Dii Isarailinɔ bɔ̀ Igipiti, à gbɛran à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe a náanɛ kɛroonɔ dɛ̀dɛ. Má yezi mà yã
pì dɔagu, baa kɛ̀ á dɔ̃ kɔ̀. 6 Malaika kɛ̀ aɔ̃ɔe zɛ kɔ̃n ń gwenaoro, ben aɔ̃ pã kpà ń kúkiizinɔ
sɔ̃, Luda ń ká gusiaan yiyina kɔ̃n mɔ̀kyakoo kɛ̀ dɔḿma gurɔ píngio ai a yãkpaɛkɛgurɔ bíta
zĩ. 7 Lɛmɛ dɔ Sɔdɔmu kɔ̃n Gɔmɔrao kɔ̃n wɛ́tɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ ligańzi gbɛ̃nɔ yã beee taka kɛ̀ lɛ se, aɔ̃
ń zĩnda kpà pãpãkɛnaa kɔ̃n yãdɔrɔsaikɛnao. Aɔ̃ kaatɛna nɛ́ wɛ́ɛtãmma kɔ̃n tɛ́ kɛ̀ è garooo
sèedamɛ.
8 Ludayãdarisai nana'ori pìnɔ è kɛ lɛ se dɔ. Aɔ̃è ń zĩnda da yãgbãsĩkɛnan, aɔ̃è gí dokazi,
aɔ̃è dɔkɛ kɔ̃n malaika gakuideenɔ. 9 Baa malaikanɔ kína Mikaɛli, gurɔɔ kɛ̀ èe lɛokpakɔ̃a kɛɛ
kɔ̃n Ibilisio Musa gɛ̀ yã musu, èe we à à sɔ̃̀sɔ̃ à yã dààlaro, mɔde à bènɛ, ma n to Diinɛ. 10 Gbɛ̃
pìnɔ sɔ̃ è yã kɛ̀ aɔ̃ɔ à gbá dɔ̃roo zaa bo. Ɔ̃ndɔ̃ɔ kɛ̀ wà ń íon aɔ̃ɔ vĩ laasuu sai lán nɔ̀bɔnɔ bà,
ben è gɛ̃ńyo kaatɛnan. 11 Wãiyoo gbɛ̃ pìnɔ, aɔ̃ Kaini zɛ́ sɛ̀. Aɔ̃ sɔ̃̀sã lán Balamu bà ɔɔ yãnzi.
Aɔ̃ bɔ̀ Luda kpɛɛ lán Kora bà, ben aɔ̃ yàka lán à bà. 12 Aɔ̃ dɛ seedeenɔ ũ a kɔ̃gbɛ̃kɛ pɔ́blekiia.
Aɔ̃è pɔ́ bleao, wí è ń kũro. Aɔ̃ zĩnda gbɛɛɛ yãn aɔ̃ɔ dɔ̃. Aɔ̃ɔ dɛ lán lousisina kɛ̀ è gɛ̃tɛ kɔ̃n ĩao
mana sai bà. Aɔ̃ gà gɛ̃̀n plaa lán lí nɛ́'isai kɛ̀ bìɛ bà. 13 Aɔ̃ɔ dɛ lán ísɔ̃pɛɛna pãsĩ bà, aɔ̃è futa
zaaa bɔ aɔ̃ wísaiyãkɛnanɔ ũ. Aɔ̃ɔ dɛ lán sɔsɔnɛ lili'orinɔ bà, gusia níginigin Ludaa dìɛńnɛ
yàari ũ gurɔ píngi.
14 Ɛnɔ̀ku kɛ̀ dɛ Adamu nasio dio ũu gĩakɛ à ń yã ò à bè, á è Dii e mɔɔ kɔ̃n a gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ parii
lɛ́ vĩroonɔ 15 lɛ à yãkpaɛ kɛ kɔ̃n baade píngio, à yã da a yãdarisai durunkɛrinɔla ń píngi, yã
kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ a yãdasaikɛɛ guu yãnzi kɔ̃n a tɔ́ zaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ sìnɔ píngi.
16 Gbɛ̃ pìnɔ nɛ́ yãketedeenɔmɛ, yãke è káńguro. Aɔ̃ pɔ́nidɛna bé è dɔńnɛ aɛ, aɔ̃è ń zĩnda
sáabu kpá bíta, aɔ̃è lɛ́nnaa kása gbɛ̃nɔnɛ àre'ena yãnzi.

*K*ɔ̃ gbana gbãaa

17 Apinɔ sɔ̃ ma gbɛ̃ yenzideenɔ, à tó yã kɛ̀ wa Dii Yesu Kirisi zĩ̀rinɔ gĩakɛ wà òaree dɔagu.
18 Aɔ̃ bèare, gurɔ zãanɔa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ pɔ́ nidɛna ludayãdasai è dɔńnɛ aɛnɔ é a lalandi kɛ. 19 Gbɛ̃
pìnɔ è tó à kɛ̃kɔ̃amɛ, aɔ̃ zĩnda pɔyezi bé è dɔńnɛ aɛ, aɔ̃ɔ Luda Nini vĩro. 20 Apinɔ ma gbɛ̃
yenzideenɔ, à kɔ̃ gba gbãaa a dɔnzizɛ guu, àgɔ̃ adua kɛɛ kɔ̃n à Ninii gbãaao. 21 Àgɔ̃ zɛna
Luda yenzi guu, àgɔ̃ wɛ́ɛ dɔɔ wa Dii Yesu Kirisi sùu kɛ̀ eé wa ká wɛ̃̀ndi kɛ̀ è yãaroozi.
22 À wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kuu sekasekanɔnɛ. 23 À gbɛ̃kenɔ sí tɛ́a à ń mì sí. À wɛ̃nda dɔ̃ gbɛ̃
pãndenɔnɛ kɔ̃n làakario, baa aɔ̃ pɔ́kãsãa kɛ̀ gbãsĩ kpà aɔ̃ zaakɛna guunɔn, à zan.

Sáabukpana

24-25 Luda mèn do wa Mìsiri é fɔ̃ à a dãkpa lɛ àton furo. Eé a kpan'aɛ kɛ a gakui guu see sai
kɔ̃n pɔnnaao kɔ̃n wa Dii Yesu Kirisi gbãaao. Àmbe à gakui vĩ kɔ̃n bítakɛɛo kɔ̃n gbãaao kɔ̃n
ikoo zaalɛ gurɔɔ e naaro kɔ̃n à tiaao ai gurɔ píngi. Aami.

ZIA YÃ BIIANA YOHANANƐ

Kirisi ena wɛ́ɛgupu guu 1:1-1:20
Lákɛ̃na sɔsi mèn swɛɛplaaanɔnɛ 2:1-3:22
Takada kokona kɔ̃n à kãɛ'ɔ mèn swɛɛplaaanɔ gogonao 4:1-8:1
Kãkãki mèn swɛɛplaaanɔ pɛna 8:2-11:19
Kwã ìsi kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩ mèn plaaanɔ 12:1-14:20
Luda pɔfɛ̃ zubɔ mèn swɛɛplaaanɔ ɛɛna andunaa 15:1-19:5
Kirisi suna à kí ble andunaa 19:6-20:15
Musu dufu kɔ̃n tɔɔtɛ dufuo 21:1-22:21

Takada kɛ̀ bɔkii

1 Luda yã̃ kɛ̀ èe mɔɔ kɛɛ dà Yesu Kirisinɛ, lɛ à biia a zɔ̀blerinɔnɛ, ben à a malaika zɛ̃̀
mamɔma Yohana a zɔ̀bleria, à tò ma yã̃ pì dɔ̃̀. 2 Luda yã̃ kɛ̀ Yesu Kirisi à sèeda kèn má
è, ben mɛ́ɛ oo. 3 Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ zia yã̃ kɛ̀ki kyó kɛ̀ ũ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à yã̃ mà aɔ̃ kũnanɔ,
zaakɛ à gurɔɔ kà kĩi.

4 Ma Yohana mámbe ma takada kɛ̀kii kɛ̃̀ sɔsi mèn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú Asia bùsu guunɔnɛ.
Luda kɛ̀ kuu yã̃, à kuu ai tia, bensɔ̃ èe suu kɔ̃n à Nini mèn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à kìta aɛnɔ
5 kɔ̃n Yesu Kirisi kɛ̀ dɛ sèeda yãpuradee ũuo gbɛ̃kɛɛ kɛare, aɔ̃ a gba aafia. Yesu pìn gàafɛɛ
káaku ũ, àmbe anduna kínanɔ gbãadee ũ. À yewazi à wa bɔ wa durunnɔn kɔ̃n à aru gbãaao
6 à wa ka kpatan Luda a De gbã̀gbãrinɔ ũ. Àmbe à gakui kɔ̃n gbãaao vĩ gurɔ píngi! Aami. 7 À
gwa, èe mɔɔ ludambɛ luguun. Baade píngi é wɛ́ɛ siàlɛ, baa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ à zɔ̃̀nɔ, anduna bori
píngi é sósobi ɔ́ɔ dɔ à yã̃ musu. Lɛmɛ! Aami.

8 Dii Luda bè: Mámbe Alafa kɔ̃n Omɛgao ũ, Gbãapingide kɛ̀ má kuu yã̃, má kuu ai tia,
bensɔ̃ mɛ́ɛ suu.

*Yesu Kirisi b*ɔ à mɔna Yohanazi

9 Ma Yohana a gbɛ̃ndoo kuuna Yesu guu kɔ̃ gbɛ̃nɔn wá ũ nawɛ̃a guu, kíblena guu,
mɛnakɛna guu. Má kú yã̃ ísia luan kɛ̀ wè be Patamɔ Luda yã̃ kɛ̀ Yesu à sèeda kɛ̀ ona yãnzi.
10 Dii gurɔɔ zĩ Luda Nini sùma, ben ma kòto gbãaa mà ma kpɛɛ lán kãkãki'ɔ bà 11 à bè: Ǹ pɔ́ kɛ̀
ń è kɛ̃ takada guu ǹ kpãsã sɔsi mèn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kú wɛ́tɛ kènɔ guunɔnɛ: Ɛfesu, Simina,
Pɛgamumu, Tiatira, Saadi, Filadɛlɛfia kɔ̃n Laodiseao.

12 Ben ma liɛ lɛ mà gbɛ̃ kɛ̀ èe yã̃ oomao pì e. Kɛ̀ ma liɛ lɛ, ma vura dabu è mèn swɛɛplaa.
13 Ma gbɛ̃ke è dabu pìnɔ té lán gbɛ̃ntee né bà. À utagyaba dana, èe gáɛɛzi, vura asaa dɔ à
kùsɛa. 14 À mìkã dɛ pú fénfen lán sãkã ke buu bà, à wɛ́ɛ dɛ lán ténɛnɛ bà. 15 À gbá e té kɛɛ
lán mɔ̀gotɛ̃ kɛ̀ wèe baasaa tévura guu bà. À kòto dɛ lán ísɔ̃kana kĩi bà. 16 À sɔsɔnɛnɔ kũna a
ɔplaan mèn swɛɛplaa, fɛ̃ɛda lɛ́ nna kpaplaplaaa e bɔɔ à lén. À uu e té kɛɛ lán ɔfãntɛ̃ gbãaa
bà.

17 Kɛ̀ ma à è, ma lɛɛ à gbá saɛ ma gɔ̃ sã̀ii. Ben à a ɔplaa nàma à bè: Ǹton tó vĩa n kũro.
Mámbe Aɛde kɔ̃n Zãadeeo ũ, 18 gbɛ̃ kɛ̀ ègɔ̃ kuu ũ. Ma ga, má kuu, bensɔ̃ mégɔ̃ kuu ai gurɔ
píngi. Má ga kɔ̃n gèwãao mɔ̀nɛnɔ kũna. 19 Ǹ pɔ́ kɛ̀ ń è kɛ̃, pɔ́ kɛ̀ kuunɔ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ eé mɔ́ à
kpɛɛnɔ píngi. 20 Sɔsɔnɛ mèn swɛɛplaaa kɛ̀ ń è ma ɔplaan pìnɔ kɔ̃n vura dabu mèn swɛɛplaaa
pìnɔ asiin yè: Sɔsɔnɛ mèn swɛɛplaaa pìnɔ né sɔsi mèn swɛɛplaaa pìnɔ zɛ̃̀rinɔmɛ, dabu mèn
swɛɛplaaa pìnɔ né sɔsi mèn swɛɛplaaa pìnɔmɛ.

2

*Ɛfesudeen*ɔ yã̃

1 Ǹ kɛ̃ Ɛfesu sɔsi zɛ̃̀rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má sɔsɔnɛ mèn swɛɛplaaanɔ kũna ma ɔplaan, kɛ̀ mɛ́ɛ
táa oo vura dabu mèn swɛɛplaaanɔ té, mámbe ma yã̃ kɛ̀kii ò. 2 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃ kɔ̃n zĩi kɛ̀
nɛ́ɛ kɛɛo kɔ̃n n mɛnakɛnao. Nɛɛ̀ we ǹ gbɛ̃ zaaanɔ diɛro. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda diɛ Luda zɛ̃̀rinɔ
ũ, bensɔ̃ aɔ̃ɔ dɛ à ũro, n ń yɔ̃ ń gwà ń è ɛgɛdeenɔn ń ũ. 3 N mɛna fɔ̃̀, n nawɛ̃a kɛ̀ ma tɔ́ yã̃nzi,

nɛ́ɛ kpasaro. [4] Mɔde má yã vĩnyo. Yenzi kɛ̀ ń vĩmɛ káaku bùsa. [5] Ǹ tó n kuuna zi zaalɛ nɛ́ɛ
busaro yã dɔngu. Ǹ nɔ̀sɛ liɛ ǹgõ yã kɛ̀ nɛɛ̀ kɛ yãanɔ kɛɛ. Tó nɛ́ɛ kɛ lɛro, mɛ́ mɔ́nzi mà n
dabu sõki kpá. [6] Baa kõn beeeo ń yã kɛ̀kii vĩ, ń za Nikolaitãnɔ yãkɛnan lán ma zàn nà. [7] Gbɛ̃
kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma: Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ blè gba zɛ́ à lí wɛ̀ndidee kɛ̀ kú
Luda swadako guu bɛɛ ble.

*Siminadeen*ɔ yã

[8] Ǹ kɛ̃ Simina sɔsi zĩ̀rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má dɛ Aɛde kõn Zãadeeo ũ kɛ̀ ma ga ma ɛara ma
fɛɛ, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. [9] Má wɛ́ɛtãmma kɛ̀ wèe mɔɔnnɛɛ dõ kõn n takaasikɛɛo. Baa kõn
beeeo auzikideen n ũ. Gbɛ̃ kɛ̀ aõè be Yudanɔn ń ũ bensõ aõɔ dɛ à ũroonɔ, kɛ̀ aõ aduakɛkpɛ
dɛ Setãn pɔ́ ũ, má dõ dian aõè yã dimma nà. [10] Ǹton vĩa kɛ nawɛ̃a kɛ̀ nɛ́ kɛɛnɛro. Ǹ ma,
Ibilisi é a gbɛ̃kenɔ ká kpésiaan, lɛ à a yõ à gwa, eé wɛ́ɛ tãawa ai gurɔ kuri. Ǹgõ náanɛ vĩ ai ǹ
gá gao, mɛ́ auzɛnna kɛnnɛ yàari ũ. [11] Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma: Ga
plaade é ĩa da gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ blèaro.

*P*ɛgamumudeenɔ yã

[12] Ǹ kɛ̃ Pɛgamumu sɔsi zĩ̀rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má fɛ̃ɛda lɛ́ nna kpaplaplaaa vĩ, mámbe ma
yã kɛ̀kii ò. [13] Má n kúkii dõ, guu kɛ̀ Setãn kíblekita kúmmɛ. Ń ma yã kũna, nɛ́ɛ lɛ́ sɛ́maziro,
baa gurɔɔ kɛ̀ wà ma sèeda yãpurade Antipa dɛ̀ n wɛ́tɛn, guu kɛ̀ Setãn kún pì. [14] Mɔde má yã
vĩnyo féte. Ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe kɛ̀ aõɔ Balamu yã kũna. Balamu pì bé à dà Balakinɛ à Isarailinɔ
gàɛ à ń dá tãa pɔ́bleen kõn pãpãkɛnao. [15] Lɛmɛ dɔ ń gbɛ̃nɔ vĩ gwe, aõɔ Nikolaitãnɔ yã kũna.
[16] Beee yãnzi ǹ nɔ̀sɛ liɛ. Tó nɛ́ɛ kɛ lɛro, mɛ́ mɔ́nzi tia mà zĩ̀ káńyo kõn fɛ̃ɛdaa kɛ̀ kú ma lén-o.
[17] Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma. Mɛ́ gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ blè gba mana kɛ̀ utɛna,
mɛ́ à gba gbè puraa kɛ̀ wà tɔ́ dufu kɛ̃̀a dɔ. Gbɛ̃ke tɔ́ pì dõro, séde gbɛ̃ kɛ̀ má kpàa pì.

*Tiatiradeen*ɔ yã

[18] Ǹ kɛ̃ Tiatira sɔsi zĩ̀rinɛ: Ma Luda Nɛ́ kɛ̀ ma wɛ́ɛ dɛ lán tɛ́nɛnɛ bà bensõ ma gbá dɛ lán
mɔ̀gotɛ̃ bà, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. [19] Má n yãkɛnanɔ dõ, n yenzi, n ludanaanɛkɛna, n zĩkɛna
kõn n mɛnakɛnao. Má dõ dɔ kɛ̀ yã kɛ̀ nɛ́ɛ kɛɛ zãa maa dɛ à káakupɔla. [20] Mɔde má yã vĩnyo.
N nɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli kɛ̀ à a zĩnda dìɛ annabi ũu gbà zɛ́. Èe ma zɔ̀blerinɔ sãsãa èe daańnɛ aõ
pãpãa kɛ aõ tãa pɔ́ ble. [21] Ma à gbà zɛ́ à nɔ̀sɛ liɛ, mɔde à yezi à a nɔ̀sɛ liɛ à pãpãkɛna tóro.
[22] Ǹ ma, mɛ́ kpázi mɛ́ tó gbɛ̃ kɛ̀ aõ pãpãa kɛ̀onɔ nawɛ̃a bíta e, tó aõɔe nɔ̀sɛ liɛ wà à yã tòro.
[23] Mɛ́ à ìbanɔ dɛdɛ gagyãao, sɔsinɔ píngi é dõ kɛ mámbe mɛɛ̀ gbɛ̃nɔ laasuu kõn ń swɛ̃̀o tàasi
kɛ, mɛ́ fĩa bo a baadenɛ a yãkɛnaa. [24] A Tiatira gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ á yã pì kũnaro bensõ á yã kɛ̀ wè
be Setãn asii bíta dõroonɔ, mɛ́ aso pãnde diarero. [25] À ɔ didi yã kɛ̀ á kũnaa ai màgõ gá su.
[26] Gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ blè bensõ à yã kɛ̀ má yezinɔ kũna ai a léa, mɛ́ à gba zɛ́ à iko vĩ boriinɔa. [27] Eé kí
bleńma kõn mɔ̀ gòo à ń wíwi lán wè gũ̀ oroo wíwi nà, lán ma De ma gba zɛ́ nà. [28] Mɛ́ à gba
gudɔna sɔsɔnɛ dɔ. [29] Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

3

*Saadideen*ɔ yã

[1] Ǹ kɛ̃ Saadi sɔsi zĩ̀rinɛ: Mamɔma kɛ̀ má Luda Nini mèn swɛɛplaaanɔ kũna kõn sɔsɔnɛ
mèn swɛɛplaaanɔ, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. Má n yãkɛnanɔ dõ. Kuuna bɛ̃ɛ tɔ́ bé à dɔmma,
mɔde gèn n ũ. [2] Ǹ itɛ̃ kɛ ǹ gbɛ̃ kɛ̀ aõ gõ̀nnɛɛnɔ gba gbãaa ai aõgõ gá ga, zaakɛ má è n yãkee
bɔɛzina ma Ludanɛro. [3] Beee yãnzi yã kɛ̀ ń mà ben ń sì ǹ tó àgõ dɔngu, ǹgõ kũna ǹ nɔ̀sɛ
liɛ. Tó nɛ́ɛ itɛ̃ kɛro, mɛ́ mɔ́nzi lán kpãi bà, négõ gurɔ zaka kɛ̀ mɛ́ mɔ́ dõro. [4] Baa kõn beeeo
ń gbɛ̃nɔ vĩ Saadi gwe féte kɛ̀ aõɔe ń pɔ́kãsãanɔ gbãsĩ kpáro. Wé táa o lɛdo kõn pɔ́ puraao
dana, zaakɛ aõ kà à lɛ́zĩ. [5] Lɛn gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ blè égõ pɔ́kãsã puraa dana lɛ. Mɛ́ à tɔ́ dɛdɛ wɛ̃̀ndi
takadan zikiro. Mɛ́ zɛo ma De kõn a malaikanɔ aɛ. [6] Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo
sɔsinɔnɛ ma.

*Filad*ɛlɛfiadeenɔ yã

7 Ǹ kẽ Filadɛlɛfia sɔsi zǐrinɛ: Mamɔma kɛ̀ má kú madona yãpuradee ũ, kɛ̀ má Dauda mɔ̀nɛ
kũna, kɛ̀ mɛ̀ɛ zɛ́ wẽ̃ gbẽ̃ke è fɔ̃ à tataro, kɛ̀ mɛ̀ɛ zɛ́ tata gbẽ̃ke è fɔ̃ à wẽ̃ro, mámbe ma yã kɛ̀kii
ò. 8 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Ǹ ma, ma zɛ́ wɛ̀̃nnɛ n aɛ, gbẽ̃ke é fɔ̃ à tataro. Baa kɛ̀ n gbãa bítaro,
ń ma yã kũna nɛ́ɛ lɛ́ sɛ́maziro. 9 Setãn aduakɛkpɛ gbẽ̃ kɛ̀ aɔ̃è ń zĩnda diɛ Yudanɔ ũ bensɔ̃
aɔ̃ɔ dɛ à ũroonɔ, mɛ́ tó ɛgɛdee pìnɔ mɔ́ wà kúɛnnɛ, aɔ̃é dɔ̃ kɛ̀ má yenzi. 10 Zaakɛ ń yã kɛ̀ má
dìɛnnɛ kũna n fɔ̃ n mɛna, mɛ́ n bɔ nawẽ̃a kɛ̀ èe mɔɔ anduna píngia guu lɛ à gbẽ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
tɔɔtɛanɔ lɛ́ à ń gwa. 11 Mɛ́ mɔ́ tia. Ǹgɔ̃ pɔ́ kɛ̀ ń vĩ kũna gbãa, lɛ gbẽ̃ke tón n láada símmaro
yãnzi. 12 Mɛ́ gbẽ̃ kɛ̀ zǐ blè kɛ ma Luda kpɛ́ wesagba ũ. Eé bɔ zikiro. Mɛ́ ma Luda tɔ́ kẽ̃a kɔ̃n
ma Luda wɛ́tɛ Yerusalɛmu dufu kɛ̀ eé pita bɔna à kiia zaa musu tɔ́o kɔ̃n ma tɔ́ dufuo. 13 Gbẽ̃
kɛ̀ swã vĩ à yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

*Laodiseadeen*ɔ yã

14 Ǹ kẽ̃ Laodisea sɔsi zǐrinɛ: Mamɔma Aami, sèeda náanɛde yãpuraa kɛ̀ má dɛ pɔ́ kɛ̀ Ludaa
kɛ̀nɔ mìdee ũ, mámbe ma yã kɛ̀kii ò. 15 Má n yãkɛnanɔ dɔ̃. Ń yĩiro bensɔ̃ ń wãaro. Má yezi
ǹgɔ̃ yĩi kesɔ̃ wãa. 16 Lán ń lɔ́gɔlɔgɔ nà, ń wãaro, bensɔ̃ ń yĩiro, mɛ́ n pisimɛ. 17 Nɛɛ̀ be ɔɔde
auzikidee kɛ̀ pɔ́ke nii vĩroon n ũ. Ń dɔ̃ kɛ̀ gbẽ̃ pã bũu baakɛri wẽndade takaaside vǐan n
ũro. 18 Mɛ́ɛ lɛ́ daamma ǹ vura baasana lú ma kiia, lɛ ǹ kɛ ɔɔdee ũ. Ǹ pɔ́kãsã puraa lú ǹ da,
lɛ ǹ n bũukɛɛ utɛ ǹ bɔ wín. Ǹ wɛ́ɛ ɛ̃zẽ̃ lú ǹ ká n wɛ́ɛn lɛ ǹ guu e. 19 Mɛɛ̀ kpãkẽ̃ gbẽ̃ kɛ̀ má
yeńzinɔzi mà ń tòto kɛ. Beee yãnzi, ǹ aĩa kɛ ǹ nɔ̀sɛ liɛ. 20 À gwa, má zɛna kpɛɛlɛ mɛ́ɛ gbá
lɛɛ. Tó gbẽ̃ ma kòto mà, ben à zɛ́ wɛ̀̃mɛ, mɛ́ gẽ̃ mà pɔ́ bleo eé blemao. 21 Mɛ́ gbẽ̃ kɛ̀ zǐ blè gba
zɛ́ à vɛ̃ɛmao ma kìtaa, lán mapi ma zǐ blè ma vɛ̃ɛ kɔ̃n ma Deo a kìtaa nà. 22 Gbẽ̃ kɛ̀ swã vĩ à
yã kɛ̀ Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

4

*D*ɔnzikɛna Ludanɛ zaa musu

1 Beee gbɛra ma zɛ́ è wẽ̃na ludambɛ. Ben ma kòto kɛ̀ má mà káaku lán kãkãki'ɔ bà mà dɔ
à bè: Ǹ mɔ́ kɛ̀, mɛ́ yã kɛ̀ eé mɔ́ beee gbɛraa ɔdɔannɛ. 2 Gwe gɔ̃ɔ Luda Nini mɔ̀ma, ben ma
kíblekita è ludambɛ gwe, gbẽ̃kee vɛ̃ɛa. 3 Gbẽ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna pì e tɛ́ kɛɛ lán gbɛ̀ bɛ̀ɛdee kɛ̀ wè be
dayamɔ bà kesɔ̃ kaanɛlia. Ludambɛfɛ̃ɛdaa liga kìta pìzi, à í dɛ lán lá'i taka bà lán ɛmɛradi
bà. 4 Kíblekita mèn baro awɛɛsiigɔ̃ɔnɔɔ ligazi, gbẽ̃nsi gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔnɔɔ vɛ̃ɛvɛ̃ɛna báa
pìnɔa. Aɔ̃ pɔ́ puraa dadana, aɔ̃ vura fùra kukuna. 5 Lou e pii èe bɔɔ kìta pì kiia, èe pũtãa èe
vĩi. Fitia nana kìta pì aɛ mèn swɛɛplaa, aɔ̃mbe Luda Nini mèn swɛɛplaaanɔ ũ. 6 Dígi kú kìta
pì aɛ lán ísiaa bà, èe tɛ́ kɛɛ lán gbɛ̀digi bà.

Pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔnɔɔ liga kìta pìzi kĩikĩi. Wɛ́ɛ fĩfĩḿma kpɛɛ kɔ̃n aɛo. 7 Pɔ́ bɛ̃ɛ pìnɔ káakupɔ
dɛ lán músu bà, à plaadee dɛ lán zùswaree bà, à aagɔ̃dee uu dɛ lán gbẽ̃ntee uu bà, à siigɔ̃dee
dɛ lán kúu kɛ̀ èe vĩaa bà. 8 Pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔ pìnɔ baade dɛ̀bɛ vĩ mèn swɛɛdodo. Wɛ́ɛ fĩfĩ ń
dɛ̀bɛ pìnɔa à guu kɔ̃n à kpɛɛo. Fãantẽ̃ kɔ̃n gwãavĩo aɔ̃ègɔ̃ bee yãana sai:

Kúadona, kúadona, kúadona,
Dii Luda Gbãapingide.
Ń kuu yã, ń kuu tia, bensɔ̃ nɛ́ɛ suu.

9 Gurɔɔ kɛ̀ pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔ pìnɔ gbẽ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa kɛ̀ ègɔ̃ kuu gurɔ píngi pì tɔ́ kpà, aɔ̃ bɛ̀ɛ
lìnɛ aɔ̃ à sáabu kpà, 10 gbẽ̃nsi gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔ pìnɔ è daɛdaɛ à aɛ wà dɔnzi kɛnɛ, aɔ̃è ń
fùra gogo wà káɛ kìta pì aɛ aɔ̃ be:

11 Dii wa Luda, n ka wà n tɔ́ kpá,
wà bɛ̀ɛ kɔ̃n gbãaao dɔ̃nnɛ,
zaakɛ n pɔ́ píngi kɛ̀,
aɔ̃ kɛna kɔ̃n ń kuunao né n pɔyezinamɛ.

5

*Sãn*ɛ Bɔ̀rɔ kɔ̃n takada kokonao

1 Ben ma takada kokona è na gbẽ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa pì ɔplaan, wà yã kɛ̃̀a aɛ kɔ̃n kpɛɛo píngi,
wà à lɛ́ kũ̀kũ kɔ̃n kãɛ'ɔ lɛo swɛɛplaaao. 2 Ben ma malaika gbãadee è, èe kpàakpa kɛɛ kɔ̃n kòto

gbãaao à bè: Dé bé à kà à kãɛ'ɔ kɛ̀nɔ gogo à takada kɛ̀ poroo? [3] Mɔde gbɛ̃kee kú ludambɛ ke
tɔɔtɛa ke tɔɔtɛ gĩzĩ kɛ̀ eé fɔ̃ à takada pì poro à gwaro. [4] Ma ɔ́ɔ dɔ̀ maamaa, zaakɛ wèe gbɛ̃ke
e kɛ̀ kà à takada pì poro à gwaro. [5] Ben gbɛ̃nsi pìnɔ doke bèmɛ: Ǹton ɔ́ɔ dɔro. Ǹ gwa, Yuda
bori Músu kɛ̀ dɛ Dauda kpata kɛ̀ pìto pà Kína ũu zĩ̀ blè. Àmbe eé fɔ̃ à kãɛ'ɔ mèn swɛɛplaaa
pìnɔ gogo à takada pì poro. [6] Ben ma Sãnɛ Bɔ̀rɔ è zɛna kìta pì saɛ kĩikĩi pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔ
pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsi pìnɔ té. À dɛ lán wà à kòto kpà bà. À koba vĩ mèn swɛɛplaa kɔ̃n wɛ́ɛo mèn
swɛɛplaa. Luda Nini mèn swɛɛplaaa kɛ̀ à ń zĩ anduna gu píngianɔon gwe. [7] À gàa à takada
pì sì gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa pì ɔzĩ. [8] Kɛ̀ à takada pì sì, ben pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔ pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsi
gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔ pìnɔ kùɛkuɛ Sãnɛ Bɔ̀rɔ pì aɛ. Aɔ̃ baade mɔrɔ kũna kɔ̃n vura zubɔ kɛ̀
tuaetiti kán à pào. Tuaetiti pì né Luda gbɛ̃nɔ aduakɛnanɔmɛ. [9] Aɔ̃ lɛ̀ dufu sì wèe bee:
N ka ǹ takada pì sí ǹ kãɛ'ɔ pìnɔ gogo,
zaakɛ wà n dɛ,
n gbɛ̃nɔ bò Ludanɛ kɔ̃n n aruo
bori píngi guu, boriyã píngi guu,
gbɛ̃ píngi guu, bùsu píngi guu.
[10] N ń kpá kpatan,
aɔ̃ gɔ̃̀ wa Luda gbã̀gbãrinɔ ũ,
aɔ̃égɔ̃ kí blee tɔɔtɛa.
[11] Ben ma malaikanɔ è ligana kìta pìzi kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ pìnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsi pìnɔ paripari, aɔ̃ parii kà
bɔrɔ ũgbangba, weé fɔ̃ wà ń lɛ́ dɔ̃ro. Ma ń kĩi mà, [12] aɔ̃ bè kɔ̃n kòto gbãaao:
Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ wà dɛ̀ kà
wà iko dɔ̃nɛ kɔ̃n auzikio
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo kɔ̃n gbãaao kɔ̃n bɛ̀ɛo,
wà à sáabu kpá, wà à tɔ́ kpá.
[13] Ben pɔ́ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n tɔɔtɛ gĩzĩo kɔ̃n ísiaa guuo píngi, pɔ́ kɛ̀ kú baama
pínginɔ, má mà aɔ̃ bè:
Wàgɔ̃ bɛ̀ɛ kɔ̃n gbãaao dɔ̃
gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaanɛ
kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo,
wégɔ̃ ń sáabu kpaa,
wàgɔ̃ ń tɔ́ kpaa gurɔ píngi.
[14] Pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔ pìnɔ bè, aami. Ben gbɛ̃nsi pìnɔ dàɛdaɛ wà dɔnzi kɛ̀nɛ.

6

Kãɛ'ɔgogona

[1] Má è Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ mèn swɛɛplaaa pìnɔ káakupɔ gò. Ben má mà pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔ
pìnɔ doke yã ò lán lapatana bà à bè: Ǹ mɔ́! [2] Ben ma sɔ̃ puraa è, gbɛ̃ kɛ̀ dia sá kũna. Wà
kífura kùnɛ, ben à bɔ̀ zĩ̀bleri ũ, lɛ à gá zĩ̀ ble.

[3] Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ plaadee gò, má mà pɔ́ bɛ̃ɛ plaadee bè: Ǹ mɔ́! [4] Sɔ̃ pãnde bɔ̀ dɔ, à dɛ
tɛ̃ɛ zónzon. Wà gbɛ̃ kɛ̀ dia gbà zɛ́ à aafia sí andunaa, lɛ gbɛ̃nɔ kɔ̃ dɛdɛ. Wà fɛ̃ɛda ìsi kpàa.

[5] Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ aagɔ̃dee gò, má mà pɔ́ bɛ̃ɛ aagɔ̃dee bè: Ǹ mɔ́! Ben ma sɔ̃ siaa è, gbɛ̃
kɛ̀ dia zaka kũna. [6] Ma kĩi mà lán gbɛ̃ntee kòto bà, à bɔ̀ pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔ pìnɔ té à bè: Ése
zaka lɛ́ don gurɔ do zĩ ɔɔ ũ. Gbado zaka lɛ́ aagɔ̃n gurɔ do zĩ ɔɔ ũ. Ǹton tó kù línɔ kɔ̃n geepi
línɔ yakaro.

[7] Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ siigɔ̃dee gò, ma pɔ́ bɛ̃ɛ siigɔ̃dee kòto mà à bè: Ǹ mɔ́! [8] Ben ma sɔ̃ pufau
è, gbɛ̃ kɛ̀ dia tɔ́n Gaa, Gɛ̀wãa tɛ́zi. Wà ń gbá zɛ́ aɔ̃gɔ̃ iko vĩ anduna gbɛ̃nɔ lɛo siigɔ̃deea, aɔ̃ ń
dɛdɛ kɔ̃n zĩo kɔ̃n dekaao kɔ̃n gagyãao kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩnɔ.

[9] Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ sɔɔrodee gò, ma gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛ́dɛ Luda yã ona kɔ̃n Yesu sèedakɛnao
yãnzi gɛ̀wãadeenɔ è tuaetitikpatakii gĩzĩ. [10] Aɔ̃ wii gbãaa lɛ̀ wà bè: Dii kɛ̀ kú adona yãpurade,
bɔrɛn né yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔ ǹ wa dɛna gɛ̃ɛ boḿmaa? [11] Ben wà utagyaba

puraa dàda ń baadenɛ, wà bèńnɛ aɔ̃ mɛna féte ai ń Yesu zɔ̀bleri daaa kɛ̀ weé ń dɛdɛ lán ń bànɔ lɛ́ gá káo.

12 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ swɛɛdodee gò, má è tɔɔtɛ nìgãnigã pãsĩpãsĩ, ɔfãntɛ̃ sia kṹ níginigi
lán bisa kɛ̀ wà dà òsin bà, mɔvura tɛ̃a kṹ lán aru bà mámmam. 13 Sɔsɔnɛnɔ bɔ̀ ludambɛ aɔ̃
kwɛ̀ tɔɔtɛ lán zàga'ĩa è líbɛ ísi woro nà. 14 Ludambɛɛ kɛ̀̃kɔ̃a à kòkokoko lán pɛ̀ bà. Kpiiinɔ
kɔ̃n ísia luannɔ sɔ̃ki kpà píngi. 15 Anduna kínanɔ kɔ̃n kpatablerinɔ kɔ̃n soza gbɛ̃nsinɔ
kɔ̃n auzikideenɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n gbɛ̃ píngio zɔ̀nɔ ke wɛ̃ɛnɛnɔ ùtɛ gbèwɛɛnɔn kɔ̃n
gbèkotoonɔo. 16 Aɔ̃ wiii gɔ̀̃ dɔ:
Kpiiinɔ kɔ̃n gbɛ̀nɔ à dawala,
à wa utɛ gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaanɛ,
à wa sí Sãnɛ Bɔ̀rɔ pɔfɛ̃a.
17 Zaakɛ aɔ̃ pɔfɛ̃pitammagurɔ ìsi kà. Dé bé eé fɔ̃ à bɔn?

7

*Sèedak*ɛna Luda zɔ̀blerinɔa

1 Beee gbɛra ma malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔnɔ è zɛzɛ anduna gooda siigɔ̃ɔnɔa, aɔ̃ baade a gooda
ĩa kũna, lɛ ĩa tón vu tɔɔtɛ ke ísiaa ke lí kearo yãnzi. 2 Ben ma malaika pãnde è, à bɔ̀ à fɛɛ
ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa, à Luda Wɛ̃̀ndide sèedakɛbɔ kũna. À lɛ́ gbãaa zù malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ kɛ̀ wà ń
gbá zɛ́ aɔ̃ tɔɔtɛ kɔ̃n ísiaao yaka pìnɔzi 3 à bè: Àton tɔɔtɛ ke ísiaa ke línɔ yakaro ai wà sèeda
kɛ wa Luda zɔ̀blerinɔ mì'aɛnɔa. 4 Ben wà gbɛ̃ kɛ̀ wà sèeda pì kɛ̀ńmanɔ lɛ́ òmɛ, aɔ̃ gɔ̃ɔn bɔrɔ
baswɛɛplaa awɛɛsiigɔ̃mɛ. Aɔ̃ bɔ̀ Isaraili bori píngi guu:
5 Yuda boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Rubɛni boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Gada boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
6 Asa boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Nafatali boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Manase boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
7 Simɛɔ boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Levi boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Isaka boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
8 Zɛbuluni boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Yusufu boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Bɛyãmi boriinɔ gɔ̃ɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa.

*Bori píngi kak*ɔ̃ana ludambɛ

9 Beee gbɛra ma gbɛ̃nɔ è paripari, weé fɔ̃ wà ń lɛ́ dɔ̃ro. Aɔ̃ bɔ̀ bùsu píngi guu, bori píngi
guu, gbɛ̃ píngi guu, boriyã píngi guu. Aɔ̃ɔ zɛzɛna kíblekita kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo aɛ. Aɔ̃ɔ utagyaba
puraa dadana, kpakpa lánɔɔ nana ń ɔzĩ. 10 Aɔ̃ɔe wii gbãaa lɛɛ wèe bee:
Mìsina è bɔ wa Luda kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa
kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo kiiamɛ.

11 Malaikanɔɔ zɛzɛna wà lìga kìta kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔnɔzi ń píngi, ben aɔ̃
kùɛkuɛ kìta pì aɛ wà dɔnzi kɛ̀ Ludanɛ 12 wà bè:
Aami! Wa Luda bé à tɔ́ vĩ kɔ̃n gakuio
kɔ̃n ɔ̃ndɔ̃ɔo kɔ̃n sáabuo kɔ̃n bɛ̀ɛo
kɔ̃n ikoo kɔ̃n gbãaao gurɔ píngi. Aami!

13 Ben gbɛ̃nsi pìnɔ doke ma la à bè: Dénɔn gyabapuradari kènɔ ũu? Aɔ̃ bɔ̀ mámɛ? 14 Ma
bènɛ: Baa, ńbe ń dɔ̃. Ben à bèmɛ: Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ bɔ̀ wɛ́ɛtãmma bíta guunɔmɛ. Aɔ̃ ń utagyaba
pìnɔ pìpi Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru guu à pura kṹ.
15 Beee yãnzin aɔ̃ɔ kú Luda kìta aɛzĩzi,
aɔ̃ɔe dɔɔzi a kpɛ́n fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
Gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa pì é a kuta kúńla.

16 Nɔaa ke ímii é ń dɛ zikiro,
ɔfãntẽ é ń léro, guu é wãḿmaro,
17 zaakɛ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ kú kìta pì gura súusu é kɛ ń Dɑ̀ri ũ,
eé dɔńnɛ aɛ ai í wɛ̀ndide bɔkiia,
Luda é gbasa à ń wɛ́ɛ'i gogońnɛ píngi.

8

Kãɛ'ɔ swɛɛplaade gona

1 Kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ kãɛ'ɔ swɛɛplaadee gò, ludambɛɛ kɛ̀ kítikiti lán minti baaakuri taka bà.
2 Ben ma malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ègɔ̃ zɛzɛna Luda aɛnɔ è, wà kãkãki kpàḿma mèn swɛɛplaa.
3 Ben malaika pãnde mɔ̀ à zɛ̀ tuaetitikpatakii kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao saɛ, à tɛ́sibɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao kũna. Wà tuaetiti kpàa bítabita, lɛ à kakɔ̃a kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ píngi aduakɛnanɔ à kpata, ben à kpàta kíblekita aɛ tuaetitikpatakii pìa. 4 Ben tuaetiti tɛ́sukpɛ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ aduakɛnanɔo fɛ̀ɛ malaika ɔzĩ Luda aɛ. 5 Ben malaika pì tɛ́sibɔ sɛ̀, à tɛ́ sìo tuaetitikpatakiia à pà, ben à zù tɔɔtɛ. Lou e vĩi, èe pũtãa èe pii, ben tɔɔtɛ nìgãnigã.

*Kãkãki m*ɛ̀n swɛɛplaaanɔ pɛna

6 Malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kãkãki mɛ̀n swɛɛplaa kũna pìnɔ à pɛna soru kɛ̀. 7 À káakudee a kãkãki pɛ̀, ben wà lougbɛ kɔ̃n tɛ́o kakɔ̃ana kɔ̃n aruo kù tɔɔtɛa. Tɔɔtɛ lɛo aagɔ̃dee tɛ́ kũ, línɔ lɛo aagɔ̃dee tɛ́ kũ, sɛ̃̀ ísi tɛ́ kũ míɔmiɔ.
8 Malaika plaadee a kãkãki pɛ̀, ben pɔ́ tɛ́dee bɔ̀ à sì ísiaan lán kpii bíta bà. Ísia lɛo aagɔ̃dee lì aru ũ, 9 ben ísia pɔ́ bɛ̃ɛnɔ lɛo aagɔ̃dee gàga, góro'itɛnɔ lɛo aagɔ̃dee yàka.
10 Malaika aagɔ̃dee a kãkãki pɛ̀, ben sɔsɔnɛ bíta kɛ̀ èe tɛ́ kũu lán sɛ̃̀tɛ bà bɔ̀ ludambɛ à lɛ̀ɛ à dà swaanɔ kɔ̃n bianɔ lɛo aagɔ̃deela. 11 Sɔsɔnɛ pì tɔ́n Sɛwɛɛ. Í lɛo aagɔ̃dee lì sɛwɛɛ ũ, ben gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ í pì mìnɔ gàga pari à kyɑ̀kyã yãnzi.
12 Malaika siigɔ̃dee a kãkãki pɛ̀, ben wà ɔfãntẽ lɛo aagɔ̃dee lɛ̀ kɔ̃n mɔvura lɛo aagɔ̃deeo kɔ̃n sɔsɔnɛnɔ lɛo aagɔ̃deeo, lɛ aɔ̃ lɛo aagɔ̃de sia kũ yãnzi. Ben fãantẽ lɛo aagɔ̃dee gɔ̃̀ gupuraa sai, lɛn à dɛ lɛ gwãavĩ dɔ. 13 Ben ma kúu è èe vĩaa musumusu. Má mà à wii gbãaa lɛ̀ à bɛ̀: Wãiyoo, wãiyoo, wãiyoo gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔ malaika gɔ̃ɔn aagɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀ pìnɔ kãkãki'ɔ kɛ̀ eé bɔ yãnzi.

9

1 Malaika sɔɔrodee a kãkãki pɛ̀, ben ma sɔsɔnɛ è à bɔ̀ ludambɛ à lɛ̀ɛ tɔɔtɛ. Ben wà gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto mɔ̀nɛ kpàa, 2 ben sɔsɔnɛ pì Gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto pì zɛ́ wɛ̃̀. Tɛ́sukpɛ bɔ̀n lán mɔ̀datɛ bíta tɛ́sukpɛ bà, ben gɛ̀wãa wɛ̀ɛ pì tɛ́sukpɛ ɔfãntẽ sia kũ̀, guu kɛ̀ sí níginigi. 3 Sutẽnɔ bɔ̀ɛ tɛ́sukpɛ pì guu aɔ̃ dà tɔɔtɛla. Wà ń gbá gbãaa lán anduna swínɔ gbãaa bà. 4 Wà bɛ̀ńnɛ aɔ̃ton ĩa da sɛ̃̀aro ke lá ke lí ke, séde gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda sèeda vĩ ń mì'aɛaroonɔ. 5 Wèe ń gba zɛ́ aɔ̃ gbɛ̃nɔ dɛdɛro, mɔde aɔ̃é wãwã kpáńzi ai mɔ sɔɔromɛ. Aɔ̃ wãwãa dɛ lán swí gbɛ̃pana wãwãa bàmɛ. 6 Gurɔ beeenɔa gbɛ̃nɔ é gaa wɛtɛ, aɔ̃é ero. Ga nii é ń dɛ, mɔde gaa é bàa lɛ́ńnɛ.
7 Sutẽ pìnɔɔ dɛ lán sɔ̃ kɛ̀ ń sorumi mà kɔ̃n zĩ̀onɔ bà. Aɔ̃ pɔ́ke kukuna lán vura fùra bà, aɔ̃ uu dɛ lán gbɛ̃ntee uu bà. 8 Aɔ̃ɔ mìkã vĩ gbɑ̃̀agbãa lán nɔgbɛ̃ mìkã bà, aɔ̃ɔ swaanɔɔ vĩ lán músu swaa bà. 9 Aɔ̃ kùsɛ dɛ lándɔ̃ aɔ̃ɔ mɔ̀ uta dadana bà, aɔ̃ dɛ̀bɛ kĩi dɔ lán góro parii kɛ̀ sɔ̃nɔɔ e gáɛɛ zɛ̃̀ guu kĩi bà. 10 Aɔ̃ vlãa vĩ kɔ̃n kào lán swí pɔ́ bà. Aɔ̃ gbãaa kú ń vlãa pìnɔa, lɛ aɔ̃ ĩa dao gbɛ̃nɔa ai mɔ sɔɔro. 11 Gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto malaika pìn ń kína ũ. Kɔ̃n Eberu yão à tɔ́n Abadɔ̃. Kɔ̃n Giriki yão sɔ̃ Apɔliɔ̃. 12 Wãiyoo káakupɔ gɛ̃̀tɛ, mɛ̀n plaaanɔɔ e mɔɔ à kpɛɛ dɔ.
13 Malaika swɛɛdodee a kãkãki pɛ̀. Ma kòto mà à bɔ̀ Luda aɛ tuaetitikpatakii kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao koba siigɔ̃ɔnɔ kpa. 14 À bɛ̀ malaika swɛɛdodee kɛ̀ kãkãki kũnanɛ: Ǹ malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ yiyina swadaa kɛ̀ wɛ̀ be Yuflati saɛnɔ poro. 15 Ben à malaika gɔ̃ɔn siigɔ̃ɔ kɛ̀ wà ń soru kɛ̀ wɛ̃̀ beeea mɔ beeea gurɔ beeea gurɔ zaka beee yãnzinɔ pòro, lɛ aɔ̃ gbɛ̃nteenɔ lɛo aagɔ̃dee dɛdɛ yãnzi. 16 Wà soza sɔ̃deenɔ pari lɛ́ òmɛ, aɔ̃ɔ gɔ̃ɔn miliɔ̃ wàa

domɛ. [17] Wɛ́ɛgupu'ena pì guu lán ma sɔ̃ pìnɔ kɔ̃n ń dìrinɔ è nàn yɛ̀: Aɔ̃ɔ mɔ̀ utanɔ dadana
tɛ̃ɛ lán té bà, búgu lán bulu bà, kpà'ikpa'i lán ɔfãntɛ̃gbɔ̃ bà. Sɔ̃ pìnɔ mì dɛ lán músu mì bà.
Té kɔ̃n tésukpɛo kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o e bɔɔ ń lén. [18] Kisia mèn aagɔ̃ɔ kènɔ, té kɔ̃n tésukpɛo kɔ̃n
ɔfãntɛ̃gbɔ̃ kɛ̀ ɛ̀e bɔɔ ń lɛ́ guuo bé à gbɛ̃nteenɔ lɛo aagɔ̃dee dɛ̀dɛ. [19] Zaakɛ sɔ̃ pìnɔ gbãaa kú ń
lɛ́ guu kɔ̃n ń vlãao dɔ. Aɔ̃ vlãa dɛ lán mlɛ̃̀ bà, aɔ̃ɔ mì vĩ kɛ̀ aɔ̃è ĩa dao gbɛ̃nɔa.
[20] Gbɛ̃ kpaaa kɛ̀ aɔ̃ɔe gaga kisia pìnɔ musuroonɔ e nɔ̀sɛ liɛ wà pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ yãa tòro. Aɔ̃ɔ
kpɛ́ wèe kuɛɛ tãanɔnɛ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ aɔ̃ɔ kɛ̀ kɔ̃n vurao kɔ̃n kondogio kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃o kɔ̃n gbɛ̀o kɔ̃n
lío. Pɔ́ pìnɔ è guu ero, aɔ̃è yã maro, aɔ̃è táa o sɔ̃ro. [21] Aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ liɛ wà ń gbɛ̃dɛna tòro ke aɔ̃
pɔ́dammana ke aɔ̃ pãpãkɛna ke aɔ̃ kpãi'ona.

10

Malaika kɔ̃n takada porona néngoo

[1] Ben ma malaika gbãade pãnde è, à bɔ̀ ludambɛ èe pitaa. Ludambɛ luguu ligazi,
ludambɛfɛ̃ɛdaa kú à mìla. À uu dɛ lán ɔfãntɛ̃ bà, à gbánɔɔ dɛ lán ténɛnɛ bà. [2] À takada
néngo kɛ̀ porona kũna. À a gbá ɔplaa zɛ̀ ísiaaa, à a gbá ɔzɛɛ zɛ̀ tɔɔtɛa. [3] À wii gbãaa lɛ̀ lán
músu pũtãna bà. Kɛ̀ à wii lɛ̀, lapatana mèn swɛɛplaaanɔ yã ò. [4] Kɛ̀ lapatana mèn swɛɛplaaa
pìnɔ yã ò lɛ, má yezi mà kɛ̃ takada guu, ben ma kòto mà, à bɔ̀ ludambɛ à bè: Ǹgɔ̃ yã kɛ̀
lapatana mèn swɛɛplaaa pìnɔɔ ò kũna asii guu, ǹton kɛ̃ro. [5] Malaika kɛ̀ má è zɛna ísia kɔ̃n
tɔɔtɛoa pì a ɔplaa sɛ̀ à dɔ̀ musu, [6] ben à sì kɔ̃n Luda kɛ̀ kuu gurɔ píngio kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo
kɔ̃n ísiaao kɛ̀ kɔ̃n pɔ́ kɛ̀ kú ń guunɔ píngi à bè: Eé gì kɛ dɔro. [7] Malaika swɛɛplaade kãkãki
pégurɔɔ zĩ, tó èe mɔɔ pɛ́, Luda pɔyezi kɛ̀ utɛna é kɛ, lán à à baaru kpà a zɔ̀bleri annabinɔnɛ
nà.
[8] Ben ma kòto kɛ̀ má mà à bɔ̀ ludambɛɛ pì mà dɔ à bè: Ǹ gá ǹ takada kɛ̀ porona à na
malaika kɛ̀ zɛna ísia kɔ̃n tɔɔtɛoa ɔzĩ sí. [9] Ben ma gaa malaika pì kiia ma bènɛ à takada
néngo pì kpáma, ben à bèmɛ: Ǹ sí ǹ só. Eégɔ̃ nna n lén lán zɔ́ bà, mɔde eé gí n sɔrɔɔzi.
[10] Ben ma takada néngo pì sì malaika pì ɔzĩ má sò. À kɛ̀ nna ma lén lán zɔ́ bà. Kɛ̀ má mɔ̀, à gì
ma sɔrɔɔzi. [11] Ben wà bèmɛ mà annabikɛyã o dɔ maamaa boriinɔ kɔ̃n bùsunɔ kɔ̃n boriyãnɔ
kɔ̃n kínanɔ yã musu.

11

Sèedade gɔ̃ɔn plaaanɔ

[1] Ben wà kàba kpàma pɔ́yɔ̃bɔ ũ wà bèmɛ: Ǹ fɛɛ ǹ Luda kpɛ́ yɔ̃ kɔ̃n à gbãgbãkiio, ǹ dɔnziri
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú gweenɔ naro. [2] Ǹ à ua tó, ǹton yɔ̃ro, zaakɛ wà kpà boriinɔamɛ. Aɔ̃é kɛ̀sɛ pɛ́ɛpɛɛ
Luda wɛ́tɛdaaa ai mɔ baplaa awɛɛplaa. [3] Mɛ́ ma sèedade gɔ̃ɔn plaaanɔ gba zɛ́ aɔ̃ annabikɛyã
o gurɔ wàa swɛɛdo kɔ̃n baaagɔ̃ɔo pì guu pɔsia utanɔo dadana. [4] Gbɛ̃ pìnɔn kù lí mèn plaa
kɔ̃n dabu mèn plaaa kɛ̀ zɛna anduna Dii aɛnɔ ũ. [5] Tó gbɛ̃ e wɛtɛɛ à ĩa daḿma, tɛ́ é bɔ ń lɛ́n à
ń ibɛɛ pìnɔ kpáta. Lɛn gbɛ̃ kɛ̀ ɛ̀e wɛtɛɛ à ĩa daḿma é ga lɛ. [6] Aɔ̃ɔ ludambɛ zɛ́ tatana gbãa vĩ,
lɛ lou tón ma gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔe annabikɛyã ooro yãnzi. Aɔ̃ í liɛna aru ũ gbãa vĩ dɔ. Aɔ̃é kisia
bori sãnda píngi kpá andunazi gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ yezia.

[7] Tó aɔ̃ ń sèedadekɛna yã̀a, nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ è bɔ gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto guu é zĩ̀ káńyo à zĩ̀ bleḿma
à ń dɛdɛ. [8] Aɔ̃ gɛ̀nɔ égɔ̃ kaɛna wɛ́tɛdaa kɛ̀ wà ń Dii pà lía zɛ́daa guu. Yáasi guu wè wɛ́tɛdaa pì
sísi Sɔdɔmu ke Igipiti. [9] Gbɛ̃ píngi kɔ̃n bori píngio kɔ̃n boriyã píngio kɔ̃n bùsu píngi gbɛ̃nɔ
é ń gɛ̀nɔ gwagwa ai gurɔ aagɔ̃ kɔ̃n a kusuo, aɔ̃é we wà ń vĩiro. [10] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔ é
pɔnnaa kɛ aɔ̃é zĩbaa kɛ aɔ̃é gba dakɔ̃nɛ, kɛ̀ annabi gɔ̃ɔn plaaa kɛ̀ wãwãa kpàńzi pìnɔ gàga
yãnzi. [11] Gurɔ aagɔ̃ kɔ̃n a kusuo pì gbɛra Ludaa tò wesa wɛ̀ndidee gɛ̃ńgu, ben aɔ̃ fɛɛ wà zɛ̀.
Vĩa gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń énɔ kũ̀ maamaa. [12] Ben annabi pìnɔ kòto gbãaa mà à bɔ̀ ludambɛ à bèńnɛ: À
fɛɛ à mɔ́ kɛ̀. Gurɔɔ kɛ̀ aɔ̃ ibɛɛnɔ wɛ́ɛ fĩḿma, ben aɔ̃ fɛɛ wà tà musu ludambɛ luguu guu. [13] Zĩ
beeea tɔɔtɛ nìgãnigã pãsĩpãsĩ, wɛ́tɛdaa pì lɛo kuridee gbòro, ben gɔ̃ɔn bɔrɔ swɛɛplaaanɔ
gàga tɔɔtɛnigãnigãna pì guu. Vĩa gbɛ̃ kpaaanɔ kũ̀, ben aɔ̃ bɛɛ lì Luda Musudenɛ. [14] Wãiyoo
plaadee gɛ̃̀tɛ, à aagɔ̃dee e kaa sa.

Kãkãki swɛɛplaade pɛna

15 Malaika swɛɛplaadee a kãkãki pɛ̀. Kòto gbãaanɔ bɔ̀ ludambɛ wà bɛ̀:
Anduna kpata gɔ̃̀ wa Dii pɔ́ ũ
kɔ̃n kína kɛ̀ à kào,
eégɔ̃ kí blee gurɔ píngi.
16 Gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛvɛ̃ɛna ń kìtaa Luda aɛ pìnɔ kùɛkuɛ aɔ̃ dɔnzi kɛ̀nɛ
17 wà bɛ̀:
Dii Luda Gbãapingide
kɛ̀ ń kuu yã bensɔ̃ ń kuu ai tia,
wa n sáabu kɛ̀,
zaakɛ n bɔ kɔ̃n n gbãa bítaomɛ,
gbasa n na kíblenaa.
18 Boriinɔ pɔ fɛ̃̀,
ben n pɔfɛ̃ pìtaḿma.
N yãkpaɛkɛna kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔ gurɔɔ kà.
Né fĩa bo n zɔ̀bleri annabinɔnɛ
kɔ̃n n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩa kɛɛnnɛɛnɔ,
né féte gbɛ̃nsi,
né andunadɛrinɔ dɛdɛ.
19 Ben wà Luda kpé kɛ̀ kú musu wɛ̃̀, ben wà Luda bà kuunańyo àkpati è à guu. Lou e pii, èe vĩi, èe pũtãa. Tɔɔtɛ nìgãnigã, lougbɛ pãsĩ kwɛ̀.

12

*N*ɔgbɛ̃ kɔ̃n kwã ìsio

1 Ben ma wɛ́ɛ sì sèeda bíta bɔnsaɛlɛ ludambɛ. Nɔgbɛ̃ kee ɔfãntɛ̃ yina bisa ũ, mɔvura kú à gbá gĩzĩ, à sɔsɔnɛ mèn kuri awɛɛplaaanɔ kuna kífura ũ. 2 À nɔ̀sina, ben nɔ̀wãwãa fɛ̃ɛa, èe né'iwãwã wii lɛɛ. 3 Ben ma wɛ́ɛ sì pɔ́ pãndelɛ ludambɛ sèeda ũ. Kwã ìsi tɛ̃a zónzon kú gwe, à mì mèn swɛɛplaa, à koba mèn kuri. À kífura mèn swɛɛplaaanɔ kukuna. 4 À sɔsɔnɛnɔ lɛo aagɔ̃dee wòro ludambɛ kɔ̃n a vlãao à kwɛ̀ɛ tɔɔtɛ, ben à mɔ̀ à zɛ̀ nɔgbɛ̃ kɛ̀ yezi à né ii pì aɛ, lɛ à e à né kɛ̀ eé ii pì só yãnzi. 5 Ben nɔgbɛ̃ pì négɔ̃gbɛ̃ kɛ̀ eé kí ble bori píngia kɔ̃n mɔ̀ gòo ì. Ben wà né pì sɛ̀ wà tào Luda kɔ̃n a kìtao kiia. 6 Nɔgbɛ̃ pì bàa lɛ̀ à tà sɛ̃̀n, guu kɛ̀ Ludaa kɛ̀kɛnɛ, lɛ wà à gwa gurɔ wàa swɛɛdo kɔ̃n baaagɔ̃ɔo guu.

7 Ben zĩ̀ fɛɛ ludambɛ, Mikaɛli kɔ̃n a malaikanɔ zĩ̀ kà kɔ̃n kwã pìo, kwã kɔ̃n a ìbanɔ zĩ̀ kàńyo.
8 Ben aɔ̃ gbãaa kɛ̃̀sã, aɔ̃ɔe vɛ̃ɛkii e ludambɛ dɔro. 9 Wà pɛ̀ kwã ìsi pìa wà à bɔ̀. Àmbe mlɛ̃̀ zii kɛ̀ wè be Ibilisi ke Setãn, anduna píngi sã̀sãri ũ. Wà à bɔ̀ wà zù tɔɔtɛ kɔ̃n a ìbanɔ lɛdo. 10 Ben ma kòto gbãaa mà ludambɛ à bɛ̀:
Wa Luda zĩ̀ blè sa,
à gbãa kɔ̃n à kpatao bɔ̀ gupuraaa,
à iko kpà kí kɛ̀ à kàa.
Zaakɛ wà pɛ̀ yãdimmaria wà à bɔ̀.
Àmbe ègɔ̃ wa gbɛ̃nɔ yakaa wa Ludanɛ fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo.
11 Wa gbɛ̃nɔ zĩ̀ blèa kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔ aru gbãaao
kɔ̃n ń sèedadekɛyão.
Aɔ̃ gì ń wɛ̃̀ndizi ai aɔ̃ gàa gào.
12 Beee yãnzi amɔa kɛ̀ á kú ludambɛɛnɔ à pɔnnaa kɛ.
Wãiyoo tɔɔtɛ kɔ̃n ísiaao,
zaakɛ Ibilisi pìtaawa kɔ̃n pɔfɛ̃ bítaomɛ,
kɛ̀ à dɔ̃ kɛ̀ gurɔɔ kɛ̀ gɔ̃̀are kpáaro yãnzi.

13 Kɛ̀ kwã è wà a zu tɔɔtɛa, ben à pɛɛ nɔgbɛ̃ kɛ̀ à négɔ̃gbɛ̃ ì pìzi. 14 Ben wà kúu bíta dèbɛ mèn plaaa kpà nɔgbɛ̃ pìa, lɛ à vĩa à kɛ zã̀ kɔ̃n mlɛ̃̀ pìo, à tá guu kɛ̀ wà kɛ̀kɛnɛ sɛ̃̀n, lɛ wà à gwa gwe wɛ̃̀ aagɔ̃ kɔ̃n a kusuo. 15 Mlɛ̃̀ pì í pìsi nɔgbɛ̃ pì kpɛɛ lán swaa bà, lɛ ísɔ̃ e à à sɛ́, 16 ben

tɔɔtɛ nɔgbɛ̃ pì mì sì, à a lɛ́ wɛ̀̃ à í kɛ̀ bɔ̀ kwã lɛ́n pì mì. [17] Ben kwã pì fɛ̃̀ nɔgbɛ̃ pìzi, à gàa zì̃ ká
kɔ̃n à borii kɛ̀ aɔ̃ gɔ̃̀nɔ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ Luda yã kɛ̀ Yesu à sèeda kɛ̀ kũnanɔ. [18] Kwã pì zɛna ísia lɛ́a.

13

*N*ɔ̀bɔ pãsĩ mèn plaaanɔ

[1] Ben ma nɔ̀bɔ pãsĩ è èe bɔɔ ísiaa pì guu, à mì mèn swɛɛplaa à koba mèn kuri. Koba mèn
kuri pìnɔ kífura kukuna. Dɔkɛna kɔ̃n Ludao tɔ́ kɛ̃na à mì pìnɔa. [2] Nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ má è pì bɔ̀
lán gbèka bà, à ɔɔ pãsĩ maamaa. À lɛ́ dɛ lán músu lɛ́ bà. Kwã a gbãaa kpàa kɔ̃n a kíblekitao
kɔ̃n a iko bítao. [3] À mì pìnɔ doke dɛ lán wà à kari kɛ̀ ai à kà gana bà, ben à bɔ̀ pì yã̀a. À yã bɔ̀
anduna gbɛ̃ píngi saɛ, ben aɔ̃ tèzi. [4] Ben aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ kwã pìnɛ, kɛ̀ à a iko kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìa
yãnzi. Aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pìnɛ dɔ aɔ̃ bè: Dé bé à kà nɔ̀bɔ pãsĩ pì ũu? Dé bé eé fɔ̃ à zì̃ káo?
[5] Wà wada yã'ona lɛ́ kpà nɔ̀bɔ pãsĩ pìa à Luda tɔ́ zaaa sío, ben wà à gbà zɛ́ à iko kɛ ai mɔ
baplaa awɛɛplaa. [6] Ben à nà dɔkɛnaa kɔ̃n Ludao à à tɔ́ zaaa sì kɔ̃n à kúkiio kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú
gweenɔ. [7] Wà à gbà zɛ́ à zì̃ ká kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ à zì̃ bleḿma. Wà à gbà zɛ́ dɔ àgɔ̃ iko vĩ bori
píngia kɔ̃n gbɛ̃ píngio kɔ̃n boriyã píngio kɔ̃n bùsu píngio. [8] Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔ é dɔnzi kɛ
nɔ̀bɔ pãsĩ pìnɛ ń píngi, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ kú wɛ̀̃ndi takadanloonɔ. Takada pì né Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɛ̀ wà
dɛ̀ lɛ Ludaa kpɛ́ à anduna káɛ pɔ́mɛ. [9] Gbɛ̃ kɛ̀ swã vĩ à ma.
[10] Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ wà à kũ zì̃zɔ ũu weé à kũmɛ.
Gbɛ̃ kɛ̀ Ludaa dìɛ wà à dɛ fɛ̃ɛdaao fɛ̃ɛdaan weé à dɛo.
Beee e oo Luda gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃gɔ̃ mɛna vĩ, aɔ̃gɔ̃ náanɛ vĩ.
[11] Ben ma nɔ̀bɔ pãsĩ pãnde è èe bɔɔ tɔɔtɛn. À koba vĩ mèn plaa lán sãnɛ bɔ̀rɔ pɔ́ bà, mɔde
à yã ò lán kwã bàmɛ. [12] À nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ pì iko píngi kɛ̀ à wáa. À tò tɔɔtɛ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ
kúnnɔ dɔnzi kɛ nɔ̀bɔ pãsĩ káakupɔ kɛ̀ wà à kari kɛ̀ ai à kà gana à bɔ̀ yã̀a pìnɛ. [13] À dabuyã
bítanɔ kɛ̀, baa se à tò tɛ́ bɔ̀ ludambɛ à lɛ̀ɛ tɔɔtɛa gbɛ̃nɔ wáa. [14] À gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔ sã̀sã
kɔ̃n dabuyã kɛ̀ wà à gbà zɛ́ à kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ káaku pì wáanɔ. À bɛ̀ńnɛ aɔ̃ nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ wà à kari
kɛ̀ kɔ̃n fɛ̃ɛdaao, ben à kpɛ́ bɛ̃ɛ taka kɛ. [15] Wà à gbà zɛ́ à wɛ̀̃ndi kpà nɔ̀bɔ pãsĩ taka pìa, ben
nɔ̀bɔ pãsĩ taka pì yã ò à tò wà gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ gì dɔnzi kɛnɛzinɔ dɛ̀dɛ. [16] À tò wà sèeda kɛ̀ ń baade
píngi ɔplaaa ke ń mì'aɛ, né féte gbɛ̃nsi, auzikideenɔ kɔ̃n takaasideenɔ, zɔ̀nɔ kɔ̃n wɛ̃ɛnɛnɔ.
[17] Gbɛ̃ kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pì tɔ́ sèeda vĩro kesɔ̃ à tɔ́ lamba, adee é fɔ̃ à pɔ́ yá kesɔ̃ à lúro. [18] Ɔ̃ndɔ̃yãn
yè. Gbɛ̃ kɛ̀ wɛ́ɛzɛ̃ɛ vĩ, à nɔ̀bɔ pãsĩ pì lamba dɔdɔ, zaakɛ gbɛ̃ntee tɔ́ lambamɛ. À lamba né
wàa aagɔ̃ kɔ̃n baaagɔ̃ awɛɛswɛɛdomɛ. (666)

14

Sãnɛ Bɔ̀rɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ à ń bónɔ

[1] Ben ma Sãnɛ Bɔ̀rɔ pì è zɛna Zayɔn kpiiia. Gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa swɛɛplaa awɛɛaagɔ̃ɔ kúo. À
tɔ́ kɔ̃n à De tɔ́o kɛ̃na ń mì'aɛnɔa. [2] Ma kĩi mà à bɔ̀ ludambɛ lán ísɔ̃kana kĩi bà, lán lapatana
gbãaa bà. Kĩi kɛ̀ má mà pì dɛ lán mɔrɔlɛrinɔ mɔrɔ'ɔ bà. [3] Gɔ̃ɔn bɔrɔ wàa swɛɛplaa awɛɛsiigɔ̃ɔ
pìnɔɔ e lɛ̀ dufu sii kìta kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔnɔ kɔ̃n gbɛ̃nsinɔ aɛ. Gbɛ̃kee e fɔ̃ à lɛ̀ pì dàdaro,
sé gbɛ̃ kɛ̀ wà ń bó anduna guu pìnɔ. [4] Aɔ̃mbe gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔe gbãsĩ kɛ kɔ̃n nɔgbɛ̃nɔroonɔ ũ, kɛ̀
aɔ̃ɔ kuu lɛzi. Aɔ̃ègɔ̃ té Sãnɛ Bɔ̀rɔzi guu kɛ̀ è gán píngi. Wà ń bó gbɛ̃ káakunɔ ũ Ludanɛ kɔ̃n
Sãnɛ Bɔ̀rɔ pìo. [5] Wèe ma ziki kɛ̀ aɔ̃ ɛgɛɛ tòro, aɔ̃ɔ taari vĩro.

*Yãkpa*ɛkɛgurɔ baarukpana

[6] Ben ma malaika pãnde è èe vĩaa musumusu. À baaru nnaa kɛ̀ kuu gurɔ píngi kũna lɛ
à kpá gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛnɔnɛ, bùsu píngi, bori píngi, boriyã píngi kɔ̃n gbɛ̃ píngio. [7] À ò
gbãngbãn à bè: À vĩa kɛ Ludanɛ à bɛ̀ɛ línɛ, zaakɛ à yãkpaɛkɛna kɔ̃n gbɛ̃nɔo gurɔɔ kà. À
dɔnzi kɛ Luda kɛ̀ musu kɔ̃n tɔɔtɛo kɔ̃n ísiaao kɔ̃n bianɔ kɛ̀nɛ.
[8] Malaika plaadee tɛ́ à kpɛɛ à bè: Babilɔnu gbòro! Wɛ́tɛda bíta pì gbòro! À tò bori píngi
a pãpãkɛna wɛ̃ɛ kɛ̀ è mɔ́ Luda pɔfɛ̃o mì.
[9] Malaika aagɔ̃dee tɛ́ ń kpɛɛ, à ò gbãngbãn à bè: Tó gbɛ̃ dɔnzi kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pìnɛ kɔ̃n à takao
à à sèeda sì a mì'aɛa kesɔ̃ a ɔɔ, [10] àmbe eé Luda pɛ̃tɛ̃ wɛ̃ɛ kɛ̀ wà kà à pɔfɛ̃ togoon atɛ̃ɛ mi, eé

wãwãa ma té kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o guu zaa Luda malaikanɔ kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo aɛzĩ. [11] Aɔ̃ wɛ́ɛtãmma
tésukpɛ égɔ̃ dɔ gurɔ píngi. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ nɔ̀bɔ pãsĩ pìnɛ kɔ̃n à takao aɔ̃ à tɔ́ sèeda kɛ̀nɔ
ĩampana vĩro fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo. [12] Beee e oo Luda gbɛ̃nɔnɛ aɔ̃gɔ̃ mɛna vĩ, gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀
à dìɛnɔ kũna aɔ̃ɔe Yesu náanɛ kɛɛnɔ.
[13] Ben ma kòto mà à bɔ̀ ludambɛ à bè: Ǹ kɛ̀kii kɛ̃. Aubarikadenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃é ga Dii guu
zaa tiaanɔ ũ. Luda Nini bè: Lɛmɛ! Aɔ̃é kámma bo kɔ̃n ń zĩio, zaakɛ aɔ̃ maakɛna gbɛ̀ tɛ́ńzi.

*T*ɔɔtɛ pónɔ kɛ̃kɛ̃na

[14] Ben ma ludambɛ lugu puraa è, pɔ́kee vɛ̃ɛa lán gbɛ̃ntee bà. À vura fùra kuna, à konto
lɛ́nna kũna. [15] Ben malaika pãnde bɔ̀ Luda kpɛ́n à lɛ́ gbãaa zù gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna ludambɛ luguuazi
à bè: Ǹ konto ká pɔ́zi ǹ kɛ̃, zaakɛ tɔɔtɛ pónɔ mà, à kà kɛ̃na. [16] Ben gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna ludambɛ
luguua a konto màɛ tɔɔtɛ à tɔɔtɛ pónɔ kɛ̀kɛ̃.
[17] Malaika pãnde bɔ̀ musu Luda kpɛ́n, à konto lɛ́nna kũna dɔ. [18] Ben malaika pãnde kɛ̀ tɛ́
iko vĩi bɔ̀ sa'okiia. À lɛ́ gbãaa zù gbɛ̃ kɛ̀ konto lɛ́ nna kũna pìzi à bè: Ǹ n konto lɛ́nnaa ká
geepi kɔ̀ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛanɔzi ǹ zɔ̃zɔ̃, zaakɛ à bɛɛ mà. [19] Ben malaika pì a konto màɛ tɔɔtɛ à
geepi kɔ̀nɔ zɔ̀̃zɔ̃ à kà geepi'ifɛ̃ki bíta kɛ̀ dɛ Luda pɔfɛ̃pitabɔ ũu guu. [20] Wà kɛ̀sɛ pɛ̀ɛpɛɛ geepi
kɔ̀ pìnɔa wɛ́tɛ kpɛɛ, ben aru bɔ̀ɛ geepi'ifɛ̃kii guu à dàgula ai kiloo wàa do kpɛ́ basɔɔro, à lezĩ
kà sɔ̃ aizi lɛ́n.

15

*Kisia zãade m*ɛ̀n swɛɛplaaanɔ kpánzina

[1] Ben ma sèeda pãnde è ludambɛ, à bíta à bɔ̀ ma saɛ. Malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔɔ kisia
zãade mɛ̀n swɛɛplaaanɔ kũna. Beeen Luda é a pɔfɛ̃pitammana mì dɛo.
[2] Ben ma pɔ́ke è lán sɛ̀bɛ bà, à dɛ lán dígi bà kakɔ̃ana kɔ̃n tɛ́o. Ma gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ zĩ̀ blè nɔ̀bɔ
pãsĩ pìa kɔ̃n à takao kɔ̃n à tɔ́ lambaonɔ è zɛna sɛ̀bɛ kɛ̀ dɛ lán dígi bà pì saɛ, aɔ̃ mɔrɔ kɛ̀ Ludaa
kpàḿmanɔ kũkũna. [3] Aɔ̃ɔe Luda zɔ̀bleri Musa lɛ̀ sii kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔ lɛ̀o wà bè:
Dii Luda Gbãapingide,
n yãkɛnanɔ bíta, aɔ̃ bɔ̀ wa saɛ.
Bori píngi Kína,
nɛɛ̀ yã kɛ a zɛ́a kɔ̃n yãpuraao.
[4] Dii, dé bé à n vĩa vĩroo?
Dé bé eé gí n tɔ́ kpázii?
Zaakɛ n mɛ̀n do, ḿbe ń kú adona.
Bori píngi é mɔ́ dɔnzi kɛnnɛ,
zaakɛ n maakɛnanɔ bɔ̀ gupuraaa.
[5] Beee gbɛra ma Luda kpɛ́ è wɛ̃na musu, àmbe bisakutaa kɛ̀ à doka kún ũ. [6] Ben malaika
gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ kisia mɛ̀n swɛɛplaa kũnanɔ bɔ̀ɛ kpɛ́ pì guu. Aɔ̃ táaru bisa pura fénfen
kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛ kùńla, vura asaa dɔdɔ ń kùsɛa. [7] Ben pɔ́ bɛ̃ɛ mɛ̀n siigɔ̃ɔnɔ doke vura zubɔ kpà
malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔ baadea, Luda kɛ̀ ègɔ̃ kuu gurɔ píngi pɔfɛ̃ kán à pà. [8] Luda gakui
kɔ̃n a gbãaao tésukpɛ kpɛ́ pì pà. Gbɛ̃ke é fɔ̃ à gɛ̃nlo ai malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kisia mɛ̀n
swɛɛplaaa pìnɔ gàa à mì dɛ̀o.

16

*Luda p*ɔfɛ̃ pitana andunazi

[1] Ben ma kòto gbãaa mà bɔna Luda kpɛ́n, à bè malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔnɛ: À gá à
Luda pɔfɛ̃ kɛ̀ kú zubɔ mɛ̀n swɛɛplaaa pìnɔ guu ɛɛ andunaa. [2] À káakudee gàa à a zubɔ ɛ̀ɛ
andunaa. Ben bɔ̀gĩi zaa pãsĩnɔ bɔ̀ gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ, kɛ̀ aɔ̃è dɔnzi kɛ à takanɛnɔa.
[3] À plaadee a zubɔ ɛ̀ɛ ísiaaa. Ben ísia'i gɔ̀̃ lán gɛ̀ aru bà, pɔ́ bɛ̃ɛ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú à guunɔ gàga
píngi.
[4] À aagɔ̃dee a zubɔ ɛ̀ɛ swaanɔ kɔ̃n bianɔa, ben í pìnɔ lì aru ũ. [5] Ben má mà malaika kɛ̀ í iko
vĩi bè:
Kuadonade, mmɔn kɛ̀ ń kuu yãa,

bensɔ̃ ń kuu kɔ̃n a tiaao,
n yãkpaɛ kɛ̀ńyo a zɛ́amɛ.
6 Aɔ̃ n gbɛ̃nɔ kɔ̃n n annabinɔ aru kwɛ̀ɛ,
ben n aru kpàḿma aɔ̃ɔ mì.
À kɔ̃ sìńyo lɛ.
7 Ben ma kòto mà bɔna sa'okiia à bè:
Lɛmɛ, Dii Luda Gbãapingide,
n yãkpaɛ kɛ̀ńyo a zɛ́amɛ,
bensɔ̃ ń yãpuraa vĩ.

8 À siigɔ̃dee a zubɔ ɛ̀ɛ ɔfãntɛ̃a, à tò à tɛ́ gbɛ̃nteenɔ kpàta. 9 À puusu gbãaa ń pá, ben aɔ̃ Luda kɛ̀ kisia beeenɔ iko vĩ tɔ́ zaaa sì. Aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ liɛ wà bɛ̀ɛ línɛro.

10 À sɔɔrodee a zubɔ ɛ̀ɛ nɔ̀bɔ pãsĩ kíblekitaa, ben gusiaa dà à kpatala. Gbɛ̃nɔɔ e ń lɛ́ yãakɔ̃tɛ wãwãa guu, 11 ben aɔ̃ Luda Musude tɔ́ zaaa sì aɔ̃ wãwã kɔ̃n ń bɔ̀gĩio yãnzi. Aɔ̃ɔe nɔ̀sɛ liɛ wà kpɛɛ lì ń yãkɛnanɔnɛro.

12 À swɛɛdodee a zubɔ ɛ̀ɛ swadaa kɛ̀ wè be Yuflatia, ben swaa pì í bàba, ben zɛ́ bɔ̀ ɔfãntɛ̃bɔɛ kpa kínanɔnɛ. 13 Ben ma zĩnnɔ è mèn aagɔ̃ lán blɔ̀nɔ bà aɔ̃ɔe bɔɔ kwã kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩo kɔ̃n annabi ɛgɛɛo lén. 14 Zĩn dabuyãkɛrinɔmɛ. Aɔ̃ɔe gaa anduna píngi kínanɔ kiia, lɛ wà ń kakɔ̃a aɔ̃ zĩ́ ká Luda Gbãapingide gurɔ bíta zĩ yãnzi. 15 À ma! Mɛ́ mɔ́ lán kpãi bàmɛ. Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ a wɛ́ɛ gɔ̃ dɔɔ ũ, à a pɔ́kãsãanɔ dana, lɛ àton bɔ bũu wà à bũukɛɛ ero yãnzi. 16 Ben zĩn pìnɔ kína pìnɔ kàkɔ̃a guu kɛ̀ wè be kɔ̃n Eberu yão Amagɛdɔ̃.

17 À swɛɛplaadee a zubɔ ɛ̀ɛ ĩaa. Ben kòto gbãaa bɔ̀ kìta kiia Luda kpɛ́n à bè: À kèn gwe. 18 Lou e pii, èe vĩi èe pũtãa. Tɔɔtɛ nìgãnigã pãsĩpãsĩ. Zaa lán wà gbɛ̃ntee kàɛ tɔɔtɛ nà, à taka borii e kɛ zikiro, à pãsĩ kɛ̀ bíta. 19 Wɛ́tɛda tɔ́dee kpàatɛkɔ̃rɛ lɛo aagɔ̃, ben bori píngi wɛ́tɛdaanɔ gbòro. Wɛ́tɛda tɔ́de Babilɔnu yã dɔ̀ Ludan, ben à a pɔfɛ̃ pãsĩ wɛ̃ togoo kpàa à mì. 20 Ísia luannɔ gɛ̃̀ zɛ́la píngi, wèe wɛ́ɛ si kpiiinɔlɛ dɔro. 21 Lougbɛ bítanɔ bɔ̀ ludambɛ, aɔ̃ kà kiloo baplaa. Aɔ̃ sìsi gbɛ̃nteenɔa, ben aɔ̃ Luda tɔ́ zaaa sì lougbɛ kisiadee pì yãnzi, zaakɛ kisia pì pãsĩ maamaa.

17

Kaarua kɛ̀ di nɔ̀bɔ pãsĩa

1 Malaika gɔ̃ɔn swɛɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ zubɔ mèn swɛɛplaa kũna pìnɔ doke bèmɛ: Ǹ mɔ́ mà yã kɛ̀ eé wí kaarua tɔ́dee kɛ̀ vɛ̃ɛna swaa pariinɔa ɔdɔannɛ. 2 Anduna kínanɔ pãpãa kɛ̀o, anduna gbɛ̃nɔ à pãpãkɛna wɛ̃ɛ mì wà kã̀. 3 Luda Nini mɔnama guu malaika pì gàamao gbáan. Ben ma nɔgbɛ̃ ke è dina nɔ̀bɔ pãsĩ tɛ̃aaa. Dɔkɛna kɔ̃n Ludao tɔ́nɔ fĩfĩa, à mì mèn swɛɛplaa, à koba mèn kuri. 4 Nɔgbɛ̃ pì bisa gaarura'ide kɔ̃n à wɛ́ɛ tɛ̃adeeo yina, à zãblebɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vuraonɔ dana kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n òsonɔ. À vura togo kũna, tɛ̃̀ pɔ́nɔ kɔ̃n à pãpãkɛna gbãsĩnɔ kán à pà. 5 Wà tɔ́ asiidee kɛ̃̀ à mì'aɛa wà bè:

Wɛ́tɛda tɔ́de Babilɔnu,
kaaruanɔ kɔ̃n anduna tɛ̃̀ pɔ́nɔ da.

6 Má è nɔgbɛ̃ pì Luda gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛ́dɛ Yesu sèedakɛna yãnzinɔ aru mì à kã̀ ee à dɛɛ.

Kɛ̀ ma à è, à yã bɔ̀ ma saɛ maamaa. 7 Ben malaika pì ma la à bè: Bɔ́yãnzin à yã bɔ̀ n saɛzi? Mɛ́ nɔgbɛ̃ pì asii onnɛ kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ à à sɛna asiio, kɛ̀ à mì mèn swɛɛplaa à koba mèn kuri pì. 8 Nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ ń è pì kuu yã, ben à kuu tia dɔro, bensɔ̃ eé bɔ gèwãa wèɛ zòoto guu à mì pɛ́ kaatɛnaa. Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ kú tɔɔtɛa, kɛ̀ aɔ̃ tɔ́ kú wɛ̃̀ndi takadan zaa anduna daɛgurɔɔaroonɔ, tó aɔ̃ nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ kuu yã, ben à kuu tia dɔro, mɔde eé ɛara à mɔ́ pì è, à yã é bɔ ń saɛ. 9 Laasuudee kɛ̀ ɔ̃ndɔ̃ɔ vĩ yãn yɛ̀. Mì mèn swɛɛplaaa pìnɔ né sɩ̃̀sĩ mèn swɛɛplaaa kɛ̀ nɔgbɛ̃ pì vɛ̃ɛnaanɔmɛ. Kí gɔ̃ɔn swɛɛplaaanɔmɛ dɔ. 10 Aɔ̃ gɔ̃ɔn sɔɔroo lèɛ, gbɛ̃ doo kuu, gbɛ̃ doo kpɛ́. Tó à mɔ̀, eé gì kɛro. 11 Nɔ̀bɔ pãsĩ kɛ̀ kuu yã, ben à kuu tia dɔroo pì né kína sɔraagɔ̃deemɛ. Gɔ̃ɔn swɛɛplaaa pìnɔ dokemɛ dɔ. Èe mì pɛɛ kaatɛnaa. 12 Koba mèn kuri kɛ̀ ń è pìnɔ né kí gɔ̃ɔn kuri kɛ̀ aɔ̃ɔe kpata ble kɔ̀roonɔmɛ. Mɔde aɔ̃é kí ble gurɔ zaka féte guu kɔ̃n nɔ̀bɔ pãsĩo lɛdo. 13 Aɔ̃ gɔ̃ɔn kuri pìnɔ lɛ́ dɔ̃nkɔ̃mɛ. Aɔ̃é ń gbãa kɔ̃n ń ikoo kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìa. 14 Aɔ̃é zĩ́ ká

kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo, mɔde eé zɩ̀ bleḿma, zaakɛ diinɔ Diimɛ, kínanɔ Kínamɛ. À gbɛ̃ náanɛdee kɛ̀
à ń sísi à ń sénɔɔ kúo. [15] Ben malaika pì bèmɛ: Swaa kɛ̀ ń è kaarua vɛ̃ɛnaḿmanɔ né gbɛ̃nɔ
kɔ̃n pariinɔ kɔ̃n boriinɔ kɔ̃n boriyãnɔmɛ. [16] Nɔ̀bɔ pãsĩ kɔ̃n koba mèn kuri kɛ̀ ń è pìnɔ é za
kaarua pìn. Aɔ̃é à kaatɛ aɔ̃ à tó bũu. Aɔ̃é à só aɔ̃é tɛ́ sɔ̃a. [17] Zaakɛ Luda a pɔyezi dàńnɛ ń
swɛ̃̀n aɔ̃ lɛdolɛ kɛmɛ. Aɔ̃é ń kpata kpá nɔ̀bɔ pãsĩ pìa ai Luda yã gá papao. [18] Nɔgbɛ̃ kɛ̀ ń è pì
né wɛ́tɛda tɔ́dee kɛ̀ iko vĩ anduna kínanɔamɛ.

18

*Babil*ɔnu lɛɛna

[1] Beee gbɛra ma malaika pãnde è bɔna ludambɛ. À iko bíta vĩ, à gakui anduna pù. [2] À wii
gbãaa lɛ̀ à bè:
Babilɔnu lɛ̀ɛ, wɛ́tɛda tɔ́dee pì lɛ̀ɛ.
À gɔ̃̀ zĩnnɔ kúkii ũ, tãa bori píngi tò ũ,
bãa kɛ̀ wè ń tɛ̃̀ bo wà zaǵgunɔ bɛɛ ũ.
[3] Zaakɛ bori píngi à pãpãkɛna wɛ̃ɛ
kɛ̀ è mɔ́ Luda pɔfɛ̃o mì.
Anduna kínanɔ pãpãa kɛ̀o,
ben anduna laatarinɔ kɛ̀ auzikideenɔ ũ
à nnamana bíta guu.
[4] Ben ma kòto pãnde mà bɔna ludambɛ à bè:
À bɔɛ à guu ma gbɛ̃nɔ,
lɛ a ɔɔ tóngɔ̃ kú à durunnɔ guu
yã kɛ̀ weé mɔ́nɛnɔ tón a lero yãnzi.
[5] Zaakɛ à durunnɔ gbã̀ à zɔ̃̀ ludambɛɛa,
ben à dàkɛnanɔ dɔ̀ Ludan.
[6] À fĩa bonɛ yã kɛ̀ à kɛ̀ńnɛa,
à kɛnɛ à yãkɛnaa lɛo plaa.
À pɔfɛ̃ wɛ̃ kánɛ a togoon
dɛ pɔ́ kɛ̀ à kàńnɛla lɛo plaa.
[7] À wãwã kɔ̃n wɛ̃ndaao kpázi,
lán à tɔ́ kɛ̀ nnamana guu lén nà.
Zaakɛ è be a swɛ̃̀ guu,
kínan a ũ vɛ̃ɛna a kìtaa,
gyaanɔ takaasideen a ũro,
é sósobi kɛ zikiro.
[8] Beee yãnzi kisia kɛ̀kiinɔ é à le gurɔ dozi,
gagyã kɔ̃n wɛ̃ndaao kɔ̃n nɔaao.
Tɛ́ bé eé à kpáta,
zaakɛ Dii Luda à yãkpaɛkɛri gbãa.
[9] Anduna kína kɛ̀ aɔ̃ pãpãa kɛ̀o aɔ̃ nnaa màonɔ, tó aɔ̃ à tɛ́kũna luguu è, aɔ̃é ɔ́ɔ dɔ aɔ̃é
kpãngeda kɛ. [10] Aɔ̃é zɛ kãa vĩa guu wãwãa kɛ̀ wà kpàzi yãnzi aɔ̃ be:
Wãiyoo, wãiyoo, wɛ́tɛda bíta!
Wɛ́tɛda ikode Babilɔnu!
Yã mɔ̀ à vɛ̃̀ɛmma gurɔ do gɔ̃ɔ́?
[11] Anduna laatarinɔ é ɔ́ɔ dɔ se, aɔ̃é sósobi kɛnɛ, kɛ̀ gbɛ̃ke é ń laa kɛ̀kiinɔ lúḿma dɔro
yãnzi: [12] Vura, kondogi, gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ, òsonɔ, bisa ɔɔdeenɔ, bisa tɛ̃a kɔ̃n à gaarura'ideenɔ,
siliki, lí maa bori píngínɔ, pɔ́ kɛ̀ wè kɛ kɔ̃n wesaswaaonɔ kɔ̃n lí bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n mɔ̀gotɛ̃nɔ kɔ̃n
mɔ̀sinɔ kɔ̃n gbɛ̀ puraanɔ píngi, [13] lítɛɛ gũ nnannaanɔ, dò pɔ́nɔ, tuaetitinɔ, lí'ɔ gũ nnannaanɔ,
geepiwɛ̃ɛ, nɔ́si, flawa, pɔ́wɛɛnɔ, zùnɔ, sãanɔ, sɔ̃nɔ kɔ̃n ń góronɔ, zɔ̀nɔ kɔ̃n gbɛ̃ntee wɛ̃̀ndinɔ.
[14] Weé benɛ: Pɔ́ maaa kɛ̀ nɛ̀ à ni dɛɛnɔ yã̀amma píngi. N nnamana kɔ̃n n gakuio pìtingu
píngi, né e ziki dɔro.

15 Laatari kɛ̀ aɔ̃ kɛ̀ auzikideenɔ ũ wɛ́tɛdaa pì gãzĩnɔ é zɛ kãa vĩa guu wãwãa kɛ̀ wà kpàzi
yãnzi. Aɔ̃é ɔ́ɔ dɔ wà sósobi kɛ 16 aɔ̃ be:
Wãiyoo, wãiyoo wɛ́tɛda tɔ́de!
À táaru bisa yì yã
kɔ̃n bisa gaarura'ideeo kɔ̃n à wɛ́ɛ tɛ̃adeeo.
À zãblebɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vuraonɔ dà yã
kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛdeenɔ kɔ̃n òsonɔ.
17 À auziki píngi kàatɛ gurɔ do gɔ̃ɔ.

Góro'itɛ diinɔ kɔ̃n táa'orinɔ kɔ̃n góro gbɛ̃nɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃è zĩi kɛ ísiaalaanɔ é zɛ zã̀azã ń
píngi. 18 Tó aɔ̃ wɛ́tɛdaa pì tɛ́kũna luguu è, aɔ̃é wii lɛ́ wà be: Wɛ́tɛda kee kuu yã kɛ̀ à bíta kà
wɛ́tɛdaa kɛ̀kii ũro. 19 Aɔ̃é ɔ́ɔ dɔ aɔ̃é kpãngeda kɛ, aɔ̃é sósobi kɛ aɔ̃é wii lɛ́ wà be:
Wãiyoo, wãiyoo wɛ́tɛda tɔ́de!
Gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ góro'itɛ vĩ ísiaalaanɔ píngi
kɛ̀ auzikideenɔ ũ wɛ́tɛdaa pì auziki kɛ̀ dìn sàabu,
ben à gɔ̃̀ bɛzĩ ũ gurɔ do gɔ̃ɔ.

20 À pɔnnaa kɛ à yã musu ludambɛdeenɔ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ kɔ̃n à zĩ̀rinɔ kɔ̃n à annabinɔ,
zaakɛ Luda bé à gɛ̃ɛ bòaare.

21 Ben malaika gbãadee gbɛ̀ kɛ̀ kà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀ntɛ̃ ũu sɛ̀ à zù ísiaa guu à bè:
Lɛn weé wɛ́tɛda tɔ́de Babilɔnu zun lɛ kɔ̃n gbãaao,
weé wɛ́tɛdaa pì e ziki dɔro.
22 Weé mɔrɔ ke gã̀gã'ɔ
ke kure ke kãkãki'ɔ ma n guu ziki dɔro.
Weé ɔzĩkɛri ke e n guu ziki dɔro.
Weé wísilɔgbɛ kĩi ma n guu ziki dɔro.
23 Weé fitia gupuraa e n guu ziki dɔro.
Weé nɔsɛkĩi ma n guu ziki dɔro.
N laatarinɔ nɛ́ anduna gbɛ̃nsinɔmɛ yã,
n pɔ́ dà bori píngia n ń mì lìɛ.

24 Wà annabinɔ kɔ̃n Luda gbɛ̃nɔ aru è à guu kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ wà ń dɛ́dɛ anduna guunɔ ń píngi.

19

*P*ɔnnakɛna ludambɛ

1 Beee gbɛra ma kòto gbãaa mà ludambɛ lán parii yã'ona bà à bè:
Aleluya!
Wa Luda bé à zĩ̀ blè!
Àmbe gakui kɔ̃n gbãaao vĩ ado,
2 zaakɛ è yãkpaɛ kɛ a zɛ́a kɔ̃n yãpuraaomɛ.
À yãkpaɛ kɛ̀ kɔ̃n kaarua tɔ́dee
kɛ̀ anduna yàka kɔ̃n a pãpãkɛnao.
À a zɔ̀blerinɔ dɛdɛna gɛ̃ɛ bòa.
3 Aɔ̃ bè dɔ:
Aleluya!
À tɛ́sukpɛ égɔ̃ dɔ gurɔ píngimɛ.
4 Gbɛ̃nsi gɔ̃ɔn baro awɛɛsiigɔ̃ɔnɔ kɔ̃n pɔ́ bɛ̃ɛ mèn siigɔ̃ɔnɔ dàɛdaɛ wà dɔnzi kɛ̀ Luda kɛ̀ vɛ̃ɛna
a kìtaanɛ aɔ̃ bè:
Aami! Aleluya!

Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛpɔblee

5 Ben ma kòto mà bɔna kìta pì kiia à bè:
À wa Luda tɔ́ kpá amɔa à zɔ̀blerinɔ a píngi,
amɔa kɛ̀ á à vĩa vĩinɔ né féte gbɛ̃nsi.
6 Ben ma kòto mà lán pari yã'ona bà, lán ísɔ̃kana kĩi bà, lán lapatana gbãaa bà à bè:

Aleluya!
Dii wa Luda Gbãapingide nà kíblenaa.
7 Wà pɔnnaa kɛ wà yáa dɔ wà à tɔ́ kpá,
zaakɛ Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔsɛgurɔɔ kà,
à nɔɔ sorumi mà.
8 Wà táaru bisa pura fénfen kɛ̀ èe tɛ́ kɛɛ kpàa à yi.
Táaru bisa pì nɛ́ Luda gbɛ̃nɔ yãmaaakɛnanɔmɛ.

9 Malaika bèmɛ: Ǹ kɛ̃. Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ wà ń sísi Sãnɛ Bɔ̀rɔ pì nɔsɛpɔbleeanɔ ũ. À bèmɛ dɔ: Luda yã yãpuraan gwe. 10 Ma daɛ à aɛzĩ lɛ mà dɔnzi kɛnɛ, ben à bèmɛ: Ǹ beee tó. Ǹ dɔnzi kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri daan ma ũ kɔ̃n n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ yã kɛ̀ Yesu à sèeda kɛ̀ kũnanɔ. Zaakɛ yã kɛ̀ Yesu à sèeda kɛ̀n annabikɛyã'ona mì ũ.

*Kirisi m*ɔna dina sɔ̃ puraaa

11 Ben ma ludambɛɛ è wɛ̃kɔ̃ana, ben sɔ̃ puraa bɔ̀, gbɛ̃ kɛ̀ dia tɔ́n Náanɛde Yãpurade. È yãkpaɛ kɛńyo, è zǐ́ káńyo a zɛ́a. 12 À wɛ́ɛ dɛ lán tévura bà, à kífura kukuna pari. Tɔ́ ke kɛ̃na à mì'aɛa, gbɛ̃ke tɔ́ pì yáasi dɔ̃ro, séde àpi. 13 À uta kɛ̀ wà dà aru guu dana. À tɔ́n Luda Yã. 14 Ludambɛ zǐ̀kpɛɛnɔɔ tézi, aɔ̃ɔ didi sɔ̃ puraanɔa kɔ̃n táaru bisa pura fénfen-o dadana. 15 Fɛ̃ɛda lɛ́ nnaa e bɔɔ à lén, lɛ à boriinɔ léo. Eé kí bleḿma kɔ̃n mɔ̀ gòo eé kèsɛ pɛ́ɛ geepi bɛɛnɔa geepi'ifɛ̃kii guu, àmbe Luda Gbãapingide pɔfɛ̃ pãsĩ ũ. 16 Wà tɔ́ kɛ̀kii kɛ̃̀ à utaa kɔ̃n à gbádaao:

Kínanɔ Kína, diinɔ Dii.

17 Ben ma malaika è à zɛna ɔfãntɛ̃n. À lɛ́ gbãaa zù bãa kɛ̀ aɔ̃ɔe vĩaa musumusunɔzi píngi à bè: À mɔ́ à kakɔ̃a à pɔ́ble bíta kɛ̀ Ludaa kèaree ble, 18 lɛ à e à kínanɔ gɛ̀ só kɔ̃n soza gbɛ̃nsinɔ kɔ̃n gbãadeenɔ kɔ̃n sɔ̃nɔ kɔ̃n ń dìrinɔ kɔ̃n gbɛ̃ píngio, wɛ̃ɛnɛnɔ kɔ̃n zɔ̀nɔ, né féte gbɛ̃nsi. 19 Ben ma nɔ̀bɔ pãsĩ è kɔ̃n anduna kínanɔ kɔ̃n ń zǐ̀kpɛɛnɔ, aɔ̃ kɔ̃ kàkɔ̃a wà zǐ́ ká kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ di sɔ̃a pìo kɔ̃n à zǐ̀kpɛɛnɔ. 20 Wà nɔ̀bɔ pãsĩ pì kṵ̀ lɛdo kɔ̃n annabi ɛgɛɛ kɛ̀ dabuyãnɔ kɛ̀ à aɛo. Dabuyã pìnɔn à gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ nɔ̀bɔ pãsĩ sèeda vĩ aɔ̃ dɔnzi kɛ̀ à takanɛnɔ sà̰são. Wà ń zú tɛ́ sɛ̀bɛ kɛ̀ è kũ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o guu bɛ̃ɛ aɔ̃ plaa ń píngi. 21 Gbɛ̃ kɛ̀ di sɔ̃a gbɛ̃ kpaaanɔ dɛ̀dɛ kɔ̃n fɛ̃ɛdaa kɛ̀ bɔ̀ à lɛ́ guuo, ben bãanɔ ń gɛ̀nɔ blè aɔ̃ kã̀ píngi.

20

Kirisi kíblena anduna guu wɛ̃̀ wàa sɔɔro

1 Ben ma malaika è bɔna ludambɛ à gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto mɔ̀nɛ kũna kɔ̃n mɔ̀kyako gbèreo. 2 À kwã kɛ̀ dɛ mlɛ̃̀ zii ũu kɛ̀ wè be Ibilisi ke Setãn kṵ̀, ben à mɔ̀ kàa ai wɛ̃̀ wàa sɔɔro. 3 Malaika pì à zù gɛ̀wãa wɛ̀ɛ zòoto pì guu, à gbà tàtaàlɛ à kwado sìkɔ̃rɛa, lɛ àton boriinɔ sãsãro ai wɛ̃̀ wàa sɔɔroo pì gá papao. Beee gbɛra weé à gbarɛ féte.

4 Ben ma kìtanɔ è kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ vɛ̃ɛnaanɔ. Wà ń gbá zɛ́ aɔ̃ yãkpaɛ kɛ kɔ̃n gbɛ̃nɔo. Ma gbɛ̃ kɛ̀ wà ń mì zɔ̃̀ Luda yã kɛ̀ Yesu a sèeda kɛ̀ ona yãnzinɔ è. Aɔ̃ɔe dɔnzi kɛ nɔ̀bɔ pãsĩ ke à takanɛro. Aɔ̃ɔe à sèeda kɛ ń mì'aɛ ke ń ɔɔaro. Aɔ̃ fɛ̀ɛ bɔna gaan aɔ̃ kí blè kɔ̃n Kirisio wɛ̃̀ wàa sɔɔro. 5 Gɛ̀nɔ fɛɛna káakupɔn gwe. Gɛ̀ kpaaanɔɔ e fɛɛro ai wɛ̃̀ wàa sɔɔroo pì gàa à pàpao. 6 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ baka kú gɛ̀nɔ fɛɛna káakupɔ guunɔ ũ, aɔ̃ɔ kú adona. Ga plaade iko vĩḿmaro. Aɔ̃ɛ́gɔ̃ dɛ Luda kɔ̃n Kirisio gbà̰gbãrinɔ ũmɛ, aɔ̃ɛ́gɔ̃ kí bleeo ai wɛ̃̀ wàa sɔɔro.

*Setãn zuna tɛ́*n

7 Tó wɛ̃̀ wàa sɔɔroo pì pàpa, weé Setãn bɔ wà à gbarɛ. 8 Eé gá borii kɛ̀ aɔ̃ɔ kú anduna gooda siigɔ̃ɔanɔ sãsa, Gɔgu kɔ̃n Magɔguo, eé ń kakɔ̃a lɛ aɔ̃ zǐ́ ká. Aɔ̃ɔ pari lán ísialɛ bùsu'ãatɛ̃ bà. 9 Aɔ̃ dà andunala aɔ̃ lìga Luda gbɛ̃nɔ bùrazi kɔ̃n wɛ́tɛdaa kɛ̀ Ludaa yezio, mɔde tɛ́ bɔ̀ ludambɛ à ń kpáta. 10 Wà Ibilisi kɛ̀ ń sãsã sɛ̀ wà zù tɛ́ sɛ̀bɛ kɛ̀ è kũ kɔ̃n ɔfãntɛ̃gbɔ̃o guu, guu kɛ̀ wà nɔ̀bɔ pãsĩ kɔ̃n annabi ɛgɛɛo zùn. Aɔ̃ɛ́gɔ̃ wãwãa kɛɛ fãantɛ̃ kɔ̃n gwãavĩo gurɔ píngi.

*Yãkpa*ɛ zãade kɛna

11 Ben ma kíblekita pura bíta è kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛao. Tɔɔtɛ kɔ̃n musuo gusii lɛ̀ à aɛ, guu kúńnɛ
dɔro. 12 Ben ma gɛ̀wãadeenɔ è, nɛ́ féte gbɛ̃nsi, aɔ̃ɔ zɛna kìta pì aɛ. Wà takadanɔ wɛ̃̀wɛ̃, ben
wà takada pãnde wɛ̃̀ dɔ wɛ̃̀ndi takada ũ. Wà yãkpaɛ kɛ̀ kɔ̃n gɛ̀wãadeenɔ aɔ̃ yãkɛnaa lán à
kɛ̃na takada pìnɔ guu nà. 13 Ísiaa gɛ̀wãadee kɛ̀ aɔ̃ɔ kú a guunɔ kpà. Ga kɔ̃n gɛ̀wãao gɛ̀wãadee
kɛ̀ aɔ̃ɔ kú ń guunɔ kpà se. Ben wà yãkpaɛ kɛ̀ kɔ̃n baadeo a yãkɛnaa. 14 Wà ga kɔ̃n gɛ̀wãao zù
tɛ́ sɛ̀bɛ guu. Tɛ́ sɛ̀bɛ pì nɛ́ ga plaadeemɛ. 15 Gbɛ̃ kɛ̀ wèe ń tɔ́ e wɛ̃̀ndi takada guuroonɔn wà
ń zú tɛ́ sɛ̀bɛ pì guu.

21

*T*ɔɔtɛ dufu kɔ̃n musu dufuo

1 Ben ma tɔɔtɛ dufu kɔ̃n musu dufuo è, zaakɛ tɔɔtɛ káakupɔ kɔ̃n musu káakupɔo gɛ̃̀tɛ,
bensɔ̃ ísiaa kuu dɔro. 2 Ben ma Luda wɛ́tɛda Yerusalɛmu dufu è bɔna musu Luda kiia èe
pitaa. Wà kɛ̀kɛ lán nɔgbɛ̃ kɛ̀ à zãkɛna sorumi mà bà. 3 Ben ma kòto gbãaa mà bɔna kíblekita
kiia à bè: Luda vɛ̃̀ɛ kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ sa, eégɔ̃ kúńyo, aɔ̃égɔ̃ dɛ à gbɛ̃nɔ ũ. Luda pì égɔ̃ kúńyo a
zĩnda ń Luda ũ. 4 Eé ń wɛ́ɛ'i gogońnɛ píngi. Gaa égɔ̃ kuu dɔro ke sósobi ke ɔ́ɔdɔna ke wãwãa,
zaakɛ yã ziinɔ gɛ̃̀tɛ.

5 Ben gbɛ̃ kɛ̀ vɛ̃ɛna kìtaa bè: Ǹ ma! Mɛ́ɛ pɔ́ píngi kɛɛ dufu. Ben à bèmɛ: Ǹ kɛ̃, zaakɛ yã kɛ̀nɔ
náanɛ vĩ, bensɔ̃ yãpuraamɛ. 6 Ben à bèmɛ: À kɛ̀n gwe. Mámbe Alafa kɔ̃n Omɛgao ũ, Naana
kɔ̃n Mìdɛnao. Gbɛ̃ kɛ̀ ímii e à dɛɛ, mɛ́ à gba bia í wɛ̃̀ndidee. 7 Gbɛ̃ kɛ̀ zĩ̀ blè bé eégɔ̃ pɔ́ kɛ̀nɔ vĩ
píngi. Mégɔ̃ dɛ à Luda ũ, eégɔ̃ dɛ ma nɛ́ ũ. 8 Mɔde vĩadeenɔ kɔ̃n náanɛsaideenɔ kɔ̃n zaakɛrinɔ
kɔ̃n gbɛ̃̃dɛrinɔ kɔ̃n zinakɛrinɔ kɔ̃n ɛ̃zɛ̃̃deenɔ kɔ̃n tãagbãgbãrinɔ kɔ̃n mɔnafikideenɔ píngi,
aɔ̃ baka égɔ̃ dɛ tɛ́ sɛ̀bɛ kɛ̀ è kũ kɔ̃n ɔfãntɛ̃̃gbɔ̃o ũmɛ. Ga plaadeen gwe.

*Yerusal*ɛmu dufu

9 Malaika gɔ̃ɔn sweɛplaaa kɛ̀ aɔ̃ɔ zubɔ mèn sweɛplaa kũna, kisia zãade mèn sweɛplaaa kán
à pà pìnɔ doke mɔ̀ à bèmɛ: Ǹ mɔ́ mà Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ dufu ɔdɔannɛ. 10 Luda Nini mɔnama guu
malaika pì ma sɛ à gàamao kpii bíta lezĩa. À Luda wɛ́tɛda Yerusalɛmu ɔ̀dɔamɛ bɔna musu
Luda kiia, èe pitaa. 11 Èe tɛ́ kɛɛ kɔ̃n Luda gakuio èe pii lán gbɛ̀ bɛ̀ɛdee bà, lán dayamɔ bà.
12 À bĩi bíta lezĩ vĩ. À gãnu mèn kuri aweɛplaamɛ, malaika gɔ̃ɔn kuri aweɛplaaanɔɔ zɛzɛnan.
Isaraili bori mèn kuri aweɛplaaanɔ tɔ́ kɛ̃na gãnu pìnɔa. 13 Gãnu mèn aagɔ̃ɔ kú ɔfãntɛ̃̃bɔɛ
kpa, mèn aagɔ̃ɔ kú gu'igbãroo kpa, mèn aagɔ̃ɔ kú sɔɔmɛtɛ kpa, mèn aagɔ̃ɔ kú ɔfãntɛ̃̃gɛ̃̃kpɛn
kpa. 14 Wà bĩi pì ɛ̃ɛ dàɛ gbɛ̀ mèn kuri aweɛplaaanɔa. Sãnɛ Bɔ̀rɔ zĩ̀ri gɔ̃ɔn kuri aweɛplaaanɔ
tɔ́ kɛ̃na gbɛ̀ pìnɔa.

15 Malaika kɛ̀ èe yã oomɛ pɔ́yɔ̃bɔ kɛ̀ wà pì kɔ̃n vurao kũna, lɛ à wɛ́tɛdaa pì yɔ̃o kɔ̃n à
gãnunɔ kɔ̃n à bĩio. 16 Wɛ́tɛdaa pì gooda siigɔ̃mɛ, à gbã̀a kɔ̃n à yàasao sáamɛ. Ben à wɛ́tɛdaa
pì yɔ̃̀ kɔ̃n pɔ́yɔ̃bɔ pìo. À gbã̀a nɛ́ kiloo wàa kuri aweɛplaamɛ. À gbã̀a kɔ̃n à yàasao kɔ̃n à lezĩo
píngi sáamɛ. 17 À à bĩi yɔ̃̀ dɔ, à lezĩ gã̀sãsuu basweɛplaa aweɛsiigɔ̃. Malaika pì yɔ̃̀ gbɛ̃ntee
gã̀sãsuu gbã̀a lɛ́mmɛ. 18 Wà bĩi pì kɛ̀ kɔ̃n dayamɔo. Wɛ́tɛdaa pì nɛ́ vuramɛ atɛ̃ɛ wásawasa
lán dígi bà. 19 Wà gbɛ̀ kɛ̀ wà wɛ́tɛdaa pì bĩi dàɛa kɛ̀kɛ kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀ɛde bori sãnda píngio.
Wà gbɛ̀ káakupɔ kɛ̀kɛ kɔ̃n dayamɔo,
à plaadee kɔ̃n safiao,
à aagɔ̃dee kɔ̃n agatao,
à siigɔ̃dee kɔ̃n ɛmɛradio,
20 à sɔɔrodee kɔ̃n onisio,
à sweɛdodee kɔ̃n kaanɛliao,
à sweɛplaadee kɔ̃n kisolitio,
à sɔraagɔ̃dee kɔ̃n bɛrilio,
à kɛ̃ndodee kɔ̃n topazao,
à kuridee kɔ̃n kisopazao,
à kuri aweɛdodee kɔ̃n yasintio,
à kuri aweɛplaadee kɔ̃n amɛtisio.

21 Gãnu mèn kuri awɛɛplaaa pìnɔ né òso mèn kuri awɛɛplaaanɔmɛ. Wà ń píngi kɛ̀ kɔ̃n òsoo
mèn doodo. Wɛ́tɛdaa pì zéda né vuramɛ atɛ̃ɛ, wè guu en lán dígi bà.
22 Mɛ́ɛ Luda kpɛ́ e wɛ́tɛdaa pì guuro, zaakɛ Dii Luda Gbãapingide kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔon kpɛ́
pì ũ. 23 Wɛ́tɛdaa pì bà kú kɔ̃n ɔfãntɛ̃ ke mɔvura gupunaoro. Luda gakui bé è wɛ́tɛdaa pì
pu, bensɔ̃ Sãnɛ Bɔ̀rɔ dɛ à fitia ũ. 24 Boriinɔ é táa o à gupuraazi, anduna kínanɔ é gɛ̃n kɔ̃n
ń auzikinɔ. 25 À gãnunɔ égɔ̃ tatana fãantɛ̃ zikiro, gwãavĩ égɔ̃ kú gwe sɔ̃ro. 26 Weé gɛ̃n kɔ̃n
boriinɔ auzikinɔ kɔ̃n ń pɔ́ ɔɔdeenɔ. 27 Mɔde pɔ́ gbãsĩ ke é gɛ̃nlo ke wíyãkɛri ke mɔnafikidee,
séde gbɛ̃ kɛ̀ Sãnɛ Bɔ̀rɔ ń tɔ́ kɛ̃̀ wɛ̃̀ndi takada guunɔ.

22

1 Ben malaika pì swa'i wɛ̃̀ndidee kɛ̀ èe bɔɔ Luda kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo kìta kiia ɔ̀dɔamɛ, èe tɛ́
kɛɛ lán gbɛ̀digi bà. 2 Èe bàa lɛɛ wɛ́tɛda zédaa gura súusu. Lí wɛ̃̀ndide kú à baa kãa kpa kɔ̃n à
baa kɛ̀ kpaao, è né i wɛ̃̀ do gɛ̃̀n kuri awɛɛplaa, mɔ kɔ̃n mɔɔo gɛ̃̀n doodo. Lí pì lánɔ né boriinɔ
aafia'ekiimɛ. 3 Pɔ́ kɛ̀ Luda lɛ́ kɛ̀nɛ ke égɔ̃ kuu dɔro. Luda kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔo kìta égɔ̃ kú wɛ́tɛdaa
pì guu, à zɔ̀blerinɔ sɔ̃ é dɔzi. 4 Aɔ̃é à e wɛ́ɛdewɛ, bensɔ̃ à tɔ́ égɔ̃ kú ń mì'aɛa. 5 Gwãavĩ égɔ̃
kuu dɔro, gbɛ̃̀ke bà égɔ̃ kú kɔ̃n fitia ke ɔfãntɛ̃ gupuraaoro, kɛ̀ Dii Luda é guu puńnɛ yãnzi.
Aɔ̃égɔ̃ kí blee ai gurɔ píngi. 6 Ben à bèmɛ: Yã beeenɔ náanɛ vĩ bensɔ̃ yãpuraamɛ. Dii Luda
kɛ̀ è dɔ annabinɔnɛ aɛ bé à a malaika zɩ̃̀, lɛ à zɔ̀blerinɔ yã kɛ̀ eé mɔ́ tiaa dɔ̃.

Yesu é mɔ́ tia

7 Ǹ gwa, mɛ́ mɔ́ tia. Aubarikadeen gbɛ̃ kɛ̀ takada kɛ̀ annabikɛyãnɔ kũna ũ.
8 Ma Yohana mámbe ma yã beeenɔ mà má è. Kɛ̀ má mà bensɔ̃ má è, ma kuɛ malaika kɛ̀
yã pìnɔ ɔ̀dɔamɛɛ aɛzĩ mà dɔnzi kɛnɛ. 9 Ben à bèmɛ: Ǹ beee tó. Ǹ dɔnzi kɛ Ludanɛ. N zɔ̀bleri
daan ma ũ kɔ̃n n annabi gbɛ̃̀daaanɔ kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ɔ takada kɛ̀ yãnɔ kũnanɔ. 10 Ben à bèmɛ:
Ǹton pɔ́ kúɛ takada kɛ̀ annabikɛyãnɔaro, zaakɛ à gurɔɔ kà kĩi. 11 Gbɛ̃ zaaa aĩa kɛ àgɔ̃ à zaaa
kɛɛ. Gbãsĩdee aĩa kɛ àgɔ̃ gbãsĩ. Gbɛ̃ maaa aĩa kɛ àgɔ̃ à maaa kɛɛ. Gbɛ̃ kɛ̀ kú adona aĩa kɛ àgɔ̃
kú adona.
12 Ǹ gwa, mɛ́ mɔ́ tia, mɛ́gɔ̃ láada kũna, lɛ mà fĩa boo baadenɛ a yãkɛnaa. 13 Alafa kɔ̃n
Omɛgaon ma ũ, Aɛde kɔ̃n Zãadeeo, Naana kɔ̃n Mìdɛnao. 14 Aubarikadeenɔn gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ ń
utagyaba pìpinɔ ũ. Aɔ̃égɔ̃ zɛ́ vĩ aɔ̃ gɛ̃ wɛ́tɛdaa pì gãnunɔ guu, aɔ̃ lí wɛ̃̀ndide bɛɛ ble. 15 Mɔde
lɛwannɔ égɔ̃ kú gwero, ɛ̃zɛ̃deenɔ kɔ̃n pãpãkɛrinɔ kɔ̃n gbɛ̃dɛrinɔ kɔ̃n tãagbãgbãrinɔ kɔ̃n gbɛ̃
kɛ̀ aɔ̃ɔ ye mɔnafiki yãkɛnazinɔ.
16 Ma Yesu ma a malaika zɩ̃̀ àgɔ̃ dɛare yã pìnɔ sèedadee ũ sɔsinɔnɛ. Mámbe Dauda borii
ũ, à kpata kɛ̀ pìto pà kína ũ, gudɔna sɔsɔnɛ i nnaa ũ. 17 Luda Nini kɔ̃n Sãnɛ Bɔ̀rɔ nɔ dufuo è
be, ǹ mɔ́. Gbɛ̃ kɛ̀ yã pì mà sɔ̃, à be, ǹ mɔ́. Gbɛ̃ kɛ̀ ímii e à dɛɛ, à mɔ́. Gbɛ̃ kɛ̀ ye í wɛ̃̀ndideezi,
à sí gbaa ũ.
18 Mɛ́ɛ bee gbɛ̃ kɛ̀ aɔ̃ takada kɛ̀ annabikɛyã mànɔnɛ ń píngi, tó gbɛ̃ yãke kàara à guu, Luda
é kisia kɛ̀ à yã kú takada kɛ̀ guunɔ kaara adeenɛ. 19 Tó gbɛ̃ yãke bɔ̀ takada kɛ̀ guu sɔ̃, Luda é
adee baka bɔ a wɛ́tɛdaan kɔ̃n lí wɛ̃̀ndidee kɛ̀ à yã kú takada kɛ̀ guuo.
20 Gbɛ̃ kɛ̀ dɛ yã pìnɔ sèedadee ũu bè: Yãpuramɛ, mɛ́ mɔ́ tia.
Aami! Dii Yesu, ǹ mɔ́!
21 Dii Yesu gɔ̃ gbɛ̃kɛɛ vĩ kɔ̃n a gbɛ̃nɔ ń píngi. Aami!